

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

05

65

—

88

Digitized by Google
Digitized by Google
Digitized by Google

K. D. Card

1900

OPERA OMNIA THEOLOGICA,
OF ALLE DE
GODTGELEERDE
WERCKEN
VAN
MENNO SYMONS,

t'Samen by een vervat, en nu op nieuws door eenige Beminnaers der Waerheydt, ter
eeren Godts en haeres Naesten welvaert in Druk uytgegeven:

*Verrijckt met vier Registers, en eenige andere Schriften van den Autheur,
voor desen nooyt in Druk geweest;*

ALS MEDE

Voor yder Tractaet sijn eygen Tytel en Voorreden gestelt, en getrouwelijk in onse
Nederduytsche Spraccke overgeset.

P S A L M 37. 30

*De mond der Gerechtigen spreeckt van wijsheydt, ende sijn lippen van oordeelen, de Wet sijns Godts
is in sijn herte, sijn treden en slijbberen niet.*

H E B R. 13. 7.

Gedencks uwre Voorgangeren die u dat Woordt Godts geseyt hebben, welcker eynde siet aen, en volgt haer geloofve nae.

Men vint se te koop

AMSTERDAM.

By JOANNES VAN VEEN, Boeck- en Pargament-Verkooper, in de Oude
Hoogstraet, tegen over 't Oost-Indisch Huys.

MDCLXXXI.

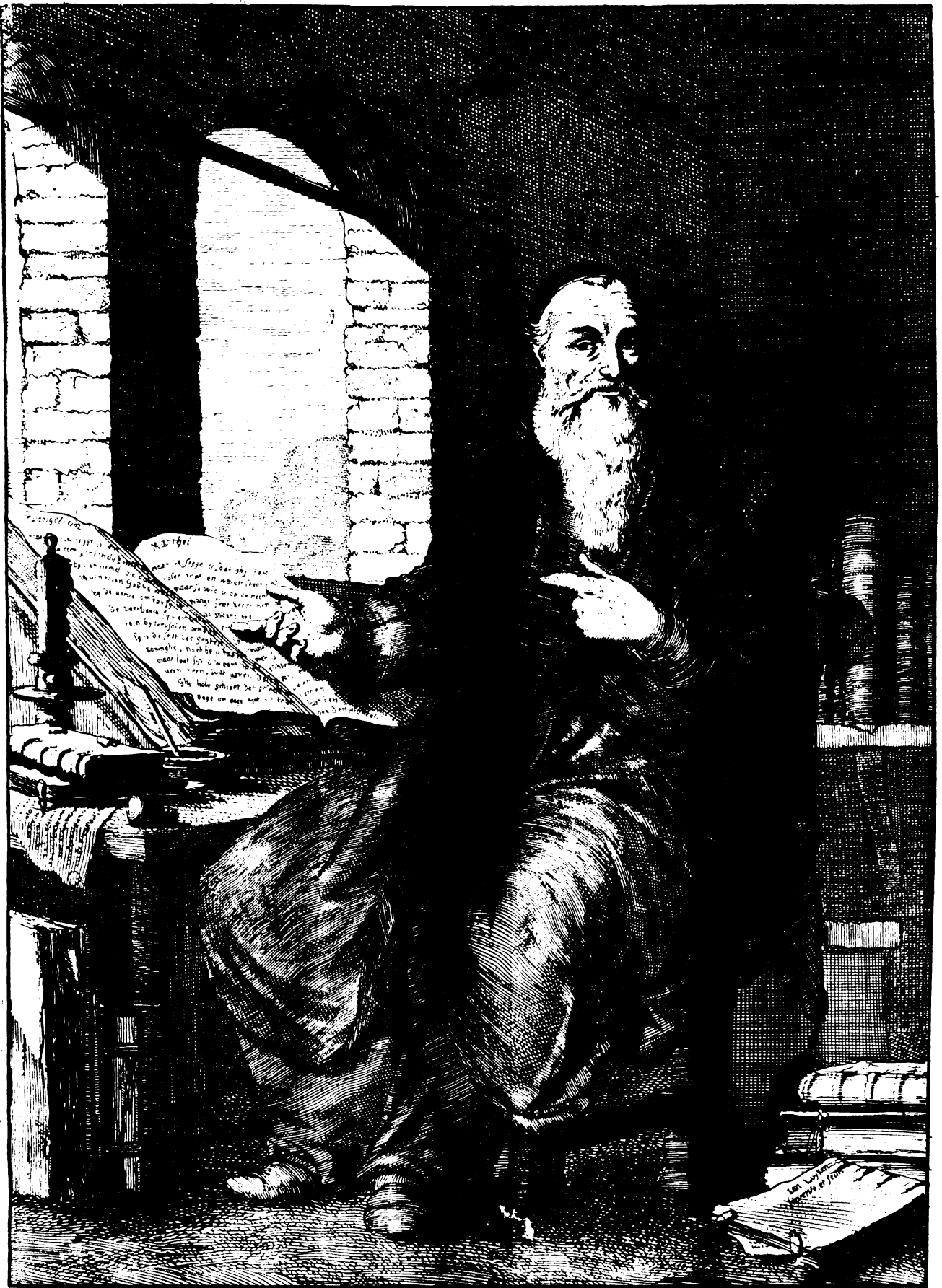

W A E R D E L E E S E R,

WYgeven U L. hier wederom de Wercken van *Menno Symons* uyt, foodanigh als die voor desen door eenige Liefhebbers vergadert en t'samen gevoegt zijn; doch hebben door groote naerftigheydt en moeyte de naervolgende Deeltjes daer noch by gevoeght, te weten: sijn uytgangh uyt het Pausdom, soo als het door hem selfs uytgegeven is in 't jaer 1554. om sich van die laster te suyveren dat hy met de Munsterfche Dwaelgeesten en Oproermakers soude gemeenschap gehadt hebben, gelijk U L. in de Voorreden van dit voorfz Tractaetje kunt sien: Welck oogwit van ontfchuldigingh hy doorgaens in dese sijne Wercken al heeft voorgehadt, gelijk U L. mede op fol. 54, 148, 258, 327, 333, 448, 497, 502, en in 't geheele Tractaetje, 't welck hy tegens de groote Godtslasteraer *Jan van Leyden* gefchreven heeft, bemercken kunt: Ten tweeden, noch 6 stichtelijke Brieven, waer van drie nooyt voor desen meer in Druck zijn geweest: Ten derden, noch een Vermaeninge hoe een Christen sich heeft te dragen omtrent sijn Broeders die met een vleefchelijck Leven of valsche Leere befmet zijn, en hebben hier mede in gebracht een Verhael van Godts wonderlijcke bescherminge omtrent *Menno*, en sijn heylige vrymoedigheydt in 't bestraffen en tegen gaen van de Paepsche bygeloovigheydt; als oock een naeukeurige beschryvinge van sijn vervolginge, en de plaats daer hy laetst gepredickt hebbende, gestorven en begraven is: 't Welck U L. alles nader fult kunnen vinden in het Register der Byvoeghselen, hier achter aen gehecht: Hebben oock de twee voorgaende Registers vermeerderd en verbeterd, en daer-en-boven met twee nieuwe Registers, de eene van Schriftuur-plaetsen, de andere van Autheuren verrijckt: Hebben U L. oock op nieuw wederom voor oogen gestelt sijn Afbeeltsel, soo als het door overleveringh van voorgaende Afbeeltsels naeft hebben kunnen laten uytvinden. Vorders hebben wy, goetwillige Leser, niet te seggen, als dat wy de schaersheydt van Afdruckfels van de voorgaende Druck door desen hebben willen vervullen, en door de netheydt van Letter-spellingh, als anders, soo veel in ons was, getracht hebben te verbeteren. Vaert wel, en oordeelt sonder eenzijdigheydt.

U E. D. Vriendt

HENDRICK JANSZ HERRISON.

MENNO SIMONS.

*Die noyt Godtz wet en las, zoud d' Hemels wegh verkonden
En frijsden't domme volck, met druff van menschen vonden.
Zoo haast Godtz heijlig woordt, sijn duijster breijn verlichte.
Op d' eerst geleijde grond by Godes kerke sichte.*

Geboren tot Wimarfen, in Vrielandt. anno 1496 En oeffterven op t' wogheret anno 1561 den 13 Januarij in t' 64 jaar sijn Ouderdoms.

T O T D E N
CHRISTELYKEN LEESER.

Bemide Lefer, also dese naervolgende Boeken, door den Godtvruchtigen M E N N O S Y M O N S gemaekt, en voor defen in veel verſcheyden Boeken uytgegaen waren: ſoo hebben ſommige Liefhebbers over ontrent vyf-en-veertig Jaren herwaerts, haren arbeyt daer toe aengewent, en hebben ſommige van de ſelve Boecken of Schriften in een Sommarie by een vergadert, en in een Boek door den Druk laten uytgaen, genaemt het *Groot Sommarie-Boeck*, maer alſoo de ſelve Boeken redelik wel begeert waren, ſoo zijn ſy heel ſchaers geworden: ja bykans niet te bekomen, en daerom ſoo heeft het ons goet gedacht om die ſelve Boecken, en voort alle ſijn andere Boecken en Schriften die wy hebben kunnen vinden of bekomen by een te vergaderen: maer de ſelve Druk in Quarto van 't Jaer 1646. wederom als uytverkoſt zijnde, hebben wy gereſolveert het ſelve Werck wederom in Folio te herdrukken: doch uytgeſondert eenigh en weynigh ſchrijven, dat hy na ſijn eygen verklaringe in het begin ſijns ampts heeft laten uytgaen, daer in dat hy door te kleyne ervarentheyt, of noch in dit ſtuk niet genoeg onderweſen zijnde, alle ſonden onder drie vermaningen ſtelt, na den regel van Matth. 18. Welk ſchrijven wy voorby gaen, en by ſijn Boecken of Schriften niet en ſtellen, wy verſtaen ook als dat het ſelve daer niet by en behoort, aengeſien dat hy dit ſelve in ſijn leven, ten tijde ſijnes ampts gantsch wegh genomen, weder-roepen en tegen geſchre-

* 2

T O T D E N L E E S E R.

schreven heeft, en heeft klaer en bondigh met Godts Woordt aengewesen, hoe dat men tusschen sonden en sonden onderscheydt moet maken, en dat men de vleeschelijcke fondaren daer den Apostel van feyd, dat die gene die sulcks doen Godts Rijck niet en sulen besitten, 1 Cor. 6. Gal. 5. niet met drie vermaningen en moet onderwijfen binnen de Gemeynthe, maer dat men de selve na het exempel van den Corinthissen Hoereerder sonder eenige der selviger vermaninge van de Gemeynthen moet wegh doen, op dat soodanigen vleeschelijcken fondaer in den name ons Heeren Jesu Christi, buyten sijne Gemeynthe gestraft, tot beteringe en in sijn vleesch gekastijt mag worden, op dat sijnen geest door waerachtigh berouw en leetwefen sijnder sonden, magh saligh worden in den dagh ons Heeren Jesu, 1 Corinth. 5. 4.

Gelijck den goetwilligen Onderfoecker klaerlijk in sijn Fondament-Boeck des Christelijcken Bans of straffe aengewesen, sien en lesen mag, fol. 198. tot fol. 199, 200. noch in de Verantwoordinge tegen Syles en Lemmeken, fol. 481. en 482. Voort alle sijn andere Schriften oft Boecken, de Godsalige leeringe aengaende, die wy hebben kunnen vinden of bekomen, die hebben wy in desen Boeck by een gestelt, om soo een volkomen *Sommarium* van hem by een te hebben, ende wy hebben de Boecken elck in sijn geheel gelaten, ende vervolgens achter malkanderen gestelt, en daer niet in verandert, dan eenige doch weynige Druckfouten verbetert, sommige onduytsche woorden na den rechten sin van onse Tael wat verduyscht, en noch sommige aenwijfinge op de kant gestelt, en
oock

T O T D E N L E E S E R .

oock veel Capittelen, die te vooren sonder Verffen aengewefen waren, nu met Verffen gestelt.

Wy wenschen van herten, dat het den eenvoudigen Leser tot dienst, en den Opmercker tot leeringe magh dienen, en dat onsen kleynen arbeydt die wy hier toe aengewendt hebben, daer toe moghte strecken dat den lieven Godtvruchtigen Man, door sijn nagelaten Schriften en stercke getuygenisse, dat hy uyt Godts levendigh-makende Woordt hadde, sijne beenen noch na sijn doodt moghten Propheteeren, Syra. 48. 14. en dat hier veele die door de sonden levendigh doodt zijn, uyt den slaep der sonden en des doodts moghten opwecken, 2 Kon. 13. 21. en dat dat Koninghlijck Priestterdom, dat heylige volck, dat volk des eygendoms, 1 Pet. 2. 9. te weten de Gemeynthe des levendigen Godts, 1. Tim. 3. 24. onder de welke dat MENNO SYMONS al een swak knecht ende getrouw Dienaer gedient heeft, hare stock noch al tijdt mogte groenen en Amandelen dragen, Num. 17. ys 8. te weten, dat 'er noch veele menschen moghten bevonden worden, die dese regte Euangelische gront der waerheydt bekennen, aengrijpen ende met der Gemeynthe beleven mogten, om so des Heeren Huys te bouwen en uyt genaden eeuwigh saligh te worden. Niet mijn Leser dat MENNO SYMONS den grontlegger is, of dat de Gemeynthe eerst met hem of door hem begonnen is, gelijk by veele met onverstant gefustineert of geseyt wort, en dat men derhalve veele verscheyde volken na sijn name noemt, och neen, mijn leser neen.

MENNO SYMONS heeft des Heeren Gemeynthe op dit fundament ongetwijffelt gevonden, gelijk ten

T O T D E N L E E S E R.

deelen uyt zijn eygen schriften blijkt. Ende hy heeft op desen gront neerstigh, neffens zijn medeknechten, die tot sijnder tijdt waren, als DIRCK PHILIPS en meer anderen het Huys des Heeren soecken te bouwen en op te rechten, waer het van de nijdige Pausgesinde ende andere wederstrijders afgebroken en ter neder geworpen was, en heeft zijn verstandt, zijn geloof ende zijn leeringe, die hy in sijnen tijdt het volck voordroegh, in dese navolgende Boecken grondigh uytgedrukt en beschreven, alle welmeenende menschen tot leeringe; waer in dat men klaer sien kan met wat Wapenen dat hy gestreden, en welcken kamp dat hy gevoert heeft, tegen de Geleerde of Disputeerders van dese Werelt, tegen de Heeren en Regenten der duyfsterne, tegen alle Secten en Afdeelders, die haer tegen de leeringe Christi ende sijnder Apostelen gestelt hebben, en dat hy, en die met hem een gelijk geloof verkregen hebben, oock niet en zijn van die van Munster, of van eenige vremde Secten of dwalinge, die haer buyten den huysse Godts yet hebben opgerecht, gelijk de afgunstige haer veel met onwaerheydt schelden: Maer dat sy gestaen hebben en noch staen op den rechten gront der Apostelen en Propheten, daer Jesus Christus den Hoeksteen af is, gelijk wy verhoopen dat elck Godtvruchtigh leser uyt dese Boecken als sy die by Godts suyvere Woordt houden, wel fullen kunnen oordeelen en verstaen, waer toe dat wy wenschen dat Godt de barmhertige Vader zijn zegen en genade wil geven, door zijn lieve Soon Jesum Christum, onsen eenigen Heylandt ende Salighmaker, A M E N.

A D L E C T O R E M.

Hic *MENNO* tibi, *Lector!* adest, nec *Fabula*, quanquam
Fata sacrum corpus dudum rapuere, refertur
Ficta tibi, nam nulla tenent oblivia tanti
Dicta vel *acta* *Viri*, virtus post funera vivit.
Tu modo *pressa*, feris tamen haud *oppressa* tyrannis
Relligio! mihi *Testis* eris; quis, numine dextro,
Te potuit *mersam* tantis efferre tenebris?
O lux! luce tuâ caligo recessit opaca
Ingenii & nobis monstrasti limina cæli.
Vivat opus, venerande! tuum memorabile, nunquam
Ut subeant animo meriti fastidia nostro.
O Lector! placidis hæc scripta capeffito palmis,
Perlegito, perlecta tibi retineto, retenta
Insequitor, tanto duce tutius itur ad *Astra*.

M. FORTGENS.

Op de Herdruckte Opera

V A N

M E N N O S Y M O N S.

GY die langhs 't heylig spoor der Deugd
 Gemoedigt zijt, vol ziele vreugd,
 Te wandelen na 's Hemels Saelen,
 Kom leer by *MENNO* 't rechte pad
 Na sulck een glinsterende Stad;
 Op goedt bericht kan niemand dwaelen.
 Hy schaft, op dat uw flaeuwe hert
 Op reys niet af gemartelt werdt,
 Veel Zielgefonde Disgerechten
 Van ware boete en teer berouw:
 Leert door 't geloove sich getrouw
 Aen *Jesus* Hoecksteen vast te hechten,
 Dat Roomsche Septersucht en list
 Het licht in Christi wetten mist,
 Dat Babel vast aen 't overhellen,
 Sich self verstreckt een helsche strick,
 Hoe Godt na 't uyerste oogenblick
 Van sijn gedult, haer neer sal vellen:
 Dat Rome dan met Wolfsgebit
 Op *Jesu* lammerkooy verhit
 In haer bedrooge onfeylbaerheden
 Vry steune op oudtheydt, recht en hoofd,
 De Boom wordt kenbaer aen sijn Ooft,
 Als *MENNO* vol godtvruchte zeden.
 Ontdeckt 't gemaskert aengesicht,
 Dat nu ontbloomt voor 's waerheyds licht
 Soo leelijck grijnst voor yders oogen,

Dat elck 's Mans wijs vernuft bedankt.
 Wel aen, weetlustig *Brey*n! ontfangt
 Uyt rijker bron ook frisser toogen.
 Dit 's Hemels Mann', kom set u aen;
 Sit neer in 't loof der Heyl'ge blaen,
 Kom smaeck wat best de Ziel kan voeden;
 Kom koop dit Boeck, uw aerdsche geldt
 Wordt dus op Hemelwinst gestelt,
 Ey buyg de trage wil ten goeden.
 Kom rijs met geest, met ziel en leen
 Door Roomsche roock en nevels heen:
 My dunkt ik sie door open deuren
 Hoe *MENNO* sacht in *Abrams* schoot
 U noch tot sijne lessen noot,
 Om, kon het zijn, uw *brey*n te beuren.
 Tot boven de alderhoogste kring,
 Die boyt de logge klood omving,
 Om u met kracht te doen bekennen
 Dat niemandt veyl ten Hemel streeft
 Als die sich langhs dit pad begeeft
 Om verre uyt 't sterflijk oogh te rennen,
 Wijdt boven 't hooge Stergeswier,
 Van waer hy de aerde en 't Sonnevier
 Als in een nevelkolck siet dwaelen.
 Dat dan sijn geest uw geest ontroer
 En boven 't sterflijk denkbeeld voer,
 Om nimmer weer na de aerdt te daelen.

G. FORTGENS.

OP

OP DE HERDRUKTE EN VERBETERDE
GODGELEERDE WERKEN,
O F
OPERA THEOLOGICA,

Van de Eerwaerde Vrome
M E N N O S Y M O N S,

In sijn leven vermaert Leeraer der Doopsgefinden.

MENNO, 't Orakul in sijn leven,
Der Weereuloosen suil en stut,
In 't koper konstighlik gedreven,
Leeft na sijn doot, noch tot haer nut.
Sijn Pen van Ceraphyne schachten,
Geneef, en Romen velt ter neer:
Ontwapent hunne helde krachten,
En vlijmt den Etter uit het seer.
Hy krabt op swarte Phariseenen,
Die met een schaepsvel sijn bekleet,
Hy streeft door al het moorden heenen
Van worgen, braên, gekerm en leet.
Hy als een witte Outerleli
Is voor 't vuile lasteren doof,
Versegelt Jesus Euangeli
Door kruisgevaer en waer geloof.
Doch sy gemerkt voor Antichristen
Die krijgh staagh voeren teegen 't lam,
En met hun spitse schoolse twisten,
De weerelt set in vier en vlam.
Sijn hemel yver brak de banden,
Toen hem een grooter heil verscheen,
Van blind geloof en misverstanden,
En drongh door Roomsche nevels heen.
Sijn Godtsvrucht, herderampt en daden,
Sijn wreet vervolgh, en wijs gedult,
Vint gy beschreeven in dees bladen
Eenvoudigh, niet door konst vergult,
Maer met een stijl die waerheit minnen,
Hier 's dan Sielvoedsel voor een geest
Die boren wil in 't Pit der dingen,
En niet wat lafs soekt, maer gevleest.
Kom leer uit dese Zede-schriften
Ootmoedigh knielen voor Godts thron,
U Levenstijdt naeukeurigh siften,
En streven na de martel-kroon.

Non est mortale quod opto.

A. VAN BEUSECOM, 1681. 75.

OP

Op het herdrucken van ALLE DE WERCKEN

V A N

M E N N O S Y M O N S .

Wle fiet niet als een licht den fellen yver branden ,
Tot eere van Godts naem en licht van Christi leer ,
Om uyt de duyfternis en Sathans vaste banden ,
Te brengen tot het Licht veel menschen naer en veer .
Tot soo een nuttigh werck was M E N N O gantsch geneegen ,
Hy braght hler toe oock by een yverigh gemoedt ,
Hy vreeft voor geen verdriet , en gaet gekruyfte wegen ,
Vol lijden , waken , strijt en noodt en tegenspoedt .
Geen branden van vervolgh , noch vuur der Martelaeren ,
Kan schricken sijn ooghmerck tot 's Naesten heyl en licht .
Hy kent de duyfternis en kan daer door verklaren
Hoe 't licht voor duyfternis verandert het gesicht .
Hy die wel twee jaer langh een Leerzer hadd' geheeten ;
Maer hadd' nooyt 's Leerlings les in Christi school geleert :
Hy hadde Godes Woordt tot die tijdt niet geweeten ,
Gelesen noch betracht , veel min and'ren bekeert ;
Maer komend' tot gesicht en kennis van 't verderven
Van meenigh duysentd ziel , die vreemdt sijn van Godts Woordt ,
Van 't waer Geloof in Godt , oock van het vreughdt verwerven ,
In Gods geheylight huys , daer 's blijdschap voort en voort .
Sijn herts verdriet en pijn , is , dat soo werdt vertreden
De deught door valsche Leer ; en een godtloofc gront ;
Dat eeuwigh ziel verderf , dat heeft hy kloeck bestreden ,
Met wap'nen niet naer 't vloes , maer krachtigh door Gods mont .
Hier strijdt hy met seer wel gegronde woord' en Redden ,
Om daer door 's naesten ziel te brengen uit het quaet :
Dit licht strack onverwacht , 't baert Christi Kerck veel leden :
't Brenghet sonnigh tot opmerck' , en Andere tot meer haet .
Hy opent Godes Woordt , seer langh voor veel gesloten ,
Hy roept de waerheit uit , met sterke stem en kracht .
Hy queeckt een volck vol liefd' die d'ondeught van haer stooten ,
En lieven heyl'ge seën door deught gantsch uitgewracht ;
Doch na veranderingh van tijden en van menschen
Soo wert M E N N O gestelt in een vergeten sin :
Sijn schriften toonen niet 't geen ider hert soud wenschen
Te leven sonder strijdt , te lieven 't aertsch gewin .
Hy boud oock Christi Kerck op vaste Reen en grondén
En graeft in 't hert seer diep , om een vast fundament
Te leggen naer het Woort van Gods onfeylb're monden ,
Van liefde , hoop , geloof , tot 's menschen levens endt ;
Maer door des werelts weeld' soo wert gantsch vol onwaerden ,
Al wat 'er dienen kan tot 's vlees verderf en doodt ,
Daer door wert M E N N O o s schrift veel min gesocht op arden ,
Men schuyft die in een hoeck , en neemt veel ruymter schiep .
Doch in dees eeuw verward' soo schijnt M E N N O te rijzen ,
Als uit het Graf of d' afch , weer nieuwljck opgewroet ,
En komt weer op de Pers , om ons weer aen te wijzen
Oms over Oud'ren wegh , waer door sy zijn gevoedt ,
Gesterckt , en kloeck gemaectt , den smallen wegh te treden ,
Geschlijden van de ruimt , en van des werelts doen ,
Daer door sy in geloof , in liefde en in fedén ,
Oms overtuigen om ten Hemel haer te spoen .
Doen was de Kercke Godts des werelts gunst ontnomen ,
Sy haten oock weerom des werelts blinckent goet ,
Maer laes , seer veel verblijf , heeft d' werelt nu bekomen !
Oock onder 't Christen volck , met voorspraeck en voorspoet .
Dies is 't seer nut gesocht M E N N O o s gegronde schriften ,
Meer als een korensijf te halen uit den hoeck ,

* *

Of't

Of 't quaet eens wiert gestuyt in d'ongetoomde driften,
 Door 't mercken op Gods stem, en 't lesens onderfoeck:
 Bestee u tijt dan vry in M E N N O O S schrift te lesen,
 Om t' kennen 't goet uyt 't quaet, en weten 't vast geloof.
 Gy vindt een snelle stijl, die u leydt tot Gods vresen,
 Gebonden uyt Gods woort als een heyl vruchtbr' schoof:
 Maer soeckt gy viesen keur van net gepronckte woorden,
 Laet blijven 't onderfoeck, die vindt gy hier nu niet.
 D'auteur heeft sulcks oock licht geacht dat niet behoorden
 Tot geeft en 's hemels licht, waer op hy doelt en fiet.
 In 't kort gebruyck dit Boeck van M E N N O gansch beschreven,
 Tot bet'ring in u tijt, tot zielen saligh endt:
 Op dar gy daer deur werdt met kracht tot Godt gedreven,
 Dat hy in 't jonghst gericht sijn zegen tot u wendt.

D. VOORHELM.

Op den Godtvruchtigen

M E N N O S Y M O N S,

En het weder uyt komen van sijn (tot deughdt lijdende) Schriften.

Siet hier een dapper helt van 't Christen weerloos volk:
 Een David in den strijdt, een moedigh hemels Tolk;
 De weet-sucht, weeld, en nijdt sijn glans socht te verdonck'ren,
 In spijt van dese sal hy door dees druk weer slonck'ren.
 Godt geef dat liefde, vree, en eendracht noch vermeert:
 Bloeyt eens dien gulden eeuw M E N N O wort lief en weert.

POPPE POPPES.

Op al de

G O D G E L E E R D E W E R C K E N

V A N

M E N N O S Y M O N S.

SAL 'k M E N N O S I M O N S lof hier stellen by sijn werken?
 Soo stell' ick dus sijn lof:
 Hy wiede Christi hof
 Van valsch geloof en leer: een recht patroon der Kerken:
 Sijn naam leeft op der aarde,
 Sijn geeft om hoog (in waarde.)

P. V. SINGEL.

Op de bekeeringh van

M E N N O S Y M O N S,

En sijn uytgangh uyt het Pausdom.

G O D S Kerck was eeuwen lang te jammerlijk vertreeden,
 Toen 't wænwijs geeft'lijk Hooft van elk wierde aengebeden
 En als een hemels vorst op aarde was geacht,
 Waer op de heuvelen van 't oud Quirins geslacht
 Als op des hoogstens Tolk en Stedehouder praelen,
 En roepen d'heyl'ge Stoel bevrijd de Kerk van dwaelen,
 Dies wil men dat sijn woort een Gods spraek sy voor 't volk:
 Maer Rome! schoon dat gy de onnoos'len met een wolk
 Van by-geloof verblind, de tijt is thans gebooren
 Waer in g' uw achtbaerheyd by veele hebt verlooren.

Godt,

Godt, die d' hoogmoedige verwaentheyd gantsch niet acht
 Maer sijne wijsheyd spaert voor 't Nedrige geflacht,
 Heeft M E N N O door het vuur van sijnen geeft doen vonken,
 En hem de Sonnestrael van sijn gena geschonken :
 Een strael die 't duister brein verlichte en soo ontstack,
 Dat hy door duisternis en sware neev'len brack.
 Door neev'len, die sijn hart een duistere nacht verftreckten,
 Egiptens plaegh slechts 't oogh, maer dees sijn Ziel bedeckten.
 Het Roomsche bygeloof had sijn verstant verblind
 Want hy sich leyden liet als een onnosel kind,
 Die voor het volck als Schrift en wetgeleerde diende
 Verlijdd' haer leydende selfs blind, en sy niet siende.
 Dus spijdd' hy 't domme volck en queecktent op met draf,
 Ontbloor van Godes geeft gaf hy voor kooren kaf.
 Maer nu verlicht gingh hy de Godt geweyde boecken
 Met blakende yverfucht godtvruuchtigh onderfoecken,
 Na dat hy meenigwerf met tranen en gebeên,
 Godt, die het al verlicht, vol yver hadt bestreên,
 Vond hy die ware peerl, de weg na 't eeuwig leeven,
 Waer langs een zael'ge Ziel na 't zalig Rijk moet streeven :
 Dies keerd' hy toen de stoel van 't Rooms gefach den rug ;
 Gods geopenbaerde wil en waarheyd maekt' hem vlug,
 Om 't fondig Babel als met Arents snelle vlerken
 'Ontvliegen : 't Godtlijk licht liet nimmer sich beperken
 In 's Kloofsters ommekring ; Hy ging vrywillig uyt
 Als Abrâm uyt Chaldeen, de Rechtren opperuyt
 Door 't Geestelijk gefag waer aen sy sich vergaepen,
 Van Pauzen, Bisschoppen, van Monnicken, en Paepen,
 Die slaen 's Mans Beelt' nis aen, de glans van 't Silver geldt ;
 Het welk de wreedtheydt hadt op 't weer'loos Lijf gestelt,
 Kon het verwoede Graeuw als wolven op doen passen,
 Om 't Lam op berg, in dal en bosschen te verrassen ;
 Doch 't Lam is door de Leeuw van Juda soo behoedt,
 Dat sich de bloetdorft nooit gelaest heeft aen sijn bloedt.
 De Nijdt kreeg nimmer 't vleesch in haer scheursiecke tanden ;
 Schoon meenigwerf begeert ; maer gy, ô Dwingelanden !
 Vermeete, seg hoe veel heeft Godt de ziel ontrukht,
 Die in haer opset slechts hem hadden onderdrukht ?
 Den Hemel wil altijdt geen Tyranny gedoogen,
 De Vromen hy bewaert als de appel van sijne ooghen.
 't Was dan vergeefs gefocht van hem die selfs sijn hooft,
 Soo hem dees prooy ontging, had aen het recht beloofht :
 Een ander fiet de buyt en kan geen woorden uytten ;
 Godt kan de Vroomen in een kring van Eng'len stuyten.
 Die haer een Bolwerk zijn voor 't stormen van de Nijdt ;
 Die uyt gemerregelt haer harte knaegde uyt spijt,
 Om dat sy sag van een soo meenig Ketter groeyen ;
 Men moet, sprak sy, de vrucht in haer geboorte uytroeyen,
 En vloog gelijk verwoedt met haer bellangde kop,
 En schonk gantsch Spanje van haer boos vergiftig sop,
 Dat, swellende van spijt, vervolgdense verbolgen,
 Die Christus haeren Heer in weereeloosheydt volgen ;
 Doch vrees niet, heyl'ge Schaer ! al doemt men u ten val
 Gy volgt hier in Godts Soon, en 't Zalig Ellef-tal.
 Maer gy eerwaerde Man, en Vader der Gemeente !
 Uw ziel rust nu by Godt, in de aerdt rust uw gebeente,
 Het sterflijk heeft de doot, de vyandt der Natuur,
 Voor Jaeren lang gefloopt ; maer 't Goddelijke vuur,
 Dat uw in de ooghen blonk, blinkt noch in uwe Schriften
 Gelijk de Middag Son, welks straelen ons doen schiften,
 Als door een sijne seef het waer Geloof van 't vals :
 Wy dragen 't als een snoer van Peerlen om den hals,
 De glans van Peerelen, Saphyren, en Robijnen
 Moet voor 't Geloof in Godt, Godts Soon, en Geeft verdwijnen ;
 'k Soek Delphos noch Atheen ; 't Orakel van Godts mondt
 Staet op dees bladeren op vaster grondt gegrondt.
 Moet Christus Scheepje dan hier storm op storm besuuren,
 Men sal 't met dit Compas na 't Hemels Canaan stureen.
 Die Christus door 't Geloof omvoert door 's Wereldts Zee
 Sal eynd'lijk ankeren op 's Hemels veyl'ge Ree.

A. F O R T G E N S.

** 2

U Y T.

U Y T G A N G H:
O F T E
B E K E E R I N G E
V A N
M E N N O S Y M O N S,

Waer in kortelijck ende duydelijck verhaelt wort, hoe ende om wat oorfaken dat hy het Pausdom verlaten heeft, mitsgaders oock sijne volgende beroeping tot den dienst des Woorts, uytgegeven
ANNO 1554.

Tot den Leser.

B Eminde Leser: Also wy van onse tegenpartye met omwaerheyt so hart aengeroochten ende beschuldight worden, als of wy de Munstersche Leere souden voetsaen, als van Koningh, Sweerd, oproer, wederom te slaen, veelheyt der vrouwen, ende diergelijke grouwelen meer: maer mijn goede Leser, weet dat ick die van Munster mijn leefdage in die voornoemde Artijckelen niet bewillight en hebbe, maer na mijn kleyne gawe eenen yegelijck voor haer grouwelijcke dwalinge, ja meer dan 17 Jaren herwaerts gewaerschoot en tegen gestaen.

Heb oock wel ettelijcke van haer met des Heeren Woort op den rechten wegh gebraght, Munster en heb ick mijn leefdage niet gesien, in haer gemeynschap niet geweest: verhope oock door des Heeren genade, met soodanigen, (soo daer eenigen moeghten zijn) noch te eten, noch drincken, gelijk my de Schrift leert, *bet zy dan saeck dat sy haren grouwel van berten bekennen, ende de oprechte vruchten der boeten doen, ende dat Euangelium in rechter wijse nakomen.*

Menno Symons.

Menno Symons wytgang van het Pausdom.

M Yn Leser, de Waerheyt schrijve ick u in Christo, ende liege niet. Het is geschiet Anno 1524 mijns ouderdoms 28 jaren, dat ick my in mijns Vaders Dorp *Pinningum* genaemt, in der Papen dienst begeven hadde, daer oock twee andere mijnes gelijcken Ouders met my in gelijcken dienst stonden, de eene was mijn Pastoor ten deele wel geleert, ende de tweede was na ny. Dese beyde hadden de Schrift eenideels wat gelezen, maer ick hadde mijn leefdage niet geroert, want ick vreesde, wanneer ick selaf, ick soude verleyt werden. Siet, soo een dommen Predicker was ick ontrent den tijdt van twee jaren.

In 't eerste Jaer daer na viel my een gedachte voor, so menighmael ick met den Broode ende Wijn in der Missen handelde, dat het niet des Heeren vleesch ende bloet ware, Ick

meynde, dat het my de Duyvel voor droegh, op dat hy my van mijn geloove dringen soude. Ick biechtede het menighmael, suchtede ende badt, konde evenwel van die gedachten niet gevrijt worden.

Dese twee gemelde jonge Mannen ende ick, hebben onsen dagelijckschen wandel met spelen, drincken, ende tijtkortingen, in alle ydelheyt gevoert met den anderen, gelijk (leyder) sulcker vruchteloofe luyden maniere ende aert is. Ende wanneer wy dan een weynigh van der Schrift handelen souden, konde ick niet een woort onbespot met haer spreken, want ick wiste gantsch niet wat ick meynde, soo gelloten lagh Gods Woort voor mijnen oogen.

Ick dachte tén haetsten, dat ick dat Nieuwe Testament eenmael met vlijt onderfoecken wilde: Ick quam niet verre daer in, ick sagh haest dat wy bedrogen waren, ende mijn bekommerde Conscientie over den voornoemden Broode, worde van de bekommerisse oock sonder alle aenwijfinge haest ontloft: Nochtans soo vele van *Luthero* geholpen, dat Menschen geboden den eeuwigen dootd niet konnen verbinden.

Ick gingh door des Heeren verlichtinge ende Genade voort in die bekentenisse der Schrift van dage tot dage, ende worde haest van sommigen (hoewel met onrecht) voor een Euangelich Prediker geroemt: Een yeder sochte ende wilde my, want de Werelt hadde my lief, ende ick de Werelt, noch moest 'er heeten, dat ick Gods Woordt predicte, ende een sijn Man ware.

Daer na is het geschiet, eer ick mijn leefdage van eenigen Broederen hoorde, dat een Godtvruchtigh vroom Helt *Sicke Snijder* genaemt, tot *Leeuwaerden* worde afgehouden, om dat hy sijnen Doop vernieuwt hadde. Het luyde my seer wonderlijck in mijnen ooren, datmen van eenen anderen Doop sprack. Ick ondersocht de Schrift met vlijt, ende dachtse met ernste na, maer konde van den Kinder-doop geen bericht vinden.

Doen ick dit nu merckte, hebbe ick met mijn voornoemde Pastoor t'samen-sprekinge van dier saken gehouden, ende na vele woorden soo verre gebraght, dat hy moeste bekennen, dat den Kinder-doop in der Schrift gene gront en hadde. Noch dorfde ick evenwel mijn verstant so niet vertrouwen, maer hebbe van sommige oude Scribenten raet gevraegt (die leer-

of het oock vleesch ende bloedt ware.

Mijn roeckeloesheyt ende groot blintheyt in 't Pausdom.

Aenvangh mijns lebens. Mijn ontlofinge over den voorseyden Broode.

Mijn toemerninge in der Schrift.

Pinningum
2 uren van
Franiker.

Mijn be-
kommernis
over der Pa-
pen Broodt
ende Wijn

Menno Symons uytgangh van het Pausdom.

Der Ouden gront ende Leere van den Kinderdoop.

Lutherus Leere van den Kinderdoop.

Bucerus Leere van den Kinderdoop.

Bullingerus Leere van den Kinderdoop.

Mijn verlichtinge van den Kinderdoop.

Witmarsum 2 uren en een half van Francker.

leerden my dat de Kinderen daer mede van hare Erfsonde moesten gewasschen worden) Ick hielt het by der Schrift, en merckte, dat het tegens Christi bloet ware.

Daer nagingh ick tot *Lutherum*, ende wilde geerne gront weten, die leerde my, dat men de kinderen op haer eygen geloove doopen soude. Ick sagh oock, dat het Gods Woort niet gelijk was.

Ten derden, tot *Bucerum*, die leerde my, dat men se daerom Doopen soude, op dat men se des te vlijtiger waerneme, ende in des Heeren wegen optoge, sagh oock dat het geen gront hadde.

Ten vierden, tot *Bullingerum*, die wijde my op dat Verbondt ende de Besnijdingh, vondt desgelijcken dat het na der Schrift niet bestaen konde.

Doen ick nu allenthalven merckte, dat die Scribenten so wijt in den grondt gedeelt stonden, ende een yegelijck sijn vernuft volghde, doen sagh ick openbaerlijck dat wy met den Kinderdoop bedrogen waren.

Een weynigh tijds daer na, ben ick in een ander Dorp gekoren, *Witmarsum* genoemt, daer inne ick geboren ben, ende uyt lust des gewins, ende begeerte eenes grooteren Naems, daer henen getogen. Hebde daer vele sonder Geest ende Liefde van des Heeren Woort gesproken, gelijk alle huychelaers doen, ende daer mede mijn gelijcke Jongeren gebaert, namelijk, ydele Roemers, lichtveerdige Klappers, ende die de saecken, gelijk als ick selve (leyder) weynigh acht hadden.

Ende hoewel ick wel vele uyt der Schrift bekennen konde, soo heb ick evenwel de selvige Bekentenisse met mijne Jeughdelijcke lusten in een onreyn vleeschlijck leven sonder alle vrucht verteert, ende sochte niet dan gewin, gemack, Mentchen gunste, heerlijckheydt, Naem ende Eere, gelijk sy gemeenlijck alle doen, die op gelijcke Schip varen.

Siet mijn Lefer, so heb ick die Bekentenisse, beyde van den Doop ende Nachmael, door de verlichtinge des Heyligen Geests, met veel lesen ende nadencken der Schrift, uyt Gods genadige gunste ende gave verkregen, ende niet door den dienst ende middel der verleydischen Secten, gelijk men my na geeft. Ick hope dat ick de waarheyt schrijve, ende genen ydelen roem soecke. Doch soo my eenige menschen moghten yets wat daer toe gevordert hebben, wil ick den Heere eeuwich danck seggen.

Middelertijt begaf het hem, doen ick ontrent een Jaer aldaer gewoont hadde, dat vast ettelijcke met der Doop inbraken, maer van waer de eerste aenvangers quamen, ofte te huys behoorden, ende wie sy eygentlijck waren, is my noch tot op deser uren onbekent geweest, hebse oock mijn leefdage niet gesien.

Aenvangh der Munsterschen.

Doen is volgende de Secte van *Munster* aengebrouken, door welcke vele vrome herten oock aen ons quartier bedrogen worden. Mijn Ziele was in groote droefheyt, want ick merckte datse yverden, maer nochtans in der Leere feylden. Ick hebbe my met mijn geringe Gave daer tegen gestelt, met Prediken ende vermanen, soo vele als in my was: Tweemaal met een van hare Voorstanders gehandelt, eenmael heymelijck, ende eenmael openbaer.

Maer mijn vermaninge en vorderde niet, dewijle ick noch selve dede, dat ick wel bekende dat niet recht en was.

Het geruchte is wijde uytgebreyt, dat ick se den mont sijn stoppen konde. Sy beriepen haer alle op my, wie ende hoe sy waren, ick sagh voor mijnen oogen, dat ick der onboetveerdigen Voorvechter ende Borgh was, die haer alle op my verlieten, dat my in mijnder herten geen geringe slagh gaf, suchtede ende badt, Heere helpt my, dat ick doch andere luyden sonde niet op my lade.

Mijn Ziele worde bekommert, ende dachte dat eynde na, namelijk, soo ick al schoon de gantche Werelt wonne, daer toe duynt Jaren leefde, ende dan nocht ten laetsten Gods straffe handt ende toorn dragen moeste, wat ick dan gewonnen hadde?

Daer na zijn die arme verdoelde Schapen, die daer dwalide, als die geene rechte Herders hadden, na vele wreede *Placcaten*, worgen ende ombrengen, op eener stede, ontrent mijn plaetse, *Oude Klooster* genaemt, te samen gekomen, ende hebben (leyder) door die Godtloose Leere van *Munster*, tegen Christi Geest, Woordt, ende Voorbeeldt, dat zweert in tegenweer getrocken, dat Petro van den Heere

Doen dit nu aldus gecheit was, is dat bloet der selvigen, hoewel verleydt, soo heet op mijn herte gevallen, dat ick het niet verdragen, noch ruste in mijner Zielen hebben konde. Ick dachte mijn onreyn vleeschelijck leven na, daer toe mijn huychelsche Leere ende Afgoderye, die ick dagelijcks in schijn sonder alle lust tegen mijn Ziele noch bedreef. Sagh met oogen, dat dese yverige kinderen, sijf ende goet (hoewel niet in heyllamer Leere) voor haren gront ende geloove vrywillighlijck henen gaven, ende ick was een van die, die haer sommige de *Papistsche* gruwelen ten deele mede ontdeckt hadde, bleef noch evenwel by mijn ruym leven ende bekende gruwelen, alleen daerom, dat ick dat gemack mijns vleeschs gebruycken, ende buyten des Heeren Kruyce blijven moghte.

Dat selvige also betrachtende, heeft my mijn Ziele also geknaeght, dat ick het niet langer lijdten konde. Dachte by my selven, Ick eendigh mensche, wat make ick? So ick by desen wesen blijve, ende my mijns Heeren Woordt in mijne ontfangene bekentenisse niet begeve, der Geleerden huychelye, ende dat onboetveerdigh vleeschelijck leven, ende haer verkeerden Doop, Nachmael, ende valschen Godtsdienst met des Heeren Woort na mijn geringe gave niet bestraffe, den rechten gront der waarheydt om de vreesse mijns vleeschs niet ondecke, die onnossele dwalende Schapen, die soo geerne recht doen soudon, wanneer sy dat maer recht wisten, niet tot die rechte Weyde Christi, soo veele in my is, wijse, och hoe wil dat vergoten bloedt (hoewel in misgrijpinge geschiedt) in dat Gerichte des Almachtigen en grooten Gods tegens u aentreden, en over uw arme ellendige Ziele voor uwen God dat recht uyt spreken!

Mijn herte in mijnen lijve beefde my, hebbe mijnen Godt met suchten ende tranen gebeneden, dat hy my bedroefde sonder de gave tij-

dat de onboetveerdigen haer op my beriepen dede my wel dat eerste nadencken. Mat. 26. 26.

Mat. 26. 52.

Mijns herten veranderinge.

ner genaden geven wilde, een reyn herte in my icheppen, mijn onreynen gangen en ydele ruyme leven, door die verdienste des rooden bloedts Christi, genadelijck vergeven wilde, met wijsheydt, geest, vrymoedighedyt, ende met een mannelijck gemoedt beschencken wilde, dat ick sijnen aenbidelijken hogen naem ende Heylige Woordt onvervalscht prediken, ende sijn Waerheydt tot sijnen prijle aen den dagh brengen moghte.

ICK hebbe begonnen in des Heeren Name dat Woordt eener warer Boeten van den Predickstoel opentlijck te leeren, dat volck op den smallen wegh te wijsen, alle sonden en Godtloosheden, daer toe alle Afgoderye ende valschen Godtsdienst met kracht der Schrift te bestraffen, den rechten Godtsdienst, ook Doop en Nachtmael, na den sin ende grondt Christi openbaerlijck te betuygen, soo veele als ick op dier tijdt van mijnen Godt genade ontfangen hadde.

Oock hebbe ick een yegelijck voor der *Munsterschen gruwelen*, als voor *Koningh*, *veelheydt der Vrouwen*, *Rijck*, *swaert*, &c. trouwelijck gewaerschouwt, tot dat my die genadige grote Heer na den tijdt van 9. Maenden, oft daer omtrent, sijnen Vaderlijcken Geest, hulpe, kracht ende handt langhde, dat ick mijn goet geruchte, eere ende naem, die ick by de menschen hadde, ende alle mijne Antichristische gruwelen, Missen, Kinderdoop, ruyme leven, ende alles op eenmael ongedrongen naliete, ende hebbe my in aller Ellenden en Armoede onder dat druckende Kruyce mijnes Heeren Christi gewillighlijck begeven, in mijner swackheydt mijnen Godt gevreesst, na Godvruchtigheydt gesocht, ende sommige (hoewel weynigh) in goeden yver ende leere bevonden, met den verkeerden gehandelt, sommige door Godts hulpe ende kracht uyt de stricken harer verdoemenis met Godts Woort ontloft, Christo gewonnen, en den halstercken en verftokten den Heere bevoolen.

Siet mijn Leser, aldus heeft my die genadige Heere door de milde gunste sijner grooter Genaden aen my ellendige sonder vertrocken, in mijner herten eerstmael beroert, een nieu gemoedt gegeven, in sijner vreesse vernedert, ten deele my selven leeren kennen, van den wegh des doods afgewendt, en op den engen wegh des levens, in die gemeynschap sijner heyligen barmhertighlijck beroepen, hem zy prijs in eeuwigheydt. Amen. Daer na omtrent een Jaer begaf het hem, als ick my nu met lesen en schrijven in der stilheydt in des Heeren Woord oeffende, dat 'er ongevaerlijck ses, seven, oft acht, tot my gekomen zijn, die een Herte en Ziele met my waren, in haer geloove en leven (soo veel als Menschen richten konden) onbestraffelijck, van der Wereldt na het getuygenisse der Schrift afgescheyden, den Kruyce onderworpen, die niet alleene van der *Munsterschen*, maer oock van aller Wereldt Secten, vervloeckingen ende grouwelen een bertelijck schuwen droegen, en hebben van wegen der Godtvruchtigen, die met haer ende my in gelijcken Geest en sin wandelden, met veel bidden lieflijck aen my verfocht, dat ick doch den grooten swaren jammer en noodt der armer bedruckter Zielen een weynig behertigen wil-

de, want den honger ware groot, en die getrouwe Huyshouders gantsch weynigh. Ende mijn Pondt dat ick van den Heere onwaerdigh hadde ontfangen, tot winninge besteden moghte, &c.

Matt. 24. 25.
Lucas 19.

Dit hoorende, is mijn herte seer bekommert geweest, beswaernisse ende bangigheydt was het allenthalven: Want tot eener tijden sagh ick mijn geringe gave, mijn groote ongeleertheydt, mijn swacke natuure, de blodigheydt mijns vleeschs, die overmate groote boosheydt, moettwille, verkeertheydt, ende Tyrannye deser Wereldt, die geweldige groote Secten, die spitsvinnigheydt veler Geesten, ende dat jammerlijcke sware Kruys, dat my (soo ick aenvinge) niet weynigh drucken wilde: en ter ander tijden den erbarmelijcken grooten honger, gebreck en noodt der Godtvruchtigen vromen kinderen, want ick sagh openbaerlijck dat sy dwaelden, gelijk de onnossele verlatene Schapen, die geen Herder hebben.

Matth. 9.
Marcus 6.
Den Heere en dat gebed der Godtvruchtigen heb ick my onderworpen.
1 Corinth. 9.

Hebbe my ten laetsten na veel bidden den Heere en sijn Gemeente met soo een Conditie daer gestelt, dat sy ende ick den Heere eenen tijdt langh vierighlijck bidden souden, ware het alsoo sijn welgevallige heylige wille, dat ik hem ten prijse dienen konde ofte moghte, sijn Vaderlijcke goedtheyt my alsdan soo een herte ende gemoedt gunnen wilde, dat my met Paulo betuyghde, wee my soo ick niet dat Euan-gelium predikte; soo niet, hy dan sijnen middel voeghde, dat het allenthalven na bleve. Want Christus seght: Soo twee onder u eens werden op Aerden, waerom sy bidden dat sal hen geschieden van mijnen Vader die in den Hemel is: Want soo waer twee ofte drie in mijnen Name vergadert zijn, daer ben ick midden onder haer, Matth. 18.

Siet mijn Leser, aldus ben ick niet van der *Munsterschen*, noch van eenigen anderen op-roerischen Secten (gelijck ick gelastert worde) maer van soo een volck tot desen dienst onwaerdigh beroepen, die Christo en sijn Woort bereyt sonden, een boetveerdigh leven in de vreesse hares Godts leyden, haren naesten in der liefden dienden, dat Kruyce droegen, aller menschen welvaert en heyl sochten, de gerechtigheydt en waerheydt lief hadden, voor der ongerechtigheydt ende boosheydt schrickten, &c. Dat immer krachtelijck en levendig betuyght, dat sy niet sulcke verkeerde Secten, gelijck sy gescholden werden, maer (hoewel der Wereldt onbekendt) ware Christenen waren, soo men anders gelooft, dat Christus woordt waerachtigh, en sijn onbestraffelijke heylige leven ende voorbeeldt onfeylbaer ende recht zijn.

Alsoo ben ick ellendige groote sonder van den Heere verlicht, in eenen nieuwen sin bekeert, uyt *Babel* gevloeden, in Jerusalem getogen en ten laetsten onweerdigh tot desen hoogen ende swaren dienst gekomen.

Doen nu de voorgeselde van hare voorgegeven Bede niet affieten, ende my mijn eygen Conscientie oock ten dele (hoewel in der swackheit) benaude, dewijle ik den grooten honger en noot sagh, so verhaelt is, heb ick my met lijf en Ziele den Heere laten opgeven, en in sijner Genaden-hant bevolen, en hebbe tot sijner tijt na luyt sijnnes heyligen Woorts begonnen te le-

De Liefde Gods ende mijns naesten heeft my desen grooten en swaren Dienst opgeleydt.

Het begin mijner boetveerdiger Leere in het Tausdom.

Mijn getrouwe waerschouwinge voor de Munstersche gruwelen, oock noch in mijn Tausdom.

Mijn verlatenheyt en uytgangh uyt Babel.

Mijn ingang in des Heeren Huys en Gemeente.

Mijn beroepers en beroepinghe.

ren en te doopen, op des Heeren Acker met mijn geringe Gave te arbeiden, aen sijn heylige stad en Tempel te bouwen, en de vervallen steenen weder aen haer plaets te voegen, &c. En de grote en sterke God heeft dat Woort eener warer Boeten, dat Woort sijner Genaden en kracht, met t'samen dat heylsamen gebruyck sijner heyliger Sacramenten, door onse geringen dienst, leere, en ongeleerde schrijven, met t'samen den sorgvuldigen dienst, arbeyt en hulpe onser getrouwen Medebroederen, in vele Steden en Landen so bekend en openbaer, en die gestalte sijner Gemeynen so heerlijk gemaect, met alfulken onoverwinnelijken kracht begaeft, dat oock vele hooge stoute herten niet alleen ootmoedig werden, die onsuivere niet alleen kuyfch, de dronkene nuchteren, die gierige milde, de wrede goedig, en godtlose Godtvruchtig, &c. Maer dat sy ook om dat heerlijk getuygenisse dat sy hebben, goet en bloet, lijf en leven getrouwlijck verlaten, gelijk als ook noch op deser stont dagelijks gesien wort, dat geen vruchten noch tekenen eener valscher leere (daer Godt niet mede werkt) zijn, konde ook in alfulken swaren ellende en Kruyce so lange niet bestaan, wanneer het niet des Alderhoogsten kracht en Woort ware.

Mijn begin om te leeren in Gods Gemeynthe.

Onse vruchten door de hulpe ende kracht Gods.

Luc. 11. 11.

Ja dat meer is, sy worden met alfulken genade en wijsheit (so Christus allen den sijnen beloofd heeft) in hare versoekingingen van God begaeft, dat oock alle Werelts Geleerden en hoogberoemde Meesters, daer toe alle bloetschuldige stoute Tyrannen, die (O God) oock roemen, dat sy Christenen zijn, voor dese onoverwinnelijke Ridderen en vrome Getuygen Christi moeten overwonnen en beschaemt staen: dat sy in allen dingen oock geen ander geweer, en uytvlucht hebben, noch weten, dan bannen, vangen, pijnigen, branden, moorden, en ombrengen, gelijk der ouder Slangen gebruyk en maniere van den beginne geweest is, soo men aen velen plaetsen in onse Nederlanden noch dagelijks (och leyder) sien ende speuren magh. Siet, dit zijn onsen Beroepinge, Leere, ende Dienstvruchten daer over wy to grouwamighlijck gelastert, en so vyantlijck vervolgt werden: Of niet alle Propheten, Apostelen, en getrouwe Dienaren Gods ook gelijke vruchten door haren trouwen dienst gebaert hebben, willen wy gerne alle vrome laten Richters zijn.

Worgen en ombrengen is des Werelts hoogste trooft tegen Gods Woort.

Onse leere en vruchten zijn van der H. Apostelen Leere ende vruchten niet verscheyden.

Psalm 51. 7.

Maer so veel als mijn arm, swack, en onvolkomen leven belangt, bekenne ik vry uyt, dat ik een ellendig arm sondaer ben, in sonden ontfangen, en sondelijk uyt eenen sondelijken sade geboren segge met David: dat mijn sonde steeds tegen my is. Mijn gedachten, woorden en werken overtuygen my. Merke en sie met den heyligen Paulo, dat in mijnen vleesche niet goets en woont: Nochtans moet ick so veel in mijner swackheit roemen, so dese bose en woefte werelt onse Leere (die niet onse, maer des Heeren Christi is) met gedult horen, en de selvige in reynere Gods vrese onderdanighlijck recht nakomen wilde, het soude ongetwijffelt wel een Christelijcker en beter werelt zijn, als het (leyder) nu is.

Rom. 11. Dat veele met my moghten saligh worden is mijn enig soecken.

ICK danke mijnen God, die het my gegeven heeft, dat ik met den heyligen Paulo dat boose hate, en dat goede na jage, Ende wel wilde, dat ick die gehele werelt uyt haer Godtloos boose

wesen, oock met mijnen bloede ontlossen, en Christo winnen moghte, mijnen God van gantscher herten vresen, lief hebben, soeken en dienen, voor hem recht en wel doen, en een onbestraffelijk vroom Christen zijn moghte, is aen sijn Genade alle mijn begeeren.

Hope door des Heeren barmhertigheid ende hulpe, dat my oock niemant op den gantschen Aertbodem eenes gierigen en overvloedigen wandels met de waarheit straffen kan. Gelt en rijke dagen heb ik niet, begereic oock niet, hoe wel sommige (leyder) uyt verkeerden herten seggen, dat ick meer gebraden etc. als sy gesooden, ende meer Wijn drinke, als sy Bier doen. Mijn Heere en Meester Christus Jesus moefte oock der verkeerden Wijnfuyper en Brasser zijn. Hope door des Heeren genade, dat ick daer inne voor mijnen Godt onschuldig en vry staen.

Die my met den Bloede sijner Liefde gekocht, en onweerdigh tot desen Dienst beroepen heeft, kent my, en weet het, dat ick noch gelt, noch goet, noch welluft, noch gemack op Aerden, maer alleene mijns Heeren prijs, mijn saligheydt, en veler Menschen Zielen soecke. Waer over ick so overmate vele bangigheydt, druck, droefftenisse, ellende, en vervolginge, met mijne arme swacke Vrouwe en klene kinderkens; nu tot in 't achthiende jaer hebbe moeten uytvoeren, my alomme in perijckel mijns lijfs en veel vreesse kommerlijck onthouden. Ja wanneer de Predikers op sachte bedden en kussens liggen, moeten wy gemeenlijck in verborgen hoecken ons heymelijck versterken. Wanneer sy in alle bruyloften en kindermalen, &c. met pijpen, trommelen, en Luyten pralen, moeten wy ons voorfien, als de Honden baffen; oft niet die vangers daer zijn.

Des Werelt Predikers en wy zijn in het leven. Gemack en eere wijdt verscheyden.

Daer sy Doctoren, Heeren en Meesters van een yegelijck gegroet werden, moeten wy horen, dat wy Wederdoopers, Winckel-predikers, Verleyders en Kettors; en moeten in des Duyvels naem gegroet zijn. Somma, daer sy met veel grote Renten en goede dagen heerlijk voor haren dienst beloont werden, moeten onse loon en deel, Vuur, Sweert ende doodt zijn.

Siet mijn getrouwe Leser, in also een benaetheit, armoede, jarmher, en perijckel des doots, heb ick ellendige Man mijns Heeren dienst tot op deser uren onverandert uytgevoert, hope die oock door sijn genade tot sijnen prijs uyt te voeren, so lange ik in deser hutten sweve. Wat ik en mijn getrouwe Medehulpers nu in desen seer swaren periculeusen dienst gesocht hebben, oft hebben konnen soeken, konnen alle welgesinde met werk en vrucht wel afmeten.

Wil dan hier mede den getrouwen Leser omi Jesus wille noch eenmael ootmoedighlijck gebeden hebben, dat hy my doch dese mijne afgedrongen Bekentenisse van mijner verlichtinge, bekeeringe en Beroepinge, in der liefden afsaethe, en recht na duyde. Ik heb 'et uyt groter noodt gedaen, op dat die Godtvruchtige Leser wete hoe het geschiet is, dewijle ick van den Predikers aller wegen gelastert, en sonder alle waarheydt beschuldight worde, als dat ick van een oproerische ende verleydische Sette soude verordineert, en tot desen Dienst beroepen zijn. Wie Godt vrees die lese ende richte.

MENNO SYMONS.

B.F.

BESCHRYVINGE

Van MENNO SYMONS sware vervolginge en de plaets daer hy het Euangelium laetst gepredickt hebbende gestorven en begraven is.

2 Tim. 3. 12.

Die Godtsaliglijk willen leven in Christo Jesu, seght den Apostel Paulus, die sulden vervolgt worden: welcke woorden, alhoewel door de onbesuysde boosheyt des werelchs thans met veele voorbeelden bevestigt, ghy nochtans op een bysondere wijze bekrachtigt siet in het voorbeeld van desen onsen Aucteur *Menno Symons*: want na dat hy op veelderhande manieren van sijn wederpartijders vervolgt en nagejaegt was, soo hebben sy, op dat haer boos voornemen sekerder uytgewrocht soude worden, een plaekaet laten uytgaen, waer by sy bekent maekten, dat de gene die onsen *Menno* ofte een der selver navolgers in sijn huys soude herbergen, ofte op eenige manier soude verschuylen, de dood schuldig verklaert soude worden, 't welck oock gebleken is omtrent 't Jaer 1539. aen (a) *Tjaert Reyndertsz*, Huysman buyten Harlingen; de welke, om dat hy *Menno Symons* in sijn groote benautheyt eens in sijn huys verborgen hadde, weynig dagen daer na na Leeuwaerden gevoert, en aldaer als een Godtloos Misdadiger, alhoewel selfs sijn vyanden van sijn vroomheyt getuygden, op een Rad geworpen is. Hier en boven soo is 'er in 't Jaer 1543. op nieu een (b) plaekaet door gantsch Westvrieslandt uytgeroepen; waer by sy alle Misdadigers, ja selfs doodslagers, remissie haerder schelmstukken, Keyfers genade, Vryheyt des Lants, en daer boven noch omtrent honderd Caroli guldens beloofden, indien sy onsen *Menno* in handen van den Beul konden overleveren, waerom sy hem oock niet naem, persoon, kleeding en gedachte, op dat haer Gebod des te vaerdiger uytgevoert soude worden, aen de Kerckdeuren aengeslagen hebben; soo dat hy niet een hutken of strooyen kamertje wiste te bekomen, daer hy met sijn huysvrouw en kleynen kinderen een jaer of half in kon rusten ofte woonen. Soo verhaelt *Menno* (c) selfs, dat in 't Jaer 1546. op sekere plaets, daer men sich noch Euangelische Christenen roemt te zijn, vier wooningen gelijk genomen en de eygenaer ontvreemt zijn, om dat hy een der selver aen sijn krancke Huysvrouw en kleynen kinderen, schoon by de Nabuuren onbekent, een weynig tijds verhuurt hadde; welke harde verdruckinge onsen *Menno* gedwongen heeft sich na een plaets te begeven, gelegen tuffen Hamburg (d) en Lubeck, 6½ à 7 mijl van Hamburg, en 3 mijl aen dese sijde van Lubek, een kleynen mijl achter Oldeslo, wel eer zijnde geweest een groote Eyke Bosschafte, maer tegenwoordig een ruym veld, gemeenlijk het Woeste Veldt genoemt, toebehoorende onder den Edelman en Heerlikheyt van Vriefenburg; welke doenmaels residerende Edelman een seer wreet mensch was, waerom hy by elck oock ontsien en gevreesd wierd; maer om dat hy in sijn jonckheyt veel in de Nederlanden verkeert hadt, en om 't geloof nu en dan had sien dooden, was hy seer medogende over soddanige; oock kennis van haer gront hebbende, soo gaf hy haer met ooghluykinge vryheyt om te woonen, en stont se seer yverig en getrouw voor: niet tegenstaende hem

dikwils van 's Konings wegen geboden wierdt die luyden niet te dulden, soo liet hy haer volgens 's Konings bevel met een van sijn Dienaers wel aenleggen by Sonneschijn op poene te vertrecken, maer stuurde echter een vertrouwt Dienaer achter na, die haer de oorfaek van dat bevel bekent maekten, en liet seggen dat haer de Manslieden 8 à 14 dagen absent ofte in haer huys souden houden: Ondertusschen soo wist hy door de een of d'ander Hoveling dit weêr te stillen; soo dat van alle kanten de Vluchtelingen daer na toe trocken, tot dat daer eyndelik een mooy geselschap ofte kleyn Gemeente by een quam, en leefden daer vry gerustelik, yder huysgesin 's jaers maer 1 Rijksdaer beschermgeld opbrengende, sonder meer belasting; soo dat het wel een bysondere bestiering van Godt Almachtigh geweest is, dat de Vluchtelingen onder de alderwreeste, die van yder een ontien wierd, schuylen mogten en beschermt wierden. Om welke reden onsen *Menno* na oock goedt gedagt heeft, gelijk gesegt is, sich na dese plaets te vervoegen.

Vorders, na dat *Menno Symons* omtrent dertig jaren uyt het Pausdom gegaen was, en dien tijd het Euangelium, gesuyvert van de Roomsche afgodery en bygeloovigheyt, geleert en verkondicht had; hebbende sijn laetste vermaningen met de dood soo 't scheen op de lippen gedaen, op het siekbedde, tot teken van sijn onuytblusfelijken yver; is wederom eenige dagen opgekomen, doch terstond daer na op de verjaerdag, als hy uyt 't Pausdom gescheyden was, wederom invallende, is hy des anderen daegs, zijnde den 13. Januarii, des jaers 1561. op een Vrydagh in den Heere ontslapen, in 't 66 jaer sijn ouderdoms, en, gelijk in vervolgingh veel pleegh te geschieden, in sijn eygen tuyn begraven: welke maniere van begravinge, volgens aentekeninge van Hoorenbeek, by de eerste Christenen onder de verdruckinge der Heydenen oock gebruycklijk is geweest.

Menno Symons Sterfdagh en begravenisse.

Hoorenbeek Euthanasia, of Welsterven, p. 103.

NOTA. Alhoewel dat de Martelaers Spiegel aentkent fol 59. en T. van Bracht in sijn Bloedigh Tooneel der Doopsgefinden 2. Boek, fol. 129. als oock meer anderen, dat *MENNO SYMONS* soude gestorven zijn in 't jaer 1559. den 13. Januarii, soo hebben wy 't nochtans geoordeelt geweest te zijn in 't jaer 1561 om de volgende reden, te weten: Om dat in een oude Beschrijvingh van *MENNO SYMONS* doodt het selve jaer van 1561. wordt aengetekent, welke getuygenis wy waerschiynlijckst geacht hebben. om dat hy aen de twee Hooghduytsche Leeraers, Zylis en Lemmekes, den 23. Januarii, 1559. noch een Tractaetje geschreven heeft, gelijk U L. in dit Boek fol. 490. kont sien, 't welck 10 dagen na sijn overlijden sonde zijn geweest, indien hy den 13. Januar. des selfden jaers 1559. gestorven was.

NOTA. Den Leser gelieve te weten, dat, schoon op eenige Afbeeldselen van *MENNO SYMONS* voor desen gedruckt, sijn Geboorte-jaer gestelt wordt geweest te zijn Anno 1505. wy nochtans het jaer 1496. genomen hebben, om dat de Martelaers-spiegel fol. 59. T. van Bracht in 't Bloedigh Tooneel der Doopsgefinden 2. Boek. fol. 129. P. J. Twisck in d'Ondergang der Tysannen en Jaerlijckse Geschiedenissen XVI. Boek. fol. 1075; en G. Brandt in sijn Reformatie, I V. Boeck, fol. 187. gesamenlijk getuygen dat hy in 't 66 jaer sijn ouderdoms soude gestorven zijn. Indien *MENNO* dan in 't jaer 1561. gestorven is, gelijk boven aangewesen is, soo moet hy nootdakelijk in 't jaer 1496. geboren zijn. ofte soude anders in 't 56. jaer sijn ouderdoms al ontslapen zijn geweest.

EEN

(a) Tjaert Reyndertsz tot Leeuwaerden ge-doodt, om dat hy Menno ghebergh hadt, Bloed. Ton-der Doops-gefinden, 2. boek. fol. 129. en de Bloed-spiegel der Religie door Ridderus, fol. 273.
(b) Bloedig Plaekaet tegen Menno, Bloed. Ton-der Doops-gefinden, 2. Boeck fol. 129.
I. J. Twisck, Ondergang der Tysannen en Jaerlijckse Geschiedenissen. 16. boeck, pag. 1074.
(c) Menno Symons contra G. Faber. fol. 234.

(d) Beschryvinge der plaets waer in Menno laetst gewoont heeft, gestorven en begraven is, zijnde ter slinekerhant als men van hier oover Oldeslo na Lubek reyft, een half mijl van de wegh af.

E E N
F U N D A M E N T
E N
K L A R E A E N W Y S I N G E
V A N D E S A L I G H M A K E N D E L E E R E
J E S U C H R I S T I,

Uyt Godts woordt in 't korte begrepen, over geset
uyt dat Oolsters, in dese onse Nederlantsche sprake, met som-
mige ander leerachtige Boeckskens, by den Autheur
des selfs Fundaments gemaeckt, die voortijds
verscheyden gedrukt zijn geweest, hier
nu by gestelt, ende alsoo tot een
Boeck gemaeckt.

D O O R
M E N N O S Y M O N S.

i Cor. 3. 11.

*Daer en magh geen ander Fondament geleyt worden, dan datter geleyt is,
't welck is Jhesus Christus.*

Aen den Leser.

Lieve Godvruchtige Leser, nademaal ick aenmercke, dat desen onsen arbejdt, welke ick over sommige jaren dat fondament der Christelijcker leeringe geïnstituert ende met gedruck aen den dagh gegeven hebbe, veele vruchten door de genade Godes (den welcken daer voor eeuwighe lof ende danck zy) by sommige gebaert heeft, ende Godts Heylige woordt, dat soo lange verdonckert geweest is, na onse klejne gawe een weynigh weder verklaert heeft, ende my veele goethertige kinderen met grooter liefde gebeden hebben, dit selve wederomme door te sien, ende de incorrekte plaetsen, die door des druckers omachtsaembeydt geschoffieert zijn, ende den leser dat verstant nemen mochten, met neersigheyt te corrigeren, hebbe ick my daer toe laten bewegen, ende alsoo gedaen, ende hebbe op sommige plaetsen noch meer woorden by gevoeght, dat doncker verclare, dat verdorven gebetert, dat onnodigh wegh genomen, den stijl ende sprake in een weynigh geschickelicker formen verandert, op dat ick daer mede alsoo den goetbertigen leser des te gevoeghticker helpen ende dienen konde, ende de verachte waerheyt by veele aengenaem ende bekend worde. Niet mijn Leser dat ick den eersten grondt ende inhoudt verandert hebbe, Och neen, ick en hebse niet verandert, dan soo my dunckt, in eenen beteren form geset, ende met meerder kracht ende klaerheyt beweert, die Godt vreesen, mogen 't rechten. Dat eerste is Godts woordt, gelijk dit laetste, ende alle wat dat eerste leert leert oock dit laetste.

De Almachtige barmhertige Vader gunne ons door sijn groote genade met desen onsen kleynen ende on-geachsten arbejdt ontallicke veele vruchten voort te brengen in ontallicke veel duysenden, Amen.

VOOR-REDEN.

Allen Overigheeden, ende allen Menschen, sy zijn van wat qualiteyt, staten, conditien ende officien dat sy zijn, wenschet M. S. verlichtinge des Geestes, ende de reyne ware bekentenisse tot den rijke Godts van Godt onsen Hemelschen Vader, ende sijnen Soone Jesu Christo onsen Heere, welke ons bemint heeft, ende heeft ons gewasschen van onse sonden, met sijnen bloede. Hem sy lof, eere, prijs ende danckbaerheyt inder eeuwigheyt.

A M E N.

Ieve Heeren, Vrienden, en Broederen, aengesien wy uyt der Schrift leeren, en met onderfoeking bevinden, hoe dat de Prophetien der Propheten Christi, en der Apostelen van die verschrickelijke druck, jammer, noodt vervolginge, periculen, bangigheden en valscher Leer der laetster tijden, in haere volle kracht gaen, ende dat soo gewelddijck, dat de barmhertige Vader dese dagen genadelijcken moet verkorten, oft geen vleesch en sal saligh worden. Daerom is 't dat wy arme ellendige menschen bidden, ende vermanen eenen yegelijcken, ende dat door de barmhertigheyt des Heeren, dat ghy doch eenmael onsen gront ende Gelove grondigh willet lesen, wel ter herten neemen ende recht verstaen, op dat ghy eygentlijck weten meught, wat leere dat wy drijven, wat Gelove dat wy hebben, wat leven dat wy voeren, ende hoe dat wy gesint zijn, waer over wy soo vele hooren ende lijden moeten, gevangen, gebannen, berooft, gescholden, belogen, ende als onnossele arme Schapen vermoort werden, op dat ghy u des voorgangen bloets handel voor uwen Godt van herten moget beweenen ende beklagen, ende in alder voorfichtigheyt voor al sulcks meer hoeden ende wachten, ende meught alsoo van nu voort aen een vroom, redelijck, ja Godtvruchtigh Overigheyt bevonden worden, geen krenckers ende verdervers, dan Vaders ende Voormunders van alle ellendige bedroefde herten, geen uytroeyers, dan planters der gerechticheyt, geen vervolgers, dan navolgers Christi, ende sijns woorts.

Hierom so salft nu uwe oogen met oogen salve, op dat ghy te recht sien meught, ende bekennen, welke de rechte wegh, waerheydt ende dat Leven zy. De wegh die daer enge ende smal is, ende van weynigh menschen gevonden wordt, de waerheyt, die niemant bekent en is, dan den genen die van des Heeren Geest geleert, verlicht ende getogen worden van den Vader. Dat Leven, 't welck is Godt den Vader alleen te bekennen voor eenen waerachtigen Godt, ende dien hy gesonden heeft, Christum Jesum. Op dat ghy alsoo meught sien, in wie ghy soo verwoedelijcken gesteken hebt, ende meught alsoo van gantscher herten met den heyligen Paulo verootmoedigen voor den Heere, met vele vasten ende weenen, bekleet u met sacken ende met hayren hembden, scheurt uwe herten, ende niet uwe kleederen, op dat ghy genade by hem vinden meught: Want hy is lanckmoedigh, genadigh ende barmhertigh, ende vergeeft de overtredinge allen, dien die ware boete doen, ende zijn genade soecken. Weest niet langer Jeroboam, Achab ende Manasses. Maer David, Ezechias ende Josias: Op dat ghy u uws beroepen ampts in den grooten ende verschrickelijcken dagh des Heeren niet en schaemt, die branden sal als eenen gloeyenden Oven, die als stroo ende drooge stoppelen verteeren sal alle die hier op Aerden onrecht ende gewelt gehandelt hebben: Waerom wy in alder ootmoedigheyt aen u begeeren. Ja bidden om die verdienste Christi, dat ghy doch ons Geloove, Leere ende voornemen grondigh wilt bedencken, ende ons doch niet erger achten, dan ghy Dieven ende Moordenaers doet, die ghy niet sonder gewisse kennisse haerder saecken en verwijft, noch en

V O O R - R E D E N .

richt; Onsen handel en is geen dieven handel, sy en geldt oock niet dat vergancelijcke gelt ende goet, maer sy gelt God, ende Gods woort ons lijf ende ziele, dat eewigh leven oft den ewigen doot. Daerom soo en fiet niet op de gewoonten ende costuyten der vaderen, oock niet op des Werelts wijfen ende geleerden: Want het leyt seer diep verborgen voor haren oogen, sy zijn alomme de geene geweest, die door haer eygen wijsheyt, Godts wijsheyt van aenbeginne uytgestooten ende in den gront getreden hebben: Want Godts wijsheyt, welcke wy leeren, is een wijsheyt die van niemant bekennt en wort, dan van die, die begeeren te leven na den wille Gods. Sy is een wijsheyt die in verre landen niet gehaelt, ende in hooge Scholen niet geleert en wort. Sy moet van boven gegeven, ende door den Heyligen Geest geleert worden, gelijk Paulus seyt: Spreeckt niet in uwer herten: Wie sal opklimmen in den Hemel: Dat en is niet anders, dan Christum hier af te halen. Ofte wie wil in den afgront neder varen: Dat en is niet anders dan Christum van den dooden te halen. Maer dat woort is by u in uwen mont ende in uwer herten, dat is dat woort des geloofs dat wy prediken, namelijk, so gy den Heere Jesum met uwen monde bekennt, ende gelooft in uwer herten, dat hem Godt opgeweckt heeft, so sult gy saligh worden. Daerom so fiet op Gods woort, op dat getuygenisse en voorbeeld der H. Propheten, des Heeren Christi, en sijnder Apostelen. Laet die in desen handel uwe Doctores en Leeraers blijven, en niet de eerfoekige leergierige Predikers deser werelt, so sult gy wel haest vernemen, of wy binnen of buyten der waerheyt zijn, tot welcker herte en gemoet u allen moet helpen ende stueren de almachtige eenige ende eeuwige Godt. Hem sy eere, lof, ende danckbaerheyt, rijk, kracht en Majesteit in der eeuwigheyt. **A M E N.**

Aengesien nu dan beminde, dat de Satan hem kan verstellen als een Engel des Lichts, en zaeyen also dat onkruyt onder des Heeren Tarwe: Gelijk zweert, veelheyt der wijven, ende uytwendig Rijk en Konink, en diergelijke dwalingen meer, om welcker wille de onschuldige oock vele lijden moeten. Daerom so zijn wy veroorsaekt, dese aenwijfinge van onsen Geloove en Leere ach den dagh te brengen. En begeeren hier mede om Jesus wille, dat wy doch soo vele genade verkrijgen mogen, datmen ons niet anders en wil houden en rechten dan na Gods Woort, gelijk billick en recht is. Maer en mogen wy so vele genade niet verkrijgen so moeten wy dat den Heere bevelen, die de eenige noothelper aller ellendigen is. Wy willen evenwel door Gods genade by des Heeren woort blijven, en ons der schrift troosten, die daer seyt: Dit spreeckt de Heere Godt, die u Jacob geschapen, en u Israëlgemaect heeft: En vreesst u niet, want ick hebbe u verlost, en hebbe u genoemt by uwe name. mijn zijt gy, so gy door dat water gaet, wil ick by u zijn, en de stromen en sullen u niet verdrenken, en so gy door dat vyer gaet, en sult gy niet verbranden, en de vlamme en sal u niet verslinden: Want ick ben de Heere u Godt, de heylige in Israëel uwe Salighmaker. Item, en vreesst u niet als u de lieden schenden. En verschrikt u niet als sy u verstaegt maken Want de motten sullen haer eten als een kleet, en de wormen sullen haer verteeren als een wollen doek. Ik ben u trooster, wie zijt gy dan dat gy u voor menschen vreesst die doch sterven, en voor menschen kinderen, die gelijk als hoy vergaen sullen. Ook spreekt Christus. En vreesst niet voor den genen die dat lichaem dooden en de ziele niet en kunnen dooden. Maer vreesst u veel meer voor dien, die lijf en ziel verderven kan in de Helle. Wie hem bekennt voor de menschen, dien wil hy bekennen voor sijnen hemelschen Vader. Maer wie sijnder versaekt voor de menschen, die wil hy ook versaken voor sijnen hemelschen Vader. Met't herte spreekt Paulus) gelooft men tot'er gerechtigheyt. Maer metten monde geschiet de belijdinge tot'er saligheyt.

Aengesien dan de Schrift ons so harde dringt beyde te geloven en te bekennen, en so lieflijken trooster voor der menschen verbolgentheyt, so begeeren wy oock daer by te blijven tot in den doot. En betuygen hier mede voor u in Christo Jesu, dat wy geen anderen gront, geen ander gelove, noch geen ander leere en hebben noch kennen, dan men hier in't navolgende met goet klaer bescheyt uyt des Heeren woort lesen, hooren en verstaen magh. **A M E N.**

F U N -

FUNDAMENT EN KLARE AENWYSINGE VAN DE SALIGHMAKENDE LEERE JESU CHRISTI.

Van den tijdt der Genaden.

IEn eersten leeren wy het gene dat Christus Jesus de leraer van den Hemel / de mont ende dat woort des Alderhooghsten Godts selve geleert heeft / als datter nu eenen tijdt der genaden is / enen tijt om op te waken upt den slaep onser leeliker sonden / dat wy een oprecht omgekeert / vernieuwet / gebrooken ende rouwigh herte hebben / dat wy upt den gront onser sielen vooz Godt beklagen onsen woolden roekeloozen / moettwilligen wandel ende leuen / dat wy in alder Godts vrese crupen ende sterben ons. boose sondelicke vlees / aert ende natuure / ende met Christo opstaen in een gerechtigh / boetberdich ende nieuwt wesen / gelijk hy seyt : Den tijt is verbult / ende dat rijcke Godts is na hy gekomen / betert u ende gelooft den Euangelio

Den tijt is verbult / dat is / den beloofden genaden tijt naekt / den tijt vande verschijninge des beloofden zaets / den tijt der verlossing / den tijt des Offers / met welke gebredigt soude worden / alles wat inden Hemel ende opter aerden is. Den tijt der vervullinge van alle letterlijcke / beeldelijcke handelen / in een nieuwt geestelijck wesen / ende blijvende waerheyt / den tijt / op welchen de Vaderen gehoopt ende met veel tranen begeert hebben : gelijk Jacob / Moses / Esaias / David / Daniël / met alle Patriarchen / Vaderen ende Prophten / die desen tijdt dooz den geloobe van bezee gesien / gehoopt / ende haer daer op vertroost hebben ; Ja sy is den selbigen so hoogen blijden troost geweest / dat de goede Simeon niet langer en begeerde te leuen / als hy dien tijdt bekent / ende den Salighmaer gesien hadde / ende spreekt O Heere laet utwen knecht na utwe woorden in vrede / want mijn oogen hebben gesien utwe Saligheyt / dat ghy bereypt hebt vooz dat aengesicht van alle volcken.

Desen tijdt is verbult / de Prophtien der Prophten / ende de belosten der Vaderen gaen in haren vollen swaenck ende kracht / den gesworen Eedt is volbracht / Israël heeft sinen koninck David / Prince ende Dorst ontfangen / die als een Sighant oft Reuse hem opgemaect heeft om te bereyden sinen loop / sinen uitganck is van den hoogen Hemel / de gesalfde die is gekomen / die van allen volcken begeert was / met dat sweert des geests begort om sinen lendenen / ridderlijck ten strijde bereypt. Dat Euangelium des Rijcks / dat

woozdt sijns Vaders heeft hy verkondicht den sinen een voozbeeldt der repndier liefden / ende eens onbestraffelijcken lebens achter gelaten ende geleert / den stercken heeft hy overwonnen / des Dupels kracht ende geweld vernielt / onse sonden heeft hy gebrogen / den doot vernieticht / den Vader versoent / genade / gonste / barmhertigheyt / dat eeuwige leuen / rijcke ende vrede allen uptberhoren Godt kinderen berwozen ende verdient / Ende is alsoo van sinen eeuwigen ende almachtigen Vader ingeset / een almachtigh geweldigh koninck over den hepligen Bergh Sion / een hooft der gemeynten / een bediener ende uprephet der hemelscher goeden / ja een Almachtigh geweld-hebber over al / in Hemel ende op aerden gewoorden. Ende dat is 't dat hier Christus spreekt : Den tijdt is verbult / ende dat rijcke Godts is hier by gekomen.

Ich bermane u metten hepligen Paulo upt medelijden der getrouwer herten / dat ghy doch den tijdt der genaden waer neemt / ende een goede achtinge op des Heeren woord hebt / dat daer spreekt / ick heb u in den aengenen tijdt verhoort / ende in den dagh der saligheyt heb ick u geholpen. Meemt waer / nu is 't eenen aengenen tijdt / nu is 't eenen dagh der saligheyt. Laet ons nu (spreekt Paulus) niemandt ergerrusse geben / op dat onsen dienst niet gelastert en worde : maer laet ons in alle dingen ons betwiffen als dienaers Godts / in veele verduldigheyt / met druck / met angst / met slagen / met geuanchenisse / met oproer / (verstaet die oter ons geschiet) met arbeyt / met waken / met vasten / met kuysheyt / met kennisse / met lanckmoedigheyt / met vriedelijckheyt / met den hepligen geest / met ongeberwede liefde / met den woorde der waerheyt / metter kracht Godts / dooz wapenen der gerechtigheyt / ter rechter ende ter sinckes handt / dooz prijs ende smaetheyt / dooz quaetgerucht ende goede gerucht / gelijk verleyders nochtans waerachtich / gelijk de onbekende / nochtans bekent / gelijk die sterben / ende siet wy leuen / als geslagen / nochtans niet gedoot / als die treuen / nochtans altydt vriedelijck / als die arm sijn / nochtans veel rijck maken / als die niet en hebben / nochtans alle dinck besitten : O ghy lieve Heeren / vrienden / ende broeders / minnen mondt heeft hem toe u open gedaen / mijn herte heeft hem ober u uptgeheyt / om utwen 't wille ben ick seer bezwoest / dat ghy soo geheel onachtfaem sijn / ende niet eens en aenmerckt van welckerley volck

Matth. 4. 17
Ioan. 7. 1.
Ioan. 13. 1.
15. 23.

Plal. 2. 4.
Ephes. 1. 9.
Hebr. 8. 1.

1 Cor. 6. 2.

volck dese klare duntylicke Schyften gefchre-
ven zijn / dat ghy des Heeren wooydt soo gants
ende geheel veracht / ende laet den edelen kof-
telijchen tijdt der genaden / die u ende ons al-
len ter beteringe van Godt gegeven is / soo
schandelijcken wech gaen / ende op geru dun-
gen en achtet dan met gantscher herten te le-
ven naar die onwysse Godtloose lusten wtors
bleefschs ende wtve knien te bukken vooz den
stommen Afgoden. Och het waer wel tijt op te
walken. Gedenkt doch dat den Engel in Apo-
calipsi / by den eertwigen ende levendigen Godt
die Hemel ende Werde gemaekt heeft / gezworen
heeft / dat na desen tijdt genen tijdt meer wesen
en sal; Men kan niet anders iyt de Schryft
mercken oft dit is dat laetste seest des Jaers /
de laetste wptroeping des Heiligen Euan-
geliums / de laetste eyschinge tot de Wyloft
des Lamis / die noch vooz den grooten ver-
schijckelijcken dagh des Heeren gebert / ge-
predicht / ende geheplight moet worden. Waer
mede by abontueren de Homer doozgaen / en-
de de Winter vooz komen sal: die nu haer
Kampen met den dwarsachtigen Daeghden
niet en bereyden / die wullen te spade kommen /
te vergeefs klossen ende bukten der deuren
blijven. Hierom en vertroost u onder malhan-
deren niet met een onnutte troostinge ende on-
seker hoopinge / gelijk de sommige doer / als
dattet Wooyt noch sonder Cruyce sal geleert
ende beleest worden. Ick meyne u die des Hee-
ren wooyt beken / ende niet daer na leeft. O
uoen / het is het wooyt des Cruyces / het sal 't
sock (na mijn duncken) wel blyden toeten eyn-
de toe. Want het wil met veel lydens betwert
ende metten bloede besegelt zijn. Dat Lam is
gedoot van den beginne der werelt / Iae hy en
heeft niet alleen in sijn ledematen geleden /
maer hy heeft oock doer kruys ende doot sijn
heerlijckheyt moeten innemen / die hy enen tijt
kerck om onsen 't wille verlaten hadde. Heeft
nu dat wooyt stille als salcken martelsatie / pijn /
ellende ende smarte moeten lijden / Hoe wullen
dan sijne Dienaar / kinderen ende ledematen
hier vrede ende vryheit in den bleefche ver-
wachten. Geben sy den Vader des Heiligen
Geestes Dierzobus ghebeten / waerom dan oock
niet sijn Puygenoomen: Alle die Godsaligh
wullen leven in Christo Jesu seyt Paulus moe-
ten verholginge lijden. Op sulc ghebet worden
spocit Christus van alle menschen / om mijns
naems wille.

Hierom so scheuet de schadelijcke gedachten
iyt uter herten / om te hoopen op enen ande-
ren tijt / op dat ghy doer wtve valsche hoopinge
niet bedrogen en woxt. Ick hebber wel som-
mige gekent / die op enen vzen tijt hoopen /
maer sy en hebben so lange niet geleest / dat sy
de hoopinge verkeren hebben / Ja hadden
de Apostelen ende Daderen daer op getoest / so
moeste dat Evangelium des Rijc tot nu toe
gezwagen / ende des Heeren wooyt stille gehou-
den hebben.

Och waert gy Christenen ende Gods volck /
geestich ghy u coemt / ghy soud seggen metten
Heiligen Paulo: Wat sal ons mogen affschop-
den van de liefde Gods: want Dierch / Wyp-
bel / Sonde / Pelle / doot waren al verwormen
daer en soude geen begeerte meer zijn / om lan-
get in dese veruyfsterde / asge bloetgerige werelt
te blyven / wy en sonden ons oock van gene din-
gen coeman / dan van dat kruyce Christi / ende

van ganescher herten met Paulo begeeren / dat
wy van deser Herten mochten ontbonden zijn /
ende met Christo te leven.

Ick wensche van herten / dat ghy wilt op
waken / ende en wilt niet hopen noch wachten
op enen anderen tijt: maer wil de genadige
Vader ons eenige vryheit ende vrede geven dat
wullen wy seer geerne in alder dankbaerheid
van sijnder genaden hant ontfangen: Maer
wil hy niet / so moet sijn groate name geloost
blijben eertwelijck. Wy hebben den aengena-
men tijt der genaden al verkeren / den dagh
der saligheyt is hier. Laet ons nu dat on-
dankbare / ongehoorsame bloetfuggende Je-
rusalem niet gelijck zijn / dat de Godlijcke vrede
de Hemelsche genade / ende de barmhertige ver-
soelinge / met so verkerde sinnen van hem ge-
stoten heeft: Maer laet ons op walken met
nuchteren herten / en hooren dese roepende stem-
me / en opstaen in desen bequamen tijdt iyt den
diepen slaep onser leelijcker stinckender sonden.
Want de Heere is na by / den nacht is vergan-
gen / den dagh die naecht. Laet ons nu van
ons afleggen alle wercken der duysternissen /
ende aentrecken de wapenen des licht / op dat
wy eertlijck mogen wandelen / als by klaren
lichten dage / niet in brassen ende sinnen / niet
in kameren ende ontucht / niet in haet ende
nijdt: Maer laet ons aen doen den Heere
Jesum Christum ende niet doen na des
bleefschs sozge / om te boeten sinnen lusten.
Een pegelijck sie vooz hem ende en slaep niet /
hy wachte op sinnen tijt die hem iyt gena-
de van Godt tot beteringe gegunt ende ge-
geven is / Ecce nunc tempus acceptum, Ecce
nunc dies salutis.

Van Oprechte Boete.

Ten tweeden vermanen wy u met Christo /
ende seggen / Beter u / ende geloost den
Euangetio. Gy trouwe wooyt der genaden /
Gy trouwe wooyt der Godlijcker liefden / gy
wooyt in woeken gelesen / met lieckens geson-
gen ende oock met mont / leden ende doot gepre-
dicht ende betuygt in vele landen / maer ander
kracht en wullen sy eertwoel utwer niet. Ende
dat meer is / alle die u recht leeren en annemen
moeten alle mans roof zijn. Ach lieve Heere / het
en wil ons niet een huyt baten / dat wy Christe-
nen genaemt werden / ende ons van des Heeren
doot / bloet / verdienste / genade ende wooyt be-
roemen / soo lange als wy ons van dit God-
loos / ontuchtigh / schandigh leven niet en be-
keeren. Het is al om niet dat wy Christenen
heeten / dat Christus gestorven is / dat wy in
den genaden tijt geboden / ende met water ge-
dooyt zijn / so lange wy na sijn bebel / raet / ver-
maninge / wille ende geboden niet en wandelen /
ende sijn wooyt niet gehoorsaem en zijn. Daer-
om so waecht op / ende siet eenmael toe / hoe
darr ober alle de gantsche werelt geleest woxt.
By en beint immers niet aen allen eynden /
dan een onnatuurlijck brassen ende sinnen /
Lucifersche hoogmoet / liegen / bedriegen /
gieren / rapen / haten / nijden / ober spelen /
hoereren / heiligen / moorden / woogen /
enckel gebeyntheit / openbare Gods-laster /
affrodetpe / ende enen valschen Godts-dienst.
Somma / iyt allen krachten te verholgen alles
wat Godt leert / gebiet ende hebben wil. Wie
magh

Apoc. 10. 6.

Matth. 17. 11.

Apoc. 13. 8.

Luc. 24. 6.
Joan. 17. 25.

Matth. 10. 22.

Rom. 8. 35.

Gal. 6. 16.

1 Cor. 6. 3.
Luc. 13. 32.
Ela. 49. 8.

Rom. 13. 12.

Mat. 1. 15.
Mat. 3. 3.

Ecl. 31. 4.
Mic. 6. 14.
Oze 4. 11.

magh doch dat verschickelijcke groutwelijcke wesen deser tegenwoordiger werelt vertellen : Doch willen sy evenwel de heylige Christelijke kerckie genoemt zijn / O neen / die sulcke wercken doen (spreekt Paulus) en sullen niet be-erken dat Rijcke Gods. O gy Maamen waercht op / ende siet dooz u / want aldus spreekt des Heeren mont : boozwaer / boozwaer segge ick u / ten sy dat gy van boden geboren woort / gy en sult dat rijcke Gods niet sien. Item / Boozwaer / boozwaer segge ick u / ten sy dat gy herborn woort upt Water ende Geest / gy en sult niet in gaen in 't rijck Gods. Item / Boozwaer boozwaer segge ick u / ten sy dat gy woort onngekeert / ende woort als kinderen / so en mooght gy in 't Hemelrijck niet komen. Wat helpt datmen vele van Christo en sijn woort spreekt / als wy Christo niet en gelooven / ende nae sijn woort niet leven en willen : Ick segge noch eens / waercht op / ende scheurt dat verbloekte ongeloohe / met sijnder ongerechticheyt upt uwe herten / en grijpt aen een booms boetveerdigh leven / gelijck de Schryft leert. Want Christus spreekt : So gy geen boete en doet / sult gy alle vergaen / verfaert niet van sodanigen boete / gelijck de verdoolde werelt leert ende gebuykt / die alleen in eenen uwerlijken schijn ende menschen gerechticheyt gelegen is / gelijck als huychelsche wijse te vasten / bebaerden te loopen / veel Water-nosteren ende Ave Marien te lesen / veel Missen te hooren / Pauselijcker wijse te Diechten / ende diergelijcke huychelse meer. Waer af Christus de Heere ende sijne Heylige Apostelen niet een letter geleert ende bevolen en hebben / ende daerom niet een Soenoffer / maer veel meer een terginge ende verweckinge des Godlijcken toorns is. Het zijn de onnutte ende vuchteloose leeringen en geboden der menschen / den verdoelcken betooverden Wijn der Bablonischer hoere / met welken dooz Gods rechtveerdige toorn / soo menigh hondert jaeten gedonpen hebben die op aerden woonen. Maer wy spreken van een boete / die kracht ende werck heeft / gelijck Joannes de Dooper geleert heeft / ende spreekt : Siet toe doet oprechte vuchten / van boete. En dencht niet by u selven te seggen : Wy hebben Abrahams tot eenen Vader. Want de bijle is aen de Woortel des Booms geset. Soo wat boom die geen goede vuchten bynght / sal afgehouten ende in 't byer gelwoopen worden.

Siet goede Lefers / aldusdanigen Boete leeren wy / te weten / dat wy dat oude Goddeloose wesen moeten affsterben / ende nae de lusten der sonden niet meer leven / euds doen / gelijck David gedaen heeft. Want als hy om sijn Overspel ende om des Volcks tellinge dooz den Propheet gestraft was / heeft hy bitterlijck getweent / tot Godt geschreyt / van 't boose afgelaten / ende sulcke Goddeloose groutwelen niet meer gehandelt. Petrus is eenmaal dootlijck gevallen / ende die niet meer. Mattheus en is nae sijnder be-roepinghe niet weder in sijn oude leven in getreden. Zacheus ende dat sondige voutoken en hebben haer niet wederom met de onrepe wercken der duystermissen vermengt. Maer die van Zacheo berongelijck waren / heeft hy versoent / den ellendigen ende armen heeft hy met de helst sijnuer goeden vertroost. Ende dat voutoken heeft seer bitterlijck getweent / met haren tranen des Heeren voeten gewasschen / met haren haere gedrooght / niet kostelijcke

olie gesalft / ootmoedelijck by sijnen voeten ge-feten / ende gehoozt na sijn gebenedijde woort.

Dit zijn de weerdige vuchten der boete / die den Heere aengenaem zijn. Waerom oock tot David gesep woort / als dat de Heere de sonde van hem genomen hadde. Petro wert verkon-dicht dat de Heere van der doot bezresen was. Mattheus is booz een Apostel aengenomen. Zacheo is gesep / dat hy Abrahams Soon ge-woorden was. Ende Magdalene / dat sy dat beste deel hadde uytverhoren dat nimmermeer van haer soude genomen worden. Ende dit is het woort / dat Christus tot de Overspeelsche vrouwe sepde / dat sy in vrede soude gaen / ende niet meer sondigen.

Aldusdanige boete leeren wy / ende geen an-dere / te weten / dat hem niemant van Gods genade / van quijtscheidinge sijnder sonden / van de verdiensten Christi / Godsalighlijcken lian ende magh beroemen / ofte hy moet in een ware boete bevonden worden. Het en is niet genoegh dat wy seggen / dat wy Abrahams kinderen zijn / dat is / dat wy wel metter na-men Christenen geroemt worden / maer wy moeten Abrahams wercken hebben / dat is / wy moeten wandelen gelijck allen waerachtigen kinderen Gods van des Heeren woort op-gelept ende bevolen is / als Joannes seyt : seg-gen wy dat wy gemeynschap met Godt heb-ben / ende wandelen nochtans in duystermissen / so liegen wy / ende en doen de waerheit niet. Maer soo wy in 't licht wandelen / gelijck hy in 't licht is / so hebben wy gemeynschap onder malhanderen / ende dat bloet sijns Soons Jesu Christi repnighit ons van alle onse sonden.

Ick vrage alle mijne Lefers / oft sy oock opt inder Schryft gelesen hebben / dat een onboet-veerdigh verstockt mensche / die Godt ende Gods woort niet en vrees / die aertsch / vleeschelijck ende duyselijck gesint is / ende na sijn moe-twille leeft / een kint Gods ende medegenoot Christi genoemt woort / Ick meyne inuners / sy moeten neen seggen. Maer die haer van herten van den quade afwent / ende dat goede aenmeent / dien woort dooz de gantsche Schryft des Heeren genade verkhondicht gelijck de Pro-pheet seyt : Wascht u / repnighit u / doet u boos wesen van mijnen oogen : Laet af van 't qua-de / Leert wat goet doen / staet na 't geene dat recht is / helpt den bedruchten / doet den Wee-sen recht / helpt der Weduwen saecken / komt dan / ende laet ons te samen rechten / spreekt de Heere. Al waren uwe sonden bloet-root / so sullense doch als sneeu wit worden / ende al wa-ren sy oock schoon als Rozijn vertoe / so sullen sy doch als witte wolle werden. Item : Wan-ner hem de Godloose bekeert van alle sijne sonden die hy gedaen heeft / en hout alle mijne Rechten / ende doet recht ende wel / so sal hy le-ven ende niet sterben : Alle sijns overdringhe die hy gedaen heeft / en sal niet gedacht werden. Hier by soo leest ende ondersoekt de gantsche Schryft / de waerachtige aentwysinge ende ge-tuigenissen der heyliger Propheeten / Apostelen ende Euangelisten / ghy sult in alder klaarheyt bevinden hoe dese Godsalige boete met ernste gedreven ende aengenomen moet werden / en-de dat sonder dese niemant in 't Rijcke der He-melen komen en magh / geen genade en is / noch verhoopt en magh worden eeuwelijck.

Kostelijck / Dit Rijckel leeren ende bysven wy upt des Heeren woort / so vele in ons is / om

Rom. 1. 31.
1 Cor. 6. 10.
Gal. 5. 19.
Ephes. 5. 5.

Joan. 3. 3.
Tit. 3. 5.
Jac. 1. 18.
1 Pet. 1. 23.
Joan. 3. 6.

1 Cor. 14. 2.
Matt. 18. 3.

Luce 13. 4.

Apoc. 7. 2.

Matt. 3. 8.
Luce 3. 8.

Rom. 6. 1.
Coll. 3. 5.
1 Reg. 12. 9.

Matt. 16. 68.
Matt. 9. 9.
Luce 19. 1.

nce 19. 8.

Luce 7. 37.
en 10. 39.

1 Reg. 12. 13

Marc. 16. 7.

Luce 19. 9.
Matt. 9. 9.
en 10. 3.
Luce 10. 43.
Joan. 8. 11.

Luce 3. 7.
Matt. 3. 9.
Joan. 8. 39.

1 Joan. 1. 8.

De Onboet-veerdigen staen buyten de genade.

Esa. 1. 6.

Ezech. 24

1 Cor. 2. 8.
en 17. 31.
Matt. 3. 9.
Luce 7. 7.

1. Pet. 2. 11. af te houden van de vleeschelijke lusten die tegen de ziele strijden / om dat Vleesch te cruppen met lusten ende begeerten.

Rom 13. 12 Hem deser werelt niet gelijk te maken. Af te leggen de werken der duisternissen ende aen te trekken de wapenen des lichts. De werelt niet te behagen / noch al watter in is. Uyt te trecken den ouden mensche met sijne werken / ende aen te trekken den nieuwen mensche / die door die kennisse vernieuwt wort na dat gelijcke beelt des geenes die hem geschapen heeft.

1 Ioan. 2. 15. Na af te leggen den ouden. Adam met sijnen geheelen aert / die daer wandelt na de lusten der doedinge / gelijck daer is hoorderdigheyt / gierigheyt / onkupsheyt / haet / nyjt / brassen / suppen / Afgoderpe / &c. Ende aen te trekken den nieuwen mensche / die na Godt geschapen is / in gerechticheyt ende heyligheyt der waerheyt. Welcks vruchten zijn / geloove / liefde / hope / gerechticheyt / vrede / vzeucht in den Heiligen Geest / in lijden geduldigh / barmhertigheyt / lijdsamerheyt / kupsheyt / ende ernstigen haet / ende bestraffinge der sonden / ende een oprecht herteliche gonne des vter tot Godt / ende Gods woort / &c. Nocht segge ick andermael : Dese Boete leeren wy oprecht / vzeuchtbaer / ende den Heere arngewasem te zijn / nae uytwijfen van Gods woort. Wiefe van herten acincemat ende tot den eynde daer in blijft / die verblijde hem ende dancke Godt / het eynde is dat ewige leven. Maer wiefe verfoot / eynde niet en wil / die sy gewaershouw / want het eynde is de doot.

Ephes. 4. 22. Gal. 5. 16. 1 Cor. 13. 13.

Op lieve H. D. ende B. wilt doch eenmael grondigh ende recht behertigen / wat het sy / ende in 't eynde medebrangt / des Heeren geboden / so moetwillighlijck te oertreden / ende so stoutelijcken te sondigen tegen Gods woort. Adam ende Eva en hebben waer eens van den verboden boom gegeten tegen des Heeren gebodt / daerom is de Werde verbloect in sijn arbeyt : In 't zweet sijn aenschijns moeste hy sijn broot eten sijn lesdage. Eva ende haer dochteren moeten in snerts baren / sy moeten des mans Heerschapppe ondertoppen staen. Wy werden uyt den Paradijsse gedzwen ende moesten met alle hare naemelingen weder totten stof inliceren / daer sy of gemaect waren / daer en was oock geen bergebinge noch troost der genaden te verlijgen / oft dat ewige woort Gods / de ewige Gods Sonne / moeste van den Hoogen Hemel afkomen / ende mensch worden / hunger / verseeckinge / elende / marteliasie / Crins ende doot lijden / gelijck de Schrift leert. O Heere is dese eene oertredinge so hooge wy Godt gewegen / hoe wil 't dan met die toegaen / die des Heeren Heplige woort / verbont / wille ende geboden al haer leven lancck so hooverdelijck verachten / niet eens haer sonden ende schult en bekennen / hoe wil sy van den hoofden totten voeten soo vol aller oertredingen ende sonden zijn.

Cain was verbloect ende een blachtich balinck op der Werden sijn leven dage / om dat hy sijnen onschuldigen broeder Abel soo nijdelijck verwozget hadde. Ach lacp wat raet den geenen die noch dagelijcks sonder eenigh medelijden ende rebelijckheyt / de onschuldige broeme Abelen / die Christus ende dat ewige leven niet vteriger herten soecken / so ongenadelijck uytroepen / vervolgen / betooven ende vermoorden.

Gen. 3. 23. Ioan. 1. 14. 3. 13. 6. 62. Ephes. 4. 9. Mat. 27. 48. Mar. 15. 39. Gen. 4. 11

De gantsche wijde werelt werdancck in den water / om dat de kinderen Gods na der menschen dochteren sagen / datse schoon waren / ende namen tot voutwen / tot welcken sy lust hadden. Oock / om datse haer van Gods Geest niet straffen en lieten / en alle haers herten gedachten altyt tot quwet waren. Bedenck nu eenmael / mer welckerley lusten de houwelijcken deser werelt nu begonnen worden. Jae gelijck de Heerden ende Muxten / hoe men den Hepligen Geest schent / lastert ende bedroeft / ende hoe sy alle opten verkerden wegh wandelen / welckes uytganck / den gewissen inganck in 't Rijck der Hellen / Jae de ewige verdoemenisse ende doot is.

Sodoma en Gomorra met haren onliggende steden / zijn om haer der hoogmoet / overdaert / onbarmhertigheyt en onbesooslijke geoutwelen / metten vtere des grimnigen Torens Gods beezand en verfoncken in der hellen asgrent. Ach / ach / wat wil doch in den grooten en verschijckelijcken dagh / wanneer de Heere in sijn der heerlijkheyt verchijnen sal / over dese elendige menschen komen / welckes hoogmoet / prael / overdaert / gulligheyt / Tyrannie / bloetdoest / overspel / Hoerpe / Koomsche geoutwelen / geen herte berijpen / geen tonge uytsprecken / ende geen handt beschypen kan.

Korah / Dathan ende Abiram / hoe wel sy Abrahams zaet waren / ende oock een deel van Levi geboren / om dat sy tegen Moesen ende Aaron opsonden / ende ongeroepen in dat Priestertijcke Ampt treden wouden / zijn sy met haren gantschen Rotte in der aerden lebendigh verfoncken. Overdenck doch eenmael wat dan onse Koriten ten laesten overkomen wil / de welke Godt noyt gekent en heeft / noch veel wemiger gefonden heeft / ende welckes Ampt / beroepinge ende dienst / niet uyt Godt ende Gods woort / maer nae uytwijfen aller schrift / uyt den put des afgrents / ende uyt den drake ende beeste zijn / die met hare verwoerde leere / Sabploonsche toerpe ende hucheliche leven / so menige ellandige ziele verwoeren / ende den oprechten Moesen / Aaron ende Christum / niet alleen en verachten / maer oock schelden / vervolgen / Cruppen ende dooden.

Moses de trouwe dienaar Gods en mocht niet komen in 't beloofde landt / om dat hy eenmael twijffelmoebig was aen des Heeren woort. Hoe wil doch dit ongelovige verkerde ende herneckige geslachte in dat ewige beloofde landt ende heerlijkheyt in komen / dat des Heeren woort / dat liefliche Euangelium Jesu Christi / niet alleen niet en geloost ende veracht / maer oock bitterliche hatet ende verbolgh : Christus bloet met voeten treedt / sijn ooren booz de waerheyt toestopt / ende hen in geender maniere leeren en laet / noch metter waerheyt noch met desen onstraflijck leven der Hepligen / noch met dat onschuldige bloet der getuygen Jesu / dat soo overbloedigh / Ja als water in vele landen uytgefogen ende bergoten woort.

O gy ellandige mensche / die so geheel mismaecht ende jammerlijck booz uwen Godt staet / merckit op des Heeren woort / repnyght dijne bloedige handen / ende dat onreyn ongelovige herte / ende bespot niet langer de genade Gods met uwe onnutte doemen : ende seght niet dat Abraham u vader is / dat gy een

Gen. 6. 2. 7. 21. 8. 21.
Tob. 6. 14. Hebr. 10. 30. Ephes. 4. 30.
Gen. 18. 10. Eze. 16. 48. 1 Pet. 2. 9.
Rom. 1. 24. 1. Tit. 1. 10.
Num. 16. 3. 2.
Apoes. 1.
Num. 26. 12.
Hebr. 10. 24. Act. 6. 58.
Iac. 4. 8.
Gal. 6. 9.
Ioan. 8. 39.

een kindt Gods zijt dat Christus booz u gestoz-
ben is / ende dat ghy u op sijn bermhertigheyt
betrouwen wilt. Betrouwt u niet op leuge-
nen / spreek Jeremias / segt niet : Hier is des
Heeren Tempel / des Heeren Tempel / des
Heeren Tempel. 't En gelt niet / dat Christus
gestozben is / ende dat wy ons nae sijnen naem
noemen laten / als wy dat oprechte wederba-
rende kirachtige geloove aen Christum Jesum /
de reyne ongevterwede liefde / de goetwillige ge-
hoozsaemheyt / ende dat vrome onstraffelijke
leven niet en hebben / Godts bermhertigheyt
(sept de Schrift) is tot sijnen Heiligen / ende
sijn opzien is tot sijn uytverhooren / de hope der
Goddelloosen is pdel / de oogen des Heeren sien
op de gerechtige / ende sijn ooren zijn tot hare
gebeden. Gy zijt mijn vrienden (spreek
Christus) is 't dat ghy doet al 't gene dat ich u
bevolen heb.

Hierom so bidden ende bemanen wy u noch
eenmael : Betert u / hy is noch de selve Godt
ende en wozt niet verandert. Hy is een hater /
bernieler / een ernstige straffer over alle boos-
hedde / Jae een rechtveerdigh Richter over alle
boosheyt / Jae een rechtveerdigh Richter over
alle goddloos wesen ende handel. Hy verfoecht
de sonden der vaderen aen de kinderen tot in 't
derde ende vierde lit. Wederom is hy medelij-
dende/goedertieren ende bermhertigh over alle
die/die recht doen/ende sijnen naem vzesen/over
veel darsenden die hem lief hebben/ende sijn ge-
boden houden. Och Leser/leser/liebe leser/het
is seer schizelijck te vallen in de handen des
levendigen Gods. Den tijt is verbult. Nu is 't
een aengenaemen tijt / nu is 't een dagh der sa-
lighet. Dat rijcke der Hemelen is na by geko-
men/ wilt gy dat be-erven ende ingaen/so moet
gy u beteren / niet alleen in den schijn / gelijk
de huychelaers doen / maer als oprechte boec-
veerdige / van gantscher herten / ende uyt allen
u kirachten/ende vzenge vruchten die van goede
aert zijn. Is 't so niet/so moet gy afschouwen
ende in 't bier des grimmen torens geworpen
woyden. Imo nisi refi respueritis, omnes limi-
liter peribitis. Luc. 13. 3.

Van den Geloove.

T En derden / leeren wy met Christo / ende
seggen : Geloof den Evangelio / Dit selve
Evangelium is de vzeughderijcke dooz-boot-
schappinge van Godts gunste ende genade te-
gen ons / ende van de vergevinge onser sonden/
dooz Christum Jesum. Die neemt dat geloove
aen dooz den Heiligen Geest / ende en siet niet
op sijn doozleden gerechticheyt of ongerechticheyt
/ maer het hoopt de dingen die niet te hoo-
pen en zijn / ende wozt hem niet volder herten
op des Heeren genade / wozt ende belofte / de-
wijle het wel weet dat Godt waerachtigh is /
ende in sijn beloften niet salheeren en kan/warr
dooz dat herte vernietuet / omgekeret / recht-
veerdigh / vroom / vzedigh ende vzedigh wozt /
En kint Gods geboren wozt. Alder volken be-
trouwen tot den Trooon der genaden gaet.
Ende wozt also een mede-gewoot Christi / ende
des ewigen levens.

Aldusdanige waerken in tijdes op / so hooeren
ende gelooven des Heeren wozt / so betweenen
haer doozleden onnutte leven en wandel / so be-
geeren remedie en raet booz hare kranke zielen.
Tot sodanigen spreek Christus / die een bet-

trooster aller bedzoeder conscientien is / geloof
den Evangelio (dat is /) en vzeest niet / zijt vze-
digh ende wel getroost / ich en wil niet straffen
ende slaen / maer genesen / vertroosten ende dat
leven geben. Dat gekroochte riet en wil ich
niet vzeuchen / dat roochende vlag en wil ich niet
uytvlusschen / maer dat gebroochen wil ich
heelen / dat krancke / helpen / dat getwonde
verbinden / ende dat verlooren soeken. Ich en
ben niet gekomen om de gerechtige / maer om
de sondaren tot boete te roepen. Ich ben nae
den goeden wil mijns Hemelschen Vaders in
de Werelt gekomen / ende dooz de kracht des
H. Geests / een sienlijck / tastelijck ende sterflijck
mensche geworpen / in alle dingen u gelijk /
uytgenomen de sonde. Ich ben uyt Maria
onbeblechte moeder / ende reyne jonckvrouwe
geboren / van den Hemel hier af geklommen /
gesprongen uyt den monde des Alderhoogsten /
den eersten geboren van alle Creaturen / de
eerste ende de laetste / dat beginsel ende dat eon-
de / een Sone des almachtigen Gods / gefalst
metten Heiligen Geest / om dat ich den armen
dat Evangelium verhoonden soude / dat ich
genesen soude de gebroochten van herten / dat
ich den gebangenen verlossinge prediken soude /
den blinden dat gesichte / dat ich den benauw-
den soude wy laten / ende prediken een aenge-
naem jaer des Heeren. Geloof den Euan-
gelio : Ich ben dat Lammeken / dat booz u lieben
opgeoffert is. Ich neme wegh de sonden der
werelt : Ich ben u van mijnen Vader gewor-
den tot wijsheyt / gerechticheyt / heplighma-
kinge / ende verlossinge. Alle wie aen my ge-
looft / en sal niet te schande werden. Ja alle
wie geloof dat ich 't ben / heeft dat ewigh
leven : Siet / liebe H. D. ende D. alle die dit al-
dus gelooven / sijn de gene / daer af geschreven
staet : Hy heeftse macht gegeben / te woorden
kinderen Gods / die in sijnen naem gelooven /
die niet uytten bloede / noch uytten wille des
vlesch / noch uytten wille des mans / maer die
uyt Godt geboren zijn. Het sijn de gene / die
dooz 't geloove gerechtveerdicht sijn / ende vze-
de met Godt hebben / dooz onsen Heere Jesum
Christum / dooz den welken wy tot dese gena-
de gekomen sijn / dat wy ons beroemen van de
hoope der heerlijkheyt Gods. Dit alle wy
genade ende liefde Paulus leert ende
spreek : Gy hebben alle gefondicht / ende sijn
vertoost van de eere die Godt aen haer hebben
sande : Maer om niet woorden sy gerechtveer-
dicht dooz sijn genade / dooz de verlossinge die
daer is in Christo Jesu / den welken Godt heeft
voorzestelt tot een verfoener oft genaden stoel /
dooz den geloove / &c. Daer en is niemant op
aerden / die in hem selden om des geloofs wille
glorieren ende coemen kan. Want het is Gods
gave / Alle die 't van Godt ontfanght / die ont-
fanght eenen boom vol van alderley bequame
ende soete vruchten. Wel dien / die met desen
geschencke van Godt begaest wozt. Want sy
gaet boven alle goud / silber ende edel gesteente.
Daer en is niet / datmen met haer betgelijken
kan. Wie ontfanght / die ontfanght Chri-
stum Jesum / vergevinge sijnder sonden / een
nieuw genoot / ende dat ewige leven. Want
dat rechte waerachtige geloove / dat booz Godt
geht / en kan niet ledigh sijn / het moet zijn
vruchten doozvzenen / ende sijnen aert bewij-
sen / het werck gestadigh in der liefden / het
treet uytwilligh in der gerechticheyt / het stroft
vlesch

Ier. 7. 4.
Sap. 4. 4.
Sap. 6. 15.
Psaln 33. 18.
I Petri 3. 12.
Ioan. 15. 14.
Mal. 3. 6.
Iac. 1. 17.
Exod. 10. 6.
Hebr. 10. 31.
2 Cor. 6. 2.
Esa. 49. 8.
Matt. 1. 15.
Matt. 7. 17.
Matt. 3. 10.
Luce 3. 9.
Ioa. 15. 6.
Marci 1. 15.
Merckt wat
Evangelium
te seggen is.
Rom. 4. 18.
Psaln 51. 19.
Rom. 3. 4.
Titum 1. 2.
Gal. 2. 7.
Ioan. 5. 24.
Hebr. 4. 11.
Ioan. 7. 38.
Rom 8. 14.
Matt. 1. 15.

Esa. 41. 10.
Matt. 12. 20.
Matt. 9. 13.
Matt. 2. 7.
Ioan. 1. 32.
Hebr. 5. 2.
Luce 2. 7.
Phil. 2. 5.
Eccle. 24. 4.
Col. 1. 18.
Apoc. 1.
Matt. 16. 16.
Luce 1. 32.
Hebr. 1. 10.
Luce 3. 22.
Esa. 61. 1. 2.
en 11. 4.
Luce 4. 18.
Esa. 42. 7.
Ezech. 53. 10.
Esa. 53. 10.
Luce 4. 18.
Ioan. 3. 36.
1 Cor. 1. 29.
Ioan. 1. 13.
Rom. 7. 11.
Rom. 3. 24.
Ephes. 2. 7.
Ioan. 1. 14.
't geloove is
Godts gave.
Gal. 6. 23.
Gal. 6. 16.

bleefsch ende bloet / het krupst lusten ende be-
geerten / het verheught hem in 'c krupst Chri-
sti / het vernieuwt ende wederbaert / het maecht
levendigh / bymoedigh / vzedigh in Christo
Jesu. Siet foodanigen geloove (segge ick) is
Gods gabe / wpt welcken nae het luden der
schijft / de gerechtigte leven moet / gelijck A-
bel / Enoch / Noe / Abraham / Moyses / Ra-
hab / ende alle byzorne Hepligen gedaen hebben /
Een pegelijck goede boom dzaegt goede vruchten
/ nae sijnder goeder aert. Ende een boom
die geen goede vruchten en bzencht (hoe wel
hy met veel bladeren behangen is) moet den
bloeck onderwoopen / ende van den byere ver-
teert worden. Alsoo oock een onvruchtbaer
krachteloos geloove / gelijck de gantsche we-
relt heeft / dat niet door de liefde en werckt /
hoe geleert / hoe kloek / hoe welspzeliende / hoe
schijnbaer ende wonderdabigh het oock zy / soo
is 't ebentwel vooz Godt onreyn / doot ende ver-
bloecht.

Hierom soo vermanen wy u met Christo Je-
su / geloof den Euanzelio / dat is / geloof dese
vzughdenrijcke tijdinge der Godtlijcker gena-
den vooz Christum Jesum. Laet af van son-
den / bewijst rouwe van u doodleden leven / schijft
u onderdanigh na des Heeren woortten wille / so
sult gy medegenooten / bozgeren / kinderen / ende
erfgenamen des nieuwen hemelschen Jerusa-
lems zijn / byz van alle utwe byanden / helle /
doot / sonde / ende Dwibel / so gy maer na den
geest en wandelt / ende niet na 't vleefsch / Qui
credit Filio Dei, habet vitam aeternam.

Een vermanende Supplicatie
aen de Overigheydt.

Warme ellendige Menschen van aller
Menschen hulpe ende troost verlaten /
wy die als onnossele Herderloose schapen allen
vzeschenden Leutwen in den Wosche / ende
den verscheuwende Beesten op den Velde tot een-
nen roof ende spijse geworzen zijn / der gant-
scher Werelt een gaepfel ende smaet / die dat
Cpranische sweert van Heeren ende Dozsten /
dat onmenschelijck schelden / ende schenden der
geleerden / ende dat grouwelijck liegen ende
schimpen des gemeynen volcks dagelijck moe-
ten lijden / hooren ende verdzagen. Wy bid-
den ootmoedelijcken der Keyselijcker Maje-
stept / Koningen / Heeren / Dozsten / Oe-
righeden ende Amptlieden / enen pegelijcken
in sijnder beroepinge / weerdigheyt ende hoog-
heyt / allen onsen lieben genadigen Heeren
dooz die diepe bloetvloet ende woude ons Hee-
ren Christi gebenedijt / dat gy doch eenmael
u wilt afleggen alle ongunste ende quade mee-
ninge neven ons / ende wilt in redelijcker me-
delijdinge den onmenschelijcken zwaren dzuck-
ellende / noodt / krupst ende marteliasatie van
utwen ellendigen ende onschuldigen Dienaren
een wepnigh ter herten nemen. Want de groo-
te Heere / vooz den welcken wy staen / die een
bekenner aller herten is / ende dien alle dingen
naecht ende bloot zijn vooz sijnen oogen / weet
hoe dat wy op deser aerden niet en soecken /
dan alleene / dat wy met goeder conscientie
mogen leven na sijn hepligh bevel / ordeninge /
woortt ende wille. Maer zijnder eenige schade-
lijcke Secten gelijck (eplacn) tot onsen tijden
wel geweest zijn / die sullen sonder twijffel tot
sijnder tijdt wel openbaer worden.

Daerom soo vernedert u / doozleefet ende her-
kaentet dese onse Schijften blijtelick / ende
dat met Godvzuchtige en onpartijdige herten /
op dat gy vooz gewis bekennen mooght / waer-
om dat gy ons met geen bedwaangh / armoede /
ellende / vervolgh ende doot / van onse leere /
geloove ende leven en mooght affschycken /
om alsoo de waerhepdt wat bzeedt nae te den-
ken / ende geen onschuldigh bloedt meer op u
laden.

Bewijst een wepnigh natuerliche redelick-
heyt ende menschelicke barmhertigheyt aen u
arme dienaren / ende gedenckt doch in utwer
herten / hoe wy ellendige verlatene menschen
na den vleefsch / hout noch steen en zijn / maer
wy zijn met u / van eenen Vader Adam ende
van eenen Moeder Eva gebooren / geschapen
van eenen gelijcken Godt / dat wy met u
eenen gemeynen inganck hebben / tot desen
sterffelicken leven / met eender gelijcker natu-
ren bekleet zijn / begeerigh nae rust ende vrede /
nae vrouwen ende kinderen / als gy nae der
natueren vzeesachtigh vooz den doot / gelijck
alle Creatueren op Aerden. Daerom veroot-
moedigh u in den name Jesu / ende dat tot
verschooninge utwer armer zielen. Onder-
soeck (segge ick) dese onse Leere ende aentwij-
singe / gy sult 't dooz Gods genade bevinden /
hoe dat 't een repne onbvermenghde Leere
Christi is / dat Heplige Woortt / dat
Woortt des eeuwigen vzeedes / dat Woortt
des eeuwigen waerhepts / dat Woortt der
Godlijcker genaden / dat Woortt onser salig-
heyt / dat onbverwinnelijcke Woortt / dat van
geen poozten der Hellen ongestooten en magh
worden in der eeuwigheyt. Het is dat scherpe
zweert / dat wpt des Heeren mont gaet : dat
zweert des Geests / met welke gericht moe-
ten werden alle die op der aerden wonen.

O gy liebe Heeren / steekt u zweert in sijnen
scheede : Want alsoo waerachtigh als de Heere
leeft / gy en strjdt niet tegen vleefsch ende
bloedt / maer tegen hem / wiens oogen als een
vlammende vuur zijn / die daer oozdeelt ende
strjdt met gerechtigheyt / die geluoot is met
veel kroonen / wiens naem niemant en kent /
dan hy selfs / die gekleet is met een bespzencht
bloedigh kleedt / sijnen naem is Gods Woortt :
Die de Heydenen regeert met een psere toede /
die daer treedt de Wijn-perffe des grimmigen
toorens des Almachtigen Gods / die enen
naem geschreeven heeft op sijn kleet / ende op
sijn dye / een konnck aller Koningen / ende
een Heere aller Heeren.

O gy hoogh-beroeemde Heeren ende Doz-
sten tegen desen voert gy in deser manieren
utwen raedt / zweert ende wapen. Zedenckt
wat de hooche Prophet Gods Zacharias
van den kinderen Godts / die hier altjdt in
lijden zijn / gespzooken heeft : die u aentast
(sepdt hy) die tast den appel misjnder oogen
aen. Het is immers een verschzickelicke grou-
wel / ende woedende verbaefsheyt / dus jam-
merlick te verwozen / om te bzenigen / wpt te
roepen den genen die den Heere ende dat eeu-
wige leven soecken met soo vierigter herten /
ende die oock niemant op aerden een hayz
schadelick zijn. De doot der Heplige (spzeekt
David) is seer dierbaer vooz des Heeren oogen /
het is Jesus van Nazareth dien ghy ver-
volght ende niet ons. Daerom soo waecht op /
laet af / vzeest Godt ende Gods Woortt / want
gy

Aba. 2. 4.
Rom. 1. 17.
Gal. 3. 11.
Hebr. 10. 38.
en 11. 4.
Matt. 7. 17.
en 12. 35.

Matt. 3. 10.
en 21. 33.
Matt. 11. 20.
Lucc 3. 9.

Rom. 8. 6.
Ioan. 3. 6.

1 Cor. 4. 9.

Psalm 7. 10.
Ier. 17. 10.
Rom. 8. 27.

1 Cor. 11. 18.
1 Ioan. 2. 19.

A. Ct. 10. 10.
Ephes. 2. 19.

Matt. 16. 18.

Ephes. 6. 17.

Apoc. 1. 16.

Ioan. 18. 11.

Apoc. 19. 12.

Zach. 3. 8.

Psalm 116. 15.

Act. 9. 5.

2 Cor. 3. 10.

op ende wy stullen alle booz eenen Richter ge-
roepen worden / daer noch geweld / noch hoog-
heyt / noch schoonheyt / noch schoon spyzelen /
noch gaben / plaetse binden en stullen / daer dat
recht sonder alle partye ende aensien der persoo-
nen / in der rechtvoerdigheyt gaen sal over alle
bleesck. Alsoan sal de ellendige tot sijnen rechte
komen / ende de vermoorde Christus in sijne
Hertverhoren upt des doods geweld ende der
Crannnen handen tot sijn beloofde erbe / rijck
ende heerlic:heyt in komen.

Jacobi 1. 72.
Rom. 14. 10.
2 Cor. 5. 10.

Aengesien gy dan soo onbillighlijck ende Cr-
annelijck nae dat quade boozmeinen utwo
herten sonder alle schijft ende barmhertigheyt
met den ellendigen ende Godbzuchtigen om-
gaet / hoe wilt gy dan eenige genade ende
barmhertigheyt in den dagh des Heeren ver-
wachten / als wy alle sullen staen booz den
onpartijdigen rechterstoel / daer een pegelijck
loon nae sijne wercken ontfangen sal.

Matt. 17. 37.
en 22. 11.
Rom. 13. 7.
Num. 3. 3.
1 Petri 1. 6.

Wy en begeren geen genade / gelijck de
quaetdoenders deser werelt doen / want wy
en hebben in dese onse leere / geloofde ende han-
del niet gefondicht / hoewel wy soo veel lijden
moeten / maer wy wederstaen maer d' Ant-
christijfische leere / ordinantie ende leven / ende dat
met des Heeren wooydt / gelijck ons de Schrijft
leert. Wy en tegen staen noch Keyser / noch
Koninck / noch eenige Overigheyt / in 't geene
daer sy van Godt toe betoepen sijn. Maer wy
zijn berept tot alle gehooftaemheyt / oock tot
der doot toe / in alle 't gene dat niet tegen
Godt ende Gods wooydt en is / ende weten
doek sonder twijffel wel / wat ons de schrijft
daer van geleert ende bevolen heeft. Maer sod
veel barmhertigheyt begeren wy / dat wy ou-
der utwo genadige bescherminge / met vyzheyt
onser conscientien leven / leeren / handelen /
ende den Heere dienen mogen. Op dat u / ende
bele met u / dat Euangelium Jesu Christi
recht inagh angewesen worden / ende de poozte
des levens open gaen. O hadden de geleerde
Gods wooydt / ende niet wy / hoe geerne vrou-
den wy van haer geleert sijn. Maer detwijse
wy het hebben / ende niet sy / soo bidden wy
om Jesus wille / dzuyght ons niet van Christus
tot Antichristum / van de waerheyt tot de leu-
gen / ende van dat leven tot den seckeren doot.
O gy hoogh beroemde Heeren ende Doysten /
gy die van Godt tot hoofden ende Regenten
over sijn volck geset zijt / verstant u wel ende ge-
looft des Heeren wooydt. Want is 't dat gy
van het onrecht niet af en staet / den Heere vzeest
ende recht doet / soo waer 't wel goet dat gy
noyt geboren en waert. Dat onschuldigh
Abels bloedt roept in den Hemel / ende wil ten
songhsten dage seer narode van u ge-epscht
worden. Noch eens waecht op / ende vzeest
Gods wooydt. De Heere Godt wil alleen den
Hemel / allen sijn rijck regereere / dat sijn die
conscientie der menschen. Wy en wil niet toe-
laten / dat hem vermandt van sijnder heerlich-
heyt affetten / ofte hem te boben gaen sal. Lucif-
fer de schoone Engel Gods / wilde den Alder-
hoogsten gelijck zyn / hy is verstoeden upt den
hogen Hemel in der Vellen afgront / met keten-
nen der Dimpfermissen gebonden / en betwaert
tot den Oordele des grooten daghs.

2 ap. 6. 10.
Want over
de machtige
sal ten sterck
oordel ge-
houden wor-
den.
Psalm 6. 9.

Gen. 4. 10.

Lieve Heeren / nemet in liefde aen / ende en
verbittert u niet / de waerheyt moet beleden
sijn. Uwe hooghmoet is tot den Hemel toe ge-
keft / siet op Christus / ende Christus wooyt /
op sijn voorbeelt ende leven / oorderit recht / en-
de gy sult het soo bewinden. De almachtige eeu-
wige Vader dooz sijn eeuwige wijsheyt Chri-
stum Jesus heeft alles nae sijn: Godhijckent
raet / wille ende boozsienigheyt / in sijn rijck /
dat is in sijnder Gemeenten / in Leere / Sacra-
menten ende Leven geordineert ende bevolen.
Maer gy-lieden zijt de gene / die dat selfde dooz
raet ende ingeben utwo geleerden / met utwo
onmenschelijcke wreede placaten verandert /
uptroept ende verbolght. Richt of dat almach-
tige eeuwige wooydt hem onder u lieden bevel
ende geweld krommen ende buygen moeste en-
de de Godsalige ordeninge des Soons Godts
dooz menschen wijsheyt tot genoeghlijcker for-
me ende beter gebuyck gekieert magh worden.
O hoogmoet boben alle hoogmoet. O dwaes-
heyt boben alle dwaesheyt. Wat verhoobere-
dicht gy u / O Aerde ende Affchen. Bekent
utwen Ober-heere Christum Jesus / die u tot
eenen Doyt ende Richter van Godt geset is.
Den Hemel behooydt den Heere toe (spreek
David /) maer de Aerde heeft hy der menschen
kinderen gegeven. Ick vermoede wel soo pe-
mant tegen Keyser of Koninck hen oprorigh
maecte / ende in haer rijcke ende Regiment
in treden wilde / dat 't niet met gedult geleden /
ende sonder straffe vergaen en soude. Hoe veel
te min sal dan ongestraft blijven / dat een arm
sterflich aerts bleesck / hem tegen den Almach-
tigen Keyser ende Koninck Christum Jesus
op maecht / hem van den stoel sijn: Godhijcken
Majesteys affstoot / ende van den Scepter ende
Kroone sijnder eeren berooft / recht of de eeuwi-
ge wijsheyt Gods / Christus Jesus / onbernuf-
tigh / ende tot 't Hemelsche Regiment onbe-
quaem geworden ware. Bedenckt doch / hoe
dat 'et allen hoovertigen ende flouten van
herten van den beerride vergaen is / die haer
stoelen wilde setten by den stoel Gods.

2 Sai. 14. 8.
Apoc. 12. 14.
Straffe des
Afvals.
2 Petri 2. 4.
Jud. 1. 13.

Hierom berneedert u doch onder de Almach-
tige handt Gods / gelijck Petrus leert / ende
wilt den gelucksaligen ende grooten Koninck
Rebucadnezar setten tot een voorbeelt / ende
aentmercken hoe grouwelijck hy om sijnder
hooghmoet van Godt gestraft is ende hoe hy
na der straffe tot wijsheyt gekieert is. Ende
heeft den Almachtigen Godt gezeest / sijn
wonderdadige heerliche wercken / ende sijne
aenbiddelike groote Name hooghlijck gepre-
sen. Liebe Heeren wacht op / ende betert u /
want het en betaemt niet dat de Creatuer hem
tegen den Schepper sal verheffen / Christus
wil alleen dat hooft sijnder Gemeente blijven /
alleen de Leer-meester in sijnder Schoulen / al-
leen de Koninck / die sijn eppen rijck oordeelen
wil / niet met leeringen ende geboden der men-
schen / niet met wozgen ende mooyden / maect
met sijn Heplige Geest / Kracht / Genade ende
Wooydt.

Dierom bidden wy u / O gy fondamen-
ten der Aerden / dooz de barmhertigheyt Gods /
wy die u booz onsen genadigen Heeren beken-
nen / in allen saerken / ons bleesck dat gy
doch den eeuwigen / Almachtigen Koninck
Christum Jesus wilt laten sijn / de eenige
Salighmaeker / Heere ende Betwelhebber
onser armer zielen / gelijck hy van sijnen Va-
der verordineert is / ende dat gy utwen dienst
ende Ampt voeren wilt in Aertsch tijdelijcke
Regimenten / tot welken gy geroepen zijt /
want wy begeren van gantscher herten / den
Keyser

Eccle. 10.

Eph. 1. 3.
Coloss. 1. 6.
Plal. 115. 16.

Christus
u ort uyt
gestoten als
zijn woort
veracht ende
verstoeten
wort.

1 Petri 5. 6.

Dan. 3. 15. en
4. 26. ch 4. 35

Col. 1. 2.
Matt. 15. 8.
Elai. 29. 14.

Matt. 22. 24. **Kepser te geven dat des Kefers is / ende Godt te geven dat Godt is / ende wilt alsoo dese onse Leere ende aenwijsinge van der Doope / Nachtmael / ende van de misdinge des Babylonischen handels / recht wegen met des Heeren wootz / wy verhoopen dooz Gods genade gy sullet in de kracht bewinden / hoe wy niet anders en leeren ende gelooven / dan ons des Heeren waerachtige mondt bevolen ende sijn heplige Apostelen geleert ende betuyght hebben. Hier toe grume u de grootz Heere sijn genade / Amen.**

Van der Doope.

Christus uytgedrukt bevel te doopen.
Matt. 28. 19.

Christus beval na sijn verrissenisse sijnen Jongeren / ende spzacht : Gaet henen ende leert allen volcken ende Doopse in den naem des Daders / des Soons ende des Hepligen Geests / leertse onderhouden al wat ick u bevolen hebbe / ende siet ick sal by u zyn alle de dagen tot aen het eynde der werelt.

Hier hebben wy des Heeren bevel van der Doope / waeremense nae Gods ordinantie toe dienen ende ontfangen sal / namens datmen eerstmael dat Euangelium pzedicken moet / ende dan den genen doopen die daer aen gelooven / gelijk hy spzreect : Gaet in de gantsche werelt / ende pzedickt dat Euangelium allen Creaturen / wie geloofst ende gedoopt wort / sal saligh worden / maer wie niet en geloofst / sal verdoemt worden. Aldus is hy van den Heere bevolen ende geordineert / daeromme en magh oock geen ander geleert noch gebuyckst worden eeuwelick. Gods wootz blyft in eeuwigheyt. De kleene kinderen zyn onvernustigh ende onseelick / daerom en kan haer geen Doope toegedient worden / oft wy moeten des Heeren ordeninge verkeeren / sijnen hoogen Naem misbuycken / ende sijn heplige Woorde gewelt doen : In den Nieuwen Testamente en zyn den onmondigen kinderen geen Ceremonien bevolen / maer het handelt beyde in Leere ende Sacramenten metten genen / die ooren hebben om te hooren / ende herten om te verstaen. Gelyck als dat van Christus bevolen ende geordineert heeft / alsoo hebben oock sijn heplige Apostelen geleert ende gebuyckst / gelyckamen aen veel plaetsen des Nieuwen Testaments grondigh mercken ende verstaen magh. Soo spzreect Petrus : Doet boete / ende laet u doopen in den naem Christi / tot vergewinge der sonden / ghy sult ontfangen de gaben des Hepligen Geests. Item / Philipus totten Kamerlinck : Gelooft gy van gantscher herten / soo magh 't geschien. Want dat geloobe en volght niet wpt den Doope / maer de Doope volght wpt den geloobe.

Marci 16. 15.
Matt. 28. 19.

1 Cor. 3. 11.
Esa. 40. 8.
1 Petri 2. 5.

Matt. 23. 16.
Marci 4. 19.

A Co. 2. 39

A Cor. 8. 36

Matt. 28. 19.
Marci 16. 15.
Eph. 4. 5.
Hebr. 6. 3.

Christus laet hem doopen.

Matt. 3. 16.

Phil. 2. 9.

Aldus heeft Christus de Doope bevolen en de selve op dese navolgende wyse ontfangen / want als de tijdt gekomen was ende de uure genaecte / dat hy sijn opgelepde bevel woude wptrechten / dat wootz woude pzediken / ende sijn Daders heplige Naem bekend maken / is hy aentgetreden tot Joannem op der Jordane / begeret van hem gedoopt te zyn / op dat hy alle gerechticheydeit verbulen mochte / hy heeft hem berept tot verfoekinghe / ellende / kring ende doot / ende heeft hem als een goetwilligh gehooz / sarnigh kint overgegeven in den wille sijnz almachtigen Daders / gelyck hy selve sezt / dat hy niet gekomen en was om te doen sijnen wille /

maer de wille des geens die hem gesonden hadde / hy is van Joanne gedoopt / van den hepligen Geest betuyght / ende booz een aengename sone bekend van sijnen vader. Siet / dus luydet Christus bevel / dus is Christus gedoopt / dus hebben 't de Apostelen geleert ende gebuyckst. Die wil nu tegens den Heere aentreden / ende seggen : Het en sal soo niet geschien : Wie wil de wijsheyt leeren ende onderwijzen : Wie wil de Apostelen ende Euangelisten leugen strafsen / het waer immers onbehooflick / dat een kint ober sijnen Vader / ende een knecht ober sijnen Heere gebieden ende rechten soude / noch veel onbehooflicker is 't / dat de Creatuere boven sijnen Schepper zyn wil ; Maer nu is 't et openbaer / hoe die gantsche werelt met hare onnutte leeringen ende geboden der menschen / met hare Antichristische gebuyckst / ende lange gewoonten / ende met hare tyrantische moorderige zweret-rechten ober Christum ende Christus woorde / Christus waerheyt moet leugen / sijn wijsheyt moet doozheyt / sijn licht moet duysternisse / ende sijn Euangelium moet booz een valsche verkeerde Secte gerechtet zyn / Somma Christus Iesus moet zwijgen ende liden.

Ioan. 5. 36.
Matt. 1. 15.
Matt. 17. 5.

Merckt met welck middel des wetels Christendom be-waert is.

Au wil mogelijck gesepdt worden / hoe dat in den beginne des Euangeliums soo noodigh ware / want 'er op dier tijdt noch geen geloovige waren / welker kinderen men doopen mochte. Maer nu de ouden geloovigh zyn / werden oock haer kinderen gedoopt / gelyck Abzaham doen hy geloovigh ware / zyn kinderen besneden worden. Och neen / dat volget niet / want hoe wel Abzaham Godt geloovende / so en worde eventuel niet meer dan de helft van sijnen Zade besneden / te weten de knechtens ende niet de maegghdekens / eventuel en was hy niet wepniger der maegghdekens vader als der knechtens vader / waer van men / dooz Godts genade / in de tegentwerpen beneden wijder hooren ende binden sal.

Gen. 17. 23.

Gen. 17. 10.

Datmen in den beghine eerstmael dat Euangelium pzediken moeste / ende alsoo wpt den gehooz dat geloobe / ende wpt dat geloobe de Doop volgen moeste / is onweber-spzeckelijck / want de Schyft leert soo. Maer datmen der geloovige kinderen Doopen sal daeromme / om dat Abzahams kinderen Besneden worden / kan metter Schyft nimmermeer beweert worden / ende soo dit al schoon bestaan konde / gelyck het niet en kan / soo souden daer noch weynigh kinderen gedoopt worden / want der recht-geloovigen getal (betwelcke te beklagen is) seer kleyn is / gelyckmen sien magh.

Rom. 10. 17.

Matt. 28. 19.
Marci 16. 15.

Het zyn niet alle Christenen / die wel Christenen geroemet worden / maer die Christus Geest hebben / dat zyn de rechte Christenen / maer ick en weete niet / waer datmender veel binden sal. Iae wat willen wy vele seggen / alle die met Abel eenen aengenen offer offeren / die met Isaac aen den Wyde geboren zyn / ende met Jacob dat recht der eerster geboorten / ende die vaderlicke segeninge ontfangen hebben / die moeten van den bloetgierigen Cain vermoordet / van Jmael bespottet / ende van Esau gehatet worden / gelyck men (Godt betert) allerwegen hooren ende sien moet.

Rom. 8. 15.

Gal. 4. 23.

Ioan. 3. 16.
Genoets 7.

Siet / dit is dan des Heeren wootz / ende wille / dat alle de gene / die Godts Woorde hooren / ende daer na gelooven / sullen gedoopt worden (als loben verhaelt is) daer mede

Matt. 28. 20.
Marci 16. 16.

Act. 2. 38. en 9. 11. en 9. 19. en 16. 34.

betuygende haer geloofs kracht/ datse nu booz- taen niet meer na haer eppen wille/ maer na Gods wille leven willen/ datse om dat getuy- genisse Jesu bereydt zijn te verlaeten/ Wyp/ Boet/ Landt/ Lijf/ ende Leven/ ende om dat selbige te lijden/honger/ellende/druk/vervolgh/ kruys/ ende doot/ jae dat sp dat vleesch met sijnen lusten begeren te begraven/ ende met Christo op te staen in een nieuw leven gelijck Paulus seyd: weet ghy niet (syzecht hy) dat wy alle die in Christum Jesum gedoopt zijn: dat wy in sijn doot gedoopt zijn: Wy zijn dooz de doope met hem begraven in den doot/ op dat/ gelijck Christus opgeweckt is/ van den doot/ dooz de heerlijckheyt sijns Vaders/ dat wy also in een nieuw leven wandelen sullen.

Rom. 6. 3.

Col. 2. 12.

Galaten 1.

Col. 2. 16.

Mijn goede Leser/ mercht op des Heeren woort/ dus leert u de Heplige Paulus/ die sijn Euangelium niet van menschen/ dan van den Heere selve ontfangen hadde/ dat gelijck als Christus gestorven ende begraven is/ dat wy oock also onse sonden sterben ende met Christo in der doope begraven sullen/ niet dat wy dat nae der doope eersmael behooren te doen/maer wy moeten dat al te vooren aengevangen ende gedaen hebben/ gelijck hy seyd: Zijn wy met hem geplanted tot gelijcker doot/ soo sullen wy oock sijnder opstandinge gelijck zijn/ ende weten/ dat onse oude mensche te samen met hem gekruysd is/ op dat ophoude dat lijf der sonden/ want die gestorven is/ die is gerechtwoerdicht van der sonde/ ende gelijck als dan Christus eenmael is gestorven/ de sonde wech genomen heeft/ ende Godt leeft/ alsoo sterben oock de woerachtige Christenen hare sonden/ ende leven Gode.

1 Ioan. 3. 9. en 5. 18.

Gedencket niet/ dat wy soo leeren/ als dat de Christenen in sulcker maten de sonden afsterben/ dat syse niet meer voelen en kommen. In geender manieren/ Maer soo sterben syse/ dat sy hare onreyne lusten niet meer gehoozsaem en sijn/ gelijck Paulus seyd: En laet de sonde niet domineeren in uwen sterfelijcken lichaem/ &c. Item/ Joannes: Die wypt Godt geboren is/ en sondicht niet/ want dat Laet blijft in hem/ ende hy en magh niet sondigen/ om dat hy wypt Godt geboren is.

Want gelijck ons des Heeren doot niet en soude gebozert hebben/ waerneer hy oock niet wypt des doots gewelt tot sijns vaders prijs en waer opgestaen/ alsoo en sal t ons oock niet bozderen/ dat wy onse sonden in den doope begraven/ waerneer wy niet met Christo Jesu wypt der sonden gewelt tot des Heeren prijs in eenen nieuwen leven opstaen/ want dat Christus gestorven is/ is hy der sonden eens gestorven/ seyt Paulus/ maer dat hy leest dat leest hy Gode/ Alsoo houdet ghy u oock daer booz/ dat ghy der sonden gestorven zijt/ ende Gode lebet dooz Christum Jesum/ ende gelijck als ghy wyte Ledematen hier te vooren begeben hebbet ten dienste der onreynigheyt ende der ongerechtigheyt/ van de ene ongerechtigheyt/ tot der andere/ alsoo begebet nu u ledematen ten dienste der gerechtigheyt ende heyligmakinge/ want gy zijt van der sonden gebozert/ ende zijt knechten der gerechtigheyt/ ende hebt u vrucht in Heplighmakinge/ maer het eynde van dien/ is dat eeuwighe leven.

Rom. 4. 18.

Hier mercht gy vernuftige leser/ gy die begeret die rechte waerheyt te bekenen/ ende

uwe ziele saligh te maken/ wat u de hooge ende Heplige Apostel Paulus hier geleert heeft/ Want so ghy sijn woort/ leere ende getuygenisse booz recht gelooven kont/ sult ongetwijfelt/ wyt dese sijne aentwysinge/ ende wyt noch meer andere spreucken sijnder schyften wel bevinden/ hoe de Doope niet geboogelijcker op den Jongen kinderen rijmet/ als de besnijdenisse op den Israeltischen Maeghden dede/ want ons en is niet meer bevolen kinderen te doopen: als Israeël bevolen was Maeghden te besnijden/ oock isst onmogelijck dat de onmondige kinderen der sonden mogen sterben/ soo lange sy niet lebendigh in haer geworden is/ konnen oock niet in t nieuwe leven opstaen/ soo lange sy niet overmits dat geloove wypt Godt gebooren/ dooz Godts Geest in der gerechtigheyt gelept worden/ ende daerom siet booz u/ want t effect des Doopsels/ is de sonde te begraven/ende met Christo op te staen in een nieuw leven/ dat doch in geender manieren met jonge kinderen stemmen ende rijmet kan/ hierom soo heerkarutw wel wat u des Heeren woort/ van dese saecke leert ende aentwijst.

En tweeden noemt oock Paulus de Doope een Water-badt der Wedergeboorten. Och lieve Heere hoe klaegelijcken woort doch u heplige woort misgymckit: is t niet jammer boven jammer/ dat sy met dese klare spreucke haer opgewoopen/ asgodische kinder Doope betweeren willen/ ende voorgeven/ hoe in den Doop de kinderen Wedergebooren worden/ recht of de wedergeboorte maer een induchinge in t Water zy. Och neem/ De Wedergeboorte is niet soo een huichelwerck/ maer sy is een veranderinge des innerlijcken wesens/ die de mensche deur Godts kracht overmits dat geloove/ wypt t boos in t goet/ wypt vleeschelijck in geestelijck/ wypt ongerechtigheyt in gerechtigheyt/ wypt Adam/ in Christo omkeert ende versettet/ dat doch in geender manieren by den klijnen onmondigen kinderen alsoo geschieden kan/ want de Wedergebooren leven wypt de kracht des nieuwen wesens/ sy krukpen haer vleesch met sijnen boosen lusten/ sy trecken wypt denouden Adam met sijne wercken/ sy misden alle boosen schijn/ sy worden geleert/ geregeert/ en gedreven van den Hepligen Geest/ &c.

Titim 3. 5.

Mercht hoed de Wedergeboorte zy.

Hab. 2. 4. Rom. 1. 17. Gal. 6. 17. en 5. 8.

Siet/ dit is de rechte nieuwe geboorte mit sijnre nieuwe vruchten/ van den welcken de Schijft spreect/ ende komt dooz dooz t geloove wypt Godts woort/ sonder t welck niemant (verstaet van die/ die tot haren vernuft gekomen sijn) saligh worden kan/ gelijck Christus spreect: Waerlijcken waerlijcken segge ick u/ het en sy saecke dat pmande van boven wert gebooren/ of hy sal dat rijke Godts niet sien/ jae het is al om niet soo oock etner van Petro/ Paulo/ of van Christo selven gedoopt worde/ waerneer hy met des Heeren Dier ende Geest van boven niet gedoopt wert/ gelijck Paulus seyt: In Christo Jesu en gelt besnijdinge noch boozhuyt/ van de nieuwe Creature. Alle die aldus wypt Godt geboren is/ aen den inwendigen mensche verandert ende vernieuwet is/ wypt Adam in Christo versettet is/ die staet sijns Heeren woort/ berept ende seyt met den Hepligen Paulo: Heere/ wat wilt gy dat ick doen sal: Wy versacket hem selven met alle sijn vernuft/ hy schijct hem nae des Heeren woort/ ende ordeninge/ sonder eenige haet ende wedert- strijden/

1 Petri 1. 1. 1 Cor. 2. 12. Jacobi 1. 18.

Ioan. 3. 3.

Matt. 3. 11. Luce 3. 16.

1 Cor. 5. 17. Gal. 5. 6. 1 Cor. 7. 19.

Act. 9. 9. Luce 3. 10. Act. 2. 37. Matt. 23. 19. Marci 16. 15.

strijden / hy laet hem Doopen nae des Heeren bevel / hy woort ende bewijst hem te zijn een Kintke aen den rechten Wijnstock Christus / een medegenoodt in des Heeren Gemeente / hy ontfanghet quijtscheldinge sijnder sonden / ende de gave des Hepligen Geests / hy trecket Christus aen / hy tredet in de Arche Noe / ende is bewaert vooz de verschickelijcke Sundtdoet des toekomenden toozis / die als een nette sal ballen ober alle die / die op aerden woonen ; maer dat alleen niet dooz de kracht des waters of des teckens / dan dooz de kracht des Goddelijcken woordts / aengenomen dooz den geloobe / want soo waer geen geloobe en is / dat dooz de liefde ter gehoozsaemheyt werckt / noch eens / wy spreken van die / die tot haren verstant gekommen zijn / daer is oock geen belofte : wie aen den Sone niet en geloof / die en sal het leven niet sien / maer Godts toorn blijft ober hem.

Ioan. 1. 5.

2 Cor. 12. 9.

Actor. 1. 38.

Gal. 3. 27.

Gal. 5. 6.

Ioan. 3. 36.

De Heere gebodt Moese / hy soude sijn hant uptreppen / ende metter roede op t Meer slaen / ende alsdan soudent die wateren gedeult worden / &c. Moeses geloofde des Heeren woort / stack upt sijn handt / ende sloegh metter roede / die wateren zijn gedeult / ende Israeël is berloft / maer niet dooz roede ende slaen / dan dooz die kracht des Goddelijcken woordts van Moese aengenomen / dooz een oprechte ende werckende Geloobe. Hadde nu Moese Godts woort niet geloof / ende dooz de ongehoorzsaemheyt op den Meere niet geslagen / soo en soude het sonder twijffel dat bezeezde benaende Israeël niet wel vergaen hebben.

Exod. 14. 16.

Koperen Slange. Num. 21. 8.

Oock ontfinck hy in der woestijnen een bevel / dat hy soude een Metalen Slange oprichten / op dat Israeël / waermer sy daer op sagen / van t blyten der Slangen mochten genesen worden. Moese heeft des Heeren woort geloof / de slange heeft hy opperecht / Israeël heeftse aengesien / ende is genesen / niet (segge ick) dooz de kracht der beelddijcker Slangen / dan dooz de kracht des Goddelijcken woordts / van haer aengenomen dooz den geloobe : in gelijcker maere woort oock der schijfmatigen Doope toegelicheit salighheyt / vergevinge der sonden / de aentreckinge Christus / indoopinge in der gemeenten niet om des waters oft des gewoonten teekens wille / anders moeste dat Kijcke Godts onder Elementen ende teekenen staen / maer om de kracht ende waerheyt der Goddelijcker beloften / welke wy in der gehoozsaemheyt aennemen dooz den geloobe / want alle die daer leeren te betrouwen op eenige woorden / Elementen ende wercken / die gieten met Aaron / &c. een gulden half / ende laten den onberstandigen volcke daer mede hoereeren ende groutwel doen / want in Christus gelt alleene dat geloobe / dat dooz de liefde werckt / de nieuwe Creature / ende de onderhoudinge der geboden Godts.

Marci 16. 16.

Actor. 5. 34.

Gal. 3. 27.

1 Cor. 12. 13.

Exod. 32. 4. 5.

Gal. 5. 6.

Gal. 6. 17.

1 Cor. 7. 19.

Op lieve H. D. ende Broederen waaket op ende en vertoest niet / geeft den Alderhoogsten sijnen behoorlijcken prijs en eere / ende merckt op sijn H. Woort / want alle die daer betweeren willen / als dat de Doope der onberstandigen kinderen een Waterbadt der nieuwer geboorten zy / die breecken des Heeren woort / sy weder spreken den Hepligen Geest / Christus maken sy tot eenen leugenaer / ende sijn Heplige Apostelen tot valsche getuygen / want die leeren / hoe de nieuwe geboorte overmits dat geloobe herkomt upt Godt / ende upt Godts

Ioan. 1. 13.

en 3. 5.

Sonder geloove is geen wedergeboorte.

1 Cor. 4. 20.

1 Petri 1. 3.

woort / welker woort men niet den onhoorigen ende onbernuftigen / maer den hoorigen ende bernuftigen leeren moet / is ontwedersprekelijck.

Dit selve verklaert oock de heplige Apostel Petrus / ende spreect / als dat ons de Doope saligh maecht / niet die (spreect hy) met welker gewassen woort de onrepuighheyt des vleesches / dan die dooz welken hen de goede conscientie / wel verantwoorden kan dooz Godt / of dat verbondt eender goeder conscientie met Godt / dooz de bezijssnisse Jesu Christi.

Hier leert Petrus / hoe ons de inwendige Doop saligh maecht / met welke de inwendige mensche gewasschen woort / ende niet de uytwendige Doop / met welken dat vleesch gewasschen woort / want dese inwendige Doop gelt bysonder vooz Godt (gelijck boven geseyt is) upt welke de uytwendige als een bewijs der gehoozsaemheyt / die upt den geloobe voort komt / volgen moet / want honde de uytwendige Doop saligh maken sonder de inwendige / soo waer de gantsche Schrijft / die daer spreect van den nieuwen mensche / ommut ende te vergeefs gesproken. Dat Kijcke der Hemelen stonde gebonden onder dat Element des Waters / dat bloedt Christus waer te vergeefs vergoten / ende geen gedoopte en honde verlooren blijven. Neen / neen / daer en gelt geen uytwendige Doop soo lange wy niet inwendigh vernieuwt / wedergebooren / ende met den Hemelschen vper ende den Hepligen Geest van Godt gedoopt en worden. Maer waermer wy met dese Doop van boven begaest zijn / als dan worden wy gedzongen dooz Godts Geest ende Woort in een goede conscientie die wy daer dooz hebben / om dat wy de verdiensten van des Heeren doot / ende de kracht ende bzeught sijnder bezijssnisse met goeder herten gelooben / ons nu dooztaen / delwijse wy nu dooz den geloobe ende ingegoten kracht inwendigh gewasschen zijn / oock dooz dat uytwendige tecken des Waterboards allen geloovigen van Christus opgelept ende bevolen / gehoozsaemlijcken te verbonden metten Heere (gelijck hoe hy hen in sijnder genaden dooz sijn woort ons verbonden heeft) namelijcken / dat wy niet langer nae die boose onrepe lusten onses Vleesches / maer na dat getuygenisse eens goede ende hzoome Conscientie dooz hem leven ende wandelen willen.

1 Petri 3. 21.

Matt. 3. 12.

1 Petri 3. 13.

Ende hoewel dese woorden Petri meer als klaer zijn / ebenwel en schamen hem de geleerde niet / die selve met haren schijnenden glosen / ende hooghberoemde vernuft / op enen vzerden sin te dzingen (mogelijcken daerom dat sy des werelts gonste houden / ende sonder alle krupt ende verdriet in weelden en goede dagen leven mogen) ende leeren / de Doop sy een genaden Tecken : welck na mijn kleyn verstant in geender manieren alsoo bestaen en kan / Want onse genaden Tecken is alleene Christus Jesus / met welker ons Godts obervloedige groote liefde op het alderhoogste aen gemeeten ende getuygh is : Ende is by teekenen den Patriarchen voozmaels gegeven / heerlijcken afgebeelt / gelijck by den Delstoccken van Adam ende Eva / by den Regenbooge van Noe / by der beziendinge Abrahe / met welke teekenen sy oock des Goddelijcken Verbonts verseeckert worden. Maer wy zijn alleene upt Godt verseeckert dooz dat ewige tecken sijnder Godlijcker genaden / ende sijns eeuwigen

Ioan. 3. 17.

en 4. 25.

Rom. 8. 3.

Gen. 3. 21.

Gen. 9. 13.

en 17. 10.

Ephes. 1. 13.

en 4. 30.

Gal. 3. 27.

Rom. 8. 28.

Marci 16. 16.

hreedes /

hzedes/ welker is Christus Jesus. De ver-
 segelinge in onsen conscientien / is de Heilige
 Geest / maer den Doop is een teekenen ons tot
 gehooftaemheyt van Christo bevolen / met
 welken men betuygcht als men hem ontfangt /
 datmen des Heeren woortd geloofst / datmen
 leetweefen ende beroutwe van sijn voorleden
 oude leven heeft / datmen met Christo begeert
 op te staen in een nieuwen leven / ende datmen
 der sonden quijtscheldinge geloofst / dooz Chri-
 stum Jesus; niet mijn beminde / dat wy de
 quijtscheldinge onser sonden gelooven dooz den
 Doop / in geender manieren.

Doosfaecke/ want gelijk wy dooz den Doop
 niet verkrijgen en mogen geloove ende berout-
 we / alsoo oock geene quijtscheldinge der son-
 den / noch vrede ende vryheyt der conscientien/
 maer wy betuyggen daer mede (segge ick) dat
 wy beroutwe hebben ende quijtscheldinge ge-
 looven dooz Christum / gelijk geseyt is; maer
 wy den vaderen en is dat alsoo niet geweest /
 want die hebben dooz de teekenen seckerheyt
 ende troost ontfangen / als dat de toegeheyde
 belofte soude secker ende waer zijn. Wy heb-
 ben 't alleene dooz Christum Jesus in den
 welken alle beelddelike teekenen op houden /
 ende haer eynde genomen hebben: Alsoo dat
 wy 't hebben in dat eene ende waerachtige
 teeken Christo / dat sy in vele beelddelike
 teekenen gehad hebben. Somma / hadden
 wy de vergevinge der sonde / ende seckerheyt
 der conscientien dooz iuytwendige tekenen ende
 elementen / soo moeft dat waerachtige onder-
 gaen / ende met sijnen verdiensten wijcken /
 ende te rugge staen.

Siet / dit is een eenigen ende rechten grondt
 van den Doop / die wyt der Schryft betweerlijck
 is ende geenen anderen / dese leeren ende ge-
 buzucken wy / hoewel hem daer ober alle heilsche
 poozten bemoeven ende onwilligh zijn / want
 wy weten dat sy des Heeren klare woortd ende
 Godsalige oydninge is / van welken wy niet
 en doxten afnemen noch toe doen / op dat wy
 vooz Godt (die alleene een Godt ende Heere
 onser conscientie is) niet ongehoofsaem ende
 loogenachtigh bevonden en worden / want
 Gods woortd is doozloutert / ende is een schilt
 allen den genen die daer op betrouwen.

Och Godt/ wat doen doch de geleerden ende
 hoogh-geleerde Meesters deser wereldt / die soo
 neersflich soecken te verkleynen Gods woortd
 ende wijsheyt / ende soo behendelijck dzingen
 op haer eygen sotachtige vernuft ende kloech-
 heyt / het en sal haer doch niet gelucken / want
 hy en wil sijn eere geenen anderen geven / hy is
 de Heere / dat is sijnen Name / ende sonder hem
 en is geen ander meer / overtuimende sal hyse
 overwinnen / hy sal haer wijsheyt tot dwaes-
 heyt / ende haer vernuft tot schande maechen /
 want hy weet dat der Wijsen gedachten
 ydel zijn.

Lutherus schryft / als datmen den kinderen
 op haer eygen geloove doopen sal / ende seyt
 daer by / soo de kinderen geen geloove en heb-
 ben / dat haren Doop als dan een laster des
 Sacraments is / &c. Ick meyne dit zy wel een
 grove dwalinge van een soo hooghgeleerden
 man / ende dooz de welken de Heere in den be-
 ginsel sijns schryvens / niet woyuigh goets en
 dede / dat hy dat geloove in de onbehoorigen
 ende onvernuftigen kinderen wil beweeren /
 hoewel de schryft soo grondelijcken aenwijst /

hoe sy noch goet noch quaet en weten / ja geen
 onderschept wat recht of onrecht is / ende seyt
 dat het geloove in de kinderen slaept / ende ver-
 bozgen leyt / gelijk het doet in een geloobigh
 slapende mensche tot dat sy tot haren verstande
 gelomen zijn. Schryft Lutherus dit wyt hert-
 grondelijcke meyninge / soo bewijst hy daer
 mede / hoe dat hy veel te vergeefs van den ge-
 loove ende sijn kracht geschreven heeft: maer
 schryft hy dat den menschen te geballe / soo
 moet hem Godt genadigh zijn / ick wete waer-
 achtigh / dat dat niet dan vernuft ende men-
 schen gedichtfel en is / dat en sal oock dooz
 Godts genade des Heeren woortd ende ordi-
 nantie niet om slooten; want het en woort in
 geen schryften geleesen dat de Apostelen eenigen
 geloobigen Doopen als sy sliepen / sy hebben
 de waekende gedoopt / ende niet de slapende.
 Waerom Doopen sy dan haer kinderkens al
 eer dat slapende geloove opwaerclit / ende van
 haer beleden woortd

Dese betweeringe ende aenwijfinge en volghet
 Bucerus niet / maer hy beweert den kinder-
 doop op een ander maniere / te weten / niet dat
 de kinderen gelooven / dan dat sy dooz den
 Doop toegevoeght worden des Heeren Ge-
 meynthe / ende mogen alsoo opgetogen worden
 in sijn woortd: hy bekent oock hoe de kinder-
 doop des Heeren iuytdruckelijck bevel niet en
 is / eventwel moet sy recht zijn. O Heere / hoe
 jammerlijck dwaalen de sommige / die menschen
 eere ende gonste soecken / ende niet de eere ende
 gonste die wy Godt zijn: nademael dan de kin-
 der-doop geen iuytdruckelijck bevel en is / gelijk
 hy bekent / soo en kan immers oock dat selve
 werck den Heere niet aengenaem zijn / &c per
 consequens, geen belofte volgen / ende daerom
 sal de leester weten / hoe haer de waerachtige
 Christenen in deser saecke niet rechten en moe-
 ten na menschen goetduncken ende boozme-
 men / dan nae des Heeren woortd ende orde-
 ninge; want wy en hebben maer eenen Heere
 ende Meester onser conscientie / de welke
 Christus Jesus is / wiens woortd / wille / ge-
 bodt ende oydninge wy als goetwillige son-
 ren behooten gehooftaem te zijn / gelijk als
 een Wuydt om haers Wuydegonz stemme te
 hooren in alle manieren bereypt staet: aengese-
 ten wy dan niet een letter in de schryft en bevinden /
 dat hy den kinder-doop geboden heeft / of datse
 sijn Apostelen geleert ende gebuyct hebben /
 seggen ende beketten wy niet een goet be-
 schepden verstant / dat de kinder-doop niet en
 is / dan een menschen goetduncken / een eygen
 meyninge / een verstorvinge der ordinantie
 Christi / jae erinen openbaren grootwel / die daer
 staet in de Heilige Stede / daer sy met rechte
 niet staen en soude.

O lieve Heere / hoe woyuigh werdt doch des
 Heeren mont geacht / die daer spzecht / gy en
 sult niet doen dat u goet dunckt / maer gy sult
 doen dat ick u gebiede. En heeft niet de Vader
 van den hoogen Hemel getuygcht ende geseyd:
 Dit is mijn eenige Sone in den welken ick
 een goet behagen hebbe hoorz hem / en wijst
 ons niet de gantsche schryft wy Christum: En
 worden wy niet in sijnen Name gedoopt / dat
 wy sijn stemme sullen hooren / ende sijn woortd
 gehooftaem zijn: Broemt gy u oock niet /
 dat gy de Apostolische Kercke zijt: Waerom
 wijckt gy dan van Christo tot den Antichrist:
 ende van der Apostelen leere ende gebuyck
 tot

Rom. 6. 14.
 Col. 2. 12.
 Act. 2. 38.

Prov. 30. 6.
 Apoc. 22. 19.

Psalm 12. 7.
 Prov. 30. 5.

Elu. 42. 8.

1 Cor. 3. 20.
 Psalm 94. 11.

Deut. 1. 39.
 Ioan. 4. 1.

Psalm 45. 11

Ioan. 3. 29.
 Elu. 5. 4. 5.

Matt. 24. 15.

Deut. 12. 8.

Matt. 3. 17.
 en 17. 5.
 Deut. 18. 15.

Matt. 28. 19.

tot de leere ende gebuyck der geleerden : merck doch eens / hoe heet dat sonderdijts dat goetduncken der menschen / de welck sy vooz een heyligh werck ende Gods diens hebben gehouden / van Godt gestraft is.

Adah ende Abihu droegen een byent buer vooz den Heere / terfont zijn sy daerom van den buere dooz Gods toeten verflonden vooz den Altaer.

1 Sam. 15. 21.

Saul was barmhertig ober Agag der Amalechiten koninck / ende de schoonste ende vetste heesten vroude hy offeren upt goetduncken tegen des Prophten wooydt : dat selve welschijnende werck der barmhertigheyt ende des heerlijcken piers / is vooz een sonde van tooverije ende afgoderije aen hem gestraft / dewijle hy nae sijn goetduncken handelde / ende niet nae des Prophten wooydt. Van den Propheet is hy gestraft / met Pestelentie geslagen / sijn rijck is hem genomen / ende eenen anderen gegeven die trouwer was dan hy.

1 Sam. 16. 11.

Manasses. 2 Reg. 21. 6.

Manasses de koninck Juda / met meer anderen in Israel / hebben haer kinderen geoffert dooz dat buer. Daer benevens hebben sy kercken ende Altaren geboutot hier ende daer op alle hooge Bergen / oock in Steden ende Landen / upt rechte goede meeninge ; want sy wonden darc mede dienen den almachtigen ende eweligen Godt / gelijckamen in alle klachtheit mercken magh. Dese heerlijcke heylige bekeeringe is soo sterckende vooz Godt gewerft / dat Jeremias niet en mochte bidden vooz 't volck / Israel woode verwoest / Jerusalem ende den Tempel verbrandt / ende dat volck met de heylige Daten wegh gevoert in verre Lande / daerom sprecht Godt dooz den Propheet : Hoozt mijn stemme / soo wil ick uwe Godt zijn / ende gy sult mijn volck zijn / ende wandelt op alle wegen die ick u gebiede / niet die gy selve verkieft / op dat 't u wel gaer.

Jerem. 36.

2 Reg. 25. 9. 2 Par. 36. 12. Ier. 7. 22.

Wat raet lieve Heere met aldulcke moetwilliche verwoerders / die soo onbeschaemt des Heeren uptgebruchte waerheyt byken / ende soo jammerlijcken den almachtigen ende alderhooghsten Godt beslegen / ende leeren / het sy Gods wooydt / hoewel hy dat noyt gedacht / noch veel wepniger bevolen en heeft / oock minnermeer bevelen en sal. Och hoe byeffelijcken is 't alsoo tegen sijnen Godt te sondagen / ende sijn glorieuse weerddige wooydt / soo deertlijcken te vervalschen / ja sy sullen met zwaerder straffe van Godt gestraft werden ende de wazake sijns grimmigen toorns niet ontwijcken / is 't dat sy haer niet en beteren / want Godt is byande allen leugenaers / sy en hebben oock erbe noch deel aen sijn rijck / maer haer erbe ende deel is dat eweligh verderben in den vierigen poel.

2 Tess. 1. 8.

Apoc. 21. 10. en 19. 20.

Ten tweeden is 't openbaer / hoe de kinderdoop tot eenen verbloekten Bronwel ende Afgodt opperecht is / want alle die hem ontfangen / hoewel haer gantsche leven soo heel Heydenst / wilt / roecheloos is / ja enkel brassen / stippen / tusschen / hoereeren / bloecken / zweeten / &c. Ewentwel moeten sy Christenen heeten / ende onder des Heeren genade / verbienste / doods / bloet ende volck gereckent zijn / vercht of haer dat zwache Clementsche Water tot Christenen daren / ende in Christo bewaren kan. Niet en heeft / en behoort hem niet toe / ja de arme onnoosle kinderkerus die met desen Doop niet gedoopt en worden / hoewel sy met

Rom. 8. 9.

des Heeren Bloedt gedoopt zijn / ende de seckerre belofte hebben tot 't rijcke Gods / moeten sy eventwel als verdoemt blypen den kerckhobe begraven worden. Schande ende blintheyt / hier by zwijge ick noch van den gevaders / van 't krupten / blasen / souden / open / bespijden / ende van dat jammerlijck bezweeren / 't welck doch altemale niet van openbare lasteringen ende schanden en zijn / en niets niet van Godt bevolen / op / tot wat grouwelijcker leelijcker Afgodt is sy geraecht.

Ten derden bevinden wy sommige Historie Schrijvers / soo wel oude als nieuwe / oock in decreto / hoe sy sonderdijts den Doop / ende oock de tijden des Doops hebben verandert. In 't begin der Heylige kercke worden sy gedoopt in onbezwoeren Water / nae der eerste beijinge op haer eppen geloobe / na inhoudt van Gods wooydt. Daer nae quam een veranderinge / dat men se sevenmael onderfochte eer sy gedoopt worden. Daer na op twee bestemde tijden / namelijcken / op Paeschten ende Pinxsteren. Hyginus de tiende Paus heeft ontrent Anno 146. de Gevaders of Peten by de Doop ingesettet. Ten laetsten is Anno 407. onder den Paus Innocentio (gelijck Luther aenwijst) de kinderdoop met een gebodt bevestigt / welck seer te bezeezen staet / dat het niet weder neder en wil geleght worden / dan met veel onschuldigh Bloedt der heyligen ende kinderen Gods / gelijck oock de Prophten in haren dagen niet allerne met 'er Aere / dan oock met haren bloede / die verbloekte grouwelen en Afgoderpen der koningen / Priesteren en des gemeenen volcks / hebben moeten straffen / gelijckamen in de Schyft / ende in de Historien overbloedigh lefen ende sien magh.

Matt. 28. 19. Marci 16. 16.

Is nu de kinderdoop upt Gods bevel ende wooydt / waeromme heeft 'er dan Innocentius oock sijn gebodt toe gedaen : Hoe kan oock des Werelds Doope recht zijn / aengesien dat syse soo dickwils verandert hebben : Ick bidde u om Jhesus wille / denck 't doch eens nae hoe niet de Geleerde / maer Christus Jhesus de koninck ende Meester sinder Gemeenten is / die ober haer regeert met sijnen Scepter / Geest ende Wooydt / gelijck eens geseyt is / dat hy de wijsheyt is ende niemant en is die hem leeren kan / dat hy daer toe verscheenen is / dat hy de waerheyt getuygen soude. Zijt gy upt 'er waerheyt / soo hoozt sijn stemme / geloobet zijn wooydt / ende niet der geleerden wooydt / want sijn wooydt is de waerheyt / maer der geleerden wooydt is in desen deel verwoeringe ; want Christus gebiede datmen den geloobigen Doopen sal / ende en heeft van den onbermuytigen kinderen niet een Letter bevolen ; maer de geleerden seggen / wie sijn kinderen niet Doopen en laet / ende laet hem Doopen op sijn Geloobe / gelijck Christus dat bevolen heeft / dat is een Swermer / Wederdooper ende Ketter.

Matt. 11. 27. Eccl. 24. 32. Rom 11. 21. Ioan. 19. 11.

Hier hebt gy dan de boozmaemste oorzaken / waerom wy den kinderdoop niet allene met den monde dan oock met onsen doodt goet / ende bloedt tegenstaen / want wy weten dooz Gods genade wel / hoe dat 'er niet een tittel in de Schyft bevonden wooydt / met welcke sy den kinderdoop mogen beweeren. Wy spreken u de waerheyt / ende en liegen niet. Weet ons nemant onder den gantschen Hemel met Godlijcker waerheyt te betuygen / dat Christus Jhesus de Sone des Almachtigen Gods /

de

de eenige wijsheit ende waerheit die wy al-
leene door den Wet-gever ende Leraer des
Nieuwen Testaments bekenen eene Letter
daer of geboden heeft / ofte dat sijn Heilige
Apostelen aen eenige plaetsen der Schrift / opt
sulcks geleert of gebuycht hebben / soo en be-
hoefden ons niet te dwingen met Tyrannie
ende pijn / men wijse ons alleen Gods woord /
ende onse saecke is al geholpen. Want wy en
soecken door Godt anders niet / dat weet die /
die alle dingen weet / dan na onser zwachheit
in aller gehoorzaamheide te wandelen nae
Gods ordnanantie / woordt ende wille. Waer
over wy arme ellendige menschen by eenen pe-
gelijcken soo deertlijcken gescholden / geban-
nen / geplondert / ende als onmoesle Scha-
pen in veel Landen verworcht ende vernoozt
worden. Den Heere zy eeuwig danck / ende
worden gehouden als de geue / die noch He-
mel noch Aerde weerdich en zijn / gelijk
Christus sendt : Sy sullen u veel drucke aen
doen / sy sullen u dooden / ende gy sult van al-
len menschen gehaet worden / om inius naems
wille.

Heere. Gelijk segge ick / ons des Heeren
mondt bevolen heeft / sijn Doop-breedt be-
tuygcht heeft / ende de repne Apostelsche Leere
ende gebuyck leeren ende aenwijzen.

Hier na volgen de Wederspreucken
met hare Beantwoordingen.

Gelijk wy dan in 't korte aengeterkent
hebben des Heeren bevel / der Apostelen
Leere ende gebuyck / ende de bediuinge van
den Doop / dat sy den rechten Doop ge-
weest is / noch is / ende tot den eynde blijven
sal. Alsoo willen wy u nu oock door des
Heeren genade / tot eenen dienst aenrecht-
nen ende beantwoorden sommige spreucken
der Geleerden / die sy upt de Schrift on-
recht daer toe gebuycken / met welcken
sy des Heeren Odeninge te niet maec-
ken / ende haer eygen weder in de stede
stellen.

Ten eersten / dat wy alle kinderen des too-
rens / en de sondelijcken aert / upt dat sonde-
lijke Taet van Adam gebooren worden / en-
de daerom (seggen sy) moeten de kinderen
door den Doop van de Erf-sonde gerynigh
ende gewasschen worden / &c. Hier op ant-
woorden wy in dese wijsheit met des Heeren
woordt : Wy gelooven ende bekenen wel /
hoe dat wy alle te samen upt eenen onreinen
Zade boort gekomen ende gebooren worden /
dat wy in den eersten aertschen Adam heel
verdozen ende kinderen des Doodts ende
der Hellen geworden zijn : sae doch niet al-
sulcken bescheyde / gelijk wy door den eer-
sten Adam gevallen / ende tot Sondaers ge-
worden zijn / alsoo gelooven ende bekenen
wy oock wederom / dat wy in den tweeden
ende Hemelschen Adam Christo in der gena-
den opgehouden ende gerechtich geworden
zijn : Want daer toe is hy verscheenen ende
hier op aerden gekomen / op dat wy in hem
ende door hem dat leven hebben souden. Door
desen roemen wy ons alleen te hebben genade /
gunste / ende vergevinge onser sonden by Godt
onsen Vader / ende niet door den Doop / wy
zijn dan kinderen of geloovige. Want soo de
quijtscheldinge ende afwasschinge der Erf-
sonde door den Doop geschieden / ende niet
eygentlich door Christus bloet / soo waer dat
welreickende Offer / dat eeuwig van weer-
den blijft / in dier manieren te vergeefs ende
krachteloos geweest / ofte daer moesten twee
middelen tegen onse sonden zijn. Och neen /
de Schrift en spreekt niet meer dan van een
middel / welcke Christus is met sijn verdienste /
doet ende bloedt. Wie dan de vergevinge
sijner sonden soekt door den Doop die ver-
acht des Heeren bloet / ende maect dat
Water tot sijnen Afgodt. Daerom hoede
hem een pegelijck / dat hy de cere ende pijs
Christi den gewachten Ceremonien / en-
de den Creatuerlijcken Elementen niet en
gebe.

't Is waer dat Petrus spreekt / doet boete /
en een pegelijck late hem Doopen in den Name
Jesu Christi / tot vergevinge der sonden. Waer
dat en magh soo niet verstaen worden als dat
wy de quijtscheldinge onser sonden ontfangen
door

Matt. 24. 9.
Marc. 13. 9.

Ende dit is ons besuyt / dat wy niet al-
leene in desen handel / dan oock in allen an-
deren handelen onser Conscientien / wy de
straffe des Almachtigen Godts niet moeten
noch mogen sien op Heeren ende Dozzen /
noch op eenige Doctoren / ende Meesters der
Schoolen / noch op veel Concilien der Bide-
ren ende lange gewoonten der tijden ; want
daer en gelt noch keiser / noch koninck / noch
Docter / noch Licentiaet / noch Concilium /
noch Prescripto tegen Gods Woordt : Het
en magh aen geene personen / gewelt / wijs-
heit ende tijden gebonden staen : Waer wy
moeten alleen sien op dat wptgedruckte platte
bevel Christi / ende op de repne leere ende ge-
buyck sijnder Heilige Apostelen / gelijk bo-
ven gesepdt is ; want wanneer wy sulcks doen /
en mogen wy in deser saecken niemant be-
dragen nochte bedroogen worden. Och wee
hem / sae wee hem / die van desen grondt af-
zyngh / ofte gedrongen wordt / het zy dan
door sijn eygen vleesch / door Tyrannie ofte
door valsche Leere / ende sijns Heeren woordt
met monde ende leven door dit arge soude-
lijke geslachte niet en betuygcht tot in den
doodt.

Matt. 16. 38.
en 16. 25.
Marc. 8. 34.
Luc. 9. 44.

Siet hier ende merckt wel / op alle die des
Heeren woordt ende volck vervolght / dit is
onse leere / grondt ende geloove van den Doop /
niet anders dan na het uerwijzen van Christus
woordt : te weten / dat wy ten eersten Godts
woordt moeten hooen / dat selve gelooven /
ende alsoo op ons geloove gedoopt werden /
niet daerom / dat wy opvroeren en bechten
willen / niet dat wy veel Druyten hebben wil-
len / ofte hier een sijck op Aerden verwachten /
neen / neen / Godt zy eeuwig danck / wy
weten wel wat ons des Heeren woordt daer
van leert ende mede bynght : maer daerom /
dat het ons des Heeren mondt bevolen heeft /
dat wy onse sonden van heerten begeeren af te
sterven / met Christo te begraven / ende alsoo
met hem op te staen in een nieuwen leven / ge-
lijck de Doop afbeedet. Dat wy in 't ver-
bondt sijnder genaden / ende sijns eeuwigen
Bredes / oprecht in Christo Jesu ootmoede-
lijck begeeren te wandelen / ende een hoom
ende byedige Conscientie te voeren door den

Matt. 28. 19.
Marc. 16. 16.

Rom. 6. 4.
Col. 2. 11.

Eph. 4.
Gal. 3. 14.

Rom. 7. 12.
1 Col. 13. 21.

Heb. 10. 14.

1 Pet. 1. 19.
1 Ioan. 1. 7.
Apoel. 1. 7.

Act. 2. 5.

door den Doop. **O** meen. Want in sulcher manieren moeste Christus met sijn bediensten t'onder gaen; maer wy ontfangen quitscheldinge in den Doop / ende dat in deser wijsse: De Heere heeft bevolen sijn Euangelium ende woordt te pzediken alle creaturen / op dat alle die daer aen geloeben / en gedoopt worden / mogen saligh worden: waer dat dan een geloobe is / dat een gave Gods van Paulo genoemd werdt / daer is oock de kracht ende vucht des geloofs. Ende soo waer alsoo een werckende vuchtbaer geloobe is / daer is oock de belofte / maer waer sulck niet en is / ick meene hier den hoorenden ende vermystigen / daer en is geen belofte; want soo wie des Heeren woordt hoort / ende met der herten geloof / die brenghet t' te voorschijn door sijn vruchten / hy volghet gehoofsaelmijcken nae dat hem des Heeren monde bevolen heeft: Want de gerechtige leeft wt sijn geloobe / gelijk de schrift leert / ende alsdan wordt hem wt Gods woordt quitscheldinge sijnder sonden verkon-dicht / gelijk hier Petrus antwoordt / aenwijst ende mede brenghet.

Hadden Moes ende Loth des Heeren woordt niet geloof / soo en soude t' met haere sachen niet wel gesaen hebben. Hadt Abraham niet geloof / hy en hadde alstulcken heerlijcken belofte niet vercleregen; maer nu hebben sy geloof / recht gedaen / ende sijn erfgenamen der gerechticheit geworden.

Hadden Moes ende Israhel des Heeren woordt niet geloof / ende niet gehoofsael geworden / hoe souden sy dan in dat Wep? ende in de Woestijne besaen hebben: Maer nu hebben sy geloof / ende sijn alsoo nae sijnder belofte / door des Heeren stecke handt geholpen; maer die hem verbitterden / ende aen sijn genadige woordt ende goote wonderen niet en geloofden / moesten in de Woestijne verballen / ende in het beloofde landt niet komen.

Daer waren oock Verformingen aen de Offschanden des Ouden Testaments gehangen in de Schrift / niet om de weerdicheit des gevoockten Offers: want dat bloedt van Offen ende Boeken (spdt Paulus) en maght geen sonde werch nemen. Het was oock alle des Heeren wat geoffert konde worden / jae alle die op duxent Bergen / gelijk David spdt: Maer daarom / om datse dat woordt der Goddelijcker belofsten als waerachtigh geloofden / ende alsoo sijn bevel in de gehoofsaelmijchheidt nas quamen. Alsoo wort oock nu in den Doop gepredicht bergevinge der sonden / niet om des Waters / ofte geuzochte Ceremonien wille / (ick segge noch eenmael / Christus moet alleene het middel der genaden blijven) maer daarom / om datmen des Heeren belofte door den geloobe aenneemt / ende sijn woordt ende wille in der gehoofsaelmijchheit nae komt.

Onder desen regel ende aenwijssinge en sijn de onmondige kinderen niet begrepen. Want in de Schrift en is geen Gebodt gegeven om haer te Doopen / daarom en wordt hy oock als een teeken der gehoofsaelmijchheit van haer niet ge-epscht. Mengesien dan de Kinderdoop sonder Gods woordt is / soo en is hy immers geen Ceremonie Gods / maer een verderffelijke Superstitie der menschen / ende een openbaere Afgodere / daer en kan noch en magh oock geen Goddelijcke belofte aen af-

sulcken groetsel-werck gebonden worden. Ick meene het waere wel tijdt op te waerken / ende op de Schrift te mercken. Den onnossele ende onmondigen kinderen en wordt geen sonde toe-gereckent om Jesus wille / maer dat leven is haer toegeseyt / niet door eenige Ceremonien / maer wt louter genaden in dat voor-konnen van des Heeren Bloedt / gelijk hy seydt: Laet de kinderen tot my komen / ende en verhindertse niet / want sulcken behoordt dat Rijcke der Hemelen toe. Maer van den Doop en heeft hy niet geboden.

Het is nae wijn drucken / een seer groote dwalinge / dat soumige voorgeben / als dat der Joden kinderen Christo aengenaem waren om der Besnijdinge wille / ende dat onse kinderen aengenaem sijn an des Doops wille. **O** laster ende schande. Alomme moet Christus dat eenige ende eenwige middel der Goddelijcker genaden wijcken / ende het moet den stammen wercken ende Elementen toegeschreeven worden. Hier wil ick allen Kinderdoopren gebraght hebben waer mede sy doch bewijssen willen / dat dese gezegende kinderen alleen Besneeden knechtichens / ende oock niet Onbesneede Wepshens geweest en hebben: Waeren de kinderen aengenaem om der Besnijdinge wille / gelijk sy voorgeben / waerom dan oock soo niet de ouden die Besneeden waren: want hoewel sy Besneeden waren / heeft hy ebentwel geboden / datmen se op het geloobe Doopen soude; maer van den kinderen en heeft hy sulck niet geboden. Hy heeftse in sijnen armen genomen / Bezegent / de handen opgekept / dat Rijcke der Hemelen toegeseyt / ende alsoo laeten henen gaen / maer niet gedoopt.

Siet aldus heeft Gods wijsheit selve gehandelt / maer de wereldt wil sijn Meester sijn. Christus en gebiedt niet / datmen de onvermystige kinderen / maer de geloovige Doopen sal; maer de wereldt gebiedt / datmen de kinderen ende niet de geloovige Doopen sal. Ja dat meer is / soo hem vermant op sijn geloobe Doopen laet / bewijse het de Heere alsoo geboden heeft / ende wt de wyse sijnder conscientien sijn kinderen niet en derf laten Doopen / dewijle hy dat niet bevolen en heeft / die moet (eplacen) hy alle manen seer schandelijcke name dragen / ende daer toe alle martelliatie / ellende ende des doods weerdigh sijn / ende dat nochtans niet soo vele hy der Overhept als hy die / die Leeraers ende Predikers genoemd worden. Want alle wat de Overhept doet / dat doeste gemeenlijck wt raet ende ingeven der geleerden. De vucht bewijst

wel wt wat Dader dat sy geboren sy. Sy moeten haers Daders mate vervullen. Sy hebben t' alomme geweest / sy sullen t' na mijn bedencken wel blijven / die met haer valsche leere / nijbdigen raet / ende woedende herten alle dat rechtveerdige bloedt gedroncken / ontge-vacht / ende vermoort hebben. Het is soo schandelijck (eplacen) dat 'et schande is datmen t' schrijben zal. Want gelijk de Houwe schijnt door de gantsche wereldt / ende van eenen progelijcken gesien wordt / alsoo openbaer blijkt oock der geleerden onmensselijcke rasende ty-ramp tegen het Lam en sijn Antverkorene. God gebe dat doch dese blinde verkeerde ende bloedozstige Meesters met alle Opnamen

Matt. 28. 19. Eph. 2. 7.

Gal. 5. 6.

Aba. 2. 4. Rom. 1. 17. Gal. 3. 11. Hebr. 10. 38.

Gen. 6. 22. en 7. 7. Hebr. 17. 8. Hebr. 11. 3.

Exod. 16. 3. Num. 11. 1. en 14. 27. Psal. 105. 24. Hebr. 3. 16. en 4. 1.

Hebr. 10. 5.

Psal. 96. 10.

Matt. 10. 14. Marci 10. 14. Luce 18. 16.

Matt. 11. 37.

Apoc. 17. 6. en 18. 24.

Psal. 19. 7.

eenmael mögen fiende woorden / ende mogen alle valsche Leere ende onschuldigh bloedt sat ende moede worden / Amen.

Ten tweeden seggen sy: De Israëlitische kinderhens zijn in 't oude Testament dooz de besnijdinge opgenomen in Godts verbondt ende gemeynte / maer nu worden onse kinderen opgenomen dooz den Doop. Hier seggen wy metter Hepliger Schrift neen toe: Want wie de schrift met verstant leest / die sal sonder alle doncherhepdt bevinden / dat Abraham veel Jaren al te voren in des Heeren verbondt was / eer sy besneden wert. Ende dat de kinderhens op den achtsten dach besneden zijn / hoewel sy al te voren in 't verbondt waren: Want het is openbaer / hoe dat wy niet dooz eenigh uytwendigh teekken Godts kinderen en zijn / maer dooz de Vaderlijcke uytverkiefsinge der genaden / dooz Chystrum Iesum maer dat uytwendighe teekken wozt van Abraham ge-epfcht / als een gehoorzaamheyt ende segel sijns geloofs. Desgelijcks oock van sijnen zabe / dat sy hare kinderen besneden op den achtsten dach / niet eer / niet later / de knechtkens ende niet de Meyskens. Hadde nu dat verbont aen het teekken gehangen ende niet aen de verferinge der genaden / waer souden dan de Meyskens gebleven hebben: Ende oock de knechtkens die onbesneden in de seven dagen stozen.

Liebe Leser / mercht op des Heeren woort. Want hoe wel de vrouwen ende maeghden onbesneden waren / hebbense eventwel gelijcke belofte gehad / van dat beloofde Zaet / Lant / Rijcke ende Heerlijckhepdt. Sy en waren niet min Abrahams Zaet / in Godts verbondt onderwoopen de bedieninge des selven teekens / gelijck als de besneden Mannen ende knechtkens. Waer uyt openlijck blijct / hoe dat de kinderen van Israël niet dooz de besnijdinge / gelijck de kinder-doopers voogden / maer dooz de verkiefsinge der genaden / in des Heeren verbondt geweest zijn. Ende gelijck dan Abraham ende de Israëlitische kinderhens / so wel de knechtkens als de meyskens / ende de meyskens als de knechtkens / niet dooz dat teekken / maer dooz de uytverkiefsinge in 't verbont waren / also zijn oock onse kinderhens in Godts verbont / hoe wel sy niet gedoopt en zijn. Dat woort Pauli staet vast / sy heeft ons uytverkoren in hem eer de werelt gegrondeert: wort / ende heeft ons verordineert tot kinderen dooz hem selven / dooz Chystrum Iesum.

Noch eens / den kinderen behoort dat Hemelrijck toe / ende staen onder de belofte der genaden Gods / dooz Chystrum / als geseyt is / ende daerom geloven wy waeraghtigh datse saligh / hepligh ende repn zijn / Godt aengenam / in dat verbont ende huys Gods / ende geenfins dooz eenigh teken. Daer en is immers niet een letter inde gantsche schrift begrepen / waer mede men betweeten magh / als datmen de onmondige kinderen met alvilcken teekken in des Heeren verbondt ende gemeynte in leyden sal. Daer beneven is 't oock openbaer / hoe sy met geen woort noch Sacramenten en mogen geleert ende vermaent worden / so lange sy so geheel sonder alle gehoor / begrip / sinen ende vernuft zijn.

Oock so en moeten de teekenen niet anders gebuycht worden / danse de Heere selve inge-

set ende bevolen heeft. Dewijle dan Chystrus geordineert ende geboden heeft / den geloobigen te doopen / ende en heeft van den kinder-doop niet een letter getoert / daerom geloven ende leeren wy / hoe den doop der geloobigen uyt God ende Gods woort is / ende den doop der kinderen / uyt den Dacck ende dat Beest zn.

Alle ceremonien van God geordineert / so wel des ouden als des nieuwen Testaments / zijn daer toe geordineert / dat daer in ons ge- loobe sal geoeffent / en de gehoorzaamhepdt bewesen worden. Ende daerom en moeten wy die selvige nae ons goet duncken niet gebuychten ende veranderen also 't ons belieft; maer wy moetense so gebuychten / gelijckse de Heere selve in sijn woort geordineert ende bevolen heeft / so wy anders niet den wyere des grimmigen toorns Gods met Nadab ende Abihu niet en willen gestraft zijn.

Wengesien dat Chystrus den geloobigen den doop bevolen heeft (segge ick) ende niet den onmondigen kinderen. Ende de Heplige Apostelen den selvigen / na uytwijfen van Chystrus bevel also geleert ende gebuycht hebben / gelijckmen aen vele plaecten des nieuwen Testaments lesen ende sien magh / so moeten immers alle rechtverstandige toestaen / dat de kinder-doop / die nu eplac by de gantsche werelt gebuycht / ende met so vele tyrannie be- weert wozt / niet dan een Ceremonie Antechristi / een openbaer laster / een toberfche sonde / een gegoten half / ja grouwel en Afgoderpe en is.

Ich wert oock wel / hoe sy de besnijdinge als een figure drijben op den doop / ende alle- geeten daer toe de spreucke Pauli / nannelijcken: Sy zijt besneden; &c. Die met dese spreucke wil betweeten den kinder-doop recht te zijn / die doet den hepligen Paulo geweld ende verdraept sijn getuigenisse valschelijck: Want sy en leert niet / dat de uytwendighe besnijdinge een figure ende beelt op den doop zn / maer op de intwendighe besnijdinge: want gelijck als de letterlijcke besnijdinge aen dat ledcken der geboorten met een steenen mes geschiede / also moet oock nu onse aengebooren Adamsche aert ende natuere met dat Geestelijcke steenen mes / ende met eender besnijdinge besneden worden die sonder handen geschiet. De steen is Chystrus / dat mes is Godts woort. Niet met dese besnijdinge worden de geloobige besneden / ende niet de onmondige kinderen / gelijck Paulus met dese spreucke in alle klaerhepdt aentwijst ende spreect: Sy zijt besneden met een besnijdinge die sonder handen geschiet / want gy hebt afgelept dat lichaem der sonden in 't vleesch / dooz de besnijdinge Chystru / ende zijt esamen met hem begraven dooz den doop / in den welcken gy oock zijt bezrefen dooz 't geloobe / dat Godt werckt. Ich meyne immers dese woorden betwijfen wel / hoe se Paulus niet van den doop der onmondige kinderen / maer van de intwendighe besnijdinge der geloobigen gesproken heeft. Hier by leest oock / wat wy den Ro. 6. boven geseyt hebben.

Ten derden seggen sy: dat de kinderhens in den doop herbooren worden / Chystrum aentrecken / ende den Hepligen Geest ontfangen. Daer op antwoorden wy: Herbooren te worden / Chystrum aen te trecken / ende den Hepligen Geest te ontfangen / zijn een

Matt. 23. 19.
Marc. 16. 16.
Act. 2. 38.
en 8. 1. en 10. 48.

Lev. 10. 2.

Col. 2. 11.

Rom. 2. 26.
Phil. 3. 3.
Coll. 3. 3.
en 11. 23.
Gen. 17. 11.
Joins 5. 3.

1 Cor. 10. 4.
Heb. 4. 12.

Col. 2. 11.

ende nae des kracht in haer niet verschepden. Hebt gy dat eene soo hebt gy oock dat ander. Maar dit selbige en gaet de onmondige kinderen niet met allen aen/want de Wedergeboorte geschiet overmits den geloobe dooz Gods woordt / ende is een veranderinge des herten / ofte des inwendigen wesens / gelijk als boven geseydt is. Christus aentrecken / is in Christusum verset zijn / ende gesint te werden / gelijk als hy den Heyligen Geest ontfangen / is sijne gaben ende krachten deelachtigh werden / van hem geleert / verseeckert ende gedreven te worden / gelijk de Schijft leert. Dese en mogen immers in de onmondige kinderen niet bevonden worden : Want sy en hebben geen ooren / om des Heeren woordt te hooren / ende geen vernuft om te verstaen. Het welck woordt ende de gehooz het alles voorszomen ende volgen moet.

Luce 2.8.

Wp sal by abontueren gebracght worden of dan Godt niet machtigh en is sulcks in den kinderen te wercken / naedien oock Joannes de Dooper noch ongebooren / van vzeughde in sijns moeders lichaem gespzongen heeft : Darr op seggen wy / dat wy van Gods macht niet en spzeeken / hy heeft dat oude verstoyden lijf van Sara bevrucht gemaccht : Ende heeft Sarams Ezel doen spreken. Daer wyt en volghet niet / dat alle oude vrouwen bevrucht worden / ende alle Ezels spzelen sullen. Wp en doet alstij niet / dat sy wel doen kan / ofte doen magh. Maar wy spzeeken alleene van den Regel der Schijft / wat ons die daer af geleert ende bevolen heeft.

Gen. 21.2.
Hebr. 11.11.
Num. 22.27.

Adamael dan de onvernustige kinderen dat gehooz des woordes niet en hebben / soo en konnen sy oock niet gelooven / ende dewijle sy niet en gelooven / soo en konnen sy oock niet herbooren worden. Dats de ooren niet en hebben om Gods woordt te hooren / leert het vernuft wel. Dats oock niet en gelooven noch herbooren en werden / blyckt wel aen hare vrachten ; sy sijn dan gedoopt of ongedoopt / van der jonckheyt aen is de aengeborene nature genegen tot den boesen. Wp en weten geen onderscheyde tusschen Christusum ende den Satan / wischen goet ende quaet / tusschen leven ende doodt / &c. Waer in salmen dan doch haer geloobe / wedergeboorte / Christusum ende Geest merken : Dat wederbarende woordt moest eerstmael gehooz en met trouwer herten geloof woorden / eer de wedergeboorte / dat aentrecken Christusum ende de drijvinge des Heyligen Geestes volgen mogen. Siet / soo leert ons des Heeren woordt / wie nu dat welstmaelende brood des Godlijken woords / niet en wil / waer by onse zielen leven moeten / die magh hem met der Swijnen draef laten versadigen. Wp en mogen 't niet keeren / ick hope de genadige Vader sal ons met sijnder grooter barmhertighheyt dooz hare Antichristische leere ende Phariszeischen Suer-deegh eeuwelijch beschermen ende betoeren.

Deut. 8.1.
Matt. 4.4.
Luce 15.17.

En vierden seggen sy : Hoetwel de onmondige kinderen in den Doop van de Erfsonde soo niet gewassen en werden / datse niet meer en sy / soo en sal haer ewentel om des Doops wille / dat niet tot sonde getrekkent worden : Daer op antwoorden wy : Alsoo te leeren / ende de soo te gelooven / is een openbare laste tegen Christusum / ende Christusum bloedt. Ick hebbe wel meer als eenmael betoeren wt des Heeren woordt / hoe dat Christusum dat eenige middel

Egi. 43.25.
en 53.7.

alleen is / tegen onse sonden / ende anders geen middel en is eentwelijck : wilmen Gods woordt niet gelooven / soo en maghmen noch van nu noch van enigen mensch geholpen worden ; maer in wat wijse der geloovigen Doop quijtscheldinge by gehangen is / is boven wel verstaert. Die 't leest ende recht verstaet / sal den Heere Christo wel sijn eere geben / ende de vergebinge sijnder sonden niet den stommen Ceremonien / ende Clementen toe sehsijden.

Matt. 7.21.
en 20.28.
en 26.27.
Marci 14.24.
Luce 1.30.
en 2.20.
en 2.46.
Joan. 1.29.
en 3.16.
Actor. 4.12.
en 10.43.
Gal. 1.4.
en 2.21.
Ephes. 1.7.
en 2.4.
en 3.2.
Col. 1.14.
en 2.13.
1 Tim. 1.15.
Hebr. 1.3.
en 2.17.
en 3.1.
en 4.12.
en 6.20.
en 7.24.
en 8.6.
en 9.15.
en 10.12.
en 13.12.
1 Petri 1.3.
en 2.21.
en 3.18.
en 4.1.
1 Joan. 1.7.
en 2.2.3.
en 8.5.11.
Apoc. 1.18.
Ephes. 5.25.
Rom. 10.17.

En vijften seggen sy : Christusum heeft sijn Gemeente gereynicht ende geheplight met het Water-badt dooz 't woordt / de klepne kinderen sijn in de Gemeente / seggen sy / daarom moeten sy oock met het Water-badt gereynicht worden dooz het woordt. Daer op antwoorden wy : Paulus en spzeekt hier niet van den onhoorigen ende onmondigen kinderen / maer van de gene / die des Heeren woordt hooren / gelooven / ende alsoo dooz den gelooe in haren herten geheplight ende gereynicht worden. Want die woorden met het Water-badt gewasschen / gelijk haer des Heeren mond bevolen heeft.

Wengesien dan dat de onmondige kinderen dat reynigende ende hepligh-makende gelooe niet en hebben / noch 't middel tot den gelooe / te weten / dat gehooz / oock in der Schijft van het Water-badt geen bevel en hebben / hor konnen sy dan met het Water-badt gereynicht worden dooz 't woordt / na dien sy geen gelooe en hebben in 't woordt / ende geen Water-badt dooz 't woordt : daarom sullen alle kinderdoopers weten / hoe dat haren kinder-doop niet alleen niet en reynicht noch en heplight / maer datse geheel ende al afgodisch / sonder belofte / verderffelick ende tegen des Heeren woordt is.

Matt. 19.19.
Marci 10.16.
Luce 18.18.

Wp hebben te woen betoeren / hoe der Joden offerhanden / quijtscheldinge der sonden / ofte verforminge by gehangen werden / want veer sy nae het upwijssen van Moyses woordt geschieden ; maer wantere sy soo niet en geschieden / en hebben sy haer daer mede niet betoeren / maer des te meer onder de sonde geboren / gelijk Saul / Hsi / Nadab ende Abihu / ende diergelijcke meer. In gelijcker manieren wyet oock de Gemeente met het Water-badt geheplight ende gereynicht / dooz 't woordt / wantere dat 't in allen dingen nae upwijssen des woords geschiet. Is 't soo niet / soo en wyet 'er niet gereynicht / maer veel meer gesondicht. Ende hoetwel de kinderkens / noch gelooe noch Doop en hebben / en dencht daarom niet datse verdoemt sijn. Och nem / ewentel zijt sy saligh / want sy hebben des Heeren eppen belofte tot den rijcke Gods / niet dooz enigh Clement / Ceremonie ende upwendige middel / maer alleen wt genade dooz Christusum Jezum : Ende daarom gelooven wy oock waerachtigh datse in genaden sijn / Gode aengenaem / reyn / hepligh / etsgenamen Gods ende des eentwigen levens. Ja om deser beloften wille / is 't dat alle oprechte Christ-gelovige heren van haerer kinderen saligheyt met gewisser herten toemen ende troosten.

1 Reg. 15.15.
2 Par. 16.19.
Lcv. 10.2.

En seften / seggen sy : dat de onmondige kinderkens om der beloften wille / hier boven verhaekt / sullen gedoopt worden / hoetwel Christusum de toegebrachte kinderen niet en Doopte / noch Doopen en liet : Maar sulcks seggen sy / heeft hy nae sijnen doodt laten leeren ende

Matt. 19.19.
Marci 10.16.
Luce 18.18.

ende doen. Daer op antwoorden wy : Dese inrede is vals en sonder Gods Woordt/ ja sy en kan niet een letter der Schryft niet beweert worden. Wy verbliften ons van herten/ dat sy de belofte hebben / maer dat sy daerom souden gedoopt worden / dat en leert ons de Schryft niet / ende dat sy voor des Heeren doot niet gedoopt en sijn / verseeckert ons des te meer / ende dat daerom : Want wy weten waerachtigh / dat hy niet gern ander woordt / geen ander gront / geen anderen Doop / geen anderen Geest / geen ander Belofte / nac sijnen doot geleert en heeft / of doen leeren / als voor sijnen doot. Maer dat hy sulchs nae sijnen doot ende Hemel-haert van sijnen Heiligen Apostelen heeft laten leeren ende doen / en sal niet des Heeren woordt nimmermeer betuyght worden.

O vleesch / vleesch / op en schaemt u niet den Heere Christus ende sijn Apostelen met u leugenen te bestoeren / ende uwe kinder-doop in den schijn des Godlijcken woordts te gebuypen / recht of de Heere sulchs geleert had / hoe wel hy 't noot gedacht en heeft : hoe recht wel zijt gy den genen geelijc getworden / die daer spreken : dat spreect de Heere / Heere / hoe wel ich 't noot gesproken en hebbe / spreect de Heere. Soo menighmael als wy dan gebuypen worden / waerom datmen de kinderen niet Doopen en sal / dewijle sy in Gods Geneynte / genade / verbondt ende belofte sijn / antwoorden wy : Om dat 'et de Heere noch geleert noch beholen en heeft.

Ten sevendten seggen sy : De Schryft wijst aen / dat de Apostelen geheele huyfen gedoopt hebben / waer upt lichelijck te vermoeden is dat 'er oock wel kleynen kinderen onder geweest sijn. Hier op antwoorden wy / ten eersten :

Met dit tegentwerp bekenmen sy / dewijle sy haren gront niet vermoeden willen goet maerken / dat sy van dier saecken geen lerende woordt en hebben.

Ten tweeden antwoorden wy / dat wy in alliche hooghwtichtige handeligen / onse conscientien niet en verben bouwen op een onsecker vermoeden / maer op dat gewisse woordt / dat een Lucerna onsen voeten / ende een Licht op onsen wegen is.

Ten derden antwoorden wy / dat de gedoopte huyfen in der Schryft besonder vier sijn : Te weten / dat huyf Cornelli des Stock-meesters / ende der Purper verkoopster / ende dat huyf Stephane / ende dat de Schryft klaerlijck bewijst dat die drie huyfen besonder alle geloofigh geweest sijn / te weten dat huyf Cornelli des Stock-meesters / ende Stephane. Maer aengaende der Purper verkoopster / aengesien dat de Schryft niet grondighs daer af en getuyght / soo sal de leser weten / als dat 'et geen maniere en is / noch in de Schryft / noch by de wereldt / datmen 't huyf na de vrouwe noemt / soo lange als de man in 't leven is. Dewijle dan Lucas hier dat huyf na de vrouwe / ende niet na den man en noemt / soo leert ons dat vernuft wel / datse op die tijdt een weduwe ofte een jouckvrouwe geweest sy. Ende hoe harde men dan over den onmondigen kinderen in haren huyse houden sal / willen wy den Godlyersenden Leser te bedencken geven.

Ten vierden antwoorden wy / dat onder dat woordt huyfen / of huyfgesinnen / de onmondige kinderen in de Schryft niet begrepen

en sijn. Want Paulus seyd / dat de onnutte klappers geheele huyfen verklepden / ende een onmondigh kind en kan niet geen valsche leere verboert worden / dat is onwederspreckelijck. Daerom en mogen oock onder dat woordt / huyfen / geen andere verstaen worden / dan alleene die / die ooren hebben om te hooren / ende herten om te verstaen.

Ten laetsten beroepen sy haer op Origenem / ende Augustinum / ende seggen dat die voorgeben / hoe sy de kinder-doop van den Apostelen ontfangen hebben. Hier op antwoorden wy / ende vragen : Of Origenes ende Augustinus dat upt de Schryft bewesen hebben. Hebben sy sulchs gedaen / dat begeren wy te hooren / maer hebben sy 't niet gedaen / soo moeten wy Christus ende sijn Apostelen hooren ende gelooven / ende niet Augustinum ende Origenem.

Maer dat dat selve sijn niet en sy / magh upt Cypriano wel gemerckt worden / dewijle hy den kinder-doop vry gelaten heeft / soo my anders de Predikers van Dozlingen ober veel jaren in de reekenschap haerder Kercke recht aengewesen / ende niet dat woordken / Liberum / niet bezogen en hebben : Ende Cyprianus is oock een Grieck geweest als Origenes / ende heeft nae hem geleest 25 Jaer. Daer nu de kinder-doop der Apostelen leere in gebuyck geweest / gelijck Origenes ende Augustinus voorgeven / soo moest 't eerst mer 'er Schryft bewesen sijn / ende Cyprianus en soude als dan niet weynig gefondicht hebben / dat hy der Apostelen leere ende gebuyck in eeuere vryheyt geset hadde. Want alle dat Apostolisch is / en magh van geen menschen in een ander gebuyck verandert worden. Dat woordt Pauli staet vast : Soo daer een Engel upt den Hemel quam / oock wy / ende wilden u een ander Euangelium leeren / dan dat wy u geleert hebben / die sy bebloekt. Ofte men moeste bekenmen / dat de twaelf Apostelen met hare leere / de twaelf Fundamenten / en oock de twaelf Doorten des Nieuwen Jerusalem niet en waren.

Is de kinder-doop Apostolisch / waerom schryft dan Tertullianus ende seyd : Die soo tot de Doop gaen / die bekenmen daer selve ende oock eenen tijdt langh daer voor in de Geneynte voor den Bisschop / dat sy versaecken de Duiwel / sijn Pompe ende Engelen : daer nae worden sy / &c. Maer dese plaetse annotereert Hieronymus : Dat der Ouders gebuyck is geweest / dat de Adulti / dat sijn de gewassene / met dat Badt der Wehergeboorten gedoopt sijn getworden.

Dat de kinder-doop niet Apostolisch geweest en is / meught gy upt dat kinder-spel Athanasu wel aemercken / gelijck als Rufinus interpres Eusebii. 10 lib. Eccl. Hist. cap. 14. met klare woorden aentwijst.

Bedencht oock / hoe dat de eerste Schryfters om den kinder-doop ser getuyst hebben. Daer sy Apostolisch geweest / ende upt den Euangelio voozt gekomen / waerom souden sy dan daerom gestreden hebben.

Hier by leest oock Erasmus Rotrod. in sua Concilio. Sebastianum Franck in sijne Kronijcken / Uricum Swingium in sijn Artijkel Boeck / Marium Cellarium de Immenis operibus Dei, ende ghy sult wel bebinden / hoe dat de kinder-doop der Apostelen leere ende gebuyck niet en is.

Le. 23. 17.
Eze. 13. 16.

Dat wy de kinderen niet en doopen is daerom, om dat 'er de Heere niet bevolen en heeft.

1 Cor. 1. 14.
1 Cor. 16. 15.
Act. 10. 48.
Act. 16. 33.

Ps. 119. 109.

Act. 10. 4.
Act. 16. 15.

1 Cor. 1. 14.
Van de gedoopte huysgesinnen.

Gal. 1. 8.

Apoc. 21. 12.

Reuma. 9.

Rufinus.

Die breeder bescheyt werten wil die 1:ic onse verklaring van den Doop, ende hy sal vol bescheyt vinden.

Siet lieve Leefter / ick vermane ende rade u
 foo gy maer utwen Godt van herten en soecht /
 ende niet en begeert bedrogen te zijn : En
 verlaet u niet op menschen / ende menschen
 leere / hoe out / heyligh ende heerlijck sp ge-
 roemt worden. d' Een Schryftgeleerde is te-
 gen den anderen / foo wel by den ouden / als by
 den nieuwen ; maer verlaet u alleene op Chri-
 stum / ende Christus woordt / op de onbedrie-
 gelijcke aenwysinghe ende gebuyk sijnder heylig-
 ger Apostelen / soo sult gy dooz Gods genade
 vooz alle valsche leer ende Duppels getwelt wel
 onghindert blyven / ende met een by / ende
 vroom gemoet vooz utwen Godt wandelen.

Een Vermaninge aen de verachters
 des Woordts van de Doop.

Wet en wel / lieve Leefter / dat 'er wel
 veel onnutte klappers zijn / die dooz de
 Letter van de Schryft wel bekeimen / dat niet
 de onmondige lunderkens / maer de Christ-ge-
 loovige behooren gedoopt te worden. Nocht-
 ans spzecken sp / ep lieve / wat kan ons dat
 Water helpen : wy zijn eenmael in Godts
 naem gedoopt / hadden wy slechts het nieuwe
 leven / het waer ons al genoegh. O lieve Heere /
 dus is over al u edel dierbaer woordt vooz een
 Cypus fabel by de roeckeloose werelt geacht /
 recht of de Almachtige Majesteit Gods / de
 ceitwige wijsheyt ende waerheyt / eenige din-
 gen te vergeefs geleert ende geboden hadde.
 Neen mijn goede Leefter / neen / sinen Naem is
 Heerschapper Heere / sijn woordt is sinen wille /
 sijn gebodt is dat eeuwige leven. Alles wat hy
 ons geleert ende bevolen heeft / dat wil hy onge-
 twijffelt also van ons gehouden hebben. Doen
 wy dat niet / wee ons : gy zijt mijn vzienden
 (seyt Christus) is 't dat gy doet / al wat ick u
 bevolen hebbe. Mijnen raet (spzeckt de Pro-
 phet) sal staen / ende mijnen gantschen wille
 sal geschieden : Hierom O Creatuere laet af
 met utwen Godt te twisten / hoozt hem / ende
 zijt gehoozsaem : Want het is alsoo sinen
 Goddelijcken Raedt / woordt ende wille / wie
 zijt gy dat gy met utwen Godt rechten wilt /
 Christus Schapen hooren sijn stemme. De
 waerachtige Christenen gelooven ende doen.
 Zijt gy een oprecht Christen wy Godt gebo-
 ren / waerom verschijckt gy u dan vooz den
 Doop : Soo 't doch dat minste is / van dat u
 Godt bevolen heeft : Het is immers een zwaer-
 der ende getwichtiger gebodt / u vbanden te be-
 minnen : Goet te doen / die u quaet doen : In
 den Geest ende waerheyt te bidden vooz die /
 die u vervolgen : U quaetwillige Goddeloose
 bleesch te kruspen met sijne onreynne lusten en-
 de begeerten / u grootdunkende hobaerdpe /
 u schraepende gierigheyt / u stinckende onkuns-
 heyt / utwen bloedigen haet / u gulsigh byassen
 en swipen / u verbloecte Afgoderije / u nijdige
 achterklappinge / ende u ongefouten schentlijcke
 tonge te schewen wy utwen monde / herte ende
 bleesch. Uwen Heere / utwen Godt / utwen
 Schepper ende Salighmaecker van gantscher
 herten te byzen ende te beminnen / ende u in
 allen dingen te schicken na sijn heyligh woordt.
 Uwen naesten in oprechte en ongebeynsde
 liefde na allen u vermogen te dienen / met goe-
 den / huys / landt / raet / met utwen zweren
 zwetigen arbeidt / ja oock met utwe doodt ende
 bloedt / wannert 't de noot eyscht. Alle ellende /

verachtighe / ende dat byckende krusp Christi
 met getrouwer herten te dzagen om des Hee-
 ren woordt / Christum Iesum te belijden vooz
 Heeren ende Dozken / in Kerckers ende Van-
 den / met mondte ende leven tot in den doodt.
 Ick meene immers dat dese ende diergelijcke
 geboden / den verkeerden bleesche / dat soo
 geerne al-om sijn epgen wegh wandelen wil /
 veel pijnlijcker ende zwaerder zy / dan 't hem
 is een handt vol Waters te ontfangen. Ende
 immers moet een oprecht Christen tot allen
 desen berept staen. Is 't soo niet / soo en is hy
 wy Godt niet gebooren ; want de Weberge-
 borene sijn gesint als Christus Iesus.

Alle die dan dooz Gods genade / wyt Adam
 in Christum verset zijn / der Godlijcker natu-
 re deelachtigh zijn / ende met een geest ende
 duur der Hemelscher liefde van Godt gedoopt
 zijn / en sullen niet soo smadelijcken tegen den
 Heere kysben ende spzecken : Liebe / wat kan
 my dat Water helpen : Maer sy seggen met
 den geslagen Paulo : Heere wat wilt gy dat
 wy doen sullen : Ende met den boetveerdigen
 op den Dincster-dagh : Liebe broeders wat
 sullen wy doen : Sy zijn haer epgen wijsheyt
 te byten gegaen / ende staen berept tot des
 Heeren woordt / want sy worden van sinen
 Geest gedzyben / ende grijpen aen dooz den ge-
 loobe met bytwilliger gehoozsaemer herten /
 alles wat haer des Heeren mondt oppegelept en-
 de bevolen heeft.

Maer soo lange als sy in hare conscientien
 niet vernieuwt en zijn / gelijk als Christus niet
 gesint en zijn / met dat reyne Water wyt de
 Fonteynen Gods / aen den inwendigen men-
 sche niet gewasschen en zijn / soo mogen sy niet
 recht wel seggen / wat kan ons dat Water hel-
 pen. Want sy en mogen niet den gantschen
 Oceaen niet gereynicht worden / soo lange als
 sy soo aerdsh ende bleeschelijck gesint zijn.

Mijn getrouwe lefer / en dencht niet dat wy
 over het Element ende werck houden / ick seg-
 ge u de waerheyt in Christo / ende en liege niet :
 soo vermandt tot my quame / hy waer dan krus-
 ser of koninck / en woude gedoopt zijn / ende
 wandelde noch na de onreynne goddeloose lusten
 sijns bleesch / ende dat onstraffelijck nieuwe
 boetveerdigh leven en waer daer niet / ick hope
 dooz Gods genade lieber te sterben / dan fooda-
 nige onboetveerdige bleescheliche menschen te
 doopen : Want soo waer dat vernieuwende
 wederbarende geloobe niet en is / dat ons tot
 der gehoozsaemheyt aenlept / daer en is oc. Ik
 gemen Doop / gelijk Philippus tot Eunu-
 chum seyde / ende sprack geloof gy wyt gants-
 cher herten so magh dat wel geschieden. Maer
 soo vele sult gy nochtans weten / so de Doope-
 lingh met een huychelsche herte / in den schijn
 des geloofs aenquame / dat sijn huychelsche niet
 den Dooper maer den Doopelingh selver tot
 sonde gereckent worde ; want niemant en
 kan weten wat in des menschen herte is / dan
 de geest des menschen / die in hem is.

Ick meene immers dat gy wyt dese mijne
 woorden wel mercken kondt / hoe wy na geen
 water begeertigh en zijn / anders dan ons des
 Heeren woordt bevolen heeft. Want bewijse
 wy gelooven / dat Christus de rechte ende
 waerachtige Messias is / op welcken de Wet
 en de Propheten wijzen / den welcken alle ge-
 gerechtige Vaders ende Patriarchen begeert
 hebben / dat hy van den Hemel gekomen is /
 ende

Ioan. 11. 25.

Ioan. 15. 14.

Esa. 46. 23.

Ioan. 10. 27.

Matt. 5. 44.
Rom. 12. 20.
Galat. 5. 23.

Deut. 6. 5.
en 10. 20.
Matt. 22. 37.

Eph. 4. 15.
1 Ioan. 3. 16.

Phil. 1. 6.

Acor. 9. 6.

Ezech. 36. 25
en 15. 35.
Heb. 10. 23.
Ioan. 7. 39.
en 4. 15.

Oceanus is
de groote
Zee, die de
gantsche we-
relt over-
vloeyt.

Acor. 8. 36.

1 Cor. 11.

ende de waerhoep getuyghet heeft / ende dat sijn gebode het eenige leuen is / soo moeten wy immers sijn stemme hooren / ende sijn wooydt gehoorsaem sijn. Is 't soo niet / soo betwijfen wy met der daet/dat wy hem niet en gelooben/maer sijnen raet ende wooydt verstoeten ende sijn liefde ondanckbaer sijn.

Ik weet wel dat uwer vele seggen sullen : Wy sijn eenmael in Gods naem gedoopt / hier mede willen wy te vreden sijn. Daer op antwooyden wy : Doo gy maect Godt van herten en vrees/ende sijn wooydt ende opdinantie boozrecht ende goet bekent / soo moet gy selve Richters sijn / dat gy niet in Gods Naem / maer tegen Gods Naem gedoopt zyt. 't Is wel waer dat de aenbeddelijche hooge Naem Gods ober u genoemt is / maer niet anders dan ober kloeken / Kercken / Outaen / Wijwater / Kerffen ende Palmen. Alle Antichristijche Afgoderijen ende grootwelen / wooyden (oplacen) alle met den anderen onder den schijn des Goddelijcken Naems gebuyck. Oentwel en geschieden sy niet in de kracht sijn Naems / maer tegen sijnen Naem ; want sy geschieden tegen sijn wooydt ende wille.

Exod. 20.4.

Sijn goede Leester / oerdencht dese wooyden wel / ende richtse met des Heeren wooydt / soo sult gy betinden / hoe dat uwen ontfangen Doop sonder alle bebel van Gods wooydt / dooz eygen verferde gerechticheyt ingesloopen / ende van menschen opgewoopen is / ende daerom oock booz Godt (die alleen in sijnder Gemeente heerschappen ende regerren wil) verbarmen ende verdoelcht is.

Gal. 1.9.

Wilt gy dan u van de belofte verhoogen ende een Medegenoet der Gemeenten Christi sijn / soo moet gy des Heeren wooydt gelooben / ende sijnen raet / wille ende opdinantie volgen ende gehoorsaem sijn. Maer soo gy dat beracht / liden eygen raet ende wille / ende niet des Heeraet ende wille volgen wilt / soo en hondt gy u niet der Schrift van geen belofte beroemen. Want wie niet en geloost (sprecht Christus) die is alreede verdoemt.

Hierom soo en troost u niet langer met alskelken pbelen troost / dat gy sprecht : Wy sijn eenmael gedoopt. Want u herte is noch geheel ende al ongelooigh / jae wederspannigh ende querep / u gantsche leuen is aertsch ende vleeschelijck / ende uwen Doop is Antichristijck ende buyten Gods wooydt. Daerom waecht op / doet boete / geloost Christo / soecht / vrees / bennant / ende meent Godt van gantscher herten / als dan sal u des Heeren wooydt ende de salvinge wel leuen waer in dese dingen dat nutte sy te doen ofte te laten.

1 Sam. 15. 22.

En seght oock niet (gelijck de sommige een wisse hebben) ick wil wy van der Kercke ende van der Afgoderpen of maecten / ick wil minne naesten dienen / &c. maer den Doop en wil ick niet. Meent gy / O gy blinde menschen / dat de Heere iust heeft aen u blijven wyt der Kercken / of aen uwe Helmoessen / of aen sulcks pet / waermer gy sijnen raet ende wooydt verwoept : Meen wyen / wy wil gehoorsaemheyt ende geen offerhande. Wy wil dat geheel herte / ende den geheelen mensche. Dooz hem en gelden Kercken / Helmoessen / wooyden noch wercken / soo lange hy u niemo herte ende u niemo leuen niet aemercht / want in Christo Jesu (sepd Paulus) en gek besnijdinge noch onbesnijdinge / maer dat geloobe dat dooz de liefde werct / de

Gal. 5. 32.

1 Cor. 7. 19.

niemte Creatuere ende de onderhoudinge der gebooden Gods.

Ende die in Christo niemo gebooren ende wyt Godt gebooren is / die en leeft niet meer (soo Paulus sepd) / maer Christus Jesus leeft in hen / hy schickt alle sijn wegen nae des Heeren Wooydt. Want dat krachtige werckende geloobe bzinght hen in alle gehoorsaemheyt ende goede wercken. Maer soo waer dat niemte wesen niet en is / daer bintmen wel schoone wooyden / maer in den grondt niet dan enckel ongeloohe / ongehoorsaemheyt / moettulle / goetduncken / ende eenen verkeerden wegh.

Gal. 2. 23.

Matt. 3. 13.

Act. 19. 5.

Matt. 21. 25.

Hier mede bidde ende vermaene ick u / lieve Leester / dat gy doch den Heere soo wederspannigh niet sijn en wilt / seggende : Wat kan ons dat Water helpen : Maer dat gy bedencken wilt / hoe dat Christus Jesus hem selve heeft laten Doopen / hoewel hy geen sonde en kende / noch bedrogh in sijnen mondte bebonden en werdt. Ja selve de gerechticheyt / wegh / waerheyt / ende dat leuen was. Seght / wat konde doch Christo dat Water helpen / die het alles in allen was. Doch sijn de Jongeren van Ephesen wederom van Paulo gedoopt / om dat sy niet van den Heiligen Geest en wisten / hoewel sy met Joannis Doopsel gedoopt waren. Heest hem dan Christus selve laten Doopen / die geen sonde kende : Ende sijn oock wederom van Paulo gedoopt die niet Joannis Doopsel eenmael gedoopt waren / welke Doop doch wyt den Hemel was : Daerom beracht gy dan des Heeren Doop / gy die een arm ellendigh Sondaer zyt / ende zyt sonder eenige kennisse ende geloobe gedoopt / met zener Doope / die wyt den Djaeck ende dat Weest is.

Doch soo heeft oock Cyprianus Martyz met sijn gantsche Concilis in Africa besloten / als dat men de gene / die van Ketters gedoopt waren / wederom met den Doop Christi Doopen soude / ende dat daerom : want sy hielden 't daer booz / dat de Ketter-doop Christus-doop niet sijn en houde : dencht gy nu een weynigh na / gy goede Leester / wat 't booz liden geweest sijn die u gedoopt hebben / van wien sy gesonden sijn / wat geloobe sy gehad / wat leuen sy geuoert / met wat leere ende gebuyck sy u gedoopt hebben. Ja wude gy sulcks recht ende wel nadencken / ick soude booz Gods genade verhoopen / soo gy maet na de ware Dede ende wyheyt der Conscientien begerdigh en waert / gy soud haest vermercken / hoe gy beyde de inwendige ende uytwendige Doope noch noyt gekent en hadt / noch veel min ontfangen en hadt.

Siet lieve Leesters / hier hebt gy dat rechts Fondament ende de Schriftmatige aenwijsinge van den Doop Christi / ende de oplossinge van den Doop des Antichrists : Wilt den alderhooghsten Heere om een heylsaem / repit verstant / dat gy de rechte ende Godsalige waerheyt van herten bekenen / gelooben / ende in alle vrees Gods trouwelichen uakomen mooght / ontlaet u doch des verkeerden disputeerens ende tegenstrijdens : Want wie wy sulcker meeninge disputteert ende tegenstrijdt / dat hy op ruymere straten blijven magh / bzingen sijn ziele in 't verderpen / ende en sal nummermeer met goede ende gewisser Conscientie booz sijnen Godt wandelen / oock wel wat hinder daer hy ober twisten ende wezen magh.

Hier

Wietom so doozfoecht / geloofst ende volghet Gods woort in oprechtcr zojner herten / ende en laet u niet met veel schoon sprekende woorden in eenen goeden schijn verlepden / so sult gy den gewissen grond der heylsamer waerheyt ende de troostelike belofte der genaden sonder twiffel wel verkrjgen. De Heere Jhesus Christus gunne u zjn genade / Amen.

Van des Heeren Heylige Nachtmael.

Gh weet liebe Heeren / Dzienden ende broederen / hoeve alom veel van des Heeren Nachtmael schryven / prediken ende roemen : Maer niet hoedanigen bekentnisse / geloove / liefde / vrede / ernigheyt / gebuyck ende oederninge sy dat doen / blyckt wel. 't is wel waer dat ons des Heeren mondt / een Broodt byken of Nachtmael in dat Nieuwe Testament geordineert heeft / maer niet in sulcker wyse / gelijc het by u gebuyck wort. Want u Nachtmael is allen menschen gemeyn / hy zy oock wie / ende hoe hy zy / glerige / hooverdige / psalers / suppers / haters / afgoden-dienaers / hoerensjagers / byoutwenschenbers / ja oock hoeren ende boeven / &c. Het wort oock in eenen leelijken stinckende pacht ende pael / geveyntheyt / ende afgoderpe gebuyck / ende mede van soodanige Dienaers uytgedeyt / die in den gronde niets niet en soeken dan w. reltliche erre / gemack / vleesch ende buyck / gelijckamen sien magh.

1 Cor. 10. 11.

's Wereld Nachtmael is niet des Heeren Nachtmael.

Merckt waerom men het Nachtmael houden sal.

Sommige Geleerden hooghmoet ende misverstant veel bloets oorsaecke. 1 Cor. 11. 24. Marci 14. 22. Luc 22. 17.

Kensien dan / dat wtter veel soo ober dat Nachtmael pberen / maer niet na de Schryft / gelijc gy hooren sult : Want u tafel beter des Dymbels tafel / als des Heeren tafel heeten magh. Soo begeert ick om Jhesus wille / dat gy doch eens in waerachtiger byse Gods nabekken wilt / wien / waerom / ende waer toe de Heere dat selve Nachtmael in sijn lactse abont eeten / sijne kercke alsoo na gelaten ende verordineert heeft / op dat 'er u een levende ende beroerende tecken zjn magh / dat u des Heeren overvloedelike groote weidaden / de hertgrondelike vrede / liefde ende eenigheyt sijnder gemeyntheyt / ende de gemeenschap sijns vlees / ende bloeds vooz dzagen ende inbeelden magh / dat gy alsoo dat ongerechtige godloose wesen in den gronde affterben / de Berechtigheyt ende Godsaligheyt van herten nae komen / van des Dymbels Tafel afvlien / ende u in een waerachtigh geloove / ende in een vroom boetverdigh nieuwtv leven / ende in een ongebertvde broederlike liefde / met de Bemercnte Jesu Christi by sijn Heylige Tafel sitten mooght.

Albus sprecht Paulus : Ick heb dat van den Heere ontfangen dat ick u gegeven hebbe : Want de Heere Jhesus in den Nacht doen hy bezaden wort / nam hy dat Broodt dankende ende byack dat / ende spach : Heemt / eet / dat is mijn lichaem dat vooz u gebroochen wort / sulcks doet tot mijnder gedachtenisse.

Des gelijcken oock den kelck na den Abonteten / ende spach : Desen kelck is dat Nieuwe Testament in mijnen Bloede / sulcks doet / soo dickwolfs als gy dat bynclat / tot mijnder gedachtenisse.

Hier hebt gy de verklaringe Pauli van de woorden des Heyligen Nachtmals / van den Heere ingeset / ober welke woorden de geleerde wel hert gestreden hebben / ende en hebben (ep-

lacen) haerder een part niet wepnigh onschuldig bloeds met haren afgodischen misverstande / (soo het anders misverstande ende niet hooghmoet herten en sal) in den doot geschreeven. Ende wort aen haer betruut dat de Heylige Paulus van haer geschreeven heeft : doen sy haer vooz wijs hielden / zjn sy tot socten getworden / want sy sryden ten meesten ober dat signum / dat ten wepnighsten gelt : Ende dat significatum / waerom dat signum ingeset is / ende dat ten meesten gelt / en treffen sy niet. Het wort oock luttel (soo my dunckt) by haer geacht / namelijk / hoedanige gasten ofte genieters dat 'er behooren te zjn die met Christo by sijn Tafel siren / ende dit tweede Heylige Nachtmael met hem gebuycken sullen.

Rom. 1. 22. Niet dat 't teken maer de bedieding des tekens gelt.

Ons en is niet een letter in de gantsche Schryft bevolen / als dat wy ober dat sienelike ende tastelike signo disputeren sullen / wat dat in hem zy. De geestelike rechten alle dingen Geestelick : Want wat dat in der substantie zy / magh met handen getast / met oogen gesien / ende met den monde gesmackt worden. Maer dat staet ons meest te bedencken / dat wy dat significato / dat is dat gene / dat wy met desen signo (dat is teken) allen waerachtigen Christ-gelooibigen vooz gedrage / afgebeeld ende vermaent wort / in onser zwachheyt mogen nae hornen / ende soo veel als in ons is / gelijcformigh zjn.

1 Cor. 2.

Om deser oorzaecke en willen wy den goet-hertigen ende vromen Leersers met de twisige ende vuchteloose disputatien / ober het uytterelike signo niet bemoeven / gelijc als de geleerde doen : Maer wy begeeren alleen / dat wy dooz des Heeren hulpe ende genade / met de stercke kracht des Godlijcken woordts rechte mogen aenwijsen / wien ende waerom het Christus Jhesus na gelaten ende geordineert heeft / op datmen dat sienelike tecken / niet vooz dat waerachtige wesen en erre / ende niet van der waerheyt tot den beelden en trede.

Om dan te komen tot een rechte ende oorzaeckelike ende Christelick versant van des Heeren Heylige Nachtmael / wat dat zy / wien / waerom / ofte waer toe dat nagelaten zy / soo moctmen hier vier dingen bysonder merckelijc aenmercken ende wel waer nemen.

Dat teken ende waer wesen en zjn niet eenderley.

Ten eersten / soo moctmen hem hier wel vooz sien / datmen dat sienelike vergaenckelike Broodt ende Wijn niet tot des Heeren wesentelike vlees ende bloedt en maect / gelijc sommige doen. Want sulcks te gelooven / is tegen de gantsche natuere / bermest ende Schryft / ja ermen openbaren lasteraer des Hoons Godts / grootwel ende Afgoderpe. Maer gelijc hoe Israell jaerlijcks tot sijnder tijdt na 't bevel Moosi dat Paesschen houden moesten / ende dat tot ener gedachtenisse van dien / dat de Almachtige Godt / de Godt van Abraham / Isaac ende Jacob sijnen volcke vooz de straffe ende plagen / doen hy de eerste geboren sloegh / gemadelijck betwaerde / ende dooz sijn stercke hande ende uytgerechten arm uyt den Heren Ouen van Egypten / uyt de verschickelike Creantpe ende geweld van Pharaon nae de woorden sijnre beloften / soo heerlijcken ende wonderlijcken uytboerde ende verlosse / ende daarom dat selve Paesch-Lam / des Heeren Paesscha / (dat is dooz ganck) hiet. Dat tecken vooz dat waerachtige wesen / want dat Lammeken en

Gen. 15. 41.

Exod. 12. 11.

en was den doozganck niet / hoe wel 't soo genoeemt worde. Het en beteckende maer den doozganck gelijk verhaelt is. Also woer hier ook dat Brood des Heyligen Nachtsmaels / des Heeren Lichaem / ende de Wijn des Heeren Bloedt / genoemt / dat teekien (segge ick) voer dat waerachtige wesen. Niet dat het sijn eppentlijke ende natuerlijke vleesch ende bloed is / want daer mede is hy opgebaren boven alle Hemelen / ende sit tot sijns Vaders rechter hand onsterfelijk ende onverganclich in eeuwig. Majestept ende Heerlijckheyt: Maer het is een vermanende teekien ende gedachtenisse van dien / dat de Soone Gods / Christus / Jesus / ons doer dat onbeleete Offer sijns onschuldigen vleeschs en Bloed upt dat gewelt des Duijvels ende upt dat Rijcke der Hellen / en des eeuwigens Doods verlost / ende in dat Rijcke sijnder Genaden / Victorieuselijck gevoert heeft / gelijk hy selve sepd. Dat doet tot mijnder gedachtenisse.

Ten tweeden is hier waer te nemen en aen te mercken / dat 'er geen hooger of grooter bewijs der liefden en is / dan dat men den Dood voer pemand sterbe / gelijk Christus sepd: Niemandt en heeft grooter liefde / dan die sijn leven voer sijn Vrienden laet / nade-mael dit Heylige teeken maer een gedenkteeken van des Heeren Dood en is / en de Dood dat alderhoogste bewijs der liefden is (gelijk verhaelt is) soo werden wy hier vermaend / soo wannet wy hy des Heeren Tafel sieten / om sijn Broodt te eten / ende sijnen Kelck te drincken dat wy niet alleen sijnen Dood / maer oock alle de heerlijke vruchten der Godlijcker liefden tegen ons betoesen in Christo / met alderweertstighen verkhondigen ende gedencken sullen / te weten / dat God den menschen in den begin hem tot eenen beelde / onverderfelijk geschapen heeft / in dat Paradijs ingeset / ende hem alle Creaturen onderwoopen heeft: Doen hy van der slangen verhoert was / weder met den toekomenden Overwinner en Hepland Christo verheught ende vertroost heeft / Moesen ende de Propheeten gesonden heeft / die des Heeren Wet neerstelijck geboden / ende op den beloofden Christus en sijn Rijck gewesen hebben.

Dat Christus / Jesus na de toefegginge der Schrift / ten laetsten in deser Werelt verscheenen is / een waerachtigh mensche / upt de Heylige Maget Maria gebooren is: Dat hy dat salghmakende en genadenrijke Woord in heel ellende / moepte ende arbept den hupse Israell gepredicht heeft / dat verloren schaep gesocht / ende weder tot sijnen rechten Herder gebracht heeft: Dat hy ons voer sijnen Hemel-schen Vader met sijnen bitteren Dood en dierbaren Bloede / in sijn eeuwig liefden gebediget en versoent heeft / gelijk hy selve sepd: Soo lief heeft God de Wereld gehad / dat hy sijnen eenigen geboren Soone woude geven / op dat alle die aen hem geloof / niet en vergae / maer dat eeuwig leven hebben.

O wonderlijke liefde des Gods / die men upt gronden noch doer grijpen kan: Hy en heeft geen Engel / geen Patriarch / noch Propheet / maer sijn eeuwig Almachtigh Woordt / sijn eeuwig Wijshepd / dat schijnfel sijn Heerlijckheyt in de gedaente eens sondelijken vleeschs in de bedroef de Wereld gesonden. Ende heeft dien alson tot sonde voer ons gemaekt / die van

geen sonde en wiste / op dat wy in hem de gerechtighhepd fouden woerden / die voer Godt gelt.

Mijn goede Leser en verstaet 't niet soo / als dat in Christus sonde geweest is: Dat is voer. De Schrift spreekt hem voer van alle sonden / hy was dat Lammeken sonder vlecke: Hy en kende de sonde niet: Dat bezogh en is in sijnen mond niet bevonden. Maer hy is van Paulo na Hebreusch wijse sonde genoemt / dat is een Offer voer de sonde / gelijk de Propheet sepd: Hy is om onse misdards wille gewont / en om onser sonden wille geslagen: De straffe leyt op hem / op dat wy vrede hadden / hy heeft sijn leven tot een Schult-offer gegeven.

Siet tweede Lesers / alle die dese heerlijke liefde des Gods en dese overvloedige groote weldaden der genaden in Christo / Jesu tegen ons betoesen / van herten kan gelooven / die woer doer afstulcken geloove / al meer en meer vernieuwt: Sijn herte woer obetgoten met eenderley vzeughden ende vzedighen: Het vzeelt upt in een vzeelijck gemoed / met alderley danksegginge: Het looft en prijst sijnen God van gantscher herten / daerom dat 't met gewisfer conscientien in den Geest gevattet heeft / gelooft ende bekent / dat ons de Vader alsoo lief gehad heeft / dat hy ons arme ellendige sondaers sijnen eenigen ende eeuwigens Soone / met alle sijn verdienste tot eender gaven en eeuwig verlossinge geschoncken heeft / gelijk Paulus sepd: De genadighhepd ende liefde des Gods ons Salighmakers is verscheenen / niet om de wercken der gerechtighhepds wille / die wy gedaen hadden: Maer na sijn eeuwig barmhertighhepd maekte hy ons Saligh / doer dat Badt der Weder-geboorten / ende Vernieuwinge des Heyligen Geests / die hy rijckelijck nptgegoten heeft over ons / doer Jesum Christum onsen Salighmaker / op dat wy voer sijn Genade rechtveerdig ende Erfgenamen sijn des eeuwigens Levens: hier behoort men te gedencken / hoe dat de gerechtige voer ons ongerechte gestorben is / doen wy oock noch openbare sondaers / ende vpaden waren.

Hoe dat dat onbeleete Lam in dat byer der ellende / aen den stamme des kruys voer ons gebaden / en tot een eeuwig verzoeninge voer ons geoffert is.

Hoe dat de Schepper aller creaturen (doer welcken het alle gemaekt is) van boven tot beneden om onsent wille geproken is. Ende die daer schoon was boven alle kinderen der menschen / de alder onweerdighste geworden / ende met den quaetdoenders gerecke is.

Hoe dat de onschuldige aller wereld lasten gedragen / ende onser aller schuldt met sijn roode bloedt uptgedaen en betaelt heeft / gelijk de Schrift spreekt: Ick heb moeten betalen / dat ick niet gerooft en hadde.

Somma / dat Christus / Jesus met sijn gehoozfaemhepd / Adams ende alle sijns Saeds ongehoorzfaemhepd ontbonde / ende met sijnen bitteren Dood het Leven wedergebrachte heeft.

Dit Heerlijke ende Hooge werck der Godlijcker liefden ende genaden / bekende de Heylige Paulus / ende brack upt ende sprack / wie wil ons afschepden van de liefde des Gods / droefsenisse / ofte angst / ofte verwoelginge / of hongert / of naechthepd / of perijckel / of zwaer / gelijc

Marc. 16.9.
Luc. 24.50.
Acto. 1.9.
Rom. 8.3.
Eph. 4.8.
1 Pet. 3.21.

Heb. 10. 10.

Luc. 22. 19.

Ioan. 15. 15.

Gen. 1.26 en 2. 18.

Gen 3.15.

Matt. 1. 25. en 2. 1.
Luc. 1. 27.
Ioan. 1. 14.

Matt. 18. 12.
Eph. 2. 4.
Col. 1. 19.
en 2. 13.

Rom. 8.3.

Joh. 3:16

2 Cor. 5. 21.

Hier leert op wat wijse Christo sonde in der Schrift genoemt wort. Esai. 53. 8. 1 Pet. 2. 22.

Tit. 3. 5.

Tit. 3. 3.

Rom. 5. 10.

Esai. 53. 10.
1 Pet. 1. 20.
Ex. 12. 6.
Ex. 12. 9.

Pl 69. 9.

Rom. 5. 18.

Psal. 44. 23.
Rom. 8. 36.

gelijcker gestyben staet / om uwent wulle woorden wy gedoodt den gantschen dagh / wy zijn gerekent vooz slacht-schepen : Maer in dien allen overwinnen wy veyre om des geens wille die ons lief gehadt heeft. Want ich ben gewis dat ons noch dood / noch leven / noch Engel / noch vossfendom / noch geweld / noch dat tegenwoordige / noch dat toekomende / noch dat hooge / noch dat leege / noch eenigh ander creatuere en kan afscheyden van de lief de Gods / die daer is in Christo Jesu onsen Heere.

1 Iean. 4. 19.

Ende dit is het Woort dat Joannes sepd / laet ons hem lief hebben / want hy heeft ons eerst lief gehadt. Want de naturee leert den geenen lief te hebben die ons lief heeft. Ende dat is de eerste vrucht des Hepligen Nachtmals / wanneer het recht gebuycht word.

1 Cor. 10. 17.

Ten derden / moetmen aenmercken / als dat ons hier met dit selvige Nachtmael / de Christelijke eenighepd / lief de en vrede afgebeeldt en vermaent werden : Daer na alle waerachtige Christenen van herten jagen en stryden moeten. Wy alle (spreekt Paulus) die een broodt genieten / zijn een broodt.

Alle Christen zijn een broodt, en Lichaem.

Gelijck als dan een natuerlijck broodt van veel koren in de meulen gebrooken / met water gekneet / van des veyers hittighepd tot een broodt gebaken wordt / alsoo wordt oock de gemeynte Christi wyl veel geloovigen / met de meulen des Godlijcken woordts in hare herten gebrooken / met dat water des Hepligen Geests / en met dat vyer der reynder ongeberwedert liefden in een lichaem gedoopt.

1 Cor. 12. 13.

En gelijck als een natuerlijck lichaem met al sijn lidmaten eenigh en vzedigh is / en een pegelijck lidmaet van naturen zijns dienst neerstelijck waer neemt dat geheele lichaem ten besten : Alsoo behooren oock in gelijcker maten de waerachtige en levendige lidmaten aen Christus Lichaem eenigh te zijn / een herte / eenen geest / een ziele / niet twisfich en onvzedigh / niet afgunfich / en mjdigh / niet wreet en hictigh / niet vzedeligh / kjsfachtigh en wolvigh / de eene tegen den anderen gelijck de eergierige / epgensoeckelijke en hooberdige deser werelt doen / maer in alder manieren onder malkanderen lanclunodigh / vziendelijck / vzedeligh / berepdt na de rechte aerdt der Christelijke liefden / haeren naesten te dienen in alle wat zp vermogen / met vermanen / bestraffen / troosten / met handreplinge / met raed / daer / goed / ja oock met haeren sueren swaeren arbept / sijfen leven / berepdt malkanderen te vergeben / gelijck ons Christus Jesu bergeben / en met sijn woord / leven ende dood gedient heeft / als Paulus sepd / trekt aen als de wptverhocene Hepligen Gods / en beminde / een hertgecondelijke barmhertighepd / vziendelijckhepd / ootmoedighhepd / sachmoedighhepd / lijdtfaemhepd / de een berdpagte den anderen / en vergeeft u onder malkanderen / soo peimand eenige hlichte heeft tegen den anderen gelijck als u Christus vergeben heeft / alsoo oock g. Doven dat alle soo trecht de lief de aen / die daer is den bant der volkomenhepd / ende de vrede Gods regeere in uwe herten / tot welker g. oock getoepen zijt in een lichaem / en tweeft dankbaer.

Coll. 3. 12.

Eph. 4. 5.

Col. 3. 15.

Item / gelijck als oock in een natuerlijck lichaem de hooge lidmaten / als oogen / ooren /

mond / &c. De ongeachtste lidmaten haer verwoopenhepd niet en verwoopen / oock de ongeachte / den hoogen om haer hooghepd wille niet benijden / maer een pegelijck lidmaet in sijn deel vzedigh is / ende dat geheele lichaem ten goede diend / het zp dan in sijnder opdeninge hoogh ofte leegh. Also oock in des Heeren Gemeynte. Sommige (sepd Paulus) heeft hy tot Apostelen geset / sommige tot Propheeten / sommige tot Euangelisten / sommige tot Leeraers ende Herders / een pegelijck sie vooz hem dat hy hem niet en beroeme / alle wat hy is / heeft of vermach / het is doch alle Gods genade ende gabe. Een pegelijck wachte op sijnen dienst / op dat de Hepligen mogen gesicht / ende dat Lichaem gebouwt werden tot dat wy alle komen tot eenderlep geloope / ende bekentenisse des Soons Gods tot een volkomen man werden in de mate des volkomen Onderdoms Christi.

1 Cor. 12. 14.

Eph. 4. 12.

Die anders wat soeckt dan de bouwing des Lichaems Christi en is geen Lidmaet aen Christus Lichaem. Eph. 4. 12.

Dit wert ten tweeden met 't Heplige Nachtmael afgebeeldt / maer hoe dat wy de werelt / die hen Christenen roemen / nae gekomen wordt / betuygen hare vruchten ende daedt wel.

Ten vierden moet men aenmercken / als dat Heplige Nachtmael een gemeynschap des Lichaems ende Bloedts Christi is / gelijck Paulus sepd / den kelck der Danchsegginge / met welcken wy Danchseggen / is die niet de Gemeynschap des Bloedts Christi : dat Broodt dat wy bpecken / is dat niet de gemeynschap des Lichaems Christi.

1 Cor. 10. 17.

Wengesten dat 'et dan een gemeynschap is als verhaelt is / soo wil ich u alle te samen seer vzoederlijck vermaent hebben / dat g. u doch met neerstighepd onderzoeken wilt / of g. oock Christi deelachtig gelowden zijt : Of g. oock vleesch van Christus vleesch / en been van Christus beenen zijt / ende of g. oock in Christo zijt / ende Christus in u is : Want alle die weerdelijck van desen Broode eeten / ende van desen keltt dinccken sal / die moet door de kracht des Goddelijcken woort / overmits den geloope aen den bunneste mensche verandert / ende in eenen nieuwen sin bekeert zijn / een nieuwe Mensch wyl Godt geboren zijn / wyl Adam in Christo verset zijn / Christelijcker Heer / medelijdig / vziendelijck / barmhertigh / lieflijck / nedzigh van herten / ende des Heeren Woordt gehoorsaem zijn : Dat hooberdige / eergierige / epgensoeckelijke en vleeschelijken Herte moet besneden zijn. Dat schalcke ooge wptgesteken / dat quaedhoorige oore verstoppt / de onnutte achterklappige Tonge getemt / de onreynne bloedige Handen gecreynigt / en dat onsuypber gulfige vleesch gematigt &c. Wy moet eenen vromen strid voeren tegen Werelt / Vleesch ende Duvel : Sijn Ledenen moeten met de waerhepd begaepd zijn / hy moet met den Dantsier der gerechtighhepd bekleed zijn : Sijn Voeten moeten geschoept zijn / als die berepdt is tot den Euangelium des Vredes / hy moet met den Schilt des Ge-loofs / met den Helme der Salighepd / en met dat sweert des Geests gewapent zijn. Wy moet van des Heeren Geest geboden worden / dat hy van herten een Christen zp / ende wyl alle sijn krachten daer na staen dat hy in sijnen

Heb. 3. 15.

Eph. 5. 30.

1 Iean. 3. 7.

1 Pet. 3. 8.

Col. 2. 11.

Matt. 23. 9.

Eph. 1. 16.

Eph. 6. 15.

1 Ref. 8.

Rom. 8. 14.

Phil. 2. 5.

Swachtheit magh gefint zijn. Gelijck als Chri-
stus Jhesus gefint was doen hy dit heylige
Nachtmael verordineerde / ende met sinen
lieben Jongeren gebuyckte / en sprack: **My**
heeft van herten verlangt / oft met groeter
begereen heb ick begeert / dat ick dit Paesch-
lam met u eten mochte / eer dat ick lijde.
Daer nae heeft hy genomen dat broodt / ge-
broyden en geseyt: **Neemt** / ende eet / dat is
mijn lichaem / dat voer u gegeven wort: des
selven gelijcken oock den Wijn: **Dese** is den
kelck des Nieuwen Testaments in mijn-
den Bloede / &c. Dat selvige doet tot mijn-
der gedachtenisse / recht oft hy seggen wou-
de:

Joan. 3. 31.
1 Joan. 4. 9.
Rom. 8. 3.
Phil. 2. 7.

Siet liebe kinderen / soo verre heeft my de
liefde / die ick tot u / en tot het menschelijke
geslachte gehad hebbe / en eeuwig hebben sal
gedruven / dat ick mijns Vaders Heerlijckheit
verlaten hebbe / ende ben als een arm ellendig
slave / om u te dienen / in dese bedroefde We-
relt gekomen. Want ick sagh dat gy alle des
Duyvels waert / ende dat 'er niemand en was
die u verlosste: **Dat** gy alle verdwaelt ginct /
gelijck verdwaelde schapen / ende niemand
uwer achtende / dat gy alle grijpende Wolven
een spijse waert / en niemand en was die u ver-
losste / dat gy tot 'er doodt toe gewont waert /
ende niemand en was die u genesen konde.
Daerom ben ick van den Hemel hier af geko-
men / ende ben een arm swach en sterfelijk
mensche geworden / **Hi** in alle dingen gelijck
uytgenomen de sonde / ick hebbe u in mijnder
grooter liefden / soo neerlijck gesoght / el-
lendigh / verdrietigh / jammerlijck / ja half
dood hebbe ick u gebonden / den dienst mijn-
der liefden hebbe ick soo hertelick aen u bewo-
sen / utwe zeren hebbe ick verbonden / utwe
bloed hebbe ick afgewascht / **Wijn** ende **Olve**
in utwe bezotte wipre wonden gegoten / uyt
den mond der helseher **Weyen** en **Leuten** ge-
brijdt / ick hebbe u op mijn schouderen geno-
men / ende in de hutten des vreesdes ingeboert /
utwe naechte hebbe ick bedeckt / utwe ellende
hebbe ick my ontferrmt. **De wet** hebbe ick voer
u verbult / utwe sonden hebbe ick wech geno-
men / den vrede / genade ende gunst mijns
Vaders hebbe ick u verhandigt / sinen goeden
wille hebbe ick u geroept / den wegh der waer-
heyt aangewesen / en dat ick de waerachtige
Messias / **Doxt** en beloofde Saligmaker ben /
dat hebbe ick met mijn ongehoorde Leeken
en groote wonder-werken / krachtelijck be-
tuyght.

Mat. 5. 9.
Ezech. 39. 9.

Joan. 1. 33.

Hebr. 5. 2.

Joan. 16. 6.

Luc. 10. 34.

1 Reg. 1. 36.

Mat. 5. 9.

Rom. 8. 32.

Klai. 53. 7.

1 Pet. 12. 21.

Siet liebe kinderen / dus lange hebbe ick by
u gewandelt met mijns Vaders **Woordt** / ge-
leert / vermaent / bestraffet / getroostet / en
in sinen Naem betwaert / maer nu is mijn uure
hier / in deser nacht sal ick bezaden werden /
alle wat de **Propheten** van my gesproken heb-
ben / heeft sijn eynde / nu ick u niet langer en
magh dienen met mijn leere en leven wil ick u
ten laetsten dienen met mijn bitter lijden /
vlesch / bloedt / kruys / en doodt.
Ende is nu die egentlijke oofaek / daer-
om dat ick u tot desen **Abend** - eeten hebbe be-
roepen / op dat ick u desen gebuyck onder
Brood en **Wijn** ordineren mocht / dat gy som-
tijds na mijn doodt by den anderen komen /
ende de heerlijke weldaden mijnder ernstiger
liefden soo overloedelijcken aen u bewesen /
hier mede gedencken sout / ende bysonder / dat

Mat. 26. 13.

Luc. 22. 5.

ick u soo lief gehadt hebbe / dat ick oock mijn
vlesch voer u geoffert / en mijn bloed voer u
vergoeten hebbe: grooter liefde en heeft nie-
mandt gehadt / dan die sijn leven set voer sijn
vrienden / ende hebbe alsoo daer mede een eeu-
wige verfoeninge / genade / barmherticheit /
gunst ende vrede by mijnen **Vader** verkregen /
gelijck ick u geseyt hebbe / te weten / dat de
Sone des menschen niet gekomen en is / om
gedient te worden / maer om te dienen / ende
dat hy sijn leven geve tot verlossingen voer
veele.

1 Cor. 11. 25.
Joan. 15. 18.

Mat. 20. 28.

Lieve Lesers / merck op des Heeren woord
ende infettinge / want soo waer dit heylige
Nachtmael / met alsulcken geloofde / liefde /
aendacht / vrede / eenigheyt / hert ende ge-
moed gebuyckd wort / dat is Christus **Jes-**
sus met sijn genade / geest ende belofte / ende
met die verdienste van sijn lipden / ellende /
vlesch / bloedt / kruys / ende doodt / gelijck
hy selve seyt: **Soo** waer dat 'er twee oft drie
bergadert zijn in mijnen **Naem** / daer ben ick
in midden onder haer. **Maer** soo waer de repne
bekentenisse **Christi** / dat werckende geloofde /
dat nieuwe leven / de **Christelijke** liefde / vrede
en eenigheyt niet en zijn / daer en is 't niet
des Heeren **Nachtmael** / maer het is een ver-
achtige en bespottige des **Bloeds** en **Doods**
Christi / enen troost der onboetveerdigen / een
vervoertiche bebruyftheit / ende eenen open-
baren **Godts** laster ende afgoderpe / gelijck-
men (eplacen) nu by der werelt speuren en sien
magh.

Mat. 28. 16.

Waer de ge-
hymenissen
niet en zijn
en wort niet
recht ge-
nachtmaelt.
Mat. 26. 19.
Mar. 14. 18.
Luc. 22. 3.

Christelijke vergaderinge / en **Christelijke**
Waploft / dat van den Heere selve geordineert
ende beroepen is / in den welken niet eenige
tpdelijke wellust / vlesch / oft buick / dan
de heerlijke heylige verborgenisse met desen
sienlijcken teken onder **Brood** ende **Wijn** allent
waerachtigen **Christ** - geloobigen afgebeidt / ge-
soght / en begeert worden.

Christelijke vergaderinge / en **Christelijke**
Waploft / in den welken geen ongefouene
schandelijke spottiche en onnutte liebekens /
maer dat vrome **Christelijke** leven / vrede /
eenigheyt onder alle broederen / daer toe oock
dat verblipende **Woordt** der **Godlijcker**
genaden / sijn heerlijke weldaden / gunst /
liefde / dienst / tranen / bidden / kruys /
en doodt / met lieffelijker dancksegginge in
Godsaliger blijdschap voorgezagen en ver-
maent wert.

Dat recht
Nachtmael
is een ge-
dachtenis en
vermaninge
van de wel-
daden **Chri-**
sti / aen ons
beweisen,

Christelijke vergaderinge / en **Christelijke**
Waploft / tot den welken de onboetveerdige
ende stoute verachtters (na inhoudt der **schijft**)
niet beroepen en zijn / gelijck daer zijn **Hoer-**
ren / **Doeben** / **Overspeelders** / **Doutwenschen-**
ders / **Rapers** / **Roobers** / **Leugenaers** / **Be-**
driegers / **Cramen** / **Bloedbergeters** / **Afgo-**
den-dieners / **Lasteraers** / &c. **Want** gy en
zijn des Heeren volck niet. **Maer** die uyt **God**
geboren zijn / de waerachtige **Christenen** / die
haer sonden begraven / ende met **Christo** in een
Godsaligh nieuwe leven wandelen: **Die** haer
vlesch kruysen / van den **Heiligen Geest** ge-
druven worden / die **Godt** van herten gelo-
ven / soecken / vreesen / lief hebben / ende in
haer swachheyt geerne willen dienen ende
gehoorzaam zijn: want dat sijn leden des li-
chaems **Christi** / vlesch van sinen vlesche / en
ben van sijn beenen.

De vlesche-
lijke ende
onboetveer-
dige en
hebben geen
deel aen des
Heeren
Nachtmael.

Eph. 5. 26.

Christelijke vergaderinge / en **Christelijke**
Waploft

De vergadering tot des Heeren Nachmael en is geen vergadering der ydelheyde.

Wynloft / in den welcken dat gulstige eeten en dinken niet gebuycht / noch de Goddeloofse odelheyt van pijpen ende trommelen niet geboort en wort / naer daer de hongerige conscientien versadigt worden met den hemelschen broode des Godlijcken woortz / ende met den wijn des heyligen Geests / ende daer de vzedige vzedijcke zielen spelen ende springen voor den Heere.

Waecht op ghy die in duysternissen sit / ende in des doots schaduw wandelt : Waecht op / (segge ick) ende neemt waer dat dat Nachmael dat ghy tot noch toe gehouden hebt / niet en is dat Nachmael Christi / dan des Antechristen / niet des Heeren Casel / dan des Duytels Casel / want het weet gemeynlyck niet dan van openbare verwoerders ende Afgodendieners wtgedeyt / en van so een volck genietet / dat noch heel moetwillich vleeschlyck / ende des Heeren woort ongelooftigh en wederspannigh is. Daer en boven noch / dat voor des Heeren wesentlicke vleesch en bloed beken / ende met sulcken onbetamelijcken Heydenschen macht en pzael gebuycht wert : O grontuel ende Afgodt.

Lieve Lesers / ick betuyge u de waerheyt in Christo / ende en liege niet / als dat dat Heilige Nachmael Christi van geenen verwoerders wtgedeyt / noch van geenen onboetveerdigen ende wederspannigen en wil genietet zijn. Het en eyscht oock so geenen pzael ende pzael der kleederen / gelijck als de werelt voor een maniere heeft / oock geen gulden vaten noch gebruyden schijn van biechten absolverren / neygen en borslaen / &c. Daer het wil met een geloochten herte / met waerachtige boete / naet een vernederde Conscientie / niet een ongetruwde vlerige liefde / met vrede ende vruyghde in den Heyligen Geest gehouden ende bedient zijn.

Noch eens waecht op / ende dencke nae wat ick schryve : Gods werck en is geen doode letter. open / ende nae spoen / het en is oock geen gelijckheit van weel waken / Opgelen ende singen : Waer het is een hemelsche kracht ende leuen de broeringe des Heyligen Geests / die dachert ende geroed der geloovigen ontfermt / doot d'inget / woost / salt / vruyghdicht / oprecht / behoevigh / in in Gode lustigh ende vzedigh waecht. Want dat is de eygentlicke art / natuer en kracht van des Heeren Woort / wanneer het recht gepredicht woort / ende van sinen Heyligen Sacramenten / wanneer sy recht gebuycht worden.

Daerom is 't wel tijdt / dat men op des Heeren Woort mercht : Want alle die daer aerdsch ende vleeschelijck gesint zijn / wte Godt ende Gods Woort niet geboren en zijn / de Heere ende sijn Woort wederpannigh zijn / die have maesten niet lief en hebben / haer in der lief den niet behuyptelijck en zijn / &c. Die en zijn in des Heeren gemeynschap niet / ende en kunnen daerom noch geen hoornen aen sijn hooft ende geen Gasten op sijn casel zijn. Want vleeschelijck gesint te zijn (swecket Paulus) is de doode. Die niet van boven geboren en woort (swecket Christus) die en sa Gods rijck niet sien. Dagehooyghenheyt (sepdt Salmuel) is moerte en afgoderpe / die sinen maesten niet lief en heeft (sepdt Joannes) blijft in den doode. Item die niet lief en heeft / en

lient God niet / want Godt is die liefde / sonder de liefde is 't al te vergeres gepredicht / geloof / gedoopt / genagmaelt / gepropheteert en geleben.

Daeromme hermanen wy alle de geene die dit nachmael begeren te houden / dat sy doch te recht leeren bekennen / wat dat rechte Nachmael sy wat dat betrecket / hoe ende waer toe men dat ghuypcht / ende wat volck dat 't gebuychten sal. Ende alsoo hen selven na Paulus leere wel ondersoeken / eerse van desen broode eeten / ende van desen helck dinken / op dat se haer met de vruyghdige tekenen niet vertroosten / ende aen dat waerachtige wesen dat 'er mede betreket wort saelgeren. Want alle die Christum en sijnne gerechticheyt niet en bekennen / Christo ende sijn Woort niet en gelooven : In Christo en Christus Woort niet en wandelen / maer wandelen nae de supersticien / leeringen ende geboden der menschen / sitten hem ewentwel by des Heeren Casel / die selve eeten en dinken hen n selven het oordeel.

Alle die des Heeren Woort ober het geloof aengenomen en voor recht krenken hebben / ende dat selve nu wederom oortreden / ende en blijven niet in de bekende waerheyt / treden weder op den ruygen wegh / ende doen wederom des werelcs liefde aen / verstoeten Christus ende Christus woort / verlaten hen op der Beleden verwoeringe / glofen / en valsche toeseggen / sodanige en hebben geen deel aen des Heeren Casel / want sy en hebben geen Godt / gelijck Joannes sact : Die oortreert / en in de leere Christi niet en blijft / die en heeft geen Godt.

Alle die daer wandelen in haers herten hoogmoet / ende haeren naesten in sinder armoede / ellende of krankheyt verachten / ende en weten niet dat sy selve ten arm strafelijck vleesch zijn / Adams zaet / een sijck det wogen / en een verdwijnende bloeme / sa aerde en affschijn / sy sijn van weper / koninck / rijck / geleerde / &c. Ende setten hen niet al sodanigen stouen heet by des Heeren Casel / die eeten ende dinken hen selven dat oordeel.

Alle die hen van des Heeren geest / naem / verbond / woort / bekrantisse / bedienst / genade / bloet en doot betoemen / verstoeten ewentwel sinen heyligen raedt / leere / geboden / opdringe ende onstraffelijck dootveelt / sy verstoeten en bedroeven den Heyligen Geest / sy haeren / archerklappen / en belegen haeren naesten / ende setten hen alsoo by des Heeren Casel / die eeten en dinken hen selven dat oordeel.

Alle die liever hebben / hant / landt / goet / vruyghden / kinderen / werelt / gunst / des vleesch gemack / zere en tijdelijcke leuen / dan sy Christus ende Christus Woort hebben / gaen ewentwel tot des Heeren Casel / die eeten en dinken hen selven dat oordeel. Want Christus spreke. Dieper wachteber heeft dan wy / en is minvermet weerdigh / en kan oock mijn Ofsipel niet zijn.

Ende dit is de hooft-forme / dat alle de geene die hen niet en Ofsipelen ende Gasten Christi by des Heeren Casel sitten waken / sy sijn dan woogh ofte kegh van stare / rijck ofte arm / die moeten in 't geloofe hysaen / ende in den wandel ende leuen onbestraffelijck zijn / hie en zijn noch kypse / noch koninck / vruyghden / &c.

1 Cor. 13. 9.

Hem met teeckens alleen te troosten / 't waerachtige wesen niet te hebben, heest, gevynk.

De afvallige hebben geen nachmael.

Joan. 1. 9.

De boe-veerdige stoute en zijn geen vromen en des Heersch broot.

1 Cor. 11. 9

Matt. 10. 27. Luc. 14. 26.

Psal. 34. 19. Kai. 5. 7. 15. 16. 17. 66. 2.

Joan. 3. 1 Joh. 3. 14.

Rom. 8. 6. Ioan. 3. 3.

1 Reg. 15. 23.

1 Ioan. 3. 10. en 3. 14.

By Godt en is geen aen-
fien der
perfoonen.

Vertoght / noch Ridder / noch Ghyve / noch
Welman / ja soo lange sy in der leere ende ge-
loobe dwalen / ende in den wandel vleeschelijck
ende bestaaffelijck sijn / en mogen sy in greener
manieren met den Godbyzefenden ende boet-
beerddigen in de gemeenschap des Heyligen
Nachmaels toepelaten worden / want sy en
sijn in Christo niet / maer moeten buyten blij-
ven / tot dat sy hen van herten tot Christum
bekeerren / oprerchte boete doen / op des Heeren
wegh wandelen / ende alsoo een in den geest en
geloope met Christo ende sijn Gemeente wer-
den : want dat Nachmael is een gemeenschap
des Vleeschs ende Bloedts Christi / die niet den
Godloosen ende verstockten / maer den oprerch-
ten Christ-gelooibigen ende boetbeerddigen tot
enen schat der verhoeninge geschoncken sijn /
gelijck als 'er verhaelt is.

Phil. 7. 10.
Ioan. 17. 10.
Rom. 8. 17.
Apoc. 2. 3.

1 Cor. 11. 31.

Maer soo pemandt enen goeden schijn up-
wendigh vooz de menschen boert / ende is in-
wendigh hooberddigh / gierigh / vleeschelijck /
ende sonder Godts Geest / ober foodanige en
rechtet niet de Gemeente / maer de Perre selve
die de eenige ondersoekter der herten ende nie-
ren is / gelijck de Schijft meldt. Vermanen
dan hiet mede allen den geuen / die hen aen des
Heeren Tafel setten willen / dat sy hen selven
wel bezeeben eer sy tot dese Gasterpe in tre-
den. Want alle die ontweerdelijcken van desen
Bzoodde eeten / ende van desen kelck drincken /
die eeten ende drincken hen selven dat ooz-
deel.

Siet lieve Heeren D. ende B. dus vermaent
ons dat Bzoodt des Heyligen Nachmaels /
ten eersien / des Vleeschs Christi / dat hy vooz
ons groeffert / ende den kelck des Bloedts
Christi dat hy tot bergebinge onser sonden /
in sijnder grooter liefden vooz ons vergoten
heeft.

En tweeden / vermaent ons tot eenigheyt /
liesden / ende des vreedes / die nae den Geest
leere / ende doozbeeldt Christi / by allen oprerch-
ten Christen sijn moeten / want Paulus seydt :
Wp die alle van enen Bzoodde geueten / sijn
een bzoodt ende lichaem / &c.

1 Cor. 10. 17.

En treden / vermaent ons tot de oprerchte
Wdergeboorte die up Godt is / tot alderlep
gerechtigheyt / danksegginge / vzeughde ende
bzoffschheyt in den Heyligen Geest / tot een
bzoom onstraffelijck leven : Want het is een
gemeenschap des Lichaems ende Bloedts
Christi / dat doch niemant deelachtigh en is /
noch deelachtigh worden en kan / het sy dat
hy na inhoudt van Gods Woord / ren ootmoe-
digh / vzedfallygh / Godbzuchtigh afgestorven
Christen / up Godt gebooren werde / in Chri-
sto sy / ende Christus in hem sy / vleesch van
Christus vleesch / ende been van Christus ge-
bennt : want dat heet recht des Heeren vleesch
ende bloedts gemeensam sijn / gelijck oock
Paulus seydt : Wp sijn Christus deelachtigh
geworden / soo wy maer dat begin sijns woefens
tot aen 't eynde vast behouden.

1 Cor. 10. 17.

Eph. 4. 30.

1 Cor. 10. 17.

Siet lieve Leester / hier hebt gy nu de rechte
aenwysinge van des Heeren Heylige Nach-
mael met sijnen beduydningen / byrecht / kracht /
natuere ende geueters / gelijck ons des Heeren
mondt geordneert / ende de Heylige Apostelen
na gelaten ende geleert hebben / met welcke be-
kentnisse / geloope / liefde / eenigheyt / vrede /
bzoomheyt / bezuyck ende oopeninge dat in
Gods gemeente behoort gehouden te worden.

Hier by settet nu dat Nachmael dat by de
Wereldt gebzucht word / soo mooght gy dat
recht leeren kennen / wat enen grootwel dat
den Antichrist daer af gemaect / ende wat
tooberpe hy daer mede bedzeben heeft / ende
hoe top ellendige sondaers met alle onse vooz-
hadereen veel hondert Jaeren / met dat Afgodi-
sche Israell / vooz de kroopere Slange gewie-
roocht / ende om dat Gulden Kalff gedaenst heb-
bet : oeh mijn getrouwe Leesters / breefet Godt
van herten / ondersoek de Schijft en geloof
de waerheyt.

Exod. 3. 4.

Hier volght de verwoefinghe des
Heyligen Nachmaels.

De gantsche Schijft leert / dat top anders
geen Offer vooz de sonden en hebben / dan
des Heeren Vleesch ende Bloedt / gelijck geseyt
is ; maer dewijle de wederpartye Christi dat
Cathedram soo lange jaeren beseten heeft / die
de wetten des Alderhooghsten na het uptwij-
sen der Schijft verandert / ende sijn woefte
grootwelen weder aen haer stede geordneert
heeft / heeft hy oock dit selve Nachmael met
sijne Concilien / gemelt ende valfelye leere alfoe
te niete gemaect / dat het eplacen niet dan den
schijn ende blooten namie gehouden heeft / ende
heeft dat tot uproepinge ende verwoefinghe
des oprerchten ende eeuwigen Offers Christi /
dat alleene vooz Godt gelt / tot enen dagelijck-
schen Offer vooz de sonden opgerecht / gelijck-
men in de Canon sijnder. Wissen opentlijcken
leesen ende sien magh. Wat sonder twiffel
enen grootwel boven alle grootwelen is : Want
daer mede werdt Christus Jesus met sijn vol-
maecte eeuwige Offer in den groont afge-
daen / ende wordt te niet gemaect dat hy de
Verhoeninge ende Middelaer des Nieuwen
Testaments sy. Hy wert van den Stoel sijner
kroone afgestooten / ende wert met alle sijn
Verdienste / kruys / Bloedt ende Bzoodt ber-
acht / ja alle voozbeelden ende schaduwten
Moysi / alle Propheten der Propheten / de be-
lofts der Engelen / ende dat gantsche Nieuwe
Testament worden daer mede verloochent / die
alle met den anderen eenbzachtelijck wiffen op
dat eenige ende eeuwige Offer Christi / ende
werdt weder in sijn stede verordneert een
oetep / blinde / verdoerfich ende vleeschelijck af-
goden-dienaer / met een stuck Bzoodts. Lie-
ve Leesters / bekeer met dat woordt hier niet /
want het is de waerheyt dat ick schijve.

Ex. 13. 7.
Matt. 20. 28.

Dan. 7. 11.

Merckt den
grouwel met
desen Offer.

Wat dese Goddeloofs verhoeringe is 't soo
beze gekomen / dat sy haer alle geweldt hebben
aengenomen / in den Heinel / op der Aerden
ende in der Hellen / ende daarom bzeken sy dit
bzoodt in drie stucken / met dat eerste verhoeren
sy Godt / met dat tweede verhoeren sy de We-
relt / ende met dat derde de Zielen die in het
Wagebuis sijn / soo sy voozgeben.

Hier merckt
waerom dat
grouwel
broodt in
drie stucken
gebrooken
wort.

Wat dese verbloekte schande sijn sy in so hoo-
ger eeren opgeklimmen / dat sy boven alle Ge-
woelinge op Aerden geklimmen sijn / en de selve
tot eegen knechten gemaect hebben / en hebben
met dese haeren schijnenden Gods dienst / en to-
berse Afgoderpe / by een geschaapt Gelt / Goet /
Gout / Silver / Lants / Lants / Alpoeters / Ste-
den / Doffendouwen en vliken. En dat enen
nepelicken desen herlicken Gods dienst als en
heyligh Goddelijck werck bemint / en haert
hooghe

Apoc. 17. 21

hoogmoedige luydbare naemen als de gefonden Godts Dienaren ge-eert ende gezyest heeft.

Maet dese seer behendige ende listige tooverpe / heeft den Roomschen Antichrist sulcken aensien ende gewelt verkreegen / dat oock de keiserlyche Majesteit / die alderhooghste Hooghheit op Aerden (dien Godt selve heeft geboden te eren ende te blyesen /) hem moet betoetmoedigen / ende sijn voeten kussen. Ja dat meer is / Fredericus Barbarossa / een grootdadigh kloechmoedigh keiser / en konde niet den Paus Alexander de derde van dien naem / niet verfoent worden / soo lange als hy den hooghberoemden Helde te Venetien dooz de kerckie niet met voeten getreden en hadde.

Siet soo heeft den Antichrist met dese sijne Offer de gantsche Wereldt betoovert. De barmhertige Vader moet eutwigh geloofst zijn / die ons ellendige kinderen dooz sijn Daderlyke genade van desen betooverden Offer bezijt heeft / ende heeft ons dat eenige ende eutwige Offer sijns Soons Jesu Christi aengetwesen / die na Melchisedechs ordinarie tot enen hooggen ende eutwigen Piesiter ober dat Wyp Gods geset is. Die in de dagen sijns bleesch biddende ende smeekende met stercken geroep ende tranen tot dien geoffert heeft / die hem van den doodt weghelven konde / ende is verhoopt om dat hy Godt in eren hadde. Dese segge ick / heeft geoffert een aengenaem Offer / een Offer des soeten reucks dat eutwigh van weerden blyst / daer mede hy des Daders toome gestit / dat menschelijcke geslachte verfoent / den Hemel geopent / de Helle gesloten ende byredigh gemaect heeft die in den Hemel ende op Aerden zijn / ende sit nu voortaan tot sijns Daders rechter-handt / ter tijdt toe dat hy sijn vanden sal leggen tot een voet-banck sijn ter voeten / ja met dese sijn Offer heeft hy volkomen gemaect in eutwighheit de gene die geheplight worden.

Hier tegenen magh noch keiser / noch koninck / noch Docto / noch Meester / noch Engel / noch Dypvel / het woort staet vast ende onbewegelijck / hy heeft met een Offer / ick segge met een Offer volkomen gemaect in eutwighheit den genen die geheplight worden.

Och mijn Leefers / mijn lieve Leefers / ick wien alle die / die noch blypen Christijs Geest ende woort zijn / merck doch wat u des Heeten woort leert / ende neemt waer welcke de rechte Leere Christi is / de rechte Leeraers / de rechte Sacramenten / de rechte Gemeente ende dat rechte Christelijke leven dat upt Godt is : Op dat gy doch eenmael mocht leeren bekennen wat Verderts dat u weyden / wat Doop ende Nachtmael gy gebuyck / met wat Offer gy verfoent woyt / wat leven dat gy doert ende welck lijfs leden dat gy zijt.

Op onversandige / seyd Salomon : hoe lange wilt gy doch onversandigh blyven : Ende gy sotten hoe lange sult gy lust tot sochepde hebben. Hoe lange wilt gy onder de zware packen utwer sonden soo gebangen gaen : Hoe lange wilt gy in de gemeenschap der Dypvelen blyven / ende u alsof met den stricken des ongeloofs na den afgrondt der Hellen laten slypen : Waerck doch op ende berloft utwe arme zielen. Wijket upt het midden van haer / wijck van alle valsche leere / wijck allen quaden schijn / geloofst Christo Jesu / neemt aen

een boetveerdigh onstraffelijck leven / volghet Christum met getrouwer herten na / gaet in dat Wyp ende Verbondt sijns eutwigen Bredes / in de gemeenschap sijns Bleesch ende Bloeds : Beemt op sijn genesechelijcke Jock / ende lichten Last / soo meught gy ruste in utwe zielen vanden / ende met der waerheyt roemen dat gy Christenen zijt / dat gy dooz de genade utwes Gods / ende dooz de verdiensten Christi quijtscheldinge utwer sonden hebt / ende erfgenamen des eutwigen Rijcks zijt. Godt gunne u allen sijne barmhertige genade / Amen.

Ten tweeden / hebben sy dat Broodt des Hepligen Nachtmals / tot des Heeren wesentlijcke Bleesch / ende den Wijn tot sijn wesentlijcke Bloedt gemaect / ende dat upt den woorden Christi letterlijck gebaet : Beemt ende eet / dat is mijn Lichaem / &c. Niet merckende dat Christus Joan. 6. (daer hy grondelijcken aentwijst hoemen sijn Bleesch eten ende sijn Bloet dzyinken sal) selve sprekt : Dat 'et niet nut en zy sijn Bleesch wesentlijck te eten / ende sijn Bloedt wesentlijck te dzyinken / het en konde oock niet geschieden. Want hy wilde weder henen varen / daer hy te voren was. En daerom moetmen dat eten sijns Bleesch / ende dat dzyinken sijns Bloeds niet na delecter / maer na den Geest verstaen / gelijck hy selve seyd : De woorden die ick spreke / sijn Geest ende Leven. Alle die dit aldus upt de Schyft bekennen / die woorden vooz verbloekte ketters ende Sacrament-schenders by veelen gesholden / ende moeten 't met Water / Wijn ende Zweet ontgelden.

Die rechs van des Heeren Nachtmal leeren moeten Sacrament scheidens ende Ketters heeten.

O lieve Heere is dat niet een godloose dwalinge / ende grobe blintheit / te leeren / en te gelooven / dat een stuck Broodts / ende eenen bronckel Wijn in dat waerachtigh wesentlijcke Bleesch ende Bloedt des Soons Gods verandert werden / daer mede wy van Helle / Dypvel / Sonde ende Doodt bezijt / ende kinderen der genaden gewonden zijn : O onbelesde ketterpe.

O ellendigh blindt mensche / geloofst doch Christus woort / die daer sprekt : dat het niet nut en zy / uptwendigh ende wesentlijck sijn Bleesch te eten / ende dat sijn woorden Geest ende Leven zijn. Geloofst dat hy is opgevaren / ende sit ter Rechter-handt sijns Daders : Ende daerom en kan hy van geen tanden gebeeten / in geen buck besloten / noch van geen ouderdom / wijn ende woymen verteret worden / gelijck als met desen sienlijcken Broodt ende Wijn geschiet / soo men klaerlijck merken ende sien magh.

Maer soo waer des Heeren Gemeente de lieve Jongeren Christi / om dat N. Nachtmal te gebuycken met een waerachtigh geloope / liefde ende gehoozsaemheit in Christus Name bergadert zijn / daer eet de uptwendige verganckelike mensche / verganckelick Broodt ende Wijn / ende de intwendige onvergankelike mensche des herten dat onvergankelijcke Bleesch ende Bloedt Christi (verstaet geestelijck) daemen noch eten noch verteren en kan / als geseyt is. Want gelijck moet van gelijck genut werden / dat is onwederspreckelijck. De sienlijcke mensche erneert hem met de sienlijcke spijse / ende de onzichtbare mensche met de onzichtbare spijse / gelyckamen upt des Heeren eppen mondt / Joan. 6. grondelijck merken ende verstaen kan.

Des Paus hoogmoet ende gewelt.

Keyser Frederico Barbarossa wert van den Paus met voeten getreden.

Hebr. 5. 7. en 9. 11. en 10. 10.

Luce 12. 46. Heb. 5. 10.

Col. 1. 19. Christus Offer heeft al voldaan.

Psal. 110. 1. Matt. 22. 41. Act. 2. 34. 1 Cor. 17. 25. Heb. 1. 13. Heb. 10. 10. en 9. 12. Act. 20. 28.

Matt. 21. 29.

Die rechs van des Heeren Nachtmal leeren moeten Sacrament scheidens ende Ketters heeten.

Joan. 6. 3.

Matt. 19. 26. Luce 24. 50. Rom. 8. 34. Col. 1. 12.

Gods Sone en wil niet vleeckelijck gegeten zijn. Gelijck moet met gelijck erneert worden.

Alle

Alle die dan in **Chyfto** zijn / die met gelooviger en hoerbedriger herten op dat reyne Offer des Vleefchs ende Bloeds **Chyfti** vertrouten / ende bekennen dat 'et allere de eenige afwaffchinge ende verfoeringe haerter sonden zy / dat eenige ende eeuwige middel der genaden / die eten recht **Chyftus** Vlees / ende dyncken recht **Chyftus** Bloedt. Niet met mond ende bupck / maer met den geloove in den Geest / als gefeyt is.

Hyt dese woorden kan nu de Leefter lichtelijck mercken / dat dat Broodt geen Vlees / ende de Wijn geen Bloedt zijn en kan. Want waert dat 'et Vlees ende Bloedt ware / gelijk de Afgodifche leeren / ende den armen volcke booz geben soo moefte een van beyden volgen / of de verderfelijke aertfche Creature als Broodt ende Wijn : Moefte in de onberderfelijke ende Hemelfche Sone Gods verandert werden / of de Sone Gods moefte Broodt en Wijn worden / is onwederfprekelyck.

O liebe Heeren / immers zijn foodanige onberstandiger dan eenige Heydenen van den beginne tot noch toe geweest zijn / want die hebben wel Sonne / Mane ende Sterren aengebeden / ende ge-erct / die in dese onderfte dingen kracht bewijfen : Sy hebben gebient Effen / Dzaaken / Blangen / Dux ende andere Creaturen mer / die eensdels oock levendigen Adem in haer gehadt hebben. Gock houten / Steenen / Gulden ende Silberen Beelden / die door der Werckmeesters konfte / nae gelijckertiffe van menschen konstelijcken gegoten / gesneden ende verciert waren : Maer die haer na des Heeren Name noemen laten / aenbidben / eeten ende dienen een stuck Broodts ende een mond vol Wijnz booz dat wesentlike Vleesch ende Bloedt **Chyfti** / die tot onser aller Saligheyt van den Hemel hier neder gedaect / Mensche getwoyden / ende aen den Boorn des Crucis booz de sonde ge-offert is. Sonberdzaeghlijke groutwel en schande / dat de prijs Gods de heerlijckheyt **Jesu Chyfti** in alsulcken zwacken Afgodt ongeheert ende verandert is / die noch waken / noch spaken / noch hooren / noch sien / noch gaen / noch staen en kan. Dien de woymen eten / ende den Ouderdom verteert. Die van menschen handen moet opgestoten / bewaert / geholpen ende gedragen werden / gelijk de Goden van Babilonien als Baruch seyd. Och mijn getrouwe Leefter / leert doch **Chyftum** **Jesum** te recht bekennen.

Hyp en wil den Fabulosen Protheo niet gelijk zijn / dat hy nu de eeuwige Almachtige Sone des Eeuwiggen ende Almachtigen Godts / en dan een berganchelijcke Creature Broodt ende Wijn zijn soude. O neen : Dat hy is dat bliff hy / sal oock blijben in der eeuwigheyt. Daer beneven soo en kan hy oock in geen Hupfen / Kercken / Koninten / Gulden ende Silbere Daken beslooten worden : Want na sijn eeuwig en Goddelijck wesen is den Hemel sijnen Aedel / en den Herdodern de Doetbanck sijn der Doeten / ende na sijn Heplige Menscheyt is hy Ongebaren in den Hemel / ende sit ter Rechter-handt sijnz Vaders / hy is de eeuwige ende almachtige kracht / klaerheyt / woordt / waerheyt / wijsheyt / ende dat Eeuwewordt Gods. Hy heeft alle macht boven in den Hemel / ende beneden op der Werden. Het is alle onder sijne voeten gedaen / in sijnen name moeten gedragen worden allen Konen / ende hem

moeten alle tongen belijden / dat hy de Heere is tot glorie ende prijs sijnz Vaders. Hy en sal oock niet den Vleesche niet wederkomen dan in de Wolcken des Hemels / dat hy richte de Boeken ende de Schapen.

Daerom segge ick noch eenmaal / dat hy van geenen tanden gebeten / noch in greys menschen lijf verteert en magh worden. Dit selvige heeft oock Augustinus wel bekent / daer hy spreekt : Daerom bereydt gy tanden ende bupck : En geloofst maer / ende gy hebt hem al gegeten.

Hy weten wel liebe Leefers / dat Augustinus dat niet van dat uytwendige eeten des Heplige Nachtmals / maer van dat inwendige eeten / dat door den Geloeve in den Geest geschiet / geschreeven heeft / wy hebben 't oock uyt sulcke meeninge aengeteectent / op dat de Godziesende Leefter / tusschen dat uytwendige ende dat inwendige eeten een onderscheyt hebbe. Dat hy dat uytwendige booz dat inwendige / ende dat inwendige booz dat uytwendige niet en gebuyckte. Want dat uytwendige gebuyck der teekenen / en is niet dan een valschen schijn / ende huycheltweck / waermet de onsiendliche Afbeeldingen niet de teekenen uytwendigh booz gedragen / niet daer en zijn. Met den Doop der onmondige kinderen / ende met des Werelds Nachtmal maghmen dat lichtelijck oock sonder Schrift bewijfen. Maer soo waer de verholentheyt by de Teekenen staet / daerom sy verzoynert zijn / daer buymen **Chyftus** Doop / en **Chyftus** Nachtmal gelijk de Schrift leert.

Maer dit selvige is booz de Wereldt verbozen. Sy bekennen wel dat 'er een Nachtmal in de Schrift geleert wordt : Maer wat het in hem selven zy / wat het afbreit / ende welke Gasten dat gebuycken sullen / en weten sy niet / soo gantschelijcken heerse de Sabelsche Doer in dese saeke berlept ende betoovert.

Dat Heplige Nachtmal / dat van **Chyfto** ende van den Apostelen geleert is / bestraft alle Afgodetpe ende vzeemde middelen der verfoeringe / allen haet / onbude / ende ongerrechticheyt / want het wijft alleen op dat eenige Offer **Chyfti** / met sijnen Vleesche ende Bloede eenmaal geschiet / als geseyd is. Het beelst af den **Chyftelijken** Vrede / eenigheyt / broederlijke liefde / ende dat vzoome onstraffelijck leven als gehoozt is : Daerom en willen sy dat niet / maer sy hebben des Heeren woordt ende ordeninge verlaten / ende hebben haer van den Scheyper tot creature / ende van dat waerachtige wesen tot dat berganchelijcke teekenen gekeert. Ja dat de lasterlijke schande der Goddeloofst Wisse / des Heeren Offer / ende dat Broodt ende Wijn sijn wesentlike Vleesch en Bloedt heeten moeten. Want dat is allet Godloofen gebuyck ende wijs / dewijle sy den waerachtigen Godt / den Godt des Hemels en der Werden niet en kennen / sijn heplige weerdige woordt niet en gelooven / den rechten Gods dienst haten / ende vranck zijn / datse een siendlichen ende grippelijcken creatuer in Gods seide setten / ende een epen versterden Gods dienst optwerpen. Alsoo bede **Israël** met den Gulden Kalderen / met Baal ende Moloch. **Antiochus** met sijnen Maofim / de **Babiloniers** met haren Bel. **Egypten** met den **Isis** / **er**. Ende uyt dese Pontetpe is geboort alle de gewonelijcke Afgodetpe / die niet

desen

Matt. 23. 33. Apoc. 1. 7.

Dit Schrift Augustine op dat 6 cap. Joannis.

De Sacramenten sonder Godts Geest ende Woordt zija krachteloos.

Apoc. 17. 5.

Hebr. 10. 13.

Rom. 1. 15.

Exod. 32. 20. 1 Reg. 12. 2. 1er. 7. 3. Oz. 4. 14. 17.

Merckt hoe men **Chyfto** Vleesch eten ende sijn Bloedt drincken sal.

Afgodery der Heydenen. Afgodery van de gene die haerlien Christenen noemen.

Ioan. 3. 13. Eph. 4. 10. Ioan. 6. 51.

Baru. 6. 3.

Protheo kondt na hem de Poete fabulen van de een gstaete in de ander veranderen.

El. 66. 1. Act. 7. 48. en 17. 25. Marci 16. 19. Act. 2. 32.

Hebr. 1. 3. Matt. 28. 23. Eph. 1. 21. Phil. 2. 10. Kl. 4. 5. 23.

Merekt wat
grouwel met
den Pauſelij-
ken roode
bedreven
wordet.

deſen Spoutwel gebzeben wort / gelijk daer is
het Ommedagen / Ophffen / Menbiddn /
Wierroeken / hier of daer te verſoeken / God-
lijcke eere ende dienſt bewijſen. Waer af niet
een ſtipken noch met Letter noch met Geest /
in de gantſche Schyft beweert en magh wor-
den. Ja het is by de meeste menighte (eplacen)
ſoo gehouden datſe ſeggen : Dit is de gene die
ons aen 't Kruyce verſoent heeft / gelijk Iſraël
tot het Kalf. Dat zijn uwe Goden Iſraël die
u uyt Egypten Landt gelept hebben.

Exod. 32.4.

Daer beneben wort dat gebzuyck des Kieckis
by den Roomſchen / den gemeenen Doicke ont-
trocken : Waer 't nu des Heeren Nachmael
dat ſp gebzuycken / als ſp voorgeben / ſoo moeft
het immers na des Heeren ordeninge onder
bejde geſtaltten geſchieden : Waer nu bewijſt
dat gebzuyck / dat het niet dat Nachmael
Chryſti / maer een tooversche verleydinge des
Antichryſtis zp.

Prov. 10. 1.

Hierom ſoo weest wijs ende nuchteren / gy
die u nae des Heeren Naem laet noemen /
ſpout ut uyt den ingedroncken Wijn der Babilo-
niſche Poterpen / gy hebt lange genoegh ge-
dant / ende dat Gulden Kalf Gewieroocht /
geest den Almachtigen ſijnen behooflijcken
prijs ende eere / op dat u niet en geſchiede dat
den ongeloobigen / ongehoofsaemen ende afgod-
diſchen Iſraël geſchiet is. Want hoewel dat
Godt haer ſo genadelijk uyt dat gewelt uyt
tyraunpe van Pharao verlost hadde / moesten
ſp nochtans om haerder ontroutwe ende rebel-
ligheyt / noch ſtraffe dzagen ende in der Woef-
ſijnen vergaen. Alſoo is 't oock te vergeefs
dat wy uyt des Dupvels Heerſchapppe ende
gewelt met des Heeren Bloedt gekocht zijn /
ſoo wy geen boete en doen / by de Afgoderpe
blijben / in Chryſtum Jeſum niet en gelooven /
ende ſijn Woordt niet in onſe zwakheyt en vol-
gen ende gehooſaem zijn.

Exod. 32. 19.

1 Cor. 10. 7.

Exod. 14. 22.

Psal. 93. 3.

Heb. 3. 17.

en 4. 2.

Ten derden leeren ſp / Dat dit Broodt tot
quijtscheldinge der sonden uytgedeeft wort.
Wijn getrouwe Leſer / merkt wat ich ſchrybe :
Soo waer dat Chryſtus Jeſus met ſijn Woordt
ende Geest niet bekend en wordt / daer en is niet
dan ongelooſte / afgoderpe / doolinge ende een
ongewiſſe wanckelmoedige Conſcientie / ge-
lijckmen ſien magh.

By ſoeken altesamen middelen tegen hare
sonden / maer dat rechte waerachtige middel
(welck Chryſtus is) en kennen ſp niet / ende
hebben daerom ſoo veel middelen bedacht /
dat menſe noch beſchrijven noch tellen kan /
gelijck daer is dat Roomſche Aſlaet / Wy-
water / Waſten / Biechten / Wiſſen / Be-
debaerden / Kinder - doop / Broodt ende
Wijn / &c.

Gelijckenla.

Ich en weet niet by wien datmen dit ge-
ſlachte gelijcken ſal / anders dan by een krank
ende gewont man / die hem eenen onerbaren
Medicijn betrouwt / die geen oorzbaerliche
dzancken geben / ende geen geneefende Plae-
ſteren leggen en kan. Hy verquijſt ſijn Belt /
hy lijdt pijn en ſmert / ende hy verderft eventwel
meer als hy geneeft. Een expert ende wel-
erbaren Medicijn wordt hem gewoſen / die 't niet
om gelt ende gaben / maer uyt enckel barmher-
tigheyt ende liefde / hem tot ſijn eppen hups
verſoeken / ſijn wonden verbinden / ende wel
geneſen wil : Maer hy en wil alſticken goeden
ende beleefden Medicijn niet / wie ſal hem ober
ſoodanigen menſch beklagen : Gewijſe hy

Matt. 9. 12.

meer luſt aen verderben heeft dan aen ge-
neefen.
Alſoo is 't oock met dit onaedrige geſlachte /
ſp boelen wel ſomtijds by abontueren dat ſp
niet wel te paſſe en zijn : Maer ſp ſoecten re-
medie by de gene / die met hare vergiftige Med-
icijnen al meer ende meer verderben / ende en
worden van hare zecten niet geneefen. Die
wel erbaren ende Hemelſche Chirurghen ende
Medicijn / Chryſtus Jeſus / van allen Patiar-
chen / Propheeten / Apoſtelen / Engelen ende
van den Vader ſelbe aengewoſen / en willen ſp
niet die ſoo geerne tot allen den genen komen
wil / die ſoo dootlijcken gewont zijn. Hy biet
ſijnen dienſt ſonder gelt ende gaben aen / hy
heeft een welriekende geneefende Salve / die
ſeer bequaem is om onſe wonden te geneſen /
namelijck ſijn krachtige woort tot ondertwij-
finge / ende ſijn roode Bloedt tot verſoeninge /
ſoo gehoozt is. Maer ſp en willen hem niet /
ſp lieeren hem af met handen en voeten / met
alle valsche leere / met ſcheiden / liegen / verza-
den / oproeren / berbolgen ende moozden / als 't
blijckt. O lieve Heere wat raet met dit onge-
hoofſame / berkeerde ende blinde geſlachte.

Ioan. 7. 37.

Matt. 11. 28.

Luce 10. 33.

Luce 19. 14.

Och mijn weerde Leefers / de waerheyt be-
tuygen wy u in Chryſto / neemt 't waer / gy ge-
looft / doet / hoopt / ende ſoecht / waer ende wat
gy wilt / wy zijn des gewis / dat gy in eeuwig-
heyt geen ander middel tegen uwe sonden uyt
Gods Woort bevinden en ſult / dat voor Godt
beſtaen kan / dan wy u bewoſen hebben / Chri-
ſtus Jeſus : of de gantſche Schyftuere moeſte
onrecht ende valsch zijn.

Al dus ſpreckt Esaias : Ich ben 't / ick
ben 't ſelſ ſpreckt de Heere / die uwe onge-
rechtigheden uyt doet / ende dat om my.

Eſai. 43. 25.

De Vader heeft onſer aller onrechtveerdig-
heden op hem gelept.

Eſai. 53. 7.

De Engel ſpreekt tot Joſeph : gy ſult ſijnen
Name heeten Jeſus. Want hy ſal ſijn Volck
ſaligh maerken van hare sonden.

Matt. 1. 21.

Dit is mijn Bloedt des Nieuwen Teſta-
ments dat voor u ende voor velen vergoten
wort / tot bergevinge der sonden.

Matt. 26. 27.

Siet / dat is / dat Lam Gods / dat is
die / die wegh neemt de Sonden der We-
relt.

Ioan. 1. 29.

Die geen sonde en kende / heeft hy tot sonde
voor ons gemaakt / op dat wy de gerechtigh-
heyt in hem worden die voor Godt gelid.

2 Cor. 5. 21.

Hy heeft onſe sonden gedragen op dat hout
in ſijn lichaem.

1 Pet. 2. 24.

Dat Bloedt ſijns Soons Jeſu Chryſti re-
p- night ons van onſe sonden.

1 Ioan. 1. 7.

Hy heeft ons lief gehad / ende heeft
ons gewaſſchen van onſe Sonden in ſijn
Bloedt.

Apoc. 1. 5.

Mijn goede Leefers / ſiet voor u / ende en
bedyeght u ſelven niet / want ſoo daer eenigh
ander middel voor de sonde waere / dan hier
verhaect is / ſoo mochten wy met recht ſeggen /
dat ons deſe / ende deſe gelijcke ſpreucken
meer / niet recht gewoſen en hadden. Soo en
hadde oock als dan de Heplige Paulus niet
weprigh gedwaelt / daer hy ſpreekt : Daer
is een Godt / ende een Middelaer tuſſchen
Godt ende den menſchen / de menſche Chri-
ſtus Jeſus / die hem ſelven gegeven heeft voor
allen tot verloſſinge / dat ſulck tot ſijner tijdt
ſoude gepredickt worden.

1 Ti. 2. 5.

Alle de gene die nu andere middelen ſoeken
tegen

tegen hare sonden / hoe heerlijk ende heyligh
 sy oock schijnen / dan dit van Godt geschon-
 ken middel alleene / die versacken des Heeren
 doot die hy vooz ons gestouwen is / ende sijn
 onschuldige Bloedt dat hy vooz ons vergoten
 heeft : Ende zijn de gene / oder welcke de Heere
 klaeght dooz den Propheet Jeremiam / ende
 spzecht : Mijn Volck heeft dubbel quaet ge-
 daen : **Adp** / de lebendige Fonteyne / verlaten
 sy / ende graben haer seluen Putten die geen
 Water geben en kommen. Ende alle valsche
 leere repcht daer henen / den waerachtigen ge-
 naden Stoel Christusum Jesum te versacken /
 die alleene onse gerechtighedeit is die vooz
 Godt gelt / ende vzeemde Wallen op te werpen /
 die in Christusum stede mogen aengebden ende
 ge-ert werden / gelijck als geseyt is.

Hier lieve H. V. en W. hier hebt gy de heyl-
 same waerheyt ende eygenlycke gront van des
 Heeren Nachtrael / op het hoerste wel aenge-
 teekent / waer het sy / wien het verzoindert
 sy / ende was het ons met sijne verholent-
 herden ende bediebingen leert ende vooz-
 dzaeght.

Oock hebt gy hier eendeels dat Antichri-
 stische Nachtrael / met sijne verstyckelijcke
 grootwelen / daer mede hy des Heeren Nach-
 trael vertoest heeft / sijn eygen rijck bevesticht
 heeft / ende in Godts Stoel ende Stede ge-
 klommen is / daer mede soo menigh hondert
 duysent zielen (oplacen) hier voortijds bedro-
 gen sijn / ende oock noch dagelijcks bedrogen
 worden. Ende daarom oock soo vele vrome
 herten / die haer van de lasterliche Afgoderpe
 afkeerren / dooz dat nijbige roepen ende schel-
 den der geleerden / in sonnige Steden soo
 jaumerlijcken ontkomen ende vermooydt
 worden.

Hier nu dese twee by malckanderen ende
 werchse recht met des Heeren Geest / Woordt
 ende Obedinge / ende gy sult bevinden / (soo
 gy maer geloof dat Gods Woordt de waerheyt
 sy) tot wat verbaerlijcker Afgodt ende groot-
 wel dat 'et gekomen sy / ende dat wy u hier
 den vasten gesicht der waerheyt / niet klare
 woorden wyl des Heeren Woordt / nae onse
 klepne gade aengewesen ende verklaert heb-
 ben.

Wanck den Alderhooghsten / gy alle die
 den Heere vzeest / dat hy sijn onmetelijcke
 groote Heerde ende genade in dese verstyckelij-
 ke tijdt alles ongelooft / aen ons ellendige son-
 daren soo bederft heeft / dat hy dat heile klare
 liche sijn Heyligen Euangelium / ende der
 waerachtighe kennisse sijn Soons Jesu Chri-
 sti wyl de duysternissen heeft laten schijnen /
 dat soo veel hondert Jaeren in die doncker
 Euyent onder die dicke Wolcken der Anti-
 chriestliche grootwelen bederft gelegen heeft.
 Daarom soo laet ons vlijtighlijken daer op
 wanden ende trouwlijken daer in wandelen /
 op dat 'et ons niet wederom in een dooblijcke
 duysternisse verkeerct en woode / als de Pro-
 pheet seyt.

Och mijn heerelees / leert Christus
 Jesum rechs betrimen / die dit Heylige Nach-
 trael en Woordt henen alle sijn Jongeren en
 Christenen aldus verzoindert heeft. Gelooft
 de heerliche ende onafspreekelijcke werladen
 sijnre genaden / vzeest / denint / eert / dient ende
 volghet hem : wandelt in Godeswilliger oetighedeit /
 liefde ende bzeede met uwren naasten / gelijck is

dit selve Nachtrael met sijne Afbeddingen
 betuyghet en aentwoijt.

Streeft uo quactwillige bleesch / keupst sijne
 onreynne lusten / schijckt u in alle uwe wegen na
 des Heeren Geest / Woordt / ende Boozbeeldt /
 so sal uo Nachtrael tot des Heeren prijs sijn /
 ende uwe zielen blijven in het eeuwighe leuen.

Gal. 5. 23.

Van de Mijdinge Babels.

Noch leeren ende bemanen wy uyt Gods
 Woordt / dat alle waerachtige kinderen
 Gods / die nu wyt dat onberderfelicke lewendige
 Zaet des Godlijcken Woords herboren sijn /
 ende haer nae inhoudt der Schryft van die Af-
 godische geslachte afgeschepden / ende in de ge-
 hoorzaemheyt onder dat Jock ende Krups
 Christi begeben hebben / die tusschen de rechte
 leere ende valsche leere / tusschen Christusum en
 den Antichrist recht richten konnen / dat deselve
 segh ick allen veruoerischen ende Afgodischen
 Predikers / in Leere / Sacramenten en Gods-
 dienst / nae inhoudt der Schryft / miyden moe-
 ten : Die in de reyne leere Christi / ende in dat
 Schryftmatige gebuyck sijnre Heylige Sacra-
 menten niet bevonden en worden / sy sijn dan
 van welck Beloofde / Leere / Setten ende Na-
 men sy oock sijn. De oorsake is dese : Om
 dat sy noch roepinge / noch Leere / noch Leuen
 en hebben / die des Heeren Woordt gelijckma-
 tigh sijn : Maer van den Antichrist verzoindert
 in sijn Ampt ende Dienst geschijckt wer-
 den.

Matt. 7. 15.
 en 15. 14.
 en 16. 12.
 Ier. 23. 25.
 Ioan. 10. 2.
 Rom. 16. 16.
 Tit. 6. 3.
 1 Tim. 3. 1.
 2 Ioan. 1. 7.
 2 Tim. 2. 18.
 en 3. 13.

Om dat sy de reyne Leere Christi / ende dat
 opentlijck gebuyck der Heyliger Sacramen-
 ten / der Apostolische Kercken niet alleen die
 gebuycken noch en bekennen / maer oock tot
 enkel woeste / grootwelen ende openbare Af-
 goden gemaect hebben / als gehooft is.

Der geleer-
 den Sacra-
 menten zijd
 openbare
 Afgoden.

Om dat sy dat kostelijke sijnre Gout des
 Goddelijcken Woords / met den lichten schijn
 der menschen leere / ende den ebelen klaren
 Wijn met de onreynne wateren haerer dwaser
 wijsheyt soo vadschelijck vermengen.

Es. 1. 25.

Om dat sy de Stadt Gods / de Stadt der
 Gerechtigheits ende des eeuwiggen Bredes /
 dat lieflike Jerusalem / met den Heyligen
 Tempel / dat Huys des Gebeds / soo ianuer-
 lijck schelden / schenden / aenslozen / geertie
 uytroepen / verbernen / of met haer Beestlike
 Wisselbanken / Whacseuse Wetten / ende
 Looverche Kramerpe / daer in hanterren ende
 heerschen souden.

Es. 46. 7.
 Ier. 7. 14.
 Matt. 21. 8.
 Marci 11. 17.
 Luce 19. 45.
 Ioan. 2. 14.
 2 Petri 2. 15.

Om dat sy de heerlike Water des Heeren /
 de Edele Zielen / die hy met sijn dooden Bloed
 getoeyt heeft / ende in den welcken billijk den
 rechten Gods dienst geschieden soude / in hare
 Wadonliche Poetterpe ende Bronchenschap
 met Belsafer soo onbarmhertelijck misbryghen
 ende schenden.

1 Petri 1. 15.
 Apoc. 1. 5.

Om dat sy Christusum / Gods eeuwighe Wijs-
 heyt / met Herodes als een dot bespotten / in
 een dots kleet / ende sijn Heylige Apostelen
 de getuygen sijnre eeuwiget waerheyt / als on-
 mitte klappers / ende leugenspzechers wylstoo-
 ten ende betachten.

Luce 23. 11.

Sonnna / dat sy de leugen vooz de waer-
 heyt / de duysternisse vooz dat licht / de doot
 vooz dat leuen / ende den Antichrist vooz
 Christus

Ier. 2. 10.

Bar. 3. 12.

Dat eynde
 van valsche
 leere is Chri-
 stum te ver-
 kecken.

à Tes. 2. 5.

De geleerde
 sijn gemeen-
 lijck des on-
 schuldigen
 bloeds oor-
 sacke.

2 Col. 4. 6.

Ier. 13. 10.

Christo den armen Volke Predikien en booz-
dragen.

Ioan. 3. 19.

Ioan. 13. 4.

Apoc. 7. 14.
Eph. 2. 19.

Ioan. 10. 3.

1 Pet. 3. 9.
Rom. 1. 18.
1 Cor. 6. 9.
Gal. 5. 21.
Apoc. 21. 27.
en 22. 15.

Partye is een
werk des
vleesch en
sal met den
dood ge-
loont wor-
den.
Gal. 5. 7.

Hierom en betaemt immers niet / dat de
Wymt Christi / die alleen om haer Wynde-
gins stemme te hooren alle wegen bereydt
staet / de lieve kinderen Gods die hare voeten
gewasschen / en haer kileed gereynicht hebben
in dat Bloed des Lams / die gegronde zijn op dat
onbewegelijke fondament der Apostelen en
Prophten / op den edelen ende welgeschilten
hoeksteen / Christum Jesum / dat die wederom
der Antichristen leere / ende der vzeemdelin-
gen stemme hooren / ende haer voeten ende
kileed bestmetten sullen. Ende sullen alsoo in
Leere / Geloobe / Gods-dienst en Leven een
met die werden / die met haer Leere / Geloobe
/ Gods-dienst en Leven (so sy haer niet en
bekeeren) van der schyft geoozdeelt en den doof
toege-eygent zijn.

Dit self de leeren wy na onse kilepne gaben
met aller neerstighepdt so beele als in ons is / en
dat niet wyt berachtige / dat weet de Heere /
noch wyt eppeninnighepdt ende hartnechtige
partye / gelijk ons de vleeschelijke Wereldt
toeschyft. Och neen. Godt beware allen
den sijnen booz partye / maer wy doen 't wyt de
repne vzeefe des Heeren / wyt grooter benant-
hepdt onser Conscientien: Want Godts dinn-
gende Woorz / ende de Hertgrondeijke liefde
uwer armer zielen benaunt ons / gelijk men
dooz des Heeren Genade / volgende / in groot-
ter kilaerhepdt vzeeder hooren en sien sal.

Van de Sendinge der Predikanten.

De Sendinge
of Roepinge
der waerach-
tiger Predi-
kanten is
tweederley.
Act. 1. 24. en
14. 13.
1 Tim. 3. 2.
Tit. 1. 5.

Rom. 15. 4.
1 Cor. 10. 1.
2 Tim. 3. 16.

FL. 41.
Heb. 1. 8.

DE Sendinge ende Roepinge der Christe-
lijcker Predikanten nae der Schyft / ges-
chiet op tweederley wyse. Sommige worden
sonder eenige middel der menschen alleene van
Godt beroepen / gelijk met den Prophten en
Apostelen geschiet is. Ende sommige dooz
middel der Godtzychtiger / gelijckamen sien
magh.

Wy verchopen immers dat 'er niemandt soo
onverstandig en is / die van redelijcker aert is /
of hy bekent wel dat ons de geheele Schyft /
beyde des Ouden en des Nieuwen Testaments /
tot onderwijfinge / vermaninge / ende bestraf-
finge geschreven zy / ende dat sy ook dat rechte
Scepter en Rucht-snoer zy / met welke des Hee-
ren Rijk / Wyse / Kercke en Gemeente gere-
geert ende afgemeten moet worden. Alle wat
van der Schyft contrarie is / het zy Leere / Ges-
loobe / Sacramenten / Gods-dienst / of Leven /
dat moet met dit onbedrieghlycke Rucht-snoer
afgemeten / en met dit rechtveerdige Godtlicke
Scepter / sonder enig menschengs aensien / in
repner Gods vzeefe gebzoken en te niete gedaen
worden.

Hierom willen wy utwe goetwillige Diena-
ren ende mede-geuoeten gelijcker sterffelijcker
Natuuren uwer aller liefde / eenen pegelicken
in sijn Wymt / Dienst en Gzaet / daer in dat
hy beroepen is / in aller liefden ootmoedelijck
vermaent hebben / dat gy doch de salighepdt u-
wer armer zielen recht bedencken wilt / ende
wilt de Sendinge of Roepinge / de Leere en
dat Leven der Bisschoppen / Herderen ende
Predikanten uwer Kercken met des Heeren

Geest / ende met der Apostelen Leere ende
gehuypck recht ondersoecken / dewijle gy soo
beele Godtzychtige Wyse Christenen / der
Godlooser Afgoden - huyfen halven / dooz
dat bloedige Woorz-schrepen der geleerden / die
daer af geboet worden / so vpyantijck verbolght
ende introept. Ja wy en twijffelen niet /
soo gy sulig met getrouwer herten na volgde /
soud gy haest gewaer worden / hoe wy ellen-
dige in deser saken niet meer en doen / dan ons
Gods eygen Woorz leerd ende oplept / ende
dat utwe Predikanten niet Dienaers Christi /
maer huerlingen / huypchelaers / verboerders
ende spotters zijn / daer van ons de Schyft al-
om waerschouwt / en met beele verschickelic-
ke namen betekent en afmaelt.

Om de mij-
dinge der af-
goderye
moeten 'er
vele steruen.

Ioan. 10. 12.
Matt. 23. 4.
1 Pet. 2. 1.
Iud. 1. 4.

Eersame redelijcke Leesers / laet u dit een
getwisse ende vaste Regel zijn: Alle die gene die
Christum ende sijn Woorz recht Predikien / en
den Heere gehoosame kinderen daer mede ha-
ren sullen / die moeten dooz eenige van dese
voorzepde middelen beroepen werden / sy moe-
ten dooz de waerachtige ongeterwede liefde
Godts ende haers naesten / dooz de kracht des
Hepligen Geest in des Heeren Acker-werck
gedreuen worden: Sy moeten dat pondt der
genaden / dat haer van Godt gegeven is / op
winninge ende woeker wytgeven / de sonden
bestrafen / dat geloobe ende de gerechtighepdt /
sonder eenigh aensien der personen / recht lee-
ren / des Heeren Woorz en Wyse boozsien /
sijn werk ende dienst trouwelijcken wytrich-
ten / ende alsoo de bergaderde garben en ge-
woonen permingen in des Heeren Schuuren en
Schathamer inboeren.

Rom. 10. 17.
Matt. 9. 13.
Luc. 10. 39.

Matt. 25. 17.

Sulck een Herder was de trouwe Moyses.
Want soo haest als hem van den Heere werdt
aengesept / dat Israeël een gegoten kalf ge-
maekt hadde / haestede hy van den Bergh met
grooter haesten / ende als hy hoorde dat ru-
moer / ende sagh de sprelende scharen / ont-
stak hem sijn herte in toornigen vber / hy
bzack de steenen Casclen / die de Heere met
sijn eygen vinger beschreven hadde / hy en
vzeede noch Leven noch Woorz / hy spzong
midden onder dat Afgodische Volk / ende
straftefe beyde met mont ende zwoert / om
dat sy de eere des Almachtigen Godts / die
haer met soo trouwe liefde soo heerlijcken
wyt Egypten-landt verlost hadde / een ge-
gen Creatuere ende verbannen grootwel ga-
ben.

Moeses vyer
de afgoden-
diennaers.

Ex. 32. 7.

Zacharias / Barachias Some / een Man
vol des Hepligen Geestes / als hy sagh dat
sy sulcken Dalschen Gods-dienst deden / heeft
hy sijn leven gewaecht / hy heeft des Heeren
Wyse boozgesien / dat overtredende Israeël
sijnen Woederen bestrafte ende gesept: Waer-
om overtreet gy des Heeren geboden / dat u
niet gelucken en sal.

1 Par. 24. 20.

Alsoo ook Jeremias de tweerdige Propheet.
Hoe wel hy dooz veel lijden ende kruys zwa-
righet (daer mede hy sijns trouwen dienst-
halven niet wepnigh bemoept en wert) in
sijner herten hadde vooz genomen / niet meer
te Propheetereen in den Naem des Heeren.
Als hy nochtans sagh dat sy godloos wa-
ren / ende niet recht en handelden ende spza-
ken / septe hy: Gods Woorz wert in mijn-
der herten als een bernende wyer in mijn ge-
beente / dat ick 't niet lijden en konde / en ick
hadde hy na vergaen.

Jeremia had
geern ge-
wegen maer
hy en konde
niet.
1 Cr. 29. 9.

Atem /

1 Cor. 9. 16.
Merkt hier welke Leeraers haer des Christelijken be-roeps roepen mogen.

Item / soo spreekt de Heilige Paulus : Weermp / is 't dat ick dat Euangelium niet en pzedike / doe ick 't geerne / soo sal 't my geloont werden : Maer doe ick 't noode / soo is my doch dat Ambacht bevolen.

Siet mijn goede Lesers : Alle die door alsulchen kracht inhare herten beroert zijn / van des Heeren Heilige Geest gebzeven / van de liefde Gods en haers naesten gebzongen / ende alsoo van den Heere selfs / of van een onstraffelij / Geloovige ende Christelijke Gemeente tot des Heeren Dienst beroepen worden / om dat huys Gods / de Gemeente Jesu Christi / met een gesonde Lere ende met een Godsalige onstraffelijke wandeling recht te onderwijzen / vermanen / dazpen / straffen / troosten ende vaderlijck in alder liefden booz te staen / des Heeren Heilige Doop ende Nachtmael recht upt te dopen / alle herboerders ende balsche Leraers met Gods Woord vlytigh af te keeren / alle ongeneselijke Lidmaten van de Gemeenschap der Dypmen upt te slupten / &c. Tot foodanige spreekt Christus mond : Ick sende u gelijk my mijn Vader gesonden heeft. Daer en kan oock niemant sonder foodanige Sendinge dat Euangelium recht Pzediken / gelijk Paulus seyt : Hoe sullen zy Pzediken als zy niet gesonden en worden.

Sonder waze Sendinge kan niemant recht prediken.

Ioan. 10. 11.

Rom. 10. 15.

Act. 1. 24.

Heb. 5. 7.

Act. 1. 3.

en 24. 23.

1 Tim. 3. 2.

Ja met dese Sendinge ende Hoepinge zijn aengetreden alle Pzopheten / Apostelen / en Dienaers Gods / ende en hebben haer selven de eere niet aengenomen / gelijk de Pzedikanten deser Werelt doen / maer sy zijn van Godt beroepen / gelijk Aaron / of van een onstraffelijke Gemeente / soo gehoort is. Ende zijn alsoo door Godts Geest met Godtbruchtiger herten in haren dienst gebzeven / ende hebben haer selven alle wegen ongeschilt geacht / dat sy Gods Volk bedienen / en alsulchen hoogen sozgelijcken Ampt souden boozstaen.

Moses ootmoet.

Exod. 4. 10.

Elia's klage.

Elia. 6. 5.

Jeremias onschult.

Ier. 1. 6.

Petro onderzoek.

Ioan. 21. 15.

Act. 9. 3.

Gal. 1. 12.

1 Tim. 1. 12.

Act. 1. 15.

Matthias.

Doen nu Moses van den Heere beroepen wert / dat hy dat Volk soude uptvoeren / wepgerde hy dat van herten feer / hy onschuldigde hem / ende gaf booz / dat hy een zware tonge hadde / hy en woude dat opgelepte Ampt niet / ja hy wederstreef de so lange / dat de Heere toornigh wert.

Elia's schaemde hem / dat hy des Heeren Woort Pzediken soude / en klaegde dat hy van onreppen lippen was / tot dat de Engel sinen mont reynigde.

Jeremias van Moeders Lichaem aen tot een Pzopheet van Godt beroepen ende berept / heeft gesept / och Heere Heere / ick en deug niet te Pzediken / want ick ben te jonck.

Petrus wert dazmael van den Heere gebzaget / of hy hem oock lief hadde / eer hy hem de sozge sijnder schapen bevelen woude.

Paulus wert vanden Hemel beroepen / en door den Heere selve in den dienst des Euangeliums geschilt / want hy hem ernstigh in sijn booz-nemen / en tot den dienst bequaem achtete.

Matthias wert door dat pberig Gebed der Gemeenten ende door dat loten der Apostelen tot renen Apostel in Judas Stede verhoeren.

Alle de gene dan die aldus van God niet gesonden / noch van een onstraffelijken Christen Gemeente / na Christus en der Apostelen ordeninge beroepen en worden / als gesept is / die niet door den Heiligen Geest / ende door de

maerachtige ongeberwede liefde Gods ende haerer Broederen / met een oprechte ende ongebalschte bekentnisse / lust en pber des heyligen Godlijcken Woords tot desen dienst in en treden / maer soecken menschen gunst / prijs / geld / goed / en een gemakelijc luy / lekker leven / &c. Die en sullen nimmermeer vuchten wunnen op des Heeren Wijnbergh / hoe geleert in der tonge / hoe hoog ende heerlijc zy gehouden ende hoe berept sy oock zijn : het is al verloten mochte wat sy aenleggen / sy sullen te vzoegh opstaen / of te laet uptgaen / ende haer roepen is krachteloos / haren dienst is pbel / haren arbept sonder vucht / ja het en is niet van op den oerber te zaepen en den wint maepen. Want dit heilige hooge Ampt en kan van niemant nae Godts wille recht bedient werden dan van die die van den Heere des Wijnbergs selve / met den Geest sijnere Genaden tot desen edelen en hoogen dicnst bequaem gemaakt werden.

Die yet anders soekt dan Christo en sijnen naesten dat en is geen Christelijc Predikant.

Aengesien dan dat dese selve Sendinge de rechte waerachtige Sendinge ende Hoepinge is / die in der Schrifte geleert wort / als gesept is : So willen wy nu de goedhertige Leersers hier mede trouwelijc vermaent hebben / datse in repner Gods vrese willen aemmercken / wat doch haer Leraers booz lieden zijn / diese roepen : Ock van wien / in welkerley wijse en waer toe datse geropen worden. Want het is openbaer / datse een part gantsch onnutte menschen zijn / Pzalers / Vrouwen-schenders / een part : Bierigaerts / Woekeraers / Leugenaers / Bedriegers / een part : Dronchaerts / Dobbelaers / vol alder ontught / openbare Verlepers / Afgoden-dienaers / ende daer af geschreven staet (soo sy haer niet en bekeerren) dat sy het Rijckie Gods niet beerven en sullen. Volk sijn 't een part enkel boeven / jonck / hoogmoedigh / gantsch ongeleert in der Schrifte / van den Antichrist gefalst en beschocen / als sy maer alleen wat bescheet en hebben van der Latijnscher tongen. Riecht of Gods Ampt ende de Sozger onser zielen / niet aen de Godsaligheyt en gave der Genaden / maer aen der tongen verbonden waren. Och neen mijn leser neen : het moet dieper gesocht zijn.

De Sendinge der werelts Predikanten.

Rom. 1. 32.
1 Cor. 6. 10.
Gal. 5. 21.
Eph. 5. 5.

Daer en boben soo en soecken de gekorrene anders niet dan een wellustigh luy leven / vlesch / buck / een onbehooslich schandigh gewin / leven / ende beneficien die hier booztijds van den Antichrist en sijn Dienaren / niet dan met toberen / selen ende roben ingeschaps en vermeerderd en zijn.

Dat soecken der Papen.

Sy en worden oock niet geroepen dan upt vleschelijke liefde / gunst / en partij. De een heeft een Sone / de tweede / een vzoeder / de derde / eenigh Maegschap en goetgunstiger / de vierde / wozt met geit en gaben daer toe verwolight.

Merkt met wat Geest dat de Papen gekorren worden.

Sy worden oock met gelijcken Geest ingeboert ende in haer Ampt geset / te weten / met veel dyancken ende eeten / met bzaffen en grooten overdaet / met heerlijcke groetingen / Chooz - bzieven / Benominatien / Presentatien / Investitueren / en met alsulke Antichristijche delijfs en schanden meer. Maer van wien : Van de Gemeente : Och neen / Christus Gemeente en kent alsulke Hoeping / maer / gebuych en Leraers niet. Maer van vergadering der ondoetverdigden / hoodberdigen / Bierigen / Hoerenjagers / Dobbelaers /

Merkt van wie de Papen groeopen worden.

Opzondaerts en Afgodendienaers / die noch God noch Gods Woord niet en kennen / nae des vleeschs lust wandelen / ende alle Christelijke Waerheyt scheiden / verbolgen / ende byand zijn.

Item / waer toe worden sy geroepen : Dat sy des Heeren Woord onverbalscht prediken : Ende den armen volcke met leere en leven nae Schryfts opdeninge onbetrasselijk sullen voozgaen : O neen / maer dat sy sullen leven de leringen ende geboden der menschen / dat sy de Heplige Waerheyt sullen tegenstryden / den Goddychtigen ende Dromen / dien den rummen weegh niet wandelen en doeven / den bloetgerigen sullen aenbyngen / en alsoo dat sijche der Hellen met aller neerstigheyt beweeten en voozsaen.

Mijn lieve Lesers / wat wil ick veel klagen / het is noch veel erger als ick schryven kan / de eene blinde roept den anderen / den eene Afgodendienaer den anderen / en de een Godloose den anderen / en het gaet als de Propheet seyt : Dat Derwoerders / Leugensprekers / Opzondaerts / en Swelgers / goede Propheeten vooz dit volck zijn.

O vleeschelijke Predikers dat gy met Noerach / Bathan / Abiram onberoepen loopt. En bysonder gy / die eensdeels wel bekent dat uwe roeping en handel heel sonder Gods Gheest en Woord is / rechtet doch uwe herten eens op des Heeren Woord / Dieest sijn strange straffe ende zware oordeel / ende merkt hoe seer verschickelijck de boozgemelde daer ober van den Heere vooz gheheel Israell geslagen zijn.

Het doet den verkeerden vleesch wel sachte / hier een wellustigh leven op aerden te voeren / met oppegronckte gemeste lijven / en ghehantschorude handen hier te pzaen / Doctoz / Heer / ende Aderster / van den menschen gegroet te worden / maer wanneer de bode des Godds vooz de denre uwer Zielen klappen sal / en seggen : Gheest rehenfchap / gy en ureught niet langer sientmeester blijven / wanneer gy vooz den stoel des eeuwigen Majesteets verschynen moet / ende arme ellendige zielen / die gy met uwe berleptische valsche Leere / Afgodischer Toverpe / en godloos rumen leven / van de rechte kane Christi hebt afgevoert upt uwen leugenaechtigen monde / upt uwe onghoetige blinde herten / en upt uwe lecher lipe boepken sullen gescheurt worden. Och waer wilt gy u dan verbergen vooz den toorne Godds : Mits dan sal men seggen. Op bergen balt op ons / ende gy heuvelen bedeckt ons / och / och / dan sal gy bekennen wat sendinge gy gehad / wat ampt ende leven gy gevoert / ende dat gy niemand dan uwen zwachen Godt / den luyck / Dupel / ende uwe eppenbeckelijke boose vleesch gebiendt en hebt / dat gy ongefonden geloopt / ende ongeroepen gekomen zijt / en niet dan der schapen melck / wat ende vleesch gefocht en hebt : Dat de eene blinde den anderen gelept heeft / tot dat gy beyde in den put des afgronds ende des eeuwigen toorns des Almachtigen Godds / en der Heischer qualen gevallen zijt.

Och weerde Naamen / waerck op / ende byest Godt. Want de uwe naekt : dat die uwe oogen blyckelijke lacchen in een eeuwigh wenen / dese uwe korte byzughde in een eeuwige smerte / ende dit wellustige tijdelijke wel - leven in een eeuwige woe en doot

sal verkeert worden / gelijk Judas seyt : Wee haer / want sy gaen den weegh Cains / sy balen om dat gewin in de dwaalinge Balaams / ende sy bergaen in den opcoer Core. Item haer is behouden een donckere duysternisse tot in der eeuwighheyt.

Siet lieve Heeren / Vrienden en Broederen / dewyle wy dat met opene herten bekennen / dat de Sendinge ende Roeping uwer Predikanten niet upt God ende Gods Woord / maer upt den Antichrist / Dyaek / ende Dieest zijn : Dat sy niet van Gods Gheest ende de Gemeente om des Heeren Woord te prediken / maer van den buyk om met den Jeroboamschen Priesteren den guden kalveren te dienen gedzongen ende beroepen worden / ende niet tot de rechte denre in en triden / daerom betuygen wy met Gods Woord / datse dieven en moozdenaers zijn.

Wegesien wy dan vooz den grooten Herder der Schapen / ende Hoogen Priester onser zielen / Christusum Jesum / int den mond der Heischer Leeuwen ende Beeren / ende upt den stricken der bedeckter Dieven ende Moozdenaren gebyzt zijn : Ende zijn nu op de Edele byachtbare Bergen Acalés ende in de groene vette Wejde des Hepligen Woords in gevoert / daer in (den Heere sy eeuwigh dank) onse hongertige Conscientien met den Doeder des eeuwigen levens rijckelijck geboedt worden. Soo soude dat immer een verdoemelijke sothepd zijn / sulck enen getrouwen Herder met soo kostelijke schoone Wejde te verlaten / ende ons wederom op een doyre ende woeste Wejde onder sulcke trouwloose Herderen wederom te begeben / die niet anders en doen / dan datse God sijnen pyss steelen en roben / en onse arme ellendige zielen eeuwigh verderben en moozden.

Dit hebbe ick bysonder van de Pauselijke Predikanten aldus aengetekent : Maar wat sendinge of roeping oock de Luyterliche ende Evangeliche hebben / van wat Gheest sy geduycken worden / wat sy soecken / en wat byachtens der boeten sy met haer Leere ende Sacramenten doen / willen wy geerne alle Godsgeleerde rechten laten.

Van de Leere der Predikanten.

Gelijck wy hier dat eerste Deel / te weten / de Sendinge ende Roeping eens waerachtigen Predikers upt Gods Woord den Leser hebben aengetoest / alsoo wil ick hier nu dat tweede Deel vooz des Heeren Gemede in gelijcker mate aenwijffen / te weten / de Leere. Want daer aen seket keruygh / ofte soo de Roeping is / so is oock gemeyndijck de Leere.

Daer dat Gods Gheest upthyingt om te prediken / daer wygt dat Woord onverbalscht in des Gheests kraecht geleert / ende oerchte kinderen des Gheests daer mede gebascht. Maar waer vleesch en bloet upthuyngen / daer wygt een vleeschelijke Leere geleert / ende vleeschelijke Jongeren gebaert : Want reijck daert gelijck / is onwonderbaerelijck. Die selve hier met veel Schryftten te bewijffen / acht ick onnodigh te zijn / want de selijcnende daer geest getuygenisse.

Predikanten zijn Cains zact. Balaams navolgers en aenhangers Core. 2 Pet. 2. 17. Iud. 1. 13. Apoc. 13. 10.

1 Reg. 10. 18.

Ioan. 10. 11.

Heb. 13. 20.

1 Reg. 17. 50.

Ezech. 34. 8.

Ioan. 10. 10.

Hoedanig de Predikanten sendinge is sodanig is oock haer leere.

Waer toe de Papen geroepen worden.

Mic. 2. 11.

Nam. 16. 31.

Luc. 1. 16.

Rom. 14. 10.

Apoc. 6. 16.

Luc. 23. 29.

Phil. 3. 2.

Ier. 14. 14.

Ez. 34. 8.

Mat. 15. 14.

Luc. 6. 24.

Iac. 5. 1.

De Pauselijke Papen met alle verwoensche

De

Ken waere
preeker is
beroeppen dat
by Godts
Woords lee-
ren sal.
1 Pet. 4. 11.

De Schrift leert openbaer / hoe een recht ge-
roepen Prediker Gods Woordt onverbalscht
leeren / dat selue met geen glossen verdoarpen/
nocht mit geen Suer-beergh vermengen en
moet / als Petrus seyd. Wie daer spzeekt /
die spzeekte recht als de woorden Gods. Die
des Heyligen Geests kinderen zijn / die spze-
ken dat Woordt des Geests / gelijk Christus
seyd. Gy en zijt niet de gene die daer spzeekt /
maer het is de Geest mijns Vaders die in u
spzeekt. Wie van Godt gefonden is / die spzeekt
Gods Woordt.

Matt 10. 20.
Ioan. 3. 34.

Gods kinde-
ren worden
uyt Gods
Woordt ge-
boren.
Marci 16. 17.

Watse dat Woordt onbestraffelijck ende heyl-
saem sullen verduken / is dat hooghste ende
zwaerste bevel / dat haer van Christo opgelept
ende bevolen is / gelijk hy seyd: Gaet in de
gantche Wereldt / ende Predickt dat Euange-
lium allen Creatueren.

Gelijckenis.

Want dat Euangelium (Godts Woordt)
onbermengt in 's Geests kracht gepredickt
is alleen dat rechte waerachtige Zaet daer upt
de waerachtige geloofte ende gehoozsaemige
Gods kinderen gebooren werden / gelijk een
echte Broutwe sonder dat zaet haers Mans ge-
rechte kinderen baren kan / soo en kan oock de
Gemeente Christo haren Aan geen echte kin-
deren baren / dan upt sijn eygen Zaet / dat sijn
Heyligh Woordt is: Maer is 't dat de broutwe
upt een bzeemt zaet ontfanght / ende niet upt
dat zaet haers mans / soo is sy een Ooverspeel-
ster / ende dat getrouwen kindt een Bastiaert.
Alsoo oock met de Gemeente Chylsti: Want
soo sy haere kinderen upt menschen leere baert/
ende niet upt Gods Woordt / soo en is sy Chyl-
sto niet getrouw / ende haer kinderen en zijn
sijn Zaet niet.

Marci 16. 17.

Daerom en magh in Christus Rijck / Huis
en Gemeente niet gepredickt woorden / dan sijns
Koninks ende Huisvaders eygen bevel ende
woorde daer na hen dat gantche Huisgesin
schucken ende houden moet.

Matt 18. 19.

Dit selue bevel ende woordt (segge ick) heeft
Christus allen waerachtigen Seneboden en
Leeraers opgelept / ende seyd: Predickt dat
Euangelium: hy en seyt niet: Predickt de lee-
ringe ende geboden der menschen / Predickt
Councillen ende gemooten / Predickt Blossen
ende Spinnen der Gieserden. Maer hy seyd:
Predickt dat Euangelium: Ende leerte on-
berhouden al wat ick u bevolen hebbe.

Hebr. 3. 2.
Num. 12. 7.

Mijn getrouwe Leersers / neemt waer: alle
troutwe Dienaers Gods / soo wel in dat Oude
als in dat Nieuwe Testament / en hebben oock
niet dan Gods Woordt geleert / gelijken in
de Schrift een veel diverse plaetsen lesen en
sien kan.

Esa. 40. 11.
en 44. 6.

Moses is getrouwt gebonden in Gods Huis
ende en heeft niet aengerichte noch geleert / dat
hem niet te voren van Godt bevolen en werdt.
Isaas met allen Propheten betuygen sien veel
plaetsen / wat leere datse leerden / ende van wien
sij ontfangen hadden / ende seggen: Die
spzeekt de Heere uwe Godt / die u upt Egypten
Landt geboert heeft. Item / Soo spzeekt de
Heere der Heerscharen. Item / De monde des
Heeren heeft 't gesproken / &c. Paulus en
dorste niet spzeken / dat Christus niet dooz hem
en wrochte. Ja Christus selue en heeft niet
sijn Woordt / maer dat Woordt sijns Vaders
gepredickt ende geleert / gelijk hy seyd: Mijn
leere en is mijne leere niet / maer sy is des geens
die my gefonden heeft. Al wat ick van mijnen

Ioan. 7. 36.

Vader gehoozt hebbe / dat hebbe ick u te ken-
nen gegeven. Maer dien dan de rechte Worden
Gods niet en leeren dan des Heeren Woordt:
Want dat selue de eenige leere is daer by onse
zielen eeuwigh leven moeten / gelijk de Heere
spzeekt: Soo heestmen daer mede lichtelijck te
rechten wat dat vooz Leeraers zijn / die dat
arme roeckeloose volck op Legendes / Historien
ende Fabulen wiffen / op Bierdagen / Seiden /
Wp-water / Keerses ende Salinen / op Bierch-
ten / Bedevaerden / Missen / Mettens ende
Bespers: Die daer voorgeben van Dagebier /
Digillen / Tijden / Bullen / Offeren / ende vol-
doen vooz de Zielen ende Sonden: Die een
beet Woods / ende Soupe Wjns tot dat wes-
sentlijke Dleesch ende Bloed Christi maeken:
Die daer leeren ende seggen / wanneer sy maer
dese woorden gesproken hebben: Hoc est cor-
pus meum: de Heere wil / of hy en wil niet / al
soude den Hemel scheuren / ende de Aerde in-
ballen / soo moet hy hier afschlimmen / ende op
haere Aggodische handen komen: O blasphe-
miam.

Deut. 8. 3.
Matt. 4. 4.
Luce 4. 4.
Ierc. 15.

Der Tapisen
leeren ende
grouwelen.

O liebe Heere / mijn herte schuddet my in
mijnen lijve / dat ick soodanige verschrikelijke
grouwelen verhalen ende roeren moet: Maer
betwijle dat dat eenvoudige slechte volck / dat
hem vooz sulcke berleppers niet en wacht / van
dese onnutte menschen recht upt met blinde
oogen / niet gebonden handen ende voeten harer
Conscientien / in den eeuwigen dood / en der
hellen bloet geboert wort / soo en kan ick dat
niet berzwojgen / maer moet dat dooz de onge-
balste liefde Gods ende uwer Zielen / open
doen: wie doet of Godt eenmael genade gabe
dat gy ooren kerceet om te hooren / oogen om te
sien / ende herten om te verslaen / ende mooght
nuchteren worden van des Dupbels strick /
daer mede gy gevangen zijt.

1 Th. 1. 16.

Ja mijn gode Leersers / sy hebben Heeren /
Dorsten / ende de gemeene Wereldt upt desen
haren Beket soo geschoncken / ende met desen
grouwel soo betoobert / dat alle de gene die hem
van haer schande afmaekt / ende den prijs sijns
Salighmaekers in geenem beet Woods ber-
keeren en wil / schoutwt alle valsche leere / en-
de begeert een heylsaem gebruik des Heyls-
gen Nachmaels ende Casel Christi / gelijk
boven gehoozt is / die wort een Sacrament-
schender van allen menschen gescholden / ende
moet als een eereloose verbloecte Ketter lijden
ende bluchten.

Apoc. 17. 4.

O blinde leppers / gy die utwe leersdage noch
niet een spzeuke van des Heeren Woordt recht
versaen / noch een bonksien van sijnen Heyl-
ligen Geest ontfangen en hebt: Daer hebt
dat Rijcke Gods mit voeten verterden / ende
met hoornen van u gefooten / hoe recht zijt gy
medegezellen van die / daer af geschreeven staet /
dat sy seggen: Wp hebben een compact niet
den dood / ende een bestant niet der hellen ge-
maecht: Wanneer daer enen bloed komt /
soo en salse ons niet schaden: Want wy heb-
ben de leugen tot onse toelucht / ende de ge-
bepnffheyt tot onse bescherminge geset. Item /
Woe u / want gy moent dat quaet gort / ende
dat goet quaet / gy maecht npt dimsternisse
licht / ende upt licht duffsternisse: Woe u /
want gy sluyt dat Rijcke der Hemelen vooz de
Menschen (spzeekt Christus /) ende maecht
de arme zielen dwaalende op den wegh / noch
eenmael / Woe u.

Eze. 34. 10.

Eccl. 18. 15.

Esa. 5. 20.

Matt. 13. 12.
Deut. 27. 19.

Ja doch dat soodanige soo plumpe schande leeren / ende verwondert my soo seer niet / dewijle sy noch Christus/noch sijn woort bekent en hebben / maer alle dingen houden ende leeren gelijk sy van der jonckheyt aen upt oude gewoonten en Pauselijke gesetten geleert zijn. Maer dat doet my ten meesten woe in mijner zielen / dat oock de gene die nu eensdeels de bedeckte hoerterpe des Babilonischen Wijs bekent / ende sommige van haren ingedroncken groutwelen uptgezoken hebben / dat die noch soo aen der menschen Sophistrie hangen / datmensche noch met Gods krachtige Woort / noch met dat onbestraffelijck leven / bymoedige bekentenisse / ende onschuldige Bloed van soo veel byome heyligen bewegen / nachte leeren en kan / hoewel haeter sommige wel by wijlen met verstoppen monde / ende overwonnen herte vooz de waerhepdt hebben moeten wijcken / noch en laten sy eventwel niet af de heldere klare waerhepdt Christi / ende de byzome kinderen Gods vooz haer vleeschelijke blinde Gemeenten / die van gelijcken Geest woorden gedreven als sy / met vbandelicker tongen / ende lasterlijke lippen (gelijck als oock haer Schyben ten doen) te beliegen / schelden ende schenden / gelijckmen (eplacen) ober al hooeren ende sien magh / alsoo dat ick my bezeeft / dat sy Heeren / Doctoren / ende Overigheden mede aendzagen / klagen / lasteren / roepen / ende en schyben niet wepniger als de Pausen tegen Gods Lam ende sijn Antverhooren / tot vervolginge bewegen / ende oproeren / wannermen haer hervoerischen Suer-deegh / ende voornaemelijcken den halber-dienst van haeren kinder-doop en ongerijnde Nachtmael niet en wil.

En pegelijc sie vooz hem / ende leertse recht kernen : Ick weet waerachtigh datse buyten Christus Geest / ende sendinge sijns Woorts zijn / want ick hebbe dat met ooren gehoozt / en met handen getast / hoe vbandlijken sy ten meesten tegen alle die gedreven woorden / die den Heere van herten byzen / ende geerne Christen sijn wouden : Ende dat sy in haer Leere ende doen / menschen byzentschap / eere / vrecht / renten / schoone huyfen / ende een rupm lecker leven niet wepniger en soecken / als de Papis ten doen / als gehoozt is.

Och mijn goede Leersers / sy en sijn de Leersers niet / die veel tot 'er gerechtighepdt wijzen / ende die daer lichten sullen als des Hemels klarcheyp / ende als de Sterren nu ende in ewighhepdt : Want ick en weet niet waermen eenige Gemeente binden sal / die sy met haren Dienst ende Leere tot een byzom boetberdighepdt leven / ende rechten Gods-dienst geboet hebben. Want haren stercken roep is ten meesten ober den Paus met sijne Cardinalen / Bischoppen / Popen ende Monnicken. Daer nae moeten die alle Sacrament-schenders / Herboopers / Swermers en ketters van haer gescholden sijn / die hare verboerische Leer / Afgodische Sacramenten / ende pdele leven met Gods Woort bestraffen / en geerne dat beste aen hare arme ziel sien enden.

Ja wanneer sy maer een binden konden / (hoewel afgestreden) die hier vooztijds met des Heeren Volck een geweest is / ende nu in eenigen laster valt / daer nae moeten dan alle byzomen oock gericht woorden. Siet (seggen sy) stücken volck is 't : want sy en soecken niet

dan dat sy oozsaerken mogen binden / om te schelden : Ende daerom en sien sy niet / dan op Judam ; maer op Petrum / Andzeam ende Joannem en sien sy niet : Maer wat sy selve vooz lieden sijn / ende wat sy vooz Discipelen hebben / en mercken sy niet.

Daer en boben en is 't niet dan Genade / Gonsf / Barmhertighepdt ende liefde Gods / al wat sy vooz haer gierige / hooberdige / vralige / onsiubere / bronckene ende onboetberdige Gemeenten Prediken ende roemen / niet merckende dat de gantsche Schyft getuyghet / dat sulcke dat Nijcke Gods niet be-erven en sullen / ende stercken alsoo de handen der voozachtige / op dat hem oock niemandt en bekerre van sijne booshepdt / gelijck de Propheete klacht.

Om nutte vrechteloofse Leersers / gy die u laet duncken / dat gy des Heeren vaten vzaeght tot u sijn dese mijne woorden : wat roept gy doch soo veel van gelooft ende liefde / daer gy hare vuchten haet ende vbandt zijt : Hebt gy de oprechte ongeberwede Dreef ende Liefde utos Gods / soo laetse dooz utwe wercken schijnen ende openbaer woorden.

Seght lieve Predikers : Waer is doch utwe Christelijke vernedertheft / utwen Godsaligen Christelijken pber / lust / vzeede / ende vzeughde in Christo Jesu.

Waer is utwe barmhertighepdt die gy betwijft : waer sijn de naekte die gy kledt / de hongerige die gy spijst / ende de ellendige die gy herberghet.

Waer is dat berlooren dat gy weder soecht / dat getwonde dat gy verbindt / ende dat kranke dat gy geneest : Waer is utwe onbestraffelijke byzom leven / dat upt Gode is : het is doch ten meesten deel enckel gebednshhepdt alle wat gy Predickt / dzijft ende toefstaet.

Uwer sommige pziene eensdeels wel een byzom Christelick leven / Prediken oock veel van Christo / van sijn Verdienste / Geest ende Genade / ende selve zijt gy de gene die een rupm vleeschelijc leven boert / Christus van nieutos krupt / sijnen Geest schent / ende sijn Genade veracht / gelijckmen sien magh.

Och Predikers / Predikers / hoe recht heeft u de Heilige Geest by de vzooge Fonteynen / waterloofse Wolcken / ende onvrechtbare vzoomen geleecken / van den welcken men geen bequame wateren scheppen / noch geen dozbaerlijke vuchten plucken kan. Ick en weet niet by wien men u genoeglijcker gelijcken kan / dan by een vzooutwe die selve in allerlep schande ende leelijckhepdt leeft / eventwel veel van eerbaerhepdt ende deughden spzecken wil. Sal men niet haer woort vooz spottterpe achten / ende seggen : Wat pziest sy doch eerbaerhepdt en kuyshhepdt / daerse selve aller onereen en schande vol is.

Wy weten wel / dat gy de klepne Goden Babels / als gebzoocken hebt / gelijck daer sijn den Roomschen Nlaet / dat aenroepen der verstoppen Heyligen / onreyn repnighepdt / onrechtsepdt der spijzen / ende diergelijcke eppen Overschigheden / Afgoderpen ende Superstitien meer : Maer de verschyckelijcke lasten ende groutwelen sijn noch (eplacen) al gebleven / gelijck daer sijn / dat verdoemelijcke ongelooft / de hertneckige wederspannighepdt / dat Nedsche gemoot / de Schyfteloofse kinder-doop / dat Afgodische Nachtmael / ende dat

Dit wort van de predikers geschreven, die haer des woords be-roemen.

By aldusdangen volck en behoort niet den Euangelium tot een trooft maer de wet tot oproeingeder sonden ende straffe gepredickt te werden. 1c.23.11.

Apoc.17.6.

1 Reg. 12.32.

Dat soecken de predikanten, die Euangelisch heeten.

Dan.12.13.

Dese te bestraffen is recht, maer men moet noch breder sien.

De vromete straffen is onrecht.

De predikers soecken oor-fake datse den vromen schelden mogen.

1ac.2.17.

Matt.15.17.

Eze.34.4.

Sy seggen 't ende doen 't niet.

Matt.13.57.

1 Pet. 2.17. Iud. 1.12.

Do tacken sijn wat afgehouwen maer den boom met de wortelen is gebleven.

dat ondoetvaardige oude leven dat uyt den vleesche komt.

Pierom betuygen ende seggen wy / ende dat met der maechte / als dat gy in deser gedaente geen gefondene Gods Woorden / ende geen Chri- stelijke Leeraers en zijt. Want het is open- baer / dat gy des Heeren Woord ende Oede- ninge verwoert: Van selfs loopt: A selven wepdet: Onder den schijn ende Naem der Euangelischer Herderen / des Heeren Schap- pen verstroopt / ende soo veel hondert duysent Zielen met uwe lichtvaardige Leere / Afgodi- sche Sacramenten / ende vleeschelijck rupan Leven in 't verderben voert.

Maer de Leeraers die van Godt gefonden / ende recht beroepen werden / leeren Gods Woord onverbalscht / sy blijven in sijn Heilige Oedeninge / sy leven nae haer zwachtheit on- bestraffelijck: Want sy zijn uyt Godt gebo- ren / sy worden van den Heiligen Geest geleert ende gezeben / sy en soeken gelt / noch goet / noch gemakelijck leven / noch menschen prijs op Aerden / sy wachten op haer opgelepden dienst met alle neerstigheyt: sy vzeesen Godt van herten / sy soeken hare naesten met grooter trouwe: sy zijn gekleet met de wapenen der ge- rechtigheyt / ter rechter ende ter sincker hant: Sy handelen sonder eenigh aensien der persoon- en: Dat krachtige scherp Zweet des God- delijken Woords sijt uyt hare monden: De blinkende Lantereenen zijn in hare handen / sy zijn geleert in der gerechtigheyt / vol met alle geestelijcke wijsheyt: sy schepden dat goet van 't quaet / dat hepligh van 't onhepligh / ende dat repne van 't onrepne: Somma / sy lichten in leere ende leven / gelijk van den beginne tot noch toe aen allen waerachtigen Propheeten / Apostelen / ende Dienaren Gods gemerckt en gesien is.

O lieve Heere / hoe liefelijcke Herders ende Leeraers zijn dat / die anders niet en soeken dan dat sy dat Rijcke Gods uytzeppen / dat Woord der boeten ende der genaden recht Pre- diken / ende veel Zielen winnen mogen / ende daer booz op stellen naem / saem / huys / goet / lijf ende leven.

Dese zijn de gene / die met Christo haer Hoofd en Herder vergaderen / ende sijn Schap- pen recht wepden. Maer de andere zijn de gene / die daer verstoppen / stelen ende moorden. Sy zijn Propheeten / maer niet uyt des Heeren Woord: Sy stercken de handen der Godloosen: Sy slaen dood de zielen die eeuwiglyc leven / ende maken lebendigh die eeuwiglyc sterben moeten / ende dat om een handt vol gerste / ende om een beete Broods: sy Prediken den Volcke Drede / hoewel dat de Drede vrant is. Daerom sullen sy met schande staen / die sulcke grootwelen drij- ven / hoewel sy willen ongeschent zijn ende hen niet schamen. Siet weerde Leefers / na dien sy Christo dan sijn eere en gewin so jammerlijken stelen / sijn Schapen verstoppen en met 't zweet der verwoertische leere / de arme zielen dooden / die soo hooge van den Heere bemint / soo bezre gesocht / en soo diece van hem gekocht zijn: sijn woord / oedeninge / ende gebuyck soo vrand- lijk tegen verchten: Soo seggen ende leeren wy met Christo / laetse varen / want sy zijn blind en der blinden leppers: wacht u booz sulcke valsche Propheeten / want hoewel sy in een schijn der Schapen komen / so zijn sy ebentwel inwen-

digh niet van verflindende Wolven: Sy zijn de vzeemde / wiens stem Christus Schapen niet bekend is / sy zijn de gene daer ons Paulus booz waerschouwt / en sprekt: Ick vermane u lieve broeders / dat gy acht wilt hebben op de gene die secten en ergernissen aen rechten beneben de leere die gy geleert hebt / wijkt van den selven / want sy dienen niet den Heere Jesu Christo / maer haren buyck / ende dooz soete woorden en heerlijcke reden verdoeren sy de onschuldige her- ten. Item / Joannes: Alle wie overtreed / en in de leere Christi niet en blyft / en heeft geen Godt. Soo pemand tot u komt ende en bzenge dese leere niet / die en neemt niet in 't huys / ende en groet hem oock niet / want wie hem groet / die maekt hem declachtigh sijn boose wercken. Aengesien ons dan Gods Woord so overbloedelijck vermaent / dat wy soodanige la- ten / en ons booz haer wachten sullen / haer stemme mijden en van haer wijcken / ende in onse huysen niet ontfangen en sullen / als ge- hoort is: Zijn wy nu Christus Schapen / ende des Heiligen Geests kinderen / soo moeten wy immers Christus stemme hooren / en dat ver- manen des Heiligen Geests nakomen en ge- hoorzaam zijn. Gedenckt oock hoe trouwelijck de Heilige Paulus den Philippensen vermaent datse hen booz de honden / quade atbey- ders / ende Besnijdinge wachten souden: leert de getrouwe Dienaar Gods / dat sy die mijden souden / die niet wijder en falseerden (soo 't schijnt) dan datse maer vast hielden ober de be- snijdinge / die sy van den Vaderen ontfangen hadden / ende niet en wouden toestaen datse in Christo soude ophouden / en schelt haer daerom met soo leelijke namen: hoe veel te neerstiger behooren wy ons dan booz die te wachten / die de gantsche Wereld verdoeren / allen vzoom schelden ende verholgen / alle waerhepde krupsen / alle valsche leere / alle Gods laster / Afgoderpen ende grootwelen leeren drijven / op- rechten ende toe staen.

Van dat Leven der Predikanten.

Gelijck gy hier den grondt van de vze- pinge ende Leere der Predikanten nu ge- hoort hebt / alsoo willen wy voozbaren / ende booz des Heeren genade hier met de Heilige Schrift aenwijzen / hoe de rechte Apostelen / Bisschoppen / Leeraers ende Herders in de Kercke Christi oock in haren wandel en leven moeten geschickt zijn: Want het is niet ge- noegh / dat pemand in den schijn veel van des Heeren Woord spreken kan / maer het moet oock met een vzoorn onbestreffelijck leven be- weert worden / gelijk de Schrift leert.

Soo sprekt Paulus / ick kastsjde mijn lichaem en temme dat / op dat ick niet andere lieden en Predike / en selve verwoepelijck be- bonden woode. Want behoren oock de leerlin- gen een onbestreffelijck leven te voeren / hoe veel meer dan de Leeraers / dewijle sy de leerlingen regeeren ende voozstaen / gelijk Paulus seyt: Gedenckt der genen die u voozstaen / die u Gods Woord gesproocken hebben / merckt op haer eynde / ende volghet haer geloobe na.

Dit selvige vermaent sy oock sijnen Ci- matheuten / ende sepd: En laet niemant uwe

Ier. 8. 6.
Eze. 34. 2.
Ioan. 10. 12.

De rechte
Leeraers lee-
ren ende
leven on-
straffelijck.

Ak. 3. 8.
1 Tess. 1. 3.

1 Cor. 6. 7.

Heb. 4. 12.

Lev. 16. 10.
Ier. 15. 19.

Matt. 5. 14.

Ier. 23. 14.
Ezec. 13. 16.

1 Cor. 7. 3.

Ioan. 20. 15.

Matt. 15. 14.

Matt. 7. 17.
Ioan. 10. 1.

Rom. 16. 17.

1 Ioan. 1. 16. / O

Phil. 3. 4.
Eg. 5. 6. 11.

Hebr. 9. 27.
Eph. 5. 27. 1
Phil. 2. 29.

Heb. 13. 7.

1 Tim. 4.9. uwse jonckhepdt berachten / maer weest op een Doopbeeldt in 't Doopdt / in 't Leven / in de Liefde / in den Geest / in 't Gelooft / in de Kunghept.

Tit. 2.7. Maer ober al settet u selven tot een Doopbeeldt der goede wercken, met een onovervalsche leere / met eerlijckheyt / &c. Want dat ongetwijffelt soo behoort / soo permant andere lieden leeren ende bestraffen wil / dat hy eerstmael recht geleert ende onbestraffelijck zijn moet / gelijk Paulus seyt : Die een Bisschops Ampt begeert / die begeert een goet werck : Maer een Bisschop moet onstraffelijck zijn / eener Vrouwen Man / michterren / machigh / sedigh / herbergh'aem / lecrachtigh / gorn Wijnstapper / niet bijtigh / geen bechter / niet begeerigh nae schandigh gewin / die sijn eygen Hups wel regeren kan / die gehoorsaeme kinderen heeft / met alle eerlijckheyt / is 't dat hy sijn eygen Hups niet regeren en kan / hoe sal hy dan regeren de Gemeente Gods : Een menuevlingh / op dat hy hem niet op en blase / ende den Lasteraer in 't oordeel valle : Hy moet een goede getuigenisse hebben van die / die daer byten zijn / op dat hy den Lasteraer niet in de smaetheyt ende strick en valle : Hy moet goedigh zijn / tuchtigh / rechtvaerdigh / hepligh / kups / die daer vast houd ober dat Woord dat gewis is ende leeren kan : Die machtigh is te vermanen met de heylsaeme leere / ende de woedersprekers te straffen. Des selven gelijcken sulden oock hare Vrouwen eerlijck zijn / geen lasterschen / michterren / tront in alle dingen.

Merckt hoe de rechte Leeraers in den wandel moeten geschickt zija.

Tit. 3.1. Tit. 1.6. De Huysvrouwen der waerachtigen Predikers moeten oock vroom zija.

Rom. 2.13.

De rechte Leeraers brengen vrucht, want haren dienst is nyt Godt.

Den reghen vochticht dat Landt, alsoo oock Gods Woordt ontf. Conscientie. El. 55.10. Deut. 31.2. Matt. 13.23.

Diet woerde Leester / aldus behooren alle Predikers ende Leeraers in haer leven geschickt te zija / die des Heren Gemeente recht sulden regeren ende voorsien. Want sou permant andere lieden wil straffen ende leeren / ende is hy hem selven bestraffelijck ende ongelert / die moet met recht hooren / wat leert gij anderen / ende en leert u selven niet : Op Predichts men sal niet steelen / ende gij sterkt selve : Op spreke men sal geen Overspel doen / ende gij doet 't selve / u groutwelt voor de Afgoden / ende gij berooft Godt van dat sijne / gij beroemt u des Wets / ende gij schent Godt doeg overtredinge des Wets.

Alle die dan aldus betoepen zija in de leere heylsaem / ende in de wandelinghe onbestraffelijck / die mogen Leeren / Vermanen / Bestraffen / Aytroepen / ende bouwen in den naem des Heren / haren dienst en sal niet sonder vrucht blijden / gelijckmen aen Moysen / Damiel / Eliam / Pelizeum / Esaiam / Jeremiam / Petrum / Paulum / Joannem / met alle waerachtige Propheten / Apostelen ende Dienaren Gods / die des Heren Woordt onbestraffelijck in kracht des Geests geypedicht hebben / wel gesien heeft.

Haer Leere heeft gesneden als een scharp Zwert / want het hadde kracht / vrucht / Geest ende naedzich / gelijck de Propheet seyt : Gelijck als den Regen ende Sneeuw van den Hemel valt / ende daer niet weder en komt / maer vochticht de Herde / ende maekte vruchtbaer ende wassende / datse zaet geeft om te zaen / ende bzoedt om te eten : Alsoo sal dat Woord dat wyt mijnen Munde gaet / oock zija / het en sal niet ledigh weder tot my komen / maer doen dat my behaeghe / ende het sal hem wel gelicken daer ick 't om sende.

In alle die met aldusdanigen sendinge of

Roepinghe / met aldusdanigen Geest / Leere en Leven tot des Heren Acherwerck in treden / als gesept is / dat zija de Herders daer af geschreven staet / namslijcken : ick wil u Herders bezoggen na mijn herde / die u weyden sulden met leere ende wijsheyt.

Hy zija de Leeraers / die daer vele wiffen ter gerechticheyt / ende sulden lichten als des Hemels klaerheyt / en als de Steyren altoos ende eendwighlijck.

Hy zija de Geesteljcke Bloeden ende Afdieren / die wyt de Fonteyne des Paradys (Christe) wuytjoepen / om vochticht en vruchtbaer te maeken dat gantsche Landt.

Hy zija de Geesteljcke Posten ofte Plaecten om de Purte Moysi / die behangen zija met den Capijten van Witte getwinder Zijden.

Hy zija de Iesigh Steyren / wyt de Steyren in Israell / die rontom dat Bedde Salomonis staen / ende betraeken 't / om der vreesen wille des nachts / haer Zwerden hebben sy op haer Lenden / ende zija bereyt om te strijden.

Hy zija de selven Hoornen ofte Basijnen des Gulden Jaerts / doeg welker Beklanck / Leere ende Predicatie / de Mueren van Jericho (dat is) alle valsche leere / kracht ende gewilt die tegen den waerachtigen Jhesu / Christum / ende sijnen volcke strijden / vallen / ende ter neber gaen moeten.

Hy zija de lieffelijcke Boden des Bredes die ons ellendige behoumet de Sondaren / Gods genade / gont / barmherticheyt / liefde en vrede Prediken / ende ons de goede dingen leeren.

Hy zija de selven ongemeten Bergen met Hoopen ende Liden beplantet / in wiens reuke ende schoonheyt haer verlustigen alle die den Heere vreesen.

Hy zija de scharme huse Kroone der bevruchte Vrouwen / die in wints nooden is / verciert met de twaelf Steyren.

Hy zija de Mueren des Aelwen Hemelschen Jerusalem / die gegeneibert zija op de twaelf Fondamenten / dat is / op den grondt ende leere der twaelf Apostelen.

Diet woerde Leesters / met foodanige en dieggeljcks heerliche beelden ende geijckenssen meer / wyden alle vroomte Herders ende Leeraers in de Schijft bereert / die de Heylige Geest Gods tot Disschoppen ende Doopstanders in sijn kerck / Gemeente en Hups beroepmeert heeft.

Wes mogen met den Heyligen Paulo seggen : weest onse navolgers / gelijck wy navolgers Christi zija : Want onse vermaninge en rechte niet tot dwalinghe / noch tot onepnigheyt / noch niet liste / maer gelijck als wy van Godt betoert zija / dat ons dat Euangelium toebetout is te leeren / alsoo spreken wy niet als willen wy den menschen behagelijck zija / maer Godt die ons herten preeft. Want wy en hebben noyt niet sneeckende woorden ongegarn (als gij wel weet) noch nae de glerigheyt gesmaen (Godt is dies een getingge.) Wy en hebben soch geen eere by den Menschen gesocht.

Wes / segge ick noch eenmael / zija de gete die met Christo vergaderen dat verstroyt is / verblinden dat getont is / ende geneest dat krank is ; Want sy werden van des Heren Geest

1er. 3.10.

Dan. 12.13.

De Reviere des Luffhofs. Gen. 1.10.

Mofes Plaecten. Exod. 27.9.

Cant. 3.7. Salomons Nachwoeker.

De hoornen des Gulden Jaerts. 10.6.20.

Vredoboden. Esai. 52.7. Rom. 10.15.

De heerlijcke lustbergen.

Apoc. 12.6. De Kroone der bevruchte vrouwe.

Apoc. 11.12. De Mueren Jerusalem.

De vroomte Leeraers Prediken nyt vroomer herten.

1 Tel. 2.4.

Rechte Leeraers die en pluymstrijcken niet. Waerachtige Prekers en soeken geen gelt noch menscheit prijs.

Eze. 34.12. Luce 11.13.

Geest gedruven / ende van de reyne ongeber-
wede liefde gedroogen: Sp waechen en wach-
ten op haren bevolen dienste vlijtighlyk / Sp
stryden met den gewyrtre ber gerechticheyde
alle dagen dapperlyk. Su schuuren / bryken /
en verflooren alle wat tegen Godts Woordt
is / niet met uytterlick getwelt / door yser en
weert / maer door de pzedikatie des Helygen
Woords / in getwelt des Geests / met des Hee-
ren Woord. Sp bouwen / zaepen / gieten /
en planten. Sp maepen dat typen af / s' ver-
gaderen hare vrycht en ende schoben / en boe-
rens in des Heeren Schuuren / en de vrych-
ten sullen blyuen in 't eeuwighe Leuen.

Mademael de Schrift van aldusdanige Lee-
raers hebben wil / als gesept is / is 't noodigh
dat wy hier dat leuen uwer Pzedikanten met
de wage en rechtswaer des Godlichen Woords
voorzitson oogen wegen en afmeten / op dat gy
sien meught hoe vrey sy van dat Wouster der
waerachtiger Bisschoppen / Pzedikers ende
Heereren / van den Helygen Paulo tot Timo-
theum en Titum aengetogen / in haren gant-
schen leuen en doen verchepden staen: Ende
datse dat rechte tegendeel zyn / die maer in ee-
nen valscheyn schijn / sonder Geest / Woord / werlt
ende waerheyt by der Werelt alsoo geuoemt en
worden.

Het is openbaer / liebe Lesers / als dat sy dat
nederige Ampt eens waerachtigen Bisschops /
Pzedikants ende Herders (dat een Ampt eens
Christelicken dienste is: Dat vol is / wantreer
dat 't recht bedient woert / met arbeyt / aemoer-
de / moerpe / soegen / betrachtinge / ellende / droef-
senisse / heups ende smerte) in eenen godloosen
pzaecht / Doytelijke heetlijkhayt verandert heb-
ben / alsoo dat sy van allen menschen / wens
namen in den Hemel niet gescheuen en zyn / sere
groeyest / ende hooge grouwet worden / dewijse
sy met alskuchen heetlijcken Mantel daer hee-
ren praelen / en met alskuchen schone schijn
bekleedt zyn / als met hoouerdige namen /
met valden / kruyden / kappen / lange klee-
den / onreyme reynghyde / met loossteren /
kercken / kloerken / oogen / gefanck / ruffen /
offeren / lange getijden / &c. Daer niet een
Arcteren der gantscher Schrift af geseft en
woert. Daer onder men den schuytelcken wolf /
dat aerdsche vleeschelike ganoet / de Anty-
christeliche verdoeringt ende doot - gedruwele
lichtelicken geypen ende sien kan. Want sy
andere niet en soekten dan Menschenen gunt /
ere / proncherpe / prael / leetchepe / woehed /
eygen profijt / goud / siluer / vlt efeh en bunt / &c.
Namen haer: Grestelike / Doetdes / Meesters /
Heeren / Wren / Gubadiamen / Vaders ende
Prouosts noemen. Ogh hoe vrey is 't van der
Wouster ende Pzedicay Ampt / Dienste /
Dooycheit / Gehuyt / Arden / Soeken / en
den verchepden / die sonder Gant / he / Gelo
ende veel klercken in des Heeren Wreht
getreden zyn / die aler Wereldschonpael /
Aptbergh / ende Wschaffet zyn indesten / die
alle dagen als onnosse Slachs - schapen voo-
des Heeren waerheyt sterben moerren / als
men in veel plaetsen der Schrift lesen en sien
magh.

Maer deser wisten ende kassen zyn vol rye-
ke van Balotshandel ende couerpe / Dogten
op worden geboden. Al omme bestaenlyk /
Woumenschenders / welker leetlijcken hand-
men in deser salken niet wot vermannen noch ve-

schuyden erliant: Oberduygh / Ontrethelg /
Onvermuytigh / Vaders / Schelbers / Or-
belceft / Onrechtverduygh / Leugenaers / Dol-
suppers / haer Casten zyn vol onreynghyde /
als Pharis sept. Hare Herren zyn dooyche-
ven met greeghyde / nuydigh op den gemen die
haer niet wat in den Wonde en geuen. Sp
Pzediken dat 't een ooyloge opstaent sat / ge-
lyk Michas leert. Sp hebben oogen vol
ouerspels / Sp sieten 't hups met hoeren / Sp
winnen haer kenderer buyten Gods Ouy-
nantie / Sp zyn ongelooygh / weder spainig /
hoouerdigh / eeghterlyk / den woort dinge-
hoofsaem / met der strick des Dypwils gebou-
den. Gock van velen die de waerheyt noch
niet en kennen / als eert lastt en schande der
aerden gearge. Hare verchuytelijcke leelijke
vrychen betuppen vooz de gantsche Werelt.
Sy stryden egen Christum ende Christus
Woordt / Sp haer alle Rome / sp scheldren
ende schenden alle de gene die den Heere van
herren soeken / lief hebben ende vrysen. Soma-
ma / het is onmogelyk alle haer leelichyden /
boeuerpen / Godloosheden / heynelicke ende
openbare lasteren / schanden / ende grottwe-
len te vertellen. O lieue Heere / hoe rechte
eben zyn sy dat tegendeel van den oprecht en
waerachtigen Bisschoppen / Dooyhanders /
Herders geworden. Eventwel rocht hem die
hoouerdige geslachte / dat sy Christum mo-
gen upt den Hemel halen / Godt verbenen /
de sondeil betgeuen / ende datse de rechte Pi-
laren / Hoofden / en de dogen der Gemeentest
zijn.

Ende hoe wel ich dit boozamelicken van
den Aonisthen Pzedikanten aldus geschreyt
hebbe / sullen eventwel de Lesers wotten / dat
ich de gene die haer des Woords roemdel / hier
mede niet vry en kenne / in gendelicke wisse:
Want sy in den gemenen looyhaers wandels
uypgenomen openbaer ouerspel ende kerreue
in dat soeken ende begeeren de sonbehooyge-
ken gewins / afgodetpe te droyden met Dooy-
ende Pzarnael / den Goddruyctigen vpaent-
ken te beletten / saem / rooden ende lasteren /
is 't gantsche wepnygh datse verchepden zyn /
uypgenomen somnyge Afgodetpe mesuoy-
ken des Woords / die soe niet loyhaer behouwen
en worden.

Alsoo dat ich vryse datse allen niet in haren
dren / die soe om loon dienen ende der werelt
hoycheit / die Grestelike Couerders in
Egypten zyn. De Priesters der hooggen. Wit-
nars van Daal / ende Propheeten van Jesa-
ber. Der dooters en Der woesters van des Hee-
ren Wijn berg. Bestneters des Landes
Blinde Wachters / en stomme Horden. Der
reuters bet godde woeders / ende onnietoo-
ders die hare waerren: Ziekeneters. Dals-
che Propheeten en geypende Wolven. Desse-
ders der Wouder huyten. Widen en Wo-
denaers / vpaender des kruys Christi / welker
eynde de verdoemnisse / de Dink haer God
ende haer ere schande is / ende op aerdsche
dingen gefinzijer: valschke Meesters / Meesters
der Serten / verdoelike kinderen / dwalende
soeken / verdoode Woomen / uypgedoetel / on-
vrychbaer / tweemaal gestoden / uypschuy-
ners van haer eygen beduyche / den welken
behouden is een dooticker dypsteyne tot in
eentwighheit / Antichristen / Spidnahanen / die
opgewaerent zyn upt den Par des Afgonts
om

1 Cor. 5. 6.
Ioan. 4. 14.
Ioan. 15. 8.

Dat dienlijk
ampt is int
een Heere
werk veran-
dert.
Apoc. 13. 8.
en 17. 8.

Mich. 10. 9.
Luc. 9. 3.

1 Cor. 4. 13.

Rom. 8. 36.

Apoc. 18. 15.

Esa. 28. 7.

2 Pet. 2. 14.
Baruch. 6. 9.

Rom. 2. 31.
1 Tim. 3. 2.

Ex. 7. 11.
en 8. 7.
1 Ti. 3. 8.
1 Reg. 12. 31.
1 Reg. 18. 25.
1er. 12. 10.
1er. 23. 10.
Esa. 56. 10.
Ez. 34. 18.
Ez. 42. 27.
Matt. 7. 15.
Matt. 23. 13.
Ioan. 10. 10.
Phil. 3. 18.
Nietant en
verker my
dels namen:
want aldus
werden de
valche Lee-
rers in de
Schrift ge-
noemt.
2 Pet. 2. 12.
Iud. 13.
1 Ioan. 2. 22.
Apoc. 9. 2.
Matt. 15. 13.
en 23. 12.
Luc. 11. 39.
Phil. 3. 19.
Tit. 3. 11.
Apoc. 21. 8.
Matt. 7. 1.
Ioan. 12. 47.
Rom. 1. 32.
1 Cor. 6. 10.
Gal. 5. 21.
Eph. 5. 5.

om den genen te beschadigen die dat teecken Gods niet en hebben in haren Dooz-hoofden / Somnia / soo sp haer niet en bekeeren / dat sp nae der Schryft al gericht zijn.

Niet mijn goede Lersers / dat ick iemandt rechte / ick weet wel dat 'er geschreben staet : En oordeelt niet / op dat gp niet veroordeelt en wert / verdoemt niet / op dat gp niet verdoemt en wert ; maer sp woorden van dien geoordeelt / die daer sprekt : Dat Woordt dat ick gesproken hebbe / dat sal hen oordeelen aen den jonghsten dage.

Die sulcke ende die gelycke werken doen / sprekt Paulus / en sullen 't Rijcke Gods niet besiten : wanneer nu dan iemandt de werken doet daer van dat Paulus sprekt / soo en wert hy niet dooz my en de menschen / maer dooz des Heeren woordt gericht : daeromme bidden wy u / dat gp dat leven uwer Predikanten met der Schryft wilt afmeten / soo mooght gp bevinden van wien sp gericht zijn.

Ellendige Predikers / welkers blindchept men wel bitterlyk betwonen magh / hoe goede waert u / dat gp nimmermeer gebooren en waert / want wanneer dit kost berganchelike wellustige pdele leven uyt geloopt is / so gp u niet om en leert (als voor verhaect is) sal Gods eeuwighe straffe / toorn / oordeel / de eeuwighe helse pijn / byand / wee ende doot / uwe eynde ende deel zijn / gelyck de Schryft dreyghet.

Dozsaek is dese / want gp Chystum verstoet / sijn Woordt veracht / dat de eenige spijse onser Zielen is / dat by wy eeuwiglyc leven moeten / daeromme 'et uwe onnuttelijcke leven straft / dat in den grond niet dan bleesch / bysk / werelt ende dypvel is / gelyck men sien magh / dat gp de arme zielen soo jammerlijcken verhoert / ende allen den genen die u salighept van herten soeken / ja in alder lief den met des Heeren Woordt vermanen / uwe verboertisc e Lerre / ende Godlofen handel in alle ceedelichept bestraffen / so byantlijck haren / beliegen / schelden / vercraden / om landt / erre / goed / leuen / in bloed bzenen.

Balam / Balam / hoe lange wilt gp den armen Ezel / die alder werelt laster / spot / ende schande om dat getuigenisse sijns Heeren Chyisti dzagen moet / dus onbermhercelijcken schooten ende slaen : ende nimmermeer met goeder herten aenuecken / hoe hy u met menschelijcken stemmen antwoordt / en straft uwe groote dwaeshept / dat hy van den Engel met den bloten zweerde / te weten van des Heeren Geest ende Woordt gekeert wert / dat hy u in uwen Godlofen wesen niet langer dzagen en kan.

Du wel aen / gp Cairns / Korahs / ende Balams zaet / rustet u in tegenweer / lieght / bedrieght / schendet / lastert / hatet / vercradet / schendet ende moordet / soo veel als in u is / alligeert alle Concilien / Schybbenten en hooge Meesters die van veel hondert jaren hier geweest zijn / beroept alle Heeren ende Dozften / Kiepers / Koningen / ende Brootmachtigen die op aerden zijn / gebuyt gewelt / konst ende kloekhept na alle u vermogen / het en helpt doch altemael niet / dat Lam sal 't overwinnen ende den strijd behouden / Gods volk sal triumphheeren / niet met uytterlijck Geweer ende Wapenen / maer in lydsaemhept / met Gods Geest ende Woordt / Jerusalein en

den Tempel moet geboutwet zijn / hoewel de Afoten / ende Sanabaliten dat beletten / wilsen niet van den dooden steenen / die nu met uwe onreynne voeten worden betreden op alle straten / en hoewel hem roeren alle poorten der Hellen / soo moet eventwel Babel vertwoest zijn / de Chien Koningen sullen haren dienst dypben / daer toe dat sp beroepen zijn.

Noch sult gp uwe tongen van smerte blyten / bitterlyke schrepen en wenen / om Dabels qualen willen / ende seggen : Wee de groote Stadt / die met Sijden / Purperen / en Scharlaken bekleedt was / ende overgult was met goude ende eedele steenen / en peerlen / in eender uure zijn sodanige rijkdommen vertwoest / want haer sonden repken in den Hemel / ende Godt denckt aen hare woerdehept.

Das Euangelium Chyisti sal gehoozt worden / de logen sal ontdeckt ende uwe blinde dwaeshept alle menschen bekent worden.

Ende soo ick ende onse lieve Broederen dooz den Doodt schoon afdingen / dat wy dat niet en sagen / so sal dat dan sonder twiffel tot sijner tijd noch eventwel geschieden / dat Gods Hepligen Geest dooz den weerdigen Man Joannem so opentlijck beloofte en geleert heeft :

gp hertneckige boose aerd / hoe lange wilt gp doch wederstaen den Hepligen Geest / hoe lange sal de waerhept van u gelastert ende de logen van u geprezen worden : hoe lange sullen uwe handen ende herten van dat bloed der onschuldigen dyppen ende nat zijn : Wert u boose leven / byest uwen Godt van herten / laet haren alle uwe glosen / goeddunckert ende menschen leere / tredet met ons in 't openbaer / handel met ons met des Heeren Woordt op dat 'et Euangelium recht magh gepredikt / en met uwe boom onstaeffelijck leven betoert werden. Och wout gp sulks doen so mooght dat onschuldigh bloedt onbergoten blyben / en de waerhept aen den dagh komen.

Maer ick sozge dat 'et gaen sal gelyck de Propheet seyt : De goddeloosen sullen een goddeloos leven voeren ende en sullen 't niet achten / maer de verstandige sullen 't achten. Want dat is aller Secten aert / die buyten Chystum en Chyistus Woordt zijn / haren Gzond / Gelooft en Handel met de zweerden te betweeren. De Roomsche / Ariani / Circumcellonere / Atherische / Swingelsche / en Munstersche zijn mijn getuigen / maer Chyistus met den synen die lijden en berdzagen.

Is 't niet een bedzoef de dwaalinge / dat de arme lieden willen Chyistenen zijn / daer sp sulke goddeloofse groutwelen dzyben / als ruyten / rooven / vangen / byanden / woogen / moorden / Ec. In den schijn / recht of men dat Rijcke Chyisti / de Heerlichept des Heeren / dat Woordt en Waerhept Gods met sulke verscheijckelijcke schanden moet betweeren en boozstaen.

Och neen / ellendige menschen / neen / alle die van Chyistus Geest gedreben worden / en kennen geen zweert / dan des Heeren Woordt / haer wapenen zijn een krachtigh yperig gebod / een lank sinnigh gedullich herte / een vast onberoerlijck Gelooft / een levendige hope / ende een onbestraffelijck leven / als gehoozt is : daer mede wil dat Euangelium des Rijks dat Woordt des Heeres ingezepdt / ende tegen alle Welsche Dozften betweert zijn.

Lieve Lefer / nemet waer / hebt gp eenige lieve.

Luc. 11. 38. Phil. 3. 19.

Joan. 6. 27.

Matt. 4. 4. Deur. 8. 3. Sap. 16. 26. 2 Ioan. 1. 8. Iud. 1. 3. Apoc. 21. 8. Deur. 8. 3. Matt. 4. 4.

Num. 22. 26. Hoe men ook Babel Meestert. Sal even wel niet geholpen worden. Let. 51. 11.

Apo. 17. 14. 2 Ekd. 2. 6. 2 Ekd. 4. 1. 1 Pet. 2. 5. Mat. 16. 19.

Ap. 17. 2.

Ap. 1. 8. en 18. 16.

Mat. 3. 14. 2 Cor. 3. 15.

Act. 7. 51.

Ekd. 1. 15. Mic. 3. 3.

Dan. 12. 20.

Die met den zweerde vechten en kennen Chystum niet.

Chystum en de sijne moeten lijden.

Ekd. 13. 9. Ep. 6. 17. Heb. 4. 12.

Mat. 16. 18. byese.

Mat. 16. 18. **breest Gods / soo kreert doch uwre Bisschoppen /**
Propheten / Herders / ende Leerers recht be-
kennen / en gedenkt dat 'er geschreven staet :
Saet uyt dan haer ende scheidet van haer af /
 Ela. 52. 15. **ende roert niet aen dat onreyn is / soo sult gy**
mijn Sonen en Dochteren zijn / sprekt de Al-
machtige Heere / noch eenmaal : Saet uyt op
 2Cor. 6. 17. **dat gy niet deelachtigh en wordt haerer sonden /**
ende niet en ontfangt van haren plagen / ge-
 Ap. 18. 4. **denkt doch dat ons des Heeren mont alsoo ge-**
sproken heeft / wacht u booz de valsche Pro-
 Matt. 7. 17. **pheten / die tot u komen in schaeps kleederen /**
 Dit vertred- **want inwendigh zijn sy grijpende Wolven / by**
 ende uyt- **hare buchten sult gyse kennen. Men en kan**
 schudden **geen bywye lefen van dooznen / noch geen bij-**
 en is hier an- **gen van den distelen.**
 ders niet. **Sp zijn 't fout dat krachteloos getwozden**
 Matt. 5. 3. **is / dat nergens toe nut en is dan dat men 't weg**
werpe ende vertrede / gelijk de Heere spreekt.

Dan van ha-
ren Gods-
dienst af-
scheiden.

Ik meene
Paulus heeft
hier des We-
relds Preker-
wel beschre-
ven.
3Ti. 3. 1.

Matt. 7. 15.
1Tcl. 5. 22.
Ioan. 10. 5.

Matt. 15. 14.

Act. 2. 17.

1Cor. 10. 12.

Matt. 6. 24.
Luc. 11. 23.
Matt. 32. 30.

is / dat nergens toe nut en is dan dat men 't weg
werpe ende vertrede / gelijk de Heere spreekt.
Soruma / sy zijn de gene daer ons Paulus booz
gewaerschouwt heeft / en sepd : Gy sult we-
ten / dat in de laetste dagen sullen grouwe-
lijke tijden komen / want daer sullen men-
schjen zijn / die van hem selven veel sullen hou-
den / gierigh / grootspokers / hoberdigh / la-
steraers / den ouden ongehoorsaem / ondank-
baer / ongeeffelijck / stuer / hertnecligh / onber-
soenlijck / schenders / onkupsch / wilt / ongoe-
digh / veyraders / wezckers / opgeblasen / die
meer beminnen de wellusten dan Godt / die
daer hebben eenen schijn des Godsaligen Le-
vens / maer sijn kracht versaken sy / ende sulke
mijdet.

Rademacl gy dan met oogen siet / ende met
handen tastet / als dat uwre Herders en Predi-
kers / soodanige lieden zijn als hier verhaelt en
aen so veele plaetsen der Schrift geboden ende
vermaent wert / dat wy ons van sodanige sul-
len afmaken / haer schoutwen / mijden en vlieden /
Ec : Daeromme is 't dat wy openbaer leeren /
haer verboerische Predikationen niet te hooren /
hare Sacramenten niet te gebruiken / ende
met haren valschen Gods-dienst niet gemeen
te zijn.

Segget liebe / wat Godsalighpedt kan doch
Israël van Assyrien / Egypten / en Babilonien
halen :

Hoe kan den rechten Gods-dienst by den
Priesteren Baals bevonden worden :

Hoe meught gy van den ongeleerden in God-
delijke saken tot 'er gerechtighpeyt recht geleert
worden.

Hoe kont gy doch Christus van Antichristo /
en Gods Woordt van den valschen Propheten
leeren.

Hoe kont gy van den verbloekten Gebe-
nedijt / en van den blinden recht geleert worden.

Hoe wilt gy water uyt drooge Fonteynen
scheppen / en vruchten van dooze boomen pluc-
ken.

Hoe kont gy deelachtigh zijn / beyde des Hee-
ren Casel en der Duppelen Casel.

Hoe kont gy te gelijk drincken den Kelck des
Heeren / en den Kelck der Duppelen / in de Ge-
meenschap Christi zijn / en in de Gemeenschap
Antichristi.

Gy en meught geen twee Heeren (die con-
trarie den anderen zijn) te gelijk dienen / gy
moet den eenen lief hebben / en den anderen ha-
ten / den eenen aenhangen en den anderen ver-
laten. Gy moet met Christus zijn / of tegen hem /
met hem vergaderen / of tegen hem verstopen.

Wengesen wy dan door des Heeren Genade /
utwer Predikanten / Sendinge / Leere / en Le-
ven met soo open oogen insien / hoe dat sy van
sefs loopen / Gods Woordt verbalschen / een
moetwilligh vleeschelijck lefen voeren / dat ar-
me volck verleden / en soo grondelijcken van
der Schrift vermaent worden / dat wy soo-
danige Predikers laten / schoutwen / en mijden
sullen / dewijle sy soo plat tegen Christus en
Christus Woordt staen / begetrey wy oock in
deser salie ons Herders stemme gehoorzaem
te zijn / gelijk allen vromen Schapen Christi
dat behoort / want den gehoorzamen is dat
 Ioan. 10. 4. **rijcke belooft / gelijk de Schrift seyt : Niet den**
genen die daer seggen : Heere Heere / maer
 Matt. 7. 21. **die den wille mijns Vaders doen / sullen in dat**
Heerelrijk komen.

Ende hebben also na het inhout van Godts
Woordt ons van hare Leere / Sacramenten / en
Gods-dienst afgekeert / ende betuygen dat met
mond en lefen / met goed en bloed booz Heeren
en Doozen / booz Steden en Landen / u ende
der gantscher Wereldt tot vermaeninge / leere
en achtwijnsge / op dat gy alle te samen / beyde
Leeraer ende Toehoorder / recht moght optwa-
ken / de waerhept nadencken / boete doen / dat
Krijke en de Gemeenschap Antichristi verlaten /
ende in dat Krijke ende Gemeenschap Christi in
trede / en also uwre arme ellendige zielen / uyt
den nette des ongeloofs beware / ende ewigh
saligh werden moogt.

Want wy hebben veel liever ellende / armoe-
de / druk / hongert / dooz / hitte / koude / banden ende
dood in onser sterffelijken vleesche te lijden / en
by des Heeren Woordt te blijven / dan dat wy een
rupm byz lefen met 'er Wereldt sullen voeren /
ende souden om een soo vergankelijck kozt lefen
onse arme naeckte Zielen in 't verberden byen-
gen.

Wy achten dat met den Hepligen Petro /
 Act. 5. 30. **dat 'er nutter sy Godt te hooren dan de men-**
schjen / ende met de liebe kupsche Susanna te
vallen in de handen der menschen / dan te val-
 Dan. 13. 23. **len in de handen Gods. Alle die den HEERE**
byezen mogen Lesen en Richten.

Hier volgen de Tegen-
spreuken Babels.

De wel / redelijcke Leesers / wy hier een
klaer ende goed onderschept tusschen de
rechte Predikers / en den valschen Predikers
aengewesen hebben / ende waerom wy den
valschen niet hooren en mogen / alsoo dat icht
hope / dat de Godbzuchtigen / die des Heeren
Woordt booz recht bekennen / den grond en
waerhept met vollen handen grijpen mogen /
soo vint men dan noch onder den selven Pre-
kers / die een part wel bekennen / dat haer
sake na der Schrift niet bestaen en kan / even-
wel dewijle sy uyt Godt niet gebooren zijn /
Godt niet byezen / Wereldt / Dupck ende dat
onbehoorzijcke getwin soecken / hebben sy som-
mige spreucken uyt der Schrift gebroken daer-
mede sy de eenboudige simpele herten / ende
die booz dat krupte Christi en verschicken
hebben / wijs maechen / dat men hare Leere
wel hooren en de Kercken-dienst wel genietet
magh / op dat sy by dat sozelloof lefen lij-
ven / en goede dagen hebben mogen / geben booz
 # 1 **teff**

Matt. 23. 1.
Hier maken
sulke Pre-
dikers hen
selven tot
Pharizeen en
Schrift-ge-
leerden.
Matt. 16. 6.
Mar. 8. 15.
Luc. 12. 1.

ten eersten dat Christus spreekt: Op Moyses stoel sitten de Schrift-geleerden ende Pharizeen / alle wat sp u seggen dat sp sult houden dat houdt ende doet / maer na hare wercken en sult sp niet doen. Hier upt beslupten sp dat gelijck als de Schrift-geleerden ende Pharizeen sitten op Moyses Stoel / ende hoewel sommige suerdeegh onder den soeten deegh vermengden / daer vooz de Heere zijn Discipulen waerschoutode / eventwel sepden: Alle wat sp u seggen / dat sp sult houden / dat houdt ende doet / dat sp doch nu alsoo sitten op Christus Stoel / hoe wel haer leere ende handel niet altesamen oprecht en suyper en is / dat mensche evenwel hooren sal wat sp in Gods leere nakomen / maer niet na haer wercken doen.

Hier op antwoorde ick ten eersten / en byzage: Of sp dan met den Schrift-geleerden en Pharizeen willen eens zijn of niet: spreken sp ja / soo moeten sp selve Riechters zijn / dat sp mede-genooten der gener zijn die Christum gekruysd / Stephanus gesteenicht / de Apostelen gegeeffelt / den Heiligen vervolghet hebben / ende die met dat eeuwige wec soo menighmael gedreyghd zijn / soo mogen sp ook als dan vooz den Heere en sinen gerichtte wel met recht verschycken en byzenen: Maer spreken sp neen / soo en kunnen sp met dese spreuke niet bewijzen.

Ten anderen segge ick: Soo sp dese spreuke willen inboeren quasi argumentum à simili, dat sp moeten aenmercken / als dat dat heet op Moyses Stoel sitten / Moyses Wet met sijne Ceremonien recht prediken ende plegen: Dit selve hebben de Schrift-geleerden en Pharizeen alsoo gedaen / sp hebben de Wet met hare Ceremonien ongebooken gelaten / en daer in niet verandert / hoewel sp sommige supersittien daer by gebruyckten / gelijck men sien magh: want hadden sp dat verandert soo en hadden sp op Moyses Stoel niet geseten.

Gelijck dan de Schrift-geleerden ende Pharizeen saten op Moyses Stoel / also moeten ook dese nu bewijzen / dat sp op Christus Stoel sitten / (dat is) sp moeten bewijzen dat sp Christus Euangelium / Doop / Nachmael / Afsnijdinge / en alles recht prediken ende gebruycken / of dat argumentum à simili, en kan niet gestaen. Maer wannere sulks gestiedt / als dan moghtmen de Schrift raed-bragen wat sp neffens sommige menscheelijcke toefsettinge lijden ende dragen konde. Doch ick weet wel datse niet te binden en zijn.

Ten verden / segge ick: Nademael de Schrift-geleerden en Pharizeen op Moyses Stoel saten / de Wet die op Christum wijsde / met de Wettelijcke Ceremonien leerden / ende gebruyckten / als vooz verhaelt / heeft Christus den volke en sinen discipulen op dier tijd noch tot haer aengetwefen / want de Wet en was noch niet volpind / dat volkomen Offer / dat alle figurelijcke Offeren soude af doen / en was noch niet geoffert / de godijne des Tempels noch niet gescheurt / en die Beelden en schadulven / en waren in dat nieuwe blijvende wesen noch niet verandert. Maer doen t nu alle na der Schrift was uptgericht / ende in Christo nieuwe geworden / heeft sp niet den Schrift-geleerden ende Pharizeen met Moyses leere / maer sijne Discipulen met sijne leere uptgeschilt ende gesepd: Gaet in de gantsche Wereld / ende predickt dat Euangelium allen Creaturen / en leertse onderhouden al wat ick u bevolen hebbe.

Gelijck dat dan nu een nieuwe wesen in Christo en dooz Christum gewoorden is / ende Moyses Volk tot den Predikers van Christo vooz sinen doot hier getwefen zijn / die sijn Wet en Ceremonien recht leerden / ende op sinen Stoel saten / alsoo werden top nu in dat Nieuwe Testament na den doot Christi tot den Predikers getwefen / die op Christus stoel sitten / sijn Woord onbestraffelijck leeren / ende sijn Sacramenten soo gebruycken / als de Schrift leert.

Maer vooz die die Christus Dooydt verbaeschen / sijne Sacramenten misbruycken / dat Volk verlepden / een wolt roecheloos leven voeren / waerschoutodt ons de Schrift aller wegen / dat wise sullen blieden / mijden / en van haer afscheyden / in onse huyfen niet ontfangen / want sp op Antichristus stoel sitten / niet op Christus stoel / als gehoozt is.

Ten anderen / geven sp vooz / dat Paulus seyt: Den Geest en blust niet upt / de Propheetien en verachtet niet / proeft alle dinge / en dat goede behoud / mijdet allen bofen schijn:

Antwoorde ick / van wat Geest en Propheetien Paulus dit gesproken heeft / werdt na mijn beduncken / van hem selven wel verclaert: want soo hier des Apostels meynunge so waer / als dat top ons tot openbare Verboerders in openbare Afgoden-diensten en huyfen maken sullen / om aldaer haren Geest ende Leere te beproeben / daer top doch so klaerlijcken weten / dat sp des Heeren Woord ende Sacramenten verbaeschen / niet dan vleesch en buyck soecken / ende dat sp soo verre buyten Christus Geest en Woord zijn / soo hadde Paulus in hem selven twisfijgh getweest: Want sp seyd / dat top ons van sodanige sullen afscheyden / mijden en blieden / gelijck gehoozt is.

Och neen / Paulus heeft dit van den Buyten-predikers niet gesproken / gelijck de Schrift-geleerden ende Pharizeen waren / noch van de Afgodische-papen in Egypten ende Babyloniën / &c. (verstaet wel wat ick meyne) maer sp heeft dat van den Propheeten / Herders ende Leraers binnen der getreynnten gesproken / dat men haren Geest niet sal wtblusschen / haer leere proeben / dat goede behouden / ende soo sp iets wat voozgaven dat der Schrift en Beloofte niet gelijcksojnigh waer / mijden: want soo perande propheetie heeft / die moet den gelooft gelijck zijn / ende dit is t selfbe dat Johannes sijn Discipulen vermaent ende sprekt: Albetleeste / en geloobet niet eenen pegelijcken Geest / maer beproebet de geesten of sp van Godt zijn. Ook magh dese spreuke / mijdet allen bofen schijn / wel als een sonderlinge spreuke vooz hem verstaen worden / die tot den voozgenoemden niet behoortigh en is.

Mijn goede Leersers / top hebben wtve Predikers in haren Geest ende Leere soo wel beproeft / dat top met goeder Conscientien wel dooren seggen / dat sp niet upt Godt en Gods Woord / maer upt den put des afgronds / byzake en berst zijn. Sogt lieve Leser / hoe salmen doch die vooz Leeraers bekennen / die so moet-willighlijcken tegen Gods Woord strijden / wat gemenschap heeft doch dat licht met t dunsfermissen / en wat eenigheyt heeft Christus met Belial: het is ten meestendeel enkel verwoeringe ende gebruyckte wat sp leeren en handelen. Mijn leser verkeert top dit wooyden niet / want

Luc. 23. 46.
Ioan. 19. 11.
Act. 7. 38.

Wat het zy
op Moyses
Stoel sitten.
Matt. 15. 3.

Wat het zy
op Christus
Stoel sitten.

Ioan. 19. 8.
1 Cor. 5. 6.

Mar. 16. 15.
Mat. 28. 19.

2 Ti. 3. 16.
Tit. 1. 5.

Matt. 7. 15.
Ioan. 10. 1.
Rom. 16. 16.
1 Ti. 6. 10.

1 Tess. 5. 11.

1 Cor. 4. 1.

Rom. 12. 7.

1 Ioan. 4. 1.

Apo. 13. 2.
en 9. 2.

1 Cor. 6. 14.

want dat ick de waerheyt schrybe / magh ick niet haer eppen Leere / Sacramenten en Leven booz de gantsche Wereld betuygen.

En derden seggen sy / waerom datmen haer niet hooren wil / daer doch de Wijzen upt den Oeffen Herodem wel gehoozt hebben.

Antwoord: dese spreucke dunckt my soo kinds te zyn / dat sy in geender manieren antwoordt weerdigh en is. Want Herodes anders niet gedaen heeft dan dat hy dooz oudezichtighe der Schryft-geleerde / den Wijzen de Stadt betreckende daer der Joden Koninck soude gebooren zyn / ende dat noch upt bloetgieriger herten / gelijck de nablogende daed mede brenghet. Hy schickte haer na Bethlehem / ende sprack: Gaet henen en verneemt neerstelijck na dat kindken / ende wanneer gy dat gebonden hebt soo seght my dat weder / op dat ick oock come ende bidde dat aen.

Herodes vreesde / als hy hoorde dat den Joden een eppen Koninck gebooren was / dat hy mogelijk sijn rijk ende heerlijckheyt verliesen mocht / sprack hy upt enckel gebovnsstheyt ende listigheyt met den Wijzen / als die na des kinds doop begeerigh was / op dat hy sulchs in tijds mochte doozhomen. Want als hy sagh dat hem sijn huychelerpe falseerde / is hy seer tooznigh getwozden / ende betweers sijn tyranisch Godloos gemoet / hy vertwozghde alle de onschuldige twejarige kinderen / ende daer beneden / die tot Bethlehem en daer omtrent waren / op dat hy oock den gebooren Koninck binden mocht / gelijckamen mercken en sien magh.

Och mijn goede Leeser / hoe recht beroepen sy haer op desen gebovnsden / leugenachtigen / eergierigen ende tyranischen Herodem / want sy doch ten meestendeel al van gelijcker geest ende aert zyn / het is haer soo hertelijck leet dat Christus weder dooz sijn Woord gebooren is / sy boeren een gebovnsden schijn met Herodes / ja liegen / ende seggen / hoe sy 't van herten meenen / ende oock recht booz hebben ; maer sy vreesen booz haer schandelijck getwin / rijk en luyf leven / so Christus in dat regiment quame / gelijck Herodes vreesde dat hy sijn rijk verliesen soude / ende staen na dat verdooven der vromen / gelijck Herodes nae den bloede Christi dede / als gehoozt is.

Mademael sy dan soo openbare gebovnsde leugenaers en aerds-gefinde zyn / die oock wel een part op bloet loeren / als men aen sommige plaetsen sien magh. Hierom soo willen wy oock in dese sache den Wijzen tot een boozbeeldt nemen / die dooz een Hemelse in-spraak vermaent / niet weder tot Herodem en quamen / ende dooz Gods genade des Heeren in-spraak / raet / leere en vermaninge trouwelijck waer nemen en ons tot die keeren / die ons Christus in der kracht aenwijsen / en na den Geest in der waerheyt recht leeren en boozdagen.

En vierden / seggen oock sommige : of oock al schoon de Dupbel Gods woord predicht / waerom datmen hem dan niet hooren en soude.

Dese onnutte laster-monden wil ick ten eersten so antwoorden / dat 't wel goet waer / dat sy 's Dupbels geest / aert en natuere van Christus Geest / Aert en Natuere recht leerden van den anderen scheyden / eer sy sulcke ongesouten leelijke woorden den armen volcke boogzagen.

De Dupbel is van den beginne een leugen-geest geweest / hy sal dat oock ongetwijffelt blijven eentwelijck. Mademael hy dan soo een

leugenspreker is / die de leugen sijn egentlijcke aert / natuere / wijs / en werck is / gelijck de Heere spreekt / hoe kan hy dan Gods Woord / dat de waerheyt is / en dat sijn leugenachtige aert en natuere soo plat tegen is / upt rechte meeninge pemaend leeren en aentwysen.

Ende so hy schoon de waerheyt recht sprack / en Christus sijnen prijs gabe / soo doet hy dat doch upt valscher herte / want hy is een Dupbel / en de waerheyt en is niet in hem.

Hy bekende Christum na den inhoudt sinner Woorden recht / doen hy seyde : En zyt Christus de Heylige Gods / gy zyt Christus de Sone Gods : eventuel en woude Christus sijn bekentnisse niet / straste hem / ende sprack : Twijght / ende vaert upt van hem. Want sijn bekentnisse geschiede upt dupwelscher herten / als gesept is.

En tweeden segge ick : Soo pemaendt des Dupbels stemme hooren wil / die en derf niet verre loopen / hy vindse (eplacen) in allen plaetsen wel / alle wie leugen spreekt / die spreekt upt den Dupbel. In den beginne sprack hy dooz de Slange / in Israel dooz de valsche Propheten / ende nu dooz den monde sijnder Predikanten / op dat hy de Wereldt bedrieye ende van de rechte waerheyt afskeere / datse nimmermeer saligh en werden.

Mengessen hy / (segge ick /) dan soo een leugen Geest / wederpartye Gods / verbalscher der Schryft / ende moorder der Zielen / van den beginne af geweest is / noch is / ende eentwigh blijven sal / die niet goets leeren noch dzagen en kan / delwijle hy van natuere onrepp / leugenachtigh ende valsch is / ende alles goets vbandt is / willen wy onse ooren dooz des Heeren genade booz sulche lasterlijcke reden toefluyten / den Dupbel met allen Leugen-predikers / na inhoudt van Gods Woord / onsen rugge toe keeren ende met trouwter ernst bebluytigen / dat de gantsche Schryft op Christum wijst / om hem te hooren / Christus op sijn Discipulen / ende de Discipulen op soodanige Leeraers / die in leere ende leven onstaaffelijck zyn / gelijck hier verhaelt is. De barmhertige / genadige Heere wil alle vrome herten booz die Herodische Geslachte / en booz des Dupbels Predikers eentwigh bewaren. Amen.

En vijften / seggen oock noch sommige / als dat dat uptwendigh gehoozt wel vyz staet / wanneer wy ons van haer niet verboeren en laten.

Antwoorde ick / dat de Leeser / ten eersten / wel moet aenmercken / hoe dat Gods Volck / al van Abrahams tijden af / een afgesondert Volck geweest is / ende besonder van Moses aen sijn eppen besondere Predikers / Leere / Ceremonien / Opdeninge ende Gods-dienst / tot noch toe gehadt heeft / gelijckamen in allen plaetsen dooz den gheheelen Moosen leesen ende sien kan.

En tweeden / dat Israell van Gode bevolen was / soo wanneer een vals Propheet onder haer opsonde / soo hy oock schoon trecken en wonden dede / dat hy sterden soude.

En derden / dat Israell geen Leere noch Gods-dienst van eenige vzeemde natien / die oen haer lagen / moeste leeren of halen / maer hem vast aen de Wet ende sijn getrugenisfen houden wroesten.

Een Duyvels geest kan Gods Woort niet prediken.

Des Duyvels bekentenis / hoe wel in den schijn recht, bevindt den Heere niet wel. Luce 4.41.

Ioan. 8.44. Gen. 3.4. 1 Reg. 22.23.

Ioan. 8.44. Gen. 3.4. 1 Ioan. 3.8.

Deut. 18.17. Mart. 17.5. Marc. 9.6. Mart. 19.14. 1 Tim. 3.16. Tit. 1.6.

De vijfde tegenspreuke.

Gods Volck is tot noch een afgesondert Volck geweest.

De valsche Propheten moesten sterfen. Deut. 13.1. en 18.19. Israell en heeft sijnen Gods-dienst niet van de Heydenen mogen halen. Eka. 8.11.

De derde tegenspreuke. Matt. 2.3. Hier maken hen sommige geleerden selve tot Herodianen.

Herodes geveynsde logen ende schalckheyt.

Herodes tyraanische bloet-moorden. Mart. 2.3.

Matt. 1.12.

De vierde tegenspreuke.

Ioan. 8.54.

Ten vierden / doen nu sommige goddeloose koningen opquamen / gelijk Jeroboam / Achab / Manasses / ende sulcke meer / die haer eygen gerechtigheden ende afgoderpen / meer als des Heeren Woordt ende rechten Godts-dienst bennimen / ende der valscher Propheten beel werden / die dat Dolck van den Heere ende sijn Wet afkeerden / dat daer tegen de trouwe Propheten / Esaias / Jeremias / &c. gena-dighlijck van Godt verweckt werden / die de onghoozaeme afgodische koningen ende valsche Propheten upt des Heeren mondt bestraf-ten / dat gemeene Dolck troutwelijck booz haer waerschoutwden / ende sepden : En hoorz niet de woorden der Propheten die u Prediken ofte Propheteeren / sp bedriegten u / sp Prediken haer 's herten goetduncken / en niet upt den mond des Heeren. Welcke Propheten oock op Christusum / op sijn Rijck en Argument heerlijken gewesen hebben.

Ten vijften / dat Christus oock in sijn Rijck / Gemeente of Kercke / gelijk als Moses in sijn Kercke sijn eygen Predikers / Leere / Ceremo-nien ende Oordeningen bestelt heeft. Daer by dat alle waerachtige Christenen leven en eeu-wigh blijven moeten.

Ten seften / Dat ons de Heplige Apostelen ovet al leeren / raden / ende vermanen / dat wy ons in de Leere ende Godts-dienst / van allen den genen sullen afschepden / gedoopt of ongedoopt / die met Christusum Geest / Leere / Odeninge ende Doorzbeeldt niet en stemmen ende een zijn.

Ten seunden / Dat de geheele Wereldt / met haeren Geest / Leere / Sacramenten / Gods-dienst ende Leven / van Christusum Geest / Woordt / Sacramenten / Gods-dienst ende Doorz-beeldt / bezre verschepden zijn / en (epla-cen) niet dan een nieuwt Sodoma / Egyptus ende Babel zijn.

Ten achtsten / Dat alle die / die Godts Woordt bekennen ende sijns Geests deelachtigh zijn / daer toe beroepen zijn / dat sp als een licht upt der dupsternisse schijnen / ende booz de we-reldt rechte lichten sullen / dat sp dat goddeloose wesen met mondt / werck / leven ende doodt bestraffen / des Heeren Hepligen Naem / Woordt ende Wille bekennen / ende met een bzoorn onbestraffelijck leven nae de Schzift be-woeren sullen.

Ten negenden / Dat 't beter is aen een Mo-lensteen gebonden te zijn / en in de Zee gewo-zen te worden / dan een van den allerkleensten te veretgeren / die aen Christusum gelooven.

Ten tienden / Datmen wel bedencke / waeromme of upt wat oorzacke men sulcke Predikanten hoorz / want soo men haer hoorz om van haer geleert te werden / soo soecktmen de waerhept by de leugen / ende dat leven by den doodt / maer wilmen van haer niet zijn / doch soo hoorz een byzpeht gebuycken / gelijk sp dat noemen / soo moetmen bekennen / dat sulck een hooren geen hooren / maer pdel-hept ende geveynshept zp / daer mede men Christusum Geest / Leere / Odeninge / Raet / Vermaeninge / Tenteente ende Kercke ver-acht Antichristus verborcingen / grootwelen / afgoderpen / rijck en gemeente sterck / hem de wereldt in den quaden schijn gelijk stelt / met de wereldt hupchelt / meenigh Godbzuechtigh kind bedzoeft / en ergert / twist onder denbo-zmen aentrich / ende dat onschuldigh bloed ver-

gefs acht / dat om die sacken wille aen veel plaetsen vergoten wert.

Siet mijn Leesers / alle die den Heere bezre-ten / ende dese tien articulen hier met den kort-sten aengewest / met des Heeren Geest ende Woordt recht oorzdeelt / die sal over desen grondt niet houden / u act sal des Hepligen Geests raet en vermaeninge wel troutwelijcken waer-nemen / de wereldt met leere ende werck be-straffen / den boesen schijn mijden / en onstraffe-lijck in des Heeren huys wandelen.

Maer soo bezre den valschen Gods-dienst aenghaer / troosten hen de lichtveerdige onder malkanderen / ende seggen soo : Men magh sijn kinderen wel Doopen laten / want het kind is reyn / het water is reyn / wasschen ende baden is reyn / &c. Oock maghmen der Pre-dikanten Nachtmael wel genieten / want hoe wel dat in Afgoden huysen geschiet / soo en hebben mi doch de Christenen geenem Afgodt meer / eeten 't oock niet / dan booz Broodt ende Wijn / die doch den reynen reyn zijn / want den reynen (seyt Paulus) zijn allen dingen reyn / wijsen op Haman den Hoofman des koninkis in Sprien / ende op dat huys Hammon / ende seggen soo / wy en achten der Papen Afgode-rye niet / maer wy bidden die aen die Hemel en Aerde gemaecht heeft / &c.

Antwoorde ick : Kanmen ons maer een kerachtige spreucke upt de gantsche Schzift hier booz byngen / dat oureynighept / sonde / ver-valschinge der Ovdinantien Gods / afgoderpe / onghoozaemhept des Woordts / ende hup-chelrye den reynen / dat zijn de waerachtige geloovige / ergens reyn ende byz gestaen hadde / soo moghtmen doch een weynigh nadencken / maer mi weet ick waerachtigh / dat dat niet geschieden en kan.

Och mijn liebe Leeser / hadden de liebe man-nen Gods de Schzift also verst aen / gelijk dese arme lieden doen / grensins en hadden de drie jonge Helden hen in den Oven laten werpen / de oude eerlijcke Eleazarus / de Godtbezrefende deughtsaeme Moeder met hare seben Sonen / de Heplige Propheten / Apostelen ende bzoorne getuppen Gods hadden haer leven wel gebuyt / de zwaere martelisatie ende pijn ontgaen / en geseyt : Den reynen zijn alle dingen reyn / liebe Heeren wy willen 't geerne doen.

Och neen / mijn goede Leeser / neen : Dat onreynne en wil van den reynen niet gevoert zijn : Hoert niet aen / sprekent Gods Geest dooz Esaiam ende Paulum / dat onreyn is / dat is / dat van de Schzift verboden is. Wat baet dat / dat hem pemandt van den dooden laet reyni-gen / wanneer hy den dooden weder aentoeert : Is 't niet enckel dwaeshept datmen sijn kleet wascht / en dat weder in den dreck tredet.

De Schzift leert openbaer / dat de gerechtige upt sijn geloove leeft / ende een goede boom goede byuchten dzagen moet / ick weet wel getwis / dat een ootmoedige nederige Ziele nimmermeer met Goudt / Percken / of koste-lijcke kleederen veel proncken of pzaen sal / of dat de gene die Godt bezreft / eerlijck / hupsch ende nuchteren is / beel met eerloose Wijven dzincken / sprekken / singen ende danffen sal / want de bekentenis / bzeese ende liefde Gods ende sijns Woordts weeten hem / ende wanneer hy sullus dede / moestmen bekennen dat sijn licht dupsternisse / ende sijnen wandel dat Woordt niet gelijkmaetigh en waere. Alsoo en betaemt het

Gods genade ende trouwe over de sijne. Israël werdt gewaer-schouwt dat sy de lengen-sprekers niet hooren en soudon. Elai. 23. 16.

Christus heeft sijn ey-gen Leere en Ordeninge. Marci 18. 17. Matt. 16. 14.

Matt. 15. 14. Ioan. 10. 5. Rom. 16. 16. 1 Tim. 6. 11. 2 Tim. 2. 16. Tit. 2. 12. 1 Ioan. 1. 10.

Apoc. 11. 3. en 17. 2. Alle ware Christenen moeten des Werelds lichten zijn. Matt. 5. 14. Phil. 2. 5. Eph. 5. 8. 1 et. 2. 9.

Matt. 18. 6.

Merckt wat vracht upt dat ydel ge-hoor der Predikanten volght. 1 Thef. 5. 12. 1 Tim. 3. 14.

De sefte ten-gen-spreukes

Alle god-loosheyt wort met 's Heeren Woordt verciert. 1 Cor. 8. 4.

Tit. 1. 15.

1 Reg. 5. 17.

De recht-ge-loovige zijn de reyne. Ioan. 13.

Dan. 5. 18. Matt. 6. 18. en 7. 1.

1 Cor. 6. 17.

Esa. 52. 11. Onreyn ende doot is dat, al wat van Godt ver-boden is. Eccl. 3. 5.

Aba. 1. 4. Rom. 1. 17. Gal. 3. 11. Heb. 10. 38. 1 Pet. 3. 4. Act. 12. 21. Luce 7. 25. Soo de man is, alsoo is oock het gebaoc.

het oock niet / dat de gene die hem des Woords roemen willen / der Predikanten Verboeringe / Afgoderpe en Goutwelen met de Schijft bestraffen willen / dat sy met haer Leere / Sacramenten ende valschen Godts-dienst vermengen sullen / want seggen sonder doen en sicht niet / en hebt geen gemeenschap met de onvuchtbare wercken der dupsternissen / maer strafte veel meer.

Matt. 23. 2. Rom. 1. 32.

Ephes. 5. 11.

Wat ons Godt toe laet, dat is reyn.

Is waer / den repnen zijn alle dingen repn / verstaet 't die niet tegen Gods Geest en Woord en zijn / want niemandt en woert repn in de Schijft genoemt / dan die hem nae des Heeren Geest en Woord schickt : alle die een niet het Woord zijn / die zijn alle toegelaten repne dingen repn / Eten / Drinken / Kledinge / Hups / Hof / Landen / Gout / Silber / Houtwe / Kinderen / Goet / Wisc / Blesch / Waken / Slapen / Spzeken / Zwijgen / ende al wat ons Godt tot nootdrift geschapen ende geschickt heeft / want dewijle sy repn zijn / soo gebuycken sy oock alle toegelaten ende repne dingen repn / te weten / in Gods vzeefe / noodwendigh / met dancksegginge en mate / tot prijs des Heeren / en dienste des naesten / daer toe sy van Godt geschapen / ende den menschen in 't gebuyck gegeven zijn.

De reyne gebruycken alle reyne ende vrye dingen reyn.

Rom. 12. 2.

Maer al wat van Godt verboden is / gelijck als hupchelen / hem met de onvuchtbare werken te vermengen / hem de Wereld gelijck te stellen / in overbloet / pzael ende afgodisch gelaet te wandelen / is den repnen / dat is den geloovigen en gehoorsaemen Christen / alle dingen onreyn / en mogen oock in eeuwigheyt nae Gods wille van den repnen nimmermeer repn gebuyckt worden / want Gods Geest ende Woord beletten 't haer.

Gen. 2. 16. Den reynen Adam was den verboden Boom onreyn.

Adam was alle krup / Drucht en Gewas der Aerden van Godt vry gelaten / dat hy hem daer van geneeren soude / uptgenomen van den Boom des bekentenisse / goets en des quaets / soo hy daer van ate / soude hy den dood sterben. Alle vrychten en creatueren waren dooz Gods toelatinge den repnen Adam repn / maer den eenen Boom was hem dooz 't Verbodt Gods onreyn / hy heeft 'er van gegeten / ende is met sinen gantschen Zade in den dood gevallen.

Gen. 3. 6.

Ende gelijck nu alle dingen den repnen repn zijn / ende den goeden ten besten dienen / alsoo zijn oock wederom den onreynen alle dingen onreyn / en stercken den quaden tot quaet / want dewijle sy onreyn zijn / soo gebuycken sy oock alle creatueren Gods onreyn / haer eten ende drinken geschiet in overbloedighheyt / haer kledinge ende schoenen / in hooberdigheyt / haer voutwen gebuycken sy in gulsigheyt / haer Kinderen boeden sy op in ydelheyt / haer Gout / Silber / Hupsen en Goeden besitten sy in gierigheyt / daer en is gantsch niet dat sy repn na Gods wille gebuycken / want sy zijn onreyn / bleschelijck / den Woorde ongehoorsaem / en op aertsche dingen gesint / als de Schijft meldet.

Tit. 1. 15.

De sevende tegenpreucke.

Woorder soo is dat oock eenen groutwelijken laster en schandelijke verboeringe / dat de sommige boozgeben en seggen : De uytwendige afgoderpe en kan niet besmetten / wanneer sy met der herten niet ge-eert en woert. Mijn goede Leeser / wanneer sulchs waer was / soo waren sulche spreucken al te vergeefs gesproken / te weten / bliet van den Afgoden-dienst /

1 Cor. 10. 14.

en hebbet geen gemeenschap met de onvuchtbare wercken der dupsternissen : miydt allen boosen schijn / Ec. Soo waer oock de ergernisse des krupes al gepndicht / neen / neen / een recht waerachtigh Christen behoort beyde van binnen en van buuten vroom te zijn / Godt te prijsen / beyde in lichaem en geest.

1 Tess. 5. 22

Aaron / een hooge Priester van Godt betoepen / een voorbeeldt des Heeren Christi / als hy van den volcke gedzongen wert / dat hy haer Goden maken soude / die haer boozgingen / is hy dooz zwachheyt sijns bleschs gedzongen / dat hy den Afgoden Dienaren verhoore / ende dat gulden kalf maechte : Aaron en heeft dat met sijn herten niet gedient / want hy wisse wel dat 't niet de Godt en was / diese dooz de roode Zee geboert hadde / maer een gemaecht creatuer van Goude was : het is eventwel den goeden Aaron soo gerekent / dat Moses spzack : Wat heeft u dit Dolk gedaen / dat gy een soo grooten sonde ober haer gebzaght hebt / ja de Heere woude hem uptgeroep t hebben soo Moses booz hem niet gebeden en hadde.

Eph. 5. 11. 1 Tess. 5. 8. 1 Cor. 6. 10. Aarons zwackheyt

Aaron wiste wel dat 't geen Godt en was.

Exod. 32. 1. Deut. 6. 20.

Ich woude wel / dat doch alle Secte-maekers / ende dwaelende Geesten / die haer krups-bluchtigheyt / luyheyt / aertsche gemoet / ende huchelerpe / altoos met enen goeden schijn onder Gods Woord bekleeden / dese geschiedenisse van Aaron recht wouden na denken / ick soude berhopen / dat sy haer naechtheyt ende schande / niet meer soo met Dingen-blaederen bekleeden / maer den waerachtigen Pels-rock / Christum / van Godt bereydt / aentrecken souden / want sy met desen haren goddeloofen handel / die sy een vryheyt noemen / den armen roekeloofen Wolcke in haer ongelooft ende afgoderpe troosten ende stercken / den vroomen tot in den doodt bedzoeden / ende de arme wanchelmoedige Zielen verzwachen ende ergeren / daer van geschreeven staet : Wie eenen van dese kleenste ergert die aen my geloost / dien waer 't betet dat eenen Molen-steen aen sijn Hals gehangen waer / ende woerde verzoncken in de diepte der Zee.

Gen. 3. 4.

Gen. 3. 7.

Vreefe der valscher vryheyt.

Matt. 18. 6.

Maer welcket der Christenen vryheyt zy / ende hoemense nae Gods wille gebuycken sal / wert wel verklaert.

Rom. 14. 16. 1 Cor. 6. 12. en 8. 9. en 10. 21.

Seght gy beminde / hoe kanmen dat doch in de Christelijcke vryheyt besluyten / dat soo openbaerlijck tegen soo vele klare spreucken der Hepliger Schijft geschiet / tegen de vryderlijcke liefde ende oock gemeene liefde / ende tegen dat heerlijcke voorbeeldt / soo veel vroomer Hepligen / als geseyt is.

Och waren sy van herten repn / die sulche loose gronden inboeren / ende niet boven Christum ende sijn Woordt lief hadden / hoe haest souden sy bekennen / dat haer betweeringe tegen Godts Geest ende Woordt ware / maer nu vzeefe ick dat sy de gene zijn daer van geschreeven staet : Daer is een aert / die hen laet dinken dat sy repn zijn / ende en zijn eventwel van haren deek niet gewasschen.

Pro. 30. 12.

Maer soo bezre Hamans handel aengaeft moetmen dese volgende spreucken neerstelijck aenmercken. Ten eersten / dat Haman geen Jode noch Joden-genote / maer een Ayclander was / die onder de Leere / Ceremonien / Odeninge ende Gerechtigheden Israels niet begrepen en was. Want hoetwel hy niet langer den Afgoden / maer den Heere dienen ende

De achtste tegenpreucke. Naman uyt Syrien.

ende offeren woude / en heeft hy eventuel dat Joodsche teeken / te weten / de Besnijdinge / niet ontfangen.

2 Reg. 5. 18.

Ten tweeden / dat hy sijns Heeren Dienaer was / aen welkers hand de Koninck leunde / ende daerom oock op sijns Heeren dienst wachtten moeste / en woude oock niet als de Koninck sijnen Timmon Wieroochte / dan den waerachtigen Godt die hem gereynicht hadde / aenbidden.

Ten derden / Datmen wt des Propheten antwoordt niet gewis bestuypen en kan hoe verre hy betwillighe of niet betwillighe.

Ten vierden / Dat hy dat hups Timmon / met sijn Gods dienst / ende dese onse Tempelen met haren dienst niet eenderley en zijn / want in dat hups Timmon en wert Gods Name / Geseet / Ordeninge ende Ceremonien niet misbruycht / want sy en kendense niet : maer wat booz misbruycken / schande / hoonspraake / grouwel ende Gods laster in dese onse Tempelen / onder Christus Name gedreven werden / mogen alle recht-verstandigen met de Schrift afwegen.

Wanneer dan iemand soo spreekt : Wat bekommert u der Papen handel : Wilt gy Godt aen / gelijk Haman dede. Dat luyd nae mijn beduncken alsoo : Siet men sal utwe goede Dader seer lasterlijck bespotten / schandblecken ende schelden / ende veel leeds aendoen : Laet u van sulchs niet betwogen / maer komt gy daer mede toe / houd u stille / ja doch in uwer herten / eert utwen lieben Dader / &c.

Seght lieve / wat vernustigh redelijck kind soude sulcken grooten herten leedt aen sijnen lieben Dader mogen sien / ende daer toe noch zwijgen ende stille zijn.

Wengetsen wy dan met soo klare oogen in sien / hoe bedroeffelijcken sy in hare grouwelshijnen met onsen eeuwiggen Dader omgaen / die ons soo hooge bemint heeft / ende oock niet sijnen lieben Sone Jesu Christo / die ons niet soo dierren schat gekocht heeft / hoe sy in Hepligen Geest uwtbluften / sijnen wille haten / sijn Woord vervalschen / sijn Sacramenten misbruycken / sijn Ordeninge en Geboden verachten / sijn kinderen schelden ende schelden / de arme Zielen verboeren / Christus sijn geluyt ende prijs stelen / en wy souden ons dan noch tot sulcke openbare vanden Gods machen / met haer huichelery / haer goddeloose verleydinge ende grouwel-wercken hooren / soo moesten wy ondrauckbare kinderen zijn / ende geen liefde hebben / 't is onweder-sprekelijck.

Deen / sulchs en is der vpoemer Christenen aert niet : Maer gelijk Christus hem sijn Gemeenten aenmeemt / haer niet en schaemt / met sijnen Hepligen Geest ende Woordt verleycht / in alle hare nooden vertroost / in haer lijden sterckt met kracht ende wijsheyt / booz Heeren ende Doosten / booz Wyfen ende Geleerden / ende booz de gantsche Wereld begaest ende beschenckt / dat sy oock alle met den anderen booz een arm nederigh Christen moeten zwijgen en beschaemt staen / daer toe oock noch aen den jonghsten dagh booz sijnen Dader bekennen / ende met dat eeuwighe Rijck beschenken wil : Alsoe wyscht oock wederom Christus Geest / Aert ende Liefde van ons / dat wy sijn Goddelijke Eere / Woord / Wille / Ordeninge ende Gebodt / booz de menschen

bekennen / daer toe met de wercken / goet / bloedt / leben ende doode betuygen sullen / ende niet soo achtelooslijcken / tot sulcke Grouwelshijnen te loopen / daerinnen sijnen hoogen aenbiddelijcken Name soo jammerlijcken schendet ende scheldet : Ende daerom oock geen waerheyt hooren / noch geen vromheyt leeren en kan / want het is doch al cucher huichelerye wat sy leeren / hoewel niet des Heeren Woordt verbloemt / gelijken in hare Druchten openlijck mercken ende sien kan.

Sy loopen alle (sprecht de Prophet) bepte Teeraer ende Toehoordt / gelijk als een duille hoo / sy haten alle bestraffinge ende ondertuyfing / sy leven na haren moordlike zedelijck / Gods Woordt en willen sy niet / daerom ick zeeve dat de kassijderde Roede al getwat / ende dat Waerch-zweert van den H. G. E. E. al getrocken is / dat mogelijcken de ewe Godloosden anderen soo moghter bijten / dat haerter vele van malkanderen opgegraven en verteret worden / want dat duille volck wil geslagen zijn.

Ten vijfden moetmen aenmercken / dat wy nu in dat Nieuwe Testament op Christus Grest / Woordt / Daer / Vermaenings ende gebuyk gewoosen worden / wat ons bis toelaet / dat is wy : Maer wat hy astraet / ende verbiedt dat is onwy / hier na behooren her alle waerachtige Christenen te schijcken / ende niet nae sulcke doncliere geschiedenissen ende spreken / daer wt men geen vastigheyt grijpen en kan / ende dat tegendeel van des Heeren Apostelen openlijck geleert wert :

Hier mede wil ick dan den goethertigen Lestrouwelijck vermaent hebben / dat sy haer doch met sulcke woopen niet verhoeren en laten / maer alle wegen overcandterlijck aen den basten grondt blyben ende houden / die ons de trouwe getuygen Christi / te weten / de heplige Apostelen in haer Schriften met soo heldere klare woorden na gelaten ende geleert hebben. Want soodanig en sarchen niet / dan dat sy den wanckelmoedigen mogen vertroepen / ende dat sy des krus Christi mogen los zijn.

Maer sy willen seggen : Wy achten 't lieter te zijn / dat wy by kollen sulchs doen / op dat wy vromden ende kinderen mogen voorsien en de arme dienen / &c. dan dat wy ons gantsch ende heel van den Heelmeesters af haeren / ende daer met alle onse goet in zenen roof geben / daer op antwoorde ick ten eersten : Dat eerste Gebodt leert : Gy sult lief hebben den Heere uwen Godt / met gheeler herten / met gheeler zielen / ende wt alle uwe krachten : Maer dan Gods Naem gelastert / ende tegen sijn Woordt gehandelt wert / daer behoort gy dat met zenen onbestreffelijcken wandel / ende met Gods Woordt in aller lefden te bestaen ende sijnen prijs booz te staen / soo veel in u is / ende gedenckt dat de Heere spreekt : Soo iemandt lieter heeft Dader / Moeder / Suster / Broeder / Vrouw / kinderen / Goet ende Leben / dan hy my heeft / en kan mijn Discipel niet zijn.

Ten tweeden / Dat alle die gelouden dat Godt Hemel ende Aerde geschapen heeft / Strael verrijgh Jaren met Woordt van den Hemel / ende met Water wt den Steen geboet heeft. Ene dooz den Rabe sijn nootdringheyt beschickt heeft : De Vogelen in der Lucht / de Dissen in de Wateren / ende alle kruppende Creaturen op den Aerdbodem hare

1er. 3. 7.

Onc. 4. 16.

Ez. 21. 13.

Onc. 4. 14.

Hoort Christum en sijn Discipulen wilt gy anders niet bedrogen zijn.

1 Cor. 3. 16. Gal. 16. 15.

Donnerda. tegen- spraken.

Deut. 9. 7. Matt. 22. 36.

Matt. 10. 37. Luce 14. 26.

Exo. 16. 5. Ioan 6. 50. 1 Reg. 17. 6. Cor. 10. 5.

Sterck is de liefde des Vleeschs / noch sterker is de liefde des Geests.

Aft. 20. 78. Apo. 1. 5.

Christus verciert sijn Gemeente.

hare spijse geeft / die sullen oock ongetwijffelt aen de goetheyt / kracht / ende belofte haers Heeren Christi niet mistrouwen / die daer spreken : Soekt eerst dat Hijelic Gods en sijn Gerechtigheyt / en dese dingen sullen u toe geworpen worden. Want is dat aengesicht sijner genade in deser sake oock ober die / die hem verachten / hoe veel te meer is 't ober die / die hem vreesen en sijn Geboden houden.

Matt. 6. 33.

De Godt Schadai, dat is, die sterk, almogende, rijk en goet is, ende die dat alle mildelick uytdeelt.

1 Reg. 15. 21. Ec. 35. 23.

En yegelijk merckt op dat exempel van Anania en Saphira, op dat hy sijnen Godt niet en liege. Act. 5. 40.

De tiende tegen-spreuke. Act. 21. 16. Act. 16. 3.

1 Cor. 9. 26.

En derden / Dat de Almachtige / Hijelic Heere / de Godt Schadai / wel machtigh is den armen en ellendigen sonder alle Afgoderpe / Hupchelerpe en Duppels dienst te onderhouden / ende dat hy aen sulcke offeren en gaven der ongerechtigheyt geen behagen en heeft / gelijk de Propheet seyd : Gehoorzaamheit is beter dan offerhande / ende toelupsteren is beter dan dat vette van den Kammien : Want ongehoorzaamheit is een soude der toerberpe / ende wederspanningheit is moepte en Afgoderpe.

Als die dan seggen dat sy dat om haer vrouwen / kinderen / ende om den Armen doen / die sullen weten / datse haer vrouwen en kinderen boven Godt lief hebben / Godts arm ende macht berkleenen / ende dat sy den Heere liegen / ende alsoo haer luyghede / krups-blichthigheyt / ongeloope / aertse gemoet ende hupchelerpe onder sulcken schijn verciere en deken willen. Een yegelijk wacht hem / ende vrees Godt / de Overblammige oogen / die Hemel en Aerde doozsien / en worden met schoone woorden niet verblint.

Item / daer sy oock boozder af boozgeven dat Paulus hem na de Joodsche wijse reynigde / en Timotheum befehde / dat heeft heel een ander aensien : Want dat waren wercken die Godt geboden hadde / hoewel sy in Christo ophielden / die Paulus uyt sulcher oorsake op die tijdt noch betwillighde / op dat hy te vyer dat Woord den Joden Prediken moeghte / gelijk hy seyd : Ich ben den Joden geworden als een Jode / op dat ich den Joden gewinne / die / die onder de Wet zijn / ben ich geworden als waer ich onder de Wet.

Maedien dan de selve wercken haren oorspronck niet uyt den Antichyist / maer uyt Godt hadden / daer mede Paulus den zwarken Joden te gemoet quam / als verklaert is : Hoe kammien daer dan mede betweeren / als dat balseche Predikers te hooren / Antichyistus Doop ende Nachtaemel te genieten / openbaere Afgoderpe en Gods-lasteringe / oock met de Wereld (al hoewel dat niet en geschiet met 'er herten / soo geschiet 't nochtans ten minsten in sulcken schijn) te gebuychten / vyz saen : Of men moeste de wercken des Wets / die uyt Godt waren / soo onreyn en Godloos achten / als de wercken ende groutwelen der dinststernissen / die uyt den Duppel zijn. Ende dat asleggen des krups Christi immer alsoo hooge prijsen / als den vber Pauli / dat hy sijnen Joden dat Euangelium van Christo leeren woude.

Och / mijn getrouwe Leere / wilt gy uwe arme zielen niet verliesen / soo laet uwen Christum ongeschoffiert blijven / soekt sijnen prijs te recht / volght sijnen Geest / Leere / Haer / Dermaeninge ende Doozbeeld na / soo en sult gy nimmermeer te schanden worden. En gy sult oock haest behinden dat Paulus Repninge / ende Timotheus Besnijdinge veyre van Antichyistus handel / groutwel / afgoderpe en laster tot noch toe onder Christus Naem ge-

dzeben / verscheyden zijn. De barmhertige lieve Heere gunne u al te saemen sijn reyne waerheyt te bekennen ende trouwelijck daer in te wandelen / Amen.

En laetsten / seggen sy : Als dat wy in Babel noch gebangen zijn / ende daarom Babels wercken wel in den schijn doen mogen. Allegeeren Sarcuch in 't feste / daer hy sprekt : Gy sult tot Babel sien / datmen op de schouderen dzagen sal Guldene / Silbere ende Houten Afgoden / vooz de welcke haer de Heydenen vreesen : Darrom siet vooz u dat gy haer sulcks niet na en doet / en den Heydenen niet gelijk en wozt : ende als gy dat volck siet / dat vooz ende achter gaet / de Afgoden aanbieden / so sprekt gy in uwer Herten : Heere / u alleen salmen aanbieden.

Antwozdt. Hier moetmen ten eersten aemercken / wat met de Babelsche gebankenis beteekent wozt. Want doen de Israeliten Godt in haer eygen Landt niet recht en dienden / moesten sy na uytwijffen Moses Woozdt / dooz Gods rechtverdige ende genadige straffe / onder den Heydenen en Volcken verstoort / en onder dat Babilonische gewelt gebangen zijn. Alsoo oock met dien die haer dat Geestelijck Israel beroemen : Want dewijle sy den Heere ontrouwe geworden zijn / ende hebben sijn Woozdt verstooren / haer ooren na de Leugenpredikers geheert / heeft oock de Babelsche Koninck / Antichyistus / de oberchant tegen haer genomen / ende heeftse van haer rechte Leere / Ceremonien ende Gods-dienst berooft / haer onder sijn gewelt gevoert / ende met den stricken sijnre dolingen / ende afgodische groutwelen jammerlijck gebangen.

Maer die nu wederom met des Heren Geest ende Woozdt recht verlicht worden / daer dooz uyt Godt gebooren worden / dat oude leuen der sonden austerben / alle menschelijke verboerdingen verlaten / des Heren Heplige Sacramenten / Oedinge en Gods-dienst recht gebuyken / de selve zijn uyt dat Geestelijck Babel / dat is / van Sonde / Helle / Wood / Duppel / van de leere ende geboden der menschen / ende van alle afgodische groutwelen ende lasteren afgevizid / als Paulus seyd : Daer en is geen verdoemenis in den genen die ingelijst zijn Christo Jesu die nae den Geest wandelen / ende niet na den vleesche : Want de Wet des Geests die leuen maect in Christo Jesu / heeft ons vyz gemaect van de Wet der sonden ende des doods.

Alle die dan seggen / datse noch in Babel gebangen zijn / die betuygen daer mede datse dooz den waerachtigen Cores / Christum Jesum / noch van haere sonden niet vyz gelactent uyt Chaldea tot Jerusalem gekomen zijn.

En tweeden / Dat Israel hier niet behoulen en wozt / als datse haer den Heydenen souden gelijck stellen : Maer wanneer se sagen datse hare Afgoden dzoege / gelijk als wy oock in de Bauselijck Proecessien ende groutweldagen sien / hoewel wy niet in hare Tempelen en zijn / soo souden sy Godt alleen aanbieden / ende hem de eere geven. Want soo haer Godt dat hadde bevolen dat sy haer den Babelschen in des Afgodischen handel met 'er gedaente souden gelijck maeken / ende den Heere alleent met 'er herten in 't verborgen dienen / so en hadden Sadrach / Mesach / ende Abdenego niet recht gehandelt / dat sy des grooten Guldens Beelds-

De elfde tegen-spreuke.

Merckt wat met de gebankenis Babels afgebeeld is. Deur. 4. 25. en 28. 15.

Van waer de geestelijcke gebankenis Babels gekomen is, ende wasic 57.

De ware vryheyt is door Christum eeg. sijnen eeg. Rom. 8. 1.

Dan. 3. 22.

Al die hare Babelsche schanden met Babels gevangenisse beweeren willen, bewijzen daer mede datse geen verstant der Schriften hebben.

Weelds dienst wepgerden / daer over sp in des doods nootd quamen. Och meen : Dat groote wonder-werck aen haer van Godt betoefen / betuyghde wel datse recht deden.

Alle die dan leeren / segge ick / dat de recht-geloovige wpt Babel niet geboijt en zijn / die versaken daer mede Christus verdrinck / dood ende bloedt / dat geloope met sijne krachten / ende den Heyligen Geest met sijne bygheden / ende verachten alle dat onschuldige bloedt / dat om dat byge getuyghenisse der byge kinderen Gods hier en daer vergoten wort.

En pegelijck sie toe wat dat hy gelooft en leert : Want ick sozge / bejde dat de vergietter ende de verachtter in gelycke straffe staen sullen.

Mijn goede Leester / ondersoecht de Schryft recht ende gy sult bevinden / dat den bypen kinderen Gods hier op Aerden geen bypheet nae den vleesche belooft en is / gelyck Christus seyt : Gy sult van alle menschen gehaet worden om mijns Naems wille. Die my wil volgen die versacke hem selven / hy neme sijn kruys op en volge my na. Alle die u dooden / sullen meenen datse Godt eenen dienst daer aen doen. Alle die Godsalig willen leven in Christo Jesu (seydt Paulus) die moeten vervolginge lijden. Dooz veel doeffenissen moeten wpt in t Hijke Gods gaen. Want de bypheet des Geests wil met veel ellende / dyuck / vervolgh / banden / bangghenheit en doodt betweert zijn. De knecht en is niet grooter dan sijn Heere / ende de jonger niet boben sijn Meester : maer het is den selven genoegh dat hy sijnen Meester en Heere gelyck zp.

Siet / liebe Heeren / Vrienden ende Broederen / hier hebt gy nu de principaelste stucken en Hoof-articulen eens Christelijcken grondts ofte Fondaments / met een klare aentwysinge ende verklaeringe der Antichristijche growtwelen / ende Babilonischen handel / daer mede dat waerachtige Apostolische Fondament / midts lancshenheit der tijden te niet gedaen / ende te gronde gestooten is. Ende hebben also licht ende duysfernisse / leugen ende waerhept tegen malckanderen geset / op dat met sulcks / onse soeken / leere / geloope / booznemen en zwack doen / magh aen den dagh komen.

Ende hoope dooz des Heeren genade / dat gy t sult met halle handen grijpen / is t dat gy maer rebelijcker aert en zijt / die selve met trouwer herten leest / utwen Godt byest / ende Christenen booz den rechten man houdt : Dat wpt op den eenigen ende eeuwiggen Hoeksteen ge-gront zijn / dooz den techten wegh (eventwel in zwackshenheit) wandelen / ende de rechte klare waerhept hebben. Ende dat er anders geenen geont-wegh ende waerhept in de Schryft gebonden en sal worden / die booz Godt bestaen kan / dan die / die wpt hier getoefen hebben / ende met soo veel zwack doeffenissen alomme betweeren ende boozstaen.

Ende hebbe utwer aller liefden hier met dese mijne kleene gabe alsoo gebient / gelyck ickse van mijnen Godt ontfangen hebbe / ick woude oock wel dat ick noch tot eniger tijdt met grooter ende rijcker genade / tot des Heeren prijs / doen konde. Ick hebbe oock daerom Naem / Faem / Eere / Gemack ende alles verlaten / ende my onder dat dyuckende kruys mijns Heeren Christi gewillighlijck begeben / dat mijn arme zwacke vlees sonder tijds al wat

herde aengrijpt : ick en soecke Gout noch Silber / (dat weet de Heere) / maer stae met den trouwe Mose berept / ongemack met den Volcke Gods te lijden / liever dan de tijdelijcke genoeghte der sonden te gepuyken. Ick achtte oock de verachtlinge Christi waerder / dan alle de schatten van Egypten : Want ick weet wat ons de Schryft beloofte heeft. Want dat is mijn eenige byzughde ende herten wensch / dat ick dat Hijke Gods wptzypden / de waerhept aen den dagh byzengen / de sonden bestraffen / de gerechtighenheit leeren / den hungerigen conscientien met des Heeren Broode spijssigen / de verdoode Schapen op den rechten wegh wijsen / ende den Heere veel Zielen dooz sijnen Geest / Kracht ende Genade winnen magh : Ende in mijner armer zwackshenheit soo handelen / gelyck my die geleert heeft / die my ellendige sondaer / met sijn roode bloet gekocht / ende met den Euangelio sijnder Genaden / in desen sin bekeert heeft / namelijk Christus Jesus. Dien zp prijs ende eeuwigh Rijck / Amen.

Een Christelijcke ende liefelijcke

Vermaeninge aen allen Overigheden, Geleerden, Gemeenten Volcke, Secten, ende aen de Bruydt Christi, die van de hitte der Sonne niet weynigh op alle plaetsen verbrandt worden.

Wij hebben in de Dooz-reeden aengeterhent / getrouwe Leester / wpt wat oorzacke / ofte waerom dat wpt dese onse Schryften aen den dagh gebraght hebben / namelijk / om de growtwelijcke verwoeringe ende overvloedige periculen deser tijdt. Daerben (eplacen) soo meenigerhande verschapden Gemeenten / Kercken ende Secten gebonden worden / die haer alle na des Heeren Naem noemen laten / als Roomsche ofte Pauselijke / Lutherche / Stwingelsche / dwalende Secten / ende de Christenen / die men booz Wederdoopers schendet : Gelyck in boozeden tijden by den Joden / Hasbutei / Merobaptiste / Essai / Sadducei / Pharisei / &c. Gelyck eensdeels de Schryft / ende oock de Historien daer van meden. Een pegelijck becoemt hem dat hy de Gemeente Christi / ende dat hy des Heeren Woordt heeft / hoewel sy ten meesten deele alle des Heeren Geest / Woordt ende Dooz-beeldt niet alleen niet gelycksoornigh / maer oock seer nijdelijck schelden / schenden / ende van herten vspandt zijn / ende gaet gelyck het van aenbeginne geschiet is / als dat de byzome van den onbyzomen veel hebben moeten lijden / gelyck Abel van Cain / Isaac van Ismael / Jacob van Esau / &c. Hoewel sy van eenen gelycken Godt geschapen zijn / eenen oorzpronck des naturen hebben / eenen gelycken Christum roemen / ende in den dagh des oordeels eenen gelycken Richter binden sullen. Antichristus regeert dooz gebepnshenheit ende leugen / wnet getwelt ende zwart / maer Christus dooz verduuldighenheit / met sijnen Geest ende Woordt. Hy en heeft oock anders geen Zwaert noch Mes. O Wardsche / mensche / merckt doch op de onredelijche ende greppende Creatueren / ende leert wijshept. Alle byesshende Leuten / alle beschijckelijcke Beypen / ende alle bescheurende Wolven / houden Drede een pegelijck in sijn ge-

De vryheyt des vlees en is den vryen Christenen niet beloofte. Matt. 24. 9. Matt. 16. 25. Ioan. 16. 2. 2 Tim. 3. 12.

Akt 14. 22. De Bruydt Christi die sprekt: Ick ben zwart nochtans schoon ende lieflijk. Can. 1. 6. Matt. 10. 24. Ioan. 13. 16. en 15. 20.

Efal. 28. 16. Ephes. 1. 19. Psal. 117. 22. 1 Pet. 2. 5. Matt. 21. 42. Luce 20. 17. Act. 4. 11.

1 Tess. 2. 5.

Hebr. 11. 25.

Voelthet der Secten beyde by Ioden en Christenen.

Gen. 4. 9. en 27. 41. Act. 17. 26. 1 Cor. 5. 10. Antichrist vecht met een yferes zwaert / maer Christus vecht met sijn Woordt. 4 Kd. 13. 9.

geslachte: Maer gy ellendige zwache wo-
men / gy die na Gods eppen Beeld geschapen /
ende een redelijcke Creatiure genaemt zijt /
sonder tanden / klaeruoen / hoornen / ende met
een kiranch teeder vleesch gebooren wort / sin-
neloos / spalkeloos / krachteloos / ja oock dat
gy noch gaen noch staen en kondt / en gantsch
van des moeders hulpe leven moet / u tot een
leere dat gy een mensche des vzedes en niet des
twists zijn sult. Als gy nu tot verstant ende
mannelijcke jaren gekomen zijt / so zijt gy so vol
met ongestadigheyt / met tyrannye ende wree-
heyt / soo vol met bloet en onbarmhertigheyt /
alfoo datmen 't noch versinnen / noch seggen /
noch schryben en kan. De openbare daet geest
getugnisse: Ende noch derft gy u beroemen /
dat gy Christenen zijt. Och neen / mijn ge-
troutwe Leerster / Christus leert: Mijnen
Vrede geve ick u / mijnen Vrede late ick u.
De Vrede Gods (seft Paulus) hebbe de ober-
handt in utwe herten tot welcken gy beroepen
zijt / in een lichaem / en weest dankbaer / de Sone
des Menschen en is niet gekomen om de zielen
te verdoen / maer om saligh te maeken.

Nenge sien dan utwer soo veel zijn / die soo on-
mensschelijck met den byomen kinderen om
gaen / als men sien magh / soo hebben wy onse
handelingen / gront / geloove ende leere / op het
kroyste uyt des Heeren Woord verbat / en met
geschrift of dyck in 't licht gebzacht / op dat alle
lastelijcke quaet spzekerers ende bloedige ver-
volgers / dooz sulks bevinden en leeren mogen /
wat ons epgentlijck voornemen / soecken ende
doen is / op wat grondt de Stadt Gods moet
geboort staen / ende welck van alle dese voorn-
genaeude Vergaderingen of Kercken / de echte
ende rechte Kercke Christi zy: Want gelijk
als daer niet meer als een Adam ende een Eva
geweest is / een Noe ende een Arke / een Isaac
ende een Rebecca: Also is 'er oock maer een
Gemeente Christi / die dat Lichaem / Stadt /
Tempel / Wyp en Wyndt Gods is / die maer
enderleyp Euangelium / Geloove / Doope /
Nachtmael / en Gods dienst heeft / die op een-
derleyp wegh wandelt / ende een vroom onstraf-
felijck leven doert / als de Schrift leert.

Alle die dan dat repne ontwermende Woord
Gods / dat waetachtige werckende Geloove /
met des Heeren Heilige Doop en Nachtmael
in den Geest en kracht niet en hebben / op den
ruppen wegh des vleesch wandelen / en zijn
Christus Gemeente noch Kercke niet. Hier en
gelt noch naem / noch beroemen / wy moeten
in Christo zijn / en Christus moet in ons zijn /
wy moeten van sinen Geest gedreven worden /
en bepde intwendigh en uytwendigh in sijn He-
lijgh Woordt blijven / of wy en hebben geen
Godt.

Het en mochte dat figuerlijcke Israeël niet
saligh maeken / dat sy van den byomen Abza-
ham geboren waren / als sy op Abzahams we-
gen niet en wandelden. Noch wepniget ons /
dat wy ons na Christus naem laten noemen /
wanmeer wy sijn prijs van gantscher zielen niet
en soeken / ende sinen Heiligen Wille niet
van herten en hooen / volgen ende gehoorzaem
zijn.

Nenge sien dat 't dan allen byomen wel ken-
nelijck is / als dat wy ende onse Dooz-vaders
soo veel hondert jaren onder den zwaren last
ende dienst van Egypten geslaeft. ende gedient
hebben / van de valsche Propheeten verboert /

dat Wet-boeck Gods noyt gehoozt en hebben /
de Heilige Stad en Tempel verwoest gelegen /
en onder de Babilonische tyrannye en geweld
gestaen hebben / gelijk boven gehoozt wort.
Ende de barmhertige Vader hem nu ober de
zware ellendigheyt en droeffensse sijns Volchs
oufermt / ende ons den waerachtigen Moesen
ende Sorobabel / Christus Iesum / dooz sinen
Geest ende Woordt wederom verwoest heeft:
Soo behoorde het immers u nu / O gy hoog-
beroemde Heeren ende Dozsten / nae dien gy u
oock met ons van eenen gelijcken Christo /
Euangelio / Verlossinge ende Rijck beroemt /
dat gy den Volcke Gods niet langer haer pas-
sagie / ofte repse nae dat eeuwighe Belooft
Landt / dooz utwe Mandamenten ende geweld
en belettet / maer de selve al meer ende meer
dooz utwe genadige bevollinge gunnen ende
boderen wilt. Dat gy dat weder gebonden
Woek des Wets Christi / dat soo lange jaren
berlooren gewest is / met den Edelen byoomen
Josia / met een gebzoocken ootmoedigh herte /
in repnder Gods bzeesen hoozt ende leest / utwe
herten scheurt ende niet utwe kleederen. Want
gy niet alleen van de rechte Bane af geboert /
maer oock soo wijt van de mensche der sonden
betoobert zijt / dat gy de onschuldige byome
herten verbolght / die noch u / noch geen men-
schen op Werden oock om een hayt krencken
noch schadelijck en zijn.

Wilt alfoo de arme gebangen kinderen / die
daer huplen ende woeren by de Water-bloeden
Babilons / met den hoogen Koninck Cyro
uyt dat Landt der Chaldeen / los laten / dat
sy dat Geestelijcke Landt Canaan weder in-
nemen / dat Geestelijcke Jerusalem / Altar
ende Tempel op haer oude Hoofstede bou-
wen / dat Geestelijcke Pzesterdom oprechten /
en dat Geestelijcke Offer ende Gods dienst / na
het uytwijzen van Gods Woordt / gebzucken
mogen / dat sy niet langer de Babelsche Wet-
ten / namelijk / menschen leere ende geboden /
maer Israels Wetten / te weten / Godts
Woordt ende gerechtigheyt / hooen ende dienen
mogen. Want hoewel utwer sommige alreede
(hoewel eplacen wepnigh) soo bezre dooz Gods
genade ende Woordt oock wel geleert zijt / (als
ick verhoep) als dat gy wel bekent hoe noch
gewoonte / noch Concillen / noch geleertheyt /
noch zwart / noch placcaet / dat Woordt des
allechooghsten Gods / dat Woordt der waer-
heyt / dat Woordt der Hemelscher getugnisse /
dat Euangelium des Rijcks luppen of bzeeken
en moet: want daer en magh in der eeuwigheyt
geen ander gront gelept worden / behalven die /
die gelept is / welke is Christus Iesus.

Hierom soo keert u ooren tot mijner straffe /
spzrecht de wijsheyt. Siet ick wil u mijnen
Geest openen / en mijn woorden keunelijck
maeken.

Hebt lief de gerechtigheyt / gy Regenten in
den Lande.

Laet u onderwijzen gy Koningen / ende laet
u deughdelijck maeken gy Richters op Werden.
Dient den Heere met bzeesen / ende verblijdt
ofte verheught u met beben: Want de Ko-
ninck die de wijsheyt leert die sal eeuwigelijck
Regeren.

Daerom soo ondersoecht nu dese onse ge-
troutwe aentwijfinge met ootmoediger herten /
in de bzeese utwes Gods / ende oordeelste met
Christus eppen Geest en Woordt / soo veel als

De mensche
is tot vrede
geschapen.

Ioan. 14. 27.
Christus
Geest ende
Leeringe is
Vrede.
Col. 3. 16.
Matt. 2. 11.
Luce 19. 16.

Gen. 3. 21.
Gen. 7. 1.
Gen. 24. 67.
Christus en
heeft niet
meer als een
Gemeente.

2 Ioan. 1. 9.
Ioan. 8. 31.
Rom. 9. 7.
Geboorte,
Naem ende
Beroeminge
en gelden tot
de saligheyt
niet.

Exod. 10. 1.

2 Reg. 23. 8.

2 Reg. 23. 14

Dat verhart
des Heyden.
Euangeliums
is weder ge-
vonden, dat
soo veel hon-
dert jaren
verloren is
gewest.
2 Tess. 2. 4.

Psal. 136. 1.

1 Esd. 1. 2.

Ier. 39. 18.

Gods Woort
moet onge-
broken blij-
ven.

1 Cor. 3. 11.

Prov. 1. 23.

Sap. 1. 1.

Psal. 1. 10.

Sap. 6. 23.

in u is / met de leere ende dat leven der Apostelen / met de bzonigheyt / liefde / gebuyck / handelinghe / ellendighheyt / krimp ende lijden der eerster kercke : Ick verhoopde dooz Gods genade dat gy met vollen handen sult grijpen / dat onse leeringe de onbedriegelijke leeringe / ende gront der Schryft is . Men leese dit ons Fondament-boeck / met dese andere Boecksiens / die hier nu by geset zijn : Als dat Boeck van het geloove ende sijn kracht : Van de Wedergebwooyte of nieuwe creature : Van dat krimp / lijden ende berbolgh der Veplygen : Van de Communicatie / Van of wtsluytinge / met sommige andere Boecksiens / booz en na aenden dagh gebuyck / en gy sult dooz Gods genade bevinden dat de selve leere dat onverbalfte Evangelium is / dat de Heere met sijn eygen mondt geleert / ende sijn Veplyge Apostelen dooz de gantsche Wereldt gepredicht / ende in kracht des Geests met leven en dood betuyghyt hebben.

Onse leeringe en is geen nieuwe leeringe / gelijk als u de Predikanten / sonder alle waerheyt / boozgeven en wijs maeken / maer sy is de oude leeringe die al ober vijftien-honderet jaren in Christus kercke geleert ende gedreven wert / daer mede de Gemeente gebaert is / gebaert wort / ende gebaert sal worden booz tot den eynde toe.

Gy hoogh-beroemde Heeren ende Dozken keert u tot de waerheyt Gods / ende onthelt straffing ende wijsheyt : Want dooz wijsheyt regeren de Koningen / ende de Staets-heeren setten daer dooz dat recht / ende aenmerck hoe vezre doch utwen Geest / Geloove ende Leven / van des Heeren Geest / Woorde / ende Leven / bescheyden is.

Neemt gy / liebe Heeren / dat gy niet dan onte proncken ende yalen / ende tot een ydel vleeschelijc leven geboren zyt : dat gy na iuwe moettwillighent ende verderffelijcke lusten mooght booz baren / alsoo 't u bekeft / en dan noch ebenwel Christenen zijn / och neen . Wie Christus Geest niet en heeft / die en behoort hem niet toe.

Salomon spreekt : Een Godtloose die ober een arm volck regeert / desebe is als een grimmende Leentw / ende eenen gierigen Wepz . En als een Dozst sonder verstant is / soo geschiet daer veel onrechts / dit selve heeft ook de Doct veel bekent / die daer spreekt : Quicquid delirant Reges , pleuntur Achivi , dat is / wat de Koningen dooz sotheyt bedrijven / dat moet het gemeene Volck betaelen of ontgelden . Maer een wijs Konink verstroopt de goddeloofen.

Daerom / liebe Heeren / neemt u selden wel waer / dit is het geene daer gy toe beroepen zyt / te weten / dat gy in reynder Gods vzeese de openbaere quaetdoenders met alle billigheyt ende Christelijcke bescheydenheyt tuchtigen ende straffen sult / gelijk als Dieven / Woorde naers / Woggers / Overtspeiders / Woutwensclagers / Woere-jaegers / Cobenaers / Bootslangers / Beweldenaers / Straetschenders / Roovers / &c . Dat gy recht tusschen partpen ende partpen doet / ende de verdrukten van des geweldigers handt verlossen sult : Dat gy de openbare verlepders (die de arme ellendige Zielen by soo veel hondert dupsenden soo jammerlijck in 't verderben lepen) met rederfliche middelen (verstaet sonder tyrannye ende bloet) beletten sult / sy zijn dan Papen / Moontiken /

Predikanten / gedoopte of ongedoopte . Op dat sy de Almachtige Majesteyt Gods / onsen eenigen ende eeuwigen Salighmaeker Christus Jesum / den Veplygen Geest met dat Woorde der genaden niet meer soo en verkleynen / noch dat lichtveerdige misbryck ende Afgoderye in enen schijn der waerheyt inboeren / gelijk tot noch toe geschiet is / ende alsoo dat Rijcke Gods sonder alle geweld / bloet ende zweert met een genadige consenteringe of toelatinge / wijs raet / ende met een bzoorn onbestraffelijck leven / in aller liefden ende ernst wtpzenden / helpen ende boozstaen.

Siet / liebe Heeren / dit is uwe beroeping en opgelept ambacht . Ende niet soo wzedelijck tegen Gods kinderen en Woorde te heerschappen / gelijk als utwer veel (eplacen) een gebuyck hebben / als 't blijkt.

Al dusdanige Dozken zijn getweest Mozes / Josua / David / Ezechias / Josaphat / Josias / Sorubabel / &c . Sy hebben haer beroepenen dienst redelijck wtpgeboert / ende haer na Gods Woorde geschiet / haer Onderfaten met een ierfste sorge boozgefaen / des Heeren bevel na gebolgh / den valschen Propheten ende Babels Priesters met hare Altaren / Hooghten ende Afgoderpen asgedaen / en hebben haren Volcke en Landen by des Heeren Ordinantie / Wetten ende rechte Gods-dienst / dooz Wosen betoven / getrouwelijck onderhouden : Want Gods vzeese was in hare herten / ende dat Wet-boeck in haere handen / daer nae hebben sy haer gehouden / dat volck geoordelt / en des Heeren haers Gods alrijt gedachtigh getweest / die haer tot sucke hooge Potentaten en Regenten ober sijn Volck gestelt hadde.

Sy hebben Godt van herten gezeest / sijnen Naem gepresen ende haer wpt alle hare krachten booz hem bernebert / gelijk David dede / doen hy met enen timen Liff-rock omgezort booz des Heeren Arcke danste . Ja dat hy ook van sijn Pups-brouwe Michol veracht woode : Maer hy sprack : Ick wil booz den Heere spelen die my verhooren heeft / en wil noch kleender worden in mijne oogen.

Gy hoogh-beroemde Edelste Heere geloofst Christus Woorde / vzeest Gods gramschap / hebt lief de gerechtigheyt / doet Weduwen ende Weesen recht / oordelt recht tusschen den man ende sijnen naesten / vzeest niemants hooghent / veracht niemants kleynheyt / hatet alle gierigheyt / straft met bescheydenheyt / laet leeren Gods Woorde in bysheyt / belet niemant om te wandelen in de waerheyt / buygt u onder sijnen Scepter die u tot desen hoogen Dienst beroepen heeft / soo sal utwen Chzoon vast blijven rentwelijck.

Gelijck den Scepter Christi een oprecht Scepter is / dat een pegelst sonder eenigh aensien der persoonen / leert / oordelt / ende straft / moet ick arme ende ongeleerde mijn bloodigheyt achter rugge setten / ende in der liefde stont worden / daer mede ick utwe arme Zielen geerne verlossen soude . Ende moet met Samuel den Saul / met Abdo den Jerobeam / met Elia den Achab / met Elia den Hiskiam / met Nathan ende Gad den Davidem / ober haere mishandelinghe ende oberredinge een weynigh straffen / en alsoo mijns Heeren Geest / Woorde / en wille verkondigen : Wie weet of 't eenige zijn moghten die haer arme dienaers trouwe en liefde merckten / sijne wel-meeneude stemme en

Gods Woort is de oude leere.
I Cor. 4. 15.
Gal. 4. 19.
I Pet. 1. 3.
Iac. 1. 18.

Prov. 8. 15.

Rom. 8. 9.

Prov. 18. 15.
ca 19. 12.

Prov. 20. 26.
Wat der Vorsten roeping na de Schryft.

Ier. 22. 5.
Christelike Vorsten en behooren niet bloetgietigh te zijn.

Exod. 18. 20.
en 23. 6.
en 19. 17.
Deut. 17. 13.
2 Pa. 19. 5.
Rom. 13. 2.
Tit. 3. 1.
1 Pet. 2. 13.

De neerligheyt der vrome Vorsten.

Deut. 17. 1.

Dauids verberginge.
2 Reg. 6. 13.

Esa. 1. 18.

Pro. 29. 14.
Sap. 6. 4.
Hebr. 1. 8.

2 Reg. 15. 16.
2 Reg. 13. 1.
en 17. 17.
Esa. 8. 1.
2 Reg. 12. 9.

en Chrystelijste vermaninge hoorzen/en also van
sijn Godlose wesen en bose wegen af leerde/ge-
lijck ook sommige van de beoogdenoemde Konin-
gen dat bestraffende Woord uyt den mond der
Propheeten / niet vreesde tot beteringe gehoorde
en ootmoedelijck aengenomen hebben.

En of het al schoon waer dat my ook mijnen
getrouwen dienst ende liefde met den Doodt
beloont worde / gelijck ick ook vermoede dat 'et
wel geschieden moghte / nabien dat een hovere-
digh stout vleesch niet geerne en wil gestraft
zijn/maer altijts sijnen boosen aerd gebruiken /
soo en kan my eventwel niet erger geschieden /
dan den vromen Esaia van Manasse / Zacha-
rie van Joas / Arie van Joachim / den Whime-
lech met den anderen Priesteren van Saul /
Joanni van Herode / Christo van Pilato ende
van den Schyft-geleerden / en de Apostelen
t'samen met alle getuygen Gods van de ge-
heele werelt geschied is.

Ich en achte mijn leven niet beter als de lie-
be mannen Gods dat haer gedaen hebben / my
en kan oock niet meer als een verderffelijck
sterffelijck vleesch genomen worden / 't welck
doch eens (alwaert schoon dat ick Mathusa-
lems Ouder af leefde) sterben ende weder tot
aerde worden moet : een haye en kan van mij-
nen hoofde niet vallen sonder den wille mijns
Hemelschen Daders : Verliese ick dan mijn le-
ven om Chrystum en sijnere getuychenissen wil-
le / en om de getrouwe liefde mijns naesten / so
weet ick gewisse dat ick 't sal bewaren in 't eeu-
wige leven. Kan daerom de waerheyt niet
berbergen / maer moet 'et mijn lieve Heeren in
reynere Gods vreesen / sonder alle bevoornijstheyt
betuygen en opdoen.

Lieve edele Heeren / leert u selven eens recht
bekennen / van waer dat gy gekomen zijt / wat
gy zijt en wat gy woorden sult. Gy zijt alle de
eene met den anderen / 't zy Keyser of Konink /
met ons arme en ongeachtete uyt eenen zede
ontspruten / ende in dese bedroefde werelt geko-
men/ende zijt niet meer als eenen verdwijnen-
den rook / een vallende vleesch / een verwel-
kende bloeme / aerde / en affchen / gelijck top alle
zijn : heden zijt gy Koningen ende triumphheert
in grooter en hoger eeren / moogen ligt gy ter
neder / en moet der slangen ende woormen spijse
zijn.

Och Heeren / mijn lieve Heeren / vernedert
u / rechtveerdigh is hy / die u sake verhooren / en
sterck is hy / die u oordeelen sal / sijnen Name heet
Heerschapper Heere / hy is de Almachtige /
Heplige / Verschyckelijcke / Hoogprinselijcke / en
Wonderdadige Godt / die Hemel ende Aerde
geschapen heeft / en alle hoogheyt / kracht / en
getwelt in de handt sijnere sterckheyt besloten
heeft / hem leert kennen / hem leert vreesen /
waecht op en siet vooz u / het en is niet bezre dat
gy sult hooren / geeft reechenschap van utwe
huyshoudinge / gy en mooght niet langer Kent-
meester blijven.

Daerom soo en hoorze den geenen niet die de
vette gagie / en dat luwe leven soecken / sp be-
zrezen u / sp leeren u na utwe herten lust / sp
smeeken u om dat schandelijck getwings wille /
sp prediken u loofse vonden uyt haers herten
goedduyncken / en niet uyt den mond des Hee-
ren / sp mesten haer lijben en voeren goede da-
gen / van dat vette utwe arme zielen / (liebe
Heeren verstaet wel wat ick meene) hoe wel
sp haer van den Euangelio wel hoogh en wijt

betrocimen ; maer hoort den geenen die de waer-
scende rieten niet gelijck en zyn / die met Elia
en Joanne vooz de woefijne der ellendighen
soo seer niet en verschrieken / die alle dage lijden
om der waerheys wille / die gont en houdt niet
een gelijcke liefde lief hebben / die brude prys en
verfmaechteyt / rijckdom en armoede / leven en
dood al gelijck achten. Die allene de glorie
Chrysti / en de salighent haerter liever broedren
soecken / en niet en prediken dan dat reyne on-
bermingde Gods Woord / met Geest / kracht /
en werk betuygen / gelijck dat van Christo be-
volen / en van sijnen Hepligen Apostelen vooz
de gantsche Wereldt uytgeropen ende ge-
leerd is.

Ich segge noch eens / hoorde ende en volght
niet de becheyt der geleerden / die haer Doctro-
res / Heeren en Meesters noemen laten / want
sp zijn op vleesch en bloed gesint / maer socht
en volght dien / die alle werelts schoufspel / wyl-
nisse / vloek / en bege-offer zijn moeten / want
daer sult gy Chrystum / Geest / Waerheyt /
kracht / Werk / ende Leven vinden. Gy sult
ook dooz Gods genade haest bevinden / hoe dat
gy met utwe Leeraers / Geest / Geloobe / Doop /
Nachtmael / Leven / Gemeente / en doen bez-
re buyten Chrystum Geest / leere / gebod / ver-
bodt / ordinantie / en gebuyck zijt.

Seght / O gy Koningen en Rechters in den
lande / waer is doch utwe geloobe en liefde met
haren vromen aert : Waer is de vrees utwe
Gods / utwe lichtende Lantern / utwe ootmoe-
digh afgestozven herte / en utwe onbeschaffelijck
godsaligh leven dat uyt Godt is / is het niet al
enkel werelt en vleesch wat gy soekt ende vooz
staet : Men vint immers ten meeste deel in
utwe huyfen ende hoven niet / dan een uyt schij-
nende pronckerpe ende psalterie der leederen /
stoutheyt ende obermoet des herten / een on-
versafelijcke gierigheyt / haet ende nijdigheyt /
achterklappen / bezraden / hoereren / voutwen-
schenden / dobbelen / spelen / bazassen / buyzen /
dansen / bloecken / zweeren / steken / bezeken / &c.
Dit is utwe ridderslijcke gebuyck en hovisch le-
ven alle de tijd utwe lebens / ende en bedenkt
niet eens dooz wat ellende / droeffenis / oot-
moedighheyt / liefde en gerechticheyt die Heere
aller Heeren / en de Konink aller Koningen den
wegh vooz u gewandelt heeft. Wat dat hy der
menschene kinderen geleert / en wat voozbeeldt
of exempel hy haer gelaten heeft. Dat bezroefde
kermen der ellendigen en klinkt niet op in utwe
ooren / der armen zweet vint men in utwe huy-
fen / en dat onschuldigh bloed in utwe handen /
daer ontfangt men geschenken en gaben om te
buygen de gerechticheyt en houdt raedt tegen
den Heere en sijn gesalfde / de Propheeten van
Isabel en de Priesteren van Baal / lust-predi-
kers ende pluymschrijters zijn by u in grooter
werden / sitten op gemakelijcke luffens / en
leven wel ; maer dien met Dichea dat ongelijck
en de rechte waerheyt prediken / die selfde moe-
ten op kerckers en banden wachten / daer toe
ook de doot en alle schande weerdigh zijn : Ja
dat 'et (Godt betert) so vrezte gekomen is / so
waer dat hier of bij / thien of twintigh in des
Heeren Name vergadere zijn / van des Heeren
woord spreken / en des Heeren werk buyzen /
in welcket midden Chrystum is / die Godt van
herten vreesen / en een vroom ontfasselijck Le-
ven vooz de gantsche werelt voeren / soo sp daer
op beloopden of verklaget worden / soo moeten

2 Para. 24. 10.
1 Reg. 21. 21.
Mar. 7. 28.
Matt. 26. 32.
Mar. 15. 24.
Luc. 23. 32.
Ioan. 19. 18.

Gen. 5. 25.
Gen. 3. 19.
Mar. 10. 30.

Mar. 8. 35.
Matt. 16. 25.

Uyt den He-
mel is dat
woort (kent
u selven) ge-
daelt.

Iac. 4. 14.
Esa 40. 6.
1 Pet. 1. 24.

Ex. 15. 26.

Luc. 16. 1.

Matt. 11. 7.

Rom. 8. 36.

1 Cor. 11. 3.

't Gebruyck
en leven in
der Heeren
hoven.

Psal. 1. 2.

1 Para. 18. 25.

In Gods
naem moet
men eylaem
niet vergade-
ren.
Matt. 18.

sp van 't wyer en zwaert verzeert worden / of in des waters grondt zwemmen.

Maer die in Belias name vergadert zijn / de vergaderinge aller schalksheyt / die Sodoma ende Gomorra in de boosheyt bezte te boben gaen / daer Mannen met Mannen / ende Vrouwen niet Vrouwen / onrebelijshheit bedrijven / gelijck in Spangien / Italien / en den kloosteren / geschiet / &c. Item de openbare hoeren-huyfen / speel-huyfen / scherm-schoulen / ende de verbloekte djoncken herbergen / die in soo openbare schanden / leven ende so bottelijcken tegen Gods Woordt handelen / leven in alle vyshheid en vrede.

Ick berwijge dan noch van de openbare vergaderingen aller Afgoderpe / daer de hoogprijselijke diere name Gods so jammerlijcken gelastert woert / dat bloed Christi veracht / de Heylige Geest bedroeft / de Waerheyt geschendt / de Leugen geprefen / de arme Zielen verleydt / ende dat blinde domme Volk niet alleen tot Water / Wyndt / Wijn / ende Wiffen / maer ook tot stomme Afgoden / als Houdt ende Steen getwesen worden / gelijck men (eplacen) op alle plaetsen sien magh.

Och / mijn liebe Heeren / wat maectt gy / waer is doch dat zwerd der gerechticheydt daer gy u van beroemt / dat u gegeven ende bevolen is : Gy moet immers bekennen dat gy dat in sijner schepden gesteken ende dat gy dat zwerd der ongerechticheyt weder in sijn plaeste uptgetrocken hebt. Ja / liebe Heeren / het woert (God betert) alsoo gemaectt / dat de Propheten / met recht wel mogen schrijven ende roepen : Uwe Dozsten zijn afvallige / ende der dieben mede gesellen. Sy nemen al te samen geerne geschenken / en staen na gaven / den wesen en doen sy geen recht / en der wedutwen saken komen niet booz haer. Daerom spzeekt de Heere Heere Sebaoth / de Machtige in Israel : O wee / ick sal my dooz mijne vbanden troosten / ende ick sal my dooz mijne vbanden welen.

Siet de Dozsten in Israel / een pegelijck is machtigh by u bloed te vergieten / de vzeemde-lingen doen sy gewelt ende onrecht / de Wedutwen en Weseen bezwaren sy. Sy zijn gelijck de verscheurende Wolven / om bloed te stozten ende zielen te dooden / om hare gierighepts wille. Siet / ick sla mijn handen te samen / spzeekt de Heere / ober de gierigheyt die gy bedrijft ende ober 't bloed dat in u vergoten woert.

Wee den gerten / die daer gedencken om schade te doen / ende gaen met boosen saken om / op haren leger / op dat sy het vzoegh / als 't licht woert / volbzengen mogen / naden dat sy de macht hebben : sy rapen de ackers tot haer / ende nemen de huyfen / dewelcke haer wel aenstaen / also bedrijven sy gewelt met eens pegelijcks / ende met een pegelijcks erbe. Daerom so spzeekt de Heere also / siet ick gedenke wat quaeds ober dit geslachte / daer gy utwen hals niet upt trecken / ende soo stout niet boozt gaen en sult / want het sal een boose tijd zijn.

Woort doch gy hoofden in den huyfe Jacobs / ende gy Dozsten in den huyfe Israels / gy sult billijcken zijn die dat recht wisten / maer gy haet dat goede ende bemint dat quaet. Gy treckt haer de huydt af / ende dat bleesch van hare gebeenten / en eet dat bleesch mijns volks / ende als gy haer de huydt afgetrocken hebt / so vzeekt gy haer oock de beenen en

leghet van malkanderen / gelijck als in eenen pot en als dat bleesch in een ketel. Daerom als gy nu tot den Heere roepen sult / so en sal sy u niet verhooren / maer sy sal sijn aengesicht booz u verbergen tot de selve tijd gelijck als gy 't met u boost wesen verdient hebt.

Wee de verachtelijke / onduyghdelijke tyrannische stadt / sy en willen niet hooren / noch haer onderwijfen laten / sy en willen haer niet op den Heere verlaten / noch haer tot haren Godt houden / haer Dozsten zijn onder haer als grimmiende Leeuwen / ende haer Rechter als Wolven aen den avondt / die niet ober en laten blijven tot den morgen / haer Propheeten zijn verachters / ende lichtbeerdig / haer Priesters ontlopen dat Heylighdom / en bezieden de Wet tot hardigheyt of wyzetheyt. Maer de Heere / die onder haer is / leert wel recht / ende en doet niet quaeds / &c. Maer de boose lieden en willen haer niet schamen / daerom so wil ick dese lieden uptoepen / hare Burgten of Kasteelen verwoesten / ende hare straten so ledigh maken / dat niemand daer op gaen en sal.

Immer zijt gy seer weynigh / ja ick vzeese nau en / die den Heere van herten soekt / vzeest / meyn / of dient. Daerom so sal oock den toozne Gods als water ober u upt geschuddet worden / en dat zwerd der wraaken voort komen / gelijck men (Godt betert) aen belen plaetsen dagelijcks sien magh.

H (spzeekt Sapiens) is de Overhept ofte Maght van den Heere gegeven / ende gewelt van den Alderhoogsten / die welke vzaen sal hoe dat gy handelt / ende verespchen wat gy ordineert / want gy zijt ambachts-lieden van sijn Rijcke. Maer gy en gebuycht utwe Ambacht niet rechtelijcken / ende en houdt geen recht / ende en doet niet na 't gene / dat de Heere geordineert heeft. Gy sal gantsch grouwelijk in kouten tijden ober u komen / en daer sal een gantsch scherp oordeel ober die Overheeren gaen / den kleynen geschiedt Genade / maer de geweldige sullen geweldelicken gestraft worden / want de gene die ober alle dingen een Heere is / die selve en sal booz geen personen vzeesen noch de maght schoutwen / sy heeft beyde den kleynen en den grooten gemaect / ende sozget booz allen gelijck / maer ober den machtigen sal een sterk oordeel gehouden worden.

Hierom / liebe Heeren / siet booz u met aller wijshheit / dat gy doch utwe hooge ende periculouse ambacht recht meught uptoeren nae den wille Gods / daer utwer beele / vzeese ick / tot noch toe eplacen / seer weynigh op geacht hebben / daer van het dan komt / dat Antichristus met sijn ongerechticheyt verheben / en Christus met sijn gerechticheyt verfoeten woert ; neemt doch een ropse ter herten 't gene dat 'er geschreven staet / Weest bezte van valsche saken / den onschuldigen ende gerechtigten sult gy niet verwozen / want ick en late den Goddeloosen niet recht hebben / spzeekt de Heere.

Hier wete ick wel / dat wy hooren moeten van Amster / Koninkrijk / beelhept der Vrouwen / Zwerd / Dieberpe / Woorderpe / en diergelijcke grouwelen ende schanden meer / dewelcke gy altydt segget datse volgen upt den Doop / en verbolget also alle wat des Heeren monde beholen / ende de Heylige Apostelen geleerdt ende gebuycht hebben / ende bzen-

Hier van maghmen lesen Rom. 1. 24. 1 Ti. 1. 9.

Mic. 3. 1.

Secp. 3. 2.

Oze. 5. 3. en 7. 15. Hoe wel dat Godt so hereteljk straft so en betert haer nochtans de domme werelt niet.

De Vorsten gebruyken het zwerd verkcert.

Ela. 1. 23.

Eze. 22. 13.

Och dat alle Overheeren dese spreuc-ke wel ter herten namen.

Mic. 2. 1.

Dit set de Propheet als een gelijke- nis over dat gewelt ende tyrannne der Overheeren.

Die van verstandiget herten zijn die moeten voor dusdanige spreuc-ken ver- schricken; Sap. 6. 4.

Antichristus rijcke bestaet door vervoeringe, leugen en geweld. Ex. 22. 7.

Alle tyrannye heeft zijn verbloominge en ontschuldiging.

get daer op booz sommige opgroefische Secten / en Klotterpen / daer mede der Geleerden roepen / en u bloedt wooggen / wel geaen heeten moet.

die en hebben de sommige niet bekend / daerom so hebben daer so vele gestruptelt en gedwaelt / en zijn dooz de verlepders (eplacen) op den krommen wegh gekomen / maer dooz den doop en is 't niet geschied / want dat stonume elementische water noch leeren noch verkeren en kan ; maer het is dooz de walfche Prophten geschiet / daer booz (segge ick) wy van des Heeren eppen mondt so getrouwelijst gewaerschoutwet zijn.

Ap. 2. 2 Cor. 11. 15.

Luc. 22. 50.

Heen / lieve Heeren / geen / het en sal u niet mogen betynden in den dagh der gerechticheyt Gods. Ick spreek u de waerheyt in Chzisto / neemt waer / de recht gedoopte Jongeren Chzisti / die met den Geest ende Wper van binnen / ende met den Water van buyden na het inhoudt van Gods Woord gedoopt zijn / die selfde en kennen geen wapenen / dan alleen verbuldicheyt / hopen / zwijgen / ende Gods Woord. De Wapenen onses Ridderschaps (sepe Paulus) en zijn niet vleeschelijc / maer machtygh booz God / om te verstooren de aenslagen / ende alle hoogheden die haer verheffen tegen de bekentnisse Gods ende nemen gevangen alle verstant onder de gehoozsaemheyt Chzisti.

Matt. 10. 14. El. 30. 15. Wapenen der waerachtiger Christenen zijn geestelijc. 2 Cor. 10. 4.

Onse Wapenen en zijn geen wapenen / daer mede dat men Steeden ende Landen verwoest / Mueren ende Doozten breekt / ende dat menscheelijcke bloedt als water vergiet / maer het zijn Wapenen daer mede dat men dat Geestelijc Rijk des Dyaebels verstoort / dat goddoos wreken in de Conscientien der menschen te niere doet / ende de steenige harde herten verplet / dewelcke haer leef dage van den Hemelschen Dootwe des Hepligen Woords noyt bedroopen zijn getoeft / wy hebben en kennen ook anders geen wapenen meer / dat weet de Heere / al souden wy in duysent stucken verscheurt worden / ende so veel walfche getuygen / tegen ons opstonden / als 'er gras op 't veit / en zant aen den oever der zee is.

Het Woordt breekt de herten en niet de Lighamen.

Luc. 11. 28. Heb. 4. 12. Ep. 6. 17. 1 Ioan. 5. 13.

Noch eens / onse wagenwoogh is Chzistus / onse tegentoeer is verbuldicheyt / onse zwaert is Gods Woord / ende onse oerwinninge is dat bymoedigh / vast ende ongebetwede Belooft aen Chzistum Jesu / Wser / Metael / Spiesfen ende Zwaarden laten wy den genen / die (eplacen) menschen ende bechens-bloedt by na van gelijken prijs achten. Die verstandigh is / die oordeelt wat ick meene.

Wy bekemen wel / lieve Heeren / dat 'er sommige van den walfchen Prophten met eenderleyp Doop / wptterlijc in den schijn met ons gedoopt zijn / gelijk als ook Dieben / Doozdenaers / Straetschenders / Tobenaers / en sulcke lieden meer / met u oock gedoopt zijn / maer sy en zijn van den onsen niet getoeft / want hadden sy van ons getoeft (gelijk Joannes sepe) sy waren wel by ons gebleven.

Mat. 24. 11.

Walfche Chzistenen ende Walfche Prophten (spreekat Chzistus) sullen opstaen / en groote tekenen en wonderdaden doen / also oock dat de wyt verhooren (waer 't mogelijk) in dwaalinge souden gelept worden. Siet / ick heb 't u te voren gesept.

Dese Waerschoutwinge Chzisti en is den Goddeloofen verfochten verachtters niet geschied / want de selfde zijn doch in dat net der ongerechticheyt arede al verstrikt : maer sy is den genen geschied / die van gebroekender herten en goetwilliger zielen zijn / op dat sy de geestfoude leeren kennen / en haer niet in dwaalinge laten voeren / want de Dyaebel gaet om de Goddzyesende heenen (sepe Petrus) als een byesschende Leentoe / soekende wie wy maght verblinden.

1 Pet. 5. 8.

Des Dyaebels listicheyt / en schalkheyt / die hem met Engelscher klaerheyt verrieren kan /

Lieve Heeren / byest Godt / ende oordeeldt recht ; de waerheyt Gods en magh inners / om des Dyaebels leugen / geen verberinge en dwalinge worden. Och neem / Gods Woord blijft in der eeuwigheyt.

El. 40. 8. 1 Pet. 1. 23. De vrome en behooren niet in der onvrome schuld te staen. Gal. 6. 7.

Sullen ook de byorne Engelen om Lucifer's hoovertidicheyt / boos geoordeelt / en met sijn straffe gestraft worden ? Of moeten dan de onschuldige Apostelen om Judas wille oock alle verzaders heeten : In geener manieren / want een pegelijc sal sijn eppen last dzagen / de vader en sal niet dzagen de misdaed des soons / nochte de soone oock niet de misdaed des vaders / maer de ziele die daer sondicht / die sal den doot sterden.

Ez. 18. 20.

Wat kon men dat Chzisto en de Apostolische leeringe betwijsten / dat de Vader der leugenen onder Chzistus naem verbrachte die de besnijdinge als nodigh tot der saligheyt dzeben.

Hier af leek Act. 15. 2. Gal. 5. 2. en 6. 15.

Dat de dooden aen den Jongsten dagh niet bezijssen sullen :

1 Ti. 2. 17.

Dat Philetus en Epimenetus in boerden / dat de bezijssnisse der dooden doen al geschiedt was :

Dat sommige wooggen / dat den grooten dagh des Heeren booz de deure was.

1 Tes. 2. 2.

Wat konden de Apostelen dat beteren / dat de Nicolaiten hare brotten in 't gemeen gebruykten / gelijk als Eusebius verhaelt :

Dat de Ebioniters de Godheyt Chzisti verfacchten / en leerden dat Chzistus eerst in Maria sijn beginfel genomen hadde. Ende dat de Cesarintiani hielden / dat de werelt dooz de Engelen gemaekt was / dat Chzistus niet meer als een mensche en was / ende noch niet bezessen / maer met ons in 't toekomende noch bezijssen / ende daer na duysent jaer met den sijnen in des vleeschs lust noch regereen soude.

Secten by der Apostelen tijden.

Hier af leek men in de Historien.

Alle dese Secten coerden haer in der Apostelen tijden / nochtans is dat Euangelium Chzisti / dat waertachtige Euangelium ende de Leeringe der Apostelen / de rechte Leeringe gebleven.

Ro. 16. 16. 1 Thi. 16. Tit. 3. 10. 1 Ioan. 11. 6.

De Schrift leert / dat men al sodanige Sectemakers / en Ketterische menschen schoutwen en rijden sal / wy verhoopen oock dat selfoe in goetwilliger gehoozsaemheyt te achtervolgen alle de dagen onses levens.

Hierom / mijn lieve Heeren / sod voert doch in dese onse sake een onpartydigh / ende een verstandigh oordeel / als booz utwen Godt / die oock u aen sijnen dage oordeelen sal / dat bidden wy om Jesus wille / want wy en soeken hier op deser aerden niet (dat weet de Heere) dan den rechten grond der Waerheyt / den Prijs Chzisti / de gehoozsaemheyt des Woords / en dat in een goede conscientie / gelijk als wy met Schyften / Woorden / Goed / Bloed / Leven / en Dood booz de gantsche werelt ketsijssen en openbaer maken.

Ons beeked en wort niet met kleyns onkosten aen den dagh gebracht.

Wy schryffen u de Waerheyt in Chzisto ende en liegen niet / als dat wy geenem Konink na den Geest kennen / leeren / en toestaen / noch

Pf.2. 6.
 en 47. 3.
 El. 33. 22.
 Ic. 51. 14.
 Zach 9. 9.
 Mat. 21. 5.
 Ioan. 1. 21.
 1 Cor. 2. 6.
 Ap. 17. 14.
 en 19. 16.
 2 Reg. 1. 39.
 2 Reg. 8. 20.
 1 Reg. 19.
 Efa. 9. 5.
 Lu. 1. 29.
 Mat 17. 24.
 en 21. 16.
 Rom. 13. 1.
 1 Ti. 2. 1.
 Tit. 3. 1.
 1 Pet. 2. 13.
 De Christe-
 nen en zijn
 geen over-
 heyt onge-
 hoorfaem
 wanneer dat
 sy niet tegen
 Gods woort
 en gebieden.
 Ap. 1. 16.
 en 2. 12.
 en 19. 21.
 Mat. 10. 35.
 Rom. 13. 1.
 1 Pet. 2. 13.
 De Christe-
 nen en op-
 roeren niet
 dan met
 Gods woort.
 Gen. 9. 6.
 Mat. 26. 51.
 Mat. 19. 4.
 Ma. 10. 6.
 Ep. 5. 22.
 Mat. 5. 32.
 Mar. 10. 11.
 Gen. 2. 20.
 Mat. 10. 6.
 1 Cor. 7. 15.

Rom. 14. 17.
 Ioan. 16. 36.
 Iob 1. 21.
 1 Ti. 6. 7.

Alle dood-
 slager en
 heeft geen
 eeuwich le-
 ven in hem
 blyvende.
 Rom. 1. 16.
 Gal. 5. 21.
 Ioan. 21.
 Ap. 22. 15.
 Der Christe-
 nen wrake is
 het quaet
 met goet te
 vergelden.
 Deut. 32. 35.
 Prov. 25. 21.
 Heb. 10. 30.
 Rom. 12. 40.
 Mat. 5. 44.
 1 Cor. 13. 5.
 Een waer-
 achtigh Chri-
 sten ca be-

noch boden in den Hemel / noch beneden
 op der aerden dan alleen den eenigen eeu-
 wigen en waerachtigen Konink David/in den
 Geest Christusum Iesum/ die een Prece alder
 Heeren en een konink aller koningen is. En
 so daer pemandt is die hem in 't Rijcke Chrysti
 en sijn regiment booz een koninck opwerpt /
 gelijk Jan van Leypden binnen Amunster ge-
 daen heeft / dat die selfde met Adonia de straffe
 niet ontgaen en sal / want de waerachtige Sa-
 lomon/ Christus Iesus/ moet alleene dat Rijck
 behouden/ en op Davids stoel sitten eeuwiglyk.

Maer na den vleesche leeren en vermanen
 wy kerseren ende koningen / Heeren / Docten
 en alle Overigheiden redelijcke gehoorsachheyt
 te bewijzen in alle tijdlijcke handelen en Politi-
 cien / soo verze als de selfde niet tegen Godts
 Woort en ziji.

Wp en leeren noch bekennen anders geen
 zweet noch oproer in Christusum Rijck en kerke/
 dan alleen dat scherpe zweet des Geestes/
 Gods Woord / gelijkt als hier ende in al onse
 Schyften genogch verklaert is / dat scherper
 en doozdvingender is dan eenigh zweet / dat
 aen beyden zijden sijt en upt des Heeren mond
 boort komt. Daer mede wy oproerigh maken
 den Dader tegen sijnen Sone / en den Sone te-
 gen sijnen Dader/ de Moeder tegen hare Doch-
 ter / en des Soons Vrouw tegen haers mans
 Moeder / maer dat zweet der Werelijcker
 Politien laten wy den genen die dat bevolen is /
 een pegelijkt wachte hem dat hy hem aen dat
 zweet niet en vergrijpe / op dat hy in des
 zweets straffe niet vervalle.

Wp en bekennen / leeren noch en consentee-
 ren anders ook geene Echte / dan ons Christusum
 t'samen met sijn Apostelen in de openbare sile-
 re letter in dat nieuwe Testament geleert heb-
 ben / namelijk een Man en een Vrouw/ ende
 dat die selfde niet dan om overspel en mogen
 schepden / want sy twee zijn een vleesch / ende
 ook soo de ongelooibge scheidt / soo en staet de
 Woeder noch de Suster niet verbonden in al-
 sodanigen geballe.

Geen rijck kennen / leeren / of soeken wy dan
 dat Heerlijcke Rijck Chrysti / dat eeuwich du-
 ren sal / dat welke geen vrancken / yzalen/
 goud/ sinter / eeten en dymcken / maer gerecht-
 tighheit / byede / en bzeughde in den Heerlijgen
 Geest zy. Want wy bekennen met Christo/
 dat ons Rijck niet in dese werelt en is. Wp en
 hebben niet in dese werelt gebzacht / daerom en
 sullen wy daer ook niet weder upt bzingen / ge-
 lijck de Schyft seyt.

Geen moozderpe en kennen wy / noch wep-
 niger leeren en consenteeeren wy / want wy ge-
 looven waerachtigh / dat een doodsleger geen
 lot of deel aen Gods Rijck en heeft. Och lieve
 Heeren / hoe souden wy doch eenigh menschen
 bloet begeeren / daer wy selve alle dage sterben
 om der menschen wille / ende booz God niet en
 soecken / dat weet de Heere die ons geschapen
 heeft / dan dat wy de gantsche wijde werelt
 alsoo met leere / leven / bloedt en doodt mogen
 onderwijffen en boozgaen / dat sy moghten na-
 dencken / optwaecten / boete doen ende saligh
 worden ; want dat is der repner Iles den aerdt
 en nature / om booz hare vervolgers te bidden /
 goecht booz quaet te doen / sijnen Opand lief te
 hebben / byperige kolen op sijn hooft te vergade-
 ren / en dien de wazake op te geven die daer recht
 oozdeelen sal.

Wp en kennen geen dieberpe / noch heel wep-
 niger leeren en consenteeeren wy / maer wy
 staen booz God ende den menschen berept onse
 eygen goeden / hoe wepnigt / hups / ook en alles wat
 wy hebben (hoe wepnigt dat 'et ook zy) daer
 toe oock onsen sueren zwetigen arbeydt / den
 rechten armen tot haerer nooddruft van ge-
 heider herten mede te deysen / gelijk ons des
 Heeren Geest en Woordt / en de waerachtige
 byederlijcke liefde / dat selfde leeren ende mede-
 bzingen. Wp weten ook wel / als dat diebe-
 rpe met een uytgedrukt woordt in der Schyft
 verboden is. En dat sy na der menschen Politi-
 cien en gebzucht met de galge / en na Godts
 recht (is 't dat sy haer niet en bekeren) met
 den eeuwigen doodt gestraf woorden.

De Almachtige Barmhertige Heere sal on-
 getwijffelt alle vyome Goddyesende herten / die
 hem kennen en met getrouwter neerstighede
 meynen / booz alsulke verschickelijcke dwalin-
 gen en godloose grouwelen / booz sijn vaderlic-
 ke genade / Geest en kracht / wel tot aen 't eynde
 toe sonder aenstootinge behoeden ende betwa-
 ren.

En of 't sake waer / dat 'er noch op eenige
 plaetsen eenigh oberblijffel van sodanige grou-
 wel-drybers zijn moghten / (d'welck wy gehee-
 lijk onkennelijck is) en yet wat aenrechten wil-
 den dat upt den Duppel waer / sullen mijnt
 lieve Heeren weten / dat sy van 't beginsel af
 buyten ons getweest hebben / en eeuwigch buy-
 ten ons blyben sullen / 't en zy dan dat sy haer
 van herten bekeren / een waerachtige boete
 doen en een met Christusum Geest / leere en booz-
 beelddt woorden / als de Schyft leert. De lieve
 Heere gunne haer / dat sy mogen optwaken / ooz-
 gen krijgen / haer werck leeren kennen / hare
 schande sien / ende van des Duppels strick los
 worden / daer mede de arme ellendige lieden na
 sijnen wille soo jammerlijck gebangen zijn.

Hieromme / lieve Heeren / wacht u dat gy
 doch den roekeloosen en onberstandigen in 't
 gericht over het geloope niet gelijck en zijt / die
 daer sonder eenige bekentnisse der saken / als
 dat onbernuftige gedierte na haer goeddunck-
 enen / en moetwille boozt varen / schelden dat
 goede / en priffen dat quaet / verbolgen en ber-
 doemen dat sy niet en verstaen.

Noch eens segge ick / en wilt sodanige bloeds-
 gierige / berwoede / wyede menschen niet ge-
 lijck zijn / maer ondersoecht de Schyft met be-
 ven / bidt met Salomon om wijsheyt / siet op
 Christusum Geest / Woordt / doen / en boozbeelddt / en
 richtet also een onpartdig en recht gericht
 na de waerheyt / gelijk allen Princen en Riche-
 ters van Godt in der Schyft opgelept en bevo-
 len is / als gehoozt is.

Och / lieve Heeren / nettet waer / is ons Ge-
 loobe / Leere / Sacramenten / Handel en doen
 niet upt God / gelijk wy alderwoegen gelastert
 worden / so zijn wy de ellendigste van alle men-
 schen die op aerden zijn / want wy hier in deser
 werelt alle mans verwoerders / ketters / weder-
 doopers / boeden / boetbank en roof zijn moe-
 ten : staken / galgen / raden / zwort / byper /
 water / en alles dazagen moeten / en onse arme
 ellendige zielen / moesten dan noch een eygen-
 dom der Duppelen en der Hellen bzannde zijn /
 hoe wel wy in onser armer zwakheyt den Heere
 so hertelijken soeken / en het so recht goecht
 meenen / gelijkamen sien magh. Och neen / mijn
 lieve Heeren / neen / Christusum Geest / leere en le-
 ven

hoort niet
 weyniger sijn
 naesten
 lief te heb-
 ben als hem
 selven.
 Deut. 15. 17.
 Efa. 58. 7.
 To. 4. 13.
 Mat. 5. 44.
 Luc. 6. 27.
 Rom. 12. 20.
 Gal. 6. 11.
 Ep. 4. 28.
 Col. 3. 32.
 Heb 13. 16.
 2 Pet. 1. 5.
 1 Ioan. 3. 17.
 en 4. 7.
 en 5. 3.
 Ex. 20. 15.
 Deut. 5. 19.
 Rom. 13. 9.
 Ep. 4. 28.
 1 Cor. 6. 19.

De Vorsten
 en Regenten
 behooren
 recht te
 richten.
 Iud. 1. 16.
 Efa. 1. 23.
 2 Reg. 3. 9.

Ex. 13. 9.
 en 23. 8.
 Deu. 4. 41.
 en 17. 13.

2 Pa. 19. 4.
 1 Cor. 15. 46.

Jo. 17. 17.
10. 12. 51.
2 Tim. 2. 13.

ben en sullen ons niet bedriegen; want sijn woort is de waerheyt en sijn gebod dat eeuwige leven. Godts belofte staet vast ende onwergelijk / ende en sal den Godvuchtigen minnmermeer faeljeeten.

Wie hongert en dorst na de gerechticheyt sal verzaecht worden. Mat. 5. 10.

Daerom bidden ende bermanen wy / sae raden ende begeeren / dat gy doch eens ons soecken tegen utwe soecken / onsen Geest tegen utwen Geest / onse leere tegen der geleerden Leere / onsen wandel tegen utwen wandel / onse armoede tegen utwe rijke dagen / onse verachtlinge ende versmaetheyt tegen utwe eersoecken / onse dyck ende dwoeffnisse tegen utwe wellust ende vol leven / onse tijdsfaemheyt tegen utwe tyrannie / ende onse herde banden ende smadelijcken dood tegen utwe ongenadige verwoede en onbermhartige wreetheyt setten wilt: (ick spreke van die / die schuilt hebben / hebnt gy dan dat utwe leere / gelooft / leven / soecken ende doent / met des Heeren Geest / Doort en Leven stemmet / ende beter dan dat onse is / soe onderwijst ons niet eenen Daberslijcken Geest / wy willen so geerne hooren ende gehoorfaem zijn / want de waerheyt begeeren wy nie te kornen tot in den dood.

Gods k inde ren onderwijlen met Gods Geest en Woort, en niet niet henker en zweert.

Maer en hant gy ons niet de Scheyft niet straffen / ende heint gy dat onse het beste te zijn / soe is 't immer ghelijck hepdenich ja godloos ende tyrannisch / ons niet gewelt ende zweert upt dat leven in den dood / ende upt den Hemel in der Hellen te dalingen / inder gy ook belijden ende toestaen / maect so veel bescheydenheyt (hzeest ick) en sal niet aen ons ellendige kinderen niet bewijfen / dat niet eenmael de sake op de woge des Heyligen Woorts woegt / ende met het rechtmoet Christi af inate / maect der Papen selsel / veycaden ende oproeten / ook utwe onbermhartige Maatwarterien ende Placcaten moeten onse Scheyft en utwe Raets / Druis / Conyns / Pijnvanden / Water / Straken / Spr en Dwerf / (O Godt) onse onbetwijfers en leeraers zijn daer wy bedroefde kinderen aen veel plaetsen hooren en ook ten laetsten niet onse goet ende bloet dancken moeten.

Der Werelt schijf en leermeefters over den Godvruchtigen.

Maer hoe hem bit niet Christi Geest / Leere / Leven / ende niet der Christelijck bescheydenheyt / Ies de ende vandenlijckheyt sijn niet / mogen sijn lieve Heeren een weinigh geeder madencken: Ick weet wel gewis / dat alle bloet predikers / die sulke leeren en raden / en alle regenten die dat gebuyckheit en vooftaen Christi Discipulen niet en zijn / de uure utwe rechten schays / als gy inder van siet scheyden / sal u wel de waerheyt leeren. Het en betaemt immer niet (seft Christus) dat aldus denigen Letuden caetse / en wolden wreetheyt sal wonen in een Christen herte. Gh hoe goet waer het vrantige van u / ja hoe goet waer het dat si nimmermeer geboren en woren / want utwe veel noech Ies noech Eilangeken / noch Heemel / noch Helle / noch God / noch Duvel en actien / maect dat doose vleesch wil sijnen wille hebben / en na sijnen sijn vooftaen.

Die niet Christus Geest en Woord niet een en is en is geen Christen.

Maer gy lieve Heeren / dat de Almachtyge God en Heere / die Heemel ende Aerde niet sijn der hand geijp / die dood ende lewendigh maect / de regneende konink over al / die het niet den woerde sijn sterckheit alles onderhoit / op brenge / en weder te niette maect

2 Tim. 4. 1 Reg. 1. 6. Heb. 2. 2.

dat betterende tyer / vooft welkers hitticheyt de Bergen smelten moeten / utwen vleeschlijcken sin / en Aerdiche gennoet toegeven en wijken wil: Heem / niet / vooft hem is de groote als de kleppte / de rijke als de arme / de sterke als de zwacke / de geleerde als de ongeleerde / de kloethe als de dwaas / by hem en is geen aensien der persoonen / al die hem niet en veyken / haer na sijnen raedt / leere / geest en vooftbeid niet en schicken / by sy kreyer of konink / Docter of Licentiaet / moeten eeuwig sijn straffe dragen / ende sijn gericht ende toon onderwoyen zijn.

Ec. 7. 9.
Sap. 6. 4.
Deut. 10. 18.
2 Par. 19. 7.
Rom. 2. 11.
Wie den Sone Gods niet en geloof. en sal 't leven niet hebben maer den toorne God blijft op hen. Ioan. 3. 36.

Lieve Heeren / hzeest Godt / handelt recht / leert wijsheyt en waerheyt / remighe utwe handden die van den bloede der onschuldiger druppen ende nat zijn / en denkt na / hoe de rechtveerdige Godt alle onrecht / wreetheyt ende gewelt tot sijnen tijt scaefft / en hoe hert hy dat onschuldigh bloed / martelsatie / en dovd sijn der Heyligen aen den moedwilligen bloedgierigen Tyrannen van den beginsel tot noch toe gewoken en verfocht heeft.

Cain. Gen. 4. 14.

De bloeddriflige Cain moeste een verblocht bluchtig Ballink zijn in den lande sijn leedage / om dat hy sijnen onschuldigen Broeder Abel so vrantlijcken vermooft hadde.

Ex. 14. 24.
Ex. 1. 16.
en 2. 11.
en 3. 7.
en 4. 21.
en 5. 7.
Ioas.
Gelijc Pharo door het water tyranniseerde also is hy ook wederom met den Godt gestraft. Manasse.

De onbarmhartige woerde mooyder Pharao / is dooz Gods rechtveerdigh gericht met sijnen gantschen heyt in de roode zee omgebracht / om sijn onbermhartige woerde Tyrannie en hoogmoed / die hy aen de kinderen Jacobs / Gods volk / bevoers.

Ioas / wert van sijn eygen knechten omgebracht tot eender waken des onschuldigen bloeds des Dromen Zacharie / die hy tusschen den Tempel ende den Altar ballen bede.

Manasse wert gevangelijcken in Babel wech gevoert / om sijn grote groitwelen en afgoderie die hy bede / en onn dat onnosel bloet / daer mede hy Jerusalem tot den moede toe veruult hadde.

Manasse wert gevangelijcken in Babel wech gevoert / om sijn grote groitwelen en afgoderie die hy bede / en onn dat onnosel bloet / daer mede hy Jerusalem tot den moede toe veruult hadde.

2 Reg. 14. 10.
2 Par. 24. 25.
2 Reg. 21. 16.
2 Par. 33. 11.
Ahab.
2 Reg. 22. 34.
Ielabel.
2 Reg. 9. 33.
2 Reg. 21. 18.
Sanherib Konink tot Assyrien.
2 Reg. 19. 37.
Ec. 36. 18.
en 37. 36.

Ahab wert niet enen yff vooftschoten / ende sijn bloed van den handen by dat water Damarie opgelekt. Ende sijn Pups wou Ahab ter vensteren utgeschooten / niet verden overteden / en haer vleesch van den handen geyeten. Tot straffe haerdt godloosen handelen / ende des Bloeds Baboel na den woerde des Heeren dooz Eliam den Propheten.

Sanherib moeste van Jerusalem niet schatbe afrecken / om sijn lasterlijck hoofspreken / daer mede hy den Alberhoogsten Godt gelykent hadt / de Engel des Heeren sloeg in sijnen leger hondert en tachtentigh duysent in eender nacht / en hy selve wert vooftrecken niet den tweerde sijn der eygender kinterten in den Tempel sijn vooftschot.

Belucadnezat om sijn hoogmoede wille han den lieben betsoorten sijn tijden of sijn lant / wert den onredelijcken bersten gelijckelijck worden op den veld / at gras als een Offe / lagh onder des Heemels dautwe / ende wert nat / tot dat sijn hant wies so goet als Arents vederen / ende sijn magelen als dogels klaerweten werden.

Nebucadnezar.
Een groot en verlicke kelijck wonder Werk Gods.
Dan. 4. 32.

Belsazar hzaste met sijnen geweldigen hoofflieden / vrantwen / ende Conciwinnen / en waten vooftschot / dyonickent met de Heylige Dagen / die Belucadnezat sijn Dader ups den Tempel tot Jerusalem gevoert hadde / ende boen sy nu in volder blifschappen ende

Belsazar. Sulke exempel fouden den geweldigen billike verfricken. Dan. 5. 16.

bzeughden leefden / en haer gulden / silberen /
koopten / pferen / en stenen Goden pferen / is de
onboetberdige verstockte Tyrann in den selfden
nacht sonder alle barmhertighepdt van Godt
gestraft / dat hy op een reyse verloor landen en
lieden / lijf en leven.

Antiochus
2 Mac. 9. 99

Antiochus met den toename de Edele / een
Konink en Doest alderboosheyt / en een Ty-
ran aller Tyrannen / wert met sulke plage
van Godt geplaeft / dat de mapen noch by
sijnen leven wpt sijnen bleefche kriemelden / en
gantsche strucken van sijnen lijbe afvielen /
stanch soo groutdelijck / dat niemand booz
den stanch blijven / oock selfs niet verdragen
en konde / Godts Rechtveerdigen Loon
drongh ober den Godtloosen Booswicht / en
moeste alsoo met ongehoorder pijn en smer-
te / zijn hooverdigh / bloedgierigh / onrecht-
veerdigh leven epnden / en van der werelt af-
schepden.

Ongehoort
was sijn
tyrannie.
also was oock
on gehoort
sijn straffe.

Herodes.

Herodes met sijnen Koninklijken kleede op-
gepronck / ende in sijnen Rechtstoel geseten /
heeft hem dooz des volks plumpstrijcken / op
sijn wel spreken ende wijsheyt in sijner herten
tegen sijnen Godt verheben / is van stonden
aen van des Heeren Engel geslagen / wozt
van den woornen gegeten. Ende heeft na Eu-
sebius schryffen soo enen upgank van sijnen
bleefche gemaecht / dat hem billick alle hoo-
veerdige stoute Tyrannen daer aen spiegelen
ende een verschycken nemen mogen.

Herodes
doot ende
straffe.
Act. 12. 21.

Somma / hoe dat Pilato / Aeroni / Do-
mitiano / Marimino / Diocletiano / met al-
len wreden en bloeddoestigen Tyrannen / ge-
meenlijk gegaen is / ende wat epnde sy geno-
men hebben / die tegen Christus en sijn heyl-
igen op stonden / mach men bepde in der schryft
en Historien-schrybers na soeken.

Men met
alfulke han-
delen op den
Keyser en
sijn Placca-
ten te berde-
pen. heet
recht op
rook ende
wint bewen.

Met wat doodt ende conscientie sommige
bloedschuldige nu tot onse tijden haer affsheyt
wpt deser werelt genomen hebben / wil ick om
oogfacke in der penne laten / ebenwel soo deel
seggen hoe haer noch Keyser / noch Placcaet /
daer op sy haer by haren leven altoos berie-
pen / in de wure haers stervens sulden noch vze-
digen en konde / maer menichmael wpt ver-
sichtender herten met klagenber stemmen
haer ober dat onschuldigh bloedt bekommert
dat sy in des Keyfers naem vergoten hadden
en geseyt : Wy ellendige menschen / hoe sulden
wy 't nu maken.

2 Pet. 3. 10.

Godt wat raed : Liebe Edele Heeren
wat raed : hoe wilt doch niet utwe arme zielen
staen in den dach / als de Hemelen vergaen sul-
len met groot gekraeck / ende de Elementen
van grooter hitten smelten / als de aerde ver-
brandt sal worden / en alle werken die daer in
zijn / als wy alle booz den rechtveerdigen
Rechter verschynen en dooz den onpartydigen
recht-stoel treden moeten daer een pegelijck loon
na sijnen werken ontfangen sal. De behoe-
der straf en slaept noch en slumert niet. Het
is maer om een kleyn wepnigh te doen / soo sal
hy komen die daer komen sal / ja hy sal komen
en niet vertoeben.

Rom. 2. 16.
en 5. 18.
2 Cor. 5. 10.
Pl. 21. 10.
Heb. 10. 37.

Zach. 2. 8.

Hierom / laet af den Heere te grijpen in
sijn oog / want wote sijn Heyligen roert / die
roert den appel sijnder oogen / ontfiet doch u-
we eggen zielen die dat erutoigh met den dood
in der hellscher qualen betalen moeten / so gy
u niet van gantscher herten tot Godt en be-
keert / ende van den bloede sijnder heyligen af-
staet dagelijck roepen sy tot hem / O Heere gy

heplige en waerachtige / hoe lange richt gy /
ende en wzeekt onse bloedt niet aen die / die op
aerden woonen : Sp roepen (segge ick) ende
haer roepen klinkt in de ooren des Heeren Se-
baoth. Wzekende sal hyse wzeken / ende dat
bloet sijnder knechten van utwen handen ep-
schen.

Ap. 6. 10.

1ac. 3. 4.

Onschuldigh u daer mede niet gy liebe He-
ren ende Rechters / dat gy Keyfers Dienaers
zijt / het en sal u niet mogen bypen in den dach
der wzaeken / het en heeft Pilato niet geboort
dat hy Christus in des Keyfers naem krusste /
dient den Keyser in Keyserlijcke saken / soo verze
de Schryft toe laet / ende dient Godt in God-
lijcke saken / soo mooght gy u der genaden
berootmen / ende na des Heeren naem noemen
laten.

Hem aen
Christus
dagh met
menschen te
decken. is af
verlooren.

Gijft niet in dat recht ende rijck Christi /
want hy is alleen de Regeerder der conscien-
tien / en behalven hem en is geen ander meer /
die laet in deser saken u Keyser / ende sijn heyl-
igh Woordt u Placcaet zijn / soo sulst gy des
woedens en woogens wel haerf sadt en moede
worden.

Waer Chri-
stus en sijn
Woort
gelden. daes
en wort dar
onschuldigh
bloet niet
vergoten.

Gy moet utwen Godt boven den Keyser
hooeren / en sijn Woordt meer als des Keyfers
Woordt gehoorsaem zijn / soo niet / soo zijt gy de
Rechter daer hy Michiam af geschreuen staet :
Sp staen slechts daer na dat sy bloet vergieten /
en pegelijck jaeght den anderen dat hy hem
verderve / ende meenen sy doen wel daer aen
waanner sy quaedtboen. Wat de Doest wil dat
spekerit de Rechter op dat hy hem weder enen
Dienst doen sal / de geweldige raden na haren
moetwille schande te doen ende drapen 't soo sy
willen / de alderbeste onder haer is als dooz-
nen / ende de alderbedelijckste als distelen /
maer als den dach des Bedikants komen
sal dat sy verfocht sulden worden / dan sulden
sy niet toeten waer henen.

Mic. 7. 3.

Hierom en scrift niet langer tegen dat
Lam ende sijn Apterhoorene / het sal u al
te hert ballen tegen desen scherpen pichel te
stooten.

AA. 9. 4.

Gy sulst mogelijken met allen Berachters
in utwe herten spreken / waer blijft de be-
lofte sijner toekomt : Och liebe Heeren ne-
met waer / wy hebben dier soo vele gekent /
die met u in zijden ende stoutveel / met gout
ende silber hier gepaert op hooge stoelen ge-
seten ende ober dat onschuldigh bloed gericht
hebben / maer nu en zijn sy niet meer / men
vzaegt na hare stede / ende sy en is niet te vin-
den.

2 Pet. 3.

Ick hebbe
(spreekt
David) een
Godloose
gesien die
was in
gewortelt ;
als eenen
groenen lan-
werboom
doth men
voor by
ginck. liet
doen was hy
wegh. ick
vraegde na
hem doen
en wert hy
nergens ge-
vonden.
Pl. 37. 34.

Den dach sal hier booz vzecken als ernen
blizen / en de wure hem haesten als een outwe-
ber / siet op / en betect u / wy sien met openen
oogen dat de boom knopt / die somer in der
deuren is / en dat onse verlosser haest / die alle
ellendige bedroefde zielen wpt aller noode ver-
lossen / en alle stoute berachters met haren ver-
dienden loon vergelden sal.

Ja den dach komt ende en is niet bezre daer
in de rechtveerdige sulden staen met grooter
bymoedighhepdt / tegen die diese benaent ende
haren arbeit woegh genomen hebben / want
sy dan sulks sien / sulden sy niet vzeelijcker
verschijninge verschyckte worden / en sy sulden
hen verwoonderen ober sulke saligheyt / sy sulden
suchten wpt benaentheit des Beestes / leetdza-
gen seggen / dit sijn die / die wy booztijds bespoot
en beschimpet hebben / wy dwaesen hielden haer
leven booz onsmighepdt en haer epnde booz
schan-

Dit sal dat
klaeglied
der Godlo-
fen zija.

schande / fiet / nu zjn sy onder Godts kinde-
ren gerekent / ende haer erbe is onder sijn Hepl-
ligen / daeromme zjn wy van den wegh der
waerheyt afgedwaelt / ende dat licht der recht-
veerdigheyt en heeft ons niet verschenen / ende
de Sonne des rechten verstants en is ons niet
opgegaen / wy zjn moede geworpen in den
wegh der ongerechtigheyt en der verdoem-
nissen / wy hebben zware wegen gewandelt /
maer des Heeren wegh en hebben wy niet ge-
weten / wat helpt ons nu onsen pzael : wat
lyngen ons nu de rijkommen in met den
hoogmoed : 't is altemael wegh gebaren ge-
lijck als een schaduw / ende als een geroep dat
voorzij gaet.

Sap. 5. 2.

So sal dat verschickelijck onberdzaeghlijck
gerichte gaen over alle die / die God niet en ken-
nen / en die den Euangelio ons Heeren Jesu
Christi niet gehoorsaem en zjn de pijnne sulen
ipden / dat eeuwighe verderben van den aenge-
sichte des Heeren / ende van de macht sijnder
heerlijckheyt / warmer hy komen sal / heerlijck
te worden in sijnen hepligen en wonderlijck in
allen geloovigen. Ende sulen hooren : Gaet
van my op verbloekte in dat eeuwighe vper /
dat den Dupbel bereyt is ende sijnen Enge-
len.

De onge-
hoorsaem-
heyt des
Wooris is de
straffe ge-
dreyt.
2 Tess. 1. 8.

Mat. 25. 42.

Als dan sal utwe lacchen in weenen / utwe
klijdschap in smerten / utwe wellustige tijdr-
lijke leven in den eeuwiggen dood / utwe weelden
in een eeuwighe wee / utwen hoogmoet in stof en
woormen / utwe getwelf in lijden / utwe pzaelt in
leelijckheyt verandert / en utwe wreede onbarm-
hertige tyranie met dat onblusschelijcke Hel-
sche vper betaelt worden.

Luc. 6. 25.
Iac. 5. 1.

Pl. 7. 10.
Ien. 17. 10
Rom. 8. 27.

Mijn liebe Heeren / by hem en sal niet ver-
bogen noch vergeten blijven / het is de Rich-
ter die herten en nieren ondersoekt / die de
hoogheyt der Hemelen / de diepheit des af-
gronds en lengte der aerden dooziet / die niet
alleen de boose werken / noch de onnutte woor-
den / maer ook de onreynne vleeschelijcke gedach-
ten sal straffen en rechten.

2 Cor. 5. 10.
Mat. 11. 20.
EL. 6. 24.

O liebe Heere / O Heere alder Heeren / waer
sal men dan den Keyser en sijn Placcaet / de
valsche Propheeten en hae loose Leere vanden
dan sal men huplen en weenen / en wpt bedruk-
ter zielen roepen : Op Bergen halt op ons / en
op Steen-totzen verberghit ons voor den aen-
gesichte des geeris die op den Stoel sit / en voor
den toozne des Lams : want gy sult sien dat 't
niet dan leugen en wint getweest en is / daer op
gy u getrooft hebt / als geseyt is.

Ap. 6. 16.
Pl. 94. 15.
Feb. 3. 18.
en 10. 26.

Wie hem
beroemen
wil die be-
roeme hem
dies dat hy
zjn wete en
konne dat
ick de Heere
ben.
Ier. 9. 22.
1 Pet. 2. 5.

Lieve Heeren / waecht op / noch is 't he-
den / roemt niet dat gy wpt der koningen en
Doozsten stammen zijt en genadige Heeren ge-
noemt wort / 't en is doch niet dan rook / stof
ende hoogmoed / maer des becoemt en ver-
lijdt u / soo gy wpt Godt geboren wort / een
wptverhoren geslachte / een koninklijke Prie-
sterschap / een Hepligh Volk / een Volk des
getwings zijt / ende sijn denghden verhoordicht /
die ons wpt der dupsfernissen tot sijnen won-
derlijcken licht beroepen heeft.

Roemt niet dat gy Geweldige op Aerden
zijt ende groote macht hebt / maer roemt
dies soo gy utwe Landen in repinder Godes
breefe met deugdlijcker Wysheyt in Chy-
stelijcker gerechticheyt regeert tot des Heeren
Prijs.

Roemt ook niet dat gy Heeren ende Dooz-
sten / Steden ende Landen dwingen meugt /

maer roemt dies / soo gy u Werdsche ge-
moedt bedwingt / utwe vleeschelijcke aenbech-
tingen in kracht des Geloofs overtwint / dat
Godeloose wesen affterbet / dooz Christum
triumpheert / ende met allen Dromen Cam-
peren Gods dat Rijke ter eeren inneemet /
ende de belofde kroone van des Heeren
Handt verlijgen moogt ; want soo gy soo-
danige koningen zijt / zijt gy niet alleen ko-
ningen na den vleesche maer ook na den
Geest / die de Prince alder koningen bemint /
met sijnen Bloede van sonden gewaschen /
ende tot koningen ende Priesteren Gode en
sijnen Vader gemaekt heeft / beheerschappen
ende overtwinnen met allen kinderen Gods
Werelt / Vleesch / Bloed / Sonde / Dood /
Dupbel / Valsche Leere / en alle helse pooz-
ten / sy verblijden haer niet dat hare namen
in dat Register der Wereltlijker koningen /
maer in dat Boek des Levens in den Hemel
ingeschreven zjn.

De beroep-
pinge der
Christelijker
Koningen.
Ap. 10. 20.

Der Waer-
achtiger
Koningen.
roem en
heerschappie
Luc. 10. 20.

Phil. 4. 4.

O gy Hoogberoemde Edele Heeren en Dooz-
sten / wilt doch dese eenvoudige sechte / jae
doch waerachtige aenwysinge utwos armen die
naers in aller lief den demoedelijck ontfangen /
en niet verachten / daer mede ick utwer alder-
weerde hoogheyt wpt so goeder herten so gront-
lijk vermaent hebbe.

Siet niet op mijn schamelheyt / ook niet op
mijne ongeleertheyt / maer siet op Christus
Geest / Doozt en Doozbeelt / die ick u en allen
mensen hier na mijn kleyne gabe / met
goeder trouwe aengewesen en geleert hebbe.

Doet een rechtchappen Doete / die vooz
Godt bestaen kan / hupit ende weent met
David / bekleedt u met sacken en met hupren
hemden / affschen strop op utwe hoosden / ver-
nedert u met den konink van Ninive / bekent
u schult met Manasse / sterft utwe eergierige
vleesch ende hoogmoed / breeft utwen Heere
utwen Godt wpt allen utwen krachten / Richtet
in alle wysheyt met verschicken ende beven /
helpt den bedrukten / ende en bedooft den el-
lendigen niet / bozert der weduwen en we-
sen saken daer sy recht hebben / beschermt den
goeden / straft den boosen na Chyristelijcker aert /
bedient utwe Ampten recht / dat u van Godt
gegeven is / staet na dat Rijk en Land dat eeu-
wigh blijven sal / ende gedenkt dat gy hier op
aerden (hoetwel hoogh gehouden) niet dan
Belgrimmnen ende Gasten in een bzeemt land
zijt.

2 Reg. 12. 15.
Pl. 71. 6.
Ion. 3. 5.
2 Par. 33. 12.

Ex. 1. 6.
Ier. 21. 12.
Rom. 13. 8.

Doozt / geloofst / breeft / bemint / dient / en
volght utwen Heere ende Heplandt Christum
Jesum / want hy is de gene / den welken al-
len knien buggen moeten. Gods eeuwighe
Doozt / Wysheyt / Waerheyt / en Sone / sijn
eere ende prijs soecht in alle utwe gedachten /
woorden en werken / so sult gy in eeuwigheyt
regneeren.

Lev. 19. 10.
Heb. 11. 13.
Ioan. 1. 17.
Phil. 2. 10.
Ela. 45. 23.
Ap. 19. 14.
Phil. 2. 10.
Luc. 11. 32.
Ion. 14. 6.
Sap. 6. 25.

Aen den Geleerden.

Hier mede wil ick allen Heeren ende Dooz-
sten / met allen Overigheden en Regen-
ten die van haer gesonden zjn / in des Hee-
ren Handt laten / ende wil my tot u keeren /
O gy geleerden / gy die u laet duncken / dat
gy des Hemels Sleutelen hebt / ende des
Volks Lichten en Ogen zjn / en wil met u
spie

Luc. 11. 32.
Rom. 2. 19.

spzeken / als met die / welckers saligheyt ick
van herten soecke / bewijse ick met openen
oogen sie / dat beyde gy ende utwe leerlingen
soo byzmoedelijcken in dat eentwige verberden
utwer armer zielen loopt / beroemt u even-
wel / dat gy de gefonden Leeraers / ende u
Gemeenten / de Gemeenten Chzisti zijn / en
wil u al te samen Roomschen / Lupterschen
ende Swingelschen / over dese volgende Ar-
ticulen upt goeder trouwen broederlijck ver-
maent hebben : dat gy doch ten eersten wilt
aenmercken / hoe dat utwe Nympt en Dienst
niet upt Godt en Godes Woord / maer upt
den put des afgronds hergevolten en gekomen
is. Want het is openbaer / dat gy Chzistus

Ap. 9. 11.

Wie den
Tempel
Gods schent.
dien sal God
shenden.

Woord / opdeninge en geboden lastert en ver-
volght / ende Antichzistus woord / opdenin-
ge ende geboden leert ende indynght / dat gy
Godes Tempel schendt / ende Streten Tem-
pelen houtwet ende eert / de levendige Beelden /
baer in Godes Geest woont / bzeekt / ende guld-
den / silveren / ende houten beelden maekt en
op-ponkt / dat gy dat byzome- onbestraffelijck
leven haert / ende dat ongozdmeeerde dulle
leven des vleeschs met utwen lichtvoerdigen
eympel stift ende booztaet. Segget / mijn
beminde / waer is doch een letter van alle u-
we handelen en Godes-dienst / als van Missen /
Kinderdoop / Gozblicht / Et. In de gantsche
Schzift bevolen : Is 't niet altemale in den
grondt enkel verboeringe / gebeynshyep / Godes-
laster / groutwel en afgoderpe / wat gy ten mee-
stendeel dyft en booztaet : waer dat dese utwe
Nympt en Dienst her gekomen zijn / en wt wie
sp zijn / rade ick in trouwer liefden / dat gy
doch met der Schzift in reymder Godes bzeese
zenmael wilt nadencken.

De cetermo-
nien der
geleerden
zijn sonder
Godes woort.

Ten tweerden / mercht aen / wat ook in dese
utwe Nympt ende Dienst pgentlijck van u ge-
socht wort / gy ende ick hebben hier booztids
in eenderlep roepinge / nympt / ende dienst ge-
staen / ende ick bekennre vop upt / dat ick in
allen mijn studeeren van der jonckhepdt aen /
Prediken ende Singen / niet dan een ydel /
Lap / Lecker Leven / Ders / ende gantsche
menschen / ja enichel vleesch ende bupk gevecht
hebbe / tot dat my de genadige groote Herre
met sijner genadigen Geest beschemende / en
mijns herten oogen opende / dat ick met den
Prediker Salomon bekende / hoe dat alle mijn
soecken / leven en doen ydel ware / en het eynde
daer van niet dan de gewisse Helle en Dood
en was.

De vleesche-
lijke zijn
vleeschelijck
geant.
Rom. 8.
Soecken
ook niet dan
vleesch.
Eccl. 1.

Maer dat gy noeh dat selbige soecht / is
klaerder / danmen loochenen kan / want soo
daer geen Proben ende kloosteren en waren /
souden der Predikanten / Papen en Monic-
ken wepnigh gebonden worden / wete ick wel
getwisse / maer so lange die zijn / en sal 't de we-
relt aen verboerders en hupchelaers niet ge-
bzyken.

't Vervlock-
te gewin is
alder groe-
welen moe-
der.

Segget / liebe / wat is doch utwe gantsche
soecken ende doen / van Wereldt / Vleesch /
Bupk ende een wellustigh Leven : Wie is 't er
die utwe aerdsche gemoed en vleeschelijck leven
dooggronden / en wel beschziffen kan : Uwer
sommige pronken in bonte / zyde / en sluwel /
d'andere leven in de vollen slaps / dese gieren en
topen / die schenden jonckvrouwen en maegden /
de sommige besmetten dat bedde van haeren wa-
sten / der anderen kuyshyep is als de kuyshyep
Sodoma / utwer alder leere is verboerich / utwe

Der Predi-
kanten soec-
ken leven en
Goddienst.
Gen. 19. 6.

Sacramenten zijn toberich / utwe bzoornheyt
is ten meestendeel godloosheyt / en utwe Godes-
dienst is een openbaere groutwel en afgoderpe /
utwer sommige en bzeesen noch Godt noch
Dupbel / Godes naem lastert gy / sijn Welplige
Woord verbaescht gy / sijnne kinderen en diena-
ren verbolght gy / en op sijn genade doet gy alle
quaede / alleen wanneer gy maer een sozgetoos
rupin leven boeren en goede dagen hebben
meugt / so is 't wel gemaeht : Segget / liebe / is 't
niet also / waerde mannen / is 't niet also : Dit is
immers utwer aller boozmaemste soecken en ja-
gen / groot en kilepn / moet gy bekenimen en toe-
staen / want de bzyucht blykt dooz de gantsche we-
relt / en wil dat niet langer verbozgen blyben.

Och Mamen / Mamen / nemet waer soo
men dooz desen rypmen wegh / die gy leedt en
wan dekt / tot den leven houden ingaen / en on-
se zielen in Godt behouden / moghten vop wel
klagen en seggen / dat de Prophten / Aposte-
len / en alle getuygen Godes / daer toe ook Chz-
istus Jesus selve / niet vloechelijck gehandelt / en
ook niet recht tegen ons gedaen hadden / dat
sp in so veel zware benauthyep / bzykt / bzoeffe-
nisse en smerte in desen bedzoef den jammerdal
gewandelt / en ons ellendige zwache kinderen
op een so engen wegh gewesen hebben.

Ruyt is
den wegh
dieter hel-
len inwoer-
Mat. 7. 13.

Och neen / mijn beminde / neen / de waer-
heyt sal de waerheyt blyben eentwelijck / so gy
niet in eenen beeteren / Chzistelijcken sin be-
keert wordet ende utwe verboeringen / en ook
utwe onnutte vleesch-gierige leven niet af en
sterft / geen boete en doet / ende den onnoselen
eentbondigen kinderen in der hoosheyt niet ge-
lijck en woort / en sult gy niet in 't Bemelrijck
komen mogen / want vleeschelijck gesant tz zijn
(spzekt Paulus) is de doode.

Smal is den
wegh tot
den rijke
Gode.

Leert / roept / hoopt ende roemt hoe ende
wat gy wilt / wilt gy saligh worden / so moet
gy op des Heeren wegh wandelen / ende sijn
Woord hooren / ende gehoosamen zijn / want
daer en gelt niet in Hemel noch op Werden /
om saligh te worden / noch Doop / noch Bacht-
heyt / noch schoon spzeken / noch geleerd-
heyt / noch Conessiuw / noch gewoonte / noch
woepst / noch plaecaet / daer toe ook niet Chz-
istus met sijn genade / verdienste / doodt ende
bloet / soo wy (verstaet die ooren hebben om te
hooren / ende herten om te versacken) niet upt
Gode geboren worden / sijn woort van herten
gehooren / in 't licht wandelen / recht doen / ge-
lijck Joannes sept : Dat is de verkonninge /
die wy van hem gehoozt hebben en u verkondi-
gen / dat Godt een licht is / ende geen dypster-
nisse in hyar en is. Soo wy seggen dat wy ge-
meenschap met hem hebben / en noch in dyp-
sternisse wandelen / so liegen wy / ende en doen
de waerheyt niet / maer so wy in 't licht wan-
delen gelijck als wy in 't licht is / soo hebben wy
gemeenschap onder mallianderen / en dat bloet
sijns Soons Jesu Chzisti maecht ons reyn
van alle sonden.

Daer en is
geen middel
tot der sa-
lighyeyt / soo
wy niet we-
dougbooren
worden / en
in 't licht
wandelen /
leert de
gantsche
Schzift.

Overtreders / Overtreders / gaet in utwe
herten / neemt mijne Woorden waer / ende
leert wijsheyt / gy die in wellusten leeft / ende
seker zit / gy die in utwe herten spzekt : Wy
zijn 't / en bapten ons en is geen ander meer /
wat wy geboden dat sal gehoozt worden / ende
wat wy spzeken / sal op Werden geliden / wy
en konnen in der Schzift niet dwalen / in den
raedt hiet anssen of soekeren / en niet onrecht
leeren. Och / och / dat hoogberoemen utwer
wijs.

Den hoog-
moet des
herten. en
dat groot-
spreken der
geleerden is
vele.
Pf. 37. 9.
1er. 18. 28.

wijsheyt verlept u / ende den hooghmoet utwer herten stoptet u / keert weder / utwen gangh is op dat slubberige / ende utwen wegh lepd tot 'er Hellen afycon.

Wie hem na Christus soeken, leeren ende doen schickt, sal wijsheyt vinden.

Phil. 1. 6.

Luce 17. Christus en was niet soo rijk, als de Vosschen en Vogelen waren. Luce 9. 58. Mat. 27. 47.

1 Cor. 8. 9.

Der geleerden dienst en brengt geen vrucht.

1ac. 1. 16.

Waerde mannen / leert doch eenmael kennen wat Gods eenige ende eeuwige Sone Christus Jesus hier op aerden gesocht / wat hy geleert / ende wat Doozbeeldt hy u na gelaten heeft / sijn soecken was sijn vaders prijs ende de saligheyt onser arme zielen / sijn leere was sijn vaders Woordt / ende sijnen voortganch eenen gewissen wegh in dat Rijcke Gods: doen hy in Goddelijke gedaente was (sepdt Paulus) en heeft hy dat booz geenen roof geacht / Godt gelijk te zijn / maer hy heeft hem selven verkleent / ende heeft de gedaente eens knechts aengenomen / is arm ende ellendigh in dese bezwoefde Wereld gekomen / hy en had geen plaetse in de Herbergen doen hy geboren woede. In de tijt sijn dienstis niet daer op hy sijn hooft leggen / noch in sijn versterben daer mede hy sijn doofstige herte laben konde: hoewel hy de greene was daer dooz de Almachtige / Rijcke Vader alle geschapen creatueren / wooninge / beclafel / spijs ende dranch beschickte / gelijk Paulus sepdt: Gy weet de genade ons Heeren Jesu Christi / dat / hoewel hy Rijck was / wert hy doch arm om utwent wille / op dat gy dooz sijn armoede soud rijck worden.

Hebt gy nu eenige bzeefe utw's Gods / ende en wilt gy beyde utwe / ende oock des armen Dolchs Zielen niet moetwillighlijcken in den doodt voeren / soo set nu utw soecken by Christus soecken / utwe leere by Christus leere / utwen geest by Christus Geest / ende u leven by Christus leven / soo kondt gy recht bevinden / of gy in Christo of byten Christum zijt / wie dat utwe Godt is / wat Heere dat gy dient / ende welckerleyp Geest ende Rijcks linderen dat gy zijt.

En derden / merckt wat doch booz bzuucht ende nuttigheyt utw ampt ende dienst medebzenght / want wat is doch utwe leere anders / als een pdel krachteloos wint-sapen / dat noch geest noch kracht en heeft / utwe Sacramenten / als steuningen der onboetveerdigen / ende utwe leven als een Dooz-beeldt tot der boosheyt. Waer zijn de gierige die gy gemildiget / de bronkaerts die gy gemuchtert / de onslubere die gy gekupscht / ende de hooberdige die gy berooimodight hebt: Hoe wilt gy doch andere lieden leeren / daer gy selve ongeleert zijt: Ende Christus een aengename gemeente waren / daer gy selve / in deser gestalte / Antichristus dienaren / ende Belials linderen zijt: Gy moet immers bekennen dat gy ende u leeringen / beyde hooge ende lege ban staten / mannen en vrouwen / alle doode lichamen zijt / ende Gods Geest niet en hebt / want gebrookene herten / waerachtige bekentenisse Christi / waere liefde / een hertgrondelijcke lust tot den Rijcke Gods / aertwange der aertsche dingen / waerachtige nootmoedighheyt / gerechtighheyt / vrendelijcheyt / barmhertighheyt / kupsheyt / gehoozsaemheyt / wijsheyt / warheyt en beyde en bintmen niet; maer allerwegen haet / nijt / verstockte wreede herten / een walgen en verachtigen des Goddelijcken Woords / lust ende liefde deser Wereld / hoogmoet / vracht / prael / leugenen / schalckheyt / schande / overspel / hoererye / ruyten / rooben / vanden / wozgen / blocken / zwoeren ende alle boosheyt.

Diet / gy doze Boomen / ende onachtfaeme Herders / dit: sijn de bzuichten die gy voortbzenght / ende de Schapen die gy wrudet / dit sijn de Gemeenten ende Jongeten / die gy met des Heeren Bloedt troost / genade ende bzyde verkonidight / Doop en Nachmael wptreפט. Schrijve ick onrecht / soo strafte imm. O liebe Heeren / soo gantsch hebt gy alle Christelijke redelijckheyt ende vernuft / daer toe oock Licht en Schrift verlooren / ende houd alsoo dat arme domme Dolck / geheele koninkrijcken / Steden ende Landen / ja de gantsche wijde Wereld in aller godloosheyt onder der Hellen getweit gebangen / ende dat (O Godt) om een soo kleen loon: te weten / om een handt vol Gorpse / ende om een beete Broodts / als de Propheet sepdt: Och / dat ick doch de leugen spracke / ende niet de warheyt: maer klare is der Sonen schijn / ende noch klaerder is de warheyt die ick schrijve.

Iud. 1. 1a. 1c. 23. 11.

Ende dit en is noch niet genoegh / O Mannen / dat gy de arme ellendige zielen dus jammerlijken bedzieght / gy moet oock noch allen den genen die Godt van herten soecken ende bzeesen / alle ongerechtighheyt niet leere en leven bestraffen / ende soo gewillighlijck in Christo Jesu wandelen / schelden / schenden / belegen / bezraden / om goet ende bloedt bzengen / op dat gy doch by den volcke in hooger eeren / by utwen doen ongelastert / by dat onbehoorlijk gewin onberghindert / ende by dat gemakelijcke en volle leven tot den eynde toe blijven meught.

Och / hoe recht zijt gy van de Wijsheyt Gods afgeschildert / die daer sprekt: Wee u / gy Schriftgeleerde / Pharizeen / en Bevepnsde / gy slupt dat Rijck der Hemelen booz de menschen / ende gy en komt selve niet daer in / (merckt wel) ende die daer geerne willen ingaen / en laet gy dat niet toe.

Wat ick dencke / dat schrijve ick / ende en beynse niet / ick bzeefe (weerde Mannen) dat utwer veel soo Goddeloos sijn / ende soo op dat schandige gewin / lupe leven / en der menschen prijs verballen sijn / dat gy liever alle Godbzuchtige soud aen eenen staek sien / dan dat gy eenen gulden aen u renten verlesen soud / of een quaet woord van de Overheyt en werelt om de warheyt hooren soud.

Dat dit de warheyt is betuygen die wel, die soo meenigh vroom kindt om goet en bloedt bren-gen.

O / gy Hoerenaensicht / wanneer sult gy u schamen: Gy Diamant / wanneer sult gy geroekert worden: Ende gy Dooz-man / wanneer sult gy getwit worden: Ick achte wel / minnermeer. Want hoe kondt gy wat goets doen dewijle gy dat quaet geleert / ende van der wiege aen getwent zijt.

1c. 13. 29. Zac. 7. 12. Mat. 12. 35.

Och / mijn ziele moet haer om utwent wille bezoeven / ende weemoedelijken beklagen / dat gy dus jammerlijken dwaelt / ende daer toe oock noch alle utwe schanden onder Christus Woord ende Name dect / ende en merckt niet / O gy Mannen / dat u over al niet dan straffe / toom / herdoemeuisse / een donckere dupsternisse / den vlamvenden Poel / een eeuwigh tauden-klapperen / hynlen / weenen / buur / wee ende doodt / met allen valschen Prophten in de Schrift beloost / ende van des Heeren Geest gedzegt is.

Mat. 15. 13. en 2. 42. Rom 1. 32. en 2. 1. 1 Cor. 6. 10. 2 Pet. 2. 11. Iud. 1. 9. Apoc. 17. 8. en 22. 15.

De ure is nae by / datmen moet hooren: geest reekenschap / &c. Och / moght ons als dan gebeuren / als dien dagh hier is / dupsent jaer laugh op bzandende kolen / en in gloepende pantsieren te gaen / soo soudemen dan noch

Luce 29. 15. **vrolijk en blijde zijn. Maer nu is 't dooz uwen hooghmoet / gierigheyt / en dat oogenslijckelij- ke volke leven bedeckt vooz uwen oogen.**

1 Par. 18. 23. **Ick sal bp abontueren van u op mijn kinne- bachen geslagen worden / ende inet Michaa van Zedechia hooren moeten : Dooz welcken wegh is des Heeren Geest van ons gegaen / dat hy dooz u spzeekt : Och / mijn beminde / vzeest Godt ende verstaet de waerheyt / gy wijsf de arme roeckeloose zielen / op de subtyllyheyt ende Philosophie der Geleerden / op de vrelheyt der Concilien / op gewoonten ende lange gebzuyck der tijden / op kerserlijcke Placcaten / op de leeringen ende geboden der menschen / die niet dan dzyf-sant en zijn / ende dat hups vooz dat ontweder gantsch niet behouden en mogen / maer ick niet also / maer ick wijsf u met Mofer: ende den Propheeten / met den Apostelen / En- gelen / ende met den Vader selve / op Chzistum Jesum / dien alle kerseren / koningen / Con- cilien / gewoonten ende Geleerden wijkten moeten / want sijn Woord is de waerheyt / en sijn Gebodt dat eeuwige leven : Hem moeten blygen alle knien / die in den Hemel / Nerde ende onder der Nerden zijn / alle die hem ver- stoeten / die verstoeten den Vader die hem ge- fonden heeft.**

Matt. 7. 26.

Deut. 18. 15. Esa. 6. 3. en 7. 14. en 9. 1. Luce 1. 2. Matt. 17. 5. Ioan. 7. 37. en 12. 44. Phil. 2. 10.

Die op Jesum Chri- stum bouwv en sal niet te schande worden.

Dese leere ick u : **Op sijnen Geest / Woord / Leven / Gebodt / verbodt / ozdeninge ende gebzuyck wijsf ick u / als op een vast ende onbe- wegelijck Fondament / gelept in den gront van Ston op enen wel-gebaenden ende seckeren wegh van Godt bereept / die nae sijn waerach- tige toefeggen / allen waerachtige / boetveerdig- en Chzist-gelooovigen sal lepen in 't eeu- wige leven.**

2 Par. 18. 6.

Liebe mannen / neemt waer : **Daer waren vier hondert valsche Propheeten in den tijden Achab des konincks in Israel / Propheete- den eendzachtelijck geluck ende wel-vaert / hy soude maer op trecken / ende Godt woude die vbanden des koninck in sijnre handt geben : Maer daer was maer enen eenige Michaa / die de rechte waerheyt / ende dat ongeluck in des Heeren naem spzack.**

2 Par. 18. 23.

2 Par. 18. 5.

Daer waren oock vier hondert en bijsfich Propheeten Baals / ende vier hondert Propheeten der Hagen / die alle van Jefabels Tafel aten. **Maer daer was een Elias / een man Gods / ende een Propheet des Heeren / die over de Wet sijns Gods pberde / ende des Heeren pzijs voozfont.**

2 Par. 24. 26.

Joas met alle Doozten / Pzesteren / ende 't gemeene volck stemden alle niet malkande- ren over hare Hagen en valschen Gods-dienst dien sy nae Jojadas des Hoogen Pzesters doot verhooren hadden / ende daer en was niet meer dan de eenige Zacharias / die den Godloosen groutwel straffe / en sijns Gods toozne en straffe dzeppghde.

Verorum Conciana Corum Numerus Semper Vaucas.

Gelijck dan de hooge ende diere matmen Gods / ende die wepnigh met haer hooge ende heerlijke gaben de ongehoofsame en afgodische koningen / Doozten / Pzesteren / en den gemeenen volcke / sonder eenigh aensien der per- soonen upt repner Godlijcker vuerigheyt / in 's Geests kracht bestraff / ende met de Wet haers Gods troutwelijck vermaent hebben / ende daer over verachtlinge / ellende / dzoeffenisse / banden ende doodt geleden hebben / gelijkmen in de Schzift en Hystoeten alom leeren ende sien kan. **Alfoo doen ick oock hier met mijn klsene gade-**

upt gelijcker meeninge en oozsaek / betupge de waerheyt ontberbozgen / betwijle ick met oogen sie / ende met handen taste / dat gy alle met den anderen / den Hertzen en Doozten hup- chelt / de Wereld plupm-strijckt / ende (eplacen) niemant en is die hem met sijns Heeren Woord tegen dat Goddeloofse wesen set / ende der Menschen boosheyt straf. **Moet 't oock dactom (als oock de voozsepde) niet wepnigh horen en dzagen / hoewel ick dat so rechte goet ineen / en een so gewissen vasten gront hebbe.**

Onse en der Predikanten loeken, is verre verscheyden.

Och / weerde Mannen / besint u / en denckt de sake na / beherticht dat epnde / en merckt den uptganch / gy vertroost u op menschen ge- dichten / maer wy op Gods Woord en waer- heyt : **Gy op de Wereld / wy op den Hemel : Gy op dat tegenwoordige / wy op dat toeko- mende : Gy op den kerser ende gewelt / ende wy op Chzistum ende sijn beloften / tot dat wy alle vooz hem verschijnen / die met den volcken des Hemels komen / ende alle vleesch vergeden sal : Als dan sult gy sien wat gy gesocht / wat ampt gy geboert / wat vzychten gy gedaen / om wat loon gy gedient / wiens woordt gy ge- dzeben / wiens raet gy beracht / ende in wiem gy (o Mannen) soo vbandlijck gesteken hebt.**

Christus ver- schijninge als eens yegelijck herte openbaer macken.

Wil dan hier mede u Geleerden ende Predi- kanten den Herte bevolen hebben / ende bidde om Gods wille (utwe arme zielen ten besten) dat gy doch dese mijne getrouwe waerschou- winge upt hertgrondelijcke Chzistelijcke mee- ninge aen u geschzeben / in danck en liefde aenneemt / met verstandiger herten leeft / ende met vzeesen en beben nae denckt ende herleest : **Ick weet gewis / dat gy daer in niet dan een toegenepgh gemoot / liefde / ernst en een gewis Fondament des eenigen en ondwinnelijken waerhepts vinden sult.**

De Schrift straft hart aen meenige plaatsen.

Ende of utwe somnige haer duncken lieten dat ick al te hert straffen mooght / so sult gy w- ten / dat ick niet sonder aentwijfinge / raet ende leere der Heplige Propheeten / Chzisti ende de Apostelen alsoo gedaen hebbe / ick heb geen na- men gegeven / bukten Gods Woord. **Wie on- schuldigh is / danckie Godt / ende verblijde hem / maer wie schuldigh is / die en wozt niet van ny / maer van Gods Geest ende Woordt be- straft.**

Och / mijn getwenschte Vrienden / vzeest Godt ende sijn gericht / betert utwe aertfche vleeschelijke leven / laet alle utwe verboeringen / blinsheden / verlepdingen en groutwelen varen / daer in gy tot noch toe gesteken hebt / soecht upt alle utwe krachten na de rechte waerheyt / bid Godt om wijsheyt / waerschoutw alle man / handelt en wandelt onbestraffelijck. **Als dan en staet gy onder de herde ende verschzickelijke namen der Schzift niet begrepen. Ende so en sult gy oock niet ongenade / straffe en toozne : Maer genade / barmhertigheyt / en dat leven erven / gelijck als de Propheet sepdt : Wanneer hem de Godloofse beheert van alle sijne sonden / Ez. 18. 21. die hy gedaen heeft / ende houde alle mijn Rech- ten / ende doet recht ende wel / soo sal hy leven ende niet sterben / alle sijne overtredingen die hy gedaen heeft / en sullen niet gedacht worden. De barmhertige / lieve Heere gunne u al 't sa- men sijn genade / bekeniteruffe / Geest / wij- sheyt / licht ende waerheyt / dat gy mooght van herten optwaken / boete doen / ende eendigh saligh worden / Amen.**

Aen den Gemeynen Volcke.

Hoort toe gy Volcken / ende dat 't in utwe
 Hooren / gy die u op leugenen betrouwt en
 beroemt dat gy Christenen zijt : Scheurt utwe
 banden in stukken / ende en laet u niet langer
 als de gebonden Ezels / onder de packen utwer
 fonden / van dese boogenoemde drijbers tijden :
 want sy bedriegen u / sy Prediken u nae haers
 herten goetduncken / ende niet upt den monde
 des Heeren : Sp troosten u in utwo boose woesen :
 Sp en roepen niet dan genade ende vrede / hoe
 wel dat enkel ongenade ende straffe is / gelijk
 de Propheet seyd : De Priesters ende Pro
 pheten leeren eenen valschen Gods dienst / en
 de troosten mijn Volck in haer ongeluck / dat
 sy 't kleen achten fonden / ende seggen : Vrede /
 vrede / daer doch geen vrede en is . Sp zijn de
 blinde verlepders / die bepde haer ende u rechts
 weeghs in den gracht lepen . De blinde wach
 ters / die over Gods Stadt geen waeke en hou
 den . Die ven ende Woordenlaers / die met den
 waerde haerer valscher Leere / utwe arme zie
 len verwoegen / ende u des Heeren Rijck ende
 woord steelen . Bierige Herders / die utwe wolle /
 melck ende vleesch soecken / ende niet utwe zie
 len . Sonna / sy zijn de gene / dooz welke dat
 Rijcke Christi in den grondt verwoest / ende
 dat Rijcke des Antichrists in hooger eeren dooz
 de gantsche Wereld verheypd is : Ende die u
 ellendige kinderen in utwe woeste groutwoelen
 ende verhorde blinde leven / altijd troosten en
 boozstaen dat 'er (eplacen) niemandt en is die
 hem van herten tot den Heere bekeert / sijn fon
 den beklaeght / ende spreekt : wat make ick .

Ier. 3. 8.]
 Matt. 15. 14.
 Eze. 33. 8.
 Sy beloven
 de ander
 (spreekt Pe
 trus) vryheyt
 ende sijn tel
 ve knechten
 der verder
 vinge.
 1 Pet. 2. 1.
 Ioan 10. 1.
 Eze. 34. 3.
 De Prophe
 ten keeren
 het volck
 van de waer
 achtige
 boete.
 Ier. 5. 30.

Och / woerde kinderen ende Woederen /
 mijn herte in mijnen lijve benautwot ende ver
 schyckit mi / wanneer ick bedencke / dat soo
 ontellicke veel menschen dus onnut geboren
 woeden / die des Heeren toorn / handt ende
 straffe / soo sy haer niet en bekeeren / eeuwig
 moeten drijven / en nimmermeer geen genade
 binden en sullen .

Matt. 18. 3.
 Titim 1. 1.
 Rom. 3. 4.
 Hier merckt
 dat dulle en
 de woeste
 leven des ge
 meenen
 Volcks.

Lieve kinderen / neemt waer / aldus leert u
 Christus Iesus : Doozwaer segge ick u : Ten
 sy dan dat gy u onkeret / ende wozt als kinde
 ren / gy en sult niet in 't Hemelrijck komen .
 O lieve Heeren / dit spreekt Gods eeuwig waer
 heyt / die niet liegen en kan . En hoe Godde
 looselijck gy arme domme lieden leest / ende hoe
 bezre gy van der kinderen onschuld verschepden
 zijt / bewissen utwe brychten toel : want gy ber
 acht Godt ende Gods Woordt / gy haet alle
 gerechtigheyt ende waerheyt / utwer vele leven
 als de onredellicke beesten / de andere rechten /
 brychten / bloecken / zwieren / gieren / rapen /
 woecheren / liegen / bedriegen / doen haer onder
 malhanderen gewelt ende onrecht / trouwe
 ende yomighheyt bintnen onder u weynigh /
 ontoutwe ende schalckheyt (eplacen) alomme /
 dobbelen / speelen / suppen / blassen / is by u een
 tijdverdrif . Woutnen en Maeghden schen
 den / heet Woel hontwen ende lief hebben . Die
 den anderen wel inhalen / bekoopen / ende om
 dan sijne bryngen kan / noemt gy vernist ende
 kloekheyt . Keusen zijt gy in 't Bier / ende
 Kirijghs-mannen in den Wijn . Ongerechtig
 heyt ende berdervinge is in alle utwe wegen .

Esa. 7. 18.
 Rom. 3. 10.]

Den armen ende ellendigen bedzoest gy / den
 bekommerden / Godbzuchtigen / ende Dyeem
 delingen schent gy / om quaet te doen dencht
 ende practiseert gy / loopt (sepd de Propheet)
 als een dulle Roe . Broncken en yalen noemt
 gy een Landts gebuyck ende wijse / de eene
 staet den anderen na ere/goet ende leven / ende
 jaeght dat hy hem verberve / als de Propheet
 sepd : Utwo geloobe is huycheleerpe / utwen
 Gods dienst Afgoderpe / ende utwo gantsche
 leven is Wereldt ende Vlesch / gelijkmen sien
 magh . Doch spreekt gy : Wie simpelich
 wandelt / die wandelt recht . Recht of onwe
 tenheyt / blindheyt / verachtginge der waerheyt
 ende godloosheyt / een bzoem eenvoudigh ende
 slecht leven waer . Liebe kinderen / schaemt u
 doch van u leelijke moetwilligheyt ende berdoe
 melijke dwaarsheyt .

Oze. 4. 16.
 Mic. 7. 3.

Maemt gy dat Christus een leugenaer / ende
 sijn Woordt een sabel zy : Och nern / sijn sen
 tentie staet onbetwegelijck / ende en sal nimmer
 meer berandert worden . Is 't dat gy na
 der hooghmoet / gietigheyt / gulsigheyt / on
 huygheyt ende des vleeschs lusten leest / Chri
 stum ende sijn Woordt niet en geloof / aertich
 gesint blijft / upt Godt niet geboren en wozt /
 dat gy den doot sterben moet / ofte de Geest
 Gods moet leugenaertich en valsch sijn .

Ion. 3. 9.
 Rom. 1. 32.
 en 8. 13.
 1 Cor. 5. 12.
 Gal. 5. 21.
 Eph. 5. 5.
 Apo. 21. 8.
 en 22. 15.]

Seght lieve / waerom pziest gy doch de Apo
 stelen ende Propheeten / daer gy doch haer
 Leere booz ketterpe / ende haer Leven booz
 raserpe scheldet : Ende waerom laet gy u
 Christen noemen / daer gy Christus Woordt
 ende Doozbeeldt niet volker herten haer ende
 vbandt zijt .

Seght gy / wy sijn kleen van verstande / on
 geleert / ende en kennen de Schryft niet . Soo
 antwoorde ick wedetom : Het is een kleer ver
 standelijck Woordt / en het en heeft geen glos
 sen / te weten : Sp sult ick hebben utwen Heere
 utwen Godt / van gantscher herten / van gant
 scher zielen / ende upt alle utwe krachten . Ende
 utwen naesten gelijk u selven .

Deut. 10. 11.
 Matt. 21. 36.
 Marci 12. 36.
 Rom. 13. 9.
 Deut. 6. 5.
 Lev. 19. 17.
 Esa. 58. 7.

Sp sult den hungerigen u brood brycken / en
 de ellendige in u huyg lieden .
 Leest gy na den vleesche / soo sult gy ster
 ven / want vleeschelijck gesint te sijn / is de
 doot .

Rom. 8. 13.

De gietige / bronckaerts / hoobeedige / Ge
 en sullen Gods Rijck niet be-erden .

1 Cor. 6. 18.

Godt sal de Overschepers ende Hoeren
 jagers verdoemen . Ende diergelycke spreken
 meer . Alle die aldusdanige Schryften niet en
 verstaen / sijn meer beesten als menschen / meer
 bloeken als Christenen : Doctinen bekenen
 ende toestaen .

Heb. 13. 4.

Och mijn kinderen / mijn lieve kinderen /
 en bedrieght u epgen ziele niet . Docht dat ver
 stant ende wijsheyt / gelijk gy de tijdliche nee
 ringe doet / ende gy sult groote rijckdommen
 vinden . Want dat Rijcke der Hemelen lijst ge
 welt . Drieght (spreekt Christus) om in te
 gaen dooz de enge Doozte . Bidt gy / so sult gy
 ontfangen : Docht gy / so sult gy binden . En
 kilopt gy soo sal u open gedaen woeden .

Matt. 13. 12.
 Luce 13. 24.
 Matt. 7. 7.
 Ioan. 3. 5.
 en 7. 38.
 en 14. 6.
 en 15. 7.
 Matt. 5. 19.
 Psal. 1. 2.
 en 15. 2.
 en 10. 38.
 Gal. 5. 25.
 Deut. 16. 29.
 Luce 14. 16.

De Almachtige groote Heere en wil hem
 niet geen bloote namen laten te bryeden stellen /
 maer hy wil een waerachtigh brychtbaer ge
 loobe / een ongebetwede buertige liefde / een
 nieuwo omgekeert berandert herte / een waer
 achtige oormoedighheyt / barmhertighheyt /
 huygheyt / lijdzaamheyt / gerechtigheyt ende
 vrede :

byde: **H**p wil den geheelen mensch / hert / mond ende dach / die sijne lust in des Heeren Woordt heeft / die de waerheyt van herten spreekt / die sijn vleesch kruysst / en die sijn goet en bloedt (als 't de nootd eyscht) gewillighlyk booz des Heeren Woordt stelt.

Siet / liebe kinderen / dit is den wegh dien wy alle wandelen moeten / soo wy saligh willen zijn. Daerom waecht op ende leere wijsheyt. Hoort de senkloppende stemme utos Gods / doet open / ende gont hem ingangh / op dat hy ober u niet en klage / gelijk hy woortijds booz sijne Propheeten ober dat hertneclige verherde Juda ende Jerusalem gedaen heeft. Ick heb (spreekt hy) kinderen opgeboed ende verheven / ende sy sijn my af gevallen: Enen Osse kent sijnen Heere / ende eenen Ezal de kribbe sijns Meesters: Maer Israeël en kennet niet / ende mijn Volck en verstaet 't niet. **O** wer / des sondelijken Volcks / des Volcks van grooten misdaet des boosachtigen Zaets / der schadelijker kinderen / die den Heere verlaten / den Heiligen in Israeël lasteren / ende te rugge wijcken.

Sy loopen alle haeren loop (spreekt Jeremias) als eenen grimmenigen Heughsel in den strydt. Een Opevaer onder den Hemel weert sijnen tijdt / een Coztel-dupbe / kraen ende Swaluwe mercken op haeren tijdt / wannere sy weder komen sullen / maer mijn Volck en wil dat recht des Heeren niet bekennen.

Gedenckt / warde kinderen / hoe diep Christus Jesus der Joden wederpamigheyt / ende blindheyt ter herten genomen heeft / doen hy seyde: Jerusalem / Jerusalem / hoe dickwils hebbe ick utwe kinderen willen bregaderen / helijck als een Dime harz kiekeus vergadert onder haere dringelen. **W**eende ende sprecht: **W**aer 't dat gy wilst / wat tot utwen Byde dient / sooud gy dat in dese dagen bedencken / maer nu is dat booz utwen oogen verbergen.

Daerom legt van u af alleley onreynigheyt / ende overbloedigheyt der boosheyt / met sachtmoedigheyt: **O**nsfangt dat ingeplante woort dat magh saligh maken utwe zielen. **S**oect ick Godt met volker herten / doet boete van gantscher zielen / vernight utw binnenste booz den Heere / laet haren Wereld / vleesch / valsche leere / ende alle wat tegen Gods etere / wille / ende Woordt is / hoort / geloof / ende volght den eentigen en waerachtigen Herder utwer zielen / Christum Jesum / die u in soo grooter liefden gesocht / ende met soo waerden schar gekocht heeft / soo mooght gy u met recht roemen / dat gy Gods Volck / ende Christus kercke zijt: **D**en selven lieben Heere ende Heplandt Christus Jesu / sy Pijss ende eeuwigh Ryck / Amen.

Aen de verdorven Secten.

Christus spreekt: **D**aer sullen hem verheffen valsche Christenen en valsche Propheeten / die tekenen ende wonderen doen / dat sy oock de Aptverkorene verleyden souden so het moogelijck waer: **M**aer siet gy booz u / siet / ick heb 't u altemael te voeren geseyt. **O**ch gy afwallige verdwaelde kinderen / nemet

waer / had gy dese trouwe waerschouwinge ons Heeren ende Salighmakers Christus wel ter herten genomen / ende hadt sijnen Geest / Leere ende Hepligh leven booz een volkommen Geest / Leere ende leven bekent / en hem booz den waerachtigen Propheet in de Schryft be-looft / ende booz den waerachtigen ende lebdigen Gods Bone ontfangen / nimmermeer en had gy u soo verre van sijne wegen laten afvoeren / ende sulcke vreschickeliche dwalinge plaetsse gegeven / maer nu sijn utwer somnige (O Heere) soo verre betoobert datse (vresst ick) nimmermeer tot haeren rechten Herder Christus komcn en sullen: **W**ant sy oock de grouwelijcke wercken der Goddeloosheyt / die niet alleen tegen Christus Geest / Woordt en wille / maer oock tegen alle edelijcke bescheidenheyt / natuere ende vertuust sijn / booz recht ende goet betoobren / ende niet eenen verkerden dupsteten verstande der Schryft woortsaen.

Is 't niet een bedroefde dwalinge / dat gy u van al sulcken onnutten menschen soo dretelijc betoobren / ende soo jammerlijck van de eerlike onreine Secte in de andere laet doeten / reestmael Numsterich / daer in de Dattenborgh / in Dabitich / ende alsoo van Belezebub tot U-cifer / ende van Belsal tot Behenloth / leeren al-tijdt / ende en komen nimmermeer tot de rechtte kennisse des gewissen waerhepts / laet 't u niet alle winden ende valsche seeten verbaepn / vresst ick u selven eenen wegh / helijck als alle Papen ende Monniken doen / ende en houd u niet aen dat woort / Christus / ut welckel dat geheele lichaem te saemen geboeght woort / ende sijn volle wesen / ende onbedornd heiten moet.

Tot een staaffe utwer sonden / vresst ick / diti dat gy op Werde ende vleesch gesint sijn / waer dooz gy de reyne kennisse Christi van u stoot / dat kennisse Christi haet / ende u tegen alle vermaninge der Schryft / tegen dat onbedriegelike woortende Christi / ende sinder hepligen / sy spreke / Israel / eten / herten / sothert / geveynstheyt / ende valschen Gods dienst / dese hoobredige / onnutte / ydele Afgodische Wereld gelijck te stellen / die gy niet recht / met een vroom / ootmoedigh / nuchteren ende Godvuchtigen wandel leeren ende verstanten solde.

O / sy afwallige kinderen / denckt nae hoe veerlijck dat gy den Hepligen Woorden schendet / die a utw Gods mondte leert / ende spreekt: **I**ck wil haer eeten Propheet / als gy sijn / vresst ick haer haeren bederren / ende mijn Woort in sijnen mondte geven: **D**ie sal tot haer spreken / alle wat ick hem gebieden sal / ende die myn woorden niet en wil hooren / die hy in mynen Naem spreken sal / van dien sal ick dat eyschen. **D**oozder van Pectro ende Stephans verhaert.

Waer brenghet sy doch alle de Hooge Propheeten Gods / als Dabit / Calas / Jeremias / Gezecht / &c. **D**ie ons de ingebinge des Hepligen Geests / niet soo heldere klare woorden en soo veel plaetsen / op Christus ende sijn Ryck wopen: **J**ammer moeten sy alle leugenen spreken / of utwe Propheeten moeten betoobers ende valsche Meesters sijn / is onweder-spreekelijc.

Sprekt niet de Heplige Paulus / sooud oock wy / of een Engel van den Hemel een ander Euangeliem prediketen / dan wy gepredicht hebben / die sy betoobert / die sy verdoemten.

Al die vast aen Christus Geest. Woort en Voorbeelt kleven. en sullen haer van geenen menschen laten verwoeren.

1. Tim. 3. 7.

Eph. 4. 14.

coll. 2. 8.

De liefde en de lust der tijdelijcker dingen ver-smooren Gods Woort.

Deut. 18. 15. Act. 3. 23. en 7. 37. Pfal. 2. 2. en 22. 5. Ela. 7. 14. en 9. 5. en 28. 16. en 32. 22. 1. Cor. 13. 5. en 33. 14. Ez. 34. 16.

1. Cor. 9. 4. 1. Tim. 1. 3. Klaghte des Heiligen Geests, over des Volcks weder-span-nigheyt.

1. Cor. 8. 3.

Matt. 23. 36.

Luce 19. 42.

1. Cor. 1. 21.

EL. 40. 11.

Ioan. 10. 11.

Heb. 13. 20.

1. Pet. 1. 9.

Matt. 7. 15. Marc. 13. 22.

Ende dat uwe Propheeten / met haeren Hoornik / Rijck / verhoort des vrommen / zweret. Ec. Wert Pandus ende der Apostelen leere ende Evangelio niet omer een en komen / moet op alleen bekennen ende toestaen / waer upt alsdan gebedelich volghet / datf met haer leere en handel verhoect en verbaamen zijn.

Seght / mijn Verande / waer hemen doch met dat ongebedichte grondelijche Woordt en getuigenisse des Almachtingen Vaders / dat hy van sinen Sone selie getuyght heeft / ende spzecht : dit is mijn lieve Sone / aen den welcken ick een goet beslagen hebbe / hem sulc gy hooren (verhaet 't wel /) hem sulc gy hooren / detwijle gy sinen Geest / Woordt ende Doozbeelt verstoet / volghet / ende hoorz den genen die met haeren geest / leere en handel upt den Put des Afgronds / ja openbare Antichyristen ende valsche Propheeten zijn.

Gedencht gy niet dat de Sone Gods selve bebalen heeft / dat wy sulden onderhouden al wat hy ons geboden heeft / ende hy wil tot aen des Werelds epnde hy ons zijn.

Wilt gy dan seggen / dat Christus ende der Apostelen leere stuckt werck geweest zy / ende nu in de utwen dat volmaechte wesen leeren ende inboeren. Doo antwoorde ick / dat sulck is te leeren ende te gelooven den aller verschydelichsten laster / ende de spottelijchste tegenpreucie is / die nimmermeer tegen den allerhooghsten magh gesproken worden / want daer mede bekant gy dat Christus de waerachtige Sone des waerachtigen Gods / de volkomene Leere / ende dat waerachtige Woordt der gerechtigheyt niet geweest en is / gy versaeckt de gantsche Scheyft / gy vertoert dat getuigenisse Moosi ende aller Propheeten die op besen eeninge ende waerachtigen Christum wijzen / als gehoozt is. Gy veracht des Vaders Woordt ende verstoet Christusum Jesum met sinen Geest / Woordt / Rijck ende geestelijck Begint / ende recht uwe herten ende hopenings op een leugenachtigh sterfelijck vleesch ende mensche / ende op een aertich vergaenlijck wesen / dat als stof vooz / den Wande vergaen moet / gelijck de Scheyft leert. Of dit niet een groote laster en is tegen den Almachtingen / mooght gy in de vrees des Heren met de Scheyft beter nadencken.

Seght / gy verdoerde kinderen / waer is doch een letter in de gantsche leere Christi ende der Apostelen (wa welckers geest / leere / handel en doozbeelt alle Scheyft moet beslaen worden) daer mede gy een van alle uwe dwalende artikulen mooght betweeren en vast maechen.

Wilt gy u op dat letterlijche verstante ende handel Moosi ende der Propheeten beroepen / so moet gy doch Joden worden / de Besnijdinge aennemen / dat Landt Canaan letterlijck besitten / dat Joodsche Rijck weder oprichten / de Stede en Tempel bouwen / na de Wet Offeren / ende Gods dienst plegen ende bekennen hoe dat Christus de beloofde Salighmacher noch niet gekomen en zy / die dat letterlijche / bebedeliche wesen / in dat mentue geesteliche dijnende wesen omgekeert ende verandert heeft.

Op elenbige dwalende Schapen / neemt 't waer / ick hebbe boden aen de Overijghert aengereckent / hoe dat 't Rijcke Christi niet van deke standliche / scrifelijche ende vergaenlijche Wereld en is / marc dat 't een ewigh

geestelijche ende blijvende Rijck is. Dat niet eten ende drincken / marc gerechtigheyt / vrede ende blijdschap in den Heiligen Geest is / daer in geen Koninck en regeert / dan allerne de waerachtige Koninck Sion / Christus Jesus / de Koninck der gerechtigheyt / de Koninck des vzedes / de Koninck aller Koningen / die alle gewelt heeft boden in den Hemel / ende beneden op der Aerden : Dien alle lippen moeten binggen / ende alle tongen moeten pissen. De waerachtige Koninck David in den Geest. Die dooz sin gerechtigheyt / verdienste ende roode Bloedt / dat geroofde Schaep upt den monde der hellscher Keentmen ende Beppen verlost / den verschydelichsten grooten So-liach ter neder geslagen / ende den geestelijken Israel Gods een ewigh heyl ende vrede verwozen heeft. Dat dese Koninck met alle sijn Dienaeren geen zwaert en voert / dan dat zwaert des Geests / dat lijf ende ziele doozsijn / Gods Woordt / daer mede hy sijn Rijck haert / bouwt / uptzepd / regeert ende tegen alle hellsche Doorten aenkoopt / ende getwelt onder dat dzukennde krups in alle sijne verforckinge ende aenwechtunge genadelijck behoudt ende beschermt / ende niet met Iser ende Stael / gelijck de wilde vrede Wereld doet / want sijn Rijck en heerschapppe is Geest / en niet letter / als gehoozt is.

Watmen in dit Rijck / ende onder desen Koninck geen Echt anders en gebuyckt / dan een man ende een vrouwe / gelijck Godt dat van den beginne in Adam ende Eva geordnert / ende Christus weder in sijn Leere verbat heeft / dese twee een vleesch / ende datf niet dan een overspel schepden en mogen. Matth. 5. 32. en 19. 9. Mar. 10. 11. Luc 16. 18. 1 Cor. 7. 10. Eph. 5. 31. 1 Tim. 2. 12. Tit. 1. 6.

Dit Rijck en is geen Rijck daer in men met Gout / Silber / Perlen / Sijde / Fluwel / ende kostelijche pronckorpe / herpzeet / gelijck de hooberchige stoute Wereld doet / ende oock uwe lepers u met dese verbloeminge leeren en wy maechen / namelijk soo gy 't maer met 'er herten niet en begeert ende dient. Diet soo kan Satanas sinen hoogmaet betweeren / ende sijnner oogen lust repen ende goet maerken / maer in het Rijcke aller oomtoet / daer in (segge ick) niet de uytwendige vercieringe des lichaems / maer de intwendige vercieringe des Geests / met grooten pber ende blif / met een gebroken herte ende verflagen gemoet / upt alle krachten gesocht ende begeert woordt / Matth. 22. 11. Apoc. 19. 8.

Hier en waertmen oock van geen liegen / eten / suppen / hupchelen / ende hen de dronkene oberbloedig / ydele ende Afgodische Wereld in gelaet gelijck te stellen / ende dat kirus Christi alsoo van hem te leggen / gelijck gy doet / waer het hert hier met herte / ende daet oprecht ende vroom zijn / de waerheyt van herten spzeken / een boozsichtig nuchteren leven ledden. Alle Afgoderpe ende valsche Leere van binnen ende van buyten schoutwen / allen hoosen schijn mijden / den waerachtigen Gods dienst van herten doen / in Christus Woordt ende Bydeninge onberanderlijck blifben / een onstraffelijck leven booz de gantsche Wereld woeren. Ende Christusum Jesum met monde / werck / goet en bloedt betuygen / als 't den hood der Godlijker eeren hoghert.

Hier en kentmen de Diecht niet / die eeren van

Rom. 14. 17. Palm 26. 1er. 23. 5. en 33. 14. Hebr. 7. 2. Apoc. 1. 5. en 17. 14. Matt. 28. 18. Phil. 2. 11. Eze. 34. 23. en 37. 24. 1 Reg. 17. 34. De rechte ende waerachtige Koninck David, is Christus. Apoc. 1. 16. Hebr. 4. 11.

Matt. 16. 15. 1 Cor. 4. 7. 1 Pet. 1. 13. Iac. 1. 18. Matt. 16. 18. Ephel. 6. 11. Geen yler ende zwaert maer Gods Geest ende Woordt behouden de Gemeente. Matt. 5. 32. Een man en een vrouwe leert der creatueren beginfel, ende oock des Nieuwen Testaments Ordeninge.

Alle ongerechtigheden ende ydelheden, konnen haer onschult vinden, ende een decksel voor weaden.

De waerachtige Christene schouwen alle geveynastheyt want haer herte, mont en werck zijn een. Matt. 5. 40. Palm 1. 2. Col. 3. 9. Ephel. 4. 25. Tir. 2. 22. 1 Pet. 5. 8. Matt. 7. 15. en 15. 14. en 16. 11. Ioan. 10. 5. Rom. 16. 16. 1 Tim. 6. 5. 1 Tit. 2. 15. Tit. 3. 5.

Cap. 1.

Matt. 17. 15. Die in Christus Leere blijven, zijn sijnre Jongeren. Matt. 28. 20. Marci 16. 15. Een beter lobe te verwachten dan ons Christus geleert heeft, is eenen gewel.

De Propheeten moeten na Christus in verfaen worden, of daer sijnre wonderlijche grooveden volgen. Ioan. 18. 36. Egi. 5. 9. Dan. 7. 14. Luc 1. 63. Hebr. 1. 1.

van den uitoen boozgeest / maer hier biechtmen den repneu en den waerachtigen Godt alleen booz dien top gefondicht / en onsen naesten / daer tegen top mishandelt hebben.

Hier leert men en gebuyck men schaemte / tucht / eerbaerheyt / en geen ontucht / schande en leelijsheyt : Ick vermoede gy verstaet wel wat ick meyne.

Somma / hier leert men Christus Geest / woort / wille / gebodt / verbodt / opdeninge / gebuyck / en boozbeert / daer op de gantsche Schrift wijst / en niet der valscher Propheten goetdumken / versterde woorden / tooverische schijn / grootsprecken / droomen / visioenen / leugenchachtige wonderwercken / daer booz ons Godts Geest in der Schrift aller wegen waerschouwt en aftraet. Mat. 24. 4. Marc. 13. 5.

Lieve kinderen / betert u / alle die u anders leeren / dan hier met des Heeren Woordt betuygcht wort / so 't ook al schoon eender ware / die des Apeys gront updzoogen / en de Steyren van den Hemel af werpen konde / so ware hy ebentwel verhammen / ende sijn leere verboerisch ende onrecht. Want daer en magh in der eeuwigheyt geenen anderen grondt gelept worden / dan die / die gelept is / Christus Jesus. Hy is de Hoeksteen of Fondament in Sion / alle bouwinge die op hem geschiedt / die na sijnen wille / Geest ende Woordt wert aengelept / wasset tot een Heyligh Hups en Tempel in den Heere.

Och / gy afvallige kinderen / hoozt Godts Woordt / en schickt u / want utwen wegh is in dat donckere / en utwen ganck lepdet tot den dooden / omhelft de waerheyt / en leert wijsheyt / want uwe troosters verstooren u / ende verderben den wegh die gy gaen moet. Aunster en Amstelcedam mogen u wel een eeuwigge vermaninge en leeringe sijn. Wanneer een Propheet (seyt Moyses) spreckt in den naem des Heeren / is 't dat 'et niet en geschiet / of dat 'er niet af en komt / soo is 't dat woort dat de Heere niet gesproken en heeft.

Och / lieve Heere / hoe menigh onnosfel herte hebben sy bedzoogen / hoe menige arme ziele hebben sy veruoert / hoe groote schande hebben sy den Woorde Godts gedaen. Hoe plompe geoutwelen hebben haerder somnige in den schijn des goeds aengerecht / en hoe groote oofake des onschuld igen bloeds der armer blinder Overigheyt daer mede gegeven / die (eplacen) des Heyligen Woortz geen groot verstant en hebben.

Ick meene het ware ook een maeltijd dat gy toesaeght / en utwe leugenchachtige / troutweloofse / en verboerische Propheten kennen leerdet / het sijn de Dossen die des Heeren Wijnbergh verderben. Het sijn utwer zielen Dieven en Aadozdenaers. Valsche Propheten die den Heere versaken / diese gelochte heeft / en utwe arme dwaalende Schapen op hare eygen leugenchachtige visioenen / droomen en goetdumken haers herten stueren / en tegen alle Schrift op enen Valschen ende Loosen grondt voert.

Hoe eben sijn gy den genen geijck getworden daer by Eusebium af geschreven staet / die de Propheten na haers herten lust bedieden / die Paulum ende dat Nieuwe Testament verloochenden / en een boek by hem om dzoegen / daerse van roemden dat 't haer top een gespenck van den Hemel afgefallen was.

Oock soo met u / Gy beynchte (houde) my te goeden / want het is de waerheyt dat ick schrijve) de Propheten / leest gy na Joodtschen verstande / de Leere Christi en der Apostelen is al volepndt / seght gy / en geest booz / het zy nu een ander tijdt / &c. Ende en merck niet dat gy daer mede den Bone Gods verzaekt / alle Schyfe verloochent / en op enkel leugenen vertroost / geijck als ook dat ongehoorsamige Israell tot sijnen tijden wel gedaen heeft.

Lieve Heere / hoe lange sal doch dese zware plage dueren : Hoe lange sal des Heeren Naem dus booz u gelasteret / ende sijn heylige woort dus booz u geschenet worden / is 't niet een verdrietelike dwaalinge / ende bulle rasepe / dat Christus / de Bone des lewendigen Gods / die de eeuwigge gerechtigheyt hier booz gebuycht / daer toe Hemel ende Werde met den bloede sijns Krupers gebedycht wort / met den woorde sijnder waerheyt / en met dat gebodt des eeuwiggen levens / upt utwer herten verstoeten woort / die hy met een soo dieren schat gekocht heeft / en met recht een woonstede Christus sijn soude / en dat een arm sondelijck bleesch en sterfelijck mensche / upt Adams zade het gesproken / vol alder ongerechtigheyt met sijn groot sprecken / leugenen / en openbare verboeringen weder van u aen genomen / en aen sijn stede gestelt wort.

Och / lieve kinderen / wat maect gy / sijn gy so gantsch betooberd / dat gy alle rebelijshheit / vernuft / daer toe ook Schrift / en alles so geheel verloren hebt / dat gy gantsch niet en siet / so moet u God genadigh sijn.

Goede kinderen / neemt waer / een letter en mochter van Moyses Wet niet verandert worden / tot dat de nieuwe Moyses quam / die dooz de Wet en Propheten beloofte was / Christus Jesus. Was nu dat Woordt der letterlijker Wet / krachtigh / dadigh / vast en in sijnen tijdt onveranderlijck / hoe wel niet meer dan dooz den knecht gegeven / en met een berganchelijck bloed gesegelt. Hoe veel krachtiger / dadiger / baster / ende onveranderlijcker is dan de vye Wet des Geestes / dat dooz den Soon selve gegeven / en met den bloede des eeuwiggen Verbonds bevesticht is.

Sy waren alle valsche Propheten / die yet wat tegen Moyses Woort leerden / want sy en moesten daer niet af noch toe doen / maer hem alle wegen op de Wet ende sijn getuyghenisse rechten. Alsoo sijn 't oock hedendaegs alle valsche Propheten die tegen Christus Geest / Woort / Gebodt / Verbodt / Opdeninge ende Boozbeert leeren / of sy oock alschoon in den schijn heyliger als Joannes / vperiger als Elias / en wonderdadiger als Moyses voogden.

Maer datse u wijs maken / der Apostelen leere sy sijnwerk geweest / ende datse nu dat volmaekte wesen leeren / is een verboeringe boven alle verboeringen / als boven gehoort / want daer mede wort de creatiure boven den Schepper ge-eert : Paulus en heeft ook hier dat volkomen wesen niet op een ander ende beter leers gemeent / maer op dat eenige blijvende wesen dooz der Apostelen leere aengewipget / dat wy in de bezijfeninge der gerechtigen / als alle leere sijn eyde hebben sal / in eeuwigheit klaerheyt / na Gods onbedriegelike

Maect hier der valscher Propheten bedrogh en dwalinge.

Hier merck wat groeter onre / schande Christo van den valschen Propheten wort aen gehangen.

Gal. 1. 11

Ex. 24. 7.

Heb. 10. 12. Heb. 6. 12. Deut. 4. 2. en 12. 32. 4. Ela. 3. 9. Hier leert kennen welke de valsche Propheten sijn : 1 Cor. 13. 2.

Ik meene dit heet wel recht hem in Gods Tempel setten. 1 Tel. 2. 4.

1 Ioan. 1. 10. Rom. 12. 1. Heb. 12. 14. Iac. 1. 27. Mat. 5. 16. Phil. 1. 37. Marc. 8. 34. Mat. 15. 10. Phil. 1. 27. Luc. 14. 26. Eccl. 28. 8. Mat. 18. 15. Col. 3. 13. Ep. 4. 32.

Gal. 1. 8.

1 Cor. 3. 11.

Eph. 2. 19.

1 Jo. 3. 11. Proeve der Propheten.

Deut. 18. 21. Schade en schande door de valsche Propheten aen gezicht.

Can. 2. 15. Ioan. 10. 1. 1 Pet. 4. 1. Iude 1. 4. Pl. 89. 14. Die verlaet den Heere die niet by sijnen Geest en Woort en blijft.

toefegginge in nemen ende ontfangen sullen. Want anders stude Paulus met hem selven / ende dat waerachtige wesen en ware in Christus niet bevonden.

In den dagh des gerichtis en der versijfening sal 't stukwerk der Apostolische leere ophouden, en 't volmaekte wesen de eeuwige heerlijkheit door 't stukwerk betuyget, aenbreken. Mat. 21. 13. en 17. 11. Johannes de Dooper was de beloofde Elias.

Item / wilt gij met den Joden en Schryfgeleerden seggen / als dat Elias noch voorden grooten en dypsteren dach toekomende sy / en alsoo alle wegen op wat niestus wachten / Antwoorde ick u ten eersten met Christus eygen Woort / hoe dat alle Propheeten en de Wet tot op Joannem toe gepropheteert hebben / en soo gij het wilt aenemen / dat hy Elias is / die komen soude.

Ten anderen / so Elias schoon quame / dat hy dan eventuel niet tegen den Gront en Leere Christi en der Apostelen / maer eendzichtig met den selvigen leeren en prediken moeste so hy anders dat Ampt eens waerachtigen Predikers recht voeren woude / want op Christus Geest / Woort / Handel / en Voorbeeld (segge ick) moet alle tot op dat laetste oordeel toe gerichtet worden / of de gantsche Schryft moest onrecht ende valsch zijn.

Wil alsoo een van beyden volgen / of dat wy geenen Eiam meer krijgen en sullen / dewijle Joannes de Elias was die toekomende was / of soo daer noch eenige quame / dat hy ons dan niet dan Christus Gzondt / ende Woord na inhoudt der Schryft voordragen en Leeren moet / want Christus is de man die op Davids stoel zit / ende in Jacobs Rijck / Huis ende Gemeente regeeren sal eeuwiglyk.

Lua. 1. 28. Dit is de rechte wage en goutsceen op welken men alle Geesten weegen en strijcken moet. Gen. 3. 1.

Wil dan hier mede u al te samen uyt herten grond vermaent hebben / dat gij doch alder Geesten Leere / Geloofe / ende Handel / met Christus Geest / Leere / ende Handel / wegen ende recht beproeven wilt / op dat gij meugt nuchteren werden / alle geesten die daer mede ober een komen / zijn uyt God / maer die daer tegen zijn / zijn uyt dien / die Adam en sijn geslachte van den beginnel af van God afgekeert / en door de leugen in den doot geboort heeft.

Maer en hoorz gij niet / en wilt aller wegen de ooren nader leugen keeren / meer die verdoerliche creatuer als den onbedriegelijken scheyper gelooven / uwen voet op dat slubberige setten / geen schryft / vermaninge / noch Gods handt ende straffe / bzeffen noch waernemen / maer alles verachten / en als onnutte en pdel bezijden setten / u met leugenen / gesichten / dromen / schoonen schijn en valse bediedinge altoos troosten laten / en also sonder krups op den ruymen wegh blijven / sal u oock de rechtveerdige Heere spotters en verboorders by hoopen toeschicken / ende door sijn rechtveerdige oordeel van de eene Godloofse dwaalinge in de andere vallen laten / gelijken sien magh.

Na het jucken der ooren en begeeren der herten geschiet de verwoeringe. 2 Tim. 4. 3. 2 Tes. 2. 2.

Op sult met leugenen / wint / sothept / ende huychelpes versadicht worden / de vruchten uwer lichtveerdigheyt bergaderen / ende ten laetsten met allen valschen Propheeten / ende loegenachtige wonder doenders hooren: Wijkt alle van mij / gij quaed doenders / ick en hebbe u noyt gekent.

Mat. 7. 23.

Hier mede zijt eeuwiglyk getwaerschout / ende trouwelyk in Godt vermaent / Siet vooz u den dagh die naeckt / doet boete en betert u / Gods Woort is de waerhept. Affer pmant onder u die Godt bzeest / die denke na / wat ick hier schryve / hy ondersoek de schryft / en gelo-

Jo. 17. 17.

ve de waerhept / Godt haet alle leugenaers / dat eeuwiglyc wee / en der tanden klapperen sal der gebedyniden part en deel zijn. Wie obertreect en niet in Christus leere en blyft / en heeft geenen Godt.

Pl. 5. 7. 2 Io. 1. 9.

Geh / gij ellendige betooverde kinderen / keert weder / wist gij wat het ware / die lebendige Fonteyne Christusum te verlaten en hem selven sulke dzoogef ontepenen te graben / die geen water geben en konnen / hoe kostelijc sout gij den valsche Propheeten / en dat huychelsche levent den rugge keeren en u den waerachtigen Perodes onser zielen Christus begeben / en sijn gewisse raed / leere / vermaninge / ordeninge / ende heplige voorbeeld (hoewel in der zwaligheyt / volgen en nakomen: maer de tooversche blinthept heeft (epiacen) dat verstant verdonkiert: de lieve barmhertige Heere / gumme u al te samen oogen om te sien / ende herten om te verstaen / wenschen wy uyt gront onser zielen / Amen.

Ba. 3. 12. Ier. 2. 10.

Des Heeren Bruydt, Rijcke, Stadt, Lijf en Gemeynte genade ende vrede.

Adus spreect de Bruydegom Christus Iesus door Salomo tot sijn Bruydt / de gemeente: Staet op mijn Dziendinne / mijn schoone / ende komt hier / want siet den winter is vergangen / den regen is wegh en daer henen / die bloemen zijn hier vooz gekomen in den lande / de May-tijd is hier / en de Cozzelduybe laet haer hooren in onsen Landen / de Dijngeboom heeft knoppen gekregen / de Wijnstocken hebben oogen getommen en geben haeren reuck: staet op mijn Dziendinne / en komt / mijn schoone komt hier.

Salomo is Christus. Bruyt / vriendinne / schoone is de gemeente.

Uyterhooren trouwe kinderen / gij die met mij tot gelijche Genade / Erbe / Deel / ende Rijcke beroepen zijt / en na des Heeren naem genoemt wort / hoorz de stemme uws koninks Christi / hoorz de stemme des Bruydegoms / O gij Bruydt Gods / gij Dziendinne des Heeren staet op en verciert u / uwen konink en Bruydegom tot eeren / hoe wel gij reyn zijt / reynicht u noch meer / hoe wel gij hepligh zijt / heplight u noch meer / ende hoe wel gij rechtveerdigh zijt / rechtveerdiget u noch meer / verciert u met dat witte zijden kleedt der gerechtighheyt / hangt aen uwen halve de gulden keeten aller vroomheyt / omgordet u met dat schoone gordel der Bzorderlijcker liefden / neemt aen den trouwink eens waerachtigen Geloofs / vergult u met dat edel sijne gout des Godlijcken Woords / verciert u met de peerlen van menigerlep deughden / waschet u met de klare wateren der genaden / en salft u met de olie des Hepligen Geest / wascht uwe voeten in de klare blinckende bloed des Almachtigen Godts / laet u geheel lichaem slumber en reyn zijn / want u vriendt haet alle rimpelen en blecken / soo sal hy lust aen uwer schoonheyt hebben / u pzijsen ende seggen / hey hoe schoon zijn uwe Bzotten mijn Suster / lieve Bruyd uwe bzotten zijn lieflijker dan wijn / ende den reuck uwer salben gart boven alle kruiden / uwe lippen zijn als dzuppande Honigseem / honigh ende melck is onder uwe tonge.

Can. 2. 10. Dese verticeringe, reyninge, heyliginge en rechtveerdighe geschiet door 't Geloove in den Geest. Ap. 22. 10. De Bruyts Borsten zijn de twee testamenter. Hier mag men door den reuck der salven verstaen de vrucht der gerechtighheyt door de Lippen des Predikers, en door 't honigh en honingseem, Godes woort, Christus. Can. 4. 10. Geestelijcke schoonheyt.

Verblijdt u / O gij beloofde des Heeren / want schoon is hy boven alle kinderen der mens-

menschen / die u getrouwt heeft / uwerkeren onder veel duysenden / sijn hooft is als dat Sijnste gout / sijn haar is kroes / sijn oogen als der Druyten oogen aen de water-beecken met melk gewasschen / sijn lippen sijn als de wasfende krimp hobben / sijn lippen als de roosen / die van myre duysden / sijn handen sijn als de gulden ringen vol met Turkospen / sijn lijf is als een reyn Ebenbeem met Saphieren verciert / sijn beenen sijn als marmelen pijlaren / gefondert op gulden voeten / sijn gestalte is als den Libanon / ende sijn kele is soet / ende sijn woort lieflijk / corpet ende spreke: Hoozt dochter / siet daer op / ende buyght u ooren / vergeet uwz volks / en dat huys uwz Daders / want de konink begeert uwe schoonheyt.

Creet voortwaerts / O gy koninginne / O gy welbereyde ende schoonste boden alle Vrouwen / buyght uwen hals met Hester onder sijn geweldige Scepter / hoozt sijn woort en vreeft sijn gerechte / bekent sijn grooteliefde / want hy heeft hem soo seer tegen u verleyent / uw geslachte was upt der Cananiten Landt / u Dader was van den Amoriteren / ende uwe Moeder van den Hetiteren / uwen nabel en wert niet befneden / doen gy geboren wert / met water wert gy niet gebadet / met sout niet gewaschen / noch in windelen gewonden / ende gy laeght in uwen bloede versilt / siet / soo betracht was uwe ziele / gelijck de Propheet klaegt.

Daer hy heeft hem ober u ontfemt / dat leven toegeseyt / opgeboedt / uwe schande toegedeclit / van uwe onreynigheyt gesuivert / van uwen bloede afgewisschet / met balsam gefalst / met geestelike kleederen beklédt / met spauselen / ooringen / ende een schoone kroone geciert / vooz sijn Bruydt aengenomen / ende een eeuwig herbonit met u gemaekt / met olie / honigh / ende semelmeel heeft hy u gespijt / in de slaepkameer sijnder liefden ingeboert / ende gekust met den monde sijns vzedes.

Op hoe een liefelijck gunstigh Bruydegom ende genadigh konink is dat / die sijn arme Zeerige / Ongeachte / jae Hoerachtige dienstdeerne tot een soo hoogen Drouwe verlorren / ende tot een soo heerlijken koninginne beroepen heeft / ende en heeft hem geen moeyte / arbeyt noch onkosten laten verdueren / tot dat hy se de alderschoonste / sijnberste / weerdigste ende ewelste boden alle Wijven gemaecht heeft.

Staet op / ende haest u / verciert en pronkt u op / looft ende prijst dien die u geschapen / en met den woorde sijnder genaden tot soo hooger eeren betoepen heeft.

De winter ende regen zijn vergangen / de bloemen worden gesien / en de Cozteluybe gehoozt in onse landen / daer is niet meer dat ons beeren en letten kan / helle / sonde / duysel en dood / daer toe werelt / vlesch / vper en zwoert zijn van allen Gods kinderen dooz Christum al verwommen / al haer wetenschap is Christus Jests / haer soecken is de reyne Apostelsche leere / en dat vrome onbestraffelijke leven dat wt God is.

Lof sy den alderhoogsten / die de Leugen verstormt / en de waerheyt klinkt in allen straten / Antichristus wozt beschaemt / ende Christus klinkt in hooger eeren / jae de onzuchtbare

houde winter is verzwonden / en den vruchtbaren lustigen Naeij is hier toegewonnen / de lieflijke schoone bloemen ontspruyten aen allen kanten / de Cozteluybe gruypt / dat heylsaem Hepligh Woort / dat Woort der boeren / dat Woort der Genaden / en des eeuwig vzedes woort met mondt / schijft / leven en dood betuygt in vele landen.

Maekt u op gy alderschoonste / gaet in den Lusthof en Wijnberg uwz Vriendz / en siet de Dijgeboom die koopt ende de Wijngaerden gebren haer soeten reuk / dat geloude dat groeyt / de liefde bloeyt / de sonne die wijkt / en bewaerheyt wert vertoont / die soo ontallijke vele jaren sonder vrucht gewest is / ende hoe wel gy nu een wepigh tijds der Sommen brandmoest dragen / soo wert gy ebentwel dat / dat u dat rijcke der eeren in eeuwig brenghden toegeseyt en bereyt is.

Verblijft u / en waekt / zwert zijt gy / maer gantsch lieflijk / gy zijt als de hutter heder / als de Capeten Salomo / gy zijt dat kerckhofliken uwz vriendz / daer over den Hooydenrende Synden wint herwaepet / dat ook uwe krippden duysden moeten.

Doeft niet gy kleyne vergaderinge / want het gelieft den Dader om u te geben dat rijcke / niet dat berganckelijke rijcke van Assrien / Meden / Macedonien / of Romen / maer dat rijcke der Hepligen / dat rijcke des grooten koninks / dat rijcke Davids / dat rijcke der Genaden / en des eeuwig vzedes / dat nimmermeer vergaen / maer eeuwig blijven ende staen sal. Hierom hoozt hem / ende zijt gehoozsaem / op dat gy niet met de hoobereyde ongehoorzame Dasthi wptgestooten maer met de ootmoedige vrome Hester in eeuwig heerlijckheyt vooz den waeren Wghaderos Christum leven / ende eeuwig by hem blijven mooght. Siet op gy dochter Zion / en merckit aen wat u belooft is / O Jerusalem / hoewel gy nu als een troosteloose eenen tijdt lanch sit / ende allerley onwedder / ende hagel dragen moet / sal ebentwel uwe noodthulper tot bequamer tijdt daer zijn / die als den moogstond u gerechtigheyt hier voozdragen / ende u beschermet vooz alle winden / ende stormen zijn sal / want soo spreke hy die u lief heeft / ghade / ick wil uwe stromen als een bronckere leggen / ende wil u met Saphieren funderen / uwe vensteren wil ick van Chystalen / ende uwe poorten van Carbonhelen maken / ende alle uwe palen van ytselene Steenen / alle uwe hinderen salen van den Heere geleert zijn / en grooten vrede hebben / dooz gerechtigheyt suldy bereyt worden / onrecht ende geweld en salen niet meer in u zijn.

De met waer / uwe mueren staen op twaelf Fondamenten gebestight / uwe poorten zijn van peerlen / de stade van louteren goude / de stroom des lebendigen Waters van den stoele Gods en des Lams midden op haer straten en dat hout des lebens op beide zijden / ende sijne bladeren dienen tot gesontheit der Heptenen / Saligh en Hepligh is die / die een deel aen dese stadt heeft.

Hierom soo reynicht u / gy die den Heere soekt / bekijnt de wooynt uwer herten / want dese heplige weerde Stadt en magh van genen onbesneden betwoont / haer gulden straten van genen onreynen booten getreden / haer

ongenaden en by den Mey den tijt des Euangeliums, en der genaden.

De Lusthof en Wijn erg is de vergaderinge der geestiger.

Can. 4. 23. Luc. 12. 32.

Dan. 7. 14. Luc. 1. 29.

Esa. 9. 6. Hef. 1. 7. 1 en 2. 11.

Na tempeelt volget (schoon weder.

Christus is een nood helper alder ellendige die Godlijk bedroeft zijn.

Esa. 54. 18. Ap. 21. 19.

Wel den genen die Ierusalem beschout in sijnder heerlijckheyt.

Deut. 10. 16. Ier. 4. 4.

Vriendelicheyt, liefde, waerheyt.

Can. 7. 6. De foete kele is 't foete geluyt sijns genadenrijken Woorts. Ps. 115. Hef. 2. 17.

De groote liefde en genadige werckleyninge Christi tegen ons.

Ps. 16. 6.

Christus genade, barmhertigheyt en liefde over ons Can. 1. 7. Christus vlijte en hulpzalige dienst tegen ons ellendige sondaren.

1 Cor. 2. 16.

By den winter verlaet den tijt des Wers, of den tijt der

Conclusie.

Siet / liebe Heeren / Vrienden / en Broeders / hier hebben wy u op het kortste aengeteekent / op wat gront / reden ende Schyften wy geboutot staen / wat wy soeken ende vooz hebben / ende hoe wy alle Gzoutwelen / Secten ende Godloosheden der gantscher Wereldt / soo wel by den grooten als by den kleenen / sonder eenigh aensien der personen / met des Heeren Wooydt bestraffen / ende de heylsaeme reyne waerheyt een pegetijck aentwijser; de Goddzyesende mogen leesen ende rechten.

Ich en heb 't niet wy afsuckken oozsack gedaen / als dat ick meene / dat kruys Christt daer dooz los ofte ontsagen te worden / in geener manieren / want ick weet en den 't secker / dat dat Lam met den Wolf / de Cuppe met den Stootvogel / ende Christus met Belial nimmermeer en sullen vrede krijgen / de waerheyt sal gehaet worden / al waer 't schoon datse Christus selve van den Hemel spraeke / daer en magh noch Schyft / noch Droomheyt / noch Christus / noch Apostelen / noch Prophten / noch Heyligen / noch Goet / noch Bloed by den menschen gelben / al de gene die dese hooberdige / gierige / stoute / afgodische / bloet-dronckene Wereld in enen oprachten reynen pber bestraf / hare saligheyt ende eeuwighe welbaert van herten soecht / die moet hier lijden / ende de Derste treden.

De oprichte Liefde wort altijt met leet van de Wereldt beloont. Matt. 10. 21. en 24. 9. Act. 14. 22. Luce 24. 45.

Wy moet van alle menschen (spreekt Christus) gehaet worden om mijns Naems wille. Dooz veel dzuclis moeten wy ingaen / tot dat Rijcke Gods / Christus moeste selve lijden / en alsoo weder in sijn Glorie ingaen.

Daer ick heb 't daerom gedaen / op dat de edele klace waerheyt moght weder aen den dagh komen / dese / ofte dis. daer dooz getwonen / de blinde op den rechten wegh getwesen / de hongetigen met dat Broodt Gods gespijst / den verdwaelden weder tot Christum haren Herder getwesen / den ontwiffen geleert / Gods Rijck uytgeluypt / ende sijnen Heyligen Naem groot gemaectt ende geprezen worde. Ende dit alle met 't samen onse onschult / sal alle bloetgierige Tprammen / oock alle Verleyders ende valsche Prophten / ende alle verstockte ende onboetveerdige / in den dagh des oordeels / tot een getuygenisse sijn / dat haer de waerheyt betuyght ende gesepdt is.

Daer wilt gysse niet hooten / soo zy u sonde op u / Gods Geest / Wooydt / Gzondt / Gzdeninge en Wille heb ick u na mijn kleene gabe verkondicht / ende de gerechticheyt aengewesen / wie ooren heeft / die hoore / ende wie verstant heeft / die magh verstaen: Ich betuyge mijnen Salighmaecker openbaer / ick betuyge hem / ende en huichele niet / is 't dat gy geen boete en doet / wyt Godt niet geboren en wort / in utwen Geest / Beloove / Leven / ende Gods dienst met Christo niet eens en wort / soo is dat bonnisse utwer verdoemnisse ober utwe arme ziele dooz de geheele Schyft berept.

4 Efd. 1. 27.

Alle die u anders leeren dan wy u hier wyt Gods Wooydt geleert ende betuyght hebben / die bedriegen u. Dit is den snallen wegh daer dooz wy alle wandelen / ende tot de enge poort inkruypen moeten / soo wy anders saligh willen sijn.

Matt. 7. 13.

Sy moeten ware Christenen sijn die dese stad bewonen sullen. Apoc. 12. 15. Rom. 15. 3. Matt. 5. 39. Phil. 1. 5. en 2. 15. Col. 3. 4.

klare wateren van geen overpen gedronken / de vrucht des lebens van geen Godloosen gegeten worden eeuwelijck / maer daer buyten sijn houden / tobenaers / hoeren-jagers / dootslagers / afgoden-dienaers / ende alle die de leugen lief hebben ende doen.

Matt. 5. 14.

Wt licht settet op den handelaer / utwe Stadt bouwt op enen hoogen Bergh / leeft onstraffelijck / handelt in alle dingen Christelijck / vzeest Godt in alle utwe wegen / prijst hem in alle utwe wercken / groot is de genade die verschenen is / bewijst u in alle dingen als de gene die wyt Godt geboren sijn / misdet alle valsche leere / betaect geen quaet met quaet / maer vergelbet dat quaet met goet / biddet sonder ophouden / in lijdzaamheyt besittet utwe zielen / rechet alle utwe gedachten / na Christus gedachten / utwe woorden / na Christus woorden / ende u leven na Christus leven / soo mooght gy in der eeuwigheyt nimmermeer bevrogen worden.

Rom. 16. 16. 1 Tim. 6. 5. 2 Ioan. 1. 10. Rom. 12. 2 Tess. 3. 3. Luce 21. 7.

Eph. 4. 1.

Wandelt weerdelijcken na de roeping / daer mede gy geroepen sijn / laetsc tpramiseren / lasteren / schelden ende woeden / alle die den Berg ende sijn woorden haten ende vyant sijn / sy en verbolgen niet u / maer Christum Jesum / diese tot sijnert tijdt rechten ende (soo sy haer niet bekeeren) weder in haeren schoot vergelbet sal.

Act. 9. 4.

Apoc. 3. 11. Ephel 6. 14. 1 Tecl. 5. 8. Matt. 10. 12. 8 Cor. 6. 8. Marci 8. 48. Rom. 10. 11. 4 Efd. 16. 76.

Strijdt ende kampt Ridderlijck / op dat u de kroone niet outwonen en wordt / wlegh tot den bergh der behoudinge / Christum / Jesum omgozt u met de wapenen der gerechticheyt / bekent Gods Wooydt in vruoedicheyt / waanckelt noch en wijckit / Godt is utwe Leydman / weest trouw tot in den doodt / soo sulc gy des lebens kroone erben.

Apoc. 2. 10. en 3. 7.

Wie oertwint sal met witte kleedren bekleet / en sijnen name wyt dat boeck des lebens niet gewisschet worden / ende hoewel wy dooz de ooggen der ontwiffen schijnen te sterben / ende dat wy van den rechten wegh getweecken sijn / so sijn eventwel onse zielen in gewisse hoope ende vrede.

Sep. 3. 2.

3 Tim. 2. 11.

Het is een ongetwiffelt Wooydt (spreekt Paulus) soo wy met Christo sterben / sullen wy met hem leven / soo wy met hem lijden / sullen wy met hem regeren / maer is 't dat wy hem verfaecten / soo sal hy ons oock verfaecten.

Ier. 11. 20.

Daerom soo vzeest utwen Godt van herten / waekt ende bidt / ende bevecht dien met Jeremia utwe saecke / die u tot sijn liebe Wyndt / kinderen ende Lidmaten verhooren / tot dat Rijck sijnere genaden / ende erbe sijnere heerlicheyt betoeppen / en met den onbeblekten bloede sijnere eeuwigere liefden gekocht heeft / Christo Jesu.

Vrede sy met u / de Geest / Kracht ende Genade onses Heeren Jesu Christt / sy met alle mijne Medehulperen / Beloofs-gemooten / Broeders ende Susters / tot in dat eeuwighe leven / Amen.

Niemant en is geen Christen dan die Christelijker aert is.
 1 Ioan. 2.6.
 Rom. 8.9.
 2 Ioan. 1.9.
 1 Ioan. 3.8.
 Daer en hel-
 pen geen
 middelen.
 noch godde-
 lijk. noch
 menschelijk.
 wilmen een
 Christen
 zijn. soo
 moeten
 uyt Godt en
 Gods Woort
 geboren
 zijn.

Hier en is noch Keyser / noch Koninck / noch Hertogh / noch Graue / noch Ridder / noch Joncker / noch Docto / noch Licentiaet / noch Rijck / noch Arm / noch Man / noch Vrouw / uytgenomen / wie hem beroemt dat hy een Christen is / die moet wandelen gelijk Christus gewandelt heeft / wie Christus Geest niet en heeft / die en behoort hem niet toe / wie overtreedt en in Christus Leere niet en blijft die en heeft geen Godt / wie sonde doet / die is uyt den Dypel / hier en mogen nu noch Doop / noch Nachtmal / noch Diechten / noch Absolveren helpen. Dese en diegelyke Schriften staen onbetweeghlyk / ende richten alle den geen die buyten Christus Geest en Woordt leven / ende op aertsche vleeschelijke dingen gesint zijn. Sp en mogen oock van Engel noch van Dypel omgestooten / verdoerpt / noch gezwacht worden eeuwelijck.

Is 't dat gy nu met dat wederspannige Israël seggen wilt. Wy en willen na dat woort niet hooren / dat gy ons in des Heeren Naem predickt / maer wy willen doen gelijk onse Doorzaders / onse Koningen en Vorsten van lange Jaren tot hier toe gedaen hebben. Soo antwoorde ick met den Hepligen Jeremia / en segge alsoo: Dewijle gy lust tot de leugenen hebt / en sulcke groutwelen doet: Soo heeft oock de Heere utwe boose wesen ter herten genomen / ende schickt u de ene harde straffe over de andere / Honger / Pestilentie / Onwedder / jammer / ellende en dat verterende wyede Zwaert / dat utwe Landen tot een verwoestinge / wonder / ende tot eenen bloeck gemaect werden / gelijken aen veel plaetsen sien magh. Daarom dat gy den bzeemden Gods dienst doet / den Heere utwen Godt veracht / sijn Woordt verwerpt / dat onschuldigh Bloedt vergiet / na utwen moedwille handelt / tegen utwen Godt sondicht / ende in sijn Wetten / Opdeninge ende Geboden niet en wandelt /

gelijk u des Heeren mond dat ober al opgelept ende bevolen heeft.

Woordt segge ick / als dat de onnutte wederspannige Wereldt gemeenlijck tegen haren wille vermaent ende bestrast is / waer dooz oock dat meestendeel der Propheeten ende der getrouwe Dienaeren Gods / van den Vorsten ende Oberigheden als Oproeders ende Auptemakers / ende van de Priesters ende gemeenen Volcke / als Verleppers ende Kitters gericht / ende vermoort zijn.

Waer op wy onse reekenschap / beyde om te leeren ende om te lijden gemaect hebben / wel vermoedende dat ons in dier saecke niet beter als haer overkomen ende geschieden sal. Waer wy seggen eventwel met Ezechiel soo veel: Wanneer het komt / dat daer komen sal / soo sult gy bevinden / dat u des Heeren Woordt sonder alle bedecktheit ende hupchelerpe in loutere klare Letteren booggezagen ende geleert is.

De Barmhertige Genadige Vader / dooz sijnen lieben beminden Soue Iesum Christum onsen Heere / gunne u al te saemen de Gave ende Genade sijns Hepligen Geestes / dat gy desen mijnen Christelijken arbeydt ende dienst der trouwer liefden / met al sulcker herten hooren ende leesen meught / dat gy de ongevalschte repne waerheyt uyt voller zielen na jagen / bekennen / gelooben / nabolgen / en eeuwigh saligh werden meught / Amen.

Liebe Edele Heeren / gunnet utwe arme Dienaers / dat wy den Heere van herten mogen bzeesen / Gods Woordt Prediken en rechte doen / dat bidden wy om Iesus wille.

O Heere / Vader aller genaden / opent doch de oogen aller blinden / dat sy utwen Wegh / Woordt / Waerheyt ende Wille mogen sien / ende daer in met getrouwer herten wandelen / Amen.

Ier. 44. 16.
 Gods straffe
 over de
 sonde.

Door my M. S.

VAN HET RECHTE CHRISTEN GELOOVE;

Dat des Menschen herte omkeert, verandert;
Godvreesende, oprecht, nieuw, vredigh, vrolijck ende
Saligh maeckt, met sijne rechte natuerlijcke eygen-
schappen, aert, natuere, werckingen
ende krachten.

ANNO MDLVI.

Wederom met grooter neerstigheyt doorsien
ende wat formeelijcker geset.

DOOR

MENNO SYMONS.

Joan. 11. 25.

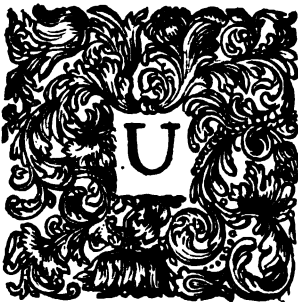
*Wie aen my gelooft (spreeckt Christus) die sal leven, al waer't oock
dat hy storve. Ende die daer leeft ende gelooft aen my,
die en sal in der eewigheyt niet sterven.*

I Corint. 3. 11.

*Daer en magh geen ander Fondament geleyt worden,
behalven dat'er geleyt is, Christus Jesus.*

VAN HET RECHTE CHRISTEN GELOOVE.

Allen uytverkoren Kinderen Godts, onsen lieven Broeders ende Susters in Christo Jesu, wenschen wy vermeerderinge des Geloofs, Genade ende Vrede, een geestelijcke vreughde, de volkomen gerechticheyt, ende dat eeuwige leven van Godt onsen Hemelischen Vader door Jesum Christum sijn eenigen gebooren Sone onsen Heere, de welcke ons heeft lief gehad, ende heeft ons gewasschen van onse Sonden in sijn Bloedt, hemzy Lof, Eer, ende Prijs, Rijck, Kracht ende Majestejt, van eeuwigheydt, in eeuwigheydt, AMEN.

Uytverkore Lieve kinderen / Broeders en Susters in Christo Jesu / hoe wel wy (God) soo neerstelijken van dese onberstandighen blinde werelt verhindert worden / om dat rechte Evangelium on-

ren op dat aller grootwelijckste / ja hy gobbet uyt de verschrikelijcke waterstroomen sijnder tyrannen door des Werelds Oerherren en Geweldigen na de heerlijcke Doortwe / die daer bevrucht is met des Heeren Woort / hoopende dat hyse met haer zaed uptroepen ende te niete maken sal. Van God sy eeuwiglyc gebenedijdt / diese voor den rooden draekt betoert ende een plaetse in de woestijne bereydt heeft.

maet nu door de valsche Predikanten. Ap. 12. 19.

Wengeffen (segge ick) dan / dat ick niet de levendige stettene om de aengetekende oorsake openlijck niet leeten en kan / so wil ick u noch eventuel / so lange als 't my de Heere toe laet / ende ick leve / Schriftelijck alle wegen met mijn klepne gabe dienen / die my de genadige Dabber door sijnen Christum uyt de oertvloepende schatten sijnder Hemelscher Rijckdommen gegeven heeft. Dienem (segge ick met den Heiligen Paulo) wil ik u niet met heerlijcke woorden der menscheijcker Wijshheit / want ick en hebse noch en kenne niet. Ick laetse de gene soeken / die daer na begeerlijck sijn. Wanneer roem is alleen met den selfden Paulo / Christum te kennen / en dat die voor ons gekruyft is. Want sijn kennisse is dat eeuwige Leven / daerom en kan ons oock Godt niet geen beter wijshheit begaben / dan met dese / hoe wel sy een so leelijcken socheppe by der werelt is / want sy overtreft alle goud en silber / alle peerlen en kostelijck gesteente / daer en is niet onder den Hemel dat men met haer vergelijcken magh / haer wegen sijn lieflijcke wegen / en haer paden sijn de paden des vzedes. Sy is eenen boom des lebens allen den genen diese aentwerden / en saligh sijn die / diese betwaren.

Phil. 3. 17.

1oa. 17. 3. Christum kennen is de beste wijshheit.

Ja liebe Broeders / alle die in dese wijshheit recht van Godt geleert word / magh men om der genaden wille die hem gegeven is / boven alle promote Doctoren / Theologen / Juristen / Oratoren / ende Poeten met rechte wel beroemen / of hy alschoon oock geen handen en hadde om te schryven / noch tonge om te spreken / en waeren de alder ellendigste Christus die op der gantscher aerden is.

Pro. 3. 20.

Irus de alder armste.

Maer alle die in dese wijshheit van Godt niet geleert en wordt / soo hy oock alrede so heerlijck waer als Salomon / so victorieus als Alexander /

Cresus de rijkste.

De geleerde belerten de waerheyt.

ses Saligmakers Christi door alle man mondelyck te leeren / en de tyerde bloedige tyrannie door dat aendryffen van onse onnutte lose Papen en Predikanten / soo onbescheydelyck tegen Christum en sijn Woort gebuykt wort / want sy arme kinderen dat schynen veel meer als dat gout / dat haf als de tartwe / de leugen als de waerheyt / en de duysternisse als dat licht soeken / en lief hebben / so wil eventuel Gods eenige onoverwinnelijck waerheyt / die alle wegen door den Heiligen Geest / in de rechte Gods kinderen triumpheret / dragen haer kroon / niet tegen staende / dat sy van de overtoomen slange en sijnen zaden / gelijck de stoute verachtters / leugenaers en bloedvergietters so deerlijcken in haer hielien gebeten wordt / dat sy oock nau in de gehoorsamerheyt haers Heeren Christi gaen of staen en magh : Dit alle niet letten de hoe grootwelijcken sy oock tieren / moeten dit selvige nijdtige bloedige zaed en slange eventuel met gebroocken hoofde gantsch krachteloos onder haer voeten blijven / als die door kracht des Geests met de Evangelische waerheyt in Christo Jesu geheel overtoomen en vercreden sijn.

Hiet merket hoe het Serpent de nieuwe Eva in de hielien bijt. Gen. 3. 15.

Hademael dat dan dese oude kronnre slange / die van aenbeginne tegen Godt stout / hooverdigh / leugenachtigh / en een tyerde doortwe denaer geweest is / aldus onder de voeten Christi en sijnder gemeenten geleet is / en de vernielinge sijns leugenachtigen zaeds door de gepenbaerde waerheyt lijden en sien moet / daerom luerchet hy op sijn sijnijne tanden met grimmigen toorn en blaest uyt den leugenachtigen mont sijnder Propheeten en Predikanten / den verdoemelijcken heilschen adem aller kettes

In den beginne sprak Satanas door de slange

Onwijs blijft hy die niet van Godt geleert en wort. Iac. 1. 5.

der / soo rijck als Crefus / soo sterck als Hercules / soo geleert als Plato / soo subtyl als Aristoteles / soo welspreekende als Demosthenes en Cicero / en in so menigh tongen ervaren als Matridates / ja soo hooge en diepe verfocht / dat ook sijns gelijke van aenbeginne niet geweest en waer / soo is hy doch een fot door des Heeren Ogen / moet men imp bekennen ende toestaen.

Iac. 1. 5. Iac. 1. 17.

Met dese selfde wijsheyt dan / so veelc my de goede Dader (segge ick) die de rechte geber alder goeder / en volmaekter gaven is / door Christum sijnen Soon daer van gegeven heeft / begeert ick niet alleene onsen Broeders ende Susters / maer ook alle de werelct van gantscher herten te dienen / op dat alle hongeri-ge / ende dozzige zielen / die geerne nae des Heeren wille leven souden / die haer tot sijnder eeren geschapen / ende met dat bloed sijns Soons gekocht heeft / met dese Hemelsche Wijsheyt tot sijnen prijs van boven mogen worden aengedaen ende verdadicht / ende leeren den Almachtigen grooten God door sijnen Soon en Woordt in sijnen Geest recht bekennen / die daer sprekt : De wijse en heroeme hem niet van sijnder Wijsheyt / de sterke en heroeme hem niet van sijne sterkheyt / noch de rijcke van sijnen rijckdom / maer die hem beroemen wil / die beroeme hem des / dat hy imp worte ende kerne / dat ick de Heere ben / die daer doet barmhertighheyt / recht / ende gerechtigheyt op Aerden / want sulck behaegt imp.

Ier. 9. 22.

1 Pet. 1. 23. Iac. 1. 9. Gal. 4. 19.

Och / mijn beminde kinderen / gy die met des Heeren Woordt door den Geest gebaert zijt / gedenkt eenmael recht in uwe herten nae / hoe onbegrijpelijk groot dat de Hemelsche goedheyt ende genade is / die ons door Christum verchenden / ende van den Dader gegeven is / dat hy ons bedroefde sondaers in onse alder grondelijcke blindheyt / doen wy noch Godt / noch Christum en kenden / byent van 't leven dat uyt Godt is / kinderen des toorns ende des reukwigen doods waren / bekenden dat Woordt des Broeders niet / en dwaelden als de Schapen die van geenem Herder en werten / met dese heerlijcke Godsalige gave sijnder wijsheyt so barmhertelijck beschonken heeft / dat hy ons den kostelijken dieren schat der rechter waerachtiger kennisse tot den rijcke Godts / die soo heymelijcken in den Acker begraven leyt door sijnen Geest heeft laten vanden : Ende heeft ons de verholenheyt sijns welbehagens / ende dat rechte wederbarende verstant sijns hepligen Euangelimus geopenbaert / dat men in geenem hoogen scholen leeren / met geenem gaven koopem / in geen bezre landen halen / noch met geenem werken verdienen kan. Dat hy ons de rechte saligmakende waerheyt door den sleutel van sijn Woordt ende Geest ontvonden / ende door Kiepersen / Koningen / Heeren / Dofsten / Wijse en Geleerde der gantscher werelct beslooten heeft. Dat hy ons van de macht der duyster- nissen verlost / ende in dat rijcke van sijn beminde Soon / na sijn goed behagen gevoert heeft. Ja dat hy ons tot Koningen en Prie- steren gemaeht heeft / dat wy een verhooren hepligh volck sijn sullen / een volck dat hem in der liefden dienen / ende eppen sijn sal / om dat wy sijne krachten sullen verkondiven / dat hy ons uyt der duysternisse in sijn wonderlij-

Eph. 2. 4. en 4. 28. Mat. 9. 13. Mar. 6. 37.

Mat. 13. 44.

Deut. 10. 12. Rom. 10. 6.

1 Cor. 2. 7. Mat. 11. 29.

Col. 1. 13. Ex. 19. 6.

ke Licht beroepen heeft / als Petrus seyt / groote genade en liefde. 1 Pet. 2. 10.

Alderlieffte Broeders / verblijdt u in den Heere alle tijdt / noch anderwerf segge ick u met Paulo / verblijdt u / dat de aldergroot- machtigste Kieper / Christus Jesus / die alle gewelt heeft in den Hemel ende op der Aerden / soo een genade aen u betwefen heeft / Dat hy u arme ongeachte kinderen / die hier alder werelct spot / smaet / ende schande sijn moeten / tot soo hooger eeren beroepen heeft / dat hy u tot Koningen ende Prie- steren gehepligt heeft / Koningen segge ick / die met de Olye der genaden door den Hepligen Geest gesalft sijn / gekroont met de kroone der eeren / aengedaen met dat cieraet der gerechtigheyt / ende regneren door Christum uwen Kieper / niet met dat geweer des Doots / als met Bussen / Spi- sen / Sweerden / Peerden / Ruyteren / ende knechten / gelijk de Koningen deser werelct doen / dan wet onbetwyljke eeuwige scy- ter des krachts Gods / te werten / met dat doozsijnde scherpe zwaert des hepligen Woords over Bout / Sijver / Steden / Lan- den / Heeren / Dofsten / Vlesch / Bloedt / Dangen / Bannen / Sweet / Staken / Wa- ter / Dyer / Honger / Dofst / Daerckheyt / Del / Sonde / Wet / Dreefe / Dupvel ende Doodt. Ende triumpheren victoricuselijcken door de overwinnende kracht uwe gelo- bens volstandigh / beyde in 't leven en doods / van alle uwe handen / sienlijk of onsenlijk / die u door der Euden Slangen raedt ende jaedt dat ueloofde rijck geerne ontwedigen / ja stelen ende rooven souden. Der Geeste- lijken koningen Heerschappe ende Regna- tien is Geestelijck / ende daerom en mogen

Ph. 4. 4.

Mar. 28. 18.

Ap. 1. 6. en 1. 10.

Alle waer- achtige Christenen sijn Geeste- lijke Konin- genen haer regeringe

Phil. 4. 13. Deut. 33. 29. Ap. 1. 6. 1 Pet. 2. 9. Ex. 28. 1. en 29. 44. en 30. 29.

Alle waer- achtige Christenen sijn Geeste- lijke Prie- steren en offer- ren Geeste- lijck.

Num. 28. 3.

Item / ook zijt gy Priefters van Godt gehepligt / niet met de uytwendige Olye van Aaron ende sijne Zonen / noch ook niet met dat bergankelijcke bloedt van Ossen en Schapen / of met eenige heerlijcke gemaehte klee- deren van goudt / sijde ende edel gesteente / gelijk de Wet eyschede / maer die met de Olye des Hepligen Geests / met dat bloed Christi- ende met dat kleedt der gerechtigheyt gesalft / besprenkelt / ende becciert zijt. Daer toe van Godt verordineert ende beroepen / niet om de Offerlijcke Creatueren ende Die- ren / alle dage met een pieren Mes te dooden / ende die selve also in eenen uytwendigen steen Tempel of gemaehte Hutte op eenen gemachten Altaer op te Offeren / gelijk Mo- ses den Priefters in de Wet geboden hadde : Maer dat gy met dat mes des hepligen woortz al u leefdage menschen sult dooden (verstaet 't geestelijck) met t' samen u eppen tegenpan- nige vlesch en bloedt / dat is / dat gy u ende haer met des Heeren Geest ende Woordt / so sult leeren ende tuchtigen / dat gy en sy uwe ongerechtigheyt ende alle boose lusten affer- ven / verdempen ende te niet maken / ende alsof in die geestelijcke Hutte of Tempel op- offeren / die niet van desec timmeragie en is / name-

namelijc in des Heeren Gemeente op den eenigen ende eeuwiggen Altaer onser Verfoeninge/ Christum Jesum.

Daer benevens en zijt gy oock niet sulcke Priesters / die wylt eegen verkokten gerechtigheyt / Broodt ende Wijn voor de sonden ende overtreedingen des gemeenen Volchs / en voor de zielen der verslozen sult offeren / gy en sult oock geen Wiffen singen of leesen / noch den Gouden / Silveren / Houten ende Steenen Beelden aenbidden / dienen of Wierrooken / gelijk de arme domme Papen deser Wereldt doen / maer gy zijt Heylige Priesters die u eegen lichaem alle dagen reynigt / heplight ende in den tijdt des noods tot eenen soeten reuck voor des Heeren waerheyt vptwillighlijck offeret / met t' samen uwe buerige Gebeden en vzoelike dancksegginge vpt en. geloovigh / omgekeert / reyn herte ; want sulcke offerhanden behagen hem. Och / wilde Godt / dat sy alle die haer Priesters noemen laten / in aldusdanige Priesters verandert waren / hep wat wonder al onschuldigh bloedt onvergoten blijken / hoe heerlijcken soude de waerheyt uptgeheyt worden / ende wat wonder een edel / Christelijck ende dierbaere Wereldt zijn.

Seght / lieve Broeders / wie is 'er die dese veroerde genade volkomeelijcken begripen of die dese weldaden recht vertellen kan? Noch seght ick eens : Wy hebben hier voormaels alle gedwaelt als verlooren Schapen die genen Herder en hebben / wy hebben na de onreppne boose lijsten van onse verheerde leelijke vleesch gewandelt / gelijk sy alle doen / die den wegh des Daders niet en bekennen / wy waren ongeloovigh ende in alle Goddelijcke saeken gantsch blind / ende onverstandigh / vol met zweeren en etterbuplen van den boeten tot den hoofde. En waren van naturen kinderen des doorns / gelijk de andere / maer de Heere sy gebenedijt / nu zijn wy gewasschen / nu zijn wy geheplight / nu zijn wy gerechtoerdicht / door den Name onses Heeren Jesu / ende door den Geest van onsen Godt. Somma / wy zijn bekeerd tot den rechten Herder en betwaerder onser zielen / Christum / die ons nu wepdet in de vette Wepden sinner waerheyt / spijset met dat broodt sijns Woords / vordet met dat hout des levens / ende laeft met de Wateren sijns Geests : noch segge ick eens : Die kan dese genade begripen / ofte vertellen?

Daer benevens heeft hy oock ons / doen wy noch Goddeloos ende vbanden waren / in der straffinge der sondigende Engelen niet gelijk gepreacht / noch de eerste vardozen Wereldt / noch die van Sodoma ende Gomorra / noch den halben-dienars / noch den Lemteerders / noch den Rebelteerders / Doereerders / noch alle die / die in de Woestijne tegen sijn Woordt ende Wille handelden / want hy heeftse alle vernielt / waer ons heeft hy door sijne groote barmhertigheyt gwaert / met sijn rechterhandt gelept / door sijn goedighheyt getogen / met sijn Woordt vernieuwt / ende alsoo met sijnen Heiligen Geest getinght / ende met dat heidere klare licht sijns waerheyt / onschemen dat wy door sijn Genade / Wereldt / Vleesch / Duppel ende alles hebben afgesep / ende hebben op den wegh des vzedes / onder dat genoeghlijcke Jock sijns Euangeliums gewillighlijck begeben. Ick mijne / dit magh immer wel genade heeten.

Alderlieffte kinderen / neemt 't waer : Heeft nu de goede Dader aldus wonderlijck na sijne groote barmhertigheyt met ons gehandelt / en heeft hy sijn groote liefde sonder alle onse verdiensten aldus genadelijck aen ons betwefen / so is 't immer recht ende redelijck dat wy dusdanigen goeden Heere ende barmhertigen Dader wylt alle onse krachten wederom lief hebben / vzeesen / prijsen / eeren / dienen ende nae alle onse zwacke vermogen hooren en gehoorzaem sijn.

Mademael hy (segge ick) soo onuytsprekeelijcken grooten liefde ende genade aen ons bezesefde sondaers betwefen heeft / als gesep is. Welcke liefde ende genade / men met de blinde oogen / ende domme vernuft des vleesch nimmermeer recht insien of verstaen en kan : maer men moet 't alleene met de inwendige oogen des gemoets / ende Sakunge des Heyligen Geests insien ende verstaen / dat is / met een oprecht / seker / vast / betrouwende / doozgrijpende / onbedepst ende reyn geloove / als de Schrift leert.

Wengesien het dan met soo een ongevertwede geloove gescheeden moet / als verhaelt is / ende wy het klaerlijcken in des Heeren Woordt bevinden / hoe dat den gantschen handel en somma des waerachtigen Christendoms / als weder-geboorte ofte nieuwe creatuere / waerachtige boete / affterbinge der sonden / een nieuwe wandelinge / rechte gerechtigheyt / gehoorzaemheyt / saligheyt ende dat eeuwigge leven / in een oprecht werckende geloove / na meldinge van alle Schrift gelegten is / gelijkken op veel plaetsen der Schrift leesen ende sien magh / soo heb ick door des Heeren genade voor my genomen / alle lief-hebberden des eeuwiggen waerhepts / met Goddelijcke getuggenissen grondelijcken vpt des Heeren Woordt aen te wijzen / welck dat het rechte geloove is / dat voor Godt gelt / ende in de Schrift belofte heeft : Danelijck / dat naduck / kracht / werck ende vrucht heeft / Christus Euangelio ende der Apostelen Leere gelijksoenigh / op dat alle die / die dese onse Schrijften sullen sien / leesen ofte hooren / grondigh ende recht bekennen mogen / hoe dat dat ongeschickte vruchteloose geloove deser Wereldt / onnut / vdel ende doodt / ja oock voor Gods eeuwigh verbannen ende vernieldt is.

Want sijn vruchten zijn ruckel hupchelepte / menschen geboden / Afgoderpe / ende eenen valschen Gods dienft. Het en wederbaert niet. Het is aertsch ende vleeschelijck gesint. Het slaet ende vervolght alle waerheyt. Want het en kent noch Christum / noch Christus Woordt / gelijkken in openbare daet door de gantsche Wereld mercken en sien magh. Ende Gods Woordt en kent anders geen geloove dan dat kracht ende vrucht heeft / dat 't herte wederbaert / omkeert ende vernieuwt / gelijk de Schrift seydt : De gerechtige sal sijns geloofs leven.

Het is al te vergeefs geloove getoemt / wanneer niet de Godsalige nieuwe vruchten ende wercken des geloofs daer en zijn.

Dermanende daerom alle mijn Godvzeesende Leersers in den Heere / ende bidde haer al te samen / dat sy het doch in dat binnenste haerer zielen indrucken / ende in de vleeschelijke tasele haers herten schrijven willen hoe dat onse allerheplighste Christen Geloove geen Woordt

Mat. 9. 11. en 13. 10. Dat Offer der Room. Scher Papen.

Mat. 4. 2.

Psalm 51. 19. Heb. 13. 18.

Ed. 53. 9. 1 Pet. 2. 35. Eph. 2. 1. Tit. 3. 3.

1 Tim. 1. 6. Eph. 2. 3.

1 Cor. 6. 11.

1 Pet. 2. 35.

1 Tim. 3. 14. Matt. 4. 4. Prov. 6. 18. Jean. 7. 38.

2 Pet. 2. 3. Jud. 1. 6.

Gen. 6. 13. en 7. 17. en 8. 21. Gen. 19. 24. Eze. 16. 50. Exo. 32. 27. Num. 21. 5. Num. 16. 31. en 27. 8. 1 Cor. 10. 8. Hebr. 3. 17.

Mat. 11. 30.

Dat gantsche Christendom staet in 't geloove.

Ioan. 1. 13. en 4. 14. en 6. 17. en 7. 38. en 8. 11. en 9. 31. en 13. 25. en 16. 21. en 17. 3. Marci 16. 15. Rom. 3. 28. en 4. 7. en 5. 1. Gal. 3. 12. en 5. 23. Hebr. 1. 6.

Abt. 2. 4. Rom. 1. 17. Gal. 3. 11. Heb. 10. 33. Iac. 1. 9.

Dat rechte Christen Geloove is een kracht en gave Gods.

ofte oude meeninge en is / gelijk de gemeene Wereldt meent. Doch geen woordelijcke beroeminge alleen / gelijk men by de groote en ruyme Secten vindet / maer het is een beroerende gave en kracht Gods / een levendige Hemelsche beroepinge in een ontsloten open Herte ofte Conscientie / die daer sekerlijcken en vast geloof / aengrijpt en bekent alle woorden Gods / soo wel de dypgende Wet / als dat vertroostende Euangelium recht en waer te zijn. Waer dooz dan dat herte mit den Hepligen Geest met een sonderlinge wederbarrende / vernieuwende ende levendighmakende kracht doozsneden ende betweegt wort / en baert alsoo ten eersten de vzeese Gods / want het bekent des Heeren Oordeelen ende Loon over alle overtredinge ende sonden / die tegen sijnen wille en woort geschieden / het verscht / vzeest en ontfet hem dooz sijnen Godt / ende en derf daerom niets doen / raden of bewilligen dat 'et dooz 't woord in den Geest bekent / dat Godt de rechtveerdige rechter in sijnder zielen haet / en in sijn hepligh woort berboden heeft.

Dat rechte Christen geloove baert ten eersten de Vreede Gods.

Daer na soo baert oock de liefde Godts / daer mede top hem lief hebben. Want het bekent upt het getuigenisse der hepliger Schrift recht in den Geest gebaet / de ongrondelijcke groote Ajklidommen der genaden / daer mede ons onse barmhertige goede Vader dooz sijnen Christus soo genadiglijck beschoncken heeft. En daerom so verniet oock wederom sijnen lief hebbenden Godt / vertweckt zijnde dooz de betwefen weldaden der voosepder Genaden : Ende woort alsoo dooz de werckende kracht sijnder liefden (voozthomende upt alsulck een ongeveynst Geloove) bywilliglijcken gebzeven tot der gehoosfaemhejdt aller geboden Gods / geijck Christus sejt / Soo my pmandt lief heeft / die sal mijn woorden houden.

Dat rechte Christen geloove baert ten tweeden de liefde Gods. 1Ti. 1.13. Ioa n. 14. 31.

Siet / dit is 't Geloove : / daer van top in de se volgende Schyften hebben te handelen. Want het is dat eenige geloove / daer mede ons de Schrift de salighejdt / ende dat eeuwighe leven dooz Christus Godts eengeborene en eerstgeborene Sone toesejt. Hem zp prijs in eeuwighejdt / Amen.

Op sien ende bevinden in de wptwendige timmeragie deser wereldt / soo wannert men een goetd huys / ofte eenen hoogen vasten Loon aenleggen ende timmeren wil / datmen als dan eerst eenen goeden vasten grondt leggen moet / die den opgetimmerden last / wannert sp zwaer wort / houden ende dzagen kan / op dat het aengelejde werk / dat met so zwaere groote onkosten begomen is / niet met schade ende schande en verhalle en nae blijbe. Alsoo moetet met alle waerachtige Christenen oock toegaen / sp moeten alsulck een gewiffe en vaste grondt hebben in hare herten / dat sp in de timmeringe haers Geloofs / booz alle opvallende stormwinden / plasregen ende waterbloeden / die haer niet woepnig besoeken en sullen / onverhindert en vast mogen staende blijven / ende mogen haer aengelejde werk en timmeringe dooz des Heeren hulpe recht wptboeren : Op dat sp niet met eeuwigter schade en schande haerder armer zielen / weder van de rechte bane en wijken : Want wie daer wijckt (sejt Paulus) en sal des Heeren ziele niet behagen.

Mat. 7. 24

Luc. 14. 28.

He. 10. 38.

Getrouwe Hoeders / neemt waer. Desen edelen / eenigen ende welgeschickten Hoeders / Byndt / ende Fondament in Zion / ons van den Vader daer toe berejpt / daerinnen de gantsche Timmeragie onses Geloofs op sonderen en setten moet / is allene Christus Jesus : alle die op desen grondt recht gebouwt worden en sullen van dat vper bertribulation niet verteert worden / want sp zijn levendige steenen aen des Heeren Tempel / sp zijn dat edele gont / silber / ende kostelijcke gesteente vergelijckt ende en mogen van geen helse Doozen / als van valsche leere / vleesch / bloedt / wereldt / sonde / dwybel / water / vper / zweet / ofte eenige andere middelen meer omgestooten worden eeuwiglijck / hoe hooge ende harde zp oock versocht worden / want sp zijn alsoo op Christus gefondeert / alsoo in 't Geloove bevestigt / ende dooz den Hepligen Geest alsoo in 't woort versekeret / dat haer alle de wperde bloedige Herones / die onder den gantschen Hemel zijn / met alle haer groutelijcke tyrannien niet en mogen afkeren van de reyne heplsame leere Christi / en van dat onstraffelijcke vzoome leven dat upt Godt is / gelijk men in twintigh Jaeren herwaerts in veel plaetsen meer als genoeg gesien heeft. Want sp soo onbewegelijcken als den Berg Zion / als vaste Pilaeren / als strydbare Ridder / en als dapper vzoome getuigen Christi dooz des Heeren woort en Waerhejdt tot in den doot gestreden hebben / sp doen 's oock noch (Gode zp eeuwig lof) alle dage. Ik spreke van die / die des Heeren Geest en woort hebben.

Christus is de hoeksteen daer des Heeren huys op staen moet. Es. 8. 16. Rom. 9. 32. en 10. 11. 1 Cor. 5. 11. Ep. 2. 4. 1 Cor. 5. 12. Merket welk der Hellen poorten zijn;

Ja / desen selden steen lejt soo vast in hare herten beslooten / en is dooz den geloove alsoo in hare zielen verzeelt / dat sp ook in haeren alderhoogsten nood / noch op Vader / noch op Moeder / op Wiff / noch op kind / op gelt / noch op goed / op leven / noch op doot en achten. Want sp worden dooz de lief hebbende vzeese Gods alsoo in hare herten gebzeven (orn dat Christus sejt : Wie my niet en belijdt booz de menschen / dien en sal ick wederom niet belijden booz mijnen Vader / maer wie my belijdt dien sal ick wederom belijden / Ec.) Dat sp oock niet een leugenachtig woort en doozen spreken / orn daer mede upt de handen der bloetgierigen / en periculen des doods gebzijt te worden / als men sien magh.

Mat. 10. 32. Mar. 8. 38. Luc. 12. 47.

De rechte Christenen en liegen niet.

Maer ick vzeese soo harde seer (het woort met der daet oock alsoo betonden) dat den meesten hoop van alle die / die dese onnoosele schapen booz vermalejdijde ketters / schelden / bezaden / vangen / bannen / orn lijf en goede vzen / haer niet en schamen / noch booz haeren God en ontfetten / die alle boose leugenaers haer en vbandt is / orn de weerde van eenen sluyter / ja booz neen / ende neen booz ja te gebzypken / doozen haer noch eventwel Christus roemen en haer na sijn naem noemen laten. Zijn sp nu so leugenachtig en ontrouw in dat wepnigh / wat sp dan in dat groote doen souden / wannert het lijf en goetd godde / gelijk het desen doet / magh lichtelijck geraden worden.

Ps. 7. 10. Ap. 21. 8. en 22. 15.

Och Leser / dencket na / soo nu die onbekromme Slange met sijn bezylegerpe / valshejpt en leugenen in der Christenen herte woonde / gelijk sp in hare berbolgers doet / hare goeden souden wel ongerooft / en haer bloed wel on-

Alle die de
waerhey
haten, dat
zijn Duyvels
kinderen.

ontfergotten blijven. Oock en souden sy de
waerheyt niet alleene verzwijgen / maer oock
met alle Duyvels kinderen wel haten ende
vbandt zijn. Alle die upt der waerheyt gebo-
ren zijn / haten de leugen. Wederom/alle die
upt der leugen geboren zijn / haten de waer-
heyt. Haten sy de waerheyt / hoe souden sy
dan de waerheyt spreken / bysonder wanneer
't haer lieden lijf en goet golde : Willen onse
Regenten ende Riechteren van dit onderschept
gelwis zijn / soo laet haer sommige misdaders/
die des doods straffinge woerdigh zijn/na haren
rechten eenmael dooz haer gerichte stellen / en
haer de saeke (maer sonder pijnningen) grou-
delijcken ende wel onder wagen/wat gelbet/
of sy oock hake misdadert / daerom sy sterben
moeten / soo gewilliglijk bekennen sullen / als
dese onnoefse kinderen haer geloove doen. Ja
dat noch meer is / laet utte alderberoemste
Monnicken op haer Professien en Cappen/
en utte aldergeschickste Papen op haer getijden
en Wiffen so doodlijken eenmael verfocht wo-
zen/als men dese op haer Beloove doet / laet
sien waer dat dan alle Professien en Cappen/
Getijden en Wiffen blijven sullen. Maer men
sept dooz een gemeen spreekwoort : De Wolf
sal wel sinen pels dooz het woud byngen/maer
het Schaep moet gebilt zijn.

Hademael dan (segge ick) dat dese selfde
Schapen upt der waerheyt geboren zijn / ende
Christus met sijn waerheyt ende geest in hare
herten woont / soo en sal men oock in hare
gantsche leven ende sterben niet anders dan de
rechte slechte waerheyt Christli bevinden /
daer mede sy tot der gerechticheydt gebaert /
ende in hare herten omgekeert ende veran-
dert zijn. Noch eventwel is 't openbaer/hoe
broom ende onstraffelijc sy oock leven/dat onse
leugenachtige / overfelige / hoerachtige / af-
godische / djonckene Papen en Monnicken /
die God openbaerlijc sinen prijs steelen / ende
de zielen stoutelijc vermoorden / die Christus
Jesus met sijn dierbaer Bloedt gekocht heeft/
haer dooz de gantsche werelt beliegen / bez-
raden / aen staeken ende valen byngen / en
dat om anders geen oorzake dan dat sy dooz
de hertoonde waerheyt / mits den geloove in
haer herten dooz des Heeren Geest ende byze-
se gebreken woorden / haere suerdeegse pdele
valsche Leere ende Afgodische Sacramenten
achter te laten / en van gantscher herten te le-
ven na de wille Gods. O Heere/aldus leeftmen
met alle die/die u van gantscher herten soeken
en byesen.

Wee haer sy
als in Cains
weg gegaen.
Iud. 1. 11.
Der Papen
verraderys is
leelijker als
men seggen
kan.

Segt/lieve Heeren/watmeer sullen doch dese
leelijke bezraders / dit moordadige / bloedige
zaedt in hare Joodtsche bezraderyn van u af
getwesen en geweygert woorden?

Wanneer sult gy hare verboerische leugenen
den rugge keeren / en Christus waerheyt dat
hoofst bieden?

Wanneer sal u doodlijke woerde zwoert van
't onschuldige bloed afgewischt/en eenmael we-
der in sijn scepde gestreken woorden?

Wanneer sult gy Godt meer hooren ende
byzeesen / als gy den Princen ende Doysten
doet?

Wanneer sal Antichristus grootwel upt utte
herten uptgeroept/en Christus Leere daer we-
der ingeplant woorden?

Wanneer sult gy u eenmael met dat brome
onstraffelijc Leven stillen / ende met dat on-

schuldige Bloedt der Heyligen laten versad-
gen?

Wanneer sal Christus Jesus met sijn woort/
Geest/en Leven/ dooz 't Geloove in u ontfan-
gen en in de werkende daet van u gebaert wo-
den? Ick byzees wel nimmermeer: Want utte
herte is soo aertsch en vleeschelijc gesint / en de
oogen utte gemoeds zijn so verdonkert/dat gy
de werelt veel liever hebt als den Hemel / de
leugen als de waerheyt / de sonde als de gerech-
tigheyt / en de eere en prijs der menschen / als de
eere en prijs Gods.

Ja / lieve Heeren / wat wil men veel seg-
gen? het gaet even met u toe / gelijk 't met
den Papen ende Predikanten doet / die dooz
des Schyfts aentwiffinge de waerheyt eens
deels wel bekennen / eventwel om dat sy haren
krupsoluchtigen armen buyk meer als haren
Godt beminnen / soo prediken / en leeren sy
even alsoo bezre en vele / als der Doysten Man-
damenten ende Besluytingen lijd en dragen
mogen/op dat sy inners des werelts ongunst
niet op haer en laden / ende alsoo upt haer
wereldlijcke eere ende gemackelijc leven ver-
stooten woorden. In gelijcker maten gaet
het oock met u toe / mijn lieve Heeren / want
hoe wel utte vele der Papen en Predikanten
Leere / Ceremonien / Godsdienst en Leven
als leugenachtig / verlepdisch / afgodisch /
valsch ende vleeschelijc wel bekennen / ende
dat de onse des Heeren Leere en Ceremonien
zijn / en der Schyft gelijckformigh / eventwel
op dat gy des Kersers Byendschap ende utte
gagien houden meught / (u incene ick die aen
den bloede schuldigh zijt) soo moet Christus
Jesus met sijne onnoefse Lammerkens sonder
alle barmherticheyde (als men de Mandaten
dzingt) als dat hoofst van alle Schalken en
boeven/en die wel alle pijn en schande weert is/
van u gevangen / gebannen / berooft ende tot
den dood verdoemt werden. Ende het moet
dan al herten des Kersers Placcaten rich-
ten u.

Onse Papen
en Rechte-
ren en die-
nen Godt
niet,maer
den Vorsten.

Lieve Heeren/ siet dooz u / de ure is na
by / dat de Almachtige groote ende ver-
schickelijcke Godt / de onpartijdsche recht-
vererdige Riechter onser aller saken / oordeelen
ende richten sal. Als dan sult gy al te late
sien wien dat gy vervolgt / ende in wien dat
gy geseken hebt / daerom waekt op in tijds/
byzeest Godt / denkt na en betert u / noch is 't
heden.

Dat eeuwige
wee staet
over alle die
die dat on-
schul digh
bloed veer-
gieten.
Deut. 27.

Ick bidde u / mijn Leester/en laetet u doch
niet verdrieten / dat ick dus bezre besijden af
geloopen ben/want sonder oorzake en is 't niet
geschied / maer nu willen wy in des Heeren
name met onse voorgenomen sake voortbaren/
ende daer soa vele van handelen ende leeren /
als ons de barmhertige Vader genade en hulpe
daer toe geven wil / op dat wy alsoo alle God-
byzeesende Conscientien / die de waerheyt
van herten soeken / dat rechte onderschept
tusschen Geloove ende Geloode / tusschen de
Wychten des Geloofs / ende de Wychten
des Ongeloofs / beschepdelijken aentwiffen
mogen / en sy in dat rechte Christen Geloove
also mogen optwassen / tot datse de goedige Va-
der na de rijdommen sijnder heerlijcheyde met
kracht aen den intwendigen Mensche dooz
sinen Geest sterck maerken / ende Christus
dooz 't Geloove in hare herten woone. Dat sy
alsoo dooz de Liefde gewoortelt ende gesumdeert
thogeth

Ap. 1. 7.

mogen worden / dat sy met allen Hepligen be-
gripen welke de vreedte en lenghte / de diepte
en de hooghte zy / op dat sy bekennen de over-
bloedige groote liefde der kernisse Christi / ende
alfoo vervult worden met allerley volhepdt
Gods: Doch daer beneven mogen mercken/
hoe dat 't enkel haet en leugenen zijn / alle wat
de Schyftgeleerden (aengaende de saecke ons
Geloofs / ende oock allen anderen saecken / als
van zwaert / oproet / veelheyt der Wijden / &c.)
tegen ons leeren ende opwerpen. Ick spreekte
van 't gene / dat van ons / ende van onsen lieben
mede-broederen / allen goethertigen Conscien-
tien / het zy heymelijck ofte openbaer door
Schyften of mondelijcke vermaeningen boog-
gedragen ende geleert wordt.

Hert-grondelijcke liebe Broeders / wannere
men de onreynne leelijcke leeringe van 't gelove /
met alle dat groutelijcke ongelooove / ende
verbijsterde boose leven / die upt sulcke leelijcke
leeringen het komen van den genen die haer
Christum becoemen / met geestelijcke oogen
recht kan insien / soo maghen hem wel met
recht over haer groote blindheyt ende zware
dwaelingen verwonderen ende tot in den doot
bedroeven. Want hoe leelijck ende plomp het
oock gemaect wordt / soo moet het noch al
eventuel dat Hepligh Christen Geloove hee-
ten.

Eph. 3. 16.

Dat Geloove der Papisten.

't I s wel ware (leeren ende gelooven de
Papisten /) als dat Jesus Christus Gods
Zone is / ende dat sy sijn vleesch booz ons
opgeoffert / ende sijn Bloedt booz ons vergoten
heeft / eventuel wilmen dat mede genieten ende
beresachtigh zyn / soo moetmen den Paus ende
sijn Kercke aenhangen ende gehoorsaem zyn /
Wisse moet men hooren / het Wij-water o-
tsfangen / Bedevaerden loopen / des Heeren
Woeder en de verstopen Hepligen aenroepen /
tweemaal des jaers op 't weynigste Bechten /
Papistelijcke absolutie ontfangen / kinderen
laten Doopen / de Dier-dagen bieren / ende de
Vasten-dagen vasten / de Papen moeten rep-
nigheyt belooven / haer Wils-broodt ende Wijn
moetmen des Heeren vleesch ende Bloedt
herten : Behalven alle hare andere afgoderpen
ende groutwelen / die noch dagelijck van haer
gedreven worden / als men sien magh.

Ende dit alle noemt dat arme domme volck
dat allerheplighste Christen Geloove / ende de
insettingen der Hepliger Christelijcker Kercke.
Hoewel in haer sy niet en zijn den enkel goet-
dunckenheyt der menschen / epgen verhooren
gerechtigheyt / een veelepidische huychelpen ende
openbare verboeringe der zielen / een onbehoor-
lijcke lijf-neringe ende gewin der luye Papen/
vermaledijde groutwelen / een terginge Gods /
schandelijcke lasteringe / een ontweerde verach-
tinge des Bloedts Christi / een epgen bedacht
booznemen / een ongehoorsame wederspannig-
heyt des Hepligen Goddelijcken Woorders.
Domma / een valsche stinckende Gods-dienst
en openbare Afgoderpe. Want ons Christus
Jesus (daer op de Vader wijst) niet een de
alderminste letter van allen desen nagelaten en
behoelen en heeft.

Matt. 17. 5.
Marci 9. 6.

Ende dit is haer noch niet genoegh / datse
alsulcke groote groutwelen bedrijven / maer
moeten noch daer en boben alle oprechte bruch-
ten des Geloofs van Gods Zone selve bevolen/
de oprechte reyne liefde ende vreesse Gods / de
liefde ende dienst des naesten / de waerachtige
Sacramenten ende rechten Gods-dienst / &c.
niet alleene als pdel ende omuit verachten /
maer oock als verdoemelijck ende ketters schel-
den / uptoepen en verbolgen. Ick meene dit
magh met recht immer wel een Secte
heeten.

Dat Geloove der Lutherfchen.

D e Lutherfche leeren ende gelooven / dat
ons het gelooove alleen Saligh maect /
oock sonder ernigh toedoen der wercken. Sy
drijven 't soo harde ende hooge of 'er gantsch
geen wercken noodigh en waren / jaer dat 't
oock van so een aert en nature is dat 't geen
wercken benevens hem toelaten ofte lijden en
kan. Ende daerom moet Jacobus hooghtwig-
tigh ernstachtige Brief (om datse een lichtveer-
dige pdele leere ende gelobbe straf) als strop-
achtigh by haer aengesien ende geacht zyn. O
drijven 't is de leere stropachtigh / soo moet
oock de uptverhooren Apostel / dese getrouwe
Dienaar ende Getuyge Christi / diese besche-
ven ende geleert heeft / een stropachtigh man
getweest zyn / is klarerder als den schoonen dagh
is. Want de leere betuyghet hoedanigh dat de
man is.

Dat oordeel
der Luther-
fchen oves
den Brief
Jacobi.Matt. 12. 40
Luc 7. 24

En pegerijck sie wel toe hoe sy leert / want
met dese selve leere hebbense dat roekeloofse
domme volck groot ende kleyn / Bogger ende
Bijpsman / in alsulcken bruchtelooften wilden
leven ingeboert / en den toorn soo ruym gelaten /
datmen onder de Turken en Tartaren (vermoed-
de ich) naentoe so een godloos leelijck leven (ge-
lijckmen wel by desen doet) vinden sal. De
openbaere daet geest getuygenisse / want dat
overbloedige eten ende suppen / de overbadige
groote pracht / ende praet / hoereren / liegen /
bedriegen / bloecken / zweren by des Heeren
Wonden / Sacramenten / Lijden / Woerdrege-
ten ende Bechten / &c. Dat by haerer velen
behouden wordt (eplaten) en heeft noch mate
noch eynde. Wepde de Leeraer ende de Disci-
pel dragen in veel vleeschelijcke wercken ende
eenerley kappe / als men sepd. Dat ick weet /
schijde ick / selver geschoot ende gesien hebbe /
getuyge ick / ende ick weet dat ick de waerheyt
getuyge.

Dat ruyme
vleeschelijke
leven der
Lutherfche

Soo wie slechts alleen met haer seggen kan
Hep / want zyn de vertwijffelde Papen ende
monnicken / eetloofse Scheymen en Boeven /
bloekense de pocken in 't herte. De heploofse
Paus met sijn geschoren hoore (seggen sy) heb-
ben ons lange genoegh met haer Dagevler /
Bechten ende Vasten bezogen. Wy eten als
top honger hebben / het zy Dicht of Dief / als 't
ons gelieft / want alle Creatuere Gods is goet
(sepd Paulus) ende niet verwerpelijck. Maer
wat 't nae volghet / en verstaen sy niet / te we-
ten / den geloobigen / die de waerheyt bekien-
nen / ende met dancksegginge genieten. Seg-
gen voorder : hoe leelijcken hebben sy ons arme
lieden by gebreyt / datse ons van des Heeren
Bloedt

Bloedt berooft hebben / ende hebben ons op hare kramerpe ende tootersche wercken gewes-
 sen. Maer Godt zy geloof / nu zijn wy 't byoet
 geworden / als dat onse wercken niet en gelde /
 dan dat Christus doot ende Bloedt alleen
 onse sonden moeten wycstrycken ende betalen.
 Hefsen aen enen Psalm te singen: Het strich
 is outtoez / ende wy zijn wy / &c. Onder dies
 vloeyt wel dat Bier ende Wijn upt hare dyone-
 kene neusen ende mouden. Alle die slechts desen
 rijn wel met haer op de vingeren leesen kan / sy
 leve oock soo vleeschelijck als sy leve / dat is
 een sijn Evangelisch. Dan / en een wel geschikt
 byoeder. Ende soo wanneer dan enen komt
 die haer upt oerchter trouwer liefde hier ober
 bemanen of straffen wil / haer Christusum Je-
 sum met sijn Leere / Sacramenten ende onbe-
 straffelijck Doortbeeldt recht aentwiffen wil /
 en dat 't geen Christenen en betaemt alsoo te
 yzalen / soo te sluppen / te schelden ende te vloec-
 ken / &c. die moet van sonden aen hooren / dat
 sy een werck-heylige zy / of een Hemel-stormer /
 of een Rot-geest / of Swermer / of Blijstner /
 of Sacrament-schender / of Weder-dooper.

Siet / soo laet Godt de rechtbeerdige Heere
 den geenen dwaalen / ende in hare herten verlij-
 ven / die de aller dierbaerste doot ende aller-
 heylighste Vleesch ende Bloedt onses Heeren
 Jesu Christi / des Soons Gods / met 't samen
 sijn Salighmaekende glorieuse Woort tot
 weelden trecken / ende tot een oorzaecke haers
 onreynen sondelijcken vleeschs booz wenden.
 Ick laet my duncken / dat dit oock wel met
 recht een ruyne ende byge Serte heeten magh.

Dat Geloove der
 Engelschen.

De Engelsche ofte Satingelsche gelooite
 ende bekennen / als dat 'er twee Sone
 in Christo zijn: De ene is Gods sonder moe-
 der / ende die onlijdelijck. Ende de tweede is
 Marie ofte des menschen Sone / sonder Vader /
 ende die lijdelijck. Ende in dese lijdelijcke Sone
 Marie / sonde de onlijdelijcke Sone Gods ge-
 woont hebben. Alsoo dat de Sone Marie die
 booz ons gekruyst ende gestorven is / Gods
 Sone niet geweest en is. Dit selve heeft een
 van haer voornaemste Leeraers / Martinius
 Mikron genoemt / met noch enen Hermes
 van Konden geheeten (soo ick sijnen naem an-
 ders recht behouden hebbe) Anno 54 / in een
 volle vergaderinge meer als eens / twee of drie-
 maal tegen my alsoo beleden.

Wanneer heeft my de gemelde Mikron / als ick
 hem vzaegde / hoe sy hem nu ober dat byoutwen
 zaet daer van wy veel woorden in den eersten
 handel gepredicht hadden / bedacht hadde /
 openlijck beleden en sefep: Dat moet ick wel
 bekennen dat een byoutwe geen zaet / maer een
 menstruael bloedt heeft. Siet booz Godt / het
 is de waerheit dat ick schryfve. En heeft in een
 boeckstien / in Engellant gedrukt / geschreeven
 als dat 't bloet Maria in haeren bupek (soo luy-
 den sijn woorden) 't samen gecommen is. Is nu
 dat bloet van also in haer lichaem te samen ge-
 ronnen / gelijck dat Boeckstien aentwiff / en
 sy heeft bekent / als dat een byoutwe in dien deel
 so maer een menstruael bloet heeft / als gemelt:
 Soo is 't immers openbaer / als datse gelooven

(soo sy anders een met hem zijn) hoe dat haer
 Salighmaeker niet Gods eerst-geborren ende
 een-gebooren eygen Sone / maer eens byoutwen
 onreyn / leelijck menstruael bloet is.

Schryft daer benevens / Joannes a Lasco
 als dat Christus geen ander vleesch derlachtigh
 geworden en is / dan dat de sonde (op dat sy
 getemteert soude worden) ende den doot on-
 derwoorpen was. Schryft noch in dat selve
 boeckstien: Soo sy heyligh is / waerom sy
 dan om de sonde in des Vaders gerichtte veroor-
 deelt is: Dat ick immers niet anders booz
 mijnen Godt verstaen en kan / dan dat sy ge-
 looft / dat de mensche Christus Jesus eens / son-
 dige en doot / schuldige Christus geweest is: men
 leese sijn bescherminge van de menschwerdige
 tegen my gemacht / daer mooght sy leesen
 wat sijnen gront is.

Godt die behoede alle trouwe herten / datse
 doch in eeuwigheyt minnetmeer alsulcke on-
 berdaegelijcke groote grontwelen en geloov-
 ven. My walghe / ja ick schame my in mijner
 zielen / dat ickse booz menschen ooren toeten
 moet / want sy zijn al te leelijck / maer nade-
 mael sy ons booz alle man beruchtigen ende
 dagelijck saem-rooben / bespe met mont ende
 Schryften / hoe gantsch leelijcke gront en leere
 dat wy van Christo hebben / om dat wy met
 de gantsche Schryft bekennen / dat 't de eerst-
 gebooren ende een-geborren Sone Gods ge-
 weest is / die booz ons gestorven is / ende sy dat
 arme simpele volck sulcke ongehoorde leelijcke
 dingen booz byagen / als gemelt / ende haer
 soo jammeelijck daer mede bedrogen / ven ick
 booz mijn Conscientie (Godt ter eren / ende
 alle Goddyzeseende zielen ter waerschouwinge)
 gedrongen / dat ick dit hier aldus hebbe moe-
 ten aentekenen / ende der Leerer / die gevan-
 gen in sijn gemoet van haer gehouden woort /
 om nae te dencken / boozstellen. Want ick en
 weet immers niet / hoemen doch leelijcker van
 Christo gelooven / leeren / voelen / houden ofte
 spreken kan / dan datmen seyd: het en is
 Gods Sone niet geweest / die booz ons gestor-
 ven is / maer het is een onreyn menstruael
 bloet geweest / een mensche der sonden ende des
 doots / &c.

Ende soo sy nu sulcks my verfaecken wou-
 den / ende wouden seggen: dat ick hier al te
 ruyne ende byzet haer na geschreeven hadt / soo
 is 't doch soo meernighmal / ende booz soo vele
 byorne herten geschiet / dat sy 't my niet verfae-
 ken en mogen. Ende sal in den dagh des recht-
 veredigen Goddeels booz de oogen des eeuwig-
 gen ende grooten Majestates alsoo bebonden
 woorden / als ick hier geschreeven hebbe. **G**
 grontwelijcke Serte.

Dat rechte Christen
 Geloove.

Wij leeren ende gelooven / ende dat met
 kracht en getuete der gantscher Schryft /
 als dat de geheele Christus Jesus van boven
 tot beneden / van binnen en van buuten / sijnlijck
 ende onsenlijck / Gods eerst-geboorne ende
 een-geboorne eygen Sone is / het onbedijdelijck
 eeuwig Woort daer alle dingen booz geschap-
 pen zijn / de eerst-geboorne aller creatueren / een
 waerachtigh mensch / booz des Almachtigen
 cru

Hier merke
 wat Mikron
 voor enen
 Christum
 heeft.
 Hier merke
 wat Joannes
 a Lasco, daer
 mede de En-
 gelschen
 eens zijn.
 voor enen
 Christum
 heeft.

Mikron en
 Hermes be-
 zentenisse
 van Christo.

Mikron
 heeft bekent
 een men-
 struael bloet
 by den vrou-
 wen te zijn,
 ende gees
 moet.

Joan. 1. 15.
Col. 1. 15.

ewigtigen Vaders / ewigtige Geest ende stercker
kracht / boven aller menschen begriip ende we-
tenschap in Maria de reine Jonckvrouwe ge-
woorden / ons uyt louter barmhertigheyt / ende
genade van den Vader gesonden ende gegeven /
dat uytgedruchte Beeldt des onsenlijcken
Gods / ende dat schijnsel sijner heerlijkheyt /
leeren ende gelooven / dat dese selfde eerst-ge-
boorene ende een-geboorene Gods eygen Sone /
Christus Jesus / onse eenige ende ewigtige Wef-
sias / Propheet / Leeraer en Hooge-ziester is /
die de ge-epfichte Wet dooz alle sijn geloobigen
(nademaet sy sulckx dooz de zwachtheyt haers
vlesch niet en verinoghten) heeft vol gedaen.

Joan. 1. 14.
Joan. 3. 16.
Col. 1. 15.
Hebr. 1. 3.
Deur. 18. 15.
Heb. 5. 1.
en 6. 20.
en 7. 3.
en 8. 1.
en 9. 11.
en 10. 11.
Rom. 8. 3.
Col. 2. 2.
Ephes. 4. 21.
Matt. 11. 19.
Joan. 13. 4.
Ephes. 5. 2.

Ephes. 2. 12.

Die ons sijns Vaders goede wille ende welde-
hagen geleert heeft / ons als een onstraffelijck
Doorbeldt dooz gewandelt heeft / ende heeft
alsoo hem selven dooz onse sonden in het kruys
den Vader tot enen foeten reuck bywilligh-
lijck henen gegeven / dooz den welcken wy al
te samen hebben (die dat met 'er herten geloo-
ben) quijtscheldinge onser sonden / genade /
gongste / barmhertigheyt / byzheyt / byede / dat
ewtuge leven / een verfoende Vader / ende
enen byen toegangh tot Godt in den Geest.
Ende dit alle dooz sijn verdiensten / gerech-
tigheyt / boozbidden en bloedt / ende niet dooz
onse wercken ewtughlijck. Siet / dat is de ey-
gentlijcke somma ons geloofs van Christo onsen
Salighmaker / Gods Sone.

Door 't ge-
loove wort
dat herte
verandert.

Rom. 10. 10.
Act. 15. 8.

Alle die dit aldus booz getuis ende waerach-
tigh met 'er herten hebben gelooben / ende sijn
dooz het Wooydt in haren geest besegelt / alsoo-
danige woorden in den intwendigen mensche ver-
andert / ontfangen des Heeren byese en liefde /
baren uyt haer geloeve de gerechtighheyt /
byucht / kracht / een onbestreffelijck leven /
ende nieuwt wesen / als Paulus sepde / name-
lijck : met 'er herten geloofsmen ter gerechtigh-
heyt / dooz 't geloeve (sepde Paulus) reynicht
Godt onse herten / ende alsoo volgen de byuch-
ten der gerechtighheyt alle wegen uyt een op-
recht / ongebeynst / byoom Christen geloeve.
Hebt 'er acht op.

1 Pet. 2. 3.
Iud. 1. 6.
Gen. 6. 17.
en 7. 17.
en 8. 21.
Gen. 19. 28.

Ex. 33. 6.

Want alle die de rechtbeerdige oordeelen
Gods en sijn ewtugen toorn / ober alle sonden
ende boosheden van herten gelooben / ende in
den geest daer aen niet en twijffelen / sien op de
geballen Engelen : Op de eerste verdoynen
Wereldt : Op Sodoma ende Gomorra / ende
op dat ongehoorsaeme wederspannige Israel /
merken aen / hoe sy sijnen onschuldigen Sone /
die van geen sonde en wiste / ende geen bedre-
gerpe in sijnen monde gebonden en worde / om
onser sonden wille alsoo vernederde / dat sy de
ellendighste onder alle mannen was : Jae dat
sy alsoo geslagen ende geplaecht was / dat sy
aen 't kruys hangende onnooselijck sijnen Va-
der klaegde : Mijn Godt / mijn Godt / waerom
hebt gy my verlaten ?

Matt. 27. 45.

Die Gods
toorn ende
oordeelen
recht geloo-
ven, wijken
van alle
quaet.

Alle / segge ick / die dit aldus in hare herten
booz getuis gelooben / die blieden van alle on-
gerechtigheyt als van eener slangen tandt /
sy keeren haer van alle sonden af / ende schou-
wense veel meer als sy een bernende byer ofte
steeckende zwaert doen. Want haer geheel
gemoet ende conscientie getuyghet haer / wan-
neer sy wetens ende willens tegen Gods Wet
ende Wooydt sondighden / Christum in een re-
ne ende goede conscientie niet en ontfangen /
na den vlesche lesden / des Heeren aenklon-
pende stemme betrachteden / datse daer mede in

dat verschickelijcke ewtuge oordeel en toorn Heb. 10. 26.
haers Gods vallen souden.

Dit selve hebben aldus geloof de byoomer :
oude Wet-geleerde Cleazarus / ende de God-
byesende drughdelijcke Moeder met haer seben
Sonen / de drie getrouwe Jongelingen in den
Oven / oock de liebe Daniel / oock de schoone
kumpfche Susanna / dat eerlijcke / edele Dooz-
beeldt aller byoomer Doornen / ende hebben 't
daerom veel beter geacht / hier der tyrannen
toorn ende gramfchap een klepne tijt te lijden
dan datse sonden fondigen / ende alsoo des
Heeren gramfchap ende toorn ewtugh op haer
laden.

1 Mac. 6. 18.
1 Mac. 7. 1.
Dan. 3. 12.
Dan. 6. 10.

Dan. 13. 2.

De gerechtighe (sepde de Schrift) sal uyt sijn
geloove leven : Want dat rechte Euangelijcke
geloove / dat dat herte booz Godt oprecht ende
byoom maect / dat beroert / verandert / drijnght
ende drijft de menschen alsoo / datse altydt dat
boose haten / ende geerne dat rechte ende goet
is / nae komen willen. Jae gelijck het niet
van nooden en is datmen een rechte verstant-
digh / wel-geynd mensch waerschoutoen ofte
vermaenen sal / als dat sy hem selven den hals
niet affteeken en sal / geen sijn dincen en
sal / niet van enen hoogen toocen af springen
en sal / noch in een diep bloepende water / be-
wijse sy wel weet / soo sy sulckx dede / dat sy
den dood niet ontgaen en konde. Alsoo en is 't
oock niet van nooden datmen de gene vermae-
nen ofte waerschoutoen sal / die 't van herten
gelooben dat 't loon der sonden de doodt is / dat
de dioncken dincers / leugenaers / hoeren-
sagers / oberfpeelbers / afgoden-dienaers / grie-
rige / Godt-verachters / haters / bloetbergie-
ters / meyn-eedige / dieven / ende diergelijcke
sondaers meer / Christus Rijck niet besitten en
sullen / datse niet dioncken dincen en sullen /
niet hoereren en sullen / &c. Want de Godde-
lijcke byese die uyt soo een geloeve herkomt /
waerschoutot / vermaent / tuchticht / drijft en
verschickt haer alsoo / datse nimmermeer al-
sulcke vleschelijcke Godloose wercken consen-
teeren / noch weyniger doen sullen. Want
haer geloeve (segge ick) dooz 't Wooydt in den
Geest besegelt / leert haer als dat 't eynde de
doodt is.

Abt. 2. 4.
Rom. 1. 17.
Gal. 3. 11.
Heb. 10. 38.

Rom. 6. 19.

Rom. 1. 31.
en 6. 23.
1 Cor. 6. 9.
Eph. 5. 5.
Apoc. 21. 8.

Siet / soo moetmen met 'er herten gelooben /
als Paulus sepde / dat is / wy moeten soo aen 't
wooydt hangen ende kleben / soo aememen
ende indrucken / dat wy ons daer nimmermeer
van af en keeren / noch af kreeren en laten / dan
dat 't in 't herte noch al dieper ende dieper altyt
intwoortelt / op dat wy dooz sijn kracht / Godt
uyt allen onsen vermogen byesen / ende onse
sonden rechte boeten mogen. Want de hert-
grondelijcke ongebertwede byese drijft de sonden
uyt / ende is onmogelijck sonder Gods byese
rechtbeerdigh te worden.

Hier mercke nae / hoe een heerlijcke schoone
byucht des geloofs dat des Heeren byese is /
want sy is de eygentlijcke kracht die de sonden
der geloobigen uytwoortelt / begraeft / sterft / ver-
plet ende te niete maect / 't welck dat eerste
deel van een waerachtige boete is / gelijck ons
met dat Dooyfel der geloobigen afgraeft ende
bermaent wort. De byese des Heeren (sepde
David) is dat beginfel der wijsheyt / het is een
schoone kloekheyt / die daer nae doet / sijnen lof
blijft ewtughlijck.

1 Cor. 13. 7.

Rom. 6. 4.
Col. 2. 11.
Dat eerste
deel der boe-
ten is des
Heeren
vrees.
Psal. 111. 20.

Dooyder / alle die oock Gods groote son-
dighheyt ende neerstighheyt ober ons (ick
spreeke

Spreek hier van hem nae menschelijke wijsse / ende sijn overmate groote goest / barmhertigheyt ende liefde soo vaderlijck neven ons betwefen dooz Christusum Jesum / niet een oprecht vast geloovigh herte / recht grijpen ende vaten kan / als dat hy den selven sijnen ewigen Sone (daer dooz hy Hemel / Aerde ende de Zee met hare gantsche volhepdt geschapen heeft) sijn onbetindelijke ewige Woordt / kracht en wijsheyt niet gespaert en heeft / maer dat hy hem om onsen wille ober gegeven en vernebert heeft / heeft hem laten hongeren / dozzen / lasteren / vangen / bespotten / in sijn heplige aengesicht spien / geesselen / met doozne kroonen verdoozdeelen / kerpucigen ende dooden. Op dat wy dooz sijn kranchtheyt ende stranen tot gefontheyt / dooz sijn armoeude tot rijckheyt / dooz sijn verachtunge tot heerlijckheyt / dooz sijn maledictie tot benedictie / dooz sijn straffunge tot genade / dooz sijn bloet tot quijtschedinge / dooz sijn offer tot versoeninge / ende dooz sijn doodt tot dat ewige leven komen souden. Doch dat hy ons alle creaturen tot nuttigheyt geschapen / ende ons dooz 't Woordt onderwozpen heeft / dat hy ons met Winter ende Sommer / met hitte ende koude / met nacht ende dagh / met regen ende drooghte / dient en doozsaet. Dat hy ons sijn heplige Apostelen met sijn hepligh Woordt gefonden heeft / ons met sijnen Geest beschonken / verlicht / regeert / vermaent / straft en troost / ons nootdruftige decksel en boetsel beschijcht / ende midden onder dat verkeerde leetwoisich geslachte in sijn genade betwaert ende ophoudt / &c. Ick segge noch eens / die die aldus gelooven / grijpen en vaten kan / die en magh immer noch dooz Engel noch dooz Duvel / dooz leven noch doot verhindert worden / ofte hy sal ende moet wederom desen barmhertige Vader / die soo groote genade en liefde aen ons bedroefde Sondaers betwefen heeft / upt dat binnenste sijner zielen lief hebben / ja hem prissen / eeren / dancken / dienen en gehoozsaem zijn / sijn leedsage.

Want dat is der geloovigen hooghsten lust ende vzeughde / dat sy in haer arme zwachtheyt nae des Heeren wille ende Woordt wandelen ende leven mogen. Want dat en kan nimmermeer falieren / ofte soo waer de onderbalste repne liefde Gods is / dat daer oock den ongebrongen getwilligen dienst der selfder liefden / te weten / de onderhoudinge sijner geboden zijn moet. Die in hem betrouwen / (sepdt Sapiens) sullen de waerheyt verstaen ende geloovige in der liefden sullen hem te wille zijn / ende dat is 't woordt / dat Paulus sepdt : Dat in Christo noch Besnijdenisse noch Onbesnijdenisse en gelt / maer 't geloove dat dooz de liefde werckt.

Dat nu de liefde soo een werckende kracht ende aert heeft / magh aen de natuerlijke liefde meer als klaer gesien worden. Want men derf geen redelijke Sonders daer ober vermaenen / dat sy haere kinderkens met eten ofte bzincken / met kleedinge ofte schoepinge verzozen sullen / van daer false de natuerlijke liefde wel toe vermaenen. Doch des selven gelijcken man ende bzoetwe die malhanderen met een eerlijke echtelijke liefde van herten lief hebben / die en laten 't haer niet verbzieten malhanderen getwillighlijck te dienen / ende alles met den anderen upt te boeren / als 't oock billijck is / nademaer sy een vleesch zijn / alsoo is

oock de aert ende natuerre der hepliger Godlijker liefde. Want alle die / die dooz de rechte waerachtige kennisse der voozsepder woelbaden / mits dat geloove met den Vader ende sijnen Sone Christo Jesu in der liefde ende geest een zijn / de selve en derfinen niet vermaenen dat sy den Heere dienen sullen / Gods Rijck soeken sullen / Doop ende Wontmaer na ozeninge van de Schyft recht gebyncken sullen / herte ende tonge dwingen sullen / des Heeren Wet en Wille met voller ernst nadencken sullen / Christusum hooren ende volgen sullen / ende dat sy Gout en Silber / Belt en Goet / Wijs en Kinderen / Lijf en Leven boven Christusum en sijn Woordt niet beminnen en sullen / &c. Want de werckende aert der vperiger liefden Gods die daer is upt een repn hetce / gode conscientie / ende ongebrnst geloove / bzinght / dzijft / woelt / ende werckt soo in hare herten / datse met lijf ende ziele / met goet ende bloet Christusum getwilligh ende berept staen / om te doen wat hy geboden heeft / ende te laten wat hy verboden heeft / gelijckmen (Godt zy lof) in grootte klaerheyt en kracht aen soo ontallijke veel vrome herten dagelijcks hooren en sien magh.

Ende is hier mede openbaert / soomen Godt lief hebben / ende onderdandlijck in sijn geboden wandelen wil / datmen alsdan gelooven / op sijn woelbaden wel achten / ende aen 't woordt sijner beloften met 'er herten vast hangen ende kleben moet / als geseyt is. Want de liefde / die oprecht is / is een seer edel dierbaere vrucht / tackt ende spzupte des geloofs / daer van dat tweede deel eener waerachtiger boeten / namelijk / dat onstraffelijke nieuwe leven herhoemt / ons met den Doop afgebeeldt / gelijck oock boven van des Heeren vzeese eenmaal gesepdt is. Sonder welke liefde alle welspreekentheyt ende tongen / alle wetenschap ende betstant / alle heroeningen des geloofs / kennisse / wonderbuden ende prophetien / alle aelmoeffen / vervolgh / krupt ende lijden vooz Godt pdel / ja onvuchtbaer ende doodt zijn.

Die lief heeft / is upt Godt geboren / ende kent Godt / want Godt is de liefde / ende met soo een gaen alle dingen oprecht vooz nae des Heeren Wet ende Woordt. Want sy is de verbullinge des Wets / de gehoorsamheyt sijner Geboden / sy is de bandt der volkomenheyt ende des vzedes / afgebeeldt by den heerlijcken schoonen gozdel van Aaron en sijn Sonen.

De liefde (sepdt Salomon) is sterck als de doodt / ende den pber is vast als de helle / haren gloet is vuerijgh / ende een blamme des Heeren / dat oock veel wateren de liefde niet en mogen uptblusschen / ja soo vast / sterck ende vuerijgh is de liefde / dat sy 't alle te hoben gact / oberwint ende verbetert / want hem tegen Christusum ende sijn Woordt opmaeken ende setten derf / het zy dan Weteld of vleesch / Ctran of Duvel / Sonde of Doodt / of watmen soo anders bedencken of noemen kan / ende dat dooz de kracht en Geest des geens / darsse upt gebaert is / Christusum Jesus.

Ende alsoo moet Moses vooz aen gaen met de vzeese / ende daer nae Christusum met de liefde. Erst de verschijckende Wet / ende daer nae dat vertroostende Euahgelium. Erst toogri in 't boelen onser conscientien / ende daer nae de genade. Erst onvzeede / daer nae vzeede. Erst vzeoffenisse / daer na vzeughde. Somma / Erst

Eph. 3. 17.
De liefde
doet gewil-
lijghlijck al
wat Godt
hebben wil

Sonder de
liefde zijn
alle onse
werken
doodt.

1 Cor. 13. 4.

1 Io. 4. 7.

Rom. 13. 10.

Io. 14. 21.
1 Io. 5. 3.
Col. 3. 14.
Eph. 4. 17.
Exod. 28. 8.

Can. 8. 6.

De rechte
liefde over-
wint ende
draeght 't al.

Rom. 8. 35.

2 Pet. 2. 21.
2 Cor. 8. 9.

Gods wel-
daden recht
gelooven
baert de
leefde.

De liefde en
kan niet son-
der vruchten
zijn.
Ioan. 14. 21.
2 Ioan. 7. 3.
1 Ioan. 1. 5.
Sep. 3. 9.

Gal. 5. 6.

De natuerre
leert ons
klaer wat
der liefden
aert is.

Erst de doot/ slaende letter/ ende daer na den lebendighmaekende Geest.

1 Cor. 3. 13.

Hier / mijn Leester / aldusdanigen geloove / als gemelt / is dat rechte Christen geloove / dat Godt de Vader en sijn Soon / Christus Iesus / dooz een lief-hebbende vrese en vresende liefde / pzijs / eert / heerlijk / heyligh en groot maecht / want het bekent des Vaders goeden wilge dooz Christus tegen ons / het bekent (segge ick) dat alle beloften der Vaders / dat verwachtten der Patriarchen / de geheele figuerlijcke Wet / en alle Propheeten der Propheten in Christus / met Christus / ende dooz Christus veruult sijn / dat de selue Christus / onse koninck / Hertogh / Heere / Messias ende beloofde David is. De Leuto wpt Juda / de stercke Kause / de Dorst des Dredes en de Vader der toekomender Wereld / Gods Almachtige onbevindelijcke eeuwige Woordt ende wijsheyt / de Erst-gebooren aller Creatueren. Dat licht der Wereld. De Soune der gerechticheyt. Den rechten Wijnstock. De Fonteyne des Levens. De rechte deure ende Herder der Schapen. Dat rechte Fundament. Den edelen welgeschikten Hoek-steen in Sion. Den rechten weeg / waerheyt en dat leven. De beloofde Propheet. Onse Meester en Leeraer. Onse Verlosser / Salighmaecker / Dziende ende Bypdegom. Somma / onse eenige en eeuwige Middelaer / Dooz-spracke / Hooge-priester / Doozbidder en Soen-man : Ja ons Hoofst ende Broeder / &c. Ende om dat 't dit alle aldus bekent (segge ick) daerom soo neemt 't oock sijn Woordt rechte waer / het hoort sijn stemme / ende volght sijn exempel ende raet trouwelicken na / het scheid hem van alle Goddeloose wesen af / want het herte is verandert / het gemoet is nieuwt geworden / het kleeft alsoo met Moses aen de toehantende belofte / recht offt dooz ogen daer gestelt waer / ende vermachste met den broomen Abraham verdubbelijck / tot dat sijn in 't waerachtige wesen eeuwig met alle Apeverkooren innemen ende be-reuen sal. Want het geloove (sejt Paulus) is een secker wesen der dingen diemen hoort / ende het schijnt hem na de dingen diemen niet en set / noch sejt hy : De hoore die gesien wazdt / en is geen hope / Godt sprecket : Christus seye is een Geest / sijn Woordt ende Genade sijn Geestelijck / de belofte des Aenigen Testaments is Geestelijck / sijn Rijck ende heerschappye sijn Geestelijck / ende daeromme soo moeten oock altemale doozen oprecht / reyn ende vast gelooove met een open herte ende geestelijcke oogen oordeelen ende insien. Maer wy mogen wel met Paulo seggen / als dat 't geloove niet verghijst dingh en is.

Rom. 10. 4.
Ier. 23. 5.
en 33. 14.
Ezcc. 34. 33.
Gen. 49. 9.
Apoc. 5. 5.
Ela. 9. 5.
Ioan. 1. 1.
1 Cor. 1. 15.
Ioan. 1. 16.
en 3. 16.
en 12. 35.
Sapi. 5. 6.
Ioan. 15. 1.
Ioan. 7. 37.
Apoc. 22. 17.
Ioan. 10. 2.
1 Cor. 3. 11.
Esa. 28. 16.
Rom. 9. 33.
1 Pet. 2. 6.
Ioan. 14. 6.
Deut. 18. 19.
Act. 3. 22.
en 7. 37.
Ioan. 3. 2.
en 13. 12.
Matt. 20. 28.
Marci 10. 45.
Col. 1. 14.
Luca. 1. 30.
Tit. 2. 12.
en 3. 4.
Can. 1. 11.
en 2. 16.
en 3. 5.
en 4. 12.
Ioan. 3. 29.
1 Tim. 5. 7.
1 Ioan. 2. 2.
Hebr. 5. 1.
en 6. 19.
en 7. 24.
en 8. 6.
en 9. 15.
en 10. 12.
en 13. 12.
Ephes. 1. 22.
Col. 1. 18.
Matt. 12. 50.
Heb. 2. 17.

2 Tef. 3.

Act. 7. 37.

Alle de grenc dan / die nu haer oogen vooz de bestraffende / dzeggende / ende dootslaende Wet toefstoupen / ende haeren Godt niet vresen en willen / oock dat genadelijcke Euangelium Christi van haer stooten / ende hem niet lief hebben en willen / haer oogen vooz dat licht der gerechticheyt toe-sijten / ende den rechten weeg noch sien noch wandelen willen / haer herten verlijven / ende des Herren recht-herdige Oordeelen / Toorn ende Ongevade / oock sijn barmherticheydt / weldaden / ende groote genade niet bekemen en willen / die sijn ongeloochigh / want sijn verstoaten Christus Iesum / ende gaen stoutelijcken den verkerden weeg. Sp verlijven hem seiden een

Hier merckt wie de ongelooige zijn.

gerechticheyt ende middel der genaden tegen Gods Woordt. Des Herren wijsheyt achten sp vooz sochtent. Sijn waerheyt vooz lungen / sijn Euangelium vooz verlepunge. Dat deugdelijck Christelijck leven vooz raserpe. Dat rechte gebuyck sijn Sacramenten vooz herteppe. Openbaere afgoderpe / menschen geboden / superstition / ende leelijcke versierde leugenen sijn haeren hoogheyt troost en besten Gods-dienst. Haeren buxch is haeren Godt. De Wereldt is haer lieber als den Hemel is. Al haeren lust is gieren ende rapen / in proncken ende pzaelen / in Gout / Silber / Geld ende goet. Haer hoopen ende verhoopen geschiet met bedroghe ende schalchheyt. Het gemeene leven is drincken / speelen / bloecken / zwermen / haten / lijven / bechten. Het vleesch ende sijnne lusten volgen. Sp saem-rooben / soecken haer sijnne aefsten ongeluck / onere / schaemte / schade ende schande. Somma / sp spreken met de sotten in haere herten : daer en is geen Godt.

Der ongelooigen vruchten.

Psalm. 1. en 53. 1. 4. Ed. 2. 14.

Ende hoewel sp haer van Godt niet den mondt beroemen / sijnen Maem met de lippen pzijsen / haer lippen wptwendigh vooz hem buxgen / ende seggen / dat sp met Christus Doocht ende Bloedt verloft sijn / soo is 't doch altemael enckel hupehelpe / want het gesthiet sechsz wptwendigh dooz gewoonte in enen schijn / ende niet inwendigh dooz 't geloove in de kracht ende waerheyt. Sp sijn de gene daer van geschreven staet : Sp seggen met den mondt dat sp Godt kennen / dan met de wercken verfaen sp hem / want sp sijn die gene daer Godt van waiget / ongehoos / aem het Woordt / ende ongeschicht tot alle goede wercken. Ende dit alle daeromme / dat sp Christo in sijn woorden niet en gelooven / weickers eynde de doot sijn sal / aen hy sejt : Wie niet en geloof / sal verdoemt warden. Ja hy is alreede al verdoemt.

Tit. 1. 16. Enen groewel. Dat eynde der ongelooigen is de doot. Marci 16. 16. Ioan. 3. 18.

Recht is dat Paulus sejt : als dat 't onmogelijken is Godt sonder geloove te besagen. Maer wie tot Godt komt / die moet gelooven dat Godt is / ende dat hy een bergelder is van die / die hem soecken / O een open herte / O een diep verstant / jae alshien dese woorden recht insiet / soo maghmen hem sijn Geest ende Wijsheyt wel verwonderen : Want waerneeman de saechte recht nadencht / soo moeten wy miners vooz den Heren bekennen / die onse herten ende nierey proeft / als dat wy niet het herte niet geloofst en hebben / dat Godt is / ende dat wy daerom altsachen ydelen godloosen leven gelept hebben. Want dat en kan niet salseren / alle die van herten geloofst dat Godt is / die geloofst oock dat sijn Woordt waerachtigh is / dat 't loon der sonden de doot is / dat 't al naecht ende blooc vooz sijn oogen / ende vooz hem niet verhoggen en is / dat wy van alle onse gedaechten / woorden ende wercken reeckenschap in den dagh sijnre openbaeringe vooz sijn Gerichte geben moeten. Dit dan aldus geloovende / soo beghintmen hem vooz altsachen alwoetenden rechtbedigen Richter ende Heere te ontfetten / ja wpt dat diepste der zielen te verlijven ende te leven.

Hebr. 11. 4.

Rom. 8. 3. Hebr. 4. 1.

Esa. 64. Matt. 23. 36 Rom. 2. 2. 2 Cor. 5. 10.

Ten tweeden / segge ick : Alle die van herten gelooven dat Godt is / die gelooven oock dat hy waerachtigh is / ende daeromme oock niemant tegen sijn Woordt en magh saligh marchen. Want hy is de Godt der waerheyt / en daer en is

Godt maekt niemant saligh tegen het Woordt.

is geen leugen in hem. Zijn afgesepdt Woordt dat staet/hy en kan noch bukken noch breeken. Dit alsoo geloovende / beginnen sy door sijn rechtvaardighheyt te beestren / sy werpen alle valsche plackingen achter haer / alle valsche beloften / perkulieren ende kuffenen der valscher Propheeten / ende soeken den Heere / diese gehoche heeft / sy woeden kleyn in haer eppen oogen / want het herte wordt vernebert / sy suchten ende hoeren / bidden ende kermen / kloppen ende roepen hoog den thoon der genaden / tot dat sy verhoort / met dat Woordt sijns Bredes / met de belofte sijner genaden / en met de Dipe sijns Hepligen Geestes gesalft / wygerecht ende vertrooft sijn.

En berden / segge ick / alle die gelooven dat Gode is / die gelooven oock dat hy genadigh en barmhertigh is / dat hy ons sijnen eppen Sone gesonden ende geschoncken heeft / ende dat die ons de rechten wegh geleert heeft / de Wet hoog ons beruult heeft / des Vaders Loofn verfoent heeft / ons met sijn dierbaer Bloedt en bitteren Doodt berost heeft / Helle / Duvel / Sonde ende Doodt overwormen heeft / genade / gonsf / barmhertighheyt / ende dat eruitwige leven verwoeten heeft / &c. Ende daeromme woet haer weemoedigh treurigh herte / dat te voren hoog dat verfschickelijckte voutoen ende vpeppen des Wet / niet dan Gods toosen / ende den eruitwigen doot hoog oogen sagh / nu wederomme verquicht. Sy woeden bymoedigh / vzedigh ende vhollich in den Geest / ontfangen eenen blifden moet / ende woeden mit sijn sulck haer Hoofst ende Salighmaecker alsoo tot eppen / alsoo aengebonden ende ingelijdet / alsoo hoog Gods Geest ende de ongevalsche repae liefde ingeplantet en berstet / dat sy een Herte / Geest / ende Ziel met hem sijn. Vercken / spreekhen / ende leven nas hoerer waerheyt / gelijck hy haer in sijn Woordt geleert ende bevelen heeft. Sy verfacern ende schootuen alle valsche leere / ende ongelooze / alle valsche Sacramenten / alle Afgoderpe / met noch den beoelichten roch der sonden / beoelich dat verkeerde hooze leven is / dat upt den valsche herkomt. Sy secken de Loeze en Sacramenten die haer van Christus bevelen sijn / den Gods-dienst die haer in de Schryft geleert is / ende den onbestraeffelijcke vzoome leven / dat upt Gode is. Want sy sijn hoog 't geloofte in dat onvondige wesen haerz herten verandert / ongelooert ende naruwe gelougen. Daer mede dat sy alsoo een versegde bekercherde Confessie hebben / welck haer betuyghet dat Gode is / ende dat hy rechtvaardigh is / waerachtigh is / ende barmhertigh is / ende gochertieren is. Ende daeromme soo en hoeren / secken ende handelien sy oock bepde / bevoedigh ende vghemidigh / anders niet / dan in hoog 't Woordt bekenmen dat haer Christus Jesus met sijn Heplige Apostelen ende Propheeten in de Schryft ontsaets ende gebert hebben.

Diet / wijne vberden / hier sijn sy na inelcke dan vgeentliken aert ende natures eens waerachtigen Christen geloofte is / ende inelcke een groote verpouwenheyt / bedieringe / gress ende krachte / dat als vsoke haerz sechte woerden in haer bevelen hebben / te woen / hy moet gelooven dat Gode is. Wie in hem geloofte heeft dat onvondige leven. Wie geloofte en gedoopt wort / sal seligh woen / wie in hem betrouwe en sal niet verpouwen worden / ende sulcke Schryften

meer / want dat en sal ons nimmermeer saljeeren / of soo waer een oprecht Christen geloofte is / dat daer oock een afgesonden mensch / een nieluwe creatuers / een oprecht boete / ende een oprecht / wedergeboren / onstraffelijck Christen is. Men en leeft daer niet meer na de lusten der sonden / maer na den wille des genees die ons met sijn Bloedt gekocht / met sijnen Geest getogen / ende met sijn Woordt gebaert heeft / dat is / Christus Jesus.

Maer soo waermen dat geloofte alleene in den mondt vzaeght / ende en volghet geen gerechtighheyt / noch veranderinge / noch nieluwemoet / of boetvaardigh leven / daer is 't niet dan ongelooze / hupchelepe ende leugen / hoe veel men oock van de Schryft spreekhen of disputeeren kan / die regel staet vast / ende en sal nimmermeer gebruooken woeden : leeft sy na den valsche / soo sulst sy sterben. Alle die dan in vpracht ende vrael leven / in eten ende dinccken / oberspel / hoererte / gierighheyt / haet / nijdt / gulsighheyt / bedriegerpe of diergelijcke sonden meer. Die des Heeren hepligen ende hoogen Naem / Woord / Wille ende oock sijn Gemeente lasteren / haeren naesten schenden / saem rooven / om eere / naem / welvaert / lijf ende goet vzenge / by des Heeren Lijden / Wonden / Sacramenten / kruys ende Doodt bloecken of zweeren / &c. Dat foodanige ongeloozige Heedenen / ende geen geloovige Christenen en sijn / is klaerder als den klaren dagh is / want haer vuchten getuygen hoog de gehele Wereldt / dat sy de rechte Dijn-boomen nochte Dijn-ranchen niet en sijn / daer van men de rechte rijpe vuchten leken ofte plucken kan / want so waermen hem op leeringen en geboden der menschen vertrooft / een vzeenden Doop / Abontmael ende Gods-dienst gebuycht / die ons Christus niet geleert en heeft / quijtschedinge der sonden in eenige vzeemde middelen / als in Dijn-waer / Wassen / Burchten / Bevaerden / &c. soecht / enen verkeerden krommen wegh wandelt / datmen daer Christus ende sijn Woordt niet en geloofte / moet sy alle bekennen / die sechts natuerlijcke kloechheyt ende verstant hebben. Maer alle die Christus hoog den Sone Gods (ende sijn Woordt hoog de rechte waerheyt bekenmen) bekenmen dat sijn Gebodt dat reudigh leven is / die en soeken enen anderen Gods-dienst / geen ander Woordt / geen ander Sacramenten / geen middelen der Verzoenings / noch geenen anderen weg of leven dan Christus / Gods eppen Sone / met dat Woordt sijner waerheyt hooggedragen ende geleert heeft.

Is dan hier mede openbaer / soo waer dat oprecht Christen geloofte is / dat hoog Gods gals / dat een gode Gode is / ende upt dat hoog des Hepligen Woords herkomt / hoog den klappenden Doorn des Levens / is dat met alkerlep kostelijcke schoone vuchten der gerechtighheyt / als met de vrese ende liefde Gods / barmhertighheyt / vrendelijckheyt / kinsheyt / sobereheyt / ootmoedighheyt / vymoedighheyt / waerheyt / vrede ende vruyghde in den hepligen Geest / &c. Want waer een oprecht Evangelisch / vroom geloofte is / daer sijn sock de oprechte / Euangelische vzoome vuchten / en dat na des Euangeliums aert.

Ich segge / Euangelische vuchten / want die vzeemde vuchten / gelijck Kinder-doop / Wassen / Wetten / Wesper / kappen / kruysen /

De wercken getuygen van 't geloove.

Rom. 8. 13.

Dat rechte Christen geloove laer hem alleen geuoegen met des Heeren Woordt.

Rom. 3. 22. Gal. 3. 11. Ephes. 2. 7. Rom. 10. 8. Waer 't geloove is, daer sijn oock sijne vruchten.

Die Gods barmhertighheyt geloofte is alreede al getrooft.

Nier merck wat der geloovige eygentlijke boecken is.

Feb. 11. 1666. 2. 27. 1666. 16. 16. Rom. 10. 7.

Kercken / Altaren / kloeken / &c. En kent dat Euangelium niet / wantse Godt / noch dooz Christus sijnen Zone / noch dooz Apostel of Propheet bevolen en heeft / daerom sp ook grouwelen / ende geen Geloobige Duchten en zijn / gelijk by Israël de Gulden Kalberen waren / de diensten Baals / den Bergh / Altaren ende Kercken / ende dat sp hare kinderen lieten dooz het vper gaen.

Dat rechte Euangelische Geloobe / siet en achtet alleene op Christus Leere / Ceremonien / Gebod / Verbodt / en onbestraffelijck Doozbeeldt / ende schijkt hem daer na upt alle sijn vermogen. Want gelijk dat vper upt sijn ingeschapene eppen aerd en natuere niet en kan baren / dan Zand en Warmmen / de Sonne niet dan klaechepde en warmte / dat water haert bochtigheyt / en een goede boom goede duchten / ende dat na sijnen eppen ingeplanteden goeden aerd. Alsoo haert oock dat oprechte Euangelische Geloobe sijn oprechte Euangelische Duchten (segge ick noch andermael) ende dat na sijn oprechte Euangelische goede Aerd. Ja gelijk een eerlijcke deughdelijcke Zuyde dooz de kracht en aerd der natuerlijker liefden / altijd om haers Zuydegoms stemme te hooren ende gehoozsaem te zijn / bereydt staet / en upt een oprecht byoom gemoed / gunst / last / en liefde / die te tot hem draeght / altijd booz hera handelt / als booz haren alder getrousten vriende ende liefsten man / diese upt vollen herten meent ende lief heeft / alle tijdt gewilligh om sijnen wille te lijden / al wat haer tot eenigen tijden toe vallen of overkomen kan. Even alsoo is 't oock met een oprechte / weder gebooren geloobige ziele / die Christus Jhesus in der genade hem dooz 't Geloobe tot een Zuyd bereydwet heeft. Sp is hem dooz de vperige vbandende liefde alsoo eenlijghig en eppen gewoorden / dat sp sijn believen ende wille van gantscher zielen gewilligh ende bereydt staet / het smaeke haer oock suer of soet / om sijn Hepligen Naems wille begeerigh te dragen / alle wat haer tot eenigen tijden overkomen kan / het sp vzeughde of droeffnisse / verfsadinge of hongere / lavinge of doof / prijs of oniere / goed geruchte of quaed geruchte / gevancknisse of vzyhepde / binnen Landis te woonen of buyten Lands / gemak of ongemack / leven of doodt / haer Zuydegoms aert en natuere / deelachtig / byoom van herten ende gedachten / waerachtigh van Woorden ende die met zout gekrupd / alle haer paden sijn gerechtighet / Godsalighepde / ten serpentische kloekheyt / dupfche onnooselhepde / een ongevalscht byoom gemoed / troutwighet / ernst / vrede / vperige Gebeden / een onstrafselijcke Wandeling / een oprechte repne broederlijcke Liefde / en een vzywillige gehoofsaemheyt Christi en sijn Hepligen Doozts. Want de gerechtige (segge ick) leeft upt sijn Geloobe / gelijk in de navolgende exempelen der Hepliger Schrijft in de ontwedersprekelscher kracht ende klaechepde dooz des Heeren Genade aengewesen ende betuyghet sal worden. Amen.

Van 't Geloove Noë.

DE Schrijftuere getuygt van Noach / den Zone Lamech / als dat hy Genade booz den Heere vant / dat hy een recht byoom Noan was / sonder veranderinge / ende een Godtlijck leven lepde tot sijnen tijden. Petrus noemt hem een Prediker of Leeraer der gerechtighet / hoog en heerlijck is 't getuygenisse / dat van desen man in der Schrijft gegeben woort.

Doen nu alle vleeft sijnen wegh booz Godt verdoopen hadde / ende den Aertbodem vol boosheyt was / de kinderen Gods op der menschen dochteren sagen / om dat sp schoon waren / ende tot wyben namen / die sp slecht wouden / ende en wilden haer van Gods Geest niet meer straffen laten. Doen sprak de Heere : Ick wilse noch respijt geven hondert en twintig Jaren. En gaf Noë een bevel / dat hy een Arke / Schip of kiste maken soude / daer mede hy en sijn huys booz de toekomende Dilubie en Straffe moghte geholpen worden / want Godt de Heere woude de geheele Wereldt met den Water vergaen laten. Noë geloofde sijn Heeren Woord met voller herten van die gemelde straffe / in sijn gemoed alsoo vast versegelt / recht of hysse met oogen aensag. Hy hies aen te timmeren / gelijk hy dat bevel ontfangen hadde / want hy geloofde (segge ick) met volde herten de gedreygde straffe / dat sp komen soude.

En doen nu de gestemde Jaren volepnt waren / en de ongehoofsaeme boofte Werelt haer niet en beterde / moeste des Heeren Woord volbzaght zijn. Noë is met den sijnen in de Arke in gegaen / met alle die repne en onrepe Creaturen / gelijk de Heere dat bevolen hadde.

En effen op den selven dagh als sp in gegaen waren / sijn de gronden der grooter diepten en de vensteren des Hemels open gedaen / en heeft geregent veertig dagen en veertig nachten / tot dat alle hooge Bergen onder den geheelen Hemel vvischden elken hooge met den water bedekt waren / en alle creaturen die hen op der gantscher Aerden roerden / en lebenden adem in haer hadden / menschen / beesten / vogelen en gewoonten met den anderen uptgeroep en in den water verdzoncken waren. Noë en de sijn met de bestemde Creaturen (segge ick) die in de gemelde Arke beslooten waren / alleene uptgenomen / want hy dooz des Almachtigen grooten Gods kracht en Genade (dien hy dat van geheelen herten toe betroude) mitds den middel der bereypter Arken in de wateren opgehouden en bevaert woode.

Dooz 't Geloobe (sept Paulus) heeft Noach Godt ge-eert / en heeft de Arke tot salighepde van sijn huys bereypt / als hy een Godlijck bevel ontfink / van de dingen die noch niet gesien en woorden / dooz welke hy de Werelt verdoemde / en is een erfgenaem der gerechtighet ge worden / die upt den Geloobe herkomt.

Deen liefelijcke exempel / Deen heerlijcke Doozbeeldt van een ster ende vast Geloobe. Want om dat hy sijnen Godt geloofde / so was hy oprecht / byoom / sonder veranderinge / &c. Hy geloofde de gedreygde straffe alsoo vast / als

2 Reg. 15. 13.
1er. 7. 9.
en 11. 16.

Gen. 6. 9.

1 Pet. 2. 5.

Dat rechte Christen Geloove haet Christus tot allen dingen bereyt.

1 Cor. 6. 3.

Abra. 2. 4.
Rom. 1. 17.
Gal. 3. 11.
Heb. 10. 3 8.

1 Pet. 3. 20.

Heb. 11. 7.

Noachs Geloove hadt kraecht.

als of hyse tegenwoordig (segge ik noch eenmael) met oogen aensaght: Ende daeromme timmerde hy soo lange Jaren / daer mede hy de ongeloofige / ongehoosame geesten ofte menschen / die in hare sonden gevangen lagen / tot boete ende beteringe dooz Christus Geest / die eeuwig is / vermaende / biesende sijns Heeren Woordt / want hy twijffelde niet / of het moeste alsoo geschieden / gelijk de Heere dat gesproken hadde / want hy wiste wel / dat sijn Woordt sijn volmaekte werk sijn moeste / gelijk ook Elzas sepd: O Heere (sepd hy) spzeckende hebde gesproken in dat begin uwer creaturen / het woode Hemel ende derde / ende u Woordt is een volmaekt werk.

En doen hy nu wel beertig / tachtentig of hondert Jaren lank gepedikt en getimmerd hadde / (doch hoe lange dat hy timmerde / en leerde de Schryft niet) en is hy ewenwel dooz 't lange verdoeben niet zwach in sijn Geloove gewoonden / want hy wiste wel dat Godt sijn straffe over de onbekeerliche moeste laten komen / om dat hy dat te voren alsoo tot hem gesproken hadde. Ende dat hy wederomme hem en de sijne / dooz sijn barmhertighepd en genade wel bewaren soude / om dat hy hem sulks toe gesepd ende beloofd hadde. Want hy is de God der waerhepd / en geen leugen en is in hem.

Gelijc dan Godt de Heere / den goeden en bzoomen Hoach op dier tijdt trouwelijken waerschouwede en sepd: Dat eynde van alle vleesch is booz my gekomen / want de aerde is vol haerder booshepd / ende siet / ick wilse verderben met der Werden. Also heeft hy ons oock nu dooz sijn eygen gebenedijde Boone / dooz sijnen Hepligen Apostelen ende Propheeten / met sijn Heplige Woordt trouwelijk gewaerschouwt ende gesepd: So gy geen boete en doet / upt Godt niet gebooren en wort / in Christus niet en geloofd / in sijn geboden niet en wandelt / uwe leelijke boose leven niet en betert / bzeemde Gods dien / hooberdigh / stout / eergierig / hoerachtig / bloeddorstig / nijdig / ongerecht / ydel / aerdich / vleescheijk en duypelich zijt / moet gy in uwe sonden sterben. In 't Rijcke Gods niet komen. Verdoemt worden. In den vierigen poel gewoonden worden. Dat onverdaggelike eeuwigge jantmer / wee en pijn met allen verdoemden en duypelen be-erden. En geen part nochte deel in Christus Rijcke hebben ten eeuwigen dagen.

Mijn Leerse / neem't waer / soo wy nu dese trouwe waerschouwinge Christi en sijns Hepligen Geests met den oprechten ende bzoemen Hoach wel waer namen / en van gantscher herten geloofden / geloofden (segge ick) Gods Woordt waerachtig en onberanderlich te sijn / ende dat de gedrepede straffe tot sinder tijdt komen moeste / offe al schoon oock duysent jaren noch vertogen woode (ick rade dat een pegelijc waer / want alle die in hare sonden sterben / hebben hare straffe alreede al ontfangen / want den tijdt der genaden is dan met haer al upt) wy sonden ongetwijfelt boozden zwaren toorn en straffe allen onbekeerlichen in der Schryft gedrepedt / ende die eeuwig en eeuwig dueren sal / upt dat alderbinnenste onser zielen wel verschicken ende beben / onsen Godt om genade bidden / ons met saken

ende haren hemden bekleeden / waerachtige boete doen / dat boose leven beteren / die gerechtichepd na jagen / en met onsen nieuwen en geestelijken Hoach / Christo Jesu / in een nieuwe en geestelike Arche / welke sijn Gemeente is / intreden / alle tijdt foggende en bzeesende / dat ons doch de grouwelijke dwilwe van den toekomenden toorn Gods niet onbersiens met allen ongeloofigen en onboetberdigen / die noch Godt noch Christus / noch Geest / noch Woorden bekennen / tot eeniger tijdt overballe / gelijk sy de eerste verdoevne werelt gedaen heeft / als gesepd is. Ja wy sonden van herten op des Heeren Toekomst wachten / op den tijdt der genaden achten / onse Wyplofs kleeid bewaren en Olie in onse lampen hebben / op dat onse huys niet ter ontijdt boozgegraven en woode / en wy niet met den beroepden gaff upt des Heeren Wyplofs gestooten / in de uiterste duysentijde wegh gewoonden en woonden / en alsoo eeuwig bukten der deuren blyven.

Maer om dat wy des Heeren dzeppementen / straffingen / toorn en oordeelen (placen) niet en gelooven / ende op de exempelien der Schryft weynig acht hebben / daerom is 't dat wy met den spotters seggen: Lieve waer is de belofte sinder toekomst / blyven niet alle dingen als sy van den beginne getweest sijn / sint dier tijdt dat de Waderen ontslapen sijn. En het sal (bzeese ick) daerom met ons gaen / gelijc het met den ongeloofigen en ongehoosamen by den tijden Hoach en Loth gegaan is / doen haer de haestige straffe overviel. Gelijc men oock opentlijken van des Heeren toe - komst Leesen ende sien magh.

Doch segge ick eenmael / om dat wy des Heeren dzeppementen / oordeelen en toorn niet en gelooven / dan slyne achtent / daerom is 't dat wy aldusdanigen roekelosen wijden levent leyden / alles doen wat onse boose vleesch gelust: eten / dymken / bootwen / zaeren / maepen / trouwen sonder alle fogg / gieren / rapen / bergaderen gelbt / goet / gout en silber / by malhanderen / seggen stoutelijc in onse herten / het is bzeede en bzehepd / tot dat ons dat verderben snellijc overbalt.

Anderwerf / segge ick: Een pegelijc sie toe ende wake / de ledeode met sijn peremptoria citatione is alreede booz de deuten / die daer seggen sal: Geest rekenfchap / gy en sult niet langer Rentmeester blyven / maer kondten wy (segge ick) den toekomenden toorn ende straffe / die eeuwig dueren / ende geen eynde hebben en sal / met den onberanderlichen bzoemen Hoach recht ende vast gelooven / geloofden ook gewisselijc het gene / dat allen waerachtigen kinderen Gods als toekomende dooz Christus beloofd is / wy sonden sonder twijfel aldus onachtsaem / slapperig ende wy niet bebonden worden / maer met volder ernstige sonder eenige verdoeben upt onse leelijke sonden opstact / ons van alle grouwelen afschepden / ende wel alsoo / of noch veel meer dat boose schouwen / als men wel een hongerige bzeeschende Leerwe / of een bloeddorstige moozbadige vbande doent soude. Souden oock wel met opene oogen maken onse leef dage / op dat ons de goede Wyploder niet so en quame dat wy slypen / en sinder geen wachte en hadden / ook onse mede

Christus heeft dooz sijnen Geest van aen beginne gepredikt. 1Pet. 3. 20.

4Ed. 6. 38.

Tit. 1. 11. Heb. 6. 18.

Gen. 6. 13.

Joan. 8. 24.

Joan. 3. 18. Mar. 16. 16. Ap. 21. 8. Mar. 15. 13. 1Tel. 1. 8. 1Cor. 6. 10.

1Pet. 2. 21.

Geh. 7. 17. en 8. 21.

Lu. 12. 36.

Mat. 24. 12. en 25. 10.

1Pet. 3. 4.

Gen. 7. 17. en 8. 21. en 9. 11. Mat. 24. 50. Lu. 17. 29.

1Tel. 1. 8.

Lu. 16. 21.

Mat. 24. 48.

Mat. 24. 33. mede latechten niet en sloegen / met den
en 25. 13. Bloedgers niet en aten noch en droncken / op
Mat. 13. 37. dat hy niet onse part en deel met den hup-
Lu. 12. 39. chelaers en sette. Van dit selfde waeken/
1 Tel. 5. 6. leest *.
2 Pet. 3. 14.
Ap. 3. 2.

Van Abrahams Geloove ende sijn gehoor- saemheydt.

Abrahim de hoogberoemde Patriarcha / die
Ecl. 44. 20. sijn gelijcke in der eeren niet en hadde als
Sprach sept: Om dat hy sijnen Godt geloof-
de en met holder herten op sijn Woord betrou-
de / soo heeft hy ook kracht / vzych en gehoor-
saemheydt in sijn Geloove bewesen / want als
de Heere hem gebodt / en sprack: Gaet uyt
utw Daders Landt / en van u Maeghschap /
en uyt utw Daders huys / en gaet in een land
dat ick u wijzen sal / en ick sal u tot een groot
volk maken / ende ick sal u gebenedijen / ende
uwen naem groot maken / en gy sult een ge-
benedijdinge zijn. Ick salse gebenedijen / die u
Een. 12. 1. gebenedijen / en veruloecken die u veruloecken /
en in u sullen gebenedijdt worden alle geslachten
op Aerden. Doen hoorde hy dat bevel / en
geloofde sijnen Godt / ende en heeft hem noch
met de sozvuuldigheyt sijn bleesch / noch met
vernuft raed gezaegt / maer hy ginck hem sel-
ken te blypen / ende en heeft tegen sijnen Godt
(die hy 't alles toe betroude / en hem om uyt te
gaen gebodt) niet gestreden noch geheven. Hy
en vergerde te horen oock niet te weten eer hy
repsen woude / in wat Landt dat hy trecken
soude. Hy geloofde sijnen God van gantscher
herten / hy was gehoorsam en ginck van ston-
den aen met sijn vrouwe Sara uyt / gelijk hem
de Heere dat geheuten hadde / niet wetende
waer hy komen soude. Op Gods belofte heeft
hy hem verlaten / vast en sekerlyk betrouwen-
de / als dat hy hem noch liegen noch bedriegen
en soude / nademael hy wel wiste / dat hy soo
een Godt was / die in alle sijn Woorden ge-
trouwe en vast was / en hem daerom oock wel
in een Land bzingen soude / gelijck hy hem be-
looft hadde.

Siet / aldus eenboudigh / recht ende slecht/
gehoorsam en vol betrouwens is dat oprechte
Christen geloove / gelijck men hier acu dese Pa-
triaccha sien magh. Legt gy nu eenmael utwe
geloove met sijn vzychten hy Abrahams Ge-
loove en sijn vzychten / ick vermoede gy waer-
det bevonden / als dat gy sijn geloovige zaede
en kinderen noch niet geworden en zijt. Want
het is openbaer / dat gy noch wederspannig / en
ongeloovigh zijt / soo bleeschelijc en aerdsch ge-
sint / dat gy niet geerne een leemen hupsien /
noch een onnosel beddeken / hoe of peert om des
Heeren Woord en sijn getuyghenisse verlaten /
of een spijgh woorz hooren en sout. Ick zwij-
ge dan dat gy Dader en Moeder / Vrienden / en
dat landt utwer geborzen om u geloove verla-
ten / ende also met wijden en kinderen (gelijck
Abraham gedaen heeft) in onbekende landen
repsen soude.

Dat veruloekte ongeloove verhindert de
gantsche werelt van der waerheyt / want hoe
gantsch vele seggende: Wy weten wel dat gy
de waerept hebt / dan wat raed / wy sijn arm
en out van Jacen / konnen niet meer werken

nochte winnen / wy hebben een huys vol kin-
deren / ende en kunnen onse broode in andert
Landen niet verbienen / bzeesen ook wy wijzen /
als dat de Heere niet sozge voor ons dragen
mogte gelijck hy wel voor Abraham gedaen
heeft / &c. Andere / sommige seggen: Wy
hebben groote goden / wy sijn oock jonck van
Jacen / mogen noch lange leven / Dader ende
Moeder beletten ons / de Vrouw sept: Mijn
man is my contracte / en de man mijn vrouwe
is my contrarie ende diergelijcke ongeloovige /
bleeschelijcke ontschuldigen ende sozgen meer.
Niet eenmael ter herten nemende noch beken-
nende hoe dat u Christus onbedriegelijcken
waerachtigen mond / hupsinge / kost / vleedij-
ge / en allen noodbuyst ober de gantschen aers-
boden (soo gy slechts hy sijn woordt blifdet)
rijkelijken toe geseyt en beloofst heeft / Jonck
(seude oock David) ben ick getweest / ende ben
oudt geworden / ick en hebt mijn leefdage niet
gesien / dat de gerechtige verlaten is geweest /
of dat sijn zaed om brood ginck.

Dat onge-
loove soekt
hem te ont-
schuldigen,
maer al te
vergeef.

Mar. 6. 34.
en 19. 29.
Mar. 10. 29.
Lu. 12. 22.
Fl. 37. 25.

Trouwe Leefers / neemt 't waer so wy nu
alsof een vast geloove ende gewisse betrouwen
hadden / gelijck dese byome man gesade heeft /
ende doxten ons van herten op den lebendigen
God verlaten / Och hoe gantsch wepnigh son-
den wy ons met aldusdantge herdensche soz-
gen / als met woenen / eeten / drincken / vleed-
dinge en schoepinge bemoeven / nademael wy
wel weten / dat ons Christus / Gods eppen
Soone / beloofst heeft / so wy slechts dat rijcke
Gods en sijn gerechtigheyt soeken / onse han-
den na onse zwacke vermogen redelijcken toe
den arbeit keeren / dat hy ons in eertwighheyt
niet verlaten / maer ons alle noodbuyst toe-
werpen en geven wil. Want hy is 't / die voor
ons sozget.

Alle dese
dingen seyt
Christus
soeken de
Heydenen.
Mar. 6. 34.
1 Pet. 5. 7.

Ten tweeden / merkt sijn geloove / want
doen hem nu gebodschappet worde / als dat
Loth / die sijn broeders Soone was / van Hedo-
Laomoz / een Konink van Elam / met 't samen
sijne mede Koningen / tot Sodoma gevangen /
en met al sijn goet wegh geboert was / heeft hy
hem met sijn 318. knechten opgemaakt / en
die boozepde Koningen nagejaeght. Hy heeftse
ober nacht overvallen en geslagen / ende bracht
alle dat goed weder / oock sijnen Broeder Loth /
dat gevangen volk en de vrouwen.

Met 300 en
18 knecht en
heeft Abra-
ham vier
Koningen in
de vlucht
geslagen.
Gen. 14. 14

Hier heeft dese trouwe Dader uyt sijn Gelo-
ve sijn lief de bewesen / ende en heeft dat gewel-
der vier Koningen niet ghezeft. Op den le-
vendigen Godt heeft hy gehoopt / en heeft sijn
eppen leven / oock dat leven aller sijn knech-
ten niet gespaert / dan in de perijckel des doods
vymoedelijken ober geveben / op dat hy sijnen
armen verdrachten Broeder te hulpe komen /
ende uyt de handen sijnder vanden verlossen
moghte. Allen Geestelijken kinderen Abra-
hams tot een boozveest / dat sy haren lieben
Broederen / die nu uyt dat onberganchelijcke
zaed des Heyligen Godlijken Woords met haer
gebooren sijn / alsof beintimen sullen / dat syse
niet alleen met handrephinge van geld of goed-
bedienen / maer oock haer leven Evangelischer
wijse in de tijd des noods voor haer setten ende
laten sullen.

1 Joan. 3. 16.

Ick segge Evangelischer wijse / want dat
helsen met den zwerde / is allen waerachtigen
Christenen door Christus al verboden / het
heeft nu in dat Nieuwe Testament hy allen
rechtgeloovigen / verdrubelijken sijden en niet
met.

De rechte
Geloovige
vochten niet

Dat waer-
achtige
Christen Ge-
loove is
recht en
slecht.

met zweerden en buffen bechten ende strijden. Maar soo wanneer wy onses naesten ziele met des Heeren hulpe/Geeft ende Woord hoopten Salig te maken of te winnen / of so wanneer wy onsen Broederen ook in nooden sagen/dat sy om des Heeren Woord verhooven woorden / dat wy als dan onse deuren niet voor haer toe en sluiten / maer in onsen huyzen ontfangen / onse Woord mede deelen / hartrephinge / troost / ende bystandt in haerder bysessenissen doen sullen / &c. In alsulker hoegen (segge ick) behoochen wy onse leven te setten voor onse broederen / of wy 't alsehoon ook alreede wisten / dat wy 't met den doodt behoopen moesten. Dat Woordheit hebben wy aen Christus / die hem selven om onsen 't wille niet gespaert / maer sijn leven getuillighken in den doodt gegeven heeft / op dat wy door hem leven moghten.

Mat. 20. 12.
en 26. 67.
Joan. 10. 11.
1 Pet. 2. 21.
en 4. 1.
1 Ioan. 4. 7.

Gen. 13. 5.

Heb. 6. 23.

Luc. 21. 30.
Rom. 4. 3.
Gal. 3. 6.

Heb. 11. 8.
Joan. 3. 19.

Mat. 5. 36.

Ex. 3. 12.
en 2. 15.
en 3. 7.
Ap. 21. 5.
Ap. 6. 8.
en 7. 19.
en 6. 9.

En derden / merkt aen / als nu Abraham van Godt beloofte wert / dat hy sijn Zaet soo wilde als de Sterren aen den hemel maerken soude / en dat ook dat selfde jaer verdelingen souden woorden in een ander Land / dat haer niet zijn en soude. En dat mensche daer dwingen soude om te dienen / en plagen soude vier hondert Jaeren lanck / &c. Doen heeft hy dat geloof / hy heeft geloof (seg ick) ende het is hem tot gerechticheyt gerekent. Hy heeftse met lanckmoedicheyt verwacht / en tot sinder tijt ontfangen / niet moeyende / noch met Godt disputerende / dat dat selfde Zaet soo lange Jaeren so overmatige vele liden moeste. Allen waerachtigen Christ-gelovigen ter vermaninge / dat sy met voller herten aen des Heeren Woord hieven / en vast aen sijn belofte houden sullen / want Godt is soo een Godt / dat hy minnermaer berouwen of byzken en kan dat hy eens beloofte heeft. Hemel en Aerde sullen vergaen / maer sijn Woord sal ewig staen. Alle die hem daer op vertrouwt / dien sal 't tot gerechticheydt gerekent woorden / gelyk het Abraham tot gerechticheyt gerekent is.

Door het Geloof sagh hy de belofte van beyre : Hy sagte (segge ick) ende heeft 'er hem op vertrouwt / in gelycker maten ook met ons. De belofte des toekomenden ewigen levens is door Christus ons gegeven / ende daer by geseyt / dat wy van dit verkeerde woest geslachte om sijn naems wille vele moeten liden. Dese belofte wort van beyre gesien. Alle wijsen van herten gelooven ende haer daer op vertrouwen / die sullen se ook ongetwijfelt wel tot sinder tijt ontfangen / hoe harde en lange sy ook van dit Egyptische eyge geslachte vervolgt en geplaegt woorden. Wans hoe wel de kinderen Abrahams sommige hondert Jaeren lanck met veel kommer ende liden benaut waren / so heeftse de Heere ewentwel ten laetsken na sinder beloften victorieuslijken uytgeboert en dat beloofde Land gegeven. Des selven gelyken ook met ons / soo wy aen sijn belofte niet en twijfelen / maer met een vast Geloof daer aen houden / gelyk Abraham gedaen heeft. Den Heere diese gegeven heeft / door 't Gebode / byesen / lief hebben / erren / dancken / dienen / en in sijn geboden wandelen / onse ziele niet verduddicheyt besitten / &c. Hoe jammerlijken wy nu ook van den heylighen Pharao / ende sijn woerde onbermheytige Dienaren hier vervolgt / geplaegt / geslagen / bevoest / geboodt / aen palen berchand / ende in 't water

verdundcken woorden / so sal noch ewentwel den dagh van onser verhoelinge haest hier zijn / dat alle onse tranen van onsen zogen afgewasche / wy in witte zijde kleederen der gerechticheydt henen pronken / het Lam volgen / met Abraham / Isaac ende Jacob in 't rijk Gods sitten / ende dat werddige lustige Landt der onverganselijcker ewiger vruyden heerlijck besitten sullen. Dijn Godt ende heft op uwe hoofden die nu om Jesus wille liden / den tijd is na hy / dat gy sult hoorren : Komt gy Gebenedijde / ende u ewig als dan met hem verblijden.

Mat. 8. 11.
Lu. 13. 26.

Mat. 25. 34.

Gen. 17. 10.

Lev. 26. 1.
Deu. 27. 16.
en 28. 3.
1 Cor. 11. 4.
Mat. 7. 24.
Ioan. 15. 14.
1 Cor. 7. 19.

En vierden / nummerk / als nu Abraham een bevel van God ontfink / dat hy hem selven en ook sijn achtbargige knechtken / met alle sijn eygen knechten / die hem 't buys geboren / of elders geliogt waren / dat voorhofken van sijn en haren vleesche besnyden soude : En dat dat selfde een Verbond-teken tusschen God en hem zijn soude. Doen en is hy niet wederspanig noch verbyetig daer oer tegen Godt gewoorden. Hy en heeft ook niet met ernstig woorden tegen hem geklaegt / waerom hy doch sulken grooten pijn en smarte in sijn oude dagen liden / en sulck een oneerlijck / spottelijck / werck toerichten moeste / daer mede hy Godt niet pnyen / en sijnen naesten niet helpen noch dienen en konde. Maar hy hoorde in geloofde sijn Heeren Woord / en is 't sonder eenig vertoeben onderdanighlijken in den bychten waghkomen. Wel wetende / als dat hy geen Genade / geen Benedictie / noch ook geen belofte verkrigen en mochte / soo hy niet sijn Gods Woord en geloofde / ende dede dat hy hem bevolen hadde / want gehooftaemheyt be-erbet de belofte.

Ende also woort hier noch eenmaal de simple flechte gelatenheyt ende gewillige gehooftaemheyt van Abrahams Geloofe in sinder bycht bekent. Want alsoo hy vleesch ende bloedt soude gevolgt / of hem daer mede be-erdslaegt hadde / hy en haddet ongetwijfelt niet gedaen / maer hy hadde met Godt in 't recht getreden / of ten weynigsten doch tot hem geseyt : Aen Heere / het en sal also niet zijn / want dat teken en kan wy niet baten / na demaal gy daer door niet gepnyen / noch ook mijnen naesten daer mede niet gebent en woort. Ook sal 't by alle Heydenen / die uwen gesoten maent niet en kennen / voor een Aartswereck gescholden woorden / om dat 't also aen dat manlijke lidt geschieden moet. Och men / hy en heeft sijn Heeren mond niet tegen gesproken / maer hy geloofde het en dede het / en het is hem gerekent tot gerechticheydt ende hy is een bytendt Gods genoot.

1 Aa. 23.

Allen Vrouwen tot versterkinge / dat sades Heeren Woord gelooven / en (hoe letterlich en spottelijck het ook schijnt) gewillighken volgen sullen. Niet met den Heere stridende / waerom hy 't alsoo bevolen heeft. Maar het is genoeg (segge ick) dat sy weten dat hy 't bevolen heeft en in werkerlijke wijze hy 't bevolen heeft.

Dat rechte Geloofe en strijdt niet tegen Gods

Wederom allen noettwilligen berachters en ongeloofige bespotters ter bescherminghe / die haren lasterlijken leelijken mont / soo stoutlijck tegen Christus doyen opseyren ende seggen : Wey / wat kan ons den doop baten of wat braegt Godt na so veel waters. Het is ons genoeg / so wy maer aen den intwendigen

W Digen

digen mensch vroom en zjin / dat wy op de geboden der liefden achten / een goet deughdelijk leven leden / en diegelyke hypocrijsche woorden meer / en arme hupchelaers en weten niet / so wanneer de inwendige mensche (daer sy af roemen) mits den geloove oprecht en vroom dooz des Heeren Genade / Woort en Geest / in Godt gewoorden is / dat hy dan niet een hup hzet van des Heeren Woort en wegen wijken en derf / maer doet altyt gewilliglyken al wat hem God geboden heeft / het zy ook wat het zy.

Aengesien het dan meer als klaer is / dat ons Christus Jhesus op de belijdinge van ons Geloove / den Waterdoop bevolen heeft. Hy die selve ontfangen heeft. De Heplige Apostelen die oock niet anders geleerd noch gebuykt en hebben / haer bediedinge ende effect oock niet anders mede en byengt / ende soo veel heerlijke belofte daer aengehangen zyn / gelijk men opentlijcken leesen en sien magh. En dat ebenwel niet (verstaet my recht) om des gewachten wercks wille / maer dat men Christus / (daer in de Vader de belofte gegeven heeft) dooz 't Geloove aen neemt / ende sijn Woort bereydt staet. Segget liebe / hoe sal men die selve aengehangene belofte nu verkrigen / soo men niet en doet dat hy bevolen heeft?

Maer wat is 't? Alle die des Heeren woort niet en geloven / die gelt / ende goet / lijf en leden liever hebben / als sy Christus doen / en zyn op aerdsche ende vleeschelijke dingen gesint / dat zyn de gene die hem tegenstryden / de Schryft byken / disputeren en seggen / wat kan ons dat water helpen? Maer soo sy des Heeren Woort van gantscher herten met Abraham geloofden / ende dooz de kracht van dat selve Geloove niendoe omgekeerde menschen in Christo Jhesu gewoorden waren / konden hare vanden lief hebben / goet doen den genen die haer quaet doen / ende vooz den genen bidden die haer vervolgen / bereypt waren gelt / goet / ende alle wat sy zyn en hebben / vooz des Heeren prijs te laten / ende te setten tot eenen noodzakelijken dienst van haren naesten / des Heeren Krups niet en weggerden / vleesch ende bloet gestozden waren / byzeden Godt ende sijne Gozdeelen / ende beminden hem in sijn weldaden / sy en souden sonder twijffel so niet tegen haren Godt mozten ende disputeren / maer met voller herten bereypt staen / haer Geloove met Abraham dooz de vucht besegelen / den gebodenen dooze ontfangen / haer in alle gehoozsaemhepde recht schicken / en na haerder armer zwakhep in sijn geboden wandelen / gelijck des Heeren Woort allen waerachtigen Christenen leert en opleyt.

Maer om dat sy Christus ende sijn woort niet en geloven / hem noch byzeden / noch lief hebben / daerom is 't dat sy sijn heplige Leere / Geest / Gebod / Verbod / Ozeninge ende gebuyk als een verboerische ketterpe / ende sijn gehoozsaemhepde als een openbare grootwel schelden / lasteren / en verachten. Och Leere siet vooz u / Godt de Heere is soo een Godt / die over sijn Woort hout / dat hy Adam en Eva met alle hare nakomelingen om een verboden vucht in so zwaren noot gebzagt heeft. Isa om een soo kleppen overtredinge / met den dood gestraft heeft / den getrouwen Moyses om eender overtredinge wille niet en

wilde laten komen in 't beloofde Land. Ende die dat bloed-tercken der besaffdinge niet en ontfingen / dat men de selve van haer volck moeste uptroepen.

Maer upt men dan opentlijck verstaen indet / als dat hy sijn woort ende wille gehonden wil hebben / wil men anders salig zyn. Want hy is de God / die Hemel en Aerde met hare gantsche volhepde gemaect heeft / de Almachtige verschickelijke groote God / die eeuwig in sijnder Majesteit en glorie leeft / een geweldig Heerschapper en gebieder over al : wie dien / die hem tegenstryckt / en die sijnen wille ende woort veracht. Dat werk getuygt openbaer / dat sodaniger een in Christo niet en geloost. En wie niet en geloost (getuygt Christus selve) is akrede verdoemt / en daerom is 't al te vergeefs / onschult gemaect en uptvlucht te soeken. Wie so ongeloovig en wederspannig is / dat hy God ern hand vol waters wepget / hoe hem die in dat lief hebben sijnder vanden / in dat aften sijn bleesch / in den dienst sijn naesten / en in dat opnemen des Christelijcken Krups schicken kan / wil tek den vijtigen Leere in de byzede sijn Gods laten nadenken.

Ich weert gewis / dat alle haer disputatien / boozwendungen / en uptvluchten / niet dan enkel Wijgebladeren / en haer leven niet dan hupchelpen en is.

En vijfften / merkt aen / doen mi de Heere tot Abraham gesproken hadde / als dat hy over een Jaer woude weder komen / ende dat sijn Hupszoutwe Sara eenen Sone hebben soude / wiens name hy Isaac noemen soude / ende dat hy sijn eeuwig Verbondt met den selve maken woude / ende met sijn Zaed na hem / als dat hy (hoe wel hy ontrent hondert Jaeren out was / ende Sara tnegentig) daerom ebenwel niet en twijfelde / hy en heeft oock op sijn verstozen Lichaem ende op die onvuchtbaerhep van Sara niet eenmael geacht / maer op des Heeren belofte heeft hy hem vertroost / vast en sterck in sijn Geloove / Godt vooz sijn Genade prijzende / want hy bekende met volde herten / dat hy wel machtig was hem te geven dat hy hem beloost hadde : waerom oock / upt desen selven Abraham (nademaal hy sijn Heeren Woort geloofde) soo vele nakomelingen geboren zyn / als dat zand by der zee is / ende de Sterren aen den Hemel zyn.

Siet / gy alderlieffe / hier merkt op nu hoe dat een oprecht ongebynst Christen Geloove sijn Godt vooz Almachtig en waerachtig hout en bekent / die 't alles doen kan en mag wat hy beloost : en daerom en sag Abraham op haerder beyder verstozenhep en oudhep niet / hy en twijfelde aen 't toegesepde Woort niet / maer hy geloofde 't sonder alle wanlicen / want hy wiste wel dat de selve Godt / die Hemel ende Aerde met hare gantsche volhepde dooz sijn Woort geschapen had / die den Hemel uptgebyzped / ende de rupschende vloepende Zee sijnen Oever ende Perck geset hadde / die den Verboodem dooz 't Woort op de wateren op hout / die 't alle regeert met dat Woort sijnder sterckhep / ende den dooden dat leven geeft / &c. Ock sonder twijffel / wel macht hadde / eens uptgebloepden onvuchtbaren Wijs Lichaem wederom bloepende ende vuchtbaer te maecten / wanneer 't hem maer alsoo en geliefde.

Mat. 23. 19.
Mat. 16. 15.
Mat. 3. 16.
Act. 2. 38.
en 8. 11.
en 10. 47.
en 16. 15.
en 19. 4.
Mar. 16. 15.
Act. 2. 38.
Rom. 6. 4.
1 Cor. 10. 13.
Gal. 3. 27.
Ep. 4. 5.
Tit. 3. 2.
1 Pet. 3. 21.
Dat rechte Geloove heeft belofte dat ons tot ter doope leyt.

De ongeloo- vige en vleeschelij- ke verach- ten Gods Woort en bevel.

Wie dat meeste geerne doen willen, weyert oock dat minste niet. Die Godis woort ver- achten, die en gelooven niet.

Gen. 3. 6.
2 Reg. 6. 6.
Gen. 17. 14.
Den. 34. 1.

Die ontron in 't kleyn- ste is, is noch on- trouwer in 't groote.

Rom. 4. 18.
Heb. 12. 18.

Dat rechte Geloove bekent Gods machs.

100. 1. 3.

1et. 5. 21.
2Pet. 3. 7.
Heb. 11. 31.
Rom. 4. 17.

Nademael (segge ick) hem dan alsdus van Godt toegeseyt ende beloofte was / soo en twijfelde hy ook aen sijn belofte en macht niet / maer hy hoopte die dingen / die na der Naturen aen hem en bysonder aen Sara niet meer te hopen en waeren / en heeft also dooz sijn Geloove van Godt ontfangen / dat hy hem beloofte hadde / namelijk / sijnen Soon / Isaac / van sijn Oude en Onbzuchtbare Sara / in gelijker manieren oock Geestelijken met ons. Want is 't dat wy dat toegeseyde Woordt der genaden / welck is dat Euangelium des vzedes / daer mede ons de quijtscheldinge onser sonden dooz des Heeren Bloed verkondigt wozt / van gantscher herten gelooben / so wozt onse verstopene Doode Conscientie bloepende en lebendig in God / sy ontfangt den Heutwen ende Geestelijken Isaac / Christusum Jesum / eeuwig gebenedijdt / ende baert hem in den bzuchten / gelijck Christus segt : Mijn Moeder en Bzoevers zijn die / die Gods Woordt hooren en daer na doen / maer wie niet en geloofst / en kan desen Isaac niet ontfangen / maer Gods toorn blijft op hem.

Ten seften / aenmerkt / hoe harde dat de Heere Abrahams Geloove verfochte / doen hy sprak : Beemt uwen eenigen Soone Isaac / dien gy lief hebt / en gaet in 't Land Moeds / en offert hem daer tot enen Brandt-offer op den Berg die ick u seggen sal. Abraham hoorde sijns Heeren Woordt / en was gehoozsaem. Hy nam mede sijn kind / ende ginch na de plaetse die hem Godt geboden hadde. En als sy nu tot der plaetsen quamen / sprak Isaac : Mijn Vader / siet hier is byer ende hout / waer is 't Schaepe dat men offeren sal : Abraham antwoorde sijnen Soone en sprak : Mijn Soone / de Heere sal een Schaepe woosien tot den byant-offer.

Och / mijn alderlieffte / denkt doch dit bespreck ende desen handel tusschen Abraham ende sijnen Soone Isaac met dieper herten na / ick vermoede het vernuft sal u wel leeren / hoe overmate vol dat dat Vaderlijck gemoedt met vzoeffnisse ende smerte ober sijn alderlieffte kindt gemeeft is / nademael hy niet woepniger van vleesch ende bloed en was / als wy. Dat hy dat selve uytverkoren kindt / dat hem boven de Nature dooz Godts Gave ende Belofte in sijn oude dagen geboren was / sijnen eenigen geborenen van der Wyve / sijns herten wensch en blijdschap / den stot sijns overdoms / daer in hy oock de troostelike belofte ontfangen hadde / sijnen hals also af houtwen / het leven nemen en met den byere verbyanden moeste.

Hoe herde oock sijn vleesch hier mede bevochten wozt / soo en heeft hy eventuel niet met een enig Woordt tegen Godt gestreden / noch geseyt : Waerom dat hy hem die gegeven hadde / nademael hy hem alsoo weder dooden moeste. Oock en vertoert hy 't den Heere niet / als dat hy hem selven tot eenen leugenaar daer mede maken wilde / hoe hy hem alsoo offeren soude / daer hy dooz den selven de belofte hem gegeven hadde / maer hy betroude sijnen God van gantscher herten / ende is sijn vernuft en kloekheyt daerom te byuten getreden / sijn sinnelikeheyt ende vleesch niet gevolgt / ende en heeft sijn alderlieffte kindt om sijns Heeren wille niet gespaert / sijnen God byre boven sijn kindt bennimende / ende daerom en heeft hy

hem oock niet gewepgert / hem gewillighken den genen weder tot een Brandt-offer te offeren / dien hem gegeven hadde. Hy bandt ende leyde hem op dat hout / hief sijn handt ende mes op dat hy hem slaen soude / in sijnder herten vast geloovende / als dat Godt hem wel wederom van der doodt verwoelken konde. Hy doer woort na het bevel dat hy ontfangen hadde / tot dat een Engel van den Hemel sprak : En steekt uwe handt niet aen den jongen ende en doet hem niet / want nu sie ick dat gy God vzeest / ende dat gy uwen eenigen Soone om mynient wille niet gespaert en hebt / ende alsoo heeft de onderdanige Geloovige Abraham sijnen Soone Isaac tot een Woordt der vzeissenissen weder genomen : recht is 't Woordt dat Jacobus seyt / Abraham heeft Godt geloofst / ende het is hem tot gerechticheyt gerekent / en hy is een Vzient Gods genoemt.

Alderlieffte kinderen / nemet waer / wy moeten immers alle met den anderen (wanneer wy op Abrahams Geloove ende sijne Bzuchten sien) met dit onse kleyn Geloove ende seer zwacke Bzuchten dooz onsen Godt beschaemt staen. Want hy wepgerde niet in onbekende Landen te reysen / soo haest als 't hen geboden wert / hy was een man vol vzedes / ende en socht sijn epgen bate niet / hy verloste Loth uyt de handen sijnder Wyanden / hy geloofde de belofte van dat toegeseyde Landt ende Zaedt / niet moerende om de langheyt des tijds / noch om de harde bezwaringen sijnder nakomelingen / hy liet hem besnijden in sijn oude dagen / hy geloofde des Heeren toefegginge van den beloofden Isaac / ende leerde sijn huys en kinderen dat sy des Heeren wegen houden / ende wat recht ende goet ware doer souden. Isaac woode hy weder offeren als 't hen geboden wert : ick meene immers / dat dit wel magh een Geloove heeten.

Biet / so geheelijcke was dese vrome man hent selven uytgegaen en gestoven / dat hy oock alle sijne lusten / sijn gantsche wille en gemoed vzeckte / en sijnen God allerne leefde. Hem van gantscher herten en zielen aenhangende / betrouwende / vzeefende / liefhebende / eerende / dienende / en na alle sijne geboden wandelende / gelijken aen alle sijne Bzuchten / en oock aen veel plaetsen der Schryft merken ende verstaen kan. En wat onse valsche beroemde Christenen (die haer laten duncken dat sy Abrahams zaed zijn) woort een geloove hebben / wil ick haer bzuchten laten rechtters zijn. Want sy gieren en rapen / bloeken en zwoeren / liegen en bedziagen / pronken en pialen / byassen en swypen / hoereeren / overspelen / vechten / ruyten / rooben / schatten en scheeren / vol met al afgoderpe en hoosheyt : De andere / die al een woepnig lichts hebben / en woepgeren haer maer van dat een dooz in 't ander / of van d' een stadt in een ander te verhuysen / om des Heeren Woordt en Warcheyt / sy soecken haer epgen woortdeel en pzoosijt / sy achten de vzoederlike liefde woepnig. Op aerdsche dingen zijn sy gesint en vlieden dooz dat kruys Christi. Des Heeren belofte ende weldaden en benninnen sy niet / sy en vzeesen oock sijn toekomende oortdeel ende straffe niet / sy hebben de geschapene Creatueren lieber / dan dien / diese geschapen heeft. Sijnen name sy gebenedijt in der eeuwigheyt / Amen.

Gen. 27. 1.
Heb. 11. 17.

De recht Geloovige ontfangen en baren Christum geesteljk. Lu. 8. 21. Mat. 13. 36. Ioan. 3. 34. Christus geesteljk Moeder en Broeders zijn / de gene die sijn woort geloven en gehoorlaem zijn.

Gen. 22. 1.

Gen. 22. 1b

Heb. 11. 17. Iac. 2. 23.

Gen. 12. 1. Gen. 15. 8. Gen. 14. 14. Gen. 15. 7. Gen. 17. 24. Abraham dede gewillig alle wat hem Godt geboodt.

Gen. 12. 17. Gen. 22. 9.

Niet naem en roem / maer Geloove en daed gelden voos den Heere.

Somma / ick en weet niet wat 'er zy / daer in dat sy haer selven niet en leven / ende alsoo mede handelen / gelijk haer Godt bevolen heeft / noch roemen sy evenwel dat sy Abrahams kinderen zijn ende sijn belofte hebben. Och neen vrienden / neen / utwe Propheten verleyden u ende utwe valsche hope bedruygt u. Ick segge u / soo waerachtig als de Heere leeft / soo gy des Heeren Woord niet van gantscher herten en geloof / en dooz de kracht des selven Geloofs op sijn wegen niet en wandelt / de oprechte Christelijke Duchten der gerechticheydt niet en baerd / ende de gehoosame voetschappen van desen Doornen Patriarcha niet en volgt / so en zijt gy sijn Zaet en kinderen niet / gy en hebt oock sijn Geloove en Belofte niet. Maer al die Christum in haer herten recht dooz 't Geloove indruyct / hem dooz 't Geloove recht ontfangen ende baren / recht dooz 't Geloove aen sijn Woord hangen / en dat gehoosam zijn / dat zijn Abrahams Geestelijke kinderen en Erfsnamen sijn der belofsten : Want die zijn gereckent dooz sijn Zaet.

Hier merket welk dat Abrahams erfsnamen en kinderen zijn. Gal. 3. 29. Rom. 9. 7.

Van Moses Geloove en Trouwigheydt.

Deselven gelijken is oock Moses / een Dienaer en Bode Godts / getrouwt / waeker / levendig en dadig in sijn Geloove bedanden. Van den Heere worde hy beroepen / dat hy Israeël uyt Egypten voeren soude. Moses en heeft hem daer nae niet verhoorbeedigt dat hy tot een groot Moet sijn soude / maer van gantscher herten vooz sijn Godt beroetmoedigt / ende geseydt : Sendt Heere / dien gy senden wilt / wat ben ick doch vooz een dat ick tot Pharaon gaen / en Israeël uyt leyden soude ? Daer benevens hebbe ick noch een zware touge gehadt / van drie tijde aen dat gy niet utwijn knecht gesproken hebt / en vergerdet so lange dat de Heere toornigh worde / sijnen beroepen dienst heeft hy ten laetsten niet vresen en lieven aengenomen / en heeft hem selven sijnen Godt (dien hy 't alles toebetroude) gehechlyk begeben.

Moses ootmoedige ontschuldin ge dat hy Israeël voert niet zijn eht woude.

Ex. 4. 10. Ex. 3. 10. Ex. 4. 13.

Ex. 5. 1. en 7. 15. en 8. 1. en 9. 1. en 10. 1. en 11. 10. Ex. 14. 28. Ex. 32. 15. en 34. 1. Gal. 3. 21. Ex. 16. 32. en 17. 6. Ex. 25. 1. en 26. 1. en 27. 1. en 28. 1. en 29. 1. en 30. 20.

Hy tradt humoedelijc vooz den wyede Pharaon / en dede groote wonderen ende tekenen vooz hem en alle sijn knechten. Hy verlostet volck dooz Gods upgerechten arm en sterke hand. Hy dede de roode Zee en omring met Israeël onbeschadigt / midden dooz de diepe wateren. Hy ontfink de Steenen Castelen dooz den dienst der Engelen / beschreben met des Heeren Geboden / hy liet dat Bloed van den Hemel regenen / en dat water uyt den herden Steen vloepen. Hy berepde de Lenten of Tabernakel der getuichenissen / gelijk hem op den Bergh vertoont worde / hy verordnerde dat letterlijke Priesterchap met alle sijnen diensten / offerhanden / wpingen en klederen / nae des Heeren bevel.

Hy toog met den volke / sette die Tenten en brachtse weder op / na des Heeren Woort. Hy gaff den geboden en gerechtigheden / gelijk hem van Gode geboden worde. Hy stont als een getroude middelaeer tusschen Godt en dat volck / doen sy gesondigt hadden / en keerde alsoo de gramschap van Israeël. Hy straffe

Nu. 9. 15. Ex. 32. 11.

den Afgoden-dienaers / Hoereeders ende Bekleederders / met ernstigen straffe. Hy sloegh Sihon der Ammoiteren Konink / en Og den Konink tot Basan / de Heere was met hem in alle sijn wegen.

Nu. 25. 6. Nu. 16. 31. en 21. 33. Deu. 1. 1.

Dooz 't Geloove (sept Paulus) wpergede hy 't / doen hy groot geworden was / Pharaons Dochter Sone te heeten / ende verkoos liever ongemak met dat volck Gods te leyden / dan die tijdelijke genoegte der sonden te gebruiken. Hy achtde de versmaedicheydt Christi dooz vele heerlijke Rijksdommen / dan alle de Schatten van Egypten / want hy sach op de belooninge.

Door 't Geloove dede Moses alle wat hy dede.

Dooz 't Geloove beriet hy Egypten / ende en ontfag des Koninks wreetheyt niet / want hy hielt soo ovet den onsgatlycken / recht of hy yan met oogen aensage.

Dooz 't Geloove hielt hy oock dat Daesschen en wptieten des Bloets / op dat die / die de eerste geboorte in Egypten doode / haer niet raken en soude.

Eerde Leeser / hebt acht op utwe Heeren Woord. Wanneer wy aldusdanige / heerlijke ermpelen met Geestelijken oogen insien / en daer by leggen de onzagtelijcke zware stouticheydt / hooverdighydt / gierighydt / afgebeten / ongehoosamehydt / en ontrouwe der sichten van de gantsche Wereld / met t'samen dat dulle sijckere / blinde ongeloope des gemenen volks / so moeten wy dat bekennen als dat sy noch allen met den anderen seer verre van dat gehoosame dadige Geloove Moet verseyden zijn : Ja ongelooelige Heydenen ende geen Christenen en zijn.

Ex. 12. 13. Heb. 11. 28. Moses is met sijn Geloove en Vruchten verre van des werlds Geloove en Vruchten verscheyden geweest.

Moses geloofde sijnen God / en daarom so handelde hy oock recht in alle sijn saken. Hy was goetwillig / neestig en soegvuldig vooz sijn volck / dat hem bevolen was. De sagtmoedighe van allen menschen op aerden. Hy en dienste om Gisten noch Gaben : Sijns Heeren Woord en Stemme was hy gehoosam / getrouwe in dat geheele Hups Gods. En heeft sijnen beroepen Dienst en Ampt in des Heeren vrese redelijcken uyt gevoert. Israeël uyt Gods mont trouwelijck gebiedende / en in oprechte liefden alle tijdt vermanende / dat sy en hare nakomelingen van geslachte tot geslachte hooven en gehoosam sijn souden / de stemme des Heeren harder wederen God / ende en souden geen ander zeden / geboden / gerechtigheden / noch Godts dienst nabolgen / dan hy haer Leerde / en Gedoodt / tot dat de nieuwe Prophet soude komen / de Leeraer der gerechtigheyt / dat Gebenedijde Zaet van Abraham / Christus Jesus.

Nu. 12. 7.

Heb. 3. 2.

Deu. 18. 1.

Maer so wy nu tot onse Regenten / Heeren / Doxten / Biffchoppen / Papen / Monniken / Predikanten / en tot alle die / die haer van Christus Geloove en Name beroemen / wouden gaen / en wouden haer Geloove ende Gehoosamehyt eenmael recht met des Heeren Woord afmeten / wat gelid / of mensche oock soude binden die Christum Jesum van herten meenen en soeken / van herten vresen ende kef hebben / van herten gelooven ende herontwen / die sijn Odeninge / Geboden / Sacramenten ende den waerachtigen Godts dienst recht leeren en gebruiken / die haer geheel leven beide intwendig en uytwendig recht na des Heeren Woordt ende Woordbeeldt schikken / ende die haren opgelegden dienst en soege recht

recht in der liefden uytboeren / gelijk dese ge-
troutwe Moyses in alle sijn handelingen gedaen
heeft. Ich vreefe men soude wel bezre loopen
en lange soecken / maer wepnigh binden. Ende
soo daer al sehoon sommige zijn die moeten (ep-
lacen) aller bloetgietigen roof zijn / ende des
Herren kruyce dragen.

Men magh
wel veel
Mosesen of
Christenen
soecken
maer wey-
nigh vinden.
Deut. 18. 17.

De waerheyt betuyge ick u in Christus / ende
en liege niet : Alle die Christus stemme niet en
hooren / sijn heplige Woordt niet en gelooven /
cude sijn reyn onbestraffelijcke leven niet van
gantseher herten in alle sachtmoedigheyt / ver-
duldigheyt / ootmoedigheyt / gehoorzaamheyt
ende liefde na en volgen / die en hebben Mo-
ses werck ende levendige geloove niet / sijn
oock nae inhoud sijner leere alreede al gerichtet.
Och Leeser / siet vooz u / u en gelt noch naem /
noch coemen / maer kracht ende daet / soo gy
anders wilt saligh worden ende niet verdoemt
zijn.

Van Josue ende Calebs
Geloove.

Num. 13. 1.

Josue ende Caleb zijn oock dooz 't geloo-
ve ober de Jozdaen gekomen in het be-
loofde Landt. Want doen Moyses de twaelf
verspieders versant / om het Landt te besien /
spzack hy : Trecht op tegen 't Zuyden / ende
gaet op dat geberghte ende verspied dat Landt /
hoe dat is / met dat Volck dat 'er inne woont /
of 't sterck ofte zwack is / luttel van getale ofte
bele. Ende hoedanigh een Landt dat het zy /
ofte bet ofte mager zy / goet ofte quaet / ende
of 'er Boomen inne zijn ofte niet / oock wat 't
dooz Steden zijn / of sy met Mueren betwaert
zijn of niet / zyt getroost / en brynght de brych-
ten des Landts met u / want het was recht
(sejdt den Text) in den tijdt der eerster Wijn-
Drschen.

Josue ende
Caleb wor-
den met den
Verspieders
uytgelonden.

Num. 15. 23.

Sy gingen opwaerts / ende bespieden het
Landt / gelijk Moyses haer uyt des Herren
mondt beholen hadde. Ende quamen weder
na beertigh dagen tot Moesen ende Aaron /
ende tot de geheele Gemeente in de Woestijne
Paran tot Kades / mette-dragende een Wijn-
druyde / Gyanact-appelen ende Dijen / seggen-
de : wy zijn in 't Landt gekomen / daer in dat
Melck ende Honigh vloeyt / ende dit zijn sijn
brychten. Maer daer woont een sterck Volck
in / het zijn oock ster vaste ende groote Steden /
en sagen oock Enacks kinderen daer / &c.

De Bespie-
ders komen
weder.

Maer Caleb stilde dat Volck tegen Moesen /
ende spzack : Laet ons heren optrecken en dat
Landt innemen / want wy konnen 't wel over-
weldigen. Maer de Nammen die met hem op-
getogen waren geloofden des Herren Woordt
en Belofte niet / ende daerom sepden sy : Wy
en mogen niet heren optrecken tegen dat
Volck / want sy zijn ons te sterck. Ende maek-
ten alsoo een quaet geruchte onder Israel /
van 't Landt datse bespied hadden / ende sey-
den. Dat Landt dat wy bespied hebben / ver-
sint sijn Inwoonders / ende al 't Volck dat
wy daer sagen / waren lieden van grooter
lenghte. Oock sagen wy kusen daer / Enacks
kinderen van den kusen. Ende sy waren als
Sparick-hanen vooz onsen oogen / ende alsoo
waren wy oock vooz heren oogen.

De Bespie-
ders brengen
boese tijdin-
gen onder
het Volck.

Num. 13. 47.

Doen nu Israel alle dese woorden hoorde /

riep de geheele Gemeente / ende dat Volck dat
weende de gantsche nacht : Sp murmureer-
den tegen Moesen ende Aaron / ende sepden :
Och / dat wy doch in Egypten Landt gestoz-
ben waren / of noch in dese Woestijne lionden
sterben. Waerom leyd ons doch de Heere in
dit Landt / dat onse Wijven dooz 't zwaert
ballen / ende onse kinderen eenen roof worden
sullen ? Is 't niet beter dat wy weder in Egyp-
ten trecken ? Ende sepden tot malkanderen :
Laet ons eenen Hoofstman maken / &c. Moyses
ende Aaron dit hoorende / vielen sy op haer aen-
gesichten vooz de geheele vergaderinge. Ende
Josue ende Caleb verscheurde hare klee deren
ende spzaken tot den volcke : Dat Landt dat
wy dooz gewandelt hebben / om te bespieden /
is seer goet. Als 't den Heere belieft / soo sal hy
ons daer in bryngen / ende ons dat Land geven
dat van Melck ende Honigh vloeyt. En ver-
bittert doch den Heere niet / en vreeft niet vooz
dat Volck van desen Lande / want wy sullen se
verflinden als een stuck Broods. Alle hulpe is
van haer getwecken. De Heere is met ons /
en vreeft u niet vooz haer. Doen spzack alle dat
Volck / laetse ons steenigen.

Dat Volk
murmureer-
de tegen Mo-
sen ende
Aaron om
der booser
tijdinge
wille.

Josue ende
Caleb troo-
ften dat
Volck ende
daeromme
wouden sy se
steenigen.

Num. 14. 6.

Siet / weerde Leeser / om dat dese twee ge-
troutwe Nammen / Gods Woordt ende toege-
sepde Belofte van gantscher herten geloofden /
ende haer op sijn Almachtige kracht / op sijn
Vaderlijke Barmhertigheyt ende groote won-
deren / soo sekerlijc betrouwen / recht of sy 't
alreede ontfangen hadden / ende sagen nu dat
grouwelijcke ongelooze / ende hoorzen dat bit-
ter murmureeren haerer Mede-vroederen /
datse sijn Almachtige Majesteit alsoo ver-
kleenden / recht of hy niet machtigh en waer
haer te geven dat hy haer beloofd hadde / ende
dat hy haer dooz sijn toegesepde Belofte ende
Woordt alsoo bedrogen hadde : Daerom zijn sy
gantsech weemoedigh ende treurigh geworden /
scheurden haer klee deren / als gehoort is. Ende
daerom zijn sy oock allen de eenige twee / die
van ses-mael hondert drysent Nammen / die
met Moese uyt Egypten getogen waren / in 't
beloofde Land gekomen zijn. De andere zijn
al te saem in den tijdt van beertigh Jaeren
in de Woestijne uytgeroeyt ende verballen / en-
de en hebben dat toegesepde Erf-deel niet ont-
fangen. Want sy aen den Almachtigen sere-
ken Godt / den Godt haerer Vadersen Abra-
ham / Isaac ende Jacob / niet en geloofden /
die haer dooz soo ongehoorde groote tekenen
ende wonderbaden dooz de Roode Zee soo ge-
weldelijck hadde uytgeboert / ende soo genade-
lijck in de Woestijne ophielt ende betwaerde.

Josue ende
Caleb twijf-
felden aen
Gods belof-
te ende
macht niet.

Door 't ge-
loove zijn
Josue ende
Caleb geko-
men in 't be-
loofde Landt.
De ongeloo-
vige en
mochten
niet komen
in 't beloof-
de Landt.

Eventwel desselven gelijck / gaet 't hedens
daeghs met sommige (oplacen) oock toe. Dat
weerdige lustige Land hebben sy bespied / sijn
hospelijke brychten hebben sy gesien ende ge-
metet / met des Herren Woordt zijn sy ver-
licht. De Hemelsche Gabe hebben sy gesmaekt.
Den Hepligen Geest zijn sy delectachtig gewor-
den / sy hebben gesmaekt dat soete Woordt
Gods / ende de krachten des toekomenden
Werelds. Ende hebben de vrendelijcheyt des
Herren aenschouwt. Doch eventwel om datse
niet met Godt / maer met haer ongehoor-
saminge / wederstammige lupe vleesch te rade gaen /
dat altijt dat sijne soecht / ende nimmermeer
des Herren kruys gecrne dragen en wil / ende
nu met vleeschelijke oogen sien / datse soo veel
getweidige Crammen en hoogh bemuerde vast
Steden

Heb. 6. 5.

Kier merckt waerom soo vele van der waerheyt afvallen ende so vele twisten aen rechten.

Steden tegen haer hebben: de Wilde Woestijne dooz passeren / ende oer so veel hooge Bergen klimmen moeten / eere / gelt / goet / wijf / kind / lijf ende leven in een Kroof geben moeten / daerom is 't datse tegen Moosen ende Aaron beginnen te murmureeren / Josue en Caleb soeken te steenigen / maeken hare arme Leeraers ende Doozangers (diese met soo getrouwer liefden op Chyristus Geest / Woordt ende Doozbedict allen wijssen / de repne waerheyt woordzagen) soo ondragelijken zwaren onlust ende moepte / achteralappen / ende faem-roobense sonder alle mate / werpen hen selven hier ende daer eenen Hoof-man / valsche Propheet ofte Leeraer op / diese met schoone woorden in eenen goeden schijn weder in Egypten boert. Want dat tijdelijke hebben sy boven dat eeuwighe berekenen / ende vreesen den sterffelijcken mensche meer / als sy den onsterffelijken eeuwiggen Godt doen / die aller Wereld Schepper ende Heere is. Sy spreken met dat ongelooovige vleeschelijck Israel in haren herten. Wy en zijn niet maghtigh om op te trecken tegen dit grootte ende stercke Volck. En vermogen niet Chyristus Leere / Ordening ende leven in rechter gehoorsaemheyt nae te komen / want alle de gheele Wereld treet ons onder oogen. Alle Heeren ende Doozten verbolgen ons. Alle Predikanten ende Dapen schelden ende lasteren ons / moeten aller Wereld fabel ende spot zijn: Wy zijn al te zwack sulcken grooten jammer ende last te dzagen: Willen 't daerom den Heere op dzagen / Ec. Dit dencken sy ende dwaalen / want haer ongelooovigh vleeschelijck herte heeftse verblindt / datse Gods rechtveerdige oordeelen niet en bekennen / en hopen niet dat een hepligh leven sal beloont worden / noch en achten oock de eere niet / die de onstraffelijcke Zielen hebben sullen.

De afvallige ende trouwloose soeken gemeynlijck een diele weder in der Wereldt voert.

Merckt. Sap. 2. 22, 23.

Liebe Leester / siet vooz u / soo waerachtigh als de Heere leeft / segge ick u / dat alle de gene die des Heeren Woordt aldus vertwerpen / wederom haren Godt aldus ongelooovigh worden / soo aertsch ende vleeschelijck gesint worden / datse den genen vreesen diese billick in alsulcker gedaente niet en souden vreesen / ende diese souden vreesen / niet en vreesen / meer op de verganckelijcke Creatueren / als op Pups / Dof / Landt / Zandt / Gout / Silber / Wijs / kinderen / Lijf ende Leven / dan op den onsterffelijken Godt ende sijn eeuwighe Rijck gesint zijn / ende grooter lust hebben dat donckere dupstere Egypten van onse Godloose bedroefde Wereld een jaer of half met vreden haers vleesch te besitten / dan dat weerddige / lustige Landt aller vzeughden / met eenen onophoudelijcken vrede in Godt eeuwighe te be-erven / dat soodanige alle in de Woestijne moeten verballen / ende in der eeuwigheyt nimmermeer (soo sy haer niet van gantscher herten en bekeeren) en mogen in gaen tot sijn ruste.

De afvallige en mogen niet inkommen tot des Heeren Erfdeel. Heb. 3. 18. en 4. 2.

Num. 14. 30.

Matt. 16. 17.

Maer die met Josie ende Caleb vast aen des Heeren Woordt houden / vast aen Chyristum gebooden / gelijck de Schyft sepd / vast in hare herten dooz den Hepligen Geest besegelt zijn / dat haer Godt niet in eenigh woordken salheeren / maer tot sijnre tijdt wel geben sal dat hy belooft heeft. Ende die haer van geen poozten der Vellen oerweldigen en laten / van geen subtile leugenen ende Philosophie der Geleerden verlepden en laten / van geen Tyrannye der bloetgierigen verschycken en laten /

van geen vleeschelijcke lusten oerwinnen en laten / noch dooz eenigen schoonen schijn der valscher Propheeten betooveren en laten / maer wandelen bymoedelijck dooz de rechte Koninklijke Pepsstrate / volgen Chyristum haren Heerder ende voozganger na / ende rechten alle hare wegen na sijn Geest / Woordt en onbestraffelijck Doozbedict / wijcken noch ter rechter noch ter slincker zijden af / siet dat zijn de gene die dat geestelijcke Beloofde Landt / de eeuwighe ruste ende vrede / Gods eeuwighe Rijck ende Glorie met allen Hepligen ende Beloofigen victorieuselijck innemen / ende in der genaden eeuwigheyt met Chyristo be-erven sullen / gelijck Josie en Caleb dat uytwendige letterlijck Landt dooz 't geloove ingenomen / ende met haren kinderen na haer de-erst hebben. Och / kinderkens geloof het. Alle dingen (sept Chyristus) zijn mogelijck den Beloofigen.

De geloovige sullen des Heeren erfdeel besitten. Deut. 17. 16.

Matt. 9. 22.

Van 't Geloove des Vroomen Konincks Josie.

I Josias / een recht edel ende vroom Koninck in alle sijn wercken / dede dat den Heere wel behaegde / ende wandelde in alle den wegh sijns Vaders Davids / ende en weerk daer niet af / noch ter rechter noch ter slincker handt. Ende doen hy noch een kindt was / begonde hy sijns Vaders Davids Godt te soeken. Ende in dat achtende Jaer sijns Ouderdoms / sondt hy sijnen Schyber Saphan tot Hiliam den Hoogen-priester / om dat gelt te geben den genen / die aen dat Pups des Heeren arbeiden. Ende Hiliam sprach tot Saphan: Ich heb het Wer-boeck in des Heeren Pups gebonden. Hiliam gaf 't Saphan / ende Saphan bracht 't den Koninck.

2 Reg. 22. 3.

Doen nu de Koninck alle de woorden hoorde / die in dat Boeck geschreben stonden / scheurde hy sijn kleederen / als een die vooz sijnen Godt verschyckt. Hy geloofde sijn Heeren Woordt ende vreesde den toekomenden toorn / die in 't gebonden Boeck gebeyghet woode. Hy heeft van stonden aen Hiliam / Whiam / Achboz / Saphan ende Asiam henen gefonden en geseyt: Gaet en vzaegt den Heere vooz my / vooz 't volck en vooz geheel Juda van de woorden des Boeks dat gebonden is / want het is een groote verbolgentheyt / die over ons ontfeken is / dat onse Vaders den woorden des Boeks niet gehoozt en hebben / en hebben niet gedaen na allen wat daer in geschreben is.

Josias geloofde soo haest hy des Heeren Woordt hoorde. 2 Reg. 22. 18.

Ende sy gingen tot een Propheetesse / Hulda genoemt / een Wijs Sallums / ende vzaegden gelijck Josias haer bevolen hadde: de Protive antwoorde / ende sprach: Soo sepd de Heere de Godt Israels: Seght den man die u tot my gefonden heeft / soo sepd de Heere: Siet / ick wil ongeluck over dese Stadt en over hare Inwoonders brengen / alle de woorden des Wets / die de Koninck Juda heeft laten leesen om datse my verlaten / en andere Goden ge-roockt hebben / en hebben my vertooyt met de wercken harer handen. Daerom sal mijn verbolgentheyt haer over dese plaetsen ontfeken en niet uytgebluscht worden.

De Koninck socht raet aen den Heere.

Maer den Koninck Juda / die u tot my gefonden heeft / om den Heere te dzagen / sult op aldus seggen: Soo sepd de Heere de Godt Israels:

Der Propheete antwoort aen den Koninck.

Istas: Om dat uwe herte vernuwtot gewoorden is van de woorden die gij gehoozt hebt / ende hebt u verootmoedighet vooz den Heere / als gij hoozt wat ick tegen dese Stadt en haer Inwoonders gesproken hebbe / datse een verwoestinge ende vloech zijn sullen / en hebt utwe kleederen verscheurt / ende vooz my geweest / soo hebbe ick u oock verhooyt / sprekende de Heere. Ende wil u by utwe Vadersen in u graf bergaderen met byeden / dat utwen oogden dat ongeluck niet sien en sullen / dat ick over dese plaetse byzengen wil. Ende alsoo seyden sy 't den Koninck weder.

Ende doen mi de Koninck dese woorden hoozde / beschickte hy allen Budsten in Juda ende Jerusalem met allen Priesteren ende Propheten / ende gingh met haer in 't huys des Heeren / met alle dat Volck kelen ende groot ende men las haer vooz hare ooren alle de woorden upt dat Boeck des Verbonds / betwels in des Heeren huys gebonden was. Ende de Koninck settede hem aen een Colonne / ende maecte een Verbodt vooz den Heere / dat hy den Heere woude nabolgen / ende houden sijn geboden / getuygenissen ende zeden upt geheeler herten / ende upt geheeler zielen / datse op souden rechten alle de woorden des Verbonds / die in dat Boeck geschreeven stonden / ende alle dat Volck trat in het Verbond. Ende Josias maecte dat sy alle / die in Israell gebonden woorden / den Heere diende ende en woeken niet van hem / soo lange als Josias leefde.

Hier mercht / lieve Leefter / wat mi dese Josias vooz een geloove en byzichten gehadt heeft. Hy hoozde des Heeren Woord en geloofde het. Hy scheurde sijne kleederen. Hy byzaghde den Heere en vernieuwde dat Verbond / als gehoozt is. Ende om dat hy hoozde hoe dat Godt in den selven Boeck bevolen hadde / datse niet en souden doen gelijk als haer goet dochte / en souden oock geen byemde Goden tot haer eppener schaden / noch de groutwelen der Cananiten / ende der andere heydenen / die vooz haer verbyeden waren / nabolgen / maer sy souden den Heere allen dienen / hem aenhangen / en alle de geboden / zeden ende gerechtigheden onderhouden / die hy haer gebood / is hy sterck gewoorden in den Heere. Hy greep een manlijck gemoet aen / ende handelde dapperlijck in alle sijne aenslagen. Want hy geloofde / ende betrouwde sijnen Godt upt alle sijne krachten / en heeft met ernstigen pber in den groont neder gewoopen / alle wat sijn Dooz-vadersen en Koningen upt goeder meeninge en eygen verkiefinge als enen hepligen Gods-dienst ingevoert ende gesticht hadden.

Alle de Daten Baals byack hy in stukken. Hy verscheurde alle bosschen / hooghten ende Altaren in den Lande Juda ende Samaria. Hy ontrepnighde dat Tophet in dat der kinderen Hinnon. Hy vernielde de Peerden der Soemen / ende haer Wagens verbyende hy met den burre. Hy vernielde den Altaer te Beth-El / na dat hy de Afgodische Priesteren ende de verslozen beenen daer op geoffert hadde / gelijk de Man Gods upt Juda dat tegen den selven Altaer soo lange te voren uptgeroepen ende gepropheteert hadde. Hy roepde alle dat gene upt / dat benevens ofte tegen Gods Wet ingeset en bedacht was.

Hy hielt sijnen Godt Parfchen / gelijk in dat Boeck des Verbonds geschreeven stont;

Ende dat soo heerlijk dat noyt Rechter noch Koninck dat alsoo vooz hem gehouden en hadde.

Doch beeghde hy upt alle Daerfeggers / Creecken-bedleders / Beelden ende Afgoden / met alle groutwelen die in de Landen Juda en Jerusalem gesien woorden. Op dat sy de Woorden des Wets souden oprichten / die in dat Boeck (dat Hilias de hooge Priester in des Heeren huys gebonden hadde) geschreeven stonden. Sijns gelijk en was geen Koninck vooz hem geweest / die hem alsoo upt geheeler herten / upt geheeler zielen / ende upt alle sijn krachten tot den Heere bekerde na alle de Wet Moosi / ende nae hem en quam sijns gelijke niet meer op.

Hoozt nu toe / O gij grootmachtige Princen ende Koningen / met alle die / die u laet duncen dat gij geloovige Heeren / ende Christelijke Dozzen zijt / tot u is dese mijne vermaeninge. Hebt gij doch eenige byzese Gods / eenige liefde tot Christus ende sijn gebenedijde Woordt / ofte is daer noch eenige rebelliche natuere ende aert by u / die verstant heert / soo bekent 't doch / dat gij geen Goden van den Hemel / maer arme sterfelijkhe menschen / van Adams onrepe sterfelijkhe vleesch een zaet zijt. Verootmoedighet u onder de Almachtige handt Gods / en set 't doch desen Josiam / met sijn geloove ende byzichten / eenmael by utwen geloove en byzichten / op dat gij met sulcks meught leeren kennen / hoe geheel byre dat gij noch van Christus Geest ende Levent verscheyden zijt / ende dat gij niet dan pelsnamen en hoert.

Doen Josias noch een kindt was / ende jongh van jaren / byzede hy Godt / ende bewees sijn oude graetwe sinnen in alle sijn werken. Maer gij (mijn liebe Heeren) en byeest noch Godt noch Duvel / dat verdoemde ongelooove is utwe moeder / ende de Belialsche ongerechtigheyt is utwe suster. In Godlijke saken blijft gij blindt / doof / stom / jaer onversandigh als de domme kinderen alle utwe leefdage.

Nicht Jaeren was Josias oudt doen hy Koninck werdt / ende in dat achtste Jaer sijns Rijcks begonde hy sijn Vader Davids Godt te soecken. Maer u soecken van der Wiege aen / is niet dan enkel pryacht ende prael / een stoute hooberdighet des herten / gulfigheyt / hoerterpe / overspel / rijden / jagen / strecken / byrecken / utwe Rijcken ende Landt-palen upt te byzeden / utwe gunst ende schatten te vermeerderen / krijgen / Oozloogen / Schatten / Scheeren / den ellendigen ende armen te bezoeven / de een boben den anderen te domineeren / ende in aller byzmoedighet nae den vleesch met vollen lusten te leven / soo veel als in utw is. De openbaere daer geest getuygenis dat ick u de waarheyt schijne.

Josias begonde in dat twaelfste Jaer sijn Regeeringe Jerusalem ende Juda te repnigen van de Hooghten / Bosschen / Afgoden ende gegoten Beelden / &c. Maer gij houtwese in alle Steden ende Dopen / aen Straten ende Stegen / op alle hooge Bergen / ende alle diepe gronden. Ende soo wie u daer over met Christus Geest ende Woord vermaenen wil / die moet utwe / ende aller Wereldt Ketter zijn / ende de perffe der byzessnisse treden.

Hier leert eenen rechten Rijcksdagh kennen.

Leest Deut. 4. 2. ch. 12. 32. ende aen noch meer andere plaetsen.

1er. 7. 30.

3 Reg. 13. 2. Josias getrouwe neestigheyt om alle afgoderie ende groutwelen afte doen.

4 Reg. 11. 2. en 23. 1. 2 Pet. 34. 26. en 35. 1.

Onser Voldsten ongelooove ende blintheyt in allen Godlijken saken.

Onser Voldsten soecken is Wereldt en vleesch.

2 Par. 34. 34.

De Voldsten zijn aller groutwelen bouwens en voerstandens.

Josias

Josias droegh sozge booz't Pups des Heeren / hy liet Arbeders daer aen beschicken en betaelen. Maer gy zyt de geene / die Christus Pups ende Woonsfede / dat hy met synen Geest geheyligh / met synen Bloede gereynicht / en met syns Daders Woord / Eydninge en Sacramenten beclert heeft / te weten / syns Gemeente afprecht / ende met uwe ongoddelike woerde Maandamenten / Tyrannye / ende Zwaert belet / dat 't doch niet weder nae de Apostolische klaechepde opperechtet / ende in Leere / Sacramenten ende Leven / op syn oude Hoofstede nae Christus ende syns Heyligen Woords recht / noer aangelept ende vlesend sal worden.

Josias beeghde upt alle Leeken-bedieders / ende Waerzeggers / hy offerde de Afgodische Priesters op hare Afgodische Altaren / hy verbrande de boode beeren / &c. Maer dat gebrenste des Daders Gods upt Juda / ende des Propheeten upt Samaria en verbrande hy niet. Maer gy zyt de gene / die alle valsche Propheeten ende berleyfche Popen / die 'er oock een groot deel noch openbaere Dyonchaerts zyn / Dyonwen-schenders / Afgoden-dienaers / vol met alle ongerechtigheyt / die herten hebben booz dreden met gierigheyt / die den buyck haren Godt is / konne Honden / Dieben der eere Gods / Moordeners der arme ellendige Zielen / blinde Wachters / &c. Als Herders der Schapen Christi / ende verzoegers uwer Zielen hant-haben ende voorsien. Den boozgangh hebben sy in uwe Hoven / ende hooghyte Stoelen aen uwe Tafelen. Mat hooge Raemen ende groote Titulen worden sy bereert / Doctoren / Heeren ende Meesters van peyllike gegroet. Gy beschenckte met schone Puppen / beel'tentien ende groote goeden. En moet al heeten : Wie dat 't Euangelium be-dient / moet oock van den Euangelio leven. Hoewel sy anders met en doen / dan dat sy de penulwen ende kuffenen gemackelijck leggen / ende na dat jauchen uwer weeren Picken. Maer de oprechte vrome Leeraers ende getrouwe knechten Christi / die uwe ende aller Wereld saligheyt van ganser herten soeken / Christum recht aentwiffen / syn Sacramenten ende Eydninge recht gehuycken / u ende alle menschen op den rechten weg stieren / ende in een vroom onbestraffelijck leven booz wandelen die worden sonder alle barmhertigheyt ende Christelijcke bescheydenheyt van u verholgh / tot den buere ende Water vercooydelt / en moeten aller Wereld spoot en schande dazagen.

Josias maecte een Verbond met den Heere oock met allen Outsen / Priesteren / Propheeten ende Gemeen Volck / datse den Heere dien den sijn leven langh / &c. Maer gy hebt u verbond met den Antichrist gemaeckt / oock met alle uwe Pzedicanten / Popen / Monnicken / Rechters ende Regenten / datmen den verkeerden cuppen weggh des vlesch wandelen sal / menschen geboden / leeringen ende wettingen booz den rechten Gods dienst ende eere houden ende volgen sal. Christus Volck / Leeringe / Geboden / Geest / Woop / Wantmael / Leven ende affondertinge geen plattse gommen en sal. Ende soo wie daer tegen daert of spreckt / datmen den selven sijn leven nemen / of van sijn goet berooven sal.

Josias hooyde sijn Heeren Woordt ende vernurwde sijn herte / hy scheurde sijn kleede-

ren / ende weende booz den Heere. / bzeefende den toekomenden toorn / om dat sy ende haer Booz-haderen Gods Woordt bertuwsen hadden. Maer gy (O onse liebe Heeren) zyt alsoo verhart ende verblut / alsoo booz dat verbloekte ongelooose / van uwe sonden ende vleschys lust gebonden / alsoo van den valschen Propheeten betoobert / datmen u / noch met de bzeppende Wet des Heeren / noch met synen groouwelijken toorn ende verscheijelijck sozdeel / noch met dat verflindende vlesche buer / ende eeuwighe doot / oock niet met dat vzedige Euangelio der Genaden / noch met dat diere Bloed Christi / noch met dat vrome onbestraffelijck leven aller Heyligen / die met dat onnosel slechte ja ende neen / als arme wereloofse Schapen dagelijck booz uwen oogen bymoedelijck aen haer geloove ende vromigheyt in den doot gelept worden / in uwe onboetverdighe verlijfde herten / (oock niet in dat alderminste) kan slaen of tot boete bereeren ende betrogen. Het waer wel tijt dat gy optwaecte / ende eenmael merkte / hoe dat gy ende wy met onse Booz-haderen Gods rechtverdighe straffe ende toorn met onse leckijcke vleschelijcke sonden ende menighvuldige zware Afgoderpe soo overvloedelijck verdient / ende na de Schyft / menighmael op ons geladen hebben. De barmhertige Heere giuwe u doch oogen dat gy sien mooght.

Josias bekeerde hem tot den Heere upt geheeler herten / upt geheeler zichten / ende upt alle sijne krachten / &c. Ende gy durft uwen Godt stoutelijck verachten / die u geschapen heeft / den Heere verfaeken / die u ghehoeyt heeft / ende u tot de stomme Afgoden heeren / tot Houten / Beenen / Gullen ende Silveren Beelden / tot Water / Wood ende Wijn / tot de onnutte leeringhen ende geboden der menschen / ja tot openbare groouwelen en Afgoderpen / niet lettende dat 'er geschreuen staet der Afgoden-dienaers paet ende deel sal in den burtigen Poel zyn.

Met gy / liebe Heeren / dat dit booz-beraerde altemaal aldus de waerheyt is / magh ick niet u hoogh-prachtige / houcrachte / vleschelijck leven met alle de verdooyene / verbrande ende verghattede Landen ende Steden / daer toe oock niet dat oude oberhadige groote getal van Kercken / Kloostren / Popen / Monnicken / Metten en Bepieren / ende alle andere valsche Gods-diensten in schijnender daet betwiffen.

Ende oock noch daer en bolen soo meeningh-mael wy om onse oberloedige groote sonden wille / met Desulentie / diere Lijden / Sozlogen ofte met eenige andere periculouse vzeemde krankten ende plagen / van den Heere versocht worden / soo zyn dat uwe hooghyte ende beste middelen om den vertooynden Godt weder te verfoenen / ende dat aengesteeken buer der gramshappen weder upt te bluffchen / te weten / Afgodische Massen te horen / Processien (gelijck gy dat noemt) met doode Beenen / Beelden / kruppen ende Danen te houden. Den woesten groouwel (der Papisien meyne ick) te dazagen / ende den selven met ongederhte hoosden / geseeghde handen / ende bernende Was-lichten na te volgen / &c. Daer mede gy de straffende gramshap niet en keert / maer noch al meer ende meer ontstreckt. Want hy en wil noch en magh sijn Godlijcke eere / menschen hand-werken / eppen verkiefagen / ende soo een gewasschen ende gebachen creatur niet geven. En kent oock sodanige Massen / Processien / kru-

De Vorsten beletten Christus Huys en Gemeente soo veel als in haer is.

2 Petri 2.14. Phi. 3.18. El. 6.10. Jo. 10.10.

Gonck ende liefde der Vorsten tot de valsche Leeraers. Ez. 13.13.

1 Ti. 4.5.

Ongunst ende haet der Vorsten tegen de vrome Leeraers.

Dat Verbond der Vorsten tegen Christum ende sijn Ge-saliden.

Men sijnge fuer of soet, de geweldigen willen (eylacen) niet geleert zyn.

Onser Vorsten onbehoorlijcke leelijcke Afgoderpe. Apoc. 21.8.

Onser Vorsten afgodische verfoeninge in den tijdt der gramshap-1 pona.

ketuopen/ beelden en grootwelen niet/en heeftse ook noot in sijnen zinne gehad/gelijck de Pzopheet sept.

Ier. 7. 30.

Liebe Heeren / betert u / dat Wet-boeck Christi is gantsch ende geheel by u verloren : Christusum en sijn Waerhepde / Sacramenten / Geest en Leben / en hebt gy noch uwe leefoage niet gekent / noch wepniger gehad : Heerde Goden dient gy : Antichristus Leere / Sacramenten / Oedeninge en Geboden hoort / gebuykt en volgt gy : een onreyn vleeschelijck ende Goddeloos leben doert gy. Och Heeren hebt 'er acht op : Alre sonden ziju tot den Hemel toe gekomen.

Ap. 18. 5.

Ende hoe wel het (God betert) so wepnig by u geacht woxt / soo is evenwel dit Boeck Christi nu dooz Godts Genade by sommige weder gebonden. De reyne onverbalschste Waerhepde is dooz dat reyne onvermengde Euangelium aen den dag gekomen : En woxt in kracht des Geests met een Godsalig deughdelijk leben / met een vyzwoedige vckentnisse / en met soo overmaten veel goeds ende bloeds der Heiligen in soo getrouwer liefden dagelijck in uwen ooren gelesen / en dooz uwen oogen verklaert. Doch blyhen uwe herten evenwel also versterigt en verstijft / datmens noch dooz Genade / noch dooz toyn / noch dooz stuur / noch dooz soet / om heeren of bewegen en kan/als eenmael geseyt is. Siet / soo is de blindhepde van Sodoma / de duffsterisse van Egypten / en de verharthepde van Pharao dooz dat rechtveerdige Woerd Gods over uwe ellendige behooftde Koningen / Prinzen / Heeren / Dozsten ende Regenten gekomen.

Ap. 17. 14.

Liebe Heeren / waecht op ende schijke u / de Basynne woxt geklaffen / rustet u. Uwe doodlijke krankheden ende vertrende buyle wonden worden u gewoesen / laet u helpen / raede ick u. Doch Christusum noch Christusum Woort (segge ick) en hebt gy niet. Uwen strijt is tegen het Lam en sijn Apsverhoeren. Uwen weg is in der duffsterissen / en lepdet tot der Hellen Afgroet / des Heeren grauschappe is over u / ende uwen Landen aengegaen / want uwe leben is vleeschelijck en hooser / dan men versinnen of beschrijven kan. Och Heeren / wijen lieve Heeren betert u : Doet ernstborte die vooz Godt besaren mag. Verwijgt uwe herten en handen vooz den Heere. Laet uwe hoovertende in ontzondichhep / ende uwe welkustige pdele hogelijcheit in treurichhep verandert warden.

Iac. 4. 8.

Ioc. 13.

Schawet uwe onbekentlijcke verstaete herten / en niet uwe kleeders. Hoort en soecht Christusum ende niet Antichristum. Christus Geest / Hoeringe / Sacramenten / Oedeninge / Geboden / Verboden / ende onbedingelijck Woortboeld / volgt allen na ende niet (segge ick) de sommate pdele Leeringon en Geboden der menschen / want sy verdoeren ende en beteren niet.

Hier merket welke schande by die die haer Christenen roemen niet alleen ge dragen maer ook gebruykt worden.

Wils ongeruiffen / grootwelen ende Afgoderen / Altaren / Altaren / Kinderbamp / dat Afgodische Woord of Abondmael (ick moent gelijck t by der werelt gebuykt moent) Beelden / Berchten / de hoerachtige Sodomitische onreynighep der Papslischer Popen en Abontenken doert woeg vanden Heeren oogen. Dregt uyt alle de verdoecker hepdenfche schanden / gelijck Hooren-buyten / Dobbelscholen / de

openbare dionkene herborgen / met 't famen der Afgoden Tempelen / Hoogten / Wosschen / Kerken / en Kloostren / die by so groote hopen dooz enchel blindhep en misverstant van onse Woortbaderen tegen alle Schryft opgerecht en gebout zijn.

Hier merket hoemen met den leken handelen en leven al.

Wils verboetische leeringen en valsche secten groot en kleyn / die tegen Christus Geest / Oedeninge / Woord en Leben zijn / helpt met ons beletten / niet dooz geweld / tyrannye of zweret / gelijck (eplacen) u gebuykt is / maer dooz Christus Geest met leeren en vermenen / ende diergelijcke deughdelijcke diensten en liefelijcke middelen meer. Op dat sy hen van 't quaedt afkerren / ende Christusum hooren en volgen mogen.

Gunt allen getrouwen Borden en Dienaren Gods / datse Christusum recht na der Schryft leeren / sijn Sacramenten en Oedeninge recht na der Schryft gebuyken mogen / een beverdig onbestraffelijck leben recht nae der Schryft lepen mogen / en Christus alsoo dooz Gods Geest en Genade een heerlijcke Gemeente recht na der Schryft vergaderen / en een onbeblekte kupsche Jonckvrouwe toe waegen en wintuen mogen.

1 Cor. 11. 4

Hoch seg ick eenmael / betert u. Doer is al te lange gedwaelt. Al te lange met Godt gespot. Al te lange Antichristum vooz Christus aengelieden. Al te lange den verkeerden rypmen woeg des doods gemandelt. Waecht op / noch is 't heden. Siet / dat rechte Wetboeck / Christus hepsame reyne Euangelium / is gebonden / dat mit Antichristus grootwel so vele hondert Jaeren bedekt gewoest is.

Hoort en kerst blytelijk / gebouet mandet / houder trouwelijk / het is ons Heeren en Gods Woord / dat ons Christusum Jesus des almachtigen eerwigen Vaders eerste geboren en eenige geboren eppen Sone uyt den Hemel gedaegen / ende met sijnen waerachtigen moent geleert heeft.

Onder sijn gerechtigten Acceptor wagt u / hem upeest / hem bemint / hem dient / eert / en volgt / en dat uyt gheelder herten / uyt gheelder zielen / en uyt allen uwen krachten / gelijck dese getrouwe vrome Josias gedaen heeft. Want onse Heere en God is een Heere boven alle Heeren / en een Godt boven alle Goden / grootmachtig ende verchijckelijck / ende en kent noch en vzeft geen personen.

Den. 2. 3. Sap. 6. 4. Act. 10. 34. Rom. 4. 1. Gal. 1. 6. Ep. 6. 9. Col. 3. 15. Iac. 1. 9.

Ja / liebe Heeren / kondet gy u alsoo van herten bekeren / u alsoo van herten veranderen en u vooz uwen Godt berooemmoedigen / u selven alsoo versaken / Christusum ende sijn gerechtighepde alsoo saken ende na jagen / werelt ende vleesch met alle haer onreynen duffen alsoo verachten / gelijck als gehoort is / soo en sout gy niet alerne vleeschelijck / maer oock geselijcke Koningen en Presteren zijn / uwen zielen in vrede besetren / uwe herten met Christuselijck waghhep in reynen Gods werelt reynigegaeren / distone tegen alle schadelijke Dwandelen onser zielen hebben / in genade leben / ende in Genade sterben / en also met deer waerhepde sonden alle huychelp / Christuselijcke Koningen ende geboelige Prinzen genoent warden. 't Geroepene Petri tot allen Christenen (ick segge tot allen Christenen) is waerachtig : Gy zijt dat nutverhoeren geselichte / dat koninkelijcke Priesterschap / dat Wepelijc wold / &c.

1 Pet. 2. 9. Alle Christenen zija Geestelijcke Koningen sy zija arm of rijk kleyd of groot.

Ec. 10. 31.
Hier merket
des men-
schen nie-
tigheyt, hoe
hoog en
groot hy
ook is.

Maer is 't dat gy u dies weggert en blijft alle tijt die gene die gy noch zyt / verkieft dese bergaankelijke tijdelijke genoegte ende heerlijckheyt / vooz de onbergankelijke eeuwige bzeugde ende heerlijckheyt / soo woude ick wel dat gy aen de spreucken Synachs woude gedanken / die daer sept : Wat verheft hem de arme aerde en affche : Hy is doch ydel schandelijken drezk / dewijle hy noch leeft. Weden is hy een konink / ende morgen is hy doodt. Ja wat zijn sy alle / die van Adams Zaet herkomen / anders dan sijn en stof een waijende wint / een verdwijnende rook / een arm ellendig sterffelijck vleesch / een spijse der woemen / ja menschen ende niet God. Och Heeren / zijt gewaerschout / waekt op ende betert u / Godt is de Heere die u rechten sal. Noch eens zijt gewaerschout.

Siet / mijn goede Leefster / hier zijn u nu sommige exempel en eens waerachtigen Beloofs gelijk Noach en Abraham vooz de Wet / en ook sommige / gelijk Moyses / Josue / Caleb ende Josias in de Wet / wpt der Schrift voozgestelt / daer aen gy merklijcken leeren meugt / hoe eenvoudig / recht ende slecht / ongebeynst / bymoedig / ende gehoozsaem / ja hoe vol met alderley deugden en byzichten een recht waerachtig Beloove van aenbeginne af altijd getweest is / gelijk men ook aen Abel / Enoch / Isaac / Jacob / Joseph / Jephtha / Barach / Gideon / Samson / Rahab / Samwel / David / Ezechia / Elia / Helizeo / en aen noch meer andere sien mag. Nu wil ick u ook dooz Gods Genade sommige exempel wpt dat Nieuwe Testament voozstellen / daer aen gy op het alderklaerste leeren meugt / hoe overvloedigen grooten kracht / byzucht / geest / leven en nadruick / een recht waerachtig Christen Beloove van sijn selfs natuere altijd in hem beslooten heeft / op dat gy u niet dooz een valsche meeninge dese ongeloovige domme werelt gelijk en maekt / die haer byzichteeloose doode meeninge en Historische bekenentnisse van Christo vooz een oprecht Euangelisch Christen Beloove durben roemen en voozgeven.

Van des Hoofmans Geloove tot Capernaum.

Het gebeurde op eenen tijdt dat de Heere Christus te Capernaum quam / en eens Hoofmans knecht seer krank lagh / die de Hoofman gantsch lief hadde : doen hy nu hoorde dat Jesus daer was / heeft hy sommige van den Outsten der Joden bewilligt / en niet so een bede aen hem gesonden / dat hy doch tot hem komen woude / ende woude sijnen kranken knecht gesont maken / en Jesus gink met haer. Als sy nu niet bezere van des Hoofmans hups en waren / sonde hy sommige van sijn byzenden en liet hem seggen : Och Heere en vermoept u niet / ick en ben 't niet weerdig dat gy onder mijn dach komt / (hier merke sijn ootmoedighheyt) ende en heb my ook niet weerdig geacht / dat ick selve tot u komen soude / spreecht slechts alleen een Woorz / en mijn kint sal gesont worden. Hy bekende dat 'et hem alle onder Christum en

sijn Woorz luygen moeste / ende sprak : Ik ben ook een mensche eens anderen overigheyt onderdanig / ende heb kirijgs knechten onder my. Tot den eenen segge ick : Gaet henen / ende soo gaet hy / ende tot den anderen : Komt hier / ende soo komt hy / ende tot mijnen knecht / doet dat / ende soo doet hy 't : Slecht of hy alsoo tot Christum seggen woude : Siet Heere / ick ben slechts een mensche ende moet den Raedt van Fromen dienen / noch evenwel heb ick selven macht ober mijn knechten / dat sy moeten doen / wat ick haer gebiede. Maer gy Heere zijt soo een Heere / dat alle geweldige vooz u bucken / en al wat in den Hemel en op der aerde is / hem bukken moet : soo gy dan der krankheyt ende doodt gebiet / sullen sy u wel gehoozsaem zijn / ende mijn kint verlaten. Ende wederomme / soo gy der gesontheyt en dat leven gebiet / sullen sy wel tot hem komen. Hieromme soo is 't onnoedig / dat gy in utw ontweerdigen Dienaers hups komt / alsen Heere spreect slechts een eenigh woorz / ende mijn kint (segge ick) sal gesont worden. Doen nu Jesus dese woorzen hoorde / heeft hy sijnder seer verwondert ende tot den nabolgende Volcke geseyt : Doozwaer segge ick u : Alsoo een Beloove en hebbe ick in Israël niet gevonden.

Siet / trouwe Leefster / hier hebt gy desen Hoofman tot een levendig Woorzberdt / daer aen gy leeren moet / hoe dat hen een oprecht Christen Beloove vooz sijnen Godt verootmoedigt / aen Godts macht niet en twiiffelt ende hoe barmhertelijcken dat 'et met sijnen armen Dienstboden (sy zijn dan knechten of maegden) in getrouwer liefden alle wegen handelt ende ommegeet. Van gantscher herten was hy beroert ober sijn arme Dienaer / ende droeg alsoo een sorge vooz hem dat hy hem oock niet en liet verdrieten den Outsten der Joden te bemoeven / om Christum te bidden / dat hy doch sijnen kranken Dienaer helpen woude. Allen valschen Christenen toe beschermtheyt ende schande / ende bysonder velen rijken / die een part onbarmhertiger en wpeder ober hare arme knechten en maegden zijn / dan sy (met oorlof geseyt) ober hare bonden ende beesten zijn : want also haest sy slechts soo krank worden dat sy den ezelijken arbeit niet en vermogen / moeten sy straks sonder alle barmhertighheyt ter deuren wpt / hier of daer ergens in een Gast-hups beschickt worden / of weder tot haeren Ouders ende Wrienden / die selver hy wijlen nautwe een bete Woorz / of een arm out beddeken in haer hups en hebben.

Sommige andere moeten met groote schanden van haer kleyn verdienden loon anderen weder in hare stede winnen / alsoo lange als sy krank zijn. Ende wanneer sy alschoon niet sueten zwaten arbeidt haren bestenden tijdt al in gesontheyt oberbzeugen / soo leggen noch sommige onbarmhertige wpede bloedt-menschen daer op toe / dat sy de schapen / die daer waken moeten als sy slapen / arbeiden als sy rusten / lopen als sy gebieden / en staen als sy sitten een groot deel van haren zweetigen bloedigen arbeit ontkerren en te schande maechen mogen. Nu is 'er eenen lepel verloren klagen sy / dan is 'er een hotel gebroken / altijd is 't qualijck van haer gemacht.

De Hoof-
man beken-
de Christus
macht.

Des Hoof-
mans be-
trouwende
geloove.
Mat. 8. 5.
Luc. 7. 1.
Ioa. 4. 47.

Des Hoof-
mans trou-
we nechtig-
heyt en
liefde tot
sijnen Die-
naer.

Sommige
menschen
heydenliche
onbarm-
hertigheyt
tegen haer
arme dienst-
boden.

Non

honden ook haerder een part haer met water ende stroo boeden ende met der zweepen ende kaf betalen / gelijk men de ploegenden Ossen ende Perden doet / wanneer sp haer slechts booz de menschen niet en ontsagen / dies fouden sp haer booz den Heere dien sp (epiacen) niet en kennen / wepnig schamen. O wee ober een alsulche hepdensche Czannie en onbarmhertige wyetheyt.

De Hoofstman noemde sijn Dienaer sijn kint te zijn / daer mede sp sijn Vaderlijke liefde ende ootmoedige herte tot sijnen armen knecht betugde. Want hoe wel sp de Heere was / en in hooger eeren gehouden / heeft sp hem eventwel in sinder herten boven sijnen schamen Dienaer niet verheten / wel kennende dat sp beyde van eenen gelijken God geschapen en van eenen zaden afgekomen en geboren waren; maer wat booz een deught en liefde sommige hepdensche Christenen tot haer bedroefde Dienst-boden menigmael betwijfen / leert ons (epiacen) hare openbare daet wel.

Hoe geheel krachtelijken woorden de arme kinderen van haerder sommige verachtet / hoe menig schentlijck woort moeten sp dichtwils van haer hooren / ende hoe menigen zwaren slag moeten oock sommige dzagen / dat verbande kijven ende quaed spzeeken duert van den moogen tot den avond. Sommige van haer maegden maken sp oock tot hoeren ende scheucken. Ja wat wil ick vele seggen. Belijck de ongeschiede magere Ezelen bp de heerlike vette Pengsten / en die dreckige Kefelingen bp de schoone perlen / soo zijn oock dese arme kinderen vele en bpsonder bp den rijken aengesien ende geachtet: och Leeser het is noch al veel erget als ick schrijven kan. Het waer wel eenmael tijt dat sp toefagen / ende de liefde wat dieper na dachten.

De Hoofstman verneederde hem van gantscher herten booz den H E E N E / hem selven niet weerdig achtende / dat sp onder sijn dack komen soude. Maer onse hooberdige stoute hepdenen treden daer met opgeblasene herten ende uptgestrekte halsen / grootdunkig ende stout / de een op sijn geslachte / de ander op sijnen rijckdom / de derde op sijn wijsheyt / de vierde op sijn konste of schoonheyt / &c. Ende den onnosfelen ootmoedigen Christum die daer seyt: Leert van my / dat ick sachtmoedig ben / en ootmoedig van herten (diens Woort / Name / Dood / en Bloed sp valscheijken roemen) hebben en kennen sp niet.

De Hoofstman geloofde dat Christus machtig was alles met sijn Woort wpt te rechten wat hem beliefte / maer dese ellendige verbijsferte lieden en achten dat niet meer dan sp een Luciaensche of Esopische fabel en doen. Daer henen het dan komt / dat sp soo een onboetveerdig vleeschelijck leven boeten / alsulke Afgodische Sacramenten en valschen Godsdiensit gebruiken / en soo bezre van den rechten Koninklijken weg afgetoeken ende versepden zijn. Willen noch al gelijckelwel de rechte Apostollische Kerke ende Belovige Gemeente Christi zijn. Maer gelijk Christus van den Hoofstman getupde / als dat sp soo een Belovige in Israell niet gebonden en had-

de / also moghtmen oock daer en tegen wel van dese lieden getuppen / dat also een achteloos / wyzet / hooberdig / stout ende onbarmhertig ongeloohe onder den onbekenden Hepdenen (die noch nouw haer leef-dagen van Christus Woort gehoozt en hebben) niet gebonden en wort. Siet / alsoo laet de rechtveerdige Heere den genen dwaalen ende in een blind verstock herte verballen / die sijn alderhepligste Woort soo kleyn achten / en sijn Vaderlijke Genade / Goedheyt / Geest / kennisse / en Geloue haten en verwerpen.

Maer niet so onder u / mijn alderlieffste / maer set gp u desen getrouwen zromen Hoofstman tot utwen boozbeeld / op dat gp hem in sijn Geloube / liefde / ootmoedigheyt / ende deught gelijck zijt. En dzaegt so een sozge booz utwe dienstboden / gelijk hp booz den sijnen hier gedaen heeft: onderwijste / leerte / vermaentse / en bestrafte / met eenen Vaderlijken Geest / soo dikwils sp niet recht en doen. Gaetse onstraffelijken booz in alle gerechticheyt en bzoemheyt. Hebt oock somwijlen een wepnig medelijden met haren surren zwaren arbeet. Vertrouffse in hare armoede / vertroouffse (segge ick) ende en bedroefse niet. Geestse haren behoorzlijcken noodbziftigen kost en verdienden loon / ende verhozse niet. Staetse booz in alle rebelijcke saeken. Bekijfse niet als sp geen schult en hebben / op dat sp niet kleynmoedig en worden. Verdrijfse oock niet bupten tijds / maer laetse bzz ende onbeschadigt wpt dienen als 't bespoken is / op dat des H E E N E Name niet gelastert en worde. Hout u alctijd vriendelijck tegen haer. En wanneer sp krank zijn / soo helptse ende dientse / krijgt een ander op haer stede sonder haer schade / tot datse de Heere henen neemt of wederomme gefont maect. Wedelijdig / en barmhertig zijt ober haer / en komtse te hulpe in alle haren nooden. Verheft utwe herten niet ober haer / ende en verachtse niet in haerder kleynheyt / want sp zijn oock utwe vleesch ende boeders. Somma / hout u alsoo inder liefden tegen haer / gelijck hem Christus Jesus tegen ons gehouden heeft / alctijt gedenkende als dat wy oock een Heere in den Hemel hebben / booz wiens gerechte wy verschijnen / en reuenschap van allen onsen werken geven moeten.

Maer is 't dat sp moerwillig ende halfstrijt zijn / ende en willen utwe gebodt en woort niet hooren / utwe vermaninge en raed niet volgen / willen regeeren en niet dienen. Versupmen haer tijt en arbeet lupelijck. Sijn ontroutwe / wederspannig / of moepelijck. Verder ven u Hups en kinderen boevelijck / &c. So komter mede ober een nebens haren verdienden loon / booz een / twee of drie getuppen / op dat de schuld aen utwer zijden niet en stae / ende des Heeren Woort geen schanden en dzage. In alsulcker maten laetse bzz haren weg passeren / op dat gp utwe goede Conscientien om harent wille niet en verstoort / en u hups en kinderen niet verdozen en worden. Ja mijn Boeders / dat gp u arme huerlingen / knechten en maegden lout doen gelijck gp begeret dat u soude geschieden / so gp in gelijken deel als sp / beroepen waert / dat leeren u de Wet ende alle Prophten.

Al die haer aen Christus Geest en Woort niet en houden die dwaalen jammerlijck.

Hiet merket hoe liefelik darmen met sijn dienstboden handelen sal.

Roma. 16: en 14. 12. 2 Cor. 5. 10. Ep. 6. 8. Col. 3. 4.

Eenen goeden raedt; hoe men met den ongehoor. samen dienstboden handelen sal

De rechte liefde leert alle dingen recht doen. Mat. 7. 12.

Mat. 11. 29.

Van 't Geloove Zachei des Tollenaers.

Het gefchiede / als Lucas fept / dat Jefus ginc dooz Jericho / ende fiet / daer was een man / Zacheus genaemt / een Overfte der Tollenaers / of der openbaren Sondaren / en was rijck / die begeerde Jefum te sien / wie hy ware / ende hy en konde dat niet doen om des volckes wille / want hy was fleepen van persone. Ende hy liep booz / en klam op enen Doerbesien / of gelijk sommige seggen / op enen wilden Dijenboom / op dat hy hem sien mogte / want daer soude hy booz by gaen. Ende als Jefus aen de selve stede quam / sag hy op en woerde sijnder getwaer / ende septe tot hem: Zachei / klimt haestelijck af / want ick moet heden in uw hups herbergen. Zacheus dede also / ende ontfink Jefum met bzeugden ende sprek tot hem. Siet Heere / de helft van mijne goeden geve ick den armen / ende soo ick niemand bedrogen hebbe / dat geve ick vierboudig weder. Jefus sprek tot hem: Heden is dit hups salighepd geschiedt om dat hy oock Abrahams Sone is.

Paulus septe: Alle wat ons te voren geschreben is / dat is tot onser leeringe geschreben. Want dat wy wel Zacheus Geloove / Dyeugde / Barmhertighepd / liefde ende hertgrondelijcke bekeeringen weten / en baet ons niet. Wanneer wy niet sijn Geloove met sijn boertveerdige bzoome Druchten en volgen / ende na en komen. Bidde daer om allen mijnen Leeseren die noch in openbare sonden leven / alle rijcke / gierigen / alle onrechtveerdige kooplieden en Kramers / alle Financiers ende Doekenaers / alle geltgierige Rechteren / Advocaten / en Doozsprecken / alle Pzedikanten / Papen en Monnicken / alle Dronkene Berbergiers / met alle die / die dat onbehooflycke gewin hantieren / dooz de liefde onses Heeren en Salignakers Chrysti / dat sy doch dese Historie en geschiednisse van Zacheo niet verstantige herten recht willen aenmercken / op dat sy mits sulks mogen leeren kennen / hoe sy dat rechte waerachtige Geloove en Chrystendom (dat booz God gelt) noch niet en hebben en niet dan een bychteloos poelen roem van Chrysto en den Geloove en voeren.

Zacheus was een Overfte der openbare Sondaren / en ontfink Chrystum in sijn hups en herte met bzeugden / geloovig ende meuto is hy gewoorden / sijn leven heeft hy gebetert / en de oude boose wegen niet meer gewandelt. Maar dat onse openbare oertreders haer oud Godloos leven noch niet en beteren / en daerom oock Chrystum en sijn Geloove niet en hebben / noch en willen / hoe sy haer daer van beroemen / is klaerder als den lichten dag is.

Zacheus was rijck van goeden / en de helft daer van gaf hy den armen. Maar onse rijcken soeken noch al meer en meer / hoe sy haer gelt en goed vermeederen / hare hupsen kostelijken bouwten / en den eeren acker aen den anderen trecken mogen. Der ellendigen en armen nooddrustighepd en nemen sy haer niet aen / onbarmhertig / stout / gierig ende wel-dustig / ende en gedencken niet dat van haer geschreben staet: O gy rijcken / huplt en waent

oer utwe ellendigheden / die u oer komen sullen / utwe Rijckdommen sijn verbrant / utwe klederen sijn van den motten gegeten / utwe gout en silber is bezooft / ende haren roeff sal u tot getuychenissen sijn / ende sal utwe vleesch verflinden als een byer / oock niet dat Dauid septe: Ick sag enen godloosen / ende die was stout / hy bzepte hem upt als enen groenen Lauterboom / ick ginc booz by / fiet doen was hy weeg / ick sochte hem na / maer hy en wert negens gebonden / och / och / hoe zwaren woozt is 't / dat de Heere septe: Weer u Rijcken / gy die hier utwe vertroostinghe hebt in utwe Rijckdommen. Het is en haeruel lichter (septe hy) dooz eens Aelden-ooge te gaen / dan 't is en Rijck mensch in het rijcke Gods te komen.

Zacheus sprek tot den Heere / so ick niemand heb bedrogen / dat geve ick vierboudig weder. Maar onse bedzoefde Bieren en laten nimmermeer af haren naesten te bedrogen. Want de gehele wijde wereld / bepte mannen en vrouwen / jagen soo na dat onbehooflycke schandige gelwin / dat men 't noch versinnen noch seggen en kan.

Heeren ende Dozsten soeken noch alle dage nleuwe bonden en practijken / dat sy haer dominien / chynsen / tollien en renten mogen vermeederen. Sy schatten en scheeren / rapen en rooven sonder alle barmhertighepd en mate / sypgen dat arme volck het mery upt haren beenen / ende betwijfen 't niet der daet dat sy medegenootten der gener sijn / daer van geschreben staet: Uwe bozsten sijn afvallige en der dieben gefellen / &c. Och dat sy Chrystum kenden / boete deden / van het boose afdieten / en de liefde wat dieper na dachten.

Rechteren / Advocaten ende Doozsprecken soeken oock alle kunst om dat gelwin te krijgen / want sy dienen alle om geld ende gaben / woeruyt uytgenomen. Soo sy geen poffijt en hoopten / noch Burgemeester / noch Rechter en foud 'er in dat gehele Keyserdom bebonden woorden / ben ick wel gewisse. Om dat gelwin sitten ende rechten sy ende soeken oock somtijden lichte oorzaken / op dat sy scheeren mogen / haerder sommige bupgen oock by wijlen wel het recht / ende dat om der gaben wille / ende en denken niet na dat Jofaphat tot haer gesept heeft: Siet toe wat gy doet / want gy en houder dat recht niet den menschen / maer den Heere / ende hy is met u in 't gericht. Daerom so laet de bzeffe des Heeren by u sijn / ende wachtet u / ende doctet. Want by den Heere onsen Godt en is geen onrecht / noch aensien der personen / noch aenmerkinge der gaben.

Dooflieden / Rupteren / knechten en diegelyke bloed menschen / dragen lijf en ziele te koop om 't gelwin. Sweren met opperechte bingeren dat sy steden en landen berderben willen / Burger en Hupsman bangen / dooden en om dat hare bzingen willen / hoewel die selve haer nopt geen leet gedaen noch een quardt woozt gegeven en hebben. O God welk enen bemaeldijden Godloosen groutel en handel. En moet noch al herten dat sy landen en lieden beschermen / en dat rechte helpen hand-haben en doozstaen.

Papen / Monnicken ende Pzedikanten sijn in gelijker maten oock alsoo op dat schandelijcke gelwin gesint / dat sy haer (eplacen) niet

Iac. 5. 1. Pl. 37. 3.

Lu. 6. 24. Mar. 19. 23. Mar. 10. 25.

Zacheus sochte den verkorteden te verloozen.

Der Vorsten gierighepd en onrechtveerdige neeringe.

Efa. 1. 23.

Der gemeenen rechte en ontrouwe en gierighepd.

aPar. 19. 6.

Der krijgelieden godloofs gewin en boer-nariege.

Rom. 15. 4. Luc. 19. 1. Het en baet niet de Schrift te hooren of te weten wanneer wy ons na de Schrift niet en schicken

De recht-gelooovige ontfangen Chrystus Woort met vreugden. Die haer niet en beteren en hebben Chrystum en sijn Geloove niet. Zacheus barmhertighepd en mildighepd tegen den armen.

Der rijcken onbarmhertighepd en gierighepd.

niet en ontfien Gods enige geboren ende eers-
geboren eppen Souer / sijn almachtige eeruwig
Woordt ende Wijsheyt / dat enige ende eeru-
wige Fondament van den Hemel ende van der
Werden / Christusum Jesum / met sijnen heyligen
Apostelen tot openbare valsche getuygenissen /
Ketters ende Verleppers te maechen. Want
Christus seydt : Wie geloofst en gedoopt woort
die sal saligh worden. Sp seggen : Wie geloofst
ende gedoopt woort is een ketter ende sal ver-
doemt worden.

Marci 16.16.

Matt. 19.17.

Rom. 8.13.

1 Cor. 6.9.

Christus seyt : Wilt gp in 't leben gaen / soo
hout de geboden. Sp seggen : Gods geboden
en magh niemant houden.

Paulus seydt : Leest gp na den vleesche / soo
sult gp sterben. Doch op een ander plaetse : de
onrechtbeerdige (zoncken dancers / gierige /
hoortbeerdige / onkuyfliche ende diergelijche meer
meent hy) en sullen Gods Rijcke niet be-erven.
Maer sp seggen : Wp sijn arme Sondaers /
wie kan altijt alsoo leben als de Schrift leert ?
Christus is doch booz de Sondaers gestorven /
ende soodanige troost woorden meer. Daer
mede sp Christusum ende sijn Woordt verfaeken /
ende de gantsche wijde Wereldt / Rijcke ende
Arme / den kleynen ende grooten / alsoo in haer
berijsterde quaet leben stercken / datter (epi-
acen) wepnigh sijn / die rechte boete doen / of die
nae Godt vtragen. Ende predicken even als de
blinde domme Wereldt hebben / ende hooren
wil. Op dat sp doch dat Biliamsche gewin
(hare kloosters ende Leenen / meyn ick) in
goeden vrede besitten / ende een Epicurisch luy
leben / sonder alle sozge daer van leyden mogen.

Om dat on-
behoorlijcke
gewin ver-
leyden de
Predikanten
ende Papen
de geheele
Wereldt.

1er. 1.11.
2 Pet. 2.19.

Ende en wuten arme kinderen niet / dat sp de
gene sijn / daer van geschreeven staet. Wee
haer / want sp sijn gegaen den wegh van Cain /
ende hallen in de dwalinge van Salam / ende
betgaen in den opdoer van Core / vermaledijde
lieden. O Godt dat sp toefagen.

De onrechtbeerdige kooplieden en kramers
(ick segge de onrechtbeerdige / want die recht-
beerdigh ende wroom sijn / en meyne ick niet)
met alle die / die met gierichheyt omgaen / ende
daer dooz haer neeringe drijven / staen oock soo
nae dat verbloekte gelwin / dat sp Godt gantsch
van haren herten wtsluyten. Want sp lakken
dat sp billick pzijsen / ende pzijsen dat sp billick
lakken souden / liegen ende zweeren / gebuyken
veel onnutte woorden / vervalschen haer ware /
daer mede sp dat volck bedriegen / ende om dat
hare vtragen. Verhoopen / leeten ende bozgen
den behoefigen op groot gelwin en woeker /
niet eenmael recht nabenkende noch ter herten
nemende dat 'er geschreeven staet : Niemand
en verhoorde noch bedriegen sijnen boeder in
eenigen handel.

Der onrecht-
veerdige
kooplieden
en kramers
gierichheyt,
ende bedrie-
gelijcke
neeringe.

1 Tel. 4.6.

Ick woude wel dat sp Sprachs kerlinge
nae grondeliker besertigen wilden / daer sp
seydt : Een koopman kan hem zwaerlijck booz
het onrecht wachten / ende een kramer booz
souden. Want om des goets wille doender vele
onrecht. Ende die rijck willen worden keeren
de oogen af : Geijck als enen nagel tusschen
twee steenen in der mueren steecht / alsoo steecht
oock de sonde tusschen den koper ende verhoop-
pet / hout hy hem niet met sijt in de vreesse des
Heeren / soo sal sijn huys haest verstoort wor-
den.

Noewel de
Koopman-
schap, in
haer selven
niet onrecht
en is. Soo is
sy evenwel
een seer pei-
nloose nee-
ringe.

1 Mac. 2.7.

Dit schijde ick den Godbeesenden koop-
lieden ende krameren aldus tot waerschou-
dinge / op dat sp haer den godloosen niet gelijck

en maken / haer van der gierichheyt niet ober-
winnen en laten / maer in de handelinghe kloer-
kelijken boozsien / ende booz het perijckel wach-
ten mogen.

Soek woorden sommige andere tot dieven /
sommige tot moordenaers / sommige tot stract-
schenders / sommige tot guchelaers / ende
Dubbels-konstenaers / sommige tot hoeren en
hoerentweerders of boozsanders / sommige tot
tuyffchers ende dobbelaers / sommige tot ver-
raders / sommige tot beuls ende rakers / ende
oock sommige tot vervolgers ende dootslagers
der Godbzachtigen / &c. Ende dat alle (segge
ick) om dat verbannen gewins wille. Daer
mede sp dan opentlijck betuygen / nademael sp
op soodanige wegen wandelen / ende alsoo na
dat onrechtbeerdige gelwin jagen / dat sp wpt
den Duppel ende niet wpt Godt en sijn / Chri-
stum en sijn Geloove ende Woordt niet en heb-
ben / maer in aller manieren haten ende vpant
sijn.

Dat onbe-
hoorlijcke
gewin maect
vele onvro-
men, ja hoe-
ten ende
boeven.

Ja / goede Leester / de geheele wijde Wereld
is alsoo met dese vermaledijde gierichheyt / be-
bzetegete / valsche practijken / ende onbehoor-
lijke neeringen / met dese valsche handelen ende
hoopmanschappen / met dese finantie / woeker
ende eppen baet besmet ende behangen / dat ick
niet en weet / hoe 't doch erger of boofer wor-
den kan : Eventuel blijven sp noch al der Pa-
pen ende Predikanten Christenen / ende moet
al heeten dat sp haer Woordt redelijck geneeren
ende eenen pegelijcken gelijck ende recht
doen.

Alle die on-
gerechtig
gewin han-
reeren, ed
zijn geen
Christenen.

Och / mijn Leester / hoe gantsch bezre is doch
dit altemael van Zacheus Geloove / Geest en
bekeerde Leben verscheppen. Want soo sp
Zacheus Geest / Geloove ende kracht hadden /
die men truners hebben moet / salmen saligh
sijn / soo wouden nae mijn bedencken / wep-
nigh Heeren ende Dofsten bp haer groot getwel
ende ruyme leben / wepnigh Ruyteren ende
Knechten bp haren ongoddelijken dienst ende
bloetwozgen / wepnigh Rechteren / Advocaten
ende Doozspzaken bp hare Recht-huyfen ende
Schrift-kamers / wepnigh Rijcken bp dat on-
reyn gebuyck haeret Rijckdommen / wepnigh
kooplieden ende kramers bp haeren woeker
ende periculoose neeringe / ende wepnigh Dze-
dikanten / Papen ende Monnicken bp haere
Bagien / Leenen ende kloosters blijven. Het
soude wel haest een ander ende beter gestalte
hebben. So het doch niet seplen kan of magh :
De gerechtige moet sijnz geloofs leben. Ja
met een nieuw bzoelich herte / geest en gemoet
souden sp met Zacheo seggen / den armen wil-
len wpt gewillighlijken met onse goeden dienen /
ende soo wpt permandt bedrogen hebben / dien
willen wpt soo geerne wederom bergenoen-
gen.

Waer het
geloove is
daer
bruycktmen
alle dingen
reyn ende
recht.

Ab. 1.4.
Rom 1.17.
Gal. 3.11.
Hebr. 10.38.

Want alle die niet Zacheo Christusum Jesum
in dat hynz haeret Conscientien recht ontfan-
gen / Christusum Woordt recht met hem gelooven /
ende daer wpt recht met hem geboren worden /
van Christusum Geest recht gedzeven worden /
die sijn oock eens met Christo gesint / en daer-
om oock onmogelijck / als dat sp permandt / ja
oock om eenen peninck souden beeroozdelen
ofte verkopten. Soo dat doch aller rechtge-
loovigen eppentijche gebuyck / natuerz ende
aert is / niemant op den gantschen Aerdbodem
te beschadigen / maer alle menschen (soo vele
haer mogelijck is) te helpen / niemant te be-

De waer-
achtige
Christenen
en verkorten
niemant,
maer sy
worden
verkort.

bedziagen / maer eenen pegelijcken gelijk ende recht te doen / &c. Gelijck Paulus sepd / namelijk. Wie gestolen heeft / die en stele nu niet meer / maer hy arbeide met sijne handen / als 't recht is / op dat hy hebbe daer van hy den nootdruftigen deple.

afgoden-dienaers / noch alle die de leugen lief hebben ofte doen / plaetsen hebben mogen / jaer alsoo lange als Zacheus een van die was / soo was hy bupten. Want foodanige (sepd Paulus) en hebben geen deel aen 't Rijcke Gods en Christi.

1 Cor. 6.10.

Eph. 4. 8.

Maer wat salmen veel seggen: Mijns parts en weet ick niet waermen de geweldige ende rijcke / in wat Hoven ende Recht-huyzen datmen de Rechters / Advocaten ende Doopspraeken / in wat Steden en Landen datmen de kooplieden ende Kramers / ofte in wat Kloosters ende Kercken datmen de Bediikanten / Papen ende Monniken binden sal / die Christus recht gelooven / Christum recht nae volgen / die upt een nieuwe boetveerdigh vroom herte alle onbehoorlijcke practisatiën / bedriegepen / subtijle dieberpen / schandelijcke neeringen / ende boose gewin afflaen / ende met Zacheo seggen: die wy bedrogen hebben / willen wy 't vierboudigh wederom betalen. Al te samen zijn sy gierigh (klacght de Propheet.) beyde kleyn ende groot.

Maer soo haest als hy des Heeren Woordt geloofde / dooz 't geloove boete dede / ende hem tot 'er liefde keerde / is hem van stonden aen de bozgerschap van Christo selve toegesep / die poozte des levens is hem geopent / vrede is hem verkonbicht / de saligheyt is hem geschoncken ende is vooz een mede-erbe der genaden / ende vooz een kindt Gods bekent en aengenomen / gelijck de Heere sepd. Saligheyt is heden dit huys geschiet / &c. Want gelijck Christus hepligh is / alsoo moeten oock sijn kinderen / broederen / lidmaten / gemeente ende de Synod hepligh zijn / gelijcker geschreeven staet: Zijt hepligh / want ick ben hepligh.

De geloovige en geestelijc gelinde hebben genade ende vrede. Luce 19.10.

Ier. 8.7. Alle de gierige ende die tegen de liefde handelen en zijn in Christus Gemeente niet. 1 Cor. 12.12. Eph. 1.15. Apoc. 16.10. Eph. 5.30.

1 Pet. 1.15. Levit. 11.44. en 19.2.

Van des Moordenaers Geloove.

Ende nademael sy dan noch op de verbande ielijckie gierigheyt ende onbehoorlijcke gewin alsoo gesint zijn / en soo plomp ende plat tegen alle liefde handelen / zide ober al geen oprechte boete hy haer gebonden en woordt / soo is 't oock daer mede openbaer / als dat sy in Christus Kercke ende Gemeente niet en zijn. Want Christus Kercke ofte Gemeente / sijn Lichaem ende Synodt in der Schryft genoemt woordt. Is sy nu sijn lichaem / soo moet sy oock vleesch van sijnen vleesche / ende been van sijnen beenen zijn. Ende is sy sijn Synodt / soo moet sy oock sijns geslachts zijn / gerechtig / hepligh / ootmoedigh / kuytsch / waerachtigh / liefelijck / barmhertigh / jaer sijn stemme hooren ende gehoorzaem zijn: Ende daerom en kan Christus oock geen ander lidmaten in sijn Gemeente toelaten / dan die een Hert / Geest ende Ziele met hem zijn / sijns Geests deelachtigh / die alle ongerechtigheyt affterven / dat oude boose leven der sonden begraven / onstraffelijck in een nieuwe leven dooz de liefde wandelen / de waerheyt met vzeughden ontfangen / haren naesten gewillighlijcken dienen / gelijck dese geloovige weder-geboene ende nieuwe Zacheus gedaen heeft.

DE Evangelisten leeren dat 'er twee misdaders ofte moordenaers met Christo gekruysd zijn / de eene tot sijn rechter-handt / en de andere tot sijn sincker. Ende de eene blasphemeerde hem / en sprack: Zijt gy Christus / soo helpt u selven ende oock ons. Maer de andere straste hem daer ober / ende sepd: Dreeft gy Godt niet / daer gy in gelijcke verdoemenisse zijt: 't Is waer / ons geschiet recht daer aen / want wy ontfangen gelijck wy met onse wercken verdient hebben: Maer dese en heeft niet quaets gedaen. Ende sprack tot Jesum: Heere / gedenckt mijner / wanneer gy in u Rijck komt. Ende Jesus sepd tot hem: Doozwaer segge ick u: Deden sulc gy met wy in het Paradijs zijn.

Luce 23.39.

Rom. 6.4.

Hy begerde Christum te sien / ende ontfinc hem met vzeughden / hy geloofde sijn Woordt ende kerde van sijn ongodlijcke leven af. Hy diende den armen ende versoende die / die hy verhozt hadde. Somma / hy bewees hem als een oprecht vroom Weder-geboen kindt Gods in alle sijne vruchten. Ende daerom soo hoorde hy oock dat vzedige vzeughden Woordt der Goddelijcker genaden: Dedem is dit huys saligheyt geschiet / want hy oock een Sone Abrahams is.

Goede Leester / hebt 'er acht op wat ick schrybe. Wanneermen deses misdaders belijdinge wel aenmerckt / soo maghyen hem ober de sterke kracht / goede aert / rijcke vruchten / geestelijcke gesichten / vzevende liefde / ende vzevmoedige bekentnisse sijns geloofs / wel verwonderen. Want het is openbaer dat hy een seer bistere goddeloose boete moet geweest zijn / die sijnen Godt noch en kende / noch en vzeerde / die in alle sonden ende boosheyt wandelde / sijns naesten goet roofde / en sijn bloedt vergoot. Want Mattheus en Marcus noemen hem een Moordenaar / en Lucas een misdader. Blijkt oock daer aen wel / want hy betuyghde selve / als dat hy om sijn misdaets wille sterben moeste.

De Moordenaar is een overwegen boeye geweest voor zijn bekeeringe

Zacheus geloove ende vruchten. Luce 19.10.

De rechte Zacheen zijn in des Heeren Gemeente ende Lichaem. 1 Pet. 2.5. Ioan. 13.35. De onboetveerdige en vleeschelijcke en mogen geen deel in Gods Stadt hebben. Apoc. 21.15.

Dit alle niet letterde / alsoo haest als hy dat soet Woordt Gods tuschen Jerusalem en den Berg van Calvarien / oock aen 't kruys hangende / in sijn laetster noot upt des Heeren mond hoorde / heeft het alsulck een kracht in hem gewoacht / dat binnensie sijns herten alsoo betoert en verandert / dat hy van stonden aen sijns naesten saligheyt sochte / en zijn blasphemeerende medegeselle bestrafte / seggende: Dreeft gy Godt niet: Sijn eppen boosheyt en sonden behende / seggende: Wy ontfangen gelijck wy met onse wercken verdient hebben. Ende den armen veroordeelde Christum / die als een der aller godloofte misdader tot het kruys verbloecht was / van

Alsoo haest als de Moordenaar Christus hoort soo heeft hy geloof.

Alsoo haect als de Moordenaar geloofde, soo waren oock sijn boete en geloovige vruchten daer. Elij. 13.6. De Moordenaar socht genade by dien, dien selve op die tijdt geen Genade gebeuren en mochte.

van den Obersten / Priesteren / Phariseen / Schyft-geleerden / ende van 't gemeene Volk verloochent / ende in den doot verbaamen was / booz gerechtigh / onschuldigh / reyn en sonder sonde bekende / seggende : Dese en heeft niet quaets gedaen. Heeft oock noch daer en boben genade ende barmhertighejdt aen hem gesocht / hoetwel het scheen / oock geen verlust anders rechten en konde / dan dat hy selve geheel ende al van alle barmhertighejt ende gonnef bepde by Godt ende den menschen ontset ende berooft was / want hy op die tijdt de aller vertwoopenste ende ongeachtste van alle Mannen was / gelijk de Propheet klaeght. Ende en heeft hem tot niemandt anders / noch in den Hemel noch op der Aerden gekeert / dan tot desen onnoselen gelasterden / verbanden ende gekruysten Jesum / met vollen betrouwen tredende tot hem / als tot den troon der Goddelijcker genaden / op dat hy de vergebinge sijner sonden by hem binden mocht / seggende : Heere gedenck mijner als gp in u Rijck komt.

Ich meene dat dese wel met recht een waerachtig Chyften Geloove ende werddige bzychten van penitentie heeten mogen. Ende het en is den Heere oock niet anders / dan als een verhoelinge van sijn doztige ziele / als een verfachtinge van sijn diepe wonden / als een vertroostinge van sijn zwaere plagen / ende als een verquickinge van sijn bitter lijden ende sterben geweeft. Dat hy oock van sonden aen / dat troostelijcke bzychden Woordt der Goddelijcker Genaden ende des eeuwiggen Heedes van Chyfto gehooft heeft / namelijk : Dreeft niet / want alle u sonden / die gp hier boozmaels in uwe ontroeteninge bedreuen hebt / sijn al gedeckt. In eeuwighejdt en sullen sp noch by my / noch by mijnen Vader gedacht woorden. Mijn onschuldigh Bloedt set ick daer booz te pande. Daerom soo zijt getrooft / dat gp begeert / hebt gp alrede ontfangen : Beden sulc gp met my in 't Paradijs sijn.

Diet / mijn Leester / hier hebt gp in desen aengeteekenden Moordenaar mi noch een seer schoon exempel van een oprechte Chyften Geloove / met sijn eygentlijcke toebehoorende eygenschappen / aert / naturee / krachten ende bzychten. Met welke Moordenaar vele onnutte ydele verachters haer selven in haer onboetberdigh sondelijck leven kittelen ende troosten / denckende ende seggende by haer selven / Godt is een barmhertigh Godt / hy weet wel dat wy Adams kinderen sijn / ende niet soo al te samen en leven / gelijk de Schyft wel leert ende hebben wil / hopen eventwel sijn genade / ende dat wy met den Moordenaar wel sullen saligh woorden / &c. Ende en weten arme kinderen niet / dat de Moordenaar haer tot een zwaer oordeel sijn sal / om dat sy des Heeren Woordt soo dickwils hooren / ende dat niet en gelooven noch gehooft aen sijn. Och Leester / en laet ons soo met Godt niet spotten. Het sal belen (breefe ick) mislucen / dat sy in deser saeken meenen ende hopen.

Noch eens segge ick / dat alle moetwillige verachters / die dat alsoo in hare herten seggen ofte denken / eeuwig dooz desen Moordenaar booz den Heere moeten overtuyghet ende beschaemt staen. Want alsoo haest als hy dat Euangelium der Genaden hoorde / heeft

hy 't in een repne ende goede conscientie dooz den geloove aengenomen. Zoetberdigh / nieuwe ende boom is hy gewoorden. Ende dese hooren 't van Jare tot Jare / sien soo vele schoone bzychten dagelijcks booz haren oogen / ende dat 't oock met goet ende bloedt soo heerlijcken betuyghet woort / noch blijven sy al even ongelooigh / ende in hare sonden verhart. Want die aenloppende genade verstootten sy / den beroerenden Geest tegenstryden sy / dat gepredichte Woordt verachten sy / de aengeboden gaven vercreden sy. Seght waer is de Schyft / daer mede men sulcke onbeleefde leelijcke verachters in haer betsterben troosten / ofte des Heeren genade en brede toefeggen en vercondigen magh.

Ich breefe dat sy de ontburchbare dooze Aertde sijn / daer Paulus af sepd : Die den regen des Hepligen Godlijcken Woordts dickwils ontfangen / ende noch al eventwel distelen ende dooznen dzagen / ende daerom oock den bloeck nae by sijn / ende ten laetsten met het vuert moeten verbrandt woorden / oock de gene daer de Wjshejdt ober klaeght / ende sepd : O gp bespotters / hoe lange wilt gp lust tot spotterte hebben / ende gp dwaesen de leeringe haten : Ich toep / ende gp wepget u / ick steeke mijn handt uyt / ende gp en acht daer niet op / alle mijnen raet laet gp baren / ende en wilc mijn bestraffinge niet. Daerom wil ick oock lagchen / als 'er komt dat gp breeft / ende als gp tot my roept / soo en wil ick u niet antwoorden / want om dat sy op 't licht niet en waeren / noch op en nemen / detwils dat het schijnt soo woort 't haer oock in een doodlijcke duyfster nisse verandert.

De Moordenaar geloofde soo haest als hy hoorde. Och / dat sy oock alsoo deden / ende de spreucke Davids bedachten : soo gp heden des Heeren stemme hooft / soo en verhard uwe herten niet gelijk in de verbitteringe.

De Moordenaar en hoozde (segge ick) niet meer dan eenmael ende hy geloofde. Ende dese hooren soo menighmael / ende en gelooven niet : Hy hoozde / ende wert verandert / maer dese hooren / ende blijven dat sy sijn / ende verharden hare herten noch al meer en meer. De Moordenaar bestrafte sijn blasphemierende medegeselle ende vermaende hem dat hy Godt brefen soude : maer dese blasphemieren en lasteren alle trouwe herten / die alsulcks doen / en hebben lief / die de waerhejt haten ende vpant sijn.

De Moordenaar bekende sijn schult ende booshejt bymoedigh ende sonder alle schzomen / maer dese / hoe gietigh / hoe dzoncken / hoe paelachtigh / hoe onstwyter / hatigh ende Afgodisch sy oock sijn / en kiennen noch schult noch sonde / ende als men se tot beteringe / ende boete vermaent / seggen sy : jae wat doen wy.

De Moordenaar bekende als dat Chyftus Rijck niet Wereldlijck en was / want hy sepd : Als gp in u Rijck komt. Ende dese hebben haren gantschen lust in Bout ende Silber / in eten ende dzoncken / in pracht ende pael / ende in de berganckelijcke sijnlijcke Rijckdommen deser Wereldt / ende en achten alle de onsenlijcke eeuwighe Rijckdommen niet / die Chyftus alle sijn geloovigen uyt genaden geschoncken ende met dat betgieten sijns dierbaeren bloeds / verdient heeft.

De verachters blijven onbek eerlijck.

Een zwaer oordeel over alle moetwillige verachters. Heb. 6.7.

Pro. 1.23. en 24.15.

Pro. 1.12. Ie. 13. 16.

Psl. 95.8. Heb 3.7.

Dese Moordenaar ende de verachters sijn verre in haren doen verichyden.

Dat Bloedt Christi heeft den geloovigen al verdient.

Dat aller koelijckste by Christus en den Vader. is een herborren geloovige aiele.

De verachters troosten haer seugen met leugenachtige troostingen.

De Moordenaar beled den armen becoo-
 deelden ende gekruppen Jeshu booz allen
 versten / Priesteren / Pharizeen / ende booz alle
 dat gemene Volck / ende bekende hem booz
 sijn Saligmaecker ende Heere : Maer dese
 (oplacen) verloochenen sijn Almachtige Maes-
 sepe / sijn Hemelsche herkomst en heerlijkheyt /
 ende en achten sijn Oordeelen / Geseft / Woord /
 Odeninge / Geboden / Sacramenten en Be-
 loften niet : Poetwel hy hem als een trium-
 pheerende Doxst ende Overwinner tot sijn
 Vaders rechterhandt geset / ende alle getwelt en
 macht / hebde in den Hemel ende op der
 Werden in eeuwiget Glorie van hem ontfan-
 gen heeft.

De Moordenaar socht barmhertigheyt / ge-
 nade ende vergevinge sijner sonden van Christo
 te ontfangen / ende dese soecken 't van haeren
 Predikanten / Papen ende Moornicken / ende
 dat dooz Massen / Biechten / Absolutien /
 Broodt / Wijn / Wy-water ende diergelijke su-
 perstitien en groutwelen meer.

De Moordenaar hoorde (om dat hy aen
 Christum geloofde) dat liefstijck soete Woord.
 Beden sult gy met my in 't Paradijs sijn.
 Maer dese moeten hooren (om dat sy aen
 Christum niet en gelooven) den verschickelij-
 ken onbedraeghlijken zwaren donderslagh :
 Gaet van my gy vermaldeijde in dat eeuwighe
 buer : Want ongelijck is 't geloove geweest /
 ongelijck sal oock dat loon sijn / daer mogen alle
 verachtters gedachtigh op sijn.

Ende alsoo sal ten laetsten (neemt 't waer)
 dese arme boetvaardige Sondaer / daer mede sy
 haer in hare sonden soecken te vertroosten / in
 dat gericht des Almachtigen ende grooten
 Gods tegen haer opstaen / ende haer booz dat
 aengesichte sijner Maesestept beschuldigen ende
 verdoemen. Want sy dat genoghlijcke Par-
 pen geluyt ende dat nieuwe Liedken / te we-
 ten / dat soete Woordt Gods / soo menighmael
 gehoort hebben / ende haer noch noyt met ho-
 lijck danksegginge daerom verlustigh / noch
 oock noyt met opene nieuwe herten geleert en
 geloof en hebben. Ende dese (segh ick) en
 heeft 't maer eenmael gehoort / ende hou stou-
 den aen geloof.

Och / liebe kinderen / siet booz u / ende soecht
 Christum / dewijle hy noch gebonden magh
 worden / ende roept hem aen / dewijle hy noch
 nae by is. Op dat sijn grimmige toorn niet
 wt en gae / ende u niet het wae sijner grans-
 schappen niet en vertere.

Went gy / O gy bekeerde verachtters / dat
 gy geloof / boete / berouw ende Gods genade
 sult mogen opnemen als het u gelieft : Och
 neen. De Heplige Paulus seyd : Om dat
 sy 't nergens booz geacht hebben Godt te ken-
 nen / soo heeftse Godt oock henen gegeven in
 eenen bekeerden sin / dat oordeel sal alle stoute
 verachtters overkomen / kinderen hebt 'er
 acht op.

Mercht een gelijkenisse. Daer is een seer
 rijck Potentaet / Kieper of koninck / dien ick
 dooz groote onbetenheyt mijn leven langh ge-
 haert hebbe / die herft hem soo ober my ont-
 faemt / om dat ick een seer armen man ben / dat
 hy my booz sijn getrouwe Dienaers / niet alleen
 sijn gonst ende vrentschap / maer oock een ge-
 heel groote somme Gouds / veel kostelijcke Ge-
 steenten ende schoone kleynoden wt enkel
 barmhertigheyt ende liefde genadighlijcken

heeft laten aanbieden ; Ende ick ben soo moet-
 willigh ende ondankbaer / dat ick des selven
 goetgunstigen / ende wel verdienenden Doxsten
 getrouwe Dienaers (die my oock soo hertelije-
 ken lief hebben) booz de groote weldaer niet
 alleen niet en dancke / eten ofte dynken en geve-
 maer ick dijste oock met veel schaemten ende
 schanden ter deuren upt. Ick wachte niet dyck
 ende steenen / seetse in gewaenschten ende
 handen / byngese om lijf ende leven / ende ne-
 me de gepresenteerde gaben / ende slupte in
 in een pridaer / treede met voeten / &c. ende
 laet alsoo den Doxste aenseggen : Uwe geschen-
 ken en wolt ick nu niet / maer soo gy ober een
 jaer ofte thien uwe Dienaers noch eenmael
 met sulcke gaben tot my fondet / soo mocht ick
 my by abontueren aldaer bedencken / dat ickse
 ontfinge / ende u booz uwe goede gonst danke.
 Nu geef ick u allen selve te oordeelen / of 't oock
 billijck soude sijn / dat soo een Doxst sulck
 wederomme soude doen aanbieden / nadernael ick
 soo ontroutwelijcken aen hem en sijne Dienaers
 handelde / maer of hy niet veel meer sijn genade
 in ongenade / sijn liefde in toorn ober my veran-
 anderen / ende my mijne ondankbare wyerde
 tyrannye / stoute verachtige / ende groote on-
 troutwe in mijnen schoot vergelden / ende tot
 sijner tijdt harde aen my straffen soude : Ick
 vermoede / gy soud my sijn straffe ende niet sijn
 genade toefeggen.

Wus gart 't oock met u toe / O gy berach-
 ters. De barmhertige groote H E E N /
 wiens rijckheyt ende Genade ongemeten is /
 heeft hem ober onse groote zware blindheden
 ende doodlijcke armoeden / (hoetwel wy sijnen
 hepligen wille van der wijsge aen gehaert heb-
 ben) nu in desen groutlijcken laetsten tijde /
 wederom genadighlijck ontfermt / ende heeft
 ons sijnen lieben Soone met sijn Heplige
 Woordt / Geseft / Verdiensten / Odeninge en
 Doxst beid dooz sijn getrouwe Dienaers in
 alle klescheyt beoogedragen / sijn genade / vrede /
 eeuwighe leven / rijck / etbe / bynghe / heerlijk-
 heyt / met 't samen de vergevinge onser sonden
 aengedoden / wyl arme wachtelooze boomen
 lange jaren gonst ende ongegraven. Hoep
 ende heert oock noch alle dage dooz sijn uptver-
 hoerens / die haer goet ende bloed / lijf ende leven
 gemalighlijcken daer booz wagh geben. Hy
 verwaelt den Vader tegen sijnen Soone / ende
 den Soone tegen sijnen Vader / de Moeder te-
 gen haer Dochter / ende de Dochter tegen haer
 Moeder / dat een huytgesin tegen dat ander /
 ende den eenen vrentde tegen den anderen / &c.
 Sonnige laet hy zwerwen in vrentde Lan-
 den met bemaettheyt / konnec / ellende / droef-
 fenisse / geijck en ongemack / in 't Oeberghe /
 in de Woestijne ende in de holen ende schuuren
 der aerden. Hy geest teknen in der Sonnen /
 Maen ende Sterren / waken in den Hemel
 ende Werdbbingen / Oozlogen / Pestilentie /
 nieuwe krankheden / diere tijden ende onge-
 hoorde wonderen beneden op der Werden. Op
 dat hy ons (gelijck een goede kloek-hinne hare
 Jongen doet) onder de vlangelen sijnen liefden
 vergaderen / en gelijck een getrouwe Herder sijn
 Lanteren en behapen tot den rechten stal sij-
 ner genaden byngen mag. Nu de slaep-kamer
 sijn Verbonts voeren / en met den moude sijn
 vrede's kussen magh. Wan alle onse oncringhe-
 den wassen / en hem tot sijn Wynde vertrou-
 wen magh. Apt dat rijcke der Welten en des
 doots

Het waer
 wel goet
 dat alle de
 verachtters
 dese gelijc-
 kenisse wat
 trouwelijck
 wouden na-
 dencken.

Hebr. 1. 1.
 en 8. 1.
 en 10. 12.
 Eph. 1. 10.
 Matt. 23. 18.

Hier merckt
 een seer on-
 gelijcke sen-
 tentie ende
 oordeel.
 Matt. 23. 42.

De Moorde-
 naer sal alle
 verachtters
 beschuldiger
 ende rechter
 sijn.
 Apoc. 14. 2.

Dit woordt
 maghen
 wel beheru-
 gen.
 Rom. 1. 11.

Zen gelijc-
 nisse.

Luce 13. 6.

Matt. 10. 35.

Heb. 11. 9.

Luce 21. 23.

Matt. 24. 30.
 Matt. 23. 36.
 1 Jan. 10. 16.

Can. 1. 1.

Eph. 1. 3. Col. 1. 2.

doorts verloffen / ende in dat Hemelsche Rijck sijns eeuwigen levens leyden magh. **Somma** / dat hy ons van de macht der dupsternissen ende des Duppeils ontbinden / ende vooz zijn wterkeren kinderen en erfgenamen aennemen en heyligen magh.

Alle Godts verwekingen geschieden den verachtters al te vergeefs. 1er. 2. 23. Sa. 7. 11.

Maer neffens u (epiacen) al te mael te vergeefs. Want (gelijck eenmael geseyt is) sijn aengeboden woort ende genade verstoet ghy: sijn getrouwe knechten ende Dienaers verbolght ende doot ghy: dat onbestraffelijck vzoome leuen / met t' samen de vymoedige bekentenisse alle sijnder Heyligen schelt ende lastet ghy: alle zijn d'vrote tekenen / seltfame wonderen ende vaderlijcke straffingen veracht ghy / ende settet utwe aengesichten als de Hoeren aengesichten / ende utwe herten als een Diamant / wilt u noch schamen noch bekeeren. **Spreekt** met alle verkeerde verachtters: **Maer**cht u van ons / wy en willen van utwe wegen niet weten. **Wie** is de Almachtige / dat wy hem dienen souden? **Ofte** wat zijn wy daer mede gebetert / dat wy hem aenroepen?

Iob 21. 24. Mal. 3. 15.

Aengesien ghy dan so ondanckbaer / ja geheel onnut ende wrevelijck tegen utwen Godt bevonden wort / die so groote barmhertigheyt van aenbegni aen ons bewesen heeft / en oock noch dagelijcks betooft / dat ghy oock alle sijne vaderlijcke vermankingen / kaffrijdingen / leeringen / ende gebooden / de gehoozsaemheyt sijns heyligen Woordts / dat onschuldige bloedt zijnder Heyligen / met t' samen alle zijne groote krachten ende wonderdaden so gantsch ende geheel verwerpt / ja vooz enckel verleydinge ende ketterprachtet / op den tijdt der genaden niet en waercht / **Christum** **Iesum** met sijn Heylige Geest / **Euangelio** / nientwe geboorte / geloove / **Sacramenten** / doot ende bloet / met alle sijn andere geestelijcke rijckdommen ende Hemelsche gaden / so onweerdighlijcken onder utwe voeten treedt / ende den almachtigen / onsterfelijcken eenigen ende eeuwigen Godt niet en bzeesen / soechen / lief-hebben / eeren / danken / noch en dienen / ende noch eventwel hoopt als dat ghy met den Moordenaer wel sulc saligh worden / so segge ende waerschouwe ick u in getrouwer liefden / dewijle het noch tijdt ende dagh is / utwe hope sal u faeljeeren / want als ghy sijn sulc meenen te binden / so sal hy hem vooz u verbergen / hy sal sijn aengesichte in t' quade op u setten / en niet in t' goede / gelijck de schrijft seyd: sy sullen my soechen en niet binden / tot my roepen / en ick en false niet verhooren.

Heb. 10. 29.

De Verachtters sullen Christum in der noot niet vinden. Prov. 2. 24.

Den Heere behoortmen te soecken so lange men hem vinden mag.

1 Cor. 7. 29. Iac. 5. 9.

Wilde en vermaene daerom al mijne Lesers in t' gemeyn: hoozt doch / dewijle ghy noch Doeren hebt / en siet dewijle ghy noch Oogen hebt / verstaet dewijle ghy noch Herten hebt / waercht en wercht / dewijle ghy noch tijdt ende dagh hebt / op dat utwe ooren / oogen / herten / tijdt en dagh niet tot eenenmael gelijck genomen / en in een doof / blind / onboetverdig / verstaet genoot en sin gelebert en woort.

Och vrienden neem t' waer / nu is t' heden / giffster is woort / ende den moogen en is ons niet beloof. **Koort** is den tijt / siet de Fiechter staet vooz de deuren. **Daerom**me soo en vertreckt doch niet om te bekeeren tot den Heere / ende en settet niet op van dage te dage / want haest sal sijnen toozn komen / en u verder-

ben / late penitentie (seyt Augustinus) is selden waerachtig / maer als sy waerachtig is / so en is sy nimmermeer te late. **Doet** penitentie dewijle gy noch gesont zijt / en ick segge u (seyt hy) dat gy seker zijt.

Hieromme so doet gelijck desen Moordenaer gedaen heeft / want also haest als hy hoozde so geloofde hy: **Hoozt** gy oock also / en gehoof in gelijcker maten / want de oogen des Heeren sien op het Geloove / die daer hongeren ende doosten na der gerechticheyt (seyt Christus) sullen versadigt worden. **Die** daer soechen sullen binden. **Die** begeeren sullen ontfangen: en die kloppen / sal open gedaen worden. **Maer** is t' dat sy t' wepgeren (wanneer hyse soekt / en geerne sijn Genade geuen wil) soo sal hy t' oock wederomme wepgeren / als sy hem soeken / ende geerne sijn Genade hebben souden. **Die** my veracht (seyd de Heere) sullen wederom van veracht worden.

1er. 5. 3. Mat. 5. 6.

Soekt / daerom segge ick / dewijle het noch dag is / op dat gy binden meugt: **Widit** / op dat gy verkrijgen meugt: **Hoozt** / op dat gy gelooven meugt: **Geloof** / op dat gy doen meugt / ende doet / op dat gy leuen meugt. **Want** wyt dat gehooz volgt het Geloove: **Wyt** den Geloove de gehoozsaemheyt: en op de gehoozsaemheyt de belofte.

1 Reg. 2. 30. De Verachtters Godts sullen weder van hem veracht worden, denker op. Rom. 10. 8. Gal. 5. 13. Mat. 7. 21. Io. 15. 14. Iac. 2. 14. 1 Cor. 7. 19. Io. 1. 13. Act. 2. 38. Rom. 3. 4. en 5. 17. en 10. 10. Gal. 3. 8. Mar. 16. 16. Io. 3. 36.

Ende wyt dier oorzaken wort t' oock den Geloove altemale in der Schrijft toe geepgent / gelijck de nientwe geboorte / de rechte boete / de repninge des herten / de gerechticheyt / die vooz Godt gelt / de Gebenedijdinge / de Saligheyt / ende dat eeuwige Leuen / want het den rechten Oorzpronck ende **Daer**moeder alles goeds is / als meer als genoeg verhaelt is.

Aengesien dit in desen deel den rechten epgentlijcken gront der Schrijft is / gelijck als wy hier in koztigheyt verklarert hebben / so moet gy immers alle bekennen / als dat allemoetwillige verachtters dooz t' exempel van desen Moordenaer in haren geheelen doen beschaemt worden / ende dat hy hare beschuldiger in den dag des Heeren zijn sal / gelijck de **H E E R E** oock seyt van den **D i n n i t e n** / ende van der **K o n i n g i n n e** wyt den **Z u p d e n**.

Mat. 12. 41.

Maer alle die Christis Woort hoozen / ende gelooven / haer dooz de kracht des Beloofts van geheelder herten tot Christum bekeeren. **Christum** met een onstraffelijck vzoome Leuen en vymoedige Belydinge vooz de geheele Wereld bekennen. **Sijn** Genade ende Barmhertigheyt met volken betrouwen soeken / &c. **Den**selfden is hy een heerlijck troostbeelt / ende een seer kostelijcke Balsam-olie / ende genesende salve in hare bedzoefde gewonde Conscientie geworden / daer aen sy Gods onmetelijke groote gunst / barmhertigheyt / ende liefde neffens allen waerachtigen boetverdiggen Sondaers / hoe lange ende zwaer sy oock gesondigt hebben / opentlijcken siew ende kennen mogen. **Op** dat sy haer Ziel en mits sulks dooz den Geloove vzeiden / ende aen Gods Genade / mits dat onse sondige Leuen / daer inne sy eertijds soo vleeschelijck gewandelt hebben / niet en vertzagen / want de **H E E R E** en heeft sijn Genade niet betoogen noch geseyt: **Heen** Moordenaer utwe sonden zijt te zwaer ende te vele / gy hebt oock al te lange gesondigt / maer

Met der herten geloofsten tot gerechticheyt en met den mond geschiede belijdinge tot saligheyt. Ro. 10. 9. Ioa. 3. 36. en 6. 47. en 7. 38. en 11. 27. Mt. 16. 21.

maer so heeft hy sijn nieuwe herte sagh / ende sijn belijdinge mont hoorde / heeft hy sijn gemade ober den armen bekommerden Sondær uytgestoet / heeft hem alle sijn sonden vergeven / ende geseyt: Weden sult gy met my in 't Paradijs zijn: Want die aen my geloof/heeft dat eeuwige Leven. Sept ook een Propheet: Als de ongerechtige hem af keert van sijnder ongerechtigheyt en doet gerechticheyt / so en wil ick alle sijn ongerechtigheden die hy gedaen heeft/niet meer gedenken.

Van der Sonderessen Geloove.

En Pharizeus (sept Lucas) badt Christus in sijn huys / en sette hem ter Casien. En siet een wijf in der stad/die een Sonderesse was/dat vernemende / blycht sy een glas met salben / en trat van achter tot sijne voeten / en weende / en begoft sijn voeten nat te maken met haren tranen / en met dat hanz haers hoofdes te droegen / en kuste sijn voeten / en salfoest met salbe.

Luc. 7. 36.

Hier leeten wy aen dese Sonderesse noch eenmael kennen / wat booz een herte en gemoet/blycht en leven een recht waerachtig Christen Geloove booz hem draegt. Sy was te voren met seven duphelen (so sy anders die Maria of Douthie geweest is / daer van alle Evangelisten verhalen) beseten ende leefde (so 't schijnt) na haers herten lust / want sy is een Sonderesse in der Schijst genoemt / soo lange haer de Heere uyt de dupsternissen in 't licht / ende van lengen tot der waerheyt niet en riep; maer alsoo heeft als sy 't Woort hoorde / heeft sy 't met voller begeerte in een open ende nieuwe Herte aengenomen. Waer booz (die een soo grooten Sonderesse was) tot een soo Doomen Boetverdigen Wyf geworden is / haer ongerecht / vleeschelijch herte / wodde so ontstrecken ende betoert / dat hare oogen liepen als de water-beerhens / dat sy oock des Heeren voeten daer mede nat maekte. Haer schoon gevlochten hanz maekte sy tot enen wisdoek / daer mede sy sijn Voeten droogde. Haer gierigheyt stof zy / want sy salde sijn Hoofst ende Doeten met so een diere Salve / daermede wel om drie hondert Penningen soude verhocht hebben. Haer hooverdig stout herte verootmoedigde sy / en socht niet den hoogsten Stoel aen de Casel / maer sy sat weemoediglijcken by des Heeren voeten / ende hoorde sijn Gebenedijde Woord.

Mat. 26. 6. Mar. 14. 3. Luc. 8. 2. en 10. 42. Ioa. 12. 3.

Dat rechte Geloove maekt gerechtich en vroom.

Doen dat de Pharizeus sag / murmureerde hy: Christus sprak tot hem: Simon / siet gy dit wijf wel? Ick den in u huys gekomen / en gy en hebt my geen water gegeven tot mijnen voeten / maer dese heeft mijn voeten genat met haer tranen / en heeftse met dat hanz haers hoofst gedroogt. Gy en hebt my gemen kus gegeven / maer dese / na dat sy hier gekomen is / en heeft niet afgelaten mijn voeten te kussen. Gy en hebt mijn hoofst oock niet gesalf / maer dese heeft met salbe mijn voeten gesalf. Daerom segge ick u: Veel sonden zijn haer quist gelaten / want sy heeft vele lief gehad. En sprak tot dat wijf / u sonden zijn

u vergeven / u Gelooft heeft u geholpen / gaet in vreden.

Lieve Lezer / hebt 'er acht op. Alle de hooverdige / pronhachtige / gierige / vleeschelijche / ende hoerachtige / die haer beroemen dat sy Christenen zijn / en sy ende zijn het niet (want sy betuygen met haer geheel gemoet / hert / zin ende leven / dat sy Christum haten ende vpadt zijn) worden dooz dese wedergeborene boetverdige Sonderesse in allen haren doen beschaemt / ende gestraft / want om dat sy geloofde soo wodde haer hooverdig / pzalig / stout hert daer mede in een ootmoedig / gebroken ende vernedert herte verandert. En dese seggen dat sy gelooven / noch eventuel heeft hare verbloekte stoutigheyt haren dwaesachtigen pronk ende prael / met Zyde / Flutweel ende kostelijche kleederen / met Gulden - Ringen / ketenen / Silber - Gorzenlen / Spelden ende knopen / met sonderlinge uytgepronchte Hemden / Halsdoecken / Huppen / kragen / Slujsen / Schoyeldoecken / Flutwelen - schoenen / Pantoffelen / ende diergelijche Behakshappen meer / (eplacen) noch mate noch eynde / niet achtende dat 'et de hooge Apostelen / Petrus en Paulus / alle Christenen wijven met klare uytgedruckte woorden afgeleert en verboden hebben. Woet 't nu den wijven verboden / hoe veel te meer dan den mannen die haer wijven booz gangers ende hoofden zijn. Willen noch al gelijktwel de gemeente Christi heeten.

Luc. 7. 44.

Prankerye der valscher Christenen.

Pracht en prael is allen Christenen verboden.

En pegetijck prael soo hoog (ja oock bliwjen noch wel meer) als hy betalen kan / de ene wil den anderen in dese verbande dwaeshepdt geerne te boben drijven of immers ten wepnigsten gelijck zijn / ende en denken niet dat 'er geschreven staet: En hebt niet lief de werelt / noch dat in der werelt is; Wie dat de werelt lief heeft in dien en is niet de liefde des Daders. Want alle wat in der werelt is / gelijck den lust des vleesch / den lust der oogen / ende dat hooverdige leven / en is niet van den Vader / maer van der werelt / ende de werelt vergaet ende sinen lust: Maer die Gods wille doet / die blijft in ewighheyt.

I Ioan. 3. 17.

Noch segge ick eenmael / dese Sonderesse wert geloovig / ende wert daer mede van sonden aen aen haer onswaer leelijch vleesch besneden / want den onreynen dupbel was daer uyt gezeven / als gehoort is. Maer wat booz een leelijche schandelijche onkuysheddt / hoerterpe ende overspel dat by veel Mannen ende Wijven / (die daer coemen dat sy gelooven) in alle steden ende Landen behonden wordt / weet die op het beste / dien 't alle naecht staet booz sinen oogen / is (eplacen) oock by den menschen eensdeels niet verborgen. Want het is openbaer / als dat de gehele werelt vol met hoeren ende Doeten / met Overspeelders ende Overspeelsters / met Sodomiten ende Boggers / met Bastarden en onwettelijche kinderen is: Ende is (eplacen) soo verre gekomen / datse in alle bypheet en vrede leven / niet tegensstaende dat Godt booz Moesen bevolen hadde dat beyde de Overspeelder ende de Overspeelster den doodt sterben souden. Dat 'er noch hoere noch hoerenjager onder Israal zijn en soude / ende dat de onrecht kinderen oock noch niet na dat tiende lidt in de Gemeente des Heeren

Italien, Hispanien ende selijc alle onse Kloosters zijn vol met alfulken Sodomiten en Boggers. Ioa. 16. 10. Deu. 22. 23. De Overspeelders moecten in de Wet serven, maer dat Evangelium en leert na alfulken abe maer het eyficht boete.

Exod. 22. 16.
Deut. 22. 18.
Wie een
Jonckvrouw
besliep in
Israël die
moestef te
wijve hou-
den.

komen en souder. Ende dat noch meer is / het was Godts openbare gebodt ende ordeninge / soo wanneer permant een Jonckvrouwe in Israël besliep / die noch niet verlost was / ende het woorde beboonden / dat hyse ten wijve nemen moeste soo bezre als 't haren vader betwilligen woude / ende en moghtfe niet verlaten sijn leef-dage / want hy hadse vernebert.

Och Leser denckt 'et na / wat dit laetste gebodt in hem besloten heeft. Sp roemen alle (hoe horrechtigh sy oock zijn) datse de greefelycke Israëlieten zijn / dat sy de waerheyt hebben / ende in Christus naem gedoopt zijn / en schamen hem evenwel niet / haer arme swaacke Susters / die met haer onder eenderlep Geloove / Doop / Aboudt-mael ende Godsdiensf begrepen staen / tot arme eerloofe / geschende sletten / tegen alle schyft ende Christelike liefde te maken / hoewel haer Godts eygen mont / ende dit aengetekende gebodt bevolen heeft (wanneer syse beslapen hebben) dat syse tot wijben sullen nemen / ende niet verlaten haer leef-dage. Wouden sy dit wat dieper nadencken / soo souder wel menigh haer schande na blijven / daer nu soo menigh goet mans kint soo ontfemelijck geschendt / en soo overmaten veel Jonck-vrouwen en Maegden van haer eere ende godden naem ontfet ende berooft woorden.

De waerheyt schrybe ick u in Christo / gy mooght 'et gelooven / soo gy wilt. Is 't dat gy een Christen zijt ende zijn wilt / ende gy eenigh arm kint met uwen listigen versoccken en aengeven in desen deel bezogen hebt (en soo gy anders ulde arme ziele niet verlieten en wilt) soo moet gysse ten wijve nemen / en niet verlaten noch van u stooten / want gy hebt haer vernedert / als gehoozt is. Siet / dat is des Heeren eygen Woordt en ordeninge: Alle die nu wetens ende willens dese ordeninge Godts verachten / en verstootten de geschof-fierde / ende trouwen een ander / die moeten immers bekennen hoe de eerste hare echte vrouwe booz Godt is / en niet de laetste. Gy vrouwenschenders / denckt na leere en wijsheyt.

Wilt gy nu seggen / als dat dit gebodt Israël aengaet / ende niet den Christenen / soo wil ick ten eersten dit gebraycht hebben / of gy u booz een Christen houdt of niet? Seght gy neen / soo doet als in u is / en verwacht dat oordeel / dat allen Godloosen die blypen Christen sijn / gedreyght is. Maer seght gy ja / soo is de saecke al gericht dat sy uwe vrouwe sijn moet. Want een Christen en moet soo niet met sijn arme suster leven / als dat hyse tot een hoere maken magh. Och neen : de schyft leert dat de Christenen Christus leden sijn / geen hoeren en boeven. Ick hoope immers dat ghy dese plompe reden wel verstaen kondt.

Ten tweeden brage ick / welke van beyden volcken dat heplighste of geschickste sijn sal / dat letterlijcke of dat geestelijcke? Seght gy dat letterlijcke / soo hebt gy Moses met sijn volck ende dienst boven Christus ende sijn volck verheven / dat openlijck tegen alle schyft is. Maer seght gy dat geestelijcke / so hebt gy de sake noch al eenmael gericht dat sy uwe vrouwe sijn moet / want moest dat letterlijcke sijn Susters niet tot hoeren maken / noch wepniger dat geestelijcke / die des Heeren

eygen lichamen / Broeders / Susters / Ge-slachte ende Bruydt sijn.

Ten derden brage ick / of dat gebodt / Gy sult lief-hebben uwen naesten gelijck u selven / niet alsoo wel den Christenen als Israël gegeven en is? Seght gy neen / soo hebt gy dat geheele Nieuwe Testament versaeclit / dat ons de selfde liefde soo geheel ernstelijck leert ende voozbraycht. Maer segt gy ja / soo segge ick ten derdenmael datse uwe vrouwe sijn moet : Want nademael gy haer tegen dat gebodt der liefden soo deertelijck vernedert hebt / soo leert u dat gebodt / dat gy haer wedertom vercreen / en vooz uwe echte vrouwe houden sult. Een pegelijck sie vooz hem / die geboden der liefden en verballen minnermeer / saligh sijn die / die-se recht waernemen ende in der vuyt wel na-komen.

Ten vierden brage ick / of oock eenigh mensche Godts gebodt met goedet conscientien overtreden of bzeken mach? Seght gy ja / soo verloochent gy de geheele schyft / die daer leert dat wy op des HEEREN wegen wandelen / en sijn geboden volgen sullen. Maer seght gy neen / als 't oock neen is / soo segge ick ten vierden mael / als datse u wijs is / en sijn moet / want het is Godts gebod / in der liefden vast gefondert / is 't dat gy een besla-pen hebt / dat gysse ten houtelijck nemen / en u leef-dage niet verlaten meugt / als gehoozt is.

Siet Leerer / hier hebt gy nu meer als lilaer wat u des Heeren woordt in desen deel leert en medebraycht. Ende soo gy noch soo Godloos blyvet / dat gy uws Heeren gebodt overtreet om uwer hoerterpen wille / de eene schendt en de andere neemt / wat dat u eynde ende oordeel sijn sal (is 't dat gy u anders niet van ge-heelder herten en betert) wil ick selve laten lesen.

Dit en schrybe ick hier daerom niet aldus / als dat permant / die 't eersdaeghs dooz ontwe-tenheyt gedaen heeft / sijn vrouwe (die hy daer na getrouwt heeft) verlaten sal / ende nemen de gerozumpcerde weder aen haer stede / geen-sins : want ick en twijfele niet / of de barmhertige vader false met genade obersten / die on-wetende misgrepen hebben / en nu voozraen den Heere vreesen / en geerne recht doen soude.

Maer hierom schrybe ick 't / om dat een pegelijck hem vooz sulcke schande wachten sal / des Heeren gebodt en de liefde wat dieper nadencken sal / en mercken hoe geheel en gantsch dat Christus by de geheele werelt veracht leyt. Want sy gemepnelijck (eplacen) alle met den anderen / Heeren / Dorsen / Popen / Mon-nicken / Edel / On-Edel / Borger en Hups-man (wepnigh uptgenomen) alsoo van hare verbande lusten gedreven woorden / datse de onbehoorlijke dwyvelsche schanden der bez-bloechter hoerberpen / met alsoo eenen brandt ende hittighheyt nasagen / gelijck de Wind-honden eenen Hase doen : sy bziesschen (sepdt Jeremias) na de hups-vrouwen van haren Naesten / gelijck de weeldige Hengsten doen. Dits niet en is 'er dat haer van desen verma-ledighden grootwel verschycken of beletten kan. Doch de aengeboren redelijcke aert der natu-eren / noch Moses met al sijn drypgementen / noch Propheeten / noch Apostelen / noch Christus Jesus selve / noch Hemel / noch Engel / noch Helle / noch dwyvel / noch leven / noch doodt. Als sy maer haer onkuische leelijcke lusten boe-ten mogen / soo is 't by haer wel gemaect.

Merckt
aerfelijck.

Deut. 23. 2.

Christenen
en moeten
niemand
schoffieren
noch on-
recht doen.

Math. 5. 10.
3 Cor. 3. 6.
Hebr. 3. 3. en
8. 8. en 10. 1.
De Christe-
nen behoo-
ren een volk
komen volk
te sijn.

Op de lief-
den des Naes-
ten dringt
ons de
schrift.

De geboden
der liefde en
vervalca
niet.

Godts orde-
ninge en ge-
boden en
willen niet
gebroken
ziju.

Rom. 1. 24.
1 Cor. 6. 10.
Gal. 5. 19.
Eph. 5. 5.
Apoc. 21. 8.
en 21. 15.

De geheele
weerelt is
vol met on-
verfel ende
hoerterye.

Jerem. 5. 8.

Alle haer gantsche neerftighepd keeren fp daer toe / bedriegen sommige met fubtilje liffige woorden / sommige met fchalkachtige beloften ende gaben / sommige met wijn dinken / dansen ende pdele liebekens / sommige met hoobereren / pzoncken / ende diergelijcke hare trecken meer / ja oock wel de sommige met tooverfche fuchten ende tranen / want neer fp flechts hare Goddeloofe aenflagen en boofe begerren konnen nakomen / foo is het bp haer enkel getwin ende byrugde. Maer dat fp den Almachtigen Godt daer mede ver- tooznen / fijn Heplige Woort overtreden / ha- ren naefen te fchande maken / de liefde bye- ken / dat echtelijcke bedde bediecken / Jonck- voutwen ende Maegden fchenden / onech- te kinderen winnen / haer arme Zielen eeu- wig verdoemen / en mogen fp niet om zo- gen / het heet met haer / dit is onfe part ende deel / en anders niet.

Sap. 1.7.
Dat oordeel der Schrift over alle overpoel- ders en hoerenjagen
Deu. 27. 21.
Job 24. 20.
Heb. 13. 4.
Ap. 11. 3.

Segge eventwel met Mofoe / alle die foo een godloofs wefen drijven / datfe van Godt ver- maledijft zijn / en al 't volk fal seggen: Amen. Met Job dat haer de Helle weg fal nemen gelijk de dozhept en hitte dat water des fneutgs verterren / met Paulo / datfe Godt verdoemen fal / ende met Joanne / dat haer part ende deel in den pool zijn fal / die van folfer en vper byand / welke de ewigwe doodt is: och datfe arme menschen toefagen en des Heeren Woort geloof den en waer namen.

En tweeden / schijve ick 't daerom / dat een pegelijck opwaek / van herten boete doe- fijnen voogleden: leelijke handel bitterlijck booz fijnen Godt betweene / op dat hp hem niet eeruwiglijck en verftoote / maer door fijns Soons bloed genadig zp: Niemand fijns nafen bed- de meer en bediecke / Jonckvoutwen noch Maegden en fchende / maer in alle eerbaer- hept met fijn Echte Egade wandele / de onge- houde hem van alle hoerterpe onthouden / en foo hp byand lijnd / een goede vrome voutwe in de vzeefe fijns Gods focke. Ende die mis- treden heeft ende noch geen ander genomen en heeft / dat die den vernederden verere / ende in Chriftelijcker liefden recht na des Heeren Woort weder wpt den dzeft helpe. Ende leeren also haren kinderen / ende kintz kinderen van geflachte tot geflachte / gelijk de Godvuchtige vrome Tobias fijnen lieben Soon gedaen heeft / seggende: Mijn Sone wacht u booz alle hoerterpe / ende en hout u tot geen anderen / dan tot utwer voutwen alleene.

Daerom leertmen om dat hem een yegelijck beteren fal

Tob. 4. 9.
1 Cor. 5. 15.

En weet gp niet (fepdt Paulus) dat utwe Lichamen Lidmaten Chrifti zijn? Salmen nu Chriftus Lidmaten nemen / en maken die tot Lidmaten eender Hoeren? Wat zp vzeze. Noeh op een ander plaetse: Dat is den wille Gods / utwe Hepliginge / dat gp u van hoerterpe onthout / ende dat een pegelijck fijn vat (dat is fijn Lichamen) weet in hepligmakinge en eere te befiten / en niet in luftziekten / als de Hepdenen die van God niet en weten / want God en heeft ons niet geropen tot onreynighepd / maer tot Hepligmakinge. Ja / goede Leerfer / daer be- hoort alsof eerbaer kupsch leben onder allen geloovigen gelepd te woorden / dat men niet eenmael / noch hepmelijck noch openbare van eenige overfpe / hoerterpe of onkupschepd bp eenige perfoonen (maer tot berrmaninge ende waerfchoutwinge) onder haer hooren of spze- ken en fal / want alsof betaemt den hepligen.

1 Tel. 4. j.
Merket welke een kuysheyt de Schrift van den Chri- sten eyft.
Ep. 4. 14.

En gelijk men nu veel boofachtige mannen bint / die (eplacen) veel fchamele herten jam- merlijck bedriegen / alsof bint men daer en te- gen oock twderom be- onbefchambe wijven en maegden / die menigmael de eerste oofake daer toe zijn / dat sulcke fchanden aen haer verfocht / ende bpwijlen oock bedriegen woorden. Ende hoewel haerder veel in 't werck niet en verballen / fo zynse eventwel daer fchuldig aen / dat fp haer met ander mannen ende gefellen fo gemeen maecken / foo een open gelaet met fingen / dansen / dinken / kuffen / boelen / pzoncken / pzaen / ende diergelijcke pdelheden ende grouwelen mer / toonen / daer mede fp dat vper der boofer lusten bp sommigen foo ontfieken / datfe niet af en laten foo lange fp verbyandt en zijn / als men sien mag.

Dat ydele open gelaet der wijven brengt men- nig tot eenen val.

Och hoe recht vermaent ons Sprach daer hp fept: Wacht u booz de boelerfche / op dat gp in haren strik niet en valt. En keert niet tot de Sangeresse / datfe u met haer aentrec- ken niet en vange. En fiet niet na de Jonck- voutwen op dat gp niet ontfieken en wozt. En hange u niet aen den Hoeren / op dat gp niet om dat utwe en komt. En gaert niet contz- om in der ftadt / ende en loopt niet door alle hoerken. Wendet u aengesicht van fchoone wijven / ende en fiet niet na de gedaente van andere voutwen / want fchoone wijven heb- ben menigen bedrogen / ende de boofe lusten ontfieken daer van / gelijk 't vper. En fit niet bp eens anders mans voutwe / en kuffte niet / noch en vraft oock niet met haer / op dat u her- te niet op haer en ontfieke / en u funne bespot woorden.

Ecc. 9. 3.

Maer nu bp also / dat de boozfepde wijven ende maegden recht geloovig waren / gelijk dese Sonderesse geweest is / wouden fp den Heere foo wel vzezen / datfe sulcke pdelheden / ende godloofe handelen wel fouden nae laten / niemant geen stricken fpawen / noch oofake tot den quaden geben / in alle eerbaerhepd ende tucht wel wandelen / alle onnutte pzon- kerpen ende pzael wel miyden / en geen an- der kleederen maken of begeeren / dan haer tot nooddijftighepd ende dagelijckfchen ar- bepd / oofaer ende bequaem waren: Want fp haer als dan in de Afgodfche Tempelen ende onnutte gasterpen / daeromme sulcke groote pacht ende pzonckerpe gemeenlijck gedaen wozt / wepnig wouden laten sien ende vinden.

Waer geloo- ve is daer is 't al recht en is nieu geworden.

Om de ker- ken en merkten, ook om de gasterpen wort den gemeene prael ge- maakt.

De Sonderesse vercierde haer ziele van kin- nen en niet haer vleesch van buyten / want fp geloofde / maer dese pzoncken haer vleesch van buyten / ende niet haer ziele van binnen / want fp en gelooven niet.

De Sonderesse fuchte en tweende / verfchrik- te booz des H. G. E. R. E. M. toorn en oordeel / want fp fagh hoe fp mishandelt ende gefondigt hadde / maer dese laghen ende fingen / dan- sen ende fpzingen / ende sien haer zware mis- handelingen en groote fonden niet / en vzezen oock daerom des H. G. E. R. E. M. toekomende oordeel en toorn niet.

De Sonderesse was medelijdig ende barm- hertig / falde des Heeren hooft ende voe- ten / ende hadde den rechten Gods- dienst ge- bonden. Maer dese zijn onbarmhertig ende woert / ende en kennen geen den Gods- dienst / dan tot kercken te loopen / Wptwater te ont- fangen / keersen en Waslichten / den blinden bloc.

bloeken en beelden te offeren / Wiffen en Despers te hooeren / den verfozbenen Hepligen om hulpe aen te roepen / eens ofte tweemaal des Jaers hare afgodische / djonckene en hoerachtige Dapen te Biechten / haer grouwel Dood ende Absolutien te ontfangen / en diergelijke superstieten en bedriegpen meer.

De Sondareffe socht 't geselschap der gerechtigten / maer dese soecken 't geselschap der ongerechtigten / komen by malkanderen om alle soetheit te hanteeren : Nemen haren naasten sijn goet geruchte / saem-rooden ende achter-klappen / seggen alle schaemte ende schande van malkanderen / spzeeken van kostelijck Pups-raet / Pupsen / Goeden ende schoone Gesellen / Mans ende Klederen. Somma / haer werck getuygt openbaer / als dat sy dat geloove der Sondareffe niet en hebben / ende in der gerechtigten gemeynschap niet en sijn.

Veler Wijven bykomst is goddeloos.

Die Godt niet en vreesen , zijn dickwils fortien in de Schrift genoemt. De gantsche Wereldt is verdorven.

De Sondareffe sat by Chzistus voeten / en hoorde sijn heplige Wooydt / maer desen hare Leeraers / die haer de ooren kittelen konnen / ende alsoo Brediken als sy 't geerne hebben en hooeren willen. Wat wil ick veel seggen : Het is (O Godt) alsoo verdozpen / datmen over alle de geheele Wereldt niet en blind dan sotten ende sottinnen (ick meene geestelijck) doobe ooren / onberstandige herten / ende dat de blinden den blinden alsoo leyden / dat sy alle met den anderen (soo sy anders geen gesichte en krijgen) in den put des eentwigen doods vallen moeten / so wy 't anders gelooven recht te sijn / dat ons des Heeren mondt geleert heeft. Want het is doch al enckel valsche Leere / valsche Sacramenten / valschen Gods-dienst / enckel ongeloohe / ende ydel vleeschelijck leven / al waertmen hem wend en keert.

Diet / Leefer / hier merckt nu / hoe geheel bezet dat de Sondareffe met haer geloove ende leven nae haer bekehringe / van dat geloove en leven deser Wereldt verscheyden is. Sy sijn de Sondareffe booz der bekehringe gelijck / ende niet nae de bekeringe. Ende of mi soodanige geloovigh sijn / wil ick den berstandigen Leefer met des H C E N D eppen Geest en Wooyt laten nadencken.

Ick weet getwis / dat een stout hooberdigh mensch geen Chzisten en is / hy zy oock wie hy zy : Een gierigh eppensdoeckelijck mensche geen Chzisten en is : Een djoncken gulsigh mensch geen Chzisten en is : Een onsuwber hoerachtigh mensch geen Chzisten en is : Een hartig nijdigh mensch geen Chzisten en is : Een ongehoozsaemigh afgodisch mensch geen Chzisten en is : Een valsch leugenachtigh mensch geen Chzisten en is : Een ontrouw diesachtigh mensch geen Chzisten en is : Een saemrooovig achtteklappigh mensch geen Chzisten en is : noch oock een bloedig / onbarmhertig / wyeet mensch geen Chzisten en is / of sy al schoon hondertmaal gedoopt waren / ende alle dagen tot des H C E N D Wooyt gingen. Want niet de Sacramenten of tekenen / gelijck Doop ende Abontmael / maer dat oprecht Chzistelijck geloove met sijn onstraffelijcke byome byuchten in de Sacramenten afgebeeldt / maecht een waerachtigh Chzisten / ende heeft belofte tot het leven / ende op noch veel andere plaetsen meer.

Hier en gelden oock noch Wiffen / noch Wy-water / noch bueren / noch kranfen lesen / noch Biechten / noch Absolveren. Hier gelt

alleen een geloovigh / gebzookten / berflagen Geest ende gemoet / een boetveerdigh verandert nieuwt herte / een afgestozben byoom leven na der waerheyt / soo een biechte ende boete is 't geweest / die dese Sondareffe gedaen heeft. Sp heeft oock van sonden aen gehoozt : Al sonden sijn u vergeben / u geloove heeft u geholpen / gaet in byeden.

Hier merckt hoedanigh der Sondareffe biechte, boete, ablutie geweest sijn.

Maer de grouwel-biecht der ooren / die soo hooge by de Wereldt getogen woort / en is niet van enckel huychelpe / een menschelijcke gerechticheit ende superstitie / een openbaer bedroggh der ongeloooviger zielen / een valsch betrouwen der onboetveerdiger Sondaren / ende een subtyl bedaght gewin der gieriger Dapen / daer mede sy rechte biechte ende boete verstootten ende de geheele Wereldt in haer roeckeloos godloose leven sterken en boozsaen.

De orbiecht is godloos ende vervloect.

Maer wilt gy een rechte biechte ende boete doen / ende een rechte absolutie van utwen Godt ontfangen / so trect tot hem met een geloovigh / boetveerdigh / verandert herte / met een weemoedigh geslagen / beroert gemoet / laet af van sonden / doet gelijck ende recht utwe naasten / bemint / helpt / dient / strafte ende troost hem / ende is 't dat gy tegen hem gefondicht hebt / ofte ergens in verhozt / dat selve biecht en verzoeght hem. Diet / dat is de eenige en rechte boete ende biechte / die u utwe Heeren Wooydt geleert heeft. De lieve H C E N D gonne u dat gys recht verstaen / ende in der daet wel nae komen moght.

De rechte biechte ende boete.

Bidde ende begeerte dan hier mede aen u Wijben alle in 't gemeyn / booz de barmherticheit des Heeren / set u doch dese arme bedroefde Sondareffe tot een Wooyderdt / ende volghet haer geloove na. Verootmoedighet u booz den Heere ende strafte alle utwe gierichheit / hooberdpe / onsuwberheit ende alle quaet / laet alle utwe gedachten suwber ende reyn sijn / alle utwe wooyden bescheyden ende met Lout bekruyt. Ende alle wat gy doet dat doet in den naem ende byese des Heeren Jesu. En berriert u niet met Gout ende Silber / met kostelijcke Peerlen ende Papp-biechten / noch met duere curieuse Klederen : maer gebzuyckt Kledinghe die den Gods-dienstigen betaemt / ende u yoffstelijck is tot den arbept. Zijt gehoozsaem utwe Pupsheeren in alle billijcke saeken / op dat oock die die noch niet en gelooven / booz utwe oprechte byome conbersatie / sonder 't Wooydt mogen gewonnen wooyden / als Petrus seyd.

Col 4. 5. Col 3. 17. 1 Ti. 2. 9. 1 Pet. 2. 9. Col. 3. 18. Eph. 5. 21. 1 Pet. 3. 1.

Blijft binnen utwe Huse ende Dooyten / ten zy dat gy wat noodlijcks hebt te bestieren / gelijck bootschappen upt te richten / den noodt dzuftigen te dienen / des H C E N D Wooydt te hooeren / ofte sijn Heplige Sacramenten te gebzuycken / Et. Heemt utwe be-roepinge / Kinderen / Pupsen / Pupsgefinnen / en al wat u bevolen is / wel waer / ende wandelt in allen dingen / gelijck dese arme Sondareffe nae haere Bekeringe gedaen heeft / op dat gy rechte Dochteren Sara / geloovige Wijben / Zusters Chzisti / ende Erfgemamen des toekomenden Levens sijn mooght : Wooyt dat Genaeden-rijcke Wooydt / te werten : Uwe sonden sijn u vergeben / u geloove heeft utw geholpen / gaet in byeden.

De Christelijcke Vroeden haeren behoeren haer weynigh te laten sien. 1 Ti. 5. 2. Tit. 2. 4. 1 Pet. 3. 6.

Matt. 18. 21. Marci 16. 14. Ioan. 1. 47. en 3. 2. en 6. 67. en 7. 17.

Van dat Geloove des Cananeetschen Vrouwen.

Jesus (seft Mattheus) ontweck van daer/ ende quam in den Landen van Cyprus en Sidon: Ende siet een Cananeetische Vrouw ginch upt der selver eynden/ en riep hem nae/ ende sprack. Och **H E E N E** ggn Soone Davids ontfermt u mijnder/ want mijn Dochter wordt geheel seer van den Dupbel geplaeget. Ende hy en antwoorde haer niet ten woordt. Doen traden sijn Jongeren tot hem/ baden hem en seyden/ laetse doch van u/ want sy roept ons nae. Maer hy antwoorde/ ende sprack: Ick en ben niet gesonden dan alleen tot de verlooren Schapen van 't huyse Israël. Maer sy quam ende viel vooz hem neder/ ende sprack: Heere helpt my. Hy antwoorde/ ende septe: 't En is niet goedt dat men den kinderen dat Wrood nemen ende den honden toewerpen sal. Sy sprack ja Heere/ de honden eeten ook van de krummings/ die van haerder Heeren Tafelen vallen. Doen antwoorde Jesus ende septe tot haer: O Vrouw/ groot is u Geloove/ u geschiede slechts als gy wilt. En haer Dochter wert gefont tot de selve ure.

Mat. 15. 22.
Mar. 7. 26.
Een recht-geloove hoe wel het niet van stonden aen verhoort en wort soo en verlaget evenwel daarom niet.

Hier hebt gy wederom noch een seer schoon exempel ende voorbeeld van een oprecht Chyristen Geloove. Want doch dese Vrouw vernam/ hoe krachtelijken dat Chyristus de genade leerde. Hoorde daer beneffens dat hy al dede wat hy slechts woude. Warmhertighede ende liefde oeffende/ ende dat hy niemand ongetroost en liet henen gaen/ daerom is sy bymoedelijk tot hem aengetreden/ aen sijn Genade/Warmhertighede/liefde en sterke kracht niet mishouende/ hoe wel sy noch ten eersten noch ten tweedeumaal van hem verhooyt en wert: Volstandig blyvende/ hepde in haer Geloove ende bidden/ met soo een begeerten datse als een arm houdelien van de Geestelijke byraken zijnder warmhertighede genteren/ ende hulpe vooz haer ellendige Dochter (die so jammerlijken van den Dupbel gequict worde) krijgen mogte. Ja sy heeft alsoo een Geloove/ alsoo een bestandigheyt/ ootmoedighede ende byzomighede bewesen dat de Heere tot haer septe: O Vrouw/ groot is u Geloove/ u geschiede alsoo gy wilt.

Getrouwe Leester/ neemt waer/ woude men dese Vrouw in haer Geloove en Byzichten met Chyristelijken oogen recht aensien/ so soudemen bysonder in twee merckelijke stucken treffelijck van haer gelycet worden. Want dewijle (segge ick) datse hoorde dat de **H E E N E** enckel Warmhertighede ende Genade/ boete ende betersinge des levens leerde/ dat rijcke Gods predilte/ de dooden verwekte/ de blinde siede machte/ de doode hoorende/ de kreupele gaende/ de Melactschen tepuigde/ de krancken genas/ ende de oncryste Geesten upt dreef: Dat hy de Schyistgeleerden/ Pharizeen/ ende dat genene volck van haer ongelooove/ verkeertheit/ blinde huychelde/ ende vleeschelijche leven bestrafte/ ende betrugde/ dat hy de Propheet en Messias was/ die in de Wet ende Propheeten beloofte was. Daer mede hy dat gehele Juida/

t'samen met de aenstootende Landen seer beroert machte/ soo is haer byzoutelijche herte en gemoet dooz afsulcke getupchenissen/ wonderbaden/ leeringen/ ende dienften der liefden alsoo tot hem gheert/ datse gheerlijck aen sijn barmhertighede/ macht/ goedighede en genade niet en twijfelde. Is daerom niet voldere begeerten in een seker ende gewis geloove tot hem gegarn/ hem van geheelder herten toe betrouwende/ dat hy haer hare ootmoedige bede niet afflaen/ maer genadelijcken nae komen en doen soude. Sy heeft ook vercregen datse begeerde.

Sy hoorde ende geloofde/ sy sag ende bekende/ maer dese onsmuige lieden laten haer dincken datse geloovige Chyristen zijn/ ende zijn nae mijn verstant/ noch ongeloviger/ blinder/ verstockter/ en erger/ als de openbare Turken/ Tartaren/ of eenige andere onbekende Hedenen zijn. Het werck geeft getuygenis dat ick de waerheit schrybe. Ende en mogense met geen Godsalige middelen/ en dienften/ noch met eenige leeren ende vermanen/ noch met dat onbestraffelijcke byzome Leven/ ende ontschuldige bloet der Helygen (dat dagelijck vooz haer oogen vergoten wort) daer henen bewegen/ dat sy de waerheit willen hooren of gehoozfact zijn/ gelyck oock van 't Geloove des Moordenaers boven eens deels geroert is.

Daer wort by der Predikanten en Papen Christenen alsoo geleest/ dat ik niet en weet hoe 't eenige Heydens erger maken konnen.

De verkeerde willen door geen middelen geholpen zijn.

De beroerte ende leere des Helygen Godlijken Woordt hebben wy gehad in Duytsche Landen van veel jaren af/ ende dat noch alle dage al meer ende meer/ in alsoo een kracht en klacht dat sy 't met handen mogen tasten/ dat het des Heeren binger en werck is. Want de hooverdige woorden ootmoedig/ de gierige insde/ de dionkene nuchteren/ de onsupbere kuytsch/ &c. En dozben niet een gedachte woord of werck toe laten/ dat des Heeren wille/ Woord of Geste contrarie is/ en woort niet alsoo een gewisshede van haer gebat/ datse oock niet en byesen Vader en Moeder/ Man/Wijf ende kinderen/ Goedt en Bloedt daer vooz te laten ende gewillig in den doot treden/ want veel woorden om verbandt/ veel om verdienlic/ veel met den zweerde om gerecht/ veel om gebangen/ gebannen ende haer goeden gerooft/ noch gelde by dese verstockte menschen al gelyke veel: Als men slechts septe/ (als 'er een arm onmoosel Schaep geslachtet is) het was een Wederdooper/ so is 't al recht gemaect/ en byagen niet eenmael na/ wat hy doch vooz beweeringe en schyisten gehad heeft/ of wat hy vooz een wandelinge en leven geboert heeft/ ende of hy peimand leet gedaen heeft of niet: En achten noch en gedencken oock niet als dat 'et een sonderlinge werck en kracht zijn moet/ dat eendert so gheelijck van al sijn dionken dinken/ hoereren/ pzonkerpe/ prael/ ydelheden/ leelijke leugenen/ vleeschelijc leven en van alle sijn Afgoderpe afzingt/ ende wederom in alle soberheede/ kuytschep/ ootmoedighede/ byzomighede/ waerheit/ ende in den rechten Godsdienst in dzingt/ daerom men soo overmaten veel schame en schande hooren/ soo veel vervolginge en jammer lijden/ en oock so dikwils met den doot en bloot betalen moet/ als gy sien moogt.

Dat Woort bewijst in onse Nederlanden aen velen sijn kracht.

Dat Woort wort in onse Nederlanden van velen hooge bewaert.

Daer en wort niet anders met des Heeren volck gelevet dan of sy van hem verbanen waren.

Wozt 'er een dief ter Galgen gelept/ of een Moordenact gerabzaekt/ of eenig ander Misdadert met een sonderlinge zware Doodt gestraft/

kracht / een pegelijck vzaecht wat hy gedaen heeft: En woerde oock van den rechtters niet verwesen / so lange sy den gront en waerheyt zyns misdaets niet recht verstaen en hebben. Daer wannere een onnoosel boeddeerdigh Christen (dien de barmhertige Heere upt dat boose Godloose wesen der sonden geholpen / ende op den wegh des vzedes beroepen heeft) van den Paven ende Pzedicanten aengevragt / booz haer gericht gestelt woerd / en achten sy 't niet weerdigh / om recht van hem te ondersoeken / welke oorsaken ende schyften hem daer toe bewegen / dat hy sijn Paven ende Pzedicanten niet hooren en wil: sijn linden niet doopen laten en wil: haer kerkien dienst niet genieten en wil: met haer noch suppen noch eten / en den Dupvel dienen en wil: En begeren oock niet te weten / waerom hy sijn leven gebeter / ende Christus doop ontfangen heeft / oft wat hem dzingt dat hy soo geerne booz sijn geloove steruen ende lijden wil. Vragen slechts alleen of hy gedoopt is? Sepdt hy ja / so is de sententie als gewesen / dat hy steruen moet.

Ende alle die van sulcken grooten wonderwerck des Almachtigen grooten Godts sien of hooren / dat so een arm ongeleert mensche (jae oock by wijlen wel arme swache wijuen en vzaeghen) also in Godt bevesticht is / dat hem noch stercken / noch Beul / noch vper / noch water / noch strick / noch sweert / noch leven / noch doodt en verschycken / ende van sijn geloove afzingen kan / vragen niet eenmael na wat hy gedaen heeft? Of hy oock seden ende landen bezaden heeft? Ander lieden goet ende bloet genomen heeft: pemants Dochteren ofte Wijuen gesehendt heeft? En of hy al bezeten heeft / dat met des H E E N Woordt / oft niet de gemeyne eerbachheit / ende natuurlijke redelijckheit niet bestaen en konde? Och neen / so veel bescheydenheyt en liefde en bintmen niet. Alleen slechts als hy zyns H E E N Woordt heeft en geloof / sijn bevel en ordeninge in rechter gehoofzaemheyt na komt / ende geerne sijn arme swache leden na der waerheyt schycken wil / moet hy der Heeren op-roer / der Beleerden ketter / ende by het gemeyn volck also gerichtet zyn / dat hy so een herde straffe ende sware doodt wel waerd is. Diet / also heeft de moorzadige bloetgierige Dupvel / dooz sijn Paven en Pzedicanten (die Godt) de gehele werelt bedrogen. Ja dat er oock onder hondert dupsent (vzeese ick) nauwe een gebonden en woerd / die alsulcken dapperen hasten geloove / gehoofzaemheyt / vpmoedigheyt / kracht / groot lijden ende smadelijcken doodt also ter herten neemt / dat hy sijn leelijcke ongelooove / schandige boofheyt en moetwillige vleeschelike leven een mael begint na te dencken / of aen sijnder Pzedicanten leere / Sacramenten / leven ende Gods dienst te twiffelen. Och hoe recht heeft de Pzopheet gesept: De oprechte heylige lieden woerden wegh genomen / ende niemande en acht haer op: immer en kander onder den geheelen Hemel geen boofer verstockter ongelooove / geen verkeerder verachtighe / geen versteruiger moetwilligheyt / geen verdoemelijcker onfirmigheyt / noch geen vermaledijder Godloofer wesen bevonden woerden dan wy hier vertelt hebben.

Komt 'er een getoep van strijgh ende knechten / soo is 't al bezeeft wat binnen den lande is / groot ende kleyn / Bogger en Puffman / hoopen harnas / waerken / ende setten haer in tegenweer / also veel als in haer is. Ofte hooren sy van diezen tijdt ende pessilentie / soo beven sy alle die verstant hebben. Komt 'er oock een tijdinge van ruste en vrede / van welbaert ende geluck des Landts / soo herblifden sy hen alle die dat hooren. Ende nu laet de groote Heere Christus Jesus sijn Trompetten blaesen / ende sijn Trommelen slaen / waerschout ons in getrouwer liefden / dooz alle sijn Apostelen ende Pzopheten / booz des Dupvels listige bedroghe ende schalcken aenloop / ende dat sy allen den doodt moeten steruen / die hem volgen ende gehoofzaem zyn. Wepnigh woerden 'er eventwel gebonden / die dat Harnas Godts aantrecken / op des Satans heymelijcke insluppen waken / ende haer in tegenweer setten. Sy loopen hem alle gewillighlijcken in de handen / beyde mannen ende vzuuwen / ende doen met volder begerren wat hem behaerelijck is. Ende die dat niet en doen / mogen op veel vzeoffenisse ende jammerg wachten.

Is daer beneffens openbaer / als dat die vrouwelijcke sware pessilentie der valscher leere de gehele werelt versint / en dat het vpoedt der zielen booz alle hongertige conscienten dooz dat nijdige roepen en leugenachtige schyben der Slangisschen Pzedicanten seer diere is / ende wepnigh zijnder (eplacen) die daerom suchten ende weenen.

Oock woerd ons de eeuwighe genade / barmhertigheyt / gonst / Heerlijckheyt / rijck / en vrede Christi aengeboden / maer onse ooren zyn dick getwoeden / onse herten versteenicht / ende onse verkeerde boofheyt en wafte niet. Doo en heeft dit getrouwe Vrouwen niet gedaen / maer sy heeft (segge ick) gehoort ende geloof / sijn groote wonderdaden gesien / en sijn kracht bekent / hadt daerom met betrouwen / ende verkreegh dat sy begerde / want sy geloofde Christo van hetten / ende en twiffelde aen sijn genade niet.

En tweeden / soo vermaentse oock alle zonne Vaders ende Moeders / datse een Christelijcke sozge booz de saligheyt haerder kinderen dzaen sullen / daer mede datse soo getrouwelijck booz haer besetene Dochter gebeden heeft / niet aflatende / soo lange sy niet van hem verhoort en woerde. Want dat en sal my niet faelieren / is 't dat ick een recht Christen ben / soo zyn oock alle mijne wercken booz God en mijnen Naesten met 'er liefden een. Want Godt (upt wiens woerd een Christen geboden woerd) sepd Joannes / is de liefde. En dat de haerder en sijn gebaerde van eenderleer aert en sijn zyn / is klaerder als den lieuen dagh is.

Soecke ick nu dan mijns Vekten prijs van herten / ende heb ick lief de saligheyt van mijnen naesten / die ick veel mijn leefdage niet gesien en hebbe / hoe veel te meet sal ick dan lief hebben de saligheyt van mijne lieve kinderen / die my Godt gegeven heeft / die upt mijn eppen lendenen gegaen zyn / en mijn natuurlijke vleesch ende bloet zyn. Op dat de groote Heere van haer gepresen / ende sijn eere aen haer magh hebben eeuwigelijck.

Ja ik en twiffele daer niet aen / dat ick schynbe / schrybe ick upt dat gewisse getuigenisse mijnder

De Christenen en achmen niet waerdig, dat men haer sake grondeelijck onder-vragende, recht na der schrift proeven sal.

De Christenen sententie en recht is door Antichristus dienaers voor lange jaren al gewesena.

Wie hem van het boose afkeert (syt de Propheet) die moet yegelijcks roof zyn.

Noch liiden, noch bloet der heyligen, en magh den verkeerden beweghen.

Ed. 56. 13.

Sy vreefen alle dat sienlijck, ende tijdelijck, en niet dat on-sienlijck en eettwigh.

Tegen des Dayvels aenloop rusten hen weynig. Eph. 6. 11. 1 Tel. 5. 6.

Groot is de geestelike pessilentie, ende daerom tijdt op aerd.

Godts wedergeboorene zyn sijnder aerd.

mijnder epgender conſcientien / recht als booz onſen Godt (daer ick booz ſta) dat alle rechtgeloobige baders ende moeders alſoo neffens hare kinderen ge ſint zijn dat ſyſe hondertmael liever ſouden ſien zitten om dat Woord Gods ende ſijn getugheniſſe in eenen diepen duſtteren Kerker / dan by den verlepdiſchen Dapen in der Afgoden Kerken / of by den djonkenen bolten in de Berbergen / of by de bergaderingen der ſpotters / die des Heeren Naem verachten / ende ſijn Heplige Woordt haten ende vband zijn.

Hondertmael liever dat ſy met gebonden handen ende geboepde voeten ſouden geſleept worden om des Heeren waerheyt booz Heeren ende Dozſten / dan dat ſy aen rijke gefellen en Jonkvrouwen ſouden hylſiken / die Godt niet en bzeſen / ende op des Heeren wegen niet en wandelen / en alſoo in heerlijker pzaacht / met Pijpen / en Crommelen / Luyten ende Camborſſien / met veel wijs ende biets bedanſt / beſongen en beſpeelt worden.

Hondertmael liever dat ſy van den hoofde tot den voeten om des Heeren Glorie en Hepligen Daerns wille ſouden gegeeſelt worden / dan dat ſy haer ſouden pzoncken met zyde en ſtuweel / met gout en ſilber / met koſtelijke geſtrijpt en geſnedene klederen / en met diergelijche pdelheden en veel pzonckerpen meer.

Ja hondertduſentmael liever dat ſy om der gerechtigheys wille ten lande ſouden woorden uyt gebaumen / aen ſtocken en palen berennen / in 't water verdiencken / of op een ras ſitten en ſalig worden / dan dat ſy bukten God in alle weelden en vleſchelijche luſten ſouden leven / keperen en kioningen zju / ende alſo verdoemt worden.

Wee alle die / ja wee die / die alſoo neffens haer kinderen met gefint en zijn / want is 't dat ick haer vleſch alſoo beminne / dat ſy niet haer ſouden dooz de vingeren ſien / de overtreddinge aen den jongen met der toeden / en aen den jarigen met der tongen niet en ſtraffe / haer des Heeren wegen niet en leere / niet met een onſtaffelijck leven booz en ga / op Chriſtum en ſijn Woord / Opdeninge / Geboden en Doozbeeld enachts en des daegs niet en wiſſe / en haer ſaligheyt uyt dat alder binnenſte mijnder zielen niet en ſoche / ſoo en ſal ick mijn ſtraffe niet ontgaen / want haer zielen en bloet / verdoemeniſſe ende doodt / ſullen van my als van eenen ſtonnen en blinden wachtet in des Heeren dag geſocht worden.

Dat alle Chriſtne Vaders en Moeders als een ſcherp doozbijtig ſont / als een lichtende lanternne / en als de onbeſtraffelijche trouwe Leraers / een pegelijck in ſijn epgen huys zijn ſal / leert de Chriſtelijcke aerd in alle klaccheydt. De Hooge Prieſter Eli moeſt ſijn ſchuld draagen / om dat hy ſijn kinderen niet genoeg geſtraft en hadde.

Sie ick mijns naeffen Ofſe of Ezel dwaalen / ſo moet ick hem weder te huys bzingen / of tot ſijnen beſten ophouden / gelijk ons Moſes leert / behoore ick nu neffens eens andere onredelijcke beest alſo geſchikt te zijn / hoe veel te meer dan neffens de zielen mijn epgender kinderen / die ſo geerne dooz haer jonge vleſch (daer niet goets in en woont) verbijſteren / en van den weg der waerheyt dwaalen willen.

Sie ick ook mijns naeffen Ofſe of Ezel in eenen put vallen / of dat hy op den weg onder

ſijnen laſt leyt / ſoo en laet ick niet af / tot dat hy geholpen is / hoe veel te meer ſal ick dan ſozge booz mijn kinderen dzagen / die ick booz mijn oogen ſie / dat ſy dooz den vergiftigen Slangen aerd onder de zware packen haerder ſonden lingen / en ſo ſy met met geheelder eruiſt dooz beſtraffinge / onderwijſinge en berma-ninge in der genaden waergenomen en woorden / na den Heſchen put des eeuwigen doods toe vallen.

Noch eenmael : Sie ik mijns naeffen huys bernem en ſijn goeden bergaen / bilck is 't dat ick neerſtig ben / dat ick den brandt bluffchen / en de goeden (ſo bezze my moegelijken is) be-rogen mag / noch veel bilckier is 't / dat ik dat quade vper der boofer begeerten met de wa-teren des Hepligen Woordts aen mijn kinderen bluffche / en de Hemeliſche goeden (ſo veel als in my is) trouwelijken aen haer betware ende waerneme.

De Heplige Schriſt leert / dat Godt die her-ten dooz het Geloobe repnigt / dat het Geloobe herkomt uyt dat gehooz / en uyt het Geloobe de gerechtigheyt / Ec. Daerom ſie een vegelijck wel doe (ſo hy anders ſijne kinderen kieſt na der waerheyt) dat hy haer des HEE-RE-ſ Woord (ſo haest ſy ooren krijgen om te hooeren / en herten om te verſtaen) recht ende repn booz dzage / op den weg der waerheyt ſtiere / en een neerſtig opſien op alle hare gan-gen hebbe / dat ſy den Heere haren Godt van jonks op mogen leeren kennen / bzeſen / lief-hebben / eeren / dancken en dienen / op dat de aengeborene boofe aerd der ſonden in haer niet en regneren / noch tot eeuwiger ſchanden haerder armer zielen de oberhand en neme.

Moſes leerde Iſraël en ſepde / dat deſe woorden in utwer herten en in utwer zielen / en bintſe booz een teeken op utwe handen / dat ſy u een gedenkteeken zijn booz utwe oogen / en leertſe utwen kinderen (merckt) dat gy daer van vzecht / als gy in utwen huysen ſie / op den weg gaet / ligt of opſtaet / en ſchrijſte aen de poſten van utwen huysen / en aen utwen poort-ten / op dat gy en utwe kinderen lange mooyt leven in 't Land / dat de Heere utwen Vadersen gezworen heeft haer te geven / alſo lange als de dagen des Hemels op Werden zijn ſullen.

Noch op een ander plaetſe ſeyt hy : Als utwe kinderen ſeggen ſullen : Wat bedieden ons deſe zeden en gerechtigheden / die wy hier houden en doen ? So ſult gy ſo tot haer ſeggen : Onſe Vadersen waren knechten in Egyptenland / en de HEE-RE heeftſe uptgelept met een ſtercke hant / en uytgerekten arm / Ec.

Ook gebood Joſua Iſraël dooz des HEE-RE-ſ bevel / en ſepde : Gaet henen booz de Arke des HEE-RE-ſ utwe Gods midden in der Jordanen / en een pegelijck (der man-nen waren twalef met elkes geſlachte een) ne-menen eenen ſteen op ſijne ſchouderen na dat getal van den ſtammen der kinderen Iſraels / dat ſy een teeken zijn onder u / want meer dan hier namaels utwe kinderen haren Vadersen dzagen ſullen : Wat bedieden deſe ſteenen daer ? Dat gy haer dan ſeggen ſult : Dat hem dat water der Jordanen booz de Arke des Verbonds des HEE-RE-ſ gedepyt heeft / doen ſy booz de Jordanen gingen / dat deſe ſteenen den kinde-ten Iſraels tot een eeuwig gedachteniſſe zijn.

Deu. 21. 1. Ex. 23. 4.

Act. 17. 9. Rom. 10. 7. en 3. 21. en 5. 1.

Trouwelijck behoortmen ſijn kinderen waer te nemen.

Moſes bevel dat men ſijn kinderen des Heeren Gebodt leeren ſal. Deu. 6. 6. en 11. 18.

Ex. 12. 16. en 13. 14.

Dat bevel Joſue aen Iſraël.

Joſu. 4. 5.

De Geloovige Ouderen loecken haer kinderen ſaligheyt het ga ook haren vleſche ſoo het ga. Pl. 1. 23.

De Geloovige hebben haer kinderen lief in Godt. Soo niet ſullen ſy haer ſtraffe niet ontloopen.

Alle Chriſt-geloovige Vaders en Moeders ſullen haer der eygen huysen Leraers zijn. 1 Reg. 1. 27. en 4. 13.

Deu. 21. 1.

Rom. 7. 18.

Siet!

Diet/meerde Lezer / aldus moeste dat letter-
lycke Aftaal van joncks op sijne kinderen lee-
ren / ende haer alle de weldaden ende groote
wonder-wercken des Heeren voorszonden / die
aen haer ende aen haer Vadersen geschiet
waren / op dat sy den Heere moghten bzeesen /
lief-hebben / ende dienen al haer leef-dage /
en also de benedictie ontfangen / en de maledic-
tien ontgaen / die in der Wet begrepen waren.

Deut. 3. 12.
Lev. 27. 1.

In gelijcker maeten oock top. Is't dat top
Christum te recht bekennen / ende aen sijn
Woorde gelooven / ende begeeren dat weerdi-
ge lustige Landt met onsen kinderen te ont-
fangen / ende eeuwig in der genaden te be-
erven / 't welck sy den sijnen met sijn eegen
waerachtige mondt beloofd heeft. So laet ons
nu dan dat niet versupmen / maer met alle on-
se krachten waernemen / dat top onse kinde-
ren des H E E N Woorde recht leeren /
sijn rechtveerdige straffinge / toorn / en grou-
welijcke oopderlen recht aentwijzen / op dat sy
met sulcks hem van herten bzeesen / ende van
het boose afkeerren mogen.

S

Dock sijn ongeondelijcke groote barmher-
tigheyt / liefde ende de diensten sijnder gena-
den recht voorszagen / op dat sy hem mit
sulcks lief-hebben / ende in sijn geboden wan-
delen mogen.

S

Christum Jesum onsen eenigen ende eeuwig-
gen Salighmaker / met sijn Heylige Geest /
Woorde ende leven / recht inbeelden / op dat sy
hem recht kennen / ende sijne voetstappen
recht volgen mogen.

Ende gaense alsoo booz in alderley wijsheyt /
gerechtigheyt / ende waerheyt / met een God-
saligh deughdelijck leven / op dat sy booz al-
sulckie sozghbuldige bermaningen ende onbe-
straffelicken boozganck haerder vromer oude-
ren / mogen onderwefen en geleert worden
tot den ijckhe Gods / geschicht tot alle goede
wercken.

Vroms on-
ders en sul-
len hare kin-
deren niet
alleen leeren
maer oock
in alle deug-
den voor-
gaen.

Want alle die alsoo een geloove hebben / ge-
lijck dese voutwe gehad heeft / ende sien dat 't
eynde der sonden de doodt is / en sullen niet
af-laten tot den H E E N te stichten / en
te kernen dat sy haer arme kinderen booz sijn
genade daer toe helpen wil / dat sy den oncep-
nen Dupelschen Geest also mogen tegen hou-
den en vellen / dat hyse tot eeuwiger schade en
schande haerder armer zielen na sijnen boosen
wille niet en boere noch en drijve.

Maer dat sy den onsterfelijcken eeuwigigen
Godt ende Vader / booz sijnen lieven Soone
Christum Jesum / van haer jonge jaren af /
recht mogen leeren kennen / ende hem recht
in der waerheyt onder sijn kruyce dienen.
Ende vertellen alsoo de groote daden ende
wonderwercken des H E E N onses Gods.
De groote barmhertigheyt / genade / gonst /
ende de liefde des Almachtigen Vaders / dat
Woorde / wille / ordeninge en leven / t samen
met de verdiensten / kracht / ende vucht van
den doodt ende dat bloet Christi sijnus Soons
gebenedijt / Soek de goetigheyt / wijsheyt /
waerheyt / en de gaben sijnus eeuwigigen ende
Heyligen Geests / hare kinderen ende kin-
skinderen op alle hare nakhomelingen / tot dat
de Heere Christus Jesus in de Heerlijcke Ma-
jesteit sijnus Hemelschen Vaders / met den
Wolcken des Hemels tot het eeuwigige oordeel
verschijnen / en enen pegelijcken na sijn wer-
ken betalen sal / het sy dan goet ofte quaet.

Matth. 25. 31.
Rom. 2. 5.
2 Cor. 5. 10.

Diet/meerde Lezers / aldus behooren de
recht Christenen haer kinderen te leeren ende
te vermanen / te bestraffen / en te tuchtigen /
in aller gerechtigheyt booz te gaen / op te boe-
den in des H E E N bzeese / sozge dra-
gende booz hare arme zielen / op dat sy mit
hare versupmelijckheyt van de rechte hane niet
en wijcken / in hare sonden niet en sterben / en al-
so ten laetsten in haer ongelobe niet en vergaen.

De H E E N getuyghde van Abraham
ende spack : Hoe kan ick Abraham verbergen
dat ick doe / nademaet hy tot een groot ende
machtigh volck worden sal / ende dat alle
't volck op aerden in hem sal gebedijdt wor-
den. Want ick weet dat hy sijn kinderen ende
sijn huys na hem bevelen sal / dat sy des H E E N
wegen houden / ende doen wat recht
ende goet is.

Abraham
leerde sijnen
kinderen dat
sy den Heere
dienen ende
vreesen sou-
den.
Gen. 18. 17.

De goede Tobias leerde oock sijnus soons
kinderen ende sepde : Du mijn soonen / hoozt
uwen vader : Dient den H E E N in der
Waerheyt / en hout u oprecht tot hem : Doet
wat hy u geboden heeft / en leert oock sulcks
utwe kinderen / dat sy aelmoessen gden / dat
sy Godt altijdt bzeesen / ende hem van gant-
scher herten betrouwen.

Tobias ver-
maninge aen
sijn soons
kinderen.
Tob. 14. 5.

En wanneer sy dan tot hare jaren komen /
ende de gabe om te onthouden niet en hebben /
(wiese heeft / rade ick met Paulo / dat hyse
in den H E E N gebuyckte) die en laet
niet vpen / aen die / die bapten Christum en
sijn Gemeynte sijn / edele / rijcke / of schoone /
gelijck de hoooverdige / glerige / ende onkupsche
defer werelt doen / maer laetse aen soodanige
vpen / die den Heere van gantscher herten
bzeesen / van gantscher herten lief-hebben /
mepnen / eeren / volgen / dancken / en dienen / sy
zijn dan edel of on-edel / rijck / arm / of schoon /
of niet schoon / want sy sijn Heyligen en kinde-
ren der Heyligen / ende daerom behoort 't en
moet 't en in den Heere geschieden.

Hoe dat de
geloovige
kinderen
aen de gelo-
vige vryen
ende hyliken
sullen.

Tob. 8. 6.
1 Cor. 7. 34.

En pegelijck sie booz hem en handele recht /
op dat de groutwelijcke straffe en toorn Gods /
om sijnder onkupsheyt ende boose lusten wille
over hem niet en come / gelijck sy oock eens
deels in den tijden Noachs / om gelijcker oop-
laecke ober de eerste werelt gekomen is.

Gen. 6. 19.
en 7. 17.
en 8. 21.

Maer (rplacen) hoe gantsch weynigh sijn sy
die dit behertigen / en haerder kinderen salig-
heyt van herten soechen. Wanneer syse maet
rijckelijck na den vleesche te wege bzengen mo-
gen / so is 't na haer begeeren recht gemaect.
Der Papen ordmantie en kercken-dienst is al-
leen haer geloove / hope / en den boet haerder
saligheyt : sy en soechen noch en kennen oock
anders geen.

Der Papen
ordinantie is
des werelts
geloove.

Haer eerste begin / middel en eynde is tegen
Christus Woorde : want alsoo haest als sy ge-
boren worden / worden sy den Afgodischen
valschen Vadt toegedragen / des Heeren Heyl-
lige Name wordt ober haer misbryck / wor-
den opgetogen in alle pdelheyt en blindtheyt /
in pzoctick en pzael / in een openbaere afgode-
rpe ende valschen Gods-dienst / ende in dat
dortune ruyme leven alder werelt.

Des werelts
kinderen
worden qua-
lijck opgeto-
gen.

Winnen ende bapten haren hupfen en hoo-
ren ende sien sy niet dan alle ongerechtigheyt
ende boosheyt / liegen / bedriagen / bloecken /
zwoeren / ontroutwe / glerigheyt / hijben / bech-
ten / djoncken-dynken / hoereren / ende alle
schande. Sy en leeren nimmermeer Christum
ende sijn Woorde recht kennen / haten de waer-
heyt /

De werelt
gaet zijnen
kinderen
qualijck
voort.

hept/ en vervolgen de gerechticheyt. Soma / sp betwijfen met der daet / dat sp beyde aen lijf en siele / van binnen ende van buyten met den onreynen Geest vol zijn / en na sinen wille van hem gebeyden worden / als men sien mach.

Want het en kan niet seplen / alsodanig als utwen Geest is / also moeten ook utwe leven en bychten zijn / is Christus Geest in u / die heylig en reyn is / reyn en heylig zijn ook u gantsche leven en bychten. Ter contrarien wederom / is de duwelsche Geest in u / die onreyn en boos is / boos en onreyn zijn alle u wegen en bychten / is onwederfpekelijck.

En daerom is 't dat Paulus seyt : Die van Gods Geest gebeyden worden / zijn Gods kinderen. Wederom / die van des Duwels Geest gebeyden worden / die zijn Duwels kinderen. Och Leefter / hebt 'er acht op.

Ja dat sp arme lieden een vonsken van des Heeren Geest hadden / souden sp duysentmael liever in een ziedende Olie of bernende Oper gaen / eer sp sulcken Socheyt / Godloosheyt en moettwille aen haer kinderen souden sien of hooeren / ick zwijge leeren en boozstaen. Want het is onwederfpekelijck nae der kracht aller Schryft / soo sp Christum niet en ontfangen / dat haer eynde de eeuwighe Doodt zijn moet.

Wieromme gy alle die den Heere byest / hebt utwe kinderen lief / met een Goddelijke liefde / soecht hare saligheyt van gantscher herten / gelijk als Abraham / Tobias / en de Maachabresche Moeder gedaen hebben. Overtreden sp / so strafte scherpeelijck. Dwalen sp soo vermaentse Vaderlijck. Zijn sp kints / soo byaegte liefelijck. Ende zijn sp verstandig / soo onderwijfse Christelijck. Offertse en Hepligse den Heere van der jonchheyt aen. Waekt ober haere Zielen / soo lange sp utwe sorge bevolen zijn / op dat gy ook utwe Saligheyt om harent wille niet en verliest. Bidt sonder afslaten / gelijk dese getrouwe Dpoutwe gedaen heeft / dat haer de Heere sijn Genade geve / dat sp den Duwbel mogen wederstaen / haren aengeboren boosen aert der sonden dooz des H E E R E Geest ende hulpe onderbycken / ende wandelen van haere jonge dagen aen dooz den Heere en sijn Gemeente / in alle gerechticheyt / waerheyt ende wijsheyt / in een oprecht vast geloove / ongevalsche liefde / en lebendige hope / in een eerlijck heylig leven / onbestraffelijck / en sonder alle ergenisse / in alle bychten des geloofs / tot in dat eeuwighe leven / A M E N.

Wesselden gelijken mach ook de blijtige Leefter noch tot alle dese boozspede exempelien / dat geloove des onbevechten en glorieusen Moeders Maria / dat geloove van Matheus. Van den ouden Simeon en Anna. Ook van den blinden. En diergelijcke meer / met een goede en vroomen conscientie ernstig nadenken / ick hope sp sal 't dooz des Heeren hulpe en genade in voller kracht verstaen / hoe gantsch eenboudig / recht en slecht / onbeveynsdig / Godvuchtig / rechtveerdig / lankfirmig / vpretig / vzeidig / vpolijck / barmhertig / liefelijck / behulpelijck / goedig / zedig / ootmoedig / neersstg / onbestraffelijck / en vroom dat een recht wederbarig Christen Geloove inwendig booz sinen Godt in der kracht en uytwendig booz sinen naesten in der bychte altyt geweest is.

Ja gelijk een goede byzichtbare boom uyt sijn eygen goede aerd sonder enig bedwank altydt sijn goede bychten boozt byengt / dat ook alsoo een oprecht Christen Geloove doen moet. Want 't niet seplen en kan / de gerechtiche moett uyt sijn gelooven leven.

Want hebben Abraham / Isaac / en Jacob / Moyses / Josue / en Samuel / met alle Oude Vaderen en Dpopheten / haers Heeren Woordt geloofd / dat haer dooz den Engelen toegedzagen wett / ende zijn sp getrouwe daer in geweest / hoe veel te meer sullen wy dan dat Woordt gelooven / ende getrouwe daer in zijn / dat ons de Dofst alder Engelen / Godts een geboren eygen Sone / de waerachtige getuyge en leeraer der gerechticheyt Christus Jesus van den hoogen Hemel uyt sijn Vaders boost selve gebzagen / en beneden op der aerden hier geleert heeft.

Het en is niet genoeg met den mont te seggen / dat Christus Jesus de Sone Gods zy / dat hy de Wet booz ons volbyacht heeft / dat hy onse sonden met sijn bloet betaelt ende sijn Vader met sijn Offer ende Doodt versoent heeft. Noch dat sijn Euangelium waerachtig en sijn Woordt recht is. Dat het loon der sonden de Doodt / ende de Genade dat eeuwig leven is : Maer het moet ook in 't herte recht begrepen / en in der zielen van binnen recht besloten zijn / of het en maekt niet gerechtich. Met der herten (seyt Paulus) gelooft men tot der gerechticheyt.

Maer alle die 't van herten gelooven / dat Christus Jesus de rechte spruyte ende plant Davids is / de rechtveerdige wijse Konink is. De rechte belofde Dpophet is / de rechte wegh ende waerheyt is / ende oock onse eenige Verfoener / Doozspzake / Middelaer ende Hooge Dyster is / die gelooven oock daer mede dat alle sijn woorden onderanderlijken / haest ende waer zijn / ende dat sijn Offer genoegsaem ende volmaekt is / volgen daerom sijn Woordt / wandelen in sijn geboden / bysagen hen onder sijnen Acepter / ende vzedigen hare Conscientien met sijn Genade / Verfoeninge / Verdiensten / Offer / Belofte / Doodt ende Bloed. Gelooven ende bekennen / soo sp sijn Woordt ende wille verlaten / ende sijn Geboden met rijpen wille overtreden / ende na den vleesche leven / dat Godt dat aen haer verfoecken / ende met dat vper sijnder gramshappen dooz sijn rechtveerdig voordeel eeuwig aen haer straffen sal. Want soo die / die de Wet Moosi moettwillens overtreden / sonder alle barmherticheyt onder dat getuygenisse van twee of drie sterben moesten / hoe veel te meer sullen die dan gestraft worden / die den Soone Godts met voeten treden / dat alder supberste bloet des Nieuwen Testaments onreyn achten / enden Hepligen Geest der Genaden schenden.

Jaee goede Leefter / so wy 't waerachtelijck geloof den / en in onser zielen recht bekenden / het soude onse herten alsoo berderen / alsoo met des Heeren vzeese en liefde ontfeken / soo oock schoon alle Crpannen die van aenbeginne geweest zijn / met alle hare verschydelijcke toymenten / ende bloedpersen dooz onsen oogen stonden / soo en souden sp ons doch niet in een dat alderminste stipken van des Heeren Woordt ende wegen mogen afschicken of beletten. Souden oock daer beueben alle onse

Alfo des menschen Geest is alsoo zijn ook sijn Vruchten.

Wie Christum niet en ontfangt blijft in den Doodt.

Mar. 16. 16. Ioa. 3. 36.

Gen. 22. 1. Tob. 4. 1. 2 Mach. 7. 27.

Een besluytende vermaninge aen alle vrome Ouders.

Luc. 1. 32. Mat. 9. 9. Luc. 5. 27. Luc. 2. 25. Luc. 18. 35. Mar. 10. 46.

Ab. 2. 4. Rom. 1. 17. Gal. 3. 11. He. 10. 37.

Ioa. 7. 28. en 14. 1. Mond Geloove en is geen Geloove.

Rom. 10. 10.

Ier. 23. 7. Dec. 18. 14. Ioa. 14. 6. Rom. 3. 25. 1 Ioa. 2. 2. Heb. 5. 1. en 6. 20. en 7. 24. en 8. 6. en 9. 15. en 10. 12. en 13. 12.

Deu. 7. 11.

Heb. 10. 26.

ouſe onreypne vleefchelijcke gedachten / ongeſoutene pdele woorden / ende onnutte Godloofte wercken lichtelijck ondergaen en verſterben / gelijk Sprach ſepdt. De vzeefe des Heeren dzyft de ſonde wpt. Het is onmogelijck onder de vzeefe Godts rechtveerdigh te worden.

Wengſien het dan meer als klaer is / dat een oerecht Chyiſten geloove Godt in ſijnder rechtveerdighheyt recht bekent / ende daerom booz ſijn oordeelen vzeeft / ende alſoo dooz de vzeefe de ſonden begraeft ende wptgaet / gelijk meer als een mael verhaelt is / ende gp noch in alle gierigheyt / onkuysheyt / douchendynclien / tooznigheyt / hoerderpe / blindheyt / Afgoderpe ende in alle boosheyt leeft / ſeght lieve / waer is dan u geloove en Godts Woordt / dat gp ſoo menighmael roemt ende boozgeeft. Weet gp niet dat 'er geſchepden ſtaet : Leeft gp na den vleefche / ſoo ſult gp ſterben. Of meynit gp dat gp met uwem Godt gelijk met eenen menſche uwre geckerpe dzyben mooght : En dwaelt niet (ſepdt Paulus) want Godt en laet hem niet beſpotten.

Och Leſer ſiet booz u / ick ſegge u de waerheyt in Chyiſto / wacht u / ſo gp u van gantscher herten niet en bekeert / uwem Godt dooz Chyiſtum niet en ſoeckt / niet en hoozt / niet en gelooft / niet en vzeeft / maer aertſch ende vleefchelijck blijft / ende na uwre luſten wandelt / ſoo is de ſententie des doodts alreede al gegeven. Als oock Chyiſtus ſelve ſepdt : Ick en oordeele u niet / maer dat Woordt dat ick geſprooken hebbe / dat oordeelt u in den laetſten dagh.

Ick rade u daerom recht als booz Godt / gelijk ick mijn egge ziele doe / legget haestelijck van u alle dalfche lerre / alle ongeloohe ende Afgoderpe / en uwre onbehoozlijck ſchandelijck leven / daer gp (eplacen) tot noch toe ſoo vleefchelijck in gewandelt hebt. Op dat u den toorn Godts onberſens in den ſlaep uwre ſonden niet en oterballe.

Waeracht op / noch is hp genadigh / ſoeckt ende omhrift een rechte Leere / ende recht Geloove / rechte Sacramenten / rechte Godsdiens / ende een vroom Godtsaligh leven als de Schyft leert. Als dan ſal uwre Licht opgaaen / gelijk den ſchoonen dageraet / uwre beteringe ſal toe-nemen / uwre gerechticheyt ſal booz u henen gaen / ende de heerlijckheyt des Heeren ſal u tot hem nemen.

Boozder ſegge ick : ſoo gp waerachtelijck geloofdet / en met der herten recht batedet / dat gp wpt Adam of in Adam met ſijn ongehoorzamheyt / kinderen des Duybels / des toorns / ende des eeuwiggen doodts getwozden waert / Godts rechtveerdige oordeal ende bloeck onderwozpen waert / ende nu wederom alle uwre hinderen ende ſonden in dat repne ende onbevlechte bloet Chyiſti wegh genomen ende verſoent waeren : Alſoo dat gp wpt den toorn in genade / wpt de maledictie in benedictie / ende wpt den doodt in het leven beroepen waert / (ick fruytje noch alle de andere welvaden der genaden / die dagelijcks aen u betwefen woorden) uwre herten ſonden ontſpuzpen als de wel-riechende bloepende violen doen / vol met repnder liefden / ja ontſpuzpen als de levendige Fonteynen wptvloepende dat genoeftlijcke ſoete water der gerechticheyt / ſoudet met den Hepligen Paulo wpt groent

ſchepden van de liefde Godts : Soo het doch nummermeer geſchieden en magh / want ick niet den band der volkomenheyt aen h' u gebonden ſia / hem met een repn herte / goede conſcientie / en ongebozpsden geloove liefhebbe / dat my als dan eenige middel van hem af wonden of ſchepden kan : want het is mijn eenige luſt en hooghte vzeughde / dat ick van ſijn Woordt hoore of ſprecke ende in miſnder ſwachheyt wandele / gelijk hp dooz ſijnen Soon bevolen ende geleert heeft / het koſte dan gelt of goet / vleefch of bloet / als hem gelieft.

Siet lieve Leſer / nademael het in der Hepliger Schyft dan klaerder als klaer is / als dat het rechte Chyiſten Geloove dooz de vzeefe ſijns Godts de ſonden aſterft / ende dooz de liefde de gerechticheyt (hoe wel in ſwachheyt) na komt / ſoo geve ick u ſelven hier mede nu dat oordeal / of oock ſodanige lieben van herten gelooven / die met den mont ſeggen / dat Chyiſtus bloet dat ſoen-offer haerder ſonden is / ende noch eventwel alderley Afgoderpe / als kinder-doop / Wj-water / Aſaet / Gozbiecht / Wiſſen / guldene / ſilbere / en houten Hepligen / gewaſſene en gebackene Chyiſtuffen / ſteenen Kercken ende de douchene hoerachtige Papen ſoecken en na-loopen. Och hoe goedit waer 't dat ſp toe-fagen.

Ick ſegge ſoo waerachtigh als de Heere leeft / in eeuwigheyt en ſalder geen ander middel noch in den Hemel / noch op der Arden gebonden woorden tegen onſe ſonden / noch wercken / noch verdienſten / noch Sacramenten / (ſoo ſp oock ſchoon na der Schyft alreede gebuyckert woorden) noch dzyck / noch tribulatie / noch dat onſchuldigh bloedt der Hepligen / noch Engelen / noch Menſchen / eenige middelen anders / dan alleene dat roode onbevlechte bloet der Offer-lammekens Chyiſti / dat eens wpt enckel genade / barmherticheyt / ende liefde / tot bergebinge aller onſer ſonden wptgeſtozt ende betgotten is.

Daerom is 't ontweersprekellck / dat alle de geene / die alſulcke Afgodijche / hzemde middelen tegen haer ſonden gebuycken / in de geloovige dankbare gemeypnte Chyiſti niet en zijn.

Daerom wil ick u ſommige Spreucken wpt de Euangelijche ende Apoftolijche Schyft boozſtellen / ende die als een klare Spiegel booz de oogen uwre conſcientien hangen / daer in gp mercken ende ſien mooght / of gp een geloovigh Chyiſten zijt of niet.

Albus leert des Heeren Woordt : Boozwaer / boozwaer ſegge ick u / het en ſp dan dat perant van nieuws geboren wozt / ſoo en ſal hp dat Nijcke Godts niet ſien. Noch op een ander plaetſe. Boozwaer ſegh ick u / het en ſp dan dat gp u ommekeert en wozt als de kinderen / ſoo en ſult gp in 't Hemelijck niet komen / beppoest u hier mede. Zijt gp nu wpt dat repne Zaedt des Hepligen Woordts geboren / ſo moet des zaedts natuere in u zijn / en zijt gp kinderen in der boosheyt gelijk getwozden / ſoo in Leven / Hoerderpe / onkuysheyt / gierigheyt / haet / en nijdt / niet meer in u / want de onnoofele kinderen en kennen ſulcke ſonden niet. Waer ſoo gp noch in dat oude wesen Adams / ende niet in dat nieuwe wesen Chyiſti en leeft / ende na de verdozvene onreypne luſten uwre vleefchs

Ken waerſchichtig Chyiſten geloove ſterckt. rey-night ende heyligt. Iecl. 1. 17. Waer een vleefchelijck leven is. daer en is geen geloove.

Rom. 8. 13.

Gal. 6. 9.

Rom. 7. 14. 1 Cor. 6. 23. Gal. 5. 21. Eph. 5. 5. Apoc. 21. 8. en 22. 15. Jean. 11. 47.

De onboetveerdige zijn alreede geoordeelt.

Godt is genadig den geenen die haer bekeeren.

Rom. 8. 6.

Apoc. 1. 6. 2 Pet. 2. 9.

Rom. 8. 53. uwre zielen ſeggen : Wie ſal ons mogen af-

1 Tim. 1. 5. Der Gelovige luſt en vzeugde is in des Heeren Woordt

Alle de geene die vzeemde middelen der verlooen der vzeeceninge ſoecken zijn ongelovigh.

Eſai. 53. 15. Matth. 26. 27. Marc. 14. 24. Luc. 22. 20. Rom. 3. 24. Col. 3. 20. 1 Pet. 1. 18. 1 Jo. 1. 7. Apoc. 1. 7. en 7. 14. Chyiſtus offer is alleen onſe verloeninge.

Die andere middelen der verloeninge ſoecken dan des Heeren bloedt. die en ſijn in de gemeynſchap Chyiſti niet.

Joh. 3. 9.

Die wpt Godt geboren worden zijn Godtlijck geſiat. ende en leven de ſonde niet meer.

Mat. 28. 21.

Die na den vleesche le- ven en heb- ben het Geloove en den aerd Christi niet. Mar. 16. 15.

Die in haer sonden leven en hebben Geloove noch Doop.

Mat. 19. 17. 1 Cor. 7. 19. Deu. 6. 5. Mar. 12. 30. Lu. 10. 17. Lev. 10. 1b. Rom. 13. 8. Ga. 5. 14. Mat. 22. 30. Ios. 14. 21. en 15. 10. 1 Io. 5. 2. Die in der liefde voor God en sijnen na- sten niet en wandelt, en heeft geen Geloove.

Mat. 7. 7. Lu. 13. 22. Mat. 7. 13.

Mat. 16. 24.

Mat. 10. 37. Lu. 14. 26.

Die den Heere tot in den doodt bereyt staen betuygen haer Ge- loove.

wandelt / so bewijst gy met der daed dat gy upt God niet gebooren en zijt / en sijn Geloove niet en hebt.

Noch eens / leert des Heeren Woord : Gaet ende Vredigt dat Euangelium allen Creatu- ren / wie geloost en gedoopt wort / die sal saligh worden / hier mede beproeft u noch eenmael / wie geloost / ende recht gedoopt is / die doet een waerachtige boete / hy besijnt sijn herte / hy sterft sijn sonden / hy staet op met Christo in een nieuw leven / &c. Blijft gy nu on- boetveerdig / u herte onbesneden / u sonden ongestooven / ende leeft gy bukten Christum / ende Christus Woord / soo is u werk u getuy- ge / dat gy ongelooovich zyt / ende den Doop Christi niet en hebt.

Noch eens / leert des Heeren Woord : Wilt gy tot den leven ingaen / so hout de geboden / want in Christo (seyd Paulus) en gelt be- snijdinge noch onbesnijdinge dan de onder- houdinge der geboden Gods / en dit is sijn gebodt / dat gy sulst lief hebben utwen Heere utwen Godt upt geheider herten / upt ge- heelder zielen / ende upt allen utwe krach- ten / ende utwe naesten gelijk u selven. Hier beproeft u ten derde-mal / hebt gy Godt lief soo hout gy getwilliglijken sijn geboden / ende doet gy even utwen naesten / gelijk gy wilt dat u geschieden sal / maer is 't dat gy sijn Woord veracht / sijn Oudinge in Leere / Doop / Abontmael / ende Afsonderinge niet nae en komt / en na sijn Heilige Godlijke geboden niet en wandelt. Gock utwen naesten beliegt / bedrieght / vertraedt / om lijf ende leven bzengt / sijn Vrouwe / Dochteren / en Maegden schent / ontrouwelijcken met hem handelt / de arme blinde zielen verboert / van des Heeren waer- heyt / weg / ende gehoozsaemheyt / (het zy dooz persecutie of valsche Leere) afzingt / en also van dat eeuwige rijck berooft ende na der Hellen toevoert / soo is 't meer als klaer / dat gy des Heeren geboden haet en sijn geloove niet en hebt.

Noch eens / Leert des Heeren Woord / gaet in dooz de enge poozte / want de poozte is wijt / ende den weg is bzyet die tot der verdoe- menissen afvoert / ende haerder zijn veel die daer op wandelen / ende de poozte is enge en den weg is smal / die tot den leven voert / en haerder zijn weynig die hem binden : noch op een ander plaetse : Die my wil volgen (seyt hy) die versaeke hem selven / hy neme sijn kruys op hem / ende volge my nae / wie Va- der of Moeder / Man of Vrouwe / Soon of Dochter / &c. liever heeft als my / die en is mynnder niet tweedig / hier beproeft u ten vierde-mael. Hebt gy soo enen Geest / Bymoedighet ende Geloove / dat gy bereyt staet om dat Woord Gods ende sijn getuyge- nisse Vader / Moeder / ende alles in die tijdt des noots te verlaten / Christus kruys op u te nemen / u selven in alder maten te versae- ken / met Christo op den weg der ellendighet te treden / ende alsoo met dat arme klepne hoopken dooz de enge nauwe poozte inne te dzingen / soo sterke u de Heere. Maer is 't dat gy u selven leeft / Christus kruys van u sfoot / Vader / Moeder / Wijf / kinderen / Goed / of u Leben boben Christum lief hebt / met den grooten hoop op de bzyede straete wandelt / ende dooz de wijde poozte intreet /

so geest des Heeren engen mont getuygenisse / dat gy ongelooovich zyt / en dat u epnde de ver- doemenisse zijn sal. Mat. 7. 14.

Noch eens leert des Heeren Woord : Die Christo toe behooren / kruipen haer vleesch met lusten ende begeerten / want die na den vleesch leven / gelijk Oerspeelbers / Hoeren- sagers / Boggers / Broncken - drinckers / Gierige / Dobbelaers / Dieven / Hoobee- dige / Bronckers / Bloetvergieters / Hatige / Lasteraers / Scoute Verachters / ende Af- goden-dienaers sullen den doodt sterben. Hier beproeft u ten vijftmael : heerschen utwe lusten niet in u / ende dat gy in geen van dese of deser gelijke vleeschelijke werken en wandelt / die ick u hier vertelt hebbe / maer dat gysse dooz den Geloove dempen ende onder u boeten tref- den kont / soo dankt utwen Godt / scrijft by- melijch / waekt ende bidt. Maer is 't dat gy utwe lusten boet / ende in die onreine werken utwos vleeschs leeft / so betert u / want so is 't openbaer / dat gy geen boetveerdig geloovich Christen / maer een onboetveerdig vleeschelijch Heyden zyt.

Noch eens / leert des Heeren Woord : En sorgt noch en segt niet : Wat sullen wy eeten / wat sullen wy dzinken of waer mede sullen wy ons kleden ? Sulks alle soeken de Heydenen. Soekt eerst dat Rijcke Gods ende sijn gerech- tighet / ende dit alle sal u toe gewoopen wor- den / hier beproeft u ten seften-mael. So gy de sterke ende Rijcke Godt / die Israe'l ber- tigt Jaren lank met bzyod van den Hemel / en met water upt eenen steen / voede / hare kleederen ende schoenen geheel ende ongebo- ken verwaerde / ende Eliam dooz de Habens diende / alsoo gelooven kont / dat hy u in utwe ellendigheden niet verlaten / maer dooz sijn ge- nade wel bezorgen sal / dat is een gewis teken / dat gy utwos Heeren Woord hebt. Maer soo gy van utwe sorgen soo gedrongen wort / dat gy dat Rijcke Gods ende sijn gerechtigheyt achter u settet / meer dat tijdelijke als dat eeu- wig soekt ende soo behommert zyt / recht of God meer sorgen vooz de Bloemen / en Wo- gelen als vooz u ende utwe kinderen dzagen soude / soo en roemt niet / want gy en geloost utwos Heeren belofte en Woord niet.

Noch eens / leert des Heeren Woord / also lief heeft Godt de wereldt gehad / dat hy sijn- nen ewigen Soone gaf / op dat alle die aen hem gelooven / niet verlooren en worden / maer dat eeuwig leven hebben. Want Godt en heeft sijnen Soone in der werelt niet geson- den / dat hy de werelt veroozdeele maer dat de werelt dooz hem salig worde. Wie aen hem geloost en wordt niet veroozdeeldt / maer wie aen hem niet en geloost / is alreede veroozdeelt / want hy en geloost niet aen den naem des een- gebooren Soons Gods.

Hier beproeft u ten sevendmael / Soo gy dese woorden Christi recht met der herten ge- loost / dat de Almachtige eeuwighe Vader soo een liefde tot u ende tot dat gantsche mensche- lijck geslacht gehad heeft dat hy sijn onbesin- delijke Almachtige eeuwighe woord / wijsheyt / waerheyt / ende Soone / daer dooz hy He- mel / Aerde / ende de Zee met hare gantsche volheyt geschapen heeft / sijn eeuwighe glorie en heerlijkheyt / hier in desen jammerdal geson- den heeft / een arm / bedroeft / ellendig men- sche heeft laten worden / ende heeft hem om onser

Gal. 5. 23.

Rom. 1. 40. 1 Cor. 6. 10. Gal. 5. 22. Ep. 5. 5.

Die na den vleesch loofde dat is een Heyden.

Mat. 6. 32. Ez. 16. 36. en 17. 6. Deu. 8. 4. en 19. 5. Die 't Rijck Gods om geen vleeschelijke sorgs na laten betuy- gen met det daet dat sy geloven.

Die 't Rijck Gods om haer onnauwe sorgs na laten en ge- looven Christum niet.

Ios. 3. 16.

De kracht en vrucht des Gelooſis.

oſet aller ſonden willen / hongeren / doſten / laſteren / vangen / geeſelen / kroonen / kruicen / en ſterben laten / ſoo en mag 't niet na blijven / of u ont vleeſchelijck herte moet een nieuwe geeſeligh herte worden. Al gedachten moeten kuyſch en reyn worden. Al woorden beſchepden ende met ſout gekruyt / en u gantsch Leven bzoorn en onbeſtraffelijck.

Dat rechte Gelooſe werkt altyd na ſijnen aerd.

Rom. 8. 31. Gal. 4. 4. Eph. 2. 13. en 3. 18. 2 Petr. 1. 4. Ep. 4. 23. Col. 3. 12.

Van ſonden aen ſult gy opwaecken / den rechten weg gaen / alle grouwelen en Afgoderen aſtaen. Alle valſche Propheeten / Predikanten en Papen na laten. De rechte Leerſers / Sacramenten en Gods-dienſt ſoeken. Want een oprecht Chyiſten Gelooſe / en mag niet ledig ſtaen / maer het verandert / vernieut / reynigt / heyligt en rechtveerdigt al meer ende meer. Het maekt bzedig en bzoelijck / want het bekennt / dat Helle / Dumbel / Sonde / en Doot door Chyiſtum overwonnen zijn. Genade / barmhertigheyt / quijtſcheldinge der ſonden en dat eeuwig Leven door hem verworven zijn. Het treet met vollen betrouwen tot den Vader in den name Chyiſti / het ontfangt den Heyligen Geest / het wozt deelachtig der Godlijcker Naturen / en vernieut na den Weelde des geens die hem geſchepen heeft / het leeft uyt de kracht Chyiſti die in hem is. Alle ſijn wegen / ſijn gerechtigheyt / Godſaligheyt / eerbachtheit / kuyſheyt / waerheyt / wijsheyt / goedheyt / vriendelijckheyt / licht / liefde en bpede.

Dit is de vroeſe die van de liefde uyt gedre- ven word. 1 Ioa. 4. 18. Rom. 8. 1.

Het heyligt ſijn Liſchaem en herte tot een woonſtede en Tempel Chyiſto en ſijnen Heyligen Geest / het haet alle wat tegen God ende Gods Woord is. Het eert / prijſt ende dankt ſijnen Godt med trouwer heeten. Daer en is niet dat hem verbaeren kan / noch oordeel / noch toorn / noch helle / noch dumbel / noch ſonde / noch eeuwighe doot. Want het weet dat 't Chyiſtum tot een vooſpzaeke / midde-laer en ſoens-man heeft. Het bekennt met den Heyligen Paulo dat 'er geen verdoemeniſſe der genen en is / die ingelijbet zijn in Chyiſto Jezu die na den Geest wandelen / ende niet nae dan vleeſche. Des Heeren Geest verſchert hem / dat 't een kind Gods en een mede erve Chyiſti is. Begreft hem daarom gantsch ende geheel van binnen en van buyten ſijnen Heere en Saligmaker Chyiſto tot eppen / die hem door ſijn Genade geroepen / met ſijnen Geest getogen / met ſijn Woordt verlicht / ende met ſijn bloed gekocht heeft.

Ken rechte Gelooſige leeft dien die hem gekocht heeft.

Siet / alſo een levendig Gelooſe is 't / dat alſoo een dzyvende dzygende kracht / Geest / bzycht / nadukt en leven heeft dat vooz Godt gelt / ende beſofte in der Schryft heeft / ſalig is die die 't heeft / en heylſaem tot aen d'epnde toe betmaert.

Hier mede (ſeg ick noch eenmaal) bezyoest u / of gy in 't Gelooſe zyt of niet / in Chyiſto of vangen Chyiſtum / boetveerdig of onboetveerdig. Want in deſen voorgehangen ſpiegel moogt gy dat gehele aengesichte uwer Conſcientien ende leven recht beſchouwen / ſoo gy ſlechts gelooft / dat uwz Heeren Woordt waerachtig en recht is.

Hier merke nu / hoe dat het rechte Chyiſten Gelooſe mits der Genaden / de eenige ſpzyngende Fonteyne is / daer uyt niet alleen dat boetveerdig nieuwe leven / maer ook de gehoozſaemheyt der Ewangeliſcher Ceremonien / gelijck Doop ende Avondmael / her-komen en

volgen moeten / niet als gedzeeben door de Wet / want des dzybers Koebe is al gebzoken / maer door den bzymoedigen onderdanigen Geest der liefden / die uyt den goeden aerd en eppenſchap ſijnder Chyiſtelijker Naturen tot alle goede werken en gehoozſaemheyt des heyligen Godlijcken Woordz gewillig ende bereept ſaet.

Eſai. 9. 3. De rechte gewillige doen gewillig wat ſy doen.

Want de rechte wedergeborene en geeſtelijcke geſunde / rechten hen alle wegen na des Heeren Woordt en Dzeninge. Niet daeromme / als dat ſp daer mede de verſoeninge haerder ſonden en dat eeuwige leven meenen te verdienen / in geender manieren. In dien deel houden ſp ober gene dingen / dan alleene ober de waerachtige beſofte des barmhertigen vaders / allen geloovigen uyt genade gegeven / in dat bloed en de herdienſten Chyiſti. Welke bloed ſegge ick noch eenmaal alleene den eenigen en eeuwigen middel onſer verſoeninge is ende blijven ſal / en geen werken / Doop of Avondmael / gelijck boven meer als eenmaal verhaelt is.

Dat rechte Gelooſe ſtaet noch en ſteunt niet op ſijn verdienſten.

Want ſo onſe verſoeninge in werken of ceremonien ſtonde / ſo waert met der genaden uyt / ende de herdienſte ende bzycht van des Heeren bloed waren al geyndigt. Och neem / het is genade / ende het ſal genade blijven in eeuwigheyt / al wat de barmhertige Vader door ſijn lieben Soone ende Heyligen Geest aen ons bezyoefde Sondaers doet en handelt.

Die op ſijne werken of ceremonien bouw die verſaekt daer mede de genade en de verdienſten Chyiſti.

Maer daarom geſchiet 't / om dat ſp des Heeren ſtemme hooren / en ſijn woord gelooſen / en daarom de afbeeldingen der hepderlep teekenen onder water / broodt en wijn / vooz gedragen in der gehoozſaemheyt (hoewel met zwakhheyt) geerne nakomen en doen ſouden. Want een recht geloovig Chyiſten / is alſoo geſint / dat hy niet anders doen en wil noch en mag / dan hem ſijns Heeren Woordt leert ende oplept / want hy bekennt en weet / als dat de moerwillige ongehoorzſaemheyt een tooverſche ſonde is / en ſijn epnde is de doot.

De Rechte gelooſige bezegelen haer Gelooſe mer den ceremonien 1 Reg. 15. 23. Num. 15. 30. Heb. 10. 26.

Ja goede Leerſer / het recht Chyiſten gelooſe van der Schryft geeyſchet / is ſo levendig / dzyvende / ſterck en krachtig by allen die / die het door des Heeren genade recht gebat hebben / dat ſp ook niet en bzyeſen Vader en Woeder / Wijs en Kinderen / gelt en goet om des Heeren Woordt en ſijn getupgeniſſe te verlaten / alle ſpot en ſchande / ongemak en bangigheyt te lijden en ten laetſten ook haer arme zwacke vleeſch (dat ſoo noode lijden wil) aen eenen pael te ſetten / gelijck men aen ſo overmate vele bzyoome kinderen en getrouwe getuppen Jezu byſonder in onſe Nederlanden dagelijck ſpeuren en ſien mag.

Dat rechte Chyiſten Gelooſe ſaet bereyt al te lijden om des Heeren wille.

Och hoe vele hebbe ick 'er eertijds gekent / kerſe ook noch / een groot deel op deſer waren bepde mannen ende bzoutwen / knechten ende maegden (woude Godt dat ſp tot ſijnen prijſ en alder werelt ſaligheyt mochten uytgebreyt worden in veele hondert duyſenden) die Chyiſtum ende ſijn Woordt uyt dat alderbinnenſte haerder zielen ſoeken / ende een onbeſtraffelijck vpoorn leven (doch alle tijd in zwakhheyt) vooz God en alle menſchen leyden. Oprecht ende heylſaem in der leere / onbeſtraffelijck (ſeg ick) in het leven / vol met der bzyeſen en liefde Gods eenen pegelijken behulſaem / barmhertigh / medelijdbidig / ootmoedig / nachteren / kuyſch / niet wederſpannig noch opzoertig / maer ſtil

De gerechtigge-leyt David moeten vele lijden. Ps. 34. 20.

Rom. 13. 1.
Tit. 2. 2.

Dat rechte Geloove wort van de ganſche werelt ver- volgt en gehaet.

Om der Pa- pen en Pre- dikanten handel wort al dat on- ſchuldig bloet ver- goten.

ende vreedig / der Overhept in alle ſaken die niet tegen Godt en zijn / gehoorſaem ende noch eventwel een part ſommige Jaren lanck niet ſeer veel op haer eygen bedden geſlapen en heb- ben / ende ook noch niet. Want ſp worden ſo van der werelt gehaet / dat menſe (eplacen) als openbare ſtraet-ſchenders / die ten en mooz- denaers ſonder alle barmhertigheyt vervolgt / bepraed bangt / bant / ende om lijf ende goetd bzingt. Ende dat om anders geen oorſaacke / dan alleene dat ſp haer wpt reynder Gods vree- ſe met dat leelijke vleefchelijke leven / en met de verbloechte ſchandelijke Afgoderpe deſer blinder werelt niet vermengen en dozyen. De onkuuiſche dronkene hoerachtige Dayen en ber- lepdijſche blinde Pzedikanten booz rechte Apo- ſtolijſche / en van God gefondene Leeraers noch hooren noch bekennen en dozyen. Dat afgodi- ſche Bzoed met den gierigen / nijdigen / hoo- veerdigen dronken-dzinkerſ / hoeren ende boeven van haren handen niet genieten en dozyen. Hare kinderliens tot den Antichriſti- ſchen badt ende doop niet dragen en dozyen. Waer ſodanige Pzedikanten ende Leeraers / ſoeken ook ſo een doop / avondmael / gemeen- te en leven die der Schryft geliſchormig zijn / en na des Heeren Woort beſtaen mogen.

Siet booz Godt / het is de waerhept dat ik ſchrybe. Ja het is ſoo een volk / ſo icke an- ders recht kenne (huyſelaers uytgenomen) die meer ſchrypen als lagchen / meer treuren als na den vleefche vzoelijck zijn / liever geben als nemen / ende die daer toe bereypt ſaen / niet alleene gelt / goed en haer geheele armoede / maer oock haer lijf en leven te ſerten booz des Heeren pyjs / en tot eenen nooddelijken dienſt van haren naſten / na Schryfts-ordeninge / ſo veel als in haer is.

En hoe jammerlijken ſeer ſp arme kinderen oock geplaght worden / zijn ſp eventwel alſoo in Godt geſterkt / datmenſe noch betwogen noch verbaren en kan : Sp beſitten hare zielen met verduldigheyt / en wachten op de vzeuchde die beloofte is. Recht ſpreekt Chyſtus : Sp ſult van allen menſchen gehaet worden om mijns Daems wille.

Wengeſien het dan wpt allen deſen klaer en openbaer is / als dat dat rechte Euangeliſche Geloove van alſo een aerd en nature is / geliſch gefeyt is / en alleen de eenige baermoder en boom is / die mitſ der Genaden Gods alle goede vzychten baert en boort bzingt / daerom wozet oock booz dat alder edelſte hoogſte werk in der Schryft gepreſen. En het wozt den ge- loove al te ſamen toe gepreſent / geliſch wonder- daden en krachten te doen. Dat wpt kinderen Gods worden / gerechtig worden. Gebenedijft en ſalig worden. Reym en heplig worden. En dat eeuwig leven hebben / geliſch boven van des Woordenars Geloove eensdeels ver- haelt is.

Siet / tweerde Leſer / dat wpt meenen / als dat het Geloove dooz ſijn weerdigheyt ſulks al verdienen kan / in geender manieren. Waer nademael dat Gods welbehagen den rechten waerachtigen Geloove ſijn beloſte dooz 't Woord aengehangen heeft / ſo moet ſp oock dooz kracht des ſelven Woords den Geloove volgen. Want de Schryft leert klaer / dat alle dingen (beyde ſienlijck en onſienlijck) Gods ſterke Woord hooren / bucken / dienen en vol- gen moeten / geliſch doen ſp ſpjak : De Hemel

wozde / en de Herde wozde / en met dat Woord ſoo waren beyde de Hemel ende Herde daer. Want ſijn Woord (ſept Eſdras) is ſijn vol- maekte werk / oock ſepde hy tot Iſraël : Is 't dat gy mijn ſtemme gehoorſaem zyt / ſo ſullen u alle deſe benedictien ontmoeten. Eer con- trarien wederomme / ſoo gypſe ongehoorſaem zyt / ſoo ſullen u alle deſe maledictien ontmoe- ten / is oock geſchiet als Iſraël geſeyt was. Want Godt (ſept Bileam) en is niet als een menſch / die daer liegt / noch als eens men- ſchen kint / die beroutwe heeft / en die oorzaken halven / ſoo moet oock den recht Geloove de beloſte volgen / of Godt (die een Godt der waerhept is) moeſte een ontwaerachtig en on- trouwe Godt zijn / en kan men niet verſaeken. Och neen / alle wat hy wil dat moet geſchies- den / en wat hy beloofte / moet plaetſe hebben / en dat niet anders dan in der maten als 't be- loofte is. Want hy is alleene waerachtig / en wpt alle leugenaers. En ſoo wpt ſchoon onge- loovig zijn / en blijven / ſo is hy (ſept Paulus) evenwel getrouwe / ende en kan hem ſelven niet verſaeken.

Wengeſien het Geloove dan ſoo vaſt bekennt als dat Godt ſijn beloſte niet vzeeken en kan / maer houden moet / detwijle hy de waerhept is / ende niet liegen en mag / als gehoozt is / daerom maket oock ſijnen kinderen vyzmoedig / vreedig ende vzoelijck in den Geest / als ſp oock alreede in kerckers / banden / water / en vper leggen / of aen ketens en palen ſtaen : Want ſp zijn dooz 't Geloove verſekert in den Geest / dat God haer ſijn beloſte niet ontkereen / maer tot ſijnder tijd wel geben ſal / want ſp aen Chyſtum nu gelooven daer in de beloſte ver- zegelt ſtaet / oock ſijne Genade / Woord / en Wille dooz hem bekennen / niet tegenſtaende / dat ſp in boopleden tijden ſoo Godloofelijck ge- leeft / ende ſoo vleefchelijck getwandedt heb- ben.

Sp hopen met den getrouwen Abrahams dat niet te hopen en is / en ſchicken hen na de onſienlijke dingen / als of ſp booz oogen ſa- gen / met vaſten betrouwe aenklevende de ge- wiſſe vaſtigheyt / waerhept / trouwe en kracht der hemelſcher beloſten / die ons de onbedie- gelijke waerachtige mond onſes Heeren Jeſu Chyſti des Soons Gods ſonder alle onſe booz- gaende werken of verdienſte dooz ſijns barm- hertigen Vaders genadige verkieſinge ende wille in ſijn waerachtige Woord toegeſeyt en beloofte heeft.

En dit ſelve wederbarende / rechtveerdig- mackende / ommekeerende / boetveerdige / da- dige en vaſt betrouwende Geloove / de welck daer herkomt van den Vader der lichten / wpt het gehooz ſijns Hepligen Woords (ſegge ick noch eens) is alleene het Geloove dat booz God gelt / en van de toegeſepde beloſte der ge- naden in 't Woord dooz den Hepligen Geest verſekert is. En oock behalden dit / en hent de Heplige Schryft anders geen Geloove.

Ich heb eerdags hy ſommigen wel geleſen dat ſp ſchryben / als dat 'er niet meer dan een goed werk en is / dat ons ſalig maket / te we- ten / het Geloove. En oock niet meer dan een ſonde die ons verdoemt / te weten / het ongeloove. Dat wil ick alſo laten goetd zijn / ende niet beſtaffen. Want waer een oerechte goetd Geloove is / daer zijn oock alle oerechte goede vzychten. Eer contracten wederom-

door de be- loſte die hem wenge- hangen is. Gen. 1. 1. Eſd. 9. 3. Lev. 26. 1. Deu. 28. 1. Godt en kan niet liegen. Nu. 23. 19.

Ps. 11. 6. Rom. 3. 4. 2 Tim. 2. 16.

De Recht- geloovige zijn oock getrouwt in den nood en dootd.

Rom. 4. 12. Heb. 11. 13.

Iac. 1. 17. Eph. 1. 1. Phil. 1. 19. Rom. 10. 11.

Ioa. 6. 40. Mat. 14. 31. Mar. 16. 16. Lu. 17. 6. 1 Cor. 13. 2. Ioa. 1. 12. Rom. 3. 30. en 5. 1. en 10. 10. Gal. 3. 8. Mar. 16. 16. 1 Pet. 1. 5. Ioa. 3. 36. en 11. 25. en 17. 3.

Mat. 14. 33. Mar. 16. 17. Ioa. 3. 18. en 7. 38. en 11. 26. en 21. 5. Het Geloove maekt ſalig niet door ſijn weerdigheyt of verdien- ſte, maer

Marci 16. 16.
Joan. 3. 36.

me / waer 't ongeloope is / daer zijn oock alle quade vruchten. Daerom woordt de saligheyt den geloove / ende de verdoemnisse den ongeloope te rechte toegeschreven.

Settouwde Lefter hebbe 'er acht op / na demael top dan met onsen oogen sien / en met onsen handen tasten / dat de gantsche wijde werelt / Papisten / Lutherlanen / Dwinglianen / Davidlanen / Libertijnen / &c. den ruycken breedten weegh der sonden wandelen en een vleeschelijck pdele leven voeren / en niet puer en heylsaem by de volmaechte reyne leere / Sacramenten / en by dat onbestraffelijke reyne voorbeeld Christi en blijven / soo zijn sy immer selve des getuygen / als dat sy den gront-steen Christus verworpen / ende aen sijn Woordt en waerheyt niet en gelooven / hoe wel haerder sommige soo veele van 't geloove schrijven / en van der Schrift klappen kommen.

Matth. 21. 42.
1 Pet. 2. 7.

Segget lieve / hebt gy oock nu leef-dage in der Schrift gelezen ofte gehoozt dat een recht-gelooovichg weder-geboren Christen na sijnder boete ende beheeringe / by sijn hoovertpe / gietigheyt / gulsigheyt / onkuyshheyt / haet / tyrannigheyt ende Afgoderpe gebleven is / ende dat hy na de boose lusten sijns vleeschs al langer noch geleest heeft / Gy moet immers neen seggen.

De gelovige leven hare sonden niet meer.
Rom. 6. 2.
Col. 2. 6.

Ende so gy my van Petro en David seggen wordet / soo merckt aen / hoe loozt ofte hoe lange dat haren val geduert heeft / ende wat boete sy daer voor gedaen hebben. Ende men heete hem nu tot den Gofsen ofte Westen / Zuyden ofte Noorden / men vint by alle die / die haer des geloofs roemen / alsulcken Godloofen / pdele / yponachtigen en dullen handel en leven / datmen met Christi en Joanne moet seggen / dat sy (weynigh uytgenomen) wpt den Dypel ende niet wpt Godt en zijn. Want de Dypel is van aenbegane hoovert-digh ende stout getweest / alsoo sijn sy oock. Hy is een leugenaer getweest / alsoo sijn sy oock. Hy is een beruvalſcher van des Heeren Woordt getweest / alsoo sijn sy oock. Hy is een wederpartijder Godts getweest / alsoo sijn sy oock. Somma / hy is een loozet moordadigh doot-slager / ende grootwelyck bloedigh Tyran getweest / alsoo sijn haerder veele oock. Want hoe sy met den geenen leven die Christus niet getrouwet herten soeken / gelooven / vreesen / volgen / dienen ende aenroepen / is alreede meer als genoegh gesepdt.

2 Reg. 11. 4.
en 12. 13.
Luc. 22. 31.

Joan. 8. 44.
1 Ioan. 3. 8.
Satan en sijn kinderen hebben eenderley sin en vruchten.

Ja sy zijn (eplacen) met soo eenen haet / toorn ende grimmigheyt ober haer bercht / dat syse nauwe eenmael by haere rechte namen en mogen noemen / maer worden Anabaptisten / Swermers / Spwoerders / Rotgeesten / Winc-hel-predikers / Berleppers / Ketterz / Weder-doopers / nieuwe Monniken / schelmen en booswichten by alle man gestholden. Hoe wel sy (segge ick noch eenmael) dat Rijcke Godts ende sijn gerechticheyt (weet die / die herten ende niereen kent) wpt dat alderbinnenste haerder zielen soeken / en niemant op de gantsche aerden eenen quaden wensch wenschen.

Der ongeloviger scheltwoorden over alle geloovige.

Ende dat altmael wpt dat onterstandigh / saemroobigh / nijdigh / bloedtpoutwigh leelijck liegen / roepen ende schrijven haerder geleerder / Papen ende Predicanten / die van de tijdt aen / dat het lasterlijcke beest de Antichrist in sijnder regeringe en heerlichheyt geklommen is / altydt de epgentlijcke oorzake

Apoc. 13. 7.

getweest zijn / dat het onschuldigh bloedt soo tyrannighlyck vergoten is / en noch vergoten wordet / want sy zijn de gene / die de Oberheyt tot moorden / en dat onbedachte roeckeloose volk tot lasteren en schelden betwecken / sullen (vreesse ick) oock wel blijven tot den eynde toe.

De Geleerden zijn alle gelovigena plage.

Noch eventwel sullen de wptverkoopene owaecken / boete doen / en des Heeren stemme nakomen : Want de Afgodische / bloedtdoosfige betwerde Babel sal ondergaen en betwoest worden / ende dat schoone Jerusalem / de Stadt des vreedts sal toenemen / en dooz des almachtigen Godts kracht in heerlichheyt gebout worden. Dies verblijden haer alle die / die tot de Syniost des Lams heropen sijn : Ende haer namen in dat boeck des Levens by Godt geschreven sijn. Hier is verstant ende wijsheyt / geloove / ende verbuldighheyt der Heyligen. Die van kloecker herten is / die mercke daer op / des Heeren Woordt sal waer sijn. Saligh sijn die / die haer schicken en op des Lams toekomste wachten.

Dit sal met des Heeren geest ende Woordt geschien / ende niet met yser ende sweert.
Apoc. 19.
Phil. 4. 4.

Siet alsoo een ongelooovichg / onboetveerdigh / tyrannigh / Afgodisch / wederspannigh / ongehoozsaem / blindt / en vleeschelijck volck is 't / die haer laten duncken / dat sy de gelovige Gemeenten / en de echte rechte Synode Christi sijn / ende en mercken arme kunderen niet dat 't al verdozen is / wat onder den gantschen hemel is / gelijck de Propheet klaeght : Daer en is noch trouwe / noch liefde / noch Godts kennisse in den Lande / dan lasteren / liegen / moorden / stelen / ende overspel hebben de oberhandt genomen / en de eene bloedtschult komt na de andere. De geheele Werelt (sepdt Joannes) leyt in 't quaedt.

De geheele wereld is Godloos verdorven.
Oze. 4. 1.

Komt gy tot Heeren ende Dozsten / daer vint gy soo een stoute hoovertpe / pracht en pzael / soo een gulsighe eten en suppen / by sommige so een onkuyshch overspel en hoerderpe / so een onvernustige blinde afgoderpe / ende by velen oock soo een onbarmhertige rasende tyrannigheyt / dat u niet beter waerheyt / hooghmoedige Nebucad Nezars / donckene Bel-sazars en Nabals / en bloedige wrede Antiochi / Herones en Marcinini / als Christ-gelovige Heeren ende goed aerdtige Dozsten mogen genoemd worden.

De geheele wereld is Godloos verdorven.
Oze. 4. 1.

1 Ioan. 5. 19.

Dat onboetveerdige boelven der gemeyne Vorsten.
1 Reg. 25. 3.
Matth. 9. 28.

Komt gy tot Rechters en Regenten / een pegelijck in sijnder ordninge / daer vint gy by den sommigen enckel getwelt en onrecht / by sommigen enckel gietigheyt / wonderlijcke practijken om eerlijck te stelen / en om eerbarelijck te roben / oordeelen om gelwin en gaven / de hooogen eeren sy / en den kleynen verachten sy. En helpen de armen / Weduwen / Wesssen / en de bedrukte bedroefde vzeembelingen niet tot hare saken / voeren haren dienst en heerschappye strengelijck en niet broederlijck. Dienen den Dozsten en niet Godt / gelijck de Propheet klaeght : soo wat de Prince wil / dat spreeket de Rechter / op dat hy hem weder eenen dienst doe. Och waer salmen eenen binden / die Godt van herten mepnt / die de gietigheyt haer / de waerheyt soekt / en die den Goddachtigen in billicker liefden boozsaet en recht doet.

Den Godloosen handel der ongelovigen Reckteren.

Mich. 7. 3.

Komt gy tot Papen en Monniken / daer vint gy een soo onterfabelijcke gietigheyt / dat sy oock alle haer Gebeden / Psalmen / Medeten / Verseren / Missen / Prediken / Doop / Abontmael / Absolutien / en al haren gantschen Kecken-dienst / niet t'samen oock haer eygen zielen

zielen alleman om gelt te koop dzagen. Men pachten en renten van den dooden. Varen om eenen gulden ses of tien van de een plaetse op de ander / waer sy de meeste melck/wolle en vleesch binden daer zijn 't by haer de liefste Schapen. Willen geerne van den menschen ge-eert ende gepresen zijn. Laten hen Doctoren / Heeren / Meesters / Abten / Proosten / Priocen / Paters / Gardianen / Commandeuren / en Presidenten noemen. Gaen geerne in lange kleederen. Soecken de groetingen op de merchten / ende de hoogste steden aen der Tafelen ende in Kercken / gelijk Christus van den Schryft geleerden en Phariszen ook geseyt heeft. Leven den meestendeel daer beneffens in affulke hoererpe ende Sodomitische schanden / dat hen de Engelen daer ober moeten ontsetten ende besthamen. Sy schenden de eene echte mans Doutwe ober de andere / ende de eene Maegd ober de andere. Bedriegen ende verdriven de gantsche werelt/bepde geestelijc en vleeschelijc. Achtent 't vooz enkel blijdschap dat tijdelijk wellustig leven. Studeren 's nachts ende daegs / hoe sy haer hooverdig pdel lype vleesch op dat aldergemackelijste voeden ende dienen mogen. Bzassen en bzyssen / en seggen by den Propheet : komt laet ons wijn halen en vulen ons / dat wy dyancken worden / en doen mozen gelijk als heden ende noch veel meer. Verdraden de getrouwe vzoorne herten / die Christum ende sijn eeuwig leven soechten wt alle haer krachten. Waerschowen eenen pe-gelijken vooz de waerheyt en sijn nabolgers / roepen ende krijten hoost ons / top sijn uwe Herders en Leeraers / wy willen onse zielen in dat oordeel Gods vooz u setten / en sterken alsoo de hoosachtigen op dat hem immers niemant en bekeere van sijnder hoosheyt / ende beloven ander leden vyphet / ende sijn selve knechten der verdringhe.

Ich en werct niet hoe sy 't erger maken mogen / noch moeten al ebentwel dese onbeschaemdelijke menschen / die men na Moses Wet soude gestrenigt hebben / ende eeuwig (so sy haer niet en bekeren) na der Schryft vermale-dijt / en verdoemt sijn / eplacen / des arme rookeloosen volks Pastoren en Leeraers herten. Biet / soo is de gantsche werelt verdooven.

Komt tot den Predikanten die haer des Woords beroemen / soo bevinde sy dat haerder sommige openbare leugenaers sijn / sommige Dyoncken-dynckers / sommige Woerckenaers / sommige Dyonckers en Pralers / sommige Schelders en Lasteraers / sommige ook Verbolgers en Verdraders der ontschuldigen / hoe ook sommige haer houden / haer wijven gekregen hebben / en waer vooz wijven hebben / wil ick den Heere en haer bevolen hebben. Leeren bedektelijc als dat 'er twee Sonen in Christus sijn / Gods Sone en Marien Sone / en dat die / die vooz ons gestorven is / Gods Sone niet getweeft en is. Leeren ende gebuycken eenen Doop / die in der Schryft niet bevolen en is. Sommige ook een Abontmael / daer het Brood Christus Lichaem / en de Wijn sijn Bloed sijn moet. En hebben en houden den meestendeel genen ban dan galgen en caden. Doeren een ruyt / luy en lecher leven. Geneeren hen met enkel verleden en plumpstrijken / van Antichristus gestolen goed en rooverpe / en prediken even also

veel / als de aerdschgestinde vleeschelijke Overrigheyt hebben ende hooren wil. Seggen dat arme onboetberdig volk byde toe / hoewel het enkel onvzede is.

Komt sy tot het gemeene volk / so bint sy so eenen ongeschickten / vleeschelijken / blinden / en onbesueden hoop / dat men hem verwonderen moet / en kernen noch Godt / noch Gods Woord / leert de nature wat redelijc / dat is hare vzoornheyt. Maer van Christus Geest / Woord / ozeninge / wille en leven / weten sy in der kracht geheel wepnig. Donna / het is so vzeze by der werelt gekomen / dat wy met den Hepligen Propheet wel mogen klagen / en seggen. Gaet dooz de straten te Jerusalem / besiet en ondersoekt of sy ook pemant bint die recht doet en na 't geloove vzaegt.

Den eenen steen en is (eplacen) op den anderen niet gebleven : het is al verwoest / wat ons Christus en sijn getrouwe boden van 't geloove / liefde / doop / abontmael / verzoeninge der sonden / boete / wedergeboozte / affonderinge / leeraers / diakenen / ende van den rechten Gods-dienst geleert hebben / Wozen noch ebentwel de Gemeente Christi van hare blinde Dapen en Predikers geroot / recht of men Christo en den Vader met namen / vlood/wijn en water betalen kan. Och neen : Christus Kerke sijn de uptberkorene Gods / sijn geheplighe en beminde / die haer kleederen hebben gewit in 't bloet des Lamms / die wy Godt geboren sijn / ende van Christus Geest geboden worden / die in Christo sijn en Christus in haer is : die sijn Woordt hooren en gelooven / na sijn geboden in haerder vzaekheyt leven / en sijn voertstappen in der verbudighheyt ootmoedelijc nabolgen. Die dat quaet haren en dat goet lief hebben / en niet voller ernste daer na staen / datse Christum mogen begrijpen gelijk sy van hem begrepen sijn / want alle die in Christo sijn / sijn nieuwe creatueren / vleesch van Christus vleesch / ende been van Christus beenen / lidmaten aen sijn Heplige Lichaem. En hoe sy nu met alle de werelddat mede ober een kome / wil ick u en alle redelijke lesers / bepde met het verstant en Schryft in de vzeze uos Gods selve laten nadenken.

Ademael het dan al te samen dooz Godts rechtveerdigen toon en oordeel (betwille sy lust tot der ongerechtigheyt en leugen gehad hebben / als Paulus sepe) van den valschen Propheeten ende grijpende Wolven so geheel verwoest is / en niet sijn niet na den rechten sin ende groont Christi ende sijn der Hepliger Apostoles heplsaem gebleven en is / en men ober alle de werelt / in alle groote en ruyne Secten niet en bint dan pdel roemingen / nachts namen / valsche Leere / valsche Sacramenten / enkel ongelooze / en een onboetberdig vleeschelijc leven / en dat noch al onder den naem en schijn Christi en sijn der Hepliger Gemeenten / so ben ick wy waerachtiger Christelijker liefden gedzongen / de kracht ende groont der Hepliger Schryft / na mijne klepne gabe die wy van Godt gegeven is / waer desen aen te wijzen / welke dat rechte waerachtige Christen Gelobe sy / dat belofte heeft / te weten / dat den menschen (die 't recht grijpen) wy 't quaet in 't goed omkeert / in een godlijke aerd berandert / bepde inwendig en uytwendig / heplig / rechtveerdig / gehoorzaem / nieuw vzoorn / vzedig en vzoornig macht / als gehoozt is.

Dat bykere leelijk leven der gemeene Papen en Monnikken.

Mar. 12. 39. Lu. 10. 45. Sy hebben oogen vol overspels. 1 Pet. 2. 14.

Sy brassen wel van u lieve goede. 2 Pet. 2. 13.

Esa. 5. 12.

De geleerde doen 't dat de lieden onboetveerdig blijen. Ier. 23. 14. 2 Pet. 2. 19.

Deu. 13. 6.

1 Pet. 4. 15. Dat gemeen leven met 't lamden de leere der Predikanten diese Ean-gelische roemen. Der Predikanten heringe en voedinge. Ier. 8. 2.

Gelooven en leven des gemeenen volks.

Ier. 6. 16.

Christus Kerke en gemeente wie.

Christus Kerke aerd en nature. Phil. 3. 12. 2 Cor. 5. 17. Eph. 4. 30. 1 Cor. 12. 27.

Oorfake
waerom dit
boekſken
geſchreven
is.

Op dat alle goede hzome herten / die geer-
ne den rechten wegh wandelen ſouden / en
dan hare blinde Papen ende Predikanten
(eplacen) daer in verhindert worden / die
deſe mijn trouwe verklaringe ende Broeder-
lijcke aentwifſinge ſullen leſen ofte hoo-
ren / daer dooz inder waerheyt mogen ondezicht
worden / de lupe ſlappē mogen opgeweekt
worden / alle huſchelaers tot beteringe mogen
beſchaemt worden / ende alle die Godt met
ernſte meenen / dieſ te meer mogen in den
Geloove onderweſen ende geleert worden /
ſoo ſp 't anders dooz den vafſen grond Gods
bekennen ende aenſien / als 't is / ook eeuwig
(gelijk ick wel weet) blijven ſal. De liebe
Heere ginne dat 't veel alſoo moeten leſen
ende verſtaen / alſoo aennemē ende nā-
men / datſe oprechte boete doen / en ſalig wor-
den. Amen.

Ende nademael ick 't dan upt ſo oprechter
hzomer herten doe / ende upt anders geen
meeninge en arbejde (dieſ de groote Godt /
die herten ende niereν proeft / mijn getuige
is) dan dat ick de domme rukeloofe wereld
die niet wepniger en kent of en heeft dan
Chriſtum ende Chriſtus Woord / boete leeren
mag / tot Chriſtum en ſijn Leere / Sacra-
menten ende Doogberldt leyden magh / ende
alſoo veel moghten ſalig worden. Ende men
dooz oogen ſiet / dat ſoo menigh rukeloof
bleeſchelijck menſche ſijn ſondelijck quaedt
leben daer dooz betert en een oprecht boete-
veerdig hzom leben in de hzeſe ſijns Gods
aenneeme / ſoo is 't immerſ een ſeer groote
ondankbaerheyt / ja een verbande Godloof-
ſe ypramighheyt / dat ſp my ende mijn ge-
troutwe medehulperen / die met ſoo overma-
ten velen zware konnēt ende lijden / ſoo
groote troutwe ende liefde aen haer betwij-
ſen / ſoo nijdelijk haten / en ſo leelijck loonen en
afdancken.

Doch dus hebbēſe van aenbeginne met
allen Propheeten en troutwe knechten Gods
gehandelt / die haers Heeren Woord ende wil
in ſo goeder troutwe boozgedagen / hare ſou-
den beſtraft / ende haerder zielen ſalighejdt
upt al haer krachten / met ſoo veel tranen /
waerken / hidden / arbejdt / loopen / moep-
te ende ſorge tot in den dood gefocht hebben /

't en is oock geen wonder dat ſp 't ons doen.
So (ſept Chriſtus) hebben ſp oock den Pro-
pheten gedaen / die dooz u getweeft zijn.

Bid ende begeere dan hier mede dooz de
barmhertigheyt ons Heeren Jeſu Chriſti /
aen allen mijne Leeſers ende Hoehoorders
in 't gemeen / gp zijt dan van wat Namē /
Ampten / Staten ende Conditionen gp oock
zijt / dat gp deſen mijnen arbejt niet en laſtert /
noch verwerpen en wilt / ſoo lange gp 't niet
met onpartijdiſchen herten / bediedelijck gele-
ſen / recht gehoozd / ende wel verſtaen en
hebt / ſchepdet daerom Chriſtum ende der
Apoſtelen Leere / Sacramenten / ende Le-
ven van der Papen en Predikanten Leere /
Sacramenten ende Leven recht van malkan-
deren. Geloove ende Engeloove / Geest en
Bleeſch / Gerechtighejdt ende Ongerechtig-
hejt. Soekt na de rechte waerhejt / pvert
om utwe ſalighejt / geloof dat Godt een
waerachtig Godt is / die dat goed beloonen /
ende 't boofe ſtraffen ſal : dat ſijn Woord de
waerhejt is / ende eeuwig blijven ſal. Dreeft
ſijn oordeelen / ende hebt lief ſijn welvaden /
ſoo ſult gp 't dooz 's Heeren Genade wel be-
kennen dat dit boozhejdt 't rechte Chriſten
Geloove is / dat dooz Godt geit / ende in der
ſchriſt beloſte heeft / gelijk wp u hier upt
Gods waerachtige Woord met ſoo overvlo-
dige veel ſterke ende ontwedersprekelijke rede-
nen / ſchriſten ende exempelē ſonder alle vals-
hejt ende bedrog / recht als dooz God in
Chriſto Jeſu aengewēſen ende betuigt heb-
ben.

De Almachtige / barmhertige Godt ende
Vader / dooz ſijnen lieben Sone Chriſtum Je-
ſum / leyde u alle te ſamen alſo in ſijn Beplij-
ge Godtlijcke kenniſſe ende Euangelijſche
waerhejt / ende make u Geloove alſo krach-
tig / vrychtbaer ende dedig / dat gp met op-
rechte niētwe herten verdujdig onder ſijn
krups / in allen dzuck ende tribulatie / onge-
veynſt in der liefden / vreedſaem ende vrylijk
in den Geest / als de onſtraffelijcke hzome
kinderen Gods dooz den Heere en ſijn gemeen-
te moghte wandelen / alle de dagen utwe le-
bens / en moght alſo de eyndelijcke beloſte der
genaden / dat eynde utwe geloofs / daer van bren-
gen / welk is de ſalighejt utwe zielen. Amen.

Mat. 5. 14.
Luc. 6. 21.

1 Pet. 1. 3

Der wereld
oödanbaer-
heyt neffens
allen ge-
trouwen
Dienaren
Gods.

De Prophe-
ten zijn oock
van haren
voorvaders
qualijk
geloont.

D E N L E E S E R

S A L U Y T.

Erfame Leſer, hier hebt gy nu mijnen grondt en leere van het Geloove, met ſijn eygen
rechte natuerlijke kracht, werkingen, aerd en vruchten. Bidde u dan, ſob lief als u Chri-
ſtus en uwe ſalighejt is, drukt uwen verkeerden zin, ende en vertoort u niet, ſo gy wat vint
dat onſer Voorvaderen gebruyk, lange gewoonten, of dat Philoſophiſche ſchrijven en roepen der
geleerden mogte tegen zijn. Maer proevert eerſt recht, onderſoeket wel met Chriſtus en ſijnder
Heyligen Apoſtelen eygen Woord, Geest, leven, en voorbeelt, of 't niet den rechten inhoudt;
meeninge; grond en zin der gantſcher Schrift en is. Bevindet ja, ſo moet gy de onſchriftma-
tige gebruyken, en dat verwoerliche roepen der geleerden laten varen, en u alleen aen des Hee-
ren Woordt houden, wilt gy anders ſalig zijn.

Laet daerom u herte onpartydig, en u oordeel oprecht, en na der waerhejt zijn. Want de

de Almachtige Godt ende Heere dien alle knien buygen, en alle tongen belyden moeten, wil noch en kan geen geleerden, noch lange gebruycken, noch gewoonten wijken, want het is de Heer, en wy zijn knechten. Wy moeten hem volgen, en hy niet ons. Och Leefer hebt daer acht op.

Deffelve gelijcken ook, soo gy bevint dat wy met onse leeren recht doorgaen, niemands hoogheyten aensien, niemands tyrannie vreefen, noch eenigen geleerden wijken, maer eenenye gelijcken sonder alle aensien der personen met des Heeren Heyligen Geest, Woord, Voorbeeld en Ordeninge, in rechter reynder liefden trouwelijk leeren, vermanen en straffen, daer in sy niet recht en doen, so bid ik noch eenmael dat gy dat niet eenige vleeschelijke stoutigheyden, met wel meenende vrymoedigheyden en Christelijke dwaesheden toe meten, en wijten wilt. Ik woude so geerne dat gy alle recht wandelen en salig worden mogt. Daerom ick (eylacen) niet weynig droefheyden hooren en lijden moet.

Weygert daerom niet uwe en alder wereld gek en sot te zijn, so ick'er maer vele in Christo kloek maken, en met des Heeren Heyligen Geest en sterke Woord tot de wijsheyden der Heyligen brengen mochte, ick weet ook wel dat Christus met allen zijn Apostelen ende Propheten also een dwaesheden gedreven, en eenen gelijken zin met my hier in gehadt hebben.

Bestraf ik dan, so bestraffen sy noch veel meer. Dreyge ik met des Heeren toorn en oordeel, sy noch al meer; zijn sy daerom vleeschelijk of stout geweest: dat zy verre. Ja mijn Leefer waer niet den donkeren duysteren rook der ooren predikers, de vervloekte valsche leere, der verschrickelijker leelijker sprinkhanen, uyt den put des afgronds alsoo gewassen, maer, hadden de ernstige bestraffingen, de rechte reyne leere, dat Schriftmatige gebruyk der Heyliger Sacramenten, en de afsonderinge der onboetveerdigen, sonder alle aenzien der personen, in de wereld gebleven, nimmermeer en hadde de schoone klare Sonne haren lieflijcken schijn alsoo verlooren, noch de Gemeente in also oenen bedroefden doodlijken val gekomen. Achtet daerom met Paulo weynig dat ik in deser saken van menschen geoordeelt worde. Want ik weet dat ik 't goet meene, recht doe, ende niet dan met waarheyden ende straffe, op dat sy haer bekeeren mogen.

Dat waerachtige Hemelsche licht Christus Jesus eeuwig gebenedijt, verlichte alle donkere duystere herten met den blinckenden schoonen schijn sijns Heyligen Geests en eeuwige waarheyden, om in een ongeverwet reyn Geloove te beschouwen de onophoudelijke klaerheyden Christi, tot prijs en eere sijns grooten Naems, en saligheyden veld der menschen. A M E N.

E E N S C H O O N E
E N D E
GRONDELYKE LEERINGE
U Y T D E S
HEEREN WOORD,

Allen menschen (die haer nae Christus naem laten
noemen) neerstelijck vermanende tot de Hemelsche
geboorte ende nieuwe Creatuere, sonder welcke nie-
mant die tot sijn verstant gekomen is, een waer-
achtigh Christen en is, noch zijn en kan.

A N N O M D L V I.

Wederom met grooter neerstigheyt door gesien,
vermeerdert en verbeterd.

D O O R
M E N N O S Y M O N S.

Galaten 6. 17.

*In Christo Jesu en gelt noch besnijdenisse noch onbesnyde-
nisse, maer een nieuwe Creatuere.*

1 Corint. 3. 11.

*Daer en magh geen ander Fondament geleyt worden,
dan dat'er geleyt is, dat is Jesus Christus.*

Gedrukt in 't Jaer onses Heeren, MDCLXXXI.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS
AND ARCHITECTURE

1960

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

CHICAGO, ILL.

1960

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

E E N S C H O O N E
E N D E
GRONDELYKE LEERINGE
UYT DES
HEEREN WOORD.

Van de Nieuwe Geboorte.

Alle de gantsche werelt hoe leelijk zy ook leven, roemen dat sy Christenen zijn.

An hoort mijn woorden alle volcken ende datse recht in u ooren / die u laet denken dat gy Christenen zyt / ende u met grooter stoutighepd van des Heeren Genade / Verdiensten / Vleesch / Bloed / kruys / Rijck ende Dood beroemen dozt / hoewel dat 'er noch Christelijck Geloofe / noch Broederlijcke Liefde / noch Boete / noch recht gebruik der Sacramenten Christi / noch repne Leere / noch dat onbestraffelijck Godsallige leven dat upt God is / (daer toe ons de gantsche Schryft vermaent) noch rechten Godsdienst / noch eenigen Euangelischen Aerd / Natuere / ofte gehoozsaemhept by u bebonden en wozt / maer ober al / eplacen / een leelijk byster ongelooft / een ontuchtig vleeschelijck leven / valsche Leere / valsche verzielde Sacramenten / een Satanssch hert en gemoet / een verbloekte Hebdensche Afgoderpe onder Christus naem / een blinde bloeddozstige Tyrannie / ende een onbarmhertige nijdige wreethept tegen alle kinderen Gods / ja een openbare wederspannige ongehoozsaemhept en verachtige alder woorden Christi en sijns Hepligen Geests / gelijkenen door de gantsche wijde werelt met opene oogen en vollen handen tasten en sien magh.

Op dat gy u dan niet langer alsoo met sulcke leugenachtige pdele hopen tot uwer eeuwigger verdoemenissen tegen alle Schryften vertrooft / ook niet te vergeefs en glorieert in de boozgenoemde rijckdommen der Heerlijckhepd der kinderen Gods / als in Christus rijck / genade / verdiensten / vleesch / bloed / kruys / doot / en belofte / &c. Welcke u noch niet toe en behooren / nademael gy so gantsch Aersch / vleeschelijck en dwibels gesint zyt / Christum verstoof / ende u aen sijnen Geest / Woord ende Doozbeeld niet en hout / sonder welk niemant een Christen zijn en kan / soo heb ick door de barmhertige genade des Heeren booz mp genomen / soo veel als in mp is / u op 't alder kortste upt dat onbedriegelijcke / krachtige en saligmakende Woordt des Hepligen Euangeliums Jesu Christi / en upt de ongevalste repne Leere sijnder Hepliger Apostelen / in desen mijnen Sontzief aen te wijsen / wie de gene zijn of wiese niet en zijn / die met de boozgenoemde gaven / verdiensten en beloften Christi van God in der genade vercert en beschonken zijn.

Segt mp mijn alderlieffte / waer of wantmeer hebt gy in der Schryft gelesen (die dat gewisse getuygenisse des Hepligen Geests / en dat eenige recht-snoer onser consciencien is) als dat een ongelooftig / ongehoozsaem / vleeschelijck / oberfelig / hoerachtig / dzonken / gierig / afgodisch of prallig mensche eenige beloften aen Christus Rijck en gemeente / ja part of deel aen sijn verdiensten / dood en bloed gehad heeft. Ick seg u de waerhepd / in der Schryft en leestoren 't nergens en nimmertmeer / maer also staet in Paulo geschreven : Leest gy nae den vleesche / soo sult gy sterven. De oberspeelders / hoerenjagers / knapenschenders / weekelingen / de onrepne / de afgoden-dienaers / dzonkenbzinkers / hooberdige / glietge / hatige / bezraders / ende die onschuldigh bloed bergieten / dieven / moozdenaers / leugenaers / onbarmhertige en de ongehoozsaemige Gods en Christi (soo sp haer niet en beketen) sullen Gods Rijck niet bezitten. Ja haer deel sal in den yperigen poel zijn die bernen sal van solpher en yper / welk de tweede dood is.

Siet / weerde Leester / hier staet Gods onwederzoepelijcke sententie en oordeel ober alle die die na den vleesche leven / hp zp ook wie hp zp / Keeser of konink / Hertog of Grave / Barons / Ridder of Joncker / Edel / on-edel / Waep / Monnik / geleert / ongeleert / rijck / arm / man / wijf / ep / en of vype / al die na den vleesche leven / die moeten Gods rechtveerdige oordeel en strengen toorn eeuwig onderwozpen zijn / of de gantsche Schryft moet leugenachtig en valsch zijn.

En daerom wozt dat arme domme volck met Miffen / Mactten / Wespers / Biechte / Beevaerden en Wjwater / en dat noch meer is / ook met Christus genade / doot en bloed al te vergeefs getrooft : het Woord staet ongebzaken / leest gy na den vleesche / so sult gy sterven / want vleeschelijck gesint zijn / is de doot. Hade ende bidden daerom u alle in 't gemeen / hoort doch Christum Jesum / die ons tot een getuygen der waerhept van den Hemel gesonden is. Want also seft hp / boozwaer seg ick u / ten zp dat gy u omkeert en wozt als kinderen / soo en sult gy in 't Hemelrijck niet komen. Noch seft hp op eender stede : Boozwaer boozwaer seg ick u / 't en zp dat pemandt van boben wozt geboren / so en kan hu dat rijcke Gods niet sien. Noch eenmael : Boozwaer boozwaer segh ick u / 't en zp dat pemandt upt den water en Geest geboren wozt / &c.

De vleesche-lijke en onboetveerdige hebben aen Christum geen deel. Rom. 8. 15. 1 Cor. 6. 10. Gal. 5. 21. Eph. 5. 5.

Pro. 21. 9. 't Oordeel der Schryft gaet ober alle vleesch. Act. 10. 42. Ge. 2. 1. Eph. 5. 5. Col. 3. 5.

Merka

Rom. 8. 6.

Mas 18. 3.

Ioan. 3. 3.

Croutwe Leefer / nemet waer: dese woorden en zijn van geen mensche verstaet noch in geset / sy en zijn oock van genen Concilien op gewoopen noch besloten / maer sy zijn dat onbedriegelijcke dese woort / het welck de Soone Gods / Christus / Jesus / wyl sijns Daders mond tot ons gedragen / ende den goeden broomen Wet-geleerden Nicodemus / met eenen dubbelen eed bezwoeren heeft: dit selve Woord is krachtig ende lilaer / ende en meene niet alleen den gemelden Nicodemum / maer oock alle Adams kinderen die tot haren verstaende gekomen zijn. Maer het is (eplacen) met den leelijken seurdeegschen dect der menschelijker geboden / statuyten en glosen alsoo verdonckert / dat 'er nauwe een of twee onderdusent gebonden en woorden / die der Penelcher geboorten recht sien of verstaen hebben / ick zwijge dan dat sy sijn werkende art/nature / kracht ende vucyt hebben souden. Ja sy hebben 't met der tijd dooz haer Philosophische kloekheyt en eppen verlorren heiligheyt so verre gedreven / dat de ceitwige wijsheyt Gods / Christus / Jesus / in der ceitwighen geboendijdt / als een aem onberstandig gesaken / wyl dat huys sijnder eeren / dewelck sijn gemeente is / met sijn Heilige Geest / Woord / Doop / Avondmael / Gods-dienst / Afsonderinge / en onbestraffelijc Doozbeelot / gebannen is / en dat de mensch der sonden / dat lunt der verdervinge / met sijn leelijst leere / Afgodische kinder-doop en Avondmael / met sijn onreynne reynigheyt en beloften / met sijn Kerken / Kloosters / Papen / Nonnicken / Missen / Wetten / Despers / Wiltwater / Beelden / Verbaerden / Dagevier / Digilien / Biechten / Absolutien / &c. wederom in sijnen stoel geseten is / die doch al te samen niet dan enlael leeringen en geboden der menschen zijn / tegen alle grond der Schrift oppgewoopen / een verbanne Afgoderpe ende groutwoel / een openbare vernielinge van des Herren Voordt en Offer / een betrachtinge bes Dientwen Testaments of des Verbonds dat met dat bloedt des onschuldigen Lamts besegelt is / een verschewinge der heylsamer ordynantien Christi van der leere / doop / at ondmael / leeren / en afsonderinge overbloedig in de Schrift betuygt / welcke ordynantie hy in onwedersprekelijcher kracht ende klaerheyt na sijns Daders bevel hier in de werelt geleert / en sijn kinderen dooz 't Woord nagelaten heeft / sal oock geen ander oegerecht woorden die dooz hem bestaen sal ceitwighijst.

Menschelike gerechticheyt verdonckert Gods gerechticheyt.

2 Tef. 1. 1. Antichrist domineert in de plaetse Christi.

Christus ordynantie gelt alleen voor God. 1 Cor. 3. 11. Gal. 1. 8. 1 Cor. 11. 6.

De grootmachtige en geleerde zijn alle des verdervens oorlake.

Wie heyden leeft is een Heyden.

Somma / de Scribenten en geleerden hebben 't met hare Concilien / Decreten / ende Statuyten / met alle de tyrannie ende getwelt der grootmachtigen allenskens so verdozven / dat 'er (Godt bettere) nauwe een Artijkel van alle 't gene dat ons den mond Christi en sijnder Heyliger Apostelen geleert heeft / ongebooken by de menschen gebleven is. Alle de boozjeroerde groutwelen met alle dat Godloose bleeschelijke leven der gantscher werelt / roep ick tot mijn getuygen / noch willen algelijckewel de Heilige Christelijcke Kerke zijn en heeten / en die haet wylt oprechter repnder lieden met des Herren Geest ende Woord vermaent / die moet haer vermaledijde Weder-doozet en ketter zijn: ick segge u noch eenmael / sy willen de Christelijcke Kerke zijn en heeten / en het is openbaer (ende dat dooz 't bewijs van

allen hare werken) hoe sy geen Christenen / maer enkel bleeschelijcke / hoveerdige / gierige / gulsige / onkupsche / dzonkene en afgodische blinde Hebbenen zijn: En dat noch meer is / haer der sommige oock onbarmhertige / moozdadige / wyeede / bloedige dubbels zijn / want veel haerder werken geschieden na des dubbels wille. Met recht magmen hem over hare saken wel beklogen / want dat rechtveerdige Oordeel is so over haer gekomen / datse gant'ch onbekleerlijc zijn en wepnig heylsaems by haer is gebleven.

Och! hoe klaegelijck is de Edele schoone Wijnngaert terwoest / en hoe gantsch jammerlijc zijn sijn Tacken verdozt / sijnen Cupn leyt plat / de verdervende Doffe heeft de overhand genomen. De wolke zijn dzoge en geben geen water meer / daer en is noch besnoeper noch metser meer boozhanden / en soo daer pe-mand is / die moet van den Druke verstonnen / of van dat Apocalypsche bloet-dzonken Doff vermoozt zijn. O barmhertige / genadige Dader / hoe lange sal doch desen zwaren jammer turen? Onse Over-heeren zijn gelijck verschewende Leuwen en Beeren / onse Daders zijn onse veraders / onse wepders zijn onse verlepders / en die haer laten duncken dat sy onse Herders zijn / die zijn onser zielen dieven ende moozdenaers. Wp mogen wel wylt dieper herten weenen en klagen. Het huys is ons woest gelaten / want die te voren Christus Kerke en Rijst was / is nu / eplacen Antichristus Kerke en Rijst gewoorden / en dat om geen ander oozsake (nemet waer) dan dat sy dat Woord der genaden ondankbaerlijc verstoeten en niet en willen / als dat de Heerschapper Heere Christus / Jesus met dat gerechte Scepter sijns Heyligen Woords ende Geests over haer regeren ende domineren sal / noch eben dom hoopt dit arme blinde geslachte / als dat sy Gods genade ende belofte dooz haren kinder-doop / Missen / Biechten / ende diegelijcke superstitieuse Ceremonien / ende Afgoderpen meer (die sy den rechten Gods-dienst noemen) ende remedien tegen haer sonden gebuycken wel verkriffen sullen. Och neen / lieve neen / de hope der Godloose / sept Baptens / is gelijc een boze Distel - bloeme die van den wint heren stuoft / eenmael heb ick 't u gesept / ick seg 't u noch andermael / en dat wylt des Herren mont / die noch liegen noch bedriegen en kan / is 't dat sy u niet om en keert / en wort als kinderen / in 't Hemelrijc en sult gy niet komen / en is 't dat sy niet van boven en wort gebooren / so en sult sy het rijcke Gods niet sien.

Mijn seer beinnide Leefer / hebt doch acht op utus Herren Woord / ende leert den waerachtigen Godt eenmael te recht bekennen / ick waertschoutwe u wylt getrouwer herten / nemet waer is 't dat sy wylt / sy magh u niet saligh maken noch u utwe sonden vergeven / barmhertigheyt noch genade betwijfen / anders dan na sijn afgesepde Woord / te weten: So sy boete doet / so sy in hem gelooft / so sy wylt hem geboeren wort / so sy doet dat hy u beboelen heeft / ende wandelt gelijck hy gewandelt heeft. Want soo hy een onrechtveerdig bleeschelijc mensch / sonder wedergeboorte / geloove en boete salig konde maken / soo en hadde sy ons de warcheyt niet geleert: En sy is de waerheyt / ende geen leugen en is in hem. Ende hierom segge ick noch eenmael als dat sy met

Ioan. 8. 44.

Rij. 5. 2. Jer. 1. 18. en 12. 10. De Wijnngaert des Heeren is verwoest. Cor. 2. 15. R. 30.

Lu. 21. 5. 2 Tef. 2. 4. De eygant. lijke oorake der verblinden is dat men Christum en sijn Woort. verfoot. Lu. 19. 14.

2a. 5. 15.

Mar. 12. 3. Ioan. 3. 3.

Godt en maect niemant salig tegen 't Woord. Mar. 4. 17.

Mar. 1. 15. Lu. 13. 3. en. 24. 14. Mar. 16. 15. Ioan. 3. 5. en 17. 6. 1 Ioan. 2. 1.

I als de Dissen / Metten / Dopers / Ceremonien / Sacramenten / Concilien / Statuyten ende geboden / die onder den gantschen Hemel zijn / die de Dausen met haren aenhanck van aenbegin gemaect hebben / niet en mocht verfoent worden / want het zijn groutwelen ende geens verfoeningen / waerschouwe ick u / te vergeefs (sept Christus) eeren sp my / leerende de leeringen ende geboden der menschen. Maer booz al ende booz al wilt gy saligh zijn / so moet u aertsch / vleeschelijck / Godloos wesen gebetert zijn / want 't en is niet dan boete en beteringe / wat ons de gantsche schryft / met alle sijn vermaningen / bezeugementen / straffingen / wonderwerken / exempelen / ceremonien en Sacramenten leert en boozdraeght / en doet gy geen boete / soo en is 'er niet in Hemel noch op Aerden dat u helpen kan / want sonder waerachtige boete worden men al te vergeefs getrooff. Aldijn volck / seyd de Propheet / utwe Troosters verboeren u / ende verstooren den wegh dien gy gaen sult. Wy moeten van boben geboren zijn / in onse herten omgekeert / verandert / ende vernieuwt zijn / ende alsoo upt der ongerechtigen boosen aerdt en natuere van Adam / in Christus gerechtige goede aert en natuere beret zijn / of wy en mogen niet geenen middelen (sp zijn Godlijck ofte menschelijck) geholpen worden eendelijck / want soo waer de oprechte waerachtige boete ende nieuwe Creatuere niet en zijn (ick spreke van den verstandigen) daer moeten eendelijck verloren zijn / is klaarder als men tegen spreken kan. Dat magh een pogeliken in dat hofferken zijnder conscientien wel besuyten / die niet aen zijnder zielen en wil bedrogen zijn. Dese selve wedergeboorte / daer of dat wy schrijven / daer upt dat boetverdrige byzome leven volghet / dat belofte heeft / komt netgens anders heeren / dan upt des Heeren Woordt / wannere het recht geleert wordt / en alsoo mits dat gehooz dooz 't Geloove in 't herte des toehoorders recht dooz den Heiligen Geest gebaet wordt.

De eerste geboorte des menschen is upt den eersten ende aertlichen Adam / ende daerom is oock haere nature aertsch ende Adams / dat is vleeschelijck gesint / ongeloobig / onghoozsaem / in Godlijcke saecken blind / doof / en onbetstandigh / dies eynde (soo sp niet dooz 't Woordt vernieuwt en worden) de eertwige verdoemenisse en doot zijn. Wilt gy nu in utwen aengeboren bosen aerdt ende natuere gebetert zijn / en alsoo van de eertwige verdoemenisse en doot wy zijn / op dat gy met alle waerachtige Christenen ontfangen mooght / dat haer belooft is / soo moet gy van nieuws geboren zijn / want de wedergeboren zijn onder de genade / ende hebben de belofte / als gehoozt is / ende voeren daerom een boetveerdigh nieuwt leven / want sp zijn in Christo nieuwt geworden / ende hebben een nieuwt hert ende geest ontfangen / te boren waren sp aertsch gesint / nu hemelich / te boren vleeschelijck / nu geestelijck / te boren ongerechtig / nu gerechtigh / te boren quaedt / nu goedt / ende en leven nu niet langer na dat oude verdozen wesen / van den eersten ende aertschen Adam / maer na dat nieuwt sprechte wesen van den nieuwen ende hemelichen Adam / Christus Jesus / gelijck Paulus seyde : Ick en leve nu niet langer / maer Christus leeft in my. Haer acme swacke leven vernieuwen sp alle dage noch al meer en

meer / ende dat na het beelde des gemens diese geschapen heeft. Haer gesintheit is na de gesintheit Christi / ende willen geerne wandelen gelijck hy gewandelt heeft / sp kruppen ende temmen haer vleesch met alle sijn boose lusten. Sp begraven haer sonden met den Doop in des Heeren doot / ende staen weder met hem op tot een nieuwt leven. Haer herten besuyden sp met des Heeren Woordt. En worden in dat onbebleekte H. Uchaem Christi / als gehoozsame Lidmaten ende mede-genoeten sijnder Gemeynten / in rechter ordonmantien / en na des Heeren Woordt / dooz den Heiligen Geest geboopt. Sp trecken Christusum Jesum aen / ende betwijfen sijnen Geest / aerdt ende kracht in alle hare vruchten. Sp vresen Godt met voller herten / ende en soecken in alle haer gedachten / woorden ende werken anders niet / dan den prijs van haren Godt / ende de Saligheyt van haren liebe Broederen. Haer ende wyake en keunen sp niet / want sp vernemen de geene die haer haeten / sp doen goedt den geenen die haer quaedt doen / en bidden voor den geenen die haer vervolgen. Gierigheyt / hoozveerdigheyt / onkupsheyt / pronencken / psalen / bronken-dyncken / overspel / hoererpe / haet / rijt / achterklap / liegen / bedriegen / lijben / vechten / ruyten / rooven / bloed-bergieten / valsche hepligheyt / afgoderpe. Sonma / alle onreynne vleeschelijcke werken haeten ende tegenstrijden sp / ende versaken de werelt met alle sijn lusten. Haer gepng is nacht ende dagh in de Wet des Heeren. Sp verblijden haer in 't goet / en bedorven haer in 't quaedt / quaedt en betalen sp niet met quaedt / maer het quaedt met het goede. Sp en soecken niet dat haer selven alleen / maer oock dat haren naesten oozbaerlijck ende nut is / beyde aen lijf ende ziele. Sp spijfen de hongertige / ende laben de doofstige / sp herbergen de ellenbige / sp verlossen de gebangenen / sp besoeken de krancken / sp troosten de klepnoedigen / sp vermanen de dwalende / en zijn bereyt na haers meesters boozbeelt / oock haer leven te setten voor haer broeders. Item / Haer gedachten zijn reyn en kupsch / haer woorden zijn waerachtigh ende met zout gekruyt. Wy haer is ja dat ja / ende neen dat neen is / ende hare werken geschieden in des Heeren vrese. Haer herte is vleeschelijck ende nieuwt / haer gemoet vzedigh en vzoelijck / ende soecken de gerechtighheyt na alle haer vermogen. Sonma sp zijn soo in haer gelove dooz Godts Geest ende Woordt versiert / dat sp mits de kracht des selven geloofs alle bedrige wreede Craymen / met alle haer torenten / vangen / vannen / goedt-rooven / staerken oft palen / Weuls / rakers ende raden ridderlijck overwinnen / ende upt eenen reyn pber / met een onmoosel slecht ja ende neen gewilligh in den doot treden / Christus glorie / de foetigheyt des Woordts / ende de Saligheyt haerder zielen is haer lieber / dan al 't geene dat onder den Hemel is.

Siet / weerde Leser / alle de gene / die aldus upt Godt met Christo geboren worden / aldus hare swacke leven na den Euangelio selijken / haer aldus omkeeren ende wandelen het boozbeelt Christi na / hoozen ende gelooven sijn Heplige Woordt / ende volgen sijn geboden die hy ons met klare woorden inder schryft na gelapen ende bevolen heeft / die zijn de Heplige Christelijcke Kercke / die belofte heeft / de recht

Matth. 16.
De gantsche
schryft ver-
maent en
leyt ons tot
boete.

Es. 3. 11.
Joan. 3. 3.
Matth. 18. 3.
Hier merkt
welke de
wederge-
boorte zy.

De nieuwe
geboorte
komt van
Godt door
het Woordt.
Rom. 10. 17.
1 Cor. 4. 7.
1 Pet. 1. 25.
De vleesch-
lijke geboor-
te is in
Adam ver-
dorven ende
leydt tot de
doot.

De wederge-
boorte ver-
nieuwt ende
leyt ten le-
ven.
De vrucht
der nieuwe
geboorte.

Gal. 2. 21.
Col. 3. 10.

Phil. 2. 5.
Iac. 1. 6.

Gen. 5. 25.
Rom. 6. 4.
Col. 2. 11.

1 Cor. 12. 13.
Gal. 2. 20.
en 3. 27.

Matth. 5. 44.
Rom. 12. 20.

Gal. 6. 1.
Psal. 1. 2.

Rom. 10. 12.
Matth. 15.
Ps. 35.

Hier hebt
gy den recht-
ten Godts-
dienst als by
Rom. 12. 2.
en Iac. 1. 27.
blijkt.

1 Ioan. 3. 16.
Col. 4. 5.
Matth. 5. 13
Iac. 5. 12.
Rom. 14. 17.

Kracht ende
vrymoedig-
heyt der we-
dergeborenen.

De wederge-
borene zijn
de rechte
Kerke ende
hebben de
beloften.
Heb. 12. 25.
1 Cor. 6. 16.
Ioan. 1. 12.
Heb. 3. 6.
Eph. 5. 30.
Heb. 9. 4.

te kinderen Godts / Broeders ende Sisters / Christy / want sy zijn met hem upt eenen Vader geboren / de nieuwe Eva / de rechte kuyssche Bruyt / vleesch van Christus vleesch / ende been van Christus beenen / dat geestelike Hups Israels / de geestelike Stadt Jerusalem / Tempel ende Bergh Sion / de geestelike Arche des Heeren / daer in dat besloten liggen dat waerachtigh Hemels Wroodt / Christus Jesus / en sijn gebenedijde Wroodt / de groene bloepende kroede des Beloofts ende de geestelike Steenen Tafelen / beschreeven met de Geboden des Heeren. Sy zijn dat geestelike Zaet Abrahe / kinderen der Beloften / Bondt-geuooten Godts / deelachtigh in alle Hemelsche goeden.

Dese selfde Weder-geborene hebben eenen geestelijken Koninck over haer / diese regeert met den ongebroken staf sijns Wonds / namelijck / met sijnen Hepligen Geest ende Wroodt. Hy bekeerte met het kleet der gerechtighejdt van repne witte Sijde / hy laefte met de lewendige Wateren sijns Geests / ende spijste met het Wroodt des Levens / sijnen Naem is Christus Jesus.

Sy zijn de kinderen des Broedes / die hare Zwaerden tot Bloegh-pfers / en hare speessen tot Sickelen gemaekt hebben / ende en weten van geenen krijgh meer / Esa. 2.4. Mic. 4.3. Sy geuen den Keyser dat den Keyser toebehoort / ende Godt dat Godt toebehoort.

Haer zwaert is dat zwaert des Geests / dat sy een goede conscientie voeren dooz den H. Geest. Eph. 6.17. Heb. 4.12. Apoc. 1.16.

Haer echt is een Man / en een Wijs / na Gods eppen ordinantie. Genef. 1.27. Matth. 19.4. Mar. 10.6. 1 Cor. 7.5. 1 Tim. 3.12. Tit. 1.6.

Haer Rijck is dat Rijck der genaden / hier in de hope / ende hier na in 't eeuwige leven. Mat. 25.1. Luc. 12.31. en 13.16. Rom. 8.14.

Haer burgerchap is in den Hemel / ende gebuycken dese onderste Creatueren / als eten / dincen / kleedinge / huyfinge met danckbaerhejt / ende tot een nootdruftige onderhoudinge van haer eppen leven. Ende tot eenen gewillighlijcken dienst van haren naesten / vae des Heeren Wroodt. Esa. 58.7. Tobie 4.13. en 14.12. Matth. 25.35. Luce 6.38. Rom. 12.20.

Haer Leere is dat onverbalschte Wroodt Godts / dooz Mozen ende den Propheten / dooz Christum en den Apostelen betuyghet / daer op sy haer geloobe vestigen / ende maecht saligh onse Zielen. Ende alle wat daer tegen is / achten sy verbarren.

Haren Doop bedienen sy op den geloobe nae des Heeren bevel / ende na de leere en gebuyck der Heplige Apostelen. Act. 2.38. en 8.11. en 10.47. en 16.15. en 19.4. Ec.

Haer Nachtmael houden sy tot een gedachtenisse van des Heeren weidaden ende doodt. Mat. 26.25. Mar. 14.21. Luc. 22.19. Ende tot een betweckinge van de waerachtige broederlijcke liefde.

Haren Van ofte affonderinge gaet ober alle froude verachters / groot ende kleyn / rijck en arm / sonder alle aensien der personen / die eer-tijds onder woordt getreden zijn / ende nu afballende wederom in 't Hups des Heeren ergerlijcken leeren ofte leven / tot dat boete aen haer bevonden wort.

Haer dagelijckche kermen ende klagen is ober haer Arme ongevallige boose Vleesch / ober

de menighvuldige misgrijpingen ende sterckhelingen van haer zwaclic leven. Haren sterjdt bepde inwendigh en uptwendigh / en rust nimmermeer. Haer sucht en ende toepen is tot den Allerhooghsten. Vechten ende kiampen tegen den Duvel / Wereldt ende Vleesch / alle haer leefdage / jagen na den boozgesetten prijs / dat syse krijgen mochten / ende bewijfen 't alsoo met 'er daer / dat sy des Heeren Wroodt gelooben / dat sy Christum in de kracht hebben ende kennen / upt Godt geboren zijn / en Godt tot eenen Vader hebben.

Siet / weerde Leefer / gelijck ick eenmael gesep hebbe / so segge ik noch eens / die zijn de Christenen die belofte hebben / ende van Gods Geest versegelt zijn / dat haer Christus Jesus met alle sijn verdiensten / gerechtigheden / bidden / woort / kruys / lijden / vleesch / bloet / doodt / verzijfeninge / rijck / ende alle sijne goeden sonder alle haer verdienst upt enkel genade van Godt geschonken ende gegeven is. Maer wat dat de Sertifice Kercken (sy heeten dan oock hoe sy heeten) booz een Leere / Geloobe / Leven / Weder-geboorte / Doop / Nachtmael / Van en Gods-dienst hebben / ende wat booz eenen loon haer oock in de Schrift beloofte is / wil ick den rechtverstandigen Leefer met des Heeren Geest ende Wroodt laten nadencke.

Hier wil ick laten booz treden alle de grootmachtigen / Heeren / Dorsten ende Regenten / die onder den gantschen Hemel zijn. Daer toe oock alle Pausen / Cardinalen / Bisschoppen / met alle wijssen en geleerden / die ons de Schrift van aenbeginne aldus gebroken en verduystert hebben / konnen sy ons met een eenigh woordt upt den gantschen Wyvel / bewijfen (ick segge) upt den Wyvel / want menschen fabulen (ende leugenen en achten wy niet) dat een ongelovigh / wederspannigh / vleeschelijck mensche / sonder de Weder-geboorte ende waerachtige Boete / tot eenigen tijden saligh geworden is / ofte saligh worden magh / om dat hy hem foo maer van 't Geloobe ende Christus Wroodt beroemt / ofte der Popen Wiffen ende Dienst hoozt / gelijck de gantsche Wereldt doet / de sake sal met haer gewormen zijn. Van aenbeginne en is 't niet geschiet / het en sal oock niet geschieden ten eeuwigen dagen. Want handen sticke onnutte menschen sonder Boete ende Weder-geboorte / dooz haer Wiffen hoozen ende Diechten saligh worden / gelijck sy arme kinderen sonder alle Schrift verhoppen / soo mochtmen wel met alle waerhejt seggen dat die boozsepe middelen stercker (hoewel sy Afgodisch zijn) als des Heeren Wroodt waren.

Want het Wroodt en kent geen Wiffen / ende sepd / dat de onboetbeerdige in haer sonden sterben sullen. Oock waren Mozen en de Propheten / Christus en de Apostelen als dan de valsche getuygen geweest / en hadden ons beboefde Schapen (daer mede sy ons op een soengen smallen wegh gewesen hebben) jammerlijck bedrogen.

Och neen / bziert neen / siet booz u / dat rade ick u / Godts Wroodt en sal u niet liegen / noch bedriegen. Ick ben Godt / spreect hy dooz de Propheet / ende en liege niet. Alle wat hy ons dooz sijn Propheeten / dooz Christum ende sijn Apostelen in sijn Heplige Wroodt betuyghet heeft / dat is alsoo sijn eeuwige onveranderlijcke wille / dat mogen wy alle wel bedencken / willen wy aen onse zielen anders niet be-

Christus is alleen de geestelike Koninck der geloovigen.

De wedergeborene en oorloogen noch en vechten niet. Matt. 22.21.

't Zwaert der wedergeborenen. 4 Ekl. 13.10. Echr.

Rijck. Phil. 3.10.

De wedergeborene gebuycken alle Ceremonien reyn. 1 Ti. 4.4.

De Leere der wedergeborenen.

Iac. 1.21. Gal. 1.8. Doop. Matt. 28.19. Marci 16.15. Nachtmael. 1 Cor. 11.22. 1 Cor. 10.16.

Den Van of affonderinge der wedergeborene. Rom. 16.16. 1 Cor. 5.1. 2 Tef. 3.6. Tit. 3.10.

Phil. 3.7.

Ioan. 1.12. Eph. 2.12.

Merckt.

Neemt waer wat hier geseyt wort.

Luce 13.3.

Mal. 3.6.

bedrogen zijn: Het is kozt omme al te vergeefs genust/ al te vergeefs geraed-bjaegt en gemid-
delt/ de geboorte van boven ende de oprechte
boete moeten daer zijn/ Chyristum ende sijn
Woord moeten wy gelooven/ ende by sijnen
Geest/ Opmanantie en Doosbeert alleene ende
onderhouden blijven/ of die eeuwige Hellsche
brandt en pijn moeten onsen loon en deel zijn/
is ontwedert/pecheligh.

doet/ gelijk hy gebiet en hebben wil/ maer
als gy wilt/ so is daer mede genoeg betwefen
als dat gy niet en geloofst dat Jesus Chri-
stus Gods Sone is/ hoewel gy also spzeect/
ook niet dat sijn Woord de waerheyt is:
Want het Geloope en sijn Wyachten moeten
by malanderen staen/ dat sulen sy ons alle
met des Heeren genade moeten bekeunen en
toetsaen.

O gy arme blinde menschen/zwijgt stille en
schaemt u/ ende laet doch Chyristum Jesum/
met sijnen Geest en Woord/ u Leermeester en
Doosbeert/ oock utwen toegh ende spiegel zijn.
Maent gy dat 'er u genoege sy/ soo gy Chri-
stum maer na den vleesche en bekennt? Of soo
wanneer gy maer en segt/ dat gy aen hen ge-
looft: Dat gy gedoopt zijt: Chyristenen zijt
En dat gy met Chyristus dood en bloet gekocht
zijt: Och neen/ ick heb u meenigmael gesept/
en ik seg 't u noch eens/ gy moet also upt Gode
geboren zijn/ also in u leven bekeert en veran-
dert zijn/ dat gy nieuwe menschen in Chyristo
zijt/ dat Chyristus in u is/ ende gy in Chyristo
zijt/ of gy en meugt geen Chyristenen zijn.
Want soo wie in Chyristo is/ die is een nieuwe
Creature.

Geloofst gy nu recht in Jesum Chyristum
getijck gy roemt/ soo betoont nu met utwen le-
ven dat gy geloofst: Want de gerechte leest
upt sijn Geloope/ als de Schyft seyt. En dat/
dat also de waerheyt is/ hebben Abel/ Enoch
en Noe/ Abraham/ Isaac/ Jacob/ en Jo-
seph/ Moyses/ Josue/ Caleb/ Samuel/ Da-
vid/ Mattheus/ Sachens/ Magdalena ende
Paulus/ met noch alle vromme kinderen Gods/
die van aenbeginne geweest zijn/ en oock noch
zijn/ met 't werck en daet/ genoegefaem voer de
gantche werelt betwefen.

Maer hoe gy u dooz utwen geloobe in utwen
leven schijkt/ en oock hoe gy gesint zijt/mag aen
uwe overdadige plompe liegen/ bedriegen/
gieren/ rapen/ bloecken/ zwoeren/ pzoncken
en pzalen/ eplaten/meer als te veel gesien wor-
den. Want uwe herte brandt inder ongerech-
tigheyt/ gy en vzeest God noch Gods Woord/
noch eventwel roemt gy/ dat gy in Chyristum
geloofst/ Chyristus Woord hebt/ en Chyristenen
zijt/ Ec. Noch segge ik eenmael/ betext u/ oft
zwijgt stille/en schaemt u.

Voorder laet gy u duncken/ als dat gy in
utwen Dooop herboren zijt ende den Heiligen
Geest ontfangen hebt. Getrouwe Leser denkt
na/wanneer het aen u also geschiet waer/gelijk
gy segt/ so moest gy nup immer bekeunen/ hoe
dat sulche utwe Wedergeboorte sonder alle
gehoor des Woorts/sonder Geloope en kennisse
Chyristi/ oock sonder alle menschelijke verstant
en wetenschap geschiet waer/ en dat oock daer
berieven de woospede geboorte/ en dien ontfan-
gen Geest als dan sonder alle wekkinge/ wijs-
heyt/kracht en vzecht/ ja oock onnut en doot.
in u zijn moesten. Want dat gy na den Geest
noch oock na de kracht der nieuwer geboorten
niet en leeft/ late ick de oogen/chijnelijke
grootte gleeighheit/dronkenschap/pzalerte/ende
dat asgodische vleeschelijke leven aller utwe
gedoopten mijn getuppen zijn. Ja mijn
vriend wannere gy alsoo in utwen Doop upt
God geboren waert/ en also de Heilige Geest
ontfangen hebt/ gelijk u utwe troosters wijs
maken/so en kondat u niet seilen/ of dat nietuwe
Geeste

Mat. 10.

Lu. 15. 16.

Gal. 6. 17.
Gal. 5. 6.
1 Cor. 7. 19.
2 Cor. 5. 17.
Voor Godt
gelt alleen
de Nieuwe
Creature.
Ez. 13. 18.
Ier. 14. 14.
en 23. 21.
Ez. 13. 10.

Merkt
noerftiglijk.

Mat. 4. 17.
Mar. 1. 15.
Mar. 18. 3.
Mat. 19. 17.
De werken
der verkeer-
den betuy-

God en
soekt niet
woorden en
ichijn.maer
kracht en
daet.

2 Cor. 5. 17.

Het gelooft
blijkt door
het werk.
Aba. 2. 4.
Ro. 1. 17.
Gal. 3. 11.
He. 10. 38.

Hebt daer
acht op wat
hier geleyt
wort.

Wier de
nieuwe ge-
boorte is/
daer is oock
zijn vrucht.

Geestelike Leven met sijne nieuwe Gesteelike Druchten / moesten oock daer zijn / gelijk het van aenbeginne by den Hepligen getoewt is / en oock noch is. Want het is meer dan klaer / als dat de Weder-geborene moetwilligh haer sonden niet meet en leven / maer dooz den geloobe in een waerachtige boete met 'er Doop in Chyristus Dood begraven / ende alsoo met hem opstaen tot een nieuwo leven. Ende dat die / die des Heeren Geest hebben / oock des Geests Druchten baren / ende dat gp utwe sonden niet en begraeft / maer in voller kracht dient ende leest / ende oock des Geests Druchten niet en baert / dat woxt noch (Godt betert) met u pdel Afgodisch / vleeschelijck leven alle dagen wel betwefen. Mijn vriendt / upt repner liefden waerschtoutwe ick u / vermane en bidde u / waekt op ende siet doch toe wat des Heeren Woordt leert / want den Geest des Heeren en wil niet woonen in een boose ziele / noch in een lichaem dat der sonden onderwoopen is.

Rom. 6.4.

Gal. 5.16.

Sap. 14.

Gal. 3.

Mecckt.

Ten tweeden / segge ick u / soo gp recht nae des Heeren Woordt gedoopt zyt / gelijk gp meent / soo hebt gp Chyristum aengedaen / ende en leeft nu niet langer na Adams aengeborene boose aert / maer na Chyristus Weder-geborene goede aert / &c. Ende nademael dan sulcr aen u niet bebonden en woxt / maer noch gantsch aertsch ende vleeschelijck zyt / gelijk het in allen uwen vuchten blycht / soo is 't daer upt openbaer hoe gp niet Weder-geborene Gedoopte Chyristenen / maer onboetverdighe vleeschelijckhe Wedpenen zyt / want uwe wercken geschieden ten meestendeel na der Wedpenen wille / als men sien magh. Ick segge / noch eens / waecht op / ende hoozt toe wat des Heeren Woordt leert / want soo ghy Chyristum hebt aengedaen / dat is / soo Chyristus in u is / soo is 't lichaem doot om der sonden wille / maer de Geest is 't leven / om der gerechtichepts wille.

Rom. 8.10.

1 Cor. 12.13.
1 Pet. 3.21.
Neemt dit selve wel ter herren.

Ten derden / segge ick : Soo gp recht na des Heeren Woordt gedoopt zyt / soo zyt gp lidmaten ende medegenoten aen het Lichaem Chyristi geworpen / ende hebt dat getuigenisse eener goeder conscientie booz Godt : Waer aengesien een lichaem in hem selven nimmermeer gedepft en faet / noch sijn eppen lidmaten haer ofte leedt en doet / maer dat 't een lid altoos dat ander dient / helpt ende bystaet / ende het nu oogenfchijnelijcken ende met 'er daet aen u bebonden woxt / dat gp de uptverhoren lidmaten Chyristi soo onbarmhertighlych vervolght / vermoort en uptroept / die oock u eppen vleesch en bloed zyn / en die hy met sijn dood gekocht / met sijn Woordt gebaert / met sijn Geest beschonken / en hem tot een eppen bysonder volck alsoo verhoeren heeft. Ende daer beneven oock een Wedergebaerde nieuwe ende goede conscientie aen geen menschelijck insettinge / hulp ende troost en soecht / maer met den geloobe rep n ende alleene aen des Heeren / Genade / Gerechtigheyt / Gebedt / Verdienste / Doodt ende Bloedt hanght / ende gp u noch op der Paven ende Monnicken / Missen / Diechten / Absolutien / Water / Doodt / Wijn / Olie ende Dighlien verlaet ende troost / soo geeft het werck getuigenisse dooz hem selven / als dat gp niet alleene geen dienstelijck lidmaten aen 't boospeude lichaem / maer veel meer verscheurders ende schenders zyt. Doch dat gp geen vaste saligh-tuigende / vreesdarnige ende goede / maer een seer wanckelmoedige / verdoemde /

't Geloove verlaet hem alleen op Chyristum en sijn verdiensten.

ontuystige en boose conscientie booz Godt hebt. Want alle dese aengeteekende superstitien en valsche Gods diensten / die alle weder-gebaerde vrome ende goede conscientien booz enckel geoutwelen achten / sien tyn dat uwer conscientien (bewijle gp Chyristum niet en hebt / noch en kent) beste stemminge ende hooghsten troost zyn / mijn vriendt / siet booz u / gp woxt van uwe troosters jammerlijck bedrogen.

Dat den ongelovigen hooghft en Gods-dienst is, dat selve is den vromen eenen grouwel.

De Geest der Prophetien sepd : Schyft aldus den Engel van Smirna / dat sepd de eerste ende de laetste / die daer doot was ende levendigh geworpen is : Ick weet de lasteringen van den genen wel die daer seggen dat sy Joden zyn / ende sy en zyn 't niet / maer sy zyn des Wyvels Schoole. Alsoo magh sy nu op desen tijdt oock wel seggen tot alle de groote en ruyne Secten deser Wereldt / te weten / ick weet de zware lasteringe / ende sie oock dat quaet leven van den genen wel / die daer seggen dat sy Weder-geborene / gedoopte Chyristenen zyn / ende sy en zyn 't niet / maer sy zyn des Wyvels Schoole. Want ick en sie niet hoe sy het erger maecken konnen als sy doen / want komtmen tot de Ober-heeren en Machtigen / daer is 't enckel stouticheyt ende hooghmoet / enckel pzoncken ende pzaen/danssen / spzngen / hoereren / rijden / jagen / steken / bzenken / oozlogen / Steden en Landen verdoeren / ende leven na haers herten lust.

Apoc. 2.8.

Dat leven der geweldigen.

Komtmen tot de Ober-heeren en Rechters / daer is een onbersadelijck gtericheyt / groote ontroetwe ende saligheyt / kloekhe aenslagen om de ellendige ende Godvreesende te bedriegen (den beleefden ende vromen en meen ick niet) giften en gaden soecken sy / dat recht des rechtverdigden krommen sy / nemen gecrne geschenken om onschuldigh bloet te storten / de waerheyt verholgen sy / dat recht ende goet verfootten sy / Gods vreesen en is niet booz haer oogen.

't Leven der Regenten.

Komtmen tot de Schyftgeleerden / sy zyn dan Predikanten / Paven of Monnicken / daer vint men soo een pdel / lecher / luy / wellustigh en vleeschelijck leven / soo een verdozene Antichyristische leere / ende verstant des Woordts / soo een haet / nijt / lasteren / bezaden / liegen en oproeren / ober allen vromen / dat ick my schame / dat ick 't booz deughdelijckhe eerlijckhe ooren verhaelen ofteroeren sal.

't Leven der Geleerden.

Wat gemeene Volck loopt als een dulle Roe / gelijk de Propheet klaeght. Sy liegen en bedriegen / bloecken ende zwoeren by des Heeren wonden en Sacramenten / by sijn oordeel / hant / macht / lijden / doot en bloet. Ick schame my in mijner zielen / dat ick dese lasterlijckhe zware geoutwelen hier gedenken moet. Sy twyffchen ende spelen / dzinken en bechten. Summa / haer overdadige / leelijck quaet leven en is niet te beletten / ende haer groote sotheyt en is niet te keeren / noch moct 't eventuel heeten / dat gemeinde Heeren / Rechters / Geleerden en 't gemeene volck de rechte Weder-geborene Kerke / en de gedoopte gemeente Chyristi zyn. De barmhertige lieve Heere wil doch alle sijn uptverhoere kinderen booz alsoodarnige Wedergeboozte / Doop ende Gemeente eentwigh behouden ende betwaren.

Oze 4.16.1

De waerheyt betuyge ick u in Chyristo / neemt het waer soo gp wilt / van aenbeginne en heeft Chyristus Jhesus nopt alsulke openbare onboetverdighe vleeschelijckhe Sondaers in sijn Heplige Stadt / Rijck ende Gemeente geleden / sy en false

Christus en is geen vorck der godloosen.

falsoe oock niet lijden tot eeuwigen tijden / dat geloof mp.

O Almachtige Godt en Heere / hoe sammerlijck woort doch utwen Heyligen Vaderlijcken Wille / ende utwen aenbiddelijcken hoogen Naem bespot : En hoe ontweerdigh en kleyn woort u heylsame diere Woordt geacht : ja hoe een leelijche / afgodisfchen / vleeschelijken / wreedten en bloetgierigen Duppel woort van Christo u berunden Soon gemaakt : Want alle haer grooutwelen / sonden / schenderpen woorden van haer met sijnen gebenedyden Heyligen Naem / Woordt / Bloedt en Bloedt bedeckt.

Schaemt u / O gp achteloofse berkeerde menschen / schaemt u / (segge ick) voor Godt ende sijne Engelen / dat gp aldus ongeschickt / rebel / wilt ende woest leeft / ende noch durft seggen als dat gp de rechte Weder-geborene Gemeenten / ende de gedoopte Kercke Christi zijt / dickwils heb ick 't u verhaelt / ick verhael 't u noch eenmaal : alle die wt Godt geboren zijn / in den Geest / Dyt ende Water recht gedoopt zijn / gelijck de Schyft leert / die zijn Hemelsch ende Goddelijck gesint / haer sonden begraven sijn / ende voeren een boetveerdigh / vroom / deughdelijck leven nae des Heeren Woordt / sijn bewijfen den accr- ende kerche Christi / met mondte ende werck die in haer woonde / sijn baten de bzychten des Geests / ende dempen de wercken des vleesch. Sijn zijn oozbaerlijcke lidmaten aen des Heeren lichaem ende werken nae de mate als haer gegeven is. Somma / sijn zijn bzychthengende rankstiens aen den rechten Wijnstocck / ende haer bzychten blijven in dat eeuwighe leven.

Maer nademael het in u nu openbaer is / dat gp in allen utwen bzychten dat tegendeel bewijft / ende men aen u gantsche leven niet en siet / noch sien en kan / dan dat 't enkel werelts ende vlees is / soo is 't immer daer mede meer als klaer / als dat utwen gemelden roem van de nieuwe Geboorten / Geest / Doop / Gemeente en Kercke niet alsoe de wachtpeyt / maer in den groot pdel / leugenachtigh en valsch is.

De Heylige Schyft / ende ons gemeent geloope leeten ons / hoe de Heylige Christelijke Kercke een vergaderinge der gerechtigten ende een gemeenschap der Heyligen is / ende wte slechts met halve ooggen in de Schyft sien kan / moet bekennen / hoe dat utwe Kercke en vergaderinge / een vergaderinge en Kercke der ongerechtigten / der hoerachtigen / der onboetveerdighen / der vleeschelijke ende Sodomiten / sae oock der bloetdostige Wolven / Leeuwen / Beeren / Basilschen / Serpentes / en der vperige bliegende Dyaellen is.

Och vrienden / recht doch op utwe hoofden / ende doet open utwe ooggen / O gp betooverde / ende siet in al de gantsche Wereldt / wat leven dat sijn voeren / die gelijken Doop met u ontfangen / gelijck Woontmael en Kercken-dienst met u gebuyken / gelijken roem van des Heeren Woordt ende Bloedt met u dragen / en oock seggen hoe sijn Christus Kercke en Volck sijn / want het is klaerder als den klaren dagh is / dat utwe vele soo onsmijgh sijn / soo van des Duppels geest gedreeben worden / dat gp u soo onder malhanderten haer / benijt / bijt ende verteret / dat ghy oock gantsche Woestendommen / Steden / Sloten ende Burchten met utwe verbloekte Oezlogen ende Oproeten in den gndt verderft / dat menscheelijke bloedt als water ver-

giet / den armen Burger ende Puppman utwe eppen Geloofs- genooten om lijf ende goet brenghet / brandt / plondert / wtrooft / vanght / schat / pijnighet / oock den genen die u noyt geent leet gebaen / noch quaet woort gegeven en hebben. Ick en weet boozwaer niet hoe de helseche Behemoch hem duppeler ende leelijker soude mogen tieren als gp / ofte utwe lidmaten doen / die haer laten dunken dat sijn Christus Kercke sijn. Godt die behoede ons / Wyven en Maegden schent gp / den vroomen Godbzyfende verbolghet gp. Openbaer Hoeren-hupsen / dzonkenne Herbergen / Scherem- scholen / Speelbanken ende diegelijke schanden meer lgt gp. Der Afgoden Hupsen ende Deelden met alle den valschen Gods- dienst en is by u noch mate noch eynde / ick laet noch staen utwe ondraeghelijke lasterlijke bloeten ende zwoeren / liegen / bedriegen / dzonken dzinken / hoereren / pronken / pralen / &c. Wat wilje veel seggen : Ick schepder wt / want ick laet mp duncken dat 'er onder den gantschen Hemel niemande en sal gebonden worden die utwe Geloofs en Doops- genooten zware grooutwelen / boose strucken / mis- handelingen / ende groote grobe schanden / op het naeuwe kan vertellen. Een gerechtige ziele moet hem verschycken over dese groote sonden. Lisve Heere sterkt ons. Ja wie het noch niet verstaen en kan / als dat gp van boven niet geboren en zijt / niet recht / maer tegen alle Schyft gedoopt zijt / en dat oock alle utwe betoemingen van quitscheldunge der sonden / van Christus barmhertighent / genade / verdiensten / vleesch / bloedt / kruys / doot / gemeente / rijck en eeuwighe belofte / onnut en sonder Schyft sijn / dat moet een gantsch onverstandigh ende ploomp mensche sijn / moetmen immer seggen.

Och Leeser / hoe weynigh denkt gp op utwe Heeren Woordt / dat u soo hoogh en dier behoulen is. En hoe kleyn acht gp u arme ziele die met soo kostelijken schat gekocht is / die eeuwig met Godt in den Hemel leven / ofte eeuwig met den Duppel in der Hellen stercken moet. Weent gp mijn vriend / dat de Heere een dzomer is : ofte dat sijn Woordt een fabel sijn / och neen / een eettige letter en salder op aerden niet verballen / van alle 't gene dat hy gesproken heeft. Het waer wel tijdt dat gp toefacht / ende leert kennen hoe de belofte der genaden niet den onbekerden en onboetveerdighen / maer den bekeerden en boetveerdighen van Godt toegeseyt en geschonken is.

En pegelijck sijn getwaetschoutwt ende en betrouwe niet langer op leugen en / als dat hy een gedoopt weder-geborene Christen sijn / niet op lange gewoonten der tijden / noch op des Konigs Decreten / noch Keyserslijke Placcaten / noch op de kloerchheyt ende glosen der geleerden / noch eenige menscheelijke goetdunkenheit / Concilien / Ansettingen ende wijsheyt. Wijnen raet (spreek Godt dooz den Dyocheet) sal staen ende alle wat ick wil / sal geschieden / Gods Woordt blijft in eeuwigheyt. Doozen gewelt en menschen geboden / met alle haer Rijks- dagen / Concilien en Ansettingen mogen geen geloope maken / dat 'er oock pman dooz soude Saligh worden / is onmogelijck.

Ons is een Concilium in den Hemel gemaakt dat wt alleene hooren en volgen moeten / en is dat / dat ons Christus Gods eerstgeborene / en eenighgeborene Sone selve wt den Hemel dragen / wt sijns Vaders mondte ge-

liert /

Alla overtredinge wordt by de valsche gemeente met des Heeren Name gedeckt.

De rechte aert, natuer ende wercken der nieuwer geboorten.

Joan. 15. 5.

De Heylige Kerck is een vergaderinge der gerechtigten.

Gen. 19. 5.

Van sulcke bnutte godloofse Heyligen of Christenen, leet men in der Schyft

Recht leyt Joannes. Torus mundus in malo constitutus est.

1 Ioan. 5. 12.

Esa. 48. 9.

Esa. 40. 8. 1 Pet. 1. 25. Esa. 29. 16. Matt. 23. 14.

Dat Concilium Christi en wort niet verandert.
 Mat. 16. 17.
 Mat. 17. 5.
 Mar. 9. 6.
 Ioa. 3. 15.
 en 6. 35.
 en 7. 38.
 Mat. 11. 28.
 en 16. 24.
 Ioa. 1. 13. 15.
 1 Ioa. 1. 23.
 Mar. 3. 8.
 Lu. 13. 3.
 Ioa. 3. 5.
 Mat. 18. 3.
 1 Cor. 14.
 Phil. 2. 5.
 1 Ioa. 2. 6.
 Mat. 16. 24.
 Mat. 10. 37.
 Lu. 14. 26.
 1 Cor. 6. 10.
 Gal. 5. 21.
 1 Ioa. 2. 15.
 Rom. 13. 2.
 1 Ioa. 5. 18.
 1 Pet. 5. 8.
 Mat. 5. 11.
 Phil. 2. 14.
 1 Pet. 1. 1.
 Mat. 28. 19.
 Mar. 16. 15.
 Mat. 26. 20.
 Mar. 14. 22.
 1 Cor. 11. 22.
 Rom. 16. 16.
 Tit. 3. 10.
 1 Cor. 5. 3.
 2 Tef. 3. 6.
 Deu. 6. 13.
 Mat. 19. 17.
 Ioa. 14. 21.
 Efa. 58. 7.
 Mat. 7. 11.
 en 22. 38.
 Lev. 19. 19.
 Salig is die,
 die in des
 Heeren
 Woord
 wandelt.
 Vermaledij
 is die, die des
 Heeren
 Woord
 veracht.

leert / met teekenen ende wonderdaden bekrachtigt / ende ten laetsten met sijn roode bloet verzegelt heeft. Dit Concilium staet / het staet (segge ick) ende en sal van genen poozen der Hellen omgestooten of verandert worden eeuwiglijck.

In dit Concilio wort ons allen in 't gemeen geleert / dat wy Chystrum moeten hooren / in Chystrum gelooven / en sijn boetsappen nabolgen / dat wy boete doen moeten / dat wy van boven moeten geboren worden / den kinderen gelijk worden / niet aen 't verstant / maer aen der boosheit / Chystrum gelijk gesint worden / dat wy also behooren te wandelen gelijk als Chystrus gemandelt heeft / dat wy ons selven moeten versaken / ons kruys moeten opnemen / ende Chystrum na volgen / soo wy Vader of Moeder / Sone of Dochter / of ook ons eppen selfs leven liever hebben dan hem / dat wy sijnder als dan niet weerdig en sijn / ook niet sijn jongeten en mogen sijn : Item / dat de overspeelders / hoerensjagers / dyonckhaerts / doodslagers / afgoden-dienaers / en diergelijke Sondaers meer / Godts rijk niet beerven en sullen / dat men de werelt en al wat daer in is / niet lief hebben en sal / hem der werelt niet gelijk stellen en sal / dat men dooz het Seloope sijn boose vleesch affterven / ende den Dupbel overwinnen sal / dat men een oprecht / onstraffelijck byoom leven in den Seloope leyden / ende recht in allen dingen na des Heeren Woord handelen sal : Item / dat men op den Seloope / en niet sonder seloope Dooopen sal / des Heeren Heplige Woordnael met een oprechte boetveerdige gemeente (ik meen 't so verre als menschen oordeelen mogen) houden sal / en de affonderinge of de van recht na de Schryft hoeren sal / dat men Godt van gantscher herten biesen en dienen / lief hebben en in sijn geboden wandelen sal / en sijnen naesten met alles wat men heeft of vermogh / helpen / troosten en dienen sal / en diergelijke leeringen meer.

Siet / weerdige Leefter / hier hebt gy een deels dat onberanderlijcke eeuwighe Concilium Gods / dat in de wijse Raed-kamer sijnder Majesteit versegelt en besloten is / en buyten dit en kent hy geen ander meer. Saligh sijn alle die / die dit met een waerachtig vast Seloope aennemen / en die haer na haer ontfangene mate in haerder armer zwachheit / nae sijn besuptinge (dat is nae Chystrus Geest / Woord / Ovdinantie / Gebodt / Verbodt en onbestreffelijcke Doozbeeld) in gewilliger gehoozsaemheyt geerne houden en schikken willen. Wederom / vermaledij sijn alle die / die dat verachten / verstooten / vertoecken / haten / lasteren / bespotten / vervolgen / wptroepen / in 't water en byer stooten / haer op menschen geweld / insectingen / ende fabulen vertroosten / want sy versaken den Heere diese gekocht heeft / en verwerten dat Euangelium des vrees / gelooven ook niet dat Chystrus Jesus haer Messias / Saligmaker / Hooge-Diester / Propheet is. Och hoe goed waer het dat zy arme lieden nimmermeer geboren en waren. De barmhertige lieve Heere gunne haer omgekeerde nieuwe herten / dat zy mogen boete doen en eeuwig salig worden in 't mogelijck.

Wil dan nu hier mede de Materie af kouten en den wel-meenende Leefter tot der Schryft

wissen. Want nademael de gantsche werelt (wepnig uytgenomen) op enkel menschen leere / leugenen / gedichten / fabulen / verdapde glosen / op enkel Afgoderpe / ende op eenen valschen Gods-dienst geboutet staet / haer daer op vertroosten / en ermen het gene dat zy niet en hebben noch en sijn / soo heb ick u wpt rechter trouwer lief den met dat onbervalschede repne Woord der waerheit / op 't alderhoeste nae mijn simpele gave in desen Send-brief aengewezen / wie de rechte wedergeborene / boetveerdige / en gedoopte Chystrinen sijn / die belofte hebben / of wie sy niet en sijn / op dat alsoo alle hungerige doostige conscientien / die om God pieren / in rechter wijse ter eeuwighe saligheyt mogen met der waerheit versadigt worden en niet langer de serpentsche verbloekte leugen tot haerder eeuwighe verdoemenissen aenhangen ende nabolgen. Ja dat sy ook alle mogen geholpen worden / gesont en salig worden / die nu met haeren armen beroepden zielen soo jammerlijck / ellendig / seerig / arm / naekt en bloot door des Heeren oogen staen. De Heere stercke u. Belooft Godts onbezeglijke waerachtige Woordt. Betert u boose sondelijcke leven / bidt met betrouwen / en zijt gehoozsaem den Euangelio Chystri / op dat gy de eeuwighe belofte tot uwer alder eeuwighe bryugde / ende saligheyt met allen Hepligen moogt ontfangen / die Godt onse barmhertige Vader alle sijnen leven kinderen door Chystrum Jesus heeft toegeseyt en gegeven.

Genade zy met allen den genen / die Chystrum ende dat eeuwighe leven soeken van gantscher herten / Amen.

Wil men Chystrum-Jesum met sijn eeuwighe Geest en Woord laten rijchter sijn / so salmen wel bekennen / dat den vasten grond der waerheit betuygt is.

Een lieflijke Vermaninge aen

den verstroyden, en onbekenden
 kinderen Gods, Anno LVI. minder
 getal gantsch Broedelijck
 geschreven.

Allen wptverhoren kinderen Gods hier en daer verstroyt den geheplighden in Chystrum Jesu my nae den vleesch onbekent / mijn seer beminde Broeders en Medegenoten in 't Seloope / Rijke en Verduidighheyt Chystri / Genade en Brede.

Hertgrondelijcke lieve Broeders en Susters in Chystrum Jesu / ick late u met voller bryugden weten / als dat my van los weerdige Broeders aengescreven en geseyt wort hoe u de barmhertige getrouwe Vader met de Heemelsche gaven sijnder Godlijker krachte also beschenckt en met sijn Heplige Geest affverlicht / dat u Seloope door de liefde dedig / gwe hope levendig / utwe eenigheyt onder maekbaren Chystrinlijck / en den bryude seer lieflijck is / en dat de Gemeente des Heeren haer noch alle dagen in grooter krachte en heerschijghed door Gods Genade vermeerderd en wptuygt. Waer door ick sijne Vaderlijck goedertuyt niet byder herten dancke / en sijn Genade bidde nademael hy u tot de gemeenschap sijns beindenden Soons / ende tot dat onbergaenelijcke

1 Tel. 5. 24.

eeuwige Rijck sijnder eeren dooz sijn Hepligh
Euangelium also beroepen heeft / dat hy ook
u nu dooztaen met de sterke kracht sijns God-
lijcken arms in u aengevangen. Geloove /
Liefde / Leerlinge / waerheyt ende leven hepl-
saem en sonder alle ergernisse tot aen 't eynde
toe beware / getrouwe is hy die u geroepen
heeft / hy sal 't oock sonder alle twijffel wel
doen / soo gy maer vierig in 't gebedt / en on-
veranderlijck in uwre booznamen blijft niet sla-
perig noch luy en woert / en alsoo ten laetsten
wederom met dat wederpamige ongehoor-
samme Israell na den vleesch - potten van Egypten
te sien / daer ons de genadige groote Heere
eeuwig booz beware.

Num. 11. 4

Aengesien gy dan (segg ick) tot alsulken
hoogen en heerlijken Genade beroepen zijt / als
verhaelt is / ende wy ongetwijfelt wel weten
met wat zwacker snoder vleesch wy arme kin-
deren behangen zijn / en hoe dat de boose son-
delijcke aerd van Adam in onse merg en senu-
wen ingedzongen is / onse hert ende gantsche
leven verontreynigt / oock daer beneuen wpt
der Schyft aenmercken / hoe onse wederpar-
tijder Satanas rontom ons gaet als een vriez-
schende Leuwt / houdt noch vierdagh noch
ruste / maer soekt / waekt / en wacht op sinen
tijd dat hy ons verslnde.

1 Pet. 5. 8

Daerom is mijne trouwe vermaninge aen
u / als mijne gelijcke Medestrijders in dit
quaedwillige vleesch en hutte des doods / dat
gy doch een nauwe achtlinge hepde inwendigh
en uytwendig wilt hebben. op u selven / dat gy
uwre herten met Gods Geest en Woort besnijt /
leert / repnigt / vermaent / en tuchtigt / uwre
gedachten in den boom houdt / uwre onreyn-
boose lusten in de peese uwres Gods dempt
en wptblust / want salig zijn die / die van herten
reyn zijn. Wandelt weerddiglyk den Heere en
sijn Euangelio / daer toe dat gy gekomen zijt.
Doet alle wat u Godt bevolen heeft / sonder
alle twiiff en minneren / houdt en schijkt u
also dat niemant met der waerheyt ober u te
klagen en hebbe / oprechte kinderen Gods /
onstraffelijck midden onder dit erge ende ber-
keerde geslachte / en gelijck de schoone klaere
sachelen lichten in den donckren duffteren
nachte van dese tegenwoozdige boose We-
reid.

Deu. 10. 16.
en 30. 6.
Jer. 4. 4.
Rom. 1. 29.
Ecc. 23. 6.
Mat. 7. 8.
Col. 1. 10.
Phil. 5. 27.
Phil. 2. 15.
Mar. 11. 23.
Ioa. 13. 15.
1Ioa. 2. 6.

De Heere Iesum Christum set 'et u tot een
Boozberit / ende volgt sijne voetschappen nae /
wandelt gelijck als hy gewandelt heeft / want
daerom hebben gepredikt Moyses ende alle de
Propheten / daer toe is de Soone Gods van
den hoogen Hemel afgekomen / en de W. Apo-
stelen uytgesonden / Doop ende Nachtmael
van des Heeren mont berordineert / op dat wy
dooz die selve vermaent zijnde / op waerken /
boete doen / en een onbestraffelijck Godtsaligh
leven in der gerechticheyt voeren sullen. Weest
heplig (sprekt de Heere) want ick ben heplig /
gy (seft Petrus) een uytverhoren geslachte /
een Koning / Priesterdorn / een heplig Volck /
een volck dat Godt getwommen is / om dat gy
sijn deuchden sult verkondigen / die u wpt der
duffternissen geroepen heeft in sijn wonder-
lijcke licht. Op zijt gasten aen des Heeren
Tafel beroepen / en tot de Waploft des Lams
ingetreden / ja sijn uytverhoren Priendinne
en Wruod zijt gy getwozen / daeromme so hoort
oock sijn stemme gewilliglyk / en alle wat hem
gelleeft dat doet onderdaniglyck. Verriert u

Lev. 20. 16.
1 Pet. 1. 16.
1 Pet. 2. 9.
Ex. 19. 6.

Ioa. 2. 29.

Apo. 19. 8.
Apo. 2. 10.
Ex. 16. 8.

op met dat schone blinkende kleeid van repnder
witter zijden. Weest hem getrouwe tot in den
dood / en wacht u van vzeemde boelen. Geest
u geheelijcken hem tot eppen / dat hy uwre
Heere en man zy / die u met sijnen W. Geest
en Woort / Leere / tuchtige / regere / lepde en
stiere / ende sijn volle werck in u dzube : want
gy zijt sijns / want hy heeft u dooz sijn Genade
aengenomen / en getrouw / met sijn diere bloet
gekocht / sijnen Vader verzoent / tot Prieste-
ren en Koningen gehepligt / en tot erfgenamen
sijns eeuwigen Rijcks gemaekt. Immer is 't
billijk en recht / dat wy so een beleeft Heere en
Jdan booz sulche sijn groote gaben dancken /
hem hooen / sijn Woorden wel ter herten
nemen / en doen wat hem behaegelijck is.

1 Cor. 6. 20.
Col. 1. 11.
Apo. 1. 5.
cp 19.

Lieve Kinderkens / en vzeest niet / maer
zijt in den Heere wel getroost / want het is
een soo getrouwen vzoornen Konink / dien gy
gezworen en uwre knie en booz gebogen hebt /
een dat alderminste woord en sult gy niet aen
sijn belofte saeljeeren / hy wil onsen schijt en
seft grooten loon zijn. Daerom en twijfelt
noch wanckelt niet : want het is een klepue
sake / dat wy nu den bzand der Sonnen / be-
nautheyt / angst / druk / aenvechtlinge / be-
roogvinge / verboogvinge / gebanknisse / en oock
den dood een soo korten tijd lijden en dzagen
moeten / is doch alreede de Wode booz der
deuren / die ons seggen sal : Komt gy gebre-
dijde / ende gaet in de vruyde uwre Heeren.
Als dan sal dese onse koppe vzeuricheyt in een
eeuwig lagchen / en onse vergankelijcke pijn
in een onophoudelijcke vzooghcheyt verandert
wozden. De Tyrannen met hare bloedige
Placcaken sullen als dan op een eynde zijn / en
het wer met allen onsen verbolgeren / wackers /
en Deuls wpt zijn. Het Lam sullen wy vol-
gen met blinkende kleeideren aengebdaen / heb-
ben Palm-tacken in onse handen en kronen
op onse hoofden / geen quale noch sinerte / noch
pijne des doods en sullen ons meer aencoeren /
maer wy sullen dien die op den stoel sit / ende
dat Lam in onuytsprekelijker vzeugde ryde
heerlijcheyt groot maken / pzyffen / en danken
eeuwiglyk.

Gen. 15. 4.

Mat. 25. 3.

Ap. 7. 9.
4 Ed. 2. 48
Sa. 5. 17.

Lu. 21. 17.
Mat. 5. 14.

Siet / mijn kinderen / op dese aengetogen
toekomstige veranderinge vertroosten haer alle
recht-geloovige vzoorne herten / daer mede sy
hare zielen in lijdsamheyt bezitten wel we-
tende / dat haren loon groot in den Hemel is /
en dat daer en tegen aller godloosen part en
deel dat eeuwige onuytsprekelijcke vper on-
der dat onberdraeglijke verschrikelijck Goddel
Gods in der Hellen asyront is / soo sy haer
anders niet bekeeren en van gantscher herten
boete doen : O Wee / wee des armen volks /
tot welck enen quaden dagh zijn sy gely-
ren.

Ap. 21. 8.
cp 22. 18

Mijn kinderkens zijt vymoedig in Christo
ende eu verzaegt niet / want so lange wy Godt
met vollen ernste meenen / hem soeken / vzeesen /
lieff hebben / eeren / ende dienen / en met enen
oprechten repnen puer in der waerheyt wan-
delen / so en kan ons noch werelt / noch vleesch /
noch tyrannie / noch dubbel / noch sonde / noch
helle / noch dood beletten / maer de overwin-
ninge / die riet een vast geloobe in Christus
bloet geschied / sal dooz Gods genade over-
hindert aen onser zijden staen / en dat dooz den
Geest Christi die in ons woont. Dooz mijnen
Godt (seft David) wil ick ober de muuren
F 3

Pc. 18. 30.
Phil. 4. 13.

spyingen. Paulus seyt: **Ick vermach alles door Chystum / die my sterck maekt.**

Hebt goede moer (seyt Chystum) ik heb de werelt overwommen. Alsoo overwinnen ook alle die / die by Chystum blijven / gelijk men niet alleen aen de Propheeten / niet alleen aen de Apostelen / maer oock aen vele byzonne herten nu tot onsen tijden in so grooten krachte en klaccheyt spreuren en sien mag.

Sonderlinks nu niet meer/maer siet toe dat gp wijsfelijken wandelt / u aengetogen byzloffs-kleed bewaert / altijd Olie in uwen Lampen hebt / op dat u de Heere niet ter ontijt en home / beroept en maekt u bewinde / ende also buypen der deuren sluyt / of in de diepste duysternisse yenen stooten.

Met ongebalster waerachtiger byoederlijcker liefden uyt repnder herten hebt malkanderen hertelijken lief / als die wedergeboren zijn / niet uyt een verberffelijck / maer uyt dat onberberffelijck zaed / uyt dat Woord des lewendigen Gods / en die daer blijft in eeuwigheyt / want de liefde is uyt Godt / en Godlijker aert / sp handelt berde booz Godt en den menschen oprecht / sp is lanchmoedig / medelijdig ende byed/samigh / sp en doet niemant ongelijck. **Somma de liefde is onbestraffelijck ende haert hare byuchten Chystelijck / sp is den Geestelijken gestichten Goddel van Aaron ende sijnen Soonen/den Goddel der volkomentheyt en den schoonen band des byedes. Och hoe gantsch salig is die / die met desen bant bezort is/want sp is uyt Godt geboren / by is in God en God die is hem. Ja waer dese liefde is / daer is een**

1102.1.16.
waerachtig / ongebalst en bydoom Chysten. Daerom soo neemt doch desen bant wel waer / want so gp hem verliest / soo verliest gp Chystum Jelum en dat eeuwighe leben.

Wacht u van alle valsche leere / van alle oneenigheyt / twist / en tweedzachte / en hout u sonder alle wanckelen aen Chystum Geest / Woord en Dooybeeld / so gp anders wilt onbedzoogen zijn. Want een pegelijck Geest die hem met Chystum Geest / Woord ende Dooybeeld niet genoeg en laet / en hem in sijnder zwaligheyt daer na niet en schijnt / die en is niet uyt God / maer het is den Geest des Antichysts / die u en allen byzonen geerne wederom van dat diere licht des openbaren waerhepts / dat ons arme hinderen nu in dese grouwelyke laetste tijd so genadelijck verschenen is / beroovent / ende alsoo op den verkeerden krommet weg des doods onder eenen goeden schijn der Schrift boeren en lepden soude.

Mijn hinderkens in Chysto / zijt getwaerschout / uyt getrouwet Byoederlijcker liefden schijve ik u. De barmhertige genadige Heere gunne u dat gp het met sodanige herten moet lesen / hoozen en verstaen / dat 'et vele byuchten onder u byenge / en utwe byuchten mogen blijven in 't eeuwighe leben. Biddet booz utwen Armen onbekenden Byoeder / die u lief heeft in der waerheyt. **Die volstandigh tot aen 't eynde blijft / sal saligh worden. De saligmakende kracht ende byengt des Woden Bloeds Chysti zo met u / en alle mijne Aptberhoene lieve Byoeders ende Susters in eeuwigheyt / AMEN.**

Eph. 5. 9.
Mat. 22. 12.
en 15. 10.

1Pet. 4. 23.

1102.4. 7.

1Cor. 13. 4.
Ro. 13. 8.

Ex. 28. 39.
Col. 3. 14.
Eph. 6. 15.

Mat. 23. 28.

Een

E E N
TROOSTELYCKE
VERMANINGE,

Van dat Lijden, Kruys, Vervolginge der
Heyligen, om dat Woordt Godts
ende sijne Getuygenisse.

DOOR
M E N N O S Y M O N S.

Matth. 5. 11.

*Saligh zijt gy, als u de menschen versmaden ende vervolgen,
ende seggen allerley quaet tegen u om mijnent wille, is 't
dat sy daer aenliegen, Zijt vrolijk, verblijdt u, het
sal u in den Hemel wel geloont worden, want
alsoo hebben sy de Propheten vervolght
die voor u geweest zijn.*

1 Corint. 3. 11.

*Daer en magh geen ander Fondament geleyt worden, dan dat 'er
geleyt is, dat is Christus Jesus.*

Gedrukt in 't Jaer onses Heeren, MDCLXXXI.

Genade en Vrede , een open gesichte des Heeren,
een volstandig gemoedt in allen versoekingē , wensche ik M.S.
allen waerachtigen kinderen Gods van gantscher zielen , van
God onsen Hemelschen Vader , door sijnen Soone Jesum Chri-
stum onsen Heere in de kracht sijns Heyligen Geestes , tot
onser aller stichtinge en Saligheyt , A M E N .

V O O R R E D E N .

Alderlieffste Broeders en Susters in den Heere , na dien de alderbarmhertigste
Godt en Vader door sijn ongrondelijke Genade en goetheyt nu in dese laetste
tijden alles ongeloofs , grouwelen , sonden en afgoderyen , ja in dese laetste ver-
schrickelijke moetwillige , rukeloose , verkeerde en bloedige Werelt , sijnen ge-
benedijden eenigen en eeuwigen Soone Jesum Christum , die soo veel hondert Ja-
ren onbekent geweest is , nu wederomme sommige voor de oogen haerder con-
scientien gebeeldet heeft , dat boek der Godlijker bekentenissen , en des eeuwi-
gen waerheys , dat so menigh hondert Jaren geslooten geweest is , weder geopent
heeft . Sommige dooden , die nu niet vier dagen na den vleesche , gelijk Lazarus ,
maer wel twintig of dertig Jaren , ja alle haer leven lank na den Geest in alle son-
den en godloosheden verrot en verstorven , uyt die vuyle stinkende graven haers
ongeloofs en ongerechtigheden , opwekt , en in dat Nieuwe onbestraffelijke Le-
ven roept , en roept , nu sommige arme , ellendige , verbijsterde , magere , ver-
hongerde Schapen , door de Predikatie sijns Heylsamen Woorts in de kracht sijns
H. Geestes , uyt de handen der trouwelooser Herderen , uyt de tanden der ver-
scheurender Wolven , en voertse uyt de dorre onvruchtbare weyden der mensche-
lijker Leeringen en geboden in die groene vette Weyden op den Berg Israëls , en
setse onder de hant en bewaringe haers eenigen en eeuwigen Herders Jesu Chri-
sti , die haer met sijn roode en dierbare bloet tot eenen vryen eygendom aengenomen ,
gereinigt , en gekocht heeft , daeromme verstooren hem nu alle Hellsche
Poorten , Herodes is uyttermaten seer verstoort , en degantsche Stadt met hem ,
om dat sy uyt den wijzen hooren , die van Godt geleert zijn , dat de Konink der
Joden is gebooren , den grooten Draek , de oude kromme Slange , die van den
Hemel afgeworpen is , en nu sijn hoofd en kracht door dat beloofde Vrouwen-Staet
gebrooken is , overwonnen om dat bloet des Lams , en om dat Woord sijnder
getuygenisse , is in grooten toorn ontsteeken , wel wetende dat sijnen tijt weynigh
en kort is , drijft sijn werk en tyrannie door sijn kinderen en dienaren des ongeloofs
met grooter grimmigheyt en raserye tegen allen den genen , die met des Lams bloet
besprenget zijn . Annas ende Cayphas met allen Schrift-geleerden raetlaen in
Christus doot . Judas met allen valschen Apostelen en Leeraers verraden en leve-
ren hem . Herodes met allen Heeren en Vorsten versmaden en bespotten hem .
Dat gemeene Volk roept : Crucifige , Crucifige . Pilatus en alle dien des Sweerts
S dienst

V O O R - R E D E N .

dienst bevolen is, rechten hem ten Staecke, Vuer, Zwaert ende Water. De dienaers vangen , bescouwen , geesselen , kroonen ende dooden hem. Centurio opent zijn sijde, die andere bescotten, lasteren ende schelden hem. Wie isser doch die dat arme onschuldige, vreedsamige, weerloose Lammeken (het zy dan met 'er herten, mondt ofte hant) niet en vervolght , moordt en schendt? Ja in de Goddeloose Caim heeft de bloedige moordadige Tyrannye sijnen oorspronck genomen, ende heeft sijn konst, aert, vrucht ende natuere aen den vroomen ende Godvruchtigen Abel wel meesterlick bewesen

Gelijck dan dat verhaelde Lammeken van begin der Creatueren des overwonnen Serpents nijdigheyt, en sijn uytverkoren lidmaten, belogen, vervolght en gedoodt is, ende soo het schijnt, oock sulcks (na Schrifts verhalinge) niet en sal ophouden, soo lange te samen gerechtige ende ongerechte op aerden zijn sullen, ende nu oock bysonder tot onsen tijden dat Kruyce Christi hem over allen Godvreesenden Godts Kinderen, die uyt dat krachtige Zaet des Heyligen Woords aen den binnensten mensche Weder-gebooren zijn, aen allen kanten na den voorbeelde der eerster Vadersen, roert ende sien laet. En kan ick des niet achter laten, ick moet mijnen lieven Broederen ende Susteren, de Medegenooten onses geloofs ende lijdens, een weynigh met des Heeren Woordt vermanen van dat lijden, kruys ende vervolginge der Heyligen, in de Schrift overvloedelijck verhaelt en aen den vorigen Vadersen, beyde des Ouden en Nieuwen Testaments, oock nu aen vele vrome getuygen tot onsen tijden oogeblijckelijck in der daet bewesen, op dat sy oock na 't Exempel der selviger Vadersen, haren voorgesetten kamp en strijt in allerley lancksinningheyt, lijdt-saemheyt, sterckheyt, vrymoedigheyt en volstandigheyt, door de kracht haers geloofs, in Christo Jesu onbevreesd en ridderlijck onderhouden, en alsoo de beloofde kroone ontfangen mogen. Hier toe gunne ons de Vader aller goeder en volmaecker gaven, door sijnen lieven Sone Christum Jesum onsen Heere, sijn Rijcke Genade in de kracht sijns Heyligen Geest.

A M E N .

E E N

TROOSTELYCKE VERMANINGE,

Van dat Lijden, Kruys, Vervolginge der Heyligen, om
dat Woordt Godts ende sijne getuygenisse.

Van 't Kruys Christi.

Matt. 5. 10.

Aligh zijn die (sepdt Chri-
stus) die vervolginge lijden
om der gerechticheit/want
dat Koningrijck hoort haer
toe.

Ich vermoede wel weer-
de Broeders ende Sisters
in den Heere / als dat de ge-
troutwe arbeiders ende Dienaers Godts / die
met alle neersticheit een pegelijck na sijn ont-
fangen gabe onder u geplant ende genet heb-
ben / u met dat levendige Woordt des Heyligen
Euangeliums Jesu Christi gebaert hebben /
op den vasten onberoerlijken hoeksteen Jesum
Christum na Godlijker aert geboutw hebben /
u Gods Heylige Woordt / Wille ende Oede-
ninge nae sijn welbehagen geleert hebben / u
als een goetwillige gehoozsaeme ende repne
Bijndt uwen Bijndegom Christo Jesu in
aller liefden bygevooght hebben / dat die selve
ge u oock desen seer engen / naetwonen ende ver-
smadelijken wegh in aller ernst voozgedragen /
dat Kruys gepredicht / ende dese moepelijke on-
kosten tot dese Godsalige boutwerpe wel aenge-
wesen ende vermaent hebben / want het doch
niet saliceren en kan (gelijck gy wel weet) ofte
alle die / die Christum Jesum hooren ende vol-
gen willen / dooz de rechte deure Christum Je-
sum indringen willen / dooz de rechte Heyl-
strate Christum nae den eeuwigen leven (het lichte
Christo) wandelen willen / die moeten eerstmael
hen selven van geheeler herten versaken / daer
nae oock alles wat haer is / sp moeten dat duc-
kent Kruys aller armoeden / ellendigheds /
versmaetheits / jammers ende bangigheds
op hen laden / ende volgen alsoo den ellendi-
gen / verachten / uytgestootenen / bloedigen
ende gekruysen Christum Jesum nae / gelijck
hy selve sepdt : Die my volgen wil / die ver-
saeckie hem selven / hy neime sijn kruys op hem
ende volge my nae. Iac al die / die tot dit seer
gehatete afschouwelijke bange leven des krus-
ses ende droeffenssen niet bereydt en staet /
ende niet en haet Vader / Moeder / Sone /
Dochter / Man / Drouwe / Hups / Acker /
Goedt / Goedt / daer toe oock sijn epgen
Leven / die en magh des Heeren Discipel niet
zijn.

Mijn getrouwe Broeders / dit is een waer-
achtigh ende gewisse Woordt / want de eeuwige
waerheyt / Christus Jesus / heeft 't aen veel
plaecten der Schijft in grooter klaerheyt selve
aengewesen ende betuyghe. Siet seyt hy : Ich

sende u als Schapen onder de Wolven / daerom
weest voorzichtig als Serpente / en sonder
valscheit als de Druyven. Wacht u vooz de
menschen / want sy sullen u leveren in haer
raethusen / en in haer scholen sullen sy u geesse-
len en vooz Dorsen en Koningen sult gy gelept
worden / om mijnent wille / haerlieden en den
Heerden tot een getuygenisse.

Item / De eenre broeder sal den anderen in
den doot leveren / en de Vader den Sone / en de
Kinderen sullen hen verheffen tegen hare Oe-
ders / en haer ter doot helpen / en gy moet ge-
haet worden van alle menschen / om mijns
Naems wille.

Item / De Discipel en is niet boven sijnen
Maeester / noch de knecht boven sijnen Heere /
het is den Discipel gemoegh dat hy zy als sijn
Maeester / ende de knecht als sijn Heere : heb-
ben sy den Hups-vader Beelzebub geheten /
hoe veel te meer sullen sy sijn Hups-gemooten
alsoo hreten.

Item / Wie Vader ende Moeder meer lief
heeft dan my / die en is mijns niet werdigh /
ende wie Sone of Dochter meer lief heeft dan
my / die en is mijns niet werdigh / ende wie
sijn krusse niet op hem en neemt / ende volghet
my na / die en is mijns niet werdigh / wie sijn
leven vint / die sal dat verliesen / ende wie sijn
leven verliest om mijnent wille / die sal het
vinden.

Item / Sy sullen u in druck leveren / ende
sullen uwo dooden / ende gy moet om mijns
Naems wille gehaet worden van alle volc-
keren.

Item / in Joanne / Sy sullen u in den ban
doen / maer den tijdt komt soo wie u doot die
sal meenen / hy doe daer Godt eenen dienst
aen.

Item / Leest oock / Mat. 16. 24. Mar. 8. 34.
en 13. 9.

Item / in Acts / dooz veel drucks moeten wy
ingaan tot 't Rijkhe Gods.

Item / Paulus / Alle die Godsaligh wil-
len leven in Christo Jesu moeten vervolginge
lijden.

Item / Is 't dat wy mede steruen soo sullen
wy mede leven / soo wy mede lijden / sullen wy
oock mede regneren / &c. Ja van dese aengete-
kende bangighet / druck / droeffenisse / ellende /
bannen / slagen / schelden / beligen / vercraden /
vangen / beroven / smadelijken doot en krusse
der Heyligen / overvloepet de gantsche Schijft
bede met vermaeningen / ende oock met
exem-

1 Cor. 3. 21.
1 Cor. 4. 15.
Eph. 1. 13.1 Cor. 3. 27.
Matt. 7. 14.Luce 14.
Matt. 16. 24.
Ioan. 10. 9.
Ioan. 14. 6.
Ioan. 1. 13.
en 3. 3.
en 8. 12.
en 12. 36.
Die een
waerachtigh
Christen zijn
wil, moet
den krusse
bereyt staen.
Matt. 16. 24.
Luce 14. 25.

Matt. 10. 16.

Matt. 10. 27.

Matt. 10. 24.

Matt. 10. 37.

Matt. 24. 9.

Ioan. 16. 2.
Luce 9. 5.
en 14. 26.
en 21. 11.
Ioan. 15. 20.
en 16. 1.
Act. 14. 22.
1 Ti. 3. 12.
2 Ti. 1. 11.

erempelen ende geschiedenissen aen allen plaetsen.

Detwijle dan de rechte waerachtige gerechticheit ende Godesalige brenghicheit van den Werelt aen / dus ellendelijc gebaert / verbolgt / uytgestooten ende vernoodt is / gelijck aen den boerigen Godevruchtigen Vadersen overbloedelijc betwefen is / ocht nu in dese laetste tijden aen veel wel gesien en behouden wort / als geseyt is / acht ick 't na mijnen bedenken wel pfoffijelijc en goet te zijn onsen jongen zwachen en onbesochten Vadersen en Kinderen uyt Gode Vwooyt aen te wijfen / wie en hoedanigh sp zijn / die ons aldus verbolgen / en ons desen dyul ende leet aen doen / waeromme sp dat doen / waermede sp haer Tyrannie en bloedhandel booz recht betweten / wat poffit ons uyt het kruyce ontfyinkt / en wat belofte dat toegeseyt wort alle den genen die dooz de kracht haers Geloofs in allen aenverchtungen en nooden overtuimen / en dooz Christum Jesum den strij behouden / op datse hem dooz sulke goede aenwijssagen in der tijt tot alsulke beproevingen rusten en slycken mogen / aengedaen met den Pauzier der gerechticheit / bekleed met den Helm der saligheyt / met den Schilt des Geloofs / ende geyot met het sekerpe doozdringende zweert des Gheests / in alderley ootmoedicheit / sachemoedicheit / lijdenheyt / met wierige geboden en slychten tot den Heere / so wannese daer eenige haestige berwoedende opwert tegen ons opstaet ende uytgeroepen wort / ons dat selve als dan overheng niet en overvallen / eenen anberhoopen kind slym / en plageren ons hups niet ter neder en werpe / den brand der boomen dat opgetwassen kruyce niet en verdooge / des werlt hette en kracht dat opgebouwt werck tot affchen niet en verbernen / en top ons also booz haer grootwelijc dreygen / oproeten ende tyrannie tot eenen doodelijcken afstal niet en ontfetten ende verschycken / daerom lieve so leer 't en verslaet 't in alder lijden / want uyt repnet liefden heb ick dat mijnen lieven Vadersen / nae mijn ontfangen gabe ten dienste geschreyen / weet de Heere.

Ten eersten / lieve Vaders / acht ick dat seer modigh te zijn / een peggelijc Godevruchtigh kind Gode ende strijder onder den kruyce Christi / die versachtinge ende verhoelinge in sijnen dreck en lyden soekt / welk hem overkomt om dat gtwingnisse Gode en sijnder conscientien / met alder neerssticheit te bedenken / wie / en hoedanig datse zijn / die hem so berwoedelijc verbolgen / benouwen / moepen en leet aendoen / hoe dat sp gaert en genaturreert zijn / op wat wegen dat sp wandelen / en uyt wat Vader sp na den Gheest geboren zijn / alle die dat met neerssticheit insien / ende met der Schrift wel rechten kan / sal na mijnen beduncken wel bevinden datse geen Christenen maer een ongehoovig / vleeschelijc / aertsch / moettwilligh / blind / verstoht / leugenachtig / afgodsch / berkeert / nijdig / wyeed / onbarmhertigh / groufsam / leetwafsch en moogdadigh volk is.

En volck dat inder daer en brycht bewijff datse noch Christum Jesum / noch sijnen Vader en bekennen / hoe wel sp sijnen Hepligen naem met den mond so hooge paffen / en met den lippen groot maecten / een volck dat op slyberige kroume en berkeerde wegen gaet /

een volk dat van de Christelijke liefde en bryde niet en weet / dat sijn herte ende handen in den bloede badet / dat van naturen tot hangen en wooggen geboren is / kinderen en medegenoten des geens / die van den beginfel af een Voodslager en Leugenaer geweest is / daer van de gantsche Schrift getuygt / datse den onpagelijcken bloek en maledictie / dat verschrikelijcke oordeel Gode en dat verschrikelijcke helche oer tot eentwigen tijden lyden en dyaegen moeten / of 't en sp dat sp opwoecken uyt den doodelijcken diepen sloep haerder leelijker sonden / van gantscher zielen boete doen / dat hoolijche Euangelium Christi met volder herten gelooben / Christum Jesum inder kracht aentrecken / en alsoo in haren gantschen leven en brychten met der daer bewijfen / datse haren God uyt alle hare krachten soeken / bryesen en lief hebben / hy sp dan Kieper of Koninck / Docto of Licentiaer / Booger of Wuydman / Man of Vrouwe / want hy God / seyt Paulus / en is gem aenien der personen / maer wie dat sonde doet / sal sijne sonden dyaegen.

Mijn woerde en getrouwe Vaders in den Heere / merket wel : Aldusdanigen blinden / nachten / armen / ellendigen en onberstandigen volk is 't in Godelijche handelen / die u uwer constitutie en Geloofshalten dus bitterlijc sonder alle barmherticheit / uytroepen en anbrayngen.

Daerom behoort noch allen uytverhooren gehepligen kinderen Gode / hoe hert sp ook niet den kruyce van haer beuwt ende belogen woeden / niet ober haer te verhoopen / maer hertelijc wodelijden met haer te hebben / ober haer arme zielen weemoedelijc te slychten / en met alder ootmoedicheit en wierigheyt nae den goodebeelde Christi en Stephan booz hare woedige en berdoemelijche ontwetenheyt ende blindheyt te bidden / want sp en weten alder dingen niet watse doen.

Wie weet offe God noch eenmael oogen en herten gabe / om noch tot eeniger tijt te sien / en te bekennen / in wat blinde ongeloope dat sp geligen / wat onreynen leven datse geboert / wat volk datse verbolgt / en in wien datse gesteken hebben.

Och mijn lieve Vaders aenmerck u eppen woyleden leven wel / top hebben alle eenen Heere hier wooytjids met haer gebient / eenderley kleedinge met haer gedragen / gelijken spreek : Maer wat top nu zijn / dat en zijn top niet uyt ons / maer uyt God inder Genaden dooz Christum Jesum.

De sterke Godt / die ons dan na sijnder grooter barmherticheit uyt onse berdoemelijche duysternisse in sijnen wonderlijcken lichte beroepen heeft / leest eentwyligh / sijn oore en is niet verstoht / sijn hand en is niet verhoert / kan ook haer wel hooren en helpen / gelijc hy ons gedaen heeft / is ongetwyffelt.

En offe hen dan nimmermeer en bekeerden / maer met berkeerde onboetberdiger herten in allerley Godloofigheden / bloedbooff / moettwille en Tyrannie booz boeten / ende haer eynde namen / weten top wel / wat de schrift als dan ober haer betuyge en uytspreek / te weten datse dat Rijke Gode niet be-erven en sullen / maer dat haer deel in den bryerigen poel zijn sal / die daer brandt oer en soijghet / en dat oer sal een eentwyligh oer zijn.

1Pet. 2. 18. Ioa. 9. 44.

Mat. 3. 8. Gal. 3. 27. Rom. 13. 7.

2Cor. 3. 17.

Act. 7. 60.

Een Sanias magh een Paulus werden. Act. 9. 6.

1Pet. 2. 21.

Elk. 59. 11.

Ioa. 5. 4.

Een waer Christen bereyt hem alijt tot verlakinge. Eph. 6. 13. 1Tel. 3. 3.

Mat. 7. 27. Lu. 8. 6. 1Col. 3. 15.

Hier leert kennen wat het voor lieden zijn die des Heeren volk vervolgen. Ioa. 16. 2. Elk. 59. 7. Rom. 3. 15.

Wille

Rom. 1. 32.
1 Cor. 6. 10.
Gal. 5. 21.
Eph. 5. 5.
Ap. 2. 8.
Mat. 25. 42.
O Godt wie
kan dese
zwarte straffe
dragen.

Alle die dan dit aldus grondelijck kan be-
kennen en insien / te weten / dat zijn verbol-
gers dus geheel blind en onverstendig zijn / in
alles wat den Geest aengaet / gelijk boven
geseyt is / en dat haeren loon en deel met den
Engel des afgronds den eeuwigen onzagelij-
ken toorn Gods / Dood ende Heilsche lyzende
zijn sullen / die eeuwige en eeuwige dueren en
nummermeer ophouden en sal / ende dat ons
Kruys om dat getuygenisse Jesu van haer
opgeleydt / niet meer dan tijdelijck ende oo-
genschelijck en is / die heeft daermede eenen
sijnen middel / zijn herte dooz Gods Genade
reyn / van allen toorn / nijdigheyt ende we-
derwyaeck tegen haer te bewaren / wierlijck
dooz haer te bidden / God onsen eenigen noot-
helper sijn saecke alleen bevelen / ende sijn zie-
le midden in den Kercker / wyer ende water /
in alderley sachtmoedigheyt / lanchmoedig-
heyt / ende vrede onderzoochen te bewa-
ren.

Tit. 3. 4

1 Pet. 4. 2

Mat. 1. 21.
en 18. 11.
en 20. 28.
1 Ioa. 2. 1.
Rom. 8. 3.
1 Tim. 2. 5.
Heb. 6. 20.
en 7. 4.
Mat. 28. 13.
1 Tim. 6. 18.
Mat. 11. 28.
Ioa. 13. 13.
Mat. 13. 16.
Hier merket
de oorfsake
waerom de
vrome lijdin
moeten.
Mat. 10. 22.
Ier. 2. 3. 1.
Mat. 7. 19.
en 15. 14.
Ioa. 10. 3.
Rom. 16. 16.
1 Ioa. 1. 10.

En tweeden / achte ick dat oock een sijne
verachtende plaester ende verhoelinge onser
ellendigheyt ende jammers te zijn / so wan-
neer wy maer de eygentliche oorsake wel en
bedencken / waerom onse vervolgers ons
vrandlijck haten / en soo deerlijck om naem /
saem / welvaert / goetd / ende bloed byngen /
namelijck / daerom / om dat ons de verschee-
nen Genade Gods dooz Christum Jesum in
gelichtet is / dat wy dat gepredichte Euan-
gelium niet eenboudiger herten geboden / en van
onse blinde ruckloose leven en doodelijcke weer-
ken afftaen / dat wy de rechte waerachtige
gerechtigheyt des geloofs van God ge-eyfchet /
en de gehoorsamenheyt des H. Woords dooz de
reyn vrede ende liefde Gods / in onser acme-
t zwachheyt begrepen na te komen / dat wy
Christum Jesum in ernstigheyt gebenedijt
alleen dooz onsen eenigen Verlosser / Mit-
delaar / Doozbidder / Heylandt / Geestelijcke
Konink / Doozbeeld / Herder / ende dooz on-
sen enigen onbedriegelijken Leeraer en We-
ster houden / en bekennen : Dat wy alle Ge-
esten / Leere / Concilien / Oydningen / Sta-
tupten en Ceremonien / soo verze den Geest /
ende Geloofe aengaet / met Christus Geest /
Leere / Oydninge / Geboden / en Ceremo-
nien / rechten / en praeden / en alsoo alle Ge-
boden en Ceremonien der menschen / die Gods
Geboden en Ceremonien wtflooten en vernie-
len / niet alleen booz ydel en onnut / maer oock
als verdoemelijck en Afgodisch met der Schryft
achten en aensien / om dat wy onsen Godt
boven alle menschen eeren en vresen / sijn
glorieuse waerachtige Woord in weerden hou-
den / om dat wy de onreyn / ongefonden
Afgodische / verboerliche / ende bloedbozstige
Predikanten na der Schryft niet hooren doz-
ben / om dat wy de gantsche wereld soo verze
wy inmaer houwen ende wogen / met Gods
Woord en Sacramenten / en met een ootme-
dig nedig leven / ja doch in der zwachheyt /
na onse ontfangen gabe in alder liefden ver-
manen en booggaen / en alsoo in haer verboer-
liche Leere / Afgodische Sacramenten / ende
in haer moettwillige / aerdche bleefselijcke
leven / hoe wel alles tot haeren besten / be-
straffen en in haeren herten ende consciencien
beschaemt maken. Somma / om dat wy
haer de gewisse en onbedriegelijcke Gods waer-
heyt / dat rechte waerachtige Licht / ende de

Koninklijke wel gebaende Heystrate tot den
eeuwigen leven met goeder trouwen boozdja-
gen / en alsoo booz de eeuwige Heilsche Doodt
en Gods toorn / met Leere en Leven / so veel
als in ons is / in allen goeden manieren waer-
schouwen en affschycken.

Siet / mijn getrouwe Broeders / om dese
oorsake hier verhaert / licht / schryft / roept /
predikt / ende oproert de gantsche wijde We-
reld dies wijdelijck ober allen wozomen / ende is
in sulken onmenschelijken betwoedtheyt ont-
steken / als wy sien naeyt. Dat oock de ver-
scheurende wyrede Wolden / ende byzullende
Leertuwen / met haer vergeleken geen Wolden
ende Leertuwen / maer enkel tammie Gedier-
ten / ende sachte Lammeren zijn : Want soo
hert dijsse de byzostige bloedgierige Geest
haers Daders / datse noch op de Wet Gods
ende Christi / welke de liefde is / noch op reden
ende beschepdenheyt / noch op de ingeschreven
Wet der Naturen / dooz welker de eenre rebe-
lijke mensche den anderen billijck nae Gods
welbehagen in alder liefden besegenen / dja-
gen / vermanen / ende dienen soude / acht of
merk hebben / jae dat oock wel fontijdes de
natuerlijcke Vader sijnen eygen Soone / ende
de Soone sijnen Vader / de Moeder haer
Dochter / ende de Dochter haer moeder / de
eenre Broeder den anderen sijn geloofs halven
met haer / mont of hand inder doot levert / gelijk
Christus seyt.

Ioa. 8. 44.
Mat. 7. 15.
Rom. 13. 10.
Gal. 5. 14.

Geen nijdig-
heyt so groot
als de nijdig-
heyt die
tegen Goden
volk is.
Mat. 10. 21.

Siet / soo stoutelijck treden sy sonder eeni-
ge wijden ende vrese in de Jurisdictione Gods /
in dat Ruyt des Heyligen Geests : Wyken
Christum Jesum / dan Hoest alder Doest-
dommen en geweldigen / die alle macht heeft
in den Hemel ende op der Aerden / wy den
Stoel sijn Godlijken Majesteits / en rechten
alsoo met haeren pferen zwerde / nae haer
eygen blind goetdunchen ende vleeschelijck
booznemen / de iwtverhooren Godvresende
woome herten dooz Christum Jesum in God
verlicht / ober welker geen letterlijck zwerde
en richet noch richen en magh euntwighlijck :
Want sy sijn gestelijck ende vberen om Godt
ende om sijn Heylige Woord wy dat binnenste
haerder Zielen / oock tot den doot toe.

Eph. 1. 22.
Col. 2. 10.

Mat. 21.

Siet / so spijtig en stout / segge ick / is dat
menschelijck vernuft / en so fer wyzet en vrand-
lijck is de Satansche nijdigheyt / dat 'et hem
niet en vrees met sijn moosdadige doodlijck
zwerde te strijden tegen den Alderhoogsten /
te steken in Christum Jesum / en na alle sijn
vermogen te verolgen Gods H. Geest / ga-
ben / Woord / waerheyt / ende alles wat God
gebet en hebben wil.

Och ! dat God doch eenmael gabe / dat de
blinde Wachters deser wereld / ick meene de
Predikanten ende Schryft-geleerden / haeren
hoorne in rechten toon / en tot bequaemer tijd
blasen konden / of datse hem aen den wandt
hangen lieten / datse dat doodelijck mooytgekrijss
baer mede niet so tpearmelijken wyten en riepen /
de vleeschelijcke blinde wereld niet langer soo
en verboerden / noch de geweldt-hebbers ende
Overigheden tot dat verdoerden ende bloedt-
wozen der Heyligen als de honden op een free
hijdden / of dat gemeene volk eenmael van
haeren seurdeeg en zwijnen draf / ja van haer
Geestelijck stelen ende moorden / een hertelijck
waigen en verschycken kerijgen konden. Ook
allen Kregenten en Overigheden haeren toom
ende

Ex. 33. 3.
De Predikers
sijn des ont-
schuldigen
bloeds mee-
ste oorfsake.

Mat. 16. 6.
Luc. 15. 16.
Ioa. 10. 1.
Apo. 17. 6.

ende gebit upt den mondt scheurden / en beele
 berfchickelijcke opfitters ende bloeddijvers
 van haren rugge afflicten / ende niet langer
 als gebonden Cefels also van haer drijben lieten/
 soude (so my dunkit) haren armen zielen booz
 Godt wel geraden ende goet zijn. Doch ick
 hreese dies / dat de leugenachtige moozbadige
 Slange wel de nijdige bijtende Slange blijven
 sal : En dat de strijdende Vrouw / de nieuwe
 Eva dat dagelijfsche bijten en knagen in alder
 verduhdigheyt ende lanckfsmigheyt met haren
 kinderen aen haer hieken tot aen't epnde lijden
 en dragen moet.

Gelijc ick dan utwer liefoen hier onder wep-
 nigh woorzen aengeteekent hebbe / de eppen-
 fchap / Geest / en Natuere van den geenen die
 u verberben / goed en bloed soeken : en oock de
 principaelste / dzingende oozfaken / waerom sy
 sulks doen / So wil ick oock nu sommige Histo-
 rien ende exempelen upt der H. Schryft mijnen
 Broeders boozdragen / tot trooste en labinge
 van alle ellendige / bekommerde / bedroefde her-
 ten / die om der gerechtighets wille ducht ende
 ellende in haren bleefche lijden moeten hoe het
 gebalt / in welker historien en exempelen al su-
 alle (als gehoozt is) in alle klaerheyt bebonden
 en gespeurt wert.

En eersten / als nu onser alder Moeder
 Eva haer twee eerste Soonen / te weten Cain
 en Abel / gebaert hadde / is Abel een Schaep-
 herder geweeft / ende Cain een Ackerman.
 Het is geschiedt (sepd Benefis) na sommige
 dagen dat Cain den Heere enen Offer bryag-
 te van den vruchten des Aekers / Abel desge-
 lijks van de eerstelingen sijnder Schapen / en
 van haren vette / ende de Heere heeft gesien op
 Abel ende sijne gaben : Naer op Cain ende
 sijne gaben en heeft hy niet gesien : Daerom
 is Cain seer toornig gewoorden / en heeft sijn
 aenschijn dooz grooten toorn verstelt / gelijc
 de Godloosen oter de Godhzerfende altydt
 doen / om dat Godt haer aensiet / en haren
 Offer benint / sprack beziegelijk met sijnen
 vroomen ende eembouigen Broeder Abel /
 die sijns Broeders nijdigheyt ende bloedige
 herte niet en wiste / laet ons buyten gaen /
 ende als sy nu op den velde waren / moght
 sijnen moozbadigen vperigen Geest / niet
 langer gebonden ende sijn bloedige waerck-
 gierige herte niet langer verborzen blijven /
 het moeste in 't werck blijcken / dat in het
 herte begrepen lagh. Hy stont op tegen sijn-
 nen onschuldigen Broeder / ende heeft hem
 dooz sijnen groufamen grimmigen toorn ver-
 woogt ende sijn leven getoof. Waerom is
 dat geschiedt ? Dan dat Cain upt den
 quaden was / ende sijne Wercken quaedt / en
 dat sijns Broeders werken goet waren / gelijc
 Johannes sepd.

Ick meene Liebe Broeders / dit is wel een
 sijn exempel / en goede aentwysinge / waerom de
 gerechtige alle wegen der ongerechtiger upt-
 beegfel / en roof geweeft is / noch is / en oock
 wel blijen sal / gelijc de Schryft genoech be-
 tupt / ende oock de dagelijfsche erbaringe
 ons licht ende klaer inder daet leert ende mede
 brengt.

En tweeden / Godt de Heere gebenedijde
 den Aerdich Dader Isaac / ende gaf hem tot
 eermael twee Soonen / de Oufte worde ge-
 noemt Esau / ende de sonckste Jacob / Esau
 was een Ackerman / en wiltvank of wep man /

ende hadde grooten lust aen jagen. Als hy
 eenmael te huys quam / seer vermoept / heeft
 hy Jacob sijnen Broeder om eender spijfen
 halven sijn eerste geboozte verhocht en toege-
 zwooen.

Daer na is 't oock geschied / dat Jacob dooz
 bedrog ende listigheyt sijns Moeders van
 sijn verjaerde Dader Isaac onder den name
 of in den schijn sijns Broeders Esaus / de Be-
 nedictie verkreeg : doch het was alsoo Gods
 opset en wille / tot een gedenkenisse der letter-
 lijke Synagoge ende der Gemeenten Christi /
 nae den woorde des Heeren tot Hebercam ge-
 schiet / doen sy noch zwaanger was / te weten :
 Tweederley volcken zijn in utwen Lichaeme /
 ende tweederley lieben sullen hen uptscheyden
 upt utwen lichaem / ende dat een volck sal dat
 ander te boven gaen / en de outste sal den jong-
 sten dienen.

Als nu Esau sulks gewaer worde / heeft
 hy bitterlijk gewent ende gesept : met recht
 is hy Jacob genoemd / want hy heeft my nu
 tweemaal betreden / de Benedictie heeft hy
 gefocht / maer niet als Jacob mogen verkrig-
 gen. Want God die en woudes niet / als boven
 gesept is.

Esau is toornig gewoorden op sijnen Broeder
 Jacob / om der Benedictien wille / met wel-
 ke hem sijn Dader Isaac Gebenedijt hadde.
 De nijdige bittere gramfchap brack hem upt /
 en sprak : Den tijd sal haest komen / dat mijn
 Dader rouwe dragen sal : Want ik wil mijnen
 Broeder Jacob dooden. Daerom moeste de
 gefegende Jacob van sijnen lieben Dader en
 Moeder af wijken booz dat aensicht sijns toorn-
 nigen Broeders / in verre Landen vlieden /
 een dienstelijcke knecht sijn in den Huse
 Labans / twintig Jaeren lang / die oock niet
 nae der billijckheyt ende liefde met hem en
 handelde / hy en dozt oock niet wederom nae
 den Lande sijnder geboozten in keeren / tot
 dat de Heere tot hem sprak : Crecht weder
 in u Daderland / en tot u maegfchap / ik wil met
 u zijn.

Mijn hertelijcke liebe Broeders / nemet
 waer : Want gelijc de Patriarch Jacob om
 de upterlijcke Erstgeboozte ende Benedictie
 gehact ende van sijnen ongeestelijken / wilden /
 ende hoerachtigen Broeder Esau verbolgh
 wert / also woorden oock noch heden ten dage
 alle de gene die nae den Geest met den name
 Jacob genoemd sijn / namelijk de waerachtige
 Christenen die den Durbel / Wereld / Blesch
 ende Bloed in de kracht des Hepligen Geest /
 overmits den geloobe betreden / dat recht der
 eerster geborener die in den Hemel ingeschreven
 sijn / verkrigen / en dooz onsen waerachtigen
 Isaac / Christum Jesum / met Geestelijcker
 Benedictien in 't Hemelsche wesen tot eentot-
 ger heerlijckheyt Gebenedijt werden / van
 haren ongeestelijken / wilden en hoerachtigen
 Broeders seer nijdelijk gehact / en tot der dood
 toe verbolgt. Moeten oock daerom vlieden van
 d'een Land in 't ander / van d'een Stad in de
 andere / met grooten ducht / gebreck en onge-
 mak / in kerkers en Sanden / met honger en
 slagen / tot water / vper / en zweert / alle de
 daegen haers Lebens / gelijc men sien
 magh.

Siet / also tyrannifert de bleefchelijcke Esau
 tegen den Geestelijcken Jacob / om der
 Geeste-

Gen. 3.1.

Mar. 5.39.

Gen. 4.2.

Abel was Gode aen- genaem.

Laet ons buyten gaen en heeft den Hebreu- sichen text niet.

De bloetgierige Cain verwoeg den vromen Abel om dat sijn werken recht waren. 1102. 3. 12.

Gen. 25. 16.

Rom. 9. 10.

Gen. 27. 36.

Gen. 31. 3.

Alle waer- achtige Christenen zijn oock Jacob.

Heb. 11. 25. Eph. 1. 20.

Mat. 10. 23. Heb. 11. 36.

Geesteliker eerst-geboorte ende benedictie wille: Hoewel sy beuden met den anderen uyt enen Vader Adam/ ende uyt enen Moeder Evaam geboren/ ende na den verbeide Gods geschapen zijn.

1 Reg. 15. 23.

Ten verden: Saul de eerste Koninck in Israël is om sijner goetdinkenhepts en ongehoogaenhepts wille van den Heere verstootten/ ende David de Sone Isai/ de Bethlehemitcr/ is wederom dooz den Pzophet Samuël nae Gods bevel van de Kudde opgenomen/ ende in sijn plaetse gefalst/ doch by den leuen Sauls dat sijnke niet ontfangen. De Heere was met David/ ende sterckte sijn hant/ hy wozocht wonderlijke krachten in des Heeren Naem/ hy verlosse dat geoofoe Schaep uyt den mont der Leeuwen ende der Beren/ hy verwozghde den verfschickelijken grooten Goliath/ hy overquam twee hondert Doozhuden van den Philisten/ hy handelde in alle dingen kloekelijck/ recht ende dapperelijck/ want de Heere segge ick/ was met hem. Maer het geschiede/ doer Saul weder quam van der Philistijnen slagh/ dat de Dronwen uyt alle Steden Israëls den Koninck te gemoete voolijck speelden en songen in allerhande Snaren-spel/ met Trommen en Oedeelen/ genoechelijck onder malhaanderen/ ende sepden: Saul heeft 'er duysent geslagen/ ende David thien duysent. Een bergramde Saul seer/ ende dat wooydt gebiel hem qualijck/ ende sprack: Sy hebben David thien duysent gegeven/ ende my duysent: Wat gezeekt hem meer dan 't sijnck?

1 Reg. 16. 11.

1 Reg. 17. 31.

1 Reg. 17. 49.

1 Reg. 18. 7.

De eerste oorfsake waerom Saal tegen David vergramde.

Sauls niydigheyt tegen den vromen David.

1 Reg. 21. 9.

1 Reg. 23. 19.

1 Reg. 20. 30.

1 Reg. 23. 1. en 24. 1. en 25. 10. en 27. 2.

Gods hant ende straffe over de bloetgierige Tyrannen. 1 Reg. 31. 4.

Exod 14. 28. 2 Mac. 6. 18. 3 Reg. 22. 24. 4 Reg. 9. 31. Act. 12. 1.

Ende van dien dage aen en hadde David geen gunste meer by Saul/ maer Saul dacht hemmelijck ende openbaer met grooter blijt ende listigheyt nae sijn bloedt ende leuen. Hoewel Saul de vroomheyt Davids wel bekende ende dat de Heere met hem was: Ja sijn herte bzande in alfsulcken afgunstigheyt/ niyt/ wzaake ende bloed-dozft/ doen David ontkomen was/ dat oock de goede Achimelech met des Heeren Priesters/ ende de gantsche Stadt Nobe om Davids wille moeste steruen en op eenen hoop liggen.

Hy en acnsagh noch vroomheyt/ noch beleefheyt/ noch trouwe/ noch weldaet van David tegen hem ende oock tegen gantsch Israël bewesen/ oock niet Gods gunste/ werck en wille: Maer hy was soo uyt-smiigh ende dronken in sijnen toorn ende nijt gewozden/ dat alle de benijders ende vercraders Davids/ gelijck Doeg/ Idumeus ende de Sipheren/ hoogh by hem gesien ende ge-eert waren. Maer de vrede-maekers/ ende die ten goeden rieden/ gelijck sijn eppen Sone Jonathan/ als suspect by hi in gehact ende gehouden waren.

Sonima/ David moeste de vlucht nemen ende vlieden sommige Jaren langh van dat een landt in dat ander/ ende van d' een woestijne in de andere/ ende van den enen bergh op den anderen/ tot dat Saul van de Philistijnen overwonnen/ op den bergh Gelboe sijn bloedige mooyddadige zwertt (dat hy oock tegen den gerechtigten ende onfschuldigen getrocken hadde/) dooz enckel misdroofsigheyt ende onberduldigheyt in sijn herte wzaenck/ ende hem seden dat leuen nam.

Al dus straft de Almachtige Heere ende Gewilt-hebber aller dingen/ de stoute bloed-dozstige Tyrannen/ eenen pegelijken tot sijnert tijt/ die dat zwertt haers Almpets tegen Godt ge-

lypcken/ ende tegen sijnre uytberkorene/ gelijclimen hier aen Saul/ ende op andere plaetsen der Schrift/ aen Pharaonem/ aen Antiochum/ aen Achab ende Isabel/ Herodem en noch meer andere sien magh.

Hy kan daer tegen sijnre uytberkorene wel bewaren en helpen uyt aller nood/ hoe seer sy oock benantwt zijn. Gelijck hy aen gantsch Israël by de Hoode Zee/ hier by David/ aen Eliam ende Heliseum/ aen Daniëlem aen der Leeuwen kuyl/ aen den Jongelingen in den Oven/ ende aen meer andere in grooter kracht schijnbaerlijck wel bewesen ende getoont heeft.

Hier hebben wy wederom een klaer exempel ende voorbeeld aen Saul ende David/ hoe dat ober al de stoute/ moertwillige/ eppen-smiige ende vleeschelijke Dozsten/ hoewel sy Christelijke Dozsten ende genadige Heeren willen genoemt zijn/ met alle vzeetheyt ende bitterheyt handelen ende voortbaren tegen den waerachtigen David/ Christum Iesum/ ende tegen alle sijnre geheplighde/ die hy overgoten ende met de Olie sijnz Bepligen Gests gefalst heeft/ die kracht hebben uyt der hooghte/ met hem/ in hem/ ende dooz hem/ te overwinnen den verfschickelijken helschen Leeuw/ Bery ende Goliath/ Helle/ Sonde/ Doodt/ Driuel/ Male-dictie ende Loorn Gods. Dese en mogen niet den ergh-meppenden Saul oberal genen vrede hebben/ hoe onfschuldigh/ Godvreesende ende vroom sy oock zijn. Hier en helpt gantsch geen onfschult noch vroomheyt/ bidden noch tranen/ Wooydt noch Christus/ het moet u doch met David alles verdzarpt ende ten erghsten gekeert worden. Het is alom soo getweest/ het sal oock soo (nae mijn bedenken) wel blijuen tot den eynde toe.

Nochtans mijn Broeders/ en vzeest niet; want alle utwe vervolgers ende benijders sullen doch als een kleet verouden/ hoe machtigh/ hoe heerlijck ende hoe glorieus sy oock nu gehouden zijn. Want alle vleesch is Hop/ ende alle heerlijckheyt des vleeschs is als een Bloeme des Hons.

Maer gy sult in Godt bloepen en toememen/ ende utwe vzecht en sal nimmermeer vertuelcken: want dat Rijckie Jerusalems is u gegeven/ ende de heerschapper Herre sal eere aen u hebben/ en die sal u (hoe seer oock Saul raest) de eculwige hutten geben/ die hy u en alle uytberkorenen van eculwigen tijden in sijnert grooter liefden toege-epgent en becept heeft.

Ten vierden: Jeremias/ Helle Sone/ een Priester uyt den Priesteren tot Anatoch/ een geheplighde van Moeders Lichaem/ die is van Godt van sijnert jonckheyt aen tot eenen Siender ende Pzophet verkoren/ hy heeft Juda ende Benjamin van hare ongehoofsaemheyt/ hertnechigheyt/ alleclep overtedings/ sonden/ valschen Gods- dienst/ Afgoderpen ende bloet-schult uyt Gods Wonde ende sijn Wet hert ende hert bestrast/ hy leerde boete ende afkeeringe/ ende Pzopheteerde van den beloofden Messia/ dien hy de gerechtige spruyte ende plante Davids noemt/ hy predikt de toekomende straffe ende de toornne Gods/ te weten/ de gevancknisse ende ondergangh des Konincks/ de verwoestinge der Stadt ende des Tempels/ ende de gevancknisse des Volcks tot t' seventigh Jaren toe/ &c.

Ende dese sijnre Pzophetien/ trouwe waer-schou-

Gods genade ende hulpe over alle vrome. Exod. 14. 22. 1 Reg. 23. 14. 2 Reg. 18. 46. en 19. 16. 4 Reg. 6. 20. Dan. 3. 17. en 6. 18.

Godvreesende en konnen by de werelt genen vrede hebben.

Psal. 102. 17. Efa. 51. 9.

Efa. 40. 6. 1 Pet. 2. 24.

† Efd. 2. 10.

Ier. 2. 5. Ier. 3. 7. en 6. 16. en 7. 1. en 8. 1.

Ier. 23. 5. en 33. 15.

Ier 22. 24. en 27. 6. en 29. 19.

schoutwingen / gesichten ende bestraffingen upt des Heeren Woordt / zijn hem tot encliel scherpschekende dooznen geworden / sijn Woordt en Vermaningen hebben sy verstoeten / ende niet gewilt. De vrome Propheet ende trouwe Dienaer Gods moeste haer aller trouweloose verdrader / oproerder ende ketter zijn. Des Heeren Woordt moest hem tot een dagelijks verwtijt ende spot zijn : hy wert menighmael gebangen ende geslagen / ende in wyle stinkende putten gelept / in sijnen doot hebben sy geraet-slaecht / hy wert alsoo met den kerpce verdukt ende bezwaert / dat hy eenmael in sijnre herte vooziam / niet meer te Prediken in den Naem des Heeren / ja hy verbloekte den dagh sijnre geboorte / ende den man / die sijnen Vader booschachte / dat hem een knechten geboren was.

Aldus heeft de tweede man Godts om sijn Heeren Woordt ende waerhept / den zwaren zantsack veel jaren moeten dragen / alle schelders het oore / ende alle slagers den rugge bieden / tot dat dat water der droeffnissen / dat verstoct / hermechtigh / ongelooigh volck in den mond ginch / ende (eplacen) al te late sage dat Jeremias / des Heeren rechte Bode ende waerachtige Propheet was / noch heeft hy boven allen deseu / tot een danck-pemningh sijnre groote liefden ende sueren zwaren arbept / in Egypten onder de steenen / sijn leven moeten epidigen ende inslupten.

Mijn berandte Broeders in den Heere / hier mede wil ick de Historien des Ouden Testaments afaengen / want den tijt en ginc 't niet / hier al te vertellen. Waerom oock de vrome Joseph van sijnem Broeders soo jammerlijck ghjaet wert / van haer-lieden in den kuyt gewoppen werdt / wederom uptgetogen / den Asaeliten verchoet wert / en van sijn Heeren onkuyfche Druypvoutde als een trouweloose oberfpeelder aengeklaegt / onschuldigh sijn Heeren toom / kerker en banden liden moeste. Desgelijck waerom de Edele hoogberemde Propheet ende Euangelist Esajas onder den bloedigen en afgodischen Tyran Manasse met eener saege in twee stucken gesneden is / gelijck de Historien melden. Waerom de lieve en Geestelijck Propheet Ezechiel van de obergeblevene iwt Dan en Gad met den steenen overtompt is. Waerom Arias van Cariahariem van Joachim den konink Juda / met den zwaerde gedoodt is.

Waerom Zacharias de Sone Barachie tusschen den Tempel en den Altaer gesteenicht is. Waerom de grootmachtige en wonderdadige Propheet Elias voor de bloedbrinkene en Afgodische Isabel wijken moeste. Waerom de drie Jongelingen / Sadrach / Mesach en Abednego / in den gloependen Oven moesten / ende Daniel in der Keruuten kuyt. Ende waerom de eerfame volstandige oude Schryfteleerde Eleazarus / en de hoog-pijfelijck Godsbesende Drouwe met haer seven Sonen / van de verschickelijck godloose Welvige Antiocho / so onmensselijck en geoutwelijck gehandit / gemorteliseert / gebaden / ongebeycht ende vermoort zijn. En diegelijck raserpen / bloetbergieten en spr. nppen meer.

Siet / mijn Broeders / hier moet een pegelijck Christen toe verdacht zijn / want dit is de epgentlijck belooninge ende kroone deser werck met welcke sy alom afgedancht / beloont / ende

bereert heeft allen getrouwen Dienaren ende knechten Godts / die haer dat Rijck Godts / Woordt ende Wille / in repper liefde voozdragen / tot boete ende penitentie riepen / menigherhande Godsalighept / gonste ende dienst bewesen / ende die in allerley heplighept / gerechtighept / waerhept / Gods vrese ende liefde / als den gulden handelaar in des Heeren Hutte gelichtet ende als de vzychtbare Olijf-boomen in den kuyt Gods gegroent ende gebloeyt hebben. Alle die dese ende diegelijck geschiedensfen ende Historien der vromer Mannen Gods wel bedencht / die en sal sonder twijffel niet vertsagen / maer in alle sijnem vzych / kruys ende liden door Gods Genade wel bestaen / en tot den epnde toe onderandert / vzoom en sterck blijven.

Gelijck ick dan uwer liefden sommige Historien upt de Heplige Schryft aengewesen hebbe / in de welke klaerlijck gesien wordt / hoe dat ober al de rechte waerachtige gerechtighept geleden heeft / uptgeroeyt ende gekruyst is / soo wel vooz de Wet als in de Wet / wil ick oock door Gods Genade nu sommige exempelnen upt den Nieuwen Testamente daer stillen / door welke een pegelijck in sijnre conscientie genoegsaem magh geleert worden / om met den Hepligen Paulo te belieuen / dat alle die Godsalighlijken willen leben in Christo Jesu / vervolginge moeten liden.

Den eersten / Joannes / de Dooper Christi / Ioan. 1. 33. een mensch van Godt gesonden / gelijck de Euangelist getuygt / een bernede en lichtende Ioan. 5. 33. Lanterne / gelijck Christus seft. Van den welchen Esajas soo lange te voren gepropheeteert hadde / leggende : Een roepende stemme in der Woestijnen / bereyt den wegh des Heeren / ende maecte sijn boetpaden recht. Den welchen Malachias noemt / den Engel des Heeren. Wierus geboorte / groochept / heplighept / anuyt / leeringe ende vrese / door den Hemelchen Bode Gabrielem / sijnen Vader Zacharia verkondicht ende geleert is : Die met den Hepligen Geest noch in den lichaem sijnre moederis verbult was : Die gantsch Judent boete en penitentie Predichte / Christum Jesum des gantschen Werelds Saligmaker ende eeuwige verlosser antwees / ende septe / Siet

dat Lam Gods / siet die wech nermt de sonden der Wereldt / van den welchen oock de Sone Gods selve getuygenisse gaf / dat hy geen wapeude riet en was / met sachte heerlijck hildeeren niet gekleert en was / dat hy grooter dan een Propheet was / dat hy de toekomende Elias was / dat hy door den wegh der gerechtighept gekomen was / en dat onder allen vromen kinderen geen meerder en was opgestaen / als hy / die oock hy der gemeenten vooz een Propheet gehouden was / eventwel hebben sy gelept. Hy heeft den Dupel / ja hy is van Herode den konink / als een onerlijck vuyt boete uptgestooten / en moest na sommige dagen de glorieuse Huprekoren H. Man en vrient Gods om rens voren wille / als een schandig quaetdoender / onder de handen des Hang-mans sijnen vromig-vloepende mond en hooft heren geben / en ballen laten / en daer boven van een pdele hooberdige danfende derne / en van een onkuyfse oberfpeelige voutwe / als een present en banket gerecht / den bronkenen / onnutten en Godloosen gasten Herodis / in een schotel gepresenteert en vercoont worden.

Ioan. 1. 6. Mart. 11. 17. Luce 7. 24. Ioan. 1. 7. Mart. 11. 17. Luce 7. 24. Mart. 11. 9. Mart. 11. 14. Marci 11. 11. Mart. 14. 3. Marci 6. 21.

De Heere/

Ier. 16. 8. Ier. 20. 4. Ier. 20. 1. en 26. 8. en 37. 12. Ier. 11. 19. en 18. 18.

Ier. 20. 9. Ieremia een recht voorbecit aller waerachtiger Predikanten.

Gen. 37. 18. Josephs liden ende droeffenis. Gen. 39. 20.

Esfas marteliatie.

Ezechiels doot. Urias van Cariahariem doot. Zacharia.

Elias vlucht. 1 Reg. 19. 1.

Dan. 3. 12. en 6. 7. 1 Mac. 6. 18. en 7. 1.

Des vromen Eleasari ende der eerlijcker volstandiger vrouwen met hare seven Sonen elken de ende doot.

Exod. 17. 3.

1 Ti. 3. 11.

Ioan. 1. 33.

Ioan. 5. 33.

Esa. 40. 3. Marci 3. 3. Mal. 1. 1.

Mart. 12. 10.

Ioan. 1. 6. Mart. 11. 17. Luce 7. 24.

Mart. 11. 9.

Mart. 11. 14. Marci 11. 11.

Mart. 14. 3. Marci 6. 21.

De Heere / aldus klagenlijck ende jammerlijck zijn over al de gerechtige om haer vroomheyt wille / van dese groutwelijcke / bloedige / moorddadige Wereld omgezacht ende gericht / ende niemant en neemt 'er ter herten / jae daer woxt alsoo met haer omgegaen ende gehandelt / dat het schijnt dooz de oogen der ontwijfen / recht of de vrome dooz sijnen Godt eenen stank ende groutvel is / van Godt verbarmen ende vermalelijct is / en dat hy in der eeuwigheyt geen troost noch genade by sijnen Godt en magh hoopen noch vinden. Och neen / de Heere is gebenedijct / hoewel haer leven by de onbestandige Wereld niet dan enichel caserupe en schijnt / ende haer eynde sonder eere / soo weten wy eventwel datse des Heeren Dog-appel / Volck ende kinderen zijn / dat hare doot ende bloedt dierbaer dooz des Heeren oogen is / dat sy nae een weynigh drucks in velen sullen bescheit worden / dat haer dat Rijck der Hemelen is / dat haer de pijn des eeuwigen doodts niet roeren en sal : Maer dat hare edele zielen in de eeuwige ruste ende vrede zijn. Jae mijn Broeders / dies magh hem een pegelijck Christus in allen nooden ende aenbechtigen / wi sijnder herten wel troosten en verblijden.

Ten tweeden : Stephanus de gekroonde Gods / een Man vol met geloove / kracht en met den Hepligen Geest / en dede groote wonderen ende teekenen onder den Volcke / gelijck Lucas seyd / met alfulcken wijsheyt en Geest / na de belofte Christi van Godt begaest / dat oock alle sijne wederprekers / te weten / de Libertiners / Epriners / Alexandiners / &c. dooz hem moesten stoygen en beschaemt staen. Als sy dat sagen / woude de Geest haers Vaders sijnen aert bewijfen / gelijck hy oock van den begijne gedaen heeft / de vertretende nijdigheyt moeste sijn konste gebuycken / Stephanus moeste dooz dansen / recht en billigheyt hebben sy uytgestooten / Welials mannen hebben sy bemilligt / die den Goddzuchtigen ende vromen Stephanum met leugenachtige ende doodelijke tongen sloegen / ende seyden : Wy hebben hem hooren spreken lasterlijcke woorden tegen Moysen / ende oock tegen Godt / hy seyd oock dat Jesus van Nazareth dese plaecte sal vertwoesten / ende veranderen de Wetten die ons Moyses gegeven heeft. Aldus heeft de Serpentische leugen over al dat rechte gehouden / dactinen geractslaecht heeft om de Hepligen te vernielen. Sijn eygen vanden sagen sijn aensicht aen / als dat aensicht eens Engels Godts. Hy sprack dat Woordt des Heeren onbevreeft. Hy bestrafte dat valsche betrouwen op haer Wet ende Tempel : Hy betuygde Christum Jesum in grooter kracht / op welcken Moyses ende alle Prophteten gepropheteert ende gewesen hadden. Hy is ten laetsten in sijn reden tot der vergaderinge seer heet ende vperig geworpen / om dat sy de barmhertige besoeckende Godt in alle sijne weldaden ende aengeboden genade / soo ondankbaerlijck uytstieten / ende over al niet en wilden.

Hy hartnechlige (seydt hy) ende gy onbesneden van herten ende van ooren / gy wederstaet doch wegen den Hepligen Geest gelijck utwe Vadersen / alsoo oock gy. Wie is 't van den Prophteten / die utwe Vadersen niet verbolgt en hebben ? Ja sy vertwoogden alle die de toekomste van desen gerechtigen verkon-

digden / der welcket bezaders ende moorders gy gewoonden sijt. Gy hebt de Wet ontfangen / dooz den Engelen bescheit / ende gy en hebt niet gehouwen. Ende als sy dese strafende ende scherp-luydende woorden hoorden / en hebben sye niet langer kunnen verdragen / want haere herten smeden van malhanderen / ende sy knersken met haeren tanden over hem :

Maer Stephanus vol van den Hepligen Geest / sag op na den Hemel / ende sag de heerlijkheyt Gods / en Jesus staende ter rechterhant Gods / ende seyde : Diet / ick sie den Hemel open / en des menschen Bone tot ter rechterhant Gods staen. Doen riepen sy luyde / en stopten hare ooren / ende en konden sulcke lasterlijcke woorden niet langer dragen / dat die boose hetter hem soo hooge roemde / en den gekrupsten Christus sulcke eere gaf. Hy liepen eendzachtelijck tot hem / ende sy stieten hem ter Stadt uyt / en steenigden hem in grooten toorn ende caserupe. Maer Saulus betoerde der getuygen klederen. Stephanus riep / en seyde : Heere Jesu ontfangt mijnen Geest / hy knielde neder / en schreef met luyder stemme / na den aert en voozbeelt sijns Meesters in den krusce : Heere / en rekent haer dese sonde niet toe / want sy en weten niet wat sy doen : Ende alsoo is dese vrome getuyge ontslapen in den Heere / ende heeft ontfangen de kroone des Levens / die Godt belooft heeft allen den genen die hem van gantscher herten in der waerheyt vzerken / lief hebben ende soeken.

Merck wel / Gy Goddzesende Leeser / ende leert doch dooz sulcke Exempelen kennen / hoe dat alle de gene / die des Heeren Woordt met getrouwder herten gelooven / deelachtig werden des Hepligen Geests / aengedaen met 'er kracht uyt der hoogte / welckers monden uytvloepen genade ende wijsheyt / des Werelds schande ende sonden straffen / die moeten met Stephano ter Stadt uyt / ende de vliegende steenen smaecten. Liebe Broeders / biddet vperiglijck / ende bereydet u / want dooz veel drucks moeten wy ingaen tot den Rijcke Godts / hier is lijdsaemheyt ende geloove der Hepligen / och mijn Broeders waecht.

Ten derden / Paulus een knecht Gods ende een Apostel Jesu Christi / een Antverkoren dat / een Dorste des Woords / een Apostel en leeraer der Heptenen / die niet van den menschen op der aerden / maer van Godt selve uyt den Hemel in den dienst des Euangeliums beroepen was / krachtig en vperig in der leere / onstraffelijck in den leven / die meer gelooopen / ende meer dan alle die andere Apostelen gearbept hadde / die den Duyvel uyt dreef in des Heeren Naem / die den doot gevallen Eutychum wederomme verwechte / die met sijn zwertdoeken den krankken gesontheyt gaf / die de hantklebende slange over al niet en sehade / die als een waerachtigh Propheet veel toekomende dingen op de laetste tijden Propheeteerde / in den berden Hemel opgetogen / in den Paradijs Godts ingeboert / ende sulcke Dissioenen gesien / dat 'er geen mensche om uyt te sprecken bequaem en was / die een onbedriegelijcke voozgangter was in allerley gerechticheyt / hepligheyt / Godsaligheyt ende den ghen / die niet hem selven / maer sijnen Godt ende sijnen naesten van gantscher herten soechte / ende

Ick meyne waerachtige Christenen mogen wel met recht een uytweegsel genoemt worden. 1 Cor. 4. 13. Sap. 5. 4. Zach. 2. 8. Psal. 117. 1. Sap. 3. 1. Matt. 5. 11.

Sap. 3. 1.

Luce 21. 9.

Act. 6. 9.

Ioan. 8. 44.

Act. 6. 15.

Stephanus vrymoedige bestraffinge.

Act. 7. 56.

Stephanus doot ende affcheyt.

Luce 23. 33

1ac. 1. 12. 1 Tim. 4. 8.

Act. 14. 22. Apoc. 13. 11.

Tit. 1. 2. Act. 9. 15. Act. 14. 8. 1 Tim. 2. 7. 2 Tim. 1. 11. Gal. 1. 11. 2 Cor. 11. 24.

Act. 16. 18. Act. 10. 9. Act. 19. 11.

Act. 28. 3. 1 Tim. 4. 1. 2 Tim. 3. 1. 2 Cor. 12. 1.

1 Cor. 12. 9.

1 Cor. 12. 6. Phil. 3. 4. en 4. 12. 2 Thef. 3. 7. 2 Cor. 4. 2. Phil. 3. 7. Rom. 15. 18.

berinde / die niet en hadde dat hen beschuldigde / die alle sijn gewin booz schade achte / op dat hy alleen Christusum Jesum winnen mogt. **Jae die niet en doofte spreken dat Christusum Jesus in hem niet en wachte. Dit alles niet helpende / hoe heplig / hoe onstraffelijc / hoe neerstig / hoe hoog betoepen / hoe wonderdabig en hoe Gods-dienstig hy was / moeste hy evenwel met Symon Cereneo / Christus dat krukpe helpen dragen. Want soo haest hy van den Hemel beroepen was / van Anania geleert ende gedoopt was / van sijnder Tyrannen ariet / in Damasco Christusum Jezulite / heeft hy selve by der nacht in eenen kof over de mueren neder gelaten / der bloetgierigen lagen moeten ontwijcken / ende booz blien.**

Matt. 27. 32. Act. 9. 17.

Paulus ver-soeking en de ellende. Act. 9. 25. 2 Cor. 11. 25. 1 Cor. 1. 23.

Act. 21. 27. Act. 23. 12. Act. 27. 41. en 6. 28. Paulus doodt ende uyt-ganck.

Act. 1. 41. Act. 2. 1. Act. 12. 1.

Dat Kruys heeft in den Nieuwen Testamente den waer-achtigen Heyligen tot noch toe gedrucket.

Matt. 7. 14.

Wienigmael is hy gevangen / bziemael met roeden gegeesselt / eenmael gesteenigt / tot Ephesum den wilden Dieren booz getwoopen / ende ten laetsten nae onbegrijpelijcke ende ontelijcke beel kiefen ende moepten van 't eene landt in 't andere / nae vele geldene maecthept / koude / hitte / doofst / hongre / arbeyt / waechen / sozgen / periculen ende bangigheden / is hy tot Jerusalem van den Joden aengegrepen / geslagen / booz den sichter beschuldigt / en sijn doot gezwooren / tot Cesariam ingesloten / ende nae sijne Appellation met vele verbarenissen / den Schip-bruckten te Romen gekomen / booz den kiefst gestelt / ende tot sijnre tijdt onder Nerone / aller bloetgierigen Tyrannen Hoofst ende Doofst / met den Zwaerde gericht / heeft hy sijn ziele moeten opofferen en sijn leven daer geven.

In gelijcker maten sijn oock die Apostelen binnen Jerusalem gevangen ende gegeesselt / de gemeente verstroyt en vervolgt / ende Jacob onder Herode met den Zwaerde afgehoutwen en vermoort / &c.

Alle die nu noch meer Historien / als hier uyt de Heplige Schryft aengeteekent sijn / ondersoeken ende weten wil / die leese in Eusebium in Ecclesiastica Historia / en hy sal aldulcke onmenschelijcke groutwelen / tyrannen / onbarmhertigheden / nijldige helse leugenen tegen den onschuldigen bevinden / daer beneffens oock sulcke sonderlinge nieuwe bedachte manieren / om de Christusenen te pijnigen / martelieren / om te bzingen / uyt te roepen / en te verwoegen / dat een natuerlijck mensche / ick zwijge Geestelijck / daer booz in sijnre herten moet beschycken en uytsetten.

Mijn allerlieffte Broeders in Christusum Jesu / zijt doch bymoedigh ende in den Heere wel getrooft / gy die utwe schouderen ende rugge onder dat krukpe Jesu Christi ongedwongen en bywillighen gebuyck hebt. Want gy uytter Schryft / en aen dese boozgesette exempel / bepde des Ouden en Nieuwen Testaments / wel siet ende merckt / hoe dat alle Godbyessende Mannen en kinderen Gods / alle gerechtige en Propheeten / alle Apostelen en waerachtige getuygen Christi / ja oock Christusum Jesus selve / gelijck wy noch hooren sullen / dooz dese eensame Doefstijne / dooz desen enen smadelijcken ende bloedigen wegh aller ellenden / kruys en lijdens tot den waerachtigen beloofden lande / en tot der eeuwiget heerlijkhept ingezongen sijn.

Jae dese is ende blijft alleene die eenige enge ende naeutwe wegh ende poozte / dooz welcken wy alle passieren moeten / ende dooz geenem anderen nimmermeer / die wy tot den

eeuwige leven / ruste ende bzyede met allen Hepligen begeeren in te gaen / gelijck Christusum selve seyd : Wie wy nabolgen wil die ver-sake hem selve / ende neme sijn kruys op / ende volge wy na. Daeromme lieve Broeders / gy die den Heere soecht / bzyest ende lief hebt / ende daerom van dit erge ende Afgodische geslachte vele lijden ende dragen moet / bzyest niet den genen die utwo goet nemen / Christusum ende den Hemel en mogen sy u niet nemen / ofte die u lichaem dooden / utwe zielen mogen sy niet dooden / maer bzyest van gantscher herten / den genen die macht heeft utwe lichaemen ende utwe ziele eeuwelijck te verstroyten tot der Hellen / jae mijn Broeders / wilt gy des Heeren Volck ende Discipel sijn / soo moet oock dat krukpe Jesu Christi van u gebaegen sijn / is ongetwijffelt ende waerachtigh.

Matt. 16. 24.

Matt. 10. 28. Luce 12. 4.

Hier leert wien gy vreesen sulc.

Ten vierden : Jae dien wy wel treffelijcke Historien uyt de Bybelsche Schryft den goet-hertigen Leefer hebben booz gebaegen / in welcken dat tyrannische gemoedt / dat nijldige herte der Wolvige scheuren ende plucken / dat ellendige beestige Martelieren ende bloetvergieten deser Goddeloofter Wereldt / tegen den gerechten opentlijcken afgebeeldt ende gespreut wert. Soo willen wy oock nu ten laetsten booz Gods Genade / een wegnig aenterekenen / hoe niet alleene de knechten / van welcken wy nu hier geseyt hebben / maer oock de Heere en Doofst selve veel heeft moeten lijden / ende alsoo weder tot sijnre heerlijkhept in gaen.

Luce 24. 26

De Apostelen getuygen overbloedelijck / hoe dat 'er Lam Gods / Christusum Jesus eeuwighebenedijt / dat waerachtige Hoofst aller recht-geloobigen / van den beginne niet alleene in den sijnen geleden en heeft / als 't boven geseyt is / maer dat hy oock in den laetsten tijden selve in den bleesche heeft moeten lijden / hoewel hy de overwinner des Serpents was / Adam ende Eva beloofst. Aller volcken benedictie / die waerachtige Saloach / Messias ende Samuel / de rechte spruyte ende plante Davids / de Heere / die ons oprecht maect / de byedsame Doofst / jae de waerachtige Zone des Al-machtigen ende Levendigen Gods / die alle gerechte ende waerachtige Gods Propheeten met groote begeerten / begeert hadden / als die nu nae der belosten den Vadersen gegeven / mensche getwooden was / ende Predichte in voller Geests kracht dat boetverdige nieuwe Leven in aller liefden / oormoedighhept / gerechtigheyt / vrede ende gehoofsaemhept / dat strenge verschyckelijcke gerichte Gods over den onbekeerlijcken. Daer tegen dat eeuwighe Kijck / de eeuwighe Genade ende barmhertighheyt de hertelijcke gonst / ende liefde sijnz Hemelschen Vaders over den bekeerlijcken / selve was dat astiozende Wooydt in der gerechtigheyt / ober al Godt gebenedijt in eeuwighept / dat onbedriegelijcke Dooybeeldt / de eeuwighe Wijshept / Liefde / ende Waerhept / dat schijnsel des Goddelijcken heerlijkhepts / dat uytgedruckte Beeldt sijnz Weefens / nae welcken de eerste mensche gebeeldt ende geschapen woode / (verstaet nae den inwendigen weesen) de eeuwighe kracht Godts / dat Almachtige Wooydt / dooz welcken alle dingen geschapen sijn / geregeert wooden / ende in den welcken alle dingen bestaen moeten. Die geen sonde en kende / noch

Apoct. 7.

Gen. 3. 15. Gen. 22. 18. Alti icilo. Efa. 7. 10. Ier. 23. 5. en 33. 15. Eiai. 9. 5. Matt. 16. 16.

Rom. 9. 28. Ioan. 12. 47. Matt. 12. 36. 1 Ioan. 4. 8. Ioan. 14. 6. Hebr. 1. 3. Gen. 1. 26.

Ioan. 1. 3.
Col. 1. 16.
1 Pet. 2. 12.
Ioan. 7. 4.
en 3. 19.
Efa. 53. 6.
Matt. 8. 20.
Luce 9. 38.

noech bedrog in sinen mond bevonden en woode. Dat waerachtige licht des eeuwigen levens / dat seluige is van de duysternisse / te weten / van de Wereldt alsoo gehaet / gelastert / vervolgt / uytgestooten ende vertreden / dat hy de aller verwerpelijste aller Maanen geacht was. De Koninck aller Koningen / en de Heere aller Heeren / was armer dan de Dossen ende Vogelen getwoeden / want hy en hadde niet daer hy sijn gebenedijde hooft op rusten moghte / hy en handt in den dagh sijner geboorte geen plaetse in de Herbergen / maer der Ossen kribbe moeste sijn Leger zijn / ende soo haest als hy geboren was / moeste hy by der nacht de blucht in Egypten kiesien.

Luce 2. 7.
Matt. 2. 13.

Matt. 10. 8.
Luce 18. 35.
Marci 12. 22.
Matt. 8. 28.
en 12. 22.
Luce 11. 14.
Matt. 9. 2.
Ioan. 11. 21.
Matt. 14. 15.
en 15. 33.
Ioan. 8. 46.

Ende hoewel hy in den tijdt sijns Ampts de blinde siende maecite / de doobe hoorende / de stomme spreekende / de lazarige reynigde / de gichtige ende gebrechelijcke gesont maecite / de Duiwels uytzoeff / de Dooden tot het Leven vertoeckte / tweemaal veel duysent met wepnig Woorden / ende met wepnig Disschen spijsde / ende alle vuchten ende dienstien der repner liefden aen haer bewees / daer en boven niemandt en was / die hem in woorden ofte leven straffen konde / eventwel woorden haer bloetgierige / nijdige herten / soo over hem ontstecken / datse de groutwelijcke Boeve ende Moordenaer Barabam / die de Wet in den doot rechtde / begerden tot den leven / ende dat eeuwige leven selve / de Schepper ende Onderhouder alle creatueren / met vertwoeden en bloed-drinkende herten in den doot sochten.

Luce 23. 18.

Joan. 14. 6.
1 Ioan. 5. 20.

Marci 15. 15.

Ioan. 19. 5.

Joan. 13. 12.

Marta 7. 47.
Mat. 22. 1.

Tro. 2. 13.

Dat repne Hemelsche Lichaem aller deugden / is alsoo met geesselen ende stramen vermaect / dat glorieuse aensicht ende hooft aller eeren / alsoo met bloedt / speegsel ende doornen mismaect / oock met alsulcken spottelijken kiledt beschimpt dat 't den Heydenschen Riechter Pilato selve jammerde / ende septe : Siet welck een mensche. Iae weerde Broeders / het en moght al niet helpen / geen pijn / geen marteliasie / geen ellende en was genoegh / sy en konden niet gebreecdigt worden / tot dat hy van haren oogen weg genoomen / ende met den aller schandelijcksten doot verdoemt was / als een pefe in een booge op den krupce uytgereckt was / sijn handen ende voeten met ploompe naglen / ende sijn zijde met eener lancie doorgegraven was / ende was als een Bloem ende Aerts-bader aller schalken aen de golde des Kruijs genaght / ende onder de Moordenars gerekent / sy hebben hem voor sijn onbegrijpelijcke brandende liefde ende weldaden soo bedanckt / dat hy in sinen versmachten bitteren doot / in de laetste we sijns sterbens niet een druppel Waters bekrjgen en mocht / maer moeste hem met Edick ende Galle laten genoegen : Somma / daer is alsoo met hem gehandelt / dat hy oock aen den Boom des Krupces met lipder stammen tot sinen Vader schrepe : Mijn God / mijn God waer toe hebt gy my gelaten : dat hy klaegt dooz den Propheet / seggende : Ick ben een Doornken / ende geen Mensch / een schande der menschen / ende een verwoyentheit der Dolcken. Hy mochte niet Jeremia ofte met Jerusalem wel suchten ende seggen / O gy alle die booyhy gact / merckt ende siet / of daer oock eenige smerte mijn smerte gelijk sy. Ende aldus is de eeuwige rijckheyt om onser

aller salighepdt arm getwoeden / de eeuwige heerlijckheit veroneert / de eeuwige gerechtigheyt vervolgt / de eeuwige waerheyt gelastert / de eeuwige saligheyt uytgestooten / de eeuwige benenictie veruloeckt / ende dat eeuwige leven met den aller schandelijcksten doot ontgebracht ende vermoort.

Alderlieffste Broeders in den Heere / merckt wel / hebben nu de Acker-lieden haers Heeren Sone niet verschoont / maer hebben hem ten Wijngaerde uytgestooten ende gedoodt / hoe veel te meer dan sijne knechten : Want hebben sy den Vader des Hupsgeflins Beelzebub geheeten / waeromme dan oock niet sijn hupsgeenooten : gelijk Christus selve septe : Hebben sy my vervolgt / soo sulken sy u oock vervolgen / noch septe hy : is 't dat u de Wereld haet / soo sult gy weten / datse my voor u al gehaet heeft / want de Discipel en is niet boden sinen Meester / noch de knecht boven sinen Heere / maer het is den Discipel genoeg dat hy is gelijk sinen Meester / ende den knecht / dat hy is gelijk sinen Heere / ende dieergelijck spreucken in der Schrift seer vele.

1 Col. 3. 5.
Phil. 2. 4.
Gal. 3. 13.

Matt. 21. 38.

Matt. 10. 35.

Ioan. 17. 20.

Ioan. 13. 16.
Matt. 10. 24.

Ioan. 8. 44.

Apoc. 13. 8.

Apoc. 1. 7.

Matt. 7. 14.

Hier merckt welck de rechte passagie ofte bane is.

Eph. 6. 15.
Apoc. 19. 12.
Rom. 13. 11.

Heb. 12. 6.
Rom. 13. 13.

Die met de packen der tijdljcker forgen ende der sonden beladen is, en kan den wegh des kruijs niet door komen.

Ick verhoop weerde Broeders / dat hier in dese aengeteeckende exempel / den Godsvuchtigen conscientien / rijckelijc ende overvloedelijc genoeg betweten is / wat het aller wegen voor een Volck geweest is / uyt wat Vader sy gebooren zijn / ende wat Geest datse gedreben heeft / die Christusum Jesus / ja dat lieffelijcke / vreedsaemige / onschuldige ende gehoorsaemige Lam Godts ende sijn Heplige Lidmaten van den beginne soo ontfermyken hebben uytgestooten / geplondert / beloogen / gebangen / gepijnicht / uytgereckt / gesteenigt / afgehouden / verdoncken / gebzaden / verstickt / omgebracht ende vermoort / tot op desen tegenwoordigen dagh toe / ende sal oock nae mijn verstant / dat ick in des Heeren Woordt hebbe / dese tprampe niet uyt dienen tot dat de uytgestootene / verwoorde / en gekrupste Christusum Jesus met allen sinen Hepligen als een Almachtigen Betwelthebbet / Overwinner ende Glorieuse Koninck ten laetsten Doordeel in de Wolcken des Hemels allen Geslachten verschijnen sal.

Iae dien dan de verschickelijcke tprampe deser blinde Wereldt / alle wegen aldus den kinderen Godts op den Hals gelegen heeft / noch septe / ende oock mogelijcken tot den eynde toe wel liggen sal / gelijck gesepdt is / en eventwel behalven desen eenigen / steenigen doornhechtigen wegh des kruijs (ick meene na den vleesche / doch na den Geest ruym / sacht ende lieffelijck) geen ander wegh tot des levens poorte inlept / noch inlepen en magh / gelijck de Schrift getuppe.

Soo schoept doch ulve voeten wel met dat Euangelium des vrees / met de lieffelijcke belofte Godts / met de repne herientenisse Christi / met de versmaetheyt van u selven / met de ljdtsaemhepdt ende geloobe der Hepligen / met de gewisse hoopinge op dat Rijcke Gods : Op dat de harde strenen / de scherpe steeckende Doornen der verwoekingen met welcken alle vzoomen versocht worden / u niet en verschicken ende op den sachten ruymen wegh des Vleeschs voren.

Dat gy oock alle dingen van u afleght / alles wat u druck ende de aenleuende son-

den / de verdoemelijke werken der duysternis-
 fen / glerigheyt / onnutte zeggen / den lust tot
 huys / goed / gout / silber / pronkerpen / yzael
 ende alle dat verganckelijken is / alle dynken-
 schap en alle overvloedighheyt / alle Afgode-
 rpe / en pdelheyt / alle onbestedene vleesche-
 lijke woorden / en alle packen der boosheyt /
 op datse u niet en overwegen / en alsoo van
 desen eenigen enigen en stormlijken weg / op
 ongebaende en kromme sp-wegen afftoeten /
 gelijck wop tot onsen tijden (eplacen) wel gezien
 hebben.

Daerom mijn seer gewenschede Broeders
 en Susters in den Heere / soo neemt doch den
 gelicupften Jesum Christum tot uwen booz-
 beeltd / daer toe ook allen Gods gerechtigten
 Apostelen ende Propheeten / en leert in haer
 kennem / hoe sp alle tot dese enge naentwe Poozte
 in gekroopen zijn / ende hebben alles aen de
 posten hangen laten / want sp hadden haere
 herten daer gerechtet / en waren alsoo van God
 begaest / ende getogen / datse ober al niet en
 kenden / niet en sochten / niet lief en hadden /
 niet en wouden / dan dat eeuwige Hemelsche
 en onvergankelijke goet en wesen / God ende
 dat eeuwige Leven. Alsoo in der liefden ge-
 grondet en verhittet / alsoo vast en onbe-
 ervelijck getwozen / datse noch leven / noch
 dood / noch Engelen / noch Dozstendommen /
 noch geweldigen / noch honget / noch zwoert /
 noch eenige andere martelsatie / pijn of middel en
 mogt verseycken van de liefde / die daer is in
 Christo Jesu / haer denken en spreken / haer
 doen en laten / haer leven ende sterben was
 Christus Jests / haer rijck en rusten en sochten
 sp niet op deser aerden / want haer gemoet was
 Hemels en Beestelijck / alle hare bynchten
 waren gerechtigheyt / licht en waerheyt / haer
 gantsche leven was enkel liefde / huysheyt
 ende ootmoedighheyt / gehoorsameicheyt en
 vrede. De verganckelijcke boose wereld / met
 alle hare werken was haer eenen doodelijken
 stancck en groutwel / sp hadden lief haren
 God van geheelder zielen / ende daerom
 hebben sp bestraft al wat tegen sijnen
 Heyligen wille / Eere ende Woord was / sp
 hadden lief haren naesten gelijck haer
 selven / en daerom hebben sp haer in alder
 liefden vermaent / bestraft / gebiedt / Gods
 reyne wille / Woord ende Waerheyt met
 alder neerstighheyt aengewesen en geleert /
 en hebben hare salighet gesocht na alle
 haer vermogen / en dat met grooten
 achterdeele van hare eppen goeden
 Naem en Leven. Ende daeromme heeftse
 de uptsinninge / nijdsige ondancbare
 Wereld / die ober den ooren in den bloede
 wadet / so jammerlijck gehaet / verholgt /
 en met den dood beloont.

Mijn lieve Broeders / dit is niet alleen aen
 de Propheeten / Apostelen / en aen den genen
 die booz ons verwoest zijn / geschiet / gelijck
 ons de Schrift verhaelt / maer wop hebben 't
 oock selve in dese laetste tijden overvloedighen
 gesien met onsen eppen oogen. Hoe menigh
 broom kind Gods hebben wop gelient
 binnen herten / kennem oock noch sommige /
 de Heere moet keutwig daer booz geboost
 zijn / die Christum Jesum en dat eeuwige
 onvergankelijke leven sochten / en noch
 soeken met gecontouten en repnder
 herten / die God vreesden upt dat
 binnenste haerder zielen / haer herten
 bloepden in des Heeren Woord en
 Liefde / haer munden bloepden in
 kracht / geest / en wijsheyt /

haer geheel leven was boete en
 broomheyt. Sp haerteden / mijden /
 en bestraffen alle groutwelen /
 sonden / ende boosheyt : Niemandt
 er diese met Gods Woord in haren
 geheelen wandel straffen konde.
 Eventuel om dat sp des Werelds
 pdel / vleeschelijck / Goddeloos
 leven contrarie waren (gelijck wop
 noch zijn / ook booz Gods
 Genade eentwig blijven sullen)
 der verdoerliche Propheeten
 woorden niet hooren en dozsten /
 haer edel zielen den Beestelijken
 Dieben en Woordeners niet be-
 troutwen en dozsten / de gemachte
 houten / Steenen / Silveren en
 gebaeken Goden niet aanbiddin
 en eeren en dozsten / de onschyft-
 matige / Afgodische vercierde
 Sacramenten niet gebuyken en
 dozsten / Ec. Somma / om datse
 alleen den waerachtigen en lebendi-
 gen Godt hoozden / geloofden /
 vreesden / lief hadden / en dienden /
 daerom heeft dat leugnachtige
 Slangen zaed sijnen mond op-
 gespreet / en heeft so menige
 valsche / vuple / ja onmensche-
 lijcke leugen in dat aensicht der
 broomen uptgespogen / en haer
 op hare stoelen der pistilientien
 alsoo geschantvlekt met alsulken
 epschelijken betwe ende gestalte /
 van haren blinden Discipulen
 afgetroepen / datse der gantscher
 wereld een alsulken bloek en
 stancck getwozen zijn / dat alle
 menschen neusen en monden
 booz haer toestoppen / en een
 verseycken hebben en afolieden /
 ja alle die maer ober een aem
 Godvreesende Christen wel
 neerstelijck sehelden en liegen
 kan / dat is des werelds beste
 Predikant / en welgeachtste
 Leeraer.

Seen leugen soo beestig en plomp /
 die sp tegen den Godvreesenden
 niet seggen en dozsten : Nu
 willen wop steden en landen
 innemen / scheldense / soo willen
 wop de gantsche wereld vernielen /
 nu zijn wop Overvuelberg /
 dan Dieben en Woordeners.
 Nu seggen wop dat den
 Sondaer geen boete achter
 gelaten en is / dan vertwerpen
 wop dat Nieuwe Testament
 ende Christum : Somma wie
 niet ober den Godvreesenden
 en raest en liegt / en is by
 der wereld geen Christen /
 de Heere hoe rept en by
 zijn eventuel alder hepligen
 herten en conscientien booz
 haren God / van alle dese
 ende deser gelijcke schand-
 reden ende leugenen meer.

Ende dat onchystelijck
 Helse liegen en is der wereld
 noch niet genog / maer sp
 moeten noch al scherper
 aengestast / ende noch al
 herder besocht worden / die
 Christum Jesum kennen / en
 geerne na sijn Woord leven
 willen / gelijck wop booz
 oogen sien mogen / want
 hoe menigh broom kind
 Gods hebben sp binnen
 herten horen horen om dat
 getuygenisse Gods / en
 haerder Conscientien upt
 haren herten en goeden
 uptgevoeten / haren armoedt
 en nooddrift den bodenloose
 Keyzers kiste toegeschreven /
 hoe menigen hebben sp
 verdraden / upt Steden en
 Landen gebreken / gestokt /
 en gebloekt / den armen
 weeskindren naekt op den
 dijk geset / sommige hebben
 sp aen galgen gehangen /
 sommigen met onmensche-
 lijcker tyrannien gepijnigt
 daer na met stricken aen
 etenen stake verwozgt /
 sommige lebendig gebreken
 en gebreant / die haerder
 sommige haer ingetwont
 in haren handen hebberde /
 noch krachtelijck van des
 Heeren Woord spraken /
 sommige hebben sp met
 den zwoerde gerechtet /
 ende de Vogelen des
 Hems

1er. 23. 9. 10a. 10. 16.

Pl. 18. 18.

Wie over den vromen best liegen kan, wert by der werelt hoert gepreest.

O tyrannic en groutwel

Hiet me rket hoe onbarmheytig de arme blinde werelt met alle den genen handelt, die Godt van herren vreesen.

Rom. 8.

10a. 19. 36.

Mat. 7. 12. 1 Cor. 4. 11.

mels tot eender spijse gegeven / sommige hebben sy den visschen toegetwopen / sommige hebben sy haer hupfen afgebrooken / sommige in slychtige poelen gestooten / sommige haer voeten afgehouten / van welker icht eenen gespyzoken en gesien heb / de andere zwoeren hier en daer met gebrek / ellende / ende ongemak in't gebergte / woestijne / holen en schuieren of klooven der Aerden / gelijk Paulus sepe / moeten wijken en booz-blieden met haren Drouwen en klepne kinderen / van't eene Land in't ander / van de eene Stadt in de andere / van alle menschen gehaet / gescholden / gelastert / bespot / belogen / betreden / gekettert / van den preeckstoelen en Raedt-hupfen afgeroepen / in hare neeringe verkozt / in den kouiden winter opgedreven / van haer brood berooft / met bingeren gewesen / ja alle wie een arm verduckt Christen verongelijcken kan / hy meent / dat hy God eenen dienst daer aen doet / gelijk de Perre spreckt.

Nob. 11. 36.

Mat. 10. 23.

Mat. 5. 11.

Ioa. 16. 2.

Ma. 59. 8.

Eph. 2. 4.

Gal. 5. 6.
 Mat. 28. 19.
 Mar. 26. 15.
 Mat. 26. 25.
 Mar. 14. 22.
 Lu. 22. 14.
 1 Cor. 10. 15.
 en 11. 22.
 Mat. 18. 15.
 1 Cor. 5. 3.
 2 Tes. 3. 6.

Die onschuldig is en wort niet gemeent.

Maerkt lieve Broeders / hoe veyre dat doch de gehele wijde wereld bukten Godt ende Gods Woord is / hoe suel dat haer voeten tot den bloede loopen / hoe nijdiglijken sy dat licht haeren / ende hoe bitterlijken sy de eertwoede saligmakende waerheyt / dat reyne onbevleete Euangelium onses Heeren Jesu Christi / dat vrome Godsalige leven alder Hepligen verbotgen / schenden en upcroepen. En dat niet alleen by den Papisfen en Turken maer ook so vele by die / die haer des Hepligen Woords beroemen. Ode wel sy vele in den beginne haers schrijdens van den Beloove gepredickt ende geleert hebben / te weten / als dat 'et Beloove een gale Gods zy / d'welck niet met eenig pferen zwoert / maer alleen met den Woord moet in der menschen herten gedrongen worden / want het een aenkleven des herten en willens is.

Maer dese selvige leere / hebben de geleerde ober sommige Zaren al weder ingelicopt / ende (so myn dinkt) in haer boeken upgetwische / want sint datse Heeren ende Dozsten / Steden en Landen / in haere vyne en vleeschelijke leere hebben ingetogen / hebben sy dat tegendeel wijt upgeroepen / als up haren schyften wel openbaer is / en stooten veel Godbreefende vrome herten / dooz haer oproertig schryffen ende Predikanten / den Pangman in den Panden / die haer met dat heldere klare Gods Woord en Euangelio weder spreken / straffen en vermanen / en wijfen haer den rechten grond des Hepligen Woords aen / te weten dat krachtig werkende Beloove dooz die liefde / dat boetberedige nieuwe leven / de gehoorsamheyt Gods en Chzisti / en de rechte Euangelische opdenninge in Doop en Nachtmact / affrijdinge / gelijk Christus Jesus selve ingeset en bevolen heeft / en sijne Heplige Apostelen geleert en gebuykt hebben.

Ja alle die sulks up repnder lieden doet moet hare vermaledijde Wederdooper / Sp-roerder / Berleyder ende Ketter zijn / daer mogen hen alle Godbreefende na schicken en rechten. Eventwel willen sy allen met malkanderen / Heeren / Dozsten / Predikanten / Schryft-geleerden / gemeen volk / sy zijn dan Papisfen / Lutherianen / of Stwinglianen / de Chzistelijke Gemeente / en de Hepli-

kerke gesien zijn / ende en mecken niet eenmael op haer Goddeloose vuyl onboetveerdig leven dat 'et in den grond aerdsch / vleeschelijck / en tegen Gods Woord is / dat haerder sommiger handen van den Chzistenen bloede druppen en nat zijn / en dat haer sake en handel so openbaer en plat tegen des Heeren Geest / Woord en Leven is.

Och kouden doch de arme blinde ende verherde herten recht bekennen / en wel dooz meten den egentlijken aerd / natuere ende Geest eens waerachtigen Chzisten / sy moesten hen booz haren Godt schamen / en van gantscher zielen beklagen / datse sijnen glorieusen naam / sijn gebenedijde Woord / sijn Godhijke Genade / ende sijn roode dierbaer bloede so jammerlijck misbrypken / soo valscheijken roemen / en so schandelijcken tot een deksel alder haerder. moertwillighepdt / schanden en boosheyt trecken.

Want een rechtgeloobig Chzisten / is een mensche die na den Geest up God geboren is / een nieuwe creature in Christo Jesu getwoyden is / die sijnen vleesche met lusten krupt / die alle Godloosigheyt en sonden van herten haet. Alle sijn vrychten zijn gerechtigt / lijdsanig / waerheyt / gehoorsamheyt / ootmoed / kuyshheyt / liefde en vrede / hy wort van des Heeren Geest gedreven / en alle sijn gedachten zijn in des Heeren Wet / en spreckt daer van nacht en dag / alle sijn Woorden zijn in der genaden met zout bespyngt / hy staet van herten na dat vrome leven / dat up God is. Hy bzeest sijnen God up den grond sijnder zielen. Sonna / hy is nae sijn ontfangen gabe geaert en genatureert als Christus Jesus.

Konden mi dese ellendige Lieden bekennen / dat een recht waerachtig Chzisten aldus (als hier verhaelt is) gesint is / aldus danigen lieffelijken en vzedelijken creature ende kinde Godts is / ende hadden dan de Genade / dat sy ook selve alsoo gesint waren / dewijse sy haer Chzistenen roemen / so en souden sy niemand haeren / maer selve wel gehaet worden / niemand bellegen / maer selve beloogen worden / niemand verkozten / maer verkozt worden / niemand bevraden / maer bevraden worden / niemand berooven / maer berooft worden / niet moorden / maer gemoozt worden / niet dat Scharp bryten / maer selve van den Wolf gebeten worden / niet de duypen vangen / maer selve van den Dalke gebangen en gegeten worden / gelijk men booz oogen sien magh.

Zijn onse verbotgers dan Chzistenen / gelijk sy meppen / waerom en zijn sy dan niet up Godt / ende up Gods Woordt gebooren ? Waerome zijn sy dan noch de oude verbloekte creature en leven na lusten haers vleeschts ? waeromme laten sy hen dan van des Druvels Geest drypen ? waerom hebben sy dan noch alle haer gepepns op de bergankelijcke tijdelijcke dingen / en zijn daer mede bekommer / nacht en dagh ? waerom oberbloepen dan noch hare monden van onkuyshhepdt / pdelheyt / leugenen / vloeken / en zwoeren ? waerom en vzeesen sy dan God en sijn Woordt niet ? waerom zijn sy dan de verbotersche oude slange in der natuuren noch gelijk / en sijnen wilke gehoorsam ? En waerom zijn sy dan noch sulke verfehelijcke verfehurende Wolven / Leeuwen / Dalcken / ende grijpende

Ioa. 1. 13.
 2 Cor. 5. 17.
 Gal. 6. 17.
 Rom. 12. 11
 Hier merket wat een recht Christen zy.
 Rom. 8. 14.
 Pf. 1. 2.
 Col. 4. 15.
 Phil. 4. 5

De vervolgers hebben Christus aert niet, want de Christenea, en vervolgen niemant, maer werden vervolght.

Dogels / en geen weerloofse eerboudige Schapen en Duppden / gelijk de Schyft leert :

Rom. 8. 9.

Och lieve Broeders / laetse roemen wat sy roemen / Christus Jesus en kent alsodanige moerwillige aertsche / vleeschelijke / verschyzelijckte / en bloedige Christenen niet / sy kent alleene die / die sijnen Geest hebben / die hem van gantscher herten gelooven en gehoozsaem zijn / die vleesch van sijnen vleesche / en been van sijnen beenen zijn / onderwoopen / nedzig / godvruchtig heylig en reyn van herten / die Christum Jesum belijden met mond en leven vooz dit boose en arge geslachte / die hem selven versaken / dat kruyce Christi opnemen en hem na volgen / die met den Heyligen Paulo seggen : Wat sal ons mogen afscheyden van de liefde Godts ?

Eph. 5. 30.

Mat. 8. 8.

Marc. 8. 34.

Mat. 16. 24.

Rom. 8. 35.

En over al in geenem dingen glovieren / dan in dat kruys onses Heeren Jesu Christi / dooz welke sy der Werelt gekruyst zijn en de werelt haer / alle die aldus gezint en geschickt zijn / zijn die gefalsde Gods / Heyligen en Christenen / en niet de onboetveerdige vleeschelijke bloedige roemers / magh een pege-lyk in verdacht zijn / of die gantsche Schyft moet onrecht en gelogen zijn.

Gal. 6.

Ik meene lieve Broeders / dat mi de Godvruchtige Leser hier upt genoeg verstaen magh / wat 't vooz een volk is / die u so versmadelijken met voeten stooten / met wipsten slaen / met leugens beladen / goed en leven nemen. Daer benessens ook om wat oorzake sy alsulks doen / te weten / om dat gewisse onbescheidelijck getugnisse Gods / en utwe Conscientien / en hoe sy ook alle (wepnig uptgenomen) die van den beginne Godt gesocht / gezeest en lief gehad hebben / na sijn Godlijke Woort / en wille gewandelt hebben / de verbijsterde dwalende werelt in 't boose bestraf / en tot het beste bestraf en vermaent hebben / dese bloed-perse hebben getreden / en hebben alle mans upbaegsel / ketter ende roof moeten zijn.

Du willen wy voortvaren in den Name des Heeren / en onder wepnig woorden aenrekenen wat lirachteloofse ongerijnde excusation onse verbolgers voozstellen (die doch niet beter vooz God en vooz sijn Woort als Stoppelen en Sulpher vooz dat wyer bestaen en mogen) waer dooz sy hen nochtans meenen te oytgeschuldigen / datse recht en wel doen / datse den vroomen also molesteren en leet aen doen / want alle sonden zijn van alsulker aert / datse haer deksel en onschult zoeken / en een pegelijk hoe schandig dat hy 't ook maekt / eventwel niet vooz quaet ende Goddeloos / maer vooz enkel gerechticheyt / vroom en Christen wil gehouden en geacht zijn.

Ten eersten : Verschuldigen ons onse verbolgers / en seggen dat wy oproerig zijn / gelijk die Munstersche / en dat wy de Oerberhept niet gehoozsaem en zijn. Antwoorden wy ten eersten / dat de Munstersche oproerig zijn geweest / en in veel dingen wipten Gods Woort gehandelt hebben / belijden wy / maer dat wy met haer souden eens zijn / daer seggen wy neen toe / want wy die oproerige groutwelen als van Konink / rijk / en zwoert / Ec. Item van veel wijden / metter werelt te beynsen / en diegelyjck schande en groutwelen meer / van gantscher zielen haten en

tegen zijn / ende en willen met haer eten noch dzinken / noch in eenigen dingen gemeynsaem zijn / na de leere Christi en Pauli / ten 30 / datse van hare dwalingen afflaen / en in der Godsaliger leere nuchteren en gesont woorden.

1 Cor. 5. 10.

2 Io. 1. 10.

Mat. 18. 17.

Belyk dan de Dapisten en Lutherianen niet eenig / dan verscheyden zijn / noch veel meer sijn wy in den grond verscheyden van der Munsterschen / en van sommige andere Secten die upt haer ontfprooten zijn / dat dit de waerhept is / hebben wy met schyften / leven / en mondelijck getugnisse vooz Heeren / Doozsten en vooz de gantsche werelt ook met den bloede veler vromer Christenen / dat in veel Landen als water bergooten is / over menig jaren hertwaers wel betwefen.

Wie Christum kent / die en sal de Munstersche Secten groutwelen niet confectioneren.

Wat eventwel de werelt dit niet geloobten en wil / en kommen wy niet keeren / maer wy getuggen onse herten en conscientien van allen oproer / haer / weder-wraek / en bloetdoozsten vooz onsen Godt reyn en by te zijn / en staen daer na met aller neersticheyt / om met allen menschen in vrede te leven na der leere Pauli / so bezre het mogelijck is / en soo het niet mogelijck en is / dat wy vrede met haer houden mogen / en wazacken wy eventwel ons selven niet / maer wy geben 't op dien / die daer sepe / geest up de wraek / en ick sul 't vergelden / en bevelen hem allen onse saken / gelijk Jeremias met alle vrome van den beginne dat gedaen hebben.

Rom. 12. 18.

De. 32. 35.

Rom. 12. 19.

Ten tweeden / antwoorden wy : waerom sy ons doch van alsulke oproeren soo onbescheidelijck beschuldigen / daer wy van allen oproeren so heel ontschuldig zijn / en by sijn / als gesep is / en op haer eegen verslindende / bloedige / moordadige oproeren niet eenmaal en merken / die doch (eylacen) noch mate noch eynde en hebben / gelijkmen sien magh : O lieve Heere / hoe menig Doozstendom / Stadt / en Land hebben sy in den grond verwoest / hoe menigen byand hebben sy gesticht ? hoe menig hondert duysent hebben sy verwozt ? Hoe hebben sy doch den armen Hupsman / die geerne vrede gehouden hadde / en der Doozsten twist ontschuldig was sijn goeden getroost / gebilt / en geplucket ? Hoe menig Edelmans vrouwe en maget hebben sy gescheut ? wat beestiger / onmenschelijck helsef tprammie hebben sy bedreven / en bedypen sy noch alle dage ? En dit alle en sien sy niet / ja het moet noch al recht en wel gedaen heeten. Ep liebe / hoe sijn accordeert dit doch met de leere / aert / natuere / en geest Christi / hoe sijn rijk met hem met den onnooselen kinderen / dien de Christenen in der booshept moeten gelijk zijn : En met den armen weerloofsen schapen en eerboudige duppden / daer op de Schyft wijst. Welken dan des wereltds Obergheden Christus Aert / Natuere / en Geest niet / soo moet ook een pegelijk bekennen / dat sy geen Christenen en zijn.

Mat. 18. 3.

1 Cor. 14. 20.

Sonder Christus

geest / aert / en natuere

en is 'er geen Christen.

Ik weet wel / dat de tpramen / die haer Christenen roemen / hare groutwelijck krijgen / oproeren / en bloet vergieten met Moese / Josua / en diegelyjken meer / wel geerne vooz recht betweeren / en tot een goet werk maken souden. Daer sy en gedencken niet dat Moes ende sijn Navolgers in dierwijse met haer pferen zwoert hebben uptgient / en dat ons mi Christus Jesus een nieuwe gebot gegeven / en een ander zwoert op onsen lendenen

ge-

Io. 13. 34.
Mat. 10. 10.
Eph. 6. 17.
Rom. 13. 9.

gegozt heeft/ ik en spzake hier niet van 't zwoert der Justitien/ want dat heeft een ander beschept en aensien: maer ick spzake soo wijt als krijg en oproer aengaet. En denlit ook niet/ dat sy dat selvige kruys/ zwoert/ datse tegen alle Euangelische Schyft woeren/ ook tegen haer eppen Doeders/ sicken/ te weten/ tegen die/ die haer geloofs genoemt zijn/ die eenen doop met haer ontfangen hebben/ en een bzoort met haer gebuyke/ en also leden eens lijfs zijn.

Item/ wat vzeemde bloedige oproeren ook de Lutersche om haer Leere in te woeren of te betwoeren/ van sommige jaren af/ gemaekt hebben/ geve ick haer selven te bedenken. Eventwel moeten wy (hoe wel onschuldig) de oproerische ketteren en sy Godvuchtige/ vrome en vzeedsamige Christenen zijn. Siet/ soo jammerlijken is dat verstant deser blinder werelt verdonkert.

Wel aen sy mogen met ons handelen als haer belieft/ de barmhertige genadige Vader/ sal ons vooz alsodanige verschyckelijcke oproeren/ gelijs de Mauntersche aenrechteden/ en ook noch alle dage (eplacen) bp onse vermengde Christenen in zwange gaet/ wel bewaren; want wy hebben dooz Gods Genade/ die ons verschyken is/ onse zwoerden tot ploeg-pfers/ en onse lancien tot sickenen gemaekt/ en sullen onder onsen waerachtigen Wijnstock/ Christo/ onder den Dozst en Dzince des eeuwiggen vzeeds sitten/ en ons tot den wterlijken stryde en krijge des bloets nimmermeer niet oeffenen.

Ten derden/ antwooyden en seggen wy: dat wy geen ander zwoert en kernen noch en gebuyken/ dan ons Christus Jesus selve wpt den Hemel op der Werden gebuygt en heeft/ en de Apostelen in Geests Kracht gebuykt en geboert hebben/ te weten dat/ dat wpt des Heeren mondt gaet/ dat zwoert des Geestes/ dat scherper is dan eenig wterlijcke zwoert/ dat aen heyden zyden sijdt/ want het doozdyngt en schepdet Geest ende Zielen/ merg en zenuwen/ en rechtet de gedachten en zinnen onser herten.

Mer dit zwoert en geen ander begeeren wy dat rijke des Dypvels te verstooren/ alle ongerechtigheyt te bestraffen/ en alle gerechtigheyt te planten/ den Vader te verwecken tegen synen Sone/ den Sone tegen den Vader/ de Moeder tegen haer Dochter en de Dochter tegen haer Moeder/ &c. In dier maten/ gelijs Christus Jesus en sijn Heplige Apostelen en Prophten hier in deser werelt gedaen hebben.

Ik en meene hier niet de Prophten Elsam en Samueleem (verstaet gp 't recht) die ook wterlijck 't zwoert gebuykt hebben/ maer ick meene hier Esalam/ Jeremiam/ Zachariam/ Amos/ &c. Die met der leere bestrast hebben/ en anders niet.

Dit selvige zwoert woeren wy/ ende en mogen 't ons van Kepsfer/ noch van Konink/ van Amptman noch Burgermeester laten afwinden/ want Petrus seft. Wy moeten God meer gehoozsaem zijn/ als den menschen/ den genen die 't ons dan aengegozt heeft/ moesten wy dat ook ten pyffe en dienste woeren/ het gelucke ons te leven of te sterben so 't God belieft.

Dat ons nu de werelt desen trouwen dienst der repnder liefden aen haer beloven tot oproer heeren wil/ moeten wy in lijdsamheyt met onsen Doozpaderen dyagen en opnemen:

Zijt gp niet/ dit (septe ook Achab tot Eliam) die dat gantsche Israel verstoort? neen (septe de Propheet) ick en ben 't niet/ maer gp zijt het/ en dat huys utos Daders. Jeremias moeste om sijn getrouwe waerschouwinge/ en heplsame berrmaningen haren muymaker en ketter zijn. Christus Jesus aen 't kruyce hangen. Paulus en de Apostelen als verdoeders en oproeders in kerkers en banden spzingen/ en ten laetsten haer marteliatie lijden.

Konde nu de werelt een oprecht getichte stellen/ soo soudense wel bekennen/ hoe dat niet Christus en de sijne over de werelt. Maer dat de werelt alle wegen over Christum/ ende den sijnen geproert heeft/ dat ook alsoo niet wy over pemanden/ maer alle menschen over ons oproeren/ tyranuseeren en krijg-hepligen/ gelijken sien mag.

Item/ dat wy de Oerhept souden ongehoosam zijn/ in 't gene daerse van Godt toe geoyndert zijn/ en sal met der waerheyt nimmermeer bevonden wooyden/ verstaet in dijken/ wegen/ wateren/ Cijts/ Tol/ Tribut/ &c. Maer datse boben Christum Jesus/ of tegen Christum Jesus in onser consciencien/ nae haren moettwille/ en niet na Gods wille met menschen gefecten en geboden domineren willen/ en consenteren wy haer niet/ maer hebben deel lieber goed en bloed te berliesen eer wy om eenigs menschen wille/ bp zpkepsfer of Konink/ wetens en willens/ tegen Christum Jesus/ en tegen sijn Heplige Doozt sondigen souden.

Dat wy hier in niet en mishandelen/ maer recht en wel doen/ betuygt de Schyft overbloedelijck/ achten 't daerom met de vrome en Godvzesende Susanna veel beter te zijn dat wy God gehoozsaem zijn/ en ballen alsoo in de handen der menschen/ dan dat wy den menschen/ gehoozsaem zijn/ en ballen alsoo in de handen Gods: die liebe Vader dooz sijnen gebenedijden Soone Christum Jesus/ geve doch dese doobe en blinde werelt ooren om te hooren/ en oogen om te zien/ op datse haer van gantscher herten mogen bekenen en eeuwig salig wooyden.

Ten tweeden/ soo wooyden wy ook hert sonder oozfakke van onsen verbolgers beschuydigd/ als dat wy hert-koppige/ eppen zinnige en onbekertelijke menschen zijn/ die ons over al niet en willen leeren noch onderwijfen laten/ antwooyden wy ten eersten: Soo nu dese hare beschuydinge over ons schoon recht ende waer wace/ datse doch niet en is/ dat en behoort eventwel onsen verbolgers niet/ ons daerom wpt te roepen/ of leet te doen/ dewijle sy haer roemen dat sy Christenen zijn/ want de straffe des ongeloofs sal eeuwig zijn/ gelijs de Schyft betuygt.

Dat Geloove (seft Paulus) en is niet pegelijks dink/ maer het is een gave Godes: is 't dan een gave/ so en mag 't ook niet geen wterlijck gewelt of zwoert ingedrongen wooyden; maer moet alleen dooz de tepne Leere des Hepligen Doozds/ en met een ootmoedig bperig gebedt in der Genaden van Godt dooz den H. Geest verschyken wooyden/ het en is ook des Kruysvaders wille niet/ dat onkrump wpt te plucken/ tot dat den dagh des Doozts daer niet en is/ gelijs de Euangelische parabel in grooter klaerheyt aenwijft en mede bzyngt.

Zijn nu onse verbolgers Christenen gelijs sy meenen/ ende des Heeren Doozt vooz recht houden/ waerom en hooren en volgen sy dan

Reg. 18. 17.

Christus en de sijne en oproeren over niemant.

Ro 13. 7. 1 Pet. 2. 13.

Godes Woort en gehoorlaemheyt en mag om menschen bedwank niet verlaten werden. Dan. 13.

Historie Sutan. 3. 23.

Mar. 16. 16. 10a. 3. 36. 1 Tel. 1. 7.

Eph. 2. 4.

Ro. 10. 17.

Mat. 13. 21.

Om het Geloove en behoort men niemant leet te doen. dan

Es. 2. 4.
Mic. 4. 3. 1

De ware Christenen en vechten niet.

Mat. 10. 10.
Ep. 6. 17.
Ap. 1. 16.
Hier merk t der Christen zwoert en macht.

Mat. 10. 34.

2 Reg. 18. 40.
2 Reg. 15. 31.

AA. 7. 30.

dan Christus Woordt ende Gebodt niet; waerom plucken sy dat uyt vooz den tijdt? Waerom en byeefen sy niet dat sy de Certe plucken sullen / ende niet dat onkruid? waerom treden sy in der Engelen dienst? die alsdan dat onkruid in hoopen binden / ende in den oven des eeuwiggen vuurs werpen sullen.

Matt. 3. 30.

Recht waer dat / bewijse top niemandt op der gantscher Aerden met onsen geloove ofte ongelooft / soo dat immers ongelooft sijn moet / (gelijk sy voorgeben) oock om een hazz krenken of schadelijk sijn / dat sy ons den Heere ende sijn gericht met onsen geloove ofte ongelooft alleen beveelden / die 't alles tot sijnen tijdt rechten sal / ende niet alsoo met haer verstandende zwerden als wilde vertwoede Heydenen tegen ons voozthroeren. Het is de rechte ende waerachtige aert van eenen waerachtigen ende bynnen Christen / den armen verdoeliden sonder tot boete te soeken / ende niet om te verdoen / gelijk dese doen. Alle die dan dat contrarie bewijzen / uyt wat Vader sy gebooren sijn / kan een recht verstandigh Christen met der Schrift wel af meten.

Matt. 9. 13.

Ioan. 8. 44.

Ten tweeden / antwoorden top / dat top alle heylsaeme leeringen / vermaeningen / onderwijssingen ende bestraffingen in der gerechticheyt in allen manieren oock tot der doot bereypt staen / willen ons geen arbept / geen moepte / geen onkosten laten verdoen / soo top maer de trouwe Heers houders oerhornen mogen / die ons de spijse uytdeelen toe bequamer tijdt / want onse ziele hongert nae den lebendigen byode / ende onse herte doest nae het lebendige water / alle die ons dat recht vooz byden / ende die wel in sydenen kommen / begeeren top met getrouwe herten te hooren / ende haer leere gehoorfaem te sijn.

Rechte leeraers hooren de Christen geern.

Matt. 24. 45.

Ioan. 6. 39.

Maer dat suerdegh der Phariszen ende Sadduceen / dat liegen ende verdoeren der valscher Propheten / dat steelen ende woeggen der Dieben ende Woordenaren en willen top niet / ons gestiede daer oer wat de Heere toe laet / Gode sy lof / dat Hemels Woordt hebben top gestmaekt / daerom sijn top dat suerdegh ende Verckens dzaf der Seleerden gantsch moede gewoorden / de klare wateren hebben top gedronken / dat onreyn laten top haer selve houden / de waerheyt is tot ons ingegaen / de leugen moet buyten staen / dat licht dat is verschenen / de duyternisse en bint geen plaets meer. Sonoma / Christum Jesum den waerachtigen Messiam hebben top gebonden / sijn saligmakende Woordt / sijn reyne Odeninge ende sijn heylige onbestraeffelijk leven (verstaet 't na onse ontfangen gabe) ende daeromme hebben top den Antichrist onsen rugge toe gekeert / ende hopen in der eeuwigheyt nimmermeer sijn leeraers te hooren / sijn Odeningh in kinderdoop ende afgodisch Nachtmael te gebruiken / ende met sijn vuple vleeschelike ende godloose leven eenigh te sijn.

Matt. 16. 6.

Ier. 23. 1.

Ioan. 10. 1.

Ioan. 6. 50.

Luce 15. 16.

Ez. 14. 18.

Ioan. 1. 41.

De ware Christenen schouwen alle valsche Leeraers.

Ioan. 17. 17.

1 Pet. 2. 8.

Ende om dat top ons dan niet wederom met haer valsche Leere / met hare versterde Sacra-

menten / Afgoderpen ende valschen Godsdienst / ende met haer schandigh onreyn quact leven vermengen durben / terwojlen top van Gods Grest / van der Schrift / ende van dat getuigenisse onser conscientien gekeert worden / daerom moeten top herthoppige / eygenstunige ende onbekereelike menschen heeten / en moeten (eplacen) alle mans ketters / spot / ende roof sijn.

Ez. 59. 8.

Ich hope immers / lieve Broeders / dat alddaninge ongerijnde beschuldigen / de herten der bynnen nimmermeer verschrieken en zwoach maeken en sullen / bewijse sy geheel geen schijn noch sozmam en hebben / ende top daer tegen de gantsche Schrift daer toe de Propheten / Apostelen / Gerechtigten / ja Christusum Jesum selve vooz ons hebben / die in alle waerheyt ende gerechticheyt tegen alle valsche leere / marteliasie ende tyramppe / vast ende onberoerlijk toe in den doot getleben sijn / ende en hebben der Godloosicheyt niet in een eenigh Woordt / noch met herte / noch met monde / noch met werck geconsenteert ende betwyllicht.

Douden top mi dan wederom dat Hemelsche licht vertwerpen / ende de verdoemelijke duyternisse opnemen / de eeuwige waerheyt ende dat eeuwige leven verlaten / de leugen ende de doot na volgen / om een wepnig vergankelijc goets / ende om een halve ure tijdelijk lebentz beter waer dat / dat top niet gebooren en waeren. Gode sal ons (hope ich) vooz alsulcken doodlijken val dooz sijn grootc kerse eeuwig behouden ende bewaeren.

Ten dedden / antwoorden top / dat top alfoodanige onderwijssingen ende bekeringen / met welken ons onse verbolgers onderwijssen ende bekeeren willen / van gantscher herten haten ende byant sijn / want haer eynde repat tot der doot / na dat getuigenisse aller Schrift. Woofaete : want haer leere is valsch ende verboerlich / haer Sacramenten sijn Afgodisch en bunten Gods Woordt / haren Godsdiens is enkel Afgoderpe / ende haer gantsche leven is aertsch / vleeschelijc ende tegen Gods Woordt / gelijk men sien magh / sae het is een alsulcken volck / dat top met groot recht van haer mogen getuigen dat sy op ons dzaepen willen / te werten / dat 'et een hertnechigh / opreerig ende onbekereelich volck is / welkers herte harder is als een Diamant / een volck dat sijnen Gode niet en kent / gelijk de Prophet van Israell gesproken heeft / ende geseyt : een Os kent sijnen Heere / ende een Ezel de kribbe sijns Idersters / maer Israell en bekent het niet / ende mijn volck en heeft geen verstant.

Iac. 3. 15.

Ier. 5. 4.

Zac. 7. 12.

Ez. 1. 3.

O Wee / dat sondige volck / dat volck van grooter misdaet / dat boose zaet / de verdoene kinderen / die den Heere verlaten / den Heyligen in Israell vertoornen / ende te rugge wijcken / sy houden haer soo vast (seyt Jere-mias) aen den valschen Godsdiens / dat haer niet en willen laten afheeren. Ich sie en hoorde (seyt sy) dat sy niet recht en leeren / daer en is niet een die sijn boosheyt leet is / ende seyt : Waeromme hebbe ich dat gedaen? Sy loopen alle haren loop / gelijk eenen rastenden Bergh in den strjt : den Oprevaer onder den Hemel weet sijnen thdt / de Conel-duyve / Heane ende Swaarte metcken op haren tijdt wannieer sy weder komen sullen / maer mijn volck en wil dat recht des Heeren niet bekennen / ende

De onver-nastige crea-tueren sijn kloecker als de ongeloo-vige ondank-bare men-schen sijn. Ez. 1. 4. Ier. 8. 2.

en sulke sprekken meer. Men magse met Joannem den Dooper wel hertelijk bestraffen en seggen / doet doch weerddige vuchten van boete / ende en segt niet dat gij Chyristenen zijt / gelijk de Phariszen sepden / datse Abzajah tot eenen Vader hadden / want Godt en kent also danige moerwillige en vleeschelijke Chyristenen niet. De bijle is aen des boomis wortel geset / een pegelijc boom / die geen goede vuchten en brenge / sal afgehoutwen / en in 't vper geworpen worden / de dzonkaertz (sept Paulus) de hoberddige / de gierige / de nijdige / de asgodische / de oberfpeelders / de hoeren-jagers en sulen niet be-erven dat rijke Gods : mogen daeromme wel met medelijdiger herten tot onsen verbolgers seggen die doch sodanige zijn : Betert u / want sy (ylacen) alle met den anderen / Heeren / Doxten / Geleerde / Ongeleerde / Surger / Hupsman / Man en Vrouw alder wegen in de vervloecte vuchten der moerwilligen Godloosen sonde wandelen en verballen zijn / God en sijn Woord verstoeten sy / den H. Geest bedroeven sy / alle gerechticheit en bzoornheyt kucpigen sy / Godts vzeese en lief de haren sy / noch seggen sy tot den genen / die in der waerheyt wandelen / vlees en bloet sterben / Hernelis en Geestelijc gesint zijn / die Chyristum Jesum en dat eeuwighe onvergankelijke leven met getrouwer herten soecken : Betert u / laet u onderwiffen / en diergelijcke woorden meer recht of wy de leugen / en sy de waerheyt hebben / hoe wel wy na onsen ontfangen gabe / den Heere soo hertelijk meenen ende soecken / maer wat sy doen / wil ick een recht verstandig Chyristen rechten laten.

Daer beneffens moeten sy ook selve betuppen / dat de vpericheyt / liefde / en vzeche der onsen / dat haers wijt overtreft en te boven gaet / evenwel moeten wy noch de verboerde hartkoppige / epgensinnige / en onbeheerlijke ketters zijn / en sy de waerachtige Geest / gefalsde Chyristenen / en de rechte kinderen Gods zijn.

Hier mede lieve Broeders oordeelt nu hoe krachteloos en nietig dat in dese bloedhandelen des werelds excusationen zijn / en hoe onbescheyden en kindts wy van haer beschuldigt worden / dat alle onse verbolgers genade van den Heere ontfangen tot beteringe / wenschen wy haer van gantscher herten : want op te waeken / en hem tot den Heere te bekeeren is meer dan tijt.

Ten derden / wenden ook onse verbolgers een ontschuldigen booz / en seggen het is recht dat men ons verbolgt / want wy veel menschen jammerlijk verlepden / en in 't verderben bocren. Hier op antwoopden wy : So men de saetie na den vleesche aensiet / en rechten sal / schijnt 't immer / dat veel menschen ellendighlijc van ons bedroogen worden : want sy alle / die dese onse leeren geloobe / leven / en belijde in der gehoofsaemheyt en kracht begeeren nae te komen / alle in 't perijckel setten moeten / watse van God ontfangen hebben / Naem / Faem / Landt / Zandt / Hups / Hof / Goudt / Silber / Vader / Moeder / Susster / Broeder / Man / Vrouw / Soone / Dochter / ja Lijf ende Leven / sy worden van allen menschen met vingeren gewesen / met voeten betreden / van alle man gehaet / belogen / en geschendt / vercraden / en in den Doodt gelevvert / Galgen / Raden /

Putten / Staken / en Suerden / daer toe ook honger / dorst / gebrek / ongemak / lijden / ellende / benauthpeyt / naektcheyt / droeffnisse / tranen / slagen / ketters en banden moeten op deser aerden haer part en zijn / niemant en magse sonder perijckel van goedt of bloedt vziendelijc en dienstelijc zijn / de Vader en mag sijnen Sone / noch de Sone sijnen Vader ontfangen / en behulpelijc zijn / somma / sy worden / also by der werelt gehouden / als of sy noch Hemel noch Aerde weerddigh en zijn : Daer boven schoutwen sy alle bronck en prael / eten / suppen en dat pbele wellustige leven / Ec. Daer op de wijde gantsche werelt gesint is / en alle menschen met luste gebuykt / soo veel als in hen is / daer tegen alle nedzicheyt / soberheyt / een arm onnoosel verwoopen leven in de vzeese des Heeren te leyden / wiclike de gantsche werelt haer / leeren sy / is daerom (dumkt my) ook geen wonder / dat de dwaalende blinde werelt / die den H. Geest niet en heeft / noch en kent / gelijk Chyristus sepd / en alleen aerdsche dingen soek / kent ende rechtet / dit selve booz enckel verleydinge ende bedroogh acht / haer / ende insiet.

Daer de gene die van Godt geleert zijn / upt dat Oude leven der sonden in 't Nieuwe Leven met Chyristo opge : staen sijn / den H. Geest deelachtig geworden zijn / Geestelijc gesint zijn / en alles na den Geest rechten ende insien / en achten het booz geen bedrog en verboringe / maer bemint het boven alle Goudt en Silber / boven alle konst en Wijsheyt / boven alle Rijcken en Eeren / boven alle Cieraegie en Schoonheyt / en boven alles wat onder den Hemel genoemt magh worden / want sy van herten bekennen dat dooz dese eenige Leere dat eeuwighe en onvergankelijke wesen verkreagen wordt / en daerom en sien sy ook niet op dat vergankelijke / maer op dat onvergankelijke / sy soeken en vergadren een Erbe en Schat dat in den Hemel blijft / maer dat gantsche en achten sy niet / sy soeken de wijsheyt die eeuwig is / en daerom moeten sy hier alder werelt sotren zijn / sy verccieren haer met dat inwendige kleeid der gerechticheyt / en haren dat uperclijcke vermottede kleeid der hoberddigheyt / sy jagen na dat Rijcke en de Kroone der eeren / die eeuwig blijven sullen / ende dat aerdsche Rijck met sijn heerlijckheyt laten sy den genen / die daer op gesint zijn.

Daerom is 't noodig / lieve Broeders / alle dingen Geestelijc te rechten / want soo bezre is 't by der werelt gekomen / dat de reyne Leere Jesu Chyristi / en sijnder Helyger Apostelen / ketterpe zijn moet / Chyristum Jesum sijnen Geest en Leven / sijn reyne Woort / Wille / en Ordeninge te verdiken / dat Wolck van 't quade ten goede bekeeren / verboeringe en bedroogh zijn moet. Siet / so blind ende onverstendig zijn onse verbolgers in allen Goddelijcken handelingen / die ons van wegen der waerheyt aldus jammerlijk verdrucken / verbolgen / en moorden. Jae mijne Broeders / hier is lijdsaemheyt en geloobe der Helygen : Alle die dit (als hier verhaelt) van herten bekent / die sal sijn ziele in vreden wel besitten / hoe seer hy ook bestreden wordet / en upt alle sijnne kracht / booz sijnne vbanden bidden.

Ten vierden / beschuldigen ons oock onse

1oa. 8. 39.
Mat. 3. 16.
Rom. 1. 32.
1 Cor. 6. 10.
Gal. 5. 21.
Eph. 5. 5.
Des werelts moerwil en boosheyt.

1oa. 14. 17.
Des werelts recht is vleeschelijc.

De wedergeboorene rechten alle dingen geestelijc.

2 Cor. 4. 18.
Mat. 6. 33.
1 Cor. 3. 19.

De werelt kan in Godlike saken niet oordeelen dat recht is.

Wanneer men der Christenen saken vleeschelijc richtet, so schijnt 't een groote verwoeringe te zijn.

vervolgers met grooter bitterheyt / om dat wy ons van haer leere / Sacramenten / kercken-dienst ende van dat vleeschelijck ruyt leven afscheyden / ende in alswyck met haer niet te doen hebben en dorven / seggen daerom dat wy daer mede haer verdoemen / ende ter helen verwijfen. Hier op antwoyden wy ten eersten / ende seggen alsoo : dat wy haer Prebicanen / Sacramenten / kercken-dienst / en onreynne vleeschelijcke leven in eeuwigheyt met Wooydt noch met werck betwilligen of toestaen en dorven. Oorsake : want sy opentlijck tegen Godt en Godts Wooydt zijn / de Prebicanen lopen ongefonden / haer leere is valsch / verleydijch en tegen de heylsamen gront der waerheyt / haer leven is allesins bestraffelijck : sy dienen om eenen gehuerden loon / sy hupphelen der werelt na haer begeeren / den gront haers geloofs en Religions zijn Keyfers / koningen / Doxten / en gewelthebberer / wat die gebieden dat leren sy / en wat sy verbieden dat laten sy / haren kinder-doop is sonder alle Schryft / heer Nachemael is Afgodijch ende onreyn / ende wooydt van den onreynen toegebruyt ende gebruyct / haren kercken-dienst en is niet na de leere der Apostelen / ende haer gemeyn leven is ten meestendeel soo vleeschelijck ende Goddeloos / dat hen alle Goddprezende Gods kinderen van gantscher herten daer ober ontfetten ende verschycken.

Wadien dan haer leere / Sacramenten / kercken-dienst ende leven soo opentlijck tegen Godts Wooydt zijn / hoe sonden wy ons dan in alswycken groutwelen wederom met haer vermengen en gemeyn maken ? Waer dat wy ons aldus van haer afscheyden / is alsoo Gods upgedruckte Wooydt en wille. Want wat gemeynschap (sepdt Paulus) heeft doch dat licht met de Dufsternisse ? Hoe accorderen Christus en Belial ? Hoe stemt hen de gerechticheyt met de ongerechticheyt ? Wat deel heeft de geloovige met den ongelooovigen / ende hoe stemt oock de Tempel Godts / met den Afgoden ? Want gy zijt (sepdt sy) den Tempel des levendigen Gods / gelijck Godt spreekt : Ick sal in haer wonen / ende onder haer wandelen / ende sy sullen mijn volck zijn / ende ick sal haer Godt zijn. Daerom soo gaet wyt het midden van haer / en scheydt u van haer af (sepdt de Heere) ende en toert niet aen dat onreyn is / ende ick sal u ontfangen / ende ick sal u oock een Vader zijn / ende gy sult my als Soonen ende Dochteren zijn / spreekt de Almachtige Heere.

Dese Wooyden Pauli zijn klaer ende verstandelijck / ende kan daerom oock niet geschieden / dat de geene / die dat waerachtigh licht / Christusum Jesum / de Godtsalige gerechticheyt / ende dat krachtige stercke geloove wyt Godts gabe van boben ontfangen hebben / eenen bequamen Tempel Gods gewoorden zijn / van den Heyligen Geest Gods gebruyden woorden / tot kinderen van Godt opgenomen en verhooren zijn / dat sy hen wederom met der dufsternissen / met Belial / met der ongerechticheyt / met den ongelobigen / en met den Afgoden vermengen souden : Want dewijle wy dooy Gods genade haer Leere / Sacramenten / kercken-dienst en leven sekerlijck en in den gront dooy onrecht ende valsch bekent / hoe kont wy dan (is't dat wy anders met getrouwer herten om Godt poert / alles dooy drecht

acht / op dat wy niet Paulo Christusum winnen moogt / na de Schryft dat goede aenhangt / en dat boose hatet / wyve kleederen in 't bloedt des Lams gewit hebt / en alle wyve gedachten / woorden ende wercken / na dat recht hoer des H. Wooyds / en na den wooydeide Christi richtet) u wederomme met haer bereenigen / en tot haren groutwel ja seggen ? Wy en mogen immers geen twee Heeren te gelijck dienen / wy en mogen immers niet te gelijck inder gemeynschap Christi / en in de gemeynschap der duybelen zijn / wy en mogen geen kinderen en dienaren Gods / en oock kinderen ende dienaren des Sathans zijn : beminnen wy dat goede / soo moeten wy dat boose haten / en nemen wy de waerheyt aen / soo moeten wy de leugen verlaten / ende diergelijcke Redenen en schryften meer.

Ende om dat wy dan alsdanige affonderinge van haer maken / ende beyde met mont ende daet oock in den doot betuygen / dat haer wercken boos zijn. Daerom roert hem de dufster haers herten in onmenschelijcker toorn en nydigheyt / en spreekt met herte en mond / gelijck alle Godloose van aenbeginne gedaen hebben / te weten : Wy willen den vromen bedriegen / want sy is ons onnuet / en sy is tegen onse wercken. Wy verwijt ons dat wy tegen de Wet sondigen / ende sy beruchtigt ons als overtredders aller eerbaerheyt / &c. Wy byengt onse aenlagen ende voornemen te wooytschijn / wy en mogen hem niet aensien / want sijn leven en is niet als der anderen leven / ende sijn wegen zijn van den onsen wijt verscheyden / wy zijn als leugenaers by hem geacht. Wy ontrectht hem van onse wegen als van onreynigheden / dat wyterste der gerechtigen / dat set sy dooy / &c. Ende daerom willen wy hem met den alder-smadeliksten doot verdoemen.

Mijn hertelijke lieve Broeders / hier heeft den Heyligen Geest dat rechte parck getrect / wat dese onse werckelijke belijdinge / te weten de affonderinge van haer / is de eygentijke oorsake / waerom de blinde bloedige werelt ober ons soo groutwelijck raest / ende wy soo beele hooen ende lijden moeten / gelijck oock Petrus sepdt : Het geest haer byeemt / dat wy met haer niet en loopt in 't selve overbloedige ende onozdentijke leven / ende lasteren u. Ja daerom moesten oock Esaias / Jeremias / Zacharias / Sadach / Mesach ende Abdenego / Daniel / Elezarus ende de Moeder met haer seven Sonen / Christusum Jesus ende alle vrome sterben / ende dat kruys dzagen / dewijle sy de Werelt in leere / ceremonien ende leven hert bestraffen / ende met der doot daer tegen waeren.

Dat selve is oock noch heden ten dage de eenige moerende oorsake / ende in den gront geen ander / hoewel onse vervolgers veel wooywonden / gelijck wy aengetekent hebben : waerom wy alder werelt weder-dopers / ketters / boeven / verleyders ende duypmakers zijn moeten / daer toe water / vuur / galgen ende raden erben moeten.

Doch de Heere sy gebenedijt / wy weten waerom dat wy lijden. Wy weten oock dat de geene die ons in dese genade beroepen heeft / en dien wy betrouwen / onse sake wel sal upvoeren / ende sal sijn arme verdriven kinderen in allen nooden ende aenverchtingen tot sinnen

Jer. 23. 21.

Match. 6. 24. I Cor. 10. 21.

Rom. 1. 10.

Sap. 2. 18.

Dat Godloose boose vleesch en wil niet zijn bestraff.

I Cor. 6. 17.

Ecol. 13. 1. I Cor. 13. 16. an 6. 19.

Sap. 2. 20.

I Pet. 4. 4.

1 Mach. 6. 30. en 7. 2.

Levit. 16. Esi. 52.

Phil. 1. 7. Rom. 12. 9. Apoc. 7. 13.

zijnen eertwigen prijfe ende heerlijkheyt wel verlossen ende booztaen.

Ende hoewel onse verbolgers seggen / dat wy ons upt enckel toebel ende epgensinnigheyt van haer affschepden / soo is 't doch booz Godt (die alle herten kent) valsch en onrecht : Want onse affsonderinge en geschiet upt genen anderen gront of meyninge / dan dat wy Gods Woordt ende bevel van gantscher herten in onse arme zwachheyt geerne wilden na komen. Ende dat wy de gantsche Werelt in reynder liefden / oock met 'er daet mogen betwigen / hoe sy alle in dat boofse liggen / ja luyten God ende Gods Woordt zijn / op dat sy noch tot bequamer tijdt mogen opwalian / ende haer van 't boofse af keeren. Want hoe kanmen doch pe- mant mildigheyt / kuyshheyt / ootmoedigheyt / of anders wat goeds recht leeren / wanneer men selve aller gierigheyt / hoerterpe / hooghmoet / en alles quaeds vol is ? Het soude immers oock een groote dwaesheyt zijn / datmen ander lieden op den rechten Wegh wijf de / oock booz de Flobers en Woordenaers waerschoude / en selve op kromme ongewandelde wegen wandelde / ende den Flobers en Woordenaers moettwilligh in de spesse liep. Wijn Broeders mogen nadencken wat ick meyne.

Het en is een waerachtigh Christen niet genoegh / alleenlijck van de Waerheyt te spreken / maer wat hy spreekt / moet hy oock in der kracht en daet bewijfen en nakomen : of hy moett met de Pharizeen hooren : Gy segt het / ende en doet het niet / gelijk oock Paulus tot den Romeynen van den Joden schrijft : Gy leert niet steilen / en gy steelt selver : Gy segt : men sal geen overspel doen / en gy doet selve overspel. A grouwelt booz den Afgoden / en gy berooft Godt van dat zijne : gy beroemt u van de Wet / en gy schendt God dooz overtredinge des Wets : Somma / een Christen leert ende doet / hy bekent ende werckt / hy geloof en is gehoorsaem / hy wijft aen / ende gaet selve booz : Ja hert / mont ende werck zijn een. Doo niet / soo is 't een hupchelaer ende geen Christen / gelijk tot onsen tijden (eplacen) veel op ter banen zijn / die haer van bekende- nisse en wijsheyt hoogh beroemen / eventwel in der kracht onbzychtaer ende pdel zijn.

Ten tweeden antwoerden wy : dat onse verbolgers ons met onrecht en geweld belilagen dat wy haer verdoemen / en ter hellen wijfen / Och neen / het sy bezre van ons dat wy pement onder den gantschen Hemel / hy zp dan so boos als hy zp / souden verdoemen booz den tijdt. Want wy weten wel dat de Schrijft spreekt : verdoemet niet / op dat gy niet verdoemt en woedt : een is 'er die alle menschen tot sijnder tijdt eenen pegelick na sijn wercken richten sal / te weten die / die den Vader dat oordeel gegeven heeft / wie in sijn gerichte treedt / die en sal niet ongestraft blijven. Oock en weten wy niet / wat genade de sondaer hier noch booz sijnen dootd verkrifgen magh. Daerom wy oock om andere lieden te verdoemen / booz den Heere onschuldigh en hup zijn : nochtans soo doeben wy in deser wijffe met Gods Woordt wel richten / ende seggen / is 't dat een gierige van sijnder gierigheyt niet af en keert / en de Hoerterder van sijnder hoerterpen / een dzonckhaert van sijnen dzonckenschap / een Afgoderdienaer van sijnder Afgoderpen / ende en be- keert hem niet booz een hoom boetwerdigh

leben / en leetwefende rouwigh herte / in dat dadige geloofe Jesu Christi tot den waerachtigen ende levendigen Godt / dat hy geen Christen en is / en dat sijche Godts niet beerden en sal. Als 't dan soo gericht woedt / soo en zijn wy niet de geene die dat richten / maer de Schrijft richt het soo / gelijk oock Christus sepd : Die my verwerpt ende mijn woorden niet ontfangt / die heeft die hem richtet. Dat Woordt dat ick gesproken hebbe / sal hem oordeelen in den joncksten dagh. Wy weten oock wel / dat Godt niemant tegen sijn Woordt saligh en maecht / of saligh maecken en magh / want hy is de Waerheyt / ende en kent geen leugen. Soo waer dan geen Geloofe en komt / geenen nieuwen sin en komt / geen leetwefende rouwigh herte en komt / &c. Eplacen oer dien heeft Christus Jesus dat oordeel alreede gestreken / gelijk hy sepd / is 't dat gy niet en geloof dat ick 't ben / soo sult gy alle in utwe sonden sterben. En soo gy geen boete en doet soo sult gy alle vergaen / ende sulcke spreken meer.

Siet mijn Broeders / aldus en oordeelen wy niemant met onse Woordt booz der tijdt gelijk gy doet / maer wy laten 't Christum Jesum en sijn Woordt / die salse oordeelen tot zijnder tijdt. Wy en verdoemen oock haer niet met onse affsonderinge / gelijk sy klagen / maer wy leeren ende vermanen haer dooz 't Woordt en werck met alder neersigheyt en trouwe / dat sy van 't boofse sullen af keeren / dat goede nabolgen / recht en wel doen / Godt in een goede conscientie soechen ende vzeffen / op dat sy in haren ongelooofe en sonden niet en versterben / en niet eertwigh onder Godts gerichte en toorn blijven : doch reyne liefde en trouwen dienst moeten oer al den byomen in 't boofse verkeert / en tot schande bediet werden.

Ten vijften / deken oock veele hare Tyrannpe ende bloedschult met een krank vijgeblad / en seggen alsoo : Wy en oordeelen u niet / maer des Kefers Placcaet oordeelt u. Hier op antwoerden wy : is 't dat onse verbolgers Christenen zijn / en Christum kennen / gelijk sy meynen / begeren wy met alder ootmoedigheyt om Godts wille / datse doch den Kefser eenmael willen tegen Christum setten / en wel aenmercken / of oock de Kefser en Christus eens geests zijn / ende of hy oock wandelt gelijk Christus den sijnen geleert en booz gewandelt heeft. Des selven gelijcken oock des Kefers Placcaet by den Euangelio Christi houden. Bewinden sy dan / dat de Kefser in den Geest en leven met Christo niet eens en is / en dat sijn Placcaet daer se na richten / tegen den Euangelio is / soo moeten sy immer belijden / dat de Kefser geen Christen en is / ende dat sijn Placcaet booz Godt verbanen ende verbloecht is.

Het is een seer jammerlijcke / klagelijcke blindheyt / datse den armen Hertschen Kefser soo hoogh boven Christum Jesum / ende sijn bloedige wijde Placcaet boven dat liefelijcke Euangelium eeren en vzeffen / en noch eventwel willen Christenen zijn. Och dat de Kefser ende de sijne Christenen waren / gelijk wy haer wel van herten wenschen / soude veel onschuldigh bloet verschoont worden / dat nu tegen alle Schrijft / rebelijckheyt ende liefde / als water vergoten woedt.

Seght doch / gy alle / die aen den bloede der

Joan. 11. 47.

Joan. 14. 6.

Joan. 8. 20.

Christus is allet werelt richter.

Psaln 34. 19. Petri 3. 10.

Een Christus hert woordt en werk moet een zijn. Marth. 23.

Rom. 2. 21.

1 Cor. 4. Marth. 7. 10. Luc. 6. 37. 2 Cor. 5. 10.

Rom. 2. 5. en 14. 10.

Dat Keyler-
lijk Placcaet
en sal in den
dage Christi
den bloet-
gierigen
geen on-
schult zijn.

onschuldigen schuldigh zijt / ende u met des
Keyfers Placcaet verschoonen wilt / waer hebt
gy doch een letter in de geheele handelinge
Christi geleesen / datmen yemandt om sijn
geloofe tot den bloede scroffen / ende met den
zwaerde richten zal? Waer hebben de Aposte-
len opt alsulckx geleert ofte gebuyct? Sal
niet de saechte des Geests (verschiet dat geloofe)
des Geests gericht alleene voorgehouden zijn?
Daerom tredet de Keyser ende gy in Gods ste-
de / ende oordeelt dat gene dat gy niet en ver-
staet / noch u bevolen en is? Gheacht gy niet
wat Pharaoni / Antiochio / Herodi / ende
noch meer andere overkomen is? daerom dat
sp den Alderhoogsten niet en vreesden / ende
tegen sijn Volck raesden. Bekent doch / O gy
Craumen ende Mannen des bloeds / dat niet
de Keyser dat Hoofd Christi / maer dat Chri-
stus dat Hoofd des Keyfers is: Dat niet de
Keyser Christum / maer dat Christus den
Keyser beheerschen ende richten sal. Werde
Mannen / hoe zijt gy doch soo fozs ende stout
tegen dien / die u geschapen heeft? Meent gy
dat de Schyft met ons spoot / ende de waerheyt
niet en spreent? Ofte hoopt gy dat u iur-glas
eentwig dueren ende nimmermeer updlopen en
zal? Dreeft doch dien die Hemel ende Werde in
sijnre handt besloten heeft / die de vier-stralen
sijner Dieren / ende sijn Wind-stouwen up-
blaest / ende de Bergen beven doet / die dat
alles cogert met den Woorde sijner sterckheyt /
dien alle knyen buggen / die in den Hemel /
Werde ende onder der Werden zijn / ende dien
alle tongen belijden dat hy de Heere is. Als u
die roept / soo moet gy ten Hobe komen (Citat
enim peremptorie) gy zijt dan wie / hoe ende
waer gy sijt. Waer en gekt geen ontwijcken /
geenen raet / geen onschult / als hy roept moet
gy daer zijn / geeft reekenschap gy en mooght
niet langer dient-meester wijden / het en sal
maer twesen eenen klepen tijdt / ende de God-
loofe en is niet meer. Hoewel het nu schijnt
dat sijnen Stoel onder de Wolcken des Hemels
staet / ende dat sijn heerschapppe tot aen des
Werelts eynde repcken sal / soo salmen eben-
wel binnen wepnigh dagen na hem vraghen / en
sijn plaetse soecken / ende iuet vinden.

Hierom lieve kinderen ende Broeders / die
in den Heere zijn / zijt doch bymoedigh ende in
Christo Jesu wel getrooft / want alle uwe
vervolgers moeten zijn als Hop / ende alle hare
kracht ende heerlijkheyt als een Bloeme des
Hops. Daerom soo en vrees niet vooz enen
stercklijcken mensche / maer vrees den Heere
die u beroken heeft. Want alle menschen kin-
deren sullen als dat gras vertrecken / als enen
nevel verdwijnen / en als een kleet verouden:
Maer gy sult blijven ewelijck / gelijk de
Schyft geruyght / ende uwe zielen sullen eeu-
welijck leven.

Ja / lieve Broeders / den begerlijken dagh
uwer verhoeligen sal haest hier zijn / in den
welken gy staen sult in groeter vasthardigheyt /
tegen die / die u beuaut hebben / ende hebben
weg-genomen uwen sueren zweetigen arbeet /
jae bloedt ende leden. Als dan sullen alle onse
vervolgers als Wfche onder onse voeten zijn
ende al te late bekennen / hoe dat Keyser / Ko-
nink / Hertogh / Doyt / Kroone / Doepel /
Majestejt / Gewelt / Zweet ende Placcaet
niet dan Werde / Stof / Windt ende Woock ge-
weest en zijn.

Deut. 32. 39.

Phil. 2. 10.
Esa. 45. 24.

Luc. 16. a.
Pl. 37. 10.

1 Pet. 1. 24.

Esa. 51. 8.
1 Ioa. 2. 17.

Sap. 5. 1.

Mal. 4. 3.

Esa. 40. 6.

Op desen dagh vertroosten haer alle bedruk-
te bekommerde Christenen / die nu met den
krupce Christi beladen gaen / tot een gewiffe
hoopinge des toekomenden lebens / ende beve-
len alle Craumen met hare Heptensche Plac-
caten / Gode ende sijn gericht: Maer sp blij-
ven onberanderlijck by Christum Jesum / ende
by sijnen Heptigen Woorde / ende richten al-
leenlijck daer na alle haer Leere / Geloofe / Sa-
cramenten ende Lehen / ende nae anders geen
Leere noch Placcaten eentwelijck / gelijk de Da-
der van den Hemel dat bevolen heeft / ende
Christus Jesus met sijnre Heptige Apostelen
allen vromen ende Godvreesenden Gods kin-
deren in alle klaccheyt nae gelaten ende geleert
hebben.

Mat. 17. 5.

Ick meene / lieve Broeders / hier zy nu ge-
noegh verklarct hoe der Craumen excusati-
en met welcke sy hare Craumische Woorden
vooz recht ende goet betweeren / geheel niet en-
de Heptensch zijn / ende dat hare beschuldigen
over ons / sonder alle grondt ende waerheyt
opentlijck tegen Christum ende Christus
Woordt / ja tegen alle billigheyt / recht ende
liefde zijn.

De barmhertige lieve Vader gebe alle die /
die om sijne waerheyt tijden / een gesont ende
heylsaem verstant sijnre woorden / ende een
byp gemoet tot alle verfoeckingen / Amen.

Maer nu willen wy dooz Gods Genade een
wepnigh aentrecken / hoe dat 't ons seer ten
godden dient / dat wy met veel druckx ende
tribulati- en op deser Werden in onsen vleesche
aengedochten en verfoecht worden.

Gen. 6. 5.
Rom. 7. 18.

Als wy aensien / werde Broeders / onsen
seer zwacken sondigen aent ende natuere / hoe
wy alle van der Jonckheyt aen tot den booven
geneyghet zijn / dat 'er niet goets in onsen vlees-
sche en woont / ende dat wy de ongerechtig-
heyt ende de sonden druckken als water / gelijk
Elphas Chemanites tot Job septe. Ende
alle wegen (hoewel wy Godt wel soecken ende
vreesen) geerne op Wertsche ende verganck-
lijcke dingen willen gesint zijn / heeft de gena-
dige Godt ende Vader / die dooz sijn eentwige
liefde altoos sozge vooz sijnre kinderen draeght /
een sijne remedie en Medicijne daer tegen in
sijnem huyse nagelaten en beschikt / te weten / dat
druckende krupce Christi / op dat wy / die nu
deso Christum Jesum tot des Vaders prijs in
eentwiger genade opgenomen zijn / in Christum
Jesum met reynre herten gelooven / ende in
onser zwackheyt lief hebben / dooz dat vooz-
septe krupce (dat is) dooz veel druckx / tribu-
latien / beuautcheden / vangen / binden / goet
te rooven / Ec. van alle verganckelijcke / aerd-
sche dingen en oogen lusten mogen afftaen /
Wereld / ende vleesch sterben / God alleen
kief hebben / en soeken de dingen die daer
hoben zijn / daer Christus tot der Rechter-
hand Gods zit / gelijk ook Petrus sepd: Ick
heest Christus aldus vooz u geleden (sprecht
hy) in den vleesche / soo waepent u ook met
den selven zin / want wie in den vleesche lijft /
die hout op van sonden / alsoo dat hy nu niet
meer na der menschen lusten / maer den tijdt
die noch overigh is in den vleesche / na Gods
welbehagen leve.

Iob. 17. 16.

Dat Krays
dient ten
vromen ten
besten.

Col. 3. 1.

1 Pet. 4. 1.

Het dunkt my onmogelijck te zijn / tweerde
Broeders / dat de gene die bywilliglijck hare
schouderen buggen ander Godts Woordt en
wille / het Woordt in allen dingen gewillig
ende

ende bereept staen / en daerom altijd verbolgt / benautot / gelaftert / gehangen / berooft en gedood werden / dat die hare herten tot de liefde der tijdelijcker dingen / en tot de onnutte lusten des Aertfchen wefens heeren ende bukken fouden. Want wat hebben wy doch met gelt en goed te maerken / wanneer wy maer en gelooven dat wy eenen beter en fchat in den Hemel hebben / en dat dit tegenwoordige ons niet falig maken noch helpen en kanē Doch niet en weten wanneer 't den fpoeders in de handen vallen fal ? Of hoe fouden wy ook onse vleesch in fijne lusten mogen boeten / daer wy alle oogendlick niet anders en vermoeden noch en verwachten / dan dat ons de die-naers vangen / ende de Zeul na fijnder wijfe handelen / pijnigen / martelifeeren / verduincen / bernen / ende vermoorden fal ? Hoe kan ons ook de werelt eenen lust zijn / daer wy al der werelt verboorders / heeters / fpoetvogels / en fotten zijn ?

Mat. 6. 33.
Heb. 10. 34.

Rom. 12. 14.

Ma dieu dan de eeuwige wijsheyt onse arme zwakhceyt wel bekaent / ende dat tijdelijcke gemak / vrede en welwaert ons fo geerne vooz onfen God ontflooten en verdoeren / onachtfaem / rebel / lup ende flayerig maken willen / heeft hy ook dat kruys als een wakende roede den fijnen berodineert / met welken hy alom als een getrouwe Vvys-vader fijnen lieben kinderen in der tucht en Gods vzeefe houdt / optvecht / en boozdijft / gelijk Dauidus fept : *Mijn Sone* / en verwoert de kaffijdinge des Herren niet / ende en laet niet af als gy van hem geftraft wordet. Den welken de Heere lief heeft / dien ftraft hy. Hy kaffijt eenen pegelijcken Soone / die hy aenmeent. Is 't dat gy de kaffijdinge lidet / fo hiet God hem felven u aen als fijn kinderen. Wie is de Sone / dien de Vader niet en kaffijt ? Zijt gy fonder kaffijdinge / die fy alle beelachtig zijn getworden / fo zijt gy Vvafardden / ende geen Echte kinderen. Hebben wy ook de Vaders onfes vleefchs tot Tuchtmeesters gehad / en haer gevzeest / fullen wy dan niet veel meer den Vader der Geesten onderdanigh worden / en leven ? En 't is waer / fy hebben ons wepnige dagen gekaffijt na haren dunken : Maer dese tot onfen profijte / op dat wy de heplijngge bekerigen fouden.

Ier. 1. 11.

Pro. 1. 16.

Apo. 3. 19.

Heb. 12. 8.

Dat opgeleyt Kruijs is des Vaders genadige kaffijdinge.

Siet / mijn Vvorders / dese woorden des Apoftels zijn overmaten liefelijck / en vol alles trooffs vooz allen den genen / die des Herren kruys dragen moeten. Want gelijk een getrouwe en welgeschickte Vvys-vader fijne kinderen / die hy van natueren lief heeft / en alle wegen dat beste begeert te leeren ende te onderwijfen / oock fomtijds wel met harde flagen vermaent / kaffijt en ftraft / eventwel wpt enkel Vaderlijcke liefde / tot onderwijfinge en nuttigheyt fijnder liever kinderen / niet tegenstaende / dat 'er wel den kinderen in den vleefche wee doet / op dat fy haers Vaders wille / gebodt ende fternige niet en verachten / maer van herten vzeesen en volgen fullen : eertbaerheyt / vroomheyt / en onderwijfinge na volgen en leeren fullen. *Wfo kaffijt oock menigmael onse Hemeliche Vader fijne wpt-bekhorne kinderen met fijn Vaderlijcke roede / op datse hem in fijn Heplijge Woord / wille en gehoden fullen hooren ende gehoozfaem zijn. Wille Godsalige onderwijfinge en vroomheyt na komen / God met goedet herten vze-*

fen / hem met der Wereld niet gelijk maken / vleesch en bloet niet meer leven / en also ten laetsten als gehoozfaem en tuchtige Godts kinderen / dat beloofde erbe en rijk verkrijgen.

Maer is 't / datse de kaffijpnde roede wvgeren / dat krupte Jezu Chryfti van hen ftoeten / en dooz haer Vaders liefelijcke kaffijdinge al meer en meer verderben ende rebel wordten / haer Vaders wille ende woort verwerpen / nae eppen goeddincken handelen en boozwaren / moeten fy ten laetsten met den eerloofen Vvafardden en niet met den rechten Echt-kinderen / wvgeftooten ende getelt wordten.

Daerom / Heplijge Vvorders / en wvgeret doch de kaffijpnde roede van uwen lieben Vvader niet / het gefchiet doch alles u ten dienste / en besten / te weten / daerom / dat gy dat alle afleggen fult / wat u drucket en de aenleevende fonde / en also in allen dingen (niet wvgenomen) uwen Vader vzeesen / lief hebben / en gehoozfaem zijn. Siet aldus is dese selve roede des kruptes Chryfti enkel gunft en liefde / en niet toogne en wreethceyt / als men 't na Gods Woord en Geest / en niet na den vleefche wel sien en rechten kan.

Wpt alshulck oorzake / als hier verhaelt / heeft oock God fijn volck Istraël van den Philifijnen / Affyriers / Chaldeerz / &c. menigmael laten ftraffen / wanneer fy haren Godt onachtfaem ende rebel waren / op datse dooz alshulke flagen en ftraffingen / wederom haren Godt foeken / de Wet hooren / van het quade aflaten / en in allen recht en wel doen fouden. Maer de Vaderlijcke flagen waren ten mefhwel aen Istraël al verlooren / gelijk de Propheet fept : *hy heeft dikmaels geftraft / maer wat heeft 't geholpen / de roede der boofer kinderen en helpt niet / fprekt de Heere Heere.*

Gods straf, bleef 't meestendeel aen Istraël verlooren.

El. 21. 17.

Atem / neemt waer : *honger / plage / dwoefheyt / angst / zijn gefonden als geeffelen tot ftraffe en beteringe / en in desen allen en fullen fy hen noch niet bekeren van hare boozheyt / en fy en fullen oock der geeffelen en flagen niet meer gedachtig zijn.*

4 Rd. 16. 10.

Ier. 1. 3.

Atem / gy ftaet / maer het en doet hare niet wec. Gy ftraftse tot beteringe / maer fy en willen de ftraffe niet aennemē / fy hebben haer aengefichten hardet gemaekt als eenen vpersteen ende ar hebben hen niet willen bekeren.

Dese voozfepte woorden der Propheten betuygen klaerlijck / waerom de Istraëlitē soo menigmael van den Heere geftraft en geflagen zijn / te weten / daerom / datse haer bekeren fouden ; doch alles te vergeefts / gelijk de lieve Propheten in dese aengetekende woorden beklagen en kondt doen.

Liebe Vvorders / laet u dit een bemaninge zijn / dat gy doch dat ongehozfaem en verflochte Istraël / in dien val / niet gelijk en wort / maer dat gy utz Vaders barmhertige kaffijdinge en ftraffe vzwilliglijck onderwoert / en gedenkt dat 'er gefchreven ftaet : *Als wy gericht werden / soo woorden wy van den Heere geftraft / op dat wy met ter werelt niet en fullen verdoemt wordten.*

1 Cor. 11. 30.

Hierom / liebe Vvorders en Susters in den Heere / soo en verwoert doch de ftraffinge en onderwijfinge utz lieben Vaders niet : maer ontfanght de bemaninge fijnder getrou-

Eph. 1. 5.

loer liefden / met grooter blijdschappen / ende danckte hem dat hy u dooz sijn vaderlijcke goet- heyt tot sijnen lieben kinderen in Christo Jesu uwerkwoonen heeft / met sijn krachtige Woord geroepen en geleert heeft / met sijnen Heyligen Geest verlicht heeft / op dat hy u arme zwache menschelijcke vleesch / dat met soo veel schadelijcke en verderfelijcke krenchten der lusten versocht woort / dooz dat middel en medecijne des kruys Christi so genadelijck re- medieert en van der werelt luste en liefde af- dzingt / op dat gy met sulcks gemeensaem metugt worden des dyacls Christi / en gelijckformigh sijn doord / en verlijgen also de verzijssnisse upt den dooden / gelijck Paulus aen eender plaetsen aenwijst en spreekt / te weten. Wy hebben in alle dingen dyacl / maer wy en worden niet beangst: Wy lijden arbeyt maer wy en vreesen niet: Wy worden vervolgt / maer wy en worden niet verlaten: wy wo- zden ondergedrukt / maer wy en vergaen niet: Wy dzagen altijt om dat steruen des Heeren Jesu aen onse lichaem / op dat ook dat leuen des Heeren aen onse lichaem openbaer worde: Maer wy die leuen / worden immers in den doot overgegeuen om Jesus wille / op dat ook dat leuen Jesu openbaer worde aen ons sterf- selijck vleesch.

Phil. 3. 10.

1 Cor. 4. 8.

Siet / daerom leert / vermaent / bestraft / dzeygt / en kastijt hy / op dat wy souden bes- saeckien dat Godloose wesen / en de wereltlij- ke lusten / en in den grond aysterben werelclic vleesch en duvel / ende soeken alleen onsen schat / erbe en deel / dat in den Hemel is / ge- looben ende beminnen alleen den eeuwigen waerachtigen / en leuendigen Godt / en ver- wachten also met lijdsaemheyt de Godsalige hoopinge en de heerlijcke verschijninge onses Heeren en Salighmakers Jesu Christi / die hem seluen heeft overgegeuen dooz ons / op dat hy ons soude verloffen van alle ongerechtigheyt / en ons hem seluen repnigen tot een eygen by- sonder volck om hem te dienen in alderley ge- rechtigheyt ende Godsaligheyt alle de dagen onses leuens.

Tit. 2. 13.

Iac. 2. 2.

Des Kruids vrucht en nuttigheyt.

En daerom is 't / dat Iacobus seyt: mijn Woeders acht 't dooz enchel blijdschap / als gy in menigerley verzoekinge valt / en woert / dat de verzoekinge uws Geloofs verduy- digheyt baert / de verduydingheyt moet een volmaect werk hebben / op dat gy volkomen en geheel zijt en ober al niet en gebzake: Want gelijck dat goud dooz des vyers hitteghedat dat onnutte schuym van hem doet / en also dooz 't byer al repnder en repnder wert: Also woort oock de ontfankelijcke mensche Gods in den oven en byer der tribulatie verootmoedigt / gelouert / en gerepnt / op dat hy also Chri- sto en sijnen Vader tot eenen eeuwigen Lof / Dzys / en Heerlijckheyt sijn magh / en magh den seluen Godt met getrouwer herten (als van allen dingen onuerhindert) vreesen / lief- hebben / eeren danken en dienen.

En dit is het Woord / dat in Sapientia ge- schreuen staet / te weten: In luttel sijn sy gequelt / in velen sullen sy geloont worden: want God de Heere verfoekt / en bepoeftse / en bebint / datse sijnder woert sijn / ja gelijck dat goud in 't sozneys bepoeft woort / alsoo heeftse God bepoeft en gelouert / en hy ont- fangte als een Offerhande des Zand-offers en tot sijnder tijd sal hy op haer sien / de byoo-

me sullen schijnen en blinken / en sullen daer he- nen baren / gelijck dat byer dooz de stoppelen / u sullen de Haticn oozdelen / sy sullen de Dollen verheeren / en haer Heere sal in der eeuwigheyt regneren.

Sap. 3. 3.

Daerom / Liebe Woeders / zijt in den Heere wel getroost / en dzaygt nu den dyacl bymoede- lijck / als byome Ridders Christi / op dat gy be- haeglijck zijt / hem / die u tot strijders aengeno- men ende beroepen heeft: Want alle die daer strijt (seyt Paulus) en sal niet gekroont wer- den / 't en sy dan / dat hy ridderlijck strijt: Woert gy dan uwen strijt recht upt / soo sal uwen kro- nink een welbehagen aen u hebben: Maer is 't dat gy vzeest / uwe wapenen en zwuert van u legt / en den strijd verlaet / so en sult gy ook geen kroone verkrjgen. Want wie volstandig blijft (spreekt Christus) tot den eynde / die sal salig worden.

1 Ti. 1. 5.

Mat. 10. 13.

Ik vzeest dat sommige onder onse jonge en onbesochte Woeders mogten bebonden wo- den / die haer van de vliegende gedachten haers herten verschicken laten: Daerom dat den ongelooftigen en godloosen so geluckelijck gaet en toevalt / en dat de gerechte so veel lijden moeten / ja het en schijnt niet anders in der on- wijfen oogen dan of de ongerechtigen tot allen geluck gebooren sijn / want sy wassen en nemen toe gelijck de groene spruyten doen / sy houtwen en trouwen / sy zaepen en maepen / sy vergade- ren dat kroon in haer schueren / en dat geld in haer kisten / haer huppen sijn heerlijck / vol / en wel gepoonkt / sy kleeden haer met goud en silber / met zijde en stouweel / sy voeden haer herten als op eene slag-dag / haer werpen en ackers bloe- sen oberbloedelijck / haer beesten sijn gefont en vzychbaer / haer kinderen sijn lustig en seich / en koetswijllig booz haren oogen / sy spelen op pijpen en trommen / op bedelen en lupten / sy singen ende spjngen / en seggen tot hare zielen gedruykt u / hauteert genoegte en blijdschap by uwe leuen / &c.

Dat geluck vrede en blijdschap der Godloosen.

Iob 21. 25.

Haer Woeders stercken en troostense en haren Gods dienst is eenen lust boven alle lusten / somma / het laet hem so aensien / recht of sy met een sonderlijcke liefde van God beminnt en gebenedijt sijn / en dat daer tegen de gerechte met eene bysonderen haet van God gehaet en verbloekt sijn. Want sy sijn als de magere stuyphkens upt eenen dooren Werdrjcke / als een arme verschobe nacht-uple die van alle bo- gelen geplukt woort / als een Pellicaen in der woestijnen / en als een sperink of musseche onder den dake / alle diese siet bespoese / diese kent / die haetsse / geen koninkrijck / geen Woystendom / geen Stad / geen Land is groot / dat een arm verstoten Christen dzagen en lijden kan. Alle wie hem schepnt / laert / en leet doet / meent dat hy Godt eenen dienst doet.

Ec. 3. 16.

Fl. 10. 7.

Wijn Woeders souden wy nae mensche- lijke wijse rechten wy souden sonder twiffel met den Heyligen Jeremia moeten seggen / ende klagen: O Heere gy zijt gerechter dan dat wy met u twisten souden. Ja doch so gunnet ons dat wy met u spzeken mogen het gene dat ons recht dunkt: Hoe gaet dat toe / dat der Godloosen voornemen soo ge- lucksaligh is / ende dat et allen den genen die so onbeschaemt overtreden / so wel gaet? Met Abacuc: Daerom siet gy op de God- loose schalken / ende zwijgt / ende siet dooz de vingeren / als de byome van haer ver- ston-

1 Cor. 12. 2.

Ab. 2. 17.

4. 22. 3. 4.

sonden woert? en met Esdja: Of Babylon dan beter doet als Spon? Assaph hadde by na met sinen voeten geslippert / om dat hy sagh dat geluck der ongerechtigten en den wederstoot en groten dzyk der vromen.

Alle die dan met alsulken gedachten besteden woeden / rade ende vermane ick / datse haer herten en oogen op des Heeren Woordt rechten en wel aenmercken / wat van dat upterste en eynde der beyden geschzeven staet / en ten eersten van den bosen. Sp leyden haer dagen (seyt Job) in wellustigheyt / ende in eenen oogendlick dalen zy neder ter hellen: Item vertoont u niet (seyt David) over den Goddeloosen / en zyt niet nijdig ober de quaetdoenders / want gelijk dat gras sullen sy verwelken / en gelijk dat groene krupte sullen sy afgehoutwen woeden. Item: Leest gy na den vleesch (seyd Paulus) soo sult gy sterben. Vleeschelick gesint te zyn is de doot / en diergelijck spreken vele.

Maer van 't eynde der gerechtigen staet also geschzeven: De zielen der vromen zyn in Gods hand / en geen pijn des doods en false te niete doen / vooz de oogen der ontwijfsen schijnen sy te sterben / en haren uytgank / weg / en eynde woert vooz verderfennisse geacht / maer sy zyn in gewisse ruste en vrede. Item de gerechtige moeten veel lijden / maer de Heere helptse uyt allen desen. Item / salig zyt gy / als u de menschen vermaden en vervolgen / en sprekten alderley quaet van u / daer aen ligende / om mijnent wille / verblijdt en verheugt u / het sal u in den Hemel wel geloont woeden. Item / het is recht by God (spreekt Paulus) dzoe heyt te vergelden / den genen die u bedroeft hebben / en u die dzoeffennisse lijdet / ruste met ons wannert nu de Heere Jesus openbaer woeden sal van den Hemel / met de Engelen sijn der kracht / en met den vlammen den vyer / wazke te doen ober den genen / die Godt niet en kennen / en dien den Euan gelio onses Heeren Jesu Christi niet gehoozsaem en zyn / welke pijn sullen lijden / dat eenwig verderben vooz den aengesichte des Heeren / en vooz de heerlijkheyt sijn der sterckheyt / als hy komen sal hem te verklaren in sinen Hepligen / en wonderlijk te woeden in allen geloovigen / ja allen die / die de Schryft recht lesen / gelooven en wel verstaen / en also een goede achtinge op den seer ongelijken uytgank en eynde bepde hebben / die en sullen de selvige haer hozte welbaert / blijdschap en gelustsaligheyt niet misgammen / ende hem in haerder epgendellende / dzyk / en krupte / dooz Gods genade wel schicken en troosten.

Wy weten wel / lieve Broeders / hoe dat dit selve krupte allen vleesch seer harde / onvriendelijken / en bitter toe schijnt / en tegenwoozdig niet vooz een vrylijck dink / maer vooz een dzoevig dink wert aengesien / als Paulus seyt: Doch detwijle dat 'et so veel nuttighepds en vruynde in hem beslooten heeft / dat 'et den vromen altijd vromer maekt / van wereld en vleesch af keert / God en sijn Woordt vresen doet / so boven gesept is / ook also des Vaders heylige wille is / dat de vromen / daer dooz sullen betweert / en de gevepnsde in hare gevepnsstheyt openbaer woeden / so staen oock alle trouwe Gods kinderen daerom haers Vaders wille dooz de liefde bereyt / en verblijden haer in alsulck / gelijk Paulus seyt: het zy

bezre van my dat ick gloerren soude anders dan in dat krupte onses Heeren Jesu Christi / daer dooz my de wereld gekrupt is / en ick der wereld. Item / de Apostelen gingen oock vrylijck van dat aengesichte des Vaders / om dat sy weerdigh waren verstaedheyt vooz den Naem Jesu te leyden.

Ende detwijle wy dan dat wel weten / dat dat onse arme zwacke vleesch soo harde steekt / ende so gantsch weede doet / gelijk wy in Job / Jeremia / Elia / en noch meer andere oock wel bevinden / desgelijck de Heere selvs begeerde / soo het mogelijk waer / dat den ick van hem mochte genomen woeden / ja uyt grooter vangigheyt water en bloed zwoerte / schudde / en besde / dat een Engel uyt den Hemel hem vertroosten moeste / daerom is ons seer geraden dat wy met geloovig ootmoediger herten alleen tot onsen God vlieden / gelijk oock alle vrome kruptdrazers van den beginne hier gedaen hebben / sijn Genade / hulpe / bystand en troost met volder betrouwen soeken: want wie heeft op hem betrouwt / die hy verlaeten heeft? Ende wie heeft tot hem geroepen die hy niet verhoort en heeft? Hy is onse Godt ende Vader / hy is onse Heere ende Koningh / hy is onse Beschulper ende Beschudder / onse sterckte ende vastigheyt / onsen troost en toevlucht in der noot. Hy is den hoorn onses Hepls / ende onschaduw vooz de hitte: dooz mijn God (seyt David) sal ik ober de muuren springen / als God met ons is / wie kan dan tegen ons zyn? Wy vermogen 't al dooz Christum / die ons sterck hem beveelt uwe sake / hy werlt in sinen Hepligen na sijn welbehagen.

Sommige heeft hy uyt der tyramen hand berloft / sommige heeft hy midden in den vyer behouden / der grijpende hongriger Leeuwen mouden vooz den anderen toegebonden. Dese heeft hy uyt kerkers / en gevangnissen gelept / den anderen heeft hy de vzeese des doods onder haer voeten gelept / ende hebben dooz de kracht haeres geloofs victorieuselijck overwommen / hongert / dorst / spot / schande / nachtheyt / slagen / vangen / vangigheyt / daer toe oock galgen / raden / woegen / martelstatie / water / vyer / leven en sterben / &c. Want de doozdzingende krachtige liefde des Heeren dzeeffe die dat bitter tot soete / en dat verschickelijck tot begerlijck maekte. De liefde (seyt Salomon) is stercker dan de doot / veel wateren en mogense niet uytbluffchen / en vele stromen en mogense niet verstuoren / al wiese recht gebattet heeft / seyt met den Hepligen Paulus: wie sal ons mogen afscherden van de liefde Gods? Of dzyk of vangigheyt? Of vervolginge? Of honger? Of nachtheyt of peynlijck? Of zwoert? gelijck als 'er geschzeven staet: Om u woeden wy gedood dagelijck / wy zyn als de Schapen die tot der slachtinge bereydt zyn / maer in allen desen oberwinnen wy dooz hem die ons heeft lief gehad / ick ben dies seker en gewis dat noch leven / noch doot / &c. ons en sal mogen af wonden van die liefde die daer is in Christo Jesu.

Daerom / lieve Broeders / gy die onder des Heeren krupt steunen gaet / bekent utwen God / vzeest ende hebt utwen God lief / geloof ende betrouwt utwen God / dient ende leest utwen God / en dat met volder en repnder hert /

Gal. 6. 16.

Act. 5. 42.

Iob. 3. 1.

1c. 10. 14.

3 Reg. 19. 2.

Lu. 22. 42.

Syr. 2. 12.

PL. 18. 3.

EG. 4. 6.

PL. 18. 3.

PL. 18. 30.

Dan. 3. 17.

ed 6. 22.

1c. 26. 24.

Can. 8. 6.

Rom. 8. 35.

PL. 44. 23.

Iob. 21. 17.
De besol-
dinge loon
en eynde der
godloosen.
Pl. 37. 1.
Rom. 8. 13.

Sep. 3. 1.
Pl. 34. 20.

Mat. 5. 11.

1 Tel. 1. 6.

Heb. 12. 11.

Sac. 2. 8.

ten / na den voorbeeld alle Hephigen ende
Christi / ende barmhertige getrouwe Vader
en sal u na sijnder grooter liefden niet verlaten
maer hy sal vooz u als vooz sijnen
oog-appel soze dzagen / met alder croutwe / in
allen d'zuck en noode bystaen / de hant langhen /
en u tot sijnen pzijsse en heerlijcheit / ende tot
uwer zielen saligheyt / het sy dan dooz het le-
ven / of dooz den doot / so 't hem belieft / wel
betwaren / en voozstaen : want hy is so genadig
en getrouwe / dat hy u niet en kan laten ver-
soeken boden u vermogen / maer hy sal dooz
sijn groote barmherticheit / een genadig upt-
komen geben / so gy sijn Woordt recht en vast
geloof / en hem vooz utwen getrouwen Va-
der hout.

Siet / mijn weerde Broeders / wanneer gy
u aldus als hier verhaelt / in utwen d'zuck ende
verfoelungen bewijst / ende met alder verdul-
dicheit des Heeren kielck d'zinkt / Christum
Jesum ende sijn Hephig weerde Woordt / met
mond ende werck betuypt / als sachtmoedige
lammerkens om sijn getuygenisse in voller vol-
standicheit / tot der slachtbank leyden laet /
so sal den Naem des Heeren dooz u gepresen /
heplig en heerlijck gemackt worden / de hoope
der hepligen wert geopenbaert / dat rijcke der
Hemelen uptgeheyt / dat Woordt Gods be-
kent / en utwe arme wacke Broeders ende
Medegenooten in den Heere / dooz afsulcke
utwe bymoedicheit gesterck en geleert. Ja /
mijn Broeders / op dese wijse / so hier verhaelt /
leert en spzeecht ons noch heden ten dage dat
offer en bloed Abels / dat geloof en gehooz-
saemheyt van Abraham / Isaac en Jacob /
de kuyshet van Joseph / de verdullicheit
van Job en Tobia / de manlijcke en treffelij-
cke belijdinge Eleazari / en des Moeders met
haer seven Soonen / de bymoedicheit / vol-
standicheit en bymoetheit alder hepligen / die
vooz ons getweest zijn / en de waerachtige on-
gevermede liefde / ootmoedicheit / vrede / ge-
rechticheit / en bywilligen repnen offer Chri-
sti / die ons na Godes belofte tot eenen onbe-
dzeglijken Leeraer / en tot een eeuwig vooz-
beert alles goets van Godt onsen Hemelschen
Vader in eeuwighe liefden van den hoogen He-
mel hier geschickt en gekomen is.

Mijn alderlieffte Broeders en Susters in
Christo Jesu / in allen Landen verstroopt / die
ick dese mijne vermaninge upt repnder Chri-
stelijcker liefde ten dienste by malkanderen ge-
dzagen en overschreben hebbe / ick wil de ma-
terie af korten en wil u met alder ootmoedig-
heyt gebeden hebben / dat gy doch ten cersten
wel overleggen wilt / wat het vooz een volck
is / die u so nijdiglijken verbolgen / ende om
goed en bloed brengen.

Ten tweeden / waerom sy u verbolgen / en
sulken leed aen doen.

Ten derden / hoe dat alle Hephigen / oock
Christus Jesus selve dese verbolginge geleden
hebben / en alle byzoonen oock noch lijden moe-
ten / gelijck men sien magh.

Ten vierden / hoe krachteloos dat doch al-
le hare argumenten zijn / met welken sy hem
in hare bloedschult verchoonen / ende ons be-
schuldigen willen / recht / of sy daer aen wel
doen / ende wy wel alder schanden en straffe
weert zijn.

Ten vijfden / hoe profytelijck en dienstelijck
ons oock dat kruyce zy / dat wy dagelijcks om

des Heeren Woordt openen / en dzagen moe-
ten / hoe wy Christum Jesum begeeren te
hooen / te gelooven / en gehoozsaem te zijn :
want soo gy dese vijf stucken bescheptelijck
en na der Schryft wel na denkt / en met repn-
der herten insiet / en twijffel ick niet het sal
een sterke en onbertwijnlike kracht / pantsier /
en schilt zijn tegen alle doeffenissen / verbodg
en bangicheit / als den nood daer is.

Ten laetsten / vermane en begeert ick / dat
gy met alder neersticheit wilt bedenken / wat
alle strijders en overwinners in Christo / in toe-
komende tijden beloofst is / te weten / dat on-
vergankelijcke eeuwighe rijcke / de kroone der ee-
ren / ende dat leven dat eeuwiglyc blijven sal.
Daerom / O gy volck Gods wapent u / en be-
rept u tot den krijg / niet met uytelijck getweert /
en wapenien / gelijck de bloedige verwoede we-
relt doet / maer alleen met een vast betrouwen /
stille lijdsaemheyt en byerig gebedt / het en wil-
noch en mag niet anders zijn / desen strijt des
kruyts die moet gestreden en de perste der el-
lenden moet getreden zijn. O gy Wyf en
Susters Christi / rust u / de kroone moet dooz
u Hoofst / en de Hagelen moeten dooz u Han-
den en Doeten gaen / u Lichaem dat moet
gegeeffelt ende u Mensicht dat moet bespogen
zijn / omgozt u en zijt berept / want gy moet
met utwen Heere en Wyfdegom ter Stadt
upt / en sijn versmaetheyt dzagen / op den Gal-
gen-Berg moet gy houden / en u offer doen /
waekt en bidt / utwe vbanden zijn meer als
de hapyen op u hoofst en dat zand aen der zee
is / hoewel hare herten / handen / voeten / en
zwerden so overmaten bloedtvertogt en roodt
zijn / soo en vzeest eventwel niet / want Godt
is u hoofstman / u leven en is niet dan eenen
strijdt op der Aerden / strijt Ridderlijck / soo
sult gy ontfangen de kroone / die u beloofst
is.

Wie vertwint sal van den houte des Le-
bens eten / dat midden in den Paradijse
Gods is en van den verborgen Hemelschen
Broode.

Wie vertwint die wil Godt tot eenen Pilaer
in sijnen Tempel maken / en sijnen Naem en
den Name des Nieuwen Jerusalem op hem
schrijven.

Wie vertwint en sal niet beschadigt worden
van de tweede doot : wie vertwint / sal met
witte kleederen gekleedt worden / ende sijnen
naem en sal niet upt den Boeck des Lebens
getwischeit worden / en Christus Jesus sal sijnen
Name belijden vooz sijnen Vader en vooz sijne
Engelen.

Wie vertwint / die sal met Christo sitten
op sijnen Stoel / gelijck Christus over-
wonnen heeft / ende zit met den Vader op
sijnen Stoel.

O gy strijders Gods / schickt u / ende en
vzeest niet / dese perste moet gy treden / desen
nautwe poozte tot den leven ingaen

De Heere is utwe stercke / troost en toelucht /
hy sit met u in kerchers en banden / hy blucht
met u in beyre landen / hy gaet met u in byer en
water / hy en sal u in eeuwigheyt niet verlaten
noch verflammen / ja hy sal haest komen / en sijn-
nen grooten loon sal met hem zijn.

Saligh zijn sy die verbolginge lijden om der
gerechtigheyt / want haer hoozt dat Rijcke der
Hemelen toe.

1 Cor. 10. 13.

Heb. 11. 4.
en 12. 24.
Rom. 4. 3.
Gen. 39. 7.Job. 1. 21.
Tob. 2. 15.
2 Mac. 6. 30.
en 7. 1.
Heb. 11. 36.Mat. 23. 34.
Ioa. 13. 14.
Ioa. 3. 21.
1 Ioa. 4. 9.

Ioa. 16. 3.

1 Pet. 4. 1.

Ioa. 16. 2.

Aft. 14. 22.

1 Pet. 1. 9.
Heb. 10. 36.
Iac. 1. 12.

Heb. 13. 12.

4 Eld. 16. 76.

Apo. 3. 10.

Apo. 3. 5.

Mat. 7. 14.

Mat. 5. 10.

Can. 2. 4.
 Can. 2. 1.
 PL 47. 12.
 Ef. 7. 10.
 Ef. 4. 13.
 Ap. 1. 7.
 Ap. 6. 16.
 Mal. 4. 2.
 Ap. 21. 4.
 He. 10. 38.
 Heb. 10. 28.
 Ab. 2. 4.
 Rom. 1. 17.
 Gal. 3. 11.
 1 Cor. 3. 12.
 Mat. 7. 26.

Bedroeft u niet dat gy zwaert zijt / gy zijt
 eventwel schoon en den Konink aengenaem /
 gy moet gelijkt een roose onder de doornen op
 wassen / en dat steken lijden. Verblijt u / de
 Konink begeert u schoonhept.
 Want hoewel hy in sijn eerste verschijninge
 als een onnoosel Lam geoffert is / en sijnen
 mond niet geopent en heeft / sal noch eventwel
 eenmaal den tijd komen / dat hy een trium-
 pherende Dozt en overwinnende Konink tot
 dat gericht verschijnen sal / als dan sullen on-
 se Vervolgers sien / in wien sy gesteken heb-
 ben / dan sal men schrepen en roepen : Gy
 Bergen valt op ons / gy Heubelen bedekt ons /
 maer gy sult van grooter blijdschap huppelen
 en danssen / gelijkt de gemeste Kalveren doen /
 geneuchte en vzolijckhept en sullen niet van u
 wijken / want utwen Konink / Wyndegom en
 Verlosser Christus Jhesus sal eeuwig by u zijn /
 alle droeffnisse en ellende dood en pijn en sul-
 len niet meer zijn / en alle tranen sullen afge-
 wolscht zijn van utwen oogen.
 Gods prijs / eere en danksegginge sal upt u-
 wen monde bloepen eeuwiglijck. Nocht segge
 ik eenmaal strijt / de kroone der eeren die is u
 berept / wijkt nocht en wanckelt / het en sal
 maer wesen een wepnig tijds / ende die toeko-
 mende is / sal komen / de gerechtige sal upt
 sijn Beloofte leven. Maer is 't dat hy wijkt /
 so sal des Herren ziele een mispagen aen hem
 hebben.
 Hoedet en wacht u / dat dat byer des kruids

u als hout / hop en stoppel niet en verteere / den
 plasregen en windsozmen des verbolgins dat
 hups niet om en stooten / der Doornen-tyandt
 dat krupt niet en verdroogde / dat gy niet we-
 der met den honden in en slikt / dat gy uptge-
 spogen hebt / utwe klederen en boeten / die gy
 gewassen hebt / niet weder oureyn en maekt /
 en niet seben erger Geesten tot u in en treden /
 en alsoo de laetste dwaalinge erget als de eerste
 worde.
 Daerom lieve Broeders en Susters in den
 Heere / soo hzeest doch utwen Godt van gant-
 scher herten / en van gantscher zielen / en soekt
 hem upt allen utwen krachten / waekt 's nachts
 en daegs / klopt dooz den troon sijnder Genad-
 den / dat hy u doch met sijn Vaderlyche handt
 in alle ellende onderhoude / in allen dyck ende
 nooden / genadelijcken bystaen / en in sijnen
 weg / woord / en waerhept trouwelijcken be-
 ware / op dat gy utwe boeten niet en stoot aen
 eenen steen / en also in utwe belijdinge en leven
 niet en vervalt / bzeekt en te schanden en wert /
 maer dat gy utwen toe-betrouden schat tot op
 dien dag by en teyn bewaert en also met allen
 byzomen Hepligen dat beloofde Land / Erbe /
 Rijk / Leven en kroone verkrijgt. Dat gun-
 ne u en ons allen / de barmhertige lieve Vader /
 dooz sijn gebenedijde Zoon / Jhesum Christum /
 in kracht sijns eeuwigen en Hepligen Geests /
 tot sijnen eeuwigen prijse ende heerlijckhept /
 A M E N.

Mat. 13. 6.
 2 Pet. 2. 22.
 Mat. 12. 45.
 en 46.
 Ps. 91. 5.
 1 Ti. 2. 4.

Mat. 5. 11.

*Saligh zijt gy, als u de menschen versmaden en vervolgen,
ende seggen allerley quaet tegen u om mijnent wille, is't
dat sy daer aen liegen, Zijt vrolijk, verblijdt u, het
sal u in den Hemel wel geloont worden, want
also hebben sy de Propheten vervolght
die voor u geweest zijn.*

1 Corint. 3. 11.

*Daer en magh geen ander Fondament geleyt worden, dan dat 'er
geleyt is, dat is Christus Jesus.*

EEN SEER LIEFFELYKE
M E D I T A T I O N
E N D E
GODSALIGE OEFFENINGE,

Met vele Christelijke Leeringen, voor een bedroefde bekommerde Conscientie, die van der Wereldt, Vleesch, Helle, Sonde, Doodt ende Duyvel bestreden wordt, (op den XXV. Psalm *Ad te lavavi animam meam*, in't Latijn genoemt) biddender wijze vervattet.

D O O R
M E N N O S I M O N S.

Pfalm 120. 1.

*Ik roepe tot den Heere in mijnder nood, en hy verhoort my;
Hy beware mijne ziele van den leugenachtigen monden,
en van den valschen tongen.*

1 Corint. 3. 11.

Eenen anderen grond en kan niemant leggen, dan alleen dien, die geleyt is, Christus Jesus.

Gedrukt in't Jaer onses Heeren, MDCLXXXL

VOORREDEN.

Het is openbaer, lieve Leefer, dat ick met veel lasteren en leugenen van misgunstigen achter mijnen rugge jammerlijck beladen worde, daerom hebbe ik mijn geheel Herte, Gunst, Geest, Geloove, Leere, Soecken, &c. op desen 24. Psalm nae der Latijnscher, en den 25 nae der Hebreuschere rekeninghe, biddecher wijsen 't korte vervat, niet met woorden der menschelijker wijsheyd, niet Dialecticè noch Rethoricè, ick en hebbe niet, dan uyt een slecht en eenvoudige verhalinge mijns herten, aenwysende den onderscheydelijken aerd, en natuere eens waerachtigen en valschen Christen, met al den grond en hope mijns Geloofs, wat ik van Christo Jesu, van sijn Leere, Doop, Nachmael, Ordeninge, Gebod en Verbod, hoe ik tegen Heeren en Vorsten, en tegen eenen yegelijken gesint ben, die noch in de duysternishaers ongeloofs sitten, en dat licht der waerheyd niet en bekennen. Dat ick op deser aerden alderdingen, anders niet en soecke, noch door Gods Genade soeken sal, dan dat onvermengde reyne Woord onses Heeren Jesu Christi, en dat nae Schrifts verhalinge: feyle ik dan ergens in, dat ick evenwel door Gods Genade hope dat ick niet en doe, so bidde ik eenen yegelijken om des Heeren wille, om dat ik in mijnder zielen niet te schande en werde, so yemant sterker schrift, en krachtiger waerheyd heeft, dat hy my door Broederlijke vermaninge en onderwijsinghe te hulpe komt, ik begeere dat van herten aen te nemen, so hy recht hadde. Men handele met my gelijk Christus Geest en Woord medebrengen, kan men my dan eenige misgrijpinge met ter Schrift overtuygen, en ik dan die selvige niet af en stae, maer halsterk tegen Gods Woord en Broederlijke vermaninge blyve, dat men als dan Neronis, Tioclitiani, of Maxentii tyrannie aen my, als eenen verstokten en godlosen Ketter bedryve, stae ik in alder maten overbodig en bereyt, hoe wel dat nae der leere en gebruyck der eester Kerken billik so niet zijn en soude, want het is openbaer, dat sy om des Geloofs halven niemand leed gedaen, noch weyniger gedoot hebben, maer den Dwalenden en Keterschen hebben sy trouwelijk vermaent, niet wederkeerende, van die gemeynschap der Kerken afgedaen. Tit. 3. Daer nae by den tijden Arii hebben sy haer in Exilia in ellendigheydt hier en daer geschickt. Ten laesten heeft de bloedige Tyrannie Antechristi alles de overhand genomen, ende hebben alle moeten aenhouden, die met den Paus en sijn grouwelen niet en stemden en eenig waren, blijft ook noch so gelijkmen in openbare daet aen veel plaetsen (eylacen) speuren en sien mag.

Ik worde by velen die my noch gehoort noch gesien hebben gescholden, dat ik een vervoerisch Ketter ben, het moet al geleden zijn, ik en ben niet beter dan alle Godvreesende Vaderen geweest zijn, die ook niet weynig gehoort en geleden en hebben, evenwel waer ik van herten geneygt, dat ik met den doot bekoopen soude, dat de wereld mijn soeken, geloove en leere recht vaten en wel

V O O R R E D E N.

verftaen konde, want ik weet gewiffe dat ik Gods Woordt hebbe, mijn Leefer en verkeere my niet dat ik also fchrijve.

Ik en begeere voor mijn en God anders niet, wee die, die my gefchapen heeft, dan met levendiger ftemmen te handelen voor een yegelijk als die met Chriftus Geest en Woord wel overwinnen, of overwonnen worden: want mijn eenige foeken is dat alleene dat ik mag falig werden, en vele met my, is daerom onnoodig eenig fweert tegen my te gebruyken: want en heb ik de waerheyt niet, fo begeere ikfe van herten geleert te zijn, gelijk verhaelt is, maer heb ikfe, foo en vervolgt men niet my, maer dien, die de waerheyt is, Chriftum Jefum.

Noch seg ik eenmael met Chriftus Geest en Woord begeer ik te overwinnen of overwonnen te worden, daer mede beroep ik my voor de gantsche werelt, wie dies belieft, maer het en wil also niet zijn; maer de waerheyt moet verfmoot, en de leugen met den fweerde beweert zijn: want dat is Antichriftus eygentlijcke aert, werk, en maniere, fchelden, lafteren, vangen, pijnigen, branden en moorden tegen Gods Geest en Woord te gebruyken, maer de Heere fal het sien en foeken.

Wil dan hier mede den Leefer trouweliijken vermaent hebben, dat hy met neerftigheyt fta na dat Rijke Gods, en examinere defen Pfalm met neerftigheyt, van woorde tot woorde, met een ootmoedig nedrig herte, ik hope hy fal door Gods Genade daer in verkoelinge in der verfoeking, en dat rechte onderscheyt eens Gelovigens en Ongelovigens in klaerheyt en kracht bevinden.

God en de Vader onfes Heeren Jefu Chrifti gunne den Leefer een yverig vierig herte, een oprecht werkende Geloove, een ongeverwede Chriftelijke liefde, en de gehoorfaemheyt sijns Heyligen Woords, door Jefum Chriftum fijnen lieven Soone onfen Heere, dien zy prijs in eeuwigheyt. A M E N.

E E N

E E N S E E R L I E F F E L Y K E
M E D I T A T I O N
E N D E
G O D S A L I G E O E F F E N I N G E ,

Den XXV. Psalm, biddender-wijse
uytgeleydt.

Vers 1

Mijn ziele hebbe ik opgeheven tot u
ô Heere; ick betrouwe op u,
daerom en sal ick my niet
schamen.

Vers 2.

Laet my mijn vyanden niet bespot-
ten, want al die u verwach-
ten en fullen niet te schan-
de worden.

Marck. 11. 28. **O** Heerschapper Heere / Heere des Hemels
en der Aerden / ik noeme u Heere / ende
ben eventwel niet weert / dat ik u Dienaer hee-
ten sal / want ick van mijnder jonckheyt aen
niet u / maer utwen wederpartijder den Duy-
vel met neerstigheyt gedient heb: En ewij-
fel eventwel aen utwe genadigheyt niet / want
ick bevinde dooz 't Woord utwer waerheyt / dat
gp een Rijk Heere zijt ober alle die / die u aen-
roepen. Roepe daerom tot u / O Heere ver-
hoozt my / verhoozt my O Heere. Ik hebbe
opgeheven met ballen betrouwen / en met een
gelwis gemoede / niet mijn hooft noch mijn
handen / gelijk de gebeynsde in der Synago-
gen doen / maer ick heb op geheven mijn zie-
le / ick hebse opgeheven / segge ick / niet tot
Abraham / want hy en heeft ons niet gewes-
ten / noch tot Israël / want hy en heeft ons
niet gekent / maer tot u alleen / want gp zijt
onse Heere en Vader / gp zijt onse Verlosser /
van ouds is dat utwen name / gelijk de Pro-
pheet seyt. Hierom is het liebe Heere / dat ik
op u betrouwe / want ick weet waerachtigh /
dat gp een getrouwe God zijt ober alle die / die
u betrouwen. Ben ick in der duyfsternisse /
so zijt gp mijn licht / ben ick in den kerker / so
zijt gp met my / ben ick verlaten / soo zijt gp
mijnen troost / ben ick in den dood / soo zijt
gp mijn leven. Wanneer sp my vloeken / sult
gp gebenedijen / wanneer sp bedroeven / sult
gp verblijden / wanneer sp my dooden / sult
gp verwoecken / en al wandelde ick in duyfster-
dalen / so sult gp alrijt by my zijn: recht is 't
O Heere / dat ick mijn bedruchte ellendige
ziele tot u opheffe / utwe belosten betrouwe /
en my niet en schame.

O Heere der Heerscharen / O Heere alder
Heeren / mijn vleesch is zwak / mijn el-
lende en nood is groot / eventwel vreesse ik dat
vleschelijck spotten mijnder vyanden niet /
maer dat vreesse ik al meer en meer / dat ick
utwen aenbiddelijcken grooten naem niet en
verfakke / en niet van utwer waerheyt af en
wijke / op dat sp van mijnder zwakheyt ende
overtredinge wogen niet en verblijden / mijnder
bespotten en seggen: Waer is nu sijnen God?
Waer is nu sijnen God? Waer is nu sijnen
Christus? En u Godlijcke eere also dooz my ge-
lastert worde: O Heere bewaert my / bewaert
my O Heere want mijn vyanden zijn mach-
tig en vele / jaer meer als dat haer op mijn
hooft / en als dat gras op het velt / daer en
bvert mijn onreyn vleesch nimmermeer / Sa-
tanus omringt my als een bzullende Leeuwe /
dat hy my versinde. De bloedschuldige wer-
de wereld staet my na mijn leven / oock haer
vervolgt / byand / en moozde alle die / die u
wen prijs soecken. O my ellendig man / ick
en weet niet waer ick my wenden sal / duyck /
duoeffenisse / jammer en bangigheyt is 't al-
omme / stryd van binnen / en vervolgh van
bupten / segge ick eventwel met den Koninck
Jasaphat / wanneer ick niet en weet waer
henen / so hebbe ick noch mijne oogen te
keeren tot u / en verlaet my alleen op u Ge-
nade / Goed / gelijk Abraham in Gerar /
Jacob in Mesopotamien / Joseph in Eryp-
ten / Moses in Midian / Israël in de Woe-
stijne / David in 't gebergte / Ezechias in
Jerusalem / de Jongelingen in den vierigen
oven / Daniel in der Leeuwen kuyt / ja alle
Goddruchtige Vaders hebben gehoopt in u /
sp hebben utwer verwachtet / ende en zijn niet
te schande gekomen.

Rom. 7. 18.
1 Petri 5.

1 Par. 20. 12.

Gen. 20. 1
en 2. 5.
Exod. 2. 14.
en 5. 21.
en 17. 11.
1 Reg. 26. 1.

Vers 3.

Te schande moeten sy worden, alle die verachten sonder sake.

Ex. 34. 6.

O Heerschapper Heere / gelijk u barmhertige genade is over alle die u vreesen / also is ook utwen grimmigen toorn over alle die / die u verachten / die na hare lusten wandelen / en met allen dwafen doyen in haerder herten seggen : Daer en is geen Godt. Wy hebben een verdragh met den Doodt gemaeckt / ende een verbont met de Helle / Godt en weet niet van onsen handel / de Wolcken zijn sijn deksel / ende en mercht niet op der menschen wercken : wy willen eten en dinciken / moegen stullen wy sterben : Want ons leven is koyt ende vol arbedys / ende daer en is doch geen verkoelinge / wanneer wy van hier gebaren zijn / wy willen een vol leven voeren / soo lange dat noch vooz handen is / ende de creaturen gebruyken soo 't ons gelieft. Den armen willen wy verdinciken / ende den gerechtigen bedriegen / met den alderschandelijcksten doodt willen wy hem verdoemen. o Liebe Heere / aldus dwaelt de geheele werelt / ende en is alenthalven niet dan eenen lust des vleeschs / en lust der oogen / en hooghmoet des levens / enkel valscheyt / ongerechtigheyt / en tranen / waerment hem wendet en keert / wepnig zijn die / die utwen Name vreesen. Paulus seyd : Vleeschelijck gesint te zijn is de doodt : dat recht is al gewesen : Leest men na den vleesche / soo moettmen sterben / leert de gantsche Schijft / waermentmen hem niet en bekeert en is 'er niet gewisser dan utwen strengen toorn. Daerom liebe Heere / trecht / scaft / bermaent ende leert / of sy noch eenmael mochten routwe krijgen / de Waerheyt bekenen ende Saligh worden. Sy zijn immer dat werck utwer handen / na utwe gebeeltenisse geschapen / diere gekocht / laetse niet te schande worden / gelijk Cain / Sodoma / Pharao / en Antiochus tot schande getworden zijn / met alle die / die verachtet hebben sonder oorzake.

Pl. 13. 1. Ec. 3. 15.

Io. 11. 13. 1 Col. 15. 3.

Sa. 2. 21.

1 Ioan. 2. 17.

Rom. 8. 6.

Vers 4.

Heere wijft my uwe wegen, leert my uwe paden.

Mat. 7. 14. 4 Eld. 7. 7.

O Heere der Heppscharen / ick bekemme dooz den woozde utwer genaden / dat 'er niet meer dan eenen eenigen wegh en is / die ons tot den leven inlept / die na den vleesche enge en smal is / eenen doet breedt / als Esdras seyt / met groutwelijken doozhagen ende periculen rondomme betuynt / die van wepnigen gebonden / en van noch wepniger getwandelt wozd / sy is gelijk een schadt in eenen diepen Acher / die niemant vanden en kan / het en is dan dat het hem van utwen Geest gewesen woзде / liebe Heere / daer en is geen wegh / dan gy alleen / alle wie vooz u wandelt / sal de poozte des levens binden : Daer is noch eenen anderen wegh / die beelen wel recht dunckt / die dat eppensoeckelijcke vleesch seer liefelijck toelacht / die alder dingen sacht / plat / en ruym schijnt / met roosen geplant / lustigh ende goedt in onsen oogen / maer haer eynde strecht

Kleyn is 't getal der Godvreesenden.

Mat. 13. 44. Ioan. 14. 6.

tot der doodt / dooz desen wegh wandelt de gantsche werelt bymoedigh ende onbetreest / ende hebben dat verganckelijcke vooz dat onverganckelijcke / dat quaedt vooz goedt / en de duysternisse vooz dat licht verstoren / sy wandelen alle den verkeerden krommen wegh / sy woerden moede in den wegh der ongerechtigheyt / ende en kernen des Heeren Wegh niet. Het is wel waer / den weg der dwalinge schijnt den Dwafen recht vooz haren oogen / maer ick bekemme dooz utwen Geest en Woordt / dat se den gewissen wegh is tot der Hellen Afgont. Daerom bidde ick liebe Heere / weest my elendigh Sondaer genadigh / wijft my utwe paden / ende leert my utwe wegen / want utwen wegh is den rechten wegh / Godsaligh ende liefelijck / ootmoedigh / kupsch / vol vzeeds ende alles goeds / en sal mijn siele leeden in 't eeuwige leven.

Vers. 5.

Schikt my in uwe waerheyt en leertse my, want gy zijt Godt mijn Saligmaker, dagelijks heb ik u verwacht.

O Heere Heere / mijn tranen (seyd David) zijn mijn spijse dagh en nacht / mijn herte in mijnen lijve beeft my / mijn sterckheyt en kracht verlaten my / en dat licht mijnder oogen is nautwe by my / en dat om die ontalliche vele periculen / en listige stricken die mijne siele gestelt werden / vzevende / alle wegen / of ick dooz menschelijcke misgrijpinge of dooz Satansche verboeringe van den wegh utwer waerheyt wijken mochten. O Heere / der geleerden vernuft handel scherp en listelijck. Satanas gebruykt sijn konste meesterlijck. Sommige en leeren niet dan geboden ende leerlinge der menschen / dat onzuchtbare ende vuple boomen zijn / sommige en roepen niet dan Genade / Geest / en Christus. Vertrededen eventwel utwe Genade dagelijcks / sy bedoeben utwen Hepligen Geest / en kerpigen utwen Sone met haer pdel vleeschelijck leven / gelijk openbaer is / sommige die hier voortjits wpt Sodoma / Egypto / en Babylonia ontkomen waren / getreden onder dat jock en keruce Christi zijn wederom van den middaegschen dupel also versonden / alsoo van den valschen Propheeten verboert / recht offe utwe Woordt en wille niet bekent hadden : Ja seven erger Geesten zijn ingetreden tot haer en de laetste dwalinge (eplacen) is erger als de eerste gewoorden / een pegelijck decht ham eventuel met utwe Hepligen Woordt en Wydeninge / geben vooz / het zy alsoo utwe welbehagen / woordt / ende wille / hoe wel gy nopt sulks gedacht / noch wepniger getwilt hebt / waer ober ick my al meer en meer bedoebe / vol treuens ende herten leet / wel wetende / dat u waerachtig Woordt / met een verboerische lengen / soo spse voeren / maer de gerechtige waerheyt is / die utwen onbedriegelijken mond op Werd den hier getuygt / en in dese bedoejde wereldt geleert heeft / alle die wpt der waerheyt zijn horen utwe stemme als de stemme haers eenigen Herders en de waerachtigen Wydegoms / maer de stemme des vzeindelings blieden sy vze-

PL. 1. 4. PL. 3. 12.

1 Cor. 11. 15. 1ob. 4. 15.

PL. 91. 5.

L. u. 11. 24. 1 Pet. 2. 22.

1oa. 17. 6.

1oa. 3. 29. en 10. 4. en 18. 37.

Ier. 17. 10.
Rom. 8. 17.

Ec. 4. 10.

breefende altoos en altoos / datse bedrogen mochten worden. **O** Heere gedenkt utos be-
drukten en armen Dienaers / **g**p zijt de be-
kender alder herten / **g**p kent **m**p / **g**p weet
dat ick niet dan utoen wille en soeke ende be-
geere. **D**aerom liebe Heere / schickt **m**p in
utwe waerheyt / en leerse **m**p / want **g**p zijt
mijn Heere en Godt alleen / mijn Saligma-
ker / behalven u en ken ick geen anderen
meer / alleen sijt **g**p mijn hope / mijnen troost /
schilt / boght / en vastigheyt / daer op ick **m**p
niet getuffter Conscientie verlate / ende dage-
lijks in mijnder bangigheyt / ellende / dzoef-
senisse / en nood vertwachte.

Vers 6.

Heere gedenkt aen uwe goetheydt
en groote barmhertigheyt, die
van der Wereldt aen ge-
weeft zijn.

Ec. 47. 6.

In sijder
barmhertig-
heyt. seyt
Paulus heeft
hy ons salig
gemaect.

Gen. 3. 7.

Act. 9. 1.

Luc. 15. 21.

Gods barm-
hertige ge-
nade heeft
my beroep-
pen.

O Heere der Heerscharen / wammert ik in
de barmhertige wateren uwer genaden
zwenne / so bevinde ik / dat ickse noch gron-
den / noch upt meren en kan / want utwe
barmhertigheyt is grooter / dan alle utwe wer-
ken / wie is het liebe Heere / die met vromer
herten tot u gekomen is / die **g**p verstootten
hebt ? **W**ie heeft u gefocht / die u niet gewon-
den en heeft ? **W**ie heeft hulpe van u begeert /
diese niet verkrege en heeft ? **W**ie heeft om
utwe Genade gebeden / diese niet mede ont-
fangen en heeft ? **E**n wie heeft tot u geroe-
pen / die **g**p niet verhoogt en hebt ? **J**a liebe
Heere hoe verre hebt **g**p der in genaden aenge-
nomen / die dat veel anders na uwer strenger
rechtveerdigheyt verdient hadden. **A**dam
wech van u / en geloofde der slangen raed /
hy overtrad u Verbond / ende werde een kint
des doods vooz u bevonden / utwe Dadelijke
goedheyt en heeft hem niet verstootten / maer
in Genaden weder gefocht / geroepen / be-
straf / sijne naechthept met pelsen bekleedt /
en met dat zaed soo barmhertelijken getroost.
Paulus u uytverhooren **D**at / woede als een
brullende Leeuwe / en verscheurende Wolf /
op utwen Hepligen Berg / corntwel heeft hem
u genade om scheenen / in sijnder blindhept
verlicht / van den Hemel geroepen / ende tot
enen Apostel en Dienaer in utwen hupse ver-
hoeren / ick alsof liebe Heere / ick de grootste
onder alle Sondaren en de minste onder alle
Hepligen ben / u kindt of knecht genoemt te
worden / want ick in den Hemel gefondicht
hebbe / en vooz u / hoe wel ick u glorieuse weerde
Woord en utwen Hepligen wille upt alle mijne
krachten tegen gesaen hebbe / vooztijds met
sienden oogen / ende met verstandiget her-
ten tegen utwe openbare bekende **W**aer-
heyt gediffuteert / geleert ende geleest hebbe /
mijn vleesch / roem / en eygen prijs meer als
u gerechtigheyt / eere / woord / en waerhept
gefocht hebbe / ebentwel en heeft utwe Dader-
lijke Genade **m**p ellendig Sondaer niet verla-
ten / maer heeft **m**p in de liefde aengenomen /
in enen anderen sni bekeert / met sijn rech-
terhand geleert / en met sijn en Hepligen **G**eeft
geleert / tot dat ik enen bytwilligen strydt /
tegen wereld / vleesch en dupel hebbe aenge-
nomen / uytgetreden alle mijn gemak / vzeuch-
de / heerlijshhept / lust / en vleeschs / welbaert /
en hebbe **m**p onder dat drukkende luytpe mijns

Heeren Jesu Chyristi gewilligst begeben / op
dat ick oock met allen Camperen Gods ende
Discipulen Chyristi dat beloofde rijk en erve
verkrijgen mochte / noch segge ick eenmael /
utwe barmhertighept is grooter dan alle utwe
werken. **D**aerom liebe Heere / komt **m**p te
hulpe / staet by en vertroost **m**p / vertroost **m**p el-
lendig Sondaer.

Mijn ziele is in des doods noode / en de peri-
culen der Hellen omringen **m**p : **H**eyt Heere
en betwaert **m**p / betwaert ende en vergramt
niet / gedenkt aen utwe groote goedhept / die
sp alle deelachtig gewozden zijn / die op utwen
Hepligen **N**ame en genaden rijke barmher-
tigheden gehoopt hebben / die van der werelde
aen geweest zijn.

Der God-
vreefende
verlockinge
zijn vele.

Vers 7.

En gedenkt de sonden mijnder jonk-
heyt niet, noch mijnder over-
treddingen, maer gedenkt
mijnder na u barmher-
tigheyt, om uwer
goetheyt wille.

O Heerschapper Heere / in sonden ben ick
ontfangen en in sonden ontfinc **m**p mijn
Moeder / ick ben upt een onreyn sondelijck
vleesch ontfongen / dat boose zaed is dooz
Adam gezaepd in mijnder herten / daer soo
veel jammerz uytgewassen is / ick ellendig
Sondaer en hebbe mijn gebzeken niet gekent /
soo lange sp **m**p dooz utwen **G**eeft niet geweest
en werden. **J**ck meene / dat ick een Chyristen
was / doen ick **m**p wel besagh / heb ick **m**p heel
aerdich / vleeschelijc / en buyten utwe **W**oordt be-
vonden / mijn licht was dampsternisse / mijn
waerhept leugen / mijn gerechtighept sonde /
mijnen Godsdienst een openbaer Afgoderpe /
en mijn leven was de sekere dood. **O** liebe
Heere / ick en hebbe **m**p selven niet gekent /
eer ick **m**p in utwe **W**oordt spiegelde / doen
hebbe ick mijn blindhept / nachthept / serig-
hept / mijn aengeborene boose aerd heel bloot
bekent en met **P**aulo gesien dat 'er niet goeds
in mijnen vleesche en woonde. **H**et was al
vol met zweeren / etterbuijlen / van den boe-
ten tot den hoofde. **O**ch / och mijn goudt
was schuym / mijn tertwe was kaf / alle mijn
diensten waren enckel verdoeringe ende leu-
genen / behalven dat ick noch vooz u in mijn
vleesch bedzeef. **M**ijn gedachten waren
vleeschelijc / mijn **W**oorden ende werken
sonder Gods vzeefe. **M**ijn waken ende sla-
pen onreyn / mijn gebedt gebeynsthept
niets niet en hebbe ick gehandelt sonder sonde.
O Heere en gedenckt doch de sonden mijnder
jonkhept niet / die ick waentelijken en onwe-
tentlijc so veel vooz u gedaen hebbe / oock niet
mijnder dagelijkscher overtredinge daer in ik
dooz mijne groote zwakhept (eplassen) immer
in bevonden woerde / maer gedenkt mijnder na
utwe groote barmhertighept / blind ben ick /
verlicht **m**p / maect ben ik / bekleedt **m**p / gewoont
ben ik / geneest **m**p / dood ben ik / belevest **m**p /
geen licht **W**edecijn of leven en kenne ik / dan
u alleen / neemt **m**p in utwer genaden / gunnet
mp utwe barmhertighept / gunst en troutwe om
utwer goethepts wille / **O** Heere.

Pl. 51. 7.

Iac. 1. 13.
Ro. 7. 18.

Elc. 1. 6.

Daet en is
geen gerech-
tigitheyt leyt Sa-
lomon die
niet en son-
dige.
Ec. 7. 21.
Gen. 3. 21.
Ioa. 8. 11.
Ez. 16. 9.
Ioa. 11. 44.

Vers

Vers 8.

De Heere is goed en recht, daerom
sal hy de Sondaers onderwijfen
op den wegh.

O Heere der Heerscharen / hoe wel ik van
u mijnder jonkheyt aen / soo onrecht vooz
u gewandelt hebbe / dat ik my schame / dat
ich mijne oogen tot den Hemel heeren sal /
Ezech. 18. 31. eventwel trede ick vooz uwer Genade-Croon /
want ick weet / gy zijt barmhertig en goed /
en wilt niet den dood des Sondaers / maer
dat hy hem bekeere en dat leven hebbe / gy
Exod. 19. 3. sondet uyt utwen getrouwen Dienaer Moosen /
en 10. 19. die Israël de Wet door der Engelen dienst be-
Deutr. 5. 4. schikte / ook utwe knechten de Propheten / die
den weg der boeten Predikten / en den volke
den Sood des levens voozdoegen / de son-
den hebben sy met uerfichtigheyt gestraft / utwe
Genade wijdt uytgeroepen / ende den rechten
weg geleert / u scherp doorrijdinge Woord
was in haren monden / haer leven lichte als
den gulden kandelaer / sy waeren als bloepen-
de Olijf-boomen / als eenen genoeghlijcken
reuk eens kostelijken Apotekers / jae als de
4 Esdra 9. 19. heerlijcke schoone Bergen met kroonen en Le-
lien geplaut / eventwel hebben sy se niet ge-
wilt / maer hebben sy wydelijck uytge-
stooten / gescholden / vervolgt / ende in den
dood gelebert / noch en is daer mede de Fon-
teyne uwer goedheyt niet uytgelopen / maer
utwen lieben Soone hebt gy gesonden / den dier-
baersten pant uwer Genaden / die u Woord ge-
predikt / u gerechtigheyt vol gedaen / utwen wille
volbracht / onse sonden gedragen / met sijn bloed
uytgewischt / utwen toorn gezedigt / Dru-
bel / Helle / Sonde en Dood overwoomen / Ge-
nade / Barmhertigheyt / Gunst / en Brede al-
len den genen verkreagen / die met getrouwer
herten aen hem gelooven / sijn gebodt is dat
eetwige leven. Hy heeft uytgesonden die vrede
predikende boden / sijn Apostelen / die dese
Genade hebben uytgebreyd / door de gantsche
wereld / die gelijk klare schijnende sackelen
lichteden vooz alle menschen / op dat sy my
niet alle verdwaelde Sondaeren mochten voe-
ren op den rechten wegh. **O** Heere / niet my
maer utwen Dame zy prijs en eere. Haer
Woord beminne ick / haer gebuyck volge ick /
utwen lieben Soue Christo Jesu / die sy my ge-
predikt hebben / geloove ik / sijnen wille en wegh
soeke ick utwe overbloedige groote liefde bekien-
ne ik / niet door my / maer door u. **O** Heer / want
gy zijt goed en ik quaed / gy waerachtig ende ik
leugnachtig / gy gerecht / ik ongerecht / on-
derwijst my liebe Heere den rechten wegh / liebe
Heere onderwijst my. Ik ben immer een van
de Schapen uwer Weyden / neemt my aen in
uwer behoede / onder de schaduwte uwer vleu-
gelen / bedekt my / want ik woode seer gequelt /
ellendig en jammerlijck ben ik / en tot in den dood
bedooft.

Vers 9.

Hy leydt de ellendige recht, ende
leert den ellendigen sijnen
wegh.

O Heerschapper Heere / u Godsalige Gena-
de heeft my omschenen / u Goddelijck

Woord heeft my geleert / utwen **O**. Gheest heeft
my gedreven / tot dat ick den Stoel der spot-
terijen / den raed der Godloosen / en den wegh
der sondaren verlaten hebbe. **Ik** hebbe God-
loos geweest / en hebbe de Baniere der onge-
rechtigheyt gedragen menig jaren / de eerste
was ik in alle dwaesheyt / onnutte woorden /
pdelheyt / speten / suppen / cten was mijn tijver-
Ezai. 5. 22. drijvinge alle dage / Gods yerse en was niet
vooz mijnen oogen / daer toe was ik ook een
Prince en Dozt in Babel geworden / een pege-
lijck socht en begeerde my / de Wereld beminde
my / en ik de Wereld / de eerste stede was mijn
in de gasterijen en Synagogen / den voozgank
hadde ik vooz allen menschen / ook vooz den
griffen van veel jaren. Eerbiedig was my al-
le man / wanneer ik sprak / zwegen sy / wanneer
ik wentede / quamen sy / wanneer ikse wegh
sende / liepen sy / wat my beliefde / deden sy / mijn
Woord triumpheerde in allen saken / den wen-
sche mijns herten was my gegeven / maer soo
hoort als ick dit alle met Salomon vooz pdel-
heyt / en met Paulo vooz schade achte / dat
hooverdige Godloos wesen deser wereld na lie-
te / u en u rijck sochte / dat eetwige blijven sal /
hebbe ik allen sijn dat weder spel tegen my be-
vonden. Te voren was ik heerlijck / nu ben ick
oncerlijck / te voren lief / nu leet / te voren vrynd /
nu vryand / te voren wijs / nu een sot / te voren
vroom / nu quaed / te voren een Christen / nu
een Ketter / ja eenen grootwel en misdader ben
ick een pegelijcken geworden. **O** Heere trooft
my / bewaert utwen bedooft den Dienaer / want
ik ben overmaten seer arm en ellendig : Mijn
sonden bestrijden my / de gantsche Wereld
haet en bespot my / Heeren en Dozten vervol-
gen my / de geleerden bloeken en schenden my /
mijn alderlieffte vrynden verlaten my / en die
my nabij waren / die staen van verre. Wie
is 'er die hem over my ontfermt / en die hem
mijnder aenmeent : Ellendig ben ick / liebe
Heere / ontfermt u mijnder / en neemt my aen
met eeren / daer en is doch niemand die my
kan bewaren / dan gy alleene. Daerom bid-
de ik liebe Heere neygt u ooren tot mijn bidden /
lept my met u rechter-hand / leyt my op rech-
ter straten / op dat ick niet mijnen voeten niet
aen den donkeren Berg en stoot / ik sie dat der
menschen kinderen niet recht en leeren ende
doen / schalk en valsch binde ik alle vleesch / de
verboerische Secten sijn groote en veel / een
pegelijck beweert dat sijn / recht of sy op eenen
vasten steen geboutwet hadden / eventwel en
hebben sy utwe waerheyt niet. Hierom liebe Hee-
re / liebe Heere / leertse my / ende en verdoert
my niet van utwen aengesichte / want ick ben
ellendig / ik wandele hier midden onder de leeu-
wen en beeren die mijn ziele soeken te verflin-
den / en van den wegh der waerheyt af te stooten /
O Heere sterck my / **O** Heere onderhoudet
my / op dat ick op utwe wegen blyfde / want
ick weet waerachtigh datse de ongevalsche
teyne waerheyt / en den getuiffen wegh des
vredes is.

Psalm 1. 7.

Ezai. 5. 22.

Phil. 3. 8.

Sap. 2. 100.

Rom. 13. 13.

Vers

Vers 10.

Alle de wegen des Heeren zijn goetheyt en trouwe, den genen die sijn Verbondt en sijn getuy-nisse houden.

O Heere der Heerscharen / so roemen hen alle utwe genaden en goedheyt / en hoe-wel sp kinderen der ongenaden opentlijcken in allen haren doen bevonden worden. Sy lie-gen en bedriegen / eten en sinnen / hoereren en overspelen / gieren en rapen / bloecken en zweeren sonder alle mate/en decken 't al onder utwe genade en Christus bloed. Een pegelijck singt en roept / de barmhertigheyt des Hee-ren is groot: Christus is booz ons Sondacrs gestorven / onsen arbejd is onrecht en sonde. Het is wel waer lieve Heere / eventwel weet ik / dat sp geen deel met u en hebben / dat haer hope ydel is / haren arbejd sonder vrucht / en hare werken onnut / ja haer hope is als een doxre distel-bloeme / die van den winde weg stuift / geen deel en sullen sp aen utwe rijke hebben / want sp blijven onboetverdig / ende en gelooven utwe waerhejd niet: Och och / sp bekennen niet dat utwe genade eeuwig over den genen duert / die u vreesen / ende u Verbondt houden. Uwe goedheyt (sejd Da-vid) is tot utwen heyligen / ende utwe opsten ober utwe uytberhoeren. Uwe oogen sien op de gerechtige / en u ooren sijn tot haren ge-beden / maer u aensicht is over die / die quaet doen / dat sp hare gedachtenisse wilt uytroei-jen uyt den lande / utwen vriend ben ik / wannier ik doe dat sp mp bevolen hebt / het is de waerhejd lieve Heere dat ons Christus geschonken / en den dood booz ons gestorven is / eventwel niet tot soo een eynde / dat wy daerom na onse hoose lusten / sonden en wille / maer na utwen goeden wille / Woord en Ge-boden leven sullen / ick weet lieve Heere / dat sp niet wepniger gerecht als goed en zyt / den bosen haer sp / ende den vromen hebt sp lief / den goeden zyt sp goet / maer den boos-sen zyt sp als een rechtverdig rechtet tot sijnder tijd verschenen. Wat heeft doch dat reyne bloed des eeuwigen Verbonds Caim en Jude gebozdet / betwijle sp u Genade verachtet / en hem met hare veradische moozt bup-ten de verdienste utws lieven Soons gessoten hebben? Wat profijt was 'et Pilato en Herode / Anne en Capphe dat sp de genaden rijke Fonteyne utwer goedhejd Christum Iesum met oogen sagen / en met handen tasten / soo sp doch dat onbeblekte Lam / den Konink al-der eeren / outschuldigh ten krupte verbloek-ten / en in den dood veroozdeelden. Maer die u Verbondt houden en u getuygenisse betwaren / gelijk Abel / Enoch / Noach / Abraham / Isaac en Jacob in haren dagen deden. Den sel-ven en sijn u wegen niet dan vrede en vzeuch-de/ja enkel barmhertighejd/goethejd/en trou-
we.

Vers 11.

Om uws Naems wille weest genadig mijn misdaet, die daer groot is.

O Heere Heere / ick bidde met den Heyligen David / en straf mp niet in utwen tooz-

ne / ende in kastijdt mp niet in utwer gram-
schap / want ik weet dat mijne wonden on-
teyn / stinkende en vuyl sijn. Mijne sonden
hebben mp als enen zwaren last verdult /
daer en is geen vrede in mijnen beenen. Apt
grond mijns herten blechte ick niet den lie-
ven Daniel booz u: O lieve Heere / O sp
grootste en verschyckelijcke God / ick heb geson-
digt / onrecht booz u gedaen / Godloos ben
ik geweest / asdallig ben ick geweest / in u ge-
boden en rechten en heb ick niet getwandelt / u
aenkloppende genade hebbe ik veracht / utwe
heylige Woord hebbe ik verstoeten / utwen lie-
ven Sone hebbe ik gekruyst / utwen heyligen
Geeste hebbe ick bedroeft / onrecht hebbe ick
gehandelt in alle mijne werken / O Heere / de
veelheden mijnder sonden verschycken mp / ik
en weet geen quaed / dat ick niet bedreven en
hebbe / nijdig was ick met Caim / stout / en
oncreyn met Sodoma / onbarmhertig met
Pharao / weerspawig met Noach / hoer-
achtig met Simci / ongehoorsaem met Saul /
afgodisch met Jerobaam / geveynst met Joab /
hoveerdigh met Debucadneser / gierig met
Bileam / dronken met Dabal / groot-dunc-
kig met Sauterib / blaspheymig met Fiabsa-
he / bloedgierig met Herode / leugenachtig
met Hanaue. Ja ik segge met Manasse den
Konink / dat mijne sonden meer als dat zand
by der zee / en als de Sterren aen den Hemel
sijn. 's Nachts en daegs quellen sp mp / niet
goeds en woont in mijnen bleesche / het is al
ongerechticheyt en sonde wat het secht ende
boozbrengt niet dat ik wil / maer dat ik niet
en wil / doe ik. Ick ellendig mensch en weet
niet waer ik mp heeren sal. Gae ik tot mp
selven / so binde ik veel scrupkelingen/oncreyne
lusten / een vat der sonden. Gae ik tot mijnen
naesten / so en heeft sp niet dat mp helpen kan /
want daer helpt krupt noch plaester / maer
u Woord alleene dat geneest alle dingen. Dat
loon der sonden / sejt Paulus / is de doode:
Maer u genade is dat eeuwige leven. Dese
Genade soeke ick / dese Genade begeere ick /
want sp is alleene de plaester / die mijn seer-
ge ziele heelen kan. Dese gebuyckte dat son-
dige vrouken / so haest als sp hare seeren sag / en
hare smerte geboelde / dese gebuyckten de
getwonde David / doen hy de vrome Driam
ontschuldigh gedoodet / en Bathsebam besla-
pen hadde. Spoot was sijn krankheyt / hy
sag sijne boosheyt / ende spzok: Ik hebbe te-
gen den Heere gefondigt / hy begeerde me-
decijne: O God sejde hy / weest mp genadig na
utwe groote goedheyt / wascht mp van mijne
sonden / en repuyt mp van nijnder booshejt.
Dan stonden aen heeft dat genaden-rijcke
Woord des Propheten geklonken in sijnen
ooren: Uwe sonde is van u genomen. Sijn
herte is gebzedigt / u naem heeft hy gepzeten /
u barmhertighejt wijd uytroepen / ende utwe
Genade hoog boden alle utwe werken geloof.
O Heere / O lieve Heere / ick bedroefde Son-
daer / gelijcks krankhejt gevoele ick / gelijc-
ke medicijne begeere ick / en sluyt mp niet bup-
ten de Apotheke utwer barmhertighejt. Ick
en soeke geenem troost dan by u alleene / O He-
re / om utws heyligen Naems wille helpt mp /
op dat ick mach dancken en priffen eeuwelijck.
Wisch ut alle mijne sonden / ende weest
genadigh alle mijne misdaet / want sp seer
groot is.

Sep. 1. 23.
en 5. 15.
1 Cor. 6. 9.

Ps. 16.

Id. 19. 24.

Ps. 14. 19.

Gen. 4.
Mat. 16.
Ioan. 18.
Lu. 23. 8.
1 Io. 1. 1.
1 Pet. 1. 20.
Apo. 1. 5.

Deu. 22. 1.

Ps. 38. 1.

Dan. 9. 4.

Gen. 4. 5.

Gen. 18. 22.

Ex 14. 5.

Nu. 16. 1.

1 Reg. 15. 19.

3 Reg. 12. 28.

Dan. 4. 9.

Nu. 24. 14.

1 Reg. 25. 26.

Ela. 36. 4.

en 37. 6.

Act. 5.

12. ca. 1.

Rom. 7.

Sep. 16. 28.

Rom. 6. 13.

Lu. 7. 37.

2 Reg. 12. 13.

Ps. 51. 4.

Gods barm-
hertigheyt is
mijner zielen
troost.

Vers 12.

Wie is die, die den Heere vreeft,
hy sal hem onderwijfen den
wegh dien hy verkieft.

O Heerscherpper Heere / utwen wegh is den
wegh des vreesds / saligh is hy / die daer
op wandelt / want barmherticheyt / liefde / ge-
rechticheyt / ootmoedicheyt / gewillicheyt / en
verdullicheyt binden op hare straten. **S**p
kleet den naechten / sp spijst den hongercigen /
sp laest den dorstigen / sp herberghet den ellen-
digen / sp straft / vzeeght / troost / en vermaent /
al is sp in allen gewoeden / sp is nuchteren / eer-
baer en kupsch / recht en slecht / niemant en
stoot hem aen haer / haren uptganch leyd in
t eeuwige leven : **M**aer wepnigh sijne (er-
laren) diese binden. **I**n ich vzeese lieve Heere /
datter onder dupsent nauwe tien en zijn / diese
binden. **D**autwe vyf diese wandelen / het blijft
als t van den beginne geweest is / doen maer
vier menschen op aerden en waren / daer de
Schyft af getuyghet / werden de twee onge-
hoorzsaem vooz u bevonden ende de derde ver-
wozde sijnen **V**oeder. **N**icht gerechtige wa-
ren t doe de werelddt verdronck / de eene be-
spottede noch zijnen **V**ader. **I**n **S**odoma ende
Bomorra / met haer vpliggenide steden waren
vier gerechtige / de eene sagh te rugge / en weert in
eenen soufsteen berandert. **D**aer gingen meer
als sesmael hondert dupsent strydbare man-
nen upt **E**gypten / daer en zijnder niet meer als
twee gekomen in t beloofde **L**andt. **D**ier lieve
Heere / datse alle verdoemt zijn / die op den we-
ge gestorven zijn : **M**aer de toegefpde belofte
des **C**ananitischen landes / dat haer allen be-
looft was / en hebben sp om haers ongetoofs-
wille niet verkreogen / alsoo ook in lieve Heere /
ons allen is dat eeuwige **L**andt beloof / so wa-
anders den wegh wandelen / dien gp verhoeren
hebt. **M**aer nu wandelen sp den krommen wegh
des **D**oodts. **D**aerom gelijck sp dat tijdelijcke /
en sullen oock deese dat eeuwige niet beerven.
O Heere ick mach wel luycken ende seggen /
wie is t die den Heere vreeft ? **W**ie is t die
verstant heeft ? **W**ie is t die na **G**odt vzaeght ?
sp zijn doch alle afgeweken / en onnut gewo-
den / daer en is niemant die goedt doet : **H**aer
heele is als een open graf / hare tonge ge-
buzpcken sp tot bezpogh / dat slangen senijn
is onder haer lippen / hare voeten loopen
snel om ongeschuldigh bloedt te stoppen. **O**n-
gerechtigheyt ende verderbtinge is in hare
wegen / den wegh des vreesds en kennen sp
niet / utwe vrees en is niet vooz haren oogen.
Al watmen bp haer binde / is enkel ontroutwe
ende leugen / utwe gerechtigheyt verachten /
schelden ende schenden sp / noch singen en spze-
ken sp veele van utwe **W**aerheyt en beroemen
haer utwe hoogen **D**aams / hotpoel niet een
rijpe **D**uyve aen haren **W**ijnsloot / noch een-
ge bequame vuzcht aen hare **D**oodswen gewon-
den en woorden. **M**aer die u vreesen **O** Heere /
wijcken van alle quaedt. **W**ant utwe vrees
(spzecht **S**prach) drijft de sonde wt / ende is
het beginsel der wijshapt. **U**tw oogen sien op
die / die u vreesen / utwen heyligert **G**eeft lepe-
se / u genadige hant bewaertse / sp en sullen
verschuycken noch beven / want gp zijt haer
beschutsel ende decksel vooz der herten in den
middagh / gp zijt de vergedinge haerder schult /

Der Gerech-
tiger getal is
kleyn.

Gen. 4. 8.

Gen. 18. 20.
en 19. 16.

Num. 32. 11.
en 26. 51.

Heb. 3. 18.
en 4. 2.

Rom. 9. 12.

Ecl. 1. 17.

de ophelpinge haers bals / gp verlicht hare
oogen / gp vermaecht hare zielen / gp geeftse
genade / zegeninge / ende rijcken vzeede. **W**ie Ecl. 34. 19.
u vzeest / schijckt hem / ende wie tot u waecht /
wandelt recht : want gp onderwijft hem den
wegh dien gp verhoeren hebt.

Vers 13.

Sijn ziele sal in t goede wonen, en
sijn zaedt sal dat Landt besitten.

O Heere der **H**eylscharen / dat is de Esdra 2. 10.
lijcke vuzcht van die die u beghinnen /
dat sijn ziele sal wonen in t goede / ende in
dat **P**aradijs sijns **G**ods / op den **B**ergh
Syon / in dat **H**emelliche **J**erusalem / in de
Gemeynte des levendigen **G**ods / in de verga-
deringe der gerechtigen / die in den **H**emel in-
geschreven zijn : **H**y is van **H**elle / **S**onde / Hebr. 12. 23.
Doodt ende **D**uyvel verlost / en diens vooz u
in vzeugde en vzolijcheyt sijnre herten / sijn leef-
dage / hy slaept sonder alle vzeese / want gp zijt
sijn stercke ende schult / hy rustt onder de scha-
dutte utwer vleugelen / hy is utwe / hem en Luce 26. 4.
vzeest niet / want gp verwarnt hem met de
vperstralen utwer liefden / hem en hongert niet /
want gp spijst hem met dat broodt des levens.
Hem en dorst niet / want gp laest hem met de
watren utwes **H**eyligen **G**eefts / hem en ge-
vzeecht niet / want gp zijt sijnen schade ende
rijckdom / hy woont in dat huys utwes **G**eefts
in de hutten utwer gerechtigheyt / en in stout-
ruste / gelijck de **H**oophet sepd : **S**ijnen lust Egia 2. 7.
heeft hy in utwe **W**et / ende spzecht van utwe Psalm. 1. 2.
woorden nacht ende dagh mudden onder alle
volcken. **H**y baet de voeten sijnre zielen / in
de klare blinkende vloet utwer waerheyt / hy
spiegelt dat aensicht sijnre conscientien in de
klare spiegel utwer wijshapt. **S**ijn gedachten Matth. 5. 13.
zijn recht ende slecht / sijn woorden zijn in
der genaden met sout gekruyt. **S**ijn wer-
ken zijn enkel waerheyt ende trouwe. **D**at
licht zijnder vroomicheyt licht al onma-
dat hy soecht vinde hy. **D**at hy begeert /
krijght hy. **S**ijn ziele woont in de vol-
heyt utwer goederen / de dautwe utwer ge-
naden heeft hem bedroyen / den **A**cker zijnder
conscientien vzaeght **W**ijn / **O**lie ende Astor. 14. 24.
Moost sonder alle mate. **E**nde hoe wel sijn 1 Tim. 3. 12.
vlees somtijds veel jammers / ellende / ende
vzoeffnisse vzaegen moet / weet hy ebentwel /
dat de wegh des kruys den naesten wegh is /
die tot dat leven inlept / hy en schaemt hem
sijns **H**erren wegh / kruys / en wapen niet.
Hy loopt met **C**hrysto sijnen voozgeftten
camp verduldelijck / en voert sijn strijt **R**idder-
lijck / tot dat hy den **p**rijs gegrepen ende de
toegefpde kroone verkreegen heeft. **D**aer
en is niet dat hem letten kan / dewijle hy
van utwen **G**eeft geniet / ende utwe soetig-
heyt gesmaekt heeft. **H**y en wankele noch
en wijkt / sijn huys staet op eenen vasten
sien gebout. **H**y is als een pilser in utwen Mat. 7. 24.
Heyligen **T**empele / want hy heeft van utwen
verboggen **H**emellichen broode gegeten. **O** Apo. 3. 12.
Here / u zp **p**rijs / utwe vrees blijft stade-
lijck vooz sijnen oogen / in utwen wege wan-
delt hy. **D**aerom sal sijn ziele in het goede
wonen / ende sijn zaed / dat hy niet den
Heyligen **G**eeft ende **W**oord gebaet heeft / Ec. 34. 37.
sal dat **L**andt der levendigen besitten / waer
in gp en utwe uptverhoeren in vzolijcker heer-
lijcheyt sullen regneeren ten eeuwigen dagen.

Vers

Vers 14.

De verholentheyten des Heeren, is onder den genen die hem vreesen, en sijn verbondt laet hy haer weten.

O Heere Heere / de gedachten mijns herten verschicken mi / alle mijn binnensten verschooten mi / om dat ik niet **O**zwa bekenne / dat 'er so vele onnut geboren worden: **W**at sal ich seggen liebe Heere? **D**at **g**p den den boosen tot het boosst verordinet hebbe / gelijck de sommige doen? **D**at **g**p verze. **I**ch weet dat **g**p dat eeuwighe goet zijt / ende dat daerom niets quaeds by u gebonden en magh worden / **w**p sijn dat werck uwer handen / geschapen in **C**hristo **J**esu tot goede werken / dat **w**p daer in wandelen sullen waer ende byer / leven ende dood hebbe **g**p geset in onsen wilke. **S**p en wilt niet de dood des Sondaers / maer dat hy hem bekeere / en dat leven hebbe. **S**p zijt dat eeuwighe licht / daerom haet **g**p ook alle duysternisse aen mi. **S**p en wilt niet dat iemand verloten sijt / maer dat hy boete doe / tot de kennisse uwer waerheyt come en salig werde. **O** liebe Heere / hoe jammerlik hebben sy uwe onwysheytelijke groote goedicheyt / u eeuwighe Barmherticheyt / en u Almachtige Majesteit in deser saken gelastert / dat sy u / **O** God alder saken / ende Schepper alder dingen / tot sulck eenen weyden Dupbel gemaekt hebben / dat **g**p een oorzaker soude sijn alles quaeds **g**p die daer een Vader der dagen en der lichten genoemt wort. **H**et is openbaer / dat **w**p goet geen quaet / **w**p licht geen duysternisse / **w**p 't leven geen dood / en **w**p **G**od geen Dupbel geboren en kan worden. **O**entwel moet haer verstoet herte en vleeschelijc gemoed uwen wille toegemeten worden / op dat sy immers op rumpe wegen sijbuen / ende een delstel haerder sonden hebben mogen / die alle daerom / om dat sy noch uwe Godijcke goedicheyt / noch haer eppen aengeboren boosheyt en belienmen. **O** Heere **G**od / **g**p hebbet ons met eeuwighe **g**e liefden bemind / **g**p hebt ons uytverhoren eer de werelt gesondeert wert / dat **w**p onstraffelijk ende hepligh booz u sonden sijn inder liefden. **M**iet achtende / dat **w**p by den getrouwen Paulum / van den **E**sa / Pharaonem en van **I**sraël alsoo gestreven binden: hy heeft 't ons ten besten alsoo gedaen / op dat **w**p niet ons / maer utmen naem de erte geven souden. **W**at hebben **w**p ellendige Sondaers / daer **w**p van beroemen mogen: wat hebben **w**p / dat **w**p niet van u ontfangen hebben: ja het is doch van uwe volheyt / alle wat **w**p hebben / dies dancken ook u / alle die u **W**oord bekennen. **O** liebe Heere / de verholentheyden uwer Heiligen **W**oords en sal nergens nas genen rijken / genen **E**delen / noch wijzen: maer den armen / enboudigen ende kleynen kinderen gegeven worden / jae **V**ader seyd **C**hristus / soo is uwen aengenamen wille. **E**saïas seyd / dat **g**p sulc op den ellendigen sien / die eens gebroten **C**eefts is / en die booz uwe woorden vrees. **D**aerom liebe Heere bidden **w**p ellendige / leyd ons in uwe waerheyt / leert ons uwe verholentheyden / doet ons de kracht

uwer **W**erbonde recht kennen / dat **g**p ons zijt / en **w**p u sijn / dat **g**p sonder alle onse verdienste / uyt louter gunst en **G**enade met ons gemaekt hebt in **C**hristo **J**esu. **W**ant uwe verholentheyden word by die bebonden die u vreesen / en u **W**erbondt laet **g**p haer weten.

Tit. 3. 4. Uyt genade heeft Godt ons in Christo aengenomen.

Vers 15.

Mijn oogen sien gestadelijck tot den Heere, want hy sal mijnen voet uyt het Net trecken.

O Heerschapper Heere / ich segge met den **P**ropheet: wilt **g**p de sonde toerekenen / soe en kan niemant booz u staende blijen. **I**ch ellendige groote Sondaer heb in doller lust mijn herte gekeert tot alle soetheyt / tot goud en silber / tot bronck en yael / tot een vzeemd en verboden vleesch; ik heb mijn oogen gekeert. tot openbare Afgoden / hout / ende steen / ende veel jaeren daer mede gehoerert op alle hooge Bergen en onder alle groene Bomen / gelijck de **P**ropheet seyd: mijn Afgoden waren na 't getal der dagen. **I**ch heb mijn knien gebogen booz een gesneden of gegoten **B**ereld en geseyd: verlost mi **g**p zijt mijn **G**ode. **I**ch socht dat gesicht by den blinden dat leven by den dooden / ende hulpe by den genen die haer selven van den stof / roest / dieven / ende uplen niet bewaeren en konden. **J**a ich heb tot een zwak verderfelijk **C**reatuur geseyd dat **w**p der aerden gewassen / in der **M**euken gebroken / en by 't byer gebaken was / dat ich met mijnen tanden gebeten / ende met mijnen Dupck vertoert heb / te weten tot een monde vol broods: **S**p hebbe mi verlost / gelijck **I**sraël tot het gulde **K**alf: **W**erlijd u **I**sraël / dat sijn u **G**oden die u uyt **E**gypten **L**and geleyd hebben. **O** **G**od aldus heb ik ellendig Sondaer met de **B**abylonische **H**oere geboelett veel jaeren / want ich meende datse een eerbare / eerlijcke en kupsche **P**rouwe was / een **K**oningsame der gerechtigheyt / die heerlijck / hepligh / ende aengenaem was booz uwen oogen / want ich saghe vertoert met **P**urper ende **S**charlaken / met goud / edel gesteente ende peerlen / eenen gulden **D**inckbeker in haer hant / getweldigh ober alle **C**oningen op aerden / daerom en wist ik niet datse soo overmaten pockigh ende seerigh was / dat in sulck enen schoonen beker / sulck enen grooten groutwel was / datse sulck een onbesthaemde schandige **H**oere ende **M**oorderesse was / die den aerdbodem verlepde / de uytverhoren vervolghde / ende dat bloed der **H**eiligen dzonk. **M**aer nu heb ich hare leelijcke schande met oogen gesien / en met handen getast / en ben seer verschikt / om dat ik u **O** **L**evendige **P**onstepne / soo lange verlaten hebbe / ende heb mi der onnutte putten getroost / die geen water geven en konnen / dat ik u eere den **B**erelden ende creatueren gegeven hebbe / en hebben dat geschapene veel meer als den **S**chepper geert / die gebenedijt is in eeuwigheyt. **H**et is oock eensdeels booz de bezigelijckheyt mynder oogen geschiet / om dat ich dooz den heerlijcken schijn des voorseyden **W**ijfs in mijnder herten betovert stont / maer nu liebe Heere / sien mijne oogen gestadelijck op u / tot dat ich van u verhoort worde. **S**p sien gestadelijcken op

Ps. 31. 5.

Es. 46. 6.

Bar. 6. 5.

Ex. 32. 1.

De groote schoone en heerlijke hoere Babilon. AP. 17. 3.

Jerem. 2. 10. Baruch 3. 12.

Rom. 7. 15. Sa. 13. 9.

Heb. 5. 3.

4Es. 9. 5.

God en heeft niemand ter verdoemenis geschapen. Eph. 2. 9. Ec. 15. 2. 2.

Ex. 18. 23. 2Pet. 3. 9.

1Jo. 1. 17.

1er. 31. 15.

Eph. 1. 4.

Ro. 9. 13.

Ps. 115. 1.

1Cor. 4. 7. Joa. 1. 16.

1Es. 47. 24.

Mat. 11. 25. Lu. 11. 21.

Es. 66. 2.

den Stoel uwer genaden met vasten betrouwen / tot dat ick barmhertigheyt ende genade by u berisfjege. Want gy zijt allene / die my in mijnder verfoekingē helpen / ende mijn bestricke voeten uyt dat Godloose Det der sonden verlossen en trecken kan.

Vers 16.

Keert u tot my, ende weest mijns genadig: Want ik ben eenfaem ende ellendigh.

O Heere der Heerscharen / mijn sonden / schult en overtredinge en berberge ik niet booz u / maer belijde met openen monde / als dat ik den boozleden tijdt mijnder jaren / na den wille der Heydenen hebbe overgebracht / ende hebbe met haer gewandelt in alderley Godlose lusten / in pronk ende prael / in byassen ende suppen / ende in een onbeschooylijke blinde Afgoderpe / ick dede al dat mijn quaedtwillige vleesch geliefde / ik was een lunt des toorns / gelijk andere / utwen Hepligen Name was my eenen spot / u Wooydt was my een sabel / op u genade dede ick alle quaedt. Ik was als de schoone gewitte Szaden / uutwendigh booz den menschen / zedigh / kupsch / milde / niemant en wasser die mijn handel strafte : Maer intwendigh was ik vol dooder beenen / stinkende vleesch / ende verterende woymen / van buyten was mijnen biter repn / maer van binnen was hy vol roofs en overdaets. Wat in 't heymelijck van my geschiede / is schande om te seggen. Alle mijn gedachten waren onstuwer / pdel / stout / eetgierigh en Godloos / ongonst / haet / nijt / wederwzake / en vrant-schap hadde ik in mijnder herten. Mijn begeerte gink tot alle quaedt / sondigh ober al sonder alle mate / ik en bresde noch God / noch Wet / noch Det / noch Euangelium / noch Helle / noch Hemel / niet en was er dat my verschycken konde / ik en achtete noch u / noch u Wooydt / mijnen booztgank was in alle boosheyt / ik en socht niet dan de vrient-schap en liefde deser werelt / hebbe daeromme geene leelijke stricken / gelijk overspel / hoerterpe / en diergelijke schanden meer kennelijck booz der werelt bezeben / dat eventwel niet uyt uwer bresse / maer dat ik der menschen gonst / en mijn geruchte niet verliesen en wilde. Daer neben moeste mijn pdelheyt / kortszwilligheyt / mijn dzonlienschap / vzolikhēyt / mijn onreynē lusten / liefde / mijn openbare sonden / gebzeckelijkhēyt / mijn hooberdigheyt / eerbachheyt / en mijn Afgoderpe eenen rechten Gods-dienst heeten. Ja ook alle mijnen handel / heymelijck of openbaer / en was booz utwe vperblam-mige oogen niet verborzen. Aldus heb ik bezoeftē sondaer mijn leven booztgebracht / ende en heb u / O God der genaden / booz mijnen God / Schepper en verlosser in der kracht niet bekent / tot dat utwen Hepligen Geest my booz u Wooydt geleert / utwen wille geopent ende in de verholentheyt uwer kennisse eensdeels gevoert heeft. Nu bekenne ik hoe onrelijken ik booz u gewandelt hebbe / ja niet anders dan of ik u in utwen aengesichte gespogen / by den harte getogen / met buyten geslagen / met voeten getreden / ende als eenen ontwijfen soet bespot hadde. O Heere / liebe Heere / eenfaem

1 Petri 4. 3.

Ephes. 2. 3.

Mat. 23. 26.

Luce 11. 40.

Ephes. 5. 12.

Tirum 3. 3.

Apoc. 1. 15.

ende ellendigh ben ik / mijn sonden zijn groot ende veel / mijn conscientie klagt my / mijn gedachten verstooren my / mijn herte klagt ende sucht / dewijl ik soo groutwelijck booz u gesondigt hebbe / mijn sonden hebben tusschen u en my gescheyden / u aengesicht booz my bezte verborgen / en utwen toorn ober my berdiene / ja ern spijse en byandt der Hellen ben ik gewoeden. Ja doch / hoe ik dieper en dieper bedroeft ben / hoe ik ook hoger en hoger booz u Wooydt vertroost woode / want dat leert my utwe barmhertigheyt / genade / gonst / en de quijtscheldinge mijnder sonden booz Christum utwen lieben Soone onsen Heere / niet achtende dat ik u booztijds noch gekent / noch gebzeest en hebbe / dese belofte vbedigt my / dese belofte verheugt my / dese belofte leyt my met dat sondige vzoeken booz utwe gebenedijde voeten / met een getwis betrouwen en byp gemoedt / wel wetende / dat utwen wederkeerende sone niet met ongenaden van u gestooten en weydt / hoe wel ik utwe vaderlijke erve en goedt / soo onrelijck met voeten en voeben in bezte vzeemde landen in mijnder ongerechtighēyt verteert hebbe / mijn God / keert nu dat lieffelijke aengesichte utws vzedes tot my / ik heb gesondigt / in den Hemel en booz u / legt de handt uwer genaden op my / weest my arme bedroeftē Sondaer genadigh / want ik ben eenfaem en ellendigh.

Esaia 59. 2.

Luce 7. 38. en 10. 39.

Luce 15. 18.

Luce 15. 30.

Vers 17.

Den anghst mijns herten is grootvoert my uyt mijnen nooden.

O Heere Heere / mijn herte weent en klagt / mijn conscientie schut en beeft / mijn ziele is als een bedroeftē moeder / die hare eigen kindts berooft is / die niet vertroost en kan werden / nademael ik arme roekeloose sondaer soo lange jaren / utwe Godlijke liefde / ende utwe vaderlijke goedtheyt noyt recht gesocht / noyt recht bekent / noyt recht bemindt / noyt recht gemeynt en hebbe / ik hebbe leelijker geleest dan en onvernustigh beest doet / dat in eten en dzinken met alle andere wecken der natueren niet wijder en handelt / dan zijn natuurlijke aert ende lust begeert / niet overtredende de Wet / die haer ingebeelt is. Maer ik hebbe vruchteloos / geesteloos / tegen de aen-gebooren Wet der Natueren veel overdadiger in der ongerechtighēyt geleest / dan mijn Godloos vleesch geluste / ende weynigh daer na hebbe ik ten meestendeel wel bekent / dat de begeerte mijns vleesches de doodt wrochte / utwen Geest waerschoutwede my dikwils van alle quaedt / noch werdet al booz mijn vleesch verdzukt. Ik was in allen dingen een eppen knecht der sonden / ende een gewooren der ongerechtighēyt gewooren / ik dzonk de sonden gelijk water / mijnen lust was in alle dwaesheyt. De uytgestrekte hant uwer genaden en sagh ik niet / utwe roepende stemme en hoorde ik niet / utwe aenklappende liefde en woude ik niet. Somma / utwe bekennisse hebbe ik gehaet / ende utwe bresse hebbe ik achter my geset / ende dit en is noch niet genoegh / liebe Heere dat ik in mijnder ontwetentheyt dus deerlijck gewandelt hebbe / maer ik bevinde noch dat gelijck dat mijn gerechtighēyt als een onreyn

1 Reg. 17. 23. Luce 7. 16.

Rom. 8. 5.

Joan. 8. 35. Rom. 6. 20. Joan. 8. 34. Rom. 6. 20.

Prov. 1. 24.

164. 19. repn kled is / als ick meene dat ick gae / soo
 100. 30. 6. bal ick / dat ick sta / so ligge ick / en dat ick
 122. 13. lets wat ben / so en ben ick heel niet. **O** lieve
 Heerre bewaert my / den angst mijnder herten
 is overmaten groot / ja grooter als ick seggen
 of schrijven kan. **I**ck ben by wijlen als een
 byoutwe die in kinds nooden is / mijn aensicht
 is bleek / booz utwer byese / mijn handen zijn
 op mijn lenden om mijns herten quale / de pe-
 riculen der hellen omringen my / dat vette in
 mijnen beenen verdroogt my / want het en gelt
 hier geld noch goed / vleesch noch bloed al-
 leen / maect het gelt mijn ellende naekte ziele
 dat eenwige leven of den eeuwigen dood.
 Bidde daerom en verlaet my niet lieve Heerre /
 doet open de oogen utwer barmhertigheyt / en
 siet aen mijnen zwaren last en bangigheyt /
 staet my by ende bewaert my upt allen mijnen
 nooden.

Vers 18.

Siet aen mijn jammer en ellende,
 en vergeeft my alle mijne
 sonden.

134. 6. **O** Heerschapper Heerre / wanneer de ge-
 rechtige tot u roepen / so verhoort gy het /
 wanneer sy tot u genaken so ontfangt gy hen /
 gy zijt nabij die / die eens gebroken herte zijn /
 gy vertroost die / die een verlagen gemoede
 hebben. **D**at offer dat booz u gelt / is een
 gebroken Geest / een gebroken en verlagen
 herte en sulc gy niet verachten. **G**y hebt upt-
 gefonden utwen lieben Soone / gesalft met utwen
 H. Geest / om den ellendigen te yzediken / de ge-
 brooken herten te verbinden / te verkondigen
 den gebangen verlossinge / den gebonden een
 quijtscheldinge en upt te roepen een genadigh
 jaer des Heeren / te troosten alle treurigen / te
 bezorgen de weemoedigen tot Sion / dat hen
 vercrieten booz affchen / en yzuchden-olie booz
 treurigheyt / en schoone klederen booz eenen
 bedroefden Geest gegeven werde / dese ver-
 kondicht verlossinge al den genen / die belast
 en beladen zijn / en niet getrouwe herten tot
 hem horen. **H**y noodet alle dozzige tot den
 wateren des Levens / alle onse sonden heeft
 hy gedragen op dat hout in sijn lichaem / ende
 onse schult heeft hy met sijnen bloede uptge-
 wischet / gelijk Moses te boren met den
 Schadutwen ende Beelden repnigde / wan-
 neer hy dat onreyne Israell met dat bloedt
 van Ossen en Bocken / en met de Asschen der
 Jongre Kooder Roe besprenyede : **W**orde ook
 in der Wet met vergicinge des bloeds by nae
 alle gereynigt / was nu dat figuerlijke bloedt
 van alsulker kracht / dat 't tot repninge des
 vleesches heyligen konde / hoz veel te meet
 dan dat repne bloed utws lieben Soons / die
 hem selven onbelekt dooz den eeuwigen Geest
 geoffert heeft / sal repnigen onse conscientien
 van den dooden werken / om u te dienen : **O**
 levendige God dooz de verdiensten utws bloets
 ontfangen wy de quijtscheldinge onser sonden /
 alleen na den rijksdom utwer Genaden / ja met
 dat bloed sijns krups heeft hy gebredigt alle die
 op Aerden en in den Hemel woonen / bekenne
 daerom booz u lieve Heerre / dat ick alderdin-
 gen genen middel en hebbe / noch en kerne te-
 gen mijne sonden noch werck / noch verdienste /
 noch Doope noch Abondmael (hoewel alle

oprechte Chyistenen hem als een teken utws
 Woords byupken / en in hooger werdden hou-
 den) dan dat diere bloed utws Soons allerne /
 die my van u geschonken is / en my ellendig
 Sondaer upt enkele Genade en liefde van de
 pdele wandelinge mijns boozleden levens
 barmhertelijc gezoijt heeft. **H**ierom **O** God
 der waerheyt by den welken geen leugen be-
 bonden en is / gedenkt de wooyden utws Pro-
 pheten / die hy in utwen naem gespoken heeft /
 te weten / is 't dat de Godloose hem beheert
 van alle sijne sonden / die hy gedaen heeft / en
 hout alle utwe rechten / en doet recht en wel /
 so sal hy leven en niet sterben / alle sijn over-
 tredinge die hy gedaen heeft / en sal niet ge-
 dacht worden. **O** mijn God en siet niet op my /
 maer op u eeuwigen Welchesebech / **J**esum
 Chystum / dien gy tot eenen hoogen Driester
 ober u hups geset hebt / op den vreden rijcken
 Konink utwer gerechtigheyt / die geen begin
 der dagen noch eynde des levens gehad en
 heeft / en een hooge Driester blijft in der eeu-
 wigheyt / die hem selven geen erre aengenom-
 men en heeft / maer hy is van u ge-ryst en
 geordineert gelijk Aaron / die met supden ge-
 roep en tranen tot u gebeden heeft / en is van
 u verhoort / om dat hy u in eren hadde / om
 sijnen 't wille verhoort my / om sijnen 't wille
 ontfangt my / om sijnen 't wille weest my ge-
 nadig / troost utwen bedroefden Dienaer / is en
 hebbe geenen troost in den Hemel noch op Aer-
 den dan u alleen / ontfermt u ober mijnen gro-
 ten jammer en ellende / mijn onreyn sonde-
 lijck vleesch quelt my / mijnen boosen aerd be-
 strijt my / daer beneffens ben ick om utws
 Woords wille een affchouwelijckheyt / **D**ee-
 groffer ende fabel booz allen menschen getwo-
 den / alle die van my hooren / schudden haer
 hoofden ober my : uptwendig en inwendigh
 binde ick geen ruste. **I**ck segge noch eenmael :
 mijn sonden bestrijden my / mijn ziele is in
 droeffenisse en sinerte : **D**aerom lieve Heerre /
 en bidde ick niet om goud en silber / sy en sullen
 my doch niet helpen in den dag der waken /
 ook niet om een lange leven / het wil alle we-
 gen den verkeerden weg in : **M**aer dat bidde en
 begeere ik van u alleen wit mijns herten gront /
 dat gy my ellendig Sondaer aenschout met de
 genadige oogen utwer barmhertigheyt / dat gy
 u ober mijnen grooten nood ontfermt / my met
 utwen H. Geest vertroost / en neemt weg alle
 mijnne sonden.

Vers 19.

Siet aen dat mijne Vyanden so veel
 zijn en haten my met on-
 rechten haten.

O Heere der Heerschaten / doen ick met
 der Wereld een was / sprack en dedt ick
 als de wereld / en de wereld en heeft my niet ge-
 haet : **M**aer soo haest ik dat bertdoonde Woeck
 op at / hoe wel het soet in mijnen mond was /
 is 't seer bitter in mijnen Supck getwozen /
 want het was vol geschreben met ach / kerren
 en wee. **D**oen ick de wereld diende / heeft de
 wereld my geloont / sy hebben my alle gepre-
 sen / gelijk de boozbaderen den valschen Pro-
 pheten deden. **M**aer nu ik de wereld met een
 Godlijck liefde / hare saligheyt ende welhaert
 van herten soeke / met u heyligh Woord berma-
 ue /

164. 19.
 100. 30. 6.
 122. 13.
 134. 6.
 151. 19.
 157. 13.
 en 61. 1.
 en 66. 2.
 Lu. 4. 18.
 Ma. 61. 2.
 Mat. 11. 29.
 E. 5. 1.
 Ap. 22. 18.
 10a. 7. 38
 1 Pet. 2. 25.
 Ez. 24. 8.
 He. 11. 23.
 1 Pet. 1. 3.
 Ep. 2. 12.
 Col. 2. 15.

1 Pet. 1. 18.
 Ez. 18. 20.
 Heb. 7. 8.
 Heb. 3. 1.
 Heb. 5. 10.
 Col. 4. 12.
 Ez. 7. 19.

De Wereld haet al den genen, die God lief hebben.

Ier. 12. 1. Iob. 11. 7. Pl. 34. 20.

Gal. 4. 16.

1 Cor. 12.

Gal. 4. 4. Mat. 1. 21.

ne / leere / ende bestraffe / ende haer op den gekrupsten Chyftum Jeshu wisse / is sy my tot eenen zwaren krupts / ende enkel galle geworden / so vbandlijken van haer gehaet / dat niet alleene ick / maer ook alle die my liefde / barmhertighepd en gunste bewijzen / aen sommige plaecten op banden ende dood wachten moeten. O lieve Heere / immers ben ik erger dan openbaere dieben en doodslagers by haer geacht / ben ick niet als een verlaten Schaecken / dat in de wilde woestijne deser werelt van alle grijpende woeden na gesept / benant / en in den dood gefocht woort? Ben ik niet als een desperaet schip in de diepte der Zee dat Masteloos / Zeploos / Noerloos / van alle herde winden en sterke wateren gezeven woort? Mijn vleesch hadde by na gesept / ick ben bedroogen / dewijle ik dat ongerechtige roekeloose volk so heerlijck / rijck / geluksaligh en in so groote ruste en vrede bevinde / en dat de Godvreesende so veel hongert / dooft / be-naught / en konnert moeten lijden / hare wooningen zijn onseker / winnen haer byoodt suetlijck / sy werden verbloekt / bespot / vervolgt / en als een grouwel en stank van alle menschen gehaet. O lieve Heere / mijn vbanden zijn groot en veel / hare herten byullen: gelijck de vreesde Lezuwen doen / haer woorden zijn doodelijcke pijlen / haer tonge is altyd tegen my / nu woort ik een valsche verborder / dan een verbloekt Ketter van haer gefehden / hoewel ik doot utwe Genade niet dan de sterke waerhepd en hebbe. Aldus ben ik haer doodelijcke vband om dat ickse op den rechten wegh wisse / O Heere ick en schame my mijnder Leere doot u en utwen Engelen niet / noch wepniger doot dese rebelle werelt / want ik weet waerachtig dat ick utwe Woord leere. Ik en hebbe aller dingen niet geleerd dan een waerachtige boete / afftervinge ons sondigen vleesch / en dat nieuwe Leven dat upt Godt is / ick heb dat waerachtig recht Belooft geleert aen u / en aen utwen beminden Soue / dat 'et doot de liefde dadig en krachtig zijn sal / ick heb Chyftum Jeshu geleert ende dat die gekrupt is waerachtig Godt en mensch / die doot allen tijden onbegrijpelijck / onuytsprekelijken onbeschrijvelijck upt u geboren is / utwe eeuwighe Woord en Wijshepd / 't schijnfel utwer heerlijchepd ende dat uptgedrukte Beeld utwe wesen / en dat hy op sijn vervulden tijd doot de kracht utwe H. Geests in Maria de onbeblechte Maget waerachtig vleesch en bloed / een seulijck / grijpelijck / ende sterflijck mensche geworden is. Adam en sijne kinderen aller dingen gelijck / uptgenomen de sonde upt dat geslachte of Zaet Abzaye en Davids geboren / gefozven / begraven / weder opgestaen / ten Hemel gebaren / en alsoo onse eenige eeuwighe woortspzake / middelaeer / voozbidder en verlosser by u geworden / hebben die niet alle Propheeten / Apostelen / en Evangelisten van den beghine in groter klarhepd also geleert / soo wil ick gerne mijn schaemte ende straffe dzagen / ick en heb geen anderen Doop geen ander Nachmael noch geen ander Odeninge geleert / dan den waerachtigen mond des Heeren Jesu Chyfti / en dat openbaer exempel en gebuygh sijnder Hepligen Apostelen / verhaet en mede vringt. Ik zwijge noch dat oberbloedige bewijs beyde der Historien en Geleerden / der eerster en tegenwoortiger kerken. Nademael

ick dan mijn Leere met utwe onuytsprekelijcke klare woort en met der oordeninge utwe Soons betocere wie kan my dan bestraffen en met der waerhepd oertuygen / dat ick een verborder ben? Leert niet de gantsche Schryft dat Chyftus de waerhepd is en eeuwig blijven sal? Is niet de Apostolische Kerke / die rechte Chyftelijke Kerke / top weten dat alle menschelike leere schuytm en kaf is / ende dat Antichyftus de Leere Chyfti verwoest ende verbalscht heeft waerom haten sy my dan dat ick de rechte reyne leere Chyfti en sijnder Apostelen in repnen pver onverbalscht Leere en woort dzage? hatet doch niemand Antichyftus tegenpartijen / dan die / die sijn leden zijn. Had ick Chyftus Woord niet hoe gerne woude ick dat geleerd zijn / want ik socht 't met vreesen ende beten / immer kan ick hier in niet bedrogen worden / ik hebbe u heplige waerhepd doot utwe Genade geloof en aengenomen doot utwen hepligen Geest / als dat gewisse Woord utwe welbehagens. Het en sal my ook niet bedriegen in der eeuwighepd. Laet se schrijven en roepen / dzagen en disputeren / laet se dzeygen en grootspzaken / uptoepen / verbolgen en dooden / soo haer belieft / u Woord sal triumpheren / en dat Lam den strijt behouden. Ja ik ben dies wel seker en gewis / dat ik met dese mijne leere die u Woort is / in den dage der openbaringe Chyfti / niet alern der werelt maer oock de Engelen sal oortdeelen en richten / en so ik afschoon met mijne lieve mede-broeders in den grond uptgreopt / en alle van der Werden weg genomen worden / so sal nochtans u Woord de waerhepd eeuwig blijven.

Wp en zijn niet beter dan onse lieve medegenoten / die doot ons getweest zijn / eventwel sullen sy noch eenmaal u hand verheffen / en mogelijck te laet sien / in wten sy so tyraannelijck gesteken hebben. O Heere / met hoe onrechten haer haten sy my / wien heb ick niet een woort verongelijck? Dien heb ik in eenen pennink verkoz? Wiens gout of silber / hoe of half / offe of esel heb ik begeert? Ick hebse lief gehad met repnder liefden tot in den dood / u Woord en wille heb ik se geleerd en den weg der salighepd met groo-ter neerstighepd doot utwe genade aengewesen. Daerom sijn mijne vbanden soo veel / en haten my met onrechten hate.

Vers 20.

Bewaert mijn ziele, en verloft my, en laet my niet te schanden worden, want ik betrouwe op u.

O Heere Heere / dat Woord Pauli verhschrijkt my / die daer spzeekt: Wie staet / die siet toe dat hy niet en valle. Wie meent / hy sy wat / so hy doch niet en is / bedriegt hem selven / want alle vleesch van utwen Geest verlat en is / doch aller dingen blind / in Godlijken handelen on-berstandig. Veel valsch / ongerechtig / ja sonde en dood / gelijck ik in David en Petro opentlijck gemerkt hebbe / want doen utwen Geest van David weck / hoe wel hy een so hoogen Propheet was / een man na utwer herten / getrouwt in alle utwen wegen / waer is doen sijn kuytshepd / sijn liefde / sijn ootmoedighepd / en de vrees sijn Gods gebleben? Is hy niet een openbaer ober- speelder / doodslager / en beroemer sijnder heerlijchepd geworden? Tot dat hem utwen Hepligen Geest weder doot des Propheeten Woord bet-

Ioa. 14. 6.

Elz. 1. 20. Ier. 23. 9.

Ap. 17. 14.

1 Cor. 6. 3.

Ap. 17.

Act. 10. 33.

1 Cor. 10. 12.

Gal. 6. 7. Waer. Godes Geest niet in daer is 't en-keel ongerechtighepd en sonde.

2 Reg. 1. 26. en 24. 1.

berlichte. Doe bekende hy hoe doodlyk hy ge-
 foudigt/ en hoe sottelelyk hy vooz u gehandelt
 hadde. Deseffen gelijck ook Petrus/ die utwen
 lieken Sone Chyristum / niet dooz vleesch ende
 bloedt/ maer dooz den Geest utwoer genade recht
 bekende/ eenen steen van Chyristo genoemt/ wil-
 de met Chyristo in de gebankenisse ende doodt
 gaen/ de verfoekinghe quam/ utwen Geest weck
 een wepnigh van hem / hy en heeft niet een
 woozdeken van eender. Maeght kunnen dzagen.
 Hy verloochende Chyristum/ ende swoer dat hy
 hem niet en kende / maer so haest Chyristus op
 hem sag/ en utwen Geest weder quam/ heeft hy
 sijnen val bekent / bitterlijck gewent/ en Chyri-
 stus naem opentlijck gepredikt onder alle vol-
 ken/ niet achtende/ dat 'et hem met gebankenisse/
 geesselen/ dzepgelijcke woorden strengelijck ver-
 boden woode. Hy heeft vyzmoedig geant-
 wooydt/ dat hy God meer als de menschen ho-
 ren moeste. Bidde daerom liebe Heere/ betwaert
 doch mijn arme ziele/ die met een so dieren schat
 gekocht is/ dat ik doch niet van utwe waerhept
 en wijcke/ want hoewel ik nu niet Petro wel
 soude laten denken dat ik mijn leven vooz u set-
 ten soude / en met Paulo / dat my noch dzuk/
 noch banghept / noch verbodg/ noch honger/
 noch naechtept / noch perijckel / noch zwaert/
 noch leven/ noch doodt/ noch eenig ander crea-
 tuur/ van utwe liefde trecken soude/ so en ben ik
 eventwel mijn selven noch niet bekent/ alle mijn
 betrouden staet in u. Ik en hebbe noch tot den
 bloede niet tegen gestreden/ hoe wel ik een wep-
 nig upt den hellek utwz lijdens gedzonken hebbe/
 soo en hebbe ik eventwel dat onderste niet ge-
 smackt: Want waameer geleden woorden ker-
 kers en banden / woogestelt worden leven en
 doodt/ vper en zwaert/ als dan sal dat gout van
 't hout dat silber van 't stroo / en de peerlen
 van den stoppelen recht onderscheppen wo-
 den. En verlaet my dan niet liebe Heere/ want
 't is wel geschiet / dat de schoone ingetwootelde
 vornen van dat tempeestigh Stozyn- weder upt
 der Werden gerukt/ ende de hooge vaste bergen
 dooz zware aertbevinge van malhanderen ge-
 scheurt zijn / hadde niet by na Job ende Jere-
 mias de liebe mannen der verduidighhept in der
 verfoekinghe gestuymelt en tegen utwen wille
 gemurmureert? Hieromme liebe Heere / laet
 my boven mijn krachten niet verfoeken/ want
 gy zijt getrouwe en goet / op dat ik in mijnder
 zielen niet te schande en werde. Ik en bid niet
 vooz mijn vleesch/ ik weet dat 'et eenmael lij-
 den en sterben moet / maer dat bidde ik alleen /
 sterkt my in mijnen strijt/ komt my te hulpe en
 betwaert my/ macht my een upthomen by mijn
 verfoekinghe/ verloft my/ ende en laet my niet te
 schande woorden/ want ik op u betrouwe.

Vers 21.

Slecht ende recht behoedet my,
 want ik verwachtte uwer.

O Heerschapper Heere / O God / doen de
 huygsvader gerdet zaedt op zijnen Acker
 zaepde/ soo heeft ook sijn vbandt als hy sloop/
 dat onkrup daer onder gezaept / want doen de
 kinderen Gods vooz den Heere traden / is ook
 Satanas midden onder haer getweest: Waer
 Chyristus komt / daer wil ook de Dupel haest
 by gebonden worden / gelijck ik in kortte jaren
 (eplacen) wel gesien hebbe. A heylsaem Woord/
 u genadenrijke Euangelium / dat de rechte

spijse mijnder ziele is / upt welkers kracht sy
 eeuwig leven sal / dat soo veel jaren als een pel
 Fabel en onnutte leugen van Antichyristo ver-
 treden is getweest/ nu wederom dooz utwe harm-
 hertige genade van sommige in der kracht aen-
 genomen / geloof en bekent werdt. Nu hude
 den Hellschen Leerde in grammigen toom /
 gaet rondom haer foekende of hysse verflinden
 konde/ en hout geenen vierdag noch ruste/ wel
 wetende dat sijn rijk / ende heerschappye daer
 dooz eenen ondergank en val hebben moet / hy
 gebuykt sijn konste ende kloekhept/ verandert
 hem in een Engel des Lichts / die hy nu dooz
 utwe Woordt verloren hadde/ heeft hy wederom
 dooz onrepe leere in sijn Ret en strik getogen /
 en heeft den reymen heylsaem sijn der Schyristu-
 re dooz de valsche Propheeten en onverschandige
 Leeraers in eenen vleeschelijken en verwoert-
 schen verstande verandert/ aenrechtende zwaert
 en wapenen / ende daer mede een waekigierig
 herte tegen alle werelt / daer toe een openbaer
 overspel opgezponkt met dat gebuyck der
 Joodscher Daderen. Ook een letterlijck Rijk
 ende Konink / met sommige andere schanden
 meer / daer vooz hem een waerachtig Chyristen
 ontfet en schaemt. Maer alle wat op niet ge-
 plant en hebt/ sal te schande woorden. O Heere/
 betwaert my slecht en recht in utwe waerhept /
 dat ik doch niet gelove noch en leere/ dan dat u-
 wen heyligen wille en Woordt gelijckformig is /
 een recht gelove/ een waerachtige liefde / eenen
 rechten Doop en Nachmael / een onbestrafte-
 lik leven / en een Schyristmatige affwijkinge der
 geenen die ergeruiffen met leere of leven aen-
 richten/ betwaert my liebe Heere / vooz alle ket-
 terijen en dwalinge/ betwaert my/ so gy in utwe
 genade tot noch toe gedaen hebt / laet my en
 mijn liebe mede-woeders u van gantschen her-
 ten soeken/ beminnen en vpeffen. De oberighept
 in alle tijdelijke handelen die niet tegen Godts
 Woordt en zijn/ gehoofsaem zijn / want sulcks
 (schijft Paulus) is aengenaem en goet vooz u/
 betwaert ons vooz des dupels bedrog / die ons
 eenen anderen Konink na den geest leeren wil /
 dan den waerachtigen Konink Dion/ Chyristum
 Jesum / die met den pferen Scepter utwz
 Woordts over utwen heyligen berg regeert. Die
 een Konink alder Koningen/ en een Heere alder
 Heeren is/ geseten tot utwer rechterhandt in den
 Hemel / ober alle Woostendommen / getwelt
 macht/ heerschappye/ en alle dat genoemt mach
 woorden/ niet alleen in dese werelt / maer ook in
 de toekomende / dien het alle onder sijn boeten
 gedaen is/ die alle getwelt heeft boven in den he-
 mel/ en beneden op der Werden/ dien alle knien
 moeten buygen / en alle tongen moeten belij-
 den / dat hy de Heere is tot prijs utwz groeten
 Naems. O liebe Heere/ betwaert my (segge ik)
 recht en slecht onder u krups / dat sit u ende u
 heylig Woordt in der aenrechtlinge niet en ver-
 sake/ u Goddelicke waerhept en wille / met ge-
 hepnisheit/ met kengenem / en met twijffelach-
 tige dupstere woorden niet en bedecte/ op dat ik
 met allen heyligen in de verschijninge utwz
 lieken Soons mijns Heeren Jesu Chyristi dat
 beloofde rijk/ erbe en loon mach ontfangen/ dat
 wy met gewisheit herten en vollen betrouwen
 upt de belofte utwer genaden dagelijck hopen
 ende verwachten.

1 Reg. 12. 9.
 Mat. 16. 18.

Mat. 26. 61.
 Luce 21. 61.

Agor. 1. 15.
 ca 5. 30.

Luce 22. 34.
 Rom. 8. 35.

Heb. 12. 4.
 Mat. 20. 28.

Rom. 5. 7.
 Jac. 1. 11.

Job 3. 1.
 Jer. 20. 14.
 Jer. 12. 2.
 1 Cor. 10. 13.
 Gen. 3. 3.
 Heb 9. 28.

1 Cor. 10. 13.

1 Petri 5. 8.

2 Cor. 11. 16.

Mat. 15. 13.

Gehoort-
 saemheyt
 der Over-
 heyt leert de
 schrift.
 Rom. 13. 1.
 1 Tim. 2. 1.
 Titum 3. 1.

Ephes. 1. 20.

Mat. 28. 18.
 Egi 45. 24.
 Phil. 2. 10.

Vers 22.

Godt verlosse Israël uyt alle zijne noodt.

O Heere der Heyfcharen / nu ik mijne son-
den booz u beleiden / booz mijn overtredin-
ge gebeden / utwe barnhertigheyt geprefen / en
utwe genade begeert hebbe / so moet ik ook met
David bidden booz mijnen broederen : Want
ik sie Israël verftroopt en dwaalende / gelijk de
fcharen sonder herder / en dat den lustigen wijn-
berg des Heeren verwoest is / en tot vertredin-
ge aller menschen gewoeden is / dat dat uptver-
korene zaedt Abzaje / dat huys Jacob weder-
omme een eppen flave in de zware dienften
Pharaonis in Egypten gewoeden is. Dat dat
heerlijke geflachte Juda / met alle heylige va-
ten weg gevoert zijn in Bablonia / en woeden
van Beit-zazar / met zijn confozten klage-
lijk mishandelt en mishapelt / dat Jerufalem /
dat liefdelijke gefichte des vreedes / die een dw-
ve vergeleken was / in eene onmenschelike ver-
flindersche des onfchuldigen bloeds / en in een
verfchuerende Leetwinne verandert is. Die
daer was een Houtwe der Heydenen / een stad
des grooten Koninkis / heel koninkiloos / Wo-
gerloos / muerloos / als een eenlijke woestijne
gewoeden is. Dat den Tempel des Heeren / dat
huys des Gebeds / in welker billijk den rechten
Gods-dienst geschieden soude / eenen openbaren
Woozt-huyl en hol der Leuten / Weyren /
Wolven / Wafelischen / Dzak en Serpente-
een huys alder Afgoden / ja een hoerachtigh
bedde des Oerpeelfters Jefabels gewoeden
is. Dat de Woud Chyfti de heerlijke houtwe /
die met menigelep vertiefel van verfchepden
gaben den konink ter eeren opgepronkt was /
gantfch en geheel in een fchandige hoere veran-
dert is / dat de Arke des Heeren / de heerlijkhed
Israëls van den Philisteen gevangen is / en is
gevoert in den Tempel Dagon. Wat wal
ik veel klagen / Juda is Bablonia / Canaan is
Egypten / en Palestina is Sodoma geworden /
en de konink alder eeren / Chyftus Jefus / een-
wig gebenedijt / woedt dagelijks als een onwij-
fe booz eenen dot gerekent / en als een dwaes
bespot. Sijn heylige Apostelen / de lieve getu-
gen utwer Warrhepd / moeten met haer leere
als leugenaers wijken booz alle menschen.
Sijnen gebeyden roft / die de Schyft niet en
woude gebeyden hebben / is in vier of in vijf
deelen verfcheyt. Antichyft domineert in alle
landen met leugen prediken / en met getwelt
woedt utwe Woozt verftroozt / ik repse in het
Oosten of Westen / Zupden of Doorden / ik en
vinde allenthalven niet dan enkel wederfpan-
nigheyt / verkeertheyt / blindtheyt / gierigheyt /
hoogmoet / een gulfigh eten en fuppen / pracht
en pzael / haet / nijt / en Godloosheyt op allen
plactfen / ik vinde (segge ik) getwelt en valsche
leer / en een onreyn verboerfch gebuyt utwer
Sacramenten. Ik vinde over alle de wereld de
sprammen geweldig / fozfigh en triumphig in de
hoben van alle bozfen. Ik vinde dat de geleer-

Mat. 10. 6.
Marci 6. 7.
1 R. eg. 22. 17.

Efai. 5. 6.

Exod. 1. 11.

Tren. 1. 1.

Micha 3. 1.
Efai. 5. 6. 7.

Apoc. 2. 22.

Psalm 45. 10.

Ex. 16. 15.

1 R. eg. 4. 16.

Mat. 17. 37.
Psalm 22. 19.

de fnyken als dat beeft / eergierig / goedtgierig
bupfchofig / aertfch en vleefchelijc gefint / en lee-
ren na de lufften ende begeerten der menschen /
daer en is hy na niemand die na rechte waer-
heyt vzaegt / en fo daer penant is / moet u
kruyce dzagen : Hieromme zijn mijne tranen
over mijn wangem 's nachts en daegs / mijn
ziele en kan niet vertrooster woorden / geen be-
geerlijke broodt of dzanck en wert in mijnen
mondt gebonden / ik magh met den Wopheet
Micha wel naect en bloot gaen / roepen als
de Dzak en treuren als de jonge Strupfen /
want booz de plage Israëls en is geen raed /
ik magh wel weemoedelijc met Esdza klagen
en feggen / ons Hepligdom is verwoest / onfen
Outaer is vernielt / onfen Tempel leydt ter ne-
der / onfen Pfalter houdt op / onfen Koffank
zwijgt stille / onse vzoelijcheyt en is niet meer /
dat licht onfes Kandelacrs is uptgeblufcht /
de Arke des Verbonds is getooft / onse Hepli-
gen fijn besmet / utwen Naem die over ons aen-
getroepen is / is onthepligt / onse kinderen heb-
ben verfmaedheyt geleden / onse Priefters zijn
verbzand / onse Leviten zijn gevangen / onse
Maegden zijn gefchend / onse Houtwen zijn
verkracht / onse gerechtige zijn weg gerukt /
onse klepue kinderen zijn verlorren / onse Jon-
gelingen dienen / onse sterke zijn zwak gewo-
den / Sion is berooft van haer heerlijcheyt / en is
gelebert in de handen van den geen die ons
haten. O Godt / O Godt verlosset Israël upt
zijnder noodt / fiet aen onfen zwaren jammer
en ellende met de oogen utwer barnhertigheyt :
Laet los upt den pferen oben van Egypten :
Laet upt dat landt der Chaldeen / laet de Hep-
lige Stadt weder bouwen op fijn oude hoof-
fede / met mueren en poozten / laet repareren
den verballen Tempel / welkers ftenen vertre-
den leggen op allen straten / vergadert utwe
verdwaelde fcharen / ontfanget utwe wede-
kerende Houtwe die soo qualijken met den
vzeinden Doelen gehandelt heft. O Godt
Israëls / fcheyt in ons een reyn Herte / dat na
utwe gebenedijde Woozt en wille begeerig is.
Sendt rechte Waepers in utwen Dogfte / die
dat rijpe affnijden en vergaderen tot bequa-
mer tijdt / rechte Dolwekers die ons leggen
eenen goeden gront / op dat in dat laetste der
dagen u huys magh heerlijc woorden / en we-
fchijnen oben alle Bergen / dat veel volken
daer toz lopen mogen / en feggen : komt hier /
en laet ons op tot des Heeren Berg gaen / tot
dat huys des Gods Jacobs / dat hy ons fijne
wegen leere / en wy op fijne paden wandelen
mogen / dat wy in vrede en vzyheyt onfer con-
ficientien booz u mogen dienen ons leef-dage /
onder de Godvzeefende Obergheden / en on-
ftraffelijke leeraers / met eenen Chyftelijcken
Woop / waerachtig Abondmael / Godfalg le-
ben / en rechte affnijdinge / op dat gy in ons als
in utwen lieben kinderen in rechte kracht
moogt ge-eert en geprefen woorden eentweijc /
booz utwen lieben Sone Jefum Chyftum on-
fen Heere / den felbigen met u / O Heere Va-
der / en utwen Hepligen Geest zy pzijs en een-
wigh rijck / A D E N.

Micha 1. 2.

4 E. d. 10. 21.

Ier. 30. 18.
Tren. 2. 2.

Psalm 51. 22
Ioan. 4. 35.

Efai. 2. 3.
Micha 4. 2.

E E N

E E N K L A R E
O N D E R W Y S I N G E
U Y T D E S
H E E R E N W O O R D ,

Van de Geestelijke Verrijzenisse, ende Nieuwe
of Hemelsche Geboorte.

D O O R
M E N N O S I M O N S.

Apoc. 20.

*Saligh en heyligh is hy, die een deel heeft in de eerste Verrijzenisse,
over alfulken en heeft de tweede doot geen macht.*

1 Corint. 3. 11.

*Daer en magh geen ander Fondament geleyt worden, dan dat'er
geleyt is, 't welck is Christus Jhesus.*

Gedrukt in 't Jaer onses Heeren, MDCLXXXL

EEN KLARE ONDERWYSINGE UYT DES HEEREN WOORD,

Van die Geestelike Verrijfenisse.

Iph. 5.

Wacht op op die daer slaapt / en staet op van den dooden / ende Christus sal u verrijfen.

De Schryfure doet ons verrijfinge van doodebolop verrijfissen / te weten: Lichaemlijke / van den doot des Lichaems een sonstigen dage / en Geestelijke / uyt den doot der sonden tot een nieuwen leven des gemoeds.

Wie en die mensche Geesteliken dat Lichaem der sonden dooden en begraven sal / en begeren / en leevender gerechticheit Gods / dat betuyft en tuyst ons de gehele Schryfure om allen plaatsen.

Iph. 4.
Rom. 6.

Paulus vermaant dus en seyt: So legt u af van der soeter wandeling den ouden mensche / die doot lust der dolinge berberst. Doer en doet u in den Geest uws gemoeds / en doet van den ouden mensche / die nae Godt geschapen is / in spruyter gerechticheit / ende heyligheyt. Verlet den ouden mensche met sinen werken uyt en trekt den nieuwen an / die daer beverdenet woest dat der keruiffe nae geliffen Weelde des genen die hem geschapen heeft. Doet omme werche leuen / &c. Nu en verrijft niemand na den Lichaem van den doot / he moet eerst gestorben sijn / en woghen eerst sich en kerant / en lijden pijn en droefnisse in den kharne / want den doot des vleesch bitter en swaer is: Also en mag oock Geestelijc niemand van den doot der sonden opstaen en verrijfen / t en zy dan dat hy dat sondig lichaem gedood en begraven hebbe / en pijn en smarten en der sonden last gedragen hebbe / dat is berouwe / mishagen / leetwesen / droeffnisse om het sonden wil gemaect en geleden hebbe / so ons de Schryf getuygt.

Col. 3.

Col. 3.

Ps. 30.

David seyt: Heere en scaet my niet in roden toone / ende en kaffijt my niet in u geamschap / want omme pijn sicken in my / en utwe hand dencke my. Daer en is niet gesonts in mijn lijf doot u droegen: en daer en is genen hede in mijn geberden doot mijne sonden. Want mijn misdaden sijn over mijn haest gegaan / geelich enen swaeren last sijn so my te swaer gewoeden. Mijn wonden stincken en bloepen hem eeter / om mijndeer dwaesheyt wille. In keruiffe ende luyge my heel seer: den heelen dag gaeck treucich heren. Want mijn ingewant is heel verdroogen / en niet gesonts en is om mijn lijf. It ven al te seer geswaeten / en geslagen: in huyde van omme mijn herten.

Heere hoe u is al mijn begeerte / en mijn sichten en is u niet verborgen. Mijn herte heeft / mijn kracht heeft my verlaten / en t licht mijner oogen en is lip my niet.

Iac. 4.

Wacht elendig (spruyt Jacobus) en draegt rouw / en weent / u lagchen verandere in weenen / en utwe weent in droef heyt. Paulus seyt: op zijt Godlijc bedroeft gewoeden tot berouwe / want de Godlijke droef heyt werket tot der saligheyt eenen rouwe / die niemand en berouwt / maer den rouwe van deser wereld werket de doot. Siet / dat op Godlijc bedroeft sijt gewoeden / hoe gooste werckicheit dat et in u gekuypt heeft / daer toe berouwe wondinge / onwill / droefe / verlangen / begeren / luyde / &c.

2 Cor. 7.

Siet aldus moeste wy met Christo der sonden sicken / sonden wy met handeboudig gemaect worden: Want niemand en mag hem met Christo verlijden / hy wenskerst met Christo lijden. Want dit is een seker keruiffe (seyt Paulus) gijn kop mede gestooren so sullen wy mede leden: Is't dat wy mede lijden / soo sullen wy mede heerschappie hebben.

1 Tim. 2.

Deze Verrijfisse beslypt in haer die nieuwe Creature / Geestelike Gebeyte / en de heyligmakinge / sonder de welcke niemand den Heere sien en sal: Dat becomt ons Paulus met korte woorden / seggende: In Christo Jesu en gelt besnydenisse noch onbesnydenisse / maer een nieuwe Creature. Item: Is't er iemand in Christo Jesu die is een nieuwe Creature. Het mede is vergaen / siet / het is al nieuw gewoeden / &c. En dit is de eerste Verrijfisse / want is't dat wy hem in gegeliet sijn doot de geelichnisse sijn doot / dat is / doot doedinge der sondiger aerd en nat u de des aerdschen Adams met alle sijn leden / of quade lusten / soo sullen wy oock der verrijfisse deelachtig sijn dat wetende / dat onsen ouden mensche met hem gekuypt moet wesen / op dat het sondig lichaem opere en den rechten Babat in Christo houde / doot afleggingen des sondigen lichaems in den vleesche / behouden zijnde met de besnydinge Christi / die sonder handen geschiet / begraven zijnde doot dat Doopsel / in't welke wy oock met hem bejeren moeten sijn doot / t Gebeyte dat God werct / afsonder van alle werke des vleesche / gesonden zijnde doot den Geest om doot te brengen de tytchen des Geests / om voortan niet meer der sonden bedien / wetende dat et genoeg zy dat wy den

Heb. 12.

Gal. 6.
2 Cor. 5.

Col. 3.
Rom. 6.

Col. 2.

Gal. 5.
Rom. 6.
1 Pet. 4.

den voorgeleden tijd des levens overgebracht hebben na den Heydenschen wille / doen wy wandelden in dertelhepd / in wellusten / in d'onkenschap / in brasserie / in supperie / en in onbehoorlijcke afgoderie / dat wy nu dat gene dat 'er noch overblijft in den vleesche / niet na der menschen lusten / maer na den wille Gods sullen leven / op dat wy daer nae met Paulo mogen seggen: **Ik ben niet Chyristo gekrupst / ik lede nochtans / niet ik / maer Chyristus leeft in my / want dat leven dat ik lede in den vleesche / dat lede ick in den Geloove des Soons Gods / die my lief gehad / en hem selven vooz my over gegeven heeft: want hy is daerom vooz allen gestozven / op dat die gene die daer leven / haer selven niet en souden leven / maer den genen die vooz haer gestozven en bezrefen is.**

Om nu wat byder bescheppds van dese verrijfeninge en wedergeboozte te hebben / soo salmen weten / hoe dat alle geschapen creaturen dooz haer zaed booztbrengen ende baren haers gelijck / en dat selve is gesint / gaert / of genatureert upt sijnen aengeboren wesen / als het gene is / waer van 't vooztgebraght ende geboren wort / als Chyristus seyt: wat geboren is upt der vleesch / dat is vleesch / ende en mag het ewig leven niet sien. **Wat geboren is upt den Geest / dat is Geest / Leven / en Vrede / welke is 't eeuwig leven. Wat nu van den vleesche upt ter aerden dooz bergankelick zaet geboren wort / dat is vleeschelijck gesint / dat is aerts / het sprekent van der aerden / het is begerlick na aerts en vergankelijcke dingen. Sijne gedachten / sijn geboelen / ja alle sijn verlangen / loopen en drijven is na aerdsche / tijdelijcke / of sienbaerlijcke dingen / gelijk dat gene daer het van geboren en genereert is.**

Wat van vleesch en bloed geboren is / dat is vleesch en bloed / en ook vleeschelijck gesint / ende vleeschelijck gesint te sijn / is een vbandtschap tegen God / om dat 'er der Wet Gods niet onderdanig en is / want 't en vermaght 't ook niet. Daerom die vleeschelijck sijn / en mogen God niet behagen. **Want sodanige sijn gantsch doof en blind / en onberstandig in Godlijcke sake: want een vleeschelijck mensche en kan noch en magh van Godlijcke dingen niet begrijpen noch verstaen / want sijnen aerd of nature upt sijnen aengeboren wesen en is sulck niet / want hy contrarie een Godloos tegen-aerd of af wesen Gods heeft. Want een vleeschelijck mensche en begrijpt niet dat des Geests is / immers hy en mag niet / want hy van naturen een kind des dubbels is / en niet van Godlijker aerd / daerom en wort ook niet Godlijcks van hem begrepen noch verstaen / want sijn wesen na sijnder geboorten is een af wesen / een verzoemdinge Gods / ende en heeft niet van der epgenschap of aerd Gods / in hem niet gemeyns hebbende met God / maer heeft veel meer een tegenaert Gods in hem / te weten: onbarmhertig / onrechtvaardig / onreyn / onverzadig / onlijdsam / of onberduldig / onghoorsaem / onberstandig en onsalig / &c. **Sodanige sijn alle menschen na haer eerste geboorte en af komste na den vleesche van naturen aert / wesen en gemoet. Dit is den eersten of den ouden Adam / en wort in der Schrift met een Woord begrepen / als ongodlijck ofte Godloos / dat is / die sonder God is / bezre en byzmet van den aerd of nature Gods.****

Dit is de epgenschap des aerdschen en dubbelschen zaeds / en sijne aerd en vzychten / want

sodanig het zaed is / sodanig sijn de vzychten daer van komende: want hoedanig de mensche zaepst alsodanig sal hy maepen: wie nu in den vleesche zaepst die sal van den vleesche maepen verderflijckheyt / en bzingen de dood-vzychten voozt / alrijds sondigende als sijn Vader / van wien en dooz wiens zaed hy geboren is / want hy de Vader der leugenen is / en heeft van beginne gesondigt / hy en is niet staende gebleven in der waerheyt. **Wie nu sonde doet die is upt den dubbel / want de sonde en is niet upt God / maer van den dubbel / want wie sonde doet / die en heeft God niet gesien noch gekent. En wy weten dat die Soone Gods daer toe geopenbaert is / dat hy de sonden weg nemen soude / en die wercken des dubbels beken en dooz sijnen dood de macht soude vernemen / hem die des doods gewelt hadde / dat is de dubbel / en dat hy verlossen soude de gene die dooz vzeze des doods alle haer leven lang tot knechtschap of dienstbaerheyt verbonden waren: want dooz eens menschen sonde de dood heerfschappie gehadt heeft over alle menschen. **Wie sonde doet die is een knecht der sonden / die volbringt des grens wil en werk dien hy dient / ende wiens Geest hem drijft: want pegelijck is des grens knecht dien hy dient of gehoorsaem is / het zy der sonde tot der dood / of der gehoorsaemheyt tot der gerechticheyt / want wie onrecht doet / die sal ontfangen dat hy misdaen heeft. Tot desen sprekent Paulus dat voozspoken Woord / haer lieben vermanende dat sy van den slaep en dood der sonden optwaken en verrijfen souden / op dat die tweede dood geen macht over haer ende krijge / seggende: **Wacht op op die daer slaep / rijst op van den dooden / en Chyristus sal u verlichten.******

Wederom contrarie / alle die gene die van boven upt God dooz dat lebendige Gods woort geboren en vernieu worden / die sijn ook alsoo gaert / gesint / eentwesch / en hebben alsulcken gemoet en toegenegenheyt tot den goeden / als de gene waer af sy gebaert ende vooztgebragt worden. **Wat nu de aerd en nature Gods of Chyrist is / dat mogen wy lichtelijck dooz aenwijfinge der Schrift merken en weten / want Chyristus heeft hem selven in sijn Woord uptzuckelijck afgebeelt / te weten / na sijnder aerd / waer in dat hy wil dat wy hem begrijpen / bekennen / en navolgen sullen / en gelijckformigh sullen sijn / niet na het wesen sijnder Godheyt / so hy is dat rechte beeld des onsenlijcken Gods / en een schijnfel sijnder heerlijckheyt / en een evenbeelt sijns wesens / die daer woont in een licht daer niemandt toe gekomen en kan / den welcken geen mensch gesien en heeft / noch gesien en kan / maer na sijn leven ende conversatie of wandeling hier op der aerden / by of onder den menschen getoont ende bezewen / in woorden ende wercken / als een Exemplaer ende Doozbeeldt ons voozgestelt / om dat na te volgen ende gelijckformig te woorden. **Op dat wy diens wesen in den Geest verwerpen moghten / om van naturen dat self de gelijck te woorden. **Du so wort ons Chyristus over al in der Schrift af gemaelt / als dat hy is ootmoedig / sachtmoedig / barmhertig / rechtvaardig / heplig / wijs / geestelijck / lankmoedig / en lijdsam / vreedsaem / de saligheyt / de liefde / gehoorsaem / en alleen goet / ja het volkomen aller dingen / want in hem is een oprecht wesen. **Siet / dit********

Gal. 1.

1 Cor. 5.

Gen. 1.

Ioan. 3.
Rom. 8.
1 Jo. 3.

Rom. 8.

1 Cor. 1.

Eph. 4.
Col. 1.

Rom. 9.
Eph. 2.
Col. 1.

Gal. 6.

Rom. 7.
Sap. 2.
1 Jo. 8.
Gen. 3.

1 Jo. 3.

Heb. 2.

Rom. 5.
1 Jo. 8.

Rom. 6. 2.

Col. 3.

Eph. 5.

1 Jo. 1.
1 Jo. 1.
1 Pet. 1.

Col. 1.
Heb. 1.
1 Tim. 4.
Ex. 33.
1 Jo. 1.

Mat. 11.
Pl. 14. 8. 85.

Act. 3.
Heb. 7.

1 Pet. 1.
1 Cor. 1.

1 Jo. 4.
Mat. 5.
Col. 3.

1 Cor. 4.

dit 's dat **Beeld Gods of Chyristi** in den gesichte des **Beests** / het welcke wy als een exemplaar dzagen sullen / tot dat wy dat selfde van naturen gelijck woorden / ende na het leven wtdruicken. Aldusdanig zijn alle wedergeborenen **Gods kinderen** gesint / genatureert / en hebben alsulken affectie ende gemoet: Want sy aerden na den geenen van wien sy voortgebragt zijn. Ende dese woorden ook / als die andere onder een woordt verstaen ende begrepen / als te weten / **Godlijk** ofte **Godlijke menschen** / als die geene die wat gemeyns met hem hebben / eenderlep eppenheyt / aert ofte gestalte en beelde **Gods** in haer hebben / gelijck ons dat de **Schryft** bejde des **Ouden** ende **Nieuwen Testaments** rijkelijck betuygt in vele plaetsen / ende bysonder tot den **Coloffensen** in 't 3 Capic. daer hy seyd: **Trekit den ouden mensche** met sijne werken wpt / ende trekt den **nieuwen aen** / die daer vernieuwt woordt tot kennisse na gelijcken beelde des geenen die hem geschapen heeft; **Iren**: Soo doet nu aen / als wy verhooren **Gods** **Hepligen** en **berinden** / en **herckelijck ontfermen** / **vyndelijchheyt** / **ootmoedighheyt** / **sachtmoedighheyt** / **lanckmoedighheyt** / ende **verdzagt mallhanderen** / **vergeeft de een den anderen** / als **pemant eenige klagte tegen den anderen heeft** / gelijck als **Chyristus** u **vergeven heeft** / alsoo ook gy: **Maer boven al / soo doet de liefde aen / die daer is den bandt der volkomenheyt / en den vrede Gods** **behouden** de **overhant** in **uwre herten** / tot den welken gy ook **grocpen zijt** / in eenen **lichame** / ende **weest danckbaer** / **Ec**. **Mijn liebe kinderken** / die ick weder met angstbare / tot dat **Chyristus** een **gestalte** in u **krijge** / **weest also gesint** / hebt alsulken **gemoet** in u **lieden** / als daer **gewest is** in **Chyristo** **Jesu**. **Want Chyristus is het evenbeelde Gods** / dat wy **gelijcksoemig moeten wesen** / want den geenen die hy te **vooren** **geweten hadde** / die heeft hy **geordineert** dat hy **gelijck** zyn soude den **beelde** sijn **Soons**: die nu dat **beelde** **Jesu Chyristi** **gelijcksoemig** **gewoorden zijn** / dat zyn dan die **rechte** **wedergeborene kinderen** **Gods** ende hebben **wptgetrocken** den **ouden mensche** / ende den **nieuwen** **weder aengedaen** / die na **God** **geschapen is** in **oprechtet** **gerechtigheyt** ende **heylighheyt**.
Dese / **waanneer** sy nu dat **beelde** **Gods** **gelijcksoemig** **gewoorden zijn** / ende **wpt** **Godt** **geboren zijn** / ende daer na ook in **God** **blijven** / soo en **sondigen** sy niet / want dat **zaedt** **Gods** **blijft** in haer / ende hebben de **wereit** **verwoonen** / want sy zyn der **wereit** **gekruyst** / en de **wereit** is haer **gekruyst** / ende hebben haer **bleesch** **gedoodt** / ende dat **sondigh** **lichaem** met **Chyristo** in den **Doop** **begraven** niet **lusten** en **begeerten** / ende en **dienen** nu niet meer der **sonden** tot der **ongerechtigheyt** / maer veel meer der **gerechtigheyt** tot **heyligmakinge**: **Want** sy hebben **Chyristum** **Jesum** **aengetrogen** / ende sy zyn **gerepnygt** **door** den **Hepligen** **Gheest** in haerder **conscientien** van de **doode** **werken** / om te **dienen** den **levenden** **God** / **door** den **geest** **voortbringende** de **bruchten** des **Beests** / **wiens** **eynde** is dat **ewigh** **leven** / **Ec**. **Want** nu dese (soo **boven** **geynt** is) **Dupvel** / **blees** / en **wereit** **afgedankt** hebben / en den **dienst** der **sonden** **opgeleyt** hebben / om niet meer der **sonden** te **leven** / of te **dienen** / soo hebben sy haer **selven** als **getrouwe** **dienaers** **Gods** **by-**

williglijken met **Davids** **aen** **Godt** **berplicht** en **verbonden** / om nu **voortaan** na **sijnen** **gebenedijden** **wille** te **leven** als de **dagen** **haers** **levens**. **Des** **selven** **gelijcken** heeft **wederom** den **Dupvel** met **sijnen** **consoorten** / als **wereit** ende **bleesch** (ontsteken zijnde met **grootet** **nijdigheyt**) een **oorlogt** tegen haer **aengenomen** / ende zyn alsoo haer **lieden** **doodt** **vpanden** **gewoorden**. Dese ter **contrarien** zyn der **Sonde** ende **Dupvel** **vpant** **gewoorden** / ende zyn met haer **Prince** ende **Hertoge** des **levens** ende des **geloofs** / onder die **Banieren** des **rooden** **kruys** / tegen alle haer **vpanden** te **velde** **getogen** / **aengedaen** zijnde met de **wapenen** **Gods** / **omgeschroeft** zijnde van den **Engel** des **Heeren** / **altijt** **wacht** **houdende** met **grootet** **soegbuidighheyt** / op dat se niet van haer **vpanden** (die niet en **slapen** / maer **altijt** als **byzullende** **Leeuwen** **omgaen** / **soekende** of sy **pemanden** **verflinden** / **krenken** of **wonden** **moghten**) **overwonnen** en **woorden**. En is 't by alsoo dat sy van haer **vpanden** **vercrast** zijnde / **gewont** **woorden** / so en **lijden** sy **nochtans** haer **der** **zielen** **geen** **schade** / en de **quetfure** en is niet tot der **dood** / want sy hebben de **salvinge** **Godts** / den **rechten** **Samaritaen** en den **waerachtigen** **Medicijn-meester** by haer **lieden** / die haer **wonden** **verbinden** ende **geneesen** **magh** / want hy **medelijden** heeft met onse **zwahheyt** of **krankheyt** / **door** **wiens** **quetfure** wy **genesen** zyn / want sy en **woorden** alsoo niet **verwonnen** / dat sy haer **gewoet** en **wapenen** van haer **werpen** / en alsoo haer **lieden** **gevangen** **geben** / om **wederom** der **sonden** **knechten** te **woorden** / alsoo dat de **sonde** haer **weder** **regeert** / en **heerschappie** **oer** haer **hebbe**: maer **sterck** zijnde in den **Heere** en in der **krachte** **sijnder** **sterckheyt** **volharder** sy in den **strijt** / tot dat sy **door** hem / **door** den **welken** sy 't alle **vermogen** / alle haer **vpanden** **verwonnen** hebben met **grootet** **beroemen** / **seggende** tot haer **vpanden**: **O** **doot** / **waer** is **uwre** **prickelt** **O** **helle** / **waer** is **uwre** **victorie**? **Goede** **danckseggende** met **Paulo**: **Lof** **hebbe** **God** / **de** **welcke** ons de **victorie** **gegeven** heeft **door** onsen **Heere** **Jesum** **Chyristum**. **De** **Heere** (**seyt** **Jeremias**) **was** by my als **enen** **stercken** **heuse**. **Daerom** zyn mijn **Vervolgers** **onder** **gebalen** / ende en hebben my niet **verwonnen** / **Ec**. En met **Davids** **sprekende**: **Geloofst** sy die **Heere** mijn **Schepper** die mijn **handen** **leert** **strijden** / ende mijn **vingeren** **krijgen** / niet **betweegt** zijnde tot dat sy haer **vpanden** **versmaden** / ende **seggen**: **Geloofst** sy de **Heere** / dat hy ons niet en heeft **gegeven** tot **enen** **roof** in haer **tanden** / onse **ziele** is **ontkomen** / **gelijck** een **vogel** den **strick** des **Vogelaers**: **Den** **strick** is **gebroken** / ende wy zyn **verlost** van onse **vpanden** / en alle der **generhande** die ons **hater** / **Ec**. **De** **Heere** is nu een **betaelder** der **geener** die hem **soeken** / **lief** hebben / en **dienen** / **gelijck** **geschreven** **staet**: **Siet** de **Heere** **komt** / en **sijnen** **loon** is met hem: ja **sijnen** **loon** of **soude** / en de **gabe** **Gods** is dat **ewigh** **leven** / **door** **Jesum** **Chyristum** **onsen** **Heere** / want so gy den **Heere** **Jesu** **Chyristo** **dient** / soo sult gy van den **Heere** **ontfangen** dat **loon** der **erffenis** / die **kroone** des **levens** / de **welcke** **God** **beloofst** heeft den **geenen** die hem **lief** hebben.

Psalms 118.
Apoc. 22.
Actorum 2.
Heb. 12.
Ephes. 6.
Psalms 33.
1 Petri 5.
1 Joan. 5. 2.
Luce 10.
Efal. 61.
Hebr. 5.
Efal. 53.
Rom. 6.
Ephes. 6.
Phil. 4.
1 Cor. 15.
Jerem. 20.
Psalms 148.
Psalms 143.
Luce 1.
Heb. 12.
Apoc. 22.
Rom. 6.
Col. 3.
Jacob. 4.
1 Tim. 4.

Col. 3.

Gal. 4.
Phil. 2.

Heb. 1.

Rom. 8.

Ephes. 4.

1 Joan. 3.

Gal. 6.

Rom. 6.

Gal. 5.

Heb. 9.

Gal. 5.
Rom. 6.

wesen hebben des genes / daer sy upt voort-
komen en gebaert worden / en zijn gelijk ge-
aerd en eenwefsig als 't zaed / waer door sy
geboren worden / soo willen wy nu hier een
toepning van der aert en eppenschap / en wer-
kinge des zaeds des Godlijcken Woords ver-
halen / waer door God de Vader met onuyt-
spreekelijker lusten upt sijne Wyvd / sijne heylige
Gemeente / sijn kinderen baert en voort-
brengh / sijnen beelde / aert / en wesen gelijck-
soornig / want so wanneer dit zaed valt en ont-
fangen word in een goede aerde des menschen
herte / daer waest 't / en wort gebaert sijns ge-
lijck van naturen en wesen / en verandert ende
vernieuwt den geheelen mensche / te weten /
bleefschelijck in Geestelijck / upt aerdsch in he-
meloog / het maecht den mensche saligh /
want door dit zaed worden gebenedijt alle ge-
slachten der aerden. Daerom (sept Jacobus)
legt af alle onsupberchept en alle boos-
hepd / ontfangt met sachtmoedighhept dat in-
geplante Woord / dat saligh magh maken
utwe zielen. Het is ook de repne ongevalsche
melli / waer door die jonge en nietwre gebo-
ren Gods kinderen mede gesoogt / en gevoed
worden / tot dat sy optwassen tot den volko-
men ouderdom Chrysti. Het is oock sterke
spijse vooz den volkommen en ouden in Chrysto
Jesu. Somma / dit zaed des Godlijcken
Woords is een Geestelijke spijse waer door ge-
boed word de geheele mensche inwendigh op
dat sy niet en vergaen en vermachte in die wil-
de woestijne deser verwoester wereld / gelijck
sy alle vermachten moeten die dit brood des
Godlijcken Woords niet dagelijcks en verga-
den / tot versadinge haerder hongertiger zie-
len : want de mensche en leeft niet alleen van
den broode / maer van elken woorde / dat upt
Gods mond komt. Daerom oock wel saligh
is de mensche / die lust ende honger heeft tot
desen Hemelschen broode / en dat ingeplante
Woord ontfangt en betwaert / want het sal na
sijnder aerd tot sijnder tijd hondert sout brych-
ten voortbryngen. Want gelijck als den regen
en sneeuw van den Heuvel af komt (spreekt
de Heere) en derwaerts niet weder en heert/
maer maekt die aerde bocht en brychtbaer /
en groeppende / dat sy zaed geeft te zaepen / en
brood te eten : Also sal oock dat Woord dat
upt mijn monde komt niet ledig weder tot my
komen / maer het sal mijnen wille doen / en
het sal geluckelijck zijn / in het gene daer ik 't toe-
sende.

Siet/dit is den aerd / eppenschap / en wer-
kinge des zaeds des Woords Gods / als dat
die menschen door dit onbergankelijcke zaed /
te weten / dat levendige Woord Gods / dat
daer eeuwiglijck blijft / vernieuwt / herbo-
ren / gehepligt / en saligh gemaekt worden /
en worden met een gelijcke kracht van boven
neder gedaelt / aengedaen / en met den heyligen
Geest overgoten / en also met God ver-
eenigt ende vermengt / dat sy der Godlijker
aerd en naturen deelachtig worden / en den
beelde sijns Soons gelijcksoornig worden / die
daer is de eerfelink onder die wedergeborene /
en der gener die nu met hem bezefen zijn upt
den slaep en dood der sonden / om voort niet
meer te dienen in dat oude wesen des Letters /
maer om haren God te dienen in een nieuwe
wesen des Geestes.

Die nu des oprechten wesens in den Geest/
Gemoed / en Aerd heeft / die heeft Chrystum
Jesum aengetogen / en is hem gelijcksoornig
geworden / en heeft dat beeld of de gestalte
Gods in hem / en is Geestelijck gesint / van
den Geest in den Geest gebeden / upt wiens
Geestelijck lichaem / Geestelijcke brychten
voortgebrycht worden / als sy onteymen sprin-
gende tot in 't eeuwighe leven. Want sy zijn
in die anderde geboorte door het Woord in
haerder herten gezaept / van God voortge-
brycht / en andermael gebaert tot een brycht
des levens. Daerom sy oock als kinderen upt
God geboren met haren Vader eenwefsig / een
van aerd / sin / ende gemoed zijn / hebbende
die nature Gods haers Vaders diese gebaert
heeft / wiens gedachten Hemelsch zijn / wiens
woorden waerachtig zijn / met sout gemengt /
wiens werken goed en heplig zijn / aengenaem
God en den menschen / want sy heplige Va-
ten zijn ter eeren en den huyshouder vordr-
lijcken / ende tot alle goede wercken be-
quaem.

Gelijck nu Paulus den gemen / die door ver-
gankelijck zaed / upt bleefsch en bloed geboren
zijn / die upt der aerden aertsch / bleefschelijck
onverstandig en blind in Godlijcke saken / jae
kinderen des soons Gods zijn / vermanen-
de is / dat sy dat lichaem der sonden / dat is /
den aerd / lust en begeerte nae der eerfiche ge-
boorten in den bleefsch sterven / vernietten /
dooden en begraven sullen / ende daer na door
kracht des Hemelschen Zaeds upt den slaep
en dood der sonden herboren worden ende op-
staen en beziffen sullen tot een nieuwe leven
en wandellinge / d' welck is die eerste beziffen-
nisse / seggende : Waekt op gy die daer slaep /
en staet op van den dooden en Chrystus sal
u verlichten : Also vermaent oock Paulus al-
len nieuwe wedergeboren Gods kinderen /
die door dat eeuwig blijvende en saligmakende
Gods zaed in haren sinnen en gemoed veran-
dert / herboren en bezefen zijn / dat sy nu
Godlijck / Geestelijck / en Hemelsch gesint
sullen wesen / en na Hemelsche oubergancke-
lijcke dingen verlangen / soecken en begeeren
sullen / en nu haer herte wesen sal daer haren
Schat is in het Hemelsche wesen / en haer
conversatie in den Hemel als mede Bozgers
der heyligen en huysgenooten Gods / seg-
gende tot haer : zijt gy nu opgestaen met
Chrysto soo soecht dat daer boven is / daer
Chrystus is / sittende ter rechter-hand Gods :
Smaecht dat Hemelsch is / en niet dat Aertsch
is / want gy zijt gestorven / en utwe leven is
verborren met Chrysto in God. Als Chrystus
die ons leven is / hem openbaren sal / dan sulc
gy oock met hem openbaren in der heerlijck-
hepd.

Hier hoort men nu oock hoe dat die weder-
geboren Gods kinderen / die nu met Chrysto
Jesu van den dooden opgestaen en bezefen
zijn / en nu met Chrysto Jesu leven / conber-
sefen in 't Hemelsche wesen / en schijnen vooz
der wereld niet meer te leven / want haer le-
ven is in God verborren / gelijck Sint Jo-
hannes sept / wy zijn nu Gods kinderen / maer
't en is noch niet geopenbaert wat wy zijn
sullen. Maer wy weten als wy openbaren
sal / dat wy hem van gelijck sullen zijn / want
wy sullen hem sien gelijck wy is.

Met dese woorden en deser gelijck / die te
lan

Mat. 13.

Ioan. 3.
Rom. 8.
Ioan. 1.
Gal. 3.
Gen. 12.
Iac. 1.1 Cor. 3.
1 Pet. 2.
Eph. 4.Heb. 5.
1 Pet. 1.Deut. 8.
Mat. 4.

Mat. 13.

Eph. 5.

1 Pet. 1.

Iu. 14.
1 Pet. 1.
Rom. 8.
1 Cor. 3.
Col. 6.
Ap. 1.
Rom. 7.

Ioa. 4.

Col. 3. 4.
1 Tim. 2.

Rom. 6.

Eph. 5.

1 Pet. 1.

Lu. 12.
Eph. 5.

Col. 3.

Ioa. 8.

lan ze zijn om te verhalen by Schyften / vermaent die Schyfture den rechten nieuwen geborene / en nieuwen bezefenen / dat sy haeren roep waernemen sullen / en volherdig blijven sullen in een nieuwe Godsalige wandeling / want so sy Christi deelachtig geworpen zijn / dat sy dat begin zijns wens tot aen dat eynde toe vast behouden sullen / op dat sy dooz bedrog der sonden / en dooz een arch herte des ongeloofs niet weder af en creden van den levenden Godt / maer volherdig blijven als uzbekoren Gods kinderen / om te beerven dat rijk haers Vaders / om also in eeuwigheid te domineren in 't hemelsche wesen / over sonde / dood / duvel ende helle / en alle vanden des Rijks / die sy dooz Christum en gelijc met Christo overwonnen hebben / als strydbare Kruisen / daerom sullen sy oock met Christo sitten aen de Tafelen des Heeren / en eten dat Brood / en drincken den Wijn in 't Rijcke der Hemelen / gelijc Christus verwonnen heeft / en sit met sijnen Vader in sijn Rijcke / het welke haer beeyd is als een wel geboude sterke stadt / vry van alle sozge der vanden / vol ruste ende vrede / vol Levens en Druchde. Want sy eten daer van den houte des levens / dat midden in den Paradijs geplant staet / welken Lust-hof vooz den ouden / onwedergeborene menschen besloten blijft / ende vooz alle die gene / die na den aerd Adams / noch aerdsch / of vleeschelijc gesint zijn / die noch die voozschoten en middelwanden / 't welck is / die de sonden vooz hare herten dzagen / die haer Adam gemaect heeft / &c.

Dit zijn die gene die met Christo der sonden gestorven / en recht bezefenen zijn / dit zijn die nieuwe geboren / dien macht gegeven is kinderen Gods te worden / dese zijn gekocht wpt alle Tongen / wpt alle Natien en volken. Dese hebben haer klederen tot de Bruilof des Lams. Dese hebben dat tecken Chau in haeren voozhoofden ontfangen / daer de knechten Gods mede geteekent zijn. Dese zijn de Geestelijke Bruilof Christi / sijn Heilige Gemeente / en sijn Geestelijc Lichaem / vleesch van sijnen vleesche / en gebente van sijn gebente. Dese zijn tot dat Hemelsche Jerusaleem / de stad des levenden Gods gekomen / die neder gedaelt is van den Hemel. Dese zijn gekomen tot der menigten van veel duysent Engelen / en tot der vergaderinge der eerste geboren / die in den Hemel in geschreven zijn / en tot den Middelaer des Nieuwen Testaments Jesum / Medebrogers en Hupsgeaooten Gods. Dit zijne die den sterflijcken roek af hebben gelept / en hebben den onsterflijcken aengenomen / en hebben den Name Gods beleden / die de geboden Gods bewaren / en dat geloove Jesu / die rechte Schapen Christi / die sijn stemme alleen hooren / gene anderen kennende / die cerselingen sijnder creaturen / hebbende den Geest en sijn Christ / daerom oock verstandig wat des Heeren wille sy / ja dat uzbekoren geslachte / dat Geestelijc en Koninklijc Priesterschap / dat heplig volck / dat volck des eppendoms / in voortijden geen volck / maer nu Godts volck : Want God haerder ontfenit heeft. Dit zijn de zielen der doodgeflagender oin het Woord Gods / onder den Outaer.

Summa / in desen zijn die oude dingen vergaen / siet / het is al nieuw geworpen : Maer

dat al van God / die ons met hem selven befoent heeft dooz Jesum Christum. Dit zijn se / die met Palmen in hare handen staen / en met witte klederen aengedaen vooz den Throon Gods / seggende : Benedictie / en klarcheyt / en wijsheyt / en dank / eere / kracht / en sterckheyt / sy onsen Godt van eeuwigheyt tot eeuwigheyt / Amen.

Dit is een korte onderzichte van de Geestelijke verrijfening of nieuwe geboorte / ende het onderscheyt tusschen de eerste en tweede geboorte / tusschen de vleeschelijc en geestelijc / tusschen de Werdsche en Hemelsche / en hoe dat oock een pegelijc na sijnder geboorte ende afkomste ge-aert of genatureert / eenwefigh en gelijcsojnig is des geens daer hy af geboren en gegeneert is. Want die natuerlijc mensche en is niet de geestelijc / noch wat van den bloede geboren is / en is niet de geestelijc geboorte Gods wpt den Hemel / maer een pegelijc geboorte is oprecht in sijnen graet / nature / ende wesen : sodanig de natuerlijc mensche is / sodanig zijn die natuerlijc geboren : sodanig God is (die een Geest is / en in den Hemel woont) sodanig zijn die geestelijc geboren wpt dat Hemelsche wesen : welke geestelijc Hemelsche geborene bezre te boben gaen den vleeschelijcken natuerlijcken geboren.

Hier in / als in enen klaren Spiegel / mag hem de mensche beschoutwen / en onder tasten met sijns selfs oordeel / van wat geboorte / aerd / gemoet / wesen en nature / leven ende wandeling dat hy is. Want wpt desen kan de mensche met klepnen arbept hem selven oozdelen en pzoeben. Want des menschen gangen / woorden / en gelaet / getuygen van den mensche / en den sin des herten wptlegger bermeldet enen pegelijcken / hoedanigh hy is : Want de mensche kent hem selven op 't alderbeste. Want niemand van den menschen en weet wat in den menschen is / dan alleen de Geest des menschen die in hem is.

Atem / soo veel der nu haer bevinden in het pzoeben haers selfs na haerder eerste geboorten / in den vleesche / in haeren sin / verstand / Geest en gemoet niet verandert / vernieuwt / herboren en herschapen te zijn : maer over al noch vleeschelijc / aertsch / wereldsch / en duvelsch gesint zijn / ende wpt haeren aengeboren aert ende wesen genept en wptgestoet zijn tot alle quaed / die verootmoedigen haer vooz haeren God / met Jeremia / seggende : laet onse wegen soeken / en ondertasten / en onse tot den Heere bekeerren. Laet onse onse herten t'samen met onse handen opheffen tot Gode in den Hemel / en seggen : Wp hebben gesondigt / en booselijcken vooz u gedaen / en u tot grauschap verwekt. Laet onse oogen vooztzen tranen / en onse wijnsbawwen oeruloopen met water. En met David : Komt laet ons nedervallen / ende aanbieden onsen God : Laet ons schrepen vooz den Heere die ons gemaect heeft / hem biddende dat hy hem doch niet en wil verontweerdigen / om sijn handwerk te vermaaken / dat hy hem verweerdigt heeft te maaken / te vernieuwen / en herschepen dat hy geschapen heeft : hem met dieper ootmoedighheyt biddende om sijnen Geest / die de Werk-man is van allen desen / en seggen : Heere send wpt wten Geest / en sy sullen geschapen worden / en sy stult vernieuwen

het

Heb. 3.

Lu. 13.

Ap. 3.

4 Efd. 7. 8.

Rom. 6. 10a. 1.

Ap. 17. 19.

Ez. 9. Ap. 7.

Eph. 5. Heb. 12.

Eph. 2. 4 Efd. 2.

Ap. 14.

10a. 10. Jac. 1.

Eph. 5. 1 Pet. 2.

Ap. 6. 1 Cor. 5.

Ap. 7.

10a. 4.

1 Cor. 2.

Tren. 3.

Psal. 94.

1 Cor. 12. Pl. 103.

het aenschijn der aerden. Dolherdig blijve inde in 't midden / ende in 't verlangen tot haren God / tot dat sy van boven met der kracht des Geest aengedaen / vermachet en vernieuwt worden in haren Geest en gemoet / seggende als dan met verwonderen haers selfs: Dit is de veranderinge des rechter-hand Gods des Alderhoogsten.

Des selven gelijken / die haer selven in het onderzoeken bevinden van boven uyt God herboren te zijn / en nieuwe Creaturen in Christo / en enen Tempel Gods geworpen te zijn / dat nu die selve na den raed der Schrifture haer selven waernemen en gade slaen sullen / dat so sy nu gewassen / gereynigt / herboren en geheyligt zijn / dat sy haer selven niet weder onreyn en maken / den Tempel Gods niet en onthepligen / ontwijzen / violeren / en schenden. Want so wie Gods Tempel schent dien sal Godt schenden. Maer met een vast betrouwen in den Geest tot Godt haren Vader biddende met David / O God bekrachtigt ons / en bevestigt in ons 't selve dat gy in ons gewoont hebt / en sy sal haer na sijnder beloften uyt sijnen Hepligen Tempel verhoren. Want hy is getrouwe / die dat goede werck in haer begost heeft / die sal dat ook volbringen / tot in den dagh Jesu Christi. Doet uwe neerstigheyt daer toe (spryckt Petrus) dat gy in uwen Geloobe deugt bewijst / in der deugt werentheyt / in der werentheyt matelijshheyt / in der matelijshheyt ljdzaamheyt / en in der Ljdzaamheyt Godsaligheyt / ende in der Godsaligheyt bjoederlijke liefde / ende in der bjoederlijker liefde gemeene liefde. Is 't dat dese dingen overbloedelijck by u zijn / soo en sullen sy u niet ledigh noch onbzychtaer laten wesen in der kennisse onses Heeren Jesu Christi. Maer die dese dingen by hem niet en heeft / die is blind / en tast met der hande na den wegh / en vergeet de reyninge sijnder woegledender sonden. Daerom lieve Bjoeder / doet des te meer neerstigheyt / om u roeping en verkiepinge vast te maken. Is 't dat gy dat doet / so en sult gy niet vallen / en alsoo sal u overbloedelijck berept worden den ingank tot den ewigen Rijcke onses Heeren en Saligmakers Jesu Christi.

De Godt aller Genaden / die in de laetste verrijfeninge sijn uwerhoren in sijn eeuwigh rijck vergaderen sal / die wil ons geven alsulken herte / sin en gemoet / dat wy dooz een rechte Geloobe ende affterbinge ons selfs also geheel ons selven versaken en te bukten gaen / dat wy in dese eerste verrijfeninge (daer hier van geseyt is) een deel moghten krijgen. Welke verrijfeninge niet en geschiet in opstandinge der lichamelijcker dood / gelijk geschieden sal in de tweede verrijfeninge ten jongsten dage / maer alleen in dat sterben / dooden / en begraven des sondigen lichaems / dooz aflegginge en affterbinge des ouden lebens / en verrijfen / en vernieuwt te worden in een nieuwe Godsalige wandeling / Amen.

Conclusie.

Hier hebt gy / goetwillige Leser / een kleyn onderzichtiging van die eerste of Geestelijke Verrijfeninge / uyt den dood of slacp der sonden op te wecken en te verrijfen / om voortaan in een nieuwe Godsalig vroom onstraffelijck leven te wandelen / na den exempel en voorbeeld de Jesu Christi : als ons de Schrift in menigterleer plaetsen aenwijst / en hier ook eens deels verhaelt is. Want op desen Christum wijst ons de Vader van den hoogen Hemel selve / en seyt : Dit is mijnen beminden Sonne / in den welken ick een goed behagen hebbe / hem sult gy horen. Hy seyt : Hem sult gy hooren : En Moses getuygt van hem met klare woorden / en seyt : God de Heere sal u eenen Propheet verwecken uyt uwen Bjoederen / my gelijk / ende dien sult gy hooren als my. En wie dat de woorden des Propheetes niet en hoorz / diens ziele sal uytgeroept worden.

Dus raden en vermanen wy alle menschen in 't gemeen / sy zijn dan van wat Name / State / en Conditien dat sy zijn / dat sy doch goede achttinge willen hebben op des Heeren Woord / het welck wy hier na onse eendoudige gabe en kleyn verstant aengewesen en voozgedragen hebben / ick hope dooz des Heeren Genade / dat gy daer in niet dan de onbedriegelijcke waerheyt Jesu Christi en sult vinden. Want wy en hebben u hier niet gewesen op menschen / noch op leeringen en geboden der menschen / maer alleen op Christum Jesum / en op sijn Heplig Woord / het welck hy hier op Aerden nagelaten / en geleert / en met sijnen onschuldigen dood ende dierbaer bloet besegelt heeft / en heeft dat selve daer na dooz sijne trouwe getuygen / te weten / dooz sijn Heplige Apostelen / over den gantschen Aerdbodem laten prediken ende leer-
Mar. 15.
Ioa. 19.
Mar. 27.
Mar. 16.

En wy seggen daer beneben / dat alle leeringe / die met de leeringe Jesu Christi / ende sijnder Apostelen niet over een en komt / het schijne dan soo Heplig als 't immers schijnen Gal. 1.
Ioa. 12. 17.
mag / verbannen en verbloekt is : Want sijn Woord dat is de waerheyt / en sijn gebodt is dat eeuwigh leven. Daerom is onse vriendelijke bede en ootmoedige begeerte uyt dat binnenste onser zielen / dat gy doch dese kleyne aenwijfing / die wy hier van die Geestelijke verrijfeninge en nieuwe geboorte aen den dag gebzacht hebben / met verstandiger herten wilt lesen / en met de leeringe der Apostelen proberen en proberen : komte daer niet mede over een / so is sy verbloekt : Want een ander Fundament en mag niemant leggen / dan dat 'er
I Cor. 5.
gelept is / het welck is Jesus Christus.

Hem zy Lof van eeuwigheyt tot eeuwigheyt. Amen.

E E N
GRONDELYK ONDERWYS,
O F T E
B E R I C H T,
Van de Excommunicatie, Ban, Uytfluytinge
of Affonderinge
D E R
KERKEN CHRISTI;

Wat sy in der kracht zy, over wat Liedten dat sy gaen moet, en welke haer principaelste oorfaken en eynden zijn, &c. Daerom sy ons van des Heeren Heylige Apostelen, in sijn Heylige Woord bevolen, nagelaten, en geleert is. Allen Lief-hebberen des eeuwigen waerheydts, tot den dienste des H. Christelijken Vredes, sonder eenige vleesch, of partie, uyt den gront der Heyliger Godlijker Schrift in goeder trouwen voor gestelt.

D O O R
M E N N O S I M O N S.

Phil. 2. 3.

Zijt eenderley gesint, ende en doet niet door twist of ydele eere.

1 Corint. 3. 11.

Daer en magh geen ander Fondament geleyt worden, behalven dat' er geleyt is, de welke is Christus Jesus.

Gedrukt in 't Jaer onses Heeren, MDCLXXXI

V O O R R E D E N .

BRoeders en Susters in Christo Jesu, het is voor alle rechte Kinderen Gods, die van sijnen H. Geest verlichtet zijn, kennelijken en openbaer, dat dat menschelijke vernuft mits den ingesteken angel van de oude kromme Slange in Adam alsoo verdorven is, dat 'et geheel weynigh gesichts dat tot der Godsaligheyt leyden kan, in hem behouden heeft; jae 't is soo ongeschikt, hooverdigh, dom en blindt in hem geworden, dat 'et oock des Heeren sijns Gods Woort stoutelijk veranderen, buygen, breken, tegenspreken, rechten en meesteren derf. Niemants Geest noch Gave en wijckt, het wil en moet alleenlijken recht hebben, en altemale Gods Woordt heeten, alle wat het drijft, leyt, of voor heeft, waer door de Heylsamen Waerheyt dan menigmael sware gewelt, en de vreedsame liefde en lieflijke vrede grooten afbreuk, schade en schande lijdén moet, so gy sien meugt.

Ten tweeden, is 't openbaer, dat ook de tooversche Geest van Antichrist de gantsche wijde Werelt met sijnen grouwel-dranck also beschonken heeft, Christi en sijnder H. Apostelen Leere, Sacramenten, Geest, Leven, Ordeninge, gebreyck, Voorbeelt, ende den rechten Godsdienst also verstootten heeft, dat 'er gantsch weynigh heylsaems by den menschen gebleven, en daerom oock dat vervallene swaerlijk in sijn rechte ordeninge opgerecht, en weder tot sijnen behoorlijken gebreyck, daer toe het van des Heeren Geest bevolen is, gebraght kan worden.

Ten derden, is 't openbaer, hoe de oude Meeester Satanas, een erf-vyant Gods, en onser alder zielen, gestadelijk rontom ons henen gaet, gelijk een grimmen- de Leeuwe en soeckt wien hy verflinden magh, soo Petrus seyt, grijpt ons aen door vele verscheyden wegen en wijzen, so met de onreynne boose aerd van onse verdorvene quaede vleesch, dan met een betooverde valsche Leere, ende soete smeekende woorden. Nu met Vervolginge, Kruys en Benautheyt, dan met een ruym wereltlijk leven, en vryheyt des vleeschs. Nu met Rijckdom en O- vervloet, dan wederom met gebreck en armoede. Somma, zijn scherpe doot- lijke pijlen en vieren nimmermeer, vliegen beyde by dagen en by nacht in 't ver- borgen en openbaer. Wie hem niet met gantscher ernste aen des Heeren vrese en hout, en magh voor den menigvuldigen aanloop sijnder aanvechtingen niet staende blijven. Jae wanneer men by wijlen meent, het zy al gewonnen, soo grijpt hy ons noch eerstmael aen op dat aldersterckste. Verweckt sommige in eenen schijn der waerheyt (die Paulus menschen van gebroken sinnen noemt, en die der waerheyt belooft zijn) tot twisten en disputeren. Dier vruchten enkel leelijke bittere benijdinge, hatelijke faenrooyinge, lasterlijke scheltwoor- den, onreynne verstoorde gemoeden, een klaeglijke verscheuringe des H. God- lijken vredes, een bedroefde vernietinge der reynder Christelijker liefden, een ge- weldige belettinge der heylsamer Leere, een vruchtbare Moeder der oneenigen

V O O R - R E D E N .

Setten, ende een welgebaende platte wegh tot den afval zijn , gelijk wy in den tijdt des geopenbaerden waerheys (eylacen) meer als te veel gesien hebben.

Och Broeders zijt gewaerschout, wederom segge ick van herten, zijt gewaerschout en wacht u. Want Jacobus seyt, dat alsulck een wijsheyt van boven niet en is, maer dat sy aertsch, vleeschelijk, en duyvelsch is. Want de wijsheyt (seyt hy) die van boven is, isten eersten kuysch, daer na ook vreesfamigh (merkt) vriendelijk, (andermael merkt) laet haer geerne onderwijfen (ten derdenmael merckt) is vol met barmhertigheyt, en alle goede vruchten, onpartijdigh (ten vierdenmael merkt) en sonder huychelye, Jacob. 3. Ja mijn Broeders, waer also een vreesfamige, vriendelijke, leerlijke, en onpartijdische wijsheyt niet en is, daer en is niet dan eenen gemaekten schijn des goets, een belofstloosen onreyn, en sondelijk gebedt, een ongestadigh, wankelmoedigh gemoed, en eenen ongerusten bekommerden sin, vol met onruste ende tweedracht. Men roeme hem ook der waerheyt hoe men roeme. De Heere gunne ons oogen dat wy 't sien mogen.

Ten vierden, is't oock openbaer hoe de gemeente of kercke noch in een heylsamen Leere, noch in een onbestraffelijk vroom leven, sonder dat rechte gebruyk des rechten bans bestaen en kan. Want gelijk een Stad is, die sonder poorten en muuren is, of een acker die sonder graven of tuynen is, en een huys dat sonder wanden en deuren is, alsoo is oock een gemeente, die sonder de rechte Apostolische uytfluytinge of Ban is. Want sy staet allen vervoerischen Geesten open, allen Godloosen grouwelaers ende stoute Verachters, allen Afgodendienaers ende moetwillige verkeerde sondaers, ja ook allen ontuchtigen Schandtdrijvers, Sodomiten, Hoeren ende Boeven, gelijk men by alle de groote Setten der gantscher wereld, die haer van de Kerke en Gemeente Christi (doch met onrecht) beroemen, opentlijcken speuren en sien magh: ja wat sal men vele seggen? Mijns bedenkens is't een sonderlinge gebruyk, eere, en welvaert eender oprechter gemeenten, wanneer sy de rechte Apostolische affonderinge in Christelijker bescheydenheyt met ernste leeren en in een sorgvuldige waeckende liefde, na ordeninge der H. Godlijker Schrift met getrouwer forge waernemen. Is ook meer dan klaer, so wy niet met volder vlijt tot onsen tijden daer op gelet en hadden, dat wy der Munsterschen en alder verkeerder Setten medegenooten moesten by alle man geheeten hebben, daer't nu (God zy eeuwich prijs voor sijn Genade) door desen middel des H. Bans, in vele verscheyden Vorstendommen, Steden en Landen, by vele duysenden, eerlijke, redelijke lieden kennelijck en openbaer is, hoe wy van alle Godloose grouwelen alder verkeerder Setten onschuldig en vry zijn, gelijk wy dat ook niet alleene met onse Leere en Leven, maer ook met onse goed en bloed in schijnender daet voor alle de gantsche Wereldt vrymoedelijck betuygen en kondt doen.

Dit dan altesamen nu aldus gemerckt, en ons nu dat heldere klare licht des H. Euangeliums Christi, in dese laetste ergerlijcketijd aller Antechristischer grouwelen, wederom in volder klaerheyt in schijnt, Gods eenige geborene ende eerste geboren eygen waerachtige Sone, Christus Jesus heerlijken geopenbaert wort. Sijn welbehagende goede wille en H. Woort van 't Geloove, Wedergeboorte, Boete, Doop, Nachmael, en de gantsche heylsamen Leeringe, Leven en Ordeninge door veel soecken, bidden, handelen, lesen, leeren en schrijven aen den dagh komt, dat nu alle dingen (God zy lof voor sijn Genadige gave) na den rechten Apostolischen regel ende mate in der Gemeenten ordentlijcken voortgaen, waer door dat Rijke Christi in volder eeren opgaet, en
het

V O O R - R E D E N .

het Rijke Antechristi in volder schanden ondergaet, so set hem nu onse voorgemelde erf-vyant geweldelijken daer tegen, gebruykt sijn oude meesterschap en kunst op't alderkloekste, wort ook in den schijn een Christen. Verstaet recht, hoe ick dat meene. Roemt hem des Geloofs stoutelijk, misprijst, ja verwerpt oock alle Babylonische handelen, laet hem mede doopen, set hem oock midden onder den Heyligen in des Heeren Nachmael, prijst dat leven der Godvreesenden, hoort vermaningen, geeft aelmoessen, ontfangt den elendigen, wascht der Heyligen voeten, seyt dat Jesus Christus de Sone Gods is. Somma, hy hout hem in den schijn als een onbestraffelijk wedergeboren, boetveerdigh, en waerachtigh Christen; maer daer en tusschen wacht en mickt hy, waer hy ons op het aldergevoeglijkste aengrijpen, en op het aldermeeste schaden en treffen magh. Trekt lustelijken in onse verdorvene en betooverde verstanten, die noch een part, so het blijkt, weynig weten wat des H. Geestes aert en sin is, drijftse gantsch behendelijk, want hy weet hem op dat alderschoonste met de letter van der Schrift te bekleden, laet hem suyverlijcken hooren, soo wat hy doet, dat hy dat al te samen uyt enkel vreesse Gods en liefde der gemeenten, met des Heeren Waerheydt en Woordt doet: Vangt aen (segge ick andermael) recht als uyt dieper bangigheydt eender benauder conscientien met sommige te twisten, en te disputeren, en dat aldermeest van der afsonderinge, die hy so qualijk verdragen en lijden kan. Vindt hier en daer sijne behende (doch verderflijcke) vragen en antwoorden, waer mede hy de selve verdorvene betooverde verstanten also aen malkanderen hisset en verhit, dat oock haerder sommige, wanneer sy voor de scherpte en kracht der waerheydt niet bestaen en mogen, uyt enkel partie haers versuurden vleesch, dat lieflijk Jerusaleem des vredes verlaten, en dat onreyne blinde Babel weder toelopen: of een afgesonderde eygen Secte by haer selven vergaderen, en toerechten, gelijk ick in blijckende daet tot mijnen tijden, eylacen, meer als eens, twee, of driemaal met grooter swarer treurigheydt gesien hebbe.

En siet, dat is dat kleynodie, dat de oude verwoerische Meester, met sijnen twisten soekt, want of wy uyt der Afgoden Kerken blijven of niet en blijven, gedoopt worden of niet en worden, gelt hem al gelijke veel. So hy maer onse herten in haet en bitterheydt tegen malkanderen verhitten, onse gemoede verontreynigen, de liefde af breeken, den vrede verstooren, lasteringe, quaedt vermoeden, leugen, vyandschap, ende saemroovingen toerechten, of zaeyen kan, die gemeenlijk of alle wegen, soo hy wel weet, uyt alsulke sijne twist-handelen herkomen, soo heeft hy alrede, dat hy soeckt, al gevonden. Och Broeders neemt'er acht op, want het is meer als klaer, dat alle de gene, die de ootmoedige afgestorvene, vriendelijcke, lieflijcke, en vreedtsalige Geest Christi niet en hebben, dan op twisten, disputeren, scheuren ende breeken gesint zijn, uyt Godt niet en zijn, och latet u geseyt zijn.

Aengesien, segge ick, wy nu dan weten, hoe hy ons met dese sijn schalke drijvingen, onvruchtbare twistige vragen, antwoorden, ende menigfoudige dwaesachtige ende schadelijcke dispuuten soo overmaten vele smerte ende herten leedt vanaenbegin des verklaerden Euangeliums tot op dese uure toe gemaekt heeft, soo is nu mijne hertgrondelijcke bede ende getrouwe vermaninge aen alle die, die geerne in des Heeren haeres Godts vreesse met een stille en vreedtsamige conscientie voor den Heere ende sijn Gemeente wandelen souden, dat sy doch alle met den anderen, recht als voor Godt in Christo Jesu grondiglijk behertigen willen, hoe getrouwelijck dat ons de Heylige Geest Christo voor alle onnutte, dwaesachtige vragen, antwoorden, disputeren,
kijven,

V O O R - R E D E N .

kijven, en twisten (die hy met vollen haet hatet) gewaerschout heeft. Want hy is de Geest der liefden en des vredes, en daerom oock die selvige, te weten, liefde en vrede allen den sijnen alsoo leert en met den genadigen vinger sijnder Hemelscher vlammen, in de onsenlijke tafelen haerder herten in schrijft. Och denkt na dat wy aenwijzen, oock mede, dat sijn Heylige Rijk en Woord, een Rijk en Woord des vredes, en niet des twistes is. Op dat gy, gy die u na sijnen Heyligen ende grooten Name noemen laer, en alleene van hem, die de rechte Koninck des eeuwigen vredes is, in dat Rijcke sijns vredes, door dat Woordt sijns vredes genadiglijken beroepen zijt. Des Duyvels bedeckte stricken en lagen onverlet ontgaen meugt. Alsoo in alle uwe wegen, woorden en werken na Christus goeden wille en welbehagen tegen alle menschen handelen, ende sijn Heylige Woord en Ordeninge voeren ende voorstaen meugt, dat gy de rechte waerachtige gerechticheyt van Godt geeffchet, gelijk Geloove, Liefde, boete, wedergeborte, vroomheyt ende vrede, mits alle andere vruchten des Heyligen Geests Christi daer mede planten en bouwen, alle bedruckte bekommerde herten, met t'samen alle jonge en tedere zielen grondelijck in Christo Jesu daer mede verheugen, en met eenen oprechten voortganck van een oprechte Christelijke vrede in alle aenliggende nooden, verfoekinghen, droeffenissen en bangheden sterken en troosten meugt. Op dat alsoo de Heylige Stadt en Tempel die soo menigh hondert Jaren plat gelegen hebben, wederom op hare oude Hoofstede heerlijcken getimmert, en met hare behoerlijcke weerdigheyt gebruyk, offer en Goddienst in rechter ordeninge gebracht mogen worden. Jae dat dat Salighmakende Licht des waerachtigen Euangeliums Christi onder alle volken, geslachten en tongen in sijnder klaerheyt en kracht vrolijcken magh opgaen, en de verdoemende leugen Antichristi in sijn duyfterheyt magh wijcken en ondergaen.

Gemerkt (segge ick) dat dan des Heeren sterke Woort met grooter kracht, hoe langer hoe meer geheel wonderlijk inbreekt, en daeromme oock alle trouwe herten geerne eenigheyt in desen deel des Bans (daer mede sy soo doodlijcken soo menighmael bemoeyt zijn, soo gehoort is) hebben en sien souden, op dat sy alle na eenderley Regel in Schrifts mate voortvaren moghten, soo Christelijk en recht is, en ick onweerdiger de swakste onder alle Heyligen nu ontrent den tijd van xxii. Jaren van veel verscheyden Geesten harde in desen deel bestreden ben, en menigen swaren aenloop tot diversche tijden daer over geleden hebbe, waer mede ander lieden niet alleene van my geleert en zijn, maer oock selfs van ander lieden geleert ben, den gever van alle goede gaven sy prijs in sijnder Gemeenten. Ook mede mits lankheyt des tijds door menigerley gevallen, ondersoeken, ende nadenken in sommigen dingen een weynigh beter ervaringe, als voor henen gekregen hebbe. Soo ben ick van veel vroomer herten, die 't soo geerne goedt in allen sien souden, seer broederlijck daer toe vermaent en gebeden, dat ick my noch voor mijns levens eynde doch bevlijtigen woude, mijnen alderinnerlijksten gront, sin en meeninge van den rechten Apostolischen Ban of Affsonderinge ordentlijk in Schriften te vervaten, en doen te ondersoeken den outsten en Dienaers der Gemeenten, met t'samen alle vreethongerigen voor stellen woude. Op dat, so daer yemant eenige droeffenisse, twist of tweedracht na mijnen afganck (soo ick doch gantsch swak, ende oock met der tijt een out man ben) onder den stillen en vredigen in alsoo eenen schijn mogte toerichten, alsof hy 't eeniger tijt dus of so van my moght gehoort, ofuyt eenige van mijn Schriften, die noch noyt voor desen dagh alsoo grondelijck van man en vrouwe, en oock mede van de openbare ergerlijcke en vleeschelijcke Sondaers, als hier, van my verklaert zijn, verstaen hebben, sy den selvigen dan
op

V O O R - R E D E N .

op mijnen befluytelijken gront wijfen mochten, daer mede ick in Godt ontflapen, en mijnen henen vaert uyt mijnen vleesch genomen hadde. Ook daer benevens de Godtvreefende twijfelmoedige confcientien daer door geholpen, op dat fy tot een gewiffe vaftigheyt haers gemoets komen mochten.

Welke bede (hoewel fy geheel Christelijk en goet was) ik evenwel met grooten vrees en beven heb aengenomen, en dat bysonder daeromme, om dat ick wel wiste, dat fy niet al te famen Broeders en Sufters in der waerheyt en kracht zijn en sullen, die 't wel lesen, hooren of sien sullen. En waer dande gemoeden niet reyn en zijn noch de liefde ongevalschet, daer wil ook gemeenlijk het verstant geerne partijdisch, en de uytlegginge verkeert zijn, gelijk ick tot mijnen tijden aen my selven van sommige (eylacen) wel geleert hebbe. Och moghten fy nu een part Genade vinden, weet oock daer benevens dat der menschen goedduncken, vernuften, affecten en sinnen menigerley zijn, en dat dat dootgrijpende gesichte der waerheyt, noch des Heeren vrees, Geest, en Salvinge niet by eenen yegelijken al gelijke groot en zijn, en daerom vrees ick, dat ick 't oock alsoo niet maken en sal, dat fy 't alle voor goet aennemem, en als den vafsten grond der waerheyt volgen sullen. Hadden wy alle oogen des verstandts, die ons laten dunken dat wy sien konnen, het woude mijns bedenken met sommigen haest eenen vasteren grondt en voet hebben.

Staet evenwel mijn vast betrouwen tot alle dien, die in rechter Godts vrees de eenigheyt ende vrede met getrouwer herten onder allen vroomen soecken ende nae dat aldergewiffe begeerigh zijn, dat fy mijnen forgvuldigen Broederlijcken arbeydt tot eenen dienst des Heyligen vredes ende verklaringe des eeuwigen waerheydts uyt rechte Christelijcke trouwe aengenomen, niet verachten noch en schelden, maer met vrolijcken gemoede opnemen, ende den Heere van sijn Genade dancken sullen. Want ick late my duncken (doch by avontuuren dwaesachtigh) dat men in desen deel genen sekerder noch gewisser wegh nae der waerheyt treffen en sal, daer mede men voor Godt ende den menschen bestaen sal, dan wy hier in het volgende sonder alle vleesch ende partye nae onse kleyne gave uyt grondt der Heyliger Godlijcker Schrift recht als voor God in Christo Jesu aangewesen en verklaert hebben.

Den halsterken, stouten, ende verkeerden verachters: noch oock den onbuysamen partijdischen en versuurde Twistmaekers en diene ick niet, maer die diene ick, die haer met een onpartijdig nieuw ende Christelijk gemoet, van den Heyligen Geest der vreesen Gods, ende der ongevalschter reynder liefden geerne leeren ende leyden laten. Die des Heeren Heylige Woordt ende waerheyt in eenen reynen sin gevaet, door haer ontfangen Salvinge onderdaniglijken volgen ende nakomen. Ende alsoo van alle bittere partye, ydel eere, haet ende nijdt, ontschuldig en vry staen. Want by alsulken vint men den lieflijken Geest des vredes, een oprecht en vroom gemoet, ende een onversuurde reyn hert, aerdt ende liefde: Ende daerom oock een oprecht reyn verstant, ende eenen onverdorven heylsaemen gront ende uytlegginge. Leven haer eergierige eygensoecklijke vleeschs niet meer, maer Christo ende haren naesten. Onderwerpen haer alleman, zijn kleyn in haer eygen oogen, haaten alle onschriftmatigen twist en tweedracht, bekennen geerne hare gebreken, daer in sy misgrepen hebben: Verfoenen haren naesten, dien sy by haer schult bedroeft hebben, en sien op eere noch op oneere, vergaderen vyerige kolen op der tegenpartyen hoofden, gaense onstraffelijcken voor, op dat sy mits de liefde, weder in der waerheyt opwecken, van den dwalenden wegh afvoeren, Christo toebrengen, ende eeuwich saligh maken mogen, fiet dat zijn de

V O O R - R E D E N .

gene (segge ick) die ick met dese mijne Schriften diene. Want sy hebben Christum in der kracht met sijn Geest, Woort, en Liefde. En alsoo met hem, in hem, en voor dat rechte waerachtige Christendom, dat voor Godt gelt, en een geholpen, lustige, vredige, en vrolijke sake. Och kinderkens zijt gewaerschout. Leert eenmael des Duyvels diepheynt recht bekennen, en wacht u van tweedracht: De barmhertige Vader gunne ons alte samen den wijsen Geest sijnder Genaden.

A M E N .

E E N

E E N

GRONDELYK BEWYS,
O F T E
BERICHT,
Van de Excommunicatie, Ban, Uytfluytinge,
of Affonderinge
D E R
KERKEN CHRISTI.

Van de rechte Apostolische Affonderinge of Ban,
en ten eersten wat sy is.

Dat Eerste Capittel.

Eet grondelijke getrouwe kinderen in den Heere / die mijn ziele lief heeft in der waarheyt / dewijle ick my desen seer periculoosfen arbejd / u en allen byzomen ten besten / uyt rechte vaderlijke trouwe heb aengenomen (ick segge periculoosfen / om dies wille dat ick wel weet dat 'er soo overmaten veel treurigheden by den eerboudigen eenen tijdt lanck mede gemaecht is : vzeese oock dat 'er noch niet al gedaen en is) so bidde ick u alle met den anderen in 't gemeen / bepde bemoept en onbemoept / dooz de diepe bloedverwige woorden Jesu / en dat uyt mijnder zielen grond / op die utwe knien vooz den Almachtigen / en grooten Godt te samen met my gebogen hebt. Jae vermane u by dat rechtveerdige oozdel sinder toekomst / dat hy in de Wolken des Hemels met dat vlamme vyer en den Engelen sinder heylkracht tot sinder tijd houden sal : Dat men doch dit mijnen sozgelijken arbejd niet na vleesch noch bloet / uyt angonst noch partje / maer uyt een onpartijdig en reyn hert des vzeedes / van artijkel / tot artijkel / ja van woorde te woorde dooz den ongevalschten Geest der Christeliker beschepdenheyt in oprechter trouwer liefden / na den regel en grond der waarhejd rechten wyl. En mercken ten eersten wel aen / wat doch den Ban der Kerken Christi in der kracht is / die ons van des Heeren Heplige Apostelen in 't Woord nae gelaten en geleert is. Op dat hem niemand dooz onverschant verachte / noch met den spotter en segge : Laet by bannen ; Waer bannen en is geen hals breken / en diegelijke ongefoutene woorden meer : de waarhejd betuyge ick in Christo ende en liege niet : lieber my dooz Gods hulpe van stucke te stucke tot den jongsten gericht toe (so het also mogelijken ware) ontkeden laten / dan my eenmael recht na der Schijft van des Heeren Dienaers en sijn Gemeente bannen laten. Och Broeders hebt 'er acht op.

Alle wat in Istaël na wetliker oordeninge verbannen woorde / 't waren dan menschen of vee / dat moeste sterben / ende dat verbannen goed met den vyere verbande woorden / eenen verschickelijken en zwaren Ban was : maer nu in Christus rijk en regiment (soo men sijnen grond en kracht / wanneer daer geen doete uyt en volgt / recht insiet) noch al veel verschickelijker en zwaerder / want hy en is nu geen lichamelijke uytroeping of doot ons vleesch / gelijk Moses van was / so gehoozt is. Noch oock geen uytstootinge uyt eenige uytwendige steenen Tempelen / of Synagogen / gelijk nu der Joden ende des Werelds Ban is / maer hy is een waerachtige verhoedinge of verboodtschappinge van de eerulwige doot onser zielen / dooz de oprechte Dienaers Christi met 'er Schijft ober alle ergerlijcke vleeschelijke Sondaers / ende onbekeerlijcke Twistmakers. Een overleberinge des Duppels. Ja een gemeene affegginge / uytstoppinge / of affonderinge van de Gemeente / kercke / Lichaem en rijcke Christi / en dat in Christus Name met sijn bindende kracht van sijnen H. Geest en sterke Woord.

Wengesen nu van desen selsden Ban een also verschickelijken en zwaren Ban is / soo gehoozt is / soo magh een pegelijck oock wel vooz hem sien / dat hy alle sijne wegen vooz Godt en sijn Gemeente alsoo richte / dat hy in eerulwicheit nimmermeer met also enen zwaren bloet van Christo en sijn Gemeente geslagen en werde / dat hy als een verbande Godloose ziele buyten Christus Heplige Gemeente / Lichaem / Stadt / Tempel / Kerken / Rijck ende Huis sijn moet. Want alle die buyten Christus Gemeente en Kerke sijn / moeten in Antichristus Gemeente en Kerke sijn / is onwedersprekelijk. Ende wat van alsdanige in toekomende vooz enen loon verwachten / soo sy haer anders van herten niet en bekeeren / magh in goede klare letteren wel gesien worden. Och kinderen hebt 'er acht op / uyt alle utwe krachten / wachtet u / waekt vlijtiglijck : Bidbet vyerlijck / en schijkt u : Want Godts Oordeelen sijn groutwelijk / en in sijn handen te verballen is verschickelijck.

Na. 11. a.
Deu. 7. 5.
en 13. 6.
Ios. 6. 17.
en 7. 1.
en 8. 8.
en 9. 24.
en 11. 8.
1 Reg. 15. 2.

Den Ban der
Christenen.
1 Cor. 5. 3.
2 Cor. 13. 2.
Rom. 16. 16.
Tit. 3. 10.
1 Cor. 5. 3.
1 Tim. 1. 20.
1 Cor. 5. 3.

Rom. 1. 32.
en 6. 23.
1 Cor. 6. 10.
Gal. 5. 21.
Eph. 5. 5.
2 Tel. 1. 8.
Apo. 21. 8.
en 22. 15.

1 Tel. 1. 7.

Over wat lieden desen Apostolischen Ban behoort gebruykt te worden.

Dat tweede Capittel.

Ephes. 1. 22. en 5. 23. Apoc. 19. 7. Hebr. 12. 24. 1 Cor. 9. 16. en 6. 19.

A En vele plaetsen der hepliger Schyft bebinden wy / als dat de rechtgeloovige gemeynte Chrysti / onsen eenigen ende geesteliken hoofts / Synagogs / Konink / ende Hoogepfeesters geestelike lichaem / Synagoge / hepliger / Stadt ende Tempel is / met de eerste letterlijcke Eva / Rebecca / ende der Israëliken hepliger / Stadt ende Tempel afgebeeld. In welck politische regiment van Israël geen melaetschen / geen etterbloedigen / noch ook die haer aen dooden verontreynighden / plaetsen binnen den hepliger hebben honden / alsoo lange sy niet wederomme na inhoudinge des Wets / van hare ontrengheden gereynicht / en van haer gebreken gesuivert waren. Moesten ook hare lichamen in den selfden hepliger niet ontledigen : geen onbesiedene / noch onreynen en moghten tot des Heeren Pascha toegelaten worden. Moesten ook daer beneven (hier merkt nu Israëls Ban) alle die / die des Heeren Woordt verachteten / ende sijn Gebod lieten vaten / eenen groutwel in Israël bedreben / ende andere Goden dienden / metten twee of drie getuygen overtuypt / sonder alle barmherticheit sterben. Want sy souden den Heere (sepde Moyses) een hepligh volck sijn.

Der gemeenten reynigheyt in den Geest hier meede afgebeeld. Num. 5. 1. Deut. 17. 10. Exod. 18. 48. Num. 9. 6. Num. 25. 30. Deut. 13. 6. Deut. 17. 7. Hebr. 10. 28. Exod. 19. 6.

De Kercke Christi wie ende wat. Gen. 2. 22. Gen. 24. 50. 1 Cor. 13. 44.

Des selven gelijken ook nu in 't Nieuwewesen Chrysti alsoo : want sijnne gemeynte of Kercke is een gemeynschap der hepligen / ofte bergaderinge der Gerechtigten / gelijck ook de Akeennische Patres al over vele hondert jaren met ons bekent hebben. Gelijck van Adam maer een Ewam en hadde / die vleesch van sijn eppen vleesch was / ende been van sijn beenen / Isaac een Rebecca die van sijn eppen geslachte was / ende Chrystus een lichaem / dat hemelsch van den Hemel / ende in alle sijn lidmaten gerechtigh ende hepligh was : alsoo en heeft hy nu ook maer een Ewam / in den geest een nieuwe Rebecca / die sijn geestelick lichaem / Synagoge / Gemeente / Kercke / ende Synagoge is / te weten die / die geloovige / wedergeborene / ootmoedige / barmhertige / afgestoeyene / gerechtige / vreesdarnige / liefdelijcke en gehoozefamige kinderen in dat rijcke ende hups sijnes vzedes sijn. Synagoge / kuppische Jonckvrouwen in den geest / heplige zielen / die van sijn Godlijcke geslachte ende heplig vleesch van sijn vleesch / en heplige beenen van sijn beenen sijn.

Ephes. 5. 50.

Waer upt dan na inhoudt der hepliger Apostelen leere ook klaer ende openbaer is / dat 'er geen halstergewist-makers ofte Sectischen / die tegen de leeringe der Godsaligheyt ergernisse ende tweedacht inbrengen / noch ook alle die / die in Chrystus Leere niet en blijven / die een ergerlijck vleeschelijck leven leeden / ofte curieuse lupe ende leckere dagen van andere lieden tafelen ende bupdelen voeren / plaetsen in Chrystus heplige Woon-stede / hepliger / Stadt / Tempel / Kercke ende Lichaem welcke de Gemeente is / hebben en mogen / dan datmensche met gemeynder stemmen af-doen / en alsoo tot onser engender siele bewaringe / ende haerder beteringe / na schryfts regel ende maetschoutwen ende mijden sal.

Rom. 16. 16. 1 Tim. 6. 6. 2 Tim. 2. 3. Titum 3. 10. 2 Joan. 1. 9. 1 Cor. 5. 3. 1 Cor. 13. 1. 2 Tess. 3. 10.

Getrouwe kinderen / zijt getwaerschout / verschickelijck is 't woordt dat Joannes sepdt : Wie dat overtreedt ende in Chrystus leere niet en blijft / en heeft geen God / oock noch op een ander plaetsen : Wie dat sondigt / die is wpt den Duppel / noch ten tweedenmael zijt getwaerschout.

1 Joan. 1. 9. 1 Joan. 3. 8.

Oorsaeke waeromme ons desen Ban van der Schrift bevolen is.

Dat derde Capittel.

Joannes leert en sepdt: Als dat Godt de liefde is / gelijck dan God de liefde is / alsoo betwijft hy oock de nature van het geene dat hy is / te weten de liefde / dat dit selfde oock alsoe de waershepd is / magh aen de Scheyppinge en Onderhoudinge sijnder creaturen / aen de wederoprechtinge van Adam en Eva / aen de bewaringe van Noach en sijn Sonen met der Arken en Dilubie / aen de Benedictie van Abraham / Isaac en Jacob / aen de verlossinge van Israël wpt Egypten / aen de sendinge van Moyses ende den Propheeten. Ende aldermeest aen de alderhepligste Mensch-werdinge ons Heeren Jesu Chrysti des Soons Gods / aen sijn genadige / krachtige Leere / wonder-werken / bidden / weenen / kruys / bloedt ende doot / oock aen de openbaringe van sijnen hepligen Geest / en upsendinge sijnder hepliger Apostelen lichtelijck gespeurt worden.

Joan. 4. 16. Gen. 1. 1. Gen. 3. 15. Gen. 6. 13. en 7. 7. en 8. 18. Gen. 12. 1. en 16. 28. en 28. 12. Exod. 14. 29. Exod. 3. 4. Zach. 7. 1. 4 Eld. 1. 4. Joan. 3. 16. Rom. 8. 32.

Wengesien het / dan segge ik / openbaer is / dat hy de liefde alsoo is / ende oock erwtelijken blijven sal / ende van aenbeganne de heerlijcke vruchten sijnder liefden aen sijn lieve kinderen soo betwefen heeft / soo gesepdt is : alsoo doet hy hier oock noch met dese sijn affonderinge / hoe wel sy alsoo geheel verschickelijken ende zwaer is / ende aen den halsterken onbekerelijken sonder soo enen groutwelijken wptgank heeft / alsoo gehoozt is : want nademael hy de wijse ende alwetende Godt is / die alleene met sijn vperblammige oogen alder menschen herten ende nieren insiet / haer wegen weegt / ende ons / wpt die sijnder scheyppinge / maeksel ende werck sijn / op het beste kent / hoe arme zwacke vaten dat wy sijn. Ja dat oock onser een part met een kleyn windken van verboeringe konnen keeren ofte tegenstaen / maer laten ons van sonden aen betweden / of oock met dat verstuurde leelijcke leven der moetwilligen verontreynighen : soo heeft hy ons dooz sijn vaderlijcke liefde ende overgroote barmherticheit als sijne arme zwacke kinderen / desen selfden middel des affonderings / dooz sijnen hepligen Geest ende Woordt ten eersten daer tegen gelept / ende tot alsoo een eynde bevolen / als dat wy de onrustige halstergewist-makers / met te samen de argerlijcke / vleeschelijcke schandt-brijbers van sijn heplige Gemeente / Kercke / ende vrede-hups af-doen / ende na inhoudt des hepligen Woordts tot op den tijdt haerder bekeeringe schoutwen / en mijden sulen. Op dat sy ons met haer opgepronkte nijedige woorden van onse vastigheyt / die wy in Chrystus waerheyt hebben / niet en bezuchen (soo doch de valsche leere alle wegen rontom haer knaeght / gelijck de kanker doet / soo Paulus sepdt) noch oock de groutelaers met haer onreynen vleeschelijcke leven niet en verstuuren / noch

De Ban is een werk der liefde Gods.

De eerste oorsaeke des Bans.

1 Cor. 5. 3

noch eenen boofen naem by die / die blypen zyn / maken sullen / ende siet dat is de eerste oorzake des Bans / waeromme by ons van des Heeren Geest met een soo grooten ernste in sijn heylige Woordt bevolen ende geleerd is : ende of nu dese selfde oorzake niet een bysonder groot werk der getrouwer liefden Chrystus en is / die aen allen byzomen sijn bysondere nuttigheyt / dienst / kracht ende byzucht heeft / wil ick alle getrouwe herten in de byzeefe haers Godts mits desen laten na dencken.

De tweede oorzake is / dat alle de gene / die nu dat heylige woort ende den rechten wegh wederom verlaten / in der werelt verlopen / dat heylige verbont verachten / haren ontfangen doop en belofte der gerechticheyt ydel ende onnut maecten / Dat sy wederomme den valschen Propheeten hooren / werelts liefde aennemen / ende den rupmen byzeden wegh des vleeschs te wandelen / oft die twist ende tweedzacht / secten ende verkeerde dingen onder den byzomen aenrichten / &c. door desen middel des Bans verschickt / haer wederom van herten bekeeren / eenigheyt ende byede soecken / ende alsoo van den Satanschen strick haers twist-handels / oft des Godloosen slapperigen levens voor den Heere ende sijn gemenste mogen los ende byz worden. Ende siet / dat is de tweede oorzake / waerom ons desen Ban van des Heeren Geest in sijn heylige woort met soo grooter neersticheyt bevolen ende geleert is. Ende oft nu dese selfde oorzake oock niet een bysonder goet ende groot werck sijnder liefden is / en een gelijcke kracht / nuttigheyt / dienst / ende byzucht aen den onbyzomen heeft (soo ofse anders inder byzeefe recht waernemen) gelijck de eerste aen den byzomen heeft / mogen in de selfde mate alle getrouwe herten in der byzeefe Godts na dencken. Ja die dese voorszede oorzaken te recht na der schrift kennen ende sien kan / heeft den rechten gront-steen des Heyligen Bans na mijn bedencken al gebonden.

Aengesien wy dan nu weten / dat dese onse Ban ofte affonderinge / ons (segge ick) van der schrift bevolen / twee alsulche hooge nootdruyftige en wichtige oorzaken heeft / soo verhaelt is / soo sijn wy oock genoegh daer door veroozfaecht / soo wy ons anders des Chrystelijcken naemns recht beroemen / om dit selfde openbaer plat bebel / leere / ende ordeninge Chrystus ende zijnder heyliger Apostelen / als een hooghwijselijck / oorzakerlijck ende goet werck haerder grooter liefden ordentlijck te leeren / ende met gewilliger gehoozfaemheyt onderdanighlijcken na te komen. Is oock des selven gelijcken mits desen meer als klaer / dat sy haer aen dat heylige Apostolische woort en hare groote liefde / aen de trouwigheyt ende liefde der gemeenten / ende aldermeest aen hare eppen zielen zwaerlijcken besondigen / die dese nutfallige Goddijcke ordeninge mits hare ongehoorzame / luyse ende verkeerde vleesch booz een twist-werck des Duybels scheiden / ende alsoo met de bypale dzechtige voeten haerder Godtlooser lasteringe soo ontwaardighlijcken in het slijck treden / stout is de mensch die sijnen Godt straffen / oft in sijn Woort tegen spreken en meesteren berf. Dencket na / wat wy aenwijfen.

Dat de rechte Apostolische Ban geen perfoonen uyt en neemt.

Dat vierde Capittel.

Os is sonder alle twijffel wel bekent / werde Byeders / als dattet een seer sterck ende ernstigh Gebodt der Heyliger Schrift is / Ja dat alder-eerste in de tweede tafel is. Eert Vader ende Moeder / en dat sy na Moses Wet alle moesten sterben / die haren Vader oft Moeder bloecten / sloegen oft ongehoorzame waren / oock mede dat den bant des onbeblekten eerlijcken Echts in Chrystus rijck ende regiment soo bondigh ende vast is / dat geen man sijn byzoutwe / noch oock geen byzoutwe haren man om eenigerley andere salten magh verlaten / ende een ander trouwen / verstatet woort recht dat Chrystus seft / ende eenen anderen trouwen / dan om overspels wille / wil oock Paulus / dat sy malhanderen alsoo geheel verbonden ende eppen sullen sijn / dat de man niet de macht van sijn lichaem / noch oock niet de byzoutwe de macht van haer lichaem hebben sal.

Dese bepde regulen / alsoo wel de eerste van den Ouders / als de tweede van de echt staet vast ende onberozekelijcken / ende en moeten noch en mogen van eenige menschen verandert noch tot eeniger tijdt gebroeken worden / alsoo byze als mensche maer in Godt ende met Godt in een goede Conscientie / gelijck de verhaelde regulen epfchen / sonder eenige overtreddingen des Heyligen woorts onverhindert na komen ende houden kan. Maer wanneer 't alsoo niet wesen en kan / soo moet niet dat geselijcke het vleeschelijcke / maer het vleeschelijcke dat Geestelijcke wijcken / is klaarder als men tegensprecken kan.

Bidde daeromme allen byzomen om des Heeren wille / die Chrystum Jesum door den Geest des byedes mits den geloobe in sijn diere bloet t'samen met ons geheyliget sijn / sy doch met Godtbyzereen verstantighen herten deses volgende oorzaken / sonder alle vleesch ende partje / met Geestelijcken oogen willen insien / die ons in onsen gemoeden benaetwen / dat wy geerne desen groot allen onsen lieben medegenooten des geloofs dient / tot eniger tijden deele vallen moght / (daer haer de goede Heere eeuwigh booz beware) in Chrystelijcker bescheydenheyt leeren / ende tot verlossinge haer der zielen sonder alle aenstootinge der jongen ende swacken conscientien in getrouwer liefden booz dzagen souden. Alle die dan God byzereen / laet ick rechten dat wy aenwijfen.

De eerste oorzake is / om dat wy waerachtighlijck door Gods geest ende woort bekenen / als dat de Hemeliche Echt tusschen Chrystum ende onse zielen in dat boozkomen van sijn onschuldige doot ende dierbaer bloet mits het geloobe in den Geest gemaect / in gewilliger gehoozfaemheyt des selven enigen en eeuwigen Byzedeoms vast ende ongebozen moet gehouden worden. Ende daeromme men oock noch vader / noch moeder / noch sone / noch dochter / noch man / noch byzoutwe / ja oock noch leven noch doot / in eenige ongehoorzameheyt sijns woorts / oock in dat alderminste toegeven oft wijcken moet. Want

Rom. 16. 16.

De tweede oorzake.

1 Cor. 5. 4.

Mat. 18. 17. Tit. 3. 10.

Laeteraers sondigen zwaerlijck.

Exod. 20. 12.

Deut. 5. 15.

Exod. 21. 17.

Lev. 20. 9.

Deut. 21. 18.

Mat. 19. 9.

Marc. 10. 11.

Luc. 16. 18.

1 Cor. 7. 4.

Oze. 2. 1.

Apoc. 19. 7.

Godt de Heere wil / sal / ende moet alleen de Godt onser consciencien / ende de eenige Heere onser zielen blijven / ende niet onse Vader noch Moeder / Man noch Vrouw / gelijk in goede klare Letter magh gesien worden.

Deut 13. 6. en 31. 9. Mat. 10. 37. Luc. 14. 16.

De tweede oorfake is / om dat de getrouwte Apostelen / Joannes ende Paulus / ons soo grondighlijcken leeren / datmen ten eersten de afvallige daeromme mijden sal / om dat sp ons met hare onrepe verboerische leere / noch met haer ongoddelijck vleeschelijck leven / niet en versueren / noch in de gemeenschap haerder booscr wercken inbluchten sullen / gelijk

1 Cor. 5. 5. a Joa. 1. 11.

De tweede oorfake.

ook in de oorzaken van den Ban boven al verklaert is. Ende wy nu met oogen sien / ende met handen tasten / dat ons niemant eer noch meer en versuert / noch versueren en kan / dan ons onse eygen Vader / Jldoeder / Man / Vrouw oft kinderen doen / als sp verdooven zijn / ende dat bysonder / om de dagelijckse versellinge ende de natuerlijcke liefde diemen onder malkanderen heeft / ende oock dat noch meer is / bewijle Man ende Vrouw een lichaem zijn / so weet ick immer niet / wanneer sp des Heeren Heilige Doort ende trouwen raet in desen deel niet met alle blijft waer en nemen / hoe sp booz dat gespande niet des doods outgaen sullen : Want soo bidden ende smeken sp / dan wederom klijben ende slaen sp. Nu lasteren ende schelden sp / dan weenen ende kermen sp. Och kinderen zijt getwaerschoutwe / hare tranen zijn enckel Crocodillen tranen / ende hare tonge is ontfeten van der Helle / soo

Crocodilus een grouwe-lijck waterdier in Egypten, dat een mensche weent daer mede aenlockt ende verslint. Jac. 3. 6.

Jacobus seyt. Ich swijge noch / dat haerder sommige tot alle Afgoderne en valsche Propheten loopen. Christus Heilige woort / sacramenten ende opdeninge heftiglijcken schelden / ende Antichristus grouwelen hooge boozdragen. Daer toe is oock der sommigen leven niet dan enckel gieren / rapen / vrachten / paelen / bzaffen ende bzuysen / &c. Ende hoe ontuchtighlijck oock een part met hare arme vrouwen leven / bysonder als sp dponcken ende vol zijn / laet ick de Heere rechter zijn. Ende oftmen nu noch al eventwel by alsulcke moetwillige verkeerde vleeschelijcke ende Goddooze grouwelaers soude woenen mogen / ende in sijn geloove / liefde / ende salvinge van haer niet gekrencht worden / ende met alsulcke leelijcke / onrepe ende bekljivende peck-baten ongaen / ende in sijn consciencie van haer niet besmet worden / wil ick alle die des Heiligen woorts verstant hebben met de salvinge haers Gests laten na dencken.

De derde oorfake.

De derde oorfake is / om dat ons Paulus leert / datmen de afvallige oock ten tweeden daer om mijden sal / dat sp booz de beschaemthepdt van alsoo een misdinge na dencken / ende alsoo een oprechte boete van haer boos leven / ofte fertijche leere doen sullen. Gemercht wy dit dan weten / dat dit selde alsoo den groent ende de sin des Heiligen Gests met den Ban is als verhaert / soo is 't immer oock recht / en na der schrift behoort / dat wy sijn Godlijcke raet / liefde / leere / goeden wille / ende ernstige bevel gehoorsamighlijcken hier in volgen / ende niet wepniger dan veer meer aen onse alderlieffte Vader / Moeder / Man / Vrouw / ende kinderen / als aen den anderen / in getrouwer liefden na komen / bewijle / segge ick / sp onse alderlieffte vrienden / ja ons eygen vleesch ende been zijn / ende men haer

Col. 3. 20.

met geen Godsalige middelen anders van 't boose afvoeren ende weder opten wegh der Heiligen bzingen en kan. Denckt na wat men aenwijst.

De vierde oorfake is / om dat wy waerachtelijck bekennen / datter niet meer dan een eenderlepe uptslumtinge oft Ban in der schrift en is / die niet alleene ober de geestelijcke gemeenschap / gelijk ober Achtmael / handt / ende kuffe des byedes / maer oock ober de vleeschelijcke gemeenschap / gelijk eten / dyncken / dagelijckse handel ende wandel sijn verbodt heeft / ende de Vader van sijnen Sone / ofte de Sone sijnen Vader / de Man sijn Vrouw / ofte de Vrouw haren Man / alleene maer in de geestelijcke gemeenschap mijden en soude ende niet mede in de vleeschelijcke / soo moesten daer twee Bannen inder schrift zijn / waer van dan eenen alleen maer ober de geestelijcke gemeenschap ende den anderen bepde ober de geestelijcke ende oock vleeschelijcke gemeenschap sijn verbodt hadden / is klaerder als den lichten dagh is. Noch eenmael denkt na wat wy aenwijfen.

De vierde oorfake.

1 Cor. 5. 10.

De vijfde oorfake is / om dat de byome Ouders ober hare afvallige kinderen / ende de byome kinderen ober hare afvallige Ouders : De byome Man ober sijn afvallige Vrouw / ende de byome Vrouw ober haren afvalligen Man te samen met der Gemeente den Ban betwilligen / ende dat haer na der schrift recht geschiet / stemme moeten : Ende sp dan de selde maer alleene in de geestelijcke gemeenschap mijdende / soo casseerden sp daer mede haer eygen gerichtte metter Gemeente uptgesproken / ende sochten de Saligheyt van haer alderlieffte vrienden met alsoo eenen cruste ende Geestelijcke liefde niet / als haer dat van des Heeren Gests ende woort bevolen woert / bleven oock noch daer en boven al eben diep in de periculen des verdoevings besteken / om den welken onberhindert te ontgaen / desen selden Ban allen byomen (segge ick noch eenmael) van des Heeren woort sonder enige exceptie van man oft vrouw / Ouders oft kinderen / met een klaer ende plat bevel nagelaten ende geleert is / soo gehoozt is. Wederomme segge ick / gedenc ket na wat wy aenwijfen.

De vijfde oorfake.

De sesde oorfake is / om dat ick niet veer wepniger dan dzy hondert echte perfoonen / by mijnen tijden gekent en hebbe / die haers Heeren ende sijnder H. Apostelen opdeninge raet / leere / wille ende bevel van der misdingen niet en hebben aen malkanderen waergenomen / ende alsoo in den afval ende verdoevinge metten anderen geloopen zijn / Och God. Daer ober wy bedacht staen / dat alsoo een treffelijcke schade oock eensdeels door onse bloode swijgen mocht geschiet zijn. Wilden't daeromme oock geerne na desen alsoo maken / dewijle de sogge der gemeenten outwoerdigh ons bevolen is / dat wy alsoo eenre swaere verdoevinge ende afval (alsoo vele als in ons is) wat beter na der H. Apostelen leere ende raedt mochten booz komen / ende mochten dese selde opdeninge des Bans alsoo wel tusschen ouders ende kinderen / man ende vrouw / als den anderen / allen onsen lieben Zoederen (wanneer 't alsoo de materie / tijdt / perfoon ende gelegentheyt epffchede) van allen onberhindert / teyn ende pleyn leeren ende booz houden.

De selde oorfake.

den. Op dat wy alsoo ten eersten ons eegen zielen metter leere byen / ende alsoo onbeschuldigt vooz Gode ende alle sijn Hepligen in den grooten dagh Chzisti staen mogen. Ende ten tweeden oock niemant soo het hem ten deele viel / na desen onschult boere / ende segge : Het en is my niet gesepet.

Siet uwerborene Broeders in den Heere / dit sijn nu de gewichtigste articulen ende principaelste oorzaken / die ons op het stercke be-nantwe / dat wy (seg ick) geerne desen gront alsoo leeren ende in 't gebuyck oock byengen souden. Is 'er nu eenige mensche onder den gantschen Hemel / hy zo oock wie / hoe / ofte waer hy zo / geleert ofte ongeleert / jonk ofte out / binnen / ofte buyten ons / man ofte vrouwe / die ons met de kracht der waerheyt onderzichten kan / dat de Echt des Geests met Chzisto in den geloobe gemaekt / vooz de uytwendige Echt in 't vleesch met menschen gemaekt / wijken magh / merket. Ofte dat een Man sijn Vrouwe / ofte de Vrouwe haeren Man noch verboeren / noch met het leven verontreynigen kan / ten tweeden merket. Ofte dat een byoom Man oock niet schuldigh en is / de saligheyt aen sijn onbyome vrouwe na raet / gront en bebel der Hepliger Godlijker Schryft te soeken / ofte de byome Vrouwe aen haeren onbyomen Man / ten derden merket / ofte dat daer twee Bannen in der Schryft sijn / daer van den eenen alleen maer ober de Geestelike gemeynschap / ende den anderen beyde ober Geestelike ende vleeschelike gemeynschap sijn verbont heeft / ten vierden merket / ofte dat de byome Echt-genoot in der affonderinge niet mede metter Gemeenten ober sijn onbyome Echt-genote stemmen en deef / ten vyfden merket. Ofte dat er eenige wptreninge van Man ofte Vrouwe / Onders ofte Kinderen in de gantsche Schryft aen desen deel gebonden wozt / ten seften merket. Ofte dat de Geestelike liefde vooz de vleeschelike liefde wijken moet / &c. Ten sewenden merket. Soo begeeren wy van hetten desen onsen geont te verlaten / onse vergeyphinge te bekeimen / ende dat tegendeel vooz alle de gantsche werelt met getrouwer ernste te leeren / soo Chzistelijck ende recht is : Want ons en gelt noch lasteren noch pnyssen / eere noch schande / maer ons gelt alleene de glorie Gods ende Chzisti / ende de eertuige saligheyt utder zielen / daeromme wy oock een alsulcken onweerden affhaeffel / beech-offer / dreck ende buynisse veler menschen sijn moeten / soo men sien magh.

Kan men 't oock alsoo niet doen / als men 't oock nimmermeer en kan / soo is ten eersten mijn hertgrondelijcke trouwe bede ende Broederlike vermaninge aen alle die / die een misduncken ober dese sake hebben mochten / sy haer doch niet niet eenige lasterlike schelt-waerden aen den seeren ende sijn Bonlieden vooz een onreyn versterkt genoot ver-grijpen willen / noch pmanden met onverschant in eenige ongehoorzaamheyt des woords / ofte in de periculen des afvals ende des verderbings ophouden / stercken oft troosten willen / op dat sy der byeender sonden niet op haer en laden / Daer dat sy des Heeren goeden wille ende misfalgige opdeninge / sijn behoorslike eere ende pnyss oock in desen deel geven willen. Dat ergerende ooge haers misverstants wpt-

steken / een gesont oordeel na der waerheyt boeren / de sonde van de gemeente afkeren / ende alsoo des Heeren ontweerspychelijcke klacert Woord raet ende bebel / in onderdaniger gehoorzaamheyt ordentelijck met allen byomen in 't gebuyck byengen / ende in alder bescheydenheyt helpen / handhaben ende voozstaen.

Ten tweeden bidde ick alle die / die soo een sozge vooz der onverschandigen laster hebben mochten / dat sy doch de sake met een Godlijck ende nieuwe gesichte recht willen insien / hoe niet dit alleen / maer oock den gantschen handel Chzisti / gelijck den rechten Euangelischen Doop / Machtmael / Leven / ende den rechten Gods-diens / &c. Op de gantsche werelt alsoo gehaet wozd / Ja alsoo eenen grontwel / laster ende schande is / dat sy oock uyt eniel haet der waerheyt / haer niet en schamen alle byomen vooz vermaleidijde ketters / wederdoopers / rot-geesten / hoeren ende boeben te schelden ende aen veel plaetsen oock om goet ende bloedt te byengen / soo sy sien meugt. Sijn eventwel by God alsoo beert / dat hyse vooz sijn uytborenen kinderen bekent ende aenneemt / vooz sijn sonen ende dochteren / Dogappel / Bruyd ende vrouwe. Ende beschenekte met de erbe sijns onverschandelijcken levens / want er niets niet onder den geheelen Hemel en is / dat sy boven Godt oft gelijck God beminnen / gelijck sy in volder kracht met haer opentlijcke daedt vooz al de geheele werelt betruppen ende kont doen.

In gelijcker maten oock hier met dese onse saecke alsoo / want hoe kan daer innermeer geoter ende heerlijcker liefde Gods / ende hooghyjselike belijdinghe bevonden wozden / dan dat eener gewilligh ende bereydt staet / niet alleen sijn tijdtlijcke goet / gemak / eere / ende welvaerd / maer oock sijn alderliefften byend die hy op aerden heeft / uyt de oprechte vreesse Chzisti tot gehoorzaamheyt sijns eertuigen ende Hepligen waerheyt / noch by gesonden stercken sijde onderdanighlijcken tot op die tijdt sijnder bekeeringhe te vermitsden? Gods reyne bekenenisse met t'samen de ongevalste gehoorzaamheyt sijns alderheyligsten woords en haert geenen schoutweyken laster noch schande. Och latet u gesepet sijn.

Ten derden bidde ick oock allen lieben broeders in 't gemeyn / dat sy doch alle wegen met nuchteren kloecken sinnen gedenken willen / waer toe sy hare schouderen onder dat vrendelijcke jock des almachtigen ende levedigen Gods gebogen hebben. Op dat sy met alsoo een geschickelijckheyt in dat alderheyligste verbondt sijnder genaden vooz hem ende alle menschen handelen / ende met haeren Echt-genoot / in alsoo een byomigheyt / liefde / eenigheyt / ende byde leven ende wandelen mogen / met alsoo een trouwigheyt ende sozge waernemen / datmen na desen in eertuigheyt nimmermeer / meer dan dat bedroefde Bannen ende afdoen / dan van de oprechte Chzistelijcke byomigheyt lust ende Godlijcke byenghe nu ende tot allen tijden / spreken ende hooren moet. Dencket na watmen aenwist.

Ten vierden bidt ick alle die / die tot eeniger tijdt met desen swaren jammet mochten in 't verdriet komen / dat sy haer doch alsdan in de

Der onvroemen lasteren is der vromen prijs ende eere. Ephes. 1. 5. Heb. 2. 13. 2 Cor. 6. 18. Sach. 2. 8. Apoc. 19. 7. Matt. 5. 3. Luc. 5. 20. 2 Tim. 1. 10.

Lasten om der waerheyt wille te bevreesen is vleesch ende niet geest.

Christus ende sijn dienaar.

de repne byese Gods kloekelijcken willen boozien / dat sy dat sogvuldige epgensoecktelijke lupe en trage vleesch boven Christus niet en soeken / noch niet eenige vijgebladeren deden. Op dat haer des Herren toorn / die alle valsche leugenen / huwchelic / ende listige schallicht byandt is / niet en straffe / met verblindinge en verkeertheit / niet en slaer / ende haer deel met den huwchelaers sette: Maer dat sy dooz kracht eens waerachtigen geloofs / (dewijle het haer ongetwijfelt / heet / en zwaer vallen woude) haer selven in Christo Jesu ridderlijken mogen overwinnen / en alsoo in der gehoozsaemheyt volstandelijck nachkomen dat haer de Heplige Geest der liefden Christi: ook in desen deel bevolen / en met sin Heplige Woord geleert heeft. Och laet 't ons nadenken.

En laetsten / bidde ick alle outsten / Leerers / Dienaers en Doozstanders in der liefde Christi / dat sy doch dese gantsch zware saek niet met rookeloofse / harde en onverstandige sinnen / maer met volder Gods byese / Christelijck bescheydenheyt / en rechte Vaderlijcke soege in der rechte Apostolische maecte leeren en drijven willen. Niet al te haeste / ook niet al te laenichsaem / niet al te hardt noch te slappe. Op dat sy de jonge tedere boeckshens niet en hoocken / alsoo lange sy noch haers Woeders Dels stipgen / Maer dat sy de nieuwe wecke Apthens van haers Lants vzychten eerstmael by dat Hemelsche byer van een ongevalsechte repne liefde haer en dzooge maeken. In den mozier des Hepligen woords in suchen stooten. De olpe des H. Geests / die ons tot alle gehoozsaemheyt Christi eenen goeden wille geeft / daer op dyppen. Den welriekenden repnen wterooch van een oprecht vast Beloope / daer upt het alle volgen moet / en alsoo lustig in des Heren neuse rickt / daer op leggen / en alsoo den Heere tot eenen aengenaem spiss offer in sinen Hepligen Tempel toebzingen / in getrouwer liefden / neem 't waer / wat mijns vermanens grond is.

Dat men de bekende ergerlijke vleeschelijcke sondaers ende gebande Gods van der Gemeenten afdoen, ende alsoo tot een genoegsaeme boete met der Schrift aen wijzen sal.

Dat vijfde Capittel.

Aer ick dan tot de verklaringe van desen Artijckel boozware / wil ick den Leser eerstmael soo veel vermaent hebben / hoe ick ontrent den tijt van achtien Jaren een vermanichken in druck heb laten uptgaen / daer in ick geen onderscheyde der sonden ober al gemaeckt / dan dooz mijn onverschthepde al in 't gemeen op drie vermaningen gewesen hebbe: Ich segge onverschthepde / want ick mijns wetens doen ter tijt noch noyt van eenige Hoederpe / Overspel / Ec. onder den Broederen gehoozt / noch bebonden en hadde. Het dochte my ook onmogeliken te zijn / dat de gene / die haer mede op de Bane der gerechtigten begaven / lust of wille tot alsulken groben groutwelen hebben souden. Ende had

ook daerom de saek noch noyt met reyse na gedacht. Siet / het is booz Godt de waerheyt dat ick schrijbe.

Des selven gelijken hebbe ick oock ontrent Anno 49. In een geschreven boeckshen gedaen tegen sommigen / die den Ban alleen op de Beestelijke gemeenschap dzingen wouden / en ons alle wegen met lasterlijcke woorden ober slaegden / hoe top een hert / wret / onbarmhertig en Phariseenschen van drijven.

En laetsten / oock met gantsch weynigh woorden tegen Gelleus Faber. Ende en heb noyt tot op desen dagh tot eenige gewisse onderscheyde in mijn gedruckte Schriften daer van gemaeckt / noch oock niet konnen maken / bekenne ik by upt. Want ick niet berichtig genoeg daer in gestaen en hebbe / alsoo lange de saek niet by sommigen in twist gevallen / en alsoo tot my gekomen is. Maer doen ick nu den grond des twist vlytglijck geschoot / ende alle sijn omstandigheden op dat gewichte des Hepligen Godtlijcken Woords niet grooter sogvuldigheyt by my selven gewogen hadde / hebben my dese ses volgende oozsacken en versegelde gewissigheyt met volder kracht daer in gemaeckt (den helper aller benaender zielen sy prijs dooz sijn Genade) als dat men de ergerlijke vleeschelijcke Sondaers / gelijck Hoerers / Overspeiders / Dronckaerts / Ec. tot een openbaer beschaemthep / en bestraffinge haerder grober schanden / met haer Godtloofse boofse werk / ook sonder eenige middel der voozgaender vermaningen in kracht des Hepligen Godtlijcken Woords van des Heren Heplige Gemeente afdoen / ende alsoo tot de boete wijzen sal / ick segge in kracht des Woords / want het is ten eersten openbaer / dat Paulus leert / hoe noch de Hoerers noch Overspeiders / noch weechlingen / noch jongensshenders / noch de gierigen / noch dronckaerts / noch lasteraers / noch dieben / noch roobers / Gods rijck beerden en sullen. Maer dat haer deel de eeuwige dood / en bperigen poel zijn sullen.

Aengesien het dan meer als klaer is / dat haer verdoemende oozdeel (segge ick) alreede daer staet / daer mede sy van Godt selve dooz sinen eeuwigen Geest en sicke Woord bepde in den Hemel en op der Werden al gericht zijn / haer selven afdoen / en de gemeente mit haer ongodlijcke boofse werk verlaten / dat sy nu niet meer gelijck boozhenen / vleesch van Christus vleesch / noch Almaten aen sijn Heplige lichaem en zijn / dewijle sy so vleeschelijck en dupbels zijn. In haer selven wederom tot Bonden ende Swijnen / rude tot eygen knechten der sonden gemaeckt hebben / en by haer dan noch / die alreede (segge ick) dupbels kinderen zijn / vermanen / en so men een bloote belofte wille / oock sonder eenige blykende vzychten van een oprechte waerachtige boete dooz onse lieve Broeders bonden / ende met des Heren byede begroeten souden / waer immers in der kracht van ons anders niet gedaen / dan dat top dat rechtvaardige oozdeel des almachtigen en grooten Gods van sinen eygen Geest en Woort ober alsulke ergerlijke leelijcke vleekers dooz sijn H. Apostelen uptgesproocken booz onbondig en valsche hielden. En alsulke openbare plompe groutwelaers noch booz kinderen Gods en mede-gemooten Christi achteden. En hoe

1 Cor. 5. 6.
2 Cor. 13. 1.

1 Cor. 6. 10.
Rom. 1. 32.
1 Cor. 6. 10.
Gal. 5. 21.
Eph. 5. 5.
1 Tel. 1. 8.
Ap. 21. 8.
en 22. 15.

1 Pet. 1. 21.
1 Co. 8. 14.
Rom. 13.

Ex. 23. 19.
en 34. 26.
Deu. 14. 21.

Des Heeren vreesse en liefde der Broederen leert recht handelen.

Lev. 24.

Sonder bestrijdinge, leertmen weynig.

O mensche
wie zijt gy.
dat gy met
God rechten
wilt.
Rom. 9. 20.

alsoo een groote verachtinge Christi / en
sijns rechtveerdigen oordeels nader Schijn
bestaen kan / woude ick dat wy alle in de vze-
se ons Godts / sonder alle partpe rechte kon-
den nadencken.

Ten tweeden is 't openbaer / als dat onse
misgunstige met alle neerstigheyt daer op toe
leggen / datse maer een kleyn splinterken aen
ons binden konnen (dewijle sy ons om der
waerhepts wille soo nijdelijk haten) dat sy tot
eenen grooten Balck maken ende hooge aen
ons lasteren mogen. Ende wy dan noch al
eventwel alsulcke openbare ergerlijke schanden
ende van Godt verbanden grouwelaers son-
der eenige blyskende vuzchten van een waer-
achtige boete / alleen slechts (segge ick noch
andermael om een bloote belofte wille / die by
abontueren meer iyt vleeschelijcker schaemte
ofte hupchelte / als iyt eenige vzeze Godts
geschiet) booz onse lieve Bvoeders bekennen /
ende dat vzeedsalige Bvoed der ongevalster
Christelijker liefden in des Heeren Heplige
Nachtmael met haer vzeken souden / ende
souden 't alsoo met 'er werk betuygen dat sy
medegenoten onser Kercken waren / soo wou-
den wy ongetwijffelt de schoone bruid ter ee-
ren Christi daer mede tot een seer lasterlijcke
schande allen Godloosen / ende tot renen ge-
heelen schimpachtigen roem allen onsen Bv-
anden boozstellen. De barmhertige Heere
behoede ons / dat wy alsulck na desen nimmer-
meer gedencken / ick swijge dan doen souden.
Och doet 'er acht op.

Ten derden is 't openbaer / als dat men
met alsoo een dyp vermaninge ober alsulcke
grobe ende ergerlijke grouwelaers / ook wel be-
le ende groote hupchelaers maeken soude /
want 'er sommige (soo ick hoorde) binnen koz-
ten jaren geweest zijn. (Och God) die hare
leelijcke schalksheyt ende schande alsoo lange /
in 't verborzgen dzeben / tot dat 'er den tijt ende
het werk niet wel langer swijgen en wouden.
Ja soo men 't een part na dat ick verstaen
hebbe oot noch niet met grooter kloekheyt en
hadde iytgehact / sy waren vzeze ick / tot op
deser uren by haer oude gangen wel gebleven /
maer wanneer 't aen den dagh quam / soo
hoordemen huplen ende weenen. Want wie
soude immermeer alsoo gants verbijstert mo-
gen zijn wanneer hy sijns naester vrouwe /
dochter / ofte maegt geschent hadde : sijn kiste /
hups / ofte bundel bestolen hadde / &c. Ende
hy daer ober beslagen / aengesproken ende
vermaent worde / die dan niet seggen en sou-
den : Och het is my leet dat ick dat gedaen
hebde. Mengemerkt der erbaringe dan hoe
langer hoe meer ons alsulck leet als gehoort
is : soo is 't immer oot bilsit / ende na der
schrijft behoort / dat wy alsulcke plompe en
onbeschaemde tentenkackers gerne stoel meer
en setten / kuffens maken / noch in hare on-
godlijcke handelen / ende boose wesen metten
valschen Propheeten langer ophouden / maer
daer henen wijfen ende setten / daerse de He-
plige geest Gods metter schrijft / wijst ende set-
tet / te weten / buyten de gemeente. Op
dat wy alsoo des Heeren oordeelen ober alsul-
ke lieden in 't woort iytgesproken niet en ver-
kleppen / de gemeenten der genaden / dat
soete deeg Christi / de gefalsde Coningen en
Priesteren Godts by haren heerlijcken reuck
in weerde blijven mogen. Ende ook sy / te

Alle weenen
ende klagen
en is geen
boets.

Deut. 23. 6.
Ezech. 23. 4.

de overtreders een oprechte boete mitg
hoor God ende sijn Gemeente door /
reyn / ende maer /
Hepligen /
het na wat wy aen

Ten vierden is 't openbaer / als dat ons
Paulus leert / hoe wy een sectisch oft ketters
mensche eens oft tweemaal maer vermaent /
ende hy hem dan niet en schicket / vermijden
sullen / aengesien wy hier dan niet wijder van
des Heeren Heplige Geest gedzongen en wo-
den / dan maer eens ofte tweemaal alsulke
lieden te vermanen / die een part noch in 't
iypwendige leven gantsch vroom zijn / ende
ook by abontuere haerder sommige anders
niet en weten / dan dat sy met hare sake recht
daer aen zijn : Segt lieve / hoe salmen die
dan dyp mael moeten vermanen ? die haer niet
en schamen / niet alleene tegen Godts platte
woort / maer ook tegen de aengeborene rebe-
lijcke Wet der naturen te besondigen / met
opsettige sinnen haers naesten vrouwe / doch-
ter ofte maegt te schenden / in de openbare
dronkene Herbergen ende ontugtige leelijke
schant-huppen te loopen / inkooppen ofte ver-
kooppen / ofte in eenige handelen anders moet-
willige valscheyt te gebuyken / &c. Somma /
dat alsulke lieden zijn / die alreede segge ick /
om haer groote booshepts wille / is 't dat sy
haer anders niet en bekeren / tot den eeuwig-
gen dood van des Heeren eppen geeste ende
woort al veroordeelt zijn / alsoo gehooft is.

Tit. 3. 30.
Hebben niet
alle sonden
3. vermanin-
gent

't Woude immer ook mijns bedunkens al
te ongerijmden ding schijnen / waeremmen
de sake met verstandige sinnen te recht na-
denkt / datmen alsulke ontuchtige leelijke
schant-drivers (die alreede met Christum ep-
gen sleutel van hem in den Hemel al gebonden
zijn) noch met alsoo een dyp vermaningen
booz der afsonderinge souden nalooopen. Ende
sy haer van de eerste / ende ook noch de twee-
de schoon al weygerden / datmens dan noch
eventwel booz bvoeders in de gemeente houden
soude / tot op de derde reyse toe / lieten sy haer
dan noch hooren / dat haer leet ware / souden
sy onse bvoeders blijven / soo niet / soo soude-
men haer als dan booz de Gemeente iyt
Godts Woort verhoorden / dat sy geen
gemeenschap meer aen Christum en hadden /
maer verdoemde lieden na der schrijft waren.
Alle die van God geleert zijn / laet ick sonder
alle stierdeeg van partpe rechten / hoe alsoo
een leere ende handel na des Heeren recht ende
woort bestaen soude.

Dis soude
meer sporten
als strafon
schijnen.

Ten vijfden is 't openbaer / alsoo veel ick
in mijnder kleynheyt rechten kan / dat ook
de heplige Paulus dat vijfde Capittel des
eersten Briefts in alsoo een sin ende verstant /
als hier verhaelt / aen die van Corinthen ge-
schreven heeft : Want hy seyt / datse metten
hoereerders / gierigen / afgoden-dienaers /
dronken bolten / &c. Noch eten noch ge-
meenschap met haer hebben souden. Hoert
niet van een eenige vermaninge / sit swijge dan
van twee ofte dyp. Maer seyt / dat een woer-
nigh stierdeeg dat gantsche beslagh verfuert.
't Welck ook sonder alle twijffel alsoo waer is /
wat suer de vromen menighmael om alsulke
leelijke lieden wille rieken moeten / die anders
wel

1 Cor. 5. 5.
Gal. 5. 9.
Exod. 13. 4.

C c

wel eenen aengnemen ende in alle dingen die hem bevelen zijn fouden / heeft ons te verhoeden / meer als genoen bevelen.

1 Cor. 5. 4. *1* Cor. 2. 8. *2* **W**ant hy hem sonder eenige boozgaende vermaningen na sijn ongodlijke boose werck gericht / en met sijns Heeren geest en woort van de Gemeente afgedaen heeft / den Duppel overgelevert / oft toegefeyt / dien hy doch alreede met sijn onnatuerlijke leelijke onkupsheyt al verballen was / op dat sijn onrepe schandelijcke vleesch / mits alsulck een aengewesen swaer oordeel ende groore beschamtheit dooz een oprechte waerachtige boete in sijn onbehoorlijke schandelijke lust: n moght bederven ofte ondergaen / ende sijn ziele salig werden in den dag des Heeren Jesu / is ook niet ert weder aengenouwen / dan na een Jaer oft langer / soo de Historien melden / als sy alsoo een leertwefen aen hem sagen / dat sy byzede / dat hy in al te grooten rouw moght verfonken hebben.

Ick rade datmen toe sie eer men weder aen-nemet.

Woude dat selve ook mijns bedunkens noch wel goet zijn / dat men alsulke openbare vleeschelijke bleckers ende grove grouwelaers / die soo overmate groote lasteringe ober dat heylige woort / en een soo swaer dzoeffenisse ober alle bynnen met haer Godloose leelijke schanden sychen / niet alsoo haest om een beklachtig byzoon woort / oft belofte wille weder aen en neme / maer wel blytelijken in de byzichten haerder boeten eerstmael eenen tijt lang onderfachte. **W**ant ten is niet altijd boete / als men schoon seyt : ick heb gefondigt : **W**aer een omgekeert / verandert / zoom / en niuw herte / een gebroken / verflagen / ledig en rouwig geuoet / en daer upt de bedroefde heete tranen de belijvende klagende mont. **E**en waerachtig afsieren van t'quade / darmen in gelegen heeft. **E**en ernstige hertgrondelijke haet der sonden / en een onbestaffelijk Godsalig Chyztelijk leven / is de rechte boete die dooz God gelt. **O**ch leert doch byde boete en sonde kennen / bidde ick u. **N**eemt 'er acht op.

Siet mijn getrouwe byzonders hier hebt gy nu mijn wichtigste Schyften / redenen en oorzaken / die my op dat aldermeeste bewegen dat ick dese sake in repndet Gods byzese wat dieper hebbe na gedacht. **S**egge wederom gelijk ick boven in de affonderinge tusschen man en vrou alreede eenmael geseyt hebbe. **I**s 'er permant onder den gantschen Hemel / hy zy ook hoe / wie / oft waer hy zy / die my met bestandiger Godlijker waerheyt leeren kan / dat een openbaer bekent hoereerder / overspeelder / dzonlaert / &c. **H**y zy dan heymelijck oft openbaer / alsoo lange noch een litmaet aen des Heeren Heylige Lichaem blijft / als hy niet metten twee oft dzy vermaningen aengesproken ende verfocht is. **M**erckt: oft dat des Heyligen Geests oordeelen van Paulo en alle de gantsche Schyft ober alsulke doodlijke grouwelaers uptgesproken / op eenen gront oft conditie van een / twee oft dzy vermaningen bevestigt zijn / ten tweeden merkt. **O**ft dat wy geen schande der lasteringe ober den bynnen bezeyfen en derben / wanneerder maer alsoo een monds belofte om hem te beterem daer en is / ten derden merkt:

Ofte dat wy dooz de macht der sleutelen mogen binnen houden / die God alreede selve met dat woort sijns waerhepts bunten ons gefet heeft / ten vierden merkt: **O**fte dat de gemeente op 't ongetwisse (ick meyne sonder een waerachtige blykende boete) met Chyztus Heylige Geest ende woord rechten / ende alsoo wel de hunchelaers als de rechtboetverdige in alsoo eenen val als hier met toelatinge der Schyft aenhouden / en dooz Chyztus byzonders groeten magh / ten bysden merkt: **O**fte dat de selve Gemeente ook Gods genade / barmhertigheyt / byede / ende dat eeuwige leven pemaunden met waerheyt en kracht der schyft verkondigen magh / die alreede met haren doodschuldigen boosen handel onder sijn ongenade / bloek / toorn ende straffe des eeuwigen doodts staen / ten sesden merkt: **O**fte dat niet den bedreben grouwel ofte sonde / van dat afdoen der Gemeenten de Sondaers in den dood byngt / ten sevenden merkt: **O**fte ook dat niet den geest der genaden mits een oprecht geloove ende waerachtige boete soo booz God gelt / dan soomen de upwendige conderfatie in der gemeente / den overtreder de belofte des levens medebyngt / &c / ten achtsten merkt: **S**oo begeeren wy hem van gantscher herten daer in te volgen / ende dat onse te veranderen ende af te staen.

Dese voorgelerte articulen deakt na.

Waer kunnen alsulks niet doen / alsmen ook nimmermeer en kan / soo bidde ick allen den genen die ober desen gront bemoept staen / datse hare doch den ydelen troosters ende den valschen Byzopheten niet gelijk en maken / die de handen der boofachtigen stercken / den want met valschen kalk plaesterden en leeden byede / byede / ende doch geen byede daer en was / dan dat sy des Heeren oordeelen upt de bozste sijns Godlijken rechtveerdighepts gebloten / ongebyzoken staen laten: **D**e bedriegelijke kuffens ende troost-pelutwen den Godloosen onder haer hoofden ende armen weg scheuren. **C**hyztus heylige Wijnberg / Stad / Hups / Tempel / Lichaem / kerke / ofte gemeente supber ende repn houder. **A**lfoo byze als 't mogelijk is / op dat getwisse bouwen / en alsoo de onboetverdige ende vleeschelijke Sondaers metter Schyft totter boete wijzen / soo gehoozt is. **H**andelt trouwelijk / denkt na ende leert wijsheyt.

Merckt Je. 23. 14. Ezech. 13. 10f Jer. 8. 8.

Van de heymelijcke Sondaers die inwendig wederom van des Heeren Geelt vermaent , en tot een oprecht berouw en waerachtige boete bekeert worden.

Dat selde Capittel.

De volle wensch mijns herten is tot den Heere stadelijk / dat een pegelick van ons allen / sijnen God alsoo byzese en kenne dat hy in den Geest ende waerheyt met Dabid seggen magh: **W**aer sal ick henen gaen booz utwen Geest ende waer sal ick henen blien booz u aengesichte? **V**are ick in den Hemel soo zyt gy daer / bedde ick my in der Hellen / siet soo zyt gy ook daer: **N**eeme ick de vleugelen des dages ende blyve aen dat eynde van der zee / soo

foo sal my doch u hand daer leyden / ende u rechterhand my houden. **Spreek ick :** De dupsternissen sullen my bedecken / foo sal oock den nacht licht om my zijn. **Want de dupsternisse oock niet dupster by u en is / ende de nacht lichtet als den dag / ende de dupsternisse is als dat licht / want gy hebt mijn nieren in u gewelt / gy waert ober my in moeder's lichaem oock met Esala :** wee den geuen die booz den Heere willen verholten zijn om haer booznemen in 't verborzgen ende haer doen in 't dupster te houden / ende sprekken : **Wie siet ons ? ofte wie kent ons ?** **Merlit / hy seyt :** **Wee.**

Pl. 139. 7.

Esa. 29. 15.

Uptverhoren boeders / neemt waer / niemant onder den gantschen Hemel en hander in eenigen hoek der gantscher werelt alsoo verstemmen worden / die niet van de vierstralende oogen des Heeren gesien / en van de grimmige hand sijnder straffe in sijn boosheyt gebonden en sal worden. Ja een dat alderminste gedachte en leyt in onse herten niet verborzgen / dat niet naekt ende bloot en staet booz des Heeren oogen : waerschoutoe daerom eenen pegeelijken in 't gemeyn / dat gy u doch upt alle utwekrachten booz de sonden wachten wilt / want sy geschieden dan heymelijck ofte openbaer / soo sy upt geheelder herten niet geboet en worden moet de eeuwighe dood haer deel ende loon zijn / dat mogen alle onachtzame ende stoute Sondaers wel bedencken.

Rom. 1. 32.
I Cor. 6. 10.
Apoc. 21. 8.

Dit schrybe ick allen onsen lieben Boederen aldus tot een Christelijcke waerschoutwinninge / op dat gy des Heeren oordeelen / bepde in 't heymelijck ende openbaer van herten vreesen ende een geheelijck grondelijcke misdunge booz de sonde dragen soude. Want soo wie hier schoon van den menschen niet gestraft noch gesien en worden / soo en komen wy ebenwel Gods oogen en straffe niet ontgaen. Och dat wy alle dies verstant hadden.

Ja doch / soo het eventuel tot eeniger tijdt geschiede / dat hem penant heymelijck in eenige vleeschelijcke grootwel tegen sijnen God befondigde / daer booz hy ons dooz sijn sterke kracht alle wil bewaren / ende hem de geest der genaden Christi / die alleen de rechte boete in ons allen verweken moet / wederom in sijnder herten aen grepe / ende met een oprichte boete beschenken / daer af en hebben wy niet te oordeelen : Want het tusschen God ende hem staet. Want nademael het openbaer is / als dat wy onse gerechtigheyt ende saligheyt / de quijtscheldinge onser sonden / volderoeninge / verfoeninge / ende dat eeuwighe leven / niet in den Ban / noch dooz den Ban / maer alleene in Christus gerechtigheyt / voorsiddien / verdienste / dood / ende bloed soeken / ende oock hebben. Ende nu die twee epgentlijcke eyneden waeromme de Ban van der Schryft bevolen is / geen recht noch plaetse aen hem hebben en konnen / dewijle ten eersten de sonde heymelijck is / ende daerom oock geen versueringe daer van volgen en kan. Ende oock ten tweeden sijn herte mis heroutwederom geslagen / in sijn leven nu boetveerdig is / en daerom oock geen beschaemtheyt om tot berouw te komen / mer aen hem noodig en is / soo en heeftmen oock ober al geen bindende sleutel Christi / noch enig Godlijck bevel / daer mede men hem noch herder straffen / ofte booz de gemeynte binden ende beschaemmen kan. **Denckt maer wat wy aenwysen.**

Waer des Bans oorsaken niet en zijn, daer en is oock geen Ban.

Hoe, ofte wat den rechten grond ende sin der spreucke Christi, Matth. 18. vers. 15. Is't dat u Broeder sondigt tegen u, &c.

Dat sevende Capittel.

O **De eenige ende eeuwighe Hooge-priester ende Leeraer Christus Jesus heeft onse arme / gebrekeelijcke ende swache aert sonder twijffel wel gekent / daer upt (waermenten hem selven niet met alle neerstigheyt waer en nemet) wel menighmael veel bergrijpingen tegen onse naesten herkomen / ende daerom ons aldus leert ende seyt :** **Is't dat u boeder sondigt tegen u / soo gaet hen / ende straf hem / tusschen hem ende u alleen. Hoort hy u / soo hebt gy utwen Boeder gewonnen. Hoort hy u niet / soo veemt 'er noch een ofte twee tot u / op dat alle saecke in den mond van twee ofte dyp bestaet. Hoort hy die niet / soo segg et de gemeynte aen / hoort hy oock de gemeynte niet / soo houdt hem als een Herden ofte Tollenact / &c. Daer op hem Petrus vzaeghde :** **Hoe menighmael hy sijn boeder dan vergeten soude / of 't genoegh waer aen sevendmael ? Christus antwoorde. Ick segge u / niet sevendmael / maer t' seventigmael sevendmael.**

Deze woorden Christi leeren ten eersten openbaer / soo hem penant upt eenige roeckeloosigheyt / gebrekeelijckheyt / onbedachtigheyt / jonckheyt / ofte upt eenige misverstandt / bergrijpeliicker wijsse aen sijnen boeder befondigde / dat deselve hem als dan niet in sijnder herten daerom haten / noch oock niet met sijn bergrijpinge simuleren / maer upt oprichter boederlijcker getrouwigheyt vermanen / ende alsoo in der liefden straffen sal / op dat sijn liebe Boeder niet wijder en verballe noch en verberbe / maer met affulks te recht come. Ende oock hy om sijnent volle / gelijck **Mose's seyt / geen schult en dzage / is oock dat selve alsoo alder rechtgeloovigen aert ende saldinge / niemanden om enige bergrijpinge aen haer geschiet / te haten / maer upt herten gront daer na te dencken / datse de bergrijper onderwysen / ende op den rechten wegh der liefden brenzen mogen. Want een rechtveerdig Christen en kend geen haer.**

Matth. 18. 11.
Luc. 17. 37

Lev. 19. 7.

Rechte Christenen en haten niet.
Jac. 3. 10.
en 4. 5.

Ten tweeden leeren sy / als dat de bergrijper de vermaninge sijn's berongelijckten Boeders in der liefden opnemen / ende hem wederom van herten gront versoenen sal / gelijck hy ons oock noch op een ander plaetse leert / ende seyd : **Als gy u gabe tot den Altaer brenge / ende gedenckt dat u Boeder wat tegen u heeft / soo laet u gabe booz den Altaer / gaet hen / ende versoent u eerst met utwen boeder.**

Matth. 5. 23.

Is oock dat selve in gelijcker maten alsoo al der recht geloovigen aert ende saldinge die upt dat heylige zaed des vzedes Goddelijck geboren worden / soo sy haer booz eenige bergrijpinge aen haren Boeder befondigen / dat sy noch ruste noch vrede in haeren herten en vinden / alsoo lange als sy hem niet wederomme in volder liefden gebreidigt / en een hertgtonde-

lijke versoeninge in Christo Jesu sonder alle gebepnshyepd met hem gemaect en hebben / want sy zijn een zaed en geslachte des vzedes / kinderen des vzedes / kinderen der liefden / die haer Chyistendom in der kracht betoiffen / en met der daet betuygen dat sy Godt kennen / maer die alsoo niet en doen / die hebben hier Chyistus eppen Woord dat haer richtet / want hoe wel dat de eerste vergrippinge somtijds in hem seluen noch so geen epgentlijck werck des doots en is / soo maectse eventwel den vergrijper / wanneer hy der liefde wepnigh acht geeft middelster tijd alsoo vzeemt en vleeschelijck / dat hy om sijn ongeschickthepds wille alsoo een herde straffe dzagen moet. Want 't is meer dan klaer / dat hy sijnen Broeder verongelijck / de vermaninge sijnder liefden verstoet / tegen de Chyistelijke liefde handelt / de Gemeente Gods veracht / des Heeren Woordt berwerpt en dat hy liever in sijn vergrippinge / dooz sijnen onbuypgelijcken stijben sin onbeschuldigt blijven wil. Liever op den krommen wegh des onrechts wandelen wil / jae liever Chyistus rijck en volck verlaten wil / dan hy sijn halstercke stoute vleesch in desen deel verklepen / en hem met sijnen lieben Broeder / daer aen hy gefondigt heeft / na des Heeren Woordt in der liefden weder versoenen soude. Recht is Paulus Woordt / Vleeschelijck gesint zijn / is de doot / och doet 'er acht op.

Ten derden / leeren sy : so de misgrippinge Broeder / sijns verongelijckten Broeders Broederlijke vermaninge wpt getrouwer herten aen hem geschiet / in gehoorsamer liefden opneemt / hem potmoedelijck versoent / ende alsoo weder van sijn vergrippinge afftaet / dat hy als dan dat selvige niet meer aen hem gedemcken maer van herten geont vergeben sal / soo hy ook schoon veel meer aen hem gefondigt hadde / als hy nu by abonturen wel gedaen heeft. Want gelijck als Godt ons alle onse sonden klept en groot vergeeft dooz Christum / alsoo moeten wy ook onsen naesten alle sijn sonden klepen ende groot / die hy tegen ons misdoet / vergeben in Chyisto. Ende en moeten / noch en mogen over al geenen haet noch wacke aen ons houden / of hy hem al schoon nimmermeer en beterde / dat rechte doozbeelt van desen hebben wy aen Christum. En aen Stephanum sijn getuyge / alsoo is oock den goeden aert en saloinge van alle die / die wpt Godt geboren worden / dat sy hare zielen in lijdsamenhept en vrede besitten / houden hare consciencie reyn ende onbedorven / haer gebed onberhindert / hare liefde ongebooken / haer geloove heylsaem en ongevalscht / en haer gemoot in der genaden vast en onberandert / men leve ook met haer hoemen leve. Die Chystum in sijn waerhept recht bekennen / mogen rechten dat wy doozgeven.

Maer wpt dan 't sijnen met de deplinge deser selver speucken meer als klaer is / hoe men dese drie vermaningen / eerst tusschen hem en u alleen / daer na dooz getuygen / en den derden dooz de gemeente van Christo hier verhaelt / niet over alle ergetlijke vleeschelijke sonden in 't gemeene / daer over dat eeuwigge oordeel en de dood staen / maer in de dagelijckhe vergrippinge tusschen Broeder en Broeder alleen verstaen moet. En dat om dese saken navolgende oorzaken. Ten eersten / dat

hy seyt : Is 't dat u Broeder fondigt tegen u. Merkt dat hy seyt tegen u : en niet en seyt / tegen God. Want alle wat hy tegen u fondigt dat moogt gy hem vergeben / alsoo dezre als 't u aengaet : Maer niet dat tegen God van hem gefondigt wozt. Och merket.

Ten tweeden / dat hy seyt : Bestraft hem tusschen hem en u alleen / merkt : Hy seyt tusschen hem en u alleen. Ende dat een openbare misdact of sonde / niet een heymelijck / maer een openbare bestraffinge toebehoort / hope ik dat sy / my alle wel sullen toestaen die des heyligen Woords verstant hebben.

Ten derden / dat hy seyt / dat alle saken in de mond van twee of drie verstaen sal. Merkt / hy seyt van twee of drie. En dat een openbare overtredinge geen getuygen en behoef / maer sijn eppen verschuldigt een getuyge is / is klaerder als den schoonen dagh is.

Ten vierden / dat hy seyt / so segget de Gemeente aen. Merkt / hy seyt de Gemeente aen. En dat men een openbare bekende schande den genen wilde aen seggen / die 't alreede wel wist een onnodig werck is / moeten sy my alle ja seggen / die slechts reden ende vernuft hebben.

Ten vijfden / dat hy oock in Luca seyt / soo nwe Broeder sebenmael des daegs aen u fondigde / merkt / hy seyt aen u fondigde / en dat hem permand sebenmael des daegs (ick zwijge noch tseventig-mael-sebenmael) aen sijnen Broeder doodlijck besondigen soude / en doet geen waerachtig Chyisten / noch wepniger aen God. Och doet 'er acht op.

Ten seften / dat hy seyt : En sebenmael des daegs tot u quame ende sepde : Het beroutot my / merkt / dat hy seyt : En sebenmael des daegs tot u quame. En mijn vermoeden is / so permand maer twee of dzienmael des Jaers (ick zwijge noch des daegs) tot ons quame / die alle repte onse kisten of vurdelen bestale / onsen Brodwen / Dochteren / ofte Maegden schande aen leyden / en alle repte sepde : Och Broeders het beroutot my / hoe haest soude hy hooen / dat hy een vertwijfelde boeve / en een Goddeloos stuk Schalks ware / noch andermael doet 'er acht op.

Ten sebenden / dat hy seyt : Soo sult gy hem dat vergeben. En de gantsche Schryft leert opentlijck / dat niemand de sonden (dat zijn de tien dupsent ponden / die men den koninck schuldig was) en kan vergeben / dan alleen Godt. Wy alleen maer de onnoosele hondert pennigen / die ons onse arme Broeder van sijn armoede schuldig is / gelijck ons des Heeren eppen platte Parabel in alle klaerhept leert en mede vzeengt. Och neemt 'er acht op.

En siet / in alsoo een verstant blijft ons de heylige Schryft heylsaem ende ongebooken / gaet in haerder opdeninge recht dooz / gebruykt in de vergrippinge tusschen Broeder en Broeder doozt afdoen / der vermaningen drie. Men een kettersch of Sectisch mensche / een of twee en aen een ergerlijck vleeschelijck sondaer / die alreede dooz 't Woord van God selve al geoozdeelt is / geen / 1 Cor. 5. 2 Cor. 13. So gehoozt is. Sonder alle sunderdegh / van partje / mits getrouwer liefden. Denkt na / wat des H. Woords grond is.

Dat

Uyt een kleyn koorcken der ongerechtigheyt was 't wel een grooten boom vol met sonden en boosheyt. Rom. 8. 6.

Col. 3. 13. Eph. 4. 31.

Lu. 23. Act. 7. 1 Ioan. 1. Deu. 20. 27.

1 Reg. 4. 15.

2 Cor. 5. 9. 2 Cor. 13. 10.

Lu. 17. 4.

Mat. 6. 14. Mar. 2. 4. Lu. 7. 10. en 7. 47.

Mat. 18. 15. Tit. 3. 10.

Dat men met Davids sonde, boete
ende vergevinge de waerheyt
niet verkeeren maer recht
na den grondt der Schrift
verstaen moet.

Dat achtste Capittel.

Het is openbaer / als dat de leelijcke vleeschelijcke sonden / gelijk hoerete / overspel / en diegelijcke meer / gemeenlijken dooz enckel verblindinge des herten / met boozdachte sinen / opset / consent / ende rijpen wille / upt een onreyn / aengesteeken verhit vleesch der lusten herkomen / al hoe wel dat begin somtijden niet dan een bezwaeringe in hem en schijnt. Dat rechte exempel van alsulchs hebben wy aen David. Want hoewel hy een man nae Gods herte was / ende dooz kracht van sijn Gelooft den groutwelijcken grooten Goliath / daer dooz geheel Israël verschikte ter neder sloeg / en dat geroofde schaep upt der Leeuwen en Beeren mond rukte / soo wert hy noch eventuel dooz dat gesichte sijnder oogen in sijn vleesch alsoo gevangen / dat 'er hem tot een seer groote en groutwelijcke Sondaer maekte. Want soo haeste als hy de begeerlijsheden bewilligde / werdt oock de sonde van hem gebaert / ende heeft hem sijn herte / dat te voren een woonstede ende Tempel van den Heiligen Geest was / alsoo verblind ende verlot / dat hy sonder alle schroomen van de eene doodlijcke boosheyt tot de andere ginck. Ja dat hy oock niet eenmaal so het schijnt / aen den Heere recht en gedachte / die hem upt soo groote periculen geholpen / tot soo hooger eeren beroepen ende met een soo dieren Beest beschenkt hadde. Want doen hem van Bethseba gebootschap werde / dat sy van hem zwanger was / soo sochte hy sijn groutwelijcke daet schalkelijck te verbergen. Let Uriam in alsoo eenen schijn upt den veldde halen / als of hy soo maer dat gelegh des Krijgs / van hem onderzagen en woude vermaende hem tweemaal / dat hy in sijn Hups gaen soude / upt wat oorzaecke hy dat dede / gult men wel. Daer na badt hy hem te gaste als of hy hem van herten meende op dat hy hem alsoo djonken maken / en so tot 'er vzuuwe ingaen / Davids schande decken mocht : Daer en boven heeft hy oock noch doen hy sagh / dat alle sijn listige aenslagen met hem te vergeefs waren / den ongevalschen vzuomen man eenen godloosen bezadischen bries mede gegeven / dat hem Joab soude laten vechten / daer den strijt hertste viel / en also achter van hem afkeeren op dat hy mocht geslagen worden.

1 Reg. 17. 49.

Davids grooten sonde.

1 Reg. 11. 10. De een sonde sprayt upt de ander.

En siet / alsoo baerde in David de een Godloosheyt de andere / overmits hy den lust sijnder oogen consenteerde / ende die ontfangen zijnde ruynte gaf. Ja hy wort also in sijn ontfaken vleesch verblind / en der godloosheyt so epgen / dat hy oock na sozste des Wets / so hy dat halsgericht / of Koninklijk Scepter selve niet geboert en hadde / tweemaal den Ban des doodes verdient hadde. Verstmael dat hy een overspeelder wert / en ten andermaal / dat hy schuldigh aen 't onschuldigh bloet wert.

In dese lasterlijcke groutwelen gink hy stoutelijck voort alsoo lange de Propheet tot hem niet en quam / en hem met een geijckelijcke kloeckelijck achterhaelde / dat hy selve 't rechte wijfede / dat hy een man des doodts ware. Maer als hy nu des Propheeten woord hoorde / die hem met kracht in sijnder herten insprak / wert hy beroert / heeft Genade gesocht / is sonder eenige vertoeven met een gebroken rouwig herte tot God gegaen / heeft sijne groote schuld bitterlijken beweent / en voort den Heere beken / dat hy in hem gesondigt hadde. Wad en kernde seer weemoedelijck. O God sepe hy / weest my genadigh na utwo goedigheyt / en wischet upt mijne sonden na utwo groote barmhertigheyt. Waschet my reyn van mijn misdact / en reynigt my upt van mijn sonden. O God scheidt een reyn Herte in my / en geeft my eenen nieuwen en gewissen Geest. Verwerpt my niet van u aengesichte / en utwen Heiligen Geest en neemt niet van my / E. waer dooz hy oock van den Propheet wederom vertroost worde die tot hem sepe / de Heere heeft utwo sonden van u genomen / gy en sul niet sterben / hy moeste eventuel noch een so herden straffe daer voozdagen / want dat zweet / sepe Nathan / en sal van u hups niet aflaten eutwelijck. Engeluk sal u upt u epgen Hups komen / en utwo wijben sullen beslapen worden aen der lichter Sonnen / &c. Om dat gy my veracht hebt / merket / hy sepe : om dat gy my veracht hebt.

Nathan vertroost David niet op 't ongewillig / maer op 't gewillig. Ps. 51. 5.

1 Reg. 12. 10.

En siet / alsoo is Davids verzoekeloosinge volgende des tot een seer groote verachtinge sijns Gods / en tot een verbaerlijcke zware sonden in hem getwozden. Recht is Jacobus Woord : Wannet de begeerlijsheden ontfangen heeft / soo baert sy de sonde / ende wannet de sonde volpacht is / soo baert sy de dood.

1 ac. 1.

Ook nu in het nieuwe wesen Christi alsoo want dewijle wy nu de leelijcke vleeschelijcke Overtreeders / niet met vper / steenen / ofte zweet / gelijk dat oprechte Israël de sijne dede / maer alleen met den ban des Woords straffen moeten / soo allen Gods geleerden wel bekent is / so behooren wy oock nu die selwige met hare Godloose boose daet daer henen te wijzen / daerse de Schyft wijst / te weten / in den dood en toorn Gods / gelijk oock die Heilige Nathan / den Overspeeligen ende Bloedschuldigen David hier geboert heeft / als geboert is. En wannet sy dan mitz alsoo een verschickelijck zwaer oordeel / haer met 'er Schyft / en na der Schyft dooz de affonderingen der Godbrezender in getrouwer lief den voozgehouden / dooz Gods Genade in haren herten geslagen / en alsoo wederom tot een oprechte boete met den boetveerdigen David beroert werden / ja dat men in alle hare woorden / werken / en gantsche leven in der kracht en waerheyt openlijken grijpen en speuren kan / dat haer de barmhertige Vader weder in Genaden opgenomen / met sijnen Geest beschenkt en de sonde van haer genome heeft / als dan / en niet eer / verstaet 't wel wat ick segge / hebben wy oock dat selve Woord der beloften / daer mede wy haer wederom vertroosten / en des Heeren Genade verkondigen mogen / te weten : De Heere heeft utwo sonden weg genomen / gy en sul niet sterben / utwo sonden sijn u vergeven / gaet in vreden / en die-

Niet in woorden maer in der kracht staet het Rijke Gods.

geijlike troost-*preuken* meet : Want dat een waerachtig oprecht boetvaardige van God of den menschen soude ongetroost kunnen blijven is onmogelijck. Och denkt na wat men aentwijft.

En siet / also behooren wy de Schryft recht te sijnben / op dat wy de sonde / boete / en vergevinge Davids niet met de roekeloofse blinde Wereld tot also een verkeerden en ruymen eynde trecken / dat wy de etgerlijche vleeschelijche Sondaers / te weten / de gebande Gods / so maer om een bloote belofte wille vooz onse lieve Broeders houden souden. Waer so een beteringe en boete begeeren wy aen haer te sien / dat den Geest der Gemeenten een genoeg en daer aen hebben kan. Want wy en moeten 't niet op dat ongewisse met der wereld / maer op dat gewisse met Nathan troosten en bontwen so wy anders de Sondaers niet met leugenen troetelen / ende des Heeren oozdeelen gantsch verkleppen willen / so gehoozt is.

Van Petrus onbedachten val, ende onversuymelijcken opstel.

Dat negende Capittel.

Het grondelijche Broeders nemet waer / gelijck wy aengewesen hebben / dat de leelijche vleeschelijche sonden gemeenlijck wyt een aengestecken vleesch der lusten herkomen. Also kan 't ook wel geschieden / dat 'er somtijge sonden niet met voozbedachte wille / maer wyt roekeloofse oezrasschinge of misgrijpinge vallender wijse geschieden : Dat rechte exempel van desen hebben wy aen Petrum / want doen de Heere tot hem sepde Simon / Simon / sie / de Duppel heeft u wer begeert / dat hy u als derde siften mogte / maer ick heb vooz u gebeden / dat u Geloofte niet ontzucken en soude. Ende wanneer wy dan wederom bekeert zijt / soo sterck oock u Broeders. Antwoorde hy wyt volder herten / en sepde : Soo sy u oock alle verlieten / sal ick u eventwel nimmermeer verlaten : Ik ben met u bereyd in gebanchewisse en in den dood te gaen / ja mijn leven vooz u te laten.

Petrus vrymoedigheyd. Mat. 26. 32. Mar. 14. 29. Lu. 21. 33.

Petrus ongehoopen val.

Mat. 26. 68. Mar. 14. 65. Lu. 22. 55. Ju. 18. 17

Mat. 16.

Petrus woude al met sinen Meester wagen / so hy meende / en so haest hy daer alleene stont / en konde hy niet een eenige bzae van een arm onnoofel. Maget dzagen. Hy versaehte Christus openbaer / daer mede hy den self den avond noch gesep hadde / dat hy steruen woude. Ja hy worde also ontfet en bedreest / dat hy oock aenbint hem seluen te verbloeken en zwoer dat hy Christus niet en kende.

God / daer lag nu de bymoedige stoute Petrus / de harde vaste steen vermoofelt. Ende hoe wel hy nu een weynig te voren van den Hemelschen Vader selve geleerde was / en van Christus sijn beminde Soone met de belofte der Hemelsche sleutelen bereert / soo konde hy eventwel niet also een kleenen scheut van een so brosschen pyl in sinen schilt verdzagen. Siet alsoo een gantsch nietig / arm ellendig / kranck / en onvermoedig (bysonder in also eenen grooten noot) is een mensche /

die niet van Gods Geest versterkt en wozt. Maer wat was 't? Petrus moeste aen hem selben leeren / wat hy is / die op sijn eygen krachten bontwet ende niet met volder Gods byeefe alleen op Christus en sijn Genade en staet. Moeste oock daer beneffens weten / hoe barmhertig en medelijdigh hy ober sijn arme gevallen Broeder sijn soude / die hem wederom van herten grond bekeerde / en sonder alle huychelle wyt sijn val opstonde.

Petrus val diende hem al ten besten.

Ich meene immer / dat dit wel met rechte een oberhaefing of bezassing hier met Petro herten magh. Want een eenig gedachte en was 'er te voren in sijn herte niet geweest dat hy sinen Heere en Saligmaker alsoo versaken woude. Is oock van stonden aen van sinen val opgestaen / is wytgegaen / heeft bitterlijck geweent / ende is ten derden dage wederomme van des Heeren Hepligen Engel met den Euangelio vertroost.

Lu. 22. 62. Mat. 16. 7. Petrus waerachtige boete.

Neemt 't waer / dus leert Paulus : Liebe Broeders / soo daer een mensche van eenigen gebreken ergens oezrast worde / (merkt / hy sept oezrast worde) soo helpt hem weder te rechte (noch eenmael merkt) met eenen sachtmoedigen Geest / (ten derdenmael merkt /) wy die Geestelijcken zijt (ten vierdenmael merkt /) ende siet op u selben / (ten vyfdenmael merkt) dat wy oock niet verzocht en werdet (noch ten seftenmael merket.)

Gal. 6. 1.

Uwvorkorene Broeders in den Heere / wil dan uwe alder liefden hier met dese woorden Pauli en de val Petri wyt herten grond gebeden en in Christus Jesu getrouwelijck vermaent hebben / dat wy doch alle wegen een recht bescheppen onderschept mits den Geest der wijshepd tusschen vallen en liggen maken wilt. Want wie in eenige sonden / daer op de eeuwige dood staet / liggen gaet / heeft alreede de Schryft / die hem richtet / maer die onverschens daer in valt / daer van sepdt de Prophet : Wie is 't die gevallen is / en die niet geerne weder op en stonde. En Paulus byngt hem weder te rechte / so gehoozt is. Is daer om wel nutfalig en billijck / dat wy ons doch in rechter maten (ick segge in rechten maten) vooz sien / dat wy also een arm bezroekeloofde Sondaer / en die soo geerne weder wyt den dreck sijn bedroefden valsch soude geholpen sijn / niet al te onweerdiglijcken daer noch al dieper in en dzucken / maer in Christelijcker sachtmoedighepd de hand onser liefde lange / wyt sijn vuylnis weder ophesfen / en hem sinen last helpen dzagen / alsoo vele als in ons is / en onse conscientie met 'et Woord toelaten en lijden kan / och doet daer acht op.

In den dreck der sonden willens te gaen liggen of onwillens daer in te vallen, is wijd verscheyden. Rom. 1. 32. Gal. 5. 21. Eph. 5. 5. 1. Tes. 1. 8. Ap. 21. 8. Ier. 8. 11.

Daert niet al te strenge in also een ongeval / op dat wy oock niet versocht en wozt / soo Paulus sept. Onse hooge en Heplige Petrus / laet u vermaner sijn / op dat wy u dooz utwen stouten sin selbe niet en verlieset / want alle die daer meenen wat te sijn / en eventwel niet en sijn / sijn bedriegers van haer eygen zielen : fortuna / die daer staen / sien wel toe dat sy niet en vallen / want de bangstricken sijn meer dan men tellen kan / diese recht ontgaen sullen / moeten afgestozene / wedergeborene / ende waerachtige Christenen sijn / die haer altyd aen 't gebed houden / op alle haer wegen acht hebben / wijtiglijcken waecken / ende haer van des Heeren Heplige Geest regeren ende lep.

Gal. 6. 5. 1 Cor. 10. 12.

leeden laten / of sp leggen onder dat net des doods alreede al beslagen / och laet 't ons nadenken.

Dat men door ons eygen gebreken leere barmhertigheyt doen / met 't woort is hier mijn vermanen.

Een pegelijck ondersoekte sijn eygen wegen recht / of hy noyt sijn leefdage in den tijd sijn-der bekeeringe vooz sijnen Godt gevallen en tot een gescheurt vat vooz hem geworpen en is. Wie hem derf laten duncken dat 'et neen zy / die werpe den eersten steen / wie 't oock ja beuint / die stercke met Petro sijn arme broeder / die noch by abontuuren niet op de helfte also leeflijken gevallen is / als hy.

Madamael 't dan segge ick openbaer is / als dat vallen / ende liggen gaen / roeckelooselijck vergriypen / ende met bedachte sinnen sondigen / niet cenderley en is / soo gehoozt is / so wil ick oock alsoo een sonde / daer over des Heeren volck bestruymet ende bedroeft is / wanneer daer eenige voozvalt / den Geest / Salvinge / bescheydenheyt / Godes vrees / en de liefde der Gemeenten / om niet wijsheyt in te sien / heymstellen. Soo het vooz van Banweerdig liggen gaen / van haer wozt aengesien / soo laet sy 't rechten / alsoo de Schryft leert / so niet / dan dat sy 't vooz een daeglijcke overhaestinge / verasschinge / of val aensien / dat sy den selven Sondaer of Overtreder / dat met eenen sachtmoedigen / medelijdigen Geest mits de liefde weder willen te rechte helpen / is niet onse getrouwe Apostel / Dader / Leeraer / en Doorganger Paulo / aen allen vroomen mijn vermanen. Vol Geestes en krachts is 't Woord / siet op u selven / dat gy oock niet versocht en wozt.

Hoe men de Spreucke Jac. 5. vers 20. So yemand onder u wort dwalende van der waerheyt, &c. Recht nae de Schrift verstaen sal.

Dattiene Capittel.

TEn eersten / leert ons de redelijcke Wet der Nature krachtiglijck / so men eenigen brand aen sijns naesten huys of goed sage. Dem krank of gebrekeelijck aen sijn lichaem / houtwe / kinderen of bec sage / &c. dat men hem dan in sijn ongebal geern helpen / en sijn handt in der nood rijzen soude.

Ex. 23. 4. Deu. 32. 1.

En tweeden / leert oock Moses / so men sijns Broeders often of schapen dwalen sage / dat men hem daer dan niet van af keeren / maer sijn Broeder weder toebzingen / of hem ten besten in sijn huys bewaren sal.

Mat. 18. 12. Lu. 15. 4.

En derden / leert oock Christus / soo een 100 Schapen hadde / ende een van de selfe woorden dwalende / dat hy dan de 99. op den bergen / of in de woestijne verlaet ende soecht weder dat verlorene is.

Obmerkt dan / dat ons de redelijcke Wet der naturen / Moses en Christus een alsoo grootten bescheydenheyt en liefde niet alleene aen de menschen / maer oock aen goed ende beesten leeren. Willijk is 't immer dan / dat wy die uyt dat Heplijck zaed der liefden geboren worden / de zielen van onsen naesten in getrouwer liefde weder soeken / welker boeten wy nu

sien / dat op den wegh der sonden recht nae den dood toe dwalen / gelijck Jacobus seyt : Lieve Broeders / so yemand onder u wozt dwalende van der waerheyt / en yemand bekeert hem / die sal weten / dat wie den sondaer bekeert heeft van de dwalinge sijns weegs / dat die een ziele van den dood ghesolpen heeft / en sal bedecken de veelheyt der sonden.

1a. 5. 10.

Hier woude ick nu allen vromen herten om Jesus wille wel gebeden hebben / dat sy doch onwetende dwalen / en williglijck verbijstere : In den dood liggen / en nae den dood toegaan / recht van malkanderen scheyden willen / op dat sy de verhaelde spreucke Jacobi schryftmatig van malkanderen beyden / en niet tot eenigen valschen troost ofte steuninge der lichtverdrigen verbijsterde sondaren leeren of yntleggen. Want het is (seg ick) meer als klac / dat sy van de gantsche Schryft in den dood alreede al gericht zijn / so menigmael gehoozt is / maer so daer eenig van onses Daders klepne / te weten van Christus schapen na den dood toe dwaelde / dat hy sijn ooz nae een valsche lere met schoone woorden opgezouht begoft te keeren / liet hem al weder met der tijd dooz de boose lusten sijns vleeschs van der waerheyt afvoeren / begoft sijnen boet op den rupinen weg te setten / neyde sijn herte allenghens al weder tot 'er gierigheyt / tot prout of pael / &c. Woude oock wel by wijlen sijn naesten huys / houtwe / dochter / Maaget / of oock dat lichtveerdige pdele geselschap veel verfoeken / woede in sijn Geloove kout en slantwe / onlustig tot 'er waerheyt / dwaelde alreede jammerlijken / meende ebentwel / dat hy op den rechten weg ginge dat men al sodanige dwalende niet en moet laten verlorene gaen / maer dat mense uyt alle onse krachten en na alle onse vermogen weder sochten sal / niet met een of twee vermaningen alleene / gelijck men eenen Sectischen doet. Noch oock niet alleene met drie / gelijck men in de berggrippinge / tusschen Broeder en Broeder doet / maer met also vele / als dan de Heere Bernade en Geest geeft. Tot dat sy haer in allen dingen na der waerheyt recht schikken / van haer dwalen aflaten ende weder op den rechten weg komen / of dat sy tot vercheurende / bijtende sonden / of onreyn deuchlige swijnen worden. Leeren alle wedergeborene Christenen beyde Salvinge ende Schryft wel. Ja mijn Broeders / wie alsoo een arm dwalende Sondaer weder met der waerheyt binden / van den weg sijnder dwalinge bekeeren / en alsoo tot Christus kuddes bzingen kan / die helpt sijn ziele van der dood / daer na dat hy toe dwaelde / en dekt de veelheyt der sonden / daer mede hy (yplacen) alreede al te veel bestiet was / so gehoozt is.

Merkt wat hier gelyt wort.

Mat. 18. Hoveerdighe stoute verachters en zija geen kloyne.

Tit. 3. 10. Mat. 18. 15.

Maer vooz wien / vooz de mensche / ofte vooz God ? Niet vooz de mensche / dan vooz God. Want dat men 't gene / dat van den menschen gesien woert / en vooz den menschen geschied gelijck openbare blijckende houtwe schenden / hoerderpe / doodslagen / openbare sientlijcke afgoderpe / volsluppen / &c. vooz de menschen sonde kommen toedeken / is onmogelijck. Marons Afgoderpe met het gulden kal / Davids mishandeling met Aria en Betfaba / en Petrus versakinge sijn dies getuygen. Want hoetwel dat hare sonden vooz hare oprechce ongevalste boete vooz God al gedeht waren / so

Hier leert kennen voor wie de openbare sonden der boeveerdigen gedekt worden.

soo heeftse noch eventwel de heplige Geest der liefden selve de gantsche wijde Werelt tot een openbare waerschouwinge / booz de sonden/ ende hert-grondelijke aenwysinge sijnder genaden over alle recht boetverrdigen / booz gestelt / soomen opentlijken spcuren ende sien magh.

Exod. 3. 1.
Deut. 9. 12.
2 Reg. 11.
en 10. 12. 9.
Mat. 26. 68.
Marc. 14. 65.
Luc. 22. 55.
Joh. 18. 17.
Psal. 32.

Ende siet / van alsoo een deksel booz Godt betuygt oock de heplige David selve/ende sept/ Salig is die / die sijn overtredingen vergeben zijn / ende dien de sonde gedekt is. Salig is de Mensch / dien de **H E E E** geen misdaet toe en rekent.

Wil dan alle Godts-gelcerden mitsdesen laten nadenken / ofte niet dese aengetogene spreucken Jacobi in alsoo een verstant als hier verklaert / heylsaem ende repn staet / want de bantweerdige woorden afgedaen / de dwalende wedergesocht / de liefde gaet in haren bollen swange / de boetveerdige woorden van der doot geholpen / hare sonden bepde heymelijkt ofte openbaer booz God toegebedt / ende gaet alles na der schijft recht booz / soo gy sien meugt. In getrouwer liefden nemet waer wat des hepligen woortz sin is.

Geestelijk moetmen zijn, soo men der Schrift sin vinden wil.

Hoemen dat laetste van het twaelfste, ende dat begin van 't dertien den Capittels des tweeden briefs totten Corinthen verstaen sal.

Dat elfde Capittel.

Wil bevinden upt Paulus eppen Brieven/aen die van Corinthen opentlijck / als datter ten eersten seer veel twistige ofte partijssche noch onder haer geweest zijn / daer af de sommige roemden dat sy Cephisch/de andere dat sy Paulisch / de derde dat sy Apollisch waren. Waer over Paulus haer lieffelijken bestraft / ende om enig in Christo te zijn/baderlijck bermacht heeft / schrijft oock in 't elfde Capittel des selfden Brieffs: Wanneer gy by malkanderen komt / hoore ick dat partjen by u zijn geloof / oock sommiger maten waer te zijn. Want daer moeten setten by u zijn / op dat de oprechtige onder u openbaer woorden. Waten oock onder haer / die de verrijnisse der dooden wederspraken / daeromme hy oock bzeefde / soo wanneer hy quame dat hy haer dan niet binden en soude / als hy wilde / noch sy hem oock hiet / als sy wilden / want hem leet was / dat hy meer twist als eenigheyt / meer nydt als liefde / meer gramschap als sachtmoedighent / meer klijben als bvede / meer ooren blasinge als bestraffinge der boos hept / meer opgeblasenheyt als ootmoedighent / ende meer beroerte als stilheyt by belen binden soude / gelijk het oock gemeynlijken plagh toe te gaen / daer de hooge ende stoute van herten / die den afgestorbenen bzed-saligen ende ootmoedigen Geest Christi niet en kernen / noch wepniger hebben / in hoogen aensien swelen / ende by de eenboudige (die meer op gepponkte woorden / als op geest ende kracht acht hebben) autoriteept ofte gehooz krijgen. In oprechter ongevalschter liefden / sonder alle partje door opentlijcke bebindinge schrijve ick dit / **O** God / gont ons

Vele twistige by den Corinthers.

1 Cor. 1. 10.
en 3. 3.

1 Cor. 15. 29.
2 Cor. 12. 20.

allen doch genade / dat wy 't sien kunnen.

Ten tweeden bevinden wy / hoe datter oock noch onboetveerdige / gelijk eppen/oekeelijke/gierige / plepters / Hoerceders / ontuchtige onder haer geweest zijn / waeromme hy oock bzeefde / soo wanneer by quame / dat hy dan wederom groote bzoef hept over vele hebben soude / die te voren alreede al gefondicht / ende noch geen boete van de onreynigheyt/hoerderpe / ende ontucht van haer bedzeven/gedaen en hadden. Want het is openbaer / dat de hoerderpe op die tijdt noch by den Hedenen soo gemeyn was / datse oock de heplige Apostelen den Hoederen upt den Hedenen booz een gemeyn Concilium mede moesten afschrijven / ende harde met der Lecte straffen.

1 Cor. 6. 7.
Ook onboetveerdige by den Corinthen.
2 Cor. 12. 8.

Act. 15. 29.
Rom. 1. 32.
1 Cor. 5. 3.
en 6. 10.
en 7. 11.
Gal. 5. 21.
Eph. 5. 5.
Col. 3. 5.
1 Tel. 1. 8.

Waer upt men dan met vollen handen tassen moet / dewijle sy tot dier tijdt noch soo geheel wepnig schouwinge een part (segge ick) booz der hoerderpe hadden / ende de onreynigheyt oock mede by haer noch soo groot was / soo verhaelt is / dat sy de Apostolische leere van den Ban niet al te blijtig en hebben waer genomen / gelijken dat upt Paulus eppen Woorden ende bestraffinge te weten / **O** sy zijt opgeblasen geweest / **E**c lichtelijke speuren ende verstaen kan.

1 Cor. 5. 2.

Wengesen het dan openbaer was / als dat sy dat soete ende suerdeeg door haer achteloose ongehoorzaemheyt alsoo onder malkanderen lieten gaen / als 't blijkt / soo heeftse de getrouwe man Gods daer over met harde scherpe woorden aengetast / ende gesep: Home ick ten derdenmael tot u / mercket / soo sal alle saecke in den mond van twee ofte dym bestaen / merket / Ick hebt u te voren al gesep / merket / ende segget u noch ten anderenmael te voren recht als tegenwoozdigh / merket / ende schrijft nu in mijn afwesen / noch merket / die te voren gefondicht hebben / Ende allen den anderen (merket op dit woort / ende allen den anderen / te weten / die te voren alsoo lange niet gefondicht en hebben / gelijk de andere doch eventwel oock mishandelt / ende in sonden gevallen zijn) wanneer ick andermael come / en sal ick niet sparen. **O**ch neemt 'er acht op.

2 Cor. 13. 1.

Ick meyne immer dat dese harde woorden Pauli klaer genoeg betuygen / dat sy tot dier tijdt / dewijle sy (segge ick) alsulke onreppne buple blecken / gelijk hoerceders / ontuchtige / ende oock Sertische / **E**c. noch mede by haer toe lieten / sijn schrijven banden Ban wepnigh acht gehad hebben / want het is meer dan klaer / soo anders de Historien recht wijzen / als dat 'er wel sommige Zaren henen gelooopen zijn / eer Paulus de laetste repse tot haer gedaen heeft. Ende dat sy dan alsulke leelijke bekenden groutelaers / ende ergetlijke schandzibers alsoo lange Zaren by Paulus bewillinge souden aengehouden hebben / is immer met vollen arme wel te grijpen / dat 'er tegen het beschept van allen schijft / **I**a sonder eenigen gront / kracht en voet is. **O**ch laet 'et ons nadenken.

Niemant en make doch Paulum tot een voor-sprake der ontuchtigen.

As dan upt allen desen openbaer / dewijle hy nu alsoo danige leelijke schanden / gelijk hoerderpe / onreppnigheyt / tweedzacht / **E**c. bepde met mont ende Schrijften dikwils hart aen haer gestraft / ende op den Ban getwesen hadde / soo verhaelt is / ende sy noch eventwel daer en boven alsoo een leelijck / stinkende suerdeeg

1 Cor. 5. 4.

deeg tot een soo grooten verklepninge des Heiligen Godlijken Woords / en oneere der Gemeenten onafgefondert (segge ik andermael) by haer toelieten / dat hy haer hier in dese selfde Capittelen sijn wtterste meeninge met dese woorden aengescreven en verclaert heeft / als dat hy alle die / die nu alreede te voren also gefondigt hadden / ende geen boete daer van gedaen en was / en oock mede allen den anderen / verstaet / die nu te voren also lange niet gefondigt en hadden / doch eventwel oock schult hadden / want hy noch eenmael tot haer quame en dan eenigen van desen of die / met een / twee / of drie gettingen betwijfelijk / in eenige Godloosigheyt bevonde / dat hy den selfden dan niet sparen en wilde : och doe' er acht op.

Woorder is't openbaer / hoe dat hy dese sijn bestraffinge oock niet in't verbozgen tot desen of tot die / tusschen hem en haer alleen / maer in enen gemeenen Brief tot de geheele Gemeente / om haer ongehoorzaemheyt daer mede te bestraffen / openlijck gescreven heeft / gelijk wy oock onweerdigh in onser maten doen / want hy by wijlen ergens schrijft / of soo des Heeren Woord leeren. Is oock daer beneffens een eenige letter van hem niet beroert / om eens / twee of driemaal te vermanen / maer met goede platte woorden in't gemeen gemaecht / want hy quame / dat hy dan die selfde hare verdoende beschaemheyt en straffe dzagen laten wilde / als gehoozt is. Onbeweeglijk en vast is sijn Woord / met den hoererebers of gietigen / of Afgodendieners / Ic. en sulc wy u niet vermengen / met haer niet eten : och dencket na wat des Schrifts grond is.

Dat wy Christus oordeelen onbestaffelijk na der Schrift voeren, ende sijn Sleutelen recht gebruycken moeten.

Dat twaelfde Capittel.

Uitverkorene Woeders in den Heere / so ick dan alsoo gantsch vele bergreijningen en onberstantz by menigen tot mijnen tshen in desen deel bevonden hebbe : Daer van (so deel ick in mijnder klepninge rechten kan) een part al te hart / en een part oock te sachte geloopten sijn / daer mede oock by onser sommige (eplacen) geen klepne treuwicheyt dike wilc gemaeht is. En ick nu mijn alderinnerlijckste verklaringe van den rechten Apostolischen Ban in ongebalster repnder liefden sonder alle partpe getrouwelijcken hier gedaen hebbe / so drijft nu oock nu voortaan de selfde liefde / om hier een wepnig oock van den sleutelen en haer behoorzijke gebuyck / (dewijle sy oock tot den van gehoorig sijn) mede aen te tekenen : Op dat'er niemand dooz onberstant bedrogen met Antichristo vermetelijck in Christus soel suten en gas. Niemand sijn eppen goedduncken / sin en boornemen / maer sijn Heeren Christi en der Hepliger Apostelen ordeninge / leere / ende bevel sonder alle bleesch / partpe / en eppen wijsheyt in desen deel volge en voldoe : Op dat hy niet en ver-

werpe / dien God dooz sijn Genade salighmaecht / en oock niet salig en maechte dien hy dooz sijn rechtveerdigheyt verwerpt : want hem behoort alleen dat recht van binden en ontbinden / so men wel beneden wyder hooren sal : daeromme dencket na wat wy aenwijfen.

Moeten dan ten eersten aemercken / als dat dese Heemelche sleutelen twee sijn / te weten / den sleutel der bindinge / en den sleutel der ontbindinge / gelijk de Heere tot Petrum sepe : Ik wil u geven de sleutelen des Heemeltijck / ende alle wat gy op aerden binden sulc / dat sal in den Heemel oock gebonden sijn. En alle wat gy op Aerden ontbinden sulc dat sal in den Heemel oock ontbonden sijn : sprack andermael tot sijnen Jongeren al gelijck / na dat hy van den dood verzeen was : Ontfangt den Hepligen Geest / wien gy de sonden vergeeft / dien zijne vergeven / ende wien gy se behoudt dien sijn sy behouden.

Ten tweeden / moet men aemercken / hoe dat de sleutel der bindinge anders niet en is / dan dat Woord der rechtveerdigheyt Gods / de aentwiffende / epfchende / dazegende / verschickende en verdoende Wort des Heeren / daer mede sy alle onder den bloeck / sonde / dood en tozme Gods beslooten worden / die Christus / den eenigen ende eeuwigen middel der Genaden / dooz het Beloode niet aen en nemen / sijn stemme niet en hooren ende sijn Hepligen wille niet en volgen / noch gehoorzaem en sijn.

Hier tegen dat de sleutel der ontbindinge dat vzeugden rijke lieflijke Woord der Genaden is / dat quijtschenkende / vertroostende en ontbindende Euangelium des vzedes / daer mede sy alle van den selfden bloeck / sonde / dood en tozme Gods ontsloten worden / die Christus in sijn Woord met een vast betrouwen op sijn onschuldige bloed en dood / met een wedergeboren / nieu / ongelieert / vymoedig / vzolijck / ende geloobig herte in der kracht aennemen / hem vzeesen / lief hebben / hooren / volgen en gehoorzaem sijn.

Ten derden / moet men aemercken / als dat dese bindende sleutel Christus dienacts en sijn volck daer toe gegeven is / dat sy alle acrtche / vleeschelijcke / versteende / ende onboetveerdige herten / hare groote sonde / ongerechtigheyt / blindheyt en boosheyt / daer toe oock Gods rechtveerdigen toorn / oordeel / straffe / helle ende eeuwigen dood daer mede in kracht des Geests boozdzagen / ende haer also booz God verpletten / verschicken / verootmoedigen / malen / rouwig / weemoedigh / doebig van herten / en klepn in haer eppen oogen malten sullen. Waerom sy oock in haer virtuyt by een roede van enen stercken Drijver / by eenen harden hamer / by den Hoorden wind / by een doebig singen / ende by enen swyberenden repnigenden Wijn vergelecken wort.

Hier en tegen dat de sleutel der ontbindinge daer toe gegeven is / dat dese selfde Dienaers ende volck Christi alsulke voorberoerde / geslagene / gequerte / bekommerde / weemoedige / treuwige / ende gemaelde herten / die nu midts de kracht van den eersten sleutel hare diepe doodlijcke wonden / gebreken en zeren boelen ende sien kommen / daer mede tot de Geestelijcke koopren Slange / tot den

Christus sleutelen nochtans een gebiedende Word in de kracht. Mar. 16. 10a. 20.

Act. 4. 19. Mar. 16. 16. 10a. 3. 18.

Den. 18. 17. Act. 3. 22. en 7. 37. Mar. 16. 14. 10a. 3. 29. en 6. 68.

en 7. 38. En in veel andre Capittelen meer.

Can. 4. 16. Mat. 11. 17. Lu. 10. 34.

Nu. 21. 9. 10a. 3. 14. Rom. 3. 25. Sac. 13. 6.

Wanneer men de woorden en all: her andere recht infiet, so is de rechte sin algevonden.

1 Cor. 3. 3.

Niet der Corinthen ongehoorzaamheyt, maer der Schrifts aenwijfinge moet onse grond sijn. 1 Cor. 5.

den troon der genaden. Tot de opene fonteyne Davids / ende tot de barmhertige / medelijdige Hooge-priester onses eeuigen ende ewigen Soen-offers Christusum Iesum wijzen / ende alsoo van hare periculose boose quietsteden / stramen ende der helscher Slangen beetmeesteren ende heelen sullen. Waeromme sy oock in haer virtuyt by dat troostelike olphen blad der duynen Noahs / by de salbe upt Gilead / by de stemme eens Toeteldwys / by den zuynen wind / by een vrylijk pijpen / en by een sachtmaeckende soete Olye geleecten woxt.

Gen. 8. 11.
Jer. 8. 19.
Can. 3. 12.
Can. 4. 16.
Mat. 11. 17.
Luc. 10. 34.

Joa. 1. 16.
Col. 1. 19.
Christus geeft de sleutelen.
Mat. 16. 19.
Joh. 20. 23.

Ten vierden moet men aenmerken / als dat dese sleutelen van den Hemel ons gegeven zijn / ende dat van die / daer Hemel / Werde ende de Zee met allen haer gantschen volheyt dooz geschapen zijn / des almachtigen Vaders / Almachtige eeuwige kracht / woort ende wysheyt / de koning alder eeren / onse eenige ende eeuwige Verlosser / Voorbidder / Zynde gom / Propheet ende leeraer Christus Iesus. Waerom wy ons oock in desen deel des Bans wel met siteren ende beben mogen voorszien / dat wy se / niet upt vleesch ende bloed / haet ofte liefde / gonst ofte ongonst / vyantschap ofte vyandschap / twist ofte partye / maer in volder Gods vrees recht als onses Saligmakers eppen ernstige ende Hemelsche bevel / woort en wille in een oprechte ende goede consciencie sonder alle aensien van personen voeren en voorszien. Want het ongetwijffelt diere sleutelen zijn / dewijle sy ons van den Hemel gegeven / ende van alsoo weerden vrynd geschonken zijn. Och laet 'et u geseyt zijn.

Joh. 20. 22.

Ten vijften moet men aenmerken / hoe dat dese sleutelen niemant anders geschonken en zijn dan die van den heyligen Geest gesalfte zijn / gelijk Christus seyd : Ontfangt den heyligen Geest / &c. Waer upt meer als klaer is / dat 'et een geloovig / waerachtig / boetvaardig / afgestorven / nuechteren / kuysch / ootmoedig / gerecht / lieflijk / gehoorzaamig / Godvuchtig / vreedzaamig / ende geestelijk volk zijn moet / (merkt) een wedergeboren volk / die op de stoelen der gerechticheyt met de heyligen Apostelen sitten.

Mat. 19. 28.

Des Heeren gerechtige oordeelen over alle halsterke boose Sondaers / met haer wtpreken / ende de ongelooovige / onboetvaardige / acrtichgesinde / dionkne / overspelige / hoerachtige / onkuysche / hoetvaardige / stoute / ongerechtige / verkeerde / ongehoorzaamige / twistige ofte vleeschelike Sondaers met des Heeren Geest ende woort leeren / vermanen / bestraffen / afdoen / ende in rechter kracht rechten ofte binden sal. Want 't is meer dan klaer / dat een vleeschelike mensch niet van Gods Geest vernemen en kan. Maer die Geestelijk zijn / ondersoeken alle dingen recht / oordeelen alle dingen recht / ende worden van niemanden geoordelt. Ja mijn Woorders onmogelijk is 't / dat de eene vleeschelike den anderen / ofte de eene schuldige twist-maeket den anderen recht dooz Christus Geest onderwijzen / leeren / vermanen / bestraffen / ofte met de kracht van sijn woort / van sijn Gernepnte recht na Gods wille doen kan : Want hare vrychten getuygen openbaer / dat die eene niet wepniger als die ander / noch onboetvaardig bunten Christus Geest / acrt / ende natuere alle beyde in den bloeck ende dood staen.

1 Cor. 2. 14.

Daerom soo vrees God / ende weet hoe of-

te wat sy richter. Want soo eener een Bantweerdig Sondaer / gelijk een hoererder / dionklaert / ofte eruygh ander vleeschelike grouwelaer met den Ban straffen woude / ende by selve waer noch vol harts / ofte glerigh / hoetvaardigh / stout / opgeblasen / erfsoekigh / toornigh / onkuysch / leugenachtigh / onvredigh / onreyn / nijdigh ofte valsch van herten / gingh in sijn boofheden onder eenen bedekten schijn al hemelijken boort / &c. Soo en dede hy na Paulus leere / anders niet / dan dat hy sijn eppen ziele richtede / gelijk hy seyd : O mensche sy en houit u niet ontschuldigen wie ghy zijt / die daer oordeelt : want waer inne ghy een anderen oordeelt / daer inne verdoemt ghy u selsben.

Rom. 2. 1.

Maer / ende vermane daeromme allen vromen in 't gemeyn / die mede ober een Bantweerdigh Sondaer / in dat oordeel sitten gaen / dat sy doch haer eppen consciencien / hert / ende gemoet te voeren wel besien / of sy Christus Geest hebben / ofte niet en hebben / mede op der Apostelen stoelen sitten ofte niet en sitten / ende oock mede / ofte sy 't upt de reyne vrees hares Godts tot gehoorzaamtheit sijn woorts / ende upt een oprechte liefde haerder Woorders / dan of sy 't dooz hulphelpen den menschen ten wille upt vleesche ende bloet doen. Want soo sy Christus Geest niet en hebben / op der Apostelen stoelen niet en sitten / ende des Hemels sleutelen niet en voeren / soo en sal oock haer oordeel niet upt God zijn : 't sal meer breechen als houtwen. Ende in den gront niet dan een gewisse oordeel ober haer eppen zielen zijn / soo gehoozt is. Maer soo sy Christus Geest hebben / op der Apostelen stoelen sitten / ende voeren des Hemels sleutelen / soo sal oock haren oordeel ongetwijffelt wel oprecht zijn / 't sal recht als aen Christus stede toe treffen.

Op ter Apostelen stoel sitten is met des Apostels woort en Geest leeren Gal. 1. 8.

Ende haer dooz vleesche noch dooz bloed aen den overtreder niet verghepen. Die van Christus geest geleect zijn / mogen rechten dat wy voorgeben.

Ten sesden moet men aenmerken / als dat men dese sleutelen niet anders voeren en moet / dan in sijnen Naem diese ons bevolen heeft ende dat dooz sijn macht / dat is / met sijnen Geest ende Woort / want hy is alleen de koning ende Dozt sijnder Gernepnten / de Verder / Leeraer / ende Meester onser zielen / dooz wiens Scepter wy ons alle buygen / ende sijn stemme wy alle hooren moeten / soo wy anders willen zaligh zijn / als gehoozt is : Mengesien hy dan beyde de gebiedet ende gevet (segge ick) van desen alsoo is / ende dat beyde dat binden ende ontbinden in sijn handen staet / en daerom oock in sijnen Naem met sijnen Geest ende woort alleen geschieden moet / soo verhaelt is / soo mogen wy ons oock wel in goeder vrees voorszien / dat wy sijn gebodene / die hy in den Hemel selve gebonden heeft / dooz onse coekeloosheyt / goetdunken / ofte stouten sijn niet en ontbinden / ofte oock sijn ontbondene / die hy in den Hemel ontbonden heeft / niet en binden / gelijk oock dat verloren kind / ende mensche der sonden met alle sijn verboersche onreynne Propheeten van veel hondert Jaren af gedaen heeft / Och God. Och kinderen dat men toefage.

1 Cor. 5. 3.
Deut. 18. 17.
Act. 3. 37.
Joa. 3. 29.
en 10. 16.

2 Tes. 2. 4.

Nisoo

Alfoo wijt als dan de Sleutelen der bindinge met desen onsen Euangelischen Ban becreft / so is meer dan klaer / soo wanneer der een openbaer bekenit hoerceder / of overspeelder / met den twee of drie getuygen overtuyget. Of een jongen-schender / of afgoden-dienaer / of bronckaert / of gierige / of hater / of een verkeert moerwillig twistmaker / of een onboetveerdig Curieus / luy / lecher / en leedig Tafel-gast / of een Lasteraer / Dief / Roover / of Doodslager / &c. Dooz de Gemeente gestelt wort / dat sp als dan dat Oordeelende Woord der Schryft hebben / daer mede sp hem van haer wptsluyten / en dooz Chrystus Geest verkondigen mogen / dat hy nu geen Lidmaet meer aen Chrystus lichaem en is / geen belofte meer en heeft dan dat hy den dood eeuwig sterben / en dat Kijcke der Genaden derben moet. Somma dat sijn ondelijke part en deel (so hy hem van gantscher herten anders niet en bekeerd) den wyrtigen byzandenden Boel / Helle ende Duppel zijn sal / want sijn werit overtuypt hem openbaer / dat hy wpt den quaden is.

En siet / die alsodanige zijn / dat zijn de gene / daer aen den eersten Sleutel macht heeft / want Gods rechtveerdige oordeel / en sijn sterke bindende Woord houd ober haer / dewijle sp Chrystum wederom verlaten / sijn Heplige Verbond en Woord verachten / na den vleesche leven / twist en Deceterijen toerichten / den band der liefden byeeken / de broome van malkhanderen deplen / de vzerdsarnige stille herten veroncrustigen / ergernissen en laster in byeeken / soo ons de openbare daet meenigmael geleert heeft / gelijki velen met my (eplacen) meer als te veel bekent is. Och / och / hoe geheel hart is hy van God geslagen / die met desen verschickelijcken sleutel van Chrystus volck gebonden en met desen zwaren bloek van sijnen gerechtigigen Geest gestraft wort. O Vader gunnet u Genade.

Des selven gelijken ook met den sleutel der ontbindingen in desen handel van den Ban also. Want soo daer een arm gebannen Sondaer hem wederom dooz sijnen God verootmoedigde / sijn herte dooz berou dooz hem byehende / kerinde en weende bitterlijke : kreeg een hert-grondlijke leedwesen van sijn sonden / en eenen vollen Lust wedet tot 'er waerhepd / hatede nu den verkeerden weg der Godloosen / en trad weder op den weg der byomen / somma / hy schijkte hem also in al sijn geheel leven / dat men anders aen hem niet speuren en konde dan dat hem des Heeren Geest wederom gesalft / en in sijn Genade aengenomen hadde / ende woude geerne weder by des Heeren volck zijn / &c. so hebben sp als dan dat troostelijcke Woord der belofsten / daer mede sp hem weder tot des Heeren Altaer byengen / met dat Geestelijks Wop Gods besprengen / hem Chrystus Genade verkondigen / en also weder dooz haeren lieben Broeder in Chrysto Jesu aemmenen / en met sijnen Hepligen Bede begroeten mogen. Want de Heere (sept de Propheet) en

wil niet de dood des Sondaers / maer dat hy hem bekeert / en leve.

Mademael het nu dan wpt allen desen vast en openbaer is / als dat Chrystus Jesus alleen den sleutel Davids heeft. Die den rechten waerachtigen boetveerdigen den Hemel open sluyt / den knoop haerder ongerechtighed ontbint / ende de sonden quijt schenkt. En ook wederomme de gene / die de onboetveerdige / vleeschelijcke Sondaers den Hemel toefluyt / onder sijn oordeel bint / en de sonde na hout / en wpt van wegen sijn waernis niet meer dan Apythondigers / Dienaers / ende Woden daer van zijn / die noch korter noch langer / noch enger / noch rupiner / dooz God spannen en mogen / dan ons van sijnen Geest geleert / en van sijn Woord bevolen is / so gehooft is. So is 't ook daer mede meer dan klaer / dat sp al te vele seplen die haer in haer stont onbestand dunken laten dat sp de sonde (oock God betreffende) pemanden mogen vergeben of na houden. Of die met rookeloose oobedachte sinnen wpt eenig vleeschs / haer of bitterhepd : en niet repn en alleen dooz Chrystus Geest en Woord pemanden derben bannen of afdoen / of oock daer en tegen dooz een natuerlijke vleeschelijke liefde / gunst / vziendschap / of partye tegen het Woord aenhouden / en in sijn sonden op het ongewisse troosten / en daer mede dooz de bingeren sien : Daer mede sp dan nae der valscher Propheeten maniere / de handen der Godloosen sterken / dewijle sp haer met het aenhouden schijnen tot den leven te oordeelen / en doch (soo daer geen waerachtige boete en is) niet leven en sullen / och Broeders doet 'er acht op.

Wil dan u alle gelijki / Broeders en Susters in de liefde Chrysti getrouwelijck hier mede in God vermaend hebben / dat hem doch niemant in dese hoogwtichtige zware en Godlijke saeke woort en neme / hooger of leeger / herder of slapper te handelen dan hy Geest en Woord heeft / het sp dan met de bindinge des eersten sleutels in der rechtveerdighed tot den eeuwigigen dood / of met de onbindinge des tweeden sleutels in der Genaden tot den eeuwigigen leven. Op dat hy hem met geen onschyftinatig oordeel bepde aen God en sijnen Naesten vergrijpe / ende alsoo met den Engel des afgronds de straffe sijnert hoogmoed dragen moet. Merket.

Och mijn hertgrondelijke Broeders hoe geheel wonderlijck hoog is hy mijns bedenckens van God geleert / die de rechte Konincklijcke heyzstrate in desen alsoo treffen kan dat hy de toebetroude sleutelen in Godsaliger Hemelscher wijshepd oydentlijck gebuyken en sijn Heeren oordeelen met een gewisse versegelde consciencie in der rechte Apostolische mate ten besten alder byoomen wel aensseggen en boeren kan. Alle die wpt Godt geboren zijn / onpartijdig en repn van herten zijn / laet ick met de Salvinge haers Geests naedencken / wat mijns vermanens en schryvens grond is.

Ap. 3. 7.
Ex. 23. 12.

a. Cor. 13. 1.

Mat. 5. 22.
en 25. 42.
Rom. 1. 32.
2. Cor. 6. 10.
Gal. 5. 21.
Eph. 5. 5.
2. Tes. 1. 8.
Apo. 21. 8.
en 22. 15.

1oa. 8. 34.
1 Ioa. 3. 4.
Merket over
wie de bin-
dende sleutel
macht heeft.

Gods Heylige
Geest in
den Geest
gevat,
maekt los
van sonden.
Ez. 18. 23.

CONCLUSIE

E N D E

Vermaninge aen allen Vroomen.

Siet gy beminde Broeders, hier heb ick nu noch een kleyn gaefken in mijn slaetste zwacke ouderdom, niet van eenig hontsgelt, noch hoeren loon, so Israël verboden was, Deut. 23. 18. maer van de volle gebenedydinge mijns Gods, te weten, uyt den vasten gront sijnder Waerheyt met vele zware bekommernisse, forge en moeyte, des Heeren Heylige Schat-kamer toegedragen. So nu sijn weerdigheyt of prijs, schoon dat geofferde gout, silver, metael, zijde, of edel gesteente niet gelijk en zy, dat 'et dan noch evenwel onder 't vueren hout, Rams-vellen, of Geyten-hayr maer en mag gerekent zijn, soo hebbe ick alreede dat ick daer mede soecke, al gevonden. Want mijn begeeren, voor Godt en sijn Gemeente en is anders niet dan dat maer de levendige opbouwinge der Hemelscher hutten, sijn vollen gank hebben en tot sijn bestemde heerlijkheyt gebragt mag worden. Waer over ick ook weynig ongemak en benautheyt, laster en armoede, tot op deser uren toe in mijnen deel geleden hebbe. Dat ick hoope, dat ick met allen vroomen Gods, Apostelen en Propheten, jae oock met Christo Jesu selve in mijnder zwackheyt roemen mag, dat my de yverige liefde van des Heeren Huys verslonden heeft, Pf. 69. 10. Joan. 2. 17.

Woude daerom aen allen vroomen wel begeeren, die dat water der liefden met een ongevalste reyne consciencie uyt de Fonteyne Gods gedroncken hebben, dat sy doch dit selve niet en verachten, maer met opene doorgrijpende zinnen sijn aert, grondt, kracht, virtuyt, en vastigheyt, recht als voor God in Christo Jesu ondersoecken, en also met een gesont Christelijck oordeel aen alle sijn eynden en plaetsen ongebroocken willen laten, want het is mijn valeten dronk daer mede ick in desen deel des Bans mijns afscheyts uyt den vleesch met u allen maken, en tot mijnder ruste leggen wil.

Menschen gunst of eere, vleesch of patye en hebbe ick daer in niet gesocht, maer de gront der waerheyt hebbe ick verklaert. De Heylige ordening der Apostelen bewaert, beyde de rechtveerdigheyt en barmhertigheyt Godts haeren behoorlijken prijs, een yegelijk in sijn deel gegeven. En niets niet nieuws daer in getogen, noch van mijnen gantschen gront verandert, maer dat ik dat uytfluytelijk oordeel der leelijcker vleeschelijcker sonden mits vele ondersprekinge der Godvreesender en nadenkinge sommiger Schriften, oock periculen, toevallen, en be-ervene grouwelen wat breeder hebbe nagedacht. En also om de alle ergerlijke schanden wat beter voor te komen, op eenen gewisseren ende vasteren gront geset, so men sien mag.

Aengesien wy dan voor gewis weten, hoe dat des Duyvels diepheynt noch den sommigen weynig openbaer is, en daerom oock met dat verderflijke disputeren en twisten sijnder schalkheyt so grooten schade doet, so gesien wort, so is ten eersten mijn hertgrondelijcke bede aen al die, die haer na Christus name noemen laten, datse doch met kloecke nuchteren sinnen verstandelijcken willen in sien, wat doch de eygentlijcke aert, natuere, hart, sin, geest, en gemoed Christi is, en hoe het oock al te male dan enckel gerechtigheyt, waerheyt, verdueligheyt,

heyt, liefde en vrede en is, wat hy den sijnen bevolen, naegelaten en geleert heeft. Ook mede dat sy hare knien daer op voor hem gebogen, en dat teken sijns alderheyligsten Verbonds ontfangen hebben, dat sy haer oude sondelijcke leven in sijn doot begraven wouden. Haer herten met sijn scherpe Woort en Geest besnijden, hem volgen, op alle sijn wegen wandelen, en beyde, inwendigen uytwendigeen niet hem zijn, so de Schrift leert, op dat sy alsoo der hooger beloften indenig, sijn Woort en wille in de kracht en waerheyt nakomen, want hy en is geen Godt, die soo aen eenige uytwendige schaduwen, Ceremonien, Beelden, Broot, Wijn, Water, Hand of Mond, dan aen Geest, Kracht, Werk, en Waerheyt sijn behagen en lust heeft, 2 Cor. 1. 20. Eph 4. 25. Coll. 2. 6.

2 Mij tweede bede is, dat sy oock hier en tegen willen insien, wat doch des Duyvels aert, natuere, hert, geest, sin en werk is. Welke een gantsch listigh boos bedrieger, onbeschaemt, schalkachtig, leugenaer, en hooverdig, stout moordenaer hy van aenbegin geweest is, Ioan. 8. 44. Een haetlijcke benijder der Godlijcker eeren en sijnder waerheyt, een vervalscher sijns H. Woorts, en een doodlijcke vyand der Godvreesender zielen. Oproerig, partydig, onvredig, sectemakig, nijdig, verkeert en liefloos, die niet dan haten, faemroven, liegen, bedriegen en quaet vermoeden, onreyne herten, schaemte en schande in eenen schijn der waerheyt toerechten en baren kan. Ick segge andermael, in eenen schijn der waerheyt, want het is openbaer, hoe wel hy de helische Satanas, Beelzebub, Belial, Behemoth, Leviathan, den Engel des afgronds, den Vorst der duysternisse, de oude kromme Slange, en de Duyvel selve is, dat hy hem noch evenwel in een Engel des lichts kan verstellen, alsoo Paulus seyt, 2 Cor. 11. 16.

Uytwendig en is'er niet, dat hem drucken of wee doen kan, wanneer hy maer de woonplaetse van onse herten inhouden, ende Christus aerdt, nature, Geest en kracht, daer uyt keeren kan, soo heeft hy den prijs sijnder schalckheyt aen ons algewonnen, ja soo oock eender schoon van Petro of Paulo zelf gedoopt werde, en dat broot des H. Nachmaels van des Heeren eygen handt ontfinde, ende sage nimmermeer geen Papen Afgoderie meer, behielt dan noch maer een van des Duyvels vruchten aen hem, het waer dan haet ofte partye, nijt of bitterheyt, wraek of gierigheyt, hoovaerdie of onkuyscheyt, of eenige boosheyt anders, so moest men met'er Schrift bekennen, dat sijnen Geest Duyvels, en sijn leven huychelye waer, Gal. 5. 10. 1 Ioan. 3. 8. Want het is meer dan klaer, dat de geheele mensche wedergebooren, oprecht, ongevalscht, Geestelijk gesint, Godsalig, Heylig, vroom, Christo onderworpen, en eygen zijn moet, so Jacobus seyt: wie de gantsche Wet hout, ende sondigt maer in't een, die is aen allen schuldig, Jac. 2. 10. Ja weerde Broeders, die so wijt van Godt geleert worden, dat sy Christum en den Duyvel in haerder beyder aerden, natuere, leeringen, en werken recht en wel aen haer selven onderscheyden kunnen, en daer by bekennen dat Christus aert dat leven, ende des Duyvels aert den doot brengt, sullen haer ongetwijffelt van alle onnutte ydel disputeren, partyen, scheuren, twisten, oproeren en Sectemaken, en oock mede van alle doodlijcke grouwelen, sondeen schande wel affscheyden, ben ick mits Gods Genade in mijnder zielen al gewis. Mij derde bede is, dat sy oock alle met een oprecht open herte willen nadencken met welke heerlijcke en schoone bynamen de rechte waerachtige Christenen van der Schrift vereert zijn, als kinderen Gods, Gods Heyligen en beminden, Gods uytverkorene, wedergeborene, Abrahams zaet en kinderen. Dat zaet des vredes, spruyten en planten der gerechtigheyt, vruchtbare ingelijfde griffen Christi, lidmaten

des lichaems Christi, sijn vleesch ende been, Christus Moeder, Suslers, Broeders, Jongers, Gasten, Vrienden, Sonen, Dochteren, Maegt, Bruyd ende Vrouwe, sijnen heyligen Wijnberg, Heyrleger, Stadt, Jerusalem, Tempel, Arcke, Huys ende Woon-stede, dat uytverkoren geflachte, dat eygendom Gods, Hemelsche Borgeren, levendige steenen, medegenoten der Heyliger Apostelen en Propheten, huys-genoten Gods, Koningen en Priesteren, duyven, schapen, het licht der werelt, ende het zout der aerden, &c. Op dat sy met alsoo een nadenken van alsulks, haer voor God, voor de gemeynte, ende voor alle de gantsche werelt in alle hare wegen, woorden, ende werken, van binnen ende van buyten, heymelijck ende openbaer alsoo schicken, dat sy alsulker heerlijcker bynamen uyt genaden, weerdig, in alle liefde, vrede ende eenigheyt met allen vromen wandelen, ende den swaren vloeck des bans (daer van boven nu verhaelt is) door sijn vaderlijcke gave eeuwiglijck ontgaen mogen. Niet hoorende dat strenge woord: Gaet van my gy vermaledijde, met den Bocken aen der slinker-hand, maer dat soete woord: komt gy gebenedijde met den Schapen aen der rechter-hand. Ende alsoo in eeuwigheyt met den genen niet gerekent worden die met den ban des woordts in der kracht van God gebonden, voor een vervloecht Godloos zaed, voor vermaledijde kinderen, kinderen des toorns, kinderen des Duyvels, knechten der sonden, knechten der verdervinge, bespotters, verachters, boofachtige, vleeschelijcke, verkeerde, onrechtveerdige, Godloose, halstercke Sondaers, honden ende swijnen, &c. Van der Schrift gescholden worden, den welcken na gehouden is dat eeuwige helsche wee, dood, vyer, poel ende pijn. Och broeders laet 'et ons geseyt zijn.

Mijn vierde bede is aen alle die, dien des woords forge bevolen is, met my in gelijcken dienst staen, sy doch haer in alle haren doen voor God ende sijn Gemeynte alsoo schicken, dat haer niemant met der waerheyt straffen ofte lasteren en kan. Oprechte dienaers Christi, heylsaem en getrouw in allen dingen, Mannen vol van den Heyligen Geest. Uyt dat onvergankelijke zaed Gods geboren, met dat Hemelschelicht omschenen. In Christus goede aert verset, sijn-der genaden deelachtig. Van God geleert ende gefalft. Op eeuwige dingen gesint. Haers eygen roems, der ydeler eeren, ende der onreyn vleschelijcke lusten hatig, nedrig en kleyn in haer eygen oogen. Eens sachtmoedigen en stillen geests. medelijdig, barmhertig, vaderlijk, lankmoedig, vriendelijk, ootmoedig, kuyfch, geerne herbergig, onderworpen, mild, goedig en vreedsaem. In de heylsamen leere vast berigtig, en na den goeden aert, nature, herte, sin, gemoet voorbeelt, leven, soeken en doen Christi in den Geest gegront. Onbestraffelijke herders, die over des Heeren kudde forge dragen, niet gedwongen, maer gewilliglijk. Niet om een schandelijk gewin noch haers buykshalven, maer van gront haers herten, niet als die daer domineren, maer als voorbeelden der gemeynten Christi. Op dat sy door haren getrouwen dienst, sonder alle vruchte ende schande in volder vreugden op des Heeren bergen springen, ende der verscheurender wreede wolven mont ongequetst ontgaen mogen.

Ja mijn Broeders, soo wy alle in eenderley geest na dese mate konden voortvaren, ende niet de verdervende Vosse soo benefens in en quamen, och hoe haest woude de Bruyd des Lams, met haer gestickte bonte kleederen, witte blinkende rocken, armspanselen, oor-ringen, ende hals-banden (verstaet in de schoonheit haerder deugden) voor de gantsche Werelt hier voor pronken, daer sy nu by wijlen door de bedrieglijke arbeyders ende listige twistmakers (soo tot mynen tijden veel gesien is) in gescheurde leelijke vodden sitten, ende vele menschen spot ende laster sijn moet, och God.

Mijn

Mijn ziele is dickwils banger als ick schrijven kan, de God der krachten sterke my. Ende om dieswille, dat ick sie, dat des Heeren huys so menigen swaren aenstoot, niet alleen van buyten, maer ook van binnen lijden moet, och mannen wapent u, want recht is Paulus woort, dat den Dienst des nieuwen Testaments geen dienft des Letters maer des Geests is, 2 Cor. 3 6. Kan daerom ook van geen hooveerdigen, stouten, roemgierigen, ofte eygensinnigen die 't alles na haer eygen affect, sin, ende gemoet rechten willen, recht tot des Heeren prijs bedient worden, sullen altijd meer af breken als bouwen, meer schaden als vorderen. Moet ook alsoo geschieden, dewijle 't (segge ick) na inhoud Pauli leere, niet diepheyt des vernufts, noch gepronkte menschelijke woorden, boeckstave ofte doode letter, dien sy gemeynlijk vol zijn, maer God, Geest, waerheyt, kracht, ende leven is, dien sy bloot zijn. Och doet 'er acht op.

Andermael segge ick: Wapent u, de Engelen des Heeren en stercke helden zijn de rechte leeraers van der Schrift-genoemt, handelt daerom mannelijk, hout over Gods bevel, hout vast ende en wijkt niet.

Wachters ofte Trompetten-blaesers heeten sy, blaest uwen hoorn in rechter thoon, waekt over Gods Stad, waekt kloekelijk (segge ick) ende en sluymert noch en slaept niet.

Geestelijke Pilaeren zijn sy, och staet in der waerheyt vast, draegt uwen last gewilliglijk, en wankelt noch en wort niet swack.

Vrede Boden heeten sy, och Broeders doet u namen vol, wandelt in den vrede, staetsse voor, ende en breektse niet.

Opsinders en Bisschoppen heeten sy: och neemt Christus kudde wel waer, neemtse waer (segge ick), en verderftse noch en versuymtse niet.

Herders heeten sy: och bewaert ende weydet in Christus Lammeren recht, en verlaetsse noch en versmaetsse niet.

Leeraers heeten sy: Openbaert Christus waerheyt ende woort, en verbergtse noch en verswijgtse niet.

Geestelijke Voesters ende Vaders zijn sy: och forget ende voedet u jonge kinderen, en bedroeftse noch en verstootse niet.

Geestelijke Klokhinne zijn sy met Christo, in Christo vergadert uwe tederre kiekskens, en verstroytse noch en verbijtsse niet.

Huyshouders Gods heeten sy. Och bedient sijn verholentheden recht, en misbruyktse noch en schentse niet.

Het licht der werelt heeten sy: schijnt in volder eeren en bedekt den glants uwer deugden niet.

Het zout der Aerden heeten sy, och doorbijt ende kruydet recht, en wormet noch en stinckt niet.

Dienaers heeten sy aen Christus stede, och broeders dient ende en heerscht niet.

Niemant en roeme hem eeniger gaven, bidde ick u. Ontfangers zijn wy, niet gevers, uyt genaden, niet uyt ons. Merkt, knechten ende niet Heeren, och broeders buyget ende bukt u.

Mijne uytverkorene in de liefde en waerheyt, mijnder zielen lust ende vreugde, also lange gy in den Heere staet, op den weg des vredes blijft, ende uwen broederen getrouwe zijt, wandelt weerdelijken na de beroepinge, daer mede gy beroepen zijt, vreesst uwen God van herten, bemint de broederschap, voert uwen dienft vromelijken uyt: Rijck is hy die u betalen sal. Waekt en bid, bid seg ick, en dat met betrouwen, ende die de gever van alle goede gaven is, sal u sijn genade, geest, liefde, en wijsheyt niet onthouden, twijffelt noch en vreesst niet.

De heerlijke afgebeelde borstlap van Aaron, Christus Jesus, met sijn schoone verwen, twaelf peerlen, licht ende recht toegeruust, laet met sijn twee gulden kete-

ketenen der beyder Testamenten, ende met de twee geele snoerkens van een oprecht geloove ende ongevalschte liefde op de borst uwer consciëntien hart en vast gehecht zijn. De voeten uwer affectien in dat Geestelijke hand-vat Christo met de levendige wateren sijns eeuwigen ende H. Geest, reyn ende welgewasschen zijn. Uwe rechter oor, om sijn woort recht te vernemen, ook uwen rechteren duym en teen, om recht voor hem en sijn Gemeynthe te handelen ende te wandelen met dat bloet sijns onbevleekten offers, recht in den Geest bestreken zijn, uwe Geestelijke huyven, gordelen en rocken heerlijk ende schoone zijn. Op dat gy in volder eeren des nachts ende des daegs gelijk de groene Olijf-boomen, bloeyende Wijn-ranken, bernende Fackelen ende groote lichten in dat Firmament des H. Woorts gevestigt met alle getrouwe diennaren Christi God ter eeren, en Israël ter beteringe, in sijnen heyligen Tempel dienen, veel vruchten brengen, ende uwen toe geseyden loon, wanneer hy hem openbaren sal met alle sijne uytverkoren Heyligen, Apostelen, en Propheten in eeuwige vreughde ontfangen meugt. Soet en genadenrijck ende vol troostes is het woort, dat de Heere seyt: Ey gy getrouwe ende vrome knechten, over weynig zijt gy getrouwe geweest, over vele wil ick u setten, gaet in totter vreugde uws Heeren, Mat. 25. 21. Och broeders, van herten laet ons vermaent zijn, op dat wy Christo en sijn gemeynthe trouwe zijn, Merkt.

Wil dan u allen, Broeders en Susters, in de vrede Christi, de Koning des vredes, in de hand sijns vredes eendrachtelijk hier mede bevolen, en met Paulo uyt herten gront gebeden hebben: Soo daer eenige vermaninge is in Christo, eenige verquickinge der liefde, eenige gemeynschap des geests, eenige hertgrondelijke barmhertigheyt ende medelijden, dat gy dan mijn vreughde vervult, na de waerheyt eens gesint zijt. Een gelijcke liefde hebt, eendrachtig en ongedeylt zijt.

Niets niet en doet door twist, ofte om ydel eere, maer door rechte waerachtige ootmoedigheyt, die eene den anderen onderworpen zijt. Want gy lieden weet wel van wien, ende waer toe dat wy beroepen zijn: denket na op dat niemant hem selven om ander lieden grouwelen en schanden wille (dat doch al te leelijk luydet) en verliese, Christus goede werk niet en verderve, den vreesamigen niet verstore, den vromen niet en bedroeve, den swacken niet en ergere, den lichtveerdigen geen oorfake en geve, den wankelmoedigen niet weder in de werelt en jage, des Heeren woort ende sijn Gemeynthe niet en schandalisere, den lasteraers geen roem en make, noch oock den bloetgierigen geen vryen moet en geve: Maer dat wy ons in allen dingen alsoo voorsien, dat wy onsen loop in Christo Jesu met volder vreugden voleynden, sijnen heyligen name groot maken, ons onder malkanderen in den vrede Christi verlustigen, onse kranke litmaten en jonge broederen sterken, den ongeordineerden straffen, des Heeren waerheyt uytbreyden, en ons tot een onbestraffelijk Christelijk voorbeeld allen menschen setten mogen. Daer toe gonne ons al te samen de eeuwige God der krachten, de sterke Geest sijnder genaden, met volder gehoorzaamheyt en liefde in Christo Jesu onsen Heere, Amen. Och uytverkoren kinderen, dat is aen u allen mijn aen: kent God, bemint de broederen, en wacht u van tweedracht.

By my **MENNO SYMONS.**

E E N

E E N S U Y V E L R Y K
O N D E R W Y S,
E N D E
L E E R E ,

Hoe alle vroomen Ouders haer Kinderen (na uytwijfen der Schriftu-
ren) schuldig en gehouden zijn , te regeeren , te kastijsden ,
te onderrichten , en in een vroom deugdelijk en
Godsalig leven op te voeden.

D O O R
M E N N O S I M O N S.

Prov. 23. b. 23.

*En houdt niet op de Jongeren te kastijsden , want al slaet gy hen met
roeden , soo en sterven sy daer afniet , maer gy verlost daer
by haer Zielen van der Hellen.*

Prov. 29. b. 17.

*Kasteyende , onderwijst uwen Sone , soosal hy u vermaken , en uwer zielen
sacht doen , want de roeden en straffinge geeft Wysbeyt ,
maer een kint hem selven gelaten , schendet sijn Moeder.*

1 Cor. 3 b. 11.

*Daer en mag geen ander Fondament geleyt worden , dan dat 'er geleyt
is , d' welke is Christus Jesus.*

Gedrukt in 't Jaer onses Heeren , MDCLXXXI.

Eccl. 7. 2. 5.

Hebt gy Sonen, so buygt se en onderwijft se van haer lieder jonckbeyt op, hebt gy Dochteren, bewaert haer lieder lichamen ende en doet u aensicht niet vrolyk tot haer.

Eccl. 42. 33.

Is uwe Dochter niet schamel, so bouwt se nauwe, op dat sy (vrybeyt verkregen hebbende) haer niet en misbruyke.

Deut. 23. 17.

Van den Soonen van Israël en sal geen Hoereerder zyn, noch van der Dochteren Israëls geen Hoere.

Eccl. 40. 7.

Wie sijnen Kindete sacht is, die beklaegt sijn stramen, en verschrick, so dikwils als 't weent, vleyt met uwen Kinde, so moet gy u namael voor hem vresen, speekt met hem, so sal 't u namaels bedroeven, daerom en jockt niet met hem, op dat gy namaels met hem niet treuren en uwe tanden ten laetsten knerssen en moet: En laet hem sijnen wille niet in der jeugt, ende en onschuldigt sijne dwaesbeyt niet: Buygt hem den hals ter wijlen dat 'et noch jonck is: Blout hem den rugge derwijle dat 'et noch kleyne is, op dat 'et niet bertnecksg en ongehoorsaem en worde, want een weeldig kindt wort moethwillig gelijk een wilt Paert.

Prov. 19. 18.

Kastijt uwen Soone terwijlen dat 'er hope aen is.

V O O R - R E D E N .

Den Ouderen in alle Gemeeynten ende van God uytverkorene in Christo Jesu. Mijnen lieven Broederen in den Heere, zy genade, vrede en barmhertigheyt van God de Vader, door de verdiensten onses Heeren Jesu Christi, in kracht ende mede-werckinge des Heyligen Geests, den welcken hy overvloedelijk heeft over ons uytgestort, door den selven Christum onsen Saligmaker, op dat wy door sijn genade gerechtveerdigt, Erfgenamen souden zijn des eeuwigen levens. Den welcken zy prijs van ewigheyt tot ewigheyt, Amen.

MYn seer lieve beminde Broeders in den Heere: Wy dancken den Heere altijd voor u, in alle onse gebeden, ende bidden sonder ophouden onsen lieven Vader in den naem sijns Soons Jesu Christi, dat hy u lieden alle wil bekrachtigen met de gave sijns Heyligen Geests, dat gy moght vervult worden met alderley kennisse, wijsheyt, bescheydenheyt ende kracht, om de gemeeynten Christi de eenvoudige vrome herten met des Heeren woord te recht voor te staen, na uwe gave ende roeping, ende neemt u lieden roep waer, daer in gy lieden van God ende sijnder heyliger Gemeeynten geroepen ende als Herders ofte Leeraers verkoren zijt, daer de Heyligen al te samen mede gevoegt worden door den gemeynen dienst, tot beteringe des lichaems Christi. Hebt op u schapen neerstig acht ende neemt doch uwe Kudden aen, vermaentse altijd seer vlijtig tot liefde, tot goede werken (gelijk Paulus) tot de reyne vruchten ende liefde des Heeren, tot een Godsalige, onstraffelijke wandeling in alder ootmoedigheyt, gerechtigheyt, liefde, vrede, eenigheyt, barmhertigheyt ende gehoorzaamheyt alder woorden Gods, waerschouwte neerstelijk voor alle valsche leere ende voor dat sweert der booser tongen: Want wie sijn tonge niet en bedwinget diens Gods-dienst is ydel. Dat sy oock acht hebben op alle hare wegen ende wandeling, haer herten besnijden, haer woorden souden, en alle haer wercken in des Heeren vrees doen en geschieden laten, op dat sy den Euangelio Christi en sijnder Heyliger Gemeeynten eenen goeden naem mogen maken, sijn woort en wille nakomen, ende alsoo saligh worden, hoedet u lieden voor alle nieuwe invoeringe ende leeringen, die in 't woort Christi en sijne Apostelen niet begrepen noch den selven woorde gelijkmatigh en zijn, wijst altijd op Christum en sijn woort, alle die u yet anders wat in voeren wil, dan dat Christus en sijn woort leert, dat selve laet gebannen zijn: Daer en magh geen ander Fondament geleyt worden, dan datter geleyt is, 't welck is Christus Jesus. Hy is den kostelijcken en geschickten Hoeksteen in Sion, hy sal hem oock blijven in der ewigheyt. Hem hoort, hem geloof, hem betrouwt, hem volgt, op hem hoopt, ende in hem blijft, op hem dringet en drijft, gelijkformigh sijnen Geest, woort ende leven, soo en meugt gy niet bedriegen noch bedrogen worden. Mijn hertelijcke lieve broeders in den Heere, ick vermane en bidde u lieden, en versuymt doch den dienst uwer broederlijcke liefde niet, maer neemtse trouwelijk waer. Slaet uwes selfs gade, ende der geheelder vergaderinge, in de welcke u lieden de Heylige Geest geset heeft t Bisschoppen, om te regeren de Gemeeynte Gods, die hy door sijn eygen bloet verworven heeft. Anderwerf vermane ick (met Petro) allen ou-

deren (ick die daer mede een Ouder ben) weydet de Kudde Christi, die onder u is, forge voor haer dragende, niet uyt bedwang, maer goedwillig, zijnde der Gemeynte Christi in alle behoeflijcke ende oorbaerlijcke saecken gehoorfaem, gy die daer gehoorfaemheyt leert als een voorbeeld der Kudden, gelijk Paulus Tito beval, seggende: In allen dingen bewijst u selven een exempel aller goede wercken, ende hout u selven in de leeringe onschadelijk en redelijck, ende dat woort heylsaem ende onstraffelijck, op dat de gene die tegen u strijt, beschaemt worde, ende niet quaet en hebbe, dat hy van u seggen magh: dus weest wacker over al, lijdet u, voldoet dat werck eens Euangelischen Predikants, voert uwen dienst uyt in alles soo 't behoort, doet 'et alles in de vreesse des Heeren, getrouwelijck, met gehoorfamer ende oprechter herten. Want daer toe zijt gy tot wachters verkoren ende gestelt aen alle den dienst des huys, ende tot alle 't gene dat men daer in doen sal, daeromme beneerstigt u, dat gy lieden u selve bewijst Gode oprechte, gehoorfame, en onstraffelijcke arbeyders, die hem niet en schamen te rechte uyt te deylen dat woort der waerheyt. Daerom begeer en wil ick dat gy dit drijven sult, op dat die in Godt geloovig zijn, neerstig mogen worden in goede wercken, de meeste te wesen, want die dingen zijn goet en oorbaerlijck den menschen: Leert, vermaent, dreygt, straft en troost, na gelegentheyt der saken, ende en verlaet doch uwe broederlijcke bykomste, vergaderinge en ordeninge des Heeren niet, sterckt u lieden onder malkanderen lieffelijck met des Heeren woort, op dat gy in 't geloove, liefde, en gerechticheyt moght toenemen, ende wasschen tot een volkomen Man, die daer zy in den mate des volkomen ouderdoms Christi.

Den Almogenden Heere wil ick u hier mede (mijn lieve Broeders) bevelen, ende begeer dat gy dese navolgende kleyne vermaninge van de Kinder-tucht, allen Broederen wilt voorhouden, op dat een yegelijck in 't opvoeden, onderichten, ende onderwijfen van sijne kinderen, het selve in der kracht moght nakomen ende gehoorfaem zijn. De Heere Jesus Christus zy met mijn lieve en seer beminde Broederen in der eeuwigheyt, A M E N.

E E N

E E N S U Y V E R L Y K
 O N D E R W Y S ,
 E N D E
 L E E R E ,

Hoe alle vroom Ouders haer Kinderen (na uytwijfen der Schriftuuren)
 fchuldigh en gehouden zijn , te regeeren , te kaffijden , te onderrich-
 ten , en in een vroom deugdelijk en Godfalig leven op te voeden.

Allen Outften en Medegenoten in den Geloove Christi, zy Genade
 ende Vrede van Godt onfen Hemelfchen Vader, door fijnen lieven
 Sone Christum Jefum onfen Heeren en Saligmaker, door de kracht
 en mede-werckinge des Heyligen Geests, tot fijnder eeuwiger Glo-
 rien, Prijs ende Heerlijkheydt, ende onfer alder ftichtingen ende Sa-
 ligheydt, A M E N.

Van de Kinder-Tucht.

Groetet lieve broe-
 ders en fusters in
 Christo Jefu/ hoe
 wy alle met den
 anderen / wie en
 hoe wy zijn / met
 een quaedwilligh /
 boos en fonderlijk
 vleefch van Adam
 geboren zijn / ja
 dat alle onse foe-
 ken van der jeugt
 aen / altijd ten ergften genegen is / gelijck Mo-
 fef feyt / dat wy immers upt den eygen fchat
 onfer eerfter geboorten in ons niet en bevin-
 den dan enckel blindheyt / ongerechtighede /
 fonde en dood : fal nu defen aengeboren aerd
 in fijnder kracht gekrenkt / onder gebrukt en
 berniet worden / foo moet 'et door de repne
 bryefe des Heeren gefchieden / die daer komt
 upt een waerachtig Geloobe / door des Hee-
 ren Woord / en upt eender gewiffe heimiffe

des rechtveerdigen Goddeels / en des grinc-
 nigen toom Gods / die tegen alle onboet-
 vaerdige Sondaers eentwig bernien fal / want
 de bryefe des Heeren is 't beginsel der wijs-
 heyd / fy dzyft de fonde upt / en maekt rech-
 te vroom kinderen / gelijck Jefus Sprach
 feyt. Nademael dan de Genadige Vader
 ons Heere Jefu Christi / de almogende groo-
 te Heere ons ellendige Sondaren / met dat
 fchynfel fijnder Genaden onfcheenen heeft /
 ende heeft ons (mitds den Geloobe Jefu
 Christi) in 't Woord / upt ongerechtighede
 en Godloofen wesen / tot den leven der ge-
 rechtighede verwekt / foo laet ons nu dat
 heerlijke exempel der trouwer liefden van
 Mattheo den Collenaer vijftigh nakomen /
 die niet de hemelfche roepinge ende Gena-
 de alleen booz hem felven genieten en wif-
 de ; maer hy heeft oock de andere Colle-
 naers en Sondaers mede daer toe verfocht /
 op dat sy oock falig werden / ende gelijcken
 Geest / Genade ende Barmhertighede van
 den

Gen. 6. 7.
 en 8. 21.
 Jo. 1. 14.
 Ps. 51. 7.

PL. III. 10.
 Ps. 14. 17.

Mat. 9. 9.
 Mac. 2. 14.

den Heere ontfangen moghten / want sulks is de aerd ende natuere Chyfti. Daerom woerckert gy lieden ook alsoo onder den anderen met dat pond dat u van boven gegeven / ende hebt een hertelick medelijden met utwen ongelootigen blinden Vader ende Moeder / Zuster ende Broeder / Man / Vrouw / Dienft-boden / ende Nabueren / bezwijget voor haer Gods Gabe / Genade / Woord / ende Wille niet : want haer boeten wandelen op den wegh des doods / wie weet / of sy haer leven eenmael van den stricke der ongerechtighept mogten berlossen / daer mede sy berloopt ende gebangen zijn / ende hen tot den Heere van gantscher herten bekeerden. Mijn lieve Broeders / verstaet dit van die redelike ende bescheppen menschen zijn. Och Broeders in Chyfto / sagen iemand van haer in 't water of byer liggen / of in eenige perijckel des doods / en mogte dooz ons geholpen worden / soude niet dat binnenste onser zielen / dooz medelijden over haer betweegt worden / om haer te helpen soo het mogelijk ware ? sonder twijffel ja : en nu sien wy met onsen oogen (soo wy maer des Heeren Woord gelooven) dat sy wandelen in de schaduw des ewtewigen Doods / in de Helle alreede begraven zijn / en van den ewtewigen onblusselijcken vperre ewtewig en ewtewig moeten berceert worden / so bezre sy hen-lieden van herten tot Chyftum ende sijn Woord niet en bekeren / boete doen / ende nieuwe menschen worden / gelijk de Schryft leert ; daerom soo heneerficht doch den verschickelijcken jammer ende ellende haerder armer zielen / die ewtewig leven sal / en ondersoecht blyftig en trouwelijk / of sy oock in eenige wegen / dooz utwen trouwen dienst der reyneder liefden / en dooz die aenwysinge ende onberichtinge des Goddelijcken Woords / wyt den ewtewigen verderben mogen geholpen werden / dat sy mogten salig worden ; want de oprechte liefde / die is van sulcher aert / dat sy altijd hongert en dozset na den prijs Gods / en na der salighept alder menschen / die ons oock na den vleesch noch onbekent zijn. Lieve Broeders en Susters in Chyfto Jesu / nademael wy dan nu met de gonske en toegenept gemoed der heylsamer liefde / gedrongen zijn / en bekennen nu dooz de Salvinge van Gods Geest en Woord / hoe de menschelike nature in Adam gantsch berdozden / en van jonks op des Heeren Woord wederspannig is / als voren gesept is / soo laet ons nu doch dan ons eppen kinderen wel waer en ter herten nemen / en laet ons de Geestelike liefde / aen haer noch veel meer (als onder anderen) bewijzen : want sy zijn na der nature van ons geboren / van onse vleesch en bloed / en sijn in onser sojge van God so hooge beholen ; daerom soo siet wel toe dat gyse van jonks op des Heeren wegen leert / datse God bzeesen ende lief hebben / in alle eerbaerhept en tucht wandelen / manerig / bequaem / Vader ende Moeder gehoorsam / ende eerbiedig zijn daer 't behoorzlick is / te spreken / van woorden / niet logenachtig / niet roepig / niet ongebogen noch eppenwillig / want het behoort alsoo der heyligen kinderen niet. De Wereld saekt aen hare kinderen dat gredich en berganckelick is / geld /

ere / prijs / goed / in ondeugt / prael / ende afgoderpe boden syse op van der wiegen aen ; maer gy die wyt Godt geboren zijt / also niet / want gy hoorz wat anders te foeken aen utwe kinderen (als te weten) dat Hemelich is / en eenwog blyden sal / op dat gyse meugt opvoeden in der onderwysinge en straffinge des Heeren / als Paulus leert. Moyses beval Azael / dat sy hare kinderen des Heeren Wet en geboden leeren souden / en souden daer van spreken in haer Hupsen en op de wegen / als sy ligen / gingen / en opstonden / en nademael wy dan sijn dat wtverhoren geslachte / dat Koninklijk Priesterschap / dat Heilige Volck / dat volck des Egenoms / op dat wy bekondigen souden de deugden des genes die ons geroepen heeft van der duysternis tot sijnen overwonderlijken lichte / soo behooren wy wel in alder gerechtichept en onbestraffelijckhept / een exempel ende voorbeeld te wesen / en wy te schijnen voor de gantsche wereld / gelijk als wy daer toe geroepen zijn. Want hebben wy nu geen regard noch achttinge op ons eppen kinderen (maer laten haer haren quaedwilligen / verdozden aerd en nature volgen) ende en tuchtense noch kastijdense niet na des Heeren woord / so mogen wy wel de handen op onse monden leggen / en zwijgen stille : Want wat willen wy die leeren / die bukten onse Hupsen zijn / nae dien wy onse eppen Hups / in der liefden en bzeese Gods geen acht hebben / ende soo iemand (sepd Paulus) sijn eppen Hups niet en bezigt / die heeft dat geloope verfaecht / en is erget dan een ongeloope.

Mijn hertelike lieve Broeders ende Susters in Chyfto Jesu / hoedet u / dat gy utwe kinderen dooz de vleeschelike liefde niet en verderft / niemandt en egeret / niet in ondeugt op hoedet / op dat haer Zielen in den dagg des gerechts van utwe handen niet gepicht en worden / en u om utwe kinderen wille niet en gaet / gelijk de Hooge-priester Helely dooz de straffende hand des alderhoogsten / om sijn Soons wille gegaen is ; maer volget gy dat getugnisse (dat des Heeren Engel van den vromen Abraham getugde) blytig nae / ick weet (sepd hy) dat Abraham sijn kinderen en sijn Hups na hem bevelen sal / dat sy des Heeren wegen houden / en doen sullen wat recht en goed is. Want dat is de voornaemste ende principaelste sojge der Heyligen / dat haer kinderen mogen God bzeesen / recht doen / en salig worden / gelijk oock de Godvuchtige Tobias sijn Soons kinderen vermaende en sprack : mijn Sone / hoorz utwen Vader / dient den Heere in der waerhept / ende houdet u oprecht tot hem / bekeerficht u / dat gy 't gene doet dat hem behagelick is / ende wat sy geboden heeft / ende leert dat utwe kinderen dat sy oock Helmoessen geben / dat sy altijd God bzeesen ende hem van gantschen herten betrouwen.

Mijn Lieve Broeders ende Susters in Chyfto / gy die des Heeren Woord van herten vernut / aldus leert utwe kinderen van jonks op en vermaente alle dage met des Heeren Woord / gaetse voren met een onstraffelijke wandelinge / leertse en vermaente / segge ick / soo wyjt als haer verstand griffen ende vatten kan : Dwingse en straffe niet alder

Mat. 25. 20.
Mar. 14. 34.

1 Ti. 2. 25.
2 Pa. 30. 9.

Mat. 11. 20.
Mat. 3. 10.
Ioa. 3. 3.

Gen. 6. 5.
en 8. 21.
Ioa. 15. 15.
El. 51. 7.

Ex. 11. 17.

Ioa. 1. 13.

Eph. 6.

Deu. 5. 2.

1 Pet. 2. 9.

Eccl. 7. 25.
Pro. 13. 24.
en 23. 13.

1 Ti. 3. 5.

1 Reg. 4. 18.

Gen. 18. 19.

Deu. 6. 6.
Jofu. 24. 25.
1 Reg. 7. 4.
Tob. 14. 16.

Tob. 4. 1.

Eph. 6. 4.

beschept ende maken / sonder toogne ende bitterhepde / op datse niet kleynmoedigh en woorden / spaert die boede niet wanneer 't noodig is / en gedenkt dat 'er geschreven staet / Wie sijn kind lief heeft / die houdt onder de roede / ende soo sulc gy hier namaels vzeugde aen haer beleven / wie sijn kind in der tucht hout ende kastyt / die sal sijnder verblijden / maer wie over sijn kind te sacht is / die beklagt sijnder / ende verschyckicht soo dikwils als 't weent / een ongedwongen kind (merck) wert moerwilligh als een wilt Deert / geeft hem geen macht in sijnder jonckheyt / ende en versmaet sijn denckinge niet / (merck) buygget sijnen hals in sijnder jonckhepde / dewijle dat 'et noch kleyne is / (merck) ende dat hy by avontueren niet en verberde / ende u ongehoorsaem worde : Ondertwijst u kind ende laet 'et niet ledigh gaen / op dat gy over hem niet te schande en worde. Liefste Broeders ende Sisters in den Heere / wilden alle Vaders ende Moeders (die haer des Heeren Naem beroemen) dese woorden sprach ter herten nemen / ende in de tafelen haerder zielen schryven : och hoe eerbaelijcken / vroom ende Godvrychtigh souden 'er vele kinderen opgevoet worden / die nu (eplacen) seer wilt ende ongebonden daer heien loopen / die ook den Vuderen / de Gemeenten ende den Euangelio Christi geenen goeden naem en maerken : eenen ongetemden Sone (sepde sprach) is sijnen Vader een schande. Och seyt hy : En verblijd u niet dat gy veel kinderen hebt / als sy Godt niet en vzeesen / want een vroom kind is beter dan duysent Godloosen : 't is beter sonder kinderen te sterben / dan Godloose kinderen achter te laten. Mijn lieve broeders / herknout / ende overlegt dese woorden wel / de noot dzingt my te schryven ; want sommige leven (eplacen) alsoo met haer kinderen / dat men schryven ende straffen moct : ick schryve ende vermane u noch eens / hoedet u / dat dat bloet ende de verdoemenisse uwre kinderen niet op u en come. Hebe gy u kinderen Godlijck lief / soo leertse ende vermaentse / onderwijfse in Gode / op dat des Heeren woort / bloet / en doodt / aen haer niet verloren en blijve / en des Heeren Naem ende sijn Gemeente om haerent wille by de onberstandige niet gelaert en worde. Lieve Broeders in Christo / kent gy oock God ende sijn woort te rechte / ende geloofst gy dat 'et eynde der gerechtigen dat ewig leven is / ende het eynde der Godloosen de ewige dood te zijn / soo beneestigt u doch my alle uwre krachten / om uwre kinderen te leyden op den wegh des levens / ende af te weeren van den wegh des doods / soo vele als in u is. Bidde den Alderhoogsten om die gave sijnder genaden / dat hyse dooz sijn groote barmherticheyt op de rechte bane voere / ende behouden wil / met sijnen hepligen Geest dzyjen wil / waeket ober haer zaligheyt / als ober u egen zielen / leertse / onderwijfse / vermaentse / dzygtsse / becraftse en kastyfse / na gelegentheit der saken / houdse van den onnutten kinderen / daer sy niet dan liegen / bloecken / sweeren / bechten / ende boeberpe en leeren ende hooren / stiertse tot lesen ende schryven / leertse spinnen ende andere handwerck doen / dat na haer jaren ende persoon geboeglijck / nut / oorzbarlijck ende bequaem

is : is 't dat gy sulcs doet / soo sulc gy veel eere ende vzeugde aen uwre kinderen sien en beleven : maer en doet gy 't niet / soo sal u wel ten laetsten des herten leet vertereen : Want een ongekastijt kind en is niet alleentlijck sijnen Vader schande / maer schendet oock sijnder Moeder.

Dit kleyne vermaningsken hebbe ick upt hertgrondelijker liefden mijn beminde geschreven / ende dat niet sonder oorzaken ; want ick hebbe / durrende den tijd mijns dienstis (de welke te belilagen is) meer dan te vele gewaer geworden ende bevonden / hoe onozdentlijck / ongeschicktelijck / ja heydenssch / dat 'et by diverse Vuderen met haeren kinderen toegaet / de dulle liefde des vleeschs is by sommige soo seer groot / ende woeden dooz dat toegenept gemoot haerder kinderen soo seer verblint / dat sy gantsch ende gaer geen misbyuk / sepl noch gebreck aen haer en konnen sien / speuren noch merken / hoe wel sy by wijlen alle onnutticheyt / boeberpe en schallicheyt vol zijn / Vader ende Moeder ongehoorsaem worden / ofte mogen aensnautwen / leugenen in ende upt-dragen / met andere Liederen kinderen bechten / ende lieden nagapen ofte naroeppen ende naklaypen.

Mijn Broeders in Christo / met desen ende diergelycke schanden ende boeberpen (overmits de vleeschelijcke liefde) met den kinderen dooz den vingeren te sien / foodanige liefde en is niet pzysselijck / maer staet seer te schoutwen / want sy is aerdsch / vleeschelijck ende dubbels : en nademaek wy zijn dat zout der Werden / dat licht der Werelt / dat heplige volck / dat upt-verloren Geslachte / ja de Wyrdte Christo / soo en betaemt ons geensints noch in geender manieren / foodanige vleeschelijcke liefde / noch sotten toegenept gemoot tot onsen kinderen te dzygen ofte te hebben ; maer ons behoort / soo vele als in ons is (soo wel onse kinderen ende huyssgefin / als ons selve) niet alder nectsticheyt te onderzichten / te reguleren / te regeren / na Gods geballige eerbachheyt / denigdelijck leven / ende na des Heeren woord : Hier mede wil ick myne Ziele gevzyt houden / voo den Heere ende voo sijn Gemeente / ende begeere / om des Heeren wille / dat my dit schryven in 't goede afgenomen worde / ende willet by den Gutsien / allen Broederen laten voozlesen / op dat die ontschuldige haer wachten / ende de schuldige in dese misbyuken / sepl ofte gebreken / haer beteren mogen / sonder hen te laten dunken / dat ick haer lieden huyssen regeeren wil / och men / ick en soeke vooz God hier inne niet / dan dat gy lieden u in allen dingen na der Schryft ende Chrystelijcke eerbachhepde schicken moght / ende dat 'et in alles des Heeren Gemeente / na Goddelijcke ordinantie ende welgevallen magh toegaen. Die herten ende niereen pzoebet / die wetet dat ick niet en liege / ende daeromme soo willet oock in liefden ontfangen / want dooz trouwighepde heb ick u geschreven.

Hier mede wil ick u mijnen lieben Broederen ende Sistersen Gode bevelen / ende den Woorde sijnder genaden / dewelcke machtigh is u lieden op te bouwen ende te geven die erffenisse / onder alle die geheligt zijn : Godt des vzedes marcke u allen geheel

Eccles. 30. 7.

Eccles. 30. 11.

Eccles. 22. 3.

Eccles. 30. 10.
Eccles. 22. 3.
Pr. 20. 20.

Mat. 5. 13.
Marc. 9. 49.
Pro. 4. 25.
Deu. 7. 6.
1 Pet. 2. 9.

Act. 20. 31.

1 Cor. 14. 42.
1 Reg. 16. 7.
Psal. 7. 10.
Ier. 11. 20.
en 17. 10.
Act. 20. 32.

2 Tes. 5. 13.

1 Cor. 4. 21. **H**eylig / op dat utwen geheeln **G**eeft / **Z**ie-
 le ende **L**ichaem mogen behouden wozden /
 onberispelijh / ende onstraffelijh / op die toe-
 komst onses **H** **E** **R** **E** **D** **J**esu **C**hristi /
 getrouwe is hy die u-lieden getroepen heeft /
 die 't oock wel doen sal. **D**e **B**armhertig-
 ge **D**ader / dooz sijnen **L**ieven **S**one **C**hris-
 tian **J**esum onsen **H** **E** **R** **E** / be-
 krachtige u alle met de heerlijkhe **G**abe des
Heyligen **G**eeftes /

A M E N.

S O M,

S O M M A R I E

O F T E

BY-EEN-VERGADERINGE

Van sommige Schriftelijke bekenteniffen des Ge-
loofs; mitsgaders eenige waerachtige ver-
antwoordingen, op sommige Schriften,

V A N

GELLIO FABRO EN JOANNE à LASCO

Voorgefelt;

G E D A E N D O O R

M E N N O S Y M O N S.

*t Samen in een verwaet, en voor de tweedemaal in druck ver-
nieuwet; door sommige waerhejts Beminders, tot de eere
Godts en haers naesten welvaert.*

I T E M,

Om alle Puncten en Articulen, mitsgaders diversche redenen en bekenteniffen
in dese Boecken t'samen begrepen, lichtelijcker te vinden, soo hebben wy
dit Werk met twee Registers verreyckt, en yder deel met sijn eygen
Tytel, Prologue en Voorreden getrouwelick in onse
Nederduytsche spraecke gestelt.

Pfalm 27. 30.

*De monds der gerechtigen spreeckt van wijsbeyds, ende sijn lippen van oor deelen, die Wes
sijns Godts is in sijn herte, sijn treden en slijbberen niet.*

Hebr. 13. 7.

*Godenckts over Voorgangeren, die u dat Woordt Gods gefeydt hebben, welker eynde siet aen, ende
volget haren geloove na.*

Gedruckt in 't Jaer onses Heeren, MDCLXXXI.

Ersame Godvruchtige Leser, nademaal dese navolgende Boeken van Menno Symons eertijts gemaekt, en in druk voorgestelt zijn geweest, en als nu vele verstroyt zijnde, weynig te vinden zijn: soo hebbe wy, soo door begeerte van ons selven, en beyde van vele Godvruchtigen, wederom onsen arbeyt daer aen gekeert, en by de hand genomen, en dese al te sarnen door den druck vernieuwt, elk boeck in sijn geheel, als het van den Autheur voor desen is uytgegaen, hoewel eertijts in hooger sprake sommige zijn gedrukt geweest, so hebben wy daer in getrouwelijck den selven sin en meeninge gevolgt, en die hooge onduytsche woorden alleen wat gecorrigeert en verduyschet. Hoopende dat elk boek van den Godvruchtigen Leser op sijn eygen sin en meeninge na des tijts gelegentheynt verstaen, en tot die eere Gods en harer Zielen welvaert gebruyckt sal werden, de Almachtige Heere en Vader aller barmhertigheyt gunne ons, door sijn groote liefde en Godlijke Genade, dat desen onsen kleynen en geringen arbeyt, vele vruchten der gerechtigheyt voort magh brengen, tot sijns Heyligen naems eere, en onses naesten saligheyt, **A M E N.**

E E N K L A R E
B E A N T W O O R D I N G E,
over een Schrift
G E L L I F A B R I,

Prediker tot Emden dat hy (leyder) den Godvruchtigen Gods Kinderen tot
smaetheyt, en gróote bewaringe hares Kruyces, den eenvuldigen tot
verstrickingē en vervoeringe, en den onboetveerdigen tot troo-
stinge en stijvinge in harer ongerechtigheydt en verdoeme-
nisse, in Druk heeft uytgegeven, Anno (*ni fallor*) 1552.

D O O R
M E N N O S Y M O N S.

Duo Opposita (inquit Philosophus) juxta se posita, magis elucescunt.

Twee Tegensettingen of Contrarien, by een anderen gesettet,
schijnen des te klaerder.

1 Corint. 3. 11.

*Daer magh geen ander grondt geleyt werden, dan die, die geleyt is,
Christus Jesus.*

Gedrukt in 't Jaer onses Heeren, MDCLXXXI.

Allen Godvruchtigen en goethertigen, beyde van hoogen ende nederigen state, die den Heere van herten soecken, en den vasten grond Gods met goeden yver natrachten, die dese mijne noodige beantwoordinge sullen sien, lesen of hooren, wenschen wy een klaer Geestelijk gesichte, een Heylsaem verstant, en een oprecht Oordeel in der waerheyt, van God onsen Hemelschen Vader, door onsen lieven Soone Iesum Christum onsen Heere, in de genade en verlichtinge sijnes eeuwigen en H. Geestes, A M E N.

V O O R R E E D E N .

Paulus schrijft tot sijnen Timotheum en spreekt: Dat sult gy weten, dat in den lesten dagen sullen grouwelijke tijden komen: Want daer sullen menschen zijn, die vele van haer selven houden sullen, gierig, grootsprekers, hoo- Pauli Prophe-
tete van
den Predi-
kers deser
tijd. veerdig, lasteraers, den Ouderen ongehoorsaem, ondancckaer, ongeestelijck, stuer, halsterrig, onversoenlijk, schenders, onkuysch, wilt, ongoedig, ver- raders, wrevelaers, opgeblasen, die meer de wellust lief hebben als Godt, die daer hebben eenen schijn des Godsaligen wesens, maer sijn kracht versaeken sy, 2 Tim cap. 3. v. 1. 2. 3. 4. 5.

Wijders spreekt hy, Ik betuyge u voor God, en den Heere Jesu Christo, die toekomstig is, om te richten de levendigen en de dooden, in sijnder verschijn- Pauli Pro-
phete van
de moerwil-
ligheyt des
volks deser
tijd. ge, en in sijnen Rijke. Predikt dat Woord, hout aen, het zy tijdt of ontijdt, straft, dreygt, vermaent met aller lankmoedigheyt en leere: Want daer sal een tijd komen, dat sy de heylsame leere niet lijdten sullen, maer sullen na haren ey- gen lusten haer selven Leraers opladen, na den welken haer de ooren jeuken, sy sullen de ooren van der waerheydt afwenden, ende haer tot den Fabulen keeren, 2 Tim 4. 4.

Item, het sal (spreekt Daniel) so een bedroefden tijd zijn, alsooyt geweest is, van der tijd aen dat menschen geweest zijn, Daniel 12. 11.

Eersame Leser, so gy met vlijtiger aendacht op dat soeken, leeren, en leven der Predikanten deser tijd, en op dat rookeloofse wesen des gemeynen volks, wel acht neemt, gy sult met klaren oogen sien, dat die Leraers, daer van hier Pau- Pet. 2. 6. lus spreekt, by grooten hoopen, en die bedroefde grouwelijke tijd nu hier zijn. Och mijn Leser, nemet waer: Het is so een tijd, so dat versonken Sodoma noch in sijnen vorigen stant stonde, moste het gerechtigen vroom geacht werden, so het by dese tegenwoordige arge werelt gehouden worde: Is nochtans door Godts rechtveerdige straffe en grimmigen toorn verstootten tot der Hellen afgront, en draegt des eeuwigen vyers pyne, Jud. 1. v. 7.

Siet (spreekt de Propheet) dat was de misdaet uwer Suster Sodome, hoog- Merkt waer-
om Sodoma
gestraf is. moet, en alles dings overvloed, ende goede vrede, die sy met haren Dochteren hadden, den armen en nooddruftigen holpen sy niet, maer sy waren stout, en deden grouwelen voor my, daerom heb ick'se oock weg gedaen spreekt de Hee- re, Ezech. 16. 49.

Maer nu wort'er (leyder) allenthalven soo geleest, recht of men tot enckel Godloosheyten lusts gebruyk gebooren ware, en of men God een droomer, en sijn Woort een fabelachte. Segget lieve, is het niet also? mijn goede Leser, is het niet so? Wie is'er die Godt van herten vreeft, of die na de rechte waerheydt vraget? het is doch allenthalven enkel ongerechtigheyt, afgoderye, vervoer- inge, en Gods verachtige, waer men hem went of keert. En dit alle moet noch met Christus Heylige Name, Woort, Doodt en Bloedt, daer toe oock met

Alle God-
loosheyd en
verkeertheit
heeft zijn
dekfel en
ontschuldin-
ge.
Rom. 8. 13.

menschelijke swackheyt, om ergernisse (als men voor geeft) te vermijden, en met eene valsche vryheydt verbloemt werden. O Heere, recht of Christus een Heylant aller onboetveerdigen, en een versoener der verkeerden Sondaren zy, neen mijn Leser, neen, een yder hoede hem. Leest gy na den vleesche (sêgt Paulus) so sult gy sterven.

Apo. 18.

Aengesien 't dan allenthalven soogantsch en geheel verdorven is, dat de gantsche Wereldt niet dan een dubbelt Sodoma, ja een openbaer verwerrede Babel, ende doncker Egyptus, onder den schijn ende name der Christelijcker Kerken geworden is, en de barmhertige groote Heere nu in dese laetste tijt aller ongerechtigheyt, dat edele waerde Woort sijner Godlijcker genaden wederom als een helle licht uyt der duysternissen in reynen Christelijcken verstande etlijcken tot gerechtigheydt verschynen laet: Waer met hy in sijner eeuwiger liefden, hem noch voor sijnen grooten ende duysteren dagh, door de openbaringe sijnes Heyligen Woorts, ende verlichtinge sijnes eeuwigen Geests, een gehoorfame ende gewillige Kercke versamelt, ende uyt de vergaderinge Antichristi, door een ware boete ende deuchtsame wandeling (hoewel in der swakheyt) onder dat Kruyce Christi, met een heylsaem gebruyck der Sacramentelijcken tekenen, na de ordeninge Christi ende sijner Apostelen, en door een vrymoedige ongeveynsde bekentenisse in betuyginge des bloets, haer tot een eygen bysonder volk uytsondert. Derhalven is het, dat hen roeren alle poorten der Hellen, en so woeden, dat een ware Christen (leyder) weynig ruste op aerden vinden kan, gelijk als 't blijkt.

Tiranis
Potentum in
Pios & Inho-
cuos.
Convitia Po-
puli.

De Overheden bannen en vervolgen, slepen in Toorens en banden, pijnigen, beroven, brengen vele Godvruchtigen aen etlijke oorden jammerlijk om haer welvaert, eere, goed en bloed.

Dat ongeschickte roockeloose volck scheldet en weder-doopt immer henen, hoopet de eene onbeleeftde leugen op de ander, wijset ons met vingeren, recht of wy het soo maecken, dat ons vyer ende sweerdt nae den vleesche tot straffe al te genadig, ende de eeuwige brandt der Hellen nae der Zielen al te weynigh zijn.

Pl. 73. 2.

De Predikers ende Geleerden roepen luyde, ende schrijven vyandtlijk, schelden ende lasteren hooge, gelijk de Propheet spreekt. Ende hoe wel wy het met soo vele sware droeffenissen betuygen, dat wy in onser armer swakheyt den Heere begeeren van herten te vreesen, ende met allen menschen het geerne wilden goet sien, soo schelden sy doch gelijkewel sonder alle mate onbescheydentlijk, bewegen Heeren ende Oversten, Steden ende Landen aen allen oorden, geven voor, wy zijn Godloose Secten ende Weder-dooperen, wy vervoeren dat Volk, onderstaen oproer te maecken, muysterie aen te richten, ende sulcke oproerige valsche dichtingen ende lasterreden meer, op dat sy so dat edele Woord Gods, dat Woord der warer Boeten, dat vreuchden-rijke Euangelium der genaden, dat ware krachtige geloove in Christum Jesum, dat vroomme onbestraffelijcke leven van der Schrift ge-eysschet, dat glorieuse heerlijke Rijke Christi, en sijn gerechtigheyt (daer mede hare saecke ende ontrouwe voor der Werelt niet openbaer werde) in den gront afryten of verdonkeren, en met onrecht ophouden, gelijk aen de vrucht ende daet openbaer is. Daeren tegen dat verderffelijke Antichristi, dat Rijke deser Werelt, by sijnen ergen onboetveerdigen wesen, openbare Afgoderye, ende vleeschelijke ruyme leven, in eenigheyt der ongerechtigheyt, nae der ouder Slangen begeeren, eendrachtelijk behouden, en voor der waerheydt onbeschaemt tot aen't eynde leven mogen.

Odium &
calumnia
Concionato-
rum in
immeritos.

De Predi-
kanten
neerftigheyt
en vlijt, om
de waerheyt
te beletten.

Eph. 3.

Siet: Soo drijft de Vorst der Duysternissen, die in der Lucht regeert, sijn werck

werck in den kinderen des ongeloofs en der ongehoorfaemhey, also Paulus spreekt, gelijk men ook (leyder) hier aen desen Gellium Faber wel bespeurt, als men sijn schrijven, lasteren, schelden, bittere honische woorden, verdichte beschuldigingen, ydele beroeminge, en geweldige Schriftbreken wel waer neemt, en met des Heeren Geest en Woort recht richten kan.

Nademael het dan velen duysenden eerlijke en redelijke Luyden (also ik vermoede) wel bekend is, dat wy op deser Aerden niet anders soeken, dan dat wy met versaeckinge onses selfs in die voetstappen Christi tot gehoorfaemhey sijns Woords na onser swackhey geerne wandelen, dat uytgeleschte Licht der waerhey geerne weder aensteken, vele Menschen tot gerechtighey leeren, en onse Zielen door des Heeren hulpe en genade (so vele in ons is) salig behouden ende redden willen. Waer over wy Armen so overmate vele droeffenissen, ellende, benautheyt, kruys en vervolginge allenthalven dragen moeten, en evenwel dese gemelde Gellius, die in desen val billijk onse Voorstander en Vader (dewijle hy hem een Dienaer des H. Woorts roemet) zijn soude, onse harde verfoeking, sware nooden, en des onverdienden haets en bitterhey over ons, met sijne on-schriftmatige Argumenten en wederlegginge tegen onsen gront en leere van hem opgebracht, met sijn bedekte partydische klaegreden aen der Overhey, en met sijne onreyne lasterwoorden noch al swaerder en swaerder maket, en hem (leyder) niet ontsiet, dese sijne Schriften tot oneeren Gods en sijnes H. Woorts, tot smaetheyt en schaude aller vroomen, tot bevestinge sijnder swaerder verdoemnisse, ende tot vervoeringe der eenvuldigen, yder man door gedrukte Schriften opentlijk voor te stellen, kan en sal my billijk geen welgesinde dat verkeeren, dat ick die eere mijnes Gods, de salighey mijner Broederen, den gront mijns Geloofs, en den prijs mijnes Heeren Christi, den welken ik my door sijn Genade en Roeping, na sijnen Godlijken wille, onweerdig in sijnen Dienst begeben hebbe, door opentlijke beantwoordinge met mijnes Heeren Geest en Woort, so vele my mogelijk is, beweere en voorstae. Hope het ook door Gods Genade ge hulpe met so vele duytljke redenen en Schriften, met so groote kracht ende klaerhey te doen, dat niet alleene de rechte Gods-geleerden, maer ook alle redelijke ende onpartydische Lesers en toehoorders door Gods genade met voller herten grijpen sullen, hoe hy en sijns gelijk Predikers, de vervoerische leugen, en wy door des Heeren genade de vaste gront der waerhey hebben.

Wil dan hier mede alle mijne Leseren, vrienden en vyanden ootmoediglijk gebeden, en trouwelijk vermaent hebben, datse doch dese mijne afgedrongen beantwoordinge en noodtweer niet met partydische verkeerde sinnen, niet slaperig nochte verdrietig, maer met wakende oogen hares herten aendachtelijk lesen, vlijtiglijk onderzoeken, en na der Schrift rechten willen. Het gelt ons altesamen even vele, namelijk, den prijs onses Gods en Christi, en de saligheydt onser armer zielen. Niemand laet hem dunken, dat hy daer buyten zy. Daer is maer een eenige weg en poorte die ten leven inleyt, die seer smal en enge is. Desgelijks ook een enig Leere. Willen wy met Christo in dat Rijke sijner glorie ingaen, so moeten wy alle door dese enge poorte en smalle weg passeeren, en sijn Woort gehoorfaem zijn, daer mag een yegelijk op verdacht zijn.

Nademael dan openbaer is, dat Gellius ende alle geleerden gront, leere, Sacramenten, &c. ten meestendeel op Menschen Wijsheydt, gebroocken Schriften, goetduncken ende meninge setten, ende wy op Gods Woort, hy met den sijnen op den ruymen weg wandelen, de onse op den smallen, hy niet vervolgt wert, maer met dese sijne Schriften vervolget, wy daerenboven vervolgt werden, en niet vervolgen, moeten immer alle rechtverstandige daer mede bekennen, dat die waerhey en die Gemeynte niet by haer, maer by ons zy; want

Mat. 16. 25.
Lu. 9. 44.

Immiseri-
cordia &
Tirannis G.
in pios.

Liber G. er-
ror & robo-
ratio mundi
in sua impe-
nitudine
Stare pro
gloria Dei
nulli in ma-
lum verti
potest.

Ubi Veritas.
ibi Victoria.

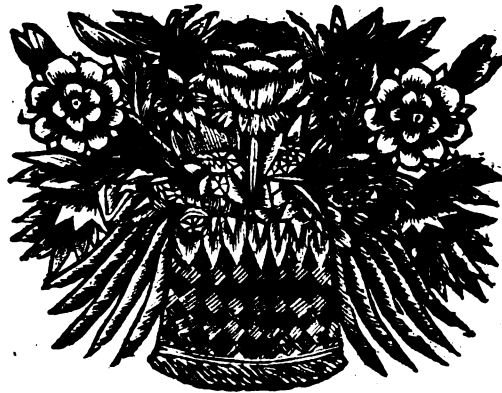
Mat. 7. 13.
Lu. 13. 22.

Mat. 16. 25.
10a. 19.

het

het doch niet feylen kan, gelijk Godts Woort en dat Voorbeeldt aller vroomen met brengen, so waer de ware gemeynte Christi is, dat daer oock een heylfame Leere, ware Sacramenten, een ongeveynsde liefde, een vroom Godtsaligh leven, en een affonderinge der onboetveerdigen en verkeerden, &c. na des Heeren Woordt zijn, en zijn moeten, gelijk men in de volgende Beantwoordinge door des Heeren genade in grooter klaerheyt hooren en sien sal.

Wil derhalven hier toe allen Godvruchtigen om Gods wille ernstiglijk gebeden hebben, datse my met haer vyerige gebeden, tot den Alderhoogsten wille te hulpe komen, hy my geringer en onvermogender, mitsgaders mijne alderlieffte Medebroederen en getrouwe Dienaren in den Heere, soo met de gave sijner Genaden, en met de levendige sprinkborne sijner wijsheyt wil beschenken, dat wy met kracht eener reynere leere en vromen wandels aller wedersprekeren mont verstoppen, en het huys onses Gods, ter eere sijnes grooten Naems, in reynder Godlijcken yver en Christelijcke liefde tot aen't eynde voorstaen mogen. Den selven zy prijs en eeuwigh Rijk, Amen.

E E N K L A R E
BEANTWOORDINGE
over een Schrift
G E L L I I F A B R I ;

Reyn en louter is de Wijsheyt, sterk enkrachtig is de Waerheyt, een-
vuldig en lieflijk is de Gerechtigheyt, wel dien, diese heeft, want
sijn herte verblijft hem in den Heere, sijn mont spreekt wat recht is, en
sijn voet staet op den wegh des Vredes.

Gellius tekent ten eersten de Spreuke Chri-
sti aen, Math. 7. allen sijnen leeseren tot
eener waerichouwinge voor ons, en spreekt:
wacht u voor de valsche Propheten, die in
Schaeps - kleederen tot u komen, want inwen-
dig zijn sy grijpende Wolven.

Antwoorde.

Sonder
Christi Geest
en Woord
mogen dese
grijpende
Wolven niet
bekent wer-
den.
Mat. 7. 16.

So de Leeser de Schapen en de Wolven in
scharer naturen door Gods Geest en Woord
recht onderscheyden konde / en wiste welk de
Schaeps kleedren waren / daer mede de grij-
pende Wolven gedekt worden / soude onge-
twijffelt dese spreuke niet op ons / maer op on-
se wederpartie selve geduydet werden. Want
met hoedanige kleedinge hy hier komt / daer
mede hy den eenbuidigen in verdoemenisse op-
houdet / en de arme Zielen toegrijpet / sal de
nabolvogende Beantwoordinge (so sy hy dat sijn-
ne gehouden wert) den vromen en Godbzuch-
tigen Leseren / door des Heeren Genade / wel
in goeder klaarheyt leeren en open doen.

Ten anderen teekent hy aen uyt Paulo, en
segt: Ik vermane u lieve Broederen, door
den Name onses Heeren Jesu Christi, dat gy
alle eensins spreekt, en laet geen tweedracht
onder u zijn, maer weest vereenigt in eenen
sin en in een gevoelen, 1 Cor. 1. 10.

Antwoorde.

Wanneer men dese spreuke recht waer
neemt / so vermaentse allen waren Chri-
stienen / datse niet vleeschelijck noch sectisch
handelen sullen / dat hem de ene niet van de-
sen / en de ander van dien beroeme / maer sy
wijffet ons alleene tot den eenigen ende waren
Herder en Heyland onser Zielen / Christum
Jesum / die voor ons gekruyst is / ende in
wiens Name wy gedoopt zijn. Dat wy also
met grooter ernste door Gods hulpe en gena-
de in onser zwalshyep geerne willen nakomen /
gelijk onse zware dyck / elende / droeffnisse /
bloed / en doot aen velen oorden dat betuygen
en kont doen.

Maer Gellius setse hier tot so een eynde / dat
hy den Leeser daer mede van de Eenigheyt
des Geestes / Woords / Wyfjes en Lijfs Chri-

sti af tueret / en hy sijne verwoerfche leere /
Schrifteloose kinderdoope / Ec. in die eenig-
heyt des Geestes / Woords / Wyfjes ende Lijfs
Antichristi / en op den rupinen weg ontberan-
dert en vast behouden mag.

Ten derden, heeft Gellius sijn Schrift eenen
Hoveling of Jonker aen geschreven, gelijk
gemeenlijken der geleerden gebruyk is; mee-
nende veel licht, dat die saecke door alsulcker
hooggeachter luyden gunst, hulpe en handha-
vinge des te beter sal erhouden werden, dat de
Godsalige vroomde getuygen, Propheten ende
Leeraers, bysonder des Nieuwen Testaments
over Gods waerheyt, Woord, niet alsoo be-
geert, noch weyniger also gebruykt hebben.

Wie niet
met David
in Gods Na-
me strijft. sal
met Goliath
op gewelt
en sterkheyt
hopen.

Ten vierden, wijfet Gellius voornamelijk
twee oorsaeken aen, waerom hy sijn Schrift
aen den dagh gebracht heeft. Ten eersten,
daerom, dat ik sie (seyt hy) hoe hier uyt Key-
serlijke Majesteys Landen, daer die Weder-
dooperen de meeste schade doen, en doen kon-
nen, dagelijks hier insluypen, die haer onkruyt
niet alleen door heymelijck Nacht-prediken,
maer oock door Schriften en brieven te saeyen
van nieuws aen onderstaen, die men weeren en
den mond stoppen moet, op dat de Eenvoudi-
ge niet bedrogen, en ook erlijke uyt haer, die
noch geen Laiteraers geworden zijn, te rechte
mogten gebracht werden, &c.

Antwoorde.

Dese seer smadelijcke Scheldtwoorden / ge-
lijcke Weder-dooper, Insluypen, Nacht-
prediden, Onkruyd zaeyen, &c. leeren (lep-
der) wel / welkerlep aerd de Man is / daer sy
van geschreven zijn. In mijn Leser / Gellius
weet oock soo wel als ik / wat Christus ons
van den Doope bevolen heeft / hoe se de Hepli-
ge Apostelen geleert en gebruykt hebben. In
tem / hoe oock Paulus den Doop aen erlijke
Doopelingen Joannis (hoewel Joannis
Doop uyt den Hemel was) weder vernicut
heeft / allene des sepls halven / om dat sy des
H. Geestes geen bericht hadden. Ooh hoe de
werde Martelaer Ciprianus met allen A-
phycanischen Bisschoppen / met t'samen

Mat. 28. 19.
Marc. 16. 16.
Act. 2. 8.
en 10. 16.
en 18. 19.
Rom. 6. 4.
Act. 19. 3.

G g dat

dat Nicenische Concilium / de Ketter-doopt
doop geen Doop en achteden / so doch de ket-
ters gueten Christus Kercke / Geest/en Woord
zijn / &c.

Dit alle niet helpende / moeten wy noch
ebentwel sijne Weder - dooperen heeten / niet
aenmerkende / dat wy in onse kundsche Jaa-
ren / niet alleen sonder Geest / Beloofte /
Woordt of Godlijck Bevel / maer ook sonder
alle vernuft en verstand (so men aen de jonge
kinderen sien mag) met eenen openbaren Anti-
christischen Doop van foodanige (die hy ende
sijns gelijcke geleerden selve / vooz Antichri-
sten / Apoitatis, Hereticis, en Verboerders
schelden) gedoopt zijn / die noch God / noch
Gods Woordt recht erkent hebben / die in o-
penbare afgoderije leefden / hare knyen vooz
hout en steen bygden / op de ydele onnutte lee-
ringen ende geboden der menschen vertrou-
den / na haer moettulle in haeres vleesches lu-
sten wandelden / en de Creature Gods / name-
lijck / een weynig Broods / vooz de eenige en ce-
wige Sone Gods aenbaden en eerden / &c.

En hoe wel wy Christus helle Woordt / en
der Apostelen heylsaeme Leere / ende open-
baer gebuyck / soo geweldighlyck vooz ons
hebben / daer toe noch Paulum / ende die
beyde Concilia / also gehoozt is / so en heeft
ebentwel dat bitter schelden / wederdooperen /
&c. over ons armen (lepder) by hem noch ma-
te noch emde.

Wanneer men nu gelijck met gelijck betalen
soude / moghten wyse immer met beter recht
vooz kinder-doopers schelden / als sy ons vooz
Weder-doopers / want wy hebben de gant-
sche Schryft vooz ons / maer sy aller dingen
noch woordt noch exempel.

Maer dat hy schryfft / dat wy in Keyserlij-
ke Majesteys Landen de meeste schade doen,
ende doen kunnen, daer upt mag men mer-
ken met wat grooter onberstand ende blind-
hepd (lepder) hy geilagen is. De gantsche
Schryft leert: Dat de Afgodendieners / en
die na den vleesche leven / des doods weert
zijn. En hem is meer als wel bekent / dat in
de selvige Landen na haren Gods-dienst een
openbare Afgoderpe en de woeste grotwel is /
en dat hare leven ten meestendeel een roe-
loos onboetveerdig leven des vleesches is / als
ook tot Ernden (lepder) en allenthalven. Noch
derf hy schryven datse daer de meeste schaede
doen. En dat upt anders geen oorzake / dan
datse met des Heeren Geest/Woordt en kracht/
dat Rijcke der Hellen bestozmen / die openbare
Afgoderpe bestraffen den waren Gods-dienst
leeren / Christusum recht belkinnen / en dat ver-
keert onboetveerdig vleeschelijck volck op den
rechten weeg wijsen.

Heet dat schade dorn / als Gellius het
noemt / so heeft ons de gantsche Schryft / die
van den waren Gods-dienst / en van dat on-
bestraffelijcke vzoome leven soo obrimate veele
spreekt / seer klaeglijcken bedrogen / moet men
immer seggen. Een verkeert Gerichte.

Siet / so verblind de God deser Wereld sul-
ke wederspannige arge Geesten / die so moe-
williglijcken tegen Gods Woordt stryden / en
die waerhepd in ongerechtichepd ophouden /
datse in al sulcken verstoppen en verkeerden sin
geraken / datse dat heerlijcke gewin Christi /
dooz sijn genade/Geest en kracht opgezacht /
schaden heeten/en dat goed quaed/en dat quact

goed noemen / wee sodanigen / Esaia Cap. 5.
vs 20.

Wijder segge ick / sy laet hem ook hooren
aen anderen oozden / hoe wy de eenige zijn /
die haer onboetveerdige arge leere, met onse
leere (die niet onse / maer de heylsaeme Leere
Christi is) en met onse zwacke wandelinge
in der vzychten Gods / die mitz den Beloofte
upt der leere herkomt / beletten / dat sy niet
so hooge / als vooz henen / getoemt / ende so
genen loop meer hebben sal / als sy wel geerne
sien souden/en veel licht derhalven hier klaegt/
dat wy daer de meeste schade doen. Maer wy
seggen: Dewijle sy de Wereld onder den schijn
des Evangeliums / niet dan nae den vleesche
dienen / en lief kosen den Overheeren / dat sy
der kloosteren en kerken goederen / die in ge-
stalte en meninge der aeltruffen ter eeren Gods
(hoetwel met onberstant) gegeven zijn / tot
haren gebuyck wel nemen mogen / dat sy dat
Evangelium Christi met geweld en krijgs-ge-
weert wel voozstaen mogen / ende dier dingen
meer: Den volcke Christus hebbe vooz onse
sonden betaelt / het Beloofte gelt allene / wy
zijn arme Sondaers / konnen Gods geboden
niet houden / en sulke ruppe Troost-redenen
meer / also dat een peder sijn nut ende vleesches
byphept vast daer upt socht / singen en schrei-
jen: Dat strik is ontwee/en wy zijn byp. Trec-
ken die genade Gods tot weelden / als Judas
segt. Blijven in dat oude verdozpen wesen
der sonden onber andert leven / sonder alle vree-
se Gods / recht of sy haer leefdage niet een let-
ter van des Heeren Woordt gehoozt hadde / en
dat God dat Godloofse wesen en ongerechtig-
hepd niet straffen sal / dat derhalven die recht-
verddige Heere / die alle dingen recht richtet /
om hare groote ondankbaerhepd (dewijle sy
dat Evangelium sijnre genaden niet dan nae
den vleesche leeren en roemen) die bekentenisse
se / die sy mogen gehad hebben / weder van
haer neemut / en geeftse luyden / die sijn vzychte
buzen / gelijck Christus tot den Phariseen
sprak / Mat. 21. 42.

Item: Op dat onbillijck bittere woordt
Inluypen, antwoorde ick: het leeren ons
Moses en Christus / Apostelen en Prophe-
ten / oock de aengeboren aert eener goeder na-
turen eendrachtelijck / datmen de elendige / be-
kommerde / ende bedroefde vzeemdelingen ont-
fangen / troosten / hanthaben / helpen / ende
dienen sal / en Gellio is wel bekent / dat dese
arme kinderen / die hier soo hart van hem be-
swaert werden / niet om eenige misdaet of-
te boeverpe / maer allere om dat getupgenisse
Gods ende haerder conscienten / met hare
arme swacke vzouwen ende klypne kinderen /
dooz die reyne vzeese hares Gods / vooz dat
bloedige Tyrannische sweert / tot nootwen-
dige bescherminge hares levens / in andere
Landen / als die versaege Duffkens vooz
den Stootvogel moeten blieden / haer in toes-
voezsicht / Goddelijcker genaden / onder een
beleefde ende goetdadige Overhepd hier ende
daer onthouden / dewijle sy om de liefde der
Goddelijcker Waerhepd van haer Vaderlandt/
Erbe / bloet-sueren sweert / ende goederen jam-
merlijck berooft / ebentwel haer Brood na luyd
der Schryft in God redelijck betwerben ende
haer generen mogen / gelijck billijck en recht is.
Soo hy nu in der waerhepd ware / dat hy hem
in den schijn roemt / namelijck een Werdliker
des

Geest my de
wrake,
spreekt de
Heere, en ik
sal 't vergel-
den.
Deut. 32.
Rom. 12. 20.
Antwoort
daer op, dat
wy in Key-
serlijcke Ma-
jesteys Lan-
den de mee-
ste schaede
doen.

Qualc man-
di Euange-
lium, tales &
Discipuli.
Iude. 1. 5.

Antwoort
op het
Woort in
luypen.

1 Cor. 4. 18.

Rom. 2. 5.

des H. Woorts / moeste immer dat binnenste
 sijnder Zielen over dese bedroefde Wees-kinderen
 en onschuldige herten met medelijden be-
 roert werden / haer na alle sijn vermogen be-
 hulpselijcke / ende vziendelijcke zijn / by der
 Overheyt voogbieden / dewijle hy sulck een
 drijvende geest ende barmhertige pver by haer
 speurt / dat sy om den prijs hares Gods / goet /
 ende bloet / in perijckel stellen / soo men open-
 baertelijck spreken ende sien magh. Maer nu
 moet dese erbarmelijcke doeffensse ende groote
 jammer / namelijk / dat sy dooz der gepender
 Leuten mond / vooz dat verschickelijcke oer
 ende toezede / sweert ontwijcken / en genadiger
 landen soeken / een insluppen by hem heeten /
 O Heere. Wat hy nu dan dooz een Prediker
 ende Chyften zy / hoe hy na der liefoen han-
 delt / ende des Heeren Woort in desen deel na-
 komt / kommen alle redelijcke luyden / die ook
 maer met halven oogen sien / upt dese sijne
 Schyften / met t' samen diegelycke sijne dage-
 lijksche schreyen en roepen (leper) meer als
 te vele merken en afmeten.

Hier merckt
 men Gellius
 inkonstanten
 en on-
 barmhertig-
 heyt al te
 veel.

Antwoort
 op dat woort
 onkruyt
 zaeyen.
 Mat. 5. 8.
 Phil. 1. 2.
 Colof. 1.

Op sijn laster woort / onkruyt zaeyen / is
 dit mijn Antwoort: Een peder Zaet draegt
 vrucht na sijner aert / Gen. 1. 29. Mijn lieve
 Leser / neem waer wat ick schrybe. Gods
 Woort drijngt allenthalven op een repn herte/
 nieuwo gemoet / ende op een afgestozven / boet-
 beerdig Chyftelijck leven. Siet toe (segt Jo-
 hannes de Dooper) doet oerechte vruchten
 der boete. Matth. 3. Doet boete (segt Chy-
 stus) dat Hemelrijk is na by gekomen /
 Matth. 4. 18. Item: ick ben gekomen de
 sondaren te roepen tot boete / Matth. 9. 14.
 ende sulke spreken meer.

Maer dan de schyft alsoo allenthalven een
 ware boete van ons vordert / ende de sacra-
 mentelijcke tekenen / gelijk doop ende Nach-
 mael / in gelijker maten een boetbeerdig on-
 bestraffelijck leven alle ware Chyftgeloovigen
 betuygen / afbeelden ende leeren / ende na luyt
 der Schyft / sonder ware boete oolck geen wa-
 re Chyften zijn aan / ende een pver Zaet (seg-
 ge ick) na sijnder aert vrugt vrucht / alsoo
 verhaelt is / namelijk leugen kinderen
 ende waerheyt waerhepts kinderen / ende het
 soo vele redelijcke luyden bekent is / dat God
 dooz onsen ende onser getrouwe medehulpere
 dienst / met sijne sterke kracht ende groote ge-
 nade (niet upt ons) soo vele hooberdige / grie-
 rige / onslubere / toezede / leugenachtige / blees-
 selijcke / ende afgodische herten tot den wa-
 ren ende lebendigen God bekeert / haer alsoo
 betoetmoedigt / beroert / vernieuwt en ber-
 andert / dat sy liever sterben / eer sy eenige
 hupcheltepe drijven / ofte eenig leugenachtigh
 woort tegen de waerheyt ende welbaert hares
 naesten met opset spreken / ofte betwilligen sou-
 den / gelijk dat kostelijck Edele bloet van soo
 vele vrome Heiligen in onse Nederlanden
 openbaertelijck betuygt ende komt doer. Ende
 Gellius zaets vruchten / namelijk / sijne jon-
 geren / soo geheel onboetbeerdig in haren wan-
 del / ende onverandert in haren herten blijen /
 dat sy ock in alle vrucht ende pzael / met Stijde
 ende Sammet / met Gout en Silber daer he-
 nen pzonken / in allerley gterichheyt / onge-
 rechticheyt / byassen / sluppen / haet en nijt /
 somma / in die onepne lusten hares vleesch-
 leven / ende wel om eenen penning by den

Sonder wa-
 re boete
 kan er
 geen Chri-
 sten zijn.

Vruchten
 die uyt onse
 leere voort-
 komen, die
 niet onse
 maer des
 Heeren is.

Gellius
 zaets vruch-
 ten.

Heere / ofte by hare zielen valsche lijken zwee-
 ren dooren / &c. Wie nu van beuden / Gellius
 met den sijnen / ofte wy met den onsen / dat
 onkruyt zaeyen / daer de boofte vruchten van
 voozkomen / willen wy alle verstandige rede-
 lijcke luyden geerne richten laten. Wie de rech-
 te waerheyt van herten soecht ende lief heeft /
 die lese ende mercke.

O lieve Heere / aldus moet u heylsaem ende
 dierbaer woort / dat woort uwer genaden / dat
 woort uwer eeuwigter liefden / dooz welkers
 kracht ende genade wy eeuwig met u in uwer
 Glorien leven sullen / by desen (leper) ende
 oock by meer anderen verboeringe en onkruyt
 heeten / ende hare openbare leugen / hare grie-
 pelijcke dwalinge / ende hare onbillijcke verval-
 schinge der Schyft / die hier na gespeurt sal
 woorden / moet die repne leere Chyfti / ende
 Gods Heylige Woort heeten. Is het een
 moerwillig laster ende verkertheit met hen /
 soo is het (leper) al te vele. Maer is het een
 onwetende blintheyt / ofte onberstant / soo
 gunne hen die genadige Vader oogen dat sy
 sien mogen / wensche ick hen met voller her-
 ten / weet die Heere.

Item / dat hy schryft / Dat wy ons van
 nieuws onderstaen / niet alleene door heyme-
 lijck Nacht-prediken / maer oock door ichrif-
 ten ende Brieven te zaeyen / &c. Antwoorde
 met den Heiligen David / wy gelooven / daer-
 omme spreken wy / ende woorden derhalven
 seer geplaegt; want dewijle God die barm-
 hertige Vader ons Armen met de gabe des
 Geloofs begenadigt / ende met den Geest si-
 jner liefden upt der hoogte dooz sijnen Sone
 Chystum beschenkt heeft / ende heeft den He-
 melischen dauw sijnre liefden in onse herten in-
 gedruppet / de seven zegelen van dat Boek
 sijnre bekentnissen open gedaen / de verbor-
 genheden sijns Godlijken Woorts ende wel-
 behagens ontsloten / ons upt den dood ver-
 wecht / ende in t' leven ingevoert / een nieuwo
 herte / sin ende gemoet gegeven / ende met
 den Zoode des Levens gespijst: alsoo dat
 wy nu dooz sijn genade / de edle schoonen
 Perle / den kostelijken Schat gebonden / en
 een eruwig-blijvende vrede verkregeen hebben /
 Welke wy dooz der Geleerden verboerliche le-
 re / behendige Sophisterie / ende valsche troo-
 stingen / in geenen wege alsoo overkomen
 konden. Derhalven is het / dat wy nu
 die verschenen Genade sijnre grooter liefden
 tegen ons / na onse geringe gabe allen men-
 schen oock geerne wilden inbeelden / leeren
 ende kondt doen / op dat sy oock der selver
 vzeughden ende geestes vernieuwinge met
 ons genieten / ende in gelijcken deel met
 alle Heiligen weten / ende smaecten mogh-
 ten / hoe soete / hoe goet / ende hoe vzi-
 delijck die Heere is / tot welcken wy geko-
 men zijn.

Leere ende prediken derhalven (soo vele
 ons mogelijck is) beude by dage ende by
 nacht / in de Dusen ende op den Welde / in
 Boschen ende Wildernissen / henen en weder /
 binnen lants / buyten lants / in Kerckers en ban-
 den / in water en pver / op galgen en raden / dooz
 Heeren en Dozzen / met mont / schyften / met
 goet en bloet / met leven en doot / hebben t' dock
 alsoo sonder ophouden van lange jaren af ge-
 daen / en schamen ons des Evangeliums der
 Heere.

Op het
 woort
 Nacht-pred-
 diken ant-
 woort

Pfal. 115. 10.
 2 Cor. 4. 13.
 Rom. 5. 5.

Apoc. 5. 2.

Joan. 5. 24.

Joan. 6. 35.
 2 Cor. 4. 7.
 Mat. 13. 44.

De liefste
 dringt den
 Geloovigen
 datse Gods
 woort geer-
 ne willen
 verbreyden.

Pfal. 106. 1.
 en 107. 1.
 Pfal. 118.
 1 Pet. 2. 3.

Rom. 1. 16.

Heerlijckheit Chrysti niet / want wy zijn levendige Drucht / en de beroerende kracht geweldijck in onsen herten gevoeden / gelijck men aen het lieflijck gebude en gewillige Opperfeninge onser getrouwer Broederen en medegenooten in Chrysto Jezu aen velen oozden openbaerlijck spreken en sien mag.

Widen wel / dat wy alle Menschen upt der Hellen Dacken ontredde / van de keten harer sonden outlossen / en doo Gods genadige hulpe met den Evangelio sijnes Dredes Chrysto byboegen / en eeuwig winnen mogten / want also is eegentlijck de liefde geaerd / die wy God is.

Dat hy ons dan bertwijft / dat wy by nachte prediken en op een ander plaetse segt, dat wy uyt vreesse des Cruyces in Steden ende Dorpen heymelijck insluypen, met belloten deuren sitten, met den eenvoudigen handelen, niet om haer tot ware Christenen, maer tot afvallige Weder-dooeren te maken, &c. is dit ten eerste mijn antwoord: Dat wy des Heeren Werck en Woord bywijzen also by nachte gebuyken / en drijven moeten / zijn Gellius en die Selceden (vreesse ick) wel die meeste oozsake / want sy met haer vpadlyke onberdiende Schelden / Schenden / Lasteren en Faem-rooven / alle Herten / Dorsten / Overheden ende Bevel-hebbersen also geheel over ons verbittert hebben / en noch verbitteren / dat mensche (leeder) met geener Schyft / smeken / tranen / elende / droeffenisse / goed / bloet / leven / en dood so vele betwogen kan / datmen eenmael dese openbare vpaden des kerpers Chrysti / en der heylsamer Waerheit / doo eenen byen en vast gelepde / om den grond Gods te verdedigen / mondelijck bejegenen mag / maer moeten ons (verstaet ons Leeraers) allenthalven aen heymelijken oozden booz den vervolgeren en bloedgierigen in winkelen verstellen / so wy anders niet alle op eenmael van dat groufaem gebiedte / dat wy der Zee ophont / willen verscheurt / en in den grond verflonden zijn.

Liede Lezer / merkt wel wat ick schrybe / Gellius bertwijft ons dat wy by nachte prediken / en Anno 1543. (so ick het recht onthouden hebbe) is het geschied / dat 'er een Placcact doo gantsch West-Byerlandt afgelesen worde / dat misdadigers en doodslagers / Vermissie harer misdaed / kerpers genade / Wyheit des Lands / en daer toe noch hondert Carolus Guldens hebben souden / soo sy ny maer bezraden / ende den Beul leveren konden.

Ontrent Anno 1539. worde een seer vroom en Godvuchtig Dypman in mijner plaetsen aengegepen / Tjard Reynerts Soon genoemt / om dat hy ny in mijn elende in sijn Dyp / hoewel verhoogen / wy medelijden en liefde ontfangen hadde / en worde nae wepnig dagen met een vroomedige Bekentenisse sijnes Beloofs / als een welgerustede Ridder Chrysti na den Woordelike sijnes Herten op een radt gewoopen / hoetel hy een getuggenisse. oock van sijne grootste vpaden hadde / dat hy een onbestraffelijck ende vroom Man warc.

Noch zijn der Anno 1546. aen eenen oort / daer men hem des Woordts roemet / vier kamers gelijck genomen / om dat hy mijn arme krankke Vrouw een van den selvigen (hoewel allen nabueren onbekent) met

hare kiere kinderkens een wepnig tijds verhuert hadde.

Wat 'er oock over ettelijke van den onsen in sommige Steden en Landen afgelesen is / en wat 'er opgeset is. Wat Kerflijck Mandament / en Roomschen Rijcks Condemnation over ons besluypen / en hoe men alleuithabben met ons handelt en ommeget / is Gellio en sijns gelijcke Predikers oock niet verhoogen. Des sy alles de eegentlijcke oozsake en openbare Auctores zijn / schrybe ick by wy / ende betuyget sonder schynen.

Siet / so haten sy alle die die Gods Woord recht leeren: Noch schamen hen evenwel de gemelde Gellio ende meer andere niet / den armen Volkte booz te geben / dat wy uyt vreesse des Kruyces in steden en dorpen heymelijck insluypen, met geslooten deuren sitten, &c. recht of wy Steenen en blocken waren / die booz geen quale des doods vreesse hebben souden / of konden / daer hem ende den sijnen wel bekent is / dat die uytverkoren Mannen Gods / Abraham / Isaac / Jacob / Moses / Aaron / daer toe oock die Apostelen en Prophten / ja oock Chrystus selve / een soo grooten schrick booz den dood gehad / en wel somtijds de blucht daer booz genomen hebben.

Ten tweeden segge ick / so lange ick geringe den Godvuchtigen met mijne klepne gawe gedient hebbe / dat ick ongelijck meer by dage als by nacht geleert hebbe / die Heere is mijn getuyge dat ick de waerheit schrybe. Doch moet het immer tot Nachtprediken, Winkel-leeren, &c. van dese verkerede Werd gescholden worden / recht of 'er geen Gods Woord dan in haer grouwel-hupsen (die de Schyft niet en kent) magh geleert werden / en of oock God niet so wel een Godt des nachts sy gelijck hy een Godt des dages is. O Verkeertheit.

Segget / mijn Lezer / is niet de nacht den getrouwen Mose / met den gantschen Israël heplig en repin geweest dat Daesch-lan te etent Erud. 12. 3.

Heeft het oock Chrystus booz onrecht aengesien / den Nicodemum by der nacht te vermanen? Joan. 3. 2.

Heeft hy oock niet sijn Hepligh Nachtmal met sijn Jongeren in der nacht gehouden / als hy lyden wilde? Matth. 26. 25. Luc. 22. 19. 1 Cor. 11. 22.

Is oock niet die Gemeente om de vreesse des bloedgierigen Herodis en der Joden by nachte by een anderen gekomen / doen Petrus booz des Engels dienst van der Cprannen hand verloft worde? Act. 12. 7.

Heeft oock niet die Heilige Paulus den gantschen nacht tot Troada dat Woord verhoogen / op eenen soldet gepredickt / en met den Jongeren dat Woord des Heeren gebrooken / als hy repfen wilde? Act. 20. 7.

Zijn oock niet die Hepligen der eerste Kercken bywijzen by nachte versamelt geweest dat sy des Heeren brood bzeeken / ende sijn Heplige kielk drinken mogten? Daer over sy oock verachtelijck gehouden / niet wepnig hooten ende boose namen dzagen moesten.

Schryft oock niet Hilarius / dat de Apostelen op Salen en heymelijcke plaetsen zijn te samen gekomen / ende zijn schier alle Volkten te Water en te Lande tegen der Overhepdt's bevel en gebodt dooz getwandelt?

Siet

Natum vere Charitatis est ut proximum lucrificat.

De predikers zijn de oorfsake, dat wy aldus jammerlijck geheet, benout en vervolgt werden.

Alle Gods Heyligen hebben voor den dood geschrickt.

Ap. 13. 16.

Barrabas mochte rijk worden, soo by Christum of den sijnen leveren konde.

Daer is geen tijd verboden geod te doen.

Siet / mijn Leester / dat mi Moosi / Israël / Christo / den Apostelen / en der gantscher eerster kerken in dien deel reyn en byp geweest is / namelijk / des Heeren Woord en Werk by der nacht te drijven / of ons dan dat selvige / bysonder nu in dese bezwaerlijcke trouwame tijdt aller Tyrannie sal onbyp zijn / willen wy den verstandigen Leester in die vreesse sijnes Godts getreue met der Schrift richten laten.

De Heere aldus soeckat men alle wegen oorzake / bezwaermissen en aenklachten / om u arme kinderen al meer en meer te beledigen / en met den krupce te beladen / op datmen in schijn van recht verbolge / en van den Leven vzeuge / want sy zijn contrary hare werken / ende doen hare wee in haren oogen / Sap. 2. 12.

Ten derden / segge ik : Dat ick eersdaegs tweemael oentlijcken handel dooz Schyfften booz 20 of 30 Getuygen / of booz een volle vergaderinge onder Salve Conduet aen hen versocht hebbe. Maer wat ick booz een antwoord daer op ontfing / betuygt noch hare hand wel / die by my is.

Daer na hebbe ick noch eenmael in Wilschop Hermans tijden / Keurbozft tot Ceiden Lottelijker Gedachtenisse den Geleerden van Don dat selvige na haer eppen begeren aengegeven / maer niet verworpen / want het den gorden Heeren met dize openbare verdichtingen / die ik mijn leedage niet alsof gedaecht / zwijge dan gefeyt of geraden hadde / die ik hier om des besten willen wil ongeroert laten / van Joanne à Lasco en van A. H. worde afgeraden / daer van ik noch tot getuygentisse eenes Predikers / Henricus genoemt / sijn eppen handschrift hebbe. Maer wat de gemelde mannen daer mede gefocht hebben / wil ick dien / die het alles weet / bevolen hebben.

Ook hebben die Predikers van Wesel in den Lande van Kleef / de onsen voorgegeven / sy wilden my gelepde beschicken / ende met my handelen / &c. Maer als ick my booz een geschryft gewillig daer toe aenboot ontfing ick een antwoord / men soude den Zeul met my laten handelen en sulke Tyrannische onchrystelijke woorden meer.

Hier beneden zwijge ick noch wat ick in mijn Fondament-boekskken / en de voorzeden op den 25 Psalm over vele Jaren / daer toe ook in onse ontfchuldige / en ook in onse Supplicatie aen allen Oberheden / nitsgaders het bericht aen den Geleerden en Predikanten van der dwytscher Partien / die haer des Woords roemen ober een vype Schryfts handel Anno 1552. uptgegeven / begeret hebbe. Sta ook nu en tot allen tijden berep / soo lange menschelijken Adem en verstand in my is / en ik maer so veel krachtes hebbe dat ik op een Waggen sitten / of in een Schip liggen kan / by Gellium en een pegelijck gewillig te verschijnen / om den grond onses Seloofs mondelijcken te verdedigen / en de waerheyt Jesu Christi te betuygen / soo het maer onder eenen ongebepnsden gelepde met oprechter vzoomer herten / ten prijse onses Gods / tot wtbreydinge sijner kerken / tot beklaringe sijnes Hepligen Woords / en tot reddinge onses naesien / in Chrystelijker trouwe geschieden kan. Want dat is de hoogste lust / vzeugde en wensch mijns herten / dat ick sijnen hooprijflijcken grooten naem prediken en verkondigen / sijn

Woord leeren / sijn getwin en eete soecken / en sijn prijs na mijn geringe gabe groot maken ende voozstaen mag.

Kengesien het dan soo openbaer is / hoe vbandlijk de gantsche Wereld (hoewel onverdiend) ober ons verbittert is / ja dat men ons (lepder) noch hooren noch sien mag / ende soo menig onmoosel Godvuchtig Schaep / die gern Leeraers zijn ter slachtinge hier ende daer gevoert worden / met zwaerd / water ende vper sonder alle baernhertighepde omgezocht ende vermoort worden / en ons elendige Leeraers / jaer niet een Derkensschot (om soo te spreken) om met byzhep daer in te woonen / onder den gantschen Heemel wetens en willens gedaen wort / maer dooz oentlijcke Madamenten al gerichtet zijn / eet wy gelevert ende al verdoemt / eer wy overwonnen zijn / de welke in der Apostelen tijd (onses wetens) nergens na alsof geschied is. Wil ick alle mijne Leeseren om Gods wille gebeden hebben / sy doch in de vreesse hares Gods bedachtelijck willen aenmerken / hoe grooten geweldt en onrecht dat ons Gellium en die sijne met dusdanige bekeerde / de bittere woorden / als Nacht-prediken, Winkel-prediken, Rotterie houden, heymelijk insluypen, &c. aentwenden / daer het doch niet anders zijn wil noch mag / gelijk openbaer is. Daer toe noch Moosen en Christum / die Apostelen / en ook dat exempel der eerster kerken geweldighlyk booz ons hebben / die des Heeren werk (segge ick) so wel by nachte als by dage gebzeben hebben / als gehoozt is. En die wy ook immer berept staen / rekenschap onses Seloofs een pegelijck te geben / en de waerheyt te verdedigen / wanneer 't in Chrystelijker trouwe sonder alle bedrog en bloed geschieden kan / so getoert is.

Wijder segge ick : Het is ook ongelijck loslijker / de repne saligmakende Waerheyt in heymelijke winkelen by nachte te leeren daer het met openbare versamelinghe aen lichten dage niet geschieden kan / dan de onreppne verbodrische leugen / en de krachteloose onboetverdige Leere by dage van den Predikstoelen af te roepen / gelijck (lepder) van vele Jaren herwaerts oentlijck ende booz de gantsche Wereld geschied is / moet men immer bekennen en toetsaen / want sullis betuyget dat onozdentlijcke woeste wesen / ende dat onboetverdige leven deser Werelt geweldelijck / Jerem. 23. 3.

Maer dat hy schryft / dat men ons weeren ende den mond stoppen moet, op dat de eenvoudige (so hy sprekent) niet bedrogen werde, &c. is dit mijne Antwoord : Eenem beteren en gewisseren wegh / als wy booz die Genade des Heeren hebben / mag niemand wijzen / sijn wy in bersegelinghe onser Conscientien en des Geests wel getwisse / want wy bekennen ende gevoelen in der kracht / dat wy Gods Woord hebben. Nochtans willen wy ons dan noch des altyd byp erbieden / soo ons eenige Godvuchtiger met des Heeren Geest / Woord / Doozbeeld / Gebod / Verbod / Gedenninge ende Gebuyck (daer na het in Chrysti kerke en Gemeente alle moet gericht werden / dat booz hem gelden ende booz den Stoel sijner Majesteit bestaen sal) ende niet met Tyrannie ende geweldt der Oberhepde / in Gods vreesse onderzichten / ende in eenigen

De Godvruchtige moeten aenhouden. men soeke oorfaeke waer men soeke.

Emulatorum invidia impeditur Dei gloria.

Dese Geest is van der Apostelen Geest wijt vericheyden.

Dusdanige ongefouent archwanige (scheltwoorden) komen (leyder) uyt reynen herten niet.

Beter en Godsaliger is het de waerheyt te leeren by nacht, als de leugen by dage.

Antwoort op de spreuke dat men ons weeren en den mond stoppen moet.

dingen wat nutters en beters / dat tot meerder eeren Gods / ende tot opbouwinge sijner Gemeenten stercken mogte / aentwysen konde / dan wy nu van etlijke Jaren der openbaerder Waerheyt gehad / bekend ende in soo overmatige vele benoutheit / ekende / woud en vervolginge bestandiglyck betuyghet hebben willen wy van herten altydt aennemen / ende gecene naloomen. Dertouwe ook dat gewisfe / dat alle die den Heere soeken / ende van herten huzen / also met my gesint zijn.

Maer dooz dese Schryften Gellii kan en sal het ongetwijffte niet geschieden / want sy met allerley Scheltwoorden / sehenderijen / schandbleckingen / valsche beschuldigen / heymelijke Tyrannien / verkeerde dupdingen / ende met ergeloofte gronden vol zijn (schijve ick onrecht / soo strafte my) alsoo dat hy den mond der Godvuchtigen daer mede niet verstoppen (so hy meent) maer noch al wijder en wijder open doen / en een oogfak tot meerder sterckinge in der heylsamer leere en waerhepe geben sal / en sal veel licht daer mede geschieden / soo wat hy sijns verstands op winninge meent aen te keeren / tot grooter naedeel sijner saken raden moghte. Want ik hope dooz die Genade Gods / so waerneer dese onser beyder Schryften by den anderen gehouden werden / dat 'er een heerlijck licht in Chrysti kercke verschijnen / en een groote glants opgaen sal / waerneer het den sechten en euboudigen / die hy meent dooz onse Leere daer mede te betuyghen / met sijn eppen gemoed ende openbare Druychten / werke en Schryft / daer toe met Chrystus helle Woord / Geest / Doozbeeld / Opderinge ende Behuyck in onwederspreckelijck kracht konde gedaen en betuyghet wox / hoe aerdsch en vleeschelijck hy gesint is / met t'amenen de sijne / hoe hy sijn Ampt drijft / wat sijn eppenlijck soeken is / wat buycht hy met sijn Leere te wege byngt / welke Sacramenten hy gebuyghet / wat Van hy doert / en hoedanigen Gemeente dat hy leert ende doozfaet / &c.

Wilde verhalven hem met trontoe vermaent en gebeden hebben / hy hem doch niet hogers aenneme dan hy vermoge / en wilde niet soo hartneckiglyck tegen desen vziel stooten / want het sal hem al te harde vallen ; maer gedunken / dat 'er menig geleert Man (niet dat ik penands geleerthep ver acht / so lange sy in eenigen dingen Chrysto in den wege sijn) sulks ook nu by onsen tijden booz etlijke Jaren in geliften bal boozgenomen / ende grooten vijt daer aengewent hebben / gelijck oock hy ; maer wat sy daer mede tegen desen wegh hebben uptgericht / leeren ons de openbare buychten wel. Want haer somnige in onsticken bitteren pder ober ons armen geraecht zijn / dat sy (leyder) mannen des onschuldigen bloeds geuorden zijn. En hebben so vele vrome en trouwe herten / die dooz de vuest en liefde haerz Gods den ruymen weg met haer niet wandelen dozfen niet weynig belediget / en verdoemt / den Denker ende sijn gericht henen gestuyten. Hebben daer benevens wock so dooz de eenighep haer kercken gesehen en gestreden / dat sy dat arme roekelooft Volk in onsticken ongeordneerden en wdden wesen hebben ingeboert / dat sy (leyder) gemeenlyck soo een buycheelooft onboetberdig Leven seiden / recht of 'er noyt gem Propheetische noch Apostolij-

Aft. 9.6.
De Geleerde strijden gemeenlyck alle tegen 't Lam.

Vele onschuldig bloed is, en wert door der Geleerden schrijven vergoten. Der Geleerden ruyme Leere en leven zijn de invoeringe of oorlake des woelsten wesens der lichtveerdigheyt en onboetveerdigheyt deser werelt.

sche Schryft / noch Gods Woord geleert / of noch Chrystus noch Geest op Kerden verschenen ware.

Hadden sy nu des Heeren Woord en Opderinge / en der Apostelen gebuyck en doozbreit met rechter wyshpep en gehoozfaemhep in waer ootmoed ingesien / geluyfster ende gebolgt / en hadden haerz Godt iyt gantscher zielen geuueft / hadden sy ook met Heeren en Doozfen / ende met der Wereld so niet gewuychelt / maer hadden de Leere sonder alle aensien der Persoonen en lief kosen in veyner pwer gezeven / de sonden aller Menschen hooges en nederigen staets met trouwe in Leere ende Leven ook tot in den dood bestraffet / en hadden sy in alfulker gesalte en gehoozfaemhep Gods werk en Euangelium (daer mede sy den Heere een oprecht boetveerdigh volk / dat / is een ware kerke / na den Apostolischen Exempel / hadden opgericht en vergadert) bestandiglyck geboert en betuyghet / en niet haer selven / noch haerz vleeschz boozdeel / nut of gemak daer onder gesocht / hadden sy ook de vroomen ende Godvuchtigen met haer schreyen ende schryffen ongetadelet of ongelastert geladen / nimmermeer hadde dat werde Woord / dat heerlijck Euangelium der genaden Chrysti / tot alfulken sehentighen lichtveerdigheyt / noch dat arme euboudige Volk tot alfulken wilden woestien groutwel of wesen gekomen / als men nu (leyder) aen allen oozden (ook daer men hun des Woordz roemt) hooten en sien moet.

Wiso (vzeefe ick) sal het Gellio ook gaen / want wat nuttighepde hy tot een vroom boetveerdig leuen in de vzeefe Gods bau soo lange Jaren af / met sijn Drediken en kerken dienft gebuyghet heeft / wil ick aen sijnen leerlingen / die sijnz zaeds buychten zijn / bekennen ende richten laten.

Och dat hy doch eenmael toefage / en liete Gods heplig en dierbaer Woord ongebuken / liete ook den vroomen en Godvuchtigen (dis dat selvige met herte / mond / leuen ende dooz betuyghen) ongelastert / en leerde sijn eppen archwanig / onreyn / bitter herte / sijn verboertische / achterklappische / ende saemroobische leere / ende sijn eygensoekig ergrietig vleesch recht bekennen / en verootmoordigde hem onder de sterke hand sijnz Gods / gelijck de Schryft leert / so mocht hy geholpen werden. Maer nu vzeefe ick / dat sijn zware lasteren / schelden / en verdoemen over allen vroomen / daer toe ook de lust des onbehoozlijken getwings / menschen gunst eu cere / en dat gemactelijck ende sachte leuen / hem de oogen sijnz herten also verblinden / en sijn verstand alsoo verduwelen / dat hy de heerlijke glants der laerhep Chrysti / en de wyshpep die iyt God is / qualfijck te rechte bekennen en begeeren sal. God gunne het / dat my mijn vermoeden seple / en hy barmhertighep verkerijge / wensche ick hem / en alleu onsen wedertpartte iyt vollet herten / Amen.

Oock laet Gellius hem hooren , hy hebbe daerom sijn Schrift aen den dag gebracht , op dat ettelijck van den onsen , die noch geen lalkeraers geworden zijn (so schrijft hy) te rechte moghten gebracht werden. Schrijft oock noch op een ander plaetse. Als dat door haren trouwen dieaest somnige ontloft zijn , die nu in de vergaderinge der openbare Gemeente

Te voren (legt Syrach) leert u selven eer sy ander lieden leert.

Ecc. 18.

Dit Schrijft Gellius hier van de afvallige der Gemeente.

Gods

Gods ende Christi (foo zijn sijne woorden) haren Heere, haren Godt met eendrachtigen herten ende eenigheyt des Geests aenbidden, loven ende danken, daerom dat sy uyt den dood ende de verdoemenisse verlost, een sma-ke Christi verkregen, ende haerder conscien-tien ruste ende berouw gevonden hebben, &c.

Antwoordt.

Hare openbare valsche leere / hare grijpe-lijke verlepdingen / hare Schyzfeloose on-boetveerdige Sacramenten / ende haer moet-willig vleeschelijck leven / uyt repnen Godlij-ken puer ende ware liefde / met Godts Geest / Woorzt ende leven te bestraffen / ende haer op dat lieflijk voorbeeld der Propheeten / Christi / Apostelen / ende aller ware Dienaren Godts te wijssen / moet hier lasteren by hem heeten. Soo woxt ons dat werk der liefden immer ten quaetsten geduydet / soo gy sien meugt. En gaet (lepper) alsoo toe / sprektenmen ofte schryf-ten weemoediglijk / soo is het suchten ende stenen. Straftmen haer ernstelijck soo is 't schelden ende lasteren. Pijptmen / sp danffen niet : kilaegtmen / sp weenen niet / als Chri-stus segt hoe men met den verkeerden sprek-t, soo is het nimmermeer recht gesproken. Hoe-wel sp (sprekent de Propheet) sulke grouwelen drijven / willen sp evenwel ongeschent zijn / ende haer niet schamen. Jer. 8.

Sal dan soo eene bestraffinge / die over sul-ke openbare sonden / door ware Christelijckie liefde / met des Heeren Woorzt geschiet / een lasteren heeten ? gelijk Gellius dat noemt / soo moeten oock alle heplige Nammen Godts / Apostelen ende Propheeten / daer toe oock Chri-stus Jhesus selve / die de valsche Propheeten en Predikers voor de gantsche Werelt / vooz leu-gen-predikers / vooz-verleppers / stomme honden / blinde leppers / hupchelaers / dieben / moozdenaers / woden / loofse arbeppers / vpa-anden des Cruyces / dicnaers des buphs / ver-bloekte kinderen / drooge wollien / verstozen boomen / spinkhanen / &c. gescholden hebben / Lasteraers zijn / is ontwederspekelijck. Och neen. Openbare verlepdingen / overtredingen / lasteringen Gods ofte sijns woortz / soude en schande / openlijck met des Heeren Woorzt te schaffen / is geen lasteren / gelijk als Gellius uyt verkeerden herten den onschuldigen aen-segt / maer 't is een vrycht der trouwert lief-den / die geerne dat quade weeren / ende dat goede aen eenen pgelijken vorderen ende sien souden.

Maer die Gods Gemeente voor een ver-derfelijk Rotterye, de wedergeboren lieve kinderen Gods voor afvallige Wederdooperen, de heylsamen leere Christi, die dat geloo-ve met kracht ende daed bewijst voor een secti-sche leere ende swermerye scheldet: die den Doop van Christo bevolen / ende van den Apostelen geleert ende gebuykt / als een Ket-terdoop lastert ende verdoemt / ende den Doop Antichristi met vele hoogvrachtige schijnende woorden ende nannen als een heplig Godlijck werk valschelijck betweert / ende den armen on-berstandigen volke aenprijsert: Die de hoo-veerdige / stoute / gietige / vleeschelijckie ende onboetveerdige roemers / die de gantsche schyzf (lepper) in den dood richtet / als den waeren kinderen Gods gemade ende vrede toefegt / om

datse maer in schoonen schijn een woepnig van des Heeren woort (hoewel sonder geest / kracht / ende veranderinge hares herten) sprekten kon-nen: Die den armen Weesen ende ellendige Christenen / die den Heere van herten soeken ende vzeesen / met allerlep smaectreden / dich-tingen / schanden / quade suspicien / ende va-segginge / sonder alle billijue oorsake en schuld schendet / verdachtig maekt ende verdoemt / ende haer alsoo de Overhept in den Kerker / ende den Beul in 't sweert stootet / &c. Of die niet een rechte Kerken-schender / schelder ende lasteraer zy / atque adeo languinis innoxii reus, des onschuldigen bloeds schuldig / wil ick allen vromen ende redelijckie luden te be-denken geven.

Maer soo vele de beroeminge belangt / als dat haer sommige van den onlen met hen we-der souden vergeselschap hebben, ende oock noch door sijne schriften vergeselschappen mochten, &c. segge ick ten eersten daer op: Christus sprekent wijt is de poozte / ende vzeet is de weg / die ter verdoemenissen af lept / ende haerder zijn vele die daer op wandelen. Enge is de poozte / ende smal is de weg / dit tot den leven inlept / ende hares is wepnig die hem binden. Mijn Lest / nemet waer / alle die den ruymen weg verlaten / ende willen op den smallen weg treden / ende door de enge poozte in 't leven gaen / die moeten haer selven versa-ken / sp moeten dat Cruyce op haer nemen / ende volgen Christum Jesum na / sp moeten wedergeborene ende afgestorvene Christenen zijn / die haer vleesch cruycigen / ende haer lusten dempen / die alle stenlijckie ende vergan-keelijckie dingen / gelijk gout / silber / hups / goederen / ja voutwe en kinderen / daer het de noot ende eere Christi vordert / daer toe alles wat sp zijn ende hebben / mits de kracht ha-res geloofs in de overwinninge Jhu Christi onder haer voeten leggen. Sp moeten om dat getuygenisse Gods ende haerder conscien-tien / tot smaecthept / honger / ellende / beroooyng / verbolginge / banden ende dood bereyt staen / ende met gestadige gebeden ende wakende o-ogen vast aen des Heeren Woorzt houden / &c. Want alle die noch met de packen der onge-rechtigheyt ende eener quader conscien-tien / ge-lijck met gietigheyt / Godloose lusten ende wer-ken des vleeschs / &c. beladen zijn: ofte die ce-nighe twijffelmoedigheyt aen des Heeren belof-te ende woort hebben / kommen desen smallen weg ende enge poozte niet door komen / daer mag een pgelijck wel op berdaecht zijn. Mat. 7. of. 13. 4. Esaja 2. 4.

En anderen segge ick / dat de ophouwinge ende dat geloobe der warer Christenen oock op menigerlep wijse versocht worden / gelijk bepde de Schrift ende de ervarentheyt in grooter kilaerheyt betuygen ende mede brenge. Nu worden sp van vleesch ende bloed versocht / dat nimmermeer tijd ofte ure houd / dan van der werelt ende oogen lust / die den eygenso-keelijcken vleesche daer in niet goets en woont / sacht ende soete woospen. Van met krupte ende bangigheyt / die dikwils hart ende scherp toedrucken. Ende ten laetsten oock met die kettelende vrede-pkinge ende liefhosende lee-re der Predikanten / die gestadig roepen / het is al goet / het is al goet / soo de Propheet segt. Daer mede sp de versaeuden vooz den Cruyce / ende dien des Heeren weg te smal is

Den ver-keerden kan men nimmermeer regt spreken Mar. 11. 18.

Jer. 8. 14. 13. Kc. 56. 10.

Mat. 15. 23. Ioan. 10. 2. Ma. 7. 15. Aa. 10. 30. Phil. 3. 2. 2 Pet. 1. jude. 1. Apoc. 9. 3.

Gods woort gebied, dat men de sonde in der liefden straf-fen sal.

Hier merkt welcke de rechte Lasteraers en Kerken-schenders zijn.

Mat. 7. 13.

Mat. 16. 23.

Gal. 5. 24.

Mat. 10. 37. Luc. 14. 26.

Gal. 5. 19. Die aertich en vleesche-lijck gesint blijft, moet buyten des Hemels Poorte blij-ven.

Een recht geloovige lijdet vele verfoeckin-gen. Rom. 7. 18.

Jer. 8. 8.

ende geerne na des vleeschs begeeren des werelts lust gebuyken willen in hare ontcoutwe ende Godels ongehoofsaemheyt wel troosten/ ende eenen byen moet maken. Ende gaet toe als Petrus segt / namelijk / sp beloven ander luyden vryheyt / ende zijn selve knechten der verderffenis. 2 Pet. cap. 2. vs. 19. Daer van het dan komt / dat sommig uptgestront zact / van de Vogelen des Hemels weder opgelesen wert. Sommig / of het wel schoon een weynig opwasset / ebenwel geen byand der Sonnen / ofte hitte der vervolginge lijden kan / want de gront daer het in gesaep is / is steernig. Sommig ook van den Dinstelen ende Doornen verslukt wert / dat het niet tot sijne rijpe Aparen komen kan. Matt. cap. 13. vs. 7. Marc. cap. 4. vs. 24. Luc. 8. vs. 9.

Mademaer de weg dan soo seer smal ende de poorte soo enge is / ende dat vleesch soo geweldighlyk aenstoynt / de Werelt soo vrydelijck toelacht / de Tyramppe soo overmate groot is / ende de dupscit konstenaers Sathanas sijn Meesterschap immer doort gebuykt ende niet en byert / gelijck een peder Godtbychtige wel versoekt. Siet / dat is die eygentlijke ende rechte oorzaak / waerom sommige vreesachtige / lichtverdighe / vleeschelijck verdozen / ende eygentwillige Geesten / die (leyder) meer op dat Aerdsche als op dat Hemelische gesint zijn / daer mede wy nimmermeer in eenigheyt des Geests ende vrede leven konden / wederom met haer bergelitschap zijn. Want sp wilden soo niet onderwoopen zijn / gelijck de Propheet klaegt / maer wilden alle wegen haren eygen sin volgen / en den ruymen weg des vleeschs sonder krupte met 'er werelt wandelen. Maer doot Gellius Schyften en dienst (so hy roemt) is het gewisselijck in den gronde niet geschied.

Siet/also zijn dese/daer over hy dese grooten roem doert/ soodanige luyden (dat wy gantsch ongeerne seggen moeten) geweest / datse met Demas (leyder) des werelts liefde hebben aen gegrepen/en een tijd lank also niet ons gewandelt en gelceft / dat wy na luyt des Godlijken Woords met haer niet langer ceten of dzinken dorsten. Ook zijn sp niet gebetert / als Gellius voozgeeft / maer sp zijn in haren Geloobe verdozen / en huychelen alsoo met aerdschgesinde herten in schijn des biddens met 'er werelt; hebben niet den ruymen weg des doods/ maer den engen weg des levens verlaten: niet den smaek Christi verkregen / maer verlorren / en hares vleeschs en niet der conscientien ruste en coutwe gebonden/gelijck Gellius meent/want het wort met 'er daed wel bewesen/wie van beyden partijen / sp of wy / de sacker recht meent / en niet meent / en wiens handel huychelije / en niet huychelije zp / want de onse laten goerd / bloed / en dat leven daeromme / maer wat die andere doen / siet men ende weet men ook wel.

Dit is dan op de eerste oorfacke / waerom hy dese sijne Schyft aen 't licht gebzacht heeft/ mijn beslypdinge / namelijk / gelijck als de Engel der duysternissen hem in eenen Engel des lichts verstellen kan soo Paulus segt / eenen heerlijken schijn der liefden voozwenden/grote beloften geven / Christum in den schijn recht bekennen / en de Schyft meesterlijken gebuycken kan / also kommen ook sijne Die-

naers doen / so sp sien meugt. Want Gellius laet hem hier hooren / dat hy daeromme sijn Schyft in Druk heeft laten uytgaen, dat hy sommige verkeerde daer mede hopen te winnen, de eenvoudige voor der vervoeringe te bevrijen, deWeder-dooeren (gelijck hy die noemt) den mond te stoppen, dat onkruid at te weeren, de Kerke Christi te dienen, en de swacken in Nederland by rechten verstande in der Euangelischer leere en 't gebruyck der Heyliger Sacramenten te behouden, &c. Maer wanneer men 't met Christi Geest / Woord en Woord beid met dat gebuyck der Hapliget Apostelen / en der eerste Apostolischer kerken in rechten verstande recht richtet en inset / soo is het in den grond niet / dan een openbare bewerringe des vleeschs / een sterckinge der onboetveerdigen / een sijne aenlypdange op den ruymen wegh / een voozrechtige der kerken Antichristi / een verwerpinge of verblindinge der euboudigen / een hymelijcke oprockinge tot oproer over alle vroomen / een uytroepinge der kerken Christi / een behendige bezwaernisse der Godbychtigen / een onbillighe archwanige saemtroovinge en schantvleekinge der Hapligen / en verbalschinge des H. Woords / ja een openbare ophoudinge in der ongerechtigheyt / onboetveerdigheyt / en vleeschelijck vryheyt.

Siet / dat is den effect / vzycht / en eynde sijnes schybens / hoewel hy dat met sulcken heerlijken schijn des goeds / en voozwendinge der liefden verciert en oppzoukt. Kan ick dit niet met openbare vzycht en met kracht der Schyft altoo vooz hem houden staende / so ick noch tot eeniger tyd by hem quame / so wil ik gewilliglyk Palinodiam singen / en mijn schaemte dzagen / want ick hope doot Gods genade / dat ick wel weet wat ick schrybe.

DE ander oorfaeke schrijft Gellius die hem beweegt heert, dat hy sijn Schyft in druk heeft laten uytgaen, is, dat de gemelde Joncker, dien hy dat selve Boeck aen geschreven heeft, de onkosten van den Druk verstrecken wilde, &c.

Antwoord.

YDer is goed / en pzyse die hooglijck / wanteerse recht is / ten goeden en ter eeren Gads strekt. Maer een peder sie wel vooz hem / hoe / waerom / en tot wat eynde dat hy byert / op dat hy hem des onschuldigen bloets / dat naest de sonde in den H. Geest wellic alder zwaerste sonde is / niet schuldig en is. Weest het dan sijne eerbachheyt uyt reynen pber en goeder meeninge gedaen / gelijck als Paulus vooz der bekeeringe dede / dat hy sijns Gods pzyis / en de saligheyt sijns naesten daer mede meent vooz te staen / soo (hope ick) sal hem Godt lichter en klaerder oogen geven / en de waerheyt wijder open doen. Maer is het dat hy eenen pden Daem of valscheit roem / of enig voozdeel of poele sijns vleeschs daer in soekt / die de Sekerden soodanige groote luyden (leyder) wel meesterlijcken leggen konnen. Of soo hy met eenen bitteren pber tegen Gods volck (dat ick aen hem niet en berhope) strijt / gelijck hier Gellius en oock de gemeene Predikers doen / soo mogte sijn sacker

Alle verleydinge, hoe grof sy ook zy heeft eenen schijn.

Dusdanige luyden zijn het, die met 'er Werelt weder een verbond maken. 1er. 2.17.

2 Ti. 4. 10.

2 Cor. 11. 16. Gen. 3. 5. Lu. 4. 6. Mat. 4. 9.

Yver is goet die met des Heeren Woord gemachtigt is.

Ast 9.4. en 56.

Jer. 8. 2. Ez. 13. 22.

sake tot so'ern zware sonde en blindheyt wel gebijen / dat hy zwaerlijcken (vrees ick) of (lepder) wel nimmermeer tot de bekentnisse Christi komen sal.

Gal. 6.7.

Wilde daeromme sijne E. hertelijck vermaent hebben / epde dooz Christi liefde bidden / hy hem wel boozsie / dat hy der vzeemden sonde niet meer op hem lade / want hy ende pegelijck wel so veel aen sijn eppen pakshen heeft te dragen (wanneer de dagh der straffinge aenstaet) als men immer doen kan. En alle verlepdinge der elendigen zien / alle ongeloope en afgoderie / alle lichtveerdighepd en bleeschep vyzhept / daer toe alle oproet ende tyrannie / die veel licht wpt dese sijne Schzift ontstaen mogten / sullen aen den dage Christi niet wepniger van hem als van den Heydikers / soo geen boete geschied / ge-epicht werden / dewijle hy den grootwel met raed / en daet / met gelde ende goed / gelijk sy / in desen deel handhaeft ende boozstaet.

Die de sonde doet of diese voor staet, zijn gelijcke straffe weert.

Hadde derhalven nae mijn beduncken wel goed getweest / sijne E. hem wat beter hadde besint / en dese sijne onkosten tot reddingen / hulpe / troost / boedinge / en kleedinge der noodduftigen / bysonder in dese kommerlijcke tijd des hongers / aen gelept / en niet tot oozsake en middel der verlepdinge veleer eenboudigen herten / tot hoogere bezwaringe en herbouginge der Godbzuchtigen / also gekceert hadde.

Iud. 1. 17.

Item / dat Gellius sijn Schzift onder des gemelden Jonkers Judicium aen 't licht gebraght heeft / heeft een aensien / als of hy een van die ware / die de Persoonen eeren en achten om des nuzs halven. Doch wpt wat oozsake en meeninge hy het gedaen heeft / wat hy daer in soekt ende hoe sijn herte zy wil ick den Heere (die het alles weet) beboelen hebben.

Ogy rijken merkt en vrees.

Die erbarenthepd betuygd genoegsamlijck / van welckerlepe nature / hooger herten / eergierigen gmoeds / en grootdunkender inclination / der rijken aerd is : sonder oozsake heeft Gods wijshepd niet gesprooken / boozwaer segge ick u / zwaerlijck sal een rijcke in 't Hemelrijck komen / Het sal lichter zijn / dat een kameel dooz een naelden ooge gae / dan dat een rijcke in 't Rijcke Gods come / Mat. 19. Os 22.

La. 5.2. en 3.4.

Ook segt Jacobus : O gy rijken / huylet en weent over utwe elende / die over u sal komen / utwe rijckdom is verbuypt / ende utwe kleederen zijn vol moeten getwozden / utwe goud en silber is verzoest / en haer roest sal u tot getupgenisse zijn / en utwe vleesch als vper vertereen / Jac. 5. 3.

Item / Paulus : siet aen liebe Broederen (spreekt hy) utwe roepinge / niet vele Wissen na den vleesche / niet vele machtigen / niet vele Edeleu zijn getoepen / Ec. 1 Corinth. 1. Os 26.

Wie hem verhoogt sal vernedert worden. La. 14. 18.

Aengesien nu des Heeren eppen mondt / daer toe oock sijn getrouwe Dienaren / Jacobus en Paulus / de gebaerlijckhepd der rijcken en hoogen staeds / met so klare woorden / aen- teekenen / en de erbarenthepd soo openlijck leert / hoe hoog dat hare herten ophlimmen / gelijk oock hare namen / huysen / schilden / kleederen / knechten / peerden ende honden / wel betuygen en kondt doen. Ende Christus

Jesus spreekt : boozwaer segge ick u 't en zy dat gy u beheert en woort als de hunderkens / soo en sult gy in 't Hemelrijck niet kounen / Mat. 18. 3. Soude hem derhalven nae der Euangelischer gerechtichepd beter schicken / dat Gellius sulke hooge stoute herten en luyden daer booz blijtighelijck op de nederighepd Christi dzonge / dat sy haer seiven souden leeren versaken / haer seiven leeren kennen waer sy van gekomen zijn / wat sy zijn / en wat sy werden sullen : datse hare overmate groote pacht / pzael / overbloed / en Godcloos wesen souden affsterven / Godt van herten vzeesen / op sijne wegen wandelen : Waren naesten in ware ootmoed hares herten van hare rijcke dagen getrouwelijcken dienen / Ec. En niet so met lief kosen / of met pachtige hooge name en smeekende woorden dat vper der Hoobaerdyen en aller bleeschelijcker sekerhepd en lichtveerdighepd meer en meer aenstelen / soo doch de aengcboren eergierige aerd des bleeschs van Adams kinderen / oock sonder alle aenpozinge / lief kosen / en pluymstrikende woorden (lepder) al te veel in alsulckis leert en inblaest.

La. 6. 3.

Wil nu hier mede dan een pegelijck trouwe-lijck vermaent hebben / dat hy doch sijnen Godt vzeese / de waerhept meene / en sijnen naesten van herten beminne. Want de tyd komt / en is niet verre / dat wy sullen hooren een pegelijck tot sijnre tijd / geest rekenerschap utwe dwyghoudens / gy sult niet langer Heerders blijven. En wil dese mijne Brantwoozdinge en noodweer niet dese of dien (gelijck gemeenlijck der Geleerden gebuyck is) maer den Godbzuchtigen Leester in Christelijcker eenboudighepd gededicceert hebben / ende begerce aller Godbzuchtigen en vzoomen Bozdeel daer mede onderwoopen te zijn. Ronde my pemand onder den gantschen Hemel (hy zy geleert of ongeleert / man of vrouwe) niet kilaerder schzift en krachtiger waerhept onderwijffen / van herten wilde ick dat aennen en gehoosacem zijn. Maer wy weten dooz Gods genade / dat wy den gewissen en rechten weg / die ons Christus dooz bercepd heeft / hebben. Wel ons / so wy daer in wandelen / en dooz de enge poozte in gaen.

Dat oordeel der Schrift is by den Godvruchtigen. Pl. 5. 18. 1 Cor. 1. 14.

Is nu pemand kloekker herten / die sijn Heeren prijs in reynen vber en Gods vzeese soekt / die lese en richte dat hier volgt.

Mat. 7. 13.

Van der Predikanten Sendinge of Beroepinge.

Gellius klaegt seer over eenen bitteren honischen Brief der Weder-dooperen, soo noemt hyse, daer in sy vijf bysondere oorsaken souden hebben voorgewent, als ick uyt sijn Schrift verstaet, waerom sy de Predikers met goeder Conscientien, als ware en onbestraffelijcke Predikers niet hooren, en hare Sacramenten, als ware heylsamen en Schriftmatige Sacramenten niet gebruyken dorven, &c. Van de welke de Vocation, dat is, de Beroepinge harer Predikanten de eerste is, welke Gellius met allen vlijt soekt voor Christelijck en Schriftmatigh te beweerden, en der onser voor Sectisch ende Onschriftmatigh te beschuldigen.

h

Ant-

Antwoord.

Hoe bitter en honisch die gemelde Brieft geweest is / weet ik niet/want sy my niet behandigt is: Doch vermoede ik / datse niet soo honisch en bitter/ als sy klaegt / maer datse een bestraffinge sijner verdoemingen / verlepdingen / ende Schyfteloosen onboetverdiggen Sacramenten mag geweest zijn/dat doch altyd schelden en hoonen by hem heeten/en eenen quaden naem hebben moet.

Madamael ickse dan niet gelesen hebbe / alsof gehoozt is / wil ick my ook niet aemmenen alle woorden des Briefts te verdedigen / maer so vele de vijf articulen belangt, daer in de Brief de Predikers bestrafft ofte beschuldigt, en Gellius als Euangelisch en recht wil onschuldigen, heb ick de sake om dat Ampt des Godlijcken Woords aen my genomen / als die ick ook niet seer tot mijner eeren in dat selvige Schyft aengetast en gescholden werde / ende hope die dooz Gods genadige hulpe met alsulker kracht en klaerheyt des Hepligen Woords te verdedigen/dat alle onpartydische redelijke Lezers dooz des Heeren Genade/ als in een klaren spiegel (wannecr sy dat sijne en dat mijne tegensden anderen houden sullensien / hoe sy en alle wereldds Predikers/niet beroepende Predikers en Leeraers der Gemeenten Christi / daer de Schyft opwijst / maer openbare Predikers en Leeraers der wereld / of der Gemeenten Antichristi zijn / daer dooz ons de Schyft alefins waerschout / en aen velen plaetsen doet afschrycken. Wie nu ooren heeft om te hooren / die hoore wat des Heeren Woord leert.

Gellius tekent aen een onderscheyt tusschen de Sendinge of Beroepinge der Propheten Christi, en der Apostelen, en tusschen de beroepinge der Bisschoppen, Pastoren, en ander Kerken-dienaren, en segt: dat de Sendinge der Propheten Christi en der Apostelen, sonder eenige Middel der Menschen, alleene van Godt geschiedt is: Maer de Sendinge der Bisschoppen en Pastoren geschiedt van Godt door middel der Menschen, &c.

Antwoord.

Dat selve weder sprecken wy niet / maer bekennen recht ende wat te zijn. Maer dat sy haer van soo een beroepinge beroemen / als of sy na der Apostolischer Leere ende gebruyk recht ware en toeginge/wedersprecken wy / en seggen / als dat men in de Beroepinge der Outsten dese vijf volgende Puncten of Artijkelen met 'er Schrift vlijtiglijk aenmerken en wel waernemen moet, namelijk: Dan wien sy beroepen worden: Hoedanig sy zijn / die beroepen worden: Waer toe sy beroepen worden: Wat vruchten de beroepene voortbragen: En wat der beroepenen eegentlichlyc begeren en soeken zy.

Ten eersten / segge ick / moet men aenmerken / dat de beroepinge / die in der eerster Apostolischer Kerken dooz middel der Menschen geschiedt / niet van der wereld maer van de ware Christenen en gehoorsame Jongeren des Heeren en sijns Woords geschiet is. Want Lucas schryft / dat Paulus ende Barnabas hier en daer Outsten in der Gemeenten verkoren / baden en vasten / &c. Act.

De rechte Predikers worden niet van der wereld, maer van Christi Gemeenten beroepen.

14. 23. Verhalven (segt Paulus tot Titum) 2Ti. 3. 12. Ick ick u in Creta / dat gy het soubt volgheden / daer ick het gelaten hadde / en besetten de Steden hier en daer met Outsten / gelijk ick u bevolen hebbe / Tit. 1. 5. Leest ook 1 Tim. 3. vs. 12.

Madamael de Predikers haer dan op so een Vocation beroepen, die door middel der menschen van Godt geschiedt, soo verhaelt is / wil ick haer ten eersten hier sonder alle erglistigheyt slecht daer op gebragt hebben / wie dat Paulus of Barnabas / Timotheus of Titus is / die Gellium met den sijnen tot den Ampte beroepen / en in haren Dienst betoedineert heeft? Seggen sy: de Overheyd. So vrage ick ten anderen / of dan ook de Overheyd die haer sulks aemneemt / Pauli / Barnabe / Titi of Timothei Geest / Beroepinge / Ampt / Bevel / Macht / en Dienst hebben? Seggen sy ja, soo wilde ick wel geerne van alsulcks dooz des Heeren Woord bericht hebben. Seggen sy dan, om dat sy een deel der Gemeenten zijn, gelijk Gellius duydt. So vrage ick ten derden / of sy dan ook van Gods Geest gedzeben worden? Ende ofte sy oock haer vleesch mitsgaders sijne lusten kringgen / en in hare zwakheyt onschuldighlyc ende Christelyc wandelen / gelijk als Christus Jesus met alle den sijnen voorgewandelt en geleert hebben? Of sy oock een Dienwe Creatuere zijn? In Christo zijn? Ende Christus in haer is? &c. Seggen sy: Dat weet Godt, en niet wy. So vrage ick ten vierden / of sy dan sulcke Boomen zijn / dat men hare vruchten niet bekennen / en sulke lichten zijn / dat men hare glants niet sien kan? mijn Leester / denkt wel na / wat ick hier vrage.

De eerste vrage. De tweede vrage. De derde vrage. De vierde vrage.

De Schyft getuygt onverborgen / dat 'er geen Christen is / dan die in Christo is / ende Christi Geest heeft / 2 Cor. 2. 17. Rom. 8. 9. En het is openbaer / dat de Overheyt haer na des Heeren Doopbeeld en Geest niet schikt / gelijc men allenthalven (Leyder) by hare blykende vruchten openlyc spewen en sien kan. Want sy in alle dingen na des vleeschs lusten leven / ydele Cere / Sterighed / hooge vracht des levens / &c. soecken / op dat Werdsche ende niet op dat Hemelsche gesint zijn / mag men daerom des Heeren Woordt raedt vragen / of het sulche luyden oock behoorig is / Predikers / Herders en Dienaers in Christi Gemeente te betoedineren / dewijle sy na 't getuygenisse haver vruchten / noch self vanden Christi Geest / Nijcke / Kercke / en Woordt zijn / als geseyt is.

Willen sy oock seggen / dat sy niet van der Overheydt, maer van der Gemeenten beroepen zijn, so vrage ick ten vijfden / of het dan oock een Gemeente is diese geroepen heeft / die vleesch van Christus vleesch / ende been van Christus beenen is? Dat is / een Gemeente die Godt van herten soekt en vreeft / in die gehoorsameheyt sijns Woords wandelt / haren Daesten lief heeft ende diendt / hare Godtloose lusten dempt / de waerheyt van herten na tracht / een vroom onbestraffelijc leven leyt / en die bereyt staet / geid / goed / vleesch ende bloed / jae Vader / Moeder / Aen / Vrouw / Kinderen / ende alles te verlaten om des Heeren ende sijns Woords wille / daer het de nood der Godlijker Ceren vordert? Seggen sy neen / gelijk het oock

De vijfde vrage. Ep. 5. 31.

ook neen is/ so is het daer mede al betuypt/ dat sy des Heeren gemeynte ende volck niet zijn/ want Christi Gemeynte moet in den Geest met Christo stemmen ende eenigh zijn/ als geseyt is. Zijn sy dan Christi Gemeynte niet/ hoe kommen sy dan Predikers in Christi Gemeynte beropen/ gelijk Paulus/ Barnabas/ Timotheus/ Titus/ ende de eerste Kerckz gedaen hebben? Seggen sy daer en boven ja/ soo segge ick wederomme/ de openbare ongerechtigheyt/ Lasten/ Godtloosheyt/ Bierighheyt/ Prael/ dzonckenschap/ oerbloedighheyt/ ontucht/ haer/ nijt/ onbarinhertighheyt/ geweld/ &c. betuypen vooz de gantsche Werelt/ dat het ook niet ende neen is.

Wegesien het dan soo openbaer is/ dat beyde de Overhepde ende Onderdanen so gantschelijck contrarie Christi Geest ende Woorz/ zijn leven ende werven/ ende niet een letter hebben/ die met Pauli/ Barnab/ Timothei/ Titri/ ende der eerste Kercken Geest ende handel in desen deel recht over een komt/ kan ick mi niet genoegh verwonderen/ hoe sy so seer onverstandigh ende onbedocht/ ofte so vermetel ende stout is/ dat sy hem in dese genaeden-rijcke tijde der openbaerder waerhepde derf beroemen/ dat sy ende sijns ghelijcke Predikers van God dooz middel der menschen soo verozdincert ofte geroepen werden/ gelijk in der eerste Kercken by Paulum/ Barnabam/ Timotheum ende Titum/ met den Outsten geschiet is.

Och dat Godt gade/ dat sy eenmael openmerckte/ ende dat sy die trouwe mannen ende duere knechten Gods/ mitsgaders de pberige wedergeborene Gemeynten ende vrome kinderen der eerste Kercken/ doch met dese onboetveerdige/ roekeloose woeste Werelt/ die de rechte Kercke herten wil/ so niet vergeleken/ ende de arme eendoudige herten/ die des Heiligen Woorzds wepmigh acht hebben/ met al sulcken schyn/ ende gantsch ongetijnde aentreckinge der Schrift niet meer verblinde/ soude aen den dage sijner afscheydninge sijn arme ellendige ziele wel niet ende goet zijn.

Wil dan hier mede den verstandigen Leser in bedencken geben/ hoe doch der Predicanten roem van harer Docation/ Beroepinge ofte Sendinge/ na der schrift besaen kan/ na demael de Beroepers/ daer sy haer op beroepen/ niet allene geen wedergeboren Godtbruychtige Christenen/ maer oock openbare Verachters ende onboetveerdige Weder-stryders Gods ende sijns Woorzts bebonden werden/ gelijk men (leyder) in openbare daet allenthalven speuren ende sien magh.

Ten anderen moet men aenmercken/ hoe de geroepen Dienaers des Woorzts na het getuygenisse der Schrift ge-aert/ ende in der Leere ende leven moeten geschickt zijn/ namelijck/ die eens onbestraffelijcken wandels zijn/ eener Drouwen Nammen zijn/ die geloo- bige kinderen hebben/ die gern swelgers noch onghoozsaem zijn: want een Bisschop (segt Paulus) sal onstraffelijck zijn als een Huys- houder Gods/ niet doornigh/ geen Wijsfup- per/ geen lijver/ geen Rechter/ niet gierigh/ geen onbehoorzijcke hanteringe drijvende/ niet begerigh nae schandigh gewin/ maer her- bergigh/ nuchteren/ goedigh/ vriendelijck/ matigh/ zedigh/ tuchtigh/ rechtveerdig/ hep-

ligh/ luyfch/ leerachtigh/ die vast houdt over dat woorz dat getuy is/ ende leeren kan/ op dat sy machcigh sy te vermanen dooz de heyligane leere/ ende de wederpozeters te szaffen: Die sijn eppen huys wel doozfact/ die geen nieuwwe- linck is/ sy moet oock een goet getuygenisse hebben van die/ die daer buyten zijn/ op dat sy niet den Lasteraer in 't strick ende smactheyt valle/ &c.

Des selven gelijcken sullen oock hare Drouwen eerlijck ofte eerbaer zijn/ geen Lastereffen/ nuchteren/ trouwe in allen ding- gen/ 1. Tim. 3. v. 3. Titum cap. 1. v. 6/ 7/ 8/ 9.

Mijn Leser neemt waer/ dit is mijn woorz niet/ maer des Heiligen Geests woorz/ dat u dat rechten Exemplaer eenes waren Predi- kers/ Bisschops/ Herders/ Leeraers/ ende Dienaers recht dooz-draeght/ die in Christi Gemeynte ofte Kerck bruychtbaerlijcken die- nen/ ende blijvende bruycten brenzen sal/ Joan. capittel 15. v. 10.

Op al sulcke Leeraers wijsst ons de Hepli- gen Geest in der schrift/ dat wyse hooren ende nadoolgen sullen. Weest onderdanigh (schrijft Paulus) uwen Doozgangers/ ende volghe haer/ want sy waken over uwe zielen/ als die Aekenschap daer vooz geven sullen/ op dat sij dat niet vzeugden doen/ ende niet met suchten. Heb. 13. 17. Hoeh op een ander plaecte schrijft sy: Wy bidden u liebe Broe- ders/ dat ghy bekiene die aen u arbeypden/ ende voozsaen in den Heere/ ende u vermanen/ hebbe se dies te liever/ om hars werckly willen/ ende weest vzeedtfaem niet haer/ 1. Theff. 5. 12.

Alsdanige Leeraers werden by de doozschende Ossen in der Schrift vergeleken/ die men den mont niet toebinden sal. Sy zijn de Outsten/ die dubbelder eeren/ ende de trouwe Arbeypers/ die haren loon weert zijn/ Deu. 24. 14. 1. Tim. 5. 18. Matth. 10. v. 10. Waer hoe het hem met Gellio ende allen Predican- ten der Duytscher Natien schicket/ die sy vooz trouwe Dienaers acht/ wil ick den onpar- tijdigen Leser niet des Heeren woorz richten laten.

Mijn getrouwe Leser/ neemt blijctigh waer wat ick schrijbe. Sy roemen dat sy na der Schrift beropen zijn/ gelijk ghy hooren meught/ hoewel men met oogen siet/ ende met handen tast/ dat den grootsten deel niet anders handelen noch leven/ dan sy van Pe- tro ende Juda afgemaect ende beschreyen zijn. Harer vele zijn in Sachus volhepde (ley- der) so verballen/ dat sy gelijck swijnen nachts ende daghs in volle ruste leven. Na- re disschien (segt de Propheet) zijn vol vrou- wens ende ontruyghheids/ Esa. 28. 8. Sy wepden haer selven (segt Judas) sonder alle schromen. Ende achten 't vooz enckel vzeughde (segt Petrus) dat rijtliche wellu- stige leven. Sy zijn schanden ende lasten/ pralen van ulden Almoessen/ ende brassen van utwer liefden goederen/ 2. Pet. 2. 13/ 14/ 15. Jude. 1.

Harer somnige zijn oock in openbare Doe- rreije ende Drouwenschenders bebonden. Hoe oock hare Drouwen ten mestendeel nae der schrift geschickt zijn/ maghmen aen de bruch- ten mercken.

De andere zijn soo op der Bierighent gesmit/ datse openbare Woekeraers zijn. Sy scep- pen den bergelijcken dzek/ gelt ende goet/

De oprech- tige ende onvalche Leeraers leeren de Schrift, dat mer hooren en die vol- gen sal.

1. Cor. 9. 9. Deu 25. 4.

Hier merkt dat leven der gemene Predikeren deser Werelt.

Afbeeldin- ge der vware Predikeren.

goed / so dicke te hope / dat ick met 'er waerhepd wel kan seggen / datse dooz de cupne Leere hare's Euangeliums Heeren op Aerden gewozden zijn / hoewel sy by der wereldt de meeste noch geroemt / en by den onbetrouwdigen volcke in hoogen aensien zijn.

Hare pzael / luyphend / lecherhend / pdelhend / lichtveerdighend / hoogmoed / &c. zijn grooter dan men schryben kan / ick zwijge noch hare groote Tyrannie / liegen / schelden / lasteren / bezraden / en opvoeren over alle die den Heere soecken en vreefen.

Mijn Lefter / 't is immer de waerhepd dat ick schrybe. Och hoe gantsch geerne wilde ick het zwijgen en toedekken / want meer my de eere mijns Gods en sijns Woords / en de liefde utwer Zielen niet en dzongen / maer nu bozert de nood dat ick hare leelijke schanden roeren moet. So groot en zwaer zijn de gruwelen die sy drijven / dat mijn Ziele een afschrieken heeft als icksse denken / zwijge dat icksse roeren of schryben sal. Hoe dan haren handel met de beschrijvinge Pauli ober een hoort / die daer leert / datse sullen onstraffelijc zijn / eener Doutwen Man zijn / geen wijnsuipers / niet gierig / noch begerig na schandelijc getwin / datse sullen matig / zedig / en vriendelijc zijn / en een / goed getuygenisse hebben van die / die daer blypen zijn / mogen alle vzoome herten in repne vzeefe Mogen met 'er Schrift asineten. Diet mijn Lefter / nademael het dan so openbaer is / dat sy des Heeren Woord in haren leven so gantsch ongematig of ongelijc zijn / soo is het immer in den grond anders niet / dan pdel hupchelepe / dat men alsicken onbuchtbaeren ergen handel ende krachteloos Apenwerck een Euangelische Bouwinge / ende Apenwerck / Docation ofte Hoepinge noemen sal.

Maer dat Gellius hem hier van ontschuldigen ende op die leggen wil / die nae luydt sijns schrybens in wellust, of moetwille hare's vleesch onchristelijc, ende niet na Apostolischer ordeninge leven, ende seght dat de selvide dan noch door hare onboetveerdighepd der vromen beroeping niet verswacken konnen, segge ick ten eersten alsoo toe: Nademael hy in sijn Boeck selve soo seer ober haer kilaegt / ende schryft / dat sy beter Swijn-herders als Herders der Schapen Christi zijn moghten, ende wel wilde dat sy van haren Ampte afgeset waren, &c. Ende dese selvide wel den grootsten hoop zijn / so men opentlijc sien mag / moet hier Gellius ons immer recht geben / dat wy soodanige nae luydt der Schrift niet hooren / en hare Sacramenten (wanneer sy schoon recht waren / dat sy geenfing zijn) niet handhaben en gebuyken doeben / dewijle hy selve opentlijc bekend / dat sy onnutte luyden zijn / en wel wilde dat sy van haer Ampt waren afgeset.

Ten anderen segge ick / nademael Gellius bekend, als dat sy tor alfulcken Ampt onbequaem zijn, ende hy ende sy in eemerley gemeenschap / roeping / Zielen forge / ende dienst begrepen staen / waeromme hy dan sulke in dat Ampt duldet / en niet dooz autohoriteit sijner roeping by raed en bewillinge sijner Gemeenten excommunicert / en van haren dienst afftekt: Dewijle sy den Gemeen-

ten tot verberbinge / ende Gellius met sijne gelijcse Predikers (die ick wel geerne wensche / dat sy onstraffelijc ende vzoome waren) tot een so grooten verwoest / schande en laster dagelijcs staen moeten.

Wilt hy dan seggen / dat de Overighepd de schult heeft, soo bekend hy daer mede selve / dat de Oberighepd geerne ware Dienaers en Ledematen Christi zijn / ik meene die allenthalven / daer men hem des Godlijken Woords roemt / nademael sy sulcke ergerlijche Luyden / Gelijc Eedbrekers / Swelgers / Oerfigaerts / &c. gelijc (lyder) op allen plaetsen / laten Predikers zijn / die met hare boose ergerlijche leuen / (zwijge die leere) den armen volcke so grooten schade aen hare zielen doen / ende sulchs wel met een eenigh woord / ook sonder bloed keeren konden. En dat noch meer is / dat hy selve een trouweloos Herder ende zwijgende Wachter is / dewijle hy sulks siet / ende de Oberighepd / die sijn eppen Verkiefers / ende sijnes Kercken-dieners Ledematen zijn / ober een sulke groote verachtlinge Gods en lasteringe sijns Woords / ober de erbarmelijche verberbinge der Gemeenten / niet hertelijc vermaent / ende ernstelijc bestraft / ende wantmeer sy hem niet hooren willen / dat hyse dan niet van dat gebuyk sijner Sacramenten / ende van de Gemeenschap sijner Kercken afdoet.

Ten derden / segge ick / billijc ware het dat Gellius Christum en sijn Gemeente met de rechte Kercken-dienaers / Herders en Predikers eersmael na Schrijfts aerd wel kennen leerde / alles met des Heeren Geest / Woord / en Doozbeeld / recht richtede / als dan hem selve met sijne gelijcse Predikers oock sijne Gemeenten daer met grondelijc besage / al eer hy hem soo wzeventlijc tegen den Godbzuichtigen selve / en haer boozpder man soo vbandlijc beschuldigde.

Wijder segge ick / nademael hy ons van dat gehoor en Sacramenten der Eedbrekeren, volsuyperen, vechteren, ende diergelijcke meer, selve by spzeecht en bekent / soo wy hem anders recht verstaen / en hy veel licht daer met sijner saeken by somtugen wel een schijn maect / woorden wy noodwendiglijc hier gedzongen met 'er Schrift te besichtigen / hoe hy selve na de leere Pauli / booz een Herder der Gemeenten en Dienaer Christi in sijnen deel bestaen kan.

En Bisschop (segt Paulus) sal onstraffelijc zijn / daer mede het alle / wat eenen waren Prediker / Herder / ende Leeraer toekomt / begrepen werdt. Ende het is openbaer / dat Gellius niet onstraffelijc / maer in helen stucken straffelijc is / een vriendt der Weereld is / die der Weereld en den menschen blypen Gods Woord / ende blypen dat Doozbeeld Christi / der Apostelen ende Propheten / soeclit te geballen / want anders mogte hy sonder vervolginge niet zijn / 2 Tim. 3. 12. Noch in desen sijnen gemak / sulcken Dienst soo lange upthoeren / gelijc als dat exempel Christi / der Apostelen / ende aller sijner ware getuygen wel betuygt. Item een Querlinck / die hem booz een gewiffse loon ende Jaergeldt te sijnen Dienst verlooft heeft / contrarie dat Exempel Christi / ende aller waerer Bodden / die van hem gesonden

Experto crede.

1 Ti. 3. Tit. 17.

Gellius ontrouwe.

Gellius oordeel over vele sijner Predikers.

Soo ick den menschen soeke te behagen (segt Paulus) soo ben ick Christus Dienaer niet.

den zijn. **H**p lijdt oock niet allene geen ver-
volguige om dat gerupgenisse Jesu / maer
berouwt selve de Godtbychtige vrome her-
ten / die noch hem / noch niemandt beschadicht /
noch quaet gedaen hebben / namelijck / met
Haerdt / Woorzt / ende Schyft / wille ende ge-
moedt / gelyck (lepper) aen dese sijne Schyft-
ten openbaer is / tegens dat Exempel Chrysti
ende aller uytverhozen. Daer toe is sijn
Leere onrecht ende verboerisch / **H**p is een
schelder / verdoemer / saemroover / ende Ach-
terlapper der onschuldigen / die Godt van
herten vreesen / ende om sijn Woorzt pveren /
jae met haer goet ende bloedt (dat **h**p niet
doet) besegelen / Dit alles betuyght (lepper)
dese sijne Schyft overuloedigh daer mede **h**p
de vrome Godtbychtige herten so onchyste-
lyck / sonder billijcke ende ongegronde oofsa-
ke dooz Atvallige Wederdooperen, Rotten-
Geelten, heymelijck: Insluyper, Onkruyts-saey-
ers, afgesnedeno secten, Duyvels Apostelen
en Wercktuigen voor de gantsche Weerelt
beschuldicht / verdoemt en verdachtigh maect
hoe wel **h**p den Heere so hertelijck soecken / en-
de alle dagen goet en bloedt dooz sijn heylige
Woorzt te pande setten.

Rancor &
tyrannis
Gellii.

Fractus
Gellii.

Mat. 28. 19.
Mar. 16. 15.
Mat. 12. 30.
Ez. 33. 34.

Hier siet
waer toe die
getrouwe
Predikers
geroepen
worden.

1 Cor. 12. 28.
Rom. 12. 6.
7. 8.
Eph. 1. 23.
en 4. 16.

Daer benevens is **h**p oock een hanthaver en-
de Doozstander des vijls Antichrysti / een
vervalscher des Schryft / Een misbyzucker der
Sacramenten / Een verstercker oft verster-
ker der onboetverdigen / een leugenspreker / **z**c.
gelyck een pedet op sijn plaetse dooz des Hee-
ren genade onderschepdentlyck geleert / ende
dupelijck sal gehoort werden.

En derden moet men aenmercken / waer
toe de rechte Predikers geroepen werden /
namelijck dat **h**p des Heeren Woorzt recht lee-
ren / sijne Sacramenten recht gebuycken /
Gods Gemeente recht regeeren ende woepden /
met Chrysto versamelen en niet verstopen /
den bedroefden troosten / den ongeordneer-
den bermanen / dat verloren weder soeken / dat
getwone verbinden / dat ongeneselijcke sonder
alle aensien der persoonen (**h**p **z**p groot ofte
kleyn) affonderen / ende met aller ernste ober
Gods Wijnbergh / Wyp / ende Stadt waaken
ende wachten sullen / als die Schyft leert.

Siet / mijn Leser / die zijn die eppentlijcke
epnden ende Boesaken waeromme die **H**.
Geest Bischoppen / Herders / ende Leeraers /
na dat boozschryft Pauli in des Heeren Wyp
berozdineert heeft / gelyck **h**p segt : Sommi-
ge heeft **h**p tot Apostelen geset / sommige tot
Proppheten / sommige tot Euangelisten / som-
mige tot Herders ende Leeraers / op dat de
heyligen toegerichtet worden dooz gemeenen
dienst / tot bouwen des Lichaems Chrysti / op
dat **h**p alle komen tot eenerley geloove ende
Bekentnisse des Soons Gods / ende een vol-
komen Man werden in de mate des volkomen
Ouderdoms Chrysti / Ephes. 4. 6.

Maer waer toe Gellius met alle Weerelts
Predikers geroepen werden / machmen uyt
hare Leere ende Werck wel afmeten / name-
lijck / so prediken als de Overigheyt met de
Weerelt geerne hebben / hooren / ende lijden
wil. Item / dat **h**p de twee gulden Calve-
ten (deneket nae wat ick meyne) in Van
ende Bethel offeren sullen / De Gemeente
Antichrysti op den verkeerden krommen wegh
der dwyfsternissen ende des Doots / sonder boe-
te ende wedergeboorte / onder den Naem

ende Schijn des Woorzts / in eenigheyt ende
breede des vleeschs / buyten Chrystus Geest /
Leere / ende Exempel houden sullen / dat
hp de moetwillige roekeloofse Weerelt / die
sonder nieuwe Creatuere / ende Gehoozsaem-
heyt des Woorzts / die Gemeente Chrysti
heeten wil in haer onboetverdigh Godloo-
se wesen met des Heeren Doodt ende Bloet /
Dooz ende Nachtmael wel troosten sullen /
Chrystum Jesum met sijn Woorzt ende Geest
geweldighlyck weerren sullen / op dat soo de
boofse Weerelt in sijner ongerechtigheyt en-
de oude wesen onbestraft boozbare / De Pre-
dikers **h**p haer onbehoozlyck getwin / ende
sozghloofse leven / ende dat arme domme volck
bede Rijck ende Arm / **h**p de lust harer oog-
gen / **h**p hare pzaet / pzael / brassen / sup-
pen / gieren / rapen / ende in somma / op den
rupmen ende breedden wegh des vleeschs on-
gestraft tot aen 't epnde blijven mogen. Dit
is (lepper) allenthalven metter daedt open-
baerder / dan dat men 't loochenen kan / es-
ventwel onderstaetmen sijn sake met der
Schyft op het alder heerlijckste te vercie-
ren / vele daer van te spreken / van Gods
genade ende gunst hooge te roemen / Dooz
ende Nachtmael in schijn des rechten we-
sens te gebuycken / recht of **h**p Chrystus Kerc-
ke ende Gemeente waren / hoewel **h**p in
den gront een eppen/soeckelijck / wederpan-
nigh / onboetverdigh / een aerdtich ende vlee-
schelijck volck zijn / so **h**p uyt hare bychten
opentlijck sien meught. Schryjve ick de
waerheyt niet / so straft **h**p.

3 Reg. 12.
a Par. 13. 9.
en 11. 16.

Hier merkt
waer toe
des werelts
Predikers
geroepen
worden.

Alle hay-
chelye heeft
sijnen schyn
van deugde.

Hademael het dan klaerder dan den lichten
dagh is / dat **h**p niet om de Gemeente Chrysti /
die uyt Godt ende Godlijcker Kerde is /
met een heylsamen Leere met rechte Schyft-
matige Sacramenten / met een onbestrafte-
lijck leven / met rechte ernstige straffe (maer
alle liefstosen ende aensien der Personen) met
troutwe vermaninge ende nootwendige af-
sonderinge dooz te staen / geroepen wer-
den. Maer soo men in eenen valschen schijn
onder den Name Chrysti ende sijner gemeen-
ten des Weerelts Dienaers zijn / ende van der
Weerelt hooge beloont werden / die de Wee-
reelt hooge eren ende lief hebben / van der
Weerelt spreken / der Weerelt geballen / die de
Weerelt soeket ende geerne hoozt / want **h**p zijn
van der Weerelt / gelyck Joannes seght. **I**s
daerom ten derden een ontweerd / prekelijck be-
wijs / datse (lepper) niet geroepene Dienaers
der Gemeenten Chrysti / so **h**p valschelijck booz-
geven / maer Dienaers ende Doozstanders of
ophouders des Rijcks Antichrysti zijn / ge-
lijken uyt haer leere / leven / en bychten
(waameerimen die in den gront recht waer-
neemt) in grooter klaerheyt speuren en sien
magh.

Ipsi è mun-
do sunt ideo
è mundo lo-
quantur,
& mundus
eos audit.
1 Jo. 4. 6.

En vierden / moetmen aenmercken /
wat bychten dat **h**p boozbzengen / want
Chrystus segt : **I**ck heb u verhooren en geset /
dat **g**p sult henen gaen / ende bycht bzen-
gen / ende dat utoe bycht blijve / Jo. 15.
vers 16.

Hp bekennen met den Heyligen Esala / ge-
lijck oock Gellius doet / dat de Leere des Heylig-
en Euangeliums recht na den sin ende gront
Chrysti in kracht des Geests gepredickt /
nimmermeer sonder sijne bycht zijn kan :
want gelyck de Sneez ende Regen dat

Godes
Woordt in
kracht des
Geests ge-
predikt, blyft
niet ydel.
Esa. 55. 10.

Landt bebochtigt / vzychtbare ende waffen-
de maekt / alsoo is oock dat Woordt dat upt
des Heeren mond gaet / Esai. 55. 10. Maer
dat moeten Gellius en wy wel nadenken / dat
die Zaepers eerstmael door de kracht eenes
waeren Beloofs / en medewerkinge des Heyl-
ligen Geestes / in Christus Geest / Aerd / ende
Nature moeten beret zijn / en alsoo dat Zaed
of dat Woordt der Predikinge den Volke son-
der alle misbyndel / suerbeeg / en hupchelijc
hepisaem / louter / en onvervalscht leeren ende
voorzagen / want soo waer sulkie Zaepers
zijn / daer bint men dat gedien en wasdom
zy. Des Propheten Woordt moet waer ende
vast zijn / dat des Heeren mondt gesprooken
heest. Maer waer sulkie niet zijn / daer staet
men te vrozeg op / of men gaet te late upt / ar-
bejdet ende moente sullen verloren zijn / want
Godt wercht niet ter boeten / dan door die / die
sijnes Geestes zijn.

Wengesien dan / dat dat Woordt der waer
Predikanten niet sonder sijne vzychte blijft /
soo verhaelt is / en wy met oogen sien / dat
des werelchs Predikanten / zaed / aller wege
geen vzychte ter boeten vzyngt maer enkel
hupchelaers baert / so men sien maer. Is im-
mer dat selvige oock een onoverwinnelijc be-
wijjs upt des Heeren eppen Woordt in der kracht
niet hebben / maer loofe Arbejders ende niet
waere Predikers zijn / ofte des Propheten
Woordt moeste onrecht zijn / die daer sprekt :
Hadden sy in mijn raed gebleven / en had-
den mijn Woordt mijnen Volke gepredikt / so
hadden sy dat selvige van hare boose wesen /
en van haer boose leven bekeert / Jerem. 23.
Es 22.

Adernael de Predikers dan oock by de
vychte bekent werden / en Gellius met sijne
gelijke Predikers hare Leere en Sacramen-
ten soo lange jaren door de gantsche werelt
gedreven hebben / (als sy oock wel by sonder
alle vzeefe doen mogen / dewijle sy de onboet-
veerdige roekeloose werelt daer mede in hare
hupchelpen en ruyne leven niet en tegen zijn /
maer veel meer troosten ende boozstaen) ende
eventuel niet een woekeraer van sijnen woec-
ker / noch gierigaert van sijne gierighejd be-
keeren / hare leeringen niet wijder baren /
dan dat sy door woorden en gelaet maer een-
nen schijn ende maen boeren / in hare herten
onverandert blijven / de rechte ende ware ge-
rechtighejd haren en vvaard zijn / op ruyner
wege wandelen / werelt / vleysch / geld ende
goed met aller ernst na jagen / Pralers / Pra-
lers / Hooverdige / Hooverdige Leugenaers /
Leugenaers blijven / soo openbaer is betuy-
get immer dese hare krachteloose Predikinge /
pdele Leere en kerken-dienst (segge ick) ge-
welvelijc / dat haer Ampt niet upt Godt en
Godes Woordt / maer upt den Soone des
Wgconchs / Antichristo / en van der werelt zy /
men sinupcke of vzeiere en men roeme oock de
sake hoe men wil / Godes Woordt wil / en-
de moet waer blijven / Jerem. 33. 16. Esa.
55. Es 11.

Hler-en-tegen komt nu Gellius en beroept
hem op sijn vruchten , en segt : Is de Pre-
dikinge der Waerheyd , en dat licht des Heyl-
igen Euangeliums , dat wy met ernste drijven ,
en beyde met leeren en schrijven verbreyden ,
niet een schoone vrucht ende heerlijk getuyge-

nisse onser Beroepinge , datse van Gode ende
niet van den Duyvel zy ; daer door des Duyvels
Rijk gestoort wert , de Papistishe grouwel en
afgoderye , de Missen , Ziel-missen , Vigilien ,
der kappen platten , &c. een reuk des doodts
(Godt hebbe lof) geworden is ?

Antwoord.

S dat silber met den schuytm / en den wijfn
met het water van haer niet vermenghet
woyde / dat is / soo de waerhejt sonder leu-
gen / ende dat licht sonder duysternisse louter
en klaar / in kracht des Geestes van haer ge-
predikt / ende met een vroom onbestraffelijc
leven door de gantsche werelt betuygt en be-
weert woerde / soo wilden wy met hen seggen /
dat het een heerlijk licht / ende een edel vzychte
ware.

Maer dewijle sy dat spel bekeert dzyben / en
maecken de waerhejd tot leugen / den rechten
Apostolischen Doop tot een Ketter-doop ,
Christus Gemeente tot een verderffelijke Se-
cte en Rotterye , &c. Maeken daer-en-tegen
de leugen tot waerhejd / den Antichristischen
Doop tot eenen Christelijken Doop , ende de
roekeloose wilde werelt tot des Heeren Ge-
meente , &c. seggen wy dat hare Leere verboe-
risc / erch en quaed is / ende niet de leere der
Waerhejd / gelijk Gellius roemt ende booz-
geeft.

Ja mijn Leser / sy prediken alsoo des Heeren
Woordt / dat eventuel de Godlooshejt en mis-
byndken in haren vollen stand blijven : Sy lee-
ren alsoo de waerhejd / dat eventuel in velen
dingen de valsche leere leugen en verboeringe
niet gestwaelt / noch af vzyuk gedaen wert : Sy
gebyndken en dzyben alsoo den Godsdienst / dat
eventuel de hoogten in eeren blijven / ende de
Wfgoderpe niet vermijnt wort : Sy prediken al-
so van de Christelijke Kerke / dat Antichrist
kerke des niet te wpmiger by haer in voller
kracht blijft / gelijk sy openlijc beyde met werck
ende tyranie / door de gantsche werelt betuy-
gen en kondt doen. Somma het is openbaer /
datse alsoo prediken / en dat Euangelium alsoo
dzyben / dat 'er gantsch geen boete volgt / maer
een pder eplacie blijft dat hy is / ja dat noch
kwaeglijker is / dat dat vollen niet alleene niet ge-
betert / maer alle dage hoe langer hoe erger
wordt. Hier helpt noch Glose noch Sillogis-
mus / noch eenig behendig boozbringen / dat
werck selve is get wyge / dat hare Leere ontrou-
en valsch is / als voren geseyt / Jerem. cap. 23.
Es 16.

De Slange sprack wel de waerhejd / doen
sy sepde / Godt wret / dat in welken dage gy
daer van cet / sullen utwe oogen groepent wo-
den / en gy sult zijn als Godt / ende weten
wat goed ende quaed is : Maer dat hy te ve-
ren beloofde / gy sult in geenderlep wijse den
doodt sterben / heeft hy gelogen / Adam en
Eva zijn daer mede bezogen. Also doen oock /
die der Slange woordt voren. Dat on-
boetveerdig vleyschelijc Volck woordt soo op
des Heeren Woordt van haer gewesen / met
hare Schyftloose onboetveerdige Sacramen-
ten / ende valsche beloften in hare moettwil-
lige Adamitische acrd en leven soo getroof /
(of sy wel somwijlen eenige waerhejt met de
Slange spreken / de Schyft boozbrin-
gen / de sonde ten deel straffen / en de denig-
den pzyen) dat 'er eventuel niemand is / dien
sijne

De rechte
zaeyers
moeten uyt
Godt gebo-
ren en haer
Zaedt
onvervalst
zijn.

De gebaerde
vrucht be-
tuygt wel
wat sy voor
zaeyers zijn.

Quales Con-
cionatores ,
talis eorum
Doctrina &
Discipuli.

De Predikers
verkeeren 't
alle.

Gen. 3. 4.

Satanas
spreekt oock
wel Godes
Woordt ,
maer niet
dan tot
vervoeringe-
sijne

10. 1. 5.
en 6.

zijne sonden in der waerhepdt leet zijn / die van herten boete doet / de selve nalaet / ende spreekt / wat make ick? Siet / soo (segt de Propheet) gaen sy met leugenen om / en stercken de bosen / op dat hem niemant bekeere van zijn booshepdt. Jer. 2. 3. 22.

Yveren is goed. als 't om 't goede gelaed.

Maer dat harer sommige de Papijstische groutwelen soo gezwaekt hebben / hebben sy en wyl den Heere billijck daer vooz te dancken. Maer wat kan 't baten / dat sy den Paus upstooten / als sy selve in sijn Stede treden? Het is wel waer dat vele taken van den boom Antichrijst afgehoutwen zijn / maer de wortel met 'er stammen staet noch / ende hoewel sy sommige hoogten hebben ter neder gewoopen / soo wandelen sy noch eventwel in de wegen Jeroboams / en zijn om den rechten waren Gods-dienst te plegen in Jerusalem niet gekomen.

Jae goede Leeser / hadden de Geleerden niet vasten vertroutwen op den levendigen Godt gehopet / vast aen sijn Woord gehangen of gehouden / met 'er Wereldt niet gehuychelt / ende waren selve in der daed ende kracht tegen alle vreesse des Krupces en des Overighepdt's ongenade / getrouwelijck nae gekomen / dat sy aen sommige plaetsen in hare Schrijften hebben aengewezen / och hoe Obelen ende klaren Licht soude der Wereldt verschenen zijn / dat nu (och lepper) dooz vreesse des Krupces / Huychelpen / Eegensoekelijckhepdt / gemack des Levens / Eere / ende Maenschen Ginst / tot soo verderffelijcken dupsternisse ende vertwoefinghe gekomen / ende tot een soo rupmen ende bzeeden wegh gewoopen is.

TEn anderen seght hy: Is de gantsche Bybel van D. Martinus, loslijcker gedachtenisse, in Duytsch overgeset, een verachtelijcke vrucht? Zijn die gefangen of liedekens, die van Luther en velen anderen gedicht zijn, &c. een geringe vrucht? Is ook de bestandigheyd met vreesse of perijckel des lijfs ende goederen, in deser tijd der aenvechtinge en in aenvang des Euangeliums bevonden, niet wel een schoone ende rechtschapen vrucht onser Sendinge? Maer dese vruchten gelden voor hare oogen niet, of sy willense niet sien, hoewel het de sekerste en beste zijn, &c. Maer de vruchten des uytwendigen levens en ommegancks met den Menschen (hoewel sy wel menigmael gehuychelt werden) die gelden alleen voor haren oogen.

Antwoord.

De gestoebene met haren oberfetten / schrijven (en gesangen / willen wy hier berusten laten / want sy hebben haren Heere en Richtter al gebonden / ende willen ons tot die levendige keeren / daer mede hebben wy te spreken.

Dat hy dan schrijft / het schrijven, overfetten, en lieden-maken, de sekerste ende beste vruchten te zijn, is mijn bedumcken seer onberstandiglijck geschzeben / want sulks alles sonder wedergeboozte ende veranderinge des herten (gelijck hy selve wel weet) dooz geleertheyd en konst der tongen wel geschieden kan. Ja gelijck den Bybel of de Schrijft van den grootsten deel der Wereldt met onreynne vlee-

schelijcke herten ten meestendeel gelesen woort / so kan sy ook ongetwijffelt met een vleeschelijck herte / sonder wedergeboozte ende ware Gods vreesse / van d'een sprake in d'ander dooz verstant en konste der tongen wel overgeset woorden.

En gelijck oock de Liedekens gemeenlijck sonder aendacht in Gods Hupfen en Ceinpe-len / en met grooter lichtveerdighepdt in de gasterijen / op de straten / en in de openbare Dronkene herberge hier en daer gesongen worden / so konnen sy ook wel upt een lichtveerdighepdt sonder Geest en nieukde Creature gemaekt werden. Zijn oock derhalven de sekerste en beste vruchten niet, so Gellius boozgeest / want sy blijven niet: Maer al wat sommige wel eer upt eenen goeden pver geschzeben hebben / dat Schrijft is / of met der Schrijft gemaektigt is / ende den vromen tot beteringe dient / is billijck dat ment love en prijse.

Maer de sekerste ende beste vruchten zijn / Gods Woord in alsoo een kracht te prediken / dat vele daer dooz upt Godt geboren werden / haer tot Godt bekeeren / Godt van gantscher herten vreesen en lief hebben / haren naesten upt ceiner herten dienen / vleesch en bloedt dempen / Christo Jesu met voller herten geloven / booz sijn Woord beben / dat sy daer tegens doen noch handelen / den rechten waren Gods-dienst plegen / alle onse wegen nae des Heeren Geest / Woordt / en Doozbeeldt richten / &c. want sulke vruchten

Transfere- red en liedek- maken zijn de beste vruchten niet.

Hier merkt welke de beste vruchten zijn.

10. 1. 5. 16.

Wijdet segge ick / nademael hy de vreesse of perijckel, en de bestandigheyd (gelijck hy het noemt) van sommige van den haren, nu in dese tijd des Krijgs, die hy een tijd der aenvechtinge noemt / so wy sijn meeninge anders recht verstaen / die nu hare sake niet langer met gewelt ende krijgs-wapen konden uptwoeren / tegen houden / ende boozstaen / booz een soo hooggen vrucht toemt / die oock veel licht tot den bloede noch niet versocht zijn / gelijck aen den onsen dagelijck geschied: Waerom hy dan onse ende onser Broederen sake so onbeschepdentlijck verspreekt / richtet / en schendet / die wy so geerne (weet de Petre) wilden recht handelen / daer toe noch van zweert / noch van eenig doodlijck geweer weten / noch oock geweten hebben / so men ons met der waerhepdt nimmermeer anders obertupgen sal. In aller gedult na den boozbeeldt Christi wandelen / onse goed en bloed / dat wy wel mrt een eenig huygelsch woord bezijden konden / henen geben / en alle dage in onobertwinnelijcke bestandighepdt in 't zweert / water en vper / weerloos en sonder alle wederstandt / gelijck de Schapen die men ten slacht-bancht leydt / by grote hoopen gewilliglijck intreden.

Maer dat harer sommige in 't begin hare halven gestrekt / ende om dat gotupgenisse / dat sy hadden / haer bloedt vergooten hebben / pzijsen wy Godt in dien deel / en achten met Jacobo / dat sy salig / ja ook onse Adegengooten aen 't lijden Christi zijn / want hare daed heeft betupt / dat sy Godt meenen / en getrouwe waren / daer in sy verlicht geweest zijn. Maer wat wil dat doch dese baten? dewijl sy de oogen harez verstandts booz dat Licht der openbarer waerhepdt toeslupten / Gods Geest / Woordt en wille wederstrijden / de leugen prediken / de Sacramenten verkeeren ende misbruyken / en de wilde woefte wereldt

10. 1. 5. 16. Rom. 8. 36.

10. 1. 5. 10.

10. 1. 5. 11.

Salig zijn die, die vervolginge lijden, om der gerechticheyd.

Mat. 5. 10.

in

in haer onboetvaardigh coekeloos leven troosten ende voorszaken? Dat die trouwe heiden / daer op sy haer beroepen / niet gedaen hebben / maer zijn in alles / dat sy booz die waerheyt bekent hebben / trouwe geweest / Had den sy meer geweten / soo souden sy ook ongetroostet daer booz wel gestooven hebben / so wel als booz dat / dat sy op die tijd booz recht ende goet bekenden. Hebben nu onse Wederparten gelijken Beest / so mogen sy ook haer roemen: Maer dat werck betuyghet openbaer / datse (lepder) wijt verschepden zijn.

Item / dat hy schryft / dat de Vruchten eenes uytwendigen levens alleene voor onsen oogen gelden, &c. betuygen onse hartse banden / zware verfoelinge / groote droeffenissen / ellende / goed ende bloed / daer toe oock onse helle klare bekentnisse / openbaerlyk / dat hy sulds tegens alle waerheyt schryft / ja ons openbaer geweld en onrecht aendoet. O malitiosam calumniam ac perveritatem.

Mijn goede Lefter / neemt waer / dat wy een onrecht / boom / Godsalig / en boetvaardig leven leeren / en daer nae pveren / daer dzyngt ons de gantsche Schryft toe / en de kracht eens waeren Beloofs / want Christus spreekt: Laet uwe licht lichten booz den Menschen / op dat / &c. Matth. 5. 16.

Oock leert Paulus / dat wy ons sonder ergernisse sullen bewyzen tot op den dagh Jesu Christi / Phil. 1. 10. Den Heere ende synen Evangelia weerdiglyk wandelen / Colos. 1. 10.

Petrus segt: Dat wy een eerlyke wandelinghe onder den Heydenen voeten sullen / 1 Pet. 2. 3. En Joannes: Dat wy moeten wandelen / gelijck Christus gewandelt heeft / 1 Joan. 2. 6.

Wengesten de schryft dan op soo een boom leven allenthalven wijft en dzyngt / soo verhaelt is / is het immer billijk ende recht (soo wy anders Godts Woordt gelooven) dat wy ons in onse zwachheyt bevlitigen nae te komen / dat ons des Heeren Beest met soo klare woorden in syni Heilige Woordt opgelept en geleert heeft.

Maer dat hy segt / dat sulcke vruchten alleene voor onsen oogen gelden, is (lepder) wy onrepen herten van hem geschreven: Want hem is wel bekend / so ick vermoede / hoe wy in alle klaerheyt leeren / dat wy dooz geene uytwendige werken / hoe groot en heerlyk sy oock schijnen konnen of mogen salig werden / of Gode volkomenlyk en recht behagen / want sy immers al tamen met onvolkomenheyt ende zwachheyt vermenge zijn. En derhalven de aenwankelijke gerechticheyt in de geboden van ons ge-epscht / dooz dat beletten onses verdooven vleeschs nimmermeer recht kan vol geschieden. Wijfen derhalven alleene op Christum Jesum / die onse eenige en eeuwige Gerechtigheyt / versoeninge / en propitiatio by den Vader is / ende op geen betrouwten onser wercken eeuwighlyk. Mijn Lefter / de waerheyt schryfde ik u in Christo / en liege niet.

Och dat doch Gellius syni ruyt spreken na liete en niet meer dan de waerheyt schrebe / want een leugenspreker is een groote schandblecke / heeft oock geen part aen Gods rijcke / Apo. 21. 27. Daer toe oock eenmael smaken

konde / wat een recht Christelyk Beloofte is / wat het in syni aerd / nature / en kracht bozert en medebzyngt / hy soude als dan oock wel bekennen / waer wyt so een boom / boetvaardig en lieflyk leven boozquame / dat hy eersidaegs (lepder) so schandelyk gelastert / en booz Dupbelsche vruchten / hupchelyk / en nieuwe Monickerpe gescholden heeft. En oock noch (so het schijnt) wel doen soude / so hem de overbloedige erbarentheyt van belen / en de groote veelheyt des onschuldigen bloets / niet so seer in den wege lage.

Diet / mijn Lefter / hier meugt gy merken / hoe sy hare leelijke hupchelpen / en krachtelose onboetvaardige Kercken-dienst met schryben / transfereeren / smgen / &c. verciieren en opponken / hoewel sy sonder nieuwe creature en boete ten meestendeel al geschieden / soo gehoozt is / en de oprechte boome vruchten eenes waeren Beloofs / daer op de gantsche Schryft met alle hare Ceremonien en Sacramenten dzyngt / tot eenen verkeerden ende valschen sin dupden en uytleggen / op dat sy de wand met valschen kalk wel placken / en dat arme volk in hare leven ende doen wel troosten mogen / dat sy des Heeren Woordt weynig achten sullen. Maer wannert des Heeren stormwind / slag-regen en hagel-stee-nen met een gedruys sullen vallen / dan sal de geplackede wand omgestooten / en ter neder geworpen worden / dat men synen gront sie / dat hy daer ligge. Ezech. 13. 14. Mat. 7. Ds 25.

T En derden, schryft Gellius als dat het Predik-Ampt in twee deelen bestaet, namelijk, in uytrecken, verbreken, verstooren, en verderven: oock in planten en bouwen, &c. roemt, hoe men hare Vruchten so wijt, bysonder den eersten deel belangende, in veele Koninkrijken en Vorstendommen niet ver-laken kan: En hoe de Heere Jesus Christus (so schryft hy) de oprechte boete en ware Christelyk Geloove door haren dienst in vele herten so levendig geplant heeft, dat dat kleyne hoopken in Embden (so sy segt) getroostet, in gewisse verwachtinge der Hemelscher goederen, door de Aelmisse, die gegeven werden, ettelike hondert Armen onderhout, &c.

Antwoord.

Dat dat eerste deel eenes waeren Predikers / uytrecken / verbreken / verstooren en verderven is / en dat andere bouwen en planten is / bekennen wy / en is een gewis bewijs booz ons / dat sy de Predikers niet zijn / die sulcken dienst bedienen konnen. Want hoe sy wel sommige grove misbepuncten ende afgoderpen / die men sonder alle Schryft oock wel met handen tasten konde / dat het grootwelen waren / in ettelijke Steden en Landen hebben afgeleert / daer booz wy den Heere eeuwig dankseggen / so blijft dan noch eventuel de grondsoepe aller verboeringe / namelijk / de valsche Leere / en die Schryftloose Sacramenten / daer mede sy de wereld wel troosten en in dat onboetvaardig leven ophouden / in hare oude wesen ongebozen en den oorspronk aller Godloosheyt / namelijk / dat verdooven Adamitische herre / daer alle ongerechticheyt uyt voortkomt / in allen dingen onbet-

De Predikers hebben haer deser vroomen herten weynig te roemen, want sy volgen hare voetschappen niet.

kan nimmermeer tot eeren komen. Ec. 30. 12.

Gellius schelwoorden.

Plackers zijn de valsche predikers die den valke met leugenen troosten.

Een vroom leven leert de gantsche Schryft.

Ec. 7. 14. 1 Cor. 1. 30. Rom. 1. 24. 1 Ti. 2. 6. 1 Ioa. 4. 2.

Liegen (segt Synach) is den menschen een schandelyk diak, en hy

onberandert/ so men (leeder) allenthalven aen de openbare Druychten speuren ende sien magh.

Rom. 1. 32.

Jer. 23. 29.
Rom. 3. 7.

Der warer Predikanten rechte afbreken ende uytroeyen.

Zijn sy nu de waere Predikers, gelijk ty voorgeven, soo laetse alsdan dit eerste deel in der kracht uytvoeren / namelijk / dat sy de hooftveerdige stoute herten / de gierige onswyvere herten / die bloedschuldige tyrannische herten / &c. daer van geschreven staet / dat sy des doots weerdig zijn / met den harden hainer des Goddelijcken Woorts in stukken brijfelen / niet dat eeuwige Bericht ende straffe des Allmachtigen Gods verootmoedigen / hare Godtloose verdooven natuere ende vleesch met de kracht des Gebods recht ontdekken / dat sy haer selven leeren kennen / hare schande sien / op dat sy also met geslagener ende weemoediger Conscientien vooz den toekomstigen toozn ende eeuwige straffe des rechtveerdigen ende grooten Godts / uyt dat binnenste harer Ziel en met vreesse ende beven hare sonden boeten ende aysterden / hare vleesch crupcigen / de lusten dempen / ende alsoo met gebzokene ende nederige herten vooz haren Godt wandelen mogen. Siet / dat is dat beste ende voozneemste uyttrecken / verdooven ende afbreken / daer van de Schryft spreect / daer de rechte ende waere Predikers toe beroepen zijn.

Luc. 22. 7.
2 Reg. 12. 13.

Der warer Predikanten rechte bouwen ende planten.

Rom. 6. 5.
Ep. 4. 27.
Col. 2. 12.
1 Petr. 3. 21.

Daer nae laetse sodanige beroerde ende verslagene Conscientien / sulche boetveerdige sachtene Sondars / die met Petro ende Madagalena in hare herten verslagen zijn / woemoedighlijck weenen / met David hare schuld bekennen / tot den eenigen ende ewigen Genadenstoel Christum Jesum recht wijzen / Godts eeuwige barmhertigheyt / Liefde / gunste ende genade / schryfmatighlijck boozdzagen / met den Euangelio sijns Vredes troosten / de lieflijke versachtende Pipe der vreughdenrijcke Beloften Christi nae dat scherpe bijten des ingegoten Wyngs / in hare zcherige wanden sozghvuldelijck ingletten / op dat sy over sulchs dooz den Gelooft recht gevaet / uyt de diepe dootd harer schandelijcker souden / met Christo in dat nieuwe Leven aller deughden opstaen / met een vast Gelooft in repner ongedepnsder Liefden / nae dat boozbeelt Christi / ende aller Woemen / tot aen 't eynde sonder ergernisse wandelen / ende den Heere sijner liefden dancken mogen. Siet / soo planten ende bouwen alle waere Predikers / die dooz des Heeren Geests be-roepen / ende in sijnen dienst geschikt zijn.

Des Werelts Predikers bouwen dat sy breken ende breken dat sy billick bouwen souden.

Mijn Leser / nemet waer / Hademael Gellius ende de Predikers dan sulche Afzekerers ende Bouwers / Apttreckers ende Planters niet zijn / soo in der daet openbaer is : maer dat gorde afbreken / ende dat quade bouwen / de waerheyt met hare arge Leere uyttrecken / ende de leugen met hare valsche Sacramenten ende rupne leven planten : Soo blijft onsen Ghont ende Leere onoverwinnelijck / als dat sy de rechte Dienaers Christi / ende sijne gesonden Boden niet zijn.

MAer dat hy schrijft, als dat de Heere oprechte Boete, ende een waerachtigh Christelijck Geloove door haren dienst in vele herten levendigh geplant heeft, dat dat kleyne hoopken in Embden getroofter inde verwachtinge der Hemelscher goederen, &c.

Antwoord.

So dit alsoo in der kracht waer ware / gelijk hy schrijft / soo moeste het aen de vrychten beken / ende dooz het werck openbaer worden : want dat Rychte Gods (segt Paulus) staet niet in woorden / maer in der kracht. Niemandt roeme tegen de waerheyt / wop sulken eenen Rychter binden / vooz dien niets verbozzen is. Niemandt weet wat een rechtshapen Christelijck geloove ende waere Boete is / dan die se in der waerheyt ontfangen / ende hare kracht gesinaecht heeft. Plantet dan God soo een boete in vele herten, soo hy voozgeeft / waeromme is dan hy / met zijne gelijcke Predikers / noch selve so onboetveerdigh / der Waerheyt soo vbandt ende wederspanningh ? Ende in der Hephamer Leere soo argh ende straffelijck ? Zijn nu die gene daer van hy hier spreect / gesint als hy / (dat wy niet hoopen) so heeft hy hier de Waerheyt niet geschreven / is seckerder dan men loochenen kan.

Cor. 4. 204

Matth. 10. 39.

1 Cor. 2. 2.

Die herten / daer in God een oprechte boete ende een waerachtigh Christelijck geloove levendigh geplant heeft / konnen insonderheyt in dese tijdt der openbaerder waerheyt niet lange verbozzen / noch sonder Crupce (dat de Heilige Schryft toefegt) blijven / al souden sy ook van haer eygen Predikeren ofte Bloetvrienden lyden ende vervolgt worden. Want wanneer sy haer waere geloove met een rechtshapen bekentnisse / leven / ende daer betuyghden (dat een werck des waren ende levendigen Geloofs is) souden sy seer haest ervaren / dat sy met Christo haren Heere niet lange sonder Crupce blijven / ende vop zijn souden. Gellius beschrijve ende vertwe ook de saecke so hy kan ende wil / dat Woordt Christi is ende blijft een Woordt des Crupces alle die het in der kracht ende waerheyt aenemen / moeten tot den selvigen bereyt staen / leeren bepde de schryft ende ervarenheyt overbloedighlijck.

Dit selvige moeste hier nootwendighlijck gesepdt werden / op dat niemant met eenen valschen roem ende waen (so het also in der waerheyt niet is) getrooft werde / op dat des Heeren Woort tot den valschen Prophten gespookten / niet op ons home / daer hy segt : Ghy segt dat leven toe den Zielen dien ghy het niet toefeggen soudt / dat bynght ghy met utwe leugen te wege by mijne Volcke / dat utwe leugen hoozt. Ezech. capittel 13. v. 19. Leesst ook Jer. cap. 8. v. 23.

Dat nu hier en tegen so vele met opset in hare Gemeenten geleden werden / die in so grooten pacht / pzael / bzaffen / suppen / gierigheyt / lusten / en wercken des vleeschs / &c. moettwillighlijck wandelen / bermagh eenes waren ende trouwen Predikers dienst (daer mede God levendigh wercht) niet / sal anders die Euangelische Schryft / ende de Apostolische opdeninge ende Leere gelben ende recht zijn.

Maer soo vele de Welmissen ende behulp der Armen belangt / segge ick / dat het een goet ende loffelijck werck is / ende prijse het van herten seer : Hebben oock sichtslyc vele byorne Hephdenche Philosophen / gelijk Aristoteles, Plato, &c. vooz goedt ende recht aengessen. Maer dat daer inne die oprechte ende waere boete staen soude / oft die rechte keere ende gront der waer liefden / die eenes waeren

Matt. 6. 1.
Luc. 11. 41.

ten geloofs vucht is / wederpzeiken wip / de-
wijze het soo wel dooz hupchelye als dooz liefde
geschieden kan / gelijck als men aen de Schyft-
geleerden ende Pharizeen / aen de openbare
Hepdenen / ende oock noch dagelicks aen de Pa-
pisten spewen ende sien magh.

Hier met stemt oock Paulus / ende seght :
Wanneer ick oock schoon alle mijne goederen
den Armen gabe / ende liete mijn lijf verbzan-
den / ende hadde de liefde niet / so ware het mi
niet nut / 1 Cor. 13. 3. Dacrom sie een vort
vooz hem / wpt wat voornemen ende herte hy
sijn Aelmissen geeft : Want de liefde die wpt
Godt is / ende van Godelijcker aert is / hatet
allen roem ende hupchelye / kentse oock niet /
weet ick wel gewisse.

Wil dan Gellius de onderhoudinge ende
dienst zijner Armen (welcke segge ick / loslijck
is) dan noch evenwel als een vrucht eener wa-
rer Boeten voorstellen, so segge ick ten eersten:
Of hy dan oock aen den onsen / (hoe wel sy
haer in vzeemde Landen met veel armoede
kommerlijck onthouden / ende hare goederen
ten deele berooft zijn) detseligen Aelmissen
gebzeck wint ?

En anderen segge ick / dewijle hy hier van
een oprechte boete roemen wil, dat hy doch de
Boete van soo een Beloobe / die de Liefde ende
vzerse Gods haert / eerstmael aenbange ende
niet van de Aelmissen der Armen : Want des
Heeren eygen mondt spzeekt / dat de liefde de
onderhoudinge zijnder Geboden is / jae dat
grootste Gebodt is / Deut. cap. 6. 5. Matth. 22.
vers. 36.

Jae mijn Leser / soo hy ende de sijne de op-
rechte ware Boete / ende dat ware Chystelijck
geloobe / met klaren oogen konden insien / die
hy hem laet duncken dat in haren herten leb-
vendigh geplamt is / och hoe hertelijck souden
sy haren Godt vzeren / vooz sijn groote gunste
ende weldaet liefhebben ende dancken / ende
hoe gantich gewillighlijck sijn Heplijck Woorzdt
volgen ende gehoorsamen sijn. Maer hoe
sy hem nu vooz sijn gunste ende Liefde lief heb-
ben ende dancken / ende hoe sy sijn woorzdt
hooren ende nachkomen / betuygen hare open-
bare daet ende vzuichten (lepder) al te
bele.

Hebben sy nu Godt lief / ende is dat ware
dadelijck Beloobe met de rechtschapien Boete
in haren herten lebendigh ingeplant / gelijck
hy roemt / Dacrom wandelen sy dan noch soo
na Hepdenscher wijse / in alle pzeacht / pzeal-
lust der oogen / gepzeack ende cicringe der
Hupfen / gterigheyt / brassen / suppen / Ec. en
achten dat woorzdt Pauli niet / namelijk / So
ghy na den bleesche leeft / soo sulst ghy sterben /
Rom. 8. 9. 13.

Hebben sy oock haren Naesten lief / gelijck
de Schyft gebiedt / ende de ware Boete mede
bzengt / waeromme woekeren ende gieren
sy dan noch so onder den anderen ? waerom-
me bziiben sy dan noch soo grooten ontrom-
onder den anderen ? waeromme rechten ende
plepen sy ? Het is immer noch allenthalten
by den sijnen / haet / nijt / liegen / bedziagen /
schterckslap / ende saentvoeren onder den an-
deren / dact toe vloekten / sweeren / krijben /
bechten / krijgen / ruyten / rooben / by den
sonnigen oock hoereren ende Eed-bzeken / Ec.
Ick swijge noch dat jammerlijck schelden / Ec.
schelden / ende schantvlecken over alle die /

die den Heere soecken ende vzeren. Wat dit
dan vooz een Beloobe ende Boete is / daer van
hy hier so hooge roemt / meught ghy in de vzerse
uwes Gods nadencken.

Och mijn liebe Leser neemt waer / dit sal
ons nimmermeer seplen / waer een rechtscha-
pien ware Beloobe is / daer is oock de gertch-
tigheyt des Geloofs. Waer de ongetruynde
Chystelijcke Liefde is / daer is de gehoorsam-
heyt des Hepligen woorzts. Ende waer een
oprechte waerachtige Boete is / daer is oock een
onbestraffelijck leven na der waerheyt / is on-
wederpzeckelijck.

Is het niet een valsche betweringe / so een
werck der Aelmissen / dat men niet recht weet /
oft het wpt repnen ende waren herte / dan of het
wpt hupchelye ende vzele eere geschiedt / vooz
een ware boete uptzeschrijven / daer hy het met
vollen handen tastet / dat sy ten meersten deel al-
le die die werck uprichten / enckel werelt ende
blesch / jae sonder nieuwe Creatuere / boete
ende wedergeboorte zijn ?

Het ware wel goet / dat hy behertigen
konde datter geschreven staet / De gaben der
Godtloosen behagen den Alderhooghsten niet /
ende die sonden laten haer met vele Offeren
niet versoenen. Wie van des Armen goe-
den offert (merckel wel) die doet even / als
of hy den Sone slachtede vooz des Vaders
oogen. Maer Gods Gebodt houden / dat
is een rijcke Offer. Ende sijn Gebodt hoo-
ge achten / (merckel) dat Offer helpt wel.
Aflaten van sonden / is een Gods dienst /
(merckel) die den Heere welgeballigh is / ende
ophouden onrecht te doen / dat is een rechte
Soen-offer / Eccles. cap. 35. 3. Item / gehoors-
samheyt (seggt Samuël) is beter dan Offer /
ende opmercken is beter dan dat vette van den
Kamnen / 1 Reg. cap. 15. v. 23.

Doozder segge ick / dat ick mi late duncken /
dat ick het oock wel weet / dat dese gemelde
Aelmissen, daer van hy roemt / niet des armen
Weduwe twee mijten ofte penningkens wpt
haer noodzucht / maer alleen een kleen brok-
ken van haren grooten overvloet / rijcke dagen
ende weelden zijn. Ja ik segge dat hy wpt /
ende twiffle oock niet / soo sy hare Sijde / Da-
mast / ende de overmate groote overbloedt ha-
ter kleerden / die haer vele in so grooter pzeacht
gebruycken / dat groote ende heerlijcke Cle-
raet haer hupfen / hare Guldene ende Sil-
vere kranffen / die onnutte kostelijcke hoopen /
Gouden Ringen / kettens / versilberde ende
vergulde sweerden / daer toe die roof der El-
lendigen / die veel lichte wel in sommiger hup-
fen sijn moghte / tot der Armen behoef ende
noodzucht wenden souden / wulden (vzerse ick)
de armen geen geringe gebzeck ende noot lij-
den. Och mijn Leser / noch moet dit eben-
wel een ware boete ende een groot geroemt
werck by hem sijn. Wanneer men sulck een
roemen eens uptwendigen wercks van ons
hoozde / hoe haect souden wy moeten hoo-
ren / dat wy werckhepligen waren / en-
de dat wy dooz onse verbiensten willen saligh
sijn.

O Heere / O liebe Heere also wozt dat onbet-
standige domme volck vast bedrogen ende in
haer ondoetverdigh roeckeloos leven met een
getwozchte werck getroostet. Ick merpe dat
sodanige Pzedikers wel met recht vzele pze-
dikers / kussenleggers / ende valsche plackers van
des

Waer Godes
vrees
ende liefde
zijn, daer is
een vware
boete.

Deut. 10. 12.
en 30. 6.

Waer Godes
liefde in daer
is oock het
leven dat wpt
God is.

Gal. 5. 22.

De liefde des
Naesten haer-
delt niet
quaets.

Der oprech-
ter Christe-
nen beste
Offer ende
Godesdienst.

Als de Jon-
geling hoor-
de dat hy
sijn goede-
ren soude
verkoopen
ende dan
Armen ge-
ven, is hy
droevigh he-
nen gegaen.
Matth. 19. 22.

Ierem. 8. 9.
Ec. 13. 10.

Mat. 3. 8.

des Heeren Geest gehouden worden / dewijle sy sulcken vleeschelijken volcke / na luyt des Prophetischen woortz / booz boetvaardigh ende saligh pynsen / daer sy noch so gantsch aertsch ende pael gesint zijn / gelijck haren dagelijck-schen wandel dooz de gantsche werelt openlijck betuypt ende kond doet.

Ep. 4. 16.

Mijn getrouwe Leser / aenmerckt des Heeren woort / ende neemt u selven wel waer / het is niet alle wegen een waerachtigh Christelick geloove / noch een oprechte boete / dat u der menschen kinderen / die geerne op rupne wegen wandelen willen / booz een waerachtigh Beloove ende oprechte boete wel by wijlen leeren ende voozdragen / maer dat hert een waerachtigh Gelove / dat alle woorden Gods / so wel des byzeggenden Gebods / als den troosten den Euangelium / van herten aenmeemt / hem daer op / als op dat onbedriegelijck ware woort Gods vertrouwt ende troostet / Ec. Apt sodanigen geloove (dat Paulus een gave Gods noemt) spuyt de byese Gods / die de sonde updozigt / ende de ware liefde / die dat herte verheugt / verlusticht / byzwilicht / en de in de geboozsamheyt des woortz inleypdet / Joan. 14. 16. 17.

Eph. 3. 8.
Prov. 16. 6.
Ecc. 1. 28.

Daer nu so een geloove is / dat also een nieu / omgekeert / ende verandert gemoet daert / dat also de sonden affterst / ende dat nieuwe leven natrachtet / upt Adam in Christus overset / den ouden mensche met alle zijne wercken up-trecht / ende den nieuwen met zijne wercken aen doet / ende also alle sijne gedachten / woorden ende wercken / nae des Heeren Geest / Woort / ende wegen richtet. Siet daer is die oprechte ware Boete / daer op ons die Heylige Propheten / Joannes Baptista / Christus Jesus / met alle Apostelen ende byome Dienaren Gods / so ernstighlijck gezeven / ende so trouwelijck vermaent hebben.

Hier merckt welck een ware boete ende van waer sy komt.
Matth. 3. 4.
Luc. 13. 24.
Act. 1. 17.

De onboetveerdige kunnen geen ware boete prediken.

Alle die dan dit selve Gelooft / ende dese rechtshapene Boete recht prediken / ende bychten daer mede boozdragen sullen / die moeten selve eerst recht gelooven / ende ware boete doen / is openbaerder dan men loochenen kan / ende dat Gellius met sijne gelijcke Predikers in der kracht ende waerheyt noch niet gelooven / noch ware boete doen / wil ick hare eppen Schyften ende Bychten / bepde hier ende booz den stoel Gods en Christi laten getuygen ende Richters zijn.

Die genade Gods tot wel. Jud. 1.

S Christ Gellius wijder ende segt: Doch oft nu alreede alsoo ware, dat vele onser toehoorders de prediking des Heyligen Evangeliums op hare moetwille togen (soo Judas spreekt) ende soodanige Vruchten des Levens van onse Leere weynigh quamen, (hoe wel vele vrome boetveerdige herten het doen, dat wy het nimmermeer toestaen kunnen) waer 't dan niet de oude Klaeg-reden des Propheten Etiaie gelijck, die daer segt: Wie gelooft onse Prediking, &c. Wijst oock den spreuck Christi, namelijk: Hebben sy mijn Woordt gehouden, so sullen sy dat uwe oock houden. Daer hy sonder twijffel seggen wil, (ichrijft hy) gelijck de werelt mijn Leere niet gehouden heeft, alsoo oock niet de uwe. Beroept hem oock op de Parabel van dat vierderley Zaedt ofte Aertrijck, Matth. cap. 13. 3. 4. 5. 19. 20. 21.

Antwoord.

Gods wijsse ende gebuyck is het van den beginne niet geweest / Boete dooz onboetveerdigen te verkondigen / het kan oock geen Booznenbosch byzen / noch een Pistelstruyck bygen dzagen / syrecht Gods eppen monc ende wijsheyt. Ademael het dan openbaer is / dat Gellius met sijne gelijcke Predikers noch so aertsch ende vleeschelijck gesint zijn / ende van een so onbarmhertigen / tyrannischen ende lasterenden Geest gezeven worden / dat doch ezentlijck die aengeboren aert / natuere / ende byucht der ouden Slangen is. Hoe konnen sy dan dat boetveerdige byome leven / ende de byuchtfulige / barmhertige / lieflijcke Geest / aerdte ende natuere Christi recht prediken / diese niet alleene niet bekemen / maer oock booz byuchelijke schelden / ende aen allen byomen van herten haren ende byandt zijn.

Matth. 7. 16.
Luc. 6. 44.

Die Christus recht prediken sal moet enes Christelijken Geests en aerts zijn.

Ten anderen segge ick / dat het Byde-prediken ende kussen-maechen der Geleerden (gelijck als hier geschiet) wel herren sal / dat die rechte boetveerdige (byese ick) weynigh konnen sullen. Want hoewel het een so arge ende wilde Werelt is / dat men hem ober hare oberdabige groote boosheyt bilijck ontfetten moet / eventwel worden sy met haren kinderdoop / Dachtmael / Aelmissen ende met des Heeren verdienst / genade / Doet ende Bloet / van hare Predikers alsoo getroost / dat sy haer alle laten duncken / dat sy des Heeren upverhooren Heylige Gemeynste / Kercke ende Volck zijn.

De ruyme Leere der Predikanten weeret van der Boete.

Ten derden segge ick / dewijle hy hier in twijffel syrecht / ende segt: Of het nu wel ware, dat vele onser Toehoorders de Prediking tot haren moetwille trecken, ende weynigh vruchten des Levens daer van quamen, dat wy evenwel niet konnen toestaen, &c. Dat doch de Leser wel aenmercke / hoe getwelighlijck sy de Werelt verbedigen / ende die Kercke Antichristi boozstaen / decken 't / ende seggen / of het wel ware / Ec. Daer doch die gantsche Duytsche Natie / dooz die Predikingen hare ruynen Euangeliums / in sulcken wilde woeste bysheyt is getraecht / soo wannert men haer in hare openbare ontucht / byassen / sinnen / pracht / prael / vloeken / zweeren / hoerachtige / ontuchtige / ende vuple woorden in aller bilijckheyt vermaent ende straft / van stonden aen hooren moet / Rotgeest / Lantlooper, swermer, Hemelstormer, Wederdoper, ende sulcke onbeschepdentlijcke scheldtwoorden en schanden meer.

Wie der valschelijken Euangelischen boose leven straf moet veel quacs hooren.

Maer so vele de Klaegreden Esaie belangt, ende de spreucke Christi Joan. 15. Hebben sy mijn woort gehouden, &c. daer mede hy sinen onschyfnatigen handel ende onboetveerdige Leere decken ende op-proncken wil / wil ick hem gebyacht hebben / of oock Christus ende de Apostelen / den genen die na den vleesche leefden / gelijck volsumers / vloekers / woekernars / gierigaerts / Hoeren-jagers / Ge-byckers / Ec. So lange sy geen ware Boete deden / booz hare Jongeren hebben aengenomen: Segt hy Ja / so heeft hy tegens alle Schyft gesproken: Want Paulus segt / dat men met die (die haer Byeders laten noemen) niet eten sal / 1 Cor. 5. 11. Ende dat sy dat Rijcke Gods niet beebenen sullen / 1 Cor. 6. 11. Galat. cap. 5. vs 22. Maer segt hy Aen / so byage ick wederom / waerom

Op dese Vragen merckt vlijghlijck.

Al 2

waerom sy haer dan vooz Jongeren aenmenen / dewijle sy niet Jongeren Chyfti/maer na luyt sijner epgener woorden / van der Wereld zijn? Segt hy dan datse sulks niet doen / soo vzaage ick dan noch eenmael : Waerom sy dan hare kinderen Doopen / eer sy haer dat Nachtemael uptrephen? En niet veel liever van de Gemeenschap der genen die hy vooz vzoom acht / met der Schyft affsheyt? Wil hy dan seggen / als dat ly hem niet bekent zijn, (dat hy doch in genen wege met 'er waerhep seggen kan) so vzaage ick ten laetsten / of hy dan niet den Vroom by sijn vzycht bekennen / een Licht dat in der duyfternissen schijnt (soo doch alle ware Chyftenen lichten in der Schyft genoemt worden) en een Stad / die op eenen hoogen Berg gebouwt is / sien kan? Mat. 5. 11.

Aengesien dan Gellius met alle Pzedikers / sulke onboetveerdigen / die hy oock selve vooz Werelds scheldet (so gehoozt is) tegens Chyfti en der Apostelen Leere en gebryck / in die gemeenschap harer kerken toe laten ende bulden / moeten sy immer daer mede bekennen / dat in alsulken gestalte Chyftus kerke de wereld / of de wereld Chyftus kerke zijn moet. Dat sy de Sacramenten / die alleen den boetveerdigen / die haer onder die gehoozsaemhep des Woords in die Gemeente des Heeren begeben hebben / na der Schyft toe gepgent en behoorig zijn / tegen de Apostolische Leere / Oudeninge / en Doozbeeld / oock aen der Wereld gebrycken en wydeelen. Dat sy de boetveerdige (so daer sommige zijn) oock in die Gemeenschap der onboetveerdigen daer mede insluyten / en dat sy openbare plummstrijkers en vbanden des kruptes Chyfti zijn / die den grooten huychelen / met 'er Wereldt lief hosen / ende (op dat hy haer gemak blifven mogen) also des Heeren Woord ende Oudeninge upt enckel onttroutwe / om des armen huyckes wille / opentlijck obertreden / en als krachte loos en onmoedig te rugge setten.

Item / dat hy hem op des Heeren Parabel beroept / wilde ick wel / dat hy wat beter insage / en hem soo niet daer mede vertroosten wilde / wantse niet den krupts-bluchtigen Pzedikers ende der Wereld / maer den waren Pzedikers en hare Leerlingen / die onder de gehoozsaemhep des Woords en des kruptes Chyfti in der Wopzoevinge gestelt zijn / aenmaet / gelijs men niet alleene upt der Schyft / maer oock dooz de erbarenthep in voller kracht begripen en sien kan.

Want sommige werpen de ontfangen ende bekende waerhep te rugge / en dat ingezepde zaed werdt van des Hemels Vogelen ongeselen / en bryngt geen vzycht.

Sommige werden van den brand der Sonnen / krupts / duyck / en elende / zwak en moede / verdozen ende verwelken / bewijset met 'er daet / dat sy hout / en hey stoppelen zijn / 1 Cor. 3. 12.

Sommige worden van de sogge deser werelt / en van de bedriegelijke rijkdommen / en wel lust des lebens verstikt / dat de ontfangen Bekentenisse in haer versterft / en die lust en liefde deser Wereld de oberhand neemt / gelijs nu in onsen tijden aen die / (als oock by der eerster kerken) die des werelds liefde met Demas weder aengripen (lepder) meer als te veel gesien wert.

Maer de laetste ontfangen 't in een sijn en vboom herte / en bzyngen hare vzycht met gedult : want hoewel sy met allerley aenbechtungen / benaucht hep / duyck / ende doodts gebaer / seer versocht worden / zijn sy eventwel met een waerachtig geloove / liefde / hope / en gedult of lijdsaemhep dooz Gods genadige hulpe also gewapent / also in Godt bevestigt / dat geen byer der dzoeffenisse haer verteeren / (want sy Goud / Silber / ende edel gesteente zyn) noch geen zweet en pijn / van den wege des Heeren afschijcken en weeren kan. Dat dan nu sulke Chyftenen de gemelde parabel belangt / en niet der wereld ende sijne Pzedikers / is hier mede klaerder / dan men 't wederfpreken of loochenen kan. En also blifden Gellius ende sijne gelijke Pzedikers des werelds / voozstanders der ongetrechtichep / troosters der onboetveerdigen / en dienaers des rijkhs Antichyfti / die niet alleene haer eppen Zielen / maer oock de Zielen harer gemeenten jammerlijck verlepden / en in hare woeste grootwel en onboetveerdig vleeschelijck leven tot eeuwig verderbinge / met hare verdozende Schyften / ende krachteloose troostungen ophouden ende voozstaen.

Ten biffden moet men aenmercken / welck der Pzedikanten epgentlijck begeeren en soeken zijn sal. Die Schyft leert / dat Mozes ende Jeremias haer Ampt en Dienst seer wegpenden / die nochtans van Godt beroepen / en in sijnen dienst geschikt zijn / gelijs Jeremias klagde / doen hem dat krupte harde toebiel / Jer. 20. 8.

Wat de eerste en laetste soeken aller Dropheten / Apostelen / ende der trouwer Dienaren Gods / is anders niet geweest / dan dat sy den Name hares Gods luydbaer ende bekent maken / en haren naesten op den wege des vzedes wijfen mochten. Geld / goet / eere / en dat gemakelijck leven hebben sy niet gesocht / maer sy hebben haer opgelepde sozgelijck Ampt dat by dese achteloose luyden (lepder) niet gewogen werd / met vele zware aenbechtungen / elende / bangighep / dzoeffenisse / slagen / armoed / banden / en oock vele met martprie en dood moeten uptvoeren / gelijs de Schyft met 'samen de Historien aen vele plaetsen betuygen en kondt doen. Maer hoe seer des werelds Pzedikers haren dienst tot hier toe wegpend hebben / en oock noch loepgden / en wat sy daer in soeken / leert ons de H. Geest en de erbarenthep in alle klaerhep / die daer segt / dat sy den vzoomen den dood / ende den onvzoomen dat leven toefeggen / en dat om een hand vol garste / en om een brocke vzoofs. Dat sy dat vette met de wolle / melk / en vleesch soeken / haer selven en niet des Heeren schapen wyden / dat sy vrede prediken / warmemense te eten geest / (dat is / wannemense met gelde duere beloont /) en enen krijg toerusten / wannemense niets in den mond en werpt / Ec. 1. 4. 5.

Dat dit selvige also de waerhep is / dat sy in den grond niet de zielen maer een onbesozgt gemakelijck leven soeken / geest de openbare daed getuygenisse / want ons leefdage hebben wy het niet gesien / dat 'er ergens Pzedikanten woonden daer geen Renten of Leenen waren.

Dat oock Gellius niet de Schapen / maer de Renten soekt / heeft hy erfstaegs met 'er daet wel

Dat vierde Aertrijk.

1 Cor. 3. 12.

Rom. 8. 38. 39.

Ex. 4. 10. 1er. 1. 6.

Dat soeken der ware Dienaren Gede.

Ex. 13. Niet de zielen, dan dat sorgeloos leven, is der Predikanten soeken. Ex. 34. 3.

Een ware Christen luchtet in der Wereld, gelijk een licht in der duyfternisse. Phil. 2. 16.

Phil. 3. 19.

Mat. 13. 4. en 24. 25. Lu. 8. 5.

Die Parabel van den Zaedzaeyer.

Dat eerste Aertrijk.

Dat tweede Aertrijk.

Dat derde Aertrijk.

wel betuygt / doen hy die van Dozden verliet / daer hy met een gelijcke Beroepinge geroepen was / en hem binnen Embden daer dat Jaerlijche inkomsten better was / settede / dat doch de Patres voornamels in hare Concilien ende Decreten ook booz onrecht hebben aengesien / en met den Ban gestraft.

Wanneer hy nu de zielen sochte / en met de Kente / gelijk eenen goeden en getrouwen Herder / na den Doozbeelde sijns Heeren Christ / en alle trouwe Dienaren toebehoort : Waerom heeft hy dan sijn eerste beroepinge (die na sijn voorgeben ook moefte Godlijk zijn) pbel gemaakt ? En heeft de eerste Schapen verlaten / die niet wepniger met des Heeren doodt verlost / en met sijn dierbaer Bloed gekocht waren / als dese leste / die hy nu heeft ? O hupchelle / en vleesches deksel.

Item, dat Gellius van de onderhoudinge der Predikanten aenteekent, op welke wijse haer de Gemeynthe (daer van die Overheydt een deel is, soo hy schrijft) verfort en nooddrift beschikt, haer gantsch weynigh bekomert, so het genoeg seker en gewis is, dewijle sy den Euangelio dienen (also schrijft hy) dat sy haer oock van den Euangelio geneeren, en daer van leven sullen, tekent aen, Mat. 10. 10. Lu. 10. 7. 1 Tim. 5. 18.

Antwoord.

So Gellius ende de Predikers soodanige Arbeiders waren / gelijk in dese acugetogen Capittelen gemeld word / so is het openbaer / dat haer de noodwendige onderhoudinge van den Euangelio toekomt en belooft is. Maer so hem eener in eenen dienst begeeft / die sijnes Heeren goed onnuttelijk toezaghte en verstopde / hy ware onttrout / en sochte hem selven in allen dingen / dede oock mede alles wat sijnes Heeren wille / nutte / en eere contratie ware / behoorde oock sulken onttroutwen Dienaer sulke een loon of onderhoudinge / gelijk den getrouwen en blijtigen Arbeiders bilijck toekomt ? Als denke gy sult neen seggen / maer dat hem veel meer sijns Heeren ongenade ende straffe ontmoeten sal / gelijk de Heere spreekt / wanneer de Heere des Wijn-Bergs komen sal / wat sal hy desen Wijn-gaerdeniers doen ? Sp spzaecken : Malos male perdet, & vineam suam aliis locabit Agricolis. Mat. 21. 41.

Dat den ocrechten en getrouwen Dienaren onderhoudinge in der Schrift beloofd is / bekennen wy. Maer dewijle Gellius en sijne gelijcke Predikers onttroutwe Arbeiders zijn / die hares Heeren goed ombrengen / sijn gewin stelen / sijne Schapen verstoppen / en niet versamelen / sijne kostelijcke dierbare Ctenodien / namelijk / de arme elendige Zielen sonder alle vreesse en schroomen by hoopen (leyder) na der Hellen te voeren / gelijk een ware Wedergeborene met des Heeren Woord / wpt getuygnisse der openbare wercken richten ende sien mag / is immer hare onderhoudinge geen onderhoudinge der trouwen Predikeren / maer een onbehoorlijk schending gewin / een onbetamelijcke broodmeeringe / en een loon der verleyde Zielen / moeten alle rechtverstandige bekennen ende toestaen. Och mijn getrouwe Leser / denket na / so lange de Wereld sulche

heerlijcke Pupsen ende soo groote Kenten hare Predikers wtdceelt / sullen de valsche Propheeten en verleyders wel by groote hoopen daer zijn.

Alle Ketterie / Verleydinge / Afgoderie / en Tyrannie / Onwilenschap / Prael / Hupchelle / kommen sy op hare wijze met er Schrift verdedigen / also oock hare onbehoorlijke schendinge hupk-dienst ende sozgelooz leven / dat de domme blinde Wereldt meynt dat recht sp.

Maer ik betuyge 't openbaer / ik betuyge 't en zwijge niet / dat des Werelds Predikers alle met den anderen Salamiten zijn / die daer lief hebben dat loon der ongerecticheydt / en om een hand vol Garsten en een stuk broods dienen / daer mede sp Gods Name onthepigen / Ezech. 13. 19. Propheten Jesabels / die van haer Tafel eten / 3 Reg. 18. 20. Dienaers en Handhabers Maosim / die met groote goederen van Antiocho (dat is / van Antichristo) verfort werden / Dan. 12. 1. Achabiers / die om den lust des Ackers den broomen Naboth steenigen / dat is / raed en oorzake daer toe geben met woorden / schriften / achterklappinge / aenklachte / wille of betwillinge / menig onschuldig broom kint Godts in den dood brengen. Item / Jeroboams Priesteren / die haer booz geld of jaerlijche guidens verhuuren tegens dat exempel Christi in aller sijner H. Apostelen / tot enen openbaren onboetveerdigen / en derhalven aller Euangelischer Schrift en Doozbeeld onsofmiteljk Kercken-dienst / die in allen dingen sonder kracht en Godlijcke werckinge / sonder beteringe en Nieuwe Creature gepleegt werdt / soo men opentlijk sien mag / daer van haren Dienst een krachteloos werk en na apen / daer toe een onbetamelijcke Cremetie in der daed gespeurt wert.

Och hoe klaerlijck heeftse de H. Geest booz onsen oogen (so wy maer sien wilden) afgemaelt / daer hy spreekt : Sy sullen niet gemaekte woorden booz giericheydt gewin van u lieden soeken 2 Pet. 2. 3. Item / de Personen eeren sy omme des profijs wille / Jude. 16. En sulke sprucken meer. Want dat sy dat onbehoorlijk gewin en gemakelijck lupe leven van der Feugt aen gesocht hebben / en oock noch soeken / is so openbaer / dat men 't gantsch niet loochenen kan.

Daer benevens zijn oock hare Leenen ende goederen / dooz de behendige tupscherije / tooverische dieberije / en Oerfelijcke rooverije / van den Antichristo eersdaerz ingesicht / en worden haer noch dagelijchs oock van soodanige lypden gegeben / die op rupme wegen sonder alle boete wandelen / ende tot des Heeren Heplige Woord (leyder) weynig lust hebben.

Sy hupchelen en lief kosen met den Oerheeren en Gzooten / sy troosten den onboetveerdigen / en vervolgen den Goddzichtigen / sy verbalschen Christi klare Woord / Sacramenten / en Gzbinantie / daer mede de Gemeynte in Christo versamelt en onderhouden moet wozyden / sy prediken als de Wereld geerne hebben en hooren wil / op dat sy dat bloedloon der Armen en ellendiger Zielen / dat sy met so grooten blijt soeken / onder eenen schijn des Euangeliums met eeren verkrigten / in vrede besitten / en goede dagen daer by hebben

Om dat onbehoorlijke gewin leeren alle Predikers.

Num. 22. 29. 1 Pet. 2. 16. Num. 33.

3 Reg. 21. 14.

Is der Predikanten onderhoudinge.

Merkt wel wat hier geseyt wort.

Des Werelds predikers leven van der verleydinge en niet van den Euangelio.

ben mogen. Doch troosten sy haer eventwel dat sy dat Euangelium begripen / en derhalven oock van den Euangelio leven sullen. Niet / so kormen sy alle valsche saecken ende werck met 'er Schyft een gedaente / en alle hupchelye eenen schoonen schijn maken. Wijn getrouwe Lefer / ick waerschoutwe u in reynen liefden / neemt het waer. Doch eenmael segge ick u: De oprechte en getrouwe Dienaren Chyfti hebben van alsulke Jaerlijfsche Krenten en goederen in de Apostollische Kercke niet geweten / maer sy hebben ten meestendeel haer eegen Woord met harer eegen handen arbeidt verwoerden / eventwel de Gemeente Chyfti gebiedt / en met een onbestasfelijke Leere en leven in aller liefden ende ootmoedigheid vooz gegaan. Sy hebben over des Heeren Huis / Stad / en Wijnberg vlijtiglijck getwaecht / alle quade verleydsche Geesten met des Heeren Woord afgeweert / die ongeordineerde hebben sy vermaent / die bezwoefde getroost / de overtreders bestraft / die ongehoorzame en wederspannige afgesondert / haeren dienst redelijken uptgeboert / de werelt hebben sy de werelt laten blieden / en hebben dat kruyce van der Wereld gebedelijck gedragen / haer matiglijck beholpen / en wat haer meer tot der noodduft diende / hebben sy niet van der Wereld / maer met eeboudigheid / sonder alle gierigheid en lust des schandelijcken gewins / upt der Godbzuchtigen Jongeren hand ontfangen / want de Schyft haer sulck betwilligde en byp liet / so boden eenmael verhaelt is: want sy wepden de Schapen recht / sy planteden den Wijnberg trouwelijck / sy arbeiden den Acker des Heeren vlijtiglijck / ende bzaghten de Garben ende Bzuchten in haeres Heeren schuuren / gelijck der Propheeten en der Apostelen Woordbeeld aenwijst / en des Heeren Geest en Woord allen getrouwen dienaren beveelt en oplegt.

Wil dan alle mijne Woorden van die Beroepinghe der Predikanten hier mede beslupten / en segge alsoo: Nademael de Schyft leert / als dat de Dienaers des Heiligen Woords sullen opdentlijck geropen werden / het zy dan van den Heere selve / of door middel der Godbzuchtigen / soo verhaelt is / dat sy sullen onskaffelijck zijn / dat sy des Heeren Gemeente recht regeren / en blyvende bzuchte bzengen sullen / uptoepen ende bouwden sullen / niet dat onthoozlijck getwin / maer des Heeren prijs ende haeres Daesten Salighepd van herten soecken sullen / &c. Ende wy met oogen sien / ende met handen tasten / dat sy (leyder) alle met den anderen van alsulke luyden geropen werden / dien wy wel wilden wenschen / dat sy Chyfti Geest hadden. Item / dat sy selve in allen dingen bestraffelijck zijn / want sy eenes onbarmhertigen ende Opramischen gemoeds / ende eenes aerttschen vleeschelijcken wandels zijn: dat sy dat Euangelium verkeren / ende niet recht in der kracht ende ware boete leeren / de Sacramenten onrecht gebzucken / sonder kracht / Geest / ende beteringe / ende dien die geen Jongeren Chyfti zijn uptoepen / dat volck verleyden / gerne blyvende bzuchten bzengen / dat boose planten / ende dat goede uptoepen: Niet eegentlijck Gods Eere ende Prijs / maer haer eegen profijt / gierigheid / We-

relds gunste / gemakelijck leven / ende luye dagen soeken / (haerder aller Leere / Sacramenten / Bzuchten ende Leven / laet ick des getuppen zijn /) segge ick met een goede klare bekentenisse / dat sy geen beroepen Predikers ende Dienaers der Gemeenten Chyfti zijn / die wy na luyde der Schyft / soo sy voozgeven / hooren / aennemen ende volgen sullen / maer openbare Dupckpredikers ende Dienaers Antichyfti zijn / vooz welcken wy allenthalven in des Heeren Woordt gewaerschoutwe worden / dat wy haer of hare Leere niet hooren / maer als Verleyders / Valsche Propheeten / boose Menschen / ende trouweloose Arbeiders / vernijden / vlieden / ende schootwen sullen.

Jaer mijn Lefer / wat willen sy doch vele seggen / ende over hare Beroepinghe / Predick-ampt / en Kercken-dienst houden? Het is doch in summa na de onbedriegelijcke beloften en Propheeten Chyfti en der Propheeten niet mogelijk / dat een recht / waerachtig / ende getrouwe Prediker / Getuppe of Leeraer / bysonder nu in dese tegenwoordige boose tijdt / en alder aerttsche opramischen wereld / dat Euangelium Jesu Chyfti en die Godlijke waerhepd recht / sonder alle aensien der Persoonen / repen onvervalscht in Leere en Leven met alle trouwe leeren en betuppen soude / en soude niet darom verleyden / verjaegt / verchezden of gebood werden: noch veel wepniger in sijn gemak (so dese doen) byp woonen / en sonder vervolginge seker sitten blyden / ja by der Wereld groot Jaergeld daer van hebben / ende hooge by een pegelijck ge-eert ende geprezen worden.

Men doorleese de gantsche D. Schyft / en sie vlijtig toe / of oock Chyfti / met sijnen hepligen Apostelen / en alle sijne ware getuppen en trouwe nabolgers / sulck wederbaren / en ergens gegeven is: Of hen niet allenthalven vervolginge / kruys / Glende / Bangighepd / gevanckenisse / en dood toegesepdt / ende ten meestendeel bejagent is. Leert oock dat selvige de ervarenthepd noch alle dage overvloedig.

Wanneer het dan die Predikers met haren doen nu recht maerken / in die voetstappen Chyfti ende sijnere Apostelen recht wandelden / recht leerden ende handelden / gelijck sy voozgeven / dat sy doen / so moeste de gantsche Heplige Schyft onrecht / dat Woordt des Kruycs ge-epndigt / ende Chyftus met sijne Propheeten onwaerachtig zijn / is ontweerspreekelijck.

Is derhalven (leyder) alle hare beroepinghe ende behendig voozbzengen van hare Beroepinghe / Predick-ampt / Leere / en Kercken-dienst / met hare Berantwoordinge in den grondt Onrecht / Nietig / Hupchelysch / in der daer ongelijck / ende sonder alle waerhepd: Want sy soecken vooz ende nae haer selven / ende niet Chyftum: haer eegen gemak / en niet die salighepd haeres naesten: Sy zijn Wanden des Kruycs Chyfti / sy dienen haren Dupck / &c. Want wanneer sy alle Godlooshepd / Afgoderpe / misbzupft / hoogmoed / pracht / pael / hupchelpen / en ontroutwe deser Wereld / sonder alle aensien der Persoonen bejde van hoogen

De Leeraers der eesther Kerken.

Mat. 10. 10. 1 Tim. 5. 19.

1er. 23. 1.
Mar. 7. 15.
10a. 10. 11.
Rom. 16. 17.
Phil. 3. 18.
1 Ti. 6. 4.
2 10a. 1. 10.

Die de waerheyt predikt vint (leyder) weynig bezouw.

De ware Predikers hebben van aenbeginne ten meestendeel alle moeten aenhouden.

Phil. 2. 21.

Rom. 16. 17.
Phil. 3. 19.

een nederigen staet recht straffen / met sulker ernst / pber / herte / gemoed / &c. Gelyck als Christus met sijn Heylige Apostelen ende trouwe Betuygen gedaen hebben / ende niet anders / vyzamedighlyk voortvoeren : oock so gancsch eenen groutdel aen alle des Werelds ongerectighyep hadden / gelyck sy gehad hebben / souden sy niet lange in haer gemackelijck leven / en wel geboutode Hupsen blijven / niet veel Kenten inboeren / en weping aensienz meer by dese roelieloose wilde wereld hebben ende houden / weet ick wel gewislyk.

Maer nu moeten sy het anders maken / dat kleed (so men spreekt) na den Man passen / en alleuhalten so leeren ende handelen / dat men haer lijden ende dulden kan / en des Werelds vzienden zijn mogen / daer mede sy in haren gemack onbetvolgt sitten / ende goede dagen hebben mogen / dat is vooz allen kennelijck en openbaer / en is een gewis bewijs en seker tecken / dat hare Sendinge of Beroepinge / mitsgaders hare Leere ende kercken dienst in alle dingen sonder Gods ordeninge / Geest / en Woord zijn / so gehoozt is.

Hier mede heeft nu Gellius op desen Artijckel van de Beroepinge sijn Antwoord. Ick wilde hem en alle Predikers wel gebeden hebben / dat sy het doch in die vzeese hares Gods een toepnig wilden nadenken : want vooz de vperclammige oogen des Heeren / die Heinel en Aerde doozstralen / sal dat onrecht niet verborgen blijven / hoe behendig men dat oock vooz Menschen oogen en ooren beleggen / en met gestruckte schoone spreucken op proncken en vercierren kan.

NA desen komt nu ook Gellius en bestrijd onse Beroepinge, ende segt: Willen wy onse Predikanten of Leeraers dit Woord toegeven, als die daer heeten sullen, dat sy vrucht doen, soo moeten sy eerst van een gemeente Gods, en niet van een versameling, die door valliche Propheten verleydt is, recht beroepen zijn, en in't openbaer treden, en Prediken, of haer met'er daed keeren (segt hy) dat Christus onrecht gedaen hebbe, die niet veel liever in't heymelijck, om dat Krucce te mijden (gelyk hy segt dat wy doen) als in't openbaer gepredikt heeft, &c.

Antwoord.

DE Sendinge of Beroepinge Moyses / Christi / Pauli / der Apostelen / en Propheeten / mogte oock van den verkerden niet ongelastert blijven. Moyses moeste hooren dat hy des Heeren Volk gedood hadde / ende dat hyse daerom in de Woestijne hadde ingeboert / dat sy van konnert en ellende sterben souden. Christus Iesus moeste een Wijnstuyper / Gods Lasteraer / ende een Duvels besetene zijn. Paulus een Oycroeder / en verloopen Jode / &c. Siet / soo is de Sendinge der trouwen Dienaren Gods / ja oock des Heeren en Heylands selve / hoewel met so overdadige groote wonderen bekrachtigt / in haren tijden oock beracht : Hoe veel te meer dan de onse / wy die sulke geringe en zwacke werkingen zijn / en wel in seben dubbelt arger en booser werelt (als sy waren) nu geraekt zijn.

Wegesien wy dan van onse Wederpartien / den Seleerden / alreede gescholden worden / dat

wy niet van een Gemeente Gods, maer van valliche Propheten, of van een quade Gemeente souden beroepen zijn, wil ick den Leester hier in't kortze hermaent hebben / dat hy met der Schrift wel aenmerke / wie / hoe / en wat de Gemeente Gods is / dat sy niet een versameling der hooberdigen / gierigen / woekeraers / praalers / byonkaers / en onvoetverdingen / gelyk de Gemeenten der werelt zijn / daer van de Seleerde beroepen werden ; maer een versameling ofte Gemeente der Heyligen is / gelyk de Heylige Schrift / en dat Nientifche Symbolum, in grooter kluachepd leeren ende kondt doen / namelijk die / die dooz den wahren Beloofde aen Christusum Jesum tot nieuwe menschen upt Godt geboren zijn / en Godlijker aerdt zijn / die haer zwacke leven na des Heeren Geest / Woord ende Doozbeeld geerne schikken willen / die van des Heeren Geest gezeven w orden / en om dat kirupce hares Heeren Christi duldelijck te dzagen gewillig en bereyt staen.

Siet mijn Lestr / soodanige Gemeenten waren 't / die de Apostelen en de gerroutwe dienaren Christo wonden / en met sijn Geest en Woord byvoegden / de Schrift kent oock geen anderen eertwylgijck. Upt de selvige ende van de selvige hebben se de byome en onbestafelijcke Herders en Leeraers met vasten ende bidden tot des Heeren dienst verhooren ende beroepen / ende niet van der Werelt / so gehoozt is.

Hademael dan des Werelds Predikers met hare Gemeenten / die Gemeente Christi niet en zijn / maer soodanige Predikers ende Gemeenten zijn / die van binnen en van buuten / met herte / mond en werck van der werelt zijn / so openbaer is / en die barmhertige groote Heere nu in dese laetste tijd aller groutwelen so veel trouwe herten upt alle onschijmatige Secten / groot en kleyn / upt vele Volkten en tonggen dooz sijn Geest en Woord in emerlep Beloofde genadighlyk te samen voegt / die der gantscher Wereld / Heeren en Dorsten / den Seleerden en onseleerden / Mannen en Vrouwen / tot vermaninge eener wacer Boete / met Leere / leven / goed en bloed gesickt werden / sae als een Licht op den handelaer / de selvige moeten des Heeren Gemeente / kerck en Volk zijn / of Gods ware Woord (dat die waerhend is) moeste onrecht en valsch zijn. En nu sommige upt die selvige en van de selvige / met vele cranen / sozge / vasten / en bidden / na den Doozbeeld en der Leere der Apostolischer Kercken verkieft / en niet oplegginge der handen in des Heeren dienst (hoewel der werelt onbekent) geschickt werden / mogen alle rechtverstandige met der Schrift nu richten en insien / of niet soo een Beroepinge of Verkiefsinge des Heeren Woord gematigt is / en niet na dat gebuyck der eerster Kercken / vooz den Heere ende sijn Gemeente / als Godelijck / Heylig / ende recht bestaen kan.

Wijder is my oock wel bekent / hoe de Predikanten den eenvoudigen immerz boozgeben / gelyk oock Gellius schrijven (waameer men 't recht waerneemt) ten deele medebzengt / als dat ick mijn Geloove, Leere, en Beroepinge van een verleydische, oproerige en verdorven Secte, daer dooz (gelyk hy schryft) Godt de Heere sijn Kercke te beteren nu onderstaen heeft /

Christi Gemeente is een versameling der gerechtigten.

De gantsche Werelt wort door de Gemeente tot Boete vermaent. Mat. 5. 16. Phil. 2. 16.

10a. 17. 18. Hier merkt hoe de rechte Predikers geroepen werden.

Num. 16. 3. Ex. 26. 4. Mat. 11. 9. 10a. 10. 8. Act. 18. 11.

Der vromen sendinge is aller wegen seer gelaestert.

Dit schryve ik nyt nood, om der Geleerden onrecht en gewelt, dat sy my in desen

aenwenden, en onschuldig van haer lijden moet.

heeft / souden ontfangen hebben, worde ick noodwendiglijck gedrongen en veroorzaekt den handel in 't hooft aen te tekenen / die ick anders modestie causa wel gerne zwijgen wilde / namelijk / hoe ick in 't beginfel tot de bekentnisse mijns Heeren en Heplands Christi / en volgende oock ontwerdigh in sijnen dienst gekomen ben / en bidde hier mede alle mijne Lesers om Gods wille / dat sy doch op dese mijne aentreckinge wel acht hebben / en my het niet verkeerren / noch tot eenen pdele coem dypden willen / dat ick dit selvtge hier also aentreckene / want die eere mijns Gods / ende die liefde sijner Gemeenten dzingen my. Een pder richte my / so hem gelieft: Die my geschapen / ende van die verwachtinge mijner vanden dooz sijn Genade tot op desen dagh verlost heeft / kent my / die weet het / wat ick in desen leven soeke / en wat ick ten meesten jage en nacrachte.

Pinningum.

Mijn Lefer / de Waerhepd schrijbe ick u in Christo / en liege niet. Het is geschied mijnes ouderdoms Anno 1524. Dat ick my in mijns Vaders Doop Pinningum genaemt / in der Papien dienst begeven hadde / daer oock twee andere mijnes gelijken Ouders met my in gelijken dienst stonden / die eene was mijn Pastoor ten deele wel geleert / en de tweede was na my. Dese beyde hadden de Schryft eensdeels wat gelezen / maer ick hadse mijn leefdage niet getoert / want ick vreesde / wanneer ickse lasse / ick soude verleyt werden. Siet / soo een dommen Prediker was ick ontrent den tijd van twee Jaeren.

Mijn be-kommernis over der Papien broot en wijn of het oock vleesch en bloed ware.

In 't eerste Jaer viel my een gedachte vooz / so menigmael ick met den vood en wijn in der Missen handelde / dat het niet des Heeren vleesch en bloed ware. Ik mepnde / dat het my de Driepel voozdoeg / op dat sy my van myn geloobe dzingen soude.

Mijn roeke-loosheyt en groote blindheyt in 't Pausdom.

Ik bierchte de het menigmael / suchtede en badt / konde eventuel van die gedachten niet gebruyt worden.

Dese twee gemelde jonge Mannen en ick hebben onse dagelijcschen wandel met speelen / dinciken ende tijdkortingen / in alle pdelheyt geboert met den anderen / gelijck (lepder) sulker bychteloose lipden maniere en aerd is. Ende waamer wy dan een wepnig van der Schryft handelen souden / konde ick niet een Woord onbespot met haer spreken / want ick wiste gantsch niet wat ick mepnde / soo gestooten lag Gods Woordt vooz mijn ooggen.

Aenvank mijns Iesens.

Ik dachte ten laetsten / dat ick dat Nieuwe Testament eenmael niet vlijt ondersoeken wilde / ick quam niet bezre daer in / ick sag haest dat wy bezrogen waren / en mijn be-kommernis Conscientie over der vooznoemden hoozde / worde van de bekommernisse oock sonder alle aenwysinge haest ontloest: Nachtang soo vele van Luthero geholpen, dat menschen geboden ten eeuwigen doode niet verbinden konden.

Mijn ontlof-finge over den voorseyden Broode.

Ik ginck dooz des Heeren verlichtinge en Genade voort in die Bekentnisse der Schryft van dage tot dage / en worde haest van sommigen (hoetwel niet onrecht) vooz een Euan-gelisch Prediker geroemt / een pder sochte en vrede my / want de Wereld hadde my lief / en si de werelt / noch moeste 't heeten / dat ick Gods Woordt Predike / en een sijn Man ware.

Mijn toene-minge in der Schrift.

Daer na is het geschied / eer ick mijn leefdage van eenigen Broederen hoorde / dat een Godvruchtig vroom heldt Siecke Snijder genoemt / tot Leeuwaarden worde afgehoutwen / om dat hy sijnen Doop vernieuwt hadde. Het lude my seer wonderlik in mijnen ooren / dat men van eenen anderen Doop sprak. Ik ondersocht de Schryft met vlijdt / en dachtse niet cruste na / maer konde van den Kinderdooz geen bericht vinden.

Doen ick dit nu merckte / hebbe ick met mijn vooznoemden Pastoor t'samenpzekinge van dier saecken gehouden / en na vele woorden soo bezre gebrocht / dat hy moeste bekennen / dat den Kinderdooz in der Schryft geen grond en hadde. Doch dozste ick eventuel mijn verstand so niet vertrouwen / maer hebbe van sommige onse Schrybenten raedt gebrocht / die leerden my / dat de Kinderen daer mede van hare erfsonden moesten gewasschen worden. Ik hield 'et by der Schryft / ende merckte / dat het tegens Christus Bloedt ware.

Der Ouden gront en leere van den Kinderdooz.

Daer na ginck ick tot Lutherum, en wilde geerne grond weten / die leerde my / dat men de kinderen op haer eygen Geloove doopen soude. Ik sag oock / dat het Gods Woordt niet gelijck was.

Lutherus leere van den Kinderdooz.

En derden / tot Bucerum, die leede me / dat men se daerom Doopen soude, op dat men se d' te vlijtiger waerneme, en in des Heeren wegen optoge, sag oock dat het geen voet hadde.

Bucerus leere van den Kinderdooz.

En vierden / tot Bullingerum, die wijsde me, op dat Verbond en de Besnijdinge, van desgelijken dat het na der Schryft niet bestaen konde.

Bullingerus Leere van den Kinderdooz.

Doen ick nu allenthalben merckte / dat die Schrybenten so wijsde in den grond gedeelt stonden / en een pegelijck sijn vernuft volgde / doen sag ick openbaerlijck / dat wy met den Kinderdooz bezrogen waren.

Mijn verlichtinge van den Kinderdooz.

En wepnig tijds daer na / ben ick in een ander Doop geboren / Witmarsum genoemt / daer in ick geboren ben / en uyt lust des gewins / en begeerte eenes grooteren Daems daer henen getogen. Hebbe daer vele sonder Geest en Liefde van des Heeren Woordt gesproken / gelijck alle huchelaers doen / mijnes gelijke Jongeren daer mede gebaert / namelijk / pdele Troemers / lichtveerdige Klappers / en die der saecken / gelijck als ick selve (lepder) wepnig acht hadden.

Witmarsum. Wat des werelts Predikers soeken, Leere, leven en vruchten zijn heb ick ten meesten aen mijn selven eest gemekt.

En hoetwel ick wel vele uyt der Schryft bekennen konde / so heb ick eventuel de selvtige Bekentnisse met mijne Jeugdlijcke lusten in een onreyn vleeschelijck leven sonder alle bychte verteert / en sochte niet dan gewin / gemacht / menschen gunste / heerlijckhepd / naem en eere / gelijck sy gemeenlijck alle doen / die op gelijck een Schip varen.

Siet / mijn Lefer / so heb ick die bekentnisse / beyde van den Doop en Nachtmal / dooz die verlichtinge des Hepligen Geests / met veel lesen en nadenken der Schryft / uyt Gods genadige gunste en gave bekrege / en niet dooz den dienst en middel der verleydissen Secten / gelijck men my na geest. Ik hoope dat ick die waerhepd schrijbe / en geen pdele toem soeke. Doch soo my eenige menschen moghten petse wat daer toe gebozert hebben / wil ick den Heere eeuwig dank seggen.

Mid.

Middelaeer tijt begaf het hem / doen ik ontrent een Jaer aldaer getwoont hadde / dat vast ettelijke met der Doop inbyaeken / van waer die eerste aenbangers quamen / of te hups behoorden / en wie sp epgentlijk waren / is my noch tot op deser uuren onbekent geweest / hebse oock mijn leefdage niet gesien.

Der Munsterfchen aenvank.

Is volgende die Secte van Munster aengebrouken / dooz welcke vele vrome herten oock aen ons quactier bedrogen worden. Mijn ziele was in grooter droefheyt / want ick merchte datse pwerden / maer nochtang in der Leere seplden / Zoelum videbam, sed non scientiam. Ick hebbe my met mijn geringe Gabe daer tegen gestelt / met pzediken en vermanen / soo vele als in my was / twee-mael met een van hare Doozstanders gehandelt / eenmael heymelijck / ende eenmael openbaer. Maer mijn vermaninge en bozderde niet / bewijse ick noch selve dede / dat ik wel bekende dat niet recht en was.

Dat de onboetveerdige haer op my beriepen dede my wel dat eerste nadenken.

Het geruchte is wijde upgebruydt / dat ikse de mond sijn stoppen konde / sp beriepen haer alle op my / wie / en hoe sp waren / ick sagh booz mijnen oogen / dat ik der onboetveerdigen Doozbechter en Bozcht was / die haer alle op my berieten / dat my in mijner herten geen geringe slag gaf / suchtede en badt / Heere helpt my / dat ick doch ander luden sonde niet op my lade.

Mat. 16. 26.

Mijn Ziele woerde bekommert / en dachte dat epnde na / namelijk / so ick al schoon de gantfche Wereld wonne / daer toe dupsent Jaeren leefde / en dan noch ten laetsten Godts straffe hand en toorn dzagen moeste / wat ick dan getwommen hadde?

Daer na sijn die arme verdoolde Schapen / die daer dwaelden / als die gene rechte Herders hadden / na vele wzeede Placcaten wozen ende ombzengen / op ener Stede / ontrent mijn plaetse / Gude Klooster genaemt / te samen gekomen / en hebben (leeder) dooz die Godloofe Leere van Munster / tegen Chrysti Geest / Woord / en Doozbeeld / dat zwerft in tegentweert getrocken / dat Petro van den Heere in der schepden te stecken bevolen woerde.

Mat. 26. 52.

Doen dit nu aldus geschied was / is dat bloed der selvigen / hoewel verleyd / soo hert op mijn herte gevallen / dat ick het niet bezdruagen / noch ruste in mijner zielen hebben konde. Ick dachte mijn onreyn bleeschelijck leven na / daer toe mijn hupchelsche Leere en Afgoderie / die ick dagelijck in sehsjn sonder alle lust tegen mijn ziele noch bedzeef. Sag met oogen / dat dese pverige kinderen / lijf en goed (hoewel niet in heylsamer Leere) booz haren Gzond en Geloofe vzwwilliglijck henen gaben / en ick was een van die / die harer somniger de Papistische groutwelen ten deele mede ontdeckt hadde / bleef noch evenwel by mijn rupm leven en bekende groutwelen / alleen daerom dat ick dat gemak mijns bleeschs gebzupken / ende bupten des Heeren Krupce blyfsen mogte.

Dat selvige also betrachtende / heeft my mijn ziele also geknaegt dat ick het niet langer lijden konde. Dachte by my selven / ick ellendige mensch / wat maekte ick? Soo ick by desen wesen blybe / ende my mijnes Heeren Woord in mijne ontfangene Bekente-

nisse niet begebe / der Seleerden hupchelijck / en dat onboetveerdig bleeschelijck leven / ende haer verkeerden Dooz / Nachmael en valschen Gods-dienst / met des Heeren Woord nae mijn geringe gabe niet bestraffe / den rechten grond der waerheyt om de vzeefe mijnes bleeschs niet ontdecke / die onnoofele dwaalende Schapen / die so geerne recht doent souden / wanneer sp maer dat recht wisten / niet tot die rechte Weyde Chrysti / soo vele in my is / wijse / och hoe wil dat vergoten Bloed (hoewel in misgrefpinge geschied) in dat gericht des Almachtigen ende grooten Gods tegens u aentreden / ende ober u arme ellendige ziele booz utwen Godt dat recht upspreken.

Mijn herte in mijnen lijbe 't sitterde my / hebbe mijnen Godt met suchten en tranen gebeden / dat hy my bedzoefde Sondaer de gabe sijner Genaden geven wilde / een reyn herte in my scheppen wilde / mijn onreyn gangen ende pbele rupme leven / dooz de verdienste des rooden Bloeds Chrysti / genadiglijck vergeben wilde / met wysheyt / Geest / vzwmoedigheyt / en met een mannelijck genoeud beschenken wilde / dat ik sijnen aenbedelijken hogen naem en Heplige Woord onbervalscht pzediken / en sijn waerheyt tot sijnen prijse aen den dag bzingen mogte.

Mijns herten veranderinge.

Ick hebbe begonnen in des Heeren Naem dat Woord ener warer Boeten van den Pzedick-stoel opentlijk te leeren / dat Volck op den smallen weg te wijfen / alle sonden ende Godtloosheden / daer toe alle Afgoderie en valschen Gods-dienst met kracht der Schryft te bestraffen / den rechten Gods-dienst / oock Dooz ende Nachmael / na den sin en grond Chrysti openbaerlijck te betuygen / so vele als ick op dier tijt van mijnen Godt genade ontfangen hadde.

Het begin mijner boetveerdiger leere in 't Pausdom.

Ook heb ick een pegelijck booz der Munsterfchen groutwelen / als booz Konink / veelheyt der Drouwen / Rijck / Smeert / Gecrontelijck gewaershoutwt / tot dat my die genadige groote Heere na den tijt van negen Maenden / of daer ontrent sijnen vaderlijken Geest / Hulpe / Kracht / en Handlangde dat ick mijn goed geruchte / eere ende naem / die ick by de Menschen hadde / ende alle mijne Antichrystische groutwelen / Wassen / Kinderdoopen / rupme leven / en alles op eenmael ongedzongen naliete / ende hebbe my in aller Ellenden ende Armoede onder dat druckende Krupce mijnes Heeren Chrysti gewilliglijck begeben / in mijner zwachheyt mijnen Godt gevzeeft / nae Godbzuchtige gesocht / ende somnige (hoewel wepnigh) in goeden pber en leere bevonden / met den verkeerden gehandelt / somnige dooz Godts hulpe ende kracht up de stricken harer verdoemenis met Gods Woord ontloft / Chrysto getwommen / en den halstercken en verstofften den Heere bevolen.

Mijn getrouwe waerschouwinge voor de Munsterfche groutwelen, ook noch in mijn Pausdom.

Siet / mijn Leeser / aldus heeft my die genadige Heere dooz de milde gunste sijner grooter Genaden aen my ellendige Sondaer betrocken / in mijner herten eersmael beroert / een nieuwt genoeudt gegeven / in sijner vzeefe vernebert / ten deele my selven kernen leeren / van den Wegh des Doodts afgewendt ende op den engen Weg des Levens in die Gemeenschap sijner Hepligen barm.

Mijn vertalinge en uytgank uyt Babel.

Mijn ingank in des Heeren huys en Gemeente.

barntichtighlijc beroepen / hem zo p[er]p[er] in
entwighhepde / Ainen.

Daer na ontrent een Jaer begaf het hem/
als ick nu met lesen ende schryben in der
fulhepde in des Heeren Woort oeffende / dat-
ter ongeveerlijc ses / seven / oft acht / tot
my gekomen zijn / die een herte ende ziele
met my waren / in haer Beloofte ende le-
ven (soo veel als Menschen richten kon-
den) onbestraffelijc / van der Werelt nae
het getuigenisse der Schryft afgeschepden /
van der Cruxce onderwoopen / die niet alleene
van der Munsterschen , maer oock van al-
ler Werelt Secten / verbloechingen / ende
goutwelen een hertelijc schutwen dzoegen /
ende hebben van wegen der Godt[er]puchtig-
gen / die met haer ende my in gelijcken
Geest ende sin wandelden / met veel bid-
den lieflijc aen my versocht / dat ick doch
den grooten swaren jammer ende noodt der
armet bedruckten zielen een wepnigh beher-
tigen wilde / want den hunger ware groot /
ende die getrouwe Pupshouders gantsch wep-
nigh / ende mijn Bondt dat ick van den Heere
ontweerdigh hadde ontfangen / tot winninge
besteden mocht / &c.

Mijne beroepers ende be-
roepinge.

Marth. 9. 37.
Luc. 10. 1.
Marth. 24. 25.
Luc. 19. 24.

Dit hoorende / is mijn herte seer be-
konnert geweest / bestwaeruisse ende bang-
ghhepde was het allenthalven : Want tot
eener zijden sagh ick mijn geringe gabe /
mijn groote ontgeleertheit / mijn swacke
natuere / de bloodighepde mijns bleeschs / die
overtmate groote boosghhepde / moertwille / ver-
keertheit / ende Tyrannije deser werelt /
die geweldige groote Secten / die spitsvun-
nighepde vieler Geesten / ende dat jam-
merlijcke sware Cruxce / dat my (so ick
het aenbinge) niet wepnigh drucken wilde :
ende ter ander zijden de erbarmelijcke groo-
te hunger / gebrack ende noodt der Godt-
t[er]puchtigen vromen kinderen / want ick sagh
openbaerlijc dat sy dwaelden / gelijc de on-
noofte verlatene Schapen / die geen Herder
hebben.

Luc. 15. 17.
Marth. 18.
v. 12.
3 Reg. 22. 17.

Hebbe my ten laesten nae veel bidden den
Heere ende sijn Gemeente met soo een Con-
ditie daer gestelt / dat sy ende ick den Heere
eenen tijt lanck vierighlijc bidden souden /
ware het alsoo sijn weigevallige Heplige wil-
le / dat ick hem ten p[er]p[er] dienen konde ofte
mochte / sijn Dadderlijcke goetheit my als-
dan soo een herte ende gemoede gunnen wilde /
dat my met Paulo betuyghde / wez my / soo
ick niet dat Euangellium p[er]dichte : Zoo
niet / sy dan zynen middel voeghde / dat het
allenthalven na bleve. Want Christus segt :
Zoo twee onder u eens werden op Aerden /
waerom sy bidden / dat sal hen geschieden van
mijnen Vader die in den Hemel is : Want
soo waer twee oft drie in mijnen Name ver-
gadert zijn / daer ben ick midden onder haer /
Marth. capittel 18. vs 20.

Den Heere
ende dat ge-
bed der
Godt[er]puchtig-
en heb ick
my onder-
worpen.
Marth. 9. 16.

Siet mijn Leser / aldus ben ick niet van
der Munsterschen , noch van eenigen ande-
ren oproerischen Secten (gelijc ick gela-
stert woerde) maer van soo een volck tot
desen dienst ontweerdigh beroepen / die Chri-
sto ende sijn woort bereyt stonden / een boet-
verdigh leven in die vrese hares Gods ley-
den / haren Maesten in der liefden dien-
den / dat Cruxce dzoegen / aller Menschen
welvaert ende Hepl sochten / die gerech-

tighepde ende waerhepde lief hadden / voog-
der ongerechtighepde ende boosghhepde schryck-
ten / &c. Dat immer krachtighlijc ende
levendigh betuygt / dat sy niet sulcke ver-
keerde Secten / gelijc sy geseholden we-
den / maer (hoewel der werelt onbekent)
ware Christenen waren / so men anders ge-
looft / dat Christus woort waerachtigh / ende
sijn onbestraffelijc Hepligh leven ende voog-
beelt onseplbaer ende recht is.

Also ben ick ellendige groote Sondaer
van den Heere verlicht / in enen nieuwen
sin bekeert / upt Babel gebloden / in Jeru-
salem getogen / ende ten laesten ontweerdigh
tot desen hooghen en swaren dienst ge-
komen.

Doen nu de boozgemelde van hare booz-
gegeven Bede niet aslieten / ende my mijn
eigen Conscientie oock ten deele (hoewel in
der swachhepde) berouwde / dewijle ick
den grooten hunger ende noot sagh /
soo verhaelt is / heb ick my met lijf en-
de ziele den Heeren laten opgeven / ende
in sijn Genadenhand bevolen / ende heb-
be tot sijn tijt na luyt sijnes Heil-
igen Woords begomen te leeren ende te doo-
pen / op des Heeren Acker met myn geringe
Gabe te arbeiden / aen sijn heplige Stadt ende
Tempel te bouwen / ende de verballen steenen
weder aen haer plaetse te voegen / &c. Ende de
groote ende sterke Godt heeft dat Woort ee-
ner warer Boeten / dat woort sijn genaden
ende kracht / met t[er] samen dat heplsame ge-
bruyck sijn hepliger Sacramenten / door on-
sen geringen dienst / leere / ende ongeleerde schry-
ben / niet t[er] samen den sozzghbuldigen dienst / ar-
beyt ende hulpe onser getrouwen Medelzoe-
deren / in vele Steden ende Landen soo bekent
ende openbaer / ende die gestalte sijn Ge-
meenten so heerlijc gemaect / met alsul-
ken onoverwinnelijcken kracht begaest / dat
oock vele hooge stoute herten niet alleen oot-
moedigh werden / die onsupbere niet alleen
kuyfch / de vronckene nuchteren / de gierige
milde / de wyede goedigh / ende de Godtloose
Godt[er]puchtigh / &c. Maer dat sy oock om
dat heerlijc getuigenisse dat sy hebben /
goedt ende bloodt / lijf ende leven getrouwe-
lijc daer geven / gelijc als oock noch op
deser stond dagelijcs gesien wort / dat geen
vzichten noch teekenen eener valscher lee-
re (daer Godt niet mede werckt) zijn /
houde oock in alsulcken swaren elende ende
Cruxce so lange niet bestaen / wanneer het
niet des Allerhooghsten kracht ende Woort
ware.

De Liefde
Gods ende,
mijns nae-
sten heeft
my desen
grooten ende
swaren
dienst op-
geleert.

Mijn begin-
om te leeren
in Godts ge-
meente.

Ouse vruch-
ten door de
hulpe ende
kracht Gods

Jaer dat meer is / sy worden met alsul-
ken genade ende wijshepde (soo Christus
allen den sijnen belooft heeft) in hare ver-
soeckingen van Godt begaest / dat oock als
le Werelts Geleerden ende hooghberoem-
de Meesters / daer toe alle bloodtschuldige
stoute Tyrannen / die (O Godt) oock roemen /
dat sy Christenen zijn / voog dese onoverwin-
nelijche Widdersen ende vroomen Betuygen
Christi moeten overwonnen ende beschaent
staen / Dat sy in allen dingen oock geen an-
der getweert ende uptolucht hebben / noch we-
ten / van bannen / vangen / pijnigen / vanden /
moorden / ende ombzengen / gelijc der ou-
der Slangen gebruyck ende maniere van den
beginne getweert is / so men aen velen plaetsen
in on-

Exod. 4. 12.
Luc. 21. 14.

Worgen en-
de ombren-
gen is des
werelts
hooghste
troost tegen
Gods woort.

Onse leere ende vruchten zijn van der heyligen Apostelen Leere ende vruchten niet vericheyden.

in onse Nederlanden noch dagelijks (leeder) spreken ende sien magh.

Siet / dit zijn onser Beroeppinge / Leere / ende Diensts vruchten / daer ober wy soo groufsamighlyck gelaster / ende soo vpanclijck vervolgt werden : Of niet alle Propheeten / Apostelen / ende getrouwe Dienaeren Godts oock gelijcke vruchten dooz haren trouwen dienst gebaert hebben / willen wy geerne alle vzoome laten sichteners zijn.

Maer soo veel als mijn arm / swack / ende onvolkomen leuen belange / bekenne ick vyzt upt / dat ick een ellendigh arm Sondaer ben / in sonden ontfangen / ende sondelijck upt eenen sondelijcken zaden geboren / segge met David : dat mijn sonde steedts tegen my is. In mijn gedachten / woorden ende wercken overtuppen my. Mercke ende sie met den heyligen Paulo / dat in mijnen bleesche niet goets en woont. Nochtans moet ick soo veel in mijner swachheyt roemen / soo dese boose ende woeste werelt onse Leere (die niet onse / maer des Heeren Christus is) met gebult hooren / ende de selve in repper Godts vzeefe onderdanighlyck recht nae homen wilde / het soude ongetwijffelt wel een Christuslijcker ende beter werelt zijn / als het (leeder) nu is.

Psal. 51. 7.

Rom. 12. 9. Dat vele met my mochten salig werden is mijn eenigh loeken.

Ick dancke mijnen Godt / die het my gegeven heeft / dat ick met den heyligen Paulo dat boose hate / ende dat goede naejage / Ende wel wilde ; dat ick die gehele werelt upt haer Godloos boose wesen / oock met mijnen bloede ontlossen / ende Christus winnen mochte / mijnen Godt van gantscher herten vzeesen / lief hebben / soeken ende dienen / vooz hem recht ende wel doen / ende een onbestraffelijck vboom Christus zijn mochte / is aen sijn genade alle mijn begeren.

Vope dooz des Heeren barmhertighheyt ende hulpe / dat my oock niemand op den gantschen Aerdobodem renes gierigen ende overbloedigen wandels metter waerheyt straffen han. Gelt ende rijcke dagen heb ick niet / begeere sy oock niet / hoerwel sommige (leeder) upt bekeerden herten seggen / dat ick meer gebraden etc , als sy geloden , ende meer Wijn drincke als sy bier doen. Mijn Heere ende Meester Christus Iesus moeste oock der verkeerden wijnsuyper ende Vasser zijn. Vope dooz des Heeren genade / dat ick daer inne vooz mijnen Godt onschuldigh ende vyzt stae.

Die my met den Bloede sijner Liefden gehocht / ende ontweerdigh tot desen Dienst beroepen heeft / kent my / ende weet het / dat ick noch gelbt / noch goet / noch wel lust / noch gemack op Werden / maer alleene mijns Heeren prijs / mijn salighheyt / ende veler Menschen Zielen soecke. Waer ober ick soo obermate vele hangighheyt / druck / vboeffnisse / elende / ende vervolginge / met mijne arme swacke Vrouwe ende klepne kinderhens / nu tot in t achtende Jaer hebbe moeten vptwoeren / my al omme in perijckel mijns lijfs ende veel vzeefe konmerlijck onthouden. Jaer wannere de Predikers on-

Des werelts predikers ende wy zijn in t volle leuen, gemack, ende Eere.

sachte bedden ende kussens liggen / moeten my gemeenlijck in verborzen hoeken ons heymelijck versien. Wanneer sy in alle Vaplosten ende kindertmalen / Ec. met vyz-

pen / trommelen / ende Lupten psalen / moesten wy ons voozsen / als de Honden bassen / of niet die bangers daer zijn:

wijt vericheyden. March. 13. 6.

Daer sy Doctoren / Heeren ende Meesters van een pegelijck gegroet werden / moeten wy hooren , dat wy Wederdoopers, Winckel-predikers, Verleyders ende Ketterers , ende moeten in des Duyvels naem gegroet zyn. Summa / daer sy met veel groote renten ende goede dagen heerlijck vooz haren Dienst beloont werden / moeten onse loon ende deel / Vyer, Sweerd ende Doodt zyn.

Siet mijn getrouwe Lefer / in alsoo een benautocheyt / armoede / jammer ende verrijckel des doots / heb ick elendige Wan mijns Heeren dienst tot op deser uren onberauidert uptgevoert / hope die oock dooz sijn genade tot sijnen prijs upt te voeren / soo lange ick in deser hutten soebe. Wat ick ende mijne getrouwe Medehulpers nu in desen seet swaren periculusen Dienst gesocht hebben / oft hebben konnen soeken / kommen alle welgesinde met het werck ende vrucht wel afmeten.

Wil dan hier mede den getrouwen Lefer om Iesus wille noch eenmael ootmoedighlyck gebeden hebben / dat hy my doch dese myne afgedrongen Bekentenisse van mijner verlichtinge / bekeerlinge ende Beroeppinge / in der liefden afneme / ende recht nae dunde. Ick hebbet upt groeter moedt gedaen / op dat die Godtvrijtliche Lefe wete hoe het geschiet is / dewyle ick van den Predikers alle wegen gelastert , ende sonder alle waerheydt beschuldigt worde, als dat ick van een oproerliche ende verleydiche Secte soude verordineert, ende tot desen Dienst beroepen zyn. Wie Godt vzeest / die lefe / ende richte.

Item / dat ons Gellius metter Leere wil in het openbaer dzingen / is boden (als ick verhope) van den Nacht-prediken merr als genoegh beantwoord. Moet hier noch eventwel dese drie Vragen aenhangen.

Antwort op Gellii tegenwerpinge, dat wy lullen in t openbaer treden.

Den eersten / so u permant met loose woorden ober spake / ofte met getwelt dzonge / dat ghy op eenen Diepen Water gaen / oft een Vergift dzincken soudt / daer hy wel seker wiste datter die dootd upt volgen moeste / of niet sulck eenere mensche des bloets ware ?

Desse drie Vragen denckt vlijtiglijck na.

Den anderen / nademael Gellius roemt , dat hy een beroepen Prediker is , ende openbaer leert / waerom hy dan niet met liefde ende barmhertighheyt ober sijn eppen Vaderlandt beweegt wordt ? Tot den Papissten ingaet ? Ende sijn Geloebe / Sacramenten / ende Godts dienst / met opentlijcke Leere tegen des Keysers Mandament / Opranp / vervolgh ende betwillinge / gelijck hy ons dzinget / aen den dagh vzeengt.

Den derden / betwisse hy (soo si vermoede) welf toestaet / ende oock na der Schrift toestaen moet / dat de Bierige / Vooberdige / dzonchaerts / Valsers / Woekeraers / Leugenaers / onrechtveerdige / Ec. Godts Rijcke niet berben stullen / ende berhalven oock geerne Christusenen zijn / waeromme hy dan de vzeefe des Cruycers (daer in hy ons bestrakt) niet besiden stelt / ende die onboetveerdige sijnere Kercken / sonder eniggh aensien der Personen / van die gemeynschap sijnere Sacramenten / na die Leere ende Ordeninge des heyligen Geests (dat doch alsoo Godts

Ik 2 up

uptgedyachte bevel ende klare Woord is) af-
sluyt?

Aengestien hy ons dan met 'er Leere wyl
in het openbaer dnyngen / hoewel hy wel
weet / dat wy sulks niet beter sonder verlies
onser Lebens doen / als sonder sincken op
den Water gaen / ende sonder den Doodt
dat Vergift Dyncken konnen: Want hy en
die Seleerden het met hare anverdienden
Laster-schryften ende Drediken (Lepder) al-
soo verre gezeven hebben / dat wy alreede
ten Doodte al geoordeelt ende gericht zyn /
oock aler wt gevangen zyn. Hy daer toe
die Overigheude hooge pyfset / dat sy onsen
loop weeten: Ende wel weet / hoe met een-
ner van den onsen over een Jaer of thien
(Lepder) aldus hy hem gehandelt wyde /
die wt hertgrondelijcker trouwer meynunge
dat Geyenjenisse dat hy hadde / geerne den
Dolcke van den Dredickt-stoel wilde vooz-
gen / wy oock twee - mael Scheiftelijken
handel ende t'samen-spreckinge selve ge-
weert heeft / gelijk als gehoozt is: Noch even-
wel schryft / indien wy rechte Leeraers zyn /
dat wy met der Leere sullen aen den Dag
ende in het openbaer treden. Ende selve
om dat verlies sijner Deringen en des Krup-
ces wils sijn Leers (soo groot ende kleyn) als
hy is) in sijner eygener plaatsen verzwijgt /
in een ander ende tympet Landt gesogen is.
Maer (hoewel sijn Leere ende Sacramen-
ten daer by staen) evenwel noch affonde-
ringe / Scheiftmatige straffinge / en Godes
Ordeninge wt vrese des Krupces ende sijnes
bleyck naeliet / magh die redelijcke Leere
daer mede afmeten / wat hy vooz een Chri-
sten (zwijge Drediker) zy / dewijle hy ons
ellendigen oplegt / dat hy selve met den ge-
ringsten binger aentasten noch roeren wil / so op
sien meugt.

Soo nu Gellius dese drie Drogen wel be-
hertigen konde / ende wilde in de vrese
sijnes Gods bedachtelijck met 'er Schryft aen-
merken / hy moeste hem schamen sijn leef-
dage / dat hy ons soo onbescheidenlijck te-
gens alle Liefde / redelijckheyt / vernuft en
Schryft in het openbaer dnyngt / ende onder
een alsulcken schijn soo tyranuglijck na der
Godvuchtigen verderwinge / bloed ende dood
trachtet.

Maer dat hy schryft / als dat men die Pro-
phetische en Apostolische Leere, en de Hey-
lige Sacramenten, niet in heymelijke win-
klen en hoeken, maer in het openbaer leeren
ende uytrichten sal, is dit onse Antwoord:
Wy bekennen wel dat Christus Jesus open-
lijck ten meestendeel gepredikt heeft / noch-
tans met sulck bescheyd / dat hy den rasenden
en woedenden volke somnige repen ontgaen
is / oock niet meer openbaerlijck onder haer
wandelde / na dat sy over sijnen dood besoo-
ten hadden / uptgecomen / doen de bespre-
de tijd sijns Lijdens / hem te voren bekent /
en die verbullinge der Prophecijen daer waren.
AII.22 32.

Deselven gelijken / hoewel Christus sijne
Jongeren upsande / dat sy dat Evangelium
allen Volken / soo wel den Heydenen als den
Joden / prediken souden / evenwel niet ge-
septe noch gewilt / dat sy sijne Sacramen-
ten / nameelijck / den Doop ende het Nach-
mael / vooz den Dpanden sijns Woordts toe-

dienen en gebruiken souden. Is derhalven
openbaer / dat hy ons sulks sonder alle Schryft
en grond der waerheyt oplegt. Beschuldigt
en straft oock niet allere ons / maer Chri-
stum Gods ewige Woord en Wijsheyt sel-
ve / want die sijn Heylige Nachmael aen een
heymelijke plaetse met een afgefondert volck
in der Nacht gehouden heeft. Oock Pau-
lum / en die eerste Apostolische Kerke / die
met Afgefonderde versamelingen hare Dye-
derlijcke bpkomste menigmael by der Nacht
gehadt hebben / so boben meer als genoeg ge-
sept is. Mercht doch / hoe openbaer hy tegen
Gods Woord sprekht.

WYder schrijft hy, als dat wy onser Be-
roepinge geen ander getuygenisse geven,
dan dat wy vele Menschen niet alleene met
eenen ontfinnigen en onversoenlijken haet der
rechter Kerken Dienaren, hoe vroom sy ook
zijn, en aller Kerken Ordeninge vervullen,
maer ook met eenen twistigen Geeste en nij-
dischen gemoede behangen, &c.

Antwoord.

So de vrandlijke bitterheyt de oogen sij-
nes verstands niet so gantich verblint had-
de / ende maer een kleyn vorchtsken eens
waerachtigen Christelijken Gests by hem
ware / soude hy de lieflijke vrychten eener wa-
rer Boeten wel haest gewaer werden. Maer
nu is hy in alsulcken blinden sin geraekt
(och laep) dat alle die heerlijcke schoone vrych-
ten des Hoogen ende Heyligen Geest / Dyp-
velsche vrychten / ende nieuwe Wornicke-
rijen / ende dat zware druckende Krupce van
soo vele broome Heyligen en quaebdoenders of
ketterz Krupce by hem zyn moeten / dat nae
mijn bedenken een zware sonde / en een groote
laster is.

Die Pharizeen sprekken: Dooz Welzebub
der Dypvelen Dince / werpt hy die Dyp-
velen upt / hoewel sy in haren herten krach-
tiglijck boelden dat het Gods binger en kracht
was. Christus septe / dat het die laster in
den Heyligen Geest was. Maer wat Gellius
over ons doet / wil ick den Heere hier bevolen
hebben.

Godt weet het / dat ick wel wilde / dat ik
hem met alle Dredikers upt hare zware ver-
doemens verlossen mogte / en dat ick het
met mijnen Dood behoopen soude. Siet /
soo hate ick hem / ende oock alle die / die na
mijnen Bloed trachten / hoe wel wy so veel
quads hooren moeten. Hope dooz des Hee-
ren Genade / dat sy oock alle aldus met wy
gefant zyn / die des Heeren Woordt vzeven.
Doch schryft hy evenwel / dat men haer met
eenen ontfinnigen ende ontveroenelijken
haet (dat verze zy) hadt. Ende dat om dese
oorsaeke / om dat wy die openbare Verlep-
ders / die in eenen huichelijken schijn wan-
delen / die hy die rechte en vroomme Kercken
Dienaors noemt / ende dat valsche Schryfte-
loose gebuyck des Kinder - doops, met alle
Wishuycken / die hy der Kercken Ordenin-
ge noemt / niet allere met des Heeren Geest
ende Woord / maer oock met onse Goedt en-
de Bloed in repner ende getrouwer Liefden /
tot bewaringe van hare arme zielen ernste-
lijck bestraffen / ende op den gekrupsten Chri-
sti-

De vrome
Machabeen
werden hier
mede van
Gellius
bestraft, die
uyt vrese
des Koninks
Antiochi
hare kinde-
ren heyme-
lik beinoden
hebben.

Gellius ooc
deelt als de
gene, die van
Godt ver-
flooten sijn.

Mat. 12. 14
Mar. 3. 38.
Lu. 12. 10.

De trouwe
Liefde wert
tot eenen
bitteren haet
by Gellius
geduydet.

Die de Ove-
righet met
vlijt oproert,
en ons noch
evenwel in't
openbaer
dringt, wat
dat voor een
Geest zy,
zichtet 27.

Mat. 23. 3.

Lu. 4. 15.
Ioa. 8. 1.
Ioa. 10. 7.
1 Pet. 1. 11.
Ioa. 9. 24.
Efc. 22. 7.
Efc. 3. 5.
en 9. 63. en 3.
Sa. 11. 12.
Mat. 27. 12.
Mat. 28. 16.
Mar. 16. 15.

Christum Iesum / op sijn Geest / Woord / Ozenninge / en op sijnen H. Apostelen leere en gebuyk wijzen.

Rom. 1. 29.
Gal. 5. 21.
1 Ioa. 3. 15.

Ick Geloobe waerachtig / dat een hatigh en misdigh Mensch geen deel aen Godts Stadt heeft.

Ende wy / die dagelijks sterben om der Liefden wille / souden dan noch in haet ende misdade leven / soo woorter vele te vergeess geleden.

Ick hope dat ik die waerheyt schryfde / als dat ik veel meer vooz haet en misdade schrijcke / dan ick vooz vper en zweert doe / noch moeten wy hooten / dat wy haters zijn.

Siet / So woort dat goede ten quaetsen / ende die liefde tot haet over ons alceede geduyt / wat oozdeel dat de Schrift over sulcke luyden upe- spreckt / wert Esa. 5. wel gespreut.

NOch beschuldigt hy ons, en segt: Dat wy over veel Artijkelen der Christeliker Religie onder den anderen oneenig ende twistigh zijn, als te weten, over die vervulling des Wets, over die rechtveerdigmakinge des mensches, over die Godtheyt en Menschwerdige Christi, over die macht der Overigheydt, &c.

Antwoord.

Ick hope / dat ik met v. ser herten schryben mag / dat wy / die eenes Woods koozmen zijn / oock een herte ende ziele in Christo zijn. Daer gelijck als oock by der Apostelen tijdt upt der Apostelen Gemeente wel verlepdische Madamen opgestaen zijn / die verkeerde Leere inboorden / ende den Jongeren voozdragen / gelijck men aen vele plaetsen haer Schriftten sien magh / die sy nae behoorzijche vermaninge (wanneer sy geen Boete deden) van die Gemeenschap haer Kercken affonden. In gelijcker maten gaet het oock met ons toe / Satjanas rust nimmermeer / Secten (segt Paulus) maectender onder u zijn / op dat die / die rechtchappen zijn / onder uwo openbaer worden. Ende wanneer dan sulcke harte ooren vooz de waerheyt toeluyten / die vermaninge verwerpen / verkeertheyt ende Secten aenrichten / mogen sy onse Bzooders niet meer zijn / gelijck die Schrift leert. Ende soo lange wy upt gehoorsamenheyt des Hepligen Woods in repner Gods vzeese alsoo doen / zijn wy in onse Conscientien gewisse / dat wy van allen Secten sullen v. zijn / oock van alle Laster en Quaed / hoetwel wy onschuldig so vele van der wereld hooten en lijden moeten.

1 Cor. 11. 18.

Rom. 16. 17.
Mat. 18. 8.
1 Tim. 3. 6.
Tit. 3. 10.
Twistmakers mogen niet onse Broeders sijn.

Wen gesien het Gellius ende sijne Medepredikers dan so wel bekent is / hoe dat die Bzode-bzokers en Sectemakers gantsch geen Gemeenschap met ons hebben komen / maer na Apostolische Leere ende gebuyk eendachtelijck van ons afsonderd buyten ons zijn / en sijn moeten / is het immer een groote verkeertheyt / dat hy so vele v. zome herten (die doch alle twist / haet / ende oneenigheyt in den grond v. pand zijn / en in allen dingen anders niet soeken / dan den gekrupsten Christum Iesum in lieflijcker v. zedfamer herten ootmoediglijck nae te volgen) voor Twistmakers scheldet, ende van soo een boos getuchte ende groutwelijcken Dame / sou-

der alle waerheyt / by der Wereld verachtig maekt.

Wilt hy nu seggen / dat hy haer daerom alle een met ons rekent / om dat sy eersdaegs oock eenerley Doop met ons ontfangen hebben: So segge ik wederom / dat Petrus en Simon Magus / Paulus en Phigelus / &c. Oock een als dan getweest zijn. Madosten oock alle Papijsten / Lutheranen en Zwinglianen, daer toe oock alle dieben / Madoodenaers / Cobenaers / Boggers / Poeten en Boeven een zijn / want sy hebben oock alle eenerley Doop ontfangen / is ontwederspreckelijck.

Act. 8. 22.
en 17.
1 Tim. 2. 14.

Item / dat hy ons beschuldigt / dat wy over de vervulling des Wets, over die rechtveerdigmakinge des Menschens, over de macht der Overigheydt, &c. riwsten souden, mag ick (hope ick) vooz den Heere en sijn Gemeente met repner herten getuygen / dat ick mijns wetens mijn leedage niet meer dan met eener (die nu al in 't verderf gelopen is) over die rechtveerdigmakinge des Menschens eemael gedisputeert / of (so het Gellius noemt) getwit hebbe. Hebbe oock met sommige van die verwillinge des Wets / ende van der v. berigheyt niet dan tot onderwijfinge Bzooderlijck gespookien. Dat oock onse Bekentnisse en grond van de voozdrage Artijkelen is / magh in grooter klarheyt aen vele plaetsen onser Schriftten wel gesien worden.

Och liebe Heere / dat doch Gellius eemael aen sijn eppen woorden denken wilde / daer hy schrijft / dat die Beroepinge der v. zomen om der onbzomen wille niet magh gezwakt werden / en dan soo veel vzeese Gods daer hy hadde / dat hy een wepmigh vooz der leugen / gewelt en onrecht (die hy ons tegen alle billijckheyt aentwent) schzoomde. Want wat doet hy doch anders / dan dat hy met opset (oock veel licht wel tegen sijn eppen gevoelen) der Godbzuchtigen cere en Name sonder oozfakte roost / op dat hy des Woods looy beleete / sijn saeke goed maekte / maer de onse met openbare leugen valsch of veracht malie / op dat sijn ontroutwe na Phariscescher wijse niet openbaer werde. Ja hy doet even / of hy seggen wilde: Judas is een Bzoderer ende Dief geweest / daerom sijn oock alle die andere Apostelen Bzoderers en Dieben geweest. Item / Simon Magus was een Boeve / daerom sijn oock die Apostolische Gemeenten alle Boeven geweest / &c. Daer hy (segge ick) so wel weet / dat wy geenlins eenige Sectemakers, Vredeverstoorders, en onschriftmatige Drijvers in die Gemeenschap der vzeedfamenigen en Godbzuchtigen toelaten / of toelaten mogen / so gehoozt is.

Och dat hy de Bzoodfaminige doch ongelastert liete / en konde den meniguldigen twist / bitteren haet / zware beplinge / scheuringe / en h. v. bingie aller dien / die den Kinderdoop met der Leere voozstaen / recht insien / hoe deerlijken sy doch onder den anderen in haer gebedf staen / dat sy (leuder) met alsulcken misdigen v. ber tegens den anderen verhit sijn / dat sy haer niet alleen onder den anderen vooz Swermers / Sacrament-schenders en Antichristen schelden / schenden / Lasteren / ende ter hellen richten / maer oock ten Swardde ende Krijgh (als aller Secten wijse is) tegens den

Die onmenscheelijke oneenigheyt en bitteren v. ber onser wederpartien onder den anderen.

den anderen grijpen / lauden en luden in den grond verberven / steden en bozgeren / tegen die lieflijke nature / leere / ende voorbeeldt Chrysti / ende sijner Apostelen / betwoefsten / so men sien mag.

Zijn daer beneffens hare Geleerden onder den anderen soo oneenigh / dat men nauwelijck in een gantsche Landt vijf of ses kan vinden, die in der Leere eens stemmen ende over een komen.

Die eene settet alles in die voorsienigheyt en Bestematie Gods / quasi necessarium : Die ander wederspreekt het.

Die derde wil Chrysti vleesch en bloed in / of onder den Broode en Wijn beslupten : Die vierde leert het Geestelijck.

Die vijfde Doopt de kinderen op haer eygen Beloobe : Die sesde op dat Verbond Abrahamen en sijn belofte.

Die sevende segt / men mag om den Beloobe wel vervolgen / die achte wederspreekt het heftiglijck.

Die negende pyjft dat Beloobe / of daer schoon geen goede vruchten of werken by zijn : Die thiende segt, het Geloove sal door de liede dadig zijn.

Die elfde geeft voor / dat die Sacramenten mogen dooz den Ontvoortbeerdigen ende Woofen wel bediendt werden : Die twaelfde segt daer Neen toe. En diergelijcke scheuringen meer. Doch moeten evenwel die Godsvruchtige byzome herten en byzedsame kinderen Gods / die (so veel in haer is) om Godt ende sijn gerechticheyt pveren / des Heeren Woorde van herten meenen en lief hebben / en van geen twist en weten / een oneenige twistige Secte, en Godloose verleyde Rotterie by haer heeten : En sy wederom de Dzeedsamige eenig-gefinde Leeraers / daer toe die onboetbeerdige woeste Wereld / des Heeren Kercke ende Volk heeten.

Diet / so openbaerlijck laet die Alderhoogste Heere de kloechtheit der scherpinnigen en de wijsheyt der wijzen tot sothept werden / ja dat ook Chrystus Iesus Belial / ende Belial Chrystus Iesus / Licht Duspsternisse / ende Duspsternisse Licht by haer zijn moet / dat sy (och Lepder) noch Leere / noch Leven / noch Kracht / noch Bekentnisse / noch Goedt / noch Bloed der Aptverloren Gods aenmercken / maer alles uyt verkeerthept / ongunst / krijgh ende partie na den vleesche richen / ten archsten dypden / alle oozsaken soecken / om den Godtvruchtigen te beleedigen / die waerhept te lasteren / ende 't onrecht op te houden / op dat hem niemant bekere / Boete doe / ende des Heeren Woorde van herten soecke ende na trachte. O Heere / gunt eenmael dat sy mogen openbaer werden.

Voorde sehnijft hy : Ook is het geen sijne Vrucht, maer een schrickelijke schandvlecke, dat sy tegen dat Exempel der Propheten, Christi, en der Apostelen, haer selven een Kercke richten, den Sabbath des Heeren ontheyligen, de openbare vergaderingen ende Kerken-dienst verlaten, de Dienaers haten en schelden, haren sorgvuldigen arbeyt en Prophetie niet alleen niet ondersoeken, tegen dat Gebodt des Heyligen Geests,

en Leere des Gebodts van den Sabbath, maer stoutelijck verachten, &c.

Antwoord.

Hier merckt mijn Leest / hoe heerlijck men de leugen opponcken / ende hoe jammerlijck men die waerhept onder eenen schijn van deugde onderzucken ende verachten kan. Die gantsche Euangelische Schryft leert / dat Chrysti Gemeente in Leere / Leven / en Gods-dienst / een afgesondert volck van der Wereld geweest is / en zijn moet / tot. 2.42.

Is in den Ouden Testamente oock alsoo geweest.

Ademael sy dan so een afgesondert volck alreede geweest zijn / ende zijn moet / so wy gchooyt hebben / ende het klaerder dan der Sonnen schijn is / dat van vele hondert Jaeren af / geen onderschept tusschen de Gemeente ende der wereld gespeurt is / maer hebben haer alle in Doope / Nachmael / Leven / ende Gods-dienst / sonder eenige affonderinge onder den anderen vermengt / dat so openbaer (nochtans in onbestandt geschiet) tegen alle Schryft is / sijn wy dooz Gods Geest ende Woorde (niet uyt ons) ten pyjfe Chrysti / ende ten dienste en betteringe onses Naesten / in ongebruyder / repner / om der voornoemder oorzaken wille gedrongen / niet ons / maer den Heere / een Godvruchtige en doetveerdige Gemeente of Kerke / uyt allen onrepenen ende verleydischen Secten der gantscher wereld / niet tegen Chrysti en der Apostelen Leere ende Doopbeeld / gelijk ons Gellius sonder alle waerheydt aen schrijft, maer met Chrysti Geest / Leere ende Doopbeeld (na demaels hy ons sijn Woorde en waerhept heeft openbaeren laten) onder dat kruyce der ellenden / tegen alle Hetsche pooten en geweld / in der gedult / ende niet met krijgs-geweer ende oproer (gelijck der Secten aerde is) te bergaderen / ende van der Wereld af te scheyden / als de Schryft leert / die dit roekeloofse onboetbeerdige Geslachte tot berrmaninge / leere / en Chrystelijcke bestraffinge zijn mogen / so gchooyt is.

Die des Heeren H. Sabbath (die nu niet langer letterlijck / maer Geestelijck is / en by den waren Chrystienen nimmermeer eynde neemt) niet met kostelijcke kleederen / niet met byassen / suppen / pdelheyt en lediggank (gelijck als de onbedachte roekeloofse wereld op sijne uytwendige Sabbathen en ledige dagen doet) maer in ware Gods-vrees / met een reyn byze consciencie / en onbestraffelijcke wandeling in die liefde Gods en onses naesten (dat die rechte ende ware Gods-dienst is) den Heere eeuwig byeten en heyligen mogen.

Die de openbare vergaderingen / die (lepder) niet Chrysto / maer Antichrysto / in allerley pdelhept en hupchelic / met praecht en pzael / op hare Sabbathen en ledige dagen gehouden werden / met haren onboetbeerdigen Kerken-dienst / die niet dan tot verleydinge strekt / uyt repner herten in die byze hares Gods na laten / op datse die versameling der Heylige en den waren Kerken-dienst daer mede betuygen / den onrechten overtuygen / en die waerhept en rechte leere / tot aller menschen nut ende beteringe / des te better alsoo weder aen den dag byengen mogen.

Die Gellius Gods moet na den voorbeeldt Chrysti een afgesondert volck zijn. 2 Cor. 6. 17. Tit. 2. 14. 1 Pet. 2. 9. en 10. 1 Cor 5. 17. Ez. 19. 12. Deu. 7. 2. Ez. 5. 11. Jer. 68. 3. en 51. 6.

Christi Kerke wil onder den kruyce gebout zijn.

Christi rechte Kerke viert Gods Sabbath eeuwiglijck. Esa. 56. 18. en 64.

Rom. 13. Heb. 12. 1. Ia. 1. 17.

Christi kerke mijdert die versamelingen der ydelheydt en hour die vergaderingen der gerechticheydt.

Oneenige leere der Geleerden.

1 Cor. 1. 18. en 19. Esa. 33. 18. 2 Cor. 6. 15.

Die

Christi Kerke bekræft den boosten maer hatet niemant.

Die de openbare Verlepders ende Valsche Predikers / die dat arme volck so jammerlijck verleyden / niet haten noch nijden / (so Gellius voorgeeft,) maer in aller crifte en liefde met Gods Geests ende Woord straffen / op dat sy haer bekeerren mogen / gelijk de Schyft leert.

Summa / die niet tegen dat Gebodt des Heyligen Geests / ende der Lere des Gebodts van den Sabbath / den sozzvuldigen arbejd / ende die Propheetje der waren ende getrouwen Dienaren Christi / noch die heerlijke schoone Gaben des Heyligen Geests verachten / soo hy met grooten onrecht over ons sulægt / maer na den raed / leere / en vermaninge des Heyligen Geests / en der kracht des waren Sabbaths / den valschen arbejd / ende die krachteloofe / onvoetveerdige / ende booz geld gehuerde Propheetjen der Antichristischen Dienaren / die niet Christus ende sijn Gemeente (soo sy roemen) maer haeren Wyck ende der Wereld dienen / met verlies van Gheb ende Bloed nalaten / ende niet meer hooeren ende volgen durven / gelijk nae alle Schyften en Godlijke Waerhejde (nadenael sy wpt der Lere ende Druchten bekenit zijn) billijck ende recht is.

Hare Priesteren / segt die Heere / Iccren om loon / ende hare Propheeten Waerseggen om geld.

Verlaten haer op den Heere / en spreken: Is niet de Heere onder ons? Daer kan geen ongeluk over ons komen.

Daerom sal Spon om utwent wille als een Delt geploegt / en Jerusalen tot steen-hopen worden. Mich. 3. 12. Jer. 26. 18/19. Is ook openbarr / dat Gellius met t'samen alle sijn gelijcke Predikers / dat selvige daer in hy ons beschuldigt / gedaen hebben / want sy lange booz ons een spondere Kercke van den Papisten afgesondert opgericht hebben / gelijk allen Menschen bekenit is / en men geen sijn loochenen kan.

Maer dat wy ons van haer hebben moeten afscheyden / sijn sy selve die oorsake / dat ons van herten leed is: Want soo wy dat rechte sy haer gebonden hadden / hadden wy sy haer wel gebleven / maer nu hebben wy (lepder) onsen afscheyt met goed en bloed moeten nemen / so men sien mag.

Siet / mijn goede Leser / hier mede hebt gy mijn eenvoudige beantwoordinge over de nodelijcke Artijckelen van de Beroepinge, die Gellius tot beweevinge sijnner saeken, en verkleeninge onser saeken / op het alderloechste voortbringt.

Twijffele niet / soo gy dat sijnne ende dat onse sy den anderen hout ende met des Heeren Woord de openbare Druchten aen bepden zjden recht overweert / gy sult dooz Godts Genade haest deses Artijckels eenen goeden en klaren onderscheyt/bericht/voet/ en grond binden.

Ende is dit in desen deel die Hoofst-somme mijner Aenwysinge / dat niemant sonder den Heyligen Geest / die in allen waren Christ-gelovigen sijn werck wercket / noch sonder die ware Weder-geboozte / die dat herte mit den Geloope wpt dat Werdsche in 't Hemelsche versettet / noch sonder die ongebejnster ware Liefde / die niet dan sijnnes Godts

Prjjs / en die Salighejt sijnnes naesten soekt / noch sonder dat Heyligame repne Woord / dat sonder alle aensien der Personen Hooges en nederigen staets in rechter kracht sijndt ende klieft / noch sonder dat vpoome onbestraffelijke leven / dat wpt Godt is / een recht beroepen prediker en Godt behagende dienaar in des Heeren huys en kerke zyn kan.

Beslyft van der beroeping. Sonder Heylige Geest, Wedergeboorte, liefde, onbestraffelijk Woort en leven, kan niemant recht prediken.

Volget van der Doope.

VAn den Doop der Gelovigen vele hier te schryven / waerom wy die op den Geloope leeren / ontfangen / ende haer toedien / achte ik geheel onnoedig: want wy het eersdaegs niet so vele dwydlike Schyften en redenen den verstandigen Leser hebben booz gestelt / dat hy den grondt en die waerhejde met openene oogen sien / en met vollen handen grijpen mag.

Wil het derhalven onder toege laten / en wy tot die booznaemste Artijckelen ende Argumenten keeren (om de selvige met der Schyft te wederleggen) daer mede Gellius sijnen Kinder-doop voor Apostolisch ende Christelijck wil beweeren ende voorstaen.

Hope het ook met alskier kracht en klaarhejde dooz des Heeren Genade te doen / dat een pegelijck verstandigh Lezer / die het met aendacht leest / met volter herten baten sal / dat hy even so weynigh met sijnen Kinder-doop, als met sijn Beroeping, booz des Heeren heylige Oydeninge / Woord en Waerhejde bestaen kan.

Ger ik dan tot der materien trede / wil ick den goedhertigen Lezer niet sonder oorsake eersmael booz oogen stellen / als dat het over ettelijcke Jaeren hem eenmael begaf / dat ick met Joanne à Lasco, Gellio ende Her. handelde, en so wy vele Redenen van den Doop hadden / ende sy wy alle Schyften / die van der saeke melden / toefonden / dat sy van den Ouden of Gelovigen gesprooken waren / sijn wy ten laetsten tot den kinder-doop gelcomen / die oock nae haer boozgeven (hoewel sonder Schyft) moeste recht zyn.

Hebbe haer ten laetsten / nae vele wijde-loopige woorden / en onschyftmatige beweevingen van haer boozt gebrecht / twee Vragen voorstelt, ende om des Heeren wille gebeden / dat sy wy doch recht na der Schyft daer op antwoozden wilden / van de welcke die eerste aldus luyde / namljck: Of oock een Ceremonie, die sonder Godts bevel woode toegedient / belofte hadde? Sy seyden, Neen.

Doen vzaegde ick andermael / of niet deselvjge Ceremonie, die also sonder Gods bevel woode toegedient / afgoderie ware? Sy seyden, Ja.

Doen ick nu hoozde / dat sy wy op mijne Vragen recht bekenden / sprack ick: Wel aen weerde mannen / wat raet dan met utwen kinder-doop? Antwoordense alle drie gelijk: Ja lieve Menno, wilt gy ons op een bevel dzingen / so betwijft gy ons eers / waer het bevelen is / dat men den Gelovigen Doopen sal.

Wat hoorende verschylte ick seer / want ick sag / dat het met haer in den grond niet dan enkel partje en bleefch was.

Merkt doch hoe de Geleerde met des Heeren Woort omgaen.

Ich

Om die rechte vieringe des Sabbaths verliest die Kerke Christi goed en bloed.

Marci 16. 17
ca 18.

Ich hebbe haer tot dat 16. Capittel Marci gewesen / daer die Heere spreekt: Gaet in die gantsche Werelt, ende predickt dat Euangelium allen Creatueren, wie geloofd, ende wert gedoopt, sal saligh werden. Maer dat konde op haer geen bevel maken.

Matth. 18. 19
Dicipulate
omnes gen-
tes, habet
Hebraica ve-
ritas.

Daer na wijde ich haer tot dat 28. Matth. daer de Heer spreekt: Gaet henen/ ende leert alle volcken / oft gelijk die Hebreusche Text heeft, Maecht alle Volcken tot Jongeren / ende Dooptse (sommige Translatien hebben, haer Doopende) in den Name des Vaders / des Soons / ende des Heiligen Geests: Het help haer oock niet / want daer stont (sepden sp) Doopende / ende niet Dooptse / Hoewel sp (lepder) meer als wel wisten / dat die gewiste ende sekerste Cert / namelijk / die Hebreusche, gebodische wijse hielde / ende Dooptse / in Imperativo, dat ich noch op die tijt so duptlijck niet gelesen hadde.

Siet / so moetwillighlijck strecken sp tegen Gods klare Woordt ende Waerheyt / dat sy openbaerlijck verloochenden / het ware geen Gebodt / daer sy het so menighmael (oock in die Lutherische Translatien) gelesen hadden / dat het de Heere met een uytgedruchte Gebodt bevolen hadde / seggende: Ende dooptse.

Als ich nu merckte / dat sy so door dat Participium een uytvlucht sochten / hebbe ich soo tot haer gesept: Ich gebiede mijn knecht / ende segge / soo gaet henen / ende ploegt den Acker / zapende met Carwe: Gelijk die Heere sepde / Gaet / ende leert alle Volcken / haer doopende / &c. Hier vragte ich u (sepde ich) of ich niet myn knecht daer mede bevolen hebbe / dat sy den Acker ploegen / ende met Carwe bezapen sal? Hoewel dat Participium zapende / gelijk dat Participium doopende daer staet. Antwoorden sy / dat ware Philosophie ende geen Schryft. Siet mijn Leser / so plompelijck sochten sy de waerheyt te verloochenen.

De geleerden
handelen soo
met Gods
woort, dat
het Godt
betreuen
moet.

Dit siende / dat sy so met overwommen herten obstinatijlijck verhardt (gelijck die Pharisieren) by der leugen blijven wilden / ende wilden die krachtige ende klare waerheyt geen plaats gunnen / woerde ich seer bodzoest / ende spreck: Och Mannen / naedemael ich in der daet behude / dat ghy met verkeerden herten Gods Waerheyt van u stoot / ende utwen lust aen der leugen hebt / wil ich mijn monde sluyten / ende niet een woort van der saecken meer met u spreken / want het is (och lepder) alle te vergeefs gesprooken. Mijn Leser / dat ich hier de waerheyt schrybe / sal aen den dage Jesu Christi in sijner verschijninge / hoor sijnen onpartyschen ende eeuwighen gericht also bevonden worden.

Siet / soo oneerlijck handelen sy met Gods edele ende eeuwige Waerheyt / dat sy haer op dier tijt lieten duncken, als dat sy om den Geloovigen te Doopen, geen Bevel in der Schrift hadden: maer nu hebben sy overbloedige veele Bevelen / dat men die onverstandige kinderen Doopen sal. O God / so spreken sy met die Zielen der Menschen / ende weten niet hoe sy den vasten grondt der waerheyt buggen / bzecken / ofte draepen sullen / op dat sy sonder alle Cruys op den rampen weg blyben / der Werelt behagen / ende dat sozeloose leven in wellust hares vleesch voeren mogen.

Och och, hoe
jammerlijck
wort doch
met der
menschen
zielen ge-
speelt.

Schryft dan Gellius ten eersten, ende segt: dat wy lasterlijck tegen die Heylige Kercke sondigen, om dat wy seggen, dat die Kinderen niet gelooven, geen boete doen, noch des Heeren Woort gehoorlam zijn kunnen, daer sy doch (schrijft hy) een groot deel der Kercken zijn, ende in die Predikatie der Boeten door den Prophete Joël aengeteekent, met heldre klare woorden genoemt werden. &c.

Antwoord.

O Schryftmatigh is sijn begin / onschryftmatigh sal oock sijn middel ende eynde zijn: neemt het waer / Gods Woort sal onsen Richter zijn. Segget Liebe / Is het niet een groote blintheit / dat hy de onmondige kinderen onder die Predikatie der Boeten hier besluyten wil? Ende bekent een twentigh hier naefselve / dat sy die Leere (die een Leere der Boeten is) om de swackheydt hares verstants niet vaten mogen. Mogen sy dan de Leere niet vaten / hoe sullen syse dan gelooven / gelooven sy niet / hoe sullen sy dan Boete doen? Ende doen sy geen Boete / hoe kunnen sy dan onder de Predikatie der boeten begrepen zyn? Hebben sy dan noch Leere, noch geloove, noch boete, die sy oock nae lupdt sijner eppener woorden door dat gebreck hares verstants niet hebben kunnen / ende oock niet noodigh is / soo sy doch Gods eppen zijn / ende de sonde noch niet levendigh in haer gewoonden / noch in sijn kracht ende vrycht gekomen is / moeten immer alle rechteverstandige bekennen / dat hy hem selven straft / ende meldet / als dat hy ons onrecht beschuldicht / daer hy segt / dat wy daer mede lasterlijck tegen die Heylige Kercke sondigen souden, om dat wy seggen / dat die kleine kinderen geen boete doen / noch gelooven / noch gehoozsaem zijn kunnen / dewijle hy selve bekent / dat sy door dat gebreck hares verstants, die Leere niet vaten kunnen, waerupt geloove / boete / ende gehoozsaemheyt voortkomen / alsoo gesept is.

Waer geen
Geloove is,
daer is oock
geen Boet e.

Ten tweeden schrijft hy: Het is een Kercke ende een Geloove in den Ouden ende Nieuwen Testamente, van Adams tijden af tot der Werelt uytganck, ende heeft in den Ouden Testamente van Abrahams tijden af tot hare versameling, opbouwinge, wasdom, ende vermeerderinge, dat bevel van prediken ende besnijden, ende in den Nieuwen Testamente van Predicken ende doopen te samen, oock sonder onderscheydt der perloonen van oudt ofte jonck, &c.

Antwoord.

Alle die van Adams tijden af tot hier toe Christi geest / sin / ende gemoedt gehad hebben / ende oock ten eynde hebben sullen / die als gehoozsaem kinderen in kracht des selbigen Geests in der Waerheyt een pegelijck in sijnen tijdt getwandelt heeft / ende wandelen sullen / zijn des Heeren Kercke / Rijck / ende volck van den beginne geweest / sullen 't oock eeuwigh blyben / verstaet ick. Maer billijck soude Gellius daer by geset hebben / dat een peder tijt sijn eppen Leere / Oudeninge / ende gebuyck gehad heeft: Dat sy van Adam tot op Abraham geen Ceremonie aen den kinderen gebuyck-

Deut. 18. 17.
Aft. 7. 37.
Christum
moet men
hooren en
volgen.
Ioa. 17. 17.
Ioa. 12. 50.
Christus is
die Wijse
Raadgever.
Ela. 9. 5.

bruyken / want die Heere sulks niet bevolen hadde: En dat die Besnijdinge van Abraham tot op Christum in harer Ordeninge getweeft heeft: Maer nu hebben wy Christum den beloofden Propheet / daer op die gantsche Schrift wijset / dat wy hem hooren ende volgen sullen. Gods eeuwige Woort en Wijsheyt / alle die in sijner Leere blijven / wandelen in die waerheyt / want sijn Woord is die waerheyt / en sijn Gebodt dat eeuwige Leven. Ioan. 12. 17. Wat Ordeninge ons dese wijze Raed-gever / over den kinderen des Nieuwen Testaments nu gemaakt heeft / wat hy ons daer van bevolen / ofte niet bevolen heeft / mogen alle Godvruchtige getrouwe herten in sijn Heylige Woordt nasoecken.

Maer dat hy segt / dat sy in den Nieuwen Testamente sonder onderscheyt der Persoonen van jonck of oudt, Prediken en Doopen, is na mijn bedenken so plat tegen alle Schrift/beruust / en ook tegen sijn eygen Woordt gesproken / dat hy hem billijk hier van schamen moet. Want wat kan men doch den onverstandigen kleynen kinderen tot beteringe van Gods Woordt leeren en voorzagen? Christus wil dat men den verstandigen dat Euangelium Prediken / en die daer aen gelooven / Doopen sal: Hy heeft ook over die saeke geen ander bevel / ordeninge noch gebuyck in sijnen Euangelio nagelaten.

Daer toe bekent hy ook selve / dat die Kinderkens door gebreck des verstandts die Leere niet vaten kunnen, so verhaelt is. Noch Schrijft hy eventwel tegen dese heldere klare ordeninge des Almachtigen en grooten Gods / en oock tegen sijn eygen bekentnisse / als dat in dat Nieuwe Testament sonder onderscheyt der persoonen van oudt en jonck geleert ende te Doopen bevolen wert. Siet / so plompelijck doelen ende dwaalen alle die / die des Heeren Woordt berwerpen. Heet dat niet Christum met gewelt uptstooten / en Antichristum weder inwoeren / en is sulks niet openbaer onrecht? so heb ick mijn leefdage een woort met rechten verstande in der Schrift noch niet gelefen / moet ick wel bekennen ende toestaen.

TEn derden schrijft Gellius dat de Kerke den kinderkens uyt dat Bevel Gods, dat niet verandert is, so hy segt, onsen Zade ende Kinderen (wy die na der Belofte kinderen zijn) niet ongenadiger of toorniger is, dan den kinderkens uyt Israël nae den vleesche gebooren, de versegelinge des Genaden Verbonds geeft, om der gemeynschap wille, die sy aen't Verbondt Gods of belofte, en aen de saligheyt der Kerken en dat eeuwige Leven hebben, na luyd der woorden: Ick wil u Godt zijn, ende uwes Zaeds na u. Dat also in de vergaderinge der Kercken, in den Ouden en Nieuwen Testamente eenerley en geen verscheyden gebodt gehouden wert, beyde in der Predikatie en gebuyck der H. Sacramenen.

Antwoord.

Hier doet Gellius eventwel gelijk als alle Valsche Propheeten altoos gedaen hebben / die den volke klaeglijk bedrogen / voorzagen en seiden: Dat spreekt die Heere Heere / hoewel het de Heere niet gesproken had-

de / gelijk de Schrift segt / Jer. 23. 17. Gzech. 13. 7. Segt mijn Leser / is het niet een vermetelijke daedt / en verdoemelijke stoutheyt / dat hy derfuytschrijven vooz de gantsche wereld / Gode hebbe het bevolen / daer het die eeuwige Wijsheyt noch met Woordt / noch met Werck / in die gantsche Schrift gedacht heeft. Men doozleefe dat gantsche Nieuwe Testament van het begin tot aen het epnde / kan men een letter vinden / die des Heeren mondt daer over bevolen heeft / of dat het die Apostelen aen eenige plaetsen geleert of gebuyck hebben / wy willen dooz Gods genade eendzachtelijck bekennen / dat hy recht heeft.

Wengesien dan meer als klaer is / dat 'er gantsch niet in die geheele Heylige Schrift van getoert wert / als gesepdt is / ende hy eventwel schrijven derf / dat het uyt Gods Bevel geschiedt, mag die Godvruchtige Leefet aemmerken / hoe jammerlijck hy (bysonder nu die waerheyt gepopenbaert is) tegen sijnem Godt sondigt / en hoe klaeglijck hy de arme Zielen met openbare leugenen verleyt / dat hy schrijft / het zy Godts bevel, daer het die Heylige Geest (segge ick) niet met een letter in der gantscher Schrift gedacht / noch dooz woord of gebuyck der waerachtiger getuygen Christi sijn Kerke gepopenbaert heeft.

Dat hy oock segt / dat bevel is niet verandert, is soo plat ende plomp tegen de waerheyt gesproken / dat men hem sijner wel verwonderen mag. Die Schrift getuyghet openbaer / dat Abraham van Godt beloofst worde vermeerderinge sijnes Zaeds / en dat Landt Canaan tot eeuwiger besittinge / en alsoo worde hem daer op bevolen / dat hy hem selven sijn Soone Ismael / Ec. besnijden soude / also oock alle knechtkens / wanneer spacht dagen oudt waren / want het soude een Verbondt in haren vleesche zijn. Ende alsoo worde den geloovigen Abraham op die Belofte der vermeerderinge sijnes Zaeds / ende op die besittinge des Landts Canaan / dat Bloed-tecken der Besnijdinge aen den Doozhuydt sijns vleeschs opgelegdt / aen den knechtkens / en niet aen de Weyckens / op den achften dag / Ec. Maer ons is niet dat Bloed-tecken der Besnijdinge / maer den Doop in den Water bevolen. Merckten eersten een veranderinge niet op den achften dag / maer wanneer wy dooz den dienft des Geests in den Geloofte uyt Godt geboren Kinderen ende Nabolgers Abrahe geworden zijn. Merckten tweeden veranderinge niet allene die Mammen / maer beyde mannen ende Vrouwen / die dooz de Predikatie des Heyligen Woordts / dat Gude Leven der sonden begraven / ende met Christo in een Nieuwe Leven opstaen / Rom. cap. 6. 3. Die van verlagen herten zijn / Act. cap. 2. vs 37. Die hare herten ende gemoedt besnijden / Col. cap. 2. vs 11. Die Christum in der kracht aendoen / Gal. 3. 2. 7. En dat getuygnisse eener goeet Conscientien vooz Godt hebben / 1 Pet. 3. vs 21. Merckten derden veranderinge. Summa / niet om een letterlijck Rijck ende Land te besitten / en een groot Volk op Aerden te werden / gelijk Abraham in sine Zade beloofst worde / maer om dat Woord Gods ende sijn getuygnisse allerley bangigheyt / droeffenisse / jammer / ende elende in deser Wereldt te dragen / sijn herte

Gen. 17. 13.
en 14.

van alle sienlijke ende berganchelijke dingen af te keeren / Wacht / Wraet / Werdit / Wersch ende bloedt af te stercken / ende alsoo in onser swachhepde te wandelen / gelijk Christus in sijner volkomenhepde gewandelt heeft / &c. Werdit ten vierden veranderinge.

Siet mijn Leser / hoe openbaer verbaescht hy de Schrift / ende hoe geweldelick verdraept hy de Waerhepde / daer hy schryft / dat Bevel zy niet verandert. Ende dat in de vergaderinge der Kercken in den Ouden ende Nieuwen Testamente eenerley, ende geen verscheyden Geboden gehouden werden, beyde in die Predikatie, ende in het Gebruyck der Sacramenten, daer 't doch al te mael verandert ende nieuwt geworden is / gelijk men in de voozgaende Wenwysinge onder korte woorzen in alle klaerhepde speuren ende sien magh.

Of dat niet heet / de Waerhepde in leugen verkeren / meught ghy breder nadencken.

Item / dat hy schryft / dat die Kercke onsen kinderckens niet ongenadiger ende toorniger is, dan den kinderckens nae den vleesche uyt Israel geboren, verstaet ick / dat sijn meyninge dit zy / namelijck / soo Godt niet wil dat onse kinderen fullen gedoopt werden, dat hy dan onsen kinderckens ongenadiger zy, dan hy den kinderckens der Besnijdinge geweest is. Daer mede hy openbaer alsdan betuypt / dat hy Gods Rijck / Genade / ende Belofte aen dat teeken bint.

Want soo Godt den kinderckens alleene genadigh is / die so een uytwoendigh teken ontfangen hebben / oft ontfangen / soo volgt onwederspreckelijck / dat Godt allen kindercken vooz die Wet der Besnijdinge ongenadigh ende toornigh gewest is / daer toe allen kindercken onder die Wet / die vooz den achtsten dagh / ende in die veertigh Jaren in der Woestijne slozben / met alle Waeghden ende Wouwen / want sy waren niet besneden / moeste oock allen kinderckens des Nieuwen Testaments toornigh zijn / dewijle hy om haer te doopen geen Bevel gegeven heeft.

Och neem / den kinderckens behoort dat Rijcke Gods toe / niet dooz eenigh Teken / maer allene uyt Genade dooz Christum Jesum. Matth. capittel 19. vs 14.

Ende dat hy den Kinder - doop allenthalven een Versteegeling des Genaden - Verbonds noemt, segge ick daer op alsoo: Hy bzenige my een dudelijcke Letter uyt dat gantsche Nieuwe Testament hier vooz / daer den Doop der Belovigen van Godt bebolen / een Versteegeling des Genaden - Verbonds genoemt werdt / ende de sacche sal aen sijner zijden staen. Maer ick weet waerachtigh dat hy dat nimmermeer doen kan. Woyt dan den doop der Belovigen van Godt selve broodmerct / so niet genoemt / hoe kan dan den Kinderdoop alsoo genoemt werden, die niet uyt Godt ende Gods Woordt / maer een eygen verkiefinge ende menschen gedicht is?

Wil hy hem op de Besnijdinge betoepen / soo segge ick / dat het twee verscheyden Teeken en zijn / ende dat het eerste Teeken met dat laetste in geener wyse ober een komt / ende dat om dese oorsaecken.

Ten eersten / om dat alle Teeken en vooz de Wet / ende in de Wet den Vaderen

gegeven / gelijk de Velsrocken Aede / de Kiekenborge Hoer / de Besnijdinge Abzake / dat Jaerlijckche Offer des Hoogen Priesters / &c. eendzachtelick op Christum wijzen / die nu verscheyen is / daer inne de voozgaende Teeken en alle geepndicht zijn / dat wy nu geen gewissighepde oft versteegeling dooz uytelijcke Teeken en ende beelden hebben / maer dooz dat ware Teeken aller Teeken en / Christum Jesum / alsoo hy selve segt : Gelijk Moses dat Serpent in de Woestijne verheven heeft / alsoo moet oock des Menschen Sonde verheven worden / op dat alle die aen hem gelooben niet bergaen / maer dat ewige leven hebben.

Want so lief heeft Godt de Werelt gehad / dat hy sijnen eenigh geboren Sonde gegeven heeft.

Ten tweeden / om dat wy nu geen Dolck des Letters / gelijk als Israel / maer een Dolck des Geests zijn / die al te voren / eer wy tot den Teeken en komen / dooz die Predikatie der Boeten tot Godt bekeert zijn / die dat oude leven der Sonden afstercken / dien dat Licht der Genaden in het herte verscheynt / dat ware Vrede - Teeken en Christum dooz den Beloebe aennemen / met hem in het nieuwe Leven opstaen / ende alsoo dooz den onderpand des Hepligen Geests / ende ewigen Verbonds / ende Godlijker Genaden / in onse Conscientien vooz Godt versteegelt zijn.

Want soo wy vooz dat teeken in onsen herten niet versteegelt waren / so konden wy oock vooz dat Teeken en geen ware Boete doen / noch de berachtinge / schande / bangighepde / jammer / ende ellende des Crupces op ons laden.

Maer met den Teeken en / dat wy tot gehoozsaemhepde des hepligen Woords aennemen / betuygen wy / dat wy dooz Christum (die dat ware Teeken en der Genaden is) ons van den Vader geschoncken / ende dooz 't Woordt gepredickt / vrede met Godt hebben / ende dat wy den Geest sijnor Genaden vooz hem versteegelt zijn.

Siet mijn Leser / hier merckt ghy nu / dat ons de Teeken en des Nieuwen Testaments niet versteegelen noch verkeren, gelijk die Beleerde den armen Volcke voozgeven / maer dat onse eenige ende ewige gewissighepde Christus Jesus is / dat de versteegeling onser Conscientien de Heplige Geest is / Rom. 4. 14. 1 Joan. cap. 3. Vers 10. Ephes. cap. 1. 4. Joan. 15. 15. 1 Cor. 13. 8. Ende dat de Teeken en oft de Sacramenten niet wijder noch anders / dan den boetbeerdigen / versteegelden / ende verkerden Christenen tot so een eynde gegeven zijn / dat sy ons bermenen ende voozdzagen / dat wy in een ewige ende stadige Boete wandelen sullen / onse Beloebe daer mede oeffnen sullen / ende den Heere sijnor onuytsprekelijcker grooter liefden ende heplisame Genade dooz Christum eentwigh dancken sullen.

Alle die u anders leeren / ende u op Water, Broodt ende Wijn wijzen, dat ghy daer mede versteegelt oft verkeret werdt, gelijk Gellius hier doet, dat ghy daer mede pet wat verkrighe / die wijzen u van dat ware Wesen tot de Teeken en / van Christo weder tot Moses / maken u een pdel hope ende valsche sekerhepde / dat ghy onboetbeerdigh ende sonder Christo blijft uwe leedage / want ghy vertruoft u soo seer met die Teeken en / dat ghy aen

Genes. 17. 10. en 11. Levit. 16.

Alle Teken en des Ouden Testaments hebben met Christo uytgedient. Joh. 3. 14.

Onse gewisse ende ware Teeken en Christus Jesus.

Joan. 3. 16.

De heilige Geest is onser Conscientien versteegeling. Rom. 8. 38. Gal. 4. 6. Eph. 1. 4.

Hier merckt waerom en waer toe wy gedoopt werden.

Des nieuwen Testaments Teeken en vermenen, maer versteegelen oft verkeren niet.

Hier merckt hoe schandelijck Gellius met desen Teken tegen sijnen Godt hoereert.

Gellii ordeel over alle kinderen die hier voor tijds niet besneden, ende nu niet gedoopt zijn.

Hier gebruyckt Gellius een vreemde opronckinge ende geleenden naem tot sijnen kinderdoop.

Gen. 1. 21. Gen. 9. 16.

Monck.

aan de betelende Waerheyt allenthalven misgrijpt/gelijck men (leper) aan de gantsche wijde Werelt openlich spreuen ende sien magh.

Want hoe droncken / hoe gierigh / hoe pzaaligh / hoe ydel ende leugenachtigh sy oock zijn / roemen sy eventuel / dat sy Christenen zijn. Soo worden sy niet dese Goddloose versegelinge des Afgodischen Waters / (ick segge Goddloose versegelinge / om dat het so plat tegen Godts Woordt is /) ende met der Predikanten Woordt ende Wijn getroost / dat sy alle met den anderen op rumen wege wandelen / ende buyten Godts woort blijven.

Siet / dat is het eygentlyck effect ende de vrucht van Gellii versegelinge / die hy so heerlyck pyist / ende so schoone voozdraeght.

Maer soo veel die Spzeucke belangt / ick wil u Godt zijn, ende uwes Zaets na u, &c. maer upt sy besuyten / gelijck als Abrahams kinderen op gelijcke Belofte met hem besneden zijn, dat oock also onse kinderen op gelijcke Belofte sullen gedoopt worden. Antwoorde ick ten eersten soo daer op :

Abraham geschiede een belofte / Godt wilde sijn Godt zijn / ende oock sijnes Zaets Godt na hem / daer inne de Maeghdekens niet weyniger als de knechtkens begrepen waren / moetmen toetsaen : eventuel heeft Israel niet de Maeghdekens / hoewel sy Mede-erven der Beloften waren / maer de knechtkens alleene besneden / ende dat daeromme / want 't Godt alsoo verordineert hadde : Waer upt men met vollen handen grijpen magh / dat de knechtkens der nakomelingen Abzake / niet om der Beloften wille / om des Gebodts wille Abraham ende sijnen Zade opgeleydt / voornamelijck besneden zijn : Want soo het upt vrucht der Beloften / ende niet des Gebodts geschiet ware / soo moesten oock de Maeghden / als Mede-genooten ende Erfgenamen der gelijcker Beloften / besneden geworden zijn / is onwederspreekelijck.

Ten tweeden segge ick / soude Israel Gellii ende sommiger Predikanten Leere ende grondt in desen deel gevlucht hebben, soo moesten sy oock hare Maeghden besneden hebben / niet letende dat sy geen Gebodt hadden / want sy waren mede-genooten des Genaden-Verbondts / gelijck onse Kinderen (daer sy op d'ynge dat men doopen sal) Erfgenamen oft Mede-genooten der Beloften zijn.

Spzeken sy dan / het Gebodt drong op den Knechtkens, ende niet op de Maeghdekens, hoewel de Maeghdekens oock kinderen der Genaden waren. Segge ick wederom / so is de sake niet haer al verloren. Want gelijck op dier tijdt dat Gebodt der Besnijdinge op de knechtkens drang / ende niet op de Maeghdekens / hoewel de Maeghdekens gelijcke Belofte hadden : Also d'ynget oock nu dat Gebodt des Woops op den Beloovigen ende Boetverdigigen / ende niet op den onhoorigen kinderen / hoewel sy Mede-genooten gelijcker Beloften zijn / so gehoort is.

Spzeken sy wijder / is de kinderdoop niet geboden, so is sy oock niet verboden. Waer op antwoorde ick / de Besnijdinge der Maeghden was noch geboden noch verboden / gelijck den kinder-doop noch geboden noch verboden is / eventuel hebben sy de Maeghden niet besneden / ende dat daerom / om dat het de Heere niet bevolen hadde.

Alle die ons dan beschuldigen / om dat wy onse kinderen niet en Doopen, die daer Erfgenamen der Beloften zijn / ende van den Doope geen Verbodt hebben / die beschuldigen oock Israel daer mede / dat sy hare Maeghden niet besneden / die Mede-genooten der Beloften waren / ende van der besnijdinge geen verbodt hadden.

Ten derden segge ick / detwijle ick bemercke / dat Gellius der geloovigen kinderens alleene onder den doop hier belluyt, ende niet der on-geloovigen / ende hy wel weet / dat de hooveerdige / gierige / pzaalige / nijbige / bloedige / hoerachtige / ende Afgodische niet gelooven / noch na der Schrift belofte hebben / kan ick mi sijn onachtzaamheyt niet genoegh verwonderen / dat hy tegen sijn eppen Geloope ende Leere oock alsdan dier luyden kinderen doopt / die hy selve moet bekenmen / dat sy sonder Godt ende Christo zijn, ende volgende geen Belofte hebben. Segt hy dan / dat hem niet een yegelijcks geloope becomt is :

Antwoorde ick wederom : So bekennt hy ten eersten daer mede / dat sijn kinder-doop een ongewisse grondt heeft : So men schoon na luydt sijn eppener woorden op de belofte der Ouderen doopen soude / delwijle hy niet weet of die Ouderen gelooven of niet.

Ende ten Tweeden / dat sodanige Ouders Doopen sonder vruchten / en Lichten sonder glants zijn.

Dan wat wilmen veere seggen ? Soude Gellius alle sijne Wzalers / d'ronckaerts / Woekeraerts / ende onrechtuerdigen / sonder alle aensien der persoonen aenseggen / dat sy noch Christum / noch Belofte hadden / ende hare kinderen van den Doop afweeren / soude hy wel niet lange Prediker binnen Embden blijven / ende dat gemackelijck sorgeloos leuen in goeden tzyde houden.

WYder schrijft hy, dat Paulus betuygt, als dat den doop in plaets der Besnijdinge gekomen zy, eene beduydinge heeft, ende de besnijdinge Christi genoemt wert, &c.

Antwoord.

Hier sal hem Paulus selve straffen / als dat hy sijn grondt ende woort onrecht ende valsch geduydt heeft / want soo spreeket hy : Siet toe / dat u niemandt beroecte dooz Philosophie ende loose verclpdinge / na der Menschen Leere / ende na der Werelt insettinge / ende niet na Christum / want in hem woont de gantsche volheyt der Godtheyt lichamelijck / ende ghy zijt des selvigen vol / die daer is dat Hoofst aller Doostendommen ende Overighent / in welken ghy oock besneden zijt metter Besnijdinge / die sonder handen geschiet / dooz aflagginge des soudenlijken lichaems in den bleesche / nanelijck / met der Besnijdinge Christi / indien dat ghy met hem begraven zijt dooz den Doop / in welken ghy oock weder opgestaen zijt / dooz den Geloope / dat Godt werckt / die hem opgeweckt heeft van den dooden / ende heeft u oock met hem leuendigh gemaect / doen ghy Doopt waert in de sonden / ende in de Dooschuydt uwes bleeschs.

Getrouwe Leser / merckt op des Heeren woort / de Leere des Nieuwen Testaments ende sijne Sacramenten handelen aen niemant anders / dan aen den genen die ooren hebben om te hooren.

Merckt des geleerden soecken ende draeyen op dat de verleydinge geen schijn hebbe. Merckt wat ick schrijve.

Antwoort op Gellii woorden hier verhaelt.

De Israelitische Maeghden waren mede-erven der beloften, evenwel niet besneden.

Israel heeft na der Predikanten Leere aen sijn Maeghdekens niet recht gehandeld.

Gelijck die schrift gebodt die knechtkens te besnijden, also gebiedt sy nu den geloovigen te doopen.

Gellius ende de geleerden straffen Israel oock daer mede, dat sy hare Maeghden niet besneden, want sy om sulcks doen geen verbodt hadden.

Col. 2. 8. Rom. 16. 16. Heb. 13. 9.

Hier is oock Gellius een valche uytlegger endg beduyder Pauli.

Eph. 2. 3. Rom. 5. 6. 1 Cor. 6. 11. Col. 3. 7. Tit. 3. 3. Dat nieuwe Testament handelt met den verhandigen.

te hooren/ ende herten om te verstaen: Want het is een dienst des Geests/ ende niet des Letterz/ als Paulus segt/ 2 Cor. 3. vers 6.

Wengeffen dan die Predikanten vast den armen onbedachten Botke op Clementen/ Water, Broot, ende Wijn wijzen/ ende voorgeben/ de Doop verzegelt ons, maecket gewis ende seker, dat wy der Genaden Verbonds kinderen zyn, Dat Godt by sijne Sacramenten krachtigh is, &c. Eventwel nimmermeer noch verseegeling/ noch sekerheyt/ noch kracht in eeniger maten in haren herten vinden/ gelijk de vrucht kont dort/ maer soo men in enen schijn des Evangeliums van den Predikers op enen valschen roem / ydele hope / ende ongewisse sekerheyt gelept werden / wil ick alle mijne Lesers ende toehoorders met dese voorgeerde woorden Pauli in aller liefden trontwielich vermaent hebben/ dat sy haer doch in enen wege met sulcke hoogh- beroemde schoone woorden/ dooz Philosophie ende loofse verledinge der Menschen meer bedriegen laten/ nae der Seleerden hupchelle ende Wereltlycke insettingen/ ende niet na den waerachtigen ende volkommen insetter Christum Iesum/ in den welcken die gantsche volheyt der Godheyt/ wijsheyt / Waerheyt/ licht/ kracht/ gerechtigheyt / &c. lichamelijck woont / derhalven oock den sinnen op geen ongaebende/ verledinge/ duystere/ ende onrechtige wegen wijst/ maer alle ware Christenen zyn in hem volkommen/ sijner Genaden / Geests/ liefden ende krachtz vol.

Christus is de onbedriegelijke Leer- raer, Lijder ende Voorganger.
1 Cor. 4. 13.
Phil. 2. 10.

Niet Keyser of Koninck, maer Christus wil de Heerscher sijner Kercken zyn.
Rom. 2. 28.

De besnijdinge der Christenen is gesetlijck.

Ephes. 2. v. 1.
Phil. 2. 13.
1 Pet. 3. 10.
Psal. 119. 107.
Baruch. 3. 41.
Luc. 2. 32.

Hy is dat Hoofst aller Geweldivigen / dien alle knipen buigen/ ende alle Tongen belijden moeten / dat hy die Heere is / ende behalven hem geen ander meer is.

Behalven oock sijn Wootz geliden/ ende sijn Bevel staen moet/ ende niet wat de Werelt aen sijnen Rijcke oft Kercke setten ende hebben wil. In welke Christo alle wedergeborene/ die sijnes Geests kinderen zyn / nu niet met handen ende mes / als Israel in den letter/ maer met des Heeren wootz / Geest ende kracht / aen die onreynne Doozhupde hares herten besneden werden / dat sy nu een nieuwe wedergeboren Israel ende volck Godts in den Geest geworpen zyn / dooz die aftenvinge hares sondelijcken vleeschz / ende verdempinge des ouden mensches met die besnijdinge Christi / die hare herten met sijn wootz ende Geest supbert / ommekeert / ende in enen anderen ende beteren sin verandert. Want de boetverderige dooz den Doop met hem begraven / dat oude sondelijcke leven aftenven / in dat nieuwe leven der gerechtigheyt ende aller deughden opstaen / dooz den middel des Beloofs/ dat Godt dooz de Predikatie sijns krachtigen wootz/ ende beroeringe sijns Geests in allen Geloovigen werckt. Want de getrouwe Godt ende Vader / die sijnen lieben Sone van den doot verwekt heeft / heeft oock sijn stercke kracht aen ons ellendige Sondaers bewesen / ende heeft ons / wy die in de Doozhupde onses sondelijcken vleeschz in soo vele sware sonden ende ghezeecken doot waren / genadighlijck in dat nieuwe leven met hem opgeweekt / upt der duysternisse in 't Licht beroepen / ende in dat Hemelsche wesen te samen met hem geset in Christo Iesu.

Diet mijn Leser / hier hebt ghy den eygent-

lijcken grondt ende sin der woorden Pauli/ daer mede Gellius wil bewijzen / dat den Doop in de plaetse der Besnijdinge soude gekomen zyn, ende een besnijdinge Christi genoemt wert. Goddeelt ghy nu so ghy Godt yverst/ of ghy oock een wootz hier in Paulo vindt / dat hy van de onvondige ende jonge kinderen ghezochten heeft.

Dat dese gantsche spreucke Pauli / op den Geloovigen ende boetverderigen luydt / ende niet op de onberstandige klepne kinderen / moeten alle redelijcke (swijge Geestelijcke) bekenmen ende toestaen. Noch schrijft hy evenwel / dat dese spreucke medebrengt, dat den Doop in de plaetse der Besnijdinge gekomen zy, ende Christi besnijdinge genoemt wert. Ende mercht niet / ofte wil niet merken / dat Christi besnijdinge hier van Paulo geroert / sonder handen geschiet / Ende hy sijnen Kinderdoop / die hy Christi besnijdinge noemt / dagelijcks met sijne handen toedient. Diet / soo klaegghelijck vervalschet hy den heyligen Paulum / ende soo geweldivighlijck yveret hy Godts wootz.

Wil hy nu een uptducht soecken / sijn saecke opponcken / ende voorgeben / dat Godt by sijne Sacramenten krachtigh is, ende onsenlijck in 't herte werckt, dat het Teecken in der beduydinge voordraecht, soo blijkt de verledinge des te klaerder. Want hoe sal Godt dooz een Kercken wercken / dat vooz hem een gruwel is? Ick segge een gruwel/ want hy het niet bebolen heeft / ende daer oock noch lerre/ noch Bekentenisse / noch Geloobe / noch Boete / dat die Kercken in den Nieuwen Testamente aenwysen / voozgaen? Moeste oock alsdan dat tecken / ende datter dooz beteekent wozt / een dinck zyn / dat van den beginne niet geweest is / noch nimmermeer zyn sal / ofte de Letter moeste Geest werden / is ontwederspreckelijck.

Ja mijn Leser / hoe die gedoopte kinderen met Christi besnijdinge aen die Doozhupde hares herten (dat die besnijdinge des Nieuwen Testaments is) besneden worden / bewijzen (och leyder) der gantschen Werelt vrucht / ende daedt wel.

TEN vierden schrijft hy, Gelijck als in die schriften (die daer betuygen, dat die Vrouwen gemeynschap aen de verdiensten Christi hebben, ende Discipulinnen zyn,) een Gebodt vervaet is, datmen die Vrouwen dat Avontmael mede uytreycken sal. Alsoo (schrijft hy) is oock in de schriften (die daer betuygen, dat de kinderen een deel der Kercken Christi zyn, dat haer dat Rijcke Godts toekomt, &c.) een Gebodt vervaet, datmense doopen sal.

Antwoord.

Dat den Noutwen dat Nachtmal Christi mede toekomt / bewijst Gellii eygen wootz meer als klaer: Want hy bekent dat sy Discipulinnen zyn. Zijn sy dan Discipulinnen / als sy oock zyn / soo is het openbaer / dat sy Godts Wootz hooren / gelooven / boete doen / haer Doopen laten / ende met dat effect des heyligen Nachtmals / niet weyniger als die geloovige Mannen / in der kracht van Godt begaest / sijner verborgentheden deelachtigh zyn. Dewijle sy dan sulcke geloovige ende boetverderige Discipulinnen zyn / so

Col. 2. 11.
Christus besnijdt dat herte met sijn Geest ende woort, ende Gellius walschet 't lichaem met den water: noch schrijft hy dat lijren Doop Christi besnijdinge genoemt wert.

Hier wert Gellius met sijn eygen bekentenisse gericht, dat hy met dese Argument niet bestaen kan.

so geseyt is / is het immer billich ende recht / dat sy oock dat Cecken gebuycken / daer mede de schijve verborgheden des Geloofs ende des heyligen Euangeliums den Geloovigen voorgedragen / ende den boetveerdigen vermaent werden. Gelyck men dan niet verloochemen kan / of de geloovige boetveerdige Vrouwen hebben dat effect ende de beteckende sake des heyligen Nachmaels / namelijk / de gedachtenisse van de opofferinge des vleeschs ende bloeds Christi / de liefde Godts ende hare Maesten / &c. Darronme het van den Heere ingestelt is / Ende derhalven als geloovige boetveerdige Discipulinnen ende Gasten oock plaecte aen des Heeren Tafel hebben. Alsoo moet ons Gellius nu oock met werck / Schrift / ende waarhepde in der kracht bewijzen ende booztzyngen / dat de onmondige ilerue kinderen dat effect ende de beteckende saccie des heyligen Doops hebben / te weten / Geloobe / Boete / gehoorzaamheyt des Woords / een ymmerouwe yzedige Conscientie / &c. Darronme dat Cecken des Doops van den Heere ingestelt is / gelyck die geloovige boetveerdige Vrouwen dat effect des heyligen Nachmaels hebben / sal sijn kinderdoop anders boedigh ende recht zyn. Maer kan hy sulcks niet doen / so is het daer mede genoeg bewesen / dat dese sijne beweercluge ende Argumentum à simili niet schyftmatigh maer verleydich / valsch / ende tegen Godts woort is.

Schyft wyder / So ons so een Gebodt om de kinderen te Doopen niet genoeg is / als hy in de verhaelde Schyften aengetogen heeft / dat top hem dan een Verbodt upt sommige spreucken der Schyft toonen sullen (segt hy) ofte genoegsaem bewijzen / dat het des Heeren wille zy / dat men de kinderen van den Doop weeren sal.

Segge ick ten eersten also daer op : Hier mede betuypt Gellius openbaer dat hem leede is / dat hy met sijn aenwysinge van 't Gebodt des kinder-Doops niet metter Schyft bestaen kan : Want hy keert hem van de leere des Gebods / ende wil een Verbodt van ons gewesen hebben / niet merckende / so pemaent pets wat gebuycken wil / verstaet een Ceremonie / dat hy eerst de Insettinge oft dat Gebodt opzyngen ende wijzen moet.

Wil hy dan den kinder-doop, die hy leert ende gebuyckt, recht hebben, hy bewijse dan waerse geboden is / ende segge niet / dat wy behooren te bewijzen / waerse verboden is.

Wy gebuycken den Doop / gelyckse des Heeren mond bevolen heeft / want wy weten datter geschreven staet / ghy sult houden alles wat ick u gebiede / dat ghy daer na doet / Ghy sult daer niet toe doen / noch daer van doen. Deut. 12. vs 32. Jae mijn Leser / ick biede Gellio ende sijn Geleerden de gantsche schyft aen / kommen sy ons opzyngen / dat de brome ende getrouwe Mannen Gods een Letter aen die Geboden / Ceremonien verandert hebben / ende dat syse anders dan Godt bevolen hadde / gebuyckt hebben / top willen de saecke wyder nadencken : Maer ick weet waerachtigh / dat het niet geschieden kan.

De Heere gebodt Israel / dat sy hare knechtens op den achtsten dagh besnijden souden / daer stonde niet een Letter / datse het op den 5 / 6 / 7 / 8 / 9 / oft 10. dagh niet doen moesten;

Eventwel hebben sy haer leefdage niet een Maecht besneden / oock niet op den 7. oft 9. dagh besneden / want des Heeren Opdringhe ende Bevel dzangh op den achtsten dagh aen de knechtens / ende niet op den sevensen ofte negensden dagh / noch aen de Maeghdens / so ghyoort is.

Hadden sy nu die Maeghdens besneden / ofte hadden sy die knechtens booz / oft na den achtsten dagh besneden / hoewel het niet geen open Verbodt verboden was / so hadden sy eventwel een Grouwel daer aen bedreven / gelyck Nadab ende Abihu met dat yzedige byerden / ende bynten Godts Woort besneden / en sal wy dooz des Heeren genade geen mensche metter Schyft oncnemen mogen.

Oock worde Israel van Godt bevolen / dat sy dat Paesch-Lam / tot gedachtenisse van hare verlossinge ende upganc upt Egypten / op den beertzienden dagh des eersten Maents aen den avond eten souden / het soude ten manneken zyn / sonder sinette / een Jaer oudt / &c. Israel heeft also gedaen / is des Heeren bivel na upwysen des Gebods nagekomen / ende heeft sijn leefdage geen Opken / maer altoos een Mannen geoffert / hoewel de Heere niet met een letter dat Opken haer verboden hadde : Want hadden sy een Opken geoffert / so hadden sy tegen dat woord gehandelt / dat daer spreckt / het sal een Mannen zyn / &c. 12. 5.

Ten tweeden segge ick / ende betoeye wy op dat getuygenisse des Almachtigen ende grooten Godts / die daer spreckt : Dit is mijn lieve Soone / aen welken ick een goet behagen hebbe / dien sult ghy hooren. Weet ons nu Gellius een eenigh woort met Godtlycker waarhepde ende onverbalschter getuygenisse der heyliger Schyft aen te wijzen / dat dese van Godt betuyghde Sone / Christus Jesus / des Vaders eeuwighe wijshepde ende waarhepde / een letter van den kinder-doop geleert ofte bevolen heeft, oock sijn heylige Apostelen ende Sendt-boden, oft dat sy op eenige tijden ende plaetsen kinderens gedoopt hebben, ick sal al mijn leeringe weder -roepen / gewillighlyck in kerckers ende banden gaen / mijn schult bekennen / Doete doen / en mijn leefdage vooz die gausche wijde Werelt overwonen ende beschaemt staen / beloope ick met byper herten.

Maer kan hy dat niet doen / als hy oock nimmermeer doen kan / ende noch eventwel by sijnen kinderdoop blijft, voor Apostolisch ende recht beweert, daer mede hy Christus Opdringhe / ende der Apostelen Leere ende Gebuyck verstaect / dat Volck in haer onboetveerdigh leven troost.

Is het immer daer mede openbaer / dat hy een verleyder der armer zielen / ende een vervalscher des heyligen Woords is / die wijser dan die Sone Godts selve geweest is / zyn wil : want hy segt / dat het een Derseglinge des Genaden-Verbondts is / een Inlijvinge in de kerckhe Christi / &c.

Ende die groote Heere heeft niet een woort van gespoocken noch bevolen / dat hy den heyligen Geest staet / de ons dese Leere ende Gebuyck in der Schyft betwengen heeft / daer toe oock alle Apostelen / dat sy alsulcken hooghwichtigen sake / daer aen (na sijn schyven) soo groten oorzaker gelegen is / den Godtlychten so gantsch ende geheel voorgesloten /

Merckt wel wat hier geseyt wort.

Lev. 10. 12.

Men moet Godt dienen gelyk hy bevolen heeft.

Marth. 17. 5. Marc. 9. 7. Luc. 3. 22. ende 9. 35.

O lieve Heere, wat kan men haer doch meer aanbieden ofte doen.

Hier merckt hoe klaeglijk dat Christus de H. Geest ende Apostelen van Gellio gehaert werden.

De gelovige Vrouwen hebben den effect des Nachmaels: maer de onverstandige kinderen niet den effect des Doops.

Antwoort op Gellii woort dat hy een verbodt hebben wil.

Merckt een kindische inreden.

Wanneer men soo over een verbodt houlen soude, als Gellius hier doet, moghte wel by na alsdan dat gantsche I ausdom recht zyn.

Jof. 23. 6. Prov. 30. 6.

ende niet een letter in alle haer schryben daer van betuypt/ en haeren nakomelingen geopenbaert hebben.

Neemt waar
wat hier
Luther segt.

En derden / wil ick Gellium ende alle sijne Predikers tot Lutherum hier gewesen hebben, die in grooter klarheyt schryft / dat niet alleen wat tegen des Heeren Woordt, maer ook beneven het Woord ingekomen is, niet te achten zy: Die eenen pegelijken raed (hoe wel hy het selve leyder niet gedaen heeft) dat gewisse en niet dat ongewisse nae te komen / want die Schryft noch toetsinghe / noch afdoen lijdten kan: Daer hy den Dausdorn geen geringe scheure mede gemaekt heeft.

Kan dan de Schryft sulks niet te veel gestelt en onstraffelijc in der liefde lijdten / alsse ook nimmermeer kan / soo verhaelt is / ende men vindt nergens in der Schrift een eenig Woordt van den Kinder-doop, gelijk Lutherus contra Anabaptistas selve toestaet. Of dan den Kinder-doop niet daer mede verboden is / mogen alle recht verstandige in repner ernste nadenken.

TEn vijften, schrijft Gellius dat sy seggen, die Kinderkens hebben geen ooren om te hooren, sy konnen noch goed noch quaed verstaen: Daer kan (spreekt hy) geen bewijs uyt volgen, dat dat Sacrament der Inlijvinge in der Kercken nu den Kinderen niet toekomt, dewijle die Kinderkens der Ouder Kercken even soo weynig fulke ooren hadden, en so weynig tusschen goed ende quaed verstaen konden, als nu onse kinderkens.

Antwoord.

Wanneer nu Gellius met des Heeren bevel / Ouderlinge of gebruyck betwefen heeft / dat men de Kinderen niet alsulken teken of Sacrament op nemen sal, so willen wy de sachte wyder in 't bedenken nemen: Maer aen bewijs sal 't hem gebruyken.

Wy spreken met den Heiligen Paulo / Seloebet sy Godt en de Vader onses Heeren Jesu Christi / die ons gebenedijt heeft niet als icreep Gheestelijche gebenedijdinge in 't Hemelsche wesen dooz Christus: Die ons verhooren heeft / dooz den selven / eer des Werelds grond gelepdt was / dat wy souden heylig ende onstraffelijc zijn in der liefden/ende heeft ons verordineert tot dat kindschap tot hem selven dooz Jesum Christum/na dat welbehagen sijnes wille / ten prijse sijner Heerlijker Genaden / Ephes. cap. 2. 7. Ephes. 1. 13 4.

Sijn getrouwe Leter / wat 't wel wat dese woorden Pauli mede brenghen. Dese Vaderlijche verkiefinghe tot kindschap / dese groote gunste / liefde / en genade dooz Christum Jesum / dit Heylig onbestraffelijc leven in der liefden / daer van hier Paulus spreekt / wordt dooz dat Euangelium gepredicht. Alle die dat recht gelooven / en dooz den Beloofte in haeren herten omgekeert / verandert / vernieuwt / ende uyt Godt gebooren worden / des H. Geests deelachtig / de selvige zijn kinderen des Verbonds / in genaden van Godt aengenomen / en met allerley Hemelsche zegeninge gesegent in Christo Jesu / ook al eer sy tot dat Teken des Doops gekomen zijn.

Siet / so worden wy dooz Gods verkiefinghe

dooz den Beloofte in Christum Jesum / en dooz de bijzondere kracht en vernieuwinghe des Heiligen Geests / in dat lichaem Christi (welc die rechte Kerke ende Gemeente is) ingelijft / vleesch van sijnen vleesche / en been van sijnen beenen / en niet dooz eenig upterlijc teken eenwiglijc.

Maer desen Ringel gaet den onmondigen kinderen gantschlyk niet aen / want sy hebben geen ooren om te hooren / nochte herten om te verstaen: Zijn ebentwel in Genaden / kinderen des Nijls / Erf-genamen der Beloften / niet dooz eenig upterlijc Teken (segge ik) maer dooz de aenneminghe der Genaden / in de verfoeninge / middelinge / ende verdienste des Woods ende Bloeds Christi / als die Schryft leert.

Wat Nieuwe Testament handelt met den verstandigen / en sijne Sacramenten behooren en volgen den boetverdigden: Dat selvige laet u een gewisse en eenwige aenwijfinghe en leere zijn.

Alle die u van de Teekenen des Nieuwen Testaments anders Philosopheren / en u die selvige booz het Beloofte en Doete aen pyffen / hoe heerlijc sy die ook met geleende namen en woorden oppronken / als met verseegelinghe, Genaden-teken, Inlijvinge, &c. die bedriegen u / want het is in den gront niet dan Idenschen Wyjsheyt / verleydinge der Zielen / en huycheijte tegen Gods Doop. Want soo de kinderen des Ouden Testaments door de Beelijdinge zijn ingelijft, ende de Kinderen des Nieuwen Testaments door den Doop, so hy boozgeeft: So beslupte ick uyt sijn eppen woorden getweldeijft / dat de kinderen / die booz den achtsten dag stoppen / ook de kinderkens / die in de moestijne bleven / mitsgaders alle Maegden / in de Straeljijche Kerke en Gemeente niet gewest zijn / en also volgende oock geen Genade / Verbondt / noch Belofte gehad hebben.

Dan gelijken oock onse kinderen / die door veranderinge des doods tot den Doop niet komen konnen. O grooutwel en laster! Of dat niet heet Gods Verkefinghe / Genade / Günst / Liefde / Nijls / Verbondt / en Saligheyt aen het Element / Water en Werk binden / wil ik allen Godspuchigen ende Doornen richten laten.

TEn seften, schrijft hy, klaegt, ende segt: Wy hebben vast altijd voor onsen vlijt en klare bewijfelijcke uytlegginge der Schrift, jae voor onse getrouwe forge, om haer wederom te rechte te brengen, niet veel meer als scheldwoorden wederom ontfangen: Want wat hooren wy anders van haer (ichrijft hy) dan dat wy Wolven zijn, Bloed-honden, Verleyders, &c. die van selfs loopen, ende geen vrucht voortbrengen.

Antwoord.

Alle die onse Saligheyt recht soeken / des Heeren Doop recht leeren / en met enen onbestraffelijken wandel boozgaen (versta) na der leere / geest / en boozveeld Christi / werden noch van ons noch van der Schryft bestraft / maer wy danken en beminnen haer van gantscher herten / en hopen haeren boederlijken blifst ende vaderlijche forge dooz des Heeren genade nimmermeer te verachten / maer in repner lief-

Mat. 19. 13.
Mar. 10. 13.
Lu. 18. 15.

Dit selvige
overdenkt
vlijtiglijc.

O een ver-
schrickelijc
en bliet ge-
zicht!

Of hier niet
Gellius een
Kaltgieter
zy, bedenkt
u.

Dese woor-
den Pauli
overlegt
wel.

1 2a. 15. 16.
2 Tim. 1. 9.

Hier leert
kennen,
waer door
wy Christo
en sijn Ge-
meente in-
gelijft wer-
den.

liefden met veel dan segginge aen te nemen / en so veel mogelijc is in onser zwakheit na te kinnen. Maer dat Gellius ende de Predikers verleyders, valsche Propheten, verscheurende Wolven en Menschen des Bloeds, &c. van der Schrift gescholden worden / zijn niet wop de oorzake / maer sp selve / dewyle sp de Schrift soo slaeglijc vervalschen / Chzistum Jesum met sijn Geest / Woord en Leben wptstooten / hares herten goeddinken prediken / dat onbehoorlijc gewin soeken / na 's Werelds wille leeren en leven / de arme Schapen met hare valsche Leere en bedriegelijken schijn verscheuren / en de Goddzuchtige trouwe herten schelden / schenden / bellegen / bezraden / der Overyghed en Scul in 't zweerd schrijven en prediken / so men aen vele plaatsen (leyder) meer als te vele spreken en sien mag.

In mijn Leefter / kan hy niet verdragen / dat hy met sonnige harde Namen (daer hy schuldig aen is) van der Schrift bestraft wert? Soude hy billijc bedenken / hoe schandelijc hy dan de arme ellendige herten / die so gantsch en geheel onschuldijc zijn / met sijne oproetige byandlijke Bloed-leere / voor godloose Secten, Duyvels Apostelen, verleyde Rotterien, Winkel-predikers, heymelijcke insluypers, onkruid-saeyers, &c. met schrift en mond booz de gantsche Wereld beschuldigt / daer mede hy den onnooselen om land / eere / wylbaert / goed en bloed hzengt / en den onbarmhertigen wreeden Tyrannen tot rooden / vangen / spannen / bannen / doodden / ende moorden / eenen byen moed maelit. Mijn getrouwe Leefter / denkt na / of dit niet de waerheyt is / dat ick schrijfve.

Ten sevendien / schrijft hy : Dat Exempel der Apostelen is ons voor een sterck gebod, daer die H. Geest getuygt, dat de Apostelen geheele huysgesinnen en gedoopt hebben, en geene kinderen uytneemt, die hy sonder twijffel hadde uytgenomen, so het onrecht zijn soude Kinderen te doopen, &c. Hier op segge ick ten eersten / dat Gellius hier mede betuygt / dat hy van den kinder-doopt geen Bevel en heeft / want hy sijn grond en geloobe hier op vermoeden sindeert / ende niet op dat gebiedende Woord / daer na het alle moet getuygt werden / wat den H. Geest sal behagen / en booz sijne oogen wel gevallig zijn.

Ten tweeden / segge ick / dat die H. Geest in heldere klare letter betuygt heeft / dat die drie Huysgesinnen / bysonder daer van de Schrift spreckt / dat sp gedoopt zijn / alle geloobigen geweest zijn / gelijk men Act. 10. vs 33. 44. van het Huys Cornelii. Act. 16. vs 15. van het Huys des Stokmeesters / en 1 Coz. 16. vs 15. van het Huys Stephane / met goeden dupdlijken beschreyt lesen en sien mag.

Maer so veel dat Huys Lydia aengaet / is het openbaert / dat sp op dier tijd geen Man gehad heeft / want het Huys haer hier toe gegent wordt / en niet den Man / dat noch Werelds noch Schrifts gebuyck is / wanneer een Man daer is. Aengesien dat dan dat Nieuwe Testament niet dan van vier gedoopte Huysgesinnen bysonder vermeldt / en daer van de drie geloovig geweest zijn / en dat vierde (so het blykt) geen man gehad heeft / als gehoozt is : Hoe haert men dan over de onmondige kilepne kinderen houden sal / die

onder de selbige Huysgesinnen geweest zijn / leeren ons beyde die nature en Schrift wel.

W Y der schrijft hy, dat de kinderkens al de Schrift door in een huys of Huysgesin sonder wederspreken, vast altydt getelt en vervat werden, want een huys of Huysgesin, beyde oud en jonck vervat: so moet men ook die kinderkens, daer de Schrift getuygt, dat geheele huysen gedoopt zijn, daer mede tellen en vervaten, &c.

Antwoord.

W Anneer ons Gellius met Gods Woordt bewijsde / dat die onmondige kilepne kinderen geloofden / so soudent wopse geterne onder die geloovige gedoopte Huysgesinnen tellen / en haer den Doop coestaen. Maer dewyle hy sulck nimmermeer doen kan / noch mag / wilden wop hem met 't samen allen Predikeren wel vermaent hebben / dat sp doch wel booz haer sagen / hoe / en wat sp daer van spzalten / want het doch niet dan enkel bedrog is / wat sp van dier saken filosofheren en boozsnaen. Daer toe wil ick hem ook noch gevzaegt hebben / of men oock die onberstandige kilepne kinderen met Gods Woordt / Beloove / leeren / of met valsche Leere in ongelooobe lijden kan? Segt hy ja, so is het tegen alle Schrift / tegen den vernuft / en oock tegen sijn eppen Woordt gesproken / daer mede hy bekennt / dat sy door gebrek hares verstands, het woord niet vaten konnen, so gesept is. Maer segt hy Neen, so bekennt hy selve / dat hy tegen Paulum hier geschreben heeft / dat hy beyde oud en jonck in 10 een Huysgesin vervaten wil. En Paulus segt Cl. 1. 11. dat de onnutte klappers ende Berleppers gantsche Huysen verkeerren / dat men (segge ick) den onberstandigen kleynen Kinderen door gebrek hares verstands, na luyt sijnre eppene bekenentissen / geen sijn doen kan. Noch schrijft hy / dat wy al te stoutregen den H. Geest de Kinderen derven uytneemen, die de Heyligen Geest niet uytgenomen heeft, &c. daer op ick so antwoorde: De H. Geest heeft bevolen en geordineert / dat men den berstandigen leeren / ende den geloobigen Doopen sal / en de selbige Oydeninge volgen wop. Is derhalven geen stoutheyt / maer gehoofactheyt / dat wy doen / gelijk ons des Herren mond geboden heeft. Maer of niet de Predikers tegen den H. Geest stout zijn / die sijn Leere / Raed / en Oydeninge als ketters en Sectisch wptstooten en berfolgen / en eenen anderen nae haer behagen weder oprichten ende inboeren / daer van hy niet een eens Letter in de gantsche Schrift geroert heeft / wil ick allen Goddzuchtigen / en des Herren Woordt dat recht leeren. Maer dat hy hem op Tertullianum, Cyprianum, Origenem, ende Augustinum beroept. Is dit ten eersten mijn antwoord: so dese gemelde Scribenten sulck met Gods Woordt ende Oydeninge vast houden / soo bekenen wy dat sp recht schrijven: So niet / soo is het Wenschen Leere / en na der Schrift verbannen / Gal. 1. 8.

Ten tweeden / antwoorde ick : Rhenanus annotteert over Tertullianum, dat der ouden gebuyck geweest is, dat de volwassene met dat Badt der wedergeboorten gedoopt zijn.

Cyprianus Martyr heeft den Kinder-doopt Cyprianus' vry gelaten.

Gellius eygen leere en vruchten schelde hem, en niet wy.

Gellii scheldwoorden zijn sonder alle schrift en waerheyt, enkel wrevel, en met bloet gemengt.

Vermoeden maect geen bewijs.

Crispus geloofde ook met sijn gantsche huys. Act. 18 8.

Lydia. Act. 16. 15.

Infantes non possunt doceri neque seduci.

Stoutheyt der Predikanten.

Rhenanus

Cyprianus'

Eraf-

Erasmus Roterod.

Erasmus Roterodamus schrijft / dat die Ouden over den Kinderdoop seer getuist hebben, en niet befloten.

Ulricus Swinglius.

Swinglius schrijft : hoewel wy weten, dat die Ouden oock tot haren tijden wel kinderen gedoopt hebben, so is 't evenwel niet so gemeen geweest als tot onsen tijden, maer sy zijn openlijck in 't Geloove onderricht: Als sy dan dat Geloove in het herte in gedrukt met den mond bekenden, dan worden sy tot den water toegelaten. Dese selve Leere begeere ik (seggt hy) dat men tot onsen tijden weder aenneme. Lib. Articulorum 18.

Bucerus.

Bucerus schrijft / dat men by den Ouden gemeenlijk den verstandigen, ende niet kinderen gedoopt heeft.

Oecolampadius.

Oecolampadius ad Balt. Ick vinde noch gene plaetsen in der Schrift die den Kinderdoop dringen, soo vele mijn geringheydt sien kan.

Lutherus.

Lutherus bekent oock (ni fallor) contra Anabaptistas, dat sy om de kinderen te doopen geen expreswoort hebben.

Wat oock Martinus Cellarius, Otto Brunf. en noch meer andere over die saecke schrijven / is hier te lank te verhalen.

Wengesiën dan wepnig kinderen by den Ouden voozmaels gedoopt zijn / gelijk de vooznoemde Rhenan. Swingli. en Bucer. en wijssen / Cyprianns den kinderdoop vyz gelaten heeft / en die andere bekennen / datse van der saeken geen expres woort hebben: Hoe dan Gellius de waerhepd daer aen schrijft / dat hy segt, sy hebben den Kinderdoop van den Apostelen ontfangen: De Kinderdoop is een inlijvinge in der Gemeenten, ende een versegeling des Genaden - Verbonds, &c. Magh de beleeft de Leester in de vzeese sijnes Godts naedenciken.

Gellius & Patres non ejusdem in hac causa fuerunt sententia.

Ja mijn Leester / so de saeke hem met den Kinderdoop so toedroeg / gelijk Gellius ons voozgeeft / so hadden die Daders niet wepnig daer aen gefondigt / dat sy so wepnig kinderen doopten: Ook vyz lieten / dat de Apostelen vooz een gebuyk gehad / en vooz een inlijvinge in der Gemeenten / Genaden-teeken / en versegeling des Verbonds geleerd hadden. O Verlepdinge / en Menschen kloekhepd!

De gront en dat verstant der Geleerden in den Kinderdoop is leer verscheyden.

Ten derden antwoorde ick / so men der geleerden bekentenisse en leere van den kinderdoop recht waerneemt / so bevint men een soot berwerden Babel / dat men moet bekennen / datse vpt Godt niet zijn kan. Want by den Ouden (maer niet by den Apostelen) hebben sommige eenige (so het schijnt) kinderen gedoopt / maer niet veel. Sommige sepden / sy hadden 't van den Apostelen ontfangen / de andere wederspraken 't: Sommige hebbense vooztijds gedoopt / doopense oock noch / om de erfsonde af te walschen, de andere, om datse des Verbonds kinderen zijn: Sommige doopense op dat Geloove der Kerken, de andere, op dat Geloove der ouderen: sommige op dat Geloove der Gevaderen, de andere op haer eygen Geloove: sommige om dat men se des te vlijtiger in Gods Woord en wegen sal opvoeden. Siet / so veelvoudig staen sy gedeelt / die den kinderdoop drijven en voozstaen.

Wengesiën sy dan niet eenrelep Woord boeren en niet eensins zijn / waer op / en waer

toe dat mense Doopen sal / is een openbaer betuijs / dat sy sonder Gods Woord Doopen. Want soo de saecte voet in der Schrijft hadde / so moesten sy tot eenrelep epnde / en na eenrelep Oubeninge / regel en Leere Doopen / is ontwederspreckelijck.

Ten achtften schrijft hy, dat het nergens verboden wert of betuygt, dat den Kinderdoop onrecht zy. En de Heere Jesus Christus getuygt, dat sijn Woord ende Wille niet tijt, maer tijns Hemelschen Vaders is.

Antwoord.

Men doozlese de gantsche Schrijft / Moses en die Propheeten / Christus en die Apostelen / en denck vlytig na / men sal 't meer als aen een plaetse vinden, dat Godt niet alleen geen behagen aen de ongeboden Ceremonien en Gods-dienst gehad / maer oock wel menigmael met harde slagen gestraft en versocht heeft. O liebe Heere / wat zijn dit doch blinde ireden! Konde men 't daerom met goeder Conscientien gebuyken / om dat het niet met een uytgedruckte Woord verboden staet, gy sult geen kinderen doopen: So mogt men Wy-water / Keerffen / Palmen / Klocken en Papen wpen / Wassen doen / Kloosteren / Kerken en Altaren bouwen / Donnicken ende Bagijnen werden / bebaerden te loopen / vooz de Zielen der dooden te bidden / &c. Ook alle wel vooz recht gebuyken: want daer wordt niet een eenige letter in de gantsche Schrijft bevonden / die de vooznoemde wercken vptdruckelijck verbiet / of spreect / gy sult sulks niet doen.

Godt hatet alle Ceremonien en Godsdienst, die hy niet bevolen heeft.

Wil hy dan seggen / dat de Circumstantien der Schrift, en de vzychten betuygen / datse tegen Gods Woord zijn / segge ick wederom: Noch klaerder betuygen 't Circumstantien der Schrijft en de vzychten / dat den Kinderdoop tegen Gods Woort is. Want des Heeren mondt heeft 'er niet een letter van gesproken. Alle diese toedienen / misbreyken Gods Name en Oubeninge / huychelen allesins: en diese ontfangen / troosten haer / als sy tot verstant komen / dat sy gedoopte Christenen zijn / hoewel haer gantsche leven ten incesfendeel soo gantsch Onboetverdig / Godtloos / Hertsch / ende Vleschelijck is / soo men sien magh.

Wat Godt aen sijnen dient niet geboden heeft, is daer mede al verboden.

Ten tweerden / antwoorde ick: Christus Jesus heeft betuygt en geseyt: Gaet in de gantsche Wereld / en Predickt dat Euangelium allen Creaturen: Die gelooft 'n gedoopt wert / sal Salig werden. Mat. 16. 16. Siet / dat is des Heeren uytgedruckte / eeuwige / ende onberanderlijcke Oubeninge / die hy in desen deel sijn Kerke nagelaten ende bevolen heeft. Ook hebbense de Apostelen also geleert en gebuykt.

Christus Oubeninge, is den Geloovigen te Doopen.

Zijn nu de onmondige klepne kinderen geloobig / dat is / zijne boetverdig / Rom. 6. Maet der Beschijdinge Christi aen de Doop huyt haer herten bekeden / Col. 2. 11. Bevolen sy een geruste Conscientie vooz den Heere / 1 Pet. 3. 21. Zijn sy in een ander en nieuw gemoed verandert / Tit. 3. 4. Dat alle vpt den Geloove voozkomt / en met den Doop afgebeldt wert / so kan haer de Doop niet gewepgeert werden. Maer dewijle het openbaer is / datse

Waer Christus Doop is, daer is oock de beudydinge des Doops.

Waer de afbeeldinge niet is, daer is het enkel huychelic en gruwel.

Gods alderheyligste Name moet aller schand en mantel en hoed zijn.

datse niet een van allen desen hebben / seggen wy, dat die Kinder-doope een eygen Superstitie, en een Misbruyck des hoogen en heyligen Naems Gods is, een vervalschinge der Ordinantien Chrysti / een onnutte huychelsche troost der onboetvaardigen / een Sacrament der Kercken Antichrysti / ja een openbare verleydinge / Godslaster / ende Afgoderie. Doch schryft eventwel dese onbedachte Man / als dat het des Vaders woord en wille is, en moet alsof de eeuwighe Vader / met t'samen sijnen lieven Soone en H. Geest / daer toe oock de uytverhoorene H. Apostelen / een deklamantel sijnnes verleydigen groutwels en Godlosen lasters zijn. O Heere!

Ten negenden, schrijft hy: Dat sy de Belofte hebben, dat Godt Vader, Soone, en H. Geest, een ware levendige Godt, by sijn Bevel en werken krachtig zy, en krachtig werken wil in den Kinderen der Kercken te Heyligen, ende met sijnen Geest haer te begenadigen, &c.

Antwoydt.

So hy dat bevel van den Kinderdoope met Gods Woord, met Apostolische Leere en gebuyck, of met dat voorbeeld Chrysti bewysen konde, gelijck hy voorgeeft / soo wilden wy geerne toestaen / dat het een heylig en Godt behagend werck ware / dat sijne ordupdinge / vermaninge / nuttighepdt / vrychte en kracht hebben moeste / want Godt verordineert sijn werck te vergeefs niet.

Maer dewijle sullis niet kan betwefen werden / ende den Doop met den kleynen Kinderen haer niet schicken kan, want de Cerkenen des Nieuwen Testaments zijn den Boetvaardigen gegeven / seggen wy noch eenmael / dat het niet een Godt behagende Ceremonie / maer na luydt aller Schryft / een verbannen Laster ende Gzoutwel is / soo gehoozt is: Ende hoe krachtig Godt dan by sulke groutwel-wercken werckt / is aen Dadab ende Abihu / aen Teroboam ende Ahsa / en aen noch meer anderen wel betwefen.

Socht sal de Godvruchtige Leser weten / dat de Kinderkens der Kercken niet dooz enige Ceremonie / woorden en water / maer alleen dooz des Heeren genade / gunste / verdienste / bloed en dood gheheyligt werden / ende dooz anders geen Werck of Middell eeuwiglijck.

Maer dat hy schryft / dat Godt de gedoopte Kinderen met sijnen geest begenadicht, wilden wy wel / dat hy wat beter toefage / ende leerde eetsmael kennen / wat des Geests werck ware / eer hy sulckis leerde ende boozgabe.

Is het niet een zware boeffenisse en hertenleed / dat sulke Luyden haer der Zielen sozge derzen aemmenen / en zijn noch soo bezre niet geleert / dat sy weten / wat des H. Geests aert / vrychte / en kracht is: Want so waer de Heylige Geest is / daer moeten oock sijn vrychten zijn / is onwederzprekelijck. Ende hoe de vrychten by den Kinderen / wanneer sy tot verstand beginnen te komen / bevonden worden / wrct aen hare woorden / werken en leven (och lacy) wel gespeurt.

Wijder segge ick / soo de Kinderkens met den geest in haren Doop alsoo begenadigt wor-

den, gelijck hy segt / en de Schryft leert / dat de Heylige Geest den Geloovigen gegeven wert / so moet daer uyt volgen / so de Kinderkens noch niet gelooven / dat haer de Heylige Geest / niet dooz den Geloope gegeven / maer dooz de gewoachte Ceremonien van den Predikeren, wanneer syse Doopen / verdient wert. En dat noch plomper is / sulcken Geest / die allesins sonder wetenschap / vernuft / dylvinge / kracht / vrychte / ende werck is / so gy sien menigt. O grobe blindhep en dwaalinge!

Ten tienden, schrijft hy, de Heere Jesus Christus gebiet, dat men de Kinderkens tot hem brengen sal (dat de weder-dooopers nimmermeer of nergens doen) en omvangtse, legtse de handen op, ende segentse, dat is, Dooptse met den Heyligen Geest, want sulcks alle van Christo gedaen, niet krachteloos zijn kan.

Antwoydt.

Her wil ick Gellium met allen Kinderdoopten / ten eersten / so gebraygt hebben / of oock alle Geloovigen hare kinderkens in die tijd des Predik-ampts Chrysti tot Chrystum gebraygt hebben? Seggen sy Ja, so moeten sy bescheymt staen / want sy konnen met der Schryft nimmermeer dat bewysen. Maer seggen sy Neen, so bekennen sy / datse ten eersten onrecht daer mede booz hebben / dat sy dat op een gemeen toebzingen (dat is / Doopen / na haer verstand) bzingen en invoeren.

Ten tweeden / vryge ick: of oock aen enige plaetsen toebzingen Doopen / in der Schryft genoemt wert? Seggen sy Ja, so sulden sy geen bewijs vinden. Seggen sy daer en boven Neen, soo bekennen sy / dat sy ten anderen Gods Woord vervalschen / dat sy toebzingen op Doopen dupden ende wptleggen.

Ten derden / vryge ick: Of oock Chrystus de toegebrachte kinderen met water gedoopt heeft? Seggen sy Ja: So antwoyde ick met Joanne / dat Jesus selve niet doopte. Maer seggen sy Neen: so bekennen sy ten derden / dat den Kinderdoope met dit toebzingen te betweten eenen valschen grond is.

Ten vierden / vryge ick / dewijle hy segt / Chrystus hebbe die kinderkens met den H. Geest gedoopt: of dan oock den Doop des Geests en des Waters een ding zijn? Seggen sy Ja: So moet Geest Letter / of Letter Geest zijn. Maer seggen sy Neen: so hebben sy het selve al geoordeelt / dat desen handel Chrysti met den Kinderen geen Kinderdoope leert noch mede bzingt.

Ten vijfden / vryge ick: Hoe men dit toebzingen doch verstaen sal? vleeschelijck of geestelijck? seggen sy vleeschelijck: soo antwoyde ick / dat nu sulckis niet geschieden mag / dewijle Chrystus met sijn lichamelijcke tegenwoozdighep van ons genomen / hem daer henen geset heeft / daer men niet lichamelijck komen kan / 1 Tim 6. 16. Maer seggen sy, geestelijck: soo segge ick wederom / waerom dan Gellius den Godvruchtigen (die hy wederdoopters noemt) sulken leelijken brandmerck op de wangen dzykt / dat hy schryft / dat sy hare kinderens nimmermeer of nergens Chrysto toebzingen / dat uyt geen repn herte kan geschreyben zijn / die harer vele haer so gantsch hertelijck

Gods Geest wert den geloovigen gecheonken. Act. 1. 8. en 10. 45. en 18. 19.

Puerorum spiritus facile consideratur in fructibus.

Non omnes credentes in Israel pueros Christo obtulerunt.

Offerri male quam in scripturis baptizari vocatus.

Oblatos pueros Christus non baptizavit. 1oa. 3. 5.

Baptismus spiritus baptismus aquae non est.

Pueri mane Christo corporaliter offerri non possunt.

Gods werken zijn aier ydel.

Lev. 10. 1. 3 Reg. 14. 10. 2 Par. 26. 19.

Chrysti bloed is der Kinderen heyliginge.

Waer Gods Geest is, daer is oock sijne vrucht.

Qui puerum
nam saluarem
curat, Christo
pueros
offert.

oer de Saligheyt haer kinderen/ met leeren/
vermanen/ tuchtigen/ &c. bevlifigen/ een
gestadige sojge vooz haer dzagen/ gelijck allen
waren Christus-geloovigen Vaders en Moeder-
ren Gods Woord/ en de sojgvludige Liefden
haer kinderen leeren en opzleggen.

Och wilde Godt dat Gellius en de sijne op
dit Geestelijck toezorgen een wepnigh beter
acht hadden/ gelijck ich hope dat vooz Gods
genade van den onsen vele doen/ en lieten den
Schijftloosen Kinderdoop varen/ die sp soo
hart drijven/ soude (so myp dunkt) wel goed
zijn/ want sp doen doch ten meestendeel an-
ders niet/ dan dat sp hare kinderen van der
wlegen aen den Duppel toevoeren/ en in al-
leley onwetentheyt/ blindheyt/ yzacht/ yzael/
pdelheyt/ en afgoderie opvoeden/ gelijck de
blijckende vruchten vooz allen rechtverstandi-
gen betuygen en kondt doen. Siet mijn Les-
ser/ wpt dese aengetoogen dzagen ende Ant-
woorden meugt sp nu merken/ hoe Gellius
en die Geleerden met dese Spruuke/ laet de
Kinderkens tot my komen, in de Leere ende
handel des Kinderdoops bestaen mogen/ die sp
soo hart dzingen/ en so dikwils voozdoen.

Ooch mercht in gelijcker mateu/ hoe dat
Gellius daer mede dat hy schrijft/ dat wy nim-
mermeer of nergens Chriito onsen kinderen
toebrengeu, ons niet alleen richtet/ en schand-
blecket/maer oock Christusum Jesum/ bewijle
hy onsfulck toezorgen niet bevolen heeft/ met
t' samen den Heyligen Apostelen/ die ons niet
een enijge letter/ noch met woord/ noch met
werk/ in die gantsche schijft daer van betuygt
en geleert hebben.

Ten elfden, schrijft hy: Nademael Lucas
getuygt, dat Joannes de Dooper in den
lijve sijnes Moeders geheyligt is, en tot der te-
genwoordigheyt Christi gehuppelt heeft, dat
sonder twijffel (schrijft hy) door geestelijke
beweginge moet geschiet zijn, gelijk oock Ja-
cob in den Lijve sijnes Moeders, &c. So is het
openbaer, dat Godt oock in den Kinderen der
Kerken na harer mate, door sijnen H. Geest
werkt, en krachtig is, en den Doop der kin-
derkens beyde bevel en belofte heeft.

Antwoord.

Al dit sonderlinge wonderwerk Gods
saen Joannem ende Jacob geschied/ een ge-
meent Regel zijn/ so moesten dese volgende
wonderwerken Gods oock grmeene Regelen
zijn/ namelijk: Sara ende Elizabeth/twee
Onvruchtbare oude Vrouwen/ hebben in
haren Onderdom gebaert/ en Salams Ezel
heeft gesproken/ daerom moesten oock alle on-
vruchtbare oude Vrouwen varen/ ende alle
Ezelen spreken: Och neen. Dat alsidie
sonderlinge wonderwerken Gods geen ge-
meene Regelen zijn/ mag aen dat drijven des
Wfers by Belizeum/ aen den Verzoche des
Volks Israels vooz dat Hoode Meer/by Mo-
sen/ en aen dat stille staen der Sommen by Jo-
sua/wel gespeurt werden.

Doopder segge ich: So wpt dese beweginge
Joannus na de leere Gellii volgen soude/ dat
oock alle kinderen der Kerken/ of der geloovigen/
den H. Geest hadden/ so woorden den grootsten
deel sijner medegenooten/ die in den gantschen
duytschen Lande zijn (die hy boven vooz ge-

troutde Dienaers achtet/ en met hem in gelij-
cke Beroevinge/ Ampt en Dienst staen) daer
mede in hare leere/ geloobe/ en gebuyck seer
beracht: want hy schrijft/ dat de Kinderen
der Kerken den H. Geest hebben: en sp ge-
looben al en houden/ dat sp den boosen Geest
hebben/want eer spse doopen/ seggen sp: Daert
wpt sp onrepe Geest/ ende geest ruyt den H.
Geest. Siet/ so varen sp ten meestendeel alle/
die dese schande leeren/ en voozstaen.

Ende hoewel (segge ich) sp in 't gebuyck
wel eenig zijn/ zijn sp eventwel in 't verstant
ende grondt/ waeromme/ waer op/ ende
waer toe mense Doopen sal/ soo bezre ver-
schepden/ dat men immer seggen moet/ dat
den Kinder-doop niet dan een ydel Larva en
Duppelsche Spotterie is. Doch schrijft hy
eventwel/ dat den Kinder-doop beyde Be-
lofte en Bevel heeft, hoewel hy wel weet/
dat hy niet een duppeliche Letter wpt der
gantscher Heylige Schijft opzorgen mag/
datse de Wijsheyt Gods bevolen/ of datse
de Apostelen geleert of gebuyckt hebben:
Of dat sijn Effectus en Signatum/ dat die
Doetveerdige alleene hebben/ met den kin-
deren toezagen ende stemmen komen. Ik
zwijge noch/ dat de Schrijbenten aenteke-
nen/ dat de eerste onderballen Kercke
het gebuyck oock niet gehad heeft/ so gehoozt
is.

Heet dit noch niet Gods Woort verbalschen/
de Schijft breekken/ de Waerheyt in die leu-
gen verkeeren/ Gods eere en prijs sielen/ de
Zielen dooden/ en die Kerke Antichristi vooz-
staen? soo segge ich noch eenmael/ als ik vo-
ren geseyt hebbe/ so heb ich mijn leefdage een
Woord in rechten verstande van der Schijft
niet gelesen.

Ten twaelfden schrijft hy: Dat by Mattheum
den Doop niet eerst van Christo zy inge-
set. Want die voor henen Joanni bevolen, en
van den Jongeren Christi gebuyckt worde.
So dat wy daer van (schrijft hy) een regel des
Doops te nemen niet gedrongen werden.

Antwoord.

Een pegelijk sie vooz hem/ en merke wel/
wat hem des Heeren Woord leert. Gellius
schaemt hem (och lach) gantschelijck niet
Gods klare Woord te verloochenen. Schrijft/
dat wy daer van niet gedrongen werden een re-
gel des Doops te nemen, dat ons Christus
daer oock geen Wet gemaekt heeft, van den ge-
loovigen alleene te Doopen, noch oock sijn
Hemelsche Vader, doen hy Joanni beval, dat
hy Doopen soude: Oock Christus eygentlijke
meyninge aen die plaetse niet geweest is, wel-
ke Personen dat men Doopen mag, of Doo-
pen sal. Siet/ so sammerlijck wozt uwe Hee-
ren Woord verdraept.

Nademael hy dan sijns Heeren Woord soo
helen acht/ en sijn woord so deerlijck verbalscht/
wil ich de woorden Christi by Mattheum en
Marcum den Lefter vooz oogen stellen/ op dat
hy selve sien mag/ welk een regel en Wet hy
ons oer den handel des Doops hier gemaekt/
en welk een bevel hy ons gegeven heeft. Soo
spreekt Christus: Wp is alle macht gegeven
in Hemel en Werde/daerom gaet henen/en leert
alle

Kinderen
blijft. Siet
men wel.

Mota Pedo-
baptistarum
velaniam.

Wat geweld
Gods H.
Woort van
Gellio lijden
moet. mag
men hier
merken.

Gellius non
modo nos,
verum etiam
Christus &
ejus Aposto-
los contu-
melli afficit.

Lu. 1. 37.
Gen. 25. 21.
Gen. 21. 2.
Lu. 1. 57.
Num. 22. 28.
Gods won-
derwerken
zijn niet
gemeene
Regelen.
4 Reg. 6. 6.
Ex. 14. 21.
en 22. 23.
Iof. 10. 13.

Gods Geest
is van Ioan-
ne en Jacob
niet gewa-
ken, maer
hoe hy by de
gedoopte

Mat. 28. 19.
Mar. 16. 15.

Christi bevel is, datmen dat woordt prediken, ende den geloovigen doopen, sal.

alle Volcken/ ende dooptse (verstaet het / die ghy niet der Leere tot Jongeren gemaeckt hebt ofte maect) in den Name des Vaders/ des Soons / ende des H. Geests / ende leertse houden alle wat ick u bevolen hebbe. Matth. cap. 28. Item/ Gaet henen in de gantsche Werelt/ ende predickt dat Euangelium allen Creatueren/ wie daer geloofst (nameelijck/ den gepredichten Euangelio) ende gedoopt wert/ die sal Saligh werden : maer wie niet en geloofst / sal verdoemt werden. Marc. 16. 16. Siet / daer hebt ghy des Heeren Woordt ende Ordinantie / hoemen ende wanneer men doopen sal. Ick meyne/dese woorden zijn klaerder / dan datmense met glosen verbaepen / oft met scherpsinnigheyt veranderen kan / als te weten/datmen dat Euangelium prediken, ende den geenen/die daer aen gelooben/doopen sal.

Joannes baptizabat confidentes peccata.

Maer dat Joannes vooz Christum leerde ende doopte / is niet ons / ende niet tegen ons / want hy heeftse den geenen toegediend/die hare sonden beleden. Matth. 3. vers 6. Ende niet den onverstandigen kindoren, gelijk de ongehoorsame arge Predikers doen.

Negessen dan Joannes niemant dan den boetverdigden oock vooz Christum gedoopt heeft / Christus het op den Beloove bevolen heeft / de Apostelen het also geleert ende gebuyckct hebben / oock de eerste Kercke/so verhaelt is : Magh nu de redelijcke Leser in de vreesse sijns Godts nadencken/ hoe erbarmelijck ende jammerlijck de arme ellendige Zielen doch van dese onaerdige Luyden bedrogen werden / die de naecte ende klare woorden Christi van der Doope / sijn weigeballige repne Ordinantie so gantsch verbaeschen/ vernietten / ende op een so vespelvischen gront ende quaden sin duipden.

Ecclesia Christi non alio modo colligitur, quam Christi Spiritu, Verbo & Ordine.

Maer dat hy schrijft / dat den Apostelen Matth. 28. bevolen worde, dat sy Christo uyt allen Volcken een Kercke vargaderen soudent, ende den selvigen leeren niet dat Moses, maer dat Christus geleert hadde, staen top toe. **E**ventuel met geen ander bevel noch ordinantie/dan datse dat Euangelium prediken/dat volck met der Leere tot Discipelen maken / ende de selvige Discipelen doopen soudent / ende soudent den Heere also een eppen bpsonder volck vergaderen / dat in gerechticheyt / waerheyt/ gehoozsaemheyt/ als de wedergeborren kinderen Godts in Christo Jesu wandelen/ende sijn hooghzyffelijcken grooten Name eeuwig dancken soude. Ende met soo een volck / dat also in sijnere vreesse/Liefde/Woord/Ordininge ende Geboden wandelt / wil hy alle de dagen zyn / tot aen der Werelt epnde. Maer van kinder-doopen is hier niet gedacht.

Christus vult Ecclesiam semper adesse.

TEn dertienden schrijft hy, dat de Apostelen daer sommige van Joanne gedoopt zyn, ende dat so die gen, die uyt den Steden, ende van Jerusalem tot hem quamen, ende alle met den anderen onverscheydelijk van Joanne gedoopt worden, niet also van Joanne gedoopt zyn, datse alreede groote kennisse Christi, oft een waerachtigh geloove van gantscher herten aen Christum hadden, doen sy gedoopt worden, &c.

Antwoord.

So ick hem hier recht verstaen kan/so wil hy hier uyt besluyten : Gelijk als de gedoopte Jongeren niet gantschelijck voor den Doop in der Leere, Geloove ende Boete geschickt wa-

ren, maer haer leefdage haer in gestadige ende geduerige Boete oeffenen, ende de sonde steruen moesten, gelijk den Doop afbeelde : Dat oock also de kinderens, hoewel sy voor den Doop geen geloove hebben, evenwel na den Doop, wanneer sy tot verstant komen, de Leere na trachten, Bote doen, die sonden afsteruen, ende in een nieuw leven wandelen sullen, &c.

Op welken verstant (so anders sijn verstant soo is) is dit mijn Antwoorde / de Propheten hebben van Joanne gepropheteert / sijn geboorte is van des Heeren Engel geboortschapt / Christus gaf getuppenisse van hem / dat hy de andere Elias was / een vrandende Lichter was / met sachte kleedren niet gekleedt was / dat wapende riet niet gelijk was / dat hy de grootste onder allen Vrouwen kinderen was / &c. Waer uyt men wel lichtelijck spreuen kan / dat hy geen lichtveerdigh noch roeckelooz Prediker geweest is / maer dat hy niet allen ernst / in aller dapperheyt nae Godts wel behagen sijn Predick - ampt der Boeten uytgevoert / ende den bevolen Doop in sijnere Ordninge recht bedient heeft. Ende hoewel sijn Jongeren noch in allen dingen niet so volkomenlijck geleert waren / heeft hy evenwel niemant gedoopt / dan die / die hare sonden bekenden / so geseyt is.

Esa. 40. 3. Mal. 3. 1. Luc. 1. 9. Matth. 11. 14. en 17. 21. Joa. 5. 35. Matth. 11. 18.

Joannes de Dooper heeft niet anders geleert noch gedoopt, dan hem Godt bevolen hadde. Matth. 3. 7. Act. 19. 18.

Maer soo veel sijn uytlegginge belangt ober die woorden / gelooven van gantscher herten, daer van Philippus tot den Kamerlingh sprack, hoe dat dat selvige anders niet zy, dan sonder bedrogh ende huychelijte gelooven, dat hy van den Kamerlingh recht vordert : ende Lucas, om een Exempel den Kercken-dienaren te laten, hoe datmen den Ouden doopen sal, recht aengeteekent heeft, dewijle hy tot sijnen jaren gekomen was, &c. seggen top / datse recht is. **V**oegeren oock anders niet aen allen Dooperen/dan dat sy dat geloove te voeren wel bzaagen / ende den gront der doopelingen recht ondersoecken / eer sy doopen / op datse in haren werck ende dienst geen Hupchelaers bebonden woorden.

Act. 8. 36.

Philippus aler waren Dooperen Voorbeel.

Ick meyne / hier zy immers den Kercken-dienaren wel een klare exempel voozgestelt / hoe sy de bekentenisse des geloofs niet van andere / maer van den Doopelingen selve bzaagen ende hooren sullen / gelijk oock Otto Brunfv. ober dese plaecte aentteekent : Hy segt niet (schrijft hy) Geloofst ghy, oft looft ghy voor kint, so is het dan geoorlooft om te doopen.

Sententia Otto Brunfv. per illud Actor. 8. Si credas ex toto corde, &c.

Negessen dan Gellius de Jongeren ende Doopelingen Joannis hier dan aengetogen heeft / ende so het schijnt / daer mede beweeren wil / dat den Doop so geen recht geloove epfschen soude / ende weynigh daer aen soude gelegen zyn / oft dat geloove vooz ofte na komt / ende top oock sijnere Wederdoopers zyn moeten / wil ick hem in mijn euboudigheyt hier gebzaegt hebben : So hem dat bevel Christi / ende dit Exempel van den Kamerlingh niet genoegh zyn / dat het geloove vooz den Doop gaen moet / ende dat den doop een recht Beloove epfschet / ende hebben wil / waer om dan Paulus de Jongeren Joannis weder gedoopt heeft / die te voeren met Joannis Doop eemael gedoopt waeren / daer doch Joannis Doop niet uyt den Menschen / maer uyt den Hemel was / Matt. 21. 25. Immer kan hy met der Schrift niet anders antwoorden / dan het is daerom geschiet / dat sy noyt gehoort hadden

Act. 19. 5.

datter een Heilige Geest ware. Naedemael de selve Jongeren dan te vooren in hare verstandelijke Zaken met eenen Godtlijcken Doop gedoopt waren/ ende geen ander gebre-

Paulus heeft sommige dopelingen Joannis andermaal gedoopt.

hadden/ dan dat sy van den H. Geest geen bericht hadden/ ende der halven andermaal van Paulo gedoopt zijn: **Maagh Gellius toesien/ of de rechte Chyztelijke Doop een waerachtigh Seloobe epfchet ofte niet: Ende of hy ons niet te hoort doet/ dat hy ons voor Wederdoopers scheldet, om dat wy den Doop aen den genen vernieuwen/ die boozmaels niet met eenen Godtlijcken Doop/ gelijck als de Jongeren Joannis, daer van verhaelt is/ oock niet om een faute ofte sepl maer met eenen Antichyztischen doop/ gantsch sonder alle verstande/ kennisse/ geloobe/ Bevel ende Woort gedoopt zijn/ gelijck oock de roeckeloofse onberstandige Werelt ten deele wel richten ende sien kan.** Zijn wy dan daerom Wederdooperen, dat wy den doop vernieuwen die upt den Menschen is/ ende aen den onberstandigen gebuyck/ hoe veel te meer is't Paulus dan gheeft/ dewijle hy den doop vernieuwt heeft die aen den berstandigen gebuyck/ ende upt den Hemel van Godt bezordineert was.

Ten tweeden vryage ick: dewijle wy sijne Wederdooperen zijn moeten; soo gehooft is/ maer booz hy dan Cyprianum: met t' saunen die beyde Concilien hout/ namelijk/ dat Africanische ende dat Nicenische? die eenzachtelijck stemmen/ dat de Ketteren geen doop en hebben, ende derhalven men die/ die van den ketteren gedoopt zijn, met den rechten doop doopen sal. **Segt hy/ dat hyse voor Schriftmatigh ende recht hout, so bekent hy selve dat hy oock met den rechten doop niet gedoopt is/ ende dat wy recht doen/ dat wy den doop aen den genen vernieuwen/ die van sondanige luyden gedoopt zijn/ die niet alleen van der Schyft/ maer oock van Luthero, Zwinglio, ende den geleerden/ niet alleene booz Antichyztische dienaeren/ maer oock als dat grontsoep aller ketteren booz de gantsche Werelt gescholden werden; gelijck men in hare schyften alomme lesen ende sien magh.**

Maer segt hy/ dat hyse voor argh ende sectisch hout, so betuypt hy ten eersten daer mede/ dat de Kercke/ oft een groot deel der kercken/ op dien tijdt ergh ende sectisch geweest is.

Ten tweeden/ dat hy Gods Geest/ woort/ werck/ ordinantie ende bevel/ oock aen der Antichyzten ende ketteren dienst ende werck bindet.

Ende ten derden/ dat hy selve een Antichyztische dienaar ende ketterische Mensch is/ dewijle hy met een Antichyztische ende ketterische doop gedoopt is/ ende den selvigen als eenen rechten doop noch gantschelijck betweert ende boozstaet.

Och mijn Leser/ dat Gellius maer halve oogen in des Heeren woort hadde/ ende maer een toepnyng van de rechte Waerheyde sien konde/ hy moeste hem booz sijnen Godt beklagen sijn leedage/ dat hy des Heeren uptgebruyckte Bevel ende Opdeninge by Joannem/ Chyztan/ ende den Apostelen/ soo jammerlijck schendet/ allen vromen so vandelijck lastert/ ende een so onbedachten ende Godloofsen oordeel strijckt/ dat hy niet alleene ons/ maer oock Cyprianum, alle Africanische Bishoppen, de Nicenische Vaders, daer toe

oock den heyligen Paulum selve met sijn schryven tot openbare Wederdooperen, ja ketteren maect, gelijck ghy sien meught.

oft der Predikanten leere moet onrecht ende valsch zijn.

Ten veertienden schrijft hy, dat het nu met den Doop staet, gelijck als voor-tijden met der Besnijdinge stont. Gelijck als Godt die Besnijdinge met Abraham op voorgaende leere begonnen heeft, ende tot gewisse verelinge der Beloften, op Abrahams Zaedt ende kinderen gekomen: Alsoo hebben Joannes de Dooper ende die Apostelen den Doop van den Ouden begonnen, ende is allenghskens op die kinderen gekomen, dewijle het anders niet geschien mochte om der besnijdinge wille.

Antwoord.

Dat het met den doop staet/ gelijck als booztijden met der Besnijdinge/ namelijk daer inne/datse op boozgaende Leere aengebungen is/ is onse gantsche gront ende getuygenisse/ want Chyztus Jezus heeft also bezordineert/ ende sijn heplige Apostelen also geleert ende gebuyck hebben. **Maer dat het dooz Chyztus Bevel/ ofte dooz Apostolische Leere ende gebuyck allenghskens op den kinderen soude gekomen zijn/ is Conjectura, Menschen ineyninge/ ende niet Schyft.**

Want so het also ware/ so hadden die Apostelen onrecht gedaen/ datse niet na de wijse der Besnijdinge van Godt bevolen/ beyde te gelijcke/ geloovigen ende kinderen in haren rijden Doopten (dat sy nergens oft nimmermeer also gedaen hebben) gelijck als Abraham hem selven ende sijn huysgesin/ oock die acht-daeghsche knechtken nae hem besneedt/ na Godts Bevel/ ende niet allenghskens de besnijdinge op den kinderen inboerde/ gelijck de Apostelen met den doop souden gedaen hebben, so Gellius hier dzinget ende boozgeeft.

Maer dat hy schrijft/ dat sulcks om de Besnijdinge wille niet geschien mochte, is upt hernust/ ende niet upt der Schyft gespyooken. **Want hebben de Apostelen/ ende oock Johannes, den geloovigen upt den Joden dat Teken des Doopts toegedient: Waerom dan oock niet haren kinderen, wanneer het also Godts Ordinantie ende Bevel geweest ware, so Gellius hier boozwendt?**

Neen/ neen/ dat bevel des Heeren van der Besnijdinge hielt uptdruckelijck eerst op Abraham ende sijn huysgesin/ ende stracks op die acht-daeghsche knechtken/ Gen. 17. 14. **Ende dat doct dat Bevel van den Doope niet/ maer dat dzinget alleene op den geloovigen/ ende niet op den onhoorigen kinderen/ Matt. cap. 28. vs. 19. Marc. 16. 15.** Is derhalven oock den Doop van den Apostelen allenghskens op den kinderen niet gekomen, gelijck Gellius boozgeeft/ maer is namaels bupten Godts woort/ ordinantie ende bevel van den ongehoorsamen ende engen wijzen ingeboert/ die (och lach) meer op die gewoachte Ceremonien, als op des Heeren Bevel ende sijne dupdinge gesien hebben/ gelijck gemeenlijck der Werelt Beleerden ende gesinden wijse en gebuyck is.

Item/ dat hy schrijft/ dat de toefegginge door den Doop versegelt werdt, ende niet alleene den ouden maer oock den kinderen toekomt, sal de Leser weten/ dat die belofte der genaden Gods ende des eewigen verbonts nu niet langer met dat verganckelijcke bloedt van Ossen

Non conjectura, sed Dei Verbum ancora argue basis est credentium.

Qui carnales sunt, non signatum, sed signum quazrunt.

Cyprianus met den sinnen ook Ni. eeni Patres Paulus moeren Wederdooperen geweest zijn.

Exod. 24. 8.
Hcb. 9. 12.

Sanguis Jeshu
Christi unicum ac verum
sigillum gratiae & foederis Dei
Pueri non antea quam crediderint baptizandi sunt.

ende Doocken / noch met eenige sienlijke Water ende Ceremonien versegelt wert / maer eenmael met den Houden Bloede Chyristi aen het Cruyce versegelt is. Wel dien / die het geloofst / ende met getrouwer herten aennemen. Welcke Belofte niet weyniger den ongedoopten kinderen / als den gedoopten geloovigen toekomt / soo lange sy met der kintfcher onnooselheyt bekleedt / in der eenvoudigheyt boozgaen. Maer wanneer sy tot verstant komen / ende dat gepredichte Evangelium der genaden met waeren geloove aennemen / als danleert de Schrift: Dooptse. Matt. 28. v. 19. Marci 16. 15. Daer is het datse de genade versooten / ende een rugm onboetveerdigh leven leyden willen / soo kan haer oock noch Chyristi Bloedt noch Water / helpen / veel min Doozen ende Water : Want wie niet en geloofst (de Schrift meynt den verstandigen) is alreede verdoemt. Joan. 3. 18.

T En vijftienden schrijft hy: Sy doolen gruwelijck , om dat sy uyt der schrift ende Exempelen, die alleene van den Ouden spreken. voor seker besluyten, dat het een gewisse Ordinantie Godts zy, men sal geen kinderen doopen, daer sy evenwel in den gantschen Nieuwen Testamente niet een tittelken van hebben. Ende derhalven niet weyniger feylen, als ick feylen soude, soo ick mijnen kinderen die niet arbeiden kunnen, geen eten geven wilde, om dat Paulus segt, die niet en arbeeydt, die sal niet eten, dat sonder wederspreken alleene van den Ouden, ende niet van den Kinderen te verstaen is.

Antwoord.

Wie tegens Christum leert, is een Antichrist.

Soo my dunckt / heeft Gellius boozgenomen met opset / dat tegendeel tegens Chyristum ende de waerheyt te houden staende / op dat hy dat Almpst eenes Antichyristischen Predikers nae des Werelts behagen recht bebiennen magh. Want soo waer hy schryben soude / dat wy na der Schrift recht ende wel doen / ende dat wy niet een tittelken hebben / datmen kinderen doopen sal: Daer schryft hy / Dat wy gruwelijcken doolen, ende dat wy niet een titel hebben, datmen geen Kinderen Doopen sal, &c.

Aengesien hy dan soo geweldighlijck ende moetwillighlijck tegen den Heere ende sijne waerheyt strijdt / ende op soo meniger hande wijse soecht met veel geleende woorden / leugenen / Conjecteuren, ende verbaerpinge der Schyften sijn sake eenen schijn te maken / boozgeest / ende segt : dat wy gruwelijck doolen, &c. Wil ick hem in 't korte aldus geseyt hebben : so hy ons met ongevalscher Goddlijcker Schrift ende waerheyt tot eniger tijt opbzengen ende betwijfen kan / dat den Kinderdoop van Joanne den dooper aen eenige plaetse geroert is : Oft datse van Christo bevolen, oft van den Apostelen geleert ende gebruyckt is : Oft datse allenghkens door des Heeren infertinge also op den kinderen gekomen is, gelijk hy schryft : Oft dat toebzengen doopen / oft doopen toebzengen in der Schrift geroemt wert : Of dat Chyristus oft de Apostelen de toegebrachte kinderen gedoopt hebben : oft datse Chyristus met soo een Geest gedoopt heeft / die werck ende kracht hadde / betwijle Gods Geest nimmermeer ledigh zijn kan : Oft dat die klepne kinderen gelooven /

oft boetveerdigh zijn / dat sy hare sonden begreben / ende met Chyristo dooz den Geloove begheden / in 't nieuwe leven opstaen : Of dat beynijden / doopen / oft doopen beynijden heet : Oft dat sy eener goeder Conscientien geboelen hebben : Oft dat den Doop een Trecken des Gemaden-Verbonts / een Versegelinge der Belofsten / ende een Inlijvinge in der Gemeynten aen eenige plaetsen in der Schrift geroemt wert : oft dat de klepne onmondige kinderen met tongen spreken / gelijk die geloovigen in Cornelijs huys deden / daer van Petrus sprack : wie kan 't tweeren / dat dese met den water niet sullen gedoopt werden / die den Geest ontfangen als wy ? Oft dat de eerste Kercke / die heylsaem ende recht stonde uyt Apostolische Leere / gebuyck / oft bevel / sulchs in 't gebuyck gehad heeft : Oft dat Godt oock by de wercken werckte ende krachtigh is / die hy niet verdoineert heeft / so willen wy onse penne in den koker steken / Boete doen / ende booz de gantsche Werelt bekenmen / dat onse saecke enckel verlepdinge / ende niet dan bedogh in desen deel gewoest is.

Maer kan hy dat niet doen / gelijk hy oock nimmermeer doen kan / soo wilde ick hem wel trouwelijck bezmaent / ende boederlijck gebeden hebben / dat hy doch eenmael aendachtelijck ende wel bechertigen wilde / hoe gaantsch onbeschaemt hy in desen handel des kinderdoops / Godt den Vader / Soue / ende Heyligen Geest / Joannem Baptistam, ende den Apostelen met openbare verdichte nae seggen beladet / hoe jammerlijck hy die Heilige klare Schrift vervalscht / ende de Zielen verlepdt / hoe onbeheendige groote leugenen hy den armen volcke aenprijft / hoe gaantsch bedriegelijck hy den verbanden gruwel indringet / ende als een heyligh heerlijck werck boozdraegt. Desselben gelijken / hoe onrechtelijck hy oer ons klageet / als dat wy gruwelijck doolen, wy die Chyristus heldze woord / de Apostolische Leere ende gebuyck / dat signatum ende effect des doops / dat gebuyck der eerster ende onvervalschter Kercken soo geweldelijck booz ons hebben / ende hy niet een enigh woort uyt der gantscher Schrift kan opbzengen / dat sijnen kinderdoop nae Godts Ordinantien ende bevel / gront ofte boet heeft. Mijn getrouwe Leser zijt gewaerschoot / vzeest Godt / doet recht / ondersoecht de Schrift / mijdt die leugen / ende volgt de waerheyt. Item / dar hy de spreucke 2 Thef. 3. 10.

Pauli, die niet en arbeeyt, die sal niet eten, op desen handel trecken wil / is hem recht tegen / ende kintfcher dan datmen Antwoordt daer op geven sal. Want gelijk als Paulus den ledighgangers ende curieusen hier gebiedt / dat sy haer eppen broot eten ende met hare handen arbeeyt redelijck generen sullen / op dat sy niemant souden ergeren ofte lastigh zijn / dat na der naturen den klepnen kinderen gantsch ongematigh is / derhalven haer sulck arbeeyden hier oock niet bevolen is. Oock spreckt Paulus niet / die niet en arbeeyt, gelijk als het Gellius hier geseyt heeft : Maer hy spreckt / die niet arbeeyden wil / sal niet eten. Also is oock die Doop niet den onverstandigen kinderen / maer den genen in der Schrift bevolen / die des Heeren woord gelooven / een boetveerdigh leven leyden / ende van den Doop een heylsaem verstant ende recht bericht hebben / gelijk menighmael geseyt is.

Qui multa dicit, & nihil probat, se magis vaniloquum quam Christianum esse demonstrat.

Act. 10. 47.

Gellius non solum contra nos, sed etiam contra omnes qui in caelis & in terris degunt, gravissime peccat.

Quemadmodum enim opus manuale pertinet ad valentes sic etiam baptismus ad credentes.

Ten seftienden schrijft hy, Dat in Christo Jefu geen onderscheydt der Perfoonen, oft tijden is; want de weldaet des Rijcks Christi is niet bosloten oft gebonden aen eenige Steden, tijden, oft Perfoonen, soo oock niet aen eenigen ouderdom oft geslachte.

Antwoord.

Heer mede (so my dunckt) wil hy be- weeren / hoewel de doop nu in plaetse der Besnijdinge na sijn voorgeben gekomen is/ ende de knechtkens in Israel alleene besneeden werden/ datmen nu evenwel des niet te weyniger beyde mannen ende vrouwen doopen sal, sy zijn dan geloovigh, oft kinderen, ende van geloovige ouderen geboren of niet. Ende so dat selbige also sijn verstant ende gront is/ sal hy weten / gelijk als Gods genade / gunste/ liefde / verbont/ ende Belofte in den Nieuwen Testamente also wel den Doutwen toe- gegent is als den Mannen/also was die oock in den Ouden Testament: Want so Godt sijn genade verbont / ende alles aen de Leekenen gebonden hadde/ het ware dan Besnijdinge ofte Doop/ ende de geteekende allene in der gemeenten geweest waren / so hadde het met de Israelytische Doutwen ende Maeghden niet wel gestaen/ oock niet met de kinderkens der eerster Kercken / dewijle die na luyt der Schryft niet besneeden / ende dese na luyt sommiger Schrybenten niet gedoopt waren/ so geseyt is. Heen / mijn Lefcr / neen / Abraham met sijnen gantschen Zade / ick meyne beyde Mannen ende Doutwen / jonck ende out / waren des Heeren Volck ende Gemeente / maer de Mannen zijn alleene na Gods ordinantie besneeden/ende niet de Doutwen/ de acht-daegsche knechtkens/ ende niet die Maeghdekens/ eventwel waren sy alle met den anderen/ so wel de Doutwen als de Mannen / lidmaten der Gemeenten in den verbonde Gods/ ende kinderen der Beloften / hoewel (segge ick noch eenmael) de Mannen alleene besneeden waren / ende niet de Doutwen.

Oock in den Nieuwen Testamente also/dat Euangelium woxt gepredicht / Alle die daer aen gelooven/ ende gedoopt woerden/ sullen saligh werden/ sy zijn dan Mannen oft Doutwen: Sy zijn Lidmaten der Gemeenten Christi/ in Gods Verbondt ende genade/ Mede-erfgenamen des Rijcks Gods/ende kinderen des eeuwigen Levens. Deseven gelijken die kinderkens also/hoewel sy niet gedoopt werde.

Want gelijk Godt sijne Ceremonien in den ouden Testamente / als Besnijdinge / Paeschlam / Sondoffer / Brandoffer / &c. niet anders wilde gebuycht hebben/ dan hyse dooz Moesen ingeset ende bevolen hadde.

Also wil hy oock die Leekenen des Nieuwen Testaments/ als Doop ende Nachmael niet anders gebuycht hebben / dan hope ons dooz sijnen Sone ingeset ende bevolen heeft.

Want so spzeekt hy: Dit is mijn lieve Sone/ daer aen ick een goet behagen hebbe/hem hoorz. Hadde ons nu dese Sone den kinderdoop bebo- len/so moesten wyse (so wy anders sijne Jongere zijn willen) nakomen: Maer dewijle hy sulcks niet gedaen heeft/betuygen wy met der Schryft/ datse verbloecht is/gelikh geseyt is/Gal. 1. b. 8.

Wijder segge ick: So sy nu de kinderen bey- de der geloovigen ende der ongeloovigen in ge- lijke genade setten willen, dat na mijn beden-

ken niet geheel onschryftmatigh zijn soude / so moesten sy immers hare Leer wederroepen/ daer mede sy te dooren de Genade ende dat Ver- bondt met soo veel woorden alleene op den kinderen der Geloovigen gedruybet hebben.

Ende bekennen/dat haer drijven van Abra- ham ende sijnen Zade, daer mede sy de Besnij- dinge op den Doop dringen willen, gantsch geen gelijckenisse noch gemeenschap heeft/ want Abraham woerde niet bevolen / dat hy de kinderen/die so ronsomme hem woonden/ en- de van sijn Geslachte niet en waren/ besnijden soude/maer die alleene/die van sijnen Zade af- quamen/so aen 't 17. Cap. Gen. gespruut wert.

Ten seventienden schrijft hy: Wilde Godt, dat sy eenmael die plaetse tot den Ephel. capittel 5. daer Paulus die Kerke beschrijft, met klaren oogen konden aensien, &c.

Welcke is dese: Christus heeft zijn Gemeyn- te lief gehadt, ende heeft hem selven voor haer overgegeven, op dat hyse Heylighde, Ende heeftse gereynight door dat Water-badt in het Woordt, oft Erasmus setter, door het woordt.

Daer op hy voorder spreekt: Hier moeten immers sonder wedersprecken die kinderen met haren Ouderen, dat is, die Geloovigen met haren Zade, ja de gantsche Kercke in begrepen werden.

Hoe soudent sy nu uytgeslooten werden van den Woorde, als geseyd wort, ende hy heeft sijn Gemeente gereynight dat Water-badt in het Woort, &c.

Antwoord.

Ik hoop dat wy / dooz des Heeren genade ende verlichtinge / in onser eeboudigheyt dese woorden Pauli niet met buysteren/ maer met klaren Oogen insien / wat den grond is. Wy bieden Gellio met allen Geleerden de gantsche Schryft aen/daer toe alle vernuft ende erba- rentheyt / konnen sy ons met een stipken der Heyliger Schryft bewijzen/oft dat vernuft ende erbaerentheyt sulcks mede byngen / datmen den slepnen onberstandigen kinderen des Hee- ren woortt leeren kan / daer wpt de ware rep- ninge des herten komt: Oft dat de Schryft aen enigen plaetsen in den Nieuwen Testamente dooz het Woortt oft Sacrament met haer han- delt/so willen wy toestaen/ dat sy oock met den Water-badt gereynight werden doot 't woordt oft in het woordt. Maer konnen sy sulcks niet doen / so is daer mede al betuygt dat dese woorden Pauli van den slepnen kinderen niet geschryben zijn.

Is waer/ Christus heeft sijn Gemeente so lief gehadt/dat hy ook hem selven in den doode vooz haer overgegeven heeft / ende heeftse ge- heplight in de kracht ende verdienste sijnens onschuddigen bloets / ende gereynight met den Water-badt/dat een bewijs ende Leeken eenes Nieuwen ende boetwerdigen lebens is / maer niet anders dan in 't woort / ofte dooz het woortt/ dat in des Geests kracht gepredicht/ende met een waerachtigh Beloofde aengenomen werde / daer op dat water-badt in sijnere O- deninge alsdan bevolen is.

Ghy zijt repni (sprak Christus) om dat woortt/ dat ick u gesproken hebbe. Niet mijn Lefcr/dat sy daerom repn waren / om dat het tot haer maer wpterlijck gesproocken woerde: Maer daeromme / om dat sy geloofden het gene / dat tot haer gesproocken woerde.

Want

Etiā in Le- ge tam Mu- lieres quam vini erant in foedere.

Op Isaac en- de sijnen za- de ging de belofte. Gen. 17. 19.

Marc. 16. 16. Act. 5. 14. 1 Cor. 12. 13. Rom. 8. 14. Math. 10. 13. Marc. 10 3. Luc. 11. 16.

Ceremoniz Dei non alias quam juxta praeceptum celebrandz sunt.

Merckt vly- tighlyck wat hier geseyd wardt.

Col. 1. 12. 14

Rom. 6. 4. Col. 1. 5. Tit. 3. 5. 6. 7.

Joan. 15. 3.

Non externa
verbo &
Ceremonia-
sed fide puri-
ficantur
corda.

Want Godt teygnigt niet de herten dooz ee-
nig letterlijk water / Woord en Ceremonien,
maer dooz 't Beloofde in het Woort. Act. 15.
§ 9.

Anders moesten oock alle die maer dat
woord uytterlijk hoopden / ende dat uytterlijke
waterteeken ontfingen / heplig en teyn zijn / is
ontwederfprekelijk.

T En achtien den, brengt hy een Argument
en Silogifmum voor, en fchrijft : wat der
gantfcher Kercken toe komt, en moet oock
allen Ledematen der Kercken toe komen : Den
Dooft komt der gantfcher Kercken toe, dat is,
den Ouden en Jongen : Derhalvan moet den
Dooft allen Ledematen der Kercken toeko-
men.

Antwoord.

H Et ware na mijn bedinken wel goed / dat
Gellius bewijfe hy hem een Prediker des
Hepligen Woords roemt / fijn Dialecticam
den werelids wijfen bevelen wilde die meer haer
eygen prijs en eere foecken / als fy (och laer)
Gods Prijs en eere doen : En hem met de on-
gevalschte Leere / grond en waerhepd Chri-
fti / en met dat flechte eenboudige getupge-
niffe van Mattheus den Tollenaer / ende van
Pieter en Jan Diffchers / &c. genoegens liete /
op dat hy den eenboudigen ende ongeleerden
niet met fulke kloofte redenen vinge / en van der
waerhepd aflepede.

So veel dan fijn eerste fet-reden (gelijk hy
het noemt) aengact / fegge ick also daer op :
So Gellius dede fijne fet-reden / op die Be-
nade / Verfoeninge / Beloofte / eeuwige Leven /
&c. Gefet hadde / die der gantfcher Kercken /
fo wel Jonk als Oudt / gefchonken zijn om
Chriftus wille / en niet op die Ordinantie der
Kercken / soo hadde hy die recht gefet / maer
nu fal hy ten laetften felve moeten bekennen
datfe onrecht en tegen Gods Woord is. Want
fo veel als die Ordinantie aengact / daer van
hy hier fpreekt (daer in de Dooft oock begrepen
is) hebben niet alle Lidmaten der Kercken
eenerley beroepinge / dienft en werck / ftaen
oock niet in eenerley Oeweninge : Want de
Heere heeft Apoftelen / Propheten / Euange-
liften / Herders en Dienaers in fijn Gemeen-
te verordineert / niet dat fy daerom alle Apo-
felen / Propheten / Euangeliften / Herderen /
en Dienaeren zijn.

Also heeft hy oock fijn Ordinantie in fijn
Gemeente met Dooft en Nachtnael gemaeft /
niet dat menfe daeromme den onuerftandigen
kinderen / maer den geloobigen en boetver-
digen na luyt der Schryft toedienen ende geuen
fal.

Maer fo veel als de tweede fet-reden aen-
gact / is dit mijn antwoord ; onfe gantfche lee-
re / Beloofte / grond / en bekentnisse is / dat
onfe eenboudige kilepne kinderen / fo lange hy
fo in der eenboudighepd blijven / dooz Chrifti
berdienfte / dood en bloed / in genaden / en
Medegenooten der beloften zijn / fo gehoort
is : Maer de leere des Nieuwen Testaments /
die een leere des Geests is / beflupte of be-
grijpfe onder den genen niet / die met Gods
Woord en Sacramenten geregeert / ende de
Kerke Chrifti eygentlyk in der Schryft ge-
noemt warden.

Wat men dan die Kinderen mede der Be-
lofte halven in der Kercken tellen wil, bewil-
ligen wy / maer dat menfe onder de ordenin-
ge der Kercken belluyten wil, wederfpreken
wy / want het noch Schryft noch vernuft ge-
matig is / gelijk oock Gellius noch volgende
felve Richter zijn fal.

Ook bestrafte hy Chriftum en de Apoftelen /
met t'famen den H. Geest / in hare leere en oz-
dinantie openbaerlyk / want hy fchryft / dat
den Dooft den Jongen en Ouden toekomt, en
fy hebben ons niet een eenigh Crempel daer
van gelaten / noch een eenige letter in der
gantfcher Schryft daer van geleert / of bevolen /
fo gy sien meugt.

Aengefien dan de eerste, en oock de tweede
fet-reden Gods ordinantie en bevel fo gantfch
ongematig zijn / fo verhaelt is / hoe dan fijn
beflupt-reden nae Gods ordinantie ende bevel
befaen mag als dat den Dooft allen Lidma-
ten der Kercken toekomt, is daer mede den
goedhertigen Lefer genoeg verklaert / en fijn
Silogifmus geweldelijc wederlept.

Wijdet fegge ick / wanneer dese fijn Silo-
gifmus foude recht en waer zijn / datfe geen-
fing is / fo moefte oock dese mijne sonder alle
wederfpreken recht en waer zijn / namelijk :
Wat der gantfcher Kercken toekomt, dat komt
oock allen Lidmaten der Kercken toe, dat is
na Gellius eygen uytlegginge / fo wel den
jongen als den ouden : volget leere / Beloofte /
kenniffe Chrifti / een ware Doete / een afge-
ftoepen nieuw leven / de befnydinge des her-
ten / een vreedfame en vpolijche Confcientie /
Dooft / Nachtnael / Liefde des Naeften / een
levendige hope / een vpolijche dankfegginge /
&c. komen der gantfcher Kercken toe : Ver-
halven moeten oock dese allen Lidmaten der
Kercken toekomen / dat is / den Jongen en
Ouden. Verloochent hy wy nu dese mijne
eerfte fet-reden / fo verloochent hy daer mede
de fijne / want de mijne is gelijk de fijne.
Verloochent hy daer-en-boven den tweeden /
daeromme / dat men den kinderen door het
gebrek hares verftants (gelijk hy dan oock fegt)
niet prediken kan / en fy verhalven oock noch
Doete doen / noch Nachtnael houden kon-
nen / &c. So betuygt hy daer mede felve /
dat de kinderen in de Kerke / die fo niet des
Heeren Woord ende Sacramenten geregeert
wert / niet beflooten zijn. En dat fijn gant-
fche Silogifmus onrecht en valsche / jae sonder
grond en Gods Woord is / daer mede hy alle
Lidmaten der Kercken / fo wel den Jongen
als den Ouden (ick fchryjbe op fijn wyfe) in
eenerley ozdninge beflupten ende fetten wil.
Hier hebben nu Gellius en fijn Medegenoo-
ten op dit Argument mijn antwoord. Doe
fijn ende vafte hy na der Schryft daer mede be-
faen mogen / meugt gy in die vzeefe utweft
Gods nadenken.

T En negentienden, maect hy een lange
reden over dat Kindeken, dat by Ma-
theum, Marcum, ende Lucam tot Chriftum
geroepen worde : Wil (foo my dunkt) met
dat felvige beweeren en invoeren, dat de kin-
deren gelooven. Ende of fy niet geloofden,
evenwel voor geloovig gereeckent werden,
fy zijn dan een dagh of twee, een maendt of
twee oudt, &c. Schrijft voorder, dat men
een

Infantes sub
ordine
Ecclesiastico
concludi
non possunt.

Omnis haec
ad veram
pertinent
Ecclesiam.

Hic Gellius
Iuo ipfius
Silogifmus
capitur.

Dominus
novit cogita-
tiones
fapientium
quod fin t
vanz.
Par. 93. f.
1 Cor. 3. 19.

Rom. 3. 24.
Eph. 5. 2.
en 25.
Tit. 2. 11.
1 Ioa. 2. 12.

Eph. 4. 11.
1 Cor. 11. 28.
Mat. 18. 19.
Mat. 16. 16.
Mat. 26. 25.
Mat. 14. 22.
Lu. 22. 19.
1 Cor. 11. 25.

2 Co. 3. 6.
Mat. 19. 13.
Mat. 10. 14.
Lu. 18. 18.

een kint van twee, drie, of vier Jaren met quade exempelen wel erger maeken kan. En dat wy al te kleynmoedig zijn, dat wy den genen den Doop niet geven dorven, dien Christus (schrijft hy) wel dat geloove geeft en toerekent.

Antwoord.

Deut. 1. 40. Hier merket war de schrift van 't Geloove der kinderen getuygt.

Wat Gellius ende die Geleerden maer een wepnig van de rechte aerdt / kracht / nature en epgenschap eens waren geloofs in haren herten ontfangen hadden / sy moesten haer schamen haer leefsage / dat sy so slechte reden van dat edel geloove (dat een kracht ende Gabe Gods is) dozven voortbrengen.

1 Cor. 14. 10. Rom. 10. 12. en 13. 14. en 15.

Moses segt / dat de kinderen noch goed noch quaed verstaen / de Wijse Man segt / dat sy onberstandig zijn / Sap. 12. 25. Paulus segt / lieve Broeders / werdet geen kinderen in verstande / en Gellius derf schrijven / datse gelooven, Recht of dat Geloove soo maer een ydel ware / dat gantschelijck noch beroeringe / kracht / of werk hadde.

Virtus & efficacia Fidei.

Och neen / dat rechte ware Geloove dat booz Godt gelid / is een levendige en Saligmakende kracht / dooz de Predikatie des H. Woords in 't herte des toehoorders van Godt ingesoyt / dat hem gantschelijck beweeght / verandert / en in een Godsaligen sin en nieuwt gemoot ommekert en verzet: Dat dat Godloose wesen in ons verdempet / alle hoogmoed / eergierigheyt / en epgensoekelijckheyt vernietet / ons in der boosheyt den kinderen gelijk maekt / &c. Siet / so een Geloove is het / daer de Schrift op wijst / ende niet een ydel / dood / onvuchtbaer waen / gelijk de Werelt droomt.

Mat. 18. 4. 1 Cor. 14. 20.

En dat sulck een Geloove in de twee / dize ende Vier - Jarige kinderen niet gespeurt werdt / leeren ons bepde vernuft en Schrift wcl.

Fructus Incredulitatis in Concionatoribus Es. 13.

O lieve Heere / is het niet een groote blindheyt / dat dese onbedachte Man niet merkt / dat hy en alle sijns gelijcke Predikers / die de Schrift wel alle dage na hare wijze leesen / en een deel tot hare grauwe Jaren wel gekomen zijn / noch so ongeloovig zijn / dat sy om een bysk vol Woords Gods klare Woord verbaeschen / die arme elendige Zielen by soo groote hoopen in der Hellen ledten / allen Godvuchtigen schelden / schenden / haten / ende met so veel lasterlijcke leugenen ende faemroovingen / sonder alle hare schult beladen / de overigheyt tot tyrannie ende bloed betwogen dozven / op pronk / prael / wellust / gierigheyt / &c. gesmit zijn / dat doch so openbare bliken de vuchten zijn / datse niet alleen ongeloovig / maer oock geheel aerdsher en bleescheijker aerdt zijn / en noch willen sy dat Geloove in een twee dize en vier jarig kint betweeren. O socheyt en dwaalinge.

Maer dat Christus dat kind tot hem riep / omring / en in 't midden sijner Jongeren sette / is dit de epgentlijcke oorsake getoest / om dat de Jongeren hare daer over bemoepten / wie de grootste zijn soude. Hy sette haer dat kind tot een boozveelt / en sprak: Doozwaer segge ick u / ten sy dan dat gy u ommekert / ende woord als de kinderen / gy sult in 't Hemelrijck niet koomen. En so moeten wy dat

Rijcke Gods aemmenen / (verstaet het in der boosheyt) gelijk als een kind / gelijk Marcus en Lucas schrijven. Malitia parvuli esto- te, inquit Paulus. Want wie hem selven vernedert (spreekt Christus) als dit kind / die is de grootste in 't Hemelrijck. Wie sulck een kind ontfangt in mijnen name (die hem als dit kind vernedert. heeft) die ontfangt my. Maer wie een van desen geringsten ergett / die aen my gelooven / hy segt / die aen my gelooven / dien ware het beter / dat een Meulensteen aen sijnen hals gehangen / in 't diepste der zee verzonken worde. Siet / so heeft het Christus selve verlaert / op hoedantige kinderen men dese sijne woorden duypden / en verstaen sal.

Mar. 10. 14. Lu. 18. 17. 1 Cor. 14. 20.

Maer dat hy schrijft / dat de kinderen voor geloovig gerekent werden, is vernuft en epgen uplegginge / magh niet met een eenigh Woord in der Schrift betweert werden.

Atem / dat hy segt / dat men een kind van twee, drie, of vier jaren wel ergeren, of erger maken mag, segge ick ten eersten so daer op: So men dese spreuke / wie een van desen geringsten ergett, die aen my gelooven, &c. Op den jongen kinderen met Gellio duypden soude / dat ick mijns deels / so veel dese reden belangt / niet toesta / so mochte haer de geheele Wereld over dese woorden wpt dat binnenste haerder zielen wel ontsetten: want hoe sy hare twee / drie / vier / vijf en ses-jarige kinderen opboeden / ende met wat Godloofer ergerlijker leven sy haer boozgaen / leeren ons (och lach) hare schandelijcke groote ontucht en boeterie bepde in Steden en Landen wcl. Och mijn Leeser / dat doch de Wereld haerder kinderen Saligheyt en sozge een wepnig beter aennamen / ende soo niet van der wiegen aen met Kerre en boozgank na der hellen toeboerden / wilde aen den dage des grooten Ordeels haerder aller Zielen wel nut en goed zijn.

Parentes plerumque perditionis parvorum causa sunt. De Ouderen zijn vele harer kindes verdoemnisse een oorzaak.

Ten tweeden / segge ick / konden de Predikanten en Overigheden dese spreuke Christi recht verstaen / ende geloofden als noch datse recht ende waerachtig waren / soude na mijn bedenken de verleydische ergerlijcke Kerre haest ophouden / en dat tyrannische wyerde zwaert in sijner schepden gaen / daer mede nu (och lach) so veel hondert duysent zielen ter eruwiger verderffemissen ge-ergett / en in der hellen Rijck beslooten werden. O Heere. Wie der Wereld van der ergernissen / spreekt Christus / Gods mond / en wijsheyt. Matth. 18. vs 7.

Vz eis, qui credentes offendunt.

Daer op dat hy noch schrijft / dat wy al te kleynmoedig zijn, dat wy geen kinderen doopen dorven, is dit mijn Antwoord: de Schrift leert / gy sult niet doen dat u goed dunck / maer dat si u bevele / Dent. cap. 4. vs 2. ende 12. vs 32.

Niet goed-dunken, dan de schrift moet gevolgt zija.

Abrahams en Abhams / Arons twee Soonen / bozchten en vzeemt over booz den Heere / dat hy haer niet bevolen hadde / dat wyer boez tpt van den Heere / en berterde haer. Levit. 10. vs 1.

Jeroboam van des Heeren Propheet tot eenen konink gefalft over de tien Geslachten Israels / richtede eenen Gods-dienst aen / dien Godt hem niet geboden hadde / moeste derhalven van den Propheet hooren / dat Godt sijn

Straffe der goeddukenheyt.

zijn Hups wilde uytbagen / gelijk als men
drek uytbaegt tot dat het gantsch met hem
uwt ware. 3 Reg. 14. 10.

Ufia moeste verstoeten zijn al sijn leefdage /
om dat hy op den Hoek-altaar rookte/daer toe
de Heere hem niet beroepen hadde. 2 Par. 26.
En sulke exempelen meeg.

Lutherus schrijft in de boozreden op Esaiam /
en segt: Godt wil van ons ongemeestert zijn
hoe men hem dienen sal. Hy wil ons leeren
en boozgeven / sijn Woord sal daer zijn / dat
sal ons luchten en leyden / sonder sijn woord
is het altemaal Afgoderie en pdel leugen/ het
schijnt oock soo aendachtig en schoon als het
inniet wil. Item / op dat 3. Cap. Daniëls
Gods-dienst sonder Gods Woord/ is altijd af-
goderie.

Wijder segge ick: Alle die Godt gesocht /
en hem met repner herten gezeest hebben/ zijn
alleene by sijn Ordinantie ende Woord geble-
ven.

Israël heeft oock sijn leefdage niet een
Wachdaken befneiden / noch Opzien tot haer
Waeschlaim geoffert / want Godt hadde het
brozdmieert / dat de acht-daegsche knecht-
kens souden befneiden / ende de Hammekens
geoffert werden. Genes. cap. 17. vs 11.
Exod. capittel 12. vs 5. gelijk als gehoozt
is.

Mademael wy dan so grondeljk uyt der H.
Schrift bekennen / dat ons Moses en de Pro-
pheten / daer toe de Vader selve / soo een-
dzachteljk op Christus wijsen (die de wijs-
heyt en waarheyt is) dat wy hem hooren sul-
len / ende wy dooz Gods Genade wel weten /
dat hy de waerachtige Propheet en volkomen
Leeraer is / welkers Woord de waarheyt / en
Gebod dat eeuwige Leven is / en hy ons niet
een letter van den Kinder-doop bevolen / noch
sijne waerachtige Setuppen de H. Apostelen
perts daer van geleert / of eenig exempel na-
gelaten hebben. Ook bevinden / dat den Ef-
fectus of dat Signatum hem met den kinderen
gantschelijc niet schicken wil. Daer by oock
sien / dat de schrift geen vzeenden Godsdiens-
t/epgen opgewopen Ceremonien/ toetsingte
of af vzeulijden kan / en Godt sulke eppen
berhoren gerechtigheden ende Gods-dienst so
menigmael gestraft heeft / so verhaelt is. Ook
de eerste ondervalsche kerke dat gebuyk des
Kinderdoops niet so gehadt heeft / als me-
nigmael getoert is. Verhalven is het dat
wy so kleynmoedig zijn / (daer van hy schrijft)
dat wy onse Kinderen niet Doopen dorven /
want dese gemelde oozsaeken / met samen de
ougevepnde liefde der heplfamer Godlijcker
waarheyt / de hertgrondelijcke vzeese onses
Gods / en de kracht onses geloofs (hoewel
in der zwakhcye) weeren 't ons.

Och mijn Leser / wilde Godt eenmael ge-
ben / dat doch onse wederpartien recht kon-
den inuen / welck een verchzickelijken groo-
ten Grouwel sp met haren Kinderdoop al-
lenthalven aenrichten / en hoe sp die ter onse-
ren Gods / en verdervinge hares naeften drij-
ven / ick soude hopen / de saeke soude dooz
Gods hulpe haest gebetert / ende tot een
Schriftmatiger gebuyk gekeert werden.

Ten eersten / maken sp Godt en de gant-
sche H. Schrift met haren Kinderdoop leugen-
achtig / want sp geven booz datse Gods Or-
dinantie is / en daer is niet een Letter in de

gantsche Schyfture begrepen / die met eenig
woord of exempel van Kinder-dooopen roert of
aentuyft.

Ten tweeden / vernieten sp de rechte ende
ware Kerke Christi daer mede / ende richten
een Antichristische Kerke aen / die den Naem
en schijn boert/ eventwel de rechte Leere/Geest/
Ordinantie, ende gebuyk van der Schrift
boozgedragen van herten hatet ende vrandt
is.

Ten derden / troosten sp de gantsche We-
reld daer mede in hare ongerechticheyt/ want
hoe Godloos / hoerachtig / Eedbreukig / grie-
tig / psalig / hatig / bloedig / gulsig / drom-
ken / vleeschelijc / afgodisch en hupchelsch sp
oock zijn / eventwel roemen sp / datie gedoopte
Christenen zijn.

Ten vierden / vervolgen en haten sp oock
allen den genen / die uyt repnen Godlijcken
pber desen berlepdischen grouwel mijden / ha-
ren verdoemelijken Gods-dienst straffen / en
alleene op Christus en sijn Woord wijsen / ja
moeten hare atvallige Weder-dooopen, Duy-
vels Apoitelen, en verleyde Ketteren, uyt-
vaegsel en roof zijn.

Ten vijften / hoe wel sp en hare Schyben-
ten boozmaets der Menichen Insetingen en
Geboden ter Hellen toe verdoemt, ende dat
eene Boek ober dat ander daer tegen ge-
schreben hebben / so blijven sp dan noch even-
wel alle met den anderen (och lacy) aen desen
woesten grouwel hangen / om dat sp dat krup-
ce niet dragen / noch der Wereld ongunste
op haer laden wilden / hupchelen in allen drij-
yen / gelijk die arme en blinde Wereld geerne
hooften en hebben wil / hooopen die eene grou-
welijcke doolinge vast op die ander / hangen
den kinde krukken aen de hofst en boozhooft/
segenen / bezweeren / vtragen den Gebaderen /
of sp oock gelooven / Et. Drijven of bannen den
Duyvel uyt/ en sulke schanden meer / dat men
immer seggen moet/ dat alle Kinder-dooopers,
Hupchelaers boven alle Hupchelaers zijn/ en
die Kinderdoop een openbare Andoopinge in
der Kerken Antichristi/ een beginsel aller ber-
lepdingen/ en een verbanuen laster en Toberie
is / die niet alleen tegen des Heeren uytgedru-
te klare Ordinantie en Woord / maer oock te-
gen alle rebelijchepdt / natuerre ende bernust
is.

Want wie weet niet / die maer een half
woord sijn leefdage in des Heeren Woordt
gelesen heeft / dat een kruksp met vingeren
gemackt / den kinde helpen noch salig maken
kan?

Dat / dat onschuldigh repne Creatuercken
Gods / dat onnossele kindelken / dat met des
Heeren bloed gecrpnigt is / met den Duyvel
niet beseten is? Ende dat niemand booz eens
anderen Geloobe / detwijle het een gave Gods
is/ goed seggen en staen kan?

Segget / liebe Leser / hoe kander doch groe-
ter spotterie / en plomper hupchelic bedacht
werden / dan dat men eenen verstandigen in
eens anderen name vtragen sal: Gelooft gy?
Versaekt gy den Duyvel &c. En op sijn Jae
seggen een onhoorig / onmondig / en onber-
standig Kindeken Doopen sal, dat bepde van
Ja en van Neen / van Godt en van Duyvel/
van waarheyt en van leugen / van leven ende
van dood / al eben veel verstantz ende begriyp
heeft? O laster en schande!

¶ n O Heere /

De Heere
strafte Ufia
met Me-
laensheyt.
2 Para. 26. 20.

Lutheri ju-
dicium de
vero Dei
cultu.

Die Godt
vreefen
wanleken na
sijn Woort
en Ordina-
nantie.

Qui Chri-
stum aucti
doctoren
decipi non
potent.

Isa. 17. 17.
en 18. 40.
Jo. 12. 50.

Hier merket
waerom wy
de Kinder-
kens niet
dooopen
dorven.

Die den Kin-
der-doop
voortraen
strijden
tegen Gods
eere, en aller
menschen
saligheyt.

Die Kinde-
ren Doopen,
maken Godt
en de Schrift
leugenachtig.

Dis den
Kinderdoop
voortraen
vernieten de
rechte Ge-
meente en
bouwen een
valiche Ge-
meente.

Die de Kin-
deren Doo-
pen, stijen
alle onboet-
verdigden, en
sterken alle
Godloolen,

De Kinder-
dooopers
vervolgen
alle vromen,
die geerne
dat quade
mijden en
dat goede
willen
nakomen.

Sportliche
Geremoni en
der Kinder-
dooopen by
haren Doop-
daer over
men hem
billijk wel
schamen en
bedroeven.
mag.

Eph. 1. 7.

De Heere / o lieve Heere / hoe lange sal doch dese bergrijpelsche verlepdinge / ende desen woesten gruwel gebuycht worden? **I**ck meyne / het waere wel eenmael rijdt / dat de Wereldt een weynigh vlytger toefage / ende alsulcke openbaere verlepders / met haere Leere / Doop / Nachtmael / leben / bychten / soecken ende doen / wat beter kunnen leerden / ende wat scherper achtunge op des Heeren Ordinantie / Wille / Wooydt / wege ende werck hadden.

Ten twintighsten, beschuldight hy ons van een valsche sekerheydt gelijk hysc noemt, als dat wy, oft de onse seggen souden, wy zijn seker in onsen herten, dat ghy dwaelt, ende wy de waerheydt hebben, &c.

Antwooydt.

De Heere spreekt dooz Moosen / wie mijn ne wooyden niet sal hooren / die hy (verstaet Christus) in mijne Name spreken sal / van dien wil ick het vozderen / Deut. 18. vers 18.

De Vader spreekt / dit is mijn lieve Soone / daer aen ick mijn wel behagen hebbe / hem hoozt / Mat. cap. 17. 5.

Christus spreekt / leerste onderhouden / alles wat ick u bevolen hebbe / Matth. 28. vers 20.

Paulus spreekt / soo oock wop / oft een Engel van den Hemel u een ander Euangelium Predichten / dan dat wop u gepredicht hebben / die sp verbloect / Gal. 1. 8.

Joannes spreekt / wie overtreedt / ende blijft niet in Christi leere / die heeft geenem Godt. **W**ie in der leere Christi blijft / die heeft beyde den Vader ende den Soone / 2 Joan. 1. 9. ende sulcke spreucken meer.

Mengesien ons dan de gantsche Schryft op Christi Geest, Euangelium, bevel, Ordinantie, gebodt, gebruyck, ende Voorbeeldt wijst, ende wy in desen handel niet eygen waen, goet-duncken, valsche uytleggingen, ende Menschen leere, soo men ons naegrest / maer alleene Christi klare Wooydt ende Wbel / de leere ende dat gebuycht der Heyliger Apostelen / ende der eerster onverschutter Kercken na volgen: sp daerenboven (namelijck / onse wederpartpen) geen meer bevel upt Godts Wooydt hebben / dat sy kinderen Doopen sullen, als Israël hadde / dat sp Maeghdekens besnijden souden / ofte datse Kercken / Cutaren / ende Godts-diensten op den Bergen / oft in den Dalen sichten souden / oft datse hare kinderen dooz het vper offeren souden / &c. **O**ft als de Papisten hebben / datse kloeken doopen sullen / gelijckelwel noch soo daer ober houden / datse den Doop der geloofwigen / van Christo selve bevoolen / voor eenen Ketterdoop schelden, ende verbolgen / ende den kinderdoop / die dooz hupchelijc ingetroopen is / vooz eenen Christelijcken Doop achten ende gebuycken / daer by noch roemen! dat sp wel daer aen doen / dat sp haer dat gebuyck niet nemen laten. **W**ie nu van ons bepden / sp oft wop / den Sanherib / Polophernem / Phariseen / ende verlepde Secten / van hen hier aengetogen / in dese valsche sekerhept gelijk

zijn / wil ick gerne allen redelijcken ende onpartyschen leseren aen 't getichte stellen.

Voorder schrijft hy, wat heeft de Wederdoopers hier voormaels bedroogen, dat sy aen 't sweerd grepen, dan een gelijcke sekerheydt, dat sy als een Volck Godts, geteekent met den teecken Tau, de gantsche Wereldt souden innemen, ende ons Predikers een deel die wy wel beter wisten (soo sy seyden) in onsen eygen deuren hangen?

Antwooydt.

Mijn Leeser / nemet waer / wat is dit doch anders van hem geseyt / ende gemeynt / dan, ghy lieve Heeren, wilt ghy alsulcken ergen Volck, ende boose Ketteren, noch barmhertigh zijn? vervolghtse, vangtse, bantse, ende roeytse uyt, het is van haer wel verdient. **O**f dat de Heilige Geest in Apocalipsi niet der Schoopioenen angel noemt / meught ghy nadencken ende oozdeelen.

Apoc. 9. 5.

Hy laet hem beneden hooren / dat onse Kercke eerstmael met my soude aengevangen zijn, dat ick hem eventwel (soo men op sijn plaetse hooren sal) geensins toefae. **E**nde hem is meer als wel bekent / dat ick mijn leefdage in die gemeynschap der Oproeringen niet geweest ben / maer dat ick der selvigen leere ende gruwelen / ja soo vele als der Predikanten Leere ende gruwelen / immers met des Heeren Wooydt bestraft hebben / eventwel werpt hy ons hier noch aldusdanige Godtloose handelen ende boose stucken vooz / op dat hy ons (hoetwel onschuldigh) by een yegelijck verdachtigh maecken, ende der overigheyt het sweerd in de handen langen magh. **O**f dat niet recht heet; na der onschuldigen bloedt trachten / wil ick allen Godtbychtigen ende vzoomen te bedencken geben.

Och datter doch eenmael soo veel beschydenhept by hem bevonden woze / dat hy den onschuldigen met den schuldigen niet soo vermenghde. **W**ant wat soekt hy anders / dan dat hy Simonem Petrum tot Simonem Magum / ende Joannem ende Jacobum tot Judam maecken magh? **J**a niet anders / dan of ick seggen wilde: **I**ck hebbe sommige kinderdoopers gekent / die openbare Eedtbyckers ende Dieven waren / dactomme zijn Gellius ende alle kinderdoopers oock Eedtbrekers ende dieven, ware immers niet recht van my gesproken. **O**ch mijn getrouwe Leeser / hoe recht heeft doch de Heilige David alsulcke wezelaers afgemaelt / die daer spreekt: **D**e Godtloose bertwozget den onschuldigen hepmelijck / sijne oogen hebben acht op den Armen / hy loert in 't verborgen / als een Aeuwe in der kuypen / hy loert dat hy den elendigen grijpe / &c. **W**ant upt alsulcke mooztgeschreyen komt het / datmen aen sommige plaetsen de Godtbychtige trouwe herten / Maamen ende Vrouwen / Knechten / Maeghden / Gijffe hoofden / Kneupelen ende lammen / sonder alle medelijden ende barmhertighept / als de alder Godtlooste op Aerden / in gebanckenissen ende Kerckers steekt / haer goederen rooft / ende de kinderen naecht ende bloedt op den

Anima quae peccaverit ipsa morietur.

Psal. 10. 8, 9.

Hier merket, welke vruchten alsulke Schrijvers haten.

Godts klare Woort ende Ordinantie volgen, heet gehoorsaemheydt, ende niet valsche sekerheydt.

Maeghden te besnijden, en kinderen te doopen, hebben nae der Schrift eenderley grondt ende aensien. Menschen goetduncken, eygen wijsheydt, ende niet Godts Woordt volgen, is een valsche sekerheydt.

straten suert / met gloepende Ope sommige berfoecht / ophanght / rechte / op den banck spant / in 't water werpt / verwozgt / brant / ofte met den sweerde richtet / ende sulcke ongehoorde Hedenische Opranpne meer. Siet / dat zijn de voozmaemste ende beste vruchten / die aldusdanige bloetpzedikers met haer verlepdisch ende leugenachtigh schryven (och lacy) in sommige Landen voozbragen ende aenrichten.

1 Cor. 15. 52.
1 Thef. 4. 16.

Och wilde Godt / dat hy / ende alle zijns gelijcke Predikers / met t'amen alle Papen ende Monnicken / die des onschuldigen Bloets schuldigh zijn / in den dagh / wanneer die verschickelijcke stemme der laetster Wasupnen klincken sal / barmhertighede ende genade vooz de oogen des Almachtigen ende grooten Godts binden moghten / ende haer dat onschuldigh bloedt (des sp de eppentlijcke oozsacke zijn) tot sonde niet gerekent worde / wilde ick haer upt grondt mijner Zielen wel gewenscht hebben. Maer so sp bp desen sin blijven / ende haer van 't Goddloose wesen niet afkeerent / sal die bzandende Poel (spreekt Godts Geest) haren loon ende deel zijn. Apoc. 19. 21 / 22.

Valfche Propheten, leugenaers, bloetgierige &c. iullen geen deel aen Godts Stadt vinden.

Voozder segge ick : Gelijck wy in Gellio ende allen oproerigen dat bitter wezbeligh herte / ende dat bloedige vpanthelike schreyen ende schryven haren / en bestraffen / Alsoo haren en bestraffen wy oock in gelijcker maten (verstaet het Euangelischer wijse) allen den genen / die met den sweerde bechten / stelen / rooven / pemandt op den gantschen Aertbodem (hy zp vziende oft vpanth) / beschadigen ofte leedt doen.

Sanguinati, Seditiosi, Violenti, Raptores, Christiani non sunt.

Hier geldt ons Vader noch Broeder / Kesper noch Coninck / Habuer noch Vrient / groot noch kleen / gedoopt noch ongedoopt / Alle die dat menschelijcke bloedt tegens Godts Woorde vergieten / tegens de Liefde handelen / haren Aestten verongelijcken / verderben / ende in 't verdziet bzengen / mogen onse Broederen niet zijn / want wy weten / ende bekennen waerachtigh / dat sp geene Chyristenen zijn.

Dat de Oproerige voortijts binnen Munster met t'amen haren aenhanck met den sweerde (ó lacy) tegen Godts Woorde gehandelt hebben / moeten wy immer hooren, recht of sp ende wy in dien Bzouwel een gewerct waren / hoewel wy soo geheel ende gantschelijck onschuldigh zijn. Maer dat sp selve Landen ende Lypden in de wapenen bzengen / ende in den grondt verderben / dat eene Wozstendom bp dat ander verwoesten / alleley gewelt / dzoeffnisse / jammer / ende hertenleedt allenthalven aenrichten / sien sp niet / Ja moet oock noch (och lacy) al recht ende wel gedaen herten.

Nademael het dan openbaer is / dat niet alleen Vranckrijck, Italien, Spangien, Burgondien, maer dat geheele Duytsche geslachte, dat hem des Woorzts roemt / ende de gantsche wijde werelt / met den selvigen Oproerigen (so veel bechten / strijden / weeren / rooven / ende bloetvergieten aentgaet) aen gelijcke werck ende gebzupck schuldigh zijn.

In strijden ende vechten zijn die oproerige ende de Werelt niet vercheyden.

Wat willen sp dan der Oproerigen misdaet hier voortbrengen, dewijle sp in dien deel selve ja soo veel seplen / ende so wel in gelijcke daet ende schult staen / als die doen t' Dencht niet / O Menschhe (seght Paulus) gy die daer een ander oozderit / ende doet oock dat selvige / dat gy Godts oozdeel ontloopen sult ? Geensins want gy doet eben gelijck dat selvige dat gy oozderit / Rom. 2. 1.

T En laetsten schrijft hy : Dat wy ofte der onsen ooge wat beter gesien heeft, als der Wederdooperen ooge, in plaets van der moetwilligen sonde te verstaen, daer sy menigen in vertwijffelinghe over gebragt, ende sommige haer souden daer over omgebragt hebben, &c.

Antwoorde.

O hy oock dese schreute hier op ons gesdaen heeft / sal hy wren / dat hy al te vele hier geschreyen heeft : want ick magh het met goeder Conscientien getuppen ende houden / dat ick mijn leedbage over die sake van den Broederen niet bemoept ben / ende dat die Leere onder den onsen by mijnen tijden niet gewerct is.

Ik hebbe steeds haer geleert / dat alle sonden / die geboet werden / vergebinge in des Heeren bloet hebben / sp zijn dan oock hoe / ende wat sp zijn. Dabid met sijner Gebreuck / ende onschuldigh bloedt / is my een seker getuppenisse. Nochtans een pegelijck sie wel vooz hem dat hy sijnen Godt van herten bzeese / recht doe / ende niet moetwillighlijck tegen sijnen Godt sondige / dat hy de leugen niet in de waerhepde / noch de waerhepde met den Schryfteleerden in de leugen verkeere.

2 Reg. 12. 13.

Anima, que per superbiam aliquid commiserit, peribit de populo suo. Num. 15. 34. 5. 6.

Want wie weet / of oock so eener / die also upt moetwillighede oft stouthede tegen sijnen Godt sondighde / sijn leedbage de gave der Genaden ontfangen / ende wederom tot rechte Boete komen soude ? Die de sonde doet (spreekt Chyristus) is een knecht der sonden / Joan. 8. 34.

Ik bzeese des / so my de Kesperlijcke H. met veel kostelijcke Gaden beschoncke / Ende ick ware sijne H. ondanchbaer / bzaghete die oneerlijcken omme / tradse met boeten / ende wierpse in den dzeck / &c. sijn Kesperlijcke ernste soude my ongerwijffelt mijnes ondanchbaerhepdes halven wel harde straffen / ende sulcke heerlijcke weldaden ende edele geschencken lichte niet meec schencken ende aenbieden.

Rom. 6. 20.

Daeromme hoet u / dat gy ulwes Heeren woorz moetwillighlijck niet en veracht / noch vervalfche / ende niet al te stoutelijck na dat vleeschelijck vooznamen ulwes herten voozbaer / op dat u die verschenen Genade niet t'eenemael genomen / ende in eenen verkeerden ende berstockten sin gelcett wert. Qui timet Deum, recedit à malo.

Gelijck dat Gellius met allen ernste daer na trachtet / dat hy met sijne onreppeliche Leere des Heeren Woonde leugenachtigh maket / sijn repne diebaer Bloedt vernieten / ende de onboetverdighe rocke

loose Werelt in synen wilden woesten wesen onder eenen valschen schijn des Heyligen Woordes sijnen ende troosten magh.

Alsoo beneerstigt hy hem oock in gelycker maten / dat hy met allerley leugenachtige faemroovinge / ende Criminele beschuldigin- gen (soo my dunckt) de heylsamen repne Waerhepde van den Aerdebodem uptroepen / ende de vzoome Godvzuchtige kinderen den Beul in de handen schryven magh.

Schryfve ick onrecht / soo strast my. Ende of hy dan niet beter een grijpen de Stoot- vogel / als een vergaderende Klock-henne / die hy geerne zijn wilde / heeten magh / wil ick den Heeren ende hem beboolen hebben.

Maer de Heere / die aller ellendigen Schilt en Bzogh is / weeret de aenlagen der God- loofen / Hy bzenght de leugenaers omme / Hy heeft een grouwel aen den Bloetgietigen ende valschen. Want in haren mont is geen waerhepde / haer binnenste is pdel / haer keel is een open graf ende me t haren tongen huychelen sy.

Daerom sullen sy booz den ontwedet niet bestaen / haer Luchter sal uptgebluscht wer- den / ende haere Glorie ten gronde gaen. Want de Heere is sterck diese richten sal / en- de die de ellendige verlepde zielen / ende dat onschuldig bloedt van hare handen eyschen / ende met haren verdienden loon betalen sal.

Siet / weerde Leerster / hier merckt ghy nu / hoe der Predikanten leere ende bekentenisse van den kinderdoop na der Schryft niet be- staen kan / datse niet op des Heeren Bevel / noch op de Leere ende gebzupck der Heyliger Apostelen / gelyck den Woop der G-loob- igen / maer op enkel Glosen / goerduncken / vermoeden / leugenen / geleende namen / ende lange gewoonte gebout is.

Zijt ghy nu redelijcker aert / soo laet des Heeren onsepbare waere wooyde / ende uw ouparpsche herte / tusschen ons ende den geleerden Richter zijn.

Wil dan hier mede alle mijne leersers ge- den hebben om Godts wille / dat sy my doch niet verkeerren willen / dat ick de leugen met der Schryft straffe / de waerhepde met der waerhepde verdedige / by den rechten wegh wijsse / uwe ziele soecke / den valschen Pro- pheten weder / pzeelie / hare verlepdische hey- melijcke stricken aen den dagh bzenge / ende des Heeren prijs boozstac. Wie den Heere niet getrouwer herten soeckt / magh leesen ende richten.

Volght van het Nachtmael.

VAn des Heeren Nachtmael beele hier te schryven / willen wy om der hoerhepde wille onderwoege laten / soo wy doch onsen gronde ende Beloope van dier saecken booz- ders tijdt met veel dupelijcke Schryften aen dagh gegeven hebben. Wie aen der waer- hepde lust heeft / maghse soecken / ende in de vzeese sijnes Godts nadencken.

Hoehants willen wy den Godvzuchtigen Leerster oock / tot onser verantwoordinge te- gen Gellium, in onser eemboudighepde soo veel vermaent hebben / dat hy doch wel aen- mercke / datter geschreven staet / 1. Coz. 10.

Van dese Klockhenne leeft in sijn Schrift Lite- ra F. in t tweede blad.

Psal. 5. 7. Rom. 3. 13.

Jer. 8. 10. Ez. 13. 13. Phil. 3. 19.

1 Cor. 10. 17.

Want wy beele zijn een Bzoodt ende een Lichaem / bewijse wy alle eenes Bzoodts deelachtigh zijn. Nademael dan wy nu upt der Schryft bekennen / dat dat Heylige Nachtmael niet der wereldd / maer Godts Bemepnte tot soo een teken / getupgenisse / ende bewijs van den Heere na gelaten is / dat wy alle / die een Bzoodt genieten / leden ce- nes lichaems zijn / namelijk / des lichaems Chzisti / ende wy nu met onsen ooghen sien / ende met onsen handen tasten / dat beede de updrpders ende de genieters des Wereld- lijcken Nachtmals / geen waerachtige le-

den aen des Heeren lichaem zijn / bewijse de updrpders alle met den anderen Querlin- gen / oock dieben van die erre Godts / ende Woordenaers onser zielen zijn / die dat on- bedachte roekeloose volck met hare pdele- losten / Philosophie / ende verdichte wooy- den / in allerley ongerechtighpde / blind- hepde / ende in dat vleeschelijcke rupme leden ophouden / de gantsche wereldd verlepden / ende allen Godvzuchtigen / die van t boose afwijcken / des Heeren wooydt natrachten / ende steeds van des Heeren Bzoodt eten / vpandelijcken haeten / schelden / beligen / niet bangen ende bannen tot in den doodt be- leedigen / &c. Oock de genieters gemenlijck een onboetveerdigh / moetwilligh pdel volck is / ja wereldd zijn / die des Heeren Geest / wooydt / ende bekentenisse niet alleene wep- nigh achten / maer oock ten meestendeel met voeten stooten / soo men sien magh.

Verhalven is het / dat wy ons van haren Nachtmael onthouden / want de hertgron- delijke vzeese onser Conscien tien booz Godts wooydt gedzongen / weeret ende betwaert ons / dat wy niet alsulcke updrpders ende genieters in t gebzupck niet staen dozben / op dat wy niet sulcker verlepdischer hande- len ende grouwelijcken misbzupckis deelach- tigh / aen den dage Chzisti gelycken loon met haer ontfangen souden.

Dat hy hier beele van sijn vermaenen toe- men wil / is doch alle sijn vermaenen niet van een pdel gezwets / dat sonder alle kracht is / want hoe sullen ofte konnen hy ende sijns ge- lijcke Predikers Chzistum recht pzediken / ende ander luyden rechte vermaenen / daer sy noch selve met allerley blindhepde / onge- rechtighpde ende schanden / van den hoof- de tot aen den voeten vol zijn? Willich ware het dat sy dit wooyden Sprach nadachten / ende haer selven eerst recht leerden / bewijse

haerder beele noch soo onnutte luyden zijn, dat sy gevoeghlijcker Swijnherders, als Her- ders der Schapen Christi (soo hy schryft) zijn mooghten / ende hy selve oock / niet alleene een vervalscher der Schryft / ende verlepder der Zielen / maer oock een seer wreveligh / frheldigh / faemroovigh / ende onbatmhertig Maan is / gelyckmen upt dese sijne Schryft in alle klaerhepde speuren ende sien kan.

Schrijft dan, als dat syse ten eersten verma- nen, hoe de Genieters in de Leere des Wets, ende voornamelijk des Heyligen Euangeliums sullen gegront zijn.

Ant.

Christus Nachtmael is den boet- veerdigen verord- neert.

Ioan. 10. 8.

Hier merck- ket, welke des werel- lijke Nach- mals wyt- deydlers zija.

De geneters des werel- lijcken Nachtmals, zija de ware koorren aen des Heeren broot niet.

Der Predi- kanten leere is ydel.

Ecc. 18. 17.

Antwoort.

Wier dat de Wet recht gepredicht / ende in 't herte des toehoorders dooz dat Ge- loobe wel gebaet wert / dat het sijn aert / na- tuere en kracht recht bewijst / daer bintmen een verslagen gemoet / een rouwigh nederigh herte / een Conscientie die vooz den Woordt sijnes Godts verschickt ende beeft / de repne byrese Godts / die de sonden berdermt / af- sterft / ende updzijft / als Spzack seght.

Merckt des wets eygent- licken kracht en natuere. Eccl. 1. 18. Deut. 6. Rom. 3. 20. Rom. 7. 7. Deut. 27. 1. Deut. 18. 13. Gal. 3. 10. Hebr. 7. 18.

Want dat is des wets ep gentlijck werck ende eynde / datse ons Godts wille recht voozbeert / de sonden recht open doet / des Heeren toorn ende straffe dzeppght / den doot verkondight / en ons van haer op Chzistum wijst. Op dat wy dooz sulcks vooz Godts aengesichte in 't herte vermozwet / de sonden afsterben / ende den eenigen ende eeuwigen Medecijn en Remedium onser Zielen Chzistum Jesum recht soecken en binden mogen.

Deselven gelijcken / soo waer dat Euan- gelium in repnen pber na Godts welbeha- gen onbestraffelijck in des Geests kracht ge- predicht wort / dat dat herte der Toehoorders niet sijner scherpte ende gewelt doozdzinget / daer bindt men een omgekeert / verandert / en een nieuw gemoet / dat sijnen Godt vooz sijn onupspzachelijcke groote Liefde tegen ons ellendige Sondaers bewesen in Chzisto Jesu / met grooter blijtschap en bzeughden dancket / ende alsoo gewillighlijcken en onge- dwongen / dooz de kracht eenes waerachtigen Beloofts / en nieuwer Geboozten / in dat nieuwe leven intreet.

Hier merkt des Euange- liums ey- gentlicke kracht ende natuere.

Wanneer Gellius sijne Jongeren oft Toe- hoorders / oock hem selven / met den wette- lijcken Hamer aen dat binnenste wesen soo klopte / ende met de vperstralen des Hepligen Euangeliums in eenen Goddelijken pber soo ontfake / dat sy hare onrepne vbandlijcke herten/haren Hepdenischen Pzacht en Pzael / in Pupsen / Klee deren / Gout / Silber / &c. haren grooten overbloet / gierighept / bzassen / suppen / &c. dooz een waerachtige Boete na- lieten / ende met Chzisto in dat nieuwe ne- derige leven der gerechtighede intraden / alsdan dozste ick wel toestaen / dat het ten meestendeel niet geheel qualijk lupde / dat hy van den Nachmael hier geschreben heeft.

Jes. 23. 29.

Maer nu doet hy anders niet / dan dat hy den Armen met een ledigen Bupdel troost / dat Hemde ober den Hock treckt / ende den Wagen vooz die Perden spant.

Want de Tekenen des Nieuwen Testa- ments zijn in haer selven gants ende geheel krachteloos / pbel ende onnut / wanneer dat betekende wesen / namelijk / dat boetveerdige nieuwe leven niet daer en is / gelijck boven van den doop eenmaal gesept is.

De boete moet voor den Sacra- menten en niet de Sa- cramenten voor de Boete gaen.

WYder schrijft hy / dat sy ten tweeden ende oock ten derden vermanen / dat het niet genoegh zy / dat sy de Leere gevaet hebben / die in 't herte dragen ende bewaren / maer dat sy oock dat selvige moeten opentlick bekennen oft beleven / ja niet perijckel des Lichaems ende levens / dat sy haer ten Cruyce en tot aen- vechtinge wapenen / dat sy het met gedult en gehoorzaamheyt opnemen / haren Bruydegom navolgen fullen / want die Duyvel sulcken be-

zentenisse niet dulden kan / maer swaerlick hatet ende vervolget / &c.

Antwoortd.

C Apphas spzack tot den Pharissern ende Schziftgeleerden : Het is ons beter / dat een Wansche vooz dat volck sterbe / dan dat het gantsche volck berderbe.

Sijn boozgeben lupde recht / merckte eben- wel sijn bloetdoosigh wzebe herte niet / dat hy de gene was / die den Koninck aller eeren dooz enen bitteren pber in den doot socht te bzengen. 1. Coz. 2. 8.

Wat oock Gellius ende sijns gelijcke Pre- dikers wel bptwijlen van een vzoem leven upt der Schzift spzacken / ende van den Cruyce hermanen / weder spzacken wy niet : Maer hoe sy ebentwel de ware gerechtighede / die upt de rechte Leere herkomt / lief hebben / en hoe sy sijn belijders pzijsen / magh (och laep) upt hare onbeteefde saemtoovige schzjiben en schzypen wel gesprunt werden.

Mademael hy dan schzjijft / dat hyse so ver- manet / soo verhaelt is / en het is oogrnfschijn- lijck ende openbaer / dat hy die rechte ware gerechtighede / kracht / vzuucht / ende gehooz- saemhede / die upt de rechte Predicatie her- komt / niet allene hatet / maer met sijn lee- lijck en schandelijck schzjiben / oock met den Cruyce (vzeese ick) aen sommige plaetsen wel beladet / magh de Godvrechtige en vzo- me Leser nadencken / of hy den Pharissern ende Schziftgeleerden niet in desen deel ge- lijck is.

Joh. 11. 50. De Predi- kers leeren wel bywy- len recht, nochtans dat eynde der Predicatie hatense, na- melik de ge- rechtigheyt, die uyt de ware Predi- catie her- komt.

Gellius criti- cem predi- cat : idem ip- se & aliis eandem im- ponk.

Die welke / hoetwel sy de Wet na de Let- ter oock wel leerden / ebentwel sijn gerechtighede so hateden / dat sy oock den Belooften des Wets / den volcpnder Chzistum Jesum / dooz haren nijdigen raet ende daede in het Cruys ende doot bzaghten.

Math. 27. 20. Marc. 15. 11. Act. 3. 15.

Mijn Leser / verstaet recht wat ick schzjij- ve. Dooz Godt gelden dat uptwendige lee- ren / hooten / doopen / en Nachtmaken (die so maer alleene in den schijn geschieden) gant- schelijck niet / maer vooz hem gelden leeren ende gelooben / gelooben en doen / uptwen- digh doopen ende Nachtmaken in den letter / ende inwendigh in den Geest ende waerhept.

Merckt wel wat hier ge- seyt wort.

Siet / so leeren ons Godts woort ende O- dinantie.

Soo lange dan sulcke Boetloofst vlesche- lijcke lupden die uptdeplders zijn / ende sulcke onnutte pronckers ende pzakers / gierigaerts ende woekenaerts / bzassers ende suppers de genieters zijn / so is het niet des Heeren rechte Nachmael / dat sy toediennen ende gebzup- ken / want bupken Chzisti Kerke (die een ver- gaderinge der Boetveerdigen is) is 'er noch Doop noch Nachmael / maer het is een maelrijdt der onboetveerdigen / een stemminge der ongerechtigen / ende tooversche schijn / &c. hoe hooge en heerlijck het oock met vele vermaningen vooz der menschen ooren opge- pzoncht ende gepzesen wert. Noch eenmaal verstaet recht wat ick schzjijbe / sonder ware Boete gelden in Chzisto Jesu noch water / Bzoodt / Wijn / oft Ceremonia / soo sy oock schoone van den Apostelen selve woorden toe- gedient / maer in hem en vooz hem gelden een nieuwe Creatuere / een omgekeert / veran- dert /

Die gemeyn- te uer boet- veerdigen of der waren geloovigen, hebben Doop ende Nachmael, ende niet de gemeynthe der onboet- veerdigen, oft der we- rolt.

dert / ende gebzoken herte / een hertgronde-
lijke vrees ende liefde Gods / een onge-
beynsde liefde des Naesten / een afgestoz-
ben / ootmoedigh / uichteren ende vreed-
saem leven / na des Heeren Woordt ende
voorzeeft / &c.

Wanneer so een nieu wesen daer is / siet /
so wozt 'er recht gedoopt / soo wozt 'er recht
genachtemaelt.

Maer uptwendigh (segge ick noch
eenmael) booz den menschen Doopen ende
Nachtemalen alleen in den Letter ende
schijn / ende niet oock intwendigh booz Godt
in den geest ende waerhept / is niet dan grif-
pen na de schaduwte / Gods werck in den
schijn naspelen / ja hupchelaers ende bedzie-
gers zijn.

Is het niet een bedroefde blinthept / dat
dese verdoolde arme Lupden den sienlijcken
Tecken soo vele toemeten / ende mercken niet /
dat sp dat on sienlijcke beteekende wesen des
herten / met den sienlijcken Teecken boozge-
dragen / daerom dat teecken in der schryft be-
volen is / van herten haten ende vbandt zijn.
Recht of Godt een bñsonder welbehagen acn
de slechte Elementen / Water / Bzoot / ende
Wijn hadde / ende niet eppentlijck aen 't gene
dat 't mede beteekent / afgeveelt / ende ver-
maent wert.

Och neen / mijn Lefer / neen / men kan
Godt met slechte Water / Bzoot / ende Wijn /
noch dienen / noch behagen / want sijn Handt
heeft het al geschapen / maer daeromme sijn
Doop ende Nachtemael in des Heeren Hups
verozdineert / dat wy daer mede onse Beloo-
be ende gehooftaemthet betupgen / dat wy
in een gestadige ende eeuwighe Doete wan-
delen willen / dat wy daer dooz sijner onuyt-
spzickelijcker grooter liefden ende welbaben
gedencken sullen / daer dooz sullen vermaent
werden / dat hy sijn onbebleekte repne
Wleesch booz ons opgeoffert / ende sijn dier-
baer roode Bloedt tot versoeninge onser
aller Zielen in de hittige Bzandt sijner
eetwiger Liefden booz ons vergooten heeft /
Dat wy in eenighept des Geests eeuwig
met hem wandelen / ende sijne voetsap-
pen volgen sullen / Ons onder den ande-
ren / als de leden enes Lichaems / Lief-
hebben / helpen / troosten / straffen / dza-
gen / bermanen / hanthaben / ende dienen
sullen / ons in allerlep gerechtichept / hep-
lighypt / ende waerhept / als de nieuwe ge-
dooren kinderen Gods / onbestraffelijck
booz die gantsche Werelt tot in den Doot
bewijfen sullen / &c. Siet / mijn Lefer /
tot alsulck een eynde zijn ons des Nieu-
wen Testaments Teekenen naergelaten.
Wanneer nu Gellius ende de Pzedikers
met alsulcken herte ende gemoede haer
Nachtemael gebzupchten / sp ende hare leet-
lingen / in dat effect / signato / bzucht /
Grest / ende kracht (hoewel in der swack-
hept) also bevonden wozen / gelyck dat
Teekenen in der afbeeldinge leert ende me-
dedynght / alsdan wilden wy dooz des
Heeren genade malkanderen wel haest
naerder komen / ende ober desen Teekenen
ende gebzupht wepnigh twist hebben. Maer
soo lange sp den rupmen wegh leeren ende

wandelen / den Kinderdoop gebzupchten
ende boozsaen / den Doop der geloobigen
schelden ende lasteren / hare Discipulen
ende Gemeynten van der Wereldt niet af-
sonderen / een onbestraffelijcke Leere ende
leven voeren / mogen wy in der Leere ende
Sacramenten nimmermeert met haer een
zijn / ons kome daer ober lief oft leedt /
so Godt gelieft. Want wy weten gewisse /
dat wy des Heeren onobertwinnelijcke sterc-
ke waerhept / ende sp de verdoemelijcke
swacke leugen hebben.

Mijn getrouwe Lefer / hier denckt na
wat ick schrybe / dat wy ons van der Pze-
dicanten Leere ende Sacramenten affshep-
den / geschiedt booznamelijck om tweeder-
lep oorzaecken. Ten eersten daeromme / om
dat wy waerachtigh upt der schryft / ende
oock upt der daet bekennen / ende in onsen
herten dooz den Geest versegelt zijn / dat
sp geen Wepders / maer Berleppers zijn.
De gantsche schryft leert ons / dat wy so-

danige Pzedikers niet hooren / maer mis-
den ende schulden sullen. Want is het dat
wy booz de vleeschelijcke Dieven / Mooz-
denaers / ende wolven vreesachtigh zijn.
Hoe veel te meer sullen wy ons dan booz den
gemeren vreesen / die ons arme Zielen so
jammelijck verscheuren / ons in der ver-
derffenisse ophouden / van 't gesichte der
kilaerhept Christi berooven / ende na die
verschickelijcke onoplosselijcke dupsternisse
der eeuwiger Hellscher qualen om een hupck
vol bzoodts sonder alle schroomen lepen.
Ick bidde om Gods wille / lieve Lefer /
houdt het my ten goede. Siet / booz Godt /
het is de waerhept dat ick schrybe.

Die tweede oorzaecke is / op dat wy dooz
sulcke misdadingen u ende een pegelijck in schij-
nender daet betupgen mogen / dat gp bup-
ten Christi Grest / Woort / Rijcke / ende
kercke zijt / dat gp op onrechte wegen wan-
delt / ende u van uwe Pzedikers deerlijcken
verlepen laet / Op dat gp noch in tijds
meught optwaecten / van der leugen afwij-
ken / de waerhept na trachten / ende eeu-
wigh Saligh werden.

Zijt gp nu redelijcker acrdt / soo merck
doch wel acn / wat wy hier in soecken ende
nasagen / ende gedenckt niet / dat wy soo
gantsch van onsen verstandt berooft zijn /
dat wy dooz twist ende partije desen engen
wegh wandelen. Och hoe geern souden wy
onse arme swacke vleesch / onse Woutwen
ende kerpne kinderen / leven / goet ende
bloet sparen / ende met der werelt in goeden
vrede leven / wanneer ons de liefde der Godt-
lijcker Eeren / ende die eeuwighe salighypt
beyde utwer ende onser aller zielen niet en
bzongen.

Maer nu moet het van wegen die twee
oorzaecken dooz die repne ongevalschte lief-
de alles tot een roof gegeven / ende den
Doodt (als het die noot vordert) daer ober
geleden zijn.

Want die waerhept wil ten meestendeel
duere beweert / en de hertgrondeijke trou-
we liefde met enen booznen krans beloont
zijn. O Heere!

Die Predi-
kers dryven
dat teekenen
ende sijn be-
duydinge ha-
ten sy.

Psal. 102. 16.
Heb. 1. 10.

Rom. 6. 4.
Colof. 2. 12.

Matt. 26. 15.

Mar. 14. 22.
Luc. 22. 29.
1 Cor. 11. 22.

Hier merck
het waer toe
de Tekenen
ofte Sacra-
menten des
nieuwen
Testaments
ons gegeven
zijn.

Jer. 23. 2.
Mat. 7. 15. 16.
Joan. 10. 5.
Rom. 16. 16.
Phil. 3. 19.
2 Tim 3. 6.

Merckt vlij-
tighlijck wat
hier geleeyt
wort.

Ten

T En laetsten schrijft hy : Uyt desen mag een yegelijck vroom Christen wellichtelijck verstaen, hoe onbillijk dat dese Luyden, die ons van Tweedracht, Toorn, en Vyandtschap beschuldigen, ende selve over die Artijckelen des Geloofs onder haer twisten, onvriendtschap, Tweedracht, Toorn, ende Vyandtschap (soo verhaelt is) zaeyen, Ja die onse Leere nooyt grondelijck ondersoght, ende den handel des Nachmaels nauwelijck by ongsien hebben, ons van wegen het Nachmael straffen, ende die versamelinghe der Gemeynen Christi verlaten.

Antwoydt.

Hier segge ick ten eersten alsoo daer op : De ongerechtighede / die ons blypen Christi Rijke / Rierke / Licham / ende Nachmael sijn / is niet alleene in tweedracht / toorn en vyandtschap gelegen / maer oock in alle andere wercken en blycken des vleeschs / pacht / pzael / gierighede / vrasen / suppen / &c.

Hoe haer de werelt be-tert, leeren (och lacy) hare woorden en werken wel.

Hoewel dan de vyandtschap ende toorn by sommige van den haeren, wanneer sy dit gebruyck houden, ten deele wel gevredigt worden (soo hy schryft) soo blyven dan noch eventwel alle die andere groode sonden ende ongerechtigheden ongebodet / gelijk als gy in de blyckende blycken allenthalven spreken ende sien ineught.

Die openbare Deydenen maecten oock wel vrede onder malkanderen / wanneer sy oneenigh ende twistigh zijn / evenwel zijn sy daer mede de rechte koozen aen des Heeren Broodt / ende de rechte leden aen des Heeren Lichamen niet. Die kloeck van herten is / dencke na wat ick schrybe.

Ten tweeden segge ick : Dat by ons van tweedracht, toorn, ende vyandtschap hier beschuldigt, sal hy niet rechter waerhepde nimmermeer waer maken.

Van gelijck hy ende sijne Medegenooten onse Christelijcke Leere / ende Geloove / Sacramenten / ende doer vooz een yegelijck beschuldigen / doessensse ende moepte aenrichten / ende wy haer dooz Gods genade niet met toorn ende vbandtschap / maer met Christi Geest ende wooydt in aller gedult bejegenen / leeren / straffen / vermanen / waerhepde met waerhepde houden staende / ende wy dat binnenste onser zielen / oock met onsen doodt ende bloedt en rechten wech betuygen ende aenwijsen / waer ober sy ons niet wepzig haten ende vbandt zijn. Also staender oock blywjen wel sommige uyt ons op / gelijk oock inder Apostelen kercken wel geschide is / die liever haer vernust als de Schrift volgen willen / wederom op den rupmen wegh treden willen / wat aensiens oft name hebben willen / ende geben onschijfmatige dingen vooz / niet den selvigen tracteren ende handelen wy / vermanen ende straffen / gelijck de Schrift leert ende medeken / hooye esck in aller liefde ende oetmoedighede / Laten sy haer onderwijzen / laen af / ende trachten nae den vrede / soo dencken wy den Heere sijner gaben. Maer is het dat sy Broederlijcke verma-

Men ver-oornt over ons maer wy over niemant.

Gal. 3. 6. 1 Tim. 1. 6. 2 Tim. 2. 14.

Tit. 3. 4. 13.

ninge ende liefde verachten / hartneckigh in haer boozneemen blyven / twist ende tweedracht aenrichten / als dan mogen sy onse Medegenooten ende Broederen niet zijn / tot dat sy haere schuld bekennen / ende in vreden weder tot des Heeren Volck keeren. Of dat nu heet over de Artijckelen des Geloofs onvriendtschap, vyandtschap ende toorn saeyen, dan of het heet alle onrepenighede van des Heeren Pups afweeren / mogen alle rechter standige beyde met verstandt ende schijft asmeten.

Die dan twist met der schijft afweeren, richten vrede op, ende geen tweedracht.

Ten derden segge ick / dat wy haere Leere niet gehoort, ende dat gebruyck haerer Nachmaels niet gesien hebben, (soo hy klaeght) is dit die oogsaecke / om dat wy uyt die blyckende blycken bekennen / ende van lange Jaeren af bekent hebben / dat haere Leere pdel ende krachte-loos / ende haere Sacramenten den wooyde niet gematight zijn. Want welckel-ey Geestes hinderen beyde die Predickers ende Oehooyders zijn / magh ten eersten uyt dese sijne oncerlijcke saemcoobinge / bitere / leugenachtige / haetische ende oproetige Schijft by den Predickers / ende ten tweeden / uyt de afgryselijcke groote pzael der kleedren / uyt hoobedijge stoute bouwinge ende vercieringe der Puppen / ende uyt dat oberdadige vleeschelijck rupme leven by haeren Jongeren aen den besten wel gesien worden. Wat helpt dan / dat sy schoone met den schijn voozt komen / herlijcke ende schoone vercierde redenen voeren / soo sy dogh der Schijft ende der Hepliger Sacramenten werck / vzycht ende kracht met der daet versaecken / ja vervolgen ende vbandt zijn / Soo ick niet de waerhepde recht schrybe / soo straft my.

De vruchten geven geuygenisse, wat der Predikanten Leere ende Sacramenten zijn.

Ten vierden segge ick / Gellius beschuldigt ons / dat wy die gemeynthe Christi verlaten. Maer ick segge / dat wy nae Gods Wooydt ende Ordinantie / ende nae dat Crempel der Hepliger Apostelen / de Wereldt niet haeren valschen Propheeten verlaten / ende dooz des Heeren Geest ende genade die Gemeynthe Christi van haeren stricken ontreeden / getrouwelijck waerschouwen / ende nae luydt des Hepligen wooydes / in onser zwachhepde bouwen ende oprichten. Wat wil dogh die arme onbedachte Man vele van de gemeynte Christi spreccien ende roemen / daer sy noch soo gantsch by haer onbekent is? Ick biede my getwillighlijck aen / Men beschicke my een by bespreck met den Prediker / het sy dan in 't heymelijck vooz getuygen / oft in 't openbaer vooz een volle Vergaderinge / soo ick hier niet betwijfen / ende met kracht der Waerhepde kan houden staende / dat die Predikers alle in 't gemeen Verleppers en geen Wepders zijn / ende dat hare Pronckers / Pzalers / Biergaerts / Woekerers / vloekers en zwaeders / &c. Wereldt ende niet Christenen zijn / so wil ick als dan met openen monde vooz de gantsche Wereldt bekennen / dat wy de Gemeynthe Christi niet alleene verlaten / maer oock deerlijck verscheuren / en menig vroom herte

Ela. 52. 11. 2 Cor. 6. 17. Act. 2. 40. Apoc. 18. 4.

Hier merckket, dat wy ons met Paulo onser leere niet schamen. Rom. 1. 29.

herte in grooten swaren jammer / kommer ende noodt bzingen.

Maer kan ick het in voller kracht staende houden / waerom moeten wy dan noch so veel quaets hooren? So ware 't immers meer dan tijdt / dat die Predikers van hare verlepdinge aflieten / sp ende hare leerlingen / wie / hoe / ende waer sp zijn / opwachten / booz Gods toorn ende straffe bzeefden / Soete deden / haer na des Heeren Geest / wooydt ende Boozbeeldt schilten / ende een oprechte Chyristen Gemeynte na der Schryft aenricheden:

S

Oste dat sp hare geleende Namen ende valsche roemingen / als Euangelische Leeraers / getrouwe Herders / Zielen-sozgers / Predikers des Hepligen Woortz / &c. die sp so maer ter onereen Gods en verderdinge hares Naesten in den schijn boeren / assefden ende nalieten.

Siet / mijn Lefer / de waerhepdt schryve ick u / en liege niet / ick soecke booz mijnen Godt anders niet / dan dat ick Gellium / met t samen allen Predikers (in allen Landen waer sp zijn) met mijnes Heeren Geest ende Woort in Christo Jesu winnen magh / ofte dat ick van haer oberwommen / als een openbare verlepder / booz de gantsche werelddt schaemroot staen magh. Zijn sp nu van Chyristelijcker aerdt / en des Hepligen woortz Predikers / die na een Godelijcke eenighepdt begeerigh zijn / gelijk sp boozgeven / sp voldoen mp dat ick begeere / namelijk / een vpen handel / dat eenmaal gront ende bewezinge aen beyden zijden recht gehoozt werde / op dat alsoo de salighmakende repne waerhepdt Chyristi magh booz-treden ende de verdoemelijcke onrepne leugen Antichyristen gronde gaen.

Maer is het dat sp sulcks wepgeren / gelijk sp mp booz dees tijdt tweemaal gewepgett hebben / en noch eventwel bp haer lasterlijck saemrooven en schelden blijven / gelijk booz henen geschiet / veel leugenachtige klaeghreden den onerbaren volcke boozgeven / (gelijk hp hier doet) Als dat wy de Gemeynthe Christi verlaten / dat wy verleyde luyden zijn / dat wy dat goet voor quaet schelden / &c. wat konnen wy daer dan meer toe doen / dan dat wyse den Heere ende sijn gerichte ober geben / ons den Crupce (soo tot nu geschiet is) gewillighlijck byboegen / onse Zielen in gedult besittten / ende soo veel mogelijk is / den goethertigen vermanen / dat sp doch bedachtelijck aenmercken / wat sp booz Predikers ende zielen sozgers hebben / hoe grooten geweldt ende onrecht sp ons armen ende ellendigen aen doen / wyventlijck sp die waerhepdt verstootten / ende de leugen boozstaen / dewijle wy upt gront onser zielen soo een Chyristelijcke vrye Schryfts handel en bespreck / ten pyjse des Almachtigen Gods ent e sijner eeuwiger waerhepdt / tot een dienstelijcke verquickinge aller bedzucker ende bekommerder Zielen / in aller ootmoet ende liefde aen haer verfoecken / ende sp ons noch sulcks wepgeren ende afflaen / daer toe ons noch met hare lasterlijcke Boecken ende blyben / roepen ende na seggen / sonder alle bescheydenhepdt / gront ende waerhepdt / soo bpandelijck booz de gantsche werelddt beschul-

digen / ende so menigh onnoofel byzom kindt om Lant / eere / lijf ende goet bzingen / soomen in onse Nederlanden (och lach) aen belen plaetsen in grooter klaerhepdt hooren en sien magh.

Van de Excommunicatie, Ban, oft Affonderinge.

Et ick dan beginne Gellii ontschuldunge van de Excommunicatie, Ban, oft Affonderinge (waerom sp die in hare kercken niet hebben / nochte houden) te beantwoozden / moet ick te booren den goethertigen Lefer in 't kozte upt der Schryft aenwiffen / hoe den Ban niet alle wegen eenerlep ozdeninge ende gebzupck by des Heeren Volck gehadt heeft.

Mosis Ban / was den gebanden met den doot upt te roepen / Deut. 13. 18. Levit. 16. Os 24. Num. 31. 16. Josu. 7. 26. Dese Ban woerde onderhouden tot op die Roomsche heerschappye / doen is 'er een veranderinge gekomen / want sp hebben der wet / soo veel de uptoerpinge aengaet / niet so geheelijck mogen voldoen / dewijle het mede onder des Scepters recht begrepen stonde.

Maer sp hebben den ongehoozsamen des wets in den Ban gedaen / dat is / sp hebben se van hare Synagogen ende vergaderingen uptgesloten / hare dagelijcksche gemeenschap gemijdt / met haer niet gegeten noch gezonken / gelijk als men in der Apostelen schryften aen belen plaetsen mercken en sien kan.

Op dese verhaelde misdjinge / regel / en gebzupck / wiffen ons Chyristus Jesus ende der hepliger Apostelen Leere ende boozbeeldt eendzachtelijck / ende heeft bysonder dese twee byzuchten ende nuttigheden by haer.

Ten eersten / dat wy niet booz der valscher Beesten dwaelachtige leere verleppt / ende booz der bleeschelijcken pdele leven sullen verfuert werden.

Weet gy niet (seggt Paulus) dat een wepnigh suerdeeghs den gantschen deegh verfuert? Daeromme spzeekt hp / doet dan den boosen wegh van u lieden.

In mijn Lefer / soo waer dese Excommunicatie / Ban / ende Affonderinge / in rechten pber ernstighlijck geleert / ende in de vrye Gods / sonder alle aensien der Persoonen ozdentlijck gehouden werde / daer sal ongetwijfelt Gods Gemeynte in heplsamer repner Leere ongeschent / ende in den leven sonder ergernisse wt bestaen.

Maer waer sp ter neder gelepdt werde / daer bintmen niet dan pdelhepdt ende werck / gelijkmen aen allen Gemeynten en Secten (die buyten ons zijn) opentlijck spreuren ende sien kan.

Mijn Lefer / nemet waer / so lange dat letterlijck Israel des Heeren ozdinantie in desen deel recht na volgden / ende den Banweerdigen na des Heeren wooydt recht straffen / zijn sp oprecht ende byzom gebleben: Maer doen sp sulcks nalieten / hare ooren tot der leugen wenden / den valschen Propheten rupmte gaben / zijn sp van den wege des levens afgetweken / ende in allerlep boozhepdt ende Afgoderpe verballen / gelijk die Prophetische

Mosis Ban.

Den Iootschen Ban onder den Romeynen heerschappye ende geweldt.

Mat. 9. 9. 11. Marc. 2. 16. Luc. 5. 30. Act. 10. 11. Luc. 15. 2.

Mat. 18. 17. 1 Cor. 5. 10. 2 Thef. 3. 6. en 14. 2 Ioa. 1. 10.

Die eerste vrucht des bans. 1 Cor. 5. 5.

Waer die Ban is, daer bestaat des Heeren Kercke.

Waer geen Ban is, daer is oock geen blijckende Kercke.

De vroomheydt Israels so lange ty recht strafte.

De verderginge Israels als sy die straffe varom lieten.

Die dit weygeren, mogen na mijn bedcken, betes Heydenen als Christenen genaemt werden.

Hier merckt vlijghlijck wat ick schrijve.

phetische Schyften alienthalven klagen en kont doen.

Is oock niet anders met der eerster Kercken toegegaen: Want soo lange de Herders ende de Leeraers dat Godsalige byoome leden in der kracht d'zven / Doop en Naechmael den boetveerdigen alleseu toedienden / ende de Affsonderinge na der Schyft recht hielden / zyn sy Chyfti Gemeente ende Kerke gebleven.

Vroomheyte der eerster Kercken.

Verdervinge der eerster Kercken.

Vruchten des Baus by ons gespeurt.

Matt. 13. 26. 28.

Die tweede vrucht des bans.

Die Ban is een werck der liefden.

Maer soo haest sy dat gemakelijck krupte leven sachten / daer krupte Chyfti hageden / hebden sy die woede neder gelept / den Daelcke byrede toegesepdt / den Ban metter tyde mildere gemaecht / ende alsoo een Gemeente Antichyfti / Babel / en Wereldt gewoorden / gelijck van beele hondert Jaeren herwaerts (och laep) opentlijck wel gesien is. In mijn Leester / soo wy desen van Godt verordindenden middel niet met aller ernste oock nu tot onsen tijden hadden waergenomen / soo hadden die onse op deser uren om der boofen wille / aller Wereldt laster ende groutwel zyn moeten / daer sy nu (hope ick) in haer zwachheyt / dooz Godts Genade / beeler Menschen (hoewel het die arge boofe werelt niet bekennen wil) boozberit ende lieke zyn. Summa / gelijck een Wijnbergh sonder tyn ende graven / ende een Stadt sonder mueren ende Poorten is: Soo is oock een Gemeente / die sonder Affsonderinge ende Ban is. Want die Bp.ande tot alsulck een bypen inganc hebben / ende zyn verdoemelijck onkrupdt onverhindert jaeren ende planten magh.

Ten tweeden / dat die boofe na behoofliche bermaninge / dooz alsulck een Excommunicatie van den Godbyzuchtigen aen hem geschiedt / in sijner Conscientie schaemroot werden / hem vrootmoedigen / ende oprechte Boete dooz den Heere en sijner Gemeenten doen magh. Alsoo leverde Paulus den Corinthen den dymbel over tot verdervinge sinnes vleeschs / op dat die geest moghte saligh werden (merck wel) in den dagh des Heren Jesu. 1 Cor. 5. 5. Soo dede hy oock Hymeneum en Alexandrum / op datse niet meer lasteren souden. 1 Tim. 1. 20. Schryft noch aen een ander plaetse: soo pemant onsen wooyde niet gehoofsaem en is / dien teekent aen dooz cenen Bzief / ende hebt geen gemeenschap met hem / op dat hy beschaemt werde: hout hem evenwel niet als een byant / maer bermaent hem als een Zoeder. 2 Thes. 3. 15. Siet / mijn Leester / hier hebt ghy in kopte aengeteckent / van wien / hoe / waer toe de boozsepe Affsonderinge in des Heren Kercke ende Hups verordineert is. Bozdeckt ghy nu / soo ghy Godt byest / of sy niet een bysonder nootwendigh edel werck enet repuer liefden is / die van den Godt der liefden tot een dienst der Liefden ingestelt ende bevoolen is / hoewel haer de onverlichtede ende wederpannige als een byandtschap oozdeelen ende aensten / dewijle haer eygentlick epnde ende byzucht / dat is / dat die gemeente in der Leere heplsaem / ende in den Leven onbestraffelijck blyven magh. Ende die verdwaelde (het zy dan in der Leere ofte leven) haer bekeerden / ende wederom toe

des Heeren wepde ende kudde komen magh. Dan hoe wijt / ja hoe seer wijt zyn alle Predickers ende Gemeenten deser Werelde van dese Godtwechegangende Oghnantie ende seer noodigh gebruyck beschuyden.

D At dan de affsonderinge in haeren Kercken niet gebruyckt wordt, schryft hy dit voor sijn eerste onschuld: als dat die Papiistische gruwel door haer misbruyck die Ordinantie der Kercken, ende dat rechte gebruyck des Bans soo gruwelijck verwoest heeft, datmen die niet seer haest alsoo wederomme oprichten sal, &c.

Antwooydt.

W Anneermen der Historien-schryffers vlijghlijck doozleest / die der Kercken handelingen van haer aengetogen recht met der schyft waerneemt / salmen (boozsie ick my) niet bevinden / datter ergens onder die Duytsche Natie een oprechte Apostolische Chyften Gemeente / die in der Leere / Sacramenten / Ordinantie ende leven / ganschelijck recht gestaen heeft / gewest is / dan datse eerstmael op der Papiisten Fundament ende gruwelen begonnen / ende tot op dese menige Jaeren daer by alsoo gebleven zy.

Die Duytsche Kercke is van 't begin Papiistig geweest en niet Apostolisch.

Mengelen sy dan niet van den Apostelen op Chyfti gronde / maer van den Paus op sijnen gronde in 't beginsel gebout is / ende alle wege een Papiistische / ende niet een Chyften Kercke recht gewest is. Ende men noch met vollen handen tastet / hoe datter op deser uren noch Leeraers / noch Gemeente / noch leven / noch Sacramenten / &c. daer zyn / die Chyfti Ordinantie / Leere / ende Boozbeelt gematigh zyn / kan hy immer geen Ban aenrichten / oft hy moet eerst hem selven bannen / dewijle hy een verbalscher der schyft / ende verleyder der Zielen is / ende daer na oock de gantsche Gemeente / dewijle sy gemeenlijck in den leven onboetveerdigh / ende met der Leere buppen Chyfti bevel / Ordinantie / en Wooyt zyn / soo men sien magh. Cogita quae dico. Qui male facit, non videt Deum. 1 Joan. 3.

Dat Godt sijn uytverkorenen onder haer ghewelt heeft wederpreken wy niet.

T En tweeden schryft hy, Doch bekennen wy, datter by veelen Kercken groote verfuymenisse gespeurt ende gevonden werdt, die wy niet prijsen kunnen. Welcke tot sommige plaetsen daer door ontstaet, dat die Overigheyt alle zonden ende overtredingen die openlijck geschiedt soo vlijghlijcken straft, dat de Pastoeren achten, dat haer door den Ban weynigh uyt te richten gelaten werde, &c.

Antwooydt.

H Et ware na mijn bedenken wel eenmael tijde / dat de Predickers alsoo niet langer met der Menschen Zielen speelden / maer by wyt bekenden / dat sy niet des Heeren Kercke / maer een arm verdoot vleeschelijck volck ende Wereldt waren / ende also met ernste begonnen haer selven eerst recht te leeren / ende daer na dat Wooyde oerwaerachtiger Boeten in des Geests kracht

hepl

Hier merket, hoe men in Christo een Kerke oprichten, ende sijn Ordinantie daer in gebruycken sal.

hepsaem ende recht te Prediken. Alle die het dan met gelooftiger herten aennamen / een waerachtige Woete deden / dat sy den selvigen alsdan des Heeren Sacramenten na Godts Ordinantie recht toedienenden. Ende die het wibentlijck verachteten / met de kracht des H. Woots / sonder alle aensien der Personen / hy ware Rijck oft Arm / van de gemeenschap harer Kercken affonderden / so moghten sy eenmael beginnen Christo een Kerke te vergaderen / ende daer inne des Heeren Ordinantie recht na der schryft te gebuycken.

Christus Geest ende woort moeten daer sijn, al er men wat tot sijnen prijse uytrichten, ende recht na der schryft bouwen kan.

Maer so lange sy den onberstandigen kinderen doopen / alle hare gedoopte woots Christenen achten / den onboetverrdigen haer byoodt uptdeplen / allen Bierigaerts / Woekenaers / Byalers / Byassers / suppers / &c. in de gemeenschap harer Kercken toelaten / soo sal de werelt hare Kerke / ende hare Kerke de werelt blyben.

Der Predicanten leerre ende Sacramenten sijn vruchteloos ende ydel.

Sullen oock in alsulcher gestalte over de affonderinge ende der rechter Kercken Ordinantie haer leesdage wel vermanen / dan nimmermeer recht inboeren / noch inboeren mogen / dewijle het meer als klaer is / dat haer aller Leere ende Sacramenten niet dan enckel roock ende windt sijn / pdel ende krachteloos / want sy niet de rechte be-roepen Leeraers / hare Sacramenten niet de rechte Sacramenten / ende hare Jongeren niet des Heeren Kerke ende Volck sijn.

Segget Liebe / hoe sal men ofte kan men doch een Hups recht bouwen / so lange met de Timmerlieden / Houdt / Yser / steen / ende halck daer sijn ? Qui sani cordis est, cogitet quae dico.

Wijder segge ick : Soo Gellius Christum ende sijn Woott recht bekende / moeste hier hem schamen sijn leesdage / ende dat om dese tweederley oorzaken.

Onweteneheyte der Predicanten.

Ten eersten / dat hy den Pastooren met der Overigheyt strafinge over de openbare sonden ende overtredingen wil ontschuldigen, recht of haer sulcks wepnigh noodigh ware / ende ick late my duncken / datmen die Pastooren wel by vele honderden in Duptschen Lande binden soude / die haer leven langh noch niet getweten hebben / dat men den Bierigaerts / Wonchaerts / Hoerenjagers / &c. bupten de gemeente doen sal. Ja dat noch meer is / dat oock het grootste deel van haer noch selve met alsulcke schandelicke lasteren ende vleeschelicke werken openbaer vol sijn.

Dat vleeschelicke Banweerdige leven veler Predicanten.

Mengesien dan / dat dit selvige klaerder als de heldre Dagh is / ende hy dese groote onweteneheyde / ja onachtsaemheyde ende schande / noch met der Overighepdt's straffe decken ende smuycken wil / recht oft het niet soude noodig sijn / is na mijn bedencken anders niet dan de leugen met opset te verdedigen / en de Waerheyt willen tegenstaen.

Ten tweeden / om dat hy klaegt / dat de Overighepdt den Pastooren geen auctoriteyt oft gehooz beschicken / &c. Segge / goede Lefter : Waer hebt gy u leesdage in de Apostolische schryft geleesen oft gehoozt / dat Christus oft de Apostelen des Overighepdt's

gewelt tegens den goenen hebben aengeropen, die hare Leere niet hooren, ende hare woorden niet gehoorsaem sijn wilden? Ja mijn Lefter / ick weet sekerlijck / soo waerde Overigheyt den Ban met haren sweerde voeren sal / dat daer de rechte kennisse / Geest / Woott / ende Kerke Christij niet sijn. Of dit niet recht heet met den Pastooren / Invocare brachium seculare dat is / aen de Wereltliche macht om hulpe roepen / wil ick den beleefden Lefter laten Richter sijn. Oock merckt hier sijn groote hupchelpen / ende sijn schadelijck liefstosen met den grooten / want hy wien bintmen (och lacy) meer Goddeloosighepdt / als men by den geweldigen ende grooten doet / noch wil hy evenwel de Affonderinge van haer gehant haest hebben / recht of sy der waerachtiger Kercken Christij Lidmaten / ende kinderen zijner Gemeenten sijn / ende merckt niet / so de Pastooren dat rechtsoer des Heiligen woots recht souden aenleggen / dat alsdan de Overigheyt naest den Predicanten de eerste moesten sijn (soo sy haer niet anders na des Heeren Geest / Woott / ende woort schikken wilden) die van der Kercken met der schryft moesten afgesondert / ende upt de gemeenschap der Godtbychtigen geslooten sijn.

Hier handelt Gellius nader Papisten wijse.

Hier soeck hy hulpe tot den Ban van den goenen, die des Bans selve weerdigh sijn.

Hademael hy hier dan so opentlijck den selvigen na den mondt sprecht / ende so plompelijck tegen alle schryft met haer plumpstrijck / kan ick het niet nalaten / ick moet allen Regenten ende Overigheden in repner getrouwer liefden so veel vermanen / ende harenthalven waerschoutwen / dat sy doch eenmael aenmercken / hoe jammerlijck sy van den Predikers bedrogen woerden. Liebe Heeren / nemet waer / gy roemt al te samen / dat gy Christenen zijt / ende Godts woott hebt / ende het is openbaer / dat so vele Heeren ende Wozsten dagelijcks dat menschelijcke bloet met hare Godloose kistgen ende oproeten als water vergieten / so vele onschuldige ellendige Luyden broooven / van hups ende hof verbanden / bedroefde Weesen / ende arme kinderen maken / byassen ende suppen dagh ende nacht / misbyupchen Godts Creatuere bezte boben alle mate / wijn / bier / spijse / klederden / &c. Welckers alle der Excommunicatie opentlijck weert is / ende geensins na der schryft bestaen kan / gelijk de Geleerde ende Predikers vele (soo ick vernorde) selve oock wel wisten ende oordeelen konnen / noch sien sy evenwel met den selvigen dooz den bingeren / so men sprecht / begeren noch hare Autoriteyt / hulpe ende bystant / hupchelpen met haer gantschelijck / spreken als sy geerne hebben ende hooren willen / affonderden ende straffen niet / hoe leelijck het oock van haer gemaecht woort / repchen haer Byoodt ende Wijn upt / recht of sy waere leden aen des Heeren Lichaem / ende Wedegenooten sijner Kercken waren / waer mede sy haer soo in der wooshepdt troosten en stijben / dat sy niet eenmael na des Heeren bzeefe ende wegen byagen / want het is doch al enckel byde / wat u de Predikers leeren ende voorgeben / soo de Propheete klaeght.

Dit sijn de geene die de Predikers Christelike Vorsten noemen.

Hier merket, hoe de Predikers huychelen ende pluymsstrijcken.

Lieve

Jer. 8. 9. Ezec. 13. 22.

Liebe Heeren / siet vooz u / sp lepden u regel recht na der Hellen afgrondt / daerom zijt gewaerschoutwt. Ick schryfde u de waerhepd in Chyisto Jesu / sp verlepden u : noch eenmael segge ick / zijt gewaerschoutwt / sp verlepden u.

De Predikers schelden en haren allen Vromen.

Hier en tegen / alle die den Heere van gantscher herten soecken / sijn heplige wooydt in der zwachhepd naetrachten / geerne een byoom Godtsaligh leven in des Heeren vzeese lepden souden / om dat sp haere valsche Leere / valsche Sacramenten / hupchelpen / ende rupme leven / in repnen Goddijcken pber ende Byoederlijcke liefde met der Schyft strafsen / ten besten vermanen / op Chyistum ende sijn wooydt wijfsen / Ec. haren ende schelden sp boven maten seer / Jae moeten haere Duyvels Apostelen , avallige Weder-dooopen , Rotten , ende Secten zijn , gelyck het blyckt.

Diet / soo smecken ende hupchelen sp met den Hoogen / hoewel sp gemeenlijcken op soo berkeerde wegen wandelen : ende soo heftighlijcken schelden sp den onschuldigen / die daer noopt geen leedt gedaen hebben / ende so geerne byoom zijn wilden / noch roemen sp ebentwel / dat sp Euangelische Predikers zijn / ende Godts Wooydt leeren.

TEn derden schrijft hy : dat de verachtinge der Kerken-diaaren vast over al door des Duyvels Rotten ende Secten soo groot geworden is , dat haer weynige Gemeeynten in eenigheyt des Geest (die tot deser saken noodig is) onder hare Pastooren buygen konnen , &c.

Antwooydt.

DAt der Predikanten verachtinge by veel len soo groot gewooyden is / is niet dan dooz haer eppen overdadige groote boosheyt / verlepdingen / gierighhepd / laster en schande geschiedt / gelyck de Propheet seght : Ick wil den dzeck utwer Opperdagcn u in 't aengesichte werpen / ende hy sal aen u hangende blijven / Ec. Sp zijt van den wege afgetreden / ende ergert veel in de Wet / ende hebt dat Verbondt Levi gebroken / spreccit de Heere Zebaoth.

Hier merket , waer door de Predikanten verachtinge komt. Mal. 2. 9.

Daeromme hebbe ick oock u gemaakt / dat ghy veracht ende ontweert zijt vooz den gantschen Volcke / betwisse ghy mijne wegen niet en hout / en siet de Per soonen aen in de Wet.

Jae mijn Leester / sp hebben hare sonden soo wijt uptgebyept / ende so met der Menschen zielen gekoop-slaeght / dat het de rechteverdige groote Heere niet langer lijden konde / heeft derhalven den Geest sijner Goddijcker kennisse dooz sijn groote liefde in dat herte sommiger Godtvuchtigen genadiglijk ingestoyt / en heeft dat op-geponchte Babylonische Wijf / de Predikanten met t'samen haer Gemeeynten / met alle hare Hoerpen / Gruzelen ende Bloetschulden ontdeckt / en hare onmenschelijcke groote schanden openbaer gemaakt.

2 Pet. 2. 10. Apoc. 17. 4.

Ende dese selbige / om datse in ongevalscher repner lijden enen pegelijcken vooz dat doodelijke tooversehe vergift hares Schenckbeters / met Leere / Leven / Crempel / bloet ende goet / trouwelijck waerschoutwen / daer

mede sp vooz den Heere anders niet en soecken / dan den prijs haeres Godts / ende de salighepd haeres Maesten / moeten sijne Duyvelsche Rotten ende Secten zijn.

Matt. 23. 21. Marc. 12. 17. Luc. 10. 25. Matth. 8. 8. Luc. 9. 60. Joan. 8. 47. Matt. 10. 28. 32.

o Heere ! o onbelesder Lastre ! o groote schanvlecke !

Och mijn Leester / mijn getrouwe Leester / moghten wy met haer aen den dagh komen / men soude wel haest mercken / by wien men de Duyvelsche Rotten ende verkeerde Secten vinden soude. Van wat helpt het ? De Schyftgeleerde ende Pharizeen saten op hooge stoelen / maer Chyistus hadde niet daer op hy sijn hooft rusten konde : Moeste oock noch hooren / dat hy den dupvel hadde / en in Welzevubs Name sijne krachten dede.

Jae het niet een berkeerde klaeglijcke hupchelpen / dat dese onbedachte Man ons wijten wil / dat sp geenen Ban voeren / daer het vooz de gantsche Werelt kennelijck ende openbaer is / dat de grootste hoop aller Predikanten so een onachtsaem / blindt en vleeschelijck volck is / dat sp noch Godt noch Godts wooyt bekennen / ende niet anders soecken / noch weten / dan dat sp haer sozgelooose lupe vleesch in alle lecherhepd woeden / ende goede dagen hebben mogen. Wat oock hare Gemeeynten ende Leerlingen vooz Chyistenen zijn / wat kennisse dat sp hebben / hoe sp Godt vzeesen / magh in alle Steden ende Landen upt hare openbare blyckende wooyden ende wercken (och lach) meer als te veel gespeurt en gesien werden.

Dat gemeene soecken aller Predikanten.

TEn vierden schrijft hy : Het is der gantscher Gemeeynten openbaer (hy meynt tot Embden) dat wy over vele Jaren vlytighlijck daer na gearbeydt hebben , dat wy de uytsluitinge ofte Ban met Christelijcker Ordeninge wederomme moghten invoeren.

Antwooydt.

DE Werelt kendet genen Ban / dan wanneer het soo plompyt gemaakt werdt / datse de Brul om des quaetdoens wille met den zweerde / strop / oft vper bannet ende afdoet. Oft wanneer cence hem van heren tot Godt bekeert / dat oude verdooven leven der sonden in repner vzeese asleghet / ende dat nieuwe leven cencer waerachtiger boeten in repner liefden aenmeent / dat sp die met den Papiisten aen sommige plaetsen om eere / goet / ende alles byzengen / oft te lande uptstooten / ende alsoo den gapenden Leeuwen in den mont jagen.

Hier merket, welke zy des Werelts ban.

Maer dat sp den Gierigen / Bronckaerts / Vrouwen schenders / Ec. na der Schyft schoutwen souden / met haer noch eten noch dzinken souden / konnen sp niet doen / weten 't oock niet / bewijse sp gemeenlijck noch alle in 't binnenste wesen onberandert / aertsch gesint / met allerley gierighhepd / pacht / overdaet / ende vleeschelijcke wercken vol zijn.

De Werelt kent den Ban des schyfts niet.

Segge derhalven noch eenmael / so vooren geseyt is / sp sullen wel haer leedfage in deser manieren over den Ban vermanen / dan nimmermeer na des Heeren wooydt oprichten / noch oprichten mogen / want hoe sal de eene Gierige den anderen / die een Bronckaert den anderen / ende de eene verlepden

lepder den anderen na der Schyft recht schu-
wen / ende van de gemeynschap der Kercken
afdoen / daer sy noch alle met den anderen
Wertsch gefint zyn / ende buppen des Heeren
gemeynschap / Geest ende woort staen / soo
gehooft is.

TEn vijfden schrijft hy der Wederdooper-
ren Exempel verschrickt ons, die den
Ban met twist / haet, ende onversoelijken
toorne den een tegen den anderen alsoo
gebruycken, datse meer tot verscheuringe ende
verstroyinge onder haer, als tot bouwinge en-
de versamelinge streckt.

Antwoydt.

DHyfsteren oogen / een verkeert ooydeel /
smeecken ende liefhosen met den Groo-
ten / schelden ende lasteren op den Doemen /
onschuldigen der zonden / ende verdracpinge
der Schyft / is het by hem alomins wat
ick leese ende vinde.

Ech hoe kleyn is des Heeren bzeefe (soo
het schijnt) die by hem is. Want hier soeckt
hy sijne Krupsvluchtigheyt ende ongehoor-
saemheyt met ander Lupden Exempel te
bedecken. Mijn Leester nemet waer / Godes
Woorde moet ons leeren ende leyden / dat
haer sommige Wederspannige ober ons ver-
tooznen / konnen wy niet keeren. Wy
doen gelijck ons des Heeren woort beboolen
heeft.

Alle die haer in de gehoorzaamheyt des
woortds begeben / ende daer na wederom
ergerlijck tegen t'woortd leeren ofte leuen /
soo sy haer dooz Woederlijcke ondertwiffin-
ge ende vermaninge niet seggen ende leeren
laten / mogen onse Woeders ende Susters
niet zyn. Hier gelt ons groot noch kleen /
rijck noch arm / man noch vrouwe / by-
andtschap noch vrientfchap. Wy Godt is
geen aensien der Persoonen / sy moeten haer
alle onder Chyristi Geest / Woorde / ende
Scepter buppen / oft wy mogen geen bzoed-
ers zyn.

Weyle het dan openbaer is / dat ge-
meenlijck des Heeren Geest / van soodanige
Lupden wederom afwijckt / die soo na den
rupmen wegh sien / na des vleeschs bypheit /
gelt ende goet begeertigh zyn / Ergernisse
met haere lichtveerdigheyt oft eppen wijs-
heyt onder den Doemen aenrichten / ende
men haer ten laetken / soo daer dogh geen
beteringe meer te hoopen is / de gemeyn-
schap der Godtbychtigen / handt / mont /
ende den dagelijckchen wandel / hoewel met
grooter bzoefheyt ende vele tranen / aslegt /
ende sy daeromme ober ons ontwilligh wo-
den / willen sulcke beschaemtheyt (die niet
anders dan wyt repner liefden tot haer bete-
ringe geschiedt) ongeerne bzenen / lasteren
ende schelden hoogh daerom / gelijck oock de
Predikers doen / om dat wy hare leere niet
hooren / ende hare Sacramenten niet ge-
bupcken dozen / moeyen wy den Heere op-
geven / ende konnen t' niet weeren / dat ha-
rer sommige tegen alle onse getrouwe ver-
maninge / blijt / arbeidt / ende bzoederlijc-
ken dienst aen haer gemendet / tot Dabidig-
nen en Epicureen worden / soo hy boozgeest.

Het wil doch niet anders zyn / het zaet is
niet in een goede Kerde / maer by den wege /
op een steenige gront / ende onder den booz-
nen gevallen / soo het blyckt.

Ick segge noch eenmael : Wy hebben den
getrouwe dienst onser Woederlijcker liefden
wyt dat binnenste onser zielen / met handelen
ende hermanen aen haer gewent / ende heb-
ben sommige meer als een gantsch laet oft
twes met lieflijcker gedult gedragen ende
vermacht / alle wegen dat beste aen haer
verhoopende / ende niet soo meeter haest
afgefouderet / gelijck hy ons scheldet / ende
sonder alle waerheyt opleght.

Angesien wy dan des Heeren Ordinantie
hier oock in desen deel volgen ende voldoen /
soude hy ons billijck (soo hy Godt bzeide)
daer in pzyffen / dat wy recht deden / dat wy
noch om lief noch om leede Godes Bevel na-
laten / dan sonder alle aensien der Persoonen
recht na der Schyft voortwaeren / hy soude
de waerheyt bekennen / hoe haer niet dat
Exempel van ons / maer dat Krupce ten
meesten deel affschijckt : Want soo sy met
Koningen / Hertogen / Heeren ende Doz-
sten / na der Schyft recht voortdoeren /
oock met alle hare Doonchaerts / Gier-
gaerts / Palets / &c. soude haest een ander /
ja een ander liedt met haer gesongen werden /
soude ick wel bymoedelijck dozen seggen /
ende met der waerheyt doen blycken.

TEn seften schrijft hy : Soo sy meynen,
dat sy met haren Bannen vele tot bouwinge
souden uytgericht hebben, sy toonen van
sommige honderden, die sy voor ende na ge-
bant hebben, ick segge niet tiene, maer vijf-
ve, diese wyter Liefden gehant, ende door
Broederlijcke vermaninge gebetert, ofte diese
met haren Bannen in goeder Ordeninge ge-
braght, ende door dat Remedium gehouden
hebben.

Antwoydt.

Alreep ooyzaecken soeckt hy / om Godes
Woorde ende werck altijt te schelden /
op dat hy sijne Krupsvluchtigheyt ende
huphelepe eenen schijn maecte. Nademael
hy hem dan hooren laet / recht of de Afson-
deringe meer breken als bouwen soude, sal de
Leester weten / dat wy dese volgende bycht-
ten booznemelijck daer by aen ons dagelijcks
speuren ende gewaer werden.

Ten eersten / dat wy daeromme Godes
Woorde volgen / ende voldoen.

Ten tweeden / dat wy daer mede alle
balsche Leere / twist / tweedzacht / ende dat
ergerlijck leuen (soo booren verhaelt is) van
der gemeente weeren ende afdoen.

Ten derden / dat die ongehoorzame / dage-
lijcks daer dooz vermaent werden / dat sy
sullen nadencken / wederkeeren / ende boete
doen.

Ten vierden / dat wy daer mede bekennen
ende betuppen / dat wy met den Munster-
schen, ende met allen oproerigen Secken
niet stemmen nochte een zyn.

Ten vijfden / dat wy alle Predikanten
met t' samen haeren Gemeenten daer
mede vermanen / dat sy oock in desen deel
bup-

Matth. 13. 5.
Mar. 4. 4.
Luc. 8. 5.

Gellius la-
stert het ge-
ne dat hy
billijck prij-
fen en vol-
gen soude.

Dat Kruijs
weeret den
Predikanten
van der Af-
sonderinge.

Mer soeckt
Gellius hem
met ander
luyden
exempel te
behelpen,
gelijck Sy-
rach seght.

Sa. 6. 27.
Act. 10. 34.
Rom. 2. 27.
28.
Gal. 2. 3.
Eph. 6. 9.
Col. 3. 11.
1 Petr. 1. 17.
Jac. 2. 9.

Nuttigheden
die dagelicks
aen den Ban
by ons ge-
speurt wer-
den.

buyten Gods Ordinantie ende woort staen. Ten seiden dat de gantsche Werelt aen ons magh leeren / dat men Godts Waerd / leere ordinantie ende hebel onderhouden ende volgen moet / &c.

Diet mijn Leser / sulcke vruchten zijn het / die ons de rechte Afsonderinge dooz Gods genade dagelijks baert ende medebrenghet. Waer by den Predikers zynse (och laep) kleyn geacht. Ende of het nu schoon ware / datter haer weynigh dooz bekeerden / gelyck by hier berwijfische wijfse woortwerpt / datse ons dan noch eventuel dese verhaelde heerlike vruchten brengen / moeten sy ons alle bekennen ende toestaen.

Mijn Leser / neemt het waer / hoe men den verkeerden singet / soo is het nimmermeer recht gesongen / want hadden wy desen middel en Godlijke Ordinantie (gelyck als de Predicanten) kleyn geacht / ende hadden een pegelick sijnen sin ende grondt by gelaten / daer ons de groote Heere zeuwigh woort beware / och hoe lypde soude sy dan roepen / dat wy alle Oproeders ende Arianers waren / maer nu wylse van de gemepnschap der Kercken met der Schrift afsonderen / moet het een verstroyende verscheuringe , ende een haestige Ban heeten. **D**iet / so soecken sy de waerheyt alomme te niet te doen / ende de leugen woort te staen.

Den verkeerden wirt nimmermeer recht gehandelt.

Ten sevensten schrijft hy: Het is noch beter den Ban niet te gebruycken, als dien tot verwoestinge ende verscheuringe der Kercken te onrecht te gebruycken.

Antwoordt.

Wanneer het nu schoon alsoo ware / als hy woortgeeft / soo moeste hy eventuel dat goede om ander lypden wille niet laten varen. Is die Ban een verwoestinge ende vericheuringe der Kercken Christi, so hebben ons Christus ende de Apostelen niet weynigh in dien deel bedroogen / dat sy ons dese Ordinantie soo opentlick beyde met woort ende exempel in hare schriften nagelaten ende geleert hebben. **D**an wat helpt het? So my dunckt / wil het in korter summa soo veel met hem gesepdt zijn: Apsluppen ende Bannen willen sy niet / want sy gemeenlick alle van den Grest der dwalinge gedreben / ende leden des lichaems Antichristi zijn.

Hier moet Gods Ordinantie een verwoestinge ende verscheuringe sijner Kercken zijn. O blasphemiam!

Ten achtsten schrijft hy: Niemand heeft ons hedendaeghs in den Ban weder op te richten meer bewaringe ende grooter veranderinge gebracht als de Wederdoopers, die in de bouwinge der Kercken Christi, ende in eenen goeden loop verstooringe gemaect, de Dienaers in verachtinge gebracht ende onder een schijn der Waerheyt vele yverige herten (daer men het mede begonnen soude hebben) van der Kercken afgetogen ende in menighvuldige leugen gevoert hebben.

Antwoordt.

So ick Gellius niet wylt sijne andere schriften hadde kennen leeren / so leert my doch dese sijn ontschuldige van den Ban meer

als te vele / wat hy woort een Maan is. **O** liebe Heere! Immer is het altemael enckel hupchelpen / leugen / ende bedrog / wat hy hier seght ende woortbrengt! **H**y schrijft / dat wy den Ban verhinderen, ende als hy de Waerheyt rechte belijden wilde / moeste hy seggen / dat sijn eppen ongeloope / sijn aertsche gemoet / en sijn krupsbluchteige bleefsch (als voren gesepdt is) hem daer in verhinderen ende niet wylt.

Ons wijt men dat sy selve schuldigh zijn.

Hy schrijft / dat wy in de Bouwinge der Kercken Christi verstooringe gemaect hebben, ende het is openbaer / dat wy allen Kercken der gantscher Werelt met Leere ende Leven / met goede ende bloede / tot den waerachtigen Gods-dienst ende Ordinantie / den rechten wegh wijfen: Ende dat sy de gene zijn / die de opbouwinge der Kercken Christi / met hare lichtveerdige Leere / onreynne Sacramenten / ende pdel leuen / in haren loop soo veel verstooren als in haer is.

Hy schrijft / dat wy de Dienaers in verachtinge gebracht hebben (ende bekent boden selve / dat hater sommige beter Swijnherders, als Herders der Schapen Christi zijn moghten), om dat wylse in reptier ende gestrouwt Liefden straffen / ende met leere ende leuen op Christi woortbeest / Geest ende woort wijfen.

Hy schrijft / dat wy vele yverige herten, daer sy de Afsonderinge mede souden begonnen hebben, onder een schijn der Waerheyt, van der Kercken afgetogen, ende in menighvuldige leugen gevoert hebben, ende de openbare daet geeft getupgemisse / dat wylse niet van de Kercke Christi / maer van de werelt afdoen / ende in de zeuwigh blijvende Waerheyt / dooz des Heeren handt ende hulpe / lypden ende in doen.

Wijder segge ick / hare Leere is langer in de Dupesche Landen dan van dertigh jaren herwaerts gepredickt / ende zijn wel gantsche Koninckrijcken / Doystendommen / ende Steden / daer inne niet een Wederdooper (gelyck hylse noemt) gebonden wert: **W**ie is daer dan de gene / die den Passooren bezwaringe maect / ende dat gebuyck des Banns verlijndert? **H**y zijn in so vele jaren met alle hare prediken ende leeren noch so verre niet gelomen / dat sy haer leesdage een hoerensjager / bronchaert / gierigaert / &c gebannen / ende van de gemepnschap harer Kercken uptgeslooten hebben. **N**och schrijft hy / dat wy de grootste bewaringe ende veranderinge gemaect hebben. **O** liebe Heere / aldus moeten die Godtruchtige alomme quaet hooren! hoewel sy upt dat binnenste harer Zielen Godt soecken / ende so geerne een oprechte Christelike Kercke / in Leere / Sacramenten / Ordinantie ende leuen sien wilden.

De schriftmanige Ban is noch in de Duytsche Landen niet gebruyckt.

Ten negensten schrijft hy: Het is ons uyt tweederley oorsaecken niet soo haest te doen geweest (hy meynt, den Ban op te richten) als het den Wederdoopers. **T**en eersten daeromme, dat onse Vergaderingen opentlick van vele honderden zijn, die men al te maal niet wel kennen kan, daer hare Ver-

gaderingen in 't heymelijck van weynigh Menschen zijn. Ten anderen daeromme, dat wy geen Secten oprichten, gelijk sy doen, dat een werck des vleeschsis, ende den Duyvel te vriende heeft, maer Christo een eeuwich blijvende Kercke, der welcker de Duyvel in de versten steeckt, ende vyantlijck van allen godden berooft.

Antwoor:dt.

Boben heeft hy ten deele bekent / hoe dat vele harer Coehoorders werelt zijn. Hier schrijft hy / dat hare Vergaderinge van veerhonderden geschiet, ende een eeuwich blijvende Kercke vergaderen, komen eventuel nimmermeer soo vezre / dat sy hare Jongeren ende Kercke van der werelt affonderen / ende in een Godtlijcke Ordinantie byengen konnen. Oorzake is / om dat sy selve werelts zijn.

Maer dat hy schrijft / dat hare Vergaderinge groot is, ende in 't openbaer gehouden werdt, ende dat onse klein is, wil ick niet des Heeren woort alsoo beantwoorden: wijt is de poozte / ende breed is de wegh / die ter verdoemenissen aflept / ende harer zijn vele die daer op wandelen. Enge is de poozte / ende smal is de wegh / die tot den Leven inlept / ende harer is wepnigh die hem binden. Matt. cap. 7.

In mijn Leser / wanneer op de Schrijft leest ende recht aenmerck / sul ghy binden / dat het getal der uytverhoeren van aenbeginne seer wepnigh / ende dat getal der ongerechten seer groot geweest is. Dat reyne loutere Euangelium Jesu Christ / de rechte waere kennisse des eeuwigen waerhepts / is nopt der werelt soo gemeyn geweest / datmen die oprechte Geloovige by veerhonderden oft duysenden in een Landt oft Stadt gebonden heeft. Christus Jesus moet hem niet sijn waerhept alrijt aen dupstere plaatsen by wepnigen onthouden: Maer Antichristus magh wel niet sijn leugen by vele duysenden aen schoonen lichten dage onberhindert op rupiner straten gaen.

Item / dat hy schrijft / dat syse om der veelheyt wille altemael so niet kennen mogen, daer mede betuypt hy / dat de Broederlijcke liefde by haer dunne is / want waer is doch een Christelijck Herder / die niet sijn Schapen kent? Ende waer is een Christelijck Broeder / die niet sijnen Christelijcken Nabuer kent? Soo de Predikers schoon haer door de veelheyt niet alle kennen lionden / billijck soude dan d'een Broeder noch den anderen kennen / haer onder den anderen waernemen / leeren / vermanen / troosten / straffen / malckanders salighheyt ende Zielen soecken / want soo leeren ons Godts Woort ende Salvinge.

Mijn Leser / nemet waer / hy schrijft ende geeft vooz / dat syse altemael niet kennen mogen, ende ick / die ten meestendeel in dupstere winckelen sitte / wilsse hem wel by grooten hoopen wijfsen.

Hy doozwandle Steden ende Landen / die haer des woortz roemen / hy hooete ende se blijctighlijck toe / hoe sy d'een leugen aen

d'ander sinoopen dooven / die ene Godlooshept op d'ander hoopen dooven / by des Heeren Heilige Blesch / Bloedt / Doot / Wonden ende Sacramenten sweeren dooven / niet hoedanige pacht van kleederen / Hosen / Hemden / ketens / Sweerden / Ec. dat sy daer henen pzoncken. Hy besichtige de Godloose dzonckene Herbetgen / Schermscholen / Porrenhupsen / Schuttepen / daer van in de Duptsche landen geen kleyn getal is. Hy ga in der Koningen ende Doosten Hoben. Hy doozfoecke der Adel gebuyck ende leven alomme / Ich late my duncken / hy false wel by vele Duysenden binden / die der Affonderinge wel dubbelt en dubbelt weert zijn. Maer een Wertsch gemoet ende verkeert herte achtet (och lascp) des Heeren ordinantie ende woort wepnigh.

Item / dat sy geen Secte maken oft aenrichten, gelijk hy seght / dat wy doen, ende dat Secte maken een werck des vleeschis is, Ec. segge ick also daer op: Dat Gellius ende alle Papisen / Lutheranen / Twinglianen / Davidianen / Ec. sulckx wel beherctigen konden / wilde ick haer van hercten wel getoenscht hebben / want van Secten ende Secte maerken geschreven staet / dat sy dat Rijke Godts niet beerven sullen / Gal. 5.

Ons is het een klepne sake / dat wy des Werelts Sectemakers heeten moeten, sijn doch de Kinderen Godts ter Apostelen tijden oock also gescholden. Nochtans willen wy soo veel in onser slechter eenbondigheyt daer toe gesept hebben / dat wy Christum / Jesum Godts eeuwige Wyshheit / Waerhept / ende Bone voozstellen / want hy is de Man / dien het aengaet / ende beroepen ons op sijn Leere / Ordinantie / ende gebuyck bymoedighlijck. Kan ons pemandt onder den gantschen Hemel met bestendiger waerhept obertuypen / dat wy ons daer tegen bezoeckelooften ofte misgrijpen / wy willen 't soo geerne hooren / ende der Waerhept gehoozsaem sijn.

Maer konnen sy het niet doen / soo moeten sy immers bekennen / dat wy de Apostolische Christelijcke Kercke / ende sy de verlepdische vleeschelijcke Secten selve sijn.

Maer datter Secten van ons uytgaen / ende niet van haer / is oock een sterck bewijs / dat de Kercke by ons / ende niet by haer is. Want Paulus seght / daer moeten Secten onder u sijn / op dat die rechtsinnigh sijn / openbaer onder u werden / 1 Coz. 11. 19. Sy sijn (seght Joannes) van ons uytgegaen / maer sy sijn van ons niet geweest. 1 Joan. 2. Segget Lieve / waeromme soude de Sathanas den genen met Secten bestrijden / die alreede Secten sijn / ende oock sijnz deels sijn? Maer die haer tot den Heere bekeerren / dien steekt hy in den versten / Gen. 3. 16. Ende soecht dat hyse verflunde / 1 Pet. 5. 8.

Ten thienden schrijft hy: Wanneer sy alleene seyden, dat wy, ofte die onse, niet van den Ban leeren, dat ware ons, ende velen

Die de Banweerdige niet kennen kan, moet sinelooos oft bliat sijn.

De Secten sijn alomme groot ende vele.

Act. 24. 18.

Alle die Christi ende der Apostelen Leere hebben, ende volgen, sijn de rechte Kercke.

Der Predicanten Kercke ende de Werelt sijn niet gescheiden.

De Kercke der onboevendigen is seer groot.

Der rechtgeloovigen getal is wepnigh.

Joan. 10. 14.

Mat. 18. 15.
1 Thef. 5. 11.
Rom. 15. 14.
1 Joa. 2. 20.

velen Leeraers, ende Kercken, te nae gesproocken, ende sy konden daer over haest te schande werden. Maer dat sy seggen van hebben, houden, oft gebruycken, dat sal aenhouden moeten, &c.

Antwooydt.

Het ware na mijn bedencken wel goet / dat hy so niet met der saecken schimpde / dan sijnes Heeren Woorz wat beter waername. Dooz Godt geldt niet leeren alleene met der stemmen in den letter / maer booz hem geldt doen met 't werck in der kracht ende waerheyt.

Seggen sy dan / dat sulcks verstooringe soude aenrichten, so antwooyde ick wederomme: So sy om der werelt verstooringe wille / Godts wille ende woorz nalaten / wat sy dan booz Zielen-soggers ende Herders zijn / wil ick allen rechtverstandigen met der Schryft laten nadencken.

Non veni mittet pacem, inquit Christus sed gladium. Mat. 10. 8. en 10. 12.

Ten laetsten schrijft hy, Dan of wy het alreede gantsch nageven, dat foodanigen feyl in allen onsen Kercken gevonden werde, hoewel het in velen Kercken contrary geuonden werdt, Ende in Engelandt in der Duytscher Kercken tot Londen eener gebannen is, ende hier in Embden niet geheel nagelaten, &c. soude dan die Kercke des feylshalven haren name verliefen, ende voortaan (gelijck sy willen) geen Kercke Christi meer zijn, soo moeste waerlijck onse Lichaem, daer by de Kercke vergeleken werdt, om eener sweeren oft eener wonden wille, den name des Lichaems verliefen.

Antwooydt.

Dat heet recht (so my dunckt) Pofimus mendacium spem nostram. Want hy segt / het wert in velen Kercken contrarie bevonden, weet eventuel niet meer dan eener in soo vele groote Koninkrijcken / Bozstendommen / seden ende landen te wijsen die gebannen is, namelijk tot Londen in Engelandt. Spottelijcker reden hebbe ick mijn leefdage niet gehoozt. Hoe openbaer laet doch de groote Heere hare wijsheyt tot sothept / ende hare scherpsinnigheyt tot dwaesheyt worden. Noch verstaet het eventuel de blinde domme werelt niet.

Wy hebben (seght Elias) de leugen onse toevlucht, en de huychelye onse bescherminge gemaect. Ef. 28. 15.

1 Cor. 1. 3.

Ef. 28. 14.

2 Pet. 3. 3. Jud. 1. 8.

Mijn Leser / dencket na / of niet die spotters / van welchen Petrus ende Judas Propheten / hier zijn. Die gantsche Duytsche Natie oft geslachte / ja alle Landen zijn so overmate vol met allerlepe Godtloosheyt / gruwelen / ende boosheyt / datmen hem daer ober moet bescrycken ende schamen.

Mich. 7. 1. 2.

Ja dat die Gerechte / die den Heere blyesen / so dunne ofte wepnigh zijn / gelijck als de Druyben enes Wijnberghs / die met blyste doozgelesen werdt / ende wepnige nagelaten worden / die men plucken ende eten kan / gelijck die Prophete klaeghe.

Ende hy wijst ons hier onder soo vele hondert duytsenden een / die tot Londen soude gebannen zijn, op dat het immers heete / dat sy den Ban gebuycken / ende alsoo harer grooter ongehoosachheyt eenen schijn make.

My dunckt / dat sy het so onbehendig langer aenrichten / dat het de gantsche Werelt grijpen ende verstaen moet / dat het in den grondt niet met haer dan enckel huychelpe / leugen / ende bedroggh is. o lieve Heere / hoe lange sullen doch dese groote spotters dueren!

Maer dat hy seght / so de Kercke des feylshalven haren name soude verliefen, dat oock aldan onse Lichaem om eener sweeren oft eener wonden wille den name des Lichaems moest verliefen, segge ick alsoo daer op: Soo dese eene sepl maer alleene by haer ware / soo moghtmen hoopen / dat het noch tot eeniger tijde beter werden konde. Maer nu sijn hare seplen ende gebreken soo vele ende groot / datmen haer beter by een doot Lichaem vergelijcken magh / dat gantschelijck sonder Geest ende leven is / als by een lichaem dat maer een wonde oft sweere en heeft / gelijck hy boozgeeft.

Ich meyne / datmen hier der Wossen list / die de Wijnbergen Godts verderben (dat hy so geerne in sijn Schryft op ons dupden soude) wel in grooter klaerheyt speuren ende sien magh: Want hoe listighlyck sy booz die kracht der waerheyt (op datse niet souden gebangen worden) van den eenen latibulo in den anderen vlieden / magh (och lach) upt dese sijne nietige ontschuldungen / hier van den Ban boozgetwent / meer als te klaer gespeurt werden.

Der Wossen list. Can. 7. 15. Pl. 20. 14.

Volght van de Gemeynthe, ende ten eersten een leerachtige tegenstellinge, om te onderscheyden de Kercke Christi, van de Kercke Antichristi.

Gellius klaeght / dat wy de Gemeynthe Godts verscheuren, de Kercke verlaten; dat wy Duyvelsche Secten ende Rotten zijn. Hoemt daerentegen / dat sy een eeuwich blijvende Kercke vergaderen, &c. Is verhalven na mijn bedencken ten eersten uodigh / een verklarende Tegenstellinge met goeder koutheyt upt der Schryft daer ober te doen / op dat die Godtzychtige Leser dooz sulcks onderscheyt wete / welke / ende wat de Kercke Chrysti is / ende welke / ende wat de Kercke Antichrysti is: Hoe lange sy beyde getweest zijn: Upt wien datse zijn: van wien sy gebaert werden: Waer dooz sy gebaert werden: waer toe sy gebaert werden: Hoe sy (een pegelijck in sijn deel) geaert zijn: wat brychten dat sy boozbryngen: Ende by welke Teekenen men haer kennen moet: Op dat hy niet dooz den Predikers bedrogen / die Kercke Chrysti booz een Secte ende Rottterpe schelde / ende die Kercke Antichrysti booz die Kercke Chrysti houde.

Ten eersten moetmen aenmercken / dat de Gemeynthe Godts / oft die Kercke Chrysti / een vergaderinge der Godtzychtigen / ende een gemenschap der Hepligen is / Gelijck oock dat Nicenische Symbolum aenwijst / die van den beginne af met vasten

Ecclesia Christi, coetus sive congregatio sanctorum est.

Gen. 3. 17.
Deut. 18. 17.
Gen. 49. 10.
Jer. 23. 5.
en 33. 15.
Esa. 7. 15. 9. 5

vertrouwen een dat beboefde *Wentel* Zaet / *(welcker die beboefde Wyphen / Wyphende / Heide / Konink / Dooft / Inmannel / ende Christus is)* geloofst hebben / en die daer van geboren sullen *doetanc tot des eynde see / die sijn woordt in spreken spoemer herken aennemen / sijn boozbeel volgen / van sijn Gecf geboden werden / en op sijn bedosten hoopen / gelijck die schrifst leet.*

Merckt waeromme die Godt vruchtige Christi Kercke genooemt werden.
Gen. 2. 24.
Ephes. 5. 30.

*Deze selvige Godtvruchtige wyden nu gemeenlijck Christenow / oft Christi Kercke genooemt / om dat sy upe Christi woort / doo? dat in d' beboefde geboeft / doo? sijn Gecf gebooen / vloefly van sijn vleefly / ende van van sijn beoent / sijn gelijck als de kinderen jaob van wegen der vloeflycher geboeten / dat Wyph Jaob ende Israels genooemt sijn. *Hand. 9. 7 / 8 / 9.**

Esa. 20. 3.
Ecclesia Antichristi,
cetus injudicium est.

*Hier en tegen waeromen aenmercken / dat die Kercke Antichristi ew vergaderinge der Godtloofen / en eragengenschap dat onboetverdigen is / die dat woordende Zaet Christus in sijn woort verwoeren / en sijn wille erregen sijn // ende waeren verhalven Antichristi Genepnte oft Kerkke genooemt / om dat sy doo? Antichristi dat en deyvung (die de rechte wederpartijder Christi is) hoewel onder een selvige des woordde / ende *Hannus Christi / een wot tegens Christi Gecf / woort / beboeft en op diene leet / geboeft / kref / handte / en sijn overden Gecf diens sichtet en toerichtet.**

Merckt waeromme de onboetverdighe Antichristi Kercke genooemt werden.

De Gemeente Gods is met Adam en Eva begonnen.
Gen. 2. 24.
Exod. 12. 13.
Exod. 14. 15.
Gen. 4. 4.
Hebr. 11. 4.
Gen. 6. 13.
Heb. 11. 7.
Gen. 12. 4.
en 13. 1.
Gen. 48. 15.

Ten tweeden moet men aenmercken / dat die Gemeente der Godtvruchtigen van den beginne af getweeft is / nochtrons niet alomme enerley Opmanic gehad heeft / oock niet alomme met enerley Name in der schrifst genooemt is. Want booz den upt-tacht upt Egypten / hebben sy geen bescheyden Met hponder gehad: Eerwaer hebben sy den grooten ende stercken Godt geboeft / trouwelijck gediend / Wiant offer geoffert / ende op sijne wegen gewandelt / gelijck men aen Abel, Noah, Abraham, Isaac, Jacob, en noch meer anderen sien magh / ende sijn op dier tijde Godts kinderen in der schrifst genooemt / Gen. 6. 2. Daer na ontfingh Abraham een bevel / dat hy hem selven / oock sijn huysgesin / ende de achedaoghliche kerckeliken na hem besnyden soude / Gen. 17. 10. Ontrent 400. Jaeren daer na gaf Moyses die Wet / en sijn van dier tijde aen gemeenlijck dat Volck Godts / oft dat huys Jacob ende Israels genooemt. Ten laefte / is Christus Jesus / onser ende aller Wete Wyphende / boozt gekomen / op welken ons de gansche schrifst wijst. Alsoe die hem hooren / sijn woort geboeden / ende sijn boef stappen bevolgen / werden nu Christenow oft Christi Kercke genooemt / so gehoor is.

Esa. 58. 2. 4.
4 Ed. 1. 4.
Gen. 3. 5.
Deut. 18. 17.
Esa. 9. 5.
Jer. 23. 5.
Math. 17. 5.
Jer. 33. 15.

Ende hoewel een papelijck wijf so sijn egeren Opmanic ende gepaepck gehad heeft / ende de Gemeente ons verghypden. Maranwel genooemt is / gelijck verhaelt is / so sijn speckenmet alomtes van anderen / so woe in de Wet / al booz de Wet / ende ma de Wet / die in ropen Gecf grefse / sonder alle huichelijhe / in Gecf woort ende wille geboont / ende op Christus genooemt hebben / en tot d' eynde hopen en wandelen sullen / een

Genepnte / Kercke / ende Lichaem getweeft / sullen / oock blyven eerwighlijck / want sy alle booz Christus Saligh gemaeckt / van Godt aengenomen / en met den Gecf sijn genaden beschenct sijn.

In gelijcker maten moet men aenmercken / dat die Gemeente der Godtloofen (die de rechte Kercke Antichristi is) niet den eersten Godtloofen / die van des Duppel geest (die en benijder alts goets is) geboeden woede / begunnen is / ende dat sy oock tot den eynde blyven sal. Want de tegen Kercke van den beginne af gemeenlijck neffens Christi Kercke geboeden / ende den grootsten boef gehad heeft. Ende sijn die selvige tot op den Duntbloede des menschen kinderen in der schrifst genooemt / Gen. 6. 2.

Maer van die Duntbloet tot op Abrahams besnydinge / Wyden. Na der besnydinge / Wydenen oft onbesnydenen.

Sy hebben den waerachtigen ende lebendigen Godt niet recht bekent / maer hebben menschen handverek / houten / stenen / silveren / ende gulden Goden / daer toe oock Dyaken / Slangen / Offen / Dier / Sonne / Maer / &c. aengeboeden en gebied / tot dat de Wyphen dat Evangelium booz de gansche werelt gepredicht / ende Christus een Kercke vergadert hebben.

Welcke Kercke die Antichristi wederomme middelerwylt alsoe verwoest heeft / dat de grootste hoop (hoewel sy haer noch in den schrifst na Christus Name noemen laten) tot openbare Wydenen en Wygodendienst geboeden sijn / want sy veragen hare knipen booz stocken ende blocken / sy ropen des werck meesters konste om hulpe aen.

Die andere ende best-gesinde setten haren troost en salighepde in de gewachte Ceremonien / Water / Woot / Wijn / ende Absolutien / &c. datmen immers seggen moet / dat sy die Gemeente der onboetverdigen / ende die Kercke Antichristi sijn.

*Ten derden moet men aenmercken / dat die Christeliche Kercke upt Godt is / gelijck *Paulus* segt: die daer hepligh maecht / ende die hepligh gemaeckt woeden / sijn upt een / Heb. 2. 11.*

Want gelijck Christus Jesus (die de rechte heplighmaker is) upt Godt is / ja Godts eenig geboren en eerfgeboren Sone is: alsoe sijn oock alts die gene / die niet getrouwer herken aen sijn woortd gelooven ende met sijn Gecf getruukt werden / upt Godt / gelijck Joannes segt / soo vele als hem aennemen / Dien gaf hy macht kinderen Gods te worden / die aen sijnen Name geloven: welken niet van den bloede / noch van den wille des vleys / noch van den wille des mens / maer upt Godt geboren sijn: Item / wie kerf heeft / die is upt Godt gebooren / ende kernt Godt.

Hier en tegen moet men aenmercken / dat die Kercke Antichristi upt den Woofen is / gelijck de Heere toe den Pharizzen sprach: Op sijt (sprake hy) van den Vader den Duppel / ende na uwe Vaders lusten wilt ghy doen. Die selve is een woort van aenbeginne / ende is niet bestaende geboeden in der waerhepde / want die waerhepde is niet in hem. Want hy die leugen spracect / soo spracect hy van

In de eerste ongerechtighe, is oock de Kercke Antichristi begunnen.
Gen. 3. 4.
Sam. 2. 24.
Joan. 8. 44.

Gen. 17. 11.
Ephes. 2. 10.
Rom. 15. 9.
Hier van heeffmen beyde in der Schrift ende Historien.

Marth. 23. 19.
Mar. 16. 15.
Rom. 10. 17.
Coll. 1. 23.

Afgoderye der genen die haer Christum roemen.

Christi Kercke is uyt Godt.

De recht geloovige sijn uyt Godt.
Joan. 1. 13.
Joan. 4. 7.

De Kercke Antichristi is uyt den Woofen.

Die van den beginne af in Godt door sijn Gecf gewaende hebbedende wandelen sullen sijn Godts volck en Kercke.

van den sijnen / want hy is een Leugenaer / ende een Vader der selver / Joao. 8. 45. Die sonde doet (segt Joannes) die is van den Dupbel / want die Dupbel sondicht van aenbeginne.

1 Joan. 3. 8. Sap. 2. 24. Joao. 8. 44. Een yodet mercke op dese woorden, en dencke nae.

De Kercke Christi wort van onbestraffelijke Predikers en Christenen gebaert.

Phil. 4. 17.

Matth. 5. 16. Phil. 1. 15. 1 Petr. 2. 12.

Matth. 27. 10. Luc. 19. 13.

Antichristi Kercke wort van valsche Predikers gebaert.

De Kercke Christi wort uit Christi Woordt gebaert.

Mijn Lezer / neemt het waer / met dese woorden heeft de Geest der waerheyt alle Leugenaers / Bloet-vergieters / Sicrigaerts / Eed-bjakers / Doerensjagers / Donchaerts / Psalers / Afgodendienaers / met alle onrechtige al geoozdeelt dat sy upt den Dupbel zijn / dat is dat sy des dubbels gemeynte zijn. Roemen eventuel / dat sy Christi Kercke zijn / gelijk oock die Phariseen roemden / dat sy Abrahams kinderen en zaedt waren / Joao. 8. versf. 39 / 44.

Ten vierden moetmen aenmercken / dat die Kercke Christi van oprechte Godtbychtige Predikers en Christenen gebaert wort / die van Christi Geest gedreven werden / en gelijk Moses / Samuel / Esaias / Jeremias / Petrus / Paulus / Joannes / &c. in leere en leven onbestraffelijk zijn / die upt repner en getrouwer Liefde haren Naesten soecken / en sonder alle hupchelye met Paulo seggen : weest onse nabolgers / gelijk wy nabolgers Christi zijn / 1 Cor. 10. 34. Die des Heeren woort in des Geests kracht recht prediken / die als heldere klare lichten eenen pegelijken dooz lichten / en upt allen haren krachten daer na trachten / dat sy dat ontfangen pont op woecker aentwenden / en veel gewins daer mede tot des Heeren schatten byngen mogen.

Want dat is Godts wijse en gepuyck van den beginne geweest / die Leere der Soeten dooz byome en onbestraffelijke Dienaers te verkondigen / so boven van der Predikanten sendinge meer als genoegh gehoozt is.

Hierentegen moetmen aenmercken / dat die Kercke Antichristi dooz trouweloose Predikers gebaert wort / die van Antichristi Geest gedreven werden / die met Kore / Dathan / en Abiram / een aensien by den Volke / Num. 16. vs 2. Met Bileam dat onbehooslijck getwin / Num. 22. 24. En met den Propheten Jesebels de secliere Caselen soecken / 3 Reg. 18. 19. Die met Panania den volcke na den ooren spzelen / Jer. 28. 11. En met den valschen Propheten enckel byede prediken / Jer. 8. 8. en 23. 14. Ezech. 13. 16. en 22. 28. Die op Wersche vleeschelijcke dingen gesint zijn / en niet dan werelt / gemack / cere / buyck en gewin soecken / Psil. 3. 19. Rom. 16. 17.

Och mijn lezer / hoe dat de grootste ende hoogh geachteste Predikers tot onsen tijden (welckers namen wijf geroemt worden) den armen / naechten / en gekrupsten Christum Jesum met haren Euangelio gemeynt / ende der menschen Zielen gesocht hebben / werdt (och lacp) aen die verbloekte Godtloose pracht harer Pypsen / en aen dat pdele curieuse verclersel / ketens / Kingen / Zijde en Sammet harer byoutwen en kinderen wel gespeurt. Doch moeten sy eventuel die Euangelische Theologi / en des Hepligen Woordts Dienaers heeten. O wee des rupmen en vleeschelijcken Euangeliums.

Ten vijfden moetmen aenmercken / dat die Kercke Christi dooz Christi Geest en Woordt gebaert wort : Want gelijk een eerlijcke

Doutwe geen echte kinderen baren kan / dan upt dat echtelijcke zaet hares mans : Alsoo kan oock de byzude Christi / namelijk / de Kercke / geen waerachtige Christenen baren / dan upt dat echtelijcke zaet Christi / dat is upt dat onverbalschte repns Woorde door den Hepligen Geest recht gepredickt / ende in dat herte des Toehoorders recht gebat. In Christo Jesu (segt Paulus) hebbe ick u door dat Euangelium gebaert / 1 Cor. 4. 15. Hy heeft ons (segt Jacobus) dooz dat Woordt der waerheyt na sijnen wille geteelt / Jac. 1. 18. Leest oock Rom. 10. 17. 1 Pet. 1. 23.

Tit. 3. 5.

Hier en tegen woort die Kercke Antichristi dooz den Geest der dwalingen upt verlepdische Leere gebaert. De Geest spzecht duptlijck (segt Paulus) dat in de laetste tijden sommige van den Gelooft sullen afcreden / ende sullen verlepdische Geesten en leeringen der Dupbelen aenhangen / dooz die / die in hupchelye leugen spzeken / &c. Ja mijn lezer / wat heeft Christi Kercke eerstmael ter neder gelept / ende de Kercke Antichristi wederom opgericht ? dan de onreync valsche Leere der Geleerden / de menighbuldige steydige Concilien / Decreten / Statuten / leeringen / ende geboden der Menschen ? Wat verlepdt ende verblinde de Duptsche landen noch hupdensdaeghs / ende wat houtse in haren Godtloosen wesen op ? Van de lichtberedige leere der Predikanten / de onsalige Kinderdoopt / dat onschijftmatige Afgodische Nachtmael / ende dat die Ordinantie des Heeren ende sijnere Apostelen van der Afsonderinge niet nae der Schrift gebuyckt werdt.

Antichristi Kercke wort uit valsche Leere geteelt.

1 Tim. 4. 1. 2 Tim. 4. 4.

Valsche Leere heeft Christi Kercke verwoest.

Valsche leere verleyt de Werelt.

De Propheten klacgden alomme / dat Israell hare ooren tot den leugen-predikers keeren / Esa. 30. 9. Jer. 8. 8. 14. 14. 23. 16. Ezech. 13. 7. 22. 23.

Christus Jesus en sijnere Apostelen waerschoutwen ons aen belen plaetsen trouwelyk / dat wy ons vooz valsche Leeraers hoeden sullen / want sy verlepden u spzeelt Christus / sy dienen haren buyck (segt Paulus) en niet den Heere Christus / sy beloven andere bypheynt (segt Petrus) ende zijn selve knechten der verdervinge. 2 Petr. 2. Sy trecken de genade Godts tot weelde / Jude 4. Ende zijn Antichristen / 1 Joan. 2. 8. Och mijn Lezer / dencket vlijchigh na / wat ick schryve.

Matth. 7. 15. Matth. 16. 9. Matth. 23. Matth. 24. 4. Rom. 16. 17. 2 Petr. 2. 19.

Ten seften moetmen aenmercken / dat die Kercke Christi daer toe gebaert wort / dat sy den Heere hooren / Godt van gantscher herten sal byezen / liefhebben / dienen / prysen / eeren / en dancken / gelijk Moses segt : nu Israel / wat yodert de Heere utwe Godt van u ? Dan dat op den Heere utwen Godt byeest / dat ghy in alle sijnere wegen wandelt / en hem lief hebt / en dient den Heere utwen Godt van gantscher herten / en van gantscher Zielen / dat ghy die geboden des Heeren houdt / en sijnere Rechten doet / Deut. 10. 12. Deut. 6. 2. Josua. 22. 5.

Die gemeynste Christi eest Godt.

Item / ghy sult den Heere utwen Godt navolgen / en hem byezen / en sijnere geboden houden / en sijn stemme hooren / en hem dienen / en hem aenhangen / Deut. 13. 18.

Ghy zijt (segt Petrus) dat uptverkooren geslachte / dat konincklijcke Priesterdome / dat

P p

heylige

heylige Volck / dat volck des Eppendoms dat ghy sult verkondigen de deughden des geenes / die u van der dupsternisse geroepen heeft tot sijnen wonderlijcken Lichte / 1 Petr. 2. 9. Deut. 19. 4.

Siet daer toe wordt de Kercke Chzisti gebaert / datse sijne groote wonderwerken / sijn Almachtige Majesteit / sijn onuptblus-schelijcke liefde / ende sijnen aenbiddelijcken hoogen heyligen Name sal loben en prysen eeuwigelijck.

Maer de Kercke Antichzisti verachtet / ha-tet / en hoonet Godt / gelijk die Propheet segt: sp overtreden mijn verbont als Adam / daer in verachten sp mp / Gze 6. 12. Jae alle die des Heeren wille / wooydt / raedt / bemaninge / tuchtinge / genade / ende lief-de verwerpen / hater hem / willen niet dat hp Heere ober haer sal zijn / Luc. Cap. 19. vs 14. Doen niet dat hp wil / maer dat sp willen / Act 4. vs 16. sprecken in haeren herten / maect u van ons / wp willen niet van uwe wegen weten. Wie is die al-derhooghste / dat wp hem dienen souden? Job 21. 14. Siet / soo stoutelijck verachten sp den almachtigen eeuwigen Godt / die al-ler Werelt Scheyper / Heplandt / en Heere is. Die liebe Heere gunne haer ooggen / dat sp hate groote seplen sien / en herten / dat spe recht verstaen konnen / wensche ick haer upt voller zielen / Amen.

Ten seosten moet men aenmercken / dat Chzisti Kercke in haer zwachheyt geaert en van naturen is / als Chzistus Jesus / want Paulus segh: die in Chzisto is / dat is een nieuwe creature / 2 Coz. 5. 17. Die wordt van sijnen Geest gedreven / Rom. 8. 14. En bekent dooz den selven Geest / dat hp in Gode blijft / en Godt in hem / Hp is der Godtlijc-ker naturen deelachtigh / 2 Petr. 1. vs 14. Ja mijn Leeser / die rechte Kercke hater / dat Chzistus hatet / ende heeft lief / dat Chzistus lief heeft / want sp is sijn Wyvde / vleesch van sijnen vleesche / met sijnen Geest gedrenckt / 1 Coz. 12. Kan derhalven niet anders als Chzistus gesint zijn / want sp is upt sijn Wooydt gebaert / en blijft in hem / en hp in haer / ober haer / ende dooz haer / Joao. 15. 4 / 7. Ephes. 4. 1 Joao. 3. 4.

Hier en tegen stelt nu die Kercke Anti-chzisti / soo sult ghy binden / datse gelijk haer Vader van Naturen is / daer sp upt gebaert werdt / namelijk / hooberdigh / nijdigh / moozdadigh / leugenachtigh / ongehoorzaem / grootdunckigh / Ec. Werdtsech en vleeschelijch gesint / eppensoeckelijck / gierig / stout / op-geblasen / praligh / overbloedigh / onsup-ber / gantschelijck tegen Chzistum. Want al wat Chzistus verbiedt / dat doen sp / en wat hp gebiedt / dat verachten sp / wat hp hatet / dat hebben sp lief / ende wat hp lief heeft dat hater sp / noch dozven sp roemen / dat sp een eeuwig blijvende Kercke verga-deren / soo gehoozt is.

Wie ooren heeft / die hoore / of het niet de waerhepdt is / dat ick schryve.

En achtsten moet men aenmercken / dat die Kercke Chzisti / oock Chzisti vuchten bzyngt / gelijk hp segt: Ick ben de Wynstock / ghy zijt die Wyneancken. Wie in mp blijft /

ende ick in hem / die bzyngt veele bzychten / Joao. 15. 5. Gzech. 45. 4.

En pegelijck Boorn dzaeght na sijnre aert / alle die upt Godt gebooren zijn / ende Godtlijcker aerdt zijn / bzyesen / lief hebben / dienen / ende prysen Godt van herten / sp wandelen onbestraffelick / sp leeren / ver-manen / straffen / handhaven / en troosten haren Naesten Broederlijck / sp sterben hare vleesch en lusten dagelijck / sp richten hare wegen na des Heeren wooyt / en beklagen ge-stadighelijck / dat sp soo arme / zwache / ende gebzeckelijcke Sondaers zijn.

Jagen daer na / dat sp des Heeren Doodt moghten gelijksozmigh werden / dat sp upt den doodt haerder sonden recht konden op-staen / en dat sp dat volkomen wesen moghten grijpen dat in Chzisto is. Siet mijn Lee-ser / dat sp het gegrepen hebben / oft gantsche-lijck volkomen zijn. Geensins / maer sp ja-gender na met Paulo / of sp het oock grijpen moghten / nademael sp van Chzisto gegrepen zijn / Phillip. 3. 13.

Hier en tegen meet het nu af / welke de bzychten der Kercken Antichzisti zijn. Hare Predickers leeren valschelijck / verlepden hoen en stoutelijck / leven lup en lecherlijck. De Oberheeren tieren haer / recht of sp niet dan tot krijgen / oproeten / wozen / mooz-den / Steben en Landen te verderben / tot pralen / bzaffen / suppen / ende tot alle wel-lust gebooren waeren. Jae daer wordt van veelen soo gehandelt / dat sp (och lacy) na des Propheeten wooydt betet Leones rugien-tes, ende Lupi vespertini, als humani, ende redelijcke Menschen (zwyge dan Chziste-nen) mogen genoemt werden. Dat ger-meyne Volck suppt ende bzaft / bloeckt ende zweerdt / raept ende schzaept / lieght ende bedzyeght / Ec. Summa / daer wordt alom-me soo geleest / recht of Godt een Fabelaer / ende sijn wooydt een gedichsel ware. Siet / dat zijn die bzychten der gener / die daer stou-telijcken dozven roemen / dat sp Chzisti Kercke zijn. Och! wilde Godt dat sp kon-den sien / wat haer Chzistus Jesus (na wiens Name sp haer noemen laten) mitsgaders sijne heylige Apostelen in heldere klaren Let-ter geleert / en wat Doozbeelt sp gelaten heb-ben / soo moghten sp eenmael geholpen wer-den. Maer nu is het niet dan spelen met den Letter / noemen en roemen / dan die Geest / werck / kracht / en die bzycht zynder (och lacy) niet.

Volgen de Teeckenen, daer by men beyde Kercken kennen sal.

Hetwel ick mp duncken laete / goede Leeser / datmen dat onderschepdt van dese bepde Kercken upt de verhaelde Tegen-stellinge met vollen handen grijpen kan / wil ick eventwel tot noch bzyeder verkla-ringe dese volgende Teeckenen (daer by men die eene Kercke van den anderen on-der-kennen magh) in aller hozehepdt vooz-stellen / op dat die Waerhepdt des te grondi-ger betuyggt / met voller kracht aen den dag kome.

Dat

Phl. 1. 14. 2. Die Ge-meynte Christi ver-kondight Gods lof. Die gemeyn-te Antichri-sti ontcoert Godt.

Mal. 3. 14. Exod. 5. 2. Die Sorten spreekken in haren har-ten: Daer is geen Godt Psalm 14.

Christi Ker-ke is gesint, gelijk als Christus. Gal. 6. 17. 1 Joao. 3. 24.

1 Joao. 4. 12. Ephes. 5. 30. 1 Cor. 12. 13. Phil. 2. 5. Iac. 1. 18. Gal. 4. 19.

1 Cor. 8. 6. Eph. 4. 6. Rom. 11. 36. 1 Joao. 3. 24. om 4. 13.

Christi Ker-ke brenghet Christi vruchten voort.

Math. 7. 17.

Matt. 12. 33. Ioan. 3. 5. Tit. 3. 5. Iac. 1. 18. Phil. 2. 15. 1 Petr. 2. 12. Gal. 5. 24. Rom. 13. 14. 1 Petr. 2. 11.

Ephes. 4. 14. Rom. 13. 11.

De Kercke Antichristi brenghet Antichristi vruch-ten voort.

Sopho. 3.

Niet alleen de Schrift, maer oock de redelicke Heydenen hebben al-dundanigen wilden ende Godtloosen leven seer gahaec.

Dat eerste teken, daer by men die Kerke Chri-sti kennen sal, is een heylsams leere.

Dat eerste Teecken / daer by men Christi Kercke kennen moet / is de heylsame ende onberbalckere leere sijnes Heyligen ende Goddelijcken Woortz. Israël was van Godt bevolen / dat sy by die leere des Wets blijven souden / ende souden daer niet van wijcken / noch ter rechter noch ter sincker handt / Deut. 5. vs 32. Esaias vermaende haer / dat sy haer na de Wet ende sijn getugnisse richten souden / oft sy souden den dageraet niet hebben / Esa. 8. 12. Christus gebodt sijnen Jongeren / ende sprach: Gaet in die gansehe Werelt / ende predickt dat Euangelium allen Creatueren / Marc. 16. Ende leertse onderhouden alle wat ich u bevolen hebbe / Matt. 28. De Propheten betuggen alomme / dat sy Godts woortz spraken / So spreekt de Heere der Heerscharen / So spreekt de Heere der Heeren. Item / dat spreekt de Heere Godt / dien u upt Egyptenlant gelept heeft / ende sulcke getuggenissen meer. Doch Paulus: Soo u een Engel van den Hemel een ander Euangelium predickt / dan dat wy u gepredickt hebben / die sal verbloecht zijn / Gal. 1. Summa / waer Christi Kercke is / daer woxt sijn woort recht ende repn gepredickt.

Mar. 16. 15.

Matt. 28. 20.

De Kercke Christi kent geen Leere, dan des Heeren Woors.

Dat eerste Teecken, daer by men de Kercke Antichristi kennen sal, is valschhe Leere. 4 Efd. 7. 7. Matt. 7. 13. Ezac. 13. 22. Elai. 5. 20. Die Antichristische predikers noemen saligh die Godt verdoemt.

Joan. 3. 5. Joan. 1. 13. Act. 2. 38. Rom. 6. 4.

Col. 2. 11. Gal. 3. 27. 1 Pet. 3. 21.

Ephes. 5. 30. Christi Kercke houdt dat Nachtmal met den Godtvruchtigen ende vromen.

Maer waer men sonder Christi Bevel ende Woort doopet, gelijck die doen / die niet alleene sonder geloove / maer oock sonder alle rodelijckheyt ende bernust doopen / daer men de kracht ende afbeeldinge des doops / namelijk / den doot der sonden / dat nieuwe leven / de Besnijdinge des herten / &c. Niet alleene niet booz staet / maer oock wanneer men tot sijnen saren komt / gantschelijck hatet / ende vbandt is / ende waer men dat Broodt ende Wijn onder den Gierigen, Pralers, ende onboetveerdigen uytreyckt, Saligheydt in de slechte Elementen, woorden, ende Ceremonien soeckt, ende tegen alle liefde wandelt, dat daer de Kercke Antichristi is / moeten wy alle rechtberstandige toestaen. Want het is openbaer / dat sy Christus Godts Sone met sijn woort ende Ordinantie uptstooten / ende haer eppen Ordinantie ende gewyacht werck weder in de plaetse stellen / ende tot eenen Gruwel ende Afgodt oprichten.

Dat tweede Teecken, daer Antichristi Kercke by beken wert, is een valsch gebruyck der Teecken. Antichristi Kercke doopt den genen, die van den Doop geen bericht hebben, ja noch gelouwe noch vernust hebben. Der Kercken Antichristi Nachtmal met den onboetveerdigen.

Dat derde Teecken / is de gehoozsaemheyt des Heyligen woortz / oft dat Christelijcke byome Leven / dat upt Godt is. Weest heyligh (seght de Heere) gelijck ich heyligh ben / Levit. cap. 19. 1. Awe licht (spreekt Christus) laet lichten booz den Menschen / Matth. 5. 14. weest louter ende sonder schuilt (seght Paulus) als de kinderen Godts onstasselijck / midden onder dit onaerdige ende verkeerde geslachte / onder welcke schijnet als lichten der werelt / Phil 2. 15. die daer seght (spreekt Joannes) dat sy in Christo blijft / die moet wandelen / gelijck sy gewandelt heeft / 1 Joan. 2. 6.

Dat derde Teecken, daer by de Kercke Christi beken wert, is een onbestasselijck leven.

Maer hoe heyligh de Kercke Antichristi is / hoe haer Licht lichtet / hoe onschuldigh ende louter oft repn dat sy wandelen / ende hoe haer leven met Christi leven stemmet / magh (och laep) upt hare woorden ende wercken allenthalven wel gespeurt werden. Dat vierde Teecken / is de hertgrondehijcke ende ongebejnste liefde des Naesken / gelijck Christus seght: Daer by sal een heyligh belienmen / dat gy mijne Jongeren zijt / soo gy de liefde onder malhanderen hebt / Joan. 13. vs 35. Ja mijn Lescer waer men alle de oprechte Broederlijke liefden sonder alle hupchelpe met sijne vruchten bindt / daer lief heeft (seght Joannes) die is upt Godt geboren / ende kent Godt / want Godt is de Liefde / 1 Joan. 4. 7.

Dat roekeloofte leven is dat derde Tecken, daer by Antichristi Kercke beken wert. De reyne Liefde, is dat vierde Tecken, daer by men die rechte Kercke kennen sal.

Maer daer men de Broederlijke Liefde uytstoot, daer sy haer onder malkanderen haten, faemrooven, houwen ende slaen, daer een yegelijck dat sijne soeckt, daer sy ontrouwe ende bedrogh in haren handel gebruycken, alle quaet wenschen, vloecken, sweeren, ende schelden: Daer sy hares Naesken, malkanderen om cere, welschenden, malkanderen om cere, welvaert, goet ende bloedt brengen, allerley moetwilligheyt, gruwel ende wrevel tegens den anderen aenrichten, &c. So men (och laep) aen allen plaetsen sien mach: Of daer niet Antichristi Kercke zy / mogen alle kloecken met der schijft oordeelen / ende recht nadencken.

Dat liefloofte leven is 't vierde Tecken, dat de Kercke Antichristi afmaelt.

Wat vijfde Teecken is / datmen Chzisti Name/wille/woozdt en Opdiantie/tegens aller werelt wyedrdhepdt / Opmanne / op roet / Wper / sweert ende geweldt / vpmoedighlyck bekent / ende tot den eynde toe getrouwelyck vooztaet. Die my bekent (spreekt Chzistus) vooz den Menschens dien wil ick bekennen vooz mijnen Hemelschen Vader/ Matt. 10. 32. Maer wie hem mijner ende mijnes Woozts schaemt / vooz desen overspeliggen ende sondigen Geslachte / van dien sal hem oock des Menschens Sone schaemden / wannet hy komen sal in de Heerlyckhepde zijnes Vaders met den Hepligen Engelen / Marc. 8. 38. Oock Paulus: Soo men van herten geloof / soo wert men rechtbeerdigh / ende soo men met den monde bekent / soo wert men Saligh / Rom. 10. 10.

Dat vijfde Teken, daer by men de Christelijcke Kercke kennen sal, is een ongeveynde vrome belijdinge. Luc. 12. 8. Och dat alle huychelaers dese spreuke Christi wel behertigen konden!

Muychelyc is dat vijfde Teken, daer door men Antichristi Kercke kennen magh.

Dat Kruys is oock een openbaer Teecken der Kercken Christi, ende is dat sesste.

Alle die om der gerechtigheyden later mercken wat hier geseyd wort. Sap. 3. 5.

Hebben sy my vervolgt (breeckt Christus) so sullem sy oock u vervolgen. Joa. 15. 20.

Den Godtvruchtigen te vervolgen, is oock een gewisse Teken, daer by men Antichristi Kercke kennen magh. Apoc. 17. 6.

Apoc. 13. 7. 6.

Maer daer men met den Papisfen Papisstigh, met den Lutherschen Lutherich, ende met den Interimistische Interimistigh is, nu afbreeckt, dan weder toe settet, huychelen als de Overheeren gebeden ende hebben willen, wat dat vooz een Kercke is / mogen die oozdeelen / die dooz de Waerhepdt verlicht / ende van des Heeren Geest geleert zijn.

Wat sesste Teecken / is dat dzuickende Cruyce Chzisti / dat om zijn getrupgenisse ende Woozt gedzagen wozt. Gp sult (spreekt Chzistus tot den sijnen) van allen Menschens gehaet werden om mijns Naems wille / Matt. 24. 9. Alle die Godtsaligh willen leven (seght Paulus) in Chzisto Jesu, die moeten vervolginge lijden / 2 Timot. 3. 1. Mijn kint (seght Sprach) wilt gp Godts dienaer zijn / so schickt u ter aenbechtige / houdt vast ende lijf u / en wanckelt niet / wannere men u daer van locket. Houdt u aen Godt / ende wijckt niet / op dat gp noch stercket werdet. Alles wat u wederbaert / dat lijf / ende weest geduldigh in allerley dzooffenisse / want gelijck als dat Gout dooz t'wper / also werden die / die Godt behagen / dooz dat wper der dzooffenissen beproeft / Eccles. 2. 5. Leest oock Matt. 5. 10 / 10. 23 / 16. 24. Mat. 13. 13. Luc. 6. 22. Joa. 16. 2. Actoz. 14. 18. 2 Tim. 2. Heb. 11. 37. 12. 2.

Wat die selbige Cruyc een gewisse Teken der Kercken Chzisti is / heeft hier voormaels niet allene de Schyft / maer oock dat Exempel Jesu Chzisti / der hepliger Apostelen ende Prophten / der eerster ende overvalscher Kercken / ende oock der Godtvruchtigen getrouwen kinderen / bysonder in onse Nederlanden / nu tot onsen tijden wel betuyghe.

Hier en tegen is dat Godtloose Heydensche liegen, haten, benijden, schelden, lasteren over den Godtvruchtigen, ende (geljck als een sommige plaetsen) dat onbarmhertige vangen, bannen, berooven, met water, vyer, sweert, ende stake veroordeelen, een openlijck Teecken der Kercken Antichzisti / want Joannes sagh / dat dat opgezochte Babilonische Wyf djoncken was / van dat bloet der Hepligen / ende van dat bloet der getruppen Jesu. Sagh oock in gelijcker maten / dat het beest / dat upt der Zee opquam / een mondt gegeten wert / om groote dingen te sprekken / te lasteren Godt ende sijnen hepligen Name / oock sijn Rutte ofte Gemeente ende die in

den Hemel woonen. Ontsingh oock macht / met den Hepligen te stryden / ende haer te overwinnen. Ja mijn Lefer / dat is der Antichzistischer Kercke epggenlijck werck ende wyse / dat sy den genen / die sy met haren Gulden gruwel-beecker niet betooveren kan / hatet / vervolget / ende met den zweerde uptroept. O Heere / o liebe Heere! gunt doch u arme klepne hoopken / dat haer de tooznige Dyake niet geheelijck verlinde / maer dat wy dooz u genade met den sweerde utwey Monts in der gedult overwinnen / en een eeuwich blijvende zaet nalaten mogen / dat utwe Geboden houde / utwe Betupgenisse betware / ende utwen grootdadigen hoopgen Name prijse eeuwichlijck / Amen. Liebe Heere / Amen.

Apoc. 17. 4. Apoc. 13. 4. 4.

Hier mede wil ick de Leere van der Kercken askozten / ende de sake met dese nagesfelde Vrage ende Antwoordt besluypen / die ick hope dooz Godts genade / den blijtgen Lefer geen geringe byacht geben / ende grote klaerhepdt byzengen sal.

Vrage. Wat de Kercke Chzisti is? Antwoordt. Een Gemeente der Hepligen. Vrage. Met wien sy begonnen is? Antwoordt. Met Adam ende Eva. Vrage. Apt wien datse is? Antwoordt. Apt Godt / dooz Chzistus. Vrage. Hoedanige dienaers dat haer baren? Antwoordt. Die in Leere / leven onbestraffelijck zijn. Vrage. Waer mede sy haer baren? Antwoordt. Met Godts Geest ende woost. Vrage. Waer toe sy haer baren? Ant. Datse Godt dienen / dancken / ende prijfen sal. Vrage. Hoe sy gesint is? Antwoordt. In harer swachhep als Chzistus. Vrage. Wat byuchten datse vooztbynght? Antwoordt. Die des Heeren woost gematigh zijn.

Vrage. Wat de Kercke Antichzisti is? Ant. Een gemeente der ongerechtiggen. Vra. Met wien sy begonnen is? Ant. Met de eerste Godtloose. Vra. Apt wien datse is? Antw. Apt den boosen / dooz Antichzistum. Vra. Hoedanige dienaers dat haer baren? Antw. Die in Leere ende leven straffelijck zijn. Vra. Waer mede sy haer baren? Antw. Met Antichzisti Geest ende Leere. Vra. Waer toe sy haer baren? Antw. Dat e Godt kien achten / verlaten / ende haren sal. Vra. Hoe sy gesint is? Antw. Wertsch / bleeschelijck / en Dupbelsch. Vra. Wat byuchten datse vooztbynght? Antw. Die den Evangelio ongematigh zijn.

De rechte Teecken, daer by men Christi Kercke kennen sal.

1. Een onverbalschte repne Leere / Deut. 4. 6. 5. 12. 1. Esal. 8. 13. 5. Matt. 28. 20. Mar. 16. 15. Joa. 8. 52. Gal. 1.
2. Een schryfmatigh gebuyck der Sacramentelijken Teecken. Matt. 28. 19. Marc. 16. Rom. 6. 4. Colof. 2. 12. 1 Coz. 12. 13. Tit. 3. 5. 1 Pet. 3. Matt. 26. 25. Matt. 14. 22. Luc. 22. 19. 1 Coz. 11. 22. 23.
3. Gehoozsaemhep des Woozts / Matt. 7. Luc. 11. 28. Joa. 7. 18. 15. 10. Jac. 1. 1 Pet. 1. 12. 22. 23.
4. Een ongebeymde Hoederlijcke Liefde / Joa. 13. 34. 35.

Dat eerste Teecken.
Dat tweede Teecken.
Dat derde Teecken.
Dat vierde Teecken.

Joan. 13. 34. Rom. 13. 8. 1 Cor. 13. 1.
 1 Joa. cap. 3. vs. 18. 4. 7. 8.
 5. Een bymoedige Belyfdinge Godts en
 Chyfti / Matt. 10. 32. Marc. 8. 29. Rom.
 10. 9. 1 Tim. 6. vs. 13.
 6. Druck ende dzoeffenisse omme des Hee-
 ren woort / Matt. 5. 10. 10. 39. 16. 24. 24. 9.
 Luc. 6. 28. Joan. 15. 20. 2 Tim. 2. 9. 3. 12.
 1 Pet. 1. 6. 3. 14. 14. 13. 5. 10. 1 Joan. 3. 13.

Dat vijfde Teecken.

Dat sefte Teecken.

De rechte Teecken, daer by men Antichristi Kercke kennen sal.

Dat eerste Teecken.

Dat tweede Teecken.

Dat derde Teecken.

Dat vierde Teecken.

Dat vijfde Teecken.

Dat sefte Teecken.

1. Een lichtveerdige, ruyme, ende valsche leere, Matt. 7. 26. 15. 9. 16. 4. Rom. 16. 26. 1 Timoth. 4. 2 Timoth. 2. 16. 17.
2. Een onschriftmatigh gebruyck der Sacramentelijcken Teecken, als die Kinderdoop, ende der onboetveerdigen nachmael. 1 Cor. cap. 11. 19, 20.
3. Ongehoorsaemheydt des Woorts, Prov. 1. Titum 1. 19. 20. Matt. 7. 26, 25. 26.
4. Verachtinge des Naesten, 1 Joan 3. 15.
5. Huychelye, ende verloochinge van den Name Godts ende Christi, Mat. 10. 33. Marc. 8. 38. Luc. 9. 26.
6. Tyrannye ende wrevel tegens den Godvruchtigen, Joan. cap. 15. vers. 20. 16. Apoc. 12. 33. 18. 17. 14.

Siet mijn leser / hier hebt gy nu van dese hepderlep Kercke een grontlycke aenwysinge / wat sy zijn / upt wien / ende van waer sy booztkomen / hoe sy gesint zijn / wat huychten dat sy booztbzengen / ende by welke Teecken men haer kennen sal. Dit niet moetwillighlyck dwalen wil / dien is hier eenen goeden en platten wegh gewesen. Wilt gy dan een waerachtigh lidemaet in Chyfti Kercke zijn / soo moet gy upt Godts woort geboren / ende Chyftelijck gesint zijn / Chyfti huychten bzengen / na sijn woort / Oydinantie ende Bevel wandelen / u vleesch ende de werelt affsterben / een onbestraffelijck leven in de bzeese utwes Godts leyden / utwen Naesten van herten liefhebben ende diemen / Chyfti Dame ende prijs belijden / ende om dat woort Godts en sijn getuygenisse tot allerley dzoeffenisse / ellende / ende dzuick bereypt staen. Maer soo gy sulckx wepger / ende in uwe eerste geboozte onberandert blijft / een onboetveerdigh ende rupm leven boert / des Heeren woort ende Oydinantie bezijden stelt / met der Werelt huychelt / ende dat krupce van u stoot / meught gy geen Lidemaet in Chyfti Kercke zijn / oft Godts Waerheyt moet sepbbaer ende valsch zijn / want het is alomme niet dan Beloobe / Liefde / Godts bzeese / Boete / gehoozsaemheyt / affstervinge des vleeschs / versakinge sijns selfs / nieuwe creatuere ende krups / alle wat de gantsche schryft leert ende pzedickt. Hierom so bzeest utwen Godt van herten / versaeckt u selben / ondersoecht de Schryft / volghet de Waerheyt / ende siet wel booz u / dat gy om dit korte ongenblyckelijck leven ende sijnen wellast utwe arme ellendige Ziele niet bedzyeght / ende eeuwigh in t verderf bzyngt.

Joan. 3. 3. 4.
 1 Petr. 1. 23.
 Phil. 2. 15.
 Joan. 15. 4.
 Joan. 8. 31.
 Rom. 8. 14.
 Gal. 5. 24.
 Phil. 2. 15.
 Matt. 7. 22.
 Matt. 16. 23.
 Marc. 8. 35.
 Luc. 9. 20.

De onboetveerdige hebben geen deel in Christi Kercke.

Marc. 7. 15.
 Joan. 13. 3.
 Joan. 13. 14.
 15.
 Luc. 13. 24.
 Rom. 6. 8.
 Col. 3. 9.
 Gal. 6. 1.

Matt. 16. 27.
 Marc. 8. 36.
 Luc. 9. 25.

Mademael up nu dan onse verklaringe en onderwysinge van dat onderschepde der bep-

der Gemeente oft Kercken upt der Schryft hier gedaen hebben / soo wil ick my nu tot Gellii Argumenten keeren / daer mede hy sijn Kercke booz de rechte Chyftelijke Kercke betweeten / ende de onse booz een Secte en Rotterye schelden wil; en die selbige (hoope ick) met mijnes Heeren woort in tamelijcker hojthejde soo op te lossen / dat de onpartijbige Lezer in volter klaerhejde gesjpen moet / dat hy upt alle sijne krachte daer na cracht / dat hy Godts heylsamen ende repne woort / met t samen sijn heylige Kercke onderdruken / en der verlepdischer slangen leugen / met t samen hare Kercke (soo veel hem mogelijck is) onschuldigen ende boozstaen magh.

Schrijft ten eersten: dat die heyligen in Corintho, en in den Gemeenten van Galatien, welcke Paulus van gruwelijcke groote sonden straft, dan noch in den selvigen Gemeenten Godts woord van haren Bisschoppen en Pastooren gehoort, ende de Sacramenten ontfangen hebben, &c.

Antwoorde.

So Gellius ende de Pzedikers in leere ende leven der schryft gematigh waren / hare Sacramenten rechte toedienden / haer Kercke van der Werelt na der Schryft affsonderden / als dan moghtmen van Pzedikers te hooren sprecken. Maer soo lange de Pzedikers verlepders blijven / hare Sacramenten tegen Godts woort gebuycken / en hare jongeren werelt zijn / noch Wan / noch straffe na der Schryft voeren / &c. Is het na mijn bedencken wepnigh noodigh vel daer van te sprecken / want het is openbaer / dat sy buyten Chystum en Chyfti woort zijn.

Mijn Lezer / verstaet de saeche recht / Paulus heeft dat onrechte wesen aen de booznoemde gemeenten niet gedragen / gelijck de Pzedikers nu doen / maer hy heeftse harde daer over gestraft / den gehoozamen op der Affsonderinge gewesen / en met ernstige woorden / bpsonder die van Corintho / soo sy hare (wannert hy quame) niet beter schickten / gedzepghet.

Sulckx soude Gellius billick oock doen / ende soude dat arme roeckeloosc volck daer mede niet troosten / dat oock ander luyden booztijdes niet recht gedaen hebben: want dat heet recht / hem met ander luyden Exempel behelpen / gelijck Sprach seght: Wan oock sijner saken gantschelijck niet behulpselijck zijn / want dese Gemeenten waeren eerstmael recht gebouwt / maer daer na zyn harer sommige van den valschen Apostelen en Sectemaekers vertruckt / ende op bwaegen gelept. Sommige (soo het schijnt) hebben haer wederom in een rupm vleeschelijck leven begeven / geijfket het gemeenlijck met den geenen toegaet / die der Waerheyt den rugge keeren / lust aen nieuwe leere / twisf en gekiff hebben ofte krsigen / gelijck up dat de erbarenthejde (och lach) meet als te veel van sommige Jaren herwaerts gelyert heeft.

Paulus scheidet die verstoorders van Corinthen / Twistmakers / Secten oft Sectemakers /

Dat Gellius tot een hulp-re. neemt, str. ft hem.

2 Cor. 12. 13.

Jude 19.
 2 Petr. 3. 3.
 1 Cor. 5. 6.
 17.

1 Cor. 13. 11.

Gal. 5. 12.
 Merck.

makers / en die van Galatien verlepders / begeert en beveelt blytighlyck / dat sy haer van der gemeynten sullen afsdoen / op dat niet dat gantsche deegh doo; sulcken suer-deessam versuere / 1 Cor. 5. 6. Gal. 5. 9.

Mengesien de voornoemde Gemeynten dan eerstmael recht geboutwet waren / en nu doo; den Sectischen en vleeschelijken / die daer beneffens in quamen / twistigh gemaeckt (soo gehoozt is) van Paulo bestraf woorden / datse sulcke oproeders en twist-maekers met openbare ergernissen dulden / kan immers Gellio daer mede niet geholpen werden / dewijle hy ende de sijne noch nopt de rechte Predikers / en hare gemeynten oock nopt van der Wereldt afgesondert / de rechte gemeynte Chrysti getweest zijn / so gehoozt is.

TEn tweeden schrijft hy: dat Zacharias, Elisabeth, Ioseph, Maria, Simeon en Anna, met t'samen sommige andere Heyligen, Gods woort in de gemeynte des Joodtschen volcks (onder welcke de Moorders Christi waren) gehoort hebben, en der Propheten Discipulen geen scheidinge gemaeckt hebben van den Gemeynten, onder welcken de Dooders der Propheten waren.

Antwooydt.

Hier is het upt Gellii eppen woorden openbaer / hoe de Ioodsche Synagoge (of daer wel veele vromen als Zacharias, Elisabeth, &c. onder getweest zijn) eventwel de Chrystelike oft Apostolische Kercke niet getweest sy / en Chrysti met t'samen sijner Apostelen Ordinantie niet gehad / noch gebuyck heeft / want men sal in reuwighepdt niet bewijzen / dat in de Apostolische Kercke (so lange sy de Apostolische kercke bleve) vervolgers en dooders der Godtzychtigen getweest / en daer in gedult en gebleven zijn / gelijk als tot dier tijdt in der Ioodscher Synagoge geschiet is. Waer mede hy dan hem selven beantwooyt / ende de saecke genoegh geoordeelt heeft / want hy roemt niet / dat hare kercke de Ioodsche Synagoge / daer inne sulcke gruwelen bevonden woorden / maer de Gemeynten Christi zy, die nopt sulcke woorden gedacht / noch veel weyniger gedaen heeft.

Item / datter sulcke groote gebreken en ongeschickheden by de voornoemde Gemeynten bevonden zijn / daer inne behooren wy haer niet na te volgen / maer sullen daer mede vermaent zijn / hoe wy ons na der leere Pauli tegen sodanige / die onder den Godtzychtigen althijt opstaen / schicken sullen. En dat wy oock om sulker luden wille aen des Heeren belofte niet mistrouwen sullen / als of wy Chrysti kercke en Volk niet waren / soo doch wy doo; sulcks geleert werden / dat in Chrysti Gemeynte (die althijt van haren Wederpartijder in den verffen gesteken werdt) ergernissen / laster / en Secten komen moeten / nochtans soo haest sy sulcks epstchet / na behooylicher Vermaninge (soo sy haer niet bekeeren) van haer uptsupten en afsdoen. Daer mede sy dan opentlijck betuypt / dat sy sulcker Verlepdingen en ergernissen voo; Godt en den Menschen onschuldigh en bystaet / dat de Wereldtliche Gemeynten alsoo niet

doen / maer die duldense / en houdense noch voo; Lidmaten harer kercken / openlijck tegen Godts wooydt en bevel / tegen des Heyligen Geests Ordinantie / en der Heyliger Apostelen Exempel ofte gebuyck / hoewel sy het wel weten / dat hare Heeren Insettinge en bevel sulcks niet lijden kan / eventwel doen sy het opsettighlyck en moetwillighlyck / konnen oock derhalven (soo lange sy soo zijn / staen / oft handelen) Chrysti waere Kercke en Gemeynte niet zijn / ofte Godts uptgebuyckte klare wooydt moeste ons gantschelijck seplen en valsch zijn. Och mijn Leser / dencket wel na wat de sake weget.

Maer dat hy schryft / dat der Propheten Discipulen geen scheidinge van den Gemeynten gemaeckt hebben, onder welcken de dootslagers der Propheten waren, kan ick niet anders upt verstaen / dan dat hy wil / dat hare Kercke eventwel de Kercke Chrysti blijft / en zijn moet / hoewel dat die hoopen en Godtloosen soo by hoopen daer inne gebonden / en soo opentlijck tegen alle Euangelische schryft en gebuyck der Apostolischer kercken / van haer geduldet werden. Och neen / leeset / hoet u / het magh so niet zijn. Soo de overtreders en moetwillige verachters des Heyligen Wooyds der Gemeynte onbekent zijn / is sy onschuldigh: maer wannere sy bekent zijn / ende slupte dan na behooylicher vermaninge niet van haer upt / maer duldet haer nae bekender waerhepdt in de gemeynschap harer Helige wetens ende wilens / magh sy (nae mijnen geringen verstande) Chrysti kercke niet zijn / want sy overtredt moetwillighlyck / ende blijft in Chrysti Leere niet / sy veracht Godts Wooyt en Ordinantie / om dat sy dat krupte Chrysti / ten pyse hare Godts / en dienste hare Maesten / niet dzagen / noch der menschen ongunst op haer laden wil / maect haer der vrecmder sonden deelachtigh / &c. heeft derhalven oock na Joannis geruppenisse / Godt in der kracht en waerhepdt niet / 2 Joan. 1. 1.

TEn derden schrijft hy: als sy sichtbaerlijck en voor onsen oogen de gemeynte Godts en Christi is, welcker opentlijcke vergaderinge houdt, dat woort hoort, aenneemt, en predickt, de Sacramenten met opentlijcker bekentnisse en aenroepinge des Heyligen Godlijcken naems wytdeylt, en gebruyckt, en die ergelijke grove misdaders en hartnackige fondaers bant, &c.

Antwooydt.

Soo dat de kercke Chrysti maect / datmen opentlijcke vergaderinge (hoewel met alserley pdelhepdt / pracht en pael) houdt / na werelds wijse Predickt / den kinderen doopt / met den onboetveerdigen dat Broodt bzeekt / ende eenen schijn van bidden doert / Dieven ende doodsflagers met den zweerde uptroept / soo moeten oock alle Papijsten / met t'samen alle Arxianers / Monniken / &c. Chrysti kercke getweest zijn (want sy sulks alle opentlijck gedaen hebben) is onwedersprekelyck. o Heen! niet alsoo. Maer daer

By der Werelt wordt geen Ban dan des bloedtrichters Ban gebruyckt.

Merckt.

Gal. 6. 15.

1 Tim. 5. 22.
Deut. 17. 2.
Lev. 19. 17.
Matt. 18. 15.

De Joodsche Synagoge ende de rechte Apostolische kercke zijn in haren doen wijt verscheyden.

Die Godtvruchtigen volgen niet dat boose, maer das goede na.

Gen. 3. 17.
March. 13. 6.
1 Cor. 11. 17.
Marc. 9. 41.
Matt. 18. 15.
1 Cor. 5. 3.

Niet daer men opentlijck leert en handelt, maer daer men recht leert en handelt, is de rechte kercke.

daer de vergaderinge in Chyristi Name geschiedt / daer men dat Woordt Godts onbervalscht Predickt / het zy dan heymelijck oft openbaer / den Doop en het Nachmael recht na des Herren Ordinantie bedient / niet de groote misdaders alleene / die met des Keyserz Wan oock gebannen werden / maer oock daer men de dionckhaerts / Hoeren en Hoerenjagers / Bierige / Woekenaers / &c. Van de gemeynschap der Godtbychtigen / na der Apostelen Leere en Exempel / upstuyt: Siet / dat is de sichtbaerliche kercke / die ons van der schyft betuypt werdt.

1 Cor. 5. 10.

TEn vierden schrijft hy: als sy voor Menschen oogen (die in 't herte niet sien konnen) onsielijck, ende alleene voor Godts oogen ende gerichte, de ware Kercke Godts ende Christi is, welke in de uyerlijcke oft sielijcke Kercke, dat is, in 't geral der Beroopenen bevonden werdt, nadien Godt door de Predicatie sijnes heyligen Euangeliums, ende gebruyck sijner Heyliger Sacramenten, krachtrighlijck daer inne werckt, en vast altydt velen eeuwigen leven wederbaert, die van hem alleene, die den sijnen kent, ende den Menschen alleene in 't herte siet, bekend werden, ende de rechte Bruydt Christi zijn, &c.

Antwoydt.

Dat selve bekenne ik ten dese recht te zijn / nochtans met sulcken beschept / dat de sielijcke kercke / daer onder de onsielijcke (so hysse noemt) soude begrepen zijn / in der Leere / Sacramenten / en ordinantie heylsaem / en oock in den leven / soo veel de menschen (die alleen dat upterlijck richten) sien konnen / sal onstraffelijck zijn. Mengesien het dan klaerder als klaer is dat Gellius met s'amen alle sijns gelijcke Predikers alomme bestraffelijck zijn / want het is openbaer / dat sy Godts Woordt verbalschen / de Sacramenten mishandelen / met de werelde pluyf strycken / den Godtbychtigen schelden / haer kercke van der Wereldt niet afsonderen / ende niemandt van allen haren Jongeren gebonden werdt / die haer in alsulcke openbare overtredingen en mishandelingen straft / maer een pder hem met hare leere ende Sacramenten wel genoegen laet / volget / en hant habet / alle met den anderen hupchelen / op den breeden wegh wandelen / dat kirupce Chyristi haten / en oock wel anderen oplegen / &c. Dat dan noch eventwel soo een onsielijck kercke onder haer zijn soude / derf ich soo niet toestaen / en dat ou dese oorzake / want ich weet waerachtig / dat het niet sepien kan / oft de waere kercke Chyristi / daer die is / sal haer by die arge en verkeerde geslachte met mondt en werck openbaer maken / want sy eben so wepnig als een Stadt op eenen hoogen bergh / ende een licht op den handelaer / verborgen kan zijn.

De ware Kerke Christi kan niet verborgen zijn. Matth. 5. 14. Phil. 2. 15.

TEn vijfden schrijft hy, dat die Gemeynen tot Romen, tot Corinthen, tot Ephesen, &c. Item: de vreemdelingen hier en daer, in Ponto Galatia, Cappadocia, Asia, Bithinia, van Paulo en Petro die Heyligen en uytverkorene genoemt worden: want de Kercke

(schrijft hy) neemt hare benoeming van den besten deel, datse Godts oft Christi Kercke heet, heylig, reyn, onbestraffelijck, &c.

Antwoydt.

Dencht niet / mijn goede Leeser / dat die alle / die tot Romen, Corinthen, Ephesen, in Ponto Galatia, Cappadocia, &c. woonen / Chyristi Kercke van Petro en Paulo genoemt zijn / gelijck die alle / die in Keiffen / Dueringen / en Duptsche Landen woonen / Chyristi Kercke van den Predikers genoemt werden: Geenfing. Maer sy hebben dat klepne hoopken gemeynt / dat met den woorde des Godtelijcken krachtes gebaert / hem van der Wereldt afgesondert / met opentlijcker bekentemissen Chyristo / en sijnen verbode gewillighlijck begeben hadde. Gelijck wannecr ich schybe / den upverhoren kinderen ende hepligen Gods tot Antwerpen, Gent, Leeuwaerden, &c. den vreemdelingen in Duptsche landen hier en daer / &c. Siet dat ich daer mede meyne / alle die tot Antwerpen, Gent, Leeuwaerden, en in Duptsche Landen zijn ofte woonen: Geenfing: Want sy woonen oock daer / die de upverhorenen Godts niet wepnigh verholgen ende leedt doen: maer ich meyne die / die Chyristum Jesum dooz een waerachtig geloove aenneimen / en sijn heplige Woordt gehoorsaem zijn. Siet / mijn Leeser / soo nu de Predikers in gelijcker mate hare kercken van der wereldt afsonderden / Godts woordt louter en reyn predichten / de Sacramenten na der Schyft rechte gebuyckten / na een vroom en Chyristelijck leven met haren Gemeynten pberden / Als dan moghte sy met der schyft en waerhepdt roemen / dat oock de upverhorenen die sy (so my dunckt) de onsielijcke kercke / noemt in hare sielijcke kercke begrepen waren / gelijck sy boozgeest.

Rom. 1. 7.
1 Cor. 1. 2.
Ephes. 1. 2.
1 Pet. 1. 1.

TEn sesten schrijft hy: So sy nu seggen willen, uwe Gemeynthe is niet geloovig, heyligh, en onstraffelijck, &c. Soo beroepe ick my, ten eersten, op de Gemeynthen des Joodschen Volcks, daer wy het uyt leeren konnen, dat sy ter tijdt Helie, Jeremia, Danielis, endo voorts aller Propheten, Joannis des Doopers, Christi en der Apostelen, niet alle heyligh geweest zijn, bewijzen de Schriften der Propheten en Apostelen rijckelijck: Maer datse dan noch, hoewel den meestendeel beyde des volcks ende der Regenten boos was, de Kercke Godts en Christi geweest, en om sommiger vroomen wille genoemt zijn, tot welcken Godt sijne Propheten gesonden heeft, &c.

Antwoydt.

Soo de Predikers haer ampt met Helias, Jeremias, en den Propheten recht bedienden / en als dan sommige onder haren Gemeynten gebonden worden / die des Herren Woordt recht na volgden / gelijck als ter Propheten tijdt geschiet is / soo moghte Gellio daer mede geholpen werden. Maer nu zijn sy niet Helias, Jeremias, noch Daniel, oock niet die Leeraers / die van Chyristi Geest gezeven werden / maer zijn gelijcke Propheten en Leeraers / als van Jeremias aen velen plaet.

Jer. 8. 14. 23. **plaatfen sijner Schyften bestraft / van Helia**
 27. 30. **uptgeroep / en daer boozt wv van Chyfto en**
 3 Reg. 18. 40. **sijnen Apostelen / dat wv haer niet hooren**
 Math. 7. 15. **sullen / alomme trouwelyck in der Schyft**
 24. **getwaerschoutwt zyn.**

Ioan. 10. 3. **Wijder segge ick : Israël is dat letterlijcke**
 Rom. 16. 16. **Dolck geweest / en heeft om der Vaderen wil-**
 1 Tim. 6. 20. **le der bleeschelijcker geboozten halven belof-**
 Gen. 15. 17. **te gehadt / die Wet worde haer gegeven / dat**
 18. 22. 26. 28. **sp Godt dienen / en in sijne geboden wande-**
 en 35. **len souden / wanneer sp dan oock die Wet**
 Exod. 19. 20. **overtreden / ende niet naquamen dat haer**
 Deut. 5. 32. **Godt bevoolen hadde / zyn zp dan noch eben-**

Israël bleef
 dat letterlijk
 Israël, hoe-
 wel sy dick-
 wils leelijck
 tegen haren
 Godt sondig-
 den.

Ioan. 1. 13.
 2 Petr. 1. 4.
 Een Christen
 die Christi
 woordt var-
 laet, blijft
 geen Chri-
 sten.

1 Cor. 5. 33.
 Mart. 17. 56.
 Marc. 9. 6.
 Deut. 18. 15.

1 Cor. 5. 69.
 Mart. 18. 15.
 Hier merket
 vlijtiglyck
 wat ick aen-
 biede.

wider segge ick : Israël is dat letterlijcke
Dolck geweest / en heeft om der Vaderen wil-
le der bleeschelijcker geboozten halven belof-
te gehadt / die Wet worde haer gegeven / dat
sp Godt dienen / en in sijne geboden wande-
len souden / wanneer sp dan oock die Wet
overtreden / ende niet naquamen dat haer
Godt bevoolen hadde / zyn zp dan noch eben-
wel dat letterlijcke Dolck gebleven. En heeft
Godt / als die sijnes Verbonds met Abra-
ham Isaac, en Jacob gemaecht / indachtigh /
sijne getrouwte Dienaren die Propheten ver-
weert / en menighmael tot haer gefonden /
die haer upt des Heeren mont ernstiglyck be-
strafte / wederom op die Wet getwesen / ende de
plage harer sonden dapperlyck gezeppgt heb-
ben. Met ons daer en tegen niet also / want
wv zyn niet dat letterlijck Geslachte / die upt
Abraham ende Isaacks lendenen / maer upt
Godts Woordt dooz den Geest gebaert wor-
den. Wanneer wv dan dese geboozte / die upt
Godt is / weder verlaten / in Chyfti Woordt
niet blijven / weder op den rupmen wegh tre-
den / soo blijven wv Christi Kercke en Ge-
slachte niet / 2 Joan. 1. 9. 2 Petr. 2. 9. Diet /
mijn Leester / nademael het dan openbaer is /
dat Gellius met t'amen sijne gelijcke Predi-
kers / oock hare Gemeenten dat Geestelijck
geslachte noch nopt recht geweest zyn / want
sp (soo het blyckt) upt Godt in der waer-
hepdt niet gebooren zyn / maer Aertsch ende
bleeschelijck gesint zyn / na de lusten hares
bleeschjs wandelen / dooz de rechte deure niet
in getreden zyn / en onrepe Leere hoeren / en
bzeemde Sacramenten gezeppcken / daer me-
de men Chyfto geen blyvende Kercke verga-
deren kan / soo gehoozt is / daer toe oock noch
gantschelijck tegen Chyfti Geest / Woordt en
wille stryden / ja haten en vyandt zyn. Hoe
konnen sp dan met Israël in den val bergele-
ken werden / die der Vaderen halven dat Ge-
slachte en kercke waren / maer dese Chyfti
Geslachte en kercke in den Geest noch noopt
geweest zyn / soo verhaelt is ?

Ten laetsten segge ick / die gansche schyft
bepe des Ouden en Nieuwen Testaments
wijst ons alomme op Chyftum Jesum / dat
wv hem hooren sullen. Die sulckis niet doet /
dat sal aen hem verfocht werden / daeromme
neemt het waer. Eenmael hebbe ick gesep:
Hoewel alle Godtzyuchtige van aenbeginne
af een gemeente / kercke / en Lichaem ge-
weest zyn / dat eventwel elke tijdt sijn eppen
Leere / Ordinantie / en Godts dienst gehadt
heeft. Mozes gaf de Wet / Israël moeste hem
hooren / tot dat Chyftus quam / die belooft
was. Op sijn Geest / woordt / en Ordinantie
werdt men nu getwesen. Kanmen ons nu met
sijn woordt beruppen / dat sijn Geest open-
bare Bronchaerts / Gierigaerts / Pzalers /
Brouwen schender / Lasteraers / Eprannen /
Doodtflagers / &c. (verstaet / die geen boete
beden) in de gemeenschap der Apostolischer
kercken gebult heeft / oock openbare Verlep-
ders en werelts gesinde tot Bisschoppen en

Herders verordineert heeft / soo wil ick toe-
staen / dat sp der Kercke Chyfti zyn. Daer
konnen sp het niet doen / gelijck sp oock nim-
mermeer konnen doen / soo moectn sp immer
bekennen / dat haere kercke (dewijle sp met
alfulcke lypden vol is / ja vol is) niet de kercke
Chyfti (gelijck sp roemen) maer een moet-
willig / wederspannig / en ongehoorsam volk /
ja Antichyfti kercke en werelt is. En dat al
haer opbzengen in desu deel / in den gronde
niet dan een openbare verlepdinge / leugen en
bedzogh is. Mijn Leester / neemt het waer ick
bet uppe u in Chyfto / geloost het so ghp wilt /
het is de waerhepdt / dat ick schryjve.

TEn sevensten schrijft hy: Ten anderen
 beroep ik my op de Gemeente der Corin-
 theren, welcke Paulus ten eersten over de on-
 eenigheydt strafte, seggende: Ick lieve Broeders,
 konde met u lieden niet spreken als met Gee-
 stelijcke, maer als met vleeschelijcke, &c.

Antwoordt.

Hier te vooren heb ick aengeteeckent /
 dat dese Gemeente van Paulo eerst-
 maal recht geleert Chyfto gewonnen was /
 maer dooz den Philosophen / die des krupcs
 leere kleen achteden / en dooz den valschen A-
 postelen aengevochten / is sp gedeelt / daer
 ober sp van Paulo bestraft broederlyck on-
 derwesen / en tot der afsonderinge der onrou-
 wiggen en bleeschelijcken vlijtiglyck hermaent
 is. Want soo wijfen ons Schyfts bevel en
 Ordinantie / namelijk / datmen alsoodani-
 ge eerstmael hermanen / en soo sp haer dan
 niet bekeren / met gelijcker betwillinge van
 die gemeenschap der kercken afdoen sal.
 Want dan Gellius hier mede nu betweeten
 kan / dewijle hy ende de sijne noch noopt van
 der werelt afgefondert / Chyfti kercke recht
 geweest zyn / oordeelt ghp. Ja hy doet goede
 Maen niet meer / dan dat hy sijn krupps-
 vluchtighepdt en openbare ongehoorsam-
 hepdt hier mede aen den dagh bringt / en die
 groote zware overtredingen sijner Jonge-
 ren / hoe leelijck die oock zyn / met ander lyp-
 den Exempelen onschuldigh bedeckt / ende
 woosttaet.

S

1 Cor. 1. 3. 14

1 Cor. 5. 2. 3

Matt. 18. 15.
 Lev. 19. 17.

TEn achten Schrijft hy: ten derden beroe-
 pe ick my op de Parabel Christi, Joannis
 des Doopers en Pauli. Christus vergelijckt de
 Kercke by eenen Ackers, in welcken met dit
 goede Tarwe oock das onkruyt is, en wasset tot
 aen den Oogst. Item, by eenen Nette, daer
 beyde goede en quade visschen in gevangen
 worden. Item, by tien Maegden, van de wel-
 ken die vijfve dwaes, en vijfve wijs zijn. Item,
 by een Konincklycke Bruyloft, daer oock die
 quade onder den goeden te samen gebracht
 werden, en eener van den Koninck gevonden
 wert, die geen Bruylofs kleet aen heeft, &c.

Antwoordt.

Dese eerste Parabel leght Chyftus selbe
 upt / en segt: die dat goede zaedt zaeyt /
 is de Sone des menschen: Der Acker is de
 werelt / verstaet het recht / Chyftus segt / sp is
 de werelt / en niet de kercke / gelijck Gellius
 hier voorceest. Dat goede zaet zyn de kinde-
 ren

Den Acker
 daer in de
 Tarwe, met
 den onkruyt
 is, is de wo-
 relt, en niet
 de kercke.

ren des rijcks dat onkrupst de kinderen der booshepde. De vbandt diese zaep / is de Dupbel: den oogst / is dat eynde der werelt: De Wapens zijn de Engelen / Maatt. 13. 44.

Mijn Leeser / verstaet het recht / Christus des menschen Doone zaepst sijn zaet / Godts wooydt dooz sijnen Geest in der werelt / alle die het hooren / gelooven / en in der gehoozsaemhepdt nakoomen / worden de kinderen des rijcks hier genoemt. Desselven gelijcken zaepst oock die wederpartijder sijn onkrupst en valsche Leere in der werelt / alle die hem hooren en nabolgen / sijn de kinderen der booshepdt hier genoemt. Hier staen nu bepde de Cartwe en dat onkrupst te samen op eenen Acker / namelijk / in der werelt.

Au wil die Vader des Wupsgeflus niet / dat men dat onkrupst dooz den tijdt upthroep / dat is / hp wil niet dat men 't met den doodt sal updelgen / maer men sal 't laten opwasen tot aen den oogst toe / op dat men niet de Cartwe dooz dat onkrupst upplucht. Ec.

Och mijn Leeser / kondem die Pzedikers dese Parabel recht verstaen / ende haren Godt recht vreesden / sp soudem niet soo vbandlijck over ons Ellendigen (wp die alomme (och laep) hare onkruydt, wederdooperen, Rotten, en Secten zijn moeten) roepen weg met den Ketteren, soo wp oock schoon Ketteren waren / daer Godt booz sp. Och / och! het is soo Edelen Cartwe dat sp uproepen. Dan wat helpt het / Sathanas / moet oproeren en moozden / het is doch sijn epgentijckte aert / en werck / als die schijft leert / Gen. 3. 4. Joan. 8. 37 / 50.

Der anderen Parabelen sommige / gelijck van den Nette met den goeden ende quaden Dissen / van die wijse ende dwase Maegden met haeren Lampen / van die Koninklijcke Buzploet met den Gasten / ende van den Buzichvloet met de Cartwe en kas / hoewel die van den Heere op der kercken gesproken zijn / zijne ebentwel niet tot soo een eynde gelpzoocken / als dat de kercke openbare beliende Overtreders / Bronchaerts / Bzaffers / Vrouwen-schenders / Bierigaerts / Hoeders / Dobbelaers / Luysschers / Woerkenaers / Ec. wetens ende willens in hare gemepnschap hebben en bulden sal / want anders moesten Christus en Paulus in der leere gedeelt staen / want Paulus seghe / datmen soodanigen mijden ende schutwen sal / maer zijn soo gelpzoocken / dat haer beele in den schijn als Christenen met den Christenen vermengen / en onder 't wooydt en sijne Sacramenten begeven sullen / die ebentwel in der kracht en geest geen Christenen / maer Wuphelaers en gebevnsde booz haren Godt zijn sullen / en dat zijn de gene / die hier bp den quaden Dissen / die de Engelen aen den dage Chyristi upwerpen sullen / bp de dwase Maegden die geen Olpe in hare Lampen hebben / bp den Gast sonder Buzploet kleeft / en bp dat kas vergeleken werden: Want sp geven booz / recht of sp Godt meppen / Chyristum soecken / ontfangen Doopen Nachtmael / voeren uptwendig eenen goeden schijn / maer geloobe / boete / waerachtige vrees en liefde Gods / Geest / kracht / vrycht / werck en daedt zijnder niet.

Maer soo beele die Parabelen / als van de tweederlep Arbeiders op den Wijnbergh / Maatth. 22. 28 / 29. En van de getoepene tot dat groote Avontmael / Luc. 19. aen gaet / moet de Leeser weten / datse een ander verstand hebben / en haer met desen sijnen gront niet schikken konnen. Die de waerhepde lief heeft / maghe ondersoeken / en hare epgentijckte bedupdinge en sin met der schijft recht afmeten.

Item / van de Daten der oneeren / hiet oock van hem aengetogen / wil ick Paulum laten sijnere epgen wooyden uplegger zijn / want hp segt: Soo hem pemant van alsulcke Daten repnigh / die sal een geheplight dat zijn tot der eeren / den Wups-heers gelyckelijck / en tot alle goede werken berept / 2 Tim. 2. 21.

Diet / werde Leeser / hiet meught ghp nu mercken / hoe ellendighlijck hp des Heeren wooydt verdoep / op dat hp immers betweere / dat sp (hoewel sp die openbare Overtreders wetens ende willens tegen alle schijft / in de Gemepnschap harer kercke toelaten) ebentwel de kercke Chyristi herten mogen. Maer die vperulaminge ooggen des Heeren / die alles doozstralen / werden met alsulcke verbloemde schoone reden niet verblint.

En negensten schrijft hy: Is nu de Kercke met soodanigen quaedt geplaecht, dat sy tot den laetsten oordeel de quaede lijden moet, gelijk sommige van dese Parabelen dat mede brengen, Ja datse noyt soo geluckelijck gestaen heeft, hoe ernstighlijck sy oock den Ban gebruyckt heeft, oft sy heeft sommige boosen en huyclaers moeten hebben, &c. Soo doen sy onrecht, en sondigen swaerlijck, datse seggen, wy leeren houden, ende hebben geen Gemeynte Godts, gelijk de Patriarchen, Propheten, Moses, &c. En datse onse Gemeynte (die door onsen getrouwen dienst na dat Exempel aller Sentbotrouwen dienft na dat rechte Fundament geleyt, den Godts op dat rechte Fundament geleyt, en op den uytverkooren Hoeksteen met dagelijckscher toewinninge gewesen ende gelijckscher toewinninge gewesen ende gelijckscher toewinninge gewesen) als ongeloovigh, onheyligh, ende straffelijck, om der boosen wille, met verkeerder benoeminghe recht tegen de schijft schelden, en alsoo niet ons alleene, maer oock alle Kercken der Duytscher Naten, jae der gantscher Christelijcker werelt, die geen angestalte hebben, noch hebben konnen, der gestalte hebben, noch hebben konnen, uytgenomen hare Kercke, die Heyligh, reyn, onstraffelijck, sonder vleckende ende timpel, hares schrickelijcken Baas halven zijn sal, &c.

Witwooydt.

Dat hp seghe / dat die Kercke met soodanigen quaedt geplaecht is / datse dat quade lijden moet / wannert hp het so meppende / dat de rechte kercke alomme der quaden vbandtschap / oproet / gewelt / en tyrannye aen haer dzagen moet / oock lijden / dat die Godtloofen Godtloofelijck handelen / so hadde hp niet onrecht geseheben. Maer detwijck sijnen gront en meppinge / dat is / als dat gelijck de kercke steeds huyclaers onder haer heeft, datse

De Huysseder wil niet datmen den quaden met den sweerde straffen sal. Matt. 13. 19, 30.

Joan. 8. 44. Matt. 13. 47. Matth. 25. 4. Matth. 22. 2. Matth. 3. 12.

1 Cor. 6. 11.

1 Cor. 5. 10. 2 Thef. 3. 6. Matt 13. 49. Merckt.

Matt. 27. 19. Matt. 22. 13. Psalm 1. 5.

Openbare en moettwillige overtreders hebben geen deel aen Christi kercke. k. 4.

datse oock alsoo quade, dat is, openbare Ver-
achters en Overtreders hebben moet, soo is
het openlijck tegen Godts Woordt geschre-
ven: want Paulus segt doet van u wegh/
dat is/ sondert van de gemeynschap utwer
kercken af/ dien die boos is/ 1 Coz. 5. 12.

Item/ dat hy schryft/ dat wy swaerlijck
sondigen dat wy seggen, dat sy geen gemeynte
Godts hebben, daer benevens roemt/ dat
sy hare gemeynte op den rechten Hoecksteen
bouwen, &c. segge ick/ dat desen sijnen roem
valsche is: Want dat sy haere kercke niet op
den rechten Hoeksteen bouwen/ bewijfen
haere lichtveerdige Leere/ valsche Sacra-
menten/ roeckeloose leven/ ende dese sijne
onaerdige leelijcke schryften (och lacy) al te
beel.

Nademael het dan openbaer is/ dat sy
aloume seplen/ Godts woordt vervalschen/
de Sacramenten misbrypcken/ geen Afson-
deringe houden/ ende ten meestendeel bepde
Leeraers ende toehoorders alle op verkeerde
wegen wandelen/ &c. Of wy dan daer aen
sondigen/ dat wy in repner ende getrouwet
lieden haer ten besten daer ober bemanen/
ende met eenvoudiger byzomer herten betuy-
gen/ dat sy geen Gemeynte Godts in alsul-
ken gestalte hebben/ noch zijn konnen/ oop-
deelt ghy. Wy weten waerachtigh/ soo
waer geen repne Leere/ geen repne Sacra-
menten/ geen byzom Chrystelijck leven/ geen
ware Byoederlike liefde/ en geen rechtscha-
pen bekentenisse zijn/ dat daer oock geen
Chrystelijcke kercke is/ men toeme oock hoe
men toeme.

Item/ dat hy kilaeght/ als dat wy niet al-
leene haer, maer oock alle kercken der Duyt-
scher Natie, ja die gantsche Christelijcke We-
reldt voor ongelooovigh, onheyligh, &c.
schelden ende verdoemen/ sal de Leester we-
ten/ dat wy niemant verdoemen/ maer
dat sal de geene doen/ dien het de Vader ge-
geven heeft/ Chrystus. Jesus. Nochtans
dat seggen wy/ wy seggen en zwijgen 't niet/
leeren 't oock bepde met mondt en schryften/
dat alle de geene/ die upt Godt ende Godts
woordt niet gebooren werden/ van Chrysti
Geest niet gedzehen werden/ niet in Chrysti
aerde ende natuere verandert worden/ Chry-
sti kercke en Gemeynte niet zijn/ hoe heer-
lijck en Hepligh sy oock schijn en Naame boe-
ren. Hier gelt Keyser noch Koninck/ Doc-
toz noch Licentiaet/ Paus noch Luther/
alle die in Chrysti kercke willen zijn/ die moe-
ten in Chrysto zijn/ gelyck Chrystus gesint
zijn/ ende wandelen gelyck Chrystus ge-
wandelt heeft/ oft Chrystus Jesus/ Joa-
nes/ Paulus/ ende de gantsche Schryft/
moesten leugenachtigh ende valsche zijn/ is
kilaerder danmen wederleggen kan.

Wengesen hy ons dan beschuldighet/ als
dat wy alle kercken der Duytscher Natien,
ende de gantsche Christelijcke wereldt (ge-
lijck hys roemt) verdoemen souden, ant-
woorde ick met kotte dupelijcke woorden:
Soo die Duytsche kercken ende de vooz-
noemde wereldt upt Godt gebooren zijn/
gelyck als Chrystus gesint zijn/ wandelen
gelyck hy gewandelt heeft/ soo soude Gellii
beschuldige (naden wy haer vooz geen

rechte Gemeynten bekennen) in sulcken ge-
vulle recht zijn: Maer dewijle sy met der
daedt bewijfen/ dat sy bupten Chrystum
zijn/ tegen Chrysti Woordt ende wille wan-
delen ende handelen/ gantsch ende geheel
Netsch ende vleeschelijck gesint zijn/ woz-
den sy niet van menschen/ maer van des
Heeren Woordt geoordeelt/ gelyck Chrystus
segt/ dat woordt dat ick gesproken hebbe/
sal haer oordeelen aen den Jonghsten dage/
Joan. 12. 31.

Wijder dat hy schryft/ dat de voornoemde
kercken geen ander geitalte hebben, noch heb-
ben konnen, daer mede oordeelt hy hem sel-
ven/ datse Chrysti kercke niet hebben/ noch
zijn: want Chrystus wil/ dat sijn kercke sijn
woordt/ordinantie/en bevel hebben/houden/
en volgen sal/ het strecke dan den vleesche
tot lier ofte leede.

Siet mijn Leester/ nademael het dan meer
als klaar is/ dat de schryft bepde met leere
ende Exempelen overvloedighlijck aentwijst/
als datmen openbare overtreders van de ge-
meynschap der kercken uptsupten sal/ ende
die Predickers om des Krupces wille/ dat-
ter lichtelijck upt ontfaen moghte/ sulchs
nalaten/ die menschen meer als Godt byze-
sen/ ende den bypck meer als des Heeren
prijs soecken/ geeft immer haer openbaere
daedt daer mede getuygenisse/ dat sy Chry-
sti Bypck en Schapen niet zijn/ want sy
hooren sijn stemme niet/ volgen oock sijn lee-
re en bevel niet.

Item/ daer op/ dat hy schryft/ als dat wy
onse kercke om des wreeden Bans wille, voor
heyligh, reyn, en onstraffelijck houden, &c.
Is dit mijn eenvoudige Antwoorde: wy
toemen ons gantschelijck niet/ dan van der
Genaden onses Godts dooz Chrystum Je-
sum/ onse zwachhepde is groot/ onse strupe-
kelinge is menigvuldigh/ geboelen seer wel
met Paulo/ dat in onse vleesch niet goeds en
woont: Nochtans soo jagen alle waerachtig-
ge Lidmaten der kercken Chrysti daer na/
dat sy geerne dat onbestreffelijck heplige we-
sen souden grijpen/ dat in Chrysto is: Sy
richten hare wegen na des Heeren Woordt:
Sy volgen sijn bevel en ordinantie: sonderen
af/ die de schryft afsondert/ dat by hem (och
lacy) een schrickelijcke Ban hier heeten en
zijn moct. o Heere!

O Godt! alsoo onweert woordt dat edele
werde woordt by desen onbedachten Maen
geacht. Want met dese sijne leelijcke en onge-
soutene Lasteringe/ sijn niet alleene wy/maer
oock die Soone des Almachtigen en leven-
digen Godts/ met t'samen den Geest der
eeuwiger Wijshepde/ die desen Ban bevo-
len heeft/ daer toe oock alle Apostelen/ ende
de gantsche eerste kercke/ diese soo vlijtigh-
lijck geleert/ en soo ernstighlijck gebuyck
hebben/ tot dwaesen al geoordeelt: want is
die ordinantie een dwaeshepde/ soo moeten
oock de Insetter/ en alle diese leeren en ge-
brypcken/ dwaes zijn/ kanmen niet ver-
loochen.

Merck/ mijn Leester/ of dit niet heet
Godts woort en wille haten/ sijn gebodt ver-
achten/ en lasterlike dingen tegens den Al-
derhoogsten sprecken/ meught ghy met der
Schryft

Tegens
't woort kan
niemandt
Chriſten
zijn, mag een
yder op ver-
dacht zijn.

Joan. 16. 11.

Matt. 28. 19.

19.

Joan. 8. 31.

1 Cor. 5. 4. 12.

2 Theſ. 3. 6.

Joan. 10. 26.

Rom. 7. 18.

Phil. 3. 12.

Merkt laste-
ringe tegens
de klaere
waerheydt:
O een ver-
schrickelijck
woordt!

Dit heet de
gantsche
wereldt tegen
ons verbitte-
ren ende op-
roerigh ma-
ken.

Joan. 5. 22.

Joan. 3. 3.

Rom. 8. 14.

Ephes. 5. 14.

1 Petr. 1. 5.

Phil. 2. 5.

1 Joan. 2. 6.

Apoc. 13. 6. **S**chrijft in de bzeefe utwes Godts nabenden. Och Leefer / waecht op / siet blijtigh toe / en leert uwe Bedrivers eenmael rechte kennen / welckers Geests kinderen datse zijn.

TEn tienden schrijft hy: alsoo moeten sy in eenen verkeerden sin overgegeven werden, die voor der tijdt, ende gantich ende geheel sonder oordeel richten, en van der Kercken uyt geestelijcken hoogmoet en valschen waen der heyligheydt meer, als uyt rechtschapen heyligheydt afwijken, en geen ander oorfake hebben, dan dat sy na Phariseischer wijze door verachtinge der anderen, haer selven willen rechtveerdigen, &c.

Antwooydt.

Soude ick alle sijne scheltwooyden en valsche beschuldigen op het naeuwste beantwooyden / soude het den Leefer (bzeefe ick) al te lange vallen. Nochtans wil ick daer soo vele toe gesepdt hebben / moghte ick niet Gellio booz den Wolcke opentlijck booz een pegelick spreken / ick twijffele niet / daer souden veele dooz Godts genade haest merken dat niet top / maer sp selve in eenen verkeerden sin gegeven zijn.

Dat sp ons sonder alle beschepdenhepdt booz der tijdt oordeelen / uyt verkerder hoogmoet bupten Chyristi kercke blijven / ende ons niet alleene met den Phariszen verachten / maer oock aen veelen plaetsen om lijf / leven / goedt en bloedt bzingen / als blijckt. Maer wy moeten dulden en lijden / en ons niet die spreucke troosten: Saligh zijt ghy / wannecr u de menschen om mijnent wille lasteren en verbolgen / en spreucken allerley quaede tegen u / soo sp daer aen liegen / weest droijck / en hebt eenen goeden moedt / het sal u in den Hemel wel geloonst werden / want alsoo hebben sp oock den Propheten gedaen / die booz u geweest zijn / Matth. 5. Luc. 6. 23.

TEn elften schrijft hy: Sy sullen ons lichtelijck antwoorden, en seggen, So wy de Kercke Christi zijn willen, dat wy die spreucke Christi (ende de poorten der Hellen sullen haer niet overweldigen) aen ons waer te zijn bewijfen sullen: ende waer dan onse Kercke onoverweldigt van den Duyvel, Antichrist, en Secten geleest heeft, wijder schrijft hy: Nademael de Kercke, die aen geen seker plaetse gebonden, maer over de gantsche Werelt verstroyt is, dien Artijckel des Geloofs heeft, Ick geloove een heylige Christelijcke Kercke, een gemeynschap der Heyligen, en tot den eynde der Werelt houden moet, soo werden wy gedrongen te bekennen, dat Godt waerachtigh in sijn belofte, sijn Kercke bewaert, en tot allen tijden bewaert heeft, hoewel de oude Slange, de Duyvel van der Helle, &c. haer door die lusten des vleeschs, en pracht der Werelt verleyt, oft door menigerley Secten ende Rotten, oft door des Wereldts Potentaten bestrijdt, vervolgt, ende verruckt, tot dat sy achteloos in harer saken, slaperigh in 't gebedt, onachtsaem op den wille Godts, en ondancbaer voor den worde Godts, oft afvallig van Christo gevonden, Godt soo swaer-

lijck vertoornt, dat hy dat licht sijnes Woordts wegh neemt, en laetse in stercke dwalingen vallen, dien gemeenlijck Afgoderye, Eedbrekerie, Hoererye, met 'samen andere onreynigheynt, zonde en schande aenhangt, en volgt, soo dat de Kercke in sulcken gevalle seer nae verwoest, verdelgt, en vernieticht, nauelijck hare Namen behouden kan, &c.

Antwooydt.

Ick wil den getrouwen leefer hier blijtighlijck vermaent hebben / dat hy doch niet ernste aenmercke / hoe doch Gellii wooyden luyden / die ick op het langste hier gestelt hebbe: Want hy bekendt selve / datie van den Duyvel door vleeschelijcke lusten, pracht der wereldt, Secten, Rotten, en Potentaten verleydt en verruckt, in hare saecke slaperigh, onachtsaem, ondancbaer, van Christo afvallig, Godt vertoornt, in allerley boosheydt en sonden gevallen is, noch wil hy datse Chyristi kercke gebleben sp / rechte of de kercke van geslachte tot geslachte erben kan / ende niet in den geloove / Geest / ende kracht gelegen sp. Onschendiger ende plomper reden weet ick niet / gelijk men hooren kan.

Hier merket, hoe oneerlijck en leelijck hy Christi Bruydt schoffiert.

Dacrom neemt het wel waer wat ick schrijve / en laet het u een gewisse regel zijn / nameelijck / soo waer Chyristi Geest / Wooydt / Sacramenten / en leven zijn / dat daer dat Nicenische Artijckel plaetse heeft / Ick geloove een heylige Christelijcke Kercke / een gemeynschap der Heyligen / &c. Maer waer Chyristi Geest / Wooydt / Sacramenten / en leven niet zijn / maer daer men Antichyristi Geest / Leere / Sacramenten en leven volgt / daer is Antichyristi kercke / en niet Chyristi kercke / of men schoone dupsentmael roemde / Ick geloove een heylige Christelijcke Kercke / &c. Want bupten Chyristi Geest / oft tegen Chyristi / Geest / Wooydt / Sacramenten en leven / kander in eeuwighepdt geen Chyristelijcke kercke zijn / men dzaepe oock de saecke hoe men dzaepe. Het wooydt staet onbeweeglijck: wie overtreedt / en in Chyristi Leere niet en blijft / heeft geen Godt.

Joan. 1. 9.

TEn twaelfden schrijft hy: Dewijle Godt een eeuwig verbondt met sijn Kercken in genaden gemaect, en haer de belofte gegeven heeft, dat de Poorten der Hellen haer (hoewel scheuren ende swacken) dan noch niet gantsch ende geheel overweldigen sullen, soo bewaert hy tot allen tijden ja een schaduwe der Euangelischer Leere ende sijn Sacramenten, daer de Kercke op steunen moet, en oock sommige Lidmaten op het rechte Fundament, die midden onder den distelen ende doornaen, Wolven, Beyren en Leeuwen opwassen, en als in eenen seer gruwelijcken storm van der Schipbreucke gereddet, en gelijk als Noë in der Sundtvloet van grooten wateren verlost werden, &c.

Antwooydt.

Werren hem op Chyristi Geest / Wooydt / Sacramenten / Opdiantie / Gebodt / Verbodt / gebuyck / en Doozbeelde richtet / daer bintnen de heylige Christelijcke

Kercke / soo gehoozt is / en heeft de belofte / dat haer der Welken Poozten niet oberweldigen sullen / want hoewel sp gelyck een Koose onder den dooznen wast / soo hy schijft / en haer midden onder den Wolven / Wepren / en Leeuwen onthoudt / en gelyck een schip dat van sterke winden ende wateren gedreven werdt / beele kommers lijden moet / kan sp eventwel niet ter neder gestooten werden / dat is / kan niet van Christo afgewent worden (verstaet / die de rechte Chyzistelsche Kercke is) want sp is op enen vasten steen geboutwt / Matth. 7. 24.

Dat dit alsoo de waerhepdt is / leeren ons de schyft en sijne Exempelen asomme / hebben' oock niet wepnigh tot onsen tijden in der kracht bebonden. Want hoe gruwelijck oock de Leeuwen / Wepren / en Wolven / met hare verschickelijke Mandamenten / bangen / pijnigen / en ombzengen / van sommige Jaeren herwaerts gebult / gewoedt / en verschuert hebben / en die water-golven dickwils tot aen des Hemels wolcken oprijzen / moeten sp eventwel de geopenbaerde waerhepden eenboudigen en byzomen kinderen houden laten / en hoe scherp oock de distelen en dooznen steken / soo wast dan noch eventwel dese Edele schoone Koose van dage tot dage (den Heere sp eeuwigh lof) en neemt in haer birtupt en kracht lustigh toe / daer mede het vele redelijcke luppen openbaer werdt / dat Godts belofte ober sijn kercke vast houdt / en dat het des Alderhoogsten heerlijcke wonderwerck en sterke kracht is / want haer noch ellende / noch sinerte / noch leven / noch doodt / kan afschepden van de liefde Godts / die in Christo Jesu is / Rom. 8. 39.

Ende noch eventwel laet dese onbedachte man hem duncken / dat sy de rechte Christelijcke kercke zijn , en mercht niet / dat de booznoemde distelen / dooznen / Wolven / Wepren / en Leeuwen / daer mede de rechte kercke dickwils geplaegt is / en noch dagelijcks geplaegt werdt / Lidmaten der selviger kercken zijn / die hy beweert / dat de rechte kercke Chyzisti soude geweest zijn / en oock noch zp : want sp van sommige hondert Jaeren herwaerts alle eenerle Sacramenten gebzupcht hebben / en onafgesondert / als kinderen der Genaden gegroet / in de gemeynschap der selviger kercken aengenomen en gehouden zijn.

Crooft oock dat arme Volck daer benebens / als dat de Heere tot allen tijden een schaduwe der Euangelischer leere en sijner Sacramenten behouden heeft , daer de kercke op steunen moghte , recht of Godt een goetd noegen aen een soo een doode schaduwe des valschen pzedickens en kinderdoopens gehad hadde / ende de kercke Chyzisti / de Bzupt Godts en des Lamts op onrepe vervalsche leere / en op gebzoken onschyftmatige Sacramenten leven ende steunen konde. O liebe Heere ! hoe lange sullen doch dese plompe dwaalingen dueren ? die dese tastelijke verlepdingen niet verstaen kan / moet een overmate verstockt en verkeert herse hebben / oft het moet een seer onberstandigh en plompy mensche zijn / moet ick jammer seggen.

T En dertienden brengt hy hier twee Argumenten voort , daer mede hy (soo hy meynt) bewijst , dat hare kercke de algemeyne kercke zy , (soo noemt hyse) daer Godt soo mede gehandelt , &c. En schrijft ten eersten aldus. In welke kercke de Antichrist , na der Prophetyen Pauli geseten , daer hy hem als een Godt ingeset , en boven alle dat Godt is verheven heeft , dat de rechte kercke daer Godts belofte aen gehouden is , hoewel sy gruwelijck besmet , en jammerlijck verruckt geweest is. In onser kercken heeft den Antichrist geseten , hem als een Godt geset , en boven alle , dat Gods oft Godts-dienst heet , verheven. Daeromme is onse kercke die rechte Kercke ende Tempel Godts , daer de belofte Godts aengehouden werdt.

Dit Argument bewijst hy met dese woorden en schrift : de eerste Setreden is waerachtig , want Paulus noemt de Kercke , daer hem den Antichrist insetten soude , den Tempel Gods. Die ander is oock klaerder dan datmen se loochenen kan , uyt der Prophetyen Pauli en die ervarentheydt , want in der kercken , die de kinderen doopt , heeft hy magt en geweldt , met t'samen alle gruwelijcke Tyrannien geoeffent , de Religie en allen Godtsdienst onder sijne voeten geworpen , &c. Zijn nu beyde Setreden waer , soo volgt oock , dat de Besluit reden waerachtig is , &c. En bewijst den wederdooperen opentlijcken , dewijle sy van onser Kercken afgeweken , en uyt ons gegaen zijn , hoe vreeslijck dat sy staen , &c.

Antwoorde.

Hier wil ick mijnen Sillogismum by stellen , die aldus luyt : waer die rechte Religie en Godtsdienst van der Schyft gepsecht / onder de voeten licht / daer is Chyzisti kercke niet. Den Antichrist heeft in der kercken / daer van Gellius spzecht / de Religie en den waeren Godts-dienst / van der Schyft gepsecht / onder sijne voeten geworpen / teste Gellio. Verhalven is oock de booznoemde kercke / daer op hy hem beroept / Chyzisti kercke niet.

Dat mijn eerste Setreden waer is / leert de gantsche schyft / want Mozes segt : Wie sijn woorden niet hoozt (hy meynt Chyzisti woorden) dat sal Godt van hem epfschen / Deut. 18. 19. Christus spzecht : Soo ghy sieden in mijn Woort blyft (verstaet het wel , hy segt blyft) sult ghy mijne ware Discipulen zijn / Item Paulus / soo een Engel van den Hemel u een ander Euangelium pzedikt / als top u gepzedickt hebben / die sal verbloekt zijn / Gal. 1. 8. Oock Joannes / wie overtredt / en in Chyzisti leerte niet en blyft / heeft geen Godt / 2 Joan. 1. 9.

De ander Setreden bekent Gellius selve / datse waerachtig is , want hy segt / dat Antichristus de Religie en den Godtsdienst onder sijnen voeten getreden heeft , soo gehoozt is.

Wengsten dan de eerste Setreden met de gantsche schyft beweertlijck is / ende de tweede van Gellio selvs booz recht bekent werdt / soo moetmen my oock mijn besluptreden houden laten / als dat de kercke / daer op hy hem beroept / Chyzisti kercke niet geweest zp : want

Matt. 16. 18.
Die rechte
Christellicke
kercke is on-
overwinne-
lijck.

Dat Krays
bouwet , en
breect niet.

Die op de
schaduwe
steunt heeft
het waere
welen niet.

2 Thef. 3. 3

Joan. 8. 32

Gal. 1. 9

sp niet Chyristi wooydt / maer een vzeemdt
Euangelium aengenomen hebben / ende in
de repne Leere Chyristi / ende sijner Hepliger
Apostelen niet gebleven zijn / derhalben oock
Godt in der kracht niet hebben / ende Chyristi
Jongeren niet zijn / oft die aengetogen
spreucken moesten onrecht ende valsch zijn.

2 Joan. 1. 9.
Joan. 8. 31.

Soo veel dan Gellii eerste Setreden aen-
gaet sal de Heplige Paulus met klare wooz-
den selve betuppen / datse valsch is / want
soo seghe Paulus: Den dagh Chyristi komt
niet / het is dan / dat te vooren den Asual
kome / ende geopenbaert werde de Menschen
der sonden / &c. Hier leert Paulus met be-
scheiden dupelike wooyden / dat den asual
van den Geloobe kome soude / so hy oock
gedaen heeft.

2 Tes. 2. 3.

1 Tim. 4. 1.

Mademael dan Paulus soo opentlijcken
dooz Gods Geest betuppt / dat den asual
noch vooz des Heeren dagh kome soude /
oock aenwijst / dooz wien datse kome sou-
de / namelijk / dooz den Mensche der son-
den / &c. Ende men nu openbaertlijck met
handen tast / dat de selvige mensche der son-
den / hem in Godts Tempel / dat is / in de
Conscientien ende herten der Menschen /
oft soo gp liebet wilt / aen Godts plaetse in
de vooznoemde Kercke gestelt heeft / ende
haer soo gantsch ende geheel verwoest / up
Godts Leere ende Ordinantie / in sijner
leere ende Ordinantie / bedrieghlijck onder
Chyristi Naem verandert heeft / of dan noch
de selvige Kercke / die so gantsch ende geheel
van hem ingenomen / overweldicht ende
verwoest is / Godts Tempel heeten sal / wil
ick den aendachtigen Leser geerne aen 't ooz-
deel stellen. Oordeelt hy neen, so heeft hy
recht na der Schyft geoozdeelt / anders
moestender vele spreucken der schyft sepi-
baer ende valsch zijn / oock geweldighlyck
volgen / dat Godt ende de Dupel / Chyri-
stus ende Antichyristus aldan te samen in
enen Tempel geseten / ende een Kercke ge-
regeert hadden. Maer oozdeelen sp neen /
soo antwoorde ick wedromme / dat Luth-
erus met t'samen alle sijne Geleerden niet
recht aldan gehandelt hebben / dat sp soo
grooten onruste / jammer ende Aende / met
hare Leere ende veranderinge in der Werelt
gebracht hebben / dewijle sp noch na luydt
Gellii wooydt eventwel Christi Kercke soude
gebleven zijn, hoewel Antichyristus de Heil-
ghe ende den rechten Godtsdienst so geheel
uptgeroept / ende onder sijne voeten getre-
den hadde. Mijn Leser denkt het vlijtigh-
lyck na / of het niet de waarhept is / dat
ick schryve.

In de tweede Setreden oozdeelt hy hem
selven / want hy schryft / dat Antichristus in
hare Kercke, die de Kinderen doopt, ge-
geseten heeft, hem als een Godt geset heeft,
de Religie ende rechten Godtsdienst onder
sijnen voeten gotreden heeft, &c. Hy beken-
t oock boden van der Afsonderinge / dat de
Papisten geen Christenen zijn, Want hy
seght / als dat de gehe, die van ons afkeoren,
liever Papisten wederomme als Christenen
werden souden. Goede Leser / merck bly-
tighlyck wat ick schryve. Mademael het dan
openbaer is / dat de Roomsche Antichyrist

Merckt hoe
openbaer-
lyck hy met
hem selven
schijs.

hare Kercke so lange Jaren in vzeede beheer-
schet heeft / haer alle met sijnen Gzuwel-
beker beschoncken heeft / den rechten ende
waren Godtsdienst uptgeroept / ende sijne
lastertijcke schanden weder aen haer plaetse
gericht heeft / ende selve beken / dat de Pa-
pisten geen Christenen zijn / is immer daer
upt vast ende openbaer / als dat hare Ker-
cke / de algemeyne Chyristelijcke Kercke ende
Tempel Godts (daer de Belofte Godts aen
gehouden wert / soo hy segt) niet geweest
is / Want het hem gantschelijck niet schic-
ken kan / noch magh / niet Chyristi / maer
Antichyristi Jongeren zijn / ende dan even-
wel noch Chyristi Kercke ende Tempel zijn.

Apoc. 17. 4.
Apoc. 18. 3.

Merck
doch sijne
grote dwa-
lingen.

Hier merck nu / of de Godtvpuchtige
(die hy Wederdooperen noemt) oock soo
qualijck daer aen doen / dat sp so van alle
Antichyristijcke gruwelen / ende valsche ver-
doemde Secten ende Kercken uptgaen / ende
of sp daeromme soo vzeeslyck staen / gelijck
hy suchende klaeght / dat sp haer den eeni-
gen ende eeuwiggen Heplandt Chyristo Jesu
in aller onderdanighept by geven / ende
haer geerne aller Werelt Kercken ende Ge-
meynten tot een voozbeelt aller gehoozsaem-
hept ende deughden in harer zwoachhept set-
ten ende schicken wilden.

Syn tweede Argument is dit: In ende by
Sallen Gemeynen, daer de Leere ende 't Ge-
loove aen Jesum Christum gericht, ende niet
gantsch ende geheel gevallen, Christus ende
sijn heyligh Euangelium niet gantsch ende ge-
heel verworpen ende gelastert, dat gebruyck
der H. Sacramenten niet gantsch ende geheel
vertreden, oft nagelaten wert, gelijck nu
onder Machometers Regiment geschiet, daer
blijft noch de Name der heyliger Kercken,
&c. In ende by onse Gemeynen, die den
Kinderdoop als een Apostolische Ordinantie
besit, is de Leere ende 't Geloove aen Jesum
Christum soo van den Apostelen gericht, niet
gantsch gevallen geweest, als by den Turcken,
hoewel door den Antichrist gruwelijck ver-
valscht ende geswackt, &c. Daeromme blijft
by onse Gemeynen de name der Kercken,
ende zijn in onse Gemeynen ware Lidmaten
der Kercken, &c.

Antwooydt.

Wanneer dese eerste sijne Setreden na
der Schyft bondigh ende recht ware /
soo moeste oock bondigh ende recht zijn / soo
pemand sepe: De leere ende dat Geloobe
zijn by den Arrianeren / Circumcellioneren /
Munsterschen / ende diergelijcke Secten
meer / noyt gantsch ende geheel verballen
geweest / dat Euangelium niet gantsch ende
geheel verwoyden ende gelastert / ende de
Sacramenten niet gantsch ende geheel ver-
treden / &c. Daeromme blijft by den Ar-
rianeren / Circumcellioneren / ende Mun-
sterschen de Name der Kercken / ende sijn
in hare Gemeynen ware Lidmaten der
Kercken. Oock worden wy aldan met groot-
ter onbillichept vooz Duyvelsche Secten,
Rotten, ende afvallige Wederdooperen van
hem gescholden. Want wy dat Euange-
lium / ende de Sacramenten onses Heeren

Hier woo-
den alle van
leydliche
Secten met
dese Set-re-
den van Gel-
lio tot Chri-
stenen
geoordeelt.

Met dese
Set-reden
maeckt Gell-
lius alle sijne
lasterwoor-
den valsch
en kracht-
loos, die hy
in desen
schrift tegen
ons ge-
bruyckt
heeft.

Jesu Chyristi soo hooge lief-hebben / dat wy oock onse goetd ende bloedt dagelijcks daer booren fetten / so gp sijn meughc.

Wil hy dan seggen / dat die boornoemde Secten niet na der Schyft gehandelt ende geleert hebben / ende dat sy dacromme in de gemeynschap der Chyristelijcker Kercken niet getweest zijn: soo oordeelt hy hem selven des te klaerder. Want de Papisfische Kercke / daer op hy hem beroept / sulchs oock niet gedaen heeft: want soo sy rechte geleert ende gehandelt hadde / soo worden sy seer onbillick van hem gescholden / datse geen Chyristenen zijn / soo gehoozt is.

Item / dat hy schryft / Daer blijft noch de Name der Heyliger Kercken, daer mede betuyghet hy openbaerlijck / dat sijne Beweeringe gantschelijck sonder gront ende Schyft is / want hy beroept hem niet op die ongevalschte repne Leere / noch op dat heylsame gebuyck der Sacramenten / noch op dat byome Chyristelijck leven / die in Chyristi Kercke immer zijn moeten / maer so slechts op den Name der Heyliger Kercken, recht of die Name sonder Chyristi Geest / Woorzt / Sacramenten / Beloobe / ende gehoozsaemheyt / de Kercke in Godt behouden / ende aen sijn Belofte binden kan. Neen / neen / mijn Lefer / neen. Ick weet (spreekt de Eerste ende de Laetste) de lasteringe van den genen wel / die daer seggen / dat sy Joden zijn / ende zijn 't niet / maer sy zijn des Sathans Schole / want mochte de Dame alreene de ware Kercke maken / soo moesten oock alle oproerige woedende Tyrannen / alle byanden der Chyristelijcker waerheyt / alle Doodslagers / Eed-byeckers / Woeren ende Woeren-jagers / Gierige / Palers / onge-rechtigen / &c. (want sy haer na Chyristi name noemen laten) Lidmaten der Kercken Chyristi zijn / is onwederopselick.

Maer so veel sijn tweede Set-reden aen-gaet / segge ick ten eersten alsoo daer op: Nademael hy seght, dat hare Kercke den Kinderdoop als een Apostolische Ordinantie besit, dat hy daer mede den Heyligen Apostelen / de oprechte byome Geyuygen des ewigen waerhepds / met openbare leugenen beladet / want hy het in ewighepdt niet met een eenigh letterken uyt der Schyft beweeren sal / dat sy den Kinder-doop geleert / oft aen eenige plaetsen gebuyckt hebben / so boven meer als genoegh gehoozt is.

Ten tweeden segge ick: Dat de selbige Kercke / daer hy hem op beroept / niet alleene verbaescht ende gewacht is geweest / soo hy seght / maer sy is soo berre van Godt verbyzeint / datse houten / stenen / gulden / ende silveren Goden / daer toe Doodt ende Wijn heeft aengebden / ge-eert / ende Goddelijcken dienst betwesen / gelijk dooz dat gantsche Europam van vele Jaren af (och iacp) in allen Tempelen ende Godts-huysen openlijck gesien is / ende oock noch in vele groote Koninkrijcken / Steden ende Landen / dagelijcks gesien wert. Doch wil Gellius het sal heeten / dat de Kercke Christi by haer geweest zy. Ongerijnder reden hebbe ick mijn leedage niet veel gehoozt. Hieromme liebe Lefer / set booz u / dat gp niet en

hoozt dat schoonspreken der geleerden / want sy verleyden u / maer hoozt dien / die daer spreekt: Ick ben dat Licht der Werelt / wie my volghet / wandelt niet in duysternissen / maer hy sal hebben dat licht des levens ende gp sult in ewighepdt niet bedrogen werden. Joan. 8. 13.

Mijn Lefer / verstaet my recht wat ick meyne / dat Godt niet sijn Aptverhoeren onder die boornoemde Gemeynten soude gehad hebben / daer ober houden ende stryden wy niet / maer sulchs willen wy Godts genadigh oordeel / nu ende tot allen tijden in onser eerboudighepdt bevolen hebben / hopen-de / dat hy vele dupsenden heeft / die ons met den heyligen Elia onbekent zijn: maer daer ober houden / ende stryden wy / met welcker ley geest / leere / Sacramenten / Ordinantie / ende leuen Chyristus bevolen heeft / dat men hem een ewighe blijvende Kercke vergaderen / ende op sijnen wegh behouden sal.

Diet / mijn Lefer / dit zijn nu de boornaemste ende wichtighste Argumenten / daer mede hy beweert / dat hare Kercke de rechte Kercke zy, namelijk, om dat sy uyt der Papisfische Kercke afkomen, ende hare Kinderen doopen, &c. Hoozt doch wat wonder dat hy booztbynght. So my dunckt schryft hy al wat hem in de penne valt / als het maer soo veel schijns heeft / dat het den onbedachten volke een wepnigh in de ooren kistelen / ende in haren onboetberdigen rupmen leuen troosten kan. Want so sijne aengetogen beweeringen waerachtigh waren / soo konde het niet seplen / Of Chyristi Kercke moeste Antichyristi Kercke / of Antichyristi Kercke moeste Chyristi Kercke tot noch toe geweest zijn / Moesten oock Chyristus ende Antichyristus beyde te samen een Kerck geregeert hebben / die Kinderdoop moeste sonder alle Schyft Apostolisch heeten / ende de bloote Name Chyristi Kercke maecken / sal my (hope ick dooz Godts genade) geen Menschen nemen konnen / hy dyaep van de sake / hoe kloeckelijck hyse oock dyaep.

een ware Christen, hoewel by van de gantsche werelt in tegendeel geoordeelt wert. Gal. 1. 9. 8. 12. 9. 5. 12. 46. Bar. 3. 41. 3 Reg. 19. 10.

Merckt hoe gantsch hy hier sonder schrift bevonden wort.

Apoc. 2. 10.

Met dese Setreden maect Gellius oock alle Godloosen tot Christenen.

Hier spreekt Gellius als die deden, die daer seiden, dat spreekt de Heere Heere hoewel ick het niet gesproocken hebbe, spreekt de Heere. Eze. 13. 6.

Hier moeten de openbare Afgoden dienaers sijn Kercke sijn.

Die Christum hoort, geloof, ende volgt, is

Volgen Sommige Beschuldigen over ons.

T En eersten beschuldigh ons Gellius, ende seght also: Dat sy haer met de heyligheyt der Kercken (ons meynt by) onbillick verciere ende opproncken, &c. Want dewijle die Heylige Geest (die de Kercke heylighet, beyde door vergevinge der zonden, ende door doodinge des ouden mensches met alle sijne lusten, ende door verdempinge oft vernietinge der zonden in den vleesche) door den Geloove gegeven wert, so sie ick niet, hoe sy desen Heyligen Geest met r'samen de ware Heyliginge soudén verkrijgen, ende die rechte ware Heylige Kercke zijn, nademael sy over des H. Geest, Godtheydt, die onder ander bewijs in 't werck der Heyliginge sijn Godtheydt genoeghsaem bewijst, gelijk over veel andere Hooft artijckelen der Leere, nijdigh onder haer twisten.

Antwooydt.

Zwinglius de Praedestinatione, cap. 6.

Antwoordt.

ZWinglius heeft eertijts geleert dat een dief steelde / ende een moorder moorde / daer dzebe haer Godts wille toe / ende dat de selvige dan daer ober wedet gestraft worden / daer dzebe haer oock Godts wille toe / dat na mijn bedencken een gruwel boven alle gruwelen is / wilde ick nu daer upt also beslupten : **Z**winglius heeft sulcks geleert / daerom leeren alle Predikers alsoo / ware immer niet recht van my besloten. **W**at konde Arhanasius dat oock heeren / dat Arius leerde / dat de Heplige geest een creature des creatuers Christi ware.

Mijn Leser / verstaet wel wat ick meyne : **I**ck hebbet mijn leefdage niet gedacht / dat Godts Heplige ende eeuwige Geest niet Godt met Godt / ende in Godt zijn soude / noch wil hy ons ewetwel (wy die hier in gantscheijck onschuldigh zijn) des Hepligen Geests Hepliginge / genade / vruchte ende kracht affeggen / om dat sommige / die van ons zijn afgedaen / daer in gedooft hebben / ende lichtelijck oock noch doolen / hoewel hy de hepliginge ende kracht des Hepligen Geests aen den onsen met oogen siet / ende met handen tast / namelijk / dat sy den onden mensche met sinen lusten dempen / de sonde in haren vleesche vernietigen / dat hy hier selve de hepliginge des Hepligen Geests noemt / so gehoozt is. **S**iet / soo scheldet hy den onberdienden / ende beschuldighet den ontschuldighen / of dat niet der Phariseen nijdige ende faemroobige Geest is / die alle wat goet was / aen Christum ende sinen Discipulen ten erghsten dupden / ende dat onbedachte volck tegen haer oproerden / wil ick hem selven in 't bedencken stellen.

TEn tweeden beschuldighet hy ons, ende seght : **D**at wy een veritockt geloove hebben, daer van d'een helft op Christi verdienste, de ander helft op onse eygen verdienste steunt ende rust. **W**ant Obbe Philips die niet weynigh Discipulen (schrijft hy) heeft, mer klare uytgedruckte woorden die rechtveerdighmakinge des Menches niet alleene in den Geloove, maer te famen in den Geloove, Liefde, ende goede Wercken stelt.

Antwoordt.

DAer op wil ick in mijner eenboudigheyt Gellium aldus gebzaeght hebben : **O**bbe Philips heeft eertijts soo een Gzont gedzeten / daeromme dzijven 't Menno ende die andere also / of dat oock volgen soude / spzercket hy Ja : soo segge ick / dat hy ons onrecht ende gewelt doet / gelyck hy oock (och lach) aen belen plaetsen doet : **W**ant dat wy ende de Gemeepnte Godts niet also gesint zijn / maer dat wy onse eenige Rechtveerdighmakinge alleene in den eenigen gerechten ende gecrupsten Christum Jesum soecken ende stellen / betuppen onse Leere ende Schzisten overbloedighlijck.

Onse eenige ende eeuwige gerechtigheyt Christus Jesus.

WDaer seght hy Neen, soo wilde ick wel / dat hy doch aldaan so veel deught ende beschepdenhepde plegen wilde / dat hy een onberschepde maecte / ende niet den onschul-

digen met den schuldighen alsoo vermengde : **O**ock niet wijder spzake / als de waerhept ware / want hy schzjft / dat de booznoemde Obbe Philips niet wepnigh Discipulen heeft / ende ick derf wel seggen / datmen geen segste ofte thien binden sal / die sinjs geloofs ende gronts zijn.

TEn derde beschuldighet hy ons, ende seght : **H**oe soudent sy een Heylige Kercke zijn, die over dat hooft der Heyliger Kercken nu onder den anderen oneens, hem genen waren Godt zijn laten, ende verwecken wederomme die oude Arriaensche Ketterye.

Antwoordt.

Wij mogen den alderhooghsten wel met lieflijcker herten dancken / dat hy sijn Vaderlijcke genade ende groote barmhertighept also aen ons bewijst / dat oock onse kloeckste ende scherpsinnighste Wederparten ons niet dan met aldusdanige kindtsche ende ten meestendeel leugenachtige redenen weten te beschuldighen. **W**anneer hy nu die natuerlijcke eerbaerhept so veel natrachtebe (ich wijge noch liefde ende waerhept) als hy (och lach) dien bitteren ende nijdigen woebel doet / hoe ongerne soude hy gedemcken / dat hy nu wel met gedzuck aen den dagh geben derf / ende sonder alle onderschept seggen / als dat wy de oude Arriaensche Ketterye wederomme verwecken daer het hem ende den sinen so wel bekend is / dat sodanige noch deel noch part (soo lange sy sulcke dwalingen niet afftaen) aen de gemeepnschap der Kercken met ons hebben / noch hebben mogen / so gehoozt is.

Liebe Heere / hoe lange sullen doch dese bittere nijdige Beschuldighingen en leugenachtige achterklappingen dueren : **W**ilde Godt / dat die Overigheden een wepnigh den Heere vzesden / ende haer Ampt recht nadachten / ende wilden partpe tegens partpe stellen / ende hooren / so mochten sy eenmael leeren kennen / wien ende waeromme sy verbolgen / ende wat het booz Lupden ende Leeraers zijn / die sy in haren onrecht ende gruwel met haer gewelt dagelijcks handthaben ende boozstact.

De Overigheden staonden Predicanten tot onrecht voor.

TEn vierden, beschuldighet hy ons, ende seght : **Z**ijn sy de ware heylige Kercke, die geestelijcke Bruyt Christi, reyn, heyligh, ende onbestraffelijck, so bewijsen sy de eenigheydt des Geests, voornamelijck over die twaelf Artijckelen des Geloofs, die daer zijn dat Fundament der Kercken, ende de eene zy niet Mennonist, de ander Adam Pastor, de derde Obbit, de vierde Dirckist, &c. dan of sy haer schoon onder den anderen bannen, so sy willen, het is ende blijft dan noch openbaer, dat sy alle Wederdooperen ende vyannden der Kinderdoope zijn ende blyven, ende alsoo tegen der Kercken Christi des rottens ende swermens niet ophouden.

Antwoordt.

Ick hope / dat wy dooz Godts genade onsen Heere ende Gzypdogom Christu alsoo betrouwt zijn / dat wy oock om sijn Heplige stemme

Joan. 3. 2.

Cyprianus niet den sijn-
nen hadden
den Artij-
kel niet
Descendit ad
infernā,
zijn dan de
12 Articulen
dat Funda-
ment der
Kercken, ge-
lijck Gellius
voorgeeft,
foo heeft het
noch onge-
twijfeldt den
selvigen aen
het Funda-
ment gebro-
ken, want sy
die 12 niet
alle vol ge-
hadt hebben,
gelijck haer
Credo me-
debrenght.

stemme te hooren tot in den doot bereydt
staen / toemen ons niet onser heyligheyt ende
vroomheyt / maer onser grooter zwachheyt /
hoewel wy also van Gellio gelastert werden.
Hoye oock in gelijcker maten / dat wy / die
eenes Doops kooznen zijn / niet alleene ober
die twaelf Artijchelen / gelijck hysse telt / maer
oock ober alle andere Artijchelen der Schyft /
gelijck Wedergebooyte / Boete / Doop /
Nachtmael / Afsonderinge / &c. die ons Chy-
stus Jhesus (dien wy met Esaiā / Esa. 28. 16.
Petco / 1 Petr. 2. 6. ende Paulo / Eph. 2.
19. alleen dooz dat Fundament der Kercken
bekennen / ende niet die twaelf Artijchelen /
so hy doet) met sijn eppen gebenedijde mont
gepredecht / ende met klare letteren nagela-
ten ende geleert heeft.

Oock zijn wy niet alsoo gedeelt / soo hy
voorgeeft / want Dirckst ende wy zijn ge-
heel eens / hope oock dooz Godts genade
dat wy een sullen blijven eeuwighlyck. Maer
dat Obbe een Demas geworden is / ende
Adam Pastoz van ons afgegaen is / konnen
wy niet weeten / is oock dat selvige tot der
Apostelen tijt niet wepnigh geschiedt / Godt
richese weder op na sijnen wille / haren af-
schept hebben sp ontfangen / ende zijn (och
lacy) niet meer (so lange sy haer niet beke-
ren) onder ons gerekent.

Maer dat hy schryft / dat wy des Swermens
ende Rottens tegens der Kercken Christi niet
ophouden / ende sulcke bittere houfche wooy-
den meer / malen af / dat hy niet een beleest
redelijck wooyt (so dyist hem die vpanlijcke
nijdigheyt) van ons schryven oft spreken
kan / maer het moet al Swermen ende Rot-
ten tegen de Kercke Christi, Winckel-pre-
diken, Inluypen, &c. by hem heeten / ende
siet noch en merck niet / in hoe veel ende
menigerleij groote ende vleschelijcke De-
eten / dat die kinderdooperen (die daer roe-
men / datse die rechte Kercke zijn) verschey-
den / ende in der Leere gedeelt staen / soo
eenmael verhaelt is. Die eene partye is Pa-
pistigh, die ander Lutherich, die derde Zwin-
gelsch, die vierde Calvinich, &c. Ende hoe
wel sy haer heftighlijcken onder den anderen
schelden / schenden / verdoemen / landen en
luyden verdoeren / soo sy willen / so is het
ende blijft dan noch openbaer / dat sy alle
hare kinderen laten doopen / ende vanden
des Doops Chyfti zijn / ende blijven / ende
also tegen die rechte Waerheyt ende Kercke
Chyfti / des oproerens ende verbolgens niet
ophouden. Och mijn Leser / houde die we-
relt eenmael leeren kennen / welcke die rech-
te Swermers ende Rotten-geesten waten /
so mochtmen noch tot eeniger tijt eens
beteren hopen / maer nu licht het verboggen
dooz haren oogen.

TEn vijfdē beschuldight hy ons, ende
seght, zijn sy die Heylige Kercke, so
hooren sy de stemme Christi, die daer gebiedt,
datmen dat woort des Heyligen Euangeliums,
met den aengehangen Sacramenten, niet in
heymelijcke plaetsen ende winckelen, maer
in 't openbaer voeren sal, &c.

Antwoordt.

Zin wy de rechte Kercke Chyfti niet /
maer is het Gellius met den sijnen / so hy
voorgeeft / wil ons evenwel met der Leere
in 't openbaer dzingen / waerom heeft hy wy
dan (betwisse hy wel weet / dat ick so vele om
mijn Geloobe ende leere sijde) tweemaal o-
penbaren handel geweygert / die ick onder
een wy geleyd hier wooymaels soo vlijtighlyck
aen hem verfocht hebbe? Het ware billijck /
so wy in eenigen dingen doolden / daer Godt
dooz sy / ende hy wy den mondt stoppen kon-
de / die ick wy (weet Godt) geern met der
waerheyt stoppen laten wil / soo ick maer
stercker Schyft ende krachtiger waerheyt
hooren kan / dat hy met wy aen den dagh
trede / wy oberwinne / ende wy mijn verlep-
dinge oertuyge / op dat hy den pyss by den
sijnen (die hy soo wy dunckt niet wepnigh
foecht) verkrigen / daer toe oock mijn / ende
veler Menschen zielen reddē mochte.

Is hy een recht Pzediker ende lirmaet der
waerachtiger Kercken Chyfti? waerom
dzinget hy ons dan in 't openbaer / hy die wel
weet / dat het sonder Doodt ende Bloedt
niet geschien kan. Ick biede wy wy op /
hy betwisse wy een eenige dupelijcke spruce
uyt der gantscher Schyft / dat die Aposte-
len ende Propheten op eenige plaetsen open-
lijck geleert hebben / daer sy wel wisten /
datmen ober haren Doodt besloten hadde /
gelyckamen nu alomme (och lacy) ober ons
gedaen heeft / ende wy willen het dooz Godts
Genade oock doen. Maer ick weet wel ge-
twisse / dat hy noch Exempel noch Schyft in
den gantschen Wybel vinden sal. Ja mijn
Leser / wilde hy den gront recht open doen /
waerom hy ons altydt albus met der leere
in 't openbaer dzinget / hy moeste bekennen /
dat hy dooz dese sijne huycheliche ende loofe
wooywendige anders niet en soecht / dan dat
hy onse sake by den volcke daer mede verdach-
tigh / ende de sijne enen sijnen schijn maken
magh / ende dat hy na den bloede der on-
schuldigen niet wepnigh doostigh ende bege-
righ is / betwisse hy (segge ick) tegens alle
billijckheyt / Liefde ende Schyft ons met der
Leere in het openbaer dzinget / ende wel
weet / datmen onder de gantsche Dupeliche
Marie niet een stede wisten magh / daer men
sulchs sonder gebanchemisse / goede / bloedt /
ende oproer doen kan. Wanneer hy nu in
der waerheyt ware / dat hy geerne metter
Name heeten wil / namelijk / een orecht
ende onbestraffelijck Pzediker / hoe ongeern
sonde hy alsdan dusdanige grove plompe
schanden dencken / die hy nu (och lacy) wel
met openen monde dooz een pegelijck uytroe-
pen / ende met gedruchte Boecken dooz al-
ler Menschen oogen ende ooren dzagen derf.
De Heere heeft enen grutwel (sprucht Da-
uid) aen den Bloedt-gierigen ende valschen /
Psal. 5. 7.

TEn seften beschuldight hy ons, ende seght:
Soo sy die rechte Kercke Christi zijn wil-
len, soo sien sy doch eenmael omme haer,
hoe oudt haren oorspronck is, ende hoe sy met
der Kercken oorspronck ende ouderdom over-
een komt, datse niet van Adams, Abrahams,
oft

Dat is der
oprechter
lijcken aert,
dat sy haren
Nachten red-
den ende
winnen
magh.

De 'Aposte-
len ende
Propheten
hebben haer
daer niet in 't
openbaer ge-
geven om te
prediken,
daer sy wel
wisten dat sy
sterven moey-
ten.

Der kinder-
dooperen
Setten zijn
groot ende
vele.

oft Davids tijden out is, dat bewijst hare val-
sche waen, en gruwelijcke dwalinge van der
Mensch-werdinge Christi, door welcke sy hem
noch Godt noch Mensche zijn laten, en ons
onfes Messie berooven, &c. Oock boven van
der Beroeping schrijft hy, het is een gruwelij-
cke vrucht, dat sy een sulcke schandelijcke
dwalinge van de Menschwerdinge Christi tot
deser tijt vernieuwt, en in der Wereldt weder-
om ingevoert hebben, want heeft Christus on-
se vleesch niet gehad, (dat hy niet gehad heeft,
t' en zy dan dat hy het na der toefegginge van
der Vrouwen ontfangen heeft) so is der Wet in
onsen vleesche niet genoeg geschiet, so is der
Gerechtigheydt Godts (die sonder boose Gelt
en Rantfoeninge ons niet moght vry en onge-
straf laten) noch niet betaelt, &c.

Antwoorde.

Die Geleerde schelden en klagen om dier
doofsaacken wille alstijt over ons / om dat
wy den geheelen Christum / bepde nae der
Godshepde en Menschepde met den Engel
Gabriel / Luc. 1. 3. met Joanne Baptista /
Joan. 10. 18. met Petro / Matth. 16. 18.
met Martha / Joan. 27. 11. met den Aposte-
len / Matth. 14. 33. en met den ewigen
Vader selve / boozden waerachtigen eenigh-
gebooren en eerst-gebooren Soone Gods
bekennen / en niet anders / noch wijders van
hem doozven leeren en gelooben / dan ons des
Heeren woort van hem leert en boozdraeght.
Wilde daerom alle mijne Leesers en toehooz-
ders om Gods wille gebeden hebben / dat sy
doch een goede achtginge / op dese mijne vol-
gende beantwoozdinge en korte aenwijfinghe
hebben willen / ick hoope dooz Gods genade
de sake met soo een klaerhept onder wepnigh
woozden booz te dzagen / dat de Leeser met
vollen handen tasten moct / hoe sy ons niet
alleene van Chzisti onfes Heplants Leere /
Sacramenten / Geest / Leven / Dydinantie en
gebzupck / maer oock van sijne alderhepligste
Afkomst / Heerlijchhept / eere / en Persoon /
in den gront berooft / en dooz hare verlepdi-
sche glosen en bernuft tot enen gestuichten /
onreppen / en ongerijnden Chzistum / bepde
na der naturen / en oock na der Schzist / ge-
maccht hebben. Wie ooren heeft om te hoo-
ren / die hoore / en wie een herte heeft om te
verstaen / die verstaen.

**Dit is der Geleerden bekentenisse
van Christo: Namelijck:**

Dat het eeuwige woort, die tweede Persoon
in der Godtheydt (soo luyden hare woor-
den) die eeuwige Sone Godts is, onse mensche-
lijke nature van onsen vleesche hebben aenge-
nomen. Ja dat die geheele mensche Christus, die
voor ons opgeoffert en gestorven is, der Vrou-
wen, Abrahams, en Davids natuerlijk zaedt
is, der Vrouwen zaedt (seggen sy) na Godts
Ordinantie, Gen. 1. Met welcker Vrouwen
zaedt, namelijck, met die mensche van Ma-
ria vleesch en bloet, de voornoemde Godtlijke
Persoon, dat eeuwige Woort, die eeuwige
Soone hem vereenigt heeft, en is also een Per-
soon en Christus geworden. Oft dat die geheele

De geleerde
schelden ons,
om dat wy
den geheelen
Christum
voor Godts
sijns Vaders
Soone be-
kennen.
Matth. 16. 16.

Der Geleer-
den beken-
tenisse, van
de mensche-
werdinge
Christi.

Vide Joannem
à Lasco
in sua De-
fensione ad-
versum me
edita.

mensche Christus Jesus met lijf en ziele een na-
tuerlijcke vrucht van Maria vleesch en bloedt,
daer in dat eeuwige Woort gewoont heeft, die
mensche Christus Jesus is gestorven, maer dat
Woordt is in sijn gestalte gantschelijck onge-
quetst gebleven.

Antwoorde.

Het dunkt my meer als wonder te zyn /
dat de geleerde nimmermeer ophouden/
ons met hare onaedrige scheltwoozden alstijt
te lasteren / en by allen bloetgierigen met ter-
saken al meet en meer in sammuere en noot te
bzengen / wy die den vasten en onbeweeglij-
ken grondt der Hepliger Apostelen en Pro-
pheten / ja oock Chzisti eppen gebenedijde
mont en getupgenisse in onwedersprekelijcke
kracht en klaerhept booz ons hebben / maer
sy in den rechten verstande noch Schzist noch
nature / so men sien sal. Want dat alle dese na-
verhaelde zware en onbzagelijcke inconve-
nientien / en gruwelijcke dwalinge upt harer
bekentenisse volgen / is klaerder als die klare
dagh.

Een eersten / een gestuckte oft gedeelde
Christus, van welken die eene helft Hemelsch,
en die ander helft Aertsch moet geweest zyn /
soo oock sommige onbeschaemt doozven seg-
gen en booz geven / de Persoon Christus hebbe
twee principale deelen gehad, te weten / Godt
en mensche / &c.

De eerste
Inconve-
nientie.

Een tweeden / een onreine en sondelijcke
Christus, want de defensie segt : Christum non
alterius ullius carnis participem factum esse,
quam quæ & peccato (ut tentaretur) & morti
simul obnoxia esset, &c. Dat is / Chzistus is
geen ander vleesch deelachtigh gewoorden / dan
dat der zonde (op dat hy versocht werde) en
den doot soude onderwozpen zyn. Spreckt
noch aen een ander plaerse van Chzisto : Si
Sanctus (inquit) quomodo sub peccatum in
Patris judicio condemnatur ? Dat is / is Chzis-
tus heplig / hoe werdt hy dan om der sonden
in des Vaders gericht veroozdeelt ? en is
eben een woort met dat woort Gellii, dat ons
de gerechtighept Gods sonder boose Gelt
oft Rantfoeninge niet moghte by oft onge-
straf laten.

De tweede
Inconve-
nientie.

Merckt der
laster tegen
de alderheyl-
ghste
menscheyde
Christi.

Mercke mijn lieve leeser / hoe konnen oft
mogen sy doch leelijker en lasterlijker van die
alderhepligste Menschhept Chzisti / ja van den
Sone des almachtigen en ewigen Gods
spreken / als sy hier gedaen hebben ? Want is
Chzisti vleesch van onsen sonderlijcken en
doodscheuldigen vleesche geweest / en is hy al-
so van sijn eppen vleesch versocht / soo moeste
de sonde (daer van hy versocht worde) in sijn-
nen vleesche gewoont hebben / en also upt
plicht / en niet upt genade gestozven zyn / is
klaerder dan men loochenen kan. Mag ook
niet anders zyn / wannermen Chzisti vleesch
van Adams sondelijcke en doodscheuldige
vleesch betweeren en hebben wil.

De Propheet
seght dat
Christi is
Sanctus San-
ctorum.

Ende de En-
gel seght, dat
Heylige dat
uyt u gebooren
sal werden, &c.
Luc. 1. 32.
Maer wat
hier de ge-
leerde seggen
siet men wel

Item / Is sijn heyligh dierbaer vleesch oock
soo een boose Gelt oft Rantfoeninge geweest,
als Gellius lastert / hoe konde dan Gods ge-
rechtighept daer mede na Gods Heplige wil-
le vol gedaen en betast werden ? Of dit niet
recht hiet / ons eenen onreppen en sondelij-
ken Chzistum pzediken / en ons onses alder-
h

h

hepligsten Heplants en Messia berooven (dat sp ons geerne opleggen souden) wil ick alle rechtverstandige en rebelijke lypden metter schyfte laten nadencken.

De derde Inconvenientie.

Ten derden / twee personen in Christo, namelijk / die eene de tweede persoon in der Godtheyt, en die ander / die mensche van Marien vleesche, in welcke Menschelijke persoon die Goddelijcke persoon gewoont hadde. Welcke dwalinge niet alleene van ons / maer oock van Luthero heftiglyck wedergesproocken woort / en segt: *Wacht u / wacht u (segge ick) vooz der Alleosi, sp is des Dupbels Larva, dan sp richtet ten laersten sulck een Chyistum toe / na den welcken ick niet geerne soude een Chyisten zyn / namelijk / dat Chyistus vooztaen niet meer zp / noch doe met sijnen lijden en leven / dan een ander slechte heplige doet. Van wanneer ick dat geloobe / dat alleen die Menschelijke nature vooz mp geleben heeft / soo is mp die Chyistus een slechte Heplant / soo behoeft hy wel selve eenen Heplant.*

Lutherus contra Zwinglium.

Summa / het is onseggelijck / wat die Dupbel met der Alleosi soecht en vooz heeft. *Wp seggen / Godt is Mensch / en Mensch is Godt / wp roepen over haer / dat sp den persoon Chyisti verdeelen / als waren 't twee personen.*

Dan soo die Alleosis sal bestaen / gelyckse Zwinglius drijft / soo moet Christus twee Personen zyn, een Godtlike en een Menschelijke. *Dit sept hy. Merckt mijn Leester / wat sp ons vooz eenen Chyistum leeren ende voozdzagen.*

De vierde Inconvenientie.

Ten vierden / twee Soonen in Christo, van welcken die eerste Soone / Godts Soone sonder Moeder, en die tweede Soone / Marien Soone sonder Vader moest geweest zyn / in welcken Marien Soone de voornoemde Godts Soone sijn geboorte soude geset, en hem daer mede in een Persoon vereenicht hebben, so sp voozdzagen. *Hoozt doch wat wonder dat sp voozdzagen.*

De vijfde Inconvenientie.

Pomeranus dicit, 1 cap. ad Hebr. - Christus secundum Divinitatem natura est filius Dei, secundum humanitatem est adoptio- nis filius Dei.

Ten vijfden / de mensche Christus Jesus ware oock niet als dan de Eerstgebooren ende eenigh-gebooren, maer Godts derde Soone in der ozdeninge geweest / die niet van Godt gebooren / dan geschapen ware / en ware also (gelyck Pomer segt) vooz eenen Soone van Godt aengenomen / *Ec. quod & Bonofianorum sive Monofolitarum haeris est. Wp ware (segge ick) de derde in der ozdeninge: want de eerste is het Woort / die ander / de eerste Adam / Luc. 3. 38. en die derde / die Menschche van Marien vleesch (die also vooz eenen Soone van Godt soude aengenomen zyn) / soo gehoozt is.*

De sesste Inconvenientie.

Ten sessten / soo zyn wp oock als dan niet dooz Godts eerstgebooren en eenig-gebooren Soone / maer door Marien Soone, van Adams onreynne en sondelijcke vleesch geschapen, te recht gebzagt en verloft / soo oock de defen- se / en sijne navolgers opentlijck tegen alle schyft bekennen dooven / en seggen / dat de nature in Adams lendenen belloten, die de overtredinge hadde ingeboort / oock nae Godts rechtverdigheyt die selbige weder- omme wegh nemen / en daer vooz betalen moeste.

Ten sevensten / wanneer wy dan alsoo door Adams vleesch verloft waren, gelyck sp willen / soo behoorden wp oock niet alleene den Vader dooz sijn Woort / maer oock Adams vleesch (daer in die verlossinge geschiet is) daer vooz te dancken / sullen alle rechtverstandige moeten bekennen en toestaen.

De sevenste Inconvenientie.

Ten achtsten / so die Menschche Christus een geschapen creature van Adams vleesche ware, en wp dooz dien verloft (gelyck der Geleerden grond is) en Godt spreect dooz den Propheet / *hy wil sijn eere geenen anderen geben: en nu is het openbaer / dat wp onsen Verlosser Chyistum niet wepniger als den Vader eeren / soo moeste een van beyden daer upt volgen / oft dat Godt niet recht dooz sijnen Propheet gesproken hadde / oft dat sp alle Afgodendienaers waren / dewijle sp een geschapen Creature van Adams vleesche Goddelijcke eere en dienst betwijfen / dat in der schyft soo hardt verboden / en so menigmael van Godt gestraft is. *Siet / mijn Leester / alsoo een ongerijmde, onreynne, en gestuckte Christus is het, (die alsoo van twee personen, en van twee Soonen te hoope gestelt is, daer die eene persoon en Soone in den anderen soude gewoont hebben, daer van d'een persoon en Soone geleden, ende d' ander niet geleden heeft: Ende de selvige die geleden heeft, soude niet Godts, maer Marien Soone alleene geweest zyn) dien u die Geleerde met hare veel Philosophische redenen en verdoepde schyften (och lach) leeren en voozdzagen. *Ich meyne / dit magh immers wel heeten / den Heere verfaecken / diese gekocht heeft / en eenen bzeemden Chyistum pzediaen / dien de schyft noyt gekent heeft.***

De achtste Inconvenientie.

Esa. 40.

Joan. 5. 23.

Och mijn Leester / mijn liebe Leester / hoe gantsch jammerlijck heeft ons der slangen listigheyt / dooz dat erge vernuft der Geleerden / van desen Edelen / Hoogen / ende duren Heplandt berooft / en op een onreyn / sondelijck / aertsch vleesch / ende geschapen Creature gewesen / niet lettende dat de Heplige Geest soo opentlijck getuyghet / *Godts Woort zp vleesch gewozden / Joan. 1. En dat dat selvige mensche gewozden Woort / onse Emanuel / Matt. 1. 24. en onse Godt is / de Heere / die ons gerechtigh maecht / Jer. 23. 33. Die eerst-geboorene / en die eenigh-geboorene / Joan. 1. 3. 1 Joan. 4. 5. Godts eppen Soone / Rom. 8. Van den Hemel afgekomen / Joan. 3. 13. Ephes. 10. 4 / 32. dat levendige Broodt van boven / welke met sijn onsenlijcke Godtheyt (gelyck de Geleerde seggen) maer zyn sienlijck vleesch was / gelyck hy selve segt / Joan. 6. 51. Van den Vader uptgegaen / Joan. 16. 31. die eerste en die laetste / Apoc. 1. 2. Die hem selven (doen hy in Godtlijcken gestalte was) verkleende / en niet enes grootmachtigen Kersers of Konincks / maer enes armen Dienstknechts gestalte aennam / ons menschen gelyck gewozden / in 't gelaet bevonden als een mensche / sijnen Vader gehoozsaem tot in den doot / Ja tot in den doot des Krupces / waerachtigh Godt ende mensche / mensche en Godt / Godt vooz allen tijden van Godt / ende in Godt Godts eeuwige Woort / ende in der tijdt / na der belofte den Vaderen ge-*

Esa. 7. 16: Esa. 40. 1d. Ioan. 2. 29. Hebr. 1. 6.

Merckt vlijtiglyck wat hier geseyt wert, namelijk, wie en wat Christus zy, en van waer hy gekomen zy.

Phil. 2. 9.

Joan. 1. 1.
Gen. 3. 16, 18,
21, 22, 26, 28.

Matth. 1. 18.
Luc. 1. 3.

Luc. 3.

Gen. 28. 2.
Luc. 1. 2.
Gal. 4. 4.
Joan. 3. 11.

1 Cor. 5. 6.
1 Petr. 2. 24.
Marc. 16. 19.
Act. 1. 9.
Joan. 16. 4.
Joan. 6.

1 Tim. 2.
1 Joan. 2.
Rom. 8.

Godt is die
Prijs door
sijn woordt,
en niet door
Adams
vleesch.

Merckt. S

geschiet / in Maria die supere Jonckvrouwe (die van Abrahams lichaemlijck en na-tuerlijck zaedt was / en die eenen Man van den huyse Davids / genaemt Josefgh (op welke Josefgh die Evangelisten dat geslachte tellen) vertrouwt was / een ellendigh / lydelijck / en sterflijck Menschse geworden / niet gekucht / noch gedeelt / gelijck die Geleerde leeren / maer een eenigh Christus persoon / en Soone Godts / reyn en onbevlecht / sijnes Vaders Zaedt en woort / dooz den Heyligen Geest van Godt in haer gezaect / dooz den geloove van haer ontfangen / in haer Maeghdelijck Lichaem gevoet / geneert / en tot bequamer tijdt een waerachtigh Menschse (segge ick) gelijck Isaac upt Sara / Joannes upt Elisabeth / Es. na der beloften upt haer geboren / der Wet gehoorsaem / een licht der Werelt / een Prediker der Genaden / een Boozbeidt der gerechticheyde / en alsoo ten laetsten niet booz sijne eppen sonden (want hy kendese niet) maer booz onse sonden onschuldigh ter Doodt geoozdeelt / aen den krupte gehecht / gestopen / begraven / weder opgestaen / en ten Hemel / Marc. 16. Act. 1. tot sijnen Vader gebaren / Joan. 16. daer hy te vooren was / Joan. 6. En is aldaer onse enige en eeuwige Middelaer / Abbo-raet / Boozbidder / Soen offer / ende Hooge Prieester by Godtijnen Vader geworden / 1 Tim. 2. 1 Joan. 2. Rom. 8. Hoob. 7. 8/9/10. En alsoo behoudt die Almachtige en eeuwige Godt / onse barmhertige Hemelsche Vader / dooz desen sijnen Christus onsen eeuwigen Heylant / sijnen eenigh-gebooren en eest-gebooren Soone / en eeuwige Woort / onsen Heere / den prijs en eere alleene eeuwiglijck / en niet door Adams onreyn ende sondelijck vleesch, gelijck de Geleerde leeren en boozgeben.

Merckt nu mijn Leester / welke van dese bepde bekentcuiffen wel die meeste kracht / ende sterckste grondt nae der Schrift heeft / en aen welchen van bepden die hooghste Liefde Godts / en die grootste eere Christi ge-speurt wort / oft dat Godt alsoo een mensche, van Adams zade ofte vleesche genomen, gelijck die Geleerde leeren / dan dat hy sijn eeuwigh Woort / kracht / wijsheyt / ja dat Herte upt sijnen Lybe / na menschelijck-ker wijse te sprecken / in den doot / booz ons gegeven heeft / gelijck wy in de gantsche Schrift leeren.

Och het is een soo dueren woort: soo lief heeft Godt de Werelt gehad / dat hy sijnen Eenig-gebooren Soone wilde geben / Joan. 3. Item / daerinne is de liefde Godts versche-nen tegen ons / dat hy sijnen Eenigebooren Soone inder Wereldt gesonden heeft. Daer in (schijft Joannes) is de liefde / niet dat wy Godt lief gehad hebben / maer hy heeft ons lief gehad / en heeft sijnen Soone ge-sonden / (merckt / hy heeft sijnen Soone ende niet een Menschse van Adams vlee-sche / die geenen Vader hadde / gesonden) een Genaden-stoel booz onse sonden / 1 Joan. 4. Sijnen eppen Soone (segt Pau-lus) heeft hy niet gespaert / Rom. 8. En sul-ke klare spreucken meert.

Hier en tegen voeren sy nu haer Antwoor-de, ende seggen ten eersten alsoo: Godt schiep in den beginne een Man en een Vrouwe, hy zegendese, en sprack: Zijt vruchtbaer, en vermeerderd u, Gen. 1. Waarmede (seg-gen sy) een Vrouwe soo bequaem tot des ge-gen sy) een Vrouwe (soo bequaem tot des ge-boortegeworden is, en so vele van haren lijve tot der vrucht beschickt, als een Man doet. Besluyten daer uyt, Christus was uyt eener beloofte, hy werd oock eenes Vrouwen Zaet, vrucht ende Soone in der Schrift genoemt, Abrahams Zaedt, een Zaedt en Vrucht der lendenen Davids, daerom moet hy oock nae sijnen Menscheydt van Abrahams, Davids, en der Vrouwen Zade zijn, &c. Wijfen ons oock tot den Philoophen, verstandige Vrou-wen, en Creatueren. Ick ichame my van her-ten (weet de Heere) dat ick in desen heerlijc-ken en heyligen handel Godts, dusdanige Men-schelijcke redenen (daer toe sy my dringen) gebruycken moet.

Antwoordt.

Nademael sp de saecke met dat Gen. 1. hier vast houden willen / en haer op Gods en der naturen Opdeninge beroepen / soudens sp billijck Man en Vrouw bepde daer stellen / & cum eis carnalem commixtionem, want de booznoemde Opdeninge bozert / dat hy der Menschen baringe die commixtio carnalis eenes Mans met eener Vrouwen (quae ad concipiendum apta fit) sijn moet / het welke oock die Joden alsoo oozdeelen konden / sephs Sone / die Timmerman / Hiet niet sijn Naeder Mariae. Marc. 13. 55. Marc. 4. 42. Luc. 4. 24. Joan. 6. 42.

Godts Orde-ninge in det Menschen baringe.

Willen sy nu seggen / quod Spiritus Sanctus viri vices compleverit, so segge ick wederom: me / dat het als dan na Godts Opdeninge / Gen. 1. niet geschiet is: moest oock in dien verstande / die Heilige Geest de Vader Christi gewest sijn.

Hier mer-ker, hoe die Geleerde rotten, die haer in desen oel met dat eerste Ge-nesis bewa-ren.

Seggen sy dan / dat niet de Heylige Geest, maer de Vader selve sulcks door sijnen Hey-ligen Geest in Maria van haren vleesche be-schickt heeft, so segge ick andermael / dat sy noch eenmael daer mede bekennen / als booz ren / dat het nae Godts Opdeninge / Gen. 1. Jer. 29. 5/28. niet geschiet is: En dat die mensche Christus / die ons met sijnen due-sen bloede gekocht heeft / niet Godts eest-gebooren en eenigh gebooren Soone / maer een geschapen Creature van Marien vleesch is. En hoe sulcks met der Heyliger Apostelen en Propheten bekentnisse ober een komt / wil ick haer eppen Schriften laten Richters sijn.

Der Geleer-den grondt hout open-lijck, dat die mensche Christus niet Godts eygen Soone 27

Doozder segge ick / dat wy oock niet tot den Philoophen / noch tot den verstandi-gen Vrouwen / die doch strijdig en twistigh sijn / neque etiam ad demonstratas Creaturas, (daer sy ons toe wijfen) maer wy willen dooz Godts genade tot des Heeren eppen Woort (dat de rechte Fonteyne aller Wijs-heyt is) en tot dat onbedriegelijck ge-rupgenisse des Heyligen Geest gaen / ende daer van bilstighlijck ondersoeken / hoe be-le een natuerlijcke Naeder / nae der Opdeninge Godts / Gen. 1. de sua carne in der

Conceptie tot der vrucht beschickt ende toe-
doet.

Dat beyde de Man ende de Vrouw door
dat woort / wast en vermehrt u / bequaem
tot der Daringe van Godt verordineret zyn/
is klaerder dan men loochenen kan / noch-
tans een pegelijck in sijner Oydninge / die
man / quali feminator, en die vrouwe / quali
excipiens agor, qua seminanti viro tot Lee-
linge oft wasdom van Godt bereydt is / sine
qua etiam vir non potest fructum ferre un-
quam.

Dat dit selvige hier verhaelt / alsoo Godts
Oydninge is / leert de schryft alomme. Wi-
dus spzeck Paulus : gelijk de Vrouw van
den Man komt / alsoo komt oock de Man
door die Vrouw.

Hier merckt ten eersten / dat hy seght / dat
die Vrouw van den Man komt / en ten an-
deren / dat de Man niet van der Vrouwen /
maer door de Vrouw komt / doch alles upt
Godt / 1 Coz. 11. 11 / 12.

Men een ander plaetse spzeck hy : Rebecca
werdt zwanger van den eenigen Isaac /
Rom. 9. denckt na wat het meyne.

Item / Sara (seght hy) heeft door den
geloove kracht verkeren / dat zaedt (verstaet
haerz Mans) te ontfangen / en dat te be-
houden / &c. daerom zyn oock van eenen
(verstaet van Abraham) hoewel verkozben
lichaems / beele gebooren.

De Heere vercochte Sara (schryft Moses)
als hy gespoochen hadde / en sy werdt zwan-
ger / ende baerde Abraham eenen Soone
merckt vlijtighlyck / Abrahams zaede heeft
sy ontfangen / Heb. 11. 11. En heeft Abza-
ham eenen Soone gebaert / Gen. 21. 2.

Item / Bilha wert zwanger / ende baerde
Jacob eenen Soue / Gen. 30. 3. Gen. 16. 2.

Volcken / ende hoopen volchs (spzack
Godt tot Jacob) sullen van u komen / merckt /
hy seght van u komen / en Koningen sullen
upt uwe Lendenen (noch eenmael merckt)
hy seght upt uwe Lendenen komen / Gen.
cap. 35. 11.

Levi (seght Paulus) was noch in de
Lendenen sijns Daders Abrahams / (non
autem dicet, in Matrice Matris,) doen hem
Welchivedech tegen gingh / Heb. 7. 10.

Ich ben oock (schryft Sapiens) een sterf-
lijck Mensch / gelijk als die andere / geboo-
ren van den Geslachte des eersten geschapen
Menschen / en den gebedet een vleesch tien
maenden lang in den Bloede te samen geron-
nen (merckt) van Adams zaede / Sap. 7. 3.

Sicut lac (seght Job) multiti me, & sicut
caseum me coagulasti, Job. 10. 10. endier-
gelijcke spzeuken meer.

Ich meyne jae / men kan hier upt dese
spzeuken wel verstaen / dat die Man de ep-
gentlijcke oosprongck en seminator sijnes
kindes / en die Vrouw de bereyde Wker is /
soo verhaelt is.

Item / gelijk als oock een Wker niet sijn ep-
gen / maer des zaepers zaet in haer ontfangt /
dat selvige bochticht / geneeret / wassen doet /
en tot sijnen rijpe vruchten brenge / en alsoo
(hoewel daer in gezeyd) des Wkers vrucht
en zaedt genoemt werdt / en oock is / Ita
etiam Mulier, non ex suo ipsius corpore, sed

sui viri concipit semen, rigat idipsum, ge-
neert het en doet het van haren vleesche / na
Godts Oydninge / parit hoc ipsum in se se-
minatum semen, atque enatum fructum tot
sijner tijde / en werdt alsoo niet weprijger des
Moeders als des Daders (quamvis à Patre
originaliter conceptum) zaedt / vrucht / en
Soone genoemt / gelijk (segge ick) als dat
voornoemde ingezaepde zaet / een zaet ende
vrucht des Wkers genoemt werdt / oosfacke /
als gehoozt is.

Siet / mijn Leester / in alsulcken verstan-
de bekenne en geloove ick / dat oock Chri-
stus Jesus Godts eenigh gebooren en eers-
gebooren / Soone en eeuwige woort / Ma-
rie / oft der Vrouwen zaet / spzupte / geslachte /
vrucht / en Soone is / van den Wker in haer
Maeghdelijck Lichaem door den Heiligen
Geest wonderlijck gesepd / &c. gelijk oock
Isaac een zaedt / geslachte / vrucht / en Soone
van Sara / Joannes van Elisabeth / ende
Joseph van Rachel was / soo verhaelt is.

Doozder segge ick / wanneer der Belee-
den voorgeben (in desen deel) recht waere /
dat ick in greenen wege toestaet / noch om die
voornoemde oosfacken toestaen kan / dat die
Moeder als dan wel tienmael meer rechts /
als die Wker tot den kinde hebben moeste /
want die Wker het niet dan in pruritu carnis
baert / ende zaep / maer die Moeder moet
het met soo ontalliche beele zware pijnen en
smerten wel negen oft tien Maenden langh
behouden / de fructu, five succo suo carnis
geneeren / met perijckel en doods gebaer ba-
ren / en daer na noch met hare Moederlijcke
Welck een Jaer oft twee van haren Lij-
ve doeden ende optrecken. Dit alles niet
lettende / werdt noch dat recht des kindes
den Wker / en niet der Moeder / door die
gantsche Schryft toege-eygent / soo men in
de aengetogen spzeuken in alle klaerhepdt
speuren en sien magh.

Mijn Leester / neemt het waer / soo der
geleerden grondt recht waer / konde het niet
seplen / oft dat halve vleesch der kinderen
Sela / des Soons Juda / moest als dan
van der Cananitischen Cananitsch / der kin-
deren Mose / van der Moerinnen / Media-
nitisch / en der kinderen Josephs / van der
Egptischen / Egptisch geweest zyn / is on-
wederleggelijck.

Die mensche Christus Jesus konde oock niet
meer dan een halve mensche in sulcken ge-
valle geweest zyn, namelijk / soo verre als
sijns Moeders aen part en deel nae den ver-
stande der Beleerden aengingh : welke hal-
ve mensche oock niet allerne van Juda / daer
die belofte op wijsde / maer oock eensdeels
van Levi / Luc. 1. eensdeels van den Ca-
naniteren upt Rahab / en eensdeels van den
Moabiteren upt Ruth / moest vooztghoo-
men zyn / is klaerder danmen loochenen
kan.

Siet / mijn Leester / hier mede betracht mi /
hoe gantsch jammerlijck die Beleerde Godts
Oydninge van der Vrouwen zaedt / vrucht /
ende Soone verkeren / en Christum Godts
Eenigh-gebooren ende Eers-gebooren Soone
verkleen, datse sijn alderheylighste vleesch
van Maria vleesch beweeren willen, om dies
wille,

Utriusque
fructus, nempe
& viri &
agni, sperma
apud Graecos,
& semen
apud Lati-
nos dicitur.

Hier merkt,
in welcken
verstande
Christus Ma-
rie Soone,
vrucht ende
zaedt ge-
noemt wert.

Merckt wel,
wat hiege-
leyt wert.

Hier leert
merken, van
wien den
oosprongck
des kints is.
Fide ipsa
quoque Sara
vires ad ja-
ctum feminis
accepit, po-
luit 5e. Cass.

Gen. 38. 2.

Exod. 22.

Gen. 41. 45.

Gen. 49. 10.

Hebr. 7. 9.

Matt. 1. 5.

wille, dat hy een zaet soone ende vrucht der vrouwen in der Schrift genoemt werdt, ende mercken niet / hoe gantsch gewelbighlyck beyde die Natuere ende de Schrift ons leeren / dat den eersten oorspronck ende zaedt eenes Menschelijcken vuchts oorspronckelijck van den Vader / ende niet van de Moeder zy / dat oock wel eensdeels daer upt merke magh bemerckt werden / quod semen Viri usque in decrepitam aetatem fructiferum semper permanet, maer die Acker oft die Vrouw niet langer dan tot de vissigh jaten / oft daer beneden / so ghy sien meught.

Maer so veel den vucht der lendenen Davids aengaet / segge ick ten eersten so daer op / Dat die selvige Belofte na den Letter niet op Christusum / maer op Salomon gesproken zy / sullen Nathan / David / ende Salomon mijne getuppen zijn. Aldus sprak die Heere dooz Nathan tot David / als hy booznam den Heere een hups te bouwen / ende sprak : Wanneer nu uwen tijdt boozhy is / dat ghy met uwen Vadersen slapen ligget / so wil ick u Zaet nau verwecken / dat van uwen Afde komen sal / dien wil ick sijn Rijcke bevestigen / die sal mijnen Name een hups bouwen / ende ick wil den Stoel sijnes Koninckrijcks bevestigen eeuwigelijck. Ick wil sijn Vader zijn / ende hy sal mijn sone zijn / Wanneer hy eene misdaet doet / (verstaet dese woorden wel hy seght / wanneer hy een misdaet doet / dat van Christus nimmermeer kan gesproken zijn) soo wil ick hem met menschen Woeden / ende met der menschen kinderlijcken straffen / 2 Reg. cap. 7. Siet soo hupden de woorden der Belofsten letterlijck.

Dat nu David dese woorden des Propheeten in den Letter op Salomon verstaen heeft / betuppen dese sijne woorden openlijck : Mijn Sone / septe hy tot Salomon / ick hadde het my boozgenomen / den Name des Heeren mijnes Godts een hups te bouwen / maer dat Woordt des Heeren quam tot my / ende sprak : Ghy hebt veel bloets vergoten / ende groote krijgen geboert / daerom sult ghy mijnen name geen hups bouwen / dewijle dat gy so veel bloets op de Nerde vergoten hebt booz my. Siet / die Sone / die u sal geboren werden / die sal een vzeedsaem Man zijn / want ick wil hem rusten laten van allen sijnen vbanden ront omme / want hy sal Salomon heeten / want ick wil vrede ende ruste geben over Israël sijn leefdage / die sal mijnen name een hups bouwen / hy sal mijn Sone zijn / ende ick wil sijn Vader zijn / ende ick wil sijnen Konincklijcken stoel over Israël bevestigen eeuwigelijck. 1 Par. 23. 11.

Defflven gelijcken heeft oock Salomon die Belofte alsoo verstaen / gelijck sijn Boederschap tot Hiram lupdet / doen hy hem boederschapte ende seggen liet : Ghy weet (seght hy) dat mijn Vader David niet konde bouwen een hups den name des Heeren sijnes Godts / om des krijghs wille / die rontom hem was / tot datse de Heere onder sijns voetsolen gaf. Maer nu heeft my die Heere mijn Godt ruste geben rontomme / dat daer geen Wederpartte / noch quade hindernisse meer is. Siet / so hebbe ick gedacht een hups

te bouwen den name des Heeren mijnes Godts / als de Heere gesproken heeft tot mijnen Vader David / ende gesep : u Sone / dien ick in uwe stede setten sal op uwen stoel / die sal mijnen name een hups bouwen / 2 Reg. 5. 13.

Oock staet in den Psalm geschreven : Item niet wegh dat Regiment uwes Gesalsden / om uwes knechts Davids wille. Die Heere heeft David een waerachtigen Edele gestwooren / daer sal hy hem niet dan wenden. Ick wil u op uwen Stoel setten / de vuchte uwes Lichaems. Sullen uwe kinderen mijn Verbont houden / ende mijn Betruppenisse / die ick haer leeren sal / soo sullen oock hare kinderen op uwen Stoel sitten eeuwigelijck / Psalm 1. Ps 23. Leest oock den 8. en 9. Psalm.

Siet mijn Leser / aldus leeren ende betruppen ons dese heldere klare Bepreucken openlijck / dat de booznoemde Belofte David geschiedt / in dat oude letterlijck wesen / niet op Christusum / maer op Salomon gesproken zy.

Ten tweeden segge ick : die Propheet Esaias propheeterde van Christo / ende sprak : Een kindt is ons geboren / een Boon is ons gegeven / wiens heerschapppe op sijne schouderen is / ende hy heet wonderlijck / Raede / kracht / Helt / oft stercke Godt / eeuwige Vader / Vrede-vorst. Op dat sijne Heerschapppe groot werde / ende des vzedes geen epnde / op den stoel Davids ende sijnen Koninckrijcke (merck) dat hy het berepde ende stercke met Gerichte ende Gerechtighepde van nu aen tot in der eeuwighepde. Esai. 9.

Item / de Engel tot Mariam : Godt de Heere sal hem geben den stoel sijns Vaders David / ende hy een Koninck zijn over dat hups Jacobs eeuwigelijck / ende sijnes Koninckrijcks sal geen epnde zijn / Luc. 1. 29.

Getrouwwe leser / neemt het waer / Maer mael dese twee waerachtige Getuppen / Esaias ende Gabriel / desen beloofden Koninck ende Messia Christo / Davids Rijck ende stoel met soo klare woorden toefeggen / dat hy daer op sitten / ende daer over heerschen sal eeuwigelijck / ende het openbaer is / dat hy in deser werelt geen Rijck gehad heeft / ja in den vleesche armer dan de Boffen ende Vogelen geweest is / Matt. 8. Luc. 9. Weten eventwel / dat Godts Belofte / dooz den Propheet ende Engel geschiet / waerachtigh is / soo moet immer hier een ander heerschapppe / Rijck ende stoel upt verstaen werden / dan David gehad heeft / Oft men moeste seggen / dat dese booznoemde Getuppen in hare Belofsten gesepit / ende de waerhepde niet gesproken hebben. Zijn dan die beloofde Heerschapppe / Rijck / ende stoel / Davids letterlijcke oft vleeschelijcke Heerschapppe / Rijck ende stoel niet / maer zyn sp Geestelijck / so moet immer oock de Koninck / die daer op sitten ende heerschen sal / niet Davids letterlijcke ende vleeschelijcke vuchte / maer een Dientwe ende Geestelijcke vuchte zyn / gelijck de boozstede heerschapppe / Rijck ende stoel nieuwe ende Geestelijck zijn / oft de eene helft der Belofsten moeste letterlijck / ende de ander helft Geestelijck ver-

Psal. 132. 11.
Psal. 89. 4.
2 Reg. 7. 12.

David's Belofte door Nathan.

Hier merckt, op wien David die Belofte in den Letter verstaen heeft.

Salomons verstant van de belofte in den Letter.

Psal. 45. 7.
89. 37.

Joan. 18. 37.

berstaen werden / is klaerder dan men wederleggen kan.

Ten derden segge ick / dat die Leser wel moet waernemen / dat Christus niet anders een Zaet Abzake ende Davids / een Ducht der Lendenen Davids / een Drouwten Zaet / Ducht / ende Sone in der Schryft genoemt werdt / dan soo vele der Belosten / ende den Geslachte / daer upt hy na den vleesche / oft met den vleesche geboren is / aengaat / ende een ware Moeder na Godts Oydninge / Gen. cap. 1. toekomt : Want soo hy na zijner menscheyt van Marien vleesch ware , gelijk de Geleerde seggen / so ware hy de waerachtige Sone Godts niet getweest / oock niet een ware Sone Marke / want hy met sijner geheeler menschelijcker Substantien van Marien vleesch soude geschapen ofte gemaect / ende niet van Godt sijnen Vader oorspronckelijck voortgekomen ende geboren zijn / dat niet alleene tegen die Eppenschapen der namen / Vader / Moeder / ende Sone / maer oock tegen Godts Oydninge / Natuere / ende alle Schryft is / soo gehoozt is.

Diet / alsoo is de Belofte van die Ducht der Lendenen Davids in dat oude letterlijcke wesen voltogen op Salomon / ende in dat nieuwe Geestelijcke wesen op Christum dat alsoo een menighuldigh gebuyck in der schryft is / gelijkmen van Isaac / Gen. 21. 22. van David / Psalm 27. van Simson / Jud. 13. 5. &c. In den letter (van den Apostelen ende Euangelisten in 't nieuwe Geestelijck wesen / met grontlijcke woorden op Christum uptgeleyt / die aller berkenissen epnde is) lesen ende sien magh.

Ten tweeden gebruycken sy noch een Argument, ende seggen : Godt kan noch lijden noch sterven : Gods woort is Godt : Joan. 1. Derhalven kan oock dat selvige woort noch lijden noch sterven.

Antwoordt.

Daer Godt de Almachtige ende eeuwigge Vader / die alles goets een oorspronck is / onlijdelijck ende onsterflijck is / is openbaer / maer dat sijn Woorz ljdelijck ende sterflijck geworden is / leert die gantsche Schryft in alle klaerheyt / Joan. 1. 29. 36. 1 Joan. 1. 7. Rom. 8. 11. Apoc. 19. Wie nu sulck wil verloochenen / die verloochent ten eersten Godts sterke kracht / daer mede hy alles wat hy wil / doet / ende doen sal eeuwiglijck.

Ten tweeden / verloochent hy de Liefde Gods / daer mede hy ons also lief gehad heeft / dat hy oock sijnen Eenigh-geboren Sone ons geschoncken heeft / Rom. 8. 3. Joan. 3. 16. 1 Joan. 3. 4.

Ende ten derden dat getuygenisse Godts / welke hy dooz sijnen Hepligen Apostelen ende Prophten in sijnen Hepligen Geest van sijnen lieben Sone dooz de gantsche Schryft getuyghe heeft. Summa / die versaecht dat Godts Woorz vleesch geworden is / ende Christum een mensche van Adam vleesch betweeren wil / die betweert daer mede / dat niet die eerstgeboren ende eenighgeboren Sone Godts / maer een aertche creatuere

van Adams onreymen ende sondelijcken vleesche sijn Messias / Heplandt / Verlosser / Heere / ende Godt is.

Ten derden seggen sy, als dat de Mensch Christus van dat suyverste Bloedt Marise ontfangen is, Dat de Sone Gods onse vleesch heeft aengenomen, Dat Godts Woordt hem met onse Menschelijcke Natuere vereenicht, ende in onsen vleesche gewoonst heeft, Dat hy der Wet in onsen vleesche moeste voldoen, dat hy van wegen der geboorten van Adams vleesche onse Broeder is, oock vleesch van onsen vleesche is, Ende onse vleesch nu tot des Vaders rechter handt sit, &c.

Antwoordt.

Alle dese woorden / oft eenige van den selvigen te beantwoorden / achte ick gantseheijck onnoodigh te zijn / want ick bekenne / dat sy een vyzemt Euangelium zijn / daer van niet een letter in die gantsche Schryft getoert is / ende derhalven oock verbloekt / ende Anathema zijn / Gal. 1. 8. 9.

Mochtang / dat hy onse Broeder is / bekennen wy / maer niet in alsulcken verstande / als de Geleerde doen / want sy hem voor-namelijck wegen des Adamschen vleeschs (daer van sy hem hebben willen) haren Broeder noemen / dat wy so niet doen / maer wy seggen met der Schryft / namelijck : Gelijk hy een waerachtigh Sone upt Godt geboren is / ende van Paulo een eerstgeborene onder vele Broederen genoemt wett / Dat wy oock also met hem upt gelijcken Vader geboren / sijne Broederen werden moeten / Ick segge sijne Broederen / want hy is die Eerstgeborene / sou verhaelt is.

Item / desselven gelijcken segge ick / dat hy niet vleesch van onsen vleesche, gelijk sy seggen / maer dat de wedergeborene vleesch van sijnen vleesche zijn / gelijk de Schryft seght / want soo hy vleesch van onsen vleesche ware, gelijk sy seggen / soo moeste Christus een sondelijck / verbloekte / ende doodschuldige Christus geweest zijn / is na Gods eeuwigduerende rechtveerdighet klaerder / dan men 't weder spreken kan.

Heen / mijn Leser / niet soo / maer gelijk die eerste ende aertche Adam van sijne Eva (die van sijnen ljdje gnommen wett) getuyghde / datse vleesch van sijnen vleesche ware / alsoo getuyghde oock nu die tweede ende Hemelsche Adam van sijne nieuwe Eva die gemenpte / die van sijnen alderheylighsten ende levendigh - makende vleesch / Geest ende Woorz / hem tot ener Drouwte in den Geest van Godt betrept wett / datse vleesch van sijnen vleesche / ende been van sijnen bernen is / Ephes. 5. 30. Want Eva septe niet van Adam / dat hy vleesch van haren vleesche / maer Adam septe van Eva / dat sy vleesch van sijnen vleesche was / Genes. cap. 2. 24.

Beslupte dan hier mede / segge ende betuyghe vooz Godt / ende doch vooz de gantsche Werelt / namelijck / Gelijk als wy gelooben ende bekennen / dat die geheele Christus Jesus / onse eenige ende eeuwigge Messias ende Heplandt / Gods eeuwigge woorz /

Dat niet Gods woort of den woorde Gods gematigh is verbanen.

Niet des vleeschs. maer der nieuwer geboorte halven, werden wy Christi Broederen in der schryft genoemt. Matt. 12. 5. Marc. 3. 35. Luc. 8. 21. Hebr. 2. 12. Psal. 22. 23. 1 Joan. 15. 14.

Christus is niet vleesch van onsen vleesch, maer die Wedergeborene sijn vleesch van Christi vleesch.

Rom. 12. 5. 1 Cor. 6. 16. 1 Cor. 12. 27. Matt. 19. 5. Marc. 10. 8.

Gen. 1. 14. Jer. 29. 6. Gen. 9. 1.

Gal. 3. 16. Hebr. 1. Acto. 13. 33. Matt. 2. 2. Joan. 19. 3.

Hier merket wat sy verloochenen, die daer seggen, dat het woort niet vleesch geworden zy.

Esa. 9. 5. en 7. 15. Luc. 2. 7.

Deut. 18. 15. Act. 7. 37. Eesai. 7. 15. en 9. 5. Jer. 23. 5. Matt. 3. 11. Mar. 9. 6. Joan. 3. 36.

Om dat Abraham God geloofde, daerom was hy hem oock gehoortacien.

Christus Jesus versus Dei ac Mariae filius.

Gen. 1. 28. Jer. 29. 6.

Ja sijn eenig-geboren en Eerstgeboren sone is / en dat Godt sijn Vader is / dat wy oock dessel- den gelijken also gelooben ende bekennen / dat hy oock na der Beloften de Vadersen geschiet / Maria sijnz moeders (na der Odeninge Gen. 1. 28. allen waren Moederen in der Menschelijcker baringe van Godt opgelept) ware zaet / byzucht / ende sone is / en dat Maria sijnz ware Moeder is / want sy hare Moederlijcke Ampt ende pliche (so veel ener waerer Moeder na der voozsepder Odeninge toekomt / ende van Godt opgelept is) gantschelijck ende volkomenlijck aen hem beweschelijck ende volkomenlijck aen hem bewesen heeft / Dat alleene uytgenomen / dat sy hem niet juxta naturae ordinem per carnalem commixtionem, ex virili semine, maer boven der naturen upt Godts zaedt het doozt / na des Engels toefegginge / vermidelt den geloobe / wonderbaerlijcker wijse boven aller Menschen vernuft / dooz den Hepligen Geest ontfangen heeft / &c.

Siet / daer hebt ghy onse eenvoudige ende klare Gzont en bekentnisse / van Christo Jesu Godts eenighgeboren ende eerstgeborenen Sone / gelijck ons des Heeren onseplbare Geest / dooz dat getuygenisse sijnz Hepligen Woortz / in ongedeckte klare letter leert ende aenwijst. Dese Bekentnisse bestaet / sy bestaet / segge ick / ende sal oock dooz des Heeren genade tegen alle der Welken poozten ende geweld besaende blijven eeuwiglijck / want sy in Godts onverbalschte repne Woortz krachtighlijck verbatet / eenen onbetweeghlijcken gront ende vasten voet heeft.

Ende is desen Artijckel wel dat hooghste ende wichtighste, soo die Geleerde haer hooten laten / waeromme wy (hoewel wy die krachte der gantscher schyft / daer toe oock Gods Odeninge helder ende klaerder vooz ons hebben) noch Kercke, noch Christenen, maer een verdoot volck, ende Godtloose Kettens by haer zyn moeten. Godt gunne haer oogen / dat sy sien mogen / Amen.

Alle die nu noch wyder bescheyt over desen Artijckel hebben / ende hooren willen / die ondersoekte onsen Bericht op L. Desensie / ende sy sullen dooz Godts genade (hope ick) van alles een goede ende waerachtige aenwijfinge / verstant / ende gront binden.

T En sevensten, beschuldicht hy ons, ende segh: Dat oock hare Kercke noch andermael van Abrahams tijden niet out is, ende sy derhalven de ware Kercke niet zija, is daer door openbaer, dat sy den Kinderkens der Kercken die verssegelinge des eeuwigen Verbonts, so van Abrahams tijden af in der Kercken gevoert ende gebruyckt is, ongehoorsaem den wille Godts weygeren.

Antwoozdt.

A Braham wert van Godt geroepen / dat hy upt sijn Vaderlandt / van sijn byzentschap / ende upt sijnz Vaders Hups gaen / ende in een Landt trecken soude / dat hem de Heere wijfen wilde / &c. Abraham geloofde Godt / hy troeck upt / gelijck de Heere hem bevolen hadde / Gen. 12. vs. 4. 5 / 6. Doch eenmael geboodt hem de Heere / dat hy Isaac sijnen eenighgeboren van der

Dyzen / dien hy lief hadde / hem tot een Zyantoffer hepligen soude / Abraham geloofde Godt / hy was gehoorsacm / ende be- rept te doen / dat hem Godt geboden hadde / Gen. 22. 10. Rom. 8. 32.

Desselben gelijcken worde hem bevolen / dat hy hem selben sijnen sone Ismael / (Isaac was noch niet geboren) sijn hupsgefin / die Mannelijck waren / ende oock die acht daeghsche knechtens na hem besnijden soude / Abraham geloofde Godt / ende dede dat hem des Heeren monde gesproken hadde / Gen. 18. 10.

Siet / soo heeft Abraham sijnen Godt geloost / hy heeft hem geloost / segge ick / ende het is hem gerekent ter gerechtighheyt / Gen. 15. 6. Rom. 4. vs. 3. Gal. 3. vs. 6. Jac. 2. 23.

In gelijcker maten heeft ons nu Godt in den Nieuwen Testamente / niet alleene dooz Engelen ende Propheeten / gelijck Abraham ende den Vadersen geschiede / maer oock dooz sijnen eppen Sone gesproken / welcke Sone alsoo bevolen heeft / namelijck / datmen dat Euangelium allen volcken / so wel den Heeden als den Joden Prediken / ende die daer aen gelooben doopen sal / Marc. 16. 15. gelijck Abraham bevolen worde / dat hy / wat Mannelijck ware / Besnyden soude / Gen. 17. 2 / 3 / 4.

Die selbige Bevel hebben wy upt Christi eppen mondt ontfangen / daeromme so gelooben wy het oock / gelijck Abraham tot sijnz tijt gedaen heeft / Wy gelooben t (segge ick) ende doen het / leeren den verstandigen / ende doopen den geloobigen (niet in ongehoorsaemheyt) gelijck Gellius ons lastert / dan in gehoorsaemheyt / gelijck het ons Christus Godts eppen Sone in bloote klare letter selve herozdineert ende bevolen heeft.

Deerde Lest / neemt het waer / De Heere Christus danckte sijnen Vader / ende sprack: Dat is dat eeuwige leven / dat sy u / dat ghy alleen waerachtigh Godt zijt / bekennen / ende Jesum Christum / dien ghy gesonden hebt / Joan. 17. vs. 3.

Noch aen een ander plaetse spreckt hy / Soo ghy by mijne woorden blyft / soo recht hy seght by mijne woorden blyft / so sult ghy by mijne ware Jongeren zyn / Joan. 8. 13. Ende nu ons die barmhertige lieve Vader dooz sijnz groote goedighheyt die heerlijcke bekentnisse / ende die wonderlijcke diepe verholentheyt sijnz lieven Soons diepelyck byzucht / ende ons daer by soo een ontdeckt heeft / ende ons daer by soo een byzucht dooz sijnen Geest geschoncken heeft / dat wy niet een hazz byzede wetens ende wil- lens van sijn Hepligh Woort / Odeninge ende Bevel wijcken doozen / gelijck onse sware jammer / ellende / byzessenisse / godt / ende bloedt aen velen plaetsen vooz die gantsche Werelt betuygen ende kont doen / mo- gen wy daeromme (och lach) na Gellii ende der geleerden oozdeel geen geloobige Kercke / noch ware Jongeren Christi zyn / so ghy sien ineught.

Siet / soo is dat rechtbeerdigh Oozdeel des Almachtigen ende grooten Godts over die Wijfen ende Schyftgeleerden deser Werelt gehomen / dat sy die klare Teekenen / daer by men Christi ware Jongeren ende Kerckel

Hebr. 1. 2. Matt. 28. 18. Marc. 16. 15. Matt. 28. 19. Die Abrahams geboden ende voetsappen volgen, konnen buyten sijn Gemeente (hoewel Gellius soo spreckt) niet gesloten worden.

Wy moeten (och lach) der Geleerden Kettens zyn, om dat wy leeren ende gelooven, dat die geheele Christus Jesus Gods eygen ende ware Sone is.

Die Christus recht kent ende sonder aenstoot in sijn Woort wadedt, kan by den Predikers geen Christen zija.

Kercke kennen sal / ende kennen moet / booz so een gruwel ende dwalinge achten / dat sy / sy die uyt genade van boven af ontfangen hebben / geen Chyristenen by haer zijn mogen / so verhaert is.

TEn achtsten beschuldicht hy ons, ende seght: Sy moeten bekennen, dat hare Kercke maer seshien oft seventhien Jaren out is, dat is, van der tijt af, dat Menno Symons begonnen heeft te prediken, want van den Munsterschen, Amsterdamschen, ende Oude Cloosterschen, onder welken Menno Symons een Broeder verloorde, willen sy gantschelijck niet zijn, op dat sy niet voor oproerigh, oft als een zaedt der Oproerischen gescholden werden.

Antwoordt.

Deut. 18. 17.
Aet. 7. 37.
Esa. 28. 16.
1 Pet. 2. 7.
Rom. 10. 33.

Chystum Iesum onsen eenigen ende ewigen Propheet ende Pplant van den Vader gevonden / die de eenige ware Gzontsteen in Spon / de waerachtige Leeraer / Wetgeber / Gebieder / Boozbidder / ende dat Hoofst sijner Gemeenten is / met alle sijnen Engelen / Apostelen ende Propheeten / daer hy booztijts dooz gespoken heeft / met t'samen sijnen Geest / Woort / Oudeninge / gebodt / verbodt / gebuyck ende boozbeert stellen wy daer / kan ons Gellii oft pemaent onder den gantschen Hemel / geleert oft ongeleert / met Godtlijcker waerhepde overtuygen / dat wy petrs wat tegen sijn Woort ende Oudeninge loeren oft hanthaben / so begeere ick booz wy uyt dat binnenste mijner zielen dat onrecht af te staen / ende wat recht is na te komen / weet die / die wy gekocht heeft / want ick wilde geerne saligh zijn. Maer kommen sy het met der waerhepde niet doen / maer alleen in eenen schijn der waerhepde / de waerhepde uyt vpanlijcker herten lasteren ende schelden / gelyck alle verkeerden doen / ende moeten sy ons dat Getuygenisse / dat wy hebben / ongebozen houden laten / soo is daer mede genoeg bewert / dat onse sret gehatede / verachte / ende slepne Kercke / de rechte Propheetische / Apostolische / ende Chyristelijke Kercke zy / die met den eersten Gerechtigten / die na Gods wille wandelde / begonnen is / ende niet eerst met wy / gelyck Gellius uyt onreper herten / (och lacy) diehtet ende boozgeeft.

Alle die na Gods Geest ende Woort wandelen / zijn Chyristi Kercke, hoewel de Predikers roepen dat sy Kettens zijn.

Gewelt, Brandt, roof ende moort, in Steden en Landen, leeren ons genoeg, wat de Predikers ende hare Leerlingen voor een Kercke ende Chyristenen zij.

Ten tweeden segge ick / nademael hy ons der Munsterschen dwalingen ende oproezen eens ende andermael voorwerpt, daer wy booz Godt ende den Menschen onschuldigh ende vyz zijn / oock altydt vyz geweest hebben / wilde ick hem wel gebeden hebben / dat hy doch sijn Kinderdoopsche Gemeente / daer in hy een Hoofst ende Leeraer is / eenmael recht besien wilde / hoe gruwelijck sy van vele Jaren af onder den anderen geoproert hebben / met hare verbloecte Godtloose krijgen Landen ende Luyden in t'bedriet gebuyck / ende dat menschelijke bloedt midsgaders hare arme Zielen by so ontalijcke vele dypfenden den Bozst der Hellen torgeschickt / ende hem tot eenen Offer op sijnen Altare ende bank gelept hebben / des (och lacy) die Geleerde met haer oproerigh

schrijven / met t'samen Papen / Nonnicken / ende Predikers / die meeste ende eerste oorzake zijn / gelyck booz vele redbellicke Luyden klaerder als de klaren dagh is.

Ten derden segge ick / dat ick wy dumcken late / dewijle wy wy mijns armen Bozederz misgrijpinge / die nu niet meer der menschen straffe / die wy eenmael in den vleesch geleden heeft / maer sijnes Godts oordeel alleene boozbehouden is / hier so onbelicdelijck boozwerpt / rechte of wy van grooter nijt ende bitterhep sijns gemoots geen Heere ware / daer mede doch niemant in dat alderminste kan gebeter / oft ter gerechtichep geleert werden / dat wy het lichtelijck uyt cen van dese beyderley Bozaken moer gedaen hebben / oft dat wy wy daer booz by den lesre wil verachtigh maken / als of ick oock eertijds van gelycken gront met mijnen Boeder soude geweest zijn / oft dat wy wy doch soo een blecke in mijn getuchte werten wil.

En faemroover seght Paulus, Rom. 1. is des Doodts weerdigh.

Heeft wy het dan uyt die eerste Bozake gedaen / als dat wy wy geern verachtigh daer mede maken wilde / soo sullen sy doch alle / die wy eertijds in t' Pauzdom / ende oock daer na tot op deser uren toe gehoort hebben / met t'samen mijne opentijcke schriften / mijne getuygen zijn / dat wy wy met onrecht verdencket / en verachtigh marckt / want ick sulcks nopt gedacht / noch wepniger geleert hebbe.

Maer heeft wy het uyt die tweede Bozsaecke / als dat wy mijnen Name geerne schant-blecken wilde / sal wy weten / dat ick ende de mijne / onse leedage hem ende den sijnen (hope ick) niet om een hay gekrenck hebben / ende dat oock mijn arme Boeder (den welken wy wy vpanlijcker boozwerpt) niet meer mishandelt heeft / dan dat wy sijn geloobe boozbergrijpinge (och lacy) met der tuyft verdedigen / ende dat aengelapde gewelt ontmoeten wilde / gelyck als oock alle Geleerden / Predikers / Papen / Nonnicken / ende de gantsche wijde Werelt doen. Dat wy wy dan so nijdighlijck sulcks in den Ogen stootet / vermoede ick / dat ick niet dan met mijn getrouwe liefde ende Godts Woort alsoo aen hem verdient hebbe / om dat ick hem ende alle Predikers die Godtsalige repne Waerhepde uyt goetgunstiger herten boozgedzagen / ende tot dat beste vijtighlijck vermaent hebbe. Ende hoe haer dan dese bittere scheuts / die uyt goeder herten nimmermeer kan geschiedt zijn / beyde met der eerbaerhepde ende Godts vzeese schicket / mogen alle redbellicke ende rechte gesinde luyden met der Schyft ende tucht afmeten. Die lieve Heere gunne hem / dat wy dat onreper bleeschelijcke herte / daer wy dese onberdiende schentlijcke scheute uyt gedaen heeft / recht magh leeren kennen / uytrepnigen / ende ware Booste doen / is mijne eenige ende hooghste wzaake ende straffe / die ick aen hem soeck.

Liefde met leedt te betalen, is een boofsaert.

TEn negensten beschuldicht hy ons oock, ende seght: Dat wy niet bewijzen konnen, dat die Kinderdoop een Antichristische Gruwel is, noch uyt der Antichristen Ordninge

ninge toonen, wie die Insetter is. Is oock bewijlijck, seght hy, dat lange voor des Antichrists geweld (dieter tijd Augustini noch onbekent, of niet groot geweest is) ja van der Apostelen tijden af de Kinderdoop zy gehouden.

Antwoorde.

W leeren ende gebuycken soo eenen Doop/ gelijck ons Christus Godts bepuppemde Apostelen met goede klare letteren geleert / ende dooz gebuyck nagelaten hebben / welke is de Doop der Geloovigen / Matt. 28. 19. Mar. 16. 15. Act. 2. 38. 3. 36. 10. 48. 16. 33. 19. 5. Rom. 6. 3. Colof. 2. 12. 1 Corint. 12. 13. Tit. 3. 5. 1 Pet. 3. 21. Die nu een ander leeren ende gebuycken wil / die moet met der Schrift betuycken / waer sp in des Heeren woort bevolen is. Maer kan hy sulcks niet doen / als hy oock nummermeer kan / soo is het daer mede al bewesen / dat sp (hoe schoon sp oock opgezonden wert) niet Christi / maer Antichristi Doop is / is klarer dan men wederzuycken kan.

Maer dat hy schryft / dat des Antichrists geweld ter tijd Augustini noch onbekent, oft niet groot soude geweest zijn, is gantschelijck onnoodigh / datmen Antwoort daer op geven sal. Die wil / die lese de Historien / ende verstaet die recht / ende hy sal in alle klarheyt binden / dat Antichristus ter tijd Augustini in voller erren geweest / ende in de Conscientien der menschen met sijner leere geheerschet heeft.

T En tienden beschuldicht hy ons, ende seght: Wanneer sy de rechte Sendt-boden Gods waren, die de Kercke Christi van sodanige gruwelijcke Antichristische dwalingen souden reynigen ende verlossen, soo moesten sy geen afgesneden Secte zijn, want de Propheten met t'samen alle getrouwe knechten Gods, door welcken Godt sijn Kercke dickwils gereynight heeft, hebben haer van der Kercken niet afgesneden, ende haer selven geen eygen Kercke opgericht, maer by der Kercken gebleven, haren getrouwen arbeyt met perijckel haer lijfs en levens aen der Kercken geleyt, &c.

Antwoorde.

G ellius soecke hoe ende waer hy soecke / hy wil hebben dat hy lasteren magh / ick segge noch andermael ende derden mael / wy setten Christusum Jesum / met alle sijne Propheten / Apostelen / Geest / Woort / Ordeninge ende Leven daer / kan hy ons daer mede obertuyppen / dat wy in eenigen Artijckelen daer tegens handelen / (sijn schelden ende lasteren gelt ons niet) / oft dat wy daer mede niet stemmen / ende in onser zwacker eenboldigheyt eens zijn / so wil ick met hem seggen / dat wy een afgesneden Secte sijn. Maer kan hy het niet doen / als hy oock nummermeer doen kan / ende ons evenwel vooz een afgesneden Secte schelder / so bewijst hy daer mede / dat hy niet beter van Christi Gemeente oordeelen kan / als Tertullus vooz Felicem / ende die Joden tot Roomen vooz Paulum deden / Act. 24. 14.

Wijder segge ick so hy ons bewijzen kan /

Alle Ceremonien, die niet na Gods bevel gebruykt werden, zijn gruwelen ende Afgoderye, hoewel sy so niet met een uytgedruckt verbodt in de Schrift verboden staen.

Die metter werelt niet stemmen, moeten der Geleerden Secken zijn.

dat die getrouwe Propheten haer mede in der Halberdiensten Jeroboams / in den diensten Baal / ende in die gruwelen Israels / die sy met soo grooten puer straffen / vermenght hebben / en alsoo met den ongehoorzamen des Wets een gebleven zijn / ende dat die Heilige Apostelen den Pharisceen ende Schryftgeleerden / met t'samen allen wederspannigen / in die gemeenschap haer Kercken hebben toegelaten / so heeft hy oorsake ons te straffen / ende dat hy aldus schryben magh. Maer hebben sy het niet gedaen, gelijck sy oock niet gedaen hebben / maer hebben sy die ingekroepen Gruwelen in perijckel haerz levens met Godts repne Woort en Ordeninge in kracht des Geests gestraft / so moet hy immers selve bekennen / dat hy ons sonder oorsake hier beschuldicht / dewijle wy niet anders / dan na dat Doozbeelt der Heiliger Apostelen en Propheten / alle valsche Leere / ongerechtigheyt ende gruwelen / met die repne Apostolische Leere / Geest / Ordeninge ende woort onses Heeren Jesu Christi (sonder welke geen waerachtige Gemeente Christi zijn kan / noch magh) bestraffen / dat onrechte misden / ende die heylsame Christelike waerheyde allen hongetigen Conscientien met mont ende schryffen / niet goet ende bloet / met leven ende doot / in aller trouwe ende Liefde onbertvalsche leeren ende kont doen.

En laetsten segge ick: Ademael hy ons so voor een afgesneden Secte icheldet, om dat wy niet een met haer zijn / waeromme hy ende de sijne haer dan soo van die Papistische ende Lutherische Kercke hebben afgesneden / Spreekt hy / Om die gruwelen, die onder haer zijn. Doo antwoorde ick wederomme / Dat wy het uyt gelijcker oorsaecken oock doen / want dewijle sy den Bone des waren ende levendigen Godts verliken / ende ons op een aertliche Creatuere van Adams onreppen ende sondelijken vleesche wijzen / dat die selbige onse Heplant sp / daer toe geen Ordeninge in Woore / Machtmael / ende Afsonderinge na Godts bevel recht houden / Ge. Want met allen den genen / die haer verlossinghe ende Saligheyt in Adams sondelijken vleesche setten / Godts Betuygenisse van sijnen Bone verwerpen / sijn Ordeninge verstootten / begeeren wy in ewigheyt geen Kercke te zijn / het strecke ons tot lief oft leet / soo Godt geliefe / maer met den genen begeeren wy een Gemeente / Kercke ende Lichaem te zijn / die Godt den Pijns dooz sijn Woort geven / die den geheelen Christusum vooz Godts Eenighgeboren ende Erstgeboren Bone belienne / ende onveranderlijck by sijn heilige Ordinantie / Doozbeelt / Geest / ende woort blyven. Die verstaen kan / die verstaet / wat des Heeren woort leert.

T En elften beschuldicht hy ons, ende seght: Volget, dat die Beroepinghe harer Leere onrecht, ende haren gantschen Kercken handel ende wandel ter Saligheyt niet vordere oft helpen, maer alleene tot verderf ende verwoestinge der rechter Kercken dienen kan, ende sy derhalven niet ontschuldigh als Christenen, maer als die in een vreemde

Die getrouwe Propheten en Dienaren Godts hebben haer met de gruwelen niet vermenght.

Hic scripta sunt (inquit Joannes) uncredatis, quod Jesus est Christus ille filius Dei & ut credentes vitam habeatis per nomen ejus. Joan. 10.

Ampt grijpen, lijden, (teeckent aen 1 Pet. 4.) uytgenomen (seght hy) dat sy oock om eener sulcker saecken willen lijden, daer sy selve aen twiffelen moeten, ende geen Martelaer van den beginne om geleden heeft, &c.

Antwoordt.

Gelijck de Geest Christi ende der ongedulticheit repnet liefden / alle wat goet ende Godelijck is / recht ende Godelijck dupdet: Alsoo dupdet oock de Geest Antichristi / ende eenes bitteren pbers / alle wat goet ende Godelijck is / onrecht ende ongoddelijck / Want het werc betuyghet met goet ende bloet / dat wy niet een hant breed wetsens ende willens van des Heeren Woordt ende Doorberdt wijcken dorben / maer alles na der Apostelen Leere ende Gebruyck richten / so vele de Heere sijn genade geest / ende onse arme zwache leven in de byese onses Godes geerne na der schrift schicken willen / Gods Prijs ende de saligheyt onses naesten oock met verlies onses goets ende bloet geerne soecken willen &c. noch eventwel derf hy schryben / dat de beroepinghe onser Leere onrecht is / dat onsen handel ende wandel ter Saligheyt niet vorderen / dat wy alle verberf ende verwoestinghe aenrichten: ende dat wy niet lijden als ware Christenen / maer als quaetdoenders / die in een byemut Ampt grijpen / &c. Diet / soo werc alle wat loslijck ende goet is / den Godtzychtigen alrijt ten quaden ende schande gedupdet.

Och mijn Lefer / mijn liebe Lefer / wilde die arme domme Werelt dese onse seer gehate en verachte Leere / die niet onse / maer des Heeren Christi is / met rechtshapener herten aenneemen / ende in der gehoorsaemheyt trouwelijck nakomen / soo mochten sy wel alle hare dootlijcke zwerden tot ploegh-pfers / ende hare Spiessen tot Sichelten maechen / hare Poozen ende Mueren ter nedet leggen / Beulen ende Benckers afsdanken / want alle die onse Leere in der kracht aenneemen / sullen door Gods genade niemant op den Aerdebodem / oock niet hare grootste ende heftigste Spannen eenen quaden wensch wenschen / noch wepniger met daedt ende werck onrecht oft leedt doen / want sy sijn kinderen des Alderhooghsten / die dat goede van herten liefhebben / ende dat boose in haer zwachheyt mijden / ja haten ende want sijn. Doch moeten wy eventwel van hem hooren / dat wy te onrechte lijden, soo gehoozt is.

Maer dat hy seght / dat wy om soo een saecke lijden, daer wy selve aen twiffelen moeten / ende geen Martelaer van den beginne om geleden heeft / &c. sal hy weten / soo wy aen onsen Geloove twiffelden / dat wy als dan dat Zegel met onsen goet ende bloet niet so dupelijck ende diepe (als nu geschiet) dzycken souden: want een Hups dat op een Dyzzant gebout staet / kan booz alsulcke gruwelijcke groote Watergoten en Windstojmen (daer mede wy dagelijks besocht werden) niet bestaen / Matth. cap. 7.

Doch lijden wy niet om een ongewisse saecke / soo hy boozgeeft / maer om den name onses Heeren Jesu Christi / om sijn Wep-

lige werde woozt ende Oedeninge / om die repne ware Bekentenisse Gods ende Christi / om die gehoorsaemheyt der Schrift / &c. daarom sy van den beginne alle hebben geleden / die na Gods wille recht geleden hebben / so men alomte in der Historien ende Schrift opentlijck spreuen ende sien magh.

Alle ware Christenen lijden om der gerechtigheyt ende waarheyt.

Ten twaelften beschuldight hy ons, ende seght: Dat sy de Kercke ende Jacob sijn, is valsch, dewijle sy de rechte Kercke Christi door menigerley dwalingen, die sy dagelijcks als uyt den Afgront der hellen voortbrengen ende wederom verwecken, verontreyngen, die rechte Schapen Christi verstroyen, haer met der Kercken Heylighydt onbillijck vercierien, twist ende scheuringe over de Artijckelen des Geloofs aenrichten, vleeschelijck sijn, in 't heymelijck sluypen ende prediken, ende met der Kercken Ouderlingen niet over een stemmen, gelijk vooren verhaelt is.

Antwoordt.

Wanneer de Geest der Waerheyt nu de schryfmeester hier getoest ware / soude hy dat spel ongetwijffelt gantsch omgekeert / ende op onse wederpartypen sefs gelept hebben / want sy noch sommige zware dwalingen / eersdaeghs van den Antichrist uyt der Hellen Afgront (ick gebruycke sijn eppen woorden) voortgebracht / beude met leere ende gewelt vast houden ende boozsaen / broeffenisse ende ellende daer ober den Godtzychtigen aenrichten / menigh broom kint aen sommige plaetsen in moot ende doot brengen / de waerheyt verbalschen / de leugen prediken / vleeschelijck gesint sijn / de mensche Christum Jesum Gods eengeboren en eersgeboren sone te sijn / in der waerheyt en kragt versaken / &c. daer wy met onse verachte klepne hoophen alle Antichristijcke grutwelen en dwalingen mijden en verlaten / de Kercke Christi bouwen / en wederom op dat rechte Fundament setten / die openbare heldere waerheyt met mont ende schryften / met leven en doot / tegen alle Werelts wille hy belen aen den dag brengen / den geheelen Christum booz Gods waerachtigen eengeboren ende eersgeboren eppen Bone bekennen / gelijk de Engel tot Mariam / Joannes de dooper / Petrus / Martha / en de Vader van den hooogen Hemel selve gedaen hebben / sijn oedeninge in Doop / Nachmael / en Afsonderinge recht gebruycken / &c. gelijk sy alle gedaen hebben / die Godt van den beginne recht gekent / en na sijn wille recht gewandelt hebben.

Dat ons Gellius wijt is hy selve schuldigh.

Diet / mijn lefer / die sijn nu de grootste en gewichtigste beschuldigen / die hy tegen ons weet op te brengen / en dat dese selvige een deel loose dichtingen / een deel valsche dupdingen / archwanigheden / leugenachtige beklichtigingen / en partijche nafegginge sijn / daer mede hy den loop der Godtlijcker Waerheyt beletet / de leugen in sijnen zwange vast houdt / de Godtzychtigen beleediget / en de ondoetbeerdigen in haer rupme leven troostet / is in dese onse Beantwoordinge meer als te veel betwefen.

Ten laetsten schrijft hy van ons, ende segt: dat hare Leeraers en Propheten sulke Leeraers

Joan. 1. 3.
1 Joan. 4. 5.
Luc. 1. 31.
Joan. 1.
Marth. 16.
Joan. 11. 16.
27.
Matt. 17.
Marth. 9. 6.

Niet soo goet, dat van den verkeerden niet gelastert werc.

Efsi. 2. 4.
Mich. 4. 8.

raers ende Propheten Gods niet zijn, dat is uyt ervarentheyt beken geworden, ende dat sy dat volck Gods niet zijn, hebbe ick lichtelijck al te veel ende krachtigh bewesen. Waer uyt wy dan klaerlijck sien, dat onte Overigheyt recht doet, datse haer in haren boolen loop niet laet voort varen, maer vlijtighlijck weeret. Ende men konde hier uyt Pastoorlijcke ende Vaderlijcke trouwe oft forghvuldigheyt voor der Kercken Christi, datie niet gantsch verwoestet werde, wel wat harders togen haer spreken ende besluyten: maer so moeste wy ja haer vervolgers en Bloethonden zijn.

Antwooydt.

Ieremias/ Micheas/ Elias/ Chyristus Iesus/ Paulus/ &c. mochten by den verkeerden niet die rechte Propheten ende Gods Dienaren zijn/ also oock wy. Maer die groote Heere sal 't tot sijner tijt wel openbaer maeken / wie die getrouwe Propheten ende Dienaren Gods zijn / oft wie datse niet zijn.

Item / dat hy oock seght / dat wy niet Gods volck zijn, beantwooyden wy met den Hepligen Paulo / dat het ons een gering dingh is / dat wy van Menschen geoordeelt werden / ende bysonder noch van sodanige Menschen / die so plat tegen Gods Oordeninge / wille / ende Wooydt staen / so aen Gellium hier in dese sijne Schrift openlijck gespeurt werdt. Ja goede Leser / Wanneer hy ende sijns gelijcke Predikers ons booz dat rechte Volck bekenden / soo souden sy selve daer mede ober haer getuygen / dat sy daer byten waren / dat een eergierigh vleeschelijck mensche / die sijnen eygen naem ende roem soeckt / qualijk oft nimmermeer doen kan.

Item / dat hy de Overigheyt prijft, ende seght datse recht doet, datse ons in onsen Loop (dien hy boos noemt) weeret, is dit mijn Antwooydt: Hoe hy langer schryft / hoe hy het plomper en erger maect / ende sijn blindheyt al wijder ende wijder open doet.

Is hy een Prediker dooz Gods Geest be-roepen / hy wijse ons dan een Letter upt dat gantsche Nieuwe Testament, daer Chyristus oft die Apostelen de rechte Kercke Gods dooz dat behulp des Overighepts van den aenloop der boosen / daer booz hy ons (och lac) alomme scheldet / gecredet ende beschut hebben.

Aen / neen / Chyristus Iesus met sijn stercke Wooyde ende Heplige Geest is sijnre Kercken oft Rijcks Heeder ende Doozstander / ende niet Kieper / Koninc / oft eenige Wereltlijcke Overighept eentwighlijck. Dat Rijcke des Geests moet met den zweerde des Geests gehouden ende beschermt werden / ende niet met dat Swoert des vleesch / is na der Leere ende wooyde Chyristi ende sijnre Apostelen klaerder dan men weder-spreken kan.

Wijder segge ick : Zoo de Overighept Chyristum ende sijn Rijcke recht bekenden / sy souden na mijn bedencken lieber den Doodt liefen / aler sy met hare wereltlijcke macht ende Swoert in des Geests saken die niet der Menschen getwelt maer den gericht des Almachtygen ende grooten Gods al-

leene boozbehouden zijn / grijpen souden : Maer nu werden sy van haren Zielen-sozgers so geleert / ende gedruven / soo wie hare leere niet gehoorsaem is / dat sy den selvigen wel verchryven / vangen / om Lijf ende Leven byngen mogen / gelijck (och lac) in vele Steden ende Landen aen der daet openbaer is.

Summa mijn leser / so die barmhertige Heere die herten sommiger Overigheden dooz sijnre grooter liefden tegen ons niet matighe / maer dat sy na die partijdige oprockinge ende Bloetpiedlinge harer Geleerden souden boozbaren / geen Godtzuchtige mochte by den Leven behouden blijven. Maer nu worden noch sommige bevonden / die tegen aller Geleerden schrypen / ende schryben die Ellendige duiden / ende eenen tijdt lanck barmhertighept bewijzen / daer booz wy Godt den Alderhooghsten eentwigh loben ende pryisen / ende sulcke goetdadige beleefde Regenten in aller Liefden danck seggen.

Maer dat hy schryft / dat men uyt Vaderlijcke ende Pastoorlijcke forghvuldigheyt ende trouwe wel wat harders hier tegen ons besluyten konde, is dit mijn Antwooyt : so hy met Chyristo / die aller oprechter Pastooren Dooft ende hooft is / dooz die rechte deure ware ingetreden / ende smaecte den vriendelijcken ende liefflijcken geest / aert / ende natuere Chyristi recht in sijnre herten / renmael soude hy ober sulck een Besluytinge des bloets niet dencken / zwijge schryven ofte reppen dooz / weet ick wel getwisse / want die Geest Chyristi is van alsulcker aert niet.

Mijn Leser / neemt het waer / dat hy hier niet vpt upt schryft / dat de Overighept haer zweert in ons wel steeken mogen / doet hy daeromme / dat hy geen Bloedthondt noch Dervolger herten wil / nochtans geest hy wel soo veel te kenne / so de Overighept sulck dede / dat het by hem een goet ende loflijck werck zijn soude. Wie niet gantsch onverstendig is / verstaet wel / wat in desen val sijn boozgeven ende gront is. o een Leere des Bloets !

Och dat hy bedencken konde / wat het Wooydt weeght / dat die Heere spreekt : Sy zijt upt den Dader den Duppel geboren / ende sijne Lusten doet gy / Hy is van den beginne een Dootslager geweest / &c. Joan. 8. Want bewijse hy den Bloetgiterigen niet alsulck schryven enen vpen moet maect / ende ick eersdaeghs selve upt sijnen mont gehoozt hebbe / datmen eenen om dat Beloofde (verstaet / dat sy booz Ketteresch oordeelen) wel verholgen ende dooden magh / heeft hy dat onschuldigh Bloedt daer mede op sijnre Zielen al geladen / ick segge onschuldigh bloedt / want hy noch niemandt op den gantschen Aerdebodem ons dooz Gods genade niet bestendiger waerhept oberuygen sal / dat wy tegens Chyristum oft Chyristi Wooydt handelen oft steyden / oft pers wat doen / waer dooz wy des Overighepts straffe ende zweert werdigh zijn.

Wijder sal hy oock weten / dat dese sijne Bloet-leere niet allene tegen Chyristum Gods eygen Sone / ende sijnen Dienaer Paulum / maer oock tegen Lutherum in sijn

Der Predikanten Leere ende oprockinge is des onschuldigen bloets oorfsake.

Joan. 10. 4. 1 Pet. 2. 3. Gal. 3. 9.

Godt (spreekt David) heeft een gruwel aen den Bloeddrichaldigen. Psal. 5. 7.

1 Joan. 10. 32. 33. Je. 18. 20. 26. Act. 17. 13. 1 Par. 18. 23. 2 Reg. 18. 17. Act. 18. 12.

1 Cor. 4. 3.

Merckt wat hier geleyst wert.

Om des ge-
loofs wille
moetmen
niemant leet
doen.

Boeckken / De sublimiori mundi potestate, daer toe oock tegen Hieronymum / Augustinum / Theophilactum / Anselmum / Remigium / ende noch meer anderen is / die eendrachtelick stemmen / datmen die ketters niet dooden / maer vermanen ende overwinnen sal / ende so sy haer na der Vermaninge niet bekeren / van de gemeynschap der Kercken affonderen / ende na des Heeren woort mijden sal.

Daer benevens wilde oock desen steen in der hooghte van hem gewoopen / op sijn eygen hoofd vallen : Want hoe kan daer doch grooter ende schynkelijcker ketterpe / Verleydinge ende Gods laster gehoozt werden / dan te seggen / dat Christi reyn en heylig vlees een boos gelt oft Rantsoeninge geweest zy, darmen ons Christi ordeninge / ende der Apostelen heldere klare leere van de doop so klaerghelick vervalsche / geen Afsonderinge na des Heeren woort gebuycht / den Godt-bzychtigen lastert / ende den onboetbeerdingen ende vleeschelijken met verdraepde schriften troost ende booztaet / gelijck hy in dese sijne schryft van den beginne tot aen t eynde toe stadigh gedaen heeft.

Wanneermen nu ober eenen booven in der Leere oft Geloobe alsob besuypten soude / gelijck hy boozgeeft / so moeste sulckx aen hem selven eest begonnen werden / dewijle hy een Boozvechter sulcker grooter dwaalingen is / gelijck men upt dese onser beyde schriften (wanneer men die tegen den anderen houde) in alle klaerheyt speuren ende sien magh.

De Barmhertige liebe Heere gunne hem / ende allen onsen weder parpen klare oogen / dat sy den rechten gront der waerheyt sien / opene herten / dat syse recht verstaen / ende een gewilligh / byp ende nieuw gemoet / dat syse in der kracht gelooben / ende metter daedt recht nakomen. Amen.

Besluyt.

Hier hebt gy / weerde Leser / mijn afgedrongen noodige Antwoort / op Gellii ongesouten lasterlijck Boeck / dat hy tegen Gods repne waerheyt / ende tegen sijn arme verstopde Gemeynte / Anno 1552. in

duckt heeft laten uytgaen daer mede hy de heylighe repne leere Christi so klaerghelicken vervalst / ende de onschuldige byome herten so deerlijck bukten alle hare schult booz de gantsche werelt beleedighet / dat ick het u t plicht mijnes Ampts / my dooz den Godt-bzychtigen ontweerdigh van Godt opgelopt / niet hebbe konnen nalaten / ick hebbe het ten prijse mijnes Godts ende sijner Waerheyt / tot verantwoordinge der onschuldigen ende tot onderwijfinge der eenboudigen met mijnes Heeren Woordt moeten wederleggen / ende dooz een gedrukte Boeck / gelijck hy eerst tegen ons gedaen heeft / ontdekken ende open doen.

Wie nu de Waerheyt van herten soeckte ende meent / maghe vinden / sy is in grooter klaerheyt boozgedragen : maer wiesse veracht / die veracht niet ons / maer Christum Jesum / diese dooz sijne heylighe Apostelen sijne kerckis alsoo geleert / ende mit getuygenisse der schryft dooz sijnen heyligen Geest nagelaten heeft.

Biede hier mede my byp op / booz u ende booz de gantsche Werelt / soo u dese mijne schriften tot onderwijfinge niet genuegh sijn / ende men my een byp gelepde tot eenen bypen Schryftes handel met Gellio ende den Belcerden beschicken wil / ende ick mijn geloobe ende Leere alsdan met kracht der Schryft niet kan staende houden / daer by haer geloobe ende leere als verleydisch niet betuyfien kan / verstaet daer in wy onreng ende gescheurt staen / so wil ick my niet weygeren / mijn schult booz alle menschen te bekennen / mijn leere weder te roepen / ende met mijne Boeckken in een byp te gaen. Maer kan ick het doen / soo begeere ick aen haer niet meer / dan dat sy hare schult bekennen / dat volck niet meer verleyden / Boete doen / die waerheyt den volcke boozdragen / ende de leuggen afflaen.

Hier mede zijt Gode bevolen / die suere utwen boet op den worgh des Bydes / ende leyde n alle t samen in die ongetvalsche repne bekentnisse sijner eeuwiger ende salighmakender waerheyt / Amen. De genade onses Heeren Jesu Christi sy met alle die / die hem van gantscher herten soeken ende bywesen / **A M E N.**

Menno Symons.

Hier Eyndicht het Antwoort van Menno Symons op Gellii Boeck, en begint een Supplicatie der Armer Ellendiger Christenen.

EEN

EEN SEER DROEFFELYCKE
S U P P L I C A T I E
D E R
A R M E N
E N

ELLENDIGE CHRISTENEN,

Aen alle Vroome, Goetgunstige, en behoor-
lijcke Overigheden, over die grouwelijcke beschuldigen, schel-
dingen, achterklappingen, ende oproeringe der geleerden
daer mede sy overal altijt seer jammerlijck gelastert en
bemoeyt werden, so men hooren en sien magh.

D O O R
M E N N O S Y M O N S.

Levit. 19. 34, 35.

*Als een Vreemdelingh by u in uwen Lande sal woonen, dien sult ghy niet schen-
den, hy sal by u woonen, als een Landt besitter onder u, ende ghy
sult hem lief hebben als u selven.*

Jerem. 7. 3.

*Betert uwe leven en wesen, dat ghy recht doet, den eenen tegen den anderen, en
den vreemdelingen, wesen en Weduwen geen geweld en doet, en geen on-
schuldigh bloedt en vergietet in dese plaetse, &c. Soo wil ick
altoos en eeuwigelijck by u woonen.*

Esal. 58. 7.

*Breeckt den Hongerigen u Broet, en die in ellendigheidt zijn, leydet die in u Huys,
is 't dat ghy eenen naecten siet, soo kleet hem ende en keert u aensicht niet van
uwen vleesche, als dan sal u licht opgaen, als die Morgen-sterre, &c.*

Gedrukt in 't Jaer onses Heeren, M. DC. LXXXI.

Allen vroomen, goetgunstigen, en behoorlijcke Overigheden, Heeren, Vorsten, Regenten, en Bevelhebbers, wenschen wy arme elendige, en verstroyde, een eeuwige welstandt, en gelucksaligh Regiment, met alle Godtsaligheydt, van Godt onsen Hemelschen Vader, door Jesum Christum onsen Heeren en Salighmaecker, Amen.

EEN SEER DROEFFELYKE SUPPLICATIE

DER

A R M E N.

Theodosii
Wet. Caroli
V. Mandat
des Roomschen
Rijcks Condemnatie.

Et is veele Menschen wel
bekent / Edele / eerbare /
en gunstige Heeren / hoe
dat sommige veel neer-
stiger ende vlijtiger de
Wet Theodosii houden/
hoewel dooz den bloede-
gierighen Bisschoppen

boozmaels den goeden Keiser afgedrongen/
oock ober dat Mandat Caroli V. En-
de des Roomschen Rijcks Condemnatie/
ober den geenen / die sy Wederdoopers no-
men / by onsen tijden bestelt / dan sy ober
Godes wooyde doen / en merken niet hoe
dat sulchs niet upt Dooye / maer upt der
Godtlooser dwalingen ende grouwelen ge-
schiet sy / die onder die selfde gedoopte met
Leere ende werck in zwange gingen / want
foo die boozgemaelde Wet / Mandat / ende
condemnatie den Dooy rechte / ende niet
die boose daedt / daer mede de gedoopten een
pegeelick tot sijnder tijdt behangen waeren /
foo waren oock daer mede Christus Jesus /
alle die Apostelen / Cyprianus Martyr, met
alle Africaensche Bisschoppen dat Niceni-
sche Concilium, daer toe oock de hooge
Apostel Paulus / Act. 19. 4. tot openbare
quaetdoenders al gerichtet / dat is onweder-
spreekelijck.

Cyprianus
Martyr. Ny-
cedam con-
cilium.

Donatisten.
Circumcelli-
oneren.

In Christus
rijcke gelden
Christus
Geest, woort,
en Ordinan-
tie.

Mengesien wy dan der Donatisten / Cir-
cumcellioneren oock Munsterlichen / ende
aller oproeringer Secten dwalingen / mis-
handelingen / ende grouwelen / by onsen
tijdt geschiet / (daer ober dat booztijds die
Wet Theodosii, ende nu dat Keiserlijcke
Mandat / ende des Rijcks Condemnatie
bestelt sijn / soo vermet is) soo gantsche-
lijck tegen sijn / oock van den beginne onses
leerings ende geloofs altydt tegen getweest
hebben / ende booz Godt ende sijnen Enge-
len op deser Werden niet anders en soeken /
dan dat wy des Heeren gedruckte heldere
Wooyde / Geest / boozheylt / gebodt / ver-
bodt / gebuyck ende Ordinantie / na wel-
ke dat het in Christi Rijcke ende Kercke alle
moet gericht wooyden (is 't dat het den Heere
behagen sal) na onser armer zwachheylt
onderdanighlijcken in der gehooyzaemheylt
willen nakomen / gelijck als 't onse zwaere
noodt / duyck / ellende / bangighheylt / goet
ende bloedt / ober al betuygen ende kont
doen / daeromme is het immer booz Godt
ende den Menschen onchristelijck / ja open-
baert getwelt ende onrecht / dat men ons alleene

om des Dooyds wille / dien wy soo kracht-
telijck met Godes Wooyde / met die Aposto-
lijcke Leere ende haer gebuyck / tegen alle
Philosophie ende Menschen vernuft behou-
den mogen / met den Circumcellioneren in
gelijcke pene ende straffe te stellen / die na mel-
dinge der Historien soo ongehooyde wyerde
Opmaningen deden / oock met den Munster-
lichen die tegen Godes Wooyde / ende alle
Euangelische Schryft / oock tegen alle be-
hooyliche policpen / een nieuw Koninckrijck /
oproet / veelheylt der Doytwen / Ec. aen-
gerichte hebben / welke wy soo herreljcken
met des Heeren wooyde tegen strijden / be-
straffen ende tegen sijn / als men dooz onsen
gantschen handel in openbare daet speuren
en sien magh.

Munsterliche
dwalinge.

Doo willen wy dan ten eersten utwe Edele
Hooghheylt / ende eerbare Wysheylt / hier
mede om Christus wille gebeden hebben oot-
moedelijcken / dat ghy doch met medelijdig-
heylt ende Vaderlijcke ooghen aendachte-
lijck wilt insien / hoe gantsch jammerlijck
dat utwe ellendige Onderdanen / die noch
tans met u van een gelijcken Godt gescha-
pen sijn / ende met een gelijcke schat ge-
hoecht sijn / ende ten laetsten een gelijcken
Rechter vinden sullen / van een pegeelick /
ende wy sonder van die Predikanten / ober
al sonder onse schult / seer belogen / bespot /
geschent / ende op sommige plaatsen / son-
der medelijden ende barmhertighheylt / ge-
lijck die alder Godtlooste ende archyfte op
Werden / wegh gedaen / ende den Vogelen
des Hemels tot een spijse gegeven wooyden /
met den misdaders (als oock onse boozgan-
ger Christus) aen raden ende staecten ge-
bonden wooyden / waer dooz dat sommige
van den onsen ende die weynigh / met onse
arme zwache Doytwen ende klerne kinde-
ren van onse Vaderlijcke landt / erbe / ende
suereen zweeringen arbeylt berooft / naecht
ende bloedt in bezre vzeemde Landen zwer-
ven moeten / ende om anders geen ooyfaecke
(wezt de Heere) / dan dat wy met dat on-
geoydineert leven deser Werelt niet een
en sijn / ende met die Predikanten / die des
Heeren Wooyde met haer Leere / Sacra-
menten / ende leven tegenstrijden / niet ge-
mepusaem en sijn / dat wy des Heeren Dooy
ende Nachtmal recht gebuycken / alle Af-
goderpe / eygen gerechtigheden ende mis-
guyckingen nae der schryft mijden / ende
willen na onse arme zwachheylt soo gerne
den

De eerste be-
de.

Sap. 7. 2.
I Cor. 7. 23.
I Pet. 1. 18.
I Cor. 6. 10.
Hebr. 9. 20.
en 12. 24.
Rom. 24. 9.
16.

Psal. 79. 1.
Luc. 23. 33.
Luc. 22. 37.
Esai. 53. 15.
Marc. 15. 29.

Matth. 10.

De oorlike
van onse el-
lende.

den Heere bzeesen / ende die gerechticheydt na volgen.

Ende wilt doch dooz die bzeese Godts gedennen / waer toe dat uwe C. P. ende C. W. van Godt gepfchet zyt / nameelijck / om dat ghy sonder alle aensien der personen tusschen partije ende partije recht oordeelen sulc / ende den geweld ljders / van des geweld-doenders handt verlossen sulc / soo de Heere spreckt : Houdet recht ende gerechticheydt / ende helpet den beroofden van des geweld-doenders handt / ende schendet den bzeemdelingh niet / noch den Weesen ende Weduwen / en doet niemandt geweld / ende vergietet geen onschuldigh bloede / op dat alsoo uwe seer gehate de Dienaeren / ende ellendige Onderfaten / upt der bzeeschender Lecuten mont ontbloogen zijnde / in uwe landen onder uwe Vaderlijcke hoede / en genadige bescherminge in stilheyt ende vrede den Heere mogen dienen / ende onse bjaodt Godlijcken wannen mogen / als de Schyft leert.

Ten tweeden / soo begeeren wy / dat oock uwe Edele Hooghepdt / ende eerbare wijshepdt / eens met dat onbedrieghlijcke Godts Woordt / met dat levendige voozbeelt Chyristi / ende met dat vzoome onbestraffelijcke leven van alle Hepligen / recht wilt afmeten / hoe dat een oprecht Chyristen moet na der Schyft geschicht zyn / moghten leren / singen / Water / Broot / Wijn / Naem ende roemen een oprecht Chyristen maeken / soo soudet een groot getal van Chyristenen zyn / neen lieve Heeren / neen / Godts woordt kent geen Chyristen / van die / die dooz de ropne leere Jesu Chyristi in des Geests kracht gepredickt / dooz die genade Godts / en met werckingen des Hepligen Geests / met een waerachtigh geloove aengenomen / upt dat levendige Zaedt Godts tot Nieuwe Menschen in Chyristo Jesu geboren worden / die dooz de kracht der selfder geboorten / dat oude sondige leven des voozleden levens / dooz erne waere boete begraven / en met Chyristo in een nieuws opstaen / die des Heeren Heplige wille / Woordt / Doozbreit / Ordinantie / en geboden na haerder zwachhepdt geerne nakomen / ende alle wat daer tegen is / van gantscher herten affsterben / die tegen die onnutte zwerbende gedachten / en aenbechtende sonden / die noch upt die Adamsche natuere / die ons aenge-erst is / bloepen / neerstelijcken strijden / en over haere menschelijcke zwachheden / saelgaten / en misgrijpingen / met een weemoedigh gebroden herte dagelijcks vooz den Heere suchen ende klagen / die berepde staen dat Kruyce Chyristi op haer te nemen / ende om dat getupnisse sijns Hepligen Woordts / te verlaten / Vader / Moeder / Man / Vrouw / Kinder / goet / bloet / lijf ende leven / als t de noot Godt ter eeren epfchet : summa / die sijn gesinnet als Chyristus Jesus / in Chyristo zyn / uwe Chyristus in haer is / die van sijnen Geeste gebzeven worden / ende met een waerachtigh geloove / ende vast betrouwen / ende levendige hoope in alle verfoekinghe ende vooden onbezrucket by des Heeren woordt blijven.

Wengesien datmen in der kracht ende daedt bevindt / als dat onse getrouwe Broederen ende Susteren in Chyristo Jesu / die lieve mede-genooten aen der vzoeffenissen / ende aen den Rijcke ende gedooghsaemhepdt Chyristi / Apoc. 1. den Heere haren Godt soo hertelijcken bzeesen / ende lief hebben / datse liever haer goede naem / ende saem / daer toe oock gelt / goet / vleesch ende bloet / ende alle daer die Menschelijcke natuere na begerigh zyn aan / den bloetgierigen in een roof geben / dan datse wetens ende willens een leugenachtigh woordt sprecken / oft bebenst werck tegen Godts Woordt handelen souden / dit willen wy uwe Edele Hooghepdt / ende eerbare Wijshepdt in t bedencken stellen / oft sy oock soodanige schadelijcke ende boose lypden zyn / daer sy (och lach) van veele vooz gefcholden / ende by een pegelijck geoordeelt worden / ja lieve Heeren / haer gantsche lust is in des Heeren Woordt / haer monden bloepen van wijshepdt / haer liefde rupcket als die kostelijcke salf olie op dat hooft van Aaron / haer gebeden zyn als dat Edele roock-werck vooz die Arcke Godts / haer leven lichtet als die gulden Kandelac in des Heeren hutte / ende soecken op deser aerden anders niet dat datse de gantsche wijde Wereldt bepde met lijf ende siele tot gerechtichepdt moghten dienen / ende veele met des Heeren Genade / Geest / kracht / ende Woordt upt dat eeuwige verderben haerdt zielen verlossen / ende Chyristo winnen mogen / ende moge alsoo dooz Godts genadige hulpe ende gabe de korte tijdt deser Aertscher wooninge / cotten pyjse haers Godts / en dienste haers naesten / in Chyristo Jesu uptvoeren / ende eeuwigh saligh worden.

Sal die selfde noch Ketterye, ende Duyvelsche verleydinge heeten, gelijk als die Predikanten roepen, soo moet de Soone Godts Chyristus Jesus / met alle die Propheten / Apostelen / ende hooge getuppen Godts / openbare Ketters getweest zyn / ende de gantsche schyft die niet dan betering leert / en ons over al op Chyristum wijst / die en moet dan anders niet dan verleydinge ende bezogh zyn / dit en maghmen niet misfaecken / want sy haer in alle t geene dat sy doen na des Heeren Woordt / Geest / leven / gebode / verbode / Ordinantie / ende gebzupck schicken / soo veele als in haer is / gelijk de openbare daet vooz die gantsche Wereldt bestupgt / en kondt doet. Esai. 1. 17. Joel. 3. 6. Jon. 3. 6. Matt. 3. 4. Mar. 1. 5. Luc. 24. 46. Deut. 18. 15. Esai. 9. vs 4. Jer. 23. vs 33. Marth. 17. 6. Marc. 9. 6. Luc. 9. 35.

Nademael dan dat sy ende wy in eenem Geeste wandelen / ende vooz Godt in Chyristo Jesu anders niet en soecken / dan dat wy na onse arme zwachhepdt van herten geerne wilden Chyristen zyn / soo vermeldt is / wy hoopen oock dooz des Heeren genade dat uwe W. L. in reuwighepdt niet anders aen uwe arme Dienaeren mercken en sulc (wy schryben van die / die in t geloove ende in der wandelinghe met ons eens zyn) so bidden wy ten tweedemael om Jesus wille / uwe Edele Hooghepdt en eerbare Wijshepdt / dat ghy boch

De vrucht betuygh hoe des booms aert is.

Psal. 1. 3. Prov. 2. 3. Jer. 17. 8. Josu. 1. 8. Psal. 133. 2.

Deut. 1. 17. 1 Reg. 19. Rom. 13. 3.

Ampt des Overighyts.

Jer. 22. 17. Esai. 59. 7. 1 Tim. 22. Jer. 29. 7. Bar. 3. 11. Ephes. 4. 16.

De afbeelding van een oprecht Chyristen.

Rom. 6. 4. Col. 2. 12. Gal. 3. 27.

2 Tim. 2.

Matt. 16. 25. Matt. 10. 38. Marc. 8. Luc. 14. 27. Phil. 2. 3. Rom. 8. 15.

Gal. 6. 1.

De andere bede.

doch alle arge gedachten tegen uwe ellendige wesen in den gront van n wilt afleggen / een Waderlijck herte / en een oprechte reyn gemoet tot ons keeren / en in eeuwigheyt niet gedenken / dat wy yet wat anders souden booz hebben / al waer 't dat wy ook so vele waren / als dat gras op den velde / en als 'er zand aen den Oever der Zee is / dat doch nimmermeer geschieden en sal / aengesien dat die weg soo smal ende die poozte so enge is / dan dat ons Christus Jesus / (wiens Name dat wy dragen) met sijner eygen mond geleert heeft / sijn H. Apostelen dooz die gantsche Wereld gepredikt hebben / met den H. Euangelio bezuygt / ende met hare leven en dood beweert hebben.

Der Christenen getal is kleyne. Mar. 7. 13. Mar. 16. 15. Col. 1. Rom. 10. 18. Fl. 10. 5.

Deut. 32. 35.

Straffe der sonde.

Eze. 21. 3. Mat. 24. 4. Mar. 13. 7. Lu. 17. 21. Dan. 12. 20. 2 Tim. 3. 4 Deu. 32. 23.

Krijg en sijn vrucht.

Ier. 2. 5. Ez. 11. 1. 4 Eld. 16.

Ier. 4. 6. en 2. 17. Gen. 4. 6. Iud. 11. Nu. 11. 23. en 24. 1 Pet. 2. 17.

En darden / begeeren wy / dat doch uwe edele Hooghheit en eerbare Wijsheit met verstandiger herten wilt acnmerken / hoe dat het hem na der Schrift met den genen schickit / die jaer der kennisse Christi beroemen / hoe doodlijck dat scherpe zweert der wraalen over al snydet / en die hand der Goddelijker strafsen toe grijpet / groot en zwac zijn onse sonden / groot en zwac is des Heeren straffe / dat wyer des grimmigen toorns is aengestellen / is 't dat het die Heere dooz sijn Genade niet uyt en blust / mogt het bepde de groene en dooze Boomen / nae lipde des Propheet's Woord / wel verflinden / die Propheete Christi / van der laetster tijd / ook Danielis / ende de Apostelen / gaen in haer volle kragt ende zwange / dat vleesch-etende zweert des Heeren bliuht ober al / en sijn bloedpijle schietet in alle Landen / dat ene Koningrijck is tegen dat ander / dat een Vorstendom tegen dat ander / die ene Stad tegen die ander / en die ene Hagebuer en Vriend tegen die ander / sommige van den uwen worden met den zweerden verwoort / sommige gevangen / steden en burlycken worden verwoest en uytgeroep / dat arme ellendige volck / dat een deel aen der saecke wepnig schulds heeft / wozt sonder alle Genade uytgesogen / geschent / geschat / verbzant / en in den gront verdozen / tot hoeren en boeven sonder getal gemaekt / die eene zware pensilentie en kranckheyt kiont op den anderen / en die eene diere tijd jaget den anderen / onweder / jammer / en ellende hoozt men bepde te water en te lande : summa / de langduerende harde straffe betuygt / dat de Heere toornig is / noch eventwel en betert haer die boose Wereld niet / maer sy wozt noch alle dage al erger en erger.

Sy beroemen haer gemeenlijcken alle datse Christenen zijn / en dat sy Gods Woord hebben / al hoe wel dat haer gantsche soecken en daedt / tegen Christum / en Christus Woord is / want is 't dat men tot die Overheeren kiont / die behooslijck van des Heeren weg / en van Gods rechten weten souden / als Jeremias spreekit / soo bevint men datse dat iock gebrooken / ende die banden gantschelijck gescheurt hebben : kiont men tot die Medikanten / so bevint men daer een Cainsche nijdigheyt / ober alle de gene die den Heere bzyesen / en ongeneselijcke geld-siekte / en Sileamsche gierigheyt / een lichtbreedige rupine Leere / Afgodische Sacramenten / en een wellustig / pbel / lype leven / soo men sien mag : kiont men tot het gemeene Volck / daer is het giescu en rapen / bzyassen en suppen / liegen ende

bedziagen / bloeken en zwieren / by den sommigen ook Overspel / en Horceren / by den anderen rusten en rooven / stelen en moozden / jaer daer wozt (och lach) also geleest / dat wy met den Heiligen Geza wel bitterlijcken mogen suchten en klagen / hoe dat 'er noch trouwe / noch liefde / noch Woord Gods in den Lande is / maer Godslasteringe / liegen / stelen / moozden / ende overspel / die hebben die overhandt genomen / en die eene bloedschult volgt den ander : met Paulo / datse alle afgehallen en onnutte gewozden zijn / en datse den wegh des Vredes niet en kennen : en met Apocalipsi dat haer soude tot den Hemel toe is geklommen. O lieve Heere / hoe lange sullen doch dese verschickelijcke groote blindheden / Gods-lasteringen / verslepingen / grouwelen / bloedschelden / en dit moetwillige rokeloose Leven dueren !

Dat dese geen ranken aen den wijnstok zijn dat bewijst hare vrucht wel. Oz. 4. 1. ca 5.

Ro. 3. 12.]

Apo. 18. 5.

Ion. 3. 7. Iud. 1. 24.

Ion. 2. 13.

4 Reg. 22. 11.

Edle Heeren / betert u / doet een oprechte boete / die booz Godt bestaen kan / vernedert u met den Konink van Ninive / doet uyt den Godloosen en beblekten rok der sonde / settet u in der aschen der vernedertheyt / roept uyt een gebooken gemoet tot den Heere / scheurt uwe herten / en niet uwe kleederen / soo die Propheet sept / laet de vzoome Josias u boozbeeld zijn / die hem uyt geheeler herten / ende uyt geheeler zielen / en uyt alle sijn vermogen tot den Heere bekerde / so rasch als hem die Wet sijns Gods uyt dat wedergebonden boek gelezen woze.

Lieve Heeren soecht Godt / bzyest Godt / dient Godt uyt alle uwe krachten / doet We-duwen / Weesen / Vzeemdelingen / Ellendigen / ende allen bekommerden recht / reynigt uwe handen van den bloede / regeert uwe Landen in wijsheit en vrede / en rechtet u niet alle uwe gedachten / woorden en werken / op den gekrupsten Christum Jesus / volget sijne werstappen na / al waren dan uwe sonden Bloed-rood / so sullense sneuwit woorden / en al waerense als Rosijnberde / soo sullense als witte Wolle werden / want die Heere en wil niet den dood des Sondaers / maer dat sy hem bekeerde / en dat leven hebbe.

Wie my volgt. sprekkt Christus die wandelt niet in duycknisse. Ioa. 8.

Esa. 1. 18. Ez. 33. 11. en 18. 32.

Nademael dan / dat die gene / die haer der Kerke betocmen / ober al so gantschelijck van Christo verzeemt zijn / datse niet dan die bloote naem en voeren / dat sout / welke die Medikanten zijn / sijn kragt so gantsch ver-loren heeft / dat het meer verderft als 't behout / want sy meer plumpstrijcken / dan sy straffen / aengesien datse maer dat tijdelijcke gewin / en niet des Heeren prijs soeken / waer dooz sy alle met malliander / bepde die Keer-raet en Coehoozdet / op den rupmen wegh wandelen / die tot 'er verdoemenisse leyt / en (O lach) niemant en is diese keeret / so die Propheete klaegt / ende wy soo geerne sien souden / (meet de Heere) dat alle menschen mogten optwaken / den Heere bzyesen / oprechte boete doen / en salig woorden / dat also die verballen Stadt (welke de Gemeente is) weder op haer oude Fundament mogte geboutwet woorden / dat is / op den basten grond der Apostelen / en op die reyne leere Christi / en dat selde met een vroom boetbeerdig Christelijck leven dooz de gantsche Wereld na der Schrift betweten sullen / siet hietom woorden wy van den Beleerden so gehatet / dat wy dooz hare lasterlijcke roepen en optoeren / onse goed den Hoorders /

Mat. 7. 14.

Ez. 23. 20. Ic. 30. 38.

Ep. 2. 19.

De geleerde zijn de oor-sake van al het onschuldig bloet. Ap. 17. 14.

C t ende

ende ons bleefsch den Beul laten moeten in vele plaetsen / sommige van den onsen moeten dooz vele benautheyt / spotten / en lasteren / in vzeemde Landen zwerben / so vermeldt is / aldus bidden wy ellendige ende bedroefde utwer **W. X.** ten dedden om Jesus wille ootmoedelijken utwe Edele Hoogheyt en eerbare Wijsheyt / dat gy doch de saeke met neerstigheyt wilt nadenken / en wilt ons / en de Predikanten / na luydt van dese volgende Schyft aen haer geschreuen / op die conditien die daer vermeldt zijn / met Chyffeliker trouwe by malanderen voegen / op dat onse ontschuldige eens moghte recht gehoozt / en de waerheyt met des Heeren Woord verklaert worden / dat doch die onschuldige niet langer tegen Gods Woord verdoemt / en de schuldige niet meer in der ongerechtigheyt boozgestaen worde / jae liebe Heeren / waer 't dat sulchs eens sonder alle partye in Gods vzeese geschieden moghte / so sout gy dooz Gods Genade met goed klaer beschept wel ras bevinden / by wien dat de waerheyt of de leugen ware / en dat der Predikanten Leere / Sacramenten / ende Leven niet na der Schyft / maer verleydinge / en tegen Gods Woord ware.

Och liebe edele Heeren en wilt doch onse Chyffelike en behoorlijke Bede niet verachten / maer in reyne liefde aennemem / want sy belanget den prijs des Almachtigen Gods / sijn eeuwighe Woord en Waerheyt / ende die eeuwighe Saligheyt onser aller zielen / die soo bezre van den Heere gesocht / en so diere met sijn roode bloed gekocht zijn / och het is soo grooten onderscheyd / eeuwig met Christo Jesu te leven in des Hemels Chyoon / of eeuwig met alle Dupbelen te sterben in der Hellen grond.

Liebe Heeren / wy staen in grooten angst en bangigheyt / en worden tweederley wijse seer beangstiget / want volgen wy de Waerheyt / gelyk wy dooz Gods Genade en hulpe hopen na onse arme zwachtheyt te doen onse leefdage / so moeten wy een pegelijck roof

zijn / maer is 't dat wy wijken / en weder op den ruyten weg treden (daer die barmhertige Vader ons eeuwig booz beware) so ballen wy in die handen Gods / en moeten eeuwig zijn straffe dzagen. De saligheyt onser armer zielen gelt ons meer / dan alle wat menschen ooge beschouwen kan. Dat genadige vzedelijke Woord sal eens gehoozt worden / komte gy gebenedijde mijns Vaders / besit dat Rijke dat u bereyt is. En ook mede dat verschyckelijck Woord / dat allen ongehoosamigen Chyfti gebzept is / dat sij en ziele doozsijdet / als 't recht geloof wozt / gaet weg van wy gy vermaledijde / in dat eeuwighe vper / dat den Dupbel bereyd is / en sijn Engelen. Wel den genen / die op deser tijd wakiet / en sijn Lampe bereyd / en dat Byzloffs-kleed betwaert / ja salig zijn die / die tot dat Abondmael des Lams geroepen zijn.

Liebe edele Heeren / 't en is ons geen jochen / noch woord spelen / maer dat wy schyben / dat meenen wy van gantscher herten / gelyk als onse harde verfoekingen / zware banden / goed en bloed betwijfen en kondt doen.

Die barmhertige groote Heere Chyftus Jesus / die een Heere aller Heeren / een konink aller koningen is / gunne utwe edele Hoogheyt / en eerbare wijsheyt / alle te samen de rechte waerheyt te behemmen / troutwelijcken daer in handelen / en utwe toebetroutde Volk / Steden en Landen in gozeden vzedes Godsaliglijk te regeren / tot den prijse utwes Gods en Saligheyt veler zielen / dat wenschen wy van gantscher herten / Amen.

Salig zyn die barmhertige / want die sullen barmhertigheyt verkrifgen / Mat. 5. 7. Weest barmhertig / gelyk als oock utwe Vader barmhertig is.

Doozwaer segge ick u / wat gy gedaen hebt enen van desen mijnen minsten Zoederen / dat hebt gy my gedaen / Mat. 25. 41.

Utwer **E. H.** en **E. W.** goedwillige / en gehoozame Onderdanen / wat wy vermogen / nae den wille Gods / en dooz sijn Genade.

De derde Bede.

Ez. 23. 6.

Ela. 19. 15. en 16.

Mat. 25. 35.

Mat. 25. 42. Apo. 19. 9.

Apo. 17. 18. 1 Tim. 6. 15.

De promfiones ad eos pertinent. qui vere & ex animo Christiani sunt.

Lu. 6. 36.

EEN KORTE KLAEGLYCKE
ONTSCHULDINGE
DER ELLENDIGE
CHRISTENEN
ENDE VERSTROYDE
VREEMDELINGEN,

Aen alle Schrift - geleerden ende Predikanten der Duytscher Natien,
over die verschrickelijke bittere verdichtingen , Laster - reden,
schelt-woorden, daer mede sy van haer, sonder alle Waerheydt,
seer vyantlick beladen worden: Met noch een vriendelijke
bede, tot eenen vryen Schrifts-handel, gelijk als het na
alle Christelijke liefde behoorlick ende recht is,
is yemant verstandigh van herten ,
die lese ende rechte.

DOOR
MENNOSYMONS.

2. Tim. 1. 24.

*Een Dienaer des Heeren en sal niet kiffhaftigh zijn, maer vriendelick
tegen alle Man, geneygt te leeren, &c.*

1 Cor. 3. 11.

*Daer en magh geen ander fondament geleyt worden, dan datter
geleyt is, het welck is Christus Jesus.*

Gedruckt in 't Jaer onses Heeren, MDCLXXXI.

WY Arme, Ellendige ende seer gehatede Christenen, die omme dat getuygenisse des Goddelijcken Woordts, en onser Conscientien, so vele hooren en lijden moeten, wenschen alle Schriftgeleerden ende Predikanten (in alle landen) die Euangelisch geroemt worden, sy zijn dan wie, hoe, ende waer sy zijn, een nieuw boetveerdigh herte, een rechtschapen dadigh geloove aen Christum Jesum, een ongeveynsde vyerige liefde, een heylsamen leere, een gesondt gerechte na der waerheyt, ende een vroom onbestraffelijck leven, in de vreesse des Heeren van Godt onsen Hemelschen Vader, in die werckinge ende kracht sijns Heyligen Geestes, door Jesum Christum sijnen lieven Sone, onsen Heere, ende eeuwigen Salighmaecker, Amen.

EEN KORTE KLAEGLYCKE ONTSCHULDINGE D E R ELLENDIGE CHRISTENEN.

Het is een pegelick seer wel bekent / waerde Mannen ende Doeders / hoe dat in onse Nederlanden / die repne Godtlijcke Waerheyt / dooz dat nijdige roepen ende oproeren van Papen ende Monnicken (o lacy) seer gejaet woort / ende dat onschuldige bloedt als water gestopt woort / waer dooz wy ellendige kinderen upt grooter noot gedzongen worden / dat wy dooz dat Tyrannige sweert moeten blieden / ende ons in vzeemde Landen met onse swache Doctoren / ende klepne kinderen / op Godts toefegginge behouden / ende onse broot in konniet ende noot winnen moeten.

Waer ober dat utwer vele (als 't blyckt) seer boofelijck roepen / (jae mogelijk dooz misverstant upt goeder meyninge /) ende die Overichghed (die een deel wel redelijck ende behoorlijck zijn souden /) tegen alle natuerlijcke redelijckheyt ende Christelijcke liefde / met openbare verdichte beschuldigen tot verholginge / betwigen ende oproeren / ende ghy waerschoot een pegelick booz ons / ende segt dat wy gesint zijn als die Munsterliche , ende dat wy Steden ende Landen willen innemen , waer dat wy haer machtigh waren , ende dat wy oproer maken , ende sweert voeren , stelen , ende dat wy met onse handen willen in ander luyden buydels zijn , dat wy vele Vrouwen hebben , ende onse Vrouwen ende goet in 't gemeen gebruyken , dat wy de Overheyt niet willen gehoorsaem zijn , dat wy onse kinderen met lijf ende ziele vermoorden , dat wy Wederdoopers , Sacramentschenders , ende verleyders zijn , Glijfeners , dat wy ons beroemen sonder sonde te zijn , werckheyligen ende Hemelstormers , die door onse verdiensten ende wercken willen saligh zijn , een Godtloofse Secte ende rotterye , nieuwe Monicken , schelmen , booswichten , ende dat wy met den Duyvel beseten zijn : sonna / wy woorden (sch lacy) met alsulcken betwe van u afgemaelt / datse alle / die onsen grond ende geloobe / &c. niet bekent zijn / neusen en monden booz ons toefstoppen / ende een bescheycken booz ons hebben moeten / hoe wel dat wy (den Heere zp eeuwig danck) booz Godt ende sijn Engelen op deser Werden anders niet en soecken / dan dat wy in onser armer swachheyt / met des Heeren Geest / woort / ende boozbeelt / booz sijn genade van herten mogen een zijn / gelijck de gantsche Schryft dat leert ende mede blyngt.

Die Almachtige groote Heere / die een bekemer van alle herten is / die weet het / hoe dat wy van alle dese gemeinde groutwelen / ende schenderpen / daer mede wy so byantlijck alctje van u gelastert worden / booz den Heere ende

sijn oordeel / oock booz de gantsche wijde Werelt onschuldigh ende by staen / jae soo ons vermandt onder den gantschen Hemel met bondiger waerhepdt obertuppen kan / dat wy ende onse boozstanders / in een van alle dese Godtloofse stucken ende hals saken schult hebben / oft immermeer schult gehad hebben / so willen wy de handen op onse monden leggen / ende willen den oberzenger met lijf ende goet verbonden staen onse leefdage / dat allene uptgenomen / dat wy de oberheyt niet en begeeren geboozsaem te zijn / als sy tegen Godts woort gebieden . Is het niet een bedroefde sake / dat wy met aldusdanige onmenschelijcke schanden moeten geschent worden / daer wy niet een van allen desen gedacht / noch wepniger gedaen hebben .

Ghy weerde Mannen ende Doeders / wist ghy wat wy soecken / ende hoe dat wy dooz des Heeren genade tegen u ende een pegelick gesint zijn / ghy en soudt sulcken verbitterden ge moet ober ons niet dzagen / so ghy tot noch toe gedaen hebt / oft ghy moest in een al te Godtloofsen sin ende verkeertheyt gelevert zijn / dat wy immer aen belen niet verhoppen .

Wenghesen ghy u dan so sammelijck aen ons vergelijpt / ende de eene leugen so seelijcken op den anderen hoopet / ende men ons ellendige (o lacy) geen mondelijcke ontschuldigen aen geene plaetse gunnen ende toelaten wil / daerom zijn wy upt grooter noot gedzongen / een Schryftelijcke onschult in goeder koreheyt booz te stellen / ende willen u al te samen vier dingen daer mede dootmoedelijken gebeden / ende Doederlijck vermaect hebben .

Ten eersten / dat ghy met gesondt herten u wel bedencken wilt / dat de leugen upt den Driebel is / Joen . 8 . 55 . Dat die liegen de mondt die ziele doodet / Sap . 1 . Dat een leugenaer geen deel aen Godts Stadt heeft / Apoc . 2 . 2 . 6 . Dat de achterklappers den doot weerdigh zijn / Rom . 1 . 15 . Datse in des Heeren huys niet wonen / ende op sijn Hepligen bergh niet blijven sullen / Psalm 15 . 3 .

Ten tweeden / dat alle utwe beschuldigen ober ons by na alle hals saken zijn / Soo wy den Heere dan niet en vzeeden / maer wilden onse recht na Werelts Oudiantie op 't scherpsste van u epfchen / ende moesten boet by boet setten / waer wilde ghy doch ten letsten metter faecken heren / nademael ghy ons met alsulcke vermaeldijde groutwelen booz die gantsche Werelt beschuldigt / die ghy noch geen Menschje in eeuwigheyt / ons in een eeuwig woort met bestandiger waerhepdt betuppen / oft waer maechen sult .

Ten dedden / dat oock dese utwe handel plat tegen alle natuerlijcke redelijckhepdt / ende oock tegen alle Christelijcke liefde ende Godts woort is / want wie is 'er doch immermeer

Men moet (preeckt Petrus) Godt meer hoort dan die Menschen . Act . 5 . 29 . Act . 4 . 19 .

De Predikers zijn de ootfaecke , datmen ons niet hooren en wil .

Een dief is beter dan een leugenaar . Eccl . 20 .

Pr . 26 . 27 . Jac . 4 . 11 . Prov . 18 . 8 . Geeft my de wrake ende ick sal 't vergelden , seyt die Heere . Deu . 32 . 42 . Rom . 12 . 19 . 1 Pet . 2 . 12 .

Die spreucke Christi wort aen ons wel vervult , sy sullen alle quaet van u spreeken . Matt . 5 . 11 .

Yek . 17 . 16 . Rom . 8 . 36 . Apoc . 2 . 23 .

Job. 24. 4.
Ex. 23. 12.
Lev. 19. 34.
Jer. 7. 22.
Esa. 58. 6
Matth. 23. 4.

Onbarmhertigheyt der geleerden.

Tyrannye der geleerden.

Godts gemeente richter Conscience-faken door den geest met des Heeren woort, ende niet de Overigheyt met wereltlike policien door geweld ende tweert.

Matth. 7. 15.
Tir. 3. 10.
2 Jo. 1. 9.

Alfulcke onbarmhertige wreede onderwysingen kent Christus geest niet.

Der Predikanten handel. Geest, leere, Sacramenten, ende leven, stemmen met des Heeren handel. Geest, woort, Sacramenten, ende leven niet.

1 Tit. 3. 4.
Tit. 1. 2.

ban vromer aerdt geweest / die hem over den ellendigen niet bemisopt/ende over den bedroefden niet bedroeft en heeft/ de gantsche Schryft leert / datmen die ellendigen ende vromdelingen in der liefden ontfangen/dienen/voorztaen/ende troosten sal / ende ghy siet het met opene oogen / hoor klaeghlyk dat wy ellendige menschen over al gehatet/ veracht/ verbannen/ belast/ ende op sommige plaatsen veroordeelt/ ende vermoozt worden/ Doch en wozt evenwel u herte soo vele niet beweegt/ dat ghy ons eens in onse harde verfoekinghen / ende sware nooden/ met een eenigh vromdelick woort aansprecht/ ende onsen groet / geloobe ende handdel/ met een Daberlyk gemoet na des Heeren woort onderfoecten maeghe / maer ghy gietet noch al meer ende meer ons in het byt (als men sprecht) op dat wy doch geen ruste op Werden vinden sulken/ wypen/ schryven/ dichten/ selben ende oyroet, ende leggen die eene harde droeffnisse op die ander/ stappen in toorens ende banden/ recht oft ghy u lecfbage niet een letter met Goddelijken berstande van des Heeren woort gelezen / noch een kleyn bonckshen van synen heyligen Geest ontfangen en hebt / heet dat nae repnder Chrystelijcker liefden / nae Apostolischer Leere ende gebuyck / ende na des Heeren Geest / woort ende Doozbeest handelen / dat willen wy u selve in het oordeel stellen.

Segt doch mijn bevinde / waer leert doch die heylige Schryft/ dat men in Christus Rijcke ende kercke metter Overigheyt/ sweert/ geweld / ende tyrannye over yemants Conscience ende geloobe / dat alleen den oordele Gods voorgehouden is / voort varen / ende handelen sal/ waer heeft Christus / ende die Apostelen immermeer so gedaen/ getaden oft bevolen/ want Christus seyt maer/wacht u voort de valsche Propheeten/ende Paulus gebiedt/dat men eenen ketterchen mensche/ na dat hy eens oft tweemacl vermaent is / schouwen sal : Joannes leert / dat men den overtreder/ die Christus leere niet met hen bringt / noch groeten/ noch in syn huyse ontfangen sal ; Maer so en schryven niet/wegh met die ketteren/beklaegte aen die Overigheyt / sette vast / de yfse trefde/ en ten lande upt/wozpte in 't vuer ende water/ als de Roomische lange Jaren gedaen hebben / ende oock noch een groot deel by u bevonden wozt / ghy die u laet duncken/ dat ghy Gods woort leert.

Ten vierden / willen wy u oock om Iesus wille upt 's herten groet gebeden hebben / dat ghy doch een weynigh nadencken / of oock utwe Geeste een met des Heeren Geeste / ende utwe geloobe een met syn heyligh woort zyn/ oft u des Heeren Geeste/ende de liefde utwe naesten / dan oft u die lust des gewins / ende die sorge der tydelijcker neeringen in utwen dienste seyn den ende indzingen / oft ghy oock Gods woort upt repnder herten ondervalscht pedickt / syn Sacramenten recht gebuyck/ ende een vroom onbestraffelijck leven voert/ so de Schryft leert / ende oft ghy oock openbare overtreders / pronckers / bronckaerts / gierige / woeckenaers / leugenaers / bedriegers / lijvers / bechters / overspeelders / hoerenjagers / bloeckers / sweerders / onrechtverdiges/ Ec. sonder eenigh aensien der personen/ mijdet ende van der gemecuschap met des Heeren woort afoet / want daer wozt over

al also geleest/ ende gehandelt/ (o Heere) recht ofter sijn lecfbage/noch Propheet/noch Apostel/noch Christus / noch woort Gods op Werden geweest hadde/ noch wilt ghy-lieden de heylige Chrystelijcke kercke / ende de gesonde Leeraers zyn / recht oft Christus doen in sijn kercke niet meer dan een naecht lesen/singen/roepen / kinderdoopen/ vroot vzeken/ ende name hoeren zp / ende niet meer / Geest / kennisse / geloobe / liefde/voets / gerechtighedde / werck/kracht/ ende waerhedde noodigh zyn.

Aeren / neen / weerde / Namen / neen / dit heet in Christus kercke/ Christus onbarmhertige repne Woort in des Geests kracht recht vzebiken/ende dat selde met volter herten gelooven / ende in der gehoozsaemheyt recht na komen/des Heeren heylige Sacramenten/als Doop ende Nachmael / na sijn eppen bebel ende Odinantie recht gebuycken / God van herten soecken / ende vzeffen/ lief hebben/ ende dienen/ upt Godt geboden worden / synen naesten lief hebben/te dienen/te troosten/te helpen/ ende voort te staen / alle valsche leere met die wercken der dupsternissen te mijden / bleschelijcke lusten die tegen Gods woort zyn/ af te sterven/ die Werelt ende hem selven versaken/ een vroom / vzedtsaem / kuytsch / wuchteren/ vernedert leven in der gerechtighedde te voeren nae der waerhedde : summa/ gefint te zyn als Christus Iesus : want so waer dese zyn/ daer is Christus Rijcke/ ende kercke/ 't is onwederprekelijck : Maer verclepders/hatige/leugenaers/lasteraers/achterklappers/oproerers/ bloetdorstige/ gierige / onbarmhertige / wreede/ hooverdige / onboetverdiges/ Ec. die zyn upt den boosen (gelijck Joannes seyt/ende haer deel sal een eeuwich tanden klappen/ weenen/ Helle/duppel/vpcc/ ende doot zyn.

Och mannen Zoeders / soo ghy dese onse korte aenwijsinge in repnder Gods vzeefe welter herten naemt/ ende met des Heeren Geest ende woort recht na dochtet / ghy soudet ongetwijffelt een so grooten balck in utwen eppen ooge binden/dat gy dat klepne splinterken/dat mogelijck in utwes Zoeders ooge zyn mogte/ (nademacl wy van Adams zaet alle komen) weynigh achten soudt/ Maer hem selven wel te bekennen/ is kloechheyt/ ende hem in alle dingen te schikken na des Heeren Woort/ en voort beelt/ is een heylsaem verstant/ende wijsheyt.

Aengensien wy dan sonder alle onse schult dus onbeschepdelijck van u beladen worden / ende ghy u beroemt/dat ghy Godts Dienaeren zijt/ die sijn woort ende werck vzeven/so bidden wy u alle te samen om dat roode bloet Chrysti/daer mede wy besprengt zyn/ dat gy u eens bedenke wilt/hoe ghy met ons ellendige ende bedroefde handelt ende omme gaet/op dat gy u doch niet meer met alfulcke openbare leugenen/ ende tyrannen / als 't tot noch toe geschiet is / en befordigt / maer een beleest ende Daberlyck gemoet betoonen / so een Godtlijcke roeringe gelijcksoynigh / ende een Chrystelijcke naem toebehoort / want wy betuygen voort den genen/ die onse herten kent / voort u/ ende voort de gantsche Werelt/ met mont ende Schryften/ met goet ende bloet / met leven ende doot/ als dat wy des Heeren heylige Woort ende wille / upt dat allerbinnenste onser zielen/ in onser armer swaachhedde gewilligh ende bereept staen/ ende wy staen overbodig nu ende eenwelijck / wy hebben oock van aenbeginne ons

Matth. 24. 19.
Marc. 16. 16.
Joa. 15. 12.

Joa. 1. 3.
Marc. 7. 15, 16.
Joa. 3. 5.
Joa. 10. 3.
Rom. 15. 12.
1 Tim. 6. 14.
2 Tim. 3. 24.
Tit. 3. 5.
2 Ioa. 1. 9.
Eph. 5. 8.
Matth. 16. 23.
1 Pet. 2. 3.
1 Ioa. 1. 12-3.
Phil. 2. 5.
Apoc. 16.
Matth. 13. 8.
Rom. 1. 25.
1 Cor. 6. 9, 10.
Gal. 5. 19.
Eph. 5. 8.
1 Ioa. 3.
Apoc. 21. 22.

Matth. 7. 4.
Luc. 6. 41.

Het is tegen die leere Christi, om't geloove yomant leet te doen.

Een recht dienaar Christi, is vromdelijck ende Vaderlijck.

ous geloofs en handels / altijd so getweeft / so ons peimand met krachtiger Geeste / met sterker waerhepde / en met Godsaliger leven onderwijfen kan / als wp hebben / wp willen van herten hooen en gehoozsaem zijn / maer soomen ons niet beter onderwijfen kan / so bidden wp andermael / om Jesus wille / dat men ons als dan de waerhepde onverhindert gunnen en laten wil / en wilt den vroomen die in der waerhepde wandelen / niet meer soo verholgen en leet doen.

Wp laten u al te samen hier mede weten / dat wp van herten genept zijn / tot een bequame tijd en stede / met een of twee van den onsen (sp zijn dan Leeraers of niet) met u op eenen Christelijken vpen Schzifts-handel te verschijnen / het zp booz een volle vergaderunge / of booz twintig of dertig redelijcke ende Godvzuchtige getuygen / soo u gelieft / om met u over dese volgende Articulen / (want daer in is het / dat wp bp u den scheel binden) met Christus Geest / Woord / Leven of boozbeeld / gebod / verbod / gebuyk en ordinantie in goeder Conscientien te handelen / namelijk van die rechte Euangelische Predikanten en Leeraers / hoe sp na luyde Gods Woord moeten gesint en geschikt zijn / eer sp Gods Woord recht Prediken / en de Sacramenten recht bedienen mogen.

Dan die leerunge Christi / en sijnre Apostelen / hoe datse niet verandert / maer bestaandig tot op sijne toekomst blijven moet.

Van dat Christus een volkomen Leeraer / en sijn offer een volkomen offer getweeft is.

Van de ware Wedergeboorte / watse is / van waer sp komt / en welke haer natuurlijke aerd en vuzchten zijn.

Van een rechtchappen Euangelisch Geloove / en liefde / met haer epgentlijke epgenschappen / krachten en werkingen.

Van Gods Geboden / en haer gewillige onderhoudinge.

Van de rechte Christelijke Doop / hoe datse van den Heere bevolen / en van den Apostelen geleert en gebuykt is.

Van des Heeren Heylige Nachmael / wat het is / en wien dat het ingeset en nagelaten is / en wat dat het ons met sijn verborgentheyt en af beeldinge in 't ghebuyck leert en boozdraegt.

Van de rechte Apostolische Ban / of affijdinge / met sijnen epgentlijke vuzcht en nuttighepd.

Van dat vroomen Christelijk Leven dat upt Godt is / hebt gp dan noch wat meer / dat meugt gp als dan boozdraegen / ende met den woerde Gods rechten laten.

Siet / weerde Mannen en Zoeders / dit is 't gene / dat wp van herten geerne sien souden / als 't met eenen Christelijken ongevalshten gelepde / sonder alle hinderlist / bedyogh en nastellen / als na Christelijcker liefde / ende Gods Woord behoedlijck is / in oprechtiger vroomte herten geschieden konde / so als Prigenes / Augustinus / Hilarius / ende noch meer andere / met sommige in der leere suspect / ook tot haren tijden wel gedaen hebben. Maer dat wp gelepde en vyphert begeten / dat kan n: n ons niet verkeerren / want men doch wel siet / hoe men (o sacp) aen alle zijden ober ons ellendige roept / ja toornig en bergramt is.

Zijt gp nu Olenaren Christi / ende gp des

Heeren prijs / en de Salighend utwer Zoederen soekt / gelijk Salas / Jeremias / Petrus en Paulus / &c. tot haren tijden gedaen hebben / so sout gp u van herten verblijden / den Heere danken / onse gekrenkte eere weder booz den volke oprechten / en u booztaen booz alsulke lasterlijcke saelgeren (soo vermelt is) wachten / utwe leven beteren / en den aengeboden handel met Christelijker trouwe betwillingen / raden / en boozstaen / aengesien dat wp geen goebdunken / ep gen Wijshepd / Philosophia / en vroomen (gelijk als sommige) maer Christus (na welken wp genaemt zijn) ep gen Geest / Woord / Gebod / Verbod / Obediantie / gebuyk ende boozbeeld / willen laten Middelaers en Rechters zijn.

Maer is 't dat gp sulks ontwijkt / ende af laet / en noch evenwel / bp utwe bitterhepde / dichten / lasteren / schelden / achterklappen / en schandblecken blijft / so gp booz gedaen hebt / so moeten wp ellendige dat den Heere opgeven / gelijk tot noch toe geschied is / ende onse zielen in gedoozsaemhepd besitten / onse ruggen den slagers bieden / en ons dier spreucke troosten: Salig zijt gp / als u de Menschen haten / en u affijnden / en schelden u / en verwerpen utwen naem als quaed / om den Sonne des menschen: Verblijd u en verheugt u / want siet utwen loon is groot in den Hemel. Maer gp moet de mate utwer Boozbaders verbullen / en u selden openbaer maken / dat gp niet de schapen / maer alleene haer melk / wolle / en vleesch soekt / Ezec. 34. 3. Ende moet also een weg upt / te weten / gp moet van utwe verbichte beschuldungen / en laster-roepen ophouden / en niet ons in een bespreek treden / of gp moet bekennen / dat gp geen gesoude Leeraers zijt / en also utwen Euangelium / roem / en Christelijken naem afflaen / en baren laten.

Hier mede willen wp u / al te samen den Heere bevolen hebben / en begeere / dat ons doch niemand out onse schrijven en verkeere / want wp en hebben 't niet anders gedaen / dan tot verantwoordinge des H. Woords / en tot bescherminge onser eere / en dat wp nu / en tot allen tijden / onder die vermeldde condition om te handelen gewillig en bereyt staen / so gehoozt is.

Die barmhertige liebe Heere / gunne u alle 't samen een oprecht vroom herte / die heplsame repne waerhepde Christi van her: en te beminnen / en trouweijken daer in te wandelen / tot den prijs Gods / en tot saligheyt utwer zielen / Amen.

Die beschrijvinge eens rechten Predikants.

En Bisschop of Leeraer sal onstraffelijck zijn / allere eens Wijs Man / die geloobige kinderen heeft / niet beruchte met gulsighepd of ongehoorzsaemhepd / want een Bisschop sal wesen onstraffelijck / als een Wapshouder Gods / niet grootz van hem selden houden / niet toornig / geen wijnsupper / niet bijtig / niet gierig na schandelijck gewin / maer een ontfanger der vroomder / goederterren / manierlijck / recht veerdig / heplig / kupsch / en behouden vast die Leeringe des getrouwen Woords / op dat hy machtig zp te bemanen booz die salige leeringe / en te straffen die tegenprekers / Tit. 1. 9. 1 Tim. 3. 2.

By onse ellendige vroomdelingen / en verstroyde Christenen / om dat Woord Gods ende sijn getuygenisse. Anno 1552.

Wy schamen ons met Paulo des Euangeliums Christi niet. Rom. 1. 16.

Hoe kan die een oprecht Christen zijn / die niet verloenet / dien hy verongelijcket / en met openbaer onrecht en geweld verkortet heeft. Mat. 5. 19. Ela. 38.

Lu. 21. 17. Ela. 50. 6. Lu. 6. 22. Mat. 5. 11.

Matth. 23. 31

Het is meerder schande en droefheyt dan men schrijven kan / dat men in alfolken saek geleyde van Christenen eysschen Al.

Brief

Om dese ledige plaats te vullen, hebben wy geraden gevonden dese volgende Brief van den seldem Autheur hier by te voegen.

Brief aen een bedroefde Wedevrou, tot haer Troost streckende.

U zy veel genade en vrede, en vriendelijke groets.

Menno Symons
Brief
aen een
Weduwe.

Hertgrondelijke en liebe Suster in den Heere / die mijn ziele bemint en lief heeft / so dan op ditmael de barmhertige Heere u in de Weduwelijke staet beroepen heeft / so is mijn Vaderlijke trouwe vermaninge aen u / als mijn liebe kinderen / dat gy doch also wilt wandelen / gelijk dat den H. Vrouwen betaemt / en dat gy met de vrome Prophetinne Hanna den Heere in den H. Tempel / dat is in sijn Gemeente / of een nieuwe oprechte conscientie met vasten en bidden / dienen / 's nachts en daegs aen den Heiligen nooddruftigen / dat de deughdelijke Weduwe in Sarepta Sidonie in den vrogen deuren tijd aen den getrouwen Eliam dede / doen sy hem ter herberge ontfing / en met haer wepnigh meel en olve spijde / soo wert ook dat meel des heiligen Godlijcken Woords upt de Gadde uwer conscientie / en de vzeugden-tijke Olve des heiligen Geestes aen uwen Geest niet ontbreken / en of de nieuwe Doon uwer Geestelijke geboorte schoon al een wepnigh krank woerde / en mits de zwakheit der Weduwelijke Darter / sijn adem eenen lepenen tijd verloor / so wert hem doch onse ware Elias, Je-

sus Christus, dooz sijne Genade weder optweken / u een vyzmoedig vyzlijk genoech maken / want gy hem in sijn Lidmaten ontfangt / liefde en dienst bewijst / als de H. Schrift leert.

Mijn liebe kinderen / verstaet my recht / ick sprekke van de nooddruftige Heiligen / niet verder / die selsf genoeg hebben / en behoeven dese utwe handrekinge en dienste niet. De rechte Christenen behooren oock malkanderen met onnutte kosten niet te bezwaren. Trouwe Suster / wandelt kloekelijck / vzeest utwen God van herten / krupt u vleesch met sijne lusten / wederstaet den vband en alle sijne bekoringe. Hout u in alle dingen vromelijck / veroorzaecht niemant tot eenige ongeschiktheid / onboozsichtelijck. Nemet waer utwen arbeyt / huys en kinder en vlytelijck : schoutwt alle onkupsheid / onnut geklap / vzael en vdelheid sozgtvuldelijck / en set u met alder ernst booz / dat gy niet dooz des vleesch geweld so seer godzeben word / dat gy der Weduwen gelijk wordet / die dat eerste Belooft verlooren hebt / afgeheert en den Dvvel nabolgen / so Paulus seyt / daer booz de barmhertige Vader u eeuwig behoede ende beware. Dese mijne korte groete upt rechte Vaderlijke trouwe aen u geschreben / ontfangt met liefde / en denkt het vlytelijck na. Het groeten u de heilige die by my zijn. Groetet alle vromen vrienden. Dide dooz my / de eeuwighe salignakende kracht ende vucht des rooden bloeds Christi zy met mijne uptverhoren seer beminde Suster in eeuwigheit / Amen.

Menno Symons, uwen Broeder, die u mindt en lief heeft, den 18. May.

E E N

E E N K L A E R B E R I C H T
E N D E
S C H R I F T E L Y K E A E N W Y S I N G E
V A N D E
EXCOMMUNICATIE,

Ten dienste allen vroomen en Godvruchtigen Gods Kinderen.

D O O R
M E N N O S Y M O N S.

Prov. 28. vers 5.

Quade luyden en mercken niet op dat oordeel, maer die den Heere vreesen merken op alle dingen.

Prov. 28. vers 18.

Die vroom henen gaet, die sal genesen: maer wie van verkeerden weegen is, die sal eens vervallen.

I Corint. 3. 11.

Daer en magh geen ander Fondament geleyt worden, dan alleen dat'er geleyt is, het welke is Christus Jesus.

Gedrukt in't Jaer onses Heeren, MDCLXXXI.

E E N K L A E R B E R I C H T
E N D E
S C H R I F T E L Y K E A E N W Y S I N G E
V A N D E R
E X C O M M U N I C A T I E,

Menno Symons wenscht allen waren Medegenoten des Geloofs, Broederen en Susteren in Christo Jesu, Genade en Vrede van Godt onsen Hemelschen Vader, door Christum Jesum sijnen lieven Soon onsen Heere, de welcke ons lief gehadt heeft, en heeft ons gewaschen van onse sonden in sijnen Bloede. Hem zy Lof, Eere en Prijs, Rijk, Kracht en Majesteit, van eeuwigheydt tot eeuwigheydt, A M E N.

Nademaal werde Broeders ick bevinde / hoe dat een tijd lang vele oneenighepts by den sommigen des Wans halven toegedragt is / en dat so steek en ongeordineerlijck dat derhalven (lyese ick) de Broederlijke liefde by velen meer gebrooken / als getimmert is / en de Christelijke lyede / ende eenighepts meer verklepint als gewassen zijn / gelijk het leyder pleegt toe te gaen / dat men dooz eppen wijsheyt na alfulcke verderbende disputatien doostig en begerig is / wans de sommige houden also ober den Wan / datse niet den gebanden selve, maer alleen sijn valsche leere en erge leven, schoutwen en misden willen / segge / so / niet merckende hoese alrede selve in valsche leere seer diep verballen en versterken zijn / want sy daer mede te niete doen de klare Ordinantie Christi / Mat. 18. vs 17. Houdt hem als een Heyden / &c. en de grondelijke klare woorden der H. Apostelen / Rom. 16. 16. 1 Cor. 5. 3. 2 Thes. 3. 14. Tit. 3. 10.

Tit. 6. 5.

Mat. 18. 17.

1 Cor. 5. 10.
Mat. 18. 17.

Die andere meenen / dat men oock geen en Ban voordere gebruyken en sal, dan so wijt de Euangelische handelen aengaet, als Broodt breken, kus des vredes, &c. en boozder niet / en verdraepen also de klare spreuken der Christuieren / op datse tot hare saeken dienen mogten / namelijk : Hebbet geen gemeenschap met hem / met sodanige en sult gy niet eten : Hout hem als een Heyden en openbaer Son- daer / en sulke spreken meer.

Ook zijn daer sommige / die de Ordening Christi, en de Leere der Heyliger Apostelen van der Excommunicatie wel voor recht ende goed bekennen, eventuel so en kornen sy deselbe niet na. De sommige (so ick vermoede) nyt slappigheyt / sommige dooz vleeschelijke gunst en liefde / die sy den afvalligen toedragen / of nabegrueren zijn / of om datse bloedvrienden zijn / of om gewood en boorige vrient- schap / en alfulke oorsaken meer.

Bewijse dan de tigtgedruichte Ordinantie Christi en sijnere Heyliger Apostelen / van die eerste en oock van den anderen / den Wan aengaende / seer klaeglijken vernietet / verdonkert en verdraept woort / en van die laetste met siende oogen obergetreden en onteert woort / ende also dooz de bovenverhaelde ende open Deute tot alle verdervinge geset woort / openlijken tegen alle liefde gehandelt woort. Ten eersten / tegen de liefde Gods en Christi / want sy sijn H. Woort / wille ende ordinantie verfmaden en ongehoorsaem zijn. Ten tweeden / tegen de Broederlijke liefde / want sy dooz alfulke hare wederspanninghepts ende verachtunge hoven maten seer ge-ergert ende bedroeft woorden. Ten derden / tegen de liefde haerder eppen zielen / want sy haer selven moettwillig setten en overgeven in alle gevaer der verdervinge. Ten vierden / tegen de liefde des gebanden / want sy den raed des H. Geests geheel verachten / ende en soecken hem niet te beschamen / tot sijnder bekeeringe. En ten vijfden / oock tegen de gemeene liefde / want dooz alfulke gemeenschap met den afvalligen / maken / sy die daer wipen zijn / ergh- wantig / dat top oock met den afvalligen ende verkeerden een volk en een gemeente zijn / en moet also dat Edel Gods Woort / en sijn H. Gemeente dooz haere moettwillighepts en ongehoorsaemhepts by velen verlastert en geschent woorden. Daerom hebbe ick my beneerstigt upt rechter Christelicker aerd en Broederlijcker liefde / (des Godt een getunge yn) allen mijnen lieben Broederen en Medegenooten in Christo Jesu tot eenen goetwilligen diensse / den eppentlijken grond des Wans met Godlijcker waerhepts aen te wijsen / hoese van Christo Jesu is ingeset / van sijn H. Apostelen wtgelsch en geleert is / en wat vrycht en nuttighepts dat 'er in gelegen is. Waer dat oordeel van mijner aentwissinge wil ik setten by dien / die Godt van gantscher herten soecken ende lyesen / en in den Geest van Godt verlicht ende geleert zijn / een pegelijck meene sinten

Godt ende sijnen naesten/soo sal hy doel bekennen / oft dese onse aentwysinge niet Godts gront/ meyninge/ Woordt ende wille en sijn.

Mijn seer beminde Broeders ende Sisters in Christus Jesu/ ick utre arme ontweerdige Dienaer ende medegefelle in den geloove ende dyuck Christi / begeere ende bidde om dat roode bloed mijns Heeren Jesu Christi ende om aller liefden wille/ dat doch niemant moettolens en strijde tegen Christum Jesum/ ende tegen sijn Heplige Woordt / oock niet tegen sijn eppen getweten / om sijn onberstant te beweeren / op dat hy vooz de menschen niet schamroot en woorde. Ick hope immers dat een recht ware Christen niet soecken en sal pe-maants / noch den vleesche te beschamen/ maer die repne liefde soecht alijt sijnen misgrijpenden ende dwaalenden Broeder weder te soeken/ ende Christus Jesu te winnen. In gelijcker maten oock / soo wanneer de Goddyezende dwaelt/ begeert hy immers weder op den rechten wegh te sijn / wanneer hy gevallen is / weder op te staen / ende als hy gewout is / weder genesen te woorden.

Ende soo wanneer hy dan dooz Godts genade upt sijn misberstant ende dwalinge met des Heeren Woordt opgelofft is / en schaemt hy hem niet / maer hy is ober maten blijde ende vlijch / dancht sijnen Godt / dat hy nu van den krommen weg / op den rechten wegh/ ende upt sijn misberstant totten rechten ende hepl-saunen in sin ende berstant gesomen is. Soecht van gantscher herten te ontbinden / ende los te maken den genen/ die hy te vooren met onrecht-ter leere / ende misgrijpinge verboert/ ende verstrickt heeft / want de repne liefde en soecht het sijne niet / maer dat sijns Godts / ende des naesten is: die dan Ooren heeft om te hooren / ende herten om te berstaen / die hoore ende bate / wat des Heeren Woordt ons vooz Ex-communicatie in grooter klaerhepdt leert ende voordraecht.

Christus Jesus sprekent : Is 't dat utre Broeder tegen u sonduicht / soo gaet henen / ende straf hem tusschen u ende hem alleene / hoozt hy u / so hebt ghy utwen Broeder gewonnen : maer hoozt hy u niet / so neemt noch een oft twee tot u / op dat alle sake in den mont van twee oft drie getuygen bestaen mag. Hoozt hy die niet / so segget der gemeynten : hoozt hy der Gemeynten niet / soo houdt hem als een Heyden ende openbaer sondaer. Dooz waer segge ick u : Wat ghy bint op der Aerden / sal oock in den Hemel gebonden sijn / ende wat ghy ontbint op der Aerden / sal oock ontbonden sijn in den Hemel.

Hier staet / getrouwe Broeders / de vaste gront Godts / als eenen onberoerlijcken steen oft bergh / aen den welcken sy haer al sullen quetsen ende wee doen / diese soecken om te stooten / ende als niet in den want te slaen / namelijck / als dat wy de afvallige / so sy alle de hoederlijcke dienst en vermaningen / met getrouwer herten aen hen gedaen / verstaeden / nae der leere Christi ende aent der repnder liefden niet hen gehandelt / eventwel in hare dwalinge halfsteych volherden / sullen schoutwen ende mijden / gelijck de Joden den Heydenen ende openbaer Sondaeren in de tijden Christi geschoutwet ende gemijdet hebben.

Ten eersten / hebben de Joden de onbestemde Heydenen tot haren Paesch-Lam niet

toegelaten / upt den bebele des Heeren dooz Mozen / noch tot haren Gods-dienst / als blijkt in de wercken der Apostelen / want sy waeren bzeemt van de Boggerschap Isracl / ende Israel was allenigh de Godtsdienst.

Ten tweeden / hebben sy oock hare uptwendige gemeynschap also gemijdet / dat sy oock vooz onreyn aensagen / in hare huysen in te gaen / met hen te eten ende te dyncken. Also hebben se oock van de openbare sondaers gehouden.

Belijck dan de Joden de selve Heydenen ende openbare Sondaeren tot hate geestelijche ende oock vleeschelijche dagelijche oft gesellige gemeynschap niet en hebben toegelaten / maer hebben se geschoudt ende gemijdet / also affschoutelijck segt ende wil Christus Jesus / dat wy sullen houden eenen afvalligen onboet-verdigen Broeder / als boven eenmael geseyt is / ende dat dit selve de eygentijche ende natuurlijke gront van dese woorden Christi is / bewijst wel de Heplige Paulus / van welcke beneden bzeder gehoozt sal woorden.

Siet mijn Broeders in den Heere / alle die dit angeteckende verstant der boven verhaelde woorden Christi recht vaten ende berstaen sal / ende bekennen / hoe Christus ons hier niet en wijset op dat Joodtsche gebuyck met den Heydenen ende openbare Sondaeren in de tijden Mozi ende der Propheten / maer op dat gebuyck in sijn eppen tijden / die moet ten eersten de Heydenen ende openbare Sondaeren van malikanderen deplen / ende niet vooz een volck houden / moet oock daer nae metter Schryft wel insien ende afmeten / hoe se in de tijden Mozi ende der Propheten / al eer haer dat Aeppter genomen woorde / ende onder der Romeynen geweld quamen / met desen bedden omgegaen ende gehandelt hebben.

Het is ten eersten onwedersprekelijck / als dat de Heydenen upt den zaden Abrahams / Isaacs ende Jacobs niet en waren / onbestemde / sonder Godt ende Godtsdienst / sonder Wet / Er. ja een volck dat geen volck en was / gelijck Mozes seyt. Also is 't oock ten tweeden onwedersprekelijck / dat die Publicani ende Sondaers upt den Joden waren / want Lucas seyt : Die Publicanen sijn tot Joannem gekomen / op dat sy mochten gedoopt worden. Item / De Publicani hebben Godt recht gegeven / ende lieten haer doopen met den Doope Joannis. Item / Alle de Publicani ende Sondaers quamen tot Jesum om hem te hooren / maer de Heydenen en sijn tot Joannem ende tot Christum niet gekomen. Daer upt is openbaer / dat de Publicani ende Sondaers geen Heydenen / maer Joden getweest sijn / 't wijket oock wel aen dat sondige Vrouwen / ende in den Publican Mattheo, die van den Heere tot een Apostel opgenomen is / ende daer en sijn geen Apostelen aengenomen uptten Heydenen / is openbaer ende waerachtigh.

Getwijle dan de Heydenen ende openbare Sondaeren twee bverschepden volcken sijn / als geseyt is / ende wy ons nu tot die Wet souden keeren / om daer mede de vybepet der Joden af te meten / die sy keneten den Heydenen gehadt hebben / so moeten wy immers oock bsegelijck met dat selve den handel der Joden afmeten / hoe sy keneten de openbaer Sondaeren nae de Wet geleest ende gehandelt hebben /

Apoc. 21. 27.
Eph. 2. 6.
Rom. 9. 24.
25.
Joa. 18. 28.
Act. 11. 3.
Act. 10. 28.
ca. 11. 3.
Gal. 2. 7. 8.
Marth. 9. 12.
Marc. 2. 16.
Luc. 5. 30. ca.
15. 12. 19. 1.
Joa. 4. 9.

Jac 5. 19.

Jer. 8. 1.

1 Cor. 13. 5.

Matt. 18. 15.

Ephes. 2. 11.
Deut. 32. 27.
Luc. 3. 12.

Luc. 7. 19.

Luc. 15. 1.

Luc. 7. 29.

Enod. 12. 49.

ben / want dat eene woordt en gelt immers niet min als het ander / want sy zijn immers bepde upt den mont des eeuwigen Wysheits voortgebracht ende getuyget.

Wy weten wel / liebe Broeders / dat Moyses in sijn Wet den uytterlijken Israël om met de Heydenesche Natien te handelen vele byspeden gegont heeft / als in kooppen / woekereren / dienen / &c. Maer daer benevens weten wy oock / dat hy de moettwillige openbare Sondaeren met twee oft drie getuygen overtuyget / rechtet met sijn Wet sonder eenige barmhertigheyt strackts in den doot / Deut. 17. door Paulum verhaelt / Heb. 10. Soude men dan de woornemde woorden Chrysti / Matth. 18. verstaen na rigeur ende meldinge des Wets Moysi / soo moeste ten eersten krachtigh ende onweder-sprekelyck volgen upt dat woort Heydenen / dat wy byspeden hadden de uytwendige handelen met den afvalligen te gebuycken / eben soo wijt als Israël hadde met den Heydenen. Ende ten tweeden / upt dat woordt / openbare Sondaers / dat wy den afvalligen met twee oft drie getuygen overtuyghet / moesten steenigen ende in den doot byngen / ende dat en soude immers geheel niet schicken / vele byspeden met vernant te gebuycken / ende oock te dooden. Dooden is oock vyere buyten de aert ende natuere Chrysti / want de Sone des Menschen en is niet gekomen de zielen te verdelven / maer saligh te maken.

Luc. 9. 16.

Oock moet hem een pgeelijck wel boozien / want so hy dat woordken (Heyden) alleene grijppen wil / ende dat nae die Wet Moysi afmeten wil / ende oock niet dat woordken openbare Sondaers / so en doet hy niet den Menschen / maer den Sone Godts gewelt / ende vernietet hem seer schandelijck in sijn Heplige Woordt ende Waerheyt / want hy en seyt niet : Hout hem alleenigh als een Heyden / maer als een Heyden ende Publican. Hetel ende Herde (septe Chrystus Jesus) sullen vergaen / maer mijn woorden en sullen niet vergaen. Daerom is eenen pgeelijcken wel getaden / dat hy doch Chrystum Jesus in sijn woordt niet een byscke / sijn vleschelijck vernuft uptdelge / de waerheyt bekenne / sijn ooren open doe / Chrystum hoore / geloobe ende gehoofsam zy / als dan sal hy den kloecken Timmerman gelijck zijn / soo niet / so sal sijn huys vallen / ende sijnen val sal groot zijn.

Marth. 18. 18.
1 Cor. 5. 10.
Marth. 5. 17.

Marth. 7.

Doorder alderlieffte Broeders / een is ons oock niet verborgen / hoe dat sommige dese woorden Chrysti also verstaen / dat wy niet gebonden en zijn eenen afvalligen ende onboetveerdigen Broeder voorder te schouwen, dan wy geloovige uyt den Heydenen, nu de Heydenen oft de Hoerenjagers, Ectbreckers, Dronckaerts, &c. schouwen / die sy veel lichte de openbare Sondaers normen / den selven wil ick upt gantschen gront mijner zielen gebeden ende vermaent hebben / dat sy doch ten eersten wel betrachten / al eer sy het vooz eenen getuissen gronde aemmenen / gelooben ende bynnen / tot wat volck Chrystus Jesus van 't begiame gefonden is / ende onder wat volck hy begonnen heeft sijn Gemeente te houtwen ende op te rechten. Ende dit verklaert Chrystus selfs genoegsaem / seggende : Ick en ben niet gefonden dan tot de verlorren Schapen des huys Israël. Oock Paulus : Ick segge dat / dat Chrystus Jesus een Dienaer geweest is

Marth. 15. 24.
Rom. 15. 8.

der Besnijdenis (dat is / in de Goetdschap) om der Waerheyt Godts vast te maken de beloften / die den Vaderen geschiet zijn. Dewijle hy dan van den begiame totten Joden gefonden is / ende de selve gepredicht ende geleert heeft / ende niet den Heydenen / soo en mogen immers dese woorden Chrysti niet verstaen worden / een afvallige soo te houden / als nu een ongelovige Heyden by den geloovigen upt den Heydenen / dan als de selve by den Letterlijcken Joden in de tijden Chrysti gehouden is / want Chrystus (segge ick) en heeft niet den Heydenen / maer den Joden gepredicht / ende daerom oock niet anders dan op den Van der Joden / namelijk / hoe sy de Heydenen ende openbare Sondaeren in sijnen tijt geschoutte ende gemijt hebben / met dese sijne woorden getuissen heeft.

Ten tweeden / begeere ick / dat doch een pgeelijcke Godtzyesende Conscientie wel bedencke / wat dat woordt Heydenen in hem besloten heeft / oft niet alle openbare Hoerenjagers / Ect-byekers / glerige / ongelovige / Weyneedige / Afgoden-dienaers / dootslagers / dronckaerts / &c. onder den woordt Heydenen / begrepen en zijn ? Jae Paulus seyt / datse sonder Chrysto zijn / genen Godt en hebben / byemnt van den leven dat upt Godt is / doot in de zonden / hinderen des toons / &c. Dewijle dan nu alle openbare Sondaers by den Heydenen oock metten woordt Heydenen uytgespoken worden / want de Heydenen die Chrystum niet en hebben / oock alle openbare Sondaers zijn / ende buyten de genade / ende Chrystus sprecker hier soo wel van openbare Sondaers / als van Heydenen / ende een pgeelijck woordt Chrysti heeft wel sijn vol gewichte ende mate / dat woordt Chrysti en magh immers daer henen niet bediet worden / dat wy nu eenen afvalligen Broeder sullen houden / effen als een ander Heyden / die des Heeren Woordt niet ontfangen noch bekent en heeft.

Ephel. 2. 12
ende 4. 12

Ten derden begeere ick / dat oock een pgeelijck oprecht Broeder / die na des Heeren Name genoemt is / sijns Heeren woordt wetens ende willens niet en vervalsche / dan dat hy dat selve sijn rechte eere ende pzijs gebe / ende bekenne dat dese selve Publicani ende Sondaers / van welcken de Euangelisten spreken / niet upt den Heydenen / maer upt den Joden geweest en zijn / gelijck dat wel blijkt / Matth. cap. 9. vs 10. Maer. cap. 2. vs 15. Luc. 5. 30. ende 7. 34. en 15. 2. ende boken genoegsaem verhaelt is. Adien 't dan onweder-sprekelyck is / dat de woornemde Publicani ende Sondaers upt de Joden zijn / ende also na de wet des dootds waren. Ende Chrystus hier also wel wijset op de Publicanen, als op de Heydenen / soo volghet immers daer upt met alle kracht ende gewelt / datse niet en mogen bediet worden op den tijdt doen Israël noch sijne byspeden met den Heydenen gebuyckte / die hen Moyses in sijn Wet gegont hadde / want oock op deselue tijt de openbare Sondaers nae de Wet overtuyghet / dat met den Doodt betalen moesten / ende moeste also geweldelijck daer upt volgen / dat nu de afvallige / na den verstande gericht / van onse handen sterben moesten. Oh neen / want wy weten / dat alreike Bloet-van enien groutwel vooz Godt is / want oock by den Chrystum niet gekent / noch veel min gebuyckte.

D b 3

Ende

Ende soo het dan perrandt noch eventuel op desen tegentwoozdigen tijdt bzingen wilde/ dat is/ eenen afvalligen also te houden / gelijk nu nu een Heyden houden / ende niet op den zijde Christi/ gelijk als doen ter tijdt een Heyden by den Joden gehouden woode / die moet oock nu toe onsen tijden herop bzingen dat Joodsche geslachte met haer Wet ende Godts dienste / ende also upt haer de openbare Sondaers/ het welke onmogelijk is/ moet wel een pegeelich belijden ende toestaen.

De wijle hier dan dit woozdekken Heyden niet en magh verstaen woorden op den tijt/ als Israël den Heydenen noch so hert niet en mijden / of wop moeten oock den afvalligen met het woozdekken openbare Sondaers / in den doodt oordeelen: Ock niet op desen tijdt/ want wop de openbare Sondaers nu upt den Joden niet en hebben. Soo en moght ons immers van niemanden met Godtslike waerheyt wederlept woorden / oft wop moeten 't op den tijdt Christi verstaen/ in de welke sp de openbare Sondaers niet gedoodt/ maer beyde Heydenen ende openbare Sondaeren met gelijche affonderinge van hen afgedaen ende gemijdt hebben.

Belijck nu nu dan de byzomen ende Godt-lyfessenden met de boven aengeteechende reden rijckelijck genoegh betwefen hebben / hoe dat Christus dese woorden op sijn eppen tijdt/ ende op geenen anderen gesproken en heeft: Also willen nu nu oock ten eersten met eenboudige slechte woorden aenwijzen/ de eppentijche oorsaken / waerom sp de Heydenen met so grooten ernste mijden / ende daer na oock/ waerom sp de openbare Sondaeren schoutoden / ende nae de Wet aen hare halven niet en zichreden.

Het is allen Woelschen Lesers wel hennelijck / hoe dat de Heere Godt met grooter trouwe Israël waerschoude / datse geen verbontnisse noch byzentschap met den Cananiten/ Hetiten/ &c. maken en souden/ noch haer gefelligh zijn en souden/ op datse dooz haer niet en souden bezruickt woorden / ende andere Godden nabolgen/ Deut. 7. Want is 't (sepdt Josua) dat ghy u ommekeert / ende desen volcke aenhanget/ ende u met haer berenigt/ also dat ghy onder haer/ ende sp onder u komen/ so wetet dat de Heere utwe Godt alle dese volcken niet meer vooz u bezrujven sal/ dan sp sullen u tot stricken ende netten / ende tot stocken aen utwe zijden woorden / ende tot eenen pyckel in utwe oogen/ tot dat sp u versfoote van den goeden lande / dat u de Heere utwe Godt gegeven heeft/ Josu. 23. 13. 11.

Maer dien nu Israël dese Daderlijcke waerschoutwinge Godts niet wel behertigt en heeft/ maer heeft hem met den byzenden Natien bebylendet ende gefelligh gemarckt tegen Godts waerschoutwinge / is oock over haer gekomen dat haer de Heere Godt dooz sijn getrouwe Dienaeren/ Mozen ende Josua/ gedepghyt hadde / also datse menighmael dooz uplandsche gefelichap/ Wijden ende Afgoden/ met weichen sp hen vermengden/ tot grooten afval gekomen sijn/ ende daer over van den Heere wel herde ge-kracht ende geslagen sijn. Ja dat oock de hooghegaaftde Salomon / wiens wijsheyt seer wijs ghehoort woode / hem also van de Heydenische Wijden betooveren liet/ dat sp den Heere sijnen Godt/ die hem nu tweemaal verschenen was/

ontrouw woode / ende nepghde sijn herte nae byzende Godden. Ick meene lieve Woeders/ dat selve sp wel de rechte belooninge van dien/ die des Heeren Raedt versmaden.

Ende betwijle sp nu soo menighmael dooz de Heyden sche listigheyt bezogen / tegen haten Godt sondigden / ende daerom dooz Godts rechtverrdige kraffe soo diekwils van hem gekastijt woorden / hebben sp ten laetsten de vooznoemde waerschoutwinge Godts dooz Mozen ende Josua voozgestelt/ nu met blijtiger ernste/ dan sp te boren beden/ aengenomen/ ende hebben hen der Heydenscher Commercieu ont- slagen / in alsulcker maten dat het oock schijnt / dat sp sommige byzeden van Moze toegelaten / bupten getreden sijn: Jae datse tot hare hupfen in te treden / oft met hen te eten / vooz onteyn geacht hebben/ gelijckmen opentlijck mercken magh / ende dat upt alsulcken vooznemen / op datse haer niet meer gelijck te booren verleyden en souden/ ende van haten Godt afskeren / ende dit is de oorsaecke / waerom de Joden de Heydenen so gheheel in hare Commercieu affloegen ende mijdden: ofse wichtigh genoegh getweeft is/ magh een recht Godt-Beleerde met Godts Geest ende Woordt oordelen ende afmeten.

Item / de oorsaecke waerom sp de openbare Sondaers gemijdt ende niet aen den hals gericht en hebben / is dese: namelijk / om dat mi de Propheetse des Patriarchen Jacobs in swange gingh / dat het Koninglijcke Scepter Juda afgewent dooz Pompejum Magnum, aen de Romeynen gekomen was / alsoo / dat deselve Romeynen haer eppen Ampt-lupden / ende Stadhouwers in Judea gehadt hebben / die des Scepters dienste acht hadden/ ende daerom en hebben die Joden nu geen Hals- gerecht meer geboort / om de moectwillige openbare overtreders nae hare Wet te oozdelen/ want het den Scepter toebehoorigh was / welke op die tijdt in der Romeynen handt stonde: dat dit de waerheyt is / hebben de Joden vooz Pilatum seker wel verklaert / doen sp sepden: Ons en is niet grootlooft perrandt te dooden / nae de Wet was 't haer wel geoorlooft / jae het was haer scherpelijck geboden/ maer dat verlooren Scepter werde nu sulcks / want de Romeische Dienaeren / Herodes / Pilatus / &c. die op die tijdt des Scepters Ampt van der Romeynen wegen voozstonden / en wouden niet oozdeelen nae der Joodscher Wet / maer nae der Romeynen rechten ende statuyten / in welkers name sp regerden / ende dooz Edt verplich- tet waren. Wanneer dan eenige Jode al handelde tegen Mozis Wet en handelde nochtans niet tegen der Romeynen zeden/ hebben hem de vooznoemde Ampt-lupden des Mozaischen Wets halven aen sijnen halve niet gericht. Ende nae dien dan de Joden den selven niet en moghten nae de Wet straffen / ende dat dooz de oorsaecke / als boven verhaelt is / hebben sp hem van hare gemeynschap afgedaen/ upt haer Synagogen uptgestooten/ ende also met ernst gemijdet.

Siet hier / mijn getrouwe Woeders / dooz dese aengeteechende oorsaken / hebben de Joden in de tijden Christi dese beyderlepe gekhou- wet / namelijk / beyde de Heydenen ende de openbare Joodsche Sondaeren. Den Heydenen / op dat sp dooz haer niet meer alsoo bevoort

Num. 33. 55.
Jo. 23. 13.
Jud. 1. 27.
Num. 25. 2.

Io. 18. 28
Act. 10. 11
Gal. 2. 7
Ag. 18. 28

Gen. 49. 10.

Io. 18. 31

Vermaagh- schapt.

Num. 15. 15.
Jud. 1. 13.
1 El. 9. 1.
1 Cor. 10. 9.
1 Reg. 11. 1.
3 Reg. 1. 5. 9. 2.
2 Reg. 11. 7. 8.

herboert ende bedrogen souden worden / maer de openbare Sondaers / om dat sy nae de Wet des dootds weerdigh waren / ende nochtans dooz gebreck des Scepters niet en moghten dooden / ende van hen uytroepen.

Gen. 49. 10.

Aa. 5. 18.
Aa. 7. 58.
ende 26. 10.

Maer sal misschien van den sommigen hier op alsoo geantwoort worden / waerom sy dan de Apostelen hebben gegeestelt? Stephanum gesteenight? ende vele Heyligen door Saulum gedoodt, ende de Gemeynthe verwoestet, naedien sy also des bloet- rechts berooft en los waren. Antwoorde ick / dat alles wat in sulcks geschiet is / niet sonder der Romeynen wille ende consent geschiet is / want sy beleden selve dooz Pilatum / seggende : Ons en is niet geoorloft permant te dooden.

Joa. 18. 58.

Maer dat sy Stephanum steenighden / en is niet na rechts Oydninge geschiet / dan dooz enckel ongesuytmigheyt ende oproer / gelijk Lucas klaer genozgh betuygt / seggende : Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, & impetum fecerunt unanimiter in eum, ende dit hebben de Zurichse oock alsoo berduytscht : Sy riepen overluyt / ende hielden hare ooren toe / ende stormden eenmoedelijcken tot hem in. Gelijk sy oock dooz hadden met Christo / ende oock met Paulo.

Aa. 7. 51.
Luc. 4. 28.
Joa. 10. 31.
Act. 21. 28.
en 23. 12.
Aa. 26. 10.

Item dat Saulus oft Paulus de Gemeynthe so verwoestede / ende so vele Heylige ombraght / gelijk hy dooz Agrippam verhaelde / magh wel een pegelijck afnemen / dat niet sonder betwillinge der Overhept toegegaen is / want dat is openbaer ende onwederspreckelijck / dat het Scepter den hals-gericht in hem besloten heeft / ende derhalven sy oock seuden : Wy en mogen niemant dooden / want nu dat Scepter van hen afgewent / in der Romeynen handt gelooten waer / als 't hoben verklaert is. Jae hadden sy haer eygen bloet- recht mogen voeren / sy en hadden Christum Pilatum niet gelevert. Ulias hadde Paulum den oproetenden Joden niet benomen. Herodes en hadde oock Petrum niet gebangen / oock Joannem Baptistam ende Jacobum niet gedoodt / want dat en soude hem inmer in een wereltyck Regiment geheel niet schicken / de eene den anderen alsoo in sijn Jurisdictione ende recht te vallen / soude oock alsdan sulcke Regiment ende Policie sonder twijffel seer haest ondergaen ende woest worden.

Matth. 27.
Act. 12. 1. 2.
Aa. 12. 3.
Matth. 14. 10.
Matt. 6. 24.

Wy weten wel/lieve Broeders / datter sommige zijn / die dese Jodische mijdunge oft Ban, op welcken Christus ons hier gewesen heeft, eenen Phariseuschen suerdeegh noemen, ende seggen vry uyt, wy en willen op geen suerdeegh gewesen zijn, sonder de Schrift, die nu sodanige zijn / bidden wy ten eersten om des Heeren wille / dat sy doch willen bedencken / wat sy spreken / want my dunckt / datse haer eygen woorden niet en verstaen. Sept niet Moyses : Wie des Propheten woorden niet en hoozt / daer sal ick een wycker af zijn ; sept niet Jeremias / dat hy dat recht ende billig niet hepdt sal oprechten in den Lande ; Sept niet de Vader van den hoogen Hemel : Dit is mijn beminde Sone / aen den welcken ick een goet behagen hebbe / hoozt hem ; Sept niet Paulus / dat in Christo verborzen liggen alle de schatten der kennisse ende des wijshepds ; Ick voozse my inmer dies / dat Christus doozt ende sentwysinge allen bynnen Schyfts genozgh is / ende hy / hy segge ick /

Matth. 3. 17.
Act. 21. 27.
Deut. 18. 17.
1 Pet. 1. 17.
Ier. 23. 5.
en 6. 33. 15.

Matth. 17. 6.
Ela. 42. 1.
Col. 8. 3.
Aa. 7. 37.

hy is 't / die sijn geloobigen met den Ban op desen gebuyck wijst / ende niet ick. Tu quis es, qui ex adverso respondes Deo?

Weet my nu eenige Broeder onder den gantschen Hemel eenigen anderen tijt op te byngen / anders dan den tijt Christi / op welcken datmen dese woorden Christi met Godtlijcher waerhepdt bedieden ende verstaen magh / ende de Schyft ongebyooken blijve / soo wil ick my soo geerne laten geseggen / ende mijne ooren der Waerhepdt open doen / want ick en begeere niet te strijden tegen de Waerhepdt / dies over my getuyge is / dan dooz der waerhepdt. Want om des waerhepds halven hebbe ick lange Jaren vele moeten hooren ende lijden / stae oock noch dooz des Heeren ende lijden / om sijn heplige waerhepdt te getuygen / tot in der doot bereypt. Maer ick weet wel / jae seer wel / datmen se op geen anderen tijt bedieden en magh / oft Christi Woordt ende Schyft moeten getwelt lijden / gelijk wy den Godtzeefenden Lefter boben met overbloedige rebenen ende Schyften aengewesen ende verklaert hebben.

Ten tweeden / begeere ick desgelijcken om Godts wille / dat mijn lieve Broeders met der Schyft wel willen afmeten / wat suerdeegh is / ende hoe 't in der Schyftuere verstaen woort / aleer sy desen voornoemden Jodischen Ban / op den welcken Christus hier wijset, een Phariseuschen suerdeegh noemen. Het woort ten eersten genomen dooz 't woortt ende sijn kracht / oft so ghy liever wilt / dooz 't geloobe ende sijn kracht. Ten tweeden / so woort het genomen dooz een verderbende Godtloos wesen / oft Mensche. Ten derden / dooz een boerische suere verderbende Leeringe. Jis nu de Jodische Ban ende mijdunge / op welke Christus wijst / een suerdeegh getweeft / gelijk sommige uyt groot bergetyven voorgeven / soo moeten inmer met der heyliger Schyft opbyngen ende betuygen / wat versueringe ende verderbinge sy neven het reyne woortt ende der Joden Conscientien / ingebrycht ende geleert heeft / want hoewel Godt de Heere wel sommige bygheden in tijtlycke handien / wel Israeël dooz Moysen toegelaten hadde / als 't in den beginne verhaelt is / so hadde hy evenwel deselve geen gebiedende geboden gegeven / dat sy met den Heydenen souden handien / maer beel meer dooz haer gewaershouwt. Des wille sy dan de trouwe waershouwinge Godts nu met groote ernst ter herten namen / als die dooz veel perijckelen geleert waten / ende daerom oock veel lichte sommige van hare gegonde bygheden buyten traden / op dat sy dooz alsulcke middelen van bygheden niet meer van de Heydenen verstrickt / ende in hare Conscientien gebangen en souden worden. Ordeelt ghy nu die Geestelijck zijt / oft dat selve nae der Schyft Suerdeegh heeten magh / naedien sy Godts Wet ende Gebodt dooz alsulcks niet versuynt / maer in den grondt onberandert ende geheel gelaten / ende alsoo dooz den verderber gewachtet hebben.

Ex. 13. 3. 4
Gal. 5. 9
Matth. 16. 12

Matth. 13. 33

1 Cor. 5. 6
Exod. 13. 3. 4
Matth. 16. 1
Marc. 8. 27
Gal. 5. 9
1 Cor. 5. 6

Deut. 7. 32
2 Cor. 6. 14.
2. Efd. 13. 25
3 Reg. 11
Iof. 23. 5

Mijn hertelijcke lieve Broeders / wilmen nu desen voornoemden Jodischen Ban oft mijdunge / op welcken Christus wijst / een suerdeegh achten, om datse by abontueren sommige bygheden moghten te rugge gefet hebben / ende dat om haerder Conscientien halven / so doch bygheden by staen / soo wel te laten als te doen /

doen / want anders en waren 't geen vpheden / en niet tegen de Wet / maer veel meer de trouwe waerschouwinge / raed en vermaninge Gods in de Wet verbaet / gelijksoornig geweest is. So mogte de Heilige Propheet Jeremias den Kachabiten met grooter billijshheit vooz suerdeegers wel gestraft hebben / datse om dat gebodt van haren Vader Jonadab geen wijn en wouden dzinken / geen wijnbergen planten / geen ackers bezaepen / noch hupfen bouwen / hoe wel het haer na Godts Wet in aller maten wel reyn en vph was / want sy ook Israeël der andere benedictien vsonder toegefept ende met den Lande beloofst waren. Och neen / het en is haer van den Heere tot seurdeeg niet gerekent / maer sy zijn daer oover seer gepesfen / datse haer Daders Woot in eeren hadden / en hebben van den Heere daer dooz een belofte ontfangen.

Noch segge ick bodet / mag men dat seurdeeg heeten , soo wanneer ick mijn vphhept hupten trede / of om mijner epgener Conscientien / of om mijner Broederen wille / soo en mag vphhept geen vphhept heeten / en Paulus moet ook als dan een onreyn seurdeeger geweest zijn / dat hy so krachtig gedzeben heeft dat wy ook onse vpheden / als 't noodig is / sullen te hupten gaen / om onser Broederen wille.

Hyt allen desen bislijt immers nu seer klaer / so vele ick verstant in des Heeren Woot ontfangen hebbe / dat het is een seer verschickelijcke laster / die geensins enen God vprezenden Christen bekent / dat wy Christum de eeuwighe wijsheyt Gods willen leeren en meesteren / hoe dat hy ons leeren en waer op dat hy ons wijsen sal / en dat selve daer hy op wijs / noemen sy seurdeeg te zijn / hoe wel het eenen stercken en troostelijcken schutmuur was tegen 't verberben en verboeren / en daerom ook niet tegen de Wet / maer met de Wet getweest is / bekennen wy / want hadde dat seurdeegh tegen de Wet getweest / gelijk sommige voozwenden / geensins en hadden Christum Jesus vooz goed aengesien / daer op gewesfen / en gesept : hout hem als een Heiden en openbaer Sondaer / na dien hy aen andere plaetsen vooz den seurdeeg te wachten den sijnen met grooter blijt bevolen heeft.

Wy sullen nu veelichte wel sommige tegenwerpen / en seggen / hoe dat het mijden der Joden beneven den Heydenen , te weten , datse met haer niet en wilden eten , wanneer de spijzen reyn waren , opentlijk tegen dat uytgedrukte gebodt des Wets geweest is , want Moses hadde Israeël bevolen , datse ook de vreemdelingen die onder haer waren , met offerweecken en Looverfeesten nooden , en met hen voor den Heere vrolijk zijn souden , gelijk met den Knecht , Jonk-wijf , Levijt , Weduwen ende Weesen. Den selven antwoorde ick also / dat ook deselve vpremdelingen den Sabbath moesten vperen / die tienden des berden jaers / en de eerste vphuchten des Lands met den Levjten / Weduwen en Weesen souden genieten / dat overblijffel in de geapde Ackeren / Olijfboomen ende Wjngaerden met den Weduwen en Weesen. Hy hadde ook met Israeël Offer vooz haer ontwetende sonde / ook gelijcke straffe met Israeël de Wet hooren ter tijdt des vph-jaers. Volgt ergo wyt desen / ende deser gelijcke Schrijften meer / dat dese vooznoemde vpremdelingen in de Burgerstap

Israeël getweest zijn / ende niet onbesnedene Heidenen. Want sy ook alrede onder Israeël al waren / doen sy noch in de Woestijne zwoefden / gelijk Moses sept : Sy staert hebben alle vooz den Heere utwen God / de Berste van utwen geslachten / utwe Guders / utwe Officiers / een pegetijck van Israeël / utwe kinderen / utwe Wjven / utwe vpremdelinge die in utwen Leger is / van utwen Houthoutwer aen tot utwen Water-schepper / dat wy komen soude in dat Verbodt des Heeren utwes Godes / ende in den Ede / welcke de Heere utwen Godt heden met u maekt.

Ich meene immers mijn Broeders / dat dese aengeteckende Schrijften van alskulck gestuggenisse en bewijs genoeg geven / en zijn daerom vpremdelinge genoemt / want sy wyt den zaden Israeël niet en waren / en hadden ook geen deel in de wytdeplinge des Lands onder Israeël. En daerom gebuedt Moses den Israeëlitien / dat sy de selve ook tot hare tienden des berden Jaers / tot den nagelaten vphuchten in de geapde Ackeren / Olijfboomen en Wjngaerden / en tot den eersten vphuchten des Lands souden toelaten / gelijk wy hier wyt Mose met sijnen epgen Capittelen aengetoogen en verklaert hebben.

En tweeden / sal my veelichte gesept worden / waerom dat wy de afvallige souden schoutwen / na dien Christus gesept heeft : Houdt hem als een Heyden en openbaer Sondaer , ende 't is openbaer , hoe Christus selve met den openbaren Sondaren heeft geeten. Antwoorde ik : Dat het vooz Sondaren geweest zijn / met den welcken Christus geeten heeft / wyd van den Euangelisten wel verklaert / want als de Pharizeen murmurereeden / sprak Christus : de gefonde en behoeben de Medecijnmeester niet / maer de kranke / gaet en leert wat het sy : Ich wil barmhertigheyt / en geen offerhande / ik en ben niet gekomen de gerechtige / maer de Sondaers te roepen tot boete. Dat Sondaers Martheus / de Sondaesse / en Zachheus gebleven zijn / na dat sy Christum gehooft hebben / en is niet verborren / Matth. 9. Mar. 2. Lu. 7. 19.

Item / alle de Publicanen ende Sondaers zijn tot Christum gekomen (sept Lucas) om hem te hooren / en met sodanigen heeft hy gewie van u is / die hondert Schapen heeft / en hy een verliest / verlaet hy niet de negen en tnegentig / &c.

Item / dat hy met den Samaritanen geeten heeft / en is ook geen wonder / want sy sijn Woot ontfingen / en in hem geloofden / maer dat hy in een Samaritaensche Stads herberge soude gesocht hebben / en is nae den Latijnschen Tert niet recht verduytscht. Aldus hout het Latijn : Mihi nuncios ante conspectum suum , & euntes intraverunt in civitatem , Samaritanorum ut pararent illi , & non receperunt eum , quia facies ejus erat euntis Hierosolymam. Het welke aldus wyt na onse sprake : hy heeft Woden vooz hem gefonden ende sijn ingegaen in een Samaritaensche Stadt / dat sy hem beschicken of berepden souden / en sy en ontfingen hem niet / want sijn aensicht was / dat hy na Jerusalem gaen wilde.

Wat lastelicken of voozden dit onweest

Ier. 33. 14.

Ier. 16. 18. en 19. Ier. 33. 18.

Rom. 14. 14. 1 Cor. 8. 13. en 9. 4. 14. en 10. 23.

Mat. 12. 16. Mar. 8. 27. Lu. 12. 2.

Deu. 16. 10. en 11.

Ex. 20. 10. en 23. 18. Deu. 5. 14. Deu. 14. 19. en 26. 18. Deu. 24. 19.

Num. 15. 27. Lev. 4. 13. Deu. 31.

Ex. 12. 48. Nu. 9. 14. Deu. 16. 18.

Deu. 22. 10. en 11.

Lu. 15. 4. Mat. 11. 12.

Ioa. 4. 8. Lu. 9. 52.

Wat beschicken oft bereyden dit geweest is maghmen (so nu dunct) wel slaerlyck asmeten met den handel der twe-ensdientig in het naevolgende Capittel / die hy twee ende twee booz hem heeft heenen gesonden / ende bereyden laten in allen Steden ende Plaetsen daer hy toe-komende was / niet om Verberge te beschicken / dan dat hy dat sijche Gods leeren mooghte. Maer hier en ontfugen sy hem niet / hy en seyt niet / dat de Weert hem niet ontfangen en wilde / maer sy / dat sijn de Wogers der Stadt / aen de welcke hy ont te prediken beschickt hadde / en ontfingen hem niet / en dat dooz die oorsake / gelijck Lucas seyt / om dat hy nae Jerusalem gaen wilde / want die Samaritanen ende de Joden altijt om die aanbiddinge ende Gods - dienst een herde ende scherpe twistt onder hen gehad hebben / ja dat oock de Samaritanen barmhertigh by den Joden gehouden sijn / Joan. 4. vers 9.

Ende oft hy nu al schoon Verberge begeret hadde / soo blyckt doch wel / dat de Samaritanen niet over al Heydenen / dan ^{4 Reg. 17. 6.} een overblijffel der Tien Geslachten van Salmanasser overgevoert / geweest sijn / want de Samaritaensche Wontwe sprack tot Christusum : Ghy en zijt immers niet grooter als onse Vader Jacob / &c. Ende dat Jacob niet der Heydenen Vader was / is openbaer. Oock verwachte de sy Christusum / dien de Heydenen niet en kenden / seggende : Ich weet dat de Messias komen sal / die genoemt wort Christusum. Item / Philippus / nae dat ^{Jo. 4. 25.} ^{Act. 8. 24.} Stephanus gesteenicht was / quam in een Samaritaensche Stadt / ende Predicte haer Christusum. Ende op dier tijdt en was 't haer in hare herten noch niet vry den Heydenen dat Evangelium te Prediken / ende tot haer in te treden. Daer wt is 't immers wel lichtelijck op te nemen / dat de Samaritanen / die den Patriarch Jacob booz haren Vader hielden / den Messiam verwachteten / ende dien sy nu alrede dat Evangelium gepredicht hadden / al eer sy noch in hare Conscientien geuzige waren / om tot den Heydenen in te gaen / niet Heydenen / maer overgebleven Israelliten geweest sijn / gelijck als geseydt is / daerom en is 't oock geen wonder / so hy nu eemael Verberge aen haer verfocht hadde / hy en heeft oock niet geseyt : Hout hem als een Samaritaan / maer als een Heyden ende openbaer ^{Act. 10. 27.} ^{Marc. 15. 18.} Sondaer.

Siet mijn liebe tweede Broeders / al hoe wy dese woorden Christi leeren / oft wonden / so en mogense doch op eenen anderen tijdt / dan al leere op die tijdt Christi beduyt ende verstaen worden / namelijk / gelijck de Joden op dier tijdt hielden eenen Heyden ende openbaer Sondaer / oock wy so enen avalligen / die nu Christusum Jesum ende sijn Heplige Woort / oft dooz valsche verkerde Leere / oft dooz een onreyn schandigh leven / onteeren / berwerpen ende te schanden maken.

^{1 Cor. 5. 1.} Ich woude wel alderlieffte Broeders / nabien wy onse verstant van dese voornoemde woorden Christi daer gestelt hebben / dat nu een pegelijck Christen met vlyte wilde toetsen / oft oock niet Paulus : 1 Cor. cap. 5. dese selve woorden also verstaen en heeft / effen als wy geseyt hebben : Jae vnyelijck / wie dies acht heeft / sal wel betindem / dat Paulus in sijn leerlinge

ban de affonderinge hem in alle manieren nae desen regel Christi gehouden ende gematighe heeft.

^{1 Cor. 5. 1.} Aldus seyt Paulus : Daer goet een gemeynen roep / datter Hoerere onder u is / ende als sulcke Hoerere / daer oock de Heydenen niet af en werten te seggen / so dat peinant sijn daers ghy spouwe hebben soude / ende ghy zyt opgeblasen / ende en hebt daer gemen rouwe af gehad / op dat de gene die dat werck gedaen heeft / van u gedaen worde / &c.

^{Eph. 5. 25.} Paulus leert op een ander plaetse / hoe dat Christus sijn gemeynte lief ghade heeft / ende heeft hem selve booz haer gegeven / op dat hyse hepligh soude maken / ende heeftse gerepuyghet booz 't Water-badt in 't Woord / op dat hy hem een heerliche Gemeynte soude bereyden / die geen blecke oft rimpel en heeft / oft pet dies gelijcks / maer dat sy hepligh ende onstraffelijc sijn. Wanneer dan sulcke openbare schantvlechters / gelijck dese Hoerere / Item Eebvlechters / Wronchaerts / schelbers / gierige / twistmakers / Afgoden-dienaers / &c. by ons toegelaten / ende niet gemjoc worden / moeten wy immers hooren dese bestraffinge Pauli / dat wy opgeblasen sijn / ende niet doerig / om sulcke openbare overtreders van ons te doen. Och Broeders / Broeders / ick vrese dat dese vermaninge Pauli aen sommige plaetsen by vele niet hooge gemogen en worde.

^{1 Cor. 5. 3.} Dooz seyt Paulus : Ich ben met den lichame van u / maer met den Geest tegenwoordigh / ende hebbe dat als tegenwoordigh besloten / over den gene die dat also gedaen heeft / in den Name onses Heeren Jesu Christi in uwe vergaderinge / met mijnem Geeste ende met der krache onses Heeren Jesu Christi / hem over te geven den Satan / tot verderbunge des vleesch / op dat de Geest Saligh worde / in den dagh des Heeren Jesu.

Het dese woorden des Apostels / leeren wy drie dingen verstaen. Het eerste / de groote liefde tot sijn Discipulen ende kinderen / die in den trouwen Dienaer Paulo geweest is / want hoewel hy niet tegenwoordigh daer en was / heeft hy eventuel in sijnem Geeste als tegenwoordigh / sijn Vaderliche sozge booz haer gedragen / ende haer altijt dat alderbeste vermaent / geleert ende gebraden.

Het tweede / in wiens name / ende hoe / ende by wien dese affonderinge geschieden sal / namelijk / in den name / dat is nae den bevel ende Ordinantie onses Heeren Jesu Christi / want Paulus en nam hem niet booz pet aen te rechten / dat hy niet eerst van Christo ontfangen hadde / gelijck hy selve seyt. Jae hadde Christus Paulum sulcks te boven niet geleert / hy en hadde die van Thessalonica booz den name onses Heeren Jesu Christi niet dooben gebieden / dat sy haer souden ontrecken van een pegelijck Broeder die onzdelijck wandelt / ende niet nae sijnre insctinge. Want dat heet recht in Christi name te geschieden / want neer geschiet gelijcksoornigh sijn Heplige woord ende wille.

^{Rom. 15. 14.} ^{1 Tess. 3. 6.} Item / het sal oock in der Gemeynts geschieden / dat is / een pegelijck en sal niet affonderen up eppen doornemen by hem selven / maer het behoort in de vergaderinge Gods te geschieden / na behooflijcker vermaninge / in aller liefden / neerlijghet ende trouwe aengedens / met des woort Christi / dat is / met de bindende

dende oft sluytende sleutel des Goddlijcken Woordts / ende des H. Geests. Want so waarniet 't sonder woordt ende Geest geschiet / sonder liefde ende Broederlijke neersighepdt / het zo dan dooz bitterhepdt / oft dooz toornighepdt / oft dooz een valsch geruchte / den woordt niet gelijksoornigh / om saecken die geenen Van weert en zijn / soo een is 't geen werck Gods / geen Medecijne der zielen / noch vrycht der repnder liefden / maer een gehijf des Satans / ende verderbinge ende Pestilentie der Conscientien / ende een openbare vrycht des vleeschs : summa / vooz Godt een vloech / stanck ende grootwel. Een gepelijck erkantwe dese woorden Pauli wel / so sal hy dooz Godts genade wel leeren hoe seer strenge dese affonderinge in der Schryft bevolen is / ende hoe omdentlijck sy met de kracht Chrysti / woordt ende Geest in de Gemeente geschieden moet.

Het derde / dat men een afvalligen onbekeerlijcken overtreder den Satan overgeven moet / niet mijn Broeders / dat hy niet vooz de afsonderinge des Satans geweest en is / Jae so haert hy sijn harte van den Heere afwendende / ende Godtloos woode / soo is hy des Satans epgendom geworden / gelijk als een boetverdige Bombaer dat epgendom Chrysti. Maer hem wozt nu met lichamelijcker stemme dooz de Gemeente afgeseyt de gemeenschap Chrysti ende sijnre Gemeenten / ende aengeseyt / hoe nu des Satans is / tot dat hy wederom weerdige vrychten van boete vooz Godt ende sijnre Gemeente bewijse / op dat sijn Hoerachtige / gierige / wederspannige / afgodische vleesch dooz alsulcken uytgesproken Gozdeel ende mijsdinge der byomen / hem bedencken ende van herten schamen magh / ende alsoo in sijnen vleesche / dat is / in sijnre vleeschelijcke lusten verderbe / afsaerne ende ondergae / op dat hy wederom boete doe / eude sijn ziele Saligh woode in den dagh des Heeren Jesu.

Hier heeft nu de Godtzychtige Leser in dese aengeteckende woorden Pauli / de eerste oorsake / waerom de Heplige Grest desen Van in den huyse Gods bezondereert heeft / namelijk / tot bekeeringe / ende niet tot verderbinge : want so waarniet de verdoynen alle Broederlijke diensten ende bemaeningen der getrouwer liefden aen hem betweesen / als nietig in den wint slaet / blijft onbekeerlijck / dat men alsdan nae raet des Hepligen Geests den selven in der Gemeente met aller treurighhepdt sijn Gozdeel verhandige / ende van der gemeente af doe / om also beschaemt te woorden tot sijnre bekeeringe.

Item / van dese beschaemthepdt spreekt de Apostel noch op een plaetse / seggende : Is er iemandt die niet gehoorsaem en is onse woorden / dien tecken aen dooz eenen byef / ende en hebt met hem niet te doen / op dat hy beschaemt woode.

Mercht wel lieve Broeders / hoe de rechte Euangelische affondering een uytgebrachte huyche der repner liefden is / ende geen Wet des haets / gelijk sommige met groot onverstant klagen ende voorgeven.

Och mijn getrouwe Broeders / so wy recht van Godt geleert waren / verlicht met den Hepligen Geest / ende geliebede onsen naesten met een Goddlijcke liefde / hoe vlijtigh souden wy hier in zijn / om in aller billighepdt / geschickthepdt / ende liefde / nae te komen die

troutwe raedt van den Hepligen Geest / het waer dan ook mijn Vader / Moeder / Zuster / Broeder / Man / Vrouw / oft kind / Jae wat bloetzyendt ende naesten / wat ick de geestelijcke liefde meer neben hem betwijffen soude. Maer nu soecken leyder vele niet dat des Geests / dan des vleeschs is / niet des naesten / dan des hares. Is 't onverstant / soo moeste de genadige Vader met sijnen Hepligen Geest verlichten / ende in alle waerhepdt in leyden : maer is 't moetwillige verkeert / so weten wy datter geschreven staet / vleeschelijck gesint zijn / is de doot.

Ten derde segt Paulus in 't selve capitel : utwe beroeminge en is niet goet / weet ghy niet dat een wepnig suerdeeghs dat gantsche deegh verfuert ? Daerom so beeght den ouden suerdeegh uyt / op dat ghy een nieuwt deegh zijt / geelijck als ghy ongedeesemt zijt. Want wy hebben oock een Paeschlam / dat is Chrystus vooz ons geoffert / daerom laet ons Passah houden / niet in den ouden deesem / noch oock in den deesem der booshepdt ende der list / maer in den soeten deegh der supberhepdt ende der waerhepdt.

Item met dese woorden bestrafte Paulus ten eersten de Corinthers / ende oock alle andere Gemeenten met haer / die haer beroemen de Gemeente Jesu Chrysti te zyn / ende dat geestelijcke Hups Israels / ende eventwel noch alsulcke schandelijcke verderbende suerdeegh / geelijck dese Corinthers / ende sulcke vlekens meer onder haer te laten / ende met haer gemeenschap zyn. Want hoe mogen wy ons doch van der Gemeenten vroomhepdt roemen / ende de buppen Gemeenten van hare Godtloose leere ende leven bestraffen / soo lange wy gelijcke suerdeegh des leers ende levens by ons duiden / ende niet van ons af en doen ? Zijn wy ongedeesemt (gelijck Paulus seyt) waerom en vreesen wy ons dan niet vooz dat suerdeegh / nae dien de Apostel hier seyd / hoe een wepnig suerdeeghs dat gantsche deegh verfuert.

Item ten tweeden / so set hy ons hier dat uiterlijcke Israet tot een voozbeelt / want so waarniet sy hare Passah hielden / soo en hadden sy in sefen dagen geen gesuert broot in hare huysen : Jae in wiens Hups het bevonden woode / dies zielen moesten sy uytroepen van Israet / daer en moghte oock geen onbesieden / noch onreynne af eten. Och Broeders / moeste de figure ende schadutwe soo reyn zijn / hoe veel meer dan dat ware wesen selve ? Want onse Passah vooz ons geoffert / en is niet een vierboetigh Lammeken / maer het is dat onbevleete Lam Gods / Chrystus Jesus. Onse Passah en duert oock niet sefen dagen / geelijck dat Passah Israels / maer het duert eeuwelijck / namelijk / van de offeringe Chrysti tot den joncksten dage : het en wozt oock niet gehouden met ongeheerden broode van meel gebacken / maer met ongeheerden broode der gerechtighhepdt / en met den woode des eeuwoigen waerhepds.

Daerom lieve Broeders / so laet ons nu doch dit selve Passah hepligh ende onbesmet houden na alle onse vermogen / ende laet ons in den Name onses Heeren Jesu Chrysti / allen den genen / die daer wandelen in de voozhuyt haers herten / alle onreynne van leven (verstaet openbare bekende overtreders) dat verfuert ende beklijvende suerdeegh van ons afdoen / op dat wy mogen zyn dat Heplige Israet Gods /

Haderwerck.

Rom. 8. 6.

Gal. 5. 9.
Math. 10. 5.
1 Cor. 5. 6.

1 Cor. 5. 5.

Exod. 12. 19.
en 23. en 35.
Exo. 10. 14.
Num. 9.

Jo. 1. 21.

1 Thess. 3. 14.

Zemelde.

Godts / besprengt met den bloede des Lams /
top van den slaenden Engel Gods / ende mo-
gen also in alle oprechthgheyt ende waerhepde
dooz den Heere byzich zijn / hiereu ende dienen
alle de dagen onses lebens.

1 Cor. 5. 5.
Gal. 5. 9.
Deut. 13. 7.

Deut. 17. 11.
en 19. 15.

Reb. 10. 18.
Deu. 13. 5.

1. Cor. 5. 5.

Num. 12. 5.
Lev. 13. 2.

Ie. 23. 16.

Rom. 16. 16.

1. Ti. 6. 3.

Phil. 3. 2.

Ioh. 10. 5.
Tit. 3. 10.

Dozder mogen ook alle hrome wpt dese
woozden Pauli / namelijk: En weet gy niet
dat een wepnigh suerdeegs dat geheele deegh
verfuert / leeren de tweede oorsake / waerom
dese affonderinge den Hupse Gods so oorzake-
lijk ende nut is / ende hoe het sonder dese niet
bestaende blijven en magh / dit boozbeelde heb-
ben wy aen Israeël wel gesien. Mozes / de trou-
we dienaar Gods / hadde den volke Gods met
soo grooten ernste geboden / dat sy de moetwil-
lige overtreders met twee oft drie getuigen o-
vertuigt / van haer upcroeden souden / ende
dat sonder eenige barmhertigheyt. Doch soo
eenige Propheet met tecken ende wonderen
opstonde / ende haer tot andere Goden lep-
den wilde / souden sy sodanige niet hooren maer
dooden: Item in gelijcker maten soude de
Vader zijn kindt / de Maan zijn Vrouw niet
verschoonen / &c. maer haer handt soude de
eerste op hem zijn. Alsoo souden sy oock een
geheele Stadt / die na andere Goden hoereer-
de / te gronde upcroeden / ende op eenen hoop
leggen / op dat alle Israeël sulks moghte ho-
ren / Godt byeen / ende niet meer alsucke
boosheyt booznamen. Ick meyne dit is wel
een herde affonderinge geweest / die Israeël
geboden was / hadden sy nu hier in vast ende
wel gestaen / ende hadden haers Gods gebod /
raet / leere / ende vermaninge na der Schrift na
gekomen / dat sy de valsche Propheeten met
den Afgoden - dienaers hadden wptgeroep-
nimmermeer en hadden sy also van Godt ver-
bzeemt / ende tot alsulke dootlicke (verstaet
in de Wet) hoerterpe ende afval gekomien:
want Gods raedt ende wille versmaden / en
magh niet sonder straffe blijven.

Maer nu leert ons de H. Geest / niet dat
top de boose souden dooden / gelijck Israeël / maer
dat wijse niet treuren van der Gemeente sou-
den afdoen / ende dat in den Name des Hee-
ren / metter kragt Chyristi ende des H. Geests
want een wepnigh suerdeegs dat geheele deeg
verfuert. Het is een gemeyn spereckwoozdt:
De Melaetsche en mogten onder dat gefonde
Israeël geen plaetse hebben / maer moesten haer
aen afgesonderde plaetsen onthouden / tot dat
se genesen waren. Och Woeders in den Heere
de Lazarie der zielen is een Lazarie boven alle
Lazarie / het zy dan in leere oft leven / sy eet
om haer gelijck de Cancker / ende verfuert dat
geheel deegh (gelijck Paulus leert.) Daarom
is ons van den H. Geest seer oberbloedigh ge-
leert en geraden / dat wy den selven van ons
weg doen sullen / dat wy der valscher Prophe-
ten wozden niet en souden hooren / want sy
bedriegten ons / dat wy afschepden van dien
die tegen de Apostolische Leere egernisse en-
de twist aenrechten. Dat wy misden den ge-
nen / die hem met de heylsamen woorden en-
de leere ons liefs Heeren Jesu Chyristi niet en
laten genoegen / maer twistigh van woorden
ende begeerigh na hysen zijn / &c. Dat wy
ons booz de honden / loose arbeiders ende toe-
snijders wel boozsien ende wachten. Dat wy
des vzeemdelings stemme blien / dat wy een
kitters Mensche / oft een Meester der Secten /

na dat hy eens oft tweemaal vermaent is /
schoutoen. Die ons Chyristi leere niet en byengt
dat wy den selven niet en groeten / noch in
onse Hupfen niet en ontfangen. Ende dat wy
ons ontrecken van een pegelijck Woeder die
ons onzdelijck handelt / ende na der Apostolische
leeringe niet en wandelt. Och (seft Paulus)
datse afgesneden woorden / die u verstooren. **Wp**
dumht / weerde Woeders / de Heilige Geest
Godts heeft met vermanen / waerschoutwen /
leeren ende gebieden / neffen dat myden der
Sectischen ende der afvalligen / sijn Ampt
ende trouwe dienst der Godlijcker liefden / tot
sijn upverhoren / in Moese en den Propheeten /
in Chyristo en den Apostelen / hier wel bijtelijck
uptgerecht en boldaen / en bedient. Willen wy
nu ebentwel wpt epgensmighhepdt oft onagtsa-
me berkeerthept tegen de trouwe raet / Gods
leeringe en vermaninge met den Lazarigen om
gaen / en ons met haer bremengen / soo mogen
wy oock de selve krankheit aen ons wel vermo-
den en waernemen: het is oock de Soudpe van
dien / die des krankken aert weten / en daer booz
nochtans niet beven noch wachten.

Gal. 5. 12.

Gal. 5. 12.

Segt doch mijn alderlieffte / is 't niet een
moetwillige sothept en verberfelijkhe stouthep
wetens en willems de moozdenaers in de han-
den te loopen / en dien sijn hups en kantooren
open te doen / want wat krancken daer dog an-
ders vermoeden van stelen / roben en moozden.

Och de Godbychtige Ieser ontange doch
dat gebodt / de leeringe / raedt en vermaninge
dooz den Heiligen Geest soo trouwelijck aen u
geschiet. **Wijst** alle Sectische (ik meyne die van
ons geweest zijn) en afvallige na des Heeren
Woozt / wy zy van Vader / Moeder / Wijf / kindt /
&c. Die u soeken van Godt ende sijn Woozt
af te wenden / ende met leere oft leven te ver-
sieren. Die yet lieber heeft dan sijnen God /
die en magh des Heeren Discipel niet zijn.
Daerom geloofst Chyristo Jesu / ende vzeest hem
in sijn woozt van gantscher herten / so sulc gy
sijnen raet en Leere wel na komen / maer er-
gert gy u dies / soo wacht oock op uwe straffe /
want ik wret dooz Gods genade wel / wat het
zy Gods woozt en wille te verachten / en wat
ik daer ober met mijn handen getast / en met
mijn oogen gesien hebbe.

Matth. 10. 37.

Luc. 14. 26.

Ten vierden / seft Paulus: **It** hebben ge-
schzeben in den buif / dat gy u niet en sout ver-
mengen met den hoerreders; dat en mene ick
niet gehechijk van de hoerreders deser werelt /
noch met den gierigen / noch met den robbers /
noch met den Afgodischen / anders moest gy
wpt de Werelt gaen. Maer nu heb ik u geschze-
ben dat gy u niet en sulc vermengen met dien /
so pemant een Woeder genoemt wozt en is een
hoerredert / oft gierige / oft afgodische / oft La-
steraet / oft djonkaert / oft rober / met den sel-
ven sulc gy niet eten / oft spijse nemen.

Wpt dese woorden des Apostels merken wy /
hoe hy de Corinthers te vooren met een schrift
vermaent hadde / hoe sy de hoerreders / gier-
ge / &c. schoutoen ende mijden souden / maer
sy hadden 't oock verstaen van de hoerreders
deser werelt. Hier ober vermaent haer Paulus
in desen Brief / hoe dat sijn meyninge ober al
dat niet geweest is / want so sy die mijden sou-
den / ende met hen niet vermengen en mogten /
so moesten sy wptter werelt gaen / maer sijn
meeninge is geweest van die / die Woeder
deser gheuoemt woorden / gelijck hy met
laere

1. Cor. 5.

Vers. 9.

Vers. 10.

Ven. 11.

Ioa. 4. 10.

klare woorden aentwijft / seggende: Soo pe-
mant een Broeder genoemt woort / ende is een
hoererder / gierige / &c. met foodanige en
sult op de spijse niet ontfangen / gelijk als ook
de Joden in de tijden Christi met den Heden-
nen ende openbare Sondaren niet en aten /
gefellig noch gemeynsaem en waren / want
Christus ende Paulus zijn een / ende niet ge-
depl.

Ik meyne Broeders / dese Text is wel soo
helder ende klaer / datse geheel geen tegen-
reden lijden noch dzagen en kan / eventwel
moeste noch van den sommigen seer sterken
aenfootinge / scheuringe ende getwelt lijden.

Den eersten seggen sy / Paulus en heeft geen
macht ghadt ons met eenige Wetten te beladen,
wanneer 't hem van Christo also te voor-
niet geleert ende bevolen en was. Ant-
woorden wy / een pegelijc bedenke / deple en-
de strijde de woorden Christi recht / Matth. 18.
18. Houdt hem als een Heden ende Publi-
kaen / soo sal hy door des Heeren genade wel
bebinden / oft niet Paulus desen gront alsoo
eerst van Christo ontfangen ende geleert heeft.

Den tweeden seggen sy / na dien Paulus hier
mentie maekt van dat Joodsche Pascha, ende
seyt daer by dat wy nu Paesschen souden hou-
den, niet in den ouden suerdergh, &c. Soo
moet dese selve reden / ende ook daer hy spreekt
Met todanigen en sult ghy u niet vermengen,
met todanigen en sult gy niet eeten, niet an-
ders dan van een Geestelijke vermenginge ofte
gemeynschap, ende van des Heeren Nach-
mael verstaen worden. Den selven Antwoor-
den wy aldus: Israel heeft gehad een Pas-
sah van seuen dagen / maer wy een eeuwig-
ende gelijk onse Paesschlam eeuwig is / ende
sijn offer eeuwig / alsoo moeten wy oock nu
sonder ophouden dat selve Heyligen ende bie-
ten / stedigh moeten wy sijn vleesch eeten / ste-
digh met sijn bloet besprenghen / ende gesta-
digh ons wachten met vijft vooz dat Godloose
berdervende suerdegh / bepde der leere ende
des levens. Is dan onse seest ende Passah
geestelijk ende niet letterlijc / eeuwig ende niet
tijdelijc / hoe kanse dan op dat Nachmael
des Heeren (dat doch eten van een ure is) ge-
duydet ende verstaen worden?

Den tweeden antwoorden wy / souden dees
woorden van een geestelijke gemeynschap ge-
sproken zijn / soo moeste hier in den Griec-
schen Text staen / *κοινωνία* ende in 't Latijn
Communicatio, want dat beduyt een Ge-
estelijke gemeynschap / even als Christus met
ons / ende de leden Christi met Christo gemeyn
hebben. Doch de mededeplingen mijner goe-
deren. Daer nu staet hier in den Griec-
schen een ander woort / ende in 't Latijn / *com-
miseri, sivi commercium habere*, dat doch
geheel geen geestelijke / maer een wterlijke
sichamelijke gemeynschap mede brengh / ende
in hem besloten heeft / blykt oock noch klaer-
der in dese woorden Pauli / dat hy hier van een
wterlijke gemeynschap ende gefellighejde
spreekt / ende van geen geestelijke. Want
hy ons de selve neffen den avalligen afsprekt /
by der Werelt consentert ende toelaet / maer
die ober al geen Geestelijke Gemeynschap niet
ons en heeft / noch hebben kan / is onweder-
spreekelijc. Ja soo dese gefellighejde oft ver-
menginge ons by de werelt verboden waer / so
en mochten wy de werelt tot onser nood-

dzust niet gebruiken / maer wy moesten onse
leven in alle armoede / honger / dzoesheyt en-
de ellende omhengen ende berteren.

Den derden / antwoorden wy / dat Paul-
lus hier van gemeen eten gesproken heeft / en-
de niet van den Nachmael / want hy noemt
in 't Latijn *cibum capere*, ende niet *Panem
frangere*, ende is openbaer / dat het Nach-
mael in geen plaetse der Schrift *cibum capere*
genoemt en woort. Ende wannere 't van den
Nachmale gesproken waer / gelijk sommige
met groot onverschant boozwenden / so moeste
daer wt volgen sonder eenige wederlegginge /
dat wy alsdan de werelt wel mede mochten
nooden tot onsen Nachmael / met den cusse
des bydes groeten / ende also een lijf met haer
zijn / want dese Gemeynschap ons by den av-
valligen Broederen onteyn ende verboden / by
der werelt / na Pauli woort / rein ende vry is.
Och neen / dan gelijk de Joden op dier tijt
met den Heddenen ende Publicanen oock geen
Gemeyne spijse eten en wilden / ende Chri-
stus den sijnen op dat gebruik gewesen heeft /
so volghet Paulus hier in de leeringe ende aen-
wijssinge sijns Heeren ende Meesters Jesu /
ende seyd / dat wy met foodanige geen spijse
nemen en sullen.

Ik meyne immers / dat hier den byomen
genoeghaem aengewesen is / hoe dat dese
woorden Pauli op geen Geestelijke vermeng-
ginge / noch op geen Nachmael / maer al-
leen op wterlijke gemeynschap ende eten
moeten beduyt ende verstaen worden / magh 't
dan niet geschieden in wterlijke / ofte vleesche-
lijke / veel wepniger in innerlijke en geestelijke.

Mijn weerde Broeders in den Heere hier
wil ik wtver aller liefde met alle vernedertheyt
gebeden ende vermacnt hebben / dat gy doch
wel willet insien / wat dit commercium, daer
Paulus alhier af spreekt / egentlijc geseyt
is / en hoe verre men dat verstaen magh / op
dat gy de roeckeloose Conscientien niet al te
ruym en consenteert / tot haerder berdervinge /
ende de enge naeuwe Conscientien niet al te
heer en verbint / daer ghy geen verbindende
woort en hebt / want ich hoore ende sie / heb
het oock van vele jaren af leyder meer als te veel
gesien / dat hier in alle tijden by velen noch ge-
wichte noch mate gehouden woort / en daarom
altijt om dese affonderinge veel Disputerens /
moete en gebrek geweest is. De Heer gebe
eemaal sijn Godlijc genade / tot byede en eenig-
heyt / ende opbouwinge sijner heyliger Ge-
meynten / Amen.

Waden ich dan een ontwerdigh ende sim-
pel Dienaer in den Huse Gods mede becoepen
ben / ende van gront mijner zielen geerne dat
alderbeste aen mijn lieve Broederen ende me-
degewooten sien wilde / soo wil ich oock na
mijn klepne gabe mijn verstant / met welcke
ich aen gemeen dage boozden stoel mijns Hee-
ren Jesu Christi begeere te verschijnen / van
dese selve gemeynschap oft vermenginge on-
der wepnigh woorden daer stellen / ende wil
dat oordeel van desen Godts woort ende
allen Godts geleerden overgeven. Daar-
om is mijn verstant / dat commisseri oft
commercium habere, dat is / vermengt te woz-
den / oft gemeynschap te hebben / van welken
Paulus hier spreekt / met hem brengh een dage-
lijche gemeynschap / geselschap / wandelinge /
vermenginge / by wesen / gebruik gemeyn ge-
spreekt

1. Cor. 5. 10.
Ier. 16. 18.
Deut. 23. 15.
13. end.
1. Cor. 5. 7.
Egal. 53. 10.

1. Cor. 10. 3.
2. Cor. 6. 13.
Act. 2. 44.
1. Ti. 6. 18.
Job. 13. 16.

spreek ende handel / ende is niet een woort by gevalle niet enen te spreken / oft een nootwendige handel / gelijk een erf te diepen / sijn schuld te betalen / oft te ontfangen / ende diergelijcken invallende handelen meer / met eenen uyt te rechten / of in de tijt des noots bedienstelt te sijn / want dat woort commercium bindet ende sluytet soo naelue niet / daerom oock sommige na mijn verstant niet wepnigh falen / die dat woordaken / niet te doen te hebben / niet is niet seggen sp / soo enge gebreuen hebben / gelijk dat woort: Ghy en sult niet sterlen / niet Hoereren / &c. van welke Paulus getuyghet / dat de gene diese doen / dat Rijcke Godts niet be-erden en sulen. Ja mijn Broeders wanneer de saecke soo stonde / en weet ick niet / wie vooz sijnen Godt blijven soude.

Item / wildemien ons met den woorde commercium, 't welck na onse sprake / een vermenginge oft gemenschap is / soo enge byingen ende besluyten / dat wy niet een woort met een afvallige en souden mogen spreken / geenen nootwendigen handel met eenen uyt-rechten mogen / soo soude men dat woordaken commercium getwelt aen doen / menigh byoom hint in grooten achterdeel byengen / menigen schryfloofer handel aentechten / ende den getrouwen Paulum seer verstoeten / daer hy seyt: Hou hem niet als een byandt / maer vermaent hem als een Broeder. Daer beneuen oock den Euangelio Chyisti genen goeden roem maecten.

1. Tel. 3. 15.

Oock is 't ontweerspreckelijck / als dat de openbare Sondaers / ende oock sommige Heydenen in Judea gewoont hebben / gelijk Herodes / Pilatus / Philippus / Lisaias / Festus / &c. vooz den welcken sp oock by tijden verschijnen moesten. Item / sp moesten oock van den Romeynen wegen Chyis ende Tol geben / ende hebben alsoo by wijlen wel een woort met haer gesproken / ende nootwendige woordballende handelen met hen verhandelt / hoewel sp haer in die dagelijckse geselschap / conuersatie / vermenginge / gesproken / &c. met aller blyt geschout en gemijdet hebben.

Lieve Broeders / siet doch wel vooz u / dat ghy des Heiligen Geests Meesters ende Verachters niet en zijt / ende dooz Menschelijcke goetduncken den wegh niet enger noch ruymmer en maecht dan hem des Heeren woort / Geest / ende crempel ons selve maecht / leert ende woordhaent.

Ten vijfften / seyt Paulus / wat gaet nyp aen te oordeelen / die / die byuten zijn? Oordeelt gy niet die daer binnen zijn? Maer God sal die Oordeelen die byuten zijn / doet van utw die boos is.

Hier verhaeldt Paulus zijn voorige woorden / hoe sijn meninghe in den eersten Brief niet getweest en is van die / die byuten zijn / want Godt heeft die te oordeelen / ende niet wy. Wy behooren de boose van ons te doen / die onder ons zijn / en de werelt den Heere bevelen.

Siet mijn getrouwe Broeders / hoe eenhachtelijck Chyistus ende Paulus stemmen in het mijden der afvalligen. Ende oock hoe ernstelijck de Heilige Apostel Paulus dese affonderinge geleert ende vermaent heeft / ja dat hy in dit hooze Capittelken ses-mael aengetekent heeft om desen Wan na te komen.

1. Ghy zijt opgeblasen getweest / ende niet

beel meer rouwe gehad / om van u te doen / die dat werck gedaen heeft.

2. Dat hy den Turbel magh storggeuen woorden.

3. Beeght uyt dat oude suerdeeg op dat gy een nieuwt beeght zijt.

4. Vermengt u niet met den Hoerers / &c.

5. Het sodanige en sult gy niet eeten.

6. Doet van u wech / die daer boos is.

Dit alle verbaet hy in dit hooze Capittel / behaluen noch dat hy tot den Romeynen / Galaten / Phillippensen / Thessalonicensen / Timotheum / ende Titum daer van geleert / geboden ende vermaent heeft. Joannes heeft oock met hooze woorden sijn meyninge van desen handel wel verbaet. Ick en weet immers niet / hoe een Godlyzende conscientie hier tegen denken ende spreken deef / ende daer oock so grooten vrucht ende nuttigheyt in dese selve mijsdinge begrepen is / doch het schijnt dat dese Wijnstok alrijt sijnen worm hebben moet.

Item / noch gebuycken de wederspanninghe hier een in-redeu / ende seggen: Wanneer een van de Gemeynthe is afgedaen, soo en is 't niet meer noodigh hem te mijden, want hy niet langer Broeder genoemt wort. Den selven antwoorden wy / dat sp ten eersten sulen bedencken / dat sodanige een / die des Heeren woort ende waerheyt bekennt heeft een tijt lang een byoom Euangelisch leven geboert heeft / ende alsoo op de bekentenis sijns geloofs den Doop ontfangen heeft / soo hy van der waerheyt afvalt / ende daer na wedetom oprechte boete dede / niet wedetom gedoopt en woort / want de schryft en leert maer eenen doop; maer die hem mi eerst van de Werelt bekeert / wort na de bekeeringe gedoopt / want sp te voore noch woort / noch boete / noch geloobe / noch gerechticheyt / noch Doop bekent en hebben / ende derhalben is 't een ongelijcke sake / sp sulen oock strengter als de Werelt ten jongsten dage van den Heere gestraft worden.

Mar. 11. 45.
Luce 9. 6.
Luce 12. 46.
1. Pet. 2. 208
Matth. 24. 48.

Ten tweeden seggen wy / dat de Werelt haer ebenwel vooz Broeders achtet / end oock beele van haer noch geerne Broeders willen gegoet zijn / daerom soo is 't seer noodigh deselve te mijden / op dat beyde / de Werelt ende oock sp / mogen weten ende bekennen / dat wy die vooz geen Broeders en houden / die so onreyn ende bestaffelijck van leere oft leven zijn / op dat des Heeren woort ende sijn Gemeynthe om hatent wille by de onverstandige Werelt niet veracht en woode.

Ten derden / seggen wy / dat Israel haer openbare Sondaers / ende oock de Corinthers haren Hoerers niet gemijt en hebben soo lange sp niet van der Gemeynthe afgedaen en waren / 't en is oock geen gewooneht / noch gebuyck der Schryftuer / permaent te mijden / alsoo lange hy noch in der gemeynthe geleden ende gedragen wort / ende aldus en moet het mijden niet vooz de affonderinge geschieden / oft wy voeren een Wan / die de schryft niet kent / noch vermeldet.

Ten vierden / seggen wy / so wy noch na der affonderinge met den afvalligen gemenschap / ende gefelligh zijn / bewijzen wy niet der daet / dat wy Godts Woort / gebodt / raet / leere ende vermaninge betachten / dat wy des afvalligen billijcke ende schryftmatige beschaemtheyt / tot beteringe steckende / niet

en saeken/en ook ons booz dat verderben onser zielen niet en wachten.

Hier mede hope ick immers/ dat een pegelijck Godzyesende Conscientie neben dese woorden Christi Mat. 18. 18. en neben dat 5. Cap. tot den Corinthen wel sal gebeydicht zijn/ en niet meer alsulcke onnutte dypinge/ tegenwerpen/ en loose uytvluchten soeken/ en tot een byzcheit sijns vleeschs boozwenden/ want sy niet beter als de stoppeleyn booz den byere/ en het Is booz de warmte bestaen mogen. Iae uyt dese selve Woorden Christi ende Pauli blijkt helder ende klaer/ hoe/

wanneer/ waer/ met wat Geest/ van wien/ over wien/ en tot wat eynde dat men desen Wan gebuyken en drijven sal. Nu achte desen grondt soo krachtigh ende sterck te zijn/ dat men hem over al met Christelijcke beschepdenheyt/ noch met geene Godlijcke waerheyt om stoeten ende byrecken en magh. Een pegelijck byese en beminne sijnen Godt van gantscher herten/ so sal hy sonder twijfel dat eynde verstant van desen wel vinden/ en dat Schyftmatige Godt-gevallige gebuyken in rechter gestalte en mate nakomen.

Tot vervulling van dese ledige plaats heeft eenige goed gedacht dit volgende uyt het 16. Boeck van den Ondergangh der Tyrannen, en Jaerlijcksche Geschiednisse, van Pieter Jansz. Twisck, pag. 1074. en 1075. hier by te voegen: Hier in bestaende, hoe wonderlijck de Heere Menno Symons beschermt, en tegens delistige aanslagen sijnner Wederpartyen bewaert heeft: Als mede sijn Goddelijken yver voor de Waerheydt, in 't vermanen van een yegelijck tot ware boete en bekeeringe.

Het is gebeurt met Menno Symons, soo sijn eygen Dochter (een lofwaardige Vrouw) in tegenwoordicheyt van ons verhaelt heeft/ te weten: Dat Menno van een die mede by de vergaderinge quam / aen de Heeren om een seker stuck gelts vercocht woode / om Menno's persoon haer te leveren/ ofte sijn hooft daer booz/ het welcke hy nochtans niet en konde te weeg brengen/ want als hy die plaetse daer de by-een-komste geschiede/ al bespiede/ so is Menno booz Gods schickinge het noch ontkoomen. Ende desen verrader is Menno noch eens met den Officier ofte Grietman om hem te soeken ende te vangen / onbedacht te gemoet gekomen op den wege daer Menno in een lileyn schuytken booz-by geboert woode/ den verrader swijgende soo langh Menno een stuck booz-by was ende doen op 't Delt sprangh / om niet min perijckel te ontkomen/ doen sepe die verrader: Siet daer/ de vogel is ons ontspongen. Den Officier hem booz een schelm scheldende ende bestraffende / waerom hy 't niet en sepe? Soo antwoode den verrader: Ick en konde niet spreken/ want mijn tonge woode gehouden. Het welcke soo qualijck woode genomen van de Heeren / dat den verrader nae sijn beloften sijn eygen hooft daer booz moeste laten. Sulcke ende diergelijcke exempelen / hoe wonderbaerlijck Godt de sijne behoet / ende bysonder hoe schickelijck hy de tyramen straft / sijn wel bedenliens weerdig.

Somma / Menno heeft soo veel gebar / moepten/ perijckelen ende ellenden/uytgestaen/ het welcke na der vertellinge der onder memoeyen / oock niet wel te beschrijven waer / ende is nochtans sijn eygen doot gestoyden/hoe wel hy met grooten yver somtijds soo hier en daer

bymoediger dooste byediken/wandelen/disputeren/Waals-Priesters bestraffen/ ende de wederpartijders opentlijck in haer tegenwoordicheyt weder spreken / 't welck verscheyden personen / zijnde sijn mede-Leraers / door de ware vervolginge niet doosten bestaen. Onder andere/ soo is eens gebeurt (soo ick in vertellinge booz loofwaardigh heb ontfangen) dat Menno in den Eenigenburgh, een Booz gelegen in Noord-Hollandt, eens by de Pastoor ofte Daep in de Kerck quam / na dat de Pastoor sijn dienst gedaen hadde/ende sprack in 't Latijn met hem van verscheyden Pauselijcke supersticien, met groote bymoedighheyt/ wel sprekenheyt ende geleertheyt/ waer over den Priester ofte Pastoor hem seer verwonderde/ ende heeft (na dat hy sijn Papen-dienst verlaten hadde) het bespreck met Menno in der langte vertelt. Menno heeft meer-machs met Priesters gesproken / ende is noch eens met geen minder bymoedighheyt in een Clooster onbekent getreden/ sprack met den Oversten/ wees hem tot boete/ met aenwijssinge van haer groote doolingen/ ende sulcks meer. Hoewel hy aen Kerck-deuren aengeslagen was met sijn naem/kleedinge/persoon ofte gedaente/ onder sekerre beloften van hondert ofte eenige hondert guldens te ontfangen / wile hem wiste te bespieden ofte gehanckelijck te leveren/ soo heeft hem Godt ewentwel booz alle byactijcken ende listige aanslagen bewaert/ so dat 't gewisfelijck gaet / gelijck hy selve in een Brief aen Lenaert Bouwensz. Wifs-vrouw schrijft/ seggende: Is 't dan dat ghy booz u Wang-vleysch soget/so denct ende geloof doch dat onse leven al by hand-byeden afgemeten is/ dat leven ende sterben al in des Heeren hande staet/ dat-ter niet eenen hayz van onsen hooft en valt/ of het is de wille van onsen Vader/ hy bewaert ons als sijnen Bogh-appel / Elias, Heliseus, David, Daniel, Zedrach, Mesach ende Abednego, Petrus ende Paulus, sijn der tyramen handen al ontbloogen / ende niemandt heeftse mogen een hayz krencken / soo lange niet de beschepden dagh ende stont daer en was / want so lange de barmhertige Heer meer lust aen onse leven / als aen onse sterben heeft/ sulden sy haren lust aen ons niet hebben / marc soo waermeer de doot den Heere gealliger is als onse leven/ soo sullen wy oock haer handen niet ontgaen.

Menno's handel in de Enigburgh.

Hoe Godt Menno behoet ende de verrader gestraft heeft.

EEN KLARE ONWEDERSPREEKELYKE
BEKENTENISSE
E N
AENWYSINGE,

Uyt den grond en kracht der Heyliger Schrift vervatet, dat de geheele
Christus Jesus, Godt en Mensch, Mensch en Godt, Gods
eengeboren en Eerstgeboren eygen Sone is, niet gedeylt
noch gestuckt, maer een eenig ongedeylt Perfoon,
Soon ende Christus, Godts Woord in der
tijd vleesch geworden.

Met een grondelijke Confutation, Beantwoordinge en Oplossinge der
voornaemster Tegenspreuken van

JOHANNE A LASCO,

Tegen ons in sijn Defension opgebracht.

D O O R
M E N N O S Y M O N S.

Joan. 6. 35.

*Ick ben dat levende Brood (spreekt Christus) van den Hemel afge-
komen: Wie van desen Broode eten sal, die sal eeuwig leven, en
dat Brood dat ick geven sal, is mijn vleesch, welke ick geven
sal voor des Werelds leven.*

1 Cor. 3. 11.

*Daer en mag geen ander Fondament geleyt worden, dan dat'er geleyt
is, 't welk is Christus Jesus.*

Gedrukt in 't Jaer onses Heeren, MDCLXXXI.

V O O R R E E D E N .

Den Goethartigen Leser Saluyt.

Ick sie ende mercke, Eerfame Leser, hoe datter vast gedruckte Latijnsche ende oock geschreven duytsche Boecken allensins van des Heeren Menschwerdinge omgedragen ende gelesen werden, die onsen naem (soo my dunckt) by velen alsoo stinckende maken, dat sy (eylacen) diese hooren oft lesen, neuse ende mont voor ons toestoppen. Waer door ick gedrongen ende veroorsaect ben, ten eersten sommige beschuldigingen ende naseggen, die my een goet deel van Johanne a Lasco met groot onrecht worden opgeleyt, te beantwoorden. Ten tweden, mijn grondelijcke Bekentenisse ende gelove van Christo Jesu den Sone Godts daer toe doen. Ende ten derden, sijn voornaemste tegenspreucken ende Articulen, waer mede hy onsen gront ende gelove in desen deel bestrijt, soo verre de Heere genade geeft, met Godtlijker waerheyt op te lossen, ende met der schrift te voldoen. Ende dat niet om mijnent wille, want ick weet doch wel, dat mijn waerheyt, leugen, ende ick met allen H. Apostelen ende Propheten der geleerden Ketter ende verleyder wel blijven moet, oft al schoon ook Christus Jesus met gelijker kracht in my, ende door my onwetende sprake, als hy wel eertijts in dien, ende door de selvige Apostelen ende Propheten gedaen heeft. Maer dat ick doe, dat doe ick uyt de reyne liefde mijns Heeren ende Heylants Christi ende sijns heyligen Woorts, uyt liefde mijner liever Broederen, ende oock uyt een toegeneyghgemoet, welck ick tot mijne Wederpartyers hebbe, op dat Christus Jesus de Sone des Almachtigen ende grooten Godts, voor een waerachtig Sone sijns Hemelschen Vaders mach bekend werden, ende de Schrift ongebroken mach blijven, ende de bekommerde, hongerige consciencien, die soo gerne dat recht volgen wilden, oock dat recht sien ende weten mogen, ende mogen alsoo den Almachtigen ende eeuwigen Vader met vrolijker herten dancken door sijnen eerstgeboren ende eengebooren Sone Christum Jesum. Dat oock de Godtvreesende Leser mach weten, door wien hy met sijn Godt versoent is, ende dat wy niet dan met de heldere klare Schriftuere, ende met onwedersprekelijcker waerheyt over desen gront houden.

Siet, om deser oorsake wille heb ick daer noch voor mijns lijfs eynde desen arbeyt aengekeert, op dat ick also (die alle dage mijn ontbindinge van deser aertscher hutten in mijnder grooter swakheyt in lijdtfaemheyt verwachte) een gewisse getuygenisse ende gedenksedel na my laten magh, hoe heerlijk, oft hoe

Y y

on-

Act. 17. 17.
1er. 10. 7. 8.
Amos. 7. 12.

Oorsake,
waerom ick
dese Schrift
aen den dag
gebracht
hebbe.

oneerlijk, hoe hoog oft leegh, hoe groot oft kleyn ick den Heere Christum mijnen eenigen ende eeuwigen Borch, Troost, Toevlucht, Verlosser ende Heylant in den tijt mijns dienfts gehouden aft geacht hebbe, dewijle ick wel weet, hoe men over ons scheldet ende lastert.

Also hebbe ik dit Boecxken in drie deelen gedeylt, dat eerste deel is een verantwoordinge over sommige Articulen ende beschuldigen, die den gront onses handels niet aen en gaen, ende my also sonder alle waerheyt van Johanne à Laico opgeleyt ende verweten worden.

Dat tweede deel, is mijn bekentenisse van den oorspronck ende afkomste des vleesch Christi, ende dat met kracht der schrift beweeret.

Dat derde deel, zijn de voornaemste tegenspreucken, bysonder van J. à L. tegen onsen gront opgebracht, ende die met Godts woordt krachtelijck verantwoort. Ende uyt dier oorfaaken hebbe ik 't also gedeylt, dat de Leefter hem in 't lesen niet en sal verwerren, maet dies te beter een verstandigh begriip ende rechten sin van ons schrijven hebben ende grijpen magh.

Bidde ende begeer dan hier mede aen alle mijn Lesers om Jesus wille, sy zijn geleert oft ongeleert, gonstigh oft ongonstigh, datse doch mijne berichtinge niet met verkeerde sinnen, maer bedachtelijck ende verstandelijck lesen willen, weder lesen ende wel door gronden willen, by der Schrift houden, ende wel metter Schrift willen wegen, ende niet der Geleerden lange ende veel schrijvens, leerens, ende Glosen, maer der Schrift geloven willen, den gront onverbittert onderfoecken, ende alsoo de sekerste waerheyt gelooven, ende in waerachtiger vreesse Gods volgen, ende sijnen rechten prijs willen geven, gelijk allen billijcken ende redelijcken Liedten na het behoor des Christelijcken Naems toestaende ende behoorlijk is. Ick en twijfele oock niet, dat alle die, die 't met alsulker aendacht lesen, haest bevinden sullen, dat onser wederpartyers Gront, Leere ende Gelove van Christo den Sone Godts in alle manieren vervoerende ende dwalende is, ende den onsen des Heyligen Schrifts grondt, getuygenisse, ja kracht en waerheydt is.

Bidde ende begeere voorder, dat de Leser my doch niet en verkeere, so ick by wijlen leugen leugen noeme, ende dat onrecht een weinigh hart straffe. Ick hoop door Gods genade sonder alle bitterheyt, ende met soogematigde woorden te doen, als my immermeer mogelijcken is. Ende dat hy hem oock niet en laet verdrieten, soo ik eenderley Woorden ende Materie aen sommige plaetsen, daer het den noot eyscht, meer als eens verhaele, en dat hy my oock niet ten laetsten sonder kennisse ende verstant des handels en richte, ende vergramme: want ick en doe niet meer, dan dat ick metter waerheyt (als 't billijck is) my purgere, mijn Gelove ende hope metter Schrift beweere, ende mijns Heeren ende Heylants Eere ende prijs voorstae: Dat ick niet alleen schuldigh en ben te doen met mont ende penne, maer oock met mijn doot ende bloet, als 't de noot sijner Glorien vervordert.

De lieve Heere, de waerachtige Soone des waeraghtigen ende leyendigen Gods, welckers Eere ende prijs het alleen aengaet, gunne allen goethertigen ende beleefden Lesers, begeerige sinnen, om met neerstigheyt te onderfoecken, ende verlichte de kloecke herten, om recht te verstaen, A M E N.

EEN KLARE ONWEDERSPREEKELYKE BEKENTENISSE E N D E A E N W Y S I N G E

DAT EERSTE DEEL.

DEn eersten schrijft Joannes à Lasco, als dat ickijnen naem hooge soude getogen hebben, om dat ick door 't bespreck dat ick met hem hadde, alsoo dies tot grooter Eere, aensien ende autoriteyt by den onsen (gelijck hyse noemt) krijgen oft hebben moghte.

Antwoord.

Het is waer/ dat ick hem den **Edele** ende **hoogh-geleerden** / **Ec.** in mijn **Bekentnisse** aen hem ende de **Predikanten** genoemd hebbe / maer ick en heb 't uyt geen ander **menninge** / dan nae gemeyne **erbaerheyt** in **mijn** **der herten** simpelich gedaen. **Ick** en heb hem **in** **uwer**, niet met eenen so **hatelijcken** **naem** afgemaakt / **gelijck** hy uyt gedaen **heeft** / daer hy uyt een **Doctor** oft **Leeraer** **Anabaptistarum** noemt. **Doch** en hebbe ick hem so **hooge** noch niet genoemd / **gelijck** hy hem **selven** noemt / daer hy hem **Poloniae Baro** noemt. **Ick** en heb dooz **sinen** naem niet **gesez** / dat hy uyt (eplacen) so **leelijcken** sonder alle **schult** toeschrijft. **Ick** ben (de **Heere** sy **daniel**) so **wijst** metten **Hepligen** **Paulo** wel geleert / dat ick wel weet / so ick den **menschen** noch soeche te **chagen** / dat ick **Christus** **Dienaer** niet zijn en kan. **Sal** ick oock **grooter** eere **verkrigen** in den **Naem** **Christi** / als ick in den **Naem** eenes **sterflijcken** **mensches** doen kan / oft het **alshoon** oock een **keiser** oft **koninck** **ware** / so en sal 't ten **laetsten** niet goet met **mijnder** sake zijn. **Want** so ick **mijn** eegen eere ende niet **Godts** eere en soeche / so en sal **mijn** eere niet zijn. **Maer** ick **hoope** een eere te soecten / die **eetwigh** met my **blijben** sal / de **menschen** mogen my **richten** so sy **willen** / ende **gelijck** sy aen den **dage** **Christi** **vooz** haren **Godt** **bekennen** **willen**. **Die** de **uwerblannige** **oogen** **heeft** / kent alle **mijn** soecten ende **doen** / **mijnen** **ingangh** ende **uwtgangh** / **opstacn** ende **sitten** **gaen**. **Waer** ick niet **anders** by hem **bekent** / dan my de **Menschen** **richten** / so **moght** ick wel **seggen** : **Wec** my / dat ick **gebo-**
ren **ben**.

Joannes à Lasco heeft (eylacen) mijne schriften door de liefde niet bediet. Gal. 1. 10.

Apoc. 1. 15. en 19. 12.

TEn tweeden schrijft hy : **Hoe** ick **sinen** **naem** **onverdiend**, ende **haren** **Kercken-**
dienst **geschent** hebben.

Antwoord.

Dat ick Joanni à Lasco oft **sinen** **Mede-**
helfers **pet** **dan** de **waerheit** soude **nae-**

geschreyen hebben / en **sa** **my** (**hoep** ick) **met** **der** **waerheit** **niet** **betuppen**. **Maer** **de** **waerheit** **heb** ick **met** **der** **waerheit** **wre** **gebaen** / **dat** **hy** **vergramt** **menig** **ma.** **so** **qualijck** **bediet** / **dat** **selvige** **mogen** **so** **der** **waerheit** **wijten** / **ende** **met** **my**.

Alle **wat** ick **van** **sinen** ende **sinder** **Predi-**
kanten **Leere** / **Sacramenten** / **Kercken-**
dienst / **Kercken** oft **Gemeenten** in 't **gemeyn** **geschrey-**
ben hebbe / wil ick **geerne** alle **billijcke** ende **re-**
delijcke **lieden** **laten** **richten** / oft ick **recht** oft **on-**
recht / **te** **hozt** oft **te** **langh** **daer** **aen** **geschrey-**
ben hebbe.

Ic **haer** **Leere** ende **Kercken-**
dienst **uwt** **Godt** ende **Godts** **woordt** / **waerom** en **woz-**
den **dan** **haer** **ongeschickte** **roekeloose** **discipu-**
len **van** **haren** **Godtlosen** **wegen** ende **doen** **niet**
bekeert ? **Doo** **het** **doch** **nae** **inhout** **der**
Schryft **niet** **seplen** en **kan** / **dat** **de** **Leere** ende
dienst **die** **uwt** **Godt** is / **moet** **haer** **harde** / **krachte**
ende **naedryck** hebben / **Esa.** 55. 18. **Jer.** 23. 28.
Maer **datter** **een** **edel** **stroo** **van** **haer** **gedo-**
schen **wozt** / **betwijft** **de** **uwt** **klarder** **dan** **men**
hoochenen **kan**. **Mijn** **Conscientie** en **ge-**
tuyghe **my** **niet** / **dan** **dat** ick **aen** **haer** **ende**
haer **Gemeente** **recht** ende **wel** **gedaen** hebbe /
want ick heb **aen** **haer** **bestraft** / **dat** **alle** **Pro-**
pheten / **Apostelen** / **ende** **de** **getrouwe** **getuy-**
gen **Godts** **met** **soo** **grooten** **uwer** **vooz** **my** **be-**
straf hebben / **te** **weten** / **dat** **uwerfelijck** **on-**
boetveerdigh **leven** / **dat** **vooz** **de** **gehele** **Werelt**
bekent is. **Wec** ick **daer** **aen** **so** **qualijck** **ge-**
daen / **so** **magh** ick **met** **Mose** ende **de** **Prophe-**
ten / **met** **Christo** ende **de** **Apostelen** **wel** **aen** 't
Gericht **truden** / **datse** **my** **ouwerdige** / **ende**
oock **allen** **Predikanten** / **die** **den** **Heere** **bresen** /
fulck so **hart** **opgeleyt** / **ende** **so** **ernstelijck** **be-**
uolen hebben. **Ende** **darram** **my** **Ellendige**
oock **soo** **obruaten** **veel** **in** **dese** **rafende** **wozke**
Werelt **hooren** **ende** **lijden** **moeten**. **Alle**
wat ick **hier** **in** **dan** **gedaen** hebbe / **dat** **heb** ick
haer **arme** **zielen** **uwt** **rechtinniger** **getrouwer**
lieden **gedaen** **tot** **beteringe** / **weet** **die** / **die** **my**
geschapen **heeft**.

TEn **derden** **seyt** **hy** : **Ick** heb **onse** **Leere** **met**
authoriteyt **des** **Godlijcken** **Woordts** **van**
uwe **Lasteringe** **moeten** **verlossen** / **welcke** **Lee-**
reghy **met** **schreyen** **by** **den** **uwen** **wel** **tadelen** /
maer **met** **Authoriteyt** **der** **schryft** (**hoewel** **ghy-**
se **altijdt** **roemt**) **niet** **in-** **en** **moght** **vechten**.

Antwoord.

O **recht** **met** **Gods** **Geest** **ende** **Woordt**
te **straffen** / **magh** **dat** **lasteringe** **heeten** / **so**
en **heb** ick **niet** **alleen** / **maer** **Esaias** / **Jere-**
mias **met** **allen** **Propheten** / **ende** **Christus**
Jesus **met** **alle** **sin** **Apostelen** **oock** **niet** **wep-**
nigh **gelasteret**. **Ick** hebbe **haer** **sake** **met** **des**
Heeren **Woordt** **gestraft** / **ende** **hen** **vooz** **Godts**
genade

genade daer mede obertuyghet / datse de rechte Bodem Godts niet en zijn / noch haer Bemepnte de rechte Kercke. Maer sal Johannes à Laico onse Leere / die niet onse / maer des Heeren Chyristi is / ende oock onse bestraffinge upt der Heyliger Schryft voorgezacht / tot lasteringe maken / ende sal hy sijn Leere van der Menschwerdinge / sijnen Kinder-doopt / de Beroeptinge sijner Predikanten / sijn Afsonderinge / ende dat rupin roeckeloos leven sijner Bemepnten voor sijnen Godt / die alle dingen recht richtet / vast ende bondigh maken / sal hem swaer vallen. Philosophia, Vernuft ende Glosen sullen wy (byese ick) wel planteyt vinden / maer Schryfts kracht / gront ende waerheyt wepnigh. Jae goede Lefter / ick ben des wel seker / so men Werelts gewelt allensins onpartijdlijck staen wilde / gelijck dat ongetwijfel wel behoorde / soude men haest betoinden / aen welker zijde Schryfts Victoria staen soude.

TEn vierden seydt hy: Wanneer wy onse Leere met kracht des Godtlijken Woords bewijzen, so sal 't de sake openbaer maeken, dat wy sonder alle schult van u beklickt zijn, ende onser alder onschult prijfen.

Antwoord.

WAnmeer hy sijn Leere ende Sacramenten met Authoriteyt des Goddelijcken Woords also bewesen heeft / gelijck hy hier roemende voor geeft / soo wil ickse dat recht selve toe wijfen / als dat ickse onbillick oft met onrecht in desen deel bestraffe hebbe. Maer het en is niet / dan den armen Volcke altijt met leugenen troosten / ende met gedichte belosten op den krommen wegh houden.

Ende oft hy nu al schoon sijn Leere ende Sacramenten als Schryftformigh al konde bewijzen / 't welck hy eventwel nimmermeer doen en kan / hy maecht het oock hoe hy kan / so en waer de sake daer mede noch niet half geholpen / want de Leere ende Sacramenten sijn pbel ende onnut / wanneer dat byzichbarigh / dadigh Beloobe / ende dat onbestraffelijck byoom leven niet daer en zijn / waerom de Leere gedreven wert / ende de Sacramenten van Godt verordineert sijn. Ende wat leven hy haer Bemepnten in 't gemeyn ende oock by den meesten deel haerder Predikanten selve noch behouden wert / mogen die richten / die haren dagelijckschen handel ende wandel sien / ende van de Heylige Schryft verstant hebben.

TEn vijftien seydt hy: Had ghy uwe Schriften tot ons allen gesonden, so ghy beloofd hadt te doen, soo hadden wy u oock alleen mogen antwoorden. Maer nu hebt gyse onder den uwen gestroyt, eerste tot ons, gekomen zijn, &c.

Antwoord.

Dat ick haer sulcks beloofd soude hebben / en weet ick geensins / en weet oock niet / waerom ick sulcks beloven soude / dewijle ick niet en hadde ober te schryven / dan wat mijn eygentlijck Beloobe ende gront ware / dat ick niet alleen niet schryften in 't verhoggen / maer oock niet mijnen bloede voor de geheele Werelt beger te betuygen / wanneer my slechts de Heere met sijn genade sterck ende bystaet.

Maer dat hy schryft / dat ick 't also onder den onsen soude gestroyt hebben, &c. daer heeft hy al te veel aen geschryven / want soo haest als ick van haer was getrocken / soo sette ick my op een verhoggen plaetse / gelijck ick ober veel Jaren om dat getuygenisse Jesu ende mijner Conscientien hebbe moeten doen. Ende heb mijnen grond ende Beloobe van der sake eemboudigh in schryfte verbaet / ende also sonder eenigh vercoeken / nae ons bespreeck / tot haer gesonden. Dat alleen uptgenomen / dat ick 't den welgeachteden M. H. G. goeder gedachtenisse / dewijle hy op dien tijde Drossaert ende Droggermeester was / te hande dede. Dat dit also de waerheyt is / sal de groote Heere mijn getuyge zijn. Nademael het dan also geschiet is / als 't verhaelt is / hoe kan ick 't dan also by den onsen gestroyt hebben / eer dat ick 't tot haren handen besleide / gelijck hy my hier beschuldighet ende nae schryft.

Ende oft ick 't al schoon gedaen hadde / gelijck hy my beschuldighet / wat waren hy ende de sijne daer mede verhoort? Nademael het niet alleen mijn / maer oock allen den onsen grondt ende Beloobe was ende is / gelijck velen wel betuyft is.

Maer sijn vernuft heeft hem wel betuyghet / dat 't den Lefter onbillijck schijnen soude / sulcken faemroovigh bitteren Boeck sonder oopsaake ober pemanden te schryven / ende daarom moeste hy wat booggeven / op dat sijn schryven ober den armen frommen Menno, die van wegen der grooter Opranijse hem voor de Werelt niet verantwoorden en kan / enen schijn hadde. Maer oft voor den onpartijdlijcken Richter-stoel Chyristi bestaen sal / sal in sijnre Verklaringe wel openbaer werden. De lieve Heere reken het hem tot geener soude / want ick weet dat ick onschuldigh ben.

TEn sesten, schrijft hy: De uwe zijn de oorsaeke geweest, dat ick opentlijck met u handelen moet, &c. die vast een geruchte in West-Vrieland ende oock in een groot deel van Hollandt gemaect hebben, hoe het u ende den uwen vry is, uwe Leere in onsen Kercke te Leeren, ende dat wy overwonnen zijn (scilicet) ende niet on hebben, daer mede wy u wederleggen konden.

Antwoord.

Niet een woordken en heb ick mijn leef-dage daer af niet gehoozt / dan dat ick 't alsoo by hem gelesen hebbe. Hebben sommige van den onsen (dat ick haer geensins toe betrouwen en kan) dat also geroemt / gelijck hy schryft / so is 't openbaer / datse in dien deel niet de waerheyt / maer enkel leugen gesproken hebben / welke leugen een schandelijck dinck is / jae upt den Dupel is / ende de ziele doodet / Sap. 1. 12.

Heeft hy 't dan alsoo gehoozt / so en is 't eventwel van sulcken Aan niet recht gedaen / dat hy alsulck onaedrige Partijders ende Leugen-sprekers sijn ooz biedet / ende sulcks sonder alle waerheyt tot so grooten achter-deel sijns Aesten tot eentwiger gedachtenisse in een Boeck aen de geheele Werelt schryben sal.

Maer heeft hy 't upt hem selven gedaen / ende niet upt ander lieden aenseggen / dat ick op hem niet en vermoede / so is hy sijnen luytbarigen naem tot grooter oneeren / ende sijn

De vrucht bewijst ten besten, wat de boom is.

Jo. 8. 45-55

sijn arme ziele tot eenen swaeren val: Want leugenspreeken (segge ick) is een schandelijck dingh/ ende en sal geen plaetse aen Godts stadt binden/ Apoc. 21. 22.

Andertwerf segge ick / dat hy sulcks uyt hem selven soude schrijven / en vermoede ick niet / maer so veel derf ick wel vermoeden/ als dat hy al te begeerigh is geweest om den Leugenaer te hooren / al te ras om te gelooven / ende al te haest om te schrijven. Du wel aen / het 3^e dan hoe het 3^e / Ick weet getwis / dat 't nae de Christelijcke billichheyt ende Liefde / aengaende sijns schrijvens / met my niet gehandelt en is / hy verciere oock de saecke hoe hy kan. De groote Heere sal 't tot sijnder tijdt wel openbaer maecten / wat een pegelijck soeckte ende boozgeest / jae handt- havet / leert / doet ende boozsaet.

TEn sevensten, leyt hy my op, ende seyd: Hoe ick twee Latijnsche Syllogismos, die hy my eertijds mede gegeven heeft, soude bespot hebben, dat ick de geleertheydt ende konst der tongen verachte, haer voor Philosophis gescholden, ende my voor een eenvoudigh Theologo gehouden hebbe, daer mede ick den ongeleerden ende simpelen bestrijcke ende vange, my een aensien maecke, evenwel mijn slechtheydt geen slechtheydt, maer veel meer onwetenheyt is, &c. Jae hy heeft my met so een verwe afgemaelt, dat veel licht mijn gedachtenisse (hoe wel eylacen weynigh tot mijnder eeren) by den menschen wel blijen sal, soo lange de Werelt duert.

Antwooydt.

Dat hy my dese bittere schelt-wooyden naegeschreven heeft/ dat is daer af gekomen/ om dat ick tot hem ende sijne mede-hulpers aldus geschreven hadde / te weten / spreken uyt hier tegen / niet met gemaekte subtiyle Syllogismis, noch niet eenige menschelijcke scherpe cavillationen, want wy en hebvensen niet / maer wy weder spreken 't alleen met dat openlijcke klare getuygende wooydt/ dat met geen glosen verdaept / noch met eenigh menschengs vernuft gebroken sal wooyden. Dit sijn mijn wooyden/ Anno 1543. in mijn belijdinge aen hem ende sijne Predikanten geschreven: Goddeelt ghy mi / so ghy van byzomet aert zijt / oft ick ook sulcken leelijcken bitteren streck hier mede verdient hebbe. Doch boozsie ick my / dat ick niet met dese aengetogen wooyden / maer met de arme gehaette waerhepdt desen krans verdient hebbe. Mijn Lefter / verstaet my recht / de geleertheyt ende gaben der tongen en heb ick mijn leefoage niet veracht / maer ick hebse van der Jeught aen geert ende bemint / hoewel ickse (eylacen) niet verkreagen en heb / ick en ben (Godt sy lof) van mijn sinnen noch so niet berooft dat ick de wetenschap der tongen / dooz welke dat dier wooydt der Godlijcker genaden op ons gekomen is / alsoo verachten oft bespotten soude. Ick wil dese my ende alle byzome van herten wel getwenscht hebben / so wyse slechts in rechter ootmoedighheyt tot den prijs onses Godts ende dienft onses Naesten / in verpnder Godts byzoesen wel gebuycken konden.

Is 't niet een leelijcke schande / datse soo

wepnigh de waerhepdt spreeken / ende my al tijdt (hoewel geen sijn verdient) sulcken leugensack op den rugge binden willen. Jae mijn Lefter / soo ick gelijck met gelijck wilde betalen / gelijck my de Wet der naturen wel Leeren soude / ick wilde hier wel haest sommige gedichte naefegginge by walkanderen byzengen / die men eensdeels van my gesept / ende eensdeels van my geschreven heeft / dat hy noch geen Menschje my in der eentwighheyt met der waerhept overtuygen en sullen. Of dat magh recht ende wel gedaen heeten / in dogen alle onpartijdsche redelijcke herten in deughdelijcker billichheyt in der liefden afmeten.

Ick wilde hem / ende alle onse Wederpartijen wel om Godts wille uyt herten gront gebeden hebben / datse doch niet anders tegen my en willen handelen / als ick tegen haer doe / so sy slechts nae mijnen bloede niet begeerigh en zijn / dat ick immers aen haerder sommige niet en verhope. Alle wat my aen haer gezeckt / daer in vermaen ickse ende straffe / gelijck de liefde eyscht / hoewel men my dat qualick danckt: Maer dat ick ober haer liegen soude / daer wil my de groote Heere booz bewaren. Want ick weet wel / uyt wat onreyme Fonteyne dat de leugen bloept / ende wat eynde datse nemen sal. Weet oock wel / datse dat Zaet niet en is / waer uyt men Godts kinderen baren / ende Christo een Gemeynte vergaderen sal. Desevelen gelijcken wilde ick dat sy oock deden / ende niet anders (so ick in eenigen dingen menschelijcker wijse saelgeerde) dan met der waerhept my vermaenden ende straffen: Haer recht (so sy in eeniger manieren recht hebben moghten / datse (eylacen) niet en hebben) met der Schyft boozstonden / ende lieten der Slangen Zaet sijn leugen / ende Calms Zaet gewelt gebuycken.

Maer so veyre als mijn onwetenheyt bereeft / die hy my hier met goote bitterheyt boozwerpt / en schame ick my niet booz alle man te bekennen / so ick niet alleen onwtende / maer oock geheel ongeleert ben / der Tongen wepnigh oft niet erbaren. Jae mijn Lefter ick segge met Socrate by uyt / so veyre menschen konst ende wijshhept aengaet / dat ick niet meer dan dat eene en weet / dat is dat / dat ick niet en weet. Maer so wijt der Hemelscher wijshhept aengaet / ben ick dooz des Heeren genade so veyre van Godt gelcert / dat ick van herten bekemme / dat mijn Verlosser ende Verlant Christus Jesus Gods eengeborenen ende eerstgeborenen eygen Sone is. Die aen hem geloofst / dat die dat ceutwige leven heeft. Die aen hem niet en geloofst / verdoemt is / Ioan. 3. 18. Dat een leugensprecker uyt den Duyvel is / Jo. 8. 45. Die sijnen Naesten haet / een Doodslager is / Jo. 3. 15. Die geen Doete en doct / dat die in sijne sonden moet sterben / Luc. 13. 4 / 5. Dat het loon der sonden de doot is / Rom. 8. 6. &c. Ende hebbe uyt dese seer ongeachte wijshhept (den Heere 3^e eentwigh danck) so veel byzoesens in mijner armer ziele verkreagen / dat mijn aertsch bleeschelijck gemoet / in eenen beteren sin bekeert is / ende my so hertelijcken leet is / dat ick niet uyt alle mijn krachten in Christo Jesu nae Gods wille wandelen / ende een oprecht onbestraffelijck Christen sijn kan. Dat ick niet de geheele Werelt uyt haer verstockte Godtloos wesen in een nieuw hoetverdigh Christelijck leven met des Heeren geest / kracht

Gen. 3. 5.
Gen. 4. 9.

Socrates
sprecke
was: dat
hy niet en
wilt.

ende Woordt baren kan / Ec. Want dat is mijn eenige vzeught ende herten-lust / dat top Chystrum Jeshum nae inhoudt sijns heyligen Woordts recht Bydcken / sinen heyligen Naem groot maecten / soecken / vzeesen / be-ninnen / ende dienen mogen : Jae dat top de Stadt des levendigen Godts / dat heerlijcke Rijck sijner Eeren / ende den Tempel sijns heyligen Geests zijn mogen / Ec.

2 Cor. 6. 16.

Wat oock Marth. de tollenaer Pet. ende Joan. Viff. &c. voor geleerde zijn geweest. leert ons de schrift wal.

Ende dese selvige wijsheyt / die dusdanige krachten ende vzeuchten wercht / achte ick de alderwerdighste te zijn die men noemen kan / ofste oock alschoon van eenen ongeleerden Kuchdyffer oft kolen-drager geleert / ende weder aen den dagh gebraght werde : jae sy is de eenige genoeghte ende vzeughden olpe mijns bekommerden herten / de eenige versachtinge mijns swaeren verdriets / ende sal oock aen het epnde dooz Godts genade de heerlijcke vertie-ringe ende kroone mijner Eeren zijn. Van dese Edele ende hoogh-geleerde wijsheyt ende Philosophia, leest Salomon in sijn by-spreu-ken / oock sprach / ende dat Boeck der wijs-heyt / ende op sulc binden / welcke hare epgent-lijcke deught / werck ende kracht is.

Diet / mijn Leser / om deser Philosophien fortigheyt / eerbaerheyt / deught / vzeucht / liefde ende schoonheyt / die ick van geen hoogh-beroemde Doctoren / noch in geen hooge Scho-len geleert hebbe / ende om mijn arme ellende-ge ziele met haer levendige kracht te verlusti-gen / heb ick liever uptghecoen aller Werelt Beleerden ontwete ende ongelcerden dat te zijn / op dat ick voor mijnen Godt wijs be-bonden werde / dan der Werelt wijsen de al-derberoemste een te zijn / ende ten laetsten voor den wijsen Godt een dot te zijn. Ende dit is alsoo op sijn bitter schelden mijn ont-schuldinge ende hozt antwoord.

Noch seg ick ten anderen mael / dat woordt subtile Syllogismos ende scherpe cavillatien / hebbe ick sonder alle verachtinge der konst in mijner herten simpelheyt daer geset / ende nie-manden daer mede veracht oft verhozt / ick prijs de konst waameerke in Godt / ende recht gebuycht wert. Maer boven alle prijse ick de eendoudige deughdelijcke konst ende wijs-heyt die van boven is / want die en sal nim-mermeer vergaen / maer in heerlijcker eere met allen Dromen blijven in 't eeuwighe le-ven.

Hier mede hebt gy nu dat eerste deel deses Boecks / ende wilde wel dese dingen niet eens gevoert hebben / so sy niet ter verbitteringe van sommige / tot belettinge des woords / ende tot beswaeringe der Godtvoesenden geschiedt en waere. Maer nu dringet de noot / dat ick sulcks doen moet. De lieve Heere gonne ons allen sijn genade. Amen.

DAT TWEDE DEEL.

Namelijck,

ONSE CONFESSION.

Dat top der Beleerden grond / Leere ende Beloope van des Heeren mensch-wer-derdinge niet en betwilligen / maer met der Schrift ende waerheyt tegen-strijden / is dit de oorfsake / om dat top met oogen sien / ende met handen tasten / datse ons gantsch ende geheel van Chystrum Godts Sone beroben / ende ons op een aertliche sondelijcke Creatue-

re ende eenen mensche van Adams onreyn ende sondelijcken vleesche wijfen.

Wat haer leeren ende voogheben in desen deel in geenen wege / noch met Godts Oede-ninge / Genes. 1. 28. noch met der natueren / noch met der Schrift / noch met de epgen-schappen der Naemen / Vader / Moeder ende Sone bestaen mogen / ende dat haer so ober-fert vele Inconuenientie daer dooz nootdren-digh in Chystrum moeten besloten worden / als aengereede zonde / verdoemnisse / vloech ende doot / Ec.

En hadde mensche / so de Vrouwe nae haer epgen bekentnisse / schoon so vele tot der vzeucht bestelde / als de Maen doet.

Merckt, wat wonderlijcke dingen des geleerden groot van des Heeres menschwer-dinge in Chystrum be-slyt.

Twee Personen / een Godtlijck ende een menscheelijck / die se twee natueren oft twee deelen noemen.

Twee Sonen / de eene Godts Sone sonder Moeder, en die onlijdelijck / en de ander Marien Sone sonder Vader, ende die lijdelijck.

Item / soo Godt een Vader des menschen Chystrum sal genoemt werden / dat hy als dan een maekende ende niet een barende Vader sijns Soons / ende Chystrum niet een geboren / maer een gemaect Soon sijns Vaders zijn moet.

Adams / ende sijns zaets oprichtinge / niet dooz het Woordt / daer 't alle in bestaen moet / maer dooz sijn epgen vleesch / dat der verdoe-menisse ende doods schuldigh was / met welcke hem dat Woordt bekleedt / ende daerome (so lange het hier op Werden was) gewoont had-de / ende sulcke onberdzaeghtijcke swaer in-conuenientien meer.

Daerom heb ick 't voor goet ende noodigh aengesien / eer ick tot der Confutation ende op-lossinge der wederspreuken voozbare / ons Beloope ende bekentnisse van Chystrum den Sone Godts upt heylsamer ongevalscher Schrift den Leser voor te stellen / op dat hy met sulcks bevinde ende vatte / hoe de Heere Jeshus Chystrum niet een onreyn gedept Chy-strum van twee personen ende Sonen / maer een ongedept reyn Chystrum / een eenigh per soon : Jae Godts Erstgeboren ende engeboren epgen Sone is. Wie verstandigh van herten is ende Godt vzeest / die lese ende richte.

Den eersten sette ick daer Godts ordninge / op welke my Joannes à Lasco selve wijs / nae-melijck / Wasf ende vermeerdt u / ende be-kenne upt die selve Ordninge / hoe der Men-schen voozvenginge dooz vermenginge eens Mans met eender Vrouwen / die noch tot der Baringe behooflijck is / upt Mans zade ge-schiedt / ende de vzeucht oorspronckelijcken niet van der Vrouw / maer van den Maen dooz de Vrouw komt / hoe volgende vzeeder gehoort sal werden.

Gen. 1. 28. 2. 24. 3. 6.

2 Cor. 11. 11.

Hier nemme ick ten eersten tot een Bewee-ringe / dat bezyucht worden Sara / doe de Hee-re sprack tot Abraham : Sara u Wijs wil ick seggen / ende sy sal u eenen Sone baren / dien sult ghy Isaac heeten / Gen. 17. 19.

Om dese selve woorden / ende oock Godts Ordninge Gen. 1. recht te verstaen / moet de Leser wel aenmercken / dat Sara (gelijck sy selve septe Genes. 17. 2.) van besloten lijve was / oudt was / ende dat het haer niet meer en gingh nae der Vrouwen aert / Gen. 17. 11. Ewentwel wert sy dooz het Beloope kraef / igh / dat zaet (verstaet haers Mans) te ontfan-gen /

Leest Erasmus translatie. Heb. 11. Gen. 21. 1. Heb. 11. 11.

gen / ende dat te behouden / ende heeft boven den tijt haers Guderdoms (Abraham een sonne) gebaere.

Deze segginge Sara en kan ick na mijn siege verstant anders niet verstant / dan dat toegesloten sijt van Sara / ende die t nu des Guderdoms hadden niet meer en ginch na der Doutwen aert / ende oock daerom om te ontfangen niet bequaem en was / dat dat selvige (segge ick) dooz Gods krachte na der Belofsen Abzage geschiet / met het gelooft van Abraham ende Sara geyent is / ende oer dat zaet haers Maens te ontfangen / dat te behouden / daer upt beprucht te worden / de ontfangen vrucht te geneeren / ende op sijnewijst te dorren bequaem is. Dier so is Isaak upt sijn vaders zaet van Sara ontfangen / en Abraham is na Gods Oeydeninge Genes. Cap. 1. een soon upt haer geboren / Genes. Cap. 21. vers 2. Gen. Capittel 1. vers 28.

Gen. 17. 18. Rom. 4. 19. Heb. 11. 11. Sarz swaangerchap waer henen gekomen

Hier by settet nu de spreuken Phisonis / of so gy liever wilt / des wijfen Salomonis / die aldus luydet: Ick ben oock een sterffelijck mensch gelijck als die andere geboren van de Geslaghte des eersten geschapen mensche / ende ben geberidet een vleesch thien maanden lanc in 't bloet samen gecommen van Maens Zade (merck wel / hy seyt van Maens Zade) ende dat dooz lust / die in het byslapen geschiet / Sapi. 7. 3.

Item / de Heere sprack tot Jacob: Volken en hoopen Volck sullen van u hornen / (merck) ende Coningen sullen upt uwe leenden komen / noch ermael merck / Gen. 35. 11.

Item / Levi was noch in de leenden sijn vaders / als Bethsche degh Abzage tegen galk. Ende selve heldze spraken meer / als Rom. 9. 8c.

Des vrugtes oorspronk is van den man Heb. 7. 10. Sap. 7. 2. Job. 10. 8. Rom. 9. 10.

Hier late ick nu de Philosophos Philosophen / ende de Ciceronen in der nature sichten / soe lange als 's hen belieft / hoe vele / of wat een waerachtige moeder van haer lijfs tot hare vrugt beschiet / Gods Oeydeninge / dat Exempel van Abraham ende Sara / ende dat overvloedige getuygenisse der Schrift / sijn my in desen deel genoegh / Ja een ontweersprekelijke betwijf om te betweten / dat een waerachtig kind sijnen oorspronk van den Vader / ende niet van der Moeder neemt / ende hebben moet.

Des Vaders zaet is des vruchts oorspronk.

En anderen / sette ick daer de Woorden des Heiligen Engels Gabziel / doe hy Marie bootschape / datse bevrugt worde / ende eenen Sone baren soude : Ende sy vzaegde / hoe dat toegarn soude / nademael sy van gemen Man en wiste. De Engel antwoorde haer / ende sprack : De Heilige Geest sal over u hornen / ende de krachte des Alderhoogsten sal u ontschijnen : Daerom nu oock / dat Heilige dat geboren werde / sal Godts Sone genoemt worden : Mer daer hebt gy een getuygenisse eens waerachtigen Bodens / dat Godt de Vader een waerachtig Vader ons Heeren Christus is. Als meyne immers Gods eygen Engel heeftse hier der leugnen wel gestraft / die daer seggen / dat de gekruiste Christus Iesus gemen Vader soude gehad hebben.

Luc. 1. 27. Matth. 1. 21.

Wengessen wy dan upt Gods eygen Oeydeninge ende upt so overvloedige vele spreken der schrift soe openlijck bevinden / dat een waerachtig kind uit den Zade sijn vaders na Gods Oeydeninge boornelijck sijnen oorspronk neemt / gelijck verhaelt is / ende wy dooz de geheele Schrift soo grondelijck onderzocht werden / als dat Godt de Vader een waerachtig Vader sijn Soons Iesu Christus is / daerom seggen wy / dat wy geloben ende bekennen / dat Gods eeuwighe woort (dat oock sijn zaet in der Schrift genoemt woort) van boven afgekomen / dooz de ontschijninge der Godlijker krachte / in Mariam nebet gedaet / ende boven aller menschen vermuft ende begijp / na des Almachtigen ende Barmhertighen vaders onveranderlijck opset / ende genadige belofte / dooz de werkinge des Heiligen Geests / een waerachtig tastelijck / lijdelijck / ende sterffelijck / doch onbergankelijck Mensch na de heilbere klare getuygenissen / Joannis beyde in sijnen Euangelio ende Epistelen / woordelijcker wijse in haer getuysen is. Een mensche (segge ick) ons menschen alder dingen gelijck / uptgenomen de soude. Niet mijn leser / dat hy van Adams onreine zaet en vleesch gekomen is, ende door Gods kracht van sonde bewaert, gelijck de geherde seggen sonder Gods woort / dat de soude nopt gekent en heeft / is het zaet / ende sijn vleesch oorspronk gelijck Joannes seyt: Het woort is vleesch getuysen / Joann. cap. 1. Hier by ondersoekt nu oock de spreucken der Schrift / die daer betuygen / dat Iesus Christus Gods eerste geboren ende eengeboren eygen Sone is / ende gy sult merken / hoe jammerlijck datse dwaalen / die daer dozben seggen / de Mensch Christus en heeft geen Vader / hoe gedacht is.

Item / van Maria des Heeren Moeder geloben en bekennen wy / als dat de Almachtige eeuwighe Godt ende Vader / haer Maegdelijck Lichaem met de sterke krachte sijn eeuwighe Woort na des Engels toeseggen dooz het Gelobe te ontfangen / gelijck Sara dooz vermenginge dat zaet van Abraham dede / ende dat dat selvige Mensch getuysen woort / oock menscheijker Wijse / als Isaak van Sara in haer Maegdelijck lichaem dooz natuerlijcke Spijse ende vrucht / als een natuerlijcke vrugt ende kind haers lichaems / tot gewisse getuygenisse / dat hy een waerachtig Mensch / ende geen Phantasma en was / geneert ende gevoet is. Ende is alsoo tot zijnder tijt een ongedepit ende waerachtig Sone Gods ende Marie / als een natuerlijck kind van sijnen Vader ende Moeder (alleen de vleeschelijcke vermenginge uptgenomen) in der Werelt geboren / als de Schrift getuygt.

Luc. 8. 10. Luc. 1. 27.

Ioh. 1. 14. 1. Ioh. 1. vers. 2. Heb. 2. 14. Phil. 2. 7. Bar. 3. 38. 1 Pet. 1. 17.

Hier leere kennen waerom de mensche Christus sondelijck aert gewest is.

Ende siet / in alldiken verstant geloben ende bekennen wy / dat hy der Doutwen / Abraham ende Davids Zaet is / die haer upt een bysonder Conste ende Genade / der ganscher Werelt tot Hepl ende berloffinge / van Godt den Vader / na het onloochelijcke woort sijn der belofsen / als den hoogsten part / ende het sekerste betwijf sijn der Godlijcker liefden in het gelobe tot eygen geschonken is: De gemede van Godt berodineerde Doutwe / als de Heilandt alder Werelt / in aengetogter wijse (segge ick) na des Engels woort in Hazareth ontfangen / ende na des Propheten woort in Bethlehem gebaert heft.

Ioh. 1. 14. 1. Ioh. 1. vers. 2. Heb. 2. 14. Phil. 2. 7. Bar. 3. 38. 1 Pet. 1. 17.

Hier leere kennen waerom de mensche Christus sondelijck aert gewest is.

Maria ontfing Godts woort doe't gelove: Maer Sane Abrahams zaet door vermenginge. Maria was een waerachtige moeder Christi ende Christus een waerachtig Soon Maria.

De geheele Christus oec waerachtig ende ongedeylt Soon beyde sijn vaders ende Moeders.

Ende siet / in alldiken verstant geloben ende bekennen wy / dat hy der Doutwen / Abraham ende Davids Zaet is / die haer upt een bysonder Conste ende Genade / der ganscher Werelt tot Hepl ende berloffinge / van Godt den Vader / na het onloochelijcke woort sijn der belofsen / als den hoogsten part / ende het sekerste betwijf sijn der Godlijcker liefden in het gelobe tot eygen geschonken is: De gemede van Godt berodineerde Doutwe / als de Heilandt alder Werelt / in aengetogter wijse (segge ick) na des Engels woort in Hazareth ontfangen / ende na des Propheten woort in Bethlehem gebaert heft.

Luc. 1. 31. Mich. 5. 2.

Getrouwe Leser neemt waer: Matthaus ende

ende Lucas wijsen wel aen / als dat Maria dooz den Heyligen Geest van God bezucht is / maer den Curieusen en wijsen sy niet genoeg aen / upt wiens Zade de bezuchtinge dooznamelijc soude hergekomen zijn. Widelder-tijt hebben hen sommige Sectische in der Gemeenten verheben / als Cerinthus ende Ebion, die na de aentwiffinghe der Historien sware verboeringen van den Persoon Christi inboerden.

Soo heeft Joannes ten laetsten dooz bede der Bisschoppen in Alien van Christo den Sone Gods eenen klaren gront beschreven / ende dat niet alleen van sijner eeuwiger Godtheyd, gelijk de Seleerde seggen / maer ook van sijnder Heyliger Menscheyt / gelijk men allensins upt alle sijn schyften openlijc spewen ende sien magh. Ende heeft met opgedekte klare woorden in onwederspreekelijker klaerheyt aangewesen / wie / ende wat hy van eeuwigheyt geweest is / wie / ende wat hy in der tijt geworden is / upt welken Zade / ende van wien de bezuchtinge Marie (van welcke Martheus ende Lucas inulden) afgekomen is / namelijc / niet upt dat onreyn Zae van Adam, maer upt dat reyne Zae zijns Vaders / Gods woordt / ende seyt: Dat Woordt is vleesch geworden. Maer hy en heeft niet gesept / dat woort heeft eenen mensche van onien oft van Marien vleesch aengenomen, ende sijn geboorte oft wooninge daer in gelet, als onse Wederpartyen doen. Wijst ook daer beneffens aen / van waer hy gekomen is / wat hy ons geleert / ende wat woort heft hy ons gelaten heeft / wat wy dooz hem ontfangen hebben / ende waer hy weder henen gebaren is / &c. Wie nu Joannis getuygenisse van Christo den Sone Gods recht geloof / die heeft dat eeuwighe leven dooz sijnen Naem / Joan. 20. Maer wie't niet en geloof / maer verstoort / en is niet upt God / en heeft noch Vader noch Sone / maer is een Antichrist en verboerder / en dat is onse eenboudige en slechte bekententissen van Christo Gods Sone / gelijk gehoort is.

Ende dat ick nu onse Leere / geloove ende Bekenentisse een weping byeder verklare / sal de Leere weten / dat de Schyft allensins aentwiff / hoe dat God de Almachtige Vader alle dingen dooz sijn Woort geschapen heeft / Gen. 1. 1. Psal. 33. vers 6. Alle dingen daer dooz regeert / ende alle dingen daer in ophout ende befaen doet / Collos. cap. 1. vers 16. Heb. Capittel 1. vers 2. 1.

Gelijc dan openbaer is / dat Adam dooz dat selfe Woort geschapen / om sijn ongehoozsaemheyt dooz Gods rechtveerdigheyt in de verdoemenisse ende doot verballen / met sijnen geheelen Zade / upt hem selven / ende dooz hem selven en koste hy niet weder opzehoelpen worden / dewijle hy soo met sijnen geheelen zade in der naturen verdozen / ende dooz Gods rechtveerdigheyt verdoemt was / soo dzongh Gods eeuwighe liefde daer henen / soo anders Adam niet eeuwigh met den sijnzen verdooren en soude blijben / dat hy den selfden Adam ende sijnen Nakomelingen dooz dat selvige sijn Woort / daer dooz hy hem geschapen hadde / ook weder upt sijnen dootlijcken bal / verdoemenisse / ende bloek verlossen moeste / op dat hy de eere alleen behiel / ende dooz sijn woort ende Sone Christus Jesum in sijn onwispreekelijker grooter Liefden en

de genade gepresen werde eeuwiglijc. Want soo de oprichtinge dooz eenigen anderen middel geschiet / waer dan dooz het woordt / soo mochtmen des ook billijc danken ende roemen. Siet / op dese onse Bekenentisse / gront ende Geloove stemt de geheele Schyft / soo op dooz Gods genade na verhaelde Spreuken in alle klaerheyt hooren ende sien sulc.

Alus sprek Joannes: In den begime was dat woort / dat woort was by God / ende God was dat Woort / &c. Dat woort is vleesch geworden / ende heeft onder ons gewoont / ende wy hebben gesien sijn Heerlijcheyt / als de Heerlijcheyt van eenen Eengeboren van de Vader / vol genade ende waerheyt.

Dese getuygenisse Joannis geloben wy recht te zijn / latent daerom ongezoken staen op dat de geheele Christus Gods Sone blijve: Want wy sien met openen oogen / dat het (so wijt desen Artijkel belangt) de geheele schyft gelijc / ende in aller maten in een slupt.

Wy gelooven waerachtigh / ende en twiffelen niet / of de H. Geest / die de sijne in alle waerheyt soekt in te leyden / en heeft't niet anders gemeent / dan hy dooz desen getrouwen en eenboudigen Disscher Joannem hier geprooken heeft: Want haddet de lieve Sone des Heyligen bydes alsoo niet gemeent / als hy't hier geschreven heeft / soo hadde de Gemeenten / die met der saecken op die tijt hert bemoept waren / met sijn schryven niet gestilt / maer noch veel meer als te vooren aen malkanderen gehangen / ende ons arme nakomelingen op eenen seer duysteren ende ongewiffen gront gewesen. Och neen. Sijn getuygenisse is recht ende slecht / het sal ook recht blijben in eeuwigheyt / het woordt is vleesch geworden.

Dese onse bekententisse bekrachtigt ook de Heere selve / ende sprek: Ick ben dat levende Broot van den Hemel afgeklimmen / oft gekomen / wie van desen Broode eten sal / die sal eeuwig leven / ende dat broot dat ick geven sal / is mijn vleesch / dat ick sal geven dooz des Werelts leven / Joan. 6. vers 32. 33.

Getrouwe Leser / merck op utus Heeren woort: Christus seyt / dat sijn vleesch van den Hemel / ende de Seleerden seggen / dat het van Adams vleesch gekomen is. Hier staen sy nu recht plat tegen malkanderen. Waer sal nu de Godvresende Conscientie henen? Houtse hanc aen Christus getuygenisse ende woordt / soo moeste der Seleerden verboerder ende Ketter zijn. Maer houtse haer aen der Seleerden getuygenisse en woort / soo maecte Christus tot een leugenaer. Hadien wy dan so openbaer bekemen / hoe dat Christus en de Seleerden soo plat tegen malkanderen staen / ende wel weten / dat Christus de onbedriegelijcke waerheyt is / ende alle menschen leugenaers zijn / en konnen wy ons primers niet van de waerheyt tot der leugen / maer moeten ons van der leugen tot de waerheyt keeren / de menschen richten ons ook daer ober hoe sy willen / Gods woort blijft eeuwiglijc / Psal. 40. vers 8. 1 Pet. 1. 24.

Deel ligt sullen onse wederpartijen hier eenen uitblucht soeken / en seggen: Christus sprek na den weerdigsten deel, want sijn Godheyt is van den Hemel, en die heeft Adams Vleesch aengenomen, &c. Antwoorde ik: Sy lesen ende gelooven slechts Christus eygen woordt ende

Mich. 1. 25. Luc. 1. 31.

Cerinthus Ebion.

Joannes betuygt meer als klaer, uit wiens zade Maria bevruyt geworden is.

Joan. 1. 14. 1. Joa. 1. 2. Bar. 3. 38. 1. Pet. 17. 18.

Joan. 20.

2 Joa. 7. 8. 9. 1 Joa. 2. 4.

Col. 1. 16. Joa. 1. 3. Eph. 3. 9.

Gods liefde was de drijver dat het Woordt mensche werde.

Joan. 6.

Joan. 14. 26. 15. 26. 16. 7. Acto. 2. 4.

Palm 116. 11.

Rom. 3. 4.

Matt. 5. 18.

ende getuygenisse / so sullen sy bevinden / hoe sy het nae hanc eppen goetduncken ende wille / ende niet nae den sin ende warchepdt Christi bedieden : Want soo sepdt hy / Ick ben dat levendige Woort van den Hemel af gekommen / merckt wel / hy sepd van den Hemel af gekommen / ende dat Woort dat ick geven sal / is mijn vleesch / merckt noch eens / Hy sepd niet / het is mijn Godtheyt / maer mijn vleesch / dat ick sal geven booz des Werelts leven.

Hier merckt Christus eygen uytlegginge. Christus vleesch baert tot den leven. ende Adams vleesch tot den doot.

Ick meyn / Christus heeft hier immers sijn eygen woorden selve genoeghaem uytgeleert ende verklaert / en behoeben daerom der Geleerden uytleggingen ende glosen niet / want beyde Christus ende Joannes niet grondelijck ende platter van de afkomst sijns heyligen vleeschs sprecken mogen / als sy in dese verhaelde twee spreucken gedaen hebben. Daerom sie een pegelijck wel booz / hoe hy glosseert : Want wie dese klare grondige getuygenissen verbaescht / die en verbaescht niet eens Menschen / maer sijns Heeren Woordt. Doct en verstoort hy niet ons / maer den Sone Gods / met sijnen W. Geest / ende den hoogen Apostel Joannem / die sy ons met so opgedekte heldere woorden betuygen / ende in so grooter klarcheyt naegelaten ende geleert hebben.

Een yegelijck wacht hem, dat hy des Heeren mont geen leugen strafte.

Breder bevestigt oock Christus dese onse bekentnisse / ende sepd : Vader verklaert my metter klarcheyt / die ick by u hadde / eer dat de Werelt gefondeert wert / Joa. 17. 6.

Phil. 2. 7.

Ick meyne / dit sy immers oock wel een klare getuygenisse / hoe Christus hem selven verklepnt / ende om onsent wille sijn Godlijck behooz / recht ende Heerlijckheyt eenen tijdt langh te bukten gegaen is. Want hoewel hy de gerechtigheyt ende de eeuwighe gebenedynging was / en wepgerde hy hem niet een Soud-offer ende bloeck booz ons te worden.

1 Cor. 1. 29. Rom. 8. 4. Gal. 3. 13. 2 Cor 5. 19.

Gae goede Leser / so hy also in sijn eerste gestalte onlijdelijck ende onverseert gebleven ware, gelijck Joannes à Laco ende de sijne boozwenden / ende hadde so slechts een vrende hute van Marien vleesch om hem gehangen, so en had hy immers niet verlooren / dat hy van sijnen Vader weder begeeren konde / dewijle hy (segge ick) niet verklepnt / maer onbetsert in sijn eerste gestalte gebleven ware.

Maer nu is 't openbaer / als dat dat eeuwighe onbeschrijpelijck ende onvernemelijck Glorieuse Woort / dat van eeuwigen tijden af / in eeuwighe heerlijckheyt ende klarcheyt / doch in onbeindelijcker wijse in den Vader / ende by den Vader gewest is / oock in der tijdt sijne klarcheydt eenen tijt langh ons ten dienste verlaten heeft / een arm / ellendig / sterfelijck mensche getwozen / ende den bitteren doot booz ons geschozen is. Ende alsoo heeft hy sijn eerste klarcheyt / die hy booz het beginnel der Werelt by sijnen Vader hadde / ende nu eenen tijdt langh om onsent wille gemist hadde / weder begeert / Ec. Dese spreucke is klaerder dan mense met vermist verdonckeren kan / Daerom geloof uw Heeren Woort / betrouwe de warcheyt / ende gy sult onbedrogen blijven.

Paulus bekentnisse van waer Christus gekomen is.

Met dese onse Bekentnisse stemt oock de Heylige Paulus / ende sepd : Wat is dat opklommen anders / dan dat hy eerst neder geklommen is in de onderste deelen der Aerden : Die neder geklommen is / is oock de selve / die boven alle Hemelen opgeklimmen is / op dat hy 't alle vervullen soude / Ephes. 4. 10.

By dese klare spreucke Pauli set oock dat Woort ende dat getuygenisse Christi / dat hy van sijn afkomst selve getuyghet / ende sepd : Niemand en klimt op ten Hemel / dan die af geklommen is van den Hemel / de Sone des menschen / die daer is in den Hemel / Joa. 3. vers 13.

Dese aengetwefen woorden Pauli overdenkt neerselijck / want heeft hy dit afklommen ende opklommen alleen van sijnder Godtheyt gesproken / ende niet van sijnder Menschheyt / hoe wilt hem dan met het verhaelde getuygenisse Christi rijmen / dat hy sepd : Niemand en klimt op ten Hemel / dan die daer af geklommen is van den Hemel / des Menschen Sone / die daer is in den Hemel / Joa. 3. 13. Ephes. 4. 9.

Mijn Leser dencket nae / Christus noemt hem hier des menschen Sone / ende sepd : Dat die van den Hemel af geklommen is. Marien Sone, die de Geleerden seggen / dat van haren vleesche is, en waer immers niet van den Hemel af geklommen / maer moest van Adams vleesch gekomen zinn, wanneer der Geleerden gront recht zinn soude. Och neen. Maer dat Woort is van den Hemel geklommen / is in dese onderste deelen der Aerden vleesch oft mensche getwozen / ende is daer nae weder bo-
Eph. 4. 9. 10. 3. 13. 6. 6.

vooren was. Aengesien dan Christus Jesus dese gemelde spreucke niet alleen van sijnder Godtheyt / maer oock van sijnder menschheyt spreect / dewijle hy sepd / des menschen Sone / soo is 't immers daer mede openbaer / dat de Mensch Christus oorzponckelijck niet van der Aerden / maer van den Hemel is : Want nae sijn eeuwighe Godtheyt, als die so onverseert gebleven ware, als de Geleerde seggen / en kan hy niet des menschen Sone hreten. Wederom en konde hy oock nae sijnder menschheyt / so die van Marien vleesch / ende niet van den Hemel en waer / op die tijt / doe hy dese woorden sprack / niet in den Hemel zinn. Daerom moctmen dese spreucke van den geheelen Christo / dat is / beyde van sijnre Godtheyt ende Menschheyt verstaen. Waer upt dan gemeldighlijck volghet / dat de geheele Christus Jesus Godt ende mensche / mensch ende Godt / sijns afkomstis halven van den Hemel ende niet van der Aerden is / gelijck oock Joannes aen een ander plaecte betuyghet ende sepd : Die van boven afkomt / die is boven allen. Die van der Aerden is / die is Aertsch / ende spreect van der Aerden / maer die van den Hemel komt / is boven allen / Joa. 3. 31. Item Christus : Ick ben van den Vader uytgegaen / ende ben in der Werelt gekomen / wederom verlate ick de Werelt / ende gae tot den Vader / Joa. 16. 16.

So volghet dan openbaer upt allen desen (soo men anders Christi / Joannis des Woort / ende Pauli getuygenisse booz recht ende waertachtigh annemen ende bekennen wil) dat 't Woort van den Hemel af geklommen in Marien vleesch getwozen is / by de Menschen getwoont / de Schyft verbult / weder opgebaren / ende heeft hem tot sijn Daders rechter handt geset / ende woort van alle Godts Engelen aengebeden. Merckt mijn Leser / hoe gewelddijck de eene Schyft op de ander sluyt / ende hoe effen
E 3 Chz

Jo. 1. 14. Bar. 3. 36. Eph. 4. 20. Hebr. 10. 23. Psal. 101. 1.

Christus / Joannes ende Paulus stemmen
ende eens zijn / vast ende onbetweeglijk staet
het getuigenisse / dat Woordt is vleesch ge-
worden.

Gen. 2. 7.
1 Cor. 15. 47.

Woorder verklaert Paulus noch onse Be-
kentenisse / ende seyd: De eerste Mensch
is van der Aerden ende Aertsch / de tweede
Mensch is de Heere selve van den Hemel /
als de aertche mensche is / also zijn oock de
aertche / ende als de Hemelsche is / alsoo zijn
oock de Hemelsche / 1 Cor. 15.

Mijn Leser nemet waer / hoewel hier Pau-
lus egyptenlyck van de verrijzenisse der dooden
spreekt / ende van haer toekomende klaer-
heyt / so betuygt hy noch eventwel met dese
selve Spreuke de herkomst ende het onder-
scheydt des eersten ende tweeden Adams /
daer mede dat hy seyd: De eerste Mensch
is van der Aerden/ ende aertsch/ maer de twee-
de mensche is de Heere selve van den Hemel.

Want gelijck als de eerste Mensch Adam
aertsch genoemt wert / om dies wille / dat hy
van der Aerden is: also woort oock de tweede
Mensch Christus Hemelsch genoemt / om
dies wille / dat hy van den Hemel is.

Ende so hier dan pemaent een inspreuke
wilde maken / ende seggen / dat Christus hier
sijns Godtheys halven Hemelsch genoemt is,
sult gy weten / dat Paulus den selven met dese
beduidelijcke woorden straft / te weten / de twee-
de Mensch / hy seyd / de tweede Mensch is
de Heere selvs van den Hemel / Ick en weet
niet hoe 't de hooge Getuyge klaerder seggen
soude. Ende bewijse hy dan so een Hemelsch
Mensch is / daer toe nu noch oock van Gode
sijnen Hemelschen Vader / met sijner eeuwig-
ger klaerheyt / die hy voer der werelt begin hy
hem hadde / weder verklaert is / daerom noemt
oock de Heilige Apostel alle sijne waerachtige
Lidmaten nae der Verrijzenisse Hemelsch /
niet datse van den Hemel zijn / gelijck Chri-
stus van den Hemel was / maer datse upt ge-
nade door Gods kracht in der verrijzenisse /
der Hemelscher klaerheyt / ende der Engelscher
natuere deelachtigh zijn sullen / als
Christus oock seyd: o Vader / ick hebbe
hen (te weten / mijnen Discipulen) de klaer-
heyt gegeven / die ghy my gegeven heeft /
Joan. 17.

Item Paulus: Onse wandeling is in
den Hemel / van daer wy verwachten onsen
Vplant Jesum Christum / die ons nietige
lichaem verklaren sal / dat het gelijck werde
sijnen verklaerden Lichaem / nae der werkinge
daer mede hy hem alle dingen onderweppen
kan / Phil. 3. 20. Leest oock wat Christus van
soedanige spreekt / Luc. 20. 36. 1 Joan. 3.

Ende om deser oorzaken wille / noemtse
Paulus Hemelsch / ende seyd: Gelijck wy
dat beelt des aertchen gedragen hebben / dat
wy oock alsoo dat beelt des Hemelschen dra-
gen sullen / te weten / als dit berganchelijck dat
onberganchelijck / ende dit sterffelijck dat on-
sterffelijck sal aen doen / als wy als de Sonne
lichten sullen in dat rijcke onses Vaders / ende
schijnen als des Hemels Sterren ende klaer-
heyt eeuwigelijck / Dan. 12. 13. Jae als wy
den Heere sullen gelijck zijn / ende hem van aen-
gesicht tot aengesicht sien / gelijck hy is.

Item / noch op een ander plaetse spreekt
de Schrift van Christo / ick ben de eerste ende
de laetste / ende de levendige / ende ick ben doot

getweest / ende siet / ick leve van eeuwigheyt
tot eeuwigheyt / Apoc. 1. Hier brenge de
heilige Geest noch een onoplosselijck getu-
genisse voer / daer aen hem alle kloetche Wisp-
terders ende beroemde Meesters deser We-
relt tot schande maken moeten.

Willen sy dese klare spreuke met haer men-
schelijck goetduncken ende verboerische glo-
sen op eenen bremden sin dzingen / gelijck sy
de spreuke Joan. 1. 14. ende de geheele
Schrift doen / so sullen sy weten / dat wy geen
mensen glosen / maer des Heeren woort
volgen ende gelooven. Maer laten sye on-
vercreupelt staen / so is de sake met haer al
verloren / want de Heilige Geest getuygt /
als dat de Eerste ende de Laetste / ende de
Levendige sy gestorven.

Dat Marien vleesch niet de eerste ende de
laetste en is / moeten primers alle rechtver-
standige bekennen ende toestaen. Waer dan
de Mensch Christus van Marien vleesch ge-
weest / soo de Geleerde seggen / dat de Eerste
ende de Laetste noch is / noch zijn kan / ende
die also gestorven / so hadde Gods Geest / die
de Geest der Waerheyt is / niet recht daer aen
gesproken / Jae oock Christus selve / dat hy
seyd: Ick ben de Eerste ende de Laetste / ben
levendigh / ende was doot / ende siet / in den le-
vendigh / &c.

Apoc. 1. 8.
Niet Marien
vleesch, maer
Gods Woort
is de eerste
ende de laet-
ste.

Byeder segge ick: is de mensche Christus
Jesum een natuerlijcke vrucht van Marien
vleesch geweest, ende heeft dat eeuwige woort
daer slechts in gewoont, gelijck onse weder-
partijen seggen / ende die selve mensche (segge
ick) gestorven / ende dat woort onverseert ge-
bleven / soo moeste Marien vleesch oock de
Eerste ende de Laetste zijn / is stercker dan men
wederleggen kan.

Ademael het dan openbaer is / dat Ma-
rien vleesch in geene wegen de Eerste noch de
Laetste en is / noch zijn en kan / als gehoozt is /
ende het waerachtigh is / dat nae des H. Geests
getuigenisse hier gemeint / de Eerste ende de
Laetste gestorven is / beslupt ick daer upt / dat
de glosen onser Wederpartijen / daer mede sy
ons op Marien vleesch wijzen, verboerisch
ende valsch zijn / ende dat de Geleerde jam-
merlijck seplen / dat sy seggen / dat Gods Sone
onverseert gebleven, ende Marien Soon ge-
storven is. Segge noch eenmaal / onbetweegh-
lijck staet het woort / dat woort is vleesch ge-
worden.

Item / Op dese onse bekentennisse / grent
ende Geloope sluyten ende stemmen oock alle
Propheten / die van Christo den Sone Gods
door den H. Geest gesproken hebben: ghy
Bethlehem Ephrata (seyt Michas) ghy die
kleyn zijt tegen den duysenden in Juda / upt u
sal my die konen / die een Kegerder ende
Heerscher sy in Israel / desens wyganch is van
den beginne / en van eeuwigheyt af / Mich. 5. 2.
Esa. 53. 11.

Apo. 3. 14.
Col. 1. 15.
Der Prophe-
ten getuyge-
nisse van
Christo.
Esa. 7. 15.
Matt. 1. 23.
Luc. 1. 27.

Beemt waer (seyt Esajas) een Madet is be-
zucht / oft sal ontfangen / ende enen Sone ba-
ren / dien sult ghy Emanuel heeten / Esa. 7. dat
is so veel geseyt / als Gode met ons / Matth. 1.
Woorder spreekt hy: een kindt is ons gebo-
ren / ende een Sone is ons gegeven / Zijn Heer-
schappie is op sijn schouderen / ende hy heet
wonderlijck / Raetgeber / sterke Godt / eeu-
wige Vader / Wydeborst / Esa. 9. 5.

Item

Gen. 2. 7.
1 Cor. 15. 47.

1 Cor. 14. 49.

1 Cor. 15. 48.

1 Cor. 15. 49.

Matt. 13.

1 Cor. 13. 12.

Apo. 1. 8.
Esa. 41. 4.
ca 44. 6.

Item op een ander plaetse seyd hy : seg-
get die Steden Juda : Siet daer is uwē
Eli. 40. 9. Godt.

Item Jeremias seydte : Siet de tijdt komt
(seydte de Heere) dat ick David een rech-
te Duche vermecken wil / ende hy sal een kro-
ninck zijn / die wel regeeren sal / ende dat recht
ende gerechtigheyt op Aerden aenrichten.
Tot der selver tijt sal Juda geholpen worden /
ende Israēl seker wonen / ende dat is sijnen
Naem / daer mede men hem noemen sal : de
Heere onse gerechtigheyt / Jer. 23. 6.

Mijn Lefter nemet waer / Naedemael deses
Dorsten uytgancck van eeuwigheyt also ge-
weest is / als verhaelt is / ende sijnen Naem
Immanuel / stercke Gods / eeuwighe Vader / on-
se gerechtigheyt / Ec. van des Heeren Geest ge-
noemt werdt / ende de Propheeten hem met al-
sulcke bediedelijcke klare woorzen beschrijven /
gelijck ook de Apostelen doen / van waer / wie
ende wat hy is / beslupt ick daer mede als dat
de Mensch Christus Jesus niet van een on-
reyn sondelijck vleesch , maer Godts sijns
Vaders onbebleckte reyne zaet ende woorz is /
gelijck Johannes seydte : Der Woorz is vleesch
geworden.

Is dit dan (segge ick) ons eygentlijcke ge-
loofde ende bekentenisse van Christo den Sone
Godts / te weten / gelijck wy alle in Adam on-
sen Vader door dat eeuwighe onbevindelijck
Woorz geschapen / door den selven Adam en-
de in den selven Adam sondelijcker aerdt ende
des doots geworden zijn / dat wy ook alweder-
om in die middelinge des selven eeuwigē en-
de onbevindelijcken Woorzts / ende niet des
Adamischen sondelijcken vleeschs , van Godt
in genade aengenomen / ende tot dat eeuwighe
leven barmhertighlijck beroepen zijn / gelijck
Christus seyt / te weten / dat Godt de Werelt
also verniet heeft / dat hy sijnen Eengeboren
Sone wilde geven / op dat alle / die aen hem ge-
looft niet en vergaet / maer dat eeuwighe leven
hebbe / Rom. 1. 9. Joan. 3. 16. Eph. 1. 6.
1 Joa. 1. 3/4. Col. 1. 16. Apoc. 1. 5/6/7.

Ende dat wy Christum den Sone Godts
niet nae het boozgeven der Geleerden en doo-
ben deylen , maer hem alsoo geheelijck booz-
den waerachtigen Sone des waerachtigen en-
de Lebenden Godts belienmen / dringt ons de
geheele Schryft toe. De Engel getuyghde
van Christo Marien Sone ende sprack : Dat
Heplige dat geboren wert / sal Godts Soon
genoemt werden / Luc. 1.

Item de Vader getuyghde : Dat is mijn
liebe Soon / daer ick een goet behagen aen
heb.

Item Joannes Bapt. die wy om te doopen
gesonden heeft met water / die selve sprack tot
wy : Op welcken ghy sien sult den Geest neder
varen / ende op hem blijven / die selve is 't / die
met den H. Geest Doopt / ende ick saght 't / ende
gaf getuygenisse / dat dese Godts Sone is.

Item Nathanael : Rabbi (sprack hy) ghy
zijt Godts Sone / ghy zijt de koninck van
Israēl / Joa. 1. 49.

Item Petrus / doe Christus bzaeghde / Wie
sy seydten / dat des Menschen Sone waer ?
antwoorde ende sprack : ghy zijt Christus de
Sone des lebendigen Godts.

Item Martha : ick geloofde Heere dat ghy
Christus de Sone Godts zijt / die in der werelt
gekomen is / Joan. 11. 27.

Item de Discipulen met den anderen : Ghy
zijt boozwaer (seydten sy) de Sone Godts.

Item Christus tot den blinden : Geloof ghy
aen den Sone Godts ? Hy antwoorde ende
sprack : Heere wie is 't / op dat ick aen hem
geloofe. Jesus sprack tot hem : Ghy hebt
hem gesien / ende die met u sprackt die is 't.

Item de Hoofzman / als hy saght dat Chri-
stus met sulcken luden geroep verschepe /
sprack hy : boozwaer / dese Menschē is Godts
Sone geweest / Marc. 15. 39.

Item / Saulus was sommige dagen by den
Discipulen te Damasco / ende predickte Chri-
stum in de Scholen / dat die selve Godts So-
ne sy / Act. 9.

Item Johannes / wy hebben gesien ende
getuygent / dat de Vader sijnen Sone geson-
den heeft / een Salighmaker der Werelt. Wie
bekent dat Jesus Godts Sone is / die blijft in
Godt / ende Godt blijft in hem. 1 Joan. 4. 9.

Ende sulcke heldere klare sprucken meer.
Wengensien de Schryft dan soo overbloedigh-
lijck allen sijn getuygt / dat oock de Menschē
Christus Godts Sone is / is 't immer daer me-
de openbaer / dat M. M. ende sijns gelijck
gesint / grouwelijck dwaalen / die met opene
monden seggen / de Menschē Christus en is
Godts Sone niet geweest , hy en heeft geen
Vader gehad , maer daer zijn twee Sonen in
Christo geweest , die eene Godts Sone sonder
Moeder , ende die onlijdelijck , ende de ander
des Menschen oft Marien Sone sonder Vader ,
ende die lijdelijck , &c. Ick meyne / die
magh sinnet wel heeten / den Sone Godts /
met alle dese aengetoogene klare getuygenis-
sen der Hepliger Schryft verstooken / ende
ons op eenen gedeplden Christum / jae op
een onreyn / sondelijck ende dootschuldigh
vleesch ende creatuer wijzen / dien de Schryft
noopt gekent / noch wepniger geleert heeft.
O detestabilem blasphemiam !

Alle die 't dan met gewisser Conscientien
gelooven ende recht baten kan / dat het woorz
geen Menschē van Marien vleesch heeft aen-
genomen / maer dat 't nae het getuygenisse
Joannis selve vleesch geworden is / dien is dat
rechte verstant van Christo daer mede wijde
geopent / hy en sal niet argumenteren /
per Synecdochen , de parte ad totum , ne-
que de toto ad partem , en sal hem niet beroe-
pen / op het weerdighste deel in Christo / noch op
de Communication oft gemeensamenheyt der
Namen / oock geen twee Persoonen ende So-
nen tot een Persoon ende Sone maken , gelijck
onse Wederpartijen doen / maer hy sal de
Schryft ongeschoffiert in sijnen stant laten / en-
de met Joanne den Dooper / Joan. 1. 15. met
Marthy. 16. 16. Marthy / Joan. 11. 27. ende
met der gantscher Schryft behennen / dat Chri-
stus Jesus Gods Erstgeboren ende Eenge-
boren eygen Sone is / een enig ende ongedepit
Christus / Godt ende Menschē / Menschē ende
Godt / een enigh Persoon ende Sone / die dat
hantschryft des Werts (bewijle wy 't in onsen
vleesche / van wegen onser swachheyt / niet en
vermoghden) in sijn vleesch booz ons heeft vol-
daen / ende is also ten laetsten als een onschul-
digh onbebleckt Lammecken booz onser aller
sonden ende schult gericht / ende totten Crup-
ce ende doot berodeelt.

Siet / dat is onsen gront / geloofde ende
bekentenisse van de alderheplighste Mensch-
werdige

Gen. 1. 27.
Psal. 33. 6.
Syr. 17. 8.

Rom. 5. 12.
1 Cor. 15. 3.

Esa. 42. 1.
Matt. 17. 5.
Matt. 3. 17.
Marc. 1. 12.
Luc. 9. 35.
2 Pet. 1. 17.

Joa. 1. 34.

Matt. 16. 17.

Jo. 1. 14.
1 Jo. 1. 1.

Col. 2. 14.
Eph. 2. 1. 8
Rom. 5. 6

Ef. 53. 10.
1 Pet. 2. 24

werdinge ons Heeren Jesu Christi des Soons Gods ende Marie / daer over wy van onse Wederpartijen (oplacen) soo woorden gescholden / dat wy haer ende aller werelt Vervoerders ende Ketteren zijn moeten. Ende dat daerom (segge ick) om dat wy met de gehele Schryft leeren ende betuygen / dat de Heere Jesus Christus Gods eygen ende waerachtig Sone is / als gehoozt is.

Wel aen dan / dewijle dattet niet anders met haer zijn en wil / noch en magh / moeten sy haren loop uytloopen / wy en konnent niet keeren / tot dat sy van des Heeren Engel gemoet / ende van den Ezel bestraft werden / Num. 22. 2. Pet. 2. Mogen haer evenwel boozsien / dat sy haer voeten niet al te hart aen den steen der ergernisse en stooten / Esa. 28. Matth. 21. Rom. 9. Den tijt van reikenschap sal haest hier zijn Het is my een kleyn sake / dat ick van haer gericht werde / 1. Cor. 4. Ik hope my des Heeren te troosten / die my by mijner rechter hant gegrepen heeft / ende al mijn begeeren / booznemen ende doorn met klaren oogen insiet / die sal onse sake wel tot sijner eeren uytvoeren / want hy weet hoe wy niet om onsen / maer om sijnen Prijs te soeken begeerich zijn. Daerom sal hy sijn eygen eere wel boozstaen / het konde ongetwifelt wel geschieden / dat dooz haer Laster-schrijven ende schrijven over ons / ende dooz haer grove dwalende leere van Christo Gods Sone hy vielen openbaer woerde / dat sy selve wel dobbel ende dobbel zijn / dat sy ons wel geerne hebben ende maken souden. De groote Heere gunne haer sijn genade. **A M E N.**

DAT DERDE DEEL,

Namelijk, de

CONFUTATION.

Er ick dan tot der Confutation der Argumenten onser Wederpartijen boozbare / so wil ick den goetertigen Leser eerstmael trouwelijck vermaent hebben / dat hy hem doch aen den klaren glans der eeuwiger Godthepde dooz sijn hoogbarende vernuft niet en bergrijpe ende dooz vermetenhepde onderstaen wil / dese onvernemelijcke diepheit uyt te gronden / op dat hy / wanneer hy meyn / hy heeftse doozgesien oft gegrepen / dat hy sijn oogen niet al t' eenemael en verblinde / ende ondersiens in den afgront en sincke : Want het is openbaer / dat hen veel kloeksinige ende scherpe Ingenia deerlijck vergrepen / ende met haer hoogh vliegende bindinge tot Dotten daer aen gemaect hebben.

De Tritoitien hielden ende leerden / datter drie Goden waren.

Arrius deplde dat tweede als dat minste van der eerster substantien.

Macedonius seyde : dat dat derde wesen , te weten / de H. Geest , geen Godt , maer een dienareffe des Vaders ende des Soons ware.

Aetius ende Eunomius leerden / dat de Vader , Sone ende Heylige Geest ongelijke dingen oft wesen waren.

Origeniani hielden / dat de Sone den Vader endede H. Geest den Sone niet sien en konde.

Maximinus hieldde / dat de Vader een deel Gods , ende eick Persoon een derde part de Triniteys ware.

Metangismonite sepden / den tweeden persoon in den eersten te zijn , gelijk een kleyn vat in een groot is.

Alogi sepden : Ioannes hadde gelogen / dat Godt het woort was , om dat sy de verholentheit des woortz niet begripen en konden.

Monarchiani , gelijk Praxeas ende Victorinius sepden / dat de almachtige Vader Jesus Christus was , ende dat hy hem selven tot sijnder rechter hant sette.

Sabelliani maechten den persoon ende de namen Christi ende des Vaders een / en woorden Patripassiani genoemt / want sy geloofden dat de Vader geleden hadde. Siet soo rasenise / die onbedindelijke dingen vernemen / ende hooger als de Schryft leert / klimmen willen.

Item Erasmus Roter. Dit woort (seyt hy) was Godt, Het was Almachtigh uyt den Al-^{In Para super. 1 Ioan.} machtigen , by den Vader , niet in der tijdt , maer voor allen tijden voortgebraght. Alsoo alle wegen voortkomen van dat Vaderlijk hort , dattet evenwel nimmermeer daer af en gaet , &c.

Dooder sept hy : als dat de Vader hem den Sone in aller manieren gelijk van eeuwigheyt gebaert heeft , ende sonder eynde baren sal.

Doch sept hy in suo Ecclesiaste , Christus is dat woort Gods , almachtig , die sonder begin , sonder eynde eeuwig van dat eeuwige herte des Vaders voortkomt.

Item Martinus Lutherus , het woort is , dat Godt in hem selven spreekt , ende dat in ^{super. 1} hem blijft , noch nimmermeer van hem afgescheyden wort.

De getuygenisse Erasmi ende Lutheri weder sprecken wy niet / maer hebbense daerom mede aengetogen / op dat men de diversitates opinionum mercken sal.

Item Philippus Mel. Het woord wort den-^{De Trinitate in locis communibus.} kende gebaert , en wort Gods gebeelte genoemt want het gedachte (sept hy) is dat gebeelte des dinks dat gedacht is. Segt lieve leser / wie kan oft mach doch sijn conscientie op al sulcke redenen ende gronden bouwen ?

Item sommige concilien besloten datter tres Hypostases in Trinitate waren / id est , tres verè substantes , ende die selvige Homulii , id est , consubstantiales , die alle beyde / namelijk Hypostases ende Homulii suspect gewoorden zijn als Erasmus sept.

Siet soo volgt een pegelijck sijn vernuft ende meyninge / houtwen op de rook ende wint / sien op malkanderen / ende niet op des Heeren Woort / verwerten de eenvuldige Conscientien / die der Schryft geen onderrichtinge en hebben / drijven haer goet duncken ende niet het woort / ende die sulcx niet bewilligen oft volgen en kan / moet haer vervoerder ende Ketter zijn , &c.

Daerom bidde ick u om Jesus wille / dat gy doch / dewijle (segge ick) hem soo menigh scherpsende ooge aen desen Glans verblinde heeft / ende oock noch dagelijcks verblinden / in dese onbegrijpelicke hoogheyt niet hooger en klimt / dan gy trappen en hebt / endeniet bozder en vernemt / dan u des Heeren woort geleert en heeft : Want ghy immer soo wepnigh van de onbeschrijvelijcke schoonheyt ende Daringe (hoe / ende in welcker maniere die van eeuwigheyt schiedt is) ^{be}

begrijpen / gelijk op van den onbeschrijfelycken Vader selve doen mocht.

Dactom soo en laet u niet der geleerden goetdunken ende Glosen / maer dat onbedriegelijck klare woort Gods / ende de getuigenisse des heyligen Joannis eenen gewissen gront ende voer / daer ghy u geloofde op bouwt / die soo seyt: In den begyne was dat woort / dat woort was by Godt / en Godt was dat woort. Alle dingen zijn doer dat selfde gemaect / sonder dat selve en is daer niet gemaect / wat gemaect is. Joan. 1. 3. Gen. 1. 1.

Pfalm. 33. 6.
Ephc. 3. 9.
Heb. 1. 2.

Dit selve Woort / dat alsoo van den beginne geweest / ende in der tijt mensche gewordden is / wort van Paulo de Sone genoemt Christus Jesus / Ende de eerst geborene aller Creaturen / Colof. 1. vers 16.

Ja weerde Lefer / hadden de geleerde 't gemeide getuigenisse Joannis / dat hy van sijner eeuwiget Godheyt hier gesproken heeft / ongebroken gelaten / ende hadden haer vernuft onder Gods woort gebogen / nummermeer en hadden alsulcken dupsteren vertwingge van Christo den Sone Gods in der Werelt gekomen.

Dactom rade ick u in trouwer Liefden / siet doer u / ende wacht u / want dat getuigenisse Joannis is klaerder / dan dattet met glosen verdonckert / ende stercker / dan dattet met Philosophia gebrooken sal werden. Wie liever den Edeken klaren wijn der Godlijcker waerheyt drijnt / als hy de onklare wateren der menschelijker Glosen doet / die houde hem aen sijns Heeren woort / en laet de onschijfmatige bekende uitlegginge / verdraepingen / goetdunckenheyt / ende meyningen der geleerden baren. Dit is van de eeuwiget ende onbegrijpelycke Godheyt Christi genoegh. Nu willen wy doer des Heeren genade boort baren / ende met kracht der schrift behouden / datse groutelijck dwalen / die daer seggen: het woort en sy geen vleesch geworden, maer het heeft ons vleesch, oft een mensche van onsen vleesche aengenomen, gelijk volgende in goeder kofte ende klaerheyt sal gehoort werden.

TEn eersten schrijft Johannes à Lasco ende seyt: De Godtlijcke Rechtveerdigheyt eyschet, dat dat gene, dat wy door ons vleesch in Adams Lendenen beslooten, gebrooken hadden, dat dat selfde ook in dat selve ons vleesch soude betaelt werden. Oft gelijk sommige seggen, dat de natuere, die de sonde opleyt hadde, voor de sonde betalen: ende die den doot hadde ingevoert, den selfden vernietigen moeste.

Antwoord.

NAdmael hy ende de sijne haer saeke met Gods rechtveerdigheyt behouden willen / ende geven boor / dat de Oplegger ende Inboerder betalen moeste / soo en souden niet de woorden onses vleeschs ende natuere / maer Adam ende Eva in haer schriften met recht daer boor geseft hebben / want die waren de eerste Opleggers ende Inboeders / ende niet der nakomelingen vleesch ende natuere / als Gen. 3. 6. openlijck gespeurt wert.

Gen. 2. 7.
Act. 17. 27.
1 Cor. 15. 45.
Job 33. 4.
4 El. 3. 5.

De natuere was van den begin reyn ende goet geschapen / maer in Adam met sijner onghoozsaemheyt wertse verdooven. Ende de

wijle hy in sijner natuere alsoo verdooven was / soo werden oock alle sijn kinderen verdooven van hem gebooren / eventwel en zijn de kinderen de Opleggers ende Inboeders niet / maer Adam ende Eva zijn dat geweest. Epscht dan Gods rechtveerdigheyt de betalinge van den Oplegger ende inboerder / soo waer 't na de rechtveerdigheyt immer recht geweest / dat niet yemant van den kinderen detwijle sy de beginners niet en waren / maer dat Adam ende Eva de perffe selve getreden hadden / want sy waren de gene diese toegerecht ende gegraven hadden.

Rom. 5. 12.

O neen / Adam met sijnen geheelen Zaden vermocht niet doer de swachheyt sijn vleeschs / Rom. 8. Sp waren boven inaten soo veel schuldigh / ende en hadden niet eenen penincen daer mede sy betalen konden / maer het is hen upt genade quijt gescholden om Christus wille / die doer sijne eeuwiget liefde ende barmhertigheyt (detwyle dattet Adam metten sijnen segge ick niet en vermocht) in de gestalte oft gedaente eens sondelijcken vleeschs verschijnende / des Vaders gerechtigheyt volbaen heeft / dat hantschrift des Wetts in stucien gescheurt / ende heeft alle / wat Adam met sijnere overtredinge hadde opgelept ende gebrooken / met den Offer sijn rooden Bloeds uptgewischt ende betaelt / Col. cap. 2. vers 3. Ephes. cap. 2. 15.

Rom. 8. 3.

Na der natu-
ren komt ge-
lijck van ge-
lijck.

Ja dien sy haer dan alsoo op Gods rechtveerdigheyt beroepen / soo achte ick oock noodigh te zijn / een wepnigh breder daer ober te houden / op dat de verstandige leere / dat dese haer Spruucke gantsch ende geheel krachteloos / ja in alle maniere sonder grondt ende Schrift is.

Het is openbaer goede Lefer / dat Adam ende Eva van der Slang verboert / met haren geheelen Zaden in de verdoemenisse ende doot doer Gods Rechtveerdigheyt geballen zijn Gen. 3. 6. Ende datter niet / dan dat verdoemt en des doots schuldigh is / van haer en kan gebooren werden / 4. Efd. 3. Rom. 5. 12. 1. Cor. 15.

Aengesien dan dat Adam om sijnere onghoozsaemheyt doer Gods eeuwiget duerende rechtveerdigheyt alsoo verdoemt / ende des doots schuldigh geworden is / ende sijn geheel zaet niet hem / ende de Heere Christus soude na sijnere heyliger Menschheit een natuerlijcke vrucht van Adams vleesch zijn. soo sy boor geben / soo moeste oock de mensche Christus van sijnere Menschelijcker geboorten wegen verdoemt / ende des doots schuldigh geweest zijn / is klaerder dan men straffen kan. Oft onse Weederpartijen moeten haer eygen argument wederroepen ende bekennen / dat Gods Rechtveerdigheyt niet eeuwiget en duert.

Is Christus
vleesch van
Adams
vleesch ge-
weest, io is 't
na der natu-
ren sondelijck
ende na der
rechtveerdig-
heit God,
verdoemelijck
geweest.

O neen / Christus vleesch is heyligh / reyn / sonder blecke / kent geen sonde, maekt vroom ende saligh / is een waerachtige spijse der zielen / gelijk het Woort is / dat na des Vaders opset ende beslyt tot onser aller heyl / ende eeuwiget verlossinge in 't laetste der dagen een waerachtigh lijdelijck mensche geworden / ende onschuldigh den doot boor ons gestooven is.

En boordert oock in geender manieren / dat sy seggen Maria was geseft, ende de vrucht voor Gods kracht van sonden bewaert. Dat Maria geseft / ende de vrucht sonder sonde was / bekennen wy / maer dat Maria

ria van der segeninge wegen sonder sonde soude geweest zijn / verloochenien wy / want de Schryft (seyt Davids) besluptet al onder de sonde / op dat de Verloste come dooz het geloebe in Iesum Christum / gegeven den genen / die daer gelooven / Gal. cap. 3. vers 22.

Item / hadde de mensche Christus alsoo een vleesch geweest van Marien vleesch, soo waer Maria dooz haer eygen vleesch gesaligt / ende Adam dooz sijn eygen zaet verfoent / de rechtverdigheyt Gods waer gebzoken / ende onse verdoemenisse / vloek ende doot / dooz een verdoemt / verbloecht ende dootschuldich vleesch opgelost ende betaelt.

Gen. 3. 6.
4 Efd. 3. 21.
Gen. 3. 6.
Rom. 3. 9.
Efd. 5. 9.
1 Pe. 2. 24.
Joan. 1. 30.

Och neen / de schryft leert onverbzogen / dat wy alle sondacs in Adam getwoeden / dooz de sonde in Godts gerichte / Coorn / verdoemenisse / ende den doot vervallen zijn / 4 Efd. 3. Rom. 5. 6. 1 Cor. 15. 22. En van Christu getuychste / dat hy dat Lammeken sonder vlecke is / Dat hy de sonde niet gekent / ende geen bedroch in sijnen mont gehad en heeft / Nengesien het dan openbaer is / dat de schryft Adam ende sijn geslacht soo gantsch ende geheel onder de sonde beslupt / ende Christum in alle manieren vry spreect / mach de beleefde ende wigefinde Lcser daer mede afmeten / dat de repne ende heplige mensche Christus Iesus niet Adams onreyn sondelijck vleesch, maer Godts Heplige ende repne Woordt is / Joan. 1. 1. Joan. 1. Ende dat dese Spru-cke der Geleerden / te weten / Gods rechtverdigheyt drangt daer henen, &c. Niet Gods gewisse getuygenisse ende woort / maer enkel menschen versteringe ende gediecht is.

Och widden onse Wderpartijen eenmael recht nadencken / wat Gods rechtverdigheyt na schryfts meldinge in desen deel mede vzenget / ick soude hopen / sy en souden na desen niet soo hart meer ober haren gront houden / als tot mi toe geschiet is / ook niet seggen soo pemaent haer leere niet aen en neemt, dat hy in den Heyligen Geest sondigen soude, oft sinners ten weynighsten wel by wijlen dencken / oft het ons niet en saelgeert ?

TEn tweden dringt hy daer henen, als datmen dat ontfangen ende swanger worden Marix, van welken Mattheus ende Lucas melden, verstaen moet, so wijt des moeders deel betreft, gelijk haer na Godts ordeninge, Gen. 1. van natueren toekomt.

Antwoordt.

Het dunckt mi meer als wonder te zijn / dat een soo geleerden Man so onbescheppelijck daer in vaert / en de swangerschap Marix op de natuere soo heftigh vzingen derf / daer 't doch dooz de geheele Schryft openbaer is / dat de swangerschap Marix wijt boven de natuere een sonderlijck Wonderwerck des alderhooghten ende een heerlijck Tecken des Heeren ons Gods geweest is / gelijk Esaias seyd: Daerom sal u de Heere (seyd hy) van hem selven een Tecken geven / nemet waer / een Maaget sal ontfangen / ende eenen Sone baren / ende sijnen naem noemen Immanuel / Esai. cap. 7. 15.

Matt. 1. 23.
Luc. 1. 27.

Item Mattheus schryft van de swangerschap Marix also: Als Maria sijn moeder Ioseph vertrouwt was / eer hyse te hups haelde / begaest hem dat sy bezucht was van den Hepligen Geest.

Maer Ioseph haer man was vroom / ende en wilde se niet beruchtigen / maer dachtse heymelijck te verlaten. Doen hy dat so dacht / fiet / doe verscheen hem de Engel des Heeren in den droom / ende sprack: Ioseph gy Sone Davids / vzeest u niet Mariam uw Wyf tot u te nemen / want dat in haer geboren is / dat is van den Hepligen Geest / en sy sal eenen Sone baren / diens Name sult gy Iesus heten / want hy sal sijnen Volcke salig maken van hare sonden / Matt. Cap. 1.

Item de Engel Gabriel tot Mariam: Gy sult bezucht werden in 't lichaem / ende eenen Sone baren / diens naem sult gy Iesus heeten / die sal groot zijn / ende een Sone des alderhooghten genoemt werden / ende God de Heere sal hem den Stool sijns Daders Davids geven / ende hy sal een koninck zijn ober dat hups Jacobs eeuwelijck / ende sijns koninckrijks en sal geen eynde zijn. Doen sprack Maria tot den Engel: Hoe sal dat toegaen / nademaek ik van gemen Man en weest De Engel antwoorde / ende sprack: De Heplige Geest sal ober u komen / ende de krachte des alderhooghten sal u ontschijnen / daerom oock dat Heplige dat geboren wert / sal Gods Sone genoemt werden / Luce cap. 1.

Hyt desen allen is 't meer als klaer / dat de swangerschap Marix ober natuere / ende een Tecken ende wonderwerck des Heeren geweest is / daerom is 't oock al onnut / wat de Geleerde van der natuere Philosopheren / en ongematig der saken.

Ende soo men noch eventuel niet getwelt tegen dese heldere klare Spruicken der schryft / de swangerschap Marix der naturen noch ten deele toe eygenen wilde / so is 't doch beyde upt der Oydninge Godts ende der naturen openbaer dat de materie oft oosprock des kinds / van den Vader / ende niet van de Moeder en is / als boven in der Confession / ende oock tegen Bellium meer als genoeg ver-klart is.

Daerom en zijn sulcke inspreucken niet dan Philosophia ende Menschen vernuft geheel sonder Schryft / ende die geen niet antwoordts weert en waren / doch heb ick metten hooghten soo veel daer op gesept / ende bidde u / dat gy mijne aenwysinge niet verachten en wilt / maer laet de bevindinge allensins dooz de beschuldinge henen gaen / op dat gy u niet en vergrijpt / als Sprach seyt.

VOorder werptmen ons voor, als de Schrift spreect, dat de Heylant ons beloofst, sal zijn der Vrouwen zaet, Abrahams zaet, ende de Vrucht der Lenden Davids.

Antwoordt.

TEn eersten segge ick / die met dese spru-cke betweeren wil / dat de Mensche Christus Iesus vleesch van eender Vrouwen, ja Abrahams ende Davids natuerlijcke Zaet soude zijn / die alle van Adams onreyn sondelijck zaedt afgekomen zijn, die moet oock daer by setten Adams ongerechtigheyt vloek ende sonde.

Willen sy dan seggen / als dat hy van Adams ongerechtigheyt, sonde ende vloek zy vry geweest: antwoorde ick wederom / soo en is hy oock van Adams natuerlijck zaet niet geweest / want Adams zaet was onreyn / sondelijck ende verbloecht / daerom en konde niet dan

dan onreyn / sondelijck ende verbloecht daer af geboren worden / oft dat onreyn moeste het reyn / dat sondigh het heyligh / ende dat verbloecht de benedijnginge daren / ende also de aengereerde onreynigheyt / bloeck / ende verdoemenisse verandert zijn / is stercker dan men wederleggen kan.

Iae mijn Lefer / wanneer de sake met des Heeren Menschwerdige stont / gelijk onse wederpartijen seggen / so waer 't openbaer / dat Christus Jesus niet soo reyn geweest en waer in sijn Menschwerdige / als Adam in der eerster Scheppinge. Want soo men alchoon sepd / gelijk als waer is / dat Christus in Maria der reyne Maaget van den heyligen Geest ontfangen is / so en heeft doch Adam ook geen anderen Vader op Aerden gehad van Godt / Waerom hy ook een Sone Godts van Luca genoemd wert. Doch so was Adam eventwel van repnder Aerden geschapen / ende dat van Godt. Maer Christus / soo hy Adams Natuerlijck Zaet ware / moeste van onreynder Aerden / dat is van een onreyn Menschelijck ende aertsch Zaet zijn / is klaerder dan men weder spreken kan.

Ten anderen segge ick / soo de Mensche Christus een natuerlijcke Vrucht ende zaet van Adams onreyn sondelijck zaet geweest ware, soo ware hy ook dooz Godts eeuwigduerende Rechtveerdigheyt des Gerichts ende des doots selve schuldig geweest. Ende so hy dan selve noch aen de schult stont / hoe veel meer dan dat onse oplossen ende voldoen? Oft men moeste bekennen / dat Gods Rechtveerdigheyt geepnt ware / ende dat dat sondigh de zonde / dat verdoemt de verdoemenisse / ende dat doot schuldig den doot henen genomen ende betaelt hadde.

Och neen / Geen onreyn gedierde en mocht in Isael tot verfoeninge geoffert werden / maer het moeste allenking sonder gebreken ende moeste dan dat beidelijck soo geheel sonder gebreken ende reyn zijn / hoe veel meer dan dat waerachtig / daer mede de eeuwige verfoeninge geschiet / ende alle beidelijcke Offerten afgedaen ende geepnt zijn / Hebr. 9. 10.

Ten derden segge ick : Die beweeren wil / dat de mensche Christus een natuerlijcke vrucht van Adams, Abrahams, Davids, ende der vrouwen vleesch ende zaet is, die selve beweert ook daer mede / datter twee personen in Christo zijn / twee Sonen / de Vader geen waerachtig Vader / de moeder geen waerachtig moeder / ende de Sone geen waerachtig Sone / als eens gesepdt is.

Ten vierden segge ick : Soo de mensche Christus van Marien vleesch ende bloet ware, so is 't openbaer / dat hy niet Godts Sone / maer een geschapen Creatuer geweest is / dewijlle hy niet van den Vader gebaert / maer van Marien vleesch ende bloet nae haren gront geschapen ware / hoe meer als genoeg verhaelt is.

Ten vijfften seg ick : So de mensche Christus van Marien vleesch ende bloet ware, als sy booggeven / ende het is meer als klaer / dat der menschen baringe nae Gods Odeninge sonder Vader ende moeder niet geschien en kan. Ook dat een kint niet van sijns moeders / maer van sijns Vaders lichaem af komt / ende de mensche Christus soude tegen Gods Odeninge sonder Vader van des Moeders

lichaem af gekomen zijn / soo moeste hier een nieuwe scheppinge in Maria geschiedt zijn / welcker scheppinge niet sonder het woort geschieden en konde : **Is dan segge ick /** soo een scheppinge daer geschiedt / so is 't openbaer / dat d' een helft ofte deel van Christo dooz de ander helft geschapen moeste zijn / Marien Sone dooz Godts Sone / ende dat de twee / namelijk de Schepper ende de Creatuer / al soo een Persoon ende Soen geworden waren. **Lieve Lefer /** merckt doch wat groutwel dat sy boort halen.

Ten seften segge ick : Gelijk alle menschen beude Vader ende Moeder hebben / ende de selve een pegelijck van haer sijn geslachte heeft / de Vader het sijne / ende de Moeders dat haers. Also heeft ook Christus Jesus beude Vader ende Moeder gehad / sijn Vader is een onbeschrijvelijck Geest van eeuwigheyt geweest / hij sal ook blijven in eeuwigheyt / ende daers om en konde hy ook van wegen sijns Vaders geen geslachte hebben. Maer de moeder is Adams / Abrahams / Isaacs / Jacobs / &c. waerachtige Dochter geweest / die hem dooz den heyligen Geest wpt sijns Vaders Woort in haer maegdelijck lichaem ontfangen / ende een waerachtigh inensch tot sijnert tijdt gebaert heeft / ende haer geslachte wert in der Schrift getelt / want doe hy een mensch in een mensche woort / moeste hy inuners een geslacht hebben / daer wpt hy geboren woort. **Ende dat is het Woort /** dat Paulus sepd / dat geboren wpt den Zade Davids nae den vleesche / Niet dat daer mede twee Sonen in Christo waren, d' een sonder Vader, ende de ander sonder Moeder, een Soone Gods ende een menschen Sone, als onse wederpartijen booggeven / maer die Godts Sone was / die was ook des menschen Sone / ende die des menschen Sone was / die was oock Godts Sone / niet twee / maer een eenigh ende ongedepit Soen / gelijk Gods Odeninge met de geheele Schrift leert ende medebrengt.

Ende so ghy dit dan noch niet alsoo baten en kont / soo merckt doch dese gelijknisse / Carolus Quintus is een Sone van Oostenrijck, hy is oock een Sone van Spangien, niet dat hy daerom van twee Sonen een Sone is / maer hy is een eenigh ende ongedepit Sone / van sijns Vaders wegen een Sone van Oostenrijck, ende van sijns Moeders wegen een Sone van Spangien. Alsoo is oock Christus Jesus een Sone Godts / ende een Sone des Menschen / Godts Sone van sijns Vaders wegen / ende des Menschen Sone van sijns moeders wegen / niet van twee Sonen een Soen / maer een eenigh ende ongedepit Sone / Godts ende Marie / in dier maten als gesepdt is.

Item / Soo ghy dan noch ober de vrucht der Linden Davids bekommet staet / soo wijffe ick u ten eersten tot mijn Weljdinge / die ick Anno 1543. aen Joannem à Laico ende sijne Predikanten geschreven hebbe / u daer by vermanende / dat ghy wel aenmerckt / hoe dat Christo den Sone Davids / den Doel ende dat Rijck Davids van Esia ende den Engel Gabriel beloofd zijn / Die eventwel also nae der Letter niet in Christo / maer in Salomo (die een Figure ende Beelt op Christum was / gelijk als oock Isaac / Moses / Aaron / Josue / Joseph / &c.) bevonden zijn.

Gen. 3. 15.
21. 18. 6. 40.
49. 10.
Deut. 18. 15.
Plal. 132. 11.
Esa. 4. 1. 7.
15. 9. 5. 40.
10.
Rom. 7. 9. 5.
Act. 13. 23.
Christus be-
lofte eu-
boorte.

Hier merckt
neerfig wat
ick schrijve.

Pl. 78. 68. 37. 2
Plal. 132. 11.
Act. 2. 30.

Esa. 9. 5.
Luc. 1. 28.
2 Sam. 7. 12.
1 Reg. 1. 1.
2 Reg. 8. 16.
2 Par. 22. 4.

Luc. 1. 37.
Luc. 3. 21.
Soo der Ge-
leerden leere
recht ware,
so was Adam
voor den val
reyn der ge-
weest als
Christus.

Exo. 12. 5.
Lev. 22.
Deut. 15. 21.
Mal. 1. 18.
Meb. 9. 20.
Deu. 17. 10. 6.

Ademael wy dan dooz de geheele Schryft geleert worden / als dat sijn Ryck ende Stoel niet letterlyck / maer Geestelyck sijn / soo moet ook immers de Ducht ende de Koninck die daer op sitten ende heerschen sal / nae gelijcken sijn gerichtet werden / oft dat een woordt moest letterlyck / ende dat ander Geestelyck verstaen worden / is klaerder als men weder sprecken kan.

Ten tweeden aemmerckt / hoe Christus den Phariseen van Christo Davids Sone vragde / ende hoe hy haer op harr woort beschepte / Matt. 22. 42. Heb. 1. 13. Io. 13.

Ten derden merckt / soo de mensche Christus een natuerlycke Ducht der Lenden Davids waer / dat alsdan alle de onoplosselike sware Inconvenientien in hem besloten waren / die wy boven eensdeels verhaelt hebben / ende beneden noch wyder verhalen sullen / so het Godt belieft.

Ten vierden merckt aen / dat alle eygenschapen Gods in hem gelijk volkomen sijn. Ende daerom moeste sijn volkomen eeuwighe liefde / sijn volkomen eeuwighe gerechticheyt gemoeten / gelijck Christus selve seyd : So lief heeft Godt de Werelt gehad / dat hy sijnen eenigen Sone gaf / op dat / so wie aen hem geloof / niet verloren en werde / maer dat eeuwighe leven hebbe. Jae daer aen (seyt Joannes) is Gods liefde verschenen / dat hy sijnen eeniggeboren Soon in der werelt gevonden heeft / dat wy dooz hem sullen leven / want gelijck hy van wegen der ongehoorsaemheyt / Adam ende sijnen geheelen zaden dooz sijn eeuwig duerende rechtverdigheyt totter doot gerichtet heeft / also heeft hy ook wederom van wegen der Gehoorsaemheyt Christi / dooz sijn eeuwighe liefde dat leven belooft allen den genen die aen hem gelooven / want / gelijck als sijn rechtverdigheyt tot straffe der sonden over alle Adams naekomelingen die Christum berooten / eeuwig duert / also duert ook sijn Davidsche liefde eeuwig / om dooz Christum de sonden te vergeven / over alle die / die Christus gelooven / ende dat woordt sijnet genaden aennemen / ende gehoorsaem sijn.

Ten derden mercke ick , als dat men my toe meet , dat mijnen gront soude zijn , dat Christus uyt den Heyligen Geest soude geboren zijn .

Antwoord.

Het is een groote onbillijckheyt dat men my altijd opleggen wil / des ick onschuldigh ben . Ick heb 't in mijn eerste belijdinge met Latijnsche Letteren bediedelijck ende in alle klaerheyt afgeset / dat ick niet en geloobe dat Christus uyt den Heyligen Geest geboren / maer dat hy dooz den Heyligen Geest in Maria ontfangen is : noch moet ick eventwel hooren / Ick leete / dat Christus uyt den Geest geboren is .

Ohieve Heer / hoe klagelijck woode ick vast belogen / wat doen sy doch anders tegen my / dan de Schryft geleerden tegen den goeden Jeremiam deden / doen sy van sijner wegen raet sloegen ende seiden : Komt hier / laet ons hem metter tongen slaen / ende niet achten op alle sijn reden / Jae my dunckt / dat ick daer toe geboren ben / dat ick mijn ooz den smaetspreker / ende mijnen rugge den slager

keeren moet . Eventwel hoope ick dooz des Heeren genade / sullen 't noch Menschen beleven / dat haer der sommige sullen opdaerlien / ende met boetberdige rouwige herten in aller ootmoet vooz haren Godt bekennen / hoe sy niet my / maer Godts Woordt veracht / ende sijnen Geest versmaet hebben .

Ten vierden laet hy hem aensien , als of ick leerde , dat het Woort hem in der Maget lichaem , in Menschelijck vleesch ende bloet verandert hadde .

Antwoord.

Dat ick sulckis aen eenige plaetse soude gesep oft geschreven hebben / en salmen my (vermoede ick) metter waarheyt nimmermeer betwijfen / eventwel dersmen van ons seggen ende schryven . Ick heb daer af gesproken / gelijck de hooge Apostel my geleert heeft / als dat het Woordt is vleesch geworden / dat getuygenisse late ick ongevonden staen / ende bevele de verholentheyt / hoe vele verandert oft niet verandert / dien / die 't dooz sijn Almachtige kracht tot onser aller Saligheyt also beschicht heeft . Eventwel wil ick in mijner simpelheyt daer toe gesep hebben / so sy de gemeinde getuygenisse Joannis in ontbranderde Letter van my aengewezen / daer henet bedieden / ende also daer uyt beslupten willen / Menno leert met Joanne / dat het Woordt is vleesch geworden / daerom moet sijnen gront zijn / dat 't in vleesch sal verandert zijn , &c. Dat sy weten sullen hoe veranderinge niet alensins der eerster substantien natuer / van welke pet geworden oft gemaect is / wegh neemt .

Adam was een mensche van der Werden geschapen / Gen. 1. 2/3. Spr. 17. Ende hoe wel hy soo een Mensch van der Werden was / is hy ebenwel noch Werde gebleven / gelijck de Heere spzack : Werde seyd ghy ende ghy sult weder tot aerde worden / Gen. 3.

Item / In de verrijfennisse der dooden / sullen alle die / die weder tot Werde geworden sijn / dooz de kracht Gods weder uyt der aerden opstaen . Ende is openbaer / dat wy eerst aerde geweest sijn / daer nae vleesch van der aerden / wederom aerde van 't vleesch / ende ten laetsten weder vleesch van der aerden uyt dat eerste vleesch / doch in Heerlijckheyt ende klaerheyt / als de Schryft getuyghet / ende blijft alsoo allesins de eerste substantie / hoe wel verandert / van welke dat anderde geworden is / als gehoozt is .

Mijn Lefter / verstaet my recht / ick en hebbe dese gelijckenisse niet tot also een eynde aengewezen / als dat ick daernede beweete / dat dat Woordt in vleesch ende bloet verandert zy / gelijck de Werde / daer Adam af gemaect woode / in menschen vleesch verandert woode / maer daerom hebbe ick het aengewezen / dat ick den Lefter daer mede aenwysse / oft al schoon dat woordt mensche wordende veranderinge geleden hadde / dat het dan ook noch eventwel het woordt gebleven ware / Joan. 1. 14. Joan. 8. 23. I Joan. 1. 2. Apoc. 19. 13.

Ten vijftien schrijft hy : De Heere Christus is van den begin Geest geweest , onveranderlijck , Heyligh ende eeuwig . Is hy dan Geest geweest (seyt hy) ende onveranderlijck , hoe

Rom. 5. 8.
1 Jo. 4. 9.
Marc. 10. 16.
10. 3. 36. 47.
10. 5. 10.

Gen. 3. 15.
Ro 5. 10.
1 Cor. 15.

Gen. 1. 26. 27.
en 3. 19.
Syr. 17. 6.
Act. 17. 25.
1 Cor. 15. 47.
10. 5. 28.
1 Cor. 15. 22.
Phil. 4. 21
1 Cor. 15. 51.
Col. 3. 4
Dan. 12. 120

Jo. 1. 14.
Jo. 8. 23.
1 Jo. 1. 2.
Apoc. 29. 13.

1er. 18. 18.
Matt. 29. 67.
Esa. 50. 6.
Luc. 22. 64.

hoe heeft hy dan sijn substantie, oft sijn wesen verandert, ende is vleesch geworden.

de wedergebdinge bepde der goeden ende der quaden / ende in vele sijnre wercken niet en begriype ebentwel waerachtigh geloobe / ende dar daerom / om dat het de Schrift also leert / alsoo en begriype ick oock niet / hoe oft in welker maniere dat onbebindelich eeuwighe woort / vleesch oft Mensch in Maria getwoeden is / ebentwel geloobe ik waerachtig / dat het Mensch getwoeden is / want de Schrift leert het. **Ich weet / dat het een werck is / dat van den Heere geschiet is / ende wonderlijck door onsen oogen is / Ja soo een werck dat het geen verstant doorgronden / noch geen scherpsinnighyt begriypen kan / waer is het woort / wie sal sijn geboorte vertellen? Esai. 53. 10. Act. 8. 31.**

Joan. 1. 14.
1 Ioan. 1. 2.
Luc. 1. 31.
Pal. 117. 23.

Antwoord.
So ick hem anders recht versta / laet hy hem in litera E. aen t. 5. blat hooren / dat hy mijn verstant van dat woordken Factum eit, dat is / getwoeden / noch niet recht gebat-ten heeft. Heest hy t dan niet recht gebat-foo en weet ick niet / waerom men my dan sulcken verstant na bediet / van dat sp veellicht Joannis getuygenisse / wanneer sp t met glosen niet en verdraepen / anders niet verstaen en kommen / soo ick doch dat selve getuygenisse / niet dan na de slechte letter on-berandert daer geset en hebbe.

Men gesien sp my dan alsulcken veranderinge upt gemelde getuygenisse Joannis bepde met mont ende Schryften na bedieden / hoe wel (segge ick) sp sulckis van my niet gehoort / oock in mijn Schryften niet gelesen en hebben / so wil ick hier mede allen mijn Lesers om Jesus wille gebeden hebben / dat sp my doch over de veranderinge des eeuwiggen Woorts niet anders / noch breeder na en bedieden / dan ick hier volgende bekemme / ende met klare woorden daer toe doe.

Ademael ick dan soo klaar bebinde / dat het een soo hoogh ende onbegrijpelyck wonderwerk des Almachtigen ende grooten Gods is / dat de Almachtige eeuwighe Vader door de Almachtige kracht sijns eeuwiggen ende heyligen Geests in Maria gewoont heeft / soek daer hy bekennen / hoe seer periculens en soz gelijk dat het is / met sijn Sochtich aertsch vernuft in de onbegrijpelycke diepheyte ende Godlijcke verholentheyte in te treden / en de klare opgedekte getuygenissen des Heyligen Geests met verdraepde Glosen en Menschelijcke kloechheyt op enen anderen en bzeemlijcke sin te keeren. Daerom is t dat ick hooden sin te keeren. Daerom is t dat ick hooden noch leger / hoer noch langer van der Heylige Menschwerdige gelooben oft leeren der / dan my des Heeren heylige Propheet / Christus / Jesus / daer toe oock Joannes / Petrus / Paulus / etc. (Die my gewisser ende wijser Setuygen sijn / dan alle Geleerden / die opt op Aerden gewest sijn / noch sijn / ende eeuwigh komen sullen) niet soo onwedersprekelijcke heldere klare getuygenissen allensins in der Schrift leeren en aenwijzen / hoe wel segge ick noch eenmaal / ick de onvernemelijcke hooge verholentheyte met mijn ploomp aertsch verstant niet doorgrippe hoe t geschiet is. Spzach seyt : De dingen die u te swaer sijn / die en vzaecht niet na / en dat u te geweldig of te hooge is / en wilt niet ondersoeken Spzach 3. 31. Heest oock Prop. 25. 27.

Dit mach- men in alle klaerheyt merken.
Marth. 3. 15.
Joan. 1. 3.
I Joa. 1. 2.
Hebreen 1. 2.
Psalm 33. 6.
Eph. 3. 9.
Col. 1. 16.
Sap. 7. 26.
Gen. 1. 1.
Psalm 33. 6.
Eph. 3. 9.
Col. 1. 16.
Heb. 1. 2.
Joa. 5. 26.
Ioa. 8. 12.
Dit alle van de Scheppinge.
1 Cor. 15. 17.
1 Thefl. 3. 13.
Phil. 3. 10.
Marth. 12. 30.
Mar. 12. 26.
Act. 7. 31.
Heb. 11. 11.
Ioa. 5. 21.
Dan. 12. 12.
Dit alle van de verrijssnisse der dooden.
4 Eld. 2. 43.
Apoc. 2. 10.
Sap. 5. 17.

Ich gelobe ende bekemme / dat daer is een Almachtig / eeuwig / ende onbeschrypelyck Godt / Vader / Doort / ende heylige Geest / die in eeuwighe heerlijkheyt geleest heeft / ende de leven sal eeuwiglyk. Ende dat dese selve Almachtige eeuwighe Vader / dit selve sijn Almachtige eeuwighe Woort door alle Creaturen / Ja van den beginne ende van eeuwigheyt af Goddelijcker / ende daerom oock onbebindelijcker wijse upt hem baert / ende dat dese sijn Almachtige eeuwighe Geest van hem voort komt / oft voort gaet / door t gemelde Woort oft Sone / maer ick en begriyp het niet.

Ich gelobe ende bekemme oock des selven gelijcken / hoe dese Almachtige eeuwighe Vader / door dit sijn almachtige eeuwighe woort / welke de Sone is / in de kracht van desen sijnen Almachtigen eeuwiggen Geest / Hernel ende Aerde met hare geheele volheyde geschapen heeft / ende alle geschapen dingen eeuwig daer in / oft daer door behoudt ende bestaen doet. Maer ick en begriyp het niet.

Doorder gelobe ende bekemme ick / dat alle menschelijcke natuere door de kracht des Almachtigen ende eeuwiggen Gods in de stemme der laetster Basunen weder upt der aerden met verstaerden lichame sullen opstaen. Ende dat de kinderen Gods / die hier op Aerden in ern vast gelobe ende lijdsaemheyt door God gewandeld hebben / dat heerlijk beloofde Rijck der Eeren van des Heeren hant ontfangen sullen. Daerentegen / die den Heere ende sijn Woort verwoopen hebben / van dat onweylschelijck helse vper / onder dat verweylschelijck onverdazelijck Gerichte des Almachtigen ende grooten Gods / metten Dyrpbel ende sijnen Engelen eeuwigh sulden gepijnigt werden. Maer ick en begriyp het niet.

Getrouwe Leester nemet waer / gelijk ick dan den Almachtigen / eenigen / ende eeuwiggen Godt in sijn eeuwig Godlijk wesen / in de Heerschapppe sijnre Glorie / in de Scheppinge ende onderhoudinge sijnre Creaturen / in

Tem op de spreucke Maleachi, Ick ben Godt ende en worde niet verandert, Mal. 3. Ende op de vrage van Johanne à Lasco, Is hy eeuwig, hoe hy dan gestorven is? &c.

Antwoord.

Maleachi en sprekt hier niet van Godts substantie oft wesen / maer van sijn opset / raet / beslupt ende wille. Bekemme dan daer upt / hoe Gods opset / raet / wille / beslupt / toefage / ende liefde eeuwigh ende onberanderlijck sijn ende alsoo geschieden moet gelijk hy wil / ende in sijnre wijsheyt dat besloten heeft.

Sommige translatien houden: Ick ben de Heere die niet en liecht.

Ademael dan openbaer is / dat de Almachtige / eeuwighe ende onberanderlijcke Vader alle dingen na sijn eeuwigh onberanderlijck opset / raet / wille / ende beslupt regere ende doet / ende hy door sijn eeuwighe onberanderlijcke liefde sijn eeuwig heylig Woort oft Sone door allen tijden daer toe voort sijn hadde / dat hy na sijn vast ende onberanderlijcke toefegginge dat Offerlammenen worden

Psalm 2. 7.
Esa. 7. 15.
9. 5.
Luce 1. 7.
1 Pet. 1. 19.
Esa. 53. 10.
Act. 20. 28.
fouds /

A a

1. Ioan. 1. 17.
Heb. 9. 12.
Apoc. 1. 5.

foude/ gelijk Petrus seft/ so moefte immers dat selfde gefchien / dat het woort in der tijdt menfche worde / hoe wel top't met het vernuft niet batten en kommen / want het was alsof hijns Almachtigen en eeuwigen Vaders (die alles goets oorfpronk is) genadig opset/ raet/ besluyt / voorzienigheit / ende wille / die eeuwig staen / ende vast zijn / ende na geluyt des Propheetfchen Woorts / nimmermeer mogen verandert werden / soo gehoozt is.

Siet eerfame Lefer / daer hebt gy nu mijn bescheet ende Antwoort op de vooz-verhaelde drie vzaen / te weten / Is hy Geest geweest, hoe hy dan Vleesch geworden is? Is hy Godt geweest, hoe hy dan verandert is? Ende is hy eeuwig geweest, hoe hy dan gestorven is? gelijk ick vooz mijnen Godt daer af geloobe ende bekenne / hoope dooz Godts Genade / oock bestandigh daer by te blijven tot in mijn doodt.

Ich en heb my met der naturen ende verstant in desen deel geen raet gebraecht / maer met mijns Heeren woort / dat de rechte Lucerna mijner voeten is / dat my met klare bedielyke woorden aenwilt / als dat de Overwinner / dat beloofde Vrouwen Zaet uyt Abraham / Isaachs / Jacobs / Jude ende Davids geslachte ende Nahomelingen na den vleesche gebooren / aller Werelt Benedictie / Scilo, Messias / Christus konink en Heiland / niet uyt een onreyn iondelijk zaet, maer uyt dat reyne zaet sijns Hemelschen Vaders / Gods Woort in der Maaget Maria den Heiligen Geest ontfangen / mensch in haer getworden is / soo Ioannes seft. Ock Christus selbe seft / dat hy van boven is / dat Voordt van den Hemel is / van den Vader uytgegaen is / Ioan. 16. Ende Paulus / dat hy de Heere van den Hemel is / 1. Cor. cap. 15. Van boven afgekommnen is / Ephes. cap. 4. 8. En in Apoc. dat hy de Eerste ende de Laetste is / Apoc. 1. 18. Onse Immanuel / Esai. 7. 15. Matth. 1. 23. Daer beneffens oock met oogen sie / dat onse Wederpartije dese ende diergelijke spreuken der Schryft niet ter neder leggen en kommen / maer met vernuft / met gedrongen schryften / met veel Exceptien ende Glofen verdraepen / ende op eenen vzeenden fin keeren moeten / daerom segge ick noch eens dat ik nature en vernuft den rugge biede / mijn geloobe ende conscientie aen mijns Heeren woort binde / ende my waerachtigh daer op verlate ende betrouwe / dat dit hooge wonderwerck Gods alsoo in Maria geschiet is / hoe wel (segge ick) dat ick 't met het verstant niet en begriype / hoe 't geschiet is.

Siet goede lefer / wis my anders na seft / schryft oft getuyghet van de veranderinge des eeuwigen Woorts / dan ick hier bekenne ende bekend hebbe / die is een leugenaer / ende en getuygt geen waerheyt. Mijn getuygenisse / daer ick my op beroepe / is bondigh ende vast / dat woort is vleesch getworden. Maer hoe wijt verandert oft niet / weet die / die 't tot onser aller Saligheyt ende eeuwighe vroloffinge / in sijner eeuwigger liefden dooz sijn Almachtige kraefte alsoo beschickt heeft. Hem zy prijs in eeuwigheyt / Amen.

Hier sal my veel licht nu gebraecht worden / of dan niet de Vader Goddlijcker naturen en zy? ende van waer den Heere Christo dan de menfcheyt afgekomen is? Antwoorde ick :

Dan waer quam doch dat oberbloedige water dat uyt den harden steen liep? De steen en was immers geen water / noch waterigh substantie. Is 't niet dooz Godts Almachtige kraecht (dien niet onmogelijck en is) boven aller menschen verstant ende begriyp geschiet?

Item / dat een Maaget bezacht werdt / waer is 't af gekomen? anders dan dooz Gods kraecht ende werckinge des H. Geests / boven aller Philosophen vernuft. Ja oock boven dat begriyp Mariae selfs / doen sy sefde / hoe sal dat toegaen / want ick en weet van geenem Man? De Engel Antwoorde haer / ende sefde: Dat by Godt geen dingh onmogelijck en was. Spzak voozder / de H. Geest sal over u komen / en de kraecht des Wderhoogsten sal u omschijnen / daerom dat Heilige dat geboren wert (hy en seft niet / dat Heilige / dat van uwen vleesch ende bloet af komt / gelijk onse Wederpartijen doen) dat sal Godts Sone genoot werden / Luc. 1. 28.

Willen sy dan bzeeder seggen: So't woordt vleesch geworden is, ende niet ons vleesch en heeft aengenomen, soo en is 't oock niet langer Godts Woort gebleven, gelijk doe Loths huysvrouwe tot eender Sout calomme werdt, en is sy niet langer een mensch oft Vrouwe gebleven, ende als dat Water Wijn worde, en bleef niet langer water, &c. Antwoorde ick: De schryft seft / dat Loths Wuyvrouwe tot een Sout calomme / ende dat water Wijn worde / also seft de schryft / ende sy zijn 't oock getworden. Maer sy en seft niet / dat de Vrouwe een Sout calomme / ende dat water Wijn aemam. In gelycker mate getuygt oock de schryft dat het woort is vleesch getworden. Maer sy en seft niet: Dat het ons vleesch heeft aengenomen.

Doozder segge ik: Somen ons eenige spreuken uyt der schryft vooz hzengen konde / dat worden aennemnen heet / oft dat twee Persoonen ende Sone van verscheyden aert en nature een Persoon ende Soon zijn mochten / oft dat 'er een warrachtigh Soon van den beginne geweest was / die niet bejde Vader ende Moeder gehad hadde / oft dat een Sone sijns Vaders zijn konde / die niet uyt sijns Vaders zaet en komt / soo mochtmen haren gront een weynigh vzeeder na dencken. Maer dewijle sy sulcx nimmermeer noch nergens en doen / oock niet doen en kommen / ende de Schryft allensins getuyghet / dat Jesus Christus Gods Sone is / soo blijft oock dat getuygenisse Joannis vast ende onverandert: Dat woort is vleesch getworden / dat vernuft strijt oock daer tegen hoe datter kan.

Ten laetsten segge ick: Is het woordt niet vleesch geworden, maer heeft soo een mensche van Marien vleesch aengenomen, als onse Wederpartijen seggen doozen / ende den selven als een Instrument tot lijden vooz ons gebuycht / soo is 't openbaer dat Jesus Christus een Sone sijns Vaders in der waerheyt (soo hem Joannes noemt) corporatus (als Castillon dat set) of in den vleesche niet genomen en is. Want foude hy selbe ende niet een ander in sijn stede lijden / soo moefte hy in den vleesche komen / anders en hadt hy niet konnen lijden / is klaerder danmen loochenen kan. Alle die dat verloochenen (seft Joannes) dat zijn verboeders en Antichristi / Ioan. 1. 7.

Exo. 17. 6.
Pfal. 77. 17.
1. Cor. 10. 5.
Num. 20. 11.

Luc. 1. 28.
Matt. 1. 21.
Esai. 7. 15.

Ge. 19. 26.
Luc. 17. 34.
Ioan. 18. 2.

Psal. 118.

Gen. 3. 11.
28. 49.
Rom. 1. 9.
Act. 2. 13.

Ioan. 8. 23.
en 3. 31.
Ioan. 6. 51.

Voor-

Hier merckt oft Joannes à Laico eenen reynen Christum leert, oft eenen onreynen.

V Oorder schrijft hy : Is hy heyligh , hoe wert hy dan onder de sonde in des Vaders gerichte veroordeelt ? Schrijft ook op een ander plaetse : Christus en is geen ander vleesch deelachtigh geworden , dan dat de sonden (op dat hy verfocht worde) ende den doot soude onderworpen zijn .

Antwoord.

S innen sijn woorden hier verstaen gelijk sy sijn / soo is Christus met sijn heylige vleesch onder de sonde ende schult des doots geweest / is ontwederspreckelijck / want hy seyt : Is hy heyligh , waerom hy dan in des Vaders gericht onder de sonde wert verdoemt ; Recht oft hy als onheyligh des gerichtes ende des doots schuldigh / Godts toorn ende straffe verdient hadde / moet ook also zijn / wannec men Christus vleesch van Maecien vleesch bevoeren wil .

Rom. 6. 23. Gen. 2. 17.

Ende is also upt sijn woorden openbaer / dat de sonde / daer af hy verfocht worde / in sijn vleesch gewoont hadde / ende also niet upt genade vooz ons ; maer upt plicht oft schult vooz hem selven moest gestoveu zijn / want de doot is der sonden loon .

O liebe Heere / dat de arme M. so lasterlijck van den Sone Godts spzaeke / ende onder de sonde besloot / och hoe leelijcken bit teren liet soude over hem gesongen werden ! Maer al wat de Geleerde dzomen ende phisosopheren / moet al recht ende goet heeten .

Esa. 53. 7. 1 Pet. 2. 14. Matt. 8. 17.

Dit is dan op sijn aengewesen woorden mijn hozt antwoort / namelijk / Esaïas ende Petrus getuygen van hem / dat hy de sonde niet gekent en heeft / ende dat geen bedrogh in sijnen mont bevonden en is . Jae mijn Leser / hy is heyligh geweest vooz sijn menschheyt / heyligh in der menschheyt / hy sal ook heyligh blijven in der ewigheyt / want dat betaemde ons / dat wy sulcken Hoogen - Diester hebben souden / die daer heyligh is / onschuldigh / onbebleekt / ende heoger dan de Hemelen geworden / want so hy niet onschuldigh ende heyligh geweest ware / en koude hy niet vooz onse souden ende schult betaelt / maer moeste vooz sijn eppen gebzeeken ende schult geleden hebben . Maer nu getuygt de Schrijft / dat hy om onser oibetredinge wille betwoont / ende om onser boosheyt wille gebzoocken is / Esa. 53. 8. 9. 10.

Forma Dei. forma servi.

T En seften schrijft hy , ende seyt : De tegen - settinge der woorden , Gods gestalte , ende knechts gestalte , van Paulo voorgestelt , leert ons , gelijk als dat sulde , door welck Godt bekent wort Godt te zijn , anders niet en is , dan sijn onmerelijcke macht , ende den glans des Lichts , daer niemant toe komen en kan , ende der heerlijckheyt , datmen also oock verstaen moet het geene , door welke een knecht een knecht bekent wort , anders niet te zijn , dan ons menschelijcke vleesch , dat door de ongehoorsaembeydt van onsen eersten Vader , onder de knechtschap der zonden verkocht is , nochtans (schrijft hy) moeten wy 't so verstaen , dat hy ons vleesch aengenomen heeft , maer niet ons vleeschs knechtschap , &c. Hac ille .

Hier merckt op de Exceptie.

Antwoordt.

Hier wil ick den Leser sijnen vpen wille laten / oft hy de gemelde knechts gestalte op een dienstelijcke gestalte / oft dat hyse met

Joh. à Laico op een sondelijcke gestalte verstaen wil . Wil hyse op een dienstelijcke ende niet op een sondelijcke gestalte verstaen / so en kan hier mede niet betweert werden / dat het woort ons vleesch heeft aengenomen . Maer wil hy 't niet . à Laico op een sondelijcke , ende niet op een dienstelijcke gestalte verstaen / soo moet geweldigh daer upt volgen / dat oock dat geene in Christo zijn moet / daer wy in 't verstant knechten om genoemt worden / naemelijck / de sonde / oft de boozgesette Antichetis Formarum is onsoemelijck / ende en kan niet bestaen / als ghy volgende dooz Godts Genade met goet sjaer bescheyt hooren ende sien sult .

Rom. 6. 16. Jo. 8. 34. 1 Pet. 2. 19.

Dat ick dat Latijnsche woordeken Exinanivit semetipsum soude verduyft hebben / als my Joh. à Laico naeschrijft / loochene ick / want ick heb 't aen een plaetse geset / hy heeft hem selven verklepnt / ick hope / dat ick 't niet onrecht geset hebbe . Neen een ander plaetse / de Sone dat Woordt is verklepnt / hem selven te buyten gegaen / minder dan de Engelen geworden . Maer ick en heb 't nergens geset / van hem selven upt gegaen / gelijk my à Laico sonder Waerhepdt naegeschreven heeft / oft ick 't recht oft onrecht geset hebbe / wil ick allen spzaeck - kondigen geerne laten Richters zijn . Ick meyne / hy en heeft hem immers niet wepnigh verklepnt / nademael hy Godts almachtige / ewigwe Woort / Wijsheyt ende kracht was / ende sulck een arm / swack / veracht mensche wert . Is oock hem selven niet wepnigh te buyten gegaen / nademael hy in Godlijcke gestalte was / ende so een ellendigh dienende knecht woode . Jae mijn Leser / daer Paulus van de dienstelijcke / ende niet van de sondelijcke forma hier gesproocken heeft / magh men upt volgende spreucken der Schrijft wel afmeten . Siet / seyt Esaïas / dat is mijn knecht / ick behoude hem / ende mijn upberkoen / aenden welcken mijn ziele een welbehagen heeft . Dat de Propheet dit van Christo spzeckt / is Mattheus mijn getuyge . Ende daerom wort hy sijn Vaders dienaar oft knecht genoemt / om dat hy des Vaders bevel / werck ende dienst tegen ons ellendige sondaers hier op aerden uptgericht heeft / als hy selve seyt : De Sone des menschen is niet gekomen om gebient te worden , maer om te dienen / ende sijn leven wegh te geben tot eener verlossinge vooz velen / Maatt. cap. 20. 28. 21.

Phil. 2. 7.

Esa. 42. 1. Matt. 17. 5. Matt. 3. 17.

Mercke waerom Christus een knecht in der Schrift genoemt is.

Adus (segge ick noch eens) spzeckt Paulus hier van de dienstijcke / ende niet van de sondelijcke forma , welke Christus ons ten besten in sijn liefden aengenome heeft / want so hy hier van de sondelijcke / ende niet van de dienstijcke forma en spzaeke / so moeste Christus de knechtschap / te weten / de sonde oock daer mede aen hem genomen hebben / oft dat woort knechts gestalte honde met het woort Gods gestalte in gelijkheyt niet bestaen / want gelijk dat woort Gods gestalte sijn waerachtigh Godlijck wesen betuygt / also moet oock dat woort knechts gestalte betuygen sijn waerachtig knechtelijck wesen / oft daer moeste upt à Laico Argumenten volgen / hoetwel Christus de gestalte Godts hadde / dat hy de Godtheyt ewentwel niet en hadde / gelijk hy hadde de gestalte eens knechts / maer de knechtschap / te weten / de sonde en hadde hy niet .

Aen nemen is nae Job. à Laico group Christum deylen , ende in twee personen ende sonen scheyden.

Och neen / niet so / hy is in Godts gestalte geweest / ende is daer mede oock waerachtigh

Godt geweest / alsoo heeft hy oock de gestalte eens waerachtigen knechts aengenomen/ ende is oock daer mede een waerachtigh knecht geweest/ als ghy wt Gsaia/ Mattheo ende Christo sprecht/ so ghehoort is. Ende in dit verstant bestaet de Antithesis, Gods gestalte ende knechts gestalte / ende en behoeft de Exceptie niet/ die J. a Lasco hier gemaect heeft.

Ende hier is Paulus eegentlichken gront ende drijven daer op / dat de Philippzen niet twistsche wijze onder hen handelen souden/ oock niet haer poel vleeschelike eere soecken ende voozstaen / oft pet dat haers ware / maer souden hen nae het voozbeeld Christy / de een vooz den anderen verootmoedigen / ende de liefde nae komen / want hoewel hy in Godtlijcke gestalte was / Jae Godt gelijk was/ verklepnde hy nochtans hem selven/ ende nam de gestalte eens kleemen ende armen Dienaers oft knechts aen / ende niet een hoogproncken de eens grootmachtigen Keysers oft Konincks. Op quam om ons te dienen / ende niet om van ons gebient te worden/ Matt. 20. Jae hy wert ons ellendige menschen aller dingen gelijk / uptgenomen de zonde/ Heb. 2. 4. Hy en heeft niet dat sijne / maer dat onse gestalte / ende is om onsent wille gehoozsaem ge worden sijnen Vader totter doot / jae totter doot des Crucyses/ Phil. 2. 8. Ende also blijft Joh. a Lasco gront noch onbetweert / dat het woort ons vleesch, oft een Mensch van onsen vleesche heeft aengenomen.

Maer dat hy voozwerpt / dat Christus hier op Aerden zijnde, oock noch in den Hemel was, dat sijn Aengesicht als de Sonne, ende sijn kleederen als de sneeuw lichten, dat hy den krancken genas, de dooden verweckte, ende de zonde (dat alleen Godt behoort) met een woort quidit liet, &c. En bewijst niet/ dat hy daerom sijn heplige vleesch van ons sondelich vleesch soude aengenomen hebben / maer het bewijst veel meer / dat hy (hoewel hy hem so genen tijt lanck verklepnde / ende sijn Godtlijcke klaerheyt / behoort / Rechte ende Heerlijckheyt om onsent wille te bupen gingh) oock noch eventwel Godt ende Godts woort gebleven ware. Wie Godt van herten bzeeft/ die denck 't nae/ ende richtet.

Ten sevensten, beweert hy sijnen grondt, als dat het woort niet vleesch geworden en is, maer dat 't ons vleesch van Maria heeft aengenomen, ende dat met der spreucke Hebr. 2. die aldus luyt: Nademael de kinderen gemeynschap met vleesch ende bloed hebben, is hy gelijcker maten der selfder deelachtigh geworden, &c. ende seyt: Het Woort is Mensch geworden, niet dat het in eenige maniere sijn eerste wesen verandert, oft sijn eerste gestalte verlaten heeft, maer het heeft ons vleesch aengenomen, ende heeft sijn Gotheyd daer mede gedeckt, soo lange Hy hier op Aerden wandelde.

Antwoord.

Als wis een schijftformigh bestaent ende recht begriip van de gemelde sprucken/ ende oock van Christo den Sone Gottes hebben wil / die moet wel aenmercken / dat Godt de Almachtige ewewige Vader / de rechte Waerde / Welck / Wecker / ende den eenigen

oorspronck alles goets is/ ende dat hy sijn Almachtigh/ ewewigh ende onbebindelich Woort in onbebindelicher wijze vooz alle Creatueren upt hem barende/ dooz dat selve alle dingen geschapen heeft / regeert / ophoudt / ende behouden doet/ ende dat hy in sijnre ewewige Rechteverdigheyt / liefde / ende in alle sijn Eegenschap met dat selve sijn onbebindelich Woort ende Hepligen Geest / een ewewigh volkomen ende perfect Godt is/ ende behalben hem geen ander meer. Dat hy in sijnen Raet / opset / wille ende Besluit ewewigh is / ende niet verandert en woort/ als ezumaci gesept is.

Ende dat dese gemelde Almachtige ewewige Vader dooz sijn almachtigh ewewig Woort/ in de kracht sijns Almachtigen ende ewewigen Geests Adam ende Eva onser aller Vader ende Moeder nae sijn Godtlijck opset/ raet/ wille/ ende besluit/ tot gerechtige/ goede ende reyne Creatueren tot den ewewigen leven / Jae nae sijn eegen beeldt ende gelijcknisse geschapen hadde / gelijk de Schijft getuyght/ dat hy haer dat gebodt des levens ende des doots hadde voozgestelt / op dat sy hem bzeefen / lief hebben / prijsen / dancken/ dienen/ ende nae sijnen wille leven souden.

Siet/ daer hebt ghy den Schepper die Adam ende Eva geschapen heeft. Ghy hebt oock/ waer dooz huse geschapen heeft / hoedanige/ ende waer toe huse geschapen heeft / wat hy haer toegelaten ende verboden / ende wat hy haer daer by / soo sy hem hoorden/ beloofte/ ende so sy hem niet en hoorden / gebeyghet heeft/ ende also begoft de Heerlijckheyt Gods te lichten.

In dese gemelde bzonighheyt / heplighheyt ende gerechtigheyt sijn Adam ende Eva gebleven/ so lange sy niet van Gods Raet/ woort/ wille ende gebodt (daer in het al bestaet ende bestaen moet) afgeballen ende getweecken sijn. Maer de mensche (sept Sprach) was gelaten in de hant sijns willens/ Spt. 15. Maer dooz de oude Slange/ dat listige gedierde / ende benijder der eeren Godts ende alles goets/ een oozsaeck nam / de heerlijcke edele Creatuere des levens upt sijns Scheppers gonst ende gemade in den bloeck ende doot te voeren / ende de heerlijckheyt Godts te verdonckeren. Hy begoft aen Evam als dat swackste Dat / met luste des buphs te verfoecken/ want de Vrouw sagh aen (sept Moyses) dat de Boom goet ende lustigh was om daer af te cten. Des Herren woort heeft hy verbalscht ende gesept: In geender manieren sult ghy den doot sterben / heerlijcke belofte heeft hy daer by gehangen ende gesept: In wat dage ghy daer af eet/ sulten uwe oogen geopent worden / ende sult sijn als Godt/ ende weten wat goet ende quaet is.

Adam ende Eva hebben haers Godts ende Scheppers woort verlaten / daer by sy alleen leven moesten / der Slangen woort hebben sy geloofte / sy hebben gegeten / ende sijn dooz Godts Rechteverdigheyt in den gedreyghden bloeck/ verdoemnisse/ ende doot geballen/ ende also heeft de verboerische Slange dat rijcke der hellen ende des doots toegericht.

Hier lag nu de ellende herbloechte Adam met sijn wijf Eva in des Duyvels getoet van boven tot beneden / van binnen ende van bupten met sijn onreyn doodelich senijn bergift/ ten eegendom der sonden ende des doots ge worden. Hier en was geen wtkomen (so wijde

Esa. 53. 15. 22.

De schepplinge Adam ende Eva.

Gen. 1. 27.

PL 33. 5. Jo. 1. 10. Eph. 3. 10. Godts heerslijckheyt openbaerde hem.

Gen. 3. 4.

De Slange vervallcht Gods woort ende beloofte vele. Gen. 3. 4, 5, 6. Sap. 2. 24. 1 Cor. 11. 4. Jo. 8. 44.

Adam ende Eva des Duyvels gevangen.

Ps. 3. 13. Matt. 17. 2. Matt. 11. 5. Matt. 9. 2. Luc. 7. 21.

In littera C. fol. 7. &c.

wijdt Godts Rechtvaardigheid betreft) met
 Adam ende sijnen geheelen zaede meer vooz-
 handen / want dat woort des Levens
 was veracht / Gods Heilige geuodt was
 over getreden / der Slangen fenjn was in-
 gezoncken / eplacen / het was met haer al
 beslooren. Haer oogen werden geopent / de
 sejanide wiert bekent / de anagende woorn dooz
 al dat ongehoorsam beschuldigende herte/
 daer en was niet dan 't succeren ende beven/
 suchten ende gettenleedt. Op bloeden vooz
 des Heeren Aengesicht / ende en wisten niet
 waer spjaert vooz sijn toornigheyt verbergen
 souden. Want Gods Rechtvaardigheyt
 dzangh op het woort / In wat dage ghy
 daer af eet / sulc ghy den doot steruen.

Hier souden even wel des Almachtigen en-
 de eeu wizen Godts raet / opset / wille ende be-
 slupt noch onuerandert / als dat hy sijn Heer-
 licheyt wilde openbaren / ende dat hy eenen
 mensche wilde hebben nae sijn beelt ende ge-
 lyknisse.

Aengesien het dan also by Godt / ende van
 Godt besloten ende voorszien was / als geseyt
 is / ende het met den armen Adam ende sijnen
 geheelen Zaede so geheel upt was / want hy
 in den gront vol fenjns / ende vooz sijnen
 Godt te ichande geworpen was / soude nu
 des onberanderlijcken Gods onberanderlijken
 wille / raet ende beslupt genoeg geschieden / so
 moest er een ander vooz die den verdozden
 Adam vooz den val moghte gelijk zyn / want
 op sulck een mensche dzangh Gods wille / ende
 met Adam en was 't niet meer.

Daerom moeste dat onbetwidelijke eeu-
 ge woort / dooz welck Adam ende Eva gescha-
 pen waren / daer 't alle in bestaet / ende eeu-
 wigh (segge ick) in bestaen moet / de Almach-
 tige kracht ende wysheyt Godts mensche
 worpen / op dat hy de verdoerliche Slang / den
 verdoemden Adam ende sijnen geheelen Zaede
 tot Saligheyt haren kop vertreden moght.
 In de versoeckinge overwinnen moghte / des
 Daders Heilige ende onberanderlijcken wille
 boldoen / ende des Dupels heerschappije ende
 gewelt verstooren moght / ende moghte also
 met sijn gewillige gehoorsamenheyt ende onbe-
 vleckten Offer Adam opgelepde schuld beta-
 len / ende den verdoemden doot met sijnen onber-
 dienden doot henen nemen ende wegh doen.

Siet dat vzeughden-rijck Euangelium / en-
 de dese vziolijcke tijdinge der Godelijcker gena-
 den woerde den armen bekommerden ende
 bluchtigen Adam van Godt verkondicht / hy
 heeft 't dooz het gelooue aengenomen / hem
 daer op vertroost / ende der Genaden van her-
 ten verheught.

Ende dit is de Heplant / die Adam (segge
 ick) upt eener Houtms belooft woerde / aller
 Werelt Benedictie / Abrahams / Isaac ende Ja-
 cob toegeseyt / den heerlijcken ract / spruyte
 plante ende brycht Davids in Salomon de na-
 tuerlijcke brycht sijnre Tennenen afgebeeldet /
 die op sijnen Stoel sieten / ende in Jacob heer-
 schen sal eeuwigelijck. Alle die aen desen ge-
 looft / ober dien is Gods barmhertigheyt / ge-
 nade ende vrede. Maer wie aen hem niet en
 gelooft / ober dien blijft Godts toorn / Joan. 3.

Dolget dan upt desen allen / gelijk als A-
 dam ende wy in Adam / in den beginne dooz het
 woort geschapen zyn / dat hy / ende wy oock al-
 so wederom dooz dat selue woort van Godt op-

gericht ende in Genaden aengenomen zyn.
 In den beginne (seft Joannes) was dat
 woort / dat woort was by Godt / ende Godt
 was dat woort / dat selue was in den beginne
 by Godt: Alle dingen zyn dooz dat selue ge-
 maect / ende sonder dat selue is niet gemacht /
 wat gemacht is / &c. ende dat woort is
 vleesch geworpen / ende heeft onder ons ge-
 woon / ende wy hebben sijn Heerlijcheyt ge-
 sien / als de Heerlijcheyt eens Genboren
 van den Dader / vol genade ende waerheyt:
 siet / met so heldere woopen getuyghe Godts
 Geest / dat beyde de Scheppinge / ende oock de
 wederbrynginge Adams / ende oock de
 dooz geen ander middel / dan dooz het woort
 geschiet en is / so gehoort is.

Ende tot eener beter verklaringe van de-
 sen / ende oock om recht te leeren verstaen /
 hoe geheel sondigh / onreyn / vergiftigh / on-
 verinogelijck ende nietigh wy in Adam alle
 geworpen zyn / wil ick u hier met Paulo op
 de Wet ende Schrift wijzen / die sulen u ons
 vleesch onreyn swacken aert / natuerle ende
 sondelijck wesen in so een klaerheyt wel af-
 te maen / dat ghy moet bekennen / hoe de Heer-
 lige / Heerliche ende onbesmette Heplant (dooz
 welcken wy alle gezeidicht / ende met Godt
 versont zyn) van al sulcken onreynen sonde-
 lycken ende verdoemden Zaet ende vleesch
 niet en koude komen / gelijk ons de Geleerde
 leeren / ende met haer Philosophische reden son-
 der Schrift voorgeuen.

Adius spreect Moyses: Ghy en sulc u niet
 laten gelusten / oft ghy en sulc niet bege-
 ren / &c. Myn Lefter nemet waer: Hier hebt
 ghy in dese kotte woorden de epgenlijcke aen-
 wyssinge der eerster gerechtigheyt / daer in A-
 dam in het begin geschapen wiert / ende die oock
 noch nae der Rechtvaardigheyt van sijnen Heer-
 komelingen van Godt ge-epscht woort. De-
 se woorden Moyses herkaent kloekelijck / ende
 ondersoeck u recht vooz uwen Godt / die her-
 ten ende nieren proeft / oft u niet bytwispen te-
 gen de Wet en lust / ende oft ghy dusdaininge ver-
 boden lusten niet in uwe vleesch en vint.

Laet ghy u duncken / dat ghy daer hy af
 zijt / soo maect ghy Godt tot eenen Leuge-
 naer / i Joan. 1. verchaemt daer mede oock
 alle Godts Berechteige / die van den beginne
 getoest zyn / want sy hebben alle met den an-
 deren ober haer quaedwilligh boos vleesch
 immer altijt geklaeght / sy hebben 't eenpart
 oock (eplacen) in de vrychten al te veel be-
 wesen / de Schrift geest getuygenisse dat ick
 de waerheyt segge.

Jaer mijn Lefter / soo eenige Mensche van
 Adams sondelijck zaet geboren / de Wet vol-
 homelijck hadde mogen verbullen / soo had-
 de dat Geboden sond-offer eens Jaers dooz
 den Hoogen-Priester in 't Alberheylighsten
 booz soodanige onnat ende sonder brycht ge-
 weest. Oock en hadde alsdan de Sonre des
 Alderhooghsten / Godts eeuwighe woort geen
 Mensche dorven werden / want de selue had-
 de 't wel alles mogen wrichtren / ende de ge-
 eptsche Gerechtigheyt boldoen. Maer nu
 en was daer geen Propheet / moest geen man
 Gods so hepligh / oft so bywort van Adam ge-
 boren / hy en heeft hem assensing der Welosten
 Gods van Christo Jesu (oock hy den offer
 afgebeelt) ende der Godtlijcker genaden dooz
 't Geloooue moeten troosten.

Gen. 3. 17.
 Adam wort
 met den be-
 loofden
 Christo ver-
 troost.
 Gen. 12. 18.
 en 22. 26. 28.
 Jer. 23. 33.
 1 Reg. 5. 8.
 2 Sam. 7. 12.
 Esa. 9. 5.
 Luc. 1. 28.

Bar. 3. 38.
 March. 19. 2.
 Jo. 1. 15.
 Col. 1. 19.
 1 Pet. 2. 17
 Matt. 3. 14.

Ex. 10. 17.
 Deut. 5. 16
 Rom. 7. 8.
 Rom. 13. 24

Gen. 6. 2.
 Ex. 24. 7.
 Joh. 25. 4.
 Pl. 143. 2.
 Esa. 64.
 Rom. 7. 8.
 Jacob. 3. 2.
 1 Jo. 1. 8.

Aa. 16. 17.
 Heb. 9. 10

Heb. 11.

Maer
 Maer
 Maer

Maer behind ghy dat ghy 't so niet en doet/ gelijk de Wet van u eyscht ende hebben wil/ maer dat ghy alle tijt niet alleen van uw lusten die in uwen vleesche woonen/ aengebochten/ maer oock tegen uwen wille menighmael overloopen wert/ so moet ghy immers daer mede bekennen/ dat ghy dooz de Wet der Rechtveerdigheyt ter doot alreede gericht zijt/ want sy seyt: Verbloekt is die/ die niet alle Woorden deser Wet en verbrut/ dat hy daer nae doe/ ende alle dat volck sal seggen/ Amen/ Deut. 27. 27.

Siet mijn gewenschte Leser/ wilt ghy nu recht weten ende bekennen/ hoe ellendigh/ naecht/ krachteloos/ onvermogende/ onreyn/ sondigh ende vergiftigh Adams geheele Zaet dooz sijn overtredinge in hem geworden is/ ende hoe 't dooz Gods rechtveerdige Gerechtigheyt in Godts toorn/ gericht/ vloect/ verdoemenisse ende doot verballen is/ so ondersoecht nu (segge ick) de gemelde Wet blijghijck/ want sy wijst u ten eersten aen/ Gods wille ende gerechtigheyt van u ge-epscht/ daer nae oock uw sondelijcken vleeschs onvermogenheyt ende zwachheyt/ uwen onreynen quaden aert ende natueren/ ende dat ghy nae rigere des gemelden Rechtveerdigheyt alreede des doots zijt/ dewijle ghy dooz uwen aengeboren swacken aert ende quaet vleesch in de ge-epschte gerechtigheyt soo niet en wandelt/ als u Godt in sijn Wet (segge ick) dat opleet ende bevelen heeft/ gelijk ghy dooz de Salvinge die sy u is/ als ghyse rechts recht waerneemt/ aen u selven openlijck spreken ende sien meught.

Aengesien het dan met Adam ende sijnen Zade so geheel verdozen is/ de natueren reyn ende goet geschapen/ soo geheel onreyn ende quaet dooz hem geworden is/ ende also in dat Rechtveerdige gerichte Godts verballen/ alles onder de zonde besloten is/ Et. Soude nu dit fenijn in sijn kracht gewacht worden/ Adams gebangen natueren van den bloeck ende dat recht der sonden los worden/ Gods gerechtigheyt vernoecht worden/ des Dimpels gewelt verstoort worden/ vloect/ toorn/ verdoemenisse ende doot wegh genomen worden/ dat hantschift des Wets/ dat sulcke Gerechtigheyt van Adams kinderen eyschte/ in sinnen gebrooken worden/ Gods eeuwige woosienigheyt/ Raet/ wille ende Beslupt voltogen worden/ sijn Rijck ende Heerlijckheyt bekent worden/ ende moeste soo een Mensche daer zijn/ gelijk Gods Raet/ wille ende Beslupt eyschte/ als gehoozt is/ dzong Gods eeuwige Liefde daer henen/ dat daer een ander mensche vooz moeste/ die den Dimpel overkommen/ sijn Rijck ende gewelt verstoorde/ Gods ge-epschte Gerechtigheyt volvoerde/ sijn Heerlijckheyt bekent maecte/ eenen reynen Offer dede/ ende die also wpt medelijden ende Liefde/ niet van Adam/ maer vooz Adam/ (Adam ende den sijnen tot een ewigh Heyl) sonder alle sijn schult verbloekt/ ende totter doot gericht worde. Op dat also de verdozen ende verdoemden Adam met sijn verdozen ende verdoemt zaet weder dooz sijnen Name in genaden aengenomen/ ende van haren waeren bal versloft worden.

Het en konde (segge ick noch eens) geen Adams mensche zijn/ want Adams verdozen vleesch en vermoght niet also een Ducht van hem te baren/ die sulcks konde wptichten/

dewijle dat 't soo in den gront verdozen/ ende vooz sijnen Godt verdoemt lagh/ maer het moest een mensche zijn/ die van Adams verdoenden bloeck/ verdoemenisse ende doot/ daer toe oock van alle sijn fenijn/ sonde/ en ongerechtigheyt vry ware/ so meer als genoegh gehoozt is.

Merck mijn getrouwe Leser/ ende leert hier uwen Godt in sijn genaden ende liefde recht bekennen. Want hoewel de geheele Schyft Adam ende Cham met haren geheelen zaden nae der rechtveerdigheyt dus geheelijcken onder de sonde/ vloect/ verdoemenisse ende doot beslupt/ soo en wilse eventwel de bekommerde benaude Conscientie (die nu dooz de Wet so wijt geleert ende gezeven wert/ datse haer wonden ende strainen voelt/ ende bekent datse de eeuwige verdoemenisse enden doot weert is) soo niet in der Hellen lasten (maer sy wijst met seer troostelijcke woorden ende beelden aen/ by wien ende van wien men de rechte Medecijne halen ende soeken sal/ te weten/ by Christusum Jesum. Want hy is de gene/ die den gevallen ende verdoemden Adam met sijnen geheelen zaden/ met alle sijn Gerechtigheyt/ verdienst/ Cruys/ Bloet ende Bitteren doot/ van Godt onsen Hemelischen Vader wpt Daderlijcke gonst ende genade totter eeuwiger Saligheyt geschoncken/ ende tot versoeninge gesonden is.

Ick meyn immers/ dit is wel een byzughden-rijck Euangelium/ ende byzlijcke bootschap vooz alle beduchte/ bedorfe zielen (die dooz de Wet in de bekentenisse der sonden ende diephet des Woods gezeven/ vooz Godts rechtveerdigh Oordeel ende strengen Toorn soo dootlijck verschycken ende beven) dat de almachtige eeuwige Godt ende Vader ons ellendige/ nietige ende verdoemelijcke sondaers/ die so wijt van hem verdoezent/ ende nae sijn strenge rechtveerdigheyt des ewigen doots schuldigh waren/ in sijnre eeuwiger Liefden also beint heeft/ dat hy oock sijn Almachtigh Eeuwigh onbeindelijck Woort/ sijnen eenigen/ ewigen ende lieben Sone/ den Glang sijnre Heerlijckheyt tot een bewijs ende middel sijnre Godlijcker genaden/ so een arm/ swack/ sterffelijck mensche/ Adam in der natueren vooz den val gelijk/ in dese bedorfe werelt gesonden heeft/ ende dat die ons dooz sijn vo. maecte gerechtigheyt/ gewillige ghoozsaemheyt/ ende onschuldigen ontredenden doot/ wpt dat Rijck ende gewelt des Dimpels in dat Rijck sijnre Godlijcker genaden ende des ewigen Oredes gevooct heeft.

Nademael dan de Schyft den eersten Adam met sijnen geheelen zaden tot alfulcken onreynen/ sondelijcken/ verbloekten ende verdoemden Adam maect/ ende Christusum den tweeden Adam van alle onreynigheyt/ sonde/ vloect ende verdoemenisse vry spreect/ so kan de onpartidiche redelijcke Leser daer wpt wel vermercken/ hoe alfulcke edele heerlijcke byzucht van alfulcken stinckenden Dierboom ende stinckenden Doornen- Bosch niet en konde gepluckt werden/ die maer moeste van eenen anderen af komen/ te weten/ van den genen die den eenigen oozspronck ende ewigen Put alles goets is/ als gesept is.

Dat Christus Heylige ende salighmaekende vleesch van Adams sondelijck ende ver-

De Wet richter alle die van Adams zaet komen.

Wie de Wet recht waerneemt, leert hem selven kennen.

Galat. 3.

Gen. 3. 17.
Luc. 11. 21.
Jo. 12. 31.
en 14. 30.
Col. 1. 14.

Hier merckt wat Gods liefde neven ons beschickt heeft.

De Schrift wijst alle bedorfe geconscientien op Christusum. Gen. 3. 21. Matt. 11. 28. Rom. 3. 24. Christus is ons ellende sondaers van den Vader geschoncken.

Gal. 3. 16.

Rom. 7.
Rom. 3. 18

Jo. 4. 1
1 Jo. 1. 2
Een vrolijck Euangelium. Heb. 1. 3
Col. 1. 16

verdoemde vleesch niet geweest en is, mach' uyt dese volgende Spreucken ende Beelden der hepliger Schyft in goeder klaarheyt wel generectt worden.

Wp gingen alle dwalen (sepdt Esaias) een pegelijck sijnen wegh / maer de Heere werp onser aller sonden op hem. Wp en heeft niemanden onrecht gedaen / ende dat bedroch en is in sijnen mont niet bevonden / eventwel wdde hem de Heere alsoo met kranckhepdt slaen / Ec. Esai. 53. 13. Leest ook 43. 25. 36. 3.

Psalms. 7. 109. 25.

Ik moeste betalen spreekt de Psalm in persona Christi, dat ick niet gerooft en hadde / Psalm 69. 5.

Wp heeft onse sonden (sepdt Petrus) op dat hout gedagen in sijn lichaem / wp zijn dooz sijn wonden genesen oft geholpen / 1. Petr. 2. 22. Esai. 53. 12.

1. Ioan. 3. 5. Rom. 3. 24.

Die geen sonde en kende (sepdt Paulus) heeft hp tot sonde vooz ons gemaect / op dat wp de Gerechtigheyt souden werden in hem die vooz God gelt / 2. Cor. 5. vers 21. Rom. 3. 9.

Item / sp zijn alle sondaers / ende haer onbzecht aen Gods eere / dan sp worden gerechtbeerdigt sonder verdienste uyt sijnere genaden / dooz de verlossinge / die dooz Christusum geschiet is.

Item / de schyft heeft alle onder de sonde besloten / op dat de belofte uyt den gelobe aen Iesum Christusum soude gegeven worden den Gelovigen / Gal. 3. 22.

Wp wetet (sepdt Joannes) dat de Soone Gods daer toe verschenen is / dat hp onse sonden soude verlossen / ende in hem en is geen sonde / 1. Ioan. 3. 5. Leest oock alle dese Schyftuereen Esai. 7. 9. 40. Jerem. 23. 33. Mich. 5. Bar. 3. Ioan. 1. 3. 5. 6. 8. 9. 10. 11. 14. 16. 17. 1. Cor. 15. Act. 20. Eph. 4. 1. Tim. 3. 1. Ioan. 1/2/3/4/5. Heb. 1. 2/3/7/ Ec. Apoc. 1. 19.

Dese capitt. wijzen aen wie Christus is, ende van waer hy is.

Hier volgen sommige Figuren.

Christus is den geestelijken boom des levens. Gen. 2. 7. 3. 22.

Hi is den Geestelijken Boom des levens midden in den Paradijsse Gods / die niet van Menschen handen / maer van God selve geplant is / Gen. 27. 3. 22. Alle die van dese Booms bzuchten met reynder herten eet / sal eeuwig leven / ende sijn bladeren dienen tot gesontheyt der Heydenen / Apoc 22. 3.

Christus is de geestelijcke Metalen Slange.

Wp is de Geestelijcke koperen Slange hp der Moesaische Slange afgebreelt / Num. cap. 21. 9. Die ons ellendige Sondaers in de wilde Woestijne deser Werelt tot een heplsaem Leechen van den Vader oppericht is / die wel der fenijnigen Slange gestalte hadde / eventwel sijnen fenijnigen aert ende natuere niet en hadde. Alle die aen hem geloost / is van den bloeck / verdoemenisse ende doodt dooz der Slangen ingeboert / al ontloft. Maer wie aen hem niet en geloost / ober dien blijft Gods Toorn / ende moet dooz sijn eeuwig durende rechtbeerdigheyt den opgelegden bloeck / doot ende der verdoemenisse eeuwig lijden en draagen / Ioan. 3. 36.

Christus is den geestelijken genaden stoek.

Wp is den Geestelijken Genaden Thoon / die niet van Duerenhout / gelijk de Arcke / maer van sijnen louteren Goude is / van den welcken ons God genadiglijk verhoort / ende dooz sijnen Beest ende Woort met ons spreekt / Exod. 25. 37. Num. cap. 7. Rom. 3. 24. Heb. 4. 13. 1. Ioan. 2. 4.

Wp is dat Geestelijck Paesch. Lam / Ioan. 1. 1. Cor. 5. 6. Dat sonder alle vlecke is / in welkers bloets besprenginge ende Hepliginge / dat uytverhoren Israe'l Godts in het midden van dat wyerde dypster Egypten deser Werelt vooz den slaenden Engel eeuwig in Genaden behouden / ende vooz Gods Toorn bewaert werdt / Exod. cap. 12. vers 23. Num. cap. 9. 16.

Christus is ons geestelijck Paesch-Lam.

Wp is dat waerachtigh Hemels broot / dat niet van natuerlijck koren oft Carwe (ick mepne van onsen sondelijken vleesche) maer uyt den Dautme des eeuwiggen Woortds geyworden is / dat de eenige ende waerachtige spijse onser zielen is / daer hp wp eeuwig (soo wp hem slechts dooz een ongevalst Geloovert recht eten) leven sullen / Exod. 16. 5. Num. 11. 18. Joa. 6. 54. Apoc. 2. 7.

Christus is dat waerachtigh hemels broot.

10. 15. 10. Sap. 16. 20. Matt. 4. 4. Psalm 119. 92.

Deut. 8. 3. Ex. 16. 16.

Christus is den afgescheurden steen sonder handen.

Math. 28. 18. 1 Cor. 15. 25. Eph. 1. 21.

Wp is den steen sonder handen (dat is / sonder menschelijck toedoen) van den Bergh gescheurt / die den koninck Nebucad Nezar in eenen droom verscheen / ende van Daniel bediet wert / die den Heren Metael / Leem / Silber en Gout / Ja alle koninckrijcken deser Werelt vermozelen en verstooren sal / want hp heeft alle macht in den Hemel en op Aerden / een getweldigheer heerschappende koninck ober al / en sijnz Rykis en sal geen epnde zijn / noch op geen ander volck komen / Dan. 2. 44. Luc. Capittel 29.

Diet mijn goede Leser / met dese gemelde spreucken ende Figuren oberlegt nu / soo gy Godt bzeest / oft oock sulcken Leere in der Schyft gegront is / die daer op bzingt / dat dese gerechtige, heylige, onbesmette, gehoorsame ende Salighmakende Heylant van Adams ongerechtigh, sondig, onreyn, ongehoorsaem ende verdoemt vleesch oft zaot soude gekomen, ende mensche daer afgeworden zijn. Och neen. Dit repne klare Water / daer mede alle onse vleschen moesten afgewasfchen worden / en konde uyt alsulcken onreynen / madigen kuplen put niet geput werden eeuwiglijck. Een pegelijck denkt na / wat hem des Heeren woort leert.

Du willen wp dooz des Leeren genade de gemelde spreucken Hebr. 2. Een wepnig wijzder nadencken / op dat wp den grond en waerheyt van de selve recht vaten mogen / ende de Wederpartije ook niet en roeme / datmen hem niet en voldoet / ende wil u eerstmael tot dat eerste Capittel Heb. hier getweesen hebben / wilt wel aenmercken / wat van Christo daer geseyt wort.

Ten eersten seyt het : Dat God in dese laetste dagen tot ons gesprooken heeft dooz den Sone / die hp geset heeft tot een Erfgenaem ober alle dingen / dooz welke hp ook de Werelt gemaect heeft.

Hebr. 1. 2.

Ten tweeden seyt het / dat deselve Sone / den glants der Heelichheyt Gods / ende dat uytgedruckte Beelt sijnz wesens is.

Ten derden dat hp onse sonden dooz hem selven gerepnygt heeft.

Ten vierden dat hp de eerstgeborene Sone Godts is / ende dat hp van alle Engelen Gods aengebened wort.

Ten vijfden / dat hp Godt is / ende dat sijn Ryk en stoel eeuwig duren sal.

Psal. 45. 7. Heb. 1. 8

Ten seften / dat hp de Werde gefondeert heeft / ende dat de Hemelen de wercken sijnre handen sijn / Ec.

Ich

Ick meyne immers / soo gy dese spreuken met ernste na denckt / ende recht aemmerckt / sult gy haest gevoelen / van waer Christus gekomen is / wie ende hoedanigh hy geweest is. Want dese openbare getuygenissen leeren klaer / dat de Werelt dooz hem gemaect is / dat hy den glans der Eeren Gods is / dat hy onse sonden dooz hem selven gereynigt heeft / dat hy de Eerst gebooren Sone Godes is / Godt is / ende de Aerde gefondeert heeft / &c. Dat Maerien vleesch gienfins zijn en konde.

Willen sy nu seggen / als dat de gemelde spreucken niet van Marien Sone, maer van Gods Sone gesproken zijn, soo bekennen sy daer mede eenen gedepden Christus / twee personen / twee sonen / &c. Worden ook daer beneffens van deselve spreuken orentlyk overtuypt / datse van den geheelen Christus gesproken zijn / want hy als een mensche met ons menschen heeft gesproken / zijn ook dooz sijn menscheelijck lijden ende Doot van onse sonden gereynigt / als de Schrift leert / 1. Joan. 1. 7. 1. Pet. 1. 19.

Maer willen sy hen op dat Sinecdochen be-roepen / oft de gemeynlaemheyt der namen, soo antwoorde ick met koyte sichte woorden / als dat de eenvoudige getrouwe herten Petrus ende Joannes de Disscher / Martha de kock-maeght / de goede sichte Nathanael / &c. Van al dusdanige Satansche getuygenis ende menscheelijcke kloechheyt niet geweten en hebben / maer sy hebben den sienlijcken ende grippelijcken Christo den prijs gegeven / ende bekent / dat hy de Sone Gods was / Matt. 16. 15. Joan. 6. 69. Joan. 11. 27.

Dit selve verklaert dat tweede Cap. noch wijden / ende sept : Wat is de mensche / dat gy sijner gedenkt ? ende des menschen Sone dat gy hem besocht ? Gy hebt hem eenen klep-nen tijt der Engelen laten ontbeeren / met prijs ende eere hebt gy hem gekroont / &c.

Hier wil ick den neerstigen Leser getrouwe-lijck vermaent hebben / hy wel aenmercke / dat beide Erasmus ende Hieronymus in haer Latijnse Crafstien hier geset hebben / gy hebt hem een wepnigh klepnder dan de Engelen gemaect / ende dat de Hebreusche Psalm heeft / gy hebt hem een wepnigh minder dan Godt gemaect / met prijs ende eere hebt gy hem gekroont.

Ende desen sin stemt met dat woort Pauli / daer hy sept : Hoe wel hy in Godlijcker gestalte was / ende vooz grenen roof achte Godt gelijk te zijn / heeft hy hem eventwel verklepnt / ende de gestalte eens knechts aengenomen / Phil. 2. 7. Noch sept hy aen een ander plaetse : Doe hy rijck was / is hy om onsent wille arm geworden / 2. Cor. 8. 9. Stemt ook met Christus woort / dat hy sept : Vader ver-klact my met de klaerheyt / die ick by u hadde / eer dat de Werelt gefondeert woode / Jo. 17. 5. Ick meyne / dese heldere spreuken ende openbare getuygenissen betwijffen wel / dat onser Weder partijen leere onschijnmatig ende dwaalende is / dat hy sept : Gods Sone is in sijn eerste gestalte ende wesen ongequetst gebleven.

Ende dese selve Menschche / die aldus ver-klapnt ende om onsent wille minder dan Godt ende de Engelen geworden was / sien wy (sprecht hy) dat Jesus is / die dooz 't lijden

des doodts gekroont is met prijs ende eeren / want gelijk hy hem tot gehoorsameheyt op dat alder-diepste ons ten dienste verootmoedigde / alsoo is hy oock wederom in de alderhoogste hoogheyt van sijnen Vader verheven. Ende heeft alsoo dooz Gods genade vooz Adam ende sijnen geheelen zade onschuldigh den dood gesmaect / die anders upt des doodts getwele niet en konde verlost worden. Want het be-taemde alsoo den genen / om welken en dooz welken alle dinggen zijn / die daer veel kinde-ren ter Heerlijckheyt heeft geboert / dat hy den Hertogh en Dorst haerder saligheyt / dooz lijden volkomen soude maken / dewijle bepde de Heplighmaker Christus / en die dooz hem gehepligt worden / de Wedergeboene / upt een (dat is upt eenen God) zijn.

Ende alsoo hebben de Gehepligden 't samen eenen Vader met haren Heplighmaker / gelijk Joannes sept : Soo vele als hem aernamen / gaf hy macht (merckt) Gods kinderen te wer-den / die aen sijnen Naem gelooven / welcke niet upt den bloede / &c. Maer die upt Godt (merckt) geboren zijn / en daarom en schaemt hem onse Heplighmaker niet / deselve zijn ge-hepligden / sijn Broeders te noemen / ende spreekt : Ik wil utwen name mijnen Broede-ren verkondigen / ende midden in der Ge-meenten utwen Lof-singen. Ja weerde Leser / Soo Christus vleesch van Adams vleesch waer, ende wy des vleesch halven, sijn broe-ders heten souden, als der Geleerden gront is / so moeste d' een Broeder den anderen ba-ren / daer toe moesten oock alle Godtloosen / Ja Hoeren en Doeben Christus Susters en Susters zijn / is stercker als men weder-strij-den kan.

Enen / wie sijn Broeders en Susters zijn / heeft hy Matth. 12. 48. Marc. 12. 35. Luc. 8. 35. selve wel verklaert / ende en noemt oock die hier niet alleen sijn Broeders maer oock sijn kinderen / en sept : Siet hier ben ick ende de kinderen die my Godt gegeven heeft. Worden daarom sijn kinderen genoemt / om dat hyse met den woorde sijner / genaden / dooz de kracht sijns Hepligen Geests in de bespzingen-ge sijns rooden Bloeds Gode sijnen Vader tot kinderen gebaert heeft / die hy oock op een ander plaetse sijn Maeder / Wuyt / Vleesch en beenen noemt / die sy na den vleesche gien-sins zijn en honden.

Ja mijn Leeser / so hy sijn vleesch van sijn-der kinderen vleesch ontfangen hadde, gelijk à Lasco met den sijnen drijngt / soo moesten de kinderen den Vader gebaert hebben / Christus de nieuwe Adam moeste oock tot sijn nieuwe Adam seggen : Ik ben vleesch van utwen vleesche / ende niet seggen : Gy zijt vleesch van mijnen vleesche. Dreeft gy Godt / soo denket na / en richtet / Gen. 2. 23. Mal. 2. 14.

Hier volght de Spreucke.

N Adernael nu de kinderen gemeenschap met vleesch ende bloet hebben / is hy ge-lijker maten der selver deelachtig geworden / op dat hy dooz den doodt de macht neme / dien / die des doodts macht hadde / dat is / den Dupbel / en verlost die / die dooz de huyche des noodts haer leefdage onder de knechtschap zijn moesten / want hy en neemt niet de En-gelen aen / maer Abrahams zaet neemt hy aen /

Gen. 1. 1.
Pl. 33. 6.
Eph. 3. 9. 1. 9.
Col. 1. 16.
Heb. 1. 2.
Phil. 102. 26.
1 Joan. 1. 7.
Col. 1. 15.

Joan. 1. 14.
Joan. 9. 37.
4. 26.
1. Joan. 1. 2.
Jo. 14. 7.
Heb. p. 14.
Apo. 1. 5.

Erasmus, Hieronymus.
Heb. 2. 9.
Phil. 2. 7.
Psalm 8. 7.

Luc. 9. 28.

Jo. 17. 4.

Phil. 2. 7.
Heb. 2. 7.

Phil. 2. 9.
Eph. 4. 2.

Heb. 2

Joan. 1. 15.
2. Pet. 1. 4.
Ioan. 3. 2.
De Heyligh-maker is Christus, de geheyligde zijn de wedergeboene Heb. 2. 11.
De wederge-boren zijn oock Christus broeders, ende hebben eenen Vader.

Jo. 15. 14.
Heb. 2. 11.
Joan. 3. 5.
Iac. 1. 18.
Eph. 3. 10.
Gal. 4. 19.
Phil. 10.

1 Pet. 1. 23.
Mattheus 21.
10.
Joan. 3. vers 29.
Genef. 2. 24.
Ephesen 5. 30

Adam en was niet van Eva, maer Eva was van Adam.

Heb. 2. 4.
Phil. 2. 7.
Hofea 13. 14.
1 Cor. 15. 54.
Col. 2. 15.
2 Tim. 1. 10.

aen / daerom moeste hy in alle dingen synen broederen gelyck werden.

Siet / dit is de wichtigste ende sterckste spreucke / daer mede Johannes à Lasco de geheele Schryft (aengaende desen Artijckel) in twiſt set / Christum deylet, tot twee perſoonen ende ſonen maect, ende ſoo hy meynt alle ſijn Argumenten / spreucken / gloſen / ende dat geheel werk in een ſluyt. Ende 't is ſijne epgentlijcken gront ende meyninge / gelyck de kinderen vleesch ende bloet hebben, ſoo heeft ook dat woort, oft de Sone Gods na gelijker maeten ſijn vleesch ende bloet van der ſelver kinderen vleesch ende bloet aengenomen oft ontfangen, ende heeft alſoo Helle, Zonde, Door ende Duyvel in onſen vleesche overwonnen, &c.

Aengesehen hy dan de gemelde spreucke ſoo heftig dzyngt / daerom heb ick oock in aengetoene aentwijſinge ſoo rijckelijck upter Schryft voorgebragt der gemelder kinderen aengeboren / onreyn / ſondelijck vleesch ende natuerre, haren verdienden doot ende verdorment / daer tegen Chriſtus repne / heylige vleesch ende natuerre / ſijnen onverdienen doot ende gericht / op dat de Leefer met ſulken recht bekennet ende bate / dat de Heere Jeſus Chriſtus van alſulcken onreynen vleesch ende Zaet der kinderen niet en konde aſhomen / oft ſoo een Menſche van haer aemmenen / want der kinderen vleesch (ſegge ick) is onreyn ende ſondelijck / maer Chriſtus vleesch repn ende heylig.

Dademael dan ſijn reyn vleesch van der kinderen onreyn vleesch niet zijn en konde, ſo verhaelt is / ende onſe Wederpartijen het noch ebentwel met deſe spreucke hardt dzyden / ſoo wil ickſe daerom van woorde te woorde neerſtigh onderſoeken / ende dooz Godts Genade op elk Woord den Heylſamen ſin / ende dat rechte verſtant wiſſen.

Ten 1. aenmerck dat hier met dat woort kinderen / geen ander kinderen beteekent en werden / dan die hier boven oock Chriſtus broeders genoemt zijn / te weten / die aen Chriſtum Jeſum geloven / ende dooz de levendige kracht ſijns Geests ende Woordt upt God geboren werden / als gehoort is.

Ten 2. aenmerck wat het na der Schryft geſeyt is / gemeynſchap met vleesch en bloed hebben / dattet niet alleen en is / vleesch ende bloet hebben / gelyck 't ſommige getransſerret hebben / maer dat het oock is / hem met vleesch ende bloed vermengen / ende dooz de verdozen luſten onſes vleeschs de dingen doen die ons van God verboden zijn / Rom. cap. 7. verſ. 7. 3. 20.

Ten 3. aenmerck / nademael de gemelde kinderen noch ſulcke gemeynſchap met haren ſondelicken vleesch ende bloet hebben / ende met ſoo een menſchelijke ſwakheyt behecht zijn / daer dooz ſy altijde (doch tegen haren wille) ſtrupſkelen ende ſeylen / datſe daerom oock ſoo eenen Hoogen-prieſter hebben moeſten / die met hare menſchelijke gebzeeken konde medelijckigh zijn / dewijle hy oock na gelijker maten verſocht wert / hoewel ſonder ſonde / als gedacht is.

Ten 4. aenmerck / als dat dat Adverbium ſimiliter, dat is gelijker-maten / hier wel een waerachtige menſchelijke natuerre in Chriſto betuygt / maer niet ſoo een natuerlij-

ke ontfankenisse, gelyck Johannes à Lasco Matth. 4. 20. dzyngt / ende hebben wil / want het is dooz de geheele Schryft openbaer / dat de ontfankenisse boven der natueren in Maria vermidelt den gelobe dooz den Heyligen Geest geſchiedt is / gelyck boven meer als genoeg verklaert is.

Ten 5. aenmerck / dat de woorden vleeschs ende bloets deelachtigh worden / anders hier niet en zijn / dan vleesch ende bloet hebben / nademael ſijn kinderen ende Broeders oock vleesch ende bloet hebben / ſo 't Sebast. Caſta. ook geſet heeft / doch met ſulken onderſchept / dat ſijn vleesch heyligh was / ende van geener ſonde en wiſte / ende daerom de berwijſinge oft de bezrottinge oock niet geſien en heeft. Maer ſijner Broeders ende kinderen vleesch ſondelijck / ende daerom oock verganckelijck / 1. Cor. 15. 53. 1. Cor. 5. 4.

Ten 6. aenmerck / dat Paulus de woorden deelachtigh worden / niet alle wegen in eenderley ſin en gebuyekt. So de andere (ſchryft hy aen een plaetſe) deſer macht aen u deelachtigh zijn / dat is ſoo de andere deſe macht aen u / oft tot u hebben. Item / die daer dozſcht die dozſcht op hope / op dat hy ſijner hope deelachtigh werde / dat is / dat hy ontfange dat hy hoopt / 1. Cor. 9. 12. Item in 't 10. 17. 21. deſ ſelven brieſs wordet dooz genieten gebuyekt.

Aengesehen dan / dat dit ſelbe deelachtigh worden in der Schryft niet allenſins eenereley bediedinge ende ſin en heeft / ſoo en moet oock niet anders (ſoo waer 't voozbalt) dan na den rechten aert ende gront der Schryft uptgepleit ende bediet werden / oft de geheele ſchryft moeste om ſoo een woortſ wille gebzoken / ende op eenen bzeinden ſin geheert zijn.

Ten 7. aenmerck / dat dat woordteken corundem, dat is / der ſelver / de namen vleesch ende bloed verhaelt / maer niet dat vleesch ende bloed der kinderen / want dat is in hem ende van hem onreyn / ſondelijck / dootſchuldigh ende verbloecht / ja want hier dat vleesch ende bloed der kinderen verhaelde / gelyck Johannes à Lasco ende M. M. dzyngen / als dat Gods Sone een volkomen menſche met lijfende ziele van der kinderen vleesch ſoude aengenomen hebben, ſoo moesten alle deſe na verjaelde ſware ende onoploſſelijke Inconvenientien daer upt volgen / is onwederſprekelijck.

Ten eerſten / een onreyn / ſondelijck verbloekt / verdoemt ende dootſchuldigh Chriſtus gelyck dat vleesch der kinderen is / daer af hy dat ſijne aengenomen oft ontfangen hadde / want ſoo waer der kinderen vleesch is / daer moet oock der kinderen ſonde ende bloet zijn / en kan men niet loochenen / oft de rechtberdigheyt moeste verandert / ende den bloeck dooz ons epgen vleesch wech genomen ende gepynt zijn.

Daer op my M. in ons eerſte beſpreekt met hem gehouden / alſoo antwoorde: Chriſtus waer reyn ende ſonder ſonde geweest, ende dat daerom ſepde hy / om dat Maria hem niet uyt mans zaet door vermenginge ontfangen en hadde. Antwoorde ick / ſoo hooz ick wel / ſoo is de ſonde upt de vermenginge / die Gods ordeninge is / ende niet upt Adams overtredinge. Doen ſepde hy ney / Gods rechtveerdigheyt dede het, dat hy in ſijner natuerre verdorven wert. Als bzaegde / hoe? hy ſepde / om dat God geſproocken hadde; In welcken dage

Et ipſe ſimiliter iuſdem pradius fuit.

Das Promomen ipſorum van à Lasco hier by geſet, wort by de Tranſlatores niet bevonden, wilde oock in 't verſtant meeninge ongerijnden ſin in der Schrift maken.

Hier merckt M. groote dwalinge, ik en wilde ſijn ſake niet geroot hebben, maer hy ende ſijn Medehulpers hebben ons gedreygt datſe tegen ons ſchrijven wilden, ſoo my de Godveeſende geſeyt hebben

gy daer af eet, sult gy den doot sterven. Doe antwoorde ick / soo is Godt een oorsake van Adams sonde geweest / en moet in 't verstant de gedreghde doot niet alleen de straffe der sonden / maer ook de sonde selve zijn. *Ick seyde / Martine / merckt doch wat reden dat gy boort-zyngt.*

Ten tweeden volgt een gedepde Christus / daer d' een helft van den Hemel / ende de ander helft van der Werden zijn moeste.

Ten derden twee personen in Christo / een Goddelijk persoon / ende een menscheijk persoon. Daer op my M. in 't tweede bespreekt so antwoorde : Daer en waren geen twee personen in Christo, maer een persoon, want hoe wel het woort een persoon (seyde hy) van eeuwigheyt geweest was, soo en was 't evenwel, doen het in Maria quam, geen persoon. *Dooder seyde hy ook / hoe wel elck mensche een persoon is, ende de mensche Christus een mensche was, gelijk een ander mensche, evenwel en was de mensche Christus alleen geen persoon. Ick schame my / dat ick alsulke ongerijnde dingen roeren moet. Reecht heeft Paulus geseyt : Ubi disputator seculi huius ?*

Ten vierden twee Sonen in Christo, Godts Sone sonder Moeder, en die onlijdelijk, ende des menschen Sone sonder Vader, en die lijdelijk, dat ook M.M. meer als eens oft tweemaal alsoo met goede bediedelijcke woorden / bepde in dat eerste ende doek in dat tweede bespreekt vooz ons allen bekende ende toefont. *Godt wat wonder is 't dat men hooren moet !*

Ten vijften dat niet Godts eerstgeboren ende een geboren eppen Sone / maer Marien Vaderloose Sone van Adams dootschuldige fondelijck vleesch den doot voor ons gestorven is, dat so opentlijck tegen Christum / Joannem / Paulum / en de geheele Schryft is.

Ten seften dat het eeuwighe Soen-offer eens vooz aller Werelt sonden geoffert / niet dat Lammeken sonder vlesche / maer een onreyn vuyl Offer (dat der sonde ende den doot onderworpen was, so men ook upt à Lasco schryben meer als genoeg verstaen magh) zijn moeste.

Ten sebben : de Engel Gabriel / Petrus / de Heere selve / &c. bekennen dat de mensche Christus Iesus Godts Sone is / Thomas bekent hem vooz sijnen Heere en God / daer toe leert de geheele Schryft / dat hy onsen Advocaet / Verfoender / Middelaer / Hooge Priester / Verlosser ende Heplant is / ende hy soude dan noch van Adams onreyn fondelijck vleesch ende zaet zijn, so is 't openbaer dat een geschapen Creatuer ende mensche van Adams fondelijck vleesch / onsen Heplant / Verlosser / Verfoender / Advocaet / Hooge Priester, Ja Heere en God is / dat niet alleen grootwel en Afgoderije / maer doek een openbaer Laster tegen Godt is.

Ten achtsten : So de mensche Christus also van Marien oft der kinderen vleesch ware, so onse wederpartijen boozgeven / ende de selve menschen sonder Vader / soo moeste Maria bepde sijn Vader ende Moeder hier geweest zijn / want Godt heeft van den beginne in sijnre wijshepd so verordineert / dat hy der Menschen baringe bepde Vader ende Moeder zijn moeten / als Gen. 1. opentlijck gespreut wozt.

Ten negenden : So de mensche Christus van Marien vleesch waer, en Gods Odeninge en vermag 't niet / dat een Vrouw een mensch van haren vleesche oft lichaem baren kan / soo

gehoozt is / so waer 't openbaer / dat Christus niet een sone sijnz Moeders / maer een portentola Creatuer / hupten alle Godts Odeninge / dooz dat inwoonende woort van haren vleesch geschapen waer.

Ten thinden : so dat eeuwighe woort / daer alles dooz geschapen is / to een Creatuerich Sone van der kinderen oft Marien vleesch hadde aangenomen, ende hadde hem daer mede alsoo in eenen persoon ende soon vereenigt, soo moesten de Schepper ende de Creatuer / Gods Sone sonder Moeder / ende Marien Sone sonder Vader een onberschapen persoon en Soon geworden zijn / is onwederस्पेतelijck.

Ten elfoen : Heeft dat woort soo een mensche van Marien vleesch aengenomen, ende en is 't niet selve mensch geworden / so en is Godt geen waerachtigh Vader Christi / Maria geen waerachtige Moeder / ende Christus geen waerachtigh Sone bepde sijnz Vaders ende sijnz Moeders / daer toe is de geheele Schryft verloochent / die daer betuygt / dat Christus Gods Sone is.

Ick meyne immers dat alle dese aengetogene onoplosselijke inconvenientien u genoegh verklaren / hoe Johannes à Lasco dit Pronomen eorundem niet na de Schryft bediet en heeft.

Ten 8. Aenmerck / waerom dat Christus de Dozt onser Salighepd mensche geworden is / te weten / dat hy den Dozt des doods / die de Dypvel is / dooz sijnen onberdenden doot moghte wegh doen / ende moghte alsoo sijnre arme slaefachtige / bresachtige Broeders en kinderen van de beschuldigende Wet / van 't recht der sonden / en van de vzeefe des doods verlossen ende bjp maken.

Ten 9. aenmerck / hoe de spreuke / hy en neemt niet de Engelen aen / maer Abrahams zaet neemt hy aen / niet van de aenneminge sijnz menscheijken vleeschs, gelijk 't de geleerden bedieden / maer van de aenneminge der genaden / daer mede hy ons aenneemt te verstaen is / want hy set dat aennemen in Presenti, ende Engelen in Plurali, ende sepd : Hy neemt niet de Engelen aen / maer Abrahams zaet neemt hy aen / de kinderen der be-
loften / Rom. 9. 8. De gelowigen / Gal. 3. 29. sijn broeders ende kinderen / hy neemtse (segge ick) aen in genaden / tot prijs sijnz Vaders Rom. 15. 7. Bidt vooz haer gebzeten ende zwachheden Rom. 8. 7. Heb. 5. 10. Want sy den aengeboren onreynen quaden aert en nature haers fondelijcken vleeschs by dit leven nimmermeer recht konnen los werden / als gehoozt is.

Ten 10. Aenmerck / hoe dat het geene dat een dink gelijk is / niet effen dat selve en is / dat het gelijk is, daerom en kan 't niet dese spreuke (daerom moeste hy in alle dingen sijnen broederen gelijk werden) niet behouden werden / als dat Christus sijn Heylige reyne vleesch van Adams onreyn fondelijck vleesch ontfangen heeft.

*Siet tweede Lefer / soo gy nu dese onse verklaringe ober dese spreuke Heb. 2. wel aenmercke / en metter schryft recht weegt / sult gy in alle kilaethepd spreken / hoe dit der boozgemelde woorden eppentlijcken gront en sin is / te weten hoetwel dat Christus de dozt onser salighepd ons tot sijnre Heerlijchepd geboert / en also tot Broeders en kinderen in 't gelobe aengenomen heeft / sijn wy ebentwel upt der eerster ge-
booz*

Na M. sententie moeste de Goddelijke persoon in geen persoon verandert zijn. Aldus verkreupelt hy de klare waerheyt. Dat ik hem de waerhepd na schryve, sal ik hem hier voor de menschen, ende hier na maels voor Gods stoel boetsaen.

Et hze ferme (ut mihi videtur) heresis est Nestoriana.

Ioan. 3. 16. 1 Joa. 4. 11. Rom. 8. 32.

Luc. 1. 32. Matth. 16. 16. Joa. 6. 9. en 20. 31.

Merkt mijn Lefer, merkt.

Merkt waerom Christus mensch geworden is.

Non enim geniis posuit Casta. sed Abrahami posteritati opitulatur.

Heb. 2. 16. Hier mesck hoe Christus Abrahams zaet aenneemt, ende wie sijn zaet in der Schryft genoemt is.

boozten van Adam getogen / dooz de Slange / so fenijnicht / en in der naturen so verdozen / dat wy des onreynen sondelijken vleeschs (segge ik) so lange wy in dese hute sweben / minner meer recht en konnen quijt worden / maer menighmael (hoe wel tegen onsen wille) ons daermede vermengen ende wyl maken / ende woorden alsoo van dat geschreven hantschryft oertuygt / dat wy na de eeuwig-duerende Rechtveerdigheyt den doot weert zijn.

Mademael wy dan met alsulken quaetwilligen / sondelijken / ongehoozamen en dootschuldigen vleesche bestrit zijn / als ook alle vrome kinderen Gods van den beginne weemoedighlijck dat beklaget hebben / en van den ingesteeften angel der Slangen niet geheelijck en konnen verlost werden / daerom is 't / dat onse Doost / Hepligmaker / Broeder en Vader Christus hem in sijner overmaten grooter Liefden na sijns eeuwigen Vaders raet / opset / wille en besluyt opgemaekt heeft / en is na gelijcker maten vleesch en bloet deelachtig geworden / niet van den kinderen / want sy waren sondig ende onreyn / maer gelijck Joannes seyt : het woort is vleesch geworden / ja een ellendig / bedroeft / verfoeckelijck en sterflijck mensche / en is alsoo bymoedighlijck aengetreden / om booz sijns Rijcks-genooten / gehepligden / Broederen en kinderen te stryden / heeft hem als een Heldt in 't tegenweert geset / en heeft den verfoecker / in sijn verfoeken schaemtoot gemaekt / in sijn macht overwonnen / sijn geweer genomen / sijnen kop verreden / dat hant-schryft voldoen en in stucken gescheurt / ja met sijnen rooden bloed uytgewischt / onsen schuldigen ende verdienden doot met sijnen ontschuldigen en onverdienden doot betaelt / tot verbullinge des Propheetischen woorts: O doot / ik wil u dood zijn / u verderbinge wil ik zijn / O helle / ende heeft also sijn Hertberkoren / Hepligen / Broeders en kinderen van de slavernye en dzybunge der Wet / van dat recht der sonden / en van de verschickelijcke vzeese des opgelepten doots opgelost en vry gemaekt. Alsoo dat hen haer menschelijcke swaakheyt en ontwillige misgripingen om sijner wille nimmermeer tot sonde gerekent en sullen woorden / so sy slechts met gelobige boortveerdige herten booz hem wandelen / en met een versterkede gewisse Conscientie gestadighlijck aen sijn Woort houden.

Diet / also heeft Christus Gods Sone dat zaet Abzake aengenomen en tot prijs sijns Vaders vry gemaekt / en is daerom in eppen der persoon verscheenen sijnen armen / swaaken / bekommerden broederen in allerley armoede / ellende / dzyk / noot / vzeese des doots / en sterflijchheyt in alle dingen gelijck geworden. Op dat hy also een medelijdigh / barmhertig en getrouwe Hooge Pleester zijn soude / om de sonden / gebreken en misgripingen sijner Gehepligden vooz God sijnen Vader te versoenen / want detwijle hy in gelijcke verfoeckinge / stryct / ellende / banghich / pt en vzeese des vpoets met hen gewandelt heeft / kan hy ook te hulpe komen alle die / die van der Wreelt / Welle / zonde / dwybel en doot verfoecht worden. Ende daer mede hebt gy mijn antwoort op de spreucke Heb. cap. 2. van Johanne à Lasco ende den sijnen hart gebreken. Vzeest gy Godt / soo leeft ende richt het.

Ten 8. leydt hy dat getuygenisse Joannis aen 't eerste uyt / en seyt: Dat woordt, Godts

Sone heeft begoft te zijn uit Davids zaet, Rom. 1. Uyt de Maget Maria, Matth. 1. Ec. Vleesch, mensche, Christus, Immanuel, Ec. Item / Dat woort heeft ons vleesch aengenomen, Ec.

Item / Dat Woort, dat van den beginne alleen Godt was, is geworden (dat is / het heeft ook te samen begonnen te zijn) vleesch (dat is / mensche) ende heet gewoont (dat is / het heeft hem een wooninge geset) in ons (dat is / in onsen vleesch) door sijn deelachtigheyt, gelijk Paulus seyt, soo luyden sijnne woorden over de verhaelde spreucke / Joa. 1.

Och mijn geweniche Aeser / wat mach doch soo klaer zijn / dat menschen vernust niet verdoukeren / en so rechte zijn / dat het niet krommen en kan? Doet hy 't uyt misverstant / so mache hem noch geholpen werden. Doet hy 't ook anders / soo en sal 't niet goet om sijnner armer zielen zijn.

Ik en kan my sijn niet genoegh vertouderen / hoe hy doch sulcke ongerijmde uytleggingen in dzyck aen den dagh zengen derf / daer hy wel weet / datter soo menigh verstandigh en Gods geleert mensche tot deser tijt bevonden woort. O lieve Heere / hoe schickelijck is 't Gods klaren wijn / ende dat hooge getuygenisse des H. Geests / met soo onreynen water soo lechlijck te vermengen / ende met dat aertsche vernust soo gantsch op eenen vzeenden sin te keeren. Ja hy heeft met dese heldre klare spreucke / soo gehandelt / dat ik (so ick noch eenige twijfelinge aen mijn gelobe ende gront gehadt hadde / dat ik geensins Gode sy danck niet en hebbe) mijn twijfelinge wel geheel soude ontloest / en enen vzyen moet daer dooz verkiengen hebben.

Mademael hy dan dat wonderlijck hooge werk der Godlijcker genaden ende liefden / dat de Almachtige eeuwige Vader dooz sijn eeuwige woort ende Sone aen ons arme elende sondaers soo genadighlijck bewesen heeft / soo derrijck verhelept / ende des Heeren heplige woort ende Getuygenisse liever vzecken wil / als sijn vernust ende verstant (soo my dwyck / te blypen gaen / bidde ik enen pegelijken ont Gods wille / my doch niemant en verlicke) dat ik ongeleete my daer tegen sette / en sijn onschyftmatige uytlegginge met klare bedijckelijcke Schryften ende rebenen consutcte / en den Gzont der waerheyt daer doe.

Ik hoope immers dat geen redelijck ende onpartijshik my in eneniget maten ten eerstent bedieden kan / ook niet hy selve / dat ick my openlijck tegen hem verantwoorde / en mijns Heeren Prijs verdedige / mademael hy met gedrukt openlijck vooz de geheele werelt tegen my gehandelt / ende mijns Gods woort (soo veel als ik verstaet) seer jammerlijck gebzoken heeft.

Ik soude ongetwijffelt sijnner wel verchoont en sijnen naem niet geroert hebben / soo hy slechts en de sijne de Schryft ongebzoken lieten en niet so onbescheydlijck bepde met mont ende Penne tegen de heldere klare waerheyt vooz en voeren. Maer mi dzyft my mijn Conscientie ende Godts woort / dat ick mijns Heeren Prijs ende mijn Geloope voozstaen moet.

Segge dan ten eersten / dat hy met dese sijn uytlegginge dat getuygenisse des H. Geests hier gebzoken / en de Schryft vervalschet heeft. Want hy schryft / dat woort, Godts Sone heeft

Rom. 7. 7. en 3. 28. Col. 2. 13.

Deut. 32. 15. Esa. 64. 4. Num. 11. 1. Job. 15. 14. Psalm 143. 2. Rom. 3. 10. Gal. 3. 11. ca. 2. 17. 1 Joa. 1. 3. Heb. 2. 14. Phil. 2. 7.

Hier merkt waerom Christus de Scilo. Gen. 49. 10. De sterke Helt. Esa. 2. 5. De geweldige. Luc. 11. 21. De Overwinner. Gen. 3. 15. De triumpheerder. Col. 2. 15. De leeuw uyt Juda. Apoc. 5. &c. genoemt. Osea. 13. 14. 1 Cor. 15. 45.

Rom. 8. 2. 3. Joa. 8. 36. Gal. 5. 1. Psalm 31. 2. Rom. 3. 4.

Merkt hoe en waerom Christus ons gelijck geworden is.

In litera. Fi

uyt Davids Zaedt, Rom. 1. uyt eener Vrouwe, Galat. 4. uyt de Maget Maria, &c. begonnen tot zijn vleesch, mensch, &c. Ende Rom. 1. 3. staet geboren uyt den zade Davids na den vleesche. Gal. 4. Geboren uyt eener Vrouwen: Ende Matth. 1. 21. Dat in haer geboren oft ontfangen is, is van den H. Geest. **A**engestien hy dan de Schryft niet in sijnen natuerlijcken sin gelaten/maer gedraept/op sijnen gront gedzougen heeft / ende doozt uytgebori ende ingeboren oft ontfangen set / uyt begonnen te zijn/ bewijst hy daer mede meer als klaer / dat hy sijn uytlegginge niet der Schryft niet en kan behalen / maer soo slechts in eenen schijn met getogen spreuken / op-pronck / ende als de waerhepdt boozdraeght.

Ten anderen segge ick / dat het Woort onse vleesch soude aengenomen hebt en, dat hy soo menigmael hier verhaelt. **O**ft dat de Godlijke natuere haer met onse menichelijcke natuere door een wonderlijcke t'samenvoeginge soude vereenight hebben. **O**ft dat Godts done soude ongequetst gebleven zijn, ende Marien Soon aen hem genomen hebben. **O**ft dat Godts Sone alle sijn natuerlijke goeden tot des menschen Sone soude godragen hebben, ende van twee een persoon geworden zijn, als Joh. Brent. sept. **O**ft dat des menschen Sone soude Godts verkoren oft gewenschede Sone zijn, als Pomeranus sept. **O**ft dat dat woort de Sone een geheel mensche met lijf ende ziele van Marien vleesch soude aengenomen hebben. **O**ft dat dat bloedt Mariæ soude te samen in haer lichaem geronnen zijn, gelijk de Dienaers der uytlandischer Kercken van Londen seggen. **O**ft dat hy ons vleesch soude arngotogen hebben, oft dat hy daer in soude gewoont hebben, oft dat hy vleesch van onsen vleesche zijn soude, oft dat onse vleesch tot des Vaders rechter hant litten soude, &c. en woort van allen desen niet een letter in de geheele Schryft gelesen/segge daerom/datse in alle dingen onrecht/ Ja dat meer is/Anathema zijn. **W**ant sy zijn een byceemt Euangelium ende nicuwe Leere / die niet van Gods Geest ende woort/ maer van vleesch ende bloet opgetwoopen en bedacht zijn.

Ten 3. segge ick / dat sijn uytlegginge in alle dingen onsoymelijck is / want hy sept: Dat het Woort begonnen heeft mensche te zijn, ende dan noch sept hy: dat het in onse vleesch gewoont heeft. **H**eeft het begonnen mensche te zijn/ als 't oock in der waerhepdt heeft/ gelijk Joannes Getupgenisse / wannere 't niet verbaescht en wert/ in alle klaerhepdt mede byengt / hoe konde 't dan oock noch in eens menschen van vleesch woonen? want dat beginnen een huys te zijn/oft in een huys te woonen / byze verscheyden zijn/ moeten alle redelijche lieden bekennen ende toestaen.

Ten 4. segge ick: **D**at dese sijn uytlegginge hem selven niet gelijk en is / **W**ant heeft het Woort Mensche beginnen te zijn, als hy sept/ soo en is 't oock in sijn eerste gestalte onverseert niet gebleven. **M**aer is 't onverseert gebleven/ so en heeft 't oock niet begonnen Mensche te zijn / maer het heeft begonnen een mensche van onsen vleesche aen te nemen / ende also in een van ons te woonen/ hy wende oock de sache/ hoe hy wende. **W**il daerom niet Joannem à Lasco, maer den getrouwen ende eenboudigen Joannem selve de uytlegger sijner opgender

woorden zijn laten/ daer hy schryft/ende sept: dat van den beginne was/ dat wy gehoozt hebben / met onse oogen gesien hebben / doozschout hebben/ dat wy met onse handen getast hebben/ van dat woort des levens / ende dat leven is geopenbaert / 1 Jo. 1. 2.

Hademael dan dese sijn uytlegginge (segge ick) hem selven niet gelijk en is / maer beyde metter natueren ende metter Schryft sijnbet/ ende Joannes my hier so klaren gront wijst/ en wil ick mijnen gront ende geloude niet op sulcke ongewisse / donckere ende verweyrgte Glosen/ maer op Joannes gewisse / helle ende onbedriegelijke Getupgenisse bevestigen/ want ick weet, dat sijn getupgenisse waerachtig/ Ja Gods ongebroken waerhepdt en repne woort is.

Ten vyfften segge ick: als dat sijn uytlegginge op dat Woort habitavit, dat is/ heeft gewoont/ ongerijmt is / want hy sept / ende wil: dat het Woort ende onse vleesch, oft Marien Sone van het woort aengenomen, een perloon ende Christus zijn, ende hier byingt hy/ als dat het woort, 't welck is de Sone Gods, sijn Baringe / Hutte oft wooninge in onsen vleesche soude gete hebben, allegeret Xenophontem, &c. **W**aer uyt dan een van beyden volgen moet. **O**p dat Xenophon ende sijn Domicilium een wesen ende dingh zijn/ gelijk Godts Soon ende Marien Soon (verstaet nae sijn seggen) een persoon ende Christus zijn. **O**ft so Xenophon ende sijn Domicilium twee gedeplde dingen zijn/ gelijk sy oock in der waerhepdt zijn/dat dan oock de Sone Gods ende de Sone Mariæ/daer in Gods Soon na sijn uytlegginge soude gewoont hebben/ twee verscheyden personnen ende Christi zijn. **W**ant dat eenere die een huys bewoont / ende een huys / Domicilium, Hutte oft Baringe niet een ongedepit dingh zijn/ is stercker als men wederleggen kan.

Doozder segge ick: **A**ls dat dese sijn uytlegginge op dat woort habitavit, in alle dingen sonder gront is/ want den Euangelist heeft dat woonen in Præterito geset ende sept: **H**eeft gewoont/waer uyt genoegsaem blijkt/dat Joannes hier niet van soo een woonen in onsen vleesche gelyc ooken en heeft, maer van si woonen onder de menschen/ gemk oock alle rechtverstandige Translatoren dat geset hebben. **W**ant hadde hy 't in also een verstant gesproke/ gelijck J à L. dat uyt leyt/so moest 'er staen woonen in præsent, oft men moeste bekennen/ dat 't woort niet langer in den mensche Christo gewoont en hadde/dan hy hier op aerden wandelde / dat na mijn bedencken een seer groben grouwel ende plompe dwalinge zijn wilde.

Ten seften segge ick: **A**ls dat de uytlegginge in gener maniere bestaen en kan/want de gehele schryft/die van Christo sprekt/woort daermede in twist geset/moest twee Personen en Sone in Christo zijn/een sondelijck en dootgeschuldigh Papiant/de Dader geen waerachtigh Dader/de Woeder geen waerachtigh Woeder / ende de Soone geen waerachtigh Sone/de Propheten / Gabriel des Heeren Engel, Christus Jesus/ Joannes / Paulus / &c. moesten alle valsche getupgenen zijn/soo meer als genooch gehoozt is.

Ten laetsten segge ick, als doozt heenen eens gesept is: **A**ls dat Joannes sijn Euangelium ende getupgenisse van Christo den Sone Gods in eenen seer twistigen tijt beschreiben heeft. **H**adde hy 't dan so niet gemeynt/gelijk als hy 't geschreiben heeft/maer hadde 't in alsulcken

bertwerdt

Joh. Brent.
in Lucam.

Pomer. super
Pl. 109. &c.
super Heb. 1.

Gal. 1. 8.

Joan. 1. 4.

berwerdt ende vzeemdt berstant beschzeven/ gelijk .j. à L. alco het uptlept/ so en soude hy op sulke wyse den twist niet gestult oft verklept / maer veel meer opgetweckt en vermercder hebben.

Op neen. Joannes heeft sijn Bekentnisse/ gront ende Seloobe van Christo Jesu/ Gods Sone/ onsen eenigen en eeuwigen Heplant/ eenboudelijc/ recht en slecht in alle kilaerheyt daer gedaen ende sonder alle dobbelheyt betuygt/ dat Gods Woort/ dat van den beginne was/ vleesch geworden is/ en, dat dat selve vleesch geworden Woort onder ons gewoont heeft/ &c. Maer en heeft niet met een Let ter gedacht/ als dat hy ons vleesch aengenomen, oft in een mensch van Marien vleesch gewoont heeft, gelijk .j. à L. (eplac) sijn eenboudig/ slecht woort ende klare getuygenisse met sijn menschelijc vernuft verduypt/ lae omgekeert ende verduypt heeft.

Wengesten hy dan in dese sijn Defention ende uptlegginge de Schyft so deertelijc gebroochten heeft/ ende so onbehendig vzeze van der waerheyt ter zijden upt treet / gelijk ghy upt aengemelde aentwysinge met openen oogen sien meught / ven ick upt reynder liefden mijns Gods / ende uwer zielen gedrongen / u sijn groot misverstant ende swaere dwalingen op te decken / op dat des Heeren Heertelijcheyt bezwert/ ende ghy in de rechte waerachtige bekentnisse uwer Gods ende sijns lieven Soons Jesu Christi recht meught geboerd werden.

Maer ick en doe't niet sonder beswaeringe/ dat ik sijnen naem also noemen/ en sijn misgrypingen aen den dag bzingen moet / oft hy my wel hy belen een stinckende gerucht ende hatelijken naem met sijn schyben gemaekt heeft. . Ich wil 't den Heere bevelen/ hy laet hem vrellicht duncken/ dat hy rechte daer aen gedaen heeft. Maer dat ick doe/ dat doe ick upt bedanck mijner Conscientien / totten prijs mijns Heeren ende Heplants Christi/ want ick sijnen lof cuoe eere vzeze boven alle Creatueren bevinne/ de upt allen mynen kneac. ten oock met mijnen doot ende blac seelen moct.

Ook vzeze ick my des tot à L. wanneer hy slechts sijns Gods eere meer als sijn eere soekt/ sijnen naesten nae der Schyft bevinne/ ende de waerheyt van herten meyn/ dat hy op my niet vergrammen/ maer bevinnen en dancken sal/ dat ick sijn in desen deel niet en verschoon/ maer hem sijn misverstant met goeder troutwe aentwisse/ mijn Seloobe en Leere met der waerheyt verantwoorde/ mijn naeste vooz't berderben waerschoitwe/ en voornamelijc mijns Heeren glorie ende grooten Naem/ so veel in my is/ nae schyfts en mijner conscientien getuygenisse met mijns Heeren woort betweere en vooz'stae.

Maer is 't/ de tmen het my dan ten erghesten keeren ende bedieden wilde/ gelijk 't wel te be-

vzeesen staet/ so moet ick 't den Heere bevelen/ die my in sijneter grooter Liefden tot op deser uuren toe/ in alle myne nooden met sijn Vaderslike troutwe hy gestaen/ ende in alle mijn Verwoechingen so genadighelijc geholpen heeft.

Siet weerde Lese/ hier hebt ghy nu/ hor vzeze wop ende onse Wederpartijen in de Bekentnisse / Leere ende Seloobe van Christo den Sone Gods gedept staen. Richtet nu so ghy Godt vzeest / wie van beyden deelen de getweldighste Schyft en den stercksten gront heeft.

Wilt ghy nu de Spreucken/ diese in desen deel si tydigh noemen/ recht vergeleken hebben/ so moet ghy onser Wederpartijen gront varen laten/ en den onsen aenhangen. Want sy en mogen in eeuwigheyt ja in eeuwigheyt in alsulcken verstant/ gelijk syse dzyben/ met Godlyker waerheyt nimmermeer vergeleken werden. Want elck recht verstandige / die slechts niet moctwilligh tegen de heldere klare Waerheyt stryden/ ende den H. Geest met getwelfstooten en wil/ moet bekennen/ dat upt haer Leere krachtighelijc volghet/ dat de Heere Christus onreyn, sondelijc, verdoemt, vervloekt ende doot-schuldig Christus zijn moeste. Twee personen in Christo, een Godlijc ende een Menschelijc. Twee Soonen, de eerste Gods Sone sonder Moeder, en de tweede Marien, oft des menschen Sone sonder Vader, niet Gods Eengeboren ende Eerstgeboren eygen Sone, maer Marien Sone van Adams onreyn sondelijc vleesch voor ons gestorven, &c. Daer beneffens moesten alle Propheten/ Christus ende de Apostelen valse getuygenen sijn/ is kilaerder danmen met eenige schyft vzezen/ oft met vernuft verduypten kan.

Maer wie onsen Gront recht vatet/ en sijn verstant onder Gods woort dzyckt/ Joannis Getuygenisse (dat hy aen sijn eerste C. van dat vleesch wordende Woort getuygt heeft) vooz waerachtig ende recht geloof/ ende niet en verkreupelt/ Maria des Heeren Moeder niet mer toe en met/ als een waerachtige moedter nae Gods ozdeninge / Gen. 1. toekomt / ende laet Godt de Vader een waerachtigh Vader sijns Soons Christi blijen/ Maria een waerachtige moedter/ ende Christus een waerachtige Soon beyde sijns Vaders ende sijns moeders/ &c. den selven is in desen handel de gantsche schyft vergeleken. Hy en behoef te geens glofrens meer/ want hy en heeft niet een Spreek in de geheele Schyft die hem tegen is. Hy heeft eenen ongedepde Christum/ eenen repne en onschuldigen Christum/ Gods en Marien Soon/ een enig Persoon/ &c. Gelijc ghy (hoope ick) in de verhaelde aentwysinge upt gront en kracht der Schyft rijckelijc gehoozt hebt. Ende upt vzezende en bereeninge ende Tafel dooz Gods genade op 't allerhozste hooren en sien meugt.

T A F E L.

Aeternus Dei sermo per quem condita sunt omnia, Ioan. 1. Qu. est A & Ω. Apoc. 1. 2.

est in tempore in uitate Nazareth iuxta Dei.

Prædestinationem, 1 Pet. 1. Decretum, Ephes. 1. Promissionem, Gen. 3.

Per Spiritum Sanctum in Maria uirgine, viro non cognito, Caro, id est, Homo.

Conceptus, Luc. 1. Natus, Matt. 1. Factus, Io. 1.

Has Tabulas diligenter perscrutetur Lector.

Juxta quam quidem carnem, ita per Spiritum S. inquam, ex æterno æterni Patris Sermonem in Maria conceptam, & factam,

veniente temporis plenitudive ex

Semine sive progenie Davidis, Act. 2. In Bethlehem natus est, Matth. 2. Luc. 2. Muliere, Gen. 3. Galat. 4. Virgine Maria, Matt. 1. Luc. 2.

Unigenitus ac proprius Dei Filius, Io. 3. 1. 1 Jo. 4. 5. Rom. 8. Juxta promissionem ac Matris progeniem, etiam Abrahamæ, Davidis, & Mulieris semen, fructus atque Filius, Gen. 3. Mar. 1. Luc. 1. Servator mundi, Luc. 2. Dominus ipse de cælo, 1 Cor. v. 15. Pans è cælo datus, Jo 6. Immanuel. Esa. 7. Mar. 1. Heros fortis, Esa. 9. Deus postter, Esa. 40. Dominus Justus noster, Jer. 23. 33.

Dese Latijnfche bereeninge ende Tafel heb ick den Geleerden hier tot dienfte aldus gefet/ ende luyden aldus op Duytſcher ſpřaken :

Dat eeuwige Godts woordt/ daer alle dingen door geſchepen zijn/ Jo. 1. Dat daer is de Eerſte ende de laetſte/ Ap. 1. 2. Is in der tijt in de Stadt Nazareth/ na der voozſienigheyt Gods/ 1 Pet. 1. 20. Na dat beſluyt Gods/ Eph. 1. 4. Na der Beloſten Gods/ Gen. 3. 15. Door den H. Geest in de Maaget Maria/ die greenen Man en bekende/ vleefch/ dat is/ menſche ontfange/ Luc. c. 1. 27. 28. Gebore/ Mat. 1. Geworde/ Jo. 1. 14.

Da welcker vleefch/ dat alfo door den H. Geest (ſegge ik) uyt dat eeuwige Woordt des eeuwigen Vaders in Maria ontfangen/ geboren ende geworpen is/ is hy op den vervulden tijt/ uyt Davids zaet oft Geſlachte/ Act. 2. 13. Ro. 1. 4. Uyt ener Drouwe/ Gen. 3. 15. Gal. 4. 4. Uyt de Maaget Maria/ Mat. 1. 21. Luc. 2. 21. In Bethlehẽm geboren/ een eengeboren ende eegen Sone Gods/ Jo. 3. 16. 1 Jo. 4. 9. 5. 13. Ro. 8. 32. Naer der Beloſten ende des moeders geſlachte/ ook Abrahams/ Davids/ ende der Drouwen zaet/ Druucht/ en Sone/ Gen. 3. 15. Mat. 1. 21. Luc. 1. b. 31. Een Saligmaker der Werelt/ Luc. 2. 11.

De Heere ſelbe van den Hemel / 1 Co. 15. 48. Dat Droot van den Hemel gegeven/ Jo. 6. 58. Immanuel/ Ef. 7. 15. Matt. 1. 23. Sterche Held/ Ef. 9. 5. Onſe Godt/ Ef. 40. 9. De Heere onſe Gerechtiger/ Jer. 23. 5. 33. 15.

Diet getrouwe Leſer/ hier hebt gy onſen eegentlijken gront/ Leere en bekentenisse van Chriſto Gods Sone/ hoe hy in Maria vleefch geworpen/ ende in deſer Werelt gekomen is/ gelijk wy vooz onſen Godt gelooben/ ende den Drooteren vooz dzagen. En willen hier mede alle man om Gods wille gebeden en troutwelijck vermaent hebben/ dat ſy doch (nademael de barmhertige Vader ſo overbloedige groote liefde aen ons betweſe heeft/ dat hy ons arme ellende Sondaers ſijnen eeuwigen/ eenigen ende lieben Soon gegeven heeft) deſen Ebelen en hoogen geſchoncken Gods ſone in alle dankbaerheyt aennemem/ ende hem met begeerlijker herten hooren/ beminnen/ met vrolijker herten dienen/ ende ſijn voetſtappen troutwelijck volgen willen/ in ſijn woort ende op ſijn wegen onbeſtaffelijck wandelen willen/ ſijn eere ende lof bymoedighlijck verkhondigen willen/ ſijnen Hepligen Naem groot maken / ende de kunien haers herten in aller ootmoet ende gehoozfaernhepd vooz ſijnen Majestept bukken willen. Want hy is de Man, die ons arme kinderen door de verdienſte van ſijn roode bloet ende bitteren doot/ nae Gods ſijns Hemelſchen Vaders genadig opſet/ raet/ wille ende beſluyt/ uyt dat rijcke der Hellen en des eeuwigen doots in dat glorieuſe rijk ſijner Godlijker eere en des eeuwigen vredeſ victorieuſelijck geboert heeft. Sijnen grootdabigen/ wonderlijken/ hoogen en Heerlijken Name zp prijs in eeuwigheyt/ Am.

B E S L U Y T.

Chriftus ſpreekt : Dat is dat eeuwige leven, dat ſy u bekennen, (o Vader) dat ghy alleen waetachtig Godt zijt, ende dien ghy gefonden hebt Chriſtum Jeſum, Joan. 17. 23. Op een ander plaetſe ſpreekt hy : So gy niet en geloof dat ick 't ben, ſoo ſult ghy in uwe ſonden ſterven, Joan. 8. 24. Ook ſeyt Joannes : Die daer geloof dat Jeſus Godts Sone is, die blijft in Godt, ende Godt die blijft in hem, 1 Joan. 4. 15. Maer wy veloochent dat Jeſus de Chriſtus is, dat is een leugenaer, Jae hy is een Antichriſt, ende verloochent

beyde den Vader ende den Sone, want wie den Soon verloochent, en heeft oock den Vader niet, 1 Joan. 2.

Och dat doch onſe Wederpartyen deſe ende deſer gelijke ſpreuken recht beherrighden, ende eens recht kennen loerden, wie ende wat de Sone Gods ware, en van waer hy gekomen waer, ſo moghten ſy noch tot eeniger tijdt van de ketten der vervoerige opgelooft, ende in dat licht der rechter Leere gevoert werden. Maer ſo lange ſy Chriſtum niet en bekennen, ſo is 't altijd met harwarren ende diſputeren, de leugen in de waerheyt, ende de waerheyt in de leugen verkeeren, Jae ſo verdwalet ende verblindt, dat ook alle die, die Chriſtum Jeſum, met den Engel Gabriel, met den eeuwigen Vader, met Joanne Baptiſta, met Petro, Paulo, Martha, Chriſto. ende met der gantscher Schriſt voor den waerachtigen Sone des waerachtigen ende levenden Gods bekennen, (eylacen) haer Vervoerders ende Kettters zijn moeten. O Lieve Heere, hoe lange ſal doch deſen grooten grouwel dueren?

Och datſe doch noch in tijdts opwaeckten, ſo lange als 't noch heden genoemt wert, en konden Chriſto ſijnen rechten prijs geven, konden ook haer vervloekte huychelye, valſchen Godsdienſt, de bedroefde vervoeringe des armen en ellendigen volcks, ende dat domme roeckeloos leven der arger Werelt recht waer werden, afſtaen en nae laten, hoe goet ſoudet voor haer arme zielen zijn. Maer ick vreeſe, ſo lange de geſtelijke Antiochus dat luye leven ſo milde uytreykt, en Jeſabel de Tafelen ſo lekerlijck toericht, dat dat vervloekte Maozim in ſijner weerden wel blijven, en dat 't der Werelt aen valſche Leerers ende vervoerders niet gebreeken en ſal.

Goede Leſer, denckt nae wat ick ſchrijve, ick waerſchouwe u in trouwer liefden, wacht u en ſiet voor u, wat gy geloof ende hanthaeft, want gy zijt met uwe Predikers al bedrogen. Waeckt ende bidt, den dag treet hier voor, ja hy treet hier voor, ende haeft ſeer, dat wy alle moeten ſtaen voor den onpartijdſchen Rechter- ſtoel onſes Godts, die een recht oordeel ſonder alle aenſien der perſoonen richtet, ende eenen yegeijcken nae ſijn werck betalen ſal, hy zy dan Keyſer oft Koninck, Doctoor oft Licentiaet, Rijk oft Arm, Man oft Vrouwe.

Summa, dit is mijn beſcheyt ende antwoord op Joh. à L. Defenſion, ſo gehoort is daer mede ick hier niet alleen op Aerden voor de Menſchen, maer ook in den dagh mijns Heeren Chriſti, op 't woort ſijner Beloſten, in ſijn genade voor de oogen ſijner Majestept verſchijnen wil.

Zeyt gy redelijker aert, ende u de blinde geeft der nijdiſcher partijen ende des bitteren yveſ niet en vervoert, ſo richter hier mede tuſſchen ons ende onſe Wederpartijer, wie van beyde deelen Chriſtum Jeſum den Sone des waerachtigen ende levenden Gods ten meeften prijſt, ende wie de Schriſt heylſaem aengetogen, oft wiele gebrooken op ſijnen gront gedrongen heeft. Maer wacht u, dat ghy nae vleefch ende bloet niet en richt, maer uyt reynder herten, recht als voor uwen Godt nae der waerheyt.

Een rechtſchepem ongefervede Geloove, de reyne waerachtige bekentenisse Gods ende Chriſti, de drijvende vrucht ende liefde Gods, een vroom boetveerdigh, vrolijck herte, een onbeſtaffelijck Chriſtelijck leven, ende een oprecht gefont verſtant ende Gericht wensche ick u, met alle getrouwe Leſers uyt gront mijnder Zielen. AMEN.

Dericht.
So lief heeft Godt de Werelt gehadt, dat hy ſijnen Eengeboren Sone wilde geven, op dat alle, die in hem geloof, niet velooren en worde, maer dat eeuwige leven hebbe. Want Godt en heeft ſijnen Soon in der Werelt niet gefonden, om de werelt te verdoemen, dan dat de werelt door hem ſalig werde. Wie in hem geloof, wert niet verdoemt, maer wie in hem niet en geloof, is alreede verdoemt, want hy en heeft niet geloof in den Name des Eengeboren Soons Gods. Joan. 3. 35. 36. M. 8.

E E N

De eerste Tafel.

De tweede Tafel.

Jo. 3. 16.
1 Jo. 4. 9.
Ela. 9. 5.
Rom. 9. 8.
Matt. 17. 5.
1 Pet. 2. 22.
Jo. 13. 15.

Luc. 1. 43.
Eph. 3. 14.
Ef. 45. 23.
Apo. 1. 6.
1 Pet. 2. 5.
Act. 2. 28.
Hof. 13. 14.
Ela. 27. 8.

Luc. 1. 29.
Matt. 17. 5.
Jo. 1. 15.
Matt. 16. 16.
Act. 9. 20.
Joan. 11. 29.
Joan. 9. 17.

Gal. 1. 19.

Groote Leeren ende goede dagen smacken veel Predikansen.

E E N
V E R M A N E N D E
B E L Y D I N G E,

V A N D E N

Drie-Eenigen, Eeuwigen, ende waren
Godt, Vader, Soon, ende
Heyligen Geest.

D O O R

M E N N O S Y M O N S.

Eerst in Druck uytgegaen Anno 1597. Daer na wederom
vernieuwt Anno 1600. Ennu 1681.

1. Corinth. 3.

*Daer en mag geen ander Fondament geleyt worden, dan dat er
geleyt is, 't welk is Christus Jesus.*

Gedrukt in't Jaer onses Heeren, M. DC. LXXXI.

CHINESE HISTORY

THE HISTORY OF CHINA

BY H. H. GUTHRIE

THE HISTORY OF CHINA

V O O R R E D E N .

Menno Symons wenscht allen sijnen lieven Broederen ende Susters in den Heere, genade ende vrede, een ongebroocken, reyn ende vast geloove, een ongeverwede broederlijcke liefde, een gewisse ende levendige hope, ende een Godt behagelijcke, onbestraffelijcke wandelinghe, belijdinge ende leven, van Godt onsen Hemelschen Vader, door sijnen lieven Sone Christum Jesum, in kracht sijns Heyligen Geests, Amen.

WY weten weerde Broeders ende Susters in Christo Jesu, hoe dat wy van de gantsche Werelt, tot water, vyer ende sweert, om dat getuygenisse Christi ende onser Conscientien alreede al gerichtet zijn, ende aller menschen schoupsel, uytveeghsel ende vuylnisse zijn moeten. Weten ende bekennen oock daer beneven, hoe dat de ware Vrede-Vorst, Christus Jesus gebenedyt, ons in 't huys des vreedes door dat Wort sijns vreedes opgenomen ende ge-eyshet heeft, ende den sijnen een soo Heerlijcken kenteycken aengeschreven ende naegelaten heeft, by welcken datmen haer voor sijnen Jongeren bekennen sal, namelijk: De liefde. Derhalven is 't immers Christelijck ende billijck, dat wy arme verstoote Kruys-Dragers malkanderen metter volmaeckte bandt der reynen liefden in gebonden zijn, ende als de leden eens lichaems aen malkanderen hangen, want wy ook in een lichaem gedoopt, ende met eenen Geest gelaeft zijn. Maer nu sien wy met onsen oogen, hoe de Vorst der duyfstermissen, die doch van den beginne een Moorder geweest is, met alle vlijt soeckt desen selven vrede in Godts huys in den gront te verstooren, desen bant in tween te scheuren, ende alsoo dat weerde Euangeli-
2 Cor. 4. 14.
Esa. 5. 9.
Joh. 15. 12.
Jo. 11. 35.
en 11. 23.
Col. 3. 14.
1 Cor. 12. 13.
Jo. 8. 44.
Dit schrijve ick den vroemen tot watschouwinge.
Matth. 16. 40.
Luc. 9. 41.

op Aerden niet lievers, ick en soecke voor Godt oock anders niet, dan den prijs mijns Heeren Jesu Christi, ende de eeuwige saligheyt mijnder liever Broeders. Ende daerom heb ick my beneersticht, ende dat met grooter bekommernisse mijns armen krancken vleeschs, ende heb u mijn innerlijkste Ge-loove ende bekentenisse van den eeuwigen drie-eenigen Godt, Vader, Soon ende Heyligen Geest, uyt Godts onbedriegelijke Woordt grondelijck ver-vaet, u ten dienste overgeschickt, by den welcken ick met een gewisse ver-ferckerde Conscientie voor mijnen Godt leven, sterven, ende ten jonghsten dage in sijne genade verschijnen wil, hopende hier mede de Edele ende be-geerlijcke vrede ende eenigheyt in Christo by velen aengenaem ende weert te maecten, ende de verbijsterde liefde weder aen sijn plaetse te brengen. Broe-ders daer is lange genoegh gedisputeert, lange genoegh getwist, lange ge-noegh over malkanderen geklaeght ende verluicht. Ick meyne het is wel tijdt allen vredestoorders eenmael den rugge te bieden, ende den schriftmati-gen vrede ende eenigheyt van gantscher herten te soecken ende nae te jagen. Maer buyten Christum en begeere ick geen vrede, ick bidde ende begeere aen allen mijnen lieven Broeders, ende Susters in den Heere, by alles datmen bidden magh, dat ghy doch dese mijne vermanende Belijdinge sonder alle partije, bitterheyt ende wrevelmoet, met Godtvreesende reyne herten lesen, hooren ende verstaen wilt, gelijk ickse met reyne herten als voor Godt in Christo Jesu sonder alle partye, bitterheyt ende wrevelmoet geschreven heb-be. Ick en twijffel niet, hoe ghy sulcks doet, (Broeders ick meyne den onvreedigen ende bekommerden) sullen onvreede, twist ende tweedracht wijt van des Heeren vredebergh afwijcken, vrede, liefde ende eenigheyt wederom in treden. Van herten begeere ick dat 't doch alsoo gelesen, en-de ter herten genomen magh worden, dat de Almachtige eeuwige Vader, met sijn gebenedijde Soon Christo Jesu, ende met den Heyligen Geest on-verseert moge blijven in haer ware Godtlijcke wesen, ende de bekom-merde, weemoedige, wanckelende conscientien reddinge, troost ende sterckheydt vinden mogen. De lieve Vader gunne sijn genade, A-men.

E E N
V E R M A N E N D E
B E L Y D I N G E,

Van den Drie-Ecnigen, Eeuwigen, ende waren Godt,
Vader, Soon, ende Heyligen Geest.

Deut. 4. 35.
6. 4.
Joan. 4. 24.
Gen. 1. 1.
Psal. 33. 6.
Col. 1. 16.
Ela. 43. 11.
44. 6. 48. 13.
3 Reg. 8. 27.
2 Par. 2. 6.
Ela. 40. 12.
Job 11. 8.
Exo. 33. 20.
1 Tim. 6. 16.
Deut. 4. 15.
Ioa. 1. 18.
Ecl. 1. 7.
Matt. 11. 27.
Deut. 32. 19.
Deut. 10. 17.
1 Tim. 6. 15.
Apo. 17. 14.
ende 19. 16.
Deut. 4. 24.
Heb. 12. 29.
Exod. 9. 14.
Deut. 4. 23.
ende 7. 6.
Psal. 45. 4.
Heb. 1. 8. 10.
Ela. 43. 11. en
44. 6.

Wij geloven ende bekennen metter Hepliger Schyft datter is een eenigh / alleenigh / eeuwig ende waerachtig Godt / die een Geest is. Een Godt / die Hemel / Aerde / ende de Zee / ende alles wat daer in is / geschapen heeft. Alsulcken Godt / dien den Hemel ende de Hemelen alder Hemelen niet begripen en kunnen. Wiens stoel den Hemel is / ende wiens voerbanck de Aerde is. Die de wateren met der vuyft metet / de Hemelen met der spanne vatet / die met drie vingert en de aerde begriip / ende de Bergen met een gewichte / ende de heuvelen met een wagen weget. Die hooger is dan den Hemel / dieper dan de Helle / leeger dan de Aerde / ende heder dan de Zee. Die alleen onsterffelijc is / en in een licht woont / daer niemant toe komen en mach / die geen Mensche gesien en heeft / noch sien en kan. Die daer is een almachtig / geweldigh / heerschende Konink boven in den Hemel / ende beneden op der aerden. Wiens kracht / hant ende gewelt niemant wederstaen en kan. Een Godt boven alle Goden / ende een Heere ober alle Heeren. De welke niemant gelijk en is / machtig / heplig / verschickelijc / loslijc en wonderdadig. Die een verteerende Dier is. Wiens Rijcke / kracht / gewelt / Majesteit ende Heerlijcheit eeuwig ende alsoo duert ende blijven sal. Ende behalven desen eenigen / eeuwigen / lewendigen / Almachtigen / heerschenden Godt ende Heere en kennen wy geen en anderen. Ende dewijle wy alsulken grooten verschickelijken en onsenlijcken Geest is / soo is hy ook onbevindelijc / onuutsprekelijc / ende onbeschrijvelijc / gelijck men upt de boven genoemde schyften genoegsaem afnemen ende verstaen mach.

Marth. 3. 17.
en 28. 18. 19.
Marc. 1. 7. 11.
Luc. 3. 16.
Joa. 14. 9. en
15. 26.
1 Cor. 12. 11.
2 Cor. 13. 13

Bekentnisse van de Godtlike en eeuwige geboorte Christi.

Dese eenige / alleene / eeuwig / almachtige / onbevindelijke / onsenlijke / onuutsprekelijke en onbeschrijvelijke Godt / gelooven ende bekennen wy metter Schyft te zijn de eeuwig onbegrijpelijke Vader / met sijn eeuwig onbegrijpelijke Sone / ende met sijnen eeuwigen onbegrijpelijken H. Geest. Den Vader geloven ende bekennen wy een waer Vader te zijn / den Sone eenen waer Sone / en den H. Geest eenen waer H. Geest / ende dat niet vleeschelijc ende begrijpelijc / maer Geseffelijc ende onbegrijpelijc. Want Christus seft : Godt is een Geest als geseft is. Hadien dan Godt alsulcken Geest is / als geschreven is / so gelooven ende bekennen wy ook van de Goddijcke teelinge des Hemelschen Vaders / ende van sijnen geteelden Sone Christo Jesu. Voeders verstaet mijn schryven wel / dat sy

geestelijc ende onbegrijpelijc zijn / gelijck ook de Vader selver is die geteelt heeft / want gelijck teelt gelijck / is onwederprekelijc. Ende dit selve onbegrijpelijke / onuutsprekelijke / Geestelijke / eeuwig Goddijke wesen / dat vooz allen Creatueren Goddijck ende onbegrijpelijc upt den Vader gebaert is / geloven ende bekennen wy dat het Christus Jesus is / de eerste geboren ende eenige geboren Sone Gods / de eerste geboren aller Creatueren / de eeuwig wijsheyt / de kracht Gods / dat eeuwig licht / de eeuwig waerheyt / dat eeuwig ge leven / Joan. 14. 6. Dat eeuwig Woort / Joan. 1. 1. Versta het niet op een gesproken woort / want 't Goddijck ende Geestelijc is / ende niet vleeschelijc ende letterlijc / ende een gesproken woort en is / maer een waepende wint / in de leeter begrepen / beginnende ende ophoudende / moeste ook als dan Christus Jesus vooz sijn Menschwerdige een letterche letter getweeft zijn. Och neen / maer het is dat eeuwig / wijse / almachtige / heplige / waerachtige / lewendige ende onbegrijpelijke Woort dat in den beginne was / by God was / ende Godt selve was / (merck wel) dooz welke alle dingen gemaecht zijn / ende sonder welken niet gemaect en is / van al datter gemaecht is / en dat eeuwig blijven sal. Ende daerom is 't dat hy selve seft : Eer dat Abraham geboren worde / ben ik. Item / Joannes de Dooper : Na my komt een man / (seft hy) die vooz my getweeft is. Ja dese klaerheyt des Goddijken gedaente hadde hy by den vader / al eer des werelcs gront gelept worde. Hy en achtde het ook geen roof te zijn / dat hy Godt sijnen Vader gelijck was. Bekennen daerom met Joanne den Dooper / Mathanael / Martha ende Petro / dat hy de Sone des lewendigen Gods is.

Lieve weerde Voeders verstaet my recht / ick segge eeuwig wijsheyt / eeuwig kracht / &c. Want gelijck wy geloven ende bekennen / dat de Vader van eeuwigheyt getweeft is / en eeuwig blijven sal. Ja de eerste ende de laatste : Alsoo mogen wy immers ook gelooven ende metter herten bekennen / dat sijn wijsheyt / sijn kracht / sijn licht / sijn waerheyt / sijn leven / sijn woort / Christus Jesus eeuwig met hem / in hem / ende by hem getweeft is / ja dat A ende Q oft wy moeten toeslaen / dat dit gebaerde onbegrijpelijke / waerachtige Goddijke wesen (dat de Vaders een persoon genoemt hebben) Christus Jesus / dooz welken de eeuwig Vader het alles gemaecht heeft / een Creatuerische begin gehad heeft / het welke immers alle waer Christenen vooz eenen verschickelijken laster / vloek ende grouwel bekennen ende aensien. De genadige lieve Vader wil alle sijne lieve kinderen

Joan. 1. 15. en
3. 36.
Col. 1. 5.
Prov. 8. 30.
Syr. 24. 4.
Marth. 11. 20.
Luc. 7. 19. 35.
1 Cor. 1. 9.
Ela. 9. 5.
Joan. 1. 1.
Joa. 3. 36 en
8. 12. 24. 28.

Joan. 1. 3.
Heb. 1. 2.
Ela. 40.
1 Pet. 1.
Ioa. 8. 59.

Joan. 2.
Joan. 17.
Philip. 2.

Marth. 16. 15.
Ioan. 1. 11.
Ioa. 11. 27. 9.
37. 6. 9.

Ela. 41. 4. en
44. en 48.

Apo. 1. en 2.
en 22. 13.

In de rechte ware Bekentenisse sijns lieven Soons Jesu Chyristi / eeuwig behorden ende bewaren.

Mijn liebe Broeders in den Heere / dit selve boozmoede eeuwige/wijse/almachtige/heplige / waerachtige / levendige ende onbegrijpelijke woort / Chyristus Jesus / dat in den beginne was / by Godt was / en Godt selve was / onbegrijpelijk uit den onbegrijpelijken Vader / dooz alle Creatueren gebaert / geloben en bekennen wy / dat het in de volhept des tijds / na des Vaders onveranderlijck opset / ende waerachtige toefegginge / in Maria de reynen Jonckvrouwe / dooz de werkinge ende onschijnunge des Heyligen Geests / een waerachtigh / sienlijck / lijdelijck / tastelijck / hongeriigh / dooslijgh / ende sterflijck Mensch ge worden is / en wpt haer geboren is. Ja ons in allen gelijck / wptgenomen de sonde / dat hy opgewassen is gelijck een ander mensche / ende is op sijn bestemde tijt tot sijnen Doope ende Predicatie aengetreden / dat Ampt der Genaden en der volker liefden / dat hem van den Vader was opgelegd / in volker gehoozsaemheit wptgerichtet / dat hanteschijft dat tegen ons was / namelijck dat / dat gesette / wptgewijst ende voldact / en heeft hem selven ten laetsten in dit sijn menscheijck vleesch / nature ende swachhept / in de welke hy ook gesucht / gewent / ende tot den Vader gebeden heeft / water ende bloet gesweet / dooz den eeuwigen Geest sijnes Heemelschen Vaders geoffert / heeft alsoo onse consciencien gereynigt van de doolijckte wercken / dat wy dienen fouden den waren ende levendigen God / ende alle die aen hem geloben hebben dooz hem genade / barmhertighhept / quytsheldinge der zonden / ende dat eeuwige leven verkreghen / ende dat in de middelinge sijns Hooften Bloeds / dat hy dooz sijn overbloedige groote liefde / aen den Boom des Cruyces / na des Vaders welbehagen / booz ons Arme fondaers opgroffert ende vergooten heeft / ende is alsoo onse eenige ende eeuwige Hooge-Prester / Verfoener / Heb. 2. 14. 3. 14. 3. 5. 3. 7. 26. 8. 6. 9. 29. 10. 5. 13. 12. Genaden-stoel Rom. cap. 3. vers 24. 1. Joan. cap. 4. vers 14. Middelaer / 1. Tit. cap. 2. vers 5. ende Advocaet / 1. Joan. 2. 1. by Godt sijnen Vader ge worden / Heb. 9. 25. Want gelijck als Godt de almachtige Vader dooz sijn almachtige Woord Chyristum Jesum / Adam ende Eham geschapen hadde / Eph. 3. 9. Heb. 1. 3. Joan. 1. 29. heeft hy haer ook wederom / als sy dooz de Slange verleyt waren / weder met alle hare nakomelingen / dooz de selve willen oprichten ende boom maken / op dat wy niemanden in den Hemel noch op der Aerden den prijs onser Salighept geven fouden / dan alleene den eenigen ende eeuwigen Vader / dooz Chyristum Jesum / ende dat in de verlichtinge sijns H. Geests. Dit is van der Mensch-werdinge genoegh.

Doozder lieve Broeders geloben en bekennen wy / Chyristum Jesum / waren Godt met sijnen Vader te zijn / en dat om de Godelijcke heerlijkheden / werkingen / ende epgenschappen / die soo overbloedigh by hem bevonden worden / gelijckmen wpt dese navolgende schrijft en klaerlijck hooren ende verstaen mach. Segt my alderlieffte / is 't niet de eenige ende waerachtige God / die Hemel ende Aerde gemaakt heeft / ende wiens rijck eeuwig dueren sal /

sonder twijfel ja. Ende Paulus seyd: Tot den Sone spreclit hy: Godt uwen stoel duert van eeuwigheyt tot eeuwigheyt / de Scepter uws rijcks is een oprecht Scepter / wy hebt de gerechticheyt lief gehadt / en de ongerechticheyt gehaet / daerom heeft u gefalst / o Godt / uwe God / met de Olic der vruyden / boven uwe medegesellen. Ende wy Heere hebt de Aerde van 't beginnel gefondert / ende de Hemelen zijn de wercken uwer handen.

Is 't niet de eenige Godt / die alleen een Koning aller koningen is / ende een Heere aller Heeren is? en die daer heerschet in den Hemel / ende op der Aerden? immers soo. Ende de Geest spreclit in de openbaringe / dat Chyristus een Koning aller koningen / ende een Heere alder Heeren is. Ende Chyristus selve: Hy is alle macht gegeven in den Hemel en op Aerden. In sijnen Name (seyt Paulus) moeten buggen alle knien in den Hemel ende op Aerden / ende onder der Aerden. Ende alle tongen bekennen mogen / dat Chyristus Jesus de Heere is.

Is 't niet de eenige Godt / die daer seyd: Ik ben de eerste / ende de laetste? Ja. Ende Chyristus seyt in de Openbaringe: Ik ben de A / en de O / dat begin ende dat eynde / seyt de Heere / die daer is / ende die daer was / en die daer komen sal / de Almachtige. Item: En vreeft niet: Ik ben de eerste ende de laetste ende de levende / ende ik was doot / en siet / ick ben levendig van eeuwigheyt tot eeuwigheyt.

Is niet die de eenige Godt / die de herten kent / ende de Nieren proeft? Sonder twijfel Ja. En Chyristus spreclit in de Openbaringe. Ende alle Gemeenten sullen bekennen dat ik die ben / die de Herten ende Nieren ondersoekte: Ende ik sal eenen pegelijken van u na sijn wercken geben.

Is 't niet de eenige Godt / dien wy alleen sullen dienen ende aanbidden? Immerz soo. En Chyristus spreclit in Joanne / seggende: dat sy alle den Sone fouden eeren gelijck sy den Vader eeren. Van de Godelijcke diensten seyt Paulus / wie daer in Chyristo dient (merckt) wie. Een pegelijck houde ons booz Dienaers Chyristi.

Paulus een Dienaer Jesu Chyristi / ende so gemeenlijck in het beginsel van alle sijne Brieven. Item van der aanbiddinge seyd Lucas / dat sy Chyristum als hy op gevaren was / hebben aengeboden / en sijn wedergekeert in Jerusalem; ook bit Stephanus in sijn laetste / seggende: Heere Jesu ontfangt mijnen Geest. Golt Paulus: Alle Engelen Gods sullen hem aanbidden. Item de Woorzenaer aen den Cruyce: Heere gedencckt mijner (bit hy) als wy in u rijcke komt.

Is 't niet de eenige Godt / die waerachtig is / ende en zijn niet alle menschen leugenars? Och Ja. Ende die Propheet seyt: In Chyristus mont en is geen bedrog gebonden. Chyristus seyt selver: Ich ben de waerhept. Item: daer toe ben ik geboren / ende in der Werelt gekomen / dat ik de waerhept getuygen sal.

Wach ook permande de sonde vergebden ende het eeuwighe leven schencken / dan alleen de eenige ende eeuwige Godt? Och neen. Ende Chyristus seyt: Sy sult werten / dat de Sone des Menschen macht heeft de

De Goddelijke heerlijkheden / werkingen ende eygenenschappen in Chyristo.

1 Tim. 6. 25. Apoc. 17. 14. en 19. 16. Deut. 10. Eccl. 1. 7. Matth. 11. 27. Matth. 28. 19 Phil. 2. 10.

Esa. 41. 4. en 44. 6. en 48. Apoc. 1. 8. en 21. 6. en 22. 13. Apoc. 1. 17. en 2. 8.

1 Reg. 16. 7. Psalm 7. 10. Jer. 11. 20. en 17. 10. Rom. 8. 27. Apoc. 2. 13.

Deut. 6. 13. en 10. 12. 1 Reg. 7. 13. Matr 4. Luce 4. 8. Joan. 5. 23. Rom. 14. 18. 1 Cor. 4. Rom. 1. 11.

Luc. 24. 51. Act. 7. 59. Psalm 104. 4. Heb. 1. 6. Luc. 23. 42.

Psalm 116. 11 Rom. 3. 4. Esa. 53. 12. 1 Pet. 2. 21. Jo. 18. 38.

Ez. 43. 17. Je. 31. 33. Ez. 18. 21. Heb. 8. 12. en 10. 12. 17. Matt. 9. 6.

Esa. 4. Eph. 1. Genes. 3. ende 12. en de 18. en 22.

Matth. 1. 16. Luc. 2. 7. Jer. 1. 2. Luc. 2. 40. Phil. 2. 5. Heb. 3. 2. Joa. 15. 9. 10. 12. 13. Col. 2. 14. Matth. 1. 25. Luc. 2. 7. Phil. 2. 7. Eph. 1. 12. Col. 2. 12. Matth. 5. 4. Rom. 8. 32. Matth. 26. 24. Luc. 19. 2. 5. Joan. 11. 26. Luc. 22. 67. Heb. 9. 14. Rom. 3. 24. 25.

Esa. 53. 13. Matt. 27. 49. Mar. 15. 37. Luc. 23. 46. Rom. 11. Eph. 1. 7. Col. 1. 13.

1 Pet. 1. 19. Apoc. 1. 8. Gen. 4. 23. Rom. 5. 12. Eph. 1. 5. Col. 1. 16. 2 Cor. 1. 14.

Gen. 3. 15. Col. 2. 15.

Joa. 1. 9. 10.

Psalm 146. 10. Esa. 42. 5. en 48. 13. Act. 14. 15. en 7. 49. Psalm 43. 6. en 102. 25. Heb. 1. 8.

Marc. 2. 12.
Luc. 5. 23.
Luc. 7. 48.
Joa. 10. 28.
Joa. 3. 35.
Joa. 14. 2.
Deu. 6. 31.
Gen. 18. 25.
Mar. 12. 25.
Matt. 7. 1.
1 Cor. 4. 5.
Rom. 2. 1.
2 Cor. 5. 10.
Matth. 25. 42.
Elaï 20. 33.
Apo. 2. 29.

de sonden op Aerden te vergeben. Item // tot de Sondareffe: A sonden zijn u vergeben. Ik gebe haer dat eeuwighe leven.

Maecten wy ook in peinaenden gelooben / dan alleen in den eenigen Godt? Seensins / Ende Christus spreekt: Wie in my geloost / heeft het eeuwighe leven. Geloost gy in Godt / soo geloost ook in my.

Is 't niet de eenige Godt / die der gantscher Weerelt Rechter is? Die de dooden verweckt / ende in den Jongsten gerichte oordeelen sal? Dyrlijki ja. Ende Christus seyt: Dat hy de dooden opweckt ende levendigh maect / gelijki de Vader. Hy sal ten oordeele verfschijnen. Ende sal heerschappije hebben over die levendige ende dooden. Ende in sijner toekomstige oordeelen ende rechten.

Siet lieve Broeders na dien nu de stoel Christi een eeuwighe stoel is / en de schijf haer niet en schaemt hem Godt te bekennen / en getuygt / hoe hy ook Hemel en Aerde gefondeert heeft / dat hy alle gewelt in den Hemel ende op der Aerden heeft / dat hy de eerste ende de laetste is / dat hy de herten ende nieren proeft / die men aenbidt ende dient / die de waerheyt is / die de sonden vergeeft / ende het eeuwighe leven schenkt / in wien wy gelooben moeten / ende ons ten jongsten dage opwecken ende oordeelen sal / als geseyt is / soo is 't immers onwederfsprekelijki / oft Christus Jhesus moet ook met sijnen Vader ware Godt zijn / want Godt en mach sijn eere geenen anderen geben. Ende dese zijn immers alle heerlijkheden / krachten ende eppenschappen / die niemant in den Hemel ende op der Aerden toe en behoren / dan alleen den eenigen / eeuwigen ende waerachtigen Godt / moeten alle Godtgeleerde met vollen monden belijden ende toesaen.

Hier benevens lieve Broeders geloben en bekennen wy Christum Jhesum met sijnen Hemelschen Vader ook waerachtigh Godt te zijn ende dat dooz de klare getuygenissen der Hepliger Propheten / Euangelisten ende Apostelen / gelijken in dese navolgende Schriften / ende noch meer andere lesen ende verstaen mach. Aldus spreekt Esaias: Een kind is ons geboren / een Sone is ons gegeven / ende sijnen Naem sal genoemt worden / wonderlijki / Naet / Godt (merkt) alias Kracht / stercken Helt / eruitwigh Vader (merkt) Drededorst / &c. Leest ook Esai. 7. 15.

Item: Seght den sieden Juda: Siet / daer is utwe Godt (merkt) want siet de Heere Heere komt (merkt) geweldelijki / en sijn loon is by hem / en sijn vergeldinge is vooz hem / hy sal sijn kudde wyden als een Herder / hy sal de Lammeren / in sijnen armen vergaderen / ende in sijnen schoot dragen / ende de Openlepen / hier by leest Eszech. 34. 11. Esai. 40. 11.

Siet / de tijt komt (seyt Jeremias) spreekt de Heere / dat ik dien David een rechte vrucht verwecken wil / ende het sal een koninck zijn die wel regeren sal / ende recht ende gerechtigheyt op Aerden aenrichten. Ter selver tijt sal Juda geholpen worden / ende Isracl seker woonen. Ende dit sal sijnen naem zijn / dat men hem heten sal Heere / (dat by den Heereen met vier Letteren geschreven werdt) die onse rechtveerdighheyt is.

Heb. 1. 10.
Psalm 102. 16
Matt. 28. 18
Apo. 1. 18.

Esaï 42. 8.

Fai. 9. 5. en 7. 15.
Getuygenisse der Prophten / Euangelisten ende Apostelen van de Godtheyt Christi.
Esaï. 40. 9.

Ter. 23. 5. ca 33 15.

Ende gy Bethlehem Ephrata (spreekt Michas) gy die kleyn zijt tegen de dwyffenden in Juda / wyt u sal my die komen / die in Isracl Heere zy / welks uytgank van aenbegin ende van eeuwigheyt gewest is (merckt) leest ook Heb. 7. 3. 4. Esai. 44. 6. Apoc. 1. 8. 22. 13. Joann. 1. 1.

Joannes seyt: In den beginne was het Woort / ende het Woort was by Godt / ende God was het Woort.

De Heere spzakt tot Thomam: Bzenge hier utwen vinger / ende siet mijn handen / en bzenge hier u hant / ende steektse in mijn zijde / ende en weest niet ongelooovigh / maer geloovigh. Thomas antwoorde / ende seyde hem: Mijn Heere mijn Godt / (merkt) Jhesus seyde hem: Du gy my gesien hebt Thoma / soo hebt gy geloort / salig zijn sy / die niet gesien en hebben / en nochtans gelooven.

Paulus seyt: Hebt acht op u selven / ende op de geheele kudde / onder de welke de Heplige Geest u gestelt heeft tot Bisschoppen / om de Gemeente Gods te regeren / de welke hy dooz sijn eygen bloet verworven heeft.

Dordt seyd Paulus: welke oock de Vaders zijn / van den welcken Christus na den bleetche is gekomen / die daer Godt over al is / gebenedijt in der eeuwigheyt. (merckt) Item: Godt was in Christo / en versoende de werelt niet hem selven. Leest ook Joa. 14. Col. 22. 1. Tim. 3.

Noch seyt Paulus: hoe wel hy in Godlijke gebaente was / (merckt) en heeft hy 't vooz genen roof geacht / God gelijki te zijn / (merkt) maer verkleynde hem selven / ende nam de gebaente eens knechts aen.

Joannes seyt: wy weten dat de Sone Gods gekomen is / ende heeft ons eenen sin gegeven / op dat wy sonden bekennen den waerachtigen / en zijn in den waerachtigen / in sijnen Sone Jhesu Christo. Dese is de waerachtige Godt (merckt) ende dat eeuwighe leven. Daer beneven Leest ook dat gantsche Euangelium Joannis / en 1. Cor. 10. 15. Ephes. 4. Heb. 1. 3. 7. 11. 12. 13. Gy sult dooz Gods Genade wel eenen gewissen ende vasten gront vinden.

Siet mijn getrouwe Broeders hier hebt gy de onbegrijpelijke geboorte Christi / sijne Godlijke heerlijkheden / werkinge ende krachten / ende so vele edele ende klare getuygenissen der Hepliger Propheten / Euangelisten en Apostelen / die doch alle in een onverwinnelike kracht der ware onbevindelijke Godheyt onses Heeren Jhesu Christi / in soo grooten klarheyt betuygen ende aentwifsen. Ik verfle my dies / ende en twijffle oock niet / een vrome / ootmoordige / Godtzyesende conscientie sal hem hier mede wel laten genoeghen / ende hem niet verder in dese onbegrijpelijke diepheit in mengen / ende soo dan peinant voozder soecken en disputeren wil / dien Prophetere ick vooz getuyg / dat hy sijn leven sijnk wel soecken ende disputeren sal / en nimmermeer een bestandigh gemoet en vaste gront hebben. Daerom lieve Broeders soo zijt getwaerschout / waecht ende hoedet u.

Gelijki wy nu onse gelobe en bekentenisse van de ware Godheyt Jhesu Christi aengewesen en beleden hebben / also willen wy oock niet dooz Gods genade onse gelobe en bekentenisse van den Heere onder korte woorden aen tekenen en voozstellen / de Goddzuchtige mogen

Mic. 5. 1.
Mat. 2. 6.

Jo. 10. 27.

Act. 20. 28.

Rom. 9. 5.

2. Cor. 5. 19.

Phil. 2. 6.

1. Joa. 5. 20.

rechten. Den H. Geest gelooven ende bekennen wy eenen waren wesentlijken ofte persoonlijken (gelijck de Vaderen hem noemen) H. Geest te zijn / ende dat nae Godlijcker wijsse / gelijck de Vader eenen ware Vader is / ende de Sone eenen ware Sone is / welcke H. Geest van allen Menschen kinderen onbegrijpelijk / onuutspreckelijck ende onbeschijfelijk is / gelijck wy ook boven van den Vader ende Sone getuygt hebben / Godlijck met sijne Godlijcke gaven / boozgaende van den Vader dooz den Sone / hoe wel hy immer by Godt ende in Godt blijft / ende in 't wesen van den Vader ende Sone nimmermeer geschepden wordet. Ende dat wy hem dooz alsulcken waren ende wesentlijken H. Geest bekennen / djijs ons de Schijft toe / naemelijck / want hy in een lichaemlijcke gedaente enet dwyben op Christusum in sijnen Doope neder gedaelt is. In gedepde en vperige tongen op de Apostelen gekomen / dat wy so wel in sijnen naeme / als in des Vaders ende des Soons Name gedoopt wordten / dat de Propheten dooz hem gepropheteert hebben / wonderen en krachten gewoacht hebben / dzoomen ende gesichten gesien hebben / want hy een uytdepder der gaven Godts is / ende dat nae sijnen wille (merck wel) : H. beroerde Zachariam / den Sone Barachiz. H. beroerde Joannem Baptistam noch in Moeders lichaem. Ende hy spjak tot Simeon / dat hy den doot niet sterben en soude / tot dat hy den gesaliden des Heeren gesien hadde. H. sepde : Schepdet my uyt Paulum en Barnabam. Ende tot Petrum : Diet / daer zijn Namen die soecken u. H. lept in alle waerheyt / hy rechtveerdicht ons / hy repnighet heyligh / vzedicht / vertrooft / scaft / verblijt ende verfeert ons / hy geeft een getuygenisse onsen Geest / dat wy Gods kinderen zijn. Dese ontfangen alle die aen Christusum gelooven / desen bermaent Paulus / dat wy niet bedroeben en sullen. Die tegh desen Geest sondigt (sept Christus) en sal geen vergevinge vercrijgen. Dese Geest begerde David / dat Godt niet van hem nemen en soude. Want alle die desen Geest niet en hebben / en behooren Christus niet toe.

Jaer mijn Broeders / dooz dese klare Schijften / getuygenissen ende aenwijssingen / ende dooz andere Schijften meer / die nu al te lanch te verhalen zijn / ende die men in der Schijft overvloedigh lesen ende vinden magh / betuygen wy den Heyligen Geest eenen waren wesentlijcken Heyligen Geest Gods te zijn / die ons met sijne Hemelsche ende Godlijcke gaven verciert / ende met sijn aenblasinge onse sinnen ende gemoeden nae des Vaders welbehagen ontfondicht / vyzmoedicht / vzedicht / heyligh ende vzoom maekt in Christusum Jesu. Ende aldus gelooven ende bekennen wy dooz Godt / booz sijn Engelen / booz alle onse Broederen / ende booz de gantsche werelt / hoe dat dese die namen / werckingen ende krachten / namelijck / Vader / Sone / ende Heylige Geest (welcke de Vaderen dize Personen genoemt hebben / daer mede sy de dize waren Godlijcke wesens gemeynt hebben) een onbegrijpelijk / onbeschijfelijk / Almachtige / Heylige / eenige / eeuwige ende heerschappende Godt zijn / gelijck Joannes sept : Dize zijn daer die getuygenisse geven in den Hemel / de Vader / 't Woorde ende de Heylige Geest / ende dese dize zijn een. Item leest oock Matth. 3. 28. 19. Marc. 1. 8. Luc. 3. 8. Joan. 14. 16. en 15. 26. 1 Cor. 12. 11.

2 Cor. 13. 4. Ende hoewel sy dize zijn / soo zijn sy evenwel in der Godtheit / wille / krachten ende werckingen een / ende en mogen niet beter van malkanderen geschepden wordten / als Sone / glants ende warinte / want dat een is niet sonder dat ander / doch alles onbegrijpelijk wy den onbegrijpelijkken Vader / gelijck glants ende waerinte upter Sone. Het een moet by dat ander staen / oft de gantsche Godtheit is verloochent / want al wat de Vader werckt / ende van beginne gewoacht heeft / werckt hy alles dooz sijnen Sone / in kracht sijns heyligen ende eeuwigen Geests. Dese Sone en werckt niet sonder den Vader ende sonder den Heyligen Geest. De Heylige Geest niet sonder den Vader ende sonder den Sone. Aldus moet het eene by het ander blijven / oft het moet een onvolkomen Godt zijn / want verloochenen wy de Godtheit Christi / oft dat waren wesen des Heyligen Geests / so contersepten ende malen wy ons selven eenen Godt af / die daer is sonder wijsheyt / sonder kracht / sonder licht / sonder leven / sonder waerheyt / sonder Woorde / ende sonder H. Geest. Mijn Broeders / verstaet doch alles Godlijck ende Geestelijck / ende niet menscheelijck ende vleeschelijck / so sult ghy u in desen diepen ende verschickelijcken afgront / met die heldere klare ende eeuwoudige aenwijssinge der Propheten / Euangelisten ende Apostelen wel laten genoegen. Een pegelijck sie booz hem met hzeesen ende beben / dat hy sijn hant in dat verteerende vper niet en stecke.

Hertgrondelijke lieve Broeders en Susters in Christusum Jesu / merck doch een weynig op 't gene dat hier volgen sal / namelijck / nadien dier eeuwigen Godt alsulck een grooten ende verschickelijcken Godt is / als ghy gelefen hebt. Christusum Jesus aldus uyt den Vader geboren is / als gesepd is / ende de eegenschappen Godts in Christusum Jesu so rijckelijck overvloepen. Dook de Propheten / Euangelisten ende Apostelen hem so geweldelijck booz God bekennen / vzediken en uytroepen / ende de Schijft aldus overbloedig van den H. Geest leert ende getuygt / en van herten bekent / hoe de eeuwige Vader met sijnen eeuwigen Sone ende H. Geest in haer Godlijcke wesen ende gestalte / macht / heerlijckheyt / ende regeringe onbevindelijk / onuutspreckelijck ende onbeschijfelijk zijn / gelijck men uyt de aengetogen schijften klaer ende wel verstaen magh / want het is alles Geest ende Godt / ende daerom ook boven aller menschen vernuft ende kloechheyt. Daerom is 't dat ick aen allen mynen lieven Broederen ende medegenooten in Christusum Jesu begeerte / bidde ende vermane by alles dat men bidden kan / dat ghy doch ober al geene glosen / geen nieuwe inbindingen / noch geene uytlegginge eenigs menschen / hy sy wie hy sy / beneven dese onbegrijpelijkke hoogheyt toelaten ende confteren wille / vzeefende alrijt / gy die God soekt / uyt alle utwe krachten / dat gy u dooz alsulcke hoogtulligende gedachten en menscheelijcke vermoeden an den onbegrijpelijkken God / die aller Menschē vernuft / dat hem tegen is / tot sothept maekt / niet en misgrijpet ende niet also midts utwe onnutte ondersoeken ende mijmeren in alsulcke onbevindelijcke saken in sijn handen ballen / ende ten laetsten van den vperen sijns grammigen toozns opgegeten ende verteert wordet. Mijn Broeders / ick getuyge booz my dat ick veel liever hebbe te ster-

Matt. 3. 17.
Luc. 3. 28.
Jo. 1. 33.
Act. 2. 3.

Matt. 89. 19.
Zach. 7. 12.
1 Pet. 1. 21.
Jud. 14.
Joel. 2. 29.
2 Cor. 12. 4.
Luc. 1. 38.
Luc. 2. 21.
Act. 13. 3.
Act. 10. 20.
Jo. 14. 26.
ende 15. 26.
en 16. 26.
Eph. 1. 14.
en 4. 30.
Rom. 8. 16.
Act. 8. 15.
Eph. 4. 30.
Matt. 18. 31.
Psal. 51. 6.
Rom. 8. 10.

ben/dan eenigh wooydt oft letter van den Da-
der / Sonne ende D. Geest anders soude geloou-
ben/ ende mijnen Broederen vooz geben (siet/
vooz Godt / ick en liege niet) dan my dat upt-
gedruichte getuygende Wooyt Godts ende den
Propheeten / Euangelisten ende Apostelen met
uptgedruichte wooyden in so heldze klarderheit
aenwijst/leert ende voozbeelt. Och mijn Godt-
blychtige trouwe Broeders/laet ons alle alsoo
met malikanderen gesint zijn/so mogen de woos-
te steden weder gebout werden/ dat vaste vast
behouden/ ende dat wanckelmoedig weder ge-
sterckt wooyden/ ende also vrede/ liefde en eenig-
heyt weder in hare weerde komen. Ick weet
gelijc ende waerachtig/so permant verder loo-
pen wil/dan wy hier upt Godts Wooyt betuy-
gen ende vermaent hebben / die sal dwalende
gaen/ oft hy sal te hooge klimmen/ of ter zyden
blijben/oft te verre ter zyden uptloopen/de rech-
te ende gewisse band sal hy missen / ende niet
kloekker handelen/ dan oft hy den Krijn oft de
Maese in een quartierken ingieten ende besny-
ten wilde. Maer die eenboudelijck ende oot-
moedelijck by dat wooyt Gods/en getuygende
Propheetische/Euangelische ende Apostolische
wooyt blijven/ende dat selve vast gelooven/hoe-
wel sy 't in alles niet en begrijpen noch begri-
pen en mogen / ende wachten hem vooz alle
menschelijck ondersoeken/disputeren/gloferen/
dzaepen ende vermoeden in alsulcke onbetun-
delijck afgronden/die sulen in alle aenbechtin-
gen dooz Godts genade wel bestaen / ende al
haer leven langh niet een vaste rouwige ende
vrijliche Conscientie vooz haren Godt wande-
len. Ick woude van herten/dat alle Broede-
ren hier in gelijc gernoet ende sin met my had-
den/ want ick hebbe der menschen sophisterie
ende glosen ober 15. Jaeren vpant geweest/ ick
ben't noch/ick gedenck't ook te blijven/en my
dooz mijns Gods hulpe te wachten/dat ick dat
bloet van des Heeren offer metten suerdege
niet en offere / maer ick begeere alleen dat on-
gesuerde vroot/koecken ende bladen des ropen
onvermengden Wooyts Godts metten olpe des
D. Geests bestreeken/in dat Hepligdom Gods
in te dzaegen / dat is / in sijn Heplige Gemeen-
te.Och mijn Broeders/waren sy alle/die Broe-
ders naemen voeren/also met my gesint/ep hoe
haeste soude alsdan de weemoedige vroeblige
herten vertroostinghe ende vrylichheit/ende de
gedepide onrustige gemoeden eenigheyt ende
vrede hebben. O Heere Jesu ontfermt u
uwer armer bedroefder schapen / ende laet alle
hongerige en dorstige zielen uwe groene Wep-
den ende klare Wateren binden/Amen.

Lieve Broederen ende Susteren in Christo
Jesu/ontfangt het met alsulcke herten/als ick
't u geschreven hebbe/leest dit by allen Broede-
ren bedupdelijck / ende verstatet Christelijck/
ende wachtet/wachtet/jae wachtet u van alle
disputacien / twist en scheuringe / begeere ick
upt dat binnenste mijner zielen om des Heeren
wille. De Hert-grondelijcke Euangelische
vrede zy met allen mijnen lieven Broederen
ende Susteren in Christo Jesu/Amen.

Den 9. Septembriis Anno 1550.

MENNO SYMONS.

Met eygenter handt alsulcke lange schrif-
ten aen een yegelijcke Gemeynthe byson-
der te schrijven , en vermagh ick niet.
MENNO SYMONS.

Genade ende Vreede.

Nademael lieve Broeders / het kennelijck
is by alle gemeynthen / hoe dat in de
Landen zupdtwaerts gelegen / een groote
moepete ober de Godsheyt Christi ende des
Hepligen Geests is / upt welcken vele onge-
loofs / twist ende tweedzacht by sommige
geresen zijn / ende dat tot grooter droeffen-
se ende smerte aller Hepligen. Ende hem
sontijdtz wel begeeft / dat de eene oft de an-
der upt de landen heerkomende / die metter
saeke besmettet is / ende also wel by sommi-
gen moepete aenrichtet / heeft my de liefde
gedrongen / dese volgende Schyften den Ge-
meynthen ober te schryben / ende dat upt dese
oorsaken. Ten eersten / dat de onbezruk-
te ende gesonde Conscientien haer vooz al-
sulcke herschzichelijcke Disputacien ende on-
begrijpelycke murmureringen wachten mo-
gen / op dat hare herten in alsulcke gronde-
loose diepheden / tot haer eeuwige schade niet
en verdyncken / ende vooz haren Godt eeu-
wigh te schanden worden.

Ende ten tweeden / dat alle de gene die
ontwetende ende onnoselijck dwaalen / ende
in hare Conscientien gebonden staen / ende
eventwel Godt vzeesen / ende onder den Crup-
ce wandelen / dooz desen onsen dienst ende
schyftelike aenwysinge / tot Gods eerwa-
gen prijse ende Heerlijckheyt / ende tot al-
ler Hepligen vzeughe ende vrylichheit mo-
gen gereddet ende geuypt worden. Ick
hebbe't allen mijnen lieven Broederen ende
medegenooten upt hertgrondelijcker liefden
ende medelijden geschreven / magh daer mi
maer een bedroefde / wanckelmoedige / twij-
felachtige ziele mede geholpen worden / soo
wil ick't dierder achten / dan alles wat on-
der den Hemel is. Mijn kinderhens/hoedt
u vooz alle twist ende tweedzacht / op dat
ghy in Christo Jesu wassen ende vermeer-
deren meught. Schoutwet alle de gene die
u berstooren / ende tot oneenigheyt ver-
wecken / die wat nieuws ende sonderlings
voorgeben ende inboeren willen / waer mede
sy de Christelijcke Euangelische liefde / vree-
de ende eenigheyt swachen ende vzeeken
mogen. Och mijn hertgrondelijcke lie-
ve Broeders ende Susters in den Heere /
merckte doch vijtelijck / op het gene dat
ick u schrybe / op dat Godt de Hemel-
sche Vader met sijn gebenedyde Sone Chri-
sto Jesu / ende met sijnen Hepligen Geest
haer Godtliche eere houden mogen. Vrede
zy met u.

MENNO SYMONS den Broederen in Groeningen ende Groeninge-lant,
door eenen getrouwen Broeder Jan Aertfen ten dienste
uytgecopieert ende overgeschickt.

Ontfangt met Liefden.

OM

Om geen leedige plaets te laten, heeft het ons goed gedacht dese volgende Brief hier in te voegen, luydende als volgt.

*Mijn seer getrouwwe Broeder in Christo
ny Genade en Vrede.*

U berhoorene Broeders in den Heere / niet sonderlings heb ick u te schryven / dan dat ick wel wilde / dat ghy my schreef / hoe verre het met de Verkiefinge der Broeders in de Waterhorne / ende oock met Lebe Pieterfz. gekomen is: niet / dat ick Lebe Verkiefinge begeere te beletten / maer moghte wel lijden) dat ick hem gesproken hadde / aler hy tot den volken dienst voort trade: want mijn ziele laet my niet berusten ober den handel / die men voozgangen Jaer met my gevoert heeft. Och mijn Broeder Reyn / moghte ick een halve dagh met u spreken / en u een wepnigh van mijn dzoeffenisse / smarte / en sware hertenleedt te kennen geven / ende oock van mijn groote sware sozge / die ick noch in het toekomende vooz de gemeente drage / wat soude dat een genoegelijke sachte plapster ober mijn bekommerde ziele zyn! Nu moet ick het al by my selven sitten verterren / ende in my selfs opeeten. Soo my di stercke Godt der krachten voozgangen Jaer niet bewaert hadde / als oock noch / ick ware van mijn sinnen al berooft; want daer is op aerden niet dat mijn harte alsoo bemint / als het de Gemeente doet; moet noch desen waren jammer aen haer beleven: Deel denck ick / doch wepnigh seg ende schryff ick. Help my bidden dat ick verkoelinge vinde / ende een genadige uytgangh by alle bekommerde zielen sien magh. Mijn Broeders / wacht u vooz de tweedracht / jaeght de liefde ende eenigheyt met voller herten nae / voeselt u altijd met den Dzeedigen / gebrycht wep-

nigh woorzen / ende toont u in alle uwe wegen als een die uyt Godt gebooren is. Och wtberhoorense Broeder / komt doch met uwe vuurige gebeden mijn sware dzoeffenisse te hulpe: ick bidde u om Jesus wille / laet mijn dzoeffenisse by u begraven blyven / doch soo ghy met penant daer van wildet spreken / soo wetet / met wien dat ghy spreekt. Soo alle herten repn waren / ende alle tongen met sout doozfouten / ende oock de belijdingen van de verloopenen misgrijpingen / van het voozgangen jaer rechtschapen nae der waershepdt voozgingen / hoe drae soude men my een vzoelick man binden. Nu / mi de Heere sal mijn trooster zyn. Moghte de arme gemeente recht gereddet worden! Och laet ons bidden mijn Broeders! Dat ick mijnen seereren Broeder in den laetsten van de festigh daeldests jaerlijchs geschreven hebbe / myne ick niet dat ghy daer mede sulst gestoozt zyn / hebbe het alleen uyt vyshet geschreven / want ick het jaerlijchs wel behoeftigh ben: De barmhertige Heere / mijn getrouwwe Vader / wisse my versozgen nae sijnen wille / hy weet waer. Groete den vzoomen niet des Heeren vzeede: mijn Dochteren groeten u: De Godt aller Genaden zy met u / mijnen alderlieffsten Broeder / ende met allen vzoomen in eeuwigheyt / Amen. Soo men my wat tot mijnder nootdrust sendet / sulcks laet met den eersten geschieden / want de slachteyt is vzae vooz handen / ende is wepnigh daer mede dat ick hoopen kan: Och mijn Broeders houdt het my ten besten / den noodt bringt my.

Den 1. Septemb.

MENNO SYMONS,
de Kreupel, uwen Liefhebber.

VER.

VERKLARINGE
DES CHRISTELYCKEN
DOOPSELS
inden Water,uyt 't Woordt Godts.

DOOR
MENNO SYMONS.

In wat maniere dat sy van Christo Jesu bevolen is, ende van
sijnen Heyligen Apostelen geleert, ende
gebruyckt is.

1 Corinth. 3. 11

*Daer magh geen ander Fondament geleydt worden, dan alleen dat'er geleyt
is, het welke is Christus Jesus.*

Gedruckt in 't Jaer onses Heeren M DC LXXXI.

Menno Simons Latinis Lectoribus salutem.

Legite & relegite, vobis loquor ò docti, qui ingenio & doctrina præ ceteris pollere videamini. Opusculum hoc meum, de celebrando Baptismi ritu, Germanicè addidi. Nam Latina in scita causa non bene possem, & si possem, non vellem, ne labor iste meus sub manibus amulorum in cassum depercat, sed potius cuiusvis Christiano conspicuus fiat, & fructui cedat. Non sint in eo cauponationes Scripturarum, (ipsi iudicate) non dicacitates, non mendacia. Scio etenim non esse Christiani spiritus, cum quoquam agere fraudulentè, precipuè in re tam seria etiam verè Christianus nescit fraudes. Decet quidem Evangelicum Professore nihil præ se ferre nisi præclarissimas illas Evangelii dotes, nempe fidem, charitatem, patientiam, spiritum, lenitatem, pacem, mansuetudinem, veritatem, modestiam denique tantam, ne quisquam sit qui ullam turpitudinis maculam ei jure possit impingere, ut non modo verbo sed & vita quoque doceat, juxta Pauli nostri sententiam qui dicit: Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne quo modo fiat, ut cum aliis predicaverim, ipse reprobus efficiar, 1. Cor. 9. Et alibi: conservationem vestram inter gentes habete honestam, ut in hoc quod obtreçant vobis tanquam scelerosis, pudefiant hi, qui incessunt vestram bonam in Christo conversationem, 1. Petr. 2. 3. Hujusmodi enim mediis oportebit ignorantium stoliditates comprimere, ne illud Servatoris retorqueatur in nos, quod dicit: Ejice primum trabem de oculo tuo, Luc. 6. Nam qui Christianos parerem, cum ipse Christianus non essem?

Legite ergo, & si quicquam in eo inveniatur, quod non sapiat Evangelicam puritatem & spiritum, confundar ego, non vos. Scripsi enim pio amoris affectu, non ut alicui noceam, sed viribus omnibus in serviam. Veruntamen quales mihi per vos pro hoc meo erga vos beneficio agantur gratia, non satis scio, nisi quod cum sanctissimo Duce meo, nempe Christo accipiendæ mercedis loco, quodvis malum, ignominias & cruces feram. Non mirum. Qui verò mihi parcerent, qui veritatem quero, & juxta collatum donum profiteor, quum omnes ferè justitiæ precones, qui fuerunt ab initio in mortem pari ratione traderunt. Hæc est enim gratitudo, quum mundus exhibet servis Dei. Utinam semel verè Christiani essent, qui stolide seipos Christianos esse confidunt, Gratia sit cum omnibus diligentibus, per Dominum nostrum Iesum Christum cum sinceritate.

Vide qualis
erit Evangelii
cuius profectus

Ultra irreperā
hensibilis
adversario-
rum victrix;

Christus dux
est eorum;
qui affliguntur
propter
verbum Dei.

V O O R - R E D E N .

Lieve Lesers, overmits dat wy onse eerste schriften van den Doopsel aen den dagh gegeven hebben, waer inne wy met Christelijker waerheyt die begeerte van eenen yegelijken vromen Christen vol gedaen ende wel gestilt hebben. Om dat dan nochtans sommige lichtveerdige, rebellige, wederspannige, ende vleeschelijke Menschen, sonder reden ende sonder Heylige Schrift, alle wegen sonder eenige Gods vreesse, uyt een partyelijck herte tegen ons leeren, schrijven, vermanen, ende roepen, seggende: Het is Ketterye ende bedrogh, want het is geschreven ende geleert tegens alle geleerde, ende tegen de leeringe der Heyliger Christelijker Kerken, &c. Hoe wel ick niet voor my genomen en hadde, alsodanige verkeerde, rebellige, ongehoorsame, ende wederspannige menschen te responderen, na dat woort des Heeren Matth. 7. maer alleene den nederigen, sachtmoedigen, Godtvreesenden, ende die gebroken van haer herten zijn, want de wijze sal wijsheyt hooren, hy false liefbebben, beminnen, ende alijt wijser worden, maer die sotte sal sotheyt hooren, hy false prijfen, in haer verouden ende sterven, so wil ick nochtans alsodanige wederstrijders ende wedersprekers, die haren mont soo wijde op sperren tegen Gods woort, beyde de twee dingen, dat sy die selfde wetelijken ende verstandelijken ondersoecken, examineren ende herkauwen, en antwoorden my als dan met bescheydender ende deuchtsamiget wijsheyt. Ten eersten, wie dat die oprechte Ketteren en bedriegers zijn? Ten anderen, wie dat die geene zijn, die daer vermanen, en leeren tegens die leeringe der Heyliger Christelijker Kercken? Als sy my dat dan oprechtelijck ende wel berichten, soo mogen sy doch selve dat vonnise ende die sententie geven, dat by ons ende niet by haer die oprechte waerheyt Jesu Christi bevonden wordt, Ter contrarien wederomme, dat niet by ons (die quade Secten en roeren ons niet) maer by haer alderleye ketterije, bedrogh ende valsche leeringen seer overvloedigh geleert, ende gebruyckt worden. Wie dat dan van beyden partijen Kettters ende bedriegers zijn, dat wil ick den Leser laten onderscheyden ende oordeelen. Want *Hereticus* is alsoo veel te seggen, als een uytleser, uytnehmer ende verkieser, (*quia Heresis Grece ab electione vocatur, inquit Beda super Acta Apostolorum*) die hem selven uyt eygen meyninge oft goetdunketheyt verkieft (na mijn bedencken) dat hy gelooven ende volgen wil. Zijn dat dan die oprechte ende waerachtige Heretici oft Kettters, die na eygen meyninge haer selven, buyten die Heylige Schrift, een eygen Geloove maecken, soo en weet ick waerachtelijck niet waer dat men beschreyelijker ende ellendiger Kettters vinden sal, dan als den genen, die ons arme verstroyde verworpene Christenen alle dage als verdoemelijke Kettters tegenspreken, tegen-strijden, schelden, verraden ende vervolgen. Daer en is immers geen leelijcker, grouwelijcker ketterije onder den geheelen gantschen Hemel, dan by onsen wedersprekers ende wederstrijders gevonden wort, als sy dat woort ende die volmaekte ordinantie ende infettinge onses lieven Heeren Jesu Christi soo schandelijck veranderen ende verkeeren, als dat sy Doopen die 't God niet bevolen, geheeten, ende ook niet geboden en heeft, namelijk, die kleye onverstandige onmondige kinderen ende klokken. En dat sy niet en Doopen den genen dien 't Godt geboden heeft, namelijk, den geloovigen. Dat sy een beetken broots ende een droncksken Wijns aen bidden ende eeren voor den Sone Gods. Dat sy haer selven toeschrijven sonder eenige Gods woort, die macht beyde over den levendigen ende over den dooden. Ende dat sy die mensche der sonden, dat kint des verdervinges,

Psalms 11. 19.
Elaï 66. 2.
en 47. 13.
Mic. 6. 8.
Matt. 11. 19.
Rom. 6. 16.

Hereticus
quis sit.

Maxima haeresis
apud ad-
vertarios.

Immutatio
divini ordinis
nonne haeresis
est.

WICNS

wiens natuerlijke hoogmoet, prael, gulsigheyt, wreetheyt, onfuyverheyt, en Afgoderije, datmen niet vertellen mach, setten ende stellen in de plaetse Christi, &c. 2 Theff. 2.4. Ick weet voorwaer niet, hoe datmen immermeer erger ketterije versieren ofte bedencken magh. Nochtans soo roepen dese ellendige menschen seer strengelijken tegen ons, Kettters, Kettters, verdrinckte, brantse, ende dootse, door anders geen oorfake, dan om dat wy met den heyligen Euan-gelio Jesu Christi, leeren dat nieuwe leven, die Doopse op den Geloove, dat Avontmael onder beyde gedaenten in een heylige, ende onbestraffelijck Ge-meynte, om dat wy bestraffen alle valsche leeren, alle Afgoderije, ende dat verdoemelijke vleeschelijke leven, ende wijzen alleene op Christum Jesum Ge-benedijt, ende op anders geen middel ter saligheyt in Hemel noch in Aer-de. Is dit ketterije lieve Leester, soo is voorwaer dat oprechte wesen niet in Christo, soo is hy ook niet die rechte Wegh, die Waerheyt ende dat Leeven, Joan. 14. 6. Wordet doch in uwe herten overmits haren schelden ende lasteren niet verschricket, want het is van den beginne geweest, dat die ongelovige den gelovigen, die quade den goeden, die ongerechtige den gerechten, die vlee-schelijke den Geestelijken, die kettters den Christenen, haten, lasteren en-de vervolgen. Als Cain, Abel, Ismahel, Isaak, Esau, Jacob, die valsche Propheten den goeden Propheten, &c. Gelijk Christus Jesus ons te voren ge-seyft heeft, namelijk, gy sult van alle Menschen gehaet worden om mijns Naems wille, Matth. 24. waren sy nu de rechte Discipulen Jesu Christi, gelijk sy haer beroemen, soo en souden sy niemant om des Geloofs wille verderven, verraden, oft vermoorden, maer sy souden met Christo Jesu neerstelijken we-derfoecken den genen die daer verloren was, Matth. 18. 11. waer't anders dat wy verloren waren gelijk sy meynen. Waren sy die Bruyt Christi, soo en sou-den sy niet wesen hatigh, wreet en bloedigh, maer goedertieren, milde, ende barmhertigh, ja over al alsoo gesint, gelijk als die goede ende getrouwe Bruyde-gom Christus Jesus gesint is. Maer nu bewijzen sy immers dat oogenschijnlijk in haer wercken, hoe dat sy geensins die Bruyt Jesu Christi, dan veel meer die Bruyt des geens zijn, die van den beginne aen een dootflager ende een moordenaer ge-weest is, dat is de Duyvel. Joan. 8. 44. Waren sy dat lichaem Christi, soo en souden sy niemant om des Heeren waerheyt kruysen ende vervolgen, dan selve met Christo Jesu, ende met sijn Gemeynthe om dier saken wille gekruyst, geper-sequeert ende vervolgt worden, Matth. 5. 11. Luc. 6. 2. Joan. 16. 1. 2 Tim. 3. 12. 1 Pet. 2. Want dat onnoosel Lammeken en doodet niet, maer dat is van den beginne aen selve gedoodet. Apoc. 13. 18. Siet nu doch goede Lesers, hoe el-lendige, bloedige, tyrannische ende moordische Hetetici dat onse tegensprekers, wederstrijders, tegenroepers ende vervolgers in hare geheele leeringen, verma-ningen, onderwijningen, leven ende tyrannie voor Godt bevonden worden. Maer dit en bekennen sy niet, want waer dat saecke dat sy dat bekenden, hoe souden sy dan kruysen en vervolgen de uytverkoren Gods kinderen, die kinde-ren des Rijcks ende der beloftenissen; die Broederen en Susteren Jesu Christi, die Engelen des vredes, en die kinderen des eeuwigen onvergankelijcken levens? Maer nu zijn sy alsoo in haer verstant verdonkert, haer oogen zijn alsoo verblint, haer ooren alsoo verstoppt, dat sy dat niet bekennen en mogen, want haerlieder quaetheyt ende boosheyt heeftse verdonkert en blint gemaect, Sap. 2. Die tafel des Goddelijken woorts is haer tot eenen strik, gevankenisse, vervolginge, en vergeldinge geworden, tot den Romeynen 11. 9 Gods strenge oordeel en grou-welijcken toorn is over haer gekomen, om dat sy soo neerstelijken de leugen soe-ken, ende die lieffelijke waerheyt Jesu Christi alle wegen soo hartneckelijck tegen-strijden ende verwerpen, Prov. 1. 11, 12.

*Causa per
secutionis
adversus vere
Christianos.*

*Ipsi ipsi id-
vident
ediosissimos*

*Christiani
non fecus at-
que Christus
affecti sunt.
Luc. 14. 4. en
19. 10.
Sponsa Chri-
sti Christum
imitator
Sponsum.
Corpus Chri-
sti non affi-
git, sed affi-
gitur.*

*Sap. 2. 11.
Causa ex-
secutionis
malorum*

Christus Jesus leert, soo wie dat hongert ende dorstiget na der gerechticheyt, die sal versadigt worden, Matth. 5. 6. Maer dese hongeren en dorstigen na alle ongerechticheyt, met den welken, na luyt Paulusleere, sy overvloedigh versadigt zijn. 2. Theff. 2. 12.

Sinistre quæ-
tit mundus.

Christus Jesus leert, wie dat soekt, die vint, wie begeert, die ontfant, wie klopt, dien wort open gedaen, Luc. 11. 9. Maer dese soeken met allen vlijt s' nachts ende daeghs niet na den rechten wegh, maer na den krommen wegh, verhopende dat sy yet sullen bevinden, het sy in Gods Woort, ofte in onsen leven, t' welk sy alsoo mogen draejen, buygen, breken, en verstaen, dat sy daer mede die oprechte Euangelische waerheyt mogen vertreden en te niet doen, recht even of die eeuwige waerheyt Christus Jesus gebenedijt, met twee tongen gesproken en geleert hadde, en ofter eenige ziel in onsen leven waer, alser wel menighmael (leyder) in ons bevonden wort, want wy alle van Adam geboren zijn sondigh ende gebreckelijk, dat alsdan die Euangelische waerheyt enkel dedrogh zy, soo verblijden sy haer, ende voor Godt geen krachten en hadden van vleesch, overmits sy dan so neerstelijken soecken tegen alle Gods gerechticheyt, ende lagen haer der leugen gelusten, daerom slaetse Godt met alsulcke dulle ende onverstandige blintheyt, dat sy over al niet van Godtlijke leeringe mogen begrijpen ende oordeelen, en begeeren nochtans alle wegen hare saken, hoe schandigh sy ook zijn, metter Schrift soo te bekleeden, op dat sy des te beter onder alsulcken schriftelijcken heyligen schijn mogen bedriegen dat sotte onverstandige volk, dat soo geerne wil bedrogen ende verleyt zijn. Ende blijven alsoo d' een met den anderen, beyde Leeraer en Discipel, in de dienste haers verganckelijken vleesch, die sy in haren Godt verkoren hebben, Phil. 3. 18. Rom. 16. 17. hier van genoegh geleyt.

Populus
insipiens
nilro sedu
cirur.
Quid re nobis
cum doctis
est, quando
verbum Dei
non habent.

Ten anderen goede Leser, soo roepen en grimmen sy qualijcken over ons, seggende, dat wy schrijven tegens alle Doctoren, en ook tegens die leeringe der Heyliger Christelijker Kercken. Dat wy schrijven tegen den meesteel der Doctoren ofte den geleerden, dat wil ick liefelijcken ende geerne consenteren, bekennen en belijden. Want waert dat sake dat sy tegen dat woort, ende tegen die ordinantie, statuten, en insettingen Jesu Christi schrijven, vermanen en leeren. Daeromme en hebben wy met haren hoogh beroemden namen, en met haer menschelijke Philosophia niet te doen. Maer waert dat sy oprechtelijken en wel leerden, daer en soudemen noch tegen spreken, noch wederstrijden, noch ook tegen schrijven.

Ik hope door die alder barmhertigste genade des Heeren Jesu Christi, dat die alder outste, vroomste, oprechtste, onbedriegelijkste ende wel geschickte Doctoren in de vergaderinge en Gemeinte Christi Jesu, die lange voor alle andere Doctoren geweest zijn, in alle haer woorden en leeringen van my, en van mijn lieve mede Broederen ontfangen en gelooft worden, dat is Moses, Esaias, Jeremias, David, &c. Christus Jesus, Mattheus, Marcus, Lucas, Joannes. Paulus, Petrus, Jacobus, Judas, &c. Yemant wijs my nu een letter in alle mijn schriften, daer ik tegen den gront deser Doctoren geleert, en geschreven hebbe, so wil ick liefelijcken ende geerne beschaemt, onderwesen en geleert zijn, maer ick hope dat, dat het met der waerheit nimmermeer tot geenem dagen bevonden sal worden. Waer't sake dat ik tegen dese vrome en onbestraffelijke Doctoren woude schrijven en leeren, soo waer mijn schrijven en leeren tegen die leeringe ende vermaninge der Christelijker vergaderingen, Gemeynthen en der H. Kerken.

Vide qui sine
in Ecclesia
Dei Doctores
vetustissimi
ac adeo fide
dignissimi.
Qui docet
adversus
scripturam,
docet
adversus
Ecclesiam.

Ik bekenne en weet wel, dat ick vermane, leere, onderwijse, en schrijve tegen de onderwijfinge ende leeringe der sommiger vergaderingen en Gemeynthen, aengaende sommige Articulen, gelijkerwijs als tegen Papiſten, tegen Luthेरianen,

rianen, ende tegen de verdorven Secten, maer niet tegen die leeringe der Heyliger Christelijker Kerken. Dat ik daer tegen soude leeren, onderwijfen ende schrijven, namelijken, tegen die leeringe der Heyliger Kerken, daer wil my die Barmhertige Vader, wiens liffelijke Hemelsche wille ik met grooter vlijten toecken en nage, voor behoeden ende bewaren, want anders waert wee over mijn ziele tot eeuwigen dagen. Op dat gy dan door dat woort Heylige Kerke niet en sult verschrikt worden, soo sult gy leeren, en merken uyt Gods woort, hoe dat de Heilige Christelijke Kerke geen vergaderinge is der ongelovigen, der vleeschelijken ofte der moetwilligen sondaren, al hoewel dat sy hare namen valschelijck voeren van Christo Jesu, en meynen dat sy die rechte Kerke Christi zijn. Neen goede Lesers, neen, het zijn niet alle Abrahams zaet, die van Abraham geboren zijn, alleene die kinderen der beloften, die zijn gerekent voor dat zaet, Rom. 9. vers 8. Also moet ook die Heylige Christelijke Kerke een Geestelijk zaet zijn, een vergaderinge der gerechtigten, en een gemeenschap der Heyligen, welcke Kerke voortgebracht wort van Godt, uyt dat levendige zaet des Godtlijcken woords; en niet uyt menschen leeringen, gesetten en gedichten, ja het zijn die gene, die wedergeboren, vernieuwet, en omgekeert zijn, die hooren, gelooven, ende volbrengen alle die woorden, en dengantschen wille Godts, die haren vleesch gekruyst hebben met lusten en begeerten, Galaten 5. 24. die aengetogen hebben en uytdrucken Christum Jesum, Galaten 3. 28. hem gelijkformigh Rom. 8. 17. en over al met hem Hemelsch ende Geestelijk gesint. Colof. 3. 10. Phil. 2. 4. Dese zijn de Heyllge Christelijke Kerke, die gemeeynte Godts, dat lichaem ende Bruyt Christi, dien hy betrouwet, Ephesen 5. 20. gereynight en geheylight heeft, 1 Cor. 6. 19. maer die andere, die vleeschelijk gesint zijn, in der eeuwigheyt nimmermeer, Rom. 8. 8. Dese Heylige Christelijke Kerke oft vergaderinge heeft eenen Geestelijken Prince over haer, diese regeert met den ongebroken staf sijns Goddelijken Woords, Psalm 2. 9. Eenen Meester oft Leeraer, diese leert die geboden des eeuwigen levens. Joan. 6. 68. Ende eenen Bruydegom, om welker stemmete hooren sy alle wegen bereyt staet, dat is, Christus Jesus, Joa. 3. 29. Is't nu dat ick tegen sijnen Scepter strijde, sijn geboden vertrede, ende als yet tegen sijn Hemelsche leeringe leere ende schrijve, soo leere en schrijve ick tegen de leeringe der Heyliger Christelijker Kerken. Want dese Heylige Christelijke Kerke en heeft niet meer dan een leere, die vruchtbaer en Godtsalig is. Dat is dat reyne pure ende onvermenghde Gods Woort, dat lieflijke Euangelium der genaden onses lieven Heeren Jesu Christi, Matt. 28. 19. Mar. 16. 15. 1. Petr. 1. 25. Jacob. 1. Alle leeringen ende gesetten, daer mede Christus leere niet over een draegt, het zijn dan leeringen ende opinien der Doctoren, geboden der Pausen, Concilien, oft anders wat, dat en zijn niet dan leeringen en geboden der Menschen, Matth. 15. 9. Leeringen der Duyvelen, 1 Tim. 4. 1. ende eenen vloeck oft verbanninge, Galat. 1. 8. Terwijl en wy dan niet en schrijven, ende leeren, dan dat reyne Hemelsche Woort, ende die volmaecte ordinantie des Heyligen Euangeliums Jesu Christi, ende sijner Apostelen, soo leeren en schrijven wy immers niet tegen die leeringe, maer voor de leeringe der Heyliger Kercken.

Ecclesia sancta quae sit.

Ecclesia sancta quae sit.

Ecclesia sancta per quam, & ex quo progenita sit.

Ecclesia sancta quomodo aucta sit.

Princeps Ecclesiae Christus Sceptum Ecclesiae verbum Dei est. Magister Ecclesiae Christus. Sponsus Ecclesiae Christus. Una est Ecclesiae doctrina, nempe verbum Dei.

Qui docet verbum Dei, contra veram Christi Ecclesiam non docet.

Lieve Lesers, laet gy den lichtveerdigen haren loop, loopen haer eynde, dat is die sekere doot, want sy sullen in der eeuwigheyt nimmermeer de Christelijcke waerheyt wijken ende toegeven, hoe herde sy ook verwonnen zijn, maer sy sullen altijd des haderens, kijvens, twistens, en disputerens gelusten, en nimmermeer sat worden, om dat sy die engenauwe wegh des Geests geleert door Jesum Christum, ende sijnen Heyligen Apostelen niet en willen, willen nochtans even wel sonder gehoorsamheyt, Godts kinderen, ende Godts gemeeynte zijn. Soo niet

niet goede Lesers, maer gedenkt gy altijd in uwer herten, datter geen heylige Kercke ende Gemeynthe Christi en is, dan alleene de vergaderinge der gerechtigten en de Gemeynthe der Heyligen, de welcke haer seer vlijtighlijk schickt na haers Heeren Woort en Ordinantie, ende na anders geen leere, sy en kan noch en wil ook anders geen leeringe, noch ordinantie, aengaende Goddelijken saken, tot eeuwigen dagen.

*Vera Ecclesia
sola Dei ver-
bo contenta
est.*

*Causa con-
scripti operis.
Matth. 3. 6.*

Act. 19. 1. 18.

Matth. 23. 19.

Mar. 16. 15.

Act. 2. 38. 9. 6.

10. 48. 16. 30.

37.

Hierom mijn lieve Broeders, om dat die Godtlijke Ordinantie des Doopsels in den water dus menigh hondert Jaren verwoest is geweest, ende een vreemde Doopsel gebruykt is tegen de rechte ende waerachtige leeringe der Heyliger Christelijker Kerken, namelijk tegen Godts woort, uyt welke quade gebruyck, soo veele valsche leere, ongeloove en een vruchteloos, veschelijck leven gesproten is. Daerom hebbe ick hier noch eenmael aengewesen uyt den Heyligen Euangelio, in grooter klaerheyt, hoe dat men dat recht Christelijk Doopsel behoort te gebruyken na't geluyt der Schriftueren, op dat der wijzen herten en geloof verfeert en bevestight mogen worden, ende der sotten mont verstoppt magh worden, ende Godt sijnen prijs magh hebben in sijnen heyligen Woorde. Leeft het en verhaelt het wel, oft wy u niet recht na desen sin en meyninge Jesu Christi geleert en geschreven hebben. Ende om dat alle de gantsche wijde Werelt Godts mont soo schandelijken lasteren ende tegen staen, ende sijn geboden, Ceremonien, als onnut versmaden, ende bespotten, seggende: Ey wat kan ons dat water helpen? niet merckende, hoe dat't Rijke Gods ende den wille Gods niet in die uytwendige Ceremonien, maer in de goetwillige gehoorsaemheyt des Godtlijken woorts begrepen is. Daerom hebben wy dat in dese navolgende schriften, soo wijt en breetaen gewesen uyt de Heylige Schrift, wie die gene zijn, die gedoopt fullen worden, na't geluyt des Woorts Godts, namelijk, die geloovige, Marc. 16. 15. Oft die wedergeborene Joan. 3. 3. Tit. 3. 5. Daer by soo hebben wy ook aengetekent, hoe seer swack, onnut en krachteloos dat alle die Argumenten der werelt zijn, met welken sy den Kinderdoope willen toe stemmen en beweeren, op dat die voorgeroerde verachters Godts mogen bekennen ende verstaen, dat sy na den Euangelischen bevele onses lieven Heeren Jesu Christi niet gedoopt en zijn. Volght daer uyt, dat sy in die gehoorsaemheyt des Goddelijcken Woorts oock niet en zijn. En zijn sy dan niet in de gehoorsaemheyt, welke gehoorsaemheyt belofte heeft, ende anders niet (ik spreke van den verstandigen) soo en mogen sy ook sijn belofte niet beerven, noch verkrijgen, alsoo lange sy Godts woort niet en geloven, en gehoorsamelijk in alle vruchten volbrengen. Een yegelijk sie wel neerstelijken toe, en wake voor sijn eygen ziele, want onse Godt is een verteerende vyer.

*Univerfus
mundus ma-
ledicit &
verbo &
operi Dei.*

Matt. 3. 6.

Matt. 28. 19.

Act. 2. 38. 9.

6. 10. 48. 16.

30.

Ab sine obe-

dientia divi-

ni verbi pro-

missionem

consequi

nemo potest.

Heb. 12. 29.

Deut. 4. 24.

Godt de barmhertige Vader, door sijn gebenedijden Sone Christum Jesum onsen Heere, die geve u al te samen sijn rechte kennisse, en sijne lieflijke genade tot beteringe, A M E N.

V E R.

VERKLARINGE DES CHRISTELYCKEN DOOPSELS in den Water uyt 't Woordt Godts.

Hooft nu toe d ghy Dooz-
luchtige / Edele / wijse Hee-
ren ende Dozsten. Hoozt
toe alle ghy Rechteren in
den Landen / daer dat
Sweert van Godt gegeven
is tot een wraecche der
quaetdoenders / ende tot
een bescherminge der goeden / en straffe der
quaeden / hoozt toe ghy wijzen ende kloecken /
ghy lieden die u laet duncken dat ghy des Hee-
ren vaten draeght / Hoozt toe alle volcken /
ghy zijt van wat neeringhen / staten / conditien /
ende graden dat ghy zijt / die uwe namen voe-
ren van Christo Jesu / ende die u sijn bitter
doot / ende heylige bloet beroemen / overmits
wyp om des Doopsels wille van alle menschen
so jammerlijck geschent / gelastert ende ver-
volght worden / althijt quaet op ons vermoe-
dende / om der ongodtlijcken Secten willen /
die u lieden seer schandigh / periculoos ende
grouwelijcken sijn / als 't vooz oogen blijck /
so seggen ende betuygen wy in Christo Jesu
vooz Godt / vooz sijnen heyligen Engelen / vooz
u ende vooz de geheele werelt / het en sal oock
nimmermeer / noch in desen leven / noch in den
doodt / noch in dat alderlaetste Godts oordeel /
anders bevonden worden / dan dat wy alleene
gedzongen worden dooz een Godtzyefende
geloobe / dat wy hebben in Godts Woordt /
om te doopen ende gedoopt te worden / ende
dooz anders geen middel in eeuwigheyt.

Mijn alderlieffste / daer wordt voozwaer van
ons in desen Doopsel niet met allen gesocht /
dan alleen die gehoorzaamheyt onses liefs Hee-
ren Jesu Christi / die ons alsulcks met sijnen
epgen gebenedijden monde geleert ende bebo-
len heeft / Mat. 28. 19. Marc. 16. 15. Bedenckit
doch eenmaal in utwer herten (dat bidden wy
u) dat 'er doch geen profijt nae den vlesche
in desen onsen handel gesocht magh worden /
noch Gout / noch Silber / noch cers / noch ge-
macht / noch lange leven op der Aerden. Want
ghy siet immers openlijck vooz utwen oogen /
dat 't al te samen om deser saken wille in eenen
roof gegeven moet worden. Van wy worden
alleen gedzongen dooz die liefde Godts / allen
dooz een oprecht vzychbaer geloobe / welck
geloobe blijctighlijcken siet op al die woorden
Christi / hem vrywillighlijck overgebende in
alle gehoorzaamheyt Godts / wel selkerlijck be-
kennende / is 't dat 't wederstaet / ende oock niet
en doet dat hem sijn Heeren mont bevolen
heeft / dat 't de Hemelsche benedictie / ende de
Godtsalige belofte nimmermeer magh ont-
fangen noch beerven / want dooz gehoorzaam-
heyt so wordt 't al berkegen / gelijk wy in de
Dooz-reden geseyt hebben.

Hoe souden doch Abraham / Isaac / ende Ja-
cob / met alle lieve VADEREN ende Patriarchen /

die troostelijcke belofte van Godt berkegen
hebben / als sy niet gedaen en hadden) het was
oock so werpigh als het was) dat haer Godt
dooz sijn heyligh Woordt bevolen hadde?
Maer sy hebben Godts Woordt gehoozt / se-
kerlijck geloost / ende neerstelijck metten wer-
wercken volbzacht / ende daerom sijn sy erf-ge-
namen der gerechtigheyt geworden / Heb. 11. 8.
Ter contrarien wederomme alle die gene / die in
Godts gehoorzaamheyt niet gebleven en sijn /
die hebben sonder twijfel des Heeren straffe
moeten dzagen / gelijk als Adam en Eva /
Gen. 3. 17. Nadab ende Abihu / Lev. 10. 2.
Core / Dathan ende Abiron / Num. 16. 31. als
Saul / 1 Sam. 15. 24. 1 Reg. 15. Als die
Man Godts / die Acroboam den koninck in
sijner Afgoderije gestraft hadde / ende dooz den
ouden Propheet in Bethel bedzogen werde /
3 Reg. 13. 30. en noch diergelijck meer / als men
in Mose ende in anderen Wpbelschen Schrif-
ten so klaerlijcken lesen ende bevinden magh.

Obermits wy van (segge ick) in onse Leere
ende gebuyk des Christelijcken Doopsels van
alle Menschen so jammerlijck verhindert wor-
den / ende sy dat niet en bekennen / hoe dat haer
berletten streckt tot den eeuwiggen doot / want
sy tegen Christum strijden / ende tegen sijnen
woorde / so moet ick haer ende allen menschen /
die dese mijne Schriften sullen sien / lesen ofte
hooren / noch eenmael aentrekken / met een
korte bescheyde klaccheyt wyt Godts Woordt /
hoe wonderlijcken / krachtigh / sae hoe ontweder-
spyerelijck dat dese onse leere en handel in dat
heylige Euangelio Jesu Christi begrepen ende
gegrondert is / alhoewel dat wy dat te voren
genoghsaem ende overbloedigh in onse schrif-
ten van den Doopsel acngeturghyt ende be-
sen hebben.

Mijn alderlieffste / dat onse geloobe dit Doop-
sel acnneemt met so grooten kruys ende ban-
gighheyt / daer toe wordt 't nootzakelijcken ge-
dzongen dziederley wijs.

Ten eersten / dooz dat Godtlijcke bebel onses
liefs Heeren Jesu Christi / dat nimmermeer
gebzoken en magh worden. Ten anderen /
dooz die leeringe der Heyliger Apostelen. Ten
derden / dooz dat gebuyk der selver Apostelen.
Ende ten eersten van den bebel / nademaal dat
Christus / Jesus wederom wyt des doots gewelt
bezefen was / en weder wildde ophlimmen tot
sijnen Hemelschen Vader / so heeft hy aldus be-
bolen sijnen Jongeren / seggende : Gaet ende
leert alle volcken / Doopende in den Naem des
Vaders / des Soons / ende des Heyligen Geests /
Matth. 28. 19. Item noch op een ander
placche : Gaet ende predickt dat Euangelium
allen Creatueren : Die geloost ende gedoopt
wordt / die sal saligh worden.

Terwijlen nu Christus / Jesus die eeuwighe
wijsheyt / die niet faelgeeren en mag / die eeuwi-
ge

Obedientia
verbi conde-
natur pro-
missione.

Qui impedit
ne obediatur
verbo Dei
ducit ad
mortem.

Fides impel-
lit ad Ba-
ptismum
tripliciter.

Marc. 16. 15.
Rom. 3. 4
Tit. 1. 2

Invitantur
universi ad
diligentem
culturatio-
nem.

Rom. 13. 1.
Tit. 3. 1.
1 Pet. 2. 13.
Jer. 29. 7

Mundus
semper male
suspiciatur
adversus bo-
nos Christia-
nos.

Fides urget
ad bap-
tismum.

Una Christi
obedientia
quiritur in
Baptismo.

Matth. 3. 6.
Act. 19. 18.
en 2. 38. 9. 6.
en 10. 48.
en 16. 30.

Fides non
partem sed
verbum Lei
considerat.
Fides opti-
me novit in-
obedientiam
verbi exclu-
dere a pro-
missione
Dei.
Si Patriarchae
obedientes
non fuissent,
promissio-
nem hzredi-
tario jure ne-
quaquam
consecuti
fuissent.

ge werchept die niet liegen en magh / ons dit bevel aldus gegeven / namelijk / dat men eerst dat Euangelium sal predicken / upt welckert gehooz dat Beloove komt / ende verkeren woꝛdt / Rom. 10. ende die dat Euangelium gelooven / dat men die selde doopen sal / wie wil nu / oft wie magh nu dat selde Soelijcke bevel anders wenden / of better malen / dan 't die eeuwige wijsse volmaectheyt Christus Jesus gebenedijde selve ge-maect / ende bevolen heeft.

Lex Moſis immutabilis utque ad Chriſtum.

Mijn Hoorders / sp moesten immers niet een letter van alle die wettelijke Ceremonien Moſis wenden of anders heeren / dan sp in die Wet begrepen waren. Want die Almachtige Godt wil niet / dat wy in ſijnen Ceremonien / die hy ons bevolen heeft / ons goetdunkenheyt ſullen volgen ende doen / maer alleene ſijnen welbehagen ende ſijnen wille / daerom heeft hye ons bevolen. Want in die uytwendige Ceremonien en heeft Godt geen behagen / om der wercken wike / alhoewel dat hye bevolen heeft / om dat hy oitjt die gehoozsaemheyt des geloofs van ons eſſchet ende ſoecht. Hierom is 't dat hy ſijnen toorn ſoo menigh-maal heeft laten komen over den genen / die anders gebuycket hebben / dan hye bevolen hadde / als over Nadab ende Abihu / ende noch meer andere. Want hy wil / jae hy wil / dat wy niet onse goetdunkenheyt / maer alleen ſijn heplige ſeume hooren ſullen / Belooven / ende daer nae doen / Jerem. 7. 5.

Non ceremoniz sed obedientia grata est Deo.

Lev. 12. 11. Zach 7. 10. Prov. 6. 20.

Overmits nu Godt die ordmantie ſijner wettelijker Ceremonien / die eenederly ſo ſchadelijck ende moepelijck waren / ende ook ſo veel in 't geſal waren / en die hy niet dooz Chriſtum ſijnen Sone / maer alleen dooz Moſen ſijn knecht gegeven hadde / dus geheel ende onbetwivelijck tot op Chriſtum toe veranderden wilde hebben / hoe veel te meer wil hy dan geheel ende onbetwivelijck veranderden hebben / die ſeer wepnige Ceremonien des nieuwen Teſtaments / die byſonder niet meer dan twee en zyn / als het Doopſel ende het Avontmael / daer hy oock niet dooz den knecht / maer dooz ſijnen eenigen Sone Jeſum Chriſtum heeft gegeven / ende die in hem ſelven om des wercks wille noch moepelijck noch ſchadelijck en zyn.

Dux ſunt precipuz ceremoniz novz legis videlicet Baptismus & Cena Domnica.

Ceremoniz in veteri lege laborioſe ac adeo damnoſe plenz sed non itidem in nova lege

Gedenckt hoe ſeer moepelijck / ende ſchadelijck / dat 't den Iſraeliſchen volcke gewoeft is / dooz die lange ſware wegen / berg / ende dal te trecken / ende twee ofte dxiemaal alle Jaeren in Jeruſalem met haren offer - gaben te verſchijnen dooz den Heere / ſonder noch allen Oſſen / Kammern / Doeken / Chieenden / &c. die ſp upt alle haere goeden den Heere moeſten offeren ende geven. Maer in die Chriſtelijke Ceremonien des nieuwen Teſtaments / die ons van Godt Geboden zyn / als Doopſel ende het Avontmael / en is immers over al in 't werck noch moepel / noch ſchade gelegen in dat Alderminſte. Alhoewel dat hem die eſſecie ende bediedenisse der ſelver Ceremonien / in den recht Belootigen / tot groote moepel ende ſchade repchet nae den vleesche. Dat en geſchiet nochtans niet dooz de Ceremonien / maer alleene dooz dat Beloove / het welke dat ons upt lieſde / dooz gehozaemheyt des Goddelijcken Woꝛdts / tot deſe Ceremonien gezeven ende gelepdt heeft.

Mijn alderlieſte / overmits nu die ordmantie Jeſu Chriſti onbetwivelijck is / ende al-

leene gelt het by den Vader / ende hy ons also geboden heeft / datmen eerst dat Euangelium leeren sal / ten anderen / alle die gene die dat gelooven / datmen die selde doopen sal / ſo volget immer met alle gewet / dat alle die gene / die nu ſonder leere des heyligen Euangeliums / ende ſonder Geloove doopen ende gedoopt worden / dat die selde upt goetdunkenheyt buyten de leeringe ende buyten de ordmantie Jeſu Chriſti doopen / ende gedoopt worden.

Unus Chriſti ordo acceptus est patri. Marc. 16. 15. Act. 8. 38. 9. 6. en 10. 48. en 16. 30.

Daeromme oock Afgodisch / onnut / ende te vergerfs. Want hadde 't ſaek geweeft / dat Iſrael haer Houkens beſneden hadde / hoe wel dat 't uytduelijck niet verboden en was / ſo hadden ſp eventuel buyten Godes ordmantie beſneden / want hy 't bevolen hadde / dat die Naeg kinderen ſouden beſneden woꝛden / Gen. 17. Alſoo oock in deſe onse ſaek / als wy doopen de kleyn onverſtandige kinderen / alhoewel dat 't in die Schriftuere uyt-druckelijcken niet verboden en is / gelijk als 't niet verboden en was de naegden te beſnijden. ſo Doopen wy nochtans evenwel buyten Chriſtus ordmantie / want hy geboden heeft / datmen de gene ſullen doopen / die ſijn heplige Euangelium hooren ende Gelooven / Matth. 28. 19. Marc. 16. 15.

Non credentes male baptizantur.

Gen. 17. 11. en 21. 4.

Chriſtus juſtit credentes baptizati ergo baptizamus non credentium ordo Chriſti non est.

Hier en gelt nu niet dat die ſommige ſeggen ende leeren / hoe dat met deſe ſelde woorden Mathei ende Marci die heylige Kercken tot den Heydenen uytgeſtreekt is / ende hier dooz dit doopſel der kinderen niet buyten geloten on wordt. Liebe Leſer het is waer / met die bevel is die heplige Kercke oock tot den Heydenen uytgeſtrekt nae vertullinge der hepliger Propheeten Schriſten / die dat langh te vooren in den Geyſt al geſien hadden / geijck Paulus betwijft / Rom. 15. Al eventuel ſaet nochtans dit woꝛdt vaſt onder de Joden ende onder die Heydenen / namelijk / wie geloof ende gedoopt woꝛdt / ſal ſaligh woꝛden / dat Beloove dooz den Doopſel / want dat begin aller gerechtigheyt / dat dooz Godt gelt / is dat geloove / upt welcken Beloove dit Doopſel als een teken ende betwijſ des gehoozsaemhepts volgen ende ſpruyten moet. Hebben nu die onmondige kinderen dat Beloove / ſo woꝛdt oock haer Doopſel in deſe geallegerde woꝛden Matth. ende Marc. niet verboden.

Principium juſtificationis est fides.

Externus Baptismus teſtimonium est internae fidei.

Ten anderen / ſoo en gelt hier oock niet / dat die ſommige allegeren ende ſeggen : Hoe dat die verrijſenisse der dooden in de Boecken Moſis uytdruckelijcken niet beſchreven en ware / nochtans verborgentlijck begrepen / gelijk Chriſtus Jeſus uyt dat woꝛdt / Ex. 3. 6. opentlijck den Saduceen heeft bewelen / Marc. 12. 27. cap. 22. v. 32. namelijk : Ick ben die Godt Abrahams / die Godt Iſaacks / ende die Godt Jacobs. Gelijk in deſe woorden Moſis de verrijſenisse niet uygedrukt en is / nochtans verborgentlijck beſlooren / ſo Godt geen Godt der dooden en is / maer der levendigen / gelijk Chriſtus leert / Luc. 20. 37. alſo ſeggen ſp / is dat Doopſel der onmondiger kinderen in den Euangelio niet uytgedrukt / nochtans heymelijck beſlooten. Hier op antwoꝛden wy / ende ſeggen alſo / dat die verrijſenisse der dooden en is geen uytwendige Ceremonie / daer Godt ons geboden heeft / dat wy doen ſullen / maer Godt falſe ſelve dooz ſijn Almogende kracht in ons wercken / daerom is ſp eenen onſicht-

Marc. 12. 27.

Resurrectio mortuorum interna con solatio fidelium.

Pedobaptisma ceremonia est, sed non itidem resurrectio mortuorum. Ceremonia quas Christus non instituit, ceremoniz Christi non sunt.

baerlijcken troost in die herten aller Belovigen / dat dooz den Beloove alleene begrepen moet worden: Maar dat Doopsel der onmondiger kinderen is een uytwendige Ceremonie. Is sy nu Godts ordinantie oft wooydt / dat belofte heeft / so moet sy in der Schriftuere uytgedrukt / ende in klaren verstande begrepen zyn / is 't oock so niet / so en magh sy ummers geen Ceremonie Christi geheeten worden.

Ten derden/en gelt ook niet dat de sommige allegeren/ seggende: Gelijk die Geloovige wijven geen expresse woordt en hebben tot den Avontmael, ook in dat gebruyk met den Heere in den laetsten Avontmale niet geweest en zyn, nochtans met groote reden tot den Avontmael toegelaten worden. Also oock de onmondige kinderen, hoewel dat sy lieden geen expres woordt en hebben van den Doopsel, ende ook noch van den Heere, noch van sijnen Jongeren gedoopt zyn geworden, darmen uyt der heyliger Schriftuere bemercken magh, nochtans so worden sy met groote reden tot den doopsel toegelaten, gelijk als de geloovige wijven tot den Avontmael.

Liebe Leser / dit is een seer schalckachtigh Argument / den simpelen ende onverstandigen mede te bedriegen, want het is hoogh in subtilheyt gevlogen / maer geensins nae den sin en gebuyck Jesu Christi. Die oorsaeke is dese / want dat Heylige Avontmael ons representeert / ende te doren dyaeght den doodt des Heeren Jesu Christi / en die liefde des naestens / welke alle beude / also wel van den geloovigen Wijven / als van den geloovigen Mannen / opgenomen / bekent ende gebuykt worden. Is 't dan also dat die kleyne onmondige kinderen hebben dat effect des Doopsels / naemelijc den doodt der sonden / en dat nieuwe leven / Ro. 6. 4. Col. 2. 12. Die nieuwe geboorte / Jo. 3. Tit. 3. Die aentreckinge Christi / Gal. 3. 27. Den beroerenden dingengen Geest / dooz den welcken dat wy in Christus lichaem ingedoopt worden / 1 Cor. 12. 13. ende een goede Conscientie / 1 Pet. 3. 28. gelijk als die geloovige Wijven hebben dat voozgeroerde effect des Heyligen Avontmaels / so behooren sy met gelijke reden gedoopt te worden / gelijk als die voozgeroerde geloovige Wijven worden toegelaten tot den Avontmael / maer het en sal noch en magh in die kleyne onmondige kinderkens in der eeuwigheyt nimmermeer bevonden worden.

Ten vierden / so en gelt hiet ook niet / dat die sommige uyt Ecclesiastico voortbrengen ende allegeren in sijn eerste Capittel / daer hy alsoo seyt: Des Heeren vrees is dat begin der wijsheyt, ende sy is met den geloovigen in der Moeders lichaem mede geschapen, en sy sal metten uytverkorenen Vrouwen gaen, &c. Is dan / seggen sy / die vrees des Heeren met den geloovigen geschapen in des Moeders lichaem, welcke vrees des Heeren een vrucht des geloofs is, ende die vrucht en is niet voor den Boom, so hebben ook die kleyne kinderen alreede van Moeders lichaem aen een vrucht - dragende geloove, hebben se geloove, so en mag haer Doopsel met geenen schriften verlet worden. So niet alderleefste Leser / maer oordeelt alle dingen recht met Godts woort / en met sijnen B. Geest. Want ich en twijfel daer niet aen / oft ghy bekent dat herte wel / hoe dat 't geloove dat vooz

Godt gelt / dat een gabe Godts is. Dact alre gerechticheyt uyt volgen moet / dat dat selve gerechticheyt uyt dat gehooz des Goddelijcken Doopsels / Rom. 10. 17. komt 't dan uyt dat gehooz des Goddelijcken Doopsels / als Paulus leert / hoe sal 't dan in die kleyne onverstandige kinderen bevonden worden / darmen doch in geenderley manieren / als 't vooz oogen blycht / leeren / vermanen oft onderwijzen magh / ja daer veel su-loofer ende onverstandiger zyn dan die onredelijke Creatuerkens / als sy eerste mael van des Moeders lichaem geboren zyn / soo onverstandigh segge ick / datmense in geenen saeken des vleeschs onderwijzen en magh / tot dat 't gehooz / begriyp / ende verstant in hare begin te wassen. Is 't dan geen begriyp der onderwijnginge in sichbaerlijcken dinggen: Hoe mogen sy dan vooz den tijdt / naemelijc / vooz het verstant ende begriyp in die onseibaerlijcke Hemelsche saeken des Geests onderwijzen / geschicht / ende geleert worden?

Ten anderen / soo weet ende bekent ghy oock wel / soo waer dat daer een oprecht geloove is / dat daer is waerachtige kennisse / dat rechte onderschept tusschen dat goet ende dat quart / die vrees des Heeren / die liefde Godts ende ook sijn B. Geest / die gehoozsaemheyt Godts / ende die begerete ter gerechticheyt / &c. Want het niet mogelijk en is / oft een pegelijc goeden Boom moet baren goede vruchten / Mat. 7. 18. Soo het geloove alom ende om uytbringet in alderley gerechticheyt / gelijk die Schriftuere seyd / naemelijc: Die gerechtige leest uyt sijnen geloove / Alca 2. 4. Rom. 1. 17. Gal. 3. 12. Heb. 10. 38. Ende is een seker wesen der dinggen die men hopen / ende schicket hem nae dat gene datmen niet en siet / Heb. 11. 2. Gen. 1. 2.

Segget werde Broeder / terwijlen dat Geloove alle wegen sijn rechte vruchten baert / in alderley gerechticheyt indringet / hopt / ende schicket hem nae dat gene dat niet en schijnt / wat vruchten ende wat gerechticheyt baren nu onse kleyne kinden / die den geloove gelijk zyn / ende wat hopen sy / ende waer nae schicken sy haer anders / dan nae soecken / dincen / cten / lachen / weenen / warmen / spelen / gelijk die natuere alder kinderen van den beginne geweest is. Daer by soo betwijlen sy dichtsuls ende menichmael dat ingeboorn quade Adarnitische Zaet in haren optwasfen / ende wat ouder wat meer / maer die vruchten des Geloofs oft der nieuwer Geboosten / die en bewijzen sy niet / gelijk ghy vooz utwen oogen sien meught. Ende is 't nu alsoo / datse dagelijcks experientie / oft utwen eppen oogen neben dese saecke niet en geloof / soo geloof Godts wooydt / dat u in der eeuwigheyt nimmermeer saplen oft bedriegen en sal / want aldus leert die heylige Moyses / seggende: utwe kinderen die noch heden ten dage noch goet noch quaet en weten / Deut. 1. 39. wessende noch goet noch quaet / gelijk het blycht / waer is dan haer geloove / dat goet ende quaet van den anderen deplent ende onderschepten kan?

Ten derden / so bekent ghy ook wel, dat alle gerechticheyt spruytet uyt den geloove, omme gelijk die tegenwoopers selve allegeren / ende in hare oppositien aengebven / Rom. 4. 5. Ende sonder geloove en is 't geen Godtsalige gerechticheyt / daerom seyt Paulus tot den Hebreen /

Eph. 2. 8. Rom. 10. 17. Joan. 12. 35. Elai 55. 4. Palm 19. 1.

Si infantes terrena non capiunt, quomodo coelestia? Vide 101. 3.

Ubi fides ibi omnia.

Matth. 12. 33. Luc. 8. 43.

Fides perit, omne iudicium.

Coena dominica duo nobis representat, mortem Christi videlicet, & fratrem charitatem.

Calidissima obiectio ad verbariorum ex primo Capite Ecclesiastici.

spreekende van den jarigen ende verstandigen/ dat 't onmogelijck is sonder Beloobe Godt te behagen/ Heb. 11.6. **C**ertwylen dan die kinderen geen geloobe en hebben / dooz den welcken dat sp bekennen / hoe dat Godt zp / ende een vergelder zp / beoode des goets ende des quaets / gelijk sp in den vuchten wel bewijzen/ daerom soo en hebben sp oock geen Godts vzeefe / & per conlequens, so en is 'er oock niet daer sp op gedoopt mogen worden / eventwel hebben sp de belofte totten eeuwigen leven, upt puure milde genade. Ende daer mede worden sp in die Schyftuure afgeslagen, ende en woedt in Godts Woordt geen meer neven haer gehandelt/ als 't beneden wel geleert sal worden.

Obermits dan dat 't geloobe eerst wesen moct / ende daer nae de oprechte vuchten / die upt den geloobe herliomen / als vzeefe des Heren / liefde Godts / &c. welke vuchten in die onmondige kinderen niet en blijcken/ als 't dickwils geseft is / so hebt ghp dat wel lichtelijck te oordeelen / dat Ecclesiasticus hier niet en leert / als dat die vzeefe des Heren soo metten kleynen kinderen eygentlijck ingeschapen is / te weten / als dat sp stracklyc metter ontfaenisse in den kleynen kinderen zp / maer hy heeft 't also geleert als dat die selfde vzeefe den geloobigen van des moeders lijbe aen alsoo van Godt toege-eygent ende toegeschickt is / dat sp haer gegeven soude worden tot bequamer tijdt / om dat hy wel te vooren sagh met sinen vierflammigen oogen / die van den beginne tot den eynde toe alle dingen doozsien / doen sp noch in haers Moeders lichaem waren / hoe dat sp tot rechter tijdt sijn Heplige stemme souden hooren / metter herten gelooven/ende dooz dat selfde geloobe Godtvzeefen/ ende booz Godt gerechtigt worden / want dat rechte geloobe en magh niet wesen sonder sijn vuchten / gelijk het dickwils bewesen is.

Waer dan dat geloobe in die klepne ontweteude kinderen van des Moeders lijbe aen/ gelijk sp tegenwoyzen / soo waer 't immers een vuchteloos geloobe / want daer geen vuchten en zijn / ende so woedt 't oock al te vergeefs gepredickt. **W**ant so quam dat geloobe upt die eerste scheppinge des Godtvuchtigen beginsels / ende niet upt de Predikatie des Godtlijken wooydts. **S**o niet lieve Leser / maer dit moest ghp houden booz enen gewissen / eeuwigen / onberganckelijken ende duurachtigen regel der Goddelijcker waerheyt / om te volbzegen alle gerechtigheyt / namelijck / eerst dat heplige Euangelium Jesu Chyisti in rechter gestaltenisse ende wesen te prediken : ten anderen / met begeerten te hooren / ende te verstaen : ten berden / dat selfde Euangelium van gantscher herten gelooben / ende also in den vuchten te volbzegen. **C**ertwylen die sake also gelegen is / so volght daer upt met alle gewelt / dat die klepne onverstandige kinderen geen Beloobe en hebben / want sp hoozeloos ende leerloos zijn. **H**ebben sp geen Beloobe / soo en hebben sp oock geen Godts vzeefe / daerom is 't dat die tegenwoyzen dat Wooyfel der klepnder onmondiger kinderen geen sijn dooz dese plaette Ecclesiastici mogen betwieren ende rechte maecken / dan sp moeten wachten nae luyt Godts Wooyde tot dat sp dat heplige Euangelium der genaden metten ooren hooren / ende metter herten bekennen / als dan soo sal het eeven tijdt zijn / sp zijn dan soo jonck

oft so ont als sp zijn / om te ontfangen dat Chystelijcke Wooyfel / daer die onbezyegelijcke mondt onses lieben Heren Jesu Chyisti allen waren geloobigen in sijn Heplige Euangelio geleert ende bevoolen heeft / Matth. 28. 19. Marc. 16. 15. **I**s 't dan dat sp sterben bunnen tijdt haers verstants / dat is in die tijdt haerder kintshpeyt / aleeer sp tot gehooz ende Beloobe kintmen / so versterben sp in Goorts belofte / ende dat niet dooz eenige middel anders / dan alleen dooz de milde belofte der genaden gegeven dooz Chystum Jesum / Luc. 18. 16. ende is 't dat sp tot dat gehooz ende Beloobe kintmen / soo behooren sp gedoopt te worden / als 't boven dickwils geseft is / maer is 't dat sp dat wooydt alsdan niet en ontfangen oft gelooben / sp zijn dan gedoopt oft ongedoopt / so sullen sp verdoemt worden / gelijk Chystum Jesus selver leert ende bewijst / Marc. 16. 15.

Ick weet wel dat nu van vele also geseft sal worden / waeromme dat ick my ongeleerde mentiche met die leeringe Martini Luthers ende noch meer andere seer vermaerde Doctoren neven dese saeke niet en laet genoegen / die doch in die heylige Schrift oock in menigerleye tongen ende kunsten so hoogh verwaren ende beroemt zijn, welke die ako leeren, ende bysonder Lutherus dat 't Geloove in die klepne kinderen light verborgen, gelijk als in eenen gelooovigen slapende mensche, &c. **H**ier op antwoorde ick ten eersten also : **I**s 't datter een sodanige slapende Beloobe in die klepne onmondige kinderen is (het welke nochtans niet en is dan enkel veruust ende menscheelijcke scherpsinnigheyt) soo en is 't eventwel niet behooylijck soodanige kinderen te hoopen / so lange als sp dat selfde Beloobe oft schoon al gelooft waer / het welck niet en is / van haer met den mont niet beleben en in die vuchten bewesen woedt. **W**ant die heplige Apostelen en hebben geen Beloobige gedoopt / tertuylen dat sp slapen / gelijk up in onsen eersten schyften aengewesen ende geleert hebben.

Ten anderen segge ick also : **I**ck bekeme ende belijde dat upt geheelder herten booz u ende booz de geheele Werelt / dat sp ende noch meer andere in geleertheit / welvsprekenheyt / subtilheyt / tongen ende konsten / boven maten seer wel geschickt ende verfocht zijn / ende dat ick acme onverstandige konsteloose mensche niet so vele als een klepne muggen by enen groosten Oliphant met haer te vergelijcken ben / daerom schaem ick my oock van herten seer / dat ick mijnen groben mondt ende ongeschichte penne tegen soodanige reppen ende roeren sal. **D**ochtang sal die wesen een pegelijck Leser / namelijck / hoe geleert dat oock die wooygeroerde Wijzen zijn / ende hoe ongeleert dat ick ben / soo gelt 't eventwel onser alder goetduncken by Godt ende booz Godt al gelijcke vele / soo doch sonder betel des hepligen Schyfts niet Goddelijcks van ons aengericht / ende in Goddelijcke saken bedient magh worden / hy zp dan wie dat hy zp / want up en worden in die heplige Schyftuure niet op haer getwesen / noch op eenige geleerde / dan alleene op Chystum Jesum / Matth. 17. 46. **W**anuer dan dusdanige hooz / beroemde **W**anren dooz haer subtile scherpsinnigheyt / ende konstige Philosophie / ons willen ontneemen ende ommelkeeren de klare plaette ordinantie **J**esu

Qui accedit ad Deum, inquit Paulus, oportet credere esse Deum. & esse remuneratorem querentibus se. Heb. 11.

Euangelium de infantibus nihil incipit, ut docet, nisi quod promissionem habent.

Fides non est ex prima creatione fidelis hominis, sed ex auditu verbi. Rom. 5.

Inutilis est hic locus Ecclesiastici supra allegatus, ad defendendum pedobaptismum.

Promissio Dei salvos reddit pueros sine vivos sine mortuos, id sine merito Christi, alias promissio non esset promissio.

Dominius ipse salutem addidit creditibus, non creditibus vero condemnationem.

Sunt qui solum docent infantibus, sed scripturis stabilire non possunt.

Scriptura miris ad Christum, non ad doctos, Deut. 18. 17.

Jesu Christi / ende sijner Apostelen / so moet men immers in die sache haer leeringe aensien als menschen - leere ende leugenachtigh / want Christus Jesus en is niet onder haer / maer boven haer / hy heeft ook sijn heplige leeringe niet van haer / maer van sijnen wijzen Vader ontfangen / Joani. 7. 14. 24.

Jo. 7. 16. 8. 16. ende onvruchtbaer geloove in den onmondigen kinderen door haer philosophie beweeren willen, opentlijck tegen alle schijstelijcke ende oock tegen alle oogenschijnlijcke waerheyt / ende datmen die kleyne kinderen op soodanige menselijke fantasien doopen sal, oordeelt ghy nu hy u selven ghy lieden die mp al: uclius tegenweppen / welcke van twee dat het beste is / oft dat beter is Christum Jesum te hooren in sijnen hepligen woorde ende Ordinantie / daer mp de Vader met alle Propheeten op gewesen hebben / dan oft ick de Geleerde hooren sal / die mp tegen sijn heplige woort ende Ordinantie haer epgen goetdunickenheyt dooz dyaepinge der Schijsturen willen imprenten ende vzoet maken. Hoeyt doch alle partije ende wederspamighheyt upt u vlcschelijck herte / soo maer daer een recht oordeel in Gecstelijke handelen van u bekendt ende gegeven worden. Godt gebe dat alle die Geleerden / met alle den genen die van haer geleert worden / de rechte waerheyt moeten bekennen / leeren / ende in die vzychten volbrengen / Amen.

Judicium dantur opponentibus.

Judicium odii, iudicium Spiritus non est.

Conclusio prima causa, qua in hanc doctrinam usumque compellimur.

Obermits ly dan een gedroomde, slapende ende onvruchtbaer geloove in den onmondigen kinderen door haer philosophie beweeren willen, opentlijck tegen alle schijstelijcke ende oock tegen alle oogenschijnlijcke waerheyt / ende datmen die kleyne kinderen op soodanige menselijke fantasien doopen sal, oordeelt ghy nu hy u selven ghy lieden die mp al: uclius tegenweppen / welcke van twee dat het beste is / oft dat beter is Christum Jesum te hooren in sijnen hepligen woorde ende Ordinantie / daer mp de Vader met alle Propheeten op gewesen hebben / dan oft ick de Geleerde hooren sal / die mp tegen sijn heplige woort ende Ordinantie haer epgen goetdunickenheyt dooz dyaepinge der Schijsturen willen imprenten ende vzoet maken. Hoeyt doch alle partije ende wederspamighheyt upt u vlcschelijck herte / soo maer daer een recht oordeel in Gecstelijke handelen van u bekendt ende gegeven worden. Godt gebe dat alle die Geleerden / met alle den genen die van haer geleert worden / de rechte waerheyt moeten bekennen / leeren / ende in die vzychten volbrengen / Amen.

Obermits dan Christus Jesus sijnen hepligen Apostelen also bevolen heeft / namelijk / eerstmael dat heplige Euangelium der genaden te leeren / ende ten anderen te doopen den genen / die dat gelooven / soo worden wy eerstmael dooz dese selfde reden gedzongen dooz die Liefde Godts (alhoewel ons tegenstaet die geheele wijde werelt) dit Christelijcke Doopsel met Godts Woort te leeren / ende daer nae gehooftsaemlijck te ontfangen / ende alsoo beyde in leven ende sterben / dooz des Herren genade / tot Godts prijs bewaren.

Hier volgt nu wat die Heylige Apostelen van dat Doopsel in den water geleert hebben.

Ten anderen / soo worden wy gedzongen dooz die repne kupsche leeringe der Hepliger Apostelen om die Christelijck Doopsel so vlijtighlijck te leeren / ende te ontfangen. Ten eersten / om datter geschzeven staet. Doen die gene die dat woort van Petro gehooft hadden / beroert waren in haer herten / ende seiden : Ghy Mannen Broeders wat sullen wy doen ? Doen antwoorde Petrus / ende sprack : Hebbt beroutw van uwen eersten leven / ende laet een pegelijck van u hem doopen in den naem Christi / in een quijtscheldinge der sonden / ende ghy sult ontfangen die gabe des Hepligen Geests / Actoz. 2. 38.

Quemadmodum Prophetæ respere-runt in doctrinam Mo-sis, ita & Apostoli in doctrinam Christi.

Wijn alderlieffte / dit moest ghy nu ende alle die dagen uwes Levens in uwer herten beslupen / niet allene neben dese beroerde sache des Doopsels / dan oock neben alle leeringen die u nimmermeer toegedzagen mochten worden / op dat ghy dooz geen valsche Leere verleydt en wordt / namelijk / gelijk als die oprechte Propheeten Godts / die tusschen Moften ende Christum geweest sijn / altyd

haer Leeringe hebben gedzoben gelijkso-nigh den gront ende Leeringe Moftis / alsoo hebben oock die heplige Apostelen haer Leeringe gedzoben gelijkso-nigh den gront ende Leeringe Christi Jesu / gelijk hy haer bevolen hadde / seggende : Leertse onderhouden alle dat gene dat ick u bevolen hebbe / Matth. 28. 20.

Daeromme oberdencket ende verhalet wel / datmen u dooz des Herren Genade leeren ende ondertwijfen sal upt den Woorde Godts / ende ghy sullet soo klaer bevinden dooz dese woorden Petri / hoe datmen die Woorden Jesu Christi tot Nicodemum van die nieuwe Geboorte grijpen ende verstaen sal / daer hy alsoo seyd : Doozwaer voorwaer segge ick u / het en zy sake dat pernant van boven wordt geboren / oft hy en sal dat Rijke Godts niet sien / Joani. 3. 5. Lieve Broeders / die nieuwe geboorte geschiet dooz Godts Woort / 1 Pet. 1. 2. 3. Jacob. 1. 19. als nu dit Woort op den Pincksterdach van Petro in Jerusalem geleert worde / so hebben die Gemeynscharen dat selfde upt sijnen mont ende upt den mont der anderen Apostelen gehooft / haere herten zyn doozsueden / want sy hebben dat selfde Woort dooz den Geloove opgenomen / ende daerom hebben sy alsoo geseyt : Ghy Mannen Broeders / wat sullen wy doen ? Doen sprack Petrus / hebber beroutw van uwe eerste Leven / ende laet een pegelijck van u hem doopen in den Naem Christi in een quijtscheldinge der sonden / ende ghy sult ontfangen die gabe des Hepligen Geests. Gelijck Christus tot Nicodemum sprack / als hy eerstmael van die Geboorte van boven geleert hadde / seggende : Doozwaer voorwaer segge ick u / het en zy saecte dat pernant van nieuws geboren wordt / upt dat water ende upt den Gecst / oft hy en sal niet ingaen in dat rijk der Hemelen / Jo. 3 / 4 / 5.

Siet mijn uytberhoeren Broeders / hoe eendrachtigh dat beyde de Meester ende de Discipulen in haer leeringe bevonden worden / als te weten / eerst die Geboorte van boven / dooz welcke dat wy worden kinderen Godts / Joani. 1. 14. 3. 5. Ten anderen / dat water in den welcken die gehooftsaemheyt der kinderen Godts bewesen wordt. Ten derden / die gemeynschap des H. Geests / dooz den welcken dat wy in onse Conscience verseekert worden der Genaden Godts / quijtscheldinge der sonden / ende des ewigen levens / dooz Christum Jesum onsen Heere / Rom. 8. 16. Gal. 4. 5. Ep. 1. 3. Tit. 1. 7.

Obermits dat die heplige Petrus die daer is een Apostel Godts / een waerachtige getugge uptgesonden van Christo Jesu met dat Woort des ewigen levens / verlicht ende geleert dooz den Hepligen Gecst / ons aldus geleert en bevolen heeft / namelijk / dat wy ons obermits dat wy gelooven / sullen laten doopen / nae t gesluyt sijn Heren bebel / Marc. 16. in den Naem Christi / in eene quijtscheldinge der sonden / soo moeten wy immers dit selfde Doopsel ontfangen / gelijk als ons in die Heplige Schijft bevolen is / oft wy en mogen geen quijtscheldinge der sonden verkerigen / noch oock geenen Hepligen Gecst. Want wie is 'er onder den gantschen Hemel opt geweest / die quijtscheldinge der sonden ontfangen heeft tegen Godts Woort / so 't doch onmogelijck is / dat wy lieden Godt de quijtscheldinge

Regeneratio sic per verbum Dei.

Christus & Apostoli similia docuerunt.

Rom. 6. w. 1 Pet. 2. 2. Spiritu certi reddimur.

Remissionem peccatorum & spiritum Deo surripere non possumus.

dinge onser sonden/ ende oock sijnen Hepligen Gheest mogen ontrooben oft ontweyden. Soeckien wy dan die quijtscheldinge onser sonden/ ende den Hepligen Godts Gheest/ soo moeten wy immers doen ende volbrengen alle dat gene / dat Godt de almachtige Vader ons dooz Christusum Jesum sijnen lieben Sone / ende dooz sijne Heplige Apostelen in allen saecken der Conscientien geleert ende bevolen heeft.

Hier en tegen en gelt niet / dat die sommige sonder Heplige schryft leeren ende seggen / dat oock die onmondige kinderen met eenen quaden aert oft met een sondige naetuere van Adam geboren worden, dat sy daerom door den Doopsel gewasschen moeten worden van haerder ingeboren schult ende sonde. Dit alsoo te leeren/ende also te gelooven mijn Broeders/ is ten eersten een seer verbaerlijcke Afgoderije/ ende een seer grouwelijcke laster tegen Christus bloet. Want daer doch over al geen middel en is / oft remedie in Hemel noch op Aerde tegens onse sonden / sy zijn erfelijck ofte werelijck / dan alleene Christus bloet / gelijk wy in onsen eersten schryften soo dickwils bewesen hebben / 1 Pet. 19. 1. 1 Jo. 1. 7. Apoc. 16. Colof. 20. 1. Ephes. 1. 7. Als wy nu die quijtscheldinge der sonden toe schryben / dat Doopsel ende niet Christus bloet / so gieten wy van dat Doopsel een goud Kalf / ende fetten dat in der plaetse Christus. Want waer 't datter dooz dat Doopsel gewasschen oft gereynicht moght worden / so moeste Christusum Jesum met sijn verdiensten wijcken / oft wy moesten belijden ende consenteren datter twee middelen waren tegen onse sonden / ten eersten dat Doopsel / ten anderen Christus bloet / het welke niet en is / noch oock nimmermeer wesen en sal tot eeuwigen dagen / dan dat alderheplighste en preeuuste bloet onses lieben Heeren Jesu Christi / sal ende moet over al den prijs behouden / gelijk als het van alle Propheeten ende Apostelen dooz 't geheel besloop der schryfturen in so grooter klaerheyt gepropheteert ende betuyght is.

Maer die geloovigen die ontfangen quijtscheldinge haerder sonden / niet dooz den Doopsel / maer in den Doopsel / sickerwijs / oermits sy nu van geheelder herten gelooven dat listijcke Euangelium Jesu Christi / dat haer gepredicht ende geleert wordt / dat is die blijde bootschap der genaden / namelijk / als quijtscheldinge der sonden / genade / vrede / gunst / barmhertigheyt / ende dat eeuwige leven dooz Jesum Christum onsen Heere / so worden sy in eenen anderen sm / ende in een nientu gemoet omgekeert / sy gaen haer selven upt / sy beschreyen bitterlijck haer oude verdozben leven / ende sien alsoo neerstelijck op haers Heeren Woordt / die so grooten liefde aen haer bewesen heeft / om te volbrengen alle dat gene dat hy haer in sijn E. Euangelio geleert ende bevolen heeft / sekerlijck betrouwende dat woordt der genaden / namelijk die quijtscheldinge haerder sonden / dooz dat roode bloet ende dooz die verdiensten onses lieben Heeren Jesu Christi. Hierom so ontfangen sy dat Heplige Doopsel als een teeken des gehoofsamenheides / dat upten geloobe herkomt / tot een bewijs dooz Godt ende dooz sijn gemenpte / hoe dat sy sekerlijck gelooven quijtscheldinge dooz Christusum Jesum / gelijk als haer upt

Godts Woordt gepredicht ende geleert is. Daerom is 't dat sy ontfangen quijtscheldinge haerder sonden in den Doopsel / gelijk als die liefelijcke belofte der genaden vermeldet ende woordt aeght / gelijk als die vleeschelijcke oft letterlijcke Israëlitien quijtscheldinge haerder sonden met haren offerhanden ontfangen hebben. Want waer 't saeke datmen alleen dat uptwendigh Doopsel woude soecken / ende in dat uptwendigh letterlijck werck betrouwen / ende blijven daer benevens eventwel in ons oude verdozben leven / so waer 't woordt wy ons al te vergeefs gedoopt / gelijcker wijs by die ongoddelijcke ende vleeschelijcke Israëlijten al te vergeefs geoffert. Gelijk de Heere der Heerschaten dat soo dickwils beklaget dooz sijn Heplige Propheeten / dat hy tot haren offer geen lust gehad heeft / Ier dat sy niet en waren dan een verbaerlijcke grootwel ende walginge vooz sijnen Hepligen oogen / oermits sy Wet / liefde / ende Godes geboden versmaeden / ende leeden over al nae haers vleesches lust / Esai cap. 66. D. 4. 5. Esai. 1. 21. 22. Jerem. 7. ende op noch meer ande plaetsen.

Ten anderen / soo wozenen in den Doopsel also niet gewasschen van die aengeboren aert der sonden / die in onsen vleesche is / alsoo dat sy geheel in ons vernietet wordt / dan sy blijft oock nae den Doopsel al eventwel in ons vleesch. Maer oermits die barmhertige Vader / van den welken alle goede ende volmachten gaven uptbloepen ende nederdalen / ons dat alderheplighste geloobe upt genade gegeven heeft dooz sijn heplige woordt / soo betuyfen wy nu in den Doopsel dat wy ontfangen / dat wy die aengeboren aert der sonden in ons vleesch also begeren te sterben ende te vernietten / dat sy die overhant niet meer en sal hebben in onse sterfelijcke lichamen / Rom. 6. 12. Iae al hoewel aldusdanige rechte geloovige ruenighmael van de sonden dootlijcken verwoonen worden / gelijk Joannes seyt : Die upt Godt geboren is / die en sondicht niet / want dat zaet dat blijft in hem / ende hy en magh niet sondigen / want hy upt Godt geboren is / 1 Jo. 3. 9. ende 5. 8.

Al dus mijn Broeders segge ick u noch eens / gelijk als die Israëlitien ontfingen quijtscheldinge van hare sonden van Godt / dooz de belofte / daer haer offerhanden aengehangen waren / wannert dat sy offerden met een leedigh routigh herte / niet segge ick dooz die offerhande / want so waer 't verdienste / maer alleene dooz dat woordt der beloften / want het is genade ende geen verdienste. Alsoo ontfangen wy oock quijtscheldinge onser sonden / als wy recht geloovigh zijn / ende wozen also gewasschen / ende gereynicht met dat Doopsel ofte waterbadt dooz de belofte / niet segge ick dooz dat waterbadt / want het en is geen verdienste / maer dooz de belofte / want het is genade / welke belofte / daer die Heplige Godts Gheest in den Euangelio / dat Doopsel der geloovigen aengebonden ende beloofst heeft / gelijk Paulus leert / seggende : Christusum heeft lief gehad sijn Gemenpte / ende heeft hem selven overgegeven vooz haer / op dat hy haer hepligh soude maken / ende heeftse gereynicht met het waterbadt dooz het woordt / op dat hy hem daer stellen soude een heerlijcke Gemenpte / Ac. Ephes. 5. 25.

Frustra baptizatur, nisi innovemur.

Ceremonia porverforum abominabilis.

Rome peccati remanet etiam in Baptizatio.

Ita morimus peccatis in Baptismo, ut non vincamur ab eis.

Non est ulum remedium adversus peccata, nisi unum Christi sanguis.

Fideles non mundantur per Baptismum, sed in Baptismo.

Quomodo fideles in baptismo purgantur a peccatis.

Siet

Lavachro mundamur. idque per verbum.

Siet mijn alderlieffte / hier licht die heele klare gront / hoe dat wy met dat water-bad gewasschen worden / niet anders dan dooz des Heeren Woordt; gelijk ons de Heilige Paulus in den aengewesen woorden in grooter klaerheyt geleert heeft / overmits dan die klepne onmondige kinderen dooz dat gebreec des gehoors ende des verstants / die Predikatie des heiligen Euangeliums niet en hebben / dooz welcken alleene dat geloobe verkegen woordt / Rom. 10. 17. met welck geloobe Godt alleen onse herten reynight / Acto. 15. 9. ende niet met dat uytwendige water / als 't boven geseyt is / ende ten anderen om dat het uytduckelijck Godts beveel ende Woordt / het welke dat den Doopsel belofte toefeydt / alleene dzinget op de gene die niet dat selfde woordt gebaert sijn / ende also dooz den geloobe gereynight in haer herten / daer upt volget immers met alle gewet / dat die selfe klepne kinderen / alhoewel dat sy gedoopt worden onder een valsche gedaente / ende valsche schijn des Goddelijcken woordts / dat sy daeromme nochtans niet gereynight en worden / al waer 't dat sy onreyn waren / het welke niet en is. Daarom is om dat sy dat woordt der belofsten neven haer Doopsel niet en hebben / daerom so en gehiet haer Doopsel niet met dat woordt / oft dooz 't woordt / dan oer al tegen 't woordt / want het woordt wil 't geloof / ende sy en hebben geen geloof. Daarom is ook sonder twijffel haer Doopsel uyt goetdunckenheydt / sonder Godt / sonder belofte / jae Afschudich / onnut / ende te vergeefs.

Falso verbi praxertu Baptistantur infantes.

Gravissime peccat. qui pedobaptisma defendit.

De gene die nu evenwel hier tegen wyroeten wil / Godts eygen ordinantis / Want ende Woordt niet gelooven en wil / die sie wel vooz hem wat sy doet / want hy met dat doopsel der onmondiger kinderen doet te niet des Heeren bevel. hy verrees sijn roode bloede (want hy soecht wat gerechtighejts in dat selfde Doopsel) ende hy richtet op tegen Godts onderanderlijcke ordinantie / uyt sijn eygen vleeschelijck woornemen ende goetduncken / een valsch doopsel / dat Godt in der eeuwigheyt noopt geheeten / noch geboden en heeft / daeromme het oock sijn Heilige wille niet en is / gelijcker wijs boven verklaert is / ende beneden noch veel bezeder geleert sal worden.

Ten anderen / so leert ons de Apostel Petrus / seggende : Gelijck doe hier voozmaels worde bevaert in die Aelke vooz die wateren der Sunde-Bloet / also maekt ons ook Saligh dat Doopsel / niet dat Doopsel / met welke gewasschen woordt de onreynigheyt des vleeschs / maer dat weten eener goeder Conscientien met Godt oft vooz Godt / dooz die bezijsternisse Jesu Christi / Ec. 1 Pet. 3. 21.

Dooz dese voozgeseete plaetse Petri / woordt noch eenmael dat doopsel der geloovigen seer klaerlijck bevesticht / ende dat Doopsel der klepner onmondiger kinderen vernietet : want het immers onmogelijck is / dat yemant een goede Conscientie hebben kan oft magh / dan alleene die gene / die nu recht geloovigh / ende in haer herten wedergeboren ende omgekeert sijn / die nu bekennen dat Goddelijcke Woordt / dat daer geleert woordt / hoe dat haer Godt die Almachtige Vader / wiens vanden wy te vooren waren / Rom. 5. 10. nu dooz Christum Jesum sijnen lieben Sone on-

Fideles & innovati gaudent bona confidentia.

onsen Heere wederom versoent is / dat haer in der eeuwigheyt nimmermeer noch Helle / noch Duyvel / noch voozleden soude / noch eeuwighe Doodt / noch Godts toorn / overmits die verdiensten onses lieben Heeren Jesu Christi / letten / deeren oft hinderen sullen. Alsodanige die dat waerachtelijck in haer herten bekennen / die ontfangen ende bekrjigen eenen blijden ende goeden moet / een blijde ende goede Conscientie dooz die bezijsternisse Jesu Christi / gelijck Petrus seyt : om dat hy so victorieuslijcken van allen sijnen vanden sienlijck oft onsenlijck / tot onsen profijte ende beste soo heerlijcken getriumphert heeft / ende is alsoo wederomme in 't Hemeliche wesen gaen sitten / tot sijns Vaders rechter handt / Ec. Jae sodanige (segge ick) worden eerst inwendig gedoopt in den Geest ende vper / nae luyt Godts woordt / ende worden alsoo van den selfden Geest in haer herten geleert / ende gelept in alle Goddelijcke waerheyt / in alle Goddelijcke gerechtigheyt / in alle Goddelijcke gehoorsamheyt / ende in alle Euangelische vuchten en wercken. Sy worden also met dat selfde vper der liefden inwendig bericht / gezeven en gebant / overmits dat sy sekerlijck in haer herte bekennen uyt Godts woordt / dat so onbegrijpelijcken grooten genade / ick segh noch eens genade aen haer bewesen is dooz Christum Jesum / dat sy daeromme niet en achten noch sien / noch op Heeren / noch op Doosten / noch op wijfen / noch op geleerde / noch op Concilie / noch op lange gewoonten ende gebuyt der tijden / noch op wijs / noch op kint / noch op vleesch / noch op bloet / noch op placaten / noch op enige andere byggementen / noch op leuen / noch op sterben / dan sy grijpen aen met voller begeerten sonder enig vertreck / blijvende wijslijck in den Geest / niet alleene dat uytwendigh letterlijck doopsel / dan oock alle die wercken der liefden ende vuchten der gerechtigheyt / welke ons den waren mont des Heeren Jesu Christi / oft dooz hem selven oft dooz sijne Heilige Apostelen / in sijn heplig Euangelio geleert ende bevolen heeft.

vide quomodo Baptistimus nos lavos reddidit.

Baptismus in igno & spiritu impellit ad baptismum externum.

Christianus omnia salutis post habet.

Siet mijn alderlieffte Broeders / op dese maniere maecht ons dat Doopsel saligh / als Petrus seyt / niet dat uytwendige letterlijcke Doopsel / maer dat inwendige geestelijcke Doopsel / dat ons dooz de kracht des Scloofts tot dat uytwendigh letterlijck Doopsel als gehoosame Godts kinderen gedrongen ende gelept heeft / want dat uytwendigh letterlijck Doopsel en is anders niet dan een gehoosame heyt des Goddelijcken woordts / ende also eenen zegel oft bewijs des gerechtighejts / daer uyt dat rechte vruchtbaer geloobe herkomt / gelijck als den geloovigen ende gehoosamenigen Patriarche Abraham sijn letterlijcke Besnijdinge gewreeft is / Rom. 4. 10. 11.

Om dat dan Christus Jesus bevolen heeft als dat men den geloovigen Doopen sal / Marc. 16. 15. daerom so heeft die heilige Petrus 't selfde beveel also in sijn leere nagevolgt / ende heeft dat Doopsel geleert te wesen een werck des geloofs / als te weten / een wetensschap eender goeder Conscientien vooz Godt / welke goede Conscientien niemant hebben en kan noch en magh / dan alleene die gene die geloovigh sijn / overmits datter dan niet meer dan een letterlijck doopsel in die heplige Schryft geleert woordt / welke doopsel aentuyget

Petrus respexit in praeceptum Christi.

get ende betwijft dat gewetenschap eener goeder Conscientien voor Godt / gelijk Petrus leert / soo is immers dooz dese selfde plaetse Petri dat Doopsel der kinderen al blypen gestoten/want sy die gewetenschap eener goeder Conscientien niet en hebben / gelijk als die geloovige. Hierom soo behoort ghy wel wijselijck voor u te sien / O ghy goede Leser / ghy zyt / wie dat ghy zyt/op dat ghy u tegen uwen Godt niet en misgrijpt / want alle die gene die desen Euangelischen doopsel der rechter geloovigen dus jammerlijcken wederstrijden / het sy metter herten / met den mont / oft met dat sweert / welcke Doopsel ons soo strengelijck van Christo Jesu bevolen is / ende van sijnen hepligen Apostelen also geleert / gebuyck ende naegelaten is / die moeten immers dat belijden ende consenteren / hoe dat sy tot nu toe noch rechtgeloovigh / noch wedergeboren / noch gehoozfamigh / noch inwendigh in den Geest ende byer gedoopt zyn. Noch eens / een pegelijck wacke / ende sie wel neerstelijck toe / want het gelt hem roek noch mantel / goet noch tijdelijck leven / dan het gelt hem sijn arme naechte ziele / die met so kostelijcken edelen schat / soo seer diere gekocht ende verlost is.

Mijn lieve kinderen in den Heere / al hoe onwederspreekelijck dat dese onse sake bevestigt ende gegrondeert is in Godts Woordt / soo en schamen haer nochtans die sommige niet stontelijck ende menighwidelijck tegen te schrijven ende tegen te spreken / lasterende / kadende / ende verwekende tot verbolgh / tot wptroepen / ende tot bloet / eensdeels als ick vermoede / dooz ontwetentheyt / eensdeels dooz partdygheyt / eensdeels om dat sy vanden des Crucx Christi zyn / ende eensdeels om dat sy dat lieffelijcke geestelijcke leven / dat wt Godt is / niet en willen / alsoo seggende / namelijk : Alhoewel dat de kleyne onmondige kinderen dat geweten eener goeder Conscientien niet en hebben : gelijk als die geloovigen , dat haer nochtans dat neven haer Doopsel over al niet en behoort te verhinderen oft te beletten , dan dat sy al evenwel gedoopt fullen worden , daer toe namelijk , om dat sy dies te beter mogen opgetogen worden in Godts Woort , ende in sijn geboden.

Alderlieffte Broeders / so wanneer dat een Afgodische wederspannige ende ongehoorzamige Mensche / tot betweeringe sijnner saken Godts Woordt niet en heeft / soo weet ghy eventwel sijn Menschelijck booznemen / ende sijn vleeschelijcke gerechticheyt / dooz sijn diepgrondige scherpsinnigheyt alsoo heerlijcken te ppancken / ende te bercieren met eenen soodanigen Goddelijcken gedaente ende hepligen schijn / dat het geheel recht / goet / Beestelijck / hepligh / Godlijck / ende onstraffelijck schijnt voor die oogen der gener / die haer des Schoofs handelen / naturen / ende saken niet en verstaen / ende dat sy haer dies te meer ende liever / want alle wegen haer Christeloos herte ende vleeschelijck gemoedt tot dat betrouwen der wptwendiger wercken geneght is / Jae dat dooz aldusdanigen eegen meyninge / ende Menschelijcke goetwincenheyt / soo ick verstaen kan / leere ick qualijck / soo strafset my met Godts Woordt / want dat meeste deel alle wegen gerechticheyt in die gewoachte Ceremonien gesochte hebben / ende niet in Christo / gelijk als noch hebben ten

dage die onverstandige Leeraers ende Bisschoppen eensdeels als by der Apostelen tijdt / ende terstont daer nae / hebben sy aengenomen de kleyne onverstandige kinderen te doopen / maer dat nochtans niet wt Godts bevel / noch wt die Leeringe en ordynantie der hepliger Apostelen / gelijk men by Tertullianum , in sijn Boeck / genoemt Corona militis , wel lichtelijck collegeren ende verstaen magh / daer hy alsoo seyd / namelijk / als dat by den ouden vol-nae die gewassene met dat waterbadet der nieuwer gewoonten gedoopt zyn geworden. Verstaet my recht mijn Broeders. Dese selfde Tertullianus leefde als men schreef nae de geboorte Jesu Christi hondert ende acht / de sommige seggen / hondert ende veertigh. Al by dese seer oude schrijvers tijden / soo was dat rechte Euangelische Doopsel / dat van Christo ende van sijnen hepligen Apostelen bevolen / geleert ende gebuyck is / by den messendeel al in eenen afval gekomen / welck Doopsel hy klaerlijcken betuyght / dat by den ouden die dooz hem geweest waren / vol-na den gewassenen oft den jarigen woerde gegeven. Al is 't nu schoon Broeders / dat 'er al kinderen ook dooz hem by sijnen Dooz-ouderen gedoopt zyn / gelijk als het schijnt / ende wy ook dat wel belijden / om dat hy seyd vol-nae / ende op een ander plaetse in dat selfde Boeck / gelijk de Strasbozische Geleerde van hem schrijven / daer hy seyd / hoe dat in die selfde Doute oft waterbadet bepde kinderen ende ouden gedoopt zyn geworden / soo is al eventwel dat Doopsel der kinderen geen Apostolische ingeset noch gebuyck geweest / noch oock geen Godlijck bevel / want hade 't saeke geweest dat Christus Jesus alsulcks bevolen hadde / ende die heilige Apostelen alsoo geleert ende gebuyck hadden / also moesten immers die Dooz-ouderen Tertulliani niet sommige kinderen / maer alle de kinderen der oprechtter Gelooftigen sonder eenig tegenspreken gedoopt hebben.

Maer dat 't geen Godlijck bevel / noch Apostels ingeset geweest en is / dat heeft die Liebe onse Vader Alexander Bisschop tot Alexandrien , een bysonder wederstrijder Arrii , wel geweten ende bekent / want hy de kinderen sijnner Gemeente so lange nae der Apostelen tijdt noch niet en doopte / gelijk men by Ruffinum , Interpretem Eusebii in dat teinde Boeck der Kercken Historien / in 't 14. Capittel dooz dat kinderspeel Athanasii openlijck lesen ende verstaen magh. Daeromme seyd oock die hoog-verstandige ende seer Geleerde Erasmus Roterodamus , gelijk Sebastianus Franck van hem schrijft / welcke Erasmus alle de leerswerdige Schrijvers des gantschen Werelts doozgelesen ende wel verstaen heeft / hoe dat die Oude Vaders in haren tijden om dat kinder-doopsel getwist hebben / maer niet gestoten.

Siet goede Leser / terwyljen die ouden vanden beginne in dese sake niet eenigh geweest en hebben / oock al te samen vanden beginne niet gebuyckte en hebben / gelijk als 't in die Dooz-ouderen Tertulliani ende oock in desen Alexandro openlijck blijckte / ende die gene die de kinderen gedoopt hebben / altydt gerechticheyt daer in gesocht hebben / gelijk men wt haren Schriften wel klaerlijck begripen ende verstaen magh / so en willen wy niet

Fatemur Pedobaptisma fuisse apud non-nullos a tempore Apostolorum sed non ideo divinum as A postolium. Regeneratio fit per verbum Dei.

108 jaar

Alexander Episcopus Alexandriae.

Defensores Pedobaptismatis justitiam quaerunt in eo.

Repugnatores Baptismi nec fidem, nec regenerationem, nec internum Baptismum habent.

Superstitio perinde se exornat, ac si esset verbum Dei.

Quomodo imprimis inductum si Fedo-baptisma.

niet op dat ontwiffe / maer op dat getwiffe on-
 sen gront setten / het welke daer is Christus
 Doort. Willen ook onse gerechticheit niet
 soeken in dat uytwendigh Doopsel / oft in ee-
 nige andere werken / gelijck als die Werelt
 doct / maer alleen in Christo Jesu / soo ons
 die geheele Schrijftuure vermeldet / ende be-
 geeren hier mede dese ons voorgenomde sake
 aen die gantsche wijde werelt te beropen / en
 dat oordeel te setten in haer eppen bedenken /
 oft sy oock haer leven lanck gelesen oft ge-
 hoorz hebben in Gods Doort / ik segge in
 Gods Doort / oft in Gods Euangelio / dat
 Christus Jesus ende sijne heilige Apostelen
 twee verscheyden Doopselen in den water ge-
 leert hebben / namelijk / a' s dat het een Doop-
 sel den Geloedigen soude gegeven worden /
 dat een doot der sonden is / een opstal tot een
 Nieuwe leven / een wetenschap eener goeder
 Conscientien vooz Godt / een waterbadt
 der nieuwer geboorte / Ec. Rom. Capittel 6.
 vers 12. Col. cap. 2. 12. 1 Petr. 3. 21. Tit.
 3. 5. Ende dat het anderde Doopsel den klep-
 nen onmondigen kinderen soude gegeven
 worden / daer niet met allen in haer en hadde
 te bedienen / dan allene datmense met den
 water uytwendig wasschen soude. *Mijn soe-
 der / oordeelt recht / ende en wilt u ziele niet
 bedziagen. Wp weten wel dat sy ten eersten
 seggen hoe dat die kleyne kinderen van haer
 erfonden gewasschen worden, en daerom haer
 Doopsel niet onnut ende te vergeefs is, seggen
 wy daer tegen met Gods Doort / dat alsulck
 te gelooven een groutwelijche Afgodertje is :*
 want dat behoort allene Christus Bloedt en-
 de geen uytwendigh Doopsel / gelijck wy bo-
 ven al betwefen hebben. Ten anderen seggen
 sy / dat sy daer door in Gods verbont wor-
 den opgenomen. Seggen wy wederomme /
 dat en geschiet niet dooz den Doopsel / maer
 allene dooz die milde wtberkiefinge der gena-
 den / Ephes. 1. 6. want het is Genade / en
 geen verdienste / Rom. 11. 6. Ten dertden seg-
 gen sy / dat die kinderen daeromme gedoopt
 worden, om dat sy dies te berer mogen opgeto-
 gen worden in Gods woort en in sijn geboden.
 Seggen wy dan wederomme / dat wy bege-
 ren te weten / waer dat alsulck in die heilige
 Schrijft uytgebrulck en geschreven is : *Beest
 nu een bescheyden Antwoort / dat bidden wy
 u / ghy die den kinder Doopsel als recht /
 goet / ende nootzakelijck betweeren / en ons
 om ons doopsels wille alsoo jammerlijck laste-
 ren ende sehenden / op dat wy in onser zielen
 niet langer bedzogen en moeten worden / dan
 dat wy mogen weten selijckelijck dooz Gods
 woort / waer datmen dit selsde doopsel der on-
 mondiger kinderen soeken en binden sal? want
 hoe neerstelijck wy ook soeken des nachts ende
 daegs / soo bevinden wy nochtans niet meer
 dan een doopsel in den water dat Godt aenge-
 naem is / uytgebrulck ende begrepen in
 Gods woort / namelijk / dit doopsel op den
 Geloove / bevolen van Christo Jesu / geleert
 ende gebuycht van sijnen heiligen Aposte-
 len / die toe gedient ende ontfangen wordt
 in een bergiffnisse ende quytsheldinge der
 sonden / sulker mate / gelijck als wy dat boven
 in die eerste woorden Petri seer rijckelijck be-
 wesen hebben / Acto. 2. 38. Maer dit an-
 dere Doopsel / namelijk / der onmondiger kin-
 deren / en vinden wy immers niet.*

Om dat dan die selsde kinder doopsel in
 gren plaetsen des Goddelijken Doortz gebo-
 den noch begrepen en is / daerom tuggen wy
 vooz u ende vooz de geheele Werelt dat wy
 haer netgens vooz en achten / dan wy hou-
 den en gelooven niet alleen met naschte oft
 simpele woorden / dan oock met den bloede /
 gelijck als 't in boorige plaetsen der Duytscher
 Landen menigmael betwefen is / over al te
 wesen Afgodijck / pdel / onnut / ende te ber-
 geefs. *Wofake is dese / om dat sy bukten
 Gods woort en bevel gebuycht woort / gerech-
 ticheit daer inne gesocht woort / ende om dat
 het rechte Doopsel Jesu Christi / dat is / dat
 Doopsel der Geloedigen. Vooz dese selsde
 kinder Doopsel over al die geheele wijde We-
 relt so bezre als Christus naem genoemt woort
 als een Ketter Doopsel van alle menschen soo
 jammerlijck verworpen ende vertreden moet
 worden.*

Vide causas,
 ob quas dete-
 stamur pe-
 dobaptisma.

*Althus mijn Soeders is 't immers anders
 niet dan eppen goetdunckentheyt ende men-
 schelijche gerechticheit / sonder het Godde-
 lijke bevel te leren / als datmen daeromme
 de kinderen sal Doopen / namelijk om op
 te voeden in Gods woort, ende in sijn gebod-
 den, daer wy dat soo openbaerlijck contra-
 rie bevinden / als te weten / hoe wel dat die
 Ouders haer kinderen laten Doopen / dat
 sy nochtans eben-wel van joncks op / gelijck
 die Adamijche natuure geaerd is / tot alle
 hooberdigheyt / pomperije / gierigheyt / pdel-
 heyt / liegen / bloeken / sweren / dansen / sin-
 gen / sottelap / loosheyt / behendigheyt / haer
 vpaantschap / wraake / ende tot dat verdoemelij-
 ke leven deser Werelt van die selsde Ouders
 opgetogen ende opgetoet worden / gelijck als
 alle die Heydenen van den beginne gedaen
 hebben / die Godt noyt bekennt en hebben.*

Vita Bapti-
 satorum in-
 fiantium con-
 vincit adver-
 sarios.

*Segt wat profiteret doch soodanigh haer
 Doopsel / dat sy alreede al ontfangen hebben
 Is 't niet enikel uarigheyt / (oordeelt het te
 recht) bedziagerpe / spot / en schande vooz den
 oogen Gods? Ja selijckelijck so / wacht u oft
 gy wilt / daer en magh geen grooter huyge-
 laerpe / spot / of laster in der eendighheyt nim-
 mermeer vooz hem verbonden worden. Om
 dat dan by avonturen die heymelijcke be-
 deekte afgrijsselijckheyt / welck daer verhoogen
 licht in dit voozgefette Doopsel der klepner
 onmondiger kinderen / noch in uwer herten
 niet recht bekennt en is / soo moet selt u een-
 mael de sake in hoortheyt voozstellen / op dat
 gy des te beter de leugen van der waerheyt
 wel onderscheyden meugt. Ick sal u vooz-
 setten dat geene / het welke dan van menigh
 hondert Jaren herwaerts / als een dagelijche
 handel / gelijck als alle menschen selve met
 oogen besien mogen / gebuycht is / en noch
 (leper Godt) alle dagen gebuycht woort.*

Ten eersten / soo sie ende bevinde ick eenen
 boben maten seer verdozen / ongoddelijck en-
 de vleeschelijck boebe / die welke al gelijcke
 wel by de Werelt een Prieester / Pastoor /
 Vicarius oft Prebendaet genoemt wordt /
 dese selsde ontuchtige mensche vol allerlepe
 schalkheyt ende bedzogh / bedeckt nochtans
 also sijne verdoemelijche boeberije met eenen al-
 sulken welgeballigen schoonen schijn / datter
 niemandt en is / die per quacts op hem ver-
 moedet / gelijck als die grijpende Wolf doet /

ff f f die

Gal. 2. 7.

Unus inve-
 nitur in
 scripturis.
 Baptismus
 atque neimpe
 fidelium.

Religio fa-
cordictum
I ipoer. iis. et
& idolo-
latria.

die met eenen onmooselen schaepsel bekleet is/
Matth. 7. 5. Sijn hooft woert dichtwils ende
menighmael geschoen/ by abontueren tot een
bewijs als ilt vermoede/ dat hy alsoo met alle
getwelt/ alle de lusten en begeerten sijns woosen
en sondigen vleesch wil afscheeren en vernie-
ten. Sijnen Tabbaert die is tot op den voeten
lank/ als Christus Jesus zept/ Luce 20. vers
45. als of hy vroom/ hepligh/ ende eerbare
van leven ware/ hy leeft alle dage sijn getijden
met geborghde handen/ met ondekten hoof-
de/ recht of hy heet ende vperigh in den Geest
ware/ hy huiclt ende weroocht vooz steenen
ende houten blocken/ den welken hy noemt
Petrum/ Paulum/ Mariam/ ende dat
Heilige weerdige Crupscire des Heren. Ik
en segt voozwaert wpt geender schampcherpde/
daer Godt een getuyge af zy/ dan oordeelt
selve oft het aldus niet en geschiet. Daer en
boven koopt hy wel hondert vzoephens om ee-
uen stupder/ het eene neemt hy vooz/ ende
het ander na/ hy confactere als hy sept/ en-
de dat hepmelijken by hem selven/ onder stil-
le woorden/ hy neyght het toe/ hy aenbit het/
hy smeekt het/ hy eet het/ hy verteert het/
ende dat selfde geloof ende leert hy te wesen
dat waerachtige vleesch ende bloed onses lie-
uen Heren Jesu Christi/ een Bone des Al-
machtigen ende levendigen Godts. Daer be-
nevens so moet hy soo reyn ende kupsch in sijn
leven zijn/ dat hy geen echte ofte getroude
hupsvrouwe en mach hebben/ al hoe wel die
weerdige ende Heilige Schijsture aldus toe-
laet/ want den Paus heeft hem verboden.
Ende dit alte samen/ ende noch meer ander
grootwelen noemt ende leert hy te wesen een
seer Heilige Gods-dienst/ ende dat alderhep-
lighste Christen geloove/ &c. Aldusdanige
vzuchten haerdt ende vrenget vooz desen on-
nutten boom/ dooz sijn geloove/ het welke
dat in hem is: Ende als hy dan sijn mensche-
lijke heplighede ozdentlijck/ ende heerlijck/
ende wel gewoacht heeft/ soo betwijft hy eerst-
mael wat in hem is/ soo soecht hy waer dat
het beste geselschap der voutwen/ wijn oft bier
is/ dan dzinkt hy/ dan spout hy/ dan singt
hy/ dan danst hy/ dan lachet hy/ dan weent
hy/ dan kijft hy/ dan vecht hy/ dan bloekt hy/
dan sweert hy/ dan pocht hy/ dan speert hy/
dan vziid hy/ dan hoereert hy/ het zy dan
met sijn eygen diensmaegt/ oft met sijns nae-
sten Dochter/ oft met sijns naesten getroude
hupsvrouwe/ welkers man oft hups heer o-
ber Zee ende zant gerept is/ oft hy is op ander
plaetse/ met sijn handen ende ambacht sijnen
kost ende vzoet te geneeren/ &c.

Aldus leden beyde Boerbe ende Hoere met
malkanderen in alle schaudelijke oberfel ende
hoerterpe/ soo lange dat sy oermits de na-
volgende vzych/ de soecke niet langer mogen
heelen ende verbergen/ is't dan by sijner Ma-
get/ ofte by sijnes naesten Dochter geschiet/
so moet dat kindt Pelgrimage gaen (verstaet
wat ik schijbe)/ ofte het moet den koster/
den gebuerman/ oft den gebuermans sone toe
geschreiben ende gegeven worden. Maer is't
by sijns naesten hupsvrouwe geschiet/ so moet
die onrechte Vader/ die daer die onbehoorlij-
ke schande/ hoerterije ende dat bedzogh sijnet
ontroitwe hupsvrouwen niet en weet/ een
Vader van alstiken oberfeligen ende ontwet-
telijk kint zijn/ ende o ellende!

Siet nuyn Vzoeders/ dese selfde twee/ na-
melijk/ als hoere ende boerbe/ van den wel-
ken aldusdanige ontwettelijke kinderen gebo-
ren worden/ zijn ook in haren kintchen dagen
al gedoopt/ iy leggen ook dat iy daerom Chri-
steneen zijn/ beroemende haer al ebentwel van
Christo Jesu/ ende van sijnen roeden blaede/
maer wat Christeneen dat sy zijn/ ende wat
geloove dat sy hebben/ dat machmen wpt haer
vzuchten wel leeren ende merken.

Hierom soo bermene ick u dit/ O gy goede
Leeser/ op dat gy weten menygt ten eerken/
hoedanige Christeneen Ouders dat het zijn/
ende wat geloove dat sy hebben/ van welken
sommige kinderen worden geboren/ die noch-
tans al tot den Doosfel moeten heuen geda-
gen zijn/ ende worden alsoo op dat geloove
van hare sijne Ouders gedoopt ende alsoo
Christeneen genoemt/ &c. o Gvoutwelijche
spatterpe.

En anderen/ soo bebinde ick ook op menig-
ge plaetsen/ ja ober alle die Werelt/ vele yde-
le ende obergegevene tupscheres/ de sommige
geheplikt/ de sommige ongeheplikt sommige
edel na des wereldts hooverdigen vloop/
sommige rijck/ sommige middelmaetigh/
sommige arm/ sy zijn dan hoe dat sy zijn/ die
des gelijken leven in alle gulsthept/ ydelhept/
vzonkerschap/ onstupscherpe/ na haer schan-
delijke onbehoorlijke lusten/ ende vdupel-
schen begeerten/ ja in allerlepe hoerterpe ende
oberfel/ sy schandaliseren de eene Maegt
vooz en de ander na/ ebentwel soo zijn sy al
gedoopt/ ende als sy dan aldus na haren
moetwille te wege gebacht hebben/ sulche
schande ende onere van alstiker stampel on-
noselder herten/ die ook van Adam geboren
zijn/ ende dooz schoone bedriegghijke woor-
den/ ende met hoerachtige gaben wel kichte-
lijk bedzogen worden/ dooz haren vermaele-
dijden onkupschen handel aengemaecht ende
opgelept hebben/ soo moet het haer noch on-
der malkanderen/ die oock gelijke vmbacht
hanteeren/ ende in een gelijk schip varen als
sy/ eenen hoogen toem ende grooten prijs
zijn/ gelijk die vzoetheet leert.

Dit al niet tegenstaende/ soo sullen sy al
gelijke wel aldusdanige hare kinderen/ die
van alstiken voutwen schenders/ hoerachtige
schalken/ ende van soodanige eerloose Wif-
ven bupten Gods ozdinantie geboren worden
al tot den Doosfel henen dzagen/ op dat sy
alsoo Christeneen mogen heeten/ en waffen
op in gelijke vzuchten/ ende tot gelijke vzych-
ten/ al eben eens gelijck als haer Christeloo-
se oberfelige ende hoerachtige Ouders selve
hebben/ in den welken/ ende van den wel-
ken dat sy dooz een verbloechte ende vermale-
dijde hoerterpe ontfangen/ voozgekomen en
gebaert zijn. o Engeloovige.

En derden/ soo bebinde ik vol na in't ge-
nerael beyde onder mannen ende voutwen/
die haer in dat rechte al begehven hebben/ sy zijn
Edel/ Onedel/ Rijck/ Arm/ Vozget ofte
Hupsman/ sy zijn van wat ampten/staten en
conditien dat sy zijn/ die oock alle met den an-
deren doen sy noch kinderen waren al gedoopt
zijn/ ende oock Christeneen om des ontfangen
Doosfels wille geheeten worden/ dat sy een
soodanigh sondigh leven voeren/ datmen
hem des niets genoesghsaem versinnen ofte
ber-

Vita facer-
dotum nihil
est nisi caro.

Hæc est vita
parentum in
genere, ex
quibus na-
scuntur
Christiani
pueri.

Sunt qui ra-
tionem, ex-
primunt, sed
paucissimi
aut nulli,
qui idem.

Perversa vita
Baptistas
mundi pri-
var Christi-
anismo.

Introitus in
Ecclesiam
mundi am-
plius, contra
in Ecclesiam
Christi au-
gustus.

Matth. 7. 13-
4. Eld. 7. 7.

bertwonderen magh / want haer hoobere-
digheyt / onsupberheyt / gietigheyt / haer
bedroggh in kooppen ende verkooppen / haer
lijven ende haer / haer onrechtverdigheyt/
haer onbarmhertigheyt tegens den huurlingh
ende tegens den armen / haer bloecken / haer
liegen ende zweeren / haer pomperpe / haer vras-
sen ende suppen / haer pdelheyt ende sottcklay/
haer bloetdoofst / vzeetheyt / ongenadigheyt/
wijndzincken / gebepustheyt ende Tyranije/
haer overcredinge / Afgoderpe / ende alles
boosheyt en is geen mate / noch geen epnde.
Ende ofter schoon al sommige sijn / die ober
al so schandelijcken wandel in alle dese vooz-
gerorde stucken niet en hebben / om dat sp
eensdels wel redelijcken van natueeen sijn/
soo moet ghy ebenwel dat belijden ende toege-
ven / hoe datter onder dypsent niet een gevon-
den en wordt / die daer eenmael recht van hre-
ten soect ende vzeert / om te wandelen in
Godes geboden / ende te leven nae sijnen gebe-
nedijden wille / sp en vragen ook niet eenmael
nae den rechten wegh tot den ewigen leven/
dat sp Saligh moghten worden / nochtans
soo moeten sp al die rechte Christelijcke kercke
heeten ende blijven. Aldus heeft Godt die
rechtverdighe rechter dat verstant ende na-
tuerlijcke wijsheyt verdonckert / der gener die
sijn Heplige woordt te rugge stooten / ende die
haer eygen goetduncken vooz eenen Afgodt
optwerpen ende eeren.

Dit niet tegenstaende / hoe Wydensch sp
voek leven / beyde de Vader ende moeder / so
moeten al ebenwel haer kleyne onverstandige
kinderen die van haer geboren worden / upt
goetdunckenheyt / sonder eenigh Godes
Woordt oft bevel aengeblasen / gezworen/
gesegent / met speccafel bestreecten / gefalwet/
ghekrupst ende gedoopt sijn / ende alsdan al-
selcksober haer geschiet is / nae de wyse ende
maniere haerder Vadersen oft Ouderen / al-
hoewel opentlijck tegen Godes woordt / sp le-
ven dan vooztaen hoe ongoddelijck / hoe beeste-
lijck / ende hoe dupbelsch dat sp leven / so wo-
zen sp al ebenwel geloovige Christen menschen
geheeten / ende tot allen handelen haerder
kercken als goede ende bequame Lidmaten
toegelaten ende ontfangen.

O Heere Vader / hoe leer rupm / wijt / vzeet/
sacht ende genueghlijck nae den vleesche is
doch den ingangh deser ellendiger vleeschelij-
ker kercken / want in haer heeft het al plaetse/
is wie dat hy is / ende hoe en wat hy is / als
hy maect vooz eenen tooverschen Afgoden-
dienaar vooz de Donte beswooren is / ende in
de Donte gewasschen ende gedoopt is. Maer
hoe wonderlijcken smal / O Heere / is utwen
wegh / ende hoe seer enge ende narutwe is dat
poozken / daer in leyt in utwen armen ende
Heplige kercke / jae also naeuw / dat aen
haer posten hangen moeten blyven Gout
ende goet / vleesch ende bloet / alle lusten ende
begeerten der gener die daer begeeren ende van
gantseher herten soecken dooz dat selve pooz-
ken in te treden / ende also in utwe Heplige
kercke ofte gemeynte eenwelijck dooz utwe
milde genade te rusten ende te blyven.

Siet / goede Lefter / dit heb ick u daerom ten
eersten aengewezen in dese maniere upt anders
geenen gront / dan om dat ghy alsoo dies te
beter moght bekennen ende verstaen / hoe-
danige Christenen dat sp sijn / wat geloove

dat sp hebben / wat leven dat sp boeren / die
dat Doopfel in haeren kantschen dagen ont-
fangen hebben / ende nu ook in gelschker wijs
also haer kinderen laten doopen / op dat doch
eenmael die rechte Goddelijcke kennisse magh
wassen in u / dat ghy dat recht meught be-
gripen dooz Godes Woordt / hoe grouwelijc-
ken datter in dat Doopfel der onmondiger
kinderen / met den Almachtigen Godt gelyc-
chelt ende gespot wordt / ende datter anders
geen Doopfel en is / dat vzychbaer / aenge-
naem ende krachtigh vooz Godt is / dan alle-
ne dat Doopfel daer toe dient / ende ontfan-
gen wordt nae den bevel Christi / Marc. 16. 15.
namelijck / op den geloove / gelyck als 't boven
dichtwils geseydt ende verclare is.

Ten tweeden / so moet ick u in gelschke ma-
niere aentwijfen / hoe wonderlijcken veze
dat 't gebuyck der gebaderen oft der He-
ten / gelyck mensc noemt / welcke die dat kint
op de Donte moeten heffen / ende sijn geloove
verantwoorden / van Christus Geest / bevel
ende Woordt discordeert ende verscheyden is /
op dat dooz aldusdanige voozsettingen / alle
valscheyt / ongeloove / misbuyck / ende
Satanische bedroggh magh blycken / onder-
gaen ende vertrouden ter contrarien wederom/
alle waerheyt / geloof / opricht gebuyck /
ende Goddelijck welbehagen in die herten al-
ler Godtveesenden recht magh ontfpyngen /
opgaen ende bekent worden.

Overtmits dan om dat 't van Christo bevo-
len was / dat die doopelingen eenmael ge-
looven moesten / Marc. 16. 15. allec dat
Doopfel geschieden moghte / Act. 8. 38. ende
die Werelt wel bekennde / dat die kleyne onver-
standige oft onmondige kinderen geen geloove
en hadden / nochtans alle gelschke wel ge-
doopt wonden hebben / so doch alle wegen die
Menschelijcke gerechtighet Godes gerech-
tigheyt als heel onnut / onvolmaect / ende
dwaersachtigh heeft aengesien / gescheynt / ver-
bolght / veracht / ende upt den wege gestooten /
so heeft die negende oft thiende Paus / metter
namen geheten Higinus / upt goetduncken-
heyt / sonder eenigh Godes woordt tot dese sa-
ke een sijn middel verdacht ende opgewoopen /
met welcken die gantse Werelt seer wel tot
nu toe te vzen is geweest / ende hebben dooz
desen opgewoopen middel haer kinderen ge-
doopt / sonder sommige die Godt meer vzesoen /
ende daerom scherper ende dieper sagen in
Godes Woordt / van welcken sp den meesten-
deel om deser saeken wille als ketters oft on-
christenen hebben uptgestooten / verniekt ende
verwoopen. Die middel was dese / als dat
men upt der Gemeynte soude opnemen / die
sp Gebaders ofte Peten genoemt hebben /
welcke die dat kint op die Donte tot den
Doopfel souden opheffen / en vooz des kints
Geloove soezen ende antwoorden / &c.

Altelijcke Lefter / het is waer / dese selve
sake dyaecht wel vooz haer eenen schoonen
schijn ende goede gedaente / maer niet nae den
Geest ende meyning Christi. Die oorsake
is dese / om dat 't gebuyck der Peten een
opentlijcke Menschelijcke insettinge is / ge-
lyck die Historien soo klaerlijcken vermel-
den / daerom soo en magh ick my des niet ge-
noegh bertwonderen / hoe dat alle die Oberlant-
sche ende Oostersehe Beleerde / dese selve Peten
oft gebaders noch gebuycken / terwijlen sp so

Invenit
comparum
inutile est
infantibus.

dapperlijck ende overbloedigh tegen alle insettingen / ende leeringen der Menschen met Godts Woordt geschreven / geleert / ende gestreden hebben / want immers in geenem plaetse des Goddelijcken woordts ons van alsodanige Peten enigerley wijse geleert oft geeroert woordt / dan over al in allen der Schriftuuren / waer dat van dat Doopsel gehandelt woordt / in grooter klaerheyt bewijst / hoe dat die Doopelingen vooz hen selven moeten gelouven / met den mont oft met den wercken belijden / ende also dat Doopsel als Godts bevel soecken ende begeeren / Marc. 16. 15. Actoc. 2. 38. 8. 36. 10. 48. 16. 34. en noch meer andere plaetsen.

Ten anderen / al was 't nu schoon dat 't gebuyck der Peten / Godts woordt / ofte Christus bevel ware / het welcke bezre zy / och hoe seer wijt ende breekt / ende met hoe grooten sozge ende neerstigheyt moestmen alsdan soeken in steden ende Landen / al eer datmen een soude binden / die tot alsofanige ampten wel geschickt ende vquaem ware. Want hoe sal doch die een blinde den anderen leyden? hoe sal den eenen sot den anderen wijs maken? hoe sal die een schamele vooz die ander schamele bozge woorden? Derstaer wat ick u schrybe. Also en magh ook die een ongelooibige vooz des anders Beloobe niet verbozgen / want een pegelijck sal sinen eppen last dzagen / Gal cap. 6. v. 4. Hy en magh hen ook geen Beloobe leeren / noch Beloobe vooz bidden / so lange als hy selve dat rechte Christuselijcke Beloobe niet en herft / want al wat ick een ander leeren sal / dat moet ick selve eerst wel bekennen / ende dat gebedt moet een gebedt des geloofs zijn / Jac. 5. 6. in den geest ende waerheyt / Joan. 4. 27.

Terwijlen nu die ongelooibige vooz des anders geloobe vooz Godt geen bozge worden en magh / noch hem Beloobe leeren / noch hem geloof verbidden magh / al was 't dan schoon dat die Peten in Godts ordinantie al gefondeert waren / het welck sy niet en zijn / als 't boven geseyt is / so moetmen immers dat belijden ende consenteren / hoe dat het behulp der Peten neten dat Doopsel der kleyner onmondiger kinderen gantsch vdel / onnut / ende te vergeefs is. Want wat Beloobe dat in die Peten selve is / dat wil ick een pegelijck recht verstandigh Christusien laten oorzelen.

Ich weet wel / dat my van eenen pegelijcken also geseyt sal worden / ofter dan geene rechtgelooivige Peten zijn / die den kleynen onmondigen kinderen met goeder Conscientien tot den Doopsel mogen heffen? Seg ick met kouten klaren affshept / Neen. Want ten eersten so is 't menschelijcke gerechticheyt / tegen Godts woordt / ende bupen Christus ordinantie / darcrom so en magh 't ook met een goede Conscientie niet gebuyckte woorden. Ten anderen segh ick alsoo : Ich weet wel / datter wel sommige Peten zijn / die eerbaer ende deughdelijck van leven zijn / maer dat sy rechte gelooibigh zijn / dat en weet ick waerlijck niet / want was 't also dat sy recht gelooibigh waren / so was 't tanimmers onmogelijck dat sy in der eertwighheyt nimmermeer alsofanigen groutwelijcken schande metten kleyner kinderen mochten dzien v bupen Christus woordt / want daer in die ghehele Apostolische Schrift niet een letter nageladen en is / die ons in dat

alderminste alsulckis leert ende gebiedt. Daer en boven so swyge ick noch / als van die onsupberhepdt / gierighepdt / pomperije / onwetenheyt in Goddelijcken saken / Afgoderije / sotteklay / vdelhepdt / rebelligheyt / wederspannigheyt tegen Godt ende tegen sin gebenedijde woordt / ende van dat vermaleidijde vreeschelijcke leven der gener / die den meestendeel tot dat selfoe Ampt van den Ouders getoepen ende gebeden woorden / op dat doch dat Beloobe ende die vuchten beude der Ouderen ende Peten / op den welcken sy de kinderen doopen / ende vooz den welcken die selfde kinderen eppen Beloobe sullen verklarygen / in allen moggen concozderen ende over een dzagen / gelijck als wy ook menighmael vooz onsen oogen gelesien hebben. Als dat die Hoerachtige Boebe roept den anderen / hy zy dan wie en wat hy zy / die een douchaert den anderen / die een hooghmoediger dan de ander / &c. ende bewijscu daer mede opentlijck in 't werck / hoe dat het wpt Godt niet en is / dan dat het Ziekenbezogh is / Dupbelijcke schalckheyt / Menschelijcke gerechticheyt / Godtslastet / sporterye / verwoestinge der ordinantie Christus / ja over al tegen Godt / ende tegen sin heylige gebenedijde woordt.

Diet myn weerde Broeders / in aldusdanigen onreppen / spotachtigen misgrypck / ende schandelijcken handel / hebben sy de Hemelsche leerunge / ende die heffelijcke ordinantie onses lieben Heeren Jesu Christi / vooz langhepdt der tyden / aldus subtelijcken omgekeert ende verandert. O Heere Vader aller gemaden / laet doch dese verbaerlijcke groutwelijcke strick ende beziegerije onser ellendiger zielen eenmael sijn epnde hebben / Amen.

Ten derden / gelijck als wy u eerst acngewesen hebben dat Beloobe ende Leven der Ouders. Ende ten anderen / dat bevel / geloobe ende leven der Peten : soo willen wy nu dese mael aenwijsen / hoedanige dat sy zijn / welke die dat Ampt voeten / om die selfde kleyne onwetende kinderen te doopen / ende also tot Christusien Menschen te maken / ende wijse u / O ghy trouwe Lese / tot utwen eppen Pastoor / Vicarium, Prebendaet oft Cappellaen / gelijck als sy genoemt woorden / Jae tot allen den Papen die rontsomme u henen zijn / dat ghy recht sult doozsien met Godts woordt / oft daer oock een is onder den gantschen hoop / ick segge een / hoe vele sy ook zijn / daer van een onstraffelijcke Christusien - Kerche geroepen is / vooz den heyligen Beest gedzongen is / ende die onstraffelijck is / beude in leere ende in leven. Och Broeder / niet een / jae niet een / hoe bezre dat ghy ook repst / ende hoe neerstigh ghy oock soecht / dan haerder aller roepinge is wpt den Dyake / ende wpt dat Beest / sy en hebben niet dat haer tot desen Ampt wptdzinget / dan alleen haer lupe / gulsige / gierige / hooghmoedige ende Dupck-duurige vleesch : haere leerunge vsonder by den meestendeel / is enckel verleydinge ende bezogh / haren Godtsdienst is over al Afgoderije / Beestelijcke toberyje / wpt de put des Afgroonts / ende een oorsake des onschuldigen bloets / &c. Ende daerenboven so is haer gemeene dagelijcks leven so schandelijck / so onrepp / so Sodomitisch / so oberheplich / so hoerachtigh / so wellustigh / so gulsigh / so gierigh / so pzaertachtigh / so nijdigh / so onbarmyertigh / so vradisch / so eergierigh / so blind /

Quales parentis, tales & compartes.

Vide qualem vocationem, spiritum, vitam, & doctrinam habent hi, qui infantem baptizant.

blindt / soo Goddeloos / soo verbaerlijck ende
 groutwelijck / dat ter haer alle redelijcke Men-
 schen / alle Godts Engelen / ende alle Heme-
 len vooz moeten ontfetten ende beschamen.
 Segget goeds Leser / en is 't niet so ? Hebt
 ghy oock opt van u leven langh grooter hoo-
 verdrigh / pdt / grooter gierighepdt / grooter
 gulsighepdt / grooter Hoerterij ende Ooverspel /
 grooter spijt / grooter bebedynsthepdt / grooter
 schof ende schande bevonden / als onder haer ?
 Ick weet wel dat sp altemael niet alle gelijck
 ontuchtigh ende schandigh in haer dagelijck-
 sche leven zijn. Al eventwel soo en is 'er onder
 haer niet een / hoe schoonen gedaente oft leven
 hy vooz oogen voert / oft sijn sepndinge / sijn
 dreynginge / sijnen Godts dienft / ende sijn gant-
 sche leven / is upt den vleesche / upt den Dupp-
 pel / tegen Godt / ende tegen sijn gebenedijde
 Woorde.

Si agor odio,
 acceptum est
 de me.

Mijn weerdige lieve Zoeders / het en is
 boozwart upt greenen quaeden gront noch upt
 geenen haer geschreven / dat weet die gene die
 alle dingen weet / dan doozdeelt selve alle dingen
 recht metten woorde Godts / ende met eenen
 redelijcken natuerlijcken begriep / daer ghy 't
 neven haer alle dage selve vooz utwen oogen
 siet / so sult ghy dat sonder twijffel wel be-
 kennen / dat ick u niet dan de rechte waerhept /
 upt liefoe utwer salighept / ontdeckt ende vooz
 oogen geset hebbe. Segget / heb ick hier me-
 de qualijcken gedaen / dat ick u de heymelijcke
 schadelijcke lagen eens diefs oft mooydenaers
 ontdeckt / ende te booren gesept hebbe : Hoert
 doch eenmael recht die verdoemelijcke ende
 grouwelijcke blintheptd upt utwen oogen / ende
 siet op uwes Heeren waerhepdt. Graeft alle
 ongelooft upt u verdonckerde herte / ende geloof
 Godts wooydt / siet aldus seyt die heplige Apo-
 stel Paulus / dat die gene / die haer Zoeders /
 dat is / Chyristen-menschen laten noemen / die
 hoereerders zijn / gierigh / Blasphemeerders /
 dyonckhaerts / rooibers ende Afgoden-dienaers /
 met sodanigen en hebbet niet te doen / ende en
 wilt daer niet mede eten. Al tot een bewijs
 namelijck / hoewel dat sp haer Zoeders oft
 Chyristenen met den name beroemen / dat sp al
 eventwel overmits haer schandige leven in die
 gemepnte Jesu Chyristi niet en zijn / want
 Chyristus Gemepnte is hepligh / repn ende on-
 straffelijck / Eps. 16. 5. Noch op een ander
 plaetse leert hy / dat alsodanige voozberorde
 niet en sullen be-erven dat Rijke Godts / als
 Rom. 1. 32. 1 Cor. 6. 11. Gal. 5. 22. Eph. 5. 6. En
 zijn sp niet in die Gemepnte Chyristi / ende en
 sullen sp niet be-erven dat Rijke Godts / segget
 wat Godtlijcks oft Chyristelijcks magh alsdan
 immermeer in dat Hups des Heeren / dat is / in
 Chyristus Gemepnte / van haer gehandelt / be-
 dient / ende gebreukt worden ? Dochtaus alle
 dit niet tegenstaende / te weten / als datmen daer
 niet mede te doen en sal hebben / noch mede eten
 en moet / ende dat sp geen belofte der salighepdt
 en hebben / nae Paulus leere / overmits haer
 ongelooft / ende overmits haer afgreijelijcke
 helse / beestige leb / so is al eventwel die werelt
 so dooz haer verblinde / ende also van Godt ver-
 breemt / dat sp de selve aensien / eeren ende ont-
 fangen / als haer rechte Heeters / Leeraers /
 ende Zielen-sorgers / die welke macht hebben
 van Godt van als upt te rechten ende aen te
 rechten / wat haer geliebet / alleene maer dat sp
 dat aenrechten valscheelijck onder den deksel

Non odio
 agitur / qui
 perverforum
 nequias
 detegit / ut
 fratrum salu-
 ti consulat.

2 Tess. 3. 5. 14.
 Gen. 43. 32.
 Jer. 16. 8.
 Dan. 1. 8.
 Jud. 12. 2.
 Tob. 2. 15.

Mundus uni-
 versus per
 concionato-
 res malos
 prorsus ob-
 scureatus est.

Chyristi / ende onder den name der Heyliger
 Christelijcker Kercken / gelijck sp dat noe-
 men / &c. **B** blinthept !

Dit zijn die gene / **B** ghy lieden / daer noch
 heden ten dage toe betrouwt is / ende geconfen-
 teert wooydt / om alle de gantsche Werelt met
 valsche leere te verleyden / ende den kleynen
 oninnondigen kinderen sonder ernigh Godts
 Wooydt oft bevel so onnuttelijck te seggen / te
 besweeren / ende met den water te doopen / al
 hoe harde ende klaer dat dat alderheylighste
 Evangelium Jesu Chyristi alreeds tegenstaet
 ende bestraffet.

Gelijck alsdan dese selve geestelijcke Da-
 ders zijn / namelijck / dese Leeraers / also zijn
 ook haer kinderen / die van haer gebaert wooy-
 den / dat zijn die gene / die sp leeren ende doo-
 pen / gelijck als sp dat selve in al haer vuchten
 openlijck wel bewijzen / ende dat waeract / tigh
 maken.

Quales concionatores,
 talis populus.

Siet mijn Zoeder / dooz anders geenen
 middel / dan allene dooz dese voozberorde
 Leeraers ende kinderdoopers / is die Kercke
 Chyristi in aldusdanigen huwchelwerck / schan-
 de / spocerte / beziegetere / asval / Boeven-
 handel / ende in en seer ouereyn Hoeren-hups
 omgekeert ende verandert. **S** Jammer ende
 jammer !

Vide quinam
 sunt corrup-
 tores Eccle-
 siae Christi.

Aldus hebt ghy nu hier ten eersten aenge-
 weesen den Ouders met haer ongelooft ende
 vleeschelijck leven / van den welken de kinder-
 lens wooyden geboren. Ten anderen / so hebt
 ghy hier die Pauselijcke Peten met haer mis-
 bypuck / ongelooft ende quade vuchten / die
 welke de kinderen rot dat Doopsel heffen /
 dooz haer geloofte seggen ende antwooyden.
 Ten derden / so hebt ghy hier ook de Leeraers
 oft de Doopers met hare sendinge / roeping
 leeringe / afgoderpe / ongelooft / ende Godt-
 loofte wercken / welke die de kinderen doo-
 pen / ende alto van haer erf-sonden / gelijck sp
 dat noemen / repnigen / supberen en wasschen /
 welke partijen alle dyle / namelijck / Ouders /
 Peten / ende Doopers / selve noch kennisse /
 noch geloof / noch waerhept / noch liefde /
 noch vzeese Godes / noch Evangelium / noch
 Chyristelijcke vuchten / noch gehoozsaemhept /
 noch quijtscheldinge der sonden / noch vzeede
 der Zielen / noch gebed / noch belofte / noch
 Godt / noch Chyristum / noch Geest / noch
 eeuwige leven in haer herten voelen / noch sma-
 ken : dan allene Chyristenen dooz betoerninge
 ende met den naem zijn / dese onderwinden
 haer in alle vpmoedighept / een kint dat nu
 eerstmael van des moeders lichaem is gebo-
 ren / dat noch gaen / noch staen / noch hooren
 noch spzecken / noch versinnen / noch begriepen
 en magh / dat dooz 't gebreck sijns versants
 den onredelijcken Creatuerekens vol-nae in alle
 stucken gelijck is / dat noch goet noch quaet
 onderschepden en kan / sonder Wooydt / sonder
 geloof / tot een Chyristen-mensche te maken /
 niet anders kan met Crupen / met Bla-
 sen / met Sout / met Oipe / met Crisma /
 met Keerslicht / met Doeken / met onnutte
 vragen ende antwooydt / met zegenen / met
 besweeren / met doopen / met Effeten / ende
 met alsulcke gruwelen mer / ende als dese
 pzaetachtige / Afgodische huwchelerpe aen des-
 sen kleynen kinderen bedryven is / so zijn 't
 Chyristen-menschen / gelijck die Wijven tot den
 kraem Moeder seggen / nae dat het werck ge-
 wooyt

Alios Chri-
 stianos efficit
 nituntur / &
 Episcopi
 Christiani
 non sunt.

Modus quo
 pueros in
 Christianos
 consecrant.

tozocht is / nantelijck / een Heyden hebben top van u ontfangen / maer een Christen geben ende leveren top dat wederomme in uwen handen. Als dan so wordt die tafel bereypt / kost ende d'zack zijn veerdigh / die gebuuren ende byzenden gevoeght / ende die Baders zijn ober haer gedoopte kind so seer wel te byeden. Ende van die uure aen so wordt 't opgedoet in alle malligheyt / ongelooft / ydelheyt / sonde / schande / narzigheyt / Afgoderpe / ende in alle vleeschelijcke wercken / ende Duyvelsche byzichten / also dat 'er geen kernisse / geen Belooft / geen Godts liefde ende byzere / geen Evangelische waerheyt ende wandeling inwassen ende beklipen mogen tot ewigen dagen / ende waer 't datter per Christelijcks aen hem bekleefde / so moeste 't veel liden / ende Christus Crups dzagen. Doch segge ick eens / om dat het also gedoopt is / het doet nu voortaan nae dien tijde wat het doet / het blijft al evenwel een Christen-mensche. Siet mijn liebe Zoeder / dit is heden ten dage die Heplige Kercke / gelijk sy haer beroemen. Ende op dese vooz- betoerde manieren soo bare aldusdanige Christenen die een den ander / ende die gantsche Werelt is vol met aldusdanige Christenen geworden.

Mijn eerwerdige Leser / verstaet doch recht wat ick u geschreven hebbe / want daeromme heb ick dese selfde sake so wijt ende byzet uytgelept / op dat ghy grondelijck meught bekenen / hoe seer heymelijcken bedeckten strich der zielen / ende hoe verbaerlijcken / afgrijselijcken Afgod dat dat Doopsel der sulpner onmondiger kinderen tegen Godt is / ende hoe seer onnut ende afgodisch dat het geleert is / als datmen daerom oec onmondige kinderen sullen doopen / namelijk / om op te voeden in Godts woordt ende in sijn geboden. Aldus dyaegt Menschen-lerer alle wegen vooz hem enen schoonen ende Hepligen schijn / dan inwendigh in den gront en is 't voozwaer anders niaz dan bebynsigheyt / leugen / enchel verleydinge / bedrog / ende een doodlijck seyn der zielen.

Maer die gene die op desen Antichristischen Kinder-doopsel niet en steunen / dan soecken dat rechte Christelijcke Doopsel / dat van Christus Jesu bevolen is / ende van sijnen hepligen Apostelen geleert ende gebuyck is / die draegen sozge vooz haer kinderen saligheyt / daerom soo boeden sy haer op in de byzere Godts / met leeren / met vermanen / met kassien / met enen voozgangh van onstraffelijck leven / op dat sy also / wannere sy tot haren verstande gekomen zijn / selve mogen hooren / gelooven / ende aennemen dat alderheplighste Evangelium Jesu Christi / ende ontfangen oock also dat H. Christelijcke Doopsel / gelijk hy dat allen Beloovigen Godts hepligen dooz hem selven / ende oock sijnen hepligen Apostelen in so menige plaetse des nieuwen Testaments geleert heeft.

Daer nae / ende ten derten / so leert ons oock die heplige Paulus / seggende : En weet ghy niet dat wy / die in Christusum Jesum gedoopt zijn / dat wy in sijn doot gedoopt zijn. So zijn wy dan oock met hem begraven dooz dat Doopsel in den doot / op dat gelijk Christus verwoekt is van den doot dooz sijn Daders heerlijchheyt / dat wy oock also sullen wandelen in een nieuw leven / Rom. 6. 4.

Hier wordt noch eenmael dat Doopsel der Beloovigen met alle kracht bevestigt / ende dat Doopsel der onmondiger kinderen niet gelijcke kracht vernietet / want gelijckerwijs Christus Jesu bevolen heeft / dat men den geloovigen soude doopen / Marc. 16. 15. Als so blyckt nu oock klaerlijcken in dese voozgesette woorden Pauli / dat dat Doopsel ons foodanigen handel aenwijst ende beteekent / welke niemant doen en kan / dan alleen die gene die geloovigh zijn / nantelijck / als dat sy is een doot der sonden / oft een begravinge des ouden levens / ende dat sy is een opstal oft verrijssnisse tot een nieuw leven.

Terwylen dit Christelijcke Doopsel aldusdanigen doot der sonden / ende opstal tot een nieuw leven van Paulo genoemt wordt / so moeten sy ons immerz dat belijen ende toegaven / dat niemant sijn seclijcke schandige lusten ende begeerten / sijn onbehoorlijcke vleeschelijcke Godloose leven / sterben / ende begraven kan / dat oock niemant tot een vroom onstraffelijck / Godtsaligh leven opstaen ende verrijssen kan / dan alleen die gene / die als gehoorzame lieve Godts kinderen gesticht / geleert / ende vermanet worden met des Heeren woort / welke Geestelijcke doot ende begravinge / opstal ende verrijssnisse bewesen in dat Heplige Doopsel / hy op een ander plaetse noemt te wesen die bestydinge die in den Gheest geschiet / seggende : Ghy zijt dooz Christusum beleden met die bestydinge die sonder handen geschiet / dooz die aflegginge des sondigen lichaems in den vleesche / te weten / met die Bestydinge Christi / ende zijn met hem begraven dooz dat Doopsel / in dat welke ghy oock verresen zijt dooz dat Belooft dat Godt werckt / die welke hem verwoekt heeft van den doot / Coloss. 2. 12.

Overmids het dan opentlijck blyckt / dat die Beloovigen alleen hare sonden sterben ende begraven alleen dooz kracht des geloofs intreden / ende met Christo op verrijssen in dat Godtsalige nieuwe leven / ende dat die kleprie onmondige kinderen alsulcks niet en doen / noch en vermogen / om dat sy dat Belooft niet en hebben / dooz welck Godt sulcks in den sijnen werckt / so moeten sy immerz dat bekenen ende consenteren / sy willen oft sy en willen niet / dat dat Doopsel der onmondiger kinderen in dat bevel des Heeren Jesu Christi / ende in die naegelaten Apostolische leere noch geleert / ende begrepen is.

Ofmen nu al schoon woude seggen / goede Leser / dat die andere Apostelen oock schriften nae haer gelaten hebben / welke schriften Gelasius Paus uytgemonstert heeft. ende dat by avontuuren dat Doopsel der onmondiger kinderen in haren Schriften wel moghte uytgedrukt ende begrepen zijn. Lieve Leser / overmits dat die wederstrijders haer sake begrepen op die uytgemonsterte schriften der Apostelen / geen gewisheyt nochtans daer uyt hebben / dan vermoedende / dat by avontuuren dat Doopsel der kleyner onmondiger kinderen / daer in wel mogt begrepen zijn. Antwoorden wy ten eersten beschepdelijck met aldusdanige woorden / seggende : Terwylen dat sy haer beroepen tot die schriften der Apostelen die wy niet en hebben / so begeeren wy beschep van haer / wat dat die selfde Apostelen in die Schriften van dat Doopsel der kinderen geleert en bevolen hebbe?

Gen

Postquam
pueri bapti-
sati sunt.
nihil amplius
curatur de
eorum salute.

Significatum
Baptismi nul-
li convenit
nisi credenti.

Matt. 28. 19.
Marc. 16. 15.
Act. 2. 38.
Act. 10. 48.
Act. 16. 33.
en 9. 6.

Non sicut
pedobaptis-
mati saltem
curant pue-
rorum.

Baptismus
puerorum in
scripturis
non est.

Gelasius
Empa.

Ten anderen / om dat sy de saechte soecken te beueeren met onsekerre schyften / daer sy niet en hebben / ende dat noch niet meer dan met vermoeden / soo betuyssen sy daer mede / hoe dat sy haer voorgenomen saechte / dooz die Apostolische Schyften / die wy nu ter tijt by ons hebben / geenfins mogen bestemmen en maer maken.

Ten derden / seggen wy alsoo / hoe dat wy dat werk des Heeren / namelijk / dat heilige Doopsel / niet op dat vermoede en op dat avontuur / dan op dat gewisse moeten leeren / acirechten / en dienen.

Ten vierden seggen wy / hoe dat die Apostelen al tesamen al dooz enen Geest geschreyben hebben / geleert ende gepredicht hebben. Terwylen dan Christus Jesus dat Doopsel op den Geloope bevolen heeft / Marc. 16. 15. Petrus / Paulus / ende Philippus / den Doopsel der Geloovigen na luydt des bevels Christi boven geallegeret / geleert ende gebuyt hebben / ende niet der onmondiger kinderen / soo meught gy dat wel lichtelijken bedencken / dat het van den anderen Apostelen welcker Schyften wy niet en hebben / niet anders geleert / noch gebuyt en is / al was 't dat sy ook noch ses hondert Boeken geschreyben / ende in dat licht gegeven hadden. Want hadde salve geweest dat dat kinderdoopsel een Apostels infetninge geweest waer / soo moest het bliken in haren schyften : Ende geenfins hadde als dan Tertullianus geschreyben / die niet lange na der Apostelen tijt geweest en is / hoe dat by sijne Dooz-ouders by na die volwaessene gedoopt zijn / gelijk als boven geseyt is. Ook hadde Alexander de Biscshop tot Alexandrien de kinderen sijner Gemeenten wel gedoopt / en geenfins en souden die Euden daeromme getwistet hebben / soo doch alle wegen / alle die gene die Godt gezeest hebben / haer salve niet der hepliger Schyft hebben willen uptrechten / ende daer niet afwijken / want wie isser die Godt vzeest / ende die een Apostels ingeset ofte gebuyt soude willen oft soude derwen tegenstaen / brachten ofte in enighetlep manieren tegen-sprecken : Maer die gene die Christus niet recht bekent en hebben / dan die haer betrouwen ende gerechtigheyt in die onwendige Ceremonie geset ende gefocht hebben / die hebben by de werck de overhaut genomen / ende en is daerom niet noodig geweest / dat dit selve kinderdoopsel dooz enige Pausliche infetningen of Concilien soude bevestige worden / soo het doch by alle geslachten / Nation ende tongen / allensliens by hem selven inacteten is / ende sijnen vollen ganch genomen heeft / want die gehele Gemeente al met der tijt na der Apostelen afgank / dooz der onverstandiger Bisschoppen leere / van dat betrouwen Jesu Christi tot dat betrouwen der onwendiger wercken zijn gehalten / als men dooz onsen oogen klaerlijken sien ende merken magh.

Item mijn Broeders / hoe klaerlijken ook dese selve plaetse Pauli / Rom. 6. dzyngt op den Geloovigen / gelijk als men dooz oogen sien magh / al eventwel soo hebben die Geleerde deser vzychtelooser Werelt haer also omgekeert en upgelepde / recht of men dat Doopsel der kilepner onverstandiger ende onmondiger kinderen hier mede mogen betrachten ende beueeren / seggende : Als datmen

den onmondigen kinderen daerom soude doopen , namelijk , om dat sy mogen deelachtigh worden de doot Christi Jesu , en sijn heylige bloet . Ende dat sy alsoo naemaels in die tijdt haerder bekentenissen ende verstant , den sonden mogen sterven , ende Gods Ge-rechtigheyt dienen ende leven.

Mijn liebe kinderen in Christo Jesu / waert datmen die rechte sterchte Godts waerheyt ende wille / en dat alderheplighste ende glorieufte Evangelium onses lieben Heeren Jesu Christi na ons eppen goet-duncken ende vleeschelijc voornemen aldus mochten rabzakken / trecken / vagen en bzeiken / so weet ik voortwaert over al geen groutwel / noch gernem valschen Godtsdienst / ofte men soude se soo lichtelijken met aldusdanige valsche draepinge der Schyftuuren / vooz die oogen der on-verstandigen / wel seer heerlijken mogen blanketten ende palleren. Item mijn alderlieffte / neen. Dat eeuwige lirachtige en Salighmakende Godts woort / moet na de rechte meyninge des Hepligen Geests / ende in den rechten Goddelijken sin geleert / uptgeleert / ende begrepen zijn. Want sy doopen al-er dat dat effect des Doopsels / namelijk dat geloobe in ons bevonden wort / dat is roen alsoo formelijc gehandelt / als de parden te spannen achter aen den waagen / te zae-pen eer datmen geploegt heeft / te timmeren al-er datmen hout heeft / en te zegelen al-er dat den Vzeft is geschreyben. Seg 't / souden alle dese niet als een hupgelwerck ende dozzen handel van allen Menschen belacchet ende bespot worden ? Ja vzelijck soo / daeromme soo heeft die Heilige Godts Geest dese vooz gefette plaetse Pauli van den onmondigen kinderen op dat ontwisse niet gespoochen. Eventwel soo zijn sy deelachtigh Christus doodt ende bloet dooz de mude belofte / die haer van Godt upt genade gegeven is dooz Christus Jesum onsen Heere / ende niet dooz dat Doopsel / Luc. 18. 16. Maer dese plaetse Pauli heeft by van die gene gespoochen ende geleert / die nu in haer Doopsel / dooz haer nieuwe geboorte van booden / ende dooz haer vzychtelbarige weckende ge-loobe / haer oude sondige leben al reede cens gestorven ende begraven hebben. Gelyk Christus Jesus eens in sijnen vleesche gestorven ende begraven is / want soo wie dat nu met Christo aldus gestorven is / die is al gerechtereerdigt van die sonden / ende is alsoo met Christo Jesu victorieuslijken op verreesen upt der sonden gewelt / tot des Heeren prijs in een nieuwe / rechte / Godsaligh / ende onstraffelijc leben / het welke niet en geschiet dooz eenigh ander middel / dan alleent dooz Godts Woort. Het welke dat van haer dooz den geloope opgenomen ende be-kent wort / gelijk als boven geallegeret tot den Coloff. geschreyben staet / namelijk : Ghy zijt besneden met die besnijdinge die sonder handen geschiet / overmits dat gy hebt afgelepde dat lichaem der sonden dooz die besnijdinge Christi / ende zijt met hem begraven dooz dat Doopsel / in dat welke gy ook verreesen zijt / dooz dat gelobe dat Godt werckt / Coll. 2: 12.

Och lieve Broeders / doet doch open die oogen uwes herten ende verstant / en siet neerselijken toe / want die moerwil-lighlijc

Apostoli non diverso, sed uno, & eodem spiritu docuerunt. Matth. 28. 19. 1 Pet. 3. 5. Act. 2. 3. 8. 9. 6. 10. 38. 16. 30. 8. 38.

Timentes Deum, scripturis nituntur, non opinionibus. Iustitiam in hac causa Pedobaptismatis praevaluerunt.

Universa Ecclesia in conscientiam operum incidit.

Baptismi ante fidem ordo est praeposterus.

Infantes participes sunt mortis & sanguinis Christi non aliter quam per promissionem gratis datam.

Christus semel mortuus est, semel in Baptismo peccatis morimur. Christus semel à mortuis resurrexit, semel in Baptismo in novam vitam resurgimus.

Ughlyk tegens sijnen Godt niet stryden en wil / ofte tegen sijnen Hepligen woorde / die en mach immers geensins in dese klare woorden Pauli strupckelen oft dwaelen. Alhoewel dat Henricus Bullengerus ende noch meer andere, door dese selde plaetie tot den Colossen ten de Israelitische besnijdinge op dat Doopsel der kleyner onverstandiger kinderen geleerd ende gedrongen hebben, alhoewel sonder reden ende sonder heplige Schrift / nochtans niet sonder grouwelijcke Blasphemien ende schelden. Dooz wat oorsaeche dat en weet ick waerlijck niet / anders dan by abontueren daeromme / om dat die heplige Paulus beyde de Geestelijcke Besnijdinge / ende dat Doopsel der geloovigen ofte der oprechtcr Christenen soo vast ende na by den anderen gebonden / geboegt en geknoopt heeft.

O Heere / alstijdt woort u goddelijcke gebenedijde Woordt / tot een beschuddinge ende beweringe van alle valsche leerz / ketterpe / en handel getogen / alsoo dat den Bybel wel met grooten rechtte van den sommigen een Ketterboek gheten magh worden. Nochtans hoe herde dat sp wederstryden / ende hoe subtyl dat sp ook liegen ende filosofheren / so sal die eeuwighe Godts waerheyt al ebentwel in den uptberkocren Godts kinderen te boven gaen en triumpheren / welke diese van gantschen herten soecken ende begeeren.

Ick segge noch eenmael / dat ick my van herten seer schame / dat ick eenige Letter ofte woordken tegen alstijde oft alsodanige hoogberoemde ende Geleerde Mannen spreken oft schrijven sal. Nochtans wat raet? Immers en moet ik my de eeuwighe Godts waerheyt / die daer lepdet tot den eeuwigren leven die welke my van Christo Jesu onsen Heere / en van sijnen hepligen Apostelen in alsoo grooeter klaerheyt geleert ende bevolen is / van geen Geleerden laten ontstelen noch ontcoven / want ick en binde waerlijck niet / datmen sodanige geleerde Mannen boven Christum / en boven sijn heplige Apostelen hooren ende volgen sal. Wilmen my nu seggen dat sp wijs is / ick segge wederomme / Christus Jesus is de alderwijste : Dat sp vroom is / Christus Jesus is de alder vroomste : Ja dat sp in vele tongen ende menigterlep spracken seer wel versocht ende geleert is / soo segh ik met kopten klaren affcheyt / dat de Geest des Heeren Jesu Christi aen geenem tongen en konsten is gebonden. Daeromme moet immers die alderhepligste ende onbetwijnlijste Gods waerheyt / niet alleen tegen haer / maer ook tegen alle die poozten der Hellen soo veele als Godt sijn genade / barmhertigheyt / en kenisse gegeven heeft / met dat alderhepligste Gods Woort van ons beschutet ende betweert zijn.

Hierom soo wil dese geallegerde plaetse / Col. 2. 12. daer sp haer sake soeken mede te betweeren / setten voor die oogen van alle mijn Lesers / ende wilsse bidden met ootmoediger herten / dat sp doch willen rechten niet een onpartijdelijk oordeel waer dat men in dese plaetse / oft in eenigen anderen Godelijcken Schriften vinden sal / dat die Besnijdinge des Israelitischen volcks een figure op dat Doopsel der kleyner onverstandiger kinderen geweest is, daer 't so ontwedersprekelijken is /

dat Paulus in dese selde plaetse / ook Rom. 2. 29. ende Col. 2. 12. De Letterlijcke besnijdinge een figure op die Geestelijcke besnijdinge geleert ende verbiet heeft / ende niet op dat Doopsel der onverstandige kinderen / welke Geestelijcke Besnijdinge van niemant anders dan alleene van den Gelovigen ghebruyckt en magh worden / gelijck als men dat klaerlijck dooz die figurelijcke letterlijcke handel begripen ende verstaen magh / want die uptwendige letterlijcke Besnijdinge moeste ghegheben met steenen Messen / Josu. 5. 2. ende aen dat Litemaert der Geboozten / Gen. cap. 17. 23. Dien inwendigen ende Geestelijcken steen is Christus Jesus / 1 Cor. 10. 4. Dat Mess met welke die Gelovige besneden worden / is sijn heplige Woordt. Mine Broeders / verstaet het wel / is 't nu sake dat wy met den gelovigen besneden Abraham in dat Verbont Gods blijven willen / in welk verbont dat wy alle met den anderen jonck ende oudt / Mannen ende Vrouwen dooz genade opgenomen zijn dooz Christum Jesum / ende niet dooz eenige tekenen / soo moet onse acrttsche vleeschelijcke geboozte / die daer is upt den acrttschen vleeschelijcken Adam / met dit selde steenen Mess besneden worden / 't welk dat Christus Jesus / en sijn heplige woort. Hierom soo doozoecht nu dese voogderde Woorden Pauli tot den Colossen. Capit. 2. 11. of sp van den Gelovigen ende verstandigen / dan of sp van den kleynen ende onverstandigen kinderen zijn gespoont? Segget / wie is het die de Besnijdinge Christi in sijn herten besneden is? Is 't niet die Gelovige? Wie is 't die afgelept heeft dat lichaem der sonden / dooz die Besnijdinge Christi? niet die gelovige? Wie is 't die in dat Doopsel met Christo begraven is / niet die gelovige? Wie is 't die dooz dat Geloope dat Godt werckt / in een nieuwe leven / betresen is? Ick segge noch eens / niet die gelovige? Ja het zijn die gene / die Gods woort hooren / en geloven / en niet die onmondige kinderen tot den eeuwigren dagen.

Goede Lezer / obermits dat die kinderdoopers soecken haer sake te betweeren / met Abrahams besnijdinge / en met sijn belofte / so merck het en herhaudt 't nu wel / hoe onschijkelijck dat sp dit inhoeren / en wat men u daer entegen met schriftelijcker waerheyt onder weynigh woorden leeren en by brengen sal.

En eersten / soo zijn wy altesamen gelijck als wy geschyden hebben / niet dooz eenige tekenen / maer dooz genade op genomen in Gods verbont / en die belofte is ons al te samen upt genade gegeven / is 't dat wijs aennemen dooz den Geloope / ende wandelen na des gevers wille / gelijck als Abraham dooz genade van Godt opgenomen woode midden upt den volcken / en met de belofte der genaden beruygt woode / want hysse dooz den Geloope aennamen / ende wandelde na den wille des geens / die hem opgenomen hadden / gelijck die Schriftuure seyt : Abraham heeft Godt geloost / ende het is hem gerekent tot gerechticheyt. Genes. 15. 6. Rom. 4. 3. Gal. 3. 6. Jacob. 2. 23.

Alle die gene die nu aldus van Godt met Abraham in dat verbont des vrides opgenomen zijn dooz Genade / tot onderoelinge haers geloofs / soo heeft Godt den selde gegeven

Externa circumcisio
praefiguravit
internam
circumcisio-
nem fide-
lium.

Jer. 1. 4. 4.
Coll. 2. 11.

Gratis
adopratur nos
Deus per
Christum
Jesum.

Jer. 4. 4.
Rom. 6. 3.
Rom. 6. 4.

Per gratiam
Abraham
receptus fuit
in foedus
Dei.
Fides requiritur
in celebratione
ceremoniarum
fides ceremoniarum
erunt
partaverbum
Dei.

Biblia
hereticorum
liber.
Veritas
veracibus
semper
manebit
invisita.

Spiritus
Christi
humanis
scientiis non
est abstractus.

geven sijne Ceremonien ende letterlijche tekenen / niet dat sy daer dooz gerechtvaardigt souden worden / want waer 't in de tekenen gelegen / soo en waer 't geen genade / Rom. 11. 6. dan om dat sy gerechtig waren dooz den Ge'ooze / kinderen Gods / kinderen der beloften / in Gods verbont / Ec. dat sy dooz gehoofsaemheyt souden bewijfen de gebieden de Godt / welke diese dooz genade getoepen / opgenomen / ende met sijn belofte vertrooft heeft / want die gehoofsaemige Godts dat zijn sijn zienden / Joan. Cap. 15.

Diet mijn Broeder die is die eene ooz'alie / waarom dat Godt sijn Ceremonien heeft bevolen / gelijk dat in Abzaham opentlijk bewisen wort / want Abzaham was al in Gods Verbont / al eer dat hy besneden werde / gelijk Paulus bewijst / dat hem sijn Geloofe al tot gerechticheyt gerekent was / doen hy noch onbesneden was / en om dat hy in Gods verbont was / gerechtig dooz den geloofe daerom heeft hem Godt die besnijdinge bevolen een onnut ende oneerlijck werck in hem selven / gelijk als men vooz oogen sien mogt. Ten eersten / so was 't in hem selven gantsch onnut / want het en geschiede niet oozbaerlijck den naesten. Ten anderen oneerlijck / want het geschiet een dat oneerlijckste Lidmaet des geheelen Lichaems. Ende is daeromme geboden / om dat die geloofige Vader Abzaham hem selven soude uytgaen / ende en leven niet na sijnen epgenen wille / maer alleene na den wille des geens die hem dooz Genade opgenomen / ende uyt den volcken verhooren hadde / ende besegelen alsoo niet alloodanigen werck dat in hem selven onnut ende oneerlijck was / om dat Godt dat geboden hadde / sijn onsenbaerlijck geloofe dat het oprecht / waerachtigh ende bzuhtbaer vooz Godt was / Genef. Capittel 17. 12. Daeromme dat die Ceremonien ten andermael geboden zijn / sal noch op een ander tijt geleert worden / als 't Godt gelieft.

Diet goede Leefter / in dese maniere is Abzaham besneden / en aldus worden wy gedoopt / want aldus is 't van Godt bevolen. Die gene die nu tegenstaet / en des Heeren stemme neven de bevolen Ceremonien niet gehoofsaem en is / dan hy verachtet dat selfde werck om sijn onnutighheyt ende ilcplighheyt wille / niet merkende dat het van Godt bevolen is / soodanigh een die stoot hem selven buyten dat liefelijche verbont der genaden dooz sijn wederstaemige ongehooftaemheyt / hy besegelt ook niet sijn geloofe dat het bzuhtbaer ende leverdigh is / maer hy bewijst daer tegen / hoe dat 't onvuchtbaer ende doodt vooz Godt is / want het sijns Heeren stemme niet en hoort / niet en leeft / maer als krachtloos / pdel / ende onnut vercreet ende veracht.

Hieronimus sooleert ende merckt / hoe dat wy niet dooz dat uytwendigh teken opgenomen worden in Gods verbont / maer allene uyt Genade dooz Christum Iesum. Ende om dat wy dooz genade in dat verbont Gods zijn / daerom heeft hy ons sijn tekenen nagelaten ende bevolen / datmen die selfde neven den genen gebuyken sal / dien hy dat geheeten ende geboden heeft / namelijk / neven den geloofigen / want waer 't sake dat wy dooz eenige tekenen oft Ceremonien in dat

verbont Gods komen moghten / so waren die verdiensten Christi pdel / ende soo was die genade ook al ge'epnt. Men Broeders / nern / dan Abzaham was al te vooren verhooren / van Godt opgenomen / ende gerechtig dooz den geloofe al eer dat hy besneden was / en om dat hy geloofigh was / ende dooz den Geloofe gerechtig / soo is hem die Besnijdinge van Godt geboden / dat hy daer mede sijn geloofe bezegelen soude. Item ten anderen / gelijk Abzaham ende sijn gantsche geheele zaet geboren uyt Isaac / te samen met anderen in dat verbont Gods al begrepen waren / soo wel die Wijben als die Mannen / ende die belofte giueck oock tot beide sere / namelijk / Mannen ende Wijben / so en is 't nochtans niet den Maeghden / maer de knechtliens bevolen / dat die Besneden souden worden.

Merkt wel lieve Lefer / hadden sy nu dat verbont Gods dooz dat teken gekregen / ende niet dooz genade / soo moesten die waeghden daer buyten / ende sonder belofte gebleven hebben. Soo niet / dan het is uyt genade geschiet / noch is 't genade / ende genade sal 't blijven tot den ewigen dagen.

Maer hadde sy des Heeren woort ongehooftaem geweest / te weten / als dat sy haren knechtliens niet Besneden en hadden op den gesetten dagh / oft dat sy anders gedaen hadden dan van Godt bevolen was / te weten / als dat sy haer Maegdeliens oock hadden laten Besnijden / soo hadden sy overmits haer ongehooftaemheyt die straffinge in haren kinderen moeten dragen / Genef. 17. 14. buyten des Heeren verbont gesloten worden / en sijn milde belofte der genaden niet verkrege. Want Godt die Almachtige Vader / wiens stemme / wille / ende gebodt alle Creaturen behooren te dienen / die in den Hemel en in der Werden zijn / die wil de Ceremonien die van hem bevolen zijn / alsoo gebuyche hebben gelijk als 't hem geliebet / ende gelijk als hyse bevolen heeft / want daeromme heeft hyse geboden / oft wy hebben ook / (is 't dat wijse niet en gebuyken / of anders gebuyken) overmits ons ongehooftaemheyt / noch verbont / noch belofte. Dit is dat recht schizmatijck verstant / van Abzahams verbont / besnijdinge / ende belofte. Alle die gene die u anders leert / die bedrieghet u ziele / want hy leidet u tot verdiensten ende werken / ende niet tot Christum Iesum / dooz den welken alleen dat ewighe verbont des Vredes / ende die Belofte der genaden van Godt gegeven / ende van ontfangen moet worden ten ewigen dagen.

Och Broeders / Broeders / hoe lange wilt gy doch tegenstaen den Hepligen Geest? geest doch eenmael Gods Woort sijnen rechtlijken prijs / ende merkt wel / hoe dat die ilcplie onverstandige kinderen in haren Doopsel met Christo niet begraven worden / noch ook niet opstaen in een nieuwe leven / want waer 't dat sy in haer Doopsel recht gestoven ende begraven waren / soo waer die sonde in haer soo vernietet / datse haren geest nimmermeer wederomme geweldelijcken soude verheeren ende berducken. Certwijlen dan de sonde aldus na haer Doopsel soo krachtigh / soo lebendigh / soo geweldigh / ende in allen fleur in haer bevonden wort / met dat sy tot haren verstande beginnen te komen / gelijk men

Non formis sed mares circumcibantur, a quales tamen erant in f. d. d. e.

Ubi peccatum vivit, ibi baptismus iam mortem Christi non est.

Gen. 15. 6.
Gal. 3. 6.
Jac. 2. 23.
Rom. 4. 6.
Circumcisio per opus erat inutilis & indecorum.

Gen. 17. 6.
Rom. 4. 12.

Inreclusus per inobedientiam reatur de infidelitate sua.

Ceremoniarum usus erit apud eos, quibus iustus Deus.

voorz oogen sien magh / so moeten die kinder-
doopers immers nu belijden ende consenteren /
dat sy de kinderen levendigh begraven / het
welcke dat so niet en behoort / oft dat sy haer
alle met den anderen sonder geloof / ende
daerom kuyten Christus ordinantie / ommit
ende te vergeefs doopen. Hierom leert doch
eenmael liebe Lezer / hoe dat het Doopsel der
klypner onberstandiger kinderen upt Godt /
dooz Godt / ende van Godt niet en is. Maer
die gene die recht bekent des Vaders weldaet
neben hen dooz Christum Jesum / ende alsoo
dooz rechte waerachtige liefde Godts op sijn
eygen geloove gedoopt wort / na luyt Christi /
Petti / Pauli / ende Philippit leere / die is
recht met die bequijdinge Christi inwendigh
in sijnre herten bequiden gelijck Paulus leert /
die is begraven met Christo Jesu / die is in sijn-
nen sonder gestorben / ende is wederom dooz
een werkende geloove met Christo Jesu / ver-
resen in een nieuwe leven / Rom. cap. 6. vers 4.
Colof. cap. 2. 12.

Hier en tegen hebben die kinderdoopers
noch een bedriegelijc tegenwozz / seggende :
Hoe dat in dese voorberoerde woorden Pauli
dat Doopsel der kleyner onmondiger kinderen
niet en wort verboden , daeromme en is sy
oock niet onrecht. Seggen wy daer te-
gen / ende bragen of dat Doopsel der kinderen
oock hier ofte in eenige andere plaatsen der
Schryfturen is geboden / sy moeten de waer-
heyt belijden en seggen / neen. Is sy dan van
Godt niet geboden / soo en is sy immers niet
Godts Ordinantie / ende en heeft daerom
oock geen belofte. Noch eens / is sy van Godt
niet geboden / soo en is sy niet Godts ordi-
nantie / is sy niet Godts ordinantie / so en heeft
sy geen belofte / ende en heeft sy geen belofte /
so is sy sonder twijfel ober al ommit / en te ver-
geefs.

Ten anderen / soo bragen wy haer / ware
dat het in Godts Woordt uptdrukelijken
verboden is / kloeken te doopen? Sy moe-
ten de waerheyt hier op belijden / ende seg-
gen : Nergens. Terwijl en het dan nergens
verboden en is uptdrukelijken om kloeken te
doopen / is daerom dat Doopsel der kloeken
goet ende recht? Gensins.

Ten derden / het en was Israell niet ver-
boden om haer maegden te bequiden / hadden
sy daeromme wel gehandelt / dat sy hare
maegden bequiden hadden? dat sy bezre :
Want die Schryfture gebodt de knecht-
kens te bequiden / daeromme hebben sy dat
geacht als van Godt verboden / om haer
maegden te bequiden.

Alsoo leert ons nu Christus Jesus / als dat
men den geloovigen sal doopen / ende dat ef-
fect des Doopsels behoort allene den geloovi-
gen / gelijck als men in Petro ende Paulo
soo klaerlijken bekennen ende verstaen magh /
daermede so achten wy dat Doopsel der kley-
ner onmondiger kinderen genoeghsaem ver-
boden / want sy dat geloof ende dat effect des
Doopsels niet en hebben / dat upt den geloove
herkomen ende volgen moet.

Noch eens segh ik : Is 't dat die kinder-
doopers willen affirmeren / ende seggen / als
dat hier in dese aengeteckende plaerf Pauli ,
dat Doopsel der kleyner onmondiger kinderen
niet en wort verboden , en dat sy daerom recht
is , soo moet wederom alsoo van my ge-

antwoort worden / namelijk : Het is kuyt-
drukelijken in die heplige Schryft niet verbo-
den / als Wywater / Keersen / Palmen / Kelken
ende kieren te gebenedijden (gelijck sy 't noe-
men) Wisse te doen / en diergelijcke handelen
meer / nochtans so bekennen wy dat harde wel
dat het quaet is : ten eersten / om datter in be-
trout wort : ten anderen / om dat het kuyten
Godts Ordinantie geschiet / want sy ons niet
een letter van afsluks gheerten noch geboden
en heeft / en daer en is immers geen ordina-
tie / daer in sijn heplige gebenedijde Woordt /
het sy in Geest oft in letter / wtegedrukt en
begrepen is.

Obermits dan Christus Jesus dat Doop-
sel op den geloove bevolen heeft. Marc. 16. 15.
die Apostelen dat also geleert ende gebuycht
hebben. Ende die bediedinge ofte effect des
Doopsels / als Rom. 6. 3. Col. 2. 12. Tit. 3.
Gal. 3. 27. I Cor. 12. 13. I. Petri 3. 21.
niet anders dan op den geloovigen bediet ende
verstaen magh worden / soo is 't sonder twij-
fel dooz die selfde wel gevallen Godlijche ordi-
nantie ons genoegh verboden om de kleyne
onmondige kinderen te doopen / want sy
dat geloof en effect ofte bediedinge des Doop-
sels niet en hebben. Hier tegenstaende / als
hoewel dat het selfde Doopsel der kleyner on-
mondiger kinderen terstont na der Apostelen
afganc / oft by abontueren oock in haeren tij-
den by de sommige begomen is / ende dus
menigh hondert jaren geduurt heeft / want
lanckheyt der tijden en gelt niet tegen Godts
Woordt / gelijck wy dat te booten den byzomen
ende Godt byesenden genoeghsaem aengete-
sen ende geleert hebben.

Ten vierden / seft alsoo die heplige Apo-
stel Paulus / namelijk. Die vindingelijchheit
ende die gemeynsaemheyt Godts onses Sa-
lighmakers neben den Menschen openbaer-
de hem / niet om die wercken der gerechtig-
heit die wy gedaen hebben / maer nae sijnre
barmhertichheit maechte sy ons saligh / dooz
dat water-badt der wedergeboorte / en der
vernietwinge des hepligen Geests / Ec.
Tit. 3. 5.

Mijn alderlieffte Broeders / als wy dese
selfde plaerf Pauli met geestelijken oogen
recht / ende grondigh willen insien / ende we-
gens met de heplige Schryft / soo moeten
de kinder-doopers noch eenmael wel beken-
nen / gedrongen dooz Gods woort / hoe dat 't
Christelijcke Doopsel dat van God geboden is /
allene behoort den geloovigen / na 't geluyt
van Christi bevel / Marc. 16. 15. ende niet
den genen die noch obermits der naturen
loop / onhooreigh / onspreekende ende onber-
standigh zijn / namelijk / die kleyne kinderen /
want het is een waterbadt der nieuwer ge-
boorten / gelijck ons de heplige Paulus in de-
se selfde woorden geleert ende betuygt heeft.

Mijn eertwaerdige goede Broeders / om dat
het heplige Christelijcke Doopsel een wa-
terbat der nieuwer geboorten is / na luyt
van Paulus leere / soo en magh niemant hier
mede na Godts wille ende welbehagen twaf-
schen worden / dan alleen die gene / die dooz
Godts Woordt weder geboren ende vernietwt
zijn / want wy en worden niet wedergeboren
om dat wy gedoopt zijn / gelijck als men in die
kleyne onwetende kinderen wel bequiden / die
nu alreede al gedoopt zijn / maer daerom
me

Pedobap-
tisma a Deo
praeceptum
non est, ergo
nec divini
ordinis.

Prescriptio
praejudicat
verbo Dei.

Baptismus
fidelium
lavachrum
regenerati-
onis est.

Non regene- ramur causa baptismi sed baptismus causa regenerationis.

die worden wy gedoopt / om dat wy dooz den Beloove upt Godts woort wedergeboren zijn / so doch die nieuwe geboorte niet en volghet upt den Doopsel / maer dit Doopsel volghet upt de nieuwe geboorte. Dit en magh immers van geenem Menschen bescheepdelijcker met Godts woort tegen- gestreden ofte te niete gedaen worden.

Daeromme so moeten hier vooz dese plaetse Pauli alle de Geleerde beschaemt staen / sy zijn oock so geleert als sy zijn / die dat simpele slechte volck so schandelijcken leeren ende vzoet-maken / als dat die kleyne onmondige kinderen in haren Doopsel wedergeboren worden. Liebe Leser / dat alsoo te leeren ende te gelooven / is voozwaer enckel verledinge ende bedroggh. Want is 't dat de kinderen wedergeboren worden / gelijk als de Geleerde seggen / so en is alle haer gantsche wandel niet dan ootmoedighet / lijdelijckheyt / barmhertighet / repne ende kumpische liefde / waerachtige Beloove / soetere kennisse / gewissen hope / Godts gehoozsaemheyt / geestelijcke vzeughde / inwendigen vrede / ende een onstrafelijck leven / want dit zijn die oprachte / ende natuerlijcke vruchten der nieuwer ende Hemelscher geboorten / ende wat vruchten dat in onsen kleynen onmondigen kinderen zijn / dat magh een pegelijck recht verstandigh Leser dooz dagelijcke experientie by hem selven wel oberleggen ende bedencken.

Fructus regenerationis.

Wat meynt ghy / mijn alderlieffte / wat meynt ghy / dat die nieuwe geboorte anders niet en is / dan de ellendige werelt tot nu toe gemeynt heeft / namelijk / als in te dupcken in den water? oft alsoo te seggen : ick doope u in den Naem des Vaders / des Soons / ende des Heyligen Geests? Heen weerdige Woederneen. Die nieuwe geboorte en is voozwaer geen water / noch woorden / maer is Hemelsche / levendige / ende bewegende Gods kracht / inwendigh in onser herten / die uptloepdt van Godt / ende die also dooz die Predicatie des Godtijcken woorts / als wy dat opnemmen dooz den Beloove / onse herten beroert / vernieuwet / doozsnijdt / ende ommekeert / tot dat wy upt ongeloovighet in Geloovighet / upt ongerechtigheyt in gerechtighet / upt quaet in goet / upt vleeschelijckheyt in Geestelijckheyt / upt Aertsch in Hemelsch / sae upt de boose natuere Adæ in de goede natuere ende Aertd Jesu Christi verandert / omgekeert / ende vernieuwet worden / ende van aldusdanige heeft Paulus dese geallegerde plaetse gesproocken.

Regeneratio quæ sit.

Regenerati filii Dei. & fratres Christi sunt.

Diet / die aldus geardt zijn / dat zijn die rechte wedergeboren Gods kinderen / dat zijn die liebe Woeders ende Dufferen Jesu Christi / die met hem van boven upt eenen Vader geboren zijn / namelijk upt Godt / Joan. 1. 13. Heb. 2. 13. Ende dese wedergeborene zijn die gene / den welcken sy alleens dat heylige Christelijcke Doopsel als een zegel des Beloofs geleert / naegelaten ende bevolen heeft / Matt. 28. 19. Marc. 16. 15. In den welcken sy ontfangen quijtscheldinge haerder sonden / Act. 2. 38. ende niet de kleyne onmondige kinderen ende onberstandige kinderen / gelijk het boven so dickwijls met Godts Woort geleert ende betwefen is. Daeromme leert ons die heylige Apostel Paulus in dese selfde plaetse / dat Godt

die wedergeborenen saligh maecht met dat Water-badt der nieuwer Geboorten. Oozsake is dese / want om dat sy dooz Godts Woort wedergeboren zijn / daerom so zijn sy dooz de kracht haerder nieuwer Geboorten haer selven uptgetreden / ende hebben haer so gehoozsaemelijck begeben in alle dat gene / dat Godt die Almachtige Vader in sijn heyligh Woort / dooz sijnen lieben Soue Jesum Christum onsen Heere / ende dooz al sijn waerachtige Dienaers ende Seynt-boden / allen uptverhoernen Godts kinderen geleert ende bevolen heeft.

Aldus segge ick noch eens / behoort dat Doopsel den Beloovigen oft den Wedergeborenen / dooz welck dat Godt ons saligh maecht / gelijk Paulus seyt / ende dat in dese manere. Ten eersten / so moet daer wesen die leeringe des heyligen Euangeliums Jesu Christi / Matt. 28. 19. Marc. 16. 15. Ten anderen / so moet daer wesen dat gehooz des Goddelijcken Woorts / Rom. 10. 17. Ten derden / so moest wesen upt dat gehooz het Beloove / Rom. 10. 17. Ten vierden / so moet upt dat Beloove volgen die nieuwe Geboorte. Ten vijften / upt die nieuwe Geboorte dat Doopsel / Titum 3. 5. als een gehoozsaemheyt betwefen Godts woort / ende also volget ten laetsten die belofte. Want is 't factis Ubi fides, ibi regeneratio : ubi regeneratio, ibi obedientia, ubi obedientia, ibi promissio. dat wy den Heyligen Geest moectwillens niet en willen tegen vechten / ende Godts genade met alle gewelt uptstooten / ende van ons jaachtig Sloove sonder de nieuwe Geboorte magh wesen sonder gehoozsaemheyt / ende dat die gehoozsaemheyt mag wesen sonder belofte. Want die eeuwighe waerheyt Christus Jesus gebenedijt / en sal ons in sijnen Heyligen woort in der eeuwigheyt nimmermeer spien oft bedziagen. Ende die is 't die ons aldus geleert heeft / namelijk / eerst dat Heylige Euangelium te leeren / seggende : Gaet ende predicht dat Euangelium allen Creaturen. Daer upt volget dan dat Beloove / seggende : Wie dat geloof. Upt dat Beloove volget dat Doopsel / seggende : Ende gedoopt wordt / ende daer op herft sy alsdan sijn belofte gegeben / seggende : Sal saligh worden / Marc. 16.

Terwijlen die opdinantie Jesu Christi aldus meldet / ende dit erne aldus upt dat ander volget / daeromme so heeft ons Paulus alhier geleert / hoe dat ons Godt saligh maecht dooz dat Water-badt der nieuwer geboorten / ende dooz die verulewinge des Heyligen Geests / want waer 't by also dat een recht waerachtigh Beloove / ende die gehoozsaemheyt des Beloofs van malkanderen moghten gedept ende verscheppen worden / gelijk als sy by abonturen wel mogen / als te weten / in de gene die daer den Heyligen Geest bedpoeven / ende in hem sondigen. Ende wy van foodanigen recht / waerachtigh / ende al bekennende Beloove hadden / ende en hadden daer en boven geen gehoozsaemheyt / so profiteert ons dat Beloove niet / want alsulcken Beloove en heeft gern belofte / om dat het ongehozsaem is / ende daerenboven onnut ende doot vooz Godt is / Jacob. 2.

Allen den genen / die nu al eventuel sonder heylige Schriftuere upt eppen vooznemt / die nieuwe geboorte in den kleynen onverstandigen kinderen willen beweeren / om dat sy gedoopt

Ggg 2 zijn,

zijn, alhoewel datter over al in die gedoopte geen vruchten en zijn, gelijk 't voor oogen blyckt, dien antwoorde ick ten eersten/ dat hy niet en weet wat dat die nieuwe geboorte is: Een anderen/ dat hy dat met gelijcke reden neben de gedoopte kloeken oock wel doen magh. Want neben alle bejde/ naemelijck/ neben den kinderen ende kloeken gelijcke bevel in Godts Woordt/ ende in alle bejde gelijck geloof ende gelijcke vruchten bevonden worden/ eenen pegelijcken nae sijner aert/ ende nae sijner naturen.

¶ **H**eerre/ wannert sal dese verbaerlijcke grotuwelijcke dwalinge eenmael sijn eynde hebben? Wannert sullen die gene die nu Chyristen heeten/ die rechte Chyristen zijn? Jae wannert sal die gebenedijde mont onses Heeren Jesu Chyristi/ als wijs/ als waerachtigh/ ende als perfect in sijn Heplige Woordt bekent ende ontfangen worden? Ick duchte waerlijck nimmermeer/ dan altydts moet valsche Leere/ ongeloope ende dat goet-duicken bezre boben die onbedriegelijcke Leertinge Jesu Chyristi ende sijner Apostelen/ van dese ellendige vleeschelijcke Menschen ge-eert ende bemindt zijn. Nochtans seggen wy u in Chyristo Jesu/ laet haer de klepne onmondige kinderen doopen/ so lange als sy willen/ laet haer oock dat selfde leeren/ soo lange ende soo sterck als sy willen/ laet haer daer en boben met verbaerde Schyften/ met alle Geleerde/ ende met lange getuonten dapperlijck betweeren/ soo is 't nochtans al gelijck poel/ onnut/ ende tegens Godt: want het onmogelijck is/ dat die wedergeboorte in de onhoorigen/ onbestandigen kinderen/ met Godts woordt immermeer betweert oft beschermt sal worden tot den ewtighen dagen.

¶ Hierom mijn liebe uytverhoorende Broeders/ laet haer vpeelijck tegen ons roepen/ ketteren ende scheiden/ laet haer allegeren alle Doctoren/ geleerden/ ende vermaerde Mannen/ die over heel hondert jaren geweest zijn/ laetse haer vertroosten met dat lange gebuyck der tijden/ oock van der Apostelen tijde af/ want soo waer dat geen nieuwe Geboorte en is/ daer en magh oock geen rechter Doopsel dooz Chyristus bevel pinnermeer bedient worden/ want dit Doopsel is een water-badr der nieuwer geboorten/ Titum 3. welke nieuwe Geboorte niemandt en heeft/ dan alleen die Geloofige/ gelijck als wy dat te boren eenen pegelijcken Lefer aengewesen ende geleert hebben.

¶ Daeromme so bermame ick alle mijn lieve Lefers in den Heerre/ dat sy doch niet en willen noch op die hooge Philosophie der geleerden/ noch op lang gebuyck der tijden/ dan dat sy alleene willen sien op dat klare ende onvermengde Godts woordt/ so sullen sy met alle waerheyt wel bevinden dooz dese plaetse Pauli ende noch meer anders/ dat dat Chyristelijcke Doopsel niemant gegeven en moet worden nae Chyristus bevel/ dan alleen den genen/ die nu uyt genade dooz Godts woorden geloofigh ende wedergebore sijn/ want so lange als dat Doopsel den klepnen onmondigen kinderen gegeven wordt/ so en is 't geen Water-badr der nieuwer Geboorten. Want die Nieuwe Geboorte komt uyt Godts woordt/ als 't dickwils gesepdt is/ welck

woordt die kinderen overmits dat gesepdt des verstantz niet en mogen hooren noch verstaen/ daeromme sy oock niet wedergeboren worden/ so lange als sy kintsch gesantet zijn. Alle wat dat die Dader niet geplandt en heeft/ sal uyt die herten der rechtgeloofigen met Godts woordt uytgeroypen worden/ Matth. 15. Naer Godts woordt sal in der ewtigherdt blijven staen/ Esa. 40. 1 Petr. 1. Ende nae dese moeten/ naemelijck/ nae die maet des Goddelijcken woordts/ sal/ ende moet eenen pegelijcken vromen Chyristen de timmeragie sijnz Geloofs aenleggen ende opbouwen/ is 't anders dat sijn werck vooz Godt aengenaem ende krachtigh wesen sal/ ende niet nae eygen goet- duncken ende voornemen/ want Godt die Almachtige Dader/ die alle dingen regeert dooz dat woort sijnz krachts/ Heb. 1. die en wil met geenem Leertinge ende geboden der menschen ge-eert sijn/ Esa. 29. 19. Mat. 15. 9. Marc. 7. 7. Col. 2. 22. Jer. 29. 8.

¶ Een vyfsten leert ons die Heplige Paulus/ seggende: Ghy zijt Godts kinderen/ om dat ghy geloost hebt aen Chyristum Jesum/ want so vele als 'er utwer gedoopt sijn/ die hebben Chyristum aengetogen/ Galat. 3. 27. Rom. 6. 3.

¶ Mijn liebe kinderen in Chyristo Jesu/ ghy weet immers wel/ hoe dat alle de gehele wijde Werelt alle wegen met de uytwendige wercken ende Ceremonien dooz hare blinde ende onbestandige ongeloofigheyt tot nu toe in haren herten gehoereert hebben ende noch hoereeren/ ghy en sult nochtans also niet doen/ Maer ghy sult bekennen ende verstaen/ dat die gerechticheyt/ die vooz Godt gelt ende altijd gelden sal/ niet in enige Ceremonien ende wercken/ dan alleene in een oprecht/ vroom ende vruchtbaer geloove is gelegen/ ende in anders geen dingh/ ende dat op dese maniere. Want dat selfde geloove dat herkomt uyt Godts Woordt/ en magh niet wesen souder sijn vruchten/ anders dan in den genen die den Hepligen Geest bedoeten/ gelijck als 't boben verklaert is/ maer het bereydet hem alle wegen/ tot allerlepe gerechticheydt/ het geeft hem uytwillighlijck ober in alle gehoosamheyt/ ende het volbringt met aller lust ende neersighheyt/ met alleen den Doopsel/ dan oock alle de woorden ende wercken/ die ons Godt die genadige Dader dooz sijnen gebenedijden Sonne in sijnen Hepligen Euangelio/ in so groeter klaerheyt geleert ende bevolen heeft.

¶ Daeromme soo is dat rechte waerachtige Gelooft die volle Gerechticheyt/ Rom. 3. ende 5. Jae sy is die rechte haer-moeder/ die alle Chyristelijcke deughden draegen ende helen moet/ ende hier dooz so wordt het in Godts Woordt altemal den Gelooft toegescheven/ als gerechticheydt/ Rom. 3. 23. ende 5. 1. die benedictie/ Galat. 3. 14. die Saligheyt/ Marc. 16. 15. ende dat ewtigh leuen/ Joan. cap. 3. vs 36. en cap. 17. vs 4. en niet den wercken: ende als den wercken van hem toegescheven wordt/ so geschiet dat nochtans niet om de wercken/ dan het geschiet om dat Gelooft/ het welke dat ons uytbringet tot aldusdanige wercken/ om dat sy van Gode bevolen sijn. Daerom so sult ghy weten/ goede Lefers/ soo wannert dat die Cere-

Baptismus infantium & campanarum ejusdem est efficacia.

Universus mundus semper cum operibus fornicatus est.

Ipsa Justitia Deo grata, non in operibus, sed in fide tantum consistit.

Fides respicit in omne verbum Dei.

Ubi regeneratio non est, ibi nec Baptismus est.

Pedobaptisma lavachrum regenerationis non est.

Ceremonien in Godts Woordt / belofte aen-
gehangen wordt / gelijk als de Israëlitische
Oeffthanden in de Wet / ende dat Doopsel
in den Euangelio / soo en geschiet dat niet
o:n de Ceremonien / dan het geschiet om dat
Belooft / het welke dat gehoorsamenlyck
niet liefde volghen niet alleen de geboden
Ceremonien / maer oock alle dat gene dat
Godt bevolen heeft / gelijk wy boven geseyt
hebben.

Vide quam
caulam Ce-
remonia
ascribitur
promisso.

Hieromme is 't dat die Heylige Paulus den
Salaten also geleert heeft / hoe dat sy door
haer Belooft / ende niet door haer Doopsel
Godts kinderen geworden en waren / seg-
gende : Ghy zyt alle Godts kinderen / om
dat ghy geloof hebt aen Christum Jesum.
Ende ten anderen / om dat sy Godts kinde-
ren waren door den Belooft / soo hebben sy ge-
hoorsamenlyck bewesen haers Vaders Woordt
ende daeromme soo heeft Paulus alsoo tot
haer geseyt / namelijk : alsoo veele als 'er
uwer gedooft zijn / hebben Christum aen-
getogen. Aldus is die alderprincipaelste sa-
ke gelegen in dat Belooft / ende niet in de
wercken / dan u lieden die Godtsalige vrycht
haer Belooft / in den welcken die gantsche
summa begrepen is / met sijne rechte Chri-
stelijcke vrychten en is by vele niet bekent /
daeromme soo soecken sy alle wegen haer ge-
rechtighede in de uytwendige wercken / jae
oock in die seer onnutte wercken des mensche-
lijcken goetdunckenhepdes / die van Godt
noch geheeten noch bevolen sijn / gelijk als
sy in dat Doopsel der onveritandiger kinde-
ren soo menigh hondert jaren gedaen hebben
Leest dat wy u boven van den Onders / Pe-
ten / ende Doopers geschreven hebben / so sult
ghy dat noch wel bekennen / hoe dat alle die
gantsche Werelt door dat Doopsel der klepner
onmondiger kinderen in een valsche betrouwen
gelept is / van Godt verbermt is / ende ne-
ven allen Christelijcken handel verbaert ende
ook verblint is.

Nescientes
fidem & vir-
tutem eius
in operibus
spem suam
collocant.

Ende op dat haer valsche voornemen magh
hebben een schoon / Heyligh ende Goddelijck
schijnsel / soo moet dat goede Godts woordt
met alle geweld daer nae gebuyget ende ge-
kroocht sijn / gelijckertwijs sy hier wel betwij-
fen / want sy met dese selve plaetse Pauli ende
noch meer verbaepde schryften / dat arme on-
wetende en onverstandige volck aldus veel ja-
ren so schandelijcken begekt ende bedrogen heb-
ben / leeren / hoe dat die klepne / onmondige
ende onverstandige kinderen / Christum in
dat Doopsel aentrecken / openbaerlijck betwij-
fende met alsulcken leeringe / gelijk als sy niet
en weten wat dat die nimmer geboorte is / dat
sy oock also niet en bekennen noch en verstaen
wat dat het geseyt is / oft wat dat het bediedet /
aen te treken Christum Jesum.

Natura here-
scos est . scri-
pturam infan-
te adducere.

Wijn alderlieftste Vaders / dat is voo-
waert den rechten natuerlijcken aert van alle
ketteren / te weten / een gebroochen stuck te
schenken midden wt de Heylige Schryfturen
ende daer mede den voorgenomen handel te
bertweeren / niet esmael merckende wat daer
voor oft nae geschreven staet / door welke dat
men dat rechte verstaet grijpen ende daten
magh / gelijk sy in dese selve plaetse so open-
lijck ende klaerlijck betwefen hebben. Wan-
dese sententie / namelijk , so veele als 'er uwer
gedooft zijn . hebben Christum aengetogen .

hebben sy tot haer genomen / om haer sake des
Kinder-doopsels daer mede te bekleeden / maer
de vooggaende sententien / namelijk
Ghy zyt alle kinderen Godts / om dat ghy
geloof hebt in Christo Jesu / wt welck die
geheele sake ende handel volgen moet / gelijk
wy boven bewesen hebben / dat en hebben sy
niet gesien / ende soecken also gerechtighede
ende verdienste door dat gewoonte werck
ende niet door den Belooft aen Christum
Jesum.

Nota adver-
sarios justitiam quaere-
re, opus opera-
tum (ut
vocat) Se-
don per si-
dem in Chri-
stum Jesum.

Daer en boven overmits sy selve met Chri-
sto niet bekleet en sijn / noch aengetogen heb-
ben / het sy active oft passive, ende sijne He-
melche Gheselike nature / geest ende sin
niet gesmaecht en hebben / om dat sy vleesche-
lijck gesint sijn / so en verstaen sy over al oock
niet / hoe veele sy oock schryben ende leeren
wat dat het bediedet ende wat dat het ge-
seyt is / aen te treken Christum Jesum / ick
segh noch eens / het sy active oft passive.

Op dat wy dan alle wederprekers mogen
voldoen met des Heeren Woordt / ende op
dat wy selve oock in dese woorden niet en
struyckelen noch dwalen / soo wil ick alle mij-
ne Lesers stieren tot den Heyligen Paulum /
die sal ons in aller klaarhepde wel leeren ende
onderrichten wie dat die gene sijn / die Chri-
stum aentrecken / ende wat vrychten dat sy
bewijzen / by welcken dat men 't weten ende
bekennen magh dat sy Christum aengetogen
hebben / daer hy alsoo seyt / naemelijck : Is
't dat Christus in u is / soo is dat lichaem
doort om der sonden wille / maer des Gheests
wille is dat leven om die rechtverdighe-
munge / Rom. 8. 10. Rom. 6. 5.

Adversus re-
spondendum
est per ver-
bum Dei.

Gal. 3. 27.
Rom. 6. 3.

Goede Leester / al hoe behendighlijck dat
alle die Schryft- geleerde ende kinder- doo-
pers weten tegen te strijden / onder een
valsche gedaente des Goddelijcken Woordts /
soo en magh al eventwel niemandt dat be-
nemen / ofte die gene die Christum aenge-
togen hebben / in dien woone Christus / oft
in dien is Christus. Terwissen dan die
rechte Doopelingen aentrecken Christum
Jesum / soo is Christus in haer / ende is
Christus in haer / soo is dat lichaem doort
den sonden / ende die geest heeft dat leven in
die rechtverdighe-makinge / overmits dan
die sachte aldus gelegen is / soo betoep ick
noch enmael desen selven handel in allen
redelijcke verstandige menschen / ende be-
gerre van haer een onpartdelijck oordeel / oft
dit in die regelgelovige / dan of het in die
klepne onverstandige kinderen bevonden
wordt ? Seggen sy dan / in den geloovi-
gen, soo is 'er recht geoordeelt / want Chri-
stus Jesus woont in die herten der geloovi-
gen / Ephes. cap. 3. vers 17. Maar seg-
gen sy / in den kleynen kinderen , so vryge
ick daer en tegen / waer by dat men dat we-
ten oft bekennen magh / overmits dat in
die selve kinderen den doort der sonden / ende
dat leven des Gheests niet bewesen noch be-
vonden en wordt ? Want sy alle d' een met
den anderen van joncks op / so lange als sy
Godts woordt niet en gelooven / al-hoe-wel
dat sy gedooft sijn / niet alleene tot den qua-
den geneght sijn / dan oock in allen geboor-
sarn / gelijck ons dat dagelijcksche leven in
alle die gedoopte deser Werelt oogen-schijnlijc-
ken klaer ende wel bewijset.

Christus agit
in illis, qui
ipsum induerunt.

Evangelice
baptilatis
peccatum
non domi-
natur, ergo
qui sub do-
mine pec-
cari adhuc
vivunt juxta
Evangelium
non bap-
tizi.

Daeromme concludere tek neben dese selfde plaetse Pauli / ende segge alsoo : Is 't dat die kinder-doopers volherdigh ende stantvastigh blijven in haer onschyftelick booznemen / neben dese selfde sake / namelijk / als dat sy willen affirmeren / ende gelooven / hoe dat die kleyne onmondige kinderen Christum aentrecken in haer Doopsel , soo moeten sy dat wederom belijden / gedrongen dooz Gods Woordt / dat Christus Jesus ongelooftich is / hooverdigh / eertgierigh / nijdig / pdel / droncken / Hoerachtigh / Overspeeligh / wederspannig / ongehoorsamig Gods Woordt / Ec. Want soo wie dat Christus Jesum aengetogen heeft / die en leeft nu niet langer / maer Christus Jesus leeft in hem / Gal. 3. 27. Rom. 6. 3. so sy dan Chriitum in haer Doopsel aengetogen hebben , gelijk sy seggen / ende Christus daerom in haer leven / ende sijn werck in haer dzyven moet / nae Paulus leere / sy nochtans alle wegen in aldusdanige bleeschelijcke / Godtlose wercken bevonden worden : so volget daer upt met alle geweld / dat sy Christus Jesum niet aengetogen en hebben / want hy sijn werck in haer niet en dzyft : Ofst sy moeten confentieren / dat Christus Jesus in haer pdel ende onnut is / oft dat dese wooperoerde verdoemelijke byzichten dooz den aengetogen Christum in haer gebaert worden. Men waerplect neen / want Christus Jesus en magh niet wesen sonder sijne byzichten / maer soo wie dat den ootmoedigen / lijdsamen / barmhertigen / lieflijcken / vreedtsamigen / soberen / kuysschen ende gehoorsamigen Christum aengetogen heeft / in sodanigh een woerden die voozgetoerde onnutte verdoemelijke wercken niet bevonden : want soo wie dat Christum aengetogen heeft / die is sijnen sonden gestozven / die leeft der gerechticheyt / Rom. 8. die wordt gelept van den Heyligen Geest / die is met Christo Jesu van boven upt Godt den Vader geboren / ende daerom so leeft hy nae sijns Vaders wille / ende en magh niet sondigen / om dat hy upt Godt geboren is / 1 Joan. 3. 9. 5. 18.

Certwijlen dat nu alle die gene / die sonder Geloobe gedoopt zijn / dat tegen-deel uptzucken in haer gantsche leven / ende niet dooz haer en dzygen die nature / aert ende deughde Christi / den welken sy in haer Doopsel aengetogen hebben / gelijk sy haer valscheijck beroemen / dan in allen woordzagen de nature / aert ende ondeughde des bleeschs ende des wederpartijders / namelijk / des Satans / so blijcket immers openbaerlijck ende klaer / hoe dat sy niet Christum van den Hemel / maer den Dupbel upt der Hellen aengetogen hebben / want die lepte / dzyfste / ende dzygtsse nae sjuen wille / gelijckmen booz oogen sien magh / soo doch alle haer intwendigh gepepns / ende uptwendige wercken des bleeschs / ende des Satans eygen aengeboreen naturelijcke byzichten zijn / die over alle die Werelt van allen menschen / in allen staten / ampten / conditien ende secten gehandelt ende gebuzicht worden.

Liebe Lesers / ghy bekennt immers wel / hoe dat een pegelijck Doorn booztzyngt sijn byzichten / nae sijnen eygenen aert / ende by de byzicht moeten den Doorn bekennen / gelijck Christus seyt / Matth. 7. 18. 12. 33. Daeromme het niet seplen en kan oft magh / dat so waer Christus Jesus is / daer zijn die goede byzichten tot

den eeuwigen leven. Maer so waer dat den Dupbel is / daer zijn die quade byzichten tot den eeuwigen doot. Jae wie dat Christum Jesum aengetogē heeft / by dien en heeft die Dupbel geen plaetse. Ter contrarion wederom / so waer dat die Dupbel is / daer heeft Christus Jesus geen plaetse / die eene moet den anderen wijcken / want het zijn twee so seer contrarie ende verscheppen Dazten / dat het onmogelijck is / dat sy te samen in een herte moogen woenen / ende dat sy beyde te samen in eens Menschen conscientie ontfangen ende besloten mogen worden / Mat. 6. 24. Col. 2. 13. 3. 7. Ep. 2. 2.

Hieromme so vermane ick alle Godtzyesende Christenen in den Heere / dat sy doch dese selfde woorden Pauli in hare herten sullen wel herhauten / ende grijpense also met rechter Goddelijcker waerheyt / so sullen sy dat in alle klarcheyt wel bevinden / hoe dat Paulus dese plaetse geleert heeft gelijckformigh den bebrle Christi / Marc. 16. 15. want allene die rechtgeloovige in haer Doopsel aentrecken Christum Jesum / uptzucken in de rechte byzichten / ende niet die kleyne onberstandige kinderen / gelijck wy hier ende ook in onsenersten / Schyften den byzomen ende den rechten Gods-dienstigen genoeghsam getuyghet ende bewesen hebben.

Alderlieffte Zoeders in den Heere / laet ghy den kinderdoopers aldusdanige klare Schyften tot haer eygen verdoemenisse alsoo schimpelijck belachen / ende alsoo subtilijck dzyepen ende wenden als haer gelijck / so sal nochtans dese selfde plaetse eeuwiglych booz haer ongebyzaken blijven / soo geheel ende so krachtigh / dat sy alle met den anderen haer daer aen hatte moeten stooten / daer booz beschyaemt staen / ende niet alle haer berierde glosen wijcken ende te rugge gaen / als sy maer recht willen insien ende oordelen alsdan met Gods Woordt / wat dat het gebiedet ende wat dat het gesept is / nae den sin ende meyninge Pauli / jae wat dat het mede dzyeght / aen te trecken Christum Jesum / het sy dan active oft passive , want alle die gene die nu met active niet te byden en is / alsoewel dat dese plaetse van Paulo active is geseproken / nae vermeldinge Erasmi translatiōnis , die legge daer by dat passive dat tot den Romeynen in 't 13. E. geschreven staet / so sal hy dat wel bevinden / hoe datter geen onderschept en is als tusschen dat active oft passive aengende dese sake. Maer wat helpt het / als die Geleerde niet en hebben / daer sy de waerheyt mede mogen verdonckeren en verdupsteten / so moetsse al evenwel dooz byemde tongen / dooz valsche uptlegginge / dooz leugenen / ende dooz hooche philosophische redenen booz den simpelē en eeboudigen van haer ongekert ende verduypt sijn. Och hoe recht ende waerachtigh is 't / dat Christus Jesus den Schyft-geleerden vertweten heeft / seggende : Wee u ghy Schyft-geleerde ende Phariiseen beboepende / want ghy sluyt dat rijk der Hemelen booz den Menschen / selve en wilt ghy daer niet ingaen / ghy en wilt ook niet toelaten den genen die daer willen ingaen / Matth. 23. 12.

En seften leert ons die heylige Paulus / seggende : Wy zijn alle dooz enen Geest in een Lichaem gedoopt / wy zijn Joden oft Heydenen / knechten oft vrye / ende wy zijn alle met enen Geest gelaest / 1 Cor. 12. 13.

Christus & diabolus simul in uno corde concludi non possunt.

Fideles in Baptismo Christum induunt, & expriment in fructibus.

Ludibrio Christum afficiunt, qui se Christum induisse dicunt, & nihilominus in peccatis &c.

Rom. 6. 3. Col. 2. 12. 1 Pet. 3. 22.

Qui Christum habet, habet & virtutes ipsius.

Univerfa mundi opera ex malo sunt.

Ubi Christus, ibi fructus vitæ: Contra, ubi Diabolus, ibi fructus mortis.

Hier

Hier woort in dese selfde woorden Pauli dat Christelijck Doopsel der Geloovigen noch eenmael seer klaarlijken ingevoert ende bekrachtigt. Ter contrarijen wederomme dat Antichristelijcke Doopsel der kleynen onverstendighe kinderen verstoeten ende vernietet / sulckerwijs / om dat nu Godt die barmhertige Vader ons alle wegen dooz synen lieben Sone Jesum Christum in synen Hepligen Euangelio alleene dzinget op dat geloove / ende op die nieuwe geboorte / om dat die geloovigen / ofte wedergeborene recht ende wel dooz Godt handelen / en met allen blije ende neerstigheyt synen hepligen wille soecken / najagen / ende volhzngen / na de genade die in haer is / soo bekennen wy dat soo herde wel / dat geensins tot dese Godtsalige gabe des geloofs / ende der nieuwer geboorten moegen gelept worden / anders dan met Godts Woorz / dooz synen Hepligen Geest. Het is boozwaer uytwendigh ende letterlijck al te vergeefs geschreven / gelesen / getoepen / en geleert / wanneer dat die Heplige Godts Geest / die oprechte Leermeester / aller gerechticheyt / die herten der Discipulen oft der toehoorders niet en beroert / doozsijst ende wendet / dooz den eenigen middel van Godt albaer toegegeven ende bereypt / dat is / Godts woorz.

Mademael wy dan dooz enen Geest in een lichaem gedoopt worden / na geluyt van Pauli leere / ende desen selfden Geest eerstmael de herten dooz Godts woorz daer toe moet ommekeeren / roeren ende bewegen / soo volgt dat immers sonder eenigh tegen-spreken / dat niemant Godtsalighlijck gedoopt en magh worden / dan alleene die gene / die met desen selfden Geest / dooz Godts woorz in haer herten omgekeert / beweegt ende beroert zijn.

Alle die gene dan / die dat alderheplighste Euangelium Jesu Christi hooren / ende met der herten gelooven / en alsoo inwendigh dooz den Hepligen Geest verweckt / getogen en beroert worden / sy zijn dan van wat Natien / tongen en namen dat sy zijn / het zijn Driessen of Hollanders / Drietschen oft Walen / Joden of Hebriden / Dammien of Drootwen / die woorden alle met den anderen dooz desen beroerenden Geest te samen in een heplig geestelijck Lichaem gedoopt / van welke Christus Jesus dat Hoofz is / namelijk / die Bemeynte / Col. cap. 1. vers 18. En aldus heeft Paulus dese plaetse geleert / gelijkvormigh 't bebel Christi / Mar. 16. 15.

Wijn lieve Leester / obermidts dat die gene gedoopt sullen worden / die verweckt worden dooz den ge'owe / ende gedzongen worden dooz den Hepligen Geest / gelijk Paulus leert / soo wil ich wederom dat oordeel setten in uwen nadencken / wie dat die geene zijn / die van desen Geest gedzongen ende gelept worden / oft die geloovigen / of die onwederende kinderen ? Segt gy / die geloovigen / soo hebt gy wel geantwoort : Want die geloovigen / die sterben haeren vleesche ende bloede / lusten ende begeerten / Gal. 5. 4. Die trecken uyt den ouden mensche / met alle sijn werken / Col. 3. 5. Ephes. 4. 23. Die soeken so Christum Jesum in puerder repnder herten : die baren de lieffelijcke vruchten des Geests / dat daer in haer is : Ja sy betwijffen / dat inwendigh en uytwendigh / in haer gantsche wandel en leven / dat sy dooz desen Hepligen Geest

geleert / gelept ende gedzongen worden / Gal. 5. 18. Rom. 8. 14. Maer seght gy die kleynen kinderen / soo bzage ich u daer en tegen / waer dat dan haer geestelijcke vruchten zijn ? So doch in den kinderen niet en blijket / dan alleen haeren kintschen handel / gelijck wy oben geseyt hebben. Al eventuel moeten sy gedoopt worden ende Christenen mensche heeten / sonder leere / sonder geloof / sonder bebel / &c. waer uyt dat volget / dat nu in alle die gedoopte deser Werelt ganschelijck niet bevonden woort / dan groutwelijcke bluchtchep / afgoderye / valsche hepligheyt / quade gedachten / onnutte woorden / rasernije tegen de wercheyt / ongehoorzaemheyt / Godts lasteringe / gupgelerpe / ende een seer asatijselijck vleeschelijck leven tegen Godt ende tegen sijn Hepligh gebenedijde Woorz.

Ich weet het wel lieve Broeders / dat die kleynen kinderen spiritum vitalem hebben / dat is / den Geest dooz den welcken dat sy leven / die Godt in Adam / ende in alle vleesch heeft ingeblasen / op dat sy souden leven / Gen. 1. 2. 7. Maer spiritum iustificancem, aut innovancem, dat is / die Geest die rechtverderdigh machet / oft die vernieuwet / en hebben sy niet. Want was 't dat sy in haer was / soo soude sy ook in synen vruchten wel sekerlijck bekent worden / soo het doch onmogelijck is / dat die Heplige Godts geest / die in hem selven wacker / levendigh / ende vruchtbaer is / dooz den welcken alle ware Christenen gecheeftverderdigh / geleert / gelept / ende gedzongen worden / dat die nimmermeer in den sijnen daer sy inne woont / ledigh / slaperigh / ende souden sijn vruchten wesen en kan ofte magh.

Laet de kinderdoopers hier tegen allen gerten indien 't haer geliebet / sy zijn dan so out / soo geleert / ende soo hoogh beroemt als sy zijn / soo en sal 't nochtans in der eerwighreyt nimmermeer bevonden noch betweert worden met den Woorde Godts / als dat die heplige Godts geest altijd pdel / onnut / ende sonder sijn vruchten wesen magh. Ich weet wel / dat pmande wel vallen ende strupckelen kan / alhoewel dat sy den Geest Godts heeft / gelijk als die hooghmoet / overspel / ende dootslagh David / die behevinstheyt Petri / de ewist Pauli en Barnabe / &c. maer het en sal in soodanige nimmermeer lange duuren / dan sy sullen van stonden aen / ofte uytwendigh dooz lieffelijcke vermaninge der Broederen / ofte inwendigh dooz den Geest tot beteringe vermaent ende getogen worden : want het is onmogelijck / dat soodanige in den welcken dat woont den Geest der liefden / ende der vreesen Godts / dat die eenige schandelijcke hoosheyt ende oberredinge lange sullen moegen aenleeben ende dienen. Hebben nu die gedoopte kinderen den heyligen Geest / gelijk die kinderdoopers affirmeren / soo moeten sy immers dat bekennen en toestaen / dat 't nochtans enen dooden / onvruchtbaeren / ende krachteloos en geest is / die noch gelowe noch lieve / noch Gods vrees / noch gehoorzaemheyt / noch eenige Euangelische Goddelijcke gerechticheit in de selfde kinderen. dzagen en baren kan.

Om dat sy dan uyt goetdunkentheyt dat Doopsel tegen alle schijnelijcke waerheyt / dooz eppen gerechticheyde op den kleynen onverstendighe kinderen geleert ende gedzongen hebben / so soecken sy dat subptelijken te beleden

Scriptura semper viget ad fidem & regenerationem.

Fideles & regenerati vivunt Deo.

Frustra doctur eternè, nisi internè doceat Spiritus Sanctus.

Vide qui sint, qui baptizantur in corpus Christi.

Eph. 1. 21.

Prepositi fructus baptizatorum hujus mundi.

Act. 17. 24.

Spiritus domini in te vivus & efficax.

Spiritus Domini semper est fructificans.

Si quis in infantibus est spiritus, spiritus est invalidus.

den / ende te vercrieren met een verdraepde gedaente des Goddelijken woorts / op dat die hoerachtige tooversehe Wijn in dat Gouden Schenckvat des Babylonischen Wijs / Apoc. Cap. 6. vers. 7. als enen goeden ende lustigen dranck met grooter begeerlijcheyt magh op gedroncken worden / seggende / datmen den kleynen onmondigen kinderen daeromme Doopen sal, namelijk / om op te voeden in Gods Woort ende in zijn geboden, dat sy gewasschen worden van haren erfeliken sonden, dat sy begraven worden in den door Christi, dat sy wedergeboren worden, ende aentrecken Christum Jesum. **Ia dat sy dooz dat selfde Doopsel worden ingeplant in dat lichaem Christi Jesu, ende worden alsoo deelachtigh den Heyligen Geest, &c. Het welke aldus te leeren / voozwaer anders niet en is / dan openlijcke verlepdinge / leugenen / verdraepinge der Schijftuuren / ende Sathans bedrogch : Want over al in alle gedoopte deser Werelt so geheel contrarie neven alle hare vzychten / al heenen tot den uytgank haers lebens bevonden wordt / gelijk als een pegelijck recht verstandigh Christen selve met sijn eygen oogen besien magh.**

Alderlieffte Broederen in den Heere / en wilt doch in der eeuwigheyt minnermeer aldusdanige schandelijcke ende grouwelijcke leugenen plaetsen geben in uwer herten / maer doozsoeckel ghy alle dingen recht niet anders dan met Gods Woordt / op dat gy alle Evangelische waerheyt in den grondt recht meugt bekennen / want die selfde Doopsel der klepnet onmondiger / onberstandiger kinderen met aldusdanige heerlijcke Schijften ende hooge deughden te vercrieren / het welke alleene behoort dat Doopsel der geloobigen / ende niet der onmondiger kinderen / gelijk wy boven bewesen hebben / is al ebenecus alsoo formelijck gedaen / als een Ape met zijden oft purpuren stucken te vercrieren ofte te bekleeden / gelijk dat gemeyne spreekwoort der geleerden in hem selven besloten heeft / aldus luydende : Simia semper manet simia, etiamsi induatur purpura, dat is also vele geseyt : een Ape blijft een Ape / al is 't dat sy met Purper woort aengedaen oft bekleet. Alsoo sal ook dat Doopsel der klepnet onmondig. r ende onberstandiger kinderen al eventwel eenen afgrijpslijken stanck ende grouwel vooz Godt blijven / al hoe heerlijcken dat het van den geleerden met gebroken schijften opgeponst en vercriert woort / want een klepnet onmondig onberstandigh kint / soo lange als 't een kint is / sal 't wel ontwetende / simpel / kindisch en siegt gesint blijven / al was 't dat het noch hondertmael gedoopt werde / en dat selfde met sesmael hondert verdraepde schijften noch subtylber ende schalkker beweert werde / soo hat blijck vooz die oogen aller rechtverstandiger dat sy den selven kinderen / noch leere / noch geloobe / noch Geest / noch vzychten / noch Gods bevel bebonden worden / daerom ogh geen uytwendig Doopsel tot den eeuwigen dagen / is 't anders dat wy gelooven dat Gods Woort waerachtigh is / ende waerachtigh blijven sal / gelijk als wy dat boven in onse eerste Schijften van dat Doopsel / ende ook in dese tegenwoordige seer overbloedigh ende rijckelijck bewesen hebben.

Och gy goede Leser / voozwaer waer 't dat

u dat bittere inecetende kalchspeecksel der balscher leeringe ende lange gebuyelic so seer overbloedigh in de oogen uwer Conscientien niet gespogen en ware / so soude gy immers wel lichtelijck bekennen / hoe dat dese selfe groote Gemeynte alle met den anderen in harte jonge dagen dooz dat ampt eens onreynen ende Antichristischen Geest / niet in dat reyne / huysche / Gods-dienstige ende onbestraffelijcke lichaem Jesu Christi / dan veel meer in dat hoerachtige / Afgodische en overal bestraffelijcke lichaem Antichristi ingevoert ende ingedoopt zijn.

Want waer 't sake dat sy in dat alderheyligste lichaem Jesu Christi vzychbaerlijck ingedoopt waren / gelijk sy haer dat soo stontelijck beroemen / soo moesten sy immers dat in 't werck bewisen / dat sy oozbaerlijck / dienstelijck / ende vzychbaerlijck lidmaten waren in dat selfde lichaem / in den welken dat sy ingedoopt zijn. Want wy sien vooz onsen oogen / datter geen lidt aen eens Menschen lichaem onnut ende te vergetes geschapen is / het is oock soo klepnet ende soo oneerlijck als het wil / of het is mit ende profijtelijck den geheelen lichaem in sijnen ampt ende graedt / daer het ingevoert ende toegeschickt is / maect hoe profijtelijck ende dienstbaer dat dese voozberoerde den gedoopten lichaem Jesu Christi zijn / dat woort by den rechten Geest geleerden wel gesien ende gemerkt.

Hier uyt volgt immers nu als onwedersepkelijck. Is 't dat sy dat lichaem Christi zijn / gelijk sy haer beroemen / ende Christus is een Hoofd sijns Lichaems oft sijnre Gemeynten / dat Christus Jesus een Hoofd is der ongeloobigen / der gierigen / der meyn-eedigen / der Dobbelaren / der speelderden / der vromhaerden / der Hoerejageren / der oberseelderden / der Sodomiten / der Dieben / der Moordenaren / der Leugenaren / der Afgoden-dienaren / der ongehoorsamigen / der bloetgierigen / der verdraderen / der tyrannen / der hooghmoedigen / ja alderley schalcken / hoeren ende boerden. Want wie is 't doch onder die geheele Gemeynte / die daer in haren kindschen dagen gedoopt zijn / die oprecht ende onstraffelijken wandelt in alle die Geboden onses lieben Heren Jesu Christi / en die niet in eenige oft in vele voozgeroerde stucken / oft noch in meer andere / inwendigh oft uytwendigh schuldigh vooz Godt bebonden en woort? Och neen / goede Leser / neen / dat alderheyligste en glorieuse lichaem Jesu Christi is soo wonderlijken bezet van aldusdanigen wreden / Godtloofen / wederspannigen / ongehoorsamigen / vleeschelijken / bloedigen / ende Afgodischen Lichaem verchepden.

Hierom mijn alderlieffte Broederen / obermis dat sy aldusdanige openbare overtreders / Godsvracters / ende moertwillige sondaren zijn / soo oordeelt nu recht in uwer eygender herten uyt dese ende noch meer ander redenen der Schijftuuren / wat lichaem dat sy zijn / dooz wiens leere / bevel / ende gebuyck / ja dooz wat Grest dat sy in die seer afgrijpselijck lichaem ingevoert ende ingedoopt zijn / ende noch alle dagen ingedoopt worden / ja in soodanigen lichaem / dat noch Evangelische leere / noch geloof / noch Christelijck Doop-

Mundus circa baptismum puerorum scripturam inducit adultere.

Fructus baptisatorum hujus mundi omnino convincunt aduersarios.

Alienis ornamentis ornantur infantes quoties prescripta virtutes, quae solummodo fidelium sunt, adscribuntur eis.

Membra corporis Christi semper sunt fructifera.

Etiam minima Membra proficua sunt corpori.

Christus caput est malorum, si caput illorum est, qui se corpus Christi esse falso gloriantur.

Corpus Christi longe distat a corpore perveris Ecclesiae.

Vide misericordiam corruptam Ecclesiae aut totius corporis Antichristi.

Doopsel/ noch Christelijck Ontmael/ noch Christelijck leven heeft. Daeromme ook noch **Godt/ noch gebedt/ noch blosse/ noch eeuwige leven tot den eeuwigen dagen/ dan over al valsche leere/ valsche Beloofde/ valsche Sacramenten/ valsche beloften/ ongoddelijcke leven/ ende den eeuwigen doot.** **Heere/ wilt doch alle uw lieve kinderen van dit groutwelijck bloedige lichaem behoeden ende bewaren.**

Corpus Christi habet omnia.

Maer in dat alderheylighste Lichaem Jesu Christi is een rechte ende ordentlijck wesen/ nae vermeldinge des Woordts Godts / als te weten / rechte Leere / recht Beloof / recht Doopsel / recht Ontmael / rechte Liefde / recht leven / rechten Godts-dienst / rechten Van / &c. Daerom ook genade / gunst / barmherticheyt / quijtscheldinge der sonden / gebedt / Godts belofte / ende dat eeuwige leven. Siet mijn Broeders / daer dese zijn / dat is dat rechte lichaem Jesu Christi / van welcke Christus Jesus dat hooft is / Ephes. 1.8. Dat zijn die rechte Broeders Jesu Christi / die met hem van boven uyt Godt den Vader gebooren zijn / Joan. 1. Heb. 2. Die Geestelijcke Bruggen Spon / die in der eeuwigheyt minnemer beweecht sal worden. Dat Geestelijcke Pups Israe / dat door Christum Jesum onsen eenigen Koninck nae den Geest / met dat ongebooren Scepter sijns Goddelijcken woordts in grooter wijsheyt geregeert wordt. Dat Geestelijcke Jerusalem / in den welcken die groote Koninck Christus Jesus gebenedijt den Heerlijcken Konincklijcken stoel sijner eeren geset heeft. Den Geestelijcken Tempel des Heeren / in den welcken sijnen heyligen Naem van gantscher herten geprezen / ende geoffert wordt. Die Geestelijcke Arcke des verbonts met sijnen Hemelschen Broode / bloepende roede ende steenen Tafelen / over den welcken die Genaden-stoel Christus Jesus gebenedijt onder de twee uytvliegende Cherubinen sijnder Testamenten / nae sijnder beloften bevonden wordt / jae die lieve Bruyt Jesu Christi / vleesch van sijnen vleesch / been van sijnen beenen / Ephes. 5.30. Den welcken hy in sijn slaep-kamer gelept heeft / ende heefse geluust met den mont sijns eeuwigen vreesdes / Cant. 1. Daerom so en magh niemant een profijtelijcke Lidmaet wesen in dit alderheylighste / glorieuste ende supberlijckste Lichaem Christi / die niet geloovigh / wedergebooren / ongekert / verandert ende vernieuwet is / lieffelijck / milde / goederlieten / gehoorsaem / barmhertigh / kuytsch / sober / ootmoedigh / lijdsamigh / lancksmigh / vredigh / onstraffelijck / rechtveerdigh / volstandigh in Christo Jesu / jae met Christo Jesu oprecht / Hemels / ende Geestelijck gesinnert / want het is onmogelijck / nae luyt aller schijsturen / dat Christus Jesus een hooft oft Dozt wesen wil / oft wesen magh / van de gene / die hem niet gelijksozmigh en zijn / dat zijn die gene / die hem niet van gantschen herten en soecken / hooren / gelooven ende dienen / dan veel meer betreden / lasteren / ende uyt den wegen stooten.

Mart. 28. 19. Marc. 16. 15. 1 Pet. 3. 5. Act. 3. 28. en 9. 6. 10. 38. 16. 30. 8. 38.

Vide hic ripes aliquos viventis Dei Ecclesiam prae se ferentes, quae quidem ecclesia corpus Christi est. Col. 1. Ephes. 1.

Vide qui sunt membra corporis Christi.

Christus princeps perverborum non est.

nae luydt van Christus bevel / Marc. 16. 15. want die zijn wedergebooren uyt Godts woort / 1 Pet. 13. die begraven hare sonden / ende vryen met Christo in een nieuwe leven / Rom. cap. 6. vs 5. Col. 2. 15. Die hebben een goede Conscientie / 1 Pet. 3. 21. Die ontfangen quijtscheldinge haerder sonden / Act. 1. 38. Die trecken aen Christum Jesum / Gal. 3. 28. Die worden rechte lidmaten in dat alderheylighste lichaem Jesu Christi / die vryhebaer / nuyt / ende dienstbaer zijn nae alle haer vermogen. Over aldusdanige zijn die lieffelijcke oogen des Heeren / die Hemelsche benedictie / ende dat barmhertige geroect / torsien ende sozge des eeuwigen Vaders / om dat sy haer selven van geheider herten ende van geheider sinnen uytgetreden zijn / ende hebben haer so gehoozanelijck begeben in den wille Godts / om te leven nae den wille des geens / die se uyt genade geropen heeft / dat is Christus Jesus.

Oculi domini super justos.

Terwijl de lescye onberstandige kinderen aldus niet gesint en zijn / lieve Lefter / ende die heylige Godts Geest sijn werck in haer niet en heeft / dzyt / noch en betwyft / ende sy oock niet en mogen dieken in dat Lichaem Christi soo als dat behoort nae vermeldinge des woordts Godts / gelijck als wel blyekt in alle klaccheyt vooz die oogen der rechtverstandigen / daeromme so en moeten haer geens met dat water doopen / want sonder dingeade Godts Geest / niemant en behoort geboort te worden / gelijck wy den vromen Godts kinderen met vele redenen uyt Godts woort klaccheyt ende wel bewesen hebben.

Nemo baptizandus, nisi impulsu spiritus. His non obstantibus fatemur pueros esse in domo, & in Ecclesia Dei; non per signum aliquod sed per promissionem gratis datam.

Daeromme so concludere ick met goeden klaren beschepte neven dese selfde sake des Doopsels in den water / seggende alsoo : Overmits dat Christus Jesus die oprechte ende waerachtige leere / uytgesonden van den Vader / Joan. 3. 34. ons geboden heeft den Belovigen te doopen / Marc. 16. 15. Ende de lieve heylige Apostelen in die boven geallegere de Schijfen die effectie des Doopsels in dier manieren gedzongen hebben / als dat sy niemant toe en behoort / noch toebehooren en magh / dan alleen den Belovigen / ende dat Doopsel der onmondiger kinderen soodanigen Doopsel niet en is / want sy dat Beloofde ende sijne vrychten niet en hebben / gelijckmen vooz oogen sien magh / welke Beloofde met sijn vrychten die rechte natterlijcke effectie ende bedienisse des Doopsels is. Daerom is 't dat wy ten anderen mael nootlijcken gedzongen worden met des Heeren Woort / door den Beloofde ende door die Liefde Godts / dit Christelijcke Doopsel der Belovigen soo neerstelijck te leeren / te ontfangen / ende vooz Heeren ende Dozten / oock vooz die gantsche wijde werelt als getuygen Jesu Christi beyde in leven en doot / tot des Heeren prijs so diere te betweeren.

Veruntamen neque verbo doceri, neque signis admoveveri regique possunt. Ergo quando scriptura loquitur de fide, de purificatione, & de obedientia Ecclesiae, de concordia corporis. Christi, loquitur de his qui auribus audiunt, corde intelligent, & tribus complent.

Ten derden, hoe dat die heylige Apostelen dat Doopsel in den water gebruyekt hebben.

Ten derden / ende ten laetsten / soo worden wy veroorzacht / dit Christelijck Doopsel der Belovigen aldus hooge ende dier / namelijck / als met onsen bloede te betweeren / door dese oorzake / te weten / om dat die

Mart. 28. 19.

H h

heylige

heylige Godes Apostelen niemant gedoopt en hebben dan alleen die gene die 't begeerden/ gelijck Christus haer dat so uptdruclijck bevolen hadde met klaren woorden / seggende : *Predicht dat Euangelium allen Creaturen/ wie dat geloof ende gedoopt wort / sal saligh worden / Marc. 16.* Dit selde bevel hebben die Apostelen opgenomen upt des Heeren Mont / ende hebben dat heylige Euangelium / die blijde bootschap der genaden in grooter kracht uutgeroepen in alle de Werelt/ Rom. 10. ende gepredicht alle Menschelijcke creatuere / dat daer onder den Bemel was/ Coloss. 1. Alle die gene die dat selde Euangelium dooz den Seloobe aengenomen hebben/ die hebbense gedoopt / ende niemant anders/ gelijck als het in de wercken der Apostelen in menigerlep plaetse klacelijck bewesen/ ende gemerckat wort/ upt welke ick den Leser sommige plaetsen boozstellen ende leeren wil/ dooz welke dat hy alle die andere wel lichtelijck baten ende verstaen magh.

Wanneer dat Philippus dooz den Engel des Heeren / by den wagen Eunuchii, die upt der Mooren lant gestiert was/ ende dat Euangelium van Christo Jesu upt Esai den Propheet geleert hadde / zijn sp gekomen by den water. Doen seide Eunuchus: Siet hier is water/ wat belet my / dat ick my niet en soude laten doopen? Philippus antwoorde/ ende sprack: Is 't dat ghy geloof upt geheelder herten / soo magh 't wel zijn. Wederomme antwoorde Eunuchus: Ich geloobe dat Christus Jesu Godes Sone is/ Acto. 8. 36.

Wijn uptverhooren lieve Broeders / al waer 't dat die gantsche wijde Werelt vol geleerde Oratoren ende hoogh-gedachte Doctoren ware / ende die selde in alle kloechstnige subtilheyt ende Menschelijcke Philosophie tot den stezen toe verbeden / so sal ons nochtans dooz die genade Godes / die woordt dooz haer nimmermeer ontwoeldige noch benomen worden/ namelijk dit/ soo waer dat geen Seloobe en is / datter ook nae Godes opdinantie geen Doopsel gegeven en moet worden / oft wy moeten ten eersten seggen / dat Christus Jesus quaelijcken bevolen heeft: ten anderen / dat die heylige Apostelen quaelijcken geleert hebben: ten derden/ dat die heylige Philippus hier quaelijcken gebzarght heeft: ten vierden/ oft dat dese selde Eunuchus bysonder boven allen Menschen in sijn sachte bes waer is. Neen goede Leester / neen / dan gelijck Petrus ende Paulus / met alle vrome getuipgen Christi alle wegen haer opffen op dat bevel des Heeren Jesu Christi gehad hebben / ende en hebben daer en buipen / oft daer en tegens niet geleert noch gehandelt. Also heeft oock gedaen Sanctus Philippus, die getrouwe knecht oft Dienaer Godes / die met gelijcken Geest geleert ende gepredicht heeft/ die en heeft niet willen doopen / tot dat die seer heerlijcke ende gewelddige Man sijn Seloobe upt den gront sinner herten te voren wel beleden hadde / want het hem also van Christo Jesu sijnen oprechten Meester / onsen Verlosser ende Salighmaeker gheheten ende bevolen was / Matth. 28. 19. Marc. 16. 15.

Terwijlten dat die heylige Apostelen dit aldus booz een gebzarght gehad hebben / als dat die Doopelingen haer Seloobe moesten belijden booz dat Doopsel / soo vzae ick u

liebe Leser / hoe datmen dat Seloobe der klepner onmondiger kinderen booz dat Doopsel van haer eyschen / ende wie dat booz haer belijden sal? Wilt ghy my wijssen tot den Bevaderen oft Peten / so segge ick wederom: dat die Bevaderen eerstmael dooz Higinium Papam geconstituert zijn / gelijck wy boven aengewesen hebben. Terwijlten sp dooz Higinium opgekomen zijn / ende dat Doopsel der kinderen van der Apostelen tijt af geduurt heeft/ gelijck Origenes ende Augustinus schrijben / ende ick ook dies wel geloobe / om dat die gene die Christum niet recht bekenden / alle wegen gerechticheyt in de gewoichte Ceremonien gesoght hebben / al-hoe-wel dat het geen Goddelijck bevel / noch Apostolisch gebzarght en was / gelijck men besonder upt de heylige Schryft / ende daer nae oock upt Tertulliano, Ruffino, ende noch meer andere openelijck bewijssen magh / soo en weet ick boozwaer niet / wie dat dooz dat Seloobe der onmondiger kinderen geantwoortt ende gestaen heeft in haer Doopsel / welke kinderen die tusschen den tijt der Apostelen ende Higinium Papam gedoopt zijn geworden / overmits dat die Bevaderen ofte Peten eerstmael dooz desen selden Higinium, die den negenden oft tienden Paus was / opgewoopen ende geset zijn. Ende die kinderen die booz hem waren / selde noch leere / noch gehoor / noch spracke / noch verstant gehad hebben / even gelijck als die tegenwoordige kinderen onser dagen noch hebben / gelijck sp in haren vuchten wel bewijssen.

Merck doch eenmael goede Leser / dat het al te samen alle wat sp met den kinderen handelen / als Catechismus / Bevaderen / Doopsel / Crisma / ende diergelijcke dingen meer / niet en is dan openelijcke huychelijc / Menschelijcke gerechticheyt / Afgoderpe/epgen goetdunckenheyt / ornutte fantasien ende doornemen.

Overmits nu dat Christus Jesus niet meer dan een Doopsel bevolen heeft / namelijk / dat Doopsel op den Seloobe / ende die Apostelen daer also op gedzongen hebben / ende ook niet anders gebzarght / so moeten die Kinder-doopers immers dat bekennen ende consenteren / gedzongen dooz Godes woordt / hoe dat het Doopsel der onmondiger ende onverstandiger kinderen / niet upt den bevel Christi / niet upt die leeringe / ende upt dat gebzarght der heyliger Apostelen / maer upt die leeringe Antichristi / ende upt dat gebzarght sinner Predicanten gekomen ende gesproken is.

Ich segge noch eens / dat die heylige Apostelen niemant en hebben gedoopt / dan alleen de genen die 't begeerden / oft die dat alderheylighste Seloobe / oft metten mont / oft metten wercken beleden en betwefen hebben / gelijck de heylige Petrus gedaen heeft / want al-hoe-wel dat hy te voren al genoeghsaem dooz een Hemelsche visioen onder-recht was / dat hy wel tot den Jydenen moghte ingaen om haer dat Euangelium te leeren / soo en heeft hy nochtans al evenwel den vromen / Edelen / ende Gode-vzachtigen Centurionem met sijnen Consoozten niet willen doopen / soo lange als hy niet en sagh / dat die heylige Geest op haer gedaelt was / met tongen spracken / ende Gode groot maecten.

Quicquid ceremoniarum celebrant cum pueris novi Testamenti. mirum ludibrium est.

Eph. 4. 5.

Per doctrinam Antichristi irrepsit Pedebaptisma.

Acto. 1. Ufus Apostolorum respoadet precepto Christi.

Apostoli baptisaverunt credentes Euangelio.

Confessio fidei requirebatur ante Baptisum.

Act. 8. 36.

Maer doen Petrus vooz oogen sagh / dat sp recht geloovigh waren / ende dat die Goddelijke kracht alsoo op haer gedaelt was / spzack hy : magh 't ook pемant heeren / dat dese niet water niet en souden gedoopt worden / die van den Hepligen Geest ontfangen hebben gelijk als wy ? Ende hy geboot datmen se soude doopen in den Naem des Heeren / Act. 10. 47.

Siet goede Leser / hier wordt gy genoegsaem geleert / hoe dat Petrus alleene geboden heeft te doopen den genen / die den hepligen Geest ontfangen hadden / met tongen spzaken / ende Godt groot maecten / het welke alleene toebehoort den geloovigen / en niet den onmondigen kinderen. Aldus is Petrus gebuycht geweest na den bevel Christi / Marc. 16. 15. Daerom Petrus ook van den kleynen onmondigen kinderen geen bevel gegeven en heeft om die te doopen / want die Heplige Geest sijn werck in haer soo niet en drijft / als men vooz oogen sien magh. Die seldde maghmen ook noch op een ander plaetse upt den hepligen Luca seer wel mercken ende verstaen / want hy alsoo seyde : Doen sp Philippum geloofden / die haer van dat rijcke Gods / en van den Naem Jesu Christi predichte / lieten sp haer doopen beyde Mannen ende Wijven / Act. 8. Siet wel toe / van den kleynen onmondigen kinderen en is hier niet geroert.

Aldus heeft ook gedaen die heplige Paulus / een Predicant en Apostel / met dat gelove en waerheyt / 1 Tim. 2. die heeft dat gelove in sulker halkomeneheit of volmaektheit gebreuen vooz dat Doopsel / dat hy het Doopsel des alderheylighsten Joannis Baptiste in die Discipulen van Ephesien als onnut en te vergeefs heeft aengesien / om dat sp niet en wisten datter een Heplige Geest was / seggende tot haer : met wat Doopsel zijt gy dan gedoopt ? Sp seyden / met Joannis Doopsel. Paulus spzack : Joannes heeft gedoopt met dat Doopsel des beroutos / en seyde tot den volke / datse in hem souden gelooven / die na hem komen soude / dat is Jesum / dat hy Christus is. Doen sp dat hoorde lieten sp haer doopen in den Naem des Heeren Jesu. En als Paulus de handen op haer leyde / soo quam die Heplige Geest op haer / en spzaken met tongen / en propheteerden / en die mannen waren ontrent twaelf / Act. 19. 8.

Hoozt nu toe mijn alderlieffte Lesers / want hier wil ick drie dingen u ende de gantsche werelt bytwillighlijck overdragen / dat gy die selve sult oordeelen met een onpartijelijck oordeel / niet anders dan met Gods Woort. Ten eersten / of dit Doopsel Joannis upt Godt niet en was ? Ick weet wel u oordeel / dat is / ja. Is nu dat Doopsel Joannis upt Godt / gelijck het in der waerheyt is ; Ende heeft die Heplige Paulus / al ebenwel dat seldde Doopsel / dat van boven was / als niet genoegsaem en onvolmaect in desen Discipulen aengesien / om dat sp den Hepligen Geest niet en bekenden / en heeft hy haer wederomme na dat hy haer Christum geleert hadde / met dat Doopsel Jesu Christi gedoopt / gelijck Lucas meldet / waer vooz dat wy dat sullen aensien dat Doopsel der onverstandiger kinderen / welke kinderen dooz 't gebreck der natuuren dat gehooz des Goddelijken Woords

niet en hebben / ende daeromme oock noch Vader / noch Christum / noch Hepligen Geest / noch waerheyt / noch leugen / noch gerechticheyt / noch sonde / noch goet / noch quaet / noch recht / noch slincks bekemen / noch bekemen mogen / of daerom dit kinder-Doopsel niet lichtelijck bekent en wordt / hoe dat sp onnut / pdel ende onbuzichtbaer is / en bupten Gods ordinantie gegeven en ontfangen wordt. Ende als wy dat dan bekennen dooz den geloobe upt Gods Woort / of het dan niet noodigh en is gedoopt te worden met dat Doopsel Jesu Christi / gelijck dat Christus beholen heeft / en gelijck Paulus in dese Discipulen gebuycht heeft : Ick segge voozwaer / en doen wy dat niet / soo en is in ons na uytwijfinge van alle Godlijke Christen / noch gelobe / noch nicuwe geboorte / noch gehoofsamenheyt / noch Geest / daerom oock geen besolste tot den eeuwigen dagen / gelijck wy boven soo dichtwils betwefen hebben.

Laet gy nu alle die Geleerden dese seldde onbetwinnelijcke plaetse ende handel Pauli alsoo subtylijcken draepen als sy willen / soo en sal 't nochtans in der eeuwigheyt van haer met Gods Woort minnermeer anders betweert worden / dan dat dese seldde Discipulen / hoe - wel dat sp gedoopt waren met dat Doopsel Joannis / om dat sp niet en wisten datter een Heplige Geest was / wederomme na dat sp van Paulo onderrecht waren / met dat Doopsel Jesu Christi gedoopt ziju geworden. Is 't anders dat doopen in Gods woort / doopen heeten ende blijven sal. Maer mijn Broeders / alle wegen wozt 'er gestreden tegen dat woort des Crucis / overmits dat het een sotheit is den genen die verlooren blijven / 1 Cor. 1.

Ten anderen / oordeelt recht goede Lesers / overmits dat Christus Jesus selve / ende die heplige Apostelen / als Petrus / Paulus / ende Philippus / dooz die gantsche leerlinge des nieuwen Testaments geen ander Doopsel geleert noch gebuycht en hebben / dan op de besijdinge ofte bewijfinge des geloofs / ende die gantsche wijde Werelt daer-en-tegen nu een ander Doopsel leert ende gebuycht / dat noch in Christi bevel / noch in leerlinge ende gebuyck der hepliger Apostelen gegrondeert ende begrepen is / namelijk / dit Doopsel der kleynen onverstandiger kinderen / ende den seldden niet met Gods woort / dan alleene met dat goet - duncken der Geleerden / met lange gewoonten / ende met eenen wreeden bloedigen sweerde leert / voozstaet / ende beschermt. Wien van beyden dat wy nu hooren ende volgen sullen ? Oste Christum Jesum in sijn Goddelijcke waerheyt ? Oste de Werelt in hare ongoddelijcke leugenen ? Segget ghy Christum / soo hebt gy wel geoordeelt / maer daer upt volgt na den bleesche ongemack / goet rooben / Wanden / Darnen / Armoede / Water / Dier / Sweert / Waderen / Onreinen / Krups / Lijden / ende die tijdelijcke doodt / nochtans eyndelijcken dat eeuwighe leven. Maer segt gy de Werelt / soo is 'er voozwaer qualijken ende onrechtelijcken beschepden ofte geoordeelt / alsoewel datter contrarieren daer upt komt ende volgt na den bleesche / eere / ruste / gemack / vrede / byp

Nihil agnitionis est infantibus. 2

Vide quibus mediis defenditur Fedobaptis: ma.

Pinis fidelis vita eterna Pet. 1.

Baptisabantur à Petro, qui spiritum acceperant.

De pueris nihil praeceperunt, neque Christus neque Apostoli.

Judicium spirituum erit iuxta verbum Dei.

Paulus Baptisatum Joannis tanquam in illos Discipulos, qui spiritum sanctum nescierunt.

hept / tijdelijk leben eenen korten tijt lanck / ende diergelyke vergankelyke pfofften meer / nochtans soo is dat eynde die eeuwige doot.

Ten verden ende ten laetsten / soo oordeelt met een recht oordeel / of die Omdantie Jesu Christi / die hy selven in sijn Gemeente gemaecht heeft / ende sijne Heplige Apostelen upt sijnen gebenedijden mont alsoo geleert ende gebuykt hebben / of die oock immermeer dooz eeniger Menschen wijshept ofte hooghept omgekeert / ende gebuyken mag worden. Seght gy daer ja toe / so moet het van u met Godlijken en met Euangeliseken schyften bevoert zijn / of wy en moeten dat niet geloven. Maer segt gy daer neen toe / gelyk als 't neen is / soo moet gy dat immers bekennen dat alle die gene die seggen / sy zijn dan wie dat sy zijn / alwaert schoon dat sy in der Apostelen tijt / en haer discipulen getweest waren / dat die Apostelen onmondige kinderen gedoopt hebben / dat sy schandelyken seplen / ende de Apostelen met leelijke valsche leugenen beladen / ja dat sy upt haer selven spreken / ende niet upt Gods Woorde / want die alderheplighste Apostelen die oprechte getuygen der Christelijker waerhept / die en hebben in der eeuwige hept geen twee verscheden Doopselen in den Water geleert / sy en hebben oock tegen Christus bevel en omdantie / noch tegen haer eygen Leeringe niet gehandelt noch gebuykt.

Och hadden die wijse ende die geleerde / die hoogh-verstandige en seer beroemde Mannen / als Origenes, Augustinus, Jeronimus, Lactantius, ende diergelyke meer / soo hoog in haer verstant ende Philosophie niet geblogen / en hadden haer met de repne kuyssche / eenvoudige Leeringe Jesu Christi / sijnre Apostelen laten genoegen / en hadden haer scherpe sinnen ende subtyl verstant gedrukt onder Gods Woorde / geensins en hadde die Hemelsche Leeringe ende die onberanderlijcke omdantie onses lieben Heeren Jesu Christi aldusdanigen grooten schade ende schaemte geleden. Ende wysonder soo heeft immers die groote Origenes soo schandelyk dooz sijn natuerlijk begriep ende Philosophie met de Heplige Schryft gehandelt / dat hy van Martinio Luthero in dat Boeck genaemt Seruum arbitrium, spurcissimus scripturarum interpretis geheten wort / dat is soo veel geseyt / die alder onreynste bedieder der Schryfturen. Ende daer en boven is 't in den Lutherschen nieuwen Testamente aengetekent op Apocalyps / hoe dat dese Origenes die groote sterre is / die upt den Hemel is gevallen / byzandende gelyk een sachel / en sijnen Name is bitterhept / Ec. Apoc. 8. Wat hy daerom sy Broeders / dat sy Godt bevoelen / eventwel hoe quallyken dat hy met Gods woorde gephilosophieert heeft / ende hoe schandelyken dat hy gestruphelt ende gevallen is / nochtans om dat hy de Werelt gevallich is / ende handelt in dese Afgodische sake des kinderdoops / soo moeten die Heplige Apostelen / ja oock Christus Jesus selve in sijn Leeringe / ende met haer Leeringe te rugge staen. Ende Origenes moet als een gewisse getuyge in desen Afgodischen handel gehooft / aengenomen / ende gebolgt worden. o Brouwelijcke blindhept / o schandelycke Sothepde / dat wy niet en

gelooben den onbedrieghlijken mont des Heeren Jesu Christi / den mont des waerhepts / ende de waerachtige vroomte getuygen / die van hem gesonden zijn : Maer dat wy veel liever gelooben ende volgen / met soo grooten schade onser zielen / den gene die na onsen lusten leeren / alhoewel dat sy openbaerlyk in hare Schyften bebonden wort / dat sy alsoo menighmael neben de waerhept des Almachtigen Gods gestruphelt / gedwaelt ende gemist hebben.

Hierom so bidde ik u alle mijn Liebe Broeders in den Heere / dooz die ontfemertighept Gods / doet open de oogen van uwer verstande / op dat ghy niet langer in uwer zielen bedrogen en moet worden / ende mercht het eenmael recht / ghy die dooz dat schyben der Geleerden in u herten verschijnt wort / hoe dat alle die Schryvers beude oude ende nieuwe alle wegen gerechticheyt in die gewrochte Ceremonien gesocht hebben / die welke men daer alleene behooyde te soecken / aen Christum Jesum. Ende ten anderen / om dat sy Gods Woorde neben dese sake / niet en hebben / soo hebben sy oock niet dooz eenen wegh / neben dese sake gewandelt / oock niet upt eenen mont gesproken / en niet met eener penne geschreven. Want de sommige / gelykertijs als 't wel in haer schyften blykt / hebben in dese Ceremonien gelocht die afwasschinge der erfelijke sonden. Die andere leeren / dat men se op haer eygen geloove sal doopen.

Die andere / om op te voeden in den woorde Gods ende in sijn geboden. Die andere / om daer door in des Heeren Verbont op te nemen. Die andere hebben hier door gesocht die kinderen in te lijen in de gemeente. Siet goede Leeser / aldus gaet een pegelijck van die voogerorde Schryvers sijn eygen strate / ende niet dooz eenen wegh. Hadden sy in Gods Woorde neben dit Doopsel der leepner onmondiger kinderen / soo moester niet een penne geschreven / ende upt eenen mont gesproken worden. Maer om dat sy Gods Woorde in dese sake niet en hebben / so volget een pegelijck sijn kloeksamighept / verhoopen de dat hy onder een gebaente der Schryfturen dese seer schandelyke leugen / als de pfofftelijke waerhept sal bekeeren : Ja hy kintelt hem selven soo lange met verbaepde Schyften booz oogen alsoo in sijn verstant verdonkert / dat hy dat niet en bekent / noch niet bekennen en magh / hoe dat hy die verdoemelijke leugenen booz de alder Godtsaligste waerhept leert / nae volghet / ende gebuykt.

Aldus mijn alderlieffte kinderen om dat die geleerde alle wegen gerechticheyt in dat Doopsel der Kinderen gelocht hebben / ende noch soecken / soo hebt gy des wel lichtelijken hy u selven te bedenken / dat die de selve kinderdoopers dooz desen middel ingereten ende opgekomen zijn. Want sy en is hy den alderouften vaderen geen gemeyn gebuyck geweest / ick segge gemeyn / gelyk als 't klaerlyk hy Tertullianum Ruffum / en noch mert andere blykt / dan soo het schijnt al met der tijt na der Apostelen afgaen / oft by abortiuuren / oock in haren tijden hebben sy dat rechte Christelijke Doopsel / welk alleen behoort den geloovigen / begomen te misbruyken /

Ordo Christi immutabilis.

Mendacii alpergunt Apostolos qui dicunt eos infantem baptizasse.

Si uno Christi verbo contenti fuissent docti, nequaquam tantum damnatum accepisset Ecclesia.

Lutheri sententia de Origenes.

Mundus in causa Pedobaptismatis Origenem praefert & Christo & Apostolis.

Scriptores iustitiam querunt per ceremoniam quae solummodo querenda est per Christum Jesum.

Scriptores in hac causa pedobaptismatis non iisdem labiis locuti sunt.

Fetemar Baptismum credentium in sermone esse in corpus Christi obdientia causa. 1 Cor. 12. Sed non itidem baptismum infantium.

ken / gelijk als ook de sommige van Corinthen gebaen hebben / die al by den tijden Pauli haer doop den doodden lieten doopen / 1 Cor. 15. 9. soo is ook doop der onberstandiger Wifschoppen leere ende valscher goet-dunken die seer grootwelijcke slangen zijn des kinder-doopsels op vele plaetsen alsoo ingekropen / ende doop gewoonte bevestiget / dat het ten laetsten als eens Apostels insettinge van allen menschen is aengenomen en gebuyckte / om des gerechticheyts wille / die so alle d' een met den anderen daer sine gesocht ende geset hebben. Hier doop soo hebt gy immers dat wel te bekenen lieve Broeders / al hoe lange dat het Doopsel der kinderen geduert heeft / dat so nochtans al ebentwel upt den bebel Christi / ende upt die Leeringe ende gebuyck der heyliger Apostelen niet en is / daerom ook Afgodisch / onnut / ende te vergeefs.

Abusus Baptismi erat apud non nullos Coenobiorum etiam tempore Pauli.

Conuetudo Pedobaptisma quasi legem Apostolicam in duxit.

Præceptum exigit obedientiam, obedientiam habet promissionem.

Rom. 4. 16.

Ende om dat het rechte Christelijcke Doopsel den geloobigen soo grooten belofte aengehangen / namelijk / als quijtscheldinge der sonden / Act. 2. 28. ende gelijcke belofsten meer / Marc. cap. 16. 15. 1 Cor. 12. 13. 1 Petr. 3. 21. Eph. 4. 5. willen ook die Pedobaptisten dat selfde Doopsel met sinen belofsten dzingen op den kleynen onmondigen kinderen / niet merkende / dat die voorgevoerde belofsten volgen alleene den genen / die gehoorsaemheyt bewijssen Godts Woordt / want Christus Jesus haer alsulcks gesheeten ende bevolen heeft. Terwijl en dan dat het Doopsel den kleynen onmondigen kinderen niet geboden en is / so wordt het ook van den selfden kinderen niet ge-epfchet / als gehoorsaemheyt. Want soo waer daer geen geboden en zijn / daer en is geen oibertredinge. Nocht eens / soo en is dat Doopsel den kinderen van Godt niet geboden / ende en hebben so daerom by haer Doopsel geen belofte / so volgt daer immers upt met geweld / dat het selfde Doopsel der kleynen onmondiger kinderen doop Godt Afgodisch / pdel / onnut / ende te vergeefs is / gelijk wop boden geseyt hebben / want Godt de Heere en heeft geen behagen in den Ceremonien / anders van als so gebuyckte worden na uptwijninge van sijne Godlijcke ende gebenedijde woorden.

Maer die kleyne onnossele kinderen / ende bysonder die daer zijn een Christen zaet / die hebben een sonderlinge belofte / die haer sonder eenigh middel oft Ceremonie upt louter milde ende puure genade van Godt gegeven is doop Christum Jesum onsen Heere / namelijk dese. Laet de kinderen tot my komen / want haer is dat Rijcke Gods / Matth. 19. 15. Marc. 10. 13. Luc. 18. 15. Dese selfde eenige belofte berheugt en versekeret allen uptberkoren Godts heylige neben haer kleyne ende onberstandige kinderen / wel sekerlyk bekenende / hoe dat die waerachtige mont onses lieben Heere Jesu Christi den sinen minnermeer tegen of sepien en sal. Overmits dat hy dan al soo groote barmherticheyt neben de toegebachte kinderen betwelen heeft / als dat hy haer heeft genomen in sijn gebenedijde armen / geseyt / de hant opgelept / dat Rijcke der Hemelen toegeseyt / en anders met haer niet gehandelt noch bevolen / daerom is 't dat sy hebben in haer herten een vast / seker en gewisfe betrouwen van die genade Godts neben ha-

ren lieben kinderen als dat sy kinderen des Rijcks / der genaden / der belofsten / en des eeuwigen levens zijn doop Christum Jesum onsen Heere / den welken allen behoozt den prijs / ende niet doop eenigh teeken. Ja doop dese selfde belofte worden sy versekeret / dat haer liebe kinderen / soo lange sy onnossel / onberstandige kinderen zijn / repn / heyligh / saligh / ende aenzynaem doop Godt zijn / sy zijn lebendigh ofte doodt. Hieromme so dancken sy den eeuwigen Vader doop Jesum Christum onsen Heere / van die onuytsprekelijcke genade nietens haer liebe kinderen / ende voedense op in dese vrese Gods / in alle wijsheyt / met straffe / met kastijsden / met leere / met bemanen in Godts Woordt / ende met een boozganch van een onstraffelijck leven / tot dat sy Godts Woordt selve mogen hooren / gelooben / en in den vruchten volbrengen. Alsdan soo sal het eben tijt zijn / sy zijn dan van soo menigh jaren als sy zijn / om te ontfangen dat Christelijcke Doopsel / dat Christus Jesus in een gehoorsaemheyt sijn heyligen woort allen waren Christenen bevolen heeft / en sijne liebe Apostelen also geleert en gebuyck hebben.

Certi redimur de salute infantium non per ceremoniam aliquam, sed per gratiosam promissionem Christi.

Siet mijn Broeders / die nu seggen willen dat wop de kinderen van de belofte ende van Gods genade berooven, so mecht gy immers wel / dat sy upt haer en nijt tegen ons spreken / ende die waerheyt niet en seggen. Segget / wie heeft den stercksten gront des hoops neben sijn kinderen ? die sijn hope settet op een uptwendigh teeken ? of die sijn hope settet op die belofsten der genaden / toegeseyt ende gegeven doop Christum Jesum ? Eventwel die Euangelische waerheyt moet alle wegen van den onberstandigen ende lichtveerdigen gelastert ende belogen worden / Nochtans soo sal noch eenmaal die rechtveerdige ende onpartijdelijcke rechter dat rechte Donnisse tusschen haer ende ons geben ende upt-rechten / dat is Christus Jesus / alhoewel dat sy het niet en vreesen. Alsdan duchte ick 's herde seere / so sal 't by vele al te laet bekent worden / hoe dat sy niet de waerheyt Jesu Christi / maer de leugen Antichristi geloofte ende gevolgt hebben. Siet toe en waercht.

Pedobaptizæ foedissimis mendacijs nos conpergunt.

Christus Jesus iudicabit inter nos & adversarios nostros.

Noch woort ons eenmaal van den Pedobaptisten of kinder-doopers seer onberstandelijken tegen-gewoopen / ende seggen alsoo / dat die Apostelen geheele huysen gedoopt hebben, als dat Huysgein Cornelii, Act. 10. vers 48. dat Huysgein Stephani, 1 Cor. 1. 13. dat huysgein des Stockmeesters, ende dat huysgein Lydijs de Purpur-verkoopster, Act. 16. 33. uyt den welcken lichtelijck te vermoeden staet (seggen sy) datter ook kleyne kinderen mede geweekt hebben. Hier upt desen allegate bewijzen sy lieve Broeders / al-hoe-wel dat sy het niet en verstaen / dat sy geen bermeldende Christen mogen by hzengen / dat men de kleyne onberstandige kinderen doopen sal. Want so waer dat men alleene dat vermoeden volgen moet / daer en is geen klaar bewijs om de sake mede te betwoeten.

Dese tegentwoopers antwoorde ick ten eersten / neben dit tegentwoopsel / met heere klare schriften also / seggende aldus. Dat die eerste Huisgeinmen namelijk Cornelii / Stephani / en des Stockmeesters / alle geloobig

geweest hebben / gelijck van dat eerste hups
 namelijk Cornelii / geschreven staet. *De Ce-*
sareen was een Man die genoemt was *Co-*
nelius / een Hoofst-man van der scharen / die
 daer heet de *Italiaensche* / *Godts* dienstigh
 en *Godt*-vreesende met allen sijnen hups / *Act.*
10. 2. *Hebben* sp alle *Godt* gediene en *Godt*
 gebruest / gelijck *Lucas* meldet ende beschrijft /
 soo en zijn sp ook sonder geloobe niet gedoopt /
 gelijckerwijs in dat selfde *Capittel* wel geleert
 ende betoefen wort / daer *Petrus* geboodt
 te doopen de gene / die den *Hepligen* *Geest*
 ontfangen hadden gelijck sp / met tongen
 spzaken / ende *Godt* groot maechten / wel-
 ke al te samen vruchten des geloofs zijn / ge-
 lijck een pegelijck rechtverstandige wel grijpen
 en verstaen magh.

Cornelius
 cum suis erat
 fidelis.

Familia
 Stephani
 fidelis.
 1 Cor. 16. 16.

Familia
 custodis in
 Crifum
 credit.

Item van dat tweede hupsgefin / name-
 lijck / *Stephani* / staet aldus geschreven: *Ich*
 vermane u lieve *Broeders* / dat gp weten sult /
 dat het hupsgefin *Stephani* die eerstelingen in
Achajen zijn / en dat sp haer tot den dienst der
Hepligen geschickt en geordineert hebben /
 dat gp ook desen onderdanigh zijt / ende alle
 die mede werken ende arbeiden / *1 Cor. 16. 15.*
 Doch eens segge ik / den *Hepligen* te dienen /
 is een werck der geloovigen / *Rom. 12. 2.*
 Heeft nu dat hupsgefin van *Stephano* den
 hepligen gediene / als *Paulus* schrijft / soo heb-
 ben sp dat ook in den vruchten wel betoefen /
 dat sp geloobe hadden.

Item / van dat hupsgefin des *Stockme-*
sters binden wy aldus gemeldt / dat *Paulus*
 tot hem spzack / ende seide: *Geloof*t in den
Heere *Iesum* / soo sult ghy *Saligh* worden /
 gp ende utwe *Hups*. Ende sp seyden hem dat
Woozt des *Heeren* / ende allen den genen die
 in sijnen hups waren. Ende in dier selver
 wren 's nags nam huse en wiesch daer die
 stramen af / ende hy liet hem ende alle de
 sijne terstont doopen / ende hy leyde in
 sijn *Hups* / ende settese aen die *Casel* / ende hy
 verblifde hem met alle sijn *Hups* / ofte ge-
 lijck als *Erasmus* seyt / hy heeft hem verblifd /
 om dat hy met sijnen geheelen hups in *Godt*
 geloofde / *Act. 16. 35.* *Maecht* ten eersten
 lieve *Leser* / hoe dat sp hem dat *Woozt* gespra-
 ken hebben / ende allen den genen die in sijn-
 en *Hups* waren. Ten anderen / so verblifde
 hy hem met sijnen geheelen hups. *Woozt*
 te hooren / is een werck der verstandigen / en
 die *Geestelijcke* blijfchap is een vrucht der
 geloovigen / oft der *Geestelijken* *Rom. 14. 18.*
Phil. 4. 19. *Gal. 5. 18.* *Tertwilen* sp alle dat
Woozt gehoort hebben / ende blijklic in *Godt*
 geweest zijn / volght daer upt sonder eenigh
 tegenspzeken / dat die *Heplige* *Apostelen* haer
 sonder geloobe niet gedoopt en hebben.

Conjectura
 non est fides.
 nec fidem
 facit.

Ten vierden / soo antwoorde ik als neben
 dat hups *Urdie* / seggende also: *Om* dat die
 werelt sijn sake niet vermoeden wil betweten /
 seggen wy daer en tegen alsoo ten eersten.
 Vermoeden en magh geen geloobe maken / en
 al waer 't dat vermoeden booz *Godt* gelden
 soude / het welke geen gewissicheyt nochtans
 geben en kan noch en magh / soo en was al
 eventwel dat vermoeden neben dat hups *Urdie*
 niet booz die werelt / maer tegen die werelt.
 Die oorzake is dese: *Want* het een maniere
 is in die *Heplige* *Schrijft* / ende ook by de
 werelt / dat een hups na den *Man* ende niet
 na de *Woutwe* genaemt en woedt / soo lange

als de *Man* leeft / want de *Man* een ober-
 hoofst ende een *Heere* sijn *Wijfs* ende sijn
 hups is. *Tertwilen* nu die hups dese *Wout-*
we toegerekent woedt / ende hier geen
Man genoemt en woert / soo volght daer
 upt / dat sp op dien tijdt ongehylick was /
 ende geen *Man* en hadde. *Heest* sp nu son-
 der *Man* een jonck-woutwe oft weduwe ge-
 weest / gelijck het blijkent / soo moet hier im-
 mers des werelts *beveeringe* ende vermoeden
 ondergaen / ende is veel meer ende stercker te
 vermoeden / dat sp ober al geen kinde-
 ren ofte bysonder geen onmondige kinderen /
 gehadt en heeft / overmits dat sp op dier tijdt
 geenen *Man* en hadde.

Viri causa est
 mulieris.

Lydia iuxta
 con jecturam
 plus satis
 Validam in-
 fante: non
 habuit.

Ten anderen / seggen wy neben dese plaet-
 se alsoo: *Al* waer 't schoon dat dese *Urdia*
klepne onmondige kinderen gehat hadde / soo
 en soudemense onder die gedoopte des hups
 niet gerekent hebben. *Want* *Christus* gebo-
 den hadde den geloovigen te doopen. Ende die
Heplige *Apostelen* dat also na gelijcke mate ge-
 leert ende gebuykt hebben / waer upt men
 lichtelijck met *Goddelijker* waerheyt collige-
 ren magh / dat die heplige *Schrijft* / soo wan-
 neer dat sp spzect van geloovige gedoopte /
 ofte verlepde hupsgefinnen / dat sp als dan
 spzeekt van den hoorigen oft verstandigen / die
 men met der *Schrijft* magh leeren oft verlep-
 den / gelijck ook *Paulus* betwijft op een ander
 plaetse / hoe dat die sommige geheele hupsen
 verlept hebben / leerende die dingen die niet
 en betaemden om des schandelijcken gewins
 wille. *Cit. 1.* *Wanneer* dat gp nu die geheele
 hupsen ofte hupsgefinnen ook op die onber-
 standige kinderen dzingen wilt / ende geheele
 hupsen verlept zijn / als *Paulus* seyt / sou-
 de daer upt volgen met alle getwelt / dat
 oock die onmondige kinderen door valsche
 leere verlept moesten worden. *Neen* al-
 derlieffste *Leeser* / neen. *En* onmoosel / sim-
 pel / onverstandig kint en machmen noch lee-
 ren noch verlepten / darromme sp oock in de
 schrijftuurlijcke rekenschap der gelooviger ge-
 doopte / of verlept hupsgefinnen niet begre-
 pen en zijn: *Maer* de *Heilige* *Schrijft* leert en
 vermaent beyde met woorden en *Sacramen-*
ten / als men se noemt / alleen den genen / die
 ooren hebben om te hooren / ende herten om
 te verstaen / gelijckerwijs wy oben alsoo dick-
 wils betoefen hebben.

Infantes nee
 que doceri
 neque seduci
 possunt. ergo
 sub familiis
 fidelibus non
 servitus non
 comprehen-
 duntur.
 Scriptura ad-
 monet &
 verbe &
 signis ratio-
 nis compo-
 ter.

Wie dat nu eenigh beschept meer van die
Woozfel / en van sijn tegenwerpinge hooren
 ende weten wil / die leese onse eerste schrijften
 van dat *Woozfel* / die wy daer in 't licht gege-
 ven hebben / en het sal hem dooz die genaden
 ons *Heeren* met goeden beschept upt *Godts*
 woozdt wel geleert ende gewesen wo-
 den.

Hier mede *Broeders* / soo hebbet mijne
Conclusie neben onse vooggenomen saecke des
Woozfels in den water in dese maniere / ober-
 mits *Godt* die barmhertige *Vader* upt puere
 milde genade sijn wtverhooren lieben *Soue*
Christum *Iesum* in dese ellendige verdoode
 blinde *Wereldt* gesonden heeft / die ons sijn
Vaders hepligen ende goeden wille in groo-
 ter kracht ende klaerheyt geleert heeft / sijn
 eppen alderheplighste vleesch ende bliset in
 grooter liefden booz ons geoffert heeft / op
 den welcken ons die eeuwighe *Vader* niet al-
 leene in sijnen *Hepligen* *Propheeten* / dan
 ook

Lieve soon. Matth. 8. 17. Etsi 2. 1. Qui habet filium, habet vitam, qui filium Dei non habet, vitam non habet.

doek van den hoogen Hemel selve getwesen heeft / seggende : Dit is mijn eenige Sone / daer ick mijn behagen in gehad hebbe / hoorz hem / Matth. 17. 5. 2 Pet. 1. 17. Daeromme seggen ende getuygen wy / dat wy desen selven Christusum Jesum moeten hooren / gelooven ende naevolgen / in alle dat gene dat hy ons geleert ende bevolen heeft / met sijnen Hepligen Apostelen / die van sijnen epgenen Goddelijcken mont met dat alder edelste Woordt der genaden / namelijk / met dat Heplige Euangelium uptgefonten zijn ende geleert hebben / oft wy en hebben noch Godt / noch belofte / noch eeuwigg leven tot den eeuwiggen dagen / gelijk het dooz dat gantsche nieuwe Testament van allen Menschen gelesen ende begrepen magh worden.

Om dat dan dese selve Christusum Jesus sijn uwdzuchelijck ende onwederspreckelijck bevel alsoo gegeven heeft / namelijk / eerst dat Euangelium te leeren : daer nae / wie dat het geloof / ende alsoo gedoopt woordt / dat die Saligh worden sal / Marc. 16. 15. Mat. 28. 19. Act. 19. 5. en 2. 38. 3. 6. 10. 48. 16. 30. Ende die Heplige Apostelen geen ander Doopsel / dan alleen dat Doopsel op den Geloove / geleert ende gebuyckht hebben / nae luyt van Christus bevel / gelijk wy Act. in het 2. 8. 10. 16. 19. Cap. Rom. 6. 4. Col. 2. Gal. 3. 27. 1 Cor. 12. 13. Tit. 3. 5. 1 Pet. 3. 21. met wijde ende vele redenen wel bewesen hebben : daerom concludeeren wy noch eenmael booz u ende booz die gantsche wijde Werelt / so waerlijck als die Heere leeft / dat wy allerne booz dese reden gedzongen worden in onsen herten / dooz die liefelijcke bzeefe Godts / geleert / onder-recht / ende vermaent met des Heeren Woordt / om dit Christelijcke Doopsel aldus te leeren / ende eenmael op dat beleden Geloove te ontfangen / in quijtscheldinge der sonden / Act. 2. 38. als te vooren geseyt is / ende worden alsoo gewasschen met dat water-bad dooz het woort / Eph. 5. 26. ende dooz eenen hepligen Geest / die onse herten daer toe beroert / in een lichaem gedoopt / 1 Cor. 12. 13. van welcke lichaem Christusum Jesus dat hooft is / Colof. 1. 18. Ephes. 1. 22. Wy en belienmen oock anders geen Doopsel / daer Godt een getuyge af zy / dan alle die / daer wy aldus rijckelijcken dooz des Heeren genade af geleert ende geschzeven hebben.

Hie habet rationem, quam impellimur ad Baptismum.

Col. 1. 23. Non admittimus ullum Baptisma nisi Baptisma fidei, id est, quod datur eoassentibus fidem.

Perverfi & indurati non iuxta verbum Dei.

eener begeerten uwer Salighejdt / ende met een geestelijck oordeel recht ende verstandelijck doozleest dat gene dat wy u geschzeven ende geleert hebben / ghy en sult daer inne niet bevinden dan alleen die leeringe die wyt Godt is / die ewige / Hevelsche / oprechte ende Salighmakende wille Godts / ende den seer engen / naeruwen wegh des waerhejds / dien Christusum Jesus in der eeuwighejt gebenedijt / ende sijn lieve Heplige Apostelen / in dat alderheplighste Euangelium allen Menschen geschzeven / geleert / ende also te vooren gewandelt hebben.

Siet nu wel toe O ghy Doozluchtige / Edele / ende vrome Heeren ! Siet wel toe alle ghy Rechters ende Wet-houders in den Landen / tegen wien dat onderwijlen u wyrede blaedige sweert gescherpt / getogen / ende gebuyckht woordt / want ick segge u in Christusum Jesu / dat wy anders niet en soecken / dan wy u hier getwesen hebben / gelijcke als ghy doch selve aen vele in grooter klaerhejdt wel bevindt / naemelijck / als daerter immers niet een valsche letter / noch bedriegelijcke woort wyt haren monden gehoorz / noch in haren monden bevonden woordt. Ende die als ellendige / onnosse / ende onschuldige slachtschapsen onder dat sweert / in 't vier / ende in 't water van u gedzongen ende gelept woorden. Ende oft ghy wy op avontueren hier en tegen woudet boozslaen / als van den verbaerlijcken grouwelijcken handel der valscher verdozener secten / ende seggen also : dat ghy daerom dat Doopsel met den sweert moet tegen-staen / op dat dies te beter alsodanige Godtloose handelen mogen belet ende beghindert worden. Segge ick wederomme ten eersten alsoo / Dat Christelijcke Doopsel en is geen verdozener secte / dan het is Godts Woordt. Ten anderen / dat heplige Christelijcke Doopsel en baert geen muterpe noch schandelijcke daden. Maer de valsche Leeraers ende de valsche Prophteten doen 't / welcke die haer gedoopte Christenen beroemen / ende booz Godt nochtang niet en zijn. Ten derden / soo en is 'er niet onder den Hemel / daer ick wy alsoo booz ontfette ende verschicke / als ick wy booz dat Godtloose wesen der valscher verdozener secten doe. Noch booz de doot / want ick weet wel dat alle menschen eens moeten sterben / Hebr. 9. 28. noch booz dat ty-cannische / sweert / want als sy wy dat lichaem

Admonentur principes & Judices ut respiciant.

Rom. 8. Mundus carnis malorum querit cruci-care bonos.

genomen hebben / soo en hebben sy niet meer dat sy neven wy doen mogen / Mat. cap. 10. vs 28. noch booz den Satan / want hy is wy dooz Christusum al verdoomen. Maer waer 't dat die afgrijpselijcke leeringe der verdozener secten aen wy bekleeft / soo waer 't boozwaer met wy al verlooren / want soo waer 't wee ober mijn arme ziele tot eeuwiggen dagen. Hierom soo heb ick veel liever den tijdelijcken doot te sterben (dat weet die gene die 't al weet) al-er dat ick met alsodanige woude eten / dzincken / gemeynsaem zijn / groeten oft mede spzecken / waerneer dat ick wiste als dat sy dooz mijn aenspzecken oft vermaninge niet en soude geholpen oft verbeterd worden / want met alsodanige te handelen dat is wy seer ober-

Rom. 5. 6. 1 Pet. 2. 18. Luc. 12. 4. Etsi 5. 7. Ick segh 51.

bloedigh verboden in Christusum Woordt / Mat. c. 7. vs 15. Jo. 10. 5. Rom. 16. 16. 1 Cor. 5. 11. 2 Jo. 1. 10. 2 Tim. 2. 5. 1 Thess. 3. 14. Phil. 3. Ende ick oock

Deut. 13. 1. 2. Tit. 3. 10. 2 Jo. 1. 10. Tit. 1. 10.

ook door des Heeren genade dat wel sekerlych bekenne/ dat sy in dat Hups des Heeren / in die Gemeente des lebendigen Godts ende in dat lichaem Jesu Christi niet en zijn. Hieromme segge ick alsoo : Is 't dat ghy in my oft in mijn Leerlinge / welke daer is Godts woordt / oft in die gene die van my ende van mijnen Wede-Boederen geleert worden/ bebindet eenige Dieverpe / Moorderpe / Edbrekerpe / Mupterpe / Sproccinge / oft eenige schadelijcke handelen meer / gelijkertwys als boozmaels in die verdozden secten wel bevonden is / ende noch alle dage wel bevonden wordt / so strafft ons en al de gene / daer mede wy niet grooten rechte utwe straffinge ende sweert weerdigh zijn. Ick segge noch eens / is 't / dat wy Godt ongehoorzaem zijn / aengaende Soddelijcke saeken / so willen wy niet met Godts woordt so geerne onder-recht / onderweesen ende geleert zijn / want wy sijnen alderheylighsten wille niet luste soecken / ende niet blijste ende neerstigheyt naejagen. Oft is 't dat wy den Keyser ongehoorzamigh zijn / aengaende Keyserlijcken saeken / daer hy van Godt toegeroepen ende geordineert is / ick segge Keyserlijcke saeken / soo willen wy so geerne daer voren onse kassijdinge ontfangen / ende straffinge nae utwen moerwille lijden ende dzagen. Maer is 't dat wy onsen Heere onsen Godt van gantscher herten soecken ende bzeesen / als ick hope dat wy doen / ende den Keyserlijcken Majestejt in tijdelijcken saeken goetwilligh ende gehoorzaem zijn / gelijk dat behoort / nae vermeldinge van Godts woordt / Matt. 22. Rom. 13. 7. 1 Pet. 2. 13. Tit. 3. 1.

ende wy al eventwel om des Heeren waerheyt moeten lijden / vervolght ende gecrupst worden / so hebben wy dat te bedencken / dat de knecht niet beter dan sijn Heere en is / ende die discipel niet boden sijnen meester. Want hebben sy lieden den Vader des Hupsgefins Beelzebub geheeten / waeromme dan ook niet sijnen Hupsgeenooten ? Matth. in 't 10. Capittel. Doch tans so sult ghy dat weten ende bekenen / o ghy lieve / Edele / Doozluchtige vrome Heeren / ghy rechters ende Wet-houders in de Landen / dat so dickwils als aldusdanige van u gebangen / veroordeelt / ende gedoot worden / dat ghy utwe vpranische sweert sreecht in dat gebenedijde vleesch des Heeren Jesu Christi / ende dat ghy hem de beenen bzeecte upt sijn Heylige Lichaem / want het sijn vleesch ende beenen zijn / Ephes. 5. 30. Het sijn sijn upt-verkoren lieve Boeders ende Susters / die met hem van boden upt gelijcken Vader geboren sijn / Joan. 1. 13. Het sijn sijne hertelijcke lieve kinderen / die upt den zaden sijns heyligen woordts gebaert sijn : Het is sijn Heylige / reppe ende kupsche Wuyt / die hy met neerstiger liefden tot een Hupszoutwe getrouwt heeft. Waeromme ? om dat sy van gantschen herten haer selven door kracht haers Beloofs / gotten ende gelept door den Heyligen Geest / hebben overgegeven in den dienst onses lieben Heeren Jesu Christi. Ende en leven nu niet meer nae haren epgenen wille / dan alleene nae den wille. Godts / ende dat nae uwtwijfinge van sijn Heylige gebenedijde woordt. Iae sy hebben veel liever al over te geven / al wat sy onder den gantschen Hemel ontfangen hebben / ende al te liden / als spijt / lasteringe / flagen / vervolginge / bangigheyt / hongert / dooft /

Matth. 17. 1.
Marc. 2. 18.

Affictio Christianorum
affictio Christi est.

Christiani non sibi ipsi sed Deo vivunt.

naechthent / houde / hiet / actmoede / bangen / bannen / water / vper / sweert / oft eenige andere doodt / al eer dat sy dat Euangelium der Genaden souden versarcken / ende al-er dat sy van die belijdinge Godts / ende van die liefden souden af treden / welke die daer is in Christo Jesu / Rom. 8. 35. maer die onnutte leerlingen ende die Geboden der menschen en willen sy niet.

Hieromme soo bidden wy u als onse lieve ende genadige Over-Heeren nae den vleesche / dooz die ontfernighheyt Godts / dat ghy dat doch ceinmael in utwe herten wilt overdencken / is 't anders / dat die Menschelijcke rebelijcheyt eenige plaetse by u heeft / in wat grooter bangigheyt ende beuanwicheyt dat wy arme ellendige Menschen gestelt sijn : Want wijcken wy van Christo Jesu ende van sijnen Heyligen Woordt / soo vallen wy in den toorn Godts : ende blijben wy volstandigh by sijn heyligh Woordt / so vallen wy in utwe wycede sweert. O Heere / waer 't by alsoo dat dese selfde groote Gemeente u heylige Kercke / Wuyt ende Lichaem ware / gelijk sy haer beroemen / so mogen wy metter waerheyt wel getuppen / dat ghy een Prince / Sumpdegom ende Hoost zijt van een verbaerlijcke geoutwelijcke moorderije / welck dat met alle vijste doozstiget nae dat onnoosel bloet der gener / die Godt van gantscher herten soecken / bzeesen / minnen / ende dienen. Want dat blinde onverstandige volck daer rontsomme loopt als een dulle hie / gelijk die Propheet seft / dat en soecht niet tegen alle Godts heyligen ende hinderen / dan uytroepen / berjagen / verberben / ende moorden. Alle die Dom-Heeren / Bapen / Monicken / ende al die Dienaeren Baals / welke die niet en soecken noch en bzeesen / dan alleen haren overbloedigen / gulfigen / onsupberen buyck / ende haer gierige / hooghmoedige / pzaelachtige vleesch / die en doen anders niet dan schelden / ketteren / lasteren / liegen / ende aen de Heeren te dzagen. De Rechters ende Oversten welke die daer soecken te leven upt dat bloedige / sweetige Arbeyt der ellendigen / die vangense ende leberense in der Tyrannen handen / op dat sy also in der Heeren vziendtschap mogen komen ende blijben / gelijk die Propheet seft / namelijk : So wat die Prince wil / dat spzeekt die rechter / op dat hy hem weder eemen dienst doen soude / Matth. 7. Die Heeren ende Wet-houders / die den meesten deel nae anders geen dingen en haken / dan alleen nae den prijs ende vziendtschap der Dooften / den welcken sy gezwoven sijn / nae heerschapppe / nae groote gagen / ende nae een onbetamelijcke gierigheyt. Die sijn die gene die daer pijnigen / berwijfen / die goeden nemen / ende dooden / even als die Propheet seft. Hare Dooften / Over-heeren sijn onder haer als bzullende Leuten / ende haer Rechters Wolven aen den abont / die tot den Doggen niet over en laten blijben / Soph. 3. Doch op een ander plaetse / utwe Over-heeren sijn in u gelijk verscheurende Wolven / bloet te slozten / ende zielen te verberben / om haerder gierighepds wille / Ezech. 22. 12. Och hoe recht is doch die verbozgen openbaringe geweest / die daer den H. Joannies geschiet is / als dat hy sagh hoe dat dat Babylonische Wiff djoncken was van dat Bloet der heyligen / ende van dat bloet der getuppen Jesu / Apoc. 17.

Duplici modo augitur Christianus.

Quotquot sunt in Ecclesia Antichristi, concordant sunt adversus sanguinem innocentem.

Siet

Siet doch eenmael toe / **O** ghy liebe Heeren ende Rechteren in den Landen / aldus heestmen van den beginne gehandelt met alle de Gerechtigten / met de Propheten / met Christo Jesu / met sijn waerdige Apostelen ende Dienaeren / ende aldus handelt ghy noch heden ten dage met alle die gene die daer de oprechte waerheyt / ende dat eeuwighe leven soeken in puerder repnder herten. Nochtans soo moet het met ons al geabontuurt zyn / want is het dat ghy Godt niet en vzeest / ende utwe Doordische sweerd / also niet af en wendet van Christo Jesu / ende van sijn Heilige Gemeente / so achten wy des veel nutter te vallen in de handen der wereltlijcken Princen ende Rechteren / dan te vallen in de handen Godts / Dan. 13. Noch eens segge ick / siet wel toe / waerckt op / ende betert u / op dat het onnoofele / ellendige / onschuldige bloedt der oprechte ende vromer Godts kinderen / het welcke dat daer waercke roept in den Hemel / geen meer in utwen herten ende handen bevonden en moet worden tot den eeuwiggen dagen.

Item / siet nu ook wel toe gy Wijzen ende Selceerden / ende ook ghy gemeyne volcken / want aldusdanigen volck is 't / ende aldusdanige Leeringe ende Geloove hebben / die ghy alle dagen als openbare Sotten belacht ende bespot / als Ketters ende verlepders met meniggehande schandelijcke namen scheldet ende lastert / ende recht als Dieben / Moordanaers / en als Misdaders overlevert en in u herten doordet ende moordet. Ewentwel Godts Woort en sal nimmermeer gebroken worden / Esa. 40. 48. 1 Pet. 1. 24. **O** ghy ellendige menschen / waer toe zijt ghy gekomen ? dat ghy u doch niet en schaemt / Jesum Christum gebenedijt alle dagen aldus jammerlijcken te bespotten / met voeten te treden / ende sijn alderheyligste ende glorieuse Lichaem aldus Wolfachtelijcken te verscheuten / alhoewel dat ghy u van sijnen Godelijcken Naem / Woort / Woort / Genade / Barmhertigheyt ende bloet beroemt. Segt ghy mijn alderlieffte : zijt ghy die gemeente Christi / waeromme en zijt ghy hem niet geghoofaem ? Zijt ghy dat lichaem Christi / waerom verscheut ghy dan sijn heilige Lidematen ? Zijt ghy Godts kinderen / waerom betredet ghy dan u eppen Broeders ? Zijt gy knechten Christi / waerom en doet ghy dan niet dat hy u bevolen heeft ? Zijt ghy die Brupt Christi / waerom en hoort ghy dan niet sijn heyl-

lige stemme ? Zijt ghy die rechte wedergeborene / waer zyn dat utwe huychten ? Zijt ghy die rechte Discipulen Christi / waer is dan u liefde ? Zyt ghy die rechte Christenen / waer is dan utwe Christelijcke Obediantie in 't Doopsel / Abontmael / Diakens / van ende leven / geslijck sijn Woort vermeldet ? Zijt ghy die rechte gedoopte Christi / waer is dan utwe Geloove / u nieuwe geboorte / u doot der sonden / u onstraffelijck leven / u goede Conscientie / u Christelijcke Lichaem daer ghy in gedoopt zijt / ende utwen Christus dien ghy aengetogen hebt ? Och lieve Broeders / het is voozwaer lange genoegh gedwact / Christus Jesus en wil 't niet langer als eenen so ende narre van u beguppelt ende bespot zyn. Want ick segge u dat / so waerachtigh als die Heere leeft : dat so lange als ghy aldus aertsch / vleeschelijck ende duypvelsch gesint zijt / aldus wederstijdt Godt ende sijnen heyligen Woorde / aldus sonder eenige Godts vzeefe leeft nae u vredoemelijcke setten ende begeerten / so en zijt ghy die rechte Gemeente Jesu Christi niet / al waer 't schoon dat ghy onder een recht gebupck der Sacramenten al begrepen waert / het welcke dat noch vzeze van u is. Mijn lieve Broeders / het moet eerst inwendigh in dat herte al rijn zyn / ende daer nae uytwendigh / ofz het is enckel huychelpre vooz den oogen Godts. Ick segge noch eens : alsoo lange als ghy aldusdanigen vermalebdijden Godtloosen leven voert / als ghy noch doet / so is voozwaer Christus Jesus / volle met den anderen al te vergeefs geboren / gestoven / bezesfen / en ten Hemel gebaren / want hy en is geen Heere / verlosser noch Salighmaker der moettwilliger / verharder / onbekeerlijcker ende ongehoofamer sondaeren / dan hy is een Heere / verlosser / salighmaker der gener / die sijn Goddelijck Woort met luste hooren / met gantschen herten van den quaden afkeerren / ende wandelen neerstelijck ende bliftrijghlijcken in sijn heylige geboden alle die dagen haets lebens.

Godt die genadige Vader / die daer eeuwelijck in sijn barmhertigheyt leeft / die gebe u al te samen sijn rechte kennisse / om te begrijpen alle Goddelijcke waerheyt / ende gebe u ook al sodanigen herte / gemoet ende wille / om te volbzengen dat gene / dat gy nu dooz den Geloove bekendet uyt den Woorde Godts / dooz Christum Jesum onsen lieven Heere. Hem zp eeuwig eere / lof ende prijs / Rijck / kracht en Majestept / van nu aen tot in der eeuwigheyt / Amen.

Qui carni
infernium ;
Ecclesia
Christi non
sunt.

Invitantur
docti cum
eommuni
plebe ad re-
sponsificentiam.

Jac. 1. 10.
Psal. 90. 6.
Syr. 14. 17.

Gaudeat sponsa Christi.

Hic habes piissime Lector, debitum in Ecclesia Dei baptisandi modum, qui longissima temporum obliteratione perierat, largissimo Dei dono ab integro restitutum. Obstant ergo Principes ut velint. Obstant Docti ingenii sui acumine ut norint. Obstant universi qui sub caelo sunt omnibus modis quibus possunt, hic est unicus ille baptisandi modus, quem Christus Jesus ipse instituit, & Apostoli docuerunt, celebraruntque. Invisita semper manebit veritas, quamvis a multis oppugnatur fortissime. Qui vero legit Christiano judicio, & bene intelligit, caelestem hanc veritatem Christi tam multis seculis deperditam jam jam ita repertam gratulabitur, quod non immerito, pro suo erga nos favore. Deo optimo maximoque immensae gratias agat. Vale, humiliare, lege, cape, crede, vive, & Dominus erit tecum.

Om dese ledige plaets te vullen, heeft het ons goet gedacht, dese volgende Brief van MENNO SYMONS hier te voegen, luydendz als volghet:

C O P I A

Van een Brief door MENNO SYMONS geschreeven, aen Griet Rein Edes Wijs.

Mijn uytverkooren adlerlieffte Suster, in Christo Jesu; veele Barmhertigheydt, Genade en Vreede!

Alderlieffte Suster, die ick van 's harten gront, in Christo altijd gelievet hebbe. Hebbe ten eersten, uyt uwes lieven Manschrijven verstaan, als dat ghy, den gantschen winter door, een krank ende ellendigh Kint zijt geweest: het welcke my van herten leed is; Doch het is ons dagelijcks bidden: Heylige Vader uwe wille geschiede, waer meede wy onse willen in des Vaders wille versetten, om met ons te doen, soo het voor sijn gebenedijde oogen behaaglijk is; draagt derhalven uwe opgeleyde quaale met gewilliger herten; want het is alsoo met u sijn Vaderlijke en goede wille, ende dat alles tot uwen besten, op dat ghy uwe gantsche inwendige weefen van alle vergankelijke dingen afkeeren, ende u alleene op den eeuwigen ende leevendigen Godt moght rechten; in Christo Jesu zijt getroost, want nae de Winter komt de Somer, ende nae de doodt het leeven. Och mijn Suster! verheugt u, dat ghy een echte Dochter uwes lieven Vaders zijt. Alsoo haast sal dat toegeleyde Erf sijnder heerlijker beloften hier zijn, het is noch om een kleyn wijlken te doen, spreeckt des Heeren Woordt, ende die toekomende is, sal koomen, ende sijn grooten loon sal met hem zijn. Die Almaetige, barmhertige Godt, ende Heere (voor den welcken ghy uwe knijen, tot sijner eeren, geboogen, ende hem, nae uwe swackheyt, gesocht hebt) gunne u een lijdszaam ende verduldigh harte, een verdraaglijke pijn, een lieflijke verkoelinge, een genadige wederoprechtinge, ofte een Godtsalige ontbindinge, door Jesum Christum; die wy ook al te samen dagelijcks met u verwachten, mijn lieve Suster ende Kind in Christo Jesu.

Ten tweeden, versta ick, hoe gy dickwils van uwe Conscientie bemoeyt wordt, om dat gy in also een volkoomenheit niet en wandelt, noch gewandelt hebt, gelijk de Schrift ons voorbeeldt; Waer over ik dit navolgende mijn getrouwe Suster schrijve, tot een broederlijke vertroosting, en dat met des Heeren waarachtige woort, en eeuwige waarheyt, namentlijk, de schrift, seyt Paulus, die besluyet alle onder de sonde, Gal. 3. Want daar is geen mensche op aerden, seyt Salomon, die goet doet, ende niet en sondigt, Eccl. 7. Noch op een andere stee: De Gerechtighe valt wel sevenmalen, ende staet wederom op, Prov. 24. Ook Moses: Heere, Heere, Godt barmhertigh, ende genadig, ende lanckmoedig, ende van grooter genade en trouwheydt; gy die genade bewijst in 't duyfscfte lidt, ende vergeeft die misdaet, overtredinge, en sonden, en voor den welcken niemant ontschuldig is. Och mijn Suster! merckt, hy seyt, datter niemant voor Godt ontschuldig is, Exod. 34. Item David: Heere treedet niet in 't gericht met uwen knecht, want geen levendig mensche is voor u rechtveerdigh, Psalm. 143. noch eenmaal, merckt, noch spreekt Salomon: Wannec sy aen u sondigen sullen, waer daer is geen mensche die niet en sondigt, merkt 3 Reg. 8. 2 Paral. 6. Wy zijn al te samen als de onreyn, seyt Esaias, ende alle onse gerechtighydt is als en vuil kleed, Esai. 64. Oock seyt Christus Jesus, daer is niemant goed dan de eenige Godt, Matth. 19. Marcus 10. Dat ick niet en wil, spreeckt Paulus, doe ick, &c. Rom. 7. Item Jacobus: Wy zondigen alte maal in veelen, Jac. 3. oock Joannes; Soo wy seggen dat wy geen Zonde hebben, soo verleyden wy ons selven, ende de waarheyt is niet in ons, 1 Joh. 1. Aengesehen het dan, mit allen desen, openbaer is, dat wy ons alle voor Sondaers moeten bekennen, soo wy oock in der waarheydt zijn, ende niemant, onder den gantschen Hemel, Godts ge-eyfchte gerechtighydt volkoomentlijcken volbraght heeft, dan alleen Christus Jesus, soo magh daar oock niemant tot Godt komen, genade verkrijgen, ende saligh worden, dan alleene (ick segge andermaal, alleene) door die volkomene gerechtighydt, versoeninge ende voorbidden Jesu Christi, hy zy ook soo Godt vruchtigh, rechtveerdigh, heyligh, ende onstraffelijck als hy wil, Wy moeten altesamen bekennen, hoe veele onser oock zijn, dat wy met gedachten, woorden ende wercken, Sondaers zijn. Jac, soo wy die gerechtige Christum Jesum voor ons niet en hadden, geen Propheet, geen Apostel moghte saligh worden. Derhalven zijt doch vrymoedigh, ende in den Heere wel getroost. Ghy kunt immers geen grooter oft e-meerder gerechtighydt in u verwachten, dan alle de uytverkooren Godts, van aanbeginne gehadt hebben; Een arm Sondaarinne zijt ghy, in u, en door u, selfs, uyt kracht des eeuwigen rechtveerdighyds, verbannen, vervloect, ende tot den eeuwigen doodt gericht; maer in Christo, ende door Christum, zijt ghy gerechtigh, ende by Godt aengenam, ende in der eeuwiger genaden, voor een Dochter ende Kindt van hem aengenomen. Hier op hebben haer alle Heyligen vertroost, Christo vertrouwt, haer eygen gerechtighydt alltijdt voor onreyn, zwack ende onvolkomen geacht, ende met gebroekene herren alleene, in den naame Christi, voor den Troon der genade getreden, ende met vasten betrouwen den Vader gebeden: O Vader! vergeeft ons onse schulden, gelijk wy vergeeven onse Schuldnaeren, Matth. 6. Luc. 11. Het is een gantsch dierbaer woordt, dat Paulus seyt: Doen wy noch zwack waren, nae der tijdt, is Christus voor ons gestorven; jae als wy noch Godtloos waren: ende prijst daer meede sijn liefde tegen ons: Want soo wy Godt verdiensten, begeeven wilt, geloovende ende bekende, dat sijn diere bloedt alleene uwe afwasschinge zy, sijn gerechtighydt uwe vroomheyt, sijn doodt uwe leeven, ende sijn verrynsse uwe rechtveerdighmakinge; Want hy is alder uwer sonden vergeevinge, sijn bloedige wonden uwe versoeninge, en sijn overwinnende sterckheyt de stock en troost uwer swackheyt, &c. Also wy u ook eerdages, na onse kleyne gave, dat wel menigmael, met der Schrift, aengeweesen en vermaent hebben; ja mijn lieffte Kint en Suster, also lange gy also en Geest by u vindt en voelt, die na dat goede begeerig is, en dat boose haetet, alhoewel dat overblijffel der Sonden noch niet geheel in u doodt is, gelijk ook alle Heyligen van aanbeginne geklaagt hebben, als geroert is, so meugt gy voor gewis weeten, dat gy een Kint Godts zijt, en dat Rijke der Genaden, in eeuwiger vreugde, met alle Heyligen, be-erven sult: gelijk Joannes seyt: Daer door bekennen wy dat wy in hem blijven, en hy in ons, om dat hy ons van sijnen Geest gegeven heeft; Bidde u hertelijken dat gy desen grond ter verquikkinge, sterckinge en vertroosting uwer benaauwer Conscientien en Zielen, mit den geloove recht vatten, en vast, tot aen 't eynde toe, behouden moght. Wil 't dan mijn alderlieffte Kint en Suster, den getrouwen, barmhertigen ende genadigen Godt, in Christo Jesu, nu en tot eeuwige tijden met volder liefden bevoolen hebben; Die handele met u ende ons allen nae sijnen gebenedijden wille; Het zy dan in den vleesche, om hier noch een weynig tijds met uwen lieven Man en Kinderen te leven, ofte het zy uyt den vleesche, ter eeren sijns naams, en saligheyt uwer Zielen: Gy voor en wy na, oft wy voor en gy na. Daer moet eens gescheyden zijn. In de stadt Godts, in dat nieuwe Jerusalem, daer willen wy malkander verwachten, voor den stoel Godes ende des Lams, dat Halleluja singen, ende in volkoomende, vreugde sijnen naame prijfen. Uwen lieven Man ende Kinderen, beveele ick hem, diele u gegeeve heeft, ende hy sal 't met haer wel maaken: Die saligmakende kracht des alderheyligsten bloedts Christi, zy met mijnen alderlieffte Kindt ende Suster, nu ende in der eeuwigheyt, Amen.

By my MENNO SYMONS, die u, uyt grond sijner Zielen in Christo, bemint.

D E
O O R S A K E,

Waerom dat ick

MENNO SYMONS

niet af en late te Leeren, ende
te Schrijven.

2. Tim. 4.

*Predickt dat Woordt, volherdt, het zy tijdt oft het zy ontijt, straft,
dreyght, en vermaent met alderleye lanckmoedig-
heyt ende Leeringe.*

1 Corinth. 3.

*Daer magh geen ander Fondament geleydt worden, dan alleen dat'er geleyt
is, het welke is Christus Jesus.*

Gedruckt in 't Jaer onses Heeren M DC LXXXI.

O O R S A K E,

Waerom dat ick

M E N N O S Y M O N S

niet af en late te Leeren, ende te Schrijven.

1. Keph. 3. 17. 2. Elai. 33. 7.

Qui Christum recte predicat, & credit, praecepit.

Nostra doctrina non est nostra, sed Christi.

Tit. 1. 2. Rom. 3. 4.

Matth. 28. 19. Rom. 10. 19. Judicae scripturae, anne doctrina nostra Christi sit.

Caro doctrinam Christi semper quasi hereticam contemnit. Falsi Christiani in inextinguibilem veritatem cum mendaciis, cum gladio nituntur convincere.

Qui vere cognoscit judicium Dei adversus obedientiam verbi, recedat a malo.

Ad Zions wille en wil ick niet beriswijgen / ende om Jerusalems wille en wil ik niet ophouden / tot dat hare gerechtigheit opgaet / gelijk als een licht / en hare Saligheyt ontbarne gelijk als een Fackel / dat die Heidenen sien u gerechtigheyt / en alle koningen u heerlijcheit / Ezec. 3. 3. 2. Esa. 62. 1. Jo. 1. 12.

Ik weet wel mijn alderlieffte Lefers / dat wy om onser leeringen en schrybens wille van ontallijke veel Menschen beyde van hoogen en leegen staten / met geimmiger herten seer verbloekt / benijt / gehaet / gelastert / vervolgt / en niet blijt en neerstigheyt tot der doot gesocht worden : Ja als byllende en bysschende Leertuon met haren tanden knerssen sy wreedelijken ober ons : Heeren / Doxten / Seleerden / ongeleerden / sy zijn wie dat sy zijn / rasen / en woeden in onuytzykelijker tpranppen / gelijk als 't booz ooggen blijt / niet alleene tegen ons / maer ook tegen alle die gene / die dese onse leeringen met geloviger / getrouwer / gehoozamer / ger en onderdaniger herten aengripen / en met den byzuchten volbrengen. Niet dat het onse leeringe is (oozdeelt recht) dan het is die eeuwighe Heemelsche en onderanderlijke leeringe onses lieven Heeren Jesu Christi / die hy selve uyt den hoogen Hemel / uyt syns Daders bozste hier in dese onderste derien der Werden gebragen heeft / met synen epgenen gebenedijden mont / die niet liegen en mag / Mal. 3. 6. geleert heeft / en dooz sijn getrouwe getuygen / nameelijc / dooz sijn Apostelen / die hy tot desen hoogen werke verhoeren hadde / heeft laten uytroepen in die gantsche wijde Werelt / Mar. 16. 15.

Wie dat het nu niet geloben en wil / dat onse leeringe die repne ongevalste en Salighmaekende leeringe Jesu Christi zy / die ondersoeke met byzomer herten die obergebleven klinkende letters des nieuwen Testaments / so sal en moet hy dat wel merken en bekennen dat het die onrechte leeringe / getuygenisse en Geest Christi Jesu is / al hoe harde dat ook sijn trage / lupe / rebellige / waderspannige / epgen / oeckelijke / en ongehoozamer bleesch daer en tegen scrijdet / booz ontfettet / beest / verbaert en beriswijcket. Doch tans al hoe onwidersprekelijc dat dese onse sake blijt / also dat sy met geenem Goddelijken schryften recht tegen gespoken of bewonnen magh worden / al eventwel so moet sy by dese onberstandige blinde werelt / als een seer groutelijc misdaet vervolgt / en als een doolijke ketterpe / gescheldet en verwoopen worden / gelijkertwijls als de Propheet sept / nameelijc : Als ik haer alreede veel van mijn Wet predicke / soo achten sy dat booz ketterpe / Oze. 8.

Och weerdige liebe Lefer / waert dat gy rechte aenmerkt en bekendet / hoe ernstelijken dat die rechtveerdige Godt alle wegen byngt op sijn hepligh woort / en hoe groutelijken dat

sijnen getimmigen toorn van den beginne der Creatuuren gebzandt heeft tegen alle die gene die in synen Goddelijken woorden niet stantvastigh gebleven en zijn / ghy soudet u sonder twijffel is 't sake dat gy in Gods woort niet en zijt / om uws ongehozsaemhepds wille. booz uwen Godt in dat alderbinnenste uwer zielen wel beriswijcken en beven. En hebt gy niet gelesen / hoe dat die Vader en de Moeder van alle Menschen / nameelijc Adam en Eva / die dooz de kracht des Godlijken woorts van Godt selve geschapen waren / om haer ongehozsaemhepds wille van Godt gestraft zijn / uyt den Lust-hobe verjaegt zijn / den lijffelijken arbeyt onderwoorpen zijn / die aerde in haren arbeyt verbloekt is / en alle die Dochteren eben veel katyghheden moeten lijden / en met swaeren periculoosen arbeyt / en met doolijken jammeren moeten baren hare kinderen / sonder noch dat sy den eeuwigen doot moesten gestozben hebben / haddet sake geweest dat die nieuwe Mensch der genaden Christus Jesus gebenedijt / alsullis dooz genade niet boozgekomen en belet en hadde. Waeromme is 't geschiet ? anders dan alseen daeromme om dat sy in dat waerachtige woort des lewendigen Gods niet gebleven en zijn / maer sy hebben haer laten gelusten tegen den woorde Godts / meer betrouwende de bedriegende schalichheyt des leugenachtigen Serpents / dan die lievelijke waerschouwinge des waerachtigen Gods welke dese dooz genade wijs / gerechtigh / ende onberdreffelijc geschapen / en Heeren boven alle creatuuren geset hadde / Gen. 2. 27. Sap. 2. 23.

Item / ten anderen : En weet gy niet dat alle die creatuuren onder den gantschen Hemel / beyde redelijc en onredelijc / dooz een rechtveerdig oordeel van Godt uyt geroept zijn met den water / sonder die daer begrepen waren in de Arke van Noe / om dat sy haren wegh verdozen / wellustighlijc leefden / en na mijn bedenken en verstant / den Geest des Heeren als een Rechter niet ontfingen / Gen. 6. 7. 8. Och be- deukt dat / en gy silt sonder twijffel alsdan wel leeren / om uwen Godt van gantscher herten te bzeesen / en eeuwelijc te blijven by sijn hepligh woort.

Hier benevens soo hebt gy inimmers menighmael gehoozt / en by abontuuren selve wel gelesen / als van Sodoma en Gomorpha / Gen. 18. 19 / 19 / 4. Ezec. 16. 49. van Her ende Snam / Gen. 38. 9. van de Afgoden-dienaers / Cro. 32. 6. van die gene die dat hout raepden op den Sabbath / Num. 36. 15. van Core / Dathan / en Abiton / Num. 16. 36. van den murmurcersders / Num. 21. 6. van Salumi en den anderen hoereerders / Num. 25. 2. 2. 6. van Dabab ende Abihu Lev. 10. 2. van die gene die dat verbande verbergden / Jos. 7. 21. van Saul den konink / 1 Sam. 15. 19. van Jerobam / 3 Reg. 13. 4. van Manasse / 4 Reg. 21. 2. met alle andere koningen / Priefeten en Propheten / die in den rechten Godsdiens / en in gehoozsaemheyt des

Gen. 1. 27. Luc. 10. 6. March. 19. 4.

Ita domini
adversus eos
qui in lege
Dei sunt non
permane-
runt.

Goddelijken woortz van Moſe na gelaten/ en
upt Gods mont geleert/ niet gebleven en zijn/
maer die wat min of wat meer / of wat anders
aengerecht/ geleert/ en gedaen hebben/ dan in
des Heeren wet begrepen waer/ hoe grouſame-
lik en hoe menigerlep wijte dat ſp en alle die ge-
ne die haer in dat buyten treden geconſenteert
of gebolgt hebben/ daer ober van God/ die al-
le ſijnen wille wil gehouden hebben/ geſlagen
en geſtraft zijn. Die ſommige zijn verſonken/
Genef. 19.25. die ſommige zijn haefſtig doot ge-
bleven/ Gen. 3.8.9. die ſommige zijn met den
ſweerden doozſteken/ Exod. 32.27. Num. 25.
5. die ſommige zijn met ſteenen geſteenigt/
Num. 15.36. Joſ. 7.25. die ſommige zijn leven-
dig in arden verſonden/ Num. 16.32. die ſom-
mige zijn van den Herpanten gebeten Num.
21.6. ſommige zijn gehangen/ Num. 25.4. ſom-
mige zijn van den vperre verteert/ Lev. 10. 2.
Saul iſ ſijn Rijke genomen/ 1 Reg. 15. 28.
met den ſweerde uptgeroept/ 1 Reg. 31.4. Dat
hups Jeroboams en Achabs zijn gantſch van
der aerden weg genomen/ 3 Reg. 14. 10. 4 Reg.
10. 11. Zedechias zijn ſijn ooggen upt geſteken/
4 Reg. 25.6. Dannaſſes iſ gebangen/ 2 Par.
33. 11. En dat gantſche Iſtael iſ weg geboert
in bezre vzeemde Landen/ als in Aſſyrien/
Bablonien/ en Egypten/ gelijk men in de
Boeken der Cronijken/ der Koningen/ en der
Propheten in grooter klaerheyt leſen en ver-
ſtaen mag. Ik ſegge noch eens: Waeromme
iſ 't geſchiet? dan alleene om dat ſp in de Wet
haers Gods niet gebleven en zijn/ maer dat ſp
die ſelfde Wet dooz goet-dunkentheyt/ of dooz
verſmaetheyt obertraden/ oprechtende ſonder
eenigh Godlijk bevel Beelden/ Kerken/ Gu-
taren/ in allen ſteden en landen/ Jerem. 2. 11.
Ozea. 10. 2. op alle hooge Bergen/ ende onder
alle dicke boomen/ Ezech. 16. 24. Ozea. 4. 13.
En hier en daer in veel verſchepden Propheten
wijt en vzeet verhaelt wozt/ niet eenmael mer-
kende noch ter heten nemende/ dat Moſes ſo
ſtrengelijken bebelende tot haer en tot haren
Vaderen geſproken hadde/ namelijk: Op ſult
den Heere alleen doen dat gene dat ik u bebele/
en op en ſult daer niet toe doen/ noch ook niet
afnemen/ Deut. 12. 32. Doch op een ander
plaetſe ſept hy: dat alle die gene die in de woortz
den des Verbonts niet en blijen/ die daer in
befen Boek geſchreven ſtaen / ober deſe ſullen
komen alle deſe aengetekende plagen: Ter
contrarien wederomme / alle die daer inne
blijen/ ober dien ſullen komen alle die aenge-
tekende benedictien/ Lev. 26. 1 Deut. 28. 5. 6.

Jofu. 1. 7.
Deut. 4. 2.
Prov. 30. 6.
Apoc. 22. 18.

Superſtiti-
ones ac adeo
inventa hu-
mana, abo-
minaria ſunt
coram Deo.

Terwijlen dan die kinderen Iſtaels niet
Heerſaem en geheelijk in dat wptzuchlijke ge-
biedende woortz des geens/ dieſe met ſo krach-
tigen hant en met ſoo ſtercken arm upt Egyp-
ten-land gelept hadde/ gebleven zijn/ maer
hebben haer dooz de Godloofe Princen/ en dooz
de valsche Propheten laten verboeren/ en heb-
ben haer ſelven ſonder eenigh Goddelijk bevel
plaetſen / tot Goddelijken dienſten ver-
hooren/ beelden gemaakt / en kerken gebou-
wet/ dooz goet-dunkentheyt (ſegge ik) en niet
dooz Godts woortz/ met alle andere vzeemde
bedachte Gods-dienſtigheden/ dat ſelfde heeft
die H. Gods Geest in ſo veel verſchepden plaet-
ſen der Schrijtuuren genoemt onbeſchaemde
hoerſerpe/ Eedtbrakerpe/ vermaleidijde Afgode-
derpe/ ende afromijken van den Heere/ gelijk de
Prophet ſept: Wee hen/ want ſp zijn van my

getweken / ſp moeten verſchoot woorden/ want
ſp zijn van my af gevallen. Ik wil haer wcl
verloffen/ als ſp geen Afgoderpe tegenſ my en
leerden / Oſea 7. 13.

Ende ſo wanneer dat Iſtael hem aldus van
die Wet ſijns Gods afgekeert heeft/ en heft
hem begeben in de verteerde dienſten Baals/
niet te vreden weſende met Wet/ leeren ten
ende dienſten / die Godt haer dooz Moſen be-
volen hadde / welke Baals met ſijnen Alta-
ren ſp nochtans in die cere des lebendigen
Godts gemaecht hadden/ gelijckerwijs dat
wel blijkt/ ſoo heeft Godt wederom dooz ſijn
milde genade / ende dooz ſijn Vaderlijke lief-
de / die hy tot Iſtael hadde om haerder Va-
deren wille/ verwecht ſijn getrouwe Dien-
aen die Propheten / als Eſaam / Jeremiam/
Eliam / Ezechiel / ende noch meer andre
/ welk die den aſvalligen Princen/ den vals-
ſchen Propheten / ende dat ellendige / verbij-
ſterde Volk / upt den mont Godts met groo-
ten vzeppen hebben geſtraft / wederomme lief-
ſelijken gevoegt tot den rechten Godtsdienſt/
ende gebuyck der Wettelijken Ceremonien
van Godt geboden/ die ſp nu verlaten hadden.

Daer en boven ſoo hebben ſp gepropheteert/
als van honger / peſtilentien/ dorcheyt/ droog-
heyt / oorloogen / bzant / roof / gevanlienſ-
ſe / ende uptoeringe / als plagen ober haer
ſonden ende ongehoorzaemheyt. Iac oock
overbloedigh van die Goddelijcke genade /
Saligheyt / verloſſinge / vrede / barmher-
tigheyt / ende van die eeuwighe Heerlijckheyt/
die daer in dat laetſte der dagen / alle die
gantſche wijde Werelt ſoo liefſelijken ſal ver-
ſchijnen dooz Chriſtum Jeſum onſen Heere /
welke die daer iſ die eenige beloofde Prophet/
Deut. 18. 15. Die rechte ende waerachtige
geſalſde des Heeren / die Geſelſelijke Koninck
David / Oſea 3. 5. Ezechiel. 37. 24. die ſijn
Rijck beſteigt met dat recht / ende met die
gerechtigheyt / Cai. 9. 6. die rechte ende wa-
re Verder / die ons wepdet in die wepden
des eeuwiggen levens / Ezech. 3. 23. wiens
Naem iſ Emanuel / dat iſ te ſeggen / Godt
iſ met ons / Eſa. 7. 15. Ende de Heere die
ons oprecht maecht / Jer. 23. 33. welke die
in dat hups Jacobs ſal regneren in der eeu-
wigheyt / Luc. 1. Ende die was byſonder
dat werk der Heyliger Propheten / die tot dat
vleſchelijke Iſtael van Godt den Heere dooz
genade geſchickt en geſonden waren.

Maer wat heeft het geholpen / O gy liebe
Leſer? Die Propheten ſongen beyde ſuer en
ſoet / ſp leerden beyde ſtraffinge ende genade/
oordeel ende barmhertigheyt / het was noch-
tans al te vergeefs getroepen ende geleert/
gelijck Godt dat ſoo klaerlijken uptoert dooz
de ſelfde Propheten / ſeggende: Den gant-
ſchen dag heb ik mijn handen uptoeſtrekt
tot een volck dat niet gelooben en wil / ende
dat tegen ſprekt / het welke dat gaet na ſijn
eppen gedachten op eenen weg die niet goet en
iſ / Eſa. 65. 2. Item / noch op een ander
plaetſe. Ick heb haer ſteden hen getringt/
ende alſoo tot haer geſproocken: Hoort
mijn ſtemme. Maer ſp en hebben niet ge-
hoort / noch haer ooren genept / dan een
pegeelick ginck na dat goetdinken ſijner her-
ten: Waeromme wil ik ook ober haer laten
gaen alle die woortz des Verbonts / dat ik
geboden hebbe te doen / ende ſp doch niet
daer

Judici in
lacrificiis
Baalim col-
bant verum
Deum u
putabant.

Jud. 17. 5.
Ela. 36. 7.

Vide ad quid
excitabantur
mitrebantur-
que Pro-
phetæ.

Matth. 17. 5.
Act. 7. 37.
Ezech. 23. 6.
en 3. 15.

Matth. 11. 21.

Prophetez
pissime ido-
latriam
vocitant
adulterium
& fornicationem.

daer nae gedaen en hebben/ Jer. cap. 11. vs 10.
Item/ noch op een ander plaetse: Ephraim is
een Hoere/ ende Israeël een Soebinne. Sp en
dencken daer niet nae / dat sp lieden haer tot
haren Godt bekeerden / want sp hebben een
hoerachtigh herte / ende en achten den Heere
niet/ Oze. 5.4. Item/ noch op een ander plaetse:
Die Heere heeft Israeël en Juda getuyghyt
dooz alle sijn Propheeten/ seggende: Bekeert u
van uwe alderquaetste wegen/ ende bewaert
mijn Geboden/ Ceremonien/ ende die geheele
Wet / de welke ick daer uwen Vaderen gebo-
den hebbe / ende hebbe tot u gesonden in die
hant mijner knechten de Propheeten. Ende
sp en hebben niet gehoort/ maer sp hebben haer
necken versijst / gelijk als haer Vaderen ge-
daen hebben/ die niet en hebben willen gehooz-
saem sijn haren Heere haren Godt/ Ec.
4 Reg. 17. 14. Item/ noch op een ander
plaetse: So spzeccit die Heere der heppscharen:
recht/ recht/ ende en pegelijck bewijse aen sijn-
nen Hoeder goet ende barinhercighheyt / ende
en doz geen onrecht die Weduwen / Weesen/
vremdelingen ende Armen. Ende niemant
en dencke tegen sijnen Hoeder wat quaets in
sijner herten. Waer sp en wouden t niet
aemnercken / ende sp keerden in den rugge
toe/ ende sp stopten haer ooren / op dat sp niet
en souden hooren/ ende maecten haer herten/
gelijck als eenen Diamant / op dat sp niet en
souden hooren die Wet ende die woorden / die
daer die Heere der heppscharen sandt in sijnen
Geest dooz de voozgaende Propheeten. Varc-
omme is ook grooter toom gekomen van den
Heere der heppscharen/ Zach. 7. Jae alder-
weerdighste Leser / sp hebben jaer ooren also
verstop / en haer herten also verstenicht/ dat
sp niet alleene en wouden hooren / maer sp
hebben alle d' een met den anderen / vsonder
den meestendeel Koningen/ Dozsten / Propheet-
ten/ Priesteren ende gemeen volck/ seer wrent-
lijck gedoozt nae dat onschuldig bloet der waer-
achtiger getuygen Godts/ die welke haer dooz
eenen onvlusselijcken vrant der ierfoen in
haer sonden so vsoederlijck gestrafft/ tot peni-
tentie getoepen/ tot Godt gevoozgt/ ende den
wegh des Heeren in gerechtighheyt uytgeroe-
pen ende geleert hebben.

Mundus non
solum non
audit verum
concionato-
res gratis
cum omni
aviditate in-
terimit.

Hae est gra-
tudo, quam
mundus ex-
hibet servis
Dei.

Populus in-
sapiens re-
spuit omnem
sapientiam.

Superbia pru-
dentium hu-
milen humi-
lis Christi
doctrinam
non admit-
tit.

Widus heeft dese uptsinnige blinde Werelt
de getrouwe Dienaeren Godts/ namelijk/
de oprechte Propheeten/ ende die onstraffelijcke
Heeraers des Godtlijcken waerhepts/ die haer
saligheyt soecken in dat binnenste haerder zie-
len / alle wegen met schelden / bangen/ slagen/
bannen/ dooden/ ende inwoorden/ ten laetsten af-
gedanckst ende geloont. Want dat hartnecki-
ge/ onberstandige/ hoerachtige/ wederspannige
volck/ wil doch ongestrafft blijven/ gelijk in het
4. Capittel Hozca geschreven staet/ ende gelijk
als die van Anatoch tot Jeremiam sepden:
En Propheeteert ons niet in den naem des Hee-
ren/ wilt sp anders niet van onsen handen ster-
ven/ Jer. 11. 21. Doch op een ander plaetse:
Da die woorden die ghy daer in den Naem des
Heeren spzeccit / en willen wy u niet hooren/
Jer. 44. 16. 17.
Die epgensoeckende ende buycgierige Lee-
raers / die en willen doch geensins bestrafft oft
vermaent sijn / want sp beroemen haer der
wijsheyt/ en seggen: Wy hebben die H. Schrift
voor ons, alhoewel dat het enkel leugen is/ so
wat de Schijftgeleerde seggē en leere/ Jer. 8. 5.

Ende boben al so willen doch die hooverdris-
ge/ vleeschelijke/ wereltlijke/ Afgodijche en Ty-
ramijche Princen/ die Godt niet en kunnen/ ick
spzecke hier van den quaden Princen / in allen
haren Maandamenten/ opstellingen/ ende booz-
nemen recht hebben/ hoe seer dat ook die selfse
strijden tegen Godt ende tegen sijn gebenedijde
woozt/ recht oft die Almachtige Vader/ die het
al geschapen heeft/ die Hemel ende Aerde in sijn
handen besloten heeft/ die t al gereert dooz dat
Woozdt sijner sterckheyt / haer geconsenteert
heeft / dat sp niet alleene in dat verganchelijke
rijcke deser hoozcher werelt / maer ook in dat
Hemelsche Rijcke Jesu Christi nae haer epgen
goetduncken mogen gebieden/ regeeren / ende
insettinge maken. Och neen/ lieve neen/ dit en
is also die meynunge Godts niet / maer het is
seer grouwelijken vooz sijnen gebenedijden oo-
gen/ als een sterffelijc Menschse hem wil setten
in sijn stede. Ende als hy dan sijn lieve knech-
ten die Propheeten verwekent ende tot haer ge-
sonden hadde/ die welke haer alle met den an-
deren/ namelijk Princen/ Propheeten/ Prieste-
ren/ ende gemeen volck/ in alsulcker manieren/
als boben geseyt is/ wpt Godts mont seer herte-
lijc gestrafft enoe vermaent hebben / so hebben
die Princen haer als oproerijche / ende die Ge-
leerde ende gemeen volck als verleyders ende
als ketters omgebracht / uytgeroept ende ber-
moozt/ geliht het met Zacharia den Sone Ba-
rachie / met Esaja / met Jeremia/ met Aria/
van Kariachjaem/ ende met noch meer andere
toegeaen is/ als die Historien vermelden. Al
evenwel hoe wolfachtelijken die Princen ende
Schijftgeleerden tyramiseerden ende tegen-
steden de Wet ende sijnē naevolgers/ so bleef al
gelijke wel Godts Wet ende Woozdt ober al on-
veranderlijck tot op Christum Jesum/ also dat
een pegelijck die daer begeerde saligh te worden/
die moeste hem schicken ende reguleeren na de
selfse Wet ende sijn getuygenisse / was t an-
ders dat hy woude hebben dat moogen-root/
Esa. Capittel 8. vers 12. Want Godt is
een eeuwighe Godt / ende sijnen wille en
magh in der eeuwigheyt nimmermeer van
eenigen Menschen verandert ende omgekeert
wozden. Hier en geldt noch Hinc noch
Geleerde. Godt heeft over die zielen der
mensen die heerschappye alleene / hy false
ook houden in der eeuwigheyt / dat is getwis
ende waerachtigh.

Wae comme is t / dat alle dat gene dat sp
oupten sijn Goddelijck Woozdt ende bevel / oft
tegen sijn Woozdt ende bevel / als eenen heplij-
gen Godts- dienst insetteden / ende gebuyck-
ten/ alhoewel het niet en geschiede anders dan
in die eere des lebendigen Godts / gelijk het
boven bewesen is / die haer ende haren Vade-
ren soo glorieuslijken wpt Egyptenlant ge-
lept hadde/ so en was t al evenwel anders niet
dan openbare Afgoderpe / geestelijche hoere-
rpe / Eedthekerpe / afvallen van Godt/
Godts-lasteringe/ en een jammerlijck verdoel-
telijck grouwel / gelijk wy boben eenen pegel-
lijcken Leser dooz Propheetische schijften in
korte woorden aengewezen ende betuyghyt
hebben. Want Godt is een Godt / die onse
wercken ende offerhanden niet en behoeft /
want sijn hande heeft t al geschapen. Mijne
(sept hy) is alle Wee/ ook op dupsent Bergē/ wat
is t dan dat ick offeren kan? Hy en wil geen
wercken noch sacrificien dan die alleen / die
daer

Impii princi-
pes sibi quid
libet licere
putant.

Deus suam
gloriam non
dabit alteri.
Vide ergo
tibi.

Principes &
docti ver-
bum Domini
immutare
non possunt.

Vnus Deus
animarum
Dominus
conscientia-
rumque re-
stor.

Excogitatus
Dei cultus
nihil nisi me-
ra idololatri-
a est.

Ps. 50. 10.
en 24. 1.

daer geboden zijn in fijnen heyligen Woorde / gelijkertwijfs Samuel tot Saul fpack/ namelijcken : *Hy die Heere wil gehoozfaemheyt ende geen offerhande/ 1 Reg. 15. 22.* Dit fept die Heere die Godt *Iſraels/ fept die Heylige Jeremias : Doozt mijn ſtemme/ ende doet gelijkertwijfs ick u geboden hebbe / ſo ſult ghy mijn volck zijn / ende ick wil utwe Heere ende Godt zijn/ Jer. 11. 4. 2 Cor. 6. 17.*

Alle die gene liebe *Lefer/ die nu eren anderen wegh totter behoudeniffe ſochten/ dan haer Godt bevolen hadde / die en hielden Godt niet wijfs genoegh den rechten wegh te leeren/ of dat hy haer met fijnen woorde bedriegen foude / ſp herfmaden de gebiedende ſtemme van haren Godt / ſp eerden ende verſcriben haer eppen goetduncken ende bedriegelijcke wijſhepde ende bezre boden Godts wijſhepde/ ende ſp overtraden dat geneughlijcke ende liefelijcke verbondt/ het welcke hy niet haer ende niet haren *Vaderen* dooz louter genade ende barmhertighepde oppgerecht / gegeben ende gemaecht hadde / want dat is die alderſchandelijckſte ſpijtigheyt / ende die alderhooghſte verachtighe Godts/ als wp niet en blijden in fijnen *Goddelijcken Woorde/ al ebeneens gelijck als die Schriſtuure fept / namelijck : ſp overtraden dat verbont / gelijck als Adam / ende daer inne ſoo verachten ende vertreden ſp mp/ Oze. 6. 12.**

Och hadde *Iſraël* van herten wel bekend die alderbegeerlijckſte *Belofte* der genaden / die haer ende haren *Vaderen* was gegeben van den *beloſten Zade / Landt / Rijck / ende Heerlijckhepde.* Ende hadden ſp bedacht de *weldaden* Godts / ſoo rijckelijck aen haer ende aen haren *Vaderen* bewefen / als dat hy haer dooz ſoo grooten *krachten* ende *wonderdaden* boerde upt *Egypteilandt / dat hy haer met dzoogen* boeten liet gaen dooz dat *Kroode Meer/ Exod. 14. 22.* dat hy haer des *daeghs* liet lepen dooz een *Wolcke / ende des nachts* dooz een *pyrige ſuple / Exod. 13. 21.* dat hy haer *hroodt* gaf upt den *Hemel / Exod. 16. 5.* Ende te *dzincken* upt den *herden ſteen / Exod. cap. 17. Oze 6.* dat haer *schoenen* niet en *verſleten/ haer kleederen* niet en *vergingen/ Deut. cap. 29. Oze 5.* dat hy *verdzeef* alle *Keuſen* ende *ſtercke volcken* dooz haer *aenſchijn / dat hy haer leyde* in dat *werdige luſtige Landt / dat Olie / Honigh / ende Welck bloepde / dat hy haer gaf* de *hoogh-benuerde Herden / ende de wel-gebouwde* *Hupfen / vol Gouts ende Silbers / die ſp niet getimmert en hadden / de Wijnbergen* die ſp *lieden* niet *geplant en hebben / Deut. 6. 11.* dat hyſe haer *gaf* niet om haerder *gerechtigheyt* wille/maer upt *genade/ ende om* dat hy den *Eerde* volbrengen woude/ die hy *Abraham / Iſaac / ende Jacob / gezworen hadde / Iae* hy gaf 't haer tot een *eeuwige beſtinge/ waer 't anders* dat ſp *bleven* in fijn *Heylige woorden / ende wandelden* in fijnen *Goddelijcken geboden / zeden* ende *gerechtigheden / gelijck Moſes* die *getrouwe Dienaer* haer in ſoo *menigerlepe* *placten* geleert ende bevolen hadde. *Daer en boven* dat hy haer *gaf* *kooren / Olie / Wost-Dee / Wijn / vrede / vryheyt / Godts-dienſt / ende een* *hoogh-beroemde Heerlijckheyt / boven alle* den *volcken / die* *contſomme* haer *waten / want* daer en was *onder* den *gantſchen Hemel* geen *volck / dat haers* *gelijck* was/ *Deut. 4.* *ſonder* noch dat

Godt haer leyde by der hant / gelijkertwijfs als een kleyn jonck kint / dat hy haer dzoegh in fijnen gevedyden armen / dat hy haer hem ſelven omgozde gelijck eenen *lendenier/ als Jeremias fept : menighmael* *verweckende* *fijn gerechtighe* *ende Prophten/ die tot haer* *ſpaecken* *upt* *des Heeren* *mont/ bzoederlijcken* *ſtraffende* *alle onhoorzamige* *overtrederſ / ende* *lieffelijcken* *trooſtende* *den* *hzomen* *van* *herten / met* *die* *genadelijcke* *belofte/ bepde* *des* *tijdelijcken* *ende* *des* *eeuwigen* *levens.*

Och hadden die *kinderen* van *Iſraël* *deſe* *aengeteckende* *weldaden / ende* *noch* *meer* *andere* *in* *den* *gront* *haerder* *herten* *wel* *bekent* *geensins* *en* *hadden* *ſp* *dan* *dat* *woozdt / van* *die* *Wet / wille* *ende* *geboden* *Godts* *haers* *ſalighmakers* *ende* *Verloſſers / die* *ſo* *Vaderlijck* *met* *haer* *handelde* *in* *alle* *manieren / ſo* *ſchandelijcken* *afgetreden* *en* *geweken.* *Maer* *om* *dat* *ſp* *die* *genadige* *weldaden* *des* *Heeren* *neben* *haer* *niet* *en* *bekenden / en* *fijn* *rechtveerdighe* *oortdelcn* *tegen* *haer* *niet* *en* *bezeden / dactom* *heeft* *dat* *boofe* *blinde* *bleeſch / ende* *die* *hoerachtighe* *geest* *der* *Afgoderpen / haer* *also* *verboert / also* *van* *Godt* *verdzeint / also* *dul* *ende* *dzoncken* *gemarckt / dat* *ſp* *erger* *deden* *dan* *alle* *die* *Heptenen* *die* *dooz* *haer* *waten / die* *Godt* *om* *haer* *ſonden* *wille* *upt* *geſooten / vernielt* *ende* *verdozden* *hadde / gelijck* *die* *Heylige* *Prophten* *dat* *ſo* *klaerlijcken* *in* *feer* *veele* *placten* *der* *Schriſtuuren* *uptroepen* *en* *leeren.* *O* *Brouweelijken* *toozn* *Godts / want* *dat* *en* *ſal* *ende* *magh* *ons* *in* *der* *eeuwigheyt* *niet* *ſaelgeren.* *Iſ* 't *dat* *wp* *de* *genade/ dat* *licht/ de* *waerheyt/ gerechtigheyt / Saligheyt / rechten* *Godts-dienſt / leven / Hemel / benedictie / ende* *Godt* *ſelve* *niet* *en* *wollen / ſo* *moeten* *wp* *hier* *ſonder* *twijffel / dooz* *fijn* *rechtveerdigh* *oortdel / ongenade / dwyſterniſſe / leugen / ongerechtigheyt / ende* *Afgoderpe / ende* *hier* *naemaels* *verdoemenniſſe / Wode / Welle / maledictie / ende* *den* *Dwypel* *ſelve* *be-erden* *totten* *eeuwigen* *dagcn.*

Mijn hertelijke liebe *Lefer/ Godt* *wert* *dat* *ick* *u* *verminne* *met* *een* *Godelijcke* *lieſde* *in* *Chriſto* *Jeſu / overmits* *ick* *van* *bevinde* *dooz* *den* *gantſchen* *hploop* *der* *Schriſtuuren / hoe* *harde* *dat* *Godt* *van* *den* *beginſel* *der* *Creaturen* *alle* *overtredinge* *ende* *ongehoozſaemhepde* *fijns* *Godlijcken* *woozts* *geſtraft* *heeft / gelijck* *een* *pegelijck* *neerſtigh* *Leſer* *in* *dit* *aengeteckende* *handel* *Iſraels* *in* *alle* *klaerhepde* *ſelve* *wel* *grijpen* *ende* *verſtaen* *magh.* *Ende* *ick* *nu* *met* *klacen* *openen* *oogen* *inſe/ hoe* *dat* *alle* *de* *gantſche* *wijde* *werelt/ van* *den* *Doſten* *tot* *den* *Weden / van* *den* *Zupden* *tot* *den* *Woozden / met* *lanckheyt* *der* *tijden / dooz* *die* *onverſtandige* *Leeraers* *ende* *Predicanten/ die* *niet* *van* *bleeſch* *ende* *aerde* *gefoght* *en* *hebben / overmits* *de* *behulpigheyt* *der* *ontrouwer* *Hzincen* *ende* *Dozken / afgelept* *ende* *afgetweken* *zijn* *van* *dat* *rechte* *betrouwen / ende* *van* *die* *oprechte* *kenniſſe* *onſes* *lieben* *Heeren* *Jeſu* *Chriſti* *onſes* *Salighmakers* *in* *der* *eeuwigheyt* *gebenedijt/ van* *fijn* *Heyligh* *Euangelie / van* *fijnen* *heyligen* *Sacramenten / van* *den* *rechten* *Godts-dienſt / ende* *van* *dat* *hzoome* *onſtraffelijcke* *leven / het* *welcke* *dat* *upt* *Godt* *is / ende* *zijn* *ſo* *balſchelijcken* *gelept* *onder* *Chriſtus* *Naem / op* *dat* *betrouwen* *eens* *hooveerdigen/ onſupheren / Afgodiſchen / ende* *Godlooten* *bleeſches / verſtaet* *het* *wel* *wat* *ick* *ſchrijbe*) *op* *onnutte*

Errant pernicioſiſſime / qui juſtitiarum Dei continent & ſuam inſtituunt.

Hic inenumerrantur plurima beneficia Iſraeli & Deo impensa.

Deut. 8. 4.

Deut. 8. 1. en 9. 5.

Beneficia pellicunt in amorem. & ſi quem amor huic voluntarie inſervio.

Qui Deum non agnoſcit, ille nec timet nec diligit. & per conſequens vivit ut luter.

2 Cor. 11. 17.

Vides diſceſſionem quam Paulus ante diem Domini venturam praedixit. 2 Theſſ. 2. Phil. 3. 19.

nutte fabulen / leeringen ende geboden der menschen / op een Afgodische Doopsel ende Abontinael / op Beelden / hout / steen / hout / Silber / Water / Broodt / wijn / op een sehandelijcke Afgoderpe / op enckel pdele / valsche ende onnutte beloften / dat het immers so bezre gekomen is onder den genen die haer Christus Naem beroemen / datter doch niet een letter by haer gebleven en is / noch in Beloove / noch in liefde / noch in Sacramenten / noch in leven / daermen metter waerhepde seggen moghte / dat selfde bjaeght wel ober een met die leerin ge of te recht dat leven Christi / oozdeelt selve oft ick de rechte waerhepde niet en schrijue. Ende al hoe seer dat die sommige haer heden ten dage dat Euangelium Christi beroemen / soo en woedt 't nochtans niet gepredickt / dan in een leelijcke / onnutte pdelheyt / ende dat selfde noch niet stercker / dan als 't die Wereltlijcke Princen ende Overhept willen toelaten ende consenteren. Want sodanigh als die Princen zijn / alsodanigh zijn ook die Predicanten. Ende gelijk als die Predicanten zijn / alsoo is ook die Gemeente / dat het spel so lange gespeelt is / datmen Christo Jesu ende sinen hepligen Apostelen moet afreden / ende in haere leeringen vernederen / ende den Princen met den Beleerden in haer voozneemen aenhangen / ende gelooven: Wil men anders niet van hare handen gerabzaect / gebant / oft dooz andere Tyrannische middelen ende manieren omgebzacht ende vermoort zijn. Recht of die Predicanten behooren uptgefonten te worden van de Princen / ende niet van Christo Jesu / daeromme so en magh ick 't om die uptverhorenen Zions ende Jerusalems niet langer verswijgen noch verbergen / dan de waerhept die moet geseyt zijn / op dat haer gerechticheyt mag oppgaen als een licht / ende haer Salighept ontbarnen als een sackel / ende also alle menschen mogen behemmen des Heeren gerechticheyt / ende alle tongen / geslachten ende volcken sijn Heerlijckhept. Alhoewel dat ick somwijlen in mijner herten vooz my genomen hadde met Jeremia / dat ick niet meer en soude leeren in den Naem des Heeren / om dat 'er soo seer veete so vlijcglijck nae mijn leven staen. Nochtans so en magh ick 't niet langer verswijgen / want ick ben met den selfoen Propheet seer beoert / mijn herte beeft my in mijnen lijbe / alle mijn le den schudden ende beben / als ick dat gedenc ke / dat alle die gantsche wijde Werelt / Heeren / Dozsten / Beleerde / Ongeleerde / Maanen / Wijden / eygen ende vze / dus jammerlijcken bezre van Christo Jesu / van de Euangelische waerhepde / ende van dat eeuwige leven afgeweken ende verbezemt sijn.

Concionatores moderni non Christo, sed principibus inferunt.

Concionatores hujus mundi mituntur à Principibus, & non à Christo.

Jerem. 10. 9.

Superbia, ex-citas, & ty-rannis no-strorum Principum.

doch als een opoerische Boebe aenhouden ende lijden / sijn goeden die moeten gerooft zijn. Ende die arme onnoofele Wees-kinderen / die mi haren getrouwen Vader ende Moeder om geenen dingen anders / dan alleene om des Heeren getugenisse verloten hebben / die moeten uptgestooten worden / naecht ende bloet gaen bedelen achter lande. Maer die openbare Afgoden - dienaers sijn / bedzegers der zielen / hoeren / woeden / Overspeelders / Cupffchers / Lasteraers Christi / Bloeckers / Swerbers / Bronchaerts / ende diergelijcke Overtredders meer / die en worden niet vervolght / maer die mogen onder haere bescherminge wel sekerlijken blijen ende woonen in alderlepe vryheyt / ruste ende vrede. (Ick en spreek hier niet van de goede Overhept / welke weynigh ende luttel sijn / maer van de quade / die daerom seer veel sijn.) Hier benevens soo blijct daer en boven noch haere ontijdige pompe rye / hooverdighhept / gulsighept / onsu berhept / liegen / rooven / steelen / vanden haer / nijdt / gierighhept / Afgoderije / &c. Doch willen sy al gelijcke wel Christen-Dozsten ende genadige Heeren genoemt sijn. O Heere / hoe weynigh willen haer doch dese bebeznde / leugenachtige titulen / ende valsche beroemde namen / vooz den richter-stoel Jesu Christi in sijnre verschninge vooz deren ende pofiteren.

Vide sinistrum usum gladii.

Exdissime vivunt nostri temporis Principes.

Magnifici tituli nihil proficient apud Dominum.

Ten anderen / als ick meyne te binden rechte Leeraers / naemelijck / als die van Godt gefonden sijn / die gedzonden worden dooz den hepligen Geest / die daer soecken de salighept haerder liever Broederen in dat binnenste haerder zielen / die op geen aert-sche dingen gesint en sijn / maer die dat Salighmaliende heplisame woordt onses lieben Heeren Jesu Christi dzingen ende prediken in puerder reynre herten / overal onbestrafelijcken in haer gantsche leeringe ende leven / so en weet ickse nergens te binden. Maer ick vinde ober alle de gantsche werelt / ende in den meestendeel aller Secten / niet dan Godts dieben / ende zielen - moordenaers / verleyders / blinde wachters / stomme honden / meesters der Secten / bleesche-lijck / aertsch / ende Onpvelsch gesint / vbanden des crupes Christi / dienende haren buyck vooz haren Godt / valsche Propheten / Afgoden-dienaren / vdele plackers / leugenaers / toobnaers / &c. Die my nu hier inne niet ge-looven en wil / die bezzoete haeren handel recht met des Heeren woordt / ende legge haer leerin ge by Christus leeringe / haer Sacramenten by Christus Sacramenten / haren Geest by Christus Geest / haer soecken by Christus soe-ken / haer leven ende wandeling by Christus leven ende wandeling / alsdan so sult ghy so geringe dooz een natuerlijck verstande ende be-grijp / ook sonder Godts woordt leeren ende bekennen / van wien dat sy gefonden sijn / hoz / wat ende waeromme dat sy leeren / ende wat vzychte datter upt verkreget woordt.

Hujusmodi sunt Pastores qui se jactant pacere gregem Christi.

Jo. 10. 1. Ef. 56. 10. Je. 12. 10. Phil. 3. 2.

Ep. 5. 27.

Ten berden / als ick meyne te binden een onbestraffelijcke Gemeente / die daer is sonder ruygel ende sonder vleeke / die den Heere dient met bepden schouderen / gelijcksozmigh sijnre woorde / soo bebinde ick voozwaer soo ongodelijcken / groufsamen / verdozden / ende soo verbijsterden volck / soo bleeschelijck / soo

1681

h k h

Afgodfch / soo hoerachtigh / soo wzeet / soo
 Goddeloos / soo ongelovigh / soo ontwetende /
 soo bloedigh / soo onbarmhertigh / soo dzon-
 ken / soo wprachtigh / soo overbloedigh / soo
 hoobereidigh / soo gierigh / soo gulfigh / soo tooz-
 nigh / soo oberfpeeligh / soo leugenaachtigh / soo
 bedriegelijck / so Sodomitfch / soo wederfpan-
 nigh / so ongehoorzamigh / soo rebel / soo pdel /
 soo Dupbelfch / dat eene Godtweefende ziele
 met groeten rechte hem felven daer booz wel
 magh ontsetten / befchamen ende verfehickten.
 Al eventwel wllen fp die rechte Bzupt / die ge-
 loovige Gemeynte ende kercke Chzifti zjin :
 Och neen / lieve Lefer / neen. Chziftus Jefus
 en wil noch en bekent aldusdanige Bzupt /
 Gemeynte / ende kercke niet. Maer Chziftus
 Bzupt is bleefch van fijnen bleefche / ende
 been van fijnen beenen / Ephes. 5. 30. fp is hem
 gelyckformigh / Rom. 8. 29. fp is nae fijnen
 Weelde gefchapen / Col. 3. 10. fp is deelachtigh
 fijner natueren / 2 Petr. 1. 4. fp is also gefint /
 gelyck als hy gefint is / Phil. 2. 5. niet foecken-
 de dan Hemelfche dingen / daer Chziftus Jefus
 is / fitrende tot fings Vaders rechter hand /
 Colo. 3. 1. Jae in Godts Gemeynte en
 hoozmen / fetmen ende bintmen anders niet
 dan alleen oprechte leerhige onfes lieben Hee-
 ren Jefu Chzifti ende fijner Apoftelen / met
 een toefteeminge der Hepliger Dypbelfcher
 Schziften. Maer in die boven geroerde Ge-
 meynthe zjn den meefteendeel leerhigen / glo-
 ven / Conmenten / Concilien ende geboden
 der Menfchen : Hier is geloove / daer is
 ongeloohe : Hier is waerhepdt / daer leugen :
 Hier gehoozfaemhepdt / daer ongehoorzfaem-
 hepdt : Hier dat Doopfel der geloovigen nae
 lupt van Godts Woorde / daer het Doopfel
 der klepner oomondiger kinderen blypen
 Godts Woorde : Hier ware Hoederlycke
 liefde / daer haet / nijt / tyranije / wzeethepdt
 ende bloetvergieten overbloedigh : Hier eenen
 lieflijcken dienft des naefens / daer veel kij-
 ven / rechten / achter-klappen / bedziagen / en by
 den sommigen ook stelen / rooben / ende mooz-
 den : Hier Leerhige / Vermaninge / Troo-
 ftinge / ftraffing in gerechtichepdt / daer
 enckel berderben / ketteren / fchelden / ende
 lafteren : Hier benedijdinge / lof / ende danck-
 fegginge / daer bloecken ende tweeten by
 Godts lijden / wonden / Sacramenten /
 bleefch / bloet ende oozdeel / &c. Hier langh-
 fimmighhepdt / daer tooznighhepdt : Hier ootmoe-
 dighepdt / daer hoveerdighhepdt : Hier barm-
 hertichepdt / daer vetteedinge : Hier rech-
 ten Godts-dienft / daer Afgoderije : Hier
 Geest / daer bleefch : Hier Geestelijcke wijs-
 hepdt / daer fothepdt : Hier bidmen in
 den Geest ende waerhepdt / daer fpotmen
 met veele krachtelooze woorde : Hier bidt
 men om des Heeren waerhepdt / daer ver-
 bolghmen des Heeren gerechtichepdt : Hier
 is betrouwen Chzifti / daer het betrouwen der
 Afgodifcher wercken : Summa / hier is Chzi-
 ftus en Godt / daer Antichziftus ende de Dup-
 bel. Ja alderlieffe Hoeder / die alderrepnste /
 kuffte ende fupberfte Bzupt onfes lieben Hee-
 ren Jefu Chzifti / (oozdeelt felve) die is fo bezre
 van deefe feer bleefchelijcke / onreppne / oberfpe-
 lige ende fchandige falke verfehopen.

dat zjn fijn Gemeynte / die recht omgekeert
 zjn / van boven wpt Godt gebooren zjn / in
 haer herten ende finnen vernieutot zjn / dooz
 de kracht van den Hepligen Geest / wpt dat
 gehooz des Goddelijcken Woorde / Godts
 kinderen gewozden zjn / fijn gehoozfaemhep
 ingetreden zjn / ende leven onbeftraffelijck al-
 le die dagen haers lebens / oft van den tijde
 haers roepens / in fijn heplige geboden / ende
 nae fijnen gebenedijden wille.
 Terwylen dat nu die boozberoerde Ge-
 meynthe / aldusdanige liefelijcke gehoozfa-
 mige Bzupt niet en is / maer is van haren
 echten Maer Chzifti Jefu afgeweken / en jaegt
 soo fchandelijcken nae hzemde boelen / ge-
 lijckmen booz oogen fien magh / ende dat booz
 de blintheit / onverftandighhepdt / ende het ver-
 lepen haerder Leerhige / fo en doe ick immerg
 anders niet in alle mijn fchziften / roepen ende
 leeren / nae de gabe die my van Godt gegeven
 is / dan dat ick de felfde boelerende ende ober-
 spelende Bzupt / namelijk / de verdoorde Ge-
 meynthe / wederomme magh afstrecken van ha-
 re onnutte hulpeloofe boelen / ende maghfe
 wederomme lepen tot haren eerften getrou-
 den Maer / daer fu soo ontrouwelijcken te-
 gen gehandelt heeft / alhoewel dat hy soo
 groote weldaden aen haer beweezen heeft /
 het welke dat is Chziftus Jefus. Menwij-
 sende alle Secten / Natien ende conditien der
 Menfchen / die onse Leerhigen / fchziften / ende
 vermaningen begeren te lefen oft te hooren /
 aenwijfende en fegge ick niet met glosen / niet
 met goetdunckenhepdt / dan met dat klare
 updzuckelijcke Godts woorde / het welke daer
 alleene geldt ende gelde fal / als datter geen
 falghepdt en is in den Hemel noch op der Aer-
 den / anders dan in Chzifti Jefu / dat is in fijn
 leerhige / geloove / Sacramenten / gehoozfaem-
 hepdt ende leven. Alle leerhigen die tegen fijn
 woorde oft blypen fijn woorde gebreken woz-
 den / gelyck als in der Paufelijcker kercken
 Vagevier / valfche beloften / onderfcheydt der
 plaefen / fpijen ende dagen / bevaerden / valfche
 offerhanden / &c. Item in der duptscher
 kercken / als dat werckt in ons bepde goetd
 ende quaet Kinderdoopfel / &c. Item / by de
 verdozene Secten / den derden David / dat
 vleefchelijck rijk / dat onreynigheyt / den rep-
 nen reyn is / namelijk / als den Afgoden uyt-
 wendige eere ende reverentie te bewijfen / kin-
 deren laten doopen / veelheyt der Wijven / on-
 befchaemte biecht / geen fchaemte te hebben
 booz die fchamelijcke Lidtmaten / Engel noch
 Duyvel te zjn / datter noch volmaeckter Lec-
 ringe op komen fal / dan Chziftus Jefus / Paulus
 ende die andere Apoftelen geleert hebben / ende
 fulche groutwelen meer. Item / alle die Sacra-
 menten die in Chziftus woorde niet begrepen en
 zjn / gelyck als dat Afgodifche Kinder-doopfel /
 dat valfche Avontmael in een Gemeynte / die
 fijnen Godt niet en foeckt / noch een kent / noch
 en hzeest / noch en bemint / daer men geloof
 dat het fienlijck broodt waerachtigh lijffelijck
 vleefch is / ende dien fienlijcken wijn waerach-
 tigh lijffelijck bloet is. Item / die Confirma-
 tie / die Heylige Olye / gelyck zp 't noemen.
 Item / alle de dienften Godts / die van Chzi-
 ftus ende van fijnen Apoftelen noch geleert
 noch bevolen en zjn / gelyck als het Wijwater /
 kercken / Outaren / Beelden / Miffen / Vig-
 ilien / Ahaet / aenroepen der verftorvener
 Heyl-

Christus Je-
 sus Ecclesiam
 non cogno-
 vit nisi sibi
 similem.

Hic habes
 diſcrimen
 inter Eccle-
 ſiam Chriſti
 & Eccleſiam
 Antichriſti.

In hoc labo-
 ro ut forni-
 cantem Ec-
 cleſiam
 ad ducam
 maritum
 legitimum
 nempe
 Chritum.

Quicquid
 non conve-
 nit cum do-
 ctina Chri-
 ſti, abomi-
 nabile eſt.

Noctentiſſimi
 ſectarum er-
 rores.

Ecclesia
 Jefu Chriſti
 qui ſint ?

Maledicta
vita est. quæ
non respon-
dit vitæ Chri-
sti.

Heyligen, Monnick oft Bagijne te worden / Pelgrimage te loopen / ende aldusdanige wercken meer. Item / dat inwendige ende uytwendige leven / het welke dat niet over een en dyaegt met den Geest ende met dat leven Jesu Christi / gelijck als die onreynne / leelijke / biple gedachten / quade lusten / onbetaemelijke / luxuriose schandelijke woorden / onsupberhept / hoererij / overspel / djonken djonken / haet / nyjt / bloetvergieten tegen Godts Ovdiantie / glerigheyt / hooverdigheyt / liegen / beziegen / achterklap / sottē klap / dieberij / woekherij / moozderij / sweren / bechten / &c. Alle dese voozberoorde saken ende Articulen / namelijck / leeringen / Sacramenten / Godts dien- sten / ende leven / die hier aengeteekent zijn / ende noch andere / die hier niet geteekent en zijn / daer een pegelijck Leester by hem selven dooz de inwendige salvinge Gods wel lichtelijck verstaen / kan obrerijts sp in Gods woort / en in die heylsamen leeringe onses lieven Heeren Jesu Christi / niet begrepen / uytgedrukt / noch bevolen en zijn / dan den meestendeel der sel- ver openbaerlijck strijden tegen het Woort / soo en achten wy den selfden dooz dat oordeel der Heyliger Schrifstuuren / niet anders dan vooz enkel valsche Leeringe / verlepdinge / ende zielen bedrog / vooz valsche verdaepde ende Afgodische Sacramenten / vooz grouwelijcke Afgoderij / Geestelijcke hoererij / afwijken van Godt / ende vooz een vleeschelijcke / aertse / doodelijcke leven / daer die heylige Godts Geest des eeuwigen waerhepts in Paulo ende Joanne soo overbloedigh af getuyt heeft / namelijck / dat soodanige die dese doen niet en sullen be-erven dat Rijcke Godts / Rom. 1. 22. 1 Corint. 6. 9. Gal. 5. 21. Eph. 55. Apoc. cap. 22. vers 5.

Scripturis
judicet Chri-
stianus.

Want is 't dat het letterlijcke Israël soo waerlijcken daer over van Godt gestraft ende ten gronde gestooten is / om dat sp in die Wet / geboden / zeden / ende gerechtigheden haers Godts niet gebleven en zijn. Ende om dat sp het bestraffen / vermanen / leeren / en noot- sakelijckheden haerder getrouwer Propheeten niet gheoozt noch ontfangen en hebben / die uyt Godts mondt tot haer ghepoochten heb- ben / maer dat sp den selfden gesteenigt / dooz- geschieden / gebloodt / gescheldet ende gelastert hebben / volgende eenen Godts-dienst na ep- gen verkiefsinge sonder Godts Woort / gelijck het hoven bewisen is. Och wat sullen wy dan van Godt verwachten / om dat wy in die heylsamen leeringe der genaden / in dat lief- selijcke gebuyck der Heyliger Sacramenten in die wercken der liefden / welke die daer zijn die aangename diensten Godts / Ende in dat vrome onstraffelijke leven niet en blijven / daer ons geen Mozes / geen Propheet / geen Engel / noch geen creatuure / maer die eeuwige Godts Sone / die eeuwige wijs- heyt ende waerhept / die eeuwige liefde ende Barmhertighept / Christus Jesus gebene- dijt / dooz dat bevel sijns Almachtigen Va- ders / dat daer eeuwigh / vaste / ende onber- anderlijck in sijnen wille blijft / wiens barm- hertighept ende liefde neven ons ongronde- lijcken ende onmetelijcken is / met sijnen ep- genen mondt selve geleert heeft / met krachten ende wonderbaden bevestigt / ende ten laet- sten met sijnen heyligen bloede bezegelt / ende heeft dat selfde dooz sijn getrouwe getuygen

Majori pœna
dignus, qui
filium, quam
qui servum
contemnit.

namelijck / dooz sijn heylige Apostelen in on- begrijpelijcke Geests kracht / laten uytroe- pen in de gantsche wijde Werelt / welcker le- ringe anders niet en is / noch in der eeuwigh- heyt worden en sal / dan dat liefelijcke waerde Euangelium des vzedes / bie blijde bootschap der genaden / namelijck / quijtscheldinge der son- den / vertwinninge des Doods / der Helte / en des Dupbels / daerenboven genade / vrede / vyph pr / eenen bypmoedigen toeganck tot den Vader / &c. Ende dit al te samen uyt liefde ende uyt genade / dooz geen wercken / dooz geen ver- diensten / noch dooz geen middel anders / dan alleen dooz Christum Jesum. Item / die zijn die Sacramenten / die Christus Jesus ingeset ende geleert heeft: Een eersten / dat heylige Doopfel der Beloobigen / in den welcken datmen die sonden begraven / ende dat nieuwe leven aennemen / het geloobe bezegelen ende belijden / de nieuwe ge- boozte ende de goede Conscientie getuygen / ende treden alsoo in die gehoozsaemheptde Jesu Christi die ons dooz hem selven / ende ook in sijnen heyligen Geest / dooz sijnen lieven Jongeren alsulckx geleert ende be- volen heeft. Ten tweeden / dat Heylige Avontmael / in den welcken dat des Hee- ren doodt verkondigt woort / welke die dooz een byperige liefde vooz ons geschiet is / ende in den welcken die rechte onge- valsche Broederlijcke liefde uyt puerder repner herten onder den anderen beweesen woort. Ende daer na oock dat oprchte onstraffelijke Euangelische leven / dat o- ver al inwendigh ende uytwendigh gelept moet worden in die rechte Godsalige mate der afftervinge / ende der ongebeypnder lief- den gelijckformigh Godts woort.

Doctrina
Christi.

Baptismus
Christi.

Cœna
Christi.

1 Pet. 1. 22.
Rom. 12. 10.
Vita Christi.

Siet mijn werde Leester / detwisse dat die gantsche wijde Werelt / Ja alle tong- gen / geslachten ende volcken / dooz dat rechtverdrige Godts Oordeel / want sp haer meer de leugenen dan de waerhept / meer de ongerechtighept dan de gerech- tighhept / hebben laten gelusten / van de- sen eenigen Godt geballigen gront der le- ringe Sacramenten ende leven algetreden zijn / ende hebben haer in alle valsche on- derwijfsinge ofte leeringe / valsche Cere- monien / ende in soodanigen ellendigen vleeschelijcken leven begeben / dat met grooten rechte den meestendeel onder haer eer- steen dan Menschen / eet Dupbels dan Christenen mogen genoemt worden / gelijck een pegelijck redelijck Mensch dooz sijn natuurlijck verstande oock sonder Godts Woort wel lichtelijck begripen ende ver- staen magh. Ende alle die geleerde / ende Predicanten / die billijckx alsulckx souden straffen / selve in gelijcke valsche Leere / ongelooobe / ende in noch veel grouwelijck- her Afgoderij / ende beestiger / Hellscher leven gevallen zijn. Ja oock die selfde ge- leerde met alle blijdt ende neerstighept al- le Menschen tot alsulcken Afgoderij / on- gelobe / overtredinge / ende verbloekte wan- delinge leyden ende nootzakelijcken bepde met haere Leeringe ende leven / gelijck den meestendeel der geleerden van den beginne ge- daen hebben / overmits dat sp alle wegen op aertse / vleeschelijcke / ende Dupbelsche dingen gesint zijn / ende daerom de Geeselij-

Docti qui
quodvis
absurdum
corrèpere
deberant.
sicut cami-
no addunt.

he ende Hemelsche wijsheyt ende den wille Jezu Chyristi / welck daer alle bleesch ende sijn lusten onderdruct / altydt als een walginge weder-stoot / en een afgreijelijckheyt in haer herten ende sinen geweeft is / ende noch is. Daeromme segge ick : Om dat ick dese groottelijcke verachtlinge Gods in sijn Heplige Wooydt / ende die eeuwighe verdoemenisse van soo ontallijcke vele hondert duysent Zielen / die Chyristus Jesus met sijn vooden bloede soo diere gekocht ende betaelt heeft / soo sekerlijken ende met soo klaren openen oogen insie / want buyten de gehoosfaemheydt des Goddelijcken Wooydts en is geen Saligheyt / soo en mag ik dat om die eere ende prijs mijns Heeren / mijns Gods / ende om die liefde en Saligheyt mijner armer dwalender Broederen niet ver-swijgen / alhoewel ick dat by avonturen wel met de doot behooopen mochte. Die wet of Godt dooz my / en dooz mijnen lieben mede-broederen / die daer zijn / en noch komen sullen / als middelen daer toe van hem verhooren / alsoo dooz sijn milde genade schickede / datter noch sommige der geuer die nu ontwetende doolen / den rechten wegh / Leeringe / waerheyt ende leven mochten bekenen / ende wandelen onstraffelijck in Chyristo Jesu booz Godt ende booz de gaantsche werelt alle die dagen haers lebens. o Heere laet het alsoo geschieden / Amen.

Col. 3. 5.
1 Pet. 2. 11.
Rom. 13. 14.

Hic habes
caulam, quae
me impellit
ad baptis-
mum.

Antichristus
cum suis
conciona-
toribus pro-
fus corrup-
pit Ecclesiam.

Jer. 30. 10. 13.

Utinam ad
doctrinam,
fidem, Cere-
monias, &
vitam Christi
renovetur
Ecclesia.

Dico cum
Paulo non
me pudet
Evangelii
Christi.

Siet alder-lieffte Leeret / overmidts dat die Babylonische Koninck / namelijcken / die Antichyrist / dooz sijn knechten / namelijck / dooz die valsche Propheten ende Leeraers / dat ongehoosfamige Jerusalem ende des Heeren Tempel aldus ten gronde neder - gestooten ende verwoest heeft / Israeël gebangen heeft dus menigh Jaren langh / soo en sage ick onder mijnen lieben mede - Broederen in den Heere / na geen dingen anders / noch wy en soeken geen dingen anders / daer Godt een getuyge af zy / dan alleene dat wy tot Gods prijs alsoo mogen arbeden aen sijn verballen Stadt / Tempel / ende gebangen volck / nae de mate die ons van hem gegeven is / soo wat verballen / verwoestet / ende gebangen is / dat het selve wederom magh obgeboutwet / gerepareert / ende bezijdt wooyden / met Gods Wooydt dooz kracht van den hepligen Geest / gelijck als te voren / namelijck / in wyheyt des Geests op die Leeringen / Sacramenten / Ceremonien / liefde / ende leven Jezu Chyristi / ende sijner Apostelen / gelijck als 't boven so dikwils aengeweesen en geseyt is.

Daerom soo en schame ick my geensin mijn Geloove / mijn Leeringen / mijn soeken ende begeeren upt te schryven / op te decken / en met lipder stemmen te roepen dooz allen menschen / sy zijn oock wie datse zijn die maer alsulks soeken en begeeren. Ja ik en twijffle daer niet aen / waert dat het alder binnenste ende verborgenste mijnder herten mooghte gesien ende bekent wooyden by den genen / die nu vlijtighlijken en neerstelijken na mijn leven staen / soo soude haren haet neben my ende neben mijnen broederen wel lichtelijken in een byemdelijcke liefde wooyden ongekeert ende verandert.

Ten eersten / soeken ende begeeren wy / datter geen Bisschop / Herder ofte Leeraer

in die Gemeente des Heeren sal toegelaten wooyden / na luyt 't Wooyt Gods / om te leeren ende de Sacramenten te bedienen / anders dan die geene die in de rechte leeringe / Obdinantie / ende leven onses lieben Heeren Jezu Chyristi begrepen zijn / onstraffelijken in allen saken / 1 Tim. 3. 2. Tit. 1. 6. Lev. 21. 7. Eze. cap. 44. 21. Want dat wooyt des Heeren is die waerheyt / Joa. 17. 17. het is Geest ende Leven / Joa. 6. vs 63. Daeromme en mag van geen bleeschelijken / van geen kinderen des ewigen doots / noch van geen leugenaers / bedient wooyden / dan van den waerachtigen / van den geestelijken / ende van den genen die Chyristum Jesum recht bekennen / die dat eeuwighe leven sekerlijck in haer herten geboelen / en die daer onstraffelijken booz Godt leven en wandelen in Chyristo Jesu / op dat sy met Paulo upt waren herten inogen seggen : zyt ghy onse navolgers / gelijckertwys als wy navolgers Chyristi zijn / Phil. 2. 17. 1 Cor. 4. vers. 16. 10/34.

Christiani
Christum .
spirituales
spiritum .
veraces
veracem
praedican.

Ten anderen / soeken ende begeeren wy met dieper ende byteriger herten / ja met ons doot ende bloet / dat het Heplige Evangelium Jezu Chyristi ende sijner Apostelen / welke alleene die rechte leeringe is / ende blijven sal / tot dat Chyristus Jesus wederom in den Wolken verschijnen sal / 1 Tim. 6. magh geleert ende gepredickt wooyden dooz de gehele Werelt / gelijck de Heere Jesus Chyristus dat als sijn laeste wooyt / hier op der Werden sijn lieben Jongeren bevolen heeft / Matth. 28. vers 19. Marc. 16. 15.

Doctrina
Jesu Christi
permanebit
ulque in
extremam
diem.

Ten derden / soeken / leeren / ende begeeren wy een recht geloove ende Chyristelijck leven / gelijcksoornigh de leeringe Jezu Chyristi ende sijner Apostelen / want dat leeren der Predicanten is al onnut ende te vergeefs / soo wanneer datmen dat selve gepredikte Wooyt dooz den geloove niet aen en nemen / Heb. cap. 4. 2. Ende dat geloove is oock ydel ende doot dooz Godt / wanneer dat het niet en werckt dooz de liefde / Gal. 5. 6. 5. Jac. 2. 20.

Frustra audis,
nisi credas. &
frustra credis,
quum non in
fructus
eorum
crumpas.

Ten vierden / leeren / soeken / ende begeeren wy een recht Chyristelijck Wooytsel / eerstmael in den Geest ende byer / Luc. 3. 16. Joa. 1. 26. daer na in den water / als een gehoosfaemheydt des geloofs / want Chyristus Jesus dat alsoo allen geloovigen bevolen heeft / Matth. 28. 19. Marc. 16. 15. ende die Heplige Apostelen dat alsoo geleert ende gebuyt hebben / Act. 2. 38. 9. 6. 16. 30. 10. 48. 8. 37. Rom. 6. 1. Cor. 12. Ga. 3. Col. 2. Tit. 3. Ep. 5. 1 Pet. 3.

Baptismus
aqua non
prodest
quicquam,
cum non
adfit baptis-
mus in igne
& spiritu.
Matth. 1. 10.

Ten vijften / leeren / soeken / ende begeeren wy sodanigen avontmael / gelijck als Chyristus Jesus selve heeft ingeset ende gebuyt / Matth. 26. 19. Marc. 14. 27. Luc. 22. 19. 1 Cor. 11. 22. Te weten / als met een gemeente die daer uptwendigh is sonder rimpel ende sonder blecke / dat is sonder merkelijcke overtredinge ende boosheyt / want die Gemeente oordeelt dat gene dat sienlijck is. Maar soo wat inwendigh boos is / en uptwendig by de gemeente niet en blijkt / gelijck als die bevraderijc Jude / dat heeft Godt alleene te oordeelen ende te rechten / want die bekent alleen de herten ende nieren / ende niet de Gemeente. Ten anderen / onder beyde gedachten / namelijck / onder Wooydt ende Wijn. Ten derden / tot een gedachtenisse van des Heeren doot. Ten vierden / tot een ver-
we-

In externis
judicat Eccl-
sia, internis
vero Deus.

weckinge ende bewijsinge der **Boederlijcher** liefden / gelijck ook dit selfde **Abontmael** by den **Guden** een maeltijt der **Boederen** is ghehecten / soo **Certullianus** schrijft.

Ten festen / soecken ende begeeren wy / dat alle die vzeemde Ceremonien ende **Godtsdienstige** wercken / die kupten **Godts Woort** / ofte daer benebens / ofte daer-entegen ingevoert zijn / welke die daer repelen tot een **grouwelijcke Afgoderije** / gelijck als **Wij-water**, **Oorbieght**, **Kinder-dooftel**, **Missen**, **Mettens**, **Vesperen**, **Beelden**, **Outaren**, **Valsche beloften**, ende **diergelijcke** wercken ende Ceremonien meer / sullen ende mogen afgedaen ende **uptgerept** worden / niet met **getweest** ende **wapenen** / dan **liesselijcken** ende **bedelijcken** met des **Heeren Woort** / op dat het **sinple** onderstandige volck dooz **alvudanige** onnutte wercken ende middelen die doch haers selfs **openbare Afgoderije** zijn / niet meer verlept ende **wozden** / maer dat sp alleene haer **Beloobe** mogen setten ende **bevestigen** op den **lebendigen Godt** / ende op die **naechte** verdiensten onses lieben **Heeren Jesu Christi** inder **euwighheyt** gebendijt / ende **wandelen** alsoo met **getrouwen herten** (om geen **saken** wijckende noch ter **rechter** noch ter **slincker-handt**) in **synen Godelijcken geboden** / want daer inne is dat **euwige leven** / **Joan. 12. 50.** ende in **andere** geenem wercken in der **ewuighheyt**.

Ten **schenden** / soecken ende begeeren wy / ja daer toe **leren** ende **vermanen** wy / dat doch alle **Oberhept** / **Keyserslijcke Majestept** / **Koningen** / **Hertogen** / **Gzaven** / **Baronnen** / **Stadt-houderen** / **Ridders** / **Zonkeren** / **Amp-luyden** ende **Wogemeesteren** / alsoo mogen **geleerd** ende **getogen** worden / dooz **Godts Beest** ende **Woort** / dat sp **Christum Jesum** / dat **rechte Hoost** aller **Wozten** ende **gewelidigen** / **Col. 2.** van **gantschen herten** mogen **soecken** / **eren** / **vzeren** ende **dienen** / dat sp **haren beroepen dienst** recht mogen **administreren** / ende **woozsaen** / ende **voeren** alsoo dat **sweert** / dat haer van **Godt** **gegeven** is / **rechtveerdelijck** in **Godts vzeese** in **rechtere** **waerachtiger Boederlijcher liefden** / tot **Godts pzijs** / **namelijck** / tot een **bescherminge** der **goeden** / ende tot een **straffinge** der **quaden** / na **lyxt** **Godts Woort** / **Rom. 13. 3.** **1 Petr. 2. 13.** **gelijck** die **liebe Mannen** **Godts** **namelijck** / **Moses** ende **Josua** / **David** / **Ezechias** / **Josias** / ende **noch** meer **andere** in **haren tijden** **gedaen** hebben. **Leest** ook / **Deut. 17. 2.** ende **daer** **sulc** **op** in **grootte** **klaerheyt** **bevinden** / **wat** **Godt** **alle** **Oberhept** **gheheeten** / **geboden** **ende** **bevolen** **heest**.

Hier **benebens** soo **leren** wy **de** **rechte** **lievede** **Gods** / **die** **rechte** **vzeese** **Gods** / **de** **rechte** **lievede** **des** **naesten** / **allen** **Menschen** **te** **dienen** **ende** **te** **helpen** / **ende** **niemant** **te** **letten** **ofte** **te** **hinderen** **dat** **bleesch** **te** **Cruppen** **met** **lusten** **ende** **begeerten** / **dat** **herte** / **den** **mont** **ende** **dat** **geheele** **lichaem** **te** **besnijden** **met** **dat** **Wes** **des** **Godelijcken** **Woort** **van** **alle** **onreypne** **gedachten** / **ongeschickte** **woozden** / **ende** **onbehoorzijke** **wercken** / **Ec.** **Bedenck** **dat** **nu** **recht** **in** **uwer** **herten** / **of** **dese** **dingen** **die** **hier** **aengeteckent** **zijn** / **alsoo** **den** **goeden** **wille** **Godts** / **die** **rechte** **leeringe** **Jesu** **Christi** / **dat** **oprechte** **gebruik** **syner** **Sacramenten** / **ende** **dat** **rechte** **leven** / **het** **welcke** **dat** **upt** **Godt** **is** /

niet en zijn / alhoew el dat alle die **woozten** der **Hellen** hier en tegen so **wetelijcken** **strijden** en **bechten**.

Hiet mijn **weerde** **Boeders** / tegen **dese** **woozderoerde** **leeringen** **Sacramenten** / **ende** **leven** / **gelden** **over** **al** **niet** **Keyserlijcke** **Placcaten** / **geen** **Paulelijcke** **Decreten** / **geen** **Concilien** **der** **Geleerden** / **geen** **lange** **gewoonten** **der** **tijden** / **geen** **Menschelijcke** **Philosophie** / **geen** **Origenes** / **geen** **Augustinus** / **geen** **Lutherus** / **geen** **Bucerus** / **geen** **vangen** / **bannen** **noch** **moozden** / **want** **het** **is** **dat** **euwige** **onvergancelijcke** **Godts** **Woort** / **het** **is** **segge** **ik** **noch** **eens** : **Het** **sal** **'t** **oock** **blijven** **tot** **in** **der** **euwighheyt**. (etiamsi rumpantur illa codro) **Wie** **dat** **nu** **al** **ebentw** **tegen** **dese** **woozmeide** **saken** **strijden** **ende** **bechten** **wil** / **het** **zp** **met** **der** **herten** / **met** **den** **monde** / **oft** **niet** **den** **sweerde** / **die** **en** **becht** **niet** **tegen** **bleesch** **ende** **bloet** / **dat** **is** **tegen** **eenigen** **Menscheligen** / **maer** **synen** **strijdt** **is** **tegen** **dat** **Lam** / **tegen** **den** **alderstercksten** / **ende** **tegen** **den** **geenen** / **die** **Hemel** **ende** **Werde** **met** **haerder** **volheyt** / **met** **eenen** **woorde** **geschapen** **heest** : **Ja** **tegen** **den** **geenen** / **die** **syn** **hant** **opheft** / **ende** **sept** : **Ik** **lede** **in** **der** **euwighheyt** / **Deut. 32. 40.**

Wel **acn** / **dewijle** **dit** **selfde** **die** **rechte** **ende** **ware** **Leeringe** **Jesu** **Christi** **is** / **die** **alleen** **lept** **tot** **den** **euwigen** **leven** / **en** **andere** **geen** **Leeringe** **in** **der** **ewuighheyt** / **soo** **mochte** **ny** **by** **abontuuren** **van** **den** **Leeser** **gebzaeght** **wozden** / **waerom** **datter** **dan** **soo** **seer** **wepnigh** **Menschen** **zijn** / **diese** **van** **gantschen** **herten** **gelooben** **ende** **in** **den** **bruchten** **volbrengen** : **Wat** **geschiet** **nae** **mijn** **dencen** **om** **vierderlep** **saken**. **Ten** **eersten** **om** **dat** **sp** **alle** **met** **den** **anderen** / **Heeren** / **Wedikanten** / **ende** **gemeyn** **volck** **op** **bleeschelijcken** **aertschen** / **ende** **vergancelijcken** **dingen** **gesint** **zijn** / **daerom** **soo** **en** **mogen** **sp** **die** **liesselijcke** **leeringe** **des** **Heyligen** **Beests** / **die** **Leeringe** **des** **euwigen** **bedes** / **niet** **toe** **laten** **en** **plaecte** **geben**.

Ten **anderen** / **om** **dat** **sp** **onmatelijck** **brunken** / **ende** **bol** **zijn** **van** **den** **afgrijsselijken** **tooberschen** **wijn** **der** **Babylouscher** **horrerije** / **Apoc. 17. 2.** **rijck** **boben** **rijck** / **ende** **en** **behoeven** **geen** **dingen** **meer** / **Apoc. 3. 17.** **Ten** **derden** / **om** **dat** **sp** **de** **verbaerlijcke** **voordeelen** / **en** **den** **grouwelijcken** **toom** **Godts** **tegen** **alle** **ongehoozsaemheyt** **en** **overtredinge** **niet** **en** **vzeren** / **ja** **alle** **de** **woozden** **Godts** **so** **in** **den** **wint** **slaen** / **recht** **ofte** **de** **heplige** **Beest** **daer** **mede** **synen** **spot** **gebrzen** **heest** / **wameer** **dat** **sp** **in** **de** **Heplige** **Schrijft** **van** **straffinge** **der** **sonden** / **het** **zp** **tijdelijck** **ofte** **euwelijck** **gesproken** **ende** **geleert** **heest**. **Ten** **vierden** / **om** **dat** **sp** **die** **wonderlijcke** **weladaden** **Godts** **in** **Christo** **Jesu** **neben** **haer** **niet** **en** **bekennen** / **want** **waer** **'t** **sake** **dat** **sp** **die** **werken** **der** **Godelijcher** **lieden** **recht** **neben** **haer** **bekenden** / **namelijck** / **als** **dat** **Godt** **haer** **upt** **lievede** **Hemel** **ende** **Werde** **met** **alle** **haer** **volhept** **ten** **besten** **geschapen** **heest** / **dat** **sp** **haer** **na** **syn** **epgen** **geveelt** **wt** **den** **slijck** **der** **Werden** **gemaecht** **heest** / **een** **Hoost** **over** **alle** **Caatuuren** **geset** **heest** / **Goudt** / **Silber** / **Lant** / **Lant** / **Dups** / **Hof** / **Koe** / **Kalf** / **Disch** / **Bleesch** / **Water** / **Wijn** / **Bier** / **Broodt** / **Kledinge** / **tot** **haren** **nooذبust** **geschickt** **heest** / **syn** **Godelijck** **Woort** **gegeven** **heest** / **eerstmael**

¶ ¶ ¶ 3 de

Hic non loquor de Pfalmis, de quibus in spiritu canitur. Col. 3. Eph. 6. 18. 2 Cor. 10. 4

Principes Jelu Christi omnium Principum Capitibus & commissum gladium non alias quam perfraternam charitatem ad ministrant idque in timore Dei.

Tit. 3. 1. Sap. 6. 4. Exod. 18. 20.

Qui terrenis sariatur coelestia non desinat. Phil. 3. 12. Rom. 16. 17. Iustitia humania iustitiam divinum non admittit. Ubi cognitio divini iudicium non est. ibi nec timor est.

Deum tuum diligere non potes, quando ejus beneficiis non cognoscis.

maer hy sal gaen van den doot in dat leven / **Joan. 5. 24.** Want dat rechte Evangelische Geloove / dat is van sodaniger aert ende natuere / dat het niet rusten oft bieren en kan / dan het byziedt hem alle wegen wpt in alderlepe gerechtigheyt ende byzichten det liefden / het sterft vleesch ende bloet / het vernietet alle verbode lusten ende begeerten / het soeckt / dient / ende byzest sinen Godt in dat alderbinnenste sijner zielen / het kleedt den naecten / het spijst den hongrigen / het troost den bezwoesden / het herberghet den ellendigen / het helpt ende troost alle die bedruckte van herten / het doet goet de genen die hem quaet doen / het dient de genen die hem leet aen doen / het bidt hoor de genen die hem verbolgen / het leert / het vermaent / het straft ons met sijns Heeren woordt / het wedersoeckt dat verloren is / het verbint dat gequetst is / het geneest dat krank is / het bewaert dat sterck is / al is 't alleen ge-woyden. **Wat** verbolgh / lijden / ende banghe-heydt / dat hem geschiedt om sijns Heeren waerheyt / is hem een heerlijche blijdschap / ende een seer hooge troostelijche vzeughde ge-woyden / Ec.

Gal. 6. 3. 4.

Alle de gene die alsoodanigen Geloove heeft als hier geroert is / namelijk / dat lustigh ende begeerlijck is / om te wandelen in des Heeren geboden / nae te jagen des Heeren wille / ende dat een indringht in alderlepe gerechtigheyt / liefde / ende gehoozsaemheyt / bekent oock dat het woordt / ende wille onses lieven Heeren Jesu Christi rechte wijsheyt / waerheyt / ende leven is / jae onberanderlijken is / ende blijven sal tot dat Christus Jesus wederomme in den Wolcken des Hemels tot den laetsten ooydel verschijnen sal / die en sal Godts Woordt niet als eenen lichten adem in de Lucht blasen / gelijk die onberstandige blinde Werelt doet / seggende: **Wat** kan my water baten? dan hy sal met soo grooten vlijt soecken Christo Jesu gehoozsaemheyt te bewijzen in sinen geheelen woordt / het repcke alsdan te leven oft te sterben nae den vleesche so Godt gelievet.

Vere fideles non sibi vivit sed Deo cui credit. Arripit omne verbum Dei. Credit inquam & ergo facit.

Joan. 7.

Hier alderlieffte Broeder / hier spreekte ick bypnoedigh met eenen sekeren ende getwisten Geest / niet dooz eenige openbaringe oft Hemelsche inspzaeke / maer alleene dooz dat updruckelijche Letterlijche Woordt des Heeren gebaet / ende in dat binneste der Conscientien / daer dese onse Leeringe / onse Leeringe niet en is / maer sy is des genen die ons gefonden heeft / dat is Christus Jesus. **Alle** de gene die sinen wille doen willen / die sullen onse leeringe wel bekennen dat sy wpt Godt is / ende dat wy onse eygen goet-duncken / dzoemen ende visioenen niet en spzeeken. **Maer** die gene die Godt niet en byzest / Christo Jesu niet en geloofst / sijn Woordt vercreet / sinen wille niet en bekent / meer beint de dupsterheyt dan het licht / hy dien moet doch alle Evangelische waerheyt als een vernaleddijde ketterije verbloect / ende als een seer doodlijche bezradertje gescholden / gebannen / ende vermooydt woynen. **Al** evenwel sal Christus Woordt ongebozoken blijven tot op het laetste gericht / gelijk wy hoor ge-sept hebben.

Qui Deo cupit vivere intelligit de doctrina nostra. Justitia Christi carnalibus est abominatio.

Och wee sodanigen / dat al die oberbloedige welbaden der ghenaden / dat Hemelsche

woordt des vzedes / die lieffelijcke berrmaningen / de suere sware arbejdt / dien Euelen kostelijchen schat / namelijk / dat roode bloet / ende die seer bange bittere doodt onses lieven Heeren Jesu Christi / aen haer soo deerlijcken zijn verlooren. **Noch** eenmael wee / want ten kan ende mag in der eeuwigheyt niet geschieden / sonder den geloove / liefde / ende gehoozsaemheyt onses Heeren Jesu Christi / saligh te woynen. **Ich** spzeek van de genen die tot haer verstant gekomen zijn. **Men** en magh (seyt die Heilige Paulus) Godt sonder Geloove niet behagen / Heb. capittel 11. vers 6. **Wie** niet en geloofst (seyt Christus Jesus) is verooydeelt / **Joan. 3. 18. Joan. 8. 16.**

Abque fide charitate, & obedientia verbi, salus fieri non potes.

Gelijck als die letterlijche Wet Moys dooz geen Tyrannise der Princen / noch dooz geen scherp-sinnighheyt der Geleerden / noch dooz geen raserije des gemeynen volcks / tot eenigen tijt moghte berandert woynen / merc oft min gebaen woynen / anders dan 't Godt dooz sinen knecht Moysen bevolen hadde / hem tot op Christum / ja sy oock alle kinderen des toorns ende des doots waren / die in de selfde Wet niet en bleven. **Al**so oock syden ten dage / al waer 't schoont dat alle die verstorven Apostelen opstonden / ende ons anders wonden leeten / dan sy in die tijden harder Predicaten gebaen hebben / daer toe Moyses ende alle die Propheeten / daer toe oock alle Engelen die in den Hemel zijn / daer toe so menigh groot-spzeekende ende wonderdadigh Propheet / als wy hant op onsen hoofden hebben. **Daer-en-hoben** alle die Princen grinden als verwoestende Lecuwen ende grijpende Wolven / ende een pegeelike tonge der Geleerden was als een wel geslepen scherp mes / so is 't nochtans onmogelijck dat sy saligh souden woynen / die in die heylsamen Leeringe / Sacramenten / gehoozsaemheyt / ende leven Jesu Christi niet en bleven / jae sy zijn kinderen des toorns / des vloecks / ende des eeuwigen doots / gelijk Christus Jesus selve seyt: **Niet** de gene die daer seggen Heere Heere / sullen ingaen dat Rijcke der Hemelen / maer die daer volbzengen den wille mijns Vaders / die sullen ingaen in dat Rijcke der Hemelen / **Matt. 7. 22.** **Noch** op een ander plaetse leert Christus Jesus / seggende: **Is** 't dat ghy in mijn woordt blijft (mercket wel) soo sult ghy waerachtig mijn Discipelen zijn / ende ghy sult de waerheyt bekennen / ende de waerheyt sal u bypmaecken / **Joan. 8. 13.** **Hier** wpt volghet nu dat tegendeel / lieve Broeders / het welcke dit is / namelijk: **Is** 't dat wy in Christus woordt niet en blijven / so en mogen wy sijn Discipelen niet zijn / wy en sullen die waerheyt niet bekennen / ende is 't dat wy de waerheyt niet en bekennen / hoe sullen wy dan dooz haer gebzijt woynen? **Ende** woynen wy dooz de waerheyt niet gebzijt / **Wee** ons dat wy immermeer gebooren zijn: **Want** soo zijn wy noch in den sonden / onder den vloect / onder den toorn / kinderen der Hellen / des Duppels / ende des eeuwigen Doodts. **O** Jammer ende jammer! **Dreest** u van gantschen herten / **O** ghy trouwe Leser / want dit en sal in der eeuwigheyt anders niet bevonden woynen.

Qui haec bene considerat, à Principibus, à doctis, & à falsis prophetis non seducetur.

Qui in doctrina Christi non permanet, hic Discipulus ejus non est.

Maer 't dat die bloedt-gierige tyrannische Heeren ende Dozsten dit selfde van den begume wel bekent hadden / ende noch wel bekenn-

Causa tyrannidis Principum est ignorantia eorum.

Matt. 24. 37.
Esa. 40. 8.

bekenden / namelijk / als dat Christus
Woordt eeuwig is / ende blijven sal / ende
door geens Menschen hoogheyt veranderd
en magh worden / geensins en hadden sy soo
hart weder gestreden / ende de belijders des
Goddelijcken woordts so deerlijcken omge-
braght ende vermoordt.

Si Romanus
Pontifex &
sui recte
Christum
cognovit
fent, nequa-
quam in hu-
jusmodi ido-
latriam
perverfam
vitam, &
blasphemias
erupissent.

Hadde oock die Romeynsche Bisschop
met synen Geleerden dese selfde sake in synen
herten wel bedacht / geensins en hadde sy
Italiam den Keyser / ende dat geestelijcke regi-
ment Christo Jesu alsoo ontwelidicht ende be-
nomen. Dan sy hadde sonder twijffel goe-
de nacht gesept allen synen wereltlijken heer-
lijkheden / pomperije / overbloedighheyt / Afgo-
derije / valsche Leere / gemackelijck leven / ver-
drayden Sacramenten / Sodomitischen onreyn-
nigheyt / Concilien / Statuten ende Decreten /
ende hadde hem wel alleen laten genoeghen
met die onderanderlijcke Hemelsche Lee-
ringe des eenigen Heerders / Leeraers ende
Bisschops onser zielen / het welke daer is
Christus Jesus.

Ab uno Chri-
sto dependet
universa sa-
lus nostra,
videat ergo
quisque ne se
ducatur à
quoquam.

Terwijl dan die gantsche summa onser
saligheyt gelegen ende begrepen is in Chri-
sto Jesu / ende in sijn heylige Woordt / ende
in geenen Menschen anders / noch in geen
Leeringen anders in der eeuwigheyt / soo
waerschoutwe ick een pegelijck Godtvoesen-
de ziele niet des Heeren woordt / niet dan
door broederlijcke liefde / dat sy hem niet en
wil laten verschycken ende verlepden / noch
door hoogheyt der Menschen / noch door
ouchheyt der namen / noch door geleertheyt /
noch door welsprekentheyt / noch door een
schoon schijnsel van wercken / noch door Doo-
missen / noch door eenige Prophecien / noch door
bisoenen / noch door teekenen ende krachten.
Want daer en magh in der eeuwigheyt geen
wijser / geen waerachtiger / geen blijtiger / geen
gerechtiger / geen aengenameer booz Godt /
geen onstafelijcker / geen neerfiger / geen
krachtiger / geen volmaecker / geen hooger
Prophete / geen heyliger ophomen / dan als
Christus Jesus in der eeuwigheyt gebene-
dijde selve geweest is / het heeft ook al van hem
getuyget / soo watter is in den Hemel oft op
Aerde. Erstmael Godt selve tot Adam /
daer nae tot Abraham / daer nae Moses /
daer nae David / daer nae Esaias / Jeremias /
Ezechiel / Oseas / Zacharias / met den meesten-
dele aller Propheten / daer nae die Engel Ga-
briel / ende die Engelen in sijn gebooyte / die
Steyre des Hemels / die Wijzen wnt den Oo-
sten / die Geleerde tot Jerusalem / Joannes Ba-
ptista. Item in sijn Doopsel die Vader ende
die Heylige Geest / daer nae die gemeyne Schar-
ren / die Dupbelen / gefontheyt / krancke / Le-
ben / Doodt / Water / Wint / Booden / Disschen /
Dijghboom / Kinderen op den Palmdagh / &c.
Item in sijn sterben die Woordenaer / dat Fir-
mament des Hemels / den gantschen Aertbo-
dem / die gardijne des Tempels / die Steenen /
die verstorven dooden / ende Centurio onder
sijn Cruyce. Seght / wat is 'er dat van Chri-
sto Jesu niet getuyget en heeft? Nae sy is die
gene / gelijck sy selve seyt / nae sijner bezijse-
nisse / als sy den Hemel wederom woude inne-
men / Matth. in 't 28. den welcken alle macht
van synen Vader gegeven is / beyde in den He-
mel ende op der Aerde. Daromme is 't im-
mer wel recht ende reedelijck / jae het sal ende

Psal. 22. 7.
Esa. 53. 5.
Dan. 9. 25.

moet oock also geschieden / is 't anders dat sy
niet verfooren en willen blijven / dat alle ober-
heyt hem bukke onder synen Goddelijcken
Scepter / alle vermust ende kloecksinningheyt
hem sette onder sijne Hemelsche wijsheyt /
alle vleesch ligge onder sijn gebenedijde voeten /
ende een pegelijcke tonge belijde dat sy die
Heere is / tot lof ende prijs sijns Daders / Phil.
cap. 2. vers 11.

Vieromme bidde ick alle mijn Godtvoe-
sende Lesers in den Heere / door de verdien-
sten onses lieven Heeren Jesu Christi / gebene-
dijde / den welcken alleen behoort dat Rijck /
prijs / ende eere / ende geen mensche / dat sy my
arme ellendige Sondaer / die ick overmits
mijn onreyn / gulsige / hooghmoedige / yde-
le / Afgodische / ende vleeschelijcke leven / daer
ick in boozleben tijden gelept hebbe / ende noch
heden ten dage menighmael sondigh / gebre-
kelijck / ende overtreddigh booz mijnen Godt
bebonden worde / niet weerdigh en ben een
die alderminste ende verwopenste dienaar te
wesen in dat huys mijns Heeren. Nochtans
door sijn genade ben ick dat ick ben / dat sy
doch (segg ick) in der eeuwigheyt nimmer-
meer / my hooger willen achten ende aensien /
dan alleen booz eenen simpelen ende eendou-
digen Dienaer Jesu Christi / ende booz een
updeplder sijner verbozgentheden / na de mate
des geloofs / die my van hem gegeven is.

Soli Deo ho-
nor & gloria
per Christum
Jesum.

1 Cor. 15. 9.

1 Cor. 15. 10.

1 Cor. 4. 1. 2.

Mijn Broeders / ick segge u de waer-
heyt / ende en liege u niet : Ick en ben
geen Enoch / ick en ben geen Elias / ick en
ben geen Siender / noch Propheet / die an-
ders leeren ende Propheteren kan / dan wnt
dat wntgedruckte letterlijcke bescheven Gods
Woordt in den Geest recht gevat. Ende al-
le de gene die anders soeckt te leeren / die sal
wel haestelijck van de rechte bane wijcken /
ende in sijn verstant bedrogen worden. Ick
en twijffel daer niet aen / oft die barmhert-
tige Vader sal my alsoo in synen woorde be-
waren / dat ick niet en sal schryben noch spre-
ken / dan alleen dat gene / dat ick kracht-
lijcken magh betweeren met Moese / oft met
den Propheten / oft met den Euangelisten / oft
met andere Apostolische schryften ende Leerin-
gen recht aengeweesen nae den sin / geest / ende
mepninge Christi / oordeelt ghy die Geestelijck
zijt. Item / ick en hebbe oock geen gesich-
ten / noch geen Engelsche inspreke / 't welck
ick oock niet en soecke noch en begerre / op
dat ick door alfulcks niet bedrogen en wor-
de. Want Christus woordt is my alleen al
genoech. Is 't dat ick sijn getuygenisse niet
en volge / so is 't boozwaer met my al verlo-
ren / ende of ick schoon alfulcks hadde / het wel-
cke niet en is / so moeste 't nochtans gelijckina-
tigh wesen Christus Geest ende woort / oft het
was enckel fantasie / verlepdinge ende Satans
bedrog / want so wie dat Propheeren heeft /
(sept Paulus) die laetse den geloove gelijck
zijn / Rom. capittel 12. vers 7.

Qui seipos
extollunt,
propriam
gloriam
quarunt.

Lectorem
decipit, qu i
verbum Dei
non docet.

Vifio potest
fallere, ver-
bum autem
Christi ne-
quaquam.

Ick en ben oock geenen derden David / ge-
lijck die sommige haer soo valschelijck betoent
hebben / ende noch betoemen / want daer
en zyn niet meer dan twee Davids begrepen
in Gods woordt. Die eerste een letterlijcke
ende figuerlijcke / naemelijck / die Sone Jesse /
ende die tweede die Geestelijcke / die eeuige
geboren Sone Gods / namelijk / Christus
Jesuf. Alle die gene / die hem nu betoent dat sy

David filius
Esa, typpum
gestit filii
Dei.

hy de derde 3p / dat is hooberdelijck gelogen / ende seer groutwelijck gelasterd tegen Christusum Jesum. Een pegelijck sie neerstelijck toe / dat hy in sijn Beloove niet en dwale.

Ich ben ober al niet dooz mijn eerste geboozte dan een onrijn buyl sijn ende stof der Aceden / sondigh ontfangen ende gebooren upt den lichaem van mijner Woeder / ende in alle ontweetenheyde / sonden ende blintheypde opgeboet alle die dagen mijns lebens / tot dat my dat lieffelijcke licht der genaden ende der hiemissen upt den hoogsten van Godt verschenen is / ende heeft my nu gegeven soodanighe herte / wille ende begerete / dat ick vrywillijcken soecke nae dat goede / ende jage niet den heyligen Paulo nae den voogsetten prijs / op dat ick haer grijpen magh / gelijck als ick begrepen ben / van Christo Jesu / Phil. 3. 12.

Ich alderlieffte Leser / ick segge noch eens / dat ick hier veozmael soo schandelijck gehandelt hebbe tegen Godt ende tegen mijnen naesten / ende gedencke / spzeke / ende doe noch onderwijlen wel roeckelooelijck / dat ick al eventuel van gantscher herten hate. Wat ben ick dan booz een / dat ick my pet beroemen soude / pet anders soecken ende leeren soude / dan alleen Christusum Jesum in der eeuwigheyt gebenedijt / sijn Woordt / Sacramenten / gehoozlaemheyde / ende sijnen Godt geballigen / deughysamigen ende onstraffelijck leuen / want hy is alleen die gene daer af geschreven staet : Als dat hy ontfangen is van den heyligen Geest / dat hy geen sonde gekent / noch geen bedrog in sijnen gebenedijden mondt gehad heeft. Ja sijn Leeringe / Woordt / wille ende geboden / die zijn dat eeuwighe leuen.

Hieromme soo siet wel neerstelijcken toe / ende waecht blitghelijcken booz uwe ziele / want aldus moet een pegelijck Christusum Jesum sijnen Salighmaker / ende neven sijn heyligh woordt in sijn herten gesint zijn / ende ook in sijnen herten niet hooger en gevoelen / hy hebbe dan hem selven / hy hebbe dan alsoo groote gaben als hy heeft / is 't anders dat hy Christo Jesu sijnen prijs niet en wil ontfelen / ende blijven alsoo in een ootmoedige wandeling booz sijnen Godt / in die rechte mate des Beloofs / gelijck als dat behoort te geschieden in Christo Jesu. Niemand en bedziege hem selven / dat rade ick u / laet doch die geestelijcke hooberdijge / ende die valsche beroeminge bezre van u zijn / want Godt wederstaet den hooberdigen / maer den ootmoedigen geeft hy genade / 1 Petr. 5. vers 6.

Obermits dan die groutwelijcke ende verbaerlijcke peciculen alle dage sie booz mijnen oogen / ook van den begiune alsoo geweeft is / datter so menigh onnosfel ziele verlept is / ende noch verlept wordt dooz die valsche Prophecien / vercierde woorden / schijnende heylighheyde / leugenachtige krachten / pochen / ende valsche belosten der Antichristen en der valscher Propheeten / die alle wegen haer eegen eere / hoogheyde / ende gewin gesocht hebben / ende noch soecken onder het woordt Godts / gelijck het met den Paulen van Roomen / met Jan van Leyden bimen Munster / ende met noch meer andere geschiet is / ende noch overbloedigh geschiet. Daeromme soo achte ick dat seer noodigh ende proffijtelijck /

upt enen bzeesenden gront mijner herten / seer neerstelijcken te waerschouwen ende te vermanen al mijn liebe Lesers / in den Peere / als dat sy doch mijn Leeringe niet en sullen aenmeinen / als dat Euangelium Jesu Christi / alsoo lange als sye niet recht en hebben doozmeten met des Heeren Geest ende Woordt / op dat sy doch haer herten niet en setten op my / noch op eenigen Lectaer oft schryber / dan alleen op Christusum Jesum. Want waer 't sake dat sye aennamen om mijnen wille / ende eerstinael niet neerstelijck en doozsochten met des Heeren woordt / ende alsoo op my / oft op eenige Menschen worden steunen ende gloerieren / ende niet eegentlijck op Christusum Jesum / so waren sy de bestraffelijcke Corinthiers gelijck geworden / welcke Paulus seer herde bestraff heeft / om dat sy haer niet sonder twist ende tweedraght der Lectaers beroemden / ende niet alleen den genen / die van de Lectaers geleert wordt / dat was Christusum Jesus / 1 Cor. 1. 3. Sy waren ook die gene / daer af geschreven staet / nameelijck : Verbloecht is die Mensch die op een Mensch betrouet / ende settet een vleesch booz sijn hulpe / Jer. 17. 5.

Woude ick niet mijn leeren de Discipulen tot my trecken / ende niet alleenigh tot Christusum Jesum / soeckende mijn eegen gewin / lof / ende eere / so waer 't boozwaer wec over mijn ziele. Heen Broeders / neen. Die Heere 3p gebenedijt / ick en soecke niet dat Judas Galilaeus ende Teudas gesocht hebben. Ich en ben dooz Godts genade niet gesint als die gene / die in haer herten ober de wolcken zijn gebaren / ende willen den Alderhoogsten gelijck zijn. Maer ick segge noch eens : Ich ben een arm ellendigh sondaer / die alle dage moet strijden tegen mijn quade vleesch / Werelt ende Duvel / die alle dage soeket des Heeren barmhertighheyde / ende die hem niet en beroemt te weten / dan alsene Christusum Jesum / ende dat die booz ons gekrupst is / 1 Cor. 2. 2.

Mijn roepen ende schrijven en is niet anders dan Christusum Jesus / want ick soecke ende begeere van gantscher herten anders niet (dat weet die gene die alle dingen weet) dan dat dien glorieusen Naem / dien Goddelijken wille / ende dien heerlijcken prijs onses lieven Heeren Jesu Christi magh bekent worden by de gantsche Werelt. Ich begeere ende soecke oerrechte Lectaers / rechte leeringe / recht Beloove / rechte Sacramenten / rechten Godts - dienst / ende een onstraffelijck leuen / het welcke ick niet soo veel ducky / ongemacks / moepte / arbeypde / wachen / bzeese / bangigheyt / sozge / spijc / schande / hitte / soude / ende by avontuuren ten laetsten met veel pijnen / jae met mijnen bloede ende doot suerlijcken ende bitterlijcken moet betalen / want mijnen danck ende loon nae den vleesch en behoort immers niet anders te zijn / dan by den genen die geweeft is / ook van den begiune / die de Salighheyde des Wercls met soo grooter liefde gesoght hebben.

Ik segge niet den alderheylighsten Joanne Baptista, Christusum Jesus die moet wassen / maer ick moet minderen / want hy leeft van eeuwigheyt tot eeuwigheyt / maer ick sal wederomme in stof bekehrert worden / daer ick af gekomen ben / gelijck als alle die kinderen der Menschen.

Opus est ad-
monitione.
ne nostra
culpa
pereant in-
nocentes.

Non docen-
tibus imi-
tendum est.
sed Christo.

Ne quis de
me cogitet
super id
quod videt
ex mo. aut
quod audit
ex mo.

Act. 7. 37.
Math. 15. 13.
Prov. 21. 30.

Non volo
non quero
non doceo
quicquam
nisi cruci-
fixum Jesum.

Christum Je-
sum tan-
quam inuti-
lem con-
ternit, qui
adhuc alium
Davidem de-
siderat pra-
ter Christum.

Matt. 1. 25.
Luc. 1. 31.
1 Pet. 2. 22.
Ei. 53. 12.
Io. 12. 50.

Videat quis-
que ne Chri-
stus Jesu suam
gloriam tur-
ripiat, & in
mortalem
carnem
transferat.

Miseria plebs
pluribus me-
dis seduci-
tur.

Joan. 3. 30.

Daeromme so begeere ick noch eenmael doe? die ontfremtheit Gods / ende dat om haer eygen saligheyt wille / dat sy doch mijn leeringe niet die leeringe aller Menschen / die van den tijden der Apostelen tot nu toe geschreeven hebben / en noch schrijven / recht willen beproeven / examineren / doozmeten / en wegen met dat heylige Euangelio Jesu Christi / ende niet die leeringe sijner Apostelen / op dat sy doch niet dooz ny / oft dooz eenigen Mensch / sy zy Prince / geleert oft ongeleert / heyligh in 't menschijn / oft wonderdadigh / bedrogen mogen worden. Is 't Gods Woordt dat ick leere? laet het de Geseftelijken oordeelen / so moeten sy 't aengrijpen in den Naem des Heeren / willen sy anders niet verloren blijven / maer is 't menschen - leere / so moet 't van Godt verbloect ende vermaledijct zijn / want daer en magh in der eeuwigheyt geen ander gront gelept worden / dan alleen dat 'er van de Apostelen gelept ende geleert is / het welke is Christus Jesus / 1 Cor. cap. 3. vers 11.

Ons en is geen leeringe profijtelijck oft dienende totter saligheyt dan alleen die leeringe Jesu Christi ende sijner Apostelen / gelijck hy selve seyt / namelijk: Leerte onderhouden alle dat gene dat ick u bevolen hebbe / Matth. 28. 19.

Alle leeringen beyde des Onden ende des Nieuwen Testaments recht geleert ende geuet in den sin oft meyninge Christi / ende sijner Apostelen / die zijn goet tot leeringe / tot vermaninge / tot bestraffinge / tot onderwijfinge in gerechtigheyt / 2. Tim. 3. 16. Daer al wat ons tegen Christus Geest / sin ende leeringe geleert woort / dat is van Godt gebannen / Gal. 1.

Obermidts datter dan niet meer en is van eenen gront - steen van Godt den Almachtigen Dader gelept in dat fundament van Sion / het welke is Christus Jesus / Esa. 28. vs 16. Rom. 9. 33. 1 Petr. 2. 6. op den welken alle ne gebouwt moet worden / gelijckzoemigh sijn Woordt / ende op anders niemand in der eeuwigheyt. Ende alle die gantsche wijde Werelt daer en tegen op vzeende steenen getimmeret hebben / als op Paulen, op Concilien, op Doctoren, op Leeringen ende geboden der Menschen, op quade gewoonten / die lange jaren geduurt hebben / ende die sommige (lepder Gods) noch hedden ten dage bouwen op valsche groot - sprekende Propheten / ende verwerpen soo sehandelijken den eenigen / Edeles ende welgeschickten Hoock - steen Christusum Jesum in der eeuwigheyt gebenedijt. Daerom soo en magh ick dat niet naelaten / of ick moet met dese mijn leeringen so wijt als men de selde dragen / lesen / ende hooren sal / trouwelijken waerschouwen / ende vermanen / alle Godt vzeesende zielen in den Heere / die begeert saligh te worden / op dat sy op waechen van stonden aen / het repcke alsdan te leven ofte te sterben nae den vleesche / soo het Godt geliebet. Ende dat sy sonder eenigh vertreck alsoo intreden in die liefelijcke heylsame leeringe / Sacramenten / gehoozsaemheyt / ende leven onses lieben Heeren Jesu Christi / want daer is alleene dat eeuwige leven / gelijck het boven soo dichtwils geseyt is.

Alderlieffte Lefer / ick en kan noch en magh boozwac ny des Werelts stoutigheyt / doof-

heyt ende blindheyt niet genoegh betwonderen / om dat sy haer niet en schamen Christus Naem te dragen / ende van sijnen hepligen bediensten / doot ende bloet so stoutelijken te be-roemen ende vermeten / daer doch an haer oberal niet bevonden en woort / in den welken dat sy dien goeden wille Jesu Christi in dat alderminste uytducken oft bewysen. Seght / O ghy onnutte betoemers / zyt ghy de rechte Christenen / aen den welken Godt sijn behagen heeft? gelijck ghy meyn. Waer is dan u Geloobe / dat Goddelijcke gerechtigheyt voorzaecht? Waer is dan u Christelijck Doopsel / in den welken dat ghy uwe sonden begraben / ende dat nieuwe leven aengenomen hebt? waer is u oprecht Abontmael / in den welken dat ghy des Heeren Doodt verkon-dicht / ende de hoochdelijcke liefde betoont? waer is uwe Gods liefde ende vzeese? uwe liefde des Naestens? uwe weemoedigheyt des hertens? uwe barmhertigheyt neben den behorftigen? uwe gehoozsaemheyt der geboden Gods? uwe nieuwe geboorte van boven / uyt welke dat volght een nieuwe leven / dat onbestraffelijck behoort te wesen booz Godt / ende booz die gantsche Werelt? waer is uwen rechten Godtsdienst / namelijk / als Weduwen ende Weesen te verfoecken in haren druck / ende onbesmet u te beware van dese Werelt? Jaco-bus 1. 27. Waer is die lebendige / heplige / ende aengename offerhande van uwen eygenen lichaem / die ghy alle dage moet offeren om des Heeren waerheyt? Rom. 12. 1.

Maen en bint immers onder u gantschelijck niet / dan alle ongeloohe / met sijn quade vrachten / een Antichristelijck Doopsel / ende een Af-godisch Abontmael / een wyle onteyne liefde des vleeschs / onbarmhertigheyt / hoochdeligheyt / gierigheyt / ongehoossaemheyt neben allen Godtlijcken saecken / die vleeschelijcke geboorte / die aertsch gesint is van der Werde / ende dat oude onbestraffelijcke leven / het welke dat gelept woort nae den wille des geenes / die van den beginne af hoochdeligh / leugenachtigh / bedriegelijck / ende een vzeede bloedige moozdenaer geweest is / Joan. 8.

Maen en bint by u geen Godts - dienst / dan alleen enen uytwendigen lichaemelijcken bedachten schijn der wercken / die daer is een seer geneughlijcke lust des vleeschs / als in Klocken, Orgelen, singen, vieren, wel gepronckte Kercken, schoone Beelden, ondericheyt van spijsen ende dagen, valsche reynigheyt ende beloften, vele Psalmen ende Pater - Nosters met den mont / ende niet met den geest te lesen / verbalschinge der Sacramenten / ende een vernielinge ende verdrayninge van alle dat gene dat Christus Jesus in sijn hepligh Euangelio geleert / geset / ende bevolen heeft / dat boozwac geen sijn wercken van een weder - gebooren Christen en zijn / maer veel meer wercken des Satans / oft des sotten / blinden ende onverstandigen vleeschs zijn. Want in dese selde wercken immers geen Gods Woordt noch gerechtigheyt geleert en woort / geen vleesch gecruust / geen Christenen oft naesten gediend / ende ober al geen Goddelijken lust / wille / ende welbehagen volbzaght ende gedaen en woort. Daeromme sy oock niet der hepliger Schrift geen diensten Gods immermeer gheeten mogh,

Hebr. 9.

Univerfa doctrina confor-mis sit doctrina Christi.

Mundus quamvis Christum nescit, aequamen ejus merita ja-dat.

Falsi Christiani omnia agunt praepostere.

Unicus lapis angularis Christi.

Univerfus mundus non super Christum, sed super lapides alienos aedificavit.

Justitia carnis vana.

immermeer geheeten mochten worden / dan veel meer eenen seer groutwelijken verschickelijcken ende seer verbaelijken / dienst der Afgoden. Want dooz aldusdanige middelen / soo wozyt dat simpele onberstandige volck afgelpeyt van dat rechte geloove ende betrouwen Chyristi Jesu / ende wozyt gelepyt in een valsche betrouwen der wercken / jae als sulcke wercken / van welcken die eeuwige wijsheyt Chyristus Jesus gebenedijdt niet een letter geheeren noch bevolen en heeft. Mer welke wercken sy opentlijck bewijssen / hoe dat sy Chyristum Jesum in haren herten als onvolkomen / als sot / ende als onreyn gelooven. Want waer 't dat sy hem als volkomen / ende als wijs bekeemen / hoe souden sy dan sijn volmaecte Euangelische Wooyt ende Ordinantie aldus schandelijcken vervalschen / bysopen vzecken / versmaden ende wederstryden : Ende waer 't oock dat sy hem reyn bekenden / waeromme forcken sy dan haer saligheyt dooz aldusdanige onreynen ende vzeende middelen / ende niet alleen dooz dat eenige reyne offer / 't welck is Chyristus Jesus.

Humana iustitia semper abducit a Christo.

Qui iustitiam humanis inherant. Christum abnegant redemptorem.

Verus Dei cultus repugnat carni. & eam ob causam continentur.

Non salva b. ris. nisi innoventis.

Quamdiu peccatis inservis. frustra salutem speras.

wooyt de waerheyt : Och armen / soo is 't niet u al verlooren. Want sijn leere en waerheyt is / dat die ongelooovige / wederspannige ongehoosamige / gierige / pdele / valsche leugenachtige / hoerachtige / gulfige / stoutmoedige / Afgodische / overspelige / eergierige / bloedige / ende vleeschelijcke menschen niet en sullen ingaen dat rijk der Hemelen / maer haer lot en deel is dat eeuwige verderben / 2 Theff. 1. 5. den eeuwigen brandt / Matth. 25. 31. ende de eeuwige Dooch / Rom. 6. Matth. 24. 31.

Qui salvabitur ille qui per Christi verbum condemnatur.

Verbum Christi iudicat non homo. Joan. 16.

De wijse gy dan aldusdanige Goddloose / verharde / ende moetwillige sondaren zijt / soo zijt ghy immers dooz Chyristi eygenen mont / niet liegen en magh / ende dooz dat leeren aller sijnen Apostelen / die met gelijcken Geest geleert hebben / als betooft van die Heerlijcke openbaringe der kinderen Godts / ende van dat toekomende leven / ende moeten tot den eeuwigen dagen / dooz den strengen Godts toorn / blijven in de vierigen poel een ellendige barnende spijse der Helten / Aloc. 21. 8.

Ende is 't dat gy al eventuel de Saligheyt verhoopt / hoe wel dat ghy u niet van gantschen herten ommekeert / ende betert u oude verdooven leven / soo is 't voozwaer al te vergeefs gehoopt / want met sodanige hope macht gy Godt tot een leugenaer / om dat gy het leven hoopt tegen sijn heyligh wooyt.

Wat meynt ghy doch / O ghy verkeerde Menschen / datmen den almachtigen / wijsen ende rechtbeerdigen Godt bezaffen / verblinden ende bekoopen magh. Meynt ghy dat die eeuwige waerheyt een valsche leugenaer om uwent wille wozyden sal ? Neen lieve Leeser / neen / wacht u dies oft ghy wilt / die ontweerspreekelijcke sententie Godts is sonder appellatie over bystien hondert Jaren al gegeven ende bevestigt / namelijk : Is 't dat gy na den vleesche leeft / so sult gy sterben. Dit wooyt is getoys ende waerachtigh.

O Werelt Werelt / dat gy die roepende ende aenloekende stemme utus Godts / die soo overmaten trouwelijk met u handelt / gelijck als een getrouwe Vader met sijnen lieben kinderen doet / als pdele ende onnut versmaect / en gy sprekent met dat welgepronckte Cyro in utwer herten : Ick ben van volmaeckter schoonheyt / Ezech. 27. 3. ende met dat hoogmoedige Babel : Ik ben een koninginne eeuwelijck / ick en sal geen Weduwe wozyden / noch ik en sal niet ontzuchtbaer zijn / Esa. 47. 8. Ja alhoewel dat gy segt als alle die ontsinnige doen / namelijk : Het is vzeede ende vryheyt / Ec. Doch tans segge ick u : gelijck als Ezechiel tot Tirum geseyt heeft / namelijk : Niet en zijt gy / niet en sult gy wesen in der eeuwigheyt. En Esaias tot Babel : Ghy sult vallen en niet wederom opkomen. Ende met Paulo / dat den dagh des Heeren u sal begrijpen / gelijck een dief / en gelijck een weedom van een barende vrouwe ende gy en sult het niet ontvlien / 1 Theff. 5. 3. Ende oft gy nu schoon al met Capernaum tot den Hemel toe verheben waert / soo sult gy nochtans onberken ter Hellen getrocken wozyden / Matth. 11. 23. Gy eet / gy dzinkt / gy proukt gy grijpt / ghy rapet beyde met recht ende met onrecht. Gy schicket u in alle handelinge deser Werelt recht of ghy in der eeuwigheyt

Rom. 8. 13.

Securitas adeo fortitudo mundi est quasi famus evanescens.

Populus insipiens non cu rat

heyt in dese vleeschelijcke vergaenckelijcke huete
leben ende blijven soude / ende nu gedenckt
niet eenmael in uwe herten / dat dit woort
tot eenen pegelijcken van u binnen lozten tijdt
geseyt sal worden / namelijk : Gheeft reken-
schap / want gy en sult niet langer leuen-
ster wesen.

Ende dact en boben / soo is dat lieffelijck
woort der genaden / en des eeuwoigen vzedes /
te werten / dat alderheyligste Euangeliu Jhe-
su Chrysti / niet beter dan een bedachte sabel /
ja als een vermaledijde ketterij by u gerekent
want gy berdzinkt / verbyzant / verbolght /
ende vermoort alle de gene / die u met dit self-
de woort leeren / trecken / vermanen / ende
bestrafen / ende die in eenen stercken Gheests
kracht van Gode dooz genade tot u gesonden
worden / euen gelijk als die verbijsterde ra-
sende Synagooge der Joden gedaen heeft /
alsoo dat sy niet alleen uptgeroept en hebben
de uptverkooren kinderen ende Mannen
Godes / namelijk / de Heylige Propheeten /
dan oock den eenigen gebooren Soone Godes
selbe / die dooz soo onuetspreckelijken liefde
van den Barmhertigen Vader tot haer eeu-
wige Saligheyt upt gesonden ende geschickt
was. Wat hebben sy geseyt? Dit is de rech-
te crsenaem / komt / ende laet ons desen
dootsnaen / soo mogen wy sijn etve besitten /
Matth. 21. 38.

Hoe lange sal doch uwe verdoemelijcke blint-
heyt / uwe wederspannige hartneckigheyt /
ende uwe schadelijcke raserpe dueren? Ge-
denckt doch eenmael in uwe herten die ober-
bloepende ongrondelijcke wercken der genaden
neben u betwefen dooz Chrystum Iesum. En-
de of u alsdan die betwefen liefde niet betwefen
en mochte / om u te trecken van uwe Afgod-
terij / ongehoorsaemheyt / ende verbloecht-
te leuen / soo gedenckt doch sijn strenge oop-
derlen / die hy van den beginne der Creatu-
ren heeft laten komen ober allen den genen /
die in sijnen Gebenedijden woorde / ende in
sijn gehoorsaemheyt niet en bleuen / op dat
gy dooz aldusdanige vzedes / demijde dat gy
sijn liefde niet en wilt / al eventwel moght
gedwongen ende afgetogen worden van alle
quaet.

Siet aen de weenende oogen / o gy ontsan-
nige elendige Wereldt / ende hoorz doch de
bedroefde klagenende stemme onses lieben Hee-
ren Jesu Chrysti / hoe dat hy ober dat hart-
neckige Jerusalem geweende / ende tot haer
gesproken heeft / namelijk : Waer 't dat gy
bekendet die u in desen dage tot vrede zijn /
maer nu zijn sy verborzen vooz utwen oogen /
Luc. 19. 41. Noch op een ander plaetse : Siet /
ick sepude tot u Propheeten / Wijzen / ende
Schryft-geleerden / ende sommige van haer
sult gy dooden ende Crupen / ende sommige
van haer sult gy Gheeffelen in uwe Scholen /
ende gy sulste verbolgen van d' een Stadt in
d' ander / op dat alle dat rechtveerdigh bloet
op u home / dat welck op der Werden gestoet
is / van den rechtveerdigen Abels bloet aen
tot 't bloet Zacharie des Soons Barachie /
den welcken ghy gedoodt hebt tusschen den
Ermpel ende den Outaer. Doozwaer /
doozwaer segge ick u : Alle dese dingen sullen
komen op dit geslachte. Jerusalem / Jeru-
salem gy die dact de Propheeten doot-slaet / en-
de steruyght die gene die tot u gesonden zijn :

Hoe dichtwils hebbe ick uwe kinderen willen
vergaderen / gelijck een Henne haer kirche-
nen onder haer vleugelen vergadert / ende gy
en hebbet niet gewilt. Siet / u hups dat woort
u woest gelaten / Matth. 23. 36 / 37.

Och hertelijcke liebe Lesers / waer 't dat
gy dese selfde woorden Chrysti in utwer herten
wel herkaudet / alle uwe gebeenten moesten
obermits groote bangigheyt verdoogen /
schudden ende beben / want het gaet met u
euen als 't met Jerusalem en Juda geqaen is.
Gy en wilt moerwillens niet dat Chrystus Je-
sus sal Heere zijn ober u / die rechte kennisse
sijner wegen en wilt gy niet : Maer ghy wilt
doen gelijck als alle Heydenen van den beginne
gedaen hebben / namelijk / aenbidden hout,
steen, goudt, silver, broot, wijn ende de
wercken uwer handen, &c. Sonder noch
utoe aertsche / vleeschelijcke verdooven leuen /
het welcke also te seggen is / niet in een letter
ober een dyaegt met dat woort ende wille des
geens / die u dooz genade tot sijnre eeren ge-
schapen ende gemaect heeft.

Immers hebt gy Chrystum Iesum alsoo
gantsch uptgestooten / ende met groeten spot
van u berdveven / datter noch Kerlinge / Sa-
cramenten / noch ernigen handel by u is ge-
bleuen gelijckmatigh sijn woort / dan gy hebt
u selben nae u eppen goet duncken opgewor-
pen leeringen / Sacramenten / Ceremonien
ende geboden / recht of Chrystus Iesus des
Almachtigen Vaders eenigen Soone ende
wijshheit / de rechte bode niet en waer. Ende
alle die gene / die u in dese verdoemelijcke /
doodelijcke dwalinge / boederlijck vermaent /
ende lieffelijck bestraft / ende wil u wederom-
me leyden tot Chrystum Iesum / ende tot sijn
gebenedijde woort / die moet sonder twijfel in
allen steden en landen als een oproerische ket-
ter aenhouden ende lijden.

Siet goede Leser / obermits gy alle wegen
soo ondanchbaer tegen sijn Vaderlijcke genade
getweest hebt / ende noch zijt / soo heeft God
oock sijn barmhertigheyt alsoo neben u geslo-
ten / ende sijn rechtveerdigh oordeel alsoo ober
u laeten komen / datter noch rechte Goddres-
sende waerheyt noch rechte Leeraers /
noch Diaken / noch Euangeliu / noch ge-
loobe / noch Chrystelijck Doopsel / noch Chry-
stelijck Abontmael / noch Chrystelijck leuen /
noch kernusse / noch waerheyt / noch gestede-
lijcke wijshheit / noch oordeel / noch lan / noch
liefde / noch Godes brycht op der Werden sijn
gebleuen. Aldus is dat boozz hups / dact
Chrystus Iesus afgesproken heeft / gantsche-
lijck tot den gronde verwoest / ende dien wel-
bereyden Wijnbergh des Heren is ober al
brychteloos / ende onnut geworden / gelijck die
Propheet sepd : Wel aen ick wil mijnen lieve
een Liedeken mijns ooms singen van sijnen
wijngaert. Mijn lief hadde eenen wijngaert
op een vette plaetse / ende hy hadde hem be-
rupnt ende bemuert / ende Edele wijngaert-
rancken daer in geplant / hy timmerde oock
eenen Thoom daer in / ende groef een Wijn-
helder of Wijn-pesse daer in / ende hy wach-
te dat hy Druyven voortd byengen soude /
maer hy brychte wilde Druyven. Du ooz-
deelt gy Boggers van Jerusalem / ende ghy
Mannen van Juda / tusschen my ende mij-
nen Wijn-gaert. Wat salmen doch merc doen
aen mijnen wijn-gaert / dat ik niet aen hem
ge-

Increduli
nostro
modo non
credunt.
verum etiam
credentes
variis suppli-
ciis afficiunt.

Si charitas
non potest
deterrere
a peccando
deterrerat
timor.

4 Act. 30.
Luc. 13. 33.

Non secus
atque Israe-
lites, ita &
nos Euan-
gelium regni
reculamus.

Idolatria
incredulo-
rum.

Mundus
sibi ipsi de-
struam.
Sacramenta
& Dei cul-
tum con-
saxit. Chri-
sto profus
abjecto.

Aboliturum est
quicquid
Christus Je-
sus docuit,
& instituit.

Scio Chri-
stum hic
praecepit
locutum de
Synagoga
Iudeorum.
Esa. 5. 12. 3.
Psal. 80. 9.

gedaen en hebbe? **W**aeromme heeft hy dan wilde Druyven vooztgebacht/ als ik wachte dat hy druyven soude vooztbyngen? Nu wel sen ik wil u toonen wat ik mijnen wijngaert doen sal. **S**ijne wanden sullen wegh gemomen worden/ alsoo dat hy verwoest sal worden/ en sijnen tyn sal verscheurt ende vercreden worden/ ik wil hem woest laten liggen/ dat hy niet gekoxt noch gemestet en woede/ maer datter diefelen ende dooznen opwassen/ ende ick sal den wolcken bevelen/ dat sy daer niet op en regenen. **D**en Wijngaert des Heeren Zebaoth/ dat is/ het huys Israël/ ende die Mannen Juda/ sijn lieffelijcke planten/ hy wacht na dat recht/ siet/ so onrecht en schendertje/ na gerechtighejdt/ siet/ so is't lila-gen ende jammer/ **E**sai. 5.23.

Psalms 90. 13.
Esa. 3. 13.
Can. 2. 15.

Esa. 5. 23.
Gen. 6. 3. 11.

Siet weerde Broeders/ gelijck als hy die rechtveerdige oordeel eerstmael neuen Israël/ soo hebben wy oock nu neuen ons bebonden. **W**ant alle vleesch heeft sijnen wegh verdorven van den minsten tot den meesten. **D**en Hemel is Wster/ ende de Aerde is Metael/ daer en woxt noch dauwe/ noch vochtigheid/ noch rijpe ende tijdige vruchten in des Heeren Wijngaert bebonden/ daer en is graver/ noch snoeper/ noch mester/ over al is sy verdoort/ de Maueren ende dat ruymsel is al geboozden/ alleen ende woest is sy geset tot vercredinge van alle Menschen/ die byemde verheeren haer. **D**ie Heydenen sijn in dat heylige Ingeaen/ ende hebben des Heeren Tempel berontrempigt. **O**nse Wijnen sijn ons verscheurende/ Leentwen/ onse Vaders sijn onse bezaders/ onse Weyders sijn onse verclepders/ onse Herders sijn onse Wolven/ onse Wachters sijn onser Zielen dieven ende moozdenaers. **M**en vint niet dan Diefelen ende dooznen/ het is al geplondert en geboost/ het is al verscheurt ende gebozen/ soo waer dat wy ons wonden ende keeren. **E**nde alle dese sijn geschiet om onser sonden/ dat moeten wy vooz onse Godt belijden ende consente-ren.

Psalms 97. 1.
1 Cor. 36. 16.
19.
Immutata
sunt omnia
& nihil fani
remansit.

T

In alder-weerdigste Leter/ hoe rechtveerdigh boden ons souden wesen die van Sodomia ende Gomorra, met alle die andere Steden/ die Godt om haerder sonden wille van sijnen aenschijn verstootten heeft/ waer't dat men haer overtredinge met onse woude gelijcken/ want als wy de saecke recht willen inzien/ soo en isser inimers geen sonde te bedencken/ sy zy alsoo afgrijpselijck als sy wil/ als Hooveredighhejdt/ Bierighhejdt/ Overspel/ hoererte/ afgoderije/ achterklap/ haer/ nijt/ gullighhejdt/ bezaderije/ moozderije/ ongehoorzaemhejdt Godts/ weder-spannighhejdt/ liegen/ steelen/ valsche heylighhejdt/ of eenige andere Godtloosigheden meer/ dat daer nu in onsen tijden hooger rijzen ende wassen inagh/ gelijck men vooz oogen sien kan.

Waeren boden/ soo woxt dat vleesch Geest/ de leugen waerhejt/ de sonde gerechtighejt/ de Sathan Christus/ hy dese ellendige/ verdoode/ blinde Werelt geschickt ende gerekent. **A**ntichrist sit in den Tempel Godts/ Pharao wapent hem selven tegen Israël. **D**e krachtige wonder baden ende die roepende stemme des Heeren worden gesien noch gehoozdt. **A**ldus heeft dese seer groutwelijcke duyfster nisse bedeckt dat gantsche Lant van Egypten. **I**ck segge noch eens/ aldus is dat

1 Test. 2.
Exod. 14.
Execratio
peccatorum
prazium.

seer groutwelijcke Godts Oordeel om onse sonden wille over ons gekomen gelijck de Propheet seyd/ namelijck: **A** sonden schepden u ende uwen Godt van malkanderen/ ende u sonden verbergen sijn aensicht van u/ dat gy niet verhoort en woxt/ want u handen sijn met bloede besmet/ ende u vingeren met ondeughden. **A**lwe lippen sprecken leugenen/ ende uwe tonge seyd dat onrecht is/ ende daer en is niemant die van de gerechtighejdt spredicht/ noch die met waerhejt of trouwe rechte. **E**en pegelijck betrouwt op pdele dingen/ ende bedenck bedroggh. **S**y ontfangen moepte/ ende baren ongluck. **S**y boozden Vastlijken eperen upt/ ende werven spinne-webben. **D**ie van haren eperen cetet/ die sterft/ ende diese in twee credet/ soo komt daer een ader upt/ haer spinnewebe en dooght tot geen kleederen/ ende haer werck en dient niet te decken/ want haer werck is moepte/ en in haren handen is booshejt/ haer boeten loopen tot den quaden/ en sy sijn snel om onschuldbigh bloet te stoyten/ haer opstellen is een boos gedaght/ ende haren wegh is enkel ongeval ende vercredinge/ sy en kennen den wegh des vzedes niet/ ende daer en is geen recht in haren gangen. **H**aer wegen sijn verwoezret/ dat soo wie daer op gaet/ van den vzedes niet en weert. **W**aeromme is dat recht soo bezre van ons/ ende wy en verlijgen de gerechtighejt niet. **W**y verwaecten op dat licht/ siet/ soo woxt het duyfster/ op den moozgen schijn/ siet/ soo wandelen wy in't donker. **W**y tasten aen den wandt gelijck de blinde/ wy tasten als die gene die geen oogen en hebben. **W**y stooten ons in den middagh/ als oft waer in de schemeringe/ wy sijn in de duyfsteren gelijck de dooden/ wy mozen alle gelijck de Beeren/ ende vrouwen sonder ophouden gelijck als de Druyven. **A**ls wy op dat recht verwaecten/ soo en is't nergens/ op die salighhejt/ soo is die bezre van ons/ want onse overtredingen sijn te veel vooz u/ ende onse sonden antwoozden tegen ons. **W**ant wy moesten onse overtredinge bekennen/ en onse misdaden weten (te weten) dat over treden en liegen tegen den Heere/ ende dat afwallen van onsen Godt/ geweldt ende bezradische opstellingen bedrijven/ en inder herten valsche versierde saken vooz te nemen. **W**aeromme is oock dat recht te rugge geveelen/ en de gerechtighejt is bezre afgetreden/ want de waerhejt is op de strate gevallen/ ende dat louter ende lilaer en magh niet te voozschijn komen. **J**aede waerhejt woxt gevangen gelept/ ende soo wie hem van den quaden af keert/ die moet allemans roof sijn. **S**ulcks siet de Heere/ en het en behaeghde hem niet/ datter nergens recht en is/ en hy siet datter niemant en is die medelijden hadde/ ende het verdoot hem/ **E**sai. 59. 15.

Esa. 59. 2.
Leetl heel
uyt.

Esa. 1. 15.
Rom. 3. 13.
Psalms 140. 4.
5. 10. 4.
Hic depingit
Propheta Iu-
dium, vitam,
& tust totius
mundi.

Errat mi-
serime qui
Christum
veram lucem
non habet.

Vetitas ubi
que jacet.
Iustus om-
nium preda.

Heb. 10. 29.
6. 6.
Eph. 4. 30.

Apoc. 22. 15
1 Joa. 1. 6.
Joa. 1. 10.

Ap. 27. 15.
1 Jo. 1. 6.
Jo. 1. 10.
Iuſto Dei ju-
dicio obre-
catus eſt
mundus.

10a. 9. 31.

1 Io. 1. 6.
Io. 1. 10.
Eph. 4. 18.
Rom. 1. 18. 22

niffen dan het licht / meer den Doot dan dat
Leven: Daaromme heeft u Godt gefonden
krachtige dwalinge / ende heeft u van ſijnen
heyligen woode/Gelooſe/ in n. iſſe ende waer-
heyt berooft / alſoo dat ghy noch licht / noch
weg/ noch Geesteliche/ wijsheyt/ noch gebedt/
noch Godt/ noch Chriſtum/ noch belofte/ noch
gerechtigheyt/ noch vrede/ noch Conſcientien
vryheyt/ noch inwendige vzeughde/ noch hope
en hebt in deſer Werelt / alhoewel dat ghy
u van des Heeren Naem / barmhertigheyt/
verdienſten / doot ende bloet / ſo hoogh ende
wyt beroemt / want dewijle dat ghy ſeght dat
ghy Godt bekent / ende hem nochſtans niet en
erect/ noch danckbaer en zijt als Godt/ ſo heeft
Godt u dooz utwe bleefchelijcke gedachten la-
ten bedriegen / ende u onwijs herte is doncker
geworden. Daerenboven ſo en is 't anders
niet meer dan als ſpottetſe by u greeken
Godt te bekennen / daaromme heeft u Godt
gelevert in eenen berkeerden ſit / om te doen
die dingen die niet en betamen: Ende ghy
zijt veroult met onrechtveerdigheyt / onkuys-
heyt / quaetluſtigheyt / gierigheyt / boosheyt/
hol nijes/ moordens/ lijbens/ bedroghs/ quaet-
hepts / oorenblaſers / achterklappers / dien
Godt vpant is/ ſpijtigh/ hooverdigh/ verſter-
ders van quade vonden / den ouderen onge-
hooſaem/ onverſtandigh/ trouweloos/ ondien-
ſtigh / onvriendelijck / ſtuert / ſonder ontferm-
hertigheyt/ Rom. 1.

Siet lieve Leſer/ aldus verborzgentlijck ſtraf-
fet Godt onderwipen dooz ſijn rechtveerdigh
ooydeel/ want Godt die Almachtige Heere die
verſoecht deſe Werelt menigerlepe wijsse om
haerder ſonden wille / als met gebankenisse/
ooyloge/ bloetvergieten/ vzooghte/ dieren tijdt/
peſtilentien / ende menigerlepe krankten/
booz welke plagen ende kaſſijdingen alle
bleefsch hem ſeer ontſetter ende verſchijckt:
Maer boven allen ſo is 't die allergrootelijck-
ſte toornige gramſchap Godts over ons / als
hy ons berooft van ſijnen Goddelijken Woor-
de / want die boozberoerde plagen / na-
melijcken / peſtilentie/honger ende ſweert/ &c.
en ſtraffen niet wijder dan 't bleefsch / ende
zijn geſſelen tot beteringe / als die Propheet
ſepdt: met welke hy kaſtijt / op dat ſijn kin-
deren wijsheyt mogen krijgen / maer als hy
ons berooft van ſijn woort/ ſo is 't over al
met ons verlorren / want als wy het woort
niet en hebben / ſo en hebben wy boozwaer an-
ders niet dan ongelooſe / blintheyt / dwa-
linge / ongehooſaemheyt / bleefsch goetdun-
kenheyt / bitterheyt/ enen onreynen ſot ende
hoerachtigen geest / ende den eeuwiggen doot/
maer hoe weynigh/ jae hoe ſeer weynigh zijn ſp
die over deſe jaumerlijcke plage ſchrieken ende
beven/ al hoe overbloedigh dat ſp over haer ge-
komen is.

Daer 't dat men vermandt ſijn bleefschelijcke
oogen woude upſtecken / ooren aſſnijden/
leben benemen / oft berooben van dat tijde-
lijcke ref-deel ſijns bleefschelijcken Vaders/
en ſonde niet ſoodanigh een gebuycken alle
vernufft / kloekheyt ende wijsheyt / op dat hy
de ſelfde pijn / ſchande / perickel / ende ſchade
moghte beletten ende boozhomen? Ende he-
den ten dage is die gantsche wijde Werelt
ſſende blind / hoorende doof / lebendigh doot/
ende over al berooft van die onreynelijcke
ecutwige erffenisse des barmhertigen Hemel-

ſchen Vaders/ maer ſp en geboelen het niet:
Och waer 't dat ſp haer eygen ongeval ende
aengerecht ooydeel over haer wel bekenden/
met hoe grooter neerſtigheyt ſouden ſp ſoeken
den genen / die den blinden geest dat geſichte/
den dooven dat gehoor / ende den onverſtan-
digen die rechte wijsheyt / het welke is Chri-
ſtus Jeſus.

Dan die wel-gepronckte Vrouwe die
heeft u alſoo beroovert / ende die hoerach-
tige Geest der Geestelijcker hoercrijnen heeft
u alſo gehouden onder ſijnen vleugelen / dat
ick duchte van herten ſeere / hoe dat u grootwe-
lijck ongelooſe / dwyſternisse/ blintheyt/ leuge-
nen / ende raſerije minnermeer wpt u herten
genomen en ſal worden / dan dat op u ſal blij-
ven den toorn Godts tot in 't epude. Alſoo
dat ghy hier in deſen aertſchen leven / als die
blinde ſult doolen ſonder eenige Godts vry-
te / van de een onreynigheyt tot de ander / ter
tijdt toe dat wy ſullen geſtelt worden booz
den rechtveerdigen Rechter / daer een pege-
lijck loon nae ſijnen werken onſangen ſal:
Alsdan wullen al te late u onſalige / blind-
de / dwyſtere oogen geopent werden / met
grooten ſuchten / ende niet een onvrychtbaer
leertweſen / bekennde / dat ghy niet in die
wegen der gerechtigheyt tot den eeuwiggen le-
ven / maer in die donckere dwyſtere wegen tot
den eeuwiggen Doodt al u leven lanck gewan-
deit hebt: O jammer / waer ſult ghy u dan
verbergen booz den toorn Godts? Dan wilt
ghy roepende worden met eenen verſchickten
ende verbaesden Geest: Ghy bergen valt op
ons / ende ghy heubelen bedeckt ons. Want
alſdan ſo en wil daer geen verbidden / geen
barmhertigheyt / noch geen plaetſe des berouws
ende der beteringen booz den onſaligen meer
gebonden worden / maer die ſeer vzeſelijcke/
verbaerlijcke ende verſchickelijcke ſententie
des rechtveerdigen Godts tegen alle hoſe /
ongelooſige / moetwillige / ende ongehooſ-
ſamige Sondaeren / ſal dan in ſijn volle
kracht ende ſwange gaen / namelijk:
Sact van my ghy vernalcbijde in dat eeu-
wige wyper / dat welke dat berepdt is den
Duybel ende ſijnen Engelen / Matth. 25.
Och hoe goet waer 't alſodanigen alsdan/ dat
ſp niet geboren en waten.

Hieromme ſoo en ſal ick niet aſſaten alle
die dagen mijns lebens/ alſoo beyre Godt die
barmhertige Vader / dooz ſijn ongrondelijcke
goetheyt / my verſtant / Geest / genade ende
wijsheyt is gebende om te leeren ende te ver-
manen / bepde met mondte ende met ſchryf-
ten alle die gene die de rechte waerheyt ſoeken
/ op dat ſp mogen opwaken tot bequa-
mer tijdt / ende ſoeken den Heere dewijle
dat hy gebonden magh worden / ende roepen
hem aen dewijle dat hy ſeer nae by is / op dat
haer gerechtigheyt magh opgacn gelijck als
een licht/ ende haer ſaligheyt magh ontbernen
gelijck als een ſackel / het welke anders niet
en is / dan aſte werpen die wercken der dwy-
ſterniſſen / en aen te trecken die wapenen des
lichts / namelijk / upt te treden alle valſche
leere / valſche Sacramenten / valſchen
Godts dienſt / ende dat onbehooſlijcke / on-
eerlijcke/ bleefschelijcke leven/ ende hem weder-
om te begeben in die rechte Godtsalige leeringe
/ in die Evangelijſche Sacramenten / in die
dienſten ende wercken der liefden / ende in dat
oprecht

Frudentius
agit mundus
in carnalibus
quam in spi-
ritualibus.
Pl. 94. 9.
Ap. 17. 33.

Io. 3. 36.

Ap. 22. 11.

Rom. 14. 10.
2 Cor. 5. 10.

Oze, 10. 8.
Luc. 23. 29.
Apo. 6. 16.
Apo. 9. 6.

Charitas im-
pellit ad do-
cendum
tampe ut
Populus
reſpiciat.

Eccl. 55. 6.

Eccl. 62. 2.

Rom. 13. 12.

Le. 26. 14
Deut. 28. 16.

Sap. 16. 26.
Deut. 8. 3.
Matt. 4. 4.
Je. 15. 16.

Non est la-
vis & ma-
gis ita flagel-
lum, quam
quod priva-
mut verbo
Dei.
1er. 5. 20.

oprechte Chyftelijcke leven / gelijk als het van Chyfto Jefu onsen eenigen Verloffer ende Herder felve / nae fyns Vaders wille / geleert / ingefet / gebzupekt / ende belceft is.

Albus jage ende arbejde ick met mijn kleyne gabe die my van Godt gegeven is / nae anders geen dingen / die Godt een getuyge zy / dan dat die klare moezgen-stezre Chyftus Jefus gebenedijt / dat eeuwige schijnende licht magh opgaaen in de herten aller Menschen / ende maghse verlichten in alderleye Goddelijcke waerheyt / kennisse / geestelijck verstant / en wyshheit tot in dat eeuwige leven / Amen.

Mijn alderlieffte Leter / hier mede wil ick u gebeden hebben / ghy zijt Heeren / Dozsten / Geleerde / ongeleerde / wie dat ghy oock zijt / dat ghy dese ende alle andere mijne schryften wilt doozlesen / met een repne Godtvoezende Conscientie / ick en twijfel niet / oft ghy sullet in alder klaccheyt wel bevinden / dat onse leeringe / welke die rechte leeringe Jefu Chyfti ende fyncer Apostelen is / tot geen inufterye / doodelijcke tweedzacht / bezraderye ende oproer is repckende / dan veel meer jae ober al in den gront / tot waerachtige Chyftelijcke liefde / eenigheyt ende vzeede : Want Chyftus Jefus / die van ons gepzedicht woort / dat is die rechte ende waerachtige Prince des eeuwigen vzedes / ende niet des hatelijcken tweedzachts / Esai. 9. Segget / wien hebben wy betwoort / wien hebben wy geschadicht ? Wy en soecken van gantschen herten anders niet / dan dat wy alle Menschen salighlijck mogen dienen / niet allen met ons goet / Haben / Gout / Silber / ende arbejt / maer oock (verstaet het Euan-gelice) met onsen doot ende bloet.

Ick segg u boozmaer boozwaer / waer 't dat alle die Heeren en Dozsten / met alle die gene die onder haer geseten zijn / die haer des Chyftens Naems beroemen / dese aengeweefsen Leeringe Jefu Chyfti als recht ende goet bekenden /

ende alsoo gefint waren / gelijk als de Leeringe / dat leven / ende de Geest Chyfti vermeldet / soo en waer 't haer niet van noode Steden ende Bozgen te bemueren / Ruytreen ende kincchten te houden / ende dat dootlijcke geweer / als buffen / weerden ende spiefen te laten maecten : Ick en spzecke hier niet van dat sweert der gerechticheyt / dat tot een straf-singe der quaden / ende tot een bescheerminge der goeden is gegeven. Maer het soude wesen gelijk als die Propheet seyt / nainelijck :

als dat sy haer sweerden / wel tot ploegh-pierg / ende hare gladien wel tot sichelen moghten maken / ende moghten sitten een pegelike onder fijnen vijghboom / oft onder fijnen Wijn-stock / ende eu fouden geen meer goeffent woorden tot den strijt / Esai. cap. 2. Mich. 4.

Want het is onmogelijck / dat alle de gene / die haer in de Leeringe / Leven / Lichaem ende Somepnte Jefu Chyfti begeben hebben / ende daer in blijen / dat die pet sonden soeken / begeeren ende handelen / dan allerne die Goddelijcke Icfde / vzeede / ende eenigheyt / alle quaet onderzuchten / en alle goet boozstaen / gelijk als dat behoort te geschieden in Chyfto Jefu : maer booz die valsche Propheeten der valscher verdorvenet Secten / die in veel Godtloofen handelen / bukten treden die leeringe / regel ende mate Chyfti / en kaveren wy niet.

Hier mede zijt den Heere bevoelen / O ghy trouwe Leter / en oordeel selve met des Heeren Woort / oft ick u de grondelijcke waerheyt onses lieben Heeren Jefu Chyfti / dooz des Heeren genade / niet recht aengeweefsen en geleert hebbe. Genade / vzeede / barmherticheyt / ware kennisse ende dat eeuwige leven / zy met alle de gene / die Chyftum Jefum lief hebben in der waerheyt / Amen. Ende verberghet Godts prijs niet / dan laet lesen ende hooren alle de gene / die met blijt ende neerftigheyt alfulckis van u verfoecken ende begeeren.

Rom. 13. 1. 1 Pet. 2. 13. Tit. 2. 1.

Vere fideles pace gaudent perpetua.

studium eorum, qui per Christum Deum recte cognoscunt.

Quid falsi Prophetarum moluntur, nestimus.

Quidquid judicas, id judica verbo Dei. Cedat invidia. Crede Christo, quia docemur, & sic veniet tibi vita.

2 Pet. 1. 19. Joan. 3. 8.

Cor immundum & invidia plenum, in spiritualibus non potest.

Doctrina Christi, doctrina pacis, quamvis mundus adversus hanc tantis concitat tumultus.

Qui Christo vere credit, filius pacis est.

Mijn lieve Broeders, en wijckt niet van die Leeringe ende van dat leven Christi.

ANNO M. CCCC.

Tot vervulling van dese ledige plaetse hebben wy geraden gevonden, desen onderrechten den Brief van MENNO SYMONS, welcken hy geschreeven heeft aen de Huysvouw van Leendert Bouwefz, hier in te voegen.

Brief.

Mijn Alderlieffte in Christo Jefu, Genade ende Vrede.

Werde trouwe Suster in den Heere / dat binneste mijnder Zielen is ober u bekommert / ende dat veel meer noch als ick schryben kan / want ick hoore upt onse alderlieffte Sporders / hoe seer qualijck dat ghy u kont gebeven / om dat begeeren ende bidden der armer bedzoefder ende herdeloofser Gemeenten aen woen lieben Man geschiet / byzwilling te betwilligen. Ick kan u daer niet harde in bestraffen / wanteernen op het vleesch ende niet op den geest ende liefden en siet / ick

vermercke oock upt Leenaerts ende Helmichts woorden / hoe ghy verhoopte dat Leenaert den dienst dooz my soude loos worden / alderlieffte Suster in Chyfto Jefu / ick hope dooz Godts genade dat ick u van herten met Goddelijcker liefde in Godt verninne / ende berept stae u ende alle byzome met mijn bloet te dienen / wanneer het die noot efschet : dan lieve Suster wat ben ick booz een / dat ick den Hepligen Geest soude wederstaen ? ghy weet immers wel / hoe / niet ick / dan die Gemeente oock sonder mijn weten hem tot deesen Dienst gebeden ende be-roepen heeft / dewijle het dan die Gemeente soo neerftigh aen hem versoecht / ende hy verlicht dooz het getuygen sijnder Conscientie / den selvigen niet en derf ontseggen / hoe sal ick dat dan mogen tegen staen ? nademael ick in Leenaert niet bevinde / waer dooz ick met Schryft-matiger billijckheyt alfulckis magh af-raden ende vzecken. Hert-grondelijcke trouwe Suster / het bedzoebet my ober maten seer dat ick u niet in dese saeck bezijnen kan / want die treurigheyt ende bedzoeffenisse uwes vleeschs

bleefsch sijndet nu dooz mijn ziele / soo menigmael ick daer aen gedencke / dan die liefde Godts ende onser armer Broederen / moet immer booz al wel betracht worden / ghy zijt immers van den Heere daer toe beroepen / ende hebt u met de werchende kracht utwes Beslooff vpwillich daer in overgegeven / dat ghy niet u ende u vleesch / dan Christum Jesum ende u Broederen al die dagen utwes levens leven ende dienen wilt / ick hope ook dat ghy het niet valder herten gedaen hebt / het koste u dan gelt / goet / lijf ofte leven / ende ghy siet nu immers openlijck booz utwe oogen / hoe hooge ende hart het die noot epfchet. Verhalben gedenckt nu doch aen die dagen utwer verlichtinge / ende komit het demoedelijcken ende gehoozamelijck nae / dat ghy den Alderhoogsten niet wpt bedwanck / maer gewilligh toegespe ende beloofst heeft. Och beminde Suster / siet doch aen die bedroefde verlatenheyt en ellende utwer liever Broederen. De geestelike Dadcrs zijn onser Zielen Bedraders / de Wachters zijn blinde Lepders / ende de Herders openbare Wolden geworden : die Mueren Jerusalems leggen ter neber / die stenen des Heplighdoms leggen vertreden op de hoecken van alle straten : groot is die plage Israels / wpt mogen met Jeremias ende Esdras wpt dieper herten wel bitterlijcken suchten ende woenen / ende laten onse tranen ober onse wanggen vloepen / jae dat binnenste onser Zielen moet hem beroeten ober die groote noot onser lieben Broederen / wanneer wpt wel behertigh den grooten honger ende dooft veeler broemer herten / dat verbloechte verboeren ende verlepden der bekeerder Geesten ende rijtender Secten / ende sulke jammeren ende bzecken meer. Adien van die barmhertige Heer onsen lieben Broeder met sijne Goddelijke erkentnisse begaest heeft / met sijnen Hepligen Geest verlijcht heeft / met sprake ende wijsheide begaest heeft / alsoo dat die Broederen en goet genoegten tot hem hebben / van herten bekninnen / ende sijn gegunde gabe begeren? ende ghy / obermidts vleesch ende bloede sulcks souden tegenstaen / ende niet betwilligen willen / dunckt nu niet anders te wesen / dan of ghy utwen Broederen in dootnoot saeght / in Water oft Oper leggen / groote ellende ende kommer tijden / ende ghy utwes ppoftis halven den selven niet woudet redder ende behulpelijck wesen. Liebe Suster / beknint doch ghy utwe liebe Broederen / gelijck ons Christus Jesus beknint heeft / al is 't dat ghy om utwer Broederen wille beroovinge utwe goeden moet lijden / so gedencke wederomme dat Christus Jesus die Heerlijckheyt sijns almachtigen Vaders / ende der Engelen geselschap / eenen tijde lanck onsent halven gelaten heeft / om dat wpt een blijvent Erf in den Hemel souden hebben dat eeuwig dueren sal / en so lange wpt leven / sullen wpt goeden genoeg hebben / so wpt maer Godt vzesen / van alle sonden scepden ende wel doen. Ja mijn Suster / zijt vpmoedigh ende wel getooft / die eeuwig waerheyt heeft ons saligheyt beloofst ende toegespe / so wpt dat Hijke Godts soecken ende sijn gerechtigheide / die dingen die de nootduft belangen / sullen ons toegetwoopen worden / is 't dan dat ghy booz u Adans vleesch sozget / soo dencke en geloofst doch dat onse leven al by

handt-breden afgemeeten is / dat leven ende sterben al in des Heeren hant staet / datter niet een hapt van onsen hoofde en valt / of het is die wille van onsen Vader / hy bewaert ons als sijnen Gogappel / Elias, Heilseus, David, Daniel, Zediach, Melach en Abednego, Petrus en Paulus sijn der Crammen handen al ontbloogen / ende niemant heftse mogen een hapt krencken / soo lange niet die bescheppen dagh ende uur daer en was / want so lange die barmhertige Heer meer lust aen onse leven / als aen onse sterben heeft / sullen sy hare lust aen ons niet hebben / maer so wanneer die doot den Heere geballiget is als onse leven / so sullen wpt ook haer handen niet ontgaen. Och liebe Suster ! so al schoon onsen lieben Broeder sijnen Broederen niet en bediende / so heeft hy allijckewel ober ettelijcke Jaen hem in den doot / druck / ellende / besmaetheyt / verbolg / bangigheyt / goet-rooben / water / wpt en sweert al begeben / en of hy ook schoon hem onder het Cupce dooz den Doop niet begeben en hadde / ja in alle vphert / in alle Landen / en by allen Menschen passeren moete / so weet ghy allijckewel niet wat tijt hy die Nutte des vleeschs afleggen / en booz sijnen God verschijnen moet. Daerom liebe trouwe Suster / zijt noch sterck in den Heere / grijpt eenen goeden moet / bekeert u den alderhoogsten God / die Hemel en Merde in sijne hant besloten heeft / die u en utwen Adan / lijf en ziele gegeben heeft in 't Doop sijn genade geroepen heeft / met het bloet sijns gebenedijden Boons gekocht en verlost heeft / en met sijnen Heest gewasscht / gehepligt / goepnigt en gelaest heeft / sijn barmhertigheyt is boven al sijn wercken / hy kent utwen upgangh en ingang / utw sitten / gaen en opstaen / ja ghy waert booz hem al eer ghy in den lichaem utwes Broeders gebedet waert / hy is die gene die herten ende niereen kent / hy weet wat onses Broeders soecken is / liebe Suster / sterck doch utwen lieben Adan / en swacht hem niet / want daer toe sijn wpt gepfchet / gelijck wpt Gode bekninnen / dat wpt ook onse liebe Broederen bekninnen moeten. Sothma bewijst u beneben u Maesten / gelijck ook Christus Jesus hem nebens u betwisen heeft / want nae desen eenigen / gewissen ende vasten regel moet die gantsche Christelijcke handel afgemeeten ende gerechted wesen. Siet weerde trouwe Suster / soo nu die Gemante onsen lieben Broeder tot den Ampte ende Dienst beroept / magh ick immers alsulcks met goeder Conscientie niet wederrijden / ofte ik moet het vleesch / utw vleesch meer als Christum Jesum mijnen Heeren ende Broederen bekninnen? Die almachtige barmhertige Heere handele in dese saecke nae sijnen Goddelijcken welbehagen / ende suete mijns lieben Susters herte / om gelaten te staen sijnen hepligen gebenedijden wille. Ick dancke van herten mijn liebe Suster booz die gabe utwer liefden / die ghy aen nu geschicht hebt / die Heere vergelde u de Hemeliche Kijckdamme tot eeuwiger Heerlijckheyt. Mijn Hups-vrouwe doet u seer hertelijck groeten met des Heeren vrede. Die Heere Jesus Christus zy met mijnen alderlijffsten vrient ende Suster in der eeuwigheyt / Amen. An. 1553.

MENNO SYMONS,
uwten Broeder in den Heere.

EEN

E E N
Grondelicke en klare bekentenisse
D E R
A R M E N
E N
ELLENDIGE CHRISTENEN,

Van der rechtveerdigmakinge, Predikers, Doo-
pe, Nachmael, ende Eedt-sweeren, om welker wille dat sy
voornamelijcken van den Geleerden seer jammerlijcken
ghaet, gelastert, en belogen worden, duydtlijcken
uyt Godts Woordt gevatet.

ANNO M. D. LII.

D O O R
M E N N O S Y M O N S.

*Wie my bekent voor den Menschen, dien wil ick bekennen voor mijnen Hemel-
schen Vader: Maer wie my versaeckt voor de Menschen, dien wil ick
oock versaken voor mijnen Hemelschen Vader, Matth. 10. 34.*

I Cor. 3. 11.

*Een ander grondt kan niemandt leggen, behalven alleene die, die geleyt is,
welcke is Christus Jesus.*

Gedrukt in't Jaer onses Heeren, M. DC. LXXXI.

En reyne oprechte kennisse des Goddelijcken Woordts, een recht-
schapen dadigh geloove en Christum Jesum, een ongeveynsde vyerige liefde, ende een
vroom boetveordigh onbestraffelick leven, wenschet mijn ziele alle den geenen die dese
onse bekentenisse sullen sien, leesen, en hooren, van Godt onsen Hemelschen Vader, door
Christum Jesum onsen Heere, welke ons bemint heeft, en heeft ons gewasschen van onse son-
den in sijnen bloede, ~~ken~~ zy eere, ende prijs, Rijck, kracht en Majesteit, van eeuwigheydt
tot eeuwigheydt, Amen.

Christus spreekt.

Wie mijn Woorden hoort, en doetse, die is gelijk een wijs man, die sijn huys op een steen
timmeret, en daer is een regen nedergedael, en daer sijn stroomen gekomen, en Winden ge-
waeft, en stieten tegen dat huys, en sijn huys en is niet gevallen, want het was op een steen ge-
fondeert.

En wie mijn woorden hoort, en niet en doet, die is eenen sotten man gelijk, die sijn huys
op 't zant getimmeret heeft, op welck huys dat den regen gevallen is, en die stroomen daer aen
gekomen sijn, ende de winden hebben gewaeft, en stieten tegen dat huys, en het is ter neder
geworpen, en den val is groot geworden, Matth. 7.

Erfame Leser, die oorfake onses schrijvens is dese, om dat wy en onse Voor-vaders so menig hondert Jaren, dat licht by die duyfsterne, de waerheyt by die leugen, dat leven by den dooden, en den wegh by den verleyders gesoght hebben, en hebben gaen dwalen gelijk de Schapen sonder Herder, en (ô lacy) daer en was niemant die ons op den weg des levens wees, en tot des Heeren weyde in leyde, soo gantschelijcken hadde die vervloecte Leere des Antichrists, die schendelijcken roock der verleydingen opgetrocken uyt den putte des afgronts, den edelen schoonen glansch des Godlijcken Woorts verdonckert, ja so was dat rechtveerdig oordeel Gods om der sonden wille, over dese moetwillige roeckeloose Werelt gekomen, datter (ô lacy) noch rechte Leere, noch rechte kennisse Gods en Christi, noch Geloove, noch Doope, noch Nachtmael, noch Ban, na Gods ordinantie, noch Liefde, noch Gerechtigheyt, onder de Menschen bevonden zijn, en oock weynig noch bevonden worden, maer over die gantsche Werelt vintmen valsche leeraers, beveynsde, verleyders, vyanden des kruys Christi, die haren arme swacke buyck met vlijte dienen, die met hare kittelende dwalende leere vrede den genen verkondigen, die van geen vrede en weten, en also der boosen handen stercken, dat hem niemant en bekeert van sijner boosheyt, so die Propheet klaeght.

Ja sy hebben 't so verre gedisputeert, geschreven, en gepredikt, datse des Heeren uytgedrukte ordinantie, in Doope, Nachtmael, en Ban, van sijnen eygen mont bevolen, en van sijnen heyligen Apostelen in de gantsche werelt geleert, gebruyckt, en betuygt, niet alleene voor valsch en Ketterfch rechten, maer oock seer vyandelijken schelden, en vervolgen, gelijkmen voor oogen sien mag, en hebben een nieuwe Doope ingelet, die de schrift niet en kent, die den vleesche so bitter niet en valt, als de doope Christi, een nieuw Nachtmael, dat een valsche troost van alle Godtloosen is, ook een Ban, die niet dan een middel en is om den vromen uyt te roeyen, die met gene behoorlijkheyt bestaen en kan, ick swijge dan metter liefde en waerheyt, want en is 't niet ter stadt ofte te lant uyt, so is 't in 't vyer oft in 't water, sy wort ook niet weynig in veelen plaetsen over den Godtvruchtigen gebruyckt.

Summa, sy hebben die gemeene werelt met haer lichtveerdige leere en valsche Sacramenten also van Godt afgevoert en vervreemt, en in alsulken ongeloove en heydensche wandel gewennet, dat hem alle Hemelen daer over moeten bedroeven en beschamen, segt my gy redelijcke Leser, wie kan oft mag vertellen, die vervloecte Godtloose hooverdye, pronkerye, overspel, hoererye, Afgoderye, *Romanas & Hispanicas abominaciones*, ontrouwe, bedriegerye, gierigheyt, woeker, onrechtveerdigheyt, brassen, suypen, overvloet, haet, nijt, moorden, stelen, ruyten, rooven, branden, verraden, bloervergieten, die onmanierlijke onsuivere schandelijke woorden, dat verschrickelijck liegen, sweeren, pocken, lemten, lijden, wonden, Sacramenten, &c. Die by dese ongeschickte roeckeloose woeste werelt be-

Num. 27. 17.
 Matth. 9. 37.
 Marc. 6. 7.
 Luc. 11. 2.
 Apoc. 9. a.
 en 14. 11.
 Godts straffe
 en oordeel.
 Matt. 24. 24.
 2 Petr. a. 1.
 Judas 4.
 2 Tim. 3. 1.
 Phil. 3. 18.
 De Godtloose
 en heeft
 geen vrede.
 Esa. 17. 19.
 Jer. 23. 22.
 De geleerden
 hebben
 alle verandert.
 De geleerden
 vervolgen
 Gods
 Woord.
 Der geleerden
 Ban is
 een wreede
 onbarmhertigheyt
 ende
 tyrannye.
 De geleerden
 zijn die
 borne en dis
 moeder van
 alle grouwelen.
 Dit zijn de
 werken en
 vruchten van
 vele, die haet
 Christum
 beroemen.

V O O R R E D E N .

vonden worden, al evenwel willen sy noch die Gemeynthe Christi zijn, ja het is over also verwoestet, dat wy met den heyligen Propheet Ozea wel bitterlicken mogen klagen, en seggen, datter noch woort Gods, noch liefde, noch trouwe in den lande is, dan dat liegen, moorden, stelen, overspel, die overhant genomen hebben, en dat de eene bloetschult die ander volgt: met Jeremia, dat het grouwelijken en eysselijcken in den lande staet: met Joanne dat de gantsche Wereldt in 't quade steeckt: En met Apocalipsi, dat hare sonden tot den Hemel toe gekomen zijn. Och mijn getrouwe leser, het is noch al veel arger dan men seggen oft schrijven kan. Die maer redelijck van aert is die mag het wel met handen tasten en grijpen.

Ese. 4. 12, 3, 4.

Jer. 5. 28.
1 Joan. 5. 19.
Apoc. 18. 5.

Deut. 28. 24.
Deut. 11. 27.

Het is alle koper, yser, verwelckt en dorre, wanneer des Heeren woordt in de kracht des Geests niet geleert wort. Matt. 16. 16.
Joan. 10. 28.

Aengesien dan, dat die glans der Sonnen in so lange jaren niet geschenen en heeft, Hemel en Aerde so gants koper en yser geweest zijn, die Waterbeken en Fonteyn-aderen niet gelooopen en hebben, noch die douwe van den Hemel afgedropen is, die heerlijcke lustige Boomen, ende de groene Velden so gants verwelkt en dorre gestaen hebben, (ik meen 't Geestelijk) maer nu in dese leste tijt de genadige groote Heere die rijke schatten sijner eeuwiger liefden, de veynsteren des hemels open doet, en laet die vochtigheyt sijns Goddelijken woorts weder afvallen, dat die Aerde sijn groene tacken en planten der gerechticheyt voortbrengt, gelijk voortijts, die den Heere vrucht dragen, en sijn hooge aanbiddelijke name prijzen en groot maken, des Heeren heylige woort en Sacramenten haer hoofd weder uyt der asschen opheven, waer door die lasterlijcke bedriegerye en grouwelen der geleerden aen den dag komen, daerom maken hen op alle helse poorten, en setten haer ter weer, woeden en rasen, en dat met so geswinde verleydinge, met so lasterlijke leugenen, en met een soo bloedige tyrannye, waert dat die sterke God sijn genadige kracht niet en bewees, geen mensche moghte salig worden, maer de sijne sal niemant uyt sijner hant trecken.

Aengesien sy dan so doodlijken tegen die klare waerheyt leeren en strijden, enkel schuym voor silver uitwegen, daer toe alle schande, laster, schalkheyt, en schenderye op ons leggen, gelijk sy van aenbeginne gedaen hebben over alle die, die den Heere vreesen, daerom zijn wy veroorsaect, en door die reyne liefde des Goddelijken woorts, en uwer zielen gedrongen, die onbedriegelijke Goddelijke gront, en die reyne vaste waerheyt van der justification, dat is, rechtveerdige, van den Predikers, van der Doope, van 't Nachtmal, en van het Eetfweeren om welke Articulen, wy van een yege-lijck, en voornamelijken van den geleerden, soo doodlijken gehatet, en so lasterlijk belogen worden, met goeder korte uyt des Heeren woort, open te doen, op dat gy overmits sulks grondelijck bekennen meugt, wat ons die H. schrift daer over met goeden klaren bescheyde leert en medebrenghet: en of wy ellendige menschen ook sulke onnutte Goddeloose luyden zijn, gelijk als die geleerden soo vyandelijken sonder ophouden over ons roepen, en den volke voorgeven, hebt gy dan oren om te horen, so hoort des Heeren woort, en zijt gy kloek van herten, so merkt daer op, en volgt de waerheyt.

De geleerden oproeren en liegen altijd over den Godvruchtigen.

E E N

E E N

Grondelijcke en klare bekentenisse

D E R

A R M E N.

Van de Rechtveerdigmakinge.

Adam en Eva zijn in 't beginne gerechtigh en reyn van Gods geschapen.
Gen. 1. 27. en 5. 1.
Gen. 2. 7.
Act. 17. 25.

Adam ende Eva zijn door de slange verleyt, en des doots geworden.

4 Efd. 3. 7.
Rom. 5. 12.
1 Cor 15. 21.
Adam ende Eva zijn wederom door Christum in genade aengenomen.
Gen. 3. 15.

Adam en Eva hebben aen Christum geloof, ende zijn gevredigt.

Door Christum zijn Adam en Eva van den eeuwigen doot verlost.

Het is dooz die Schyft kennelijck en openbaer / Eerfame Leer / hoe onfer aller Vader ende Moeder Adam en Eva in 't beginne na Gods geberle en gelykenisse van Godt dooz Christum geschapen zijn /

reyn / goet / sonder sonde / gerechtigh en onberderfelijck / gelyck de Schyft leert / Gen. cap. 1. 2. Ps 5. Sap. 2. 23. Eccles. 17. 9. En datse oock reyn en gerechtigh gebleven zijn / soo lange als sp niet tegen haer Schepers woozde en gebodt en sondigden : Want Godt hadde tot haer gespoocken / van den Boom der kennisse des goets en quaets en sult ghy niet eten / in wat dage ghy daer af etet / sult gy den doot sterben / als 't oock geschiet is / want so haest als Adam en Eva van der slangen bedrogen / van den verboden Boom aten / soo zijns onreyn / ongerechtigh / berderfelijck / sondelijcker aert / ja kinderen des doots en des dupvels gewozden / en hebben alsoo de kintschap Godts / en die vroomhepd / in welken sp geschapen waren / dooz haer ongehoosfaemhepd verlooren / en moesten oock in de sonde / vloeck / knechtschap des dupvels en des doots met haren gantschen zede eenwelijck gebleven hebben / so haer Godt die barmhertige Vader / die eeuwigh in sijner liefde leeft / niet wederomme metter toefgginge van Chyisto opgehopen en vertroost hadde / dien hy haer tot enen verwinnert der Slangen toekomende beloofde / om wiens wille / hy haer wilde genadigh zijn / haer oetredinge vergeven / barmhertighhepd en gunst bewijzen / soo verre als sp dat geloofden.

Doe nu Adam en Eva dese blijde boetschap der genaden / dit Euangelium des vzedes upt des Heeren mont hoozden / soo hebben sp dat met vzeugden aengenomen als die onbedriegelijcke Godts wachhepd geloof / metter herten aengekleest / en haer daer op / als op een gewisse grond der salighepd vertroostet / ende alsoo zijn Adam en Eva weder dooz Christum van Godt in genaden aengenomen / gerechtveerdicht / ende van den eeuwigen Doodt ende vloeck verlost / want sp hem na Gods belofte / als een verwinnert / Saligmaker / en middel der genaden / tot een eeuwige verfoeninge in den lesten tijden toekomstigh geloofden / hoopten / en verwachten.

Maer hadden sp desen middel beracht en dooz den geloove niet aengenomen / so moesten sp eeuwich des doots gebleven zijn / het is onwederfpreckelijck / als Chyistus selve berupght / en seft : wie aen my niet en geloof / is reede al verdoemt. Item / Joannes den Dooper / wie den Sone niet geloof / die en sal 't leven niet sien / maer die toome Godts blijft op hem / Joan. 3. 36. en 6. 47.

Gelyck van Adam ende Eva van der helscher slange zijn gebeten / vergiftiget / sonderlijcker aert gewozden / en den eeuwigen doot moesten gestozden hebben / soo haer Godt niet wederomme dooz Christum in genade hadde aengenomen / als booz geseft is / alsoo wozen wy ook alle die van haren zede boozt komen / sondelijcker aert van haer gebooren / van der slange vergiftiget / tot den quaeden geneppet / en alsoo upt eppen aengeboorender natueren kinderen der Hellen / des Dupvels / en des eeuwigen Doots / ende mogen daer van niet verlost wozen (wy worden alle sondelijcker aert van Adam gebooren.)
het en zp dan dat wy Chyistum Iesum den eenigen ende eeuwigen middel der genaden dooz een waerachtigh ende ongeveynsde geloove aennemen / ende alsoo met de ooggen onfer Conscientien op dese kopere slange sien / die ons ellende ende vergiftighe fondaren van Godt onsen Hemelschen Vader / tot een teken der salighepd opperecht is / want sonder hem ende bukten hem en isser geen gesonthepd onfer zielen / geen verfoeninge / noch vzeede / maer enchel ongenade / toom / en doot te verwachten eeuwelijck / soo booz geseft is.

Maer de gene / die desen gepredichten Chyistum met een waerachtigh geloove aennemen / die ons na de leerlinge Pauli tot wijshepd / gerechtighhepd / heplighmaclinge / en verlossinge van den Vader geschenckt is / die zijn in genade om Chyistus wille / ende hebben Godt tot enen Vader / want sp zijn nu dooz den Geloove upt hem geloofden / hy vergefte alle hare sonden / hy is medelijdig met hare menschelijke feplen en zwachheden / hy keert van haer den vloek / den toom / en den eeuwigen Doodt / hy neemtse aen booz sijn lieve kinderen / en sehenct haer Chyistum Iesum met alle sijn verdienst / vasten / bidden / tranen / lijden / sinerte / kruys / bloet / en doot / daer toe oock sijn geest / erbe / Rijck / heerlijchepd / vzeughde en leven / en dat (seggen wy) niet upt onse verdienste en wreken / maer upt genade

Hadde Adam en Eva aen Christum niet geloof. soo moesten sy in den doot gebleven hebben.
1 Ioan. 5. 10.

Wy worden alle sondelijcker aert van Adam gebooren.

Wie recht op Christo siet, die wordt genesen.
Num. 21. 9.
Ioan. 3. 14.
Ioan. 8. 28.

1 Cor. 1. 29.
Die aen Christum recht gelooven, die zijn in genaden.
Den gelovigen wordt Christus met alle sijn goeden van vader geschoncken.
Rom. 8. 32.

nade dooz Chyftum Jefum / als Paulus
 sept / Godt die rijck is in fijner barmhertig-
 heyt / dooz fijn groote liefde / met welcke hy
 ons beint heeft doen wv doode waeren in
 sonden / heeft hy ons levendigh gemaect in
 Chyfto / want upt genade zijt ghy faligh
 gewozden / en heeft ons met hem opgetwecht /
 en met hem gefet in 't Hemelſche wesen dooz
 Chyftum Jefum / op dat hy soude vertoonen
 in toekoomende tijden / die overvloepende
 rijckdommen fijner genaden / met fijner
 vziendelijckheyt tegen ons / dooz Chyftum
 Jefum / want upt genade zijt ghy faligh ge-
 wozen dooz den geloove / en dat niet upt u /
 het is Godts gabe / niet upt die wercken /
 op dat hem niemandt en beroeme / want
 wv zijn fijn werck / gefchapen in Chyfto Je-
 ſu tot goede wercken / die Godt bereyt / dat
 wv daer in wandelen fullen / Eph. 2. 9.

Diet mijn goede Leeſet / aldus en foecken
 wv niet onse falighheyt in wercken / wooz-
 den oft Sacramenten / gelijck die geleerde
 doen / alhoewel dat zijt ons willen aennemen /
 maer wv foekense alleene in Chyfto Jefu
 ende in anders geenen middel in Hemel noch
 op Aerden / in dese eenige middel verheu-
 gen wv ons alleene / en in geen andere / wv
 verhoopen oock dooz Godts genade daer hy
 te vijden tot in den doodt.

Maer dat wv die openbare vleeschelijcke
 wercken ſchoutwen / ende ons na onse arme
 zwachheyt / na fijn wooydt en gebodt bege-
 ren te ſchicken / dat doen wv daerom / om dat
 hy ons dat alsoo geleert en bevoelen heeft /
 want die na ſijn leere niet en wandelt / die
 beruypt metter daet / dat hy hem niet en ge-
 looft noch kent / en in die gemepnſchap der
 hepligen niet en is.

Alle die geene dan / die desen geſchoncken
 middel der Goddeliker genaden Chyftum
 Jefum / alsoo met geloovigen herten aenne-
 men / en in de liſte haerder Conſcientien in
 ſlupten / gelooven en bekennen / dat haer ha-
 re ſonde dooz ſijn offer / doodt / en bloet verge-
 ven zijn / dat hy op haer in eeuwigheyt
 niet toornigh ſal wesen / oft verdoemen wil /
 dat hy haer vooz ſijnen lieben Soonen ende
 Dochteren aenneemt / dat eeuwige leven
 ſchencket / &c. Alſoodanige werden vze-
 digh ende vzooflijck in den Geest / ende dan-
 ken Godt met nicuwe herten / want de
 kracht des geloofs beroert ende verandert-
 ſe / ende verſetse in nicuwe Menſchen / en
 wandelen alsoo dooz die gabe ende genade
 des hepligen Geests in die kracht der Nieu-
 wer geboorten na de mate haers geloofs
 in de gehoozſaemheyt haers Godts / die ſoo
 rijcke liefde aen haer betwefen heeft / ſy wach-
 ten met alle vijſte / datse niet dooz eenige
 moet-wille en Godtloofſſheyt upt Godes
 gunſte en hulde en vallen / want ſy bekennen
 dooz de ſchryft / hoe dat Adam en Eva / de
 eerſte Werelt / Sodoma en Gomorra / de Va-
 deren in de Woestijne / &c. Om haer sonden
 wille ſeer herde van Godt geſtraffet zijn / dat
 het loon der sonden de doodt is / en dat oock
 Chyftus Jefus / dat onſchuldige Lam
 Godts / die geen ſonde en kende / om onser
 sonden wille ſoo diepe vernedert / en ſoo jam-
 merlijck geplaecht is.

Mengelen ſp dan des Heeren Wooydt ge-
 looven / dat daer ſpzeekt vleeschelijck gefint
 te zijn / is de doodt / leeft ghy na den vlee-
 ſche / ſoo moet ghy ſterven / overſpeelders /
 hoerejagers / volſuppers / gierige / hooberdige /
 leugenaers / &c. ſullen dat rijcke Godts niet
 be-erven : ende gelooven daer hy / dat Godt
 waerachtigh is / dat hy tegen ſijn wooydt
 niemandt faligh maecten magh / dat hy na
 ſijnen wooydt rechten moet / want hy de
 waerheyt is / en niet liegen en kan / gelijck
 de ſchryft tuptet / daer dooz komtet datse den
 Heere ſoo hertelijken vzeſen / ende dooz die
 vzeſe haer vleesch aſterven / hare luſten en-
 de begeerten krupcigen / ende die onreyne
 Godtloofse wercken / die tegen des Heeren
 wooydt zijn / ſoo neerſtelijken ſchoutwen en
 mijden.

Daer en boken gelooven ende bekennen
 ſp Godts overvloepende groote genade /
 gunſt / ende liefde tegen ons / betoont in
 Chyfto Jefu / en daer dooz komtet het / dat
 ſp wederomme haren Godt liefhebben / want
 hy heeft ons eerſt lief gehad / gelijck Joa-
 nes ſepdt / ende ſtaen alsoo dooz die ſelſde
 liefde bereydt / ſijn heplige wooydt / wille /
 geboden / raedt / leere / ende opdinantie /
 na haeren ontfangen gabe in haerder zwach-
 heyt na te komen / ende bewijſent alsoo
 metter daet datse gelooven / datse upt Godt
 gebooren zijn / en geestelijcker aert zijn / ſp
 lepen een vzoorn onbeſtraffelijck leven dooz
 alle man / ſp laten haer Doopen na lupt des
 Heeren bebel / tot een bewijs ende getuyge-
 niſſe dat ſp haer sonden in Chyftus Woode
 begraven / en met hem in een nieuw leven
 wandelen willen / ſp vzeerken dat vzoode des
 vzeedes met haere lieve Worderen / tot een
 bewijs en geruppeniſſe / datse een met Chy-
 ſto / en met ſijner Gemepnten zijn / en dat-
 ſe geen middel der genaden / en quijſchel-
 dinge haerder sonden hebben / noch ken-
 nen in Hemel noch op Aerden / dan alle-
 ne dat onſchuldige vleesch en bloedt onser
 Heeren Jefu Chyſti / dat hy eens dooz ſij-
 nen eeuwigen Geest in des Vaders gehooz-
 ſaemheyt dooz ons arme Sondaren aen
 de ſtamme des krupces opgroefft ende ver-
 goten heeft / ſp wandelen in alle liefde / ende
 barmhertigheyt / ſp dienen haeren nae-
 ſten / &c. Summa / ſp rechten haer in haer-
 der zwachheyt na alle wooyden / geboden /
 opdinantien / Geest / regel / voozheelt ende
 mate Chyſti / gelijck de ſchryft leert / want
 ſp zijn in Chyſto / ende Chyſtus is in haer /
 ende daerom en leven ſp nu niet langer in
 dat oude leven der sonden nae den eerſten
 aerdtſchen Adam / (zwachheyt uptgenom-
 men) maer in dat nicuwe leven der gerech-
 tighheyt / dat upt den geloove komt / nae
 den tweeden en Hemelſchen Adam Chy-
 ſtum / gelijck Paulus ſepdt / ich en leve nu
 niet / maer Chyſtus Jefus leeft in my / dat
 leven dat ik nu leve in den vleesche / dat leve ik
 dooz den geloove des Soons Godts / die my
 heeft lief gehad / ende heeft hem ſelven over-
 gegeven vooz my / Gal. 2. 21. Ende dat is
 het Wooydt / dat Chyſtus ſpzeekt / wie
 my lief heeft / die houdt mijn geboden /
 Joa. 14. 15.

Ephes. 2. 7. 4.
 Ephes. 3. 7.

Rom. 8. 13.
 1 Cor. 5. 10.
 1 Cor. 6. 10.
 Gal. 5. 21.
 Ephes. 5. 5.
 Rom. 1. 28.
 Apoc. 22. 15.

De vrees
 des Heeren
 drijft de fon-
 de vtr.
 Ecclef. 1.

De rechte
 geloovige
 foecten al-
 leene her
 faligheyt in
 Chriſto,

1 Joa. 4. 19.

Joan 15. 7.
 1 Joa. 3. 10.
 2 Joa. 1. 6.
 1 Joa. 5. 10.

Uyt dat ge-
 loove ſpruyt
 de liefde. en
 vye de lieſde
 de ghuor-
 ſaemheyt. 1
 Matt. 28. 19.
 Act. 2. 38.
 9. 6. 16. 30.
 10. 48. 19. 51
 Rom. 6. 3.
 1 Col. 12. 13.
 Geloove en
 liefde bewij-
 ſen haere
 kracht. ende
 bruycken die
 Sacramentom
 recht.
 Matt. 25. 35.
 De geloovi-
 ge wande-
 len in een
 nieu leven
 na Chriſtus
 aert. Chri-
 ſtus die leeft
 in ſijn geloov-
 ige.

Dat geloove
 dat vut Godt
 is. verandert
 dat herte.

De geloovi-
 gen wachten
 haar voor
 ſonde.
 Gen. 3. 7.
 Gen. 19. 9. 10.
 Lev. 10. 1. 4.
 Num. 16.
 Rom. 6. 23.
 Exod. 12. 2.
 1 Pet. 1. 2. 19.
 Elai. 53. 10.

Ge

Gedenckt niet liebe Lefer / dat wy ons hier mede beroemen / als dat wy volkomen / ende sonder sonde zijn / geensins / ick bekenne vooz my / das mijn gebodt met sonde / ende mijn gerechticheyt met ongerechticheyt menighmael vermenght wort / want ick geboerle dooz Godts genade wel / als ick maect die salvinge recht waer neme / ende mijn ellendige zwache natuerre tegen Chzistum ende dat gebodt houde / wat ick vooz een vleesch van Adam be-erbet hebbe / ja so ons Godt na onse weerdicheyt / gerechticheyt / wercken / ende verdiensten rechten wilde / ende niet na sijner grooter goetheyt ende barmherticheyt / soo bekenne ick met den Hepligen David / dat geen Mensch vooz sijn gericht mochte staende blijven / Psal. 143. 2. 130. 3. Job. 4. vs 25. 4. Rom. 3 vs 24. Daerom moet het oock bezte van ons zijn / dat wy ons op eenige dingen vertroosten oft beroemen souden / dan allene op die genade onses Gods dooz Chzistum Iesum / want hy is alleene de gene / die de ware gerechticheyde van Godt ge-epicht / volkomenlijcken volgedaen heeft / ende niemant anders eeuwigelijck / oock is ons dooz des Heeren genade wel beken / hoe dat alle Hepligen Gods van aenbeginne of over haer verdorben vleesch alstijt geklager hebben / gelijck als men wyt Mose / David / Job / Maria / Paulo / Jacob / ende Joanne wel maectken ende sien kan.

Maer om Chzistus wille zijn wy in genaden / om Chzistus wille worden wy behoort / om Chzistus wille soe worden ons onse misgrijpingen ende zwachheden / die sonder onse bewilunge geschien / quijt geladen / want hy staet met sijner volkomen gerechticheyt / ende met sijnen onschuldigen doodt ende bloet tusschen sijnen Vader ende tusschen sijne onvolkomene kinderen / ende bidde vooz alle die / die aen hem gelooven / ende die haer dooz den geloove des Godelijcken Woordts bevestigen / van het quade afkeerren / ende dat goede nakomen / ende met volker herten met Dardo begeren / datse dat volkomen wesen dat in Chzisto is / in volker kracht grijpen mogen / Psal. 3.

Merck nu hier mijn liebe Lefer / hoe dat wy niet en gelooven noch en leeren dooz onse verdiensten ende wercken Saligh te worden / gelijck ons onse misgunstige sonder alle waerheyt nageven / dan allene wy genade dooz Chzistum Iesum / als geseyt is.

Wy genade is dat Menschelijcke geslachte geschapen dooz Chzistum Iesum doen het niet en was / Genes. 1. vs 27. Sap. 2. vs 23.

Wy genade is het dooz Chzistum weder aengenomen doen het verlooren was / Gen. 3. Ephes. 1. 2. Col. 1.

Wy genade is ons Chzistus van den Vader gesonden / Joan. 3. 34. Rom. 8. 3. 1 Joan. 4. 9.

Wy genade heeft hy dat verdwaelde Schap gesocht / Luc. 15. 6. Soets ende quijtscheldinge der sonden gekert / Matth. 4. 3. 2. Luc. 24. 4. 17. Den doodt vooz ons gestozen / doe wy noch Goddeloos ende bypanden waren / Rom. cap. 5. vs 6.

Wy genade is het ons gegeven dat wy dat gelooven / Ephes. 2. vs 4.

Wy genade wort ons die Heplige Geest gegeven / in den Name Iesu / Joan. 14. 16.

Summa / wy genade wort ons dat eeuwige leven geschoncken dooz Chzistum Iesum / Rom. 6. vs 9.

Hier mijn goede Lefer / dit is dan / soo wijt dese Artijckel streckt onse geloove ende bekentenis / te weten / dat wy geen Saligheyt / noch genade / noch versoeninge / noch byede by den Vader hebben / noch hebben mogen / anders dan dooz Chzistum Iesum / gelijck hy selve seyt : Niemand komt tot den Vader / dan dooz my. Doch seyt Petrus / Den Menschen is onder den Hemel geen ander Naem gegeven / Saligh in te worden / dan in den Name Iesu / Ende dat alle de gene / die dese genade in Chzisto / dooz het Euangelium gepredicht / met een vast geloove aengrijpen / ende met den herten daer aen sieden / dooz de kracht des Hepligen Geests / overmits den geloove / nieuwe menschen wyt Godt geboren worden : Ende worden in haer herten omgheert / vernieuwt / ende in een ander gemoet veranderd / ja wyt Adam verzetten in Chzistum / ende wandelen alsoe in dat nieuwe wesen / als goetwillige ende gehoorzame kinderen / in de genade / die haer verschonen is / want sy zijn nieuwe geworden (segge ick) om den Geest / sachemoedigh / barmhertigh / medelijdigh / byedtsam / verduidigh / hongezigh / ende hazigh na der gerechticheyde / bereit te liden omme de waerheyt / wy sijn volstandelijcken met goede wercken na dat eeuwige leven / want sy zijn geloovigh / sy zijn wyt Godt geboren / sy sijn in Chzisto / ende Chzistus is in haer / sy sijn sijnen Geest / aert / ende natuerre deelachtigh / ende sijn alsoe wyt die kracht Chzisti / die in haer is / na des Heeren Woort : Ende dat het recht na der schrift / geloovigh sijn / Chzisten sijn / in Chzisto sijn / ende Chzistus in ons sijn.

Wederomme / dat alle de gene / die dese gepredichte genade verachten / ende Chzistum Iesum dooz den geloove niet aennemen / sijn Heplige Woort / wille / geboden / ende Opdrantien verstoeten / haten / ende vervolgen / na moetwille ende lusten des vleeschs leven / dat het met sodanigen wyt is / ende vooz den Heere niet en geldet / dat sy haer het geloove / de nieuwe Creatuerre / Chzistus genade / doot ende bloet beroemen / want sy en gelooven niet / sy blijven in haer eerste geboorte / namelijk in haer aertsche verdoornere aert ende natuerre onveranderd / onboetveerdigh / vleeschelijck gesint / ja gantschelijck sonder Geest / sonder Woort / ende sonder Chzistum / ende daerom oock kinderen des doots / so die schrift meddet / want sy kennen Chzistum niet / in den welcken dat leven is / gelijck Joannes seyt : Dit is dat getupgenisse / dat hy van sijnen Soon getupghet heeft / dat Godt ons dat eeuwige leven gegeven heeft / ende dat leven is in sijnen Sone : Wie den Sone heeft die heeft dat leven / maer wie den Sone Gods niet en heeft / die heeft oock dat leven niet / 1 Joan. cap. 5. 12. Joan. 3. 36.

De gelooven bekenne haer swache aert des vleeschs. Godt richtet sijn gelooven niet na haer verdienste, dan na sijn genade.

Rom. 8. 31. Col. 1. 13. Eph. 1. 7. Matth. 3. 17. 17. 5. Act. 20. 28.

Rom. 8. 6. Heb. 7. 24. 1 Tim. 5. 1 Joan. 2. 2. Mat. 17. 9-20.

Chzistus gerechticheyt, leven, ende doot, kruys, bloet, ende voorbidde zija voor den vromen, Heb. 11. 2. Gen. 2. 21. 5. 2. Gen. 3. 15-22. Gen. 1. 4. Col. 1. 20. Joan. 11. 16. Joan. 3. 16. Mar. 1. 15.

Col. 1. 13. Joan. 15. 7.

Joan. 14. 6. Act. 4. 12.

Merck hier wat de wedergeboorte is, van waer datse komt, wat haer aert is, ende wat haer rechte vruchten zija. Mat. 5. 5. Mat. 11. 29. vers 7.

De gerechte leeft wyt den geloove. Heb. 2. 4. Rom. 1. 17. Gal. 3. 11. Heb. 10. 38. Joan. 3. 36.

De verachtens des Godlijcken Woorts hebben geen Chzistum.

Hier

Biet / mijn weerde Leser / hier hebt gy nu onsen gront ende bekentnisse van der justification / gelijk gy hier gelezen hebt / recht gy nu hier mede / of de Predicanten oock recht doen / datse so plompelijcken over ons liegen / ende seggen / dat wy willen door onse verdiensten ende wercken saligh worden: **Ende dat wy ons beroemen / sonder sonde te zijn.**

De Heere vergebet haer / dat sy so onbeschaemde grove leugenen so vbandelijcken optwerpen / Och die ellendige Menschen / dat sy't doch eens ter herte konden nemen / dat die achterklappers / saemroovers / ende leugenaers upt den Dupbel zijn / Joan. 8. 44. Ende den Doodt weerdigh zijn. Rom. 1. 32. Dat Godt alle leugensprekers vpant is / Psal. 5. 7. Datse geen deel aen sijn Rijcke hebben / Apoc. 21. 27. 22. 15. Ende dat de liegende mont de ziele doodet / Sap. 1.

Dit segge ick / is onse gront / het sal oock dooz Godts genade onse gront blijven eeuwelijck / want wy weten ende bekennen waerachtigh / dat het des Heeren onbertwinnelijcke woordt ende waerhejpd is / wy bestutpen daerom hier mede booz u / ende booz een pegelijck / dat wy ten eersten met dit niet en stemmen / die naer een Historisch doot geloobe leeren ende inboeren / dat sonder veranderinge, Goest, kracht ende vrucht is, Ten anderen / oock niet met die / die door haer verdiensten ende wercken willen saligh worden, vozake / so geroert is.

De barmhertige genadige Vader / dooz sijnen lieben Bone Jesum Chystrum onsen Heere / gunne ons allen de gabe sijns Heyligen Geests / dat wy dese gemelde genade in Chystrum / ende dooz Chystrum van gront onses herten recht gelooven ende bekennen mogen: Ende tot den eynde toe / tot Godts eeuwighe prijs / ende Heerlijckhejpd / volstandelijcken ende trouwelijcken daer inne blijven ende wandelen mogen / Amen.

Van't gehoor der Predicanten.

Is wel bekend / goede Leser / hoe dat wy om desen Artijckel / woornamelijcken van den Seleerden seer gehatet ende vervolget worden / ende dat een pegelijck over ons toepet ende klaget / ende seggen, dat wy Godts Woordt niet willen hooren. **Daeromme wy noodelijck gedzongen worden / nademael dat her den prijs Godts / ende onser aller zielen salighejpd aengaet / de oorzacke met des Heeren Woort aen te wijsen / die men aldus anders wel geerne decken ende zwijgen soude / waer't dat het de Schyft lijden konde: Daeromme dat wy haer niet en hooren / ende met goeder Conscientien niet hooren en dooven / Daer dooz dat wy soo vele leedts over al lijden / ende soo heel sammers dzagen moeten / als men sien magh. Chystrus sprecket tot Nicodemum / Doozwaer boozwaer segge ick u / ten sy dat pemaent van boven geboren worde / so en kan sy dat Rijcke Gods niet sien / Joan. 3. 3. Oock sprack Paulus / wie Chystrus Geest niet en heeft / die behoort hem niet toe / Rom. 8. 9. Ende**

Joannes die sept: Wie obertreert / ende blijft niet in de leeringe Chystru / die en heeft geen Godt / 2 Joan. 1. 9.

Eersame Leser / merckt op des Heeren Woordt / dat des Werelts Predicanten van nieuws niet geboren zijn / ende Chystrus Geest niet en hebben / ende in Chystrus Woort niet en blijven / dat bewijsen haer vzychten overbloedelijck / want het is openbaer datse des Heeren Woordt jammerlijck vervalschen / ende na den bleefche wandelen / gelijk gy in't gene dat hier volght / klaerlijcken mercken ende sien meught.

Ten eersten / ven ick wel gewisse / dat gy u lebe dagen niet gesien en hebt / dat de Predicanten / die met haer gecpunte eenigh zijn / eenige gierigen van haer gietighejpd / dzonckaerts van haer dzonckenschap / ende hooverdigen van hare hooverdepe ende dzonckerpe bekeert hebben / dat doch soo openbare wercken des vleeschs zijn / ende na lupt der Schyft / met den eeuwiggen doodt moeten gestraft worden / ist datse niet gebetert worden / Rom. 1. 29. 1 Coz. 6. 10. Gala. 5. 28. Ephes. 5. 5. Nengesien datse niemant en bekeeren / so als't blijkt / so is't immer openbaer / dat haer Leere niet dan een onnut geklap is / die sonder kracht / vzychte ende snede is / dat welcke (och lach) de gantsche wijde Werelt met haer ongeschickte leuen seer wel betwijft ende te kennen geeft.

Ten anderen / so woort dat roeckeloose volck oock dooz haer lichtveerdige Leere / Sacramenten / ende rupme leuen / in haren ongeloohe / ende moetwillige bleefchelijcke leuen opgehouden ende getroofter / want sy prediken ende leeren u / daer is niemant die recht gelooven kan, wy zija alle sondaers, daerom kan oock niemant Godts geboden recht onderhouden, in uwen doope zijt gy een wedergeboren Christen geworden (seggen) gy hebt den Heyligen Geest ontfangen, &c. Alhoewel dat gy geen gehooz des Woorts / noch geloobe aen Chystrum Jesum / noch kennisse des goets ende des quaets / noch eenige veranderinge oft vernieuwinge des herten gehad hebt / oft hebben kondet / nademael dat gy noch een oneerlijck ende onbestandigh kint waert / haer absolutien hoozt gy / ende haer hoozt ontfanght gy / recht oft met u al goet waer / ende en merckt niet dat gy noch een onboetveerdigh / gierigh / hooverdigh / dzoncken / onsupber / nijdbigh / ende Afgodisch mensche zijt / ende alsulche balsche troostingen meer / hieten die niet Dzedepredikers / die de lupten kuffenen onder de armen / ende peuluten tot den hoofden maken / ende den volcke behaeghlijcke dingen prediken / dat willen wy u ende alle byomen richten laten.

Nengesien men dan / dooz haer Leere ende Sacramenten niet gebetert / dan in sijnre ongerechtighejpd al meer ende meer getroofter woort / so moet gy immer daer mede bekennen / datse u in uter booshejpd stercken / dat Hemelrijcke booz u toeflupten / ende u in de gracht ledden / ende uter zielen dirben ende moozdenaers zijn.

Och mijn goede Leser / sy hebben met dese haer

De vruchten, die geven getuygenis uyt wien dat de Predicanten geboren zijn, ende wat geeft dat sy hebben.

Wercken des vleeschs.

De Predicanten bekeeren niemant.

Der Predicanten leere ende Sacramenten, zijn openbare steuningen der quaden.

De Predicanten troosten dat arme volck met openbare leugenen.

Deut. 1. 39

Ez. 13. 18. Kfd. 30. 10.

Jc. 23. 14. Mat. 23. 12. Mat. 15. 14. Joan. 10. 8.

Gy sult de leugenaers verdoemen seyt David. de Heere heeft een gruwel aen den bloetgierigen ende valschen.

Jac. 2. 20.

Gods eere, ende de Salighejpd der menschen dringen ons dat wy der Predicanten feylen aen den dagh brengen moeten.

haer lichtbeerdige leere dat domme volck / dat so geerne op die rupine wegh wandelen wil / also betoovert / dat wy met den goeden Jeremiam wel mogen klagen ende seggen / datter bp na niemant is / die sijn sonden van herten beklaget / ende seyt / wat make ich ? **Oft die eens na een byoom boetbeerdigh leven / oft Godsaligh leven vzaeght / so gp sijn meught : Ja dat noch meer is / sp hebben 't so wijt gedzven / dat het (och lach) werckheyligen ende Hemelstormers heeten moeten / die des Heeren woozt met getrouwer herten hooten / gelooben / vzeesen / liefhebben / ende na de mate haers geloofs gehoosaeem zijn / siet / so geheel heeft die rooch des agrones de Sonne ende Lucht verdonc hert / Apoc. 9.**

Maer soo wijde als haer Sacramenten strecken / soo isse openbaer / datse niet de Sacramenten Chyristi / maer eppen bedachte grouwelen ende Afgoderpen in den schijne (recht oft het des Heeren Sacramenten waeren) gebzupcken / want sp doopen die onverstandige kinderen / daer Chyristus in dat gantsche Nieuwe Testament niet een letter van geleert / oft bevolen heeft / ende moeten daetom Chyristen heeten / hoewel dat die gedoopte ten meestendeel alle haer leefdage / op een verkeerden wegh wandelen / ende Chyristum Jesum met sijn heyligh woozt alleene niet en bekennen / maer oock van herten haten ende bpant zijn.

Item / haer Nachmael moet des Heeren vleesch ende bloet zijn, hoewel de Schyft aen vele plaetsen tupget / dat hp in den Hemel gebaren is / ende toe sijnz Vaders rechter-handt sietet / ende het vernuft ons wel leert (ich zwijge de Schyft) dat hp in geen wonden gebeten / ende van geen bupek vertoert magh woerden / het moet oock noch daer toe by velen tot vergevinge der sonden uytgedeelte heeten, siet / so gantsch hebben sp den Heere versaecht / diele met sijnen bloedt gehoche heeft / datse sijn pyjs / ende eere in een so zwacken Creatuere verandert hebben / oft dat niet recht den Baal dienen ende kalver gieten heeten magh / dat mengt gp met der Schyft wijder nadencken.

En lesten / hoe datse oock in haer leven na der leeringe Pauli geschicket zijn / dat hunt gp alderbest aen haer vuchten ende leven mercken / oft sp in een ootmoedigh herte vooz den Heere wandelen / dat bewijst haer gelaet ende name wel / want sp laten haer Heeren ende Meesters groeten / alhoewel dat het van des Heeren mont verboeden is. Seght doch mijn gorde Lescr / hebde gp oock immermeer gelesen oft gehoozt / dat de Heplige Apostelen ende Prophten / na sulcke hooge pdele namen gestaen hebben / gelyck de Celcerde / ende des Werelts Predicanten doen / dat woozt Rabbi oft Meester / is wel by den eergierigen Schyftgelcerden ende Phariseen in 't gebzupck gewest / maer niet by den Apostelen ende Prophten / want van Doctoꝝ Esaias / van Meester Ezechiel / ende van Heer Paulo ende Petto / en wozt niet gelesen / Heen / neen : Alle die des Heeren Woozt recht geleert hebben / die zijn met alsulcke hooge

Namen in de tjdte dat sp leerden bp de We-relt niet ge-eert / dit schybe ich daerom me / dat gp weten meught / dat alsulcke hoobeerdige / eergierige geesten / u dat ongeachte woozt des Krups nimmermeer recht leeren en mogen.

Hier bp soo merckte oock haer groote gierighepdte ende bupek-sorge / want sp en Prediken niet / noch sp en plegen oock geen diensken dan om loon / recht oft dat Pzedick-Ambacht ende zielen-sorge / een Kra-merpe / hanteringe ende lijf neeringe waer. By eeren (spreekt Judas) de personen / om des pzoysz willen / waer geen leenen noch renten zijn / daer binemen oock geen Leeracs / maer waer leenen ende renten genoegh zijn / daer en sal 't acu de Predicanten niet gebzecken.

Item een deel zijn 't openbare woekse-rensacs / een deel overspreiders / ende Brouwen-schenders / een deel zijn 't gulsige / leugeners / tooznigh / opgeblasen / hatigh / wellustigh / pdel / lecher / lupe / een deel nijdig / bitter / wzeet / vzevadigh / ende op-roerigh / ober alle die / die Godt van herten soeckten ende vzeesen : Summa / is 't dat gp den Heere ende sijn Woozt recht beken / so moet gp dat bekennen / dat oock die / die de alderbeste ende vzoornste onder haer is / met sijnre Leere / Sacramenten / ende oock mede met den leven / noch vzeze bupken Chyristum ende Chyristus Woozt is.

Wengessen dan / datse alle met den anderen / in leere / Sacramenten / ende leven / des Heeren Geest / Woozt / ende leven soo plat tegen zijn / so als 't wel blycht / ende Chyristus spreekt / datmen den Boom bp de vuchte kennen sal / Matth. 7. 15. Luc. 6. 44. Soo is het immerz daer mede openbaer ende wel betuyghe / datse dat Rijke Gods / ende sijn verborghenthepdte niet en sien / Joan. 3. 3. Den Heere niet toebehooren / Rom. 8. 9. Ende geen Godt en hebben / so vermelt is.

Sien sp dan dat Rijke Gods niet / als Chyristus spreekt / hoe konnen sp 't eenen anderen dan recht prediken en boozdzagen ?

Hebben sp des Heeren Geest niet / ende en behoorens hem niet toe (als 't blycht) hoe konnen sp dan des Geestelijken ambachts rechte updeelders ende dienacs zijn ?

Ende hebben sp oock geen Godt / hoe konnen oft mogen sp dan sijn heplisame dierbare woozt tot gerechtichepdte / recht leeren ende aentwysen.

Mademael dan / dat het alle Gods ge-leerden so wel beken is / als datse dat Rijke Gods ende sijn verborghenthepdte in der kracht niet en bekennen / den Heere niet toe behooren / ende geen Godt en hebben / soo vermelt is / so beslupten wy daer upt / ende dat metter warrhepdte / als dat haer sendinge / beroepinge / ambacht / ende dienste / niet upt Godt ende Gods woozt is / maer datse upt den putte des Agronts / ende upt den Dzaecke ende beeste zijn / Apoc. 9. 2. Apoc. 14. vs 20.

Hier mede en meenen wy niet allerne dese / oft die / maer wy meenen alle Predicanten in 't gemeen / die met des Heeren Woozt

A n n niet

De Predicanten verleyden den armen volke jammerlijk. Jer. 8. 3.

De vrome zijn der Predicanten Hemelstormers.

Der Predicanten Sacramenten zijn niet Sacramenten Chrysti maer het zijn grouwelen.

Mar. 16. 19. Luc. 24. 5. Act. 1. 9. Eph. 4. 8.

De Predicanten dienen den Baal ende gieten met Jero-boam nieuwe Kalveren 3 Reg. 12. 28. Exod. 20. 3. 1 Tim. 3. 2. Tit. 1. 6.

De namen der Predicanten maken haer beten af. Matt. 23. 6. Luc. 20. 45.

1 Cor. 1. 1. 15. 1 Cor. 2. 2. Gierighepdte der Predicanten. Prediken is by de We-relt der Predicanten lijf neeringe geworden.

Dat leven der gemeene Predicanten, die oock roemen dat se Gods woort hebben.

Den Boom die wort by de vrucht gekent.

2 Joan. 19.

Die niet uyt God en zijn, die en mogen Gods verborghenthepdte niet dienen.

Joan. 3. 3. Rom. 8. 9. 2 Joan. 1. 3. De roepinge ende dienst der wereltliche Predicanten en is niet uyt Godt.

niet eenigh en zijn / sp zijn dan van wat namen ende Secten dat sp zijn / want wy techten niet na remants roemen ende schijn / maar na de Leere / Sacramenten / vzych / ende leven / metter waerheyt / want wy zijn dat wel gewisse / dat die hooge heplige ambacht / dat in de kracht des Geests gezeven moet worden / in der eeuwigheyt van geen gierigen magh bedient worden / oock van geen hooverdigen / ende onrechtveerdigen / noch van vleeschelijke / ende aersche gefinden / noch van dionckaerts ende wellustige / die haren bupek vooz haren Godt dienen / soo Paulus seyt / noch van lasteraers / noch van onnutte klappers / noch leugenaers / noch ooren kittelers / noch huerlingen / noch van die / die des Heeren Geest / wille / woort / Ordinantien / ende geboden verbalschen / haren ende byant zijn / Ende die in alle Geestelijke ende Evangelische verbogentheden ende handelen onbekent ende blind zijn / want Godts Woort ende Geest en kennen alsulcke Herders ende Leeraers niet / maer de Schryft teekentse af met veel leelijke schyckelijcke namen / ende noemtse schalcken / Jer. 23. 11. Blinde wachters ende stomme honden / Esai. 56. 11. Blinde leyders / Matth. 15. 14. Zielen eeters / Ezech. 22. Valsche plaekers / Ezech. 13. 10. Hazen / die na den Heere niet en vtragen / Jer. 10. 8. Vredepredikers / daer van geschreven staet / De Propheten propheteten valsch in mijnen name / ick en hebse niet gefonden / ende haer niet bevolen / ende niet met haer geprooken / sp prediken u valsche gesichten / uytleggingen / Afgoderpe / ende haers herten bedziegerpe / Jer. 14. 14. Summa / het zijn de Leeraers / vooz den welcken ons des Heeren Woort seer trouwelijcken gewaerschout heeft / leest hier ende daer in de Propheten / bysonder Jer. 23. 13. Matth. 7. 15. Matth. 15. 14. Matth. 16. 12. 24. 11. Marc. cap. 12. vers 38. Luc. 12. 1. en 20. 45.

Segget mijn goede Leser / hebt gy oock van u leefdage / van eenige hooverdige / van gierige / van onsupere / van leugenachtige / van dionckenc / ende van Afgodische Propheten / Apostelen / ende Herderen in de Schryft gelsen / die den Heere aengenaem geweest zijn : Oft van sodantige / die des Heeren Woort / Ordinantie / ende geboden verbalschet ende om den menschen te behagen / verandert ende misbyupcht hebben / oft die tot eenige Steden / Landen / oft Dopen also geseyt hebben / wilt gy onse noordrust besorgen / oft wilt gy ons soo veel gelts oft renten geben / soo willen wy u des Heeren Woort leren. Och neem / mijn Leser / neem / het is der Hepliger Propheten / Apostelen / ende dienaren Christi / haer maniere niet geweest / het en sal oock haer maniere nimmermeert worden / dat weten wy wel gewisse.

Die Leeraers ende Predicanten / die van Godt gefonden worden / die zijn wyt Godt geboren / van Godlijcker oert / ende worden van des Heeren Geest gedreven / sp zijn tot den Hemel rijcke geleert / sp worden dooz

die repne ongebeynde liefde Gods ende haers naesten / in des Heeren achterwerck gedrongen / sp soecken niet de gaven van Balack / noch de Tafelen van Isabel / maer sp soecken den prijs van haren Godt / ende de Saligheyt uwer zielen / ende bevelen haer vleeschelijke sozge den genen / die na het woort sijner beloften / allen reatuieren die op der Werden zijn / haer noordrust beschicket.

Sp leren dat Woort des Werts in des Geests kracht / tot openinge der sonden / ende tot bestraffinge van allen vleesche / met het Euangelium der genaden / tot trooste / vrede / ende vzeughde van alle Godtveesende vrome herten / die daer vooz de Wet geprooken / ende vooz des Heeren toozne ende oozdeel soo dootlijcken schycken / ende bezest zijn.

Sp bestraffen ende schoutwen alle valsche Leere / verleydinge / misbyupcht / Afgoderpe / ende dat moerwillige roeckeloose leven / dat wyt den vleesche komt / ende tegen des Heeren Woort is / sp gebuycken Doope / Nachmael / Ban / ende alle Godts Ordinantien / gelyck als 't haer in 't woort van den Heere opgelept ende bevolen is / het gelucke haer te leven / oft te sterben / sp vermanen Heeren ende Dofsten / geleert / ongeleert / Mannen ende Vrouwen / so verre haer mogelijcken is / ende men haer een plaets gunnen / ende hooren wil / want Godts woort en wijckte noch Keyser noch Koninck / noch Docto / noch Meester / noch Rijck / noch Arm / sp moeten des Heeren woort volgen / alle die daer willen behouden ende saligh zijn.

Haer leven leyden sp in des Heeren vzeefe / sp sterben dagelijcks met den Hepligen Paulo om der hoorderen wille / sp worden van een pegelijck met den vingeren na gewesen / gelastert / vervolget / ende geachtet rechte oft sp de gront-soppe ende aerts-bloemen van alle booswichten ende schalcken waren / hoewel sp haer groote liefde / ende trouwe dienst / so geerne aen een pegelijck bewijfen willen / gelyck als vooztijts aen Jeremiam / aen Ezechielem / aen Sachariam / Barachias sone / aen Joannem Baptistam / de Apostelen / ende aen Christum selve wel bevonden is / ende hoe men de vromen oock nu vooz haren dienste ende liefde dancket / dat leeren u byer / zwoert / staen ende raden wel.

Merckit doch wel mijn goede Leser / ende verstaet / nademael dan / dat der Predicanten sendinge / roepinge / lette / Sacramenten ende leven / dese aengewesene regel niet gelycksozmigh zijn / ende daeromme niet wyt Godt zijn / so vermelt is / want sp gemeenlijck / niet dan om te herderden / te stelen ende te moozden in treden / so als de Heere sprecket / dat edele weerde Woort / met die Heplige Sacramenten / omme haers byupchs wille / so dectlijcken verbalschen / en op een vzeemden sin ende gebuyck heeren / Godts woort uytstooten / ende haer rygen weder indzingen : de zielen dooden / die eeuwighe leven : ende leven toefeggen / die eeuwighe sterben sullen : ende dan om een hant vol gerste / ende om een mont vol byoorts / als die

Rom. 16. 17.
Phil. 3. 19.
2 Tim. 4. 23.
Joan. 10.

Leelijke namen der valscher Propheten in de Schrift.

De schrift die waerschouwt over al voor valsche Leeraers.
Joan. 10. 1.
Phil. 3. 17.
1 Tim. 4. 12.
2 Tim. 2. 24.
Act. 20. 29.
Rom. 16. 16.
1 Pet. 22.
Jud. 11.
De woorden Christi ende Pauli, een arbeider is, sijs loons weerdigh.
Matth. 10.
1 Tim. 5.
die gaen de trouwe dienars aen, en niet de huerlingen.

De rechte Predicanten die leeren beyde Wet ende Euangelium met kracht.

De rechte Leeraers die schouwen al wat tegen de Schrift is, ende blijven by Godts Woort ende Ordinantie.
Matt. 23. 19.
Act. 2. 38.
9. 6.

Rechte Leeraers die en verschoonen geen vleesch.

Rechte Leeraers leeren dagelijcks om der broederen wille.
1 Cor. 15. 32.

De vrome Leeraers haer besoldinge in den vleesch, is kruys ende ellende.

Joan. 10. 4.

Ez. 13. 24.
15. 16.

Jer. 5. 27. 28.

Es. 24. 1.

Matt. 13. 25.
Num. 22. 18.
2 Pet. 2. 10.
Jud. 11.

Matt. 23. 11.

die Propheet seyt / heerschen / ende niet die-
nen / berlepen / ende niet werpen / verkeer-
ren / ende niet leeren / verberven / ende niet
genesen / verstoppen / ende niet vergaderen /
dat Rijcke der Hemelen booz den Menschen
toeslupten / ende die arme zielen met alle byp-
moedigheid totter Hellen inlepen : siet /
daeromme is het / dat wy haer niet en hooren
/ noch met goeder Conscientien niet hooren
en dooven / want des Heeren Woort ge-
biedt / en vermaent ons over al / dat wy ons
van haer wachten sullen / blieden ende schou-
wen sullen / niet hooren / &c. so geseyt is.

Marth. 7.
15. 16. 24.
Rom. 16. 16.
Phil. 3. 17.
1 Tim. 6. 4.
2 Tim. 2. 15.
4. 2. 3. 2.
Tit. 1. 8.
1 Joan. 4. 4.
2 Joan. 1. 8.
Jc. 23. 14.

Merck nu gp goede Leser / of dese ooz-
sacken niet wichtigh genoegh zijn / om ons
van de Predicanten af te keeren / wy en
hebben u hier geen Philosophische woort-
den / geen verdracpde glosen / oock geen leu-
genen voozgedragen / maer wy hebben u aen-
gewesen / dat gp dagelijck by uwe Predi-
canten openbaerlijcken tasten / hooren / ende
sien meught / ende die is het gene / dat onse
fect beminde mede-Soeders ende Susters
in Christo Jesu / mede-genooten in der doof-
senisse / rycae ende gedooghsaemheyt Chri-
sti / die getrouwe Hepligen ende Kinderen
Godts / so lange Jaren / in so overmate
arinoet / met mont / schuyten / leven / doot /
goet / bloet / in gebanchenisse ende banden /
in water ende byter / aen kettinghs / galgen /
raden / ende scaecken / booz dese Afgod-
sche bloedige Werelt so bypmoedelijck be-
kent / ende so ridderlijck beweert hebben /
maer Predicanten blijven Predicanten / ende
de Werelt blijft de Werelt / ende bekeeren
haer (soo het schijnt) haer leefdoage niet / sp
houden so vaste (spreekt de Propheet) aen
den valschen Godts-dienst dat sp haer niet
en willen laten afsteeren / Jer. 8.

Das krach-
tige woort
Gods, de
vrymoedige
bekentenisse
der heyligen,
daer toe
oock haer
goet, doot,
ende vrome
leven, mo-
gen (och la-
cy) geen
Predicanten
oft werelt
bekeeren.

Rom. 1. 32.
Gal. 5. 21.
1 Cor. 6. 10.
Eph. 5. 5.

Eersame Leser / wy bidden u om Jesus
wille / dat gp doch dese onse bekentenisse
recht verstaen wilt / en niet gedencken / als
oft wy dese upt bitterheyt oft haer geschreyben
hebben / aengesien datse der Predicanten
schande so openbaerlijck bestrafet / ontdec-
ket en aenwijset : Och neen / wy getuppen
booz u / en booz den Heere / die ons geschapen
heeft / als datter noch haet / noch bitterheyt
in onse herten is / want wy weten ende be-
kennen / dat 't wercken des vleeschs zijn en
met de doot sullen beloont worden ; maer wy
hebben 't upt repndet herten gedaen / als booz
dien / die herten en nieren beken / u ende alle
menschen tot dienste / sp zijn dan onse wede-
partpe oft niet / geleert oft ongeleert / die na
de rechte warchep soecken : op dat wy de
verholentheyt des Babilomischen Wijs / die
bedeckte stricken der geleerden booz alsulcke
openbare klare aenwijssingen so ontdekken
mogen dat gp ende alle Godtzoefende Con-
scientien overmits sulcks / die onmenschelij-
ke groutwelen / eens mocht sadt ende moede
woyden / ende also des Heeren woort ende
warchep in rechter maten aenmercken / van
herten soecken ende gehoozsaem zijn / op dat
gp meught saligh woyden.

Apoc. 17. 2.

Van den Doope.

V An den Doop gelooven ende beken-
nen wy / als datse des Heeren eppen in-

settinge / woort / Ordinantie / ende bebel is /
ende daerom een hepligh Goddelijck Sacra-
ment oft teecken is / met welke dat geloove
met sijn krachten / bytchten en verhoogen-
heyt heerlijcken afgebeelt ends beclent woy-
den / wanneer sp recht na Gods Ordinan-
tie / en niet na eppen becliesinge gebuycht
woyt / namelijcken / aen den geloovigen /
ende niet aen die onverstandige kinderen :

Den doop
is een heyl-
ligh teecken
van den
Heere selve
ingeleet.
Mar. 28. 19.
Marc. 16. 15.

Wat wy den Doop leeren op den geloo-
ve / dat komt booz dese oozsaken : Ten eer-
sten / wantse Christus selve op den geloo-
ve bevolen heeft / ende seyde / Gaet in de gant-
sche Werelt / ende pzedicht dat Euangeli-
um allen Creatueren / Wie gelooft / ende
gedoopt woyt / die sal saligh woyden / Mat.
16. 15. Marth. cap. 28.

Christus
heeft bevo-
len te doo-
pen op den
gelooft.

Ten tweeden / om datse de Heplige Apo-
stelen / op den geloo-ve na des Heeren bebel
geleert ende gebuycht hebben / ende met
aen die onverstandige kinderen / Actoz.
2. 38. 8. 37. 10. 48. 16. 15. 18. 8. 19. 5.

Der Aposte-
len leere
ende ge-
bruyck van
der doope
gaet uyt ge-
loove.

Ten derden / om dat die effectus, oft dat
significatum, dat is / dat gene / dat met der
Doope beclent woyt / by den geloovigen /
ende niet by den onverstandigen kinderen
bevonden woyt / Rom. 6. 4. Col. 2. 12.
1 Cor. 12. 13. Ephes. 4. 4. 1 Petr. 3. 21.
Gal. 3. 27.

De beduy-
dinge des
doops die
stemmet
haer met den
geloovigen.

Aengesien dan / dat de wijsheyt ende
Waerheyt selve bevolen heeft / dat men den
geloovigen doopen sal / ende sijn getrouwe-
getuppen / namelijck / de Heplige Apo-
stelen / den Doop niet anders / dan na het
bebel haers Heeren geleert ende gebuychte
hebben : Ende dat significatum op den ge-
loovigen slupt / ende niet op die onver-
standige kinderen / so vermeld is / ende wy
nu booz des Heeren genade uppter Schryft
bekennen / hoe dat ons Moyses / ende de
Propheten / ja de Vader selve / op Christum
wijzen / dat wy hem dooren sullen / ende
datter na Paulus Leere / geen ander geont
gelept / noch geen ander Euangelium ge-
pzedicht magh woyden / behalven dat af-
leene dat ons van de Apostelen gepzedicht
is : siet / daerom is het / dat wy den Doop
op dat geloo-ve leeten / ontfangen / ende
met soo overmate veel saminers ende ellen-
de / ja met onse goetde ende bloetd bevee-
ren ende boozsaen / want wy bekennen
warachtigh / ende dat uppter Schryft / die
de rechte Lucerna onfet voeten is / datse
also des Heeren eppen insettinge / woort /
Ordinantie / ende bebel is.

Deut. 18. 17.
Je. 23. 33.
Mar. 17. 5.
Mar. 9. 6.
Luc. 9. 30.
1 Cor. 3. 11.
Gal. 1. 7.

2a. 119. 105.

Van den Kinder-doop.

Mer van den Kinder-doop houden ende
bekennen wy / datse ten eersten een
eppen becliesinge ende Menschelijcke ge-
rechtigheyt is / want daer doch niet een
woort van kinderen te doopen / in dat gant-
sche nieuwe Testament van Christo / noch
van den Apostelen geleert ende geroect is.

Den Kin-
derdoop is
van den
Menschen
ingeleet.

Ten tweeden / datse een vercheuringe
ende verwoestinge der Ordinantie Christi
is / want Christus heeft bevolen dat Euan-
gelium te pzediken / ende den genen te doo-
pen / die daer aen gelooven / Marth. 28. 19.

Ann 3 Marc.

De Kinderdoop verwoestet des Heeren ordiantie.

De Kinderdoop is een ydele troost en roem der onrechtvaardigen.

Leser die Catechismus der Kinderdoopers, en ghy sult grote gruwelen vinden.

Alle Godtsdienst is voor Godt verwerpelijck die van hem niet bevoelen is. Deut. 4. 12.

Dat hemelrijck en is aen geen woort lefen noch watersprengen gebonden.

Maec. 16. 15. Maec hier dooptmen sonder Goddelijck bevel / sonder Predicatie des woortds / sonder gehoort / sonder kennisse / sonder geloof / sonder boete / ende sonder nieu leven / ja oock sonder alle vernuft ende wetenschap / evenwel moeter noch by den geleerden / een heyligh / heerlijck werck en een Christelijcke doop en Sacrament gheeten zijn.

En derden / datse een pdel troost en roem is van alle onrechtvaardigen / want alhoewel dat sp Godts woort niet en verstaen / de waerheyt niet en kennen / en een moetwilligh bleeschelijck leven leyden / evenwel beroemen sp haer / datse gedoopte Christenen zijn.

Wengesten dan / dat de Kinderdoop een soo schadelicken supersticie is / datse des Heeren Doopfel soo gantscheijck toe schande maect ende de arme blinde wereldd haer soo dwaeselijck daer mede verleyden ende troosten laet / daer en boven noch sulcke verschickelijcke lasteringen / bebepnstheyt / bezweeringen / tooverpe / ende misghepck des hoogen Name Godts / in haer bevonden worden / dat een Godtverfende Conscientie daer booz wel met rechte schycken en heben magh / siet / daerom is 't / dat wy den Kinderdoop soo seere tegenstryden / en met open monde bekennen / als datse niet upt Godt / en Godts Woort / maer upt Antichrist / ende upt den putte des afgroonds / booztgekomen en gesproten is.

Lutherus schryft in een Boeckken van der Menschen leere / als dat het geene dat in Godts ende des geloofs saecken niet geboden is, dat dat selfde daer mede even verboden is.

Item / op dat twaelfste Capittel Genesis seyt hy / dat wy in alfulcke handelen niet sulden doen, sonder gewisse reden des Godtlijcken Woordts.

Boeck schryft Danielis 3. Godts dienst sonder Godts Woordt, dat is alle tijdt afgoderye.

Item / Philippus Melanthon, in een Boeck van der macht oft authoriteyt der Kercken seyd / dat alle Godtsdienst, die niet met een uytgedrukt woort Godts van Godt is ingefet, valsch ende onrecht is, men glosere daer op soo veele als men wil.

Dit selfde hebben Luther ende Melanthon na der schryft recht aengewesen / alhoewel dat sp 't (och lach) selfde niet zijn nagekomen / want als men de schryft leest / ende wel aenmerck / soo bedinmen in alle klaerheyt / hoe neerstelijck ende nauwe dat ons Gode geboden heeft / dat wy geenen Godtsdienst nae onse goetduncken sulden aenrechten / maer dat wy sulden doen / gelyck by ons beboolen heeft / want Israeel is oock om sijn eygen gerechtigheden / ende upderhooren diensten Godts / wel harde van den Heere verfocht en yestraft.

Seght nu niet liebe Lezer / gelyck die onverschandige doer / als dat wy daer mede onse kinderen verdoemen / om dat wy haer niet doopen en laten : Och neen : want de schryft en bindet dat Heemelrijck niet aen woorden ende water / maer een aen des Vaders upt verkiefinge ende genade in de verdienste des

doods ende bloeds Christi / Ephes. 1. 2. Christus heeft de kinderen sonder eenige doop dat Heemelrijck toegefeyt / Matth. 19. 15. Maec. 10. 15. Luc. 18. 2. Om dese beloften verblifden wy ons van herren / en dancken den Heere van sijnere genaden over onse lieve kinderen / daeromme soo siet booz u / ende en vergheyt u niet / want Godts verkiefinge / genade / gunst en Heemelrijcke te binden aen eenige woorden / wercken / tekenen ende elementen / dat is gantscheijck tegen des Heeren verdienst / doot / bloet en woort / ja openbare verleydinge / grouwel ende afgoderpe.

Van des Heeren Heylige Nachmael.

I D gelycker maten gelooven en bekennen I wy van des Heeren heylige Nachmael / als dat het een heyligh Sacramentelijck tecken is / onder Wyndt en Wijn van den Heere selve ingefet / ende den sijnen tot een gedachtenisse nagelaten / Mat. 26. Maec. 14. Luc. 22. 1 Cor. 11. Dat oock alsoo na des Heeren insettinge van den Apostelen onder de Doederen geleert en ghepuyche is / Act. 1. 1 Cor. 10. 11. Wy welcken datmen ten eersten / des Heeren Doot verkondigen sal / gelyck Paulus seyd / 1 Cor. 11. En alsoo gedencken / hoe by sijn heylige vleesch tot vergevinge onser sonden booz ons opgeoffert / en sijn dierbare bloet booz ons vergoten heeft / Matth. 26. 27. Maec. 14. 24. Luc. 22. 19.

En tweden / soo is het ten tecken der Christelijcker liefden / der eenighheyt / en des vreeses in die Gemeente Christi / Een Wyndt (seyt Paulus) is het / soo zijn wy vele een lijf / nademael wy alle een Wyndt deelachtigh zijn / 1 Cor. 10. 17. Want gelyck een Wyndt van vele kroonen is / evenwel maer een Wyndt is / alsoo zijn wy oock vele leden / evenwel maer een lijf in Christo.

En gelyck als dan die leden van een uytwendigh lijf in haer selven niet onerns zijn / maer in alle maten onder den anderen eenigh ende vreedigh zijn : Alsoo is het oock by alle den gemen / die in den Geest ende gelooe rechte leden aen den lijve Christi zijn / ende daerom is die selfde Nachmael van Tertuliano in boozleden tijden / een broedermael-tijdt, oft een gasterye der liefden genoemt.

En derden / soo is het een gemeenschap des bleeschs ende des bloeds Christi / gelyck Paulus seyd : Den Kelck der dancksegginge / met welcken wy danckseggen / is die niet de gemeenschap des bloeds Christi / dat Wyndt dat wy bryken is dat niet de gemeenschap des lichaems Christi ? 1 Cor. 10. 17. Welcke gemeenschap is / dat ons Christus in sijnere groeter liefden aengemenen heeft / en wy hem deelachtigh geworden zijn / gelyck Paulus seyd / wy zijn Christo deelachtigh geworden / is 't dat wy dat begin sijns wesens toeten ende toe vast behouden / Heb. 3. 14.

Wengesten het dan een teken is / dat ons in sulcker krachte van Christo nagelaten is / dat het

Dit Nachmael is een gedenck teken des doods Christi.

Dat Nachmael is een gedenck teken der liefden en des vreeses.

Dat Nachmael berekent de gemeenschap des vleesch en des bloeds Christi.

het ons sijn Doodt / de liefde / vrede ende
renighepdt onder den vzoederen / en oock de
gemeynschap sijns vleeschs en bloeds af-
beelden ende vermanen sal / soo vermet is /
soo kan oock niemande dit selve Nachmael
na der schijft recht gebruycken / dan die een
jonger Christus is / vleesch van Christus vlee-
sche / ende been van Christus beenen / die
de verfoeninge sijner sonden in geen andere
middelen en settet / noch geen andere midde-
len en soeket / dan alleene dooz die verdien-
ste / offer / doodt / ende bloedt Christi / die
daer wandelt in de eenighepdt / liefde ende
vrede sijner vzoederen / en die een vroom
onbestraffelijc leven leydt nae der schijft in
Christo Jesu.

Hier hebt ghy nu dat rechte Nachmael
onzes Heeren Jesu Christi / met sijn afbeeldin-
gen en verboggenhepdt in 't kotte gebaet /
dat u des Heeren mondt in sijn heilige woor-
tel selve nagelaten ende geleert heeft / wilt ghy
nu een bequaem gast aen des Heeren Tafel
zijn / ende sijn vzoed en Wijn recht genie-
ten / soo moet ghy oock sijn rechte son-
ger zijn / dat is / ghy moet een oprecht / vroom
ende Godvzuchtigh Christen zijn / daerom-
me soo ondersecht u selven wel na der Lee-
ringe Pauli / al eer dat ghy van desen vzoed
de eet / en van desen kelcke dzynt / want
vooz Godt gelt geen verpisen / hy en heeft
u niet in dier meyninge nagelaten / als of
hy lust tot vzoed / Wijn / oft eeten heeft.
Och neem / dan daeromme heeft hy 't u na-
gelaten / dat ghy overmits sulchs / de ver-
holentheden / die u met desen teken oft Sa-
cramente afgebeeldt en vermaent worden /
blytelycken waarnemen / en trouwelijcken
u daer na schielken sult / want niet dat tee-
ken / maer die beduydinge / met het teeken
voozgebragen in 't herte recht gebaet / ende
in de vzycht betwefen / dat maect een oprecht
Christen.

Van dat Nachmael der
Predikanten.

Mer van dat Nachmael der Predi-
kanten houden ende bekennen wy / ten
eersten / als dat het een valsche en Afgodis-
sche troost en vrede-teecken is / van alle die
die geerne op die ruppe wegh wandelen wil-
len / gelijk gulstige / gierige / woekenaers /
overspeiders / hoeren-jagers / leugenaers /
bedriegers / hooberdige / on-rechtsberdi-
ge / &c. Want na dien dat het haer van hare
Predikanten soo hooge aengepriesen wordt
dat haer oock de quijtcheldinge haerder son-
den daer mede verkondight wordt, soo troos-
ten sy haer selven / ende meenen wanneer sy
dat genieten / datse daer mede des Heeren
holck sijn. o Heeren! dat teeken en kan geen
Christen maecten / want soo lange sy haer
niet ommekeerren / en worden nieuwe Men-
schen upt Godt geboorten / van Goddelijc-
ker aerdt / soo is het al te vergerfs geboort /
ende al te vergerfs genachtmaelt / al maer 't
dat het van Petro oft Paulo selve worde toe-
gedient / gelijk Paulus sepd / in Christo
Jesu gelidet besnydinge noch onbesnydinge

Merckt hier
wie dat de
aengenamen
gasten Chri-
sti sijn.

1 Cor. 11. 27.

Der Predi-
kanten
Nachmael
is een on-
nutte troost
der onrecht-
veerdigen.

Matth. 18. 4.
Joan. 3. 3. 5.
2 Petr. 1. 3.
Sonder ge-
loove, nieu-
we creatuur,
en gehoort-
saemheydt,
en gelt geen
Doope noch
Nachmael.

dan dat geloobe dat dooz die liefde wercht /
Gal. 5. 6. De nieuwe creatuere. Gal. 6. 17.
En die onderhoudinge der geboden Godts /
1 Cor. 7. 19.

Ten tweeden / soo bekennen wy / dat het een
openbaer bevepnt werck is / al hoe wel dat
het by weynige bekend is / want Christus
heeft het tot een gedachtenisse sijn Doodts /
tot een teeken en betwys des Christelijcken
vredes / ende als een gemeynschap sijns
vleeschs ende bloeds nagelaten / soo getoert
is / ende de gemeyne Werelt die Nachmaelt
in den schijne / recht oft sy dat alsoo geloof-
den / en oock alsoo gesint waren / en soeken
noch eventwel de vergebinge haerder sonden /
en haer salighepdt / in kinderdoope / Absolu-
tien / in vzoed en Wijn / soo men sien magh.

Daer en boven soo bewijzen haer vzychten
openbaerlijck / als datse dat lijf des vredes
niet en zijn / want sy gebruycken alsulcken
hinderlijc ende ontrouwe onder den anderen
in koopen ende verkoopen / oock sommige
met hoereren ende overspel / met liegen ende
bedriegen / die eene den anderen na eere /
naem / saem / goet ende bloet te stelen / dat-
men metter waerhepdt wel magh seggen /
als datse de Christelijcke vrede / die upt Godt
is / niet en bekennen / ende datse niet in de
gemeynschap Christi / dan in de gemeyn-
schap van dien zijn / van welcken dat Joa-
nes sepd : kinderkens / laet u van niemant
verleypden / wie soude doet / die is upt den
dupbel / want die dupbel sondigt van aenbe-
ginne / 1 Joan. 3. 8.

Ten derden / seggen wy / als dat het een
seer schickelijcke laster / grootwel / ende hoe-
rerpe is / ja een nieuwt kalf / ende Maosim /
want de roeckeloose blinde Werelt die siet het
met natuerlijcke oogen / als dat het een ver-
ganckelijck kranck gewas ende vrucht der Aer-
den is, datse met haer eygen handen geplant,
afgesneden, gedruickt, ende gebacken heb-
ben, ende oock weder met dat gebruyck der
Aerden keert, van Menschen handen moet
bewaert worden, op dat het die outheyden
die wormen niet en verteeren, eventwel soo
moetet noch by veelen dat onberganckelijcke
dierbaer vleesch ende bloedt Christi sijn / en
vooz de waerachtige Soone des lebendigen
Godts aengebeden en ge-eert worden / dat
welcke oock wy / met onse vooz-ouders /
wel 500. Jaren gedaen hebben / ende noch
(o lach) in soo veel grootte koninckrijcken /
Doystendommen / Steben ende Landen ge-
daen wordt / gelijk als in voozleden tijden
by Israell menigh honderdt Jaren met de
kopere Slange geschiedt is / die welcke na-
maels van Bithia den koninck Juda is af-
gedaen / 4. Reg. 18. 4. Deut. 7. 5.

Siet / tot sulcke grove plompe afgoden-
dieners ende verleypers / heeft (o lach) de
Apocalypsche Apollion de schijft ge-
leert den deser werelt gemaecht / datse alsul-
ke krachteloos en swacken en aerdschen ge-
was tot den waerachtigen Soone, oft vooz
den waerachtigen Soone des Almachtigen en
eeuwigen Gods, dooz haer eygen wijshepdt /
leete ende Concilien hebben opgerecht / siet
soo geheel / en soo gantschelijcken heeft die
Edele Sonne der gerechtichepdt sijnen
A n n 3 glansch

Das Nach-
mael der ge-
leerden is
bereynst-
hoeydt.

De werelt
die soekt
haer salig-
heydt door
uyterlicke
middelen,
en niet doot
Christum.

De werelde
en kent ee-
vrede niet.

Dese woor-
den Joannis
die betuy-
gen, datse
alle des duy-
vels kind-
ren sijn, die
na den vlee-
sche leven.

Van de eer-
ste en letter-
lijke Kalve-
ren leest gy.
Exod. 32.
3 Reg. 1. en
van den
Maosim,
Dan. 12.

Der geloof-
den Nach-
mael wordt
by vele voor
des Heeren
vleesch ende
bloedt ge-
nietet ende
ge-eert.

De Tran-
substantiatie
worden in
een Conci-
lium beslo-
ten, als men
scharck 109 n.

Apoc. 9.

glansch verlooren / en die Egyptische doodelijcke dupsternisse dat gantsche landt bedecket / Apoc. 9. 2. Erod. 10. 22.

Dat Baby-lonische Wijs. Dat gewelt des Wijs.

Wijn getrouwe Leerster / met dese onse aenwysinge / ende bekentenisse van den Pzedikanten / met haren Dooye / Nachtmact / ende rijdige herten tegen alle vroomen / leert nu die verholenthepdt van dat opgezponchte Wijs / op dat rootachtige Beest / Apoc. 17. recht bekennen.

Dat gepronk des Wijs.

Aemt waer / dat Beest / dat van den Wyve beseten ende gedreven wozyt / is vol met namen der lasteringen / mercht wat des geests sin is.

Dat Wijs is opgezponcht in schoonder rieragien / met veele vriedagen / Kercken / Klocken / gefanten / Ozygen / Doop ende Nachtmact / &c.

De dranck des Wijs.

Haer schenck-beecker is vergult / sp be-roemt haer geweldijcken Godes Wooydt / maer sp is vol met groutwelen en oncrp-nighepdt haerder hoerterpe / daer mede sp oock djoncken gemaecht heeft alle die op der aerden woonen.

De name des Wijs.

Haer name is aen haer voozhoofst geschry-ven / sp magh van een pegelijck die Beeste-lijcke oogen heeft / geleesen ende gesien wozyden / ende heet Miltarium, dat is / verholenthepdt / die groote Babilon / die moeder der hoerterpen / ende van alle groutwelen op aerden.

Alle Konin-gen boeleren met dese Wijye.

Ende hoewel dat sp soo schoon pzonchet / dat hem alle Koningen met haer vermengen / soo wooydte ebentwel van den Engel een Poes-te genoemt / die soo onmenschelijck en wolf-achtigh in der aert is / datse oock djoncken is van den bloede der hepligen / en van den bloede der getuppen Jesu

Dat Wijs is bloetdroncken.

De Heplige Man Godes Joannis heeftse in den Beest gesien / ende hem daer ober seer verwondert / ja mijn goede Leerster / alle die des Wijs groutwelijke gewelt / afgodische bercieringe / geestelijke tooverpe ende hoerterpe / onmenschelijke groutwelen / ende haer verchzickelijke bloede-dozst ende tyrannpe recht gewaar wozyt / die magh hem met Joanne wel verwonderen / daeromme soo bzeest Godt / ende leert wijshepdt / tw heb-ben haer dooz Godes genade al om en om gesien / haer schande gantsch bloot bekent / en u met grooter blijt in trouwer liefden vooz haer gewaershouwt.

Dat Wijs recht te sien en te kennen is wonder.

Van dat Eedt-sweeren.

David spreekt in den 24. Psalm alsoo / wie sal op des Heeren Berge gaen / en wie sal staen aen sijnen hepligen Stede / die onschuldige handen heeft / en crpn van her-tan is / die geen lust en heeft tot valsche lee-re / ende die niet valschelijck en zweert / die sal den segen van den Heere ontfangen / en gerechtighepdt van den Godt sijn salighepds.

Van dit sweeren spreekt David wette-lijcker wijse waer voor datmen nu in den nieu-wen Testa-mente ja en neen te ge-hoort te ge-bruycken. Gelijck als die Propheten over den meyneedigen tot haren tijden geklaegt hebben. Jer. 1. 3. 4. Oze. 4. 16. Alsoo mogen wy oock nu wel over den trouweloosden doen.

Dese wooyden Davids zyn vol Gests en wijshepds / ebentwel by der Wereldt niet gachtet / want men vint (ô larp) ober al

schuldige handen / oncrpne herten / valsche leere / ontroutwe / en wepnigh waerhepdt / ja het is soo bezre by der menschen kinderen gekomen / dat dat edele ja en neen / dat van den Heere selve beboolen is / vooz geen waer-hepdt langer strecken magh / maer het moet by nae alle / soo wat vooz die oberhepdt ge-handelt wozyt / met den Eede bevestigt wozyden / hoewel dat des Heeren mont / Watt 5. met soo kilaere wooyden / dat zweeren alle Chyistenen afgeleert en verboden heeft.

De schryft leert ober al / dat tw Chyristum hooren sullen / Deut. 18. 15. Matth. 17. 6. Matt. 9. 8. Luc. 37. 9. want hy is de Koninck in Jacob / Clai 9. 7. Luc. 1. De Koninck der gerechtighepdt / Act. 25. 3. en 33. 15. Heb. 7. 14. De Leerster / ende Propheet van Godt beloofst / Deut. 18. 15. Act. 3. 25. en 7. 27. Die ons sijnz Vaders Wooydt ge-leert heeft / Joan 3. 17. 5. 4. 6. 7. 4. 1. 8. 26. 12. 14. Ende sijn Wooydt is de waerhepdt / Joan 17. vers 2. Sijn gebodt dat eeuwige leven / Joan. 12. 50.

Christus is de Koningh en nieuwe Propheet die wy hooren en geboor-saem zyn moeten.

Nadien tw dan dit aldus bekennen / en oock van herten alsoo gelooven / ende bekennen noch daer beneffens / als dat er geen Kepsel / noch Koningh boven sijn Wooydt magh heerschen oft tegen sijn Wooydt gebie-den magh / nadien dat hy dat Hoofst der Dozsten is / Ephes. 1. 21. Col. 2. 10. 1. 16. Apoc. 1. 5. Ende de Koninck aller Konin-gen is / Apoc. 1. 5. 17. 14. 19. 16. En hem alle knyen moeten buggen / die in den Hemel / op der Werden / en onder der Werden zyn / Phil. 2. Ende hy ons dat zweeren soo openbaer verboden / ende op ja ende neen alleene gewesen heeft / siet / daeromme is het / dat tw dooz die vzeese ons Godes niet en zweeren / noch oock niet zweeren en dozben / hoewel dat tw arme Mensch en daeromme soo becle by der Werelt hooren en lijden moeten.

Boven Gods Wooydt en magh niemant heerschen.

Gods woort dat verbiedt te sweeren.

Nengesien dan / dat ober alle de Wereldt met desen Krijckel des Eedtzwerens soo openbaerlijck sonder alle schroomen tegen Godes Wooydt gehandelt wozyt / ende oock sommige Godtzeesende wel somtijds daer-om in t verdziet komen / soo wil ick dooz des Heeren genade / den goethertigen Leerster upt des Heeren Wooydt aenwysen / wat de Heplige Schryft na gelegender tijt van dat Eedtzweeren leert en mede bzeengt.

De Gheele wereldt die mishandelt met het sweeren.

En eersten / soo moet de Leerster aenmerken / dat dat Eedtzweeren niet altydt eriter-ley sozmam by des Heeren volk ghade heeft / want vooz de Wet / soo hebben de heplige Vaders een gebzupck gehadt / datse de hant op haren hoofde gelept hebben / ende hebben alsoo den anderen gezwooren / gelijck van Abzaham ende sijnen knechte / Gen. 24. 3. En van Jacob ende sijnen Soone Joseph. Gen. 47. 31. geleesen wozyt. Oock heeft Joseph by dat leven Pharaonis gezwooren / Gen. 42. En het schijnt dat sulicken zweeren by den Egyptenaren een gebzupck geweest is.

Dat gebruyk der vromen met den Eede voor de Wet.

En tweeden / soo moet de Leerster aenmerken / dat Israell in de Wet geboden was / datse by des Heeren Name zweeren souden (verstaet / wanneer dat het den doodt opschede) ende haren Eede houden / als Moyses scrjdt /

Dat sweeren der Vaders in de Wet. Exod. 22. 11. Deut. 6. 10.

sepdt / ghy en sult niet valsche zweeren by mijnen Name / en onchepligen den Name uwes Godts / want ick ben die Heere / Lev 19. vs 12. Ende den selfden Eedt die was Israhel een eynde van alle twist / Exod. 22. Heb. 6. 16.

Exod. 20. 7. 12. 11. Marth. 5. 33.

Een Christen en moet by gene dingen zweeren.

Den Eedt der Christenen is ja en neen. Marth. 5. 37. Jac. 5. 12.

Menschen recht dat moet voor des Heeren woort niet gaen, dan het moet wijcken ende te sugge staen.

Christus ende de werelt die strijden in dese Aertijckel metten anderen.

Ten derden / soo moet hy aenmercken / dat Christus Jesus sijne Christen nu in den nieuwe Testamente met den Eedt te zweeren niet op die Wet en wijst / als in dat onvolkomene / dat wel rechte zweeren toeliet / dan hy wijst ons nu van de Wet tot ja en neen / als tot dat volkomene / en spreect alsoo : Ghy hebt gehoozt / dat tot den ouden (dat is / tot den Daderen in de Wet) geseyt is / (te wten / dooz Mosen / ghy en sult geen valschen Eedt doen / maer ghy sult Godt uwen edt houden / (dat is / ghy sult rechte zweeren / ende uwen edt nakomen.) Maer ick (Christus) segge u (mijne Jongeren) dat ghy (die mijne Christenen zyt) geensins zweeren en sult (dat is / noch rechte / noch onrechte) noch by den Hemel / want hy is Godts stoel / noch by der Aerde / want sy is den banck sijner voeten / noch by Jerusalem / want sy is een groote koninckes Stadt / oock en sult ghy by uwen hoofde niet zweeren / want ghy en meught niet een hayt / wit oft zwart maken / maer uwe woort ja / ja / neen / neen / wat daer boven is (dat is / wat boven dit Ja ende Neen is) dat is van den quaden / daer hebt ghy van den Eedt der Christenen / Christus eegen leere en ordinantie.

Siet mijn lieve Leester / dooz dese woorden Christi / moet alle menschelijcke Rechten en Policijen van dat Eedtzweeren wijcken en onder gaen / gelijk daer zyn / Juramentum calumniae, juramentum de veritate dicenda, Or fede, en soemens meer noemen kan / sy geschien dan hoe datse geschien / het zy met woorden / oft met den bingeren op te seken / oft dooz de boyst te houden / oft op een krepce / oft op dat nieuwe Testament te leggen / &c. En dat waerachtige ja en neen / van den Heere selve geordincert / dat moet wedt in de plaetse treden / soo anders de overhepdt met de ondersaten des Heeren woort niet moet willighlijcken willen overtreden / en als onnut in de wint staen / want alle wat boven ja en neen is (spreect Christus Jesus) dat is van den quaden. Die selfde leert oock de heplige Jacobus / ende spreect : Dooz alle dingen / mijn lieve Broeders / en wilt niet zweeren / noch by den Hemel / noch by der Aerde / noch by eenigen anderen Eedt / (verstaet / gelijk by Godts woort / by des Heeren krepce / by uwer zielen salighepdt / &c.) Maer uwe woorden (sepdt hy) sullen zyn / ja / dat ja is / en neen dat neen is / (ende niet / soo helpt my Godt / oft daer toe helpt my Godt ende alle hepligen / gelijk als 't in vele plaetsen (o laep) een gebuyck is) op dat ghy niet in bebuycksepdt en vallet / Jacob 5. 13.

Wy wten wel / dat de Overhepdt een alsulcken schijn boozt brenghet / ende spreect : men magh wel sweeren / wannermen rechte saecken heeft / hier op antwoozden wy simpellicken upt des Heeren mondt / Arche te

zweeren / dat was den Joden in de Wet toegelaten / maer den Christenen is het in den Euangelio verboden : aengesien dat ons Christus van geen zweeren toelaten wil / ende de overhepdt die wil evenwel / na hare pollicijen boozgaen / alhoewel / dat het contrarp der schryft is / ende de Schryft en magh geen Menschen wijcken / waer sal nu die benautode Christen heeren / zweert hy / soo valt hy in de handen des Heeren / maer zweert hy niet / soo moet hy des overhepds ongenade en straffen dragen.

Het is onrecht / den menschen meer gehoorlaem te wesen / dan Godt. Act. 4. 18.

O Ghy lieve Heeren ! hadtmen nu Christelijcke ooggen / en honden van herten sien ende bekennen wat dat het na Godts rechtverdighsepdt mede brenghet / datmen Godts Woortd so moet willigh betrachtet ende overtreet / men soude liever sterben / dan datmen dat duure Euangelium ons Heeren Jesu Christi / de ordinantie des ewigen Godts / met die vergauckelijcke statuten / ende pollicijen zwacken oft bzyken soude.

De grootste onreke Gods is / datmen sijn woortd veracht.

Oock en soudmen niet eens dencken dooven / datmen bysonder de vrome Godtbychtige herten / die dooz die bycese harts Godts niet anders dan de waerhepdt sprecken dooven / die een pegelijck woortd dat upt haere mouden gaet / vast als ren Eedt aehren / en totter Doode toe haer ja ende nern houden / boden herten ja en neen tegen Godts Woortd bezwaren soude / daermentse nu (och laep) wel om een klepne saecke / als om tijdelijck goet oft pet sulckis wat / wel met opgesteken vingeren na den Hemel / oft op den nieuwen Testament gelept / by den Godt des Heemels / en by sijnen levendigen woortd / oick te zweeren dringen dooven.

Watbehoefmen daer doch te zweeren daer eick woortd als een Eedt is.

Och ghy lieve Heeren ! hoe klageelijck leeden u uwe Leeraers en Lepders / den wegh die totter verdoemenisse streckt / die u altydt daer mede troosten / men sal die overhepdt gehoosfaem zyn / (als 't oock behooslijck is / soo bezre als 't niet tegen Godts Woortd is) recht of men daerom / om datmen Overhepdt is / in alle dingen tegen den Heere wel handelen en heerchen moet.

Sap. 6. 9. Act. 10. 34. Rom. 2. 11. Gal. 2. 6. Ephel. 6. 9. Col. 3. 25. Luc. 13. 3. 4. Ioan. 3. 3. 5. Marth. 18. 4. 1 Cor. 14. 20. Exod. 23. 7. 2 Par. 19. 16.

Och neen ! lieve Heere / neen / wy waerschuuten u dooz trouwe liefde / betert u / waecht op / ende siet booz u / utwe Predikanten die verlepden u / by Godt en is geen aensien der persoonen / is 't dat ghy geen boete en doet / upt Godt niet gebooren en woort / die simpele onnoofte kinderen in der booshepdt niet gelijk en woort / u officie ende dienst niet na Godts wille in der lief den redelijcken upvoort / den armen ende ellendigen geen recht en doet / en niet met Godtbychtiger ootmoediger herten gehoosfamelijck in des Heeren Woortd wandelt / so sult ghy ten jonghsten dage uwen rechter binden. Lieve Heeren / neemt doch deseteden wel ter herten / Potentes potenter tormenta patientur. Sap. 6. 5.

Item / ghy geleerden / ghy die daer met uwe glosen dese dwalinge wilt betweeren ende boozstaen / hoe doost ghy doch Godts eentwige wijshepdt en waerhepdt soo openbaerlijck tegen sprecken / ende seggen / ghy spreect / men sal geensins zweeren / maer wy seggen / recht maghmen wel sweeren / wanneer dat het

De geleerden maken hier met hare glosen Christum tot een leugenaar.

de

de liefde, nutte, en noot des naesten eyschen, heet dat niet openbaer en plat tegen Christus leeren / dat willen wy u selven rechten laten / daer doch de reden soo klaerlijcken luydet / dat den Joden in de Wet recht te zweeren toegelaten was / maer ons Christenen is het verboden / oock soo helder ende klaer is / datter in den Nieuwen Testamente / geen liefde des naesten / noch des Vaders / noch des Moorders / noch der Doolwen / noch der Kinderen / noch genen noot des leven / oft des Doodts des Heren woort bupgen oft bzecken moet / Matth. 10. 37. Marc. 8. 38. Luc. 9. 12. 4. 14. 26.

Hieromme weerde Leefte / is 't dat ghy foodanigh een zijt / die den Heere bzeest / en het u gebeurde / dat ghy tot eenen Eedt gedrongen woort / soo bidder den Alderhoogsten om wijshepde / bymoedighepde / ende sterckhepde / hoozt niet der geleerden glosen / want sy bedziagen u / siet oock niet op die beelhepde / dat ghy haer in 'equade na volgt / soo Moyses sepd / Wijcht doch in der saecke geen vleesch / sy zijn dan wie / hoe / en waer sy zijn / maer vermaent ende bestrafte met alle behoortijckhepde en liefde / wanneer datse u boven der Schyft dzingen willen / blijft by uw's Heren woort / dat u dat zweeren soo openbaerlijck verboden heeft / en laet u ja en neen u Eedt zijn / gelyck als hy dat geboden heeft / het gevalle u te leven of te sterben / op dat ghy alsoo die onnutte bzuhteloofe pdele Werelde / die geen dingen wepniger en achtet als des Heren Woort / dooz alsulcke Christelijcke dapperhepde / ende bestandige waerhepde in haerder ontrouwde ende valscheit / met u waerachtigh ja ende neen / tot gerechtichepde vermanen en straffen menigh / oft hem noch iemand van sijn ongerechtighepde bekeerren moghte / ende moghte overmits sulcks de waerhepde dieper naderncken / ende saligh wozen.

Oock soo is 't u wel nutter / dat ghy menschen ongunst / smaethepde / ende laster op u ladet / en in der waerhepde blijft / dan dat ghy der menschen bziende zijt / ende tegen Godts Woort sondigh / gelyck als de goede Joannes Hus beledt / als hy om te zweeren gedwongen worde / my is aen alle zijden angste (spack hy) iweere ick, soo hebbe ick den eeuwigen doot, ende sweere ick niet, soo en magh ick uwe handen niet ontgaen, maer het is beter, dat ick valle sonder het werck in uwe handen, dan te sondigen in 't aengesichte Gods, siet : soo hooge heeft de weerde desen Eedt getwegen.

Hier by soo leeft oock Hieronymum Theophilactum, Christostomum, Erasmus Rotterdamum in suis Annotationibus, Philippum Melanthonem over dat 5. Cap. Matt. Heymonem over dat 10. Cap. Apoc. Ende oock Originem aen een plaets / ende ghy sult bevinden / datse in dese Artijckel met onsen grondt / geloode / leere / ende bekentenisse stemmen en een zijn.

Dit is dan van desen Artijckel onsen gront ende meynunge / nademael dat ons des Heren eppen mandt verboden heeft / dat wy geensins zweeren sullen (verstaet in tijdelijcke dingen) noch recht / noch onrecht /

soo gesepd is / en geboden heeft / dat onse ja onse ja / en onse neen onse neen sal zijn / Matth. 5. 37. Oock Paulus en Jacobus / dat selfde krachteelijck betupgen / 2 Cor. 1. 18. Jac. 5. 12. Ende wy wel weten / dat geen Mensch / noch Menschen gebod / boven Godt en Godts gebode heerschen magh / daerom isst / dat wy in geen tijdelijcke handelen (segge ick) eenige waerhepde hooger als met ja / en met neen bevestigen doozen / want des Heren Woort leert alsoo / soo gesepd is.

Mijn Leefte / Merckt wel / wy seggen in tijdelijcke handelen / ende dat om dese oozsaecke / want / om dat Christus in sijn leere wel somtijds dat woort doozwaer gebupcht heeft / Matth. 17. 18. Joan 3. 8. 34. 10. 1. &c. en oock Paulus den Heere tot een getupge over sijn ziele geroepen heeft. Soo meenen sommige / als dat daer mede recht te sweeren wel vry staet, en mercken niet / dat Christus ende Paulus sulcks niet in eenige tijdelijcke handelen / als om vleesch en bloedt / oft om gelt en goet / dan tot een bevestinge des eeuwigen waerhepdes / ten pyse Godts / en tot salighepde en bouwinge haerder Goederen / gedaen hebben.

Bidden dan hier mede alle Heren ende Overheden om Jesus wille / dat sy doch den Heere van herten bzeesen / ende haer met dese haere polijce van den Eedt-zweeren onbet des Heren Woort dzucken willen / en willen bedachtelijcken aenmercken / waeromme dat sy den Eedt eyschen / te weten / daeromme / omme datmen nakoomen sal datmen zweeret. Mengesen wy dan onse ja ende neen / niet klepder dan een Eedt achten / wat behoefmen ons dan hooger te bezwaeren / dan ons des Heren Woort leert ende toelaet / want wy verhoopen dooz Godts genade / aen dien dat wy den Heere delachtigh gewozen zijn / ende sijn woort aenhangen / in welcken dat dat ja ende Amen is / datmen oock ja by ons bevinden sal / dat ja is / ende neen / dat neen is / veel meer als by de werelt / al zweeren sy oock sterke Eeden / maer saelgeert 't peimant / dat hy sijn ja en neen niet en hout / die laet als een mepnediger gestraft wozen.

Dat dat ja en Amen by alle rechte Christenen is / dat bewijssen die gene wel / die in onse Nederlanden met soo vele zware gebrakenissen / met die veroovinge haerder goederen / met soo onmenschelijcke vele pijnningen ende leden-bzecken / daer oock met vpet / staken / en zweert soo tpeannelijck verfochte wozen / en wel met een woort sulcks alle ontgaen moghten / dat sy maer haer ja en neen bzeeken wilden / maer nadien dat sy uptter waerhepde geboosen zijn / soo wandelen sy oock in der waerhepde en betupgen de waerhepde tot in den doot / gelyckamen in Vlaenderen, Brabant, Hollandt, West-Vrielandt, &c. overbloedelijcken speuren en sien magh.

Besluit.

Et is openbaer eersame Leefte dat de wereldt alsoo vervallen is, datse alle wat Godt leert, gebiedt, ende hebben wil, voor on-

Noch liefde, noch noot, magh in den nieuwen Testamente handelen tegen Godts Woordt.

Bedeekt u licht niet, maer laet lichten voor alle menschen. Matth. 5. 37. Phil. 2. 12. Bekentenisse van Johannes Hus van den Eedt-sweeren, dese selfde is Anno 1416. in een Concilio te Constans om sijnen wille gehouden, van den Papisen met den vyere opgeoffert en henen gerechtet.

Dat ja ende neen der overheden Christenen, is vast van veele menschen heet Eedt is.

De rechte Christenen betuygen oock haer ja en neen met der doot.

onrecht achtet, ende met nydiger herten ha-
tet, vervolget, ende uytroeyt, daer en tegen,
alle wat God hatet, verbannet, ende voor een
grouwel achtet, voor goet aensiet, ende met
grooter neerstigheyt beweert ende voorstaet,
evenwel so willen sy de heylige Christelijcke
Kercke, ende Godts volck heeten, recht oft
men sonder geloove, sonder nieuwe geboor-
te, sonder Gods Geest ende gehoorzaamheyt,
alleene met roepen, Kinderdoopen, &c.
sulcks zijn kan, och neen, mijn Leser, neen,
neemt het waer, uwe troosters bedriegen u,
ende verderven den wegh, die gy gaen moet,
Eesai. 3. 11.

Dat goede
dat wort by
de werelt ge-
haet, ende
dat quade
wordt be-
mint.

Aengiesen de sake dan so gantsch metter
werelt vervallen is, so vermelt is, ende onse
wederpartyen so jammerlijck over ons liegen
ende oproeren, dat wy tot geen verantwoor-
dinge komen mogen, so men sien magh, so
hebben wy dese onse bekentenissen schrifte-
lijcken daer gestelt, op dat een yegelijck dese
lesen, hooren, ende sien magh, ende verne-
men kan, waeromme, ende waer door wy
soecken saligh te worden, waeromme dat wy
de Predicanten niet hooren, ende waeromme
dat wy den Doop soo neerstelijck op den ge-
loove drijven, ende den Kinderdoop soo hart
tegenspreken, wat des Hoeren Heylige Nach-
mael afbeeldet, ende welcke grouwelen dat
der Geleerden Nachmael medebrengh, ende
dat het een recht Christen in tijdelijcke ver-
gankelijcke dingen geenfins toegelaten is hoo-
ger te sweeren, dan met ja ende neen, ende
hebben also waerheydt ende leugen, licht ende
duyfternisse, als wit ende swart tegen den an-
deren geset, so gy sien meught: wilt gy niet
moetwilligh blint zijn, so hebt gy hier een
goede oogen salve, ja het is u hier so duylijck
ende klaer, so plomp ende plat voorgestelt,
dat gy moet bekennen dat het de waerheydt is,
oft met verkeerde sinnen van u scooten, ende
seggen, neen ick en wil dat niet, ende wat gy
dan voor een Christen zijt, dat meught gy
nadencken.

Apoc. 3. 18.

Goede Leser, en versaemt u niet met dien
die tot Godt sprecken, wijckt van ons, de
bekentenisse uwer wegen en willen wy niet,
Job 21. 14. Oock niet met die, die op bloet
loeren, want haer deel ende loon sal de doot
zijn, Rom. 1. 32. Gal. 5. 22. Apoc. 21. 27.

Siet dit segge ick is onse gront, soogy hier
gelesen hebt, zijt gy nu van vromer zert, ende
de blinde Geest der Geestelijcker hoereryen u
niet en leydet, so recht onse saecke met des
Heeren woort na der waerheydt, verstaet gy 't
niet, so vrees Godt, ende bidde, alle die
uyt Godt geboren is, ende des Heeren woort
bereyt staet, die moet bekennen, dat onse
leere uyt Godt is, ende wy de waerheydt heb-
ben, wie datse aengrijpt, ende tot den eynde
daer in blijft, die heeft dat eeuwige leven,
maer wie datse verstoort, die en verstoort niet
ons, maer Christum Jesum selve, dese uyt
sijns Vaders mont also geleert, ende met sijn
bloet also besegelt heeft, Apoc. 1. 5. 1 Petr.
1. 19. Actor. 20. 28.

Die gees-
lijcken zijn
die mogen
lesen ende
rechten.

Niet den
beginder
maer den
voleynder
de kroone
beloofte.
Mart. 10.
13. 24. 22.

De genadige lieve Vader, door sijnen lie-
ven Sone Jesum Christum onsen Heere,
verlichte u, met alle hongerige Conscientien,
met de gave sijns Heyligen Geestes, ende leyde

u met sijn stercke kracht in sijn eeuwige sa-
lighmakende waerheydt, Amen.

By my Menno Symons. Anno 1552.

Godt tot prijs, ende alle Menschen tot
dienst.

Hier volgen noch sommige Vra-
gen, met welcke sy ons menigh-
mael bemoeyt hebben.

De eerste vrage / Of de Affonderinge een
gebodt Gods, oft een raet Gods zy?
Antwoorde: Een yegelijck wege de woorden
Christi recht / ende de woorden Pauli bo-
ven verhaelt / soo sal hy wel bebinden / of
sp Gods gebodt of Gods raet zy / alle wat
Paulus sprecht van der Affonderinge / dat
sprecht hy ten meestendeele in Imperativo,
is in een gebiedende maniere Expurgare,
dat is / beeght uyt / Profligate, dat is / drijft
uyt / 1 Cor. 5. 6. Sejungere, dat is wordet
afgeschepden / 1 Tim. 6. 5. Fuge, dat is /
blijet. Tit. 3. 9 / &c. Item: Wy gebieden u
liebe Broeders in den Naeme onses Heeren
Jesu Christi / &c. Ick meyne Broeders /
dese schriften bewijssen wel / dat dese een ge-
bodt zy / ende of sy dan al schoon niet een
gebodt / maer een raet Gods en ware / sou-
den wy dan den selven niet met allen blij-
volgen ende na komen? Veracht mijn Geest
des Heiligen Geests raedt / so bekenne ick
waerachtigh / dat mijn geest uyt Godt niet
en is. Ende tot wat eynde het velen gera-
den is / die niet Godts / maer haeren eygen
geest gevolght hebben / magh men veel plaets-
sen der Spbelscher Historien gelesen wo-
den / is oock tot onsen tijden wel gesien ende
behouden.

2 Thess. 3. 11.

De tweede vrage / of yemant desen Ban
niet onderhouden en wilde, evenwel anders
vroom ware, of hy dan oock daerom soude
gebannen worden? Antwoorde: Wie hooft
is / sal wel sijn hooft in der gehoors-
zaamheyt blijcken laten / ende niet wetens
ende willens Gods woort / gebodt / wille /
raet / vermaninge ende leere verachten / en
als noodigh in den wint slaen / want so
pemanant wortwillige commercium houdt met
dien / die in der Schrift verboden sijn / so
moeten wy immers bekennen / datter een
verachteinge des Woorts Gods is / ja open-
bare ongehoorszaamheyt ende wederspannig-
heyt (ick sprekke van die) die 't wel weten
ende bekennen / ende niet en doen) ende on-
gehoorszaamheyt is een sonde als Looverpe /
ende wederspannigheyt is Afgoderpe.

Bademael dan de Schrift vermaent ende
gebiedt / met soodanigen en sult gy niet ber-
menght worden / met haer niet eten / noch
groeten / noch in uwe Pupsen ontfangen /
&c. ende dan pemanant ebentwel sepde: Ick
wil my met haer vermengen / eten / ick
wil in den Heere groeten / ende tot mijn-
nen hupse in nemen: Dit bewijst immers
opentlijck dat hy sijns Heeren gebodt / en-
de vermaninge niet en vrees / dan kleyn
achtet /

1 Sam. 15. 23.

ooo

achtet / den heftigen Geest verflootet / ende
 zijn eppen goetduncken / meer als Gods
 Woort vertroutwet / eert en nabolgt. Ooz-
 deelt gij nu / wat het woort een sonde is / Gods
 Woort niet te willen hooren / noch gehoos-
 saem zijn. Paulus seyt : Wy gebieden u lie-
 ve Broeders / in den Naem onses Heeren Je-
 su Christi / dat ghy u ontrecht van allen
 Broederen die onbehooslijck wandelen / en
 niet na de insettinge / (merck wel) die hy
 van ons ontfangen heeft. Item : Soo pe-
 mandt onse woorden niet gehoos saem en is
 (noch eens merck) dien teekent aen dooz
 eenen blyf / ende en hebt geen gemeenschap
 met hem / op dat hy magh beschaemt wo-
 den. Dewijle dan de Ban van den Aposte-
 len soo krachtelijck beboolen en gedreben is /
 en dat upt des Heeren mont / Matt. 18. 15.
 soo moeten wy immers oock den selven na
 komen / en gehoos saem saem zijn / soo wy nu
 soo wijt van Godt geleert en verlicht zijn / oft
 wy moeten van de gemeynte Gods om onses
 onbehoos saemhepts wille geschout en gemijt
 worden / moet men belijden en toestaen.

De derde vrage : of oock Echte luyden mal-
 kanderen behooren te mijden des Bans halven,
 desgelijcks oock Ouders en Kinderen. Ant-
 woorden wy ten eersten / dat de regel van den
 Ban / een generael regel is / en niemandt
 upt en neemt / noch Man / noch Vrouw /
 noch Ouder / noch kindt : want Gods Woort
 oordeelt alle vleesch met een gelijcke oordeel
 ende en kent geene personen. Nademaal
 van de regel des Bans generael is / niemandt
 upt en neemt / en geene personen aensiet /
 is 't immers billijck hier in des Heeren Woort
 te hooren en gehoos saem te zijn / hy is dan
 man oft vrouwe / ouder oft kindt.

Ten tweeden / seggen wy / dat de affon-
 deringe in der Gemeente geschieden moet / en
 daerom oock de man in de affonderinge sijns
 Voutwos ende de Vrouw in de affonderinge
 haers Mans / consenteren / en metter ge-
 meente stemmen moet / moet dan de bysonne
 eegade oock sijn consent daer doen / soo is 't
 immers wel behooslijck / dat hy de selve metter
 gemeente oock mijde / want wat vrucht /
 kracht en nuttigheyt heeft de Ban in hem
 besloten / wanneer dat schoutwen en mijden
 niet daer en is.

Ten derden / seggen wy / dat de Ban gege-
 ven is / om beschaemt te worden tot beterin-
 ge. Verstaet dat beschamen niet / gelijck de
 werelt beschaemt woort / maer verstaet in der
 Conscientien / en daerom so laet het in aller
 billijckheyt / bekerscheyt en liefde geschieden /
 wanneer dan mijn Man oft Vrouw / Ouder
 of kindt / metten Ban in der Gemeente in den
 Naem Christi / en metter kracht Christi ge-
 oordeelt is / behoort immers wy / na dien de
 rechte Euangelische mijdinge ter betereinge
 geschiet / na raet des H. Geests / betereinge upt
 allen mijnen krachten te soeken aen mijnen
 eppen lijue / nattelijck / aen mijnen eegade /
 oock aen mijnen naesten bloet-vrienden / als
 Ouders en kindt / want de geestelijcke liefde
 moet in allen dingen den voorsichich hebben /
 daer beneven wilde ick hier ebentwel in ure-
 lijke dingen der noordrust isheyt belangende /
 betsoegen / soo drete het wy mogelijk waert.

Ten vierden / seggen wy / dat de Ban gege-
 ven is / op dat wy niet grenen sterdergh des
 vallschen leers / oft des onreynen levens / van
 den afvalligen sulen verstoert worden. En
 is sponbaert dat wy niemant meer berderben
 ende verstoeren kan / dan wijnen eppen ege-
 noot / vader / Ec. so is wy immers van den
 H. Geest oock wel geraden den selven te mij-
 den / op dat hy wy in mijnen geloobe niet en
 berderbe / ende alsoo woort Godt te schande
 maecte / is 't dat ick man oft vrouwe / va-
 der oft kindt oft yet liever hebbe dan Christus
 Jefum / so en magh ick sijn Jongst niet zijn

Hier woort nu van sommigen tegen gewo-
 pen / en gesept / datter geen Echte-scheydinge
 en is / dan om overspel : dat selve seggen wy
 oock en daerom en sprecken wy van geen
 Echte-scheydinge / maer van eener mijdinge
 / en dat om de oorsacken / als boven ber-
 klaert is. Mijdinge heeft Paulus klaer ge-
 noeg geconsentert / hoewel niet altyde
 overspel daer en is / maer geen Echte-schey-
 dinge. Want Echte-scheydinge en is in der
 Schrift niet toegelaten anders dan om over-
 spel / daerom en falte oock van ons anders
 niet bewillight worden ewelijck.

Daerom is onse verstant / als dat de Man
 sijn Vrouw / en Vrouw haer Man / de
 Ouders haer Kinderen / en dat kindt sijn Ou-
 ders behoort te mijden / wanneer sy afvalligh
 zijn. Want de regel des Bans is generael /
 sy moeten metter Gemeente oock dat ooz-
 deel consenteren / sy moeten haer schrift-
 matige beschaemheyt soeken tot beterin-
 ge / en hen niet blyt wachten / datse van
 haer niet versuert en worden / als boven ge-
 sept is.

Mijn Bewinde in den Heere / hier wil-
 de ick nu uwer alder liefden upt groent mijns
 herten wel gebeden hebben / dat ghy doch
 gebode van gebodt onderscheyden wilt / en
 alle geboden niet eben zwaer achten / want
 overspel / Afgoderpe / bloet-bergieten / en
 sulcke grouwelijcke schandige vruchten en
 wercken des vleeschs meer / sulen zwaer-
 der gestraft worden / dan die / die in den
 Ban misgripen moghten / ende dogh by-
 sonder wanneer 't u niet moetwillens ende
 upt verkeerde herten en geschiet. Daerom
 soo siet doch wel woort u / dat ghy in dese sae-
 ke de Echte belangende / niemant woort
 dzingen en wilt / dan hy in sijn herten van
 Godt geleert is / en in sijn Conscientie
 dzagen en boelen kan / op dat ghy dat
 Boekken niet en koochet / dewijle het
 noch sijns Broeders melck suppet. De Schrift
 leert allenthalven / datmen den zwacken dzan-
 gen sal / Broeders het is een zwaer pericu-
 leuse saech / ick weet oock wel wat hy mij-
 nen tijden / dooz sommiger dzingen daer
 upt ontsaem is. Daerom rade ick / datmen
 eenen pegetlijcken den gewiffen ende frecher-
 sten gronde en wagh wijfen sal / wiens Con-
 scientien als dan dooz de Schrift / ende dooz
 den Hepligen Geest wy ende onthouden
 saen / die doet bytwilligh upt hem sei-
 den / ende niet upt permands bedwanch /
 dooz de salvinge / ende niet dooz mensche-
 lijck aendzigen / so 't hem brijgende dat sijn
 eegade gebannen worden / dat hem de H.
 Geest

1 Thef. 3. 12.

Rom. 2. 11.
Gal. 2. 6.
Ephes. 6. 9.
Col. 3. 25.
Iac. 2. 4.
1 Petr. 1. 17.

1 Cor. 5. 3.

1 Cor. 5. 8.
2 Thef. 3. 14.
Matt. 18. 16.

1 Cor. 5. 4.

Gal. 5. 9.
1 Cor. 5. 5.
Exod. 13. 3.

Matth. 10. 27.
en 16. 23.
Marc. 8. 35.
Luc. 14. 26.

1 Cor. 7. 10.
Matth. 5. 32.
en 19. 7.
Matth. 10. 4.
Luc. 16. 18.

Exod. 23. 19.
en 34. 26.
Deut. 14. 21.
Rom. 15. 1.
Gal. 6. 4.

Geest in der Schrift radet / leert ende gebiedt. Want ick weet gewis ende waerachtigh / so wie den H. Geest met getrouwert herten hoozt ende gehoozsaem is / en sal nimmermeer te schande worden.

De vierde vrage / of wy oock den gebonden met eenige wereltlicke groete begroeten, ende met eenige eerbiedinge op sijne groete bejegenen mogen? nademael Joannes seyt: Gy en sult hem in uwen huysie niet ontfangen, noch groeten, want wie hem groet, die heeft gemeynschap met sijne boose werken. Antwoorden wy: Lieffelijckheyt / bescheydenheyt / beleefsheyt / eerbiedinge / ende vziendelijckheyt tegen pegelijcken betaemt allen Chyistenen. Wanneer dan een afvallige my besegent ende groet my na wereltliche wijse / met goeden moegen oft goeden dagh / ende ick zwijge stil / hy is my eerbiedigh / ende ick keere mijn aensicht af / houde mijn stuer ende onvziendelijck tegen hem / soo magh ick my mijner onbeleefsheydt wel schamen / gelijk Spzach seyt: want hoe kan de selbe dooz alsulche onbeleefde stuerhepdt tot boete vermozwet ende in sijn gewisse geslagen / weder ten besten beroert worden. Ende de ban en is niet gegeven tot verdervinge / maer tot beteringe.

Septmen dan / Joannes heeft soodanige groete verboden. Antwoorde ick booz my / dat ick booz mijnen Godt niet verstaen en kan / also dat Joannes dic van een gemeyn groete gespoochen heeft / maer dat hy sprecht / so dat eenigh verlepder tot ons komt / die de leere Chyisti verlaten heeft / dat wy den selven in 't huys niet ontfangen en souden / op dat hy ons niet en verlepde / ende dat wy hem als een broeder niet groeten en souden / op dat wy hem niet gemeynsaem en sijn: Maer met ter wereltlicher groete niet also / want so de wereltlicke groete alsulche kraecht in hem besloten heeft / dat sy deelachtigh maecht der onnutter werken / van dien / die ick groete / so moet daer upt volgen / dat ick des werelts hoeterpe / overspel / dzonckenschap / gietigheyt / Afgoderpe / bloetvergieten / &c. moeste gemeynsaem sijn / so dickwils als ick eenen wereltlijcken Menschje na gemeyne wijse groete / oft booz sijn groete danchede. Och neen / maer de groete oft kuffe des vzeeds beteeckent de gemeynschap. Nochtans so pemants Conscientie hier in gebonden staet / dat hem om alsulchs te doen niet vze en is / met soodanigen en twist niet / want het geen twistens weert en is. Doch ick wilde veel lieber dat hy hier in onbonden stonde / ende in aller manieren Chyistelijcke bescheydenhepdt / lieffelijckhepdt / beleefsheyt ende eerbachheyt / na quame tot beteringe / ende niet onbeguaemheyt / stuerheyt / onbeleefsheyt / wzeerheyt ende oneerbachheyt tot vzekinge. Broeders / macht u booz twist ende tweedzacht. De Heere gunne eenen pegelijcken Godvzeesenden een heylsaem verstant sijn hepligen Wozts / Amen.

De vijfte vrage / of men oock den gebonden eenige noodelijcke dienften, noodelijcke liefde ende barmhertigheyt bewijzen magh, Antwoorden wy ten eersten / dat

een pegelijck maer en betrachte / hoe wijde het wozzdeken commertium, in sijnder rechter aerdt verstaen wozdt.

Ten tweeden / upt wat oorzake ende tot wat eynde de Ban van den H. Geest in der schriftuerre nagelaten ende bezozdineert is.

Ten derden / hoe een rechte ware Chyisten upt geboren / geaert ende genatuert is.

Ten vierden / hoe oock de barmhertige Vader selbe handelt met dien / die alreede sijn gerecht ende toozn weerdigh sijn.

Alle die sulchs wel ende grontlijck kan insien / sal sonder twijffel de noodelijcke dienften / de noodelijcke liefde ende barmhertigheyt den afvalligen dooz den Ban niet afflaen / want dat wozzdeken Commertium en verbiedet sulchs niet / maer het en gebiedt de dagelijcksche gemeyne gefelligheyt / conuersatie / bespreck ende hanteringe / &c. als boven verklaert is. De Ban is oock een werck der Godsfalliger liefden / ende niet een verkeerde onbarmhertige heydenliche wzeerheyt. Een recht ware Chyisten is in aller manieren eenen pegelijcken / ja oock sijn bittersten vbanden dienstelijck / lieffelijck / behulpelijck / ende barmhertigh na alle sijn vermogen. Stuerheyt / wzeerheyt / ende onbarmhertigheyt hatet hy van gantscher herten. Hy is genatuert gelijk sijn Vader / upten welcken hy geboren is / die sijn Sonne laet schijnen over de goede ende quade / ende die sijn regen laet vallen over de gerechtige ende ongerechtige / ben ick dan anders genatuert als hy / so bekenne ick wel dat ick sijn kind niet en ben.

Daerom segg ick met onsen getrouwen ende seer lieben mede-broeder Dierick Philips, dat wy den Ban niet en begeeren te gebruycken tot verdervinge der menschen, gelijk de Pharissee haren Sabbath deden / maer tot beteringe / ende begeeren also in aller liefden / billichheyt ende ootmoet / wanneer 't immers de noot wozdert / den afvalligen met onse tijdliche goeden te dienen aen hare lichamen / ende met de gersfelijcke goeden des H. Wozts aen hare zielen. Ende hebben veel liever hulpe ende barmhertigheyt met den Samaritaen aen de gewonde te bewijzen / als met de Pzester ende Lebijt booz wy te gaen / want Jacobus seyt: Daer sal een oozdeef sonder barmhertigheyt gescheen over dien / die gern barmhertigheyt en doet. De barmhertigheyt berouwt haer tegen dat oozdeef. Zijt barmhertigh gelijk uwe Hemeliche Vader barmhertigh is. Saligh sijn de barmhertige / want sy sullen barmhertigheyt verkriffen.

Summa / wanneer wy maer en bekennen de verhae aert ende natuere des wozz commertium, bekennen upt wat oorzake en tot wat eynde de Ban bezozdineert is / hoe een rechte Chyisten sal ende moet gesint sijn / ende rechten ons na den woosdebeide Gods ende Chyisti / so is de sake al geholpen. Ende so wy oock dese genade niet en hebben / so sullen wy in desen Ban schandelijck dwalen / en wzeerde onbarmhertige Chyistenen sijn / booz welke dwalinge en grouwel de genadige Vader alle sijne liebe kinderen eentwylgijck moet behoeden ende betwaren.

Luc. 10. 31.
Matt. 6. 15.
Jac. 2. 13.
Luc. 6. 7.
Matt. 5. 7.

Mijn Woeders / ick segge de waerheyt / ende en liege niet / dat ick alfulcken onbarmhertigen wreden gronde en hoornemen hate van gantscher herten. Ick begrepe noch onder alfulcken onbarmhertigen wrede Woeders geen Woeder te zijn / son daer noch eenige zijn mooghen / en en zy dat sy van desen gronde wel efflaen. Iesde rode barmherticheit na den hoopderde Godes ende Christi / in aller bekhepdenheyt na komen. Want mijn siele en han in alfulcken onbarmhertigen handel / die des gemeneri Heydenen en Turcken wyterheyt beyre te hopen gart / niet betwilligen / maer ick wilse dooz Godes genade met mijns Heren zwart tegen bechten tot in den doot / want sy is tegen de gantsche leere des nieuwen Testaments / ende tegen den geest / aert en nature Godes ende Christi / na welcken de gantsche schrift des nieuwen Testaments geoordeelt ende verstaen moet worden. Alle die dat verstant niet en heeft is alcede al beyre berdwact

Maer is t dat alfulcke mijnen noodelijcken dienst / liefde ende barmherticheit een commercium worden soude / oft dat mijn siele daer dooz in t berderben komen soude / behennen wy haer wel / de Heere moet geloofst zijn / dat onse commercium in der schrift verboden is. Ende dat t beter is alfulcke liefde / dienst ende barmherticheit achter wegen te laten / dan dooz al sulcks onse siele te verstricken / en in dwalinge in te voeren. De salunge sal eenen pegetijk wel leeren / wat hier in om te doen of te laten dat beste zy

De seste vage ofmen oock met den afvalligen koopende ende verkoopen magh, nadien Paulus seydt: an vermenght u met haer niet. Evenwel de Discipulen in Sichar spijle kochten, ende de Joden met den Heydenen kochten en woecerden? Wantwoonden wy / dat de Wpoffelen wijse in Sichar kochten / daer mede en magh niet met allen beweert worden / want heere der Samaritanen noch een overbiffel van de tien stammen waren / geijck wy metter h Schrift boren geuoegsaem aengewesen ende verclaert hebben.

Maer dat de Joden metten Heydenen gehoect ende gewoercht hebben / en wekerprecken wy niet / eventuel hebben sy haer commercium geschouwert / dat is haer dagelijckse gewone geselligheyt / vermenginge / conuersation / gesweck / &c. en hebben met haer gegeten / noch gebruchen geijck de Evangelisten seculijcken op veede plaetken hartder schiften / rijckelijcke betuyngen ende woerzaben.

Ende nademaect ons Christus van selbe wijst op den Joodschen Man of wijdinge / nameijck / geijck / sy de Heydenen en onbarmbare Soudarica wende hebben / dat wy alfoo eenen afvalligen handel wieden souden / ende de Joden metten selben handel gehoect en gewoercht hebben / moer in haer commercium in geselligheyt / conuersation / &c. niet toe en koren.

Math. 8. 17.

Waarom seggen wy / dat wy noch metten Joodschen woertheit op welcken Christus wijst / noch in eenige byngende schif in der kracht mogen beweeren / als datmen in geener wegen met eenen afvalligen soude

mogen koopende oft verkoopen / wanneer een commercium daer yst ontfaect / han commercium met den afvalligen is staacks in der schifst verboden / ends betwille commercium verboden is / son is t onvancen dat een bysonen Godheyzelende Christus gemen afvalligen tot een geselligheit koopende oft wroeghsman hebben en magh / want daer ick dagelijck wijen laecken / wyoe / koorn / hout / &c. halen moet / mijn inkoemen van zacht / boeter / &c. weder hengen moet / en magh niet spreken / oft commercium en maer daer zijn / maer han een koopmanschap de soude commercium geschifst / niet alken.

Ende om dat wy dan alfulcken koopmanschap / die sonder commercium geschifst met schifstts spracht niet weeren en mogen / als geseydt is; Hog hiden wy eventuel alle Godheyzelende Woederen en dufteren in den Heere / om Godes ende alker liefden wille / dake haer doch in desin en in allen anderen handelen willen behuyken / als redelijcke / dapperre / vrscheyden / wijse ende voorsichtige Christenen / ende niet als ydele / roeckelose / epgensinnige / sonde ende crgerlijcke beroemers ende grootwoeckerers / want een recht waerachtigh schifstts behoozt alstijt dat alderbeste ende gewisse na te koren / en in aller maniere ende ropne ongevermede liefde te volgen / op dat wy sijn wyheyt / die wy schifstts te behuen / in geene wegen en waghwijcke tot hiden ende schade sijner epgener zielen / tot dyoerheyt en verderffnisse sijner lieber Woederen / tot eenen schumpigen roem der verheerdes / en tot een schandige liecke des Heiligen Woorzabes / ender bedruchter Gemenre Christi / liden en begeere oock daer verheeren in geslicht manieren / dat doch niemandt hem gronde in alfulcken geual een sijnen Woeder en engere / en niet een christelike woerdel magh sijn wil / nadien wy in desen haloren bestraffende woertheit der Joden / noch geen verbiedende woerzabes heet.

Och mijn herteliche liefde Woeder! laet ons doch van gantscher herten om verstante ende wijshheyt bidden / op dat alle waghstande / dwalinge / erghwaghheyt / crgernisse / scheuringe / onghijde geruchten / enmagel een gronde mogen wroerorpe worden / heylsaem verstante en leringe / vrendelijckheyt / liefde / sichten / en een gelonde woerdel weder op de haer treden / ende de oberhandt wemen / een vregelijck he met repne oogen / en onnauydtige herten op den vordede / op welcken Christus wijst / en op den heylsaemen uatwielicken sy der Heyliger Wpoffelen / en laet alstijt de waer Godelijcke liefde wy allen den hoopmanck hebben / son sal wy dooz Godes genade niet bebinden / hoe wy wy in dese sake handelen en treden sal.

Wachtende waer of wy oock met eenen afvalligen in eenen schepse stene / op eenen wagen koren / ends een een tafel in eens Weerts huys eten mogen? Want woonden wy; dat eerste deel deser vage / nameijck / in een schif te sitten / ende op eenen wagen te varen met eenen afvalligen / wanneer de schifper oft woer man niet afvalligh en is / acht wy

wp

lop al kintsch en onnut te zijn / naechien sulcis soodert alle commertio soo dichwils geschiet / en geschieden moet / maer over den tucceoen deel / namelijk / aen de tafel met eenen afvalligen te eeten / reysende wyjs / en mogen wy niet met groter Confusien den waerger geen gewijst grond / antwoordt / boozschyden / dan dese / te waeren / wy baden biddende en vermaende een yegelych broem Christus / soo lief als wy of bristum ende sin woordt heeft / dat hy sinen Godt kan gantsfiet herten weest / en hier in dat alder gewijste na home / namelijk / met hem / niet by hem niet te eeten / want daer in en mag niemant bedrogen worden / ende soo dan eventuel alrecks van onigen Godtweestende Dooder by gehalle geschieden moght / so wachte men een yegelych / dat hy hem niet een onschynmatige noedel aen sinen Dooder niet en besondige maer niemant en mag rechten t en zp dat hy dat rechtende woordt hebbe.

Alle wie sinen Godt weest / sin yegelych woordt uyt alle sijne krachten heegert na te komen / sinen Dooder lief heeft / ende alle ergynisse loecht te wyden / ende heegert in alle yrede en eenigheyt in den hupse Godt te wandelen / die sal hem wel moet alle wijt boozsien / dat hy in allen dingen recht handelt en sinen Dooderen niet en verstoort noch bedorve.

De achteste yrage ? wie die geene zija , diemen na oer schritt atdoen oft bannen sal ? Antwoorden wy : Christus spzecht / sondicht uwe Dooder tegen u / Ec. en dan noch u / noch de gecruppen / noch de Gomepute niet en hoozt / hoozt hen als een Dooder en openbaer Sondaer. Paulus : soo yemandt een Dooder genoemt woode / ende is een hoerceder / gierige / afgoden-dinnoet / dromhaert / schelder / roover / men soodanige en sult ghp u niet vermengen / met haer niet eeten. Hier behooren oock toe Gede-bykers / dieben / geweldemaers / haters / vechters / en alle die daer wandelen in de openbare hekende verdoemelijke vuchten des vleesch / van welken Paulus een groot deel aentwist / Rom. 1. Gal. 5. 10. Rom. 1. 28. Gal. 5. 19. 1 Coz. 6. 9 Ephes. 5. 5.

Atem / die hem selben niet ereneren wille dan dooz curieusheyt en lupigheyt enen anderen bezwaerlijck zijn. Die in der Leere Christi ende sijner Apostelen niet en blijven en daer in niet en wandelen / dan ongehoorzam zijn.

Atem / de Maester der Secten. Atem / die ergernisse / twist ende tweedzacht aenrechten neven de leere Christi ende sijner Apostelen.

Summa / dus beele is t verbatet / alle die een openbaer schandigh vleeschelijck leven voeren / ende die / die niet een kettersche onrepe leere verdozen zijn / ende hem met den Wijn en Olve des Heiligen Geests niet en willen laten Maesteren / maer blijven na datse in aller liefde ende billigheyt met grooter wijtse weder gesocht ende vermaent zju / eben halfsterck in haer verdozen leven ende booznemen / sullen sy ten laetsten in den Name onses Heeren Jesu Christi / met

de kracht des Heiligen Geests / dat is / met dat bindende woordt Gods in de bergaderinge Christi / met beele oerfchiffte ende sinerten eendzachtelijcken afgesondert woorden en daer na / na schriftse wijdinge / als hopen verklaert is / in aller Goddelijcker geboozarmheyt / tot op den tijt daerder heheerunge / gemijt worden.

Besluit-Reden.

A Lderliefte Broeders ende Susters in den Heere, gelijk wy in den begin deses vermainghs beroert hebben ende oock uwer aller liefde wel bewust is, hoe van sommige Jaren af seer moeyelijke spalinge, kijvinge des Bans halven, in gelopen is, door welke de Christelijcke liefde een groot achterdeel geleden heeft, en noch leyder. Derhalven heb ick my bevlijtigh, dewijle ick sie dat de saecke gantsch sonder gront des woords, sonder verstant en bescheydenheyt, buyrenden aert en natuere des Heeren Jesu Christi ende sijns Heyligen Euangeliums, beyde in der herdigheyt en slappigheyt, tot bestrickinge veeler Conscientien onschrymatigh gedreven wordt, eenen yegelyck het zijne al het beste beweeren ende volgen wil, allen mijnen lieven Broederen en Susteren in den Heere, die de lieflijcke vrede en eenigheyt in aller manieren begeeren na te komen, en niet enger noch ruymmer soecken, dan de schrifft leert, aenwijst en eyscht.

Dese aenwijnghe van den Ban oft afsonderinge uytter Heyliger Schrift op t alder naufste te verwerpen, ende ten dienste des vreedes alken yroomen Godts Kinderen over te schrijven, ende verhoopen hier mede alle ootmoedige vreedesamige Conscientien voor Godt genoegh te doen, want het, ick en soecke voor Godt in Christo Jesu anders niet, dan dat schijnloose drijven, beyde in der herdigheyt en slappigheyt, ende dat bedroefde twisten over desen Ban moghte een eynde hebben, ende de edele glorieuse vrede ende eenigheyt in Christo Jesu sonder afbreuck ende schade blijven.

Ende hoewel ick uyt reynere liefden, na de rechte aert ende aenwijnghe des H. Woords als voor mijnen Godt, die my aen geenem dagen oordeelen sal, nae alle dienste des vreedes gedaen hebbe. Ick weet evenwel dat ick hier mede by sommigen geenem grooten danck verdienen en sal, want het sal den sommigen al te hert, ende den sommigen al te slap zijn, doch hier in moet ick my liden, gelijk ick my wel 15. Jaren langh gedaen hebbe, bidde evenwel om de verdiensten en om dat diere bloedt mijns Heeren Jesu Christi, soo my yemandt in dese mijne aenwijnghe straffen wil, het zy dan van ruymheyt oft van hertheyt, dat hy dat niet en doe, anders dan met des Heeren Woordt, Geest ende leven, en dat niet roeckeloofgh en sonder bedencken, op dat hy hem niet en misgrije, alles wat yemandt daer mede opbrengen ende betuygen kan, wil ick geerne hooren ende ge hoorlaem zijn, maer hooger oft leger, strenger oft slapper te drijven dan my de Schrift leert, ende de H. Geest aenwijst en dorve ick

Sonder woorit niet rechten

March 18.

1 Cor. 5. 10. Jer. 16. 8.

2 Tel. 3. 11. 2 Tel. 3. 14. 2 Joan. 10.

2 Tim. 2. 17. 18.

Tit. 3. 10. Rom 16. 16. Gal. 5. 16. 1 Ti. 6. 3. 2 Ti. 5. 24.

niet, en dat uyt groter vreesen ende bangigheid mijner Conscientien, op dat ick de Godtvreesende herten, die nu der Menschen geboden afgeseydt hebben, wederom met Menschen geboden niet en belaste, eygen meyninge en Menschelijk goetduncken hate ick met voller herten, en wils oock niet, want ick weet wel, wat groote moeyelijke bekommernisse en herten leet sy my van veele jaren af gebaert hebben.

Mijn hert-grondelijcke lieve Broeders ende Susters in Christo Jesu, verstaet doch mijn schrijven recht, en volght dese mijne aenwijfinge, raedt, begriip, verstand en vermaninge, getrouwelijck na, soo sult gy sonder twijffel een groote vreugde ende vrolijkheydt, (soo wijt de affonderinge aengaet) ende een gemeenlijcke vrede onder allen Broederen vinden, maer wie niet en wil, die sie voor hem, hy sal sijnen rechter vinden.

Summa, hier is mijn innerlijckste ende yterlijckste geloove, grondt ende bekentenisse van der affonderinge, die ick voor dese tijdt nooyt in aldusdanigen klaerheydt van woorde tot woorde aengeteekent, ende aen den dagh gegeven hebbe. Maer nu heeft my de noodt gedrongen, ende met desen mijnengeloove, grondt ende bekentenisse, welke ick van den beginnen aldus gehad hebbe, begeere ick in Christo Jesu te ontslapen, ende aen geen dage voor den stoel mijns Godts te verschijnen, want ick weet wel, dat het is de al-

dergewijfte aenwijfinge, welke men van der affonderinge uyer Heyliger Schrift met bestandiger waerheydt den Godtvreesenden Conscientien inbeelden, voordragen ende leeren kan.

Daerom begeere ick aen allen mijnen Broeders ende Susters in den Heere, dat sy my om deser saecken na desen in vreden laten, ende my geen moeyte meer maecken en willen, daer en sal doch door Godts genade anders niet uyt mijnen mondt gehoort worden, dan mijne schriften melden ende medebrengen, een ygelijck Broeder soecke dat heylsamen verstant der woorden Christi, ende sijner Apostelen, in eenen nederigen Geest der Broederlijcker liefden, en des Christelijcken vreeses, soo sal hy, sonder twijffel, alle onschriftmatige gekijf en twist wel te rugge setten, ende de rechte Godt-gevallige eenigheydt van gantscher herten volgen ende nakomen.

De Almachtige barmhertige Vader, door sijn gebenedijde Soon Christum Jesum, gunne doch allen Broederen ende Susteren de Hemelsche gave des H. Geests, dat wy doch eenmael des bedroefden gekijfs ende oneenighyds mogen een eynde hebben, en worden alsoo een heylsaem gesont lichaem, met de volmaeckte Bant der ongeverwde Christelijcker liefden, te samen gebonden in eenen behoerlijcken, gestadigen vrede in Christo Jesu, Amen.

Mijn lieve Broeders en Susters in den Heere, ick bidde u door de bloedige wonden mijns Heeren Jesu Christi, dat ghy u doch uyt grondt uw's herten wachtet voor alle twist en tweedracht, en dat ghy mijnen oorbaerlicken dienst met lieffelicken herten wilt ontfangen, want uyt reyner Christelicker gunst en liefde heb ick het u ten dienste geschreven, recht als voor Godt in Christo Jesu. Menno Symons.

I 5 5 0.

F I N I S.

E E N

E E N
Seer Grondelijcke
ANTWOORT,

Vol met alderley onderwijfinge en
goede vermaninge, op

ZYLIS EN LEMMEKES

Onverdiende lafterlijke Faemrøoven, Achter-
klappen, ongefoutene en bittere Schelt-woorden, over onfen
grondt en leere. Welcke leere (onfes bedenckens) de
ongevalfchte grondt en leere der Heyliger Apostelen is,
belangende den Ban, affonderinge, en mijdinge.

D O O R

M E N N O S Y M O N S.

Syrach. 23. 20.

Wie hem gewent tot verfmaden, die en betert hem fijn leefdage niet.

Syrach. 20. 28.

*Liegen is den Menfche een fchandelick ding, en hy en kan nimmermeer
tot eeren komen.*

1 Cor, 3. 11.

*Daer en magh geen ander fondament geleyt worden, dan datter geleyt is,
het welcke is Christus Jefus.*

Gedrukt in't Jaer onfes Heeren, M. DC. LXXXI.

Deut. 13. 6.

ALs uwen Broeder, uwe Moeders Soone, oft uwen Soon, oft uwe Dochter, oft dat wijf in uwen arme, oft uwen vriendt (die u is als dien eygen herte) bepraten sal heymelijck, en seggende, laet ons gaen en dienen andere Goden, die ghy niet en kent noch uwe Vaderen, die onder den volcken rontsom u zijn, sy zijn u na by oft verre, van den eenen eynde der Aerden totten anderen. So en consenteert hem niet, noch en verhoort hem niet. Oock en sal uwe ooge hem niet sparen, ende en sult u sijner niet ontfermen, noch hem verbergen. Maer ghy sult hem dooden, uwe handt sal de eerste op hem zijn, datmen hem doode, en daer na de handt des gantschen volcks. Want hy heeft u willen verleyden van den Heere uwen Godt, die u uyt Egyptenlandt van den dienst huysse geleyt heeft. Op dat het dat geheel Israël hoore, en vreesse, en niet meer alfulcken quaet voor en neme onder u, &c.

Deut. 17. 10. Soe sullen sijn eygen Vader en Moeder, die hem gewonnen hebben, tot hem seggen: Ghy en sult niet leven, want ghy spreeckt leugenen in den name des Heeren. Ende alsoo sullen hem die Vader en Moeder, die hem gewonnen hebben, doorsteecken, &c.

Deut. 17. 2.
Marth. 7. 15.
Joc. 1. 18.
Sac. 13. 3.

EEN SEER GRONTLYCKE A N T W O O R T,

Vol met alderley onderwyfinge ende
goeder vermaninge.

Een oprecht Reyn ende Vroom
gemoet, die ongevalsche lief-
de Godts ende des naesten, een
waerachtige ende welgefoutene
tonge, die niet anders dan die
rechte waerheyt en spreeket,
ende een gelaten, onpartijdigh
en Godtvruchtigh herte, 't welck
van den heyligen Geest bewoont
wort, met t'samen de gewisse
kennisse Jesu Christi ende sijns
Heyligen woorts, wensche ick
Zylis ende *Lemmeken* tot aller
gerechtigheyt, nu ende tot al-
len tijden, uyt gront mijner zie-
len, AMEN.

MIk hoore ende verstaer /
weerde vrienden / bepde
door schyften ende wooz-
den / hoe dat gp u (lep-
der) al te veel met open-
bare / ontwaerachtige / la-
sterlycke Scheltwoozden
ende grouwelijcke bittere
achter - klappen (die geen Christenen be-
tamen) tegen Godt ende my verghypt /
het welcke ick nimmermeer alsoo aen u
verhoopt en hadde / maer hadde gemynt /
dat ghy wel so veel van den Heere geleert
waert / dat gp utwen armen Broeder (die
hem tegetwoozdigh niet verantwoozden en
kan) niet alsoo nydighlyck slaen soudet.
Noch oock utwen trouwen vriende (die
u ende alle vrome wyt dat alderbinnen-
ste sijner krachten in Christo Jesu ge-
lijvet / ende met sijne klepue gabe onder-
dooten immers toegedient heeft) alsoo de
sacche onderhoordt / Faem-rooven / ende
booz sijnen trouwen dienst ende liefde / op
sulcken wijse danchen soudet. Maer mijn
goede toeverlicht heeft my (och lepder) in
desen deele verre gesydet. Want het gaet
my eben gelijk met u / als het den goeden
Jeremia / als sijn misgouffige ober hem
raet-sloegen / ende seyden: Komt herwaerts
laet ons hem met der tongen doodtslaen /
ende geen acht hebben op alle sijne rede-

Abdi. 1. 10.

Je. 18. 17.

nen. So sal nochtans eventwel de onschult
mijner handen / dat oprechte gemoet mij-
ner vuchten / die ongevalsche liefde mij-
ner salvinge met t'samen den ontwe-
spreekelijcken basten gront der gewisset
waerheyt / mijn gewisse toevlucht / ja mijn
onoberwinnelijcken Schilt ende Woogh
zyn / tegen alle mijne onbillijcke schelders
ende schantbleekers / nu ende tot allen tij-
den. Ben ick doer Gods genade in mij-
ner herten wel bewisset.

De wijle gp nu dan so geheel onlieffelijck
ende onbillijck bewijset / daer ick so verre
van u geseten ben / ja alsoo / als of gp noyt
eenigen letter recht van des Heeren Woord
gehoozt hadt / daer mede gp niet alleen my
(dat ick klep acht) maer oock dat heylige
woord / dat soe langen tijdt in mijner
zwachheyt niet geheel sonder vucht van
my geleert is / by vele (die der saecken lep-
der gansschelijck geen verstant en hebben)
affchouwelijck ende sinckende maccht / de
klepne verstandigen van den rechten wegh
affschicket / in hare blintheyt sijst ende
ophoudt / ende des waren lichts en erken-
tenisse des rechten bang broder. Ben ick
uyt plichtiger schult ende noot daer toe be-
dwongen en gedzeben / u ende utwe mede-
broederen / die gp met sulcke utwe listigheyt
van dat licht voert / mijn eenbuldige / doch
waerachtige verantwoozdinge / so hoze ende
klar als my immers mogelijck is / in ge-
schijfte (de wijle ick selfs persoonlijck niet
komen en kan) toe te schicken ende ober te
senden / op so een hope / oft gp de sake doer
sulcks noch wat beter beherrigen mochtet /
ende u booztaen niet meer alsoe besondigh-
de / maer een rechtschapen boete booz u
we groote verghijpinge mochtet doen /
ende alsoe noch in dien tijt genade voozden
Heere ende sijn rechtbeerdige gericht vrin-
den mochtet. Bidde u derdaben / wilt het
doch met vlijt waernemen wat ick aen-
wijse.

Verstaer dan ten eersten / dat ick voor een
Ficfeyer van Zylis gescholden worde. Oor-
sake, ick soude twee boeckskens (soo hy seyt)
tegen een ander hebben laten uytgaen. Daer
op ick in mijnder eenbult alsoo antwoozde:
Het is al meer als een of thien bewust / hoe
dat ick meer als van 23 Jaeren herwaerts
van menigen kloerken Geest hardt bestre-
den ben gewozen / ende menigen harden

P p p

zwaren

Alexander
de Koper-
slager die
noch huiden
ten dage
leest, heeft
my (leyt
Paulus) veel
quaets be-
wisen, want
hy heeft on-
se woorden
seer weder-
staen.

Ach dat
sware ocr-
deel.
1 Tim. 1. 20.
Och Diotre-
phes.
3 Joan. 1. 9.

Op onse
duytich een
onbestandig
ziets April-
en water,
een sischen-
sach, ditten
datten, &c.
ende hoe
men moet
diergelijck-
ken, na de
wijse elcks
lants wil
uytspreken.

Also moe-
ste oock
Paulus den
wijzen Athe-
nischen,
Stoischen
ende Epicu-
reen, een
sulck Ficeij-
er en klap-
perman
wesen, ende
dat hy oock
(gelijck des-
sen hier de
arme Men-
no) aenge-
sien werde
voor een
verkondiger
van vreemde
Goden.
Act. 17. 18.

Matt. 18. 15.

Rom. 28. 1. 2.
1 Cor. 9. 15.
Gal. 1. 19.

zwaren aenloop van velen geleden hebbe.
Ben dan noch eventwel (prijs sp hem die ny
betwaert heeft) niet soo onbestandigh (hou-
det my doch ten goeden dat ick alsoo schijue/
want gp dwingt my met geweld daer toe)
van de een Gemeynte tot die ander gebal-
len / gelyck gp luyden dat alle beyde ge-
daen hebt / maer ben vzeedsaem en dast met
mijn geloof ende Leere tot op desen hupdi-
gen dagh by mijnen lieven Broederen ge-
bleven / daer mede ick het in des Heeren Na-
me in een so dupsteren tijt betuyghet hebbe/
hope oock dooz sijn genade vzeedsaem ende
vast daer by te blijven / so lange als ick in
dese hutte zwebde. Wie nu dan van ons bep-
den so een Ficeipers name (soo het immers
alsoo heeten moet) verdient heeft / wil ick
den verstandigen Leser / hier mede te ooz-
deelen geben. Doch dese twee Boccken be-
langende / die gp my alsoo niet in goeder
wijse na dzaget / is dit mijn slecht antwoort /
dat ick / namelijk ja booz 18. oft 19. Ja-
ren / als ick dat eerste bocckshen schreef /
noch so bezre niet verlichtet was / dat ick
een recht onderschept in allen hadde oft ma-
ken konde / ende derhalben oock alle son-
den tot dier tijt op drie vermaningen wijfde /
bekenne ick by up / beyde met mont ende
schryften / ende beswijge ende verberge dat
niet. Maer dewijle alle rechtgesinde Dien-
naren Godts (die den gekruypten Christusum
meenen / ende niet hare eere oft eygen vleesch)
doch altydt daer toe bereyt staen / den ge-
wiffen gront der waerheyt noch alle tijt
dieper ende dieper na te crachten. Soo ben
ick oock een die minste onder allen Diena-
ren (van wegen etlijcke grove groutwelen /
die met der tijt in der Gemeynte bevonden /
met t'samen den bedroefden ewist ende strijc /
nu! booz twes Jaren / sonder alle mijnen
schult ende weten ingereten) in een wijder
na bedencken ober dese saecke gekomen / ende
alsoo ten laetsten met klare oogen ingesien :
Dat wy menschen niet mogen na Godts
wille binnen houden / die Godt selfs met sijn
Geest ende Woordt buppen settet : **Oft Chri-
stus ende sijn gemeynte moeste gebede zyn /
Is klaerder dan den schoonen dagh is.**
t'Waer u derhalben wel geraden / dat
gp doch utwe woorden wat beter gefouten
haddet. Want gp lastert ende versmaet niet
my daer mede / maer den Heyligen Geest /
die my na den woordt sijner belofte / als
sijnen armen zwacken Dienaer ende werck-
tuyge / in zijne waerheyt ingelept / ende den
rechten gront oock in desen deele ontfloten
heeft. Ja weerde Mannen / soo ick uwe
Ficeijer daerom heeten moet, daerom dat
ick dat volkomen verstant noch in allen
dingen van't aenbegin alsoo niet gehadt en
hebbe (des ick my oock noch tot deser uren
geener wegen alsoo beroemen ders) waer't
dan dat die lieve kostelijcke Petrus met an-
dere meer noch leefde / ende gp hem niet
hertelijcken lief haddet / als gp my hebt /
O lieve Heere / welck eenen grooten Ficeijer
moeste hp dan zyn / dewijle hy (hoewel van
des Heeren eygen mont geleert / ende van den
Heyligen Geest verlichtet) noch eventwel soo
onbestandigh was / dat hp den Heydenen

dat Euangelium niet pzediken en doozte /
alsoo lange als hp niet dooz een Heemels visioen
ofte openbaringe daer toe van Godt ber-
maent ende aengewesen werde / ende alsoo
eerst die bryheyt haer te leeren aengelijpe.
Och / och / vreschickelijck is't woort /
dat lasteraers / Faemroobers ende leuge-
naers / geen deel en sullen hebben in't Rijk-
ke Godts. Siet upberkorene Zylis ende
Lemmeken, laet het u geseyt zyn.
Ten anderten verstaec ick oock dat Zylis
noch daer toe geleyt heeft : Ick hadde een
Boecksken laten uytgaen, daer uyt niet dan
haer, moordt ende Gods lasteringe komen
ende volgen soude. Daer op ick met Chri-
stus eygen woorden alsoo antwoorde / seg-
gende : Gp sult niet meenen / dat ick geko-
men ben vrede op aerden aen te rechten / ick
ben niet gekomen vrede te bryngen op Aer-
den / maer dat zweret / Ec. Ende op een
ander plaetse : Ick ben gekomen om een
uyt aen te steken op aerden / ende wat wil-
de ick liever dan dat het crstont bzynde.
Hyt welke woorden Chyristi met t'samen
oock die openbare erbaringe dan meer als
klaer is : **Daer / namelijk die repne leere
Chyristi / ende sijner Heyliger Apostelen (recht
in der kracht geleert ende gedzeven) van
sulcker aert is / dat allenthalben dooz ende
by den verstockten ende ongelooibigen / haer /
nijt / liegen / schelden / verbolgen /
oproet / moorde / ellende ende allen jammer
baert ende medebrynght. Sal men nu eben-
wel daerom die rechte repne Leere ende
waerheyt niet leeren ende met der daer na
komen ? Seght gp ja / soo oordeelt gp selfs /
dat men de waerheyt om der pculen wil-
le (so daer eenige uyt ontsaen mochten) Nota.
niet beswijgen / maer eventwel sterck lee-
ren ende dzyben sal. Ende wat het dan nu
booz een geest is / die u dese boozwendinge
van haer / moort / Gods lasteringe / Ec. al-
soo leert / dat arme slechte volck daer mede
van de waerheyt affschycket / laet ick u in
de vzeese utwe Gods nadencken. Maer segt
gp neen, So maecht gp u selven tot enckel
menschen des bloeds / dewijle gp noch eben
sterck met leeren / dooye / ende diergelycke
oock aenhoudt / daer gp doch dagelijcks
hoort ende siet dat so menigh bzoorn kint
daer met ende daer dooz in alle liden / Ja
oock om goet ende bloet komt. Och leert
den geest utwe scheldens kennen / dat bidde
ick u. Seght lieve / wynt niet dat woort
Chyristi een woort des Krupces genoemt
ende geheeten ? Immer moet gp my ja ant-
woorden. Want hier in Chyristus Rijk ende
Regiment op aerden heet men den recht-
geloobigen gantschelijck anders niet / dan
vertoochent u selven / neemt u Krups op u /
ende volght my na. Wie Vader ende Broe-
der / man oft wijf / kinderen oft goet / oft
ons selfs leven meer bemint dan Christusum /
soo zyn wy sijner niet weerdigh / Ec. Ja
so wy die niet alles haten / seyt hp / so mo-
gen wy sijn Jongeren niet zyn. Wengesen
het sich dan niet anders met den Euange-
lio Chyristi toedraecht dan als gehoozt is :
Soo konnen noch mogen wy oock daerom
dese uwe nietige byerpylen ende krashteloose
Don-**

Act. 10. 11.
Rom. 1. 30.
Jud. 10.
2 Pet. 2. 12.
Gal. 5. 20.
Apoc. 27-
22. 15.

Matt. 10. 34.
Luc. 12. 50.

Wat des
Heeren
woort by
den verkee-
den aenricht
ende ver-
weckt.

Merckt.

1 Cor. 1.

Matt. 10. 37.
Luc. 14. 26.

Wonderlagen (van haet / mooydt / ende Gods-lasteringe) niet om een haer verschyken. Soo lange als gy ofte peimant van den uwen my niet met bondiger waerheyt ende kracht der Godelijcher **H.** Schryft overtupget / namelijk / dat ick my met dese onse schryften van de affonderinge ofte mydinge na des Heeren Wooydt vergrepen ofte eeniger maten ende gestalte te kort gedaen hebbe. Maer worde dooz alsulke uwe lasteringe noch meer ende meer om dies wille beter versekert (dewijle het soo gantsch sonder grondt ende schryft geschiedt) dat wy den stercken grondt der Waerheyt / ende des Heeren vaste Wooydt hebben. Maer soo veel dat Wooydt Gods lasteringe belanght / is die aen u mijn boederlijcke antwooydt: wilt het doch met meerder Gods greefe leeren kennen / wat na der Schryft Gods lasteringe / en eygentijck de sonde in den **H.** Geest is. Want mijns bedunckens is het deese / namelijk / wanneer de Waerheyt Gods met alsoo een kracht der Godlijcher **H.** Schryft dooz den Geest en binger sijner sterckte. in der menschen herten ingeschreven en geleert wooydt / dat men in den Geest overtupghet / moet bekennen / dat het die rechte grondt der Waerheyt is / ook met geen schryften wederleggen noch tegenstaen mogen. Ende niet des te minder upt eppen gebatteden waen ende eppensinnigheyt / dan noch eventwel alsoo stout en moetwilligh zijn en volherden / dat sy die selvige ingeschreven en de recht bekende Waerheyt / dooz haer eergierigh / partijdigh / hooverdigh ende hertneckigh vleesch wederstryden / haten / schelden en lasteren / of den dupbel toeschyden / als oock die verstockte Pharizern ende Schryft-geleerden de glorieuse heerlijcke wonder-wercken en krachten Chrysti den Beelzebub toeschyden. Sulks noemt des Heeren eppen mondt (segge en versta ick / soo men daer in volherdet) eene lasteringe en sonde in den **H.** Geest / en sepdt: Datse noch in deese noch in de toekomende werelde vergevinge sullen hebben. Och liebe / hebt 'er acht op.

Wademael dan nu sulcke lasteringe ende sonde / de rechte lasteringe ende sonde in den **H.** Geest is / als gehoozt is / ende Godt booz wien wy met als onse leeren ende doen bloot staen / oock wel weet / dat ick dat boeckshen (dat alsoo van u gelastert wooydt) niet dan met een goede / versgelde en gewisse Conscientie booz hem geschreven hebbe / oock alle Gods geleet de bekennen moeten / het sy des Heeren Wooydt en Waerheyt. Gy my dat oock met geenderlype schryfte beneemt noch neemen en kondt / en dan noch eventwel niet des te minder soo overgeven ende stout zijdt / dat ghy die selve onobertwonne saechs booz een Fabel-boeck ende Ketterische Leere durft schelden ende uptschryven. Wp welcker dan van ons bepden / men die selvige Gods lasteringe soecken ende binden sal / wil ick den onpartijdigen leser mits desen te bedencken geven. Och dat ghy sien wilidet.

Ten verdren / versta ick / als dat ghy desen onsen grondt der mydinge halven tusschen Man ende Wijf, voor eenen ketterischen grondt scheldet. Waer op ick u dan ten eersten alsoo antwooyde. Paulus sepdt: Dat

een ketter's mensch verkeert is / ende sonde dight als die hem selfs verooydreck. **W**ademael dan soodanige alsoo een verkeert hiet en is / als gehoozt is. Soo weet ick wel / dooz Gods genade / dat ick eens sulcken ketter'schen name ende ooydeel gantsch onseuldigh ende by ben / want die alder herten probeerder ende kener is / die weet ende kent my. Dat ick namelijk de gantsche tijde mijns wandels / nopt eenige hertneckigheyt / wzevelmoedigheyt / partije ofte brekertheyt tegen sijnen wille ende Wooydt in mijner herten gekent / noch veel wepniger gepleeght hebbe. **W**et derhalven wel / dat de barmhertige Vader (die allen de rechte vader mijnder zielen is) sijnen ellendigen armen zwacken Dienaer ende werck rugge niet alsoo ter Helten verdoemen sal / noch alsoo booz sulck een ketter aensien / of ick veel dese sinadelijcke lasteringe / niet allen van de werelde / dan oock nu van u selfs moet hooren en dzagen. Och leyder neen / neen / sijn name heet / onse getrouwe Godt / liebe vader / verlosser / Emanuel / **G.** **L.** Actse derhalven alle ooydecken / ketteren / schelden ende lasteren / al (seght ick) die onder den gantschen Hemel zijn / sijn badtlijcke Wooydt in mijn open ende willigh herte gevatet / met t'samen den **H.** Geest sijner liefden / die alle hongertige ende doozstige na der gerechtigheyt tot 't Wooydt des lebens / en tot de rechte Fonteyne of Heylbozme sijn's levendigen waters leydet / sal sonder twijf sel my in de hitte sulcker ende aller mijner aenbechtinge wel verhoelen / ende de hande sijn's troostes langen. **W**ant wie isser / die hem alsoo gesocht heeft / die in hem sijn genade niet en heeft gebonden / of wie is 'er die hem op hem verclaren heeft / die hy niet geholpen en heeft? Och dat ghy de grouwelijghen uwes verkeerden en ontijdigen ooydeels eenmaal recht mercken en sien kondet.

Ten anderen antwooyde ik / dat na der Schryft rechte ketter's / eppenswinge / onrustige / moetwillige ende verkeerde Sectische of Sectemarchers zijn / die haer selfs upt eppen uptgehoren Gecsteijckheyt ende goeudtunken / tegen den rechten grondt der waerheyt / (daer in de rechte Kerck / die booz Godt gelde alleen moet gegroudet staen) een eppen bpfonderen grondt / leere en Kerckie verkiefen / versamelen ende optwerpen / daer mede sy de eenigheyt der Wozmen verstooren / de liefde uptblusschen / den vrede bzecken en verdzijven / en vele onlust / zwacrigheyt / jammer en verdziet by den geenen / die geerne in der waerheyt wandelen / aenrichten. Och leert den ketter recht kennen / dat bidde ik u.

Wademael dat dan alsulke de rechte ketter's zijn / als nu gehoozt is / soo eysche nu hier de noot / onse deelinge daer in wy geschepden staen / soo een wepnigh aen te wijfen / ende verclaren: op dat de verstaundige Leser ende toehooyder dooz sulcks baten ende verstaen magh / by wien men van ons bepden alsoo een verkeertheyt en ketter'schen grondt verneemen en binden moet. **W**reemt waer / niet wooydt of schijn: dan Gods Wooyt sal schepder en rechter zijn.

grimmigen toorens wrevels verachttinge halven aen sijnen zemen Broedet Jacob begangen. Vryelijck wel is den huys Eclus niet over gebleven.

Want de Heere heeft het gesproken, seydt de Propheet: want dat ryk is des Heeren, want de arme Lemke eertyds een treffelyk Leeraer der S. Br.) boet nu niet in de de schapen: maer dient slechts om de Trefser. Luce 17.

Wel cry by der vryen grondt: nu by een ander.

De Heere hale hem weder, heeft hy ter doot niet gefondight. Col. 1. 18. Deut. 4. 12. Apoc. ultim.

Merkt de rechte ware Christelijcke eenvuldige gelatenheyt ende voorsichtige wijsheyt van boven. Mat. 10. 3. Jac. 3. 17.

O merkt, wat die lasteringe en sonde in den Heyligen Geest is, en kret.

Gal. 6. 7. 9.

Mat. 12. 31. Marc. 3. 2. 8. Luc. 11. 10.

Tit. 3. 10. Wat een Ketter'sch mensche is. Och laefmen doch Abdian den Propheet van de verkehrickelyke wreke en straffe Eclus, des

De eerste gront der mijdinge. 2 Thef. 3. 14.

So is nu dit booz het eerste onse gront ende leere / dat haer alle gehoosame kinderen Godts / sonder alle aensien van Personen / van allen Broederen ende Susteren ontrecken ende mijden moeten / die onozdentlijck wandelen / ende die Insettinge / oordeninge ende Leere (van den Apostelen ontfangen) niet gehoosame zijn: oozsake / het is ons van den H. Geest in Christus Name alsoo bevolen. Maer uwe gront ende leere is / dat die Echte-luyden (is't dat d'eene van der waerheyt afwijckt) sulcken gebodt der mijdinge ende ontreckinge bevrjdet ende vry zijn: Want gp maecht ende stelt een uptnemen der Personen. Daer van u die H. Geest der wijsheyt niet een eenigh letter / noch hier noch op eenige andere plaetsen der gantscher H. Schryft beroert noch aentwijst. Merckt onse eerste deelinge.

Jac. 4. 9. Deut. 13. 6. Sach. 13. 3.

De andere gront der mijdinge.

Onse andere gront ende Leere is / dat die rechte Apostolische Ban ende mijdinge niet nu alleen over die geestelijcke gemeynschap, als Avonmael, handt ende kus, ende groete des vredes (gelijck gp meynt) maer oock over die vleeschelijcke gemeynschap / als eten / handelen / in huys niet te ontfangen / &c. sijn opentlijck uptgedrukt verbodt heeft. Maer uwe gront ende Leere is (want uwe openbare daet betupget / dat van mijns bedenckens meer is als enige leere oft seggen) dat die mijdinge alleene over die geestelijcke gemeynschap (als gehoort) ende niet mede over die vleeschelijcke gemeynschap haer verbodt heeft. Want het is opentlijck aen den dagh / dat gy die echte luyden die vleeschelijcke gemeynschap met hare afvallige Eegade toestaet, ende dat gy met den Afgesonderden etet, handelet, &c. Zoo gp u anders niet verandert hebt. Merckt onse andere deelinge.

1 Cor. 5. 9. 2 Joan. 1. 10.

De derde gront der mijdinge.

Onse derde gront ende leere is / dat die andere Tafel: namelijk / dat gebodt dat den Maesten belanget / de eerste Tafel: namelijk dat gebodt welke Godt belanget wijcken moet. Maer uwe gronde ende leere is / (want uwe handelinghe mes die rechte luyden sal daer van mijn gerupge zijn) dat niet de andere tafel die eerste, maer de eerste voor die andere wijcken moet. Recht als oft die sceppe den wille sijner creaturen / ende niet die creature den wille des sceppe's volgen ende doen moeste. Och / och / merckt onse derde deelinge.

De vierde gront der mijdinge. 2 Thef. 3. 14. Tit. 3. 10. 1 Cor. 5. 5. Gal. 5. 9.

Onse vierde gront ende Leere is / dat die Heplige Geest aller wegen booz de sijne sozge draeght / derhalven die Sectische ende ergerlijcke sondaers te mijden bevolen heeft / op dat sp met den suerdegh haerder onge-rechtigheyt niet verfuert / oft met die uytwendige vermenginge / ende veel gesprechs ofte bywooninge / als gemeenlijck geschiet / die byome niet bekleet / noch in de gemeynschap haerder booser wercken inslechten: oock daerom / dat die afvallige booz sulck booz den Heere ende sijnar gemeente beschaemt ofte schaemroet gewaecht worden / haer van haren boosen wegen bekeerren / ende waerachtige boete doen. Maer uwe gront ende Leereg vecht hier uytter maten so hart tegen, dat gy ons oock gantsch

grimmigh en verbittert voor echt-scheyders ende ketters daer over scheldet ende uyt-roep, darcum dat wy upt rechte crnstelijckie byere Gods der Hepligen Apostelen bebel in desen deel nakomen / ende een yegelijck (die het te deel valt) op den gewisten wegh na der schryft wijssen. Geest den armen slechten volcke booz / dat het u een groutwel sp te hooren / dat een Man sijn Wif oft Vrouw / ende de Vrouw haren Man upt kracht des bans mijden soude. Gelijck als het oock de blinde werelt enep groutwel is / dat men die geloobige doopen / ende die valsche predikers niet hooren en sal / &c. Ende strafte also den Hepligen Geest der liefden Christus. Scheldet ende beschuldiget sijne Heplige Apostelen van een valsche Leere: Gelijck als of dat suerdegh der verderbinge (daer booz sp ons hertelijcken gewaerschout hebben) die echte luyden niet beklecken oft verfuerten konde: oock als of dat ene deel die beteringe aen sijn verdooven Eegade / na den regel des Hepligen Woortz te soecken onverbonden ende vry sp. Merckt onse vierde deelinge.

De vijfte gront der mijdinge.

Onse vijfte gront ende leere is / dat een ban sonder mijdinge gantschelijck krachteloos / pdel / onnut ende doot is; ja als een Meulen sonder steen / ende als een Mes sonder snede / want het is klaerder als klaer / dat die Apostolische ban in den uiterlijcken / lijflijcken mijden / sijn eppentlijcke werckelijcke byucht ende kracht heeft. Want anders bleef het perijckal (andere mede te verderben) noch gantschelijck onverbindert / welke doch eppentlijck dat eerste ende booznaemste deel des rechten Bans is / als gehoort is. Ende uwe werck betuyght openbaerlijck dat gy eenen Ban sonder mijdinge, ende den selven derhalven oock krachteloos ende sonder byucht leere ende boert / bewijle gp (segge ick noch eenmael) ten eersten die echte luyden van der mijdinge uytsondert ende sluytet, ende ten anderen met den gebanden eet, handelt, &c. Daer het doch de Heplige Schryft allenthalven soo uytduckelijck / klaer ende geweldigh verbiedt / ende seyd: Maer soodanigen sult gp niet eten. A met haer niet vermengen: maer van haer afwijcken / en mijden: Niet met haer te doen te hebben: Maer noch groeten / noch in huys nemen. Merckt onse vijfte deelinge.

1 Cor. 5. 10. Rom. 16. 10. 2 Tim. 3. 5. Tit. 3. 10. 2 Thef. 3. 14. 2 Joan. 1. 10. Inreden ende antwoort.

Maer wilt gp seggen: Soo die vrome het geloove onverbindert by den onvromen beleven kan, dat hem in dien deel alsdan goen mijden noodigh zy. Zoo is dit ten eersten mijn antwoort / namelijk / Dat gp alsoo in dier gestalte niet sulcken verstant alle die heldere klare geboden der gantscher schryft van dat uiterlijcke lijfliche mijden / niet te eten / vermengen / niet in huys te nemen / &c. (hoe gehoort) in den gesant verlooquent / te niete / ja pdel ende onnut maket: Ja soude enige bysheit gelden / sulck boozde. Welcker de gantsche gemeente veel meer te ontbinden ende vry te spreken / met den afvalligen te eten ende te handelen / &c. Als die echte luyden. Want het die gemeente niet veel min der perijckel

1 Cor. 5. 3. 2 Tim. 1. 18. 21. 2 Thef. 3. 14.

kel doen kan / en niet so gebaarlijck is als den Echte luyden / die altydt stadigh by den anderen zijn ende woonen / welck die gemeente lichtelijck ontgaen kan / Is klaerder als die heldere dag is. Och mannen / geeft acht daer op.

Die tweede antwoordt.

Mijn tweede antwoozdt is / dat nameelijck niemant onder den gantschen Hemel is / die sijn geloof by sijn afvallige Eegade by beleeft oft beleeden kan. Want ten eersten overtreede hy alle die openbare klare geboden des H. Geests / ons over den Van ende de mydinge van hem bevolen ende geboden. Ten anderen / so soeckt hy oock die boete aen sijn Echtgenoot niet / in sulcker mate / als sy van der Schrift geleert is. Ende oock ten derden / soo hout hy sijn gemeenschap met een die upt bevel des Woorzts van alle byzorne geschouwet ende gemijdet woerd. Oft nu sulcks den geloove by beleeven heeten sal / wil ick u hier upt alle laten nadencken. Bidde derhalven noch ten anderen mael / hebt doch acht daer op.

Waer blijft hier dat Jacobus seydt: nameelijck dat het geloove aen Jesum Christum den Heere der heerlykheyt geen aanhen der perloonen seydt. Cap. 2. 4.

Siet mijn seer geliefde / dese deelinghe nu also tegen der Schrift gehouden / ende op die onpartijche waeghschale des H. Woorzts in repner Godts byzere recht afgetwegen / is immers meer als klac / dat ick ende onse liebe medebederen dat ontwederspelijcke vaste woort hebben: Maer gp nu alleen eenen pdeelen waen / goetduncken ende epgen boozemen. Wp enen Van / die nadruck / kracht ende sneede heeft: Gp enen die vuchtelooz / lam / onnut ende doot is. Wp die gehoozsaemheyt: Gp die ongehozsaemheyt. Wp geerne alle bekommerde treurige zielen / van de aenklevende stechte ende kranchheyt des berderbens / na inhoudt der Hepliger Apostelen leere en bevel / upt geont onser herten soecken te redder: So gp doch de selvige stracks / tegen alle klare vermaninge / Leere / ende openbare gebodt der H. Apostelen / sonder alle reddinge / hulpe / troost / bystant / ende ernstigh soecken daer in liggen laet / en in den persjckel verdedden. Hier en siet op het gene dat den geest / dan alleen wat den vleesche wel doet ende aengernaem is / Ec. Debint sich derhalven / dat gp de gene zijt / die met desen grouwelschen schant-roek der bekeerder ketterpen (dien gp mp onberdient ende sonder alle schult aemietet) lepder meer als te veel mede behangen en bekleedet zijt. Hebt gp verstant / so merckte wat den sin is.

Waerom wy Echtscheyders geschouder werden. Item, ende dat van der mydinge tuschen Man en Wijs niet een eenigh exempel ofte voorbeeld in de gantsche Schrift gevonden en word. Deut. 12. 6. Deut. 17. 9.

Ten vierden betsta ik / dat wy oock Echtscheyders by u heeten moeten: Beeldet ende geeft den ulven booz / dat van soo een mijden tuschen die Echte luyden, in de gantsche Schrift niet een eenigh voorbeeld en zy, noch gevonden en wort. Daer op ick ten eersten also antwoozde: Moses leerde doch sijnen Israeltien / dat sy haer epgen Wouten / Sonen / Dochters ende vrienden / die haer so lief waren / als haer epgen herte (als syse tot byzemde Goden ledden wilden) niet verschoonen / maer sondet alle barmhertighheyt om byzengen en doot steenigen souden. Deu. 12. 9. Seght Hebe / wie was nu hier de oorzakeke / Moses oft God? Siet Moses: Maer God / die Moses dat also bevolen hadde. Also doen wp oock / wp leeren dat men die afvallige en

Sectische sonder alle aenhen van Personen mijden sal / nochtang niet mp / maer Godt / die ongh sulcks te doen in sijn woort also bevolen ende geleert heeft / gelijk genoegh gehoozt is. Och merckiet.

Ten anderen antwoozde ick met soo een vpage / So pemant van u allen een onertelijck / boos / diefachtigh / tooberigh / Sodomijtsch / moozt / brandisch (oft die hem selfs na 't leven stonden) tot een Wijve hadde / ende sulcks wel wiste / Oft hy dan noch oock by also een Woutwe blijven soude? Segt gp Ja so moet gp bekennen en toestaent schielijche groufaine moozdersche schant-sack met haer een vleesch ende lijf te zijn / dat hem immers gantsch qualijck met een dreaer Christi rijmen soude. Maer seght gp neen, so rechtet gp u selven / dat gp in dien deel oock (sonder alle boozgaande schult eeniger hoerterpe oft overspel) niet wepniger Echtschepders zijt als wp zijn. Wederom seg ik / merckiet.

Paulus. Wie een Moere aenhanght, die is een lyf met haer. i Cor. 6. 17.

Wage ten anderen / So pemant van u allen so een Eegade hadde / daer by hy sijn geloove moeste liggen laten / oft doch niet by beleven / Oft hy dan oock noch by also een Echtgenoot blijven wilde / oft blijven soude? Segt gp Ja, so betuigt gp hier mede klaer ende openbaer / dat alnicken verkeert ende Godtloos vleesch met by u gelt en moeste / dan Christus Jesus selfs met sijn gantschen Rijcke / Waerheyt / Woorz / Beloften / Bloet / ende Doot / met 't samen utwe Beloobe / Salvinge / Liefde / ende Saligheyt utwer zielen. Seght ghy dan Neen / soo seg ick noch eenmael / dat ghy oock in dien deel (sonder alle boozgaende bewijfselfke daet ende schult der hoerterpen ofte overspel) niet wepniger als wp Echtschepders zijn. Ten derden merkt.

Jer. 17. 3.

Ten derden antwoozde ick / soo dese onse Leere een Echtscheyden by u heeten moet, soo is 't openbaer / dat oock die Heplige Paulus in dien deel niet wepniger een Echtschepder is als wp zijn / daer hy seydt: soo haer dat Wijf schepden laet datse ongetrouw blijbe (merkt sijn openbare toelatinge van schepden) of datse den Man weder versoene / dit dan nu hier alsoo gemerkt / dat de H. Paulus sulck schepden om beters wille toelaet / als sy alleen (segge ick) ongetrouw blijven / gelijk oock onse geont is / en oock gp selfs / in de boven aengetoogen twee Wreticken (soo ick anders de rechte antwoozde van u hebbe) niet wepniger Echtscheyders zijt als wy zijn, soo gehoozt is. Wat het dan nu booz een geest is / die u sulke lasterlijke snoode schelt-woozden (als Echtschepders / Kabel-boek / Ketterische gront / Ec.) inblaest / moght ick lijden / dat gp een wepnig dieper in de byzere Godts wilbet nadencken. Vergift is wel dootlijck / ende galle bitter / maer noch veel vergiftiger en bitterder is de tonge / die met parterpe ende haer vergifset en beleden is. Och geeft acht daer op.

Jac. 3. 5. 6. en 8. 10.

Maer soo bezte dat gemeibe boozbeelt belanget / is die eertelijck onse antwoozde daer op / nargelijck / dat alle die / die haer op sulck een boozbeelt betoepen / die maect haer selfs openbaer / dat sy op dese plaetse

des Bāns en der misdinge / de schyften der Apostelen niet en gelooven / des Bāns oorsaken / ende hare werkinge niet verstaen / noch verstaen willen / ende dat ghy oock die ernstachtige geboden van de uptterliche lichamelijcke Misdinge (Iepder) wepnigh acht hebt.

Voorbeeldt wat?

Onse andere antwoozdt is / dat een Leere sonder voorbeelt in der Gemeynthe Christi gantschelijck niet bestaen kan, gelijk hier in deesen handel utwe grondt is / soo vergrijpen wy ons hepde / ghy ende wy alle seer / daerom / dat wy onse Woutwen niet tot des Heeren Nachtmael en laten komen / daer van doch niet een boeckstabe in de gantsche Schryft sulchs voorbreit is / maer wilt ghy seggen: onse Wijven zijn geloovigh, daerom moetmen met de geloovige Mannen tot des Heeren Avondmael laten koomen, soo antwoozde ick met gelijcke reden / de vzoome Echte-genoote is geloovigh / derhalven hy oock sijn afvallige Woutwe na den gemeynen regel der Schryft / met alle andere gelobdigen / sonder eenige exceptie ofte upneminghe / te gelijck schoutwen ende misden sal. Wie verstant heeft / die rechte ende overlegge wat wy aentwysen.

Afor. 2. 46. Niet een letter.

Hoe dat de kleyne David veracht werd, nam hy doch door de kracht des Heeren den vermetenen Goliath sijn troest. &c.

Veel geschrey ende weynig wol, gelijck oock 3 Reg. 10. 11.

Die dat Harnas aendoet, en sal hem niet beroemen, gelijck de gene die 't af heeft geleyt.

Ten Vijfden versta ick / dat Lemke geroemt heeft, hy wil meer als de helft des gedruckten Boecks te niete maken. Daer op ick met wepnigh woorden alsoo antwoozde: Gouden bergen beloben / ende geen Sandbergen hebben te geeven / heet wy der weerdte poechen en roemen.

Wilde derhalven wel / datmen hem niet hooger en roemde / dan men schryft ende gaven heeft. Maer die dat te nieten maken sal / die moet ons eerst deese tien volgenden Articulen / met kracht des Woordts te niete doen.

Ten eersten / dat die eerste Tafel der geboden in Christus Rijck ende Regiment den anderen Tafel wijcken moet. Merket.

Ten anderen / dat twee Wannen ofte twee Misdingen in der Schryft zijn. Merket.

Ten derden / dat een schryftmatige Ban / sonder Misdinge is ofte zijn kan. Merket.

Ten vierden / dat die doodelijcke sieckte des verderbens / de Echte lupden / soo sy den anderen niet misden / niet verstaeren ofte veronreynigen en kan. Merket.

Ten vijfden / dat de vzoome Echte lieden niet tot en behoort / die beteringe ende boete na den raedt / leere / ende bevel der H. Schryft aen haren onvzoomen Echte-genoote met rechten ernste te soecken. Merket.

Deut. 13. 6. 8. Sac. 13. 3. Math. 18. 2.

Ten seften / dat die vzoome Echte-lieden oock niet in hare onvzoome Echte-genooteschaps affonderinge schuldigh zijn te betwillingen. Merket.

Ten seften / dat de vleeschelijcke ban ende liefde / den geestelijcke ban ende liefde vooggaen moet. Merket.

Ten achtsten / dat de Echte met Christo in den Geest gemaccht / den Echte in 't vleesch met menschen gemaccht / toe geven ende wijcken magh. Merket.

Ten negensten / dat de Geest eenige exceptien ofte upneminghe der Personen in dit deel des Bāns ende der misdinge aen eenige plaetsen der gantschen Schryft aengevoert / ende aengewesen heeft. Merket.

Jaco. 3. Deut. 1. 17. Prov. 2. 23.

Ten tienden / dat die Echte-lieden van alle openbare klare geboden des uptterlichen lichamelijcken misdens bezijdt zijn. Merket.

Diet werde Lemmeke, wanneer ghy ofte pemant van den utwen ons desen knoop met der Schryft opgelost ofte ontbonden hebt / soo willen wy die saecke een wepnigh dieper na dencken.

Maer bewijle wy wel tweten / dat noch geen mensche / hy sy oock wie hy wil / dat met 'er waerheyt inimmermet doen kan of magh / des wy in onsen gemoedt verskerkt zijn vooz den Heere. Daerom laten wy oock de menschen lasteren ende roemen / soo lange als sy willen. Dast ende ongebozen blijft de Leere / dat namelijk alle vzoome Mannen ende Woutwen haere onvzoome Echte-genooten / na den gemeynen regel / leere / ende bevel der H. Schryft t'samen met de Gemepnte schuldigh is ende behoort te misden / gelijck als nu meer als eenmael upt grondt ende kracht des heyligen Woordts aengewesen ende verklaert is. Wie de waerhepde meent ende lief heeft / denckt na wat wy aentwysen / ende den sin der schryft is.

Recht moet recht blyven en dat salen alle vrome herten toevallen. Psalm 94. 15. Mat. 18. 15. 1 Cor. 5. 10. 2 Tes. 3. 4. Tit. 3. 10. 2 Joann. 1. 10. 11.

Ten seften versta ick / dat Lemmeke geseydt heeft, of wy alschoon in den Artijckel van Man ende Vrouwe gantsch eens waeren, dat wy dan noch wel drie of vier Articulen hebben, daer inne wy met haer niet stemmen en kunnen, daer op ick hem op deese wijse antwoozde / namelijk / dat hy wy doch die selvige Articulen ende punten in geschryften setten / ende upt tekenen wil / ende alsoo tot mijn handen schicken. Sooghy daer in de waerhepde hebt / ende niet wy / soo sal ick dooz Gods genade in desen deele vooz mijn persoon / geringe met u ja seggen: Maer wil eventwel u waershoutwen ende bidden / dat gy doch / dat recht ende reyn / niet krom ende onreyn / noch dat krom ende onreyn / niet recht ende reyn heeten wilt.

Christelyke eerbiedinge. Jac. 3. O Wee die 't goodt quaede en 't quaede goodt heeten. Ecl. 15. 20.

Diet wy maken / dat de Schryft epgen / noch epgen maken datse wy maect. Gelijck sommige (Iepder) vooz een gebruyck hebben. Dat niet onse epgen verhoorene gerechtighepde / noch menschelijcke goedbedunkenhepde / en heylighepde / maer alleens Gods ware Wooydt onse wijffer ende wegh zijn magh. Ander liefden laet het u gesepde zijn.

Col. 2. 18. Deut. 4. 12. Jolua 1. Apo. ult. Ons voets onwaerachtigh seggen. Lasteren. Psalm 119. 10. 5.

Ten seunden versta ick / dat Lemke oock geseydt heeft: ick ben eerst tot de Franekers ende haren aenhanck gekomen, ende met henlieden gestemt. Maer stracks daer na van den sijnen onderrichtet, ende by haer gebleven. Daer op ick u met allen die dat onwaerachtige naseggen upt utwen monde alsoo opnemen / niet der waerhepde alsoo antwoozde: Ick hebbe de Franekers, doen ick met haer in 't bespreck quam / Zoederlijck gebruycht / of sy oock eenige moepte over de openbare vleeschelijcke wercken met dize bermaningen / den Zoederen maec-

Matth. 18. 7.
Rom. 1. 32.
Gal. 5. 19.
1 Cor. 5. 9.
10. en 6.

maecken widden? Antwoozden sy neen. Doen sepde ick: (na dat wy noch wepnigh woozden van de heymelijcke sonden gebuyck hebden) soo op geen anderen grondt hebbe / sullen wy dooz Godts genade geen geschepden woederen blijven. Doen danckten sy den Heere / als of wy der saecken gantschelijck eens waren / dit nu alsoo merckende / sepde ick: Niet alsoo mijn woederen / maer ick wil den anderen oock aenspreken / ende sien wat genade de Heere geven wil. Dat dit alsoo de waerheyt is / sal my onse lieve woeder Nette Lippes mijn getuyge zijn / ende oock mede de alwetende Heere / wiens handt ende straffe ick niet ontgaen en sal / soo ick liege ende de waerheyt niet en schijbe.

Daer na ben ick tot haer gekomen / ende hebbe met haer gesproken / ende mijn volle genoegen (de Heere sy prijs booz sijn genade) over de heymelijcke sonde gekregen / daer over mijn herte blyjker werdt / als ick wel schrijven kan / gantschelijck nu niet twijfelende / of die saecke soude wel tot een goetd spnde koinen / ter tijde toe dat de Franekers daer quamen en haer mercken lieten / namelijck / dat sy hare tocsagen van de bleeschelijcke werken / my gedaen gantschelijck geen woort hielden. Doen woerde wederom mijn trewigheyt my soo bitter als de doot / wiste van grooter sinerte niet / hoe ick het maken soude / want ick niet liebers op warden en hebbe / dan des Heren Gemenste / maer moet nu sien dat de Suerderische geest der valscher partpen etlijcke in den grondt alsoo verdooven heeft / Ja soo my de genadige Alderstercksten niet be- waert en hadde / soo soude ick wel lichtelijck schijpzeuche myner sinnen daer geleden hebben. Somma / de Franekers wouden haer niet berechnigen / alsoo lange sy Hendrick Naeldeman niet te voren aengesproken hadden. Maet der tijde is de voozgemelde Hendrick tot ons gekomen / hebben hem in aller lief de verichte / hoe dat wy de geene niet en waren / die de ergetlijcke schanddrifvers alsoo rechten / Maer des Heren woort dede dat oock mede / dat wy met geen schriften na Godts wille / binnen konden houden / die hy met sijnen Geest en woort daer buiten settet / is daer op alsoo ontset ge- wozen / dat hy booz ons allen opentlijcken sepde / hy hadde noch sijn lefdage de saecke alsoo niet ter herten genomen of behertiget / hopende de Franekers nu op enen beteren voet te brengen / en doen ben ik uyt den lande geypt. Niet lange daer na ontboode hy my wederom / hy hadde den grondt nu wat beter ingesien / ende was gantsch wederom in den armen man gebroken / wat wy te voren met des Heren woort aen hem gebou- wet hadden / ja hoe gantsch onbestandigh ende kintsch hy oock eenmael of tweemaal in de saecke tusschen man en vrouwe behouden is in korten tijde / is my en de Heere niet ver- bozgen. Sijn eppen schijft met sijn handt sal my des getuyge zijn.

Niet weerde Maanen / hier hebt ghy nu den grondt onses beroerden handels in desen deel / die ghy my soo gantsch partydigh

doost nadzagen / die ick met een goede con- scientie booz de oogen des hoogen Wajescrpts bestaen wil / wanneer ghy nu in dit deel als de wijfen gehandelt hebt / ende hadt achter mijn rugge die onbedelijcken der Sectischer partijen alsoo niet gchoort / ende de ooren daer toe geneegen en gedaen / nimmermeer en had ghy u met sulcken openbaren groben leugen ende gedichter nijdiger lasteren aen my besondicht: wel recht is Paulus woort / dat een wepnig suerdergh het gantsche deegh versuert / Exod. 13. 4.

En achtsten bersta ick / dat Lemke seyde en uytgeet, dat ick wat tegen hem soude gesproken hebben: dat volck dat staet en liet soo seer op my, ick forge dat de Heere my noch eenmael magh struyckelen laten, op dat niemant op my noch op eenigen mensche sien sal. Daer op ick ten eersten alsoo antwoorde: soo ick nu of tot eeniger tijde tot Lemmeken / of tot pemant anders inochte spreken: dat volck staet en siet soo seer op my / soo overtuyghet my mijn eygen mond / dat ick den dooren en nazten gelijk ben / die haer selvs geerne prijsen en loven / hope dat my niet alleene des Heren woort / maer oock de redelijcke natuere ende vernust wel een wepnigh beter leert en aenwijst.

En dewyle ick meer als eenmael tot mijn- nen tijden bevonden hebbe / dat de geest Dio- trephes noch niet al doot is / die hem gemeen- lijck in een sijn schaeps kleet kan berstellen / sucht en klagen / sprekende: och / och / dat volck staet en siet al te seer op Menno. Waer dooz de herten alsoo van der lief den afgekeert wozen / &c. Hebbe derhalven niet eenmael / maer soo ick vermoede wel tienmael gesepd / soo de eenbuidige alsoo veel op my staen en sien souden (merck) mocht ick lijd / dat de Heere my eenmael strupclien liet / maer ebenwel sijn genade al geheel niet van my wenden en wilde / op dae sy leeren kennen dat sy noch op my / noch op eenigh bleesch / maer alleene op de lebendi- ge woeksteen Chystum Jesum haren gront / hope en troost setteden. Wie de Bruide heft (sepdt Joannes) die is de Bruidegom / en dat is Chystum Jesus / die ons na sijn vaders wille (tot sijn eeren) in eeuwighe liefde betoepen / en dooz het geloove in sijnen doot en bloed getrouwt heft / ende niet Menno noch Lemke. Och dat men mijn woort doch onberdzaert liete / en niet dan die rechte waerheyt / die booz Godt bestaet / na sepde.

En andren antwoorde ick / soo ghy dat woort mijner Godtzuchtigheyt / waer dooz ick alleen mijns Herplandes prijs ende cere soecke / alsoo tot schanden nadzacht dat ick inmers niet verhoopt en hadde: Soo be- geere ick / dat ghy my doch mijne struphe- linge in der liefde met 'er waerheyt aen- wijst / dan hoe wel ick een arm Sondaer ben / als die blywen van sijnen bleesche over- waldiget woert / soo danke ick doch eben- wel mijnen Godt van sijn genade / dat hy sijnen armen zwacken Dienaer / sonder alle merckelijcke ergernisse / bepde in Leete en leven / tot op desen tegenwoordigen dach betwaert heest. Maer is dat gesichte soo bloode ende zwack by u / dat het strupclien by

1 Cor. 5. 9.
Gal. 5. 9.

Verkeert
haleggen.

3 Joh. 10.
Dionephe

Ora 2. 21. 22.
1 Pet. 1. 19.
Apoc. 1. 1.

Christelyke
eerbiedinge
en gelaten-
heyt.
Jac. 3. 2.

Wat is de
rechte wys-
heyt van bo-
ven.
Jac. 3. 17.

Menschen
mogen niet
binnen hou-
den, wat de
Heere selfs
sonder eeni-
ge Exeptie
daer buyten
set.
1 Cor. 5. 10.
Ephes. 5. 5.
2 Petri 2. 9.
Jude 1. 6.
Ap. 22. 15.
Somma de
schrift is vol
daer van,
want dit is
niet tegen
ons (daer op
die 3 verma-
ninge ge-
hoort.
Matth. 18.)

Maer tegen
den Heere
gefondiget.
Wie draegt
nu billicker
de name van
Heckeyer?

De liefde verheugt haer van der waarheyt. 1 Cor. 13. 6. Sy blijft ende is sterck in der eeuwigheyt. Sy leeft ende behout den prijs eeuwiglijk. &c.

Alle menschen werden voorspoedigh in hare werken. 3 Efd. 4. 39. 1 Cor. 2. 4.

Die natuurlijke menschen vernemen niet van. &c.

Joan. 9. 21. Die hooge Priesters trachten daer na, dat sy oock Lazarum doodden. Sels.

Alexander Magnus ende de Heydenische Festus. Act. 25. 7. met vele andere, overtreft hier in huyden-daeghs vele goet vermeende Christenen ende Broederen. Act. 22. 23. 24. 25. 26.

bp u heeten sal / namelijk / dat ick metter Heplige Schyft leere / datmen die ergertijckhe grouwelaers ende schandblekers / tot een ware boete toe / mijden sal? oft oock datmen den Ban ende nijdinge / sonder alle aensien der personen leeren ende gebuyssken sal / oft dat ick de onderwijssinge mijns Godts / die vermaninge ende Leere sijns Hepligen Geests / noch tot grontlijcker verklaringe alle tijdt bereytsae / gelijk ick dan den gront over vleeschelijcke grouwelen hier gedaen ende stal gegeven hebbe. So magh ick mi des troosten / dat oock de Heplige Apostelen met haren doen in dit deel niet wepniger strupckelaers en sijn als ick. Van ick weet vooz mijnen Godt niet anders dan dat ick den gront haers woozs onverbalscht leere / ende in de boestappen haers Geests wandele. Also vzeze ende wijt als ick van mijnen Godt genade ende kracht hebbe. Och hoe gantsch vleeschelijck / onberstandigh / blind ende verkeert is doch dat oordeel eens menschen / die met partijdigheyt ende nijt vooz sijnen Godt verboert lept. Vzeest gy Godt / so hebt acht daer op / wat ick aenwijse.

En negenden verstaet ick / hoe dat gy oock onsen lieven Broederen in Vrielandt niet weynigh icheldet, ende haer lieden na spreect: Daer op ick metten kostten alsoo antwoozde / dat ick onse Broeders voozspraker sijn soude / is onnodigh / bewijse haer de barmhertige Heere selfs met sijnre genade / Geest ende gaben niet vergeten heeft. Nochtans so wil ick mijns deels so vele gesept hebben / als dat die wereltlijcke rechten opentlijck so vele medebzengen / datmen beude partpen hooren sal / lesen oock van Alexandro Magno, dat wannere een partpe / ofte een zijde hem aenklagh dede / ende die ander partpe oock niet tegenwoozdigh en ware / dat hp alsdan dat reene oore (de ander partpe oock daer mede te hooren) toeslopte. Mengesien dat dan sulcken grooten schickelijckheytde bp den openbaren Heptenen bevonden is / ende oock noch heden in alle natuerlijcke rechten ende Policpen een gemeen gebuyssch is / geen recht onberhoozder saken upt te spreken. So hebt gy immers al te onchyzistelijck / onleeslijck ende onbillijck gehandelt / dat gy de reene partpe (ende die daer toe noch om ha-

Sren zwaren twist ende partpe halben van der gantscher gemepnte afgesondert) niet alleene gehoozt / maer noch daerenboven vooz uwen lieven Broederen aengenomen / ende hebt die ander partpe gantsch ende geheel verstoeten / doch tot u ende tot uwer raetslieden groote schande. Dat gy niet eenmael / hoewel sp dat so menighmael so gantsch Broederlijck aen u begerden / mont tegen mont niet en hebt willen hooren. Over welke utwe groote onmatige onleeslijckheyt / ontwil ende kintschelijcke onbetenheyt / wp ons niet genoegh konnen verwonderen / ja laten ons oock duncken / dat het sijn leefdage van lieben / die een aensien hadden / dat sp Godt vzeesden / nimmermeer als gehoozt is daert noch (srege ick) also voozt upt der partpen mont / met

so een onberdzagelijck liegen / lasteren / ende Paemrooben / sonder eenige gewissigheyt ende gront der saken / beneinet ons met openbare geweld ende onrecht / dat gy ons wel nimmermeer (srege ick) weder geven kont / maer so gy nu beude partpen / na Chyzistelijcker billichheyt tegen malkanderen met verstant gehoozt hadt / soo moght gy dan een recht oordeel (soo gy de gabe hadt) tusschen henlieden gebellet ende geset hebben / ende also de eenigheyt ende vzeze / na luyt des hepligen woozs aen henlieden gesocht hebben / maer nu hebt gy u vooz alle menschen openbaer gearackit: dewijle gy wel siet / dat gy met uwen onschyzimaticgen / ydelen ende lichtberedigen / dooden ende krachteloosden Ban / nu so lange jaren van u ende den uwen gedzeben / vooz die scherpte des Hepligen Geests Chyzist ende sijnre stercken woozs niet verstant moget. Dat gy niet die veel gewenshende eenigheyt ende vzeze / noch oock die bestandige blyvende waerheyt die upt Godt is / maer uwen dommen sin / eygen goetduncken / ende vleeschelijck vooznemen / met ydel onrecht ende geweld schenken / rijten / partpen / schelden / saemrooben / ende veelheyt der personen soercht te betweeren ende vooz te staen / so veel als immer in u is. Moet dan noch weten / hoe dat evenwel niet sulck onrecht ende geweld / als gy dzyft / maer dat Chyzistus Jesus met sijnre Geest ende woozt altyt onser saken wijst ende rechter sijn moet / van herten laet het u gesept sijn.

En thlienden / verstaet ick / dat Lemke noch gesept heeft: Dat hy liever van onsen Outsten wilde gebannen sijn, dan dat hy met haer eens sijn wilde. Daer op ick also antwoozde / upt dese sijne woorden wil een van twee waer sijn. Of dat gy niet en weet / wat den Ban in der kracht zy. Of dat die outsten sulcke grontwelycke lieden sijn / dat sp geen gemepnte weert en sijn. Om alle die gantsche Werelt / woude ick hem niet also een oordeel naestrijcken. Doch soo dan nochtans evenwel die selvige outsten alshoon alsulcke boose luyden waren / so men upt sijne woorden verstaen moet. Waerom zijt gy dan noch so ongeschickt geweest / dat gy niet eenmael om uwen broederlijcken dienst (hoewel u Ampt doch so staet) aen hem beleest ende bewijset. Dat gy hare groote seplen ende grouwelen / daer u so seer vooz grouwelt / metter schyft aenwijset / ende wie dat vooz Godt ende sijnre Gemepnte behoort ende betaemt in der liefde hem te soecken. Maer ick vermoede / dat gy u vooz den scherpen stoot der waerheytde al te seer ontset hebt / ende derhalben met hem niet en hebt dozden vooz treden. Joan. 3. 21. Och dat gy noch des Heeren stemme hoorde / ende utwe herten niet verherdet / het is noch den dagh van heden.

Och so moet ick hier den laetsten u een wepnigh te bedencken geven ende te verinneren / hoe gy Anno 56. reche vooz den May / tot ons gekomen zijt / ende dat wp bp twee dagen als Broeders / in de vzeefe ons Godts / lieflijck met u gehandelt hebben / Ja alsoo gehandelt / dat oock Lemke des

Hebr. 12. 14.

Jer. 44. 16. 17. Gy ende utwe wijven hebben met uwen eygen mont gesproken dat gy oock met ter daer verstoeten hebt.

Ja alsoo hebt gy gesprooken, wy wilent sonder hindernisse doen dat ons gevalt.

Partijghlijck hebt gy u goetduncken ende voornemen snellijck vervult ende daerom &c. Och lastmen dat Capittel heel uyt.

Exod. 17. 2. Gal. 6. 2. Act. 9. 5. Joan. 3. 19. Sa. 11. 9. Hebr. 3. 7.

2556.

des mozzens als hy repfen wilde / booz mp
opentlick bekende / dat hy gantschelijck met
ons eens ware / doch / soo noch wel een wep-
nigh over de saecke van Wan ende Wijf
bekommert / dan dat hy dat also booz den
Boederen so niet bekenet en hadde (quam
hy daer heer) dat hy ende sp op gelycken
Bupdel tot ons gekomen waren / ende soo
hy nu sijn herte ende gront booz eenen pe-
gelyck alsoo ontbloetet hadde / so soude sijn
woozt daer na wepnigh meer by u ggolden
hebben. Ende hy hoopte noch op den wege
byeder daer van met u te handelen. Siet
also lude sijn boozgeven. Spjack noch
daer en boben: Soo hart de Oberlanders
niet wilden geseggen laten / ende Zylis ende
Hendrick by haer blijven wilden. So wil
ick mp (sepde hy) tot den Nederlantfchen
Boederen maken.

Spjack weder / ende bzaeghde mp: Daer
zijn (sepde hy) tot Weert sommige Aenko-
melingen, die sich geerne onder des Heeren
woort begeben souden. Wp wien van beyden
sal ick die bzengen / by Zylis, oft by de Ne-
derlanders? Doch ober dat begeerde hy aen
mp / wannecr men Ja oft Neen van Zylis
wiste / datmen hem alsdan een getrouw
Boeder / oft twee te hulpe schicken wilde /
op dat alsoo de Wan ende mijdinge met ge-
voege by den sijnen ingeboert werde. Ja
weerde bzenden / dat hy also met ons ge-
stemt heeft / heeft niet alleen booz mp /
maer oock booz onsen seer geliefden Boe-
deren / Her. van T. ende Hans S. eenen pe-
gelycken bysonder also bekenet. Ende waer
zijn nu alle dese schoone woorden / toefeg-
gingen / ende belosten gebleven? Zijn sy
niet altermaal pdel wint ende leugen ge-
weeft? Ammet moet gy mp Ja seggen.
Doch eventwel wile gy tot Cullen ende des
sels / hierom gantschelijck van den onsen
niet nagesept hebben / dat gy u also met ons
verbzagen hadt / Ja dat noch dat alder be-
klaeghlyckste boben allen is / dat hy alles
wat hy daer doen ter rijdt booz recht ende
goet bekende / moet nu verboeringe ende
ketterpe by hem heeten / oft men een sulcke
plompe ende onbestandige handelinge niet
met recht een Piceper heeten magh / wil
ick allen redelycken vernuftigen Leferen
hier mee te bedencken geben.

Zylis ende Hendrick wilden de sake in een
bedencken nemen / ende den Oberlanders
boozbzagen / gaf u een Schyzfelyck beschept
mede. Maer oft gy die Outsten utwer Ge-
meynten boben hebt sjen laten / dat is mp
onbekent. Dan Lemke heeft geschreven Ja.
Ende die Boederen schyiven Neen. Ende
lupdet / dat Zylis neen bekenet heeft. Het en
is niet eenetlep tonge ofte spake.

Somma / wy hebben entlijcken na onse
lange verchopen ende wachten / tot een ant-
woozt van den Oberlanders ende u gekre-
gen: namelijck / dat wy dat mijden niet
also hart op dat spitste dzyben souden / want
het moeste doch gebroken worden / ende dat
daer oock wel soo vele schyften van der
Echt waren als van den Wan ende mijdin-
ge al waren. Siet / dat den was de onderrech-
tinge der Schyzf / daer mede hy ons alle

Apostolische Schyzften in desen deel upt-
lepde / ende als onnoodigh achter rugge wer-
pen en wilde.

Soo ick niet die waerhepde en schyibe /
wil ick geerne mijn straffe dzagen. Ja het
is mijns bedenckens / met u so vezte ver-
loopen / dat ick booz Godt niet en weet /
wie dat immermeer met u te rechte komen
kan. Dan eerst zyt gy met ons eens ge-
weeft / daer na sonder alle onse weten van
ons afgeweken / ende den Oberlanders
toegeballen. Mercket / Lemke (gelyck ge-
hoozt) is 't wederom met ons verbzagen.
Maer noch den selvigen Somer / ons den
rugge weder gekeert ende eens met hen ge-
worden.

En anderen mercket. Die afgesonder-
den des twistes en schandghalven / hebt
gy booz utwe Boeders weder aengenomen.

En derden / mercket. Onse outfen /
met alle groote Gemeynten hebt gy veracht /
hare bidden ende begeeren gantsch onbzien-
delijck ende stoorigh geantwoozt / ende ge-
sept: Gy waert om harent wile daer niet
gekomen.

En vierden / mercket. Den geest der
onrustiger partijdinge hebt gy geloost ach-
ter onsen rugge / ten vyfften mercket.

My ende mijnen lieven Broederen belie-
get, scheldet, achterklapt, lastert, kettert,
ende beschuldighet haer sonder alle gront ende
waerhepde. Daer ick doch booz mijn persoon
alle mijn leedage (des Godt myn gctuppe
3p) niet een onlickeelijck woort van u gepzo-
ken hebbe maer dat alderbeste (tot op deser
ure / u onverbzaegelijcke handelinge toe)
alstij aen u verhoopt / ten seften mercket.

Item / dat heldere klare woort der Hap-
lige Apostelen / soo veel den Wan ende mij-
dinge belanght / verwerpt gy / ten seften
mercket.

Deel lichtveerdige bleefschelijcke klappers
onderhouw gy / ten achtsten mercket.

Deel onrustige onbedelijcke twisters ende
sanckers stercket ende stijft gy / ten negen-
den mercket.

Deel Godtbychtige trouwe herten / ja
wel ertelijcke dypfenden / die Godt ende sijn
gewisse waerhepde upt dat alder binnenste
harer zielen soecken / bedoest gy smertelijck /
ten tienden mercket.

Deel byzome kinderen / die geerne des Hee-
ren woort in desen deel oock volgen / ende
hare zielen reddden souden / behindert gy /
ten elfsten mercket.

Ende oock vele Faemtroovers / leugen-
spakers / schenders ende schelders baert gy /
ten twaelfsten mercket.

Somma / gy hebt soo een biet gebou-
wen / dat gy noch zwaerlijck ende heet ober
sijn gehopte hesse (soo u die sterke Heere
dooz sijn barmhertighhep niet betwaert) tups-
melen ende ballen sult / bzees ick / dan neemt
doch waer / so gy den Oberlanders weder
affeght / ende oock dien / die gy nu de handt
utwer Boederschap (lepde) so gegeven
hebt / sullen sy u met genen goeden name
asfmalen.

Ende blijft gy oock by hen / soo moeten
alle rechtverstandige bekennen / dat gy u-
wen

Overlan-
ders worden
in Overlandt
ende Merhen
Switserfche
Broederen
genaemt.

Philopater.
3 Mac. 1.9.10.

Picefeijer.

Jac. 3. 11.
Soet en bit-
ter, want de
waerheyt en
leugen.

Och, och,
geheel al te
waer is doch
des lieve
Mennos
smertelijcke
besorginge.
(die doch
over lange
jaren daer
heenen is)
waer gewor-
den, gelijck
oock hier
voor in 't II.
bladt op de
kant gemelt
daer.

wen gront ende geloobe in desen deele / niet dan factischer wisse op pdel eppen waen / goetduncken / vleesch ende mensche / ende niet bloot op den vasten steen ende gront des Godlijcken woortz settet. Verandert gp uwen gront / dien gp soo lange tot onrecht bp den uwen gedzelen ende geleert hebt / soo sult gp moeten hooren / dat gp ellendige Leeraers zijt / menige zielen bedrogen / ende dat licht der waerheyt niet gekent en hebt.

Ioan. 18. 38.
Gal. 6. 10.
Phil. 3. 19.

Maer doet gp 't niet / so maectt gp u selfs openbaer / dat gp niet die zielen / ofte dat heyl der Gemeenten / noch Gods woort / maer alleen u eppen eere ende vleesch soect / ende boozstaet.

Bekent gp oock / dat gp mp upt partye met opeentlijcken getwelt ende onrecht also gelastert ende den glimp mijns Naems genomen hebt / so salder een geschrey onder den vromen van u uptgaen. Wat gp niet als getrouwe Dienaers Christi / maer veel meer als nijbdige Faemroovers utwer Broederen / sonder alle sijnen schult / geschantbleekt ende sijn goede geruchte tot stanch gemaectt hebt.

2 Pet. 2. 18.
Iud. 1. 10.
Apo. ulii.

Bekent gp dat niet / noch dat een sulcke boete van u daer booz gedaen wert / die booz Godt bestaen kan / so houdt ende lept de gerechte Bementie sijns onberanderlijcken woortz op u / namelijk / dat die Faemroovers / achterklappers / lasteraers ende leugenaers / geen deel in 't Rijcke Gods ende Christi hebben. Och / zwart is 't woort / wee den genen die 't hooren ende dzagen moeten / met vzeesen siteren ende schziken / dencket na / dat bidde ick u.

Rom. 1. 30.

Siet gp uptberkorene gellefde Mannen / hoe gantsch perikuleus ende gevaerlijck gp daer henen vaert ende zept / ja gelijck een schip dat tusschen twee klippen heen huypt / ontgaet hp de eene / soo stoot hp aen

de ander. Daerom siet booz u (Ja segge ick) siet wel toe / dat gp de schipbruck utwer Armer zielen (dat eeuwich is) ontgaen / ende den rechten Haven oft Venbaert / tot die eeuwige ruste / bp den Alderhooghsten binden moget. Amen / Amen.

So is dan nu dit de epgentlijcke inhoud / beslupt / herte / sin / ende meyninge mijns schrybens aen u ende den uwen. Dameslyck / ten eersten / dat gp de groote groutwelychheyt utwer handelinge in desen salaren spiegel sien / van 't ourecht afkeeren / met een verslagen gemoet booz den Heere treden / ende alsoo van herten om sijn genade bidden meught.

Eygenlijcke inhoud, besluyt ende soecken des schryvers.

Ten anderen / dat oock die eenbuldige ende kleyn verstandigen / die also in desen deel van u gebangen zijn / daer upt mogen smaken ende gewaer worden / hoe dat sy niet met dat hzoodt haers Hemelschen Vaders / maer met pdel zwijnen dzaf ende menschelijcken goetduncken / in desen deel van u sijn gespijst / ende gezadicht gewozden.

Ende ten derden oock moget weten / hoe dat ick ende die vromen / die bp ende met mp zijn / upt de vzeese onses Godts / niet meer dozden oft mogen utwe Broederen zijn ende heeten / alsoo lange ende veel daer niet een sulcken gront / leere / gehoorsaemheyt / bekentenisse / versoeninge ende boete bp u bevonden wert / daer dooz des Heeren Heplige Gemeente gebredicht / ende een goet genoegen aen u hebben kan.

Upt grooten weemoet is 't geschzelen / soo gp Godt vzeest / soo geeft acht daer op / ende dencket na. De Godt aller genaden / ende de Heplige Geest des vzedes ende der liefden Christi / Die gunne u sijn genade / dat gp doch met onpartjdischer herten moget lesen / ende vzuucht in u vzingen. Amen. Amen.

By my Menno Symons, U wer zielen Lief-hebber na der waerheyt.
Anno 1559. Den 23 Januarii.

E E N

E E N
W E E M O E D I G E E N D E C H R I S T E L Y C K E
O N T S C H U L D I N G E
E N D E
V E R A N T W O O R D I N G E ,

Over de bittere nijdige leugenen , ende valsche beschuldige onser misgunstigen , om welckers wille , wy sonder alle medelijdigheyt ende barmhertigheyt , van yeder man soo jammerlijck gehaet , belogen , gelattered , gescholden , ende in den doot ge-
socht worden , gelijk men oock (leyder) dat
in vele Steden ende Landen dagelijcks
hooren ende sien magh.

DOOR
M E N N O S Y M O N S .

Christus spreeckt.

*Saligh zijt gy , als u de menschen versmaden ende vervolgen , ende seggen al-
derley quaet tegen u om mijnen wille , is 't dat sy daer aen liegen : Zijt
vrolijck , verblijt u , want u loon wort groot in den Hemel ,
want also hebben sy die Propheten vervolgt , die
voor u geweest zijn , Matth 5. 10.*

1 Cor, 3. 11.

*Daer en magh geen ander fundament geleyt worden , dan datter geleyt is ,
het welke is Christus Jesus.*

Gedrukt in 't Jaer onses Heeren, M. DC. LXXXI.

*Den Christelijcken Leser wensche ick veel heyls ende
Saligheys.*

NAdemael Christelijcke Leser, wy arme verachtete vreemdelingen en Pelgrims, so seer by allen Menschen verschoven, veracht; ja als uytveeghsels gerekent ende gehouden zijn, ende dat der oorsaecken, dat wy met rechten yver, ende uyt alle onse krachten, na onse Saligheyt staen ende begeerigh zijn: Also dat een vroom ende Godtvreesfende herte beeft ende ontset, van sodanige laster-reden, met welcke sy den gerechten so valschelijck beschuldigen ende beliegen, als dat sommige, die na de waerheyt staen ende haken, dorven daerom haer naeuwelijck voegen ende geven by sodanigen yverigen volck.

So is (Christelijcke Leser) dit Boecksken den bindel ende bandt, met welcke men den Leugenfack toe binden ende toe knoopen sal, ende een bericht van alle laster-woorden, welck wy uyt reynder liefden, ende tot des Lesers profijt, oorbaer ende nuttigheyt, uyt de Oostersche sprake ende tale (die hier te lande niet seer gemeyn en is) overgeset in dese Nederlantfche sprake, op dat een yeder Godtvreesfende den lasteraer den mondt stoppe. Want gelijkmen seyt: *Facula previsa minus feriunt*. Waerom wy begeeren vriendelijck, dat gy ons desen arbeydt (die u tot dienste gedaen is) ten besten afneemt. Want ons hertelijck begeerte, wenschen, arbeyden ende haken is, datter vele mochten komen tot de reyne ende klare bekentenisse der waerheydt, ende Saligh worden: Vaert wel.

Al onse begeerten zijn, mijn redelijke Leser, ende dat uyt grondt ons herten, (siet, voor den Heere wy en liegen niet) dat wy doch met al ons schrijven, leeren, leven, smaetheyt, ellende, goet ende bloet, eenmael so veel genade by die Menschē Kinderen verkrijgen mochten, dat wy met onse tegen-partye ende ad-versarii, voor een, tien, twintigh oft dertigh vrome, verstandige ende redelijke Mannen, die den Heere lief hebben ende vreesen, ende tusschen goet ende quaet richten ende oordelen konden, in bespreck oft by den anderen heymelijck komen mochten, so het openbaerlijck niet geschieden en soude. Ende dat men se in haer schelden, liegen, ende aendragen niet en geloofde, oft men stelde Leeraer tegen Leeraer, ende aenklager tegen den aenklaeghden, in gelijcke recht ende vryheyt, gelijk Godts woort, die Christelijcke liefde, ende oock de natuerlijcke aert ende redelijckheyt bilick leren ende mede brengen. Op dat also die Godtlose en bose in sijn Godtloosheyt en boosheyt niet gehouden en gestijft en werde, en dat die vrome en gerechtige niet verdoemt en verdruckt en worde, Godes Heylige Woort, by welke onse ziele leven moet, mochte aen den dagh komen, die verschrickelijck en afgrijpselijcke leugenen ophoren, en dat onbarmhertige wrede bloetvergieten een weynigh stilden, cesscerden, en ophouden, dat doch anders in sich selfs niet en is, dan openbare vruchten en wercken der Helcher slangen, als Christus selfs seghet. En (och lacy) om den schijn des rechten yvers ende liefde Godts, van die, die haer Christi Naem, Geest, Woort, Doot en Bloet roemen, over alle die, die met Assaph haer handen wasschen in onschuld, sonder alle schromen en nadenken so ongenadelijk gebruykt werden. Maer wy vreesen en bevruchten, dat het ons niet toegelaten oft geconsenteert sal worden. Want als wy beyde Schrift en geschiede (Acta) Boecken doorlesen, vinden wy, hoe dat die reyne heylsamer waerheyt, van des Werelts beginfel aen, gemeenlijk en altijt gehaet, belogen, en vervolgt is geweest, dat sy haer ten meestendeel als een Godtlose gehatede grouwel, in duyster plaetsen en oorden, by weynigen hebben moeten verkruypen, ende verbergen. Konden daer beneven oock nimmermeer, sonder sware moeyte en doots noot, aen den dagh komen.

Zijt verre (segt Moses) van valsche faken, den onschuldigen ende den gerechten en sult ghy niet verworgen, want ick en laet den God loofen geen recht hebben Exod. 23. Deut. 8. 3. Matt. 4. 4. Luc. 4. 4. Dien tijdt komt spreckt Christus dat so wie u doet, die sal meynen hy doe Godt eenen dienst daer aen. Die waerheyt (seggt Esaias) valt op der straten en dat recht en magh niet te voorlschijn komen. Esaias. 59. 15. 4. Eld. 14. 17. Jeremias heeft sijn Predick ampt met veele smerten ende lijdens moeten uytvoeren. Jer. 20. 32. 37. Achab. Elias. Joram. Helizeus. Encomium Joannis Propter adultarium opertnis perire Justum. Joan. 3. 8. Den Heyligen ende rechtveerdigen (sprack Petrus tot den Joodsche volcke)

Die goede vrome Jeremias, om dat hy der Schrift geleerden valsche Leere ende haer boosheyt strafte, dat domme, bijstere, en leelijck volck tot boete vermaende, en haer met die toekomende plage dreyghde, heeft hy den Schriftgeleerden een Ketter en vervoerder, en den Vorsten een oproerder en moeyte maker zijn moeten. Heeft so seer vele ellenden moeten lijden en dragen, hoewel hy van Moeders lichaem aen tot een Propheet van Godt verkoren was, ende uyt des Heeren mondt sprack, moeste daer beneven oock hooren, als dat sy om sijnent wille sulcke harde plagen lijden moesten.

Achab, die bloetgierige en Afgodische Koninck, wilde den vromen en Geestrijcken Man ende Propheet opleggen, dat hy die gene was, die dat gantsche Israël verleyde, 3 Reg. 18. 18.

Item, die Koninck Joram meende, dat het Helizeus hadde verdient, dat Samaria so swaren en grooten hunger lijden moeste, 4. Reg. 6. 31.

Joannes een Man van Godt gesonden, Joan. 1. 6. geheylight in sijns Moeders lichaem, Luc. 1. 12. die grootste van Vrouwen geboren, Matth. 11, 10. een lichtende en een brandende Lantaerne, Joan. 5. 35. een voorbode en voorlooper des Heeren, Malch. 3. 3. Marc. 1. 3. een roepende stemme in de woestijne, Matt 3. 3. Esai. 4. 3. die anderde en geestelicke Elias, Matt. 11. 14. wert beschuldight, dat hy was met den duyvel beseten, Matt. cap. 11. vers 11. Ende heeft ten laetsten, om een schandigen Godlosen Hoeren-handel en Eebreuck, dien hy met sijn leere bestrafte, sijn leven moeten laten Marc. 16.

Item, Jesus Christus, dat eeuwige licht en leven selfs, moeste Beëlzebub heten,

Matth. 10. 20. een Samaritaen sijn ende den duyvel hebben, Joan. 8. vers 49. een oproerder, Luc cap. 23 vers 5. een overtreder des Wets, Joan. 9. vers 4. een lasteraer oft blasphemeerder Gods, Matt. cap. 9. 26. een vreetter ende Wijnfuyper, den Tollenaren ende Sondaren gefelle, Matt. cap 11. quader en boofer geacht dan een Moordenaer, Matt 27. moefte ook ten laetsten voor al zijn heerlijke wonder werken, weldaden, en liefde aen haer bewesen, na vele smaetheyts, bespijsens, lasterens, slaens, met een schempelijck kleedt, doorne kroone, geesselen, kruyce, nagelen ende doot afgedanckt ende geloont worden.

Hoe sy ook met Stephano, Petro, Paulo, Jacobo, &c. gehandelt ende omgegaen hebben, leert ons die schrift overvloedigh, als Act. 5. 6. 7. 12. 17. 18. 19. 21.

Item, in die tijdt oft aenvanck der eerster Kercken, worden die Christenen by etlijke Swijnen ende Seugen genoemt, by die anderen Godts-rovers, en die Godt zijn eere af stelen, doot-slayers, kinder-moordenaers, grouwelijcke onkuysche Menschen, ende dat sy met haer eygen Moeders ende Susters leelijcke ende onuytspreeckelijcke onkuysheyt bedrijven ende aenrichten: Ende dat sy in haren Godtsdienst Menschen bloet vergieten, en dat sy haer kinderen den Afgoden toe-eygenen en offeren. Oproerders, en dat der oorsaken halven, dat sy haer affonderden van dat Baalsche Priesterschap, ende quamen somtijds by den anderen in nacht-tijden, wanneer het plaets ende gelegentheyd was, om des Heeren Nachtmael te houden.

Item, vyanden des Menschelijken geslachts, onvruchtbaer, verdorven, onnutte lieden en Menschen, om dat sy met die volsuypers, kapoen-eters, leugenaers, prachters &c. niet gemeynschap wilden houden, dan dat sy een nuchteren, Godtsaligh, vernedert, ende afgestorven leven, in die vreesse en liefde des Heeren leyden, ende voerden.

Item, vyanden Godts, vertwijffelde Booswichters, en Banck-boeven, om dat sy die schandelijcke Afgoderije achter wegen lieten, ende relegerden in *exilium*, ende om des Heeren getuygenis ende rechten Godtsdienst, ende eere Godts, haer goet, lijf ende bloet, vrywillighlijck overgaven.

Siet, so heeft die blinde en ondankbare Werelt altoos met den genen gehandelt ende omgegaen, die Godt van gantscher herten, van gantscher zielen, ja uyt alle haer kracht ende macht sochten ende vreesden, gelijk Cyprianus in Apologetico, Tertullianus, en noch meer andere Historische Schribenten aenwijzen en betuigen. Want die duyfsteris en kan dat licht niet verdragen noch lijden, noch de leugen de waerheyt. Godts Woort (spreekt Syrach in 't 1. Capittel) is den Godtlosen eenen grouwel, want het is hem een schat der wijsheyt, die haer verborgen is, Dat licht (spreekt Christus) is in de Werelt gekomen, ende die Menschen hebben de duyfsteris meer lief gehad als dat licht: Oorfake, want haer werken (seyt hy) waren quaet, Joan. cap. 3. Die vrome ende Godtvreesende sijn altijd den beschuldige, onlust, ende knaginge in haer herten, en sy doen haer wee in haer oogen. En daer uyt komt het, dat de Werelt (die doch in alle haer wesen ende doen, Afgoderije, hooghmoet, pracht en ontucht, vleeschs luste, onbestraft ende onbehindert willen leven) van aenbegin so vele vromen en Godtvreesende Mannen so nijdelijk gehaet, so jammerlijk belogen, ende so tyrannighlijck vervolgt ende omgebragt hebben.

Och mijn goede Leser, also is 't ook noch huydensdaegs gelijk gy 't openbaer aen alle kanten ende oorden sien meught. Die gantsche Werelt is in alle boosheyt verdronken, valsche leere, Afgoderije, ongelove, moetwille, schande ende laster heeft die overhant genomen, sy en wil noch en magh niet gestraft nog vermaent worden. Sy haten met gantschen herten alle die gene, die haer in reyner liefden, ja ook met haer goet en bloet, uyt haer woefte ende ongeordineerde leven ende wesen geerne wilde verlossen ende op den weg des vreesdes wijzen ende leyden, ende haer zielen saligh maken souden, so 't mogelijk waer.

hebt ghy ver-
loochent en-
de begeerdt
datmen u
den moorde-
naet geven
soude. Act. 3.
15. Hier van
machmen
Joseph Lip 4.
cap. 8. Ielen.
Merckt doch,
hoe dat die
regte Christe-
nen alle we-
ge ende alijt
met leelijcke
schandige
namen ge-
noemt sijn.
Cyprianus
Tertullianus
Syr. 31.
Joan. 1. 4.
Die Godlosen
spreken tot
malkanderen
komt hier
laet ons op
den recht-
veerdigen
loeren,
want hy
maecht ons
veel onlust,
ende set hem
tegen ons
doen, ende
verriest ons,
dat wy tegen
die Wet son-
digen, &c.
Wie den
spotter straf-
die sal schan-
de op hem
laden. Die
leugen (seyt
Syrach) is een
verdriete-
lijcke schant-
vlecke aen
een mensche,
ende is ge-
meynlijck
by ongema-
nierde lieden
Een dief en
is soo quaet
niet als een
mensche die
hem tot leu-
gen gewent

Die

Die Wijsen ende Geleerden, die altijs den vromen ende gerechten op 't hartste geplacght ende beanght hebben, gelijk als in die bekentenissen gehoort is, hopen ende versamelen die eene afgrijpselijke leugen op die ander, op dat doch haer onbehoorlijk ende schandelijk gewin, ende valschen roem, niet onder, oft te niet en gae. Geven voor, schreyen en schryven, wy sijn Munsterschen, wy en willen de Overigheyt niet onderdanigh ende gehoorzaam zijn, wy willen Steden en Landen met geweld innemen, hebben die goederen ende onse Vrouwen (gelijk die onredelijke beesten) in 't gemeyn, spreken tot malkanderen, Susster, mijnen geeft begeert u vleesch. Item, dat wy ons beroemen, dat wy sonder sonde zijn, ende willen door onse verdiensten ende werken saligh werden, ende sulke bedroefde ende jammerlijke leugenen meer, op dat sy doch alle menschen, ende namelijk Heeren, Vorsten en Overigheden, die, sy (dat die Heere geklaegt moet zijn) uyt haer gulden Beker wel beschenkt hebben, van der waerheyt afschricken, ende over alle vromen ende Godts Kinderen wel verbitteren ende verhart maken, ende blijven mogen. Ja die slechts so meesterlijk ende overmaten tieren. schelden, lasteren, en liegen kan, dat hy die Overigheyt, die doch wel eensdeels billijk, gunstigh, goedigh ende redelijk zijn soude, so sy van desen onaerdigen ende Slangen geilachte niet so gedreven en gevexeert en worde: en die selften tot oproer bewegen, dat sy die onnoosel Schapen, die niemant, ja om een hayr geen schade begeren te doen, ende werden also met eenen fijnen leugen sack, vol aller grou welen ende lasters aen den hals gebonden, en sonder barmhertigheyt, met lijden, sonder verantwoordinge, met uytluysdinge der Klocken, uyt Steden, Landen ende Dorpen, in die ellende en benautheyt gestoten ende gejaegt. Den grimmenden ende gapenden Leeuwen in den mont jagen ende drijven, also lange dat sy van het sweet, vyer, water ende windt verteert worden. Als nu dit van die Predikant bestelt ende beschickt is, die heet ende wert genoemt een sijn Euangelisch Predikant, en een wel geschickt Leraer, ende die wel letteren heeft gegeten. Die ik meyne is, dat sy die mate harer Ouderen ende Voor-Ouderen wel vervullen, als Christus feyt. O Heer, O Lieve Heer, hoe lange sullen noch dese onmenschelike tyrannien, groote ende woeste grou welen dueren?

Aengesien sy dan alle Heeren, Vorsten, Regenten ende Bevelhebbers, ende dat gemeyne volk, met haer verschrickelijke moortgeschrey ende lasterlike liegen, so seer ende geheelijk over ons verbittert ende verhardt hebben, dat wy met alle ons bidden, sneecken ende kermen, onschuldt, tranen, gedult, ellende, kruys, goet, bloet ende doot, so veel genade noch geleyde niet kunnen verkrijgen noch erlangen, dat wy eenmael tot een openbaer bespreck en by een komst, met onse misgunners komen mochten, als na uyt wijsen des rechtelijken Ampts, en Christelijken naems, so veel billickheyt, redelikeheyt, en bescheydenheyt by de Overigheyt zijn soude, dat sy beyder soeken aen beyde zijden eerst wel bekenden ende doorsagen, ende niet so onvoorsichtelijk ende onverdachtelijk in onbekende saken, ende in des Alderhoogsten Godts richtstoel haer setten, ende tot haer bloet uytvoeren, ende wy altoos om sulke openbare, grove en botte leugenen, so deerlijk gescholden ende gelastert werden, ende die waerheyt so qualijk versproken wert by yeder man. So sijn wy gedreven, beweegt ende veroorsaekt, uyt dwangh des Godlijken woorts, ende onses naesten, onse ontschuldige ende verantwoordinge schriftelijk, met reyne bestandige ende Christeliker waerheyt te doen, op dat gelijkewel also, nademael men onse mondelijke Leere ende getuygenisse (och lacy) niet hooren wil noch kan, dewijle sy so op ons vergramt ende vertoornt sijn, ende wy aen dat licht ende voor den dagh niet komen en mogen, als men dagelicks sien mag, die Godtvresende Conscientien ende herten, die niet geerne wetende ende willens tegen haren Godt handelen en soudent, hy zy dan Overigheyt ofte Borger, geleert oft ongeleert, overmits men uyt dese onse bekentenis recht weten mag, hoe dat wy met die vornoemde grou welen

maer ten lasten komen sy aen die galge. Liegen is den mensche een schadelijk ding, ende hy en kan nimmermeer tot eeren komen. Ec. 20. 26. Te recht spreekt Salomon, dat men voor nijdigheyt niet staende kan blijven. Prov. 27. Die den vromen ende den Godtvreesenden wel lasteren ende schelden kan, ende kan den mantel na die wint hangen, ende die ongerechtigheyt opsinucken ende eenen schijn maken die is by der werelt een goet ende vroom Predikant geacht ende beroemt. *Uramque partem audite.* Christum van sijnen stoel stoeten, ende hem op den rechterstoel des Alderhoogsten setten, heet in Godts recht ende gerichte taffen. Wy dienen met dese onse schriften allen conscientien der gener die Godt vresen.

ende

ende lasteren, sonder alle onse schult ende wetenheyt, van onse tegen seggers seer jammerlijk ende deerlijk geschent, ende belogen worden, ofte by avontueren Godt gave, dat also des Heeren Woort ende waerheyt een weynig meerder aen den dag quame, ende der Geleerden ende Papen bedriegerije, ende versierde heyligheyt, yederman klaer ende openbaer worde.

Merckt die oorsaken, die ons wegen tot dit Ichlijven.

Die Overigheyt is soo met den beker der Babylonischer Hoeren beschenckt, dat sy niet weten, wien, ende wat sy voor staen ende beschermen.

Eersame Leser, wy bidden u ootmoedelijk, om des Heeren wille, dat gy doch met onpartijdischer herten ende verstant aenmerken wilt, waerom wy der Predicanten namen soo dick wils ende menighmael gedenken, vermanen ende opwerpen, ende (och lacy) weynig tot haren prijs, eere ende fame verhalen moeten. Want dewijle wy so openbaer bekennen, dat sy die gene zijn, die om haer onbehoorlijk, schandelijk gewin, ende luye buycks wille, die gantsche wijde Werelt in haer ongelove, afgoderije, en onboetveerdige vleeschelijke leven, so valschelijk troosten, ophouden, ende so vast gebonden houden, die reyne klare waerheyt so bedroeffelicken breken, ende onder die voeten treden, die arme zielen, die so diere gekocht zijn, niet met silver oft verganckelijk gout, maer met des Heeren dierbaren bloet, so jammerlijk verworgen, ende om den hals brengen ende moorden. Allen vromen ende Godtvresenden so nijdiglijk ende toorniglijk haten, lasteren, beliegen, om haer armoet, goet ende bloet brengen, dat doch so wijt ende verre van des Heeren Geest, aert en natuere verscheyden is, op dat sy by haer schandelijk en onbehoorlijk gewin, ende wellustige, ydele ende vruchteloze leven, ongestraft blijven mogen, met geen woort Gods, geen liefde, lijfsaemheyt, vroomheyt, bloet, ende doot der heyligen, sich vermanen, leeren, ende waerschouwen laten, so eyscht het doch die hooghste noot, namelijk, Gods eere, ende die welvaert ende saligheyt uwer armer zielen, dat wy sulcx doen moeten. Die almachtige groote Heete is onse getuyge, dat wy 't anders niet en meynen, op dat die gene, die redelijk, billik en goet van natueren zijn, nochtans niet bekennen dese verholentheyt, oft mysterium der ongerechtigheyt, gelijk Paulus 2. Thes. 2. 9. dat noemt, dewijle sy noch vleesch ende vleeschelijk gesint zijn, ende uyt Godt niet geboren en zijn, ende van hare Predicanten opgehouden worden, op dat sy door alsulke klare, opgedeckte, openbare aenwijfsingen, ende onderrichtingen, die Predikanten ende Leeraers recht mogen leeren kennen, die sake wat meer ende verder na denckten, ende also haer leelijke, schandelijke vervoeringe ende verleydinge sat ende moede worden. Dat ook alle Heeren, ende Overigheden, die haer Christi Name derven roemen ende aennemen, weten mogen, wat dat doch voor luyden ende Leeraers zijn, die ons doch dus jammerlijk schandeliseren, ende wien sy gelove geven, en met haer sweerden so trouwelijk hant-houden, voorstaen ende beschermen.

Eynde des Voor-redens.

E E N

WEEMOEDIGE ENDE CHRISTELYCKE ONTSCHULDINGE.

TEn eersten, beklagen ende beschuldigen sy ons, geven voor ende seggen, wy zijn Munsterschen: waerschouwen alle Menschen, dat sy haer van ons wachten sullen, ende een exempel aen die van Munster nemen.

Antwoorde.

Die selde seer te straffen ende te oordeelen / die nu alreede van Godt ende van de menschen gestraft / ende geoordeelt zijn / doen wy niet geerne: Hoch-
tans / also wy van onse tegen-partje (sonder alle

waerheyt) daer mede soo hardt aengevochten / ende beschuldicht woerden / soo willen wy so vele tot onser aller ontschuldige daer toe geseyt hebben / als dat wy die Munstersche leere / handel ende wandel / als name-
lijck / van koninck / zwerc / oproet / wederom te slaen / waerck / veelheyt der Vrouwen / ende dat upwendige Rijck Christi om Aerden / &c. booz een nieuwe Jodendom in sich bekennen / ende booz een verdoerische dwalinge / leere ende gruwel die bezre van Christi Geest / woort ende boozbeelt / verscheyden is. Siet / in Christo Jesu / wy en liegen niet.

Daer beneven / soo magh ick oock mijnen voer wel onbertsaeght ende onberbaert daer bieden ende geven / dat my niemant onder den gantschen Hemel met der waerheyt sal overcuppen / als dat ick die van Munster, mijn leedage / in die booznoemde Articulen bewillight ende geconsenteert hebbe. Want ick hebbe van aenbegin tot noch toe met gantschen blijft ende ernste tegen gestaen ende tegen gestreden / beyde heymelijck ende openbaer / met mont ende met schriften / ja meer als van seventien Jaeren herwaerts / soo lange als ick des Heeren Woorde bekent / ende sijnen Hepligen Naem (na mijner zwachheyt ende vermoegen) geweten / ende gesocht hebbe.

Oock heb ick na mijn kilepne gabe / enen pegelijcken booz hare dwalinge ende gruwel alle wegen en alle tijdt troutwelijck gewaershouw / gelyck ick geene wilde hebben / dat mijn Zielen geschieden soude. Hebbe daerentusschen oock dooz des Heeren genade / hulpe ende kracht / wel crlijcken van haer / met des Heeren woort / weder op den rechten wegh gewesen / ende gebzacht.

Munster en heb ick van mijn leedage niet gesien / in haer gewepnschap niet geweest: Derhope oock / dooz des Heeren genade / met foodanigen (soo daer noch eenige zijn mochten) noch te eten / noch te dzincken / gelyck my de Schryft leert / het zp

dan saeck / dat sy haren groutwel van herten bekennen / rechtschapen ende oprechte byuchten der Woerde doen / ende die waerheyt / ende dat Euangelium in rechtet wisse na-
komen.

Siet / mijn goede Leset / aldus is mijn meyninge ende mijn bekentnisse van die van Munster ende oock alle der gener / die booz Boeders ende Susters onder ons bekent ende gelhouden woerden / ende zijn die / die om der Medicanten valsche Leere / ontrepne Kinderdoop / ende Machtmael / met soo veel ende obermate ellende / dwuck ende bangigheyt / soo hoogh versocht woerden / ende desen haren grondt / als Doop / Machtmael / ende repne leere / met een oornoeidige belijdinge / ende met een vroom / onstraffelijck leven beweeren / ende tot in den doot betuppen ende boozstaen.

Maer alle de gene / die dat krupte Christi van haer stooten / (gelyck die van Munster deden) des Heeren Woorde den rugge ende de hacken bieden / die wereltlijcke liefde (hoewel in enen goeden schijn) wederom aengrijpen / den valschen Godtsdienst wederom toestaen / ende daer gemeynschap mee hebben / in alle pponckerpe ende hooberdigheyt wandlen / volsuppen / wederom op den rupmen padt ende wegh treden ende gaen (soo sy alle schoon gedoopt waren / na dien sy in des Heeren woort niet en blijven) so en kennen / oft en zijn sy onse medegenoeten ende Boeders niet.

Siet / mijn goede Leset / dit is alsoo de waerheyt / het sal sich in der eeuwigheyt alsoo bevinden. Die geleerden mogen schelden / ende versieren wat haer lust ende gelijest / sy sullen nochtans weten hoewel sy nu in eeren zijn / ende haer woort op Aerden gelt / gelyck de Psalm getuyghet / dat wy noch ten laetsten booz enen richter komen ende verschijnen sullen / die niet na het valsch aenklagen ende aenbzengen / niet na het gesicht der oogen / oock niet na gonst / partje / ende aensien der persoonen / maer een recht gericht sal richten na der waerheyt.

Maer willen sy boozwerpen / ende seggen / dat wy der oorfaen halven oock met de Munsterschen moeten een Gemeynthe, ende lijf gerekent zijn, om dat sy ende wy met eenderley Doop uytwendigh gedoopt zijn. Antwoorden wy: So die upwendige Doop soo vele vermagh / ende is so machtigh ende krachtigh / dat sy alle die tot een gemeynthe ende lijf maect / ende den enen in des anderen ongerechtigheyt / boosheyt / ende berderffens inslupen kan / die alleen uytwendigh met senerley Doop gedoopt zijn / soo mogen onse adversarij ende tegen-parters

Alle die in Christo wandelen, hem na sijn woort bekennen, ende daer by leven, zijn onse broeders.

Die des Heeren woort ende sijnen wegh verlaten, blijven onse broeders niet. Gal. 7. 29.

Gal. 2. 6.

Bekentenis van de Munstersche dwalinge ende Secten.

De plaetsen ende Steden, daer ick mijnen wereltlijcken dienst eertijts gehadt hebbe, zijn Witmarsum ende Punningum, ende die moeten my des gestant doen, ende mijn getuygen zijn, ende oock voor mijn Resignation, dar ick den Munsterschen groot hebbe seer tegen gestaen, ende bevochten.

Matt. 18. 8.
1 Cor. 5. 11.
Rom. 16. 16.
1 Tim. 6. 6.
Tit. 3. 9.
1 Joan. 1. 10.
Jer. 16. 9.

wel vooz haer sien / wat sp vooz een gemeyn-
te ende lijf hebben / aenge sien het klaer / ende
alle Man kennelijck is / dat oock Ged-bze-
kers / Dootslagers / Straet-roovers / Dooz-
denaers / Dieven / Toobenaers / ende sul-
ke meer / gelijcke Dooop ontfangen hebben /
als sp. Syn wy den Munsterschen / ende
andere nergens om / van des Dooops hal-
ven / so moeten sp immer Ged-bzeker /
Dootslagers / Straet-roovers / Doozde-
naers / Dieven / ende Behelmen zijn / aen-
ge sien sp met haer eenen Dooop ontfangen
hebben / 't is niet te verfaen ende te ver-
loochenen / ja en tegensprekelijck.

Och neen / die Schyft spzeekt niet / dat
wy dooz eenigh upwendigh Cercken / als
Water / dan dooz eenen Geest in een Lic-
haem gedoopt zijn geworden / 1 Cor. 12. 13.
die Sone (seght de Propheet) en sal niet
dragen de misdact sijns Vaders / maer die
zielen / die daer sondigh / sal sterben / Ezch.
18. een pegelijck (sept Paulus) sal sijn ey-
gen last ende misdact dragen. Ende of sp
dan seggen wouden / ende voozwerpen / Die
quaetdoenders ende misdadige worden van
die Overheyt, na uytwysen ende ordeninge
des rechts, met het Sweert gestraft. Ant-
woozden wy wederom: Alsoo richten ende
dooden oock wy met dat Sweert des Geests /
na Godts Opdiantie ende Insettinge /
namelijck / met des Heeren Woorde / dat
is / wy sonderen ende schepden af van ons
alle die gene / die haer van der waerheyt af-
keerten / dooz eenige ontrepne oft valsche Lee-
re / oft met een moetwilligh / bleeschelijck
leven / als gesepht is.

Somma: wy bekennen / ende betuppen
hier mede / vooz Godt / vooz u / ende die gant-
sche wijde Werelt / als dat wy dese vooz-
noemde Munstersche erreuren / dwalingen /
ende alder-werelt grouwelen / ende boose
Beecten / die met des Heeren Geest / Woorde /
Opdiantie / ende bevel stryden ende vech-
ten / upt dat binnenste onser Zielen haten.
Ende dat wy vooz Godt in Christo Jesu
anders ter werelt niet soecken / noch begeer-
ren / van dat wy die gantsche werelt (die
doch in 't boose gestelt is) op den rechten
wegh wijzen ende bzingen mogen / ende veel
Zielen met des Heeren Woorde / dooz sijn
hulpe ende kracht / upt des Dupbels Rijck
verlossen ende winnen / ende also tot Chri-
sto bzingen mogen. Een vroom ootmoe-
digh / Godtsalighlijck leven in Christo Jesu
voeren mogen / ende dat wy sijnen grooten /
aenbiddelijcken / hoogen Naem loben ende
dancken ewighlijck. Want wy gelooven
ende bekennen vast ende waerachtigh / dat
alle valsche leere / afgoderne / Godtloosheyt
ende sonden upt den Dupbel zijn / ende dat
het loon der selven die ewwige doot is.
Daerom arbeiden wy met gantschen blyt
ende ernst / ende wouden so geerne (waer
die almachtige Heere) vroom zijn / ende
Godt blychten ende vreesen. Hoe wel wy
arme / ellendige menschen / daerom so jam-
merlijck benaut / so klarghlijck geschande-
liscert / belogen / gescholden / ende aen soo
veel plaetsen ende oozden so doeffelijck om-
gebracht ende vermooyt werden.

En anderen geven sy voor: wy willen
de Overigheyt niet gehoorfaem zijn.

Antwoozdt.

De dese haer beschuldige ende bekla-
ginge over ons onrecht ende valsch is /
betuppen onse Schyften rijckelijck ende o-
verbloedigh / die wy vooz laugen rye ende
Iaren in dreck aen den dagh gegeven heb-
ben. Wy bekennen opentlijck / met vollen
monde / ende hebben 't oock altoos gedaen /
soo langh als wy na onse ontfangene / ende
klepne gabe / des Heeren Woorde bedient
hebben / dat het Ampt des Overighepts van
Godts Opdiantie is / hebben oock daeren-
tusschen haer altoos gehoorfaem geweest /
soo het tegen Godt / ende sijn woorde niet
geweest is. Begeeren oock desgelijcken die
gantsche rye ons levens te doen: want wy
zijn soo bot ende plomp niet / oft wy we-
ten wel / wat ons des Heeren Woorde leert /
ende daer van opleghet. Tel ende Christus
geven wy / gelijck ons Christus geleert /
ende selfs oock gegeven heeft / Matt. 17. 22.
Dooz keiserlijcke Majestept / koningen /
Heeren / Dozsten / ende vooz alle die gene die
in hooge Ampten verhoren ende beroepen
zijn bidden wy / 1 Tim. 2. 2. eeren ende bze-
sen haer / Rom. 13. 1. Dochtang schreyen
ende ropen sp: Wy willen die Overheyt niet
onderdanigh ende gehoorfaem zijn, op dat
sp die herten der geweldiger verstooren /
ende tot alle ongenade / toorn ende bitter-
heyt / des te meer over ons verwecken mo-
gen. Dat doch dat bloedigh zweert / dat
dooz haer aenhouden in sommige plaetsen /
soo ongenadelijck / ende sonder barinhe-
tighheyt in ons geseken wert / van ons
immer niet afgekeert en werde / als men
sien magh.

Aengesien sp dan die Overigheyt / met
al sulcke openbare ende grove leugens (seg-
ge ick) altoos onrustigh maken / Daeren-
boven tot al het gene wat die Overigheyt
gebiedt / handelt ende doet / Ja ende Amin
seggen / het accozdeert ende komt over een
met der Schyft oft niet / Ende alsoo met
haer kittelende ende soete Leere / die selfde
Zielen in verderffenis ende verlies voeren
ende bzingen. Want sp niet haer salighheyt /
maer haer geniet / gonst ende gaben men-
nen ende begeeren. Soo bzingt ons die liefde
daer henen / (siet vooz Godt / het is de
waerheyt) allen hoogen van Staten (die
by aboutueren een part ende deel geern rechte
souden doen / wisten sp hoe / so sp slecht ce-
nen Ananiam hadden / die haer te rechte
wees) met aller eerbiedinge ootmoedighlijck
upt die Schyft aen te wijzen. (nademaet dat
het van hare Predikanten verzwegen ende
gestolen wert) wat haer in des Heeren Woorde
beboelen is / hoe sp gesint behooren te zijn /
Doch hoe sp haer betropen Ampt / rech-
schapen uptvoeren / volbzingen / ende des
Heeren prijs ende lof bedienen sullen.

Alsoo spzeekt Moses: Wannert die
koninck sieten sal op den Stoel sijns ko-
ninkrijcks / soo sal hy dit andere geset van
die Priesteren den Leviten namen / ende in
een Boek schryven laten / dat sal by hem zijn /
ende

Dat fonda-
ment-boeck
ons beticht
van dat ge-
loove des
Konincks
Josue, ende
onse verma-
ninge van de
oorlaecke
onnes schrij-
vens, die be-
tuygen ons
onlic schult
wel.
Matt. 17. 22.
Rom. 13. 7.
Tit. 3. 2.
1 Pet. 2. 13.
Dat Ampt
des Overig-
hepts, is
Godts Or-
donnantie.

De rechte
ende waer-
achtige Chri-
stenen, zijn
de Overig-
heyt goet-
willighlijck
gehoortfaem,
soo verre het
des Heeren
woort lijden
ende dragen
kan.

Den Israëli-
tischen Ko-
ningen wort
hier bevolen,
dat sy haer in
dat andere
gesette, dat
is Deuter-
nomo, altoos
oeffenen
souden, al-
len Overig-
heden toe
een voor-
beelt, ende
vermaninge.

Niet de
Doope des
waters, dan
des Geestes,
maket vele
een Lijf.

Niet allee-
ne die Mun-
sche, maer
aller werelt
gruwelen
ende dwa-
lingen zijn
verwerpelijk.

Dit is dat
eygentlijck
soecken aller
vromen, en-
de anders
niet.

Rom. 1. 26.
1 Cor. 6.
Gal. 3.
Eph. 5.

Lijdt gy om
de Gerech-
tigheyt, seyt
Petrus, so
zijt gy saligh.
1 Pet. 3.

ende sal daer in lesen sijn leefdage / op dat hy leere vzeesen den Heere sijnen Godt / dat hy houde alle de Woorden deses gesets / ende dese rechten / dat hy daer na doe (merckt met gantschen blyt liebe Heeren merckt / daer staet / dat hy daer na doe) Hy sal sijn herte niet verheffen ober sijn Zoeders / ende sal niet wijcken van die geboden / noch ter rechter noch ter sincker hant / hy sal niet veel Paerden houden ende hebben / niet veel u Vrouwen nemen / sal oock niet veel Silbers ende Gouts vergaderen. Deut. 17. **Dan die richters / spzecht Jethro aldus tot Mozen :** siet omme onder al den volcke na redelijcke lieden / die Godt vzeesen / die waerachtigh sijn / der gierigheyt vpant sijn / die settet ober haer. Exod. 18. 22.

Doek Mozes : Uwe Richters gebodt ende beval ich / ende seide : Verhoort utwen Zoeder (spzecht hy) ende richt gerechtelijck tusschen een pegelijck en utwen Zoeder / ende den Vzeemdelingen / geen Persoon en sult gp in't Gerichte aensien / Maer sult den kleynen hooten / als den grooten / ende u booz niemants Persoon ontsien / want dat gericht's Ampt is Godts. Deut. 1. 16.

Atem / Josaphat de koninck Juda : Siet toe (spzecht hy tot sijn Richters) wat gp doet / want gp en houdt dat Gericht den Menschen niet / maer den Heere / ende hy is met u in't Gerichte. Een wichtigh ende dapper woort / daerom soo laet die vzeese des Heeren bp u sijn / ende wacht u ende doet het / want bp den Heere onsen Godt en is geen onrecht / noch aensien der Persoonen / noch aennemen der giften / 2 Par. 29. 10.

Atem / Paulus : Die Oersten (spzecht hy) en sijn den genen niet tot vzeese die goet doen / maer die quaet doen (merckt wel / gp die deses Ampts Dienaers sijn.) Maer en wilt gp die macht niet vzeesen / so doet goet / ende dan sult gp van haer gepzeten werden / want sp is Godts dienareffe u ten goede : maer doet gp quaet / so vzeest : Want sp het Swoert niet te vergeefs en draeght / want sp is Gods dienareffe / ende een wpekerster tot straffinge ober de gene die quaet doet / Rom. 13. 4.

Siet / liebe Heeren ende Richters / wilt gp nu dese aengetogen / boozbenoemde / ende boozschyben Spzeucken wel ter herten nemen / ende vlijtigh overleggen / so moet gp ten eersten mercken / hoe dat u Ampt / niet utwe / maer Godts Ampt ende dienst is / op dat gp u knipen / booz sijn Masestept recht meught buppen / sijnen grooten aenbiddelijcken Daem byuchten ende vzeesen / ende dat opgelegde Ampt recht ende redelijck bedienen / ende uptvoeten / ende dat gp niet so bypmoedigh met utwe aertsch ende berganchelijck getwelt / Chyristo den Woost aller Woosten / in sijn Rijck / Gebiedt ende Jurisdiction / grijpt ende tast / ende met utwe pfereswoerden richtet ende oordeelt / dat den eeuwigen Gerichte des alderhoogsten Godts alleen toestaet ende behoort / als daer sijn geloobe / ende geloofs saken / als oock Lutherus / ende noch meer andere in den begin wel geschzyben hebben / maer als sp tot hooger ende grooter staet gekomen sijn / so hebben

sp het t'famen vergeten. Liebe Heeren mercke aen / hoe seer groot / veel ende dapper / Mozes / Josue / David / Ezechias / Josias / Zorobabel / &c. in der Schyft gepzeten ende geloost werden / om dat sp den Heere soo hertelijck gebzeest / ende sijn gebode ende bevel / raedt / woort ende werck soo neerstigh ende trouwelijcke bedient hebben.

Maer so gp u herten boven alle Bergen verheft / ende wilt geenderlewijs hooren / wat u des Heeren inonde gebicht ende bevel : Maer dat u bleesch raedt ende dieht. Niet bekennen / dat gp des Heeren Ampt luden ende Dienaers sijn : Landt ende Lupden van hem ontfangen hebt / sult gp sijn straffe niet ontgaen / die u tot sulcke hooge Potentaten / Sebelhebbers / Hoofden ende Aegenten geroepen heeft.

Liebe neem het waer / laet het u gescht sijn / bp hem staet Cresus ende Prus in gelijcker weerden ende aensien. Daerom soo vzeest ende vzicht utwen Godt upt gantscher zielen / van gantscher herten / upt al u krachten / ondersoekt die schyft / ende denckte eens nae / hoe die groote Heere die Stoelen der grootmachtigen / hooghberoemden Konningen ende Heeren / gelijck daer sijn Pharao / Nebucadnezar / Sanncrib / Antiochus / Saul / Jeroboam / Achab / &c. om haer Tyrannye / Wzeetheyt / Hooverdighheyt / Laster / Ongehoorsamenheyt / Afgoderpe / sonder alle barmhertigheyt / in sijnen grimmigen toorn omgestoort / verdooven / ende gantsch ende al uptgeroep / vernielt / ende gedsruereert heeft / gelyckmen sulcks in der schyft aller wegen openbaer lesen / sien ende hooren magh.

Ten anderen / meught gp upt dese Spzeuke mercken ende verstaen / als dat gp der oorzaken halven van Godt daer toe veroorzakeert / geroepen ende verkoren sijn / namelijck / den boofen te straffen / ende den goeden booz te staen ende te beschermen / tusschen saken ende saken recht te richten ende te oordeelen / ende sult Weduwen ende Weesen / ende den Armen gehateden Vzeemdelinck ende Pelgrim recht doen / ende haer booz gewelt ende overlast beschurten ende bewaren / Steden ende Landen met goede Policpe / ende Stadts regiment / die niet tegen Godt ende sijn Woort en sijn / goede vzeede ende ruste / tot des gemeynen Volcks oorzakeert ende profijt / wel sult regeren. Ende sult Gods heplige Woort / (daer doch die Ziele bp leest) Daem ende Eere / van gantscher herten soecken / liefhebben / ende in schyftmatiger billichheyt / sonder Bloetbergieten ende oproet promooveren / boozstaen / hanthaben ende beschermen / also vele als in u is.

Siet / liebe Heeren / ende Richters / dit is dat epgentlijcke Ampt / tot welke gp geroepen sijn. Of gp dit in rechter wijse ende vrome na komt / meught gp een wepnigh meer na dencken. Op duncke met den hepligen Jeremia dat gp al te samen dat Jock gebroken hebt / ende die seete in stukken gescheurt / want gp dat dierbaere werde woort / dat gp in repner Godts

Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos inerte cordis sui. Deposuit potentias de sede, &c. Luc. 1. 48.

Cresus de thijcke. Irus, de arme. Joan. 5. 39. Exod. 14. 26. Dan. 4. 24. 32.

2 Mac. 9. 28. 1 Reg. 31. 5. 1 Sam. 18. 15.

Merckt, waer toe die Overigheyt van Godt beroepen en verkoren is.

Sap. 16. 26. Matth. 4. 4. Je. 15. 16.

Deut. 17. 21. 3 Reg. 4. 26. Hier leert Jethro, hoe die Richters sullen gefint zijn, maer men achtet (leyder) weynigh.

Moses trouwe vermaninge aen alle Richters, werdt aen ons (leyder) niet bewesen.

Josaphats ernstige ende trouwe vermaninge, is by onse Richters al vergeten.

Het Ampt des Overheys is niet den quaden ende boofen, maer den goeden, ende vromen te beschermen.

De wereltlijcke Overigheyt behoort niet in Godts Rijcke ende Recht te grijpen.

breese ende vrucht soude billick inboeren / als een verbaanen groutwel / sa als een feynijge Slange / hatet ende upstootet / die openbare valsche Leeraers ende Propheeten / die de gantsche werelt verlepden / die men na uprtwijfinge van Gods Woorz sal mijnden ende schoutwen / gaen daer by u in grooter eeren ende waerden: ende die Arme erkendige Schapen / die den Heere so geern ende van gantscher herten (in haer zwachhept) bzeesen ende bzuichten / ende niemant op Aerden een quaet woorz toespreken / oft toe wenschen / om dat sy tegen Gods Woorz niet doen en doeben / een bzoorn boetberdigh leven lepden / Gods Sacramenten rechte gebzupcken / na uprtwijfen der Schyzf / booz alle valsche Leere / Secten ende Godthoos wesen / een dootlicke beben ende schzicken hebben / moeten ter Steden ende Landen upt / ende op vele plaetsen met water / vper ende Sweert / veroordeelt worden / haer goederen worden toe geschreven den Fisca / sonder genaden haer onnosse onschuldige kinderen / die billick na uprtwijfinge des Propheeten woorz / haerder Vader schult niet bragen sullen (soo de Vader schult hadde / als sy boozgeben) stootmen naecht ende bloot ter Deuren upt / ende moeten also haerder bzoorn Guberen sueren zwaren ende grooten arbept / sulcke onbarmhertige / gierige ende bloeddozfige roobers in de handen laten.

¶ Gp liebe Heeren ende Richters / heet dit den goeden beschermen / ende den Boosfen straffen / tusschen saecke ende saeck recht richten / den Weduwen / Weesen ende Bzeemdelingen recht doen / gelijk de Schyzf leert / ende u Beroepinge ende Ampt mee bzinght / willen wy u selfs richten ende oordeelen laten / Och neen / liebe Heeren / neen / Neemt die saecke wel waer / het Spel is gantsch ende t'samen omgekeert ende verandert / ende het heet nu / den goeden straffen / ende den boosen ende quaden voorstaen ende beschermen. Want men siet het dagelijcks / dat t' so toegaet / gelijk als die Propheeten alder wegen klagen: Ged-bzakers / woekernaers / Gods-lasteraers / leugenaers / bzebzigers / hoeren / boeden / Ec. zijn in geen pertyckel ende noot des doots / maer die den Heere liefhebben ende bzeesen / moeten pedermans roof zijn. Siet (spreekt de Propheet) die Dozfen in Israël / een pegelijck is machtigh by u Bloedt te stozten / Vader ende Moeder verachten zp / den bzeemdelingen doen sy getwelt ende onrecht / den Weduwen ende Weesen bezwaren zp / Ezech. 22. Leest die Propheetische schziften ende merckt met vlijt daer op / so sult gp bevinden / hoe seer ende dootlicke die Heplige ende trouwe Mannen Gottes / over gelycke quaet ende noot / dickwils ende menighmael gedzepgh hebben.

Ende of gp nu wel dese onse Bermaninge van klepnder weerden acht ende houdt / so is het nochtans die vaste ende ware waerhept / die wy hier aentekenen ende aentwisen / ende moet gp immers in uwer herten bekeunen / ende toestaen. Want t' is openbaer ende klaer booz oogen / ende kan niet

verloochent werden / hoe dat in onse Aedertlanden / die ontuchtige / ongeschickte ende onnutte Menschen / welke sy Pastooren / Ziel-sozgers / Heeren ende Leeraers noemen / die een part wel d'een Bzoutwe ende Waeg by d'ander hebben ende schenden / die booz de gantsche Werelt / in allerlep moetwille / Godthooshept / openbare Afgoderpe / die des Nachts ende Daeghs in een vol biffter broncken leven zijn / niet een letter van Godt ende Godts woorz recht bekennen / so vele brome Godt bzeefende lupden / die booz Godt ende sijn Engelen anders niet en soecken / dan een rechtshapen / oprecht ende onstrafselijk leven te boeren ende te lepen / na uprtwijfen des Heeren woorz / met haer schandige verraderpe om haer Lant / Eere / goet ende bloedt bzeugen / maer sy (nameelijck / die verraders) leven in een goede bzehept ende bzeede.

Wengesien die wagen so onbeschepden op die eene zijde staet / ende gp gelijkewel van Godt verkoren ende grozdineert zijt / dat gp sonder eenigh aensien der persoonen rechte richten sult / ende sult alle ellendige bekomen bzeemdelingen ende bzoorn van die hant des Werdzuckers ende oberlasters verlossen / bidden wy u al t'samen ootmoedelijck / als onse alderlieffte Heeren ende Overigheden / om des geens wille / die u tot desen hoogen Ampt ende dienst verkoren ende beroepen heeft / dat gp doch alsulcke woerde ende nijdige Menschen / die na uprtwijfen Petri niet dan tot berderben ende wozgen geboren zijn / die ons altoos ende aller wegen / so heymelijck ende openbaer (dat het te beklagen is) also verachtelijck vermakem / datmen ons hooren noch sien en magh / booz haer bitter tieren ende valsche aenklagen: haer niet en wilt gelooven / so lange sy ons in onse tegenwoozdighhept ende presentie met der Waerhept niet oertuppen (dat sy doch nimmermeer doen en sullen / weten wy gewis) dat sy tot soo grooten schade ende schande van so velen bzoorn ende Godt bzeefende kinderen / so onbersaeght ende onbeschameit / dagelijcks van haren stoel der Pestilentien ende bespotteliken / booz alle Menschen astroepen ende hooren laten. Liebe Heeren / bzuucht ende bzeest Godt van herten / geloost sijn waerachtigh Woorz / ende handelt ende doet recht / bidden wy u om Jhesus wille.

Ten derden / leert ende merckt gp oock / upt dese boozmoemde en boozberoerde Bzreuzken / dat gp / hoewel gp getweldige en machtige op Aerden beroepen zijt / nochtans niet na uwe moetwille meught boozbaren / maer gp moet uwen Heere ende Godt / als uwen Schepper / Verlosser en Salighmaker / van herten liefhebben / ende hem als u Hoost / Koninck / Dozst ende Richter bzeesen / ende gehoozsaem zijn: in sijn Woorz u steedts ende altoos beneerstigen / ende bevljctigen u: boven u Onderdanen ende Bzoeders niet verheffen ende opblasen / ende van des Heeren wegen en Geboden niet wijcken u leedfage / gelijk als gesepe is. Woorztaen / liebe Heeren / merckt doch met vlijt en ernst aen / nademael gp u Chziften beroemt / dat gp oock met

De Overigheyt misbruyckt in dese saecke haer Ampt jammerlijck. Onbarmhertighheyt ende tyrannye somniger Overigheden tegen alle vromen. Efcus eenen schat, oft somme gels van eenen Prins. Ararium est civitatis. Gre. 18.

Dat sweert der Overigheden straffende ende doodet nu ter tijde den genen die sy billick na der schziften beschermen en beschutten soudent. Efsi. 1. 23. Jer. 2. 31. Ezech. 2. 3. Sap. 3. 3. Psal. 73. 6. Efsi. 59. 3. Efsi. 1. 15. Exod. 22. 21. Jer. 5. 4. 5. Mal. 3. 6. Sach. 5. 3. Oze. 4. 2. 4 Efsi. 1.

Ick meyne dit van die landen, daer sy dat reyne Euangelium noch niet ontfangen en hebben.

De vrome ende Godt bzeefende werden omgebracht, ende die boose ende wrevelaers leven in groote vryheyt.

1 Pet. 2. 14.

Dat die vrome so dootlijck gehaet werden, zijn de Predicanten d'oor-saack.

De Overigheyt behoort ende moet sijnen Godt onderdanig, en gehoor-saem zija.

Die uytwendige Ceremonien, ende die beroemde Namen, mogen geen Christen maken. Na desen regel, ende exemplaar, moet sich een yeder schicken ende houden, die voor Godt een Christen zijn wil.

Die nae den vleesche leven, en zijn geen Christenen.

2. Par. 19. 8. Sap. 6. 8. Rom. 2. 11. Gal. 5. 19. Eph. 5. 6. Col. 3. 6. Ac. 10. 35. Jac. 2. 5. Gal. 5. 6. en 6. 17.

Al die in Christo wandelt, ende is gesint als Christus dat is een recht Christen.

Jer. 8. 12. Ex. 23. 10.

Matt. 17. 6. Marc. 9. 6.

met het werk/daet en waerhent Chzisten zijn meught: Water/Woodt/Wijn ende Saem maken geen Chzisten/maer die uyt Godt geboren zijn / Joan. 1. 3. Die Godelijker aerdt ende naturen zijn / 2. Pet. 14. Die als Chzistus gesint zijn / Phyllip. 2. 5. Die van des Herren Geest gedzeben worden / Rom. 8. 14. Die haer boose quade ende verdozben vleesch dagelijks krupsen / Gal. 5. 24. Die na den Geest/ende niet nae den vleesche leven / Rom. 8. 2. Die niet boben Gods Woorzt liefhebben / Mat. 10. 37. Ende sinen naesten liefhebben als haer selven / Mat. 7. 12. Die een onstrafselijck/afgestozben/ootmoedigh/vrouw leben leven leyden ende voeren. Phylli. 1.2. 3. 4. Die goetwilligh in die voetslappen Chzisti wandelen / Mat. 16. 24. 1. Pet. 2.

Ende die omgekeerde veranderde / nieuwe Menschen ende Creatueren in Chzisto zijn / toemt Gods Woorzt Chzistenen te zijn.

Liebe heeren / neemt het ter herten / van hooveerdige / vleeschelijcke / Sed-bzichinge / Hoerachtige / dzonken en prachtege/ onrechtberedige / Afgodische ende bloetgierige Chzistenen / werdt in die Ypbelsche Schzift niet gebonden / noch gelesen: dan dat haer deel een eeuwig schzepen/ knersfinge der tanden/ dypsternisse / vier/ Helle/ Doot ende Dupbel zijn sal: Haer deel sal zijn in den vierigen Doel / die van peck ende solfer bzanden sal / Apoc. 1. Mat. 8. 13. 15. Rom. 1. 1. Coz. 6. Gal. 5. Ephes. 5. 2. Ches. 1. Apoc. 2. 1. 22.

Liebe Heeren / siet vooz u / ende laet u niet langer verleyden/ want by Godt is geen aensien der Personen/ leert die gantsche Schzift. Het geldt hier eeuwig met alle Engelen te leven in des Hemels Throon / ofte eeuwig met alle dupvelen te sterben in der Hellen gront. Want het moet al nae Chzisti Geest / Doozbeelt ende Woorzt/geoozdeelt ende gerigt zijn. Die in Chzisto is/ is een nieuwe Creatuere / 1. Coz. 5. 16. Ende wie daer sept/ dat by in Chzisto blijft (by zy dan kepsere oft koninck) die moet wandelen als by gewandete heeft / 1. Joan. 2. 6.

Liebe Heeren / dit is Gods woorzt/ dit is die pyijs ende die boozgestelde mate / daer ghy ende wy nae jagen ende loopen moeten. Al wie hem nae dese mate niet en schickt / jaeght ende loopt / dat en magh geen Chzisten zijn. Daerom ondersoekt utwe Leerers wel/ende merckit vlijghich ende met ernst / of sy u oock op desen engen wegh wijfen. Ick vermoede wel/ dat sy u niet dan enkel bzede prediken/ u die kuffens ende oozpeulens wel sacht opschudden ende bereyden / u Hoofsche ende koninckelijcke Sloten/gebzuyck ende maniere/als danffen/spzingen/vrouwecren/ steken/bzeken / dobbelen / spelen / tupschen/bzassen ende suppen / niet seer ende hardt straffen. Samma / dat gy die muer timmeren sult / ende sy sullense bewerpen ende aensrijcken met valschen kalc / gelijck die Schzift klaegt / Ezrech. 13. 22.

Maer wy/ liebe Heeren / en doen soo niet / maer wijfen ende leeren u den rechten wegh / die gy wandelen moet / so gy saligh begeert te zijn. Wy wijfen u niet op Paus oft Luther / niet op Augustinum oft Hieronpnum/maer wy wijfen u met der gantscher Schzift op

Chzistum Jesum / dat gy dien niet blijft sult horen/ende van gantscher herten geloben/ende sult hem trouwelijck volgen. Want hy is die Propheet van Godt beloost Deut. 18. 18. Die Leeraer van Godt gesonden / Joan. 3. Dat licht des Werelts / Joan. 8. Die rechte Herder onser zielen / Joan. 10. Al wie hem hoozt/ geloofst/ volghet / die heeft dat eeuwig leven / Joan. 3.

Hy roept tot Kepsere / koninck / ende tot peber-man: Ten zy dat gy u oinkeert / ende wozt als kinderen/ soo en sult gy in 't Hemelrijck niet komen / Mat. 18. wie my volgen wil / oft wie een waerachtigh Chzisten zijn wil / die neme sijn kruys op hem / ende volge my na / Mat. 16. Die wat liever heeft dan my/ die magh mijn Discipel niet zijn / Luc. 14. ende die en is mijner niet weerdigh / Mat. 10. ende diergelijcke szpreucken meer.

Mijn Heeren / waecht op / ende leert hem kennen / hy was de Sone des Alderhoogsten Gods / de Heere aller Heeren / ende de koninck aller koningen/ Gods eeuwighe kracht/ Woorzt ende wijsheyt: Wat hy hier op Werden booz pzacht / gemackelijcke dagen ende wellust gehad heeft/ leert ons die Schzift wel.

In sijn geboozte hadde hy geen stede oft plaetse in der Herbergh / Luc. 2. 8. In sijn Predikatie en heeft hy niet gehad / daer hy sijn hooft op rusten soude/ Luc. 9. 59. Het inrijden binnen Jerusalem was niet met beel Paerden/ Crauwanten / ende Rupteren maer met eenen ongeachten Esel / Mat. 21. 7. Hy hadde oock in sijn sterben niet / noch water noch wijn / waer mede hy sijn herte hadde laven mogen / Mat. 27. Waerom is dat geschiet? op dat wy een enkel vol welustigh leven souden leyden? Och neen / dan daerom is 't geschiet (segt Petrus) dat wy der sonden sullen sterben/ ende der gerechtighheyt leven 1. Petr. 4. 3. Rom. 6. 7. 2. Tim. 2. 11. Col. 3. 5.

Siet gy liebe Heeren / siet: dit is dat Hofgebzuyck / dat die hemelsche Dozt Chzistus Jesus sinen gantschen Hofgesinde / nameelijck / allen Chzistenen / hier op Werden naegelaten ende geleert heeft: O smalle wegh / O enge poozte / hoe wepnigh zijnder die hem binden / noch beele wepnigh die hem wandelen / Mat. 7. 15. Luc. 13. 22.

Dit schzijde ende bermane ick daerom/ dat die Dozsten / Regenten ende Heeren / sullen opsicht hebben / ende mercken / dat sy van haer Predikanten jammerlijck bedzogen werden / dewijle sy soo sachte ende soete dingen prediken / ende een soo rupmen wegh leeren / daer ons des Heeren mont een so engen wegh wijffet: Bidde hier met allen Heeren/Dozsten/ koningen ende Richters / seer ootmoedigh / waer sy oock zijn mogen / om dat roode ende pzeeteuse Bloet onses Heeren Jesu Chzisti/ waer mee wy bespzenght zijn / dat gy het my arme elende ende verachte man doch ten besten houden wilt/ dat ick mijn hert grondeelijcke liefde soo trouwelijck aen u bewesen hebbe: Want ick soude soo geerne dat alderbeste aen u arme zielen sien. Mijn vermaninge is gemepn/ ende noerne geen namen: Die schuldigh is die betere hem/ ende wie onschuldig is / die wacht hem. Godt is mijn getupge

Luc. 9. 36. Ela. 42. 1. Mat. 3. 17. 12. 18. 17. 5.

Desen regel is generael ende gemeyn, ende mach daer van noch rijck ende geweligh uytgenomen werden.

Lieve Heeren, merckt hier dat voorbeelt ende exemplar, dat u die Koninck aller Koningen hier na gelaten heeft. Al die gene die ons eenen tuymer ende wijder wegh wijfen ende leeren, dan ons Jesus Christus geleert ende gewelen heeft, dat zija verleydens ende Antichristen.

Die gerechtige seght, David, slae my vriendelijck ende straffe my, dat sal my zija de beshe olie, dewelcke mijnen hoofde niet en faelgeert Psal. 141. 5. Openbare straffe is beter dan heymelijcke liefde. Prov. 27. 5.

getuyge / dat ick anders niet en begeere / dan dat gp al te samen in die kracht ende daet zijn meught / dat gp van pderman geprefen wert / namelijk / **Edele Heeren / ende Christelijcke Overighept /** dat gp tusschen ons ende onse tegenpartye (welck zijn die **Geleerden**) onpartydigh staen wilt / gelijck uwen dienst behoort / op dat die verlepdische ende toobetsche leugen eenmael mach onder ende te niet gaen / ende dat die onverbalschte waerhept die soo veel hondert Jaren / soo seer uptlandisch ende in exilium gerelegeert was / wederom aen sijn plaet se komen. **Op liebe Heeren / Gods woort is de waerhept / hebse lief / omhalste ende kustse / want haer rijckdommen zijn onmatelijck / haer schoonhept wonderlijck / haer vrucht dierbaerlijck / ende haer kracht is dat eeuwige leven / Joan. 17.**

T En derden, soo seggen sy: wy zijn oproorders, wy willen Steden ende Landen innemen, soo wy slechts geweldt hadden.

Antwoorde.

Dese Propheetje is valsch / sp sal valsch bevonden worden in eeuwighept / sp sal doek doos des Heeren genade / dooz die bezoebinge leeren ende mede bzingen / gelijck die gene die dit aldus propheeten / nae luydt Moyses woort upt Godt niet en zijn / Deut. 18. **Crouwe Lefer /** baet recht dat ick schryf be ende meyne.

Die schryft leert ons / datter twee contrarie Dozsten zijn / ende oock twee contrarie Rijcken. Die een Dozst / is die Dozst des vzedes: ende die ander / die Dozst des onvzedes. Een pebet Dozst heeft sijn vpsonder eppen Rijck / ende gelijck die Dozst is / so is oock sijn Rijck.

Die Dozst des vzedes is Christus Jhesus / Heb. 7. Esa. 9. Sijn Rijck is dat Rijck des vzedes / welck is sijn Gemeynte / Esa. 9. Dan. 2. 7. Luc. 1. Sijn bodem / zijn die bodem des vzedes / Esa. 52. Rom. 10. Sijn woort is dat woort des vzedes / Joan. 14. 16. 20. Ende sijn lys is dat lys des vzedes / Col. 3. Sijn kinderen / zijn dat zart des vzedes / Zach. 8. Ende sijn Erf ende loon / is dat Erf ende loon des vzedes / Sap. 3. 15. **Romma /** t is onder desen Koninck / ende in dit Rijck ende regiment / enckel vrede / al watmen siet / hoozt / handelt / ende toestaet.

Wengesten wy dan dat Dzeden-rijck woort / namelijk / dat troost-rijcke Euangelium sijns vzedes / upt den lieflijcken mont sijner Dze boden gehoozt hebben / soo hebben wy dat selfde oock dooz sijn genade alsoo gelooft ende met vreden aengenomen / ende hebben ons den eenigen / eeuwigen ende waerachtigen Dzeden-vorst / Christus Jhesu / in sijn Dzeden-rijck ende heerschapppe begeben ende zijn alsoo dooz die gabe sijns Hepligen Beests / dooz middel des geloofs in dat Lys sijns vzedes ingelijft / ende wachten nu voortaen met alle kinderen sijns Dzedes op dat beloofde Erf ende loon des Dzedes.

Nademael dat ons arme elendige Sondarcs een soo seer overmaten ende groote genade van Godt verschenen is / dat wy die eertijts geen Volck en waren / ende van geenen Dzedes en wisten / nu tot een so heerlijcken

Volck Gods / Ja tot een Berkepte / Rijck / Erbe / Lys / ende epgendom des Dzedes beroepen zijn / soo en begeeren wy desen vzedes niet te vzeken / maer dooz sijn stercke kracht met welcker hy ons tot deser genaden ende deel beropen heeft / in die verschenen Genade ende Dzedes / onvrandelijck ende sonder aenstoot / te wandelen tot in den doot.

Petro woort gesept / hy sould e sijn sweert in sijn scheerde steken. **Allen Christenen is bevolen / sp sullen haer vpsanden lief hebben / goet doen / die haer quaet doen / Ende booz die geene bidden die haer lijden aendorn ende verbolgen / Matth. 5. 12. Den Mantel geven / wanneer den Hock genomen woort / Ende die ander kinneback geben ende bieden / wanneer die eene geslagen wert / etc. Soght doch liebe / waer sal hem een Christen / als wzaake doen / oproeren / luytgen / houtwen / slaen / wozen / moozden / ruyten / rooben / vpsanden / steden ende landen innemen / met der Schryft kommen boozstaen ende betweten.**

Die groote Heere / die u ende ons geschapen heeft / die heeft dat midden in onse lichaemen gestelt ende gehecht / wret het / hem is t alleen openbaer ende behent / dat onse herten ende handen / van alle oproer moozdelijcke mupterpe / rcpn ende vze zijn / sullen oock vze zijn ende blijven dooz sijn genade in der eeuwighept: **Want wy bekennen dat waerachtigh / dat oproer upt den vleesch ende Dupvel is / Rom. 1. 30. 1. Cor. 6. 11. Galat. 5. 20. Ephes. 5. 5. 1. Joan. 3. 8. Apo. 21. 8. 22. 15.**

Och liebe Lefer / onse geweer ende wapenen zijn niet sweerden / spieffen / maer verduldighept / Luc. 21. 18. swijgen ende hoopen / Esal. 30. 7. ende Gods woort / Ephes. 6. 17. Heb. 4. 12. **Hier met moeten wy onsen waeren strijt behouden / ende den kamp iuptwoeren: Want die wapenen onses Ridderschaps (spreekt Paulus) sijn niet vleeschelijck maer machtigh booz Godt / Ec. Daer mede begeren wy des Dupvels rijck aen te stozmen / ende niet met sweerden / spieffen / geschut / ende pantsier: Want hy acht pser als stoo / ende metael als bertot hout / Job. 41. 27. Op dat wy alsoo met onsen Dozst / Leeraer / ende boozganger Christus Jhesu / den Vader mogen betwecken tegen sijnen Soon / ende den Soon tegen sijnen Vader / Matt. 10. 21. Luc. 12. 53. Ende die stoute ende hooghmoe-dige herten / die haer so vermetelijck verheffen / ende ophessen tegen die bekentnisse Gods / gebangen mogen nemen / in die gehoozsaethept Christi / 2. Cor. 10. 6.**

Siet / mijn Lefer / alsulcken oproer soecken ende maken wy / ende geen oproer des goets ende bloets / in der eeuwighept. **Ja soo onser oock soo veele waren / als dat gras op den velde / ende dat zant wy der Zee / dat doch niet geschieden en sal / nademael dat het geloobe niet alle mans dingen zp / 2. Ches. 3. 3. Och dat die weg so smal is / ende die poorte so enge is / Matt. 7. 13. 4. Esd. 7. 7. Luc. 13. 22.**

Die wartachtige Christenen kennen noch en weten van geen wzaeck / men leef met haer hoemen wil / in lijdt saemhept besitten sp haer zielen / Luc. 21. 18. Ende vzeken haren vrede niet / want sp oock al met banden / pijnigen / armoet / daer toe oock met sweert ende

Oyzijf (leyt Petrus) een uytverkoren geslacht, een Konincklijcke Priesterschap. 1. Pet. 2. 9. Oze. 2. 21. Ro. 9. 13. Mart. 26. 61. Joas. 18. 10.

De rechte Christen wert alle wrake af geseft. Ro. 12. 19. 1. Pet. 2. 14

Oproer, is een vrucht des vleeschs ende duyvels:

De wapenen der Christenen zijn geestelijck. 2. Cor. 10. 4.

Die Duyvel ende sijn rijck, en mogen met geen yler overwonnen werden.

Oproer der Christenen, is ongunst op sich laden ende halen om des Heere woort.

Namen sonder daet, is niet dan guychelye, ende eenen valschen roem.

Merckt wat hier van Christo, ende van sijn rijck geseft wort denekt vlijtigh na, ende onderfoeckt die Schrift.

Ro. 10. 15. Esa. 52. 7.

Egl. 9. 6. Luc. 2. 7.

Die wreke der Christenen is hertelick te bidden voor alle die haer leet aendaen.

bier versocht worden. Sp schyepen oft roepen geen wyake wyake / als die werelt doet / maer sp suchten ende bidden met Chzisto Jesu / Dader vergeeft het haer / want sp weten niet wat sp doen / Luc. 23. 33. Actoz 7. 59.

Sp hebben na uptwijfen des Propheetz / haer sweerden tot ploegh-pferen / ende haer spieffen tot sikkelen gemaekt : Sp sitten onder haren Dighboom ende Wijnstock Chzisto / ende weten niet meer van krijgen / Esai. 2. 4. Mich. 4. 3.

Sp en soecken u gelt / goet / verderf noch bloet niet / maer sp soekten die eere ende prijs haerz Godtz / ende die saligheyt uwer zielen : Sp zijn die kinderen des vzedes / haer herten overbloepen in die vzedde / haer mont spzeekt van vzedde / ende wandelen op den wegh des vzedes : sp zijn van bukten ende binnen vol vzedde : soeken / begeeren / ende kennen niet dan vzedde : ende staen berept / lande / goet / leven / ende al te verlaten om die vzedde : Want sp zijn dat Rijk / Dolck / Gemeente / Stadt / eygendom ende Lijf des vzedes als gehoozt is.

Ick arme ellendige Man / (liebe Leser) neemt het ten besten dat ick geschyeben hebbe ontrent secentien jaren lanck / in mijner swachhepdt / des Heeren woort gebzeest / ende mijnen Aesten gedient / ende hebbe onberdzooten (weet die Heere) in soo veel ellende / bangigheyt / droeffnisse / sinerte ende moepte / sijn smaectheyt ende krups gebzagen / berhoope het oock dooz sijn genade te dzagen mijn leefdage / ende sijn heplige waerde Woorzt / wille / ende Ezdonnantie / met mont / schyften / leven ende doot / in een goede Conscientie te betuppen / soo veel als in my is / ende soude dan noch in mijn herte een oncrustigh / oproerigh wzaechgierigh ende bloedigh moozdenaer zijn / daer sal die Alderhoogste sijnen armen dienaer dooz betwaren.

Item / in Brabant, Vlaenderen, Vrieslant, ende Gelderlant, worden die Godtzyesfende vrome herten / als die onnoosele schapen / dagelijck op die slachtbanck gelept met grooter swaer Cypaunp onmenschelijck gemarteliseert / haer herten zijn vol Heests ende kracht / haer monden blieten gelijk die Waterbekken : haer vruchten ruycken gelijk die heplige Olpe-salf : haer Leere is krachtigh / ende haer leven is onstraffelijck : krepser noch Koninck / byer noch sweert / leven noch doot / machse affschycken ofte affschepden van des Heeren woort / ende haer herten fouden als noch met bitterhepdt / oproer / wraek / roof / haer / ende bloet verstrickt zijn : Och so waerder veert te vergeefs geleden.

Och neen / mijn Leser / neen / leert bekenhen wat een recht Chzisten is / upe wien hy geboren is / hoe hy geaert ende gematuert is / wat sijn eygentlicke voozneemen / soecken ende doen is / ende gy sulst binden / dat sp niet oproeders, moordeners, ende roovers en zijn, gelijk die Geleerden scheiden : Maer een Godtzyesfend / vroom / vzedde-samigh volck / als die Schyft leert.

Die tweede Dooft / is die Dooft der dupsternissen / namelijk / Antichzistus / ende die Sathanas : Dese Dooft / is een Dooft alles ongelijck oproers / ends des bloets / rasen en-

de moozden is sijn eygentlicke aert / konst / gebzupct / werck ende wyse Joao. 8. 44. Sijn geboden / ende leeringen / 2. Coz. 11. 5. ende sijn Rijk / lijf ende Gemeente / zijn van gelijcker aert / 1. Joao. 3. Hier be-hoefmen niet veel Schyfts : Dien ende hoorre / ende die dagelijckse expericentie ende bezpoevinge / betuppen die waerheyt wel.

Onse tegenpartye versieren / dichten ende seggen : Wy willen oproer maken, 't welck wy nimmermeer gedaecht hebben. Maer wy seggen / ende dat met die waerhepdt / dat sp ende haer Dooz vadertz / ober dupstent Jaren selvs getweest zijn / 't geene sp den vromen willen obertuppen. Men ondersoche die Historien, so salmen van sulckz wel een bericht vinden. Alle die haer tegen haer schande / ouerre ende doen setteden / die moesten 't bekopen. Oock noch so.

Want / wat sp noch binnen korte Jaren / met schyben / leeren ende roepen / hebben te wege gebzacht / ende uptgericht / bezuppen Steden ende Landen wel. Hoe sijn hebben sp die geweldigen ende machtigen aen den anderen geooert : Ende hebben tot haer gespdt : Nademael dat haer het sweert gegeven is / mogen sp oock des Heeren woort / met der dupst wel voozstaen / tot dat sp in 't spel gekomen zijn / ende hebben dat menschelijck bloet als water vergooten / ende hebben malkanderen het herte upt den lijf getreten / hoeren ende Doozen / Wedutwen ende Weesen sonder getal gemaect. Den armen onschuldigen Doozger ende Hupfman opgegeeten / uptgerooft / verbzant / Steden ende Landen verwoest / somma so gemaect / oft sijn leesdaegh / noch Propheet / noch Chzistus / noch Apostel / noch Godtz Woorzt op Aerden gewest en wate. Nochtans willen sp aen allen zijden / die heplige Chzistelijcke Kercke / Gemeente ende Lijf Chzisti heeren. O Liebe Heere / hoe klacghelijck ende jammerlijck werdt met u Edele waerde Woorzt gespot / ende met u heerlijck werck begerckt / recht of u krachtigh Godtlijck doen / in uwer kercken niet meer en is / dan leeren / roepen / water / byoodt / wijn ende naem / ende daer met oproeren / krijgen / rooben / moozden / ende alle Dupbelsche wercken by staen. Liebe Leser / siet op ende merckt / ende leert doch dit rijck ende lijf eenmael recht bekenhen. Want soo sp in dese gestalte / oft met dese gebzupcke ende handelinghe Chzisti Rijke ende Lijf zijn / als die geleerden troosten / so moeste Chzisti heplige / heerlijcke Rijk / Kercke / Gemeente ende Lijf een onmenschelijcke / wzeet / oproerigh / bloedig / roberigh / raserigh / onbarmhertig / ende onrechtveerdig volck zijn / is ontegen-sprekelijck. O verdoemselijcke dwalinge o dupster blintheyt.

Ende dat en is noch niet genoegh / dat sp met haer lichtveerdige / roeckeloose leere / die gantsche werelt in 't verderf ende verdriet voeren / ende haer eygen lidmaten lijf ende metgenooten / soo deertlijcken ende so beklacghelijcken om lant / lupden / welbaert / leven / leere / goet bloet / lijf ende zielen byengen / noch so moeten sp daer en boven oock met haer rasernpe / in dat onnoosele / vzedde-same ende

van sijne Rijke ge-seydt wert. Anno 551 maecte Pelagius Papa een wet, datmen de ketters, met werel-lijck gewet-dwingen mochte.

Die Geleerden zijn des onschuldigen bloets geene kleyne oorake.

Vruchten des Godtlofen kriighs, in eenen goeden schijn.

Christi Rijk en kent alsulcke handelen niet, als hier voor genoemt werden.

Dit zijn oock vruchten, die uyt der Predikanten Leere voortkomen ende uytspuyten.

Ick getuyge dit niet uyt ydeler eeren (weet die Heere) maer tot Godts prijs, dat gy weten meught, dat wy geen oproer ende muysterie soecken.

Psal. 43. 2. Rom. 8. Exod. 20. Een recht ende waerachtigh Chzisten, is een onverwinnelijcke Ridder, ja Kercker dan Keyser oft Koninck. Wie Christus kent, die kent een recht Chzisten.

Hier merkt doch, wat van den Vorst der duyternissen, ende

ende demoedige rijck ende lijf Christi grijpen / dat doch niet een mensch op aerden in dat alderkleynste misgunt ende schadelijck is / liegen / lasteren / schelden / bezraden / ende oproeren sonder / ophouden / datmen mot den heyligen Petro seggen moet / als dat sy tot wozen ende verberben geboren zijn / want haer herten / monden ende handen dzuppen / ende zijn nat van het bloet.

Apoc. 17. 6.
18. 3.

Die Geleerden zijn alles bloets een oorfaek.

Och hoe recht heeftse die heylige Geest in Apocalips afgemact / daer hy spreekt: Dat Wijs was dzoncken van dat bloedt der heyligen / ende van dat Bloedt der gestuppen Jesu / Apoc. 13. Doozt / dat bloedt der Propheeten ende heyligen is in haer gebonden / ende aller der gener / die op aerden gedoopt zijn / Apoc. 18.

Siet mijn goede Lefter / aldus merckt gy / dat sy in haer eppen zweert vallen / dat sy op ons gewet ende gescherpt hebben / als die Propheet seyd: Want wy mogen niet vper Conscientien booz den dagh treden ende komen (die Heere sy eeuwig lof ende danck) ende met der waerheyt behouden / dat wy van die tijt onser bekennisse aen / tot op deser uren toe / niemant gekrenckt noch leet gedaen hebben / niemants goederen begeert / veel wepniger aengetast ofte gerooft hebben / niemants verberben gesocht / niemants bloet / noch met raedt oft daet gestoft hebben / oock dooz Godts genade / nimmermeer doen sullen. Maer wat sy met haer oproerische schelden / Liegen / Lasteren / schyzen / schyzen / oft verraden gedaen hebben / ende noch doen / willen wy den Heere ende sijn gericht bevolen hebben.

Psalm 17.
Ap. 20. 31.
1 Cor. 9. 12.

Die Barmhertige genadige Heere gunne ende gebe u ende haer / dat gy eenmael meugt leeren kennen welckerley Geests ende Rijcks kinderen dat ghy zijt / wat ghy soeckt / wat Doozt dat gy dient / wat Leere dat gy drijft / wat Sacramenten dat gy gebzupcht wat bzuchten dat gy doet / wat leven dat gy leydt ende voert / ende in wat Rijck / Lijf ende Gemeente gy begrepen ende ingelijft zijt / wenschen wy u van gantscher herten.

Mijn liebe Lefter / dese onse korte aentwysinge / van dese twee Doozten ende haer Rijcken / denckt bliffigh na / ende het sal u dooz des Heeren genade / geen kleyn verstant / ende licht in die Schrift bzengen.

TEn vierden, dichten ende seggen haerder sommige, ende geven voor: dat wy onse goederen gemeyn hebben.

Antwoozdt.

DEse beschuldige is valsch / ende sonder alle waerheyt. Die gemenschap der goeden leeren ende gebzupcken wy niet / maer wy leeren ende betuppen met des Heeren Doozt / dat alle waerachtige Christigeloovige eens lijfs leden zijn / dooz enen Geest / in enen Lichaem gedoopt zijn / 1. Cor. 12. 13. Eens bzoots deelachtigh zijn / 1. Cor. 10. 18. Enen God ende enen Heere hebben / Ephes. 4.

Wengefen sy dan alsoo een zyn / als geseyt is / so is't Christelijck ende billijck / dat sy haer onder malkanderen oock Godtijck lief hebben / ende dat het een lidt soze booz dat ander dzage / want beyde die Schrift ende die natuerre leeren soo. Die gantsche Schrift spreekt van barmhertigheyt ende liefde / ende is dat eenige teken / by welck men enen rechten Christen kennen sal / gelijck die Heere spreekt: Daer by sal een pegelijck bekenen / dat gy mijn Discipulen zijt / (dat is / dat gy mijn Christenen zijt) soo gy malkanderen lief hebt / Joan. 13.

Lieve Lefter / het en is / geen wijse noch gebzupck / als dat een die kloekt ende verstandigh is / die helste sijns lichaems met kleedinge ende kost besozght / ende laet die ander helft nooddzuyfich ende naeckt. Och neen / die redelijcke ende bernustige natuerre besozght al sijn leden. Also moct het oock onder die gene toegaen / die des Heeren kercke ende Lijf zyn. Al die upt Godt geboren sijn / met des Heeren geest beschenckt ende begaefte zijn / ende in een Lijf der liefden in Christo Jesu geroepen zijn na der Schrift / die staen dooz die liefde berept / om haren naesten te dienen / niet alleen met gelt ende goet / maer oock na den Exemplaer ende voorbeeldt haers Heeren ende Hoofds Jesu Christi / Euangelischer wijse / met Doot ende Bloet.

Sy betwiffen Barmhertigheyt ende liefde / soo veel als in haer is. Sy laten geen Bedelaer onder haer zyn. Sy nemen haer der heyligen nooddzuyt aen. Sy ontfangen die ellendigen. Sy leyden die Dzeemdelingen in haer hupsen. Sy troosten den bezzoefden. Sy leenen den behoefstigen. Sy kleeden den naecten. Sy bzecken den hongrigen haer bzoodt. Sy keeren haer aengesichten niet van die Armen / ende sy verachten haer gebzeckelijke leden ende vleesch niet. Esal. 85. 8.

Rom. 12. 13.
Ela. 58. 7.

Siet alsoo een gemeynschap leeren wy: Ende niet / dat die een des anderen landt, sant ende goederen innemen ende besitten sal, als wy van veelen gelaert / gescholden ende belogen werden. Aldus spreekt Moyses: Als een van utwen lieben Bzoderen arm is / in eenigen den Steden van utwen Lande / dan en sulst gy u herte niet verherden / noch u handt toe houden / tegen utwen armen Bzoder Deut. 15. 7. A bzoodt (spreekt Tobias) bzeekt ende deelt den hongrigen / ende bedeckt die naecten met u kleerden / Tob. 45. Zijt barmhertigh (spreekt Christus) gelijck u Vader barmhertigh is / Luce 6. 36. Saligh zijn die barmhertige / want sy sullen barmhertigheyt verkrijgen. Matt. 3. 7. Treckt aen (seft Paulus) als die uptverhoeren Gods heyligen ende berninde / een hertelijck ontfarmen. Colof. 3. 12. Want die barmhertigheyt beroemt haer tegen dat Bzodeel. Jac. 2. 13. Matt. 18. 33.

Doch eens / dese Liefde / Barmhertigheyt ende gemeynschap / leeren ende gebzupcken / ende hebbense oock van 17. Facen af in sulcke forme ende wijse geleert / ende gebzupcht / den Heere sy eeuwig danck / dat hoewel onse goederen een groot deel gerooft zijn / ende noch dagelijcks gerooft ende

Die gemeynschap der waerachtigen Christenen, is de ware ongevynde liefde. 2 Cor. 6.

Matt. 25. 36.

ende genomen woerden / menigh byzom God-
 bzeefende Vader ende Woerd met wyer /
 water / zweert omgebraght werden / ende
 wy geen seker ende byze Steden houden
 mogen gelijckmen sien magh : daer toe oock
 diere ende scherpe Zaren zijn / nochtans
 geen byzome / noch eenige van det byzomen
 nagelaten kinderen / die haer schickten wil-
 len onder ons / gebedelt hebben. *Heet dit
 niet Christelijck handelen ende rechte doen /
 soo mogen wy dat gantsche Euangelium
 ons Heeren Jesu Christi / sijn Heplige
 Sacramenten / ende Christelijcken Naem
 wel liggen laten / ende seggen / dat liefden-
 rijcke Barmhertige leven aller Hepligen /
 enckel Fantasten ende byzomen zijn. Och
 neen / God is de liefde / wie in de liefde blijft /
 die blijft in God ende God blijft in hem /
 1 Ioan. 4.*

Dit schijffick onsen Achterklapperen tot
 beschaemtheit / om dat sy dooz haer nijdige
 bitterheyt / so seer verblint zijn / dat sy haer
 niet en schamen so oncerlijcken te lasteren /
 ende dat goet so booslijck in 't quaet te
 veranderen ende verkeeren. Want om dat
 wy met der gantscher Schijst / barmher-
 tigeheyt / ende liefde leeren / ende met onsen
 sueren zweetigen arbeit / den Godvreesen-
 den armen dienen / ende niet geern wilden
 hunger ende kommer lijden laten / nochtans
 moeten wy hooren / wy hebben de goede-
 ren gemeyn, een peder hoede ende wachtte
 sich vooz ons : want wy willen met onse han-
 den in ander lieden kisten ende tassen zijn.
 O daer sy so wel weten / datter geschreven
 staet / Daer sal een oorzdel gaen sonder
 Barmhertigeheyt / ober die gene / die geen
 Barmhertigeheyt gedaen hebben. *Jac. 2.
 Ende dat die / die sijnen byzoder niet lief en
 heeft / in den doot blijft / 1 Ioan. 3. Oock
 met hare oogen sien dat wy alle dagen onse
 epgen goederen / om dat getupgenisse Jesu
 Christi / ende onser Conscientien / so goet-
 willighlijck tot eenen roof stellen ende geben.*

Och mijn Leser / het sal u Ziele wel ge-
 raden zijn / dat gy eenmael toe saegt / ende
 met gantscher blyt leerdet kinnen u Pzedi-
 kanten : want wat sullen sy u doch goets
 leeren / daer sy geen Barmhertigeheyt lijden
 noch dragen en kunnen ?

Is het niet een verdrietelijcke ende onlij-
 delijcke hupchelp / dat die arme lieden sich
 beroemen / sy hebben Gods Woort / sy zijn
 die rechte Gemeente / ende die Christelijcke
 kercke / ende mercken niet / dat sy dat teec-
 ken des rechten Christendoms geheel ver-
 loren hebben : want hoewel sy in allen din-
 gen de volheyt hebben / ende so veel mede-
 genooten in so grooten overbloet met Zyde
 ende flutweel / Gout / Silber / in allerley
 pryche ende hoogmoet daer henen gaen /
 haer hupfen in aller schoonheyt opproncken
 ende opschicken / kisten ende kassen vol heb-
 ben / in alle weelden ende wellustigheyt ende
 goede byzde leven : laten nochtans haer ar-
 me ellendige lidmaten / hoewel sy haers ge-
 loofs genooten sijn / ende eenderley Doop
 met haer ontfangen hebben / ende eens
 byzodrs declachtigh zijn / by groote hoopen
 bedelen gaen / een part soo zwaren armoet /

honger ende noot lijden / ende so veel oude
 bedarghde / gebreckelijcke / lamme / blinde
 ende seerige lieden / beneben der deuren haer
 byzode forcken.

Hoe Leeraers / Leeraers ? Ja lieve Le-
 raers / waer is doch de kracht uws Euan-
 geliums / dat gy predickt ? Waer is dat Si-
 gnificatum uws Avontmaets dat gy upt-
 deelt ? Waer is de byucht uws Gests die gy
 ontfangen hebt ? Ende de gerechtigheyt uws
 geloofs / die gy so heerlijck / ende schoen
 vooz dat arme / domme ende plompe volck /
 blanchet / ende proncken kondt ? Is 't niet
 t'samen hupchelp al wat gy predickt / ende al
 wat gy voozstaen en betweeren wilt ? Schaemt
 u doch uws ruymen Euangeliums lichtbeer-
 digen pzedicants / ende byuchteloosen Byzod-
 breners / die gy in so lange Zaren met so veel
 kracht met uwen Euangelio / leere ende Sa-
 cramenten hebt mogen acnrechten / daer gy u
 nootdruftige / ellendige leden van der straten
 hebt kunnen afspreken / hoewel de Schijst
 soo openbaerlijcken leert ende spreect : Wie
 de goederen deser Werelt heeft / ende siet sijn
 byzoder gebreck hebben / ende sijnt sijn
 herte toe / hoe kan dan Gods liefde by hem
 zijn ? Oock Moyses. Daer en sal geensins
 eenige Bedelaer onder u zijn.

Siet mijn goede Leser / aldus is dese haer
 beschuldige / in den gront valsch ende on-
 recht / gelijck oock die andere zijn : Want
 hoewel wy weten / dat die Apostolische ker-
 ke van begin sulcks in 't gebuyck gehad
 heeft / als men in het Werck der Apostelen
 sien magh : So mercken wy noch upt haer
 byzeden / dat sulcks in haren tijden onder ge-
 gaen / ende (by avontueren niet sonder oorz-
 saek) in 't gebuyck niet langer gebleven en is.

Mademael wy het dan by den Apostelen
 niet bestendigh bevinden / als gesept is / soo
 laten wy het alsoo oock goet sijn / ende heb-
 ben nopt de Gemeenschap der goederen ge-
 leert noch gebuyck / maer wy vermanen
 met gantscher ernst ende blyt / tot hand-
 repelinge / liefde ende barmhertigeheyt / ge-
 lijck ons de Apostolische Schijsten / dat
 overbloedighlijcken leeren ende betuygen.
 Siet in Christo / wy sprekken u de waerheyt /
 ende en liegen niet.

Ende of wy alsoo die gemeenschap
 also leerden ende gebuyckten / gelijck als
 wy belogen woerden / so deden wy noch niet
 anders / dan de Heplige Apostelen vol met
 den Hepligen Geest / in die lieflijcke voorige
 Gemeente te Jerusalem in 't begin der He-
 pliger Christelijcker kercken / selfs gedaen
 hebben / hoewel nagelaten / als gesept is.

Maer de oorzsaek / waerom onse teger-
 partpe sulcks boozgeest mochtmen wel ge-
 ringe ende haest raden. Want dickwilg haer
 herten met gierigheyt doozdraven sijn / als
 Petrus sept / (ende oock wel weten / dat
 alle haer leerlingen op lust der oogen / gese-
 ende goedt gesint sijn :) want sy gieren al /
 (spreekt de Propheet) kleyn ende groot /
 keeren ende wenden sy sulcks vooz / op dat
 alsoo dat waerde Euangelium / de ruyne
 waerheyt ons Heeren Jesu Christi / die
 nu aen velen plaetsen (Godt sy eruwigh
 prijs) heerlijcken vooz-breckt / alle man

Significa-
 tum, dat is
 betekenin-
 ge, beduy-
 denis.

Der Pre-
 canten Leere
 eade Sacra-
 menten zijn
 krachteloos
 sonder
 vruchten.

1 Ioan. 3.
 Deut. 15.

De gemeyn-
 schap der
 goederen is
 geringe on-
 der geaen.
 maer de oor-
 saek waer
 om, en mel-
 den haer
 Schijsten
 niet.

Waer geen
 gebreck en
 is, daer be-
 hoefmen
 geen ge-
 meynschap
 meer.
 De gemeyn-
 schap ware
 wel recht,
 soo sy recht
 gebruyckt
 worde, ende
 niet quaets
 ende on-
 rechts daer
 uyt en qua-
 me.

1 Ioan 2.
 Jer. 6. 8.

Duyvels
 kloekheydt
 om de waer-
 heydt te be-
 letten.

Justor sui,
 etenim ser-
 vi, non vidi
 justum, de-
 telictum nec
 semen ejus
 quazrens pa-
 nem.
 Psal. 37. 25.
 3 Reg. 17. 6.

Wee den
 genen, die
 dat quaet
 goet, ende
 dat goet
 quaet hee-
 ten.
 Esai. 5.

Wie de lief-
 de haet ende
 vyandt is,
 kan niet
 goets leeren.

Wie de rey-
 ne Christe-
 lijcke liefde
 niet en
 heeft, die en
 is geen Chri-
 sten : zijt gy
 een Christen,
 soo toont en-
 de bewijst u
 liefde.

Merckt on-
 ser tegen-
 partyen on-
 barmhertig-
 heyt ende
 groote gie-
 righeyt.

enen boosen ende quaden stanck ende grouwel zijn. Siet also is der slangen konst ende kloechheyt.

Mijn Lefer / wacht u / dat u alsulcke leugen-spzekerz niet verlepden. Adam ende Eva hebben den leugenaer geloof / ende hebben daer mede so jammerlijcken tegen haeren Godt gefondight: Israell is dooz de valsche Pzopheten ellendighlijck bedrogen: ende wat goets sp in dat nieuwe Testament aengericht hebben / ende noch aenrichten / betruppen haere openbare daden / ende vzychten wel.

En vijfften, dichten haerder sommige: wy hebben veel vrouwen, wy gebruycken onse Vrouwen oock wel in 't gemeyn. Seggen tot malkanderen: Suster, mijn geest begeert u vleefch.

Antwoozdt.

So veel der Vrouwen veelhepdt aengaet / seggen wy: De schryft wijst aen / dat de Daders / vooz de Wet een deel veel Vrouwen gehadt hebben: Maer gelyckewel hebben sp niet eenrelep vyphent gebruyelit / in de Wet / ende vooz de Wet. Want Abzraham / die vooz de Wet was / hadde sijn epgen Suster tot een Vrouw / gelyck hp selfs betupghe vooz Abimeleghe den koninck / ende spzeecke sp is waerachtigh mijn Suster: Want sp is mijns Daders Dochter / ende niet mijner Woeders Dochter. Genes. 20. Jacob hadde twee Susteren gelyk ter Echt / namelijck / Lia / ende Rache / Labang sijnz Woeders Broeders Dochteren / Gen. 22. Dese tweederlep vypheden / namelijck / epgen Susteren / ende twee Susteren / gelyck ter echt te hebben / was Israell in de Wet daer na ernstelijck verboden / Lev. 18.

Aengelsen dan een pder tijt sijn epgen vyphent ende gebruyelit gehadt heeft na der schryft / ende wy nu in desen tijt / namelijck / in 't nieuwe Testament / met der Echt niet op de vyphent ende gebruyelit der Daders vooz de Wet / oock niet op de vyphent ende gebruyelit der Daders in de Wet / maer op 't begiusel der Creatueren / namelijck / op Adam ende Eva van den Heere selfs (welck woort wy van herten begeerten gehoozsaem te zijn) getwcken wozen / so leeren / gebruyelit / ende betwilligen wy oock geen ander / dan van 't begiusel in Adam ende Eva begonnen is / namelijck / een Man / ende een Vrouw / gelyck ons des Heeren moude berozdineert heeft / Mat. 19.

En Man (seggen wy) ende een Vrouw: ende niet een Man / ende 2. oft 3. oft 4. Vrouwen / ende die vooz een gerckent / gelyck ons sulck aen vele plaatsen (leper Godt) sonder alle waerheyt woort opgeleght. Dese twee / namelijck / dese eene Man / ende dese eene Vrouw / een vleefch / ende dat sp van desen ende van malkanderen niet scheidten / ende enen anderen trouwen mogen / het sp dan om overspel / als de Heere selfs spzeeckt / Mat. 5. 19. Marc. 10. Luc. 16.

Siet / die is aldus onse epgentlijcke grond / leere ende gebruyelit van den Echten staet / gelyck wy hier met de Heplige Schryft be-

kennen / ende het sal oock des Heeren genade / aller hzomen herten gronde blijen in der eeuwigheyt / men liege ende lastere hoe men wil. Want wy weten ende bekennen waerachtigh / dat het alsoo des Heeren Christi upgedruckte Ebinantie / bevel / sin ende ontberanderlijck heldere ende klare woort is.

Maer soo wijt ende berre de schandelijcke ontucht aengaet: als dat wy onse Vrouwen souden in 't gemeyn gebruyelit / Ec. Antwoozden wy met Salomon / datmen billijck sulcke onnutte Sotten niet sal antwoozden op haer socheyt / op datmen haer niet gelyck en woort: Nochtans so moetmen sulckz doen / op dat sp haer niet laten duncken / dat sp wijs zijn / ende recht hebben / Job. 26.

Liebe Lefer / ick schams my van herten seer / dat ick alsulcken verbloecchten Hoerenhandel ende Boevenstucken / vooz den hzomen schamen-achtige ooren verhalen moet: want sp niet alleen de Schryft / maer oock alle natuerlijcke redelijckheyt / vernuft ende eerbaerheyt soo seer en tegen zijn. Maer dewyle men ons hier mede niet alleen tot oneerlijcke schalcken ende boeven macht / maer oock tot openbare Honden ende Derckens / ende het somtijden den hzomen denghersame herten / die liever den doot tienmael souden sterben (so het mogelijck ware) dan sulckz te doen / eenmael gedencken souden / van sommige onbeleefde laster-monden / so oneerlijck in haer aengesichten gespogen werden: So is het immer billijck / onse eere ende goede namen hier in met goeden bescheyt / Christelijcker wijse ende waerhepdt / tot des Heeren prijs / een waepnigh te verdedigen ende te ontschuldigen ende den Godtloosen laster van onsen aengesichte af te wijzen / so veel als in ons is.

Wy getruppen hier mede / nu ende in der eeuwigheyt / hier ende vooz dat gericht onses Godes / dat wy met den Engel der Gemeenten van Epheso / de wercken der Nicolaiten haten, die oock Godt haet / Apoc. 2. Wy leeren upt des Heeren moude / so wie eens anderen hzoutwe aensiet ende begeretse / die heeft den Echt in sijnre herten gebruyelit / Matth. capit. 5. Ende met Paulo / dat de Oerspeelders ende Vrouwen-schenders / dat Rijcke Godes niet be-erven noch besitten en sullen / 1 Coz. cap. 6. Gal. cap. 5. Eph. 5.

Mademael wy dan so grondelijck van alsulckz upt der Schryft berichte vinden / ende dat selfste / dooz des Heeren genade / niet alleen also gelooven / maer oock met kracht des Godtlijcken woortz / ander lypden leeren / ende inbeelden: daer toe oock noch alle dagen / op vangen / banden / kruys ende doot wachten: Wy zien ende bieren / hp seffen oft seben aen staken gebonden werden / verwozght / verbzant / in 't water gestooten / ende sonder alle barnherticheyt omgebruyelit / ende bermoozt werden: ende souden dan noch met alsulcke bersechelijcke grouwelen / ende houersche schanden omgaen / vooz welcker hem een natuerlijck mensche moet ontfecten / ende met soo veel openlijcke spzucken /

Door de leugen en de leugensprekers, is de ganse Werelt vervoert.

Voor Christum hadden de Vaders vryheyt veel vrouwen te nemen. Vryheyt des Echten staets voor de wet ende na de wet, was niet eenreley. Abrahams ende Jacobs Echt wert in de wet na derhand verboden.

Christus wijst ons met der Echt op Adam ende Eva.

De Echt des nieuwen Testaments is een Man ende een Vrouw.

Haet ende nijdt schamen haer geen leugen.

Een goede naem (seyt Salomon) is beter, dan groote rijckdommen. Prov. 22.

Nicolaiten, van Nicolao den Diaken, Actor. 6. gebruyelende na uytwijfinge der Historien haer vrouwen in 't gemeyn.

Een boose ende ongeuwilte Conscience kan des Heeren kruys niet dragen.

Rom. 1.
1 Cor. 6.
Galat. 5.
Ephes. 5.
Hebr. 13.
Apoc. 21.
Weet gy niet dat uwe leden (spreekt Paulus) lidmaten Christi zijn? soude ick nu de lidmaten Christi nemen ende hoeren lidmaten daer van maken! dat sy verre.

Des Mans woort is sijn herten afbeelding, die vruchten geven getuygenisse, dat sulcke begeekers geen Christenen zijn.

ten eeuwigen doot ende tot dat eeuwige onupeblusschelijke Helche vyer / na die schijft / al veroordeelt zijn: Och wat waren wy dan ellendige menschen. 't Spilaster ende schande. Neen / neen / wy verhoppen / dat wy dooz des Heeren barmhertigheyt / na onse ontfangen gabe in onser zwachtheyt / na onse lichamen ende leden tot eenen Tempel ende woonstadt den heyligen Geest begeven hebben: Wy hopen oock met des Heeren hulpe ende genade / niet wederom met Hoeren ende Boeven (verfaet / die haer niet en bekeeren) te versamelen onse leefdage.

Maer hoe dat dese onse lasteraers ende smactspreekers gesint zijn / waer in dat sy haer lichamen ende lidmaten ingelijft hebben / ende van wat Geest sy gedzeven werden / betuygen dese hare onverbzaegelijke leugens ende lasterlijke woorzen wel. Want upt overbloedighheyt des herten (spreekt Christus) spreekt de mond / Mat. 2. Een peder Doorn dzaeght na sijner aert / Mat. 7. Alsoo de man is / soo is oock sijn woort spreekt Seneca. Ja so dese onnutte menschen Christenen waren / ende slechts een woorzeken van des Heeren woort / ende een kleyn bonckken van sijnen heyligen Geest hadden / gelijk als sy haer beroemen willen / souden sy niet eenmael sulcke verschickelijke schanden over haren naesten dencken te laten / die den Heere (gelijk sy dooz oogen sien) so hertelijken soecaen ende bzuichten / ick zwijge begecken ende na spzeken.

o Onbeleefde schande-bleekers / (ick meyne al die / die aen dese leelijke schanden schulte hebben /) meynt gy / dat wy een dom oubernustigh Deest zijn? Ende dat wy geen redelijckheyt in ons behouden hebben? Schaemt u doch een wepnigh van uwe onmenschelijke leugen / ende laster-spzeken. Wy moeten onschuldigh dit oneerlijck geruchte / ende die schandelijke name dzaegen / ende uwer beel zijn / die in 't werck steken. Schrijf ick onrecht / so straf mp.

Het is immer openbaer / ende magh niet verloochent worden / hoe dat vele van die mede-geuooten uwes geloofs / haer epgen lidmaten seer jammerlijck in den dzeckstooten: Want sy met haer behendige schalkheyt / schoon-spzeken / belosten ende gaben / soo menigh jonge Maeght / die in eenen Doop / Geloobe / Avontmael / Gemepnte ende Ijff / met haer begrepen staen / tot Hoeren / ende tot haer voet-stetten maerken: Hoe menigh eerlijck mans bedde besmet / ende dochters geschent? Hoe menigh schandelijck Oerspeelder wert in u. Bzouderschap bevonden? Hoe menigh onnoosel herte wert 'er onder u bedrogen? Ende hoe menigh onrecht kint geboren? Heet dat niet recht sijns Susters vleesch begeeren / ende ander lieden bzouwen met haer mannen gemeyn hebben / willen wy u ende alle bzomen oozdeelen laten.

Liebe Leser / oozdeelt recht / ende bekent de waerheyt. Want is uwe Gemepnte niet vol met alsulcke openbare tuffchers / Bzouwen-schenders / Ged-breekers / Hoeren ende Boeven? Zijn daer niet andere / die openbaer Hoeren-hupsen ophouden? Hoortmen

ende en sietmen niet der ontuchtiger wijfhefingen / spzingen / dzincken / krioelen / ende onbetamelijke gebaerden in siegen ende straten? Woonen sy niet in Steden ende Landen in 't openbaer vooz alle menschen? Gy moet ja seggen / ende niet verloochenen. Ende alle dese zijn uwes geloofs geuooten: leden uwes Ijffs: ende kooznen uwes bzoots. O krachteloose leere ende geloobe. O bzuicheloose Doop ende Nachtmael. O onreyn Ijff ende Gemepnte.

Siet / mijn goede Leser / zijt gy van redelijcker aert / so moet gy hier bekennen / dat onse schant-spzeekers het selsf zijn / dat sy den bzomen willen opleggen. Mijn bzuent / wacht u / dat gy u niet alsulcke verbloekte Laster-spzeekers aen den Godtzeesenden niet en vergrijpt. Die hem tot quaet spzeeken ende hoeren went / (scpt Spzach) betert hem sijn leefdage niet: Want detwijle wy alle grouwelen haten / die tegen Gods woort zijn / ende die selsde niet alleen met der Leere straffen / maer oock met onsen bloede / (als men sien magh) hoe veel te meer dan dese? Want sy niet alleen tegen Gods woort / maer oock tegen alle redelijckheyt ende bernust is. O liebe Heere / aldus moeten sy gescholden worden / die uwen heyligen Name so hertelijken pziisen / op uwe wegen wandelen / goet ende bloet vooz u heylige Woort setten.

T En sesten, dichten sy, ende geven voor, so een na de ontfangen bekentenisse ende Doop weder in sijn sonden valt, dat wy als dan den selfsten alle boete ende genade weygeren ende aflaan.

Antwoorde.

Dese beschuldiging soude den moetwilligen wel een schoon oozsack zijn / om de waerheyt te verbolgen / als sy slechts waerachtigh ware: Maer nu is sy in den gront valsch ende onrecht als oock de andere zijn / ende sal met der waerheyt nimmermeer bewesen worden.

Mengesien wy dan hier mee aldus belogen worden / ende oock by avontueren onder den bzamen ende Godtzeesenden zijn mochten / die dese saecken mochten onerebaren zijn / wil ick hier mijnen grondt ende bekentenisse / van de aert ende onderschept der sonden / welke dat vergevinge hebben / ende welke niet / simpellich upt des Heeren Woort aentwijfen: ende alsoo den bzomen ende Godtzuichtigen Leser / om dat selsfe op het blytighste na te dencken / aen 't gericht ende oozdeel stellen.

De Schijft spzeekt (na mijn verstant) van veelderley aert der sonden. De eerste aert is / die verdozen sondelijke natuere / namelijck / de lust oft dat begeeren onses vleesches tegen de Wet Gods / ende tegen die aembanckelijke gerechticheyt / die van den verdozen sondelijken Adam op alle sijn nakomelingen ende kinderen met der geboorten ge-erst is: ende wert niet onbilligh die Erffsonde genoemt. Van dese sonde spzeekt David Psal. 51. also: siet / ick ben upt sondelijken zaden geboren / ende

Eccl. 25.

De aert der sonden is veelderley, ende de eerste is de erfsonde.

Hoeren ende Boeven zijn oock der Predikanten Christenen.

mijn Moeder heeft my in sonden ontfangen. Item / de Heere tot Noach: Dat opset des Menschelijcken herten is boos van der Feught op / Genes. 8. Item Paulus: Wy waren oock van naturen kinderen des toorns / gelijk als de andere / Ephes. 2.

Wy werden al in Erf sonde geboren.

In mijn Leset / dewijle wy alle niet dit quaet begaest zijn / so moesten wy oock alle in den doot gebleven hebben / so ons Christus Jesus met sijn gerechtigheyt / voorbieden / Doot ende Bloedt / van Godt onsen Hemelschen Vader / tot een versoeninge niet geschoncken ware / Rom. 5. 8. Maer nu wert sy om Christus wille / tot sonde niet gerekent / Rom. 3. 5 / 6 / 8.

Die tweede aerdt, zijn de wercken des vleesch.

De tweede aert / zijn de vzychten van dese eerste sonde: ende werden niet met onrecht werckelijcke sonde (by den Geleerden) genoemt: ende zijn dese / namelijk: Overspel / hoererye / gierigheyt / byassen / suppen / haet / nijd / liegen / dieberye / moorderye / afgoderye / &c. Dese selfste worden oock wercken des vleesch van Paulo genoemt / Galat. 5. Ende dat dartom / dat sy upt den vleesch herkomen / dat also verdozen ende fondelijck van Adam geboren wert / Rom. cap. 5. Ephes. 5.

Maer dan dese tweederley nu met den anderen in kracht ende in zwange gaen / namelijk / de Erffsonde / die de moeder is / ende die werckelijcke sonde / die de vzychten zijn / gelijk geseyt is / daer is geene vergebinge noch belofte tot het leven / maer daer vlyhen toorn / ende doot: het zy dan / dat sy gehoetert worden / gelijk die Schrift getuyght.

De geloovigen, wedergeborenen, ende boetveerdigen, die hebben vergevinge der sonden.

Sal dan nu dese selfste Erffsonde haer kracht in ons verliesen / ende die werckelijcke sonde vergebinge hebben / soo moeten wy des Heeren woozt gelooben / dooz dat geloove van nieuws geboren worden / ende alsoo in die kracht der nieuwer geboorten / dooz rechtshapen Boete / die Erffsonde tegenstryden / die werckelijcke sonde afsterben / ende vroom zijn. Want gelijk als de Heere se geboorte / die upt Adam is / onreyn ende fondelijck is / ende also alle boosheyt ende ongerechtigheyt / na des Dupvels wille / haert tot er doot: Alsoo is daer en tegen de Hemelsche geboorte / die upt Godt is / reyn / klaer / ende goet / ende baert alle gerechtigheyt ende vroomheyt / na Gods wille / tot het leven. Rom. 5. 1. Joan. 3. 5.

Die derde aerdt, is die overlingen der heyligen.

De derde aert zijn die Menschelijcke zwachheden / misgrijpingen / ende scrupelungen / die noch dagelijcks by de heyligen ende wedergeborenen bevonden worden: gelijk daer onbedachte gedachten / onbedachte woorden / sonder wijsheyt / ende onbedachte overplingen sommiger wercken. Welcker hoewel sy oock noch upt die aengergeroerde sonden afkotten / gelijk als de sonden der ongelovigen ende onboetverdigen / soo zijn sy nochtans niet enerleyp met den selfsten / ende hebben dit onderschept: Dat de ongelovigen / die noch in haer eerste geboorte onbesandert staen / volbzengen de sonde met lust / bypnoedigheyt / ende sonder schroomen: Want sy dooz

Merckt ondericheyt tusschen de sonde der ongelovigen, ende de zwacke itruyckelinge der geloovigen.

de blindheyt haerder verdozener naturen de leelichheyt der sonden niet bekennen / daer toe oock veel van haer sonden booz geen sonden oordeelen oft houden en konnen: want haer die sonde / dooz de Wet noch niet geopent en is / om dat sy niet gelooben.

Maer die wederom van boben geboren zijn die schroomen haer booz alle sonden: want sy bekennen / dooz die Wet / dat al wat tegen die aenbanchelijcke gerechtigheyt is / sonde is / het is dan intwendigh / oft uptwendigh / kleyn oft groot / ende derhalven stryden sy dagelijcks in den Geest ende geloove / met haer zwacke vleesch / suchten / kermen / ende klagen altoos over haer misgrijpingen / welke sy / met den Heyligen Paulo / van gantscher herten haen / ende niet bewilligen oft consenteeren: want sy bekennen / (segge ick) dat sy tegen die aenbanchelijcke gerechtigheyt ende Gods Wet zijn / ende der oorsake haen sonde zy. Sy treden in een verlagen ende een gebroken gemoet alle dage / booz den Thoon der genaden schreyen ende bidden: Heylige Vader / vergeest ons onse schult / gelijk wy vergeben onse schuldenaren. Ende worden alsoo om alsulcke overlingen (hoewel fondelijck) die niet upt moetwille / ende verkeerden opset / dan tegen haer wille / upt enckel onbedachtigheyt ende zwachheyt geschieden / van den Heere niet verstooren / Ja oock met Petrus / hoewel hy den Heere driemaal versaeckte / want sy zijn onder de genade / ende niet onder die Wet / als Paulus seyt: Dat zaet Godts / dat geloove aen Christusum Jesum / de geboorte die upt Godt is / ende die salvinge des Heyligen Geests / blijven by hen: Sy oeffenen haer in eenen gestadigen ende eeuwiggen strydt: Sy krupfen ende sterben haer lusten haer leefdagen: Sy waken ende bidden sonder ophouden: ende hoewel sy sulcke arme gebreckelijcke kinderen zijn / soo verheugen sy haer in een gewisse betrouwen der welbaden Christi / ende danken den Vader sijnere genaden.

Rom. 7.

Originalis Justitia est ea; quae erat in Adamo ante lapsum. Hebr. 4. Matt. 6. Luc. 12. De heyligen werden om haer feylen niet verstooren. Rom. 6. 1 Joan. 3. 5. Job. 7. Ephes. 6. 2 Tim. 2. Galat. 5. 2 Cor. 6. 1 Pet. 5.

Siet / over dese gebreckelijcke ende zwacke aert hebben alle Heyligen altoos geklaeght / ende is het woordt dat Joannes seyt: Soo wy seggen dat wy geen sonde hebben / so verleyden wy ons selfs / ende die waarheyt en is niet in ons: Maer so wy onse sonden bekennen / so is hy getronw ende rechtveerdigh / ende vergeest ons onse sonden / ende reynigt ons van allet ongerechtigheyt / 1 Joan. 1.

De heyligen hoewel sy gebreckelijck zijn, soo mitrouwen sy niet. Genes. 8. Exod. 34. Job. 15. Psal. 145. Esai. 64. Matt. 10. Rom. 7. Pphil. 3. Jacob. 3.

De vierde aert / is / so wanneer een met de Hemelsche klaerheyt des eeuwiggen waerhepts / in sijnere herten verlicht is: Hy heeft ontfangen de rechte keunisse Christi / ende sijnus Heyligen Woordt: hy heeft gesmaecht de Hemelsche gaben / de vriendelijckheyt des Heeren / ende de krachten des toekomstigen werelts: hy is deelachtigh geworden des Heyligen Geests: hy is upt Godt geboren / &c. Ende komt nu wederom upt enckel weebel / opset / moetwille / ende verkeertheyt tegen sijn herte / gemoet / Consciantie ende gewisheyt des Geestes die in hem is / ende veracht alle bekentnisse ende genade /

Die vierde aerdt, is een schrickelijcke sonde ende moetwille tegen den Alderhooghesten.

genade / hy verfoot Godts Geest ende
Woozdt upt alle sijn vermogen / hy bzaecht
ende spouwet upt den soeten nieuwen in-
geschoncken Wijn / hy haet / lastert / ende
schelt werens ende willens alle waerheyt /
hy schijft het met den Phariseeu ende
Schrijftgelcerden den Dupvel toe / hoewel
dat hem sijn Conscientie wel gewisse getup-
genisse geeft / dat het Gods wille / woozt /
kracht ende, werck is / hy treedt weder op
den rampen wegh / en spzeekt met allen ber-
keerden in sijn herten / Ick wil soo niet
onderwozen zijn / Iere. 2. Wat dat boozet n
aert der sonden zp/wil ick des Heeren woozt /
Num. 15. Matt. 12. Marc. 3. Luc. 12
1 Ioan. 5. Heb. 6. 10. richten ende oozbeelen
laten.

Mijn lieve Lefter / verstaet my recht : Ick
spzeck hier niet van eenigen Overlingen /
oft sp oock schoon soo groot waren / als
die val Davids / (daer die Almachtige groo-
te Heere alleen den sijnen eeuwigh booz be-
ware) die dooz de lust sijn oogen soo jam-
merlijck bedzogen woze / ende een so grooten
val dede / maer ick spzecke van die / die
upt enckel wyvelmoet / met alle moettwille
ende opset / den Bone Godts met boeten
reden / dat bloet des Testaments onreyn
achten / ende den Geest der genaden schen-
den.

Och mijn Lefter / lieve Lefter / siet booz u /
ende bedenck datter geschreven staet : Het
is verbaerlijck te vallen in de handen des
levendigen Gods / Heb. 10.

Ende hoewel dat alsulcke moetwillige las-
ter ende sonde by Israël geen offerhande en
hadde / Num. 15. ende die soude in den heyl-
igen Geest geen vergebinge heeft / gelyck
Christus spzeekt / Matth. 12. Mar. 3. Luc.
12. Ick bidde ende rade gelycke-wel allen
Godvreesenden / soo veel als in my is / soo
daer pemandt nae de ontfangen bekent-
tenisse ende Doop / wederom in eenige open-
bare wercken des vleechs schande ende laster
des Doodes beviel / ende daer in verpliche
ware (als booren beroert is) dat sp gelyc-
kewel in aller wijsheyt willen boozsien ende
haer niet met een onreyn ende ontijdigh ooz-
deel in sulcken val boozgrijpen / want de
Heere woet / wien niets verbozen en is / hoe
hy gefondight heeft / oft sijn sonde in den heyl-
igen Geest zp / oft niet : maer dat sp soodani-
gen een / nac des Heeren woortd bemanen.
Bekeert hy hem van herten weder : doet hy
een waerachtige ende rechtschapen boete na
der Schrijft : ontfanght hy wederom een
gebzoeken weemoedigh ende rouwigh
herte : daer toe oock een bzeedigh / bzoelijck
ende een bzymoedigh herte : soo is het open-
baer dat sijn sonde in den heyligen geest niet
getweest en zp. Maer blijft hy onbekeerlijck/
dat hy na sijn moettwille ende verkeerthept
boozbare / ende alsoo Christus ende Chri-
stus Woozdt / tot aen dat epnde moett-
willigh betracht / soo bewijst sijn werck
wel / wat sonde dat hy gedaen heeft /
ende dat sijn epnde ende loon die Doodt
zijn sal / Rom. 1. 8. 1 Cor. 6. Gal. 5. Ephes.
cap. 5. 1 Ioan. cap. 3. vers 5. Apoc. cap. 21.
vers 22.

Siet mijn goede Lefter / aldus geloben wy /
dat alle sonden / bepde intwendigh ende upt-
wendigh / in de verdiensten / ende kracht van
des Heeren bloet haer verfoeninge hebben /
die recht na der Schrijft geboeret wozen.

En pder sie booz hem / dat hy in die bzeefe
des Heeren wandelt / ende de genade waer-
nems / op dat hy niet in enen verkeerden
sin geleevert / in des Heeren Gozdecl
ende gerichte en valle / eude hem boete /
die booz Godt gelt / van den Heere niet ge-
weggert werde. Want wie sonde doet
(spzeekt Christus) die is der sonden knecht.
Joan. 8. Van wien dat pemandt verwonnen
is / (sept Petrus) dieus knecht is hy gewoz-
den / 2 Petr. 2. laet hem dan pemandt van
der sonden overwinnen / die moet der sou-
den knecht zijn / is onwederspzeckelijck.

Ick meyn dat dese onse bekentenisse ende
oock die Van oft Afsonderinge / die in
der Schrijft verbatet licht / ende van ons ge-
bzupcht wert / met welker men die Schrijft-
matige beschaemthept aen den afvalligen
foecht / tot haerder bekeeringe / betnppen
wel / dat wy van onse tegenpartye / met des-
sen Artijckel oock belogen wozen / Ja wy
betuppen booz den Heere / ende booz u / als
dat wy op Kerden / niets niet lieber soecken /
dan dat wy enen Armen verdwaelden son-
daer weder op de rechte Daen ende wegh
boeren mogen.

Maer dit seggen wy / als dat die belosten
Gods / tot in der eeuwiger salighept / dooz
dat Euangelium gepredicht / geen onbe-
keerlijken sondaren / enen hupchelaren / gee-
nen gierigen / noch aertse geinden / gee-
nen besporteren ende verkeerden beloet is /
dan den geen die dat heyljcke Woozdt
onss Heeren Jesu Christi / met be-
geertlijcker herten hooren / waerachtigh
gelooven / daer dooz nieuwe Menschen
upt Godt gebooren wozen : Dese verschic-
keljcke woeste werck met sijnen Godloosen
hooghmoet / pzecht / pdelhept ende wel-
lust affsterben / etc. Want sy willen haer der
Schrijft beroemen / ende niet der Schrijft
troosten / ende haer lewen is contrarie
der Schrijft / ende een openbaer laster
ende vbandtschap tegen Godt. Is 't
dat gy in mijn woorden blijft (sept Christus)
soo zijt gy boozdaer mijn Discipelen.
Joan. 8. Gy zijt mijn vrienden / soo gy doet /
dat ik u bevolen hebbe. Want die ranke moet
bzagen nae des wijnstocks aert / Ioan. 15.

T En sevenden, Soo breken sy voor, ende
schelden ons, zijn Landtloopers, heym-
elijcke sluypers, oft sluypers in die huy-
sen, vervoerders, nieuwe Monnicken, Glyse-
ners, dat wy ons beroemen sonder sonde te
zijn. Hemelstormers ende werck heyligen, die
door onse verdiensten ende wercken willen
saligh worden: Een Godloose Secte ende
Rotterye, kinderen Zielfmoordenaers, We-
der-doopers, Sacramentschenders, ende dat
wy met den Duyvel beseten zijn.

Antwoozdt.

D Efen ende gelycken laster spzecken heb-
ben oock Christus Jesus met die heyl-
lige

ff 3

Rom. 1.

Wie der
sonden
knecht is, die
dient onreyn-
ne herten.

Math. 18.
1 Cor. 5.
2 Thef. 3.

Luce 15.

Die heyl-
igen weder-
vaert genade,
ende barm-
hertigheyt.
Sap. 3.

2 Reg. 11.

Wy laten
God oordee-
len ende
richten, wie
den geen
is, die tegen
sijnen Geest
gefondight
heeft.

lige Apostelen ende Propheten oock die heyligen inder eerster Kercken / meenighmael moeten hooren (als gesepdt is / in Prologo:) hebben sy dan den Vader des huyfgesins selvs eenen Dupbel dozven noemen / waerom dan oock niet sijn huyfgesin; De Discipel is niet boven sijnen Meester / noch die knecht boven sijnen Heere / nochtans soo hopen wy dat het alleen eerlijcken / vroomen ende reedelijcken lypden wel bekend is / dat dese ende diegelycke schenderijen ende laster-sprecken / alleen upt enkel haet ende nydt / sonder alle waerheyt / van onse tegenpartije oover ons uptgestooten / ende belogen woerden: op dat sy met sulcks den loop des Woordes beletten / verhinderen / ende den onschuldigen in berdziet mogen bzingen.

Op dat laster-woort, Landloopers.

Antwoorde.

LAnt-loopers sijn schalcken / booswich-ten / Rupe boeven ende quaetdoenders / die om haer ondeught halven van dat eene Landt in dat ander loopen / ende geen Steden houden mogen. Maer wy sijn arme elendige Pelgerims / ende (nae den bleefsch) bedroefde vzeemdelingen / die niet om enige schande ende boosheyt / maer om dat getruppenisse Jesu / ende onser Conscientien / met onse arme Vrouwen ende klepne kinderen / tot een noodige verlossinge onses lebens / vooz dat Tyrannische bloedige zwoert moeten blieden: ende alsoo in vzeemde Landen / met veel bangigheden / smaet-heden en scheit-woorden hooren / in kommer en noot ons vzooddt erneeren: Die men bilijck na der Schyft / ende naturlijcke reedelijckheyt / in aller liefde ontfangen / dienen / troosten ende handt-haben soude / ende niet soo onbarmhertelicken verstootten / berderben / ende schant-blecken / als men aller wegen (och lepder) hooren ende sien moet.

Op den onaerdigen ende spijtigen laster, heymelicke sluypers in die huyfen.

Antwoorde.

Heymelijcke Sluypers in die huyfen / sijn Dieven ende Moordenaers / die in 't verborzen ende heymelijck / na ander lypden goet ende bloet staen: Oock Edbrecker / Overspeelders / ende voutwenschenders / die daer na staen ende dencken / dat sy haers naesten huyf bestudelen ende berontreynigen mogen: Want soodanige hebben acht op dat doncker / sepdt Job / ende spreken: Ons en siet geen ooge / ende bzeiken alsoo in 't dupster te vensteren in / Job. 24.

Maer wy niet soo / maer nademael het dooz der geleerden liegen / scheiden ende schreyen so verre gekomen is / datmen (lepder) in 't openbaer van des Heeren Woort kicken noch hoefden moet / hoewel het die eenige spijse is / daer by dat onse ziele leven moet: Ende wy mercken ende verstaen upt der

schyft / dat Mozes en dat gantsche Israel / dat Paeschlam in der nacht gegeten hebben / Exod. 12. Christus Nicodemum in der nacht vermaent heeft / Joan. 3. die Gemepnte wel versamelt ende vergadert is geweest / tot het gebedt / des nachts Actoz. 12.5 Paulus heeft geleert des Heeren Woort den gantschen nacht / Actoz. 20. 36. Ende oock die Gemepnten in der eerster Kercken / om des Heeren vzoott te bzeiken / by nacht tijden by malkanderen gekomen sijn: (gelyck die Historien melden) daer upt bekennen wy / als datmen des Heeren wooydt ende werck / soo wel by nacht / als by dage tot des Heeren prijs handelen / ende drijven moet: ende komen also somtijden / ende bywyslen in repne Godts duchte eude vzeese / sonder alle-mans hinderen ende schade (weert die Heere) soo wel by nacht / als by dage / Christelijcker wyse by den anderen / om ons met des Heeren Woort / in aller Godsaligheyt / lieflijcken te vermanen / leeren / straffen ende troosten. Oock om te bidden / ende die Sacramenten te bedienen / gelyck ons des Heeren wooydt leert ende medebzenght.

Op dat woort, Vervoerders.

Antwoorde.

Verboert sijn die geene / die dat onboetvreedige vleescheliche volck Christen noemt / in haer blindheyt / gierigheyt / hooghmoet / vzeacht / vzeael / volsuppen / Afgoderpe / etc. Met Water / Absolutien / vzoott / Wijn ende wercken troosten / die des Heeren Woort ende Sacramenten vervalschen / soo schandelijck / en die arme ellendige zielen om een huyck vol vzootts / ja om een handt vol gersten / soo jammerlijck in den doot voeren ende bzingen / des wy vooz den Heere dooz sijn genade aller dingen onschuldigh ende vze staen. Want wy leeren Godts Woort onvervalscht in een goede Conscientie / sonder eenigh aensien der personen. Wy soeken pedermans saligheyt sinner zielen / ende niet haer gonste ende gaben. Wy gebzupcken des Heeren Doop ende Avontmael na uptwijfinge sijnz heyligen Woortz / ende hoewel wy arm / zwack / ellendigh / ende met een quaet / booswilligh vleesch omhangen sijn / ende krancke sondaers / so wouden wy so geerne in onse zwackheyt rechte handelen / ende vroom sijn / ende onstraffelijck vooz die werelt leven.

Ende begerren alsoo / dooz des Heeren genade ende hulpe / met onse klepne gabe / dat verhallen weder op te richten / dat oneffen slecht ende recht te maken / dat verloren wederom te soecken / die hooge stoute herten te berootmoedigen / die hongrigeren in die rechte weyde te bzingen / die dozstigen tot die rechte wateren / ende die Blinden op den rechten wegh te voeren / op dat wy alsoo dat waerde Euangelium onses Heeren Jesu Christi / in veel herten tot prijs ons Godts mogen uptbzeyden / ende sijnen aenedelijcken hoogen Naem bekende maken.

De nacht is soo wel tot des Heeren werck geheylight als die dagh. Gods kinderen dienen den Heere, beyde by nacht ende by dage.

Gen. 18. 19. 19. 11. Ezech. 16. 49. Mic. 3. vers 2. Phil. 3. 19.

Ezech. 13. vers 19. Mich. 3. vers 5.

Wouden wy vervoerders sijn, so en behoeven wy geen Krays te dragen, want die vervoerders hebben goeden vrede. Ezech. 34. 2 Cor. 10.

Christus die moeste Beelzebub heeten. Matt. 10.

1 Petr. 1. 1 Cor. 4.

Ex. 22. 24. Eza. 58. 6. Jer. 7. 5. Sach. 7. Matt. 25. Rom. 13. 1 Petr. 4. Hebr. 13.

Hier merckt, wie die rechte sluypers sijn.

Deut. 8. Matt. 4. Luce. 4.

Op den laster , Nieuwe Monnicken.

Antwoozdt.

Nieuwe Monnicken laten wy die zyn / die eertijdes kercken / kloosters / menschen gesetten ende dat Epicureische vol leven / in den schijn eens goeden pbers (t welck sy verlaten hebben) ende nu weder in een wellustiger / prachtiger / ende vleeschelijcker leven in ballen / t'famen / sonder alle veranderinge des herten / in dat oude wesen haerder sonden blijven / ende alsoo die vastighepde haers geloofs / hoops / ende salighepdes van eerst aen op menschen goet dunken / Opinien ende Gloofen setten. Want dat is der Monnicken wijse / forme ende gebuyck / menschen statuten / geboden ende insctingen te volgen / ende niet Godts Woort sy hebben haer Abten / Priooren / ende Bursarion oft Procuratoren / ende werden van haren Fondatores ende Meesters / Augustinianen / Franciscanen / Dominicanen / Scruardinen ende Jacobinen genoemt.

Monnicken verwerpen Godts Woordt, ende volgen menschen] leere.

Joan. 4. 23.

Maer wy niet soo : Maer wy hoopen / dat wy dooz des Heeren Barmhertighepde ende genade / kindereren Godts / ende Jongeren Chyristi zyn : Wy weten van geenen Abt anders / dan van dien / dien alle rechte Chyristenen in den geest ende waerhept aentropen / ende seggen : Abba / lieve Vader / Rom. 8. 15. Gal. 4. 6.

Onse Oberste ende Priez is Chyristus / Jesus / Colof. cap. 1. Ephes. cap 1.

Onse Procurator / Bursarius oft keldermeester / die enen pegelijcken dat sijne geest ende updept / is die Heilige Geest / 1 Coz. 12. 11.

Onse Profession is / die oprechte bymoedige ende die onberbaerde bekentenisse onses geloofs / Matth. 10. Rom. 10. 9. 10.

Onse Statuten ende Wetten zyn die upgedruckte geboden des Heeren / Matth. 19. 17.

Onse Kap ende Mantel zyn dat kleet der gerechtighepde / met welcker wy soo geern wouden gelikedt zyn / Matth. capitt. 22. 11.

Onse kldosters is die vergaderinge der heyligen / die Stadt des levendigen Godts / dat Hemelsche Jerusalem / Hebz. 12. 22. Apoc. 21. 2.

Onse gemackelijcke Monnicks dagen ende wellusten / zyn dagelijks om dat getuygenisse Jesu te wachten op kerckers ende banden / op byer ende water / ende met onse Drouwen ende kindereren te gaen in onbekende landen / met honger / kommer / ongemack / benauwchepde / dzoeffenisse / ende die tranen ober ons wangen.

Siet mijn goede Leeser / dese Monnickerepe bekennen ende gebuycken wy / ende geen ander / wy hoopen oock dooz des Heeren genade ende kracht onberandert daer by te blijven / al die tijdt ons levens : o onbelesde schelders ende schantbleckers.

Wy verwerpen menschen geboden, ende volgen Christi leere.

Dit sette ick onse smaetsprekers tot schande, die geen goet ongelastert en laten.

Op den laster Glyfenaers.

Antwoozdt.

Glyfenaers worden in die schryft genoemt / die uytwendigh in woozden ende geberden eenen hepligen schijn voeren / gelijk als die Schryft geleerden ende Phariszen / Mat. cappittel. 23. Ende inwendigh met ongerechtighepde ende met alderlep gierighepde / haet ende bedroghe vol steken / gelijk oock onse tegenpartye / die haer duncken laten / dat sy Chyristenen zyn / die veel van des Heeren Woort sprekien konnen / die haer des Euangeliums ende Chyristelijcken naems hoogh beroemen / ende doozgeven / dat sy die reyne Leere Chyristi hebben / ende die heilige Chyristelijcke kercke zyn / gelijckewel Godts Woortte verbalschen / dat heylsacme gebuyck der Sacramenten doozketterpe schelden / alle vroomen haten / ende in oprinbare wercken des vleeschs wandelen / als men sien mach. Of sulcke niet metgesellen der Schryftgeleerden ende Phariszen zyn / willen wy allen rechtverstandigen richten ende oozdeelen laten. Maer dat wy dooz Glyfenaers van haer geholden wozen / ende ons beliegen / dat wy ons beroemen sonder sonde te zyn / is dese oozsacche / om dat wy niet der gantscher Schryft een hoetveredigh leven kerren : Dat wy met hepligen Paulo betuygen dat Gedt-bzeckers / hoerceders / Afgoden-dienaers / volsuppers / gierigaerts / leugenaers / onrechtveerdige / etc. Dat sijcke Godts niet beerven en sullen / 1 Coz. 6. 10. Gal. 5. 21. Ephes. 5. 5. Dat die geene / die vleeschelick gesint zyn den doot sterben moeten / Rom. 8. 13. Ende niet Joanne / die geene die daer sondigen (verstaet met opset oft moettwillighepde) wyt den Dupvel zyn / 1 Joan. 3. 8. Ende wy derhalven (oock in onse zwachhepde) dooz soodanige wercken / een hertelijck verschicken hebben / hoetwel wy so menighmael bepde met leere / mondt ende schyften met Mose bekennen / ende oock eettwillighepde bekennen sullen / dat niemant onschuldigh is / der aengeborener naturen dooz Godt / Gen. 6. 5. 8. 21. Met Esaias / dat wy al te samen zyn / als die onrepen / Esai. 64. 19. met David / datter geen levendigh Mensche dooz Godt rechtveerdigh is / Psal. 14. 3. Met Paulo dat in ons vleesch niet goets en woont / Rom. 7. 18. Met Joanne / soo wy seggen dat wy sonder sonde zyn / dat wy ons dan verlepden ende bedziagen / ende geen waerhept is in ons / 1 Joan. 1. 8. Ende met Jacob / dat wy altemaet in velen sondigen / Jacob. 3. 2.

Hier leert kennen, wie die rechte Glyfenaers na der schryft zyn.

Esa. 1. 6. Jere. 3. 7. Mich. 3. 4. Marc. 1. Luce 3. 13. 24.

Hier merckt, of wy ons beroemen dat wy sonder sonde zyn.

Siet mijn goede Leeser / dit is de oozsacche / waerom wy der Predikanten Glyfenaers zyn moeten / dat wy ons duncken laten / als dat wy sonder sonde zyn souden : So grove ende so groote leugen liegen die / die haer laten duncken / dat sy Godts Woortte leeren.

Die een vroom leven leeren, ende recht na der schryft wandelen moeten der geleerden Glyfenaers zyn.

Op den laster , Hemelstormers.

Antwoozdt.

Voortaan / om dat wy upt des Heeren Mondt leeren : Soo primandt in hre leven

leven wil ingaen / die houde de geboden / **Mat.** 19. 17. **Mar.** 10. 2. 19. **Joan.** 15. 10. Dat in **Christo** beynidjinge noch onbefnydinge en gelden / dan de onderhoudinge der geboden **Godts** / **1 Cor.** 7. 19. Ende dat **g** de liefde **Godts** / dat **w**p sijn geboden houden / ende sijn geboden en sijn niet zwaer / **1 Joan.** 5. Moeten **w**p der **Predikanten** **Hemel-stoymers** ende **w**erk-heyligen heeten / ende dat **w**p dooz onse verbiensten saligh willen worden / hoewet **w**p altijd bekent hebben / ende dooz **Godts** genade in der eeuwighepde bekennen sullen / dat **w**p dooz geen middel in den **Hemel** noch op der **Werden** anders saligh mogen / worden / dan dooz de verdienste / voozbidden doot / ende bloet **Christi** / gelijk boven rijckelijck ende genoegsaem verklarert ende geroert is.

Joan. 14. 3.
Act. 4. 12.
Phil. 2. 10.

Siet / soo moet dat alderbeste van dese verkeerde menschen / in 't alder archste verandert worden / ende merken niet / dat de gantsche schyzif alle moetwillige / stoure berachters ende overtreders der geboden **Godts** / so opentlijcken inden doot richt ende oozdeelt. Die met der daet baet bewijfen / dat se de salighmakende genade **Godts** niet bekenden / in **Christum** **Jesum** niet geloben / ende na uytwijfinge der schyzif / in de verdoemenisse / toozn ende dootd blijven / **Joan.** 3. 36. Want wie onrecht doet / betuygt met sijn **w**erk / wiens **Jonger** dat **h**p sp **1 Joan.** 16. 10.

Die verkeerden verkeerren alle dingh booflijck.

Op den verkeerden bitteren laster Godtloose, Secte ende Rotterye.

Antwozdt.

So verre als den bitteren / nijdigen laster saengae / te werten / dat **w**p een verkeerde **Godtloose** **Secte** ende **Rotterye** zijn, **Antwozden** **w**p : Moeghten **w**p met onse tegenpartye booz een onpartijdsche gericht verschijnen / die des **Godtlijcken** **Woordts** recht bericht hadden / soo souden **w**p geringe des schandelijcken lasters wel byz worden / ende alsdan souden sp zelfs in de schule staen. Want wat sp booz een **Rotterpe** zijn / betuygt dese spreuke wel. De **Propheeten** hebben haer r'samen gerottet (mercht **Rotterpe**) om de zielen te verflinden / gelijk een zullende **Leeuw** als **h**p rooft : **Sp** schrabben gelt ende goet tot haer / ende maken der **Weduwen** veel / **Ezech.** 22. 25.

Wat hier de Propheet spreekt van Jerusalem, dat magh oock op onse tegenpartye wel beduyt werden, want sy in gelijcke wercken waen als die.

Sp mogen al plaetsen hebben in haer **Secte** / die slechts alleen haer **Sceremonien** onderhouden / ende haer booz de rechte **Predikanten** ende **gesonden** bekennen willen / sp leven dan hoe sp leven / soo sp niet in des **Beuls** handen ende gewelt en vallen / geen **volsupper** / geen **gieriger** / geen **prachters** / geen **Woutwen-schender** / geen **bedzieger** ende **leugenaer** / geen **dief** / **roover** ende **bloetbergieter** (verstaet dat **Oozloghs** ende **krighsge** wijse **geschiedt**) geen **bloecker** ende **sweerder** soo groot ende **Godtloos** / **h**p moet gelijcke - wel een **Christen** heeten : spreckt **h**p alleen het is **mp** leet / soo werdt het sijn **zwackheyt** ende **kranchheyt** toegeschreven / mach daer beneven haers **Nachtmaels** wel gemeten : want **h**p is upt **genaden** saligh **getwozden** (seggen sp) ende niet upt **verdienste** / **h**p blijfe een **litmaet** haerder

Het is by onse tegenpartyen ende aduversarien eenen ruymen wegh, ende een wijde poorte, daer zijn oock veel diefe wandelen. **Mat.** 7. 24.

Kercken / hoewet **h**p in alle sijn **bzuchten** / een **onboetbaerdigh** / **verstocket** ende **Godtloos** hepden is : **h**ypden als **gisteren** / oock **mozgen** als **h**ypden : niet **tegenstaende** / dat de **Schyzif** soo **geweldelijck** **getuyghet** / dat **soo**danige dat **Aijche** **Godts** niet **besseren** sullen / **Rom.** 1. 32. **1 Cor.** 6. 10. Want **sp** upe den **Dupbel** zijn / **Joan.** 8. 44. **1 Joan.** 2. 11.

O **Predikers** / **Predikers** / leert doch eens u eppen **Secte** ende **Rotterpe** recht kennen / dat **bidden** **w**p om **Jesuz** wille. **Sp** beroeme u / dat **gp** de **Christelijcke** **Kercke** zyt / maer **w**p vzeesen ende **bzuchten** dat **gp** een **nieuw** **Sodoma** / **Egypten** ende **Babylon** zyt : **Och** / **och** / **w**p hebben soo lange jaren niet u upe **gelijcken** **kelck** **gedzoncken** / ende in **gelijcke** **Sect** met u **gewandele** / **w**p hebben al een **gelijcke** **Christina** ende **sincer** / **el** met u **ontfangen** / **w**p kennen u van **herten** wel / maer **w**p hebben **barmhertigheyt** **verkreagen** / ende hebben den **ingedzoncken** **grouwel** **uptgespogen** / en **ons** in de **liefsjcke** **gemeynschap** **sijner** **heyligen** **gemillighlijck** **begeven** / in dat **Hups** / **Aijch** ende **lijf** **Christi** / die de **Godtloosheyt** ende **sonde** van **gantscher** **herten** **haten** / ende na de **gerechtigheyt** ende **Godsaligheyt** **upt** alle haer **krachten** **soeken** ende **begeerigh** zijn.

Wert die tastelijcke duyfternisse Egypti. nochtans geestelick. **Exo** 10. 22. die mislaet van Sodoma **Ezcc.** 16. 49. ende die Afgoderye, ende bloetvorst van Babel, **Apoc.** 17. 2. niet in u bevonden, soo is hier onrecht geschreven.

Ende hoewet sp van u / ende van **peder** man booz soo een **Godtloose** **Secte** ende **Rotterpe** **gescholden** werden / soo zyn sp noch **tans** **bzeedigh** ende **bozlijck** in den **Sect** / ende werden in haer **Conscientien** **versekert** / dat sp de **waerheyt** hebben / ende niet soo een **verkeerde** **Secte** ende **Rotterpe** / maer des **Heeren** **epgen** **bysonder** **volck** / **Gemeente** ende **lijf** zijn / **1 Cor.** 12. 13. **Ephes.** 1. 5. **Col.** 1. 18. **1 Petr.** 2. 10. **O** lieve **Heere** / hoe **klaeghlijck** ende **jammerlijck** **wert** doch u **arme** **hoopken** altoos **gelastert** / **Rom.** 12. 4. **Ephes.** 1. 23. **Ephes.** cap. 5. vers 27.

Het heet met allen Godtvreelenden, doot goet en quaet geruchte. **2 Cor.** 6. 8.

Op den leelijcken leugen-laster, kinderen Ziel-moorders.

Antwozdt.

Desgelijcken moeten **w**p oock / van dat **carine** **blinde** **volck** / die de **saligheyt** **harer** **kinderen** in der **Predikanten** **Doop** **soeken** / **dichmaels** **hooren** / als dat **w**y de **zielen** **onser** **kinderen** **moorden** : **Om** dat **w**p des **Heeren** **Woordt** **gelooben** dat haer dat **Hemelrijck** **upt** **genaden** dooz de **verkliesinge** **Godts** **ons** **Hemelschen** **Vaders** / in de **verdienst** **Jesu** **Christi** **toegesepde** ende **beloofte** is / als die **Heere** **spreekt**. **Laet** de **kinderkens** **getwozden** / ende en **verbiedt** haer **niet** tot **mp** te **komen** / want **alsulcken** **behoort** dat **Aijche** **der** **Hemelen** **toe** / **Mat.** 19. 13. **Marc.** 10. 13. **Luc.** 18. 15. Ende derhalven met **Antichristus** **Doop** **niet** **doopen** en **laten**. **Want** **niet** de **Doop** **Antichristi** **maer** de **belofte** **Jesu** **Christi** **versekeren** **ons** van de **saligheyt** **onser** **klepner** **kinderen** / als sp van hier **sterben** ende **schepden**. **Maer** **laet** se de **goede** **Vader** **opwassen** / ende dat **h**p haer **sijn** **genade** **gonnen** **wil** / soo **hoopen** **wijse** **op** te **voeden** / in de **onderwijfinge** ende **bzeese** des **Heeren** / soo **veel** als in **ons** is. **Wanneer** **sp** dan **Godts** **Woords** **hooren** **konnen** / ende dat **gelooben** / **alsdan** **wijst** haer de **Schyzif**

Eph 1. 7. **Act.** 20. 28. **Col.** 1. 14. **2 Pet.** 1. 19. **Heb.** 9. 12.

Schijft tot der doope/ Matth. 28. 19. Maar. 16. 15. Maar die met den kleynen kinderen/ van die geboorte aen/ met soo een openbaer huygelen en Antichyristische werken omgaen/ Sannen den Dypvel wpt de onnoosele/ simpele vaten/ die met des Heeren Bloet gewasschen zijn: Beswaeren/ souden/ salven/ en offerense/ doopense op eens anderen gelobe/ daer sp van alle dese spottelijcke monumente/ larven/ en kinder spel/ niet een eenigh wooydt wpt die Schijft bevels hebben.

Troosten haer Ouders/ dat sp daer mede Christenen zijn. En woorden also van der wiegen aen/ sonder alle Gods vrucht en vzeese/ in allerley blindheyt/ prache/ stoutheyt ende Afgoderpe/ opgetogen: Also (wanneer sp dan toc haer jaren komen/ dan noch des Godlijcken wooyts geen ondezigt en hebben) wandelen haer leefdage in dat vertrouwen des selfsten kinderdoops op enen krommen en dwyfteren weg/ sonder belicentnisse/ gelobe en Jhuistwe geboorte/ ja sonder Beest/ Wooyt en Chyristo. Hoe alsulke wpt de zielen haerder kinderen handelen/ willen wpt haer selfs te bedenken geben/ en des Heeren wooyt dat richten ende oordeelen laten.

Op dat onnutte schelt-woort, Weder-doopers.

Antwoort.

Ook moeten wpt der Geleerden Weder-doopers heeten/ om dat wpt op den gelobe doopen gelijk Chyristus den sinnen dat bevolen heeft/ en die heylige Apostelen dat geleert en gebuykt hebben/ en met den weerden Martelaer Cypriano, met alle Africaenische Bischoppen, daer toe ook met dat Nicenische Concilio, die Ketterdoop/ welke die doope Antichyrist is/ booz geen Chyristelijken Doop oordeelen en richten konnen/ ook van de Schijft berigt worden/ dat de H. Paulus/ die al met Joannis Doopsel/ dat wpt den Hemel was/ eenmael gedoopt waren/ Matth. 22. sommigen andermaal gedoopt heeft/ om dat sp van den H. Geest niet en wisten/ Actoer. 19. 3.

Padernael wpt dan niet andere en Doopen/ dan na bevel Chyristi/ ende na die Leere en gebuykt der heyliger Apostelen/ oock niet meer doen/ dan Cyprianus met dat Concilium Carthagenense en Nicenum in die sacht gedaen hebben: (nochtans zp en wpt niet in eenerey gront en meyninge/ bekennen wpt) en wpt die Doop aen den geuen vernicutwen/ die niet met een Godlycke doop (gelijk als die Doopelingen Joannis) maer met een Antichyristische doope eenmaels gedoopt zijn/ en in die tijdt haers Doops niet een gebruech hadden (gelijk als die gemelden) dan tot allen Godlijcken handelen seer ondeugend waren/ als beyde nature en Schijft leeren/ dewijle sp noch onvernuyftige onverstandige kinderen waren/ en wpt daerom der Geleerden Wederdoopers zijn moeten/ so moeten oock in der daed Chyristus en sijn Apostelen/ Cyprianus en sijn Bischoppen, dat Nicenische Concilium, daer toe oock de H. Apostel Paulus/ alle Wederdoopers gewest zijn/ is ontwedersprekelijck.

Op den blinden laster, Sacrament-schenders,

Antwoort.

Ik can/ noch moeten wpt ook bp sommige geleerden Sacrament-schenders heten: om dat wpt niet gelooben/ dat t Broodt en Wijn haers Nachmaels, des Heeren wesentlijke Vleesch

en Bloet zy: oft (gelijck sommige willen) om dat wpt niet geloben/ datmen dat Broodt ende Wijn, des Heeren wesentlijke Vleesch en Bloet geniet of ontfangt. Hoewel wpt dat H. Nachmael met vzeesen en beven/ oock met danissegginge en bydijshheyt van de Schijft/ en oock na veel vaderen aenwijssinge (gelijck daer zijn Gregorius, Auguttinus, Chrilostomus, Tertullianus, Tyrillus, Eusebius, &c. Booz een Figuerlijck oft Sacramentelijck teeken/ onder den boetbeerdigen (verstaet/ so wpt als Menschen oordeelen konnen) eertweerdelijck gebuyken/ en ons in onse swakheyt bevljctigen en beneestigen/ dat wpt die heylige/ heerlijcke verborghentheyt/ namentlijck des Heeren doodt/ die liefde/ vrede/ en eenigheyt sijnre Gemeynen/ en die gemeynschap sijnre Heyligen Dicschsch en Bloets/ rechte betrachten en gedcnken/ en in der kracht en vruchte Godsalighken natiomen mogen. Die niet desen stightelijken teken des Hoods en des Wjns/ allen rechten Chyristenen in t gebuyk afgebeelt/ en vermaent woorden/ en die arme blinde smaetsprekers merken niet hoe deelijken dat sp selfs des Heeren Sacramenten schenden: so het anders des Heeren Sacrament heeten mochte/ dat sp gebuyken) hoewel sp geloben/ dat sp daer des Heeren wesentlijke vleesch en bloet wptrijcken en wptdepken: nochtans achten sp het gelijckewel so slepen dat zo t openbare djonkaers/ gierigaers/ leugenaers/ onboetbeerdige/ &c. wetens en willens in den mont steken: recht of des Heeren Nachmael so wel den onboetbeerdigen als den boetbeerdigen gelijk een sop hoods gemeyn staet. Of dat niet Sacrament-schenders zijn/ meugt sp met der schijft nadencken.

Op den Pharisieichen Laster, dat wy met den Duyvel beseten zijn.

Antwoort.

Duvels besetenen laten wpt die zijn/ die des Dypvels wooyt spreken/ en sijn werck drijven/ namentlijck die de leugen booz de waerheyt leeren/ Godt sijn prijs en eere stelen/ en de arme zielen soo jammerlijck verboeren. Maar wpt verhoopen dooz des Heeren genade (den Heere zp eentwig dankt dat wpt des Dypvels woorden en werken niet volker herten hater) en na die woorden des eentwigen waerheyt/ en na de lieflijke vruchten des Geests in ons ontfangen mate/ seer begeerig zijn: t welk een openbaer teeken en gewisse bewijs is/ dat wpt niet van den Dypvel/ maer van des Heeren geest beseten worden. Want so wpt wpt den Dypvel waren/ (gelijck wpt gelastert werden) so souden wpt wel op rupmer straten blijven/ en des werelds vrient zijn/ en niet so onversaecht en bymoedelijcken goetd en bloet booz des Heeren wooyt laten. Nochtans is t billijck/ dat die Jonger niet boden sijnre Meester en zp: de Dypsbader moest selfs hooren/ dat hy den Dypvel hadde/ Joen. 8. 48. Die Pharisien en Schijft-geleerden moeten haren aerdt bewijzen/ en haren Beest bekent maken: want als sp met haer sotachtige wijsheyt/ booz des Heeren dozhepdt/ kracht en waerhepdt niet besaen mogen (soo doch die Beest alsche Beest/ booz des Heeren Beest/ alle wege wijken en swijgen moet) breeken sp in grooter grimmigheyt daer wpt/ hoopen den eenen leugen op den anderen/ schelden en liegen/ soo veel als in haer is: schrijven t den Dypvel toe/ hoewel dat haer Conscientie geg-

Matth. 26. 19. Marc. 14. 41. Luc. 12. 19. 1 Cor. 10. 11.

Hier leert merken, wat en, wie Sacrament-schenders zijn.

Gelijck de Slange dede; Gen. 3. 4. alsoo doen ook sijn boden.

Joan. 10. 26.

Joan. 8. 48. Gods Ierheit is wijter als de menschen, 1 Cor. 1. 17. 18.

Conscientia mijle taltis.

Ab ipsa cunabulis vana spe lactantur Parentes, de salute illorum infan-tium.

Cyprianus en die Concilien, hebben andermaal gedoopt de gene, die van Keters gedoopt waren, &c. Paulus een Wederdooper geweest soo der geleerden schreyen en schrijven recht is. Joannis doop was uyt den Hemel, en die Kinder doop wpt den Antichrist.

tupgt (die een dupsent getuyge is) en aenklaegt dat het des Heeren Geest/ kracht en werk is. Dan wat Geest sodanige gedeyben worden/ melden en getuygen dese haer woorden ende werken wel.

Siet mijn goede Leser / hier hebt ghy ons antwoort / op die boornaemste Laster-spreuken/ met welke wy onsen achterkilapperen/ tegenpartye / en verdeplers altoos begroet worden : met dese schandeen schenderpen zijn haer Boeken vol / haer heeren en monden vloepen ober/ ja wy zijn met alsulke verwe van haer af gemaelt (de Heere vergaest het haer) dat wy by avonturen/by den grooten hoop/ die op de ruyne straet wandelen / wel een verkeert Godtloos volk/ in 't geruchte blijven sullen/so lange als de werelt staet. O boose aert. Op Slangen en Aderen geslagte (spreekt Christus) hoe kont gy doch goet spreken/ aengesien gy quaet zijt? Matth. 12. 34.

Ik vrees van herten seer/ dat sy egyptijche litmaten van dat verschickelijke beest zijn/ dat wyt der Zee op komt / en den Lupaert gelijk is/ dat Beeren boeten en een Leeuwen mont heeft/ dat haer tegen Godt gekeert heeft / om sijnen H. Naem te lasteren en sijnen Tabernakel/ en die gene die in den Hemel wonen/ Ap. 13. Want wat isser doch na der Schryft heplig recht en goet bebonden dat sy niet met haer boeten vertreden? niet met haren mont verscheuren? en niet met haer onreynne tonge/ als een Godloose gehatebe groutwel lasteren ende schelden? O lieve Heere / wilt doch al u lieve kinderen / voor dit leugenachtige en verlepdische geslachte bewaren in der eeuwigheyt.

Ten achtsten, en ten laesten, schrijven sy: wel aen, hebben sy de waarheydt, soo laet haer in 't openbaer komen.

Antwoort.

Hier willen wy den Leser wel trouwelijk vermaent hebben / dat hy doch wel aenmerke wyt wat gronde en meyninge sy sulchs ons boozwerpen : Want die meeste part doen het niet / dan wyt enkel nijdigheyt en Bloetboost/ weten wy wel gewisselijke/ hopende/ soo wy 't openlijken aenbingen / dat als dan die saek wel haest sijn eynde hebben soude / die anderen by avonturen wyt eenboudigheyt en simpelheyt / twijffende of wy die Schryft in dese sake niet genoeg en deden/ dewijle Christus en sijn Apostelen/ ook de Propheten gemepnijk/ booz 't Volk in 't openbaer gepredikt hebben/ daer toe sy gesonden waren. Die't dan wyt Bloetboost doen / dan antwoorden wy/ dat sy dat ontschuldig Bloet met den Phariseen ende Schryftgeleerden op haer geladen hebben / Matt. 23. 34. Joa. 10. 16. Luc. 11. 49. en met den Dootslagers gerekent zijn.

Maer die het wyt simpelheyt doen (soo daer eenige zijn mochten / als wy verhoopen) dien antwoorden wy in aller liefden/ dat sy die gantsche Schryft ondersoeken willen met blijf/ oft sy ook eenige Steden vinden sullen / dat haer die Apostelen en Propheten daer bywilligjiken en onversaegt hebben het gegeven om te Prediken/ daer sy waerachtelijk en gewisselijk wisten/ dat sy sterben moesten/ gelijk wy weten dat wy ongetwijffelt doen moeten/ soo wy ongeoorloft voor den dag quamen. Neem/ neem sy zijn alijt van die plaetsen en Steden (so ick recht onthouwen hebbe) afgeweken daer sy wi-

sten datmen na haer leven stont. Gft sy hebben haer verborzen gehouden/ gelijk Jeremias en Baruch deden / als die konink Joachim bevolen hadde / datmense aengrijpen en vangen soude. Jer. 36. 19.

Sy hebben al voor den Doot gebleest/ ende gebloden/ hoe heerlijck sy ook met des Heeren Geest bescheicht en begaest waren. Moleschreyde / en riep wyt grooter benaetheyt tot den Heere/ en sprak/ hoe sal ik 't met dit volck maken? Daer saelt niet veel aen/ sy sullen my steenigen. Erod. 17. 4.

Gok sprack Jeremias/ nu mijn Heere konink hoozt my/ en laet mijn bede voor u gelden ende en laet my niet weder in Jonathas des schryvers huy's brennen/ op dat ik aldere niet sterve/ Jer. cap. 37. vers 19.

David vliede hier voor Saul van dat cene geberghte op dat ander/ en van de cene Woestijne tot de ander/ 1 Reg. 2. 1. 24. 1. 26. 5.

Elias van Cariathiarim een Propheet des Heeren/ vloot voor het Swertt des koninkichs Juda in Egypten-land. Jerem. 26. 20.

De Geesteliche Man Gods Elias bloode voor dat dreygen Jezabels in de Woestijne/ 2 Reg. 19. 3. Jonas woude wyt vrees der Meuwiten/ in Charten blicden Jone 1. vers 13.

Paulus die wozt tot Damasco in der nacht met een maude / ober de mure geladen/ als hy wiste dat hem doodts lagen gelepde waren/ Act. 9.

Siet mijn goede Leser / aldus hebben die hooge Mannen Gods voor doot gebrucht en gewreest / en hebben haer gemepnlijken daer niet henen gegeven/ waer sy ongelijk bermode/ eer sy met eene bysondere sprack van den Hemel/ oft door openbaringe (der Engelen) so ik het recht behouden hebbe / daer toe gewoerd en vermaent worden.

Alsoo schijnt wel / dat Elias na die lange dzoogte en honger den konink Achab verscheuen is / 3 Reg. 18. 11. Amos 7. 10.

Alsoo spraken de Apostelen dat woort des Heeren bymoedigh in den Tempel / daer nae dat sy van den Engel wyt de gebankenis wytgeleit worden. Act. 5. 19. Act. 12. 7. 16. 20.

Alsoo predikte Paulus tot Corinthen anderhalf jaer/ als de Heere door een gesicht tot hem gesproken hadde. Vrees u niet/ maer spreekte ende en swijgt niet/ want ik ben met u/ en niemant sal hem onderwinden u te schaden/ want ik hebbe een groot Volk in deser Stadt. Ende diergelijken meer. Wy weten wel lieve Leser/ dat Godt machtig is / de sijne te bewaren / wanneer het alsoo sijn wille is. Want die de Spryers verblinde/ die Heliseum vangen wouden / 4 Reg. 6. 18.

Die Jonam in den Walvisch door dat woeste meyz voeren liet / en tot Ninive toe beschijnt / Jone 1. 13. Die dat heete vier sijn kracht nam. Ende der Leeuwen mont versopte. Dan. 6. 22. Die de Apostelen door den Engelen dienst verlosse. Act. 12. 11. En Petrum andermael. Act. 12. 11. Dat is de Heerschapper/ Heere / die in sijnre kracht en Majestept leeft onveranderlijk.

Maer bewijle dat sodanige werken/ sonderlinge wonderwerken en krachten Gods zijn/ die niet also aen een pegelijken altoos van Godt bewesen worden / en ons gern spreuken in de gantsche Schryft daer henen dzingen dat wy ons begeben souden daer wy waerachtelijck

Alle Godt vreesende, die van begin geweest zijn hebben ook voor den Doot geschrikt.

Waer dat Codewort en bevel is, en der Engelen aenvoeringe, daer magh, ook wel een vry gemoet zijn

A. Act. 12. 10. 16. 9.

4 Reg 6. 18. Gen. 19. 11. Heb. 11. 34. Dan. 3. 17. Joa. 1. 13. Dan. 6. 22. A. Act. 12. 11.

Matth. 19. Marc. 8. Luc. 12.

Phanatici spiritus Anabaptistae vel catabaptistae. Irconei Heteretici, &c.

Godts gemeynte ende volk te lasteren, is der geleerden gemeyn gebruyk en gewooneheyt.

Nijdigheyt en bloetdorst kunnen eenen schijn smaken.

telijck en gewisselijck weten dat wy sterben moeten / oft dat wy eeuwig gebangen moesten zijn / maer met klare duytliche en openbare woorden vermaent werden / datmen vooz die Crammen vlieden sal. **Matth. 10. Ende die lieve**

Matth. 10. 23.
Jer. 1. 7.
Matth. 2. 13.
4. 12.

De Schrift wil, datmen voor de Tyrannen vlieden sal.

1 Cor. 6. 46.

Ook is den **Eersamen Leker** wel bekend / hoe dat wy op alle plaetsen / der Geleerden op-roerders en moeytemakers heten moeten, hoe-wel wy in soo lieflijck stilheyt wandelen / ende ons tegen alle **Maan** so redelijck bewijzen / als allen redelijken **Lupden** / die van ons kennisse hebben / wel bekend is / en wy nu tegen alle dat **spancklike schelden** der geleerden / tegen alle de **uwerde Mandamenten** der geweldigen / en tegen die **dulle caserije** des gemeinen **Volcks** met des **Heeren** woort openlijck vooz den dagh quaemen / alsdan sullen sommige haer monden **byspazren** en roepen / oproerders, oproerders, hoe wel wy (den **Heere** zp danck) van alle op-roer en **Bloetvergieten** onschuldig en **vyp zijn** / als gehoopt is.

Maer die andere souden seggen (ende niet met onrecht) dat wy ons selfs met een onge-temde liefde om 't leven byoghten / nademaal wy wel wisten / watter op allen plaetsen over ons besloten is / en wy nochtans niet openba-**te Leere** aen den dag quaemen.

Voorsz begeerten wy / dat de redelijcke **Leker** wil aenmercken / hoe dat eenen rechten **Leeraer** / die des **Heeren** woort ontfasselijck predikt **hyndensdaegs** in geen **Koninkrijken** / **Land** / of **Stadt** onder den gantschen **Hemel** / so weze als ons bekend is / openlijck woonen oft wan-**delen** magh / want hy slegts bekend is : magh hy dan niet wandelen noch woonen / hoe sal hy van **Prebiken** en **Leeren** ?

Desgelijken sien wy met onsen oogen / dat doch die **simpele onnosse Schapen** moeten lij-**den** / en in den doot gelevert werden / hoewel sp geen **Leeraer** en zijn / en die **Leeraers** die men doch alle dingh wijten wil / en wy boven alle **quaet-doenders** met **Christo Jesu** gehaert werden / souden sp haer dan noch ge-lijcketwel in dese **onstunige** / **verschickelijke** tijt aller **boosheit** en **Opzinnigen** in 't openbaer **geven** / moeste een **groote sothep** zijn / want om sulcks te doen / werdt noch van dat **vernusf** noch van die **Schrijft** geradelt.

En hoewel wy van in die openbare berga-**deringen** daer pder man 't samen komt / niet leeren / soo en wert nochtans die waerheyt niet ber-**weegen** / maer sp werdt hier en daer ge-**predikt** / bepde by dagh en by nacht / in **Steden**

Niet desen, maer Barabam, riepen zy.
Jer. 1. 7.
Matth. 10. 23.
Matth. 2. 13.
4. 12.
Act. 4. 1.

eu **Landen** / met **mint** en **Schrijften** / met **leven** en **doot** / **Sichter** en **Beuls** / **Kerckers** **Wanden** / **Water** / **Dier** / **E** **cerden** en **Staken** moeten des **getuygen**.

In gelijck maten moeten **Vlaenderen** / **Brabant** / **Hollans** / **Gelderlant** / &c. aen den dagh des **laetsten gerichts** wel bekennen / dat haer dat **Woord** in **grooter kracht** gepredicht is / want sp des **gepredichten Woords** halve dat **onschuldigh bloedt** als **water** vergieten / ja het wert aen die **selfste plaetse** alsoo gepredikt / dat wy met den **H. Paulo** wel mogen seggen / is onse **Euangelium** bedekt soo is het bedekt in de **gere** / die **verloer** en **werdri** onder welke de **Godt** van deser **werelt** der **ongeloviger** **sinnen** **verblind** heeft.

Daer beteeben hebbe ik ontrent **Anno 1545** en **1546** een openbaer **bespreek** ende by een **ko-
minge** onder **Bisshop Herman** van **Ceulen** / den **Prebikanten** van **Bon** aengegeven / so incu-mp een **vyp gelepde gummen** **woude**.

Noch tweemaal met **rijcke schrijften** aen die van **Emden** / en eenmaal aen die van **Wesel** op gelijck **Condittien**.

Maer hoewel die van **Bon** / en oock die van **Wesel** / sommige van den **Woederen** selfs sulck hadden **voozgegeven** / nochtans doen sp **mp** ge-**willigh spreken** / soo is het in **kenen valschen** **schijn** des **goets** **gedaen** / van die van **Bon** / en oock van die van **Emden** afgeflagen.

Die van **Wesel** begeerden / dat die **hertker** met **mp** **handelen** mooghte.

Atem / oock hebbe ik vooz veel **Jaten** met een **gedruck** dat **selfste** openlijck aengeboden / dan **niet verkregeen**.

Siet mijn **goede Leker** / aldus hebben wy van **aenbegin** onses **diensts** **becept** **getweest** **re-
kenschap** ons **geloofs** eenen **pegelijck gewillig-
lijck** te **geven** / die het met **goeder trouwe** **vati** ons **epschen** / **hy** **waer** dan **Oberighept** ofte **Wooger** / geleert / oft ongeleert / **Rijk** of **Arm** / **Maan** of **Woutwe** / staen oock noch **huydens-
daegs** daer toe **becept** / soo **weze** ons **mogelijck** is / want wy en **schamen** ons des **Euange-
liums** der **heerlijckheit** **Christi** niet / **begeert** **pe-
mant** van ons te **hooreu** / wy zijn **becept** te **le-
ren** / wil **pemant** onsen **groont** **weten** / wy **bege-
rens** in **aller** **klachep** (so **hem** onse **Schrijften** niet **genoegh** zijn) **van** **gantscher** **herten** te **ver-
klaren** : **Wegeert** oock **pemant** / **hy** **zp** **wie** **hy** **dan** **zp** (**uptgenomen** die / **diemen** met **der** **Schrijft** **heest** **genoegh** **gedaen** / en **van** ons **af-
getweken** zijn) met **oprechtiger** **vzomer** **herten** ons **geloofs** **halven** **Christelijck** en **Euangeli-
scher** **wijse** met ons **handelen** / **sonder** **Philoso-
pheren** / **sonder** **Blaseren** en **dzapen** / met **die** on-**vervalschte** **Euangelische** **Leere** en **waerhepde** met **Gods** **gebodt** en **verbodt** / met **den** **gebruyk** / **Bceft** / en **voozbeelt** **Christi** / en **sijner** **Jongere** / en **dat** **sonder** **enige** **schalkhep** / **bedrog** en **argeliss** / als **Hilarius** en **Augustinus** / en **noch** **meer** **andere** / met **sommigen** in **der** **leere** **sus-
spect** tot **haren** **tijden** **wel** **gedaen** **hebben** / wy **sullen** **dooz** des **Heeren** **genade** / **soo** **weze** ons **mogelijck** is / en **het** **vooz** een **gantsche** **Gemeyn-
te** / of **vooz** een / 20 of 30 **onpartijdsche** **redelijcke** **getuygen** **geschieden** **magh** / **niet** **outwijcken**. **Want** **dat** **is** **ons** **hoogste** **lust** / **die** **waerhepde** aen **den** **dagh** te **bringen** / **maer** **dat** **blacdt-
gierige** **moozden** **Antichristi** (**segge** **ick**) **moest** **uptblifven** / want 't is **Dupdels** / en **betaemt** **geenen** **Christen**.

Hier wert de Duyvel der werelt Godt genoemt. want de werelt den Duyvel gehoorlaem is.

2 Cor. 4. 4.
Esa. 6. 9.
Joan. 11. 40.

Die met den Beul onderwijzen, heb-Christus Geest niet. Die rechts Christenen zijn, Icha-men haer des Euangeliums niet.

Apoc. 17. vers 18.
Joan. 8. 44.
Sap. 2. 24.

Aengesien dan / dat onse Abberfarge en te-
genpartye, onse Leere en leven / bp veel gedach-
tigh maken, en in Memoriam revoceren, daer
mede sp boozgeven en seggen / so top de waer-
heyt hebben / dat top dan booz den dagh qua-
men; hoe wel zijt upt enkel waechgierigheyt
doen / want sp weten wel / dat het niet geschie-
den en kan / dewijle op allen plaetsen Cran-
nen en bloet bergieters zijn / als men sien mag /
so hebben sp hier met onse goede en bescheyden
antwoort.

Booztaen segge ik / soo die waerheyt bp onse
Abberfarios is / en niet bp ons / als sp boozge-
ven / en het is openbaer / dat sp met haer Lee-
re / geloove / en leven / in alle vyphet booz de
gantche werelt passeren mogen / verstaet een
peder in sijner Secten: maer top / om dat top
alle dage lijden en sterben moeten / dat sp doch
alsdan soo veel billijghedts en liefde aen ons
arme ellende bewijfen willen / en willen ons een
gewisse vyphet van der Overigheit verkriggen /
dien sp met haer onberzaeglijcke sware schel-
den en liegen so deerlijken over ons verbietert
hebben, dat billijc bp geen redelijcke Menschen /
ik / wijge bp Christenen sijn soude.

Op dat top also in haer tegenwoordigheyt /
booz een volle vergaderinge / of booz 20 / 30 / of
40. onpartijdsche redelijcke getuppen / als ge-
sept is / onsen gront / Leere en gelove / daer top
dus deerlijken om gescholden en vervolgt wer-
den / met gewisse en ware getupgenisse der W.
Schryft / haerlijken en bescheydenlijken booz-
gegeven / hooren en oordeelen laten / hebben sp
dan eenigh recht tegen-wooz / of Schryft te-
gen onsen gront / Leere en gelove / laetse spre-
ken in den naem des Heeren / de waerheyt sal
de kroon dzagen / so niet / dat sp de hant op ha-
ren mont leggen en stil houden / en dat recht en
goet is / niet meer lasteren en schantvlecken.

Ja goede Lefer / wanneer sulks geschieden
mochte / so souder menige bedroefde moozt ach-
ter blijven / menige ellendige Ziele / die in soo
berdoemlijcke blindheyt van haer opgehouden
worden / upt die stricken der Hellen en des
doots verlost werden / en de edele gloriouse
waerheyt bp alle man so seer gehaet en veragt
in schooner en kostelijker werden / hier booz
komen. Daer soo veel bescheydenheyt is tot
onsen tijden noch niet gebonden.

Mademael wy dan tot geenem Christelijken
vyphen handel met haer ober komen moge / hoe-
wel top dat so hertelijc en seer aen haer versogt
hebben als gesept is / en noch gelijckwel bp die
ongeleerden en onerbaren schreyen en roepen :
Hebben sp die waerheyt waerom treden ende
komen sp booz den dagh niet : Alsdan magh
die redelijcke en vernuftige Lefer nadencken /
uit wat gront / meyninge en herte sp sulks roe-
pen / wat gelove / liefde / Evangelium / en waer-
heyt dat sp hebben / en van wat Grest sp gebre-
ven werden / want al wie de waerheyt heeft /
die en sal nimmermeer tot schande werden /
want de waerheyt is groot / stercker als die
Wijn / koninck en Drouwen / 3 Esd. 4. vs 38.

Besluit.

Hier hebt gy weerde Lefer, onse ontschuldige en bil-
licke verantwoordinge tegen die bittere nijdsche dach-
tinge, en laster-spreuken onser misgunneren, daer by wy
leven en sterven willen, en aen den dagh des Gerichts

voor onsen Godt verschijnen willen. waer mede ick by
avonturen geenem grootem danck by veel verdient sal
hebben.

Nochtans dewijle sy aller wegen met alsulcke onme-
schelijcke leugenen en lasterlijcke scheldwoorden onser al-
ler Eere en goeden naem, soo erbarmelijken achter onsen
rugge rooven en stelen, dat edele waerde Woordt onses
Heeren Jesu Christi soo jammerlijc vervalschen en onder-
drucken. Dat gheele aerdtrijc in haer onboetveerdige,
Godloose wesen ophouden en voorstaen, en soo menigh
Godvreesendt vroom kindt in soo waer verdriet brengen,
hebben wy dit uyt groter noodd tot billijcker verontschul-
dinge en Christelijcker verantwoordinge aller vroomen en
Godtvreesenden, ende ook tot een waerachtige aenwij-
singe des eeuwigen Goddelijcken waerheyds in trouwer
lieden daer gedaen, op dat also hier mede alle verstandi-
ge ende redelijcke Leefers, die ons bescheyt mondelijc
niet hooren en kunnen, rustichen ons ende onse tegenpar-
tye recht richten ende oordeelen mogen, onser aller
onschuld hooren, ende mogen die ellendige ongeachte
waerheyt leeren bekennen, die haer van haren Predikan-
ten soo deerlijken gefolen ende gerooft wert, ende wil-
len daer mede dese, ende ook alle andere onbeschaemde
leugens ende laster spreuken, die soo nijdschlijken over
ons uytgeroepen worden, den Heere in sijn hant stellen,
ende sijn al wetenheyt tot op den dag des jongsten gericht
bevolen hebben.

Sy mogen vast haers Vaders aerdt bewijfen, ende die
mate der bloegierigheyt tot boven toe vervullen, ten wil
doch anders niet sijn. Wy hoopen door des Heeren genade
ons zielen in lijtsaemheyt te bestinnen, ende ons aenge-
sichten van die bespieders niet te keeren, tot dat by komen
sal, die daer komen sal, a's dan sullen sy sien in wien sy
gesteeken hebben. Apoc. Ende wil also mijn Lefer en
Toehoorders, sy sijn van hoogen en leegen state, geleert
ende ongeleert, hier mede uyt herten gront gebeden heb-
ben om Jesus wille, dat sy my delen mijnen arbeidt in 't
goet afnemen in aller lieden, ende recht beduyden wil-
len. want ick het niet anders dan tot prijs mijns Godts,
ende tot dienst aller goetherigen gedaen hebbe, en dat
mer tulke toeverst, dat die Overigheyt (ik meyne die
redelijcker ende bescheydenlijcker van aert sijn. ende niet
geerne moetwilliglijk tegen haren Godt handelen en doen
souden) een weinigh beter mogen voor sien, dat sy het
Godtlose wesen niet meer hant-houden noch dat onschul-
digh bloet op haer laden.

Dat de Predicanten, die onwetende dwalen, door sul-
ke klare aenwijssingen, van haer liegen, lasteren, schel-
den ende so niet langer met haren Godtloose leere, Sacra-
menten ende leven, dat rijcke der Hellen dienen en voor-
staen.

Den gemeynen man, dat sy haer herte en gemoet op des
Hoeren woort righen, den rechten wegh soecken, den
Heere vrugten en vreesen, haer boole weesen affterven,
ende haer sondige leven beteren mogen.

Mijn hertgrondelijcke lieve Lefer, laet het u niet ver-
drieten soo het u vleesch een weynigh bitter mogt smaken.
Siet, in Christo, het is de reyne waerheyt, dat wy hier
betuygt hebben, daer sal oock geen ander gront, leere,
wegh, light, en waetheyt bevonden werden eeuwigh-
lijc.

Begeere derhalven, datmen 't voor geen redelijcke ende
billijcke lieden en menschen yerholen en bergen wil, dan
datmen eenen yegelijken lesen, en hooren late, sy sijn
dan wie, en waer sy sijn, soo verre men eenige vruchten
aen haer verhoopt, ende sy niet na yemants verderven,
goet of bloet staen, op dat die saligmakende waerheyt
Jesu Christi daer door magh breeken, en die verdoemlijcke
leugen Antichristi afnemen en onder gaen.

De Almachtige eeuwige Vader die Schepper aller dingen
die Godt des Hemels en der Aerden, gunne alle mijn
Lefer en toehoorders, de Heemelsche gave, en kragt
sijns heyligen Geest, datse dese mijne kleyne arbeit, in
rechter Gods vrees, met reyne herten onpartijdsch mo-
gen lesen en hooren, met wijsheyt ondersoeken, wel
verstaen, met rechten gelooove aengrijpen, ende in een
gewillige gehoorzaamheyt, tot prijs haers Godts, en sal-
ghelijck haerder zielen, onderdanighlijken nakomen,
door sijnen lieven Soon Jelum Christum onsen Heere, den
selfsten sy Eere en Prijs, Rijck, y kragt en Majesteit van
eeuwigheyt in ewigheyt, Amen.

Valfche monden sijn den Heere een afsrijffelijckheyt :
Maer die getrouwelijc handelen, die behagen hem wel,
Prov. 12. 22. Prov. 6. 17.

En verciert geen Leugenen tegen uwen Broeder, noch
tegen uwen Vrient, en gewent u niet tot liegen, want
dat is een schandelijcke gewoonte, Eccl. 17.

De waerheyt
wert gebaet.
Godt, dien
niet verber-
gen en is,
weet dat wy
van alle dese
betschuldin-
gen vry ende
ontschuldigh
sijn.

Matth. 28.
Luc. 11.
Esa. 50.
Heb. 10.

Die Overig-
heyt tot
dienst, dat sy
recht weten
mogen.

De Predikan-
ten tot waer-
schouwinge,
op dat sy de
Zielen on-
vervoert la-
ten.
Den gemeyn-
en Man tot
waerschouw-
winge, dat sy haer be-
kennen me-
gen.

MENNO SYMONS.

EEN

E E N
KORTE ENDE KLARE
B E L Y D I N G E
E N D E
S C H R I F T E L Y C K E
A E N W Y S I N G E ,

Ten eersten:

Van der Mensch-werdinge onfes lieven Heeren
JESU CHRISTI;

Ten tweeden:

Hoe dat beyde de Leeraers ende de Gemeynthe
CHRISTI, nae Schrifts vermeldinge fullen ende
moeten gaert zijn;

Gefchreven aen de Edele ende Hoogh-geleerde Heeren,

H. JOHAN à LASCO,

met t'famen sijne Mede-hulperen binnen Emden,

ANNO M. D. XLIV.

DOOR

MENNO SYMONS.

Joan. 8. 31.

*Si manseritis in sermone meo, veri Discipuli mei eritis, & cognoscetis
veritatem, & veritas liberos reddet vos.*

1 Cor. 3. 11.

*Fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est;
quod est Jesus Christus.*

Gedrukt in 't Jaer onfes Heeren, M. DC. LXXXI.

V O O R R E D E N .

MENNO SYMONS wenschet den *Edelen ende Hoogh-geleerden Heeren, Heeren JOHANN. à LASCO, ende sijnen Mede-bulperen, jae oock alle Staten ende Conditien der menschen in den Landen van Oost-Vrieslant, waerachtige Geloove, klaer gesicht, ware kennisse, den Heyligen Geest, die lieflijcke vreesse ende reyne liefde des Heeren, een onstraffelijke wandelinghe, ende dat eeuwige leven van Godt onsen Hemelschen Vader, door Jesum Christum sijnen beminden Sone onsen Heere, derwelcke ons lief gehad heeft, ende heeft ons gewasschen in sijnen bloede, hem zy glorie, eere ende prijs, rijck, Kracht ende Majesteyt van eeuwigheyt tot eeuwigheyt, Amen.*

So ick in den laetsten uytgang des eersten maents des Jaers 43. Alderlieffste vrienden en Broederen, binnen Embden by u geweest ben drie oft vier dagen minnelijk met u handelende over de twistige Articulen onse geloove en Religion aengaende, om welcker wille ick ook aldaer, om by te verschijnen begeert ende verschreven was. Ten eersten van de Menschwerdinge onses lieven Heeren Jesu Christi, daer ghy my (als gy wel weet) tegen mijnen wille toe genoodicht ende gedrongen hebt. Ten tweeden, van den Doop der onmondiger kinderen, hier inne niet over een komende: so hebt ghy my vrientlijk met eenen goeden afscheyt mijnder straten met vreden laten henen trecken. Begeerende nochtans als dat ick den gront mijns geloofs, dien ick hadde in schriften vervaet, binnen eenen bestemden tijt, namelijk, binnen drie maenden, tot U. L. handen wilde overschrijven ende toelchicken. Op dat ghy door alsulcke belijdinge in schriften verklaert, uwer van Godt beroepen Overheyt, onse geloove, neerstigheyt, soecken, begeeren en leven, dat nochtans seer kranck ende swack is, mochtet aenwijzen en bekent maken, op wat gront, schriften ende reden, onse voorgenomen leere, geloove ende leven aengeleyt ende gefondeert zijn, verhope ende vertrouwe door des Heeren genade, dat ghy dat selve uytgeenen quaden herten oft meyninge voorgenomen en hebt, ook aen my versocht, ge-eycht ende begeert hebt.

1643
Een yegelijk Christen, hoe onstraffelijk hy is, moet voor Godt belijden, dat sijn leven seer swack is.

Daerom dit selve te doen, hebbe ick uwer vrientlijker begeerten toegefeyt ende beloofd, blijde ende vrolijk in den geest, om dat also door U. L. aenwijfinge onses geloofs, leere ende levens handel, den hoogen van state, ende dien des uysterlijken sweerts forge bevolen is, op het alderbeste mogte aengedragen ende bekent worden, ende also de quade suspicie neven ons geseen uyt de schadelijke oproer, ende uyt de schandelijke leere ende gebruyck der valscher Propheten, die alletijt beneven dit Euangelio onder eenen heyligen schijn ende letter der Schriftuuren tot grooter hindernisse inkomen in de herten der wijzen ende kloecken magh ondergaen ende versterven, so wy doch der grouwelijcker leere, oproer, muysterie, bloetgierigheyt, veelheyt der vrouwen, ende sulcker grouwelen voor onsen Godt, die alle herten kent, reyn ende vry zijn, ja haten 't ende wederstrijden 't uyt gront onser zielen, als openbare bekende ketterie, als conscientien-

Joan. 14. 27.
Joan. 1. 1. 15.
Rom. 14. 19.
1 Cor. 7. 15.
Col. 3. 15.
Matth. 5. 9.
Rom. 15. 13.
Een recht
Christen is't
dat hy in
vrede niet
leven en
magh, so en
wederstrijt
hy niet, maer
onrecht ver-
draecht hy
met goeder
herten.

scientien stricken, ende vervoeringen, als zielen verleydingen ende bedrogh, ende als pestilentialische leeringen van allen Godtlijken schriften vervloecht ende verbannen, want hoe soudē doch de rechte Broeders en Susters Jesu Christi, die goetwillige kinderen Godts, die met Christo Jesu van boven, uyt Godt den Vader zijn geboren, ende dat krachtige zaet des Godtlijken woorts in Christo Jesu, ende door Christum wedergeborn ende vernieuwt, deelachtig sijnder acrt, Geest ende natueren, hem gelijkformig, Christelijk en Hemelsch gesinnet, eenige oproer mogen leeren aentechten, oft consenteren? dewijle sy den vreedtsamigen Vorst en Prince des eeuwigen vredes, in allen dingen na de mate des Geloofs, goetwillig ende bereyt staen, die doch niet dan lijdtzaamheyt, verdueligheyt, ende den eeuwigen vrede, allen den sijnen nagelaten en geleert heeft, seggende: Mijnen vrede geve ick u, mijnen vrede verlaet ick u. Item, vrede zy met u, want sijn Rijk is een Rijk der liefden, der eenigheyt, des vredes, en der beteringen, en niet des haets, des oproers, des bloets, des onvreets, ende des brekens. Item, in vreden heeft ons God geroepen. Item, de vrede Gods hebbe de overhant in uwen herten, tot den welcken ghy geropen zijt. Item, salig zijn de vredemakers. De Godt der hopen (seyt Paulus) vervulle met alderley blijdschap ende vrede in 't geloove. Ick weet wel, mijn alderlieffsten, dat dese aengekende plaetsen van den inwendigen vrede, die door Christum komt, den meestendeel zijn gesproken, evenwel wie desen inwendigen Christelijken vrede recht in sijnder herten draecht ende besloten heeft, die en sal nimmermeer in eenige oproer, verraderye, muysterie, moorderye, dieverie, oft sulcke schanden, meer consenteren of handadig voor Godt ende de Werelt bevonden worden, want de Geest Christi die in hem is, en soeckt geen quaet, maer goet, geen breken, maer heelen, geen verderven, maer helpen, overal neerstig in vreden te leven met alle menschen, so verre als 't hem mogelijk is, hy soeckt den vrede ende staet daer na, ja hy haect na den vrede met eenen yegelijken, en na de heyligmakinge, sonder welcke niemant Godt sien sal, Hebr. 12. 14.

Siet mijn lieve vrienden ende Broederen, door dese ende noch meer andere schriften ende redenen worden wy geleert en gewaerschout, geen letterlijck sweert leeren aen te grijpen, oft te consenteren in der eeuwighheyt (*Excepto ordinario potestatis gladio, in debitum usum verso*) anders dan dat twee-snijdende krachtige scherpe sweert des Geests, dat uyt des Heeren mont gaet, namelijk, Godts woordt, 4 Esdr. 13. 28. Daer mede begeeren wy dat Rijke des Satans in den gront te verstooren, alle de gantsche wijde Werelt tot beteringe ende saligheyt te dwingen, ende met dat selve geestelijke sweert alle versteende ende verstockte herten te verpletten, te vermorselen ende doot te steken. Begeerende segge ick, hier mede door des Heeren Geest genade ende kracht, te besnijden alle vleesch, hoogh, leegh, rijck, arm, geleert, ongeleert, van allen hoogmoet, pronck, ende

Tik. 2. 7.
1 Petr. 1. 23.
Eph. 6. 17.
Heb. 4. 12.
Apoc. 1. 16.
en 19. 15.

ende prael, gierigheyt, woecker, valsche koopmanschap, logh, bedrogh, dieverye, rooverye, bloetvergieten der onschuldigen, haet, nijt, overspel, hoererye, onkuysheyt, onnatuerlijke onreynigheyt, gulsigheyt, wijnsuypen, dronckenschap, brasseryen, van dat groufame vloecken en sweeren, blintheyt, ydelheyt, ende van de afgrijfselijke onbehoorlijke Afgoderye, op dat sy alle met malkanderen sy zijn wie dat sy zijn, door die reyne vreesse des Heeren, uyt de welcke komt de sekere kennisse der oordelen Godts, in haren inwendigen mensche voor Godt vernedert ende verootmoedigt mogen worden, daer na door de sekere kennisse der weldaden Godts so rijkelijken neven ons bewesen, door Christum Jesum mogen verquickt ende vertroost worden, ende treden also uyt, door kracht haers geloofs, werckende door de liefde, goetwilligh alle haer eygen wijsheyt, vernuft, Philosophye, Sophisterye, onwilligheyt, traegheyt, schadelijke lusten, ongelooove, ongehoorsaemheyt, ende dat seer verdwaelde vleeschelijke dulle leven deser Werelt, mogen weder intreden in alderley Godtsalige wijsheyt, waerheyt, liefde, ernst, soberheyt, rechte Sacramenten, rechten Godts-dienst, in de volle gehoorzaamheydt Godts ende Christi, ende in alle de Christelijke vruchten, die daer vloeyen uyt een reyn herte, goede Conscientie, ende ongeveynst Geloove.

Aldus en strijden wy niet met vleeschelijke wapenen, maer met geestelijke wapenen, namelijk, met lijfsaemheyt, ende met des Heeren woort, tegen alle vleesch, tegen werelt ende Duyvel, in dat betrouwen Christi, daer en fullen ook geen andere Wapenen by ons bevonden worden tot eeuwigen dagen. Daerom so en vreesst ons niet, (want siet, in Christo Jesu ick en liege niet) wy en soecken niet uwer verdervinge, maer uwe betteringe, niet uwe verdoemenisse, maer uwe eeuwige saligheyt: Niet uw vleesch ende bloet, maer uwen geest ende ziele. Om welcker wille ick seven Jaer langh, grooten laster ende smaetheyt, bangigheyt, ongemack, vervolginge, ende seer groote periculen der gevanckenissen hebbe moeten lijden, ende noch dagelijks meer ende meer.

Want wat het woort des Heeren rijkelijker door Godts genade uytbreydet, tot betteringe sommiger menschen, (die nochtans seer weynig zijn) so die haet ende bitterheyt tegen my meer en meer wast en oprijft. Also dat ick tot deser uuren toe in alle dese Landen rondtsom (daer sy de ydele beroeminge des Godtlijken woorts, veel meer, dan de Godtlijke vreesse (eylacen) lange tijt gehad hebbe) niet een hutken en weet te krijgen, noch een leemigh stroyen kamerken (de Heere zy gebenedijt) daer mijne arme Huysvrouw, met onse kleyne kinderkens, een Jaer oft een half in vryheyt mogen in rusten en wonen. O wreede onbarmhertige Christenen. Och wisten alle Heeren ende Vorsten, ook alle Wijzen en Geleerden, dat soecken, voornemen ende begeeren mijns herten, en ook dat herte onser liever Broederen, die door des Heeren genade, Geest en woort in eenen

anderen geest afniewe geboorte bekeert zijn, verstonden zy oock ons drijven en leeren recht, hoe geringe soude als dan haer herte en sinnen omgekeert en verandert worden. Maer dewijle sy alle met malkanderen (seer weynigh uytgenomen) niet dan enkel aerde en vleesch, en zijn, en den Geest Christi niet en hebben, so en mogen wy (eylacen) van haer niet horen dan schelden en Ketteren, niet op deser Aerden verwachten (ik spreke hier van den quaden) dan sack, staek, water, vier, rat en sweert, als een befolddinge der dankbaerheyt, dat wy onse ende des gantschen werelts bekeeringe Saligheyt en eeuwige leven, met soo grooter neerstigheyt, forge, moeyte en arbeyt uyt den afgront onser zielen begeert en gesocht hebben, en noch soecken. Want ick en jage immers na geen dink, (dies Godt mijn alderhooghste en rechte getuyge zy) dan alleene dat de Godt des Hemels en der Aerden door sijnen gebenedijden Soon Christum Jesum, sijnen prijs recht magh hebben in sijn gebenedijde woort, dat alle menschen mogen zaligh worden, en waken op in dese bequamen tijt der genaden, uyt haren diepen slaep der sonden. Mogen afleggen de aenklevende sonden, en de verdoemelijke wercken der duisternissen: Mogen wederom aantrecken de wapenen des lights, op dat sy alsoo te samen met ons door rechte ware boete en penitentie, rechte leere, rechte gelove, rechte doop, recht Avontmael, rechte ban of afsnijdinge, rechte liefde, rechte gehoorfaemheyt en leven, mogen werden een H. Christelijke Kerke, Gemeynthe en Lichaem in Christo Jesu, het welke de gantsche wijde Werelt noch heden ten dage op 't aldersterkste tegen strijt, met beyden schouderen ende hoornen, niet willende dat Christus Jesus in der eeuwigheyt gebenedijt over haer soude heerschen, Luc. 19. 47. Ja sy vervolgen, verbannen, branden, moorden, en roeyen uyt alle de gene die des Heeren rechten, lof, cere, prijs, wille en gebodt haer van gantscher herten leeren, aenwijzen en toedragen. *De his satis.*

Aengesien ik dan uwe vriendelijke begeerte in dese sake voldoe, alsoo dat ik u mijn leere, gelove en neerstigheyt, gelijk te voren met den mont nu wederom door dese mijne Schriften op het alder nauwste belijden ende open doe, tot welke ik na de leere Petri, ook allen menschen goetwillig bereyt sta, als 't boven geseyt is, soo begeere ik ook aen u, soo lieflijck als u Christus Jesus is, dat gy dese mijn Belijdinge (welke Gods Woort is) niet en wilt insien met blinden vleeschelijken oogen, gelijk de dulle onverstandige werelt doet, die doch in alle dingen na sijnen eygen wille en goet dunken wil aengerichtet en geleert hebben onder Christus name: Dat gy ook niet en wilt richten en meten na vleeschelijcker konste en wijse, als met Dialectiam en meer diergelijcker menschelijcker wijsheyt, maer dat gy 't alleen wilt insien en richten na des Heeren woort en waerheyt, ja alsoo, als de gene die des geestelijcken oordeels recht sin en goet verstandt hebben, namelijk, als onstraffelijke wedergeboorene Chri-

Heb. 12. 15.
Rom. 13. 11.
Heb. 12. 2.
Rom. 13. 12.
Luc. 3. 3.
Matt. 3. 1.
Matt. 28. 19.
Marc. 16. 15.
Act. 2. 18.
6. 10. 48. 16.
30.
Matt. 18. 17.
1 Cor. 5. 5.
2 Tess. 3. 6. f.
1 Tim. 1. 20.

1 Pet. 3. 15.

Christenen, die vol zijn van der kennisse, liefde en vrees Gods, die gedreven worden van den H. Geest, die niet en soecken menschen gonne, prijs en eere, eygen nut, en vleeschelijke welvaart, maer alleen de eere en glorie haers Gods, en de eeuwige Saligheyt haerder broederen: Want sodanigen behoort alleené dat Geestelijck Oordeel, en niet den vleeschelijken, 1 Cor. 14, 29. De Geest Gods leert, oordeelt, en onderscheyt alle dingen. Want niemant en weet, seyt Paulus, wat in den mensche is, dan de geest des menschen alleen die in hem is: Alsoo en weet ook niemant wat Godt is dan de geest Gods, 1 Cor. 2. 11. Hierom soobeproeft u voornemen en dat binnenste uwer zielen wel, recht als voor Godt, die alle dingen siet. Voelt u selven van binnen, en doet u herte open voor den Heere. Is't dat gy noch soekt eenige vleeschelijke vrijheyt, lust, eere en profijt, so sal sonder twijffel u oordeel in geestelijke saken (bysonder soo verre als de uytwendige belijdinge aengaet) gantsch vleeschelijk, eygensoeckelijk, partydig, onrecht en valschn. Gsult ook de klare heldere getuygenissen der H. Schriftuuren (om u selven alsoo te bevryen, en der Werelt daer mede te behagen en voldoen) *per logicales & Sophisticas rationes* verleggen en verkeeren. Siet wel toe ende wacht u dat gy alsoo niet en doet, op dat u de grouwelijcke toorne des Heeren om alsulks niet en straffe. Ik weet wel waerom dat ik u dit schrijve. Ik vrees uwer zielen seer, bedenkt wat ik meyne. Ende is't dat u herte voor Godt oprecht, reyn en vroom is (als ik hoope) en gy met ernstena der waerheyt wacht, soo sult gy ook door des Heeren genade wel bekennen, dat onse simpele eenvoudige leere, gelove, Sacramenten, en by dat meestendeel het leven, bysonder het uytwendige, onstraffelijcke, Christelijke, Euangelische, ja gelijkmatigh Godsgeest en woort zijn.

Ende of Godt u gawe door sijne barmhertige goetheyt, dat gy inwendig in uwer herten als Gods onveranderlijke woort en wille, ja als Gods leere, geest en kracht dat bekendet: Sobidt ik u door dat roode bloet onses Heeren Jesu Christi, dat gy met blijden dankbaren herten dat wilt opnemen en ontfangen, en also by uwe geordincerde Overheyt, oock by allen menschen oordeelen en richten, even gelijk als uwe herte, geest of consciencie neven onse leere, geloove, Sacramenten, en leven getuygt, en meldet. Vrees niemants hoogheyt, versmaect niemants kleynheyt, gaet minlijk en oprecht door de Koninklijke strate, sprekende die heldere klare waerheyt met allen menschen, met een goede wetenschap. Op dat gy tegen dat innerlijke begriip, oordeel en gesichte uwer zielen of geests, tot uwer ewiger verdoemenisse niet en leert, sprekt; oordeelt of getuygt. Soo ghy toch selve wel bekend door des Heeren woort, wie dat den H. Geest tegenspreekt ofte lastert dattet hem niet vergeven en sal worden, noch in deser tijt, noch in der toekomstende, Matth. 12. 32. Luc. 10. 12. Marc. 3. 28. Hierom mijn alder-

lieffte, ondersoect uwen geest recht; zijt gy geestelijk, soo sal oock uwe oordeel sonder twijffel geestelijk, recht en goet zijn: zijt gy niet, en gy Gods handelen na uwen moetwille wilt oordeelen, wee u, ick spreke met u als met den genen welkers zielen ik na mijn krachte soecke en beminne. Ik leere en vermane u, hoewel gy veel geleerder zijt als ick ben, om in alle dingen recht te oordeelen, sonder vleesch of partije, want ik vreesse van herten seer, datter niet weynige, die oock een part hooghberoemde mannen zijn geweest, in geleertheit seer uytstijgende, en eens deels Godt schijnen te vreesen om dat schandelijke gewin, wereltlike eere en vleeschs lusten, met verdraeyde Schriften tegens Godt en sijn gebenedijde woort, om den machtigen en Geweldigen te behagen, tot een verachtinge des Kruys Christi, tegen haer eygen consciencie ende wetenschap seer schandelijk geschreven, geoordeelt en geleert hebben.

Nu welaen, een yegelijk sie wel toe, dat hy de rechte Christelijcke waerheyt met purer reyner herten soecke, en met neerstigheyt na jage, soo sal 't hem wel gelucken. Want alle die in mijn woort blyven (seydt Christus Jesus) sullen waerachtigh mijn Discipulen zijn, sy sullen de waerheyt bekennen, en de waerheyt false vry maken. Item, die in hem betrouwen, sullen de waerheyt verstaen, en de geloovige in der liefde sullen hem te wille zijn. Item, de verholentheydt des Heeren is onder dien, die hem vreesen en sijn verbont sal hy hem laten weten, Psa. 25. 14.

De Almachtige Vader door sijnen gebenedijden Sone Christum Jesum, geve u over alen in allen dingen een recht verstant en klaer gesicht, om in alle dingen recht te oordelen na der Euangelischer waerheyt recht te onderscheyden dat heylig van 't onheylig, dat goet van 't quaet, dat recht van 't krom, en dat reyn van 't onreyn: Op dat sodanige van u hare groote profijten, eere, en heerlijkheyt, om dat Euangelium Jesu Christi uytgegaen ende afgetreden zijn, mogen voortaan door seekere waerachtige erkentenisse der Schriftuuren geleert en gedrongen door den H. Geest, intreden in allerley Godtsalige wijsheyt, waerheyt, gerechtigheit, en gehoorzaamheyt des genes, die ons met sijn krachtige woort geleert, met sijnen Geest getogen, en met sijn roode dierbaer bloet gekocht en verlost heeft, dat is Christus Jesus, AMEN.

Oordeelt recht, ende bekent de waerheyt.

E E N

1544
525
1681

EEN WAERACHTIGE BELYDINGE ENDE SCHRIFTELYCKE ONDERWYSINGE,

Van de alderheyligste Menschwerdinge onses lieven Heeren
J E S U C H R I S T I.

Overgeschreeven aen den Edelen ende Hoogh-geleerden Heeren,
Heeren **J O H A N à L A S C O,**
Ende sijnen Mede-hulperen bianen Embden. *An. m. supra.*

M E N N O S Y M O N S.

Als my eerstmael / liebe
Heere / Dziende en Broe-
deren / dese materie van
der Menschwerdinge
onser lieven Heeren Je-
su Christ / van den Broe-
deren weret voorgeset en
toegedragen: So heb ick
my in mijnder herten
dat hoorende / seer ontset ende verschiect / vze-
sende aller wegen dat ick doch in mijnder zie-
len niet en doolde / noch in gemen schadelijken
ongeloove vooz Godt bevonden en werde.
Jae ick ven deses Artikels halben ook na den
ontfangen Doopsel menighmael alsoo in
mijnder Conscientie benautot / ge-enght ende
beroert getweest / dat ick menigen dagh ober-
midts groote bangigheyt mijnder zielen / van
spijse ende dranch gebiert hebbe / met oberbloe-
dige wijnen aen mijnen Godt versoght hebbe /
bierighlijck begeerende upt dieper nootd mijn-
der aenbechtige / dat de goede Vader dooz
sijne barmhertige genade my arme bedroef-
de Sondarr / die met sijt nae sijnen goeden
wille ende welchagen sochte / hoewel in groo-
ter onbolmaecktheyt ende swaachheyt / de ver-
bozgentheyt der ontsanckenisse sijns gebene-
dyden Soons recht wilde ontslupen ende
open doen / alsoo bezet als 't tot heersijckmae-
kinge sijns Heyligen naeins / tot een troost-
lijcke lavinge mijner bedruicker Conscientie
oobacrijst ende van nooden ware. Aldus
henen doolende sommige dagen / weecten ende
maenden / heb ick wel met sommige nuer
meyningen oft geloovens / ober dese voozbe-
roerde sake die my soo hertelijck druchte / neer-
stelijck gesproocken ende zehandelt / ick en
moght nochtans dooz niemant daer van ge-
noegsaem onbezreche ende geleert worden:
Want grof misverstandt van sommige plaet-
sen der Schijsturen / die sy tot bevestinge
haerder factien allegerden / hebbe ick niet
allene nae mijn beduncken / maer oock nae
Schijfts oordeel by haer bevonden. Alsoo
dat ick ten laetsten nae veel bassen / tranen /
bidden / bekommernissen ende bangigheyt /
dooz des Heeren genade in mijnder zielen op
het alderhooghste vertroost ende verquickt
ben getworden / in den gront bekennde ende
geloovende / versekeret dooz dat onbedriegelike
getwisse getuppenisse der Schijsturen in den

Geest gebattet / Christum Jesum in der eeu-
wigheyt gebenedijt te wesen de 1 Heere van
den Hemel / 1 Cor. 15. 47. Dat Geestelijcke
beloofde zaet der nieuwer ende Geestelijcker
Eva / Gen. cap. 3. vs 15. namelijck / de eeu-
wige waechepdt / Joan. cap. 14. vs 16. Een
krachtig verwinnaer des Serpents ende sijns
zaets / Gen. 3. 15. Luc. 11. 21. Joan. 16. 33.
Heb. 2. 14. Welch beloofde Zaet / de eeuwi-
ge Godts waerheyt ende woort is / het welcke
in de volhepdt des tijds van den Almachtigen
ende barmhertigen Vader daer toe ge-
schicht ende veseint / Galat. 4. 4. in eene sup-
bere repne Jonck-vrouwe / Esa. 7. 15. Name-
lijck / Maria dooz den Heyligen Geest ende
kracht van den Alderhooghsten ontfangen is /
als sy die Hemelsche boodschap ende welchaga-
gen des Vaders / dooz Gabrielem tot haer ge-
dragen / gehoozt ende geloofst heeft / Luc. 1. 22.
Dat eeuwige Godts Woort vleesch getwoz-
den is / dat in den beginne by Godt / ende Godt
selve was / Joan. 1. 2. Ontfangen (segh ick)
ende herghelomen van den Heyligen Geest /
Matth. 1. 18. In Maria geteert ende ge-
voedt / als een naturlijck hint van sijnder
moeder / een waerachtig Sone des Godts / ende
een waerachtig Sone des Menschen upt haer
gebooren / waerachtigh vleesch ende bloet / el-
lendigh / hongeregigh / dorstigh / lijdelijck / sterf-
lijck / nae den vleesche / onsterfelijck nae den
Geest / ons in allen gelijck / wtgenomen de
sonde / Heb. 2. vs 9. Waerachtigh Godt ende
Mensche / Mensche ende Godt / niet gedept
noch gestucht / als in half Hemelich ende half
Aertich / half menschen zaet ende half Godts
zaet / gelijck sommige seggen / maer een onge-
mengde geheele Christus / namelijck / Geest /
Ziele ende Lichaem / gelijck Paulus seyt dat
alle menschen zijn. De welke / als sy in
Godts gestalte was / en heeft sy vooz geen
roof geacht Godt gelijck te zijn / Maer sy
heeft hem selven berklepnt / merckt wel so sy
geen sichtsbaerliche forme en hadde: Want
waer heeft sy de gestalte eens knechts aen-
genomen / in gelijckenisse der menschen ge-
worden / in het wesen bevonden als een mensch /
Phil. 2. 7.

Die grooter dan de Engelen was / is min-
der dan de Engelen getworden / Psalm. 8. 6.
Heb. 2. 7. Want sy stercken moeste / dewijle sy
vleesch ende bloet was getworden / Heb. 2. 10.

Ich geloobe ende bekenne / dat hy also sonder eenigen twijfel nae den selfden vleesche / dat ontfangen ende herkomen is van den heyligen Geest / geboren is upt den 30 de oft stamme Davids ende Abrahams ende genoemd wordt / Matth. 1. 20. getwopen upt den Wisse / getwopen upt der Wet / Gal. 4. 4. Besneden den achtsten dagh / gehoorsaem sijnen Ouderen / opwassende in allerley wijsheyt / outheyt / ende gracen / vooz Godt ende den menschen / Luc. 2. 40.

Deze selfde Mensch Christus Jhesus / heeft gepredicht / is gekruyst / gekroon / begraven / bezesen / ende ten Hemel geveren / ende sit aldaer tot der rechter hant sijns Almachtigen Vaders / nae het getuggenisse aller Schrijfturen / ende van daer sal hy weder komen / om te oordeelen de Schapen ende de Boeken / de goeden ende quaden / de levenden ende dooden / Matt. 15. 33. 2 Cor. 5. 1. 10. 2 Tim. 4. 1.

Alus geloobe ende bekenne ick / het reyne Woordt Godts / namelijk / Christus Jhesus een Schepper / Gebodt-gever ende Verdoemer Aes / in Adams plaetse / namelijk / in sijnen toorn / doot ende toegesepde de maledictie selve ingetreden is / ende heeft dooz groot medelijden / liefde ende barmherticheyt sijn dolende Creatuers / verdoemelijke last op hem selfs geladen : Welcke / Jae selve Adam in den vleesche gelijk getwopen. Ende heeft alsoo met sijnen doot het leven weder gebuycht / met sijnre onnooselheyt / gerechtigheyt ende gehoorsaemheyt / de eeuwighe gerechtigheyt des rechtvaardigen Godts in allen betaelt ende volghaen / gelijk hy in David seyt : Ich hebbe betaelt dat ick niet gerooft en hebbe / Psalm. 69. 5.

Want Godt en heeft hem de Werelt dooz Adams vleesch niet versont / want het was dooz Godes rechtvaardicheyt den toorn ende bloeck onderwoopen / ende wat magh dooz toorn ende bloeck versont worden ? Maar hy heeft het dooz hem selven gedaen / dooz enclit genade / namelijk / dooz sijn eeuwighe Woordt / dat is sijnen gebenedijden Sone / die den eersten Adam in allen dingen gelijk was getwopen / uptgenomen de ongerechtigheyt / ongehoorsaemheyt ende sonde : Op dat doch alle heerlijcheyt ende prijs Godes soude zijn / ende niet onse oft Adams. Jae Christus Jhesus is ons van Godt gemaect tot wijsheyt / tot gerechtigheyt / tot heylighmaeckinge / ende tot verlossinge. Op dat also als geschreven is / Die hem beroemt / sal hem beroumen in den Heerz / 1 Cor. 1. 30.

Siet mijn liebe Heeren / Diensten en Zoeders / alus geloobe ende bekenne ick dat Godt sijnen gebenedijden Sone gesonden heeft in de gelijkenisse ons sondigen vleeschs / ende heeft dooz de sonde / welcke hy verwonnen heeft / oft daer hy voorgecroft is / verdoemt in 't vleesch de sonde / op dat de gerechtigheyt van der Wet geseyt / in ons vermaelt soude worden / die nae den Geest wandelen / ende niet nae den vleesche / Rom. 8. vs 4. Doch op een ander plaetse : Die geen sonde en kende / heeft hy tot sonde gemaect / op dat wy in hem sonden werden de gerechtigheyt die vooz Godt gelt / 1 Corinth. 5. 6.

Ende is alsoo getwopen onse eenige Offerhande ende Sacrifice / holdorunge ende becalinge / dooz den welcken Godt de Vader versont is / sijn gerechtigheyt volhaen is / de maledictie wechgenomen is / de Duppel / Sonde ende eeuwighe doot verwonnen sijn / het leven wedergebruycht is / Jae genade / gonst / barmherticheyt / vrede ende dat eeuwighe leven / gelijk Paulus seyt : Sijnen ewigen Sone en heeft hy niet gespaert / maer vooz ons allen geleverd / hoe soude hy van ons alle dingen niet met hem gegeven hebben : Rom. 8. 32.

Alus geloobe ende bekenne ick dat Godt selve in dien vleesch versohenen is / als Paulus seyt / 1 Timoch. 3. 15. Jae Godt was in Christo versohende de Werelt met hem selfs / 2 Corinth. 5. 19. Heeft uptgewischt onse sonden / ende is weder gaen sitten tot der rechterhant des Majesteyts in der Hoogen / ende wordt aldaer van alle Godts Engelen aengebeden / Heb. 1. 6. Ende op desen gront der ontfancknisse ende Menschwerdige Christi dienen ende sluyten alle Schrijfts getuggenissen ende waerheyt. Ten eersten dat Paulus seyt : Wie is 't die opgekomen is / anders dan die gene die eerstmael nedergedaelt is in de onderste deelen der Werden : Die nedergedaelt is / is oock die gene die boven alle Hemelen geklommen is / op dat hy het al soude verbulen / Ephes. 4. 9. Item Christus selve : Niemandt en klimt op ten Hemel / dan die gene die neder gedaelt is / de Sone des menschen / die daer is in den Hemel / Joan. 3. 13. Item in dat selfde Capittel : Die van boven is gekomen / is boven allen : die van der Werden herkomen is / die is Werdtich / ende sprecke van der Werden : Die van den Hemel is gekomen / is boven allen / ende dat hy gesien ende gehoort heeft / getught hy / ende niemand en ontfanght sijn getuggenisse. Item : Ich ben dat levende broot die van den Hemel gedaelt ben. Wie van desen broode eet / sal leven in der eeuwigheyt : Ende dat Broodt dat ick geven sal / is mijn vleesch / ende sal 't geven vooz des Werelts leven / Joan. 6. 51. Item in dat selfde Capittel : Ergert u dat / wat dan als ghy den Sone des Menschen sult sien opklommen daer hy eerst was. Item : Ich ben uptgegaen van den Vader / ende ben in der Werelt gekomen / wederom verlaet ick de Werelt / ende gae tot den Vader / Joan. 16. Item : Vader / maect my heerlijck met der heerlijcheyt die ick hadde by u / al eer dat de Werelt was / Joan. 17. Item : Dat van den beginne was / dat wy gehoort hebben / dat wy met onsen oogen gesien hebben / dat wy dooz schout hebben / ende onse handen getast hebben / van 't woordt des levens / ende 't leven is geopenbaert / Et. 1 Joan. 1. 2. Ende deser gelijcke Schrijften bysonder by Joanne veel.

Alle de gene die desen gront der Menschwerdige onses lieben Heeren Jesu Christi / dooz Godes genade met klaren oogen ende besoheden der stonde insien ende bekennen / die bekennen ende watten recht de onbegrijpelijke genaden-gunst / medelijden / barmherticheyt / ende de onafspreekelijke liefde Godes des Vaders in Christo Jesu uptgedrukt ende bewesen / gothick hy selve seyt : Soo lief heeft Godt de Werelt ghadaet / dat hy sijnen eenigen gebo-

geboden Sone gaf / op dat alle die aen hem geloofd / niet vergaen en sal / maers sal hebben dat eeuwighe leven / Joau. 3. 16. Item : Daer in is de liefde Godts geopenbaert in ons / dat hy sijnen eenigen gebooren Sone wilde geven in de werelt / op dat wy dooz hem souden leven. Daer in is de liefde niet / dat wy hem lief gehad hebben / maer hy heeft ons lief gehad / ende heeft sijnen Soon gesonden / eenen genaden-stoel booz onse sonden / 1 Jo. 4. 9. Want hoe moght Godt sijne Vaderlijke liefde neben ons hooger uytzueken ende betwijfelen / dan dat hy sijne eeuwighe wijsheyt ende waerheyt / sijn repne krachtige woorde / sijnen gebenedijden Sone / dooz welke hy alle dingh geschapen heeft / die hem in de gestalte gelijk was / dat gelijcke beelt sijns gebenedijden wessens / alsoo beklepnt heeft / alsoo vernedert / dat hy minder is geworden dan de Engelen / een arm / ellendigh / lijdelijck / sterfijck mensche / knecht en dienaar / die alleen des gantschen werelts moepte / arbejdt / soude / overtredinge / bloeck ende dootd heeft moeten dzagen ende betalen / Jae alsoo vernedert / dat hy de alder-snootste van allen mannen is geworden / Esai. cap. 53. 6. Een woymken ende geen mensche / een spot der lieden / ende een verachtige des volcks / Psalm. 22. 7. ende heeft also de onschuldige / de ware / de wijsse / de rechtbreedige / de gehoorzame / ende de repne Christus Jesus alle menschen schult / leugen / sothept / ongerechtigheyt / ongehoorzaamheyt / ende onreynigheyt moeten afwassen / uytstrijcken ende veldooven. Seght Alderlieffte / wie heeft immers grooter liefde meer gehoozt ?

Mijn lieve Heplige Vader ende Broeder / dit is booz Godt mijnen gront / Beloove ende bekentenisse van de troostelijke Mensch-werdinge onses lieben Heeren Jesu Christi / die ober al nae mijn bedanken in de Heplige Schrift boven maten sterck / krachtigh / jae ontwederpreekelijck is / ick en magh ook daerom dooz uwe redenen ende Schyften / tegen desen onsen gront / Beloove ende bekentenisse tot noch toe tegen gewoopen / niet anders in in mijnder herten ende gemoet geleert ende gesint worden / Soo ghyse al t samen trecht ende henen leydt nae eenen natuerlijcken verstant ende vleeschelijcken sin / ende niet uae de rechte aenwysinge en meyninge des Hepligen Geests / welck sonder alle twijffel in dese sacie alsoo niet en behoort noch geschieden en magh / dewijle dit selve heerlijcke werck der mensch-werdinge Christi van Godt dooz sijnen Hepligen Geest / boven allen natuerlijcken handel ende wesen / alleen in den Beloove nae Godts welbehagen uytgerecht ende volbracht is.

Noch eens segge ick / dit is mijne belijdinge tot den genen / die mijn Beloove ende geboelken in desen Artijckel van my op t aldersterckste epffchen ende begeten / ick en leerde nochtans in mijne gemeyne berrmaningen tot den Broederen ende lief-hebberen / aldus nauwe ende diepe nimmermeer / ende helise ook te booren so diepe noyt geleert / gelijck ick u mondelijck geseyt hebbe / maer leert alleene recht ende slecht Christum Jesum gebenedijt te wesen waerachtigh Godt ende mensche / een Sone Godts / ende een Sone des menschen / ontfangen van den Hepligen Geest / gebooren uyt de repne Jonckvrouwe Maria een arm ellendigh mensche / ons in allen gelijck / uyt-

genomen de sonde / dat hy de gene is / die in de Wet ende Propheeten beloofd is / namelijk / onse rechte ende waerachtige Messias / Christus / Koninck / David / Hertogh / Propheet / Bisschop ende Pleester / verlosser / Salighmaecker / Offer-hande / Versoeninge / Voldoeninge / Herder / Leeraer / Boozbeelt / Middelaer / Advocat / Kreyerder / Gebieder / Bzupdegom / het Licht der werelt / de rechte deure tot der schaepkope / de eeuwighe Wysheyt / het gelijcke beelt Godts / des Vaders Woorde / de rechte Wegh / waerheyt ende leven / &c. Want ick bekenne seer wel / datter seer weynigh zijn / die deser op het nauwste uytgemeten materie nae dat zy t al gehoozt hebben recht begriip / sin ende verstant hebben / &c. Dacrom (segge ick) so en achte ick ook niet booz my nutter te zijn ende booz alle Leeraers / dan in eenen rechten slechten Apostolischen gront de materie der mensch-werdinge ende vleesch Christi der simplen ende eenvuldigen Gerneyte tot beteringe / tot liefde / toe vertroostinge / tot heplighmakinge / ende om hem in sijn Heplige leere ende leven na te volgen / aen te wijsen ende booz te dzagen. Och dat Godt gabe / dat sy alle met malkanderen alsoo gesint waren / maer is t dat pemaet dieper weten oft dzagen wil / is t ozaerlijck ende sijn verstant soo veel vermagh / so en woort het booz hem oock niet verboggen / is t niet / so woort tot hem geseydt : A litora te ne quae fieris, Eccles. 3. 21.

Au wel aen / so dit dan onsen innerlijcken gront / verstant ende begriip is / niet anders dan na het getuygnis der Schriftuuren / so wy dooz des Heeren genade op het alderbeste begriipen ende verstaen komen / soo bzeesen wy nochtans van herten seer / dat ghy u met dese onse aenwysinge uyt Godts woorde om eenigh met ons in dese sake te woorden / niet en sulc laten onderwijsen / oft te vreden zijn willen / maer sulc volheden wy uwe voozgenomene redenen ende Argumenten / in het selve verstant letterlijck / natuerlijck ende menschelijck / niet merckende dat Esaias / Mattheus / Lucas en Joannes in grooter klaerheyt aenwijsen / dat t boven de natuere in het Beloove dooz kracht van den Hepligen Geest / in Maria volbracht ende geschiet is / als boven geseyt is. Och en laet ons doch den Almachtigen Vader niet verkleppen in sijnder barmhertigheyt / den gebenedijden Sone Godts niet berooven in sijnder klaerheyt / Jae lieve Broeders / de Schriftuure blijft eeuwiggh ende ongebooken / siet doch wel booz u / op dat ghy niet en dwaelt. Aldus sept Esaias. Een Jonckvrouwe sal ontfangen ende eenen Sone baren / Esa. 7. 15. Item de Engel des Heeren tot Joseph : Dat in Maria ontfangen is / dat is hergekomen van den He. Geest / Mat. 1. 20. Item als Maria de maniere der ontfanckenisse van den Engel onderzagede / hos dat t geschieden soude / so heeft hy grantwoort : De Heplige Geest sal in u nederdalen / en de kracht des Alderhoogsten sal u omschijnen / ende dat Heplige dat uyt u sal gebooren worden / sal de Sone Godts genoemt werden / Luc. 1. 35. Item dit is dat gewisse getuygnisse Joannis des knechts Godts ende Christi / van des Heeren Menschwerdinge / namelijk : Het Woorde is vleesch geworden / Jo. 1. 14.

Joan. 4. 4.
Ezech. 38.
1 Pet. 2. 23.
Hebr. 10. 12.
Hebr. 1. 3.
10. 1. 1.
10. 14. 6.

1 Pet. 2. 24.

Joan. 7. 14.
en 1. 17.
Joan. 3. 23.
Matt. 1. 21.
Hebr. 7. 10.
Gen. 3. 15.
en 1. 3. 18.
en 14. 4.

Op en seyt niet : Het wooydt heeft vleesch aengenomen. Siet weerde Broeders / also onwedersprekelyck dat onse reden ende schryften nu sijn / daer wy onse sake mede soecken te betweeten / so bezorge ick nochtans dies / als dat wy deses artijckels halven by u als sectisch / ketterisch ende vercleplich moeten aengesien / en geordeelt worden / hoe wel datter by avonturen veel onder ons sijn die den Heere vreesen / wyt dat binnenste haerder zielen / ende noch noyt haer leven laugh een letter van der diepheydt deses gronts / als boven in grooter klareheyt verhaelt is / gehoozt oft naegevraecht en hebben / Ick swijge dan bekent oft verstaen hebben / maer sy laten haer alleen genoegen met des Vaders in Christo / neben haer betwisen weldaet / hooren Christum Jesum in sijn Heplige wooydt / volgen sijne exempel / liefde / leere ende leven nae / ende verblijden haer alleen met het gene dat sy dooz hem ontfangen hebben / namelijk / quijdscheidinge der sonden / des Gesees / vpheydt / genade / gonst / belofte / barmhertigheyt / ende dat eeuwige leven. Och dat alle Wijse ende Geleerde / jae oock alle menschen deser Werelt / haer wilden laten genoegen / met die slechte eenvuldige Leeringe Jesu Christi / ende sijnder Hepliger Apostelen / niet hooger klimmende / niet leeger blijvende / sochten God met puurder reynder herten / geloofden / vreesden / barmherten ende beleefden hem recht in sijn gebenedijde wooydt. Och wat kostelijcker penningen ende hoe overbloedigen heerlijcken gewin souder alsdan des Heeren Schackamer / dooz Godts genade toegedragen ende gewonnen werden. Maer nu sijnder (eplacen) seer veel der welcker Beloobe ende kennisse niet in der herten ende vreesen / maer alleen tusschen den lippen ende op der tongen gehoozt ende gesien wooydt / (non loquor ad erubescenciam proborum) tot sorte ende onnutte vraghen seer gepreghyt sijn / twisfich van wooyden / der menschen wysheyt meer verstandigh / dan der wysheyt Godts / menschen van gebroocken sinnen / die altydt leeren / ende doch nimmermeer en komen tot de rechte kennisse der ewiger waerheyt / ende soo wie datse met dat heldre klare wooyt des Hepligen Evangeliums Jesu Christi / dooz enckel Broederlijke liefde / strafte ende tegensprecht / die moet van sonden aen een schandelijck Sectenmaker / ende een hoos verkeerter ketter by haer aengesien ende gescholden werden / (ipii judicate, an ne verum sit quod dico?) Hoewel hare ongeloofige herten gantsch kertsch / vleeschelijck / ende duypelsch sijn / ende haer gantsche leven ende Conversatie niet en is dan enckel vleesch / hooghmoet / ydelheyt / luyheyt / Christeloofigheyt / gierigheyt / haer / wreetheyt / bloetdorstigheyt / bronckenschap / plimprstrijcken / sonuma soude ende schande. Och dat ick loge ende de waerheyt niet inspreke.

Eventwel laet haer ketteren ende schelden gelijck sy willen / wy wilden 't geerne lijden / wy sullen alle eenen stercker hebben / die beyde hare leere ende onse leere / haer Beloobe ende onse Beloobe / haer neerstigheyt / haer soecken ende onse soeken / haer leven ende onse leven op het aldernuwtste sal bezoeven / insien ende betalen. Als dan sal 't eerstmael blijcken wie de gene sijn / die de eeuwige Godts Waerheyt / des Hee-

Luc. 15. 8.

1 Th. 6. 4.
2 Th. 3. 6.

ren prijs ende eere / ende de eertwoige saligheyt alder menschen van gantscher herten begeert / gewilt / ende gesocht hebben. Wijne Broeders siet wel toe / dat ghy alsoodanige vzychloose Disputeerders / niet gelijck en wooyt / maer siet wel toe / wilt ghy anders utwe zielen bewaren / dat ghy de rechte salighmaeckende Godts waerheyt / met gestrouder pberiger herten soecht / begett / geloost / onfangt ende beleest / Amen.

Nu volgen de Tegen-spreuken.

Gelijck ick dan onsen innerlijcksten grondt van des Heeren Mensch-wardinge / utwe liefden aengewezen ende beleden hebbe / als dat hy niet van Maria / maer in Maria mensche oft vleesch gewoorden is / hebbe oock daer bencken eensdeels / aengewezen onse redenen ende schryften / waer dooz wy om sulcks te gelooven krachtelijck genoocht wooyden / so moet ick ook nu vooztien / ende wil met korte wooyden utwe schryften ende Argumenten / tot noch toe vooztien / antwooyden / dooz welcke ghy leert ende begett te betwijfen / als dat hy niet alleen in Maria / maer oock van Maria sijn vleesch heeft aengenomen ende ontfangen.

Ten eersten vraecht ghy / of hy niet des wijfs zaet en is? Wy antwooyden : Ja / Gen. 3. 15.

Daer op concludeert ghy : Is hy een wijs zaet, soo is hy ook mensche van eenen wijve, Wederom vraegende antwooyden wy tegen utwe conclusie : Of niet dat bedriegelijck Serpent lijffijck was? Ghy moet immers seggen jae. Want Godt sprack : Op utwe borste sult ghy gaen / ende Kerde sult ghy eten / alle dage utwes levens. Item / ten tweeden :

Oft oock niet de bedrogen vrouwe lijffijck was? Sonder twijffel jae. Is dan dat natuerlijke ende lijffelijke zaet des bedrogen wijfs / lijffelijck / soo moet dat zaet des Serpents ook een natuerlijck lijffelijck zaet sijn / daer Godt in dese plaetse Genesis selve af gesproken ende getuyghet heeft. Oft ghy mocht hier belijden ende toestaen / als dat ene wooyt Geestelijck / ende het ander wooyt letterlijck geleert ende verstaen wooyt. Geseens liebs Broeders / maer dat lijffelijke Serpent representert dat gebeelte des geestelijcken Serpents / namelijk / des Satans / Apoc. 12. 14. Ende het heeft sijn geestelijck zaet / namelijk / de leugenen / Joan. 8. 44. Alsoo vraecht oock de vrouwe / die daer was een moeder aller leenden / een gelijcke beelt Adz vleesch van Adams vleesch / ende been van Adams beenen / onderwoopen haren man / na dat sy gefondigt hadde / dat beelt ende gelijkenisse des nieuwen Geestelijcken Wijfs / namelijk / de Gemeente Christi / welke is een gelijcke beelde Christi / Rom. 8. 29. Vleesch van Christus vleesch / ende been van Christus been / Christo onderwoopen ende gehoozt / Ephes. 5. 30. Is nu het wijf geestelijck / soo moet oock haer zaet geestelijck sijn / namelijk / de eeuwige Waerheyt / welke Waerheyt Christus selve is / Joan. 14. 6. Siet mijn Alderleefte / aldus is dat Serpent geestelijck ende sijn zaet geestelijck / wyt welcke hy baert alle sijne kinderen der verdoemder leu-

1 Quest.

Gen. 3. 14

2 Quest.

Semen serpentis mandacium.

Semen mulieris veritas. Jo. 8. 44. Sap. 2. 24.

gen / wedetom ter Contrarien / het wijs is geestelijck / ende haer zaet geestelijck / upt welcken sp baert alle haer kinderen der Salighmakender waerhejdt. Cusschen dese is een eeuwighe vpaneschap / gelijck men booz oogen sien magh. Nochtans triumpheerde de Waerhejdt / ende de leugen is verwoonnen. Euenwel hindert hy noch nae alle haer vermengen. Och Zoeders verstaet de Schrijft recht / op dat wy niet dooz onverstant / oft schadelijcke hertueckighejdt ons selven ende beelder menschen ziele met ons verlepden ende bedriegen. Ende is 't dat ghy met die klare verstande deser plaetsen niet te vzeeden en zijt / maer dat bepde Wijs ende zaet moeten sichtebaerlijck ende lijflijck zijn / soo weten ende bekennen wy / hoe dit selve Wijs dit boozberoerde zaet / niet upt haren Lichaem / noch van haren Lichaem / maer van Godt / dooz kracht van den Hepligen Geest / Mat. cap. 1. vs 20. dooz het Beloode / Luc. 1. 34. in haren lichaem ontfangen heeft / nainelyk / Godts woort / Joa. 1. 1.

En tweeden seght ghy : Of hy niet en zaet Abrahæ genoemt en wordt? Wy antwoorden : Ja / Gal. 3. 16. Daer op concludereert ghy : Soo moet oock sijn herkomste nae den vleesche van Abrahams vleesch ende bloet zijn. Hier toe allegeert ghy Paulum / daer hy alsoo sepd : Wy en neem niet de Engelen aen / maer Abrahams zaet neemt hy aen / daerom heeft hy in allen dingen sijnen Zoederen moeten gelijck weroen / Hebr. 2. 16. Hier en tegen seggen wy ten eersten / als dat uwe Conclusie nae den vleesche is / ende niet gelijckmatigh Godts woort : Want het woort (sept Joannes) is vleesch geworden / ende heeft onder ons gewoont / ende dat selve is hergekomen van den Hepligen Geest / Mat. 1. 26. daerom en is hy oock Abrahams natuerlijcke vleesch ende bloet niet geweest / maer dooz genaden is 't den lieben Dader Abrahams upt genaden toegesepd ende beloofd / hoe dat hy niet upt den zaden sijnder zoederen / noch upt eenigen geslachte der Hepliden oft der onbesnedenen / maer upt sijnen zaden / dat is / upt sijnen geslachte soude herkomen de ware segeninge aller volcken / gelijcker geschreeven staet : In uwen zaden sal 't volck der Aerden gebenedijt worden / Gen. 12. 18. Aldus is Jesus Christus Abrahams beloofd / gegeven / ende upt sijnen zaden / nae der beloften gebooren / gelijck oock Christus selve sept / als dat de salighejdt upt den Joden zp / Joa. 4. 22. ende alsoo woort hy genoemt dat zaet ende Sone Abrahæ / Gal. 3. 16. Mat. 1. 1. Want hy sonder twijffel nae sijn gebenedijde vleesch / dat welcke ontfangen ende hergekomen is van den Hepligen Geest upt Abrahams zaden oft stammie tot onser aller Salighejdt is boozgetreden / verchreuen ende gebooren.

Item / de Spzeucke Pauli / tot beteringe uwer saken hier geallegeert / en is niet in alfulcher meyninge als ghy seght / van den Hepligen Geest geleert ende gesprooken / maer aldus sepd Paulus : Bepde die Hepligh maect / ende die Hepligh gemaect worden / zijn upt een : dat is / upt eenen Adam / seght ghy. Maer wy seggen / sp zijn upt een / dat is upt eenen Godt. Om dier oorsaken wille soo en schaemt hy hem niet (te weten /

de Heplighmaker) haer (te weten de Hepligh gemaecten) sijn Zoederen te heeten / seggende : Ick wil uwen Name mijnen Zoederen verkonbigen / ende in het midden der Gemeynen uwen lof singen : Want gelijck als Christus Jesus van boven upt den Dader is gebooren / ende daer om Godts Sone oft kint genoemt woort / Godt hebbende tot eenen Dader / Alsoo oock allen den genen die Christus ontfangen / heeft hy macht gegeven kinderen Godts / Ec. Aldusdanige hebben oock Godt tot eenen Dader / dewyle dan de wedergeboorene te samen met Christus Jesu upt eenen Godt gebooren zijn / ende hebben te samen eenen Dader / dier oorsaecke halven noemt hy die Beheplighde die 't samen met hem upt Godt gebooren zijn / sijne Zoeders / als boven gesepd is (non causa carnis, sed causa regenerationis.) Wannere 't anders waer / so moest ghy immer bekennen ende toestaen / dat oock alle boose / ongeloovige ende verkeerde menschen / also wel Susters ende Zoeders Christi waren / als de geloovige / oprechte ende vromen. Geensins / Waer die den wille mijns Daders doet / die in de Hemelen is / sept Christus Jesus / dat is mijn Zoeder / Suster ende Zoeder / Mat. cap. 12. vs 50. Leest ende verstaet recht. Doozder sept Paulus : Siet ick ende mijne kinderen die my Godt gegeven heeft / nae dien dat de kinderen gemeynschap met vleesch ende bloet hebben / soo is hy oock der selver deelachtigh geworden / dat is / sterfelijck / gelijck volght / op dat hy dooz den doot de macht soude nemen den genen / die dies getwilt hadde / dat is / den Dimpel / ende wy moghte maecten de gene / die overmits vzeese des doots al haer leven langh verbonden waren onder de slavernye / dat was Abrahams zaet ende geslachte / dat onder dat verchzichelijcke dzeppen / onder den waren last / ende ondraeghlijcke Jock der Wer Moysi verdruct wert / Want hy en neemt niet de Engelen aen / verstaet ghy hier de goede / soo weet ghy wel / dat die niet gesondicht en hebben / maer verstaet ghy hier die quade / dat hy die van hem verstoeten heeft / ende heeftse gehouden tot den grooten dagh des Oords met eeuwighe banden onder de donckerhejdt. Daerom sept Paulus : Wy en neem niet de Engelen aen / maer dat eppen verdructe Abrahams Zaet neemt hy aen / en daerom moeste hy oock desen sijnen Zoederen in allen gelijck worden / te weten / kranck / swack / ende oock sterfelijck als sp / op dat hy een barmhertigh ende getrouwe Hooge-Prester booz Godt moghte wesen / om de sonden des volcks te versoenen / Want in het gene daer hy selve in getemteert is / magh hy oock te hulpe komen den genen die getemteert worden. Opzeekt nu selve / oft dit het recht verstandt Pauli in dese plaetse niet en zp.

En derden allegeert ghy ende seght also : Paulus leert met klaren woorden / dat Christus Jesus is gebooren upt den Zaden Davids / nae den vleesche / ende is met kracht bewesen de Sone Godts te zijn / nae den geest der Heylighmackinge , Rom. 1. 3. Daerom is hy oock / concludereert ghy / met den vleesche van Davids zaden oft lichaem / ende met den Geest alleen upt Godt geboren ende voort-

Joa. 1. 12.

Hebr. 2. 19.

Joa. 1. 14.

Hebr. 5. 4.
Phil. 2. 7.

Hebr. 2. 11. 12.

Rom. 1. 3.

Matt. 1. 20.
Rom. 1. 2.
Gen. 22. 16.
en 17.

Gen. 26. 4.

Gen. 28. 14.

Gen. 49. 10.

gekomen, daer op antwoorden wy : Christus is gebooren upt den zaden Davids / nae den vleesche van Davids zaet of lichaem hergekomen / volghet wel nae den loop der gemeynder naturen / maer niet nae het bewijs ende getuygenisse der Schryfturen / oorzake / Want de Schryft leert / dat het Woordt vleesch geworpen is / Joan. 1. 14. ende dat het ontfangen ende hergekomen is van den Heyligen Geest / Daerom lieve Broeders / soo is dit naevolgende het rechte verstant Pauli / ende sijnder gelijcken / te weten / de troostelijcke belofte des toekomenden Salighmakers is Abrahams gegeven / als dat hy upt sinen zaden oft geslachte soude gebooren worden. Abraham heeft hem uptgepreydet in Sinael / Isaac / ende de kinderen Kethuri. Isaac ende niet den anderen wordt wederom toegesepdet sijns Vaders belofte. Isaac is vermeerderd in twee geslachten / nameelck / in Esau ende Jacob : Niet Esau maer Jacob ontfingh wederom de belofte sinen vaderen Abraham ende Isaac toegesepdet. Jacob ontfingh in twee geslachten / op dat nu de beloofde Salighmaker niet en soude verwacht werden upt den geslachte Ruben / Dan / Gad / oft eenigh van den Eiben / Soo getuyghet ende wijst de Heilige Geest op Judam / ende niet op de anderen. Juda / verloopende in veel tacken ende spruyten / wordt de belofte wederom vernieuwt in David / 2 Reg. 7. 12. Aldus heeft die barmhertige Vader alletijt te voren getuyghet ende aengeweesen van den eenen Vader tot den anderen / ende van den eenen Geslachte tot den anderen. Op dat doch alle menschen moghten bekennen / upt wat Vaderen ende geslachten de beloofde Salighmaker ende Verlosser aller menschen / nae den vleesch / soude herkomen ende gebooren worden / gelijck oock de Joden dat selve dooz / alsulcke aentwysinge der Schryft wel bekenden / ende seuden : En spreckt de Schryft niet : Sal Christus niet kornen upt den zaden Davids / van den Casteel Bethlehem / Joan. 7. 42. och hy is gekomen in sijn eppen / ende de sijne en hebben hem niet ontfangen. Hy is (segge ick) upt Davids zaden oft geslachte nae der belofsten tot haer gekornen / maer si en hebben hem niet bekent : Jae de bestemde uure is gekornen. Gabriel is uptgesonden van Godt tot eender Jonckvrouwe met namen Maria / beloovet eenen Man / &c. Maria heeft geloofst haers Heeren woerde / de Heilige Geest is neder gedaelt in haer / &c. Het woordt is in haer vleesch geworpen / Joan. 1. 14. Het is ontfangen ende hergekomen van den Heyligen Geest / Mat. 1. 20. Ende nae dit selve vleesch / ofte met dit selve vleesch / dat ontfangen ende herkomen is van den Heyligen Geest / is hy gebooren upt Maria de supbere Jonckvrouwe / welke daer waer van den geslachte ende zaden Davids / David van Juda / Judas van Jacob / Jacob van Isaac / Isaac van Abraham / ende alsoo is de Godsalige belofte volbraght / die Godt den voorszeyden Vaderen dooz enckel genade geschoncken ende beloofst hadde. Is alsoo (segge ick) nae den selven vleesche / als boven verclaert is / gebooren upt den zaden oft stamme Davids / ende nae sinen heplighmakenden Geest krachtich ende geweldigh betweesen / dat hy die

lebende Gods Soone was / Rom. 1. 4. Want soude hy hem selven bewijzen ofte declareren te wesen de Soone Gods / dat moeste sonder twijffel nae den heplighmakenden Geest geschieden. Soo hy in sinen vleesch als sulchs niet en vermoghte / dewijle hy hem selven verklepnt hadde / ende oock van den Vader verlaten was / krank / swach / ellendig / hongertig / doofstigh / lijdelijck / sterffelijck / ons armen ellendigen aertschen menschen in allen gelijck / uptgenomen de sonde. Lieve Broeders siet wel toe / dese geallegeerde plaetse Pauli is seer klaer / ende en heeft oer al eenen scrupel.

En vierden segt ghy : Christus wordt genoemt een vrucht der lendenen Davids / 2 Regum 7. 12. Psalm. 142. 11. Daerom moet hy oock dat natuerlijck ende liefelijck zaet Davids zijn.

Antwoorden wy :

Dese woorden nae den gemeynen loop des letters zijn van Salomo / ende niet van Christo gesprooken : welke Salomo upt de natuerlijcke lendenen Davids hergekornen ende gebooren is. Want also sprack Nathan tot David : Als nu utwen tijt verult is / dat ghy met utwen Vaderen slapen ligt / so wil ick utwe zaet nae u verwerken / dat van utwen lijbe kornen sal / dien wil ick in sijn Rijk voorszeydigh maken eentwelijck : Ich wil sijn Vader zijn / ende hy sal mijn Soone zijn / (mercke hooztaem van wien die uttterlijck gesprooken is.) Als hy een misdaet doet / (segde de Propheet) so wil ick hem met menschen-roeden en met den menschen kinderen slagen straffen / &c. Christus en heeft immers niet misdaen / want hy en heeft geen sonde gekent / noch bedpogh in sinen mondt gehad / 1. Pet. 2. 22. Item in den Psalm : Die Heere heeft David trouwelijck gezworen / daer en sal hy hem niet afheeren : Ich wil u op utwen stoel setten de vrucht utwrs lichaems. Is 't dat utwe kinderen mijn Verbondt houden / ende mijn getuygenis dat ick haer leeren sal / soo sullen hare kinderen oock op utwen stoel sitten eentwighlijck. Jae dat dit in de letter (segge ick) van Salomo gesprooken is / getuyghet Salomo selfs onder klare bekende woorden / 1 Reg. cap. 3. Ps 6. 8. 20. ende 2 Paral. 6. 10. Welcke Salomo sonder twijffel Christum Jesum in der figure oft schaduw gerepreezenteert heeft als in sijn heerlijckheyt / wijsheyt / bouwinge des Tempels / &c. Niet mijn Aldekliefste / aldus en magh immers de letter voorszeyden Geest / ende die Geest voorszeyden niet ingesien ende verstaen worden : Maer dat de belofte in den Geest op Christum beduydt wordt / is onwederspreckelijck. Want dat de heilige Propheeten Gods in grooter klaerheyt selve aentwiffen ende beduyden / ende besonder Esai. 9. 5. Jerem. 23. 5. ende 33. 15.

En vijften braecht ghy / of hy niet een vrucht des lichaems Maria en is ende genoemt wordt ? Upt antwoorden : Jae / Luc. 1. 38. Daer upt sluyt ghy : Is hy een vrucht des lichaems Mariae / soo is hy oock van haren vleesche ende bloede door kracht des Heyligen Geests voortgekornen. Want wanneer hy van haren vleesche ende bloede niet en ware :

ware: soo en moght hy ook geen vrucht haers lichaems genoemt worden: Maer om dat hy van haren vleesche is, daerom wordt hy een vrucht haers lichaems genoemt: Gelyck een Appel een vrucht des Booms heet, om dat sy op den Boom uyt des Booms natuere, door de kracht der aerden uytgesprooten ende gewassen is.

Daer op antwoorden wy: Daer den loop der natueren is utwe conclusie eens deels rechte/ maer nae het getuygenisse der Schryftuuren geheel onrecht. Want de Schryftuure seyd: Dat Maria de onbevleete Jonckvrouwe dat eeuwighe woordt Godts/ dat in den beginne by Godt was / ende Godt selve was / doo dat geloobe heeft ontfangen / Luc. 1. 31. dat selfde vleesch gewoorden / Joan. 1. 14. ontfangen en hergekomen van den Hepligen Geest / Matth. 1. 20. menschelijker ende natuerlijker wijze in haer generceert / gehoet en gewassen / ende tot bequamer tijdt uyt haer gebooren / als een natuerlijck kindt uyt sijnder moeder. Aldus blijft Christus Jesus de edele ende gebenedijde vrucht des lichaems Mariæ na den woorden Elizabeths / welke sy niet van haren lichaem / maer in haren lichaem doo den Ge-loobe werckende in haer den Hepligen Geest / uyt Godt den Almooogenden Vader / van boven uyt den hoogen Hemel heeft ontfangen / gelyck wy dichtwilts betwefen hebben.

Oock so allegaert ghy hier een natuerlijke rede van den Boom ende sijnen vruchten / tot een bewerringe utwer saken. Gewijle ghy dan alsulckx doet / soo wil ick utwe voorgezagen natuerlijke reden antwoozden ende voldoen / namelijk:

ICK zaep oft hebbe enen wel-geboonden / ge-eghden oft gemesten Acker / dazagende seer overbloedige tertwe / koojn oft rogge / segge ick : Hef dat is een kostelijke vruchte des Ackers / welke vruchte de selfde Acker nu uyt hem selven niet en moght booztzengen / hoe wel geboont ende vet hy ware / ende hoe seer hy ook van der Sonnen warmte ende des lichts vochtigheyt daer toe genoodicht ware / alsoo lange als dat zaet daer in niet eerstmael van den zaep in gezaepet ende gewoopen wert. Ingezaept zijnde ende opwassende / wordt het soo wel een vrucht des Ackers genoemt / hoewel het eerstmael daer in gezaept is / als een Appel een vrucht des Booms / hoewel sy uyt den epgendom des Booms gesprooten ende gewassen is.

In gelycker mate is oock dat Hemelsche zaet / namelijk / Godts woordt / gezaept in Mariam: Maria geloobende / doo kracht van den Hepligen Geest in haer ontfangen / vleesch gewoorden / in haer geboort ende geneert / ende is alsoo een vrucht haers lichaems genoemt: alsoo wel als een natuerlijke frupt een vrucht sijns natuerlijcken moeders geheeten ende bekennde wordt. Want Christus Jesus in sijnen eersten oozspronck en is geen Aerdtsch Mensch / dat is / een vrucht Adams vleeschs ende bloeds / maer een Hemelsch Mensch oft vrucht: Want sijnen oozsprongh oft uptganch is van den Vader / Joan. 16. 28. Den Aertschen Adam in allen gelyck gewoorden / de sonde uptgenomen. Adam ende sijnen kinderen is het dat sy hem in sijnen hepligen woorde booren ende

ontfangen tot haerder eeuwighe salighheyt ende verlossinge / van Godt den barmhertigen Vader / doo enichel genade ende barmhertigheyt / om niet ende sonder eenige onse doozgaende berdiensien / geschoncken ende gegeven.

Ten seften seght ghy : Godt en moght niet lijden : Is Christus vleesch niet van der Aerden, oft van Adam, maer van den Hemel, soo en is hy oock niet lijdelyck geweest, & per conequens niet gestorven. Hier op antwoorden wy.

Zij onpartijdiglyck / ende oordeel recht: Twe meyringe is / dat Christus Jesus nae den Geest alleen van den Vader is, in welcken Geest hy onlijdelijck ende onsterffelijck geweest is / gelyck ghy seght / maer niet nae den vleesche. Maer na den vleesche / in welcken hy geleden heeft ende gestorven is / leert ghy hem te wesen van der Aerden / op dat also de gehoorzaemheyt des Wets (den Aertschen mensche by pene der verdoemenissen geboden) van den Aertsche mensche / namelijk / Christo / volbrachte soude woorden / op dat hy doo gehoorzaemheyt moght salig / maken ende wy oock in hem / doo de gemeynschap sijnder menschelijcker natueren / ende sijns bloeds / met welke hy des Vaders gerechtighheyt in onsen vleesch heeft volgedaen. Desen gront willen ende dzyden utwe Syllogismi wy in Latijnschen woorden mede gegeven. Sprecken wy hier en tegen niet met subtilen gemackten Syllogismis, noch met enigen menschelijcke scherpe cavillacien / want wy en hebben 't niet / maer wy speccien allerniet met dat openlijcke klare betuygende woordt / dat met geene glosen verzaept / noch met geens menschen vernuft gehozken en sal werden.

Ten eersten: Wy belijden ende consente-ren / vooz de gantsche wijde Werelt / als dat Godt die almachtige eeuwighe Vader gantsch onlijdelijck ende onsterffelijck is / want by hem is geen veranderinge / Jacob. 1. 17. Ego Deus, inquit Propheta, &c. non mutor. Maer Godt de Sone / namelijk / dat eeuwighe Woordt is verklepnt / hem selve uytgegacn / minder dan de Engelen gewoorden / een ellendigh / sterffelijck vleesch oft mensche / Joan. 1. 14.

Ghy seght / Godt en magh niet lijden, ende de Schryftuure seyt anders / te weten / als dat Godt de Sone heeft geleden / gelyck hy selve seyd: Ick ben die Eerste ende die Laetste / ende levendigh / ende ick ben doot geweest / ende ick leve van eeuwigheyt tot eeuwigheyt / Apoc. 1. 18. 22. 13. Adams vleesch en was niet dat eerste ende dat laetste / maer die gene die vooz allen Creatueren geweest is / Eccl. 24. vs 13. doo wien alle dingen geschapen zijn / Ephes. 3. 9. Wiens uptganch van den beginne ende van eeuwigheyt geweest is / Matth. 5. 1. Dit is die eerste ende die laetste / die selfde is vleesch gewoorden / die heeft geleden / die is gestorven / die is weder levendigh gewoorden / ende sal leven in der eeuwigheyt.

Siet toe dat ghy moettwillens tegen de Schryft niet en sijdet / Christus en wil in twee stucken alsoo niet gedept zijn / als ghy meynt.

Hoch eens / die Vader is onlijdelijck / onsterffelijck ende onveranderlijck / maer die Sone is om onsen wille verklepnt / lijdelijck ende sterffelijck gewoorden / nae het getuygenisse

Joan. 1. 14.
Matt. 1. 21.
Luc. 1. 27.

Eg. 4. 6.
ca 4. 10.

aller Schyfturen / *Philip. 2. 7. Heb. 2. 14. 1 Pet. 1. 19. 24. 18. 3. 2 Joan. 3. 16.* En diergelijke plaetsen en Capittelen seer vele. Daerom begeerde hy van synen lieben Vader / dat hy doch weder moghte krijgen sijne klaerheyt die hy mensche wozynde verlooren hadde / *Joan. 17. 5.* Is hy dan in syn Godtlike gestalte ontveranderlijck gebleeden ende heeft hy geleden in 't gene dat hy van der Werden heeft aengenomen / soo op segt / segt alderlieffte / wat heeft hy dan verloren / dat hy weder begeret te ontfangen van synen Vader : Siet doch de Schyfture recht aen / ende biddet / ende de oogen sullen u dooz des Heeren genaede / om te beschouwen de waerheyt Chyristi / wel recht ontfloden ende geopent worden.

II. Responso.

Item ten tweeden seggen ende antwoorden wy / dat de gehele Chyristus Jesus is uitgegaen van synen Vader *Joan. 1. 14. 3. 31. 6. 22. 8. 42. 14. 24. 16. 28. 17. 8.* Gods Woorz in Maria vleesch geworden / de Heere selfs van den Hemel / *1 Cor. 15. 47.* en is ge-engt / benautwt en verdukt / in vleesch / ziele en Geest / na getuygenisse der Schyfturen. In 't vleesch / want hy gekruypt is : In der ziele want hy selve seyt. Mijn Ziele is dwoebig tot der doot. *Joan. 13. 21.* In den Geest : Als hy dit geseyt hadde / *seyd Joannes* turbatus est Jesus spiritu. Welcke Chyristus Jesus / op dat hy ons Gode soude offeren / heeft hy geleden de Gerechte woorzen ongerechten geboodt in den vleesche / maer lebendigh gemaect in den Geest.

Marth. 26. 37

Joan. 13. 21.

III. Responso.

Item ten derden seggen wy / antwoordende vanden Splogismus : Het gebodt en is niet den Hemelschen Chyristo / maer den aerdschen Adam ende synen zaden gegeven : dooz Chyristum / dat is dooz 't woorz / Adam overtreddende / is dooz 't Woorz Chyristum / hem den doot toegeseyt / *Gen. 3. 19.* Dewijle nu Gods gerechticheyt onveranderlijk is, en eeuwich duurt ; als op selve seyt : Soo moeste de ongehoorzame Adam / dooz de strenge rechtveerdigheyt Godts den doot sterben : Gelyck nu Adam Werds was van der Werden ende overmidts sijne ongehoorzameheyt dooz 't woorz verbloecht was / ende sterben moeste / soo en mocht immers van Werden niet dan Werde / van bloek niet dan bloeck / ende van den doot niet dan dootd verzwacht ende genomen worden / gelyck Paulus klaer genoegh aentwyft / *Romeyn. 5. 12.* Als nu Adam het woorz dat hem geschapen hadde ongehoorzam geweest is / ende niet gehoort en heeft / tegen 't woorz gegeten heeft / soo heeft hy ook den doot dooz 't woorz toegeseyt met synen zaden tegen synen wille moeten beerven : Gelyck als 't nu enkel rechtveerdigheyt was / dat Adam met den synen sterben moeste / want hy gefondicht hadde / niet hebbende daer hy mede betalen moghte : Alsoo is 't nu wederom enkel genaede / barmhertigheyt ende liefde geweest / dat hy leven soude. Maer hoe? dooz Adams eppen vleeschs gerechticheyt? Geensins. Maer dat woorz dat Adam tot eenen lebendigen mensche gemaect hadde / hem het gebode gegeven hadde / ende hem den dootd (waer 't dat hy overtrade) toegeseyt hadde / als baten geseyt is / dat selve Woorz (soo de dootd der rechtveerdigheyt / volgen moeste / want het de Waerheyt gesprooken hadde) heeft Godt wederom Adam beloost /

Gen. 2. 6. 3.

dat het Mensche soude worden / *Op dat / gelyck hy dooz de leugen bedrogen was / ende alsoo dooz de eeuwige Godts rechtveerdigheyt den dootd sterben moeste : Alsoo wederom dooz de beloofde waerheyt mocht gebuydt worden / ende alsoo dooz enkel genaede ende barmhertigheyt be-erten dat eeuwige leven.* Adam geloofde het / en is vertroost / ende in een te ecken der waerheyt toegeseyt gonste ende liefde / heeft Godt den armen naecten Adam en syn huyshoutue met pelsen ende Kammeren wellen bedeckt / ende gesleedt / *Genes. 3. 21.*

Alsoo en heeft niet dat Aertsche, schuldige, overtredige, vervloecte ende dootlike vlees Ade, Gods gerechticheyt voldoen, ende gestillet synen toorn, gelyck ghy seyt ; Maer allerne dat Hemische / onschuldige / gehoorsaeme / gebenedijde en lebendighmakende vleesch Chyristi / gelyck de Schyfture seyd : Doozwaer hy dwoegh onse krankheden / ende onse smecten nam hy op hem / *Ec. Dooz syn wonden zyn wy geheelt / Esai. 53. 8.* Want dat beloofde woorz / namelijk / Chyristus Jesus / is Mensche geworden / ende heeft volbraght de gerechticheyt die van der Wet ge-epscht wert / *Ec. Gelyck dat Paulus seyt / dat de Wet onmogelijck was daeromme dat sy doch dooz het vleesch gekrencht was / dat dede Godt / ende sant synen Sone in de gedaente ofte gelykenisse des sondigen vleesch / ende verdoemde de sonde in het vleesch dooz de sonde / op dat de gerechticheyt van der wet ge-epscht / in ons verbult soude worden / die niet en wandelen na den vleesche / maer na den Geest / Rom. 8. 3.*

Esai. 53. 8. 1 Pet. 2. 24.

Jer. 33. 14.

1 Cor. 1. 14. 1 Joan. 1. 22.

Dolgt ergo, ende blijft ontveranderlijck / Als dat alle de gene die wt Adam gebooren worden / Adams blijvende / ende die 't toesepde zaet dooz den geloove niet en ontfangen / (ick spreekke van den verstandigen) moeten dooz de strenge rechtveerdigheyt Godts / Adams toegesepde poene / dat is dootd ende bloeck / als een besoldinge der sonde beerven gelyck Chyristus selve seyt. Wie niet en geloof / sal verdoemt worden / *Marc. 16. 16.* Item Paulus : Het loon der sonden is de doot *Rom. 6. 23.* Want sy en hebben als dan geen gemenschap des Alderheylighsten Vleeschs ende Bloeds Chyristi : Moogen ook inder eeuwigheyt syn verlossinge goetheyt / verdiensten ende benedictie niet genieten / is 't dat sy haer van gantscher herten wt die schandelijke dupsternisse des ongeloofs ende sonden / tot dat eeuwige klare Hemische licht Chyristum Jesum niet en bekeerren / *1 Joan. 1. 7.* Maer de gene die dit toegesepde Zaet met Adam in haren herten recht ontfangen / ende alsoo in Godt vernieuwt en vertroost worden / wt oft dooz dat selve zaet van baten geboren worden / wt Adams ongehoorzame nature / in de gehoorsame nature des Woorz / namelijk Chyristi / ongekert ende verandert worden / den selfden noemt hy te weesen vleesch van synen vleesche / ende been van synen beenen. Dien schenket hy hem selven dooz enkel genaede / ende maecte deelachtigh aller synet gerechticheyt / verdiensten / kruys / bloet ende bitteren dootd : Ja syn gantsche leven / liefde ende Geest / want sy een lichaem met hem zyn ende eenen Geest heb-

1 Joann. 4. 16.

hebben. Alsoo dat sy nu goetwillighlyck vol-
bringen door den selfden Geest der liefde, dien
sy van hem ontfangen hebben (soo Godt en-
kel liefde is) het gene dat haer de barmhertige
Vader door sijne vpmakende waerheyt / na-
melijk Christum Jesum / toegeseyt ende be-
volen heeft / gelijk Joannes tuyt / seggende :
Wy houden sijn geboden / ende doen de din-
gen die voer hem behaeghtlyck sijn / 1 Joan.
cap. 3. vs. 22. Item Paulus : Die volheyt des
Wets / is de liefde / Rom. 13. 10. Item
Christus selve : Die my lief heeft / die hout
mijne geboden / Joann. 14. 21.

Dicitis praeterea, quod natum
est ex spiritu, spiritus est, Veri
Fratres non dicimus Christum natum
ex spiritu, sed dicimus cum Scriptu-
ra eum incarnatum & conceptum per
spiritum. Nam aliud est (uti nostis)
nasci ex spiritu, & incarnari ac
concipi per spiritum. Nasci autem ex
spiritu quis dubitat esse regeneratio-
nem! Obsecro igitur per Dominum
ut Scripturis non recte adductis, si
quas habetis, velitis tueri causam
vestram.

Hier mede lieve Heeren, Vrien-
den ende Broederen sluyte ik
dele mijne Belijdinge van de Mens-
werdinge onses lieven Heeren Jesu
Christi. Ick schrijfse u over, soo
gy aen my begeert hebt, ende setse
u voor in alle klaerheyt als de gene
die hem sijns geloofs niet en
schaemt. Hoe wel ick de selfde ma-
terie in sulcke diepheyte niet en drij-
ve, als ick den Broederen vermane,
ook niet gedreven en hebbe als bo-
ven geseyt is, maer alleen recht en-
de slecht in eenen Apostolischen stijl,
tot beteringe ende liefde. Bidde en-
de begeere aen u door barmhertig-
heyt des Heeren, dat gy doch recht
wilt alle dingen insien, recht aen-
mercken wie gefondigt heeft. Ter
contrarien wederom wie de gene is,
die betaelt heeft: Op dat wy Adam
ende sijne kinderen recht toemeten
hare ongerechtigheyt, duysternisse,
sonde en schande: en Christo Jesu
sijne gerechtigheyt, klaerheyt, prijs
en eere. Biddende begeere (segge
ik) dat gy in dese en andere saecken

niet en wilt volgen menschen wijs-
heyt, maer Gods wijsheyt: niet ver-
nuft, maer schrift: niet vlees, maer
Geest, niet dat schrijven ende opini-
eren der geleerden, maer alleen dat
aenwijzen Christi, en sijner Apo-
stelen, met een puer reyn herte God
vreesende uyt't binnenste uwer zie-
len, ende ick ook alsoo, op dat wy
doch de gene niet en zijn, ende be-
geeren te blijven, die altijd leeren,
ende nimmermeer en komen tot
rechte bekentenisse der Godtlijcker
waerheyt. Siet wel toedat ghy niet
anders, dan uyt rechten Godlijken
yver en vraegt, hoort en antwoordt.
Voor Godt gelt weten ende doen.
Staet doch in allen dingen uwen
Godt bereyt ende niet uwe trage,
luye, onwillige vleesch. Want ik
weet ook hoe seer veel dat'er zijn,
die ghy tot anders genen dingen,
dan tot ondersoecken, vragen ende
disputeren boven maten seer ge-
neygt zijt, ende dat aldernoodigh-
ste (sonder welcke niemandt saligh
worden en magh, namelijk, dat
rechte doorgrijpende, vernieuwen-
de ende rechtveerdigmaeckende ge-
loove, die drijvende vreesse des Hee-
ren en de bernende liefde Gods ende
haerder Broederen) en hebben sy
noch niet eenmael bekent ende ge-
groet. En wilt doch sodanigen niet
gelijk zijn. Maer lieve Broeders,
soeckt ende staet ghy na de rechte
wijsheydt, doet haer open, sy staet
voor uwe deure, siet aen hare
schoonheyt, smaect haer vruchten,
onderfoeckt hare krachten, soo sulc
gy haer beminnen, omhelsen en met
alle blijdschap ontfangen, uwe
vleesch sal ondergaen, en den Geest
boven drijven, voorganck nemen
in des Heeren woort ende waerheyt,
tot dat Adam in u versterve, ende
Christus Jesus de overhandt neme.
Godt geve ons alle sijn Godlijcken
genade, Amen.

2 Tim. 3. 7.

Siet toe, waectt ende bidt,
Marc. 13. 33.

X x x 3

E E N

EEN VERMANENDE BELYDINGE
ENDE KLARE
A E N W Y S I N G E ,

Tot den Eddelen ende Hoogh - geleerden Heeren,
Heeren J O H A N à L A S C O ,
Aerts - Bisschoppen binsten Embden, in Oostvrieslant :

Oock

Tot sijnen Mede - broederen ,

Hoe dat de Predicanten des Godtlijcken Wordts ende de Gemeynten
CHRISTI nae het getuygenisse der Schriftuuren moeten gesint
ende geschickt zijn.

M E N N O S Y M O N S .

Mijne liebe Heeren / Vrienden ende
Broederen / gelijk ick u den in-
neelijken grondt mijns Beloofts
ende gevoelens van de seer trooste-
lijke Mensch-werdinge onses lieben Hee-
ren Jesu Christi uwer vrientlijcker begeeren
ontdekt ende geopent hebbe / hoewel ick
dat selve soo grondtlijk ende soo diepe hoor
de eenbuidige Gemeynthe niet en leere / als 't bo-
ven geseyt is : Soo wil ick u nu voortaan oock
met hoete woorden aenwijssen mijnen groont
ende voornemen / te weten / hoe dat beyde de
Leeraers ende Gemeynthe / die met recht
Christenen mogen heeten / hoor Godt ende
de gantsche Werelt beyde intwendig ende uyt-
wendigh moeten geaffecteert ende geschickt
zijn / nae aenwijssinge der Schrift / soo veel
wy dooz Gods genade uyt des Heeren woort
begrijpen ende verstaen komen / ick en wil
nochtans niet soo wijt ende breedt ober dese
saecke handelen / op dat ick u met mijnen
langen schryffen niet en vermoepe oft lastigh
en sy.

Joan. 20. 27.

En eersten segge ick als van den Predican-
ten also / namelijk die woortde : Ick sende u/
gelijck de Vader my gesonden heeft / blijft
eenteljk ende onderandertjk in Gods
Gemeynthe / te weten / alsoo ; Als dat alle op-
rechte Leeraers ende Predicanten van Christo
Jesu worden gesonden / gelijck als Christus
Jesu van sijnen Vader gesonden is / daerom
so moeten wy recht aenmercken / hoedanig dat
dese Christus Jesus getweest is / hoe ende wat
hy geleert heeft / doe hem de Vader gesonden
heeft. Hy is sonder twiffel die Sone ende dat
gelijcke beelt Gods / de Leeraer der gerech-
tighet / die niet dan rechte waerheyt geleert
ende getuyghet en heeft / Joan. 18. vs 37.
Nameljk / dat woort sijns Vaders / Joan. 7.
vs 16. Hy heeft het geleert met grooter ge-
welte des Geests / ende is dooz eenen onlesse-
lijcken brandt der liefden in eenen dienste
aller menschen dooz den Heiligen Geest uyt-
gedrongen ende gedzeven. Daer beneven
was hy dat bernende ende klaer schijnende
Licht des Werelts / Jo. 1. 9. 3. 19. 8. 12. 12. 36.
dat rechte voorbeeldt aller deughden / die met
waren herten mooght seggen : Leert van my /
want ick ben sachtemoedigh ende ootmoedigh
van herten / Matth. cap. 1. vs 29. Item /
Ick hebbe u een exempel gegeven / Joan.
cap. 13. vers 15. ende daerom glorieerde hy

dooz waerachtige getuygenisse sijns Heiligen
Geests / seggende / ick ben een goet Herder /
Joan. 10. 11.

De selve Christus Jesus / een Bisschop al-
ler Bisschoppen / ende een Herder aller Hee-
ders / die in allen dingen trouw getweest is /
daer hy van sijnen Hemelschen Vader toe ge-
schickt ende gesonden was / ende seynt ober al
andere geene Bisschoppen / Leeraers / Herders
ende arbeiders in sijn Acherwerck / tot
sijn Hupsgenooten / kinderen ende Schapen
om die te besozgen / te weyden ende bodt te
staen / dan de gene die een Lichaem / Geest /
ende ziele met hem zijn / gelijck hy een is met
sijnen Vader / die dooz dat Godtlijke woort /
welcke Christus is / in Christus ende in sijn
lieffelijcke Hemelsche natuer / also vermenst /
omgekeert ende verandert zijn / dat hy in der
waerheyt van hem magh getuygen : Dit
die zijn mijn kinderen / die my Godt gegeven
heeft. Wie u hoorde die hoorde my / gelijck die
Vader van Christo getuyghet heeft / seggende :
Dit is mijn beminde Sone / daer ick mijn
welbehagen aen hebbe / hoorde hem / Matth.
cap. 17. vers 5. Item / die Christo ge-
lijcksovmigh zijn / Ieden sijns Heiligen Li-
chaems / vol van der liefde Gods ende haer-
der lieber Broederen / die met Christo Jesu
saren Bisschop niets niet en soeken / dan
alleen dat eeuwighe getuy / eere / glorie ende
prijs Gods / ende de grondeljkke bekeeringe /
beteringe / ende de eulwige saligheyt der ge-
ner / die hare Broederlijke sozge van Godt
ende sijnder gemeynthe toebetrouwt ende be-
volen zijn / sae hy schickt ende sendt alsodanige
die onstraffelijck zijn / beyde aen leere ende le-
ven / die gedzeven worden van den Heiligen
Geest / die hertelijken suchten ende weenen
met Christo Jesu / ober de gene die den gena-
delijken tijdt haerder berfoeking n et en be-
kennen / die haer uyt gantschen groont
haerder zielen verbliden met allen Engelen
Godts ober de bekeerende Sondaers / die so dop-
sten nae allen menschen saligheyt / als een hong-
gerige ziele hongert nae den broode. Die also
aentkeren haer Heeren woort ende waerheyt /
dat sy niet een letter anders en derben leeren
oft gebuyken / dan Christus Jesus selve ge-
leert / gebuykt en bevolen heeft / namelijk / dat
reynie onvervalschte Bybelsche woort in den
rechten sin ende verstant Christi en sijnder Ap-
postelen. Die de Sacramenteljkke tekenen ge-
buyken

Hebr. 3. 1.

Joan. 17. 11.

Hebr. 3. 19.

Mat. 17. 5.

Byspelen geijckformigh den Euangelio Chri-
sti/namelijck den Doop der geloovigen/ (ende
niet der onmondiger) kinderen / ende dat
Maer. 16. 15.
Acto. 1. 28.
en 8. 38. 9. 19
Matt. 26.
Marc. 25. 16.
12.
Ephes. 5. 30.
Matt. 9. 14.
1 Tim. 3. 2.
Tit. 1. 6.
1 Cor. 4. 2.
1 Cor. 10. 34.
Phil. 3. 17.
Rom. 1. 21.
1 Pet. 2. 5.

Byspelen geijckformigh den Euangelio Chri-
sti/namelijck den Doop der geloovigen/ (ende
niet der onmondiger) kinderen / ende dat
Maer. 16. 15.
Acto. 1. 28.
en 8. 38. 9. 19
Matt. 26.
Marc. 25. 16.
12.
Ephes. 5. 30.
Matt. 9. 14.
1 Tim. 3. 2.
Tit. 1. 6.
1 Cor. 4. 2.
1 Cor. 10. 34.
Phil. 3. 17.
Rom. 1. 21.
1 Pet. 2. 5.

stigheid niet en vermogen / dat sal haer sonder
twijffel niet van de onbekeerlijken Heydenen/
Dyoniclaers/ Doecknaers/Porten-jagers/
ende diergelijck / maer van den gewoonten
Dyoderen / die den Heere byesen / den welcken
sp geestelijcke dingen zacpen / soo veel als
haer van node is/wel toegeschick ende besogt
worden. Want alsulcke Leeraers zijn de
dozschende offen/dien men den mont niet toe-
binden en sal / dit zijne die dubbelder ceren
weert zijn/dit zijne die men deplē sal upt al-
len sijnen goeden / Gal. 6. 8. Dit zijne die
van den Euangelio mogen leven/nae des Hee-
ren eppen ordinautie/gelijck de Werlijcke Prie-
sters van den Altaer leefden/ Dit zijn de rech-
te Arbeiders die haers loons weert zijn / ge-
lijck Christus seyt : Aldusdanige Leeraers sal
men bekennen/ ceren/ in liefden onderhouden/
ende om haerder wercken willen vrede met
haer hebben/ gelijck Paulus leert : Want dese
waken booz ons/ als die reekenschap sulen ge-
ven booz onse zielen/ Heb. 13. 17.
Siet mijn alderlieffte Heeren / Dienenden en
Dyoders / aldus heeft Godt de barmhertige
Vader uptgefonten sijn gebenedijden Sone /
die nae sijn gebedte gaert is : ende hem in al-
len gelijck gesmet / namelijck Christusum Je-
sum? Christusum Jesus heeft uptgefonten al-
sodanigen / die een geest / een ziele ende een
lichaem met hem waren / sonder stock /
tasschen ende schoenen met eenen tab-
baert/ sonder gelt/ goit ende silber/ dat is son-
der alle sozge ende gierigheid. De Apostelen
hebben geordineert in allen steden ende plaets-
sen daer sy te horen gemenpten gebaert had-
den / alsodanige Bisschoppen ende Leeraers
die onstraffelijck waren beyde in leere ende le-
ven/ ende en hebben haer niet eenmael geroert/
als van eenige sekere jaerlijckse gagien / be-
nificien oft renten / Want het hebben ge-
weert Mannen Godts/ knechten Christi/ vol
van de liefde Godts/ ende haerder liever bye-
deren/ die dooz enkel liefde/ dooz eenen drijden-
den dzingenden geest gearbept/ geleert/ gesocht/
grwept ende gewaect hebben / niet alleen in
der Synagogen een ure / twee oft drie ter we-
ken/maer op allen tijden en plaetsen in Syna-
gogen/ straten/ huyssen/ bergen ende velden.
Ende gelijck sy de kennisse des Rijcks Godts/
waerhept/liefde ende Geest om niet van Godt
ontfangen hadden:also waren sy weder berept/
dat selfde om niet haren behoefstigen Dyoe-
deren nae alle haer vermogen upt te deplen/
ende te leeren / ende der tijdelijcker sozgen
ende nootduft halven / so woerde de gebaer-
de Gemenpte genoeghsaem dooz de liefde /
mits Godts Geest ende woerde in haren het-
ten vermaent ende gedrongen / om alsodanige
troutwe Dienaers Christo / ende Wakende
Wachters haerder zielen / in allen vleeschel-
lijcken dingen nootwendigh te bedienen / te
helpen ende te versozgen / in het gene daer
sy van haer selven niet en vermoghten. Beh
Dyoders bliet van der gierigheid!
Item dese selve Leeraers en hebben oock
by haer selve niet geloopt / anbietende haren
dienst / gelijck dese doen / maer sy zijn van
Godt geroepen ende gedrongen / gelijck als
Naron/ Jeremias/ Esajas/ Zacharias/ Pau-
lus/ende alsulcke meer ; De andere zijn van
een onstraffelijck Gemenpte upt de Gemenpte
Christi gebooren / dooz lotten ende kiesē / als
Dat

1 Cor. 9. 9.
1 Tim. 5. 18.
Deur. 25. 4.
1 Tim. 3. 2. 5.
Tit. 1. 6.
Hebr. 5. 7.
Jer. 1. 4.
Els. 1. 2.
1 Par. 24. 30.
Act. 9. 3.

Matthias/ Act. 1. 25. Geroepen zijnde zijn sy in den Geest benoedighet / om haer arme Susters ende Broeders nae alle haer vermogen met Godts heylige Woordt te leeren / te vermanen / te troosten / te straffen / ende in allen nootwendigen saken te dienen ende vooz te staen. Wanneer sy dan aldus geroepen waren / ende gevoelden in haer selven eenen dringenden Geest / ende beroerde liefde / als 't boven gesepdt is / soo hebben sy haer ambacht redelijck bedient met alle sojge ende neerstighede / waekende des nachts ende des daghs / op de eeuwige salighede haerder toebetrouwer Schapen / zyn in des Heeren ackerwerck niet vlijt ingetreden / dat volck Godts met des Heeren roede geregeert / niet getwijfelt / niet pluymstrijckigh / maer in een goede conscientie den grooten gestraft als den kleynen / den rijcken als den armen / den geleerden als den ongeleerden / het woordt in haren gemenen heylsaem ende ongevalscht uptgeroepen / ende geleert op allen tijden ende plaetsen / als 't boven verhaelt is / nae de mate des Beloofs ende des Geests / den welcken Godt eenen pegelijck van haer dooz sijn vaderlijcke genade hadde uptgegeeft ende gegeven. Mijner alderlieffte en ontschuldigt u doch daer mede niet / om dat sy niet altemael oprecht / byoom / ende in der liefden geschickt geweest en hebben / die haer wel. Leeraers der gemenen Christi / oock in den tijden Pauli beroemt hebben / als Philipp. 1. 15. 2. 21. 3. 2. opentlijck blijck. *Ick segge u voozwaer / sy hebben haer beroemt / maer in der waerhepdt vooz Godt niet geweest / Want wat vooz byuchten alsulcke gedaen hebben / ende met wat oogen dat Paulus de selven heeft aengesien / en is by u niet verdoegen. Soo ghy wel weet / dat het de meyninge / wille ende gebuyck Godts niet geweest en is / oock in der eeuwighepdt nimmermeer worden en sal / dat sy de arme dolende werelt oft dooz Dronckhaerts / oft dooz Hoeren-jagers / oft dooz gierige / oft dooz Afgoden-dienaers / oft dooz Verachters der Schijftuuren / oft dooz Gulsige / oft dooz Hooverdigen / oft dooz Dieben / oft dooz Bloetgierige / oft door pbele / oft dooz vbanden des crups Christi / oft dooz de gene dien die buyck haren Godt is / oft dooz de gene die dooz dat woordt Godts al verdoemt zyn / oft dooz vleeschelijcke oft aertliche gesinde menschen / met sijn heylige woordt te leeren / ende tot penitentie te bekeeren : maer alleen de oprechte Weder-gehoorene / Christelijcke / onstraffelijcke Mannen / die Godt gesocht ende gezeest hebben upt dat kunneste haerder ziele / gedreven van des Heeren Geest / ende gedrongen dooz de liefde. Gelijck Christus dincuael tot Petrum septe : Petre / hebt ghy my oock lief ? Jae Petre / wyack Petrus / ghy weet immers alle dingen / ghy weet dat ick u lief hebde. Wel Petre / septe Christus / soo wendet mijn Lammeren / Joan. cap. 21. vs 15.*

Och mijn alderlieffte / siet wel toe / wat Geest dat u drijft / wat liefde dat u dringht / wat gemenete dat u roept / ende wat dingen dat ghy soeckt / volghet doch den goeden nae / ende niet den quaden. *Ick segge u in Christo Jesu / mijn ziele is om uwerent wille seer verflagen ende bedroeft. Ick bidde u lieve Broeders / ontfanght het doch ten besten /*

ich moet vrienbelijck niet u sprecken het gene dat ick in mijnder herten dencke / want soo veel als ick upt mijnen voozleden handel / ende upt uwe blijckenden byuchten mercken ende verstaen kan / soo woordt ghy alle met malckanderen / niemant van u Leeraers in uwet gemenen uptgenomen / van uwen vleesche ende buyck gedreven / ende ghy zijt daerom alle Purclingen / ende geen Herders / Joan. 10. 12. *Oft op het alderbeste sulcke Herders die de wolle / melck ende vleesch soeken / ende des Heeren Schapen niet verlossen / Want soo waer die vetste pzoeken is / daer zyn de beste Schapen. Och Broeders bedencht u wel wat u daer ober van des Heeren Propheeten soo menighmael gebeyghet woordt / Jae hoe menige woordender onder u gebonden / ick vreesse altemael / die om een aerdenhuyssken oft hamer / om 3. 4. 6. oft 10. guldens hebben niet en vreesen upt eender plaetse in die ander te verhuysen / recht of sy niet alle met eenen schat / ende alle effen diere gekocht ende verlost en zyn. Och Broeders bekenet ghy dit dan waer te zyn / soo oordeelt selve wat ghy soeckt / ende oft ghy 't al schoon met den mont niet en wilt belijden oft toestaen / superbia five pertinacia impediende, Soo en magh het doch by den rechtverstandigen noch verstoppt noch verloochent worden / Het is lange genoegh met Godt gespottet / Broederen bekeert u.*

Alsoo de Leeraers selve zyn te weten buyck-dienstigh / gierigh / des schandigen gewins begeerlijck / op aertliche dingen gesint / als Paulus sepd / *Ick swijge noch als van pzael / luyhept / pdelhept / dzonckenschap / haet / nijt / bitterhepdt / &c.* Also zyn oock gesint alle die van haer geleert ende gebaert worden / gelijck men vooz oogen sient magh / dat het immers soo schandelijcken leven ende wandelingen beyde onder Leeraer ende gemenen beuonden woordt / datter alle Hemelen vooz ontfet ende beschaemt moeten worden / want haerder gierighept / onkuysscheit / hooverdighept / pzael / gulsighept / dzoncken dzyncken / haet / nijt / hoederije / overspel / bloetdoxt / woeker / log / bedrog / pdelhept / ende alderley schanden en is geen mate / noch eynde. Item openbare schermscholen / speelhuyssken / hoerenhuyssken / dzoncken herbergen / &c. Want alsoo als de leeraers zyn / alsoo is oock haer leeringe / Sacramenten ende gemenen / gelijck men sept : *Qualis Papa, tale Euangelium & omnia. Proverbium.*

Ick segge u voozwaer / geloobet of ghy wilt / Christus Jesus en seynt aldusdanige gierige / eppensoechige ende vleeschelijcke Leeraers niet / hy en kent oock alsdanige eppensoechige vleeschelijcke ende bestraffelijcke gemenete niet / maer die van Christo Jesu gesonden worden / hebben Christi Geest / kuyssen haer vleesch met lusten ende begeerten / op dat sy eenen anderen Prekendes / selve niet schandig beuonden en woorden / soeken alleen den prijs Godts / ende de salighept haerder liever Broeders / wepgeren alle gewin / geschenken ende gaven / so verze sy yet eppens hebben / daer sy haer selven afgeneren mogen / ende eeren geen personen om des gewins wille / leven onstraffelijck / leeren het woordt heylsaem / ende gebuycken de Sacramenten nae het bevel des Heeren /

Ezech. 34. 1.

Phil. 3. 18.

Gal. 6. 23.

1 Cor. 9. 27.

ten/ fluyten alle onbeketlijcke ende afvallende
Zusters ende Broeders buyten/ verkondigen
wederom genade den genen die haer bekeer-
ten / dzagen een eeuwige ende stedige forze
dooz de gene die haer neerstighydt van
des Heeren Gemenste toebetrouwt ende be-
volen zijn.

Wetijle ghy dan alsodanige niet en zijt als
de Schijsture eyscht ende hebben wil / maer
opt noch toe geheel wederstrebigh in der rech-
ten leere zijt / daer en boven ook bestaaffelijck
in den leven / als 't dooz oogen blijck. Soo
hermane ick si met allen ernst ende Broeder-
lijcker liefden / dat ghy selve eerst rechte Chri-
stenen zijt / al eer dat ghy Christum eenen an-
derten meught indzuchen ende leeren. Laet
ons ons selven recht insien / op dat wy onse
gebreken wel mogen kennen leeren : ende
kennende aysterben / want by Godt en gelden
geene schoone woorden/noch geen verschijnen-
de gebaente. Mijn Broeders / ick moet u de
rechte waerheyt seggen / die u by abontuure
seer galligh ende bitter is / te weten / om dat wy
utwe Leeraers noch geest / noch kracht / noch
recht betrouwen Christi / noch vrese Godts/
noch liefde der Broederen bevonden en wordt/
maer alleen eenen pdele roep in den woorden/
ende dat om eenen gehuerden loon / ende
over al geen bewijs der Christelijcker vrychten/
daerom en is ook alle u roepen anders niet /
dan op eenen Deber te zaepen ende den wint
te maepen / want dat repne wooydt Godts/
ende de leeringe des Heiligen Geests / en wil
noch en magh van geen Dienaeren die
onveyn ende vleeschelijck zijn / recht aen-
gewesen ende geleert worden. Dat moe-
ten ons sonder twijffel alle recht-verstandige
toestaen ende consenteren.

Soo ghy dan / segh ick / bestaaffelijck zijt/
beyde in leere ende leven / utwe ere de selve die
ghy hebt / om eenen tijdelijken loon gehuert
wooyt / in den geest sonder vrycht is / ende blijft/
geen onstraffelijcke gemeynte dooz u gebaert en
wooydt / de teekenen des wooydts dooz u mis-
buycht worden / blijckt opentlijck / als dat ghy
de rechte gefondene Godts niet en zijt / maer
dat ghy van selfs loopt / niet gebreken van den
geest / maer van utwen vleesch / niet soekende
de grondelijcke saligheyt der Gemeenten /
maer veel meer dat tijdelijke profijt ende ren-
ten / ende dat met sulcher begeerlijckheyt / dat
ghy u doch niet en schamnt / de renten ende be-
neficien als een befordinge ende loon utwes
Predickt-ambachts te ontfangen / die wy ouden
tijden / dooz vercierde wooyden / ende bedriegelij-
cke koopmanschappen / als Petrus seyt / ja dooz
enckel dieverije / ende behendige roberije / den
rechten ende waerachtigen Erfgenenamen ont-
keert ende benomen zijn.

Alus verkoopt ghy ten eersten dat diebete
ende vye Godts wooydt / dat ons om niet
dooz genade van Godt geschoncken ende gege-
ven is. Ende ten tweeden / so wooydt het u be-
raelt met 't gene dat gestolen ende gerooft is.
Hier leyt meer verhoogen dan ick openen wil.
Qui de furto vivit & rapina non dubium est,
quin fur est & raptor. Siet doch eenmael de
saecke Christelijck en grondelijck aen / bestet-
taft ende voelt doch utwe merckelijcke dwa-
linge / ongeschickheyt / ende klaerschiynende
griegheyt. Ick spreck hier van allen utwen

Predikanten in 't gemeyn / want si doch alle
sodanigh gewin genieten.

Soo seer afschijffelijck leyt wy utwe leeren
ende utwe beneficie / pensien ende renten dooz
onnen oogen / dat ick veel liever begeerde/
Broeders / ick en liege niet / gekopt / gebuyndt/
berdzencht / oft met vier Paerden in vier stuc-
ken geschuerd te wooyden / eer dat ick sodanigh
beneficium, pensie oft renten / mijns leetens
halven besitten oft genieten soude. Ja als
de eppen renten der Predikanten opgetuomen
zijn / doe is sonder twijffel een seer verdoerlijcke
verderbende pestilentie in de Kercke Christi
gekomen en ingekropen / dat also verkeert en
verstonnen heeft / daerter (eplacen) nauwelijck
een oft vpsonder seer weynigh gebleven zijn /
die den Adem Christi in haer behouden
ende bewaert hebben. Dit moet ghy im-
mer alle met malhanderen belijden ende
toegeven. Maer dooz is gekomen anders
dan dat de Predikanten meer dat tijdelijke
gewin haers eppen buycks dan dat eeuwige
gewin der zielen Christi naegesaeght ende
gesocht hebben. Soo ghy u in dat onbehoor-
lijcke gewin der voorgaender vpswillighlijc-
ken intreden ende genietet. Ende dat meer
is / dat ghy dat selve / met alle blijt saecke
ende begeert / segh / hoe wilt ghy u doch nu
hier in verdedigen / als dat ghy niet begerigh
nae het schandige gewin en zijt ? 1 Tim. 3. 3.
ende dat ghy den persoon niet en eert / om des
schandigen gewins wille ? Och Broeders /
ick wilde dat ghy te rechte wildet ontwaken/
bedenckende wel utwe saecke / ende dat ghy alle
eenderlep met ons in dese saecke gesint waert/
want het soude sonder twijffel beyde Godts
prijs ende waerheyt / ende utwen armen zielen
seer profijtig ende goet zijn / te weten / als dat
wy dat Edele Godts wooydt / dat wooydt der
ewigher Saligheyt ende der Hemelscher ge-
naden / dat met geen wercken verdient/
noch met geen gelt betaelt en magh werden/
gelijck als wy dat dooz enckel genade om niet
van Godt ontfangen hebben / so bezee als wy 't
van Godt ontfangen hebben / dat wy 't ook
wederom also om niet wydediden / ende alleen
dooz broederlijcke liefde den hongertigen con-
scientien leerden ende gemeyn maecten / Godt
en soude ons sonder twijffel niet verlaten / maer
in allen nobelijcken dingen wel Vaderlijck
verzoogen ende vpsaen / maer het en wil wy u
noch so niet zijn / want het u noch seer veel ge-
brecht aen geloobe ende liefde.

Wetijle ghy dan alle met malhanderen in
dat onbehoorlijcke gewin tot den ooren toe ver-
stecken zijt / over al noch Werdsch ende vlee-
schelijck gesint zijt / dooz kracht der nieu-
wer gebooyten / vleesch ende bloet noch
niet afgestoven en zijt / Christum Jesum
in allen sijnen wooyden noch niet en ont-
fanght / ende om dies wille in der leere niet
hepsaem en zijt / in gebuyck der treke-
nen niet geelichmatigh Godts wooydt en
zijt / bestaaffelijck in der leere zijt / als het
dooz oogen blijck / geen kracht / geen vrycht
des Geests / geen oprechte vrese Godts / geen
broederlijcke liefde wy u bevonden ende gesien
en wooydt / Maer veel meer kettert / schelt /
blasphemert ende schendt / op dat leeren ende
leven der vromer Heiligen ende kinderen
Godts / die om dat getuygenisse haerder con-
scientie bevesticht in Godts wooydt / wy Lan-
den

Phil. 3. 19.
Rom. 16. 17.

2 Pet. 1. 31

R p p den

den ende lieden gelopen ende geloden zijn ende om dat selve getuygenis tot water/bpes/ ende sweert bereypt zijn / als 't Godt belieft. Daer en doven is utwe leere ganssch krachteloos ende sonder vrucht / utwe Gemeente die ghy haert / in alle wercklich / vleeschelijc / ende den heyligen woordes des Heeren / in den getuygden vruchten geheel ongelijc ende contractic is / Daerom seggen wy noch eens / als dat ghy die rechte gefondene Jesu Christi niet en zijt. En tooght u niet mijn alderlieffte.

Dit is alleen de eenige oorsake / als hier geroert is / waerom dat wy utwe Predikatie niet en hooren noch willen hoyn / utwe Nachmael niet en gebuycken. Want wy en begeeren in der eeuwigheyt nimmermeer in utwe Kercke te treden / ende een lichaem met u te worden / tot der tijde toe dat wy u beuonden woide waerachtige boete ende penitentie / een wyde Christelijche Leere / niet gehuett noch verhocht / maer alleen gebreyden van den Heyligen Geest dooz ware byoederlijche liefde / een rechte gebuyck der Sacramentelijcken tekenen / nae 't beuel / leere ende gebuyck Christi ende sijnder Apostelen / ende een onstraffelijc leven ende wandelinghe dat henen gelepdt woide in de reyne bresse ende liefde des Heeren / Ec. doen wy 't oer oft anders / so weten wy 't hoorwaer dat wy sondigen tegen Godt ende sijn gebenedijde wooydt. Daer ons die goede barmhertige Vader dooz behoede ende beware. Want het en behoort immers dooz Godt niet / dat wy ons onder foodanige Leeringe / bermanninge / ende gemeente / souden begeten / die ten eersten dwaalen in de leeringe / ende ten anderen met haer leven in dat alderminste niet bewijzen / als dat sy rechte wedergeboorene Godts kinderen / oft de echte rechte Gemeente Jesu Christi zijn / maer behoort u mijn alderlieffte / dewijle ghy de onstraffelijche leeringe ende dat leven Jesu Christi niet en hebbet / wy te gaen wy utwe leere ende leven / goede nacht te seggen allen vleeschelijcken lusten ende eegtenwilligheyt: Dat rijche Godts te soecken met pueder reynder herten / in te treden met ons in de volle gehoorsaemheyt onses lieben Heeren Jesu Christi nae alle utwen beuolgen / wilt ghy anders niet moettwillens doolen / op dat wy alsoo te samen / ghy met ons / ende wy met u mogen worden een Heilige Christelijche Kercke / een onstraffelijche Gemeente / Godtuychtig / heyligh / reyn / Gode gehoorsaem / allen menschen dienstelijc / krachtigh in der waerheyt / blinkende in der gerechticheyt / dat vleesch doot / den geest leuendigh / ja oer al / ende in allen dingen Christelijc / Hemelich ende onstraffelijc in Christo Jesu.

Dit saught doch mijne bermannende Weljdinge met goeder herten / ende en begrijpt wy doch niet al te nauw / als te weten / in sulche wooyden : reyn / onstraffelijc / ende diegelijche waer : want sy zijn van Christo Jesu selde en van sijnen heyligen Apostelen tot des Heeren Gemeente beuolent ende gesproken / Joa. 13. 10. Phil. 2. 15. Ec. Bedencht des niet / mijn alderlieffte / als dat ich ons also reyn ende onstraffelijc achte / als dat wy sonder souden zijn / geensant / waerde Hoeders / want ich waer seer wel dat die H. Joannis leert / seggende : Is 't dat wy seggen dat wy geen soude en hebben / soo bedriegen wy ons selben / ende

de waerheyt en is in ons niet / 1 Joan. 1. 8. Item / Jacobus : In multis enim labimur Jac. 3. 1. omnes. Jae liebe Hoeders / ich beuolde met Paulo den appetijde der sonden tot allen uren noch soo sterck in mijnen vleesche / dat ich dickwils roecheloos gedercke / maer swast spzecke / ende onberdacht wel doe / het gene dat ich niet en wil.

Maer de leelijche / groete / schandige sonden ende egeruiffen / als hoererie / overspel / haet / nijt / djoncken drincken / yronck / prael vloecken / sweeren / dobbelen / spelen / onbehoorlijc gewin / mishuyck der ordinantien Christi / liegen / beuzlegen / Ec. haet ich hoorwaer wy ganscher groot mijnre zielen / sulen ende en mogen ook dooz des Heeren genade nimmermeer van eenige oprechte Godtuyfende Christenen gebuyckte ende bedreyden wooyden / dewijle syse vpantlijken herten / wederstreyden ende van herten tegenstaen / want de geest die in haer is / is een dootlijche vpant aller Godtloosigheyt / boosheyt ende sonden. Onder des beuonden wy menighmael / dat wy van Abaam zijn gebooren. Daer beneuen soecht / saecht ende hongert haren Geest ende gemoet na alle Godts waerheyt / gerechticheyt / wille ende geboden / ende dat nochtans in grooter smachheyt / want sy dooz de swaere last des sondigen vleesches / in 't werck / vuzcht ende volbrengen seer verhindert wooyden. Eventuel om dat die goede Geest Godts in haer rust / ende woont / so en laten sy niet af tegen als foodanige haer verhindrende vleesche kampelijc te strijden / want het leven der rechter Christenen en is niet dan eenen eeuwigen strijt op der Aerden. Wie dan ridderlijken strijt / ende veruolmt / sal niet witte kleederen gekleert wooyden / met den Hemelichen Woode ende met der vuzcht des levens gestijft wooyden / Ec. Apoc. 2. 17. Dier hier mijn alderlieffte / bewijle dan ghy ende utwe gemeente niet eenmael tot dese trunpdelijche strijt gekomen en zijt / ich soordele als ich hoer / ende selde in den vuzchten beuolde / maer der Werelt / vleesch / ende Duiuel sonder eenige soege noch in allen dienst ende te wille zijt : So achten wy 't daer dooz nae 't getuygenis aller Christenen / dat ghy suntelijc ende met grooten onrechte u van Christus haem / genade / berispinge / wedsien / doot / bloed / ende beloften beuolde / dewijle ghy sijn wooydt / ende dooz 't wooydt sijn Beloode / geest / bresse ende liefde niet en hebt / & per consequens niet en volght.

Daerom bidt ich u dooz de barmhertigheyt des Heeren / siet doch eenmael grondelijc ende recht in / wat Leeraers dat ghy zijt / wat geest dat u drijft / wat Liefde dat u beuolde / met wat boozmenen ende wat gant dat ghy leert / wat vuzcht dat ghy schast / wat odeninghe dat ghy gebuyckt / ende wat gemeente dat ghy leert ende hoorstaet / ende soordele alle dingen met een Godelijc oordeel / sonder eegen reze / sonder vleesch ende partye. Ich en twijffel niet / is 't dat ghy eenmael recht ouderfchepdet / so en sal 't u niet verwonderen / dat wy utwe leere niet en hooren / utwe Sacramenten niet en gebuycken / en tot den doot toe weggeren / ledere utwe Gemeenten en gemooten uwer kercken te zijn / want dit is en blijft onwederfpreckelijc / eeuwig en onberanderlijc / te weten / gelijc als Christus Jesus eenig ende een met den Vader / van den Vader is gefonden / alsoo moeten alle Leeraers eenig ende een zijn met Christo Jesu / die

Rom. 7. 19.

Nemo facile committit quod ex animo die.

Natura Ecclesie Christi.

die van Christo Jesu sullen worden gesonden. Dese selve gesonden eenigh ende een met Christo / namelijk / geest / liefde ende leven / leerende het gene dat haer van Christo is bevolen / namelijk boete ende penitentie / ende dat vzedige Euangelium der genaden / 't welcke hy selve van den Vader ontfangen / ende in der werelt geleert heeft. Alle die dat hooren / gelooven / bewaren ende in rechter vzedige volbzengen / dat zijn de Gemeente Christi / de rechte geloovige Christelijke Kercke / dat Lichaem ende Bzunt Christi / des Heeren Kerke / Berghe ende Lusthof / dat Huys / Volck / Stadt ende Tempel Godts / de Geestelijke Eva / bleesch van Christus bleesch / ende been van Christus beenen / kinderen Godts / dat uytderhooren Geslacht / dat geestelijke zaet Abrahā / kinderen der beloften / spruyten ende tacken der gerechtigheyt / Schapen der Heemelscher weyden / Koningen ende Priesteren / een heyligh gewonnen volck / dat Godt eppen is : daer toe verhooren om te verkondigen de krachten des genen die haer geopen heeft / uyt de duysternissen in sijnen wonderbaerlijken lichte / &c. Maer alle de gene die Christi Geest / liefde ende leven niet en heeft / noch van gantscher herten soecht ende begeert / ende heeft geen deel in dat heerlijcke vertoonde Jerusalem Godts / dat is in Christi Gemeente / hy zp dan Leraer oft Discipel / Prince oft Ondersaet / Aadan oft Wif / daer beneben en heeft hy ook noch gebed / noch Godt / noch Christum / noch belofte / noch quijtscheldinge der sonden / noch eenigen sekeren schijstelijken troost tot den eeruigen leven / so lange hy hem van gantscher herten niet en bekeert / Godts woort ontfangt / ende in rechter vzedige volbzengt / gelijk Christus selve seyt : Die niet en geloof / is alrede verdoemt / Joan. 3. 18.

Mijn weerde Broeders / soecht nu hier en tegen waer ghy wilt / ende wat ghy wilt / desen groent sal eeuwig staen / ende nimmermeer verandert worden / het woort dat Paulus seyt / en sal ook nimmermeer gebroken worden : Die den Geest Christi niet en heeft / en behoort Christo niet toe / Rom. 8. 9. Ende so waer dat die geest is / daer bliken de vruchten des geests. So het doch niet seplen en mag / oft die Geest die in den mensche is / also wel de quade als de goede / sal hem gering dooz sijne vruchten openbaer ende bekent maeken / dat is ongetwijffelt ende waerachtig.

Au ten laersten / mijn alderlieffste / wilt gy een oprechte Christen-Gemeente zijn / die haer in der waerheyt des Heeren genade / woort / geest ende bloet begeeren te beroemen. So sonder ten eersten uyt alle utwe Predicanten / die van den onreynen geest ende bleesch gedzeben worden / en daerom in de gemeente Christi niet en zijn / namelijk / die begeertig nae 't schandige gewin zijn / als boven geseyt is. Item ook alle utwe dyonchaerts / klyvers / pluymstrijkers / pzaalers / mjdige / gierige / &c. Want dese alle getuygen met 't samen hare blijkende vruchten / dat sy den Geest Christi niet en hebben. En hebben sy dan Christus Geest niet / hoe sullen dan dese arme ellendige menschen den Geest / kracht ende meynunge Godts / dat woort der genaden / ende dat Woort des eeruigen levens (het welck sy selve noch hebben noch bekennen) de anderen mogen leeren en indrucken ? Aec

Broeders het is onmogelijc dat ick leeren mag het gene dat ick niet en kerne / ende hoe sal ick in dat huys des Heeren mogen dienen / so lange ick selve daer buyten ben ? Goddelt sels.

Ten anderen so reynigt ook uwe Gemeente. Sluyt met Godts woort buyten alle hoeren / jagers ende hoeren / dyonchaerts / lasteraers / vloechers / zweeders / die schandelijc en onozdentlijc wandelen / gierige / hooberdige / Afgodendienaers / ongehoorsame Godts / overspeelers / en deser gelijken meer. Op dat gy meugt worden een Heylige Christelijke Kercke / die daer is sonder rimpel / ende sonder vleck / die daer is als een Stadt gebout op enen hoogen berg / &c. Is het dat sulcks in der waerheyt by u bevonden ende gesien woort / ende daer beneben een Christelijke vpede leere / opdentlijcke gebuyk der Sacramenten Christi / niet na het goetouwen der menschen oft geleerden / maer na de rechte leere Christi ende sijnder Apostelen. Item / Godts vzedige ende liefde / ende een onstraffelijc wandelinge nae vermeldinge Godts woort / so sult ghy ons alrijt hebben tot utwe Broederen / want alsodanige soeken wy. Maer blijft 't met u / na als booren / so segh ick inet openbaren monde / beter gestorven / dan in utwe leere / Sacramenten / leven ende Kercke ingetreden / als het boven geseyt is.

Mijn Broeders / hier en helpt niet / den Phariszen te allegeren op Moisi stoel : Goh niet dat Herodes de Wijse uyt den Posten gestuert heeft : Volk niet dat sommige seggen : Of de Dupbel Godts woort vpedicate / waerom dat men 't dan niet hooren en soude ? &c. Want Christus Jesus en heeft de Phariszen / Dienaers des letters / niet gesonden om te vpediken dat woort des Geests en des levens. Herodes en heeft de Wijse met goeder herten niet gewes / ende de dupbel en heeft ook Godt uyt gantscher herten ende meynunge sijn prijs niet gegeven : hy en wil ook het lof des dupbels niet / gelijk Christus seide : Swijght dupbel / ende gaet uyt van hem / Luc. 4. 35. Daerom is 't onnut / sodanige behulp-reden te gebuyken / dewijle ons Godt dooz sijne barmhertige genade de oogen des verstantz eensdeels heeft onslottri / als dat wy in den groent bekennen / dat de Geestelijke dienst des Nieuwen Testaments dooz niemant anders dan dooz Dienaeren des Geests / dooz kracht des H. Geests in der liefden en mag uytgerecht ende bedient worden : want het is ende blijft een dienst des Geests / en niet des letters / 2 Cor. 3. 6. Hier van genoeg.

Summa) gaet u sels te buyten / staet utwen Godt bereyt / soecht alleene Godts prijs ende eere / ende de eeruige saligheyt utwer Broederen / hongert ende dozzet nae der gerechtigheyt Godts. Belooft ende ontfangt Jesum Christum recht in sijn gebenedijde woort / so sult ghy sonder allen twijffel den rechten wegh / beklare waerheyt / ende dat eeruige leven tot Godts eere en utwer aller saligheyt wel begripen ende bekennen. Dat gonne ons Godt die goede en barmhertige Vader altemael / Amen.

Soo ick nu / mijn weerde Broeders / dat schandige gewin der Predikanten in dese mijne vermanende bespouinge / dooz Godts woort met neerstijghende gestraft hebbe / twijffel ick niet / oft daer sullen ook wel soornige zijn / die wy in dese sake niet vpederlijc / maer bitterlijc sullen tegenspreken / ende seggen : Lieve Ademo / ghy en sult ons

Col. 1. 14.
1 Cor. 12. 27.
Hebr. 12. 23.
Matt. 5. 14.
1 Cor. 6. 16.
1 Cor. 11. 5.
Ephes. 5. 30.
1 Pet. 2. 9.
Rom. 9. 9.
Ez. 61. 3.
Pl. 95. 7.
en 79. 13.
Apoec. 1. 6.

1 Pet. 2. 9.

Apoec. 11. 2.
en 22. 25.

Mat. 5. 16.

Matt. 7. 17.

Math. 18.
1 Cor. 5. 4.
en 10. 11.

Rom. 1. 29.
2 Theil. 3. 14.

1 Cor. 6. 10.

Gal. 5. 21.
Ephes. 5. 5.

Ephes. 5. 30.
Matt. 5. 14.

Matt. 23. 1.

Matt. 5. 6.
Jec. 31. 25.

Rom. 9. 14.
Deut. 25. 4.
A. 2. 33.

niet eppen maeken in het gene daer Christus
Jesus ons selve in gepreilegeert ende gebruyt
heeft/ so ghy doch selfs geallegeert hebt upt
Paulo / als dat de gene die den Evangelio
bedienen / dat die oock van den Evangelio
leven mogen. Segt / waerom soecht ghy nu
eppen te maken / het gene dat by is ? De
gene die my aldus tegen komen / antwoorde
ick ten eersten / ende vrage haer :

Of de Leeraers dewelcke dese byshepdt
door den Evangelio van Christo is toegesep
van Christo Jesu worden uptgesonden ? Sp
moeten immers belijden : Ja. Segh ick we
derom : dewijle sy van Christo Jesu worden
gesonden/ dien dese byshepdt door Christum is
gegeven/ so en hebben immers die de byshepdt
door Christum Jesum niet / die van selfs loo
pen / ende van Christo Jesu niet en worden
gesonden.

Ten anderen vrage ick / of dese Leeraers/
welcken dese byshepdt door de Schrift gegeven
is / niet mannen des Geests / der liefden ende
der bestendiger waerhept geweeft hebben ende
zijn moeten : Sp moeten sonder twijffel ant
woorden : Ja. So segg ick wederom : Soo
het dan mannen des Geests / der liefden ende
des waerhepts zijn/ den welcken dese privilegie
oft byshepdt door den Evangelio gegunt
wordt / so en mogen immers de gene die door
den Geest/ liefde ende waerhept niet en dienen
ende leeren / dese gegunde byshepdt niet ge
bruycken noch tot haer trecken : want sy de
Leeraers niet en zijn/ die alsulckx door Godts
Woordt toegesepdt ende gegeven is.

Ten derden vrage ick / oft ook de Leeraers
die van Christo Jesu gesonden zijn / die dese
byshepdt nae Christys toelatinge gebruycken
mogen/ nae de roepinge oft ontfangen Ampt
een schandelijck leven gelept hebben ? Ende
als sy 't leyden / ende voor Godt ende sijn Ge
meente verdozen waren / of sy dan ook noch
langer Leeraers in die onstraffelijcke Kercke
des Heeren zijn gebleven ? Sp moeten son
der twijffel seggen : Neen. Segge ick weder
om : Soo het dan Neen is/ als 't in der waer
hept is/ soo moeten immer de gene/welcker le
ven ende wandelinge in der Kercken Christi
even alsoo reyn ende nut is / als een vuple stin
kende pijsse by den wege/oft midden op der stra
ten/ geen Leeraers in der Gemeente des Hee
ren zijn : Als Bronckaerts/ Cebrakers/ hoe
renjagers/ gierige/blasphemers/bloekers/
zweerders/ hooberdige/ psalers/ nijbdige / der
Christelijcker waerhept ongonstig ende byant
lupe/slaperige/ kuybers/ vechters/ &c. Want
als 't sout verdozen is (sept Christus Jesus)
soo en is 't nergens toe nut / dan wegh te wer
pen/ ende met voeten te treden. Ende so de
Gemeente onstraffelijck wesen moet / sonder
rimpel of vleeck / hoe veel meer dan de Le
raers/ gelijk Christus Jesus selve leert/ seggen
de : Ghy zijt dat Licht der Werelt/ ghy zijt het
sout der Aerden. Dewijle dan dese voorgesepde
bleeschelijcke Leeraers/door Godts eppen ordi
nantie ende woordt/ al van dat Christelijcke
Ampt des leereus ontfet ende berooft zijn / soo
sy des leere over al onnut zijn / ende overmits
haer blijkende ongeloohe ende ongeordineret
heyt in Christi Gemeente oock niet en zijn/ soo
en mogen sy immers oock dese aengetekende
byshepdt niet gebruycken / Want Christus
Jesus en heeft geene ongeordinerde / luye

1 Cor. 5. 10.
2 Cor. 6. 10.
Rom. 1. 29.

Matt. 5. 13.

Ephes. 5. 30.
Matt. 5. 24.

leekere/vdele/dzonckere/schandelijcke/leugen
achtige / bronckachtige / guisige/ gierige ende
bleeschelijcke boeven. Daer oepreche/ vrome/
Geestelijcke/ liefelijcke/ waerachtige/ onstraffe
lijcke / ende van Godt gesonden Leeraers
toegesepdt ende gegeven.

Rom. 10. 16.
Esa. 51. 7.
en 62. 6.

Ten vierden vrage ick : Of ook de mannen
Godts/ de Propheten/ Apostelen en Leeraers/
van Godt gesonden/ om enen sekere tijdelij
ken loon daer toe gehuert en gekocht zijn / om
dat byse woort der genaden upt te roepen ende
te leeren ? Ick weet wel/ het antwoort moet
neen zijn : want sy en hebben niet geleert / dan
gezongen door den Geest ende liefde. Segg
wederom : Dewijle dan dese utwe Leeraers
om te prediken met enen sekere loon ende
toegesepde renten gehuert ende gekocht wor
den / ende niet en preken anders dan gehuert/
so moeten sy immers selve dat belijden / als dat
sy huerlingen zijn / ende geen gesondene Lee
raers : want sy en leeren niet als gezongen
door den Geest ende liefde/ maer alleen aenge
locht ende getogen / als Balam/ met dat toe
gesepde loon / beneficie ende renten. Qui id
negat / Solem in die splendere minus con
ceder.

Joan. 10. 12
2 Per. 2. 15.
Jud. 1. 11.

Ten vijften vrage ick also : De Leeraers
die van Godt gesonden zijn / mannen des
Geests / der liefden ende der waerhept / lich
tende bepde in leere ende leven / oft die upt
enen sekere gesetten loon / beneficie oft
renten / dan oft sy upt den liefelijcken dienst
ende behulpelijckhepdt der getrouwer Broede
ren / in het gene dat sy van haer selven niet en
vermoghten / geleest hebben ? Sp moeten
immer belijden : upt en de van den Broeders/
ende niet van eenige sekere beneficien/ pensioen
of renten. So segge ick wederom : Sulckx
leert ick / soeck ick / ende beger ick van gant
scher herten. Is ergo aldus mijn kotte be
sluptione ende Christelijcke vermaninge tot
allen Predicanten ende Leeraers / namelijk/
mijne Broeders/ vernedert u/ en zijt eersmael
onstraffelijcke Discipulen/ op dat ghy oock nae
derhandt geroepene Leeraers mooght worden.
Bepreest utwe Geest/ liefde ende leven recht/
al eer ghy aenbancht om te werven ende te
leeren. Loopt niet by u selven/ maer wacht
tot dat ghy van des Heeren/ ick segge van des
Heeren Gemeente geroepen wordt / van den
Geest Godts ende van een byvondende liefde
gezongen wordt. Als sulckx geschiet /
Broeders / soo wepdet niet neerstighept /
precht ende leert met dapperhept / werpt
van u alle onbehoorlijck gewin / roof ende
dieverije / huert achers / melcht hoepen / dor
ten behoorlijck ambacht / is 't mogelijk /
arbeyt met utwen handen/ als Paulus gedaen
heeft/ ende al wat u noch noodelijck gebruyck
sal u sonder twijffel wel van den oprechten
ende vromen Broeders/ door Godts genade
toegediend ende gegeven worden : verstaet
niet in overbloedighept / maer in nooddriftig
hept.

1 Cor. 9. 12.
Rom. 15. 27.
Gal. 6. 13.

Exod. 18. 27.
A. 1. 11. 6. 3.
Joan. 21. 17.
1 Pet. 5. 2.

1 Cor. 9. 11.
2 Thess. 3. 1.

Phil. 3. 19.
Rom. 19. 17.

Aldusdanige aengetekende byshepdt gont
dat heplige Evangelium den onstraffelijcken
Predicanten / die van Christo Jesu worden
gesonden / ende wijdt niet. Daer de Pre
dicanten die van selfs loopen / die aerdich
ende bleeschelijck gesint zijn / die bestraffe
lijck in leere ende leven zijn / dien de bupcke
haer Godt is/ die overmits haer luye/ guisige/
genacke

gemackelijcke / werck-bluchtige vleesch / als gehuerde knechten om eenen sekeren loon / nae des Werelts behagen leeren ende dienen / bekent de Schysuure niet. Daerom segg ick eens vooz al van haer alsoo: Als 't niet beter met haer zijn en magh noch wil / maer se alstijt dencken / ende in haren herten seggen willen: Erret quilibet homo ad libitum, nihil ad nos, modo ventri nostro provisum fuerit. Soo laet ick oock de selfde in de handen des genen / die haer ende ons alle met sijnen alderheplighsten woorde / nae sijn Godlijcken welbehagen sal richten ende oordelen.

Semper quod proprium est, quærit caro.

Viri fratres, vos qui sanioris estis iudicii, vestrae carni valedicere non recusetis, ac summo Deo per omnia viventes.

Besluit.

Hier hebt ghy, mijn lieve Heeren, vrienden ende Broeders, onse klare Belijdinge, als van de Mensch-werdinge onses lieven Heeren JESU CHRISTI, welcke ick in den gront aldus bekenne ende geloove; want ghy hebt het aen my verlocht, ick en hope oock niet anders dan uyt goeder meyninge, daerom en hebbe ick mijn Geloove niet verfwegen. Oordeelt nu dese saeke recht, zijt ghy geestelijck, ende of ick nu by avonturen oock soo ghy meynt, hier in menschelijcker wijze dolen moghte, het welcke ick niet en hope; soo en gedenckt niet als dat sulcks door eygen koppigheyt, hertaeckigheyt, oft door eenige partye van my geschiet, maer alleen dat ick voor Godt mijnen Schepper anders niet en bekenne, 't en zy den vasten onbeweeghlijken Godts grondt, woort ende waarheyt. Mijn Broeders en siet my niet aen, als eener die tegen sijnen Godt soeckt, geenfins, maer Gods eeuwige waarheydt, woort ende wille staet ick bereyt, my geschiede in allen dingen soo 't sijne Vaderlijcke goetheyt belieft, ick segg het met volder herten, en twijffelt niet. Daerom segge ick u alsoo, hebt ghy in desen Artijckel der Mensch-werdinge CHRISTI klaerder Schrift, klaerder gront, klaerder waarheyt, klaerder bewijs, als wy hebben, so helpt ons, ick en sal sonder twijffel oock door des Heeren genade, mijn herte in desen selven grondt veranderen, ende het uwe naevolgen. Maer ick wil boven al Broeders, dat sult ghy weten, geen leringen der Menschen, geen vernuft, geen verdraeyngeder Schrift, geen glosen ende vermoeden, nevens dese saecke hooren oft toelaten, maer alleen de klaerheydt der Schrift, waarheydt ende onveranderde getuygenisse, gelijk als wy u niet anders in dese onse Belijdinge (dan Schrifts klaerheydt, waarheydt, ende onveranderlijcke getuygenisse) voorgedragen ende aengewesen hebben; maer en hebt ghy sulcks niet: So laet u helpen, hout stil ende laet ons onse Geloove met vreden, want ick segge noch eens, alderlieffste Broeders, dat ick nae alle mijn ver-

Hæreticus meo iudicio de iure dici non potest, qui germano & sano Scripturæ siat paratus.

mogen voor Godt niet en soecke, dan dat reyne onvermengde woort Gods ende sijn getuygenis.

Daer beneven hebt ghy hier oock, hoe ende in wat maniere ick den eenvoudigen Broederen vermane ende leere, met welcke leere doch geen Godtvrefende Conscientien bedroeft, noch geen Christen-zielen bedrongen worden; bidde ende begeere, doet alsoo, op dat ghy timmert ende niet en breeckt. Mijn Broeders en doet ghy 't niet, siet dan voor u hoe ende wat ghy leert, ick magh u mondelijck bidden ende met liefden vermanen, maer dwingen, oft ick alfulcks vermoght, en behoort my niet. Een yegelijk sal sijns leerens ende doens, voor hem selven, Godt reeckenschap geven, ende niet den menschen.

Ten derden hebt ghy hier mijn vermanende Belijdinge, te weten, hoe dat beyde, Leeraers ende Gemeeynten, nae Schrifts aenwijngesul-len ende moeten gaert zijn. Bidde noch eens ende begeere, door de barmhertigheyt des Heeren, dat ghy doch de klare schriftelijcke waarheyt, niet opnemen en wilt in bitterheyt, want dat selve, dat ick u hier geschreven hebbe, is Gods onveranderlijcke woort ende wille, sal het oock in der eeuwigheyt blijven. Daerom siet toe dat gy u om deses schrijvens wille tegen my niet en vertoornt, om dat 't uwen vleesche contrarie is, het en is voorwaer niet mijn, maer Christi leere, niet mijnen, maer Christi wille. Soo ghy dan nu toornigh wordt, soo en wordt ghy my niet toornigh, maer Christo, die ons in sijnen heyligen Euangelio oft woort alfulcks selve heeft geleert ende naegelaten, ende is het dat ghy Godt vreesst, so sult ghy my sonder twijffel dies te meer beminnen, om dat ick u door Gods genade, geest ende woort, soo veel my Godt gegeven heeft, het Rijcke der Hemelen open doe, ende den rechten wegh wijse: Jae dat ick u onverfaecht in warer Broederlijcker gonst ende liefde, des Godt mijn getuyge zy, de eeuwige onveranderlijke waarheydt spreekende ende toedrage, het vuyle vleesch uyt uwe intende ende verteerende wonden uytstijde, ende de pluyne niet en strijcke, want ick en soecke niet uwe vleesche lijcke vrientchap, maer geestelijcke vrientchap, niet uwe prijs, maer Gods prijs, niet u goet ende gaven, maer u saligheyt ende zielen. Om dier oorsaken wille segge ick u de heldere klinckende Gods waarheydt, ende en spare uwer niet, och Broeders ontfangt het met blijder herten. Noch eens segg ick, het is Christi eenige Woort ende wille, verwerpt ghy 't, soo en verwerpt ghy my niet, maer Christum Jesum, die ons alle soo diere met sijnen rooden bloede gekocht heeft. Daerom siet wel toe, dat ghy doch van stonden aen opwaeckt, ende niet langer in de donckere duyfsterneisse, ende doodlijcke blintheyt doolt ende voortgaet. Ende laet doch dat arme onverstandige volck, de arme onnoosele zielen, niet langer doolen onder uwe naem ende decksel. De geheele wijde Werelt staet ende rust op u Geleerde, hoe ghy pijpt, soo dansen sy, hoe ghy leert, soo gelooven sy, ende hoe ghy voorgaet, soo volgen sy. Daerom wee u, is 't dat ghy verkeert ende niet recht en leert,

Apoc. 1. 6. Act. 20. 28.

verfroyt ende niet en vergadert, verleyt ende niet en weydt, verderft ende niet en bekeert, Ontfangt oogen der Wijsheyt, op dat ghy ook de andere met Godtlijcken verstande recht leeren ende leyden meught, ende in u niet en kome het Woordt 't welck Christus selve heeft gesproocken: Is 't dat de eene blinde den anderen leydt, soo vallen sy beyde in de gracht.

Matth. 15. 14.

Ten laetsten, soo sal ick u oock haest senden sod het Godt belieft, mijne arbeyt van den Doop der Geloovigen, met noch meer andere leeringe, uyt welcker ghy mijnen gantschen gront; leeringe, soecken ende voornemen in aller klaerheyt meught putten ende opnemen, waerom dat ick arbeyde, ende waer nae dat ick jage, ende met wat Schriften ende redenen dat wy den Doop der geloovigen beweeren, ende den Doop der onmondiger kinderen, als gantsch onnut, Afgodisch ende opentlijck tegen het woordt, achten ende aensien.

Leest het doch altemael met goeder herten, herkauwet wel, volght den rechten sin ende verstant des Godtlijcken Geests ende Waerheyds alleen nae. Laet meynen ende goet-duncken varen, vleesch ende vernuft ondergaen, seer veel zijnder door bedrogen, want dese onse leere van den Predikanten, van der onstraffelijckheyt der Gemeynthe, van den Doop der Geloovigen, van het Nachtmal in een onstraffelijcke vergaderinge, ende van der affonderinge der onbekeerlijcken, is sonder twijffel dat eeuwige onveranderlijcke woordt Godts, wille ende ordeninge, daerom en sal 't ons in der eeuwigheyt door des Heeren genade van geens Menichen Wijsheyt, kloeckinnigheyt, dreygen oft tyrannye immermeer genomen worden. Jae dese selve leere stae ick nu ende tot allen tijden Godt ende mijnen Broederen bereyt, met een seker ende gewisse getuygenisse mijnder Conscientien, met alderley bangigheyt, vervolginge, bloet ende doot te getuygen ende te beweeren. De barmhertige goede Vader handele anders met my, ende met allen den genen die hem van gantscher herten soecken ende vreesen nae sijnen Godtlijcken gebenedijden wille. Leest het bescheydentlijck, ende oordeelt Christelijck.

Dit is kortelijck in alle handelen der Christelijcker Kercken mijnen eenigen gront ende innerlijcke meyninge, te weten, als dat by Godt niet en geldt, noch Doop, noch Avontmael, noch eenige andere ordeningen in uytterlijcken

saecken sonder nieuwe creatueré ende Godts Geest gebruyckt, maer dat voor Godt alleen gelt, Geloove, Liefde, Geest, nieuwe creatuer oft geboorte, als Paulus uyt druckelijken aenwijst, Galat. 5. 6. Alle de gené die dese door Godts genade van boven recht ontfangen hebben, die laten haer doopen nae des Heeren bevel, die gebruycken des Heeren Nachtmal recht, Act. 2. 38. 9. 19. 8. 38. Matth. 28. 19.

Ahor. 2. 36.
en 9. 19. 8. 38.
Matth. 28. 19.

Jae die treden met voller begeerten in de geheele ordeninge en leere Jesu Christi, ende en sullen in der eeuwigheyt nimmermeer tegen Godts heylige wille, ende tegen sijn klare getuygende woordt, moetwillens streven ende strijden.

Hierom is mijn vriendelijke begeerte aen u mijn alderlieffte uyt dat allerbinnenste mijnder zielen, dat ghy noch met my, noch met yemant anders en wilt kijven, als van eenige uytterlijcke Artickulen ende letterlijcke ordeninge aengaende, maer verwintt ende onderwerpt ten eersten uw selven, te weten, uwe ongelooovige, ellendige, wederspannige, hertnec-kige vleesch, dat u noch heden daeghs van der rechte Godts waerheyt, geloove, kennisse, gerechticheydt en gehoorsaemheydt, met alle geweld afdringht, belet ende verhindert, jae en twijffelt niet, als dat recht verwonnen is, so sult ghy alle Godts Ordeninge wel insien, bekennen ende gebruycken, maer alsoo lange als 't in u leeft, ende sijn geweld drijft, soo sult ghy alrijt disputeren ende tegenstrijden, ende den vasten onbeweeglijcken grondt der eeuwiger waerheydt nimmermeer begripen, opnemen, oft naevolgen. Weest gewaerschouwt.

Niet meer op dese tijdt, maer onderscheydt Christum ende u selven eenmael recht van malkanderen, Christi liefde ende uwe liefde, Christi Geest en uwen Geest, Christi soecken ende uwe soecken, Christi leeren en uw leeren, Christi Sacramenten ende uwe Sacramenten, Christi leven ende uw leven, soo sult ghy sonder twijffel wel bekennen, wat ende waer in dat het u noch feylt ende gebreeckt.

Rechte wijsheyt, recht verstant, recht geloove, rechte kennisse, recht onderscheydt: Een yverigh vierigh herte, waerachtige vrees ende liefde, rechte leere, recht leven, rechte Sacramenten, rechte ordeninge gunne u ende ons allen Godt de barmhertige Vader door Jesum Christum, onse en der gantscher Werelt Salighmaker ende eeuwige verlosser, Amen.

Introite per arctam portam, quoniam lata est via, &c.

Matth. 7. 13.

Amara est veritas, & qui eam predicant, repletus amaritudine, dicit Hieronymus.

E E N
GANTSCH DUIDLYK
Ende
BESCHEYDEN
ANTWOORDT

ANNO M. D. LVI.

1556.

Uyt waerheyte ende kracht der Heyliger
Godtlijker Schrift grondelijck
vervatet, op

MARTINI MICRONS

Antichristifche leere, ende onwaerachtige valsche verhael,
van den handel ofte besprek

Anno M. D. LIII.

1553

Minder getal tusschen hem ende my, van de Alderheylygste
Mensch-werdinge onses Heeren

JESU CHRISTI,

Voor vele getuygen geschiet.

Met noch een hertgrondelijcke scherpe

SENT-BRIEF,

Otte vermaninge aen hem selven, om hem selven recht te
leeren kennen, dat hy boete doe, ende
eeuwigh saligh werde.

DOOR

MENNO SYMONS.

Joan. 17. 3.

*Dat is dat eeuwigh leven, dat sy u (ô Vader) alleene bekennen, eenen wâren
Godt, ende dien ghy gesonden hebt, Christum Jesum.*

1 Cor. 3. 11.

*Daer en mag geen ander Fondament geleyt worden, behalven
dat er geleyt is, Christus Jesus.*

Gedrukt in 't Jaer onses Heeren, M. DC. LXXXI.

V O O R R E D E N

tot den goethertigen

L E E S E R.

HEt is openbaer Eerfame Leser, gelijk de Sathan een benijder der Godtlijker eeren en onser aller Saligheyt in het begin der Creaturen de Slange voor sijn instrument gebruykte, om Adam en Evam of te voeren van den wegh des levens, en alsoo te brengen in den doot, als hy ook gedaen heeft, Genes. 3. 19. Dat hy ook nu ter tijt also sijn valsche Scribenten en Predikanten gebruykt, die hy een part met Engelscher gedaenten in een sijn Schaeps kleet door vele verdraeyde Schriften, Philosophie, vernuft, met een Borgerlijk redelijk leven, en woorden van menschelijke kloekheyt heerlijken uytpronkt, daer mede hy de arme gevangene zielen in haer groote blintheyt en sware sonden bestrickt ende ophout, en door sijn duysent konstige schalckheyt van de eenige ende eeuwige middel haerder Saligheyt berooft, welke is Christus Jesus.

Want gelijk doe ter tijt de Slange tot Evam seyde: Soudt gy daerom den doot sterven? Neen, dat sal also niet zijn. Also seggen nu ook onse wederpartyen. Soude Christus de Sone Gods zijn: Neen, hy en is't niet, de mensche Christus en heeft geen Vader ghadt en diergelijke woorden meer. Want de Duyvel heeft van aenbeginne dat rechte ware gelove aen Christum Jesum nooyt geleden, noch lijden kunnen, te weten, datmen hem voor de Sone Gods bekennen soude, gelijk 1 Joan. 2. 22. 4. 3. en ook 2 Joa. 1. 7. klaerlijk merken en sien magh. Want waer Christus voor die eerste geborene en eeuwige geborene eygen waerachtige Sone Godts bekent wort, daer overwintmen de Werelt, 1 Joa. 3. 5. Daer is men in God, en God is in ons, 1 Joa. 4. 15. Somma, daer is dat eeuwig leven, Joa. 3. 36. Waer door dan des Duyvels heerschappye ondergaen, en dat Rijke sijner leugenen moet verstoort worden. Ja Christus selve moeste ook daerom sterven, om dat hy bekende dat hy Gods Sone was, Matt. 26. 63. Marc. 14. 61. Joan 5. 18. 19. 7.

Heeft dan de Sathan (seg ik) also een gelove van aenbeginne niet geleden, als gehoort is, hoe sal hy 't ook nu dan kunnen lijden, daer hy nu midts Gods rechtveerdige oordeel door den Antichrist en sijnen dienaers om der sonden wille in voller heerlijckheyt geklommen is, en den gantschen Aerdbodem met sijn vervoerische leere, uytlegginge, glosen, wetten, geboden, valsche Godts-dienst, tyrannye ende gewelt onder sijne voeten geleyt heeft?

Men siet met klaren oogen, dewijl Christus Jesus hem soo veel uyt genaden door de Wolken sien laet, dat wy hem met Petro en met de gantsche

Z z z

sche

In het beginne was de Slange des Sathans wercktuuge, nu zijn 't sijn valsche schrijvers en Predicanten. 2 Cor 11. 5. Col. 2. 8. Matt. 7. 15. De slange vervallichte des Heeren woort, alsoo doen ook nu de valsche schrijvers ende Predicanten. Dat rechte Christen gelove is van aenbeginne van den Duyvel gemaect. Christum voor den Sone Godts in der waarheyt te bekennen is dat rechte overwinnende gelove. 1 Joa. 5. 5.

Om dat rechte ware Christen gelove en sijn versegelinge worden de Christenen soo ghaet.

sche schrift voor den Sone des waren en levendigen Godts in der kracht en waerheyt geloven en bekennen, en dat selve onse geloove met dat teeken des heyligen Doopsels (gelijk als ook de Moorman dede, Act. 8. 36.) onderdanighlijk na sijn bevel besegelen, om dat wy soo geerne in onse swackheyt na sijn geboden wandelen, en door sijn genade Salig zijn wilden, hoe deerlijken wy daer over van dat onaedige, verkeerde, blinde en vleeschelijke geslachte gescholden, gelastert, belogen, vervloekt, gepersequert en vermoort worden. Want de Sathan (segh ik) en heeft dat rechte ware geloove aen Christum Jesum met sijn onderdanige versegelinge van aen begin noyt geleden, hy en sal't ook niet lijdten tot den eynde toe.

Apoc. 9. 11. Daer de werelt aldermeest van hout die haten de rechte gront des geloofs (eylacen) op't aldersterkste.

De Apoc. Apollion heeft het door sijn Afgrondische Sprinkhanen (eylacen) also verdorven, dat'er weinig waerheysts by den Menschen is gebleven, want het is openbaer, dat niet alleen de Turken en de Papisten, maer ook die, daermen dat beste verstant aen verhoopte, welck de gene zijn die de klaerheyt des alderheyligsten geboorte Jesu Christi daer in dat rechte waerachtige gelove staet, 1 Joan. 5. met t samen des geloofs recht dryvingen, aert, kracht, vrucht, nadruk en versegelingen, op dat alderheftigste haten en vyant zijn, gelijk men aen onsen wederpartyen overmits haren schrijven opentlijken merken en sien magh.

Och! och! hoe gantsch weynigh hebben ende weten sy arme kinderen noch van dat Rijke Godts, ende van de stercke kracht sijns Heyligen Woorts, hoe wel sy haer by avontueren wel souden duncken laten, dat sy daer in al een groot deel van gegrepen hadden: Want het is meer als klaer dat een Aertsch vleeschelijck gesint harte, een roemgierigh, hooveerdigh gemoet, een hatige nijdigheyt, ende een onwaerachtigh valsche hant ende tonge niet uyt den goeden, maer uyt den quaden is, 1 Joan. 8. 44. 1 Joan. 3. 8. Endedat onse wederpartyen uyt een Aerts, vleeschelijck, hatigh ende valsch herte geschreven hebben, niet Gods maer haer eygen roem, naem en eere gesocht hebben, en in haer verhalen ende schrijven partyelijk ende onwaerachtigh zijn, kan lichtelijk daer aen gemerkt worden, dat sy van aenbeginne haers boecks heenen, tot aen't eynde toe, niet een beleeft woort noch van my, noch van onsen Broederen hooren laten. Dat sy de lieflijke weldaet so getrouwelijk in der noot aen haer bewesen, alsoo gantsch ende gaer verswegen hebben, niet eenmael ook roeren, dat sy soo menigmael met verstopte monden saten (dat ick niet tot onsen roem, maer tot des Heeren prijs segge) ende geen uytvluchten meer behouden en hadden. Oock dat sy niet een eenig letter van alle haer klare bekentenissen die sy voor ons allen deden, gelijk, dat een Vrouwe geen zaet, maer een menstruael bloet hadde, daer mede hy die gantsche Disputatie in den gront al verlooren hadde. Item dat'er twee Sonen in Christo waren, ende dat de gekruy-

Dat onse wederpartyen uyt partye geschreven hebben leert dese daet wel. Dat onse wederpartyen niet Gods maer haer eygen eere gesocht hebben, dat merkt men aen dit verswijgen wel.

ste

ste Godts Sone niet geweest en was, &c. In haer gantsche schrift ge-
roert en hebben, 't welck geen onpartydig Schrijver, die niet sijn
eygen, maer Godts glorie ende eere van herten soeckt, om te doen
behoort ofte toekomt. Oock mede dat sy mijn alsoo gantsch onweten-
de, jae als een plompe Koeckoeck (gelijk hy oock op een plaetse van
my seyt) die altijd eenderley sangh zingt, ende haer als Schrift-kondige
ende geestrijcke meesters daer setten, daer 't voor Godt ende allen sijnen
Engelen, oock voor ons allen soo geheel anders in den rechten gront be-
vonden ende geschiet is, gelijkmen door des Heeren genade in dese mij-
ne volgende beschrijvinge met verstandiger Godtlijcker waerheyt in alle
klaerheyt hooren ende sien zal. Weinig hebben sy (eylacen) dat woort
Pauli nagedacht, dat hy seyt, dat men der ydeler eeren niet begeerig
zijn sal, Gal. 6. 2.

Dewijl sy dan den handel soo gantsch ontrouwelijk beschreven heb-
ben, ende den Vader ende sijnen Sone, ende haer Edele, diere,
doorsnijdende, ware woordt ende alle sijn belijders soo deerlijcken ge-
schent, hebben oock onsen lieven Broederen, die soo vroomelijken al-
le dage om des Heeren woort lijden ende henen sterven, een soo grooten
schande aen den hals gehangen, als oft haer gantsche leven en ster-
ven niet dan raserye en ware, ende dat sy niet dan om enckel ketterye
goet ende bloet laten, worde ick uyt plicht ende schult mijns diensts,
ende uyt de liefde mijns Heeren ende Saligmakers Jesu Christi ende
sijnder Heyliger Gemeynthe gedrongen (niet uyt haet noch wraecke,
want die laet ick hem die sonder alle aensien der persoonen tot sijnder
tijd recht oordeelen sal) met ongevalschter reyner waerheyt aen te teec-
kenen alle wat Micron ter oneeren Christi ende sijns Heyligen woordts,
alsoo moetwillighlijk verswegen heeft. Daer en boven oock, hoe
lasterlijcken hy den Vader ende den Sone, dat woordt ende sijn belij-
ders geschent heeft, ende met hoe grooten onrecht hy onse geloove
ende Leere van de Mensch-werdinge Christi beswaert, die door de
gantsche Schrift in een onwederpreekelijcke kracht ende klaerheyt be-
tuygt ende geleert wordt.

Bidde daerom alle mijne Leefers om des Heeren wille, dat sy doch
dese mijne verklaringe met onpartijdigen herten recht door lesen, den
gront wel aenmercken ende den Heere om genade ende verstant bid-
den willen. Ick hoop 'et door Godts hulpe met alsoo een kracht
ende klaerheydt der Heyliger Schrift aen te wijzen, ende van malkan-
deren te scheyden, datmen, ja datmen den Antichristischen bedrog
by onse wederpartyen, ende den vasten grondt der waerheydt by ons
met vollen handen tasten sal. Ick wilde daerom wel, datmen dat
gemeyne recht-woordt na dichte *Alteram partem audito*, dat is, gy
sult oock den anderen part hooren, ende datmen alsoo dat mijne by

Liefde en
nooit drin-
gen my tot
antwoort.
Deut. 2. 35.
Rom. 12. 19.
Heb. 10. 30.
1 Pet. 2. 23.

Die partijdig
van herten
zijn en kon-
nen door
gene verma-
ninge geleert
worden.

dat hare houden, ende hem niet met een voor-oordeel (gelijck de partijders doen) roeckelooselijck vergrijpen wilde.

Bidde in gelijcker maten, dat men my oock niet en verkeere, dat ick by wijlen mans-zaet, vrouwen-zaet, menstruael bloet, in mijn schrijven noemen moet, Godt weet het hoe ongeerne dat ick dat doe, maer de noot dringet my om het te doen, soo anders de heerlijkheydt JESU CHRISTI by veelen niet verdonckert, ende de Hemelsche klaerheydt sijnder alderheylighster geboorte niet onder de Afgrondische wasem van Microns Antichristische glosen ende Sophisteryen verduystert blijven en sal.

Godts eere moet meer gelden, dan de Lastermonden en sommige teere ooren doen.

Ick en kan my des mans herte ende gemoet niet genoegh verwonderen, dat hy alsulcke ongerijmde fabulen voor de gantsche Werelt uyt schrijven, ende hem in sijn roemgierige hooveerdye (dat ick uyt sijn eygen werck voor Godt anders niet rechten en kan) soo openbaerlijck blijcken laten derf, daer't van so menigh scherpsinnigh mensche sal gelesen worden: Want wat doet hy anders

Wat Micron is, en soecht kan uyt sijn schrijven lichtelijck gemerckt werden.

door sijn gantsche Schrift, dan dat hy hem selven op eenen hoo-gen stoel set, ende my in den dreck treedt, gelijck alder eergierigen partijderen aert ende wijse is, dat ick alsoo niet een wilde geschreeven hebben, wanneer het mijn persoon ende niet de eere Godts aenginge. Ende daer der soo menigh Godtvreesendt vroom man by geweest is, die den handel van aenbeginne tot aen het eynde toe gehoord hebben. Oock noch daerenboven wel sommige daysenden zijn (soo ick vermoede) dien het door mijn gedruckte Boecken, die noch alle dagen hier ende daer gelesen worden, kennelijck ende openbaer is, dat ick soo menighmael opentlijcken handel, ook op de straffe des vyers, soo ick mijn Geloo-ve ende Leere niet met kracht der Schrift beweeren en konde, aen haer begeert hebbe, maer eylacen noyt verkregen.

Kan Micron zielen winnen ende wil niet, soo is by een leer groot Tyran, moet men immers seggen.

Soo ick dan nu soo geheel onverstandigh ware, gelijck men uyt sijn Boeck verstaen moet, soo is het immers meer als wonder, dat men my alsoo een bespreck ende handel dus lange tijdt geweygert heeft, daer hy soo menige ziele mede hadde mogen winnen, soo menigh goet mans kint te rechte brengen, (soo sy anders onrecht hadden) ende een soo groote eere ende roem (soo het hem geluckte) by sommige hooge lieden, ende oock by de gantsche Werelt krijgen ende inleggen. Maer Micron en is't noch niet verge-ten, (hoewel hy aldus praligh schrijft) hoe dat sy by ons geseten hebben.

Hadden Micron ende Hermes Godt gevreesd, gelijck sy met haer Schaeps-kleet schijnen laten, sy en hadden nimmermeer soo sotachtigh gehandelt, als sy nu met haren schrijven hier gedaen heb-

hebben. Doch ick vermoede dat de gene die Pharonem dreef dat hy Israël vervolghde, hoewel hy soo groote wonderen door Moses ende Aarons hant van den Heere in Egypten-land gesien hadde, ende alsoo in't Roode Meyr sijn straffe nam, Exod. 7. 25. 8. 3. 9. 6. 10. 14. 11. 5. 14. 28. Ende ook mede die Antiochum dreef, dat hy hem alsoo haestede dat hy Jerusaleem tot een dooden kuyl maken mogte, ende alsoo onderwegen sijnen Stercker ende straffer vant, Mach. 9. 4. dat die selve oock Micron ende Hermes tot dit schrijven hier aldus gedreven heeft, op dat hare bedeckte huygeleriye, hare menigvuldige groote ende sware leugenen, hare roemgierige partye (ick noem het gelijk ick dat voor den Heere richte ende insie) hare onbeleeftde ondankbaerheyt, hare onverdiende faemrooverye, hare vervalschinge ende moetwillige verdraeyinge des Heyligen Godtlijcken woordts, hare breekende glosen, hare Sophistische Philosophie, hare bedroefde vervoeringe der armer ellendiger zielen, haer grouwelijke Antichristische, valsche leere, haren swaren laster beyde aen de Vader en aen sijn gebenedijde Sone, haer tastelijcke duyfsternisse, ende hare ydele vleeschelijke herten, eenmael overmits sulcks door dese onse verklaringe, recht mogen openbaer worden, ende alsoo alle die goede herten, die midts veel valsche leugenen, die sy over ons dichten, schoon schijnen die sy voor wenden, ende verdraeyde vervalschste schriften, met alle de soete smeekende woorden der menscheliker wijsheyt, aen haer stricken gebonden staen, tot des Heeren prijs mogen los en vry worden.

Godts oorde-
len en wer-
ken zijn dik-
wils wou-
delijk.

Roemgierig-
heyt en par-
tye en rich-
ten niet
goets toe.
Rom. 16. 17

Icken weet immers niet wat ick anders van der saken dencken oft seggen sal: Want ick hebbe hem al over twee Jaren door een hoog geachtet ende naemachtig man die ook sijns geloofs is, getrouwelijcken laten waerschouwen, soo hy 't tot den druck bestellen wilde (want my werdt geleyt hoe dat hy sulcks in den sin hadde) ende hy niet de rechte waerheyt en volghde, effen als't geschiet was, want ick merkte dat hy de leugenen weynig spaerde, dat hy alidan (soo ick leefde, ende de Heere my dat toe liete) sijne antwoordt hebben soude. Maer hy wiste wel soo hy 't niet anders en maeckte dan 't geschiet was, dat hy als dan seer weynig roems ende eere by der wereldt daer mede behalen soude, want het wilde geluyt hebben: Micron heeft 'et al verlooren, welck een grootdunc-kig hooveerdig vleesch niet geerne alsoo hebben ende hooren soude.

Micron is to-
goeder tijt
voor die
schrijven al
gewaer-
schouwt.

Ick en haddet evenwel mijn leefdagen niet geloof, dat hy alsoo overmaten eergierigen, partydijschen, onwaerachtigen, faemroovigen, ende onbeschaemden vleesch gehadt hadde, soo ick dat selve niet in der daet met onsen bespreck, ende oock nu met desen sijnen schrijven alsoo aen hem bevonden hadde ik hadde

Moedanigh
den boom is,
ledanigh is
ook sijn
vrucht.
Mat. 12. 31

gemeynt, sijn vernuft soude hem wel geleert hebben oock sonder yemants waerschouwen, soo sy dede dat hy nu gedaen heeft, ende ick noch by den leven ware, dat hem alsdan niet dan enckel oneere ende schande by alle onpartydelijcke redelijcke Lesers ende toehoorders daer uyt volgen konde, maer Micron moeste baren, daer mede dat hy swanger was.

Doch hy magh by avontuuren gehoopt oft gedacht hebben, dat ick middeler tijdt moghte henen gestorven hebben, ende dat hy alsoo ongestraft voor den menschen by sijnen roem ende prijs soude gebleven hebben. Hy wiste oock wel, dat hy hem by der Werelt (die geerne sulcke troostelijcke leugenen ende valsche tijdingen hebben ende hooren wil) aen my niet vergrijpen en konde, want die my ende mijne Medebroederen op 't alderleelijckste beliegen, eere ende naem nemen, op 't heftighste schelden, ende met een de alderongeschickste verwe affetten kan, is by haer een goet Propheet, ende een aengenaem Prediker, alsoo mogen sy vast met malkanderen aenloopen, tot dat sy van den Heere gesteuert worden. Sy zijn van der Werelt (seyt Joannes) ende daerom spreecken sy van der werelt, ende de werelt die hoortse, 1 Joan. 4. 5. De lieve Heere gunne haer sijn genade is het mogelijk, Amen. De Leeser heb 'er acht op watter volght, op dat hy Christum leere kennen, recht doe, ende salig worde.

Esai. 30. 10.
Jer. 5. 29. 8. 6.
14. 13. 23. 16.
2 Tim. 4. 3.

E E N

E E N
GANTSCH DUYTLYCK

Ende bescheyden

A N T W O O R D T

Anno M. D. LVI.

1556

Uyt waerheyt ende kracht der Heyliger Godtlijcker
Schrift grondelijk vervattet, op

M A R T I N I M I C R O N S

Antichristische leere, en onwaerachtige valsche verhael,
van den handel oft bespreck Anno M. D. LIII.

1553

Hoe en wanneer de Engelsche (also genaemt) by ons gekomen zijn, en welck een trouwe liefde onse Broeders aen haer bewesen hebben.

Siet also is hare aankomste by ons geschiet/ en alsulk een trouwigheit en liefde hebben onse Broeders aen haer bewesen/ dat ons niet lan- ge daer na van den ondankbaren Hermes seer qualijken geduydet wert / en is van Micron (so het schijnt / uyt enkel haer der waerheyt en ongunst der broeders (op dat haer doch niemant eenige vroomheyt roeschryven en soude) in sijn verhael gantsch en gaer vrees wogen.

Der Broede- ren goede daer is seer qualijk van haer gedankt en beloont.

I't Jaer 1553. een wep- nigh vooz Midwinter is 't geschiet / dat den Broede- ren wert aengesepdt / hoe datter een gantsch Schip vol volks uyt Denemarken aengekomen was / die haets gelobens halven uyt Engelandt bedreyden waren / en lagen een stult dwegs buyten in dat ps bezoren.

Aankomste der Engel- sthen.

Als nu de Broeders sulks hoorde / zijn sy van stonden aen met Christelijker barmhertig- heyt over haer betwergt geworden / so het billijk en recht was / hebben haer met den anderen besproken / en alle blijft daer aen gekerret (hoe- wel sy vermoededen datter haer bepoort overig- heyt wel dzooffenisse uyt ontstaen mogte / als 't ook geschiet is) dat syse uyt dat ps helpen / en met goeuer geboeghlijcheyt sonder bevoerte binnen der Stadt bzingen moghten / als sy ook gedaen hebben.

De Broeders en hebben haren dienst om des kruys vrese niet na ge- laten.

Sy zijuse met wittevooz en wijn te gemoet gegaen / so daer eenige krancken of swacke on- der haer geweest waren / dat sy de selfde daer mede verquicken / en een wepnigh hadden mo- gen stercken.

En doe syse nu in de Stadt geboert hadden / hebben sy oock noch na haer kleyn vermogen outrent vierenwintig Daelders up: haren ac- moedt te hoope gezaghe / den voornaemsten ban haer dat gepreuzert / oft der eenige be- hoefte onder haer waren / dat sy den selfden daer mede dienen en te hulpe komen souden.

Der Broede- ren trouwig- heyt, die sy aen de Engel- sche bewe- len.

Dat gelt wepgerden sy / en seiden : Gelde hebben wy wel / wy begeeren maer alleen dat- men ons daer in behelpe dat onser sommige honden tot den arbeet komen : daer toe oock de onsen also veel deden / als in haer was.

Hier aen de- den sy recht dewijle sy genoegh hadden.

Oock wert haer in gelijker maten van een van den onsen dienstelijcken aen geboden hoe hy de kinderen van Joannes à Lasco geerne in sijn huys hebben / en dat beste by haer doen wilde. Daer op hem Herm. Backereel ant- woorde : neen / dat soude so niet dienen : want Joan à Lasco waer een man die vele niet He- ren / Doxten / en groote lieden handelen moe- ste / het moghte sijnen gorden naem (och Leter merkt) een boos geruchte maken : dat sijn kin- deren by sodanige lieden zijn souden. Dat hoo- rende merkte ik wel hoe wy de onnosse / rechte en slechte pelgrims Jesu Christi niet gelre- gen en hadden.

Merkt hoe hier Christus polk veracht is.

Hoe dat de Engelsche met onse Broeders in 't besprek gekomen zijn.

Ende hoe sy nu een / twee / of drie dagen bin- nen der Stadt geweest waren / heeft Her- mes met den sijnen / onnigge van den onsen by mallanderen laten komen / ende heeft eenen handelen / Disputatie / of Besprek aen haer be- greet / en na vele wijtloopende woorden alsoo tot haer gesep : Ich ben een Leraer / ick wil oock een leraer tegen my hebben : Want ick hebbe geschoot / als dat Menno hier in de Stad ge- zijn soude / so wil ik dat hy of een ander Lee- raer tegen my staen sal / want ik heb wel niet hondert ofte meer van den utwen gehandelt / wannere sy dan overwonnen waren / so betie- pen sy haer alrijt op de leraers. Siet / so was sijn voozgeven.

Hermes en- waerachtig- roemgieri- ge voorge- ven om te handelen.

Hier hadde ik nu wel vele van dese sijne leu- genachtige voozgeven en coeringerige slipperi- ge tonge te schijven. Ock van sijn onbeleefde hatige soecken achter mijnen rugge / ofte hy nergens niet een splinterken konde vinden / daer hy een groote balie van maecten / en my alsoo tot een schant-reecken op het lijf binden moghte. Ende mede hoe hy mijn verborgen woon- stede van een onnoofel kint afzoeghde / Ge. Dan dewijle het den Leter noch leeren noch beteren kan / so wil ik dat den Heere bevelen / en Hermes schande onberoert laten / op dat 't den Leter niet toe schijne / en als oft ik gelijck met gelijck betalen wilde / daer de Heere eer- wigly vooz sy. Dat hy eventwel wat waerach- riger in sijnder tongenken wat onpartydicheit van herten ware / ende den Heere sijnen Gode wat beter bzeefen / wilde ik hem wel van groon minijns herten getwenscht hebben.

Nu sy my met geen waerheyt konden schenden, hebben sy't evenwel met leugenen willen doen.

Den handel wert Hermes en den sijnen op sulck een conditie betwilligt / dat sy 't geen men- schen openbaren en souden (nademaek ik soo armen swacken man ware / ende van alle de Wereldt geboet) waer sy met my gehandelt hadden. Daer op sy onsen broeders van ha- ren 't wegen de hant gaben / dat sy 't nummer- meer doen en souden. Daer hoe sy 't nageko- men zijn heeft de daer bewesen : Want niet lange daer na / wistmen te Emden by der stra- ten.

Onse tegen partye hebben haer toegelyste woordt seer qualijk gehouden.

ten te vertellen / waer dat Menno woonde / en dat Micron en sp alle daer met hem gehandelt hadden. En nu hebben sp 't noch daer en hebben vooz de gantsche werelt in d'zulk laten upgaen ; of eerlijke vrome lieden niet meer over haer hant tassinghe en toegeseyt woort / dat by alle redelijke ernstachtige der gantscher werelt niet wepniger als een geswooren Eedt geacht woort / behooren te houden / wil ick alle mijne Lesers / hebde gonsfich en ongonsfich / te bedanken geben. Doch aen ons (laten haer bele dinken) kammern niet mishandelen.

Ondankbaerheyt wert by den ouden Persen met den doot gestraft.

Des selven geijlichen en hebben sp oock de Stadt (die meer deugs in den harden houden Winter / doe sp niet en wisten waer sp blijven souden / aen haer betwers / dan gantsch Postlant en Denemarken deden) niet al te vziende lijck gedankt / dat spse met haer ongesouten partijdsch schryven by Heeren / Dozsten / en andere steden in suspicie vziengen / als of sp ons onderhielden of voozstonden / daer sp niet meer ban mijn woonen / dan van haren doot getweten en hebben.

En laetsten hebbense oock sommige goede herten / die 't aen haer niet verdient en hebben / na malkanderen op het Register geset / op datmense doch in allen Landen / waer sp hen komen wel kennen magh. Ende so het de Heere dooz sijn genade niet voozsiet / by avontueren den enen / of sijne alepne kinderkerck / die soo overmate veel goets by haer dede / om sommige dupsende geschreuen. Hadden sp nu in allen desen / de ongebaltschte reyne liefde / die niemantden quaet en twenscht / noch wepniger doet / te samen met de gemeyne eerbaerheyt en oock haer eppen woort en eere wat beter bedacht / dewijle het doch niemant op den gantschen Hertbodem leeren / of in Godt beter maken en kan / en dat het meer eens verkalichers / als eens vromen Adams werck schijnt / so soude (na mijn beduncken) den Euangelischen Christuslijken aert / geest / tucht / en billijkheyt / gelijkformiger geschreuen hebben / als het nu doet. Recht is des Heeren woort : De vziucht wijs / hoedanigh de Doom is / Matt: 12. 33.

Verclicken betaemt genen Christen noch weyniger eenen Prodikant.

Diet aldus hebben sp gehandelt / die haer laten dinken dat sp de Christenen en top de ketters zijn / en die Godt tot een getupge nemen / en haer op dat Goddeel Gods beroepen / dat sp den handel getrouwelijck en recht beschreuen hebben / daer sp nochtans wel weten / dat sp het alder eerste woort geloogen hebben / van het gene dat sp schryuen.

De openbare leugenen des Heeren Name te belegen is die een iware sonde met die andere op pronken.

Een waerachtigh verhael.

En hoe gantsch onwaerachtig dat het is sal dooz des Heeren genade upt dese mijne verklaringe in opgedeckter waerheyt in 't nabolgende gesien wozden. En also zijn Hermes en ick in de Ad-winters dagen tot een bespreck gekomen.

Hoe dat Hermes en ick met malkanderen gehandelt hebben.

Het gebeurde / doe wy om te handelen by malkanderen waren / dat ick sommige hooze woortden upt rechter goeder meyninge / van dat liffen / d'zulk / tribulatie / verbolginge en crups der oprechter waer Christenen vermaende. Daer op hy nu terstont antwoorde / dat ik sijn Leere daer mede by den haren wil-

Ik dedet hem tot troofte om dat sy selve doe verdreuen waren.

de suspoet maken : dat ick noyt alsof gedacht en hadde. Ik liet af en sprack / wel aen Hermes, ik vermoede dat gp wel liever eerst van de Menschwerdinge met ons handelen soude / hy antwoorde: Ja. So bekent dan (sepde ik) u gelode. Doe hy 't nu bekent hadde / sprack ik / Liebe Hermes, hebt acht op utwe woortden. Want siet / alle dese Inconuenienten volgen upt utwe gelode en hebbe hem in 't getal achte vooz gestelt.

Ende siet / als ik nu mijn reden gepndigh hadde was daer een onder haer Ja. Mich. genaemt / die oock somtijden van Micron in sijn schryuen voozgetoogen woort / die sepde tot my / oit ik dat wel met de Schrift bewijsen konde? Merpende dat ick van mijn gelode also gesproken hadde. Dat mocht gp (sepde ik) Hermes vraegen / want het sijn gelode ende leere is. Dat hoozende / sloegh hy sijn hoest ter needer / ende sweeg stille. Ik vermaende hem diemael na malkanderen / dat hy hem dat met der Schrift van Hermes soude laten bewijsen / noch sal ick sijn antwoort hebben.

Of dit geen partye geweest en is magh den Leser nadenken.

Doe ick nu dese leelijche partije merkte / wert ick seer bedroeft. Liebe Heere (sepde ik) salmen aldus handelen met des Heeren woort / dat moet Godt geklaeght zijn : Doe gp meynde dat mijnen gront was / wilde gp Schrift hebben / inar nu ghy verneemt dat het Hermes gront is / nu is 't u Schrifts genoogh. Och vziend (sepde ick) doet woode / ende schaemt u vooz utwen Godt / want gp en handelt niet met sijn woort / gelijk een oprecht Christen behoort ende toekomt. Ende dese is wel een van de voornaemste getuygen / die so onpartijdighlyken hebben toegehoort soo Micron, maer niet met der waerheyt / roemt ende vooz geeft.

By Godt en sijne Christenen gelt de waerheyt en geen partye.

Daer na nam Hermes sijn antwoort ende sepde. Die Inconuenienten wil ick te niere doen gelijk dewint dat stof verweyftert. Liebe Hermes (sepde ik) spreck sof vermetelijcken niet / het staet soo qualijken aen een Christen / ik weet gp sulste my moeten houden laten. Is ook tot noch toe / den Heere sp prijs vooz sijn genade / alsof geschiet / gelijk ick upt Microns Aenhanghel klaer genoegh vermerke / hoe wel sp hare hoortden daer meer als twee jaren om getrokken hebben.

So vermetelijck spreken voor Godt golve, so had het de waerheyt lange al verloren.

De Inconuenienten bleuen van hem onbesantwoort. Ende 't was ten meestendeel al van aennemen / watmen van hem vernemen ofte hooren konde. Soo sprack ick ten laetsten : Liebe / wijsf my doch waer staet het geschreuen / dat hy alsof onse vleesch / of onse mensche lijke nature hebbe aengenomen als ghy vooz geeft? Doen antwoorde hy : Paulus leert, als dat Christus eens knechts gestalte aengenomen heeft, Philpp. cap. 2. vers 7.

à Lasco tegen settinge op de woorden Pauli: Gods gestalte en knechts gestalte.

Doe hy nu sijn woortden upt hadde / vzaeg ik hem / of hy met Johanne à Lasco in der leere eens ware of niet? Hy bekende Ja. Wel aen sepde ick / à Lasco heeft van dese spreuche Pauli / Gods gestalte en knechts gestalte een tegen settinge gemaecht ende sepde : Gelijck hy in Godelijcken gestalte was / ende daer mede oock waerachtigh Godt was / dat hy oock alsof onse sondelijcke gestalte aengenomen heeft ende daer mede oock een waerachtigh mensche geweest is / doch de sonden (sepde hy) daarom wy knecht-

knechten inder Schrift genoemt worden / en heeft hy niet gehad.

Antwoort op de tegen- settinge.

Hyt welker tegensettinge dan een van twee- waer zijn maect / oft soo hy de sonclijke gesal- te gehad heeft / ende heeft de sonde niet ge- had / dat hy ook als dan na kracht der selver tegensettinge / de Godlijcke gestalte moet ge- hadt hebben / maer heeft de Godhepdt niet gehad. Ofte soo hy de Godlijcke gestalte gehad heeft / ende daer mede de Godhepdt ook / dat hy als dan oock de sondelijcke ge- stalte moet gehad hebben / ende daer mede de sonde oock / oft de tegensettinge is valsch / ende en kan in der kracht niet bestaan. En- de is in alsoo een verstandt een van beyden / oft dat Christus een Sondaer geweest is / oft geen Godt geweest en is. Ende hoe dat soo een leere met der Schrift bestaan kan / wil ick u selven te bedenken geben.

Merkt wat hier geseyt wort.

Doe antwoorde hy : De Schrift getuygh dat hy sonder sonde geweest is. Waer is 't (sep- de ik) daer upt is 't openbaer / dat dese tegen- settinge van a Lasco valsch is / ende gp met dese spzeuke niet bestaan en moget.

Hier merkt welk de rechte tegen- settinge der woorden Pauli is.

Maer soo de Schrift ongebrooken blijven sal / so wil dit de rechte tegensettinge zijn / na- melijk / gelyck Christus in Godlijcker gestalte was / ende daer mede oock waerachtig Godt was / dat hy hem selven oock alsoo vernedert heeft / ende en heeft niet eens grootmachtigen kersers / oft koninks gestalte / diemen die- nen soude / maer eens armen knechts gestal- te aengenomen / om dat hy dienen wilde. Want gelyck hy van eeuwighepdt waerachtig God in Godt / ende met Godt sijnen Vader geweest is / Esa. 9. 5. 40. 28. Jer. 23. 5. 33. 15. Joa. 1. 2. Rom. 9. 26. 1 Joa. 5. 5. Al- soo is hy oock onse waerachtige knecht ende Dienaer in der tijt geworden / Matth. 12. 18. 20. 28.

Christus wa- re Godt van eeuwigheyt, en is oock onse ware dienaer in der tijt ge- worden.

Daer mede verliet hy doe die spzeuke / ende sepde : Daer is noch een ander, die al veel klaerder is, die daer seyt, dat hy Abrahams zaet hebbe aengenomen, Heb. 2. 16. Niet alsoo Hermes (sepde ick) men moet de Schrift alsoo niet vervalschen. Want daer en staet niet dat hy Abrahams zaet aengenomen heeft / maer daer staet dat hy 't aenmeemt. Welcke aenneming tot aen 't epnde dueren sal.

Dese Schrift is van den weder party- en gantich vervalst.

Doe nam hy de woorzen des selfden Capit- tels ende sepde : Hoe Christus der kinderen vleesch ende bloet deelachtigh geworden was, ende alsoo des vlechts halven onse Broeder genoemt werde.

Dat hoorende sepde ick : Daer woerd de Schrift wederom vervalschet / want daer staet / dat hy vleesch en bloet deelachtig ge- worden is / maer daer staet niet dat vleesch ende bloet der kinderen. Daerom soo laet ons dat verstandt der selfder woorzen van bo- ren aen bestien / op dat wy de Schrift geen geweld doen. Aldus seyt Paulus / die daer heplig maecht / ende die heplig gemaecht wozden / zijn upt een. Nu bzage ik u / op wien dat dat een verstaet? Of gp dat op Godt verstaet / oft of gp 't op Adam verstaet? Hy sepde : Op Adam. Daer upt volgt dan (sepde ick) sonder alle spzeken / dat oock allen Godtloosen ende Dumbels kinderen / gelyck Dieben / Doordenaers / Droncken bolten / Roemrijcke Waters / Dootslagers / Afgod- den- Dienaers / Hoeren ende Boeben /

Hier merkt noch een ver- val- schinge.

Christus seyt, dar alsulke lieden upt den Vader den Duyvel zijn, Joa. 8. En onse we-

Christus Broeders ende Susters zijn : Hy behende huyelijck upt / dar zy 't oock wa- ren.

derpartyen seggen even- wel dat hy Christus broeders zijn.

Doorder volght / soo wy des vleeschs hal- ven Christus Broeders ende Susters waren / dat wy oock als dan / des vleeschs halven / sijne kinderen zijn moesten / want in 't nabol- gende sepde Paulus : Siet ick ende mijn kinderen / &c. Waer upt men dan niet dan met alle waerhepdt slupten moeste / als dat de eene Broeder den anderen, en de kin- deren haren Vader na den vleeschge gegene- reert hadden. En hoe dat soo een genererin- ge na der Schrift ende oock na der ordmantie Godts bestaan kan / wil ick u selve te beden- ken geben.

Ende als wy nu sommige andere woorzen meer ober dat deelachtig wozden / met den anderen gebrooken / bzage ick hem ofte niet Adam oock vleesch ende bloet deelachtig geweest was? Hy antwoorde / Ja. Wel aen sepde ick / van wiens vleesch ende bloet heeft hy dan sijn part of deel gekregen? soo men dat deelachtig wozden alsoo verstaen sal / als gp wilt. Daerom lieve Hermes / siet woer u / utwe Geleerde bedziagen u. Aldus seyt Paulus : Die daer dozcht die dozcht op hope / op dat hy sijns hoopens deelachtigh woerde / dat is / dat hy mach bekrifigen dat hy hoopt / 1 Cor. 9. 10. Item in den selfden cap- Sool de anderen dese macht aen u deelachtig zijn / waeromme niet veel meer wy / dat is / soo de anderen dese macht aen u hebben. Item wy sijn Christi deelachtig geworden / niet dat wy slechts een stuck van hem gekreegen heb- ben / maer hy is ons geheel geworden. Heb. cap. 3. vers 14.

Deelachtigh worden wort van onse we- derpartyen tegen alle Schrift ge- bnykt. Hier heet deelachtigh worden by Paulum, hebben of verknigen.

Hierom / lieve Hermes, waerschoutoe ick u / laet doch de schrift de Schrift blijven / en- de dwingste na utwen zin en goetduncken niet. Want Paulus en seyt niet / als dat de onge- hepligde / gelyck Leugenaers / Waters / Wo- beerdige / Overpeelders / ende des Dumbels kinderen te samen / niet Christo onsen Hepl- ligmaker upt een zijn / dan de gehepligden / te weten die / die met hem upt enen God ge- boren zijn. Om welker geboorte upt Godt ende niet upt Adam / wy sijn Broeders zijn / want de wedergeborene hebben 't samen mes hem enen Vader. Ja gelyck hy Godts eerst- geborene Sone is / Heb. 1. 6. Also is hy oock de eerste geboren onder veel Broederen / Rom. 8. vers 29.

De Godloofe en sijn Chris- tus Broeders niet.

De wiffen ons dan de Heplige Paulus leert dat hy alsoo de eerstgeborene onder den Broederen is / als gehoozt is / soo is 't oock daer upt meer als klaer / hoe hy niet onse Broeder upt Adam maer upt Godt is / want Adams eerstgeborene en is hy niet geweest / moet daerom Adams kinderen midts de we- dergeboorte / dooz 't gelooide oock Godts kin- deren wozden / Joa. 1. 12. Ende alsoo Chri- stus Broeders sijn / Matth. 12. 50. Marc. 3. 35. Luc. 8. 21. Heb. 2. 11.

Adams kin- deren moe- ten Godts kinderen worden die Christus Broeders sul- len sijn.

Ende siet / aldusdanige wedergeborene en gehepligde / die te samen met enen Vader hebben (niet hoeren / hoeren en des Dumbels kinderen) en schaemt hy hem niet sijne Broe- deren te noemen / en seyt : Wven name (hy meynt sijn Vaders) en niet Adams name) sal ik mijnen broederen verkonbigen. Weder- om / ik sal hem (namelijk den Vader / niet op Adam)

Adam) vertrouwen. Doch eenmael / siet ick ende de kinderen / die my (met Adam maer) God gegeven heeft. Nademael het dan klaerder als klaer is / dat sijn kinderen niet vleeschelijke / maer geestelijke kinderen zijn / want vleeschelijke kinderen en heeft hy niet gehad / alsoo moeten oock sijn Broeders Geestelijcke Broeders zijn / oft de eene spreuke moeste Geestelijck / ende de ander vleeschelijck zijn / oock moeste als van de Suster Maria haren Broeder Christus in den vleesche gegenerect hebben / is soo sterck / datmen 't niet geenen reden tegen spreken en kan.

Ende hoewel nu aldusdanige wedergeboorene (segge ick) sijn Gehelighden / Broeders ende Susters zijn / soo hebben sy noch evenwel (maer tegen haren wille) dooz de aengeborene boose artt der sonden gemeynschap / (verstaet my recht) hy seyt / gemeynschap / met vleesch ende bloet / sondigen / strupheleken ende overtreden menighmael / ende worden alsoo der boozgenocmder gemeynschaps hebben van de Wet / die de volkomene gerechtigheyt eyscht / in haren conscientie beschuldigt. Ende siet daerom is 't oock haer Verplighmaeker / Eerstgeboorene Broeder / ende Vader Christus / in gelijcker maten vleesch ende bloet delectichtigh geworpen / niet van den kinderen / want so en staet 'er niet / moest oock anders een sonder van den sonder / ende van twee verscheyden personen ende Sonen / daer van d'ene Hemelsch / eeuwig ende onsterflich / de ander aertsch / tijdelich ende sterflich geweest waren / een geweest zijn. Sonder dat woort is selfs sommige woorden / set ik den leester tot verklaringe) vleesch / dat is een waerachtigh / lydelijck sterflich Mensch in Maria geworpen / gelijk Joannes seyt: dat woort is vleesch geworden / Joan. 1. 14. sijnen geheplighden Broederen ende kinderen in allen dingen gelijk / Heb. cap. 2. vers 11. de sonde uptgenomen / Heb. cap. 5. vers 2.

Op dat hy alsoo de beschuldigende wet in sijn onschuldig vleesch ende niet in ons schuldige vleesch voldoen / sijn kracht nemen / de berdiende doodt met sijnen onberdiende doodt overwinnen / den dubbel / die des doots geweld hadde / wegh doen / der Slangen haer hooft te vertreden / ende ons alsoo midts de kracht van sijn roode bloet Gode sijnen Vader hepligen / ende in allen onsen aenbeestingen / ende aenliggende nooden / die ons upt onse verdoyben vleesch ende des Sathans boose ingebinge herkomen / te hulpe komen mogte. Siet / so is Paulus eppentlijke gront ende meyninge / Heb. cap. 2. vers 14.

Ende in alsoo een verstant blijft Christus de ongedepde Sone Gods / de Schrift blijft ongebroken / Christus blijft de Verplighmaeker / wy zijn geheplighden / ja Broederen ende kinderen / ende daer en is geen eenigh spreuke in der gantscher Schrift / die ons tegen is. Dan wat Hermes bekentnisse ende geloove booz beele / groote en sware Inconvenienten mede brengh / is al gehoozt.

Doe ik nu alsoo wederom van den Inconvenienten roerde / wilde hy / dat ick oock mijn geloove bekennen soude / gelijk hy dat sijn gedaen hadde. Wilde als dan (sepde hy) meer Inconvenienten (hoewel hy 't niet gehoozt en hadde) upt dat mijne vergaderen /

dan ik upt dat sijn gedaen hadde. Ende als ick nu mijn bekentnisse gedaen hadde / sepde hy: Dat is my al te lanck, daer en kan ick niet op antwoorden, ik vervatede het met korte duytljcke woorden, werdt eventwel niet een Inconvenient van hem vergaderet. Siet / weerde Leester / hier hebt gy nu de wichtighste gronden ende spreuken / die Hermes ende ick van de Mensch-werdunge Christi met den anderen verhandelt hebben. Ick segge de wichtighste / want alle de woorden te beschrijven / die tusschen ons bepden toe gelopen zijn / is onmogelijck.

Da de machtighd sijn wy tot den Kinderdoop gekomen / dien hy daer mede booz recht betweeren wilde / dat de kinderen (soo hy seyd) voor geloovigh in der Schrift gerekent waren, ende dat Zacheus (daer hy hart op drangh / hoe wel ick hem sepde / liebe Hermes bedenck t / Zacheus en is 'et niet) met sijn gantsche huys gedoopt was.

Ja goede Leester / soude ick den handel vertellen / gelijk 't geschiet is / het soude booz sommige Leesters schijnen / als oft ick dat upt partje dede. Wederom den anderen / die my hemmen / dat het een groote dwaesheit van hem was / dat hy ons op alsulcken handel beriep / ende niet meer van der Schrift en wiste / also dat ick oock eens / tweemaal tot hem sepde: Liebe Hermes, gy zijt noch al te Jonck in uwre saken / gy moet noch al anders leeren / sult gy uwen gront betweeren ende boozstaen. Daer zijn nu alle uwe hermetelijke woorden gebleven / die ghy in den beginne booz sloecht / &c.

Doch schrijft Micron evenwel hoe dat sommige van hare twacke Broeders door den handel van Hermes leer gesterckt waren. Ick laet 'et alsoo goet zijn / men moet alsoo den Leester een blindoock booz de oogen hangen / op dat hy het niet en mercke / dat Hermes tot haerder grooter schanden / soo kindisch gehandelt heeft.

Weet eventwel getwiffelijck / hoe dat Micron sonder eenigh vertoeven / stracks na den handel van haer verscheyden werdt / gelijk oock sijn eppen schrijven mede brengh. Want hare Broeders daer by ons bepden van binnen ende van buyten in grooter noodt waren. Wat hy met dat van binnen meyn / mag de Leester by hem selven nadencken.

Hoe dat Micron onse eerste Besprek gantsch partydelijck verhaelt heeft, de wichtighste saken verfwegen, mijn woorden verdraeyt, ende de sijne seer opgepronckt ende verciert heeft.

Als wy nu om te handelen geseten waren / hebbe ick tot Micron geseydt: Ick hooz dat uwen naem Martinus Micron heet. Ghy zijt my een onbekent Man / en hebbe oock mijn lebe dagen niet een woort van u gehoozt / eer gy hier gekomen zijt. Doch hebbe ick nu alsoo verstaen hoe dat gy uws sprekens halven een goet aensien te Londen gehat hebt / hebt oock schriften (so ik hore) in dynck laten uptgaen. Daeromne is mijn Broederlijke bermaninge ende bede aen u / soo gy nu in desen onsen bespreck krachtiger waechepdet en baster gront der Schrift hoozt / als gy tot noch toe gehadt ende geleert hebt / dat gy dan niet

Gelijk Christus kinderen geestelijke Kinderen zijn, alsoo zijn oock sijn Broeders geestelijke Broeders.

Merckt wat 'er is gemeynschap met vleesch en bloet hebben.

Paulus en siet niet, dat Christus dat kinderen vleesch deelachtigh geworden is maer onse wederpartyen vervalschen 't so.

Pauli woort is soo klaer als de schoonen dagh is, soo het de Afgrontsche wafem niet en verduyfde.

In onse verstant blijft een ongedeyde Schrift en Christus.

Merkt, waer mede Hermes sijnen Kinder doop beweren wilde.

Die my kennen (meyn ik dat ik uyt geen partye en schrijve.

Wiewat met der waerheyt pijsst en kan nimmermeer belchaemt worden.

Mijn Broederlijke vermaninge aen Micron.

niet utwen eppen naem ende eere / maer des Herren Naem ende eere soecken wilt. Daer op hy my antwoorde : Menno, dat selve vermane ick u oock. Daeromme (sepde ick) hen ick hier / hebder oock veele Aeren om geleiden / dat ick de waerheyt geerne hebben ende volgen wilde.

Microns antwoordt op mijn vermaninge.

Hoe Micron my mijn broederlijke vermaninge op 't alderernijngste uyt enckel partye en haer verandert heeft.

Microns getuygen, die by onpartydich soemt.

Dese mijn Broederlijke vermaninge upt getrouwer herten aen hem geschiet / heeft hy my in den laetsten handel (als hy nu alle repren in synen valschen Antichristischen gront gegrepen wert) seet broeffelijken verandert / ende booz mijnen oogen geleyt / hoe ick hem bertweten hadde / dat hy tijn eygen prijs ende eere met leeren ende schrijven te Londen in Engeland gefocht hadde, dat ick op die tijdt nopt also gedacht en hadde / want ick en kende hem niet.

Hy beriep hem op sijn gelijke getuygen / welcke arme betooverde kinderen alle met hem / ja seiden / waer ober ick van herten bezooft wiert / ende sepde : Is 'er dan geen vreesse Godts booz utwen oogen ? Daer zijt gy ontrent thien / die hem alle na den mond sprekken / so daer nocht thien durfent toe waren / so en sprekent gy doch in desen deel geen waerheyt / want hoe soud 't doch luden / dat in eenen onbekenden man / daer ick ook noch niet dan alle goet van gehoozt hadde / met mijn eerste woorden soude aenreunen ende seggen / dat hy sijn eppen eere met schryben ende leere gefocht hadde ?

Dolt wederspzaken 't hem alle onse Broeders / ende seiden : Liebe Micron, gy vergrijpt u / want also ende alsoo heeft u Menno vermaent / ende aldus hebt gy geantwoordt. 't En heeft noch al temael niet geholpen, dese onaedrige / birtete / ende leugenachtige / faemroobige reden moest noch (eylacen) in sijn Boeck staen. Wat dit nu booz een Geest is / hoe hy de ongevalschte Christelijke waerheyt / broomheyt / ende liefde volget / ende hoe getrouwelijken hy de faeke verhaelt heeft / wil ick alle onpartydiche redelijke Lesers met dese sijne oneerlijke / leelijke vervalschinge / die hy ober mijne eerste woorden / die ick upt een soo repnen herte tot hem spzack / gemaect heeft / te bedencken geben.

De Godtvruchtige Leter richte, wat dir voor een schrijver ende Lectaer is.

Om dat wy den geheelen / ja den gekruyften Christum voor den Sone Gods in der waerheyt bekennen, daerom moeten wy Microns Keters zijn.

Daer na zijn top tot den handel gekomen / hielt my sommige Artikulen booz / daer van al mijn schryften vol zijn / daerom ook gern antwoort. noedig. Ten laetsten hebben top de mensch-werdinge boozgenomen / om welker wille top alsulcke leelijke verleyders ende Keters by haer zijn moeten, namelijk / om dat top met Godt den Dader / met Christo / met den Engel Gabriel / met Petro / ende met de gantsche Schryft bekennen / dat Jesus Christus de Sone Godts is / Matt. 3. 17. 17. 5. Marc. 1. 11. 9. 6. Luc. 1. 31. 3. 22. 9. 25. Joan. 1. 45. 5. 22. 6. 35. 7. 21. 8. 23. 9. 37. 10. 36. Ec.

Sijn eygentlijke bekentnisse ende gront was dese / te weten / dat twee Sonen in Christo, de een eeuwig ende onlijdelijk, ende de tweede tijdtlijk ende lijdelijk, ende dat die, die voor ons gekruyft is, Godts Sone niet geweest en is. Welcke bekentnisse hy niet roeckelooftelijk upt vergrijppinge / maer met boozbedachten nuchteren sinnen booz ons allen gedaen heeft / ende ten weynigsten wel vier oft vijftmael in alle klaerheyt op verseyden tij-

Microns bekentnisse somtijds voor ons allen geschiet, nu weder van hem op soecten.

den verhaelt. Noch dozt hy 't met des Herren oordeel ende Naem beruygen / dat sy 't menigmael met ons bekenden / dat de Sone Godts voor ons gestorven is. Necht seyt Sprach : Menig doet lieber dat alderergste / dan dat hy sijn eere soude verliesen / ende doet 'et om Godtlooser lieden wille / Spz. 20. 24.

Die sijn eygen eere met leugen soeckt, moet schande vinden.

Die Inconvenienten zijn hem upt sijn ge-loobe boozgestelt / ende ick hebbe hem na veele / lange ende wijtloopende woorden wel een ure oft anderhalf van het vrouwen zaet / van Abrahams ende Davids zaet / van de vrycht der lenden Davids onberhindert upt den Spzel laten lesen. Ende doe hy 't alle uytgelen hadde / vzaegde ick hem / wat hy darmede be-weeren wilde ? Daer betweere ick mede (sepde hy) dat de meniche Christus van den Vaderen is, ende het woordt geen vleesch geworden is, soo ghy seght. Op alsulcke wijze gingen sijne woorden toe.

Micron las veel van het Zaet.

Ich antwoorde ende sepde : Alle dese geleste Schryften beken ick van gantscher herten recht ende goet te zijn. Want sy betuygen / ende leeren ons / datter sulch een Salignaker komen soude. Maer nu willen wy met der Schryft besien / van wien de Menschelijke vrycht eygentlijk herkomt / oft van den Dader oft van der Moeder. Dat hoorende / sepde hy / wilt ghy dat beken ? Ich sepde / ja / want ick hoop 't u door Godts genade upt gronde ende kracht der Heyliger Godtelijcher Schryften openlijcken te bewijswijzen / hoe des kindts oorzpronck van den vader ende niet van de moeder is / maer dooz de moeder.

Mijn antwoordt op 't zaet.

Daer selve (soo my dochte) was gantsch een ongehoort woordt in sijnen ooren / ende sprak : Lieve laet doch hooren. Ich wees aen 1 Cor. 11. 7. daer Paulus seyt : De man en is niet van der vrouwen / maer de vrouwe is van den Man. Dat hoorende / vjack hy mijn woordt / ende spzack : Dat is van Adam ende Eva geleydt. Coest / sepde ick / daer staet hy geschreven / maer de man dooz de vrouwe : is van Adam dooz Cham gewest ?

Het antwoordt was Micron als een nieuwe tijdinge in sijne ooren.

Doe sweeg hy stille / als eenet die daer mede geslagen wert / ick heb hem gantsch veele ende klare Schryften boozgestelt / als Gen. 15. 4. 17. 6. 19. 32. 35. 21. Rom. 9. 5. Heb. 7. 10. en 11. 12. Sap. 7. 2. Ec. Wees hem mede op dat geslacht-register Christi / Matt. 1. 1. Dat Christus nae sijn gront oock een Sprier / Cananiter / Moabitier ende Ammoniter moeste geweest zijn. Dolt hielt ick hem sommige natuerlijke reden booz / van eenen Saepman / van sijn zaet ende achter. Daer op hy mi den Leter sulcken schijn maecht / als oft ick my niet met der Schryft / maer met vernuft tegen hem beholpen hadde. Maer Microns kleinste vinger weet 't wel (als men sepdt) hoe dat zaet des houtwercks ende des Mans eenderlep name in der Schryft heeft. Ende dat oock Abraham sijn zaet gewoppen heeft / dat is / gezaent heeft / Heb. 11. 11. Hoewel hy 't in sijn schryben vervalscht heeft / ende dat werpen geerne op Saram dzingen soude / op dat 'et herten moghte / dat de vrouwen zaet hadden. Daer booz men alsoodanige moettwillige vervalschers des Heyligen Godtelijken woordes houden sal / wil ick den onpartydigen Leter bevolen hebben : Het is effen gelijke konst als de slange gebuyckte / doe

Voor eenen verkeerden faemroover kan men niet besaen.

Die des Heer-
ren woordt
vervalft is
der ouden
slangen
broetfel.

De gelijcke-
nisse van den
zaeyer, Acker
ende zaet, be-
staet na alle
Ehrift.

Micron
noemde
overmits
grootte ban-
gigheyt de
Schrift Philo-
sophie te
zijn.

Van het
vrouwen
zaet was
Microns
antwoorde
uyt.

Adam is
door Evam
niet geweest.

Sonder moe-
der en kan
geen Mensch
geboren
worden.

Micron ver-
duystert de
Ipsuecke
Sap. 7. 2.
jammerlijk.

sp Adam ende Evam in den dootd brachtte /
Genes. 3. 1. **Jae goede Lefer, betwijle ons de**
Schryft / t' samen met dat dagelijckche werck
dooz Godts oydninge openbaerlijck betuy-
gen / datter Zaeyers zijn / ende oock mede
datter zaet is / datmen zaeyt / so moetender in-
mers oock bequame ackers / oft plaetsen toe
zijn / daer men 't zaeyt / want op de ongeploeg-
de ackers / oock op de Hupfen / Doornen ende
steenen en zaeyt men niet / soo op sien moogt.
Ende oft ick dan met mijn gelijckenisse van
den Doornen / van sijn zaet ende acker nas der
Schryft niet bestaen kan / wil ick niet den ca-
lummeertschen Micron ende Hermes , waer
den rebelijcken Lefer laten Richter zijn.

Ende hoe ick mijn woorden uyt hadde / sep-
de ick : Siet Martine, dese natuerlijcke re-
den die ick hier booggedragen hebbe / meught
ghy een weynig by u selven naedencken /
maer op mijn Schryften geseft my antwoort.

Doe krauwde hy sijn hooft / als een die be-
druft sat / ende spzack : Hey met dese Philo-
sophie van dit vrouwen zaet. Dit hoorende /
sepde ick : Ich hebbe u de heldere klare Schryft
booggestelt / daer mede ick betwyf / dat het kind
voorspronckelijcken van den Vader is / ende
niet van der moeder / ende ghy wilt het van
der moeder hebben sonder Schryft / segget Lie-
be / wie van beyden bezuycht nu de Philoso-
phie / ghy of ick ? Een eenigh woort en
heeft hy my niet meer daer op geantwoort.

Maer nu schryft hy / als of hy 't doe gesepdt
hadde in dese wijse : De woorden Pauli ,
1 Cor. 11. 7. Zijn van Adam ende van Eva te
verstaen : Want Paulus wilde de Mannen
vertootmoedigen , dat sy haer haerder heerlijck-
heys halven , over de vrouwen niet verheffen
en souden , &c. Het welck eensdeels wel recht
is / maer evenwel niet recht hier nae den sin
Pauli : Want hy wil 't op Adam en Evam
dwingen / ende Paulus heeft het op alle de
genen gesproken / die van Adam ende Eva
gebooren zijn. Want hy sepdt : Gelijck de
vyoutwe van den man is / alsoo is oock de Man
dooz de Vyoutwe. Merck / hy sepdt / Dooz
de Vyoutwe. Want so Onan noch duyfent-
mael sijn zaet alsoo vergoten hadde / als de
Schryft seft dat hy dede / Genes. 38. 9. Ook
alle Mannen met hem / die van aenbeginne
getweeft zijn / een menschelijcke vyucht waer
daer niet van gebooren geworden : want het
zaet moet sijn bepoelijcke steke / acker ofte
Moeder hebben / sal 't anders vyucht bryngen /
ende die generatie recht nae des Heeren woort
ende oydninge voortgaen / als gehoozt is. En
daerom is 't dat Paulus seft : De man en is
niet sonder de vyoutwe / noch de vyoutwe sonder
den man in den Heere. Ich hope dat men
inmers dusdanige klare bescheydenes woorden
der Heyliger Schryft wel verstaen kan.

Item van de Spruycke Sapient. 7. 2. sept
hy / daer en staet niet van Mans zede alleene
Daer op ick albus antwoorde : Micron moet
een mensch zijn / die dat oopdeel des almacht-
gen Godts al te wannig achtet / dat hy hem
niet en vzeft dese heldere klare woorden te
verbaetschen / ofte niet sijnen Afgrondissen
wasem soo leelijcken te verduyfieren / daer
't soo openbaer is / dat de Heylige Geest met
opgedekte woorden hier den Vader toe-
epgent wat den vader uyt Godts oydnan-
tie toekomt / natuerlijcken / het zaet : ende de

moeder / dat de moeder toekomt / natuerlijcken /
het bloet. In welker moeders Sanguine de
vyucht te samen rent van des vaders zaet / als
gehoozt is : Doch segge ick eenmaal / dat
men inmers dusdanige plaets woorden der
heyliger Godlijcker Schryft wel verstaen kan.

Item daer op / dat ick hem aenwies / hoe
dat Sara van Abrahams / ende Rebecca van
Isaac bezuycht waren geworden / Heb. 11. 11.
Rom. 9. 5. is dit nu sijn antwoort / maer in de
handel en is niet getoert / namelijcken dat Abra-
ham ende Isaac Autores oft den oorspronck ha-
rer nakomelingen genoemt worden &c. Dat
geschiet daerom (schryft hy) om ander man-
nen uyt te sluyten, ende oock mede, om dat
de vrouwen haer Privilegie-recht door de son-
de verlooren hebben. Dit is een gesloeffert /
als oft men beyde Schryft ende dat verlooren
hadde. Soo is dan dit daer op mijn kortte
antwoort : Godt en reken 't niemant toe /
dat hy hem niet gegeven en heeft / vergont
oock niemant dat hy hem gegeven heeft :
want hy is een Godt der waarheyde ende
niet der naechter namen. Ende soo de
Heere dat uyt alsulck een oysake gedaen
hadde / als Micron schryft / so hadde Godt
sijnen lust aen de namen gehad / ende niet
aen de waarheyde. Doch hadde hy den selven
Vaderen alsdan meer toege-eygent / als haer
met der waarheyde bepoorde / ende de vyoutwen
genomen wat haer bepoorde. Merck doch
wat u Microns Sophistarpe dooz een Godt
leert.

Soo heere dat Privilegie-recht aengaet /
daer van hy schryft / wil ick hem in aller lief-
den dus gebrayct hebben : Wat doch dat
dooz een Privilegie-recht getweeft is / dat de
vyoutwen dooz de sonde alsoo verlooren hebben ?
Of sp dan geen vyoutwen meer zijn en mo-
gen / ende om haer moederlijcker broe-
pinge / dienst ende Ampt in der genereringe
haer van Godt opgelept / uyt te hoeren on-
nutt geworden zijn ? Ende dat sp noch vyou-
wen zijn / ende oock om haer mans in der
genereringe by te staen / genoegelijck ende
bequame zijn / is klaerder dan men hem
bewijsen derf. Dus weest ick niet wat dit
Privilegie-recht zijn mag / betwijle de Schryft
niet meer en seft dan / Ich wil u veel smer-
ten toeschicken / als ghy bezuycht zijt / op
sult met smerten utwe kinderen baren / ende
u wille sal utwen man onderwoyden zijn / ende
hy sal u Heere zijn / Gen. 3. 16. Maer albus
moet men den armen slechten leser somtij-
len een ooz aen maken / wanneer 'er geen Glo-
sen / die wat schijns na der Schryft hebben /
meer te vinden en zijn.

Och / och / dat wy arme kinderen op dat
twintigste deel nae alsoo met der Schryft
ommezigen / daer ons de Heere eruwigh woort
bebare : ende dat onnosel domme volck alsoo
een Mantel dooz den oogen hingen / gelijck
Micron met dusdanige Glofen doet / help
Godt / wat wildemen ons alsdan een neuse
maken / sp haddender oock meer als dobbel
recht toe. Mochtans hoe sp 't leeren ende
maken / so is 't evenwel der armer verhoerder
Merck een wylkommen Evangelium / gelijck 't
van aenbeginne gemeynlijck by allen vol-
schen Propheeten ende haeren toehoorders ge-
hoozt en gesien is. Hy mag vast dat Daech-
lam sijn beenen bryken / ende den Samson sijn
happ

Gelijck 't
de Heylige
Geest ge-
noemt heeft,
soo noeme
ick dat oock.

Ken gantsch
schriftoole
glofe, sonder
grondt en
verstant.

Godt is een
Godt der
waarheyde,
ende niet der
blooter na-
men.

Op dat privi-
legie-recht
der vrouwen
met der son-
de verloren
enke Ant-
woort.

Der geleep-
den vervoo-
dinge prijft
men, hoes
plomp het
oock gesaecht
wordt.

Erod. 11. 46.
Num. 9. 13.

Joan. 19. 36.
Jud. 16. 19.

hooft affnijden tot de tijt komt / dat hy sijn eynde neemt / ende den Heere rekenschap booz sijne verledingen geven u oec. Ende siet / alwas heeft ons Micron die Schryft noch behouden laten / daer mede wy beruygen / dat den oorspronck des kints van den vader is / ende niet van den Moeder / als gehoort is.

Ende als wy nu noch souwige woorden met malkanderen hadden / zijn wy op die Incomenient gekomen / dat sy eonen onreynen Christus hadden / ende vraghde hem / of hy oock bekende / dat Maria van Adams onreynen ende sondelijken zade was ? Hy seide : Jac : Daer sy is / seide hy / reyn geweest , om dat de Engel tot haer leyde : Ghy zijt gebenedijt onder alle vrouwen , Luc. 1. 24. Daer op antwoorde ick : De Heere seide oock tot Abraham : Ich sal u gebenedijen : sal oock alle die gebenedijen / die u gebenedijen / Gen. 12. 3. Item / hy beloofde oock den gehoorsamen Ouderen in de Wet : De vrucht uwer lijfs sal gebenedijt zijn / Lev. 26. 1. Deut. 28. 4. Zijn daer mede nu Abraham / met alle die / die Abraham gebenedijen / ende oock die van al sulcke byome Ouders gebooren waren / reyn ende sonder sonde geweest ?

Het bleef van hem onbeantwoort : Daer hy seide : Christus is reyn ende sonder sonde geweest , ende dat daeromme , dat hy niet door vermenginge uyt Mans zade ontfangen en was. Ich antwoorde : Apt dat versiant volget ten eersten / dat der vrouwen zaet (so sy anders zaet hadden / t welck sy niet en doen) reyn ende onsondelijk moest gebleven zijn / ende dat der mannen zaet alleen onreyn ende sondelijk gewoorden ware. Ten tweeden volget / dat de sonde uyt der vermenginge moest herkomen / die Godts eygen schepinge is / ende niet uyt Adams overtredinge.

Doe seide hy : Godt heeft het gedaen , dat Adam in sijn natuere alsoo verdorven wert. Ich merckte dat hy gantsch gebangen sat / ende niet en wist wat hy meer seggen soude. Waerom / seide ick ? Waerom / seide hy / dat Godt sprack : In welcken dagh ghy van den Boom etet , sult ghy den dootd steruen. Soo hooft ick (seide ick) is Godt de oorsake van Adams overtredinge geweest ? met noch sommige andere woorden meer. Men (seide hy doe) dat en segh ick niet. Och Micron (seide ick) siet welke ongerijnde dingen dat gy boozbruyngt / ende hoe onschryftmatigen swacken gront dat het is / die ghy geerne soudt betweeren ende boozstaen ! Een eenig wooydt en heeft hy niet meer daer op geantwoort / nochtans laet hy hem en sijn schryuen hooren / als of hy de reynigheyt Christi gantsch sijn tegen ons betweert hadde. Oft dat niet en heet / sijn eygen eere soecken / ende den handel onwaerachtighlyk verhalen / magh de Leser bedencken. Ende hoe dat oock noch dese sijn betweeringe nu in sijn verhael opgebraght / nae der waerheyt bestaen kan / willen wy met der Schryft afmeten. Aldus schryft hy : Men kan geen dinct onder de sonde besuyten / dan dat de heylige Schryft daer onder besuyt. Riche heeft hy dat (doch tegen hem seluen) geschreeuen. Want de Schryft besuyt Adam met sijn gantsche zaet onder de sonde / moet oock der haluen met Adam ende sijn gantsche zaet also

zijn / dat en kan men niet loochenen / 4. Ps. 48. 1. Cor. 15. 21. Rom. 5. 18. Gal. 3. 22. Eph. 2. 1.

Dooyder schryft hy : Wat oock de selfde Schryft daer van beuyt , dat moetmen oock daer van vry houden. Riche is 't wederom van hem geschreeuen / marc al tegen hem siben / want de Schryft spreckt Christus by / ende daerom houden wy hem oock by : Ofsake dat hy van voren uyt den oeynen Godt / ende niet van beneden uyt den onreynen Adam en is. Welcke Adam (segh ick noch eenmael) met alle sijn gantsche zaet in der Schryft onder de sonde besuyt is / ende de Schryft en spreckt daer selfs niet tegen.

Doch schryft hy / als dat de Apostelen ende Propheten niet soo veele van Christus Heylighen ende reynigheyt hadden behoeyen te vermanen , soo hy van boven , ende niet van Adam geweest hadde. Dit is een so kindisch glose / datmender hem ober betwoorden moet. Want soo Christus alsoo een reyn mensche uyt den onreynen Adam geweest ware / gelijk onse tegen-partije hebben wil / soo moest de Schryft tegen haer seluen zijn / ofte Adam moest twee zaden gehad hebben / daer van dat een verdozen / ende dat ander reyn gebleuen was / dat alsoo in der H. Schryft niet geleert en wooydt : Merck doch de blinde slagen die sy boozwerpen.

Ten laetsten schryft hy : Wat Godt betuyget heyligh te zijn , dat kan de mensch niet gemeyn oft onheyligh maeken , wijft aen / Act. 10. 15. Hier moet de Alderheyligste Heyligheyt des vleeschs Jesu Christi / by dat vleesch der Dieren / die in de Wet om te eten Israeël verboden waren / Lev. 11. 4. Deut. 14. 7. ende nu in den Euangelio booz reyn toegelaten / Mart. 15. 11. Marc. 7. 15. Act. 10. 15. Rom. 14. 20. Tit. 1. 15. van hem verzeleken zijn / recht of Adam alsoo een wooydt (gelijk als de dieren in de Wet) booz onreyn afgeroepen / ende nu wederom met een wooydt (als oock die selfde Dieren) in dit sijn zaet (daer van dat Christus nae sijn meyninge sonde generereert zijn) sonde by gesproken zijn / daer mede hy de alderheyligste reynigheyt des vleeschs Christi geen klepne schande toe en keert. O leelijke Glose !

Siet / weerde Leser / geen beter noch vastere grondt heeft Microns betweeringe / ober de reynigheyt des vleeschs Christi / dan ghy nu gehooft hebt / daer van hy nu op die tijde niet een eenigh wooyt en coerde / ende nu noch twee jaren dat opgemineert heeft / oft hy niet sijn leere met dusdanige leelijhe / ongeschickte Glosen suspect en maecht / mogt gy nadencken.

Ende doe hem nu dat vrouwen zaet metter Schryft in volker kracht genomen was : Ook niet en hadde waer mede hy dit Incomenient soeken konde / ende aen allen sijden seer beuanteot sat / wierp hy dese vraghe booz / als een die booz verbaestheyt weynigh wiste wat hy seggen soude / wilde euentwel wat boozbruyng / op dat het niet heeten en soude dat hem den mont gesloopt was. Geloof ghy oock (seide hy) dat Maria een mensch geweest is ? Dooyt om Godts wille wat hy boozbraght.

Wat hoerende / ontsack ick roecheloesheken in my selfs / ende antwoorde onbedachtelich : Ja en is immers geen doe geweest / jae wat is die doch booz een leelijke vraghe ? Siet / also is de doe mede in 't spel gekomen / daer gy

Andermael richtet Micron hem selfs.

Derdemael richtet Micron hem selfs.

De dieren worden onreyn in der heyliger Schrift genoemt / om dat sy verboden waren / ende Adam om dat hy gesondicht hadde.

Merckt hoe dat Micron Mariam reyn beweerde.

Onse antwoort op Microns beweevinge.

Merckt hoe dat Micron Christum reyn beweerde.

Onse antwoort op Microns beweevinge.

Micron scheen Godt te beschuldigen , dat Adam so verdorven was.

Doe sweeghen ende nu roemt men.

Microns sententie richt hem seluen.

ban de oorzake verfwegen/ende gantsch op een
bzeemde wisse/ ende wepnig tot mijnder eerre/
aengetogen heeft.

Dus voeren
sy de koe
omme, maer
mer enckel
verkeerde
leugenen.

Doch hebben my sommige van den sijnen
hier upt naegesept (gelijck my al upt Vlaende-
ren geschreeven is) hoe ick een van haren
Leeraers een botte koe soude geheeten heb-
ben/dat ick also niet gedaen en hebbe.

Dat ick niet eerbaerlijck geantwooydt en
hebbe / bekenne ick booz hem / ende alle mijn
Lefers / is my ook van herten leet / want my
behooyde een lanchsaem antwooydt/ende niet
geckheyt met geckheyt te betalen. Doch
wie nu van ons beppen de meeste schande heeft/
oft Micron met sijn verbaerde/ onbelesde vza-
ge / oft ick met mijn ongesouten antwooydt/
wolde ick hem selven (so hy sechts onpartijdig
waer) geerne te bedencken geben.

Daer nae was mijn lust gantsch wepnig
meer op de selve tijdt met hem te handelen / de-
wijle ick sagh/dar hy hem soo gantsch partde-
lijck tegen de waerheyt settede / eventwel niet
en hadde/ daer mede hy sijnen gront betweeren
konde / waer upt ick dan veroozsaecht wert/
dat ick tot hem sepde : Go:de Martine, houd
't my ten besten / 't waer wel goet dat gp u
selven wat beter leerdet kennen / want gp
zijt noch al te jonck in der Schyft (sijn Ja-
ren en heb ick niet gemeynt) oin den gront
uwer leere in desen deel booz te staen.

Op dese wijle
werp ick
Micron sijn
jonckheyt
voor.

Hooft, sepde hy doe / ick wil u noch wat
seggen. Maer dewijle het gantsch geenen
gront en hadde / al wat hy nae sijn lefen op-
bzaghte / ende het niet dan enckel onbermiffig
bernuft en was / ook seids henen van d' een
op 't ander liep / antwooyde ick rocheloose-
lijck : Wegh met uwe seggen / het is doch enckel
Anathema al wat ghy boozbzengt.

Doe bergrinde hy seer / ende sepde dziemael
met harde wooyden nae malkanderen : Dat
heeft u de Paus geleert. Aen/ antwooyde ick
wederom met gelijcke wooyden dziemael: Niet
de Paus / maer Paulus heeft het my geleert /
Gal. 1. 8. Want het is een bzeemde Euan-
gelium dat ghy van Christo filosofheert/dat
ons van geenen Apostelen noch Schyft nae-
gelaten oft geleert en is. Ende hebbe een
wooydt van dat 1 Coz. 16. 22. niet gevoert/
hoetwel hy sonder alle waerheyt / gelijck hy
(epiaen) veel doet/ my te schanden/upt enckel
verkeerde bitterheyt/ alsoo aengeteekent ende
verhaelt heeft.

Sulcke daden
genuygen
openlijck
wat hy voor
een geck is.

Hier beken ick wederom / dat ick hem wel
met meerder lanchsinigheyt moght uptge-
hoozt hebben/ als ick bede. Heeft eventwel de
Soone Godts sijn Soonschap ende recht met
mijn rocheloose antwooydt niet verlooren.
Is oock Microns Antichyristische Leere daer
mede geen Chyristelijcke leere gewooyden. Het
berdpoet my van herten seer dat ick hem lan-
ger op sijn verkeerde vzaen antwooyt geben
soude / want ick begoft te merken / van wat
Beest dat hy gedreeven wert.

Daer beneden heeft hy oock de opdeninge
onfes handels gantsch jammerlijck verkeert /
sijn thien wooyden tot opponckinge sijnder
sacken in seer veelen uptgebezt / de mijne
tot swackinge onfer sacken aen veelen epnden
afgekoyt / veel dingens gefet / die noyt gedacht
en sijn. Ende daer mede hem sijnen grondt
genomen werdt / geheel ende al verfwegen.

Microns
groote
ontrouwe
in sijn
verhalen.

Hoeh derf dese stoute mensche Godt tot een
getuyge nemen / dat hy 't getrouwelijck ver-
haelt heeft / o Heere!

Wel aen dan / een pegelijck sal rekenschap
sijnen Godt booz hem selven geben / hy magh
sijn leugen soo schoon opponcken / ende soo
hoogh bezegelen als 't hem belieft / ick wil
ende sal dooz Godts genade mijn eenboudige/
ongebalschte waerheyt stercht ende recht met
Ja ende Aen (gelijck my de Schyft leert)
daer doen. Wie mijn schyften daer mede ge-
looben kan/ magh 't doen / wie niet en wil/ en
kan ick 't niet weeten. Hooger en wil ick
my niet betoepen.

Micron heeft
de sake hoog
beseget,
noch even-
wel gelogen.
Matt. 5.37.
Joan. 5.12.

Ick hebbe hy nae xij. Jaren langh veel
kommers ende benaucht heyt om de waerheyt
Ja ende Aen geleerden) ende dat getuigh-
lijck/ hoopse oock dooz Godts barmhertige hul-
pe / om Microns ende aller Antichyristen bal-
scher leere wille / in mijnen grouwen / swacken
oudrdom niet te verlaten noch te verliesen/
Satanas beschildere my oock dooz sijn Scri-
benten ende dienaers hoe hy my beschildere.

Ick en soude
het geen
kleynder
sonde
achten
moerwillig
te liegen, als
het is, het
gelooft ende
de waerheyt
te verlaten.

Hoe ende wat Micron in den twee-
den handel bekennt heeft, ende hoe gantsch
ontrouwelijken hy den selven bechreeven
heeft.

H Schyft / hoe hy ons wederom een Be-
speck aenboot / te bidden vermaende.
Ick wil 't daer mede laten goet sijn / dewijle
het de saecke noch helpen noch krencken en
kan. Doch ick weet wel hoe dat 't geschiet is.
Ende als wy nu by malkanderen waren / heb
ick hem ten eersten aldus gezaegt : Gy weet/
liebe Micron, hoe wy in den voorigen handel
veel wooyden over het bzoutwen zaet gebzupch-
ten. Mijn beschepde hebt ghy doen ge-
hoozt/hoe dunckt het u? hoe hebt gp die saecten
bedacht?

Mijn vrage
aen Micron
van het
vrouwen
zaet.

Hy antwooyde booz de volle vergaderinge
met goe de dupthijck wooyden/ende spyack : Dat
moet ick wel bekennen, dat een vrouwe
geen zaet, maer een menstruel bloet heeft.
Van welke openbare bekentnisse/hy niet een
weinig wooyt in sijn gantsche verhael dat hy met
des Heeren hepligen Naem versegelt heeft. be-
roert heeft. Oorzake : Want sijn gantsche
gront en leere was daer mede upt. Ende hoe
dat aldusdanigen trouweloosen verhael / die
dat wichtigste / daer in den gantschen handel
hangt / verfwegen heeft/ te gelooven is/ mag
de Lefers bedencken.

Microns
bekentnisse
in 't bespreek
van der
vrouwen
zaet.

Ende doe wy nu sijn bekentnisse also gehoozt
hadden/ spyack ick tot de gantsche vergaderin-
ge : Siet werde mannen / hier mede is nu onse
disputatie al geepndigt : want Micron bekennt
hier openbaer / dat eert bzoutwe geen zaet en
heeft. Liebe Martine (sepde ick) wat zijn nu
al uwe wooyden / die gp in 't eerste bespreek
van 't bzoutwen zaet gemaecht hebt?

Het was met
Micron uyt
gedisputera-
so hy niet als
een ongesta-
dig Mensch
sijn uytge-
sproocken
woort weder
opgegeten
en hadde.

Micron dat hoorende / ontbiel my so groffe
lijcken / dat ick hem oock met geenen ketens
aen sijn openbare bekentnisse en hadde mo-
gen binden / (als men sepdt) doe hy merckte
dat hy sijn saeke so gantsch daer mede verloo-
ren hadde : want heeft een bzoutwe geen zaet/
als sy oock niet en heeft/ gelijck hy bekende / soo
moeste een van desen waer sijn / te weten / oft
de mensche Chyristus moeste van een men-
struac

Micron was
sijn ydele
eere liever,
als hem des
Heeren
waerneyt
ende prijs
was.

stuael-bloet gekomen zijn / want Micron bekende / Sp en hadde anders niet. Ofc hy moefte van een van Mari= licmaten / of van bloet / uyt een van haren armen / beenen / oft andersins geschapen zijn / dat gantsch leelijken vooz den Lefer luyden wilde. Of hy moefte met ons bekennen / dat het woort vleesch gewoorden was / dat hy qualijcken (oft dooz sijn groote blintheit / oft dooz sijn eergierige partje) toestaen ende doen kan.

Ende hoewel hy nu dit selfde weder opgege- ten heeft / ende om sijnder grooter schanden wille vooz den Lefer niet bekennen en wil / na- demael hy sijn eygen eet meer als de cere Chri- sti soeck / als men uyt dusdanige handelen o- penbaerlijk merken ende verstaen magh / soo is 't ebenwel vooz den Heere (die 't alles bekent is) vooz hem selven / ende ook vooz ons allen (die 't gehoozt hebben) openbaer / dat 't also geschiet is / als ik hier verhaelt hebbe. Daer uyt oan een van twee waer is. Of dat hy een seer wispelcurig / ongestadig / en lichtweerdig man is / die men op eenderley sin ende gront niet beloop en kan : Oft dat hy een seer dobbelhartigh valsch bedrieger is / die wel anders of beter weet / als hy den armen herten leert ende voozgeeft. Het is een groot verdriet / dat men niet dat onzuchtbare leesen kan alsoodanige lichtvoerdige lieben schryften / die noch schaemte noch vree Gods en heb- ben / sijn kostelyke van Godt gegonde tydt toe brengen ende sijten moet.

L

Ten tweeden vzaegde ick hem / oft hy ons ook sijn bekentnisse toestant / die hy ons in den ersten hande van de twee Sonen in Chri- sto gedaen hadde? Hy seide: Ja. Doe be- geerde ick / datse Andreas (die hy Cananeus genoemt heeft) aenschrijven wilde: d' Welck gemelde Andreas in Microns tegenwoordig- heit alsoo dede / ende is dese: Twee sonen in Chri- sto / de eerste / Godts eeuwige Sone vooz allen tijden uyt hem geboren sonder moeder / ende die onlijdelijck. De tweede / Mari= / oft des menschen Sone / in der tijdt van haer geboren sonder Vader / en die lijdelijck. In welke lijdelijcke Sone Mari= / de onlijdelijcke sone Gods gewoont heeft. Alsoo dat de men- sche Christus die vooz ons gestozen is / Godts sone niet geweest en is / want hy en heeft geen Vader gehat. Siet also is sijn bekentnisse ges- chiet die wy alle uyt sijnen eygen mond alsoo gehoozt / ende in sijn tegenwoordigheyt aen- geschreven hebben.

Ende als se Andreas nu geschreven hadde / seide Micron: Leefte my. Gelesen zijnde vzaeghde ik hem / oft hy niet recht geschreven en hadde. Hy bekende Ja. Ende nu komt dese ontwaerachtige mensch / en schrijft / hoe sy 't menighmael met ons bekent hebben / dat de Sone Godts voor ons gestorven is. Daer 't vooz den Heere ende ons allen niet anders ges- chiet en is / dan wy hier verhaelct hebben : komt ook nu noch wederom in sijn schryven / ende sepdit hoe hy geen Vader gehadt en heeft. Want in sijn 32. blad schrijft hy: Soo veel als den wesentlijken oorspronck der mensche- lijcker substantie aengaet (welke menschelijcke natuere oft substantie hy by ons den tweeden Soon noemde) soo en heeft hy na het getup- genisse der Hepliger Schrijft geenem Vader ge- hadt wijsf aen / Esai. 7.26. Matt. 1.2.3. En alsoo moet de onschuldige Heplige Schrijft

(om dat sy Mariam een Jonck-vrouwe noemt) sijnder leelijker valscher leere aengesichte en- de decksel zijn / hoe wel sy aen soo overmaten veel plaetsen in alle klaccheit betuygt / dat Godt sijn Vader is / en hy de Sone Godts is / Luc. 1.31.9.35. Mat. 3.17.14.33.16.16.17.5. Marc. 3. 11.9.6.15.39. Joan. 1.45.3.16.22. 6.69.7.28.8.23.9.37.10.36.11.27.

Siet dit is de Man die na sijnen schryven so kloeckelijken gedisputeert / ende den gront sijnre leere (gelijck hy den sijnen met eniel leu- genen wijs maecht / soo krachtelijck betweert heeft / ende hem selven daer mede een so heer- lijken Praelkraus (maer tot sijnder reutwiger schanden) op 't hooft in sijn Boek geset heeft. Rechte blift het spreect-woort: Eere maecht tot schande den genen die daer na begeertig is.

Ten derden vzaegde ick hem: Mademaer hy seyt dat de mensche Christus geen Vader gehadt en hadde / of hy hem dan niet ebenwel Godts Sone en noemde? Hy antwoorde: Ja. Ik vzaegde hem weder: uyt of om wat oorzaak hy dat dede? of hy 't dede om sijnder geboozten wille? oft om der wedertgeboozten / oft om der scheppinge of om der aenweringe wille? want foudemen hem sonder leugen alsoo noemen / soo moefte om een van dese vier ooraken geschieden / oft men spracche geen waerheyt alsoo menighmael als men hem also noemde. Ik kreeg tot een antwoort: Om geen van vieren, daer en was ook anders geen ant- woort noch bescheit vooz handen / maer hy ver- staen hem al weder in een ander hol / op dat men hem met dat nette der waerheyt doch niet bangen en soude.

Welck vzaegde (doe onbeantwoort) hy nu ge- heel gebooken in sijnen schryften aengetogen heeft / en sepdit in 't 173. blat / hoe hy om der vereeniging wille der beyder sonen (van welke vereeniging men niet een letter in de gantsche schrijft en leest) die hy met listigheyt twe natu- ren noemt / op dat 't den eenboudigen Lefser niet al te leelijck toe schijnen soude / Gods sone genoemt is. Daer mede hy dan openbaer be- tuygt / dat de Geurijste Christus Jhesus / die alder werelt sonden bezragen / ende vooz Godt sijnen Vader verfoent heeft / niet meer dan een genoemde Sone Godts geweest is. Ende Godt alsoo maer een Godt der namen / en niet een God der waerheyt is. Ammers is de laster en schande al te groot / die de almach- tige groote God met sijnen gebenedijden lieben Sone van desen onbedachten man lijden ende hooren moet.

Ten vierden vzaegde ick hem / of hy oock wiste dat Gillius Faber een schrijft tegen ons had laten uytgaen? ende of hy 't oock gelesen hadde? Hy seide Ja. Wel seide ick / hoe be- haget u? Het is een seer schoon stuksken (sep- de hy) ik heb 't oock onse Broederen laten lesen. Hep Martine, sepe ik / prijft gy de Godt- loose schande / dat met soo menig schentlijck leugen vol is / daer des Heeren woort ende oz- deninge soo deerlijken in gebooken ende dat alderhepligste vleesch Chri- sti een boose gelde ende rantsominge genoemt word; Soo my de Heere helpen wil / hy sal sijn antwoort hebben. Ende doe dat geschiede / was dat mijne hy na af gedrukt. Siet / het is de waer- heyt dat ick schrijbe.

Doe seide Micron: ik heb met Gellio over dat boose gelt gesproocken, ende hy klaeght daer

Voor de vier- vlamme oogen en ons en kan hy 't niet verber- gen.

Microns be- kentenisse van de twee Sonen in Christo.

Micron seyt, Christus is Gods Sone geweest, maer hy en heeft even- wel na sijnen gront geen Vader gehad.

Dat onschul- dige woort Gods moet (eylacen) al- ler valscher Propheten boek zijn.

Godt be- schaemt den genen die haer eygen eere niet Gods schan- de loeken.

Mijn vrage, waerom hy den vaderlo- sen Chritium Gods sone noemde? blicke onbe- antwoort.

Van dese ver- eeniging en vint gy in do gehele schrijft niet.

Och Lefser merkt wat dit voor een leere is.

Mijn vrage aen Micron om Gellius Faber boek dat hy hoo- ge prees.

Onse ant- woort op Microns prijfen.

datter hem de Drucker verdorven heeft, ende seyt: het sal loofse gelt zijn.

Doe was daer een van den onsen / die daer septe: Loos / heet op dese sprake valsch ofte licht / sonde dan Christus vleesch een valsch oft licht gelt geweest zijn / &c.

Dit hoorende / sprack ick: Ik heb wel by wijlen by my selven sitten denckende / hoe soude doch de man aldus gantsch plomp geschreben hebben / of het niet misdrückt en is? Dus minnerende / septe ik wert ik indachtig / hoe dat Joan à Lasco ende hy in der leere eens waren / en dat die tegen my geschreben hadde) is Christus Heylig, waarom is hy dan om de sonde in des Vaders gerichte veroordeelt: ten anderen, Christus en is geen ander vleesch deelachtig geworden, dan dat der sonde (op dat hy moght versocht worden) ende den doot soude onderworfen oft schuldigh zijn. Nademael sy dan een zijn (dacht ick) en dese spreuken van à Lasco openlijck betuygen / hoe hy niet heyligh geweest en is, maer een sondigh en dootschuldigh vleesch gehadt heeft, soo kan 't ook wel in gelijcken verstande een boose gelbt ende rantsfoeninge van Geleerde hier genoemt zijn. Siet alsoo heb ick hem geantwoort / ende anders niet.

Als ik dit nu aldus vertelde / begeerde Micron, dat hy à Lascos spreuken lesen moghte als hy ook dede / ende septe ten laetsten: (doe hyse lange genoegh gespoelbet had) het is al wat duyter van hem geschreven. Ja hyllyck septe ik / niet duyter / maer Godlooslyk.

Ende dese mijne bescheyden goede antwoort en heeft hy alleene niet besweegen / maer oock noch tot mijnder schanden droeffelijck verkeert: heeft oock beneven à Lascos leelijcke spreuken gantsch byten sijn verhael gelaten / ende heeft my alsoo bertweten / daer aen een ander schuldigh is. Of dit alsoo wpt den Geest der waarheyt / die sonder alle partije / dooz een ongevalschyte ware Christelijke liefde recht als vooz Godt in Christo Jesu van hem geschiet is / wil ick den alsienden Godt sijn eygen ziele te richten geven.

Nademael ik dan also in sijn boeck gedrukt bevonden hebbe / ende à Lascos spreuken soo openbaerlijck mede byzegen / hoe Christus een doot schuldigh vleesch gehadt heeft, als gehoozt is / dat doch met rechte ende boose gelt en rantsfoeninge magh genoemt worden / betwijle dat hy het sondigh acht / ep liebe / wat heb ick doch dan met mijn beantwoordinge gebroeken / daer hy een sulcken grooten Tragoediam ober gespeelt / ende my een soo doodtlijcken steerke (gelijck hy by abontueren meent) mede gedaen heeft. En de daer 't oock noch daer en boven na rechter waerheyt haerder alder groont is / en met gewelt wpt haer leere volgen moet. Maer aldus moest hy Gellio een dienst met mijnder schanden dooz enkel leugen doen / hoe wel hy eenmael tot Embden opten durt / na dat sy mijn beantwoordinge getregen hadden / vooz sommighe Predikanten een geheel ander liedt van Gellius ende sijn boeck gesongen heeft.

Daer na zijn wpt op den Inconvenient gekomen / dat sy twee personen in Christo besupten. Daer op my Micron also antwoorde: Wy en belluyten geen twee personen in Christo, maer een persoon, want alhoewel dat het

woort (seyde hy) van eeuwigheyt een persoon was so en walt evenwel doen't in Mariam quam geen persoon. Lieve mercht doch / welk een onbeschept dat hy vooztbragt. Doozder (septe hy) hoewel dat een yegelijk mensche een persoon is, ende de Mensche Christus een mensche geweest is gelijk een ander Mensche, soo was evenwel de Mensche Christus voor hem selven alleen geen persoon geweest: immers is 't schande datmen sulke ondernustige woorden vooz verstandinge ooren roeren sal. Recht seyt Paulus waer is de disputerder deser Werelt / 1 Cor. 1.18.

Doe wpt nu onse woorden daer van wpt hadden / septe ik: Ik heb verstaen / hoe dat 'er utwer sommigen zijn die daer seggen: Menno septe laetstmael / als dat de gehele Christus Gods sone zijn soude / Waer hy en bewest 't ons niet met der schijft niet / so bekeer ik dat nu te doen / ende wil u de spreuken wpt dat nieuwe Testament dupelijken voozlesen / daermede wpt betuygen / dat de gehele Christus Jesus van binnen ende buyt en / van boven tot beneden) sienlijck en onsenlijck Godts eenige geboren en eerst geboren eygen ware Sone is / soo gy my anders met verduldigheyt wilt hooren / gelijk ick u in utwen lesen laetstmael gedaen hebbe. Doet het, septe hy.

Ik hebbe ontrent vier of vijftwintigh geweldige klare spreuken op der schijft op gelesen / daer van ik sommighe aentwijzen wil daer van de eerste dese was: De H. Geest sal her af in u komen / ende de kracht des Alderhoogsten sal u omschaduwten. Daarom dat heyligh dat geboren sal worden / sal Godts Soon genoemt werden / Luc. 1.31. Hier betuygt des Heeren Engel / hoe dat Christus Jesus soude Godts Sone zijn / ende gy Micron segt / dat hy 't niet geweest en is.

Item de Vader selve: dit is mijn lieve Sone / daer aen ick mijn welbehagen hebbe / Matt. 3.17.17.5. Mar. 1.1.11.9.6. Luc. 3.22. 9.37. En gy Micron doozbet tegenspreken / en seggen dat hy 't niet en is.

Item Christus sprack tot den Blinden / geloofst gy aen den Sone Gods? Heere / septe hy / wie is 't? op dat ik aen hem geloohe. Die is 't (septe Christus) dien gy siet / ende die met u spreekt / Joan. 9.37. Hier bekent de sienlijck sprekende Christus hem selven vooz den Sone Gods / en gy Micron seght dat hy 't niet en is.

Noch eenmael seyt Christus. Wat dan / wanneer gy des menschen Sone sult sien op baren daer hy te boven was? Joan. 6.62. Hier betuygt Christus dat des Menschen Sone van boven gekomen was / ende dat hy daer weder henen soude. Ende gy Micron segt dat des menschen sone niet van den Hemel, maer van der Aerden was.

Item / Petrus antwoorde Christo / op de byage / vooz wien sy ende de lieden des menschen Sone hielden. Gy zijt Christus (septe hy) de Sone des lebendigen Godts / Matth. 16.16. Christus heeft 'er hem de saligheyt op toe gesept / ende gy Micron segt dat de Mensche Christus Godts Sone niet en was.

Also bekende hem oock de Hoofstman by den krupte: Waerachtigh (septe hy) dese Mensch is Gods Sone geweest / Marc. 15.15.39. en gy Micron tegenspreekt het en segt / dat hy 't niet en was.

Die Godts wijsheyt verachten moeten tot sotten worden. Job. 5.13. Eesai. 33.18.

Micron tegen spreekt des Engels getuygnisse van Christo, dat hy de Sone Gods zijn soude

Micron tegen spreekt des Vaders getuygenisse van sijner Sone.

Micron tegenspreekt Christus eygen getuygenis

Micron maect Petrum tot een valsch getuyge. hoe wel hem de saligheyt op sijn bekentnisse wert toe gelyct.

Mijn antwoort op Microns ontschuldige.

à Lasco lastelike gront van Christo.

à Lascos spreucken worden van Micron uyt sijn eygen boek gelezen.

Hoe dat de nijdige partije handelt, merkt gy aen dese Microns daer wal.

Het onrechte verantwoorden, brengt prijs, en geen schande.

Microns ongetroede antwoord in onse laetste bespreck op de twee personen in Christo.

Micron be-
kracht al de
gene die des
menschen
sone voor
den Sone
Gods beken-
t hebben.

De Apostelen alle met malkanderen be-
kenden Christus voor den Sone Gods /
Matth. 14. 33. Alsoo deden oock Joannes de
Dooper / Nathanael / Joan. 1. 45. ende Mar-
tha / Joan. 11. 27. En gy Micron en schaemt
u niet te seggen / dat hy 't niet en is.

Alle dese dingen (segt Joannes) zijn ge-
schreuen / om dat gy sult gelooven dat Jesus
Christus de Sone Gods is. Ende geloovende
dat leven dooz sijnen naem hebben mogen /
Joan. 20. 31. Liede Micron, sepde ick / ne-
met waer / alle die dat niet en gelooven (segt
hy op een ander plaetse) maken Godt tot ee-
nen leugenaer / want sy en gelooven dat ge-
tuygenisse niet / dat Godt van sijnen sone
getuyghe heeft / 1 Joan 5. 10. Ja het zijn
de Beesten van den Antichrist / want sy ver-
lochenen beyde den Vader ende den Sone /
1 Joan. 2. 22. Siet Micron, wat gy nu
vooz geesten zigt / laten wy Joannes met dese
woozden tichter zijn. Wat antwoort gy my
nu op alle dese mijne klare schyften / die ick u
hier gelesen hebbe?

Wie den
Sone ver-
loochent, die
en heeft oock
den Vader
niet.

Doe krauwde hy sijn hooft noch eenmael /
soo hy oock in den eersten handel dede / als
hy van 't vrouwen zaet begrepen sat / beyde
Hermes ende hy ontfetteden haer betwen /
soo my de Woeders sepden / doch ick en heb
niet gesien / ende Micron sprack: die schrif-
ten bekenne ick den meestendeel recht ende
goet te zijn. Niet altemael sepde ick. Ick
en hebber immers niet een woort van 't mijne
toegedaen maer slecht uyt dat boeck gelesen /
Segt my welck zijn dan die / die niet goet en
zijn?

Alle mijn
klare schrif-
ten bleven
van hem on-
beantwoort.

Ick en kreegh ober al geen antwoort / maer
hy viel al weder op een vzeemde vzege / die ick
hem drie oft viermael wepgerde / antwoort
begeerende op mijn schyften. Ten laetsten
sprack hy / maer met enkel bedrog / op dat
hy my van mijne schyften voeren mochte / die
hy niet beantwoozden konde / dewijle sy hem
al te krachtigh ende te klaer waren / ende oock
mede / dat hy den sijnen noch wat schijns ma-
ken wilde. Het sal (sepde hy) een antwoordt
zijn. Vraaght dan henen / sepde ick: Geloofst
gy oock (sepde hy) dat Christus van eeuwigheyt
uyt den Vader geboren is geweest? ende by den
Vader geseten heeft? Ick liet hem sijn vzege
noch eenmael verhalen.

Microns
vreemde en-
de onschrift-
matige
vzege.

Martine (sepde ick) gy en handelt niet als een
waerachtigh ende vroom Man toekomt / Is
dat een antwoort op mijn schyften? Dan ston-
den aen begoft hy te roemen / hoe ick hem geen
antwoort op sijn vzege geven konde. Ick wert
gantsch bedroeft / dat ick niet een soo verkeet-
den Mensch gehandelt hadde / want ick sag
openbaer / dat hy van den Geest der waerheyt
niet gedzeten wert. Doozder (sepde ick) van
alsulck een geboozte als gy my vzeaght te we-
ten / die alsoo een hy sitten van eeuwigheyt
soude medegevraght hebben / en heb ick in der
schyft niet gelesen / hebt gy daer van gelesen
soo wijset my.

Microns leu-
genachtige
ende schalke
toezinge.

Neen, sepde hy / wy willen 't van u weten:
Martine (sepde ick) schaemt u / u leefdagen/
dat ick de Schyft van u begeer te weten / ende
dat gyse my niet wijfen en wilt. Hy dzangh al
weder / dat hy 't van my weten wilde. Maar/
man (sepde ick) gy laet utwen Geest wel bliken/
die in u is. Wat is dit doch een onbeleeft ver-
keertheyt / dat gy van my wilt weten / dat in

Wat dit voor
eeneen geest
is, maghmen
uyt sulcken
handel ge-
waer wor-
den.

de Schyft niet en is. Hemel ende Aerde en
hebben noch geen ses duysent Jaeren gestaen /
en de Schyft sepdt nu / dat de Hemel Gods
Stoel ende de Aerde sijn voer-banc is / ende
God is een eeuwig God / die noch begun / noch
eynde ghadt heeft / (ende ick u nu vzeagen wil)
waer ende wat Gods stoel ende voer-banc
getweest hadden, eer Hemel ende Aerde gescha-
pen zijn / waert gy al schuldigh daer op te
antwoozden / dewijle het in der Schyft niet
en is? Hy wert wederom geantwoozdt. Wy
willen 't van u weten. Mercht uyt wiens geest
dat dese man niet my gehandelt heeft.

Siende sijnen engel / die hy om wat sonder-
lingh van my te visschen / uytwooz / sepde ick
tot hem: Micron / utwe soecken (nu gy vooz
de waerheyt niet bestaen en meugt / sic ick wel/
daerom soo verstaet my nu recht / op dat gy
my oock recht meugt na seggen. Al wat de
Schyft van dat eeuwige Godtlike west
Christi getuyghe / geloobe ick met volke her-
te / hoe wel ick dat met mijn vernuft niet en
bergrype / gelijk dan sijn uytganc van aen-
beginne ende van de dagen des eeuwighepts
getweest is / Mich. 5. 1. Dat hy de A ende O
is / Apoc. 1. 8. 2. 8. Dat eeuwige vaderlike
woort t/sijn wijsheyt ende Sone / daer alle din-
gen dooz geschapen zijn / Gen. 1. 1. Psal. 33. 6.
Prov. 8. 22. Joan. 1. 3. Ephes. 3. 9. Colos. 1.
16. Heb. 1. 2. De eerste geboren alle Creatu-
ren / Colos. 1. 15. Die daer was eer Aba-
ham geboren wert / Joan. 8. 58. ende wat der
sprucken meer zijn / maer dat 'er alsoo een ge-
boozte (seg ick) van eeuwigheyt soude geschiet
zijn / als gy seght / en binde ick in der Schyft
niet.

Onse klare
bekenentisse
der schrift
van dat eeu-
wige Godt-
like west
ende geboor-
te Christi.

Wengehen ick dat dan alsoo niet en bebinde /
ende der Schyft tot in den doot bereypt sta / soo
maeck ick u tot mijnen Schoolmeester (de-
wijle gy alsulken bekenentisse van my eyschet)
wijstet my / waer 't geschreuen staet / ende ick
en sal 't u vooz Gods genade niet met een dat
alderminste woort tegen spreken / want ick
wist dog wel dat sy my nergens wijfen en hou-
den / ick kreegh noch eenmael tot een antwoort /
Neen, wy willen van u weten. Kennet den
Geest die met ons gehandelt heeft.

Hier wil ick nu alle onpattijdelijke redelijke
Lesers der gantscher Werelt tusschen Micron
ende my laten Richters zijn / oft hy al een
Godtsaligh / botmoedigh / bzienslijck ende
vroom Christen / om my ende ons allen te lee-
ren / oft om van ons in Christo Jesu met des
Heeren Geest ende woort geleert te worden /
oft / oft hy als een ongodlijck / hooberdigh /
wzeet / ende saemtoovig Pharisus hy ons ge-
seten / ende sijn Bespreck met ons gevoocht
heeft.

Micron en
heeft hem
niet als een
vroom Pe-
trus oft Pau-
lus, maer veel
meer als een
onvroom
Annas of
Caiphas te-
gen ons be-
wisen.

Onbeleeftder ende leelijcker handel en heft
ick mijn leve dagen niet gehoort. Een eersten/
dat hy van ons weten wilde / dat in de Schyft
niet en stont. Ende ten tweeden / dat ick be-
geerde dat hy 't my wijfen soude / ende soo veel
om der waerheyt ende liefde wille niet doen en
wilde / dat hy 't wese. Maer Micron wiste
dat hy 't in de Schyft niet vinden en soude /
ebentwel moeste hy niet alsulck eenen schalck-
ken tonge / doe hy den gront verloten hadde /
den sijnen die noch soo gantsch wepnigh dogg
in der Schyft hadden / noch sulcken roem ma-
ken / maer dat nette dat hy ons spande / wert
hy selve mede beslagen / soo ghy uyt onse naest
S b b b

upt onse naestvolgende aentwiffinge in grooter klaerheyt horen ende sien sult.

Want als ick merckte hoe hy alle Chrystelijche beleeftcheyt gantfich verloren hadde / geen Schyft meer by hem gelden en wilde / ende netgens meer op toe en lejde / dan dat hy soo een wooydten difschen / ende dat achter aen onfen rugge niet veel toefettingen valschelijken omme dzagen moghte / begerde ick / dat hy my fijn vrage wat meer verklararen wilde. Te weten / oft hy dan geloofden / dat Chryftus van eeuwigheyt also upt den Dader was geboren / dat hy oock afgedeylt van den Dader / bynten den Dader van eeuwigheyt gefeten hadde? hy moghte dyp oft viermael wel tot my seggen: geboren.

Geboren fepde ick / en wederfpreect ick u niet / want ghy hebt mijn bekentnisse klaer genoegh gehoozt / maer verklaert my utwe vrage. Was al wederom met: geboren.

Doe fende ick tot Hermes: Segt ons wat is u geloove: Die sprack nae zyn bolle onbedachtē wijfe vry her uyt hoe hy van den Vader buyten den Vader gefeten hadde.

Wel aen Micron / fepde ick / is dat u geloove oock? Ick hreegh weder tot een antwoozt: geboren. Want den Dof was bange / datmen hem in dat hol beflaen wilde.

Micron / fepde ick / segt my Ja / oft Neen / het is lange genoeg met u geboren. Doe fepde hy / Jae Wel aen / fepde ick / soo hoozt nu mijn antwoozt.

Ghy hebt na mijn vermoeden (fepde ick) wel gelefen / hoe daer by oude tijden een Secte geweeft is / die men Tricolle oft Critoiten noemde. Ende dat daerom / dat sy drie Goden eerden. Soo dan nu utwe verstant ende geloove van den Hevligen Geest is / gelijck ghy hier van den Dader ende den fone bekent / fo is't openbaer dat ghy Critoiten zijt / want ghy deylte al soo van malkanderen / dat sy oock afgefcheyden van malkanderen / een buyten den anderen fouden gefeten hebben / als gehoozt is. Een eenigh wooyt en heeft hy my daer niet op geantwoozt.

Ten tweeden / fepde ik: Ghy weet immer wel / hoe dat Arrius mede daerom vooz een ketter gehouden wert / dat hy fende dat Chryftus een begin gehad hadde? Hy fepde Ja. Recht is't fepde ick / maer dencket na / fo Chryftus also van eeuwigheyt afgedeylt van den Dader buyten den Dader gefeten heeft / als ghy fegt / ende eeuwigheyt heeft tijt noch begin / soo en is hy des Daders Soue niet / want soo en is hy van den Dader niet geboren / ende is hy in alfulcker voege geboren / dat hy also afgedeylt van den Dader buyten den Dader (fo ghy fegt) gefeten heeft / soo moet hy een begin gehad hebben / want dat de Dader vooz't gebaerde is / in alsoo een menfchelijck verstant / als ghy vooztbyengt / is klaerder als de lieve dagh. Ende oft ghy dan niet in utwe verstant Arrianers en zijt / wil ick u felven te dencken geben. Hoeh sal ick fijn antwoozt hebben.

Ten derden fepde ick: Sommige Oude Schribenten ende oock nieuwe / hebben dat eeuwighe Godelijck wesen by der Sonnen afgebedelt / te weten / by dat Cozper den Dader / by dat schijnfel dat Wooydt / oft den Sonne / ende by de warmte den Hevligen Geest. Want gelijck dese / drie namentlijken dat Cozper / dat schijnfel / en de warmte een Sonne zijn /

alsoo zijn oock de Dader / fijn Wooydt / ende fijn heylige geest een waerachtigh Godt.

Ende gelijck als dat schijnfel van der Sonne niet kan afgefcheyden wozen / ende blijven noch dat schijnfel / alsoo en kan oock dat wooydt niet gantfchelijck van God afgefcheyden wozen / en blijven noch het wooyt. Evenwel en is de Dader het wooydt niet / noch het Wooyt de Dader. Ende daerom fingt ghy oock noch dagelijcks in utwen Tempelen / Lumen de lumine, dat is / een licht van een Licht. Oock Paulus: Hy is dat schijnfel der heerlijkheyt Godts / Heb. 1. 3.

Siet wardde Micron / also hebben de wooyt genoemde Schrijvers van dat eeuwighe Godelijck wesen bekent / ende ghy bekent aldus. Oft ghy nu haer geloove niet en verfaecte ende haer niet utwer bekentnisse tot valsche / Schrijvers maecht / wil ick u felven laten fichter zijn. Een eenigh wooyt en heeft hy daer op niet geantwoozt.

Ten vierden fepde ick: Ghy gelooft immer wel / dat Chryftus Jesus Godts Almach-tige wooyt / Wijsheyt / ende kracht van eeuwigheyt geweeft is? Hy fepde Ja; Wel aen fepde ick / is'er dan sulck een geboorte gefchiet als ghy fegt / te weten / dat hy also afgedeylt van den Dader buyten den Dader gefeten heeft / soo moet de Dader sonder Wooydt / Wijsheyt / en kracht van eeuwigheyt gefeten hebben / dewijle het alsoo buyten hem geweeft is / gelijck ghy bekent / is klaerder dan datmen't wederfpreken kan. Lieve Micron dencket nae welck een fchande dat gy God rechtet. Niet een toe wooyt en heeft hy my daer op geantwoozt.

Maer nu komt hy / ende fepde / hoe Chryftus van eeuwigheyt van den Dader geboren is geweeft / hoewel noch in den Dader gebleven. Merck doch welck een dobbel-tongig ende ongefadig Geest dit dat is / doe hy met ons handelde / hadde Chryftus van eeuwigheyt afgedeylt van den Dader buyten den Dader gefeten / ende nu is hy in den Dader gebleven. In soo korten tijt heeft hy vijf Artickulen beneden desen gront van de menfchwerdinge Chryfti berandert / gelijckmen in der vermaninge aen hem felven gefcheyden / hooren fal / ende komt nu noch daer-en-boven / ende soude my geerne de leelijcke wlecke funder onstantachtigheyt in het aensichte drucken / daer my de barmhertige Heere van 21. Jaren her onberandertlijck in eenderleyp fin ende gront der leere dooz fijn gonstige genade ende stercke kracht voozden menighvuldigen listigen aenloop van so overmaten veel schalkachtige geesten dwaert heeft / gelijck sy my alle moeten tuggen / die mijn boerkens sonder partije gelefen / ende mijn vermaninge soo lange tijt gehoozt hebben.

Hier wil ick nu alle mijn Lesters in aller liefden getrouwelijck vermaent / ende om des Heeren wille ootmoedelijck gebeden hebben / dat my doch niemant aenmere noch na dencke als oft ick met dese mijn vier beantwoozdingen ober fijn voozgefette en verklaerde vrage gedaen / de geboorte Chryfti des eeuwiggen wooyt vooz alle creatueren gefchiet verleggen oft versaken wilde. In geenderleyp wijfe / want met alle den genen die Chryftum Jesum vooz den eerste geboren vooz allen creatueren in

Mijn derde antwoord op Microns verklaringe oock noch niet beantwoort

Joan. 1. 1. Gen. 1. 1. Efa. 40. 8. Bar. 3. 39.

Mijn vierde antwoord op Microns verklaringe bleef oock al te onbaanwoort.

Microns onstantachtigheyt is al te groot.

Hoe ick my inder leere verandert hebbe, wil ick de Gemeyntetuygen laten.

Micron en heeft niet als een vroom man met ons gehandelt.

Hermes bekentnisse van de eeuwighe geboorte Christi.

Micron verklaerde fijn vrage, maer niet geerne.

Mijn eerste antwoord op Microns verklaringe bleef onbeantwoort.

Mijn tweede antwoord op Microns verklaringe bleef onbeantwoort.

Apoel. 3. 14.
2 Cor. 1. 15.

in der waerheyt met den Hepligen Paulo bekennen / ende dat sonder alle vermenginge van eenige menschelijcke vernuft met den selfden bekent ick midts desen nu ende eeuwigelijck in desen deel een te zijn.

Ich segge ende betuyge / so nu Micron met der Schryft gebraycht hadde / of ick Christus niet na sijnen eeuwigen Godlijcken wesen dooz den Eerfgeboorten dooz allen Creaturen bekende / so hadde ick sonder eenigh betoeben hem dat bywillige ja-woort gegeven: Ook hadde hy alsoan met sijn vragen onbeschaemt gebleven. Maer dewijle hy sijn vragen uyt der vernuft ende niet uyt der Schryft doozvraghte / ende also eenen bysittende persoon van eeuwigheyt van 't woortde maken wilde / daer van vooz sijn Hemelbaert niet een eenigh letter in de gantsche Schryft geschreven staet / doe lagh hy van stonden aen met sijn vernuft onder dese vier sware Inconveniencken nevens dat eeuwige Godlijcke wesen beslagen / daer uyt hy hem niet met een eenigh woortde verantwoorden en konde / als gehoozt is.

Merckt ook / dat hy de plompigheyt sijns vernufts / die hy sonder alle Schryft tegen nu over de saecke gebuyckte / selfs alsoo heeft uagedacht / dat hy hem nu dan sijn eppen bekentnisse ende woorden schaemt: want hy seft (so nu anders recht geschreven is) als dat hy van dat bysitten noyt geleyt en heeft. Heeft hy dat also geseft / so is 't (eplacen) al te plomp van hem gelogen. Hy schryft ook nu (gelijck nu eenmael geseft hebben) als dat hy van eeuwigheyt uyt den Vader is gebooren, maer noch evenwel in hem gebleven, als oock des Nicenischen Concilij, Athanasij, Erasmi Roterodami, Lutheri, Pomerani, Melanchtonis, Bullingeri, ende der verstandighsten Geleerden groot is / gelijck men uyt de gelijckenisse van der Bonnen / ende oock mede uyt haerder sommiger schryften lichtelijcken baten ende verstaen kan.

Gebuyckte al wederom vernuft / ende geen Schryft / gelijck hy oock nevens dat eerste (dat hy nu in sijn schrijven weder opgegeten heeft) gedaen heeft. Want de Geest der Wijsheyt en heeft ons niet een eenige letter van dese onderfoeckelijcke / onbegrijpelijcke verholentheyt der eeuwiger geboorten / hoe na ende bezre / in de gantsche Schryft nagelaten / of hy bukten dat onbegrijpelijcke Daderlijcke wesen met der geboorte / vooz allen creaturen gekomen / of of hy daer binnen in onbevindelijcker wijsse gebleven en is / want Godt is een Geest / Joa. 4. 24. ende die (segh ick) onbegrijpelijck.

Mademael hy dan al wederom vernuft en geen Schryft gebuyckte / soo kan hem dat onderfoeckende / curieuse vernuft / met dat woort / geboorene / lichtelijcken wederom daerentegen leggen / vragen ende seggen / hoe datter van gemant kan gebooren werden / ende darsich in sijnen Boec blijven soude? Ich en weet niet / waer Micron terstont een bescheyden antwoort (daer mede hy vooz den disputeerder besaen moght) vinden soude.

Ich wilde verhalben wel / datmen Godt dooz ongeopenbaerde verholentheyt houden liete / want alle die haer vernuft in desen onbevindelijcken diepen afgront volgen / ende daer over handen willen / die sijn daer mede van stonden an den disputeerder des vernufts in sijn strick geloopt / hy make dat oock hoe hy 't make.

Mengesien nu dan in alle klareheyt weten ende bevinden / hoe de Heplige Geest dese verholentheyt so gantsch ende gaer in der Schryft besloten heeft / ende ons den selfden noch dooz Propheet / noch dooz Apostel / noch oock dooz den Bone self in eeniger maten gepopenbaert heeft / ende het openbaert is / datse niet geen vernuft afgemeten en kan worden / hoe hozt oft hoe lange / hoe na oft hoe bezre / oft metter geboorten bukten den Vader gekomen / of binnen gebleven / dewijle hy een geest is. Daer beneben oock uyt den Historien vermercken / ende nu tot onsen tijden bevinden / hoe menigh scherpsinnde oog dat hem in dese ondoorzienlijcke klare glans verblint heeft. So is mijn trouwe waerschouwinge aen alle vrome herten / die geerne met een ongebetwede geruiste conscientie vooz haren Godt wandelen souden / dat sy doch niet hooger noch leeger in dese onbevindelijcke ende onbeschrijdelijcke hooge Majesteit des onmetelijcken eeuwigen Godtheys speculeren en willen / oock niet anders daer van besluypen / houden / schrijven / leeren / oft drijven en willen / dan de H. Geest in sijn Heplige woort ons geopenbaert ende geleert heeft / op dat sy haer niet een eppen Godt dooz hare mijneringe aertscher vernuft maken / ende optwerpen / die haer van der Schryft niet betuyght ende verklaert en woort. Want het is allen saligen zielen genoeg / dat sy also van Godt gelooven / houden ende geboelen / gelijck als ons des Heeren woort beschryft ende aenwijst. Namelijck / dat Christus Jhesus des onbevindelijcken eeuwigen vaders eeuwighe onbevindelijcke woort / wijsheyt / kracht en eerste geboorene van eeuwigheyt vooz allen creaturen geweest is. Een eeuwig / waerachtig / volkomen Goddelijck substantie oft wesen in Godt / hy Godt / en met Godt / en dat selfde / oft die selfde dooz de kracht des almachtigen eeuwigen Geests / oock een waerachtig / lijdelijck / sterfelijck mensch na der beloften in der tijdt in Maria gebooren / als de Schryft leert.

Want so ons een meerder wetenschap ende verstant over dese onbevindelijcke geboorte hadde van nooden geweest / de H. Geest der waerheyt / die den sijnen tot alle Godsaligheyt recht wijst ende leert / soude 't ons ongetwijfelt niet vooz onthouden / maer wel dooz eenige van sijnen Hepligen Apostelen oft Propheeten / of dooz den Bone selfs in der Schryft geopenbaers ende verklaert hebben.

Bidde dan alle vrome herten hier mede om Jhesus wille / een pegelijck legge hem doch met sijn vernuft onder sijn Heeren woort / hy voele ende houde also van Godt / gelijck hem van der Schryft bevolen ende geleert is / klimme noch hooger noch leeger / ende wandele met een ootmoedige / nedertge / verflagen ziele vooz den Heere ende sijne Gemeente / soo sal hy ruste in sijnder conscientie vinden. Die Godt vreesst / dencke nae / wat ick schrijve.

Ende doe hy nu wederom aen allen kanten in sijn vrage aldus benautot wort / ende stonde sod gewelvelijck begrepen / onbryack hy (soo het schem) met een verflooyt gemoet / ende sprak: Geloofst ghy oock, dat Christus van Maria gevoet is? Ja (sejde ick) dat geloof ick met volder herten. 't Ey (sejde hy doe) met u onreyn Christus: want is hy van haer gevoet, so moet hy oock onreyn geworden zijn: hy en wisse niet (so nu

W b b 2

doch.

Met het vernuft kan de eeuwigge geboorte noch begrepen noch verklarert worden.

Merckt wat hier gelyct word.

Merckt wel wat hier gelyct word.

Microns laeste vrag.

dochte) van grooter verbaesstheyt wat hy seggen wilde.

Lieve Micron, sepde ick / bedwingt doch uw herte ende tonge. Wy hebben van sijn herkomstige gesproochen / maer niet van sijn boedinge. En so de boedinge dan onreyn maken konde / dat sy doch nae Christus eppen woort Matth. 15. 11. Marc. 7. 15. niet en kan / hoe veel te meer dan de materie selve van al sulck een onreyn lijf genomen / daer die vrucht van soude gekomen zyn / als gy seght / ende boozgeest? Ende dat Maria van Adams onreynen / sondelijken zaden gegeneert is / daer van gy Christus vleesch oft menscheit hebben wilt / hebt gy my selve toegestaen / gy en kondet my ook niet een eenige spzeuclicke wpt der gantscher Schrift opzengcn / daer mede gy haer reynigheyt beweeren kondet / gelijck in den eersten handel klact genoeg van my verhaelt is.

Siet / eersame Leser / hier hebt gy nu den booznaemsten gront van het gene dat Micron ende Hermes in haer verhael verfwegen hebben. Apt wat oorsaeke / herte ende inepninge sy alsulckx gedaen hebben / waer lichtelijck te raden.

Nademael het dan niet anders geschiet en is / dan wy hier vertelt hebben / gelijck het boozden alsnden Godt / booz Micron ende Hermes, t' samen met haren eppen getuygen selfs / ende ook mede booz ons allen die daer by geweest zyn / openbaer is / als te weten / dat hy met dat voutwen zaet gantsch uytgedisputteert was / daer op dat haren gantschen gront staet / selfs in 't laetste Bespreck bekende / hoe een voutwe geen zaet / maer alleen Sanguinem menstruaem hadde / daer mede de saeke (so hy 't niet weder opgegeven en hadde) al verlooren was.

Item / datter twee Sonen in Christo waren / ende dat de gekropste Godes Soone niet geweest en was / daer mede hy den Sone Godes al verfaecht hadde. Ook de reynigheyt des vleesches Christi met geenen Schyften nae sijnen gront betweeren en konde. Noch de tweeheyt der personen / die in den eenen Christo met sijn leere begrepen werden / reffereeren konde. Ook niet en wist / op wat wijse hy den Vaderloosen Christus (gelijck hy hem hebben wil) Godes Sone noemen soude / my alle mijn geweldige Schyften / daer mede ick beweerde / dat de sichteijke / tastelijcke / spreekende ende gestoovene Christus Jesus Godes eppende Sone was / niet met een dat alderminste woort berantwoorden en konde. Ende ten laetsten oock in sijn onschyftmatige / byemde vrage soo plomp ende plat gegrepen werdt / &c. Ende hy dit altemael verfwegen / ende niet daer van geroert en heeft: Hem noch evenwel op des Heeren Naem / Gerichte / ende oock op mijn eppen conscientie beroepen heeft / hy hebbe den handel getrouwelijck ende recht verhaelt. Soo wil ick dat alle onpartydiche / redelijcke lezers aen 't gericht stellen / oft hy als een waerachtig woortdast of als en logenachtig ende valsche schryben geschreeven heeft. Oft hy de Disputatie gewonnen oft verlooren heeft / oft hy recht aen de waerheyt ende ons / oft onrecht gehandelt heeft. Oft hy Godes glorie ende eere / oft sijn eppen pdel eere ende roem gesocht heeft. Ende oock mede / oft men hem booz een vroom / loofweerdigh / eerbac /

onstraffelijck / ende waerachtigh / heylsaem Leeraer / oft oftmen hem booz een onvroom / troutweloos / ongoddelijck / bestraffelijck / ende leugenachtig verlepder / Calumniator, dat is / schelder oft schender achten ende houden sal. Bewijle hy (segge ick) door een nijdtige partije / wpt enkel vleesch ende bloet / sonder waerheyt geschreeven heeft / ende noch eventwel om sijn leugen des te meer te bevestigen / sijn schryben so hooge besegelt heeft / als gehoozt is / Eplacen!

Ende doe ick hem nu sijn laetste vrage alsoo beantwoort hadde / als gehoozt is / soo zyn sy van my afgegaen / ende zyn booz in 't hups gekomen. Wat daer nu tusschen beeden deelen eppentlijcken gesep wiert / daer en weet ick niet gewis van te schryben: want ick en heb daer niet by geweest. Maer my wiert van de Broederen gesep / hoe hy daer noch al styzden wilde / hoetwel hem sijn gantsche geweer met volder kracht der Schrift wpt der hand geslagen was. Ook sommige van den haren ontrent der deuren na aen der straten waren / die in haer spzerken al te luidtbaer waren. Waer ober haer van den Broederen gesep wiert / dat sy wel gaen moghten / ende of sy ons altesamen ter poorten wpt helpen wilden? Daer van hy nu so onwerden uytstoten gemaecht heeft. Op dat hy mit sulcken / den vroomen ende oock der waerheyt / een des te grooteren stanch ende haet by beeden toerichten / ende een boosen name maken mogte.

Recht heeft de Heplige Geest die geslachte met die verschickelijcke Apocal. Spynckhanen afgebeelt / die gelijck Deerden tot den krijgh berept zyn. Die Croonen hebben den goude gelijck / eventwel geen gout en zyn. Daer van Micron ende Hermes een pegelijck een met haer schryben op 't hooft geset hebben / haer tanden zyn leutwen tanden / ende angeleu der Scorpionen hebben sy in haer stercken / Apoc. 9. 2. Mercht / wat des He. Geests sin is. Ook mede dat de slange der voutwen zaet in de helen bijten soude / Gen. 3. 15. Ick meyne sy hebben geen klepne stekke of bete met dit haer schryben gedaen. De lieve Heere vergeve het haer / ende gonne haer / dat sy sijn barmhertige genade noch tot eeniger tijde binden mogen / is 't mogelijck.

Waren sy nu lieden van een verlagen ende gebroken Geest geweest / als sy billijck nae der Schrift zyn sonden / kleyn in haer eppen oogen / wpt der waerheyt geboren / ende met de kracht des woortdes beschrencht / soo moesten sy immer gedacht hebben: Wat willen wy veel schryben / de saeke is doch met ons al verlooren. Ende oft wyse nu schoon alle schande aenhangen / soo doen wy 't doch wpt partje / ende niet met der waerheyt: Want het is daer booz openbaer / dat sy ons niet en haten / nademael sy soo veel getrouwdigheyt en liefde in der noot aen ons betweesen hebben. Maer soo heel boozsichtigheyt / eerbachheyt / redelijckheyt / nadencken ende liefde en is 'er (eplacen) hy haer lieden niet geweest.

Gelijck als wy dan recht ende slechte met der waerheyt hebben aengewesen / alle wat Micron wpt grooter listigheyt ter onreynen Godes ende sijnder hepliger Gemeynten in sijn verhael verschtwegen heeft / als gehoozt is / alsoo willen wy oock nu dooz des Heeren genade op 't aldergeboeghlijckste den Leser

Onse antwoort op Microns laetste vrage.

Oorsaeke waerom de Broeders seyden, dat sy wel gaen moghten.

Apoc. 9. 7. Merckt, waer met de Figure van Spynckhanen afgebeelt wort.

Mier merckt de somma van den handel ende wat Victorie dat onse tegenstrijders hier gehadt hebben.

Waer voor men dusdanige schrijvers houden sal, willen wy den leser richten laten, die des Heeren woort om raet vragen.

Psal. 51. 12. Ezech. 36. 27. Eplac. 66. 2.

De waerheyt blijft de waerheyt. hoe leelijck sy ook met leugenen behangen wort.

Leser aenwijsen/ hoe verre sy ende wy in desen deel verſcheyden ſtaen/op datmen midts sulchs de waerheyt van de leugen/ ende dat licht van der duſterniſſen dies te klaerder affonderen ende ſcheyden kan.

XXXI. Articulen en verſcheydenheyden den Leſer tot verklaringe voorgelt, hoe dat Micron ſonder de Schrift altoſeyt, ende wy met der Schrift aldus ſeggen.

1.

Micron ende Hermes hebben klaar ende openbaer vooz ons allen bekend/ hoe dat Christus Ieſus alſo uyt den Vader van eeuwigheyt gebooren is geweest, dat hy ook afgedeylt van den Vader, buyten den Vader ven eeuwigheyt gefeten heeft. Merckit wat dit eeuwighe bupten ſitten ſonder Schyft is.

Wy bekennen/ende dat met der Schyft/dat Christus Ieſus van eeuwigheyt des Vaders Wijsheyt geweest is/ *Pro. 8.12. Sijn eeuwig woort/ Joa. 1.1. Daer alle dingen door geſchapen zijn/ Gen. 1.1. Ps. 23.6. Joa. 1.3. Eph. 3.9. Col. 1.16. Heb. 1.2. dat ſijn wygangh van aenbeginne geweest is/ ende van de dagen des eeuwighepts. Mich. 5.1. Dat hy was eer dan Abraham gebooren wert/ Joa. 8.51. Dooz Joannem den Dooper was/ ende nae hem quam/ Joa. 1.3. De eerste ende de laetste/ Apoc. 1.8. 2.8. De eerſtgeboorene aller creaturen/ Col. 1.15. Maer van alſulck een geboorte/ die alſo een bupten ſitten van eeuwigheyt medegebragt heeft/ geliſt Micron ende Hermes vooz ons bekenden/ leſen wy in der Schyft niet. Merckit/ of niet dese onſe bekenteniſſe recht nae der Schyft is.*

2. Onſer tegenſtrijders gront ende geloobe is/ dat de ſelſde afgedeyde Sone Godts in der tijt ook een volkomen Sone met lijf ende ziele van Maria vleesch en bloet aengenomen heeft. Merckit/ twee Zonen/ ende een gedeplde Christus.

Onſe gront ende geloobe is/ als dat dat ſelſde woort/ wijsheyt oft eerſtgeboorene/ geliſt wy bekend hebben/ in der tijt van den Hemel her af gebooren is/ ende is dooz de kracht des Alderhoogſten ende ſijns Hepligen Geests een waerachtigh/ lijdelyk/ ſterffelyk menſche/ niet van Maria/ maer in Maria boden aller menſchen begrijp getwozen/ geliſt Joannes ſept: Dat woort is vleesch getwozen/ Joa. 1.14. Merckit/ of dese onſe bekenteniſſe niet recht nae der Schyft en is.

3. Micron ende Hermes hebben menigmael klaar ende openbaer vooz ons allen bekend: Hoe datter twee Zonen in Christo waren, de eene Godts eeuwighe Sone, ende die ander Mariae tijdtlijcke Sone. Merckit ten tweeden/ twee Zonen/ ende een gedeplde Christus.

Wy bekennen/ ſo eenmael bekend is/ dat de ſelſde die Godts woort/ Wijsheyt/ ende de eerſtgeboorene/ vooz allen tijden geweest is/ ook des menſchen Sone in der tijt getwozen is/ een enig ongedeplde Sone/ dien Godt ſijn Vader ook van eeuwigheyt Maria ſijn moeder in der tijt getweeft is/ *Luc. 1.31. Mat. 1. Jo. 1.49. Ec. Merckit/ oft dese onſe bekenteniſſe niet recht nae der Schyft en is.*

4. Micron ende Hermes hebben menigmael klaar ende openbaer vooz ons allen bekend/ doen 't ook noch in haer verhael aen veel plaet-

ſen/ dat des menſchen Sone geen Vader gehad heeft, ende ſeggen in ſommige ſteden/ geen naeſte Vader, dat even alſo veel geſeydt is/ als geen Vader: Merckit/ wat ſchande dat sy bepde den Vader ende ſijnen Sone Christo aen doen.

Wy bekennen met den Engel Gabryel/ *Luc. 1.28. met den Hemelſchen Vader/ Mat. 1.11.9.6. Luc. 3.22.9.25. met Christo ſelſ/ Jo. 3.16.5. 22.6.69.7.28.8.23. Ec. met alle Apoſtelen/ Mat. 14.33. met Petro/ Matt. 16.16. met Joanne den Dooper/ met Nathanael/ Joa. 1.49. Met Martha/ Joa. 15.27. ende met de gantsche Schyft/ dat Godt ſijn Vader is/ Joa. 1.14.9.36. Ec. Merckit/ oft dese bekenteniſſe aldus niet recht nae der Schyft en is.*

5. Micron en Hermes hebben menigmael klaar ende openbaer vooz ons allen bekend doen 't ook noch in haer verhael/ maer bedeckt telijker/ hoe dat de gekruyite Ieſus, die voor ons geitorven is, Godts Sone niet geweest en is, ende is een met dese naeft verhaelde. Merckit/ oft dit niet heeten en magh/ den Heere verſaken/ dieſe gekocht heeft/ ſoo Petrus ſept.

Wy bekennen/ ende dat met der gantscher Schyft/ als dat de gekruyite Christus Ieſus Godt's eerſtgeboorene ende eeuig geboorene/ eppen warrachtige Sone is/ die hy om onſent wille niet geſpact en heeft/ *Rom. 8.32. maer dooz ſijne Vaderlijke Godtlijke liefde/ toe een verſoeninge oft Genaden-ſtoel vooz onſe ſonden in der Werelt gefonden heeft/ 1 Jo. 4.10. Dooz wiens bloet wy gecpnyght ende gekocht zijn/ 1 Joa. 1.7. Rom. 3.25.5.8. Coloff. 1.14. 1 Pet. 1.19. Die ook Godt den Vader vooz ſijn Vader in ſijn laetste noot bekende/ ende riep: Vader/ in uw handen bevel ick mijnen geest/ Luc. 23.46. Merckit/ oft dese onſe bekenteniſſe niet recht nae der Schyft en is.*

6. Micron gebuyt een gelijckeniſſe/ geliſt oft lijf ende ziele een ongedeplde menſche zijn: dat ook alſo Godts Zoon/ ende Mariae Zoon te ſamen een ongedeplde perſoon zijn: Merckit ten derden twee Zonen ende een gedeplde Christus.

Wy ſeggen/ wat de H. Schyft t'ſamen met de gantsche Werelt/ een noemen/ dat 't en is: ende wat sy twee noemen/ dat het twee is. Zijnder dan alſo twee Zonen in Christo geweest/ die op verſcheyden tijden/ te weten/ de eene van eeuwigheyt/ ende die ander in der tijt van verſcheyden perſoonen/ te weten/ van Godt ende Maria in verſcheyden geſalten/ te weten/ die een onſichtelijc ende onlijdelijc/ ende die ander ſichtelijc en lijdelijc gegeneert zijn/ geliſt onſer tegenſtrijders gront is/ ſo moeten der ook twee perſoonen in hem geweest zijn/ oft dat woort en is geen volkomen Sone Godts/ oft de Son Mariae en is geen volkomen Sone des menſchen geweest/ oft de eene moet van den anderen henen genomen/ ende alſo in hem vereert zijn. Dat en ſal ons dooz Godts genade van geen vernuft ſonder Schyft benomen worden.

De Schyft en kent ook alſulck een gelijckeniſſe van lijf ende ziele/ nebens desen Artikel niet/ ook gantschelijken alſulck een Salighmaker ende Christus niet/ die van twee Zonen een Zoon/ van twee perſoonen een perſoon/ van Hemelſch ende Aertſch/ van heyligh ende ſondelijc/ van goet ende quaet/

van reyn ende onreyn / van gebenedijdt ende vermaledijdt / van Godt ende een mensche een Jesus Christus gewoorden is. Merckt oft ick u niet recht nae der schrift en wijsse.

Onser tegenstrijders gront ende Leere is. Dewijle de mensche Christus uyt Maria geboren oft gegeneereert is, dat hy daeromme oock van haren vleesche ende zade moet geweest zijn. Wijssen aen Matth. 1. 16. Merckt ten vierden twee Zonen / ende een gedepide Christus.

Wp seggen: Obeth is oock gegeneereert uyt Ruth / ende Salomon uyt Bath-Seba / eben wel zijn Boos ende David de Daders geweest / die Obeth uyt Ruth / ende Salomon uyt Bath-Seba gegeneereert hebben: Alsoo is oock de mensche Christus uyt Maria gegeneereert / eventuel is Godt de Hemelsche Vader / die vader geweest / die hem uyt Maria gegeneereert heeft / want het Activum staet by den Vader / ende het Passivum by der vrucht / Matth. 1. 20. Gen. 17. 6. 19. 32. 35. 11. Sap. 7. 2. Rom. 9. 5. Heb. 11. 11. Ende dat dooz de moeder / 1. Cor. 11. 14. Merckt oft ick u niet recht na der Schrift en wijsse.

Micron seyt op deu 128. Psal. 3. Dat de kinderkens uyt de substantie der vrouwen voortkomen, gelijk de Druyven uyt de substantie des Wijnstocks doen. Merckt welck een schande dat hy beyde der Opinantie Godts ende oock den mannen aen doet.

Wp seggen / soo Micron gloferen wilde / soude hy doch alsoo gloferen / dattet enen schijn hadde. Want hier mede sluyt hy de Wang gantsch buyten de genereringe / recht oft Gods opinantie in der Scheyppinge in desen deel onnut waer / daer het soo openbaer is / dat de vrouwen geen vrucht voortbrengen en konnen / dan uyt dat zaet haerder mannen / gelijckmen met dat werck opentlijck merken ende oock dooz de gantsche Schrift lesen ende sien kan. Dat de Wijnstock met t' samen alle andere bossen niet en doen / noch doen en konnen / dewijle het niet van Godt alsoo aen haer beoordineert en is. Merckt oft ick u niet recht na der schrift en wijsse.

Onser tegenstrijders gront ende leere is / dat de mensche Christus, Davids natuerlijcke zaet is, om dat de Schrift seyt: Van de vrucht uwer Leedenen wil ick op uwen stoel fetten. Merckt ten vijfften twee zonen ende een gedepide Christus.

Wp seggen na des Heiligen Schrijfts gront ende Leere / dat hy Davids overnatuerlijcke beloofde / ende geschenckte Zoon is: Want soo hy Davids natuerlijcke Zone geweest hadde / gelijck de tegenstrijders willen / soo moeste hy van Josephs natuerlijcken zade afgekomen ende gegeneereert zijn (want op Joseph tellen de Evangelisten) ende niet het Woort / daer van Joannes seyd / vleesch gewoorden zijn / ende dat een vrouwe geen geneereelijck zaet aen haer en heeft / is daerder als de lichte dagh is. Gelijckmen dooz des Heeren genade beneden in onwedersprekelijcker kracht der heylighe Schrift haeren ende sien sal. Merckt oft wy u niet na der Schrift en wijsen.

10 Doch eenmaal. Onser tegenstrijders gront ende leere is: Hoc dat de Mensche Christus van Davids zaet geworden is. Wijssen aen Rom. 1. 3. 9. 5 / &c. Merckt ten se-

sten / twee Zonen / en een gedepide Christus.

Wp seggen / dat des heiligen Schrijfts gront ende leere is: Dat de selfde die Gods Almachtigh eeuwighe woort van eeuwigheyt geweest is / oock in der tijt in de Jonckvrouwe Maria / die een man van t' huyss ende geslachte Davids (Joseph genoemt) beloofte was / op welke Joseph (seg ick) de Euangelisten tellen / Matth. 1. 16. Luc. 3. 23. dooz Gods Almachtige kracht mensche na der beloften gewoorden is / Maatt. 1. 18. Luc. 3. 23. Joan. 1. 14. Ende is also tot sijnder tijt / na dat selfde gewoorden vleesch uyt dat selfde geslachte darr hy t in gewoorden was / geboren / gelijck David van den Heere toegeseyt ende beloofte was. Ende siet also is Christus uyt den Zade Davids / dat is / uyt den geslachte Davids geboren / oft gegeneereert / maer niet van Davids zaet gewoorden / gelijck onse wederparten die spreucke bevalscht en verdraept hebben. Merckt oft wy u niet recht na der schrift en wijsen.

11 Onser wederpartijen gront en leere is / Hoe dat de mensche Christus vleesche van onsen vleesche en been van onsen beenen is, ende dat onse vleesch tot des vaders rechter hant zit. In zijn boexcken vande leeringe der Gemeynen Gods, &c. Merckt ten sebeden twee Zonen ende een gedepide Christus.

Wp seggen dat der H. Schrijfts gront ende leere is / dat Christus wedergebaerde Gemeente vleesch van sijn vleesch / en been van sijnen beenen is. Want gelijck als Adam van sijn Eva getuyghde dat sy vleesch van sijn vleesch ende been van sijnen beenen was / Gen. 2. 23. Maer Eva niet alsoo van Adam / Also getuyghet oock nu Christus van sijn Gemeente / die hy met kracht sijns heiligen woorts in de besperrynginge sijns alderheylighsten bloets dooz t' geloove gebaert heeft / dat sy vleesch van sijn vleesch / ende been van sijn beenen is. Maer de Gemeente niet alsoo van Christo / Ephes. 5. 30. Siet toe / oft wy u niet recht na der Schrift en wijsen.

12 Onser wederparten gront en leere is / dat de mensch Christus ende wy eenen Adam zijn, ende alsoo des vleeschs halven broeders zijn. De gront haerder betoeringe is dat Paulus seyt: Die daer heyligh maectt ende heyligh gemaeckt worden, zijn uyt een, dat is uyt een Adam, willen sy. Merckt ten acht-

sten twee Zonen / en een gedepide Christus. Wp seggen / dat des H. Schrijfts gront ende leere is: als dat Christus ende sijn wedergebaerde Gemeente te samen uyt eenen Godt zijn / Joan. 1. 12. Die sijn woort hooren ende daer na doen / Matth. 12. 20. Mar. 3. 35. Luc. 8. 21. Ende daerom noemt hy haer sijn Broeders / ende seyt: Alwen name sal ick mijnen broederen verhoorden. Want gelijck hy Godts eerste geboren Zone is / Heb. 1. 6. Alsoo is hy oock de eerste geboren onder den Broederen / Rom. 8. 29. Jaet so hy Adams halven onse Broeder waer / gelijck der wederparten gront is / so moest hy oock Adams eerste geboren Zone geweest hebben / dewijle hy de eerste geboren onder den Broederen is / als gheoyt is. Oock moesten in alskil een verstant alle Godloose der gantscher Werelt / die den Duppel tot een Vader hebben / Joan. 8. 44. so wel Christus Broeders en Austers zijn / als de wedergeboorene / die Godt tot eenen Vader

he-

Psal. 132. 11.
2. Sam. 7. 12.
Psal. 89. 4

Matt. 1. 16.
Luc. 3. 23.
Joan. 1. 14.

2. Reg. 7. 12

Rom. 1. 8.

Heb. a. 14

ben. Merckt oft wy u niet recht uader schyft en wijfen.

13 Onfer wederpartypen gront en leere is / dat Christus sijnder kinderen vleesch en bloet deelachtigh geworden is, datmen niet anders uytleggen noch verstaen en kan, dat hy sijn vleesch en bloet van den Kinderen ontfangen heeft. Merckt ten negensten twee Sonen / ende een gedeplde Christus.

Wp seggen / dat hy des Heeren woort / en de ordinantie sijnder scheppinge daer mede gewelt doet. Want de Schyft en seyt niet meer / dan dat hy vleesch en bloet deelachtig geworden is. Is oock Gods ordinantie van aenbeginne niet geweest / dat de eene Broeder den anderen / oft dat de kinderen haren vader na den vleesche genereren souden / maer de vaders genereren de kinderen. Willen sy dan seggen dat de kinderen Geseftelijke kinderen zijn so 't oock recht is / om des wille dat Christus geen vleeschelijke kinderen gehad en heeft / ende de Broeders souden dan noch eventwel vleeschelijch Broeders zijn / so bezeken sy daer mede ten eersten de schyft / dat sy dat een woort dat so nae by dat ander staet gesestlijken / en dat ander vleeschelijken hebben willen. Ende ten tweeden rechtyn sy een Inconuenient toe / als dat de suster Maria haren Broeder Christum nae den vleesche gegenerect hadde / Merckt oft sy u oock recht nae der Schyft leeren.

14 Micron schyft menighmael / hoe dat Christus Abrahams zaet heet aengenomen, wijsf aen Heb. 2. 16. Merckt ten thierenden twee Sonen ende een gedeplde Christus.

Wp seggen ende dat metter waerheyt / hoe Micron de Text bedoeslijken vervalsche heeft / want Paulus en seyt niet / heeft aengenomen / maer hy seyt / hy neemt Abrahams zaet aen / dat zijn Abrahams kinderen en naehomelingen. Merckt hoe hy metter Schyft handelt.

15 Micron heeft vooz ons allen klaer en openbaer bekent / hoe een vrouwe geen genererlijck zaet, maer alleen een menstruel bloet hadde, wil noch eventwel den mensche Christus van Marien vleesch ende bloet hebben. Mercke ten elfften twee sonen / ende een gedeplde Christus.

Wp seggen / so een vrouwe geen zaet / sed tantummodo sanguinem menstruaem heeft / gelijk sy oock na der schyft / en nae Microns eppen bekentenisse anders niet en heeft / ende de mensche Christus soude dan noch eventwel van Marien substantie hergekomen zijn / gelijk onfer wederpartypen gront is / soo moest hy van also een onreyn leelijck bloet gegenerect zijn / oft hy moeste van een van Maria lidmaten (gelijck als Eva van Adams ribbe) geschapen zijn / is klacder dan men 't ons verneenen kan. Denckt na wat u hier gesept woort / ende ofmen u niet recht na der schyft en wijsf.

16 Nu schyft Micron, als dat een vrouwe genererlijck zaet aen haer heeft, van welcken de mensche Christus soude gegenerect zijn. Doe hy dat laetstemael met ons handelde en hadde sy 't niet / en nu heeft sy 't. Merckt ten twaelfften twe sonen en een gedeplde Christus.

Wp seggen / de Schyft en getuygt nergens dat een vrouwe eenigh genererlijck zaet aen haer heeft / maer sy getuygt genoegh van vrouwen kinderen die daerom oock vrou-

wen zaet genoemt worden / om dat syse van haerder mannen zaet ontfangen / Sap. 7. 2. ende alsoo tot sijnder tyt haren mannen baren / gelijk men Gen. 16. 15. 21. 2. 30. 5. Rom. 9. 5. Heb. 11. 11. ende aen noch veel meer anderen plaetsen inder schyft lesen ende sien magh. Merckt oft wy u niet recht nae der schyft en wijfen.

17 Micron heeft in een boeck / dat hy van der leeringe der Gemennten Godts in Engelandt gemaeckt heeft / geschryven / hoe datter bloet Marie in haren maeghdelijken buyk (sick schame ny dat ick also schryue) in ense vlees te lamen geronnen is. Merckt ten dertierenden twee Sonen / ende een gedeplde Christus.

Wp seggen / ende dat met des Heeren woort / het woort dat in den beginne by Godt was / ende God was / daer alle dingen vooz geschapen zijn / is na het getuygenisse des 12 Apostels ende Euangelist Joannes / in Maria vleesch geworden / Joan. 1. 14. ende niet haer bloet also te samen in onsen vleesche geronnen / gelijk Microns onbeschaemde leelijcke boeck leert ende aentwyst. Denckt nae / oft wy u niet recht na der schyft en wijfen.

16 Micron bekende vooz ons allen alhoewel dat Maria van Adams onreynen sondlijcken zade was, dat sy evenwel heyligh en reyn was, om dies wille dat de Engel tot haer seyde: Ghy zijt gebenedijt onder allen vrouwen, Luc. cap. 1. vers 24. merckt oft oock sulck eenen gront metter schyft bestaen kan.

Wp bekennen / ende dat metter Schyft / dewijle Maria van Adams sondlijcken zade geweest is / gelijk wy / dat sy oock daerom niet te wepniger onder de sonde gestaen heeft / als wy / want de schyft en neemt niemant van Adams zade upt / 4 Esd. 4. 30. Rom. 5. 12. 1 Cor. 15. 21. Gal. 3. 22. Ep. 2. 3. want so sy om alsulck een woort hadde teyn geweest soo Micron septe / so hadde Godt oock wel de geheele Werelt met diergelijken woorde mogen reyn maecten, en hadde onnoodigh geweest, dat hy sijnen lieven Sone in alsulck een bedroefde gestalte in dese arge Werelt gesonden hadde. Och neen. Daer moest een ander zijn / die niet wepniger vooz Maria / als vooz ons anderen de Wet volbrengen / de schuld betalen / en dat aengename Soen-offer uptrichten soude / souden sy en wy anders Salig zijn / merckt / oft wy u niet recht na der Schyft en wijfen.

19 Micron bekende noch eenmaal / alhoewel dat de mensche Christus van Adams zade was, dat hy evenwel daerom reyn ende sonder sonde was, om dat hy niet door vermenginge, uyt manszade ontfangen was. Doch eenmaal merckt / of oock alsulck een grout met des Heeren woort bestaen kan.

Wp bekennen vooz Godt ende alle onse Lectors so de mensche Christus van Adams sondlijcke zade hergekomen is / gelijk Micron seyt ende hebben wil / ende oock a Lascos sprucken boven aen gewesen / klacder genoegh mede brengen / dat hy oock aldan niet weyniger onder den vloeck ende sonde gestaen heeft als wy, want de Schyft (segh ick) neemt niemant van Adams zade uyt. Oock hadde in alsulck een verstant de sonde upt der vermenginge geweest / ende niet upt Adams overtreddinge. Oock mede was als dan dat manlijck zaet alleen onreyn geworden / en dat vrouwelijcke zaet (soo sy anders zaet hadde) reyn ge-

Mercke

gebleven / als boven eenmael gehoort is. **Merckt** / oftmen u niet recht op des Heeren woort en wijsf.

20 Nu schrijft Micron, dat de schrift van de ionde bevrijt, datmen dat oock daer van vry moet houden. Ende wat Godt betuyght heyligh te zijn, dat dat de mensche niet gemeyn oft onheyligh maken en kan. **Wijst aen Actoz.** 10. 15.

Wp bekennen ende seggen / ende dat met des Heeren woort / hoe de Schrift niemant van de sonde en bezyt / dan die inder waerheyt daer van vry is / namelijk / Christusum Jesum / **Esai.** cap. 53. 12. **2 Cor.** 21. 5. **1 Pet.** 22. 2. **1 Joa.** 3. 5. Daer mede dan openlijck betuyght woort / hoe hy niet van Marien vleesch / dat mede onder de sortide beflooten was / hergekomen is / maer dat des Vaders alderheplighste woort / welck / van geen sonde en wiste / vleesch geworden is / **Joan.** 1. 14. **Want** hy is hepligh / ende dat inder waerheyt / sal oock hepligh blijven in der eeuwigheyt / **Dan.** 24. 9. **Luc.** cap. 1. 29. **Heb.** 7. 23. **Is** derhalven na mijn bedencken een seer groote oneere des alderheplighsten vleeschs Christi / dat de ware spijsse onser armer zielen is / dat levendige broodt in een foo vierigen byandt der liefden / vooz aller Werelt sonde tot een eeuwige versoeninge gegeven / datmen also met de reynigheyt van dat Creaturische vleesch der onredelijke Dieren vergelijcken sal, die om te eren in de Wet verboden waren / ende daerom vooz onreyn geachtet / ende nu wederom in den Evangelio om te eeten vooz reyn / ende hy toegelaten / als eenmael gehoort is. **Denck** na / oftmen u niet recht na der Schrift en wijsf.

21 **Onser** wederpartpen gront en geloobe is / dat de Sone Godts de Wet voor ons in onsen vleesche volbraght heeft. **Merckt** ten beertiensten twee **Sonen** / ende een gedeplde Christus.

Wp seggen / dat der H. Schrifts gront ende leere is / dat niemant van Adams doods-schuldige ende sonlijck vleesch geboren / de Wet / die daer Geestelijck was / volbragen konde / want Adams vleesch was te seer verdorven / **1 Esd.** 4. 30. **t Was** overmits Gods rechtveerdigheyt oock den vloekc ondertwoopen / **Deuter.** 27. 27. **Hademael** (segh ick) het dan soo gantsch onvermogigh ende swach in Adam geworden was / en de Wet ons alrijt vooz Godt beschuldighde / heeft hy hem in sijnder grooter liefden ober den gevallen swachen Adam / ende sijn gantsche zaet onfermt / en heeft sijn eppen Sone niet gespaert / maer heeft hem in de gedaente eens sonlijcken vleesch gesonden / **Rom.** 8. 3. 32. die de wet vooz ons / ons tot dienst volbraght heeft / **Watt.** 5. 1. 7. **Eph.** 2. 13. **Col.** 2. 14. **On**schuldig vooz ons schuldige sondaren den doot gesonden / op dat wy dat leven dooz hem hebben souden / **1 Pet.** 2. 24. **Ende** is also onse heplige / onschuldige / en onbesmette hooge **Diefster** / **Widdelaer** / **Advocaet** / en **Soengman** hy Godt sijnen vader geworden / **Heb.** 5. 1. 6. 20. 7. 26. 8. 1. 9. 14. 10. 12. 13. 12 / **1 Tim.** 2. 5. **1 Joa.** 1. 2. **Ende** blijft alsoo de prijs by Godt onsen almachtigen Vader / dooz sijn gebenedijde woort / oft Sone alleene / als de Schrift leert / ende niet dooz Adams doods-schuldige ende sonlijcke vleesch / gelijk

onse wederpartpen leeren. **Merckt** oft wy u niet recht na der Schrift en wijsen.

22 **Onser** wederpartpen openlijcke leere en gront is / dat de meniche Christus voor ons gestorven, niet van den Hemel, maer van der Aerden geweest is. **Merckt** ten vijfticiden twee **Sonen** / ende een gedeplde Christus.

Onse gront en leere is / en dat met de gantsche Schrift / dat hy van den Hemel en niet van der Aerden en is / gelijk hy selve seyt. **Ich** ben dat levendige broot van den Hemel afgesegen / en 't broot dat ick geve / is mijn vleesch / **Ec.** **Joa.** 6. 51. **Item** in dat selve cap. **Wat** van / als gy des menschen sone (merckt hy seyt des menschen Sone, die Micron seyt / dat van der Aerden was) sullen sien enen opvaren, daer hy te vooren was, **Item** / ick ben van boven maer gy zijt van beneden / **Joa.** 8. 23. **Item** / die van boven is (seyt **Joannes** de **Dooper**) is boven allen / **Joan.** 3. 31. **Ich** ben (seyt **Christus**) van den Vader utgegaen / ende ben in de Werelt gekomen / wederom verlaet ick de Werelt en ga tot den Vader / **Joan.** 16. 28. **Pock** **Paulus** : **De** eerste mensche is vander aerden en aertsch / (merckt) de tweede mensche is de Heere selve van den Hemel / noch eenmael merckt / **1 Cor.** 15. 47. en diergelycke **Schriften** meer. **Alle** die nu dese heldere klare getuigenisse verloochenen / en dat arme domme volck op een gedeplde / aertsch / onreyn en sonlijck creatuer en Christus wijsen / wat dat vooz geesten sijn / en wat jammet sy met hare valsche leere toerichten / sal op sijnre plaetse dooz des Heeren genade klaer en plat gehoort worden. **Merckt** oft wy u niet recht na der Schrift en wijsen.

23 **Micron** schrijft / sy getuygen selve genoegsaemlijck, dat den naem sonder waerheyt en daet, ydel en te vergeefs is, en dat niemant met den name beholpen en kan worden, 't en zy dat hy voor al de waerheyt des wesens hebbe, want uyt der waerheyt moet den naem komen ende **Micron** van hem gegeven worden. **Merckt** hoe selsf hier gerichtet woort.

Wp seggen / gelt alsoo den name sonder de waerheit en doet niet als hy oock daer aen recht seyt / en hy bekent aen veel plaetsen sijnz Schrijvens hoe dat Christus mensche (soo noemt hy hem) geenen Vader gehad en heeft / en noemt hem eventwel de **Soone** Godts / hy noemt hem **Hemelsch** / seyt eventwel dat hy van der Aerden is / hy noemt hem reyn / en bekent dat hy van Adams onreynen zaden is / en andre dingen meer. **Oft** nu niet **Micron** hem selven daer mede gerichtet en heeft dat hy pdele namen voert / ende niet de waerheyt en spreekt / als hy na sijnen grondt den **Sone** Godts des menschen sone / en Christus menschen de **Sone** Gods noemt / **Ec.** **Wil** ick hem en alle rechtverstandige der gantscher werelt / met sijn eppen woorden laten richter sijn.

24 **Micron** schrijft / dewijle dan de selve menschelijke natuere, hy meynt der geheelen mensche van Marien vleesche, waer in hy geleden heeft, sijn eygen vleesch en lijf, en niet eenigh anderen was, so en kan daer geen sijn uyt gelotten werden, dat Godts Sone voor ons niet geleden hebbe. **Merckt** hoe hier den bloten name / en niet dat wesen selve tegen sijn eppen leere by hem gelden moet.

Wp seggen **Micron** maket met sijn glosieren wel / alsoo datmen hem ober sijn verlepninge niet

Merckt.

Joan. 6. 51.

Lev. 11. 4.
Deut. 14. 7.
Matt. 15. 11.
Marc. 7. 15.
Act. 10. 15.
Rom. 14. 20.
Tit. 1. 15.

Rom. 7. 14.

6 Eld. 4. 30.

niet al te harde bekommeren en derf/ want hy seft aen veel plaetsen / hoe dat Christus na ijner menscheliker substantie en natuere geen en Vader gehadt en heeft, en in dese selfde menschelijcke substantie en natuere die geen en Vader en hadde, geleden heeft, en hier seft hy / hoe de selfde Godts Sone geweest is, en voor ons geleden heeft. Wat nu Micron booz een gloseerder en Schryber is / en hoe men over sijnen gront en leere houden sal / wil ick enen pegelijcken mits desen by hem selven laten na dencken. Dat en heet niet simplex veritatis oratio, als hy geschryeven heeft. Grooter schande en weet ick niet hoe men hooren kan.

25 Micron schryft / dat de schryft seft / dat de Sone Godts voor ons geleden heeft, en gestorven is; dat doet hy om twee sonderlinge oorsaken wille. Ten eersten om te bewijzen de onverscheydelijcke eenigheyt beyder naturen, der Godtlijcker en der menscheliker in een persone Christo. Ten tweeden om te verklaren, dat Christus lijden anders in sijnen lijve en vleesche ter menschen saligheyt niet en konde krachtigh zijn, dan door sulckerley onverscheydelijcke vereeniging der Godtlijcker nature met het menschelijcker in eenen persoon Jesum Christum. Merckt ten 17. twee Sonen / en een gebedde Christus.

Wp seggen / Micron singht gemeynlick van de vereeniging der beyder naturen booz sijnen gantsche aenhanghesel al ener Liedeken / daer van men niet een enigh letter in de gantsche Schryft vindt en sal. Wp en begeeren niet meer dan dat hy ons sletches wijsse waer de Schryft seft / dat is de Goddijcke nature in Christo / oft dat is de menschelijcke nature in Christo / hoewel ickse beyderley in Christo bekennet / maer niet na onser wederpartpen gront / en drijven. Oft hy wijsse ons waer sy seft / dat is de vereeniging der twee naturen in een persoon / gelijk hy doozgaens droomt en verhaelt. Of daer de volkomene Sone Gods alleene de Goddijcke nature of een volkomene menschen met lijf en ziele alleene eens menschen nature genoemt wort / gelijk hy den Leser wijs maeckt / op dat wp mogen nadencken. Is 't geen Schryft / soo is 't Anathema / Gal. 1. 8. en is 't schryft / men wijst het ons / en de saecke is al geholpen. O Godt / wat zijn dit doch plompe verboeringen / die sy dat arme domme volck onder een schijn van Schryft met enckel leugenen leeren en boozgehen!

Doozder segge ick / soo het alsoo een onverscheydelijcke eenigheyt geweest is, en de selve sijn lijden alsoo krachtigh gemaect heeft, gelijk hy seft / soo is 't openbaer / dat oock de Goddijcke nature mede geleden heeft. Want dat onverscheydelijck is / en kan niet gescheppen worden. En aen anderen plaetsen wil hy / de Goddijcke nature en hebbe niet geleden, daer mede sy dan scheidelijck van hem gemaect wort. Aldus is dat eene tegen dat ander / en blijft aldus hier logh en bedzogh / waer men hem met sijn gloseren wentelende henen keert. Merckt of men u niet recht na der Schryft leere.

26 Micron schryft / sy spreken seer onverschandighlick van dese groote en Heylige misterie onser Saligheyt, die daer seggen, dat Marien vleesch voor ons gekruyft zijn soude, wanneer Christus mensche van haer substantie

gegenereert waer, want sy en mercken niet aen (seft hy) dat Christus niet alleen mensche, maer oock Godt geweest is. Merckt ten seventienden twee Sonen en een gebedde Christus.

Wp seggen / dat Micron sijn gloseren hoe langer hoe plomper maeckt / dat men 't tasten moet / dat het Antichristus werck is dat hy booz heeft. Ick geest de gantsche Werck te oordeelen / soo Christus mensche, merckt / wat hy daer mede wil dat hy seft Christus mensche, van Marien zaet ware, uyt haer substantie her gekomen: gelijk de wijn uyt den Wijnstock, en de bloem en de vrucht uyt den boom doen, of hy dan niet Marien vleesch en bloedt geweest is die voor ons gekruyft is. En hoewel men niet seggen konde, doe Absalon aen den Boom hingh, daer hanght David, gelijk hy schryft / soo mocht men dan noch wel metter waerheyt seggen: Daer hanght Davids vleesch en bloedt / gelijk wp oock niet en seggen: Maria is gekruyft / maer Marien vleesch en bloedt (ick spreket op Microns wijsse) is gekruyft / soo hy anders van Marien vleesch en Bloedt her gekomen ware / of de gantsche schryft moest onrecht zijn / die daer leert / dat wp onser vleeschelijcker geboorten halben Adams zaet / kinderen / vleesch en Bloedt zijn. Merckt of wp u niet recht na der Schryft en wijsen.

27 Micron seft / dat David Christum voor sijnen Heere na der Godtheyt, en voor sijnen Sone na der menscheyt bekennt heeft. Psal. 110. 1. Matth. 22. 41. Merckt ten achttienden twee Sonen en een gebedde Christus.

Wp seggen de Propheten noemen hem sonder alle beplinge van Godheyt of menscheyt onse Emanuel / Esa. 7. 15. Onse sletcke God en eeuwige Vader / Esa. 9. 5. De Heere (Jehova) onse gerechtighe / Jerem. cap. 23. vers. 6. 33. 16. Paulus noemt hem onse Heere / 1 Cor. 8. 6. 12. 3. Eph. 4. 5. Thomas: onse Heere en Godt / Joant. 20. 28. Christus hem selven de Getwelthebbet beyde in den Hemel en op der Werden / Matth. 28. 18. Paulus noch aen een ander plaets / dat hem alle knien moeten buigen / en alle tongen / die in den Hemel / op der Werden / en onder der Werden zijn; bekennen / dat hy de Heere is / tot een prijs sijns Vaders / Phil. 2. 10. Oock mede dat het hem al onder sijn voeten gedaen is / en dat hem de Vader tot een Hoofd der Gemeenten geset heeft / en heeft hem doen sitten tot sijn rechterhand in 't Hemelsche wesen / boven alle Dozstendommen / en getwel-digen / krachten / en heerlijckheden / en over al wat mag genoemt worden niet alleen in dese werelt / maer oock in de toekomstige / Eph. 1. 20. Dat hy een richter is der levendigen der dooden / Rom. 14. 9. En of hy dan oock alsoo niet Davids Emanuel / getwelthebbet / Godt / Vader / Jehova / Heere / hoeft en richter is mogen alle die den Heere en sijn woort recht bekennen / in de vzeese haers Godts nadencken. Merckt of wp u niet recht na der Schryft en wijsen.

28 Micron schryft / wanneer Christus vleesch uyt des Hemelschen Vaders substantie ware (gelijk Menno droomt) soo moeste de Hemelsche Vader oock vleesch en bloet hebben, of anders en soude Christus geen vleesch en Bloedt hebben, maer alleenlijck een geest

Zijn, gelijk als Godt een Geelt is. Hier merckt een blint vernuft en geen geloove.

Wp seggen / Ja betuygen en bekennen booz Godt en alle onse Lesers / en dat niet des Heeren woort / dat dat onbebindelycke eeuwige woort wpt des onbebindelycken eeuwigen Daders substantie is / en zijn moet / sal 't anders Godt zijn. Want wat kan Godt met Godt en in Godt zijn / en dat niet wpt zijn substantie oft wesen en is? En dat oock dat selve woort in der tijt nedergedact is / en dooz des almachtigen Gods almachtige sterke kracht / boven aller menschen begijp een waerachtigh mensch in Maria geworden is / Joa. 1. 14. Diet / alsoo leert ons de H. Schryft ende alsoo is oock onse geloove / hoewel het Micron een droomen heeten derf.

De H. Engel Gabziel / en de diere Euan-gelift / met t'samen Joannes de Dooper / Petrus / alle de Apostelen / Ja oock Christus Jesus selve / wistent doch so wel als Micron en zijn geleerde doen / dat Godt de Vader en Geest was / en noch vleesch noch bloet en hadde / en hebben 't noch eventwel booz de gantsche Werelt bekent / hoe dat de sichtlichike / tastelijcke / etende / dzyckende / spreckende / slapende / wakende / wandelende / leerende / suchende / weenende / steruende ende berijssende Christus Jesus / des on-sienlijcken / eeuwiggen ende lebendigen Godts Sone was / gelijkmen dooz de gantsche loop des Nieuwen Testaments in volder klaerheit hooen en sien magh. O Godt / wat zijn dit doch plompe stikken / daer mede sp de arme zielen vangen / en na den put des afgronts torboren.

Onser tegenstryders gront en leere is / het woort is van aen beginne Godt geweest, konde derhalven oock niet lijden: Wijssen an Joa. 1. 1. Het is vleesch geweest, konde derhalven geen vleesch worden. Merckt vernuft / en geen geloove.

Wp seggen en bekennen en dat niet de kracht der gantscher Schryft / hoe dat dat selve woort dat in den beginne by Godt was en Godt was mensche in der tijt geworden is / en onder ons gewoont heeft / Joa. 1. 14. Want also groot (sept Christus selve) was de liefde Gods dat hy ons sijnen eenigen geboren eppen sone gaf / Joa. 2. 16. Sijnen eppen sone (sept Paulus) en heeft hy niet gespaert / maer booz ons allen heeft hy hem gegeven / Rom. 8. 32. sijnen eenigen geborenen sone (sept Joannes) heeft hy gesonden tot een ver-soeninge booz onse sonden / 1 Joa. 4. 10.

Alle die dit tegenspreken / die versaken ten eersten de eeuwige liefde Godts / daer mede hy ons alsoo lief gehadt heeft / dat hy ons sijnen eppen sone gegeven heeft / Joa. 3. 16. 1 Joa. 4. 10.

Ten tweeden versaken sp de belofte der Waerheyde / daer mede Godt beloofd heeft dat de Messias / onse Emanuel / Esa. 7. 15. 8. 10. Onse Godt / Esa. 40. 9. ende onse Jehova Jer. 23. 6. 33. 16. zijn soude.

Ten derden versaken sp de Almachtige kracht Godts daer mede hy doen kan ende magh alle wat hy wil en booz heeft. Sp maken den Engel Gabziel tot een valsche bode / die tot Mariam sepe / dat hy God geen woort onmogelick en ware / Luc. 1. 33.

Ten vierden stryden sp tegen alle schryft / die

sonder eenige deplinge getuyghet / dat Christus Jesus Godts eenige geborne ende eerst geborene eppen sone is / Joa. 1. 14. 3. 16. 1 Joa. cap. 4. 9. Heb. cap. 1. 5. Rom. 8. 32.

Ten vijften marcken sp den vader tot een leugnac: want sp en gelooven het getuygnisse niet dat hy van sijnen Sone getuygt heeft 1 Joa. 5. 10.

Ten seften en hebben sp oock noch Vader noch Sone: want sp versacken den sone / 1 Joa. 2. vers 22.

Ten seften blyuense noch onder den toorn Godts: want sp en gelooven niet in den Name des eengebooren Soons Godts Joa. 3. 36.

Ten achsten besluptense oock alle de groote ende sware Inconuenienten in Christo / die ons noch Micron noch eenigh mensche nemen en kan / gelijk men wpt sijn aenhangsel / soo men maect geestelijcke oogen en heeft / klaer genoegh mercken en sien magh. Denckt na oft wpt u niet recht nader schryft en wijssen.

30 Micron ende Hermes seggen / soo het woort vleesch geworden is, en niet Marie vleesch aengenomen en heeft, datter als dan een nieuwe scheppinge in Maria moeste geschiet zijn. Merckt hoe gantsch plompe sp tegen den gront der waerheyt aenloopen.

Wp seggen (neem 't waer) so men alle wonderwercken en krachten Godts / daer dooz wel vele dingen een ander wesen oft gesalte gekregen hebben / dan sp te voen hadden / een nieuwe scheppinge noemen soude / soo soude men sulche scheppinge in der Schryft vele vinden. Gelijk water wort wijn / Joa. 4. 9. 't Wert oock bloedt / Exod. 7. 20. Loths hupsoutwe wort tot een soutsteen / Gen. 19. 26. Alle dat stof in Egypten wort tot Lusen (Exod. 8. 17.) ende al sulche wonder wercken meer. Godts sterke kracht weter in bekent / het en woode eventwel geen nieuwe scheppinge in der Schryft genoemt.

Maer soo onser tegenstryders gront bestaen soude / dat sp nimmermeer en sal / te weten / dat de mensche Christus van Marie vleesch waere: en Micron heeft selfs bekent / en dat na der Schryft / als dat een vrouwe geen zaet, maer een menstruel bloedt heeft. Oock brenghet Gods scheppinge oft opdeninge niet mede / dat een vrouwe een vrucht sonder bukten zaet van haer eppen vleesch krijgen kan / alst openbaer is. Ende hier soude dan noch eventwel alsoo een volkomen mensch na haeren gront ende boozgeven / met lijf en ziele van Marie vleesch gekomen zijn: oft daer dan niet een nieuwe scheppinge met Christo van Maria / gelijk in 't beginne met Eva van Adams ribbe toegegaen is / willen wy den beleefden Leser / die sonder partye is / metter schryft laten nadencken. Merckt oft wpt u niet rechte na der Schryft en wijssen.

31 Micron schryft / dat wy in de plaetse van den waerachtigen Christo, een nieuwe onbekende Christum invoeren, welke noch Patriarchen, noch Propheten, noch Apostelen, noch vele duyfent Martelaren, &c. noyt bekent en hebben.

Wp seggen / dat Micron (gelijk oock alle valsche Propheten) den vromen Patriarchen / Propheten / Apostelen / ende getuygen Christi deertlijcken daer mede belieghet / ende hare

Dese getuygen gelden ons meer dan ons alle Antichristen doen, die onder de gantsche Hemel zijn.

Alle dese Artikulen versaken onse tegenstryders, met dese tegenwerpinge.

Alle wonderwercken zijn geen nieuwe scheppingen.

gewisse waerachtige getuygenissen in der Heyli-
ger Schryft van Christo Jesu de Sone Gods
magtlaten / veel te hoer doet. Want het is
openbaer dat hem de Propheeten vooz haren
Emanuel bekennen. Ende dat hy eens jonk-
vrouwen oft maegts Sone zijn soude / die van
geens mans zade bevrucht worden en soude /
Esaie. 7. 15. Want Godt selve soude sijn va-
der zijn / Luce. 1. 28. Sp bekennen hem vooz
haren stercken Godt ende eeuwighe vader /
Esa. 9. 5. Vooz haren Jehova / die haer ende
ons gerechtigh maken soude / Jerem. 23. 6.
33. 16. Dat sijn uptganc al van eeuwig-
heyt her was / die Israels Heere ende Dofst
zijn soude / Mich. 5. 1. Dat hy de Wysheyt
Gods was / ende hem op Aerden sien laten
ende onder den menschen woonen wilde / Ba-
ruc. 3. 36. David heeft hem vooz sijnen Heere
bekent / Psalm. 110. 1. Jae vooz den Heere
sterck van krachten / en vooz den Heere Ze-
baoth / Psal. 24. 8. 't welck altermael geen
aertsch Adams mensche zijn en konde.

Ook hebben hem alle de heylige Apostelen /
Matth. 14. 33. De Engel Gods / Luce. 1.
28. De Vader / Mat. 3. 17. 17. 15; Marc. 1. 11.
9. 6. Luce. 3. 22. 9. 35. ende Christus selve /
Joan. 9. 35. Joannes de Dooper / Joak. 1.
34. 3. 28. Nathanael / Joan. 1. 49. Ende
Martha / Joan. 11. 27. vooz die ware Sone
des waren ende levendigen Godts / Jae vooz
sijn eenige geborene ende eerst geborene son-
der alle deplinge vooz dat gantsche Nieuwe
Testament bekent. Ich segge sonder alle depl-
linge: Want dat des menschen Sone / Gods
Sone: ende Gods Sone des menschen Sone
gemeest is / heeft Petrus klaer genoeg bekent /
waer op hem oock de saligheyt van Christo
wert toegeseyt / dat de Kercke daer op soude
gebout worden ende dat hem sulcx noch van
bleesch en bloet / maer van sijnen Vader ge-
openbaert was / Matth. 16. 16.

Ende nu komen dese onbedachte lieden / en-
de deplien Christum sonder alle Schryft / moet
des vleyschs halven Godes Sone niet zijn /
maer hy en woerdt maer om haer gedichte ver-
reninge wille alsoo genoemt / beroben ons
beyde van den vader ende den Sone / maken de
gantsche Schryft met alle Apostelen ende Pro-
pheten / Jae ook met den Vader / en den son-
dich en leugenschuldig / en nemen de onschul-
dige Apostelen / Patriacchen / en Propheeten /
daer mede wy in aller maten stemmen en eent
zijn / met enkel leugenen tot een deksel haerder
valscher leere: wijzen ons van de vaste grond
der waerheyt / op een drijzant van uitlegginge /
verdraepde schryften en glosen. Voutwen
harc Kercke op een mensche ende creature van
Adams onreynen sondelijken zade en vlee-
sche / sonder Vader. En hoewel sy arme kin-
deren noch so gantsch aertsch en vleyscheijck
zijn / gelijkmen vooz haer gantsche schryften /
met dat werck merken / en sien magh / roemen sy
noch evenwel dat sy Christum rechte leeren /
't welck niemant recht doen en kan / dan vooz
de openbaringe des vaders / mits den H. Geest /
soo Christus selve seyt: Niemand en kent den
sone dan de Vader: ende niemant en kent den
vader dan de Sone / ende sien het de sone wil
openbaren / Matth. 11. 27.

Merck oft wy afsulcken vreemden Chri-
stum in hoeren ende leeren / daer op ons de
Propheeten en Apostelen niet getwefen en heb-

ben / gelijk ons dese ontwaerachtige lieden vooz
de gantsche Werelt beschuldigen / en tot on-
ser grooter schanden sonder alle waerheyt wy
schryven.

Sch / Sch / dat sy Godt van hetten men-
den / Gods glorie ende de saligheyt haers nae-
sten / ende niet haer eygen pdel eere ende roem
en sochten / hoe geringe souden sy bekennen /
dat wy de repne salighmakende waerheyt / en
sy de onreynen verdoemde leugen hadden.
Maer nu is 't overmits haer aertsch vleysche-
lijck gemoet verborzen vooz haer oogen.

Siet eersame Leser / hier hebt gy nu de wich-
tigste verscheyden heden / die haer aenagen-
de desen Actuel tusschen ons ende onse tegen-
strijders op het meeste toedragen / in grooter
klaerheyt aengewesen. Ende nu wil ick u
oock vooztaen tot noch meerder verklaringe
hare onschryfmatige bekentenissen / ver-
draepinge ende vervalshingen der Schryft /
met t'samen hare principaelste Glosen / die
sy sonder alle Schryft / oft met een valsche /
verdraept verstaen der Schryft gebuycken /
getrouwelijcken acnuyssen / daer mede sy de
klaerheyt Jesu Christi des Soons Gods
gantsch ende gaer verduysteren / de grond
der waerheyt bryken / den eeboudigen Leser
verstricken / vanden Vader ende Sone beroo-
den / ende also inden vloech / sonde ende doot
ophouden / als gehoort is.

X L V. Schriftloose bekentenisse /

uytleggingen, ongerijmde Glosen, ver-
valschte ende verdraeyde schryften, tot ver-
klaringe van der saken den Leser voorge-
stelt.

DAt Maria die een natuerlijke dochter van
Adams onreynen ende sondelijken Zaedt
was; soude sonder sonde ende reyn geweest
zijn, gelijk Micron vooz ons allen in 't Be-
spreck bekent / leestmen in de gantsche
Schryft niet.

2 Dat so een reyn, ontschuldigh onfont-
lijk en gebenedijde vrucht, gelijk Christus
Jesús was, van alsulck een onreyn, sondelijk
ende dootschuldigh vleysch, gelijk Maria
hadde, dewijle sy een dochter van Adams on-
reyn sondelijken zaet was, soude mogen gege-
nereert worden, gelijk Micron seyt / en
leestmen in de gantsche Schryft niet.

3 Dat Adam twee zaden soude gehadt heb-
ben, daer van dat eene heyligh en feyn gelijk
Christus, ende dat ander sondelijk ende on-
reyn gelijk wy geweest waren, gelijkmen wy
Microns leer sluyten moet / en leestmen inde
gantsche Schryft niet.

4 Dat Christus also van eeuwigheyt uyt den
Vader soude geboren geweest zijn, dat hy afge-
deylt van den Vader, buyten den Vader van
eeuwigheyt geseten heeft, gelijk Micron en
Hermes vooz ons allen bekenden / en leest-
men in de gantsche Schryft niet.

5 Dat Maria bloet in haren maegdelijken
buyck; in onsen vleysche soude t'samen geron-
nen zijn, gelijk Microns schaemloose leef-
like Boeck leet / en leestmen in de gantsche
Schryft niet.

6 Dat Sara dat zaet soude geworpen hebben,
Hebr. 11. 11. gelijk Micron die spreucke
etgen alle geleerde ende spreucke verstan-

bige oberfeters dat verbaſcht heeft / en leeftmen in de gantsche Schryft niet.

7 Dat een vrouwe genererlijck zaet aen haer eygen vleesch hebben soude, gelijk Micron seyd / dat sy heeft / en leeftmen in de gantsche schryft niet.

8 Dat Christus de Sone Gods van een vrouwe soude geworden zijn, gelijk Micron Galat 4. 4. verbaſcht heeft (daer mede hy sijn Turische Broeders ende Lutherum tot valsche oberfeters maecht) want die houden eendrachtelijken gebooren upt een vrouwe (ende niet gebooren van een vrouwe) en leeftmen inde gantsche Schryft niet.

9 Dat een vrouwe sonder buyten zaet een waerachtigh menschelijcke vrucht van haer eygen Lichaem genereren soude, gelijk Micron seyd dat Maria hier gedaen heeft / en leeftmen inde gantsche Schryft niet.

10 Dat Maria daerom een jonckvrouwe oft maecht soude inder Schrift genoemt zijn, om dat sy sonder eenigh buyten zaet in te nemen, bevrucht geworden is, gelijk Micron gloseert en leeftmen inde gantsche Schryft niet: maer de schryft wijst aen / dat sy't daer om geweest is / om dat sy geen man en bekende / Luc. 1. 30.

11 Dattet woort, oft de eeuwige sone Gods, sonder moeder (ick settet nae haren gront) hem alsoo met eens menschen sone sonder vader soude vereenicht hebben, den selfden aengenomen oft aengetogen hebben, daer in gewoont hebben, ende alsoo een persoon ende soon geworden zijn, gelijk onser tegenstrijders gront en leere is / en leeftmen in de gantsche schryft niet.

12 Datter alsoo twee Sonen in Christo souden geweest hebben, als gehooft is / daer van de eene lichtelijck, lijdelijck, ende aertsch, de andere onlichtelijck, onlijdelijck ende Hemelsch geweest hadde, gelijk onser tegenstrijders gront ende leere is / en leeftmen in de gantsche Schryft niet.

13 Dat de Goddelijcke natuere hem alsoo met de menschelijcke natuere (daer mede hy twee perfecte Sonen meynt) in een persoon soude vereenicht hebben, dat hy soo menighmael verhaelt / daer van en leeftmen niet een letter inde gantsche Schryft.

15 Dat alsoo een vereeniging van Godts Sone ende Marien Sone, gelijk Micron sonder Schryft maekt / hy een mensche van lijf ende ziele soude vergeten zijn / en leeftmen in de gantsche schryft niet.

15 Dat ons alsoo een gedeylede tweesonige, twee personige, aertsch ende Hemelsch, gerechtigh ende ongerechtigh, reyn ende onreyn Christus soude in den Propheten beloofte ende van den Apostelen gepredickt zijn, gelijk Micron sonder alle waerheyt boozgeeft / en leeftmen in de gantsche Schryft niet.

16 Dat Christus in alsoo een verstant als Micron leert Godt en mensche in een persoon zijn soude, en leeftmen in de gantsche Schryft niet.

17 Dat de Mensch Christus die voor ons gestorven is, geen Vader en soude gehadt hebben, gelijk Micron God tot schanden laſt / en leeftmen in de gantsche schryft niet.

18 Dat de Sone Gods, des menschen Sone, ende de Sone des menschen oock Godts

Sone, om alsulck een vereeniging wille / gelijk onse tegenstrijders sonder schryft maken / soude genoemt worden en leeftmen in de gantsche Schryft niet.

19 Dat van aenbeginne eenigh volkomen mensche met lijf ende ziele sonder vader van ymant soude gegeneert zijn, gelijk onse tegenstrijders seggen / dat van Maria hier geschiet is / en leeftmen in de gantsche Schryft niet.

20 Dat Christus een doofschuldig ende sondelijck vleesch soude gehadt hebben, gelijk Joannes à Lasco, daermede Micron een is / Godt tot schanden laſt / en leeftmen in de gantsche Schryft niet.

21 Dattet woort dat van aen beginne Godt was, alsoo sijn hutte / tente / oft wooning in onsen vleesche soude geset hebben / gelijk Joannes à Lasco filosofheert / en leeftmen in de gantsche Schryft niet.

22 Dat de Sone Gods sijn Godheyt alsoo met de menscheit soude gedeckt hebben, alsoo lange hy op Aerden wandelde / gelijk Joannes à Lasco schryft / en leeftmen in de gantsche Schryft niet.

23 Dat de gene die gesondicht hadde, oock wederom in sijn natuere betalen moeste / gelijk onser tegenstrijders gront is / en leeftmen in de gantsche Schryft niet.

24 Dat de Sone Gods, de Wet in onsen vleesche soude volbraght / ende den Vader daer in verſoent hebben / gelijk onser tegenstrijders leere ende gront is / en leeftmen in de gantsche Schryft niet.

25 Dat wy sijn Hemelscher ende Geestlijker goederen, gaven, rijckdommen ende eygenſchappen (als daer zijn / sijn leven / heyligheyt / gerechtigheyt / verdienſten / &c.) niet en souden tot onser saligheyt deelachtigh geworden zijn, so Christus onse menschelijcke natuere, wesen ende substantie niet gehadt en hadde, gelijk Micron schryft / en leeftmen in de gantsche schryft niet.

26 Dat de Sone des menschen, die van Petro, van Joanne den Dooper, van den Engel, ende van de gantsche Schrift voor de Sone Gods bekendt werdt, aen eenige plaetse der Schrift soude geseyt hebben: Neen ick en ben de Sone Gods niet, maer die in my woont, dien ghy niet en siet, die is't, en om sijnent wille worde ick de Sone Gods aldus genoemt, gelijk onser tegenstrijders leere ende de gront is / en leeftmen in de gantsche schryft niet.

27 Dat de Engel Gabriel Maria alsoo een gedeylede Sone soude verbootschap hebben, Luc. 2. 28. gelijk Micron dat verkeert heeft / en leeftmen in de gantsche Schryft niet.

28 Dat Christus Jesus niet alsoo wel de Sone Gods nae sijn alderheyligste menscheit als nae sijn eeuwige Godheyt soude geweest hebben, gelijk onser tegenstrijders leere is / en leeftmen in de gantsche Schryft niet.

29 Dat de mensche Christus van der Aerden soude geweest hebben, ende alleen om sommige eerlijcke conditien wille Hemelsch genoemt zijn, gelijk Micron gloseert / en leeftmen in de gantsche Schryft niet.

30 Dat een vleesch ende bloedt van Adams zaede afgekomen, gelijk onse tegenstrijders seggen / dat Christus vleesch gekomen is, een waerachtigh spijs ende dranck, om sommige eer-

eerlijke conditien ende der verrijfeninge wille soude genoemt worden, **gelijck Christus egen woort / Joan. 6. 51. van haer verbalscht is / en leestmen in de gantsche Schyft niet.**

31 Dat Abraham en Isaac daerom de Autores oft oorspronk soudende in de Schrift genoemt worden, op dattet op geen vreemde mannen komen en soude, **gelijck Micron sonder gront gloseert / en leestmen in de gantsche schyft niet.**

32 Dat Christus onse sondelijke gestalte soude aengenomen hebben **gelijck Joan à Lasco Phil. 2. 7 gloseert / en leestmen in de gantsche Schyft niet.**

33 Dat Christus Abrahams zaet heeft aengenomen / **gelijck Micron Heb. 2. 16. den text verbalscht heeft / en leestmen in de gantsche Schyft niet.**

34 Dat Christus der kinderen vleesch ende bloet door genereringe soude deelachtigh geworden zijn, **gelijck onse tegenstrijders Heb. 2. 14. den text verkeeren / oft valschelijck uitleggen / en leestmen in de gantsche Schyft niet.**

35 Dat Godt in onse vleesch soude geopenbaert zijn, **gelijck onse tegenstrijders de spreuke Pauli / 1 Tim. 3. 5. valschelijck uitleggen / en leestmen in de gantsche Schyft niet.**

36 Dat Christus in onsen vleesche door genereringe soude gekomen zijn, **gelijck onse tegenstrijders / 1 Joan. 2. 4. uitleggen / en leestmen in de gantsche schyft niet.**

37 Dat men de reynigheyt des alderheylighsten vleeschs Christi, alsoo by de reynigheyt der toegelatener dieren vergelijcken sal, **gelijck Micron Acto. 10. 15. gedaen heeft / en leestmen in de gantsche schyft niet.**

38 Dat dat alderheylighste vleesch Christi, vleesch van onse onreynne sondelijke vleesch zijn soude, **gelijck onse tegenstrijders den armen lieden wijs maken / en leestmen in de gantsche schyft niet.**

9 Dat Christus Emanuel in onsen vleesche zijn soude, **gelijck onse tegenstrijders boozgeven / en leestmen in de gantsche schyft niet.**

40 Dat Christus en wy, om des vleesch wille Broeders zijn soudende, **gelijck Micron de onboetveerdige domme Werelt sonder waerheyt troostet / en leestmen in de gantsche schyft niet.**

41 Dat des Duyvels kinderen, gelijck leugenaers, haters, dootslagers, vervalschers der Schrift, faemroovers, &c. immers soo wel Christus broeders en susters zijn soudende als de kinderen Godts zijn, **gelijck men upt onser / ja upt onser tegenstrijders leere beslupten moet / en leestmen in de gantsche schyft niet.**

42 Dat de sone Gods hem met de meniche-

lijke natuere, dat is met een geheel menschelike van Marien vleesche soude vereenigt hebben / als menigmael verhaelt is / ende soude alsoo met dat selfde onse vleesch opgebaren zijn / **gelijck Micron op dat 4. 10. Eph. sonder Schyft gloseert / en leestmen in de gantsche schyft niet.**

43 Dat onse vleesch tot des Vaders rechterhant sitten soude: **gelijck onser tegenstrijders leere ende gront is / en leestmen in de gantsche schyft niet.**

44 Dat Christus onse Hooft, en wy sijn lijf, lidmaten ende Broeders des vleesch halven zijn soudende, **gelijckmen upt onser tegenstrijders Leere ende grondt verstaen moet / en leestmen in de gantsche Schyft niet.**

44 Dat een meniche van Adams onreynne sondelijck zaet: onsen Advocaet, Middelaer, versoener, ende hooge Priester by Godt den vader zijn soude, ende dat wy den selfden, als den waren en levendigen God, met God aanbieden, eeren ende dienen soudende, **gelijck onse tegenstrijders leeren ende hebben willen / en leestmen in de gantsche schyft niet.**

Besluit der glosen, ende voor reden der Inconvenienten.

Hier merckt nu mijn goede Leser / hoe dat onser wederpartypen gantsche gront ende geloobe / aengaende desen Artijkel / op enckel enschelijcke wijsheyt / filosofie / uitleggingen / glosen / beduydingen ongerijnde valsche vereeningen / verdracpde ende gebroekene schyften / geboutwet staet / daer mede sy hare Antichristische valsche leere van Christo den Sone Gods / een aengesichte ende de schijn maecken / dat sy de rechte Leeraers / ende upt die verkepders by der werelt / die (eylacen) der Godtlijcken saecken weynigh verstantz heeft / heeten moeten. Maer hoe sy daer mede in de verschijninge Christi vooz sijn onpartypdelijcke recht-stoel bestaen sullen / dat sullen haerder den grootsten deel (vreesse ick) al te laet gewact worden.

Du wil ick u ook door des Heeren genade de Inconvenienten oft ongeschiktheden / die upt haer geloobe en leere geweldelijcken volgen en besloten worden / in alsulcker klaerheyt aenwijzen / dat ghy met volken handen tasten mooght hoe dat haer leere niet upt de fonteyne des eeuwiggen wijshepts / gelijck Micron dat sonder alle waerheyt / roemen dreef / maect upt den put des Afgonds door de Spynk-haenen Appollionis op gewaeseint ende gebaert is. Hebt acht op.

Veertien groote ende sware Inconvenienten oft ongeschiktheden die uyt onfer wederpartyen gront en leere geweldelijken volgen en belloten worden.

ten magh/ meught ghy metter Schryft nadencken.

Ten seonden volgt ook geweldelijck / nademael de H. Apostel Thomas den gelirupsten sienlijcken Christus voor sijnen Heere ende Godt bekende / ende de gantsche schryft betuyght / dat hy onse verfoener / Middelaer / Advocaet / Hooge-Priester Saligmaker en Verlosser is / ende hy dan noch also een mensche van Adams onreynne sondelijcke zaet ware, gelijk hem onse wederpartyen voor houden ende bekennen / soo waer 't openbaer / dat een aertsch onreyn / sondelijck ende dootschuldigh Creatuer van Adams aertsche / onreynne fontijcke ende dootschuldigh vleesch onse verfoener / Middelaer / Advocaet / Hoogepriester / Saligmaker / Verlosser / jaer Heere ende Godt ware. Oft men dit oock niet met recht een lasterlijck Inconvenient ende Antichristischen grouwel heeten magh / meugt ghy metter schryft nadencken.

De sevenste Inconvenient.

Heb. 9. 15. Heb. 9. 11. 10. 22.

Ten achtsten volghet oock geweldelijck / soo Maria den mensche Christum alsoo van haren vleesche gegeneereert hadde, gelijk de Se leerde seggen / dat sy oock dan niet alleene sijn moeder / maer oock sijn Vader moeste geweest hebben / want het is van aenbegynne van Godt verordineert / dat hy der menschen genereeringe beyde Vader ende Moeder sijn moeten / kan doch geen kind sonder Vader geboren worden / gelijcken door de gantsche Schryft / ende oock nae loop der naturen metter daer speuren ende sien magh. Ofmen dit oock niet met recht een ongehoort Inconvenient en schande der ordinantien Gods heeten magh / meugt ghy metter schryft nadencken.

De achtste Inconvenient.

Ten negenden volghet oock geweldelijck / nademael dat een vrouwe geen vrucht van haer eppen vleesch genereeren en kan / overmits sy / na luyt alder Schryft / geen zaet aen haer en heeft / gelijcken beneben klaerdet hooren sal / en de mensche Christum dan noch alsoo van Marien vleesch ware, gelijk onse wederpartyen voorgeben / soo moeste hy ongetuyffelt door 't woort / gelijk Eva van Adam / geschapen sijn. Ende alsoo dat geschapen woort / en de geschapen mensche van Marien vleesch te samen een Jesus Christus ende Sone Gods geworpen sijn : En ofmen dat oock niet met rechte een lasterlijck Inconvenient / en een openbaer schande en onreere Christus heeten magh meugt ghy metter Schryft nadencken.

De negende Inconvenient.

Ten tienden volghet oock geweldelijck / soo de mensche Christum van Adams onreynne fontijcke zaet ware, gelijk de wederpartyen gront is / ende de Schryft seyt / ghy sult uwen Heere uwen Godt aanbieden / ende hem alleen dienen / Deuter. 6. 13. Matt. 4. 10. Ook de Propheet : Ich en wil mijn eere geenen anderen geben. Ende het is klaer ende openbaer dat men onsen Verlosser Christus niet weyniger aenbidt / eert / dient ende dankt / danmen den Vader selve doet / dat dan een van beyden waer sijn moet / oft dat de Schryft ons niet recht geleert en heeft / oft dat alle Afgoden-dienaers sijn / die also een aertschen / fontijcken en dootschuldighen Christus aenbieden / eeren / danken en dienen / gelijk ons onse wederpartyen leeren / en sonder alle gront der Schryft hoogh aen pissen. Ofmen dit oock niet met recht een

De tiende Inconvenient.

De eerste Inconvenient.

Ten eersten volgen geweldelijck imt haer leere ende geloove twee Sonen in Christo / daer van de eene Godts onlijdelijcke eeuwige Sone sonder moeder, ende de ander Marien of des menschen tijdelijcke en lijdelijcke Sone sonder Vader geweest is. Ende ofmen alsulck een leere ende geloove niet met rechte een Inconvenient heeten en magh / meugt ghy metter schryft nadencken.

De tweede Inconvenient.

Ten tweeden volgen oock geweldelijck / twee Persoonen in Christo, want so waer twee volkomen Sonen sijn / daer en kan het oock niet seplen / moeten twee Persoonen sijn. Oft de eene moeste den anderen gantsch in hem getogen hebben / ende midts de gedichte bereeninge geheel verswonden sijn. Oftmen dit oock niet met recht een Inconvenient heeten magh / meugt ghy metter Schryft nadencken.

De derde Inconvenient.

Ten derden volghet oock geweldelijck / als dat de etende / dynckende / suchtende / weenende / lijvende / stervende / ende gekrupste Christus Jesus / hoewel hy sonder alle deplinge door de gantsche Schryft / voor den eerstgeborenen ende eenigen geboren eppen Sone Gods bekent woort / Gods Sone niet geweest en is / want hy en heeft geenen Vader gehad, seggen sy / als gehoozt is. Ofmen dit oock niet een seer lasterlijck Inconvenient / ende een openbaer versakinge des soons Gods heeten magh / meugt ghy metter Schryft nadencken.

De vierde Inconvenient.

Ten vierden volghet oock geweldelijck / dat also menighmael van haer gelogen woort / als de mensche Christus Godts Sone van haer genoemt wort, want hoe kan hy nae haeren gront in der waerheyt sijn / dat sy hem noemen / nademael sy openlijcken schryven ende met den mont bekennen / hoe hy niet uyt Godts, maer uyt Marien substantie her gekomen ende gegeneereert is ? Ofmen dit oock niet met recht een lasterlijck Inconvenient heeten magh / die den waerachtigen Godt / die nae der waerheyt handelt / en niet met ledige namen omgaet / niet gelijcksoemigh is / meugt ghy metter schryft nadencken.

De vijfde Inconvenient.

Ten vijftien volghet oock geweldelijck / een gedepelde Christus / die van Godt ende een mensche / van dat Hemelsch ende dat Aertsch / van dat reyn ende dat onreyn / van dat gerechtigh ende dat ongerechtigh / van dat goet ende dat quaet / van dat gebenedijst ende vermaledijst / een Saligmaker en Jesus Christus geworpen is / gelijk boven van de verschepdenheden oock eenmael gehoozt is. Ofmen dit oock niet met rechte een lasterlijck Inconvenient heeten magh meugt ghy metter Schryft nadencken.

De sesste Inconvenient.

Ten sessten volghet oock geweldelijck / dat dat eeuwighe Soen-offer / eens voor alder werre sonde geoffert / niet dat onschuldige reynne Lammeken sonder vlesche / daer voor hem de schryft bekent / maer een onreyn / fontijck en dootschuldigh mensche van Adams onreynne fontijcke ende dootschuldigh vleesch ende zaet geweest is. Oft men oock dit niet met recht een lasterlijck Inconvenient hee-

Wgodisch Inconuenient en laster Gods heeten en magh / meught gp metter Schyft nadencken.

De elfde Inconuenient.

Ten elfsten volght oock geweldelijck / soo een vrouwe genereerlijck zaet aen haer hadde, 't welck sy niet en heeft / en de mensche Christus dan also van Marien zaet ware gelijck onse wederpartpen hebben willen / dat oock onse Salighmaecker Christus als dan niet alleen upt Juda / maer oock upt Syrien / Canaam / Moab / en Ammon moeste hergekomen zijn / gelijckmen Matt. 1. 5. 3. Reg. 14. 21. in goede klare letteren hooeren en sien magh. Of men dit oock niet met rechte een Inconuenient en laster Christi heeten en magh / meught gp metter Schyft nadencken.

De twaelfde Inconuenient.

Ten twaelfsten oock geweldelijck / soo ick Microns schryben anders recht verstaen kan dattet eeuwige Woordt eens menschen Geest moet geworden zijn, en dattet maer alsoo een hutte oft Lichaem van Marie vleesch aengenomen heeft. Want hy allegeert Petrum (soo hy dunckt) tot alsulck een eynde ende sept / hy is geddoot na den vleesche, maer lewendigh gemaect na den Geest, 1 Petr. 3. 18. Verstaet hy nu den Geest Christi bepde op sinen Geest die hy in sijns vaders handen gaf / en dock mede opten onsterfelijcken Sone Gods / daer mede hy nae sinen gront vereenigt was / soo heeft Petrus hier al te hoer geschreuen / dat hy slechts sept / lewendigh gemaect na den Geest / en niet mede daer by en sept / en oock na den onsterfelijcken Sone Gods / daer mede dat hy vereenigt was / mercht wel wat ick segge.

Ende verstaet hy 't alleen op Christus Geest / en niet mede op den onsterfelijcken Sone / daer booz hy hem bekent / soo moet de Sone Gods na sijn verstant eens menschen Geest gewoeden zijn / of ick en weet niet waer toe hem dese spracuke helpen oft dienen kan. Of men dit oock niet met recht een grof Inconuenient / en plompen blindoock der onuerstandigen armen lieden heeten magh / meught gp metter Schyft nadencken.

De dertiende Inconuenient.

Ten dertienden volght oock geweldelijck / soo der Geleerden gront recht ware / dat als dan dat Almachtigh eeuwigh woort daer van Hemel en Aerde vol zijn, Sap. 18. 15. hem met alsoo een kleyn Corperken van Marien vleesch moest vereenight hebben, en alsoo met dat telve gesucht geweest, geeten, gedronken, geleden, geltorven, en doot met hem in 't graf gelegen hebben, oft het moeste hem alleene in Christus Geest onthouden hebben / en alsoo in sijn versterben / daer mede uptgeweken zijn / en in sijn berijffnisse wederom ten tweedemaal met hem vereenight zijn. Of men dit oock niet met recht een wonderlijck Inconuenient heeten magh / meught gp metter Schyft nadencken.

De veertiende Inconuenient.

Ten veertienden volght oock geweldelijck / soo dat woort oft de eeuwige Sone Gods alsoo een mensche van Marien vleesch en bloet heeft aengenomen, en hem alsoo daer mede in een persoon en Soon vereenight, gelijck onse wederpartpen Philosopheren en boozgeuen / soo en waer Godt de Vader niet een waerachtigh Vader Christi / Maria niet een waerachtigh moeder / Christus Iesus niet een waerachtig Sone / en de gantsche Schyft was daer mede verloochent / die sonder alle deplinge van God-

lijck oft menschelijck / van geest oft bleesch / van sientlijck oft onsentlijck / van sterflijck / en onsterflijck Christus booz den eerst geboren / en eenigen geboren / eppen ware Sone Gods bekent / gelijck wy bepde boben en beneden in grooter kracht met des Heeren woordt verklaert hebben. Ofte men dit oock niet met rechte een lasterlijck Inconuenient / en een openbare verloocheninge bepde des Vaders en des Soons heeten magh / meught gp in der vreesse utwes Gods metter Schyft nae dencken.

Siet uutverhoeren Leter / alsulcken onschyftmatigen / gedepden / ontrepnen / sonclijcken en aertschen Salighmaecker ende Christus / is 't die u onse wederpartpen met hare Antichristische / bedeckte / geblochte / bewitpeld / en dupstere woorden / van menschelijcke wijsheyt leeren en boozdragen.

Microns woorden zijn aen sommige plaetsen leet duyter.

Ich hange u hier den spiegel haerder behoeringe naecht en bloodt booz utwen oogen / soo gp slechts wilt / soo meugt gp in alle klaerheyt sien / hoe deertlijcken dat gp van haer bezogen woort.

Wengesten dan / dat haer leere en geloobe anders in den gront niet en is / dan een openbaer Antichristisch bedrog / en der ouden slangen verleydinge / want het al van aennem / van vereenigen / van twee een te zijn / van een Godelijcke en menschelijcke nature / van eerlijcke conditien / en wat diegelycke dingen meer is / dat men ten meestendel in desen Artijckel by haer leest oft hoort / daer van niet een eenigh letter in de gantsche schyft geschreuen en staet. Ende sy dat selbe met soo overmaten veel schyfts bzercken / glosen / valsche bedwindingen / en uytlegginge betweeren / ja op vroncken en boozstaen / soo segg ick ten eersten met Microns eppen woort / dat het ons niet gelden en kan / al wat sy van de saecke Philosopheren oft boozdragen / bewijle het geen schyft en is. En ten tweeden met den Hepligen Paulo / dat het Anathema is / nademaal het een vzeemt Euangelium is / daer van niet een eenigh letter / noch van den Propheten noch van Christo / en alle sijn Apostelen in alsulck een verstante / gelijck onse wederpartpen drieben in de gantsche Schyft beroert oft geleert is / hebber acht op.

Microns gront staet op uytleggingen en glosen.

Een vreemde leere van Christo, is een Anathema dat is verbannen, Gal. 1. 9.

En booztaen willen wy u dooz des Heeren genade / den gront van onse wederpartpen bekentnisse en leere / aengaende desen Artijckel met sijn epgentlijcke inhoud / bzuucht / eynde en belofte / eerstmael adnwijfen en booz oogen stellen / daer na oock den gront van onse bekentnisse met sijn epgentlijcke inhoud / bzuucht / eynde / en belofte / op dat gp alsoo mits wit en swart by malkanderen geset / des te lichter booz 't bedrog der ouden slangen wachten / en de onbedrieghlijcke vaste gront der waarheyt binden / gelooven / en met een getwiffe versterke Conscientie / sonder alle schroomen aenhangen en volgen meught.

Onser wederpartyen gront en gelouve van Christo Jesu, met sijn eygentlijcke inhoud, vrucht, eynde oft belofte.

Eerfame Leter / hebber acht op / dit nabolgende is de gantsche inhoud / beslypt / sin / verstant / gront ende meyninge van onser we-

wederpartpen geloobe / ende leere van des Heeren menschwerdige / daermede sy ons besen grooten haet ende leelijcken naem maectien / te weten / dat sy alle de heerlijcke beloften van Christus den Sone Godts in Noose en in de Propheeten begrepen/gelijck(genade)barinheerticheit / quijtscheldinge onser sonde / vrede der Conscientien / verfoeninge / ende dat ewigh leven / dooz haer menschelijcke vernuft en der ouden slangen listicheit in Adams onreyn fontlijck vleesch beslupten / 't welck sy sonder alle Schryft reyn noemen / hoewel sy bekennen dattet van Adams zaet is.

Onse wederpartyen besluyten de belofien in Adams vleesch.

Onse wederpartyen besluyten twee Sonen ende personen in Christo

Onse wederpartyen maken een vereneinge van twee Sonen sonder schrift.

Onse wederpartyen en gelooven niet dat de gekruyste Godts soon geweest is. Onse wederpartyen en maken Christum totten mensche der sonden ende des doots.

Onse wederpartyen letten hare gantsche saligheyt in Adams zaet en vleesch.

Onse wederpartyen maken oock Christum tot een Heyden.

Onse wederpartyen noemen Christum den Sone Godts, maer valscheelijck.

Onse wederpartyen brengen de gantsche schrift.

Ikennen openbaer / oorkonde haerder eygendor belijdinge twee Sonen in Christo, daer van de ene Gods Sone is van eeuwigheyt sonder moeder, ende die onlijdelijck, ende de tweede Marien oft des menschen Sone sonder vader, ende die lijdelijck. Welcke twee sy seggen/ maer sonder alle Schryft / dat in een persoon vereenight zijn. Alsoo dat de mensche Christus die sictelijcken dooz den menschen gewandelt / geyeten / gedroncken / gesluyt / geweest / aen 't Cruyce gehangen heeft / tot God sinen Vader geroepen heeft / Vader in wten handen beveel ik mijnen Geest / en drie dagen doot in het graf gelegen heeft / Godts soon niet geweest en is.

Sy maken den Heyligen alder Heyligen Christum Iesum ewigh gebenedijt / tot een mensche der sonden ende des doots. En van haer schryft openlijck / soo Christus Heyligh is, waerom hy dan om de sonde in des Vaders gerichte veroordeelt is? Ende mede dat hy geen ander vleesch is deelachtigh geworden dan dat der sonde (op dat hy mocht versocht worden) ende den doot soude onderwoopen ofte schuldig zijn.

Sy setten hare gantsche Saligheyt in een aertich fontlijck Creatuer van Adams onreyn fontlijcke zaedt, en maecten Christum Iesum niet alleen tot Adams / Abrahams ende Davids fontlijcke ende dootgeschuldige vleesch / maer oock tot een openbaer Heypden upt den Heypdenen / namelijk / een Sprier upt de dochteren Betuels ende Labans / Gen. 24. 41. 29. 18. tot een Cananiter upt Bahab / Tot een Moabiter upt Ruth / Matth. 1. 5. Ende tot een Amoniter upt de moeder Hoboams / des Soons Salomons / 3. Reg. cap. 14. vers 21.

Sy maecten enen Creatuerischen mensche van Adams onreyn fontlijcke vleesch ende zaet / (segge ick) tot haer genaden stoel ende Soen-offer / tot haer Hooge-Priester / Middelaer / Advocaet / Doorbidder / ende Verfoener / noemen hem valscheelijcken den Sone Godts te zijn. Ick segge valscheelijcken / want sy bekennen openlijcken / dat hy geen vater gehadt heeft. Heeten hem haeren Heere ende Godt / seggen ende schryven eventwel dat hy van der Aerden ende niet vanden Hemel is. Sy aenbidden / eeren / ende dienen hem gelijck sy den Vader selve doen / O groutwel!

Sy deplen ende bzeken de gantsche schryft om dat sy dat getupgenisse Joannis niet gelooven / dattet wozt vleesch geworden is. Sy hervalschen alle de heldere klare bekentenissen van den Engel Gods / van den Vader ende Christo selve / van Joanne den Dooper / van

Petro en alle Apostelen / van Paulo / en alle Schryft / die daer eendzachtelijck betuygen dat de ontfangene/geborene/geleden geheele Christus van binnen en van buyten / van boven tot beneden / sienlijck en onseuilijck sonder eenige beplinge/Gods eerste geborene ende eenige geboorene eygen Sone is.

Onse wederpartyen maken God den Vader, Christum, den Engel ende alle Apostelen tot openbare leugenaers. Onse Euangelium van Christo wort betuygt dooz dat gantsche Euangelium, ende brief Joannis ende dat tegenspreken 27.

Sy bzecken ende tegenspreken dat gantsche Euangelium / ende den Edelen diezen bzief Joannis / in de welke hy 't meer dan festighmael verhaelt / dat Christus God boor sinen Vader ende hem selven dooz den sone Godts bekende heeft. Ock menighmael dat hy van den Vader uptgegaen / jae van den Hemel gesent ende gekomen is:

Sy verdzaien en schenden de Heylige Schryft gantsch jammerlijck / maecten de eene leelijcke glose en ongerijnde uplegginge by de andere / so heeft Christus (seggen sy) onse menschelijcke natuere van Maria aen hem genomen. Van zijnder twee Sonen en natueren in een persoon en soon bereenigt. Nu heeft Gods Sone Marien vleesch en bloet aengetogen / daer in hy gewoont / sijn hutte oft tente geset heeft / Ec.

Onse wederpartyen behelpen haer met glosen ende uytleggingen. Jo. 8.

Gods Sone (schryft een van den geleerden) heeft alle sijn goeden tot des menschen sone gebraecht. Een ander schryft dat de mensche Christus adoptivus filius dat is Gods aengenomen of toegewenschte sone geweest is. Een ander schryft dat de eene natuere in Christo gantsch Godlijck geweest is, ende die tweede natuere half Godlijck en half menschelijck. Sommige schryben / de Godlijke natuere hebbe mede geleden. Sommige seggen ende schryben / hy hebbe alleene inde mensche lijcke ende niet inde Godlijke natuere geleden. Micron sept / dat Marien bloet in haer maegdelijcke buyck in onsen vleesch te samen geronnen is, dat Christus vleesch van onsen vleesche is, ende alhoewel hy van der Aerden ende Adams zade is, dat hy evenwel om sommige eerlicke conditione wille Hemelsch genoemt wort, ende alsulcke Anatematische woorden / ende ongerijnde eygen gedachte glosen en groutwelen meer / daer van al te samen niet een eenigh letter inde gantsche schryft bevonden en wozt.

Verfcheydenheyt der geleerden. Merckt glosen en menschen verseringen.

Is 't niet een bedroeft jammer / jae smert ende herten leedt / datmen met alsulcke onreyn dreckige voeten / in alsulke schoone blinkende wateren swemmen / ende de edele klare Sonne der gerechtigheyt met alsulck een afgrondischen wasem der Antichristischer valscher leere so deerlijcken verdampst ende bedecken sal. Ende dat al 't samen upt anders genen gront noch oorzake / dan dat sy haer op Joannes ende des Engels getupgenissen niet verlaten en dooven. Des Almachtigen Vaders stercke kracht niet en gelooven. Alles na der natueren ende niet na der Schryft richten. Ende dat sy Marie meer toe rekenen / als een rechte ware moeder na des Heeren eygen opdeninge ende wozt behoort oft toekome.

Merckt glosen en menschen verseringen. Apoc. 9. 2.

Waer upt dan geweldelijcken volght / jae nae Joannis leere ende getupgenisse klaer en openbaer is / dat sy (placen) noch Vader noch Sone en hebben want wie den Sone verlooquent / en heeft oock den vader niet / 1. Joan. 2. 22. Dat de toozne Gods op haer blijft / en dat leven niet sien en sullen / want sy en gelooven niet in den naem des eenigen geborenen

Merckt de oorfake, waerom wy in dese leere bestreden worden.

Dit is de vrucht eynde ende belofte van onser wederpartyen geloove ende leere.

Soons

Godts Godts / Joan. 3. 36. moeten in hare sonden sterben / want sp en gelooven niet dat hy 't is / Joan. 8. 24. Overwinnen de Werelt niet / 1 Jo. 5. 5. zyn oock in God niet / noch God in harr / want sp bekenen niet dat Jhesus de Soone Godts is / 1 Joan. 4. 3. geelyck meer als genoegh gesepdt is. Och hoe goet waer 't dat sp arme lieden toefagen / ende Christum den Soone Godts recht bekenen / ende synen behooflycken Godlycken prijs ende eere recht geben konden !

Onse gront ende gelooove van Christo Jesu den Soone Godts, met sijn eygentijcke inhoud, vrucht, eynde ende belofte.

O nse gront ende gelooove is / ende dat na aentwysinge van de gantsche Schryft in de kracht ende waarheyt dat de geheele Christus Jhesus sienstlyck ende onsenlyck / van binnen ende van buyten / sterfelyck ende onsterfelyck / de eerste geborene ende enige geborene eppen Soone Godts is / Heb. 1. 6. Joan. 1. 14. 3. 18. 1 Joan. 4. 10. ende Rom. 8. 32. geelyck hem de Engel / Joannes de Dooper / de Apostelen / ende de geheele Schryft bekenen hebben. Dat onbevindelycke eeuwige Woordt / daer alle dingen dooz geschapen zyn Genes. 1. 1. Psal. 33. 6. Joan. 1. 3. in onbevindelycker wyse van den hemel hergekomen / Joan. 3. 13. 8 / 23 / 16 / 28. 1 Cor. 15. 47. Ephes. 4. 10. ende dooz kracht van den heyligen geest / Matth. 1. 20. in Maria de kuyssche Jonkvrouwe / die een man van 't huys en geslachte Davids vertrout was / met namen Joseph Luc. 1. 23. boven alle Menschen beghep mensche gewor den Joan. 1. 14. Na dat selve gewor den wiesch in haer genereert / gewassen / ende tot sijnder tijdt upt haer geboren / Rom. 1. 3. Gala. 4. 4. Een eenigh ongedepde persoon / Soone / ende Christus. Godts ware natuerlycke eppen Soone / sijn herkomst ende wesens halven : ende Marie overnatuerlycke Soone / sijnder ontfaenissen halven Ick segge overnatuerlycke : want sp upt geens menschen zede dooz vermenginge in der naetuieren gebuyt geschiet en is. Luc. 1. 30. Abzaham / Isaac / Jacob / Jude ende David belooft / dat hy upt haer geslachte geboren soude worden / Gen. 12. 3 / 18 / 18 / 22 / 18 / 26 / 4 / 28 / 14 / 49 / 10 / 2 Reg. 7. 12. als oock geschiet is / Rom. 1. 3. 9. 5. Matth. 1. 18. Luc. 2. 7. 3. 23. 2 Timoth. 2. 8. Macrom hy oock Davids gerechte spruyte ende plante / Jer. 23. 6. 33. 16. Een bloem upt Jesse / Esa. 11. 1. De vrucht van Davids lendenen by den letterlycken Salomon afgebeelt / 2 Reg. 7. 12. 3 Reg. 5. 5. 1 Paral. 23. 9. Psalm 89. 37. Oock sijn moeders Josephs vrouwen halven / Matth. 1. 16. Luce 3. 23. in der Schryft genoemt woordt / Act. 2. 30. Onse wonderlycke raetgeber / kracht / stercke Godt / eeuwige Vader / Esa. 9. 5. Onse Emanuel / Esa. 7 / 15 / 8 / 10. Matth. 1. 23. onse Godt / Esa. 40. 3. De Heere (Jehova) onse Gerechtige / Jer. 23 / 6 / 33 / 16. De wysheyt Godts / Prov. 8. 12. Bar. 3. 36. Davids Heere / Psal. 110. 1. De Heere / sterck van krachten / Psalm 24. 8. Die de

Herde in den beginne gegondeert ende de hemelen gemaect heeft / Heb. 1. 10. Onsenieuwe ende geestelijcke Salomon / op den nieuwen Geestelijcken stoel / in dat nieuwe Geestelijcke Rijck ende Regiment Davids / Esa. 9. 5. Luce 1. 28. Godts waerachtige Soone seg ick sijn Davids halven Luce 1. 28. Abzahams ende Davids sone / sijn moeders halven / een eenigh ongedepde sone Godts ende Marie van den Vader uptgegaen / Joan. 16. 28. Van den hemel (seg ick noch eenmael) nedergedaelt / Joan. 6. 32. Ephes. 4. 10. In Maria ontfangen / Matth. 1. 18. Luce 1. 31. Joa. 1. 14. Een waerachtigh mensche upt haer geboren Luce 2. 7. Gal. 4. 4. Ons bedroefde Adams kinderen in allen geelyck / Heb. 2. 14. de sonde uptgenomen / Heb. 5. 2. Heest gehongert ende gegeten / gedozstet ende gedroncken / is moede gewor den / ende heeft gecruust / Joa. 4. 6. Heest hem in 't gelaet bewesen als een ander mensche / Phil. 2. 7. de Wet he se hy booz ons volbragte / Matth. 5. 17. Rom. 8. 3. Ephes. 2. 13. Coloss. 2. 13. Dat verdoolde Schaep gesocht / Ezech. 34. 23. Matth. 18. 11. dat Rijke Gods geleert / Matth. 4. 17. Sijn sendinge met ongehoorde groote teekenen ende wonderwerken bevesticht / Joan. 2. 11. Ende is alsoo ten laet sien den bitteren doot onschuldig booz ons schuldingen (doe wy noch Goddeloos ende bynden waren) gestoyen / Ro. 5. 8. Heest ons also met sijn eppen / 1 Joa. 1. 7. ende niet met een vreemde bloet / gekocht / geheplight ende gereynicht / 1 Petr. 1. 19. Heb. 9. 12. ende met Godt sijnen Vader versoent / Ephes. 2. 15. Col. 1. 19. Ja tot Koningen ende Priesters gemaect / 1 Petr. 2. 9. Apoc. 1 / 6 / 5 / 10. Van des doots handen is hy ontbonden ende bezesen / Matth. 28. 6. Mars. 16. 6. Luce. 24. 4. Joan. 20. Eph. 1. 20. 1 Petr. 1. 3. 1. Tot sijnen Vader weder opgevaren / Marc. 16. 19. Actoz. 1. daer hy te vooren was / Joan. 6. 62. ende is alsoo in dat booghomen van sijn onschuldige roode bloet / Rom. 3. 25. onse eenige ende eeuwige Hoogenpriester / Heb. 3. 1. 5. 1. 6. 20. 7. 23. 8. 1. 9. 11. 10. 12. Doozbidder / Rom. 8. 27. Heb. 7. 24. Middelaer / 1 Tim. 2. 5. Advocaet / 1 Joa. 2. 1. ende Verzoener / Heb. 9. 11. 12. 24. by Godt sijnen Vader gewor den. Onse Heere ende Godt / Joan. 20. 28. Dien wy om sijn der onbegrypelyker grooter liefden ende weldaets wille niet wepniger in onse zwachheyt pzyssen ende dancken / niet wepniger sijn glorieuse hooge Daem aenbidden / bezesen / eeren ende dienen / dan wy den Vader selfs doen / Joan. 5. 22.

Wp bekenen ende gelooven / geelyck de Almachtige eeuwige Vader dooz Christum / sijn Almachtigh eeuwigh woort / Adam ende Eva upt enkel genade ende liefde in 't bezinne geschapen heeft / Genes. cap. 1. vers 27. dat hy haer oock nu alsoo (na dat sp gevallen zyn / Genes. 3. 6.) met haer gantsche zaet dooz dat selfde woort / midts sijn Almachtige krachte mensche nu gewor den / Joan. 1. 14. upt enkel genade ende liefde wederom opgerecht / ende booz sijne kinderen aengenoomen heeft. Op dat wy Godt booz sijn genade dooz sijn Woordt

Der Propheten bekenenisse van Christo den Soone Gods.
Dit sat ick aldus, na Eliae ende des Engels belofte Christus een ongedepde persoon ende Soone Gods ende Davids.
Christus is ons geelyck geworden, de sonde uytgenomen
Christus heeft de wet voor ons volbraght.
Christus is voor ons sondaren gestorven.
Christus heeft ons met sijn bloet versoent.
Christus is weder hener gevaren daer hy te vooren was.
Christus onse Hoogenpriester midelaer Heere ende Godt.
Wy aenbidden, eeren ende dienen Christum niet wepniger als wy den Vader doen.
Geelyck wy doort 't woort geschapen zyn, alsoo zyn wy oock door 't woort weder op gericht na dat wy gevallen zyn.

De gehele Christus is de ware Soone Gods.

't Woordt in den Hemel gekomen.

't Woordt in Maria vlees geworden.

De gehele Christus is Godts natuerlycke ende Marie overnatuerlycke Soone.

Christus na den vleesche upt Davids geslachte gebooren.

oft Sone / ende niet doo? Adams sondeliche vleesch ('t welck sp zijn) dancken ende prijfen fullen eeuwiglijck.

Ende siet met alsoo een bekentenisse blijf de gantsche Schryft in desen deel ongebroken / ongeglofeert ende onberandert. Een Inconvenient / glofe / noch vervalsche spreucke en woxt'er niet gehoozt noch gebonden / gelijkmen in de bekentenisse van onse tegenstrijders (eplacen) aen allen kanten doen magh.

De Almachtige eeuwige Godt houdt sijnen roem ende eere alleene / segh ick / doo? sijn woort oft Sone. De Vader blijf de waerachtige Vader des geheelen Chrysti / de moeder de waerachtige moeder / ende de Sone de waerachtige Soone / beyde sijns Vaders ende sijns moeders / die van boven is / ende niet van beneden / die van den Hemel is ende niet van der Aerden / repn upt den repnen Godt / een eenigh Doon ende persoon / de Gewelthebber ende Heere des Hemels ende der Aerden / de Salighmaker der gantscher Werelt / daer alle tegenwoordige ende oock toekomstige beloften in verbaert liggen / beslooten ende verbult zijn / ende oock doo? gegeven ende ontfangen worden / sijn aenbiddeliche / Heerliche ende hooge Name sp prijft in eeuwigheyt / Amen.

Alle die nu dit wonderlijcke hooge werck der onuptsprekeliker grooter liefden Godts in der waerheyt aldus gelooven konnen / ende konnen Chrystum Jesum voo? de waerachtige Soone des waerachtigen ende levendigen Godts met Petro ende met de gantsche Schryft bekennen / die hebben beyde den Vader ende den Sone / 1 Joa. 2. 23. Sp overwinnen de Werelt / Joa. 5. 5. Sp zijn in Godt ende Godt is in haer / 1 Joa. 4. 15. Sp zijn van den toone Gods gebijdt / ende hebben dat eeuwige leven / want sp bekennen de strenge rechtbeerdigheyt ende de verdiende toon die doo? Adams ongehoosfaemheyt ober Adam ende alle sijne nakomelingen gekomen was. Vrees derhalven Godt / begraven hare sonden / ende keeren haer van 't boose af. Bekennen oock in gelijcker maten de onuptsprekelijke liefde Godts / soo rijckelijcken in Chrysto Jesu betwefen neben ons. Creden derhalven met Chrysto in dat nieuwe leven / Ro. 6. 4. Want sp gelooven segh ick in den Name des eenigen geboren Soons Gods / Joa. 3. 18.

Eersame Leser / siet voo? u / in oprechtter trouwt liefden waerschouwwe ick u / want 't gelt u dat eeuwige leven / oft den eeuwigen doodt / soo gp nu niet gantsch verblijnt en zijt / soo moet gp immers doo? dit groote bezogh / dat Micron in sijn verhael gebuycht heeft ende upt dese xxx. verscheidenheden / xlv. Schryfteloose bekentenssen / uptleggingen / omgerijnde glosen / vervalschte ende verdraepde schryften / ende upt dese rijf onoplosselike lasterlike Inconvenienzen dat sijn ongeschickheden met 't samen den grondt haerder bekentenssen / die ick u hier in grooter klaerheyt sonder alle valscheyt aengewefen hebbe / leeren mercken / hoe dat haren gantschen gront ende geloove aengaende desen Artijckel niet dan

een Antichrystische verledings / ende herouden slangen bezogh is. Ende dat onsen grondt ende geloove / daer top (eplacen) soo beele om hooren ende lijden moeten / de basto onbetweeglijcke / ja onbetwlijcke bels ende steen des eeuwigen waerhepts is / die de H. Apostelen ende Propheeten / met 't samen alle byzome getuygen Godts in de eerste onbetwopen kerche / al eer de mensche der sonden in Gods Tempel tradt ende sitten ginck / die desen grondt niet lijden en kan / noch magh / gelijkmen / 1 Joa. 2. 22. 4. 3. ende 2 Joa. 1. 7. sien magh / aldus met ons beleeden ende bekenet hebben.

En eenigh schryft (segh ick) en woxt'er van ons niet gebroken noch vervalscht. Een glofe en woxt'er niet gemaecht. Een Inconvenient en maghmer niet uptsupten / het is de heldere klare Schryft / ende grondt der Schryft / die top den leser boozleggen / gelijk gp met utwen handen tasten / ende met utwen oogen sien meught.

Ende hoewel u nu dese onse aentwijfinge na onsen bedencken wel meer als genoegh ware / soo willen wy noch eventwel tot overbloet / met een onbetwopen sprekelijken kracht der Hepliger Godlijcker Schryft / ende oock met dat oogenschijnlijcke werck der Ordinantien ende Scheppingen Gods in volder klaerheyt aentwijfen / hoe dattet generceerlijck zaedt daer op haer gantsche fondament staet niet by den byoutwen / maer by den mannen is / met noch sommige andere noodtwendige articulen meer. Daer mede dan hare gantsche grondt ende leere als sophistisch / krachteloos / ja als Antichrystisch ende verboerich voo? allen Godbeuychtigen ende rechtverstandigen moet ondergaen / ende de onse als Euangelisch / krachtigh / ja als heplsaem ende Godlijck gerichtet ende bekenet worden : wie Godt vrees / dencke na wat wy schryven.

Dat het generceerlijck zaet by den Mannen is, ende niet by den Vrouwen, op de spreucke : van welcken gegeneert is Jesus, die genoemt wort Christus, Matth. 1. 16.

Dese woorden / Matth. 1. 16. set Micron (soo my dunckt) wel voo? dat sterckste ende booznaemelijckste Argument sijn der gantscher leere / aengaende desen Artijckel van de menschwerdinge Chrysti. Ende dat in alsoo een verstant / dat het woort niet en soude vleesch geworden zijn, gelijk Joannes sepd / maer dattet een volkomen mensch met lijf ende ziele door generceeringe (gelijk sp 't verbloemen van Marien vleesch ende bloet aengenomen, ende hem daer mede in een persoon, gelijk sp 't glosen) verocnigt heeft.

Wil hem dan met dese korte woorden / op al sijn wijdclopende schryven ober dese spreucke / met dit selfde Cap. Matth. 1. eenvoudigh ende secht aldus beantwoorden / namelijcken : Woas is oock gegeneert upt Bahab maer van wien? Niet van Salomon : Oeth is generceert upt Ruth / maer van

Een ver-
vallschte
Schrift noch
glofe en
wert by ons
niet bevon-
den.

Dit is de
vrucht, eynde
en belofte
van onse
geloove ende
leere.

Die door
alle desen
aenwijfingen
met geleert
en wort vrees
ick dat hy
sijner zielen
weynigh
acht heeft.

2 Thef. 1.
Antichrist
kan Christus
bekentenisse
niet verdan
gen.

Matth. 1. 16.
Is onser te-
gestrijders
kerckste
spreucke.

van wien? Niet van Boas? Salomon is gegeneereert/upt Bath-Seba/ maer van wien? Niet van Dabid? Jammers moet gy jaer seggen: Want dattet alsoo geschiet is/ is de Euangelist Mattheus/ mijn getupge:

Merckt hoe dat onse tegenstrijders niet haer sterck argument na der Schrift beken mogen.

Deffelven gelijcken is oock/ Christus Jesus gegeneereert upt Maria/ maer van wien? niet van Godt? Gy moest my oock jaer seggen/ want dattet alsoo geschiet is/ is de Engel des alderhooghsten Luc. 1. 31. mijn getupge.

Want gelijck Salomon/ Boas ende Dabid/ Boas/ Obeth ende Salomon haer sonen/ upt Rahab/ Ruth ende Bathseba/ gegeneereert hebben/ Salomon/ Boas ende Dabid/ de Vaders zijnde (segh ick) diese gegeneereert hebben/ ende Rahab/ Ruth ende Bathseba/ de moeders zijnde/ daer upt syse gegeneereert hebben/ alsoo heeft oock Godt de Vader sijnen Soone Christum mensche nu geworpen/ upt Maria gegeneereert/ God de Vader zijnde die hem gegeneereert heeft/ ende Maria de Moeder zijnde daer upt hy hem gegeneereert heeft. Siet dese onse kotte antwoorde is stercker en klarer/ dan alle geleerden filosofie ende verciende gloufen zijn/ die onder den gantschen Hemel zijn. Denckt nae/ oft wy u niet recht na der Schrift en wijsen.

David Salomons Vader, en Gode Christus Vader.

Ende nademael het dan openbaer is/ dat sy hare gantsche werck (segh ick) aldus op desen gronde houten/ te weten/ dat de mensche Christus van Marien zade soude gegeneereert zijn als gehoozt is/ waer upt ende waer op sy alle haer gloufen/ uptleggingen/ schijst- byeckingen/ verzaepingen ende klorcke woorden maechen/ daer mede sy den armen slechten Leser vast berooveren/ so hoop ick/ dat dooz des Heeren hulpe ende genade niet alsoo een kracht ende geweld der Hepliger Godtlijcker schijst/ ende oock niet dat openbare blijckende werck der ordinarzen Gods allen onpartijdischen vernuftigen Leseren te verklaren/ dat zy t oock niet halven oogen moeten sien/ hoe dattet geneereerlijck zaet daer van ende daer uyt dat menschelijcke geslachte bestaet ende vernighvuldicht wort, by den mannen ende niet by den vrouwen is, gelijck oock Micron in den laetsten handel (als verhaelt is) vooz de volle vergaderinge met goede dupelische woorden openlijck bekende/ maer nu (ep-lacen) als een onbestandigh wanckelmoedig man wederom opgegeten/ ende verfaecht/ als men sien magh.

Ick wil hier dan den eersamen redelijcken Lecker louter om Godts willen gebeden hebben/ als ick oock eenmael alreede gedaen hebbe/ dat hy my doch niet en verkeer/ dat ick desen gront aldus verhalen moet. De hooghste noot der eeren Christidzingeht my dat ick dat aldus doen moet/ nademael dattet onser tegenstrijders sterckste gront is/ daer alle hare verboeringen aengaende desen Artijckel in verbatet liggen/ ende sy Christo den Sone Gods een so grooten schande daer mede aenkeeren/ oock mede soo meenige arme ziele/ ja de gantsche wyde werelt in hare groote blintheyt op-

houden. Worde derhalven (segh ick) upt de liefde mijns Heeren Salighmakers Christid/ ende uwer armer zielen geheelijcken gebzongen/ u desen gronde niet schzicken ende beven blootelijcken te verklaren/ op dat gy inder waerhepdt ende kracht recht grijpen ende vaten meught/ hoe dat hare gantsche gronde van de geneereeringe upt Marien zade/ daer ober sy vooz den onberstandigen een soo grooten wooydt voeren/ enckel dzijfzant is/ ende niet beter vooz des Heeren wooyt/ als dat blas vooz den vperre bestaen kan.

De nature soude dit wel leeren swijgen, wannecot t sonder afbreuck der eeren Christi ende onser saligheyt geschieden moght.

Dat de mannen geneereerlijck zaet aen haer hebben/ is ten eersten daer upt openbaer/ dat Onan de sone Jude sijn zaet upt ontweerdigheyt opter aerden vergoot/ gelijcken men/ Gen. 38. 9. van sijn leelijcke daedt lesen ende sien magh.

Onan vergoot sijn zaet.

Ten tweeden is t oock daer upt openbaer/ dat Moyses seyt: Wanneer een man sijn zaet in den slaep ontgaet (merckt hy seyt een man) die sal sijn gantsche vleesch met water baden ende sal onreyn zijn tot op den avond/ Lebi. 15. 16. Aest oock/ Deur. cap. 33. vers 34.

Besmettinge des Maas door eenen nacht droomt

Ten derden is t oock daer upt openbaer/ dat Sapiens scydt: Ick ben oock een sterfelijck mensch gelijck de anderen/ gebooren van t geslachte des eerst geschapen menschen ende ben gebeelbet een vleesch thien maanden lanck in t bloet te samen geronnen van mans zade die dooz lust van bpslappen geschiedt Sap. 7. 2.

Merckt dat hy seyd van Mans zade.

Ten vierden is t oock openbaer aen uwe eppen lichaem ende vleesch soo gy anders tot uwe manbare jaren gekomen zijt/ dat u in het werck ende wesen selfs leert/ waer mede Godt u ende allemans nae gemeener scheyppinge dooz sijn benedictie in desen deel beschencht ende begaest heeft.

Merckt wat gy aen u eppen lichaem hebt.

Siet daer hebt gy de heldere klare schijsten met t samen uwe eppen vleesch/ die u in alle klarhepdt leeren ende aenwijsen/ hoe dat de mannen een geneereerlijck zaet hebben.

Nademael het dan dooz de gantsche Schijst ende oock mede dooz t werck openbaer is/ dat de mannen een geneereerlijck zaet hebben/ als betweesen is. Alsoo begeer ick in gelijcker maten/ dat oock Micron met t samen alle sijn gelijck gesinden/ ons nu mede een spzeuche upt der gantscher schijst betwijffen willen/ datter eenige vrouwen van aenbeginne haer zaet vergooten/ oft haer eppen vleesch daer mede besmet heeft/ gelijck wy (segh ick) van den mannen hier gedaen hebben/so mogen wy de sake wijzder nadenken. Wy weten wel gewis dat zy t nimmermeer doen en kunnen: Want wat der vrouwen besmettinge eppentlijcken is/ ende wat van haer vleesch herkomt/ weten sy selve op t alderbeste. Het wooyt oock/ Levit. capitell 15. vers 19. ende aen noch meer ander plaetsen der Hepliger Schijst wel gemerckt.

Wat beyden van mannen ende vrouwen komt weet men sonder Schrift wel.

Ten tweeden is t oock daer upt openbaer dattet geneereerlijck zaet by den mannen ende niet by den vrouwen en is/ dat de Patriarch Juda/ Gen. 38. 2. ende sijn Bro-

Dee

der Simeon Exod. 6. 13. Een pegelijck een Cananitische voutwe ten wijfve gehad heb-
ben. Joseph een Egyptische / Gen. 41. 45.
Moyses een Midianitische / Exo. 2. 21. Ende
Aron die upt den stamme Levi was / een
Jodische / Exod. 6. 21. Alsoo oock Josaba
de hooge Priester / des Konincs Jorams
dochter 2 Bar. 22. 11. Zoo nu dan onser
tegenstrijders gront ende leere recht ware /
dat sy in gernderley wijse en is / te weten /
dat de oorspronck der kinderen immers
soo wel van de moeders als van de va-
ders herkomen soude / gelijk sy boozgeven /
soo moest sonder alle tegenprecken waer
zijn / dat dat halve vleesch der kinderen
Juda upt Zua Cananitisch / der kinde-
ren Simeon / upt de Cananitische / oock
Cananitisch / der kinderen Joseph upt de
Egyptisch / Egyptisch / der kinderen Moysi
upt de Midianitische / Midianitisch / ende
dat dat gantsche halve Priesterlijke geslachte
eerstmael upt de voutwe Arons / ende ten
tweedemaal oock upt de voutwe Josabe /
Jodisch moest geweest zijn. Waer van niet
een letter in de gantsche Schryft en staet /
dat die Priesterlijke werdigheyt oock mede
aen 't geslachte Juda staen soude / Hebz.
cap. 7. vers 14.

Een derden is 't oock openbaer dat het
generereelijck zaet by den mannen / ende niet
by den voutwen is / en dat upt 't geslacht-
register Chyristi / Matth. 1. want somen de
graden der upclandische voutwen die daer in
verhaelt worden / recht waer neemt / soo
moet na onser tegenstrijders leere gewel-
delijcken volgen / dat Chyristus de Sone
Gods / ten eersten / een Jode upt
den Joden / ten tweeden / een Sprier
upt der Sprischer Rebecca / ten derden / noch
eenmaal een Sprier / upt der Sprischer Lea /
ten vierden / een Cananiter upt Rahab / ten
vijfften een Moabiter upt Ruth / ten seften
een Amoniter / upt Raema de moeder Ho-
boams / moest geweest zijn. Ende waren al-
soo de vijff deelen des menschen Chyristi Heb-
densch geweest / de twee deelen Sprisch /
het derde Cananitisch / het vierde Moa-
bitisch / ende het vijffte Amonitisch / en wa-
re alsoo maer het sefte deel Abrahams geble-
ven: hoewel dat hy / ende niet de booz-
sepde Heydenen / de belofte van dat gebene-
dijde zaedt soo menighmael ontfangen had-
de / gelyckmen aen veel plaetsen in Genests
mercken ende sien kan.

Maer wannermen dat generereelijck
zaet by de baders laet / ende niet by de moe-
ders / soo blijft Juda / Simeon / Simeon /
Joseph / Joseph / Moyses / Moyses / ende dat
Priesterlijke geslachte dat Priesterlijke
geslachte. De belofte gaet recht voort.
Dat geslachte ende de waerachtige namen
blijven by Abraham / Isaac / Isaack / Jude
ende David / ende niet by de upclandische
geslachten / hoewel haerder sommige daer
aen alsoo gehoutwt waren / als gesepde
is. Ick meyne immers / dat alle on-
partijdsche vreedelijcke Leesers alwelcke
onverdrapde plaete redemen ende Schryften
wel verstaen kunnen.

Een vierden is 't oock openbaer / dattet

generereelijck zaet by den mannen / ende niet
by den voutwen is / ende dat upt dese klare
spreuken der Schryft / gelijk de Heere
sprach tot Abraham: Dese en sal uyt Ges-
genstem niet zijn / maer die van uyt uws
koomen sal (merckat hy sepdt van uyt lijf) die sal
uwt erfgenaem zijn / Gen. 15. 4.

Item / Ick sal u ker doen waffen / ende
ick sal u tot een groot volck maken / ende
Koningen sullen van uyt uyt koomen (merckat /
hy sepdt / van uyt uyt koomen) Gen. 17. 6.

Item / Agar baerde Abraham (merckat
eine sone) ende Abraham noemde den Sone
die hem Agar (merckat noch eenmaal) baerde /
Ismael / Gen. 16. 15.

Item / Sara wert dooz het gelooft mach-
tigh / dat zaet (verstaet haers mans) te ont-
fangen ende dat te houden / etc. Ende
daerom zijnder oock ex viro, dat is van een-
nen Abraham / soo ontallike veele nako-
melingen gebooren als de sterren aen den
hemel / ende dat zant by der Zee is / Hebz.
11. 11.

Item / Sara heeft ontfangen / ende
heeft Abraham een soone gebaert in haer
onthepdt / Genes. cap. 21. vers 2.

Item / Levi was noch in de lendenen
sijns Vaders (merckat) hy sepdt in lendenen
sijns Vaders / doe Melchisedech Abraham
te gemoete quam / Hebz. 7. 10.

Item / Rebecca werdt bezucht (merckat)
van den eenigen Isaac onsen Vader / Rom.
9. 10.

Item / Weest vrechtbaer (sprach de Heere
tot Jacob) ende vermenighvuldicht u /
volck ende hopen volks sullen van uyt koomen /
(merckat ende Koningen sullen upt uwe len-
denen koomen / noch eenmaal merckat) Gen.
35. Lees oock / Gen. 29 / 11 / 30 / 1 / 36 / 5.

Item / alle de zielen die upt Jacobs lende-
nen gekomen waren (merckat upt Jacobs
lendenen) waren t' seventigh / Exod. 1. 5.

Item / de dochteren Loths sepden tot
malhanderen: komt / laet ons onsen Vader
Wijn te dincen geven / ende by hem slapen /
op dat wy zaedt van onsen Vader behouden /
merckat / Gen. 19. 32.

Item / wanneer een voutwe / als sy zaedt
ontfangen heeft (merckat) een knechtken
baert / Lev. 12. 2.

Item / de man is niet van der voutwen /
maer de voutwe is van den man. Ende gelyck
de voutwe van den man is / alsoo komt oock
de man dooz de voutwe / 1 Cor. cap. 11. 7.

Item / in 't bloet te samen gecommen van
mans zede / Sap. 7. 2.

Siet werde Leser / hoe wel dat onse te-
genstrijders met blinden oogen tegen dese
ende deser gelijcke klare Schryften daer van
de gantsche Spel vol is / aenloopen /
soo moeten sy ons ebentwel desen gronde
ongezochten houden laten / te weten /
dat de oorspronck oft materie der kinderen
van der Vaders lijven ende lendenen her-
komt. Dat de voutwen van de mans zyn /
dat de moeders van haerder mannen
zaedt bezuchte worden / dat de vucht in
des moeders bloet te samen rent van des
baders zaede / ende dat alsoo de moeders den
baders hare kinderen baren / gelijk upt
dese

Na onser
tegenstrij-
ders gront,
soo wasen
alle dese
heerlijcke
geslachte,
vermengde
geslachten
geweest.

Na onser
tegenstrij-
ders gront
moest Chri-
stus vijft de-
len upt den
Heydenen
gehaert heb-
ben.

Wanneer
men dat
generereelijck
zaet by den
mannen laet,
soo gaen alle
dingen recht
voort.

Denck
vlijghlijck-
ken na wat
dese schrif-
ten mede-
brengen.

't Besuyt
der schryften

dese aengetogene Schyften klaer ende plat genoegh gehoozt is.

Ten vyfften is 't oock openbaer / dat het generelick zaet by den mannen is / ende niet by den vrouwen / ende dat upt de verhoelthepde oft alle glorie die Paulus van Chyristo ende sijn Bemepnte aenwysst / Eph. 5. 23. Want gelijck Chyristus onse geestelijcke Vader / Esai. 9. 5. Heb. 2. 13. sijn geestelijcke kinderen dooz de pzedicatie / overmits de kracht sijns heyligen Geests / upt sijn geestelike zaet / sijn woozt / Luc. 8. 11. by sijn Geestelijcke vrouwe / oft dooz sijn Geestelijcke vrouwe / welke de Bemepnte is / Joau. 3. 29. Apoc. 12. 6. genereert. Ende dese selvde Geestelijcke vrouwe oock geen ander Geestelick zaet der Geestelijcker generatien aen haer en heeft / dan allene dat sy van haren Geestelijcken Man ontfanght. Alsoo genereert oock een natuerlijck man sijne natuerlijcke kinderen / by sijn natuerlijcke oft dooz sijn natuerlijcke vrouwe / daer mede sy in 't huterlijck na Godts ordinantie bereenicht / ende eens is / upt sijn natuerlijck zaet / dat hem dooz Godts segeninge daer toe gegeven is / Gen 2. 21. 9. 1. Ende de selve natuerlijcke vrouwe en heeft / oock anders geen natuerlijck zaet der natuerlijcker generatien aen haer / dan dat sy van haren natuerlijcken man ontfanght / gelijck de Geestelijcke vrouwe (segge ick) van haren Geestelijcken man / gelijckmen dooz de gantsche schyft ende loop der ordinantien Godts in alle klaerhepde speuren ende sien kan.

Ten seften is 't oock openbaer dat het generelick zaet by den mannen is / en niet by den vrouwen / ende dat upt de scheyppinge bepde des mans ende des wijfs / ende oock mede upt dat woozdekken oft name / zaet : want dat en kan van geen geleerden tegen gespoooken worden / oft zaet wozt van zaepen alsoo gehoemt / ende heet op het Griezspierma op het Latijn semen, end op het Duytsch zaet / bepde daer de bouw-acker / ende oock dat vrouwelijcke lijf mede bezaepde wozt.

Wengesten het dan alsulcken zaet is / dat men zaepst als gehoozt is / ende daerom oock Zaepers zyn moeten die 't zaepen / ende bequame ackers oft plaetsen daer men 't zaepst so mercht nu de scheyppinge ende gestalte der bepder deelen / nameelijck der mannen ende der vrouwen rechte ende wel aen / ende gy sulst als dan haest mercken / wie de gene zyn die daer zaepen / ende wie de gene zyn die bezaepst wozen / ende also sulst gy oock lichtelijcken deses handels eenen rechten grondt vinden.

Ende alhoewel de selve aldus een ontweersprekelijcke grondt is / ende de gelijckenisse van den Acker ende sijn Bezaeper onbestraffelick aen allen kanten na der Schyft bestaet / gelijck gy sien mooght / soo en maghsse eventuel noch van Micron niet ongeschoffeert blyben / maer sy vraght / waer noch dese gelijckenisse indes schyft staet ? Op dat sy so wat hebbe / daer mede sy my by den Leser suspect maecte / hoe ick niet met der schyft maect niet vernuft sonder schyft

tegen hem gehandelt hebbe. Ende heeft het de goede man soo gantsch vergeten / dat sy soo menigh verkeerde leslijcke glose / verdraepinge ende verpalschinge der Schyft / uptlegginge / gelijck van de vereeniging der beyder Sonen, oft natueren, van de eerlijcke conditien, &c. gemaecht heeft / daer van niet een ernigh Letter in de gantsche schyft berocert en wozt. Maer hoe soude sy my mijn woozt rechte na duyden / daer sy des Almachtigen Vaders ende sijns gebenedyden Soons / Ja des Engels ende alder Apostelen openbare klare getuygenissen verdracpt / ende op enen valschen sin verliert heeft / als gehoozt is.

Mademael het dan niet anders neffens de genereringe der menschen na der schyft en staet / dan wy hier verklaert hebben / soo waert wel goet / dat onse wederpartpen dat woozt wassent ende vermenighvuldighe in Genes. 1. 28. met wat klaerder oogen insagen / ende gaben den mannen / dat den mannen toebehoort / nameelijck dat zaepen / ende den vrouwen / dat den vrouwen / ja dat den vrouwen toebehoort / nameelijck dat ontfangen ende vucht draegen / ende de sacche niet alsoo onbetstandighlijcken en dzeven / als oft sy bepde om te zaepen van Godt verordineert waren / gelijck sy (eplacen) sonder alle Schyft nu doen.

Oock waer 't goet dat sy mede aenmerckten / dat de zaepst alsoo lange vuchtbaer blyft met sijn zaet / als sy macht heeft om te zaepen / ende dat de acker (welck de vrouwe is) al dooz de 50 Jaeren / oft daer ontrent uptgebloeyt is / alhoewel sy bezaepst wozt / ende bepde met den anderen noch in het werck staen.

Ten sevenden is 't oock openbaer dat 't generelick zaet by den mannen is / ende niet by den vrouwen / ende dat upt dese oorsake / want so de vrouwen also een generelick zaet aen haer hadden / daer van also een menschelijcke vuchte konde herkomen / gelijck onser wederpartpen gront is / soo waer 't openbaer / dat de vrouwen wel bepde de vaders ende moeders haerder kinderen zyn mochten / ende dat de mannen tot dat werck der genereringe als dan onnut waren / nademael de selve vrouwen dat generelick zaet / daer toe oock wat vordinge / ende alles aen haer hadden / daer de vuchten upt ontfpingen / wasschen ende geboren wozen / als gehoozt is. Een pegelijck dencke vplijck na / dat Godts ordinantie niet te vergeess en is. Ach hope noch eenmael / datmen immers alsulcke plompe ende platte reden wel verstaen kan.

Ten achtsten is 't oock openbaer / dat het generelicke zaet by den mannen is / ende niet by den vrouwen / ende dat upt dese oorsake. Want wy weten waerachtigh / dat Godt een gerechtigh Godt is / die niemant onrecht doet / noch geen personen aen en siet / sy zyn dan mannen oft vrouwen / daer van de gantsche schyft vol is. Ende het is openbaer / dat de vaders hart kinderen niet dan met enkel luste en genereren / ende dat in korter tijt / ende datss de moeders daer en tegen / na dat syse al ont-

Micron heeft de konste sijn der faemroovinge aen my (eylacen) wel gebruyckt.

Die ontrent we tegen Godt is, hoef sal die doch trouwe tege de Meentchen zija.

Die Godt recht vreesen, en verkeerden sijn ordinantie ende woort niet.

Merckt wel wat hier geseyt wordt.

Christus in 't geestelike regiment, met sijn geestelike vrouwe, zaet ende kinderen.

De natuerlijcke man in 't natuerlijcke regiment, met sijn natuerlijcke vrouwe, zaet ende kinderen.

Semen a Seminando, het zaet, om dat het gezaeyt wordt.

Descheyppinge van ende vrouwe leeren ons den gront wel.

Wencket na
wat men
hier feyt.

fangen hebben / noch ontrent negen maen-
den lanck met soo overmaten veel smerte
ende krankheden in hare vrouwenlijcke licha-
men dzagen / generen / ophouden / met pe-
rtickel van lijf ende leven baren / ende daer
na oock noch een also langen tijdt suppen /
reynigen / alle hulpe ende dienst bewijfen /
Ec. Doch eventwel woxt dat recht der kin-
deren den vaders ende niet den moeders dooz
de gantsche schrijft toegeschreven / als men
sien magh.

Wanneer nu dan den oorspronck der kin-
deren also wel van den moeders ware, als
van den vaders, gelijk onser wederpartpen
grondt is / soo soudet hem laten aensien /
als oft Godt de moeders in desen deel ver-
hozede / dat hy den armen slaven hare kin-
deren alsoo ontkerde / die haer alsoo seer
suer wozen / ende der vaders toeschrybe /
die daer so weynigh mede bemoept sijn.

Hebben oock de oude recht schryvers dit
selve aldus wel konnen insien / dat sp een
kint van eenen edelen vader ende onedele
moeder geboren / eventwel dat Adel aenme-
ten ende toeschrijven. Wederom een kint
van eenen onedelen vader ende edele moeder
geborn / dat selve benemen ende afschrijven.

Siet werde Leser / hier hebt gp nu alle
dese kostelijke klare spreuke der Hepliger
Schrijft. Alle dese outwedersprekelijke ar-
gumenten ende reden der eester schreppin-
ge / ende oock mede dat oogenschijnlijke
gebruyckelijke werck aen uter beyder licha-
men klaer ende plat dooz uten oog ge-
stelt / hoe dat 'et geneereijck zaet by den
mannen is / ende niet by den vrouwen. Soo
gp nu noch seggen wilbet / dat gp dat also
niet verstaen en kondt / so segg ick dat gp
effen doet / als of eener sijn oog en op den
klaren middagh toeflote / ende sepe / hoe
hy dat niet sien en konde / dat 'et dagh wa-
re. Want ick en weet niet hoe men 't u noch
klaerder oft platter aenwijfen soude / dan
wij hier gedaen hebben.

Ja ben des wel secker ende gewisse / soo
alle onse wederpartpen scherpe tongen / ende
alle hare hapen sijnlike Schrijvers wa-
ren / dat sp ons eventwel desen grondt moe-
ten laten houden / te weten / dat 'et gene-
reijck zaet by den mannen staet / ende
niet by den vrouwen. Dast ende onboran-
derlijck is 't woordt met des Hepligen Geest
epgen getuygenisse bezegelt in 't bloede te
samen geronnen van mans zede / Sap. 7. 2.

Daer mede dan klaer ende openbaer is /
dat onse wederpartpen met alle hare glosen /
uptleggingen / verdzapingen / aennemingen
/ bereeningen / eerlijcke conditien / ende
vervalscheden schrijften / dooz dese onse on-
wedersprekelijke aenwijfinge / in den
gront al ter neder gelept / overwonnen ende
schrijftloos betuyghet sijn / moeten in hare
herten behennen / dat sp dat volck met dat
genereren van Marien zede bezogen heb-
ben. Ende so de mensche Christus van Ma-
rien vleesch ware / dat hy als dan of de san-
guine menstruali, oft van een ander drop-
pen bloets / oft so waer van een van haren
lidmaten moest geschapen sijn / in welker
verstant hy dan geen vrouwen zaet / maer

een vrouwen bloede oft lidmaet moest ge-
noemt worden / is klaerder als den lichten
dagh is.

Hoe dat men dat Woordt vrouwen zaet,
na der Schrift verstaen moet.

De nu Micron schrijft / dat oock den
vrouwen, Gen. 3. 15. Ruth. 4. 12 / Ec.
zaet toege-eygent wordt, is dit mijn besche-
den antwoorde / namelijk / gelijk het open-
baer is dooz de gantsche schrijft dat 'et gene-
reijck zaet by den mannen / ende niet by
den vrouwen is / ende dat de vrouwen van
den mannen bezaept zwanger wozen / ende
niet van haer eppen vleesch / alsoo is 't oock
in gelijcker maten openbaer / dat dat selve
manlijke zaet / niet tot eenigen wasdom
oft vruchten komen en kan / dan dooz sijn
behoorijcke ende van Godt berepde middel /
namelijck / dooz de vrouwe: Gelijk oock
eens Boumans zaet niet tot sijnen wasdom /
apren ende vruchten komen en kan / dan
dooz sijn behoorijcke ende van Godt berep-
de middel / namelijk dooz sijnen Bou-acker.

Ende gelijk als dan de opgewassene
vruchte die van dat selve ingezapde zaet des
Boumans dooz den Acker herkomt / oock
een zaet ende vrucht des Ackers genoemt
wozt / ende dat oock metter waerheyt / om
dies wille / dat 'et anders na Gods ordnin-
ge in der naturen geen vrucht oft zaet wo-
zen en konde / dan dooz den Acker. Alsoo
wozen oock in gelijcker maten eens mans
kinderen / die van sijn ingezapde zaet dooz
sijn vrouwe herkomen / sijnder vrouwen
zaet genoemt / ende dat metter waerheyt
om dies wille / dat 'et tot geen vruchten
komen en kan / dan dooz sijn vrouwe als
men sien magh.

Ende dat 'et woort zaet gemeenlijcken
alle tijdt nakomelingen / kinderen / oft na-
geslachte in der Schrijft genoemt wozt / is
klaerder dan datmen daer veel woorden ober
gebruycken sal. Aldus sprack Abraham
tot den Heere: Gp en hebt my geen zaet
gegeven / Genes. 15. 3. Abraham en klaegh-
de niet ober 't ongeboren zaet dat in hem
was / want dat hadde hy wel / maer dat
was sijn klagen / dat hem de Heere geen
kinderen daer van gegeven en hadde.

Oock sepe Marie: Gelijk hy tot onsen
vaderen gesepde heeft / Abraham ende sijnen
zede eeuwiglijck / Luc. 1. 51. sp sprack 's
van Abrahams na geslachte / ende niet van
sijn zaet dat in hem was / want hy was
lange ontslapen.

Is Paulus gront ende meyninge niet
anders / daer hy sept geboren upt den zede
Davids / dat is upt den geslachte ende na-
komelingen Davids / Rom. 1. 3. 2 Tim.
2. 8. Want doen Paulus dat sepe / was
David al lange weder in den stof gkeert /
daer van dat hy gekomen was / Actoz. 2. 29.

Doch op een ander plaetse sepe hy: Hy
en neemt nergens de Engelen aen / maer
Abrahams zaet neemt hy aen / namelijk /
sijn kinderen ende nakomelingen / welch aen-
nemen tot aen 't eynbeduereen sal / Heb. 2. 16.

Atem / Nathan tot David: Wanneer
nu

De Man ge-
neert door
sijn vrouwe.

Hier merckt
hoe dat de
kinderen
een vrouwe
zaet in der
Schrift ge-
noemt wor-
den.

Zaet wort
gemeenlick
kinderen oft
na geslachte
in der Schrift
genoemt

De oude
recht-schrij-
vers hebben
desen gront
oock wel ge-
ken.

Al't glofe-
ren met onse
wederpar-
ten is uyt,
so een vrou-
we geen zaet
en heeft.

nu utwen tijt henen wegh is / dat op u met utwen Vadersen slapen legh / so wil ick u zaet verwecken (dat is u sone die u geboren sal worden / want een doot mensche en heeft geen generceerlijck zaet aen hem) dat van u lijf komen sal. Doe ter tijt en was Salomon noch niet geboren / als David dese belofte gegeven wert / 2 Reg. 7. 12. 1 Par. 23. 9.

Mengesten het dan meer als klaer is / hoe dat 'et generceerlijck zaet (segh ick) by den mannen is / ende niet by den voutwen / als gehoort is. Ende het oock so klaer is dat 'et woorden zaet ten meestendeel alle tijt kinderen / nakomelingen oft geslachte in der schrijft genoemt wort / soo is 't oock daer mede openbaer / dat 'et voutwen zaet na der Schrijft anders niet te seggen en is / dan voutwen kinderen / nakomelingen / oft geslachte die sy van haer lieder mannen zaet na de ordinantie Godts ontfangen / ende mits der geboorten alsoo tot sijnder tijdt voortbringen.

Ende daeromme was 't / dat de vzienden Boas tot hem sepden / doe hy den Ruth vertroutwen soude / u hups wert geboutwert als dat hups van Peres / dien Thamar Jude baerde / van dat zaet (dat is van de kinderen) dat u de Heere van dese voutwe geben sal / Ruth. 4. 12. Welcke voortvoerde Thamar als mensche nu om te dooden lepden soude / alsoo sepden van den man (merckt sy sepe van den man) ben ick zwanger / die dese dingen behooren / Gen. 38. 25. Ende siet alsoo heeft Thamar Micron sijn spreucke selve beantwoordt die hy ons met Ruth van het voutwen zaet voortwerpt.

Item / dat hy van Sara schrijft / dat sy dat zaet gewoppen hebbe / daer in (soo hy sepe de gemeene Translatie) / Heb. 11. Os. 11. sonden te koet komen / segge ick by hert upt / dat hy een openbaer verbalscher der Hepliger Godelijcker Schrijft is / want noch Schrijft / noch natuere en leert 'et / dat een voutwe het zaet werpen soude. Men lese Lutherum, de Zurische, Erasmus Rotterdam, Sebastianum, Callionem, met t'samen alle de andere die onser een part noch wel een Jaer of vier in de spraken oft tongen leeren souden / men vint by niemanden alsulck een Translatie / als Micron upt partje hier gemaect heeft. Alle wat hy nu oft tot enigen tijden van 'et voutwen zaet noch meer upter Schrijft opbringt / oft opbringen kan / heeft met dat voorgeaende effen een gelijk verstant / ende is hier al mede beantwoordt.

Van de spreucke Genef. 3. 15. ick sal vyantschap setten tusschen u ende een vrouwe, tusschen u zaet ende haer zaet, &c.

Micron schrijft my na / dat ick soude geseyt hebben, datmen dat zaet der vrouwen, Genef. 3. vers. 15. niet vleeschelijck na den letter, maer alleenlijck na den Geest verstaen moet. Ick segge daer recht upt neen toe: want het en is mijn leefdagen mijn meyninge alsoo noot geweest / dat ick Christus van dese belofte hebbe willen uptsluppen / maer heb wel menighmael geseyt /

segget oock noch / als datmen met dese spreucke niet behalen en kan / dat de voutwen generceerlijck zaet aen haer hebben / want gelijck de verboerde Cha een letterlijcke voutwe was / alsoo was oock de verboerliche Slang een letterlijcke Slang / daer in de Duppel hem gelept hadde: Want de Heere sprack tot haer: Op u boyst sult op gaen / ende aerde sult op eten u leefdagen. Het welck de Duppel (die een Geest is) alsoo niet doen en konde. Sal men nu dat woord voutwen zaet alsoo op een generceerlijck zaet verstaen / gelijck Micron doet / soo moet oock der Slangen zaet op een generceerlijck zaet verstaen worden. Tusschen der beeden dan de vyantschap alleene staen moeste / want dat rene zaet (om dies wille dat 'et eenderlep name heeft) moet 'et ander volgen ende gelijck zijn. Ende in die grondt was oock de letterlycke Slang alleen slechts van Christo overwonnen. Verstaet my rechte wat ick schrijve.

Hier en tegen / soo de Slang een Geestelijcke Slang is / gelijck sy oock is / met de verboerliche Slang afgebeeldt / soo moet oock de voutwe een Geestelijcke voutwe zijn / met de verboerde voutwe afgebeeldt / ende alsoo wederom het eene zaet dat ander volgen / ende gelijck zijn / want soo de Slang Geestelijck is / soo is oock haer zaet Geestelijck / namelijk de leugen / Ioan. 8. 44. daer upt sy (spacen) alsulcke kinderen baert die alsulcke verboerliche / leugenachtige / faemooibige / eertgierige / ende partypdische boecken schrijden / gelijck Micron ende Hermes hier gedaen hebben.

Deffelden gelijcken / gelijck de voutwe Geestelijck is / Eph. 5. 25. Apoc. 12. 6. 19. 7. Alsoo is oock haer zaet Geestelijck / namelijk de waerheyt / daer upt (den Heere sy eeuwiglyck danck voer sijn genade) sy alsulcke kinderen baert / die in de waerheyt wandelen / de waerheyt van hetten spreken / ende om de waerheyt alleene met Ja ende Neen gewilligh in den doot treden.

Ende siet / tusschen dese beede saken / namelijk / tusschen de kinderen der waerheyt / ende de kinderen der leugen / staet een eeuwighe strijt. Dat zaet der voutwen overwindt / ende dat doot een otrecht vast geloove in Christuselijcker verbuldighede met des Herren Geest ende Woordt. Maer het moet eventuel soo overmaten beel beten van dat overwonnen slangen zaet / noch in sijn hielen lijden. Want haer name wort gelastert / haer Leere wort gescholden / haer leven tot in den doot gehaet / haer goeden gerooft / haer vleesch verbzant oft verbzant / ende moeten op dat senijnige bijten des bloet-schuldigen zaets dagelijcks waken ende wachten / gelijck ick in mijnder zwachheyt meer als van twintigh Jaeren herwaerts / niet wepnigh ondersocht ende gevoelt hebbe.

Siet / wanneer men 't in alsoo een verstant aensiet / gelijck wy hier verklaert hebben / soo blijft Geestelijck Geestelijck / ende vleeschelijck vleeschelijck / ende de Schrijft staet ongebozen. Maer dat ick daer mede Christusum bukten dese belofte sluppen soude / wil

Letterlijck was de vervoerde vrouwe. Letterlijck was oock de vervoerliche slange.

Vrouwen kinderen zijvrouwen zaet in der Schrift geheeten.

Thamar beantwoort Micron selve.

Wt de waerheyt baert de gemeynte de kinderen der waerheyt. Tusschen de kinderen der waerheyt ende den kinderen der leugenen, is een eeuwighe vyantschap en strijt.

Merckt wat dat hielen byten der slangen is.

Christus is de gantsche kracht der belofien.

Christus is de man defet vrouwen.

Christus woordt is 't zaet der vrouwen.

Christus was oock 't geene dat hy leerde.

Christus is de overwinmer der slangen, ende oock wy door hem.

Christus ende sijn woort en mogen na der kracht niet getregheden worden.

wil my de Heert hoop betwacen / want ick ben dooz des Heeren genade soo bezre van hem al geleert / dat ick wel weet dat Christus de kracht / ja dat begin / middel ende eynde deser gantscher belofien is / ende oock eeuwiggh blijven sal : want hy is de Geestelike Man van dese Geestelike vrouwe / Joao. 3. 6. Apoc. 19. 7. Ephet. 5. 25. Sijn Woorde is 't zaet der vrouwen / welck Woorde hy selve is / gelijck hy seyt : ick ben eerselijck dat selve dat ick met u spzecke. Joao. 8. 25. Hy spzack ende leerde de waerhepdt ende hy was de waerhepdt / Joao. 14. 6. Hy spzack ende leerde de liefde / ende hy was de liefde / 1 Joao. 4. 1. Sonna / hy spzack van de wijshepdt / gerechtighepdt/heplighepdt ende de verlossinge / ende hy was selve de wijshepdt / gerechtighepdt / heplighepdt ende de verlossinge / 1 Cor. 1. 29.

Hy is alleene de victorieuse Heit / ende triumpherende Overwinmer / met dese woorden belooft / die der Slangen haer hooft dooz ons vertreden heeft / ende soek wy in hem ende dooz hem als Paulus seyd : In allen desen overwinnen wy dooz hem die ons heeft lief gehad / Rom. 8. 37. Ick vermogh 't alle / seyt hy op een ander plaetse / dooz Christus / die my sterckt / Philip. 4. 13. Die is 't (seyt Joannes) die de Werelt overwint / dan die / die daer geloof / dat Jesus Godes Sone is / 1 Joao. 5. 5.

Mengesen het dan upt allen desen openbaer is / hoe dat Christus ende sijn Geest / Woorde / wijshepdt / waerhepdt / gerechtighepdt / heplighepdt / vrede / verlossinge / ende alle wat Christus is / ende aen hem heeft nimmermeer in der kracht ende waerhepdt recht van malanderen mogen geschepden woorden / maer daer dat een is / dat daer oock dat ander zyn moet / oft ick dan den mensche Christusum Jesum / daertinne dat de gantsche sonna onser Salighepdt begrepen staet / van dese belofte uptstupte / ende segge datmense alleene na den Geest verstaen sal (alhoewel dat de allegorie geestelijck in hem is) gelijck my Micron na schryft / en wil ick niet den vooznoemden Micron ende Hermes, maer den onpartijdschen Lefter midts desen te bedencken geuen.

Is oock mijn verstant alle tijdt geweest / dat hy upt een Vrouwe hier mede ons belooft was / ick heb 't oock wel somtijts in mijn boecken alsoo aengetoogen / moet oock noch ebentwel dese getoelt van hem lijden / gelijck ick in sijn schryben (eplacen) noch wel meer doe. Weet oock niet waerom ick dat tregensprecken soude / nademael hy hier niet upt een man / die 't zaet heeft / maer upt een vrouwe die 't niet en heeft belooft werdt. Gelijck oock Esai. 7. 15. upt een Jonckvrouwe. Daer upt men openbaerlijck leeren moet / dat hy niet eens sterflichen menschen ontrepne zaet / maer des Alderhooghsten Soone selve zyn soude.

Man oock Micron in dat alderminste met dese spzecke / vrouwen zaet niet geholpen woorden / om dies wille / dat het na lupte aller Schryft niet anders / noch wyder dan van een vrouwen kint te verstaen is / ende niet dan een ongeboren zaet / dat noch ober-

winnen / noch heelen / bpten / lijden en kan. Ende dat een vrouwen zaet / vrucht oft kint oofsproncklijcken van den Vader is / ende niet van de moeder / is boben met alsoo een kracht der H. Schryft betweert / dattet oock alle dwaelachtige valsche Schrybenten ende Predicanten / die onder den gantschen Hemel zyn / ons wel sullen ende moeten houden laten / hoe subtylijck sy oock de Schryft verdraepen / ende de uytleggingen haer der glofen te hoore dzagen konnen. Dast staert woorde neffens Adams genereringe in sijnen kinderten / in 't bloet te samen getonnen van mans zede / Sap. 7. 2. Ende neffens Christusum / dat woorde is Diersej getwoeden / Joa. 1. 14.

Siet hier hebt gy nu onse Schryft grondige ende outwetersprekelijcke antwoort op alle de ongegronde / wijtloopende / Aopijstische / en krachteloose woorden / die Micron ende Hermes in alle haer gantsche verhael ende aenhanghel van der vrouwen zaet toeren ende opzengen.

Hoe dat nu de Godtsalige vrouwen / daer van hy schryft / ende sijn beklachte aen doet / dit aldus niet fouden lijden konnen / en weet ick niet / nademael ick hare mannen oft huys Heeren / welckers eere alle deughdelijcke eerlijcke vrouwen van herten alrijc geerne soecken ende voozstaen / oock mede haer selven een pegelijcken in sijn oederunge ende deel oprechtelijcken met de mate des eeuwigen waerhepds toe deyle / dat haer Godt de Heere met sijn epgen woorde dooz dat werck sijnder schepinge na sijn Godelijcke welbehagen selve toegedept ende gegeven heeft / als gehoopt is.

Maer wat schande dat Micron alle eerlijcke vrouwen doet / dat hysse met sijn ongefoute schryben niet alleene tot vrouwen / maer oock mede tot mannen maecht / wil ick daer berusten laten. My gelde noch schenden noch schelden / het is my genoegh dat ick den grondt ons geloofs tot des Heeren prijs betwerc. Hy moet my alsoo hy wijlen een nijdige stiecke doer / oft hy midts sulcks noch sommige herten wat meer ober my verbitteren ende de waerhepdt met onsen seer gehateden name noch wat hatelijcket ende leelijcket maecten moghte.

Microns bekentenisse in sijn verhael, hoe dat Christus Gods en des menschen Sone is.

Jesus Christus (schryft hy) is genaemt Gods Soone, van wegen sijnder eeuwiger ende onbegrijpelijcker generatie uyt Godt den Vader nae sijn Godlijck wesen : gelijckerwijs hy des menschen Soone genoemt wordt om dat hy in de volheydt der tijdt na den vleesche, oft menschelijcke nature van een mensche, namelijcken van Maria, gegenercort is, Matth. 1. Hac ille.

Denckt na dat hier geseyt word

Wat sulcke feken bedieden, is lichtelijck te raden.

Na Microns gront moeste Maria hier een man geveek zyn want Homines is hier in 't Griecs Mafulin generis, Denckt na.

Antwoort.

Hier wil ick den goethertigen Lefter upt gront mijns herten getrouweelijck vermaent hebben / dat hy doch des mijn volgende verantwoordinge ober Microns

Microns bekentenisse met ernsten waer-
neme / ende met een open onpartijdsch
herte recht aenmerckt / ick hoope soo hy
sulcks doet / dat hy dooz Godts genade on-
fer tegenstryders valscheydt ende bedzogh
haest in opgedecker klaerhepde vinden
ende sien sal. Ende daer-en-tegen / dat
de waerhepde by ons is / met vollen handen
tasten ende voelen sal.

Ten eersten segge ick / wanneermen
Microns bekentenisse tegen ons metten mon-
de / ende nu sijn schryven by malkanderen
lepde / dat hy dan even is / als een gladde
sibberige Mel die men by den staert vatteret /
so men sepde. Want doe ter tijt bekende hy
meenighmael vooz allen / dat de gekruylte
Christus Jesus geen Vader oft naette
Vader gehadt hadde, doet 'et oock noch
in sijnen schryven aen veel plaetsen.
Komt eventwel wederom / ende schryft
(maer sonder alle waerhepde) hoe dat sy
meenighmael met ons bekent hebben /
dat de Soone Godts vooz ons gestorven
is / het is noch eenderlep liedeken / maer hy
singhe 'et vooz den onberstandigen / ende
wepnigh op een beter wijze. Want het sou-
de al te leelijck luyden dat men den gekruy-
sten Christum Jesum alsoo plat ende plomp
versaecten soude / ende seggen dat hy
geen Vader gehadt en hadde / gelijk hy
by ons dede.

Immers en weet ick niet wat ick van
desen Mensch seggen oft dencken sal: nu is
de Mensch Christus de Soone Godts / dan
is hy 't niet: nu is Godt sijn Vader / dan
heeft hy geen Vader gehadt. Want hy
schryft openbaer dat Christus Mensch, die
voor ons geitorven is, niet van Godt, maer
van Marien zade, gegeneert is, ende dat
hy geen Vader gehadt en heeft. Is hy dan
alsoo van Marien zade / ende niet van
Godt gegeneert / ende heeft hy geen Vader
gehadt gelijk hy sepde / so is 't immers open-
baer geloogen / ja enckel valscheydt ende
bedzogh / dat hy sepde dat de Soone Godts
vooz ons gestorven is: ja wanneermen sijn
berstandt schoon op 't alderrupmste nemen
sal / soo en kan hy noch niet meer dan een
aengenoomen of genoemde Soone sonder
waerhepde zyn / hy glosere oock de sake hoe
hy glosere. Of dit een eenboudige ende
slechte reden der waerhepde / oft een dubbel-
bewimpelt ende dupster wooydt der leugen
zy / wil ick den onpartijdschen Leeser te
bedencken geben.

Hier merckt nu ten eersten sijn seer groo-
te dubbelphepde / met 't samen de onsoym-
lijcke / wanckelmoedige / lichtveerdige
gront sijnre leere ende sijn onzaeghlijcke
zware dwalinge / dat hy leert dat de ge-
krupste Christus Jesus niet Godts eppen
waerachtige Soone / maer slechts een
genoemde Soone getweest is / als gehoozt
is. Immers weet ick niet / hoemen 't
schandelijcker oft leelicker maechen kan.
Noch eventwel is 't al een goet Leerar ende
Schryver / ende dat om des wille dat
hy den ouden ketter Menno (hoewel met
openbare leugen) alsoo sijn uptgestreken
ende beschijbert heeft.

Ten tweeden segge ick / de gantsche schryft
met 't samen dat doogensijnlike gebzupck
ende menschelijcke scheppinge / leeren groo-
dighlijck / dattet generelijck zaedt by
den mannen ende niet by den vrouwen is /
heeft 't oock in den laetsen handel openlijck
alsoo met ons bekent / als gesepd is / sept noch
eventwel / dat de Mensch Christus van Marien
zade zy. Merckte ten tweeden sijn groote
ongestadighepde / ende hoe deerlijcken hy
des Heere eppen wooyt (daer by wy alle le-
ven moeten) ende oock sijn onveranderlic-
ke heplige ozdeninge / scheppinge / ende de
gantsche natuere / die in desen deel Godts
eppen werck is / daer mede verontrect / vzeelt
ende te schande maecht. Die vernuft heeft /
denckt na wat ick schrybe.

Ten derden segge ick / dat hy met dese
sijn bekentenisse twee verscheyden geneere-
ders maecht / daer van een pegelick een
eppen bysonder soon van sijn eppen sub-
stantie na sijnder aert / tot sijnder tijt gege-
nereert heeft / namelijk / God ende Maria /
ende dat op dese wijze / Godt die een Grest
is / heeft van eeuwighepde een soone opt hem
gegeneert / die gerselijck / opsichtelijck /
onlepdelijck / ende Godt van eeuwighepde ge-
weest is. Ende Maria die een mensche was
heeft een sone inder tijt van haer zaet gegene-
reert / die bleeschelijck / sichteelijck / lydelijck
ende tijdelijck geweest is. Siet / dat is de ep-
gentijcke sin ende meyninge van alle hare
glosen ende upelegginge / die sy ober dese sake
maken / maer sy bedecken 't vooz den eenbou-
digen met hare vercierde bedachte wooyden /
op dat sy die leelijckhepde ende grouwel so niet
merken en souden. Ende daarom moeten wy
u haer bedzogh in goede klaerhepde aenwijzen /
op dat gy dat eenmael recht siet / ende u also
des te beter daer vooz hoeden ende wachten
kont. Of nu in dese sijn bekentenisse niet
twee verscheyden personen ende sonen en zyn
daer van de eene Godlijk ende de ander men-
schelijck geweest is / wil ick allen onpartijds-
chen Lesers en toehoorders deser gantscher
Werelt te bedencken geben. Welcke voozsepe
twee verscheyden personen ende sonen hy nu
niet alleen sonder alle schryft maer oock tegen
alle schryft in een slupt en sept / dat de Sone
Gods hem mer des menschen Sone in een per-
soon Christo vereenigt heeft. Om welker vere-
eeninge wille de Sone Godts nu oock des men-
schen sone, ende des menschen sone oock Gods
Sone genoemt wort. Merckte vernuft ende
geen schryft.

Daer op ick hem dan met goede beschey-
dene wooyden ten eersten aldus antwooz-
de: Also lange als sy ons alle onse ontwed-
spreeckelijcke bewijssinge / reden ende schryften
boven verhaelt / die soo getweldigh ende
krachtigh metter gantscher schryft / oock met
Godts eppen ordinantie dooz de scheppinge
betestight zyn / als dattet generelijck zaet
niet by den vrouwen / maer by den mannen
is / niet met autoritept der H. Schryft ter
neder en leggen / maer ongebozen moeten
houden laten / als sy oock eeuwig moeten
doen / soo seggen wy dat haer genereren van
Marien zade / in den gront met haer niet
dan enckel leugen en bedzogh en is / dewijle het

Microns
bedrieghlic-
ke dobbel-
heyt.

Die haer
van aldusda-
nige schrij-
vers
bedriegen
laten, willen
geerne be-
drogen sijn
moetmen
immers
seggen.

Microns
bekentenisse
van Christo
is enckel
valscheyt en-
de bedrog.

Microns
dubbelde
ongestadig-
heyt is al te
groot.

Micron.
maeckt
twee ver-
scheyden
geneereers
Christi.

Micron
bedeckt sijn
leelijcke
gront met
schoone
wooyden
ende vals-
sche beken-
tanissen.

Micron
maeckt van
twee sonen
een soon.

eee

gent

geen schijft / noch schijfts gront en is / als gehoozt is.

Soude hare leere van dit generereen van Marien zaet / gront oft voet hebben / soo moest 'er staen : Maria heeft generereert Jesum die genoemt woort Christus / Matt. 1. 16. Want dat de vader de gene is die daer generereert : de moeder de gene is daer dooz hy generereert : ende de vuzicht het gene is dat hy generereert / is klaerder dan datmer woorden ober vuzipcken sal.

Ten tweeden segge ick / alsoo lange als sp ons niet met des Weeren woort betwefen en hebben / dat een menschelijck kindt upt menschelijcken zaden sonder vader kan generereert worden / dat sp oock nimmermeer en kunnen doen / soo segh ick noch eenmaal / dat alle hare glosen van dit generereen van Marien zaden leugen en bedroggh zijn / om dies wille (segh ick) dat sp sonder schijft zijn.

Wat Christus Jesus een ware ende naeste vader gehad heeft (die hem Micron als een openbaer tegenspreker ende lasteraer Godts / tot sijnder eeuwighe schanden / dooz de Antichristische geest sijnder blinder verwoeringhen opentlijcken assept) zijn de Engel Gabziel / Luc. 1. 31. de Vader selve / Matt. cap. 3. 17. 17. 5. Ook de Sone Joa. 9. 37. met t'samen Joannes de Dooper / Joa. 1. 34. 3. 21. Petrus / Matth. 16. 16. Martha / Joa. cap. 11. 27. Nathanael Joan. 1. 49. Alle de Apostelen / Matth. 14. 33. Paulus / Rom. cap. 1. 4. 5. 18. 8. 32. Summa de gantsche Schijft mijn getuygen.

Ten verden segge ick / alsoo lange als sp ons metter Schijft niet betwefen en hebben / dat sp oock nimmermeer en kunnen doen dat de sone Godts om dies wille de Sone des menschen / ende de sone des menschen om dies wille de soone Godts genoemt worden / om datter alsoo een vereenige der beyder sonen in een persoon soude geschiet zijn / gelijk sp sonder alle Schijft menighmael voozgeben / so segge ick / dat sp haer alsoo menighmael aen der waerhept vergripen / als sp den Sone Godts des menschen sone / ende des menschen sone den Sone Godts noemen / want dien name (bekent Micron selfs) moet upt de waerhept ende daer gegeven worden. Ende hoe het hier van hem geschiet / mach de leser hier mede nadenken. Metten menschen te spotten is oneerlijck / maer met Godt selfs te schimpen / is al te groutwelijck ende lasterlijck.

Ten vierden segh ick / alsoo lange als sp ons alsulck een vereenige metter schijft niet en betwiffen / gelijk sp ons hier voozgeben / dattet als van der ouden Slangen lengen ende bedroggh is / betwiffel het geen Schijft en is. Want 't is openbaer dattet geen vereenige gelijk sp 't noemen / maer een verschickelijcke deplinge des alderheylighsten ende ongepleiden persoonis Christi is / daer mede hy opentlijcken twee personen ende sonen in Christo besuopt / die van twee verscheppen personen tot twee verscheppen tijden / in twee verscheppen gestalten generereert zijn. Dat hy den gekropsten Christusum Jesum van sijnen lieben Vader betooft / ende den vader van sijnen eenigen geboren lieben

Sone / dat hy dat meesdeel des alderheylighsten vleeschs Christi hepdenich macht. Den mensche Christusum niet hooger dan dooz een aengenomen oft genoemde Sone Godts en acht. Ons op een onheyligh / sondelijck / doetschuldigh offer / op een onterpne genaden stoel / Hooge Priester / Salighmaker / Middelaer / Advocaet / en Christusum van Adams onheylige / sondelijcke / doetschuldige en eerauertische vleesch wijft. Dat hy Mariam in den gront tegen alle schijfte beude tot Christusum vader ende moeder maecte. Alle de gantsche schijft met t'samen der ordinantien Godts van de generereinge bzeekt / ende in twiift setter : ende so vele zware Inconvenienten ende schanden in Christo besuopt / dat een sijn herte daer ober schuddet ende wee doet / wannermen de saecke met ernste wel ter herten neemt ende nadenckt.

Siet alsulck een gront ende gestalte heeft Microns valsche vereenige / ende leugenachtige noeminge des Soons Godts / die hy ons met soo veel gepzonchte woorden ende verdraepde Schijften dooz sijn gantsche boeck leert ende aenprijft. Hebt gy oogen / so siet nu toe wattet vooz een groutwel is die u Apo. 17. 5. Babel de groote moeder der hoerderpen / dooz hare sentboden en dienaers upt haren gouyden drinckbeker inschenckt ende voozset. Wee dien / die daer updrinckt / want sp sal hem alsoo betooveren / dat hy oock tumpelen ende ballen moet.

Hoe dat Christus de Sone Godts, oock Abrahams ende Davids Sone na der Schrift is.

S Almen van dese Soonschap Abrahams ende Davids / een heylsaem ende recht verstandt hebben / ende de Schijft niet bzecken oft te bupten gaen / soo moeten dese drie nabolgende regels vast houden. Ten eersten datter geen menschelijcke generatie sonder Vader geschieden en kan. Ten tweeden dat een vrouwe geen genereetlijck zaet aen haer en heeft / dan dat sp van bupten ontfanght. Ende ten verden / dat de moeder / hoewel sp geen zaet en heeft / eventwel niet wepniger noodigh tot der generereinge en is / als de Vader is die 't heeft / gelijk boven met der Schijft rijckelijck genoegh verklaert is.

Vengessen datter van beude Vader ende Moeder hy zijn moeten / sal anders de generatie bestaen ende in sijnder ordeninge recht voozgaen / eventwel dat generereetlijcke zaet hy den vader is / ende niet hy de moeder / ende het is openbaer / dat Christusum Jesus niet vooz Josephs / maer vooz Gods Soone inder waerhept bekend woort / ende dat dooz de gantsche Schijft / soo is 't daer upt lichtlijcken te verstaen / hoe oft in welker wijste Christusum oock Abrahams ende Davids Soone is / ende na der schijft genoemt woort / namelijcken sijnder menschelijcker geboorten halven / die upt hare geslachten geschiedt is / als Paulus sepd : Abraham zijn de belosten toegelepde / ende sijnen zaden (dat is sijn Sone) hy en sepd niet / (sepd hy) van zaeden / als van beelen / maer van eenen / welke Christusum is / Galat.

Daer en wort geen kint sonder vader geboesen.

Alsoo menighmael als ons tegenstrijders Christusum na haren gront den Sone Godts noemen, soo sondigen sy.

Merckt dese drie regels wel.

Merckt wat Microns vereenige ende noeminge in den gront medebrenght.

Gala. 3. 16. Leest oock Rom. 1. 3. 9. 5. 2 Tim. 2. 8.

De Kuangelisten wijken ons op Joseph, ende niet op Mariam.

Oock moetmen in gelyckter maten aenmercken / als dat bepde Euangelisten Mattheus ende Lucas / hare reekeninge op Joseph / ende niet op Mariam maken / ja Lucas en heeft in 't gantsche Register Mariam niet eenmael geroert / maer sepdt / Om dat hy gehouden wert booz een sone Joseph / die daer was een Sone Heli / Ec. Luc. 3. 23. Merckt wat der Euangelisten sin ende gront is / waer upt dan opentlijck gesien wort / dat de Euangelisten in desen deele niet meer en doen / dan dat sy ons dat geslachte wijzen / daer upt hy mensche na der beloften behooren is die alder werelde Jehova / Emanuel / ja Saligmaker ende Heere is / ende eeuwiglyc blyben sal.

De Kuangelisten wijken oft tellen op die, daer hy niet van geboren en is.

Want soo daer alsoo een mensche / gelyck Christus was / van eenigh menschelijck zaet soude hergekomen zyn / gelyck de tegenstrijders seggen / dat hy is / die des gantschen menschelijcken geslachts Verlosser ende richter ware / gelyck Christus Jesus geweest is / soo moest ons immers de Schryft op de geene geweten hebben / daer van hy gegeneert ende oorspronkenlijcken hergekomen was / ende niet op de geene daer van hy niet gekomen was : Want de Heilige Geest is een Geest der waerheyt die den sijnen recht wijst ende leert. Ende na der Seleerden grondt soude alsdan dat Fondament onser Saligheyt niet aen der Schryft / maer aen een ongewisse meyninge gebonden staen : Want het is openbaer / datter niet een eenige letter in de gantsche Schryft bebonnen en wort / die daer wijst / dat Maria van Davids geslachte geweest is. Lucas sepdt dat sy een nichte van Elisabeth was / die een dochter van Aaron was / Luc. 1. 32.

Oft Maria een dochter Davids geweest is oft niet en leeftmen in der schrift niet.

Deze drie zijn metter schrift onbewijslijck.

Willen onse tegenstrijders ons dan dzingen / als dat wy sullen moeten gelooven / dat de mensche Christus Davids natuerlijcke Soon ende zaedt geweest is / sy bewijzen ons dan ten eersten / datter een kindt sonder Vader zyn kan. Ten tweeden / dat Maria Davids Dochter geweest is. Ende ten verden / dat een voutwe zaet heeft / welcke drie sy nu noch tot geenem tyden doen en kunnen / ven ick in mynder zielen al gewisse.

Dat Maria Davids dochter geweest is, is vermoeden, ende geen Schrift.

Myjn goede Lezer / verstaet my recht wat ick meyne / dat Maria niet Davids dochter soude geweest zyn / is alsoo niet mijne meyninge / hoewel de Schryft ons dat niet en verklaert : Maer dewijle onse tegenstrijders haren gantschen gront daer op setten / dat de mensche Christus een natuerlijck zaet ende Soon van Davids zede zyn soude / ende dat van Maria / soo segh ick dat sy gewisse getupgenisse der H. Schryft moeten hebben / ende opzengen / daer mede sy bewijzen datter alsoo zy / gelyck sy seggen / eersmen tot een soo hooghwichtigen saecke / daer in de gantsche saligheyt aller uptverhoren staet / gelyck sy 't dzijven / met gewisser consciencien sinnen ja seggen. Aengesehen dan (segh ick) dat de saecke op een ongewisse vermoeden / ende niet op de gewisse Schryft staet / want het magh zyn dat sy 't is / het magh

De vastigheyt des geloofs moet op de schrift staen, ende niet op vermoeden.

oock zyn dat sy 't niet en is / dewijle sy in dat houtwelijck niet eenelicp regel altijt gevolght en zyn / gelyckmen upt de Historien der H. Schryft mercken ende sien kan / ende het de sake oock noch nemen noch geben en kan / nademael een voutwe geen geneerlijck zaet aen haer en heeft / ende het na dat aenwysen der Euangelisten genoegh was / dat sy Davids soons voutwe was / op dat de belofte aen 't geslachte die 't beloofd was boozte aen 't geslachte die 't aldermeeste / dat sy Davids dochter geweest is / maer gewisse getupgenisse der H. Schryft (segh ick) daer op sulck een grondt der tegenstrijders (gelyck dat van onse teugnstrijders gezeven wort) staen moet is 't niet.

Of Maria Davids dochter geweest is oft niet, en kan helpen noch schaden, Joseph is de man daer ons des Heeren Geest op wijst, Matt. 1. 16. Luc. 3. 23.

Ja goede Lezer / so dat eeuwige Woordt, oft de Soone Godts, alsoo een mensche van een menschelijck zaet soude aengenomen hebben, gelyck sy dzynen / soo haddt immers na de ordnung der eerster scheppinge ende aller schryft veel geboeghlijcker geweest / dat hy hem alsoo met Josephs zede in Maria in een persoon vereenicht hadde / nademael doch Joseph alrede een geneerlijck zaet aen hem hadde / ende niet weyniger gerechtig was / als Maria / soo had men 't metter waerheyt geseyt dat de gekruypte Christus Abrahams ende Davids natuerlijcke zaet / vrycht ende sone geweest ware / daer sy 't nu niet wijder konnen doen / dan sijns moeders halben / die nae luyde aller schryft / geen geneerlijck zaet aen haer gehadt en heeft / oft de ordinantie Gods met de eerste scheppinge / ende de geheele Schryft / moeste nevens Mariam gantsch ommegekeert ende berandert geweest zyn. Dat alsoo aen haer niet toegegaen noch geschiet en is.

Denckt na wat hier geseyt wort.

Willen sy dan seggen / datter een Jonckvoutwe oft maeght na des Propheten Woort zyn moeste / ende het daerom upt geens mans zede geschieden en konde / soo antwoorde ick met goede duplijcke woorden / dat sy de sake daer mede sels richten / hoe de mensche Christus met Abrahams ende Davids natuerlijcke zaet ende soone maer overnatuerlijcke beloofde ende geschenckte zaet ende sone geweest is. Want hy niet upt een van Abrahams ende Davids soonen die 't zaet hadden / maer upt een van hare dochteren die 't niet en hadden / die een Jonckvoutwe was / ende noch geen man bekende / maer een van Davids sonen beloofd was upt dat onbevindelijcke eeuwige woort des Almachtigen ende grooten Gods / dat sy dooz 't geloofte ontfincen boozt gekomen ende gebaert is / Joan. 1. 14. De eerste geborene ende eenige geborene eppen ware sone Gods sijns eeuwigen Vaders halben / en Abrahams / Jude ende Davids beloofde / geschenkte ende geborene sone sijns moeders halben / die een dochter Abrahams ende Josephs Davids soons voutwe was / als gehoozt is.

Dat Christus uyt een maeght geboren is, bewijst genoegh dat hy niet Abrahams ende Davids, maer Godts natuerlijcke sone is.

Ich wil dan alle de spreucken der gantscher Schryft / die van Abrahams ende Davids Zaet / vrycht ende plante over desen handel melden met mijne volgende reden aldus besluypen / te weten : Made-

Heb. 1. 2. Joan. 1. 14. 3. 16. 1 Joan. 4. 16.

mael de beloofde Salighmaker / Koninck / Dozt / Heldt / Propheet / &c. Abzaham / Naac / Jacob / Jude ende Dabid upt gemade beloofst / Gen. 18. 3. 18. 22. 18. 26. 4. 28. 14. 49. 10. 2 Reg. 7. 12. In den tijt een warrachtigh mensch upt een van haren dochteren na der belofte geboren is / Luc. 2. 7. die boozmaels dat rijck ende den stoel Davids van Esaia den Propheet / ende nu wederom in sinder ontfaenisse / doen 't in de letter al verloopen was / van den Engel beloofst wert / dat hy eeuwiglijck daer in regneren soude / Esai. 9. 5. Luc. 1. 29. Welck rijck ende stoel hy niet letterlijck (want sy waren doe ter tijt (segh ick) alreede verloopen) maer geestelijck ontfangen heeft / want sijn rijck is een eeuwig rijck / Luc. 19. Ende en sal op geen ander volck komen / Daniel. 2. 44. Ende hy oock noch daer-en-boven dooz de gantsche Schyft booz de eerste geborene ende eenige geborene epgen Sone Gods bekend wozt / dat hy in geender manieren konde oft moght zijn / Wanneer hy alsoo van eens menschen onreynen zade, gelyck onse tegenstryders hem hebben willen / ende niet van Gode genereert ende hergekomen was. Oock daer beneben sijn hups oft teinpel / 't welck hy bouwte / niet een letterlijck hups is / van letterlijck hout / steenen / metael / gout / ende silber / gelyck dat verganckelijck hups van Salomon was / maer dat van levendige Edel gesteente / van dat onberganckelijcke gout / ende silber / 1 Coz. 3. 12. Op dat onbetweeghlycke fondament der Hepliger Apostelen ende Propheeten dooz den Hepligen Geest te samen geboeght wozt / Eph. 2. 19. 1 Pet. 2. 4. 2. 19. Soo is 't daer mede (seggen wy) openbaer / als datmen de belofte 2 Reg. 7. 12. Dabid gedaen in 't oude letterlijcke wesen op Salomon / ende in dat Nieuwe Geestelijcke wesen op Chystum verstaen moet / 3 Reg. 5. 5. 1 Par. 23. 9. Psal. 89. 37. en 132. 11. Want so men schoon de generatie sijns gebenedijden vleesches op 't aldernaeste in de linie Davids afmetet / so en is hy noch niet meer dan een sone van Davids zaetloose dochter geweest / daer van niet een eenige letter in de gantsche Schyft en is (seg ick) oft sy 't geweest is oft niet als gehoozt is.

Siet alsoo een gront heeft Microns groote woort / dat hy hem dat van geenem Helsen Poozten nemen laten en wil / soo hy roemt / dat sy oock ongetwijfelt nimmermeer en sullen doen / maer hein daer in wel op dat aldermeeste stercken / Ja helpen ende verstaen / want 'et der Hellen aldersterckste boozburgh / ende beste geweer is / gelyckmen upt Joannis schryven in alle klaarheyt mercken ende sien kan. Maer die 't hem neemt oft nemen sal / moet een Hemels Poozte zijn / des Heeren stercke Geest ende woort / daer booz noch Helle / noch Helse Poozte / noch oock de Dupbel selfs bestaen en kan / als men sien magh.

Wie nu noch berder beschept ober dit Davids zaede hebben oft weten wil / die wadersecke onse verantwoordinge tegen Joannem à Lasco, met onpartydischen herten / ende hy sal dooz des Heeren genade

hier van wel den rechten gront ende sin binden.

Ende siet alsoo blijft onse gront ende leere vast ende onobertwinneijck / te weten / dat Chyistus Jesus de eerstgeborene ende eenige geborene epgen ende ongebedide Sone Gods is / Heb. 1. 6. Joan. 1. 49. en 3. 16. 1 Joan. 4. 9. Rom. 8. 32. Daer dooz hy de Hemel / Aerde ende Zee met hare gantsche volhept geschapen heeft / Gen. 1. 1. Psal. 33. 9. Joan. 1. 1. Ephes. 3. 9. Col. cap. 1. 16. Heb. 1. 2. En niet Abzahams ende Davids onreynen / sondelijcke / dootschuldige ende aertse zaet en is / gelyck de tegenstryders filosofieren ende boozgeven.

Recht is hy de nieuwe Adelheidscheit / de Koninck der volmaekter gerechtigheyt / ende des eeuwigen vzedes / diens vader / moeder / ende geslachte na rechter gront der Hepliger Schyft booz de gantsche wijde werelt onbekent zijn. Die glorieuse Dozt ende wijse Heere / ja de vzeder-rijcke Salomon / die op de nieuwe geestelijcke stoel sijns Vader Davids / hem van sijnen Hemelschen Vader in eeuwiger Heerlijckheyt betrept / in volkomender glorien sitten / ende ober dat Hups ende rijck Jacobs regneren sal eeuwiglijck / Esai. 9. 5. Luc. 1. 29. Dencke na / oft wy u niet recht na der Schyft en wijssen.

Van de twee natueren in Christo, wanneer sy te recht na der Schrift oft te onrechte tegen de Schrift verstaen worden.

Micron schryft op mijn seste Inconbenientie / ende seyt dat ick segge / dat Gods Sone na haerder leere voor ons niet gestorven en zy, komt upt groot misverstant / waer dooz ick de eenigheyt der besder natueren / der Godlijcker ende menscheijcker in een persoone Chysto niet en verstaen / oft verstaen wil. Ende sepdit dat sy in bepde 't samenspekkingen menighmael verklaert hebben / hoe Gods Sone booz ons gestozven zy.

Daer op ick hem ten eersten aldus antwoorde / dat sy eenmael in den gantschen handel soude bekend hebben / dat de Sone Gods booz ons gestozven zy / en sal met 'er waerheyt nimmermeer alsoo bebonden wozen : want sy hebben 't met opgedeckte klare woorden alle tijt onderstaen te beweeten / dat de mensche Christus geen vader, oft gelyck Micron hy wiffen sepdit / geen naeste vader gehadt hadde. Doet oock noch dit selve aen veele plaetsen / gelyck men in sijn verhael ende boeck opentlijck lesen ende sien magh.

O lieve Heere / wat is 't doch een verschickelijcke grouwel / dat een sterflijck mensche ende aerdtse Creatuer soo stoutelijck tegen sijn epgen Conscientie liegen / den Koninck alder eeren so deerlijcken verkleppen / de arme zielen so bymoedelijck verlepden / en een so grooten bedzogh ende schande aen sijns Heeren woort doen derf. Och dat sy konden sien wat sy toe richten !

Ten tweeden antwoorde ick / gelyck oock booz hem gedaen is / als dat men een eenigh

Alsoo veel als hy van Davids uytwendige letterlijcke rijck ende stoel gehadt heeft, evenveel so heeft hy oock sijns oorsproncks halven oock van sijn natuerlijcke vleesch ende zaet gehadt.

De belofte. 2 Reg. 7. 12. David gedaen, letterlijck op Salomon, ende geestelijck op Chystum

Hebr. 7. 5.

Jer. 23. 5. 33. 15.

Dit en heet
oock niet
simplex veri-
tatis oratio,
sed potius
inriusata
mendacii fal-
lacia.

eenigh letter van dese bereeninge der twee
Zonen / namelijk Godes ende des men-
schen in een persone Chresto / die hy ge-
mepnlick upt grooter listighept albus twee
natueren noemt / ende by de bereeninge van
eens menschen lijf ende ziele vergelijcket /
in delgantsehe Chreste niet binden en kan.

Dat eens levendigen menschen lijf en ziele
een persoon zijn / is soo klaer als de Sonne
selve is. Van dat alsoo een mensche van
lijf ende ziele / die een volkomen persoon is /
alsoo met den Zone Godes die eeuwighe
was / in een persoon soude bereenicht zijn /
oft de eeuwighe Zone Godes met soo eens
menschen Zone / welke twee sy alsoo te
samen twee natueren (segh ick) sonder
Chreste noemen / kan wel in Microns glo-
sen gelesen worden / maer in de Chreste en
vindt men 't niet. Wat sy u booz een Chri-
stum leeren / meught gy booz dese onse aen-
wijssinge by der Chreste gehouden / een wep-
nigh dieper nadencken.

Ten derden antwoorde ick / soo Micron
als een getrouwe Leeraer by den Lesers
handelen wilde / soude hy niet met alsulck
bewimpelde / verdeckte / ende dupstere wooz-
den met haer spreken ende ommegaen / maer
sijnen grondt ende meppinge sonder alle
dubbelpheyt recht uytseggen / ende daer
doen / dat de eeuwighe onsterfliche Zone
Godes een tijdelijke sterfliche Zone met lijf
ende ziele van Marien vleesch en bloet oft
zaet hebbe aengenomen / ende dat hy ons
daer mede verlost heeft / want dat is in de
sen deel de eppentlike meppinge / sin ende
verstant van al haer schynen / glosren /
ende leeren / gelijk oock hare openbare be-
kentnisse booz ons allen geschiet / in alle
klaerheyt getuyghde ende mede blyghde /
als gehoopt is.

Een recht
Leeraer leert
daerom / dat
men sijn lee-
re verstaen
sal.

Micron
doet onrecht
dat hy so met
veemde
woorden
omgaet.

Een kort
onderscheyt
tusschen de
natuere ende
substantie.
of het self-
standige we-
sen. daer de
natuere in
woont ende
daer niet van
verscheyden
wesen en
magh.
Merckt wel
wat hier ge-
seyt word.

Maer nu handelt hy ontrouwlijck /
want hy meyn twee volkomene Zonen /
daer van de eene een Godlijck / ende de
tweede een menschelijck Zone geweest is /
ende noemte maer twee natueren / om dat
de plompigheyt der saken den eenboudi-
gen Leser niet verargeren en sal / welke
natuere slechts een eppenschap is des ge-
nen diese heeft / ende niet de gene selve is /
diese heeft. Want als men een mensche siet /
soo en seymen niet dat is de menschelijcke
natuere / maer dat is een mensche / want
de eppenschap en is 't wesen selve niet / maer
dat wesen heeft eppenschap. Ende soo nu
dan Chrestus niet meer dan de eppenschap-
pen gehadt en hadde / als te weten de na-
tuieren / ende en hadde dat wesen selve niet
gehadt / te weten / de substantien / soo en
hadde hy noch Godt noch mensche geweest /
want de natueren (segh ick noch eenmael)
en zijn dat wesen selve niet / maer wesen
heeft de natuere / als gesept is.

Behoozde daerom wel / dat Micron son-
der alle bederckheyt handelde / ende bepde
sijn Lesers ende toehoorders met onbeken-
de / bzeemde woozden alsoo niet en bedzo-
ge / op dat sy den gront sijnder leere recht
vacten / ende sijn meppinge wel verstaen
moghten : want daerom woxt 'er geleert /
om dat men verstaen sal / wat men leert.

Maer het wilde den nadenckigen Leser
al te harden stoot geben / dat sy alsoo ploim-
pelticken twee Zonen in Chresto leeren ende
bekennen souden / ende seggen / dat de ge-
krupste niet Godes Zone / maer een sonde-
lijck ende doodtschuldigh mensche van
Adams sondeliche doodtschuldige vleesch
oft zaet geweest ware. Ende daerom moe-
ten sy 't oock also maken / dat sy haer ere
ende naem by der werelt behouden / ende
haer gagien ende leenen met gemak besit-
ten mogen.

Siet alsoo moetmen u de heerliche schoo-
ne Mantel des horachtigen Babilonischen
Wijss metter Chreste oplichten / die u Mi-
cron metten Bedicanten (dewijle sy van
haer tafel ende renten leven) met hare be-
dachte glosen / ongeschickte uytleggingen /
ende vervalsche schriften wel geerne toe-
decken ende verskoppen souden / op dat sy
alsoo hare onmenschelijke groote schande /
pocken / lempen / ende beklivende dood-
like Lazare (verstaet geestelijck) recht
gewaer worden ende sien / ende u daer booz
met allen blyte in de bzeese utos Godes hoe-
den ende wachten mooght.

Dat evenwel Chrestus twee natueren
aen hem gehadt heeft sae ick met volder
herten toe / maer niet in also een verstant
als Micron doet / maer na der Chreste op
dese wijse. Petrus schryft aen de gemeente
Godes / ende seyd. Gy zijt der Godlij-
ker natuere deelachtigh gewozden / 2 Pet.
1. 4. daer mede hy klaer betuyghet / hoe dat
twee natueren in een Chresten zijn / de
eene de menschelijke natuere / daer me-
de hy upt Adam geboren is / Ende de an-
der de Godlijcke natuere welck hy overmits
het geloobe in de geboorte / die upt Godt
is / dooz den Heyligen Geest deelachtigh ge-
wozden is.

Babels ver-
holenthey
moet men
openen, op
dat men hare
grouwelen
sien magh.
In eenen
waren Chri-
sten zijn
oock twee
natueren.

Zijnder dan twee natueren in een Chri-
sten / gelijk sy oock in der warcheyt zijn /
als gehoozt is / waerom dan oock niet in
Chresto ? Want nademael hy de eppene
ende waerachtige Zone Godes is / geen an-
der herkomst hebbende dan upt Godt / soo
moet hy oock de natuere des genen hebben /
daer van hy gekomen is / is klaerder dan
dat men 't wedersprecken kan.

De Godlij-
ke natuere
in Christo.

Dat hy de Goddelijcke natuere gehadt
heeft / heeft hy met dese openbare blycken-
de blychten eender waer Godlijcker na-
tuieren / gelijk met sijn volmaecte gerech-
tigheyt / waerheyt / heyligheyt / liefde / ende
ongehoorde groote krachten in der daedt
wel betwefen.

De Godlij-
ke natuere
heeft men
aen Chri-
stum in sijn-
nen vruch-
ten wel ge-
merckt.

Ende gelijk als hy dan de Godlijcke
natuere (sege ick) gehadt heeft sijns God-
lijcken herkomsts wegen / also heeft hy oock
de onbestimmede repne menschelijke natuere
gehadt (Adams natuere booz den val ge-
lijck) ende dat om sijns waren menschelij-
ken wesens wille. Want also waerachtigh
als hy des almachtigen Vaders almachtige
Woozt van eeuwigheyt geweest is / alsoo
waerachtigh is hy oock nu in der tije een-
waerachtigh / lijdelijck / sterflich mensche
gewozden / Joan. 1. 14. 1 Joan. 1. 1. Ende
dewijle hy dan also een waerachtigh men-
sche

sche (sogge ick) gewoorden is / soo moet hy oock aen hem gehad hebben / dat enen waerachtigen mensche toebehoort / te weten / een waerachtige menschelijcke natuere (doch onverdooven) oft hy en hadde geen waerachtigh mensche geweest / is ontwedersprekelyck.

Alhoewel dan de schryft nergens alsoo van twee natueren in Christo en spreckt / so staet ickse voer my evenwel op dese voerberoerde wyse met volder herte toe / want ick weet gewisse als datmen de natuere eens dinclyc niet beter van sijn wesen / als dat licht vander Sonnen / de hitteghedde van 't vper / ende de vochtighedde van 't water afscheyden ende deplen kan.

Ende dat hy oock de ware menschelijcke natuere gehad heeft / gelijk als oock de Godtlycke / heeft hy met de klare blycken de vruchten eender water menschelijcker natuere / gelijk met hongeren / dorsten / moede worden / suchten / lyden / ende sterben inder daet wel betwefen.

Siet alsoo bekent ick recht ende slecht na den stijl ende ordeninge der Hepliger Godtlycker Schryft / twee natueren inder eeniger ongedeylden persone ende Sone Godts Christo / ende niet geliick Micron doet / die van twee Sonen een Soon / ende van twee personen een persoon maect sonder schryft / die hy twee natueren noemt / die na sijn gloseren tot twee verscheyden tijden / van twee verscheyden personen / in twee gantsch ongelijcke gestalten gegenekeert zijn ende daer van eens pegelijcken natuere onvermenght van malkanderen gebleven / in een persone Christo boven aller menschen begriep (na sijn schryben sonder alle Schryft) alsoo vereenicht zijn. Merckt wie van beiden deelen u op dat alderbeste na der Schryft wijst.

Dat hy oock sommige spreucken aentreckent / daer mede hy geerne bewijfen soude / dat niet de Sone Gods / maer des menschen Sone / die na sijn fabuleren geenen vader gehad en heeft / geleden hebbe / daer van na mijn bedencken / de alderstercke is / dat Petrus seyt Christus is gedoot na den vleesche, maer levendigh gemaect na den Geest, 1 Pet. 3. 18. (is slechter dan dat men antwoort daer op geben sal) want wie heeft opt anders geleden / dan na den vleesche ? Sept doch de selve Petrus: Heeft Christus alsoo voer u geleden in 't vleesch / soo wapent u oock met den selven sin / want wie daer lydt in 't vleesch / die houdt op van sonden. Merckt / daer lijden de Christenen oock in 't vleesch / geliick Christus selve gedaen heeft / sijn daerom evenwel niet van twee Sonen een Soon / geliick Micron Christum hebben wil.

Niemant en kan anders lijden dan in den vleesche / geliick Christus selve seyt: en breeft niet de gene die 't lichaem dooden / want de ziele en mogen sp niet dooden / Matth. 10. 28. Luc. 12. 4.

Atem tot den Moordenaer: Beden sulc gy met my in 't Paradijs sijn / Luc. 23. 43. Sijn vleesch hingh aen 't kruyce / daer na begraven in der aerden. Waer upt meer

als klaer is / dat 'et van sijnen onsterflijcken Geest geseyt is.

Atem / Dader (riep Christus) in u handen beveil ick mijnen Geest / hy en riep niet Dader in uwe handen beveil ick uwe Sone / daer mede ick dus lange in een persone vereenicht geweest hebbe / ende mijn Geest geweest is. Want upt Microns schryben moet een van drien gestalten worden / oft dat de inwoonende Sone Gods / dien hy de Godtlycke natuere gemeynlyck noemt / ende de Sone Maria / die hy gemeynlyck de menschelijcke natuere noemt / te samen een geest oft ziele moeten gehad hebben / ende met het versterven de selve den Dader in sijnen handen geliicker hant bevolen hebben. Oft dat 'er twee in Christus versterben levedigh van hem gebleven zijn. Ten eersten de onsterflijcke eeuwige Sone Gods / die in hem gewoont hadde. Ende ten tweeden de geest oft de ziele / die hy mede na haren gront van Maria ontfangen hadde / oft dat de eeuwige Sone Gods eens sterflijcken menschen Geest moest gewoont sijn / die hem alsoo een wooninge oft huete van Maria aengenomen hadde / dat hy voer ons gegeven hadde / geliick oock van den Inconbenienten eenmael betoert is.

Waer upt dan openbaer is / dat 'et enkel dylzant is / daer op sy hare twee natueren oft twee Sonen in Christo na haerder wyse bouwten / ende dat 'et niet beter voer de kracht des Godtlycken woorts / als de stoppel voer dat vper bestaen en kan. Ende alsoo behouden wy den gront vast ende ongezoken / dat Jesus Christus de ongedeylde / enige ende ware Sone Godts is / ende niet van twee verscheyden Sonen een Sone / geliick onser wederpartey Antichristische valsche gront ende leere is.

Dat Godt de Vader, de waerachtige Vader des geheelen Christi sijns Soons is, ende dat de geheele Christus, een waerachtige Sone Godts sijns Vaders is, het welcke Micron aen veel plaetsen tegenspreckt, ende seyt dat 'et alsoo niet en is.

Micron schryft in sommige plaetsen dat des menschen Sone genen Vader oft naeste Vader gehad en heeft. Bekende oock dat selve in den handel menighmael. Dat alsoo openbaer tegen alle schryft is / datmen hem daer ober verwonderen ende beschamen moet. Want wie heeft opt sijn leedagen van een hint gelesen oft gehoozt dat geenen Dader gehad en heeft.

Bademael hy dan alsoo onbelcefdelijcken Christo Jesu sijnen Dader na der menscheit affepdt / soo hope ick den Ufer den Dader Christe met alsoo een verhepdt ende krachte der Hepliger Schryft aen te wijfen / dat hy seggen moet (soo hy anders niet geheel in een verkeerden sin gelevert is) dat hem Micron ende de Geleerden met haer schryben deerlijcken bedrogen ende niet dan enen Antichristischen valschen grondt geleert hebben.

De menschelijcke natuere in Christo.

De menschelijcke natuere aen Christo in de vruchten wel gemerckt.

Microns twee natueren in Christo zijn twee volkomen personen ende Sonen.

1 Pet. 4. 1.

De rechtveerdige zielen zijn in Gods handt, ende geen pijn en salde ontvoeren. Sep. 3. 1.

Merckt wat wonderlijcke dingen dat nyt Microns twee natueren volgen.

Microns blintheit is (eylacen) al te groot.

Wibus sprack de Engel des Alderhooghsten tot Mariam / als sy haer verwonderde / van waer dat de vruchte herkomen soude / nademael sy van geenen man en wiste. De Heplige Geest (sepde hy) sal ober u komen / ende de kracht des Alderhooghsten sal u omschaduwten. Daerom dat Heplige dat geboren sal worden / sal Gods Sone (merckte wie sijn naeste Vader is) want hy sal Godts Sone genoemd worden / Luc. 1. 31.

Welcke klare spreuke Micron met sijn afgrondische wasem seer verbouckert heeft ende sepdt: Soo wil de Engel tot Mariam seggen / dat haer kind niet alleenlijck mensche (hy meent van haer vleesch) maer oock waren Godt ende Gods Sone / te weten / na sijnen eeuwiggen Godtlijcken wesen sijn soude / nē een eenigh woort en heeft 'er de Heplige Engel in alsulcker wijsse van gesproken / noch alsoo een deplinge in Christusum gemaecht / gelijk Micron doet. Maer eeuuoudigh ende slecht verhoudicht / dat sy zwanger worden / ende de vruchte Gods Sone / ende Godt des vzychts Vader sijn soude / en siet alsoo bzeecht Micron dat getupgenisse des Hepligen Engels / dat hy upt den hoogen Hemel na Gods bevel tot Mariam hier gebrogen heeft / als dat 'et Heplige dat geboren wojde / Godts Sone sijn soude.

Item de Hemelsche Vader getupghet van Christusum selve / ende sepdt: Dit is mijn liebe Sone / daer aen ick een goet behagen hebbe. hem sult gy hooren / Matthy. 17. 51. Mar. 9. 67. Luc. 9. 35. Hier bekent hem de Vader sonder alle deplinge vooz sijnen lieben Sone / ende Micron seyt dat hy 't niet en is.

Item Christusum tot den Blinden: Gelooft gy aen den Sone Gods? De Blinde antwoorde ende sprack: Herre wie is 't? op dat ick aen hem gelooue / Jesus sprack tot hem: Gy hebt hem gesien / ende die met u sprack / die is 't / Joan. 9. 35. Hier bekent de begriepelijcke sienlijcke Christusum / die na Microns gront alleen des menschen Sone was, hem selven sonder eenige deplinge vooz den Sone Gods / ende Micron seyt dat hy 't niet en is. Item Christusum noch op een ander plaetse: Wat dan? Wannet gy des menschen sone (merckte hy seyt des menschen sone) sult sien opbaren daer hy te horen was / Joan. 6. 62. Hier bekent Christusum selve dat des menschen sone van den Hemel was / ende Micron seyt, dat hy van der aerden was, ende om sommiger eerlijcker conditien wille Hemelsch genoemd wojde / recht of Christusum een Christusum der bloeter namen / ende niet een Christusum der rechter waarheyt en ware.

Item Petrus. Doen de Apostelen van Christusum getzaeght wierden / waer vooz de lieden / ende oock mede sy selve des menschen sone hielden? Merckte hy vzaeght van des menschen sone. Gy zyt Christusum (sepde Petrus sonder eenige deplinge) de Sone des lewendigen Godts / Matthy. 16. 16. Ende Micron seyt dat des Menschen sone Gods Sone niet getweest en is.

Item Joannes de Dooper: Die my sandt (sepde hy) om te doopen met water / sprack tot my: Op welcken gy sien siet den Geest nederdalen ende op hem blijben / die selve is 't / die met den Hepligen Geest doopt. Ende ick heb het gesien ende gaf getupgenisse dat hy Gods Sone is / Joan. cap. 1. vs. 33. Hier heeft Joannes den sichelijcken Christusum (die na onser wederpartpen gront alleene des menschen sone) sonder alle deplinge vooz den Sone Gods bekent / ende Micron schrijft dat hy 't niet en is.

Item de Hoofman op den Galgenbergh: Waerachtigh dese mensche (merckte hy sepde dese mensche) is Gods Sone geweest / Marc. 15. 39. Ende Micron sepde / hy en is 't niet geweest. Item Paulus: Gode heeft sijnen Soon gesonden / geboren upt een voutwe / Gal. 4. 4. Ende Micron schrijft: Gode heeft sijnen Sone gesonden / gewonden van een voutwe. Doch op een ander plaetse schrijft Paulus: hy heeft sijnen Sone niet gespaert (merckte hy sepde sijnen epgen Sone / Rom 8. 32. Doch op een ander plaetse: Wy sijn verfoent dooz 't bloet van sijnen Sone / Rom. 5. 10. Oock Joannes: Dat bloet sijn Soons repnichte ons upt van onse sonden / 1 Joan. cap. 1. 7. Hy seyt noch op een ander plaetse / Godt heeft sijnen Sone gesonden een genaden stoel / oft tot een verfoeninge vooz onse sonden / 1 Joan. 4. 10. Welcke verfoeninge na Microns valsche leere niet in dat bloet des Soons Gods / gelijk Joannes ende Paulus leeren / maer in dat bloet van des menschen sone / die geenen Vader na Microns gront gehadt heeft / geschiet is / als menighmael gehoozt is.

Ja goede Leser / wannet gy dat recht waerneemt / soo sult gy dat merck dan 't sefthgmael in 't Dieruwe Testament bebinden / dat Christusum Jesus Godt den Hemelschen Vader vooz sijn Vader / ende hem selven vooz sijnen Sone bekent heeft. Ende en wozt niet een eenigh letter van alsoo een deplinge ende beretwinge (gelijck onse wederpartpen dichten) van aenbeginne henen tot aen 't epnde toe / noch by Christusum / noch by sijnen Hepligen Apostelen ende Euangelisten aen eenige plaetse gehoozt oft beuonden.

Micron schrijft meer als op een plaetse / soo Godt de Vader, de Vader des Menschē Christi is, dat hy oock als dan vleesch ende bloedt moeste gehadt hebben. Daer upt dan ten eersten openbaer is / dat hy den gekrupften Christusum geenē vader toe en staet. Daermede de Engel Gods / Luc. 1. 31. de Vader / Matthy. 17. 5. ende de Sone selve / Joan. 9. 36. oock Joannes de Dooper / Joan. 1. 33. en 3. 16. Petrus / Matthy. 16. 16. Joannes / Paulus / Nathanael / Martha / ende de gantsche schrijft dan sijn openbare leugenaers ende sijn valsche getuppen sijn moeten. Want sy hem (segge ick) sonder alle deplinge soo menighmael vooz den waren Sone des waren ende lewendigen Godts bekent hebben / als menighmael gehoozt is.

De Engel betuyghde de heylige vrucht Godes Sone te sijn.
Micron veruult dat getuygenis des Heyligen Engels van Christo.

Microns veruult schinge. maect den gekrupften sonder Vader.

Micron maect den Vader tot een leugenaer, gelijk Joannis seyt, 1 Joan. 5. 10.

Micron maect oock de waarheyt tot een leugenaer.

Hier moet Christus wederom Microns leugenaer sijn.

Micron maect Petrus bekentnisse leugenaerlijck.

Oock moet Joannes de Dooper Microns valsche getuyge sijn.

Na Microns gront en is dese bekentnisse niet recht geweest.

Na Microns gront heeft Paulus hier niet recht geschreven.

Joannes ende Paulus en hebben na Microns gront niet recht getuyght.

Christusum Jesus wort sonder alle deplinge door de gantsche Schrift vooden Sone Gods gehouden.

Hier mede is de mensche Christusum loopenbaer verlaeckt, dat men 't niet benedicken kan.

Alsulck een
Christijven als
Micron hier
gedaen heeft
en is des
rechten
Christelijcken
geloovens groot
niet.
Nam. 13.
30. 14. 7.

En tweeden is 't openbaer dat al dusdanigen schryven niet upt de levendige Fonteyne des Heyligen Geests / oock niet upt een verlichtet / vast / geloovigh herte / dat sonder alle wanchelmoedighheyt met Josue ende Caleb aen des Almachtigen Gods stercke kracht ende waerachtige belofte hanght / maer upt enckel vernuft / ende een ongeloovigh vleeschelijck gemoet herkomt / dat niet boozder dan na de natuere richten ende sien en kan. Ende noch eventuel overmits groote ende zware blindheyt de opdinantie der selver naturen mits de eerste scheppinge van Godt sels toegerecht / gantsch bzeekt ende te schanden maecht / want 't hier een menschelijck kint sonder vader tegen alle Schryft leert ende hebben wil / als men sien magh.

Goede Lefer hebt 't acht op. Godts Almachtige stercke kracht / dat onbruggelijcke hooge wonderwerck sijnder Godlijcker liefden / ende dat onbedrieghlycke gewisse woort sijnder eeuwiger waerheyt moeten ons meer geliden / dan dat blinde vernuft van onse verdozene naturen doet / soo wy anders Christum recht willen kennen / en sijn Heilige woort volgen ende gehooftaem sijn.

Adams doot Lichaem van der Aerde geschapen / is oock dooz de aenblafinge Gods tot een levendige ziele gewozden / Genes. cap. 1 vers 27. Ende alle dat Water is upt een harden steen gelooopen / Exod. cap. 17. vers 6. Was eventuel de Aerde geen levendige ziele / noch de steen een substantie des waters / daer van de levendige Adam en dat dynck-water Israels gekomen sijn.

Willen sy dan seggen / dat sulcks boven de nature door Godts kracht geschiedt is, als 't oock is / soo Antwoorde ick wederomme. Alsoo is dit hooge ende wonderlijcke werck van de menschtwerdige Jesu Christi in Maria dooz Gods stercke kracht / daer mede sy alles doen kan / ende magh / wat sy wil / oock geschiedt / gelijck de Engel septe: De kracht des Alderhooghsten sal u onschaduwen / want by Godt en is niet onmogelijck / Luc. 1. 31.

Ick laet my duncken / dat alle de gene / die in der kracht ende waerheyt gelooven / dat Godt maghtigh geweest is / Hemel / Aerde / ende Zee met haer gantsche volheyt dooz sijn stercks woort in 't begin te maken / ende dat upt niet / ende nu dat alle / dooz dat selve woort regeert / beschijckt ende ophoudt / ende oock Adam met alle sijne nakomelingen wederom met der selver kracht in 't eynde upt den stof optwecken / upt de onderste deelen der Aerden ende diepen des Afgronts hechalen / ende booz dat aengesicht sijnder Majestept setten sal / dat die selve oock wel macht gehadt heeft sijn onbetwifellicke eeuwige Woort van den Hemel her af te senden / ende dooz sijn Heyligen Geests kracht een waerachtigh / lydrigh / sterflich mensche in Mariam te laten wozen / gelijck Joannes septe: Het Woort is vleesch gewozden / Joan. 1 14.

Ick segge noch eenmael in Maria / want in den Vader oft in den Hemel en is hy geen vleesch geweest. Oock niet hupen Mariam booz sijn ontsanckenisse / dat ick met soo veel klare woorden so me nighmael beken / ende soo grondelijcken met Schryften aen den dagh gebzagt hebbe. Noch eventuel en schaemt hy hem niet mijn woorden op alsulck een wijze te verbaepen / als oft ick my aen sommige plaetsen hooren liete dat 't woordt vleesch in den Vader oft in den Hemel geweest hadde. 't Welck ick met goeder Conscientie / wel magh seggen / dat ick dat mijn leefdage alsoo niet gedacht en hebbe.

Jimmers en weet ick niet hoe men een onderschept tusschen den Geest van onse tegenstrijders ende den Geest der Pharisseen ende der halve Propheten maken kan. Want gelijck die den woorden der vromen Propheten ende des Heeren Christi altijt verkeert hebben / ende met alle vlijt daer op toelieden / dat sy haer een schande aenbinden / ende alsoo upt enckel haer ende nist der waerheyt met openbare geweld / leugens ende onrecht upt den wege bzingen moghten / eben alsoo handelen dese upt enckel haer der waerheyt met my oude bezwoefde man oock / want sy hebben my (epiacen) dooz haer gantsche boeck met alsulck een verwe afgeschildert / dat ick niet en weet / hoe men den Bheemoch ende Belzebub niet leelijcker verwe affecten soude / als sy my gedaen hebben. Hoewel dat ickse noyt mijn leefdage enig leet gewenscht / noch wepniger gedaen hebbe / maer hebbe alle Christelijcke trouwe ende beleefsheyt dooz goeden raedt aen haer in den noot betwefen / gelijck dat de liefde die upt Godt is allen waren Christenen leert ende medezenght. Noch eventuel hebben sy dese leugenachtige / saemroobige / lasterlijcke fabel (daer mede sy my in allen landen noch tienmael meer stinkende maken dan ick opt te voeren gedaen hebbe) tot een dancksegginge aldus onverdient ober my geschreben. Ende dat in den gront om anders geen oorsake / dan dat wy Christum Jesum met den Engel Gabriel / met den Vader / ende Christo sels met Joanne den dooper / met Petro ende alle de gantsche Schryft / booz de waerachtige Sone des waerachtigen ende levendigen Godts beken / ende dat wy sijn woort / gebodt / verbodt / oedwinge / ende onbestraffelijcke boozbeck in onser armet zwachheyt geerne hooren ende volgen souden / dat wy dooz sijn genade moghten saligh wozen. Het welcke onse tegenstrijders met volder herten haten ende tegen sijn. Want sy seggen met openen monde dat des menschen Sone, dien wy (segge ick) voor den Sone Godts met de gantsche Schrift beken / Godts Sone niet geweest en is, want hy en heeft geen vader gehad, seggen sy. Sy tegenspreken 'sijn uptgedrukke klare oedwinge van der Doop die hy ons met sijn eppen gebenedijde mont geleert ende bevolen heeft. Daer mede alle wedergeborene geloovige kinderen

De ongevalfchte reyne liefde on verkeert eens anderom woort niet.

Merckt de
se woorden
wel.

Godts wonderwercken
staen onder
't begrip van
onse vernuft
niet.

Onse wadact is ons van onse tegenstrijders niet al te Christelijck beloont.

Die de
Schrift in 't
eene van
herten geloof.
alfe
oock in 't ander
niet verwerpen.

Merckt
waerom dat
ons onse tegenstrijders
aldus haent.

Godts

Godts onderdanighlijcken booz Chyſtum ende ſijn Gernepnte betuygen dat ſp ſijn Heplige Woort ende Godelijcken wille tot in den doot gewilligh ende berept ſtaen.

Liebe / merckt doch wat 'et booz een grouwel ende vergiftigen dyanck is / die u upt Wabels kelck van haer woort toe gebzoncken. Waerachtigh ende vaſt blijft des Daders getuygeniſſe : Dit is mijn lieve Soone / daer aen ick een goet behagen hebbe / Matth. capittel 3. 17. 17. 5. Marc. capittel 1. verſſ. 11. 9. 6. Luce capittel 9. verſſ 35. 2 Pet. capittel 1. verſſ 17

Van wat Godtlijck zaet, ſubſtantie, materie, of weſen, Godt de Vader ſijnen gebenedijden Soon Jeſum Chriſtum een waerachtigh menſch uyt Maria in der tijdt, na der Schrift gegenerceert heeft.

Gheb nu upt alle onſe boozgaende onwederspreckelijcke redenen / Schyft ende Argumenten wel gehoozt / trouwe Leſer / hoe dat de oorspronck der kinderen uyt dat generceerlijck zaet des Vaders ende niet des Moeders en is, want ſp en heeft gem gelijck Micron in den laetſten handel opentlijcken booz ons allen oock bekende ende toefſton.

Oock hebt gp in gelijcker maten in volder kracht gehoozt / als dat Godt de Vader een waerachtigh Vader des geheelen Chyſti / ende de geheele Chyſtus een waerachtigh Soone Godts ſijns Daders is. Nu willen wy u dooz des Heeren genade oock upt gront ende kracht der Hepliger Godlijcker Schyft aenwijſen / wat het booz een Godtliche ſubſtantie / materie / zaet of weſen getweert is / daer upt deſe ſelfde Soone Godts ende Maria / Jeſus Chyſtus / hergekomen ende gegenerceert is. Op dat de opgewaſſemde reucke des Afgronts / Apoc. 9. 2. midts de kracht des ſtercken woortz / dooz de winde des Hepligen Geests verwepſet / gp de klaarhept der menſchelijcker geboozten Jeſu Chyſti recht na der ſchyft bekennen ende ſien meught.

Alduſ leert ons de H. Joannes / ende ſepdt : In den beginne was dat Woort / dat Woort was bp Godt ende Godt was dat Woort. Alle dingen zijn daer dooz gemaect / ſonder dat is daer niet gemaect van alle dat gemaect is. In hem was 't leven : Dat ſelfde Woort (merckt dat alſoo in 't beginne was) is vleesch gewozden / ende heeft onder ons getwoont / ende wy hebben geſien Godts heerlijckhept / als de heerlijckhept eens eenigen geborenien van den Vader vol genade ende Waerhept / Joan. capitt. 1. verſſ 14.

Siet / tweede Leſer / daer wijſt ons Joannes / als een waerachtigh getuyge der waerhept / dat Goddelijcke zaet / materie of weſen aen (ick ſpreck 't op menſchelijcker wiſſe) daer upt Godt de Vader / de Menſche Chyſtum upt Maria in der tijdt booztgezaght ende gegenerceert heeft / namelijcken dat onbedindelijcke eeuwighe Woort / Joan. 1. 11.

Wile gp een onbeweeghlijcke / rechte ende vaſte gront uws geloofs / ende een rechte verſtandte van deſe woorden Joannes hebben / ende u dooz dat leugenachtige zaed der ouder Tlangen niet bedziagen / noch u dooz de kloecke verlepdinge der Antichyſten van utwen Salighmaecker niet berooven laten / ſoo moet gp deſe twee volgende teegels wel aenmercken ende vaſt behouden.

Ten eerſten / dat Godt de Vader booz een waerachtigh Vader ſijns ſoons Chyſti / dooz de gantsche ſchyft bekendt wozt / Matth. 3. 17. 16. 16. 17. 5. Luce 1. 31. Joan. cap. 1. 45. 3. 16. 5. 22. 6. 35. 7. 28. 1. 23. 9. 37 / Ec. Ende dat niemandt pemandts Vader metten waerheptde zijn kan / dien hp upt niet ſijn eppen ſubſtantie / dat is upt dat zaed ſijns eppen lijfs booztgezaght ende gegenerceert heeft.

Ten tweeden / dat oock Chyſtus Jeſus booz een waerachtigh Soone Godts ſijns Daders dooz de gantsche ſchyft bekendt wozt / Matth. cap. 3. 17. 14. 33. 16. 16. 17. 5. Marc. cap. 1. 11. 9. 8. 15. 39. Luce 2. 48. Joan. 9. 37 / Ec. ende dat niemandt met 'er waerheptde pemiants ſoone zijn kan / die niet upt ſijn ſubſtantie of zaet boozgekomen ende gegenerceert en is.

Wegheſien het dan meer als klaar is dat Godt de Hemeliſche Vader een waerachtigh Vader ſijns ſoons Chyſti is / ende dat Chyſtus een waerachtigh Soone Godts ſijns Daders is / gelijck dooz de gantsche Schyft betuyghet wozt / ſoo is 't daer mede vaſt ende openbaer / datmen dat getuygeniſſe Joannes moet ongegloufert ende ongeboozcken laten / dat hp ſept dat Woort is vleesch gewozden / Joan. 1. 14. Want nademaal Chyſtus Godts waerachtige Soone / ende Godt de Vader Chyſtus waerachtige Vader is / ſoo moet oock de Vader aen hem / of bp hem gehadt hebben / daer upt hp hem gegenerceert heeft / name-
lijck / ſijn onbedindelijcke eeuwighe Woort / daer alle dingen dooz geſchepen zijn / als gehoozt is.

Willen onſen tegenſtrijders dan ſeggen / als dat 'er Woort van aenbeginne Geest geweest is, ende daerom geen vleesch worden konde, ſoo meught gp haer ten eerſten alduſ antwoozden : Konde het Woort geen vleesch wozen / als gp ſeght / ſoo is des Daders macht verklepnt ende ſijnen arm verkozht / daer mede hp alles doen kan ende magh / wat hp wil of booz heeft. Ende heeft de Engel alſdan een valſche bootſchap tot Mariaem gezaght / dat hp ſepde / dat bp Godt geen dinc onmogelijck en ware / Luce 1. 33.

Ten tweeden mooght gp antwoozden : Konde het Woort geen vleesch wozen / als gp ſeght / ſoo heeft ons de gantsche ſchyft bedrogen / die daer ſonder alle deplinge / bereeninge / of uptneminge dant natueren / Soonen of perſoonen / leert ende getuyghet / Chyſtus Jeſus Godts Soone is / ende dat Godt ſijn Vader is / alſoo geſepdt is.

Ten derden meught gp antwoozden :
Ffff Konde

Merckt deſe twee regels wel.

Hier merkt dat zaet daer uyt de menſche Chriſtus van den Vader gegenerceert is.

Van eeuwigheyd is Chriſtus des Vaders Woort geweest. Door 't Woort Chriſtum is 't al geſchepen.

't Woort vleesch geworden.

Hier wijſt Joannes dat zaet, daer uyt de Chriſtus gegenerceert is.

Konde het Woort vleesch worden / als gp seght / so getuyghe de Heplige Schryft t'onrecht / dat hy van boven ende niet van beneden is / Joa. 3. 31. en 8. 23. Epsi. 4. 10. Dat hy van den Vader wtgegaen is / Joa. 16. 28. Dat groot ende de Heere seifs van den Hemel is / Joa. 6. 35. 1 Coz. 15. 47. De Alpha ende Omega is / Apoc. 1. 8. en 22. 13. Ende sulcke spyticken meer.

Ten vierden mooght gp antwoorzen: Konde het woort geen vleesch worden / als gp seght / soo moet een van heyden onrecht hebben. Oft gp / die daer seght dat hy 't niet woorden en konde / of Joannes die daer seyt dat hy 't gewoorden is / als gehoozt is.

Willen sp dan wijder seggen / als dat 'et woort sijn vleesch door generceeringe van Marien zade hebbe aengenomen, gelijck sp oock doen / meught gp haer ten eersten aldus antwoorzen / soo begeeren wy / dat gp ons met 'er Schryft bewijst / waer 't geschreven staet / dat een vrouwe genereerlijck zaet aen haer heeft / oft wy seggen / dat 'et van der ouden Slangen glosen ende leugenen / ende niet des Heeren waerheyt ende woort is.

Ten tweeden mooght gp antwoorzen / niet alsoo een aennemen berooft gp den Vader van sijnen Sone / ende den Sone van sijnen Vader. Gp deelt Chyristum in twee deelen / te weten / goet ende quaet / in gerechtigh ende ongerechtigh / in Hemelsch ende Aertsch / &c. Gp wijst ons op een sondelijcke Creatuere ende onteyn Offer. Gp marckt Mariam tegen alle schryft en de gantsche ordeninge Godts / bepde tot Chyristus Vader ende Moeder. Gp richt groote afgoderpe met Adams creatuerliche / aerdsche / ende sondelijcke vleesch toe. Maken alle vrome getuygen Chyristi / gelijck Joannes de Dooper / Petrus / &c. valsch ende leugenachtigh / ende u selven tot Antichyristen / ende setten de gantsche Schryft in twist / als men sien magh.

Ten derden meught gp antwoorzen: Woorden noemmen worden / ende aennemen noemmen aennemen / sal oock anders inder Schryft nimmermeer bevonden worden. Gelijck Chyristus is twaelf-jarigh gewoorden hy is 't oock gewoorden / wanneer men van den tijt sinder menschelijck geboozten af rekent / Luc. 3. 23. Chyristus is een bloeck gewoorden / Galat. 3. 13. Hy is 't alsoo gewoorden / dat hy oock tusschen twee Moordeners aen 't kruys gehangen is / Matth. 27. 34. Marc. 15. 24. Luc. 23. 32. Water is Wijn gewoorden / ende het is gewoorden / Joa. 20. 9. Loths huyshoutwe is tot een sout-steen gewoorden / ende sp is 't gewoorden / Genes. 19. 26. Want woorden (segge ick) heet woorden / ende en kan aen geene plaetsen der gantscher Schryft op aenneemen verstaen worden.

Willen sp noch al weder haer vernuft volgen / ende seggen ? Soo dat Woort vleesch geworden is, dat het sijn eerste wesen als

dan door veranderinge verlooren heeft, meught gp haer ten eersten aldus antwoorzen / Joannis heeft 'et ons geleert / dat 'et vleesch gewoorden is / ende hy en heeft 'er niet een letter by geleert / hoe bejce verandert oft niet verandert / gelijck gp cartusen / die van Antichyristus geest geschreven worden / sonder alle schryft van ons hooren ende weten wilt.

Ten tweeden meught gp antwoorzen: Adam is tot een levendige ziele gewoorden / 1 Coz. 15. 45. Hy is noch ewentwel Aerde gebleven / gelijck de Heere tot hem sepde. Gp zijt Aerde / ende gp sult weder tot Aerde woorden / Genes. 3. vers 19.

Ten derden mooght gp antwoorzen: Wy behooren met 'et herten te gelooven ende niet met dat vernuft te begrijpen: Want Paulus sepde / dat 'et geloove een scecker wesen is des dingen die men hoopt / ende dat 'et hem na die dingen schickt / die men niet en siet / Heb. 11. 1.

Ten vierden soo mooght gp antwoorzen: Paulus seyt / dat 'et Godt is / Heb. 11. 6. Ende Chyristus seyt / dat hy een geest is / Joa. 4. 24. Sopher van Nama seyt / dat hy hooger dan den Hemel / dieper dan de Helle / langer dan de Aerde / ende breeuder dan de Zee is / Job. 11. 8. Ende de Propheet / dat hy den Aerdtbodem met drie vingeren overspant / Esai. 40. 12. Oock de Hemel sijn soel / ende de Aerdtbodem sijn voetbank is / Esai. 66. 1. Daer en is ewentwel geen mensch soo verstandigh ende wijs van Adam geboren / die desen Godt ende Gheest dooz sijn vernuft recht afmeten / ende sijn gestalte begrijpen kan.

Daerom waer 't wel goet / dat sp haer hoogh-bligende vernuft in al sulcke onbevindelijcke diepe Afgonden baren lieten / haer in alder ootmoedigheyt onder des Heeren woort bupghden / ende alsoo de spreucke Salomons na dachten: Die zwaerte dingen ondersoecken wil / sal van de Majesteit verdructe woorden / Proverb. cap. 25. vers 27. Leest oock Sprach 3. 21.

Ja / tweerde Leser / soo het vernuft neben dese onbevindelijcke diepe saecke geliden soude ende niet de Schryft / wilde ick hart oock wel een vrage over haer geloove dooz het vernuft voozwerpen / daer sp haer zwaerlijck souden upe verlossen konnen / ende soude dese zyn. Oft sp gelooven / dat dat Almachtige onbevindelijcke woort / daer van Hemel en Aerde vol zyn / Sap. 18. 15. ende oock des Almachtigen ewigen Vaders eeuwige wijsheyt ende sterke kracht is / hem so geheel en al in so een concreto sanguine, gelijck Micron op een plaets genoemd heeft / als gehoozt is / oft alsoo in een corporken van Marien zade, gelijck nu sijnen gront is, gelept ende besloten heeft / oft niet: Ick vermoede / sp sullen my mijn vrage onbeantwoort laten: want seggen sp dat 'et daer geheel ende al in getweest is / soo maken sp een Vader / die sijn woort / wijsheyt ende kracht van hem afgedaen / ende in alsoo een menschelijcke zaet oft bloet bupten hem beslooten heeft. Ende

Moe het vleesch worden des Woorts toegepen is, is alle vleesch verborgen.

Men behoort te gelooven en niet te begrijpen.

Gelijck Godt onbegrijpelijk is, also is oock dat vleesch worden sijns Soons onbegrijpelijk.

Wy behooren 't woort te volgen, ende niet het vernuft.

Hier set ick vernuft tegen vernuft.

Merckt wat uyt onser tegenstrijders aenemen bezkomt.

Worden heet worden in der Schrift, en niet aennemen.

Ende seggen sp dat 'et daer niet geheel ende alle in geweest en is / soo maecken sp haeren eppen gront leugenachtigh en valsch / want sp seggen en leeren / dat de Soone Godts (welcke Godts eeuwighe Woordt wijsheyt ende kracht is) des menschen oft Marien Soone aengenoomen / ende hem in een persoon daer mede vereenicht heeft.

Ich segge daerom noch eenmael / dat het wel goet ware / dat sp alsulck onmetelike diepheden ongegrondet lieten / onder de Wolcken bleven / ende niet met haer aertliche domme vernuft alsoo boben alle Hemelen henen voeren: want ick late my duncken / als sp de hoogheyt des Hemels / ende de diepte des Abyronts afgemeeten hebben / de zwaerte der bergen gewegen ende de dzuppelen des regens getelt hebben / dat sp my dan oock metter vernuft sullen beschept doen / sae upt gronden ende verklaren hoe dat 'et om deeser saecken staet / die ick oock hier over haer geloobe / gront ende leere uptter vernuft (gelijck sp oock ons doen) vooggestelt ende gebzaecht hebbe.

Ende daerom is 't dat ick segge / dat ick my over dese onbegrijpelicke wonderlicke hooge saecke / gantsch ende als met geen vernuft betaetbzage / maer sette mijns Heeren Woordt daer / dat hy my in alle klaerheyt leert / dat Maria des Heeren Moeder / des Almachtigen eeuwighe Vaders almachtige eeuwighe woordt (daer dooz hy 't al gemaecht heeft wat gemaecht is) dooz 't geloobe ontfangen heeft.

Ende dat de selfde dooz die stercke kracht ende werckinge sijns Almachtigen eeuwighe Geests / een waerachtigh sienlijck / grijpelic / lydelick / sterckelijck / reyn ende hepligh mensch / niet van haer / maer in haer / boben aller menschen begrijp geworden is. En is alsoo / die alreede de eerste geborene dooz alle creaturen was / oock na sijne ware menschelike wesen / de eerste geborene ende eenige geborene eppen ware Soone Godts / overnatuerlijcke wijze Gode sijnen Vader na den vleesche upt haer geboren / gelijck Isaac den Abraham upt Sara: Salomon den David upt Bath Seba: ende Joannes de Dooper den Zacharie upt Elizabeth natuerlijcker wijze geboren zyn / Genes. 21. 2. Reg. 12. 24. Luce cap 1. vers 2.

Welcke eerste geborene ende eenige geborene eppen ware Soone Godts oock daer mede een soone Abrahams / Isaacs / Jacobs Juda ende Davids sijns moeders halben / (oock in de tellinge oft reekeninge / Josephs / Matth. 1. 6 Luce 3. 23.) nae der beloften in der tijdt geworden is. Die de geestelike Wet / die geen Adams vleesch volbrengen en konde / dooz alle Adams nakomelingen in volkomender gerechticheyt upt genaden volbracht / Rom. 8. 2. ende bloetperse des bitteren doodts onschuldigh dooz ons getreden heeft / Esa. 63. 3. Apoc. 19. 15. Daer de Wet ende alle Propheeten op wijzen / ende alle de heerlijcke beloften der onupspreeckelijcker grooter genaden ende liefden Godts in verbult zyn.

En is also na den uptgerichten dienst sijnder Godtlijcker liefden weder henen opgebaren daer hy te voeren was / Joao. 6. 62. Een Almachtigh Geleit hebben: ende Heere beyde in den Hemel ende op Aerden / Matth. cap 28 18. Die in dat voozhomen van sijn onschuldige Doot ende roode Bloet onse eenige ende eeuwighe Genaden stoel / Doen offer / Hooge Priester / Middelaer / Advocaet / ende vrede maecker by Godt sijnen vader geworden is.

Ende siet alsoo behout de Alderhoogheste Genadighste ende Barmhertighste Godt ende Vader sijnen roem prijs ende eere alleene dooz sijn gebenedyde eeuwighe Woordt ende Soone / ende niet dooz Adams onrepe sondelijcke vleesch / gelijck onse tegenstrijders leeren ende voozgeven.

Merck nu hier mede liebe Leester hoe dat onse tegenstrijders dooz haer aertliche vleeschelike vernuft in desen deel bedrogen worden: Welck dese hooge wonderlijcke saecke niet nader schyft / maer na der naturen alleene richten wil. Ende daerom oock niet en gelooven dat die Almachtighste stercke Godt soo veel krachts ghedaet heeft / dat hy sijn eeuwighe Woordt vleesch in Maria worden laten ende alsoo een waerachtigh mensch upt haer genereren konde. Uyt welcker oozsaecke sp dit leeliche Batement aldus over my alsoo gesprelt hebben / hoewel sp arme lieden selfs meer als dubbel zyn / daer toe sp ons geerne hebben ende maecten souden / namelijk / balsche Leeraers / ende verkeerde ketterz. Want sp seggen ende leeren sonder alle schyft dat de mensche Christus die voor ons gestorven is Godts Soone niet geweest en is, dat hy geen Vader ghadt en heet. Ende wy seggen ende leeren / dat hy Godts Soone is / ende dat Godt sijn vader is / ende dat met de gantsche schyft.

Sp seggen ende leeren sonder alle schyft / dat 'et Woordt een geheel mensch van Maria vleesch ende zaet aengenomen heet: Ende wy seggen ende leeren met dat openbaer platte getuppenisse van Joannes / dat het Woordt niet van Maria / maer in Maria vleesch geworden is.

Sp beslupten twee ongelijcke personen ende Soonen, een Godtlich ende een menschelijck in den eenigen Christo, sonder Schyft: Ende wy maer een eenigh ongedept Persoon ende Soon metter Schyft.

Sp seggen ende leeren / den lichtelijcken Christum Aertich te zyn van der Aerden sonder Schyft: Ende wy seggen ende leeren hem Hemels te zyn van den Hemel / metter schyft.

Sp seggen ende leeren / dat hy uyt den onreynen Adam reyn is sonder Schyft: Ende wy seggen ende leeren / dat hy reyn is upt den reynen Godt / metter Schyft.

Sp wijzen ons op een dootlichdigh sondelijck offer sonder Schyft: Ende wy op een onbedleekt onschuldigh Offer met 't Schyft.

Sp aanbiddin een Adamitische Creatuerliche vleesch tegen alle Schyft: Ende wy dat Almachtige eeuwighe woordt dooz

¶¶¶¶ 2

Gods

Rom. 3. 25.
Jos. 4. 25.
Esa. 53. 1.
Ephes. 5. 2.
Heb. 31. 5.
1. 6. 20. 7.
23. 8. 1. 9. 11.
10. 12.
1 Tim. 2. 5.
1 Joao. 2. 1.

Uyt haer
dee waer-
heyt hebben
onse tegen-
strijders my
al. ius be-
schildert.

Merck
wat dese
verscheyden-
heden mede-
brengen.

Luce 1. 31.
Joao. 1. 14.

Col. 1. 15.

Rom. 9. 5.

Gods sterke kracht mensche gewoorden / ende dat met 'er Schrift.

Swae ende verschrjckelijck is onser regenpar-tyen onge-loove ende blijtheit.

Gen. 1. 1.
Pfal. 33. 6.
Joan. 1. 3.
Eph. 3. 9.
Col. 1. 16.
Hebr. 1. 2.

Somma / sy setten hare gantsche Salighejdt in Adams onreynen sondelijken zaden / te weten, in oen mensche, die na haer fabulose schryven tegen Gods eegen woort ende ordinantie / van Marien zade oft bloedt sonder Vader soude gegeneert zijn: Ende wy in dat Almachtige eeuwige Woort / Mensche (segge ick) in der tijt selfs gewoorden. Daer alle dingen dooz gesehopen zijn / alle dingen dooz geregeert worden / alle dingen in bestaen / ende bestaen sulken eeuwigelijck. Die de eeuwige wijshheit / kracht ende heerlichheit Gods sijns Vaders van eeuwigheit geweest is / ende eeuwiglych blijven sal / eens met Godt sijnen eeuwigigen Vader / ende den eeuwigigen Heiligen Geest / gebenedijt in eeuwigheyt Amen. Onoverwinnelijck ende vast blijft het woort: Dat woort is vleesch gewoorden / Joan. cap. 1. vers 14. 1 Joan. 1. vers 1. O Barmhertige Genadige Heere / verlicht de oogen aller blinden / dat sy u Hemelsche klaerheit sien / ende die Wasefjept uwer eeren recht bekennen mogen / Amen / Liebe Heere / Amen.

B E S L U Y T.

Siet eersame Leser hier hebt gy nu onse grondelijcke bescheydene verklaringe, ende goede beduydelijcke antwoordt, op *Microns* ende *Hermes* onwaerachtige partijdische Verhael, ende op hare Antichristische valsche leere van Jesu Christo den Sone Godts, daer mede ick voor Godt ende alle sijne Engelen voor vriendt ende vyandt, ja voor de gantsche wijde Werelt nu ende tot allen tijden tot Water, Vyer, Sweert, Doot, ende oock tot dat volgende gerechte gewillighlijck ende bereyt staet.

Soo wil ick u dan met alle beleeftde Lesers door Jesum recht als voor Godt vermaent hebben, dat gy doch met ernste nadenckt, wat het voor Geesten ende lieden zijn, die dat verhael met sijn aenhangsel ende Articulen alsoo over ons beschreven hebben, nademael sy die groote weldaet soo getrouwelijcken in der noot aen haer bewesen, soo gantsch ende gaer verswigen hebben. Oock niet een woordt van alle hare klare bekentenissen

boven verhaelt, daer mede sy de gantsche disputatie al verlooren hadden, ende oock mede dat sy so menighmael gegrepen waren, dat sy niet en wisten waer henen oyt geroert en hebben, niet een eenigh beleest woort (alsof te sprecken) in haer gantsche Boeck van my aengeteeckent hebben. Van aenbeginne haers handels ende schrijvens henen tot aen't eynde toe daer op toegeleyt en gestudeert hebben, hoe dat sy my een schanttecken op het aldergevoeghlickste aenhangen, ende also de leere, die de reyne leere Christi is, by velen stinckende daer mede maecken moghte.

Mijn woorden hebben sy op veel plaetsen bedroeflijcken verdraeyt, ende op eenen ongerijmden vreemden sin verkeert. Den haren op sommige plaetsen veel toegedaen, op sommige plaetsen afgebroken, ende gantsch op eenen anderen gront ende sin gepronckt. De ordeninge des handels hebben sy verandert. Menige onschriftmatige glose gemaeckt. De Heylige Schrift vervalscht. Den Vader selve met sijn gebenedijden Sone, den Engel des Heeren, Joannem den Dooper, alle Euangelisten, Apostelen ende de gantsche schrift tot valsche getuygen gemaeckt, als men sien magh.

Hoe effen vervullen sy de mate haerder voorvaderen, der valscher Propheten die van aenbeginne her door huichelerye de leugen gepresen ende geleert hebben, de rechte waerheyt gehaet hebben, ende de getrouwe dienaren ende knechten Godts gescholden, haren goeden name gelastert, den getrouwen dienst haerder liefden in't arghste verkeert, by Heeren ende Vorsten beschuldicht, in de leere ende rechten Gods-dienst verhindert, ende also ten laetsten om goet ende bloet gebraght hebben.

Dit alle geeft getuygenisse. uyt wat geeft dat onse tegenstrijders haer boeck geschreven hebben.

Merckt der ouden slange list ende bedrogh.

Met dese antwoordt hope ick nu ende tot allen tijden na de waerheyt te bestaen.

Jesai. 23. 14.
Matt. 23. 31.

Der valscher Propheten geeft ende vrucht nefens alie vrouwen.

Dat

Gen. 6. 5.
 8. 21.
 Esa. 64. 19.
 Exod. 33. 3.
 Job. 3. 1.
 Rom. 7. 18.
 1 Joan. 1. 8.
 Jac. 3. 1.

Dat sy my evenwel alsoogelijk in den dreck getreden, ende met haer openbare leugenen een alsoo grooten stanck by velen gemaect hebben, is my een kleyne sake, want ick weet wel, dat ick wel aller on-eere weert zy, dewijle ick van Adam geboren, met dat quaet zaet bezaeyt, een arm stinckende sondaer ben; gelijk sy van aenbegin alle geklaegt hebben, die oyt te rechte van des Heeren glants bescheenen zijn, maer dat ick evenwel daerom alsoo een ongestadiger leugenaer, ende een listigh schalck zijn soude, gelijk my onse wederpartyen door de saemroovigen, leugenachtigen onbeleefden bitteren Geest der nijdigheyt afgeschildert hebben, daer wil my de barmhertige Heere eeuwigh voor bewaren. Aldus hebben oock dit selve veel Godtsalige lieden beyde des Ouden ende Nieuwen Testaments met my moeten hooren ende lijden. Christus seydt ons een groot loon in den Hemel toe, want het geschiet om sijns heyligen Naems wille, Matth. 5. 11. Luce 6. 22. Maer dat sy den Sone Gods soo deerlijcken schenden, de heylige Schrift vervalschen, ende de arme onverlichtede zielen met alfulcke openbare leugenen so valschelijcken troosten, ende in hare verdoemelicke blintheyt stijven ende ophouden, quelt mijn ziele des nachts ende 's daeghs. Waer uyt ick oock gedreven ben dat ick dit antwoordt den Heere tot prijs, ende u tot dienste met volder begeeren aldus geschreven hebbe.

Wilde daerom wel, dat gy met ernste wildet nadencken, welck een reyne, klare ende ongevalsche gront der waerheyt wy u, ende alder werelt hier van Christus metter schrift aangewesen hebben. Ende daer-en-tegen hoe gantsch plomp ende plat wy u, ende alle verstandige Lesers oock onser wederpartyen Antichristische grondt ende valsche

Leere metter schrift ondeckt ende geopenbaert hebben. Wie slechts halve oogen heeft, magh sien waer het bedrogh schuylt.

Bieden ons nu ende tot allen tijden hier mede gewillighlijck her voor, kanmen ons met een eenigh ongebroocken ende onvervalschte Schrift bewijzen, dat *Adam twee zaden gebadt heeft*, daer van dat een *reyn geweest is* ende dat ander *onreyn*. Oft dat de schrift heyligh, reyn, ende Hemelich ergens genoemt heeft, dat *in hem onbeyligh, onreyn en Aertsch is*, oft datter oyt sijn leefdagen een menschelijck kint sonder Vader geweest is oft zijn kan. Oft datter een *vrouw genereerlijck zaet aen haer eygen vleesch heeft*. Oft dat twee *Soonen een Soon zijn kounen*. Oft dat de schrift ergens van alsoo een *vereeninge seyt*, gelijk onte wederpartyen dichten ende voorgeven, oft datter sijn leefdagen yemandt eenigs mans *waerachtigen Soone geweest is*, ende die niet uyt sijn *substantie oft zaet hergekomen ende gegeneert is*. Oft dat Godt een Godt der leugenen zy, dat hy den *mensche Christum sijnen Soone noemen soude*, ende evenwel niet sijn soone in der waerheydt zijn en soude, soo willen wy de saecke met alle danckbaerheyt in voller liefden vlytighlijcken nadencken. Siet voor Godt, het is de waerheyt dat ick schrijve.

Ende soo men sulcks niet doen en kan, als men oock nimmer meer kan, soo moeten immers onse wederpartyen (soo verre sy redelijcker aert zijn) ons selve dat recht toewijzen, hoe dat sy de onreyn vervoerische Leere Antichristi ende wy de heylsamen leere Christi hebben. Alhoewel wy so overmaten veel daer over hooren ende lijden moeten.

Ja waerde Leser, wanneermen Joannes des Euangelisten scharf ten wel aenmerckt, soo sietmen openbaer, dat de Geest ende leere

Hier merkt
 doch wat
 wy aenbie-
 den.

Onser wederpartyen geest was in Joannes tijden alrede daer.

van onse wederpartyen oock alrede al tot sijnen tijden opter banen geweest zijn. Want als doe weder spraken sy het dat Jesus Christus de Soone Godts was, ende dat hy in 't vleesch gekomen was, gelijk oock dese in hare schrijven ende mondelijcke bespreck, dat sy met ons hielden, meenighmael gedaen hebben. Waer uyt dan openbaer is, dat 'et der ouden slangen schalckheyt ende bedrogh is.

Wil dan alle Godtvruchtige vrome herten, die Christum en dat eeuwige leven in eenen reynen yver soecken, om des Heeren wille ootmoedighlijck gebeden hebben, dat sy doch ten eersten voor alle onse wederpartyen beyde van hoogen ende legen state, geleert oft ongeleert, rijk of arm die onwetende dwaalen, ende van alsulcke valsche leeraers ende schrijvers, gelijk onse wederpartyen zijn, in haer onboetvaardige roeckeloose leven opgehouden ende getroost worden, vyerighlijcken bidden willen, datse de barmhertige genadige Heere oogen geven, dat sy sijn Heerlijcke hooge herkomst sien, ende sijn waerheydt recht bekennen mogen want sy zijn met eenen soo duuren schat van hem gekocht, op dat 'et aen haer niet verlooren en blijve.

Ende ten tweeden, dat oock die selve Heere my, ende alle onse lieve medehulpers aen dat huys Godts, t'samen de geheele Gemeynte met den geest sijnder wijsheyt beschencken, heylsaem in der leere bewaren, krachtigh in 't geloove, vyerigh in der liefden, levendig in der hope,

dryvende in des Heeren werck, onbestraffelick in den leven ende verduldigh in alle druck ende tribulatie (daer mede wy door dat faemroovige, bloetschuldige ende nijdtige oproerige schrijven ende roepen onser wederpartyen niet weynigh (eylacen) beswaert worden) door sijn genade maken wil. Op dat wy ons also de gantsche Werelt tot een levendigh voorbeeld setten, vele onse Christelijcke nieuwe wandeling in der waerheydt sien, de waerheydt na vragen, boete doen, ende alsoo eeuwigh saligh werden mogen.

Bidde oock ingelijcker maten, datmen dese onse schriften niet ledig in 't verborgen houden, noch stille by hem liggen laten en wil, maer datmen se Oost ende West, Zuyt en Noort in alder menschen handen verstroyen, ende velen leesen ende hooren laten wil. Op dat alsoo de Sonne der gerechtighydt met haeren schoonen klaren schijn, die soo veel hondert jaren (eylacen) onder den Afgrondischen wasem der Antichristischer valscher leere bedeckt geweest is, met kracht der waerheydt her voor breke, ende onse heerlijcke ende heylige Salighmaecker, de eerste geborene, ende eenige geboren, eygen, ware Soone des Almachtigen ende levendigen Godts, Jesus Christus eeuwigh gebenedijt, recht in sijnder glorien van veelen mach bekendt worden. Den selven eenigen ende ewigen Salighmaecker met sijnen Hemelschen Vader ende heyligen Geest zy prijs, in eeuwighydt Amen.

Daerom is't geschreven op dat men 't leesen, ende des Heeren prijs daer mede verbreyden sal.

De schrift leert datmen sijn vyanden sijnhebbe, ende daer voor bidden sal. Matt. 5. 44. Luce 6. 35.

Datum by my *Menno Symons* den vij. Octobris,

EEN

E E N
SEER HERTGRONDELYCKE

(Doch scherpe)

SENDT-BRIEF

A E N
MARTINUM MICRON,
SELVE,

Tot een gantsch noodelijcke verantwoordinge
sijnder onbeleefder leugenen, mishandelingen, en onverdiende
beschuldigen, van der Overheyt, Eedtsweeren, &c. Die
hy tot een so grooten schande des Heyligen Godt-
lijcken Woorts ende sijner armer Gemeynen,
der gantscher Werelt om te lesen heeft
voorgestelt.

Oock mede tot een spiegel sijnder verdoolder zielen, om hem selven
recht te leeren kennen, ende dat hy sampt alle onser beyder lesers
weten, hoe seer Godtloofelijcken hy met sijnen schrijven,
beyde tegen Godt en de menschen gehandelt heeft.
Op dat hy hem bekenne, boete doe, ende
Saligh werde.

D O O R
M E N N O S Y M O N S.

I Cor. 3. 11.

*Daer en magh geen ander fundament geleyt worden, dan die geleyt is,
Jesús Christus.*

Gedruckt in 't Jaer onses Heeren, M. D C. LXXXI.

DE reyne ware erkenenisse Jesu Christi des Soons Gods in der waerheyt. Een heylsaem verstant sijns Heyligen Godtlijcken woordts. Een nieuw omgekeert ende verstandigh herte. Een nieuw onpartydisch, waerachtige handt ende tonge. Een nieuw Godtsaligh onbestraffelijck leven in de vreesse ende liefde Gods, met t'samen de onvervalschte, reyne, ende goede aert, natuere, vruchten, ende salvinge des Heyligen Geests, wensche ick u *Martine Micron* uyt gantschen gront mijns herten van dien, die de rechte geveer aller goeder ende volmaeckter gaven is, tot verlichtinge uwer armer zielen, door Jesum Christum sijnen uytverkoren lieven Sone onsen Heere ende eeuwige Salighmaker. Amen.

EEN SEER HERTGRONDELICKE

(Doch scherpe)

S E N D T - B R I E F

A E N

MARTINUM MICRON.

Deut. 6. 5.

Lev. 19. 19.
Rom. 13. 9.
Gal. 5. 14.De gantsche
schrift wijft
op de liefde.De aerdt en
vruchten der
liefde.Micron en
heeft hem
met 'er lief-
den in zijnen
schrijven
niet beract-
vraecht.

De gantsche Schrift leert ende gebiedt / Eersame Martine, dat wy lief sulen hebben den Heere onsen Godt / upt geheelder herten / upt geheelder zielen / upt alle onsen krachten / ende na allen onsen vermogen / ende onsen naesen / gelijk als ons selven. In dese twee geboden (seft Christus) hanght de geheele wet ende alle de Propheten / Mat. 7. 12. 21. 35. Marc. 12. 29. Luc. 10. 27.

Het is al liefde / wat de Schrift (segge ick) ons leert ende boozdraecht. Wie lief heeft (seft Joannes) die is upt Godt geboren / ende die kent Godt. Wie niet lief en heeft / en kent Godt niet / want Godt is de liefde. Item wie in de liefde blijft / die blijft in Godt / ende Godt die blijft in hem / 1 Joan. 4. 7. sonder dese liefde is 't altemael pdel ende vergeess alle watmen oock van der Schrift ende Schrifts saken weten / oozdeelen / spreken / schryven oft doen kan / 1 Coz. 13. 1.

De epgenschap ende vrucht der liefden / is sachtmoedighet / vriendelichheit / sp is niet afgunstigh / sp en handelt niet schalckachtigh / noch bedrieghlyck / sp en blaest haer selve niet op / sp en soecht niet dat haer is / Ec. Somma waer de liefde is / daer is een Christen.

Mademael wy dan alsoo van de gantsche Schrift op de liefde gebzongen worden / ende sonder de liefde geen Christen zijn en kan als gehoozt is / ende gp u niet alleene een gemeyn slecht Christen / maer oock een Boozganger ende Leeraer der selve beroemt / soo hebt gp u al te qualijcken boozgesien / dat gp u niet beter met de liefde in Gods repne vreesse beraet-vzaecht en hebt / al eer gp dese uwe leugenachtige / saemroovige / roemgierige / bloede-schuldige / ende Antichristische valsche verhael ende Boeck aen den dagh gebzacht hebt.

Want gp hebt u bepde tegen Godt ende de menschen met uwen schryven alsoo bewesen / als oft gp nopt uwe leedagen een eenigh letter van de ongevalschte repne aerdt der liefden bekent oft geboelt en hadt / gelijk ick u upt liefden der Goddelijcker eeren ende sijns Heptigen Woordts / oock mede upt liefden uwer armer zielen / mits dese mijne bermaninge / dooz des Heeren genade in een onpartypische oprechte conscientie aenwijzen ende verklaren sal. Op dat (soo daer noch eenigh adem des levens / oft re-

delijck gesichte des bernusts by u ware ende niet geheelijck in uwe verstandt dooz haet ende bitterhept verblint en laeght) gp mits sulcke onse aenwijfinge / tot uwer beteringe geschiet / uwe duple beretterde seften en doodelijcke wonden kennen ende sien / ende u alsoo niet de Hemelsche medecijne van des Heeren Geest ende Woordt / dooz een oprechte ongebertwde boete tot des Heeren prijs / ende uwer zielen salighept helpen laten moghtet. Hebt gp noch eenige redelijckhept / soo dencht na wat ick schryve.

En eersten is 't openbaer genoegh / ende kan noch van u noch van eenigen Menschen verloochent worden / als dat gp den Almachtigen eeuwigen ende grooten Godt / den Godt des Hemels ende der aerden / den Vader ons Heeren Jests Christi / die noch liegen noch bedriegen en kan / tot een openbaer leugenaer met uwen schryven gemaecte hebt / want hy getupghet van Christo / ende sepd: Dit is mijn lieve Sone / daer aen ick een goet behagen hebbe / Mat. 3. 17. 17. 5. Marc. 1. 11; 9. 6. Luce 3. 22. 35. 9. 2 Petr. 1. 16. ende gp seght dat hy 't niet en is, want gp hebt metten monde tegen ons bekent / schryvet oock noch aen veel plaetsen dat de mensche Christus (die gp de mensche lijcke nature in Christo noemt) / geenē Vader gehadt en heeft.

Merckt / oft gp niet een van de Geesten en zijt / daer van Joannes seft / namelijcken / wie Godt niet en geloof / die maecht hem tot een leugenaer / want hy en geloof het getupgenisse niet / dat Godt van sijnen Soone getupghet heeft / 1 Joan. 5. 10. Lieve Micron dencht na oft het niet de waerheptd en is dat ick schryve.

En tweeden is 't openbaer / als dat gp Christum / die de eeuwige waerheptd is / Joan. 14. 6. oock in gelijketer maten tot een openbaer leugenaer met uwen schryven gemarckt hebt: want hy bekent meer als 't seftigh oft 't seventigh mael by Joannem / dat hy de Soone Godts is / ende dat Godt sijn Vader is. Dat hy van den Hemel nedr gedaelt / ende van den Vader uptgegaen is. De eenige geborene Soone Godts is / Ec. Ende gp schryft stout ende openbaerlijck / dat hy 't niet en is, dat hy na sijn mensche lijck wesen geenē Vader gehadt en heeft. Dat hy van Maria vleesch ende zaet is, van der Aerden is, ende Abrahams ende Davids natuerlijcke Soone ende Zaet is.

Merckt of gp niet een van de valsche Leeraers ende Propheten en zijt / die den Heere verfaecken diese gekocht heeft / 2 Petr. 2. 1. Lieve

E g g g

2. 1. Lieve

Godts glo-
rie ende Mi-
cron's salig-
heyt soecke
ick mer dit
schrijven
hoe wel hy 't
(vreesse ick)
alsoo niet
verstaen en
sal.

Mal. 3. 6.
Jac. 1. 17.
Heb. 6. 18.
Tit. 1. 2.

Dit is de
eere die Mi-
cron den Va-
der met sijn-
nen schrij-
ven gedaen
heeft.

Dit is de
eere die Mi-
cron den So-
ne Godts
met sijnen
schrijven
hier gedaen
heeft.

cap. 2. vs. 1. **L**iebe Micron denckt na / oft niet de waerheyt is / dat ick schryjbe.

Ten derden is 't openbaer / dat gy den Hemelschen bode / den Engel des Aderhoogsten / Luce 1. 31. Den slechten eenvoudigen Nathanael daer geen bezogh in was / Joa. 1. 47. Joannem den Dooper de alderheylighste van vrouwen geboren / Matt. 11. 11. Martijam een Weerdinne ende dienaar-se des Heeren / Luce 10. 38. Petrum den getrouwen Herder der Schapen / Joau. 21. 15. Joannem den Apostel / dien Jesus lief hadde / Joau. 13. 23. 21. 20. ende Paulum dat uptverhoren wat / Actoz. 9. 15. tot openbare valsche getuppen met uwen schryjben gemaecte hebt: Want sy getuppen alle met malkanderen eendzachtelijck / ende dat sonder eenige deplinge van Godsheyde oft menscheyde / dat Christus Jesus de Soone Godts is / ende gy schryft openbaer / dar hy 't na sijnder menscheyde niet en is.

Merckt / oft gy niet een Dienaer van dat grouwelijcke Beest en zijt / dat sijnen mont geopent heeft tot lasteringe tegen Godt / om te lasteren sijnen naem ende sijnen Tabernakel ende die in den Hemel woonen / Apoc. cap. 13. vers 1. **L**iebe Micron denckt na / oft het niet de waerheyt en is dat ick schryjbe.

Ten vierden is 't openbaer / dat gy u eygen Doeders / die mede in den handel waren / ende der saecken (eplacen) geen groot verstant en hadden / tot alsoodanigen getuppen gemaecte hebt / als die Christus / Stephanum / ende Daboth in den doode getupghden (soo sy u anders in utwe onrechtverdighe / partijdsche schryjben betwillight hebben / dat ick nochtans niet en hope) want gelijck die upt haet der waerheyt tegen den gerechtigen (Jesabel ende den Schryftgeleerden te wille) sonden / alsoo staen oock dese dooz utwe bekallinge upt haet der waerheyt / u ende utwe gelijcken te wille tegen my (ick segge so sy schult hebben) om my een schande aen te hangen. **A**l-hoe-wel sy utwe bekende-nisse van dat vrouwen zaet / daer in de gantsche grondt staet: Oock van twee Soonen in Christo, ende dat de gekruyste geenen Vader oft naeste Vader gehadt en hadde. **A**tem / dat gy ons van der repnigheyt Christus gantsch geen betweeringe en twist op te brengen / daer mede gy bestaen kondet. **G**een antwoozdt op alle onse gelesene schryften geben en kondet / daer mede wy betweerden / dat de geheele Christus Godts Soone was: **O**p een schryfeloose vzaage viel 't / diemen u alsoo beantwoozde / dat gy gantsch geen upblucht meer behouden en hadt / van alle tijde van dat eene op dat ander leyt / &c. met haren eygen ooren ende oogen selve gehoozdt ende gesien hebben. **J**a datmen immers seggen soude / soo sy lieden waren / die Godts glorie ende utwe saligheyt van herten sochten (gelijck wy in den eersten aenkomst verhoopren) ende oock haer eygen eere lief hadden / dat sy u booz alle menschen moesten beschuldigen / hoe gy niet de onpartijdsche Godelijcke waerheyt / maer de partijdsche Duppelsche leugen ter oneren utwe naesten upt enckel haet ende nijde gedichtet / ende tot

utwer eeuwiges schanden te hoope gebzagen haddet.

Maer het is een out spzerck woozdt gelijck de Herder boozgaet / alsoo volgen de schapen na. **R**echt seyd Christus: soo de eene blinde den anderen leyt / vallen sy bepde in den gracht / Matth. 15. 14. **L**iebe Micron denckt na / oft het niet de waerheyt en is dat ick schryjbe.

Ten vijften is 't openbaer / dat gy oock alle utwe Lesers ende toehoorders / die utwe schryften gelooven / gantsch sammetelijck bedrieght ende om haer arme ziele bzenget: **W**ant het is booz den Heere / die de vperblammige oogen heeft / booz u selven / ende booz ons allen (die daer by getweest zijn) openbaer / als dat gy de saecke in den gront al verlooren hadt / noch troostt gyse eventwel met alsulcke gekoffeerde leugens / gelijck alder valscher Popheten aerdt ende wijse is / daer mede gy haer na het luden van Joannes leere / bepde van den Vader en den soone berooft / Joa. 2. 23. onder den toorn en bloek behoudet / Joau. 3. 36. zijn in Godt niet / noch Godt in haer / Joau. 4. 15. **O**verwinnen oock de Werelt niet / Joau. 5. 4. want sy en gelooven niet dat Jesus de Soone Godts is / als gehoozt is.

Merckt oft gy niet een van de geene en zijt / die dat Rijcke der Hemelen booz de menschen toefluytet / als de Heere seyd / Matth. 23. 12. **L**iebe Micron denckt na of het niet de waerheyt en is dat ick schryjbe.

Ten seften is 't openbaer / dat gy niet alst een eerlijck / deughdelijck / Godtsaligh ende vroom Christen / maer veel meer als een oneerlijck / schaemloos / onbeleest / ende bloetschuldigh Corycaus, ofte verlicker nens sommige van den onsen / ende oock nens my / met utwen schryjben gehandelt hebt: **W**ant het is openbaer / dat gy den armen onnoofelen man (dien gy wel kent) vol na als een Leeraer op het Register sonder alle waerheyt daer geseit hebt / dat hy doch niet en is / noch oock niet geschick en is / om immermeer te woorden. **D**aer mede gy hem of sijn arme klepne kinderhens (soo het de Heere anders niet en booziet) by abonturen wel om sijn gantsche welbaert / ja om sommige dupfenden geschreuen hebt. **D**at gy op alsoo een wijse metten onnoofelen sulc handelen / en heeft u des Heeren Beest niet geraden.

Ja tweerde Micron, soo gy rechts eenen vroomen dzuppel bloets aen u gantsche lijf gehadt hadt / dat moeste hera ober den onnosse len zwacken kreupel erbermt hebben / dien gy nu booz sijnen getrouwen dienst der liefden upt hertgrontlijcker Christelijcker menningen aen u ende den utwen soo gewillighlijck betwefen / aldus na utwe wijse (eplacen) booz de gantsche Werelt gedanccht hebt.

Dat selve hebt gy den anderen oock gedaen / die u hupsinge / kost ende dzanck geschenckt / de utwe met groote sozghbuldigheyt in de Stadt geboert hebben / plaets beschickt / ende alle deughdelijcke beleestheyt in repnder liefden aen haer gepleeght hebben. **O**ft dit een werck der ongevalscheter Christelijcker liefden is / die niemant gem

Dit is de eere die Micron den Heiligen Godts met sijnen schryven gedaen heeft.

Dit is de vrucht die Micron aen sijnen lesers en toehoorders met sijnen schryven beschickt heeft.

Matt. 16. 60. Marc. 14. 56. Act. 6. 13. 3 Reg. 11. 13

Dit is de eere die Micron sijnen eygen broeders met sijn schryven gedaen heeft.

Die anders getuygen dan sy gehoort en gesien hebben, en zijn niet wyt der waerheyt.

Wie sijn naesten in 't onrechte niet en straft die haet sijn ziele.

Dit is de vrucht des liefden die Micron aen onsen broeders met sijnen schryven beweelen heeft.

geen quaet en wenscht/ noch wepniger doet/ magh een Chzisten met des Heeren Geest ende Woordt nadencken.

Daer beneden hebt gp oock mijne woorninge/ die ick tot dier tijt hadde/ sijn op een woep weeghs gewesen (die oock Hermes een onnoofel kindt upt den hals halen moefte) daer gp wel weet / datmen alomme upt enkel haet der waerhepdt onverdient na mijn doodt ende bloet staet. Daer mede gp doch niemandt ter gerechticheyt leeren/ noch geenen onberstandigen onderwijfen en kondet. Ende dat werck in hem selben niet eens wedergeboren Chzisten beleefcheyt ende liefde/ maer veel meer een onbarmhertigh/ wreet / afgonstigh / hatigh / wolvisch/ bloetschuldigh herte/ende een verclikligh bitter gemoedt asmaeldt ende boozdraeght/ gelijck de gantsche Werelt die 't leest/ richsten ende seggen moet.

Oft gp dit aldus dooz de barmhertige/ medelijdige/ getrouwe/ ongevalschte ende repne Geest Chzisti als een Godtsaligh deughdelijck man/ oft of gp 't dooz de onbarmhertige / tyrannische / troutweloofse/ valsche ende onrepne geest Antichzisti als een ongodlijck ende onbeschaemt verspieder gedaen hebt / op dat ick bedroefde oude man/ in 't verdriet komen moghte / wil ick u eppen ziele / als booz Godt / die herten ende nierten pzoest/ in Chzisto Jezu te bedencken geben.

Merckt oft gp niet een van den geenen en zijt / die in hare herten seggen: Hy is ons swaer om aen te sien / want sijn leven en schickt hem niet met dat onse / Dapiens 2. 14. Liebe Micron denckt na oft niet de waerhept en is dat ick schijve.

En beneden is 't openbaer / dat gp oock de Overhept die gemepnijk so gantsch stout / hooberdigh / eergierigh / opgeblasen/ goetdunkigh/ ysaligh/epgensoeckelijck/aertsch/ vleeschelijck/ ende een deel oock seer bloergierigh zijn / niet wepnig met u schrijven in haer onboetbeerdege leven sterckt ende boozstaet. Ende op dat gp hare gonst des te meer vmdet ende de eere soo veel te grooter inleggen moght / so moet ick de ellendige utwe verblindede ende gevangene Simson zijn/ dien gp tot een spot en gaepfel booz der Philisteen Dozsten spelen ende dansen laet / hoewel ick nopt mijn leedfage een onbeleest woordt tegen de overighept oft tegen haer ampt ende dienst gesproken en hebbe.

Ick hebse van aenbeginne mijns Leerampes in getrouwer repner liefde / Ja upt dat alderbinnenste mijnder zielen booz de verderbinge haerder armer zielen in mijn schzisten Broederlijck gewaershouwt/ haer altydt tot een Godtsaligh/ boetbeerdege Chzistelijck leven vermaent. Op Chzistus onbestraffelijcke Geest / woordt/ gebode/ verbode/ ordinantie ende boozbeelt metter Schzist gewesen. Ende doe gp mp utwe Phariseuse ende Herodiaensche bzage boozsteldet van der Overhepdt / en heb ick anders niet tot u gesepdt / dan dat een Overhepdt / die men metter waerhepdt een Chzisten noemen moghte / dat bloetvergieten qualijcken aenstaen soude. Bozsaecke : Soo die misdader een oprechte boete booz sijnen Godt

dede/ upt Godt geboren werde / dat hy oock alsdan een uptberkoren heplige ende kindt Godts ware / een medegenootte der genaden/ een Geestelijck lidt aen des Heeren lichaem met sijn dierbaer bloedt bespzenghet / ende met sijn H. Geest gefalst / een lebendigh Cooghen aen dat bzoot Chzisti / ende een Erfgenaem des eeuwigen lebens. Ende dat dan soodanige een noch van een ander Chzisten / die in Chzisto Jezu een hert/ Geest ende ziele met hem ware / soude aen der galgen gehangen / oft op een radt gewozpen / oft in 't vper gestooten / aen lijf oft goet gekrenckt werden / soude mp na de medelijdige / barmhertige / goedige aert/ natuere / geest ende boozbeelt Chzisti des sachtmoedigen Lamz / dat hy om na te volgen alle sijne uptberkoren kinderen bevolcn heeft al wat seltsaem ende wonderlijck toe schijnen.

Wederom / soo hy onboetbeerdege is / ende men hem eventwel sijn leven neemt / soo en doctmen anders niet / dan datmense van de tijdt der boeten die hy noch (soo hy by den leven blebe) doen moghte / onbermherelijck beroost / sijn arme ziele/ die met so weerden schat gekochte is / den Heilschen Dupbel onder dat ondraeghliche zwarc ooydeel/ straffe ende toozne Godts tyrannighlijck op offert / dat hy die onuptleschelicke bzant / dat berterende vper / de eeuwige pijn / weer ende doodt eeuwigh ende eeuwigh lijden ende bzagen moet. Niet eenmael aenmerckende/ dat de Soone des menschen / die daer sepdt: Leert van mp / Matth. 11. 28. Ick hebbe u een exempel gegeven / Joa. 13. 15. Doyght mp na / Matth. 16. 24. niet gekomen en is om de zielen te verderben / maer saligh te maken/ Matth 18. 11. Luce 19. 10.

Siet dit was aldus de gront van mijn onnoofel woordt / dat ick na den sijl ende Geest des Euangeliums Chzisti upt een ongevalscht oprecht herte / op die tijt tot u gesproken hebbe / daer over gp nu dese hatelijcke vertwe soo leelicken booz alle menschen hebt aengestrecken. Geest upt / dat ick veele vroomde Overigheden tot menschen - moorders make. Dat ick de Boeven in haer boosheydt voorsta, ende ruymte geeve, &c. Wat Geest dat u dese benjdinge over mijn eeboudigh slecht woordt aldus geleert heeft / wil ick u selfs te bedencken geben. Och Micron, gp maecht het al te leelick. Want wat doet gp anders / dan dat gp Chzistum Jesum (wiens boozbeelt ick in deser saecken volge) selve met dit utwe schrijven schelt ende schent / dat hy dat obersepeelige bzouken / die alreede dooz Mozes Wt gerichtet was / Lev. 20. 10. Deut. 22. 22. tot der boete wees / ende onberooydeelt liet henen gaen/ Joa. 8. 11. Oock mede den getrouwen Paulum / die den Corinthen / die bepde na Mozes / en der menschen ozdeninge den doodt verdient hadde / niet hooger dan metter affonderinge straffen en liet / daer mede hy hem sijnen Godt wan / dat hy met u dooden nimmermeer en konde gedaen hebben. Liebe Micron, denckt na of ick u niet recht en schijve.

Ick en twijffel daer niet aen / alsoo meenigh

Aldus heeft Micron sijn Geests aert oock in desen deel aen my bewesen.

Wie een boetveerdege doot, die doodt een Heylige Godts.

Wie een onboetveerdige doot, die werpt sijn arme ziele den Duyvel toe.

Overheyt.

Micron heeft meerder Overheyt gonst als hare zielen gesocht.

Jud. 16. 25.

Mat. 22. 16.

Microns neerlijckheyt om my by der overigheyt noch meer hatig te maken.

Die op Chzistus geest, aert ende voorbeelt wijft, en kan niet bedriegen 1 Cor. 5. 1. 2 Cor. 2. 2.

nigh redelick mensch als mijne schriften
kright te lesen / ende maer een wepnigh
gesicht in der Schrift en heeft / moet seg-
gen hoe ick niet onbillich / maer recht ende
Christelick daer aen gesproken hebbe / hoe-
wel ick (eplacen) dusdanige leelijche groe-
te van u daerom hebben ende hooren moet.

De Historien wijsen aen hoe dat die van
Lacedemonien (dat openbare heydenen wa-
ren) geen misdaders met 'er doot en straf-
ten / maer sp hebden met boepen ende van-
den bewaert / tot den arbept gehouden /
ende hebben noch wel sommige van den self-
den / als sp daer natuerlijche byornigheyt /
vernustige kloecke aenstagen / raet / daer /
erbaerheyt ende tucht aen bevonden / tot
hooge Ampten beroepen ende verordineert.

Die bloetgierige geest van moorden en
heefte niet gedreven / gelijck sp nu wel som-
mige van den Predicanten ende Schryvers
doet / die haer den gekrupsten Christum
ende sijns Ampts oft Diensts roemen der-
ven / die niet alleene de geene daer over de
Wereltlijcke Policien ende rechten gaen /
gelijck Dieven / Doofslagers / Coove-
naers / &c. Maer oock wel de oprechte trou-
we kinderen Gods / die Christum Jesum en-
de sijn heplige waerheyt upt alle haren krach-
ten soecken / onstraffelijck vooz de gansche
Werelt wandelen / om lysende goet schryven /
ende sonder alle barmhertigheyt den bloet-
berwigen Scherp-rechter upt enckel haer
der waerheyt (om dat sp hare verboerische
leere) ende valsche Godts dienst na des
Heeren woozt mijden / tot pijnigen / water /
byer / ende Swoerd in de handen stooten
derven / o Heere.

Dat ick hier aen de waerheyt schryve /
en zijn niet alleene de Papisten ende Luter-
sche Schryvers / maer oock utwe alderhoog-
gachte woogangers ende broeders / Joannes
Calvinus, Theodorus Weselinus Beza,
ende Joannes à Laco boeck / op den byuck
gebacht / maer dooz sommiger liden tegen-
spraken weder afgehaelt / vooz u ende de
gansche Werelt mijn getuppen.

Ja liebe Micron soo gp ende sp upt Godt
geboren waren / ende van des Heeren Geest
gedreven werden / dat soete Woorzt Godts
en de krachten des toekomstigen Werelts
gesmaect hadden / nimmermeer en soudt
gp den Godebychtigen also bezwaren / ge-
lijck gp met utwe onwaerachtige valsche
schryven nu gedaen hebt.

Oock niemanden in eenige bloedt-hande-
len stijven / oft stercken / maer wel tot dat
weerloose sachtmoedige Lammeken wijsen /
ende de dooden hare dooden begraven laten.
Denck na wat ick meyne.

Dat des Oberighepts Ampt upt Godt
is / ende Godts ordinantie is stae ick met
holder herten toe. Maer die een Christen
is / ende zijn wil / ende dan sijn Woost /
Hoost / ende Doozganger Christum niet en
volght / maer al sijn ongerechtigheyt / stou-
tighheyt / pacht / pzael / gierigheyt / roo-
ben ende tyrannye / met dat woozt oberig-
heyt opproncken ende decken wil / haete
ick : want die een Christen is / moet Chri-
sti geest / woozt ende woortbeelt volgen / hp

zp dan Kasper oft Koninck / oft wie hp zp.
Want dese bemaningen staen gemeyn : Die
gesintheit zp in u / die getweest is in Chri-
sto Jesu / Phil. 2. 5. Ende die daer sept dat
hp in Christo blijft / die moet wandelen ge-
lijck hp gewandelt heeft / 1 Joan. 2. 6.

Ende siet alsoo bewijst gp met 'er daet /
(nadenmael gp de Oberhept nu wederomme
op den straffenden Wopsen / ende niet op
den lysenden Christum en wijst) haer sijn
na dat jeucken haerder ooren / ende na de
lusten haerder herten te spreken ende lee-
ren. Ende also hare pdele / hooverdige /
pachtige / ende onbarmhertige vleeschelij-
ke leven / dat hem soo gantsch qualijcken
met een onnoosel / verbzoeken / ootmoedigh /
barmhertigh / medelijdigh / Godesaligh en-
de wedergeboren Christen (diens wande-
linge in den Hemel is) schicken kan / Ja
seggen / dat gp een doodlijck vbandt haer-
der armer zielen zyt / ende niet by haer en
doet / als een recht gefonden Wode Godts
na dat behooz sijns diensts toestaet. Want
sp boutwen den wandt / ende gp plachte
met valsche kalck / Ezech. 13. 10. gp seght
haer enckel vrede toe / daer geen vrede en is /
Jer. 8. 8. Liebe Micron denck na / oft het
niet de waerhept en is dat ick schryve.

Dat 'et de waerhept is / bewijst gp oock
met utwe onschysmatige gloseren van den
Eedt wel. Want Christus sept : Ghp hebt
gehoozt dat tot den Ouders gesep is : Ghp
en sult geenens valschen Eedt doen / maer
ghp sult Godt utwen Eedt houden. Maer
ick seght u : Dat ghp in geenderlep wijse en
sult zweeren noch by den Hemel / want sp
is Godts stoel / &c. Matth. cap. 5. 34. En-
de ghp Micron seght / dat hier niet dan de
lichtveerdige ende valsche Eeden verboden
en zijn. Recht of Moses Israël toegelaten
hadde dat sp wel lichtveerdighlijcken ende
valsche lijcken zweeren mochten / en dat ons
nu Christus in dat Nieuwe Testament dat
selve maer verboden en hadde. Poetwel het
vooz alle vernustige Lesers openbaer is /
dat 'et oock Israël om recht te zweeren /
niet alleene / toegelaten / maer oock gebo-
den was / Lev. 19. 12. Deut. 10. 20.

Hebben dan de Israeliten ende wy een
gelijck byhept hier in gehad / als gp wilt /
ende is 't een also heerlijcken werck ende
eere Godts / recht by Godts naem te zwee-
ren / gelijck gp stoutelijck tegen utwen Godt
liegen derft : seght liebe / waerom en heeft
aan de wijshept niet gesep : Gp hebt ge-
hoozt dat tot den ouders gesep is : Gp en
sult geenens valschen Eedt doen ? Also seght
ick u / gp sult nu oock so doen / daer hp nu
gesep heeft : Moses heeft 'et geboden recht
te zweeren / maer ick segge u : Gp en sult
in geenderlep wijse zweeren. O Godt welck
een verdrietelijck jammer is 't / datmen al-
dusdanige heldre klare woorzen des Soons
Godts / die arme vleeschelijcke Oberighept
te wille (die aerde ende stof zijn) dus deer-
lijcken vervalschen / ende met den stincken-
den dreck der slangischen glosen oberstij-
ken sal / gelijck Mulculus ende gp gedaen
hebt. Hoe wepnigh hebt gp 't woozt na-
gedacht : Dat men Godt meer moet ge-
hooz

Merckt wel
wat hier ge-
leyt wort.

2 Tim. 4. 3.

Phil. 3. 20.

Microns
pluymsrij-
cken met 'er
Overheyt is
haerder ste-
len, vergift
en doot.

Eedtswee-
ren.

Microns los-
lijke pluyms-
rijcken
met 'er
Overheyt
van 't Eed-
tsweeren.

Micron en
maect geen
onderscheyt
tuschen
Mosen ende
Christum
van dat Eed-
tsweeren.

Hier wil
Micron
Christus
meester zijn.

Dese open-
bare heyden-
en bescha-
men Micron
ende sijns
gelijcken.

Die tot
worgen en-
de dooden
gefint zijn
en hebben
Christus
geest niet.

Dese bloet-
schrijvers
zija mijn ge-
tuygen dat
ick de waer-
heyt segge.

Die ut
Godt gebo-
ren zijn en
yveren op
geen bloet.

Mat. 8. 12.
Luc. 9. 60.
Matt. 22. 21.
Rom. 13. 1.
1 Tim. 8. 1.
Tit. 3. 1.
1 Pet. 13.

hoofsaem zijn als den menschen / Actoz. cap. 5. vers 30.

Wengesien het dan meer als klaer is / dat ons Christus Jesus de Leeraer der gerechtigheyt / van Moses Eedt afwijst / dat oock een Eedt der waerheyt was / ende des Heeren Naem geschiede / dien gy zijst / en den Leter hoogh aen prijst / en dat op waerachtige ja ende neen wijst / ende ick wel weet / dat sijn Woordt de waerheyt / ende sijn gebodt dat eeuwighe leven is / soo ben ick oock van herten bymoedigh ende koen / dat selve ontvsaecht alsoo te leeren / waerachtelijck geloovende / dat hy ons met sijn leere niet bedzielen en sal.

Joan. 17. 17.
Joan. 12. 50.

Dat Micron ny tot schande keeret is der waerheyt eere.

Deze getuygen sullen Microns oordeelders sijn.

Ende 't is ny van herten een byueghde / datter sulcke getrouwe kinderen in der waerheyt gebonden worden / die berept staen / des Heeren H. Gebodt ende getuygenisse met haer goet en bloet te versgelen / hoewel ick een soo grooten vertwijt daerom van u hooren moet. Ick en twijftele oock niet / sy sullen in den dagh Christi een deel in sijn Kroonen sijn / want sy u ende de gantsche Werelt tot een getuygenisse lijden / om uwe bedrieghlycke leugenachtige hert ende tonge in volder liefde te bestraffen / dat gy sult nadencken / hoewel sy (eplacen) alsulcke verboerde lieden by u sijn moeten.

Soo sy de waerheyt niet getrouwet en waren als Hermes, ende gy niet uwe na seggen ende schijven u tegen ny bewesen hebt / soo en souden sy niet met alsulck een ridderlijck gemoet tot den bloede toe over hare waerachtige ja ende neen houden / weet men wel gewisse.

Nademacl dan openbaer is / dat sy alsoo vaste aen dat onbedrieghlycke Ja ende Neen hangen / dat ons van Christo bevolen is / Matth. 5. 37. Jac. 5. 12. Dat sy liever goet ende bloet laten / dan zijt overtreden souden. Ende haer gantsche geinoet ende leven / dat selve / Ja ende Neen (doch altydt in der waerheyt) vooz Godt ende den menschen gelijck is / ende de selve daeromme nu in noot komen / oft nu ick ende onse lieve medebroeders aen alsoo een onnoosel byoom bloet schuldigh sijn / om dat wy haer met de kracht des woortz in de H. Geest upt de leugen in der waerheyt / upt der ongerechtigheyt in der gerechtigheyt / upt der duysternissen in 't licht / ende upt dat oude sondelijcke leven der Godtloosigheyt in dat boetveerdige nieuwe leven der Godtsaligheyt / daer op Moses ende Christus met allen hare Propheeten / Apostelen / Offerhanden / geboden / Verboden / Ceremonien ende Sacramenten eendzachtelijck wijssen / dooz des Heeren hulpe ende stercken kracht gevoert hebben / oft of gys met e'samen uws gelijcken oorenpzakers ende bloetschrijvers / die alsoo een krachtige leere upt des Heeren eygen mont gezeven / vooz een openbare verboeringe / ende alsulcke dappere getuygen ende H. Christi / die liever sterben / dan sy een woordt van des Heeren geboden moetwillighlijcken overtreden of bupten hare Ja ende Neen doen souden / vooz verboerde lieden scheldet / daermede gy dan de goetgierige overhept een sijn rupne

De bloetschuld der gerechtigten en sal niet van de Leeraers der waerheyt maer van de Leeraers der leugenen ge-eycht worden.

deure om alsulcke byome herten te berooven / ende den bloetgierigen om te moozden open settet / wil ick alle onpartijdsche redelijcke lezers oock mede u eygen ziele midts desen te bedencken geben.

Valsche leere is alles onschuldigen bloets oortfaka.

Ja weerde Micron, soo gy een van de rechte Sendtboden ende Dienaers Christi waert / dies gy u (eplacen) wel stoutelijck roemen derst / soo soudt gy billijck de Overigheyt / die gemeenlijcken soo seer hoogh ende stout van herten / ende so gants bleescheelijck in haer leven sijn / op een waerachtige rechtschappen boete wijssen die vooz Godt bestaen mocht / haer des Heeren Geest / aert natuere / ende Woort / (soo gys anders haddet) recht in beelden / alsdan soudt haer de salvinge oock sonder eeniges menschen raet van selfs wel leeren / hoe sy haer in alsulcke zware saeken des Bloets / des Eedt-zwercens / en ander dingen meer / hebben ende schikken souden. Waer nu moet (eplacen) dat achterste altyt vooz staen / op datmen doch wat hebbe / daermede men ons vooz de roockeloose blinde Werelt beschuldigen / ende vooz ongeschickte lieden uptoepen ende schelden kan. Och Martine, utwe Scoppioensche angel ende Leutonen tanden sijn al te scherp ende nijbdigh: Want utwe senijnige dootlijcke steken ende byten sijn (eplacen) al te veel.

Waer een waerachtige boete is, daer is oock een rechtschape handel.

Segget / wie is doch daermede verkozdt datmen upt grooter bangigheyt sijnder conscientien (dewijle het van des Heeren mondt verboden is) niet zweren en derst / wannemen de oprechte waerheyt als de saecke eyscht eventwel getuyghet / ende sonder alle bedziegerpe daer doet?

Den Eedt en woordt immers upt anders geen oofsaecke gebozderd noch gedaen / dan datmen de rechte waerheyt tuppen ende seggen sal. Wachmen dan geen waerheyt seggen ofmen moet zweren? Seggen sy oock alle de waerheyt die daer zweren? Immerst moet gy ny tot dat eerste ja / ende tot dit laetste Neen seggen.

Merckt wel was hier ge-eyt word

Is dan de Eedt niet de waerheyt selfs / die men getuyghet / oft is de waerheyt aen den man gelegen die den Eedt doet? Waerom en eyscht dan de Overhept dat getuygenisse der waerheyt niet veel meer met Ja ende Neen / dat van Godt geboden is? als met den Eedt die van Godt verboden is? Hy kan oock immerst soo wel straffen / die in sijn Ja ende Neen valsch bevonden woordt / als den geenen die eenen valschen Eedt doet.

Ick hoope immerst dat niemandt soo verbijstert en is / oft hy weet wel / dat Godt niet den menschen met sijn ordinantie die hemelsch is / maer dat de mensche Godt met haer ordinantie die Aertsch is / rupmen ende wijcken moet / soo sy anders willen Christen sijn / ende recht na der waerheyt voortgaen.

De menschen moeten God wijcken, ende niec Godt den menschen.

Daerom waer't goet / dat gy merken kondet / hoe gy ten eersten met dit uwe schijven van den Eedt / Christum den Soone Gods ende sijnen heyligen Apostel Jacobum tot onverstandige oft valsche Leeraers maect. Want Christus gront ende leere is / dat Moses geboden hadde recht te

zweeren / ende men nu in den Nieuwen Testamente geheelijck niet zweeren en sal. **Jacobus seyt /** Datmen noch by den Hemel / noch by der Aerden / noch eenigen anderen **Eedt** zweeren en sal (merckt) by seydte noch eenigen anderen **Eedt / Jacobus. 5. 12.** Ende gp glofeert met 'er Slangen ende seght : Het en sal alsoo niet zijn / recht moetmen wel zweeren , &c. Ende alsoo moeten de eentwige **Wysheyt** selve / ende sijn heplige getupge **Jacobus** utwe **Leeringers** ende **Klercken** zijn. **Eplacen !**

En tweeden / dat gp den onschuldigen verdoemt / ende den **Godloosen** rechte sprekiet / 'twelcke beyderley den **Heere** eenen **grouwel** is / **Prover. 17. 15.** Daer mede gp dan den **boosen** in sijnder **boosheyt** **Kerck** / **Act. 23. 14.** Ende den **wandt** met **valschen** **kalck** **placht / Ezes. 13. 10.** als eenmael **geseyt** is. **Liebe /** denckt na oft gp niet een van die en zijt die **groote** **dingen** **sprekien /** ende dat **aensien** der **personen** achtten om des **profijts** wille / **Jude 1. 16.**

En derden dat gp alle **vyome** **herten /** die **upt** 'er **waerheyt** **geboren** zijn / **getrouwelijck** in de **waerheyt** **wandelen /** ende de **waerheyt /** Ja ende **heen** met **goet** ende **bloet** **bezegelen /** in **grooten** **zwaren** **noot** **brynght /** ende alsoo dat **onschuldige** **bloet** op u **ladet.**

Joannes **sagh** de **opgezonckte** **schoone** **Heere** op dat **Konijn** **berwige** **Seeft /** **droncken** van dat **bloet** der **Hepligen /** en van dat **bloet** der **Getuppen** **Jesu : Ende** of gp oock niet een **gelijcke** **dyanck** des **bloedts** in utwe **herte** met **haer** en **dynckt /** oft **gedroncken** en hebt / wil ick den **Alwetenden** **Richter** ende u **bevolen** hebben. **Liebe** **Micron** **dencke** na / oft ick u niet **recht** utwe **sceren** en **wijse.**

Ende **gelijck** gp u niet **gebreest** en hebt / maer alle **vlijt** ende **neersigheyt** daer aen **gekeert** hebt / dat gp des **Heeren** **uptgedruckte** **klare** **woort** hebt **verbalschen /** **verdupstere** ende **bryken** **mogen /** op dat gp doch de **Overtigheyt** **behagen** **moghet /** alsoo hebt gp dat **mijne** **eplacen** oock **gedaen /** als oft ick de **woorzen** **Dabids /** die geen **lust** aen **valsche** **leere** en heeft : **En** **zweert** niet **bedriegelijcken /** **Psalm 24. 4.** tot alsulck een **eynde** in mijn **Wrtijckel** han 't **Eedt** **zweeren** **geset** hadde / als of ick daer mede **bewijssen** wilde / datmen in den **Nieuwen** **Testamente** niet **zweeren** en soude. **Daer** ickse op **geenen** **anderen** **grondt** **aengetogen** en hebbe / **gelijck** mijn **woorzen** **plat** **genoegh** mede **bryngen /** dan datmen der **vyomigheyt** in den **Psalm** **beruert /** nu ter **tijde** **eplacen** **wepnigh** **acht** hadde / **gelijck** oock utwe **valsche** **saem** **roovige** **tonge** ende **hande** (hoewel gp u een **prediker** des **Hepligen** **woorzen** **roemt**) aen **mp** **bedroefde /** die **eplacen** by der **menschen** **kinderen** **wepnigh** **troosts** hebbe / oft **binden** **kan /** wel **betwisen** hebt.

Ende ick hadde oock daer **benebens** met **goede** **dupelijcke** **woorzen** op den **kant** **geteekent /** als dat dat **zweeren** **Beselijcker** **wijse** van **Dabid** **gesproken** was / ende dat men daer nu in den **Nieuwen** **Testamente** **jae** ende **neen** **woort** **gebruycken** moeste. **Gee-**

nen **dingen** en hebt gp u **geschaemt** om te **schrijven /** op dat gp **mp** **flechts** een **schande** **toekeeren /** ende **mp** **stinckende** by den **Leser** **maecken** **moght.**

Ende **hobt** **mp** in **gelijcker** **maten** niet **wepnigh** **ongestadicht /** om dat ick **geschre-** **ben** hadde / datmen in **tijdelijcke** **saken** **gant-** **selijck** niet **zweeren** en soude. **Dozsaecke :** om dat **Chyristus** dat **woorzen** **boortwaer /** in **geenen** **Wercklijcken** **handelen /** maer in **sijnen** **leeren** **flechts** alsoo **gebruyckt** hadde / &c. **Ich** en weet niet **wat** 'er is / oft **watmen** **noemen** of **dencken** **kan /** dat gp niet op een **verkeerde** **hatelijcke** **grondt** ende **sin** **ober** **mp** **geduyt** en hebt. **Wat** **geest** dat 'et u **geleert** heeft / **begeerde** ick wel dat gp een **wepnigh** **beter** in de **vyese** **utwe** **Godts** **wil-** **det** **nadencken.**

Wat ick dan **geschreven** hebbe / als dat men in **tijdelijcke** **handelen** **geheelijcken** niet **zweeren** en sal / heeft **mp** niet een van des **ouden** **Slangen** **glosen /** maer des **Heeren** **eygen** **woort** **sels** **geleert /** **Mat. 5. 37.** **Jacob** **cap. 5. vers 12.**

Maer dat ick daer een **uptneminge** by **geset** hebbe / **vander** **Leere /** dat heb ick den **eenvoudigen** **Leser** ten **dienste** **gedaen /** op dat ick hem **mits** **sulcks** **aenwijssen** **moght /** hoe dat **Chyristus** ende **Paulus** die **woorzen** **boortwaer /** ende **Godt** is mijn **getupge /** &c. (welcke de **geleerde** **geerne** op een **gestoor-** **rene** **Eedt** **beduyden** **souden /** om **haren** **grondt** **eenen** **voet** te **maecken**) niet in **een-** **ge** **tijdelijcke** **handelen /** maer in **haren** **leer-** **ren** **flechts** alsoo **gebruyckt** hebben.

Wanneermen **ebentwel** de **sake** op het **naeuste** met de **waege** des **Hepligen** **Godt-** **lijcken** **woorzen** **uptwegen** sal / dat 'er **een-** **nigheyt** inder **Schryft** **bijbe /** soo moetmen **aenmercken** dat het **Eedtzweeren** ende **som-** **mige** **bevestingen /** niet **eenderley** **wijse** oft **foymam** inder **Schryft** en hebben / **Want** het is **openbaer /** dat een **Eedt** alle **tijde** by **Godt /** oft by een **ander** **dinck** **gedaen** is / ende oock noch **gedaen** **wozde /** dat met 'er **bevestinge** (gelijck **Chyristus** ende **Paulus** in **haren** **leeren /** segge ick noch **eenmael /** **gebruyckt** hebben) niet alsoo **gebruyt** noch **geschied** en is. **Leght** u **handt** (**spzack** **Abra-** **ham** tot **sijnen** **Dienaar**) op mijn **dye /** ende **zweert** **mp** (merckt) by den **Heere /** den **Godt** des **Hemels** ende der **Aerden /** **Genes. 24. 2.**

Item **Joseph** tot **sijnen** **Voederen /** by dat **leven** **Pharaons** (merckt) gp zijt **Be-** **spieders /** **Gen. 42. 15.**

Item **Moses :** **Op** en **sult** niet **valsch** **zweeren** (merckt) by **mijnen** **Naem /** **Lev. cap. 19. 12.**

Item : **Den** **Heere** **utwen** **Godt** **sult** gp **bryesen /** hem **sult** gp **dienen /** hem **sult** gp **aenhangen /** ende (merckt) by **sijnen** **Naem** **zweeren /** **Deut. 10. 20.**

Item **Chyristus :** **Noch** by den **Hemel /** noch by der **Aerden /** noch by de **Stadt** **Je-** **rusalem /** noch by u **hoost /** **Mat. 5. 34.** noch by den **Tempel /** noch by den **Altaer /** &c. **Mat. 23. 15.** **Leest** oock **Jacob 5. 12.**

Item met 'er **Werck** oft by **Godt /** oft by dat **Euangelium /** oft by een **krupp /** &c. **Ende**

Gen. 3. 1.

Hier wil een onwijs mensch den wijfen Christum leeren.

De honden zijn de oorfake, dat 'er wilt van den Jagers soo gevangen word.

Apoc. 17. 3.

Die Gods eygen woort verkeeren derven, derft het oock wel een mensche doen.

Waerheyt ende liefde, die aller Christenen Susters zijn, en mogen dat negende lidt des Maeghschaps aen Micron (eylacen) niet behouden.

Gelijck de Pharizea Christus woorden be- duyden, also heeft oock Micron de mijne ge- daen.

Merckt was een grondt dat zijn ver- wijten heeft.

Merckt onder- scheidt tussehen zweeren en bevestigen.

Sweeren geschiet al- tijt by een- nigh dinck.

Bevestinge
geschiet met
hooger
getuygenisse
maer niet by
een dingh.

Ende siet / alsoo geschiet een Eedt (segge ick) altijt by een dingh maer metter bevestinge / die sonder Eedt geschiet / niet alsoo. Daer geschieden wel bevestingen sonder Eeden / maer daer en geschieden geen Eeden sonder bevestingen. Ende in alsulcker voegen hebben Christus ende Paulus hare woorzen wel meenighmael met hooge gerupgenissen bevesticht / maer niet bezworen. Want sp en hebben in genen plaetsen geseyt: Dat zweeren oft bevestigen top by der waerheyt / oft by Godt ende onse ziele / &c. Maer alleenlijck geseyt / waerachtigh / of Godt is mijn getuyge / ende diergelycke bevestigende woorzen meer.

Nademael ick dan alsoo eenbondigh / ja recht ende slecht by mijns Heeren Woorde / Gebode ende Verbode blijve / ende mijnen naesten (die geerne Godt byzelen soude) met dat selve sonder alle bedrog op Ja en Aeen wijse / gelyck de mont der waerheyt mp / ende alle ware Christenen bevolen heeft. Ende oock mede upt dat alderbinneste mijnder zielen daer na jage / dat ick met mijne klepne gave sonder alle aensien der personen / de arme blinde Werelt in de waerachtige Godtlijcke kennisse een wepnigh dooz Jesum Christum onderzichten / Antichristus ende de ouden slangen leugenen metter waerheyt aentwisen / ende alsoo tot dat gesichte des eeuwigen byedes dooz sijn genade lepen moghte / ende die leere aen velen sijn kracht bewijst / als men sien magh. Daerom is men alsoo over mp verbittert dat oock noch Turck noch Carter / noch eenigh Opran oft grouwelijck mensche onder den gantschen Werelt / by sp oock soo Godtloos als hy sp / alsoo gehaet wordt / als ick ellendige mensche dooz dat saemroobige / leugenaertige / ende bloetschuldige schryven ende roepen der Seleerden / die met allen valschen Propheeten / om haers armen buckels wille / den ruppen byeden wegh leeren / by de gantsche Werelt gehaet ben. Hoewel ick in alsoo een gonst ende liefde tegen u ende alle mijn byanden en sacincovers begrepen sta / weet die mp geschapen heyt / soo ick u oock met mijn doodt ende bloet tot gerechticheyt / Godts salighlijcken konde dienen / datmen mp nu ende tot allen tyden dooz des Heeren genade daer toe gewilligh ende bereyt vinden soude / schrybe ick u met een goede ende gewisse conscientie / recht als vooz mijnen God in Christo Jesu.

Liebe Micron denckt na hoe gantsch plat gp doch tegen alle waerheyt / tot oncreen des Almachtigen grooten Godts / ende sijn Hepligen Woordes / ende oock meede tegen de deughdelijcke byzome aerdt der Godtsaliger Christelijcker lieden / die niemanden en verhojzet / onrecht oft geweld en doet / upt enkel haet der waerheyt met mp bedroefde oude Man handelt ende toegaet. Maer wat helpt het / dat onnoofele werloofse Lam / moet in sijne lidmaten gehaet ende vermoort sijn.

Ich wil u dan (nademael het niet anders met u sijn en wil / noch magh) utwe Bemepnte / de werelt met dat bechten ende strijden van Moyses ende den Oude-Vaderen na

utwe wijse alsoo leeren ende raden laten / dat sp hare byanden straffen / upcroepen / bange / om godt ende bloede byzengen / de misdaders richten / sp sijn dan boetveerdigh of onboetveerdigh / gelyck gp schryft. Oock mede dat sp wel zweeren / ende zweeren laten mogen / na der wijse / als Moyses sijn Israeliten dat bevolen hadde. Ich sal ende wil dooz Godts genade / alle ware ende wedergeborene kinderen Godts ende nabolgers Christi / sp sijn dan Oberheden oft niet / met dat onbedrieghlijcke woorde des hepligen Euangeliums / met getrouwer herten leeren ende raden / dat sp met geen ander zweerden en sullen strijden / dan Christus Jesus ende sijn Heplige Apostelen gedaen hebben / dat sp barmhertigh ende medelijdig sullen sijn over alle boetveerdige sondaers / gelyck Christus barmhertigh over ons is. Dat sp den onboetveerdigen genadighlijcken sullen straffen / ende in aller lieden vermanen / als Christus ons gedaen heeft ende dat sp van binnen ende van buyten in alle hare woorzen ende wercken onderanderlijcken metter waerheyt over haet ja ende neen houden sullen / gelyck ons de waerachtige Leeraer ende uprichter des Nieuwen Testaments / Christus Jesus, eenwigh gebenedijt / met sijn eppen onbedrieghlijcke mondt / in alle klaerheyt selve bevolen ende geleert heeft / mp kome oock daer over wat mp kome. Liebe Micron denckt na / oft ick u hier niet recht na der Schrift geweten en hebbe / ende upt wat geest gp mp alsoo geschemt hebt. Recht is des Wijse mans woorde: Wie kan vooz der nijdigheyt bestaen blijven / Prov. 27. 4.

Ten achtsten is 't openbaer / dat gp dooz u gantsche boeck / upt alle utwe krachten daer over gearheyt hebt / hoe dat gp de waerheyt Christi / in de mate onser gaven van ons geleert / met mijn persoon hatelijck ende oneerlijck / ende de leugen Antichristi van u geleert / met utwe persoon aengenaem ende heerlijck by den Leser en Toehoorder maken moght. Gp hebt oock de saecke alsoo uptgerecht / maer (eplacen) niet dooz Godts Geest / soo ick maer een Leerjonge geweest hadde in der Bemepnten van dije oft vier Maenden / soo soude ick dat wel haest soo gemaecht hebben / als ick na utwe ontwaerachtige partpdelijcke schryven nu gedaen hebbe.

Maer aldus moet de rechtveerdige Heere alsulcker lieden oncrepen geest / heet / bitterheyt / eergiericheyt / haet / nijt / leugenen / ende onbeleefde saemrooben / met 'samen hare valsche leere / vooz den eenbondigen ende slechten laten openbaer worden / die dat Wolfsche herte met alsoo een sijn schaeps-kleedt bedeckt / gelyck gp aendzaeght / qualijcken sien konnen. Want dat fentijnige doodtliche schieten ende openbaer liegen over mp gedaen / verkonddicht vooz de gantsche Werelt / wat gp vooz een geest hebt: Nu is 't Mennons groote ongestadigheyt, dan is 't sijn grove onwetenheyt, oft onvernufte vernuft, oft listige schalckheyt, Mennons leugen, &c. Ende laet u oock hooren / als oft ick mijn leere soude veran-

Merckt
vlijghlijck
wie van
beyden best
na der schrift
raedt.

Dit is de
oorfaecke,
waerom ick
van onse
tegenrij-
ders dus
dootlijcken
gehaet
worde.

Die uyt
Godt gebo-
ren sijn en
haten hare
vyanden niet
Matth. 5. 44.

Die goet
met quaet
belaet, van
diens huys
en sal dat
quaet niet
afaten.

Mijn oneere
ende Mi-
crons eere
gelden by
hem meer
als des
Heeren
woort doon.

Alle huyge-
lerye heeft
sijnen tijdt,
het moet
evenwel ten
laetsten
openbaer
worden.

verandert hebben: Summa/ ick en weet niet wat gp geschreyen hebt/ dat niet tot Godts/ tot der Hepligen/ tot der Waerheyt/ tot der Gernpnten/ ende tot mynder seluande ende onreede gedaen en is/ als gehoorst is.

Ich dancke mijnen Godt met byzoffichen herten/ dat hy my arme sondaer van eenen twintigh jaren herwaerts altyt in eenderleer leere ende grondt des geloofs sonder alle veranderinge dooz sijn genade bewaert heeft. Hoewel ick in een alsulcken periculoosen/ dupsteren/ dwaelachtigen tijdt/ onwerdigh tot mijnen ondraeghlijcken zwaren dienst beroepen worde/ gelyck sy my alle moeten toestaen/ die de gantsche tijdt mynder Pelgrimagien met my in Christo Jesu gewandelt/ mijn slechte arbeyt ende Boeckliken van aenbegin gelsen/ ende mijne vermaningen gehoorst hebben.

Dat ick een gantsch grof onwetende ende onvernuffigh mensche ben, gelyck gp my beschreyen hebt/ magh wel sijn. Groote kloechheyt/ geleertheyt/ konst ende vernuft en hebbe ick my mijn leedagen niet beroemt/ maer dat roeme ick/ dat ick des Heeren prijs ende mynder zielen saligheyt in mynder zwachheyt soecke/ ende dat ick so veel in Gods Schole dooz sijn genade geleert hebbe/ dat ick weet/ dat de geheele ongedepelde Christus Gods eerstgeborene/ ende eenige geborene/ eppen/ ware Sone is/ ende die dat tegenpreken/ Antichristus Geseften sijn. Dat alle lasteraers Gods/ schenders der Hepligen/ vervalschers der Schryft/ moerwillige leugenaers/ openbare saemroovers/ benijders der vromen/ roeingierige/ bloetschuldige menschen/ Godtloose ende geen Christenen en sijn. Wederom/ dat alle de gene die Christus hooren/ volgen/ sijn woort/ opdinantie ende onbestraffelijcke boozbeelt/ mitz het geloobe upt de kracht der nieuwer geboozten/ inder gehoozsaemheyt met een oprechte vrome conscientie onderdanighlijck nakomen/ kinderen Gods sijn/ ende dat Rijcke der Eeren eeuwiglijcken beerven sullen. Dope oock met dese mijne grobe onwetende vernuft (die booz Godt een aengename wijsheyt is) maer booz de werelt verboozgen/ booz de Storie der hoogen Majestepts in sijn genade te bestaen/ als alle grootdunkige ende stoute van herten/ die soo kloech ende wijs in haer eppen oogen sijn/ moeten hooren. Gaet van my go Arbepders der boosheyt/ want ick en hebbe u nopt gekent/ Matth. 7. 22. Mijn vrient Micron hebt'er acht op.

Item/ Dat ick uwe listige schalck sijn moet/ hoop ick dat ick booz den Heere ende sijn Gerechte onschuldigh ende vry staet/ want ick en hebbe upt geen listiger noch schalckachtiger herte met u omgegaen ende gehandelt/ dan de gene doen/ die daer alle dagen om dat getupgenisse Jesu ende haerder conscientien met een vymoedigh/ byzoffijck gemoet gewilligh in den doode treden/ hoewel ick alsulcken onbelesden valschen bertwijft onschuldigh/ booz de gantsche Werelt van u hebben ende hooren moet/ maer de Heere sal onse Richter sijn.

Item ober mijne leugenen (daer mede ick van u beschuldigh worde) is dat mijn eendubdige antwoorde. Onder het woort staet ick mede begrepen: Alle menschen sijn leugenaers/ Psal. 116. 11. Rom. 3. 4. Ick hope nochtans liever den doode te steruen/ eer daer eenige moerwillige leugen upt mijnen mont komen sal/ sy sy dan kleyn oft groot/ de leugen is van my gehaet/ al eer ick wiste wiens zaet dat sy ware/ ick gedencker my oock nu in mijnen grautwen zwacken onderdoim (ende nu ick hare herkomst ende Vader weet) dooz des Heeren genade met ernste booz te wachten/ alsoo veel als in my is.

Och Micron, Micron, hoe effen handelt gp aen my/ als de valsche Propheten ende halstercke Joden upt enckel haet der waerheyt aen den goeden Jeremiam deden/ als sy seiden: Komt laet ons hem met'er tongen slaen/ ende geen acht hebben op alle sijn woorden/ Joannes 18. 18. Joannes de Dooper moeste van den Pharizeen ende Schryftgeleerden hooren dat hy den Dupbel hadde. Ende Christus Jesus moeste haer Wijnsupper ende verslinder sijn/ Matth. cap. 11. vers 19. Werp de Dupbelen upt in Beelzebubs name/ seiden sy/ Luc. 11. 15. Op dat sy dat onverstandige roekeloose volck van der waerheyt affschicken/ ende mitz sulcks by haren suerdegh ende pdele valsche leere behouden moghten.

Effen alsoo gaet gp met my bedroefde upt enckel haet der waerheyt oock omme. Want so gp my slechts met soo veel dzecks van leugenen besmeeren kondet/ dat met een verschicken booz my hadde/ soo soude gp hopen/ dat'er Christus met sijn Geest ende woort al verloren hadde. Alsoo starblint is een arm onverstandigh bleesch/ dat met des Heeren klaerheyt niet omschonen en is.

De mate uwer vaderen meught gp verbullen/ tot dat gp van Godts hant gestuert wort. Ick ben't ja ben't/ dooz des Heeren genade in mynder zielen al gewisse/ gelyck als Jeremias/ Joannes ende Christus/ Jeremias Joannes ende Christus gebledden sijn/ hoe schendlijck sy oock van haren benijders beloogen/ ende upt haet der waerheyt van haer verbolghen sijn/ dat ick oock also dooz Gods barmhertige genade ende stercke kracht/ wel de selve Menno Symons in Christo Jesu blyden sal/ die ick in mynder zwachheyt meer als van twintigh jaren herwaerts geweest ben/ hoe onrechtlijck gp my oock booz de gantsche werelt beslechte/ ende upt haet der waerheyt beschryft ende affchildert. Oock mede gelyck de valsche Propheten/ Schryftgeleerden/ ende Pharizeen vanden der waerheyt/ ende menschen des bloets waren/ ende also buppen Godt gestoven sijn/ dat gp oock also buppen Godt ende sijn genade zijt/ ende met alle valsche hupchelaers soo gp u anders van ganscher herten niet en bekeert/ dat ick zwaerlijcken tot u kan verhoogen/ om dies wille/ dat gp de rechte waerheyt onses besprecks soo moerwillighlijck verzwijght/ soo menigen grobe leugen lieghet/ de Schryft soo wetentlijck vervalscht/ ende met soo onaerdigen grooten

Godts fotheyt is kloeker als der menschen wijsheyt.

1 Cor. 1. 23.

Dit is een onwetende vernuft die Godt behaecht, ende sal hoogh van hem vereert worden.

Wee den genen die wijs sijn in haer eygen oogen ende by haer selven verstantigh.

Esai. 5. 21.

Dit alle en is der reynder liefden aert niet.

Dit hebbe ick aen Micron aldus verdient om dat ick de eere ende, waerheyt Godts tegen hem beweert hebbe.

Vry haet der waerheyt sijn de vrome alle tijt gelaert.

Christus is de man die de fackke uytrecht, ende niet ick.

Faemroovingen ende leugenen, en kunnen nimmermeer den vromen voor Godt onvroom maken.

Hoe Micron voor Godt staet geven zija leere ende daede getuygenisse.

grootten bedrog tegen uwen naesten in sijnen afwesen handelt / dat geen wedergeboren Christus en doet / noch doen en kan / uwen verdienden loon ontfangen en krijgen sult / want het woordt moet de waerhepde blijven. Denckt na / oft ick u niet recht op uwe seeren en wijsse.

En negenden is 't openbaer / dat gp u ende uwe arme ziele / die met een soo die- ren schat verlost is / de alder grootste onreete / schande ende schade hebt aengedaen / ende dat ten eersten daer mede / dat gp u tot een openbaer beschuldiger / straffer / schelder / ja oock tot een Leer- ar ende onderwijser Godts des Vaders / Chri- sti des Soons / Gabriels des Engels / en- de al de Apostelen ende Hepligen des Nieu- wen Testaments met uwen schrijven gemaect hebt. Want de Vader be- kent Christus sonder eenige deplinge vooz sijnen lieben Soon. Christus bekent den Vader vooz sijnen Vader / de Engel ende de Apostelen / t'samen alle andere ge- tuppigen / betuppigen dat selve van den sichte- lijken / tastelijken / sterbenden ende ver- rijsenden Christus / oock alle eendzachtelich / ende gp seght ende schrijft stoutelijken dat hy het niet en is. Oft gp dan niet alsoo reener en zijt / gelijk wy hier geschreven hebben / wil ick u in de bzeese uwes Godts hier mede te bedencken geben.

En tweeden hebt gp u tot een openbaer verbaescher der hepliger Schrijft ge- maect. Want gp schrijft Christus van Davids zaet geworden is, Rom. 1. 3. Dat hy van een vrouwe geworden is, Gal. 4. 4. Ende alle oprechte repne Texten hebben / Geboren upt den zaden (dat is upt den ge- slachte) Davids. Geboren upt een vrouwe / gelijckamen by Luther ende de Zurichsehe oversetters lesen ende sien magh.

En tweeden schrijft gp / dat Christus der kinderen vleesch ende bloet deelachtigh geworden is, Heb. capit. 2. vers 14. En- de de Text en sepdt niet meer dan van vleesch ende bloet / ende niet der kinderen / soo men anders dat pronomen Eorundem (dat is der selver) recht na der Schrijft verstaen wil.

En derden schrijft gp menighmael / dat Christus Abrahams zaet heeft aengenomen in praeterito dat is, in een voorleden tijdt, ende de Text sepdt: Hy neemt aen / in praesenti, dat is in een tegenwoordige tijdt. Wie het niet en geloofst / magh u den Text / Heb. 2. 16. na lesen.

En vierden schrijft gp / als dat Sara dat zaet geworpen heeft, daer sy swanger van geworden is. Daermede gp dan Abraham bukten de genereringe sluytet / hoewel het dooz de gantsche Schrijft openbaer is / met t'samen dat natuerlijcke gebzupck tusschen man ende vrouwe / hoe de man de werper oft Saepet des zaets is / ende niet de vrou- we / gelijk boven in grooter klaerhepde al gehoozt is.

Mademael het dan meer als klaer is / dat gp de Heplige Godelijcke schrijft met boozbedachte sinnen so opentlijck verbaesche hebt / ende hebt u selven (gelijck als oock Tatianus een eppen Euangelium maecte /

als gp schrijft) een eppen oversettinge ende Schrijft gemaect / op dat gp uwen Anti- christischen valschen grondt vooz den een- boudigen ende onberstandigen des te beter betweeren meught / wat gp dan vooz een Leerar ende schrijver zijt / wil ick alle ber- standige redelijcke Lesers der gantscher werelt hier mede te bedencken geben.

Och liebe Micron, mercht doch een- mael recht aen / waer toe dat gp ge- komen zijt. Want het en laet hem niet anders aengesien / dan dat gp beyde de Schrijft ende dat vernust dooz de doodelijcke krankhepde uwer eergieri- ger ende nijdiger partijen by na al ver- looren hebt. Wanneer gp der Keyser- lijcken Majesteit / ende sijnen Sone Phi- lippo / alsulck een schande aen dedet / gelijk gp den Hemelschen Vader ende sijnen gebenedijden Soone Christus in uwen schrijven hier gedaen hebt / sepdt ende schrijft vry hert uyt: Neen, Ko- ninck Philippus en is des Keyfers soone niet, maer hy is van een ander buyten persoon gegenercort ende wiert alsoo slechts des Keyfers Soone genoemt. Verbaeschet oock mede hare openbare mandaten / rechten ende bevelen / gelijk gp nu dese aengewesene Schrijften / ende Chri- stus klare ordinantie / Woordt ende be- vel van den Doop ende dat Eedtwee- ren doet / ende tot noch toe gedaen hebt. Beschimpdet / lasteret / scholdet / ende be- loget noch daer toe boven dat haer gezwoo- ren Hofgesin / ende getrouwe dienars / om dat sp den Keyser vooz den rechten waren vader Philippi en Philippum vooz sijnen echten rechten soone eerden en hielden / en hare mandaten / rechten ende pollicien in getrouwe gehoozsaemhepde na quamen / help liebe Heere welck een spzonck soudet ober u geszongen / ende een bloedliede ober u geszongen worden. Maer wat gp nu vooz een straffe ende loon weerdigh zijt / en de tot sijnder tijdt van Godt den Heere ontfangen sult / om des wille / dat gp den Keyser alder Keyseren / den Godt des Hemels ende der Werden / ende sijnen gebenedijden Soone Chri- stum Iesum / met t'samen haren He- melschen Wandaet / ordeninge / ende kla- re bevel alsoo deerlijcken verboert / schent / verbaescht ende bzeecht / ende hare ge- trouwe Dienars soo bedzoeflijcken lastert / scheldt / belieght / haet / ende met utwe onaerdige keelijcke schrijven in 't verbaesgh / jammer ende noode bzenghet / dat wil ick den Almachtigen Godt ende sijn Gerichte bevolen hebben. Lieve vziendt denckt na / wat u hier gesepdt wozt.

En derden hebt gp u tot eenen open- baren mepneedigen leugenaar gemaect / want gp roept Godt aen tot een ge- tuppe (dat gp selve vooz eenen gezwoo- ren Eedt hout / soo mp dunckt) dat gp den handel recht beschreven hebt. En- de dat al-dereerste utwes Woechs is een plompe leugen: Want gp schrijft: Een waerachtigh verbael / ende hoe gantsch onwaerachtigh dat 't is / weet Godt / gp /

h h h ende

Hier volghet de Krans, daer mede hem Micron door dit schrijven voor Godt verciert heeft.

Mercht Microns eerste schande die uyt sijn schrijven aen hem selven gevolgt is.

Mercht Microns tweede schande aen hem selven gedaen.

Die moet willighlijck des Heeren woort ver- valft, wort van der klan- gen geest gedreven.

Mercht wat doch een eygen sinnig blint vleesch verciert.

Konden Micron ende alle valsche Leeraers dese gelijcke- nis recht aen mercken het en soude haerder ar- me zielel- geen licha- de doen.

En yeg- lick dencke na, wat dese woorden mede bze- gen.

Mercht Microns derde schan- de hem sel- ven aenge- daen.

ende wy op het alderbeste. Het is oock boven in de beschrijvinge van het Bespreck eensdeels van ons al beroert.

Ten tweeden / hebt gy my oock mijn alderreeste woorden / ende seet broederlycke Vermaninge : Soo gy nu krachtiger waarheydt ende gewisser grondt van ons kondet hooren / dan gy tot noch toe gehadt oft gedzeven hadt / dat gy dan niet u eygen prijs ende eere / maer des Heeren prijs ende eere van herten soecken wildet / Ec. Maer een seer groo-ve ende onbeheende leugen in uwe Boeck na geschzeven / ende tot een bertwijdt gesteldt / als dat ick soude gesepdt hebben / hoe gy te Londen in Engelandt met Leeren ende schrijven u eygen prijs ende eere gefocht hadt. Dat ick op de selve tijdt noch nopt van u alsoo gedacht en hadde : want ick en kende niet meer van u / als gy nopt in der werelt getweest en waert. Nocht eventwel hebt gy mijn alsoo een schande daermede aengehangen / oft u dit de ongevalsichte Geest der reynder waarheydt ende der Godsaliger trouwer liefden aldus gelcert heeft / oft / oft het de valsche Geest der onreynder leugenen / ende der trouwelooser nijdighejdt gedaen heeft / wil ick u selven laten nadenken.

Ten derden schryft gy dat my Hermes Backereel al beweefen hadde , dat Maria een dochter Davids was. Immer schaemt men hem gantsch geender leugenen / want men der saecke slechts eenen schijn maecten kan. Die my metter schryft bewijzen sal / dat Maria Davids Dochter getweest is / die moet een ander Spbel en schryft hebben / dan wy hebben / want in onse Spbelen ende schryften en vint men 't niet.

Ik en heb noch Hermes noch u op eenigh bewijs daer van gedzeven / nademaal het onse geloobe ende leere noch helpen noch ont-helpen en kan / om dies wille / dat een vrouwe geen generceerlijck zaet aen haer en heeft. Ende nu moet 't eventwel dooz uwe leugen heeten / dat ick gesepdt hebbe / dat zijt niet en was / ende dat 't Hermes nu beweefen heeft dat zijt was. Immers is dit groufsame zware liegen al te veel.

Ten vierden schryft gy / dat gy menigmael met ons bekent hebt / dat de Sone Gods voor ons gestorven is , daer gy 't oock niet eenmael inden gantschen handel beroert en hebt / der ick met byper conficientien schryven ende getuppen. Maer als ick u nu in 't laetste bespreck vzaeghe / Oft gy eventwel den mensche Christusum (die gy sepdet dat geen Vader en hadde) niet de Sone Godts en noemdet ? Doe seyt gy / Ja. Doe ick wederom vzaegde waerom dat gy hem alsoo noemdet ? nademaal hy na utwen seggen geen Vader en hadde / Ec. Wat ick booz een antwoort kreegh / heb ick boden al verhaelt. Nocht derst gy liegen ende upt schryven / dat gy dat menigmael alsoo met ons bekent hebt als gehoort is.

Soo gy u der leelicker groover leugenen schoone booz de menschen niet en schaembet / om dies wille dat gy wel weet / hoe gy aen ons Verachteden booz der Werelt (welcke

uwe Gemeente is) niet misdoen en meught / soo sout gy u billick eventwel booz uwe Godt schamen / die herten ende nieren proeft / ende gedencken dat 'er geschzeven staet : Ten Diefen is soo quaat niet / als een mensche die hem tot liegen went / nimmermeer en kan hy tot eeren komen / Spz. 20. 17. dat de liegende mont de zielen doot / Sap. 1. 11. dat Godt de leugenaers te niere maecten sal / Psalm 5. vers 7. Ende dat haer deel in den vierigen Doel zijn sal Apoc. capittel 21. vs 8.

Ten vijften schryft gy / hoe gy de reynigheyt Christi tegen ons beweert hebt, ende een vrouwe zaet heeft , daer 't booz den Heere / booz u / ende booz ons allen niet anders geschiet en is / dan ick in den eersten handel op den Joconvenient dat gy een onreynne Chrutum haddet, verhaelt hebbe. Ende dat gy over dat voutwen zaet alsoo bevangen sat / dat gy oock in 't laetste Bespreck opentlijck booz ons allen bekendet / dat sy geen zaet, maer een menstruael bloet hadde.

Ja wat sal ick seggen ? Doe ick aenbinck om u boeck te lesen / heb ick die leugenen begonnen op de kanten aen te teekenen / maer ick vonder soo vele / dat ick dat ten laetsten liet aenstaen / my over den onwaerachtigen geest verwonderende / die u tot alsulck een verkeert / valsche ende leugenachtigh schryven gedzeven hadde.

Verwonderde my oock mede dat 'er niet soo veel menschellicke kloerckheyt by u gebleven en was / dat gy eenmael dachtet. Ik mochtet met dit leelijcke partijdische schryven ende plompe liegen wel alsoo maecten / dat vele van de Lesers / ende bpfonder van onsen byeders die daer by getweest zijn / een boose nadenken op my kregen / als oft ick de leugen upt partije schreebe / ende mochten alsoo van onse kercke ende Leere daer dooz afvallen. Maer de Geest der wijsheyt en heeft (eplacen) de woonstede utwer zielen niet gekuft / noch met de vzen-delijcke lippen sijnder waerheyt niet begroet.

Ten vierden hebt gy u oock tot een seer ongestadigh / wanckelmoedigh en wispeltuprigh man gemaect / diemen op eenderlep gront ende leere niet beloopt en kan : Want doe gy met ons handelbet / bekende gy / dat Christus alsoo van eeuwigheyt, Ja van eeuwigheyt uyt den Vader geboren was geweest , dat hy oock afgedeyldt van den Vader, buyten den Vader van eeuwigheyt geseeten hadde. Ende nu hebt gy u verandert / ende schryft dat hy in den Vader gebleven is. Merckte uwe eerste veranderinge.

Ten tweeden bekendet gy twee Soonen in Christo, ende nu segt gy / een Soone, eventwel in den gront noch twee / want men de sake met onpartijdischer herten recht oordeelt ende inset.

Ten derden bekendet gy / als dat de gekruyste Christus, die voor ons gestorven is Godes Soone niet geweest en was, ende nu schryft gy / dat gy 't meenigmael bekendet dat hy 't was. Merckte uwe tweede ende derde veranderinge. Ende schryft noch

Ik moeste by Microns lesers een gantsch ongetelicht menich zijn hy n aecte oock anders hoe hy 't make.

Aldus knoopt Micron d'een sware leugen aen d'ander.

Of Maria Davids dochter geweest is of niet, gelt al evenveel, Joseph is de man daer des Heeren geest op wijst

Matt. 1. 16. Luce 3. 23.

Die alsoo onbeschaemt liegen dert, wiens zaet ende dienaar dat 't is, en is niet noodigh te vragen.

Fergirigheyt ende partije, maeken de oogen der vernuft soo blind, dat men eyllacen noch eerbarecht noch eere sien en kan.

Merckte Microns vierde schande hem selven met sijnen schryven aengedac.

Dese merkelijcke veranderingen zijn binnen twee jaren nevens desen eenen Artikel aldus van hem geschiet.

noch ebentwel daer-en-tegen / dat hy geen Vader gehadt en heeft. *W*est dit Simplex veritatis oratio, dat woort der waerheydt is slecht, gelyck gy schryft / wil ick u selfs te bedencken geben. *D*ie dese lichtbeerdige ongestadighepde ende valsche dubbelhepde niet merken en kan / die moet al te seer onberuustigh ende blind zijn / moetmen immers seggen.

*T*en vierden bekendet gy / hoe men Christum na sijnder menschelijcker natuere niet en soude aanbieden, ende nu schryft gy: Men sal 't doen. *M*erck utwe vierde veranderinge / gy bekennt evenwel dat hy een Aertich meniche van der Werden geweest is / die van Adams zade herkomen ende generereert is. *S*almen dit noch geen *A*sgodetpe heeten / so maghmen wel met byper herten seggen / dat wy metter schryft bedrogen zijn.

*T*en vijfften bekendet gy / dat een vrouwe geen zaet en hadde, ende nu schryft gy dat sy 't heeft. *H*oewel gy al ober sommige jaren geschreven hebt / als dat 'er bloet Marie (gy en schryft niet / dat zaet *M*arie) in haren *M*aeghdelijcken buick in onsen bleesche te samen getonnen is / als gehoozt is.

*O*ft nu alsoo een meenighbuldigh bekenen ende wedezroepen in een oprecht hoomstantachtigh ende wel gegront *L*eraer ende *S*chryver (gelyck gy geerne heeten sout) bestaen kan / ende die dat selve noch niet openbare leugenen upt enckel eergierighepdecken wil als oft hy 't niet gedaen en hadde / wil ick alle onpartijdsche redelijcke *L*esers / mits desen te bedencken geben.

*T*en vijfften hebt gy u oock booz alle rechteverstandige tot een seer hooberdigh / goetdunckigh / stout ende eergierigh roemer gemaect / dat gy een soo grooten triumphe singet / ende soo heerlijck met u boeck haer booz pzaelt / daer 't booz den *H*eer / booz u selfs ende booz ons allen die daer by geweest zijn openbaer is / hoe dat gy den gantschen gront der *D*isputatien al verlooren hebt. *D*ock mede booz de gantsche werelt / soo gysse slechts (gelyck geschiedde) onpartijdslijck vertelt haddet: want gy behendet twee soonen in Christo, ende dat de gekruyste, *G*odts Soone niet en was, als gy oock in den gront noch doet: ende dat een hzoutwe geen zaet en hadde. *D*aer mede gy selve de saecke al upt gedisputeert ende ge-epndicht haddet. *G*y en kondet mp niet een letter antwoozden op alle mijne klare *S*chryften / daer mede ick u betuyghde / dat des menschen *S*oone / die sichtslijcke / grijpslijcke / etende / dzinckende / lijvende / stervende ende bezijfende *C*hristus / oock *G*odts eygen ware *S*oone was. *G*y en wist mp oock niet een eenige letter tegen mijn vier krachtige antwoozden / daer mede ick utwe ontschryfmatige vrage van de eeuwige geboozte / bysitten genoegh dede op te byngen / *E*c. *W*elke gy al te samen bupten in u *V*erhael gelaten hebt.

*D*ock en hebt gy mp van de bereeninge der bepden sonen (die gy gemeenlijck twee natueren noemt) in ons bespzeck een

sijcken niet getoert / dat nu utwe sterckste *S*chryft is / hoewel men het in de gantsche *B*ibel niet en vint. *W*ant hadt gy 't getoert / gy soudet met des *H*eeren hulpe u antwoozde wel gebonden hebben.

*E*nde hebt daer beneben sulcke leelijcke leugenen gelogen / als gehoozt is. *D*e ozdeninge des *B*espzecks verheert / mijn woozden verdzapt / op een ander wijze gelet / afgehozt / hier en daer nau behagen toegedaen / de utwe toepzoncht ende verbloemt / *E*c. *W*aer upt dan wooz *G*od ende den menschen openbaer is / dat utwe bespzeck met ons / ende bysonder nu dese utwe beschryvinge niet upt een saligh vernebert / omgekeert / ende verbloeken herte / niet upt den *G*eeft ende dzijvinge *C*hristi / maer upt een eergierigh / grootdunckigh / hooberdigh ende stout bleesch ende gemoet geschiet is. *O*ft niet also de waerhept en is / wil ick den alwetenden *G*ode / ende u selven (dien u eygen herte soecken ende werck op 't alderbeste bekennt zijn / met t'samen den *G*odtzhuchtigen *L*eser die in de waerhepde wandelt) laten *R*ichters zijn. *O*ch dzient / leert doch u selven eerst al eer gy ander liedert leert. *B*esiet u eenmaect recht van binnen ende van bupten in de klare spiegel *C*hristi ende sijn hepligen woozts / op dat gy siet wat een ongeleert *L*eraer ende ongeschichte *C*hristen gy booz *G*odt zijt.

*T*en seften hebt gy u oock tot een openbaer valsche *P*rophet ende *L*eraer / tot een verlepder der menschen / *J*a tot een oogenschijnlijck *D*upchelaer ende rijtende *W*olf in *S*chaeps kleederen gemaect. *H*oudet mp doch ten besten / dat ick u alsoo metter *S*chryft noeme / ende de waerhept schrybe: *W*ant hoe kont of meugt gy immers valscher leere hooren dan dat gy seght dat *G*odt de *V*ader niet de ware *V*ader des geheelen *C*hristi, ende dat de geheele *C*hristus niet de ware *S*oone *G*odts zy. *D*at gy den *E*ngel *G*odts / *J*oannem den *D*ooper / ende alle de *A*postelen *G*odts tot valsche getuygen maect. *D*at gy *C*hristum de eeuwige waerhepde tot een valsche leeraer maect / want hy sepdet dat wy in geenderlepe wijze zwoeren en sulden / *M*atth. capittel 5. vers 34. *E*nde gy seght: *R*echt moetmen wel zwoeren. *D*at gy den *D*oop / die van *C*hristo bevolen is / ende van sijnen *H*epligen *A*postelen geleert ende gebuyckd is / tot een verboerliche *D*oop maect / ende een ander leere ende gebuyck / ende oock noch (soo gy belooft) leeren wilt. *D*aer van niet een eenige letter in de gantsche schryft en staet.

*J*a werde *M*icron, soo gy eenen goeden raedt volgen wilt / sout gy byp utwe schryben daer van nalaten want gy maect het hoe gy 't oock maect / soo is 't gewis ende waerachtigh / dat gy oock met utwe aldersterckste *A*rgumenten ende beste bewijs-redenen in den gront anders niet en doet / dan dat gy de eeuwige *W*isshedde *C*hristum *J*esum den *S*one *G*odts / ende sijnen *H*epligen *G*eeft / met t'samen des *H*eerren *A*postelen meestert ende in de *S*choole boert. *H*aer *W*oozt / *L*eere / *B*evel / *A*nscttinge / *O*rdinantie ende gebuyck (als oft sy in

Uyt wat hert ende geest *M*icron geschreven heeft, geest de daer getuygenisse.

*M*icrons sefte schande hem selven met sijn eygen schryven aengedaen.

*E*en recht verlicht *C*hristen moet hem doot *M*icrons leere ontferren ende verschriccken

*W*ie den *K*inderdoopt beweren sal, die moet *C*hristum ende sijn *A*postelen eerst tot valliche *L*eaers maken.

*E*en yegelijck dencke na hoe dat verhael is daer de schryver soogantich ongestadigh ende valsche is.

*M*icrons vijfde schande, hem selfs met sijn eygen schryven aengedaen.

*D*e *L*eser rechte, ofte niet alle dit schryven *M*icrons sijn leere suspect en maken.

haer niet goet genoegh ende recht en waren verandert) Ja krachteloos / pbel ende onnut maectt. Ende daer mede alsoo betuyghet / dat gp haer Leeraer ende Meester zyt. Lieve Micron siet vooz u / want al wat gp daer langer ende meer van schryft / hoe gp u epgen schande ende valsche Leere klaerder ende openbaerder / ende de schult utwer verwoeringe noch al grooter ende zwaerder maectt. Mijn brient zyt gewaerschoont.

Op troost dat arme blinde volck met openbare leugenen / beroofte bepde van den Vader ende den Sone / 1 Joao. 2. 22. Verbalstet des Heeren woort gantsch jammerlijk / Ec. Waer upt dan meer als klaer is / dat gp den Heere versaeckt die ons gekocht heeft / 2 Pet. 2. vers 1. Dat gp van Antichristus Geest gebzeven woort / 1 Joao. 4. 3. Dat gp een Anathema zyt / Gal. 1. vers 8. Want gp leert ons een Evangelium / dat ons van geen Apostelen Christi geleert en is / als ghoozt is. Dat gp en Dief der eeren Gods zyt / ende een Moordenaar der zielen / Joao. 10. 1. die Christus Jesus met soo diezen schat gekocht heeft / 1 Pet. 1. 18. een bode der dupsternissen / die hem dooz hupchelye han voozstellen in een Engel des lichts / 2 Coz. 11. 15.

Ich bidde noch eens houdt het up ten besten / dat ick u de waerhept schrybe. Een grijpende Wolf (segh ick noch eenmael) in Schaepskleederen / Matth. 7. 15. die de zielen der menschen met een verkeert valsche verstant der Schryft onder een gemaecte schijn des lebens / herscheurt / van de waerhept berooft / ende alsoo den Dozter der Helten om een wollen lappe ende bzoocke bzoots offert ende toeboert. Ich zwijge noch / dat gp met uwe openbare valsche leere / soo menigh upberkoren Heplige Gods in soo grooten zwaren noodt / ja om lijfende goet bzenght / daer mede dat gp de leere (die de repne onbermenghde krachtige / ende salighmakende wederbarende Leere Christi is) vooz een openbare Ketterye ende vervoeringe, ende de getrouwe liebe kinderen die daer mede van de ongerechtighpeit tot der gerechtighpeit / ende van den stommen Afgoden tot den levendigen Godt bekeert woorden / vooz vervoerde Sectische lieden aen de verdoolde / vleeschelijcke blinde Werelt / lasteraers, bloet-predikers, duyvels-boden, bloetdorftige Tyrannen ende goetgierige roovers met enckel versierde leugenen beschuldicht / lastert / schelt ende upschryft.

Och Micron brient / hoe goet waert 't vooz u arme ziele soo gp u anders van herten niet en bekeert / dat gp nopt geboren en waert. Waer toe hebt gp u ellendige mensch / van uwe ergierige / hoovertidige / dulle vleesch doch bzengen laten / dat gp om een so kleppen windeken pdeleer eeren die gp maeren so kozten tijt bp dese uptsinnige verbaefde werelt daer mede verdienen kondet / den Almachtigen / eeuwiggen ende grooten Godt een soo zwaren laster / sijn Heplige Apostelen ende getrouwe getuygen so leelijcken schande / des Heeren woort so groben oneere / den volcke so doodlijcken bedrogh / den Godbzuchtigen ende vromen soo moet-

selijcken verdriet / ende u epgen arme ziele een so onbegrijpelijcken leelijcken sonde ende last met die u schryben aengedaen / opgelept / ende gemaect hebt. Ammers en is u gantsche Boeck anders niet / dan een klare openbaringe ende opgedekte aentwysinge van u epgen schande / ende Antichristische valsche leere / bepde vooz dese tegenwoordige ende oock toekomende werelt / dat uwe groutelijcke groote mishandeling ende zware dwalinge vooz allen menschen / die den Heere soeken / uptroept / ontdeckt ende bekent maectt. Mijn brient Micron, denck na / oft ick u niet uwe seer periculoose wonden ende doodlijcke zeezen recht met 'er Schryft aen en wijsen.

Ten laetsten hebt gp u tot een openbare schande ende oneere allen anderen Predicanten (die met u in gelijcke leere ende dienst staet) vooz allen vromen der gantscher Werelt gemaecte. Want bewijle gp upt Vlaenderen in Engelandt, wederom upt Engelandt in Vrieslandt om des Evangeliums wille (gelijck dat herten moet) getogen zyt. A bele schrybens ende disputerens aanneemt. Een redelijck Bozgerlijck leven vooz den menschen voert / vooz geen Hoerensjager / volsupper / noch groot-pzaler (soo ick hoore) bpsponder en woort aengelsen. Somma / zyn met Schaepskleederen aengedaen / Ec. Woort gp bp abontueren wel vooz een Doozganger / Hoost / Licht / oft ten wprnighsten vooz een van de woornaemste van haer lieden aengesien ende geacht. Ende gp nu noch alsodanige een bepde vooz Godt ende alle rechtverstandige inder waerhept bevonden woort / gelijck wy met u epgen schryben ende daedt hier in desen Brieve ende Boeck eensdeels beschreiben hebben: wat men dan van die anderen houden ende seggen sal / die niet met alsulck een schaepskleet her vooz pzoncken / maer gieren / rapen / vreten / suppen / pzachten / pzalen / een sorgeloos rupm vleeschelijck leven voeren / noch Godt noch Duppel en vzeesen / der menschen zielen goede koop geben / geerne groote leenen ende goede dagen hebben / noch ebentvel met u in eenrelep grondt / leere / vocatie / ende dienst staen / magh de Leser in de vzeese sijns Gods nadencken. Ende hoe men hem oock voozder in het Pzedick-hooren bepde van haer ende u (daerom sp gemepnlijck hare tongen van grooter grimmighpeit ende smerte biffen willen) schticken sal / wil ick enen pegelijcken die Godt van herten soeckt ende meent / des Heeren woort / (Matth. 7. 15. 13. 16. 6. Joao. 10. 1. Rom. 16. 16. Gal. 5. 8. 1 Tim. 6. 3. 2 Tim. 2. 3. Tit. 3. 9. 2 Joao. cap. 1. vers 7. 2 Coz. 6. 14. Apoc. 18. 4.) lasten raet-bzagen.

Het geeft my een groote verwonderinge / dat u de ander Predicanten / die een part wel natuerlijcker redelijcker aert zyn / hoewel sp (eplacen) met Christi ende sijne upberkorene op den smallen weggh niet en willen / die met u aldus in schanden komen / u in aldusdanige onbeheende leelijcke schryben niet en bestraffen noch te rugge en keeren / want nopt sijn leefdage en is haer Antichrist-

Microns vergelijpinge met sijne schryven is (eylacen) al te groot geworden.

Microns sevenste schande hem selven ende allen anderen Predicanten met sijn eygen schryven aengedaen.

Daer de beste alsodaniger een is, gelijck hier verhaelt is, wat dan de anderen voor zielsofzorgers zija maghmen nadencken.

Dat Micron dit alles is, geven sijn eygen schryven ende openbare daet getuygenisse.

Ofdit niet een Wolf in Schaepskleederen heeten mag, maghmen met des Heeren geest ende woort nadencken.

Microns hoovertidige, roemgierige vleesch heeft hem in een gantsch diepen en leelijcken Poel gestooten.

tichziftische valsche gront ende leere van Christus den Zone Gods / alsoo plomp ende plat / Ja soo grof ende openbaer aen den dagh gekomen / gelyck gysse dooz utwe stoute bermetenthepdt ende seer groote blindhepdt / ende ick met dese mijne noodwendige klare antwoort nu gezaght hebben. Wie nu slechts oogen heeft kan sien wat gy vooz een berschickelijck ongelooft ende grouwelijcke gront ende leere hebt. Noch sulc gy eventuel al goede Leeraers by der Werelt blijven / want sulcke begeeten ende soecken zp. Necht seyt Joannes: Sp zijn van der Werelt / ende daerom spreken sp van der Werelt / ende de Werelt die hoorste / 1 Joan. 4. 5.

Siet eerfame Micron, hier heb ick u de helle klare spiegel der waerhepdt vooz dat aengesichte uwer conscientien opgehangen / ende de onzichtelijcke lidmaten uwer zielen recht van malkanderen gedept / doet slechts utwe oogen op / soo kondt gy sien wat gy vooz een man zijt / ende met hoe seer grooten kranckhepdt dat gy na den geest behesret zijt / waer upt alle dese leelijcke stinckende ademen / gelyck scheiden / liegen / faemtooven / valsche upleggingen / verbalschinge der Schzift / ende verdoopde gebrochene glosfen ontspruyten en herkomen. Ja gelyck de Wet de sonden kennen leert / Rom. 3. 20. alsoo leert u hier desen brief kennen hoe gantsch vele doodelijcke wonden u de helsche Slang ingesteken / ende hoe hy u met dat verdormlijcke senijn sinder booser naturen vooz Godt verdooven / ende in utwe gantsche leven onreyn gemaect heeft.

Ende sou dan de barmhertige Heere dooz sijn groote goedighepdt / utwe grove ende plomp schanden / Godt ende den menschen met utwe lasterlijcke schzjiben aengedaen / mits desen voelen ende kennen doet / die gy tot noch toe / overmidts groote blindhepdt / haet / cergierighepdt / ende eppen liefde / (vzese ick) wepnigh aen u gemerckt oft gesien hebt / so en verdoest doch niet (soo gy anders inder Goddeloosighepdt niet versterben en wilt) om met een gebroch / verslagen / ootmoedigh rouwigh Geest / in een waerachtigh ongevalscht geloove / met een omgekeert / berandert / boetverdighe / ende nieuwe herte vooz den Chroon der Genaden Christusum Jesum eeuwigh gebenedijt / te treden / want hy is de Besstelijcke Koperen Slang / alle Adams kinderen (in Adam vander Slangen vergifticht) tot een heplfaem teecken / opgericht. Hy is de Wan die u van alle utwe diepe boose quetsueren aen utwe krancke zielen helpen ende heelen kan. Hy is de Medecijn in Israël / by hem alleene vint men die Salve ende Medecijne des eeuwigen levens.

Ende soo gy u dan onder sijn handen begeben / ende sijnen raet volgen wilt / op dat gy hulpe en gesontheit vooz utwe krancke zielen vinden mochtet / soo moest gy u zelfs hem geheel ende al tot eppen begeben / sijn woort / wille / gebodt / ende verbodt / gehoorzaam zijn. Uwe eppensoeckelijcke / eergirige / roemrijcke / leugenachtige / partijdige / nijdige / pdele / dulle vleesch (dat u

tot dit leeliche valsche schzjiben aldus gedreven heeft) gantsch ende gaer te bupten gaen / klepn in u eppen oogen worden: Een beter ende Christelijcker Fundament in uwer herten leggen. Dan dat valsche glofren ende schzift-bzeken / van de Afgodische valsche Sacramenten ende alle huphelpe afflaen. Den Heere ende sijn heplige woort / met een oprecht reyn herte inder waerhepdt soecken ende vzeesen. Uwen naesten / die gy met enckel gewelt en openbare leeliche stinckende leugenen t'onrechte bezwaert hebt / met smerte en vele tranen in een ongevalschte rechtschapen bzoederlijcke liefde van gantscher herten versoenen / ende wederom met anderen schziften vooz de gantsche Werelt upschzjiben / hoe gy enckel haet der waerhepdt sonder alle billiche oorzaken sijnen name (die doch om der waerhepdes wille / meer als te veel gehaet woort) noch al hatelijcker ende stinckender gemaect hebt. Da: gy zwacelijcken (vzeese ick) sulc doen kunnen / so lange gy niet in een Godsaliger / boetverdiger ende vromet Micron in Godt en woort / als gy tot noch toe (eplacen) gewest hebt.

Ende alsoo lange gy sulcks niet en doet / is 't openbaer dat gy utwen naesten sonder eenig oorzake hatet / ende om der waerhepdes wille vpyant zijt / ende alsoo metten Dootslagers geteekent bupten Christusum ende sijn Rijcke zijt. Och vrient / denck na / ende betert u: Wacht u met allen bijte / dat gy utwe edele ziel: om een soo pdele ende oogenblijckelijken prijs niet eeuwigh ende eeuwigh in 't verdoet en bzenght. Het en is maer om een klepn wepnighstien te doen / ende Micron en is niet meer. Sal men dan hooren: gaet van my gy vermaledijde (in dat ewige vier) och / och / hoe qualijck heeft men 't dan gemaect.

Mijn vrient Micron, in getrouwt liefden waerschouwe ick u / neem 't waer / bidde ick u. Vele heb ick 't tot onsen tijden gekent / die van een gelijcke Geest des bitteren pbers tegen dat Lam ende sijne uptberkorene (gelyck oock gy) gedreven werden / ende die met een soo berschickelijcken epnde van den Heere (die den sijnen recht doet / ende den Godtloosen haren verdienden loon betaelt) vooz veeler menschen oogen henen gericht ende gestraft zijn.

Het is ontrent achtien of negentien jaren geleden / dat 't een seer treffelijck ende welgeacht man was / hooge by der Werelt gehouden / diens name ende Vaderlant ick zwijge / die een boose senijnige raet gaf / homen my metten vromen soude uytroeyen: Sijn woort ende Godtloose gedachte en hadde hy nauwe ge-epndicht / de straffende hant des Alderhooghsten heeft hem angetast / by de Tafel is hy ter neder gestoot / ende heeft also sijn onboetverdigh / bloeddozstig / Goddeloos leven in eenen oogenblijck seer schickelijck ge-epndicht. O grouwelijck Bozdeel!

Is oock ontrent de selfde tijdt aen eenen anderen noch geschiet / die hem liet duncaken / hy soude my eenmael dat Nette also spannen dat ick hem niet lichtelijck ontgaen en soude. Is oock in gelycker maten onder

H h h 3

Het heet metten Christenen verfaect u selven. Mat. 16. 14.

De boete die voor Godt besaen sal moet oprecht zijn.

Matt. 5. 12. 1 Joan. 3. 15.

Psal. 37. 16.

Merck dese grouwelijcke oordeelen ende straffe Gods.

Die de rechte gront der waerhepdt meest schenden kunnen, zijn by de werelt de weertste Predikers.

Zerft moeten zijn wonden ende krankheden weten ende voelen, eenen en helpen laten kan.

Hebr. 1. 3. Num. 21. 9. Joan. 3. 14. Rom. 5. 14. 1 Cor. 15. 22.

By Christusum is de Medecijne des levens. Exod. 15. 26.

de selve maectijt / als hy die woorden spzack / van een pijle upt des Heeren Dage / haestelijck doozschoten / met een zware kranckhept geslagen / ende also booz den Almachtigen straffenden Godt rekhenschap van hem geepscht / binnen acht dagen begraven.

Noch eener / die een Officier des Keyfers by een plaetse woorden soude / hadde hem laten duncken / hy soude dat volck uytroeyen of het soude den Keyser aen sijn macht ontbreecken, hy is tot dier plaetse gekomen dat hy sijn stoel besitten / ende sijn opgelegde Ambacht bedienen wilde / ende ober vier ofte vijf dagen daer na hebben sp de kloeken ober hem laten gaen / ende dat Requiem ober hem gesongen. Siet / alsoo verniet Godt de Heere de aenslagen der Godtloosen die sijnen Hepligen Bergh bestozmen / ende maecht te niete / alle die sijn waerhept haten ende vbandt zijn.

Oock is 't Anno 1554. tot Wisbuy in Gotlandt geschiet / dat drie van onsen Broederen om haer broot te winnen / daer waren : Ende dat 'er een Predicant binnen der selver Stadt was / Laurentius genoemt / die van sijnz vaders geest gedreven wert. Die riepse na oper straten, schoffeerde se soo veel als hy konde, sy en souden haren handel (sepde hy) daer niet hebben, al soudt hem kosten wat hy met sijn kleedt omgort hadde, dat waren lijf ende ziele. Hy is na wepnigh dagen met een van den selven Broederen in 't bespeck gekomen / dat 'er noch een ander Predicant (die niet onbillicher aert was) hy was / hy lasterde ende hielt hem grouwelijck, de stercke Heere heeft hem noch in haerder bedper tegenwoozdighept also gestuert / dat hem sijn spzaecke t'eenmael genomen wert / ende was binnen 24 uren (eplacen) metten dooden al versettet. Schizickelijcke straffe ende oordeel Godts!

Op de selve maniere ginck het in dat selve Jaer oock by na tot Wismer toe / dat sp een Hooper hadden aengenenomen / Doctor Smedesteet genoemt / die hem liet hooren / dat hy liever een hoet vol bloets van ons hadde, dan een hoet vol gouts, bespzaack de Overhept / die doch geerne sulcke peulmaekers hebben ende hooren willen / dat sp den armen kinderen / tegen den bijsteren kouden Winter aensfyden, dat sy haer voor Martini souden van daer maecken, oft men wilde se brengen daerse niet geerne zijn en souden. Smedesteet was in grooter vzeughden / dat hy sijn begeeren overkomen was / doch tot sijnen zwaren oordeel. Want des selven daeghs heeft de Almachtige groore Heere de handt sijnder grimmighept aen hem gelept / ende heeft hem binnen ses of seben dagen met een groufame zware kranckhept weghgenomen / noch evenwel en merckt 'et de versochte blinde ende domme Werelt niet.

Anno 1555. noch eenmael binnen der selver Stadt geschiet / dat 'er een Predicant was / Vincencius genoemt / is 'er oock noch / die nimmermeer des Godtloosen lasterens ende zware scheldens moede en wert. Hy sepde opten dagh dien sp des Heeren Hemelbaert noemen / ende het Euangelie houden :

Wie geloofst ende gedoopt wozt / sal saligh woorden / Marc. 16. 16. Hy soude ons schelden ende lasteren, alsoo lange als hem sijnen mondt open stonde. Van stonden aen heeft se hem de stercke kracht Godts toe gesloten / sijn tonge gebonden. Is opten pzeckstoel nedergeballen / ende van sommigen by handen ende voeten afgevoert / als een gestrafte Godts / stom in sijn hups gebzagen. Siet / soo kan hy den genen straffen die sijnen oog-appel aenroeren ende krencken willen. Soude ick alle de geschiedenissen vertellen / die tot mijnen tijden ober de vbanden der Hepligen wel gesien zijn / so moesten sp wel een eppen bpsonder kroonijcke ende Bocck booz haer hebben.

Daerom rade ick u in ongevalschter reynner herten / dat gp doch tegen alsoo een stercke ende straffende Godt ende Heere niet alsoo meer partijden ende strijden en wilt. Ick segge u in Christo Jesu / het wil u al te hart / ja al te hart ballen tegen desen scherpen pzelck te stooten / Actoz. 9. 5. Want sijnen Name is Heerschapper Heere / stercke Heldt / Esai. 9. 5. De Machtige / Heplige / Verschizickelijcke / Hooghspzisselijcke / Wonderdadige in Israel / Erod. 15. 11. Wanneer hy sijn pijlen uptschickt / so moeten sp treffen / ende wanneer hy roept / soo moetmen daer zijn. Niemand en is 'er die sijn hant ontloopen / ende sijn straffe ontgaen kan. Och Micron hebt 'er acht op!

Ja goede vziert / so utwen strijt slechts tegen mp ware / gelijk gp by abontueren meent / so hadt gp de saecke alreede al getwonnen? Want de gantsche wijde werelt is in desen deel met u / ja oock de slange selve / ende tegen mp (want dese onse gront is de eenige steke die na luppen van Joannis leere / sijn rijck de werelt overwinnen ende krencken moet) niet evenwel tegen mp / maer tegen de waerhept selve / tegen den Vader en sijnen gebenedijden Sone / tegen de gantsche Schzift ende alle die / die in den Hemel woenen. Daerom siet u wel kloeckelijcken booz / want hoewel dat de roeckeloose rupge werelt wel / ja tot utwer saken sept / soo en sal het u evenwel by den Alderhooghsten (wiens glorie / eere / waerhept ende getupgenisse ick na mijn klepne gave dooz sijn genade ende stercke kracht boozstae) na utwen ende veler menschen wille niet gelucken.

Ende wanneer gp mp nu alreede om mijn eere / naem / faem / lijf / ende leven (die ick om Jesus wille lange al henen gegeven hebbe ende klepn achte) by der Werelt (die onder Christus gebedt niet begrepen en staet) Joan. 17. 9. al geschzeven hebt / hoewel ick u (Godt sp danck) nopt geen leedt getwenscht noch gedaen en hebbe / so sal noch eventwel Godt de Vader de waerachtige Vader Christus / ende Christus de waerachtige Godts Sone blijven. Ende gp sult ende moet u van utwe oncepne Antichristijcke valsche leere tot de ongevalschte repne Christelijcke leere bekeeren / oft gp sult een van die zijn / daer van geschzeven staet : wie niet en geloofst is alreede verdoemt / want hy en heeft niet geloofst in den Naem des eenigen geboren Soons Godts / Joan. 3. 18.

Tegen

Wie u aenroert (seyt Zacharia) die aenroert den Appel mijner oogen / Zach. 2. 8.

Alle die tegen Godt strijden, salden haer straffe vinden.

Microns behulp is in desen deel de oude Slange met de gantsche Werelt.

Ons behulp is de Heere selve met sijn stercke woort.

Een spiegel alder verbaelde Predicanten ende Moonsprekeren.

Een spiegel al der bloetgierigen Predicanten.

Legen Godt ende sijn wooydt en gelt geen parcyden noch styfden. Hy is de man die den prijs behouden sal / ende sijn wooyt is de leere die de waarhepdt blijven sal. So gp niet en geloofst / dat Jesus Chyristus de Sone Godts is / dat sijn getupgenisse ende wooyt waerachtigh / ende sijn ordinantie de rechte ordinantie is / upt Godt niet geboren en wozydt / niet godlijcker aert ende natueren en wozydt / van den Hepligen Geest niet besitten noch gedzeven en wozyt / geen waerachtige boete en doet / in Chyristo niet en zyt / noch Chyristus in u is / soo zyt gp na luydt van Joannis leere een van die / die geenen Godt en hebben / 1 Joan. cap. 2. vers 22.

Maer wanneer gp Chyristum hebt / inder waerhept ende kracht geloofst dat hy de waerachtige Sone Godts is / soo hebt gp beyde den Vader ende den Sone / 1 Joan. 2. 24. Ende wandelt gelijk als hy gewandelt heeft. Sp en lieghe willighlycken niet / want gp zyt upt der waerhept geboren. Sp en haet niet. Sp en faemrooft niet. Sp en verlicht utwen naesten niet. En doet niemant gewelt / noch onrecht. Soecht sijn Salighept ende niet sijn verdervinge. Sp bestraft sijn sonden. Sp leert hem recht ende en verboert niemant / want de geest der luden die vooz Godt ende den menschen recht handelt / is utwe inwoonder ende dzyber gewozyden.

So gp Chyristum inder kracht hebt / so wandelt gp in het licht / Joan. cap. 3 vers 21 / 8 / 12. Soo volghet gp den rechten Heerder / ende gaet in dooz de rechte deure / Joan. cap. 10. vers 2. Sp passeert den rechten wegh / blijft in de rechte waerhept / Joan. cap. 14. 6. In den rechten wijnstock / Joan. 15. 1. Staet op den rechten steen gebouw / Ephes. 2. 19. 2. 1 Pet. 2. 4. Verbalicht Godts wooyt niet / want utwe geest is een met Chyristus geest / utwe geloof een met sijn wooyt / ende utwe leven (hoewel inder zwackheyt) een met sijn leven als ge-hoozt is.

Sp soecht des Heeren prijs ende eere / ende niet u eppen. Sp bekent Chyristum utwen Salighmakier beyde met leven ende sterben vooz de gantsche werelt. Alle utwe lust is in de Wet des Heeren / ende u gantsche leven in sijn Heplige vzeese. Uwe gedachten zyn supber ende repn / ende alle utwe wooyden inder genaden met ... gekrupdet.

Uwe dagelycksche stryft is tegen Werelt / Duppel / ende u eppen boofse vleesch : Ende settet u met utwe eerlycke deughdelycke le-ben tot een boozbeelt alle man. Dat krups om des Heeren wooyt ende getupgenisse wille opgelept / dzaeght gp goetwillighlyck / ende wanneer gp met eenige gedachten / wooyden / oft wercken roeckelooflycken overple wozyt / dat beklaght gp van gantscher herten : Somma / Sp bewijft met alle utwe byuchten / dat gp een uptverkokren hint Godts upt dat Hemelsche zaet des Hepligen wooyts geboren / ende een levendige lidmaet aen des Heeren lichaem gewozyden zyt.

Diet werde Micron / alsulck een boete

ende beteringe wensche ick u met volder herten / en wilde wel dat ickse tot eeniger tydt in een rechtshapen wesen / ja in der keracht ende waerhepdt aen u sien moghte / ende dat ick als dan om dat getupgenisse Jesu te samen met u / tot des Heeren prijs ende sichtiginge onses naesten / mijnen Offer in den bloede doen soude. Doch eenmael doet boete / op dat de kostelijcken schat vooz ons gegeven / aen u niet verloten en blijbe.

Wil u van hier mede den Almachtigen Godt bevolen hebben / die geve u na sijnder grooten genaden / als ick u gunne. Ende na desen aen u geen meer / gp maecht 'er oock met utwen seggen ende schryben hoe gp 't maecht / soo gp anders niet in eenen Chyristelijcken ende beteren sin bekeert en wozydt / ende ick van den Godtzyesenden daer toe niet gedzongen en gedzeven en wozyde.

Dock suppliceer oft solciteer ick om een opentlyck bespreck met pmanden te houden / na desen geen meer / ende dat ten eersten daerom / dat ick van so veel jaren herwaerts dat met soo obermaten veel schrybengs ende verfoecken soo menighmael begeert hebbe / ende noyt en heb verkriffen mogen. Waer upt openbaer is / datmen (epiacen) der glorien Gods / ende de zielen der menschen wepnigh acht heeft.

Ten tweeden om dat utwe voornaemste Leeraers ende Doozgangers / gelyck Joannes à Lasco, Calvinus, ende Theodorus Beza, die gp vooz utwe weerdyghste ende liefste Dzoeders bekent / menschen des bloeds zyn. Want dat 'et also is / zyn haer eppen Boecken / met t samen de oude Seructus tot Geneven, ende Joris van Parijs, in Englant metten biere verbzant / mijn getuppen.

Ende ten derden / dat utwe Dzoeders de Walsche Kercke (gelyck sp genoemt wozyden) tot Francktoort, ons in haer gedzuchte schryf-ten vock opentlycken vooz de gantsche Werelt al verzwooren hebben / welke twee saecken wy te voren alsoo in klaerhepdt gelyck als nu / niet getweten en hebben.

Hademael ick dan met oogen sie / dat 'et niet dan enckel bedzogh / ontroutwe bloet ende verkeerthept by der menschen kinderen en is / alwaer men hem wende en henen keert / ende niet wepniger op aerden en gelt noch gelden en kan / dan de prijs Chyristi ende de salighepdt der zielen / soo wil ick Babel met alle sijne Predikanten / onreppne walsche leere / Afgodische Doope en Abontmael met haren walschen Godtsdienst / ende onboetveerdige / pdele / rupme leven / Babel blijven laten / ende wil metten Hepligen Propheet Babakuck op mijn wachte ende Heste sitten / daer ick ontweerdigh toe beroepen ben / ende alsoo de Trompette oft Basupne des Hepligen Godelijcken Doozts van de mueren ende poozten te Jerusalem in helderen klaren geklanck na mijn klepne gabe afblasen. De Wozgers des eentwigen vzeeds in repndt liefden getrouwelycken optwecken / dat sp dat liefelijcke Alletyja met eenen lustigen nieuwen geschal upt danckbaerder vpolijcker herten den grooten Godt ter eeren dooz hare straten singen

Dit is de haet en de wreack die de rechte Christenen aen haren vervolgers ende vyanden soecken.

So ick evenwel van den vromen daer roe gevordert worde, hoop ick my alsoo te bewijzen, dar 'et Godt ende den menschen recht zyn sal. Daer de leydige Beul dat vonnis over de waerheyt ende haer belijders geven sal, daer en handelt des Heeren geest niet.

Laetsen ration (eyt Christus) want sy zyn blind, ende leyders der blinden. Mat. 19. 14. Mab. 2. 1.

Tob. 13. 6.

Daer geen rechtshapen geloove ende boete en is, daer en is geen Christen.

Waer een rechtshapen geloove is, daer is oock een rechtshapen boete.

De oprechte vruchten van een waerachtigh geloove en rechtshapen boete.

Apoc. 19. 8. sullen. In een onbesmettede oprechte conscientie ende reyne leere / met dat blinkende witte kleedt der Heyligen / booz Godt ende de gantsche Werelt haer opponcken sullen / Haer met den sozzghuldigen bzoemen Esdza / bijtighlijck vermanen / ende seggen : Mijn volck hoozt mijn wootz / ende bereydt u tot den Krijgh / ende tot de quade dingen / als die Pelgrimen op Aerden zyn / 4 Esdze cap 16. 41. Met den Heyligen Paulo : Crecht dat harnas Gods aen / op dat gy tegen den listigen aenloop des Dupbels bestaen meugt / Ephes. 6. 13. Ende met Christo selver : Siet toe / waccht / ende bidt / Matth. 24. 42. Marc. 13. 33. Luce 21. 33. 1 Petr. 4. 7. 5. 8. Want de Dozz der dupsternissen met sijn gantsche macht ende Rijck legett hem ront omme de Stadt Godes / stozt bepde nacht ende dagh / doet menigen zwaren aenloop met bleesch ende bloet / met openbare leugen en aen de valsche leere / met menigerlep luste der oogen / met vangen / bannen / goet rooven / bloetbergieten / Cpranpe / ende alle gewelt. Die hem niet stadigh in 't gebedt / ende aen des Heeren bcese en houdt / en kan niet bestaende blijen.

De Satanas ende sijn Rijck tyran nieren op het aldergrouwelijckste.

Matth. 22. 2. Luc. 14. 16. Apoc. 19. 9.

Ich wil Babel (seggh ick noch eenmael) laten Babel blijen / wie van bzoemer herten is / sal haer Godeloos wesen wel verlaten / ende hem tot Christus Duploft maken / want de waerheyt is geopenbaert / ende de Maeltijdt is bereyt / saligh is die / die daer met repnder herten in creedt / ende sijn Duploft hiecht bewaert / ende allen uptverkooeren hinderen Godes die oprechte troutwe Woeders ende Susters Christi / met den lieben ende seer soeten Joannes / onse Alderlieffte Woeder ende Medegeselle in den druck / in 't Rijcke / ende in de verduddigheyt Jesu Christi upt dat binneste mijnder zielen waerschouwen ende seggen : Mijn kinderthens hebt niet lief de Werelt / noch alle wat daer in is. Want alle wat in der werelt is gelijck lust der oogen / lust des bleeschs / en hooghmoet des lebens / en is niet upt den vader / maer upt der Werelt / ende de Werelt vergaet / ende alle haer lusten / maer wie Gods wille doet / blijft in eeuwighepdt / 1 Joan. 2. 15. Mijn bzient Micron , noch eenmael zyt gewaerschout / doet boete / bidt Godt om genade / ende denckt met ernst na / wat ick u geschreven hebbe.

Wie de Werelt lief heeft, in dien en is de liefde des Vaders niet. 1 Joan. 2. 15.

En tooznt niet / dat ick u soo plat ende scherp bestraffe / ick hebt met 'er waerhepdt gedaen Godt ter eeren / ende den Leser ten goeden / gelijck ick sonder alle aensien der persoonen met mijn schryben de gantsche Werelt doe / oin dat gy de klaerheyt Christi recht soude leeren kennen / utwe teeliche stinckende seeren boelen ende sien / u met des Heeren medecijne meesteren laten / een rechtshapen boete doen / ende eeuwig saligh werden.

So my Micron hierom toornet, so toornet hy sijn eygen ziele.

Den genadigen barmhertigen Godt ende Vader / tot verlichtinge utwer blindet zielen ende beteringe utwz sondlijcken lebens / dooz sijnen gebenedijden / eerstgeborenen / ende eenigen geborenen / eppen ware Bone Christusum Jesum / mitz de verklaringe ende dzybinge sijns eeuwigen ende Heyligen Geests / tot meerder gerechtighhepdt tot allen tij-

den in sijnder genaden zyt hier mede bevolen.

Openbare straffe is beter dan heymelijcke liefde. De slagen des liefhebbers meynen 't recht trouwelijk, maer dat kussen des haters is bedriegelijk.

Prover. 27. 6.

By my Menno Symons. den 16 Octobris.

Een vriendelijcke bede aen den Leser.

Et is een oudt gemeyn spreekwoort, Eersame Leser. So menigh man, so menigh sin. Een eygelijck wil gemeynlijck geerne rechten na sijn affect ende voorneemen. Waer door menighmael een onverstandigh boos oordeel gegeven wort; Bysonder daer de blinde halstercke partye de overhant heeft.

Partye recht; is selden recht.

Aengesien ick dat in schijnender daet bevinde, nu onse wederpartyen voor de kracht ende scherpte des Heyligen Goddlijcken Woorts met hare valsche leere niet bestaen en mogen, dat sy met allen vlijde daer op toelleggen, dat sy ons alfoo mogen saemrooven, calumnieren, ende onse woorden op een soo verkeerden sin verdraeyen, dat wy met 'er waerheyt in schanden, ende sy met 'er leugen in eeren by der Werelt blijen mogen, so is mijn vriendelijcke bede aen alle onpartijdelijcke Lesers, dat sy haer doch daer aen niet ergeren en willen, so sy seggen wilden: Dit oft dat en heeft ons Menno niet recht nageschreven, &c.

Ich hope my na Christus leere daer in te verblijden, soo ick van den leugenachtigen voor een Leugenaer gescholden worde. Die uyt 'er waerheyt geboren zyn; sullen my (hope ick) sulcks nimmermeer toemeten: want ick heb de waerheyt van eenentwintigh jaren herwaerts tot een moeder verkoren, begeer oock in mijnder swackheyt als een gehoorfaem trouw kint sonder alle rugge sien ende ergernisse op haer straten te wandelen, soo lange ick opter aerden sweve. Des sullen my tegen alle onse vyanden, mijn handt ende mondt, mijn arme nietige leven, met t'samen mijn lanckduerige groote benautheyt, sware droeftenisse, armoet, ellende, kruys ende doot, in dat gerichte Christi mijn getuygen zyn, heb ter acht op.

Matt. 5. 11. Luc. 6. 22.

De waerheyt gelt my; ende geen partye.

Dat ick al dat gantsche bespreck, dat Micron verzwegen, oft op eenen verkeerden sin gedrongen heeft, alfoo van letter tot letter soude beschreven hebben, gelijck dat geschiet is, acht ick onmogelijk te zyn. Hebben die Heylige Apostelen ende Euangelisten, die de leere ende wercken Christi door den Heyligen Geest geschreven hebben, dat oock also niet gedaen: want de eene verhaelt wel by wijlen eenderley geschiednisse ende woordt aldus, ende de ander alfoo. Het was haer genoegh, dat sy den gront der waerheyt aenwelen, my oock alfoo. My en gelt geen woort vechten, my gelt alleen met 'er waerheyt den Leser aen te wijzen, dat de gekruyste Christus

Niet out woorden, maer om de waerheyt Christus, sijde ick,

Jesus, Godts eerstgeboorene, eenige geborene, eygen waerachtige Soone is, ende hoe gantsch ontrouwelijk *Micron* dat bespreck verhaelt, ende sijn Lesers met openbare leugenen bedrogen heeft.

Ten tweeden bidde ick, dat my oock niemandt verkeere, dat ick *Joan. à Lasco* oock mede aengetogen hebbe. Uyt haet noch ongonst en is 't niet geschiedt, maer de yver der glorien Godts ende Christi sijns Soons, de eere des eeuwigen waerheydts ende de hertgrondelijcke liefde uwer saligheydt hebben my gedreven dat ick dat gedaen hebbe, om dat *Micron* bekendt dat sy in der leere een zijn, ende hoemen leelicker van den gekruyften Christo gelooven, leeren, schrijven, spreken, houden of gevoelen soude, dan hy in sijn Defension tegent my gedaen heeft; en weet ick niet. Is oock noch daer en boven (soo ick hoore) een man des bloets geworden, niet tegenstaende dat hy my met sijn eygen mondt bekendt heeft, als datmen om des geloofs wille niemandt leedr doen en moeste.

Maer nu sal 't heeten (na dat ick verstaet) niet om des geloofs, maer om onser ongehoorsaemheydts wille. Alsoo drijsandigh als de gront is, alsoo is oock de beweeringe die sy voortbrengen. De Overheydt gebiede ons redelijcke dingen, die den Euangelio Christi, ende der liefden des naesten gelijkvormigh zijn, weygeren wy ons dan, soo is 't recht dat sy straffen. Maer dat sy den armen herten daerom ten lande soudent uyt gebieden om dat sy Godt vreesen, den gekruyften Christum voordien Sone Godts bekennen, sijn heyligen Doop recht na sijn bevel ende der Apostelen leere ende gebruyck ontfangen, hare getuygenisse ende woort met Ja ende Neen na Christus gebodt daer doen, ende een boetverdigh vroom leven in der gerechtighydt leyden, &c. Oft dat na der Schrift oftegen de Schrift van haer geboden wordt, wil ick alle beleefde reedelijcke Overheden recht als voor Godt in Christo Jesu selve te bedencken geven.

Nademael ick dan wel weet, hoe datter veel eenvoudige herten ongelijcke meer op *Joannis à Lasco* ende op de Geleerden sien, dan sy op Christum ende sijn Apostelen doen, soo hebbe ick hem hier oock van wegen deses Artijckels in sijnen feylen ende erreuren aengetogen, op dat alle Godtvreesende Leefers mogen sien wattet voor Schribenten ende Leeraers zijn, die in soo hooger eeren by de menschen gehouden, ende hare namen in soo grooter weerden zijn.

Ten derden bidde ick, dat my oock niemandt die woorden, dat ick om een opentlijcke handel niet meer solliciteeren oft supplicieeren wil alsoo afneme, als oft ick om opentlijck te handelen geen moet meer hebben en soude, dat en is de meyninge niet, maer met alfoodanige lieden heymelijck oft openbaer te handelen (gelijck ick in den Brief beroert hebbe) ende oock meede die mijn woorden ende getuygenisse soo oneerlijcken vervalschen, veranderen, bre-

ken, ende op 't aldererghste duyden ende uytleggen, ende ons soo meenige leelijcke leugen aen den hals hangen, gelijck *Micron* in het begin sijns schrijvens tot aen 't eynde toe gedaen heeft, en hebbe ick gantsch geene lust toe. Want ick bevinde my aen allen kanten doorgaens met haer bedrogen, dewijle het eenen aert is, dat gemeynlijck een luyt lecker leven voert, ende des Heeren kruys niet geerne dragen en wil.

Maer soo daer eenige Overheden in haeren herten, metter Schrift becommert stonden, en een nadencken op hare Predicanten ende Leeraers kreegen, en haer alsoo (om de waerheydt recht te weten) om een opentlijcken handel met my te houden, drongen, dat soude my een soo vrolijcken tijdinge zijn, als ick een op Aerden hooren konde, soude my oock (hoop ick) van den Godtvreesenden (in welcker handen ende raet ick my altijd gewillighlijck begeve) nimmermeer afgeraden, noch verhindert worden. Want wy zijns gewisse, dat wy de Schrift ende waerheydt hebben.

Ten vierden bidt ick, dat my oock niemandt dat voor schelden ende lasteren af en neeme, dat ick *Micron* op sommige plaetsen soo wat harder metter waerheydt aentaste. Het en is uyt geen ander oorsaecke geschiet, dan dat hy ende sijns gelijcken overmidts sulcke ernstige woorden uyt gront der schrift her voorgebracht, hare vervoerische leugenachtige Geest recht kennen, een mishagen aen haer leelijcke wesen krijgen, ende alsoo van hare boose wegen afstaen mogen. Oock mede, dat alle de eenvoudige goede herten, die sy aen de stricken der ongerechtighydt gebonden houden, tot des Heeren prijs mogen los en vry worden.

Het is uyt een gelijcke Geest geschiet, als oock de Heylige Apostelen ende Propheten, ja oock Christus Jesus selfs, hare bestraffingen aen veele plaetsen gedaen hebben. Wil my nu yemandt straffen over mijn scherpigheydt, die straffe eerst Christum ende alle sijn gesondene: Want sy zijn de geene, die my ende alle Leeraers, die dat recht volgen ende voor hebben, alsoo inder Heylige Schrift nagelaten ende geleert hebben.

Waermen de openbare laster, ende de moetwillige verachtinge Godts ende sijns heyligen woords inder schrift vindt, daer vintmen oock gemeynlijck by des H. Geests Oordeel ende scherpe bestraffinge, gelijck sy alle wel weten die des heyligen Schrifts verstant hebben.

Aengesien het dan openbaer is, dat hem *Micron* niet en schacmt, die eenegrove leugen aen den anderen te knoopen. Een eygen oversettinge na sijnen behagen te maecten, Godt den Vader, Christum Jesum sijn Soone, den Engel Gabriel, met sijn alle andere getuygen des Nieuwen Testaments in hare getuygenisse te beschamen, de Overheydt metter werelt na den mont te sprecken, menschen gonst en eere te soeken, de arme zielen, daer over des Heeren dierbaer bloedt vergoten is, te vervoeren, &c. So en is 't immers geen onrecht, dat ik hem noeme, gelijck hy in der schrift van des Heeren Geest beschildert

Joan à Lasco handelt tegen sijn eygen bekenenis.

Soo een gebieden is tyrannye, men pronke oock de sake hoe menle pronke.

Die de waerheydt begeeren, en hoop ick, se niet te onthouden.

Openbare laster eyck oock openbare straffe.

is. De waerheydt gaet haerder straten recht voort, sy en wijckt noch Keyser noch Koninck, noch veel weyniger een valsche Propheet oft Leeraer, die der Slangen Woort voert, dat getuygenisse Godts in de leugen verkeert, ende om sijnder ydeler eeren ende arme buycks wille den Godtloosen sterckt, ende veele vroomen in het verdriet brengt. Wie eens gefonden oordeels is, ende bekent wat des Heyligen Geelts wijse ende gebruyck in der Schrift is, moet seggen dat ick recht schrijve.

Ten vijftten, bidde ick, dat mijn doch niemant mijn schrijven alsoo af en neme, als of ick *Micron* sijn quaedt met quaedt vergelden wilde. Och neen. De wraecke laet ick dien, die aller Werelt Richter is. Ick hebbe het *Micron* ende alle dwaelachtigen ten dienste gedaen, op dat sy haer bekeeren, ende Christo den Sone Godts sijn behoorlijcke prijs ende eere geven mogen.

De waerheydt is haer door Godts genade met alsoo een kracht ende klaerheydt voorgestelt, datse oock geen mensche metter schrift breecken, oft met vernuft ter neder leggen magh. Waer derhalven niet ongeraden, dat onse wederpartyen de saecke met wat klaerder oogen insagen, op dat sy dat toekomende oordeel met allen Heyligen ontvlien, ende in die dagh sijnder verschijninge met eeuwiger vreughden voor den stoel sijnder Majesteyt bestaen moghen.

Soo niet, maer haer des weygeren, halstarrigh ende partijdich blijven, goet met quaet, ende liefde met haet betalen. Hare behulplickheydt (nu sy metter Schrift te swack zijn) aen des wereldts gewelt ende macht soecken, ende alsoo met leugenen ende valsche versierde vonden, op der Godtvruchtigen verdervinge ende ongeluck loeren, gelijk (eylacen) tot noch toe van veelen geschiedt is, soo moeten wy dat den Heere opdragen, onse zielen in verduldigheydt besitten ende aen die spreucke Christi gedencken. Alsoo hebben sy oock den Propheten gedaen, die voor u geweest zijn, Matth. 5. 12.

Ten laetsten wil ik oock alle mijn Lesers en Toehoorders, groot ende kleyn, Rijck ende Arm, gonstigh en ongonstigh recht als voor Godt getrouwelijck gewaerschouwt ende in Christo Jesu lieffelijcken gebeden hebben, dat sy doch dese onse onwedspeekelijke grondige antwoordt ende verklaringe met onpartijdelijcken herten lesen, ende met de Wage des heyligen Godtlijcken Woordts recht wegen willen, by onser wederpartyen ongerijmde grondt ende leere houden willen. Op dat sy mester waerheydt verlicht, den rechten wegh

ende bane totten leven vinden mogen.

Niemandt en geloove my, maer de waerheydt, die ick hem na der heyligen Apostelen, Euangelisten, Propheten, ende Christus ongegloefde eygen reyne leere met mijn kleyne gave in onoverwinnelijcker kracht ende klaerheydt, plat ende klaer aldaer gestelt hebbe. In Christo Jesu zijt gwaerschout, gelooftet so gy wilt, gy wort met onser wederpartyen leere aen uwe arme zielen deerlijcken bedrogen.

Want sy is een rechte Wasem uyt de put des

Afgronts, die de edele klare Sonne Christum Jesum, ende de Locht sijns Heyligen Woordts doncker ende duyster maeckt. Sy is der ouden Slangen leugen, Ja Ey ende broedinge:

Eet ment soo moetmen sterven, ende vertreatment, soo komter een Ader uyt. Sy is dat Geestelijcke Koedreck, daer by Ezechiël eenen tijdt lanck sijn broodt backen moeste.

Summa sy is, die afgrijpselijcke grouweldranck in de schoone gulde beker, van dat bloed-dronckene Babylonische Wijf, daermee sy beschenckt heeft alle die op Aerden wonen.

Want hare leere ende bekenteniisse staet klaer ende openbaer, als dat de gekruyfte Christus Jesus Godes waerachtige Soone niet geweest en is, want hy en heet geen Vader gehad, seggen sy. Wort slechts om hare gedichte vereeninge wille alsoo genoemt. Christus Doop stooten sy uyt, ja sy verbolgen ende lasterense, ende richten eenen anderen toe, die haer van geen schrift bevolen noch geleert en is. Christus onderscheydt tusschen Mosen ende hem, des Edt sweerens halven, als datmen geheelijken niet sweeren en sal, wedspreken sy heftighlijcken, ende seggen: Recht sweeren moetmen wel, ende is een heyligh ende goet werck, &c. Wie van kloecker herten is, die verstaet, wat wy beyde in den Boeck ende Brief verklaert hebben.

Dat Woort (seydt Joannes) is vleesch geworden, Joan. 1. 14. groot (seydt Paulus) is de verholentheydt der Godtsaligheydt, Godt is geopenbaert in den vleesche, hy is gesien van den Engelen, gepredickt den Heydenen, gelooft inder Werelt, opgenomen inder Heerlijckheydt, 1 Tim. 3. 15. welcke getuygenisse, met t'samen allen anderen, die den lichtelijcken, grijpelijcken ende gekruyften Christum voor den Soone Godts bekennen, om dat wy die gelooven ende van herten bekennen recht ende waer te zijn, daerom moeten wy onser wederpartyen ende aller Werelt Sectmaeckers ende Ketteren zijn (eylacen.) Het waer wel tijdt dat sy toefagen Goede Leser neemt waer. Godt gunne u sijn genade, Amen. Leset bescheydelijck, ende oordeelt onpartijdelijck, Amen.

Apoc. 9. 2.

Esaï. 59. 5.

Ezech. 4. 12.

Apoc. 17. 4.

Matth. 5. 34.

Wie Christum voor den Soone Godts in der waerheit, bekent, moet een Ketter sijn.

EEN

EEN GANTSCH DUYDTLYCK
E N D E
K L A E R B E W Y S,
U Y T D E
H E Y L I G E S C H R I F T U U R E,

Dat Jesus Christus is de rechte beloofde David in den geest, een Koningh
aller Koningen, een Heer aller Heeren, en de rechte geeste-
lijke Koningh over dat geestelicke Israël, dat is sijn Ge-
meynte, die hy met sijn eygen Bloet gekocht,
ende verworven heeft.

*Eertijts geschreven aen allen waren Broeders ende Bontgenooten,
hier ende daer verstroyt.*

Tegens de grouwelicke ende grootste blasphemie van
J A N V A N L E Y D E N,

Die hem uytgaf voor een blijde Koningh over al, ende der ellendiger vreughde
geworden, hem settende in de stede Gods,

D O O R
M E N N O S Y M O N S,

I Cor. 3. 11.

*Daer en magh geen ander fundament geleyt worden, dan dat'er geleyt is,
't welck is Jesus Christus.*

Gedruckt in 't Jaer onses Heeren, M. DC. LXXXI.

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

K L A E R B E W Y S,

Uyt de Heylige Schriftuure.

Genade, vrede, ende barmhertigheyt van Godt den Vader, door Jesum Christum, zy met allen waren Broeders ende Bondgenooten, hier ende daer verstroyt, Amen.

De eeuwige barmhertige Godt / die ons uyt de Dufsternisse / in sijn wonderlijche Licht getoepen heeft / Ja overgevoert in dat Rijck sijns Beminden Soons Jesum Christum / die moet ons op

den rechten wegh betwaten / dat de Sathanaas dooz sijn listigheyt ons niet en verlepde / ende dat geen woysel der bitterheyt / onder ons op en wasse / die een vertweytinge make / ende veele daer dooz berontrepnighit werden / als nu (leeder Godts) eensdeels geschiet. Ende het moet aldus toegaen / dat Secten onder ons opriffen / op dat de beproefde mogen openbaer worden.

Nemant floote hem daer aen / dan een peder hebbe acht op Godts wooydt / ende blijue daer by / op dat sy verloft werde van der byzonder byoutwe / als Salomon seyt / (dooz welcke byoutwe / men alle valsche Leeraers verstaet) die van bynten is / die smekende wooyden geeft / ende vergeet den Meester haerder jonckheyt / ende verlaet dat verbont haers Godts.

Dit is de rechte aert van alle valsche Leeraers.

Den eersten / soo betgeten sy de repne leerlinge Christi / ende gaen met een ander byemde leeringe om / ja sy betoveren de andere menschen / datse niet konnen de waarheyt gelooven / ende geven smekende wooyden / als Paulus seyt / dooz soete ende smekende wooyden bedriegen sy de simpele herten.

Den anderen / soo verlaten sy haren Meester Christum / dien sy alleen souden hooren / als de Vader van hem getuyghet / seggende: dit is mijn beminde Sone / in welcken ick een welbehagen hebbe / dien sult gy hooren. Maer dese stemme des Vaders / betgeten alle valsche Leeraers / ende verlaten den eenigen Meester Christum Jesum / ende want sy niet van sijne behagen en zijn / soo hooren sy oock sijn stemme niet.

Den derden / soo betgeten de valsche Leeraers / dat verbont haers Godts / ende datmen meest behoort te achten / daer passen sy wepnigh op. Als Christus de Phariszen straffe / ende spack gy geeft den tienden van Anijs / Menche ende Romijn / daer verget gy dat principliste des Wetts / na-

mentlijck dat oordeel / de barmhertigheyt / ende dat geloof / dit behoortmen te doen / ende dat ander niet achter te laten / gy gebepusde huychelaers / die daer kinsket een Mugge ende verblindet een Cameel. Ende Paulus / dat epnde des gebodts / is de liefde uyt een reyn herte / en goede consciencie / en uyt een ongebepusdt geloof / van welcke sommige zijn afgeweken / ende hebben haer tot onnutte geklay gegeven / niet verstaende waese affimeren ofte bevestigen ; aldus betgeten alle valsche Leeraers dat verbont haers Godts / waer mede sy met Godt verplichtet zijn / als nu (ach Godt) van veele geschiet / die al vergeten hebben waer op sy gedoopt zijn, namentlijck op dat Kruyce, ende willen des Sweerds gebruyck aennemen, goet kennen ende prijsen, waer voor de Almachtige Godt, behoede alle ware Bontgenooten, ende geve haer wijsheyt ende verstant, datse dat verbont haers Godts mogen bewaren, ende altoes indachtigh zijn van wat geest sijn Discipulen Christus wil hebben.

Ja datse haer wachten mogen dooz dese byemde byoutwe / want haer huys nepget tot der doot / ende haer paden tot der verberffentisse / alle die tot haer ingaen / die kintmen niet weder / noch sy aengrijpen den wegh des lebens niet.

Ende nademael dese byemde byoutwe nit ter tijdt seer regneert / ende vele verlept / gelijck als de Propheetesse Isabel dede / ende noch doet / en gelijck dat Serpente Waath bedroogh / so willen wy dooz de genade Godts / sommige stucken ontdecken / op dat de gene die noch blindt zijn / siende mogen worden / ende gelijck alsse bekennen / den Antichrist enen groutwel is / staende in de Heylige plaetsen datse alle verlepdinge mogen bekennen.

Ende gelijck als sy niet willen dinciken van de kelck der Babilonischer Hoeren / datse haer alsoo booz dat senijn des Serpents mogen wachten / ende of de selbige van den Serpent gebeten waren / dat sy ter sinne mogen grijpen / des senijns ontslagen te worden / als sy sien op den waerachtigen Serpent ende also mogen genesen / dat welcke ons Godt moet geben.

Wy hadden des schrijvens wel ontlagen geveest, dan de noot dringet ons te schrijven, eensdeels, want wy der schandelijcke verleydinge, ende de groote lasteringe Godts, niet mogen verdragen, dat een mensche in Christi stede gestelt wort, eensdeels, want men ons niet wil te worde staen, noch sulcke verleydinge, ja veel meer grouwelijcke ketterye,

1 Pet. 2. 9.
Col. 1. 13.

Hebr. 11. 15.
Deut. 29. 18.

1 Cor. 1. 18.

Prov. 2. 16.
4. 6. 7.

Galat. 3. 2.

Rom. 16. 17.

Matt. 17. 5.
Marc. 9. 6.
Luc. 9. 35.

Matt. 23. 9.

Joan. 10. 26.

Matt. 23. 28.

1 Tim. 1. 5.

Swoert.

Nota.

Luc. 9. 55.

Apoc. 2. 20.

Gen. 3. 13.

Matt. 24. 15.
Marc. 13. 14.
Luc. 21. 7.
Dan. 9. 27.
Apoc. 17. 18.

Num. 21. 6.

Joan. 3. 14.

Nota.

Waerom de se rijver veroorfaectt is. dit te schrijven.

Merckt.

van den beloofden David, ende meer anderen, met Bybelschen Schriften verdedigen.

Dan sulcken aert hebben alle verleyders, alle dwalende Geesten, dat sy vlieden van Gods Woordt, als Christus seght, alle die quaet doet, haet dat licht, ende komt niet by dat licht, op dat sijn wercken niet gestraft en worden.

Dan die goetheydt doet / ende de waerheyt doozbruynght / die komt by dat Licht / op dat sijne wercken openbaer mogen worden / datse dooz Godt geschiet sijn. Daerom die van dat Licht / (dat is van Godes Woort) vliet / die geest te kennen / dat sijn wercken niet van Godt en sijn.

Dan die konnen de sommige noch niet sien / dien is van nooden de oogen salve / daer in Apocalips af geschreben staet.

Ach Godt / hoe periculouse tijden sijn 't nu / hoe conspireert nu de Propheet Balaam met der Moabiten Koninck / tegen den Israell Godts.

Die Egyptische Coobenaers / hoe staen sp nu tegen den waerachtigen Moosen.

Die leugenachtige Pashur / hoe woort hy nu gehoozt / om dat hy geluck ende woospoet propheteert / daer doch niet af en komt.

Hoe bedrieght nu de valsche Hamanias die vroomen kinderen Israels ende doerse betrouwen op leugenen.

Die Almachtige Godt / sal vertrecken een Jeremiaan / die den bedrieger des volcks straffe / ende anders niet en spreek / dan hem Godt gebiedt / ende de Heere moet sijn woort stellen in deses Jeremias mond / tot een byt / ende alle valsche leeraers tot stoppen / de Heere sal 't doen / op dat de waerheyt dat velt magh behouden.

Ende of daer noch soo veel Baals Propheten komen / soo sal de Heere noch een Idicheam achter laten / die ons dat rechte woort des Heeren sal verkondigen / maer hier nu genoegh af / wy willen die saeke aengrijpen tot Godts eere ende stichtinge der gemeente.

En eersten is 't ontwederspreckelijck / dat de Almachtige Godt / sijnen Soon Christusum Jesum / onsen Heere / een Koninck ingeset heeft / bepde ober dat gantsche Aertrijck ende sijn geloobige gemeente / dat Christus een Konink is ober 't geheele Aertrijck / getuyghet ons de Schrift overvloedig / bysonder de Propheet David die aldus segt : De alderhooghste Heere is verschickelijck een grooten Koninck / op het geheele Aertrijck / ende noch in den selsden Psalm / God is opgevaten met suppen / ende de Heere met sijnclender basuppen / lof singet / lof singet Godt / lof singet onsen Koninck / want Godt is Koninck op het geheele Aertrijck / lof singet met verstande / Godt is Koninck ober de Heerden ende sit op sijnen heyligen stoel.

Daerom soo waerachtigh als Christus Godt is / soo waerachtigh is hy Koninck ober den gantschen Aertbodem.

Dit betuyghet de Heilige Paulus totten Epheseren / daer hy aldus seght / Godt de Vader heeft Christusum van den doot getweckt ende geset tot sijnre rechter hande in den

Hemelschen wesen ober alle Doostendom / getwelt / macht / heerschappye / en ober alle wat genoemt magh worden / niet alleen in deser werelt / dan oock in de toekomende / en heeft alle dingen tot sijnen boeten getwoopen / ende heeft hem ober alle dingen tot een hooft der gemeente gestelt.

Ende Christus betuyghet van hem selven / dat hy is een geweldigh Koninck / als hy segt / mp is alle macht gegeven in Hemel ende in der Aerden / en Paulus seght / dat Christus is dat uytgebrachte beelt Godts / ende drazet alle dingen metten woorden sijnre kracht.

Alsoo is Christus een Koninck ober alle Aertrijck / dan de boosen mogen 't niet berdzagen / daeromme seght de Propheet : De Heere is Koninck geworden / des rasen de Heerden / hy sit op Cherubin / des beroert sich dat lant / dan sy konnen niet meer schafsen dan de Heere soelaet /

Ende niemandt kan hem wederstaen / de bergen versmelten als Was / booz den Heere / booz den Heerdeer des heelen Aertrijcks.

Wijder dat Christus een Koninck is ober sijn geloobige gemeente / hebben wy klaer getuygenisse in der schrift / want soo seght Esaias : Een kindt is ons geboren / een Soon is ons gegeven / ende de heerschappye sal op sijn schouderen sijn / sijnen Naem sal wonderlijck geheeten worden / een staets Heere / God / Sterck / een Vader der toekomende werelt / een Prince des vzedes / sijn heerschappye sal vermenighbuldicht werden / ende sijn vzedes en sal geen eynde wesen.

Wat hups Jacobs is de geloobige gemeente / als een pder wel verstaet / daer is Christus een Koninck ober / als de Engel klaerlijck getuyghet / en Jeremias van Christus seght / hy sal een Koninck sijn ende wijselijck regeren / desgelijcks Esaias / siet een Koninck sal in der gerechtigheyt regeren ende de Princen sullen sijn booz in 't woortdeel.

Aengesien nu Christus een Koninck is / bepde ober 't geheele Aertrijck / ende ober sijn geloobige gemeente / soo wy met klare schriften (na der genaden Godts ons gegeven) aengetekent hebben / hoe noemt sich dan Jan van Leyden, een blijde Koninck over al, der ellendiger vreughde geworden.

Wil hy onse Koninck / onse Heere sijn / so mogen Esaias en Paulus wel te rugge staen.

Want Paulus seght / hoe wel dat 'er sijn die goden genoemt worden / het 3p in den Hemel / oft op Aerden / (nademaek daer veel Goden ende veel Heeren sijn) nochtans hebben wy enen Godt den Vader / uyt welcken alle dingen sijn / ende wy in hem / ende enen Heere Jesum Christusum / dooz den welcken alle dingen sijn / ende wy dooz hem / ende Esaias seght :

De Heere is onse Meester / de Heere is onse Richter / de Heere is onse Koninck.

Siet soo waerachtigh als Christus onse Meester is / soo waerachtigh als hy onse Richter is / soo waerachtigh is hy onse Koninck / waer blijft nu Jan van Leyden ? O grouwelijcke blasphemie Godts, dat een Mensch sich noemen sal een blijde Koninck over al ! daer doch alsoo geschreven staet.

Joan. 3. 30.

Apoc. 3. 18.

NOTA Num. 24. en 25.

Exod. 6. 7.

Jer. 10. 2 Tim. 9.

Jer. 18.

NOTA

Straffe der leugenen, binnan 2 jaren moeste hy sterren. Jer. 1. 17. Merckt.

Christus een Koninck ingeset over het gantsche aertrijck.

Plal. 47. 2. Dat is, hy is opgevaron met vreughden door de Prekinge des Euangelii als de Plalm voort verklaert, heeft hy ons die naren onderworpen, en soo zijn wy oock Koningen.

Ephes. 3. 20.

Ephes. 1. 21.

Matt. 28. 18.

Heb. 1. 3.

Psal. 99. 1.

Joan. 19. 11.

Jer. 10. 44. Rom. 9. 19. Psal. 97. 5.

Eli. 9. 5.

Jer. 23. 5.

NOTA

Eli. 32. 1.

NOTA

2 Cor. 8. 5.

Eli. 33. 22.

NOTA

Heere

2 Mach. 1. 24 **Heere Godt Schepper alder Creatueren /** heruaerlijck / sterck / rechteveerdigh ende barmhertigh / die alleen goet zijt / alleen een heerlijck Koninck / alleen gerechtigh / almachtigh ende eeuwig / die Israell van allen quaden verlost / ende Paulus: Ick gebiede u vooz Godt / die alle dinck lebendig / macht ende vooz Jesu Christo die onder Pontio Pilato betuyght heeft / een goede bekentnisse dat op houdt dat gebodt onbetrekeelijck / onberispelijck totter verschijninge onses Heeren Jesu Christi de welke hy vertoonen sal / tot sijnder tijde / die Saligh ende alleen een Prince / een Heere der Heeren / en Koninck der Koningen is. Verder dat Jan van Leyden teght, dat hy is der ellendiger vreughde geworden, is een de grootste Blasphemie Godts die een menschen spreken.

Merckt.

Want onse vreughde is Christus gewozden / als hy wert geboren / na dat getuygenisse des Engels totten Herders: Siet ick verkhondige u hupden groote blijdschap / want u is heden geboren / een Saligh maker / dewelcke is Christus de Heere in Davids Stede / hier op accorderen de woorden Davids den rechtveerdigen is een licht opgegaen. Ende een blijdschap den oprechtigen van herten / op gerechtige verbijdt u in den Heere / ende belijdt de gedachtenisse sijnder heerlijckheyt / Jubilert den Heere alle Kerckelijck / dienet den Heere met blijdschappe / komt herwaerts vooz sijn aengesichte in verhooginge / ende bekent dat hy selve Godt is / hy heeft ons gemaccht / ende niet wop selven / tot sijn volck ende schapen sijner weyden / ende Paulus verblijdt u in den Heere / wederom segge ick verblijdt u / aldus vermaent ons de gantsche schryft / dat wy in Christo onsen Heere sulken verblijden / want hy is de gene daer afgezoeyctert heeft de Patriarcke Jacob / dat hy soude zijn een verbeypinge des volcks / dat is na welcken Godts volck lange met grooter begeerte soude verbeypen / als Christus oock getuyght / seggende:

Luce 2. 10.
Plalm 97. 11.
Dat gy loo genaeuigen Heeren en Godt hebt.

Plalm 98. 4.

Plalm 100. 1.

Phil. 4. 4.

Gen. 49. 13.

Joan. 8. 56.

Heb. 7. 1.

Col. 1. 22.
Joan. 5. 24.
Heb. 1. 3.
Heb. 10.
Io en 9. 12.
1 Reg. 17. 49.
Excl. 47. 4.

Esa. 61. 1.

Luc. 4. 18.

Abraham heeft hem verblijdt dat hy mijnen dagh soude sien / hy sagh hem ende wert voozt verblijdt.

Christus is de waerachtige Melchisedech / een Koninck van Salem / dat is een Koninck des vzedes. Die ruffchen Godt den Vader / ende dat menschelijcke geslachte vzedde gemaccht heeft.

Christus is de vrome Isaac / die met eene offerhande ons met sijnen Hemelschen Vader versoent heeft / ende sijn offerhande blijft eeuwiglijck in waerden.

Christus is de ware David / die den grooten Goliath verslagen heeft / ende heeft wegh genomen den lasteraer van Israell.

Ja vreughde ende blijdschap heeft hy gemaccht / als geschreven staet / de geest des Heeren (seghe Christus) is op my / om dat my de Heere gesalvt heeft / om den sachtmoedigen dat Euangelium ten verkhondigen / heeft hy my gesonden ende gebonden de Kercker te openen / om dat ick prediken soude een aengenaem jaer des Heeren / ende een

dagh der wzaaken onses Godts / om dat ick vertroosten soude alle weenende / om dat ick ordinceren soude den bedroefden tot Sion vertroostinge / ende dat ick haer geuen soude / een kroone vooz Wiscen / Olie der blijdschappen vooz droeffnisse / den mantel des lofs vooz den Geest des droeffhepts. Siet hoe kilact hebben wy hier dat Christus der ellendiger vreughde geworden is / in welcke sie sich alle vrome Christenen verblijden en seggen: verblijdende sulken wop ons verblijden inden Heere / onse Ziele sal in onse Godt verheugen / want hy heeft ons kilceden der saligheyt aengedaen / ende metten Mantel der gerechticheyt ombangen / gelijk een Bruyt bereict met haren hals banden / hier toe vermaent ons de Propheet Zacharias ende seght / Dochter van Sion verblijdt u / weest vrolijck Dochter van Jerusalem / want siet uwe Koninck komt rechtveerdigh / goederdieren / sachtmoedigh sittende op een Ezellinck ende haer Jonge brulen. Ende de Koninckelike Propheet David Singet den Heere een nieuwe Liedt / sijn lof moet zijn in die gemeynte der heyligen / Israell verblijdt hem / ues die hem gemaccht heeft / de Dochteren van Sion mogen vrolijck zijn over haren Koninck / sy moeten sijnen Naem loben in Dansen / met Tamboreen ende Harpen moeten sy hem loben.

Esa. 61. 3.

Zach. 9. 2.

Matth. 21.

Psal. 149. 11.

Aldus hebben gedaen alle heyligen Gods / als David / die alsoo seght; Onse Ziele verbeypet den Heere / want hy is onse hulper ende beschutter / want onse herte sal sich in hem verblijden / ende wy sulken hoopen in sijnen heyligen Naem / ende Esaias: Siet dit is onse Godt wop hebben hem verwacht / ende hy sal ons saligh maken / die is de Heere / wop hebben hem verwacht / wop sulken verheugen ende verblijden in sijn saligheyt. Hier magh men spreuen / hoe sich alle heyligen in Godt verblijdt hebben.

Ps. 33. 20.

Esa. 25. 9.

Ende wat vreughde kan ons van een Mensch worden, daer doch alsoo geschreven staet: Ende verlaet u niet op Princen, oft Menschen Kinderen, wantse konnen u niet helpen, maer sijnen Geest moet uytvaren, ende wederom tot sijnder eerden keeren, als dan zijn al sijnne aenslagen verlooren, saligh is hy welcks hulpe Jacobs Godt is / welck hope staet op den Heere sijnen Godt / die daer helpt den ellendigen ende richtet op die nedergeslagen zijn / die daer is een vastheyt des krachts / bedecksel der herten / schaduw des middaeghs / een afvindinge der misdact / een hulpe des vals / verheffende die zielen / ende verlichtende de oogen / gevende gesontheyt / t leven ende bedijdinge.

Psal. 146. 3.

NOTA

Psal. 146. 5.

Ecc. 34. 19.

Mengesien dan Christus onse vreughde is gewozden / soo magh dan een pder overleggen / wat een grouwel het voor Godt is, dat een Mensch wil wesen, t gene dat onse Saligmaker Christus is, magh dat oock niet wel een grouwel wesen, staende in de Heylige plaetse? Ende dat meer is, dese Jan van Leyden laet hem niet genoegen daer aen, dat hy hem uytgeeft voor een blijde Koninck over al, der ellendigen vreughde geworden, dan

NOTA

NOTA

dan hy beroemet hem oock te zijn de beloofde David daer alle Propheten af getuygen, ende wil niet consenteeren dat Christus onse beloofde is.

Alsoo zijn geaert alle valsche Propheten, ja alle Antichristen, datse op haren hoofte hebben Namen der lasteringen / ende kroonen den goude gelijk / waer dooz verstaen wert de hobaerde / als men oock speuren magh aen de Babylonische Poete / die met schaerlaken gekleet is / ende heeft een gulden kelck vol aller gruwelen in hare Hanc / ende seght in haer herte :

Ik sal sitten als een Koninginne en geen droeffnisse sien / dan de Heere magh 't niet verdragen / ende segt / Babilonia de schoonste onder de Koninkrijcken / de heerlijcke Pomperie der Chaldeen sal omgekeert werden gelijk als Sodoma ende Gomorra / ja op een ure sullen haer plagen komen / ende niet allerne Babilon / maer oock alle Antichristen / r'samen met haer verledinge ende leugenachtige schyften / sullen uptgeroept werden als Christus seght / alle plantinge die mijn hemelsche Vader niet geplanted en heeft / sal uptgeroept werden.

Ende daer magh geen grooter Antichrist komen, dan die hem uytgeeft voor den beloofden David.

Welcke beloofde David is Christus / als de schyft overbloedigh bezuygt / wie ooren heest om te horen die hooere.

Ten eersten soo seght de Propheet Hosea : Die kinderen van Israel sullen vele sitten sonder Koninck / sonder Prince / sonder Offerhande / sonder Altaer / sonder Ephot / sonder Ceraphin. Ende daer sullen de kinderen Israels wederkeeren / ende soeken den Heere haren Godt / ende David haren Koninck / ende sy sullen vresen totten Heere ende tot sijnen Godt in 't laetste der dagen.

Het is onwedersprekelic dat dese Koninck David / niemandt anders magh zijn dan Christus Jhesus / den welcken moeten soeken alle die saligh willen werden / als geschreven staet : Soeket den Heere soo sult gy leven / ende Esaias / soeket den Heere terwyl gy hem binden meught / roept hem aen / terwyl hy na by is / daerom segt / David / doen ick den Heere sochte / Antwoorde hy my / ende hulp my / upt alle mijn ne noot / ende Christus de wijsheyt Godts seght : Die my bindet / die bindet dat leven / ende sal welbehagen van den Heere scheypen / ende wat Konink sullen de kinderen Israels anders hebben dan Christum Jhesum / den waerachtigen Melchisedech een Koninck van Salem ; dat is een Koninck des vreesdes / van welke de gantsche schare der discipulen getuyghde / alsoo : Gebenedijde is de Koninck die daer komt in den Name des Heren / vrede in den hemel ende lof in den hooghsten.

Dese Koninck Christum hebben de Joden versmaet / ende daerom zijn sy verblind / dan sy sullen noch wederkeeren ende tot Christum haren Koninck David komen / als 't Paulus betuyghet / seggende : Israel is blindheyt eensdeels geschiet so lange tot dat de volheyt der heydenen gekomen zy / ende also sal dat gehele Israel saligh wer-

den / als geschreven staet / hy sal komen upt Sion ende dat ongodtliche wesen afkeeren van Jacob / ende die is mijn Testament tot hen / als ick de sonden wegh nemen sal / aengesien nu Israel noch tot Christus bekeert sal werden / soo volget daer upt sonder eenigh tegenspreken / dat de Koninck David / welke Israel soeken sal / niemant anders wesen magh dan Christus.

Ende soo verstaet een yder gerechtigh wel, in hoe gruwelicke dwalinge die verstickt zijn, die niet willen hebben datmen door den Koninck David, Christum verstaen sal, maer een ander Mensche, Ende die alsoodanigh zijn daer seght Christus af / ick ben gekomen in de Name mijns Vaders / ende gy en neemt my niet aen / is 't dat 'er een ander sal komen in sijn eygen Naem / dien sult gy ontfangen / dan die met Hierusalem Christus niet willen ontfangen / die moeten oock met Hierusalem gestraffet worden.

Ende die met den Pharizeen Christum tegen staen / ende nochtans haer laten duncken datse verlichtet zijn / die sullen oock met de Pharizeen verblint worden / een pder bidde Godt om wijsheyt / dan sal hy lichtelicken verstaen dat Christus de rechte David is.

Ten anderen seght Jeremias : 't sal zijn in dien dage / sprecht de Heere der heerscharen / dat ick sal sijn Juck in stucken wijven van utwe halse / ende ick sal sijne banden in twee bzeken / ende voortaan en sullen de vzeemde geen heerschapppe over haer hebben / dan sy sullen den Heere haren Godt dienen / ende David haren Koninck dien ick haer verwecken sal.

Hu is des Heeren gebodt / dan sult gy uwen Heere dienen / Godt aenbidden ende hem alleene dienen.

Daerom is dese Koninck David en anders niemandt dan Christus / den welcken ons de Vader verweckte / als hy sprack : ick hebbe mijnen Koninck ingesett over mijn heplige Bergh Sion.

Ende de Christelicke gemeynthe bekennt anders geen Koninck, geen Heere dan Christum, Esaias 33. 1 Corint. 8. Daerom seggen oock alle hepligen / de Heere is onse schilt ende de hepligen Israels onse Konink. Die is de heplige Israels / dan de gene daer Esaias van getuyghet, seggende : Dit sprecht de hooge ende de verhevene die in eeuwigheyt woont / ende hepligh is sijn name. Ende in Apocalipfi / dit seght de heplige ende waerachtige die daer heeft den sleutel Davids / des gelijcks Jeremias tegen Babilon / vergelt haer na haer werck / na al watse gedaen heeft / soo doet haer / want sy rechte haer op tegen den Heere / tegen den hepligen Israels.

Alsoo is de hepligen Israels / niemandt anders dan de waerachtige Godt ende Heere / Christus Jhesus / daerom magh oock niemant anders een Koninck zijn ober de Geloobige Gemeente / dan Christus / als de Heest Godts betuyghet / dooz den Propheet Micheam met dese woorden / de Heere sal een Koninck zijn ober haer / op den Bergh Sion / van nu aen tot in der eeuwigheyt.

Die

Apoc. 17. 4.

Apoc. 17. 4.
en 18. 7.

Esai. 13. 19.

Apoc. 18. 16.

Matt. 21. 23.

Merckt.

Matt. 17. 43.

Apoc. 2. 6.

ende 3. 6.

NOTA

Hofe. 3. 4.

NOTA

Amos 5. 6.

Esai. 55. 6.

Psalm 34. 5.

Prov. 8. 34.

Hebr. 7. 1.

Luce. 19. 18.

Luce 2. 14.

Rom. 11. 26.

Esai. 59. 20.

NOTA

Joan. 5. 43.

Matt. 21. 39.

Luce 19. 7.

Esai. 6. 10.

Joan. 9. 12.

Jer. 30. 8.

Deut. 6. 17.

Matt. 4. 10.

Psalm 2. 6.

Esai. 33. 22.

1 Cor. 8. 6.

Esai. 89. 19.

Esai. 57. 13.

Apoc. 3. 7.

Jer. 50. 29.

Mich. 7. 4.

Wie is dese Herder dan Christus / daer aldus af gepropheteert is.

1. Iai. 40. 10. Dier de Heere de Godt sal in de sterckhepdt komen / en sinen arm sal haer schappen / siet sinen loon is met hem / en sijn werck dooz hem / gelijk een herder sal hy sijn kudde weyden / in sinen arm sal hy de lammeren vergaderen / en in sinen schoot sal hyse dzagen / en de bezuchte sal hy sefs dzijven.

2. Ioan. 10. 11. En Christus getuyghe van hem selven / dat hy dese herder is / nademaect hy segyt / ick ben een goede herder / en sette mijn leven dooz mijne schapen / ja Christus weyde sijn schapen te recht / hy is de denice van den Schaepstal / wie dooz hem in de Schaepstal gaet / die sal behouden worden / hy sal upt en ingaen / en goede weyde vanden.

3. Psa. 23. 1. Daerom seghe David de Heere is mijn herder / en my sal niet gebreken / hy laet my weyden daer veel gras staet / hy leyt my tot den water dat my verhoelt. En de Apostel Petrus / gy waert hier voormaels als dwalende

4. 1. Pet. 2. 25. Schapen/maer nu zyt gy bekeret tot den Bischoep en herder uwer zielen / wijsers seghe Godt de Heere : mijn knecht David sal een Prince midden onder haer zyn. Niemandt stoot hem daer aen / dat Godt de Vader sijn soon

5. Egi. 42. 1. Christus sijn knecht noemt als daer hy aldus seghe / siet mijnen knecht den welken ick uptverhoeren hebbe / mijnen Sone / in welken ick een goet behagen hebbe / en noch op een ander plaetse / mijnen knecht (spreekt de Vader van Christo) sal dooz sijn erkentnisse de Gerechtige veel gerechtigh maken.

6. Daerom dese knecht David is Christus / en hy is een Prince onder de Christenen / en wie is anders een Prince in der Gemeente Christi / dan Christus / daer Paulus af getuyghe : dat hy alleen een Prince is / en de Propheet / gy Bethlehem Euphazata gy zyt niet de kleynste onder den Princen Jude. Want upt u sal my wptgaen / die een heerschapper in Israel sal zyn / en sijn wptganck is van den beginne / van den dage der eeuwigheyt.

7. Ezech. 37. 24. Doozder soo seghe de Heere / dooz den selfsten Propheet / sy sullen my een volck zyn / ick sal haer een God zyn / en David mijnen knecht sal over haer een koninck zyn / en haer aller eenige Herder. Wy hebben hier te voren klaer genoegh betwefen upt de schryft / dat Godt de Vader grenen anderen koninck ingefet heeft / over Sion / noch oock in setten wil / dan sijnen Sone Jeshu Christum / en heeft hem een eeuwighe rijck gegeven / soo behoeben wy dat niet te verhalen / en dat Godt de Heere seghe / mijnen knecht David sal haer aller eenige herder zyn / verstaet oock een pder wel / dat sulckis van Christo te verstaen is / want geen mensche magh onse eenige Herder zyn / en hoewel God

8. Luc. 1. 29. ober sijne gemeente set Apostelen / Propheeten / Euangelisten / Herders en Leeraers / als Paulus seghe / soo is nochtans de eenige Herder / Christus / en niemant anders / als men klaerlijck verstaen mag / upt de woorden Christi / ick hebbe noch andere schapen die niet van dese schaepstal en zyn / die sullen mijne stemme noch hooren / en ick false hier toe bzingen / en alsoo sal 't een schaepstal en een Herder zyn.

9. NOT A. Ephes. 4. 10. Ioan. 19. 16. Alle geloobigen zyn schapen Christi / en daer en is niet meer dan enen schaepstal / van welken Christus de Herder is / daer upt

moet dan volgen / dat dat de eenige Herder / Christus is / en niemant anders wesen magh : hierom soo noemt Petrus Christum een Prince der Herderen / en Paulus / Godt des Dredes / die van den dootd gebraght heeft / den grooten Herder der schapen / dooz dat bloedt des eeuwigen Testaments onses Heeren Jeshu Christi / die make u bequaem tot alle goede wercken.

10. Alsoo is nu Christus de eenige Herder / want alle geloobigen sijn stemme moeten hooren / en niemant anders / daer upt volgt dan sonder eenigh tegensprecken / dat hy oock de beloofde David is / na de woorden des Heeren / mijnen knecht David sal haer eenige Herder zyn / noch hier en boven segt Godt / mijn knecht David sal haer eeuwige Doozste zyn / ick hoope niemant sal soo onverstandigh wesen / (ofte hy moghte verbittert zyn en van Godt in eenen verkeerden sin overgelevert) die dese woorden van een Men-

11. NOT A. sche wil verstaen / dat een mensche / onse eeuwige vorst zyn sal / want daer staet geschreven / dat Godt alleen eeuwighe is / en alleen

12. heeft de onsterffelichepdt / en woont in een licht daer niemant toe komen en mag / geen Mensche sal onse eeuwige vorst zyn / dan Christus is onse eeuwige Vorst / en sijn Rijck is een eeuwighe Rijck / als geschreven staet / Godt

13. uwe stoel / is een eeuwige stoel / Paulus en Petrus seggen dat Christo moet een eeuwighe rijck zyn / en de Engel tot Mariam / Godt

14. de Heere sal hem geven den stoel Davids sijn Daders / en hy sal een koninck zyn over dat Ruyck Jacobs in de eeuwighepdt / en sijn rijcks en sal geen eynde zyn / noch seghe de Propheet sijn zaet sal eeuwighe zyn en sijn

15. stoel dooz my als de Sonne / hy sal eeuwighe berijpdt zyn als de Mane en een secker gestuyge in den Hemel. Hier upt verstaet nu een peder wel / dat onse eeuwige Doozst niemant anders is dan Christus / daerom is dan onse beloofde David oock niemant anders dan Christus.

16. Ten vierden soo hebben wy in een Psalm aldus / doen ter tijdt spreek gy in 't gesichte tot uwen Hepligen en sepdet : ick hebbe hulpe gestelt op enen machtigen / ick hebbe enen uptverhoeren verhooght upt den volcke / ick hebbe gebonden mijnen knecht David / ick hebbe hem gesalft met mijnen Hepligen Olie / wie is dese machtige / daer Godt de Vader hulpe op gestelt heeft dan Christus Jeshu ?

17. die alle gewelt heeft in den Hemel en op der Herden / de welke de Vader alle dingh heeft onderwoopen / en heeft hem over alle dingh tot een hooft der Gemeente gestelt.

18. Op desen Christum heeft de Almachtige Godt hulpe gestelt / want wy dooz hem geredt en gevizit zyn / als Christus segt / is dat u de Sone vry macht / so sult gy recht vry zyn / en Paulus / dat de wet niet en vermoght / om dat sy gekrenckte was dooz 't vleesch / dat heeft Godt gedaen / en heeft sijnen Soon gesonden in de gedaente eens sondigen vleeschs / ende heeft de sonde dooz de sonde verdoemt.

19. Christus is de stercke Samson / die den Jongen Leeuwe de kaken gebroken heeft / hy is de vyome David / die den grooten Philistin verwoonen heeft / tegen welke niemant

20. kan

21. kan

22. kan

23. kan

van alle de Israëlitē doofte bechten / hy is de rechte uytberloren / die den Vader tot zinnen Soon heeft uytberloren / als hy seght / siet mijnen Soon den welken ick uytberloren hebbe. Desen uytberloren / namelijk Christus / heeft de Vader verhooght uyt den volcke ; aengesien hy hem een koninck ingeset heeft / ober sinen Hepligen Bergh Zion / een hoofd der Gemeente gestelt / Ja tot een Hertogh of Prince / die sijn volk Israël sal regeren / daerom bekent hem die gemeynte vooz haer hoofd / en vooz den alderhooghsten onder de Menschen op der Aerden / seggende : gelijk een Appelboom midden onder de wilde bomen / alsoo is mijn vrient onder de Sonen / en ick hebbe geseten onder de schadutte die ick begeerde / en sijn vruchte is mijnder kelen soete. Voozder seght de Heere : ick hebbe gebonden mijnen knecht David / ick hebbe hem gesalf met mijnen Hepligen olie.

Dese gesalde David / is Christus / want hy is de rechte gesalde des Heeren / Luc. 2. tot welcken de Vader spreekt / Godt utmen stoel is een eeuwighe stoel / de scepter utwes rijks / is een rechte scepter / gy hebt bemint gerechtigheyt en ghaet alle godlose wesē / daerom heeft u Godt utmen Godt gesalf met olie des blijdschaps / boven u medegenoten / en Christus in den Euangelio : De geest des Heeren is op my / om dat my de Heere gesalf heeft. Dese gelijck de Heplige Petrus / Godt heeft Jesum van Bazareth gesalf met den Hepligen Geest en kracht.

En ofte noch vermant moghte twiffelen (hoewel dat het onmogelijc is de verstandigen soo klaar als de schrift is) soo aenmerck hy die navolgende woorden / hy sal my coepen / gy zijt mijn Vader / mijn Godt / een steencoefe mijnder saligheyt : Ende wil hem tot een eersten Soon maken / alderhooghste onder de Koningen op arden / Christus is de eerste geboren Soone Gods / als Paulus seght / God de Vader herft ons geordineert / dat wy sullen gelijckformigh sijn den berde sijns Soons / Jesum Christus / die daer is ten eerste geboren onder veel Broederen. En tot den Heleen / als hy de eerste geboren Soon in de werelt brenghet / soo seght hy / alle Engelen Gods sullen hem aenbidden.

Daerom soo waerachtigh als Christus is de eerste geboren Soon Gods / soo waerachtigh is hy dock dese knecht David / den welken de Vader gesalft heeft met sinen hepligen olie / dat is / met sinen Hepligen Geest.

Noch seght de Heere van sinen knecht David / ick wil hem eeuwiglijck houden mijn goetheyt / en mijn verbondt sal hem vast blijven / ick wil sinen zaet in eeuwigheyt maken / en sinen stoel als de dagen des Hemels / Dit zaet zy de kinderen / als daer na staet : Is dat sijn kinderen mijn wet verlaten / nu is het hemelijck / dat men dit niet verstaen magh / van de vleeschelijcke kinderen / des figurlicken Davids / want die hebben haer tot afgoderpe begeben / en Gods wet gantschelijck verlaten / daerom sijn sy dickwils gestraft / en ten laetsten als ontzuychbare tacken van den natuerlijcken olijboom gesneden.

Is dock dat uytwendigh rijck Davids niet bestendigh gebleven / dan verniet / als de Heplige Patriarcha Jacob gepropheteert hadde en meer andere Propheten.

En dat men dit verstaen wilde van de vleesche kinderen Davids / is tegen Daniël tot den Romeynen / daer hy aldus seght. En sijn niet alle Israëlitē die van Abrahams zaedt sijn / dan dooz Isaac sal u dat zaedt genoemt werden / dat is / het sijn niet Gods kinderen / die van den vleesche kinderen sijn / dan de kinderen der belofte sullen vooz t zaet gereckent worden / daerom magh men dit zaet niet verstaen van de vleeschelijcke kinderen / dan men moet t verstaen / van dat Geestelijcke zaet / daer af gescheyden staet. Als mijn knecht (spreekt de Vader van Christus) sijn leven tot een slacht-offer gegeven heeft / dan sal hy een zaet hebben en lange leven.

Dit zaet sijn alle ware kinderen Gods / die daer wederom geboren sijn / niet uyt dat berganchelijcke zaet dan uyt dat onverganchelijcke zaet / namelijk uyt Gods woordt.

En Christus seght / siet ick en mijne kinderen / die my de Heere gegeven heeft / en dese kinderen Gods / blijven in der eeuwigheyt / eeuwighe blijdschay en vruchte sal op haren hoofd wesen / sy sullen altoos met Christo regeren / en Christus haer koninck heeft een eeuwighe rijck / en sijn stoel sal sijn als de dagen des Hemels. En dese Psalm komt gantschelijck over een met de woorden des Propheten Nathan / die hy tot David sprack en hem beloofde Salomon. Gelijck men nu dooz des Propheten Nathans reden niet alleen Salomon / dan veel meer Christus verstaet (hoe wel de woorden nae de letter eensdeels van Salomon gesproken sijn) alsoo magh men hier in desen Psalm de woorden niet verstaen van den vleeschelijcken David alleen / dan liever van den waerachtigen David Christo Jesu. En dit brenghet noch mede met grooter klarheyt de navolgende Text / die daer spreekt van de Passie Christi.

Dit is onse bekentenisse van den beloofden David / wy moghten door Gods genade veel meer schrijven / om te bevestigen dat Christus onse beloofde David is / dan wy achten den verstandigen is genoegh geschreven / den kiffachtigen dienen wy niet / laetse roepen / laetse een ander Koning op werpen / so sal nochtans Christus een Koninck blijven in der eeuwigheyt regnerende over sijn geloovige gemeynte. Hy is de Heere / hy sal sijne eere een ander niet geven / hy wil een reuck werck hebben / dat hem geheplight sijn sal / en so wie daer alsoodanigen reuck-werck maecht vooz hem selven / sijn ziele sal uytgeroept werden uyt Israël.

Het sal niemant getucken die hem verheft tegen Christus ende wederstaet de waerheyt.

Het magh opganck hebben / dan Moyses en Aaron moeten dat velt behouden / Jambes en Mambres moeten wijcken / en beschaemt worden.

Nathan / Hore en Abiram mogen hem verheffen tegen Moyses / dan sy sullen vergaen / met alle den genen dese aenhangen.

Daer magh een hoogmoedige Uria komen / en nemen sich de eere aen / die hem niet toe en komt / dan hy sal van Godt gestraft worden.

Opfisi en Phinees mogen een tijdt lanch dat volck des Heeren doen overtreden / en af-

Matt. 12. 13.
Psal. 2. 6.
Ephes. 1. 22.
Mich. 5. 1.
Cant. 2. 3.
Psal. 89.
Luc. 2. 26.
Hebr. 1. 8.
Psal. 45. 8.
Luc. 4. 18.
Act. 10. 38.
Psal. 89. 27.
Rom. 8. 29.
Hebr. 1. 6.
Psal. 45. 8.
Hebr. 1. 9.
Psal. 89. 29.
Rom. 11. 21.
Gen. 49. 10.
Hof. 3. 4.

Rom. 9. 7.
Esa. 53. 13.
Petr. 1. 23.
Esa. 8. 10.
Heb. 2. 13.
Esa. 51. 11.
Psal. 89. 30.
Reg. 7. 13.
1 Par. 29. 7.
1 Cor. 11. 25.
Esa. 42. 8.
en 48. 11.
Exod. 5.
Exod. 7. 11.
en 8. 18.
1 Tim. 3. 8.
Num. 16. 32.
1 Par. 16. 16.
1 Reg. 2. 14.
en 4. 11.
hee-

keeren van den waerachtigen Godts dienst/maer sy sullen haer straffe wel vinden. Een peder wachte hem en blybe by Christus/ nu hier genoegh af.

NOTA. Niet geoorloft dat siveert den Christenen. Wy willen van Godts genade oock een weynigh daer af schrijven, dat Christenen niet geoorloft en is mer den sweerde te vegten, op dat wy mogen eendrachtelyck dat Harnas Davids den vleeschelijken Israelliten laten, en Serubabels Sweert, den genen die Serubabels Tempel binnen Jerusalem bouwden, t welk haer tot een figuer geschiet is, en is geweest een schaduwe der toekomender dingen, dan dat lichaem selfs is in Christo als Paulus seght.

Col. 1. 9. Nu mag 't ja niet bestaen/dat men de figuer des ouden Testaments op de waerheyt des Nieuwen Testaments alsoo ober voere/ dat vleesch op vleesch geduydt/ en verstaen worde/ dan de figure moet de waerheyt/ den beelde dat wesen/ en den letter den geest/ antwoorden.

NOTA. Als dan sal men lichtelyck verstaen/met wat wapenen de Christenen sullen strijden/namentlyck met Godts woort/welck een swert is aen beyde zijden snijdende/waer van wy dooz Gods hulpe een weynigh willen aentekenen.

Heb. 4. 12. Ephes. 6. 17. Apoc. 1. 16. en 4. 19. Deut. 18. 15. Act. 3. 22. en 7. 37. Matt. 23. 9. Nademael de eeuwige Godt / Christus sijnen Sone / ons tot een Propheet berweckt herft / dien wy sullen hooren / en Christus van hem selben getuygt hy zy ons eenige Meester / soo is 't onwedersprekelyck / dat wy geene andere leeringe mogen aennemen / dan de leeringe Christi / gene vzeemde leeringe (segge ick) mogen wy aennemen / die contrarie is Christus leeringe / de welke ons de Apostelen dooz den Heyligen geest geleert en geschreven hebben.

Lev. 10. 1. Mat. 16. 8. Want daer magh geen vzeemt buur met de offerhande Godts gemenght worden. Christus magh niet verdragen dat suer-bergh der Pharizeen.

Exod. 25. 18. Psal. 11. 31. Moses die moest de Cherubinen van goudt Bout maken / want de woorden Godts sijn doozloutert als Silber / dat se vernael in tessen geproeft is.

Eclai. 1. 22. De Heere magh niet lijden dat sijne leeringe verbalscht wert / dan hy straft alle valsche leeringe als hy sprack tot Jerusalem : A Silber is schuytm gewozden / en u wijn is met water vermenght / daerom sal ick mijn hant uptsteken en u schuytm op dat simberste afvegen.

1 Ioan. 2. 24. Alsoo haet Godt alle valsche leeringe / en derhalven vermanen ons de Apostelen dat wy alleen by Godts woort sullen blyben / als Ioannes die daer seght / dat gy gchooxt hebt van aenbeginne / dat blybe by u / is 't dat by u blyft 't gene dat gy gchooxt hebt van den beginnel / soo sult gy by den Vader en by den Sone blyben. En Paulus : Hebt acht op de gene die tweedzacht en crgermisse aentichten / tegen de leeringe die gy geleert hebt / en wijcht van haer ; ja alsoo seer dzynght Paulus op sijne leeringe / dat hy seght : Al quam ick ofte een Engel upt den Hemel en Predickte u een ander Euangellium / dan ick u gepredickte hebbe / hy zy verbloect. Aldus leert Paulus in alle sijne Brieven / dat men sich wachten sal booz vzeemde leeringe en blyben by sijne leeringe / die niet sijns / dan des Heyligen Geests is / na den woorde Christi / gy en zijt niet de gene die daer spreken / dan de Geest utws Daders die in u spreekt / nu spreekt de Geest Godts booz Paulus aldus :

Gal. 1. 8. Marc. 13. Die Heere magh niet lijden dat sijne leeringe verbalscht wert / dan hy straft alle valsche leeringe als hy sprack tot Jerusalem : A Silber is schuytm gewozden / en u wijn is met water vermenght / daerom sal ick mijn hant uptsteken en u schuytm op dat simberste afvegen. Alsoo haet Godt alle valsche leeringe / en derhalven vermanen ons de Apostelen dat wy alleen by Godts woort sullen blyben / als Ioannes die daer seght / dat gy gchooxt hebt van aenbeginne / dat blybe by u / is 't dat by u blyft 't gene dat gy gchooxt hebt van den beginnel / soo sult gy by den Vader en by den Sone blyben. En Paulus : Hebt acht op de gene die tweedzacht en crgermisse aentichten / tegen de leeringe die gy geleert hebt / en wijcht van haer ; ja alsoo seer dzynght Paulus op sijne leeringe / dat hy seght : Al quam ick ofte een Engel upt den Hemel en Predickte u een ander Euangellium / dan ick u gepredickte hebbe / hy zy verbloect. Aldus leert Paulus in alle sijne Brieven / dat men sich wachten sal booz vzeemde leeringe en blyben by sijne leeringe / die niet sijns / dan des Heyligen Geests is / na den woorde Christi / gy en zijt niet de gene die daer spreken / dan de Geest utws Daders die in u spreekt / nu spreekt de Geest Godts booz Paulus aldus :

Mijn Zoeders weest sterck in den Heere / en dooz de kracht sijnder sterckheyt. Doct aen dat Harnas Gods / op dat gy staen moogt tegen den listigen aenloop des Duyvels / want wy en hebben niet met vleesch en bloet te kampen / dan tegen Woesten ende geweldigen / tegen de Heeren der werelt / Regenten der duyternissen deser werelt / tegen de Beesten der boosheyt onder den Hemel / daerom neemt dat Harnas Gods / op dat gy mooght wedersstaen in den quaden dach / en in allen dingen berept zyn / soo staet nu omgegoxt uwe Leeden metter waerheyt / en aengetogen met den krees der gerechticheyt / en geschoept aen utwe boeten / dat gy berept zijt tot den Euangelio des vzedes / in alle dingen / grijpt aen den schild des geloofs / met welchen gy kont uptbluffchen die vuurige pijlen des boosen Dyants / en den Helm der saligheyt aenneemt / en dat sweert des Geests / welke is Godts woort. Noch op een ander plaetse : Die wapenen van onse strijt zyn niet vleeschelijck / dan machtigh booz Godt / om te verstooren de bevestingen daer wy wede verstooren de aenflaggen / en alle hoogheyt / die haer verheft tegen de kentnisse Gods / en wy nemen oock gevangen alle verstant onder de gchoosfaemheyt Christi / en wy zyn berept te wyken alle ongehoosfaemheyt als nye gchoosfaemheyt verbult is / die nu niet blind en is, die veriaet wel met wat wapenen die Christenen sullen strijden, namentlick met den worde Godts, daer mede moeten sy wel gewapent zyn. Want so sprekt de heylige Kerke : Siet rontom Salomons bedt staen t'festigh stercke upt den aldersterckste van Isael / sy houden alle sweerden / en zyn wel geleert tot den strijde / een peder heeft sijn sweert op sijne zijde / om der vzeesen wille van der nacht / dat is een peder is gewapent met dat sweert des Geests / tegen alle aenvechtinge des Duyvels / tegen alle valsche leeringe. En van Christo staet geschreven gozdt u sweert op utwe zijde gy aldermachtighste / daer henen met pyss en geciere / het moet u gelucken / met geciere / gaet vooxt met de waerheyt / sachtmoedicheyt en rechtveerdicheyt / en u rechterhant sal u wonderlijc leeren / scherp zyn utwe pghen de welcken sich sullen onder u werpen.

Diet segt de schyft dat Christus een sweert sal hebben ; wat sweert sal nu Christus hebben ? Dat segt hy selve in Apocalipsi met dese woorden : 't zy sake datse sich bekeeren / so sal ick tot haer komen en bechten daer tegen met dat sweert mijns monts.

Wengesien nu Christus met dat sweert sijns monts vecht tegen sijn Wyanden / ja met den staf sijns monts dat Herdtrijck slaet / en met den Adem sijner lippen den Godtsoosen vernielt : En wy gelijkformigh moeten zyn den beelde Cristi, hoe willen wy dan met een ander Sweert tegen onse Vyanden vechten ? Segt niet de Apostel Petrus : Daer toe zijt gy geroepen ? Daerom heeft Christus booz u geleden / u een exempel nalatende dat gy sijn voetstappen sult nabolgen / d'welck geen sonde gedaen en heeft / en daer is geen bedrog in sijnen montd gebonden / doe hy wederhooken woxt / versprack hy niet weder / niet dzyppende doe hy leet / dan hy gaf hem de wrake oter / hem die daer recht oordeelt. Ende hier op

h k k k z acco

Marc. 8. 34. accorderen de woorden **Joannis** die daer segt: dat die in **Christo** blijft / sal wandelen als **Christus** gewandelt heeft / ja **Christus** selve /
 Luc. 9. 23. die mijn **Discipel** wil wesen / die versaecke sich selven / hy neme sijn kruyce op sijn schouderen / en volge my na / en wedercom : mijn Schapen hooren mijn stemme / en volgen my na. En dit is de stemme **Christi** / op hebt gehoozt dat geseghe is tot den **Juden** / ooge vooz ooge / hande vooz hande / dan ick segge u / dat gij den quaden niet sulz tegen staen / dan slaet u permant aen u rechter wange soo biet hem oock de slincker.

Item / op hebt gehoozt dat geseght is tot den **Juden** / hebt lief uwen vriendt en haet uwen **Spandt**. Dan ick segge u hebt lief u **Spanden**/gebenedijt die u vermaledijen/ doet goet den genen die u haten / en biddet vooz de gene die u verholgen / op dat gij kinderen mogt ziju van uwen **Hemelschen Vader** / die sijn **Roome** laet opgaaen / ober die goeden en quaden / en laet regnen ober de rechtveerdige / en onrechtveerdige / wat loon sulz gij daer af hebben ? Dat gij de gene lief hebt die u liefhebben / en doen die **Publicanen** dat selve niet ? wat doet gij sonderlinghs als gij uwen **Broeder** vrientschap bewijst ? en doen die **Publicanen** dat oock niet ? Daerom soo sulz gij volkomen ziju als u **Hemelsche Vader** volkomen is / Siet dit is de stemme **Christi**, alle die nu sijne Schapen ziju, die hooren sijne stemme, dan die sijne Schapen niet en ziju, die hooren oock sijne stemme niet. Als **Christus** spack tot den **Phariseen** / seggende : Gij hoozt mijne stemme niet / want gij zijt oock van mijne Schapen niet / de **Phariseen** lieten sich duncken / sy hadden **Mosen** en de **Propheten** / sy hadden oock een schoone giants en schijnfel der heyligheyt / dan sy hoorden de stemme **Christi** niet / daerom was 't al niet profijtelijk / also gaet het alle die gene die **Christi** woorden niet onderdanigh en ziju.

Het is niet gelegen in de bladeren des **Booms** / dan in de vruchten / en welcke de rechte vruchten ziju / betuyghe **Paulus** klarelijk en segt / de vrucht des **Geests** is liefde / vriendelijchheyt / vrede / lanchmoedighheyt / goetheyt / humijheyt / en sachtmoedighheyt. Hier staet van geen strijden met den uytwendigen sweerde, ofte dat men quaet met quaet sal loonen, dan veel meer als **Paulus** op een ander plaetse seght : en loont niet quaet met quaet : weest eerbaer met een yegelijcken, hebt vrede met een yegelijck, is 't mogelijk, soo vele als in u is, en wreket u selven niet mijn alderlieftsten, maer geeft de gramschap plaetse, want daer geschreven staet, de wrake is mijn, ick sal 't vergelden, segt de Heere : Is 't dat u **Spandt** hongert soo spijset hem / heeft hy dorst / soo geeft hem te drijncken / wanneer gij dat doet / soo sulz gij vperige kolen op sijn hooft bergaderen / en laet u niet betwinnen van den quade / dan betwint dat quaet met goet. En hoe willen de **Christenen** strijden met oorlogs geweer ? Daer **Paulus** klarelijk segt, weest gesint gelijk als **Christus** gesint is geweest, **Christus** is gesint geweest dat hy woude lijden, alsoo moeten alle **Christenen** gesint wesen.

Christus woude met den sweerde van **Petro** niet beschermt ziju, hoe wil dan een **Christen** sich selven met den sweerde beschermen, **Christus** wilde drincken den kelck, die hem de Va-

der gegeven hadde; hoe wilt dan besaen, dat een **Christen** niet soude met **Christo** dese Kelck drinken.
 Of meent permant dooz een ander wegh saligh te worden / dan om **Christus** geleert heeft : Is niet **Christus** de wegh / de waerheyt en dat leven ? Is hy niet de deure van den **Schayp** stal / soo dat niemant in de **Schayp** stal mag kommen dan dooz hem.
 Is hy niet de **Herder** / van de **Schapen** / de welke de schapen moeten navolgen ? Is hy niet onse **Heere** onse **Meester** ?
 En wie is de gene die boven sijn **Heere** wil ziju / dan die niet wil lijden als sijn **Heere** geleden heeft.
 Wie is de gene die boven sijn **Meester** wil ziju / dan die sich aen sijn **Meesters** leerlinge niet laten genoegen ? Een yder wachte sich. Strijden met vleeschelike Wapenen is ons verboden. **Dant Paulus** seght : vermaentse dat sy den **Ouersten** / en den geweldigen onderdanigh ziju / en der **Oberheyt** gehoozsaem / tot alle goede werken berept te ziju / niemant lasteren / niet hijsen / gemenssaem / alle sachtmoedighheyt te bewijfen tegen alle menschen : en de **Heplige Apostel Jacobus** : Lieve **Broeders** weest lanchmoedigh tot de toekomst des **Heeren**. Siet de **Beckerman** verbeidt de kostelijche vruchten der **Werden** / verdundelijch hem lijdende tot dat hy ontfangt den **Doogen** / en den **Abont** / **Pietom** weest sijdtfaem en sterckt uwe herten / want de toekomst des **Heeren** is na hy. Lieve **Broeders** neemt tot een **Exempel** / ongemack te lijden / en tot lanchmoedighheyt de **Propheten** / die tot u gesproken hebben / in den **Naame** des **Heeren** / siet wy vijffense saligh te ziju / die geleden hebben.
 Gij hebt gehoozt dat lijden van **Job** en hebt gesien / dat eynde des **Heeren** / dat hy **Darm** hertigh en een ontfermet is sulden wy nu lanchmoedigh ziju tot de toekomste des **Heeren** ? soo is 't ja verboden te strijden ; Aengefien de **Heere** noch niet gekomen is.
 Ende sulden wy de **Propheten** nemen tot een **Exempel** om persecutie te lijden, soo moeten de **Apostolische** wapenen aengetogen werden, en dat **Harnas Davids** moet in der valle liggen, en hoe wilt sich rijmen met **Gods** woordt, dat yemant die sich een **Christen** beroemt, de **Geestelike** wapenen wilde verwerpen, en die vleeschelike aentrecken ; so doch **Paulus** segt. Een knecht des **Heeren** sal niet vechten of hiffachtigh ziju / dan **Daderlijck** tegen alle **Menschen** / die berept is om te leeren / die den quaden verdragen kan met sachtmoedighheyt / die daer onderwijst den genen / die tegen de waerheyt staen / of **God** hem eens berou gabe / die waerheyt te bekennen / en weder nuchteren te worden van des **Trijbels** stricken / die nu van hem tot sijnen wil gebangen is.
 Gy alle die met den **Sweerde Davids** wilt vechten, en daer beneven wilt des **Heeren** knechten ziju, aenneemt doch dese woorden, hoe een knecht des **Heeren** moet geschickt ziju, sal hy niet vechten, noch kijven, hoe willen de sommige dan oorlogen.

NOTA.
 Gal. 5. 22.
 NOTA.
 Rom. 12. 17.
 NOTA.
 Phil. 2. 3.

Matt. 26. 51.
 Luc. 22. 51.
 Marc. 14. 47.
 Ioan. 18. 11.

NOTA.
 NOTA.
 NOTA.
 NOTA.
 NOTA.
 NOTA.
 NOTA.
 NOTA.
 NOTA.
 NOTA.

Sal

Sal hy oock de quade vertragen, hoe wil hy dan de quade uytroeyen?

Sal hy onderwijfen met fachtmoedighheyt die tegen de waerheyt staen / hoe wil hy dan niet eenen toornigen moet straffen die noch de waerheyt niet bekennen? Paulus seght: oft Godt den woedespinnigen berouw gabe / dan sommige willen daer niet nae bedden / en ofste al een goede meyminge hebben / so staenfs noch tans met Ihs haren hant aen de Arche Gods.

Daerom dachet ick sal het niet ongestraffet blijben. Ende of so met Saul de beste beesten der Amalekieten al spaerden tot een offerhande des Heeren / soo sal 't nochtans den Heere niet behagen / want het sijnen woerde contrarie is. Ende hy heeft lust tot gehoosamheyt / ende niet tot offerhande.

Dan nu seggen sommige / de Heere wil Babilon doch straffen / ende dat dooz sijne Christenen / die moeten sijn werckuygen zijn. Ach God / het waer bilijck dat wy de Heere met sijn wercken lieten betrecken / ende gedachten der woerden Ecclesiastici: En wilt geen dingh onder soecken dat hooger en de sterker is dan ghy / dan gedachte altoos op die dingen die u God geboden heeft / en wilt niet curieuselijc onder soecken in vele sijne wercken / want 't is van geen nooden op dat ghy de verborgen dingen siet met uwen oogen.

Eccles. 3. 21.

Leest Eccles. 39.

Want vele dingen zijn den menschen boben haer verstant getoont / ende dat vermoeden der dingen heeft vele onder de voeten getreden / ende besiet haer verstant in pbelheyt / 't waer oock behoort dat de gene die nu met dese Heeren Discipulen vragen / wanneer dat Rijk Israels geresitueert sal werden / die oock merckten op dat antwoorde des Heeren; het is niet behoort dat ghy sult weten de tijden ofte stonden de welke de Vader in sijnen macht gestelt heeft: Dan dit vergetense ende roepen: binnen kopten tijt wil Godt straffen ende Babilon vernielen. Hier toe moeten de Christenen sijn werckuygen zijn / ende dit makense de simpelen wijs / waerom wy de schryft daer tegen willen setten: Het is waer God wil Babilon straffen / dan niet dooz sijn Christenen / want so segt Jeremias.

Act. 1. 6.

Jer. 51. 11.

De Heere heeft verwekt den geest der Coningen van Medien / ende sijn gedachtenisse is tegen Babilon / dat hy dat verderbe / want het is de wyake des Heeren / de wyake des Tempels. Item / vergrammet tegen Babilon de Heydenen / de Coningen van Medien met haren Princen ende Heeren / ja met dat gantsche lant haerder heerschappije. Die Aerde sal beroert werden ende verstoort / want de gedachtenis des Heeren waken tegen Babilon / dat hy haer lant woest make / daer niemant in wonen en sal.

Dese prophetic is vervult.

Ick weet wel dat dit vervult is in den Caldeeschen lande tegen Babilonien / hoewel de selfse plage den Roomschen Babilon niet ontgaen en sal / dan ick hebbe dit aengetekent, om de Meesters der opinien van den Sweerde, die uyt dese plaetsen Jeremie willen beweeren, dat de Christenen Babilon sullen straffen, daer doch de Propheet klaerlijck getuygt dat Godt dooz heydenen sulcks heeft uytgericht / ende wil oprichten / als wy hebben in Apocalipsi. Die tien hoornen die ghy op het beest gesien hebt / die sullen de hoere haren / ende sullense woest maken / ende nakent haer bleesch eten.

Apoc. 17. 16.

Jaer mit omr sellense verbeteren. Want God heeft haer in den herte gegeven te doen dat hem behaerlijck is / op dat sijnen wille souden doen op dat sy haren macht den beste souden geven tot dat de woerden Godts volpunt woerden.

Soo is het nu klaerlick uyt dese woorden te verstaen, dat niet door de Christenen, de Babilonische Hoere sal verdestruert werden, dat oock de Christenen niet sullen uytroeyen.

NOTA.

Daer magh een Cherubim komen ende maken een oproet / dan het sal hem niet gelucken.

Act. 5. 37.

Daer magh komen een Judas Gallileus en maken een verstoringe / dan hy sal vergaen / en alle die hem aenhangen / die sullen vergaen / en verstroyt werden; des wachte sich een pder / ende mercke neerstigh op de schryft / soo sal hy wel sien / hoe de Heere selve uytroeyen wil / in sijn wederkomst / en straffen alle sijne Opanden / die niet hebben getoelt dat hy over haer soude heerschen / want also seght Lucas / want 't is geschiet doen de Heere weder quam / als hy dat rijk ontfangen hadde / ende gebodt dat sijn knechten geroepen souden woerden tot hem / den welken hy sijn gelt gegeven hadde om dat hy weten moght / hoe veel een pder getwommen hadde / ende als hy rekenschap gehouden hadde met sijnen knechten / spak hy: Bzenget nu hier mijn Opanden / die niet hebben getoelt dat ik over haer heerschappje soude hebben / ende doodse voozmp.

Merckt.

Luc. 19. 15.

Mercket dit wel aen Leter.

Het loon so daniger is hier.

Dese schryft betuygt klaerlijck dat de Heere Christus eerst weder komen moet / ere dat alle sijne Opanden gestraft sullen woerden.

Ende hoe Christus wederkomen sal getuygt hy selve daer hy segt:

De Sone des Menschen sal wederkomen in de heertlijckheyt sijnz Vaders met alle sijn Engelen / dan sal een pder loon geven na sijn wercken. Item gelijck een Wierem komt uyt den Oosten ende verschijnet in 't Westen / also sal de toekomst des Menschen Sone zijn. Ende wederom: Dan sal dat teken des Soons des Menschen openbaren. Ende dan sullen alle de geslachten der Aerden weenen / ende sy sullen sien den Soon des Menschen komen in een wolcke des Hemels / met macht ende groote heertlijckheyt. Ende de twee Engelen betuyghden oock hoe Christus sal wederkomen met dese woerden: Ghy Maatnen van Galilea wat staet ghy ende siet opwaerts ten Hemel / de Heere sal komen gelijck op hem gesien hebt ten Hemel varen. Hier uyt verstaet nu een pder wel / hoe de toekomst Christi geschieden sal. Daerom als hy siet Christus alsoo komen / soo magh hy getwiffelijck weten dat alle Opanden Godts gestraft sullen werden / ende vooz dese toekomst Christi / en vermoede hy sulcks niet / want het sal hem spelen / ofte Gods woort moeste liegen 't welk onmogelijck is. Ook seght Lucas: die Heere hadde dat Rijk ontfangen. Hier af seght Daniel.

Mat. 16. 27.

Mat. 24. 30.

Mar. 13. 26.

Luc. 17. 24.

Apoc. 1. 7.

Act. 2. 11.

Hier is geen gemeyne straffe voor den yrtreften dagh.

Ick sach inden bissoen des nachts ende siet metten wolken des Hemels / quam een des Menschen Sone gelijck. Ende hy is gekomen tot den Ouden bedaegde. Ende in sijn aenschoutwen hebbense hem gebogt. Ende heeft hem macht gegeven ende eere / ende dat Rijk

Dan. 7. 13.

ende allen volcken ende geslachten dat sy hem dienen souden / sijn macht is een eeuwighe macht / die niet afgedaen en sal werden / ende sijn Rijk dat niet vergaen en sal. Hier merckt nu een yder van wien Christus dat Rijk ontfanghet, op dat hy sien magh, welcke eenen grouwelijken verleydinge dat het is, dat sommige seggen, dat Jan van Leyden soude 't Rijk innemen, ende als hy dat ingenomen hadde, dan soude hy dat Chrillum overleveren als David het Rijk Salomon overleverde.

Wyder segt de Evangelist / dat Christus met sijn knechten saken schap gehouden heeft / 't welk niet geschieden en sal / dan in den dagh des Oordeels / als Paulus segt : Wy moeten alle geopenbaert worden voor den Richte stoel Christi / op dat een yder ontfangen magh nae dat hy gedaen heeft / het is dan gort of quaet / Christus : De menschen sullen in den dagh des Oordeels rekenschap geven van alle pdele woorden die sy gesproken hebben.

Dan sullen de getrouwe knechten gaen in dat rijk haers Heeren. Dan sullen de boosen gestraft worden / ende alle die niet geschreven zijn in het Boeck des Levens / die sullen in den wyertigen poel geworpen worden / wantse niet hebben gewilt Christum voor haeren Koninck bekennen / dan dat beest ende sijn beert hebben aengebden.

Dese Parabel vervalschen nu de sommige ende seggen : Die vanden Gods sullen uptgeroept werden voor de toekomst Christi / ende daer toe willense Gods wercktuypen zijn / dan sy moeten te schanden komen / want dit seght de Heere de Heilige van Israell : Is 't dat ghy stille zijt, ende ruyter, soo sulst ghy saligh zijn, in swygen ende in hopen sal u sterckheit zijn, ende ghy en hebt niet gewilt, en ghy seyde neen dan wy sullen tot de Peerden vlieden, daer om sulst gy vluchten, gy segt wy sullen op de Peerden stijgen, daerom sullen u vervolgers snel wesen. Och offe dese woorden aenmerckten, die met den Sweerde willen vechten!

Jae die daer de Engelen willen zijn / die dat onkrupst sullen plucken / daer doch Christus de Parabel anders beduyt / seggende : De goede wepte zijn de kinderen des rijcks / dat onkrupst zijn de kinderen des quaets / de vrant die dat zaep is de Dwivel. De ooght is die eyndinge der werelt / De Weperes dat zijn de Engelen. Mengesien de Christenen de goede wepte zijn / hoe konnense dan de Engelen ofte Weperes wesen / ofte zijn sy die Weperes / hoe mogense dan die wepte zijn ? Dese twee zijn verscheden / de wepte ende de Weperes / dan men moet haer klaerheyt laten staen.

Het is wel soo / de Christenen werden wel Engelen genoemd / dan waermen van Engelen leset daer maghmen altoos de geloovige menschen niet door verstaen. Daer zijn oock andere Engelen / daer af geschreven staet / die sijn Engelen geesten maect / ende sijn Dienaers buurblammen. Alder dese Engelen wil Christus komen / als Paulus seght : De Heere Christus Jesus sal verschijnen van den Hemel met de Engelen sijnder mogentheyt / ende met de blamme des vuurs / die wake doen sal obre de gene die Godt niet gekent hebben / ende niet gehoorsaem geweest den Evangelio onses Heeren Jesu Christi.

Dese Engelen sullen de Weperes wesen / die

in de eyndinge der Werelt / dat is in den dagh des Oordeels / 4 Efd. 7. 43. Eer niet, plucken ende in den vuurigen Oven werpen.

So lange sal dat onkrupst onder de Wepte staen / ende de Boeken onder de Schapen blijven / op dat niemant sich duncken laet dat men dat onkrupst nu sal upttrecken. Ofte de Boeken nu van de Schapen scheidten.

Dan als de opperste Herder openbaren sal / ende sitten op den Stoel sijnder Heerlijcheyt / en alle sijne heptige Engelen met hem / dan sullen voor hem vergadert worden alle Volcken / ende hy sal se scheidten / gelijck als een Herder scheidt de Boeken van de Schapen / ende sal stellen de Schapen tot sijn Richte hant ende Boeken tot sijn slinckthant.

Dese woorden sijn so klaer als de Soime / nochtans verstaen de sommige niet / also dat men tot haer wel seggen magh : O ghy soete Galaten / wie heeft u betoovert dat ghy niet kont de Warheyt gelooven ? Den wlichen Jesus Christus voor oogen gestelt / is onder u gekrupst. Dat begeert ick alicen van u te weten of ghy op 't Sweert gedoopt zyt of op 't Cruyce ? Soo onverstandigh zijt ghy, nade-mael ghy begonnen hebt in den Geest, soo wilt ghy in 't vleesche voort varen, soo veel hebt ghy vergeefs geleden, is 't anders te vergeefs.

Wat baat het dat gy uyt Egypten getogen zyt, Exod. 14. 11. ende wederom siet na Egypten, dat is na de duysternisse, ende verlaet dat Waerachtige licht, jae begeert Vleesch van Egypten, dat is menschelijcke leeringe, en laet u niet benoe-Num. 14. 21 gen aen dat Hemels Broot.

Wat baat het u dat gy Pharaonem ontloopen zijt / als ghy van Amaleck verslagen wert / om uwe ongehoorsaemheyt ? (ende daerom) dat ghy sonder den beveele des Heeren ten strij-Act. 14. 22. de trecket.

Wat profijt is 't dat gy voor dat roode Meer met de kinderen Israels zijt gegaen / als ghy voor een vast geloof aen Gods Woordt met Josue ende Caleb / niet komt in dat beloofde Lant ? ende hoe men in dat beloofde Lant / dat is in dat eeuwighe Rijke Gods komen sal / betungen ons Paulus ende Barnabas / die also leerden in allen Gemeynten. Datse door veel Tribulatiën moesten komen in dat Rijcke Godts.

Christus heeft sijn Rijk metten Sweerde niet ingenomen, dan door lijdē moeste hy daer inkomen, en sy mijnen dat Rijk metten Sweerde in te nemen. O verblintheyt der Menschen ! Dan het moet alsoo toe gaen / dat de gene die Christum niet willen voor haer eenige Herder bekennen / op datse van hem mogen geweydet worden / die sullen moeten eten de wyden / de welcke met boeten getreden zijn / Ende die dat klare water upt de Fonteyne des Salighmakers niet willen putten / die sullen moeten dincien dat onklare water / dat de valsche Herders met hare boeten onteym gemaect hebben ? Ende daerom, wantse dubbelt quaet gedaen hebben, met den Kinderen Israels. Sy hebben verlaten den Heere een levende Fonteyne der wateren, ende hebben sich putten gegraven, die wel schoon schijnen : Danse konnen geen Water geven.

Vermane daerom alle lieve Broeders. Jae bidde u door de ontfermhertigheyt Godts onses Heeren Jesu Christi, dat ghy acht wilt hebben,

Jan van Leyden lound 't rijk innemen, als etlijcke seggen

2 Cor. 5. 10.

Matt. 12. 36.

Matt. 25. 24. Apoc. 20. 15.

Apoc. 13. 8.

Efd. 30. 15.

NOTA

Matt. 13. 39.

De ooght is 't eynde der Werelt.

Psal. 103. 20.

Psal. 104. 4. Hebr. 1. 7.

Dese Engelen sullen met Christo komen op den laetsten dagh. 2 Thess. 1. 7.

4 Efd. 7. 43. Eer niet,

Matt. 25. 32.

Gal. 3. 4.

Op het Sweert ofte op 't Cruyce gedoopt.

Exod. 14. 11.

Num. 14. 21

Act. 14. 22.

Christus sijn rijk ingenomen door lijdē.

Ezech. 34. 19.

Exod. 30. 20.

ben, op Gods Woort ende daer niet van wijken, want ghy hebruwen Leertmeester Christum gezien met de Oogen des geloofs, ende sijn stemme hebt ghy gehoord die aldus seght: **Dit is den rechten wegh/ den selven gaet / anders noch ter rechter noch ter slinckter hant.**

NOTA.

Een yder wachte sich van alle vremde leerlinge, van sweerden, tegen-stant ende meer andere, dat doch anders niet en is dan een gulden Bloeme, waer onder een boose Serpent verborgen is, die ook al veelen sijn fenijn aengeblassen heeft, een yder wachte sich daer voor.

1 Tim. 1. 13.

Een yder houde sich na dat boozheest der Godlijcken woorde / die hy van de Wofstelen ontfangen heeft met dat geloof ende liefde.

Ephes. 4. 20.
Joan. 8. 12.

Een yder dencke dat hy Christum anders niet geleert en heeft, dan met hem te lijden en blijven daer by, want in Christo is een oprecht

wesen / jae hy is dat licht deser Werelt / die hem nabolght die en sal niet wandelen in der duysternisse / dan hebben dat licht des levens. Psal. 67. 1. **Gode de Vader / onses Heeren Jesu Christi moet onser genadigh zyn / ende ons laten lichten dat wy op der Aerden moogen bekeunen sijnen wegh ende sijne Saligheyt onder de Heydenen.**

Psal. 67. 1.

Alle die ghy des Heeren goetheit geproeft hebben / helst hem lief / de oprechte betwaert de Heere.

Weest goets moets ende twiffelt niet / want de Heere sal uwer Zielen kracht geven / Alle ghy die lijdsameelijcken sijnen toekomst verwachten.

De Heere is een Koningh geworden der rasenden Heydenen / hy sit op Cherubin / des beroert sich dat lant / Desen Koningh hebben die Joden versmaet en sijn verblind geworden.

Psal. 99. 1.

E E N L I E F L Y C K E

V E R M A N I N G E

O F

O N D E R W Y S I N G E
U Y T G O D T S W O O R D T,

Hoe dat een Christen sal geschickt zijn, ende van dat schouwen ofte afsnijden der valscher Broederen ende Susteren, ofte die met Ketterfche leeringe verleydt zijn, ofte die een vleeschelijck schandige leven voeren.

D O O R

M E N N O S Y M O N S.

MENNO SYMONS die wenscht allen waren Broederen ende Susteren Jesu Christi, geaade ende vrede van Godt onsen Hemelschen Vader, door Christum Jesum sijnen Sone onsen Heere, de welke ons lief gehad heeft, en heeft ons gewasfchen van onse sonden in sijn bloet, den sy lof ende prijs van nu aen tot in der eeuwigheyt, A M E N.

Hooft Godes woort, Geloof Godes woort, Volbrengh Godes woort, So hebt ghy dat eeuwig leeven.

Oordeelt niet al eer dat ghy door gelesen ende wel verstaen hebt.

Hetelijcke liebe kinderen in Christo Jesu, ghy weet het immers wel / met hoe seer groeter naestighheyt / ja upt dat alderbinnen-

ste mijnder sielen, dat ick den meestendeel van u in korten dagen vermaent hebbe met des Heeren woort met seer oberbloedige bele redenen ende schriften, bloepende upt sienen heylsoeckende, liefhebbende ende beroerde geest, als ghy selber wel gehoozt ende gesien hebt / die doch ober al na geueen dingen halet (des Godt een getuige sy) dan alleene na de eeuwighe saligheyt van uwer aller sielen, niet anders leerende, niet anders van Godt begeerende, u nergens anders toe vermanende / dan dat uwe alderheylighste geloove ende wercken krachtigh ende vruchtbaer booz Godt sy. Ende dat u leven ende wandelinghe heyligh, reyn, sober, kuys, matigh, ootmoedigh, lieflick, goedertieren, mild, barmhertigh, rechtveerdigh, onstraflick, den Euan-gelio Christi onderdanigh ende gehoorfaem. Ja als een klaer schijnende licht booz God, booz sijnen heyligen Engelen, ende booz al-

len

ie de gantsche wijde werelt bevonden moet worden / op dat ghy in alle utwen gantschen handel moget wtdrukken / Christum Jesum, dien ghy aengetogen hebt / Gal. 3. is 't anders dat ghy hem recht aengetogen hebt / als ick hope / ende bewijzen also in utwen leven, sijnen Godtlijcken ende Hemelichen gebeelte, na den welcken dat ghy gelchapen zijt. Col. 3. Ephe. 4.

Ick en soecke immers utw gelt / silber / en vleeschelijcke gaben niet (als ghy selver wel getwgen zijt) hoe wel ick by der loogenachtige werelt der saken halven wel schandelijck beglogen worde / ick versoecke alle van u / ende begeerte van u met veel sozge / ancxr / benauthepdt / moepte / suchten / weenen ende aebrept / een sodanigen geloove, liefde, geeit, conscientie ende wandelinghe, daer in die doch des rechtverdigigen oordeels vooz Godt bestaende blyben mogen / ende dat in Christo Jesu.

Ick en twijffel daer niet aen / mijne alderlieffte broeders, of ghy bekent dat seer wel is 't dat ghy met Christo Jesu van boven upt Godt den Vader geboren zijt / upt dat Hemeliche zaet des Godtlijcken woorts, dat ghy als dan recht even na een sin / geest / moet ende wille Jesu Christi geraden zijt / bepde in leere en leven, gelijcker mate als Christus Jesus geraden is / na die natuere en na de gebeeltenisse sijns gebenedijden Vaders / ja so krachtigh aengeboden (segge ick) sijns Vaders natuere / upt den welcken dat hy gebaert is / dat hy niet en moghte doen anders / dan dat hy sach dat sijn Vader dede / Joan. 5 niet en leerde dan alleen sijns Vaders woort / Joan. 7. also oock alle de gene die upt dat lewendige / salighmakende woort onses lieben Heere Jesu Christi gebaert zijn / die zijn dooz de kracht ende dooz dat wesen haerder nieuwer geboorten, Christo also toegevoeght / so eppen ende gelijck geworden / soo wesentlijck ingeplant / so in sijnen Hemelichen natuere verandert ende omgekeert / dat sy geen leeringe leeren noch gelooven / dan alleen die leeringe die ober een draeght met Christus leere, gene Godts dienstige wercken gebuyken / dan alleen Christus wercken / welke hy in sijnen heyligen Euangelio geleert ende gebreuen heeft / Want hoe konnen ofte mogen die natuerliche wijnrancxkens andere bruchten dragen / dan die wijnstock selber / upt den welcken dat sy uptgekomen ende gesproten zijn / Joan. 15.

Gelijck dan in Christo Jesu niets niet bevonden is dan alleen de heyligheyt, wijsheyt, klaerheyt, gerechtigheyt, kracht, liefde, vrede, barmhertigheyt ende waerheyt des almachtigen Vaders / also zijt gy gelijcker mate sijns wesen ende goerhept declachtigh geworden / om dat ghy met hem van boven upt gelijcken Vader wedergeboren ende vernieuwt zijt.

Siet mijn broeders, aldusdanige wedergeborene ende Godlijck gesinde leven onbestraffelijck, even na der mate van de rechtshoer des heyligen Euangelii Jesu Christi ende sijnder Apostelen. Verhalven kust hy haer als sijnen lieben uptberkorenen met den mont sijnes eeuwiggen vrede. Cantic. 1. ende noemte te wesen sijn Gemeynthe, sijn eppen echte huysvrouwe / vleesch van sijnen vlees-

che, ende been van sijnen beenen: hy den welcken dat hy baert in omwtspreckelijcker lusten / met sijnen krachtigen zade: Name melich / met sijnen heyligen woorde, den Kinderen Godts, den kinderen der belosten, den kinderen der gerechtigheyt, den Kinderen des waerheys, ende den Kinderen des eeuwiggen levens, Ephe. 5. Daer by de Babiloonische / Sodomitische / hoerachtige / overspelige / afgodische / bloedige / ongelovige / blinde / ende onreppne scheuchen nimmermeer / daer sy menigh hondert jaren met hout / steen / gout / silber / byoot / wijn / balsche leere / ende met de seer onnutte verdoemelijcke wercken haerder eppen handen, soo billicken geboeleert / ende icnande bedreven hebben tegen Christum Jesum, en tegen sijn heylige woort, Apoc. 17. ende 18.

Hieromme soo vermane ick alle onse liebe broeders ende susters in den Heere, soo lief als u Christus Jesus is / dat gy het doch nimmermeer upt utwen herten wilt laten ontgaen / dan dat ghy het altoos ende stedelijck gedenckt / waer op ende waer toe dat ghy geroepen, geleert ende gedooft zijt. Bedenckt dat verbont des alderhooghsten Gods / dat welke ghy soo vrywillighlijck ingetreden / begeert ende aengenomen hebt / geleert dooz Gods woort, geleert ende gebrogen dooz den heyligen Geest, ende hebben goetwillighlijck na luydt Pauli leere alle utwe gietigheyt / onsuverchept / hooverdigheyt / haet / nijt / misbruyck der Sacramentelicken teheng / afgoderie / gulsigheyt / dzoncken dyncken / vleeschelijcke smijckelijckheyt / liegen / bedrogen &c. in der doope begraven, ende zijt met Christo Jesu verresen tot een nieuw leven, Rom. 6. Is het anders dat gy recht met hem bezresen zijt: Welcke nieuwe leven anders niet en is dan gerechtigheyt, onstraffelickheyt, liefde, barmhertigheyt, oormoedigheyt, lijdsamheyt, vrede, waerheyt, ja ober al dat lieflick leven dat geleert wort in den heyligen Euangelio, ende alsoo bevonden is in Christo Jesu.

Och broeders hoe jammerlick bezre zijn de sommige van ons lepder noch verscheyden van dat Euangelische vrome leven dat upt God is! hoe wel sy uptter kercken blijven / ende uptwendigh in den water alreede al gedooft zijn / ebenwel in allen dingen noch aerdt / vleeschelick / ende dubbels gesint meynende by avontueren / dat dat gantsche Christendom in den uptwendigen Doope, en in dat blijven uptter Kercken gelegen sy. Neen liebe neen. Ick segge u soo waerlijck als de Heere leeft / vooz God en gelt genen uptwendigen Doop, noch blijven upt der Kercken, noch Avontmaal, noch verboigh / soo wanneer datter niet en is dat volbrungen der geboden Godts, 1. Coz. 7. dat geloove het welke / dat daer wercket dooz de liefde. Gal. 5. ende de nieuwe creatuere. Gal. 6. Gelijck oock seft Christus Jesus. Doozwaer voozwaer seg ick u / het sy sake dat ghy andermaal gebooren wort van boven, ofte ghy sult dat rijcke Godts niet sien, Joan. 3. Noch op een ander plaetse / het sy sake dat ghy wordet omgekeert / ende wordet als een kind, ghy sult dat rijcke der Hemelen niet ingaen. Matt. 18. Daer de wedergeboorene ende de omgekerde / dat zijn de gelovige / die wo-

By een onstraffelijcke gemeynthe baert Christus Jesus.

Siet wat een nieuwe leven is.

Uptwendigh gelt niet als dat inwendigh daer niet en is.

Die nieuwe geboorte draeght dat rechte wesen met hem.

Siet dit is het gene dat ick van u in alle mijne leere begeere.

Gelijck baert gelijck.

Joan. 15.

De natuere ende aert Christi ende der wedergeborene is eenderley.

woorden recht gedoopt na luyt Gods woort, Matt. 16. want die begraben hare sonden in den Doope, ende verrijzen met Christo Jesu in een nieuw leven, Rom. 6. Die woorden geestelijck besneden met Christus besnydinge. Col. 2. Die crecken aen Christum Jetum Gal. 3. Die bewijzen het met dat water bat / dat sy van niemtus gebooren zijn / want het is een waterbat der nieuwer geboorten. Tit. 3.

By de wedergeboorene is rechte doop.

By de wedergeboorene is rechte Avontmael.

By de wedergeboorene is rechte Godsdiens.

De wedergeboorene dragen recht Christi kruys.

De wedergeboorene aenken spreken ende doen alle dingen recht.

Den eenen Christen wachet op des anders saligheyt.

Dese wedergeboorene gebuyghen oock het rechte Avontmaal, want sy verkondigen den doot Christi tot dat hy komen sal. 1. Cor. 11. Haren lust is in de Gemeyntheit der gerechtigten, hare wercken en zijn niet dan broederlycke liefde, een herte, een ziele, een geest, Ja een onverschepden lichaem / byzuchtbaer / dienstachtigh en gemeynsaem in Christo Jesu / het welcke ons de uytwendige keuck ende dat uytwendige broot beteekenen / 1. Cor. 10.

Dese wedergeboorene schuulwen alle valsche leere, alle afgoderie, alle onbenoorlijk gebuyck der Sacramentelijcke teekens in der kercken ofte byten der kercken / sy soecken aliene de rechte Leeraers die onstrafselick zijn in leere ende leven, die rechte Godsdiens geleert ende nageleaten in Christus woort / namelijk de stervinge des vlesches. Rom. 12. Gal. 5. De dienst der elandigen / Matt. 15. Dat verfoecken der weduwen ende weelen als Jac. sept / reyn ende onbevleekt hem te bewaren van dese werelt / Jac. 1.

Dese wedergeboorene dragen dat kruys Jesu Christi met blijden herten, alsoo bevesticht in Christo Jesu / datmensche met geene valsche leere, noch met geene grouwelicke tormenten van de eertwige Gods waerheyt ende liefde moogen afleyden ende ontrucken, Rom. 8. Aller wegen gedenkende haers Heeren woort, dact hy alsoo leert / namelijk / wie my niet en belijdet booz die menschen, dien en sal ick oock niet wederomme belijden booz mijnen Vader die in de Hemelen is. Matth. 10.

Alle deser gedachten zijn enckel kuysheyt, lieflickheyt, vrede, ja Hemelich ende uyt den Heyligen Geest; Alle hare woorden zijn wijsheyt, waerheyt, leerlinge / vermaninge in der genaden / met sout besprengelt / Gods woort / ende woorden gesproken tot bequamer tijt. Ja sy zijn geest ende leven. Summa / alle haer wercken zijn enckel liefde, barmhertigheyt, gerechtigheyt, godtsalige vroomheyt, ende geschieden in de vrees des Heeren.

Siet mijn broeders, die is de rechte aert ende nature der kinderen Gods, die nu dooz genade in haren herten omgekeert ende met Christo Jesu van boven uyt Godt den Vader zijn gebooren.

Hierom so bid ick u als mijne hertelijcke liebe broeders, dooz de onsaemhertigheyt Gods / Ja ick gebiede u met den heyligen Paulo / dooz den Heere Jesum Christum / die in sijnder toestouf sal oordelen de levendigen ende de dooden, dat ghy malkanderen vlijtighlijcken sulst waernemen ter saligheyt, in alle behooplijcke manieren onder den anderen lerende, onderwijllende, vermanende, bestraffende, driegende, troostende na gelegentheit der beroerder saken / niet anders dan met Gods woort, ende dat uyt volles liefde

tot dat wy alle mogen opwassen in Godt, en komen in een eenigheyt des geloofs ende der kennisse des Soons Gods, in eenen volkomen man / ende in de mate des volken ouderdoins Jesu Christi / Ephes. 4.

Verhalben siet wel toe / is 't dat ghy uwen broeder siet sondigen / so en wilt hem niet booz by gacn / als de gene die sijn ziele niet en achtet / maer is 't dat sijnen bal geverst is / so heffet hem op van stonden aen / dooz lieckke vermaninge en broederlycke onderrichtinge, alcer dat ghy eet / dymckt / slaept ofte anders wat doet / als de gene die sijn zaligheyt soecht met wylt te verninnen / op dat utwe arme verdoorde broeder in sijnen bal niet en beroude ende verderbe / ende also in sijne sonden niet en vergae.

Doet niet meer soo ontroutwelijken / als ghy tot nu toe gedaen hebt / als dat ghy de overtredinge van uwen sieubekenden broeder ende luster, noch niet vermanende zijt soo wel tot hemant binnen de Gemeyntheit als byten de Gemeyntheit, dan soeket veel meer met bidden tot Godt / met tranen, niet woorden ende wercken, om hem te bekeeren van den wegh sijnder dwalinge / om saligh te maken sijn ziele, ende also te decken de menighbuldigheyt sijnder sonden / Jaco. 5. Wacht u mijn broeders wacht u / dat gy geenem saemroover onder u tot en laect / gelijk Moses leert. Levi. 19. Een doobride tonge / een loegenachtige tonge / een schalcke tonge / ende een achterlappige tonge / en consenteert niet tot eeniger tijt / op dat ghy niet en valt in den toren Gods; een peder sie wel neerstelijcken toe / hoe / waer / wannet / ende wat hy spreke / op dat hy hem niet sijnder tonge tegen Godt ende tegen sijnen naeten niet en misgreipe / dan gedenckt aller wegen / dat woort dat Ecclesiasticus leert, namelijk / Eere ende glorie is in een wijs mans reden / maer de tonge des onbooschtigen is sijn verderfsenisse / Eccles. 5.

Maer de gene / mijn broeders, die dooz een veroerde dymgende geest met ons in de tijt haers verstantz oft der kennisse in dat alder heylighste lichaem Jesu Christi ingedoopt zijn / welck is de Gemeyntheit, 1. Cor. 12. nochtans wederomme / het sy dooz valsche leere, ofte dooz een pdel vleeschelijck leven, haer selver uyt dat selfde lichaem of gemeynschap Christi uyt gewozzen ende afgesneden hebben / hy sy vader of moeder / suster of broeder / man of wijs / soon of dochter / hy sy dan wie dat hy sy / want Gods woort gaes over alle vleesch / ende hy God en is geen aensien der perloonen, Act. 10 Rom. 2. Gala. 2. Ephes. 6. Col. 3. Is 't dat hy die vermaninge sijnder broeders niet op en neemt, die hem met luchten / tranen en met eenen meedelijdingen geest uyt grooter liefde gedaen wort / maer is 't dat hy volhert in sijn Jootsche leere, namelijk / als sweert, rijck, veelheyt der vrouwen, oft diergelijcke verlepdingen meer / Item / inde lereinge des onverschacnden vlechts / geen schaemte en dragen booz de lichaemelijcke litmaeten, en sulke onnatuerlijke onmensche lijke handelen meer, Item inde lereinge die tegen dat kruyce Christi is / namelijk / als dat onreynigheyt den reynen reyn is / ende alsoo gemeynschap te hebben in ontruchtbare wercken / als het gehooz der wereldlijcker

Het en is geen Christen die sijns broeders saligheyt niet en achtet.

Broeders wat het u tonge.

Volgt de afwijkinge der valscher broeders.

Die volhert in het quaet wort afgeluuden.

Predikanten, kinder-doop, wereltlijcke Avontmael, en sulcke grouwelen meer. Item in droncken drinken, gierighy, hoererye, overspel, onbetamelijcke woorden, &c. Met sodanige en hebbet niet te doen / noch en wilt daer niet meede eten / gelijk ons die heylige Paulus met updruckelijcke woorden geleert ende bevolen heeft. 1. Coz. 5.

Maer is het dat hy die vermaninge sijnder getrouwen broeders lieflichen ontfanght / hy bekiene sijnen val / hy luchtet, hy belooft betteringe sijnz levens, hy bewijst wercken en vruchten des berouws, hy heeft dan hier boozmaels gesnevelt ende gevallen / hoe hy oock gesnevelt ende gevallen heeft / ontfanght hem als eenen wederkeerenden lieven broeder ofte suster, allene hy sie daer wel op toe / dat hy met sijnen Godt niet en spotte, want dat opnemen der broeders en gelt niet als top van Godt niet opgenomen worden / hy sie toe / segge ick / dat sijn opnemen der vermaninge / sijn suchten, sijn belofte der betteringe, ende sijn berouw oprecht ende waerachtigh booz Godt 3p / want die bezooft herten ende Nieren, ende die bekendt seer wel / alle de inwendige gepeynsen ende gedachten der menschen / Jerem 17. Joan. 2. Rom. 8.

Is het dan dat sijn opnemen / suchten, belofte ende berouw niet en geschiedt upt een waerachtigh opset, ende upt eenen ernstichigen vyerigen gront des inwendigen herten, maer alleen lauwelijk, beveysdelijk, sonder geelt, dooz eenen hypocritischen schijn / om dat hy uptwendigh upt dat gemeynschap der broeders niet en wil gestooten zijn / soo is hy nochtans eventwel van Christo al afgeineden, ende blijft alsoo en hypocrijt oft guchelster in Gods aenschoutwen / hy en sal oock niet anders tot eenigre tijt van Gode aengesien en geoordeelt worden. Want Gode de rechtveerdige richter, die en richtet niet na den uptwendigen schijn / maer alleen na dat verborgene booznemen des inwendigen herten.

Seght mijne alderliefte / detwils die sake alsoo booz God gelegen is / wat baet haer dan sodanigh een uitwendige naeme eens Christen broeders te voeren / wanneer hy dat inwendige Euangelische geloove, liefde, ende dat onstraffelijck leven eens waerachtigen broeders Jesu Christi niet en heeft.

Of wat baet het heylige Avontmaal onses lieven Heeren Jesu Christi met den broeders te generen / wanneer wy de rechte beteeckende vruchten des selfden Avontmaels, namelijk den doot Christi. de liefde der broeders, ende vreedtsame eenigheydt des geloofs in Christo Jesu niet en hebben: Alsoo en baet het oock niet in de gemeynschap der broeders uptwendigh of lichaemlijck te verbeteren / als wy eventwel inwendigh in de gemeynschap onses lieven Heeren Jesu Christi niet en zijn.

Verhalven mijne broeders, soo en woxt'er van ons niemant afgesneden, ofte upt de gemeynschap der broeders uptgedaen / (oordeelt recht) dan die gene die haer selfen al te booren ofte dooz valsche leere, ofte dooz een onbehoorlijck leven, van Christo ende van sijn Gemeynthe afgesneden ende uptgeworpen hebben. Want wy en begeeren niemant

upt te stooten, dan in te nemen, niemant te snijden, dan te genesen, niemant te verwerpen, dan weder te soecken, niemant te bedroeven, dan te troosten, niemant te verdoemen, dan saligh te maken. Want dat is de rechte aert / ende booznemen eens Christelijcken broeders. Wie dat hem dan van das quade afwent / het 3p van sijne valsche leere, ofte van sijnen ydeien leven, ende schickt hem na den Euangelium Jesu Christi, daer hy toe gedoopt is / die sal noch en magh in der eeuwigheyt nummermeer van esnigen broeders uygestooten noch afgesneden worden.

Maer die gene daermen met geen vermanen, tranen, drien, straffen, ofte met enige andere Christelijcke diensten en Godsalige middelen opheven / bekeerende verquicken magh / die sullen wy niet sonder groot rouwe ende smerte onser zielen, hertelich beschreyen, ende den val ende verdoemenisse foodaniger verdoolder broeders, upt dat midden van ons doen / op dat top met gelijcke valsche leere, die alle wegen om haer vreet als de Cancker sieckte / met verlept en worden.

2 Tim. 2. ende niet gelijcke pdele vleeschelijcke leven, soo dat dat vleesch altijd tot den quaden genepgh is / met haer niet en beugden / alsoo Guds woort gehoortaen sijn / dat ons alsulcks leert ende gebiet. Ende also die afgesneden broeder ofte suster daermen met geen lieflijcken diensten / helpen ofte begeren magh / dat die booz aldusdanigen middel der afsnijdinge / in hem selfen bechaemt magh worden tot betteringe. 2 Tessa. 2. ende bekennen alsoo waer toe dat hy gekomen, ende waer af dat hy gevallen is. Aldus is die van een seer groot werck der liefde, al hoe wel het hy den onberstandigen / als een werck des haets wort aengelen ende geoordeelt.

Mijn broeders, die is de eygentlijcke oorfake warrom ende waer toe dese selfde afsnijdinge ofte van in de heplige Schryft so ernstelijck van Christo Jesu ende sijne heylige Apostelen geleert ende bevolen is / eerstmael van de valsche leere, Matth. 7. ende 16. Rom. 16. 2 Timo. 2. 1 Timo. 6. Titu. 3. Philipp. 3. 2. Joan. 1. Item van dat iondige vleeschelijcke leven. Matth. 18. 1 Coz. 5. 2 Tessa. 3. 2 Timo. 3. Item dat menle vermanen sal bestaet die vermaent begeeren te wesen) Mat. 18. Tit. 3. Hierom soo siet wel neerstelijcken toe / ende waecht booz utwe epgen siele, dat ghy doch Gods woort in dese noodelijcke sake der afsnijdinge niet en verfmader, ende sijn ordinantie niet en vertreder, maer dat ghy het aller wegen gebuyckert ende onderhoudt met godlijcke wijsheyt, bescheydenheyt, lieflickheit, ende voorlichtigheyt neven den genen die van de Euangelische leere ofte leven afgetreden ende afgeweken sijn / niet met stuurigheyt / niet met wzedigheyt / dan veel meer met alderlep sachtmoedigheyt, met veel suchten ende tranen obet utwe bezotte ende verbuylde lidmaten, daermen niet weder heelen en magh / daer kossen / arbept ende salve sijn verloten / daer niet nuttet en is / dan af te snijden met dat mes des Godlijcken woorts, op dat oock de andere leden niet en verbuylen / ende de verdoemelijcke schorftheydt van dat eenelichaep, op dat het ander nie en beklifde / ja in

Siet de oorfake waerom datmen den valcken broeders schouwen sal.

Den van den werck der liefde.

Schriften die den van aonwilsen.

Een Christen behoort wijsheyt te gebruycken in alle sijne saken.

God en oordeelt niet als die menschen.

Dat uitwendigh sonuer dat inwendige is ouycheit voor God.

foodanigen maniere / dat de selfde verdoolde suster of broeder in sijner zielen beschaemt getogen en gewonnen magh worden / gelijck het boven verklaert is. En is 't dat in foodanige afgesneden suster of broeder eenige be-roerte des geestes is / eenigh bonckshen des levens, of eenige vrees Gods, soo moet hy immers in sijner zielen schricken en beven. Want hy nu wel bekend dooz vermaninge upt Godts woort / en dooz dat getuygen sijner conscientien, hoe dat hy hem selven dooz sijn valsche leere, en dooz sijn ydele vleeschelike leven heeft afgesneden upt de gemeynschap Jesu Christi, en is wederom ingetreden in de gemeynschap des Dupbels / en derhalven sijn lot en deel wesen sal / niet met de salige zielen in den Hemel / maer met alle de verdoemde zielen in de Hel tot den eeuwiggen dagh / is 't dat hy hem niet en bekeert.

Godt de barmhertige Vader die wil doch alle sijn upberkoren kinderen, die haer in sijn heyligh verbont en gemeynschap begeven hebben / van aldusdanigen groutwelicken val / verstockheyt en afsnijdinge behoeden en bewaren / Amen.

Alle die afgevalle susters en broeders die haer in dese openlicke leere en gebuyck des Christelicken bans of afsnijdinge over ons ergeren en toopen willen / die moeten haer ergeren meet en meer / want soo wie dat onreyn en buyl is / die wydt noch meer onreynhet en buylhet / gelijck de heylige Geest der Propheetien leert / Apoc 22. Want Godts woort is den vromen en godtrochtigen tot beteringe, tot gerechtigheyt / en tot het leven ; maer den verloren is het tot ergernisse, tot ongerechtigheyt en tot den doodt. Wat willen sy ons toornigh wesen / om dat wy de Schysstueren in dese sake boldoen ? laetse deel meer haer selver toornigh zijn / want sy tegen Godt doornen leeren en leven. Waer 't by alsoo dat sy haer valsche leere wilden afsteden / en beteren haer onbehoorlicke goddlose leven, geensins en soude de Hemelsche leeringe onses lieven Heeren Jesu Christi haer erger en booser maken / dan meer dwingen / verschycken en bekeeren.

Gods woort
baert in de
geloovige
geen erger-
nisse.

Tertwile sy dan dooz hare afvallige / weder-spannige en vleeschelike haer der genade en Gods kenternisse over al berooft zijn / en worden altydt booser en booser / alsoo dat sy den doodt soeken in het eeuwigge leven, en de duysternisse in het Hemelsche licht des goddelicken waerhepts / daerom soo getuygen wy ons reyn te zijn booz God en booz sijne heylige Engelen, van hare verdoemelicke valsche leere / van hare sonden / verhartheyt / en van haren eeuwiggen doodt / soo wy dat al te vergeefs neffens haer gedaen hebben / wat ons des Heeren woordt over dese sake geleert en bevoelen heeft, begeeren derhalven nimmermeer noch gemeynschap, noch lot, noch deel met haer te hebben tot den eeuwiggen dagen / soo lange sy niet van gantscher herten upt alle valsche leere treden, en beteren haer ellendige / verdoemelicke / aertliche / vleeschelike / en Dupbelsche leven tot des Heeren prijs. Maer is 't dat alluckx met der waerheyt in haer bevonden woort / upt rechter meeninge recht als booz Godt / die alle dingen siet / soo willen wy seggen / welkom lieve broeders, welkelieve susters, en verbljiden ons met onuyt- sprekelicke blijdschap over foodanige recht

bekeerde susters of broeders, ja met foodanigen blijdschap / als men hen pleeght te verbljiden / soo wanneer een enigh gebooren soone van een seer periculouse en doodelicke kranckte was genesen, een verdoolt schaep is den broederen over een die hen recht bekeert.

waren / en een verloren sone / daer men sijn toekomst niet en verhoopte / weder in dat huys sijnz begeerigen vaders gekomen was / Matth. 18. Luc. 15.

Siet mijn broeders, aldus wil ick dat eenen pgelicken afvalligen broeder selver laten oozdeelen / waerom / waer toe / met wat geest / en upt wat meyninge dese selfde afsnijdinge of ban eersinael van Christo Jesu en van sijn Apostelen, daer na van ons, wy die wederom in haer leere en gebuyck alles Christelicken handels geset zijn / dus neerstelick gedreven en gebuyckt woort / gelijck men upt dese Schriften boven geallegeert wel klaerlick begheppen en verstaen magh.

Wel aen mijn werde broeders in den Eere / gy die dooz eenen geest in een lichaem gedoopt zijt / en u bypuytlijck in de gemeynschap Jesu Christi begeven hebt / en oock gy die van de goede wille zijt / terwyl gy den afgeballigen moet schutwen / na luydt Godts woort, siet derhalven wel toe / soo wanneer gy haer schuwet, als bezrotte / verbuyde en onnutte lidmaten / onbequaem tot dat lichaem Christi, dat gy doch dan selve als gesonde / bequame en vzychbarige lidmaten moet bevonden worden in Christo Jesu. En als gy haer schuwet als kinderen der duysternisse en des doodts, dat gy dan selver kinderen des lichts en des eeuwiggen levens zijt / op dat dat rechtbeerdige oordeel Godts hem tegen u niet en strekt / gy die den anderen schutwt om haer booshepts wille / en van u selven noch booser of schandiger stucken in 't heymelick booz Godt bezeyden moghten worden / siet wel toe / dat gy een ander niet en oordeelt in het gene daer gy self schuldigh in zijt / Rom. 2. Siet mijne broeders, aldus moet den ban / ofte afsnijdinge in dat huys des Heeren, dat is / in Godts Gemeynthe, gedreven worden / sy en hebben oock anders geen mes tot den eeuwiggen dagh : en hier van soude ick noch meer beschepts gescheyden hebben / dan op een ander tijdt / als 't Godt gheeft.

Nu mijne lieve broeders, wacht u wacht u mijne broeders, dat rade ick u / dat 'er doch geene gedachten in utwe herten nederdalen tot eeniger tijdt / anders dan die reyn, heyligh, kuysch, Hemels en upt den Heyligen Geest zijn. Saligh zijn sy die reyn van herten zijn / want die sullen Godt sien / Matth. 5. Uwe mont ga alle wegen met wijsheyt om / en utwe tonge laet spreken van den rechte / Psal. 103. Laet alle utwe woorden als een geswooren eedt zijn booz Godt, en booz de wereldt, Matth. 5. Jaco. 5. Drijft en werkt alle u wercken upt Godt / dooz Godt en in Godt / Joan. 3. Ja richt alle utwe gedachten, woorden en wercken eben na dat rechtsnoer des Godtlicken woortz / op dat de onsalige lasteraer / die met soo grooten blij loert op alle onse woorden en wercken niet en hebbe / dat hy met recht tegen u magh optwerpen / beschedigen en bestraffen / gelijck Paulus in sommigerleij plaetsen der Gemeynthe geleert en gebeden heeft. Eph. 4. 1. Tim. 3. Tit. 2. Ec.

wacht u voor
den blaste-
raer.

Het is oock de rechte aert en natuere der geene die in Godt zijn / dat sy niet en sondigen, gelijck Joannes seyd/namelijk / wie dat in Godt blijft / die en sondicht niet / en wie dan sondigt die heeft Godt noyt gesien noch gekent. Mijn kinderen / en laet u van niemant bedriegen / wie gerechticheyt doet / die is gerechtigh, en wie dat sonde doet / die is ynt den Duppel / want de Duppel sondigt van den begin. Maer wie int Godt geboren is / die en sondicht niet, want sijn zaet dat blijft in hem / en hy en mag niet sondigen, om dat hy ynt Godt geboren is. 1 Ioan. 3.

Dus beroep ick u / en suere u alle wegen wederom tot de natuere der nieuwer geboorten dat gy die wel sult doosfoecken wat sy is / namelijk / de Goddijcke natuere, en dat Goddijcke gebeelte, van wien sy is / namelijk van Godt / van waer sy is / namelijk / van den Hemel, en waer 'er in veritegen woert / namelijk / dat eeuwige leven; Want sonder de nieuwe geboorte is 't altermael des aerstchen Adams natuere / sonde / boosheyt / blintheyt / overtredinge / Duppel en eeuwige doot (ick spake van den bedaegden ofte verstandigen) al wat van ons ghandelt en bedreven woert, maer by wien / en in wie dat de nieuwe Hemeliche geboorte is, daer is 't over al godtsaig, wijsheyt, goetheyt, licht, gerechticheyt, waerheyt, vrede, geest, Christus, Godt en dat eeuwige leven. Daerom seyt de eeuwige waerheyt Christus Jesus met klare uytzuchelijcke woorden / dat wy moeten omgekeert en andersmael gebooren zijn / ofte wy en sullen niet in dat Rijke der Hemelen ingaen / Maer. 18. Ioan. 1. Want de eerste geboorte is aersch ynt der aerde, en trecht na de aerde. maer de andere geboorte is Hemelich, en wil den Hemel, en trecht na den Hemel, dat is soo veel geseyt / als dat die aertiche geboorte maecht aertich gelinde, en de Hemeliche geboorte maecht Hemelich gelinde, Ioan. 3.

Is 't dan dat ons dese goede en volmaecte gade der nieuwe geboorten van den Vader der lichten dooz genade van boven gegeven woert, soo zijn wy uytverhore kinderen Gods / Ioan. 1. Ephes. 1. soo zijn wy rechte lusters en broeders Jesu Christi / Luc. 8. Heb. 8. Soo zijn wy Christo gelijckformigh. Rom. 2. Soo zijn wy na Godts beedte geschapen. Col. 3. Ephes. 4. Soo zijn wy in onse boozhoofden geteekent met her tecken Tau. Ezech. 9. Soo is in ons dat Rijke Gods. Luc. 18. Soo zijn wy de bruyt Christi. Ioan. 3. der Gemeynthe Christi, Ephes. 5. dat lichaem Christi. 1 Cor. 12. Eph. 1 Col. 1. soo woont Christus in onse herten. Eph. 3. soo woeden wy gelept dooz den heyligen Geest. Rom. 8. so zijn wy dat uytverkoren geslachte, dat Konincklijke Priersterdom, dat heyligh gewonnen volck, dat volck het welcke Godt egen is. 1 Petr. 2. soo zijn wy den Tempel des Heeren. 1 Cor. 3. en 6. 2 Cor. 6. Den geestelijken bergh Syon en dat nieuwe hemeliche Jerusalem, Heb. 12. dat geesteliche Gods Israell, Gal. 6. soo hebben wy den aert en natuere Gods. 2 Petr. 1. Soo zijn wy bezijt van dat dreygen des Wets. Esal. 9. Gal. 5. 1 Timoch. 3. Ja van Helle, Sonde, Duyvel en eeuwige doot, Eph. 2. soo hebben wy Christum Jelum gebenedijt sijn woort, leven, vleesch, bloedt, kruys, lijden, bit-

tere doot, begravinge, verrijzenisse, opvaert, rijcke en sijn eeuwige vreugde tot een geschenk te samen met hem van Godt den Vader ontfangen. Rom. 8. Maer is 't dat wy niet wedergebooren en zijn (verstaet den verstandigen) soo hebben wy dusdanige beloften in der ewigheyt nimmermeer.

Hierom mijne hertelijcke liebe Broeders, gy die den Hemelichen roep deelachtig gewoorden zijt in Christo Jesu, Heb. 3. Wuyt u doch onder de Almachtige handt Gods. 1 Petr. 5. en gaet u selven van gantscher herten te wuyten. Maer. 16. Dreesst Godt in alle utwe gedachten, woorden en wercken, bemint en dient Godt en utwen naesten, Godt boven al dat geschapen is / en utwen naesten als u selven. Maer. 22. Al u gepeyns zy altydt in de Wer des Heeren. Psal. 1. Bewaert Gods woort, noch eens broeders bewaert Gods woort, Luc. 11. Jac. 1. dat u soo dickmael bepde met mondt en schyften in soo grooter liefden, en met soo grooter klaerheyt geleert is.

Laet doch utwe dicke gebeden alle wegen opstijgen in de ooren Gods / booz alle menschen / booz Keyser, Koningen, Heeren, Vorsten, burgermeesteren, en booz alle de geenen die in hooge ampten geset zijn / dat Godt de barmhertige Vader hare herten alsoo wil stucen en setten / dat wy een vreedtsamig leven mogen leyden / met alerley godtsalicheyt, is 't anders sijn gebenedijde wille. 1 Tim. 2.

Zyt niet nijdigh in utwe herten / en niet uytvondigh in utwe tonge tegen eenige menschen / hy zy lasteraer / bezrader of vervolger / hy zy Paep of Monnick, hy zy wie dat hy zy / want sy sullen haer eppen oordeel van den heere ontfangen. Maer gedenckt gy altoos der lijdtlaemheydt onses lieven Heeren Jesu Christi, en dat wy oock hier boozmaels alle met den anderen tot en ongeloovigh waren / dwalende / dienende menigerlep lusten en begeerten / wy waren oock van naturen kinderen des toons gelijck als sy. Eph. 2. Tit. 3.

Zyt goedwillighlijck gehoorzaam alerlep menscheijcke ordwantie, als sy niet tegen Godts en is / 1 Petr. 2.

Zyt mulde in utwe hantrepekinge. Luc. 6. nevens allen behoestigen Godts kinderen / Maer. 25. Gal. 5. Ontfanght malkanderen sonder murmureren. 1 Petr. 4. Een pegelijck werck met sijn eppen handen / en eet sijn eppen broode / als 't mogelijck is / 2 Cessa. 3. Schuutwte alle luyheyt / en wereltlijcke prael. Beemt malkanderen neerstelijck waer dooz vermaninge. Heb. 10. gelijck ick mondelijck vermaent / en nu wederom in desen Sentzief geschreven hebbe.

Maest doch de voeten utwer liever broeders en lusteren, die in den wegh be-
moept / en van bezre tot u gekomen zijn. Schaemt u des Heeren werck niet / dan vernedert u met Christo Jesu booz utwen broeders voeten / op dat alle ootmoedigheyt na Goddijcker aert in u bebonden kan woeden. Ioan. 13. 1 Tim. 5.

Ende boven al / soo bidde booz utwen armen ende goetwilligen Dienaer, die met grooter blijt ter doot gesocht woert / dat Godt, die genadige Vader hem wil betrachtigen met sijnen heyligen Geest, ende be-

wac-

Gods volk
en sondicht
niet tot den
doot.

Da rde nie.
we geboorte
is daer is al.

Dat vore
waschen is
der heyligen
gebruyck.

waeren hem t'ijt de handen der geener die soo onrechtelijck na sijn leven staen, is het anders alsoo sijnen Vaderlijcken wille / is het oock niet / dat hy hem als dan wil gunnen / ende geven in allen sijnen noodt / pijn / lijden / d'zack / ende doot / soodanigen herte / gemoet / kracht / wijsheyt ende sterckheyt / dat hy dat heerlijke werck Godts, dat nu in ons begonnen is / dooz den heyligen Geelt volstandelijck magh uptvoeren / tot des Heeren prijs.

Och mijne liebe broeders, verbult doch mijn begeerte / ende volbringt als gehoozsame Godts kinderen, dat ick u w't Godts woort / tot uwer eeuwiger saligheyt aldus byordelijcken geleert, vermaent ende gescreven hebbe / op dat ghy oock mijn heerlijke kroone, hope, ende vreughe meught zijn in den dagh der verschijninge Christi / 1 Thef. 2.

Zijt vierigh in den Geelt, ende wacker in uwen voornemen, Roman. 12. Gebenedijt Godt in allen sijnen wercken oer ons ofte neven ons / ende eyschet van hem dat hy uwe wegen suere / ende laet alle uwe raden in hem blijven / Tob. 4. Wandelt onverchrickelijck in de geboden des Heeren. Credet niet in eenige maniere byten den Evangelio Christi, Gal. 1. Zijt vast in den wegh des Heeren, Eccles. 5. Verwint werelt, vlees ende Duyvel, dooz dat alderheylighste geloove, het welcke dat in u is / 1 Joau. 5. Dient malkander met luste. Besittet uwe Sielen in lanckmoedigheyt, Luc. 12. Zijt lijdsamigh in den druck, Rom. 12. Berept uwe herten tot den kroyce Christi, soo wanneer het komt / dat ghy als dan met den kleynmoedigen u doodelijcken niet en verschicket.

Geen meer op desen tijdt / dan waeckt

Dat begonnen werck is anders niet dan Gods woort te leeren, ende daer na te leven.

scherpelijck alle dagen uws levens op de onboosheitliche toekomst onrs lieben Heeren Jesu Christi, die ons soo edele creatueren geschapen heeft / met sijnen rooden ende precieuwen bloede gekocht heeft / w't genade geroepen / verlicht ende wedergebart herst ende sal ons kroonen met de kroone der heerlijkheyt, besleden met dat silect der onstraffelickheyt, ende begaben met die gave des ewigen levens: Heem sy ewigh lof ende prijs van nu aen tot in der ewigheyt. Amen.

Bedencht o ghy heylige broeders, woort / by woort wat ick u geschreven hebbe / leest het beschedentelijck: herhant het neerstelijck / verstaet het wijselijck / oordeelt geestelijck, en beleef het Godaeijck: Och broeders als dan soo hebbe ick seet wel vermaent ende grichzen / ende ghy seet wel gehooz ende gelesen.

Ick bidde u met den heyligen Paulo dooz de ontfarmhertigheyt Godts / dat ghy dese selfde vermaninge niet en sult verstoppen / noch in 't verbozgen by u laten blijven / dan dat ghy se sult lesen allen getrouwen broederen ende susteren in den Heere, oock allen den afvalligen, daer ghy hoope toe hebt / dat sy gewonnen ende gebeter moghten worden. Ja niet alleen dese / maer oock alle menschen, sy zijn binnen ofte buyten, die daer sulckis aen u versoeken ofte begeeren. De genade onrs lieven Heere Jesu Christi zy met allen waren broederen ende susteren. A M E N.

Nach eens biddet hooz my ende hooz alle uwen Dienaeren in den Heere.

Wacht u van alle leeringen ende wercken, die daer niet oerren dragen met den Evangelio Christi, wacht u.

Menno Symons.

Aen alle ware Kinderen Godts en Medegenoten der Beloften in den Rijcke Christi, genade ende vrede zy met u.

BY MY MENNO SYMONS.

Den 14. November.

De oude sal men eeren, en niet verachten, Levit. 19. 32.

Siet aen de exempelen der oude, Sirach 2. 11.

En wat gy geboort en aengenomen hebt, bewaert dat in u herte, so sult gy vrede hebben, Laodis. 1. 13.

Want daer en magh geen ander Fondament geleyt worden, dan dat'er geleyt is, 't welck is Christus Jesus, 1 Cor. 3. 11.

Een afrading aen alle sijne Broeders en Susters in Christo tot Amsterdam en daer omtrent, datse niet en souden gaen in 't gehoor van der Papen Godts-dienst, om dat sy de hongerige zielen niet en spijzen met het broodt des Goddelijcken Woordts, maer met den suur-deefem van Menschen leeringh.

uwent wille / terwijl ick hooz dat gy hontget en doost hebt na de gerechtigheyt / en dat 'er soo wepnigh hooz-snijders zijn / die dat broodt des Goddelijcken Woordts rechte hooz-snijden / den hongerigen conscientien / en daer soo wepnigh Harders zijn / die de Schaepkens Christi recht wepden / en dat 'er soo wepnigh Timmer-lupden of Metseleers zijn / die den levendigen steen te recht aen den Tempel des Peeren boegen / en soo wepnigh

Mijn geliefde in Christo Jesu / mijn herte en gemoet is seer bekommert om

Hebr. 12. 22.
Apoc. 21. 2.

nigh Wachters / die de Stadt des nieuwen
Jerusalem's rechte bewaren / en de basupne
blasen / en daer soo wepnigh vaders zijn /
die de kinderen Gods baren / ofte teelen /
en soo wepnigh zijn / die de selve geteelde
opvoesteren ofte laven / maer in alles con-
teary / want die haer dat ampt onderwin-
den / die ontkennen dat byoodt niet / noch
oock de kinderen die dat toekomt / want
hadden sp dat byoodt daer de ziel by leeft /

Joan. 6. 58.

Joan. 6. 58. soo souden daer soo veele kin-
deren van honger versmachten / bewijse alle
weerde eens ofte tweemaal in haren ampten
staen dat byoodt te deelen; onder dat sup-
byoodt verslaet alleen wat dat lichaem toe-
spijse nooddruftigh is / soo sp dan Baselis-
kens eperen den volcke geven / soo merckt
wat de Prophet Esai. 59. 5. sept / die van
hare eperen eet / die moet sterben.

Verlaet by
dat Fay-
broodt der
Papen offer
in der Mille.
Elai. 59. 5.

En anderen / van die Herders die haer
uptgeven booz Herders Christi / die de Schap-
pen wepden om'te geene datse Herders zijn /
die haer selfs wepden / als Ezechiel 34 sept /
want gp siet hoe luttel datse na de Schapen
bzagen / of sp wepde hebben of niet / als sp
de wolle en melck maer hebben / soo zijns
wel te byeden / sp geven haer oock booz Her-
ders upt / maer sp zijn verlepders / want
sp zijn verscheyden van de Herders daer Je-
reemia 3. 10. van geschreven staet / te weten /
Herders na sijn herte / als oock Actoz. 10.
20. die den Hyligen Geest gefonden heeft /
want sp de liefde Christi niet en hebben die
Petrus hadde / soo en hebben sp dat bevel
Christi niet sijn Lammeren te wepden :
hebben sp dan dat bevel niet / te weten / dat
sp niet gefonden en zijn / hoe sullen sp dan
prediken / soo gp sept / datse geen goddelijcke
Herders en zijn / die de Schapen dat groene
gras des goddelijcken woordts boozbzagen /
maer de Schapen laten versmachten : sp
zijn die Herders niet die haer tot dat klare
water drijven / maer tot dat modderige /
datse met hare voeten klare gemaakt heb-
ben / te weten / met hare glofen / en goet-
duncken.

Ezech. 34 8.

Jer. 3. 10.
Act. 10.
19. 20.

Rom. 10. 15.

Esec. 34. 19.

Oock geven sp haer upt booz Timmer-
lupden / die des Heeren hups bouwten sou-
den / maer sp en kennen den grondt-steen
Christus niet / sp en hebben haer leven niet
eenen steen aen des Heeren hups gebzacht /
te weten van de levendige steenen / die tot
een Geestelijck hups gebout zijn / welck
hups is de gemeente Gods / 1 Tim. 3. 14.
Heb. 3. 6. Want soo waer 2 of 3 steenen ver-
samelt zijn / dooz den kielck der liefden in den
anderen gebonden / daer zijns neerstelijck
om die weder af te bzeecken / en te verwoe-
sten / als gp in alle landen en steden booz
oogen sien mooght / hoe bezre sp zijn van
die gene daer Paulus af sept / 1 Coz. 3. 9.
Gp zijt Gods arker-werck en Gods-tim-
meringe / en wp zijn Gods-hulpers / te
weten / die des Heeren hups rechte timme-
ren souden / (na zijn woordt).

1 Pet. 2. 5.

1 Tim. 3. 14.
Heb. 3. 6.

Elai. 49. 7. 8.
Joan. 16. 2.
2 Tim. 3. 12.

1 Cor. 3. 9.

Soo sp dan geen timmerlupden en zijn /
soo zijns bzeekers / oock vermeeten sp haer
te zijn de bouw-lieden die den wijngaert be-
waren souden : hoe sp hem bewaren booz
de vossen en alle wilde dieren / dat geef ick

een pegelijck Christen te ondersoeken hoe
sp den Heere des wijngaerts sijn profijt ge-
socht hebben / hem sijn pacht / ofte eere ge-
geven hebben / dat weet de Heere van den
wijngaert wel / hoe sp sijne kinderen geesse-
len / versagen / dooden / beroooven / ten lan-
den uptstooten / om anders geen dingh / dan
datmen hem niet toestaen en wil / oock niet
toestaen en deef / overmits datmen anders
merckt / dat sp de rechte bou-lieden des Hee-
ren niet en zijn / maer verfoozders.

Mat. 21. 34.
Mat. 21. 35.
Mat. 10. 17.
Mat. 10. 22.

Noch geven sp haer upt booz wachters /
en zijns wachters / soo zijns blinde wach-
ters en stomme honden / die niet blaffen
noch spzecken en konnen. Hosias den Pro-
pheet sept / al'twelck wat sp wachten / en
hoe sp de basupne blasen / dat maghmen sien /
hoe bezre sp zijn van dat woordt dat de Heere
spzeekt : Menschen kint ick hebbe u tot een
wachter geset / Ezech. 3. 8. en Esai. 58. 1.
Verheest den stommen als een basupne / en
verhondicht mijn volck haere overtredinge.

Elai. 56. 10.
Hof. 4.
Ezech. 3. 8.
Elai. 58. 1.

Oock willen sp vaders zijn / die de kind-
eren Gods baren ofte teelen / en de selfde
geteelde voesteren / maer hoe souden sp ba-
ren / daer sp haer leven niet te rechte be-
bzucht zijn geweest / och hoe bezre zijns van
den vaderen daer Paulus af spzeekt / 1 Coz.
cap. 4. 15. Hebt gp niet veel vaders /
ick hebbe u dooz dat Euangelium boozge-
bzacht : oock aen de Galaters / Mijn kin-
derkens die ick andermael met anghsten ba-
re / tot dat Christus een gestalte in u krijght /
Gal. 4. 19. Hier merckt gp wie dat de rech-
te kinderen haer vaders zijn / wijs wp nu
een kint dat sp gebaert hebben / te weten /
een kint dat upt Godt geboren is dooz't
Euangelium Gods.

1 Cor. 4. 15.
Gal. 4. 19.

Oock sept Paulus / melck hebbe ick u te
driicken gegeven / gelijk een voester haer
klepne kinderen boedt / soo hebbe ick eens
herten lust tot u gehad.

1 Cor. 3. 2.
Hebr. 5. 16.
1 Tess. 2. 7.

Diet mijn hertelijcke liebe Woederen en
Susteren in Christo Jesu / soo gp nu merck-
kende zijt / dat gp niet veel boozsnijders en
hebt / die't boozsnijden / te weten / dat foe-
te byoodt / maer menschelijck suerdeegh datse
u geven / en datse oock geen Herders en zijn /
die de Schapen Christi wepden / maer Wol-
ven / die de Schapen verfoozen / en oock
geen timmer-lupden / die den tempel bou-
wen / maer die dat geboude afbzeecken / geen
bou-lieden die den wijngaert des Heeren
recht regeeten / en den Heere des wijngaerts
sijn pacht geven.

Mat. 10. 16.

Maer sp zijn valsche bou-lieden / die de
knechten dooden / geesselen / steenigen / wo-
gen en ombzengen / als gp (lepder) veel booz
oogen sien mooght / geen wachters die de
Stadt Jerusalem bewaren / en booz de
vpanden waerschoutwen / maer die de Boz-
gers selfs bezraden / ombzengen en dooden :
geen vaders noch voesters / dan dat gebaert
en geboestert is / datse dat mogen dooden /
gelijck Pharao den Koninck van Egypten
de rechte Israelliten doodt / die sp overko-
men konden / soo is't wel noodigh van haer
te schepden / en af te wijcken / gelijck u de
Schrift leert / wacht u booz de valsche Pro-
pheten / Mat. 7. 15. en Paulus sept / siet
toe /

Mat. 21. 35.
Exod. 14. 8.
Apo. 18. 4.

toe / dat u niemant en beroobe dooz philo-
sophie en loose verleydinge / na der werelt
en der menschen insettinge / en niet na der
insettinge Christi / Col. 2. 8. 9.

Want de gemeente Christi. is de Bzupt
Christi: nu en wil Christus niet dat sijn
Bzupt ontfangen sal / of vzychbaer wo-
den / dan van dat rechter zaet des mans /
1 Pet. 1. 23. gelyck Paulus spreekt / ick
hebbe u een man toegevoeghe / op dat ick
Christus een repne Maeght soude toebren-
gen / 2 Cor. 11. 4. Ja soo repn woude Pau-
lus die Bzupt of gemeente hebben / soo
daer pemant waere / die twist ofte etgernisse
aenrichtede / neffens die leer die hy geleert
heeft / daer souden sy haer van scheyden /

Rom. 16. 16.

Rom. 16. 16. Ja soo sy in de gemeente had-
den dzonckaerts / gierige / onkupsche / af-
goden- dienaerts / hoobaerdige / met sul-
ke en souden sy niet te doen hebben / daer
ooch niet mede eeten / 1 Cor. 5. Hoe souden
syfe dan tot Leerers hebben / ja soo pemant
anders leerde / dan sy geleert hadden / daerfe
verbloecht waren / Gal. 1. 8.

Gal. 1. 8.

En tot de Philippenfers / schelt hy die
booz honden / die de besnijdenisse leerden /
en seyt Zoeders zijt mijn nabolgers / en
neemse waer / die gy alsoo hebt tot een
boozeelt / als gy seyt / dat wy wandelen /
van de welke ick u dickmaels gesept hebbe
maer nu segge ick't u met weenen / die
vbanden des krusps Christi zijn / welker
epnde is haer eere tot schande / die op't aert-
sche gesint zijn / Phil. 3. 17. 19. Merck /
wat hy voor volck meent.

Phil. 3. 19.

Soo nu den Apostel die Bzupt Christi
soo repn hebben wil / dat er geen twist in
moghte geleert worden / geen dzonckaerts /
roobers / noch afgoden-dienaerts / noch die
het andere leerden / dan hy geleert hadde /
en Christus dese gemeente selver toespreekt /
wacht u voor de valsche Propheten / die tot
u in Schaeps kleederen komen / maer in-
wendigh zynse grijpende wolven / aen hare
bzuchten sult gy die kennen / Matt. 7. 15.

Wat doen de sommige dan / die seggen
het is my byp / maer dese vzyheyt wil ick
een verstandigh Christen laten rechten / daer
den naem Godts gelastert / Godts ordi-
nantien gebroken wort / en wy / die ons
uptgeven den prijs Godts booz te staen /
sullen wy dit noch booz een vzyheyt stellen ?
het was Aaron bevolen / dat hy dat Prie-
sterdom soude bedienen / doen Dathan / en
Abiram dat scilde ampt bedienen wilden /
was't haer byp / hoe kome dat de aerde ha-
ren mont open dede / en verslontse / Num.
cap. 16. vs. 31. De kinderen Aaron / Ma-
dab / en Abihu souden dat buur altydt op
den Altaer laten branden / was't nu byp
ander buur op den Altaer te brengen / hoe
kome datse dan verbranden / Lev. cap. 1.
vs. 1. 2. 3.

Num. 16.
31. 32.

Leest / hoe de Kalf-dienaers / Esd. 32.
vs. 27. 28. de Murmerders / Num. 21.
vers 5. 6. de Hoer-reeders / hoe sy alle haer
straffe ontfangen hebben / siet Num. 25. 8. 9.
Ja de man Godts tot Berhel / hoe byp stont
het hem / doen hem Godt gesept hadde / dat
hy in die plaetsen geen broodt eeten / noch

water dzincken soude / doen hem de oude
Prophet tot Berhel leugen boozhiet / en
at en dzonck tegen des Heren wooydt / hoe
byp was't hem dat hy moest sterben / 1 Kon.
cap. 13. vers 17. 18.

En dier sprooken zyn'er soo veel / die
ick om hozyheyt des tyes nalaece / maer be-
geere dat een yegelyck Christen doct / gelyck
Christus ons leert / seggende / ondersocht
de Schryft / Joan. 5. 39. Gelyck de Cessa-
loniers / die ondersochten dagelijcks de
Schryft / Actoz. 17. 11.

Soo gy dan de Schryft ondersoekt / soo
falsse u dan wel leeren / wilt gy dan een Tit-
maet in dat Hephige Achaem Christi zyn /
soo moct gy dat hoost nabolgen / en gehooz-
saem zyn / Joan. 3. 36. 2 Cess. 1. 8. 9.

Rom. 15. 4.

Als hy nu heet u wachten voor de valsche
Propheten / Matt. 7. 15. Sult gy dan dat
stellen / als een vzyheyt ? wat waert gy voor
Ampt-lieden als de Kepsfer een gebodt upt
lict garn / ofte een verbode / en de Onder-
saten dat dan sclden als een vzyheyt / sou-
den de Ampt-lieden dat dan niet straffen /
indien dat gebodt niet onderhouden wier ?

Hy heeft den oppersten Kepsfer (Christus)
een gebodt upt laten gaen / welck gebode /
hy met sijn bloedt besegelt heeft / en in dat
Mandament staet / dat wy van niemant
moeten geboren zyn / boete doen / ons selfs
verfaecken / ons krusps op ons nemen /
aen Christus gelooven / en op dat geloebe
hem te laten doopen in den naem des Va-
ders / des Soons / en des Hephigen Geests /
en onderhouden / dat ons Christus geboden
heeft / Matt. 28. 19.

Joan. 3. 3.
Mat. 16. 23.

Den Kepsfer te geben dat hem toekomt /
en Godt dat Godt toekomt / en Godt lief-
te hebben upt dat binnenste onser zielen / en
upt al onse krachten / en onsen naesten als
ons selven / Mat. 22. 21. 36. 37. en niet
ons selven te leven / maer den genen ten
dienste / die booz ons gestoven en bezesen
is / 2 Cor. 5. 15. en ons te wachten voor de
valsche Propheten / Matt. 7. 15 en te mij-
den allen valschen schijn / 1 Cess. 5. 22.

Mat. 7. 17.

Hy seght mijn alderlieffte / welck van
allen staet my byp / staet het byp van niemant
geboren te worden ofte niet ? staet het byp
ons selfs te verfaecken / ofte aen Christus
te gelooven / ofte niet ? ons te laten doo-
pen / den Kepsfer te geben dat hem toebe-
hoort / Godt dat Godt toebehoort / en soo
booztaem ons te wachten van de valsche
Propheten / en te mijden allen quaden
schijn ? staet dit byp / waerom seyt dan de
Heere Jesus op't lest / en leetse onderhou-
den alles dat ick u geboden hebbe / Mat. 23.
cap. 28. vers 19. Heeft hy't nu geboden /
soo wil hy't ooch onderhouden hebben /
maer dat byp staet / daer en is gebodt / noch
verbode van : als Paulus van het eeten der
spijse en van dat onderhouden der dagen
seyt / 1 Cor. 10. 25. 27. Rom. 14. 5. 6. 14.
nochtans beveelt hy dooz foodanige vzyheyt
den Broeders niet te ergeren.

Marc. 16. 16.

Hy mijn liebe kinderen / bekent gy nu
dat Christus Jesus de Sone is in sijn
hups / soo laet hem doch wys genoegh zyn
sijn hups te regeren / want hy heeft dat
selve

Joan. 15. 14.
Hebr. 3. 6.

- Act. 20. 28. selve hups met sijn blodt gehoect / en heeft gebangen genomen de gebancienisse / en den menschen gaden gegeven / hy heeft sommige tot Herders en Keeraers gestelt / Epy. cap. 4. vers 6. Soo leert Paulus oock hoe sy sullen wesen / 1 Tim. 3. vers 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. En als gy nu tot de Papistische Keeraers loopt / die gy te vooren weet dat sy van Christus niet gevonden zijn / Rom. 10. 15. en derhalven oock geen vruchten en doen /
- Joan. 10. 27. zyt gy dan de stemme des Heeren gehoozsaem? & neen.
- Terwijl nu de Heilige Geest wijst op die geen die onstraffelyck zijn / en gy gaet tot den genen die bestraffelyck zijn beyde in leere en leven / en Christus mont bevolen heeft van sodanige te wachten / en gy gaet 'er toe / seggende / het is my byp / oordeelt nu selver / of gy een kind Gods zyt / ofte niet / en als gy seght het is my byp / soo vraghe ich u / wie u de bypheyt gegeven heeft? terwijl Paulus seyt / gy en zyt uwz selfs niet / maer gy zyt diere gehoect / daerom maect groot den Heere in uwen geest en in uwen lichaem die alle beyde Godt toekomen / 1 Cor. 6. 19. 20. Ep waer mede sult gy dan de bypheyt wercken?
- Christus heeft oock in sijn gemeente geoordeelt de geloovige op yact geloove te doopen / als ich nu niet en geloove / en na upt van Godts woordt my niet en laet doopen / maer ick lacte bypten Godts woordt mijn onmondige kinderen doopen / ben ick dan de stemme des Heeren gehoozsaem? magh ick dan wel de beloften erben / dewelcke den gelovigen roegesept zijn? (Neen).
- Christus heeft in sijn gemenste nagelaten dat Nachtmael onder broodt en wyn / in eener gedachtenisse sijnes doots / nu is 't omgekeert in een Roomsche kercker / is nu een Christen toegelaten dat verbysterde Pauslycke dagh-mael te houden / en des Heeren Nachtmael na te laten / dat oordeelt selver / terwijl Paulus seyt / gy en kondt niet te gelyck delectlyck zijn des Heeren Tafel / en des Antichrists / of des Dupbels Tafel / 1 Cor. 10. 21. magh men 't niet gelyck doen / soo moet de een of d'ander be-rooft zijn: Ep wacht u dan booz haer.
- Siet hier nu / mijn liebe kinderen / hier hebbe ick nu een klepne onderrechtigh ge-daen / na de klepne gabe / die my de Heere gegeven heeft / oordeelt nu selver oft een ech-te vrouwe oock byp is by een ander man te zijn / ja al waer t maer eens des Jaers / soo zyt gy de Byupt des Lamz / soo moet gy van geen man ontfangen / dan alleen van Christus en sijn Hepligh Woordt: zyt gy nu dat lieffelycke lichaem Christi / Eph. cap. 1. vs. 23. soo moet gy den selven geest Christi oock hebben / soo zyt gy dooz den geest in dat lichaem gedoopt / soo moet gy dat hooft (te weten Christus) gehoozsaem zyn: zyt gy na de Stadt / dat nieuwe Jerusa-lem / daer de Rozyers eens gesint zijn / soo moet gy den Koninck van dese groote Stadt / te weten Christus / gehoozsaem zyn: zyt gy de wijn-rancken / soo moet gy vruchten dragen als den wynstock: zyt gy den wijngaert des Heeren / soo moet gy u wachten van de loofse bossen: zyt gy nu den Tempel des Heeren / soo moet gy uwen Hoogenpriester sanderdanigh zyn: zyt gy de Arche des Verbonds / soo moeten de Tafelen des Verbonds / die geschreven zijn met den vinger Godts / te weten de geboden Godts / in uwe herten geschreven zyn / die alle menschen lesen kunnen / dat gy een Byrf Christi zyt / 2 Cor. 3. 2. 3.
- Och lieve kinderen / dat het de Heere gabe / dat wy malkanderen mondelingh mogten sprecken / wy hopen met de genade van Godt / wy souden u van alles be-richt doen / daerom gy die Godt byest: schryft u upt Babel / en treckt na Jerusa-lem / ende en laet u niet met sulcke licht-beerdige en loofse woorden verstricken / het is my byp / het is den Bronckaerts byp beel-biet en wyn te byncken / den Wobbelaer te spelen / den Hoeren-jager te horreeten / daer mede en is 't niet byp / predicatie (hoeren) of kinder te laten doopen is my byp / en daer mede en is het niet crpn of byp.
- Hier mede wil ick mijne liebe kinderen den Heere bebeden / en dat rijcke woordt sijnder genaden die wil u verlichten met sijne repne erkentnisse / en geven u dat gy in al-les sijnen wille mooght doen / op dat den verballen Tempel doch weder op sijn recht fundament magh gebout worden / en dat wy dat eynde des geloofs daer mogen af-bryngen / dat is der zielen saligheyt / Amen.

Hebr. 10. 25

Rom. 8. 14.
1 Cor. 12. 13

Hebr. 5. 12

Joan. 15. 2.

1 Cor. 3. 16.

Hebr. 8. 10.

Apc. 18. 4

Galat. 5. 12

Col. 2. 2

1 Joan. 2. 17

1 Cor. 3. 11

T W E E D E N B R I E F

DOOR M E N N O S Y M O N S.

Zijnde een vertroostingh aen sijn seer beminde Broederen en Susteren in Christo Jesu tot Amsterdam, en daer omtrent, datse malkanderen in Pest-tijt souden besoecken, en de doot niet vreesen, om datse maer is een doorgangh tot een beter leven.

O mensch wat zijt gy vrolijk, wat stof en schaduwe zijt gy, hoorveerdigh, want u leven leyt begraven in 't midden van den doot.

Daer en magh geen ander Fondament geleyt worden, dan dat 'er geleyt is, dat is Jesus Christus, 1 Cor. 3. 11.

Veel Barmhertigheydt, Genade en Vrede zy u.

Mebr. 11. 19. **D**e Heere sprack tot Marta ick ben de bezryfennisse en dat leven / wie aen my geloofst / altwant 't dat hy doot waere / so sal hy nochtans leven / en alle die daer leest en geloofst aen my / die en sal in der eeuwigheyt niet sterben / Joao. 11. 25. 26. **A**ytberhoorne Broeders en Susters in den Heere / dewijle ick hoore dat het vuur der pestilentie daer ontrent u al wat hart aenbrandt / soo ben ick vermits de liefde die ick tot u en tot allen vromen drage / gedrongen soo ick wel weet / dat alle vleesch hem voozden doot ontset / en dat het verserven onser byzenden / de natuere hart balt / soo hebbe ick u / die met dat Hemelsche licht omscheynen / en in de gemeenschap Christi beroepen zijt / met een kleyn troost-bziesien willen besoecken / op dat gy doch nu en tot allen tijden met alle vlyt op des Heeren toekomst waecten / en alle uwe gantsche leven / harte / gemoet / en doen / tot den doot bereyden wilt; want Paulus seyt / 't is geset dat alle menschen eens moeten sterben / Heb. cap. 9. vs. 28. **O**ock Sprach / alle vleesch verlijt gelijck een kleedt / en dat is het oude verbondt / mensch gy moet sterben / Sprach cap. 14. vs. 15. 16.

1 Joan. 3. 9. **E**n soo wy nu met een nieuwe wedergeboorne / en een boetberedige ziele vast aen hem / te weten / aen Christus houden / sijn woort waerachtelijck geloven / sijn liefelijcke boetsappen getrouwelijck nabolgen / en ons van sijnen Heyligen Geest regeeren laten / en dat oude leven der sonden dooden / Ja werelt / vleesch / en den Duyvel / in alder manieren affsterben / Godts Rijcke en sijn gerechticheyt / woort / wille / waerheyt / prijs en eere / van gantscher herten soecken / en onafstootigh op alle sijne wegen wandelen / sullen dan met hem / in hem / en dooz hem / eeuwigheyt / Joao. 11. 25. **E**n wy en sullen niet beschaemt worden van de tweede doot / Apoc. 2. 11.

Col. 2. 13. **N**iet tegenstaende dat wy booztijts doot in sonden / gelijck als alle de anderen / vol met alderlep giericheyt / onkupsheyt / hoorberedicheyt / haet / nijt / afgoderpe / en met alle boosheyt hinderen der hellen ende des Duyvels geweest zijn / Eph. 2. 3. 11. **W**ant het is den waren boetberedigen en rechtge-

loobigen al dooz Christus doot vergeben / met sijn Bloedt betact / en niet dat eenige ende byde-offer sijns onschuldigen bitteren dootds al versoent / dat 'er nu / seght Paulus niet verdoemelijck meer en is aen die / die in Christo Jesu zijn / die na den geest wandelen / en niet na den vleesche / want de wet des geestes / die daer levendigh maect in Christo Jesu / heeft ons vry gemaccht van dat recht der sonden en des doots / Rom. vs. 8. 1. 2. **E**ijt derhalben goetwilligh en danckbaer / en geest hem den prijs / die u dooz dat woort sijnder sterckheyt van dat gewelt der sonden en des doots bezijt / en met den geest sijnder genaden / tot dat erbe sijnder glorie alsoo betoepen heeft / andermael segge ick geest hem den prijs / en dat met een Godtsalige repne Conscientie / en met een onbestraffelijck heyligh leven in 't geloove / heylsaem / vast en onbestmet in de liefde / en in de hope levendigh / en in 't gebede vicrijgh / met dat gewaede der gerechticheyt aen uwer zielen recht gepzont / en met den schoonen bandt der volkomenheyt in den geest begordet / oip hebbende in uwe lampen / nuchter en wacker / op dat soo wanneer de rechte Hups-bader / de heerlijcke Koninck en Duppdegom onser zielen komt / hy u dan niet slapeide vint / en u / om u onbereyts wille niet in de eeuwighe duyfsternisse en stoote / en buyten de deure slupete / en alsoo u deel met den hupschelaers geve / noch eenmael zijt nuchteren / en wacker / arbept / dewijle het noch dagh is / op dat u de duyfere nacht niet en overballe: och dencht na / wat den sin is!

Col. 3. 14. 15

1 Pet. 5. 8.

Joan. 12. 35.

Hertgrondelijcke trouwe Broeders / zijt in den Heere sterck / vrymoedigh / en van herten wel getroost / want al u gantsche doen / leven en sterben saet in des Heeren hant / Ja al uwe hapren zijn by hem al getelt / en sonder hem en kan 'er niet een bau u hoost vallen / en dat Jaer getal uwer dagen is vooz hem / ja de tijt uws lebens is by hant-breedden van hem al gemeten / daerom en vrees niet / maer dient malkanderen getwillighlijck in der noot / op laet u niet verdzieten de kranckie te besoecken / want met alsulckis sulc gy in de liefde bevesticht worden / als Sprach leert / cap. 7. vs. 35. als oock dooz der ongevalscher liefden aert / ons leven te laten vooz onse Broederen / als Joannes getuyghet / 1 Joan. 3. 16. **O**ch dencht

M m m

dencht na wat ick voorgebe / Jacob. cap. 2. vers 11.

Want een dingh weet gij wel / dat een beleeft deugdelyck Soon / knecht / ofte Wyp / vooz des Daders / Heers / en Wypdegoms tcehomst niet en vzeest / maer dat 'er enckel verlangen en hope is soo lange sy niet daer en zyn / want in de liefde (sept Joannes) is geen vzeese / maer de volmaeckte liefde drijft de vzeese upt / 1 Joa. 4. 18.

Gij weet oock dat een vermoept arbejder na sijn ruste / en een bedzoefde ziele na verdroefinge seer begerigh is / en ick en twijffele niet of mijn liebe kinderchens zyn met een geruste Conscientie in Godt versgelt / en dat hy u vader en gij sijne kinderen zijt / en Christus Jhesus u Heer en gij sijne knechten / en hy u Wypdegom / en gij sijne Wyp / en dat gij om sijn gebenedijde en glorieuse naems wille (dien gij de gantsche werelt tot onderwijfinge / leeringe en bestraffinge / op dat sy haer tot haren Godt met een waerachtige boete bekeren sullen / onbebensdelyck in u voozhoofden voozdraegen en bekent maken sult) waarom gij soo overmaten veel elende / moepte / benaucht / laster en schande / van die onaedrige en trage geslachten moet lijden / soo nu overal gesien woirdt.

Daerom wy ons billick oock also voozden doot (die doch niet dan een ruste van de sonde en een ingangh tot een beter leven is) niet en behoorden te vzeesen / noch ons oock ober onse vrienden die in Godt ontslapen zyn / soo niet te bedroeven / gelyck die geen doen / die dat loon der Hepligen niet en hoopen / maer als dan onse hoofden met voller vzeughden oprichten / en de lendenen onses gemoets met den bandt der waerheyt opgeschortet / na dat Hemelsche Canaan opgetogen te worden / om alsoo met onsen eenigen en eeuwigen (merck eeuwigen) Josua / Christus Jhesus / dat hy gelechte erf en rijck in te nemen / en dan van die arbeidelycke moepelycke wegh onser harder pelgrimagie / die wy in de ongebaende vzeede woestijne deser wilder werelt moeten lijden / dagelyck / alsoo lange als wy hier zyn / bezwet te zyn / en alsdan sullen wy in eeuwiger vzeede rusten.

Och uptverhoorne Broeders en Susters / hoe hoogh en heerlyck zijns van Godt begaest / die hier in genaden van dat lichaem der sonden ontbonden / en van dat pdele wesen alder verganckelycke dingen verlost zyn / en in de Heplige hutten des vzeedes opgenoomen / en tot desen eeuwigen grooten en Hepligen Sabaels dagh beroepen

zyn / die oude kromme Slange salse daer niet meer in de hieken stecken of bijten / ja haer en sal geen pijn noch quale meer aenraecken / en haer laetste vpant (het welck de doot is) van haer al verflonden of verwonnen / en haere tranen zyn dan al afgewasschen / en haere zielen in een gewisse rust en vzeede in den paradijsse en lustgaerden der genaden / in Abrahams schoot / onder dat Altaer Godts / Apoc. 6. 9. Op den Bergh Zion upt grooten druck gekomen / in een blinkent wit gewaet / dienende vooz den stoel Godts en des Lams / verwachtende nu vooztaen / tot dat het getal haerder lieve mede-broederen sal verbult zyn / Apoc. 6. 11. Om alsdan te gelyck met de heerlyckheyt Christi verclaert te worden / Phil. 3. 21. 1 Joa. 3. 2. Om te blinken gelyck de Sonne / Matth. 13. 43. Om alsoo tot de eeuwige Wyploft en Fcest die allen upverhoorne in den Hemel dooz Christi Bloedt en doot berept is / in eeuwiger vzeughde in te gaen.

Och / och / hoe gantsch hepligh en saligh zyn sy / die tot desen Fcestdagh van Christo beroepen / en met onbesmettede repne kleederen daer toe gekomen zyn / ep singht dat genoegelycke vzeughdenlycke Alleluja in uwer herten / en danckt hem / die die aldus dooz den Geest sijnder liefden in eeuwiger genaden aen haer beschickt / en u tot een gelyck deel met haer verhooren heeft / dencht het na / en zijt getroost op dese tijt. Nu niet meer / maer vzeeset uwen Godt van herten / dient hem in der waerheyt / houdt onder malckanderen eenigheyt / liefde en vzeede / waecht en bidt / wandelt onbestraffelyck / voert uwen strjdt verduldelyck / haecht na dat beste / en jaeght dat goede na / zijt onder malckanderen vriendenlyck / onderwerpt u gewillighlyck utwe voozgangers en gehoozsaemte / en gedenckt haer en mijnder in utwe gebeden. Den grooten Godt des vzeedes / onsen barmhertigen Vader / dooz sijnen gebenedijden Sone Christum Jhesum (die segene u) nu en ten allen tijden / tot meerder gerechtighet in volder liefden.

By my MENNO SYMONS,

Uwen mede-broeder en zielen liefhebber in der waerheyt, nu in tamelijcker gesontheydt, den 14 November.

Daer en magh geen ander Fondament geleyt worden, dan dat 'er geleyt is; dat is Jhesus Christus, 1 Cor. 3. 11.

E Y N D E

RE-

R E G I S T E R

D E R

B O E C K E N

E N

A F D E E L I N G E N .

1 *Fundament Boeck.*

verd.

1	Van de tijdt der genaden	p. 5
2	— oprechte boete	p. 6
3	— 't geloove	p. 9
4	Een vermanende supplicatie aen de Overigheyt	p. 10
5	Van den Doop	p. 12
6	Tegen spreucken, Beantwoort	p. 17
7	Een vermaninge aen de verachters des Doops.	p. 22
8	Van des Heeren Heylige Avondmael	p. 24
9	Verwoeflinge des Avondmaels	p. 29
10	Van de mijdinge Babels	p. 33
11	— De sendinge der predikanten	p. 34
12	— Haer Leere	p. 36
13	— Haer Leeven	p. 39
14	Tegen spreucken, Beantwoort	p. 43
15	Een Vermaninge aen de Overigheyt	p. 50
16	Aen de Geleerden	p. 59
17	— 't Gemeene volck	p. 63
18	— De verdorven Secken	p. 64
19	De Bruyt Christi	p. 67
20	Conclufie deses Boecks	p. 69

2 *Het rechte Christen Geloove*

		p. 71
1	't Geloove der Papiften	p. 78
2	't Geloove der Lutherfchen	idem.
3	't Geloove der Engelschen	p. 79
4	't Rechte Geloove	idem.
5	Van 't Geloove Noë	p. 84
6	— Abrahams Geloove en gehoorfaem- heyt	p. 86
7	— Moses Geloove en trouwigheyt	p. 90
8	— Josuæ en Calebs geloove	p. 91

9	— Des Konings Josiæ Geloove	p. 92
10	— Des Hooftmans Geloove	p. 96
11	— Sachel Geloove	p. 98
12	— Des Moordnaers Geloove	p. 100
13	— Der Sondaresse Geloove	p. 104
14	— Des Cananeetsche vrouwkens Ge- loove	p. 108
15	Naa-reden	p. 119

3 *De nieuwe Creature* p. 120

Een vermaninge aen de verstroyde kinderen Gods p. 130

4 *Van't Kruyce Christi* p. 133

5 *Meditatie op den vijf-en-twin- tigsten Psalm Davids* p. 161

vers 1. Mijn ziele hebbeick opgeheven tot u, ô Heere! ick betrouwe op u, daerom en sal ick my niet schamen p. 165
 vers 2. Laet my mijn vyanden niet bespotten, want al die u verwachten, en sullen niet beschaemt werden idem.
 vers 3. Te schande moeten sy werden, alle die u verachten sonder oorfsake p. 166
 vers 4. Heere wijft my uwe wegen, leert my uwe paden idem.
 vers 5. Schickt my in uwe waerheyt, en leertse my, want ghy zijt Godt mijna Saligh-maker: dagelijks heb ick u verwaght idem.
 vers 6. Heere gedenckt aen uw goetheyt, en groote barmhertigheyt, die van der werelt aen geweest zijn p. 167
 vers 7. En gedenckt de sonden mijnder jonckheyt niet, noch mijne overtredinge, maer gedenckt mijnder na uwe barmhertigheyt, om uwer goetheyts wille idem.

M m m m 2 vers 8. De

R E G I S T E R.

<p>vers 8. De Heere is goet en recht, daerom sal hy de fondaers onderwijfen op den wegh p. 168</p> <p>vers 9. Hy leyt de ellendige te recht, en leert den ellendige zijn wegh idem.</p> <p>vers 10. Alle de wegen des Heere zijnen goetheydt en trouwe, den geene die sijn verbont en sijn getuygenis houden p. 169.</p> <p>vers 11. Om uwes naems wille weeft genadigh mijn misdact, die daer groot is idem.</p> <p>vers 12. wie is die, die den Heere vreeft, hy sal hem onderwijfen den wegh dien hy verkiest p. 170</p> <p>vers 13. Sijn ziel sal in't goede woonen en sijn zaet sal dat lant besitten idem.</p> <p>vers 14. De verhooldenheit des Heeren is onder die gene, die hem vreefen, en sijn verbont laet hy haer weeten p. 171</p> <p>vers 15. Mijn oogen zien gestadelijck tot den Heere, want hy sal mijn voet uyt het net trecken idem.</p> <p>vers 16. Keert u tot my, en weeft mijns genadigh, want ick ben eenfaem en ellendigh p. 172</p> <p>vers 17. Den anghst mijnes herten is groot: voert my uyt mijnen noot idem.</p> <p>vers 18. Siet aen mijn jammer en ellende, en vergeet my alle mijne sonde p. 173</p> <p>vers 19. Siet aen dat mijne vyanden soo veel sijn, en haten my met een onrechten haet idem.</p> <p>vers 20. Bewaert mijn ziele, en verlost my, en laet my niet te schande worden: want ick betrouwe op u p. 174</p> <p>vers 21. Sleght en recht behoet my, want ick verwacht uwer p. 175</p> <p>vers 22. Godt verlosse Israël uyt alle sijnen noodt p. 176</p> <p><i>6. De Geestelijke verrijssnisse</i> p. 177</p> <p><i>7 De Apostolische ban</i> p. 185</p> <p>capp:</p> <p>1. Van de affondering p. 193</p> <p>2. Over welcke de selvige gebruyckt behoort te werden p. 194</p> <p>3. Waerom de ban ons bevolen is idem.</p> <p>4. Dat se geen perfoonen uyt en neemt p. 195</p> <p>5. Dat men de bekende vleeschelijcke fondaers uyt de gemeente doen, en alsoo tot boete wijfen sal p. 198</p> <p>6. Van de heydelijcke fondaers, die door een oprecht berouw bekeert werden p. 200</p>	<p>7. Hoe de text mattheus 18. γ. 15. verstaen moet werden p. 201</p> <p>8. Dat men Davids sonde, boete, en vergevinge recht verstaen moet p. 203</p> <p>9. Van Petri onbedachte val p. 204</p> <p>10. Hoemen de spreucke Jacobs 5. γ 20. verstaen sal p. 205</p> <p>11. Hoe men de laetste woorden des 12. en begin des 13. cappitt. 1 in de tweeden brief tot de Corinthers verstaen sal p. 206</p> <p>12. Dat men Christi oordeelen onbestrafelijck, en sijn sleutelen recht gebruycken moet p. 207</p> <p>13. Conclusie, en vermaninge p. 210</p> <p><i>8 Kinder-tucht</i> p. 215</p> <p><i>9 Een klare beantwoordinge over een schrift van Gellius Faber</i> p. 225</p> <p>1. Eenige spreucken van Gellius den sijnen tot waerschouwinge gestelt, beantwoort p. 231</p> <p>2. Lasterwoorden, beantwoort idem.</p> <p>3. Oorsaake van Gellij schrijven: beantwoort p. 236</p> <p>4. Van der Predikanten fendinge, of beroepinge p. 239</p> <p>5. — de Doop p. 263</p> <p>6. — t Avondmael p. 284</p> <p>7. — De Excommunicatie, of ban p. 288</p> <p>8. — De gemeente, en t onderscheyt der Kerke Christi, en antichristi p. 295</p> <p>9. Kenteekenen der Kerken p. 298</p> <p>10. Kenteekenen van Antichtisti Kercke p. 301</p> <p>11. Eenige beschuldigen over ons beantwoort: p. 310 p. 319</p> <p>12. Bekentenisse van Christo p. 313</p> <p>13. Besluyt p. 324</p> <p><i>10 Een droevige supplicatie der ellendige Christenen</i> p. 325</p> <p><i>11 Een korte ontschuldiging der Ellendige Chrestenen, en verstroyde vreemdelingen</i> p. 331</p> <p><i>12 Een klaer bericht van de Excommunicatie</i> p. 337</p> <p style="text-align: right;"><i>Van</i></p>
---	---

R E G I S T E R.

13 *Van de menschwerdinge Christi Tegen Joannes à Lasco* p. 351

1. Beschulninge van à Lasco; beantwoort p. 355
2. Confessie aengaende Christi menschwerdinge p. 358
3. Tegen-werpingen; beantwoort p. 364
4. Besluyt p. 382

14 *Belijdenisse van de drie-eenige eeuwige, en ware Godt, vader, Soon, ende Heylige Geest* p. 383

15 *Verklaringe des Christelijcke Doops in den water, uyt het woort Godts* p. 393

1. Wat de Apostels van 't selve geleert hebben p. 405
2. Hoe 't de Apostelen gebruyckt hebben p. 425

16 *De oorsake, van Menno Symons leere en schrijven* p. 435

17 *Een klare bekentenisse, over vier poincten des geloofs, om welckers wil wy meest gelastert werden* p. 457

1. Van de rechtveerdig makinge p. 461
2. —'t Gehoor der predikanten p. 464
3. — de Doop p. 467
4. — Kinder-Doop idem.
5. — Des Heeren Avondmael p. 468
6. —'t Avondmael der Predikanten deser werelt p. 469
7. Eedt-Sweeren p. 470
8. Besluyt p. 472
9. Eenige vragen; beantwoort p. 473
10. Besluyt p. 477

18 *Antwoort op zylis en Lemmekes lasteren en schelden, aengaende de ban, affsonderinge, en misdinge*

19 *Een ontschuldige op de beschuldiginghe onser mis-gunstigen* p. 491

20 *Een korte belijdenisse van de menschwerdinge Jesu Christi, en klaere aenwijnginghe, hoe dat beyde de Leeraers en de Gemeente moeten geaert zijn Geschreven aen de Heer Johan à Lasco* p. 517

1. Tegen-spreucken, beantwoort p. 528
2. Van de pligten des Predikanten p. 534
3. Besluyt p. 541

21 *Antwoort op Martini Microns leere, en onwaerachtigh verhael van den handel en gespreke gehouden anno 1553* p. 543

1. Hoe en wanneer eenige engelsche sijn aen gekomen, en onse bejegeninge aen haer p. 551
2. Der Engelsche gespreck met de onse idem.
3. Hoe dat Menno en Hermes met mal-kanderen gehandelt hebben p. 552
4. Microns partijdigh verhael van 't eerste gcspreck met Menno p. 554
5. Microns bekentenisse in de tweede veronderhandelingh, en hoe ontrouw hy 't beschreven heeft p. 558
6. 31 Articulen die in verschil staen, den leer tot verklaringe voorgestelt p. 565
7. 45 Schrifteloose bekentenissen van Micron en Hermes, tot verklaringe den Leeser voorgestelt p. 571
8. 14 Inconvenienten. die uyt der wederpartyen leere volgen p. 574
9. Der wederpartye geloove van Christo p. 575
10. Ons geloove van Christo p. 577
11. Dat het genereerlijck zaet den mannen en niet de vrouwen eygen is p. 578
12. Hoe men 't verstaen moet, als van Vrouwen zaet gesprooken wert p. 582
13. Van de plaetse genesis 3. vers 15. ick sal vyantschap fetten &c. p. 583
14. Microns bekentenis, hoe Christus Gods en des menschen Soone is p. 584
15. Hoe Christus Godts, Abrahams, en Davids Soon genoemt wert p. 586
16. Van de twee natuuren in Christo p. 588
17. Dat Godt de waere Vader des geheelen Christi zijns Soons is, en Christus de waere Soone zijns Vaders p. 590

M m m m 3 18. Uyt

R E G I S T E R.

18. Uyt wat Godt-lijck zacht materie, en wesen de Vader sijn Soon uyt Maria in der tijt gegeneereert heeft p. 593 19. Besluyt p. 596 22. Een scherpe Sendt-brief aen Martinus Micron p. 599	1. Een bede aen den Lefter p. 616 27. Een klaer bewijs, dat Jhesus Christus is de beloofde Davydt in den Geest &c. Tegen Jan van Leyden p. 619

R E G I S T E R

Van't gene in de Opera van M E N N O S Y-
M O N S noyt gedrukt, is ingevoegt.

1. Sijn uyt gangh uyt't Paus-dom, en nauwkeurige beschrijvinge van sijn doot en begravenis, voer't Fundament-boek 2. Een troost-brief aen een weduw-vrouw p. 376 3. Wonderlijke bescherminge Gods over Menno, en zijn heylige vrymoedigheyt p. 350 4. Een Brief aen de broederen in waterlant p. 392 5. — Aen Griet, Reyn Eedes wijf p. 434	6. — Aen de Huys-vrouw van Leendert Bouwenz p. 455 7. Een onderwijs, hoe men zich sal dragen tegen een Broeder, die ergerlijck leest p. 631 8. Een Brief aen die van Amsterdam, zijnde een af radinge, om niet in't gehoor der Papen Gods dienst te gaen p. 637 9. — Aen den selven; hoe men zich in tijden van Pest sal dragen p. 641

REGISTER der Autheuren, die in dit boek aengetekent werden.

<p>A.</p> <p>Alexander Paus. p. 30 a</p> <p>Æcolampodius. p. 272 a</p> <p>Ætius. p. 364 a</p> <p>Arius. idem</p> <p>Augustinus. p. 21 b 31 b 103 b</p> <p>B.</p> <p>Besa. p. 604 a</p> <p>Bevanus. p. 21 b</p> <p>Bucerus. p. 15 b 256 b 272 a</p> <p>Bullingerus. p. 256 b 416 a</p> <p>C.</p> <p>Calvinus. p. 604 a</p> <p>Ciprianus. p. 21 b 23 b 57 a 271 b 276 b</p> <p>D.</p> <p>Dirck Philips. p. 475 b</p> <p>E.</p> <p>Erasmus. p. 21 b 272 a 364 b 408 b</p> <p>Eunomius. p. 364 a</p> <p>Eusebius. p. 55 b 58 a 66 a</p> <p>H.</p> <p>Hyginus X. paus. p. 16 b 411 b</p> <p>I.</p> <p>Innocentius. p. 16 b</p>	<p>L.</p> <p>Lutherus. p. 15 a 256 b 270 a 272 a 281 a 314 a 364 b 428 b 468 a</p> <p>M.</p> <p>Macedonius. p. 364 a</p> <p>Martinus Bellarius. p. 21 b</p> <p>Maximinus. p. 364 a</p> <p>Melanthon. p. 364 b 468 b</p> <p>O.</p> <p>Origenes. p. 21 b 428 a</p> <p>Otto Brunsvelt. 275 b</p> <p>P.</p> <p>Pomeranus. p. 314 a 380 a 576 b</p> <p>R.</p> <p>Rhenanus. p. 271 b</p> <p>Ruffinus. p. 21 b 408 b</p> <p>S.</p> <p>Sebastiaen Frank. 21 b</p> <p>Seneca. p. 507 a</p> <p>Socrates. p. 357 b</p> <p>Swinglius. p. 21 b 272 a 311 a</p> <p>T.</p> <p>Tertullianus. 21 b 408 b</p> <p>W.</p> <p>Wolfgangus Musculus. p. 576 b</p>
---	--

R E-

R E G I S T E R

Der voornaemste Saken in dit Boeck vervat.

a betekent de eerste, b de tweede Colomne.

A

- A** *Al-moessen* sonder liefde niet. 250, a
Abel wert van sijn Broeder Cain vermoort. 140, a
Abraham, 't bevel Godts aen hem en sijn gehoorfaemhey. 86, a 87, b
 — Treckt met drie hondert achtien knechts ten strijdt. idem b
 — Gelooft de belofte Godts. 87, a 88, b. 319, a
 — Offeranden en gehoorfaemhey. 89, a en b
 — Rechte kinderen *Abrahams*. 90, a
 — Krijght getuygenis, dat hy sijn kinderen wel opvoeden sal. 111, b
Val Adams, doot en verdoemenis. 365, b 372, b
 — Over hem en sijn nakomelingen. 366, a
 — Kon door sijns gelijcke zaet niet verloft werden. 360, a 568, a
 — Heyligh en goet geschapen. 372, b.
 — Wert van Godt door belofte weer opgerecht. 373, b
 — Wy zijn in hem sondigh en onreyn geworden idem.
 — Sijn goede stant, val, en weder-oprechtinge. 461, a en b 577, b
 — Is van der Aerde aertsch. 594, b
Afgoderye der Heydenen. 31, a
Afgoderye, hoewel maer uytwendigh, seer quaet. 47, a en b
 — Men maghse noch in schijn noch in der daet navolgen. 49, b.
 — Sy pronckt haer met de schijn van goet op. 408, a
Afgoderye of Papendienst in de Kercke niet te dulden, 445, a
Afval en haer oorfaecke. 238, a 91, b
 — Van eenige, wert beklaecht. 166, b
Afvallige. 292, a
 — Sullen niet saligh worden. 92, a
 — Men moet haer vermanen. 304, b
Alexander Bisschop tot *Alexandrien*, doopt al langh na der Apostelen tijt noch geen kinderen. 408, b
Alexander Magnus, stopte sijn een oor, als hy d'eene party aenhoorde, toe. 488, a
Alogianen leere van de Drie-eenighey. 364, b
Amp des Overigheys van Godt. 328, a 498, b
Amp, sie Overighey. 124, a
Antichrist regeert. idem.
 — Haer wercken. idem.
Apostelen hebben veel by nacht gepredickt. 234, b
 — hoe se den Doop gebruyckt hebben, 426, a
 — Waer voor sy Jesum hebben erkent. 571, a
Avondmael, wat men tot het recht gebruyck des Avondmaels moet waerneemen. 24, b 25, 26, 27.
 — Misbruyck. 24, a 33, a
 — In 't recht gebruyck is Christus met sijn genaden. 27, b
 — Den onboetveerdigen niet toegeeygent. 27, b 28, b.

- Avondmael*, wat het broodt ons vermaent, 29, a. 31, b
 — onboetveerdige kunnen het niet recht gebruycken, 285, b
 — is een Liefde-Maeltijdt, 468, b
 — wie tot het selve toegelaten werdt, 469, a
 — uytwendigh, sonder 't waere weefen gelt niet, 632, b

B.

- B** *Abylonische Hoere*, 470, a
Ban der Christenen, 193, b
 — men moet sich wachten daer in te vervalen, idem
 — is een werk van Godts liefde, 194, b. 289, a
 — over hoedanige uytgevoert moet werden, 194, a. 195. 477, a. 634, a en b
 — der Israëliiten, 149, a. 340, a
 — wat men waernemen moet eer men daer toe komt, 198, a
 — wanneer over een Sondaer niet uyt gevoert moet werden, 204, a
 — des Ouden en Nieuwen Testaments verscheyden, 288, b
 — hout Godts Gemeente suyver, idem
 — haer gebruyck by de werelddt, 291, b
 — nuttigheydt, 288, a. 292, b
 — mislagen, die in des selfs oeffeningh begaen werden, 339, a
 — hoe geoeffent moet werden, 340, a. 341, 342, a
 — streckt tot beteringe, en niet tot verdervinge, 346, a
 — is een Gebodt Godts, 473, b
 — op hoedanige wijze geschieden moet, 634, a en b
 't *Bannen* moet in Christi naem voor de vergaderingh geschieden, 345, b
Banweerdige zijn wel te kennen, 294, a en b
Barmhertigheydt Godts tegen de Sondaren, 167, a. 168, a
Bedeckinge der sonden, 205, b
Bekeeringe der drie duyfent zielen op den Pinxterdag, 405, b
Belydenis des Geloofs van Christus, 525, b. 526, 527. 577, a
 — van den Doop, 467, b
 — van 't Avondmael, 468, b
 Die gelooft aen de *Belofse* Godts sal se verkrijgen, 88, a
Belofse Godts door Nathan aen David, 317, a
Beproeft alle dingen, 1 Theff. 5. 21. hoe verstaen moet werden, 44, b
Beroepinge der Predikanten van Godt, 240, a
 — op wat wijze geschieden moet, idem
 — geschiet door middel van menschen, 255, b
Beschuldiging over ons, 322, b
Besluit Godts onveranderlijck, 369, b 373, a.
Beswijdenisse geen bewijs van de Kinderdoop, 19, a
Beswijdenisse van Thimotheus, hoe verstaen moet werden, 49, a
Beswij-

R E G I S T E R.

Besnijdenisse en des Doops onderscheydt, 265, b
266, b
— *Argument* van de *Besnijdenisse*, voor den
Kinderdoop, beantwoordt, 267, a. 276, b
Geestelijke *Besnijdenisse*, 268, a
— sonder handen, Colof. 2. vers. 12. is
niet voor, maer tegen den Kinderdoop,
416, a en b
Betrouwen op Godt, 165, a
te Bidden voor Vervolgers is der Christenen
plicht, 138, b
Biechste der Papiſten, 107, b
de rechte *Biechste* hoedanigh, idem
Bitterheydt der wereltd over ons, 235, b
Blindeheydt der wereltd, 151, b. 319, b
der *Bloedgierigen* eynde, 283, a
Bloedgierigheydt, 323, b
— oock van eenige Leeraeren, 604, a
rechte *Boete* 7, a
der Huychelaeren, idem
Boetveerdigheydt volghet op het recht Geloove,
615, a
Broederen Christi, wie die zijn, 89, a
een gevallen *Broeder* moet men weder ophel-
pen, 633, b
— af te snijden wanneer hy de Vermaeninge
niet waer neemt, idem
— aen te nemen, als hy berouw en leetwefen
heeft, 634, a
Bruydt Christi beschreven, 67, b. 68, a

C.

C*Aleb*, siet Jofua.
Cananeetſche Vrouwen verfoecht aen Jesus
de gefontheyt van haer dochter, 108, a
— haer Geloove idem
Mandaet Caroli de Vijfde over ons, 327, a
Cerintſchianen meenden dat de wereltd door En-
gelen geſchapen was, 55, b
Christus onderwerpt ſich aen den Doop en al
ſijn lijden, 12, a
— hoedanigh hem fonden toegelchreven wert
25, b
— door de Superſtitien uytgeſtooten, 29, b
33, a
— hulpe aen de Sondaren, 68, b
— is 't Fundament des Geloofs, 76, a en b
— Eernamen, 82, a
— Genade voor een boetveerdige Sondaer,
103, b
— heeft ons verlost van de toorn Godts, door
Adam veroorſaect, 113, a. 532, a
— Kerck en Gemeente, 118, b
— heeft door ſijn offerhande ons verſoent,
113, b. 623, a. 625, b
— ſijn geboorte, leven, lijden en ſterven,
144, b. 145. 314, b
— wie *Christus* erkent en aen neemt, 128, b
184, a
— een Koningh over alles, 175, b. 621, a tot
631
— ſijn beveelen moet men gehoorsamen,
184, b. 319, b. 470, b
— (werdt door Gellius) fonden toegelchre-
ven, 313, b. 371, a
— is Godt, en in der tijdt geworden te gelijk
Godt en menſch, 314, b. 589, b. 590, a
— Mariae zaet genoemt, hoe te verſtaen,
316, b. 528, b. 530, b. 531, a
— als oock Davidts zaet genoemt, 318, a.
359, b. 529, b. 530, a en b

Christus is lijdelyck en ſterffelyck geworden,
318, a. 531, b. 532.
— is onſe Broeder, idem, b. 529, b. 553, a
— geen vleefch van onſen vleefche, idem
— is alleen onſe toevlucht, 323, a
— eet met de Sondaren, 344, b
— is na ſijn Mentcheyt van den Hemel, 360, b.
361, a. 568, b
— hemels genoemt, om dat hy van den He-
mel is, 362, a. 568, b
— is de eerſte en de laetſte, idem, b
— ſijn geboorte wonderlyck en onbegrijpelyck,
366, a. 369, b. 563, a en b
— is geen natuurlyke vrucht van Adams zaet,
366, b. 367, a
— heeft de geſtalte eens dienſtknechts aenge-
nomen, Pſal. 2. 7. uytgeleyt, 371, a en b.
552, b. 553, a
— Godtheydt, 375, b. 376, a. 389, a en b.
569, b
— is des vleefchs en des bloeds deelachtigh ge-
worden, Hebr. 2. 14. uytgeleyt, 376, b. 377, a
553, a en b
— heeft onſchuldigh voor de ſchuldige gele-
den, 365, b. 375, a
— is ons gelijk geworden, en de reden waer-
om, 379, a. 554, a
— ſijn overwinninge, idem
— in den Doop aendoen, 420, b
— wat dat zy, 421, b. 422, a
— is 't Hooft van de rechte Gemeeynte, 425, a
— ſijn Ampten, 438, b
— Leere, 443, b
— Liefde tegen ons, 446, b
— is alleen onſe ſaligheydt, na wien wy alleen
hooren moeten, 448, a
— buyten *Christus* is geen ſaligheydt, 461, b
463, b. 628, b
— in *Christo* roemen wy alleen, 463, a
— armoede, 501, b.
— een Vrede-Vorſt, 502, a
— na ſijn Godtheydt en Menſcheydt Godts
Soon, 560, b. 565, a en b
— is van eeuwigheydt, 565, a
— heeft van 't vleefch Mariae niet aengeno-
men, 566. a. 567. 584, a
— is ſonder fonden, 568, a
— eens-wefens met den Vader, 570, a
— uyt Maria van Godt gebooren, 579, a
— men moet *Christus* ſoo wel aenbidden als
den Vader, 577, b
— Davidts Soon genaemt, om dat hy uyt het
geſlachte Davidts is, 586, b. 587, a
— heeft der Slangen kop vertreden, 584, a
— hoe de beloſte van uyt Abrahams en Davids
zaet gebooren te ſullen werden, en de Prop-
hetie in hem vervult zijn, 588, a. 595, a
— is de Melchifedech, wiens geſlacht onbe-
kent is, 588, b
— heeft na ſijn Godtheydt niet geleden, 590, a
— de Sone Godts, 593, b
— is 't woordt daer alles door geſchapen is,
596, a
— de beloſte Davidt, 624, a en b
— de Gefalfde, 626, a
Christen te zijn roemt ſich yeder, 123, a
— een recht *Christen* afgebeeldt, 147, b. 328, a
— werken en woorden eens *Christens* komen
over een, 153, a
— is 't kruys onderworpen, 249, b
Christen

R E G I S T E R.

<i>Christen</i> , wat 'et is dat hem daer toe maect,	501, a	<i>Doot</i> , verschrickelijck, sels voor de Vrotmen,	514, b
— hy haet de sonden,	538, b	— moet ons niet al te seer bedroeven,	642, a
— is als <i>Christus</i> gesint,	628, a en b	<i>Drie-eenigheyt</i> , siet <i>Eenigheyt</i> .	
— hoe hy sijn gedachten, woorden en werken richten moet,	635, b	de <i>Duyfsternisse</i> verandert sijn in een schijn des lichts,	238, b
<i>Christendom</i> bestaet in 't Geloove,	75, b	<i>Duyvel</i> , is een leugenaer,	45, a en b
<i>Christenen</i> moeten in de wereldt uytlichten,	46, a	— hy werpt sijn quaet zaet altijt onder het goede,	175, a
— liegen niet,	76, b	— is der weder-geboorne doot vyant,	181, b
— zijn Koningen en Priesteren,	95, b	— is een vorst des oproers en duyfsternisse,	503, a en b
— verkorten niet,	99, b	— sijn gemeente is even als hy gesint, idem.	
— vervolgen niet,	147, b	<i>Duyvel</i> , legert sich met sijn gantsche macht tegen de Stadt Godts,	616, a
— zijn geen Overigheyt ongehoorsaem,	149, b	voor <i>Duyvel-besetenen</i> gelastert, en antwoordt,	513, b
— hooren geerne rechte Leeraers,	150, a	— wie <i>Duyvel-besetenen</i> zijn,	idem.
— schuuwen alle valsche Leeraers,	idem	<i>Dwaesheyt</i> voor de werelt, is wijsheyt by Godt,	608, a
— houden den Sabbath-dagh neerstelijck,	262, b		
— bestraffen de boosen, maer en haten niet,	263, a		
— volbrengen haer Ja en Neen tot der doot toe,	412, b		
— <i>Concilium</i> van Godt ingestelt, moeten wy volgen,	129, b		
— Decreeten, ende geboden,	130, a		
<i>Corinthers</i> , twist onder haer,	206, a		
— ongebonden leven,	idem, b		
		E.	
D.		E <i>Bianiters</i> verlaeckte de Godtheyt Christi,	55, b
D <i>Anck-baerheyt</i> van een geloovige ziel, over Christi genade,	25, b	<i>Echt-mijdinge</i> om wat oorfake gedaen magh werden,	195, b. 196
<i>Davidt</i> wert van Saul vervolght,	141, a	— of behoorlijck is, of niet,	474, a
— sijn sonde,	203, a	— men moet niemant tot 'et selve dringen, idem.	
— bekeeringe, straffe, en genaden, idem, b		— onderscheyt tusschen <i>Zylis</i> en <i>Menno</i> aen, gaende de <i>Echt-mijdinge</i> saengewesen,	484, a
<i>Dienaren</i> Godts, zijn Godt best bekent,	323, a		485
<i>Dienaren</i> Christi,	534, b	<i>Echt-scheydingh</i> ongeoorloft dan 'om overspel,	195, 196, 474, b
— wijlen op boete en beteringe,	605, b	<i>Eedt-sweeren</i> verscheydentlijck gebruyckt,	470, b
hoe men met de <i>dienst-booden</i> omgaen moet,	97, b	— verboden,	471, a. 604, b. 505, 606.
nootsakelijcke <i>diensten</i> aen een gebannenen te bewyfen of 't wesen moet,	475, a en b	— werden om 't selve ter doot veroordeelt, idem.	
<i>Dieven</i> werden het leven beloofd, soo sy <i>Menno</i> in handen leveren konden,	234, a	— vooral verboden in tijdelijcke saken,	606, b
<i>Doop</i> na Christi ordeningh,	12, a	— onderscheyt in de manieren van <i>Eedt</i> aengewesen, idem.	
— uyerlijck maect 'et niet saligh,	14, b. 22, b	— verscheyden gevoelen daer van,	364, a
	632, b	<i>Eenigheyt</i> des Goddelijcken wesens,	369, a.
— is een teken van berouw, geloove, en quijtscheldinge der sonden.	15, a	— wert bewesen ayt de namen en eygenschapen, die de Vader, Soon, en Heylige Geest werden toegeschreven,	388, a en b. 389
— haer gebruyck by der Apostelen tijdt,	231, b	<i>Eeten</i> met gebande personen, of geoorloft is,	347, b. 348: 476, b. 477, a
— wat daer mede betuyghet werdt,	266, b	de <i>Engse wegh</i> wert van weynigh betredt,	166, a
— dat de <i>Doop</i> niet in de plaets van de besnijdenisse is gekomen,	267, b	<i>Engelsche</i> aenkomst, en hoedanigh de broederen haer ontmoet hebben,	551, a
— eyst gehoorsaemheyt,	401, a	<i>Erf-sonden</i> ,	461, b. 507 b. 508, a
— wat by de <i>Doop</i> vereyft wert,	405, a	— zijn geen bewijs dat men kinderen doopen moet,	17, b
— aen den geloovigen te bedienen bevoelen,	407, a. en b. 467, b	<i>Ergernisse</i> aen yemant te geven seer quaet,	46, a
— betekenis komt niet dan met een geloovige over een,	414, b	<i>Esechieel</i> gesteenight,	142, a
— is een waterbadt der wedergeboorte,	418, b		
— wat by de ontfangers van 't selve vereyft wert,	419, b		
— belofte die aen de selve gedaen zijn, zijn de kinderen niet eygen,	429, a		
<i>Doop</i> , siet <i>Kinderdoop</i> .		G.	
<i>Doopelingen</i> moetmen na haer geloove onderfragen,	275, b	G <i>Ebedts</i> des Wets, aengaende de overspeel-	
<i>Doot</i> der Vromen dierbaer in de oogen des Heeren,	143, a	ders,	104, b
— te ontvlieden, als men kan geoorloft,	234, b	— aengaende de doop,	272, b. 274, b
		onderscheyt tusschen vleeschelijcke en geestelijcke <i>Geboorne</i> ,	183, b
		<i>Geboorte</i> Christi, hoe geschiet,	595, a
		de <i>H. Geest</i> is met de Vader en den Sone een eenigh Godt.	390, a
			de <i>H.</i>
		N n n n	

R E G I S T E R.

<i>de H. Geest</i> moet onse herten beroeren, soo wy	<i>Genade-tijd</i> tegenwoordigh,	102, b
sijn leere sullen aenneemen,	— wert niet waergenomen,	103, a
een <i>Geboor-saem</i> verkrijght. Godts belofte,	<i>Genade-verbou</i> ontfangen wy door geloove,	
401, b	niet door ceremonien,	416, b. 417, a
<i>Geboor-saemhey</i> t beter dan offerhanden,	— uyt <i>Genade</i> genieten wy alles, en niet om	
250, b	de wercken,	463, a
<i>Gelijckenisse</i> voorgestelt,	<i>Godt</i> wie hy is,	387, a
102, a	— is een Heere der conscientie.	51, a
<i>Gelijckenissen</i> en Figuren op Christum toege-	— kan niet liegen,	126, b
past	— is de liefde,	194, b
375, a	— voor <i>Godt</i> is niets verborgen,	255, a
schelden van <i>Gellius</i> brenghet de Kercke nut	— de eenige en eeuwige oorspronck van al-	
aen,	les,	372, a
236, a	— wil in zijn bevelen gehoorfaemt zijn,	417, b
<i>Gellii</i> leven en vervolginge,	— heeft zijn Sone gefonden, om de wet voor	
242, b	ons te voldoen,	568, a
— scheld-woorden,	— wil in zijn wet toe, noch afgedaen hebben,	
246, b. 282, b		402, a
— zijn verkeert oordeel,	— almachtigh,	592, a
260, b	— onbegrijpelijk,	594, b
— eyft een verbodt dat men geen kinderen	<i>eygenwillige Gods-dienst</i> gestraft, 16, a. 280, b.	639, a
magh doopen,		439, b
269, a	— een grouwel voor <i>Godt</i> ;	
— quaet opset tegen de waerhey, 277, a	— onteert <i>Gods</i> wijshey, 440, a	
— ontschuldiginge wegens 't bannen, 289, b	<i>Gods-dienst</i> mocht <i>Israël</i> van geen vreemde vol-	
— pluym-strijckery, 290, b	ken halen, 45, b	
— verwijt ons, daer hy schuldigh aen is, 293, b	der <i>Papen Gods-dienst</i> een grouwel der <i>Vro-</i>	
— gelijckenis van hem voorgestelt, en beant-	men, 128, a en b	
woort, 304, b. 305, a	<i>Gods-loofen</i> ,	608, a
— faemroovinge, 320, b	— redenen eens <i>Godt-loofen</i> in zijn herte,	
— vervolginge van <i>Gellius</i> voorgefaen,		166, a
321, b	— haer eynden en uytganck,	157, a
<i>Geloove</i> in den <i>Euangelio</i> , wat dat is, 9, a	<i>Godt-looshey</i> t groot, 6, b	
en b	— van alle soorte van menschen, 177, a. 118,	
— is een gave <i>Godts</i> ,	128, b	
idem.	— als in een Kercke gedult wert, is een teec-	
— vruchtbaer, idem.	ken dat de Kercke <i>Christi</i> niet is, 302 b	
— wat 'et uytwercken kan, 14, a	<i>Goederen</i> dat wy die gemeyn hebben, beschul-	
— vruchten van het salighmakende <i>geloove</i> ,	dight en geantwoort, 504, a	
76, a	voor <i>Glyfenaers</i> beschuldigh ten geantwoort,	511, b
't <i>Geloove</i> zengende <i>Christus</i> <i>Jesus</i> , 79, b. 80, a		
144, a	't <i>Groeten</i> aen een afvallige, of geoorloft is,	475, a
— dat <i>Godt</i> is, wat 'et uytwerckt, 82, b. 83, a	<i>Grouwelen</i> onder 't <i>Pausdom</i> groot, 409, tot	
424, b	413.	
— is de bron van alle deughden, 103, b		
— 't werckt een vroom leven, 112, b		
— waer aen men 't beproeven moet, 114, a		
— hare vruchten, 115, a. 403, b		
— betrouwt op <i>Godts</i> beloften, 116, b		
tot 'et <i>Geloove</i> magh men niemant met het		
sweert dwingen, 149, b. 334, a		
— by 't selve komt de boete, 251, a		
— is een veranderingh des inwendigen men-		
schen, 426, a. 427, 431, a. 280, a. 462, a.		
463, b		
— 't moet komen voor den doop, 402, b. 426, a		
427		
— is ydel, wanneer'er geen vruchten by ko-		
men, 444, b		
— brenghet voort de liefde, de liefde de ge-		
hoorfaemhey, 446, b. 447, a		
— 't hoopt op 't geen men niet en siet, 594, b		
een <i>Geloovige</i> murmureert niet tegen <i>Godts</i> be-		
vel, 87, b		
— steunt niet op de wercken, maer op de		
genade, 115, b		
— onderwerpt sich den doop om drie reden-		
en, 401, b		
— hoe hy in het doopsel gereynight wert,		
406, a		
— sullen <i>Christi</i> verdiensten genieten, 532, b		
533, a		
<i>Gemack</i> voor 't lichaem moet geen oorfsake zijn		
om in afgodery te blijven, 48, b. 49, a		
91, b. 92, a		
de <i>Gemeente</i> <i>Godts</i> , wis en wat die is, 255, b		
<i>Gemeente</i> , siet <i>Kercke</i> .		
<i>Genade</i> <i>Godts</i> , door <i>Christum</i> seer groot 74, a		
81, a		

H.

<i>H</i> et tegen <i>Menno</i> en waerom, 607, a
<i>Haters</i> zijn buyten <i>Godts</i> <i>Rijck</i> , 261, a
de <i>Heere</i> bewaert die, die hem vervolgen,
170, a
— voor de aenflagen der boosen, 284, a
— straft, die de sijne vervolghet, 613, b. 614, a
<i>Heere</i> , siet <i>Godt</i> ,
<i>Heydenen</i> en <i>Sondaren</i> daer <i>Christus</i> <i>Matt.</i> 18.
vers 17. van spreeckt, welcke men daer by
verstaen moet, 340, b. 341.
<i>Heylige Geest</i> is met den <i>Vader</i> en den <i>Sone</i> een
eenigh <i>Godt</i> , 390, a
— is <i>Godt</i> met en in <i>Godt</i> den <i>Vader</i> , 311, a
voor <i>Hemel-formers</i> gescholden en geant-
woort, 511, b. 512, a
<i>Hemel-vaert</i> <i>Christi</i> ,
soo de <i>Herder</i> voorgaet, volgen gemeenlijck
de <i>Schapen</i> , 602, b
<i>Hermes</i> <i>Baekereel</i> ,
551, a
— wil met <i>Menno</i> disputeeren, idem, b
— dispuut wert bewillight, 552, b
<i>Her-</i>

Mermet Backereel zijn roemen, idem.
 — ondancck-baerheyt, idem
 een *Herte* door rouwe gebroocken neemt
 de Heere aen, 173, a
Hertfen-kennis gaect onder vele in swangh, 528, a
Hoere van Babel, 171, b
 oorspronk van *Hoererye* en *Overspel*, 203, a
 des *Hoofstmans* liefde tot zijn dienstknecht,
 96, a
 — nedrigheyt, idem.
 't *Hooren* van allerley leere quaet, 46, a
 de *Hoop* siet 't geen ongesien is, 116, b
Hoovaerdye sie pracht.
 't *Houwelijck* bestact in een man en een vrou-
 we, 506, a
 gedoopte *Huysgesinnen* geen bewijs voor de
 kinder-doopt, 21, a. 271, a
 gedoopte *Huysgesinnen*, 429, b
 — of'er kinderen in geweest en gedoopt zijn,
 ondersocht, 430 a en b
Hulpe des Heeren in den noodt, 157, b
Hygenius heeft Peters geordineert in 't doopen
 der kinderen, 411, b. 426, b
 — tegengeproocken, 412, a en b

I.

Jacob wert van zijn broeder *Esau* gehaet, 140, b
Jan van Leyden noemt zich een Konink, en
 der ellendige vreughde, 622, b. 623, a
 — beroemt zich voor de beloofde *Davidt*
 624, a
 — is een *Anti-christ*, idem
Jeremie Predikation, 141, b
 — wert hart vervolgt, 142, a
 — vervloecht zijn geboorte dagh, idem
Jesaias in stucken gesaegt, idem
Joannes de Dooper van *Herodis* gedoot, idem
 — heeft geen kinderen gedoopt, 275, a
 — hoe hy zijn predick-ampt bedient heeft,
 idem
Joannes à Lasco zijn gevoelen van Christi
 mensch werding, 79, b
 — zijn laster-lijck schrijven, aengaende 't sel-
 vige, 560, a
Joannes Hus zijn antwoord, als gedrongen wiert
 een eedt te sweeren, 472, a
 der *Joden* hals-sterrigheyt, 608, b
Jongeren van *Joannes* gedoopt, werden van
Paulus weder-gedoopt, 427, a. en b
Joris van *Parijs* verbrandt, 615, b
Josephs Lijden, 142, a
Josie vromigheyt, 92, b
 — verkrijgt uytitel van de straffe, 93, a
 — maectt een verbondt met het volck voor
 den Heere, idem
 — roeyt de afgoderye uyt, idem
Josua en *Caleb* komen alleen om haer geloove
 in 't beloofdelant, 91, a. en b
 op *Inssettinge* van menschen niet te betrou-
 wen, 129, b
 voor *Inslypers* gescholden, en geantwoort,
 232, b
Israëls murmureeringe, 91, b
 — Godt straffe 't sondigh *Israël* meenigmael,
 155, b
 — doch hulp weynigh, idem
 Geestelijck *Israël* teer vervallen, 179, a
Israëls ongehoorsaemheyt, 438, b. 439, a
 — sal noch bekeert werden, 624, a. en b

K.

K *Erke* Christi een vergaderinge der heyligen,
 129, a. 295, b
 — haer aenwas, 130, b
 — wie en hoedanigh hy is, 194, a. 442, b
 — een afgesondert volck, 262, b
 — wert onder 't kruys gebout, idem
 — vervalt, als 'er geen ban is, 289, b
Kercke Christi, waerom soo genoemt
 296, a
 — heeft van 't begin geweest, idem
 — is uyt Godt, idem. b
 — wert van oprechte predikers gebaert, 297, a
 — door 't woort Godts, idem
 — op datse God soude gehoorfamen, idem, b
 300, b
 — is gesint als Christus, 298, a
 — brengt goede vruchten voort, idem
 men kan de *Kercke Christi* kennen aen de
 onvervalste leer, 299, a. 300, b
 — aen 't recht gebruyck der Sacramenten,
 idem
 — vroom leven, idem, b
 — liefde Godts en des naesten, idem
 — een ongeveynsde belijdenis, 300, a. 301, a
 — Kruys, idem, b. 301, a
 onderscheyt tusschen de *Kercke Christi* en *An-
 tichristi* aangewesen, 300, b. 442, a
 — onverwinnelijck, 308, a
 — wat men uyt de selve moet weeren, 339, a
Sicht-bare Kerck Hoe die wesen moet 302, b.
 303, a
 — de naem maectt de rechte *Kerck* niet, 310, a
Kercke in Duyts-lant noyt recht geweest, 289, b
 — op wat wijze men se oprechten sal, 290, a
Kercke Anti-christi is een gemeenschap der on-
 boet-veerdige, 296, a
 — waerom soo genoemt, idem
 — is van den beginne al geweest, idem, b
 — is uyt den Duyvel, idem
 — wert van valsche leeraers gebaert, 297, a
 — door den Geest der dwalinge, idem, b
 — veracht Godt, 298, a
 — is gesint als haer vader den Duyvel, idem
 — brengt vruchten voort na haren aert, idem
 — se is te kennen aen 't misbruyck der teeke-
 nen, 299, a. 301, a
 — onvroom leven, idem
 — Liefde-loosheyt, idem
 — Huychgelerye, 300, a. 301, a
 — vervolginge der vroomen, idem
 — valsche leer, idem
 — ongehoorsaemheyt, idem
Kercken-dienst der Papijsten, waerom wy die
 niet toe-stemmen, 152, a
Ketters, welke die zijn, 483, b
Kinderen, dat die om haer geloove niet moet en
 gedoopt werden: beweesen tegen *Lutherus*
 en *Bucerus*, 15, a. en b
Ongedoopte Kinderen buyten kerck-hoven
 begraven, 16, a
 Datse de beloften hebben, geen bewijs voor de
Kinderdoopt, 20, b
 — oock niet, om dat se in de gemeente zijn,
 idem
 — hebben geen geloove, en kunnen geen boe-
 te doen, 264, b

R E G I S T E R.

Kinderen hebben de Effecten des Doops niet, 269, a
 — tot Jesum gebraght om te segenen geen bewijs voor de Kinderdoop, 273, b. 279, b. 280, a
 — staen onder de genoden, 277, a. 404, b. 415, b
 — tot wat eynde van Jesus zijn omhelt, 280, a
 — kunnen, noch goet noch quaet verstaen, idem
 — waarom wy die niet doopen, 281, a
 — offe geloove hebben, 403, a. 404, b
Kinderen der hoere en boeyen, op't geloove van haer ouders gedoopt, 410, b
 — hebben een levendige, maer geen rechtveerdigh-makende Geest, 423, b
 — werden door de Doop in Christo niet ingelijft, 424, b
 — hebben de conditie niet, die in't Doopsel vereyft wert, 425, b
 — staen in een salige stant, 429, a. en b
 — der Christenen, aen wie sy moeten trouwen, 111, b
 — des verbonts, wie die zijn, 270, a
 — Godts, 608, a. 626, a. en b
Kinder-doop, wanneer begonnen, 16, b. 408, b
 De bewijsen voor de *Kinder-doop*, 256, b
 — nergens bevoolen, 265, b
Out-vaders en geleerden gevoelen van de *Kinder-doop*, 272, b
 — wat schade se doet, 281, a. en b
 — een eygen willige Godts-dienst, 402, b
 — moet met geen gevolgen bewesen werden, 402, b. 403, a
 Oock niet om de *Kinderen* van de erf-sonden te wassen, 406, a
 — Onnut, 409, b
Kinderdoop niet verboden, daer om recht wert wederleyt, 418, a
 — en Doop der klokken 't selfde, 420, a
 — buyten Godts woort, 426, b
 — by de *Out-vaders* in geen gemeen gebruyk, 428, b
 — wat hy is, 467, b. 468, a
 Der *Kinder-doopers* verscheydenheyte veel, 312, a
 — doen des heeren bevel te niet, 407, a
 — hare uyt-vlucht, 414, b. 415
Klaghte van een geloovige ziel over de aenvechtinge des Satans, 166, b
 — over sijn sonden, 169, b
Komste Christi ten oordeel, 629, b
Koop-manschap perikuleus, 99, a
 — met een afvallige, of geoorloft is, 476, a. en b
Krijgs vernielinge, 329, a
 't *Kruys* moet een Christen op zich neemen, 137, a
 door *Kruys* en lijden gaet men tot de saligheyt, 144, b
 — dient den vroomen ten besten, 154, b. 156, a
 — werden daer door van de liefde des werelts afgetrocken, 155, a

L.

L *Academiers* Straffe geen misdadigen met de Doodt, 604, a
 Voor *Lant-loopers* gescholden, en geantwoort, 510, a

Lasten-woorde, 509, b
 — der Papen mont vloeter van over, 513, a
Lasteringe moet een dienaer Godts verdragen, 255, a. 307, a
 valsche *Lasteringe* over ons, 333, a
Laurentius Predikant tot Wisbuy, schelt en lastert drie Broederen, 614, a
 — komt met een van haer in gespreck, idem
 — wert schielijck ston en sterft, idem
Ledematen Christi volgen sijn bevel, 306, b
 — hoe die moeten zijn, 425, a
 Exempelen van getrouwe *Leeraren*, 34, b. 35, a
Leeraren plichten, 39, b. 40, a. 254, a. 534
 — hoedanigh sy moeten gaert zijn, 241, a. 444, b
 — wy moeten de selve hooren, idem, b
 — 't Eynde van haer beroep, 243, a. 535, b. 536, a
 — moeten geen sonden toelaten in de kerck, 249, b
 — waer na zy trachten moeten, 352, b
 — mogen wel van den Euangelio leeven, 253, a
Leeraren der eerster kercken, gewoonte aengaende 't onderhout, 254, a
 — wat bequaem-heden zy hebben moeten, 263, a
 Beschrijvinge van een recht *Leeraer*, 335, b
 — van Godt gefonden, haer leer en leven, 466, a. en b
 Soo de *Leeraer*, is oock de gemeente, 536, b
 — zijn dikwils Herders, die de wolle en melk soecken, maer de schapen niet versorgen, idem
 Hoedanige *Leeraren* onder de Papisten beroepen werden, 35, b
Leeraren der duytsche godtloos leeven, 241, b
 — wert van Gellius selfs bekent, 242, a
 — waarom men se niet hooren magh, 466, b. 467, a
 Der valsche *Leeraren* aert, 620, a
 — regeert nu ter tijt, idem, b
 Na de *Leere* Christi moeten wy ons alleen schicken, 46, a
 de *Leere* der Papen, wat vrucht sy voortbrengt, 61, a
 niet over-eenkomende met Christi *Leer*, is vervloecht, 184, a
 — der waarheyt te prediken, voor schade doen gescholden, 232, a
 d'valsche *Leer* heeft de kerke verwoest, 297, b
 — is voor Godt seer hatelijck, 627, a
 maniere van *Leere* en Prediken onder de werelt, 243, a. en b
 — recht zijnde, moet het leven recht zijn, 355, b
 rechte *Leere* is niet onse, maer Christi, 437, a
 valsche *Leere*, 442, b
 — is de verdoemenis onderworpen, 443, a
Leere moetmen aen de grontsteen Christus Jesus, ondersoecken, 450, a
 't *Leven* der Papen en Munnicken, 41, a. en b. 60, a. 460, a. en b
 — haer eynde ten eeuwigen verderf, 42, a. 466, a
 't *Leven* van een geloovige ziel, 84, a
 't *Leven* van den Euangelio 1. cor. 9. vers 14. hoe ver geoorloft, 540, a. en b
Leugenaer sal Godts rijck niet beerven, 333, b. 464, a
Leu-

R E G I S T E R.

<i>Leugenaer</i> doot zijn ziele,	610, b	<i>Mennoos</i> vrymoedigheid in 't precken, idem b	
<i>Leugenen</i> , en haer oorpronck,	357, b	— getuygenis van zigh felven,	448, b.
— is 't zaet der Slange,	583, b	— presenteert om met de Bisschop van Ceulen, die van Wesel en Embden in gespreck te komen,	449, a
— seer verfoelijck,	608, b	— Handelingh tot Franiker,	515, b
<i>Liefde</i> tot Godt, en haer werckinge in de geloovige,	81, a	— met Lemke,	486, b. 687, a
— is de eerste deught,	250, a	— wert gedaegt om in 't openbaer te koomen,	488, b. 489, a
— wert voor haet opgevat,	260, b	— redenen, om welcke 't niet geschiet,	514, a
<i>Liefde</i> Gods tegen ons,	315, a	idem b	
— in 't senden sijns Soons,	570, a	Verkeertheit der <i>Menschen</i> ,	109, b
— is 't Fondament,	601, a	Vleeschelijcke <i>menschen</i> zijn buyten Christum,	123, b. 126, b
— hare vruchten,	idem	— zijn vyanden Gods,	180, a
sonder <i>Liefde</i> kan niemant een Christen zijn,	idem	<i>Mensch</i> , is met fondelijck vleesch gebooren,	259, a
— tot Christum, drijft de vreesse des Doodts uyt,	622, a	— en met sonde altijt behebt,	463, a. 538, a.
<i>Lief-koseryen</i> der wereltse,	232, b	idem b	
<i>Liefde-plichten</i> der ouders, over haer kinderen,	109, b. 110. 111.	— kan ons van de vloek niet verlossen,	374, a
— der Christenen,	504, b	— bestaet uyt ziel en lichaem,	589, a
<i>Liegen</i> en <i>Lasteren</i> tegen de vromen,	146, b	— is gefet eens te sterven,	641, a
<i>Lijden</i> der vromen,	145, b. 146, a	Op <i>Menschen</i> niet te steunen,	449, b
— en lijdtfaemheydt is een Christens werck,	628, b	<i>Mensch-werdinge</i> Christi,	313, a. 565, a
door <i>Lijden</i> komt men ten hemel binnen,	630, b	— der geleerden gevoelen daer van, idem	
<i>Loon</i> der Propheten Gods,	119, a	— dwalinge, die 'er uyt voort komen,	313, b
<i>Luthers</i> oordeel over den brief Jacobi,	78, b	— werden om 't selve gelaftert,	314, a. 358, b
<i>Lutherse</i> ongebonden leven,	idem	— boven de natuer,	555, a
— oproer,	149, a	der <i>Metangismonie</i> leere van de Drie-eenigheyd,	592, a
— hebben de tacken der Paepse growwelen afgehouden, maer de stam met de wortel laten staen,	245, a	<i>Microns</i> gevoelen van Christi mensch-werdinge,	364, b
		— verdrayt Mennoos vermaninge,	79, a. 555, a
M.		554, b:	
de <i>MAn</i> is de oorpronck des vruchts,	316, a. en b	— hoe hy sijn selfs, door sijn schrijven tegenspreect,	555, a
<i>Mandamenten</i> van vervolginge tegen Gods wil,	439, b	— ontrouwigheyt, in 't verhalen van de onderhandelingh.	557, a. en b
<i>Maria</i> ontfangt en voet Christum in haer herte,	359, b	— Bekentenis, dat de vrouw geen zaet heeft,	558, a
— is niet sonder sonden geweest,	557, a	idem, b	
— offe van 't geflachte Davids geweest is, onfeker,	587, a	— van Christi Godtheyt en menscheyt,	559, a.
<i>MENNOOS</i> leven voor sijn bekeering,	168, b. 171, b. 172, a	— onbehoorlijcke vrage,	584, b
— verfoeck en praesentatie om in gespreck te komen,	235, a. 335, a	— weet geen bewijs van sijn stelling te maken,	561, a. en b
— papendienst in 't Dorp Pinningium,	256, a	— waer voor men hem te houden heeft, idem	564, a
— als oock tot Witmarsum,	idem b	— Geloove,	575, b. 576, a
— bekommernis in 't bedienen van de mis,	idem	— dobbel-hertigheyd,	585, a
— onderfoeckt de Schrift, en vindt zich bedrogen,	idem	— valsche voorgeven,	588, b
— disputeert tegen de Munsterse,	257, a	— valsche handelingh,	592, b
— is in groote bekommernis en strijt,	idem	— verdoemt de vromen, en rechtveerdigt de boosen,	606, a
— wert verandert, en predikt in 't openbaer,	idem, b	— Leugenen,	609, b. 610, a
— Waerfchout yder voor die van Munster,	idem	— ongestadigheyd,	610, b. 611, a
— gaet uyt 't pausdom, en begeeft zich in de gemeente,	idem	— hooveerdigheyd,	idem
— Beroepinge,	258, a	<i>Middelen</i> om van sonden afgetrocken te werden,	452, a
— begint te prediken, waer door veel bekeert werden,	idem b	<i>Middelaers-amp</i> Christi,	595, b
— sijn Disputatie met drie mannen, over de Doop,	263 b. 264, a	redenen, om welke men de onherboorene <i>mijden</i> moet,	33, b
— wert verkoft om een stuck gelt,	350, a	't <i>mijden</i> der valsche broederen, hoedanigh	635, b
— wonderlijck bewaert,	idem	<i>Moeder</i> des Heeren moest een maegt zijn,	587, b
		der <i>Monarchianen</i> leer van de Drie-eenigheyd,	364, b
		voor nieuwe <i>Monnicken</i> gescholden, en geantwoort,	511, a
		<i>Mont-geloove</i> niet genoegh,	112, b

REGISTER.

<i>Moordenaar</i> verkrijgt genade,	100, b	<i>Oorlog</i> te maken niet geoorloft,	48, b
op de genade aen de <i>Moordenaar</i> niet te steunen,	101, a	<i>Oorlog</i> veel,	320, a
— sal de Sondaers tot rechter zijn,	102, a	<i>Oorsake</i> , om welke wy ons van der andere leer, &c. affcheyden,	286, b
op <i>Moyses</i> stoel fitten, wat dar zy,	44, a	<i>Ordinantie</i> Christi staet onveranderlijk,	428, a
<i>Moyses</i> beroeping te tot een verlosser Israëls,	90, a	d' <i>menschelijke Ordinantie</i> , moet voor Gods <i>Ordinantie</i> wijcken,	605, b
— zijn dienst, infettingen, en geloove, idem	idem	<i>Orde</i> , die Godt in 't voorteelen der mensche gestelt heeft,	315, b
— sent verspieters, en komen weder,	91, a	<i>Origianen</i> leere van de drie-eenigheyt,	364, a
— maken Israël oproerigh,	idem	voor <i>Oproerige</i> gescholden, en geantwoort,	502, a
<i>Munstersche</i> Factie,	257, a	<i>Opvoedinge</i> der Kinderen des werelts,	111, b
— leere stemmen wy niet toe,	56, a. 327, b	Christen <i>Ouders</i> dragen sorge voor haer kinderen,	414, a
— aen haer oproeren hebben wy geen deel,	148, a. en b	<i>Ouders</i> te eeren hoogh aenbevoelen,	195, b
— werde evenwel daer mede beschuldigh,	497, b	hoe se haer kinderen in goede manieren opvoeden fullen,	220, a
— verfamelen zich in een plaets Oude Klooster genaemt,	257, a	— in de Wet onderwijfen,	idem, b
— werden om haer dwalinge hart vervolght,	327, b	— Kattijden,	221, a
N.		— onachtsaemheyt door vleeschelijke liefde bestraft,	idem, b
de <i>N</i> <i>Aem</i> sonder daet gelt niet,	568, b	<i>Outheyt</i> geen bewijs voor de Kinder-doop,	21, b
<i>Nacht-mael</i> sie <i>avon-mael</i> ,		<i>Out-vaders</i> zijn door haer Philosophceeren van de leere Christi geweecken,	428, a
voor <i>Nacht-predikers</i> gescholden,	233, b	<i>Over-al-tegenwoordigheyt</i> Gods, 200, b. 201, a	
— werden gedrongen by nacht te prediken,	234, a	<i>Overigheyt</i> haer Godtloos leven,	53, b
— wert met drie vragen beantwoort,	259, b	— manieren van doen over de Christenen,	57, a
<i>Natuere</i> leert sijn naeste in nootd by te staen,	205, a	— die na Gods Woort leeven zijn weynig te vinden,	90, b
<i>Navolgers</i> Christi, lijden vervolgingh,	427, b	— blinheyt en verkeertheyt,	93, b. 94
— der werelt hebben gemak,	idem	— te hulp roepen, is geen werck van een dienaar Gods,	323, a
<i>Nicolaïten</i> gebreykten haer vrouwen gemeen,	55, b	— wy geven haer tol en cijns, en bidden voor haer,	498, b
een <i>Nieuw leven</i> ,	632, b	— wy zijn haer niet ongehoor-saem, idem.	
<i>Nijdigheyt</i> soeckt altyt na iets, om sijn naesten te lasteren,	199, a	— wert door de Papen gebliathockt, idem.	
— men moet zich daer voor wachten,	636, b	— plichten, 445, a. 499, a. en b. 52 a en b	
<i>Noëch</i> , wat voor een hy geweest is,	84, b	— wanneer sy Godt ongehoorsaem zijn, werden van hem verstootten, idem.	
— timmert de Arcke op Gods bevel, idem	idem	— haer onbarmhertigheyt over de Vromen,	500, a
O.		— staen de quaden in plaets van de goede voor, idem.	
<i>O</i> <i>Bbe Philips</i> gevoelen van de recht-veerdig-makinge,	311, a	— bede aen de <i>Overigheyt</i> ,	idem, b
— sijn aenhangh,	idem	— wanneer Christenen waren, souden geen bloet storten,	603, a en b
<i>Offerbanden</i> Christi heeft alles voldoen,	30, a	— haer anpt goet, maer gebreycken het qualijk,	604, a
<i>Onbarm-hertigheyt</i> over de dienst-boden van eenige,	96, b	— voor haer moetmen bidden,	636, b
— der Predikanten,	334, a		
<i>Onboetveerdige</i> zijn buyten de genaden,	7, b	P.	
— fullen als de eerste werelt gestraft werden,	85, a	<i>P</i> <i>Apen</i> zijn die geene niet, daer haer voor uytgeven,	638, a en b
't <i>Onderhouden</i> der Predikanten, hoe ver geoorloft is,	535, a. en b. 537, a. en b	<i>Papisten</i> , sie <i>Rooms-gesinde</i>	
<i>On-eenigheyt</i> onder de geleerden,	261, b. 262, a. 272, a	<i>Pauli</i> leven,	143, b
<i>Ongehoorsame</i> moeten Gods straffe dragen,	401, b	— wert vervolght en gedoot,	144, a
<i>Ongeloofs</i> oorsake,	445, b	— herdoopte, die van Joannes gedoopt waren,	275, b
<i>Ongeloove</i> op Godts hulpe beset de bekeeringe,	86, a. en b	— woorden <i>Pauli</i> 1 Cor. 5. 1 van de Ban uytgeleyt,	345, b
<i>Ongeloovige</i> , en haer eynde,	82, a. en b	<i>Paus</i> hooghmoet,	30, a
— fullen Christi genade niet genieten,	463, b	<i>Pauselicke</i> Fabulen tegen het Euangelium,	37, b
<i>Onkuyshbeyt</i> veel,	104, b	veele zijn den <i>Pbarizeenen</i> gelijk, die de wet wel leeren, maer se evenwel haten,	585, b
<i>Alderley</i> standen van menschen zijn met <i>Onkuyshbeyt</i> besmet,	105, b	<i>Plicht</i> eens Christens omtrent sijn dwalende naeste,	205, a. 220, a
Straffe, der <i>Onkuyshbe</i> ,	106, a	<i>Pompejus</i>	
— wert belet door 't recht geloove, idem	idem		
voor <i>Onkrust-sayers</i> gescholden, en geantwoort,	233, a		

R E G I S T E R.

- Pompejus* brengt de Joodtsche heerschappye aen den Romeynen, 342, b
Pracht verboden, 104, b
Prædestinatie, 311, a
Predick-amp, 246, b
Predicken magh niemant, sonder recht gesonden, 35, a en b
Predikaant, siet *Leeraer*.
oprechte Propheten getal weynigh, 62, a
valsche Propheten, 66, a. 262, b. 263, a
 — moesten onder Israël gedoot werden, 45, b
Propheten getuygenis van Christo, 262, b. 263, a
 571, a
 — hebben haer met de afgodery niet vermengt, maer bestraft, 321, b
Prophetien van Christo moeten geestelijck verstaen werden, 317, b
- Q
- Quade gevolgen*, die uythet gevoelen dat Christus vleesch van Maria heeft aengenomen voortkomen, 381, b
Quaet niet gestut zijnde, cet in, en daerom moetmen 't uyt de Kercke wegh doen, 347, a
Quijscheldinge der sonden in den Doop hoedanigh, 18, a
 — geschiet door de verdienste Christi, 173, a
- R.
- Rechters*, en Papen handelingh over de Christenen, 109, a
de Rechr-weerdigheyt Gods heeft Christus voldaan, 365, a
 — eyfste voldaan te werden, 374, a
Rijcke Christi hoedanigh, 65, b
stant der Rijcken, 98, a en b
Rijckdom periculeus, 239, a
de Reyne zijn alle dingen reyn, Titum I vers 15. hoe verstaen moet werden, 27, a. 46, b.
de Reyniginge van Paulus na de wet, hoe te verstaen, 49, a
 — Israëls na de wet, 194, a
Reyniginge met het waterbadt door het woort, Eph. 5. vers 26. dat 't selve de kinderen niet aengaet, 278, b
Roemers datse Christenen zijn, en niet en zijn, bestraft, 450, b
Romen sal gestraft werden, 629, a
Roomsgesinde breken 't broot in 3 stucken, 29, b
 — bitterheyt tegen ons, 73, a
 — haer Godtsdienst, 78, a
 — maken haer Sacramenten tot afgodery, 465, a
 — haer Superstitien niet verboden, daerom niet recht, 418, a
- S.
- Sabellianen* leer van de Drie-eenigheyt, 364, b
Sacramenten wat die ons verbeelden, 286, a
 — hoe van Christus ingestelt, 443, b
 — werden van de Roomsgesinde tot een afgodery gemaect, 465, a
 voor *Sacrament-schenders* gescholden en geantwoort, 513, a en b
Saligmaker, siet *Christus*.
Saligheyt toegeleyt aen die gelooven, 130, a
 — van hoedanighe beërft sal werden, 183, a
- Saligheit* en verdoemenis onderscheit, 330, a en b
 — wy soecken niet in de wercken, 462, a
Samaritanen wat voor volck sy zijn, 345, a
Scheppinge der werelt, 369, a
H. Schriftuer is de richtsoer van ons leven, 34, a
 — verder als de selve magh men niet gaen, 563, a
 — bevrijt niemant van sonden, 568, a
Sellen in alle tijden veel, 50, b. 55, b
 voor *Sellen* en rotterye gescholden en geantwoort, 512, a
Schrijven, liede-maken, &c. zijn alijt geen vruchten van een vroom gemoet, 245, a
Serwetus verbrandt, 615, b
Sieke Snijder tot Lecuwaerden gedoot, 256, b
Sondaer die in sonde voortgaet, is geen Christen, 107, a
 — betrouwet te vergeefs op Christum, 169, a
 — op belofte sonder vruchten, de *sondaren* niet aen te nemen, 199, a. 204, a
 — men moet 'er voorfichtigheyt in gebruycken, 200, a
 gevallen *Sondaer* moetmen ophelpen, 204, b
 — onboetveerdige den Sathan overgeven, 346, a
 — sal niet saligh werden, 451, a en b
 — sal de straffe van Gods toorn dragen, 532, b
 — boetveerdige nemen wy weer aen, 507, b
 der *Sondareffe* boetveerdigheyt, 104, a
Sonden gestraft, 8 a. en b. 57, b. 58, a. 329, a
 — hoeft van een Christen gedoot werden, 13, a
 — in *sonde* leven is een teyken van ongelooft, 113, b
 — van de geboorte aen, door Adam, in des menschen herte, 167, b
 — die de verdoemenis werken, uyt de kerck te doen, 198, b
 — zijn alle menschen onderworpen, 434, a
 — zijn de oorfake, dat Godt sijn wijngaert, dat is kerk uitroeyt, 452, b
 — tegen den H. Geest, welke die zijn, 483, a
 — zijn groot en hoogh geresen, 453, a en b
 — is geen genade voor, 508, b. 509, a
 — zijn van verscheiden aert, 507, b. 508, a
 — middelen om de sonden te verdrijven, 508, a
Soone Gods wie hy is, 387, a en b
 — is op een onbegrypelyke wijze meniche geworden, 388, a
 — heeft ons met den Vader versoent, idem.
Soone Gods siet *Christus*.
Dr. Smeedesteet wilde liever een hoet vol bloedt van ons, dan een hoet vol gour, 614, a
 — wert van Godt gestraft met de doot, idem.
Kooper *Slange* verbeelt Christum, die, dien op hem betrouwen, 613, a
 der *Slangen* listigheyt brengt onse eerste ouders ten val, 372, b
Sleutelen der bindinge, en ontbindinge, en haer kracht, 207, b
 — zijn van den Hemel gegeven, 208, a
 — moeten in Christi naem gebruyckt werden, idem, b
 voor *Sluypers* in de huysen gescholden, en geantwoort, 510, a
Spotters veel, 295, a
Stant der dienaren Gods, 5, b
 — der wereltginsde menschen, 7, a
 — ellendigh van die uit de gemeente gebannen zijn, 209, a
 See

R E G I S T E R.

Stephanus valschelyck beschuldigt, en gedoodt
143, a en b
op de *Stoel* Christi sitten wat dat zy, 44, a
Straffe der afvallige engelen, 11, a
— der onboetveerdigen, 70, a 101 b
— der Godtloosen, 166, a 501, a
— tyrannen en vervolgers, 141, a en b
— der sonden, 454, a
— over die Godt ongehoorfaem zijn, 437, b
438, a
Strydt van een geloovige ziele, 165 b
loon in 't eynde van den *Strydt*, 156 b
— tusschen den duyvel, en een weder-geboorne,
181, b
— vleesch en geest, 538, b
— de leugen en waarheyt, 583 b
Strydigheden, die uyt 't gevoelen, dat Christus
vleesch van Maria heeft aengenoomen,
voort-komen, 377, b 378 a
Suer-deegh wat dat 'er by verstaen wert, 343, b
— men moet 'et uit de kerke doen, 346 b
Sweert te gebruycken ongeoorloft, 86, b
— der Christenen is Gods Woort, 149 a 627, a
— die 't gebruyken zijn onse broeders niet,
283, a

Sweeren siet eedt-sweeren.

T.

T*afel* (om beter te verstaen) van Christi
mensch-werdinge opgesteld, 381.
Taal-geleersheit hoogh-prijfelijck, 357, a
Tegen-spoedt der vroomen, 156, b
Toeken is niet, maar de beteekende saek, 286, a
Theodasii wet, over het dooden van die men
Weder-doopters noemt, werdt neerstiger,
als Godts Woordt gehouden, 327, a
Tjaert Reyniersz gedoodt, om dat hy Menno
geherbergh hadt, 234, a
Tobie vermaninge aen sijn kinderen, 111, b
Tritoiten leer van de Drie-eenighheyt, 364, a
Troost der Vroomen hier na, 154, a en b
Trouw aen Heydensche Vrouwen onder Is-
raël verboden, 342, a
— aen Bioedt-verwanten stont voor de Wet
vry, 506, a
Twist onder de Out-Vaders over den Kinder-
doop, 408, b
voor *Twist-maekers* beschuldigt, en geant-
woordt, 261, a
— mogen niet in de Gemeente blijven, idem.
— men moet se, gelijk in de eerste Kerke straf-
fen, 301, b
Twisselend mensch kan tegen vervolgingh niet
bestaen, 322, a

V.

V*al* Petri, 204, a
Val en weder oprechtinge, 363, a 36, a
Verachtinge der Predikanten, en de oorsaekce,
291, a
Verdoemenis den ongeloovigen en Godloosen
toegeleyt, 130, a
ter *Verdoemenis* is niemant geschapen, 171, a
*Verdurven*theyt van de geboorte aen, 125, a
— van jongs op door Adam in s' menschen
herten, 131, a 219, a
— middel om se 't onderdrucken, idem
Vergaenkelijck-heyt des menschen, 96, a
Vergevinge van deene broeder, den andere
hoe ver uytgetreect, 201, b. 202
— der sonde vergeefs in de Ceremonie getocht,
428, b
Verkeerde varten alle dingh verkeert, 237,

Verleydinge veel, 204, b. 449, a
Vermaninge aen de Overigheyt, 95, a
— aen alle vrome Ouders, 112, a
Drievoudige Vermaninge aen openbare sonda-
ren niet te doen, 199, a. en b
Vermoeuen maect geen regel, 430, a
Veroordeelen, hoe ver geoorloft, 153, a. en b
Verrader wert zelfs met de Doot gekraft, 350, a
Verrijensisse der Doode, en 't laetste oordeel,
369 a
— Geestelijck en lichamelijck, 179, a. 180, a
Verskil tusschen Mennó en Micron op gestelt,
595, b
Versoek aen de Overigheyt, datse Christus
willen laten blijven de regeerder der zielen,
11, b
*Versoeking*e eens geloovige Christens zijn veel-
derley, 237, b
Versoeninge Christi maect ons zaligh, 434
Verstant moet voor de Schrift wijcken, 594, b
— kan Gods geheymen niet ondersoeken, 629, a
Verval van alderley soorte van menschen,
329, a. 441, a. en b
— in Godts-dienst en leven, 440, b. 441, a
— is de oorfake van Mennoos leeren, 441, a
voor *Verwoerders* gecholden, en geantwoort,
510, b
Vervolgers der Kinderen Godts, welke luy-
den zy zijn, 130, a. en b
— haer beschuldiging over ons, beantwoort,
148, a. 149, 150
— beroepen haer op s' Keyfers placact, 153, b
— der Christenen, steken het sweert in Chri-
stus, 432, a
— strijden tegen de almachtige, 445, b
*Vervolging*s oorfake, 139, a. 152, b
— der vroomen, 115, b. 116, a
— groot, 146, b. 147, a. 432, b. 437, a
— in Nederlant, 333, a
de redenen van *Vervolgingh* nuttelijck over-
dacht, 158, a
Vincentius Predikant tot Wismer, seyde op de
Predik-stoel ons te willen lasteren, so langh
sijn mondt open stont, 614, a. en b
— wert op de selvige tijt ston en sterft, idem, b
's Vlees en *Bloet* Christi eeten Letterlijck ver-
staen by de Papiften, 30, b
— moet Geestelijck verstaen werden, idem
's Vleesch van vleesch gebooren, is geaert tot
vleeschelijcke dingen, 180, a
Vleeschelijck gemack, heeft een eygen Godts-
dienst verkooren, 451, a
Voet-wassinge nootsaekelijck, 636
Voldoeningh Christi, 595, a
's Volck Godts is altijt een afgesondert volck ge-
weest, 45, b
buyten gemeene *Voorbeelde* geven geen alge-
meene regel, 274, a
Voorspoet der Godt-loosen, 156, b
tot *Voort-teeling*e is man en vrouw van noo-
den, 586, b
Vorst zie *Overigheyt*,
Vrede-Predikers, 251, b
*Vrees*e des Heeren en haer vruchte, 80, b
— gelt meer by de vroomen, als de vrees der
menschen, 328, b
Vreemdelingh hoe die onder Israël verkeerde,
344, a
Vreugde, en verlustiging van een geloovige
Ziel, 170, b
Vrij-

R E G I S T E R.

<i>Vrijhey</i> des vleesch den Christenen niet beloof	50, a	<i>Weder-geboorne</i> zijn Goddelyk gesint,	180, b
<i>Vroom</i> leven ons hoogh aenbevolen,	246, a	— hebben 't sondigh lichaem gedoodt, en	
— is de oorfake van vervolginge,	327, b	— dienen Godt in een geestelyk leven,	181, a
<i>Vroomen</i> hebben geen vrede met de werelt,	141, b	— leven met Christo in een Hemels weeten,	
werden altijt vervolgt, 140, b, 143, a. en b.	145, a	— maer zijn voor de werelt als doodt	182, b
— Struyckelen licht, wanneer Gods geest	151, b	— gelucksaligheyt hier na,	183, a
haer niet en helpt,	174, b	— werden Christi broeders genaemt,	376, b
— maer staen weer op,	423, b	— aen haer werdt de Doop en Avondt-mael	
— haer stant hier na, 157, a. 158, b.	642, a.	— recht bedient,	633 a
	en b	— Gods-dienst, lyden, en handelingh, idem.	
— getal weynigh, en der onvroomen veel,	294, a	— op haer heeft de tweede doodt geen macht,	641, a
— staen weer op, als sy gevallen hebben,	340 a	<i>Weder-spannige</i> werden van Godt gestraft,	626, b
— strijden seert tegen haer swakheyt, 508, a. en b		<i>Weduwe</i> plichten,	336, a
<i>Vrouwen</i> plichten,	107, b	't <i>Wee</i> , en straffe der Godloosen,	150, b
— sijn deelgenooten aen het Avondt-mael,	268, b. 269, a	Smallen <i>Weg</i> , b,	166, a
— watse tot de ontfaenge vrucht doen,	316, a	— die te betreden, wat dat zy,	237, b
— hebben de mannen veel tot afgodery ver-		<i>Ruyme Weg</i> werdt van veele betreden,	166, a en b
weckt,	342, a	<i>Weg</i> des vredes, hoedanig, en haer eynde, 170, a	
— hebben geen genereerlijck zaet,	579, b.	— weynige, die de selve bewandelen, idem.	
580, 581, 582, a. 594, a		<i>Werclijche</i> verdedigen haer saecken met het	
dat wy veel <i>Vrouwen</i> hebben beschuldicht, en		— sweert,	12, b
geantwoort,	506, a	— haten en vervolgen de vroomen,	174, a
<i>Vruchten</i> zijn van dien aert, als het zaet is, 180, b.	422, a. en b	— willen niet bestrafft werden,	439, a en b
— van de Predikation van Gods woort, 243, b.	244	<i>Werelt</i> is in 't boose gestelt,	129, a en b
— van een geloovige,	423, a	<i>Werelts-predikers</i> ,	253, b
— sijn blijcken van der rechte of valsche leer,	244, a 464, b	— haer leven,	254, b
— des Geloofs,	578, a	<i>Werken</i> getuygen van 't recht, of valsch geloov-	
<i>de Vrucht</i> komt van de man, door de Vrouwe,	358, b. 359, a. 555, b. 559, a	— ve,	83, b. 127, a en b
<i>Vuyl-gewin</i> van alle wereltsche menschen, 98, b		— of men recht gedoopt, en wedergebooren	
't <i>Uytwendige</i> sonder 't inwendige is niet, 634, a		— is,	127, b. 129, a
		<i>Werken</i> maken niet saligh,	246, a. 420, b
		<i>Werken</i> Gods onbegrijpeliick,	369, b
		Goede <i>Werken</i> zijn vruchten, die uit 't geloov-	
		— ve spruiten,	462, b
		onderscheydt des <i>Wets</i> en des <i>Euangeliums</i> , 81, b	
		<i>Wets</i> kracht,	285, a
		— vervloekt de niet betrachters van 't teive,	374, a
		— der ceremonien was de Israëlitien swaer,	402, a
		<i>Wyngeert</i> des Heeren verwoest,	124, b
		— onvruchtbaer, vergelcken by de onvrucht-	
		— baere kerck,	452, b. 453, a
		<i>Wysen</i> uyt Oolten tot Herodus Mat. 2. ver-	
		— keert opgenoomen,	45, a
		<i>Wysheyt</i> , heerlykheyt.	73 b
		— der werelt is dwaesheyt by Godt,	74 a
		— in Godt, is d' alderweerdighste,	357, b
		Grijpende <i>Wolven</i> werden door Gods Woort	
		— kennelijck,	231, a
		in de <i>Wonderwerken</i> Gods siet men sijn kracht,	570, b
		de <i>Woorden</i> geven des persoons aert te kennen,	231, b
		't <i>Woordt</i> Gods hooren sonder doen vruchte-	
		— loos,	98, a
		— verandert den geheelen mensch,	108, b
		— werdt door menschen gebooden verduy-	
		— stert,	124 a
		— Spreekt tot de verstandigen,	267, b
		— moet niet verdraeyt werden,	415, b
		— van hoedanige geleert moet werden,	444, b
		— tegen 't selve helpt geen tegenstryden, 615, a	
		't <i>Woordt</i> is vleesch geworden, Joan. 1. vers 1.	
		— geeft te kennen dat hy niet van vrouws zaed	
		— is,	360, a
		— d' uitlegginge van à Lasco, over die woor-	
		— den,	379 b

Oooo

Wrake

R E G I S T E R.

Wrake te oeffenen verboden, 502, b
Wrake Godts aen eenige perſoonen, die raedt
 gaven, hoefe Menno met de ſijne ſouden uit-
 roeijen, 613, b. 614, a

Y.

Y *Del-gelaet* der wijven brengt menigh ten
 val, 106, b
Iver goet, maer men moet toefien hoe men
 Yvert, 238, b

Z

Z *Achæus* ontfanght Jefum, 98 a
Zacharias geſteenight, 142, a
't Zaet van Godts woordt in 's menſchen herte
 gevallen verandert hem geheel en al, 182, a

't Zaet valt op ſommige met, op ſommige ſon-
 der vruchten, 252 a
't Zaet brengt vruchten voort na haren aert,
 233, a
 — der kerke is de waerheyt, 583, a
 — waer uyt ſe, die in de waerheyt wandelen
 baert, idem b
Zaet tot voort-teelinge is by mannen en niet
 by de vrouwen, 579, a. 585, b
 — de vrouwen toe geſchreeven, Gen. 3. 15.
 Ruth 4. 12. hoe verſtaen moet werden,
 582, b. 583 a en b
 — betekent kinderen en nakomelingen, idem.
Zaet-Saeyers gelykenis uytgeleyt, 304 b
 — voor *Ziel-moorders* geſcholden en geant-
 woordt, 512, b

AEN-

